CONTROVERSIARVM
Forenſium Iudiciorum
R. P. D.
IO. BAPTISTÆ CIARLINII
CARPENSIS I. V. D.

Dudùm Archidiaconi inſignis Collegiatæ Carpi, Prothonotarij Apoſtolici, ac Illuſtr.mi & Reu.mi D. D. Marchionis PAVLI COCCAPANI EPISCOPI REGII in Æmilia, ac Principis ad hæc vſque tempora Vicarij Generalis.

In quibus multa ad praxim pertinentia in vtroque foro verſantibus vtilia, & neceſſaria pertractantur:

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITAE.

Cum duplici Indice rerum, & verborum locupletiſſimo.

DE LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS. M. DC. XXXVII.
APVD IVNTAS.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. DOMINO

D. MARCHIONI PAVLO COCCAPANIO

VIGILANTISSIMO REGII

In Æmilia Episcopo, eidemque Principi præstantissimo

D. D. MEO COLENDISS.

QVANTA nomini tuo debeam, Amplissime Præsul, quibus nominibus tibi sim debitor & laborũ, & operæ meæ, neminem potest latere, qui præclara tui merita, eximiam virtutem, generis splendorem, immensa in me beneficia, cumulatissimosque fauores non ignoret. Agnosco debitum, quod quidem soluere non possum, sed illud publicè profiteri, mihi perhonorificum duco. Tu plantasti; tu irrigasti; tu idem incrementum dedisti: quod ergo natum est, non ne tuum iure, & merito debet esse? Hæc me impulerunt, Illustrissime, & Reuerendissime Antistes, vt has meas qualescumq; sint, elucubrationes tibi dicare, ac tuæ submittere tutelæ minimè sim veritus: Rectè enim D. Augustinus tradidit; in ædium ianuis alicuius potentis viri titulum affigi debere, vt qui vident probè intelligant, quis sit possessor, ac protector, & proinde ab inuasione se contineant. Mihi vero noui promeriti loco erit, benignè accipi, qualecumque est, quod offertur: me enim omnium ingratissimum crederem, si maximas ingentis debiti rationes tam exiguo arbitrarer munusculo posse expungi, vel saltem vlla ex parte imminui cuperem; cum præsertim sciam illas exinde potius esse augendas, quia vna patrocinij tui auctoritas mihi gratiam, fauoremque tam citra periculum, quàm vltra merita conciliatura est adeo, vt dum ego te pro officio colere, & quoad licet ornare velle videor, ad honoris, & dignitatis fontes, vnde tu diues es, re vera ipse ornandus, & cohonestandus accesserim. Obscuritatem meam, sicut sol lunam illustrabit lux immensa nominis tui, & quò doni maior est tenuitas, eò etiam tui, quo fulcitur, patrocinij firmitas, & auctoritas magis elucebit: nec, puto, indignè feres; sicuti altissimus sol, fons perennis luminis, non dedignatur etiam aquarum stagna humilibus detenta conuallibus illustrare: Sic opus istud tuæ claritatis lumine factum visibile, tuisque percussum radijs sonos emittet fortasse non inutiles tui nominis dulcedine condiendos. Me igitur, supplex peto, suscipe, & hunc primum laborum meorum partum noli aspernari, qui demissa dona soles magnificentia tua subleuare, & obsequentis potius voluntatis stipendia, quàm hominis censum inspicere; dum ego sub tantis lætus auspicijs, eadem precaturus, te purpuratam vel regna Petri tenentem me spero visurum, veneraturum: Felix diutissimè viue, diutissimè vale.

Dat. Regij 1. Kalen. Septembris 1637.

Illustrissimæ, & Reuerendissimæ Dominationis tuæ.

Humillimus deditissimus, & deuinctissimus seruus

Io: Baptista Ciarlinius.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

D. CO: ALPHONSO COCCAPANIO ABBATI DIGNISSIMO

Domino meo singularissimo.

FELICITATI quoq; tuç,ac tuarum virtutũ ſplendori, Abbas Illuſtriſſime, hoc mearum elucubrationum opuſculum dico, & dono; te enim vocat, & inuocat in ſui tutelam, & decus: ſicuti enim patitur Chriſtiana religio (quod vetuit gentiliũ ritus) ędes eaſdem pluribus diuis conſecrari, ita huic iuriſprudentiæ ædiculæ exaratis conſtructę papyris, geminum nomen inſcribo, geminum illi numen adſcribo. Faciliùs iam, & feliciùs ad hanc aram litabunt iuſtitiæ ſacerdotes, ſi eam tuus ornabit Aries. Moris fuit antiqui ad templorum veſtibula leones apponi: ego Arietem malo, & Aquilam. Hi tutelares agent excubias, & ſua fortitudine in terris profanos arcebunt, & maledicos. Alter murum penetrabit iniquum: altera rapacem fugabit miluium. In cœlis Aries primus inter aſtra dabit ſignum graculos fugans crocitantes: & ſi à mari nobis veniet tempeſtas, Aries ipſe monſtra implacata propellet. In hoc iuris ſacello Aries ad veſtibulum, Aquila in culmine: ille feras, hæc alites exterreat infeſtos. Non te pigeat, virtutum amantiſſime, ſub tutela ſuſcipere egenum: Hoc nimirum habet tua felicitas, vt tuas illuſtrare virtutes, & aliorum poſſis educare: cernitur hoc in patrui tui exemplo, cernitur in tuo. Tu lumen, tu Patris ſplendor, & Patrui, & prolis antiquæ tuæ familiæ, vnde mutuatæ lucis centuplicatas reddis vſuras. Teneris ſub annis ſi tanta facis lucra, matura ætas quoſnam hauriet theſauros? Sine, & da ſaltem tempus, vt priùs nepos exiſtas Petri, quàm Petrus. Interim, ſi placet, agnoſce deuoti animi obſequium: roganti ne deneges mihi tuum patrocinium metuendum; te enim protegente nullus audebit attingere; ſin deſeras, timeo ruinas. Humanitas, & ingens tua benignitas me audacem fecerunt, & de tua protectione ſecurum; tua hæc ſunt, vt tua defende, & diutiſſime vale.

Dat. Regij 1. Kalen. Septembris 1637.

Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ.

Deditiſſimus ſeruus

Io: Baptiſta Ciarlinius.

Ad

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.

MARCHIONEM PAVLVM COCCAPANVM EPISCOPVM REGII. ET PRINCIPEM.

E L E G I A.

ACCIPE, quæ tenuis fundit tibi carmina Musa
O' princeps animi pignora certa mei.
Sint hæc parua licet, nec tanto Antistite digna,
Accipe, qua semper cætera fronte soles.
Tu decus eximium, & lumen, custosq́; paterq́;
Certa salus populi præsidium tuiq́;
Seu late Italicas circum bacchata per Vrbes
Aggerat immitis funera acerba lues,
Seu ferus arma ciet Mauors, & prœlia miscet,
Ardet & immuni barbarus igne furor.
Solaris tristes casus, & facta, piusq́;
Subsidium populus sensit adesse tuum.
Fœdere te decorant stabili pietasq́; fidesq́;
Atq́; animi candor, relligioq; simul.
Ad pœnas segnis, facilisq́; ad præmia curris,
Et sine proiecto fulmine sæpe tonas.
Plura metu pœnæ, pœnis haud plura coerces
Crimina, nec punis quin prior indoleas.
At sua non deest laus bene factis, ampla reponit
Munera virtuti Principe digna manus.
Quid memorem egregias artes, quid flumina dicam
Eloquij, & quanto pondere verba fluant?
Quid mites referam mores, & amabile cunctis
Ingenium, & populis reddita iura tuis?
Hęc tibi perpetuam famam, laudesq́; merentur,
At meritos laudum dispicis ipse sonos.
Nimirum solida ex factis tibi gloria surgit,
Vt proprium externa plus nitet arte decus.
O' tibi sera diem producant fata supremum,
O' serus superos, serus & astra petas.
Dum placitis nostram moderabere legibus Vrbem,
Vix vllum poterit tuta timere malum.
Verba mihi desunt, hærentq́; in pectore voces,
Impar & ad carmen nostra camœna venit.
Sola tuas possunt inuita silentia laudes
Discere; laus tacito maior ab ore fluet.

Antonius Maria Ridulphus.

AD ILLVSTRISSIMVM COMITEM
ALPHONSVM ABBATEM COCCAPANVM.
E L E G I A.

IAM neque carminibus tu Alphonse silebere nostris,
Tot decorum numerum Musa silere nequit.
Te iuuat ingenuas mentem exercere per artes,
Te iuuat assiduo parta labore laus.
Iura tibi pariter, Sophiaeq; arcana recludunt
Astraea, & Pallas, binaq; serta parant.
Adspirant, facilesq; tibi dant mollia Musae
Carmina, & arguta ludere posse lyra.
Conciliat cunctorum animos blandissima morum
Gratia, & in placido qui sedet ore decor.
Nondum prima genas vestit tibi flore iuuenta,
Terq; annos senos vix numerare potes;
Aetas illa tamen mentem sortita senilem
Ingenio praestat, consilioq; simul.
Sic studium excedit vires, sic tempora virtus,
Sic te ipso maior te superare vales.
Macte animo, ò iuuenis, quantas tibi crescere laudes
Aspicio, ò quantum crescere in orbe decus;
Sic quae debuerat flores primaeua recentes
Aetas, haec fructus ingeniosa tulit.

Antonius Maria Ridulphus.

DE FORENSIBVS CONTROVERSIIS
Perillustris, & Reuerendissimi D.
IO. BAPTISTAE CIARLINII
IVRISCONSVLTI CELEBERRIMI
Ad Illustrissimum, & Reuerendissimum
D. PAVLVM MARCHIONEM COCCAPANIVM
Regij Episcopum, & Principem.
E P I G R A M M A

SVSCIPE Paule Decus Pastorum fronte serena
Docta Ciarlinij scripta dicata tibi.
Fessa licet debito defraudans membra sopore
Colligit ista, tuas dum gerit ille vices.
Hinc vestra amborum poterit lucescere virtus,
Maiori, & quàm sit dignus vterq; vice.
Noctes, atq; dies intentus rebus agendis
Peruigil ipse tuos sic vigilare doces.
Eia agite eximijs macti virtutibus ambo,
Iure illi obueniet Mitra, Tiara tibi.

Io; Baptista Tuschius.

DE

DE
FORENSIBVS CONTROVERSIIS
à Iuriſconſultiſſimo
IO: BAPTISTA CIARLINO
Regij Lepidi Præſulis Viceſgerente, Bellorum tempore editis.

Iulij Cæſaris Cremonini Luſus.

ARMA, viroſq; parat dum ſæua in prælia Mauors,
Et ferus inſano dum furit orbe furor,
Cauſidicos Aſtræa duces, duce Pallade, ducit,
Ac docet humanis bella ciere modis.
Prælia vtrique docent Aſtreæ, & Martis alumni,
Prælia digna foris, prælia digna feris.
Ecce ferina feri Celta, Hiſpanuſq; magiſtrant,
Ecce humana pius te monet Auſonius.
Te bellatores bruti animalibus æquant,
Aequat hic omniſcio, conſociatq; Deo.
Bella CIARLINI, legalia perlege bella
Propria bella viri, propria bella Sophi.
Miles inhumane hanc ſaltem tunc delige pugnam,
Cum placet eſſe hominem, diſplicet eſſe feram.

AD AVCTOREM·

ALMA tuos vidit cum primum Aſtræa labores
Doctrinæ, & totum fertile legit opus.
Riſit, & ò noſtri, dixit, noua gloria regni
Aeternum toto nomen ab orbe feres,
Fulgebit dum noſter honoſq;, legeſq; manebunt
Ingenij extabunt hæc monimenta tui.

Antonius Maria Ridulphus.

AD EVNDEM·

Recipiant quid iura doces, præceptaq; Iuris
CIARLINE exequeris, ſcribis, idemq; facis,
Scribere quæ diſcant alij magnum eſt: quæ imitentur
Edere maius: habes ſummum in vtroque decus.

Antonius Maria Ridulphus.

DE IISDEM CONTROVERSIIS AD LECTOREM.
E L E G I A.

BIS Senas primùm tabulas fixere Quirites,
Vnde hominum generi fasq; nefasq; patet
Quæ quia peccabant nimia breuitate, necesse
Deinde fuit plebis subdere scita vagæ.
Posteà grandæuus scripsit consulta Senatus.
Lex fuit & quicquid Principibus placuit.
Hinc responsa virum prudentum, edictaq; multa,
Vnde breui legum maxima sylua fuit.
Quid faciat vernans, atq; inconsulta iuuentus,
Astrææ sacris quæ initianda venit?
Desperet potiùs, credo, potiusue si nescat,
Quàm cursu optatum possit adire scopum.
Iustino tandem successit Maximus ille,
Cui soli legum cædua sylua fuit.
Legibus hic certos potuit præscribere fines:
Fit tamen obscurus, dùm studet esse breuis.
Idcircò abstrusos cupientes promere sensus,
Scribere cœperunt maxima turba virum.
Bartolus, & Baldus, Cynum, Dinumq; secuti,
Ripa, Fabriq; duo cum totidem Decijs,
Castrensis Balbus, Surdus, Cagnolus, & Azo,
Immola, Pherettus, Portius, & Zasius,
Pertica, Budæus, Fulgosus, Purpura, Aquensis,
Sed nec Odophredus, nec Salicetus abest,
Hinc duo Aretini, duo Curtij, Marsiliusq;
Igneus, Andreas, Angelus, & Cephalus,
Mantica, Connanus, Corrasus, Tuscus, Arena,
Tu quoq; Cuiaci, tu Duarene venis.
Innumeri post hos veniunt, quos dicere versu
Propositi non est, ingenijue mei.
Nec mihi, si linguæ centum sint, oraq; centum,
Nomina scriptorum dicere sola queam.
Vidimus in vastam paulatim crescere molem
Prudentum ad leges dissona sensa virum.
Nam sibi quisq; placens leges hinc distrahit, inde.
Si credas legum quæq; bilinguis erit.
Alter ab alterius gaudet discedere dicto:
Vnius hic sensus, improbat, ille probat.
Docta Ciarlini poterunt succurrere scripta
Dissidia hic confert, conciliatq; simul.
Accipite hunc librum cuncti iuuenesq; senesq;
Vos consultantes, vos quoq; causidici.
Nocturna hunc versate manu, versate diurna,
Impensusq; labor præmia magna dabit.

Io: Baptista Tuschius.

INDEX SINGVLORVM CAPITVM HVIVS OPERIS, in quibus cuiuslibet Controuerſiæ materia compendiosè continetur.

CAPVT PRIMVM.

IVſpatronatus tranſit ſui Natura ad hæredes extraneos,& etiam in vſufructuarium vniuerſalem, non tamen in fideicommiſſarium: Præſentatio autem clerici ad Beneficium ſacerdotale eſt inualida, & ius deuoluitur ad præſentantes ſacerdotem, etiam ſi ſit minor pars patronorum: Ius autem quæritur ex præſentationibus ad rem, non in re, quod præſeruatur per clauſulam: Dummodo tempore Datæ præſentium non ſit alicuj ius quæſitum.

CAP. II.

An Emphyteuta, Vſufructuarius, & ſimiles cadant à commodo ob inciſionem arborum frugiferarum,& quando.

CAP. III.

Teſtamentum primum an tollatur per ſecundum,in quo venter prægnans eſt inſtitutus, ſi poſthumus non naſcatur, & an valeat teſtamentum ad alterius interrogationem factum.

CAP. IV.

Iudex Eccleſiaſticus quomodo procedere poſſit in his, quæ ſunt mixti fori, & quando, & quomodo ſit locus præuentionis.

CAP. V.

Epiſcopus originis, & rei ſitæ, & domicilij ſi concurrant in executione alicuius legati pij quis præferatur, & quando ſententia noceat ſucceſſoribus.

CAP. VI.

Filius naturalis etiam legitimatus non ſuccedit in feudo, vel Emphyteuſi Eccleſiaſtica etiam ad extraneos tranſitoria.

CAP. VII.

Non licet patri relinquere filiæ ſpuriæ, niſi dotem congruam, vel alimenta neceſſaria.

CAP. VIII.

Emphyteuſis conceſſio an ſit nulla, ſi Commiſſarij Apoſtolici excedant fines ſuæ Commiſſionis, & quando tranſeat ad extraneos, vel in hæredem particularem, & quando fiat locus caducitati ob non ſolutionem canonis.

CAP. IX.

Dos an poſſit dici, quod donatur ſimpliciter, & multa alia pertractantur in materia Dotis,& augmenti eius, ac ſimulatæ Donationis.

CAP. X.

Confugientes ad Eccleſiam gaudent immunitate, ſi vere non probatur eos commiſiſſe delicta excepta in Bulla Gregoriana, & quomodo procedatur in huiuſmodi cauſis.

CAP. XI.

Fideicommiſſum inducitur etiam verbis directis, vt bona conſeruentur in familia iuxta mentem teſtatoris, & quando ex prohibitione alienationis inducatur fideicommiſſum,& an illud extendatur de linea ad lineam.

CAP. XII.

Proditorium homicidium committentes quando priuentur priuilegio immunitatis Eccleſiaſticæ,& an ſufficiat probare delictum per indicia indubitata, & quid ſi factum ſit in Eccleſia, etiam ſi interfectus eſſet extra.

CAP. XIII.

Non habens acceſſum, vel regreſſum ad fundum ſuum an poſſit tranſire per fundum vicini,& quando Princeps deroget rei Iudicatæ, & quando Ordinarium faciat eſſe delegatum.

CAP.

I N D E X.

I N D E X.

CAP.

INDEX.

FINIS.

Auctor studioso Lectori salutem.

NVnquam putaui, humanissime Lector, è stylo meo aliquid luce dignum, aut immune à repræhensione depromendum fore, tùm quia norim quæ meæ sint vires, tùm etiam quia hodie legalis adeo clarescit Philosophia, vt iam nihil superesse videatur, vnde post tot sapientes legum peritos scriptores colligendarum manipulus possit spicarum confici. Lapillos cæteri in suos deportauere thesauros: vilis tantum residua videtur esse saburra. Verùm quia homo non sibi tantum, sed Patriæ, & amicis natus est, si in his fori Controuersijs elaborando quid vtilitatis legum professoribus afferre potui, & petentibus lucem non negare, & suadentium iudicio me committere sum coactus. Scio quidem te multa esse offensurum, vel quæ minùs eruditè scripta esse cognoscas, vel rursus emendatione digna iudices; ne mireris, sed quod homo erret, memineris, non esse nouum, nec ego indignè sum laturus ab eruditioribus repræhendi: multò minùs debes mirari, si, quod iam malum commune est, in curia Typographorum plurima menda reperias, his enim ego mederi non potui, qui operis correctioni tùm ob alias

curas,

curas, quibus assiduè detineor, tùm ob loci distantiam vacare non valui. Rogatum igitur te velim, vt æquo animo hos meos excipias labores, conatum laudes, defectus excuses, diuque felicissimè viuas; Vale.

CONTRO-

CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVDICIORVM IO. BAPTISTÆ CIARLINII CARPENSIS V. I. D.

LIBER PRIMVS. CAPVT PRIMVM.

EPITOME.

Iuspatronatus transit sui natura ad hæredes extraneos, & etiam in vsufructuarium vniuersalem, nõ tamen in fideicommissarium: Præsentatio autem clerici ad beneficium Sacerdotale est inualida, & ius deuoluitur ad presentantes Sacerdotem, etiam si sit minor pars patronorum. Ius autem quæritur ex præsentationibus ad rẽ, non in re, quod præseruatur per clausulam: Dummodo tempore Datæ præsentium non sit alicui ius quæsitum.

SVMMARIVM.

1 *Economus quando detur beneficio.*
2 *Iuspatronatus est trãsitorium ad hæredes extraneos.*
3 *Patronatus transit ad hæredes, etiam si id non dicatur.*
4 *Iuspatronatus non transit ad filium in re certa institutum.*
5 *Iuspatronatus transit ad bonorum possessorem.*
6 *Iuspatronatus gentilitium non transit ad extraneos.*
7 *Iurispatronatus qualitas facile probatur, non substantia.*
8 *Hæredes sanguinis propriè sunt successores.*
9 *Dictio: Sui: quid importet.*
10 *Proximitas testatoris quando attendatur.*
11 *Successores sui si vocentur qui veniant.*
12 *Linea ab vna quando fiat transitus ad alteram.*
13 *Sui hæredes dicuntur descendentes.*
14 *Verbum: semper: quid importet.*
15 *Hærede nemo caret.*
16 *Verbum: illi: quid importet.*
17 *Iuspatronatus declaratur ab obseruantia.*
18 *Iuspatronatus gentilitium, seu familiare quodnam dicatur.*
19 *Iuspatronatus præsumitur esse hæreditarium.*
20 *Iuspatronatus hæreditarium quale sit.*
21 *Iuspatronatus transit à patrono ad non patronum.*
22 *Iuspatronatus potest transire in Ecclesiam etiam sine Episcopi consensu.*
23 *Fundator censetur reseruare Patronatum pro se, & omnibus hæredibus.*
24 *Iuspatronatus familiare extincta familia transit ad extraneos, & quando.*
25 *Successores, & hæredes idem sunt.*
26 *Successoris nomen de vniuersali intelligitur.*
27 *Successio est nomen magis generale, quã hæreditas.*
28 *Bonorum possessores non dicuntur hæredes, sed successores.*
29 *Hæredis nomen quid differat à successore, & bonorum possessore.*
30 *Iuspatronatus transfertur successione.*
31 *Hæredis nomen in quibus verificetur.*
32 *Hæredes testatoris, vel sui qui dicantur.*
33 *Successores sui an dicantur extranei.*
34 *Patronatus familiæ non transit ad extraneos.*
35 *Testator non habens filios censetur vocare etiam extraneos.*
36 *Iuspatronatus transit cum vniuersitate bonorum.*
37 *Iuspatronatus transit ad hæredes.*
38 *Patronatus transit etiam in fideicommissarium.*
39 *Iuspatronatus non transit in hæredem institutum in re certa.*
40 *Iuspatronatus non transit in fideicommissariam vniuersalem, & quando.*
41 *Iuspatronatus aliud reale, aliud personale.*
42 *Hæres fideicommissarius an capiat Iuspatronatus.*
43 *Iuspatronatus non æstimatur pecunia.*
44 *Sepulchrorum iura non transeunt in fideicommissarium.*
45 *Patronatus libertorum nõ transit ad fideicõmissariũ.*

 46 *Fidei-*

46 *Fideicommiſſarius hæres quænam capiat.*
47 *Iuſpatronatus cum epiſcopi conſenſu tranſit in fideicommiſſarium.*
48 *Iuſpatronatus reſtituta hæreditate an tranſeat ad fideicommiſſarium.*
49 *Fideicommiſſarius habet etiam Iuſpatronatus, quando non deducitur Trebellianica.*
50 *Iuſpatronatus non tranſit in fideicommiſſarium, etiã ſi Quarta non detrahatur.*
51 *Trebellianica quid ſit.*
52 *Iuſpatronatus non venit in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis.*
53 *Iuſpatronatus non eſt de corpore hæreditatis.*
54 *Trebellianica non deducitur ab eo, cui aufertur hæreditas vti indigno.*
55 *Indignus hæres retinet iura ſepulchrorum.*
56 *Iuſpatronatus, & Iura ſepulchrorum æquiparantur.*
57 *Patronatus libertorum, & Eccleſiæ æquiparantur.*
58 *Libertorum patronatus non tranſit in fideicommiſſarium.*
59 *Hæres grauatus fideicommiſſario, quæ reſtituat.*
60 *Hæredis nudum nomen ad multa prodeſt.*
61 *Patronatus an ſit res pecuniaria æſtimabilis.*
62 *Fideicommiſſarius quando poſſit capere Iuſpatronatus.*
63 *Iuſpatronatus tranſit ad hæredem in re certa inſtitutum non extante alio hærede.*
64 *Hæres inſtitutus in re certa quid capiat.*
65 *Hæres particularis quando capiat vniuerſa.*
66 *Declaratur vna deciſio Rotæ in materia Iuriſpatronatus.*
67 *Iuſpatronatus nõ tranſit ad vſufructuarium omnium bonorum.*
68 *Vſufructuarius omnium bonorum habet Iuſpatronatus.*
69 *Legatum omnium bonorum mobilium, & immobiliũ, quid capiat.*
70 *Patronatus quando tranſeat ad vſufructuarium.*
71 *Dictio: ſuorum: reſtringit.*
72 *Subſtitutio eſt declaranda iuxta inſtitutionem.*
73 *Iuſpatronatus annexum bonis tantum tranſit ad vſufructuarium.*
74 *Donatione omnium bonorum an acquiratur Iuſpatronatus.*
75 *Patronatus realis, & perſonalis tranſit in vſufructuarium.*
76 *Iuſpatronatus tranſit in donatarium omnium iuriũ.*
77 *Pręſentat vſufructuaria, ſi concurrat cum hærede.*
78 *Ius tertij quando poſſit allegari.*
79 *Præſentatio hæredis valet vſufructuaria non contradicente.*
80 *Proprietarius poteſt præſentare, ſi vſufructuaria non præſentat.*
81 *Iuſpatronatus extat etiam penes proprietarium.*
82 *Præſentatio pupilli, vel tutoris quænam ſit melior.*
83 *Hæres habet titulum etiam in re alteri legata.*
84 *Patronus debet manuteri in quaſi poſſeſſione pręſentandi.*
85 *Patroni hæres manutenẽdus eſt in eadem poſſeſſione.*
86 *Præſentando attenditur vltimus ſtatus.*
87 *Præſentatus ad beneficium Sacerdotale debet eſſe actu Sacerdos.*
88 *Præſentatio laicorum largo modo dicitur electio.*
89 *Præſentatio clerici ad beneficium Sacerdotale eſt inualida.*
90 *Fundationi, ſeu qualitati eius an poſſit epiſcopus derogare cum conſenſu patroni.*
91 *Pręſentatio facta contra diſpoſitionem fundatoris eſt inualida.*
92 *Pręſentans inhabilẽ quãdo priuetur iure pręſentãdi.*
93 *Patronus quare priuetur iure præſentandi, ſi præſentet inhabilem.*
94 *Præſentans præſumitur ſcire qualitates præſentati.*
95 *Præſentans debet inquirere de habilitate præſentati.*
96 *Scientia præſumitur in hærede extraneo, & quando etiam in ſuo.*
97 *Pręſentatus à minori parte quando præferatur.*
98 *Iuſpatronatus eſt in ſolidum apud omnes hæredes.*
99 *Iuſpatronatus admittit ius non decreſcendi, non ius accreſcendi.*
100 *Patronus laicus præſentando poteſt variare.*
101 *Patronis quando liceat variare.*
102 *Variatio patronis quando non ſit permiſſa.*
103 *Præſentatus ad beneficium debet eſſe clericus ſaltem primæ tonſuræ.*
104 *Prælatio cui detur ex pluribus præſentatis.*
105 *Prior tempore potior in iure.*
106 *Clauſula: Dummodo: præſeruat ius.*
107 *Præſentatione ius quæritur ad rem.*
108 *Præſentatiõ poteſt acceptari per Notarium.*
109 *Mandatum Pontificis de conferendo tribuit ius ad rẽ.*
110 *Mandatum de conferendo dicitur gratia facta.*
111 *Præſentati capacitas attenditur de tempore præſentationis.*
112 *Præſentatio incapacis eſt inualida.*
113 *Præſentans incapacem priuatur iure præſentandi.*
114 *Ius quæritur per præſentationem.*
115 *Acceptatio in fauorabilibus præſumitur.*
116 *Acceptare dicitur, qui vti velle actu declarat.*
117 *Ius præſeruatur per clauſulam: dummodo.*
118 *Iuſpatronatus non capit fæmina ſtantibus maſculis.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1467. Die 13. Aprilis D. Ioan. Grilinzonus Carpen. poſt conditum teſtamentum voluit etiam codicillarẽ, & pro anima ſua reliquit Capellæ ipſius conſtitutæ in Eccleſia S. Mariæ ſub tit. Decollationis S. Io. Baptiſtæ vnam petiam terrę ſitam in villa Azibeni in loco dicto: *Al Tinzone:* quantitatis bubulcarum quatuor cum hac conditione, quòd ſucceſſores ſui ſemper ſint illi, qui eliĝant Sacerdotem, qui habeat celebrare officia in dicta Capella, aliàs dictum legatum ſit nullum, vt ex rogitu D. Aſtulphi de Panico Notario Carpen.

Vigore huius diſpoſitionis ſucceſſores dicti Ioannis ſemper fuerunt habiti pro veris dictæ Capellæ patronis, & vltimis temporibus DD. Iacobus, & Gibertus fratres de Grilinzonis tamquam fundatoris ſucceſſores præſentauerunt Reu. D. Chriſtophorum Priorium, quo vita functo, & ſublato etiam dicto Iacobo, ſolus dictus Gibertus de anno 1611. die 27. Aprilis præſentauit Reuer. D. Franciſcum Mariam Guaitulum, qui omnes præſentati obtinuerũt inſtitutionẽ Ordinarij, & tenutam Capellæ.

No-

Nouissime autem mortuo dicto Giberto visum fuit eius testamentum, in quo hæredes fecit Hospitalia S. Mariæ, & S. Rochi, & seniorem eius domus pro tempore, & D. Iuniperã Bellentanã eius vxorem vsufructuariã medietatis omniũ suorũ bonorũ mobiliũ, & immobiliũ, & pro alia medietate duas ipsius sorores hac cõditione, vt si illæ decederẽt, vsufructus totus spectaret ad dictam eius vxorem, & ita factum est, quoniã mortuis sororibus D. Iunipera integrũ habuit vsufructũ.

Decesserat autem prius dictus D. Iacobus relicto sibi hærede vniuersali dicto Giberto cum multis oneribus, & ei morienti absque filijs substituit D. Catherinam eius filiam, & D. Bernardini Realini vxorem, prohibuitque deductionem Trebellianicæ, & quamcumque deductionem.

Mortuo dicto D. Giberto sine filijs prædicti eius tres hæredes acceptauerunt hæreditatem cum beneficio Inuentarij, & sacer Mons Pietatis apprehẽdit possessionem portionis dicti D. Iacobi vigore einsdem testamenti, in quo inter cætera disposuerat, vt nisi dictus D Gibertus deposuisset in vita super dicto Monte libras 8000. secuta illius morte liceret Monti ingredi possessionem dicti prædij, & eam retinere, donec dictas libras percepisset, quod factum est.

Variæ sunt ortæ lites inter dicti D. Giberti hæredes ex vna, & dictam D. Catherinã parte ex altera, tum vigore antiqui fideicommissi, tum quia ipsa Catherina petebat hereditatem dicti D. Iacobi vigore fideicõmissi, de quo in eius testamento.

Die autem 3. Ianuarij 1628. dictus D. Guaitulus vltimus dictæ Capellæ Rector diem clausit extremum, & cum oporteat prouidere de nouo Rectore, multi adsunt patronatus prætensores, nam in primis dicta D Catherina quasi sit de sanguine fundatoris, & succedat dicto D. Iacobo eius patri, præsentauit ad dictum beneficium Reu D. Hieronymũ Balugolam clericum primæ tonsuræ instans institui.

Verùm Hospitalia S. Mariæ, & S. Rochi præsentauerunt me Io. Baptistam Ciarlinium Sacerdotem: licet postea mutato regimine agẽtes Hospitalis S. Mariæ præsentauerint dictum Balugolam: & cum nunc D. Marcus Grilinzonus iudicetur senior domus dicti Giberti præsentauit dictum Balugolã eo tempore prima tonsura non insignitum, sed postea præsentauit dictum Ciarlinium: vnde coram Ordinario Carpi cæpit lis agitari inter præsentatos, quis esset instituendus.

Hoc tamen interim vterque eorum porrexit preces Pontifici, sed Ciarlinius prius impetrauit beneficium sub data v. Kal. Aprilis 1628. in forma: Vitæ, ac morum honestas: cum derogatione Iurispatronatus pro medietate, Balugola vero narrans se præsentatum à maiori parte patronorum impetrauit idem beneficium sub data 3. Kal. Aprilis 1628. cum dispensatione Sacerdotij, & clausula: Dummodo tempore datæ præsentium non sit in eo alicui specialiter ius quæsitum.

Et licet prius fuerit signata gratia Ciarlinij, tamen Balugola prius expediuit suas bullas, quas præsentauit D. Vicario Mutinæ, sed procurator Ciarlinij se opposuit executioni dicens de obreptione, & quod prius sibi ius erat quæsitum, dum vero disputatur, Ciarlinius quoque expeditas bullas præsentauit D. Episcopo Regij, coram quo verificauit Iuspatronatus citatis generaliter sua interesse putantibus, & ab eo obtinuit institutionem, & tenutam beneficij, & hæc omnia postea exhibuit dicto D. Vicario ad repellendum Balugolam petens reuocari litteras scriptas pro faciendo Economo stante, quòd amplius non vacabat: facta autem reuocatione Balugola ad Pontificem appellauit, & proposito negotio in Signatura causa fuit cõmissa Reuer. Androsillæ Prælato meritissimo: Quæritur quid iuris.

Mihi sane videtur præferrendum esse Ciarlinium, & Balugolam iniustè à decreto dicti D. Vicarij appellasse, quoniam non solum iustum fuit, sed etiam caret grauamine, etenim solummodo quando vacat beneficiũ,
1 sequestrantur fructus cum appositione Economi.
Gonzal. de mens. & altern. reg. 8. Cancell. in proœm. §. 7. nu. 24. quod hic non verificatur, vbi plena est possessio, & Ciarlinius est institutus, & habuit tenutam beneficij, de qua extat rogitus Notarij in actis exhibitus: An autem bene id factum sit, videndum est.

Namque non est verum, quòd dictus Balugola fuerit præsentatus à maiori parte patronorum, quoniam dicta Catharina nullum ius habet in hoc patronatu, qui transijt ad hæredes prædictos Giberti, licet non sint de agnatione, excepto seniore: certum est enim Iuspatronatus sui natura esse transitorium ad quoscumque hæredes etiam extraneos adeo, vt ad eos de-
2 uoluat exclusis etiam hæredibus sanguinis: ita sentiũt communiter *DD. in Clem. plures vbi gl. in verbo. hæredes de Iurepatr. Abb. in C. cum seculum. extr. eod. Ias. in l. precibus. n. 17. & ibi Dec. n. 21. 22. Curt. iun. n. 73. C. de impub. & alijs subst. Rip. in l. Centurio. n. 54. ff. de vulg. Ancl. cons. 81. nu. 2. 3. Alex. cons. 73. nu. 2. lib. 7. Paul. Cittadin. de Iurepatr. p. 9. n. 2. Roch. eod. tractat. in verb. Ipse, vel is, à quo q. 8. n. 17. vbi de communi testatur. Lambert. eod. tract. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 15. n. 1. & art. 40 sub n. 4. §. ex omnibus vers. amplia quinto. Tusch. litera I. concl. 610. n. 8. & concl. 611. nu. 9. Gabriel. de verb. sign. concl. 2. n. 4. Grilinz. cons. 75. n. 5. Peregr. de fideicom. art. 6. nu. 37. Gratian. disc. for. lib. 4. c. 645. n. 10. Seraph. Decis. 364. n. 3. 7. & Decis. 378. n. 1. Rot. diuers. decis. 385. nu. 1. 2. & per totam p. 1. Coccin. decis. 450. n. 2. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 55. n. 8. late Barbos. de offic. episc. p. 3. c. 71. n. 3. Philliuc. mor. in appendic. tract. 45. c. 6. n. 14. Io. Aloys. Ricc. tract. de Iurepatr. resol. 166. per totam. Monet. de commut. vlt. vol. c.*
3 *11. nu. 134.* qui dicunt id procedere, etiam si in reseruatione iurispatronatus non sit facta vlla mentio hæredum, quia adhuc trãsit ad hæredes etiam extraneos adeo, vt si filius non sit vniuersalis, sed tantum in re certa institutus, non acquirat ex successione ius præsen-
4 tandi. *Gabriel. d. concl. 2. n. 5. Lambert. de Iurepatr. l. 1. p. 2. q. 2. art. 16. n. 6. & seqq.*

Quæ adeo vera sunt, vt Iuspatronatus sui natura non solum transeat ad extraneum hæredem iure ciuili succedentem, sed etiam ad bonorum possessorem, seu ad eum, qui iure prætorio succedit, quia iste licet vere hæ-
5 res non dicatur, tum directam habet successionem, & in effectu non differt ab hærede, quia vniuersa capit. sic *Paul. Cittadin. d. tract. de iurepatr. p. 9. n. 7. Roch. d. loco verbo. ipse, vel is. n. 23. Lambert. eod. tract. lib. 1. p. 2. art. 40. §. ex omnibus dictis vers. amplia tertio. Barbos. d. c. 71. n. 5.*

6 Nihilominus ex aduerso replicatur ista procedere in Patronatu hæreditario, non autem gentilitio, quale

iftud effe prætenditur, & in eius probatione Rota fo-
let fe facilem exhibere, tum quia non agitur de pro-
7 banda fubftantia,fed qualitate. *Farin.decif.675.fub n.
3.p.1. & alios cenfuit Rota in vna Maceraten. Iurifpat.
6.Nouemb.1628.coram Vbaldo*, tum quia id fauora-
bile eft Ecclefiæ: *Modern.in prax. Iurifpatr. lib.4. c.9.
num.32.33.47.*

Verba autem fundatoris, quæ folent attendi in hac ma-
teria,fuadent Patronatum effe gentilitium: dixit enim
quòd fucceffores fui femper fint illi, qui eligant, nam
licet verbum: fucceffores: foleat intelligi fecundum fu
biectam materiam Iurifpatronatus, quod fua natura
eft hæreditarium, poteft tamen intelligi de fucceffori-
8 bus fanguinis, qui proprie funt fucceffores ad *l. ex fa-
cto.§.fin.ad Trebell. Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.8.ti-
tul.14.n.14. Rota in Fauentina Canonicatus 20. Febru.
1627. coram Manzanedo.*

9 Et hoc bene declarat verbum: Sui: ideft: ipfius funda-
toris, nam ficut quando agitur, quæ proximitas fit at-
tendenda, vltimi. f. poffefforis, an fundatoris, fi adeft
verbum: Sui: attenditur fola proximitas fundantis om
10 miffis confanguineis vltimi granati. *Cardin. conf. 48.
Lambert.de Iurepatr.2.par.lib.1.art. 33. qu. 2. ad fin.
Molin.de primogen.Hifpan.lib.3.c.10.n. 36.37.Man-
tic.de coniect. vlt. vol.lib.8.tit.12.n.31.ad fin. Peregr.
de fideicomm.art.20.n.9.verf.fecundus cafus.Fufar. de
fubft.q.484.n.51.Farinac.decif.693.n.3.ad fin.p. 2.Ro
ta diuerf.decif.510.n.5.p.1. & fuit refolutum in vna
Iannen.Iurifpatr.25.Iunij 1607.coram Lancellotto.* fic
in præfenti, cum curentur folum, fui fucceffores, de il-
11 lis de fanguine intelligendum eft, & non de hæredi-
tarijs, qui non funt fui refpectu fundatoris, & fic de
defcendentibus. *Farin.decif.344.fub num.3. verf.quod
verbum.p.2.*

Et hoc procedit etiam fi linea fucceforum difcontinue-
tur, quia nihilominus à linea femel occupata contra
regulas iuris fit tranfitus ad aliam lineam propter di-
12 ctum verbum: Sui: ita *Card.d.cōf.48.Molin.de primog.
Hifp.lib.3.c.10.n.36.37. & fuit refolutum in Cordubē.
Iurifp.10.Maij 1624.& in d. Fauentina Canonicatus.
27.Maij 1616.coram Patriarcha Hierofolymitano*. et-
13 enim defcendētes fanguinis folum dicuntur fui, qua-
les in propofito noftro non funt hæredes Gibert. *Oldr.
conf.21.n.2.ad fin.Menoch.conf.124.num.29.Fufar.de
fubft.q.353.n.2.*

Deinde hoc idem fundatur ex verbo: femper, quod eft
in perpetuum. *DD. in l. femper. ff. de iur. immun. Me-
14 noch.conf.106.n.63.*& fic verbum: fucceffores: intelli-
gitur de defcendentibus, & fuccefforibus fanguinis,
aliàs effet fuperflua dictio: femper: cum nemo dece-
15 dat fine hęrede: *In puncto Rota in Fauentina Canonica-
tus 27. Maij 1626. coram Manzanedo Patriarcha an-
tedicto, & in dicta Maceraten. Iurifp.6.Nouem.1628.
coram Vbaldo.*

Vlterius facit ad rem verbum: illi: quod eft demonftra-
tiuum, & reftrictiuum ad fuos tantum defcendentes
16 *ad l.nemo.in princ.vbi Bart.ff.de hær.inftit.* quibus ad-
iungas confideranda effe verba, aliàs legatum non va
leat, quæ enixam voluntatem teftatoris magis decla-
rant Iufpatronatus, non tranfiturum ad extraneos, &
fic non effe hæreditarium, fed manere penes defcen-
dentes: *Farin.d.decif.344.n.3.par.2.*& fic cum D.Ca-
tharina Realina fola fit ex defcendentibus fundato-
ris, ad ipfam folam debet fpectare Iufpatronatus.

Et denique tolli videtur omnis difficultas ex obferuan-
17 tia, quæ bene hoc declarat. *Gabr.conf.196.nu.6.lib.2.
Gratian.difc.521.n.19.Farin.decif.482.nu.7.& fequ.
p.1.Rota in d.Maceraten.Iurifp.6.Nouembr.1628.co-
ram Vbaldo.*& licet dicta D.Catherina fit fæmina, ta-
men agnationem non amittit. *Bart.in l.quoties.nu.2.
C.de priuileg. Schol.lib.12.*

Nihilominus dicendum eft dictum Patronatum non ef-
fe gentilitium, fed hæreditariū, nam illud dicitur Iuf-
patronatus familiare, feu gentilitium, in quo vocan-
tur folum illi, qui funt de genere teftatoris, & ad illud
admittuntur folum qui probauerint fe effe de fangui-
ne fundatoris, & admittuntur fecundum gradus pre-
rogatiuam ad *tex.in l.fin.C.de verb.fignif. Ita Cardin.
conf.48.Roch.de Curt.de iurepatr.verb. Ipfe. q.33.nu.
77.Gabriel.conf.196.n.2.lib.2.Ferret.conf.134.nu.5.
Cioff.conf.18.lib.1.Ioan.Aloyf.Ricc.tract.de Iurepatr.
refol.232.n.1.Viuian.de Iurepat.p.1.li.1.c.3.n.28.29.*
vbi ponit differentiam Patronatus hæreditarij, & fa-
19 miliaris, feu gentilitij: & fi res effet ambigua, an Patro
natus effet hæreditarium, vel gentilitium, in dubio
præfumitur hæreditarium: vt per *Riccium decif. 60.
& decif.72.p.2.& d.tract.de iurepatr.refol.202.nu.6.
& refol.233.n.3.* Verum hic res certa apparet, quòd
huiufmodi Iufpatronatus non fit gentilitium, quia
nūquā in eius fundatione facta eft mentio de fucceffo-
ribus fāguinis, neq. de familia, ideo potuit tranfire ad
hæredes etiam extraneos, quales funt dicta Hofpita-
20 lia, & fenior vocatus à Giberto: fic *Rota diuerf. d. de-
cif.385.n.14.p.1.Ricc.d.refol.166.Barbof.d.alleg.71.
n.3.* poteft enim Iufpatronatus tranfire à patrono ad
21 non patronum. *Lambert.de iurepatr.lib.1.p.2.qu.1.
princ.arti.30.§.ex prædictis verf.prima erit, & Ferret.
conf.131.n.12.p.1.*

Nec quemquam puto dubitare, quin dictum Iufpatro-
natus poffit tranfire ad Ecclefiam, vel loca pia, & re-
ligiofa, quia hoc certiffimum eft adeo, vt huiufmodi
22 trāfitus fieri poffit etiā fine confenfu Epifcopi tam in-
ter viros, quàm caufa mortis: *ad tex.in c. vnic.de Iu-
repatr.in 6.& in c.illud.vbi Abb.n.5.eod idē Abb.in c.
de Monach.n.3.de præben.Lambert.de Iurepatr.lib.1.
p.2.q.1.princ.art.10.n.2.Gratian.difc.177.nu. 3.Viu.
comm.opin.tom.1.lib.1.tit.4.n.9.Azor. mor. inft. p.2.
lib.6.c.20.q.5.Barbof.de off.epifc.p.3.alleg.71.nu. 12.
in fin. & n.26.Layman.moral.lib.4.tract.2.c.13.n.20.
verf.donatione.*

De prædictis autem mirandum non eft, quia fundator
cenfetur Iufpatronatus referuare eius hęredibus quā-
tumuis extraneis, nifi fpecialiter, & taxatiue dixerit
pro hæredibus fanguinis tantum, vel pro filijs, vel do-
23 mo, feu parentela folummodo, & tunc erit gentili-
tium, & familiare, aliàs pro omnibus intelligitur re-
feruatum Iufpatronatus, vt fit hęreditarium: ita *Roch.
d.tract.verb. Ipfe:n.18. Lambert. eod.tract.lib.1.p.2.
q.2.princ.art.40.d.§.ex oībus verf.reftringe.& verf.li
mita modo.Ferret.d.conf.131.n. 12.p.1.Grilinz.d. conf.
75.n.13.Tufch.littera.I.conclu f.610.n.9.Rot.diuerf.d.
decif.385.n.14.p.1.Seraph.d.decif.364.n.3.in fin.Gra
tian.difc.645.n.10.Monet.de cōm.vlt.vol.c.11.n.134.
verf.licet inquam.Ricc.de Iurepatr.refol. 178. per totā.
Viuian.de Iurepatr.p.3.lib.14.c.2.n.20 27.*

Immo etiam fi taxatiue teftator referuaffet Iufpatrona-
tus

tus hæredibus sanguinis, vel illis de familia, adhuc de-
24 ficientibus descendentibus, vel extincta familia Ius-
patronatus transiret ad hæredes extraneos. *Aucher.
d.cons.81.n.3. Ferret.d.cons.131.n.12. Seraph. d. decis.
364.n.12. Prax. Archiepisc. Neapol.c.101.n.1. in ma-
gnis.* nisi tamen expresse in fundatione post descendẽ
tes vocatus fuisset locus pius, vel alius successor. *Tusch.
pract.concl.littera: I.concl.610.n.10.* non enim est re-
stringenda fundatoris intentio, sed amplianda, vt alij
possint animari ad fundandas nouas Ecclesias.

Neque nocent ex aduerso deducta, si quidem nihil ob-
stant verba fundationis, quæ dicunt vocari ad Patro-
natum: Successores sui: idest fundatoris, quoniam per
id non variatur ius in casu nostro, nec tale verbum re-
stringitur, quin transeat ad extraneos hęredes, etenim
25 verbum: Successores: idem importat, quod verbum:
Hæredes: *tex.e.in l. hæredis appellatione. vbi Rebuff.
vers.amplia.ff.de verb.sign. Alex.cons.44.n.1.vers. &
idem lib.1. Tusch.littera: S.concl.878.n.2. Menoch.cō-
sil.1053.num.6. & cons.1071.num.1. Fusar. de substit.
q.339.num.14. Peregrin.de fideicomm.art. 32. nu.84.*
vbi etiam ait successoris nomen de vniuersali esse in-
26 telligendum, quod etiam voluit *Rol.cons.53.num.12.
vers, & dum dicitur.lib.3. Fusar.de substit.q.341.nu.4.*
non enim hæreditas est aliud, quàm successio, immo
successio est quid latius, & generalius, quia in defini-
tione hæreditatis ponitur loco generis. *leg. hæreditas.
27 vbi Dec. & Cagn.ff.de reg.iur.l. nihil est. de ver.signif.*

Et ideo si qua est inter hæredem, & successorem differen
tia, illa est, quia successoris vocabulum generalius est,
& quando dicitur: Pro hæredibus, & successoribus:
istud vltimum stat ampliatiue; nam bonorum posses-
sores, qui de iure Prætorio succedunt, non dicũtur hę-
28 redes. *§.quos autem Inst.de bon.possess.* dicuntur tamen
successores. *§.cum igitur.Inst.eod.* & propterea verbũ:
hæredes. solet referri ad eos, qui succedunt tantum de
iure ciuili, possessores: vero ad illos, qui veniunt de iu-
29 re prætorio: sic de communi *Alex. cons. 28.num.20.
vers.vbi etiam.lib.5. Tusch.littera.S.concl.878.nu.16.
Rol.d.cons.53.num.12.lib.3. Fusar.d.q.341.num.5. Pe
regr.de fideicomm.d.art.32.num.84.vers. & latissime
Monet.de commut.vlt.vol.c.8.n.236.in fin.* adeo, vt nō
sit dubitandum, quin successio non sit ius vniuersale.
30 *Seraph.decis.352.nu.6.* & successione transfertur Ius-
patronatus: *Paul.Cittad.d.tract.p.9.num.1. Roch.eod.
tract.d.verb. Ipse.nu.1. Monet.d.c.11.n.206.*

Verum igitur est, & indubitabile tam in contractibus,
quàm in vltimis voluntatibus, nomen hæredis in ma-
teria ad extraneos trãsitoria, vt hic, verificari in quo-
31 cumque hærede tam extraneo, quàm sanguinis. late
*Gabriel.conclus.lib.6.de verb.signif.concl.2.nu.1. Pe-
reg.de fideicomm. d.art. 32.num.63. Fusar. de subst.d.
q.339.num.1. & seq. & num.8.vers.ego ita:* vbi ait in
iudicando, & consulendo non esse recedẽdum ab hac
opinione, quod de verbo: Successoris: multo magis
erit sentiendum, quia est generalius.

Nec ius est facienda in illa dictione: Sui: dum enim fun-
dator dixit, quod successores sui eligant Sacerdotem,
non per hoc suam dispositionem restrinxit ad illos de
32 sanguine, sed adhuc admittendus est transitus ad ex-
traneos, qui possunt etiam dici successores fundato-
ris: pulchre *Alex. cons.189.num.15. vers.etiam si di-
ctum sit.lib.2. de communi Gabriel.d.conclus.2.num.2.*
*Abb.in c. in præsentia.col.9. vbi Dec. num.18. de pro-
bat. Imol.in l.quod dicitur.col.pen. & ibi Alex. de com
mun.ff.de verb.oblig. Hier.Gabr.cons.132.nu.29.li.1.
Fusar.de subst.d.q.339.num.20.25.* vbi multos alle-
gat, suus enim hæres, seu successor hic dicitur demon-
stratiue respectu successionis defuncti, non ad diffe-
rentiam extranei, & propterea talis sermo. s. successo-
33 res sui: etiam extraneum hæredem comprehendit, vt
probatur *in l.si post diem, vbi gl.in verb.ad hæredem.ff.
quando dies leg.ced. Menoch.lib.4.præs.89.nu.67.vers.
quarto. Simon.de Præt.de interpret.vlt.vol.lib.3.inter-
pr.1.dub.3.col.5.nu.15. Fusar.d.q.339.num.25.* Nam
dicendo: Sui: intelligitur, siue ex testamento siue ab
intestato, cum sui sint hęredes, & sic potest extendi ad
omnes succedentes: vt pulchre in terminis declarat
Lambertin.de Iurepatr.lib.1.p.2.q.2.princ.n.4. in qua
etiam quæstione latissime probat Iuspatronatus esse
transitorium ad extraneos sui natura, & quod totus
Mundus ita seruat.

Non obstant vllo pacto Decisiones ex aduerso allegatæ,
quia loquuntur in terminis de Iurepatronatus fami-
liari, quod fundator reliquit Agnatis, & proximiori-
34 bus, quo casu certum est non transire ad extraneos, vt
videre est *in dicta Fauetina Canonicat.27. Maij 1616.
coram Manzenedo*, vbi dicitur clare, quòd in illo casu
fundator expresse declarauit se constituere Patrona-
tum perpetuum suæ Agnationis, mandauitque præ-
sentationes fieri per duos ex senioribus, & in earum
defectum per Communitatem Brisichellæ: & simili-
ter loquitur altero *decisio in Corduben.Iurisp. 10.Maij
1624.coram Dunozetto*, vbi dicitur, quòd fũdator pri-
mo vocauit eius nepotem durante eius vita, & postea
voluit, quòd in dicto Iurepatronatus succederet suus
consanguineus proximior masculus: ex quibus verbis
nil est mirandum, si fuit decisum Patronatum esse gẽ-
tilitium, quia omnia illa verba significant ius familię,
& gentis, non autem hæredum: & eodem modo lo-
quuntur alia in contrarium adducta.

Non obstant illa verba: semper: & illi: quia referuntur
omni tempore ad illud verbũ: Successores: quod præ-
cedebat, & secundum illius naturam intelliguntur nō
enim est mirũ, quòd fundator considerauerit perpe-
tuitatem, quia hoc est naturale in Patronatu hæredi-
tario, & demõstratio considerata per dictionem: illi:
non demonstrat, nisi præcedentia; ex quibus vocabã-
tur successores, quorum nomẽ quàm late pateat, iam
satis visum est; & ideo quæ ex aduerso adducuntur,
procedunt tantum in materia ad hæredes extraneos
nō transmissibili. *Peregrin. de fideic.art. 32 num.51.*

Hæc autem multo veriora esse dicuntur in casu nostro,
vbi apparet fundatorem nō habuisse liberos, & sic di
cta D.Catherina ab eo non descendit, licet forte sit de
eadem familia contentiue, & propterea concludendũ
est testatorem necessario de extraneis etiam hæredi-
35 bus intellexisse. *Fusar.d.q.339.num.42.* quoniam stri-
cta suitas tantum ad liberos in potestate existẽtes re-
fertur. *ad tex.in §.sui.Inst.de hær.qualit. & diff.* vnde
nullus transuersalis etiã frater venit appellatione suc-
cessorum sanguinis. *Menoch.d.præs.89.num.59.lib.4.
Peregr.de fideicom.d.art.32.num.84.in fin.*

Et licet dicta D.Catherina fuerit filia dicti D.Iacobi, nō
tamen ob eius obitum acquisiuit illius vocem in di-
cto Patronatu, quia non fuit illius hæres, & propterea

eotum Iuſpatronatus fuit conſolidatum in perſonam
prædicti D. Giberti illius fratri, & hæredis, & ſic imre-
merito ſolus Gibertus præſentauit dictum Guaitulum
vltimum Rectorem dicti beneficij, & nupertime de-
functum. *Roch. d. tract. de Iurepat. verbo. Ipſe, vel is.*
num. 12. quia vniuerſum ius, quod habebat dictus Ia-
cobus, in dictum Gibertum tranſlatum eſt, quia eius
hæres extitit, tranſit enim Iuſpatronatus cum vniuer-
36 ſitate bonorum. *Roch. d. tract. verb. Ipſe. num. 17. Gri-*
linz. d. conſ. 94. num. 2. & conſ. 129. nu. 1. Ricc. in prax.
reſol. 162. nu. 1. 2. Mareſcot. var. reſol. c. 55. nu. 7. lib. 2.
Monet. d. c. 11. nu. 219. Filliuc. in d. append. tract. 41. c.
2. num. 54.
Nec morte dicti Giberti prædicta D. Catherina poteſt
dicere ſe aliquod ius acquiſiuiſſe, quia nõ fuit eius hæ-
res, vt vidimus, ipſe enim vocauit ad ſuam hæredita-
tem dicta Hoſpitalia, & ſeniorem domus ſuæ, ideo nõ
37 ad ipſam, ſed ad prædictos hæredes nominatos tranſ-
latum fuit vniuerſum Iuſpatronatus. *Peregr. de fidei-*
comm. art. 6. num. 37. Seraph. d. deciſ. 364. nu. 3. 7. Mo-
net. d. c. 11. nu. 134.
Neque obſtat dictum D. Iacobum grauaſſe prædictum
D. Gibertum eius fratrem, & hæredem ad reſtituen-
dum hæreditatem ſuam dictæ D. Catherinæ, ſi abſq;
filijs ipſe decederet, pro vt euenit: vnde ipſa prætendit
ex hoc fuiſſe conſecutam vocem dicti Iacobi eius pa-
tris, & ſic haberet medietatem votorum in dicto Pa-
tronatu cum enim in fideicommiſſarium tranſeant
omnia iura, & actiones actiue, & paſſiue, verius eſſe vi
detur, quòd ad prædictam D. Catherinam fideicom-
38 miſſo vocatam ab eius patre tranſeat etiam dictum
Iuſpatronatus, ſic *late Molin. de Primog. Hiſpan. lib. 1.*
c. 28. nu. 10. cum pluribus ſeq. & ad rem *Lotterius de re*
benef. lib. 2. q. 11. nu. 37. Decian. conſ. 107. ſub nu. 11.
lib. 3.
Nam reſpondetur, quòd ſi iſtud fideicommiſſum eſt
particulare, & non vniuerſale, vt forte dici poſſet, ni-
hil prodeſt dictæ D. Catherinæ ad effectum, de quo
quærimus, quia Iuſpatronatus non tranſit in fideicõ-
miſſarium particularem, neque etiam in hæredem in
39 re certa inſtitutum. *Roch. d. loco. Lambert. de iurepatr.*
lib. 1. p. 2. q. 2. prin. art. 1. nu. 29. & art. 40. §. ex omni-
bus verſ. limita ſeptimo. Monet. d. c. 11. num. 134.
Si vero dictum fideicommiſſum fuit vniuerſale adeo, vt
mortuo dicto Giberto poſſit dicta D. Catherina aſpi-
rare ad omnia bona dicti Iacobi, adhuc nihil nocent
allegata in contrarium, quæ ſolum poſſunt procede-
re in Patronatu reali, & annexo bonis, velut ſi in hæ-
reditate eſſet caſtrum, peculium, vel aliud ſimile, cui
annecteretur Iuſpatronatus, tunc vtique tranſiret etiã
ad fideicommiſſarium, verum quando Iuſpatronatus
eſt perſonale, vt hic, & etiam vt plurimum, tũc verius
eſt, & receptius illud non tranſire in fideicommiſſa-
rium etiam vniuerſalem, quia non eſt hæres, & non
40 capit, niſi ea, quæ æſtimationem recipiunt, ſic volue-
runt in primis *Bartol. in l. quia perinde. §. reſtituta. vbi*
Alex. nu. 3. 4. ff. ad Trebell. Bald. in l. fin. num. 59. in fin.
C. de edict. D. Adr. toll. Alex. in d. l. ſi patroni. n. 16. vbi
de communi ad S. C. Trebell. idem Alex. conſ. 73. nu. 1.
lib. 6. Iaſ. in l. precibus. nu. 17. vbi Dec. nu. 21. 22. Curt.
iun. nu. 73. C. de impub. & alijs ſubſt. Rip. in l. Centurio.
num. 54. ff. de vulg. Roch. de Iurepatr. in verb. Ipſe. q. 9.
late Lambert. eod. tract. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 35. n. 1.
verſ. tamen prædictis, & d. art. 40. §. ex omnibus. verſ.
limita vndecimo. & q. 10. princ. art. 3. num. 4. 31. Paul.
Cittadin. d. tract. p. 9. nu. 33. Couar. var. reſo. lib. 2. c. 18.
num. 8. Ant. Gomez. reſol. p. 1. c. 5. num. 29. Ferret. conſ.
134. n. 8. lib. 1. Craſſ. de ſucceſſ. §. fideicommiſſum. q. 52.
Garz. de benef. p. 5. c. 9. num. 17. 18. 19. 20. vbi de com
muni latiſſime. *Fuſar. de ſubſtit. q. 634. num. 2. 3.* vbi de
communi teſtatur, & ab hac ſententiam non eſſe di-
ſcedendum in iudicando, & conſulendo proteſtatur.
Peregr. de fideicom. art. 6. num. 37. Molin. de iuſt. & iur.
tract. 2. q. 188. in fin. Borell. in ſumm. omnium deciſ. titu.
32. nu. 63. late Ric. de Iurepatr. reſol. 179. nu. 1. Barboſ.
de off. epiſc. p. 3. alleg. 71. nu. 9. Filliuc. in d. append. mo-
ral. tract. 41. c. 2. ſub nu. 54. vbi pulchre diſtinguit de
41 Patronatu reali, & perſonali modo ſupradicto idem
tenet poſt multos *Odd. de compend. ſubſt. p. 5. præmiſſ.*
6. nu. 9. & ſic cenſuit Rota in vna Aretina Capellaniæ.
1. Iunij 1584. coram Bubalo. & ſæpe alias, adeo vt hæc
ſententia ſit magis cõmunis, & magis recepta: *Decian.*
conſ. 107. nu. 11. lib. 3. Viuian. de Iurepatr. p. 1. lib. 4. c.
5. ſub num. 28.
Et licet multi etiam allegentur pro parte aduerſa, qui pu
tauerunt Iuſpatronatus etiam perſonale tranſire in
fideicommiſſarium vniuerſalem eò, quòd ille habea-
42 tur pro hærede, & in eum tranſeant omnia iura acti-
ue, & paſſiue ad *tex. in §. reſtituta. Inſtit. de fideicomm.*
ſic Guid. Pap. q. 507. verſ. ſed credo. Rom. in l. ſi patroni.
ad S. C. Trebell. Benedictus in c. Raynutius. p. 2. verb. ſi
abſq. liberis. 2. ſub nu. 4. de teſtam. Molin. de prim. Hiſp.
lib. 1. c. 24. ſub nu. 10. Caſſan. de gl. mundi p. 1. conſid. 43.
Io. Gutierez. de tutel. p. 3. c. 29. nu. 15. Ricc. in prax. for.
Eccleſ. reſol. 162. nu. 4. tamen prior ſententia eſt rece-
ptior, & magis vera, quoniam cum Iuſpatronatus ſit
43 ius quoddam religioſum, & ſine commodo pecunia-
rio, quod non recipit æſtimationem, remanet penes
hæredem grauatum fideicommiſſario etiam vniuer-
ſali, vt ius honorificum, multa enim ſunt, quæ non ca-
pit fideicommiſſarius etiam vniuerſalis, ſed remanẽt
44 penes grauatum, velut ſunt iura ſepulchrorũ. *d. l. quia*
perinde. §. primo. ad Trebell. l. ſi quis fuit hæres. de re-
45 *lig. & ſumpt. fun.* necnon & iura patronatus libertorũ.
d. l. ſi patroni filius ad Trebell. & cætera omnia, quæ nõ
concernunt commodum pecuniarum, etiam ſi ad ex-
46 traneum poſſint tranſire, tamen non tranſeunt in fi-
deicommiſſarium. *Pereg. de fideicom. art. 6. n. 38. Ant.*
Gomez. reſol. p. 1. c. 5. nu. 29. verſ. nec obſtat.
Si igitur dictus D. Iacobus voluiſſet, quòd etiam Iuſpa-
tronatus tranſiret ad dictam D. Catherinam eius fi-
liam, & fideicommiſſario vocatam, neceſſe erat, quòd
47 expreſſe hoc dixiſſet, & in diſpoſitione ſua de hoc mẽ-
tionem feciſſet, quia accedente poſtea conſenſu epi-
ſcopi ad ipſam factus eſſet huiuſmodi tranſitus. *Lam-*
bert. d. q. 2. art. 31. ad finem. Garz. d. tract. de benef. p. 5.
c. 9. n. 19. Aloyſ. Ricc. de Iurepatr. reſol. 179. n. 2. Filliu.
d. tract. 41. c. 2. ſub n. 54.
Verum quia multi hæc intelligunt procedere, antequam
fiat fideicommiſſario hæreditatis reſtitutio, ſed poſt-
quam re, vel verbo hæres, aut grauatus reſtituit bona
vocato per fideicommiſſarium putant cum cæteris vi-
ribus, & actionibus tranſire etiam Patronatũ ex *dicto*
§. reſtituta. Inſt. de fideicõ. Guid. Pap. d. q. 507. verſ. ita
quod Tuſch. pract. concl. litte. I. concl. 608. num 8.
Ideo exiſtimo ſuperaddendum eſſe, quòd hæc limitatio,

&

& declaratio est multùm insulsa, & non est vera, quia
certum est fideicommissarium ante restitutionẽ nul-
lum ius habere in re, & propterea dubitare, an in eum
transeat Patronatus ante restitutionem, erat ineptũ,
48 & propterea allegati Doctores contra fideicommissa-
rium procedunt, & loquuntur etiam post restitutio-
nem hæreditatis, vt est videre apud Bart. in d. l. quia pe
rinde. §. restituta. vbi Alex. num. 3. ibi. per restitutionẽ.
ff. ad Trebell. Paul. Citad. de Iurepatr. p. 9. num. 33. ibi.
restituta. Rochus eod. tract. d. verb. Ipse. q. 9. nu. 20. ibi.
cui hæreditas. Lambert. eod. tract. d. art. 35. nu. 1. ibi. illa
restituta. Ias. in d. l. precibus. num. 17. ibi. restituta. C. de
impub. & alijs subst. Couar. var. resol. lib. 2. c. 18. nu. 8.
ibi. restituta. Gomez. d. c. 5. nu. 29. Barbos. d. c. 71. nu. 1.
Ricc. de Iurepat. d. resol. 179. nu. 1. ibi. cui restituta, & id
satis probant allegata iura in d. l. quia perinde. §. resti-
tuta. ad Trebell. & in d. l. si patroni. eod. & in l. si quis
fuit hæres. de relig. & sumpt. fun. adeo vt nõ sit recedẽ
dum à iam satis firmata conclusione: sic pulchre Fa-
chin. contr. iur. lib. 10. c. 94.
Motiuum etiam aliquod fiebat ex aduerso, quòd prædi-
cta non procederent, quando hæres grauatus non po-
test deducere Trebellianicam, vel quia testator eam
prohibuit, vel quia ex natura negotij non venit dedu
cenda, velut quando substituta fuit Ecclesia vel pia
causa, quia cum eo casu veniat restituenda vniuersa
49 hæreditas, fideicommissarius totum capit, & non dif-
fert ab hærede, & sic habebit etiam Iuspatronatus sic
Apostill. ad Alex. in d. cons. 73. in verbo. fideicommissũ.
lib. 7. Guid. Pap. d. q. 507. nu. 1. vers. ita vidi. Lambert.
de iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 35. num. 14. Ricc. de
Iurepatr. d. resol. 179. num. 3.
Verumtamen hæc sententia etiam à vero est aliena,
quoniam iura, quæ dicunt Patronatum non transire
in fideicommissarium, non se fundant in hoc, quod
hęredi non liceat Trebellianicam deducere, sed in eo,
quòd Iuspatronatus est ius honorificum, quod pecu-
nia non æstimatur, & satis est fideicommissarium nõ
esse hæredem directum, vt requiritur, si velit conse-
50 qui Patronatum; Bald. in d. l. fin. nu. 48. C. de edict. D.
Adr. toll. Tusch. pract. cõclus. littera I. concl. 612. n. 29.
Peregr. de Fideicõm. art. 3. nu. 23. vers. in Trebelliano.
& propterea. Riccius d. resol. 179. num. 3. in fin. dixit
Lambertini contrarium sentientis opinionem esse sa-
ne dubitabilem, ego autẽ dico esse falsam ex Fachin.
contr. iur. lib. 10. c. 94.
Nam secundo loco certum est Trebellianicã nihil aliud
esse, quam partẽ quartã eius, quod venit in restitutio-
51 ne fideicommissi vniuersalis. Bald. in l. si vero. §. 1. ff.
de test. mil. Paris. cons. 23. num. 3. lib. 2. Mangil. de im-
putat. & detract. q. 123. nu. 40. & q. 124. nu. 13. sed in
52 restitutione fideicomm. vniuersalis non venit Iuspa-
tronatus. d. l. si patroni, & ibi Alex. ff. ad Trebell. Ant.
Gomez. resol. lib. 1. c. 5. nu. 29. Peregr. de fideicomm. d.
art. 6. nu. 37. 38. Garz. d. c. 9. nu. 18. Crass. d. §. fideicom-
missum. q. 52. Intrigl. de subst. d. q. 94. num. 21. Fusar.
eod. tract. q. 634. nu. 2. 3. Ergo etiam si Quarta Tre-
bellianica non debeatur, non tamen per hoc Iuspa-
tronatus transit in fideicommissarium: ita in termi-
nis. Fachin. contr. iur. lib. 10. c. 94. vers. mihi.
Tertio loco dicas, quòd Iuspatronatus non est quid hæ-
53 reditarium, nec est de corpore hæreditatis, vt inquit
Bald. in l. cum virum. nu. 21. vers. nec etiam. C. de fidei-
comm. Roch. de Iurepatr. verb. Ipse, vel is. nu. 21. versi.
& assignat. Garz. de benefic. p. 5. d. c. 9. nu. 18. Ergo etiã
si veniat restituenda vniuersa hæreditas ob prohibi-
tionem Trebellianicæ, tamen Patronatus non transi-
bit in fideicommissarium, quia non comprehenditur
in hæreditate.
Quarto omnes in iure conueniunt eum, cui tanquam in-
digno aufertur hæreditas, non posse deducere aliquã
Quartam, seu Trebellianicam adeo, vt fiscus capiat
54 etiam fructus ab eo perceptos. tex. e. in l. Marcellus. §.
fin. ff. ad Trebell. l. beneficio. ad l. falcid. Peregr. de iur.
fisc. lib. 2. tit. 2. nu. 14. & tamen si cui aufertur hæredi-
55 tas vti indigno, adhuc penes eum remanent iura se-
pulchrorum. d. l. si quis fuit hæres. ff. de relig. & sump.
fun. Ant. Gomez. d. c. 5. nu. 29. vers. restituta. sed sic
56 est, quòd Iuspatronatus, & Iura sepulchrorum æqui-
parantur, Gomez. d. c. 5. n. 29. vers. nec obstat. Lamber.
de Iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 35. num. 5. Couar.
var. resol. lib. 2. c. 18. nu. 8. Lud. Molin. de Iust. & iur.
tract. 2. q. 188. ad fin. vers. vtrum autem. Peregr. de fi-
deicomm. d. art. 6. nu. 38. Ergo sicut iura sepulchrorũ
non transeunt ad fideicommissariũ, etiam si non de-
trahatur Quarta, ita neq; Iuspatronatus, quia æqui-
paratorum idem est iudicium. DD. in l. 1. ff. de leg. 1.
Quinto loco ijdem Doctores in hac materia solent æqui
parare Patronatum libertorum, & patronatum Ec-
57 clesiasticum, vt per Alex. in d. l. si patroni. num. 16. ad
Trebell. Ias. in l. precibus. nu. 17. vers. confirmo. C. de
impub. & alijs subst. Ant. Gomez. d. c. 5. nu. 29. vers. 3.
Peregr. d. art. 6. nu. 38. sed sic est, quòd Patronatus li-
58 bertorum non post transire in fideicommissarium
etiam non detracta Quarta. d. l. si patroni. vbi DD. ff.
ad Trebell. Ergo neq. Iuspatronatus ad beneficia Ec-
clesiastica: nam si deficit potestas, testator prohiben-
do Trebellianicam non potest hoc inducere, quia ne-
mo potest facere, quin leges habeant locum in suo te-
stamento. l. nemo potest, vbi DD. ff. de leg. 3.
Sexto, debet considerari, quòd etiam si vniuersa hære-
ditas sit restituenda, propter Trebellianicæ prohibi-
tionem à iure, vel ab homine inductam, tamen quo
ad Patronatum nihil præiudicatur hæredi grauato fi-
deicommisso, quin illud sibi retinere possit, quia Ius-
patronatus ad eum peruenit non vti hæredem, sed
quia hæredem, nam ea sola debent restitui veniente
59 casu fideicõmissi, quæ accepit hæres, vti hæres. Roch.
de Iurepatr. d. verb. Ipse. nu. 21. 22. Couar. d. c. 18. nu. 8.
Peregr. d. art. 6. nu. 35. & hoc non est inutile, neq. su-
perfluum, quia post restitutam hæreditatem retinere
etiam nudum nomen hæredis ad multa prodest, de
60 quibus in l. qui hæredi. §. cum hæreditas. vbi DD. ff. de
cond. & demonstr. & ideo non est mirum, si prohibita
etiam Trebellianicæ deductione Iuspatronatus non
transeat ad fideicommissarium, vt sentit. Peregr. de
fideicom. d. art. 3. nu. 23. vers. in Trebelliano, vbi loqui-
tur de hærede, qui habet nudum hæredis nomen, &
tamen retinet directas actiones, iura sepulchrorum,
& alia similia, vnde colligitur aperte, quòd loquitur
de hærede nullam Quartam deducente, alioquin non
esset nudus hæres; quia respectu portionis Trebellia-
nicæ potiretur omnibus priuilegijs, & effectibus veri
hæredis: Et idem sentire videntur omnes supradicti
Doctores, dum se restringunt solum ad quædam cõ-
modum pecuniarium non concernentia dicentes ea
ad

ad fideicommiſſarium non tranſire, exinde.n.viden-
tur ſupponere ſe loqui in caſu, vbi Trebellianicæ non
erat locus, alioquin hæres grauatus reſtituta etiam
hæreditate haberet commodum quoq. pecuniarium
æſtimabile vigore eius Quartæ.

Non obſtat modo *Apoſtilla ad Alex. in d. conſ. 73.*
quoniam nihil allegat ad probandum, quòd Iuſpa-
tronatus tranſeat in fideicommiſſarium, quando vni-
uerſa hæreditas venit reſtituenda, immo contrarium
apertis verbis ſentit. *Lambert. de Iurepatr. lib. 1. p. 2.*
q. 2. princ. art. 35. nu. 11. in fin. ibi: etiam hæreditate
vniuerſaliter reſtituta.

Nec debet haberi in conſideratione. *Guid. Pap. d. q. 507.*
quia ipſe fuit in ea opinione, quòd etiam non prohi-
bita Trebellianica adhuc Iuſpatronatus tranſeat ad
fideicommiſſarium pro portionibus hæreditarijs ex
61 regula, quòd omnia iura tranſeant in eum, in quo al-
lucinatus eſt, quia Iuſpatronatus non debet metiri ex
ea regula, cum ſit quid inæſtimabile, & religioſum
non concernens commodum pecuniarium, vt apud
Roch. d. verb. Ipſe, vel is nu. 21. Couar. d. c. 18. num. 8.
Ant. Gomez. d. c. 5. nu. 29. Peregr. d. art. 3. num. 23. &
art. 6. num. 35. 37. 38.

Deniq. non nocet. *Lambert. d. art. 35. nu. 14.* quia nihil
allegans loquitur intra dentes non audens affirmare,
ſolum inquit, & idem dicerem: & ratio per eum ad-
ducta non eſt bona, quia licèt prohibita Trebelliani-
ca tunc tota hæreditas tranſeat ad fideicommiſſariũ,
tamen nil refert, cum Iuſpatronatus non ſit de corpo-
re hæreditatis, & propterea idem. *Lambert. d. art. 35.*
nu. 11. in fin. melius contrarium ſuſtinuit dicens hæ-
reditate etiã vniuerſaliter reſtituta adhuc Iuſpatro-
natus ad fideicommiſſarium non tranſire.

Et ſane *Lambertinus.* à ſe ipſo facile conuincitur, quo-
niam *in d. art. 35. num. 7.* inquit, quòd hæres deducit
quartam de omnibus, quæ reſtituit, & ideo omnia
æſtimantur, & ſecundum æſtimationem de omni-
bus quarta datur, & ſubiungit, verum quia Iuſpatro-
natus non poteſt æſtimari, nec commodum pecunia-
rium reſpicit, non fit illius æſtimatio, nec reſtitutio:
quæ cum vera ſint, tã ſi prohibeatur, Trebellianica,
quàm ſi concedatur, quia eadem eſt ratio partis quo
ad partem, quæ eſt totius quo ad totum, Ergo ſem-
per erit eadem diſpoſitio.

Non poteſt igitur fideicommiſſarius conſequi Iuſpatro-
natus, niſi in duobus tantum caſibus, ſcilicet quando
in fideicommiſſo extaret aliquod ius vniuerſale, velut
Caſtrum, villa, peculium, vbi annecteretur, vel ſi te-
ſtator expreſsè diſponeret, vt illud haberet, & Epi-
62 ſcopi conſenſus accederet. *Lambert. d. loco. Gaiz. de*
beneſ. p. 5. c. 9. nu. 18. 19. Barboſ. d. c. 71. nu. 9. in fin. &
eodem modo intelligendi ſunt omnes, qui ex aduer-
ſo adducuntur.

Vniuerſum ergo Iuſpatronatus ſpectat ad hæredes dicti
Giberti, ſcilicet, Hoſpitalia, & ſeniorem eius domus,
qui licet videantur hæredes eſſe in re certa inſtituti,
quia tamen nulli alij extant hæredes, certum eſt Pa-
tronatum tali caſu tranſire etiam ad hæredem parti-
63 cularem, quia tunc in vniuerſum videtur vocatus. Sic
Lambert. d. tract. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 16. nu. 12. &
nu. 13. verſ. eſt bene verum. & art. 40. §. ex omnibus.
lim. 7. verſ. reſtringe 2. Monet. de comm. vlt. vol. c. 11.
nu. 13. verſ. idem temperat. & ſentit Ricc. de Iurepatr.
reſol. 183. nu. 1. ſaltem à contrario ſenſu.

Nam licet Patronatus non tranſeat in hæredem inſti-
tutum in re certa, dato alio cohærede vniuerſali ex
doctrina. *Io. And. in c. cum ſeculum. de Iurepatr. Card.*
64 *in Rub. eo. tit. q. 8. Bar. in l. ſi iuſiurandũ. C. de ope. libert.*
Lamber. de Iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2. art. 16. nu. 6. Marius
Anton. var. reſol. lib. 1. reſol. 7. nu. 16. verſ. reſpondetur
ſecundo vbi de communi: Aloyſ. Ricc. tract. de nouiſſ.
probat. iuriſpatr. reſol. 175. nu. 2. in fin. & reſol. 183. nu.
2. & ita cenſuit Rota in vna Maceraten. 15. Decembris.
1625. & prima Iulij. 1626. corã Coccino. quia hæres
particularis habetur pro legatario ſolum, quando ex-
tat hæres vniuerſalis: *Surd. conſ. 439. nu. 35. Peregr. de*
fideicom. art. 3. nu. 7. Fuſar. de ſubſt. q. 341. nu. 2. Ricc.
d. reſol. 183. nu. 3. tamen in hoc conueniunt omnes,
quòd hæres particularis, ſeu in re certa inſtitutus non,
dato alio hærede vniuerſali ſuccedat in vniuerſum
per ius conuerſionis, ſeu, vt alij dicunt, per ius accre-
ſcendi adeo, vt pro hærede vniuerſali habeatur. *tex. e.*
65 *in l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hær. inſtit. l. cohæredi. §. fin. ff.*
de vulg. & pup. DD. in l. quoties. C. de hær. inſt. Menoch.
de adipiſc. poſſ. rem. 4. n. 153. Sim. de Prat. de interpret.
vl. vol. lib. 3. interpr. c. 1. dub. 1. ſol. 1. n. 10 Tuſch. pract.
concl. littera I. concl. 232. nu. 15. 23. & concl. 565. nu.
16. Cyriac. lib. 2. controuerſ. 221. num. 12.

Hinc alienum eſt à quæſtione noſtra, quod ex aduerſo
dicebatur, illam, ſcilicet, concluſionem, quæ habet,
quòd Iuſpatronatus; non tranſeat in fideicommiſſa-
rium, procedere in terminis ſimplicis fideicõmiſſi fa-
cti à teſtatore ſuper eius hæreditate, & bonis ex præ-
ſumpta illius voluntate, vt apud primũ hæredẽ hono-
66 rificũ Iuſpatronatus remaneat, vt explicat. *Coua. var.*
reſol. lib. 2. c. 18. nu. 8. poſt medium: verſ. poſteriori autẽ
rationi, quem ſequitur Rota in d. Maceraten. Iuriſpatr.
prima Iulij. 1626. coram Coccino. quia id veriſſimum
eſt, ſed non bene poteſt applicari caſui noſtro, prout
applicabatur in caſu dictæ deciſionis, vbi Iulius, qui
prætendebatur eſſe patronus beneficij, fuerat à teſta-
tore inſtitutus ſolum in Scutis 500. mediante perſo-
na patris ſui, & mandauerat teſtator, quòd ſuper eius
bonis nihil amplius petere poſſet, & poſtea teſtator
fecerat hæredem vniuerſalem Archiepiſcopũ Amal-
phytanum eius fratrem, cui fuerant ſubſtitutæ Gine-
bria, & Octauia eius ſorores, & propterea d. Iulius nõ
poterat ſuccedere in Iurepatronatu, de quo quærеba-
tur, quia erat inſtitutus in re certa, & fundator voca-
uerat hæredes ſuos, & ſucceſſores in perpetuum, qua-
lis ille dici non poterat, ſed bene filij dictæ Octauiæ; &
ſic potius facit pro nobis, vbi Hoſpitalia non habent
aliquem cohæredem vniuerſalem, qui poſſit eos ex-
cludere. *Ricc. de reſol. 183. n. 2. 3. Mar. Ant. de reſol. 7.*
ſub num. 16.

Et dato etiã, quòd d. D. Catharina vigore d. fideicõmiſſi
fuiſſet vocata ad vocem d. D. Iacobi eius patris, tamẽ
nõ haberet, niſi medietatẽ votorũ, prout habebat il-
lius pater, & tamen aduerſarius narrat ſe præſentatũ
à maiori parte patronorum, & ideo eius Apoſtolica
gratia eſt ſubreptitia, qua circumſcripta ſi vota ſunt
æqualia præfertur Ciarlinius ex clauſula: anteferri:
poſita in eius anteriori gratia, quæ dat prærogatiuã,
tum quia aduerſarius eſt diſpẽſatus ſuper ætate, Ciar-
linius vero non habet vllum defectum, quo caſu habi-
lis de iure communi præfertur habilitato ex gratia.

His

His resolutis non cessant difficultates, quia D. Iunipera vsufructuaria bonorũ dicti D. Giberti, quæ post quadrimestre præsentauit aduersarium, prætendit habere dictum Iuspatronatus quo ad exercitium: & propterea indaganda est veritas huius conclusionis, quoniam habet multos contradictores etenim multi putauerunt verius est, quod ius præsentandi non trãseat
67 in vsufructuarium, sed reperiatur penes hæredem directum etiam viuente omnium bonorum fructuario: ita *Paul. de Monte Pico in repet. l. Titia testamento. §. Titia. q. 39. ff. de leg. 2. Abb. in c. fin. n. 8. in fin. vbi Butr. & Imol. de concess. præben. Felyn. in c. cum olim. num. 2. de maior. & obed. Ias. in l. diuortio. §. si vir. n. 7. ff. solut. matr. Rota decis.* 10. *in fin. de iurepatr. in nouis Tusch. littera I. concl.* 612. *num.* 20. 27.

Nihilominus, vt veritate semper vtar, verius est, & receptius Vsufructuarium omnium bonorum vniuersalẽ, licet non habeat directò Iuspatronatus, habere tamẽ ius præsentandi, quia præsentatio est fructus illius
68 iuris adeo, vt ab eo præsentatus præferatur alteri præsentato ab hærede directo: sic *Roch. de Iurepatr. d. verb. Ipse, vel is. q. 28. ad fin. vbi resoluit contraria. Lãbert. eod. tract. lib. 1. p. 2. q. 10. princ. art. 3. n. 5. & seqq. & num. 30. 31. fuse Mantic. decis. 140. num. 2. 3. & per totam Innoc. Butr. Abb. & alij in c. consultationibus. de iurepat. Rota in vna Tiburtina Castri apud Marchesi. de Cõmission. p. 1. num. 2. vers. quo autem. fol.* 1174. *Ioann. Garz. de benefic. p. 5. c. 9. nu.* 21. *Monet. de commut. vlt. vol. c.* 11. *num.* 225. *Menoch. conf.* 66. *nu.* 26. *Barbos. de off. episc. p. 3. alleg.* 71. *num.* 40. *Aloys. Ricc. d. tractat. de nouiss. probat. Iurispatr. resolut.* 194. *num.* 4. 5. 8. & per totam, vbi respondet ad omnia late *Viuian. de Iurepatr. lib. 4. c. 7. num. 8. & seqq. vsq. ad fin.*

Verũtamen licet hæc vera sint, tamen non obstat quidquam in casu nostro, quia procedunt in vsufructuaria vniuersali omnium bonorum, pro vt loquuntur omnes præfati Doctores, qualis non est D. Iunipera, eam enim dictus D. Gibertus fecit vsufructuariam omniũ eius bonorum mobilium, & immobilium, vt in testamento, nam istud non potest dici vsufructus vniuer-
69 salis, quia in eo non comprehenduntur iura, & actiones, aut nomina debitorum; late *Gabriel. conclu. lib. 6. de verb. signif. concl. 7. num. 1. de communi Borgu. de vsufr. mulier. relict. num. 83. vers. iura autem. Tusch. littera I. conclus.* 494. *num.* 1. *& littera L. conclus.* 124. *num.* 1. *Pereg. de fideicomm. art.* 5. *num.* 43. *Seraph. decis.* 725. & ideo cum Iuspatronatus non veniat appellatione bonorum mobilium, non comprehenditur in dicto legato D. Iuniperæ, quia solummodum transit
70 quo ad exercitium in legatarium, seu vsufructuarium vniuersalem omnium bonorum. *Lambert. de Iurepat. lib. 1. p. 2. q. 10. princ. art. 3. nu. 32. vers. amplia secũdo. Mantic. decis.* 140. *nu.* 3. *Ricc. d. resol.* 194. *num.* 8.

Deinde considerandum est, quòd alia etiam ratione dictus vsufructus non est vniuersalis, si quidem testator dictæ Iuniperæ relinquit vsumfructum omnium bonorum suorum mobilium, & immobilium, nam illa dictio: suorum restringit legatum, & facit, quod Ius præsentandi non transeat ad vsufructuarium, quia huiusmodi pronomina, suum, meum, tuum, eius, & similia important dominium, quod testator non habet in
71 Patronatu, & consequenter sic loquendo noluit ad vsufructuariam transmittere ius præsentandi: sic videndus *Bald. in l. fin. n.* 59. *vers. item si dono. C. de edict. D. Adrian. toll. Roch. de Iurepatr. verb. Ipse. q.* 23. *num.* 41. *vers. pro qua etiam. Ferret. conf.* 134. *num.* 9. *lib.* 1. *Tusch. lit. I. conclus.* 612. *nu.* 19. *Rot. diuers. decis.* 1152. *num.* 4. *p.* 3.

Vt autem pars aduersa hæc euitaret, conabatur ostendere dictum vsumfructum esse vniuersalem, & considerabat, quòd post legatum vsufructus testator disposuit, quòd si D. Iunipera transiret ad secunda vota, sorores testatoris sint vsufructuariæ totius hæreditatis, & inferius in alia parte similiter voluit, quòd si D. Iunipera prædecederet dictas sorores, illæ sint vsufructuariæ totius hæreditatis: ex quibus verbis patet, quòd vbi agitur de substituendo sorores in dicto vsufructu, testator processit sub denominatione hæreditatis, quasi in bonis mobilibus, & immobilibus, de quibus antea locutus fuerat, consisteret tota hæreditas, substitutio enim arguit, quid contineatur in institutione: Et hæc sane fuit maior difficultas, quę posset haberi in hoc negocio per quam fui dispositus ad transigendum, quia licet post tempus præsentasset, tamen si ad ipsam spectabat ius præsentandi, neque Balugola, neque Ciarlinius fuit bene præsentatus.

Tamen multis modis respondebam, & primò quod his non obstantibus prædictus vsusfructus non erat vniuersalis rationibus antedictis & licet intentio testatoris sit amplior in verbis sequentibus tamen substitutio non ampliat institutionem, sed restringenda, & declaranda est iuxta illam adeo, vt si institutio nõ est
72 vniuersalis, nec substitutio: *ad tex. in l. cohæredis. §. qui discretas. & l. si plures. ff. de vulg. & pup. subst. l.* 1. *C. de impub. & alijs subst. Bart. in l. vlt. num.* 1. *ff. ad Trebell. Alex. conf.* 24. *nu.* 5. *in fin. lib.* 3. *pulchre Menoch. conf.* 106. *nu.* 301. 302. *Peregrin. de fideicomm. art.* 34. *n.* 46. *& art.* 5. *num.* 35. 36. 42. qui dicunt, quòd substitutio informatur ab institutione, non autem e contra, & propterea cum in institutione nulla sit facta mentio de iuribus, & actionibus, illam transeunt ad hæredes testatoris, quia quidquid non adimitur per legata, remanet hæredi; & cum non venerit casus substitutionum, non est quærendum de vsufructu hæreditatis, quia termini sunt discreti; & cum in legato vsusfructus non fiat mentio de iuribus, & actionibus iste casus remanet in dispositione iuris communis. *Seraph. decis.* 364. *num.* 67.

Secundo respondebam, quòd etiam si dicta D. Iunipera fuisset vsufructuaria vniuersalis, tamen non habebat ius pręsentandi, quia sententia illa, quòd tale ius transeat in vsufructuarium, procedit in patronatu reali, velut quando in vsufructu adest aliqua vniuersitas, vt castrum, aut villa, cui adhæreat Patronatus, secus est in Patronatu personali, quod bonis non adhæret,
73 vt est Iuspatronatus hæreditarium, tunc enim non transit ad vsufructuarium etiam vniuersalem: vt videntur sentire *Roch. de Iurepatr. verbo: Ipse. q.* 28. *in fin. nu.* 64. *Rebuff. de nominatione. q.* 17. *nu.* 55. *Bacca de decim. tut. præst. c.* 23. *nu.* 27. *Molin. de primogen. Hispa. lib.* 1. *c.* 24. *nu.* 4. *Barbos. in l. diuortio. §. si vir. nu.* 57. 59. *ff. solut. matr. Guttier. de tutel. p.* 3. *c.* 29. *num.* 6. *Nicol. Garz. de benefi. par.* 5. *c.* 9. *nu.* 22. 24. vbi sic distinguit, & declarat; cui simile est, quod dicitur in donatarium
74 omnium iurium, & actionum non transire Patronatum, nisi hereat bonis donatis, *vt per Innoc. in c. ex litteris.*

teris,num.2.de Iurepat.Rot.diuerſ.d.deciſ.1152.nu.4. p.3.Garz.d.c.9.n.12.Ricc.in prax.reſol.162.num.3.

Verum id in Curia Romana non fuit admiſſum, & Reuerendiſſimus Androſilla Prælatus iuris,& canonum peritiſſimus,cui cauſa fuerat commiſſa à Pontifice, numquam potuit induci, vt crederet hãc opinionem eſſe veram, & iure merito, nam legatum vſuſfructus omnium bonorum per ſe ita eſt vniuerſale, vt poſſit comprehendere etiam Iuſpatronatus,quod ſolet trãſire cũ vniuerſitate,& propterea nihil opus eſt, quòd in eo legato adſit aliud ius vniuerſale, vt caſtrum, vel peculium, cui adhæreat,alioquin vanum eſſet inquirere,an Patronatus trãſeat in vſufructuarium, & propterea concludendum eſt, quòd vſufructuarius omnium bonorum patroni habeat etiam ius præſentãdi
75 ad beneficia non ſolum reſpectu Iuriſpatronatus realis,ſed etiam perſonalis,& hæreditarij: & ita late defendit *Lambert.de Iurepat lib.1.p.2.q.10.princ.art.3. n.12.& n.30.verſ.& per iſta:* & per totum,vbi diſputat ad partes,& reſpondet contrarijs, probatque Rochum idem ſentire:& ſic tenet cum eo *Rota in vna Tiburtina Caſtri Sambuci.5.Maij 1581.coram Aldobrãdino,* & id probatur ex *l.quoties.§.fin.ff.de vſufr.& l.vxori.la 2.de vſufr.leg.c.cx litteris.vbi DD.de Iurepa. Rom.in l.vlt.n.50.ff.ſol.matr.Menoch.d.conſ.66.n.26. 27.Cened.ad Decretal.collect.5.num.5.Viuian.par.1. lib.4.c.7.n.6.Borell.in ſumm.omnium deciſ.tit.33.nu. 239.& Barboſ.de off.epiſc.p.3.alleg.71.n.40. late Ric. de nouiſſ.prob.Iuriſpat.reſol.194.n.2.7.8.& per totã: pulchre Mantic.d.deciſ.140.n.2.3.8.9.* & per totam, vbi inquit ita Rotam iudicaſſe,& reſpondet obiectionibus. *Viuian.d.c.7.n.8.9.10.*

Sicut etiam veriuseſt in donatione omnium bonorum, ſeu iurium,& actionum comprehendi etiam Iuſpatro
76 natus contra Innocentium communiter reprobatũ, teſte *Abb.in d.c.cx litteris.n.12.de Iurepat.pulchre Seraph.deciſ.725.n.1.verſ.ſed cõtrarium.Barboſ.d.alleg. 71.n.22.quem ſequitur Ricc.d.tract.reſol. 186.num.3. in fin.*

Ideo aliter reſpondebam dicens, quòd D. Iunipera vſufructuaria non præſentauit durante quadrimeſtre, & propterea rata habenda eſt præſentatio hæredis in
77 tempore præſentantis, quoniam ſolum per concurſũ vſufructuariæ excludit hæredem. *Mantic.d.deciſ.140. n.9.*& ideo non licet hic opponere de iure tertij.i.vſufructuariæ, cum illa in tempore non ſe declarauerit velle eo vti, & illud non ſit ipſo iure excluſiuum iuris
78 agentis iuxta doctrinam *Bart.in l.2. verſ. quandoq.ff. de except.rei iud.* & ſic ius dictæ Iuniperæ non eſt in conſideratione,quoniam vſque ab initio præſentatio habuit ſtatum implicitum, quatenus vſufructuaria nõ
79 contradixerit. *Caputaq.deciſ.189.n.2.p.3. Coccin. deciſ.166.n.4 verſ.nec facit.*

Nam vere quando Doctores dicunt vſufructuariam habere ius præſentandi,rem intelligunt,& loquuntur in caſu,quando in tempore illa concurrit cum hærede in præſentando,neq.tũc excludunt hæredem à præſentatione,ſed dicunt, quòd præfertur præſentatus ab vſufructuaria,& ſic ſemper ſupponũt concurſum vtriuſq.
80 vt videre eſt apud *Abb.in d.c.fin.nu.8. in prin.de conceſſ.præben.Lambert.de iurepatr.d.q.10.princ.art.3.n. 3.30.Ricc.de Iurepatr.d.reſol.194.nu.1.9.& per totã. Mantic.d.deciſ.140.in princ.& nu.9.10.pulchre Rota in dicta Tiburtin. Caſtri.5.Maij.1581.coram Aldobrãdino.n.3.apud Marcheſ.de Cõmiſſion.p.1.fol.1174.*

81 vbi expreſſe dicitur,quòd proprietarius poteſt præſentare,niſi alius ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi: Et ideo cum dicta D.Iunipera numquam aliàs præſentauerit,neque nunc in termino à iure aſſignato,non poteſt dici,quòd fuerit in aliqua poſſeſſione præſentãdi, & ſic valida erit præſentatio hæredis proprietarij: & ita etiam concurſum vtriuſque ſupponit *Viuian. d. c. 7.num.8.*quod hic non verificatur.

Et hoc probatur etiam optimo ſimili, nam certum eſt, quòd tutor pupilli poteſt præſentare ad beneficium vacans de Iurepatronatus eiuſdem pupilli, verum ſi pupillus maior ſeptennio concurrat, & ipſe velit præ
82 ſentare, eius præſentatio præfertur præſentationi tutoris:ita *Io.And.in c.cx co.& ibi DD.de elect.in 6.& in c.1.de iurepatr.Anch.conſ.355.n.2.verſ.quinimmo. Palat.Rub.in c.per veſtras.§.43.ſuccedit alia notabilis. num.3.Gutierez.de tutel.p.3.c.29.num.7.Ricc.d.reſol. 194.n.11.Mant.d.deciſ.140.nu. 11.* ita eodem modo dicas,quòd præſentatio hæredis teneat,ſi vſufructuaria non contradicat, & multo magis, quia hæres habet ius magis radicatum in re, quàm habeat tutor.

Neq. in propoſito id debet mirabile videri,quia licet legatario agnoſcente legatum, tunc ab inſtitutione legata ſeparentur. *Peregr.de fideicom.art.7.nu.46.verſ.*
83 *nam licet.* tamen antequam id fiat, hæres etiam in re alteri legata habet titulum, & poteſt pro hærede ſe gerere: ita *ex l.ſi quis ita hæres. vbi Bald. in princ. & Ang.nu.3.ff.de hær.inſtit.l.cogi.§.inde.ubi Caſtr.nu.3. ad Trebell.Alex.conſ.202.nu.8.lib.6.Ruin.conſ.130. nu.11.lib.3.& conſ.38.nu.17.lib.5.Marcabr.conſ.75. nu.83.89.90.Surd.de alim.tit.2.q.15.n.218.Gratian. diſc.316.nu.10.lib.2.* Ergo cum dicta D.Iunipera nõ agnouerit in ſpecie dictum legatũ vſusfructus reſpectu Patronatus, & paſſa ſit in termino à iure aſſignato hæredem præſentare, valida eſt hæredis præſentatio: cum enim hæres, & vſufructuaria ſint ſocij, vt *in l.4.ff.de vſufr.* non eſt mirum, ſi etiam hæres poſſit præſentare, & non excludatur, niſi concurrente vſufructuaria,ius enim hæredis non eſt dubiũ,niſi quando vſufructuaria vult præſentare,& ideo ad tollendas lites præſentationem ab vtroq. fieri cõſuluit. *Viuian. de Iurepatr.lib.4.c.7.nu.12.*

Sicut igitur dictus Gibertus erat in quaſi poſſeſſione præſentandi ad dictum beneficium ſtãte vltima præſentatione, quam ipſe ſolus fecit de perſona D. Guai
84 tuli, debet in eadem poſſeſſione manuteneri. *C. cum Eccleſia Sutrina. vbi DD. de cauſ. poſſeſſ. & proprietat. Paul.Cittadin. de Iurepatr.p.7.nu.10.& p.8. num.9. Farin.deciſ.174.nu.1.& deciſ.758.nu.4.p.2.* itaeius hæredes, qui ei ſuccedunt, vt dicta Hoſpitalia, ſunt
85 manutenendi in eadem poſſeſſione, quæ tranſit ad eos. *Grilinz. conſ.24.nu.25.Ludouiſ.deciſ.349.n.1.6.*
86 quoniam in præſentando attenditur vltimus ſtatus. *Farin.deciſ.547.nu.6.cent.5.Ludouiſ.deciſ.77.nu.12.*

Reſtat igitur videre de qualitatibus dicti beneficij; an præſentationes ſint rite factæ: Nam in primis certum eſt illud eſſe ſacerdotale,quia fundator inquit: Eligãt Sacerdotem, qui habeat celebrare officia, hæc enim verba reſpiciũt tempus præſentationis, propter quod
87 oportet præſentatum ad illud eſſe Sacerdotem tempore præſentationis, vt pulchrè inquit. *Barbat. conſi. 33.nu.*

33.nu.8.9.lib.2. *Lambert. de Iurepatr. lib.2. p.1.q.7. princ. art.28. num.3.4. & art.29. num. 3. in d. Prax. Archiepisc. Neap.c.24.nu.10.in magnis. Seraph.decis. 871.nu.1.& num.7.in fin.Tusch. littera P.concl.591. nu.21.late Garz.de benef. p. 7.c.1.nu.58.64. & seqq. vbi de communi: perbelle Farinac.decis.216.nu.1.2.3. 4.5.p.2.Gratian.disc.800.nu.11.vers.quibus, & vers. secus vero. lib.4.* In quo non vim facio in illis verbis (qui habeat celebrare) quia scio per ea non fieri beneficium sacerdotale, sed in illis (eligant Sacerdotē) quoniam hæc constituunt beneficium tale, quod non potest dari, nisi Sacerdoti: non mireris autem de verbo: eligant, quia præsentatio laicorum largo modo
88 dicitur electio. *Tusch. pract. conclus. littera. P. conclu. 591.nu.4.Card.Cresc.decis.6.nu.2.de Iurepatr.*

Nec prædictis obstat, si aliquando clericus non Sacerdos fuerit præsentatus, non enim ideo beneficium desijt esse actu Sacerdotale, quoniam huiusmodi præ-
89 sentationes fuerunt inualidæ, neq. constituunt aliquē statum legitime præscriptum. *Seraph.decis.871.n.4. vers. praterea.* nam Ordinarius non poterat tales præsentationes admittere, & cum sint factæ longe post fundationē, non possunt deseruire ad inducendam obseruantiam. *Farinac.d.decis.216.nu.4 p.2.*

Nam post Concilium Tridentinum certum est Episcopum non posse derogare qualitatibus in fundatione appositis etiam pro vna vice, licet accederet quoq. patronorum consensus, nisi tamen esset ipsemet fundator, qui derogationi consensum præstaret: sic enim
90 sæpe iudicauit Rota, decreuit Sacra Congregatio, & docuerūt communiter DD. vt habetur penes *Prax. Archiep. Neap.d.c.24.nu.10.in magnis.fuse, et perbelle Nicol.Garz.de benef.p.7.c.1 nu.107.& seqq. Monet.de commut.vlt.vol.c.10.q.5.nu.351. vers. verum. Farin. d.decis.216. nu. 4. vers. tamen quia.* Sed hoc loci res ista non meretur in cōtrouersiam deduci, ex quo Balugola non fuit dispensatus, & narrauit Pontifici beneficium esse sacerdotale, à quo tamen obtinuit dispensationem etiam super defectum ætatis, sed postquam gratia fuerat signata ad fauorem Ciarlinij.

Si igitur beneficium est sacerdotale, præsentatio d. Balugolæ, qui non erat sacerdos, nec in ætate habili ad Sacerdotium, penitus fuit nulla: *Barbat.d.consl.33.nu. 12 lib.2.Farin.d.decis.216.nu.1.& nu.6.p.2.* & propterea præsentato nullum ius quæsitum fuit. *Tusch. pract.concl.littera E.concl.73.n.7.* etenim sane certum
91 est præsentationem factam contra dispositionem fundatoris esse ipso iure nullam. *Barbat. d.consl.33.n. 12.Ricc.in prax.for.Eccl.resol.169.nu.5.Seraph.decis. 1270.nu.2.Farinac.decis.582.num.1.cent.5. ad rem Vivian.de Iurepatr.p.2.lib.6.c.7.nu.69.*

Nam leuiter offenditur testator, & iure eius abutitur, quando præsentatio fit contra eius dispositionē: Vnde licet soleat dubitari, an præsentans inhabilem, vel non idoneum priuetur pro illa vice iure præsentā-
92 di, & soleat distingui, quod vtiq. Ecclesiasticus priuatur, laicus vero admittitur ad nouam præsentationē in termino faciendam: per *tex. in c.cum vos.iunct.gl. in verb. minus idonea. de off. ord. c.sicut.de suppl. negl. Pralat.c.cum in cūctis.§.clerici.de elect. Syluestr.verb. Iuspatronatus.q.7.Layman. moral.lib 4.tract.2. c.13. nu.7.Viuian. d. c. 7. nu.67.* tamen quando patronus facit contra verba, & mentem fundatoris, & præsentat talem, qualem noluit ipse fundator, tunc siue lai-
93 cus, siue Ecclesiasticus sit patronus, priuatur pro illa vice iure præsentandi, quia abutitur iure fundatoris: sic pulchre *Barbat. d. consl.33.num. 12. 13. 16.lib.2. Lambert.de Iurepatr.lib.2.p.2.q.10.prin.art.4. n.17. & n.23.vers.idem dicerem.& vers.secus tamen. Paul. Cittad.eod.tract.p.6.art.2.n.7.8.Borgn.decis.40.n.16. lib.1.Grilinz.consl.151.num.36.Farinac.d.decis.216. nu.6.p.2.pulchre Barbos.de off.Episc.p.3.alleg.72.nu. 105.vers.dummodo.Io.Aloy.Ricc.trac. de nouiss.prob. Iurispatr. resol.232.nu.5. vers. immo patronus.* vbi id admittit, quando patronus scienter, vt hic factum est, præsentauit inhabilem, seu indignum; idem enim seruatur, quando eligitur indignus. *Luc.Castellin.tract. de elect.can.c.4.nu.10.Viuian. d.c.7.nu.70.71.*

Et sane in casu nostro præsentātes Balugolam dicere nō
94 possunt se ignorasse eius inhabilitatē, quia scire præsumūtur. *Bart.in l.si patronus.ff.de confirm.tut. Borgn. in repert. decisionum. verbo: Præsentatus.p.1. Viuian. de Iurepatr.p.2.lib.6.c.7.nn.72.* nec mirum, quia scire tenebantur, ne abuterentur facultate sibi concessa, vt inquit *Lambert.de iurepatr.d.art.4.num.23. vers.eius tamen.* vbi enim quis vult aliquem præsentare, non
95 debet præsumere illum esse idoneum, sed debet diligenter inquirere de eius habilitate, licet enim bonitas intrinseca præsumatur, vt sobrietas, castitas, non tamen extrinseca, vt ætas, sacerdotium, & similia, *Lambert.d.tract.lib.2.p.1.q.10.princ.art.2.nu.7.8.9. Tarif.de resign.benef.lib.10.q.3.nu.60.61. Vivian. d. tract.p 2.lib.6.c.7.nu.51.52.*

Nec mirum, quoniam in hærede extraneo, quales sunt
96 isti Balugolam præsentantes, scientia præsumitur, vt post *Alex. cōs.150.n.7.vers.quia.lib.7.* inquit *Tusch. littera S. conclus.64.n 21.Fusar.de subst.q.595.n.34.* & maxime quando hęres agit, debet enim ad Iudiciū venire paratus, & se prius informare, & quando agit, siue sit suus hæres, siue extraneus, scire præsumitur. *l.si quādo.C.de dilation.l.qui in alterius.in fin. vbi Dec. nu.5.ff.de reg.iur.Tusch.d.concl. 64.nu.76.* & sic præsentationes Balugolæ sunt nullæ, quia attenditur habilitas tempore præsentationis. *Ricc.de resol.232.nu. 5.vers.nec refert.*

Et vere Regentes Hospitalis S. Mariæ id non ignorauerunt, quia in ipsa Congregatione, vbi hoc negotium agebatur, fuerunt certiorati de qualitate huius beneficij, propter quod nonnulli eorum noluerunt præsentari Balugolam: & propterea etiam si maior pars dd. Regentium præsentasset eundem Balugolam, qui
97 carebat Sacerdotio requisito, & legitima ætate, Ciarlinius ei præferendus est, etiam si à minori parte fuisset præsentatus adeo, vt Ordinarius non possit aliter dispēsare. *Lambert. de Iurepatr. lib.2.p.1.q.10.princ. art.5.nu.6.vers.secundus. & vers.septimus. Dec.consl. 532.nu.7.8.9.Borgn.d.decis.40.n.16.lib.1. Barbos.de off.Episc.alleg.72.n.198.in fin.p.3.Viuian.de Iurepat. p.2.lib.6.c.7.nu.76.vers.Adde.*

Neq. de prædictis est mirandum, quia Iuspatronatus est apud vnumquemq. hæredem insolidū, quia est quid indiuiduū respectu suę formalitatis, licet quo ad exer-
98 citium possit diuidi, & propterea formaliter licet plures sint hæredes, tamen vnusquisq. potest dici patronus in solidum, vt not. *Anch.in c.si laicus. nu.1.versi. litem pradij: de Iurepatr.in 6.quem ibidem sequitur Io. And.*

And.in prin.& ita ſentit Lambertin.d.tract.lib.1.p.2.
q.2.princ.ar.35.nu.10.Roch.eod.tract.verb.Ipſe.q.9.
nu.22.Peregr.de fideicommiſſ.art.6.nu.37.verſi.qui
tamen.Gratian.diſc.675.nu.7.lib.4.& diſc.552.n.32.
lib.3.Viuian.d.tract.lib.1.c.3.nu.75. & ideo etiam ſi
Balugola haberet omnia vota excepto vno, eſſet ex-
cludendus ſtante ſua inhabilitate, quia cæteri cum
inhabilem præſentantes priuati fuerunt pro illa vice
iure ſuo, & vniuerſum ius remanſit penes illum, qui
præſentauit idoneum, fiunt enim partes ſolum per
concurſum, quoniam in Iurepatronatu nõ habet lo-
99 cum ius accreſcendi, ſed ius non decreſcendi: *Bald.&*
Barbat.in c.quanto.de Iudic.pulchre Rip.in l.re coniun-
cti:nu.234.ff.de leg.3.vbi etiam Bologn.n.424.Vaſq.
de ſucceſſ.creat.lib.3.§.23.num.119.vbi de communi.
Craſſ.de ſucceſſ.§.ius accreſcendi.q.52. vbi pariter te-
ſtatur de communi licet parum id referat, quia ſuffi-
cit, quod ſi aliqui ex patronis neminem, vel inhabilẽ
præſentent, ad alios deuoluat ſolidum ius præſentan-
di. *Rip.in d.l.re coniuncti.nu.234.verſ.ſecundo.ff.de*
leg.3. qui cæteros allegat. *Viuian.d.c.7.nu.76.*

Hinc non obſtat, quòd Regentes Hoſpitalis S.Mariæ vl-
timo loco præſentauerint dictũ Balugolam, quod li-
cuiſſe videtur, quia laicus poteſt commulatiue ad pri-
100 mũ variare, non tamen priuatiue, & alterum præ-
ſentare. *Ricc.in prax.for.Eccl.reſol.156.nu.2.Seraph.*
deciſ.1173.nu.1.Barboſ.de off.epiſc.alleg.72.nu.158.
in fin.p.3. quia reſpondetur id verum eſſe, ſed non
101 procedere lite pendente inter præſentatos, quia tũc
variatio nõ admittitur. *Ricc.de reſol.156.n.3.Barboſ.*
d.alleg.72.nu.162.Farinac.d.deciſ.216.num.7.lib.2.
Coccin.deciſ.426.nu.1. prout hic euenit; ergo &c.

Deinde multo minus variare licebat, quia res amplius
non erat integra, cum vterq. ex præſentatis impetraſ-
ſet beneficium, & vlterius mutatum eſſet regimen eo-
rum congregationis ita, vt amplius non eſſent illęmet
perſonæ, quæ prima vice præſentauerunt, tunc enim
102 variatio non admittitur, vt poſt *Lap.alleg.79.nu.4.*
inquit Tuſch.pract.concl.littera P.concl.153.num.9.

Neq. pluris valet præſentatio facta à D. Marco Grilin-
zono ſub die 4. Ianuarij. 1628. ad fauorem dicti Ba-
lugolæ, quia vltra prædictas exceptiones dictus Balu-
gola non erat initiatus prima tonſura, vnde nullitet
actum eſt, quia certum eſt præſentatum ad beneficia
etiam ſimplicia oportere, quòd tunc ſit initiatus ſal-
tem ad primam Comæ tonſuram adeo, vt non ſuffi-
ciat, ſi in habitu incedat, vel ſtatim poſtea clericetur,
103 alioquin præſentatio eſt nulla: *Lambert.de iurepatr.*
lib.2.p.1.q.7.princ.art.7.nu.2.& ſeqq.& nu.7.& art.
29.nu.4.in fin.Pariſ.de reſign.benef.lib.4.q.4.num.5.
Gonzal.de menſ.& alternat.ad regulam.8.Cancell.gl.
5.in prin.nu.9.Ricc.in prax.for.eccl.reſol.140.nu.1.2.
Barboſ.d.alleg.72.nu.73.77.78.Farinac.deciſ.530.
nu.11.13.p.1.bene Sanchez de matrim.lib.7.diſp.42.
nu.14. ideo vniuerſum ius deuolutum fuit ad Hoſpi-
tale S.Rochi, quod præſentauit habilem. Recte igitur
Ciarlinius accepit tenutam dicti beneficij, quia prio-
re à Sanctiſſimo obtinuit gratiam, vbi enim duo pro-
uiſi de aliquo beneficio concurrunt, ille immittẽdus
eſt, qui priorem habet titulum, & ſi poſterior ſit vali-
dior. *Menoch.de adipiſc.poſſeſſ.remed.6.nu.42.*

Ex quibus cum euidenter appareat tempore Datæ Bul-
larum Ciarlinij Balugolam nullum ius habuiſſe, &
veridice illum fuiſſe præſentatum à maiori parte pa-
tronorum, immo potius ab omnibus, cum cæteri fue-
rint hac vice ſua voce priuati, ſequitur, quòd ille ſit
præferendus Balugolæ ſtante gratia Apoſtolica ante-
104 riori cum derogatione iurispatronatus pro medie-
tate. *pulchre Mantic.deciſ.248.nu.3.Marth.de clauſ.*
p.1.clauſ.35.nu.3. & pro iuſtificatione eius gratiæ ſa-
tis fuit docere de vltimo ſtatu beneficij. *Ludouiſ.deci.*
482.nu.7.8.Farinac.deciſ.568.nu.2.cent.5.

Et licet de prædictis nulla facta mentione Balugola po-
ſtea dicens ſe à maiori parte patronorum præſentatũ
obtinuerit à Sanctiſſimo dictum beneficium in for-
ma: Dignum: cum diſpenſatione Sacerdotij, & ætatis,
tamen nihil fecit, quia prior tempore potior eſt in iu-
105 re. *c.quia ſæpe.§.nos.de præben.in 6.c.qui prior.vbi*
gl.& Dyn.de reg.iur.eod.& reg.18.Cancellariæ, de iu-
re quæſito non tollendo. & cum Balugola teneatur ſuam
narratiuam iuſtificare. *Ludouiſ.deciſ.314.n.1.* de men-
dacio conuincitur ex prædictis, quia non fuit præſen-
tatus à maiori parte patronorum.

Sed omne tulit punctum clauſula: Dummodo tempore
datæ præſentium non ſit alteri ius quęſitum; poſita in
106 Bullis Balugolæ, facit enim eius gratiã conditiona-
lem. *Grilinz.conſ.23.n.2.Seraph.deciſ.1153.n.3.Mar-*
th.d.clauſ.35.n.1.p.1.Monet.de comm.vlt.vol.c.11.n.
465.verſ.hanc. & ita præſeruat iura tertij, vt ſi de ijs
conſtet, gratia ſit inualida. *Grilinz.conſ.12.nu.1.2.&*
conſ.22.nu.5.Marth.d.clauſ.35.n.4.Rota penes Mar-
cheſan.de commiſſ.p.1.§.2.nu.7.fol.474.Gratian.diſc.
780.n.17.lib.4.Mareſcot.var.reſol.lib.2.c.11.nu.172.
Monet.d.c.11.n.465. adeo, vt dicta clauſula præſeruet
non ſolum ius in re, ſed etiam ad rem ſiue magnum,
ſiue paruum etiam improprie. *Grilin.d.conſ.22.nu.6.*
Marth.d.clauſ.35.nu.14.18.p.1.Seraph.deciſ.1274.
nu.3.Gratian.d.c.780.n.18.lib.4.Card.Creſc.deciſ.7.
nu.2.de Iurepatr.Monet.d.c.11.num.465.verſ.quo ad
ius:Garz.de benef.p.4.c.3.num.20.

Deinde gratia Balugolæ fuit nulla, quia debebat exprĩ-
mere Ciarlinium fuiſſe præſentatum. *Menoch.de arb.*
iud.caſ.201.nu.149.Garz.de benef.p.4.c.3.num.21.
& ideo Ciarlinius eſt manutenendus in poſſeſſione
vti prior, etiam ſi haberet tãtum titulum coloratum.
Ferret.conſ.4.nu.1.& conſ.5.nu.8.p.1.

Et ſatis erat Ciarlinio docere ſe fuiſſe præſentatum, vt
excluderet Balugolam ſtãte prædicta clauſula: Dum-
modo: vt inquit *Rota in cauſa Tiraſon.28.Ian.1602.*
coram Lancellotto.Garz.d.tract.p.6.c.2.nu.123.verſ.
quia eum in gratia. certum eſt enim Ciarlinio fuiſſe ius
107 quæſitum tempore Datæ gratiæ Balugolæ, tum ex
præſentationibus, tũ eſt gratia prius obtenta. *Seraph.*
deciſ.1238 nu.4.& deciſ.1263.n.4. quoniam ex prę-
ſentatione acquiritur ius ad rem cõſiderabile. *Grilinz.*
d.conſ.22.nu.6.Pariſ.de reſign.benef.lib.2.q.23.n.12.
Seraph.d.deciſ.1238.nu.4.Monet.de commut.vlt.vol.
c.10.num.293.Card.Creſc.d.deciſ.7.n.2.de Iurepatr.
Garz.de benef.p.4.c.3.n.20.Farinac.deciſ.726.nu.3.
p.2. & maxime quia præſentationes fuerunt accepta-
tæ, tum ab ipſo Ciarlinio, vt in Bullis Apoſtolicis, tum
mediante Notario pro eo ſtipulãte, quod fieri poteſt,
108 *Tuſch.pract.concl.littera: N.concl.99.nu.1.5.* vbi de
magis communi.

Et certe non licet dubitare, qui tempore Datæ gratiæ Ba-
lugolæ eſſet ius quæſitũ dicto Ciarlinio, qui prius fue-
rat

rat gratiatus à Pontifice de dicto beneficio præcipiē-
do executoribus bullarum, vt ei conferrent dictum be
neficium, certum est enim quod etiam mandatum de
109 prouidendo tribuit ius ad rem, & tale ius præseruā-
tur ex clausula prædicta: Dummodo: sic ad rem *Gon-
zal. ad reg. Cancell. 8. gl. 15. §. 2. n. 56. Garz. d. part. 4. c.
3. n. 60. Monet. d. tract. c. 11. nu. 463. vers. idem tradit.*
tale enim mandatum non vocatur gratia faciēda; sed
110 iam facta, vt censuit *Rota in vna Calaguritana. Can.
die prima Iulij. 1592. coram Peniateste Marchesan. de
commiss. p. 1. §. 2. nu. 6 fol. 447.* & propterea Ciarlinius
quo ad Balugolam, liberas habet ædes. Non loquor
autem de præsentationibus factis per DD. Claudium
Grilinzonum, & Eneam Parmesanum, quia non ha-
bent motiuum firmitatis.

Ex his igitur credidi silentium dicto Balugolæ esse impo
nendum, verum quia hæc causa erat mihi propria,
alios consultores quæsiui, & eorum Iudicio me subie-
ci, eorum autem sententiam inferius subijciam: Verū
quia tenue est beneficium, & expensæ sunt magnæ in
Curia Romana litigantibus, & causa habet implicitas
multas quæstiones, ad quas euacuandas Rota requi-
reret longum tēpus, aures accomodaui precibus ami-
corum, qui concordiam suadebant pro clerico paupe
re, & retentis quibusdam annatis medio transactio-
nis renuntiaui dictum beneficium sub beneplacito se-
dis Apostolicæ, & sic interuētu cōmunium amicorum
res accordio sopita fuit, licet re vera crediderim me iu
stissimam fouisse causam. Et ita &c. Saluo &c.

Ioan. Baptista Ciarlinius V. I. D. & Vic. Regij.

Sequitur subscriptio, & approbatio Illustrissimi D. Hie-
ronymi Augustoni I. C. Corrigien. celeberrimi, & cō-
siliarij Serenissimi Ducis Mutinæ, necnon Illu. D. Tra-
iani Bortiani Fiscalis Mensę Episcopalis Regij I. V. D.
Regien. & in vtroque foro versatissimi.

Non video quid possit addi doctissimis scriptis Reueren
dissimi ac præstantiss. D. Vicarij Ciarlinij, ne tamen
conniuentibus oculis ea videar percurrisse, ipsum
omne tulisse punctum in præsenti controuersia con-
cludo, dum primo se intentionem suam fundatam ha
bere ex pręsentationibus pro medietate patronorum,
& prouisione Apostolica cum derogatione alterius
medietatis obtētis, luculenter in facto, & in iure com-
probauit, deinde dum de incapacitate, & non iure
clerici Balugolæ præcationem prætendentis ostendit.

Istius namque clerici defectus est patens tum in præsen-
tatione, tum etiam in prouisione per ipsum post D.
Ciarlinium impetrata: In præsentatione, quia cum
capacitas clerici in beneficijs Iurispatronatus de tem
111 pore præsentationis sit attendenda. *Rot. Rom. diuers.
decis. 69. p. 3. lib. 1. & Ant. Maceraten. lib. 1. resol. 19.
num. 1.* & tanto magis in proposito, vbi verba funda-
tionis eligant Sacerdotem: referuntur ad actum ele-
ctionis faciendæ, & qualitas sacerdotij adiecta verbo:
eligant: intelligitur iuxta tempus verbi. *l. cum de Lanio
nis. §. asinam. de fund. instruct. l. Titius. vbi Bart. de test.
mil. Surd. decis. 57 num. 6.*

Ideo cum dictus Balugola tempore præsentationum nō
esset Sacerdos; immo nec prima tonsura in vna præ-
sentatione, & in alijs nec sacris initiatus, sequitur nul-
las fuisse præsentationes de eo tamquam incapace fa-
ctas. *Roch. de Curt. de Iurepatr. verb. honorificum. n. 27.
Lambert. simili tract. lib. 2. p. 1. q. 6. art. 27. Seraph. de-
cis. 871. num. 1. & ibi Add. in prima add.* quinimmo
patronos illos, qui nulliter ipsum præsentauerunt non
esse ponendos in numero pro præsentatione hac vice
113 de dicto beneficio ex quo indignum, & incapacem
præsentarunt. *c. cum in cunctis. de elect. Lambert. d. p. 1.
q. 10. princ. art. 4. Caputaq. decis. 932. nu. 1. p. 2. Masch.
de probat. concl. 593. num. 5.*

In prouisione etiam patet eiusdem Balugolæ defectus,
quia licet ius Reuerendissimo D. Ciarlinio ex præsen-
tatione, vel prouisione acquisitum esset (ius non in re,
sed ad rēm) tamen huiusmodi ius censetur in proui-
sionem Balugolæ à Sanctissimo præseruatum vigore
clausulæ: dummodo tempore datæ præsentium non
sit alicui ius quæsitum, vt de iure quæsito per præsen-
114 tationem pulche testatur *Gomez. ad regulā Cancel-
lariæ de non toll. iur. quæsi. q. 1. vers. illud tamen. fol. mi-
hi. 16. & vers. secundus modus. fol. 18. Roch. de Iurepat.
ver. ius circa istud. q. 4. num. 17. Mandos. ad reg. cancell.
tit. de non toll. iur. quæs. reg. 17. q. 2.*

Et quamuis ad hoc vt ius ad rem dicatur quæsitum, re-
quiratur, quod præsentatio fuerit facta coram Ordi-
nario, & à pręsentato acceptata. *Abb. in c. cum Bertol-
dus. de re iud. Gomez. d. q. 1. vers. primo non habere lo-
cum. fol. 17.* Attamen vtrumque in proposito verifica-
tur, nam præsentationes coram Ordinario Carpi fa-
ctæ mihi supponuntur, & de acceptatione non est du-
bitandum: Tum quia cum ex precibus Sanctissimo
porrectis, in quibus eas commemorauit, apparet ip-
sum de eis plenam scientiam habuisse, hæc sola pro
115 acceptatione deseruit, ex quo sumus in mere fauo-
rabilibus. *Ceph. cons. 33. n. 19. Rol. cons. 19. nu. 34. lib. 1.
Tusch. littera: A. concl. 70. nu. 4. Surd. decis. 206. nu. 11.
Rot. diuers. decis. 663. n. 2. p. 1. Cyriac. contr. 315. n. 27.
lib. 2.* Tum quia narrando Pontifici se fuisse præsenta-
tum à medietate patronorum, & pro alia medietate
derogationem petendo, censetur necessario acceptas-
se præsentationem alterius dimidietatis, quia qui de-
116 clarat se velle vti aliquo actu, censetur illum accep-
tasse. *Crauet. cons. 73. n. 18. Vant. de nullit. tit. vlt. num.
103. Surd. cons. 523. nu. 5.* & acceptatio inducitur ne
dum verbis, sed factis, signis, vel adminiculis. *Bellon.
cons. 15. nu. 11. 12. Gonz. ad reg. 8. gl. 26. nu. 25. Rot. di-
uers. decis. 690. in fin. p. 3. lib. 3.* vbi ait solam appositio
nem manus à tergo promissionis sufficere, vt dicatur
probata specifica Canonicatus acceptatio, tum demū
quia circumscripta etiam acceptatione præsentatio-
num, satis ius ad rem quæsitum dicitur ex commissio-
ne Papæ de prouidendo obtenta in forma: Dignum:
vel alia per D. Ciarlinium, etiam antequam executio-
ni demandata fuerit ad finem, vt per aliam prouisio-
117 nem stante clausula illa præseruatiua, dummodo, ei
non censeatur derogatum, vt pulchre *Garz. de benef.
p. 4. c. 3. n. 59. 60. & Gonz. gl. 15. §. 2. nu. 56.* & sic cum
aperte constet de non iure Balugolę, cessare debet om
nis controuersia contra D. Ciarlinium.

Addam etiam vnum verbum allegatis per D. M. super
incapacitate D. Catherinæ, cuius voto Balugola niti-
tur, quòd cum ipsa patronis de Grilinzonis vltimo
defunctis non posset ab intestato tamquam exclusa
stantibus agnatis de Casali à statuto Carpen. nec ab
eis fuerit hæres ex testamento vniuersaliter instituta,
118 vt in allegationibus ostenditur, incapax extitit istius
Patronatus vigore huiusmodi statuti; prout in puncto

pluribus relatis firmarunt *Roch. d. tract. verb. Ipſe, vel js. q. 6. nu. 15. Laur. de Palat. de ſtat. quod extant. maſc. ſam. non ſucc. 3. par. princ. nu. 48. inter tract. diuerſ. mihi vol. 7. Pariſ. conſ. 48. num. 6. vol. 4. & Ant. Macerat. lib. 1. reſol. 60. nu. 3.* Ideo tanto magis deficiunt præſentationes ad fauorem Balugolæ emanatæ, præualentque præſentationes, ac prouiſio Apoſtolica per dictum Reuerendiſſimum D. Ciarlinium obtentæ, quas propterea tum ex prædictis per me, tum ex alijs doctrinis per eumdem Dominum cumulatis validas, & executioni mandandas cenſeo: Sal. &c. In quorum fidem. Locus ſigni.

Hieronymus Auguſtonus I. V. D. Corrigien. & Sereniſſimi D. D. Ducis Mutinæ Conſiliarius.

Concluſiones ſupra per Reuerendiſſimum D. Ciarliniū in propria cauſa firmatas, & adeo docte per eum, & Illuſtriſſimum D. Auguſtonum comprobatas, vt nihil vltra deſiderari poſſit, iuri conformes exiſtimaui, & ideo requiſitus pro fide illis ſubſcripſi.

Traianus Bortianus I. C. Regien.

Ex his cauſa fuit diu agitata in Curia Romana coram dicto Reuerendiſſimo Androſilla, qui valde dubitauit, ne quis noſtrum eſſet bene præſentatus, fuit autem reſponſum eius motiuis, quia vere nec dicta D. Catharina vigore fideicommiſſi, nec dicta D. Iunipera vigore vſufructus habent ius in dicto Patronatu, verum rogatu amicorum, & ad euitandas expenſas, & litium ambages res fuit ſopita accordio, & Ciarlinius, qui habet alia beneficia renuntiauit iura ſua dicto Balugolæ retentis ſibi quibuſdam annatis ſub Beneplacito ſemper Sedis Apoſtolicæ, & Concordia fuit confirmata, vigore cuius nunc dictus Balugola pacifice poſſidet dictum beneficium, non quia in eo haberet aliquod ius conſiderabile, quoniam vſufructuaria non præſentauerat in tempore, & D. Catherina vti fideicommiſſaria non ſuccedebat in dicto patronatus, & propterea Hoſpitalia vti hæredes directi bene præſentauerunt ex rationibus, & cauſis iam adductis.

CAPVT II.

EPITOME.

An Emphyteuta, vſufructuarius, & ſimiles cadant à commodo ob inciſionem arborum frugiferarum, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Legis caſus vbi eſt, non reſtat dubitandi locus.*
2 *Emphyteuta incidens arbores cadit à beneficio.*
3 *Vſufructuarius, & ſimiles cadunt, ſi arbores cædant.*
4 *Arboribus exciſis fundi ſubſtantia ſalua nō remanet.*
5 *Arborum inciſio æquiparatur demolitioni domorum.*
6 *Emphyteuta etiam priuati nō poteſt incidere arbores.*
7 *Emphyteuta damnificans nō compenſat melioramenta.*
8 *Emphyteuta priuati, & Emphyteuta Eccleſiæ æquiparantur.*
9 *Caducitas incurritur ob deteriorationem notabilem.*
10 *Emphyteuta cadit ob modicam deteriorationem ſtāte pacto de meliorando, vel iuramento.*
11 *Emphyteuta nō ſoluens ſtatim expellitur propter iuramentum biennio non expectato.*
12 *Canonem non ſoluere, vel deteriorare paria ſunt.*
13 *Clauſula: Pro iurato: habet omnes vires iuramenti.*
14 *Iuramētum plus operatur, quàm clauſula: Pro iurato.*
15 *Emphyteuta deteriorans lite pēdente dicitur doloſus.*
16 *Lite pendente nihil innouandum.*
17 *Caducitas non incurritur ſine dolo, vel culpa.*
18 *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*
19 *Teſtium numerus ſupplet defectus aliorum.*
20 *Deterioratio, vel melioratio nō conſtat, niſi appareat de antiquo rei ſtatu.*
21 *Deterioratio probatur coniecturis.*
22 *Emphyteuta vt cadat ob deteriorationem, tria requiruntur.*
23 *Emphyteuta, vſufructuarius, & ſimiles æquiparātur in materia deteriorationis.*
24 *Vſufructuarius, vaſallus, & ſimiles æquiparantur in caducitate ob deteriorationem.*
25 *Allodialia præſumuntur bona.*
26 *Emphyteuſis debet probari per ſcripturam.*
27 *Emphyteuſim non probāt teſtes, niſi amiſſa ſcriptura.*
28 *Actore non probante reus abſoluitur.*
29 *Arbores non fructiferæ poſſunt incidi ſine pena caducitatis.*
30 *Arborum non fructiferarum quis ſit vſus.*
31 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*
32 *Arbores fuiſſe grandes tempore inciſionis probādum eſt ad effectum caducitatis.*
33 *Qualificatus actus vbi requiritur, non ſufficit probare actum ſine qualitate.*
34 *Data vna inſtantia totum corruit argumentum.*
35 *Deterioratio debet eſſe circa ſubſtantiam rei, vt ſit locus caducitati.*
36 *Emphyteuta damnificans tenetur ad intereſſe.*
37 *Arbores an dicantur fructiferæ ex ſola ramorum inciſione.*
38 *Arbores quomodo dicantur fructiferæ.*
39 *Arbores vetuſtas licet incidere.*
40 *Emphyteuta cadens arbores vetuſtas ad quid teneatur.*
41 *Dubia probatio contra probantem interpretanda.*
42 *Arbores paruæ inciſæ non cauſant caducitatem.*
43 *Teſtis vnus plene probat contra inducentem.*
44 *Teſtibus affirmantibus magis creditur, quàm negantibus.*
45 *Syndicus Communitatis poteſt multa.*
46 *Syndicus cenſetur habere mandatum cum libera.*
47 *Caducitas ceſſat ob quamcumque iuſtam cauſam.*
48 *Cauſa etiam beſtialis excuſat à dolo.*
49 *Caducitati non eſſe locum in dubio iudicatur.*
50 *Robora an ſint arbores frugiferæ.*
51 *Quercus, & robur quid differant, & an ſint fructiferæ.*
52 *Arbores magnas non licet Emphyteutæ incidere.*
53 *Dolus non præſumitur, niſi probetur.*
54 *Culpam non fuiſſe commiſſam in dubio iudicamus.*
55 *Arborum inciſio quænam ſit digna caducitate.*
56 *Deterioratio notabilis eſt digna caducitate.*
57 *Arborum duarum inciſio an dicatur notabilis deterioratio.*
58 *Deterioratio notabilis quæ ſit, ſtatur arbitrio Iudicis.*

59 Ar-

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

HOmines, & Commune Gargalli vsque ab anno 1610. concesserunt in Emphyteusim perpetuã DD. Cæsari, & Georgio de Alexandrinis agrum vocatum: *Campo Santo*: pro annuo liuello librarum quinque cum dimidio pro singulis bubulcis, & vt latius in Instrumento Inuestituræ: Modo dicti homines prætendunt dd. Alexandrinos cecidisse à commodo dicti prædij, illudque esse deuolutum ad dictum Commune eò, quòd illi post concessionem liuellariam multas arbores, & vites à stipite succiderint, & aliarum ingentes ramos amputauerint adeo, vt in dicto agro egregie sint male versati: Vnde quæritur, quid iuris.

In hac re sub primo aspectu casus videtur à lege expresse
1 decisus, vt nihil sit de quo dubitare contingat ad *tex. in l. ancillæ. C. de furt. Ceph. cons. 138. nu. 20. Rol. cons. 72. nu. 6. 7. lib. 3.* si quidem Emphyteuta sine licentia domini non potest arbores frugiferas incidere, & si contrafaciat, potest expelli cadens ab omni commodo eo, quòd sic agẽs res liuellatas dicatur deterioras-
2 se, & perpetuum damnum eis attulisse: *tex. e. in Auth. qui rem. vbi Bald. nu. 3. in fin. Castr. col. 1. Salyc. num. 2. in fin. Ias. nu. 4. Dec. nu. 5. Cagn. nu. 17. & DD. communiter. C. de sacros. eccles. l. diuortio. §. si fundum. vbi post Dyn. Bart. nu. 3. Castr. nu. 2. Alex. nu. 2. Ias. nu. 4. & alij omnes. ff. sol. matr. l. in fraudem. §. conductor. vbi Bart. de iur. fisc. c. propter sterilitatem. vbi Abb. & DD. de locat. & conduct. Picus in rep. leg. Titia. §. Titia. nu. 131. de leg. 2. Ruin. cons. 58. nu. 4. lib. 1. Natt. cons. 481. n. 3. Rol. cons. 49. nu. 10. lib. 2. Ioseph. Lud. decis. Perus. 22. nu. 2. 3. Corbul. tract. de caus. priui. emph. caus. 13. n. 2. Carroc. de locat. p. 2. tit. de recns. 104. num. 15. in antiquis. Menoch. cons. 372. num. 30. Io. Castill. de vsufr. c. 25. num. 2. p. 1. Schrader. de feud. p. 9. c. 6. nu. 64. Rosenthal. eod. tract. c. 10. concl. 33. num. 3. Giurb. in consuet. Mess. p. 1. c. 15. gl. 4. num. 13.* qui talia esse vera, & ad-
3 mittunt non solum in Emphyteuta, sed etiam in vsufructuario, colono, feudatario, & alijs, qui rem ab alio recognoscunt, & vtiles sunt tantummodo domini, vel fructuarij; & verum dicunt: nec mirũ esse debet, quia arboribus excisis fundi substantia salua nõ remanet,
4 sed deterior efficitur. *Natt. cons. 481. num. 4. Rol. cons. 49. num. 13. lib. 2. Io. Copi. tract. de natur. fruct. tit. 1. c.*
5 *1. num. 3. in fin.* etenim arborum incisio æquiparatur demolitioni domorum *l. & eleganter. §. non solum. ff. de dol. Crott. cons. 115. num. 1. Ioseph. Lud. decis. 22. n. 23. Valasch. decis. 50. num. 4. Surd. decis. 300. num. 6.*

Et hæc concluſio non procedit ſolum in Emphyteuta Eccleſiæ, vt quidam putauerunt, ſed etiam in Emphy teuta priuati, qui pariter ob arborum frugiferarum inciſionẽ expelli poterit, vt dixerunt *Guid. Petr. Guil. & Cyn. in d. Auth. qui rem. vbi etiam Caſtr. col. 1. Saly. num. 2. in fin. Iaſ. nu. 6. verſ. tene communem. Dec. nu. 5. Cagn. n. 17. in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. Bart. ind. l. diuortio. §. ſi fundum. nu. 3. vbi Alex. nu. 3. Caſtr. nu. 2. & communiter DD. ſol. matr. Rom. in l. ſi vero. §. de viro, n. 66. ff. eod. Florian. in l. hactenus. §. Caſſius de vſufr. Bald. conſ. 290. num. 2. lib. 2. Alex. conſ. 118. in princ. lib. 5. Ruin. d. conſ. 58. num. 4. Tiraq. de retract. conuent. §. 3. gl. 1. nu. 29. Clar. in §. Emphyteoſis. q. 26. ver. ſed quid. Redoan. tract. de rebus Eccl. non alien. q. 79. c. 7. nu. 1. & num. 11. Corbul. d. cauſ. 13. num. 4. Tuſch. littera: A. concl. 481. num. 1. 4. 5. Conſtan. Ruger. tract. de Dot. inſpect. 11. nu. 14. Natt. d. conſ. 481. nu. 1. Menoch. d. conſ. 372. num. 30. verſ. ſecundum. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: C.*

Quod in tantum verum eſt, vt in tali caſu Emphyteuta melioramenta, & compenſationem meliorationis
7 etiam exceſſiuæ cum damno illato opponere nõ poſſit ad *tex. in d. Auth. qui rem. vbi gl. fin. & Salyc. nu. 3. Iaſ. nu. 3. ver. ſecunda. Cagn. nu. 13. C. de ſacroſ. Eccleſ. Iaſ. conſ. 17. nu. 3. lib. 1. Ruin. conſ. 88. nu. 2. lib. 1. Natt. conſ. 482. nu. 2. Bero. conſ. 120. n. 32. lib. 1. Rol. conſ. 49. nu. 17. lib. 2. Menoch. conſ. 460. n. 19. Corbul. d. cauſ. 13. nu. 13. 14. Caroc. d. tit. 104. nu. 16. Carp. ad ſtat. Mediol. c. 379. nu. 355. 356. p. 2. Vincen. Grilinz. conſ. 21. nu. 6. Tuſch. littera: C. concl. 623. num. 18. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit. 29. nu. 9.* quæ non ſunt miran-
8 da, quia in hac materia æquiparantur Emphyteuta priuati, & Emphyteuta Eccleſiæ, niſi expreſſe in aliquo caſu contrarium ſtatutum ſit. *Alex. in l. ſi domus. §. ſi fundus. in fin. de leg. 1. gl. & Io. And. in d. c. potuit. de locat. Imol. & alij in d. c. propter ſterilitatẽ. eod. Aret. in §. adeo autem. n. 10. verſ. ſued. Iſt. eod. Add. ad Alex. in d. l. diuortio. §. ſi fundum. nu. 3. littera: a. ſol. matr. Ioſeph. Lud. d. deciſ. 22. nu. 4. Bero. conſ. 127. num. 14. 15. vol. 1.*

Et hæc res tanto clarior redditur in caſu noſtro, vbi inciſio fuit notabilis, exciſæ enim fuerunt ſex arbores cũ
9 vna vite, vt dicunt tres teſtes, vnde abſque dubio incurſa eſt caducitas. *Bald. in d. Auth. qui rem. nu. 3. vbi Iaſ. nu. 6. Dec. n. 2. 3. Cagn. nu. 15. Clar. in d. §. Emphyteuſis. q. 26. in fin. Menoch. de arb. iud. caſ. 78. nu. 6. Ioſeph. Lud. d. deciſ. 22. nu. 21. Tuſch. littera: C. concl. 623. nu. 11. Carroc. d. tit. 104. nu. 18. Carpan. d. c. 379. num. 361. p. 2.*

Verumenimvero dato etiam, quòd læuis fuiſſet huiuſmo di deterioratio, & inciſio, tamen virtute iuramenti, & pacti de meliorando, quibus vallatur Inſtrumentum
10 conceſſionis, locus ſit caducitati, quia hoc caſu ſufficit modica, & alioquin non conſiderabilis deterioratio: pulchre *Natt. d. conſ. 481. num. 22. Bero. conſ. 120. num. 34. lib. 1. Corbul. d. cauſ. 13. num. 10. 11. Caroc. d. tit. 104. num. 19. Carp. d. c. 379. nu. 363. p. 2. Tuſc. littera: C. conclu. 623. nu. 12. Cyriac. contr. 266. nu. 9. lib. 2.* ſicut eodem modo Emphyteuta ſolet habere biẽniũ, vel triennium ad ſoluendum canonem, & tamen ac-
11 cedente iuramẽto ſi ceſſet primo anno, expelli poteſt. *Bald. in c. querelam. in fin. vbi etiam Felyn. nu. 9. de iureiur. Alex. conſ. 85. per totum. vol. 1. Iaſ. in d. Auth. qui rem. C. de ſacroſ. eccl. Redoan. d. q. 79. c. 3. nu. 5. Bero conſ. 124. nu. 6. lib. 1. Ioſeph. Ludouicus d. deciſ. 22. nu. 14. Surd. conſ. 86. nu. 4. Bertaz. in rep. l. ſi quis maior. q. 18. nu. 279. & ſeq. vbi etiam prius Cagn. num. 51. C. de tranſact. Menoch. conſ. 372. n. 21. Carpan. ad Stat. Med. c. 409. nu. 27. p. 2. Borgn. Caualc. deciſ. 43. num. 11. 12. 35.* vbi multa, & quem videas; Paria autem ſunt ca-
12 nonem non ſoluere, & Emphyteuſim deteriorare. *d. Auth. qui rem. vbi Iaſ. nu. 6. verſ. tene communem, & DD. omnes. C. de ſacroſ. eccleſ. Bero. d. conſ. 125. nu. 4. lib. 1. Alex. conſ. 128. col. 2. lib. 5. Crott. in l. 4. §. Cato. n. 62. verſ. tertio. de verb. oblig. Redoan. d. q. 79. c. 7. n. 2. Corbul. d. cauſ. 13. nu. 8. & cauſ. 15. ampl. 6. num. 1. Ioſeph. Lud. d. deciſ. 22. nu. 15. Ceph. conſ. 139. num. 15. Franc. Cald. de iur. Emph. lib. 4. c. 9. num. 23.*

Nec refert, quòd in hoc Inſtrumento iuramentum non fuerit formiter præſtitum, quia clauſula: Pro iurato: ex decreto Principis habet omnes vires iuramenti ex-
13 cepto periurio, & foro, quibus demptis idem operatur, quod iuramentum ipſum: ita in terminis *Natt. conſ. 479. nu. 12. & conſ. 480. nu. 12. 14. Rol. conſ. 69. n. 35. lib. 4. Surd. deciſ. 154. nu. 2. & poſt Pinell. ac Burſat. teſtatur Claud. ad Bertaz. conſ. 480. littera: A. verſ. adde etiam.* Bene verum eſt, quod huius clauſulæ vi debitor non cogitur ad obſeruationem contractus, pro
14 vt eueniret iuramento extante, & ratio eſt, quia illa non extenditur ad caſus, quibus contractus iuramẽto firmari nõ poteſt. *Surd. deciſ. 248. n. 21. verſ. hoc autẽ.*

Et ſane præter hæc dicti homines videntur fuiſſe facti multo magis certi de victoria, quia Alexandrini pendente hoc iudicio fecerunt alias inciſiones arborum
15 varij generis, propter quod doloſos eſſe negare non poſſunt. *Ceph. conſ. 64. nu. 18. Menoch. conſ. 35. num. 14. melius Bero. d. conſ. 120. nu. 33. vol. 1.* quia lite penden te nihil iteratũ minimum eſt innouadũm. *c. vlt. Vt lit.*
16 *pend. Clem. cum lite. eod. Menoch. d. conſ. 35. nu. 14. Bero. d. conſ. 120. nu. 30. 33.* quæ faciunt locum præten ſæ caducitati, ea enim ſine dolo, vel magna culpa non
17 inſumitur. *Bald. in d. auth. qui rem, nu. 4. vbi Iaſ. nu. 7. Cagn. nu. 16. C. de ſacroſ. eccleſ. Iaſ. d. conſ. 17. n. 1. verſ. tertio. vol. 1. Rol. d. conſ. 49. nu. 22. lib. 2. Ioſeph. Ludouicus. d. deciſ. 22. nu. 23. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: C. verſ. ad hoc. Redoan. d. q. 79. c. 7. nu. 24. Corbul. d. cauſ. 13. nu. 24. Tuſch. littera: C. concl. 623. nu. 11. Pacian. d. conſ. 32. nu. 53. Carp. d. c. 279. nu. 358. p. 2. Mantic. de tac. & amb. conu. lib. 22. tit. 29. num. 23.*

Neque dicti homines in probationibus defeciſſe videntur, quia multitudine teſtium vtramque inciſionem probauerunt, & tamen certum eſt, quod in ore duo-
18 rum, vel trium ſtat omne verbum. *l. vbi numerus. de teſti. c. licet vniuerſis. §. 1. eod. Farin. de teſti. q. 63. num. 232. 233.* verum maximus eorum numerus ſupplet
19 defectus eorum, ſiqui ſunt, qui aliquos patiantur. *gloſſ. in l. teſtium. verb. numerus. ff. de teſti. Alex. conſ. 5. n. 6. vol. 1. Becc. conſ. 85. num. 17. vol. 1. Maſcb. de prob. conclu. 1359. nu. 14. Farin. q. 62. nu. 309.* & non ſolum teſtes, ſed etiam Notarius miſſus ſuper facti differentiã, inciſionem recognouit, & propterea dicti homines videntur de victoria certi.

Hæc ſunt, quæ pro parte dd. hominum deduci poſſe videntur pro obtinenda victoria, ſed nihiloſminus omnibus diligẽter perpenſis verius eſſe credo Alexandrinos eſſe abſoluendos, & certus ſum, quòd ſi dicti homines

mines prudentius considerassent, hanc prouintiam
non fuissent aggressi: Verum vt in hac materia nihil
intactum relinquam, quod Alexādrinis prodesse pos-
sit, per ordinem multa discutiam, & aliqua pręmoue-
bo ad quæstionem nostram pertinentia, etenim certū
est in primis in tali materia non posse bene constare
de deterioratione, aut melioratione, nisi prius consti-
20 to de antiquo rei statu. *Bart. in l. si negotia ff. de neg. gest. Curt. iun. cons. 165. nu. 20. Seraph. decis. 1453. n. 5.*
bene verum est, quod damnum datum, & deteriora-
21 tio probatur coniecturis, & præsumptionibus. *Tusch. pract. conclus. littera: C. concl. 623. nu. 23. Masch. de probat. concl. 472. num. 2.*

Deinde præmoneo receptum esse apud omnes, quod ad
hoc, vt Emphyteuta, seu vassallus, & similes cadant à
beneficio, seu liuello, tria sunt copulatiue necessaria,
& si vnum deficit, caducitati locus esse non potest, si
de damnis, & deterioratione loquimur, oportet enim
quod deterioratio sit notabilis, & sit perpetua respi-
22 ciens rei substantiam, non solos fructus, & sit cum do
lo, & magna culpa Emphyteutę, ita *Alex. Ias. & DD. in d. Auth. qui rem: bene Myns. cent. 6. obseru. 86. nu. 8. 9. 10. Seraph. decis. 1453. num. 7. Schrader. de feud. p. 9. c. 6. nu. 66. 68. 69. Mantic. de tac. & amb. conu. lib. 22. tit. 29. nu. 19. 22. 23. Rosenthal. de feud. c. 10. concl. 33. n. 2. 7. 8. Giouagn. cons. 15. n. 1. lib. 2. Cyriac. contr. 268. nu. 9. lib. 2. Layman. mor. lib. 3. tract. 4. c. 23. nu. 7. in fin.*

Præterea animaduertendum est, quòd in hac materia
deteriorationis, & caducitatis æquiparantur Emphy-
teuta, Vsufructuarius, & Vassallus, ac cæteri similes,
qui ad tempus, vel in perpetuum re quapiam restitu-
tioni subiecta, vel caducitati obnoxia simpliciter
23 fruuntur adeo, vt quod de vno dicitur, de altero intel
ligatur, & solitum sit ab vno ad alterum arguere, nisi
aliud specifice in contrarium statuatur, ita *Bart. in d. l. diuortio. §. si fundum. nu. 3. Alex. nu. 2. Ias. num. 4. sol. matr. Becc. cons. 33. nu. 1. Tiraq. de retract. conuent. § 3. glo. 1. num. 24. Crass. in § legatum. q. 33. ad princ. Bero. cons. 129. nu. 2. lib. 1. Redoan. d. q. 79. c. 7. nu. 6. 7. melius Corbul. d. caus. 13. nu. 6. Schrader. de feud. p. 9. c. 6. n. 64. pulchre Pic. in d. l. Titia. §. Titia. q. 36. nu. 128. vers. idē est. de leg. 2. Caball. cons. 30. num. 9. lib. 2. Giurb. in consuet. Messan. p. 1. c. 15. gl. 4. num. 12. Cyriac. contr. 141. nu. 41. lib. 3. Molin. de primog. Hisp. lib. 1. c. 22. n. 5. vbi*
24 æquiparat in hac materia fructuariū, vasallum, Em-
phyteutam, fideicommissarium, maritum, conducto-
rem, & similes, sicut faciunt etiam alij supradicti DD.

His addi potest, & præmonere licet, quòd bona semper
25 præsumūtur libera, & allodiala, non autem Emphy-
theotica. *Io. And. in c. nimis. num. 3. vbi etiam Host. de iureiur. Alex. cons. 129. in princ. lib. 1. Paris. cons. 138. nu. 25. lib. 4. Rol. cons. 2. num. 11. lib. 3. Pacian. cons. 26. num. 27.* vnde asserenti rem esse liuellariam incumbit
onus probandi. *Paris. d. cons. 138. n. 23. Masch. de pub. concl. mihi. 602. in princ.* & maxime in hoc contractu
Emphyteusis, qui debet probari per scripturam, quia
26 illa est de eius essentia, ad *tex. in l. 1. vbi glo. & Salyc. num. 5. & alij communiter. C. de iur. Emph. Aret. in §. adeo. num. 8. Inst. de locat. Alex. cons. 50. num. 4. lib. 5. Clar. in §. Emphyteusis: q. 4. per totam. Masch. d. concl. 603. nu. 1. 2. 3. late Surd. cons. 84. nu. 1. Aluar. Valasc. de iur. Emph. q. 7. num. 2. vbi multos allegat. Rot. diuers. decis. 21. nu. 1. lib. 4. Surd. decis. 331. nu. 10. lib. 2. Franc. Cald. de iur. Emph. tit. de renouat. Emph. q. 2. num. 2. & nu. 5. vers. sed nihilominus. & q. 18. num. 36. Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 1. lib. 1. tit. 10. num. 4.* & ideo per
testes probari non potest Emphyteusis, nisi simul etiā
27 probetur amissam fuisse scripturam. *glo. in l. 1. & ibi Bald. in 3. oppos. Ias. num. 61. C. de iur. Emph. gl. in c. 1. de cens. Bart. in l. sicut iniquum. n. 3. C. de fid. instr. Alex. cons. 112. ad fin. vol. 1. Masch. d. concl. 603. num. 14. & 605. in prin.* & ideo cum in processu non appareat ali-
qua scriptura concessæ Emphyteusis, licet testes de ea
deponant, quia tamen non dicunt scripturam fuisse
amissam, sequitur, quòd dicti homines defecerint in
salutari suo, quia actore non probāte reus absoluitur,
28 etiam si ipse nihil præstiterit. *l. qui accusare. vbi Bart. & DD. C. de eden. l. nimis graue. de testi. c. dilectos. de fide instr. Pacian. d. cons. 33. nu. 7.*

Verum esto, quòd hæc bona sint dicti Communis liuel-
laria, adhuc sentio non esse locum pretensæ caducita-
ti, & vt id ostendam, animaduertendum est arbores
incisas esse duplicis generis, frugiferæ. s. vt vites, & ro-
bora, aliæ infrugiferæ, & non feraces, vt Populus, Sa-
lix, Fraxinus, Vlmus, Platanus, Quercus, & similes, &
quo ad istas non fructiferas dico, quòd potuerunt suc
cidi ab Emphyteuta, & similibus sine pæna caducita-
tis, cum nullo iure caueatur colonum posse expelli ob
29 earum incisionem. sic pulchre *Crott. cons. 115. nu. 5. Curt. sen. cons. 70. num. 8. vers. condescendo. Becc. cons. 33. nu. 5. 6. Natt. cons. 477. num. 9. Claud. ad Bertaz. d. cons. 423. littera: D. late Pacian. d. cons. 32. num. 2. 3. & cons. 33. nu. 9. Gratian. disc. 21. nu. 21. lib. 1.* Actus enim
incisionis arborum non fructiferarum non est ex sui
natura actus deteriorationis, cum vsufructus istarum
30 consistat in earum incisione pro tabulis, & trabibus
habendis. *Seraph. decis. 1356. num. 3. Giurb. in consuet. Mess. p. 1. c. 15. gl. 4. nu. 19.*

Vnde prohibita simpliciter arborum frugiferarum inci-
sione sub pæna caducitatis, cæterarum comprehensa
non videtur sub illa, sed potius permissa, quia inclusio
31 vnius est exclusio alterius. *Crott. d. cons. 115. num. 5. Becc. d. cons. 33. nu. 5. 6. Pacian. d. cons. 32. n. 35.* & ideo
dicti homines probare debebant arbores hic incisas
32 fuisse virides, grandes, vtiles, & frugiferas. pulchre
Claud. ad Bertaz. d. cons. 423. littera: a. Pacian. d. cons. 32. nu. 2. ad fin. & *cons. 33 num. 9.* quia vbi lex requirit
33 actum qualificatum, non sufficit illum probare sine
qualitate. *l. Fulcinius. §. cum hoc edictum. vbi Bart. ff. ex quibus caus. in poss. eat. Marsil. in pract. §. & quia nu. 11. vers. vlterius. Alex. cons. 224. num. 3. lib. 2. Pacian. d. cons. 32. nu. 3.* quòd cum dicti homines non fe-
cerint exceptis dictis Roboribus, & vite, de quibus
nunc non loquor, sequitur Alexandrinos esse absol-
uendos. *Pacian. d. cons. 33. nu. 7.*

Neque dicatur incisionem arborum esse de genere pro-
hibitorum, ideoque data incisione satis fundatam di-
ci domini intentionem, quia respondeo quo ad pæ-
nam caducitatis id verum non esse, quia tantum fru-
giferarum incisio comprehenditur, & propterea non
sufficit probare simplicem arborum incisionem. *Pa-*
34 *cian. d. cons. 33. num. 14. 15.* & seq. quia data vna in-
stantia totum corruit argumentum. *§. Pauonum. Inst. de rer. diuis. c. sicut vrgeri. vbi gl. 1. q. 1. Crot. in l. Gallus. §. & quid si tātum. col. 37. de liber. & posthum. Pacian. d. cons. 33. nu. 14. Menoch. cons. 52. num. 79.*

Pariter non dicatur ſatis eſſe, quòd fundus deterioretur
per arborum inciſionem, etiam ſi frugiferæ non ſint
eo, quòd Emphyteuta non poſſit damnum afferre in
35 proprietate adeo, vt ſi damnum non ſit circa rei ſub-
ſtantiam, nō ſit locus caducitati: *d. Auth. qui rem. vbi DD. C. de ſacroſ. eccleſ. Sebrad. d. c. 6. num. 69. Miſyng. d. Obſeru. 86. in fin. cent. 6. Gionagn. conſ. 15. num. 1. lib. 2. Layman. mor. lib. 3. tract. 4. c. 23. nu. 7. ad fin.* Nam re-
ſpondeo hæc eſſe inter ſe diuerſa, quòd Emphyteuta
non poſſit damnificare ſubſtantiam rei, & quòd quæ-
libet damnificatio ſit digna caducitate, poteſt enim
eſſe, quòd ipſe afferret magnum damnum ex inciſione
arborum non frugiferarum, non tamen incurrat pœ-
nam caducitatis. quæ poſita eſt ſolum inciſioni fructi-
36 ferarum, ſed forte tenebitur actione legis Aquiliæ,
vel ad intereſſe: ita *Pacian. d. conſ. 33. num. 22. 23. & ſeq. Roſenthal. de feud. c. 10. concl. 33. num. 33.*

Simili modo non dicatur huiuſmodi arbores ſatis dici
fructiferas ex ramorum inciſione. & deglabratione
annuatim fieri ſolita, pro vt Populum, & ſimiles arbo
37 res non poſſe ſuccidi, quia ſaltem ſcaluando fructus
afferunt, concludit *Paul. de Monte Pic. in d. rep. l. Titia. §. Titia. num. 128. verſ. tu autem. ff. de leg. 2.* Nam re-
ſpondetur iſtum non eſſe fructum victui humano ap-
tum, quem requirunt DD. ad finem, vt arbor dicatur
fructifera, alioquin omnes arbores poſſent dici fructi-
38 feræ, cum nulla ſit, quæ ramis, vel folijs prodeſſe ad
aliquid non poſſit: ſic bene reſpondent *Becc. d. conſ. 33. nu. 11. verſ. nō obſtat. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: D. ibi vel minimum.*

Deinde alia etiam ratione poteſt dici licitam fuiſſe dd. ar-
borum inciſionē, & ſine periculo caducitatis eas fuiſſe
ſucciſas eò, quod eſſent vetuſtæ, inutiles, corruptæ, &
in parte exſiccatę, quas idcirco teſtes appellant, Ga-
39 uoſſi: quarum loco Alexandrini aliàs arbores ſupplā-
tauerunt, vt dicunt teſtes in pluribus locis, vnde ipſi ſi-
ne periculo caducitatis eas, etiam ſi frugiferæ eſſent,
incidere fecerunt. *Ang. in l. ſi colonus. ibi in loco veterum. ff. de arb. furt. caeſ. Caſtr. in d. l. diuortio. §. ſi fundū. num. 2. & ibi Alex. nu. 2. Iaſ. n. 4. verſ. ſecundo limita. ff. ſol. matr. Tiraq. d. §. 3. gl. 1. num. 26. Pic. in d. §. Titia. nu. 128. verſ. ſecundo principali. Rim. ſen. conſ. 74. n. 16. Natt. conſ. 482. nu. 3. Rol. d. conſ. 49 nu. 20. lib. 2. Becc. d. conſ. 33. nu. 9. Redoan. d. q. 79. c. 7. num. 13. Corbul. d. cauſ. 13. n. 28. verſ. ideo. Menoch. conſ. 460. n. 16. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: A. Pacian. d. conſ. 32. nu. 6. verſ. Quartus. & conſ. 33. nu. 18. verſ. Quarto. Carp. ad ſtat. Mediol. c. 379. nu. 373. Gionagn. conſ. 15. nu. 5. lib. 2. Mātic. de tac. & amb. cōnent. lib. 22. tit. 29. n. 35.*

Et licet aliqui ex teſtibus aduerſæ partis dicant nullas ar-
bores fuiſſe plantatas loco inciſarum, tamen vincun-
tur à noſtris teſtibus de viſu proprio affirmantibus.
Farin. de teſti. q. 65. nu. 201. Verumtamen etiam ſi lo-
co inciſarum aliæ non ſint plantatæ, non tamen per
hoc Emphyteutæ expelli poſſunt, ſed tantum cogi per
Iudicem ad ſupplantandum, non enim habemus legē
40 dicentem, quòd Emphyteuta, vel Vaſallus veteres ar-
bores incidendo. & nouas non ſubſtituendo, cadat à
commodo, & in pœnalibus non ſit extenſio: ita *per l. hactenus. ibi. ſubſerere cogitur. ff. de vſufruct. Pacian. d. conſ. 32. num 38.* & propterea nollens ſubrogare forte
tenebitur ad reſtitutionem inciſarum arborum, nō ad
aliud. vt poſt *Alb. conſ. 55. nu. 7. inquit Borgn. de vſuf. mul. relict. num. 157. verſ. & debet* & ſic non adeſt pe-
riculum caducitatis.

His viſis circa arbores non frugiferas tranſeamus ad vi-
tes, & negamus aliquam vitem fuiſſe inciſam, ex quo
vnica Quercus, quæ vitem habebat, inciſa eſt, & vitis
ad alteram arborem traducta, & licet poſtea interie-
rit, nihil refert, quia ſufficit Alexandrinis ſuam feciſſe
diligentiam, & erat probandum, quòd eorum culpa
perierit. *Pacian. d. conſ. 32. nu 56. verſ. ex quibus.* cum
enim id euenire potuerit abſque eorum culpa, ſequi-
tur, quòd aduerſæ partis dubia ſit probatio, & merito
41 contra probante interpretanda. *c. in præſentia. & ibi DD. de probat. Marſil. ſing. 267. Pacian. d. conſ. 32. num. 12. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: A. Craue. conſ 218. num. 6.*

Quare ſupereſt, vt de arboribus frugiferis loquamur, hæ
42 ſunt duo Robora glandifera, quæ à teſtibus appellan
tur Rouerſellæ, quæ cum ſint res minimæ, ſine dubio
non habentur in conſideratione ad effectum caduci-
tatis. *Pacian. d. conſ. 32. num. 18. verſ. vnde inferendo.*
& propterea punctum videtur eſſe reſtringendum ad
alia duo Robora, quæ præ magnitudine videntur di-
gna conſideratione; Verum quia Alexandrini eas in-
cidere fecerunt cum licentia, conſenſu, & participa-
tione Maſſarij, ſeu Syndici dicti Communis, vt depo-
nit Becchus aduerſæ partis teſtis, qui ſolus contra eam
43 inducentem plene probat. *l. cum precum. C. de liber. cauſ. l. Theopompus. vbi Bart. de Doct. præleg. Bart. in l. Lucius. in fin. de fideinſ. DD. in l. 1. § fin. de verb. oblig. Ceph. conſ. 82. num. 47. Farin. de teſti. q. 62. nu. 237. & ſeq.* quod procedit, etiam ſi teſtis ſit de auditu. *Farin. d. q. 69. nu. 57.* & maxime, quando pars eius examen
præſentauit Iudici: *Farin. d. q. 62. num. 229 236.* quòd
ſatis eſt, licet adſint etiam alij teſtes, qui hoc idem
innuunt, & plene probant. *Corbul. d. tract. cauſ. 25. q. 4. nu. 3. Farin. d. q. 69. nu. 44.* ideo ceſſat caducitas.

Et quamuis extent alij teſtes aduerſæ partis dicentes nul
lam fuiſſe conceſſam licētiam, tamen nihil eis eſt cre-
dendum, vt oſtendam, & pro nunc dico magis ſtan-
44 dum eſſe noſtris teſtibus ſuper affirmatiua deponen-
tibus, quàm contrarijs ſuper negatiua teſtificantibus.
l. diem proferre. §. ſi plures. vbi gl. & communiter DD. ff. de arb. Alex. conſ. 148. nu. 2. lib. 2. Gramm. conſ. 67. num. 17. Craue. conſ. 65. num. 25. Claud. ad Bertaz. conſ. 497. littera: C. verſ. & hoc maxime. Pacian. de probat. lib. 1. c. 36. num. 12. plus enim creditur duobus affir-
mantibus, quàm mille negantibus. *Farin. de teſti. q. 65. num. 201.*

Neque mihi dicatur, quod ille Maſſarius talem licentiam
non potuit elargiri, vt quidam teſtis dicit, nam hęc eſt
45 vanitas, quia etiam maiora poſſe arbitror ex his, quæ
tradit *Dec. conſ. 138. nu. 7. verſ. tertio etiam.* quoniam
tales Maſſarij, ſeu Syndici vniuerſitatis cenſentur ha-
bere mandatum cum libera, & poſſunt etiam ea, quæ
requirunt Speciale mandatum adeo, vt poſſint etiam
46 remittere caducitatem, & ſi penſionem recipiant de-
curſo tempore, eam remiſiſſe cenſentur: ſic *Caſtr. in l. 1. §. quibus autem. in glo. ibi. quaſi ſingulorum. ff. quod cuiuſq. vniu. Craue. conſ. 278. in princ. ſub verſ & primo. Ludouicus Sacc. conſ. 53. n. 27. lib. 1. Mantic. de tac. & amb conuent. lib. 22. tit. 33. num. 10. verſ. ſimili* ſed
hoc diſputare non intendo, quia etiam ſi dicti homi-
nes vera dicerent, tamen adhuc ceſſaret prætenſa ca-
ducitas

47 ducitas, quoniam saltem inde nata est Alexandrinis
iusta credendi causa se posse dictas arbores incidere
sine alio timore, hæc enim est sufficiēs excusatio. *Car-
roc.de locat.& conduct.p.5.q.10.num.46. in noua edi-
tione.* quod verum est, etiā si ita credētes errauerint in
iure. *Farin.in prax.q.90.num.113.115.*

Et sane dici solet, quòd quælibet causa etiam bestialis, &
minima excusat non solū à dolo, sed etiam à pæna ca
48 ducitatis. *l.igitur.§.potest.ff.de liber.caus.gl.& Aug.
in l.plagij.C.ad l.Iul.de plag. Bart.& alij in l.iuste pos-
sidet.ff.de acquir.poss.Gramm.vot.40.nu. 15.Farin.in
prax.q.103.nu.257.in terminis nostris Clar.in d.§.Em
phyteusis.q.8.vers.sed quid.Corbu.d.tract.caus.15.lim.
17.num.2.Menoch.cons.460.num.4.Pacian.d.cons.32.
num.76.* quod procedit etiam si dicta causa bestialis,
vel non legitima plene, & omninò cum doceatur,
Craue.cons.836.num.20.Honded.cons.100.n.35.lib.2.
49 pro quibus facit, quia in dubio iudicandum est cadu-
cicati non esse locum, & Emphyteuta fecisse, quod si-
bi licere credebat. *Pacian.d.cons.32.nu. 8.45.& cons.
33.num.3.*

Vlterius dici posset cessare periculum caducitatis, quia
non est probatum, quòd arbores incisæ essent grandi-
feræ tempore incisionis, pro vt requirebatur. *Pacian.
d.cons.32.num.13.& seq.& cons.33.nu.9.10.* & tanto
magis, quia licet Robora incidi non posse, quia glan-
des faciunt, scripserit *Pic.in d l.Titia.§.Titia.n.* 128.
50 *vers.ideo omissis.de leg.2.* tamen quia talis fructus est
minimus, & hodie pro cibo humano ineptus, non fa-
cit locum caducitati: pulchre *Claud.ad Bertaz.d.cons.
423.littera: D.* qui licet de quercu loquatur, tamē Ro-
bur nō differt ab ea, vnde sępe Robora appellat quer-
cus *Pacian.d.cons.32.num.10.& seq. Menoch. d.cons.
460.num.17.* vtraque enim arbor est glandifera, vn-
de *Plin. lib. 16.c.6.* inquit. Glans optima in quercu,
51 atque grandissima. & *Virg.3.Georg.* Antiquo robore
quercus Ingentes tendat ramos, & dato etiam, quod
Robora sint arbores fructiferę, quia aliter sentire mul
tis durum videbitur, non tamen probatur, quòd hæc,
de quibus quærimus, essent actu glandiferæ, si enim
sterilia essent, multum mali vmbra facerent, & nihil
boni producerent.

Præterea non constat de magnitudine dd. roborum, &
tamen ad finem caducitatis oportet probare arbores
incisas non solum fuisse frugales, sed etiam magnas.
52 *l.sed si grādes.de vsufr.Pacian.d.cons.32.n.2.& n.36.*
nec mirum, quia damnum caducitate dignum debet
esse magnū. *Claud.ad Bertaz.d.cōs.423.littera: C.vers.*
ad hoc tamen.

His dictis transeamus ad secundum, quod requiritur ad
caducitatem incurrendam, scilicet dolus, & culpa, de
quo non constat, quia siue agendo, siue excipiendo
53 contingat dolum, vel culpam allegare, ea debent ple-
ne probari, quia potius error præsumitur. *l. dolum. C.
de dol. Prætor. in princ ff.de iniur.pulchre Bart.cōs.193.
in 3.dubio. Alex.cons.136.num.3.lib.7. Dec.cons.162.
nu.11. Craue.cons.151.nu.11.vers.nec obstat.Menoch.
cons.533.nu.16.Pacian.d. cons.32.nu. 56.70. & cons.
33.num 42 & seq.Bertaz.d.cons.423.nu.6.* & cum id
copulatiue requiratur, necessaria erat eius probatio.
*Alex.cons.48.sub num.3.lib.1.Pacian. d.cons.33.nu.
39.* & quoniam in dubio iudicare debemus culpam
54 non fuisse commissam. *Alex.cons.183.nu.6. vers.&
dato lib.7.Craue.cons.151.nu.18.vers.& in dubio.Pa-
cian.d.cons.33.num.44. Menoch. d.cons.533.num.26.
Claud.ad Bertaz.d.cons.423.littera: A.*

Præter hæc attentius considero, quòd non simplex fru-
giferarum arborum incisio digna est caducitate, sed
55 tantum, quæ est cum magna deterioratione. *Bald.in
d. Auth. qui rem.num.3.vbi DD.C.de Sacros.eccl.Al-
bert.Brun.de Stat.fæm.exclud.art.9.princ.q.12.n.107,*
vbi dicit multa de modicis. *Redoan.d.q.79.nu.24. Cor-
bul.d.caus.13.nu.24.Claud.ad Bertaz.d. cons.423.lit-
tera: C.vers.ad hoc.Mantic.d.tit.29.nu. 19.Seraph.de-
cis.1356.num.6.* vnde dicunt omnes, quòd incisio, seu
56 deterioratio debet esse notabilis, & perpetui detrimē
ti circa substantiam rei. *Bald.in d.Auth.nu. 3.vbi Ias.
num.6.Dec.nu.2.3.Cagn.nu.15. DD.communiter in d.
l.diuortio.§.si fundum.sol.matr.Alex.cons.118.nu.10.
vol.5.Ias.cons.17.nu.2.lib.1.Rol.d.cons.49.nu. 20.lib.
2.Menoch.d.cons.460.nu.16.Pic.in d.l.Titia.§.Titia.
nu.133.de leg.2.Redoan.d.q.79.c.6.nu. 7.8.& c.7.nu.
5.24.Ioseph.Ludouic⁹. d.decis.22.n.21.Corbul.d.caus.
13.nu.24.Carocc.d.tit.104.nu.18.Carp.d.c.379.num.
361.p.2.Asin.in prax.§.26.c.1.num.6. Surd.de alim.
tit.8.priuileg.61.nu.27.Valasch.decis. 50.nu. 6.Man-
tic d.tit.29.nu.22.Giouagn.cons.15.nu.3.lib.2.Castil.
de vsufr.c.26.nu.11.12.p.1.*

Verum vnius, duarum, vel trium arborum frugiferarum
57 incisionem non posse dici magnam, neque notabilis
quantitatis maxime ad effectum caducitatis in termi-
nis responderunt *Pic.in d.l. Titia.§.Titia.num. 132.
de leg.2.vidimus Ias.d.cons.17.n.2.lib.1.Natt.d.cons.
481.nu.9.perbelle Rol.d.cons. 49.nu. 19. vers.sed præ-
missis.vol.2.Bero.d.cons.120.num.24.ibi: etiam duas.
lib.1.Corbul.d.caus.13.nu. 11. Castil.de vsufr.d.c. 24.
nu.19.in fin.p.1.Rosenthal.de feud.c.10.concl.33. n.4.
Giouagn.d.cons.15.nu. 3.lib. 2.* qui loquitur in quinq.
arborum incisione, & non vult esse notabilem, quod
sanè sufficit ad tollendam omnem maculam in casu
nostro.

Inter quos multi loquuntur in fortioribus terminis, quā
sit casus noster, nam Iason consuluit in casu incisionis
duorum Ceresorum, vbi non aderant aliæ arbores fru
giferæ, nisi dicta duo Cerasa, vt in themate dicti con-
silij, & tamen non vult incisionem esse notabilem: Ro
landus vero loquitur de incisione trium Amigdalarū,
quæ sunt arbores longe pretiosiores, quàm Robora,
quorum fructus sunt agrestes, & tamen consuluit non
esse incisionem dignam caducitate, ideo quanto mi-
nus idem concludendum est in casu nostro.

Neque dicatur Nattam dicto loco postea concludere
aduersus casum nostrum, quia non est verum, si bene
consideretur, quia nusquam negat duarum arborum
incisionem esse læuem deteriorationem, sed bene vir-
tute iuramenti sustinet locum fuisse factum caducita-
ti ob læuem rei deteriorationem, de quo nos inferius
tractabimus, & eodem modo loquitur Beroius dicto
loco, & propterea eadem est responsio.

Bene verum est, quod alias remissum est arbitrio Iudicis,
quænam sit notabilis deterioratio, & magna incisio
58 adeo, vt aliquid pro certo determinari nō possit. *Bald.
in d.Auth.qui rem.num.23.C.locat.Cyn.& DD. in d.
Auth.qui rem.C.de Sacros.Eccl.Ias. in d.l.diuortio.§.si
fundum.nu.4.vers.istam communem. Claud.ad Bertaz.
d.cons.423.littera: C. vers.ad hoc. Menoch. d. cons.78.
nu.7.*

*num.7.8.Redoan.d.q.79.c.7.nu.25.Ioſeph. Ludouicus.
d.Deciſ.22.num.17.& deciſ.Lucenſ.8.nu. 11.Corbul.
d.cauſ.13.nu.24.verſ.& an ſit.Carp.d.c.379.nu. 36t.
p.2.Mantic.d.tit.29.nu.20.Gionagn.d.conſ.15.num.2.
Roſenthal.d.c.10. concl.33.num.34.76. Laynian.mor.
lib.3.tract.4.c.23.num. 7.in fin.* ſed cum circa inciſio-
nem duarum, vel trium arborum deffinitum ſit non
eſſe notabilem deteriorationem, tale arbitrium non
facit quidquam, *Burſat.conſ 84.nu.25.lib.1.*

Et licet in hoc caſu *Menoch.d.caſ.78.num.8.* ſtante arbi-
trio Iudicis ſumpſerit occaſionem damnandi Iaſonẽ,
quia poſſit dari caſus, in quo Iudex arbitretur inciſio-
nem duarum arborum eſſe notabilem attẽta rei qua-
litate, & valore, tamen cum in re non contemptibili
hæc res fuerit determinata à tot famoſſiſimis Iuriſcõ-
59 ſultis, debet ceſſare Iudicis arbitrium. *Alex. in l.2.§.
quid diximus.ff.ſi quis caut. Menoch. de arb. iud.q. 90.
num.3. Carroc.in tract.de except. except.49. num.74.*
damnum enim caducitate dignum debet eſſe magnũ
adeo, vt alij putauerint oportere, quòd aſcendat ad
tertiam partem, alij ad dimidiam. *Redoan.d.q.79.c.7.
nu.25.Claud.ad Bertaz.d.conſ.423.littera: C. verſ.ad
hoc.* & licet credam non requiri tantam deterioratio-
nem, tamen puto certum eſſe inciſionem duarum ar-
borum non poſſe dici notabilem, niſi forte reſpectu
rei tam exiguæ, vt forte maior pars reditus illius con-
ſiſtat in prouentu dd. arborum.

Et ideo cum in caſu noſtro ager non ſit modici pretij;
nec arbores ſint ſingularis qualitatis, cum faciant fru-
ctus agreſtes ineptos victui humano, nullum cogno-
ſco periculum caducitatis, & quod poſſit Iudex arbi-
trari damnum inde natum eſſe notabile ſtante, quòd
60 Caducitas infligi non debet ſine magna cauſa. *Iaſ.d.
conſ.17.num.2. ad fin.lib.1.* & cum caducitas ſit pœna
grauis. *Dec.in Auth.qui rem. num.3.verſ. & hoc.C.de
Sacroſ.Eccleſ.& in conſ.138.ſub num.7.Iaſ.d. conſ.17.
num.2. verſ.accedit.Ceph. conſ.348. nu.38. Pacian.d.
61 conſ.32.num.8.* adeo, vt ſit maior pœna, quæ indici ſo-
leat in hac materia. *Peregrin.conſ.21.nu. 24. lib.1.* ſe-
quitur, vt Iudex debeat inclinare in mitiorem partẽ.
Pacian.d.conſ.32.nu.8.& conſ.33.num.3. & maxime
quia iſtæ pęnæ magnę ſunt comminatę potius, vt ma-
62 gis homines timeant, quàm vt exigantur ad vnguem
poſt multos *Peregrin.conſ.21.nu.24.lib.1.* & quamuis
teſtes aduerſę partis deponant de non pauca lignorũ
congerie, quia tamen iungunt ſimul ligna arborum
vetuſtarum, & infrugiferarum, nihil conferunt ad ca-
ſum noſtrum, quia ad inferendam caducitatem requi
ritur notabilis inciſio arborum, quę fructum afferant.

Tertio itaque reſpondeo, & dico ceſſare caducitatis prę-
tenſionem, quia cum dictę arbores inciſę facerent vm
bram dicto agro valde nociuam, quę ſolet cauſare ſte
63 rilitatem, licite potuerunt incidi, & extirpari: ita *Re-
deoan.d.tract.de rebus Eccleſ.non alien.q.79.c.7.n. 26.
Claud.ad Bertaz.d.conſ.423. littera. A. verſ. & idem
eſt.Pacian.d.conſ.32.nu.6.Nauar.conſ.6.num.3.de re-
bus eccl.nõ alien.pulchre Steph.Quarant.in ſumm.Bull.
verb.Alienatio.ampl.17.nu.33.verſ.limita etiam,* vbi
inquit licitam eſſe arborum fructiferarum inciſionẽ,
ſi ex ea fundus fieret fructuoſior, quàm eſſet antea eò,
quod arbores eſſent opacę, & efficiant vmbram, vt
quando nimia dẽſitas noceret arboribus, & fructui
ab eis ferendo, & impedires vtilitatem aliarum arbo-
rum: hic eſt ſane caſus noſter, quoniã inciſio iſta fuit
vtilis propter vmbram, & hac ratione vicinus etiam
ſuccidit arborem grandem, quę pariter vmbra ſua di-
cto agro valde nocebat; non eſt ergo dicendum pro-
hibitam fuiſſe dictam inciſionem, & ſi quando Docto
res dicunt in hac materia nõ poſſe fieri compenſatio-
nem meliorationis cũ deterioratione, non intelligunt
de hoc caſu, quando eadem res ſua inciſione, vel dete-
rioratione damnum ſimul, & vtilitatem affert, ſed lo-
64 quuntur, quando melioratio, & deterioratio in diuer-
ſis rebus contingunt. *Natt.d.conſ.482.nu.1.verſ. Ter
tio bene.& nu.7.verſ.præterea.Mantic. de tac.& amb.
conu.lib.22.tit.29.nu.14.* vbi pulchre ſic declarat.

Et ſane de hoc non eſt mirandum, quia omnes conclu-
dunt licere arbores frugiferas incidere, quando per
65 earum inciſionem fundus efficitur fructuoſior, quàm
eſſet antea. *gl.in d.l.diuortio. §.ſi fundum, in verb.fru-
ctuoſiorem, & ibi Cum.& alij.ff.ſol.matr. Alber. in l.ſi
cuius.§.fructuarius.de vſufr.Cepol.de ſeru.ruſt.præd.c.
22.num.12.Bologn.conſ.67.in fin.Tiraq.d.gl.1.nu.27.
Anguſ.conſ.23.nu.10.lib.2.Redoan.d.q.79.c.7.nu.26.
Corbul.d.cauſ.13.num.30.Quarant.d.verb.Alienatio.
nu.33.verſ.limita.Menoch.d.conſ.13.num.17. verſ re-
ſpondeo ſecundo.Claud. ad Bertaz.d. cons. 423. littera:
A.Pacian.d.cons.32.nu.5.6.& cons.33.num. 18.Va-
last.decis.50.n.9.Gionagn.d.cons.15.num.6.lib.2.*

Et hoc credo libenter eſſe admittendum, ſiue ager fiat
fructuoſior ratione vmbrę ceſſantis, vel alia ratione
correſpectiue tamen ad inciſas arbores, quia inciſio
non alia ratione prohibetur, niſi quia deterioratio re-
putatur. *Redoan.d.q.27.c.6.nu.3.* vnde ceſſante dete-
rioratione debet ceſſare inciſionis prohibitio. *l.adige-
re.§.quamuis.de iur.patr.c.cũ ceſſante. de appell. Crott.
d.cons.115.nu.7.in fin.* & maxime non mutata rei for-
ma, licet enim vnus teſtis dicat vtilius eſſe in dicto fun
do multas extare arbores, quia ſine ſemine fructum
afferunt; quoniam hęc ratio non eſt bona, niſi quan-
do arbores non ſunt damnoſę, vnde nemora, vbi plu-
rimæ ſunt arbores etiam glandiferæ, reputantur mi-
66 noris reditus, & libenter ad agriculturam redigũtur.
ſic in terminis *Pacian.d.cons.32.nu. 21.* & hæc multo
iuſtiora redduntur in caſu noſtro, vbi Alexandrini fe-
cerunt alias meliorationes in dicto fundo traducendo
vites, pyros, ac pomos plantando, & inſerẽdo, terram
ſaginando adeo, vt ager ſit factus ſatis fertilis, cum ta-
men prius in eo Alica ariſtam non emitteret, vt di-
cunt teſtes.

Et propterea tot, ac tantæ meliorationes ſi in alio non
releuarent, ſaltem in hoc proſunt, quia oſtendunt, &
dilucidant Emphyteutam non habuiſſe malum ani-
mum deteriorandi agrum, ſed omnia feciſſe pro eius
vtilitate, vnde licet multi dicant non fieri compenſa-
tionem meliorationis cum deterioratione, tamen ad
67 euitandam caducitatem ſi dolus nõ eſſet, illa admit-
titur. *ex l.ſi negotia. in fin.de neg.geſt. & l.de illo.pro
ſoc.Bald.in d.l.eodem.num.23.in fin. C.locat. Rim.ſen.d.
conſ.74.nu.17.Redoan.d. q.79.c.6.nu.16.in fin.Corn.
conſ.67.nu.7.lib.2.Crott.d.conſ.115.nu.8.Ioſeph.Ludo
uicus deciſ.Lucen.8.n.12.Claud.ad Bertaz.d.conſ.423.
littera:b.Menoch.d.conſ.460.nu.16. verſ.ſecundo dici-
tur. Mantic.de tac.& amb.conu.lib.22.tit.29.num.14.
Roſenth.d.concl.33.nu. 37.* qui ex ſolis etiam meliora-
tionibus egregijs dolum abeſſe præſumunt, quod ta-
men

men non procederet, si pendente lite, & præcepto de
non innouando adhuc Emphyteuta tales arbores in-
cidisset, tunc enim à dolo non excusaretur. *Bero. cons.
120.num.33.lib.1.Menoch.d.cons.460.n.17.* eo enim
casu non iuuaret compensatio meliorationum, quia
contumaciæ pro dolo habetur, vt omnes sentiunt.

Cum igitur ager iste liuellarius sit nunc in eadem æstima
tione, & forte maiori, qua erat tempore liuellationis,
non potest dici effectus deterior, nec locus esse factus
caducitati, etiam si intrinsece deterior esset, quia cum
68 nunc repetiatur esse eiusdem valoris, deteriotatus di-
ci non potest. *Dec. in d. Auth qui rem. nu.4. in fin. C. de
Sacros. Eccl. Redoan. d.q.79.c.6.nu.4. Scot. cons.6.num.
34.lib.6. Crott. d. cons.115.num.8. Ioseph. Lud. d. decis.
22.nu.3. Claud. ad Bertaz. d. cons.423. littera: B. vers.
nam & concludunt. pulchre Giouagn. d. cons.15.num.6.
vers. eo magis lib.2. Schrad. de feud. p.9.c.6.num.73.*

Non loquor autem de arboribus quas ipsi Emphyteutæ
plantauerunt, an eas licitum sit incidere, quoniā mul-
ti verum esse putauerunt eas spectare ad plantantem,
69 posse succidi sine periculo caducitatis. *Becc. cons.33.
num.7. Corbul. d. caus.13.num.2. in fin. Petr. de Angus.
cons.23.nu.9.lib.2.* tamen quia verius esse credo, quòd
id solum procedat in arboribus de recenti plantatis,
quæ non receperunt augmentum à terra, & in arbo-
ribus *vi ventorum* eiectis, & secus esse, vbi arbores iā
solo coaluerint, vel grandes factæ sint, tunc enim non
possunt succidi sine periculo caducitatis, quia solo ce-
dunt, & efficiuntur domini, sine cuius consensu Em-
phyteuta non potest distrahere etiam meliorationes,
sicut neque posset ædificium ab eo fabricatū destrue-
70 re, & tollere cæmenta. *Borgn. Caualc. decis.44.nu.72.
vers. quod non amitto. Surd. decis.78.num.25. & decis.
300.nu.23. Gratian. disc.21.num.33.34.lib.1.* ideo de
his nihil dicam, cum neque dubium mihi de hoc pro-
ponatur.

Quinto igitur dicendum est nullum extare caducitatis
periculum, quia in terra, & territorio Carpi viget con
suetudo, vt Emphyteuta priuati, & similes etiam solū
vsufructuarij incidant, & incidere possint etiam quo-
tannis arbores de minus quidem vtilibus, sed an fru-
giferę sint, non refert, pro vsu suo, & domus suæ iuxta
congruentem eorum necessitatem ad comburēdum
tempore hiemis, vt de hoc solito deponunt plures te-
71 stes, vnde talis consuetudo excusat Alexandrinos à
pœna caducitatis teste *Curt. iun. d. cons.70.nu.8. vers.
condescendo. Bertaz. d. cons.423.num.9. Pacian. d. cons.
32.num.6. vers. secundo. & cons.33.nu.18. vers. tertio
falli. Menoch. cons.57.nu.100.* sicut valet etiam vsus,
& consuetudo, vt Emphyteuta non possit expelli ob
canonem non solutum. *Abb. cons.72.nu.2.lib.1. Re-
doan. d.q.79.c.2.nu.12. Corbul. d. tract. caus.4.num.1.
& caus.15. lim.2.nu.2.* quæ vt dixi, paria sunt, & quæ-
cumque causa, vel occasio probabilis excusat à cadu-
citate. *Cyriac. contr.268.num.26.lib.2.*

Nec mirum, quia etiam sine tali consuetudine hoc eis li-
ceret, si quidē Emphyteuta, vasallus, Vsufructuarius,
& similes possunt pro vsu suo, etiam familię incidere
72 arbores etiam grandes, & etiam frugiferas, si aliæ nō
extarent. *gl. in d. l. diuortio. §. si fundum. in verb. teneri.
& ibi Castr. sub nu.4. vers. potest tamen. ibi. sed etiam
euellere. vbi etiam Cum. ff. sol. matr. pulchre Florian. in
d. l. arboribus. nu.2. de vsufr. Angus. cons.99.num.19.
vol.1. Mantic. de tac. & amb. conu. lib.22. tit.29.n.32.
Rosenthal. de feud. lib.10. concl.33.nu.12. Gratian. disc.
21.num.11.17.lib.1.* quod iustum, & honestum vide-
tur, quia prædictis omnia licent, quæ in rebus suis fa-
73 cere potest diligens, & bonus pater fam. *gl. in §. finitur.
in verb. per modum. vbi etiam Fab. nu.5. & Aret. nu.6.
Inst. de vsufr. Silua. cons.76.nu.4. Pic. in d. l. Titia. §. Ti
tia. num.130. de leg.2. Crass. in d. §. legatum. q.33. vers.
vnum tamen. Bertaz. d. cons.423. littera: D. vers. idem
est. ibi. secundum modum.* certum est autem solere pa-
tresfamilias succidere facere arbores ad calefaciendū
se tempore hyemis, ergo idem licere debet liuellarijs,
dummodo seruent modestiam, & minus damnosa
tollant.

Nec nocent testes aduersæ partis, dum dicunt solitum
fuisse incisiones facere cum licentia Communis, tum
quia nulla est eorum fides, tum quia loquuntur in ca-
su, quando liuellarij volebant facere notabilem inci-
sionem, & vltra vsum eorum, & vincuntur à nostris
testibus aliter deponentibus, & sane ineptum fuisset,
& ridiculum ab alijs precibus exquirere, quod iure
74 proprio liceret facere. *l. vnic. C. de thes. lib.10. c. Ab-
bate. §. contra. de verb. sign. l.1. §. scripto. vt leg. nom.
cau. Redoan. tract. de rebus Eccles. non alien. c.27.nu.12.*
& cum etiā Vsuario liceat incidere ligna pro vsu suo.
75 *ex l. plenum. in princ. ff. de vsufr. Ludouicus Sacca. cons.
149.nu.6.lib.2.* quanto magis licebit vsufructuario, &
Emphyteutæ, qui habent ius potentius, & plenius.

Ex quibus mihi lubet credere, quòd Iudices in hac causa
inclinabunt in mitiorem partem declarando non esse
locum prætensæ caducitati: ex quo hæc omnia per se
singula talia sunt, quæ Alexandrinis absolutionē pro-
mittere possunt, & ideo multo magis si omnia simul
considerentur, quia quæ singula non prosunt, vnita
76 iuuant. *l. cum scimus. vbi gl. C. de agric. & cens. lib.11.
l.2. C. quorum app. non recip. Ias. in l. re coniuncti. nu.17.
de leg. primo. Crau. cons.805.num.17.* quoniam in his
non solet seruari rigor legis. *Pereg. d. cons.21.num.24.
lib.1.* alioquin fere omnes liuellarij hunc casum pate-
rentur.

Superest modo, vt tollantur è medio, quæ in contrarium
adduci posse videntur, & vtique quo ad primum atti-
net, licet communis, & magis communis sit DD. opi-
nio, quòd Emphyteuta priuati expelli possit ob inci-
sionem arborum frugiferarum, tamen posset dici ve-
riorem esse sententiam, quòd vtique id procedat in
Emphyteuta Ecclesiæ, nō autem in Emphyteuta pri-
uati, qui propter hoc non cadit à iure suo, sed tantum
contra eum agi potest ex lege Aquilia, vel actione in
factum, aut ad interesse, quia nullo iure cauetur, quod
77 expelli possit, & in pœnis non fit extensio: ita volue-
runt *gl. in l. quid ergo. verb. teneri: ff. de vsufr. Imol. in l.
diuortio. §. si fundum. in primo not. & ibi Aret. col.2.
vers. sed quæritur. Ias. ex veriori. nu.4. vers. circa prædi-
cta. ff. sol. matr. Io. Faber in §. finitur. nu.5. vers. in gl.5.
vbi etiam Aret. nu.4. vers. in ea gl. Inst. de vsufr. Add.
ad Alex. in d. l. diuortio. §. si fundum. Affl. in c.1. §. licet.
vasallus. nu.14. vers. facit. si de feud. contr. fuer. Rom. in
d. l. diuortio. §. si fundum. nu.6. vers. item dicit. Pacian.
d. cons.32.nu.57. & cons.33.nu.2. Valasc. decis.50.n.5.*
& propterea multum cogitabundus hæsitauit *Pic. in
d. l. Titia. §. Titia. num.131. de leg.2.* vbi non audet de-
cidere.

Vnde

Vndedico, quòd communis DD. opinio non fit ex eorũ
78 maiori numero, ſed ex melioribus rationibus diſpu-
tantium, & quæ meliori ratione fulcitur, illa attendi
debet. tex. e. expreſſus in l. 1. §. ſed neque. C. de vet. iur.
enucl. Felyn. in c. 1. de conſt. Dec. conſ. 259. in princ. &
conſ. 366. nu. 7. verſ. tertio reſpondetur. Pacian. d. conſ.
33. nu. 4. Surd. conſ. 2. nu. 48. & etiam à communi DD.
79 ſententia licet recedere, quando probabili ratione po
teſt cõuinci. Iaſ. conſ. 130. n. 5. verſ. vnde licitum. lib. 4.
Curt. iun. conſ. 237. nu. 46. & maxime quando illa com
munis opinio nulla lege probatur, vt in caſu noſtro.
Iaſ. in d. §. ſi fundum. Butr. in d. c. tua nos. col. 2. verſ. &
hoc tenendum. de vſur. vbi & Abb. nu. 9. verſ. nota. Pa-
cian. d. conſ. 33. nu. 5. & ponderatis rationibus vtriuſq.
opinionis congeſtis per Pacian. & Iaſ. in dictis locis fa
cile cognoſci poteſt hanc ſententiam eſſe veriorem;
& vbi facile diſcerni non poteſt, quænam ſit commu-
80 nis opinio, tunc in arbitrio eſt Iudicis medium ſequi,
vel adhærere opinioni, quæ magis placebit. Ludouicus
Gomes. in rep. c. licet. nu. 228. de conſtit. quæ ſaltem di-
cta ſint ad mouendos Iudices, vt inclinent in mitio-
rem partem.

Et ſane ad confirmandam hanc ſententiam, quod Em-
phyteuta priuati non cadat ob deteriorationem, ſatis
confert, quoniam in iure habemus, quòd in contracti-
bus nominatis, qualis eſt Emphyteuſis, ob pacta non
ſeruata non receditur à contractu, nec eſt locus pæni-
81 tentiæ ob defectum implementi, ſed agitur ad imple-
mentum, vel ad intereſſe: ad tex. in l. ſi in lege. §. colo-
nus. verſ. quòd ſi paucis. ff. locat. l. in ciuile. C. de rei vind.
l. ſicut. ff. de act. & oblig. l. Iulianus. §. offerri. de act. em-
pt. Bart. in l. ſi pecuniam. nu. 11. de cond. cauſ. dat. Corn.
conſ. 102. n. 22. lib. 2. Aret. conſ. 96. nu. 7. Gabriel. conſ.
51. nu. 8. lib. 1. Carp. ad Stat. Mediol. c. 409. nu. 19. p. 1.
Surd. conſ. 57. nu. 36. & deciſ. 180. n. 5. qui ad rem no-
ſtram loquitur: vnde conductor ad longum tempus,
82 vel etiam breue nõ cadit à iure ſuo ob alienationem,
vel ob defectum implementi l. habitatores. & l. ſi mer-
ces. §. ſi vicino. ff. locat. Seraph. deciſ. 288. per totam. &
Surd. deciſ. 180. nu. 5. Verum quia id videtur intelligẽ-
dum de pactis extraneis, & quæ rem ipſam non reſpi-
ciunt, quoniam in contractu Emphyteutico videtur
magis receptum, quòd ſi violentur pacta reſpicientia
vſum rei, Emphyteuta cadat à iure ſuo, ius enim ip-
83 ſius eſt fragile, & perditur ſiue fiat contra pactum, ſi-
ue contra legem. Bald. in l. fin. in vlt. not. in 2. lect. C. de
iur. Emph. & in l. fin. §. emptor. num. 6. C. communia. de
leg. late Iaſ. in l. 2. n. 11. C. de iur. Emph. Ruin. conſ. 110.
nu. 1. & conſ. 167. nu. 18. lib. 1. Corbul. de caduc. ob in-
obſ. pact. nu. 1. Ioſeph. Ludouicus deciſ. Peruſ. 22. nu. 1.
p. 1. Surd. deciſ. 180. n. 1. & ſeq. Syntagm. com. op. lib. 4.
tit. 44. de iur. Emph. nu. 373. Fachin. conſ. 19. nu. 14. lib.
1. Cyriac. contr. 266. nu. 5. lib. 2. qui idem concludit in
84 feudatario, ideo nõ puto tutum ſuper hoc facere fun-
damentum, quod in alijs contractibus vtique ſine du-
bio procederet, quia vere in contractibus nominatis
85 non eſt locus pænitentiæ, & agitur ad pænam, non ad
reſciſionem contractus, ſi tamen aliter non ſit con-
uentum, non eſt ergo concedendum, quòd hic violata
ſint pacta Emphyteotica, vel contrauentum legibus,
ſi caducitatem euitare deſideramus, ſufficiant ergo
alia, quæ diximus.

Secundum argumentum de amiſſione meliorationum
non obſtat, quia procederet, ſi deterioratio vere exta-
ret, & eſſet doloſa, vt bene vidimus, ſine enim dolo ca-
ducitas non incurritur.

Tertium de notabili inciſione minus nocet, quia pariter
demonſtratum eſt non extare hanc notabilem dete-
riorationem, cum arbores infrugiferæ, & vetuſtæ non
debeant poni in hoc computo, quia ſine ſcrupulo ex-
ciſæ fuerunt. Pacian. d. conſ. 32. nu. 18. verſ. vnde.

Quartum circa energiam iuramenti non obſtat, ſcilicet
Emphyteutam poſſe expelli ob modicam deteriora-
tionem, quia hoc non puto in caſu noſtro verum, licet
enim multi adducant ſimile de iurante ſoluere penſio
nem certo tempore, vt cadat ſtatim lapſo termino,
biennio non expectato, tamen multi etiam contrariũ
tenent, & adhuc putant non eſſe locum caducitati, ni-
86 ſi lapſo biennio, vel triennio, quia hoc eſt de natura
contractus, & arbitrium iudicis in hoc verſari debet.
Alciat. in d. l. ſi quis maior. in verb. pacta. C. de tranſact.
Iaſ. in l. 2. nu. 47. C. de iur. emph. Dec. conſ. 138. num. 8.
verſ. & dato. pulchre Ioſeph. Ludouicus d. deciſ. 22. num.
19. Rip. in c. ex parte. nu. 20. verſ. contra tamen de reſcri-
pt. Clar. in §. Emphyteuſis. q. 8. verſ. & hoc quidem. ad
fin. qui dicit hanc opinionem eſſe tenendam, & quòd
Senatus eam forte ſequeretur tãquam mitiorem, quia
ſemper innititur æquitati, & ſolet diſpenſare contra
caducitates pro vna vice tantum; Verum licet hæc opi
nio ſit probabilis, quia tamen altera eſt magis com-
87 munis, vt non expectato biennio Emphyteuta cadat
à iure ſuo propter effectũ periurij teſte Mancin. tract.
de iuram. p. 4. q. 15. eff. 4. nu. 1. 2. 5. 6. qui infinitos alle-
gat. in hoc certo non poteſt pes figi, & propterea di-
cas, quòd illa opinio procedit, quando in ſpecie iura-
tum eſt ſoluere tali tempore, at ſecus eſt in iuramento
generaliter præſtito ſuper Inſtrumento, & poſito in
clauſulis generalibus, pro vt hìc clauſula: Pro iurato,
tunc enim iuramentum intelligitur ſecundum naturã
88 actus. Rip. in c. 2. col. fin. in fin. verſ. autem Emphyteuta.
de reſcrip. Bauer. de iuram. num. 138. Ant. Gabr. comm.
concl. lib. 2. tit. de iureiur. concl. 10. n. 4. Mancin. d. tract.
de iuram. p. 4. q. 15. eff. 8. num. 24.

Et in propoſito circa deteriorationem non videtur ſimi-
le eſſe, quod dicitur de ſolutione penſionis, quia iura-
mentum non extenditur ad res modicas, vnde vide-
89 mus, quòd licet Prælatus iurauerit non alienare res, &
bona Eccleſiæ, tamen poteſt alienare res paruas, &
90 modicę vtilitatis. arg. text. in c. terrulas. 12. q. 2. Abb.
in c. vt ſuper. nu. 10. verſ. ego dicerem. de rebus Eccl. non
alien. Redoan. eod. tract. q. 9. nu. 8. 9. & q. 20. num. 188.
Tabien. in ſumm. verb. alienatio. nu. 13. late Franciſch.
Curt. tract. de feud. p. 2. q. 21. per totam. Albert. Brun.
tract. de Stat. fæm. excl. art. 9. nu. 97. Steph. Quarant. in
ſumm. Bull. verb. alienatio. Lim. 4. nu. 41. verſ. & iura-
mentum. Tuſch. prac. concluſ. littera: I. concl. 513. nu. 4.
91 Gratian. diſc. 452. num. 5. lib. 3. Nam iuramentum eſt
ſtricti iuris, & debet reſtringi. c. pen. de iureiur. Abb. in
c. vt ſuper. num. 10. verſ. item iuramentum. de rebus Ec-
cleſ. non alien. Redoan. d. tract. q. 41. num. 54. Natt. conſ.
645. nu. 11. Becc. conſ. 99. nu. 30. lib. 1. ideo non trahi-
92 tur ad id, quod non eſt veriſimile. Pariſ. conſ. 20. num.
119. lib. 1. Becc. d. conſ. 99. nu. 31. Mancin. d. q. 15. eff. 8.
num. 11. ſed regulatur ſecundum naturam actus, ſuper
93 quo generaliter iterponitur. ad tex. in l. fi. vbi DD. om-
nes. C. de non numer. pec. c. quemadmodum. de iureiur.

Curt.

*Curt.in l.ſi quis maior.nu.*30.*C.de tranſact. Pariſ. conſ.*
10.*nu.*34.*lib.*4.*vidimus Iaſ.in d.l.*2.*num.*47.*C.de iur.*
*emph. Dec.d.conſ.*138.*nu.*8.*verſ.& ideo. Menoch. conſ.*
84.*nu.*27.*Ant.Gabriel.d.concl.*10.*nu.*1.*Seraph. deciſ.*
68.*nu.*4.*Far.in.deciſ.*434.*n.*3.*cent.*5.*Carroc.de except.*
*exc.*22.*q.*9.*nu.*7.*Hier.Gabr.conſ.*67.*nu.*16.*lib.*2.*Man-*
*cin.d.q.*15.*eff.*8.*nu.*10.11.& hinc eſt, quòd iuramentũ
recipit omnes illas qualitates, & conditiones, quas ha-
94 bet actus, ſuper quo interponitur. *Dec. in l.ſi conuene-*
*rit.nu.*7.*de iuriſd.om.iud. Pariſ.conſ.*92.*num.*49.*lib.*4.
*Natt.conſ.*677.*nu.*9.*Becc.conſ.*90.*nu.*20.*Vincenz.Gri*
*linz.conſ.*21.*nu.*6.*Mancin.d.eff.*8. *nu.* 1. Vnde cum in
hac materia non ſoleat Emphyteuta expelli propter
modicam deteriorationem, idem dicendum eſt acce-
dente generali iuramento, & his rationibus non poſſe
95 accomodari ſufficiens reſponſum inquit *Clar. in d.§.*
*Emphyteuſis.q.*8.*verſ.& hoc quidem.ibi: & ad hoc.*
Nec nocet iuramentum eſſe obſeruandum præciſe in for
ma ſpecifica. *Bero.conſ.*124.*num.*5.*lib.*1.*Becc.conſ.*80.
96 *nu.*11.*lib.*1.quia reſpondeo, quòd non tamen exten-
dit diſpoſitionem, quando adhibetur ſuper actu vali-
97 do. *Alex.conſ.*28.*nu.*12.*lib.*1.*Natt.conſ.*645.*nu.* 11.
*Mancin.d.q.*15.*eff.*9.*nu.*6.10 & propterea non magis
præciſe obligat, quàm ferat natura contractus, cui ac-
cedit. *Menoch.conſ.*27.*nu.*15.cum igitur modicum, &
98 nihil æquiparentur maxime ad euitandas pœnas. *c.li-*
*cet cauſam.de probat. Redoan.d.q.*9.*nu.*57.*Bertaz.conſ.*
281.*nu.* 28. dicendum eſt ob modicam deterioratio-
nem non eſſe locum caducitati, etiam accedente iura-
mento generali, nam ſi de ſpeciali loquamur maius
eſſet dubium, in his enim terminis procedit contraria
ſententia ſcilicet quando Emphyteuta promiſit iu-
ramento expreſſo ſoluere tali tempore, vel rem melio-
rare, & non deteriorare. *Carp.ad Stat. Mediol.c.* 409.
*num.*28.*p.*2.tunc enim poteſt de minimis etiam fuiſſe
aliquo modo cogitatũ, ſi placeret alteri opinioni ad-
hærere, iuramentum autem generaliter præſtitum nõ
99 alterat naturam negotij, vt vidimus, quoniam clauſu
læ poſitæ in executiuis in fine Inſtrumentorum licet
ſtringant fortiùs actum, non alterant diſpoſitionem,
cum ſoleant apponi ex capite Notariorum. *Natt.conſ.*
582.*nu.*8.*Menoch.conſ.*84.*nu.*45.
Deinde reſpondeo, quòd illi, qui ſentiunt ob modicam
deteriorationem incurri caducitatem vigore iuramẽ-
ti, velut *Natt.d.conſ.*481.*num.* 22. ſuum fundamentũ
collocauerunt ſuper *tex. in l.ſi quis maior.C.de tranſ.*
cui locum eſſe dixerunt, etiam ſi in minimo illi fuerit
100 contrauentum. Verum quia diſpoſitioni *d. l.ſiquis*
maior. numquam eſt locus, niſi dolus interueniat, &
fraus contrauenientis. *Bald.in l. obſeruare. §.proficiſci.*
*nu.*5.*verſ.ſed numquid.ff.de off.proconſ.* cuius ſententia
communiter approbatur teſte *Cagn. in d. l.ſi quis ma-*
*ior.nu.*19.*verſ.ab opinione.vbi etiam Alciat.num.*10.
*Curt.nu.*3.& latiſſime *Bertaz.ibidem.q.*33.*num.*33.*&*
*ſeq.C.de tranſ.Becc.conſ.*104.*nu.*8.*lib.*1.*Surd.conſ.*86.
*nu.*22.*Gratian.diſc.*19.*nu.*13.*lib.*1.ideo cum Alexan-
drinos non fuiſſe doloſos oſtenſum ſit, ea, quæ de iu-
ramento dicta ſunt contra eos locum habere non poſ-
ſunt.
Addo prædictis quoniam huius ſententiæ auctores pro
baſi habent *d.l.ſi quis maior.C.de tranſ.* eo, quòd mi-
nima contrauentio per eam faciat incidere in pœnam,
ideo reſpondeo dupliciter etiam, & primo quòd ea lex
non ſeruatur in practica tamquam nimis dura, & ri-
101 goroſa, & de conſuetudine receſſit ab aula. *Rol.conſ.*
57.*nu.*47.*lib.*1.*Becc.conſ.*104.*nu.*9.*Carp.ad Stat. Me-*
*diol.c.*453.*nu.*75.*& ſeq.p.*1.*late Surd.conſ.*86.*nu.* 19.
*Rot.diuerſ.deciſ.*583.*nu.*3.*p.*1.*Gratian.diſc.* 19.*nu.*23.
*lib.*1.qui licet ſubiungat id non eſſe tutum, quia Do-
ctores loquuntur de conſuetudine ſuorum locorum,
vnde non debet extendi, namque replicatur, quòd po
tius generaliter loquuntur ea ratione, quia tot requiſi-
ta requiruntur ad finẽ, vt d.l. ſi quis maior. locum ha-
beat, vt vix practicari poſſit ſecũdũ *Rot.d. deciſ.*583.
*num.*3.Si ergo hæc lex non practicatur, ita etiam non
poteſt practicari illa opinio, quòd Emphyteuta cadat
ob modicam deteriorationem.
Deinde reſpondeo animaduertendum eſſe, quòd hæc
cauſa tractatur, & verſatur coram Conſilio Principis,
102 Senatu, ſummaque Curia, vbi patres illi Illuſtriſſimi
dicere ſolent ſe eſſe iudices æquitatis, ideo coram eis
certum eſt nõ ſeruari dictam legem: ita pulchre *Becc.*
*conſ.*104.*num.*9.*verſ.præterea.lib.*1.*Bertaz.in rep.d.l.*
*ſi quis maior.q.*4.*num.*59.*C.de tranſact.Ludouicus Sac-*
*ca.conſ.*66.*nu.*21.*lib.*1.etenim Conſilium iudicat ſe-
103 cundum æquitatem naturalem. *Granm. deciſ.*76.
*nu.*33. ergo dicendum eſt omnino ceſſare diſpoſitio-
nem dictæ legis, & contrariæ opinionis.
Præterea, vt credo, melius reſpondeo nos verſari extra
caſum Nattæ, & Beroij, qui non per ſe, & ſimpliciter
conſiderauerunt iuramentum, ſed iunctum cum alijs
clauſulis ad meliorandum, & non deteriorandum, ac
boni viri arbitrio vtendum, vt videre eſt apud eos,
quarum nullæ clauſulæ reperiuntur in noſtro Inſtru-
mento, ideo ex diuerſis non fit illatio. *l. Papinianus §.*
exuli.de minor.l.fin.de rit.nup.& ideo hanc rem ſic de-
104 clarat, & intelligit *Io.Caſtil.de vſufr.c.*24.*num.*19.*in*
*fin.p.*1.qui adducit rationem, quia in caſu Beroij fuit
promiſſum vti arbitrio boni viri, & ita ſentit *Grilinz.*
*conſ.*21.*num.*3.
Neque forte dicatur taciti, & expreſſi parem eſſe virtutẽ.
105 *l.cum quid.vbi DD.ſi cert.pet.Menoch.conſ.* 108.*nu.*
54.55. de natura enim Emphyteuſis eſt meliorare,
quoniam eſt vocabulum Græcum, quòd exponitur
106 melioratio. *Redoan.d.tract.de reb.Eccl.non alien.q.*2.
*c.*22.*num.*5.*Bero.conſ.*125.*nu.*8.*lib.*1.*Cald.de iur. Em*
*ph.lib.*2.*q.*18.*nu.*39.*verſ.qua ratione.Gabriel.conſ.*89.
*num.*6.*lib.*2.Nam poteſt reſponderi ſæpe plus opera-
ri expreſſa, quàm tacita, ne expreſſio videatur ſuper-
flua, vt pluribus comprobat *Scac.tract.de appellat.lib.*
3.*q.*12.*nu.*87.& ſane Natta, & Beroſius, magna vim
faciunt ſuper dictis clauſulis expreſſis aliud ſentientes,
ſi non fuiſſent expreſſæ, nam expreſſio enixam deno-
tat voluntatem.
Vnde non nocet illud ſimile de canone ſoluendo cum iu
ramento, vt tunc non expectato biennio, vel triennio
Emphyteuta cadat, quia huic concluſioni poſſunt ac-
cõmodari omnes reſponſiones ſuperius allatæ, & ſi ve
rum eſt, intelligitur, quando iuratum eſt non ſimpli-
citer, ſed tali tẽpore ſoluere. *Cagn. in d.l.ſi quis maior.*
*n.*54.*C.de tranſact.*& ſic requiritur expreſſa promiſſio
vltra iuramentum.
Verumtamen, vt concludamus, in hac re dicendum eſt,
quòd etiam ſi Emphyteuſis fuerit conceſſa ad melio-
randum, & non deteriorandum, vel ad vtendum arbi-
trio boni viri, adhuc Emphyteuta non cadit ob mo-
dicam

106 dicam deteriorationem, quia exprimitur, quòd ta-
cite inerat. *Surd.deciſ. 300. num.21. Mantic.de tac.&
ambig.conuent.lib.22.tit.29.nu.21.in fin. pulchre Gio-
uagn.conſ.15. num.4. lib.2.*& contraria opinio ſolum
procedere poteſt, quãdo in ſpecie facta eſt promiſſio,
& pactum de aliqua melioratione particulari, non
quando adeſt ſolum pactum ſimplex, vel generale ad
meliorandum. *Borgn.deciſ.32. nu.48.p.2. Giouagn.d.
conſ.15.num.4.verſ.poſſet.lib.2.* cui diſtinct. ſtandum
eſſe credo.

Non obſtat, quòd oppoſitum eſt de ſecunda inciſione
pendente lite facta, quia vere nulla inciſio facta eſt, vt
ex multis teſtibus probatum eſt, nec Alexandrini fece
runt aliquos arborum ramos incidere, & ſi feciſſent,
hoc non eſt dignum caducitate. *Bertaz.d.conſ.423.n.
2.3.* ſed vere ventorum vi cuulſæ ſunt, & licet nunc vi-
deãtur perbelle cultello exciſæ, id prouenit ex eo, quia
poſtea à colono rami non relinquuntur inculti, ne to-
ta arbor areſcat.

Non nocet autem viſio multorum ſtipitum in dicto loco
exiſtentium, quia illi iamdiu in fundo exiſtunt, & ari-
di, ac corrupti ſunt, & ſi aliqua raſura recens videtur,
inde naſcitur, quia colonus ſuper illis fecit quædam
ramenta lignorum, vnde hæc probatio nihil conclu-
dit aduerſus Emphyteutam, quia non probat hoc eſ-
107 ſe, quòd ab hoc contingit abeſſe. *l. non hoc. C. vnde
leg.leg.neq.natales.C.de probat.*& maxime in materia
caducitatis, vbi probationes debent eſſe liquidiſſimæ,
& neceſſario concludere. *Pacian.d.conſ 32.nu.11.12.*
vbi etiam dixit, quòd poſſunt dari multæ inſtantiæ, in
quibus erit licita inciſio, aut ſine culpa Emphyteutæ,
vnde efficitur teſtes aduerſæ partis fidem non facere
licet enim appareant arbores inciſæ, non ſtatim cõtra
Emphyteutam præſumendum eſt, quia in dubio dam
num præſumitur à colono datum. *ad tex. in l.ſi colo-
108 nus.& l.partim.in fi.ff.de arb. fruct.cæſ.Burſat. conſ.
53.nu.13.& ſeq.& conſ.70.n.31.32.lib.1.late Borgn.
Caual.deciſ.44.num.72.verſ.& in dubio.*

Et propterea non ſufficit probare arbores in agro liuel-
lario fuiſſe inciſas ad obtinendum caducitatem, niſi
etiam probetur fuiſſe ſucciſas de eius mandato, aut
quòd factum eius nomine ratificauerit adeo, vt requi-
109 ratur ſpeciale mandatum, ne ſufficiat generale ad
*tex.in l.1.§.deieciſſe.& ibi gl. de vi, & vi arm. Bald.
& Salyc.in l.ſi creditor.ff.de pign.act.gl.in §.fin. Inſtit.
quibus mod.contrah.obl. Imol.in l.eum iſta. §.ſpecies.ff.
de leg.2.pulchre Pacian.d.conſ.32.num.69.70.* qui lo-
quitur in terminis bene verum eſt, quòd ſi Emphy-
teuta ſumpſiſſet cuſtodiam arborum, & ſibi fuiſſent
conſignatæ, & ipſe inhabitaret apud agrum Emphy-
110 teuticum, vel cõductum, tunc arbores præſumeren-
tur inciſæ culpa, vel de mandato conductoris, vel Em-
phyteutæ. *Burſat.conſ.53.nu.13.& ſeq.lib.1.* quæ non
verificantur in caſu noſtro, & cum non appareat de
mandato, ligna non cenſentur inciſa culpa Alexãdri-
norum, qui dederant in mandatis colono partiario,
ne aliquid de viridi, aut arido excidere auderet, vt di-
cunt teſtes: & ſi quid aduerſus prædicta dicunt teſtes
111 aduerſæ partis, nihil probant, quia ſunt varij, & in-
uicem contrarij: *c.licet cauſam.& c.in noſtram. de te-
ſti.Craue.conſ.665.num.17.*& quamuis dici ſoleat te-
ſtes deponentes de varijs ſummis, ſaltem probare, &
conteſtes cenſeri in minori ſumma, quia id procedit
in æſtimationibus & illis rebus, quæ non vidẽtur ocu-
lis corporeis, verum quia hic tractatur de arboribus,
vitibus, & lignis, quæ corporeis ſenſibus ſubijciuntur,
teſtes varij non probant quidquam, neque etiam quo
ad minorem ſummam. *Farin.de teſti.q.64.nu.242.*

Vlterius teſtes dicti Communis fidem non faciunt, quia
ſunt villani, & ruſtici. *Farin.d.tract.de teſti.q. 57.num.
56.61.* quia ſunt de vniuerſitate in cauſa, vbi tractatur
de intereſſe ſingulorum, canon enim & redditus dicti
112 agri expenditur quotannis in nubendis donnicellis
dicti Communis. *Farin.d.tract.q.60.nu. 456. 496.*&
quia ſunt illimet, qui præſentem cauſam agunt, vt ap-
paret ex mandato. *Farin.d.q.60.num. 527.* vnde cum
plures defectus patiantur, nullam fidem faciunt. *Fa-
113 rin.q.62.nu.381.382.*& licet duo ex eis non patian
tur iſtos defectus, tamen eorum depoſitio nihil nobis
officit, quia nil dicit, quod conferat ad caducitatem,
ex quibus cõcludo dd. Alexandrinos fore à petitis ab-
ſoluendos, pro vt ſentio, & iuris eſſe conſulo, & in ea-
dem ſententiam venerunt, & meis conſultationibus
ſubſcripſerunt excellentes Iuriſconſulti DD. Io. Bapti-
ſta Comius, Ludouicus Puzzolius, Antonius Ferra-
rius, Antonius Rebechus, Franciſcus Leonius, Hercu-
les Butrius, Ludouicus Zucculus, & Marcus Siſenar-
dus, vt apparet ex allegationibus typis editis de anno
1619. Vnde negotio bene ventilato, & omnibus dili-
genter conſideratis Illuſtriſſimum Conſilium Iuſtitiæ
Mutinæ abſoluit prædictos Alexandrinos à petitis de
menſe Decembris eiuſdem anni.

CAPVT III.

EPITOME.

Teſtamentum primum an tollatur per ſecundum, in quo venter prægnans eſt inſtitutus, ſi poſthumus non naſcatur, & an valeat teſtamentum ad alterius interrogationem factum.

SVMMARIVM.

1 *Primum teſtamentum tollitur per ſecundum.*
2 *Teſtamentum ſecundum tollit primum etiam ſi de eo non faciat mentionem.*
3 *Teſtamentum ſecundum reuocat non ſolum inſtitutionem primi, ſed etiam omnia legata.*
4 *Teſtamento ſublato corruũt omnes clauſulæ, & omnia eius acceſſoria.*
5 *Poſthumo inſtituto in ſecundo teſtamento tollitur primum etiam ſi poſthumus non naſcatur.*
6 *Ventre inſtituto, licet partus non naſcatur, valet inſtitutio, quia ſufficit potentia.*
7 *Inſtitutio hæredis ſuſtinetur, dummodo hæreditas adiri potuerit.*
8 *Teſtamentum ſuſtinetur, ſi potuit adiri hæreditas, etiam ſi non fuerit adita.*
9 *Inſtitui poteſt hæres, qui nondum eſt in rerũ natura.*
10 *Poſthumo certo inſtituto nullum eſt teſtamentum, ſi ille non naſcatur.*
11 *Inſtitutio hæredis ex cauſa erronea corruit.*
12 *Poſthumo inſtituto etiã alij naſcituri cẽſentur inſtituti.*

13 Poſt-

13 *Posthumum, & ventrem prægnantem instituere patiā sunt.*

14 *Venter prægnans institutus quomodo intelligatur, & quod comprehendat.*

15 *Ventre prægnante instituto quicumque posthumus censetur institutus.*

16 *Ventre vxoris nomine proprio instituto tantum proxime nasciturus dicitur institutus.*

17 *Posthumi institutio respicit futurum tempus, & quomodo intelligatur.*

18 *Ventre prægnante instituto intelligitur de tempore mortis.*

19 *Ventre vxoris, quæ prægnans est, instituto quid comprehendatur.*

20 *Posthumo ex certa vxore instituto quid inde sequatur.*

21 *Posthumum instituens in periculo mortis intelligit solum de præsenti prægnantia.*

22 *Posthumi appellatione quid veniat.*

23 *Posthumo instituto à testatore infirmo fit extensio ad quemcumque contra Surdum.*

24 *Verbum: casu quo: importat conditionem.*

25 *Posthumo instituto intelligitur conditio, si nascatur.*

26 *Testamentum primum tollitur per secundum, etiam si secundum contineat institutionem conditionalem.*

27 *Obseruantia hæredum significat, quale fuerit testamentum.*

28 *Testamentum secundum si infirmetur, non tamen reconualescit primum.*

29 *Testamentum ad interrogationem alterius, seu notarij valet.*

30 *Institutio hæredis sustinetur etiam ad interrogationem priuati.*

31 *Falsitas non arguitur ex multiplicitate, vbi actus est reiterabilis.*

32 *Testamentum primum tollitur per secundum etiam ad interrogationem alterius factum.*

33 *Testator etiam infirmus potest disponere ad alterius interrogationem.*

34 *Interrogatus si testator respōdeat, ita videtur voluisse testari.*

35 *Testator etiam in articulo mortis præsumitur sanæ mentis.*

36 *Laborans in extremis potest testari.*

37 *Posthumum instituens an dicatur moueri ex falsa causa, si partus non nascatur.*

38 *Generi per speciem derogatur.*

39 *Testamentum quando vitietur ex falsa causa.*

40 *Causa præsumitur impulsiua.*

41 *Causa, & Occasio quomodo differant.*

42 *Semel extinctum ampliùs non reuiuiscit.*

43 *Hæreditatis petitio præscribitur spatio 30. an.*

44 *Testamentum secundum in dubio censetur validum.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1572. per Illustr. D. Io. Marcus Rubeus Carpen. suum condidit testamētū scripto in eo hęrede R. D. Io. Baptista eius fratre, & fideicommissario amplo in eo ordinato ad fauorem eius domus cum clausulis derogatorijs posterioris testamenti. Verum de anno 1576. idem testator infirmus aliud testamentum condidit, in quo fecit sibi hæredem ventrem prægnantem D. Isabellæ eius vxoris casu quo pariat masculum ex dicto testatore, & si fæminam, eam dotari voluit de Scutis 3000. & eandem Isabellam vsufructuariam reliquit, & hæc omnia fecit ad interrogationem R. D. Nicolæ de Fusarijs cum clausula Codicillari, & cassans &c. & cum derogatione speciali clausulæ derogatoriæ, de qua in priori testamento. Postea defuncto testatore contigit vētrē nō esse prægnātē adeo, vt hæres scriptus non potuerit adire hæreditatem vti non natus. Quæritur an primum testamentum censeatur per hoc secundum reuocatum, & an vocati per fideicommissum in primo possint nunc aspirare ad bona dicti testatoris stante morte D. Borsij Rubei absque filijs masculis.

Respondeo ex primo testamento non posse adiri hęreditatem, illudque censeri penitus reuocatum per secundum nō solum quo ad hæredis institutionem, sed etiā quo ad omnia in eo disposita, remque istam adeo esse claram, vt casus videatur in pūcto à iure decisus, nam verissimum est primum testamentum tolli per secundum etiam si in secundo non adsit clausula cassans:
1 *§. posteriore. Instit. quibus mod. testam. infirm. l. si quis priore in princ. ff. ad* Trebell. *l. si iure. de leg. 3. Clar. in §. testamentum. q. 94. Rol. cons. 33. nu. 18. lib. 3. Surd. cons. 219 nu. 22. Farin. cons. 97. nu. 20. lib. 1.* quod procedit,
2 etiam si secundum non faciat mentionem de primo. *Surd. cons. 169. nu. 6. & cons. 214. nu. 8. Intrigl. de subst. cent. 1. q. 63. nu* 4. nec non etiam si primum fuerit partium consensu firmatum. *Peregr. de fideicom. art. 51. num* 42 & qui habet posterius testamentum pro se, dicitur habere fundatam intentionem. *Surd. cōs. 486. num. 4.*

Et propterea non solum prioris testamenti institutio per secundum testamentum reuocata intelligitur, sed etiā
3 quæcumque alia in eo disposita, siue legata, siue fideicommissa. *Surd. d. cons. 169. num. 7. & cons. 414. num. 22. Muntie. de coniect. vlt. vol. lib. 12. tit. 1. nu. 36. Gratian. disc. 605. nu. 6. 7. & disc. 659. nu. 1. 3.* vnde omnes clausulæ accessoriæ per secundum testamentum vidē-
4 tur sublatæ. *Menoch. cons. 170. num. 25.* quia annulato testamento omnia inde sequuta corruunt. *Manent. decis. 24 num. 5.*

Hoc stante in casu nostro nihil officit, quòd posthumus non sit natus, quia partus conceptus non semper editur, & nihilominus primum testamentum reuocatum intelligitur per secundum, vbi fuit posthumus institutus, si quidem si quis instituat posthumum, etiam si
5 filios gignere non possit, tamen primum testamētum tollitur per secundum, etiam si posthumus non fuerit natus, vt in terminis inquit *tex. rotūdus in l. si quis posthumus. vbi gl. in verb. non potest. & ibi Castr. nu. 1. Ias. num. 6. ff. de liber. & posthum. gl. in l. cum in secundo. in verbo. viuit. de iniust. nupt. & post Aug. cons. 93. nu. 4. in fin. Tusch. littera: T. concl. 154. num. 27.* licet enim ex
6 ventre instituto non sit natus posthumus, sufficit ad hunc effectum, vt nasci potuerit *Socin. iun. in l. si quis. in princ. n. 48. vers. tu die. ff. de leg. 2. Rot. diuers. decis. 795. num. 13. vers. nam isto. p. 1.* solum enim spectatur, an ex secundo hæreditas adiri potuerit. *l. pater filio. ff. de*
7 *hær. inst. l. cum in secundo. de iniust. nupt.* quoniam sola potentia hæredem existere potuisse, & hæreditatem
8 adiri sufficit, etiam si cum effectu non fuerit adita

 Bene-

Benedictus in c. Raynucius. verbo. teſtamẽtum. il ſecũdo.
nu. 7. de teſtam. Caſtyl. contr. quotid. c. 29. num. 20. verſ.
non enim poteſt. lib. 4. & certum eſt, quòd poteſt inſti-
9 tui, qui nondum eſt in rerum natura, ſed eſſe, ſeu fore
ſperatur. ita Aret. in §. ſeruus. num. 1. Inſt. de hær. inſt.
Et quamuis dici ſoleat inſtitutionem de certo poſthumo
10 eſſe nullam, ſi poſthumus non naſcatur. Iaſ. in l. pla-
cet. nu. 28. & ibi DD. ff. de liber. & poſthum. quia teſta-
mentum factum ex cauſa erronea teſtatoris, qui vnũ
11 credidit, & erat aliud, dicitur nullum. ad tex. in l. fin. ff.
de hær. inſt. Surd. conſ. 373. num. 9. Menoch. conſ. 1148.
num. 9. Tamen verum eſt, quòd hic non poteſt dici er-
ror, quia ſiue poſthumus indefinite, ſiue venter inſti-
12 tuatur, ſemper inſtitutio porrigitur etiam ad futu-
ros per tex. in d. l. placet. de liber. & poſthum. vbi Ol-
drad. & DD. illius enim legis verba adeo ſunt clara, vt
non recipiant ambiguitatem.
Nec obſtat, q̃d in caſu noſtro nõ poſthumus, ſed venter
prægnans vxoris fuerit hæres inſtitutus, quia paria ſũt
poſthumum, & ventrẽ, ſeu partum inſtituere, & æqui-
13 parantur venter, & poſthumus. Bald. conſ. 134. nu. 1.
lib. 4. Bero. conſ. 17. nu. 13. lib. 2. Alba. conſ. 85. num. 1.
Surd. conſ. 55. n. 14 verſ. & quamuis. Iachin. contr. 89.
in prin. lib. 4 Sim. de Prat. de interpræt. vlt. vol. lib. 3.
interpræt. 1. dub. 3. col. 1. num. 8. pulchre Menoch. lib. 4.
præſ. 21. nu. 14. quod cum ſit verum, certum eſt, quòd
nullus error conſiderari poteſt, quia de quocumque
poſthumo ſentit teſtator. Fuſar. de ſubſt. q. 64. nu. 65.
Sicut etiam non obſtat hic fuiſſe inſtitutum vẽtrem pre-
gnantem, quaſi id intelligatur, ſi prægnans eſt, qui ve
prægnans eſt, ſub quibus verbis cõcepta inſtitutio nul-
14 la eſt, & inualida, dum videatur reſtricta ad poſthu-
mum proxime naſciturum ſecundum Bart. Soc. & Iaſ.
in d. l. placet. Alb. conſ. 85. nu. 7. Surd. conſ. 55. num. 16.
Ruſt. in l. cum auuſ. de vend. & dem. lib. 4. c. 15. num. 24.
Menoch. conſ. 220. nu. 213. & d. præſ. 21. num. 11.
Nam reſpondetur per hæc verba nil noui fuiſſe inductũ,
ſed teſtatorem expreſſiſſe, quod tacite inerat etenim
15 etiam ſi inſtituatur venter prægnans vxoris, adhuc
inſtitutio porrigitur ad quemcumque poſthumum.
Alex. in d. l. placet. num. 5. vbi Soc. col. pen. & Purb. in
addit. ad Bart. littera: B. de liber. & poſthum. Ang. conſ.
51. Alb. d. conſ. 85. nu. 7. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib.
4. tit. 8. nu. 8. Menoch. d. præſ. 21. nu. 13. & nu. 20. verſ.
verum. qui relatis fundamentis vtriuſque opinionis
tandem reſidet in hac opinione.
Bene verum eſt, quòd in caſu noſtro, vbi teſtator ſpecifi-
ce inſtituit ventrem prægnantem Iſabellæ eius vxoris,
non poteſt fieri extenſio ad poſthumum ex alia vxore
naſciturum, quia fecit mentionem vxoris ſub nomine
16 proprio, tamen intelliguntur vocati quicumque poſt-
humi ex eadem ſua vxore naſcituri. ad tex. in l. filius. §.
ſi quis. ex certa. ff. de liber. & poſthum. gl. in d. l. placet.
vbi Bart. nu. 2. Iaſ. nu. 8. 21. Soc. col. pen. verſ. ſed illa. ff.
eod. Pariſ. conſ. 52. nu. 28. lib. 2. Bero. conſ. 17. n. 23. lib.
2. Menoch. conſ. 40. nu. 36. & conſ. 97. nu. 82. & d. præſ.
21. nu. 9. tamen nobis ſufficit, quòd huiuſmodi verba
non ſint reſtrictiua, ſed poſſint intelligi de quocumq.
poſthumo ex eius vxore naſcituro, quæ tunc viuebat,
& hæc interpretatio eſt accipienda etiam in dubio, cũ
rationabiliter ſermo poſſit referri ad vtrumque. Bald.
conſ. 14. nu. 1. verſ. quinq. lib. 3.
Et propterea cum verſemur in materia, quę reſpicit tem-
pus futurum, vt poſthumi inſtitutio. Iachin. d. lib. 4. c.
17 89. littera: D. non eſt inconueniens, quòd verba: ven-
trem prægnantem, intelligantur in futurum, qui præ-
gnans erit. ad tex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. &
poſthum. Bero. d. conſ. 17. num. 24. verſ. non aduerſatur.
Iaſ. in l. talis ſcriptura. nu. 32. de leg. 1. & conſ. 55. verſ.
confir. natur. lib. 3. Menoch. conſ. 294. nu. 7. & conſ. 494.
num. 26. teſtator enim non vocauit ventrem prægnã-
tem tempore teſtamenti, ſed cenſetur vocaſſe prægnã-
18 tem tempore mortis, ne eo præterito teſtamentum
initum eſſet, vt inquit Menoch. d. præſ. 21. num. 20.
verſ. verum.
Nam ſi veriſimilem defuncti voluntatem conſideramus,
ea videtur fuiſſe, quòd non omnes poſthumi ex qua-
cumque vxore, ſed illi tantum, qui naſcituri erant ex
viuente eius vxore, cenſerentur inſtituti per huiuſmo-
di verba: quæ prægnans eſt, & ſimilia. Corn. conſ. 244.
19 nu. 8. 9. lib. 2. Barbat. conſ. 6. nu. 7. verſ. nec obſtat. lib. 3.
Menoch. d. præſ. 21. n. 31. verſ. crediderim rectius. quòd
nobis ſufficit, quia ad tollendũ errorem ſatis eſt, quòd
teſtator non ſe reſtrinxerit ad partum tunc in vtero
exiſtentem, & alios ex eadem vxore naſcituros nõ ex-
cluſerit, quia tunc intrat tex. in d. l. cum in ſecundo. ff. de
iniuſt. rupt. & ſatis eſt poſſibile fuiſſe, quòd ex eadem
vxore alij filij ſuſciperentur, hoc enim eſt, quod dicit
tex. in l. filius. §. ſi ex certa. ff. de liber. & poſthum. quòd
qui ex certa tantum vxore filios ſcribit hæredes, rem
in periculo deducit, ſi ex alia vxore liberi naſcantur,
20 ergo à contrario ſenſu, res eſt in tutò, ſi ex alia non
naſcantur, vel ſi alij naſcantur ex eadem vxore. Soc. in
d. l. placet. nu. 9. verſ. aut ſecundo. Boer. decis. 148. nu. 5.
Sed eſto, quòd etiam præſens inſtitutio intelligeretur ſo-
lum de prægnantia exiſtente tempore teſtamenti per
21 ea, quæ tradit Iaſ. in d. l. placet. nu. 10. 21. Surd. conſ. 55.
num. 16. quæ tamen nihil nocent, adhuc in propoſito
noſtro dicendum eſt primum teſtamentum eſſe ſub-
latum per ſecundum, in quo venter prægnans fuit in-
ſtitutus, licet vere non prægnaret: quia ratio d. l. ſi quis
poſthumus. per quàm diſponitur, quòd etiam ſi non
naſcatur poſthumus, tolli tamen primum teſtamentũ
per ſecundum nõ fundatur in eo, quòd inſtitutio poſt-
humi porrigatur ad quemcumque, ſed quia ſimplici-
citer poſthumus fuit inſtitutus, adeo, vt non ſit neceſ-
ſaria vera prægnantia, quia non nato poſthumo ad-
huc inualidum, & caſſum remanet primum teſtamen
tum, quoniam appellatione poſthumi venit tam in
22 vtero exiſtẽs, quàm poſtea concipiendus ad tex. in d.
l. placet. vbi Bart. Alex. Iaſ. & DD. ff. de liber. & poſt-
hum. genus enim prędicatur de quolibet ſpecie. ad tex.
in l. 1. vbi DD. ſi cert. pet. Bald. conſ. 159. n. 1. lib. 1. De-
cian. conſ. 51. nu. 8. lib. 1. Menoch. conſ. 266. nu. 69.
Ex quibus leue cenſendum eſt argumẽtum, quo perſua-
detur hunc teſtatorem infirmum, & morbo oppreſ-
ſum nõ potuiſſe cogitare de altera prole, quàm de ea,
quæ in ventre exiſteret, vt voluit Surd. d. conſ. 55. num.
16. 17. Nam ſatis eſt de tali prægnantia præſenti in-
tellexiſſe, licet adhuc verius ſit ex benigna interpreta-
tione ad ſuſtinenda teſtamenta talem poſthumi inſti-
tutionem comprehendere caſum etiam nõ cogitatũ;
teſtator enim mortis cogitatione oppreſſus non cogi-
tauit de prole ſuſcipienda ex præſenti, aut futura vxo-
re, tamen ſi poſthumum, ſeu ventrem inſtituat cenſe-
23 tur inſtituiſſe naſcituros tam ex pręſenti, quàm ex fu-
tura

tura vxore. *DD. in d. l. placet. Tob. Non. in §. posthumi.*
nu. 9. & ibi Ricciard. nu. 103. Inst. de exhær. liber. Castr.
cons. 409. in fin. lib. 2. Corn. cons. 244. num. 8. lib. 2. Bero.
cons. 17. nu. 16. 19. lib. 2. Mantic. d. c. 9. num. 6. vers. ad-
uertendum. Rust. d. c. 15. nu. 31. 42. Menoch. d. præs. 21.
num. 29. vers. Retinenda. Morot. cons. 32. num. 7. & seq.
qui Surdum confutat, quia hæc est fauorabilior inter-
pretatio.

Neque considerabile est, quòd nostra institutio fuerit
conditionalis, dicente testatore, casu quo pariat ma-
24 sculum, hęc enim verba sunt conditionalia. *Surd. cons.*
548. *nu.* 10. quia hæc conditio non releuat cum etiam
tacita subintelligatur, semper enim posthumo institu-
to, subauditur conditio, si partus nascatur. *Fusar. de*
subst. q. 64. nu. 31. & tamen hoc non attento iura sau-
25 xerunt primum testamentum tolli per secundum *per*
tex. in d. l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthum.

Deinde respondetur, quòd primum testamentum tolli-
tur per secundum in quo extat hæredis institutio con-
26 ditionalis, etiam si conditio non purificetur. *tex. in d. l.*
cum in secundo. vbi Bart. nu. 1. vers. puto. Bald. num. 3.
Cast. nu. 4. ff. de iniust. rupt. & quamuis secundum testa
mentum non habeat effectum, tamen tollit primum.
l. filio præterito. ff. eod. Bald. in d. l. cũ in secundo. num. 2.
Ruin. cons. 16. num. 12. lib. 2. & licet ex secundo nemo
hæres existat, vel esse velit, tamen adhuc desinit pri-
mum. *Gratian. disc. 201. num. 16. lib. 2.* sic dicas in casu
nostro, quòd licet posthumus non fuerit natus, tamen
primum testamentum remanserit reuocatum, & pro
tali habitum esse ab hæredibus præsumendum est, qui
27 hæreditatem semper diuiserunt nulla eius ratione ha-
bita. *Ceph. cons. 183. nu. 71. Mantic. de coniect. vlt. vol.*
lib. 3. num. 26.

Et ad rem nostram admittunt omnes, quòd etiam si se-
cundum testamentum infirmetur, tamen primum nõ
28 reconualescit ad tex. *in l. militis codicillis. §. vlt. vbi*
Bal. de milit. test. Gratian. disc. 659. nu. 2. lib. 4. Merlin.
de legitim. lib. 5. tit. 2. q. 16. num. 13. sufficit enim quòd
venter prægnans potuerit institui, licet posthumus nõ
nascatur. *d. l. si quis posthumos. Bald. cons. 320. nu. 1. lib.*
5. Tusch. d. littera. T. concl. 84. nu. 41.

Et licet testator, si fęmina nascatur, mandauerit eam do-
ctari, tamen nihil id officit, quia voluit in hoc se con-
formare statuto fęminarum exclusiuo, & qualitas do-
tationis ita conuenit primo, sicut vlteriori posthumo.

Pariter nihil prædictis obstat, quòd secundum testamen-
tum fuerit confectum ad interrogationem alterius,
quia validum est testamentum non solum si testator
ore proprio ex se nominet hæredem, vel faciat legatũ,
29 verum etiam si id sequatur ad interrogationem alte-
rius, siue ille sit Notarius. *gl. in l. iubemus. verb. quem-*
admodum. C. de testam. Alex. cons. 33. n. 11. lib. 3. Becc.
cons. 102. nu. 8. Surd. cons. 414. num. 53. Farin. cons. 97.
nu. 1. in fin. & nu. 29. lib. 1. Honded. cons. 37. num. 9. 10.
lib. 1. Gratian. disc. 659. nu. 11. 12. lib. 4. Menoch. præs.
8. nu. 14. lib. 4. Castil. lib. 4. contr. 27. nu. 54. 59. siue sit
30 persona priuata, quæ testatorem interroget. *gl. in d. l.*
iubemus. Alciat. cons. 570. nu. 5. Ruin. cons. 12. num. 9.
lib. 2. Becc. cons. 107. num. 9. Surd. cons. 414. num. 32. de
communi Tusch. verb. testamentum. concl. 124. nu. 14.
& concl. 125. nu. 14. Menoch. cons. 45. num. 15. Farin. d.
cons. 97. num. 16. Gratian. d. disc. 659. num. 11. Rim. sen.
cons. 254. nu. 17. Rot. diuers. decis. 638. nu. 1. p. 1. quod
procedit secundum allegatos DD. vbi alię suspiciones
contra testamentum non concurrunt.

Et licet dicatur in testamento prædicta suisse facta ad in-
terrogationem R. D. Fusanj, & deinde ad interroga-
31 tionem mei Notarij cum actus interrogandi sit reite-
rabilis, simul stare potest, quòd testator ab vtroque
fuerit interrogatus. *Ias. in l. sciendum. nu. 43. vers. con-*
firmo. ff. de verb. oblig. Surd. cons. 414. num. 27. & hæc
procedunt, etiam si ille, qui interrogat, sit hæres, vel le
gatarius. *Farin. d. cons. 97. nu. 16. in fin. & nu. 17. Surd.*
d. cons. 414. num. 58.

Quod adeo verum est, quòd etiam si tractetur de reuo-
cando priori testamento rite facto, adhuc valeat secũ-
32 dum ad alterius interrogationem factum. *Alexandr.*
d. cons. 33. nu. 12. vers. & dicerem. Ruin. d. cons. 12. nu.
11. lib. 2. Soc. iun. cons. 144. nu. 56. lib. 2. Tusch. d. verb.
testamentum. concl. 124. nu. 22. Surd. d. cons. 414. n. 54.
vers. & loquuntur. Gratian. d. disc. 659. nu. 12. in tantũ,
quod sufficiat etiam generalis interrogatio ad conten
ta in testamento. *Tusch. d. concl. 125. num. 16.*

Et hæc non solum procedunt in testatore bene valente,
sed etiam infirmo & morti proximo, dummodo sit sa
33 næ mentis, vt probatur *ex l. quoniam. C. de testa. Alex.*
d. cons. 33. nu. 6. 1 . Surd. d. cons. 414. num. 54. Farin. d.
cons. 97. num. 10. non enim verum est constitutum in
mortis periculo præsumi, quòd potius sit responsurus
affirmatiue, quã negatiue. *Alex. d. cons. 33. n. 12. in fin.*

Et vt validum censeatur secundum testamentum in præ-
dictis non est necesse constare, quòd testator voluerit
34 testari, sufficit enim quòd ad interrogata respondeat
cum sana mente. *Alex. d. cons. 33. nu. 12. lib. 3. Soc. iun.*
cons. 178. nu. 6. lib. 2. Surd. d. cons. 414. nu. 58. Farin. d.
cons. 97. nu. 6. lib. 1. Gratian. d. disc. 659. nu. 12.

Nec est dubium, quin constitutus etiam in mortis articu
lo præsumatur sanæ mentis accedente præsertim asser
35 tione Notarij, secundum *Becc. cons. 102. n. 12. Castil.*
d. contr. 27. num. 9. lib. 4 & laborans in extremis, & se-
36 mimortuus potest testari, si sanam mentem retineat.
Ias. cons. 124. col. fin. lib. 1. Ceph. cõs. 546. n. 32. Surd. d.
cons. 414. nu. 59. Mantic. lib. 4. de coniect. vlt. vol. tit. 6.
num. 1. & seq. Castil. d. c. 27. num. 3. Rim. iun. Inst. de te-
stam in prin. nu. 465. Rot. diuers. d. decis. 638 nu. 8. Coc-
cin. 455. num. 6.

His sic firmatis non obstat, quod falsa causa adeo vitiat
hæredis institutionem in secundo testamento factam,
vt non tollatur per eam primum testamẽtum, vt pro-
bat *tex. in d. l. fin. ff. de hær. instit. Gratian. disc. 558. nu.*
16. 18. lib. 3.

Nã satis responsum est non posse dici hic falsam adfuisse
causam, sed quod causa effectum non habuerit, si qui-
dem ex benigna legis interpretatione testator cense-
37 tur instituisse quemcumque posthumum ex sua vxo-
re nasciturum. *Menoch. d. præs. 21. nu. 29. vers. retinen-*
da. Mantic. d. c. 9. nu. 6. Morot. d. cons. 32. nu. 7. & cum in
casu nostro habeamus legem, qua sancitur primum
testamentum tolli per secundum, in quo posthumus
fuit institutus, etiam si non nascatur, nihil vlterius est
38 quærendum, neque ad iura generalia confugiendum,
quia generi per speciem derogatur. *l. si peculium. ff. de*
pecul. legat. l. in toto. de reg. iur. l. Sanctio. de pæn. c. stu-
duisti. de off. deleg.

Accedat, quòd causa falsa non solet vitiare testamentum
secundo loco factum, nisi causa illa exprimatur, & sit

39 finalis, & quod testator ita aliàs non fuisset relictu-
rus.ad *tex.in d.l.fin.vbi gl.& ibi pulchre Bart.nu.2.3.*
4.Bald.in prin.& nu.6. ibiq. DD.ff.de hær. instit.Gra-
*tian.d.disc.*558.*nu.*21. quæ in casu nostro non verifi-
cãtur, immo in dispositione hominis causa expressa
40 præsumitur impulsiua.*Tiraq.in tract.cess.caus. lim.* 1.
num.30.Sim.de Præt.de interpret.vlt.vol.lib.4.inter-
pret.1.dub.6.num.21.

Vlterius cum in primo testamento satis, & abunde testa-
tor prouidisset circa casum posthumorum, nõ est præ-
sumendum, quod secundi testamenti fuerit causa fi-
nalis ventris prægnantis institutio, sed bene potest di-
41 ci occasio, de qua *Bald.cons.*119.*nu.*7.*lib.*2.& confir-
matur, quia causa dicitur proprie de præterito *Sim.de*
Præt.d dub.6.nu.24. hic autem testatoris sermo respi-
cit tempus futurum, dum inquir, casu quo nascatur
posthumus, ergo non potest dici hoc fuisse expressum
per modum causæ, sed occasionis, quæ non facit cessa-
re secundum testamentum, etiam si ipsa cesset per *d.l.*
42 *si quis posthumos*. quia semel extinctum amplius non
reuiuiscit. *l.pen.§.testamento.de bon. posses.secundum*
tab. l.qui res. §. aream. de solut. c. quæris. de consecrat.
dist.4.Rim.iun.cons.354.nu.244.

Cætera, quæ opponuntur de inualiditate testamenti eò,
quod suasionibus & rogatu alterius sic testator dispo-
suerit, cessant omnino, quia non constat de fraude, aut
dolo aliquo, qui tamen erat probandus, quia eo defi-
ciente valida est institutio. *Gratian.d.disc 659.num.8.*
*lib.4.*immo de bona fide constat ex testibus examina-
tis sub die 9. Aprilis 1580.

Addere licet fideicommissarios præsentes tempore lon-
gissimo vltra 30. annos iuncta Obseruantia secundi
testamenti fuisse exclusos, quoniam satis constar hæ-
43 reditatis, & fideicommissi petitionem spatio 30.
annorum tolli, vt habetur penes *Andr.Gail.obser.li.2.*
c.120.num 16.

Et hæc puto satis esse ad sustinendum secundum testa-
mentum, de quo si dubium esset adhuc iudicandum
est per illud cassatum fuisse primum testamentum.
Surd.cons.414.nu.101.Gratian.disc.605.nu.5.lib.4.
44 etenim qui secundum testamentum pro se habet, di-
citur fundatam habere intẽtionem. *Surd. d.cons.414.*
nu.22.& cons.486.num.4. & ita &c.

Verumtamẽ negotio satis ventilato coram Illustrissimo
Consilio Iustitiæ Mutinæ pronuntiatum est de anno
1635. contra secundum testamentum, non quia præ-
dicta non sint vera, sed quia plurimæ deductę sunt cõ-
iecturæ ad firmandam suspicionem, ne valeat testamẽ
tum ad alterius interrogationẽ factum, propter quod
pars aduersa obtinuit ad sustẽtationẽ primi testamẽti.

CAPVT IV.

EPITOME.

Iudex Ecclesiasticus quomodo procedere possit in his quæ sunt mixti fori, & quando, & quomodo sit locus præuentioni.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus solus solet procedere in sacrilegio.*
2 *Præuentio contra mandatarium intelligitur etiam quo ad mandantem.*
3 *Sacrilegium à quo Iudice puniatur.*
4 *Iudex Ecclesiasticus & laicus quomodo procedant in sacrilegio.*
5 *Iudex laicus potest procedere in his, quæ sunt mixti fori.*
6 *Clarus reprobatur in materia Iurisdictionis.*
7 *Iudex laicus, & Ecclesiasticus præuentionem habẽt in mixti fori delictis.*
8 *Præuentio realis præfertur verbali.*
9 *Iudex Ecclesiasticus est maior quocumque seculari.*
10 *Iudex Ecclesiasticus trahit ad se laicos, qui simul delinquunt cum clericis.*
11 *Sacrilegium potest puniri à Iudice Ecclesiastico, & seculari quo ad pęnas temporales.*
12 *Iudex Ecclesiasticus potest punire laicum in delictis mixti fori quo ad omnes pænas, non tamen sanguinis.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

RESpondendo cuidam scripturæ fori Scan-
diani repetentis Thomam Codeferrum
laicum ab Arceto arrestatum in terra
Conigij pro foro Episcopali occasione
offensionis, & iniuriæ illatæ R.D. Lucæ
de Nasis Sacerdoti cum explosione tor-
menti bellici incassum tamen laxati, etenim diceba-
tur, quòd sola Curia secularis soleat procedere in sa-
1 crilegio, & similibus delictis ex *Clar.in prax.§.fi.q.37.*
*nu.6.Mastrill.decis.68.num.6.*quoniam vbi infligitur
pæna sanguinis, Ecclesia non se intromittit. *Giurb.cõs.*
70.nu.16. & maxime in casu nostro fieri debet remis-
sio ad forum laicale, quia illud habuit præuentionem
contra mandantem, quæ extenditur etiam quo ad
2 mandatarium, qualis est dictus Thomas: ita *Decian.*
tract.crim.p.1.lib.4.c.21.nu.16.& c.22.n.4.Guazzin.
de reor.defens.c.8.nu.6.Giurb.cons.59.nu.125.& cons.
70.nu.14.& seqq. licet autem aliàs de hoc tractatum
fuerit, & resolutum pro Ecclesia.

Tamen nunc quoq. dico verius esse, & in praxi receptius,
quod in sacrilegio, quale est offensio Sacerdotis, & in-
3 iuria illata personæ Ecclesiasticæ, ꝓcedatur respectu cẽ
surarum à solo Iudice Ecclesiastico, respectu pænę san
guinis à solo Iudice laico, & respectu aliarum pænarũ
4 temporalium per vtrumque: ita tamen, quòd in his
sit locus præuentioni. ita *Decian.tract.crim.lib.4.c.26.*
nu.1.& num.22.pulchre, & late Caball.resol.crim.194.
num.10.11.& cum eis tenet Bellet.disq.cler.p. 1.tit.de
fauor.cler.real.§.4.num.9. Marth.de Iurisd. p. 2. c.11.
*num.20.*qui cæteros allegant, & Caballus resoluit om
nia: & hæc est vera, & practicata cõclusio: & ita etiam
sentire videtur *Sigism.Scacc.in pract.ciuil. & crim.lib.*
1.c.12.num.13.

Neque est mirum, quia ratione Sacrilegij, quod multis
modis perficitur, non solum Iudex laicus, sed etiam
5 Ecclesiasticus contra laicum potest procedere, quia
est delictum mixti fori: sic *Decian.d.c.26.nu.1. late Fa-*
rinac.in praxi.q.8.nu.132.& Caball.d.resol.194.num.
7.8. vbi pulchre respondent ad ea, quæ ex aduerso ad-
ducit Clarus, qui attestatur Senatum solere procedere
6 Mediolani contra sacrilegos priuatiue quo ad episco-
pos, & quod ita seruatur in Gallia, quod si verũ est, nõ
debet fieri extensio ad alia loca; sed in facto non sub-
sistit,

ſiſtit,quia etiam Mediolani,& in Gallia procedunt Iudices Eccleſiaſtici in huiuſmodi delictis , verum quia vt plurimum Iudices laici habent præuentionem , videtur Claro,quòd eis ſolis id competat , quod non eſt
7 verum, vt bene reſoluunt *Farinacius, & Caballus in ſupradictis locis:& Bellet.d.§.4.nu.9.Marth. d.c. 11.nu. 20.Bonacin.de præcept.Decalog. diſp. 10.q. 2.punct.1. §.1.num.32.Tuſch.littera: S.concl.6.num.7.13.& ſeq. Marc.Anton.lib.3.reſol.38.num. 2. Leo in theſaur.for. eccl.p.1.c.13.num.23.*qui probant quo ad pęnas temporales,& contentioſas ſacrilegium eſſe mixti fori ſua origine contra Clarum , & ideo qui deliquit in Eccleſia efficitur de foro Eccleſiæ.*Oldrad.conſ 86.quæritur. Marth.de Iuriſd.p.2.c.11.nu.23.* non enim Iudex Eccleſiaſticus eſt ita incapax Iuriſdictionis in laicos in temporalibus, vt eſt laicus in ſpiritualibus. *Scacc.d.c. 12.num.13.*

Circa præuentionem licet forum Scandiani nihil doceat, tamen eſto , quòd præuenerit verbaliter cum citatione,& Inquiſitione tranſmiſſa, nihilominus, quia forū
8 Eccleſiæ præuenit realiter per capturam perſonę,pręualet,& dicitur efficaciter præueniſſe, quia hæc eſt vera præuentio:*ita late Farinac.in prax.q.7.num. 53.*vbi teſtatur ab hac opinione non eſſe recedendum : *Mar. Autonin.d.lib.3.reſol.38 nu.5.Bellet.d.§.4.nu.3.Leon. in theſ.for.eccl.d.c.13.nu.23.in fin.*qui cæteros allegāt. *Giurb.conſ 70.num.13.*

Non obſtat *Decian.d.c.21.num.16.* & alij in contrarium adducti. Primo quia loquitur in caſu, quando controuerſia vertitur inter duos Iudices paris poteſtatis , qđ
9 non facit ad rem; quia Iudex Eccleſiaſticus eſt maior quocumque Iudice ſeculari.*c.1.de maio. & obed.c.adminiſtratores.23.q.5.Felyn.in c.cum ſit. num.8. de for. compet. Leon.in theſ.for.eccl.p.2.c.38.nu.67. Mar.Antonin.lib.1.reſol. 112. caſ.32. verſ. Præſertim.ad rem. Giurb.conſ.70.nu.11.verſ.ſed Eccleſiaſticus.*qui loquitur in materia præuentionis.

Secundo quia potius facit pro Iuriſdictione Eccleſiæ, dū ſe fundat in connexione,& vnitate negotij,quia ſi admittimus delictum mandantis, & mandatarij eſſe in-
10 diuiduum,forum Eccleſiæ vti dignius trahet ad ſe totam cauſam per ea,quæ tradit *Farinac. in prax.q. 8.n. 151.Tiber.Decian.d.lib.4.c.22.num.4.Sard.conſ.222. nu.3.Marius Anton.d.lib.3.reſol.38.num.* 4. & multo magis doctrina *Decian.d.c.21.nu.16.* facit pro nobis, quia dicit,quod ille,qui præuenit contra mandatariū, dicitur præueniſſe etiam contra mandantem , ſed ſic eſt,quod mandatarius eſt in fortijs Eccleſiæ,quæ pręuenit vera præuentione,ergo debet etiam cognoſcere circa mandantem; Vana eſt igitur prętenſio fori ſecularis,& multo magis,quia dictus Codeferrerus fuit arreſtatus in alieno ſtatu, huius tamen Dioceſis , in quo non poterat forum Scandiani facere capturam perſonæ dicti Codeferri: Et ita ſæpius fuit iudicatum.

Nec de prædictis eſt mirandum , quia vtique certum eſt in iure, quòd ſacrilegium dicitur eſſe crimen mixtum, ſeu vtriuſque fori quo ad pænas temporales,& contē-
11 tioſas adeo , vt ſacrilegus poſſit conueniri ſub quouis Iudice tam ſeculari, quàm Eccleſiaſtico quo ad dictas pænas loco præuentioni ſeruato : ad *tex. in c. cum ſit. vbi Butr.col.12.Abb.col.1.& 6.de form. competen.Caberan.deciſ.Pedem.103.num.7. Farinac. in prax.q.8. num.132.Decian.in tract.crim.lib.4 c. 26.n.1. Caball. d.reſol.194.nu.11.Giach.in additio.ad Clar.in §.ſacrilegium. nu.1.* Et propterea Eccleſiaſticus Iudex,ſi pręue-
12 nit , poteſt laicum punire in delictis mixti fori in quaſcumque pænas , per quas non imponitur pæna ſanguinis,& ſi eſt irroganda mors , traditur Curiæ ſeculari.ita *Hoſtien.in d.cap.cum ſit generale.quem ſequitur Abb.in princ.& Marian.Soc.in fin.de for.competen. Card.Tuſch.pract.concluſ.littera.S.cōcl.6.n.12.Oſaſch. d.deciſ.103.num.7.*ita quidem fuit ſematum, ſed quia maiori pæna erat dignus dictus Thomas ſecundum leges fori ſecularis punientes pæna capitali ſic delinquentem,poſtquam ille fuit relaxatus à Curia,quæ eū pœna ſanguinis punire non poterat , fuit in foro laico captus,vt pæna capitali . & ſic ſufficienter puniretur : ad tradita per *Sigiſmūd. Scacc.in prax.ciu.& crim.p. 1. c.12.nu.81.82.83.*vbi videas materiam .

C A P V T V.

E P I T O M E.

Epiſcopus originis, & rei ſitæ, & domicilij, ſi concurrant in executione alicuius legati pij quis præferatur, & quando ſententia noceat ſucceſſoribus.

S V M M A R I V M.

1 *Scholares pauperes Regij vnde habeant ſubſidium.*
2 *Epiſcopus Regij eligit pauperes ſcholares pro ſtudio Bononiæ.*
3 *Legatum factum pauperibus in genere intelligitur de illis, qui ſunt de patria teſtatoris.*
4 *Legatum facto Monaſterio intelligitur de patria teſtatoris.*
5 *Obſeruantia declarat mentem teſtatoris.*
6 *Intereſſe ſufficit alicuius,vt petat exequi mentem defuncti.*
7 *Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.*
8 *Legatum factum pauperibus dicitur pium.*
9 *Legatum pro anima dicitur pium.*
10 *Legatum pro ſtudio dicitur pium.*
11 *Epiſcopus executor eſt omnium piarum voluntatum.*
12 *Legata pia vt exequantur,inſtare poteſt quilibet de Populo.*
13 *Epiſcopus eſt pater,& gubernator pauperum.*
14 *Epiſcopus eſt diſpenſator, quando teſtator non dixit, per quem fieri debeat diſtributio pauperibus.*
15 *Epiſcopus originis,& domicilij, vel rei ſitæ quomodo concurrat in executione piarum voluntatum.*
16 *Executio piarum voluntatum ad quos epiſcopos ſpectet.*
17 *Epiſcopus rei ſitæ exequitur legatum pium, ſi ſpecies relicta ſit.*
18 *Piarum voluntatum quis epiſcopus ſit executor,ſi res legatæ ſint in pluribus locis.*
19 *Romani conſilium 250.an ſit tutum.*
20 *Pia voluntas exequitur ab epiſcopo rei ſitæ.*
21 *Pecunia proprie non dicitur eſſe in Dioceſi.*
22 *Epiſcopus originis eſt executor piæ voluntatis , vbi relicta eſt pecunia.*

23 *Executor piarum voluntatum eſt epiſcopus originis.*
24 *Epiſcopus non exercet Iuriſdictionẽ extra dioceſim.*
25 *Epiſcopus originis exequitur extra Dioceſim per litteras ſubſidiarias.*
26 *Epiſcopus Regij quomodo exequatur legata pia in territorio Bononiæ.*
27 *Italicæ res quæ dicantur.*
28 *Epiſcopus quis exequatur voluntatem defuncti, cuius origo dubia eſt.*
29 *Epiſcopus executoris eſt iudex competens in exequẽda voluntate defuncti.*
30 *Epiſcopus poteſt exequi piam voluntatem etiam abſque executoribus.*
31 *Epiſcopus poteſt conſtituere procuratorem ad agẽdum coram ſe in executione piæ voluntatis.*
32 *Verba enuntiatiua probant in antiquis.*
33 *Præſcribitur etiam ius eligendi, & adminiſtrandi.*
34 *Poſſeſſio non acquiritur ex actu clandeſtino.*
35 *Gratia vitiatur per ſubreptionem.*
36 *Gratia obreptitia quando ſit nulla ipſo iure.*
37 *Sententia lata contra præſentatum non nocet præſentanti.*
38 *Sententia non nocet ſucceſſoribus non citatis.*
39 *Sententia contra principalem nocet habentibus intereſſe in conſequentiam.*
40 *Sententia nocet citatis ſaltem per edictum.*
41 *Succeſſor non tenetur appellare à ſententia lata contra anteceſſorem.*
42 *Sententia quando non noceat alijs non citatis.*
43 *Sententia per colluſionem lata non nocet.*
44 *Sententia notoriè iniuſta non nocet.*
45 *Sententia non nocet ijs, qui non habent cauſam à victis.*
46 *Sententia non nocet minori non citato.*
47 *Sententia erronea non nocet.*
48 *Sententia notoriæ iniuſta numquam tranſit in iudicatum.*
49 *Collegium non comparet in Iudicio niſi per ſindicũ.*
50 *Sententia lata ſine legitimo contradictore non valet.*
51 *Sententia lata contra vnum nõ nocet alteri, cuius ęquè intereſt.*
52 *Sententia lata contra legatarium non nocet alteri legatario.*
53 *Sententia lata contra vnum ſubſtitutum non nocet alteri ſubſtituto.*
54 *Exceptio rei iudicatæ quando obſtet.*
55 *Sententia lata contra maiorem partem collegij an noceat omnibus.*
56 *Conductor non poteſt refricare quæſtionem dominij locatori.*
57 *Studij cauſa eſt pia.*
58 *Legatum pium numquam fit caducum, ſed impletur eo modo, quo poteſt.*
59 *Alienari non poſſũt bona locorum piorum ſine ſolemnitatibus.*
60 *Emphyteuſis, & locatio ſunt ſpecies alienationis.*
61 *Alienare non poteſt, qui non eſt dominus.*
62 *Nemo dat, quod non habet.*
63 *Bona cenſentur alienari prohibita, quando teſtator mandauit pecuniam inueſtiri.*
64 *Executores non poſſunt alienare.*
65 *Alimentorum cauſa non tranſigitur.*
66 *Tranſactio ſuper alimentis quomodo fiat.*
67 *Neganti in prohibitis incumbit onus probandi.*
68 *Conceſſum ad tempus cenſetur poſt tempus prohibitũ.*
69 *Locatio noua dicitur ob variationem canonis.*
70 *Executor non poteſt excedere modum à teſtatore præſcriptum.*
71 *Præſcriptio non currit aduerſus eos, qui nondum agere poſſunt.*
72 *Regij Ciuitas non ſubijcitur alicui Archiepiſcopatui, ſed tantùm Sedi Apoſtolicæ.*
73 *Bononiæ Archiepiſcopatus an habeat ſub ſe Regium, Mutinam, Parmam, Placentiam, Ferrariam.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien. pro D. Epiſcopo Regij, & pauperibus ſcholaribus eiuſdem Ciuitatis cũ Archiepiſcopo Bononien. & quibuſdam de Canonicis pro vero ſupponendum eſt Excell D. Guidonem Bagnolum de Regio Phyſicum Sereniſſimi Regis Hyeruſalem, & Cypri in Ciuitate Nicoſiæ de anno 1362. ſuum condidiſſe teſtamentum, in quo mandauit de bonis ſuis in Cypro exiſtentibus primo extrahi Ducat. 1500. quos voluit in Lombardiã portari, & ex ipſis emi per commiſſarios ſuos in Ponente duas poſſeſſiones in territorio Bononiæ, eaſque dari Aliſiæ filię ſuę naturali pro Dote, vt nubat alicui ſcholari Regino ſtudenti Bononiæ, cum fuerit annorum vndecim, & interim voluit enutriri per Franceſchinũ de Gazata, & monialem Thomaſinam eius vxorem, ad quem effectum eis reliquit vſufructum dd. poſſeſſionum, donec illa fuerit annorum 11. & ſi priùs illa moreretur, voluit vſufructum earum pro vna tertia parte diuidi inter pauperes ſcholares pro anima ſua,
1 & reſiduam reliquit dictæ eius ſorori, & Franceſchino: quo termino effluxo voluit vniuerſos redditus dd. poſſeſſionũ diſtribui pro anima ſua inter dictos ſcholares pauperes.

De anno 1371. de pecunijs eius hęreditarijs fuerunt empta in territorio Bononiæ duo prædia, quorum vnum nunc pacifice poſſidetur pro parte dd. DD. Epiſcopi, & Scholarium Regij, alterum, quod occupatur per hæredes D. Pauli de Canonicis ſub titulo Emphyteuſis perpetuæ de 29 annis in 29. annos renouandæ.

Cum autem dicta Aliſia diem clauſerit extremum, antequam nuberet dicto tempore, prætendunt dd. DD. Epiſcopus, & ſcholares Regien. in executione dictæ vltimæ voluntatis fuiſſe in poſſeſſione fruendi dd. bonis, & quod ſemper fuit ſolitum vſque ad hæc tempo-
2 ra per Epiſcopos Regien. eligi pauperes ſcholares de Regio ad participandum de fructibus dd. bonorum, pro vt apparet ex multis locis proceſſus.

De anno autem 1409. quidam Paulus de Blanchis ſcholaris Regij locauit dictam poſſeſſionem Fulcherio de Sauinitis notario pro annuo canone librarũ xx. & poſtea de anno 1454. nonnulli alij ſcholares Regij renouauerunt dictam locationem in perſonam D. Ludouici de Canonicis hæredis dicti D. Pauli pro eodem canone, & pacto de renouando, & ſucceſſiue factæ sũt aliæ plures renouationes cum conſenſu Vicarij Regij.

Verum de anno 1534. ſcholares Regien. Bononiæ ſtudẽtes pauperes prætendentes dictam locationem eſſe nullam, & inualidam etiam ob læſionem enormiſſimam, & conductorem eſſe quoque decadutum cæperunt

perunt Iudicium aduersus fratres de Canonicis pro continenda declaratione super prædictis & de anno 1568. idem Iudicium fuit renouatum coram Rota Bonon. & nomine Episcopi Regien.

Sed priori lite pendente Episcopus Bononiæ obtinuit à Paulo 3. P. M. sibi decerni administrationem dd. bonorum, & electionem scholarium eò, quòd Archiepiscopus Nicosiæ, vbi conditum fuerat testamentum, ageret in remotis regionibus, & ideo non posset huic muneri incumbere, & de anno 1540. obtinuit declarationem à Vicelegato Bononiæ, vt ratione bonorum Bononiæ sitorum ad ipsum pertineret executio prædictorum, vnde conductor cæpit depnnere canones penes Vicarium Bononiæ, & paulatim actum est de totali exclusione Episcoporum Regij, qui tamen continuarunt in electione scholarium, & in lite prætendentes sententiam illam esse nullam vti latam eis non citatis, & cõcessionem Pontificis esse obreptitiam, quia in precibus non fuit facta mentio de iuribus Episcoporum Regij, & de eorum quasi possessione ab immemorabili tempore.

Dicebant autem conductores dd. bonorum nullum ius competere Episcopo, & scholaribus Regij, & quatenus competeret, validas fuisse locatione, & quatenus canon non esset iustus, agendum esse pro reductione ad honestum modum, non autem ad nullitatem contractus, & nihil timendum de cadncitate, quia obtinuerant renouationes ab episcopis Bononien.

Sed his non obstantibus dixi pro mea sententia locationem prædictam esse inualidam, & nullum, præterquã Episcopum Regij, & scholares Regien. pauperes habere ius in dictis bonis, & eorum administratione, non enim de alijs scholaribus potest intelligi dispositio te-
3 statoris, quia quando legatum fit pauperibus in genere, debet intelligi de illis, qui sunt de patria testatoris *argumento l. quæ conditio. §. cum ita. de condit. & demõstrat. l. nulli. & l. si quis ad declarandam. C. de episc. & cler. ad rem Rip. in tract. de rem. ad conseru. uber. sub nu.* 53. & aliàs tenuit Rota Bononien. in eadem causa cũ illis de Enoch. & huic simile est, quod dicitur de legato facto alicui Monasterio simpliciter, vt intelligatur
4 de monasterio patriæ testatoris. *Paris. consil. 24. num. 4. vol. 3. Prax. Archiepisc. Neapol. c. 72. num. 15.* & obseruantia subsecuta declarat non de alijs, quàm de scholaribus Regien. intelligenda esse verba testatoris, cum
5 semper sic obseruatum fuerit. *ad tex. in l. quædam sunt. ff. de rebus dub. Castr. cons. 347. num. 4. lib. 1. Natt. cons. 192. num. 4. ad rem Anchar. cons. 436. nu. 1.* & sufficit, quòd scholarium intersit exequi hanc piam volunta-
6 tem, etiam si verba in eos non essent directa. *l. sermo legatis. § testator. vbi Ias. & l. si sui legetur. §. Titio. ff. de leg. primo.* &c. cum dicti conductores recognouerint scholares Regien. pro illis, quos vocauit testator, hodie non possunt eos reprobare ex regula quod semel
7 placuit, amplius displicere non debet. *l. Pomponius. la prima. ff. de neg. gest. l. Papinianus. §. vnde. ff. de inoffic. test. c. quod semel. de reg. iur. in 6.*

Et sane cum negari non possit, quin istud legatum sit
8 pium, & habeat in se maximam pietatem, tum quia pauperibus factum est ad *text. in l. illud. C. de sacrosan. Eccl. vbi Bald. & Castr. notant, Rom. in auth. similiter. C. ad l. Falcid. Tiraq. de priuileg. pia cauf. in præfat. col. 4. vers. itẽ relicta. Menoch. præsumpt. 145. nu. 6. 7. lib. 4. late Monet. de commut. vlt. vol. c. 4. nu. 30. 31. q. 4.* tum quia factum est pro anima, quod enim testator relin-
9 quit, & disponit pro anima sua, dicitur pium. *ad text. in §. si vnum. vers. occasionem. in Auth. vt cum. de appell. cognos. glo. in l. si quis Titio. & ibi Bart. ff. de leg. 2. Tiraq. in d. præfat. col. 6. vers. item relictum. Nauar. de redd. Ecc. q. 1. monit. 26. num. 3. 4. Molin. de iust. & iur. tom. 1. tract. 2. disp. 34 in princ. Menoch. præs. 115. n. 9. 12. lib. 4. Sanchez de matr. lib. 1. disp. 4. nu. 9. Monet. d. tractat. de commut. c. 4. q. 4. num. 37. 38. 39.* & denique
10 quia relictum est ex causa studij, hoc enim dicitur etiã legatum pium, & pietatem continet. *Bart. & DD. in l. 1. ad fin. ff. sol. matr. Tiraq. in d. præfat. col. 12. vers. item relictum causa studij. Horat. Luc. de priuileg. per totum. Simoncell. tract. de decret. tit. 8. inspect. 15. late Monet. d. q. 4. nume. 45.* qui rem hanc bene declarat. & ideò Episcopus Regij debet admitti, & audiri in hac causa non solùm quia Episcopus est legitimus executor vl-
11 timarum voluntatum ad pias causas ad *text. in c. nos quidem. & c. si hæredes. c. tua nobis. c. Ioãnes. de testam. Clem. quia contingit. in princ. de religios. dom. l. hæreditas. in fin. ff. de petit. hær. l. nulli. vbi DD. C. de Episc. & cler. Concil. Trid. sess. 22. c. 8. de reform. Capr. tractat. de execut. vlt. vol. membr. 8. nu. 56. Monet. d. tract. c. 3. q. 3. nu. 3. late Seraph. decis. 611. nu. 7. Marchesi. de commiss. tit. de Signatura gratiæ diuersa. p. 1. c. 2. num. 353. & seqq.* sed etiam tãquam vnus de Populo, quia cum interfit Reipublicæ, vt piæ testantium voluntates exe-
12 quantur, quilibet potest admitti ad sic petendum, & instandum. ad *text. in l. Ciuitatibus. & ibi Bart. Imol. Castr. & DD. ff. de leg. primo. Specul. de instrum. edit. tit. de execution. vlt. vol. nu. 65. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 2. tit. 5. in princ.* & licet non egerit expresse, vt vnus de Populo, virtualiter tamen id videtur fecisse, quatenus tamen opus sit stantibus clausulis salutaribus, de quibus in petitione, & stante etiam natura causæ, in qua proceditur sola facti veritate inspecta.

Sed vere non est controuertendum, quin Episcopus Regij sit legitimus executor dictæ piæ voluntatis, quia
13 Episcopus est pater, & gubernator pauperum scholariũ; & mortuis executoribus datis ipse succedit executor. *Castr. cons. 167. nu. 3. lib. 2. Tusch. litera C. concl. 293. nu. 14.* & quando testator voluit suam hæreditatem distribui inter pauperes, nec dixit per quẽ id fieri
14 debeat, Episcopus dispensator erit. *Calder. cons. 341. aliàs 12. de testam. Gemens. cons. 139. num. 9. vers. quod autem. Anchar. cons. 45. in princ. Castr. cons. 97. num. 2. lib. 1. & cons. 167. nu. 3. lib. 2. Tusch. d. concl. 293. num. 16. Marchesi. d. c. 2. num. 356.*

Et quãuis inter Episcopos soleat esse dissensio, quis præferendus sit pro executione piorum legatorum, an Episcopus originis, an domicilij, vel potius rei sitæ, & adsunt, qui dicant omnes esse executores, & præuen-
15 tioni locum esse, vt sentire videtur *glo. in d. l. nulli. vbi DD. C. de Episc. & cler.* & sic vtrumque Episcopum
16 habere potestatem exigendi, & distribuendi. ad *tex. in l. fin. & l. eos. §. Celsus. l. assumptio. l. municipes. ff. ad municip. l. senatores. ff. de senat. post Azonẽ inquit Specul. de Instrum. edit. sub tit. de vlt. vol. executor. nume. 81. Feder. de Seu. in sua particulari disputatione, vt ait Marth. de Iurisd. p. 2. c. 10. nu. 9.*

Verumtamen hæc sententia moderãda est, quamuis pro nobis faciat, nam cum Episcopus Regij præuenerit alios

alios Epiſcopos in executione dicti legati, ſolus debet exequi, tamen vt ſequamur magis communes DD. ſententias, de ſingulis agendum eſt, nam Epiſcopus Bononiæ prætendit ſe eſſe executorem vltimæ voluntatis, quia bona ſunt ſita in eius Diœceſi, & quando legata eſt res, aut ſpecies, quę in vno loco reperitur di-
17 uerſo ab origine teſtatoris, tunc exequitur Epiſcopus loci, vbi res ſita eſt. ad *text. in l.ſi fideicommiſſum.ff.de Iudic.& l.eum res.ff.de leg.primo. Petr.in d.l.nulli.vbi Bald.num.14.verſ.aut bona. & Salyc.nu.16. verſ.Petrus dixit. C.de epiſc.& cler. ita etiam Iacob.de Canib. in tract.de execut.vlt.vol.particula 1.nu.26. fallent.1. pulchre Rom.conſ.250. per totum.* vbi reddit rationes. *Capr.d.tract.de execut.vlt.vol.membr.8.nu.63.Tuſch. d.concl.293.nu.27.Marth.de Iuriſd.p.2.d.c.10.nu.10. Barboſ.de offic.epiſc.p.3.alleg.82.nu.15.verſ.quæ quidem.* adeo, vt ſi in pluribus locis diuerſarum diœceſum adſint res in piam cauſam legatę ab eodem teſtatore,
18 tunc vterque Epiſcopus poterit diſtribuere in ſua diœceſi, & ſic non concurrent in exequendo, ſed erit executio diuiſa per loca. *arg.l.1.C.vbi pet.tut.vel cur. Bald.in l.nulli.nu.14.verſ.ſic. & ibi Salyc.num.16. verſ.tunc. C.de epiſc. & cler. Capra d.tract. de execut. vlt.vol.membr.8.num.62.Tuſch.d.concl.293.num.28. Roman.d.conſ.250.nu.2.*

At iſta non ita plane admittit *Tuſch.d.concl.293.nu.28. verſ.ſed Romanus.* vbi inquit dictum conſilium Ro-
19 mani non eſſe tutum, quia cum de veritate illius fuiſſet diſputatum in vna Bononien. bonorum de Canonicis de anno 1601.1602.1603. coram Reuer P.D. Lancelloto inter Epiſcopum Regien. qui erat Epiſcopus originis teſtatoris, & Epiſcopũ Nicoſien. qui prætendebatur Epiſcopus domicilij eiuſdem, & Archiepiſcopum Bononien. in cuius diœceſi erãt bona, quorum fructus diſtribui debebãt inter pauperes Regien. ſcholares, dubio quinquies, vel etiam ſepties propoſito, nihil fuit reſolutum, ſed adhuc pendet reſolutio, & ait Tuſchus dicto loco animaduertendum eſſe, quod *Romanus dictum conſil.250.* confecit ſine libris, & in itinere, vt ipſe fatetur.

Nihilominus ego puto Rotam nõ fuiſſe ita ambiguam, quia dubitauerit de veritate dictæ opinionis, & conſilij ipſius Romani, ſed quia talis ſententia non bene applicabatur caſui noſtro, quoniam ſuperiùs tradita procedunt in terminis, quando legata eſt ſpecies exi-
20 ſtens in territorio alterius Epiſcopi, cui idcirco ratione rei ſitæ ſpectat executio legati pij. vt ita loquitur *Bald.in d.l.nulli.nu.14.verſ.aut bona. & Salyc. nu.16. verſ.Petrus.Iacob.d.partic.1.nu.26.fallent.1. Marth. d.c.10.num.10.* Sed hic teſtator non legauit aliquam ſpeciem, ſeu rem ſtabilem exiſtẽtem in territorio Bononiæ, ſolũ mandauit, quòd eius executores, qui erant Regien. emerent duo prædia in territorio Bononiæ, quod eſt valde diuerſum. *Capr.d.tract.membr.8.n.66.*

Nam quando teſtator non legauit res ſolo cohærentes,
21 ſed pecuniam, quæ proprie nõ dicitur eſſe in diœceſi, vt in caſu noſtro, vbi teſtator legauit Ducatos 1500.
22 inueſtiendos, vt ſupra, extra diœceſim Epiſcopi domicilij, tunc vtique executio pertinebit ad Epiſcopum originis: vt aperte inquit *text. in d.l.nulli. §.fin autẽ. in verbo: ſummam. vbi Petr.& Bald.nu.14.verſ.dicit. C.de epiſcop.& cler.& l.ciues.C.de incol.lib.10. Iac.de can. d.tract.de execut.vlt.vol.part.1.nu.26.fallent.2. Marth. d.c.10.nu.11. Capra d. membr.8.ſub num.66.* & ita etiam videntur concludere *Alber. in d.l.nulli.in fin.vbi Salyc.nu.16.ad fin. Fulgoſ.nu.19. C.de epiſc.& cler.Specul.d.loco.Ang.Aret.de teſtam.in verb.executores. Firman.in tract.de epiſcopis in 4.par. lib.4.q.33. num.69.* & ſi aliter diceremus, ſequeretur, quod fere nunquam Epiſcopus originis haberet executionem, niſi etiam bona exiſterent in eius diœceſi, & ſic inuti-
23 lis redderetur diſpoſitio *d.l.nulli.* quæ dat talem facultatem Epiſcopo originis, etiam ſi alius poſſet facilius exequi.

Nec obſtat, quòd poſtea pecuniæ teſtatoris fuerint per executores teſtamẽtarios erogatæ in emptionem bonorum ſtabilium in territorio Bononiæ, vbi Epiſcopus Regij nullam poteſt exercere contentioſam Iuriſ-
24 dictionem. Nam reſpondetur, quòd electio ſcholariũ pauperum fit extra diœceſim Bononiæ, & licet diſtributio fructuum fiat in territorio, tamen hoc non eſt actus Iuriſdictionis, & propterea in hoc propoſito dicunt DD. quòd ſi in prædictis contingerit fieri actum Iuriſdictionis, tunc Epiſcopus, vbi ſunt bona, ad requiſitionem Epiſcopi originis pronuntiantis execu-
25 tionem faciet, velut tradendo poſſeſſionem rei, vel aliter exequendo: ita *Ioan. Andr. in addit. ad Specul. de Inſtr.edit.tit.de execut.vlt.vol.ſub num.82.litera:k. Capra d.tract.membr.8.ſub num.61.71.* & ita aliàs tenuit Rota Bononien. in eadem cauſa, ſed cũ alijs aduerſarijs, ſ.cum illis de Enoch. & deinde hoc idem iudicauit cum illis de Canonicis, & ita etiam in hoc eo-
26 dem negotio aliàs practicatum eſt, ſi quidem de anno 1443. Epiſcopus Regij elegit Bonfranciſcum de Arlottis in ſcholarem Regien. pauperem, & eius electio habuit effectum mediante adm.R.D.Vicario Bononiæ, qui ad litteras Epiſcopi Regien. illum poſuit in poſſeſſione vſufructuandi dicta bona, & poſtea etiam pluries idem factum eſt.

Et quamuis *Bald.in d.l.nulli.nu.14.C.de epiſc.& cler.* cõtra Epiſcopum originarium dicat facere *l.ex facto.§. rerum.ff.de hær.inſti.* in propoſito caſu, quando legata eſt pecuniaria, non res, aut ſpecies, tamen ſi bene conſideretur illa lex ſic in argumentum adducta parum facit ad propoſitum noſtrum, inquit enim rerum Ita-
27 licarum appellatione venire ea, quæ teſtator deſtinauit perpetuo habere in Italia, ſed quid inde? hoc argumentum non tollit claram diſpoſitionem *d.l.nulli.* quę conſiderat teſtatorem alibi habuiſſe domicilium, & alibi originem, & tamen voluit præferendum eſſe originis Epiſcopum in executione legati pij; Verum ſi lex prædicta *ex facto.* poſſet aliquo modo conſiderari, pro nobis faceret, vbi teſtator voluit pecunias prædictas tranſportari in Italiam, & ſic ſuſtulit ius, quòd Epiſcopus Nicoſiæ habere poterat, niſi in effectuando tranſlationem.

Bene verum eſt, quod ſi origo dubia eſſet, vel originarius taceret, tunc poſſet exequi Epiſcopus domicilij, & ſi
28 de domicilio dubitaretur, tunc Epiſcopus loci, vbi teſtator defunctus eſt. ad *tex.in d.l.nulli.verſ.quòd ſi bene.vbi Fulgoſ. Bald.Salyc.& DD. C.de epiſc.& cler. & in l.Iuriſperitos.§.cum oriundus.ff.de tut.& cur.l.1. C. de pręd.minor. Capra d.membr.8.nu.66.Marth.d.c.10. nu.11.in fin.* ſed hoc non facit ad noſtrum propoſitũ, quia certi ſumus de origine teſtatoris, & de eius domicilio.

Acce-

Accedat, quòd executores testamentarij erant Regien.
29 ideò Episcopus erit legitimus executor huius piæ vo-
luntatis maximè quo ad ipsam compulsionem, Epi-
scopus enim ipsius executoris habet illum compellere
ad tex. in l. Diuus. la prima. in fin. ff de tut. & cur. dand.
ab his. Ioan. Andr. ad Specul. d. tit. de vlt. vol. execut. ad
nu. 78. littera b. Capra d. membr. 8. num. 72. & ita si ab
initio Episcopus Regij fuit legitimus executor, nõ de-
finere esse ex accidenti, vel alio respectu, cum ipse pos-
30 sit non solum compellere executores, vt exequantur
voluntatem testatoris, sed etiam ipse solus potest exe-
qui. vt not. in c. vlt. de success. ab intest. Capr. d. memb. 8.
nu. 75. Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 82. nu. 15. vers. &
31 in huiusmodi. vbi inquit, quòd Episcopus potest esse
Iudex, & constituere etiam procuratorem ad agendũ
coram se pro executione legati pij.
Et hæc facilius admitti debent, quia Episcopi Regij ab
anno 1443. vsque ad præsens fuere executores huius
piæ voluntatis, vt visum est in electione dicti Bonfran-
cisci, in qua explicite vocatur merus executor dicti te-
stamenti, & certum est, quòd verba enuntiatiua ali-
32 cuius scripturæ factæ centum ab hinc annis probant
inter omnes, vt de communi Ias. in l. cum aliquis. col.
fin. C. de iur. deliber. & in cons. 34. nu. 16. vol. 1. Alex.
cons. 6. nu. 6. vol. 1. Albens. cons. 159. nu. 3. lib. 1. Bero.
cons. 7. nu. 6. lib. 1. Ceph. cons. 152. nu. 33. Soc. iun. cons.
65. nu. 7. lib. 1. Rim. cons. 137. num. 2. 15. & cons. 501.
nu. 21. & Menoch. cons. 336. num. 12. late Nicol. Genua.
in tract. de verb. enuntiat. lib. 1. q. 4. num. 44. 45. 46. 48.
vbi probat, quòd in antiquis verba enunciatiua plenè
probant: & præsertim hæc attendenda sunt, quia ex-
tant plurimæ aliæ deputationes similes factæ de anno
1454 1498. 1500. 1512. 1513. 1523. 1535. 1543.
1545. 1568. & aliæ multæ, quæ etiam non sunt pro-
ductæ, quæ sine dubio constituunt Episcopos Regij in
quasi possessione istius iuris, cuius vigore, etiam si ad
33 eos tale ius non spectaret, tamen illud præscripsissent,
si quidem ius eligendi, & administrandi præscribitur
spatio 40. annorum. Io. And. & Felyn. in c. de quarta
decimæ. de præscrip. Abb. & Imol. in c. cum Ecclesia Su-
trina. de caus. poss. & propriet. Balb. de præscript. in pri-
ma part. 2. p. q. 8. in princ.
Ius autem, quod ex tot electionibus, & distributionibus
adepti sunt Episcopi Regij, non potest dici sublatum
ex electionibus quandoque: vt dicitur, factis per Epi-
scopos Bononiæ de scholaribus prius electis per Epi-
scopos Regien. qui renuntiauerunt electionibus Epi-
34 scopi Regien. vt consequerentur pecunias sibi obla-
tas. quia cum hæc omnia fuerint clandestine facta re-
spectu Episcoporum Regij, non potuerunt Episcopi
Bononien. acquirere exinde aliquam legitimam pos-
sessionem. Ruin. cons. 5. nu. 14. lib. 4. Afflict. decis. 394.
nu. 6. Paschal. cons. 15. nu. 6. & cons. 16. nu. 11. 12.
Nec etiam litteræ Pauli III. Pont. Max. suffragãtur Ar-
chiepiscopo Bononien. quibus dicitur ipsum fuisse
subrogatum in locum Archiepiscopi Nicosien. qui or-
dinarius erat testatoris ratione domicilij, quia nõ ha-
bet ideo plus iuris, quàm haberet dictus Archiepisco-
pus Nicosiensis, qui nullum habebat, vt vidimus, &
vlterius propter falsitatis expressionem, & veritatis
35 taciturnitatem dictæ litteræ erant inualidæ. ad text.
in c. 2. de rescript. & l. 1. & pen. C. si contr. ius, vel vtil.
publ. Seraph. decis. 1432. num. 3. vbi quod in gratiosis
omnia narrata debent esse vera, alioquin gratia red-
ditur nulla: Hìc autem fuit narratum Pontifici nul-
lum ius competere Episcopo Regij, sed tantum Ar-
chiepiscopo Nicosien. & tamen vidimus ius exequen-
di talia pia legata competere Episcopo originis testa-
toris, qui etiam in hoc casu illud præscripsit ex longa
obseruantia.
Deinde narratum fuit testatorem reliquisse scholaribus
Reginis tantum ius percipiendi fructus bonorum, de
quibus agitur, quod etiam euidenter falsum apparet,
36 ideo sequitur gratiam esse nullam ipso iure. Menoch.
de arb. iud. cas. 201. nu. 17. Crau. cons. 592. num. 60. de
communi. Verall. decis. 225. p. 1. Cassaud. decis. 3. de pen
sion. nu. 5. Seraph. decis. 398. nu. 2. qui dicunt gratiam
concessam ad postulationem partis esse ipso iure nul-
lam stante subreptione.
Non obstat etiã sententia Vicelegati lata de anno 1540.
quia vere lata fuit tantũ inter Episcopum Bononien.
& scholares Regien. non autem cum Episcopo Regij,
cui idcirco præiudicare non potest, vt in simili dicunt,
37 quòd sententia lata contra præsentatum, vel electum
non nocet illi, qui prætendit ius præsentandi, vel eli-
gendi, nisi fuerit sciens rei iudicatæ modo legitimo.
Alex. in l. sæpe. nu. 54 ff. de re iud. Didac. pract. obs. c. 14.
nu. 1. Ruin. cons. 19. num. 11 lib. 1. qui loquitur in iure
subiectionis. Nec etiam talis sententia nocere potuit
futuris scholaribus, quia requirebatur saltem citatio
generalis per edictum, vt seruatur respectu eorum, qui
38 succedunt in fideicommisso, vel feudo, & similibus,
qui, nisi fuerit citati saltem per proclama, non possunt
recipere præiudicium à sententia contra principalem
lata. Bald. & Alex. in l. de vnoquoque. col. 3. vers. item
fallit. ff. de re iud. Felyn. in c. humilis. col. 2. vers. intelli-
ge. de maior. & obed. Dec. in l. iure ciuili. nu. 4. ff. de reg.
iur. Curt. iun. cons. 23. col. 5. vers. & comitem. Capic. de-
cis. 107. nu. 14. Puteus decis. 91. num. 2. & decis. 336.
nu. 3. lib. 3. Marzar. in epitom. de fideicom. q. 72. vers. &
postea. qui dicunt etiam, quòd licet sententia lata cõ-
tra eum, de cuius interesse principaliter agitur, noceat
39 omnibus prætendentibus interesse in consequẽtiam,
vt per Felyn. in c. quamuis. col. 4. & col. 15. ad fin. de re
40 iud. tamen istud procedit, quando illi habentes inter-
esse secundario fuerunt citati saltem per cõtradictas.
Puteus d. decis. 336. n. 3. vers. quoniam. lib. 3. quæ adeo
sunt vera, vt successor non teneatur à tali sentẽtia ap-
41 pellare, nisi id mallit. Alex. in l. filius fam. §. Diui. col. 3.
& 7. vbi etiam Rip. num. 32. & DD. ff. de leg. primo. Fe-
lyn. in c. veniens. col. 3. de testi. & in c. cum super. col. 3.
de re iud. pulchre Puteus d. decis. 91. num. 4. lib. 3. Hier.
Gabr. cons. 42. nu. 3. & seqq. lib. 2. Bursat. cons. 203. nu.
13. Scacc. de sent. & re iud. gl. 14. q. 12. nu. 121.
Deinde non potest dici, quòd huiusmodi sententia præ-
iudicauerit dicto Episcopo, & futuris scholaribus, tũ
quia non constat causam fuisse recte defensatã à scho
42 laribus illius temporis, qui acceptis pecunijs deposi-
tatis nil aliud curæ habuerunt, & tamen sententia nũ-
quam successoribus, & alijs nocet, nisi in prima, & vl-
teriori instantia causa fuerit viriliter defensa. Alex.
in l. sæpe. nu. 83. vbi DD. de re iud. Hier. Gabr. cons. 42.
nu. 41. lib. 2. Scacc. de sent. & re iud. gl. 14. q. 12. n. 122.
Molin. de primog. Hisp. lib. 4. c. 8. num. 10. tum quia ea
omnia fuerunt per collusionem gesta, cum scholares,
& aduersarij simul pro vna parte fuerint habiti, &
Ar-

Archiepiſcopus Bononiæ pro altera, certum eſt autē,
quod ſententia eſt nulla, & non præiudicat ſucceſſo-
ribus, ſi per colluſionem feratur. *Alex. in d.l. ſæpe.*
num.76. Aym.conſ.10. num.8. Marz.d.loco.Stacc.d.
q.12.num.123. Tinell.in l.1.p.3. num.50. lim.4. C.de
reſcind.vend.
Vlterius dicta ſententia poteſt dici nulla, quia notorie
ſit iniuſta, cum late fuerit contra claram mentem te-
44 ſtatoris, videmus enim executionem illius piæ volun-
tatis de iure communi, & ſecundum veriſimilem eius
voluntatem ſpectare ad Epiſcopū originis, qui etiam
præſcripſit ius prædictum per tempus longiſſimum,
& ita dicta ſententia non poteſt obeſſe Epiſcopo Re-
gij, & futuris Scholaribus, tum quia non habent cau-
45 ſam ab illis, qui fuerunt victi. *Tinell. in d.l.1. lim.4.*
num.6. Hier.Gabriel. d.conſ 42.num.27.38.39. lib.2.
tum quia Scholares nunc litem agentes ſunt minores,
46 & ideo etiam ſi per edictum fuiſſent citati, ſententia
eis non noceret. *Rota penes Achillem Deciſ.46. Hier.*
Gabriel. d.conſ.42. num.28. lib.2. & denique non po-
tuit ſucceſſoribus præiudicare, quia erat ſententia no-
47 torie iniuſta, & erronea. *Dec. in l.2. num.47. C. de*
eden.& in conſ.445.num.41. Soc.in l.1. in fin.ff.de ex-
cept.rei iud. Hier. Gabr. d.conſ.42. num.37.38. lib.2.
Curt.iun.conſ.10.num.4. & conſ.124.num.14. Rot.di-
uerſ.deciſ.427.p.3.lib.3. qui etiam dicunt, quòd ſen-
48 tentia notorie iniuſta nūquam facit iudicatum. *Scacc.*
tract. de ſent.& re iud.gl.14.q.11.num.59.
Accedat, quòd Scholares prædicti non poterant compa-
rere, niſi per ſyndicum eorum collegij ad *tex. in l.1.*
49 *§.1.ff.quod cuiuſque vniuerſ. nomine.* quod cū factum
non fuerit, ſequitur Scholares tunc tēporis non fuiſ-
ſe legitimos contradictores, & idcirco ſententiā præ-
dictam nō poſſe nocere futuris Scholaribus, quia ſen-
50 tentia lata ſine legitimo contradictore alteri nō præ-
iudicat, nec ius facit inter alios. *Bald.in l. ingenuum.*
num.3. verſ.quæro.ff.de ſtat.hom. Alex.in d.l.ſæpe.nu.
76.ff.de re iud. Tinell.d.loco.num.50. Sigiſm. Scacc.d.
tract.de ſent.& re iud.gl.14.q.12.num.16.& nu.122.
Præterea cum prædicta ſententia duo continere videa-
tur, ſ. ius diſtribuendi dictos fructus ſpectare ad Epi-
ſcopum Bononien. & eum poſſe pro arbitrio ſuo in-
ter omnes Scholares etiam non Regien. eos diſtribue-
re, ideo non eſt dubitandum, quin a dictis Scholari-
bus abfuerit poteſtas deducendi in Iudicium ius ele-
ctionis, & diſtributionis cōpetens alteri ex dictis Epi-
ſcopis, & propterea certum redditur, quòd ſententia
51 prædicta non potuit in aliquo præiudicare Epiſcopo
Regij, cuius iura non dependebāt a iure Scholarium,
ſed per ſe æque principaliter ſubſiſtebant. *Bart.in l.1.*
ff.de except.rei iud. Alex.in d.l.ſæpe. num.68. vbi vo-
luit ſententiam latam contra vnum legatarium non
52 nocere alteri, cuius æque principaliter intereſt. *Bald.*
in l.ingenuum.num.3.de ſtat.hom.& in conſ.334. nu.4.
lib.2. qui ſuſtinet ſententiam latam contra ſubſtitutū
53 nō nocere alteri ſubſtituto: *Ant.de Butr.in c. cauſam.*
il 2.nu.25.verſ.credo.qui fil.ſint leg. Soc.iun.conſ.181.
num.89.lib.2. Alb.conſ.505. Ruger.conſ.8.num.99.&
conſ.38. num.69.lib.1. Oſaſch.deciſ.156.num.16.17.
Peregr. de fideicomm. art.53. num.40. Scacc. tract.de
ſent.& re iud.gl.14.q.12. num.2.3.4 30.44. qui etiā
54 dicunt exceptionem rei iudicatæ non obſtare, niſi cō-
currat identitas perſonarum, cauſæ, & rerum: quod
hìc non poteſt verificari, & ideo cum etiā oſtenſum
ſit verba teſtatoris fuiſſe intelligenda de Scholaribus
Regien. non nocet dicta ſententia modernis ſtuden-
tibus, qui ius ſuum non ducunt ab antiquis, quæ tan-
to veriora ſunt, quia non collegialiter tunc actū eſt,
ſed contra particulares Scholares, quo caſu ſententia
lata etiam contra maiorem partem non nocet alijs. vt
55 per *Ruin.conſ.128.num.10. lib.1.* & in dubio cenſen-
dum eſt ſententiam nulli alij, quàm victo præiudica-
re. *Dec.conſ.445.num.43. Menoch.conſ.101.num.14.*
& ita Rota Bononien. iudicauit pro D. Epiſcopo Re-
gij, vt ad eum ſpectet executio dicti legati, & electio
Scholarium, & diſtributio dd. fructuum, & ſperatur
eandem ſententiam vti iuſtam fore confirmandam
per Rotam Romanam.
Et quamuis iſtæ exceptiones aliquibus viderentur gra-
ues, tamen conductoribus aduerſarijs nihil prodeſſe
poſſunt, quia denegando ius, & actionem competere
locatori, a quo cauſam habent, cenſentur refricare
56 quæſtionem dominij, quod facere non poſſunt. ad
tex.in l.ſi quis cōductionis. vbi DD. C.locat. Alex.conſ.
28.num.2.lib.7. Grat.conſ.90. num.12. lib.1. Honded.
conſ 85.num.39. & ideo debent excludi, ne talia op-
ponentes audiantur.
Hunc igitur aſſumamus alterum punctum, & videa-
mus de validitate locationum, quas dicti Scholares
fecerunt: Vnde memoriæ retinendum eſt iam ſatis
probatum eſſe, quòd huiuſmodi legatū factum Col-
legio Regien. pro anima teſtatoris ex cauſa ſtudij,
57 & pro alēdis pauperibus eſſe pium. *Menoch.præſ.115.*
num.12.14. lib.4. quod procedit non ſolum ex cauſa
ſtudij Sacræ Theologiæ, ſed etiam aliarum diſcipli-
narum. *Decian.cōſ.14.per totum.lib.3. Monet.de cōm.*
vlt.vol.c.4. q.2. num 45. adeo, vt in hac materia pro
vero ab omnibus habeatur legatum pium, & ad pias
cauſas factum nunquam fieri caducum, neque hære-
dem illud poſſe lucrari, aut aliam perſonam, ſed non
58 obſtante quocunque lapſu temporis impleri debet
ſaltem eo modo, quo poteſt, ſi non eo, quo ordinatū
eſt. *Bart. in l.pater filiam.§.Tuſculanus. num.1. verſ.*
ſi contrarius.ff.de leg.3. Bald.in l.dictum. C. de condict.
ob cauſ.Felyn.in c.Eccleſia S.Mariæ.num.86.verſ.con-
firmari de Conſtit. Ruin.conſ.75.num.3.8.vol.2.Tiraq.
de priuil.piæ cauſ.priui.38.Peregr.de fideicom. art.11.
num.64.late Marcheſan.de Cōmiſſion.p.1.c.2. nu.354.
ſub tit.de Signatura gratiæ diuerſ.
Hinc dicendum eſt bona prædicta ſic ad vſum pium re-
licta non potuiſſe alienari abſque ſolemnitatibus ne-
ceſſarijs in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, &
aliorum piorum locorum, neque concedi in Emphy-
59 teuſim perpetuam maxime non exiſtente cauſa ne-
ceſſitatis, vel euidentis vtilitatis. ad *tex.in c.nulli.extr.*
de reb.Eccl.non alien.c. ſine except. 12.q.2.c.etenim.§.
hoc ius. 10.q.2. Auth.hoc ius.vbi DD. C.de ſacroſ.Ec-
cleſ.& in Extrauag. Ambitioſæ.de reb.Eccleſ. nō alien.
60 vbi inter gratias alienationum connumeratur etiam
Emphyteuſis, & locatio vltra triennium. *Abb.in d.c.*
nulli. in fin.Franch. in c.1. de reb. Eccl. non alien. in 6.
Pariſ.conſ.34. vol.4.Felyn.in c.de quarta.de præſcript.
Dec.conſ.158 vol.1. Io.Aloyſ.Ricc.in prax. de alienat.
re.Eccleſ.reſolut.45. num.5. hìc autem nullæ interue-
nerunt ſolemnitates, & maxime Beneplaciti Apoſto-
lici, ergo nulla fuit conceſſio, & alienatio.

Deinde esso, quòd omnes interuenissent sólemnitates,
adhuc tamen alienatio fuit inualida, quia fuit facta à
non dominis, & qui nō habebant ius alienandi, si qui-
dem scholares pauperes electi ab Episcopo non erant
61 domini dictorum bonorum, sed alimentarij, & quasi
vsufructuarij durante tempore studij, alijs postea suc-
cedentibus, ideò nullo modo potuerunt alienare. ad
tradita per *DD. in l. fœminæ. §. illud. C. de secund. nupt.
Pinell. in l. 1. p. 3. num. 18. C. de bon. matern. Lud. Moliu.
de primog. Hisp. lib. 1. c. 19. nu. 1.* & propterea schola-
62 res transferre in alium ius non poterant, quod ipsi nō
habebant. *l. traditio. de acquir. rer. dom. l. si vniuersi. C.
de leg. c. Daibertum. 1. q. 7. l. si filius. C. de donat. l. ob-
seruare. in fin. de off. procons. c. quomodo. dist. 4. de con-
secrat.*

Accedat, quòd testator mandauit ex Ducatis 1500. re-
ducendis ex eius bonis Cypri inuestiri tantundem in
duas possessiones emendas in territorio Bononiæ pro
alendis pauperibus scholaribus, propter quod videtur
prohibuisse alienationem dictorū bonorum, eo enim
ipsò, quòd iussit inuestiri pecunias oritur prohibitio
de non alienando bona, in quibus facta est erogatio,
63 seu inuestimentum. *Bald. in l. fin. C. de pact. inter empt.
& vend. Aret. cons. 22. nu. 4.* adeo, vt neque executo-
64 res potuerint facere talem alienationem, cum in te-
stamento nulla de hoc eis tribuatur facultas. *Bart. in l.
alio. nu. 3. vers. venio. ff. de alim. & cibar. leg. Io. à Can.
in d. tractat. de execut. vlt. vol. p 2. q. 1. num. 28. Iac. de
Aren. in simili tract. nu. 34. Duran. de art. test. tit. 2. cau-
tel. 10. Bursat. cons. 226. num. 113.* & multo minus po-
tuerunt id facere scholares in præiudicium successo-
rum. *Alciat. cons. 40. nu. 12. lib. 3.*

Obstat etiam aduersarijs natura bonorum, quia sunt de-
stinata pro alimentis scholarium pauperum, & ideo
65 super eis non licuit cōtrahere sine decreto superioris.
*l. cum his. in princ. vbi Bart. Ias. Alex. & DD. ff. de tran
sact. l. 1 §. 1. ff. quemadm. test. aper. Bart. in l. qui Romæ.
§. duo fratres. in 4. q. ff. de verb. oblig.* vbi dicitur etiam
non valere transactionē, nisi lectis, & diligenter inspe-
ctis verbis testamenti: nam legenda sunt verba, vt co-
66 gnoscatur, quanta sit executoris potestas. *Bal. in l. id,
quod. nu. 14. vers. venio ad quartam. C. de episc. & cler.
Iac. de Can. d. p. 2. num. 15. & Firma. de episc. in 6. par.
lib. 2.* vbi ait Episcopum exequi debere voluntatem
testatoris, sicut eius verba cantant. ideò bona prædi-
cta non potuerunt alienari maxime pro valde tenui
canone librarum xx. seu xxj. quæ non possunt deser-
uire pro alendis scholaribus iuxta mentem defuncti,
& sic non sequitur idem effectus, qui sequeretur bonis
67 retentis, & non alienatis, & si aduersarij aliter dicunt,
cum versemur in prohibitis, incumbit eis onus pro-
bandi. ad *text. in l. si forte. vbi Bart. ff. de castr. pecul.
Io. And. ad Specul. in Rub. de rebus Eccl. non alien. cir-
ca med. & Dominic. in c. 1. nu. 5. eod. tit. in 6.*

Non obstat locatio facta de anno 1409. de qua non cō-
stat, nisi enuntiatiue in alio Instrumento facto de an-
no 1454. quia non fuit emphyteusis, sed simplex loca-
tio, quæ finitis primis 29. annis non debebat renoua-
68 ri, nec scholares cogi poterant ad renouandum, quia
concessum ad tempus censetur post tempus denega-
tum. ad *text. in l. si ita. ff. de vulg. & pup. & in l. Impe-
rator. ff. de post. cum vulg.* & ideo locatio renouata de
69 anno 1454. fuit nona locatio ob variationem cano-
nis, qui reductus fuit ad libras xxj. & adiectionē clau-
sulæ in perpetuum. *Osasch. decis. 23. num. 22. Rot. de-
cis. 160. num. 8. 9. p. 2. diuers.* Hæc autem locatio fuit
valde damnosa dictis scholaribus, quia pro modico
canone dederunt tornaturas terræ 135. aratinas, &
arboratas, & fructiferas, quod per se patet euidenter.

Minus obstat alia renouatio locationis facta cum con-
sensu Vicarij Regij, de qua meminit *Grat. cons. 142.
nu. 23. lib. 2.* quia Episcopus non habet facultatē alie-
nandi dicta bona, sed tantum distribuendi inter pau-
70 peres scholares, & sic non potuit manum apponere
ad actus alienationis ex *Corn. cons. 163. nu. 6. lib. 4.* non
enim potest executor etiam pie agēdo quidquam fa-
cere vltra modum expressum à testatore. *Ang. Aret.
de testam. gl. 93. nu. 9. 19. 20.* vbi si alienat minori pre-
tio, quàm res valeat, non tenet alienatio. nam Epi-
scopi sunt administratores bonorum Ecclesiæ, & lo-
corum piorum, non autem domini. *Bursat. cons. 181.
num. 40.*

Non obstat allegata præscriptio, tum ob malam fidem
alienantium, tum quia non potuit currere aduersus
71 successores in Episcopatu Regij, & futuros scholares,
quibus nondum apertum erat ius agendi. *Molin. de
primog. Hisp. lib. 4. c. 10. nu. 3. & seqq. Tinell. in l. 2. in
2. par. nu. 27. vers. videndum. C. de resciu. vend. Ias. in l.
Prætor. § si aliquando. nu. 9 ff. de nou. oper. nunc.* ex qui-
bus, & alijs rationibus cēsuit Rota Bononien. electio-
nem dictorum scholarium spectare ad Episcopū Re-
gij, & distributionem etiam fructuum dictorum bo-
norum, & reos conuētos nullum ius habere in bonis,
vt suprà, locatis, condemnauitque eos ad eorum rela-
xationem vnà cum fructibus à die litis contestatæ, ci-
tra tamen præiudicium iurium Archiepiscopi Bono-
niæ, qui postea cœpit facere partem, & introducta ap-
pellatione causa fuit commissa per Sanctiss. Rotæ Ro-
manæ, coram qua pluries fuit causa proposita, & nō-
dum resoluta; & postea per longum tempus cessatum
est à lite ob timorem potentiæ aduersariorū, sed nunc
speratur victoria, maxime cum sit finita linea dicto-
rum de Canonicis, & sic data etiam validitate loca-
tionis, adhuc deuoluta est ob lineam finitam.

Et sic Ecclesia Cathedralis Regij, eiusque Episcopus se
conseruat in possessione distribuendi redditus relictos
in talem causam, qui non vsurpantur ab aduersarijs,
ipseq; solus vti executor testamentarius, distribuit in-
ter scholares Regien. prout vult; quod sane est ius val-
de honorificum pro dicto Episcopo.

Nec mirum, quia dictus Episcopus, & eius Ecclesia est
valde insignis, & gaudet multis prærogatiuis, titulo
Principatus sacri Romani Imperij honoratur, non
currit contra eum, nisi centenaria pręscriptio, & quòd
magis est, non subijcitur alicui Archiepiscopo, neque
etiam Rauennatensi, à quo fuit exemptus tempore
72 Paschasij in Concilio Guardistalli, & ideò subijcitur
solum Sedi Apostolicæ immediate, vt bene in termi-
nis probat *Paseth. cons. 32. per totum.* vbi adducit ra-
tiones, & auctoritates, & quamuis postea à Gregorio
XIII. fuerit suppositus Archiepiscopatui Bononiæ
in eius erectione, tamen hoc non habuit effectum re-
73 spectu Regij, Mutinæ, Parmæ, Placentiæ, & Ferrariæ,
vt bene inquit *Tusch. pract. conclu. littera B. concl. 120.
nu. 103.* etenim ex falso supposito, quòd hæ Ciuitates
essent de Archiepiscopatu Rauennæ fuerunt subiectæ
Archiepiscopatui Bononiæ, & tamen nō erat verum,
quia Sedi Apostolicæ immediate subijciebantur, & li-
bertas

bertas talium Episcoporum tolli non poterat, nisi eis citatis, vel saltem non verisimile, quòd Pontifex non informatus voluerit iura eorum tollere, nisi ex causa, & iuris ordine seruato; & propterea Episcopus Regij nunquam exhibuit obedientiam Archiepiscopo Bononien. & causæ Appellationum deuoluūt ad Legatum, non ad Archiepiscopū: Episcopus tamen Parmæ de anno 1635. non mediocriter sibi præiudicauit, sed Clero dissentiente non potuit nocere eius Ecclesiæ. & ita &c.

CAPVT VI.

EPITOME.

Filius naturalis etiam legitimatus non succedit in feudo, vel Emphyteusi Ecclesiastica etiam ad extraneos transitoria.

SVMMARIVM.

1 *Clausula; Pro hæredibus, & successoribus; quid importet in liuellis.*
2 *Clausula; Ad habendum; facit Emphyteusim ad extraneos transitoriam.*
3 *Clausulæ executiuæ, quando incipiant in Instrumento, & quid importent.*
4 *Clausula; Et quibus dederit; quid importet.*
5 *Clausula; In perpetuum; facit Emphyteusim in extraneos alienabilem.*
6 *Emphyteusis transitoria ad extraneos transit etiam ad spurios.*
7 *Emphyteusis Ecclesiastica transit etiam ad legitimatum.*
8 *Constitutio Pij V. contra spurios quid efficiat.*
9 *Spurius succedit in locatione Ecclesiastica ad longum tempus.*
10 *Spurius succedit in Emphyteusi Ecclesiastica cum pacto francandi.*
11 *Pactum francandi quid efficiat.*
12 *anon soluitur pro pretio non soluto, quando adest pactum francandi.*
13 *Naturalis filius nō succedit in Emphyteusi Ecclesiæ.*
14 *Spurius non potest nominari ad Emphyteusim, etiam si adsit facultas nominandi quemcunque.*
15 *Legitimatum esse filium non creditur patri asserenti.*
16 *Legitimatus non succedit in feudo, vel Emphyteusi Ecclesiastica.*
17 *Emphyteusis etiam ad extraneos transitoria nō transit ad legitimatum.*
18 *Legitimatio Cæsaris non valet in terris Pontificis.*
19 *Legitimat Cæsar quo ad profana, Pontifex quo ad spiritualia.*
20 *Legitimatus à Pontifice succedit in Emphyteusi Ecclesiastica.*
21 *Legitimatio Cæsaris non valet quo ad bona Ecclesiæ.*
22 *Legitimatio quo ad feuda, & liuellos debet fieri consentiente Domino feudi.*
23 *Spurius etiam legitimatus non capit bona ab Ecclesia prouenientia.*
24 *Spurius non vetatur capere à laica patrimonialia.*
25 *Emphyteusis Ecclesiastica non transit ad extraneos etiam stipulata pro hæredibus in perpetuum.*
26 *Clausula; Et quibus dederit; operatur tantum quo ad primum acquirentem in liuellis.*
27 *Clausula; Ad habendum; posita in executiuis non alterat.*
28 *Clausulæ executiuæ dicuntur, quæ incipiunt post formatam acquisitionis speciem.*
29 *Clausula; Ad habendum; non operatur, quādo prohibita est alienatio.*
30 *Constitutio Pij V. contra spurios est vsu recepta.*
31 *Constitutio Pij V. contra spurios non tollit modū succedendi de iure communi.*
32 *Naturalis non succedit in locatione Ecclesiastica perpetua.*
33 *Emphyteusis, & locatio ad longum tempus non differunt.*
34 *Emphyteusis est, vbi sic nominatur.*
35 *Emphyteusi finita datur directo domino manutentio contra hæredes vltimi Emphyteutæ.*
36 *Vsufructu finito datur manutentio domino proprietario.*
37 *Manutentio datur contra hæredes vsufructuarij, vel vltimi Emphyteutæ.*
38 *Deuoluta clare Emphyteusi datur manutentio directo domino.*
39 *Dominium non probatur ex Inuestitura.*
40 *Dominium probatur iunctis adminiculis, & Inuestitura.*
41 *Inuestitura plures probant dominium.*
42 *Domini exceptio an possit opponi directo domino.*
43 *Canonis solutio probat dominium directi domini.*
44 *Dominium præscribitur 30. ann.*
45 *Dominium an probetur locationibus.*
46 *Dominium probatur confessione aduersarij.*
47 *Singula quæ non prosunt, vnita iuuant.*
48 *Filios, aut descendentes extare non præsumitur.*
49 *Emphyteusis pro hæredibus an sit transitoria ad extraneos.*
50 *Hæredum mentio quādo restringatur ad hæredes sanguinis.*
51 *Spurius non comprehenditur in Emphyteusi Ecclesiastica.*
52 *Naturalis non succedit in Emphyt. Ecclesiæ.*
53 *Spurium aliquem esse probatur ex testamento patris.*
54 *Legitimatum esse filium an probetur ex testamento paterno.*
55 *Illegitimus dicitur quis, donec doceatur de legitimatione.*
56 *Emphyteusis, an locatio sit, vnde cognoscatur.*
57 *Spurius non succedit in locatione Ecclesiastica.*
58 *Pactum francandi bona Ecclesiæ transit etiam ad spurium.*
59 *Pactum francandi quomodo intelligatur in Emphyteusi.*
60 *Pactum francandi est facultatiuum.*
61 *Naturalis filius an possit francare Emphyteusim Ecclesiæ.*
62 *Pactum personale non extenditur ad alios.*
63 *Personale pactum quomodo cognoscatur.*
64 *Dictio; ipsa; est personalissima.*
65 *Hæredum mentio vbi non sit, pactum est personale.*
66 *Pactum francandi cessat finita Emphyteusi.*

67 Iden-

67 *Identitas bonorum quomodo probetur.*
68 *Positiones confessatæ probant contra confitentem.*
69 *Identitas probatur duabus demonstrationibus.*
70 *Confessus habere positiones quando liceat.*
71 *Identitas probatur coniecturis.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1547. D. Vincentius Boiardus Præpositus S. Prosperi Ciuitatis Regij dedit ad liuellũ, seu emphyteusim agros, & terras, & domos eius Præpositura D. Franciscæ eius matri acceptãti pro se, & suis hæredibus, & successoribus vtriusq; sexus in perpetuo, & pro quibus dederit cũ clausula Ad habendũ: accedente tamen consensu sedis Apostolicæ: At defuncta dicta D. Frãcisca bona prædicta peruenerũt ad eius hæredes, & de hærede in hæredẽ vsq; vltimo loco ad D. Paulũ Emiliũ Boiardũ, qui cũ legitima careret sobole vniuersalẽ instituit hæredẽ etiam quo ad bona prædicta D. Cæsarẽ eius filiũ naturalẽ, & legitimatũ: hic patre defuncto hæreditatẽ eius apprehendit vna cũ prædictis bonis, in qua obtinuit manuteneri, donec cognitũ esset, quis immitẽdus foret. Quare D. Iacobus Rugerius modernus Præpositus dictæ Ecclesiæ pretẽdens dictũ liuellũ esse apertũ, & bona prædicta esse deuoluta ob lineam finitã, & incapacitatẽ dicti D. Cæsaris petijt immitti in possessionem dictorum bonorum expulso dicto D. Cæsare. Quæritur quid iuris.

Pro parte dicto D. Cæsaris prætenditur non esse locũ petitis eò, quod hæc nostra emphyteusis sit non solũ hæreditaria ob verbũ Pro hæredibus, & successoribus:
1 *Alex. cons. 10. n. 8. lib. 3. Bursat. cõs. 92. n. 31. lib. 1.* sed
etiã ad extraneos trãsitoria ob clausulã. Ad habendũ,
quæ in verbis dispositiuis posita liberã tribuit dispo-
2 nendi facultatẽ, & æquipollet clausulæ; & quibus dederit, facitq; locũ hæredibus extraneis. *Dec. in l. fin. n. 14. C. de pact. & cons. 38. n. 2. Couar. in Rub. de testam. p. 2. a. 13. Laderch cons. 1. n. 14. 15. Farin. decis. 435. n. 11. & decis. 438. n. 2. & decis. 642. n. 3. p. 1. Cyriac. contr. iur. lib. 1. contr. 146. n. 2.* & fuit tentũ per Rotã in curia Brixien. feud. prima Iul. 1592. corã Pamphilio.

Quod autẽ clausula ista sit posita in dispositiuis, inquit,
inde patet, quia præcedit, clausulã: Quæ omnia: à qua
3 clausulæ executiuæ sumunt initiũ; hæ autem cũ apponantur post contractum perfectum, non solent facere alterationem. *Clem. 1. de præben. Rip. in l. qui Romæ. §. duo fratres: n. 46. vbi Ias. n. 35. Cart. n. 24. Crott. n. 39. ff de verb. oblig. Curt. ian. cõs. 224. lib. 3. Ruin. cõs. 175. n. 10. lib. 2. Farin. decis. 294. n. 7. p. 2.*

Accedat clausula: Et quibus dederit, quæ pariter rem facit alienabilem, & ad extraneos, ac etiam ad singu-
4 lares successores transitoriã adeo, vt æquipolleat clausulæ: Pro quibuscumq; hæredibus: *Clar. in §. emphyteusis. q. 28. n. 10. vers. Idemq; Becc. cons. 191. num. 7. Tusch. litt. E. concl. 163. n. 13. late Cald. tract. de iur. emphyt. lib. 1. q. 23. n. 30 31. Rot. diuers. decis. 393. lib. 1. Seraph. decis. 559. n. 18. Farin. decis. 294. n. 3. p. 2.*

Tertiu hoc idem facit clausula: In perpetuum; quæ similiter efficit rem alienabilem in quoscumque extraneos: *Papiens. in form libell. quo agitur ad ficti præ-*
5 *stat. in gl. in ver. recasauit. n. 5. vers. alij dicunt. Tasc. litt. E. concl. 103. n. 18. Laderch. cons. 1. n. 11. Cald. d. tract. lib. 2. q. 23. n. 53. Seraph. decis. 368. n. 3. Farin. decis. 294. n. 4. p. 2. Cyriac. d. contr. 146. n. 10.*

Vnde nihil obstat prædictum D. Cæsarem esse filium naturalem, quoniam cum hæc emphyteusis possit tran-
6 sire ad extraneos, transibit etiam ad spurios, quia ista paria sunt: *Gozad. cons. 25. n. 16. Gamma. dec. 149. n. 3. vers. fateor.* hoc enim casu spurij videntur succedere tanquam vnus de Populo, & quilibet extraneus.

Et cum dictis D. Cæsar dicatur legitimatus, videtur cessare omnis difficultas, quoniam certum esse vide-
7 tur legitimatum esse capacem emphyteusis Ecclesiasticæ adeo, vt *Dec. qui cons. 170.* aliter sensit, fuerit à scholaribus irrisus, & contra eum fuerit iudicatum, teste *Alciat. cons. 7.* vnde verius reputatur legitimatum quoque posse succedere. *Gozad. d. cons. 25. n. 16. Afflict. decis. 386. n. 4. vers. secus: & ibid. Vrsill. n. 3. Becc. cons. 191. n. 6. Tasch. litt. E. concl. 163. num. 35. Laderch. cons. 19. n. 4. Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 2. lib. 2. tit. 11. n. 17. Maresc. var. resol. lib. 1. c. 15. per totum. Gratian. disc. for. c. 477. n. 6. Giouagn. cons. 37. n. 4. lib. 2.*

Neq; obstare videtur quædam Pij V. constitutio, tum quia non tollit beneficium iuris communis, sed tantum nocet ijs, qui volunt succedere de iure speciali.
8 *Rot. diuer. decis. 487. n. 1. p. 1.* tum quia non est vsu recepta teste *Becc. d. cons. 191. in fin.*

Accedat, quod hæc non videtur proprie emphyteusis,
9 sed locatio ad longum tempus, dicitur enim in Inuestitura: titulo locationis: quæ cum possit transire ad quoscumque hæredes, transibit etiam ad spurios, quia dicta Pij V. constitutio de locatione non loquitur ita *Becc. d. cons. 191. n. 3. 4.*

Omnem vero difficultatem tollere videtur pactum francandi, de quo in dicta Inuestitura, cuius vigore admittuntur non solum extranei, & singulares succes-
10 sores, sed etiam legitimati, quia hoc pactum facit transire contractum in veram venditionem: sic la-
11 te *Gratian. disc. for. d. c. 477. n. 7. 10.* si quidem ex tali pacto transfertur dominium secuta traditione. *Rain.*
12 *cons. 148. n. 9. lib. 1. Ceph. cons. 705. n. 15.* & canon, seu affictus non videtur solui pro re locata, sed pro interesse pretij non soluti. *Bart. & Castr. in l. sicut §. interdam. ff. de locat. Dec. cons. 31. n. 4. Cart. ian. cons. 81. n. 2. & seqq. Alex. cons. 28. ad fin. lib. 4. Bero. cons. 123. n. 13. 18. lib. 1.*

His tamen minime obstantibus contrarium censui verius, & receptius, & veris conclusionibus conformius, & iudicaui apertam esse prædictam emphyteusim, & dictum Præpositum esse immittendum, nam cum satis constet prædictum D. Cæsarem esse naturalem, nec extare aliquos dicti D. Pauli Emilij filios legitimos, & naturales, necessario infertur prædictum D. Cæsarem aspirare non posse ad hæc bona emphyteotica Ecclesiæ prædicta etiã si ad extraneos possent transire, quoniã Ecclesia propter eius dignitatem non videtur cogitasse de spurijs, & naturalibus, nec creditur eos vocare voluisse, cum sint odiosi, & indigni. *Bald. in l. cum generaliter §. cum autem. C. de*
13 *inst. & subst. sub cond. fact. Felyn. in c. in præsentia, num. 24. de probat. Bald. cons. 207. lib. 2. Dec. cons. 171. ante n. 2. Gonzal. Valasch. in l. ex facto. §. si quis rogatus in 1. col. 11. ad Trebell. Clar. in §. emphyt.*

q.30.vbi etiam Harprec.Paleott.de noth.& ſpur,c. 31.
n.1.Mant.de tac.& amb.cõuent.lib.22,tit.9.n.4.verſ.
vera eſt,& n.5,Gabr,conſ.83.n.4.Tuſc,litt.E. concluſ.
168,n.1.Menoch,conſ.511.ſub num.7.late Cald,de iur.
Emph.lib.2.c.7.n.39.verſ.quod tamen,& q.19.nu.30.
31,Grat.diſc.for.c,218.n.35.36,lib,2.& c,758.n.22.
lib.4.Io.Bapt,Lup.trac,de illegit.& nat.reſt.com,1.§.
4.n.10.Rot,diuerſ.deciſ.214.n.1.p.2,Farin.deciſ.435.
n.19.p.1. Quæ adeo vera ſunt, vt etiamſi Eccleſia
34 concesſerit liberam nominandi facultatem, tamen
non poſſit ad talia bona illegitimus nominari. *Cald.*
d.tract.lib.2.c.19.n.31.in fin,Gratiã,d.c,558.n.24.l.4.
Neq. prædicto D. Cæſari quidquã prodeſt ſe dicere legitimatum,tum quia de legitimatione non apparet
in proceſſu, niſi ex aſſertione dicti D. Pauli Emilij in
eius teſtamento,quæ non facit fidem, quoniam non
creditur patri aſſerenti filium eius eſſe legitimatum.
35 *Pariſ,conſ.11.n.10.lib.2.Laderch.conſ.67.num.12.&*
conſ.122.n.2. vbi alios allegat tum quia naturalis, vel
ſpurius, etiam ſi fuerit natalibus reſtitutus, & legitimatus,adhuc ab Eccleſiaſticæ emphyteuſis,ſeu feudi
ſucceſſione excludendus eſt, etiam ſi res ad extraneos
eſſet tranſitoria, quoniã adhuc legitimitatis infamiæ
36 quædam nota inhæret, quam maxime Eccleſia
deteſtatur. *Bald.in c.quæ in Eccleſiar. n. 34. de conſtit,*
Ruin,conſ.105.n.6.lib.3,de communi Clar.§.emphyteuſis,q.31.in fin.Palcott.d.tract.de noth,c.31.n.3,Tuſch,
litt.E.concl.167.n.2.Gabr.d.conſ.83.n.4.5. late Cald.
de iur.emph.lib.2.q.21.n.49.50.Gratian.d.c.218.num.
37.lib.2.& c.758.n.22.p.4. Giouagn.conſ.37.n.8.&
n.11. verſ.præterea lib.2.Menoch.d.conſ. 511. ſub n. 7.
Io.Bapt.Lup.de illegitim.comm.3.§.2.n.60.61.Rot.diuerſ.deciſ.214.n.3.p.2. qui ſane intelliguntur ita procedere licet emphyteuſis tranſitoria ſit ad extraneos,
37 vt videre eſt apud *Gabr.d.conſ.83.n.16.17.& conſ.84.*
n.48.49.Gratian,d.c.758.n.25.26. Tuſc.d. littera E.
concl.163.n.15.Giouagn.d.conſ.37.n.8. & per totum,
vbi bene explicat.
Hæc tamen procederent in legitimato à Cæſare, vel
eius Comite Palatino, cuius legitimatio non prodeſt
38 in terris Eccleſiæ, vel quo ad bona Eccleſiaſtica Puteus,deciſ.91 n.2.lib.1.nõ tamen in legitimato a S.P.
nam Cæſar legitimat tantum quo ad bona prophana,
Pontifex vero quo ad ſpiritualia, vel quo ad bona ab
Eccleſia prouenientia, & in ſtatu ſuo quo ad omnia,
& ideo ſi Pontifex, aut ille, qui ab eo ſimilem obti-
39 nuit in ſpecie facultatem,expreſſe etiam ad bona Eccleſiaſtica legitimaret,vtiq; iſte poſſet etiam in feudo,
vel emphyteuſi Eccleſiaſtica ſuccedere, quod facere
30 nõ poſſet legitimatus tantũ à Cæſare. *Palcot. de noth,*
& ſpur,d.c,31.n.3.verſ.ſed hoc.Gratian.d.c.218.n. 38.
late Cald.de iur.emph.d.q.21.n.49. 50. 51. Giouagn.d.
conſ.37.n.1,Io,Bapt,Lup.de illegitim, d.§.2.n.64, Seraph.deciſ.45.n.3. 4.
Et licet *Laderch.d.conſ.19.* conetur probare etiam legiti-
31 matum à ſolo Cæſare poſſe ſuccedere in emphyteuſi
Eccleſiaſtica non tamen bene loquitur,& melius ſentiunt,qui requirũt ſpecialem Pontificis conceſſionẽ,
vt ſupra dictũ eſt,vt per *Palcot.d.c.31.n.3. Gabriel. d.*
32 *conſ.84.n.28.29.30.Giouagn.d,cõſ.37.n,8.11. Rot.diu,*
deciſ.487.n.2.p.1. huiuſmodi tamen Pontificis legitimatio regulariter debet fieri cõſentiẽte Domino feudi,vel emphyteuſis.*Ruin,conſ.99.n. 2.lib.3. Gabr.cõm,*
concl.lib.6 de legitim.concl.3.n.16.Cald.d.tract.lib.2.
q.21.n.56.57. & videtur ſentire.*Seraph. deciſ.34.n.2.*
Verũ hodie ceſsãt omnes diſputationes circa huiuſmodi
feuda,ſeu emphyteoſes Eccleſiaſticas. & alia bona ab
Eccleſia prouenientia,quoniã nõ ſolũ à *Pio IV. Kal.*
Ian.1562. ſed etiã à *Pio V.6.Kal.Febr.1571.* cum declaratione ſubſecuta *Die 5.Mart.1572.* prouiſum eſt,
ne ſpurij, & naturales poſſint in prædictis aliquo modo ſuccedere,adeo,vt nec eorũ filijs,agnatis, & cõiunctis poſſit id permitti, cũ eorũ contẽplatione id factũ
videatur,& tollũtur omnes facultates eos habilitãdi,
23 & cõprehendũtur etiam laici,ne poſſint diſponere ad
fauorem ſpuriorũ de bonis ab Eccleſia recognitis in
tantũ,quod legitimatio eis nõ proſit, niſi fiat à ſũmo
Pontifice cũ ſpecifica expreſſione,ita cenſuit Rota, vt
plene ſcribit *Menoch.d.cõſ.511.ſub n.6.7.Honded.cõſ.*
37.n.23.lib.2.Hier.Gabr.d.conſ 83.nu.11. verſ. 3. &
conſ.84.n.58. Giouagn. conſ.37.n.8 9.lib.2. Grat.d.c.
218.n.29.& c.477.n.8.9.10.Bap.Lup.d.tract.de illeg.
cõm.1.§.4.n.10.& cõm.3.§.2.n.65. Rot.diuerſ. deciſ.
214.n.1.4.p.2. hæ tum Pontificũ conſtitutiones non
cõprehendunt laicos de rebus prophanis, & eorũ pa-
24 trimonialibus diſponẽtes ad fauorẽ ſpuriorũ. *Menoc.*
d.cõſ 511.ſub n.7.Rot.diuerſ.d.dec,214.n.4.in fin.l.2.
Non obſtat autẽ,quod hæc emphyteuſis ſit hæreditaria,
& ad extraneos tranſitoria propter illa verba: pro hæredibus,& ſucceſſoribus in perpetuũ, quia hæc procedũt in emphyteuſi profana,ſecus eſt in Eccleſiaſtica,
25 quæ de ſui natura non tranſit ad extraneos, & propterea fit ſẽper reſtrictio ad terminos habiles, ne extranei cõprehendãtur:ſic late *Frãc. Cald.de iur. emph.*
d.l.2.q.23.n.19.23.38. 39.40. vbi reſoluit omnia
cõmunia;& ſi id verum eſſet, tum ſtãte Bulla prædicti
Pii V. id nihil prodeſſet,quia potius permittitur tranſitus ad extraneos, quàm ad ſpurios.
Ideoq; ſimiliter nihil obſtat clauſula: *Et quibus dederit,*
eadẽ ratione,& vlterius quia illa dat ſolũ ſuã vim, &
efficaciã primo acquirenti,vt poſſit rem ad extraneos
26 trãsferre: *Ludou.dec.529.n.2.& ib.Beltr.n.22.* ſed hic
non verſamur in primo acquirente, ſed in vltimo defuncto, qui longo gradu diſtat à dicta D. Franciſca
prima acquirente; ergo.
Pariter nõ obſtat clauſula: *Ad habẽdũ*,tum ex prædictis,
tũ quia verius eſt eã fuiſſe poſitã in executiuis, quo caſu nõ facit liuellũ ad extraneos tranſitoriũ. *Dec. conſ.*
27 *496.n.7.8.Oſarch.deciſ.164.n.2.Franch. deciſ.6.n.7.*
Natt.conſ.582.n.7.Surd.conſ.65.n.38. nõ poteſt enim
dici eſſe in diſpoſitiuis, cũ poſt formatã acquiſitionis
28 ſpeciẽ ſequatur.*Ceph.conſ.17.n.24.Surd. conſ.551.n.*
20.Franch.d.deciſ.6.n.7.Peregr.de fideicom.art.14.n.
36.Farin.deciſ.136.n.5.cent.2. ſicut etiã hæc clauſula
nõ ſic operatur,quando cõuentũ eſt, ne fiat alienatio
29 ſine licẽtia Domini, vt per *Ruin.conſ.134.n.6.lib.2.*
Petr.de fideicõm.q.8.n.519.Cald.d.trac.lib.4.c.7.n.7.
Non obſtat dictas Pontificũ conſtitutiones vſu non eſſe
receptas,quoniã id erat probãdũ, cũ leges Principum
præſumantur acceptatæ,niſi de non vſu doceãtur, ſed
in noſtro caſu certũ eſt vſum quoq; eas comprobaſſe,
30 & quotidie allegãtur in foro, vt videre eſt penes præfatos Doct. vnde bene omnia confutat ad propoſitum *Gabr.d.conſ.84.n.60.61.62.*
Nec etiã obſtat,quod Bulla *Pii V.* nõ tollat modũ ſuccedẽdi de iure cõi, quia id verũ eſt, cũ tãtũ tollãtur,quæ
veniant

31 veniunt de iure speciali. *Bursat. cons. 255. num. 16. 17.*
Ferret. cons. 375. per totum. Maresc. var. resolut. lib. 1.
c. 15. Seraph. decis. 478. n. 4. Rot. diuers. decis. 477. n. 1.
lib. 1. Sed nihil officit casui nostro, tum quia solum
locum habet, quādo vult successionē modo à iure cō-
muni dispositio, velut alimenta, aut dotē, vel similia:
sic perbelle declarat *Giouagn. d. cons. 37. n. 9. 10. lib. 2.*
hic autem D. Cæsar totaliter venit de iure speciali suæ
legitimationis, & vult succedere in bonis Ecclesiæ,
ergo non est audiendus.

Neq; obstat hanc esse locationem, de qua non loquitur
32 dicta Bulla ex *Becc. d. cons. 191. n. 3. 4.* quoniam verius
est in locatione perpetua Ecclesiastica illegitimos nō
succedere. *Mant. de tac. & amb. cōuent. lib. 22. tit. 9. n. 5.*
Grat. d. c. 218. n. 48. etenim licet locatio, & emphyteu-
sis in aliquibus differāt, tñ quo ad propositū psonarū
an possit fieri transitus ad extraneos, vel ad inhabiles,
33 nihil differūt, late *Cal. de iur. emph. l. 2. q. 23. n. 49. 50.*

Sed in proposito nostro hæc non est locatio, sed emphy-
teusis, quoniā canon non respondet fructibus, prouē-
tus enim est D. 500. & pensio, quæ soluitur, est D. 90.
& dicitur expresse in Inuestitura, quòd Præpositus cō-
cedit dictas terras tit. locationis in emphyteusim, &
34 prædicta D. Francisca liuellaria semper nominatur
emphyteuta, ex quibus non locationem esse aperte
colligitur, ita late *Hier. Gabr. d. cons. 84. nu. 2. vsq. ad n.*
14. vbi tollit omnia contraria, & bene resoluit.

Deniq; non obstat pactum francandi, quod est, quando
conuentum est de pretio, pro quo res emphyteotica
potest redimi, & per emphyteutā appropriari, vt per
Grat. disc. 8. aloco. Nā hic tale pactū nō adest, bene verū
est extare cōuentionem, vt emphyteuta possit subro-
gare, & permutare terras proprias cū terris, prædictis
liuellarijs ita, tamen vt cōstet de euidenti vtilitate Ec-
clesiæ, quòd valde differt à pacto francandi, & si di-
ctus D. Cesar velit etiā nunc dicto pacto vti, forte nō
erit graue dicto D. Præposito illud permittere, cū de-
ceat eum facere meliorē suæ Ecclesiæ conditionē, &
propterea iudicaui pro dicto Præposito contra dictū
D. Cæsarē: & cum Appellatione interposita causa es-
set introducta in Rota Romana res cœpit ardentius
agitari, & plene discusso negotio de anno 1630. die
15. Martij vnanimi Auditorū Rotæ voto pariter fuit
iudicatū ad fauorem eiusdem Præpositi, & declaratū
dictam emphyteusim fuisse ad Ecclesiam deuolutam
ponente *R. P. D. Coccino Rotæ Decano.*

Verum quia in dicta decisione mirifice omnes difficulta-
tes explicantur, & egregius ille vir pro sua eximia do-
ctrina bene resoluit omnia eum post hæc scripta per-
uenerit ad manus meas, placuit illius tenorē his sub-
inserere; inquit enim; Dubitaui an D. Iacobo Roge-
rio Moderno Præposito Collegiatæ Ecclesiæ S. Pro-
speri Ciuitatis Regien. danda esset manutentio in bo-
nis, de quibus agitur, tanquā deuolutis ad Ecclesiā ob
finitam emphyteusim. & Domini affirmatiue respon
derunt, quia finita emphyteusi datur Domino dire-
cto vigore possessionis ciuilis manutentio ad effectū
recuperandi naturalem existentem apud hæredes vl-
timo loco inuestitos. *Bart. in l. 1. §. quod ait Prætor. n.*
35 *17. ff. vti possid. Bero. cons. 102. n. 43. & seqq. lib. 1.*
Honded. cons. 21. n. 19. & seqq. lib. 2. Menoch. de retinē.
rem. 3. n. 22. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 17. n. 9. vers.
huius autē cum n. seq. & passim tenet Rota. vt in Ciuita-
tis Castelli bonorū. 8. Nouembris. 1589. coram bo. mem.
Cardinale Pamphilio in Ariminen. bonorum. 16. Febr.
1609. coram bo. mem. Card. Sacrato in Rom. deuolutio-
nis. 18. Apr. 1616. coram bo. mem. Andrea in Colimbr.
prædij. 16. Maij. 1618. corā bo. mem. Seleuc. in Romana
domus de Nocch. 27. Ian. 1622. & 7. Ian. 1623. coram
bon. mem. Vbaldo in Romana subhastationis 10. Maij.
1624. corā bo. mem. Buratto, & in Assisien. bonorum 2.
Iunij 1627. coram Illustr. Virili. quemadmodū etiam
36 finito vsufructu mandatū de manu tenendo cōpetit
proprietario. *Natt. cons. 419. n. 3. Menoch. cons. 139. n.*
16. & 21. lib. 2. Castil. de vsufr. c. 61. n. 7. Cassan. in cō-
suetud. Burgund. lit. de success. § 1. n. 7. vers. plus dico.
37 *Tiraq. in tract. le mort saisit le vif. p. 3. decl. 1. n. 60.* vbi
quòd nedum proprietario, sed etiam illius hæredi cō-
petit manutentio intra 30. an. quamuis vsufructua-
rius alienauerit.

Et quamuis Rota aliàs declarauerit prædicta tunc demū
procedere, quando clara est deuolutio, secus vero vbi
dubitari potest, an sit finita emphyteusis, quo casu hæ
redi, qui cœpit possessionē, datur manutentio, vt ex
38 *Corn. cons. 193. n. 3. lib. 1. Gabr. cons. 67. n. 17. lib. 2. &*
ex decis. in causa Bononien. de Canalibus. 11. Ian. 1602.
fuit resolutū in dicto Arimin. bonorū 27. Iun. 1608. &
16. Febr. 1609. corā Card. Sacrato in dicta Romana de-
uolutionis. 18. Aprilis 1616. & in Siguina bonorū feu-
daliū. 22. Iun. 1615. corā Andrea in dicta Colimbrien.
prædij 16. Maij. 1618. coram Seleucien. & ex Mant. de
tac. lib. 22. tit. 22. n. 14. animaduertunt addentes ad dec.
105. S. M. Gregorij, in litt. A. Attamen in casu isto vi-
sum fuit Dominis omnem cessare dubitationē, cū sa-
tis clare constet de requisitis ad istum effectū, nempe
de dominio, de fine, seu deuolutione emphyteusis, ac
denique de identitate bonorum.

Et quantum attinet ad dominiū Ecclesiæ constat, quòd
de anno 1547. sub die 6. Augusti: Vincētius de Boiar-
dis tunc huius Ecclesiæ præpositus mediante persona
procuratoris locauit, & titulo locationis in emphyteu
sim concessit Franciscæ matri suæ acceptanti, huius-
modi bona, quæ successiue in Paulum Emiliū de Bo-
iardis vltimū emphyteutam deuenerunt: Vnde licet
ex hac sola Inuestitura nō resultet cōcludens probatio
39 dominij ad tex. in *c. inter dilectos, prope finē in verbo:*
per Instrumenta vero, vbi DD. & gl. in verb. locatio. de
fid. instrum. Alex. cons. 10. n. 3. lib. 4. Afflic. dec. 14. n. 8.
Attamen secus est, cum hic plura, & quidem vrgentia
40 concurrant adminicula, quibus iunctis Inuestitura
dominium plene probat per doctrinam *Bart. commu-*
niter receptam in l. ad probationem. C. locat. quā passim
sequitur Rota, vt in decisionibus late cumulatis coram
me in causa Ferrarien. seu Comaclen. bonorum de Nasel-
lis 7. Iun. 1627.

Concurrit enim primo antiqua locatio aliàs anno 1506.
de istis bonis facta quibusdam de Maluetijs, vt nar-
ratur in præfata Inuestitura, ex qua quidem narrati-
ua resultat adminiculum plurium inuestiturarum in
hac materia admodum considerabile. *Marcambr.*
cons. 52. n. 10. Soc. cons. 187. num. 16. lib. 2. & pon-
41 *derauit Rota decis. 193. num. 2. p. 2. recent. in Papien.*
bonorum. 28. Aprilis 1595. coram bon. mem. Cardina-
le Mellino in dicta Ferrarien. de Nasellis coram me,
& aliàs sæpissime, prædicta enim cum habeant vim
42 expressæ confessionis operantur, vt contra Eccle-

ſiam non poſſit opponi exceptio dominij. *Dec. in l,*
patri furioſo.in fin.ff.ſi cert, pet, & fuit dictum in Pla-
centina terrarum, 21. Aprilis. 1600. coram bon, mem,
Corduba ſecundo,

Concurrunt plures canonum ſolutiones, quæ veluti fa-
ctæ in recognitione dominij bene deſeruiunt pro ad-
43 miniculo ad eiuſdem dominij probationem. *Alex.*
conſ.8,n.1.lib.7. Roman.conſ.127.n.1. Abb.conſ,74.in
princ.lib.1. Rota in Neapolitan, domus. 16. Decēb.1605.
coram bon.mem. Ortembergo, & in dicta Aſſiſien.2. Iu-
nij. 1627. coram Illuſtriſ. Virili, maxime cum per 40.
& amplius annos fuerint continuatæ, & ſic vltra ſpa-
tium 30.an. quod ad præſcribendum dominium etiã
44 contra tertium ſuffragatur. *l. ſi quis emptionis. C, de*
præſcript.30.an. Alex.d.conſ.8,n.2.verſ. præterea. lib,
7. Aym.conſ.434.n.5.in fin, verſ, ſi probatur Rota de-
ciſ.290.n.4.p.1.recent.

Tertio concurrit ſublocatio vnius domus inter alia cor-
pora in hac emphyteuſi comprehenſa facta per præ-
fatam Franciſcam primam acquirentem non ſolum
cum enunciatiua Inueſtituræ ſibi ab Eccleſia iſta cõ-
ceſſæ, ſed etiam cum reſeruatione conſenſus eiuſdem
Eccleſiæ, quem conſtat poſtea interueniſſe: Vnde ne-
45 gari non poteſt, quin ex his reſultet adminiculum cõ-
ſiderabile ad probationem dominij, vt in his terminis
fuit ponderatum *in Sublater. bonorum. 21. Maij. 1604,*
coram bo: mem. litta, & in prædictis Neapolitana do-
mus coram Ortembergo, & Aſſiſien. bonor. coram Illuſt,
Virili, maxime cũ de effectuatione ſublocationis iſtius
dubitari non poſſit ex ſolutionibus canonum per an-
nos quam plures factis Eccleſiæ per ſub emphyteutas
ad tradita per *Gabriel. de locat. concl.4. n. 17.* quæ etiã
ſolutiones in vim dictæ ſublocationis factæ conferunt
ad dominij probationem, vt dictum eſt.

Quarto concurrit confeſſio præfati Pauli Emilij vltimi
Emphiteutæ, qui in ſuo teſtamento de bonis iſtis tan-
quam emphyteoticis, & de Præpoſituræ iſtius domi-
nio diſpoſuit, quæ quidem confeſſio in præiudicium
ipſius Pauli Emilij, nec non Cæſaris illius hæredis ſuf-
46 fragatur ad probationem dominij. *Rip. in l. ſi aliquã,*
n.44.ff. de acquir. poſſ, Ruin. conſ, 128. n. 16. lib.2. Rol.
conſ.2.n.199. lib.1. Boer. deciſ.211.n.24 25. Seraph. de-
ciſ.553.n.2. & hæc adminicula, quatenus etiam ſingu-
la de per ſe non ſufficerent, iuncta tamen ſimul ſuf-
ficiunt ad tex. *in l. Inſtrumenta. C. de probat.* pro vt nõ
47 ſeparatim, ſed ſimul coniuncta debent ponderari, vt
in ſimilibus terminis fuit dictum, *coram me in cauſa*
Viterb. Caſtor. 11. Iunij, 1628, præcipuè contra ha-
bentem cauſam à primis inueſtitis, quo caſu ſatis eſt
probare locationem eſſe finitam, vt in puncto fuit cõ-
ſideratum in *præfata Aſſiſien. coram Illuſtr. Virili.*

Quantũ verò attinet ad finem, ſeu deuolutionẽ emphy-
teuſis, illa non videtur poſſe controuerti, cum ex con-
feſſione ipſiuſmet Cæſaris hæredis conſtet Paulum
Emilium vltimum emphyteutam deceſſiſſe ſine filijs
legitimis, & ſic defeciſſe omnes in Inueſtitura cõpre-
henſos, quorum exiſtentia neque præſumitur, niſi
probetur. *Seraph. deciſ.1487.n.1. Mantic. de cõiectur.*
48 *lib,11.tit.4.n.2. cum ſeqq. & fuit dictum in præfata*
Aſſiſien. coram Illuſtr. Virili.

Nec obſtat, quòd huiuſmodi emphyteuſis tanquam re-
cepta pro hæredibus, & ſucceſſoribus in infinitum eſt
tranſitoria ad hæredes etiam extraneos. *Soc. conſ.266.*
49 *lib 2. Rot. apud bon. mem. Card. Caual. deciſ. 243. n.3.*
Ideoq; Paulus Emilius potuit illa transferre in Cæſa-
rem iure hæreditario, quia quidquid ſit, an dicta re-
ceptio dici poſſit reſtricta ad hæredes ſanguinis ad
tradita per *Dec. in conſ. 395. n.6. & ſeqq. Peregr. de*
50 *fideicom. art.42. n.5. Puſar. de ſubſt. q.339. n.74.* ma-
xime cũ non adſit clauſula cæterata, cuius vigore ad
quoſcumq; fieri poſſit trãſmiſſibilis. *Seraph. dec. 703.*
n.2. ceſſat omnis difficultas ex eo, quòd cũ prædictis
Cæſar ſit filius illegitimus Pauli Emilij, vt inferius di-
cetur, nõ ſolũ de iure cõmuni excluditur tanquam nõ
51 comprehenſus in inueſtitura, in qua Prælatus propter
ſui dignitatẽ non præſumitur cogitaſſe de illis perſo-
nis, quæ ſine peccato generari nõ poſſit. *Bald. in c. quæ*
in Eccleſ. n.42. de conſtit. Ferret. conſ. 103. n.13, Clar. in
§. Emphyteuſis. q.30. n.1. Cald. de iur. Emph. l, 2. q. 19.
n.9.29.66. Tiraq. de nobilit. c.24. n.17. Rota. deciſ.474.
n.1. p.1, diuerſ. Seraph. deciſ.478. n.1. Phæb. dec. 30. n.
4. & ſeqq. lib.1. vbi ampliat etiam ſi adeſſet legitimatio
Principis ſecularis, & latius deciſ.161. n.4. lib.2. cum
alijs per Mant. de tacit. lib.22. tit.10. n.3. Gratian. diſc.
for. c.218. n.35. Sed etiam ex conſtitutione S.M. Pij V.
52 117. in nouo Bullario omnino eſt excluſus tanquã in-
capax emphyteuſis Eccleſiaſticæ. Seraph. deciſ.478.
Rota deciſ.417. & 505 p.1. diuerſ & deciſ.435 n.10.
p.1. recent & deciſ. 214. p.2. diuer. Gratian. diſc 477.
n.7. & fuit dictũ in Bonon. de Maluet. 11. Dec. 1624.
corã R.P.D. meo Pirouano, quæ procedũt etiã in ſpu-
rio poſtea legitimato. Rota deciſ 474. n.8. p. 1. diuer.

Quòd autem Cæſar ſit illegitimus ſatis conſtat ex teſta-
mento Pauli Emilij Patris, qui illũ nõ modo appellat
filiũ naturalem, ſed attenta ipſius incapacitate caſu,
quo ex diſpenſatione Apoſtolica reddatur capax iſto-
rũ bonorũ, eundẽ obligat etiã ad ſolutionẽ annui le-
gati ſcutorũ 100. ad fauorẽ Iſabellæ vxoris. Vnde ex
53 eodẽ fonte, ex quo deducit ius ſuæ ſucceſſionis, ema-
nat plena probatio incapacitatis ipſius, vt in puncto
Igneus in Auth. ex cauſa. n.7. C. de liber. præter. Grat.
conſ. fin. n.30 lib.1. Pariſ. conſ.11. n.10. lib.2. Menoch.
conſ.180. n.13. verſ. & dubiũ, & n.34. verſ. noſtro autẽ
caſu, & n 43. verſ. non obſtat. Ladereh. conſ.122. n.1.2.
& fuit dictũ in præfata Bononien. de Maluet, 11. *Dec.*
1624. *coram R.P.D. Pirouano.* Et hæc procedũt, quã-
uis Cæſar in dicto teſtamẽto nuncupetur legitimatus,
quia qualitas huiuſmodi reijcitur firma remanẽte pa-
54 tris aſſertione quo ad qualitatẽ illegitimatis. *Grat. d.*
conſ. fin. n.31. verſ. nec ſtatur. cum n. ſeq. Menoch. d. conſ.
180. n.24. verſ. nec obſtat, & n.34. verſ. & primo. La-
dereh. d. conſ.122. n.2. ver, quia omnes, quæ quidẽ qua-
litas illegitimatis habetur pro vera, & probata, quo
55 vſq; doceatur de tali legitimatione, quæ ſuffragetur,
vt bene in ſimili *Pere. dec. Port.43. n.8. verſ. ſufficit. n.*

Non obſtat, quòd tã ex tenore Inueſtituræ, quã etiam ex
quãtitate pẽſionis colligatur bona iſta eſſe conceſſa in
locationem, non autem in emphyteuſim: quia omiſſo
56 quòd verba Inueſtituræ potius ſonant in emphyteu-
ſim, quã locationẽ, & quod quãtitas penſionis, ſeu ca-
nonis nõ corriſpondet, ſed lõge, & inferior fructibus,
vt conſtat ex nõnullis Inſtrumentis poſteriorum affi-
ctuũ, ceſſat omnis difficultas, quia dato etiã citra veri
præiudicium, quod verſarẽtur in terminis locationis,
adhuc tamẽ Cæſar tanquã illegitimus eſſet incapax,
57 vt ex ſentẽtia *Rotæ firmat Mãt. de tac. d. lib.22. t.10. n.5.*

Minus

Minus obstat, quòd in Inuestitura conuentũ fuerit, vt si
Francisca prima acquirens alia bona prædictis em-
phyteuticis pinguiora, & maioris redditus præposi-
ta assignaret, dicta bona, & terræ locatæ essent, & esse
58 deberent perpetuo franchæ, liberæ, & exemptæ ipsius
Franciscæ, hæredumq; ac successorũ. Ideoq; ita cõces-
sio non possit considerari tanquã Emphyteotica, sed
potius tãquam merus cõtractus vẽditionis, qui potest
in illegitimũ transire, vt de bonis concessis, cum pacto
affrancãdi ad effectum capacitatis illegitimi ex *Ceph.
cons. 703. n. 15. cum seqq. lib. 5. & alijs: ponderat Gra-
tian. d. discept. 477. n. 10. & seqq. cum alijs cumulatis
in causa Romana Retractus 30. Martij. 1626. coram R.
P. D. meo Merlino:* Quia pro responsione ad huius-
modi obiectum aduertendum est prædictos DD.
posse intelligi, vt loquantur, quãdo vel per effectuatio-
59 nẽ pacti de affrancãdo iã resolutus est cõtractus, Em-
phyteusis, vel affrancatio ex cõuentione vsque ab ini-
tio est necessaria: Vnde non applicãtur ad casum no-
strũ, in quo cũ nullibi constet de effectuata huiusmo-
di permutatione nõ potest considerari aliqua resolu-
tio contractus, qui ante dictã resolutionem semper iu-
dicatur Emphyteoticus, vt expresse declarat *Ceph. d.
cons. 703. num. 17. vers. quamuis ex prædictis.* Et in si-
mili de permutatione beneficiorũ late *Paris. de resign.
lib. 1. q. 14. n. 6. & seqq.* vbi quod permutatio ante ef-
fectuationem nullum operatur effectum, pactum au-
60 tem de affrancando est facultatiuum tanquam col-
latum in potestatem Emphyteutæ, vt in puncto con-
siderat *Gratian. d. disc. 477. n. 16.*

Nec opus est ingredi disputationem, an saltem dicta fa-
cultas permutandi competens vigore pacti transire
possit in Cæsarẽ licet illegitimum ad tradita per *Al-
61 ciat. cons. 7. n. 9. vers. 2. principale. lib. 1. Menoch. cons.
1186. n. 5. 6. Bursat. cons. 255. n. 7. & seqq. Mantic. de
tac. d. lib. 22. tit. 10. n. 20. Gratian d. disc. 477. n. 16. &
disc. 745. n. 77. 84. & fuit dictum in causa Romana Do-
morum 1. Martij. 1627. corã R. P. D. Pirouano.* Quia de
hoc hodie non agitur, & quatenus etiã ageretur visũ
fuit dupliciter posse responderi: & primo pactũ istud
62 esse personalissimum, ideoq; extra personã, cui appo-
nitur ad alios non extendi. *l. idem in duobus. §. persona-
le. l. iuris gentium. § pactorũ. ff. de pact. Bart. cons. 58. in
fin. vers super 3. lib. 1. Rim. iun. cõs. 465. n. 9. l. 4.* Quod
autem pactũ huiusmodi sit personale, colligitur pri-
63 mò ex verbis illis, quòd si ipsa Francisca &c. alia bona
&c. assignaret, &c. dicta bona, &c. S. Emphiteotica, &
terræ sint, & esse debeant perpetuo franchæ, &c. ipsius
Franciscæ, & hæredum, ac successorum suorum, &c.
cum enim facultas sit concessa soli Franciscæ, & sic
certæ personæ, pactum censetur personale. *l. 1. §. fin.
ff. de constit. Princ. l. 1. § personis. ff. de iur. immun. cum
alijs per Aym. cons. 929. n. 2.* Secundo deprehenditur
64 ex pronomine illo: ipsa quod est personalissimum, &
demonstratiuum ad oculum. *Cagn. in l. 2. n. 46. vers.
2. principaliter. ff. de pact. inter empt. & vend. Aym. d.
cons. 929. n. 11. Menoch. cons. 115. n. 50.*

Tertio deniq; colligitur ex eo, quod in concessione dictæ
facultatis nulla facta est mentio hæredum. *Ceph. cons.
352. n. 3. & seqq. lib. 3. Decian. resp. 1. n. 67. lib. 2.* cum
65 tamẽ fuerint expresse nominati in casu, quo facta per-
mutatione bona remanebant franca, & libera, signũ
euidens, quòd sicut illos expressit in secundo casu, in
Ioan. Baptistæ Ciarlini.
quo voluit illos cõprehendere, ita illos in primo ex-
pressisset, si eosdem comprehendere voluisset. *Bald.
in c. venerabilem. n. 21. de elect. Soc. vir. cons. 542. n. 14.
& seqq. Gerard. Mazzol. in suo decis. cons. 144. n. 26.*

Deinde, & fortius videbatur posse responderi, quòd hu-
iusmodi pactum tanquam simul positũ in eadem cõ-
cessione est correspectiuum, & pars dictæ cõcessionis
66 in emphyteusim ita, vt hodie annullato contractu
principali ob finitam emphyteusim, dictum est pactũ
annulletur, cum intelligatur, vt possit operari durãte
emphyteusi, vt in pũcto tenuerunt DD. cumulati per
*Rotam in decis. 815. n. 4. & seqq. p. 1. diuers. & videtur
etiam admittere Gratian. d. disc. 477. n. 15. & 16.* & li-
cet præfata decisio loquatur in terminis pœnę caduci-
tatis, tamen multo magis præcedit in casu isto, in quo
deuolutio non est in pœnam, sed prouenit ex defectu
comprehensorum in Inuestitura.

Quantum deniq; attinet ad identitatem bonorum, visũ
fuit Dominis illam sufficienter iustificari, nam quo ad
67 quindecim corpora ex illis, quæ enumerãtur in Inue-
stitura probatur identitas ex cõfessione ipsiusmet Cę-
saris emanata in responsione ad Positiones, quæ con-
tra ipsum plene probat. *Abb. in c. quamuis. de re iudic.
Aym. cons. 217. n. 9. S. N. Greg. decis. 92. n. 1. & in his
terminis fuit sæpius dictum in causa Bononien. fidei-
68 com. de desiderijs: coram R. P. D. Merlino.* In præfatis
enim Positionibus articulantur eædem fere demon-
strationes in Inuestitura expressæ, quarum duæ suffi-
69 ciunt iuxta doctrinam *Bart. in l. demonstratio falsa. n.
14. ff. de cond. & demonstr.* quam passim omnes sequũ-
tur, vt late fuit ponderatum coram me in dicta Ferra-
rien. de Nasellis: Quo vero ad tria reliqua corpora in
eadem inuestitura descripta, concurrit decretum Iu-
dicis, qui pronuntiauit articulos haberi pro confessis,
quæ pronuntiatio operaretur, si concurrerent requi-
sita, de quibus *in c. 2. de confess. in 6.* cuius forma præ-
70 cise est seruanda. *Rota decis. 3. de confess. in antiq. Se-
raph. decis. 408.* Sed hoc omisso concurrit vlterius in-
tegram solutio Canonis facta per Paulum Emilium,
qui verosimiliter canonem in Inuestitura præscriptũ
integre non soluisset, nisi bona in eadem Inuestitura
expressa integre possedisset ad tradita, per *Gabr. de lo-
cat. d. concl. 4. num. 17.*

Ac deniq; apprehensio bonorum hæreditariorum facta
per Cæsarem, in qua nonnulla enumerantur cõfinia,
quæ conueniunt cum expressis in Inuestitura, quæ ad
probandam identitatem plurimũ suffragantur. *Bald.
cons. 89. n. 4. lib. 1. Natt. cons. 235. n. 17. Rota decis. 131.
n. 5. p. 1. recent. S. M. Greg. decis. 575. n. 8 & seqq.* Ex
quibus negari non potest, quin sufficienter remaneat
probata identitas, cum ad illã probandam argumẽta,
71 coniecturæ, & præsumptiones admittantur. *Decian.
cons. 17. n. 3. lib. 3. Surd. decis. 55. n. 12.* quæ tanto ma-
gis procedũt in casu isto, in quo versantur in antiqua
concessione vltra 80. an. ad *tex. in c. cum causam. vbi
Bald. in princ. Felyn. n. 1. de probat. dec. cons. 146. n. 14.
Rota apud S. M. Greg. decis. 172. n. 5.* & ibi late adden-
tes, & agitur aduersus personam, in quam bona de-
uenerunt ex successione comprehensorum in Inuesti-
tura. *Pereg. de fideicom. art. 44. n. 22. & seqq. & cons.
48. n. 12. lib. 1. Gratian. disc. 969. n. 16.* quos non con-
stat in locis enunciatis alia bona, quàm ista Emphy-
teotica habuisse. *Soc. iun. cons. 127. n. 3. lib. 3. Siluan.*

cons. 57. n. 3. vers. 2. loco, & dixit Rota in præfata Ciuitatis Castelli bonorum, 5. Martij, 1597. coram bon. mem. Cardinale Pamphilio, & alias sæpius.

Et ita conclusum vtraq; parte informante.

CAPVT VII.

EPITOME.

Non licet patri relinquere filiæ spuriæ nisi dotem congruam, vel alimenta necessaria.

SVMMARIVM.

1. *Voluntas testatoris exequenda,*
2. *Naturalis filius natus ex soluta, & vxorato est capax legati paterni,*
3. *Natus ex soluta, & vxorato dicitur naturalis, & non spurius,*
4. *Spuria filia dotanda est etiam in terris Imperij.*
5. *Dotis legatum est pium,*
6. *Legatum pauperi factum est fauorabile, sicut quando Ecclesiæ relinquitur.*
7. *Legatum pro Dei amore, & anima in testamentis dictus pium,*
8. *Incapaci debetur legatum in foro conscientiæ.*
9. *Testatoris voluntati contraueniens moraliter peccat,*
10. *Anima cæteris rebus est præferenda.*
11. *Filiatio quomodo probetur,*
12. *Filius spurius esse quomodo probetur.*
13. *Clausula testamenti, siue sit filia, siue non, quando operetur,*
14. *Veritati omnia cedunt.*
15. *Filius natus ex vxorato, & soluta est incapax paternorum bonorum.*
16. *Spurius succedit matri, non patri,*
17. *Spurius non vllo modo succedere patri, neque etiam ex fideicommissaria substitutione.*
18. *Spurius etiam si non nominetus filius, adhuc non est capax.*
19. *Spurius est incapax, etiam si pater ei relinquat amore Dei,*
20. *Spurius quando possit capere propter merita.*
21. *Merita qualia requirantur, vt incapaci possit relinqui,*
22. *Titulus pro anima, vel amore Dei dicitus color quæsitus in prohibitis.*
23. *Presumptio consanguinitatis, præualet præsumptioni Pietatis,*
24. *Spurio legatum in fraude factum nihil valet,*
25. *Spurijs relicta applicantur hæredibus.*
26. *Spurijs legata præstita possunt reuocare hæredes.*
27. *Testatoris mandatum de soluendis legatis non extenditur ad inualida,*
28. *Naturalibus debentur alimenta, & Dos, & quomodo.*
29. *Alimenta debentur iuxta dignitatem, & patrimonij vires,*
30. *Spuriæ pater non potest dare magnam Dotem,*
31. *Naturali filiæ debetur tum congrua Dos,*
32. *Spuriæ dos excessiua data potest per hæredes reduci ad legitimum modum,*
33. *Maritus præsumitur scire conditionem sponsæ.*
34. *Compatriota præsumitur scire conditionem alterius,*
35. *Pater præsumitus constituisse Dotem congruam.*
36. *Patris astersione quando stetur pro filijs.*
37. *Dos congrua quænam censeatur.*
38. *Dos minor debetur spuriæ, quam legitimæ.*
39. *Dos minor debetur ignobili, quàm nobili,*
40. *Dos scutorum mille dicitur magna re, & nomine.*
41. *Dos scutorum mille an hodie sit magna.*
42. *Dotes aliquando fecerunt pauperes dotantes*
43. *Dos scutorum 400. dicitur spuriæ sufficiens.*
44. *Dos congrua dicitur pro more regionis.*
45. *Dote congrua in æstimanda quæ sint deducenda,*
46. *Dos excessiua quæ dicatur.*
47. *Congruitas Dotis quæ nam dicatur,*
48. *Dos scutorum 200. vel 300. tutori conuenit,*
49. *Dos non sufficiens ad alimenta an dicatur congrua,*
50. *Dotes, quæ communiter dantur, non sufficiunt pro alimentis.*
51. *Spuria debet operas, & lucra ponere, & si quid deest, alimenta sunt danda.*
52. *Dos tenuis dicitur, cuius redditus non sufficit ad alendum,*
53. *Alimenta solent præstari annua, vel menstrua.*
54. *Dos datur vnica præstatione.*
55. *Spuria defuncta dos eius reuertitur, ad hæredes patris.*
56. *Spuriæ filij non succedunt in Dote matris.*
57. *Spuriæ filij alendi sunt ab eorum patre, non à patre sponsiæ.*
58. *Spuriæ maritus non habet lucrum dotis,*
59. *Dotis lucrum habet etiam maritus spuriæ.*
60. *Naturalis filiæ dotem potest lucrari maritus.*
61. *Spuriæ vir sciens eius conditionem non potest lucrari dotem.*
62. *Dotis appellatione venit tota dos,*
63. *Dos tota quando est restituenda, maritus non habet lucrum dotis.*
64. *Pater spuriam dotando videtur se confirmare cum dispositione statutorum,*
65. *Spuria non potest testari de illius dote,*
66. *Actus omnis ex voluntate, & potestate perficitur.*
67. *Voluntas testatoris sine potestate spernenda est.*
68. *Nemo potest facere, quando leges habeant locum in suo testamento.*
69. *Natus ex vxorato, & soluta est incapax bonorum patris.*
70. *Dos excessiua non est assignanda spuriæ.*
71. *Dotis legatum quando censeatur pium.*
72. *Legatum pro anima, vel amore Dei in prohibitis censetur color quæsitus.*
73. *Spurijs vltra alimenta nihil debetur etiam in foro conscientiæ,*
74. *Naturali filio an debeatur legatum patris in conscientia saltem,*
75. *Nothi quinam dicantur,*
76. *Forum Dei, & forum Cæsaris quomodo idem sint.*
77. *Lex humana obligat in conscientia,*

Ne

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

PRoponitur casus, in quo Martinus Ceruinus
in Codicillis suis reliquit cuidam puellæ no-
mine Berthæ iure legati, Dei amore, ac om-
nium, & propter eius beneuolentiã, ac amo-
rem erga dictam Bertham, quam in domo sua aluit,
& loco filiæ tenuit, & tenet, & quæ de præsenti mora-
tur in domo sua, siue sit eius filia, siue non, quia eius
intentio, & mens fuit, & est, vt quomodocumq; modo ipsa
habeat, & consequatur Ducatonos mille a Bononinis
centum, & tribus pro quolibet id pecunijs, & omnia
mobilia a sponsa, & eidem post mortem suæ vxoris
reliquit omnia mobilia ipsius codicillantis, cum pa-
cto etiam, quòd quãdocũq; decesserit dicta mulier si-
ne filijs masculis, vel fœminis, legitimis, & naturali-
bus, suprascripta Dos, & legata redire, & cum effectu
peruenire debeant ad codicillantis hæredes, & eorum
successores in infinitum.

Modo defuncto testatore dicta puella in salutato hospi-
te nupsit, vnde hæredes Codicillantis negant ei inte-
grum præstare legatũ allegantes eam esse dicti Mar-
tini filiam spuriam adulterinam & incapacem pater-
ni voti, Dotemque prædictam esse excessiuam atten-
tis facultatibus defuncti, consuetudine patriæ, digni-
tate mariti, natalibus fœminæ nubentis, & alijs in si-
milibus consideratione dignis, ex quibus dicti hære-
des dicebant dictam Dotem esse moderandam arbi-
trio boni viri, & reducendam esse ad Duc. 600. & pro
vt iudici videbitur. Quæritur, qui iuris.

Primo sub aspectu res videbatur decidenda ad fauorem
dictæ puellæ, quia sunt clara verba disponẽtis, & aliud
superesse non videtur, nisi quòd eius voluntas execu-
1 tioni mittatur. *§. disponat in Auth. de nupt.* & maxi-
me, quia cum dicta puella sit concepta ex muliere so-
luta, & dicto codicillãte vxorato neq; hereditatis, neq;
2 legati incapax censenda est, quoniam huiusmodi coi-
tus non est iure ciuili punibilis: latè *Gratian. disc. for.*
3 *lib. 1. c. 35. n. 20. 26.* sic n. nati dicitur naturales, & nõ
spurij. *Peregr. de fideic. art. 22. n. 88. vers. Attamen.*

Secundo nullus in hoc videtur esse dubitationi locus,
quia etiam si dicta puella esset abominabilis, adhuc
causa Dotis semper capax censenda est, immo neces-
sariò dotanda est attẽto iure Canonico quod præua-
4 let etiã in terris Imperij, vt post multos *Petr. Caball.*
cons. 154. n. 15. p. 1. Bertaz. cons. 532. n. 9. lib. 2. & hoc
in casu nostro certo certius videtur, quia hæc puella
non habet, vnde se dotet de proprio, vnde legatum
5 pro Dote cẽsetur pium; *Corn. cons. 50. n. 4. in fin. lib. 1.*
alios allegat Ceph. cons. 216. num. 2.

Tertio huiusmodi legatum pauperi factum adeo fauora-
bile dicitur, vt eodem iure censendum sit, sicut si fa-
6 ctum esset Ecclesiæ *Abb. in c. relatum. el. 1. de test.* &
pium esse in hoc casu negari non potest, vbi testator
7 expresse dixit, se Dei amore, & pro anima sua relin-
quere: ita *Bald. in l. 1. n. 9. C. de sacros. Eccl. Ceph. d. cons.*
216. n. 17.

Quarto, & vltimo in foro animæ res ista longe certior
videtur, quia in eo maxime decet exequi pias testan-
8 tium voluntates etiam ad fauorem incapacis ex *l. qui-*
dam. § illo. vbi Ang. n. 3. C de ser. necess. hær. inst. Corn.
cons. 50. n. 6. lib. 1. vnde est, quòd contrauenians te-
9 statoris voluntati læthaliter peccat. *Abb. in c. sum es-*
ses n. 7. de testam. Bonacin. de contract. disp. 3. q. 1. pũct.
3. n. 6. in fin. propter quod dicti heredes debẽt in præ-
dictis esse valde oculati, quia omnia ceteris rebus præ-
10 ferenda est. *Curt. iun. cons. 277. n. 17. Cepl. cons. 216.*
n. 19. Rim. iun. cons. 400. n. 135.

His tum minime refragantibus certiss. iuris esse censeo
dictam puellam esse incapacem voti Codicillantis, &
vti spuriam abominabilem non posse consequi, nisi
Dotem congruam, & suæ conditioni conuenientem,
ac sponsi eius, qualitati competentem, quod vt cla-
rius pateat, pro certo habendum esse negari non po-
test, quin dicta puella fuerit filia illegitima dicti te-
statoris ex ipso, & quadam Barbara concepta, hoc n.
ipsa positionibus respondendo confessa est, & ipse te-
stator in duobus alijs testamẽtis idẽ affirmauit, & in
ipsis Codicillis etiam loco filiæ tenuisse dixit, quorum
confessio sufficit ex *l. 1. de confess.*

Verũ vltra præd. cõcurrunt etiã sufficientes coniecturæ
ad præsumendum, quod dicta puella sit filia dicti te-
statoris, nam inuicem se tractauerunt vti pater, & fi-
lius, ipse eam tradidit nutrici ad educationem, in do-
mo aluit, dotauit, & secundum publicam famam sẽ-
per pro eius filia habita fuit, quæ satis, abundeq; pro-
11 bant dictam filiationem; *Surd. cons. 1. n. 46. 48. Rot.*
diuers. decis. 238. n. 6. 7. 13. p. 1. Gratian. disc. for. lib. 3.
12 *c. 562. n. 70. 73.* coniecturis n. probatur non solum
filiatio legitima, sed etiã spuria *Io. Bapt. Lup. tract. de*
illegit. comm. 2 § 3. n. 11. & propterea inutilis reddi-
13 tur illa clausula Codicillorum [siue sit filia, siue non]
quoniam nihil operatur, vbi certi sumus de filiationis
veritate, *Rot. Bononien. post. Decis. Barz. cons. vnic. n.*
56. vers. reliquum. cum multis seqq. nam etiam si pa-
ter filiam suam non nominaret, adhuc detecta veri-
tate, quòd filia sit, idem est, quia omnia cedunt veri-
14 tati. *c. veritate dist. 8.* & illa erroribus gestorum nũ-
quam vitiatur. *l. illicitas, §. veritas. de offi. præs.*

Hoc firmato certum est etiam dictum Codicillantẽ du-
xisse vxorem, quæ adhuc viuit, vsq; de anno 1583. di-
ctam vero puellam esse natam de anno 1597. die 20.
Aprilis. quam ipse suscepit è dicta Barbara, quam
pro amica publice detinebat, ex qua habuit etiam fi-
lium masculum, vt in multis locis processus proba-
tum est.

Quæ cum in facto verissima sint, patet talem puellam ex
vxorato, & soluta natam esse spuria abominabilem,
& incapacem bonorum patris adeo, vt iure ciuili ne-
que etiam in suo potuerit honorari ex tex. aperto *in*
Auth. ex complexu, C. de incest. nupt. & Auth. licet in
fin. C. de natur. liber. & §. vltima si quidem vbi Ang.
& §. si vero effusa. in Auth. quibus mod. nat. eff. sui Cyn.
in l. 1. C. de adult. Salyc. in l. vnic. n. 1. vers. & ideo nat.
C. de concubin. Anch. cons. 335. col. 1. Guid. Pap. q.
280. n. 2. Alex. cons. 60. n. 16. lib. 2. Dec. cons. 305. n. 5.
ad fin. & ibi Modern. Paris late in terminis Pereg. de
iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 35. vers. cum aliàs. vbi commu-
nem esse, & per conformes sic obtinuisse testatur: idẽ
Peregr. cons. 83. n. 4. lib. 1. Bald. cons. 267. n. 2. 3. vers.
tertio facit. lib. 3. Ias. cons. 39. in princ. vers. tertio facit.
lib. 3. idem Ias. ad Port. Insti. ad Offic. literam. A. ad fin.
Bertran. cons. 227. n. 4. lib. 3. Vbald. de success. ab intest.
art. 1. nu. 38. Couarr. epit. p. 2. c. 8. § 5. n. 16. in fin. Cac-
cialup. in l. si qua illud. n. 25. vers. si ergo & nu. 26.

C. ad

C. ad S. C. Orfic. Bened. de Barz. de fil. non legit. nat. Rub. 1. n. 4. Lud. de Sard. trac. de nat. liber. §. de ſucceſſ. ſpurior. n. 2. verſ. in contrarium. Ruin. conſ. 109. n. 31. lib. 3. Soc. iun. conſ. 120. n. 17. 18. lib. 2. Ceph. conſ. 285. n. 20. & conſ. 390. n. 20 21. Oſaſch. deciſ. 119. num. 19. Farin. deciſ nouiſſ. 64. n. 10. cent. 1. Petr. de fideicom. 9. 11. n. 230. verſ. ſed quo ad patris Aluar. Valaſch. conſ. 39. n. 9. Menoch. conſ. 60. n. 15. 30. magis ex profeſſo *Rim. iun. cõſ. 293. n. 7. & per totum. & conſ. 561. n. 15. & conſ. 532. n. 15. & ſeqq. Surd. conſ. 456. n. 14. verſ. quod autem. & conſ. 487. n. 12. ad fin. de magis communi Peregr. conſ. 22. num. 4. in fin. lib. 3. Io. Bapt. Lup. trac. de illegit. & nat. reſt. communi. 4 §. 1. num. 6.*

Et ſi quæ ſunt contraria, ea ſolum procedunt quo ad bona matris, in quibus ſic natos poſſe ſuccedere multi
16 opinati ſunt, verũ quo ad bona patris res caret omni dubitatione: *Aluar. Valaſch. d. conſ. 29. n. 9. And. Gail. obſ. lib. 2. c. 88. n. 20. Peregr. d. conſ. 22. n. 4. lib. 3.* quod adeo verum eſt, vt procedat, etiam ſi pater legitima careat prole: *Crauc. conſ. 917. n. 6. verſ. id demum. Menoch. conſ. 511. n. 5.* habetque locum non ſolũ, ſi hæres inſtituatur filius ſpurius, ſed etiam ſi quid ei relinquatur, ex nullo enim genere diſpoſitionis ſpurius poteſt admitti ad bona patris ſiue inter viuos, ſi-
17 ne in vltima voluntate, neq; etiã ex vulgari, vel fideicõmiſſaria ſubſtitutione, quia ſic natis nihil penitus pater relinquere poteſt: *Rim. iun. conſ. 442 n. 71. pulchre Molin. de primog. Hiſpan. lib. 2. c. 11. n. 27. 28.*

Neque iſta ſolum procedunt, quando tales ſpurios pater in teſtamento honorauit vti filios, ſed etiam quãdo pro talibus eos non nominauit, adhuc enim detecta veritate, quòd filij ſint, incapaces iudicantur, &
18 legatum eis factum redditur inualidum, ne per indirectum legibus fiat fraus: ſic *Bald. in l. 3. in prin. ff. de liber. & poſthum. Alex. conſ 202. in princ. lib. 6.* clare *Peregr. de iur. fiſc. lib. 3. tit. 18. num. 94. in fin. Sim. de Præt. de interpræt. vlt. vol. lib. 3. interpræt. 1. dub. 3. col. 2. num. 3. Io. Bapt. Lup. d. tract. de illeg. comm. 2. §. 2. num. 25.*

Ampliatur huiuſmodi concluſio, vt procedat, & vera ſit, etiã ſi pater his ſpurijs relinquat aliquid amore Dei,
19 & pro anima ſua, ſeu pro elemoſina, alioue pio modo, hæc enim omnia in idem ſonant, & tendunt, quia adhuc ſic relictum neque validum eſt, neque pium, quoniam ſic agendo nimis facile eſſet eludere leges: ita *Soc. iun. conſ. 99. num. 42. 43. lib. 2.* quem probat, & ſequitur *Pereg. de iur. fiſc. lib. 3, tit. 18. num. 94. lancill. de ſtatut. verb. Maritus. q 3. n. 56. & poſt Maluaticenſ. conſ. 24. n. 61. Io. Bapt. Lup, d. tract. de illegit. comm. 2. §. 2. n. 24. Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1 c. 2 gl. 12, n. 12.* non enim poteſt pater ſpurio relinquere directe, vel indirecte, aut aliquo alio quæſito colore: *Molin. de primog. hiſp. lib. 2. c. 11. num. 29.*

Neque recurrendum eſt ad merita, quia hic nulla ſpuriæ merita probantur, & ſi extarent, animaduertendum
20 eſſet, non quæcumque merita ſufficere, ſed oportere ea eſſe inſignia, & talia, ad quæ donatarius, vel legatarius non teneretur ex debito officij ſic *Io. Lopez. in rep. Rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 46. lim. 2. n. 32. 33.* ideo etiam ſi cõſtaret de quibuſdam ſeruitijs perſonalibus velut in infirmitate preſtitis, nihil eſſet, quia
21 hæc non dicuntur merita, cum fiant officio pietatis, vel iuris, aut naturæ imperio, vi, & poteſtate, vt in filio, vxore, vaſallo, famulo, amico, ſeruo, liberto, diſcipulo, vt perbelle inquit *Giub. in conſuet. Meſſ. p. 1. c. 1. gl. 10. num. 15.*

Nec merita probarentur aſſertione partium, ſicut non probat titulus amoris Dei, vel animæ, vt viſum eſt; quod ſane viri conſonum eſt, nec mirabile debet videri, quia in materia prohibitiua, qualis hæc eſt, ti-
22 tulus pro anima, vel pro Amore Dei cenſetur appoſitus ad colorandum legatum, propter quod validitatem nõ inducit. *Bald. conſ. 8. in fin. lib. 5. Anch. conſ. 25. n. 4. Ceph. conſ. 216. n. 22. in fin. Alberic. de Statut. l. 2. q. 112. n. 3.* præualet enim præſumptio conſanguinitatis, vt teſtator ſic diſpoſuerit, quia filia erat, & eam
23 diligebat, vt pulchre *Ceph. d. conſ. 216. n. 17. 18. 19. & ſeq. Menoch. conſ. 167. num. 18. verſ. & in caſibus. Crott. conſ. 2. n. 17. verſ. cum ergo. Lancill. d. q. 3. n. 56.*

Si enim ſubtit. Pietatis liceret Parentibus aliquo modo, vel in aliqua parte filios ſpurios facultatibus ſuis honorare, nimis facile eluderetur lex ſic natis quidquam dari vetans, vt inquit perbelle *Soc. iun. d. conſ. 99. n. 42.*
24 *verſ. alioquin. & n. 43.* quod abſurdũ eſt, quia legatũ ſpurio factum in fraudem legis nihil valet. *Corn. conſ.*
25 *217. n. 2. lib. 3.* & propterea quæcumque ſpurijs relicta aparentibus, illis excluſis veris applicantur hæredibus *Barth. à Chaſſ. conſ. 39 n. 39. Rim. iun conſ. 380. n. 47. Honded. conſ. 68. n. 23 p. 1. Peregr. de iur. fiſc. l. 3.*
26 *tit. 19. n. 2* immo ſi forte dictis ſpurijs legata fuerint præſtita, ab eis poſſunt hæredes reuocare: *Io: Bapt. Lup. d. trac. de illegit. comm. 2. §. 2. n. 46. verſ. extenditur.* adeo, vt mandatum teſtatoris factum hæredi de ſoluẽdis legatis, nihil eum aſtringat in prædictis, quia
27 non porrigitur ad legata inualida: *Caſtr. conſ. 50. q. 2. verſ. conſtat. lib. 2. Surd. conſ. 3. n. 15.*

Vnicus reſtat nodus, quia bene verum eſt, quòd de iure Canonico etiam in foro Cæſaris ſeruando Pater non ſolum debet, ſed etiam tenetur quibuſcumque ſpurijs
28 prouidere de alimentis, & fœminis tempore nuptiarum loco alimentorum tradere Dotem: ſic probat *tex. in c. ſum haberet ibi: liberis neceſſaria miniſtrent. vbi Abb. & DD. de eo, qui dux. in vxor. quam pol. per adult. Bart. in l. fin. n. 7. ff. de his, quibus, vt indign. Rip. in lib. 1. n. 67. ſol. matr. Couar. de Sponſal. p. 2. c. 8. §. 6. n. 11. Paleott. de noth. & ſpur. c. 49. in princ. & num. 3. Rol. conſ. 54. n. 64. lib. 2. Gabriel. concl. lib. 6. tit. de alim. concl. 1. n. 14. Peregr. de iur. Fiſc. lib. 3. tit. 18. num. 56. Rim. iun. conſ. 380. num. 40. Claud. ad Bertaz. conſ. 437. litera 1 C. in princ. Giurb. in conſuet. Meſſar. p. 1. cap. 3. gl. 3. num. 12.*

Verum ceſſat omnis difficultas, ſi conſideremus, quòd non per hoc datur parentibus libera facultas relinquendi ſpurijs, quidquid voluerint ſub nomine Do-
29 tis, vel alimentorum, nam ſicut alimenta debentur iuxta dignitatem, & vires patrimonij, non iuxta neceſſitatem: late *Cratian. diſc. for. lib. 4. c. 613. n. 6. vſq. ad num. 11.* ita non licet patri ſpuriæ filiæ conſtituere magnam Dotem vltra decentẽ perſonæ ſtatum, quia huic lex reſiſtit propter fraudis ſuſpicionem eò, quòd
30 hac via nimis facile iura deluderentur. ſic *Bart. in d. l. fin. n. 7. verſ. & hoc. C. de fideicom. ind. Abb. conſ. 115. n. 1. lib. 2. Paleott. de noth. & ſpur. c. 50. n. 4. Couar. d. §. 6. n. 11. verſ. ſed procedit. & num. 12. Menoch. lib. 4. præſ. 96. n. 29. 30. Claud. ad Bertaz. conſ. 437. litera; C. verſ. eſt tamen aduertendum. Hect. Felic. alleg. 49. n. 4. p. 3.*

p 3. Io. Bapt. Lup. trac. de illegit. comm. 2. §. 1. n. 45.
Hinc igitur est, quòd spuria in bonis patris nihil conse-
qui potest, nisi congruam Dotem, & sibi condecen-
tem, & vltra non subsistit donatio, vel relictum pro
Dote, ne quod fieri directo vetatur, per indirectum
31 contra mentem legis fiat: sic Menoch. d. præs. 56. n. 29.
30. Couar. d. §. 6. n. 12. Peregr. d. lib. 3. tit. 18. n. 56. 78.
Sim. de Præt. de interpret. vlt. vol. lib. 3. interpr. 1. dub.
3. col. 2. n. 6. vers. & si excessiuum. adeo, vt etiam, si, à
patre viuente spuria tradita sit marito scienti vxoris
conditionem, per hæredes possit fieri Dotis reductio
32 ad legitimum modũ constante quoq; matrimonio.
Io: Lup. in d. c. per vestras. not. 3. §. 14. n. 3. de donat.
inter vir. & uxor. Couar. in d. §. 6. n. 12. Gabriel. de
alim. d. concl. 3. n. 17. late omnia resoluens Gratian. disc.
for. lib. 3. c. 472. n. 4. 5. 7. 8. 9. Rim. iun. d. cõs. 380. n. 68.
vers. & aliam. Claud. ad Bertaz. litera: C. vers. est ta-
men ibi: quinimmo Io: Bapt. Lup. d. comm. 2. §. 1. n. 47.
33 vers. sed Couar. & maritus præsummitur sire condi-
tionẽ sponsæ illius: Menoch. de præs. lib. 3. præs. 88. n. 12.
34 & tanto magis quando sunt compatriotæ, vt hic: in
terminis vid. Rim. iun. d. cons. 380. n. 69. vers. at nos.
& num. 70. qui est casus noster.

Et quamuis dici soleat, quòd pater præsumitur con-
stituisse filię Dotem congruam, & discretam, quia ne-
35 mo censetur capere melius pro filijs, quàm pater:
Castr. cons. 275. n. 6. lib. 1. Ruin. cons. 52. n. 13. lib. 2. &
cons. 50. num. 15. lib. 3. Bursat. cons. 223. n. 13. Ladercb.
cons. 35. n. 4. late Giurb. in consuet. Messar. p. 1. c. 3. gl. 7.
n. 45. tamen. hoc nihil est in proposito nostro, quia
illud procedit ad præiudicium filię, quæ forte datis nõ
contenta ad supplementũ congruæ Dotis vellet age-
re, non autem habent locum, si tractetur de eius fa-
36 uore, & de præiudicio hæredis, vel de lege fraudan-
da, quia in materia prohibitiua non statur assertioni
disponentis: ita in verbis Mantic. decis. 329. n. 2. vers.
quia hoc intelligitur, & n. 3. Farin. decis. 131. n. 4. 5. 6.
cent. 2. Rot. diuers. decis. 131. num. 4. p. 4. multos allegat
Giurb. in cons. Messar. p. 1. c. 3. gl. 7. num. 52. 58.

Vt ergo quid congruum sit, cognoscatur, non attendi-
tur, quid censuerit Pater, sed Dos congrua iudicabitur
secundum, qualitatem dotantis, & mariti, consuetu-
37 dinem regionis, dignitatem familiæ, & numerum fi-
liorum sic per tex. in l. si filiæ pater. de leg. 3. l. quæro. &
l. cum post. §. gener. de iur. dot. Ruin. cons. 52. n. 13. in
fin. lib. 2. Soc. iun. cons. 83. n. 9 lib. 3. Ceph. cons. 668. n. 1.
2. 3. Honded. cons. 64. n. 26. lib. 2. Farin. decis. 131. n. 11.
cent. 2. Franch. decis. 283. nu. 18. Mantic. d. decis. 329.
n. 5. vers. nam Dos. & n. 8. Ladercb. cons. 127. n. 1. vers.
& generaliter. Margil. de imput. q. 161. n. 4. Io: Bapt.
Lup. d. trac. de illegitim. comm. 2. §. 1. nu. 45. vers. vel
quatenus. Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 1. lib. 12.
tit. 21. num. 4. vbi omnes dictas considerationes assi-
gnant, sicut facit etiam Giurb. in consuetud. Mess. p. 1.
cap. 3. gl. 7. num. 23.

Vnde longe minor Dos est assignanda spuriæ, vel natu-
38 rali, quàm legitimę: Abb. cons. 115. n. 1. lib. 2. Paleott.
de noth. & spur. c. 50. n. 1. vers. ideoq; Io: Lopez. in d. c.
per vestras. not. 3. §. 10. n. 2. de donat. inter vir. & vxor.
Surd. de alim. tit. 1. q. 10. n. 15. & tit. 4. q. 18. n. 50. Pe-
regr. de iur. fisc. l. 3. tit. 18. n. 79. vers. aduertendo tamen
Lup. d. trac. de illeg. comm. 2. §. 1. nu. 46. Mantic. de tac.
& amb. conu. p. 1. lib. 12 tit. 21. nu. 23. Giurb. in cons.
Mess. p. 1. c. 3. gl. 7. nu. 24. in fin. sicut etiam minor dos
39 debetur ignobili, vel infimo, quàm nobili: Bursat.
cons. 223. num. 18. lib. 2. Mantic. d. tit. 21. nu. 29. vers.
per contrarium.

His omnibus pensatis necesse est concludere dictum Co-
dicillantem in casu nostro huic spuriæ magnam Do-
tem, & excessiuam in fraudem legis constituisse adeo,
vt debeat reduci ad legitimum modum: Nam Dos
scutorum mille etiam filiæ legitimæ assignata dicitur
40 re, & nomine magnam etiam Comiti conueniens te-
ste Bald. cons. 255. num. 2. in fin lib. 2. perbelle Ias. cons.
133. n. 6. lib. 4. Alciat. cons. 18. n. 6. in fin. lib. 9. tom. 3.
Dec. cons. 26. n. 3. in fin. Silua cons. 2. nu. 39. Ceph. cons.
668. n. 25. Aldouin. cons. 104. nu. 89. 90. Rausner. decis.
5. n. 31. lib. 1. Decian. cons. 6. n. 54. lib. 1. & cons. 17. nu.
37. l. 2. & cons. 15. n. 5. l. 3. Bursat. cons. 223. n. 18. lib. 2.
Mazzol. cons. 54. n. 51. Surd. de alim. tit. 9. q. 37. nu. 16.
& decis. 60. n. 9. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 280. nu. 14.
p. 1. Vincent. Gulinz. cons. 161. nu. 31. Si ergo Dos scu-
torum mille magna est, & excessiua, quid dicendum
erit, si superaddatur fere vniuersa familiæ suppellecti-
lis? nam quomodo vni spuriæ necessarium iudicari
poterit, quod integræ familiæ sufficit? res ista non me-
retur in discrimen vocari.

Non tamen ignoro, quòd multi opinati sunt hæc esse de
iure veteri, quoniam antiquitus solebant dari dotes
perexiguę, hodie autem, vbi Dotes ad summum per-
41 uenerunt, dici non posse Dotem scutorum mille esse
magnam. ita Rol. cons. 24. nu. 19. lib. 4. Menoch. de arb.
iud. cas. 149. n. 40. Paleott. d. c. 50. n. 2. Ceph. cons. 502.
n. 11. Tessaur. decis. 192. nu. 6. Gratian. disc. for. lib. 3. c.
452. n. 20. Amat. Decis. Ferr. 28. n. 16. 20. Giurb. in cõ-
suet. Messan. p. 1. c. 3. gl. 7. n. 27. vers. sed contrarium. &
alij neoterici: Verum prior sentẽtia videtur magis co-
munis, & recepta non ab annis Dauid, sed tradita à
modernis etiam horum temporum, vt videre est pe-
nes allegatos DD. qui nouissimis temporibus scripse-
runt: quod verius esse negari non potest attento vero
Dotium vsu, & necessario, nõ autẽ considerato prauo
multorũ abusu, qui nõ verentur, oh pudor, fere omnia
eorum bona filiabus in Dotẽ assignare, neglectis etiã
penitus agnatis adeo, vt ipsi sibi quandoque dederint
42 paupertatis occasionem vt ad rẽ dicit Mari. Giurb. in
consuet. Messar. p. 1. cap. 3. gl. 7. num. 6.

Verum si hæc posterior sententia magis arrideret, quæ in
nobilibus, & ciuibus vrbiũ, & terrarũ non leuis condi-
tionis sine dubio locũ habet secundũ hæc tẽpora Dos
prædicta excesiua iudicari debet, quia spuriæ dos non
debetur splendida, sed sufficiens, quæ autem habent
in bonis scuta 400. dicitur habere dotem sufficiẽtem.
43 Hect. Felic. alleg. 49. nu. 5. p. 3. Si enim hic considere-
mus patris facultates, & nobilitatem, certum est illum
fuisse mediocris status, & tenuis fortunæ adeo, vt de-
cesserit multo ęre alieno grauatus, vt in processu, &
quãdo ipse duxit vxorẽ, solã habuit Dotem scutorum
600. vt in Instrumento dotali, & probatur tertium
depositione in terra Carpi Dotes scutorum mille in-
ter ciues mediocris status esse magnas, & cum calcu-
landis liberum dicti patris patrimonium non tran-
scenderet summam scutorum 1800. à quibus si d edu-
cantur scuta mille pro Dote dictæ puellę spuriæ, vti-
que constans est ipsam plus habituram, quàm hære-
des.

Certum

Certum eſt autem in ęſtimanda congrua Dote nō ſolum
44 attendendam eſſe conſuetudinem regionis: *Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1. c. 3. gl. 7. n. 33.* ſed etiam deducenda eſſe prius debita, & onera hæreditatem minuentia, & computandum eſſe, quātum ſit liberum dotantis pa-
45 trimonium. *Burſ. conſ. 223. nu. 16. verſ. ſexto admitto. lib. 2. Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 1. lib. 12. tit. 21. n. 5.* immo deducenda quoq; ſunt bona fideicommiſſo ſubiecta, quando illud fuit ab extraneo fundatum, vt hic, qui dotare non tenebatur. *Menoch. conſ. 293. n. 6. & ſeqq. pulchre Mantic. de tac. & amb. conu. p. 1. lib. 12. tit. 21. num. 17.*

Ex quibus neceſſariò infertur Dotem prædictā eſſe moderandam, quia certum eſt Dotes dici exceſſiuas, quæ fere aſcendunt ad ſummam ad hęredem peruenturā:
46 vid. *Curt. iun. conſ. 37. num. 6. Claud. ad Bertaz. d. conſ. 437. littera. C. verſ. eſt tamen. ibi & diceretur.* & propterea Dos congrua dicenda eſt, quæ ſolum abſorbet quintam, vel ad ſummum quartam partem liberi patrimonij dotantis, & ideo in bonis valoris ſcutorum
47 decies mille Dos ſcutorum bis mille congrua, & diſcreta iudicatur: ſic *Caſtr. conſ. 175. num. 6. verſ. quid. enim l. 5. pulchre Cor. cōſ. 3. n. 3. li. 3. Bald. Nouel. trac. de Dot. p. 7. priuileg. 17. col. 2. verſ. quid enim. vid. Burſat. conſ. 223. n. 17.* vbi voluit etiam, quòd in Capitali ſcutorum bis mille Dos ſcutorum ducentum ſit honeſta.

Verum ſi hæc ſcripta ſunt pro filiabus legitimis, quid dicendum erit de ſpurijs? hæ congruam Dotem ſolum conſequi, & prætendere poſſunt, quæ erit ſcutorum 200. vel 300: teſtes enim deponunt in hac teſta dotem congruam, & honeſtam pro ſpurijs dictam ſummam non excedere, & multos ciues cum huiuſmodi dote tales duxiſſe, vt in proceſ. quod ſatis eſt, quia ſufficit Dotem vi loco cōgruam æſtimari; *Mangil. de imputat. q. 161. num. 5.* cum inſpiciatur mos, regionis: *Luderch. conſ. 35. num. 11.*

Sin placet ſponſi dignitatem conſiderare, ille ſutoris artem exercet, & eius patrimonium non tranſcendit ſūmam ſcutorum 330. propter quod teſtes in proceſſu examinati depoſuerunt ei dotem valde congruam eſſe Dotem ſcutorum 200. vel 300. quibus congruit *Burſat. conſ. 223. n. 18. ad fin.* & ſi dicta puella cum tali dote nupſiſſet, non poſſet dici eā incongrue dotatam, *Soc. iun. conſ. 83. nu. 9. lib. 3.* Idem dicendum eſt, ſi familiæ conſuetudinem attendamus, quia in ea fuit à
48 fratre codicillantis matrimonio tradita ſimilis puella cum Dote ſcutorum 200. vt conſtat ex Iſtrumento dotationis, cuius probatio ſufficit. *Decian. d. conſ. 6. nu. 54. in fin. lib. 1.* & puellæ legitimæ non habuerunt Dotem maiorem ſcutis 600. ergo dicti hæredes huius dotis reductionem iuſtiſſime petierunt.

Cognito autem, quænam dos ſit congrua, & quantum eſſet dandum dictæ puellæ, vt diſcrete videretur dotata iuxta terminos l. quæro. de iur. dot. non eſt poſtea
49 inquirendum, an dos prædicta ſufficiat ad alimenta, cum facile contingere poſſit, vt Dos omni alio reſpectu ſit congrua, & tamen pro integra alimonia non ſufficiat, vt per *Barz. deciſ. 130. n. 11. verſ. quæ tametſi & nu. 15. verſ. cuius contrarium. late Mangil. de im-*
50 *putat. q. 160. n. 5.* Dotes enim quæ communiter dantur, pro alimentis non ſufficiunt, & de mille dotibus alias congruis, & decentibus vix vnam reperies, quæ pro alimentis vxoris ſatis ſit. *Surd. de alimen. tit. 1. quæſt. 32. num. 16. in fin. Mangil. d. quæſt. 160. num. 5. verſic. cum ex mille. Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1. cap. 3. gl. 7. n. 42. in fin.* iura enim, quæ modum tradiderunt taxandi dotem congruam, non ad alimenta, ſed ad facultates dotantis, dignitatem viri, morem regionis, & conſuetudinem familiæ voluerunt haberi reſpectū, vt vidimus: dolere ergo hæc ſpuria de Dote ſcutorum 200. vel 300. non poteſt eò, quòd eius alimoniæ non ſufficiat, & multo minus dolere poterit, ſi fiat reductio ad ſcuta 600. vt petunt hæredes, quæ poſſunt ſufficere pro eius alimentis ſi non lautis, ſaltem eius conditioni condecentibus, pro vt in fortioribus terminis de
51 Dote ſcutorū 500. dixit *Hect. Fel. conſ. 49. n. 18. in fi. p. 3.* maxime autem iunctis dictæ ſpuriæ operis, & lucris, pro vt in ſimilibus fieri debet. *Menoch. conſ. 433. nu. 14. Hect. Felic. d. alleg. 49. n. 8. p. 3.*

Nec dicendum eſt tenuem eſſe dotem, quia ex eius red-
52 ditibus mulier ali non poteſt, vt late *Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1. c. 3. gl. 7. nu. 42.* ſicut enim filia ſpuria, antequam nubat, alenda eſt; ſic nuptæ videtur tanta dos aſſignanda, quæ pro alimentis ſufficiat: Nam reſpondetur iunctis operis, & lucris eius, talem dotem poſſe ſufficere pro alimonia: Verum ſi non ſufficiat, adhuc congrua dici poteſt, argumentum enim prædictum non tenet ob rationis diuerſitatem in caſu nuptiarum & cælibatus, quoniam ſæpe filiæ etiam legitimæ, & naturales locantur in matrimoniū cum Dote ad alendum inepta & tamen dicuntur congruenter dotatæ; & ratio eſt, quia alimenta longe cōmodius præſtātur,
53 cum annua, vel menſtrua dari ſoleant. *l. pen. in vers. ſortem ff. de alim. & cibar. leg. not. Bart. in l. fin. de liber. agnoſ.* Dos autem vnica præſtatione fere danda eſt,
54 quod valde intereſt iuxta not. *in l. hæredes. §. quod pro emptore. verſ. idem iuris ff. fam. erciſc. Surd. de alim. tit. 5. q. 7. n. 55. 56.* ideo poteſt eſſe dos congrua, licet ad alimenta non ſufficiat.

De prædictis autem nō eſt mirandū, quia in hac ſpuriorū materia iura adeo anguſte prouiderunt filijs odio parentum ad finem, vt dicant, & coerceātur legitimā ſuſcipere prolem, quod DD. non ſolum admittant tantummodo congruæ Dotis aſſignationem, ſed etiā
55 tradiderint, vt ſpuria defuncta illius hæredes excludātur, dosq; reuertatur ad heredes patris dotantis adeo, vt aliter diſponere non liceat; ita *Alb. conſ. 145. n. 5. verſ. data fuit & nu. 2. lib. 2. Bald. conſ. 91. in fin. lib. 1. Dec. conſ. 311. n. 4. Menoch. conſ. 60. n. 29. Coler. de alim. lib. 1. c. 3. n. 67. Gabriel. eod. tit. concl. 1. nu. 39. Surd. eod. tract. tit. 5. q. 7. nu. 3. 6. 7. verſ. ſed & ſi vbi de communi Gabriel. conſ. 154. n. 19. Peregr. de iur. fiſc. lib. 3. tit. 18. n. 80. & conſ. 83. n. 8. lib. 1. Anch. iun. qq. fam. lib. 1. q. 50. n. 2. Franch. deciſ. 283. n. 7. p. 2. Lup. d. trac. de illeg. comm. 2. §. 1. nu. 48. Sim. de Prat. de interpret. vlt. vol. lib. 3. interpret. 1. dub. 3. col. 2. nu. 6. verſ. has de cauſa. Graſſ. deciſ. aur. p. 1. lib. 2. c. 16. num. 10. Mar. Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1. c. 1. gl. 3. num. 48. verſ. ſine aliam.* ex quibus conſtat hanc eſſe magis communem DD. ſententiam.

Nec abſurdum eſt, quòd filij ſpuriæ excludantur ab eius dote, quia ſunt alendi ab eorum patre, non à ma-
56 tre, nec ab auo materno, niſi in ſubſidium. Cum enim ſpuria habeat pro Dote, vel alimētis beneficium perſonale non tranſmiſſibile ad hæredes, non eſt mirum, ſi dos non tranſit ad filios, & propterea non obſtante conſuetudine Martini DD. voluerunt illius dotem non ad filios, ſed ad hæredes patris redire oportere: ſic

pulchre

pulchre *Abb.d.conf.50.& conf.115.nu.2.verf.nec ob-
ftat.& n.3.4.lib.2 fequitur.Menoch.d.conf.60.nu.29.
& de arb.ind.caf.169.n.10. clare Rip. in l.2.nu.67.&
ibi Alciat. nu.24. & Bologn.nu.114.in fin ff.fol.matr.
Paleott. de fpur.q.51.num.5. Soc. iun. conf.114 n.18.
lib.3.Surd.d.q.7.n.6.vbi de communi:& conf.206.n.2.
lib.1. latiffime Rim.iun.conf.380.n.34. vfque ad n.55.
nu.62.* vbi refoluit omnia in contrarium adducta.

Nec attendendum eft, quòd alij aliter fenferint putantes
hanc dotem poffe quidem tranfire ad filios fpuriæ, li-
cet non ad hæredes extraneos,vt voluerunt *Bero.conf.
165.nu.23.verf.quarto pofito. Peregr.de iur. fifc.lib.3.
tit.18.n.81.verf.fed contra. Lup.d.comm.2.§.1.n.49.*
50. Nam his refiftit verior, & communis aliorum
57 fententia, pro vt Surdus de communi teftatur, quo-
niam filij fpuriæ non funt alendi à patre illius, fed à
marito. Crau.conf.917.nu.9.

Minus etiam nobis refiftit *Ruin.conf.124 n.11.lib.1.* qui
quafi impugnet Abbatem pro filijs fpuriæ folet alle-
gari, quia non deferuit ad propofitum: neque enim
damnat Abbatem, fed fubterfugit, quoniam ipfe non
fcribit de legato facto fpuriæ pro Dote, fed fpurio pro
alimentis volens, quòd etiam tranfeat ad filios fpurij,
cum illos quoque auus alere teneatur faltem in fubfi-
dium, quod de filijs fpuriæ dici non poteft, qui debent
à proprio patre, vel auo paterno fuftentari.

Non folum autem fpuriæ filij, vel alij hæredes excludũ-
tur à Dote prædicta, verum neque eius maritus poteft
ex pacto, vel Statuto lucrari dotem, vel partem illius,
58 quòd alioquin, fi legitima effet, obtinere valeret.
*Abb.d.conf.115.num.1.verfic.quo ad fecundum lib.2.
Palleott.d.c.51.n.5.late Rim.iun.d.conf.380.n.34.35.
36.& feqq.& num.54.verf.ex quibus & num.62.vbi
de communi & num.63. 64.* vbi omnia refoluit.

Verum quia hęc fententia non eft tuta alijs melius fen-
tientibus maritum poffe habere lucrum dotale ex pa-
59 cto, vel Statuto, ficut cæteri, vt per *Io. Lopez. in d.c.per
veftras not.3.§.24.verf. alio etiã de donat.inter vir. &
vxor. Rol.de lucr.dot.q.94.n.10.11.12. & feqq. Peregr.
d.tit.18.n.80.Surd.d.tit.5.q.7.n.45.46.47.48.Lup.d.
comm.2 § 1.num.48.verfic. declaratur etiam Giurb.in
confuet. Meff.p.1.c.1.gl.3.n.49.* ideo contraria opinio
non eft tenenda, nifi in certis cafibus, velut quando
filia eft proprie fpuria abominabilis ex communitu
damnato, & punibili, quam pater tenetur dotare non
eò, quòd dotem debeat, fed quia alere debet, & coacte
dotat, quia ibi mortua filia dos reuertitur ad ipfum,
vel eius hæredes, cum intelligatur data pro alimentis,
quæ morte illius finiuntur, fecus eft de filia improprie
60 fpuria, quæ fimpliciter naturalis dicitur, cui pater po-
teft donare, & quam tenetur dotare: fic diftingnit, &
concordat *Io: Lopez.d.§.24.nu.10.* & vifus eft fentire
Rim.iun.d.loco.

Sicut etiam hæc pofterior opinio in fauorem mariti fcri-
pta, & docta, limitatur, vt non procedat, quando ma-
ritus fciebat conditionem fpuriæ, fibi enim imputare
61 debet, qui eum tali contraxit, & debebat cautius ne-
gotiari: fic etiam videtur diftinguere dictis *Io. Lopez.
in d.c.per.veftras.not.3.§.24.num.3.verfic.vno tamen
cafu. pulchre Rim.iun.d.conf.380.nu.68.69.* ad quod
conferunt omnes fuperius adducti, hic autem mari-
tus præfumitur fciuiffe conditionem dictę fpurię, cum
fit eiufdem patriæ, in qua etiam erat notorium di-
ctam puellam fuiffe fpuriam.

Præterea limitatur eadem conclufio, quòd non proce-
dat, vbi aduerfatur ipfius dotantis difpofitio, vt hic,
vbi Pater puellæ in Codicillis prædictis ftatuit, quòd
dicta fpuria fine filijs decedente dos prædicta reuer-
tatur ad hæredes ipfius, ob hoc enim efficitur, vt ma-
ritus puellæ penitus intelligatur exclufus à lucro do-
tis, ad quam hæredes vocantur, & Dotis appellatio-
ne venit tota Dos: argum.tex. in *l.legatis vxori. vbi*
62 *Bart.ff. de leg.2.gl. & Bart. in l. fi in rem de rei vind.
late, & pulchre Ruin.conf.110.n.4. Rol.conf.61.n.6.7.
& conf.62.nu.15.& feq.lib.3.* & vbicumque tota dos
63 eft reftituenda, femper ceffat lucrum dotis *Rol.de lu-
cro.dot.q.38.nu.3.4.5.& n.15. in fin. vbi de communi
teftatur, & q.39.nu.19.& q.102.nu.10.late Gratian.
difc for.lib.4.c.609.nu.2.* licet enim dici foleat, quòd
teftator dotando fpuriam præfumantur fe confor-
maffe cum difpofitione ftatutorum de lucro dotis, vt
64 per *Rol.d.trac q.94 nu.11.14.19.* tamen hic non eft
opus coniecturis, vbi aperte difpofuit, quod deceden-
te Bertha dos reuertatur ad hęredes illius.

Nec poffumus hanc rem diuerfo modo intelligere, nifi
abfurdũ admittamus intellectum, vt f. fuperflua red-
datur hæc Martini difpofitio, & additio, nihil enim
operaretur tefte *Rol.d.conf.61.n.14.15.16.lib.3.* quia
circumfcripta etiam hac difpofitione certum erat re-
liquum Dotis, dempto mariti lucro, reftituẽdum fo-
re hęredibus Martini, decedẽte Bertha fine filijs, quia
ipfa non poteft de Dote vllo modo difponere, vel te-
ftari, cum per mortem illius caufa veniat ad non cau-
65 fam: *Abb.d.conf.115.n.1.verf.data lib.2: Menoch.d.
conf.60.n.29.Graff d.decif.56.nu.10.* & propterea vt
talis prouifio aliquid operetur, intelligenda eft, vt etiã
illa portio reftituenda fit, quam dubium fubeffe po-
terat, an lucro mariti cedere deberet: & ille fibi im-
putet, fi talem vxorem cum tali dote duxit, & accẽ-
ptauit.

Non obftant modo in contrarium adducta, & primo
quòd clara difponentis voluntas fit executioni man-
danda: Nam refpondetur illud procedere, fi in di-
66 fponente adfit fic difponendi poteftas, quia omnis
actus ex volũtate, & poteftate fimul perficitur. *Couar.
in c. cum effes.n.7.verf.tertio, de teftam. Craue.cõf.784.
n.8.Rim.iun.conf.297.n.49.Farin.decif.27.n.4. in fin.
centur.prima.* vnde voluntas teftatoris fine poteftate
67 fpernenda eft *l. fi quis fub conditione.7.C.de condit.
inft. Abb.conf.41.n.6.Craue.conf.977.n.13.Marcabr.
conf.81.n.63.* quia nemo poteft facere, quin leges ha-
beant locum in fuo teftamento *l. nemo poteft.ff.de leg.*
68 *primo* hic autem fatis oftenfum eft dictum Martinũ
non potuiffe fic difponere, ideo non eft curandum de
illius difpofitione.

Neque obeft natum ex vxorato, & foluta incapacem nõ
dici, quia quo ad bona patris contrarium verius eft, &
69 receptius. *Peregr. de iur. fifc.lib.3.tit.18.nu.35.verf.
cum aliàs.Ceph.conf.390.n.20.21.Valafch.d.conf.39.
n.9.Rim.iun.conf.293.n.7.Farin.decif 64.n.10.cent.1.
Lup.d.trac.de illeg comm.4.§.1.n.6.*

Secundo non obftat, quòd etiam fpuria abominabilis
dotanda fit, fi non habet de proprio, & ad id patrem
cogi poffe: Nam bene refponfum eft hoc intelligendũ
effe de Dote cõgrua infpecto ftatu fuo, nõ autẽ quòd
poffit dos exceffiua illi affignari. *Menoch. d.praf.96.
num.29.*

num.29.30. lib.4. Lup.d. comm.2.§.1.nu.45. Peregr. d.tit.18.num.56.78.

Nec prædictis refiſtit Dotis legatum cenſeri pium, quia hoc procedit vſque ad congruam Dotem, ſed quatenus excedit congruentiam, & incipit exceſſiua eſſe,
71 ceſſat cauſa Pietatis, & currit ſub cõmunibus regulis: ita *Corn.conſ.50.nu.6.verſ. & attento. p.1.vid. Ceph. conſ.216.num.8.& nu.22.Odd.de reſtit. in integr. q.59. art.5.num.28.*

Tertio non obſtat tale legatum fuiſſe fauorabile tamquam relictum amore Dei, & pro anima d. Martini, quia reſpondetur nos verſari in materia prohibitiua, in qua iſte præſumitur color quæſitus, & non ſtatur aſſertioni diſponentis, quia præualet præſumptio naturalis affectionis, vt potius credatur ſic reliquiſſe,
72 quia Bertha ſibi filia erat, quam ratione Pietatis, alioquin fraudibus nimis aperta eſſet via, & ideo non attenditur huiuſmodi cautela. *Bald. conſ. 8. in fin. lib.5. ad rem Soc. iun. conſ. 99. num. 42. 43. lib.2. Peregr. d. tit.18. num.94. Lancill. de Statutis. verb. Maritus. quæſt.3. num.56. videndus Ceph. conſ. 216. n.6.7.17.19. Lup. d. trac. comm. 2.§.2.n.24.*

Quarto igitur, & vltimo non obſtat, quod ſaltem in foro conſcientiæ huiuſmodi legatum ſit præſtandum: Nam reſpondetur vltra alimenta maſculo decenter miniſtranda, & Dotem congruam fœminæ dandam heres Martini non tenetur ad quidquam neque in fo-
73 ro Cæſaris, neque in foro Dei, & tutus eſt in conſcientia: ſic *Conar. epitom. p.2. c.8.§.5. n.8.& in c. peccatum p.2.§.8.n.6.in fin. de reg. iur. in 6. Natt. cõſ.402.n.57. Aug. de Clauaſ. verb. filius. nu.4. in fin. Ioſeph. Angleſ. flor. qq. Theolog. quæſtione. de dominio art.3. diff.2. concl. 2. ibi: qua lege. Sot. de iuſt. & iur. lib.1. q.5. art.1. Graff. deciſ. aur. p.1. lib.2. c.59. n. 11. plene Suarez. de legi. lib.5. c.9. n.2. verſ. conſentit etiam.*

Et quamuis Graffius dicto loco aliud ſentire videatur de filijs nothis laicorum, quaſi illis in conſcientia debeãtur legata paterna, tamen cauendum eſt hoc eſſe in-
74 telligendum de filijs proprie naturalibus, qui non sũt nati ex coitu damnato, quia iſti vere Nothi dicuntur,
75 vt late *Gabr. Paleott. de noth. & ſpur. c.17. num.2.3.* alioquin ſi vellemus dictũ Graffij intelligere de quocumque ſpurio nato ex laico etiam vxorato, non erit vera eius aſſertio, & ei aduerſabuntur cæteri ſcribentes, quoniam ſi lege humana etiam ſpurijs laicorum dare, & relinquere vetitum eſt vltra alimenta, idem erit iudicandum etiam in foro Dei, niſi in eo contrarium expreſſe inueniatur ſtatutum, quia forũ Dei idẽ
76 eſt eum foro Cæſaris, vbi expreſſa non appatet repugnantia. *Conar. in d. c. cum eſſes. nu.7. Sanchez. de matr. p.2. diſp.5. nu.20. verſ. tandem.* verum eſt enim quod lex humana obligat etiam in conſcientia ad illius obſeruantiam, vbi non liquet eſſe iniuſtam, & excepta
77 paruitatis materiæ cauſa: *D. Tho. 1.2. q.96. art.4. Sot. de iuſt. & iur. lib.1. q.6. art.4. concl.1. & lib.4. art.3. ratione prima verſ. nos autem. Graff. deciſ. aur. lib.2. c.10. n.1.2. p.1. Corn. conſ.137. n.4. lib.2. Ceph. conſ.521. n.3. Gratian. diſc. for. lib.4. c.735. n.6. Suarez. de legi. lib.3. c.35. littera: C. vbi de communi Catholicorum teſtatur, & littera: D.* vbi, quod hæc aſſertio eſt de fide, vel proxima fidei. Et propterea ſi lege humana quibuſcumque ſpurijs dari vetatur, iiſdem legata denegare licebit in conſcientia.

Hæc vera ſane cenſeo, ſed per ſententiam negotium non fuit terminatum, quoniam partes deuenerunt ad cõcordiam, & reductionem Dotis amicabiliter fecerũt, & ſuppellectilem pro non relicta haberi voluerunt, cũ res enim inter attinentes tractaretur, & caſus puellæ videretur magis miſeratione dignus, interuentu amicorũ res fuit accordio ſopita magis ad fauorem ſpuriæ, quam hæredum illius patris: Et ita.

CAPVT VIII.

EPITOME.

Emphyteuſis conceſsio an ſit nulla, ſi Commiſſarij Apoſtolici excedant fines ſuæ Commiſsionis, & quando tranſeat ad extraneos, vel in hæredem particularem, & quando fiat locus caducitati ob non ſolutionem canonis.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſi finita per lineam extinctam Dominus eſt immittendus in poſſeſſionem.*
2 *Dominus extincta Emphyteuſi acquirit etiam naturalem poſſeſſionem.*
3 *Emphyteuta non expellitur finita Emphyteuſi, niſi per ſententiam Iudicis.*
4 *Emphyteuſis ſi fuerit manifeſte deuoluta, datur domino directo mandatum de manutenendo.*
5 *Emphyteuta manutenendus, ſi dubium eſt, an extincta ſit Emphyteuſis.*
6 *Emphyteuſim dominus vindicãs quid probare debeat.*
7 *Inueſtitura non probat dominium: & quando.*
8 *Dominium probatur per Inueſtituram cunctis adminiculis.*
9 *Alienatio bonorum Eccleſiæ nulla eſt ſine vtilitate Eccleſiæ, & Beneplacito Apoſtolico ſimul.*
10 *Eccleſia poteſt procurare ſolemnitatem pro contractu nullo.*
11 *Pœnitentiæ locus eſt ante obtentum Beneplacitum Apoſtolicum in alienationibus bonorum Eccleſiæ.*
12 *Alienatis bonis Eccleſiæ an liceat pœnitere poſt obtentum Beneplacitum.*
13 *Alienans bona Eccleſiæ ſine ſolemnitate poteſt proprium factum impugnare.*
14 *Factum proprium etiam iuratum poteſt impugnare alienans bona Eccleſiæ abſque ſolemnitate.*
15 *Alienatio vtilis Eccleſiæ ſuſtinetur abſque ſolemnitatibus.*
16 *Periti eligendi ſunt in alienandis bonis Eccleſiæ.*
17 *Emphyteuſis tranſiens ad extraneos non poteſt eſſe vtilis Eccleſiæ.*
18 *Alienatio bonorum Eccleſiæ debet eſſe ſimul vtilis, & ſolemnis.*
19 *Alienationes bonorum Eccleſiæ an poſſit legatus authorizare.*
20 *Legatus Bononiæ quando poſſit admittere alienationes bonorum Eccleſiæ.*

21 Em-

21 *Emphyteusis pro se, & quibuscumque hæredibus transit ad extraneos.*

22 *Clausula: pro quibuscumq: hæredibus; dicitur diabolica, & facit bona allodialia.*

23 *Alienationis bonorum Ecclesiæ Commissarij excedentes fines mandati nulliter agunt.*

24 *Commissarius non potest recedere à forma suæ commissionis.*

25 *Procurator tenetur seruare formam mandati.*

26 *Emphyteusis si non poterat concedi vsque ad quartam generationem non valebit neque quo ad tertiam.*

27 *Alienatio inualidatur in totum, si excedatur in forma seruanda.*

28 *Locatio bonorum Ecclesiæ vltra triennium non valebit neque quo ad triennium.*

29 *Mandatum si excedatur, totus actus est nullus,*

30 *Emphyteusis concessa vltra tempus permissum valet saltem quo ad tempus licitum.*

31 *Locatio vltra tres annos valet pro tribus annis in bonis Ecclesiæ, & quomodo.*

32 *Alienatio bonorum Ecclesiæ non solemnis an in totum annulletur,*

33 *Vtile per inutile quando vitietur.*

34 *Contractus est in totum nullus, si non potest valere, vt agitur.*

35 *Locatio de triennio in triennium an valeat.*

36 *Emphyteusis canon potest augeri à commissarijs.*

37 *Commissarius pinguius adimplendo commissionem, valide agit,*

38 *Emphyteusis perpetua transit ad extraneos,*

39 *Dictio: In perpetuum: quid importet.*

40 *Emphyteusis, an locatio sit, quando pensio respondet fructibus,*

41 *Locatio perpetua transit ad extraneos.*

42 *Emphyteusis impropria transit ad extraneos,*

43 *Iura ciuilia non ligant quo ad bona Ecclesiæ.*

44 *Emphyteusis in perpetuum prohibita est.*

45 *Emphyteusis cum solemnitatibus potest dari in perpetuum,*

46 *Emphyteusis Ecclesiæ de sui natura non transit ad extraneos.*

47 *Emphyteusis Ecclesia concessa in perpetuum intelligitur quo ad descendentes.*

48 *Locatio vt dicatur, non Emphyteusis quid requiratur.*

49 *Emphyteusis Ecclesiæ, & locatio perpetuam non differunt in effectu.*

50 *Locatio ad longum tempus non transit ad extraneos, & quando.*

51 *Fructus terræ non potest semper esse vniformis.*

52 *Ecclesia sit dat in Emphyteusim, vt canon sit æqualis fructibus,*

53 *Emphyteusis sit, an locatio, vnde cognoscatur.*

54 *Licentia alienandi attendenda est.*

55 *Alienatio bonorum Ecclesiæ præsumitur solemnis ob lapsum 30. annorum, & quando.*

56 *Solemnitas alienationis non præsumitur, vbi constat de titulo infecto.*

57 *Solemnitas vt præsumatur ex cursu temporis quid requiratur.*

58 *Solitum per duas vices probatur.*

59 *Emphyteusim Ecclesiæ non seruatur transire ad extraneos.*

60 *Emphyteusis semel transiens ad extraneos semper fit transitoria.*

61 *Alienabilis facta res ad extraneos semper est alienabilis, & quomodo.*

62 *Alienabilis facta res Ecclesiæ non durat alienabilis, si cesset causa.*

63 *Transactio valet super rebus Ecclesiæ quando illa non possidet.*

64 *Transactio requirit solemnitates, sicut alienatio bonorum Ecclesiæ.*

65 *Transactio non valet, etiam si Ecclesia non possideat.*

66 *Transigere licet Ecclesiæ si res apud eam debeat remanere.*

67 *Alienatio bonorum Ecclesiæ est nulla ob euidentem læsionem.*

68 *Læsio tribuit benefitium restitutionis in integrum.*

69 *Inuestituræ tenor est attendendus.*

70 *Legatarius in rebus legatis est heres.*

71 *Qualitas adiecta vni personæ non censetur repetita in alijs,*

72 *Institutus in re certa dato alio hærede vniuersali est loco legatarij.*

73 *Emphyteusis non transit ad legatarium, seu institutum in re certa,*

74 *Emphyteusis pro quibuscumq: hæredibus transit etiam ad legatarium.*

75 *Emphyteusim non potest habere, qui non est heres,*

76 *Emphyteusis pro hæredibus intelligitur pro hæredibus vniuersalibus.*

77 *Dictio; Si vero: est copulatiua repetiua præcedentium, licet sit aduersatiua.*

78 *Dictiones aduersatiuæ quæ sint, & earum effectus,*

79 *Aduersatiua quando repetat qualitates præcedentes.*

80 *Nominare qui potest hæredem in Emphyteusi; non potest nominare Ecclesiam seu potentiorem.*

81 *Emphyteusis non potest alienari in potētiorem, & quis dicatur potentior.*

82 *Mons Pietatis dicitur persona potentior, & non potest retinere Emphyteusim Ecclesiæ,*

83 *Emphyteusis alienatur in potentiorem, si dominus est æque potens,*

84 *Affectionis par causa tollit suspicionem fraudis,*

85 *Alienatio Emphyteusis Ecclesiæ non fit in potentiorem, etiam si dominus sit æque potens.*

86 *Emphyteusim Ecclesiasticum Colleggium, seu Ecclesia tenetur vendere infra annum.*

87 *Permutatio bonorum Ecclesiæ potest fieri sine assensu Apostolico in Diocesi Regij ab immemorabili.*

88 *Constitutio Paulina de non alienandis bonis Ecclesiæ potest acceptari in parte, & in parte non.*

89 *Emphyteusis naturam accipiunt bona eius loco subrogata.*

90 *Emphyteuta Ecclesiæ cadit à iure suo cessans per biennium à solutione canonis.*

91 *Emphyteuta non cadit, niſi volente domino.*
92 *Emphyteuta non poteſt declarari decadutus à ſucceſſore domini.*
93 *Emphyteuta excuſatur, ſi non ſoluit canonem, quia ſit creditor domini.*
94 *Emphyteuta excuſatur à caducitatem ex cauſa etiam iniuſta.*
95 *Emphyteuta poteſt ſoluendo canonem purgare moram etiam poſt declarationem domini.*
96 *Caducitas non declaratur à ſucceſſore domini, qui non ignorauit deuolutionem.*
97 *Emphyteuta non poteſt compenſare, niſi creditum liquidum.*
98 *Mora non poteſt purgari, vbi contractus eſt iuratus.*
99 *Emphyteuta non purgat moram, ſi iurauit ſoluere canonem.*
100 *Clauſula: Pro iurato: habet omnes vires iuramenti.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa bonorum, & caducitatis intentatæ à Procuratore Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D.D. Pauli Coccapani Epiſcopi Regij, & Principis aduerſus Perilluſtr. Dominum Herculem Boſſium, & eius filium primogenitum conſultus, quid ſentiam, pius ſeriem facti præmittere neceſſarium duxi, vt appareat, an dicto Epiſcopo competat beneficium immiſſionis ad poſſeſſionem terrarum liuelli, de quo quæritur, & ideo in facto verum eſſe ſupponitur, quod de anno. 1558. Reuerendiſſimus Dominus Baptiſta Groſſus tunc Regij Epiſcopus volens dare in Emphyteuſim perpetuam Domino Ioanni Paſio vnam petiam terræ de iuribus Epiſcopatus ſitam Nebiariæ pro annuo canone ſcutorum ſex auri, ipſe, & dictis Paſius, ſupplicitèr rogarunt Reuerendiſſimum Vicelegatum Bononiæ, vt dignaretur committere cauſam probis, & doctis viris Regij commorantibus, qui ſi compertum haberent dictam locationem cedere in euidentem dictæ Eccleſiæ vtilitatem, eidem Epiſcopo licentiam concederent faciendi dictam locationem, & Inſtrumentum cum clauſulis conſuetis, & opportunis; & fuit obtentum: Ideo Commiſſarij fabricato proceſſu, & ſeruatis ſeruandis declarauerunt locationem prædictam ſi fieret dicto Paſio in perpetuum renouandam ſingulis. XXIX. annis proeo, & hæredibus, & ſucceſſoribus illius quibuſcumque, & prò dicto annuo liuello, cedere in euidentem Epiſcopatus vtilitatem: quo circa Epiſcopus inueſtiuit dictum Paſium pro ſe, quibuſcumq; hęredibus, licet Vicellegatus conceſſiſſet tantum pro dicto Ioanne in perpetuum.

At de anno 1566. dictus Paſius cum præſentia, & conſenſu dicti Domini Epiſcopi, & Canonicorum permutauit terras Nebiariæ, & earum loco ſubrogauit tèrras Cataniæ ad duas turres iuxta Cruſtumem, quæ ſunt bubulcæ quinque cum tribus quartis eas ſupponendo eidem liuello, & de anno 1585. Reuerendiſſimus Dominus Iulius Maſettis Epiſcopus Regij renouauit conceſſionem, & inueſtiuit denuo dictum Paſium, quo vita functo ſucceſſit D. Claudius Brameus, & poſt eum D. Cæſar eius filius ſine contradictione, qui etiam deceſſit relicta hærede vniuerſali D. Camilla Rugeria eius matre, quo ſtante Agentes Menſæ Epiſcopalis prętendebant illam vti extraneam non poſſe in hoc liuello ſuccedere, ſed interuentu communium amicorum ſub die 19. Iunij, 1609. deuenerunt ad accordium, & Epiſcopus renuntiauit litibus, inueſtiuitque dictam D. Camillam de terris Cataniæ pro ſe, & eius hærede vniuerſali, ſi vnum tantum inſtituerit, ſi vero plures, pro illo hærede, ad quem obueniet prædium Cataniæ, ac pro deſcendentibus ab eo, & ſi dictis hærės deceſſerit ſine deſcendentibus, pro illo, quem ſubſtituerit dicta D. Camilla, & finita linea dicti ſubſtituti, Emphyteuſis reuertatur ad Eccleſiam cum melioramentis factis, & faciendis ſuper dictis terris, exceptis melioramentis ædificiorum, & fabricarum, & loco ſcutorum ſex ſoluantur annuatim libræ. 96. imperiales, cum clauſula, accedente conſenſu Sedis Apoſtolicæ, quatenus opus ſit.

Anno autem 1617. die prima Maij dicta Camilla migrauit è viuis relicto hærede vniuerſali ſacro Monte Pietatis, & iure inſtitutionis relicto Cataniç prædio, dicto D. Herculi Boſſio, qua defuncta Reuerendiſſimus D. Claudius Rangonus Epiſcopus Regij ex decreto eius Vicarij intrauit ad tenutam bubulcarum nouem cum dimidio, & vnius domunculæ dictæ Cataniæ, verum Boſſius Romam habito recurſu obtinuit ab Auditore Cameræ poſt longam diſputationem, & deinde à Rota pro ſe mandatum de manutenendo, & dum Epiſcopus ſe præparabat ad petitorium, ſeu poſſeſſorium ordinarium vitam cum morte commutauit, cui ſucceſſit in Epiſcopatu Eminentiſſimus Cardinalis Eſtenſis, quo viuẽte Dominus Boſſius defecit per aliquot annos in ſolutione canonis, & eo ſublato fuit ad Cathedram Epiſcopalem euocatus prædictus D. Epiſcopus Coccapanus, cuius tempore etiam prædictus Boſſius per duos annos ceſſauit à dicta ſolutione, ſed poſtea depoſuit omnes canones, quos Iudex mãdauit relaxari dicto D. Epiſcopo in cauſam declarandam in ſententia, & tractatum fuit etiam de accordio, ſed nihil concluſum, & propterea dictus D. Epiſcopus proſequendo poſſeſſorium ordinarium, & petitorium coram D. Canonico Cæſare Caſſolio Iudice partium confidente mediante procuratore petijt immiſſionem, & reſtitutionem ad terras prædictas declaratione caducitatis, ſeu deuolutionis præcedente.

Ex quibus omnibus quæritur, an Menſa Epiſcopalis Regij ſit reintegranda ad poſſeſſionem bonorum prædictorum, & expulſo dicto D. Boſſio pronuntiandum ſit bona illa eſſe deuoluta.

Et ſane cenſeo prædicto D. Epiſcopo Regij domino directo dd. terrarum, & ciuiliter, poſſidenti dandam eſſe bonorum de quibus controuertitur, immiſſionẽ ad effectum recuperãdi naturalẽ poſſeſſionem exiſtentẽ penes d. Boſſiũ eo, quòd finita ſit linea primi inueſtiti, & exincta omnis Emphyteuſis, quoniã finita linea vocatorum, ſeu Emphyteuſi ceſſante illius poſſeſſio, ſeu eius hæredis ceſſat, quia ipſe dicitur poſſidere à domino vi, clam, vel præcario naturaliter, & videtur dominum turbare in ciuili poſſeſſione, & tenetur naturalem reſtituere, & à turbatione deſiſtere.

Bar.

1 *Bart. in l. 1. §. fin. num. 17. ff. vti possid. Bald. in l. 1. num.
38. ff. de rer. diuis. Ias. in l. 2. num. 100. C. de iur. Emph.
Natt. cons. 375. num. 35. lib. 2. Bero. cons. 102. num. 43.
& sequentibus lib. 1. Ioseph. Lud. decis. Perus. 17. n. 10.
& seq. Menoch. de retinen. posses. rem. 3. num. 22. Hon-
ded. cons. 21. num. 18. 19. 20. lib. 2. & hoc sæpius cen-
suit Rota, vt in vna Ciuitatis Castelli bonorum 8. No-
uembris. 1589. coram Pamphylio, & in vna Assissien.
bonorum. 2. Iunij. 1627. coram Virili, & in vna Ari-
min. deuolutionis 16. Februarij. 1609. coram Sacrato,
de qua Marchesan. de comm. app. in caus. pens. p. 1. §. 1.
fol. 566. & late hoc probat Franc. Cald. trac. de iur. Em-
ph. lib. 4. cap. 17. num. 17.* vbi inquit, quod finito tem-
pore, seu generatione, ad quam fuit facta concessio
Iiuellaria, prorsus ipsa concessio cessat, & dominium
2 vtile consolidatur cum directo, & naturalis possessio
confunditur cum ciuili, hoc enim casu non dicitur
noua acquisitio, sed recuperatio, & reuersio rei ad
suam originem, & primitiuum statum non licet tamē
hoc casu domino directo propria auctoritate Em-
phyteutam putatiuum expellere, quia hic declaratū
fuit dicto D. Herculi competere mandatum manu-
tentionis pro sua naturali possessione, sed quia Epi-
scopus adiuit Iudicem ad vindicandam Emphyteu-
sim in possessorio ordinario, vel petitorio, debet par-
3 te citata eius expectare sententiam, & interim nihil
attentare, donec lis pendeat *ad tex. in l. 1. & 2. C. vt
lit. pend. Bald. in l. 2. quæst. 10. C. de seruit. & aq. &
in l. adem. col. pen. C. locat. & in l. 1. de execut. rei iud.
Ias. in l. si arbitrio numero 6. C. de satisd. cogn. Franc.
Cald. de iur. Emphyt. d. lib. 4. cap. 17. numero 45.
in fin.*

Nam vbi certum lineam esse finitam, & euidenter con-
stat de deuolutione, tunc dominus directus debet
4 manuteneri in possessione etiam in Iudicio possesso-
rio summarijssimo. *Honded. d. cons. 21. numero 19.
Rot. in dicta Regien. bonorum* verum si deuolutio non
sit clara, & probabiliter de ea possit dubitari, tunc da-
tur in summarijssimo manutentio naturaliter possi-
5 denti quo ad possessionem naturalem, & domino di-
recto quo ad ciuilem, vt ex *Corn. cons. 193. num. 3. lib.
3. Gabriel. cons. 67. num. 17. lib. 2. Rota in vna Romana
Deuolutionis. 18. Aprilis. 1616. & in dicta Regien.
bon. 15. Martij. 1630. coram Coccino, & in dicta Ari-
min. deuolut. 16. Febr. 1609. coram Sacrato, vt apud
Marches. de commiss. d. p. 1. §. 1. fol. 566.* vt hic factum
est pro D. Bosio, ideo procurator mensæ Episcopalis
proposuit possessorium ordinarium, & petitorium, &
separauit ad ostendendum de requisitis necessarijs
6 pro liquidando fine emphyteusis, quę tria esse solent,
scilicet probatio dominij, Emphyteusis deuolutio, &
identitas bonorum, vt dixit *Rota in dicta Regien. bono-
rum 15. Martij. 1630. coram Coccino.*

Et sane de primo sufficienter constat, quia licet sola In-
uestitura non soleat sufficienter probare dominium,
7 quod non probatur per Instrumentum locationis *ad
tex. in l. ad probationem vbi Bald. in verb. quæro. C. lo-
cat. Dyn. & Bart. in l. legata inutiliter. ff. de adim. legat.
Spec. in titulo de locat. §. nunc aliqua. vers. 52. n. 66. 72.
Alex. cons. 12. num. 4 lib. 4. Ruin. cons. 47. num. 6. lib. 1.
Barbat. cons. 8. nu. 20. vers. & quispiam lib. 2. Mascard.
de probat. verbor. dominium; concl. 542. numero 3. 10.
Cyriac. contr. 178. num. 63. lib. 1.* qui id procedere di-
cunt, etiam si agatur de probando dominio Ecclesiæ,
8 & maxime quo ad tertium, tamen iunctis alijs admi-
niculis, quæ sunt in proposito antiquitas temporis, re-
nouatio inuestituratum, continuatæ Canonis solu-
tiones, enuntiatiua partis aduersæ in pluribus occa-
sionibus, tunc vtique per Inuestituram probatur Ec-
clesiæ, seu domini directi dominium. *Bart. in d. l. ad
probationem. C. locat. Dec. in l. patri furioso in fin. si cer.
pet. Alex. d. cons. 12. num. 1. & cons. 8. num. 1. lib. 7. Soc.
cons. 89. num. 11. vers. secundo. lib. 1. Mascard. d. conclus.
542. num. 11. 12. Menoch. cons. 409. num. 14. 15. 16.
Valasch. de iur. emphyt. quæst. 9. num. 16. 17. Cyriac. d.
contr. 178. num. 17. lib. 1. Fariu. decis. 193. num. 1. vers.
fallit. & num. 2. p. 2. & Rota in vna Ferrarien. bon. de
Nasellis. 7. Iunij. 1627. & melius Rota in dicta Regien.
bonorū. 15. Martij. 1630. vers. & quantum coram Coc-
cino,* & cum hæc constent ex Instrumentis, & scriptu-
ris, non est amplius insistendum.

Secundum autem requisitum, quòd scilicet finita sit ge-
neratio primi inuestiti, vel quod sit deuoluta emphy-
teusis, secum portat omnem difficultatem, verum
omnia, quæ ex aduerso adducuntur, facile etiam tol-
luntur: Et sane in primis pro Ecclesia dici posset con-
cessionem prædictam in Emphyteusim fuisse ab ini-
tio nullam, & inualidam tamquam factam sine licen-
tia Pōtificis eò, quòd in alienatione bonorum Eccle-
siæ etiam vtili pro ea requiritur non solum iusta cau-
9 sa, sed etiam solemnitas copulatiue beneplaciti Apo-
stolici ad *tex. in extrauag. Ambitiosa, de rebus Eccles.
non alien. Bald. cons. 196. n. 4. lib. 4. Dec. cons. 142. col. 2.
Paris. cons. 24. col. 1. lib. 4. Tusch. littera A. concl. 273.
num. 1. Magon. decis. 69. num. 4. Maschard. de probat.
concl. 75. numero 9. Redoan. de rebus Eccl. non alien. R.
19. a num. 174. vsq; ad num. 209. Rot. diuers. decis. 896.
p. 3. Thesaur. for. Eccl. cap. 15. num. 74. Fariu. decis. 430.
num. 1. & decis. 473. num. 3. p. 2. Ricc. in prax. resol. 12.
num. 1. Quarant. verb. alienatio num. 84. Barbos. de off.
episc. p. 3. allegat. 95. num. 2. Bonacin. de contrac. disp. 3.
quæst. 8. par. 4. num. 10* qui dicunt, quod si contractus
Ecclesiæ in alienando fiant sine solemnitate, esse in-
ualidos, & si Ecclesia vult illis stare, potest etiam in-
uito contrahente procurare expeditionem solemni-
tatum, quia non sufficit vtilitas Ecclesiæ sine solemni-
10 tate: & expensis conductoris, seu emphyteutæ pro-
curabitur Beneplacitum. *Ricc. in prax. resol. 25. n. 4.*
locus tamen erit pœnitentiæ respectu Ecclesiæ ante
Beneplacitum obtentum, rector enim seu Prælatus
poterit reuocare suam concessionem, antequam su-
peruenIat Pontificis approbatio: per ea, quæ dixit
11 *Abb. & Card. in c. super eo de condit. apposit. Puteus
decis. 353. num. 1 lib. 1. Achil. decis. 2. de pact. Caputaq.
decis. 12. p. 3. Rot. diuers. decis. 573. n. 2. p. 1. Marescott.
var. resolut. lib. 1. cap. 14. numero 1. & fuit decis. à Rota
sub die 3. Martij. 1578. in vna Pampilonen. & id vna
Comen. locat. 20. Martij: 1600. coram Pamphylio,
vt testatur Marchesan. de commiss. titulo de Signatura
Gratiæ par. 1. cap. 2. numero 4. fol. 107.* Bene verum,
est, quod non liceret pœnitere post obtentum
12 Beneplacitum, etiam si nondum commissarij tulis-
sent sententiam confirmationis ad tradita per *Bald.
consil. 475. numero 7. lib. 1. Paris. consil. 1. numero 129.
lib. 1. Ceph. consil. 91. numero 9. lib. 1. & censuit Rota
in vna Lodien. dom. 10. Martij. 1576. & aliàs sæpe*

ſecundum Mareſcot, d.cap.14.numero 1. verſic, tamen,
deficiente ergo ſolemnitate, & beneplacito adeo eſt
nulla alienatio bonorum Eccleſiæ non ſolum ſucceſ-
13 ſores in beneficio, ſed etiam ipſe Prælatus alienans
poſſit contrauenire, ſi vult, & expedit, & factum
proprium impugnare *ad tex. in c. fin. de exceſſ. prælat.*
Abb. in cap. 2. verſic. fin. de iureiur. Vin. deciſ. 186.
numero 8. Schrader. de feud. p. 10. ſect. 20. numero
210. volum. 1. Rot. in nouiſſ. par. 1. deciſ. 14. numero 3.
Caldaſ. de iur. Emphyt. lib. 1. quæſt. 16. numero 32.
Mohed. deciſ. 9. de locat. alias 250. Garz. de beneſ. p. 2.
cap. 1. num. 86. 87. 88. vbi concludit, quòd alienans
14 poterit contrauenire etiam ſi contractum iuraſſet
obſeruare, quia iuramentum non firmat contractum
illicitum, & inualidum.

Et propterea ceſſat motiuum, quòd in hac cauſa facie-
bat D. Phœbus Denadius olim Conſiliarius Ducis
Mutinæ dicens, quòd diſpoſitio Extrauag. Ambitio-
ſæ, ceſſat, quando contractus eſt celebratus in vtilita-
tem Eccleſiæ, & hoc conſtet, vt ſupponebat, quia
tunc ſuſtinetur abſque alia ſolemnitate, quoniam ſic
15 habemus finem, qui requiritur in alienationibus
bonorum Eccleſiæ *ex Redoan. de rebus Eccl. non alie-*
nat. quæſt. 36. numero 6. cum ſeq. & num. 13. latiſſime
Gramm. conſ. ciuil. 28. & Add. ad Redoan. quæſt. 35.
in princ. plures congerit Tiraq. de leg. connub. gloſſ. 8.
num. 74. Maſchard. d. concl. 75. num. 7. Nam hic de-
ficit fundamentum iuris, & facti, ſi quidem negatur
vtilem fuiſſe alienationem, neque probatur id eſſe
16 notorium, vt ſupponitur, & licet requireretur peri-
torum electio, qui iudicarent ſuper vtilitate Eccleſiæ.
Ang. & alij in §. quod autem in Auth. de non alien.
bon. Eccl. Abb. & Felyn. in c. cæteri de probat. tamen
hic vacat, & vtilitas probanda eſt per allegantem.
Ricc. in prax. in princ. verbo: Cauſa. numero 4. & verè
non poteſt iſte contractus dici vtilis Eccleſiæ ſi verum
erit, quòd tranſeat etiam ad extraneos, quia Emphy-
17 teuſis non eſt amplius reuerſura ad eam: ita *poſt Dec.*
conſ. 142. ſub num. 5. verſ. non obſtat. Corn. conſil. 222.
vol. 2. Monald. conſ. 121. vol. 1. Ricc. in prax. reſol. 10.
num. 1. verſ. limita. quæ ſufficiunt ad tollendum mo-
tiuum, ſed hodie de hoc non eſt amplius dubitan-
dum, quia Rota canonizauit opinionem non ſatis
eſſe contractum eſſe vtilem, niſi etiam adſit ſolemni-
18 tas debita, & ideo ab hac opinione in praxi non eſt
recedendum. *Franch. deciſ. 35. Magon. deciſ. 69. nu. 4.*
Rota Peruſ. Caual. deciſ. 16. n. 27. & ſeq. de contract.
lib. 1. Balb. deciſ. 210. Quarant. d. verbor. alienatio
num. 84. Farin. deciſ. 430. num. 1. p. 2. late Ricc. in prax.
reſolut. 7. num. 3. vbi oſtendit ita ſolere Rotam iudi-
care *Garz. de beneſ. p. 2. c. 1. num. 76. Prax. Archiep.*
c. 75. num. 2.

Hic autem deficit quidem beneplacitum Apoſtolicum,
ſed quia interuenit auctoritas Vicelegati Bononiæ,
augetur dubium, an conceſſio prædicta Emphyteu-
ſis poſſit impugnare, nihilominus adhuc videtur di-
19 cendum, quòd legatus etiam de latere non poſſit a-
lienationes bonorum Eccleſiæ authorizare. *Villadie-*
go. tract. de legat. quæſt. 11. & Ant. de Pratis in tract.
de iur. epiſc. defenſ. c. 5. Garz. d. tract. p. 2. c. 1. num. 76.
verſ. hodie. bene verum eſt, quod dicitur nunc, & eo
tempore, etiam legatum habuiſſe ſpeciale manda-
tum Pontificis authorizādi dictas alienationes, dum-
20 modo reditus, & fructus illarum non excedat annuū
valorem Ducatorum quinque auri de Camera ꝑ ſed
hic vbi ſoluitur canon ſcutorum ſex auri, datur exceſ-
ſus prædictus, & ſic ceſſat auctoritas legati, & licet
tunc ſcutum partes æſtimauerint libris ſex, hoc fa-
ctum eſt, quia iuſtum erat illius pretium, quo tem-
pore etiam Ducatus valebat leuiori pretio, quàm
nunc faciat.

Sed ne dicere cogamur Vicelegatum feciſſe, quod face-
re non poterat quia veriſimilius eſt habuiſſe priuile-
gia ſufficientia, concedamus fuiſſe ſuffultum ſpeciali
Pontificis facultate, adhuc omnia fuerunt nulliter
acta, quia ille Prælatus precibus ſupplicantium re-
ſcripſit terras prædictas dari poſſe in Emphyteuſim
perpetuam D. Paſio cum clauſulis ſolitis, & oppor-
tunis, & nihilominus Commiſſarij, quibus negotium
demandauerat, cum clauſula: ſi in euidentem: fines
ſui mandati excedentes conceſſerunt fieri liuellum
dicto D. Paſio in perpetuum pro ſe, & quibuſcum-
que hæredibus, nam in ſua conceſſione poſuerunt
clauſulam: pro quibuſcumque hæredibus, quæ facit
Emphyteuſim ad extraneos tranſitoriam *ad tex. in*
21 *cap. 1. de feud. non haben. propr. nat. Bald. in l. 1. q. 24.*
ff. de rerum diuiſ. Rom. in l. etiam in princ. ff. ſol. matr.
Vrſill. deciſ. 335. & deciſ. 338. Cald. de iur. Emph. lib. 2.
quæſt. 23. num. 45. 46. Ricc. in prax. reſol. 117. num. 2. 3.
Curt. iun. conſ. 4. per totum. Grat. conſ. 60. num. 13. lib. 1.
Clar. §. Emphyteuſis. quæſt. 9. Seraph. deciſ. 188. nu. 3.
22 hæc enim dicitur clauſula diabolica, quia facit bona
allodialia. *Borgn. deciſ. 45. num. 37. 43. 83. p. 1. Franc.*
de Cald. de iur. Emph. lib. 2. quæſt. 23. num. 37. in fin.
& ideo cum dicti Commiſſarij exceſſerint mandatum
23 Vicelegati, nullum fuit, quod per eos geſtum eſt,
vt in terminis dixit pulchre *Ricc. in prax. reſol. 109.*
per totum, vbi reſoluit omnia, & caſum noſtrum de-
terminat formiter, ideo placeat lectori eum vide-
re, vbi docet etiam, quòd ſola clauſula: In perpe-
tuum: non importat perpetuitatem, niſi in deſcen-
dentes.

Et ſane id iuſtum eſt, quia Commiſſarius non poteſt re-
cedere à forma ſuæ commiſſionis, & ſi excedat, nul-
24 liter agit *ad tex. in c. per tuas de arb. c. cum dilecto de*
reſcript. c. porro, & ibi gl. de priuileg. c. 1. de off. deleg.
in 6. Rot. diuerſ. deciſ. 30. p. 1. Ferret. conſ. 248. col. 2.
Amad. in titulo quæſt. feud. dar. poſſ. numero 149.
Add. ad Menoch. conſil. 172. numero 39. lib. 2. Ricc. d.
reſol. 109. numero 5. Farinac. deciſ. 430. numero 2. p. 2.
in tantum, quòd non ſolum ſeruanda ſit commiſſio,
ſed etiam qualitas commiſſionis. *c. cum veniſſent.*
& ibi Bald. de eo, qui mitt. in poſſeſſ. Curt. ad Alex. in
l. tranſactionis. C. de tranſact. Ricc. reſol. 81. numero 2.
Pariſ. conſil. 41. numero 13. lib. 4. Redoan. de rebus
Eccleſ. non alienan. titulo de cauſ. util. numero 204. &
cenſuit Rota in vna Papien. Tenutæ. 17. Iunij. 1596.
coram Seraphino; ſicut eodem modo procurator te-
netur ſeruare formam, & qualitatem mandati, & ſi
25 faciat contra, præter, citra, vel vltra mandatum
etiam in modico, actum non ſubſiſtit. *cap. Piſauri.*
vbi Abb. in 6. not. de reſtitut. ſpoliat. l. item eorum. §.
ſed ſi ita. vbi Bart. ff. quod cuiuſque vniuerſ. Iaſon in l.
ſi procurator. numero 3. C. de procurat. Pariſ. conſil.
47. numero 43. 49. 50. lib. 1. Becc. conſil. 158.
ſub numero 28. Borell. conſilio 17. numero 29.
Surd.

Surd. conf.105. numero 27. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 7. titulo 15. sub numero 8. Cyriac. contr. 278. numero 5.6.7. & sequenti, par. 1. quia materiam exagerat.

Propter quod dici poteſt, quod non ſolum inualida ſit talis extenſio ad hæredes extraneos vltra fines mandati producta, ſed etiam principalis diſpoſitio, quia vnicus eſt contractus, quod non recipit diuiſionem, & vtile per inutile vitiatur, quia contractus ſunt indiuidui, & quod pendet à voluntate duorum, ſi non valet, vt agitur, nec valet, vt valere poteſt, & propterea ad rem noſtram ſi Emphyteuſis concedatur vltra tempus permiſſum, velut ſi ad tertiam generationem ſtipulari debeat, & tamen fiat ad quar-
26 tam, tunc neque valebit quo ad tertiam vt probat *tex. in §. Emphyteuſim, & in §. ſi vero in perpetuum. in Auth. de non alien. rebus Eccl. & in d. Extrau. Ambitioſæ.* dum inquit locationem aliter factam nullius eſſe roboris. *& in Clem. 1. de rebus Eccl. non alien. Roman. conſil. 66. pulchre Afflict. deciſ. 107. num. 2. verſ. Maior pars. & ad rem Bart. in Auth. qui rem num. 7. vbi Iaſ. num. 21. C. de ſacroſ. Eccleſ. Lup. alleg. 80. Imol. in l. quod dicitur in fin. ff. de verb. oblig. Bald. in l. quacumque num. 1. C. de bon. quæ liber &*
27 *Alex. conſ. 17. num. 10. lib. 4. Iaſ. in l. 1. §. ſi quis ita. num. 23. ff. de verb. oblig. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 16. num. 5. verſ. tandem. fuſe Becc. conſ. 92. num. 22. lib. 1. Ricc. in prax. reſol. 58. num. 6.* vbi etiam inquit, quod ita cenſuit *Rota in vna Corton. reſciſſionis locationis 26. Ian. 1590. coram Orano.* & iterum ſic iudicauit *Rota apud Marcheſan. d. loco p. 1. c. 2. num. 1. fol. 107. in vna Comen. locat. 20. Martij. 1600.* vbi dicitur, quod ſi fiat locutio ad tres annos, & deinde de triennio in
28 triennium erit penitus nulla etiam quo ad primos tres annos, & plures ad rem allegat *Garz. de benef. p. 2. c. 1. num. 55. vſque ad num. 61.* vbi inquit, quod hæc ſententia ſibi placet, & quod iam magis communis cenſenda eſt, quia Rota illam ſequitur, quæ ex ſe facit communem opinionem. *Ricc. in prax. reſol. 102. num. 6.* vbi teſtatur de magis communi, Cui ſimile eſt, quod dicitur de mandato, quia ſi quid fiat vltra mandatum etiam in modico, actus erit nullus non ſolum in exceſſu, ſed etiam in totum ita, vt mandans
29 non tenebitur ad alicuius partis obſeruantiam: vt probatur *in l. diligenter in princ. ff. mandat. Bald. in l. 2. num. 6.9. C. de hæred. act. Brun. in trac. de form. titulo de potentia, & eff. form. verſic. quartus. Pariſ. d. conſil. 47. num. 45. lib. 1. Lancell. conſ. 53. num. 21. Borell. conſ. 47. num. 29. 35. Achil. Pedroc. conſ. vnic. de interpr. contract. num. 119. 120. 131. 154. 176. 748. & Cyriac. contr. 278. numero 8. 9. 10. 11. 12. & ſeq. vbi exornat. lib. 2.*

Negari tamen non poteſt, quin multi etiam aliter ſenſerint, putantes verius eſſe, quod ſi fiat Emphyteuſis vltra tempus permiſſum, ſaltem validam eſſe quo ad
30 licitum, & propterea Emphyteuſim conceſſam in quartam vel quintam generationem, ſaltem validam eſſe quo ad tertiam *tex. in §. quod autem in Auth. de non alien. rebus Eccl. Molin. de primog. hiſp. lib. 1. c. 21. num. 34. Gramm. deciſ. 72. num. 2. Franc. Cald. de iur. Emphyten. lib. 4. cap. 1. numero 43. Barboſ. de offic. epiſcop. p. 3. allegat. 95. numero 9. & num. 15. verſic. idipſum.*

Sicut etiam voluerunt verius eſſe, quod locatio bonorum Eccleſiæ factam vltra triennium validam remanere quo ad tres primos annos, quia tempus eſt diui-
31 ſibile, & in diuiduis vtile per inutile non vitiatur. ita *Bald. in Auth. ſi quas ruinas. C. de ſacroſ. Eccl. Caſtr. in Auth. qui rem vbi Iaſ. num. 21. Dec. num. 22. 23. C. eod. Aret. in l. 1. §. ſed ſi mihi. col 6. ff. de verb. oblig. Alex. conſ. 38. num. 5. lib. 2. Tiraq. de retract. lib. 2. §. fin. num. 144. Clar. in §. Emphyteuſis quæſt. 6. & in §. feudum. quæſt. 13. Molin d. c. 21. num. 28. verſic. contrarium. Tuſch. verb. locatio concl. 406. in princ. Quarant. d. verb. alienatio num. 18. Vgolin. de off. epiſc. cap. 14. §. 7. num. 5. verſic. quarto. Barboſ. d. allegat. 95. numero 8.*

Ideo ſtante hac contrarietate multi putauerunt eſſe diſtinguendum de re diuidua, & indiuidua, vt ſcilicet vbi tempus licitum poteſt ſeparari ab illicito, tunc va-
32 lida ſit alienatio pro tempore permiſſo, & vitietur, quod non permittitur, & ſic pactum ſeparabile non permiſſum pro caſſo habeatur, & in cæteris validus remaneat contractus, ideoque locationem factam vltra triennium ſuſtineri intra tempus licitum, ſi merces aſſignetur ſingulis annis, & ſecus eſſe, ſi vnico pretio fiat locatio pro omnibus annis, ita diſtinguunt poſt *Com. Gramm. Valaſch. & alios Garz. d. trac. de benef. p. 2. cap. 1. num. 63. & multis ſequentibus pulchre Gutierrez, can. quæſtionum lib. 2. c. 13. num. 7. Barboſ. de off. epiſc. d. alleg. 95. num. 11. 12. & ſeq.* qui rem exornant, & rationibus firmant.

Aliqui etiam diſtinguunt inter contractum locationis, & Emphyteuſis, vt in illo nullitas reſpiciat totum contractum, in iſto vtile per inutile non vitietur: ſed hęc
33 diſtinctio reprobatur, cum non poſſit dari ſufficiens ratio diuerſitatis inter iſtos duos contractus, vt bene docet *Couar. var. reſol. lib. 2. c. 16. nu. 5. verſ. vero ibi: Ego profecto; quem ſequitur Redoan. de rebus. Eccl. non alien. quæſt. 58. num. 39. & num. 40. in fin. Garz. d. trac. p. 2. cap. 1. num. 48.*

Verum ſicut iſta diſtinctio non ſuſtinetur, ſic neque prima quia vnicus eſt contractus, & non poteſt commode fieri ſeparatio, credendum eſt enim contrahentes non aliter, vel non ſic fuiſſe contracturos, niſi pro omni tempore, intereſt enim partis, quod locatio tanto tempore duret, vel Emphyteuſis tranſeat ad multas generationes, ideo non ha-
34 bita ratione illius diſtinctionis cenſendum eſt contractum eſſe penitus nullũ, etiam ſi pro tempore permiſſo, fiat vltra fines permiſſionis, quia in obligationibus duorum, ſi actus non valet, vt ſit nec poteſt valere, eo, modo quomodo fieri poteſt. *Bart. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verbor. obligat. Rom. d. conſil. 66. Redoan. d. quæſt. 58. num. 34. vſque ad num. 39. Molin. de contract. quæſt. 66. & 77. Tiraq. de retract. lignag. §. 23. gl. 1. num. 13. Afflict. deciſ. 107. num. 2. verſic. Maior pars de communi teſtatur Gratian. diſc. 715. num. 16. 17. lib. 4. Bonacin. de contrac. diſp. 3. quæſt. 8. p. 4. num. 32. de magis communi Ricc. in prax. reſol. 102. num. 6. Marcheſ. d. loco. fol. 107.* qui dicunt bis fuiſſe ita iudicatum in Curia Romana. ſ. *in vna locationis Brixien. 5. Decembr. 1594. coram Pegna, & in dict. Comen. location. 20. Martij. 1600. coram Pamphylio.* & ſæpius in alijs cauſis, ad idem *Mareſcot. lib. 2. reſol. 23. num. 9. & 11.*

Et propterea non bene fecit. *Garz. d. trac. de benef. p. 2. cap. 1. num. 64.* vbi damnauit opinionem Rotæ, quæ ex ſe facit communem opinionem etenim non attenditur, an poſſit res diuidi, ſed an contrahentes fuiſſent aliter contracturi, quàm modo ab eis electo, & non fuiſſe aliter contracturos eſt præſumendum, ſi aliquo modo ſua interſit. *Cucheſ. tex. can. qq. lib. 2. cap. 13. num. 11.* & ſane ſi volumus ſequi opinionem Rotæ, non eſt poſſibile adhærere prædictæ diſtin-
35 ctioni, quia aperte loquitur in locatione dandum, ſ ad tres annos, & poſtea de triennio in triennium, & dicit non valere locationem etiam quo ad primos tres annos, vt *apud Marcheſ. d. loco. fol. 107. Mareſcot. lib. 3. reſol. 25. num. 8. 9. 12. & ſeq. Gratian. d. cap. 715. num. 16. Bonacin. de contract. diſp. 3. quæſt. 8. p. 4. num. 32.* Bene verum eſt, quòd circumſcripta opinione Rotæ multum mihi placeret illa ſententia diſtinguens de rebus diuiduis, & indiuiduis nihilominus non eſt diſcedendum in iudicando ab opinione Rotæ, quæ eſt magis communis. Verum in propoſito noſtro concedere poſſumus validam fuiſſe Emphyteuſim quo ad D. Paſium primum acquirentem, & eius deſcendentes, cum iam ſit finita eius linea, nullam vero exititiſſe reſpectu extraneorum, qui vocātur per clauſulam: pro quibuſcumque heredibus, de qua non fecit mentionem Vicelegatus, ſed tantum Commiſſarij.

Non poterant enim Commiſſarij excedere fines man-
36 dati, niſi ad fauorem Eccleſiæ, namque ſi fortè pinguius impleuiſſent ſuam commiſſionem, veluti augendo canonem, tunc conceſſio eſſet valida, eo, quòd quando commiſſio pinguius adimpletur pro Eccleſia vel pro eo, pro quo actus geritur, non dici-
37 tur Commiſſarius excedere fines mandati *ad tex. in l. ſi quir mihi bona, §. ſed ſi mandauit. ff. de acquir. hered. Alex. in l. puberem. C. de iur. deliber. Iaſ. in l. ſi procurator, num. 6. C. de procurat. ad rem Seraph. deciſ. 1307. num. 9. Farin. deciſ. 293. nu. 2. p. 2. Ricc. in prax. reſolut. 91. nu. 5.* vbi hanc rem repetit, & examinat, & contraria ſoluit.

Huic autem motiuo pars aduerſa reſpondebat ſatis fuiſſe, quòd in Commiſſione dictum fuerit, & conceſſum Emphyteuſim eſſe dandam in perpetuum prædicto D. Paſio, quia hæc dictio: in perpetuum: impor-
38 tat, quòd Emphyteuſis tranſeat ad extraneos, alioquin non eſſet perpetua; ita probat *tex. in §. dicentia, & in §. vltimo, & §. neque in Auth. de non alien. rebus Eccl. & in §. adeo. Inſt. de locat. gl. in Auth. ſi quas minus, vbi DD. C. de ſacroſ. eccl. Abb. conſ. 74. n. 3. lib. 1. Soc. conſ. 266. num. 37. verſ. ſecundo præmiſſa lib. 2. Anch. conſ. 443. nu. 8. Caſtr. conſ. 237. nu. 2. lib. 1. Bald. conſ. 372. lib. 4. Crot. conſ. 146. num. 9. lib. 1. Port. conſ. 141. num. 18. Redoan. de rebus Eccl. non alien. circa princ. §. ſimiliter. nu. 4. Gabriel. conſ. 76. nu. 7. lib. 2.* in-
39 quiens, quòd propter verbum: In perpetuum: actum cenſetur; & nullo tempore res ad Eccleſiam reuertatur.

Vlterius reſpondebatur, quòd hic canon, & annua penſio correſpondebat fructibus rei locatæ, & ideo potius
40 dicenda erat locatio, quàm Emphyteuſis. *Cagnol. in l. 2. n. 203. C. de reſcind. vend. Theſaur. deciſ. 20. n. 5. Anch. Regien. q. 28. nu. 4. & 5. Clarus §. Emphyteuſis. q. 1. verſ. & aduerte. Bellon. conſ. 21. num. 5.* quod procedit, etiam ſi dictum fuerit, quòd ſit Emphyteuſis, quia adhuc erit locatio. *Ruin. conſ. 107. ad fin. lib. 4.* Si autē eſt locatio perpetua, ergo tranſit etiam ad extraneos.
41 *Ceph. conſ. 9. nu. 12. Vin. deciſ. 496. nu. 2. p. 3. Grat. conſ. 128. n. 8. lib. 2. Rol. conſ. 96. n. 24. & ſeq. lib. 1. Ruin. conſ. 161. n. 22. 23. lib. 1.* vbi inquit, quòd opinio eorum, qui dicunt Emphyteuſim Eccleſiæ non tranſire ad extraneos, procedit in vera, & propria Emphyteuſi, pro qua ſoluitur quid minimum, non autem in locatione in perpetuum, & hanc diſtinctionem probat
42 *Rim. iun. conſ. 44. n. 38. & conſ. 461. n. 25. Becc. conſ. 3. num. 24. Iaſ. in Auth. qui rem num. 3. C. de ſacroſ. Eccl. Ruin. conſ. 77. num. 7. lib. 1. Neuiz. conſ. 92. num. 45. Surd. deciſ. 197. num. 2. Gabriel. conſ. 76. num. 15. lib. 2.*

Sed iſta nihil nocent, nihil obſtant, & propterea quo ad caſum noſtrum pro manifeſto ſuppono, quòd iura ciuilia non valent allegari contra Eccleſiā ex defectu poteſtatis in ſtatuente, qui non habet ius in Eccleſias, & earum bona, ſed tantum ius canonicum, *vt ad*
43 *text. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, & ibi Abb. Dec. Felyn. & Doctores de conſtitutionibus. Alex. conſ. 189. lib. 2. Borgn. deciſione 46. num. 2. 4. par. 1. DD. in l. omnes Pop. ff. de iuſtitia & iur. & in Authen. caſſa. C. de ſacroſ. eccleſ. Maſcard. de ſtat. interpret. concluſione prima numero 2. 3. & ſequenti. Tuſch. littera A concluſione 162. num. 5.*

Deinde etiam pro certo habendum eſt, quòd iure canonico, & etiam ciuili prohibetur alienatio, & in Emphyteuſim conceſſio in perpetuum de bonis
44 Eccleſiæ. *§. ſi in emphyteuſim. in Authent. de rebus Eccl. non alien. & c. 2. extr. eod. gl. & DD. in l. etiam. ff. ſol. matr. Alex. conſ. 120. n. 7. vol. 1. Bald. in l. 2. C. de iur. emph. Dec. in c. in præſentia. de probat. & conſ. 171. in fin. Cozad. conſ. 139. col. 2. Ruin. d. cōſ. 167. col. 3. in princ. Tuſch. d. lit. E. concl. 162. n. 4. 5. pulchre Ricc. in prax. reſol. 109. n. 1.* & per totum, vbi reſoluit contraria, qui dicunt emphyteuſim Eccleſiaſticam non poſſe ita concedi in perpetuum, vt tranſeat etiam ad extraneos. Bene verum eſt, quòd ſi aperte diceretur in conceſſione, & paciſceretur, vt poſſet eſſe perpe-
45 tua, & ad extraneos tranſitoria, & id firmaretur auctoritate Apoſtolica, & debita ſolemnitate, tunc quia non eſt dubitandum de auctoritate Pontificis, valida eſſet conceſſio, quia emphyteuſis, ſicut feudum, eſt capax pactorum, etiam extraneorum ab eius natura. *ita Abb. Imol. & Felyn. in d. c. in præſentia. de probat. Corn. conſ. 190. in princ. lib. 4. Soc. conſ. 266. lib. 2. Ang. Aret. conſ. 124. num. 22. & ſeq. &* de magis communi *Alex. conſ. 9. n. 9. lib. 2. Grat. conſ. 55. n. 28. lib. 1. Ceph. conſ. 9. n. 8. 9. lib. 1. Ruin. conſ. 117. n. 16. lib. 3. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 17. num. 5. verſ. 3. Franc. Cold. de iur. emph. lib. 2. q. 23. n. 43. verſ. nam quemadmodum, & 46. Tuſch. liter. E. concl. 162. n. 23. Seraph. deciſ. 868. n. 3. Mareſc. lib. 2. reſol. 76. n. 37.*

Verum vbi non eſt in ſpecie conceſſum, certum eſt de iure Canonico emphyteuſim Eccleſiaſticam non eſſe de ſui natura ad hæredes extraneos tranſitoriam, &
46 ſi in ea vocentur hæredes, idest intelligendum de hæredibus ſanguinis inueſtiti, & acquirentis, non de extraneis. *gl. & DD. in d. l. etiam ff. ſol. matr. d. §. licentiam, in Auth. de non alien. Imol. in l. ex facto. ff. de hær. inſtit. Barbat. conſ. 63. col. antep. lib. 1. Alex.*

conſ.

*conf.22.nu3.lib.5. Dec. conf.471.col.1. Curt. iun. conf.
130.col. per. Ruin. conf.158.col.2. lib.1. Soc. iun. conf.
11. in primo dubio. vol.3. Gozadin. conf.39.n.6. Rim.
iun. conf.437.nu.3.4. Castr. conf.189. lib.2. Crem. sing.
116. vers. fecit. Clar. in §. emphyteusis. q.28. vers.
tertius est casus. de vera, & magis communi Cald. de
iur. Emph. lib.2.q.23.n.40.42. Peregr. de fideicom.
art.32.n.51.52. Menoch. de recuper. poss. rem. 3.
n.82. Burgn. decis.30.n.98.p.2. Valasch. de iur. emph.
q.39.n 9. Fusar. de subst. q.339.n.33. Ricc. in prax. re-
sol.109.n.1. Caput. q. decis.304. lib.1. pulchre Seraph.
decis.868.n.3. Ludou. decis.529.n.1. Gratian. decis 56.
n.16. Marc. Ant. resol.21 n.24 lib.1.*

Et ideo etiam si in impetratione assensus Apostolici di-
catur emphyteusim esse dandam dicto D. Pasio in
47 perpetuum, adhuc secundum magis communem
DD. opinionem huiusmodi verbum intelligitur solũ
de perpetuitate in descendentes, non autem quo ad
extraneos, quia hoc est de natura rei, & talis præsu-
mitur mens Pontificis, ne Ecclesiam ponat in statu
numquam recuperandi bona liuellata: sic probatur
per *tex. in §. licentiam, iunct. §. emphyteusim. in Auth.
de non alien. Bald. in l. etiam. sol. matr. Io. And. Abb.
& Dec. in d.c. in præsentia, de probat. vbi etiam Imol.
& Ang. in d §. emphyteusim, Crem. d. sing. 116. Alex.
cons 9.n.12.13 lib.2. Dec. cons.141.n 5. & cons.170.
n.6. Gozad. cons.39 n.8. vers. nõ obstat. Ruin. cons.161.
col.3. lib.1. Bero. cons.27 n.7. lib.3. Cald d. lib.2.q 23.
n.40 pulchre, & de magis communi. Ricc. in prax. re-
sol.109 n.8. & post resol.119. in notabilib. vers. Eccle-
sia concedens. Marescott. var. resolut. lib.2.c.76.n.33.
35. & seq.*

Secundo igitur non obstat motiuum, quòd sit locatio
quia pensio annua correspondet fructibus, quoniam
multis modis respondetur tam in iure, quàm in facto
eò, quod non sit, verum pensionem esse fructibus cor-
respondentem, cũ nunc percipiantur scuta fere quin-
quaginta, & canon sit de scutis sex, vel libris 96. ad
48 hoc num. & locatio dicatur, non sufficit, si ab initio
canon fructibus respondeat, vt inquit pulchre *Ma-
rescot. var resol. lib.2.c.76.n.11. in fin. & seqq.* quem
solum videre sufficit, dicit enim quòd bona, quæ dan-
tur ad meliorandum, fertiliora solent fieri, & ideo
canon, qui ab initio fructibus respondebat, proceden-
te tempore fit paruus, vt hic euenit.

Deinde respondeo, quòd in rebus Ecclesiæ non differũt
emphyteusis, & locatio perpetua, seu ad longum tẽ-
49 pus quo ad effectum quia semper trãsfertur vtile do-
minium, & vtraq; cadit sub nomine alienationis, &
propterea à iure prohibentur, & si fiant, requiritur
eadem solemnitas. *tex c. in Concil. Trid. sess. fin. c.11.
vers. locationes, & in d. extrau. Ambitiosæ, de reb. Ec-
cl. non alien. Clem.1. verb. locationes, & ibid. Card. ad
fin. eod. DD. in §. adeo. Inst. locat. Ias. in Auth. qui rẽ.
col.3. C. de sacros. Eccles. Benincas. in §. omnium. n.42.
Inst. de actio. Syluan. cons.47.n.4. Bertran. cons.311.
n.4. lib.4. & cons.126. in princ. lib.2. Ruin. cons.57.n.1.
& cons.161. num.22. lib.1. Tiraq. lib.1. de retract. §.1.
gl.14.n.84. Valasch. de iur. emph. lib.1.q.29.n.8.19.
vers. & placet. Cald. eod. tract. lib.2.q.23.n.49. Ricc.
in prax. resol.98.n.1. & resol 105.n.2.* & propterea
50 locatio ad longum tẽpus non transibit ad extraneos,
sicut nec emphyteusis, sicut dixit *Valasc. d.q.29.n.8.*
& alij, cum non detur congrua, & sufficiens ratio di-
uersificans.

Et hoc aliud sentiat *Cald. d. tract. lib.2 q.23.n.51.* non
tamen aualet respondere *Concil. Trid. d.c.11.* & loqui-
tur in ea locatione, in qua non solum ab initio, sed
per futura tempora pensio non est minima, sed cor-
respondet fructibus, quia tunc læsio non cadit in eo
contractu, & si qua est, erit minima, & propterea tũc
sua non interest, si transeat ad extraneos, quod tole-
rabile est, sed vix dari potest huiusmodi casus, vt in
51 perpetuum vniformis sit fructuum perceptio adeo,
vt non incidamus in aliquem excessum augumenti,
vel diminutionis, vt vidimus his temporibus pestis,
& belli, vbi in aliquibus locis non percipitur quarta,
vel tertia pars fructuum, & emolumenti ex terris,
quod haberi solebat, vt bene ista considerat *Marescot.
d. lib.2.c 26.n.14.*

Denique respondetur hanc esse vere emphyteusim, non
locationem, etiam si fructus esset æqualis pensioni,
52 quia Ecclesia ita solet in emphyteusim dare, vt ca-
non sit æqualis fructibus, alioquin non cederet in eui-
dentem Ecclesiæ vtilitatem. *Capic. decision. 182. in
princ. Gabriel. dicto consil. 84 num. 12. lib. secund.
Franch. decis. 191. num. 10. & decis. 235. n. 2. Surd.
decis. 198. n.22. Maresc. d.c.76. n.28.* & propterea cũ
hic contrahentes hunc contractum nominauerint, &
in eius exordio quidquam nõ soluerint, & res ad me-
liorandum data sit, & bona liuellata non essent steri-
53 lia, [tantum enim solum infœcundis conceditur pro
minimo canone] idcirco propter magnitudinem pẽ-
sionis contractus in hoc casu non desinit esse emphy-
teuticus. *Natt. cons.49. num.14. & seq. & per totum
Surd. decis.198.n.24. Alciat. cons.165. per totum Cor-
bul. de caus. priuat. ob non solut. can. ampla 2. Bursat.
cons 11. num.22. Ioseph. lud. concl.12. Thesaur. decis.20.
n.9 pulchre Marescot. d.c 76 num.10.11. & per totum
lib.2.* vbi late respondet ad omnia non ergo attendi
debet, an hæc Emphyteusis transeat ad extraneos,
quia in licentia alienandi id non conceditur: sic re-
54 spondet *Seraph. d. decis.868. num.3. Marescot. d.c.76.
n.36.*

Respondebat secundo pars aduersa, quod ob lapsum 30.
annorum omnia censenda sunt solemniter acta adeo,
vt præsumatur interuenisse Beneplacitum Apostoli-
55 cum, & quæcumque solemnitas, etiam si de ea non
appareat, dummodo constet de obseruantia contra-
ctus, vt hic: *Alex. cons.12. nu.7. & cons 17.n.8. lib.4.
Dec. cons.341.n.13. Apostil. ad Alex. cons.219. nu.13.
lib.1. Gozad. cons 73.n.21. Curt. iun cons.100.n.31. &
cons.313.n.97 lib.3. Marescot. var. resol. lib.1.c.13. nu.
9.10. Seraph. decis.792. num.1. vbi de communi opin.
& decis.1042. num.2. Marc. Anton. resolut.21. num.11.
lib.1.*

Nam respondetur id forte procedere, quando non ap-
pareret de solemnitate, seu licentia, & titulo infecto,
cuius vigore contractus fuit celebratus, sed quando
apparet de titulo infecto, seu de solemnitate vitiosa,
aut concessione Apostolica inualida, vt hic, quia Cõ-
missarij excesserunt fines mandati, tunc ex cursu tem-
poris non præsumitur concessio valida, seu solemni-
tas, sed concessio consideratur cum suo defectu, quia in
incertis tantum est locus coniecturis, non in claris, vbi
constat de titulo infecto, *Paris. cons.27. num.119.
lib.1.*

lib.1.Crau.cõf.134.n.44.Bell.conf. 20.n.9. verf.tertiũ fundamentum.Honded.conf.31.n.28.& conf.72.n. 28. Marcabrun.conf.14.n.123.& conf.46.n.51.Marefcot. d.c.13.n.5.6.7.8.Ricc.in prax.poft refolut. 95. in notabilibus, verf.quinto.pulchre Seraph.decif.1235.num 4. Farin.decif.430.n.3.p.2. & ita fæpius iudicauit Rota. *Mar.Anton.refol.21.n.13.verf.replicatum. lib.1.*

Deinde antequam præfumatur folemnitas ex curfu temporis,multa funt confideranda in hoc propofito alienationis bonorum Ecclefiæ;quia primo deducendum
57 eft tempus vitæ Prælati alienantis, obferuantia contractus debet effe clara, & plene,probata, & vniformis adeo,vt initium 30. annorum non poffit fummi ab inueftituris anterioribus, quando funt diuerfæ ab vltima vt fuit refolutum *in vna Carpen. feu nullius bonorum 13.Maij.1602.coram Ludou. vt habetur penes Marefcot.d.lib.1.refol.13.n.13.14.15.16.17.vbi hæc omnia refoluit.Barbof.d.alleg.95.n.72.in fin.*

Tertio refpondebatur, quod in hac caufa Vicelegatus nõ folum dederat licentiam Commiffarijs concedendi emphyteufim dicitur Pafio in perpetuum, fed etiam cum claufulis folitis, & opportunis, & allegabatur tunc temporis fuiffe folitum concedere bona Ecclefia in emphyteufim etiam pro extraneis,ad quod probãdum fufficit oftendere duas fimiles conceffiones ad hoc, vt dicatur confuetum: *Bart.in l.Mella. §.fed ali-*
58 *menta ff.de alim.& cibar.leg. Bero.conf. 142.n.1.vol. 3.Mar.Antonin.refol. 25.num.16.p.1.*& Viceleg. dixit etiam, quòd Commiffarij poffent confirmare Inftrumentum faciendum, & omnia in eo continenda licita,& honefta: Vnde cum illi approbauerint, quod in Inftrumento ponatur claufula; pro quibufcumque hæredibus; quæ facit emphyteufim ad extraneos trãfitoriam. *Peregr.de fideicom m.art.32.n.* 54. ideo non videtur dicendum,quod Commiffarijs exceffèrint fines mandati.

Sed replicatur, quod Vicelegatus appofuit dictas claufulas fauore Ecclefiæ, & ad eius bonum, & commodum,& cum claufula femper: Si in euidentem tertio; ideo non debent retorqueri in odium: & quod non poteft diei pactum folitum, & licitum, per quod emphyteufis tranfeat ad extraneos,cum id fit à iure prohibitum, & repugnet naturæ emphyteufis Ecclefiaft. *Peregr.d.art.32.n.52.Ricc.in d.refol.109.n.1. Marefcot.*
59 *d.c.76.n.33.35.* & nõ probatur folitum de huiufmodi tranfitu, quia contrarium feruatur. *Bald. in Auth. fi quas minas. C.de facrof.Ecclefia.* & fi vna inueftitura id admitteret, centum poffent oftendi, quibus hoc repugnaret, debet autem attendi id, quod fit, vt in pluribus.

Dicebatur etiam, quod dicta emphyteufis facta fit tranfitoria ad extraneos eò, quod peruenerit ad manus D.Camilli Bramei, qui non erat de defcendentibus dicti D.Pafij, & propterea poterit tranfmitti etiam
60 ad alios extraneos. *Ruin.conf.161.num.33.lib.1.Gabr. conf.76.num.16.lib.2.*

Sed refpondetur id procedere, quando femel facta eft emphyteufis alienabilis, & ad extraneos tranfitoria cum folemnitatibus, tunc, n. abfque folemnitate po-
61 teft taliter alienari, fecus vbi non eft alienata prima vice cum debita folemnitate. *Alex. conf. 189.col.6. vol.2. Dec. conf. 88.vol.1. Rol. conf.1. num.85.lib.1. Redoan.de reb.Eccl.nõ alien. Rub.33. Affic.decif.305.*
n.9. Franc. Leon.in Thef.for. Eccl.c.15.num.3. Gonz. ad reg.8.gl.6.num.124. Rot.diuerf.decif.360.num.13. p.1.Seraph.decif.1490.n.3. Graff.decif.3.n.14.de reb. Eccl.non alien. Ricc.in prax.refol.110.num.1.2. Barb. de off.epifc.p.3.alleg.95.num.32. hic autem ifta emphyteufis peruenit ad dictum D. Camillum potius de facto,& ex quadam tollerantia,quam quod feruata fuerit aliqua folemnitas.

Deinde illud procedit, fi adhuc duret prima caufa conceffionis, & vtilitatis Ecclefiæ tunc enim femel res factam alienabilis dicitur femper talis, verum fi ceffet illa prima caufa, velut fi res fterilis iam fit ad culturã redacta,& quod erat parui emolumenti,iam multum fructum afferat, tunc fine noua caufa, & noua folem-
62 nitate res non poteft alienari, fi de nouo ad Ecclefiã reuertatur. *Abb.in c.vt fuper eo. n. 11. de rebus Eccl. non alien. Redoan.d.tract.q.12.n.57.58.Leo. d.c.15.n. 3.Prax.Archiep.c.60.n.6.verf.1.Ricc.in prax.refol.5. n.2.3. Graff.decif.4 de locat. Rot. in Rom. domus. 29. Nouemb.1587.coram Blanchetto. Barbof.d. alleg. 95. n.33.34.Quarant.verb.alienatio.n.39.Seraph.d.decif. 1490.n.7.in fin.* hic autem ceffat caufa vtilitatis Ecclefiæ quia eanon erat folum fcutorum fex, & tamen quando tranfiuit ad extraneos fructum faciebat vfq; ad fcuta 30 vel 40. circiter, ergo.

Quinto dicebatur ex aduerfo, quod nullus remanebat dubitandi locus, quin valida effet conceffio propter tranfactionem fequutam inter D.Camillum Brameã, & D.Epifcopum Rangonum, etenim valet tranfactio facta fuper rebus Eccl. fine folemnitate, quando Ecclefia non poffidet, & per tranfactionem non priua-
63 tur poffeffione bonorum fecus eft, fi poffideret. ita *Craue.conf.197.n.7. Rebuff.in comped. alien. num. 21. Quarant.verb.alienatio.n.20.& n.43.verf.duodecimo. Seffe Aragon. decif.121.n.12.Barbof.d. alleg. 95. n. 63.Menoch.conf.508.n.17.lib 6. & de arbitr. iud. caf. 171.n.74.Odd.de fideic.q.per prohib. alien.ind. q. 19. num.173. Surd.conf 418.n.18.& conf. 451. num. 25. lib.7. Vel.conf.15.n.44.lib.1.*

Verum refpondetur id verum non effe, quia hæc tranfactio eft inualida ijfdem rationibus, quibus prima cõceffio,etenim in eam influit etiam defectus primæ inueftituræ, ficut enim non valet alienatio bonorũ Ec-
64 clefiæ, ita etiam non valet tranfactio abfque debitis folemnitatibus, & beneplacito Apoftolico. *tex.e.in c. veniens de tranfaction.& in d. extrau. Ambit. ibi omnem pact.de reb.Eccl.non alien.DD.in l.1. C.fi aduerf. tranfact.Bart.conf.159.lib.1. Add. ad Alex. in l.præf. lit.B.C. de tranfact. Corn.conf.207. n.1. verf. 10. Dec. conf.37.num.43.lib.1.Rol.conf.15. vol.1.Antonin.lib. 1.var.refol.c.26.Redoan.de reb.Eccl.non alien. q.2.c.1. num.2.Thefs.for.Eccl.d.c.15.num.81.Peregr.de fideicom.art.40.num.123.Molin.de primog.hifp.lib.4.c.9. num.9.20.late Gratian.difc.846.n.6. Ricc. in prax. refol.43.n.1.2.* vbi inquit Rotam Romanam fæpius ita iudicaffe, alioquin effet facile litem aliquam procurare, & poftea tranfigere, & fic inueniretur modus alienandi bona Ecclefiæ fine folemnitate, vt inquit *Redoan.d.q.2.c.1 n. 10.*

Nec eft verum, quod quando bona dimittuntur penes alium,valeat tranfactio, tanquam dicantur nunquã ab Ecclefia poffeffa,quia verius eft,& receptius, quòd immo etiam fi res fit penes aduerfarium,& in tranfa-

ctione

ctione agatur, vt apud illum remaneat, non valeat
65 transactio sine solemnitatibus requisitis in alienatio-
ne bonorum Ecclesiæ quia hæc dicitur alienatio, &
qui rem suam penes alium existentem apud eum di-
mittit ex titulo habili ad transferendum dominium,
dicitur vere dominium transferre, licet rem non tra-
dat. *gl. in l. cum hi. §. si vni. in verbo. transactione. ff. de
transact. Bart. in l. nulli, & ibi pulchre. Ias. n. 2. ff. eod.
Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 14. n. 66. vers. tamen ego,
& num. 67. 68. Pinel. in l. 1. p. 3. n. 46. vers. quod vali-
de. C. de bon. matern. Ceph. cons. 133. n. 91. pulchre. Pe-
regr. de fideicom. art. 40. n. 124. Redoan. de rebus Eccl.
non alien. q. 2. c. 1. n. 2. vers. sed per alium. Capic. decis.
156. n. 15. 16. Molin. de primog. hisp. lib. 4. c. 9. n. 27.
Veral. decis. 106. p. 1. Isern. in tract. practicab. Eccl. q.
395. Coccin. decis. 301. n. 1. Beltram. ad Ludouis. decis.
418. n. 17. late Gratian. disc. 846. n. 11. 12. 13. 14. lib.
5. Ricc. in prax. resol. 43. n. 2. vers. amplia.* Et propte-
rea inualida est transactio non accedente consensu
summi Pontificis, & bene fecit dictus D. Episcopus
reseruando beneplacitum Apostolicum, quia sine eo
non poterat sic transigere; bene verum est, quòd si in
66 transactione conuentum fuisset, vt res penes Ecclesiã
remaneret, tunc vtiq; valeret transactio, quod aliquid
in pecunia daretur aduersario *Ias. in d. l. nulli n. 2. ff.
de transact. Tiraq. d. gl. 14. n. 68. Redoan. d. q. 2. c. 1. n. 2.
Pinel. dicto loco. Peregr. d. art. 40 n. 124. Ricc. d. resol.
43. n. 3. vers. limita. Cratian. d. disc. 846. n. 8.*

Deinde respondetur dictam transactionem esse ob eui-
dentem læsionem penitus inualidam, quia tempore
quo transactum fuit, terræ liuellatæ fructificabãt scu-
ta 40. circiter, & tamen canon fuit auctus solum ad
libras 96. monetæ Imperialis, & ideo cum læsio ex-
cedat dimidium iusti pretij, contractus est inualidus,
67 & Ecclesia ad terras cessas restituenda, etiam si talis
alienatio fuisset à commissario Pontificis vigore gra-
tiæ, si in euidentem, confirmata: post *Dec. cons. 142.
Monald. cons. 33. Menoch. cons. 115. Rot. diuers. decis.
181. n. 4. p. 1. Ricc. in prax. resol. 13. n. 3. Rot. Rom. in
nouiss. decis. 112. n. 2. p. 1. & Rota in causa Lucana bo-
68 norum 15. Ian. 1571. coram Lancellotto.* sicut etiam
laicus restituitur in contractibus ob magnam læsio-
nem. *l. 2. C. de resc. vend. Bart. in l. si quis cum aliter. de
verb. oblig. Dec. cons. 597. n. 10. Grat. cõs. 88. n. 3. lib. 1.
Pinel. in d. l. 2. p. 1. c. 4. num. 13.*

Sed esto, quòd valida esset transactio, tamen cum defun-
cta sit dicta D. Camilla, & D. Bossius non fuerit illius
hæres vniuersalis, quoniam solum iure institutionis si
relictum est prædium Cataniæ dato alio hærede vni-
uersali, sequitur quòd ipse non possit peruenire ad di-
ctam emphyteusim, quæ vigore renouationis inuesti-
turæ cum dicta D. Camilla debebat transire ad
hæredem tantum vniuersalem, forma enim inuesti-
69 turæ est attendenda, & qui ex ea se vocatũ dicit, de-
bet probare, quòd habeat omnes eius qualitates. *ad
tex. in l. 1. et fin. C. de iur. emph. Seraph. decis. 1249. n. 1.
Cald. de iur. emph. lib. 2. q. 22. n. 11. vers. resoluens. &
num. 24.*

Verum respondebat pars aduersa, quòd legatarius in re-
bus sibi legatis dicitur in effectu, & proprie hæres
adeo, vt dispositum in hærede habeat locum etiam in
70 legatario, quo ad res legatas etiam in materia stricta,
& ideo etiam emphyteusis Ecclesiæ transit in legata-
rium: *ad tex. in l. id tempus. ff. de vsucapio. & in l. in
conuentionibus, de verb. oblig. pulchre. Curt. iun. cons.
55. n. 11. Ias. cons. 92. n. 5. lib. 1. Cald. de iur. emph. lib.
2. q. 22. num. 11. in fin. Gratian. disc. 724. n. 14. lib. 4.
Fusar. de substit. q. 341. n. 7. Fariu. decis. 261. n. 2. p. 1.*
Et non est repetenda illa dictio; vniuersali: in casu
nostro, quia qualitas adiecta vni personæ regulariter
71 non censetur repetita in alijs personis. *Decian. cons. 14.
num. 144. lib. 2.* & illa interpretatio sumenda est, vt
actus potius valeat, quàm pereat. *l. quoties. ff. de verb.
oblig.*

Sed respondetur, quòd institutus in re certa dato alio hæ-
rede vniuersali habetur loco legatarij, & non potest
72 dici hæres, nisi in proprie adeo, vt detrahere nequeat
falcidiam, vel Trebellianicam, sed potius ab eo dedu-
catur, quia in eo locum habent omnia de legatarijs
disposita, etiam si in quota fuerit institutus. *ad tex.
in l. quoties. vbi Ias. n. 3. C. de hær. instit. & in l. ex fa-
cto. ff. eod. gl. in l. quoties. C. fam. ercisc. Abb. in c. Raynu-
tius, num. 27. de testam. Corn. cons. 40. n. 7. lib. 3. Paris.
cons. 17. num. 25. lib. 2. Soc. iun. cons. 49. num. 16. lib. 3.
Craue. cons. 131. n. 13. Ceph. cons. 153. num. 64. Decian.
cons. 18. n. 25. lib. 2. Menoch. cons 401. n. 141. Peregr.
de fideicom. art. 3. n. 7. 8. 9. 10. 11. Tusch. litera I. concl.
232. n. 1. 2. 3. 4. 5. Gratian. disc. 771. n. 16. 17. lib. 4. Ia-
cob. Canaler. decis. 177. num. 4.*

Et ideo si emphyteusis alicui sit concessa pro se, & hære-
dibus suis, illa dato alio hærede vniuersali non poterit
trãsire ad legatariũ, seu in re certa institutum, quia ve-
73 re non est hæres pulchre *Alex. in l. quadam. §. nihil. n.
7. vers. tamen pater. ff. de eden. Salyc. in l. 2. q. 20. C. de
iur. emph. Ang. in l. Gallus. §. etiam. col. pen. ff. de liber.
& posthum. Alex. cons. 44. n. 2. vers. potest etiam. lib. 1.
& cons. 128. num. 8. lib. 1. Rip. lib. 2. resp. c. 26. num 18.
de commun. Couar. var. resol. lib. 2. c. 18. num. 5. Bero.
cons. 107. num. 4. lib. 1. Rim. sen. cons. 453. num. 9. lib. 3.
Franc. de Cald. tract. de iur. emph. lib. 2. q. 9. n. 1. in fin.
& num. 3. in fin. & q. 24. n. 1. Honded. cons. 92. num. 17.
lib. 1. Fusar. de substit. q. 341. num. 11. vers. & in em-
phyteusi. Bursat. cons. 137. n. 44. lib. 2.*

Non obstant allegata in contrarium, quia procedunt in
casu, quando emphyteusis, seu feudum fuit acquisitũ
pro se, & quibuscumque hæredibus, tunc enim pro-
pter illud verbum vniuersale, quod immutat etiam
74 naturam feudi, seu emphyteusis, etiam extranei vo-
cati dicuntur, & illi quoque, qui improprie dicuntur
hæredes, vt legatarij: & sic loquitur in his terminis:
*Bald. in c. imperialem. in princ. in 4. vol. col. 5. vers. sed
quid. de probib. feud. alienat. per Feder. Curt. iun. cons.
1. n. 1. 2. 3. 4. Alex. in l. quod dicitur, col. pen. ff. de verb.
oblig. pulchre. Bero. d. cons. 107. num. 4. vol. 1. Honded.
d. cons. 92. n. 19. lib. 1. Bursat. cons. 137. n. 44. 45. 46.
lib. 2. Franc. de Cald. de iur. emph. lib. 2. q. 23. n. 39. & q.
24. num. 2. & seq.* Sed sic est, quòd in casu nostro non
fuit dictũ pro quibuscumque hæredibus, sed pro hære-
de vniuersali, si vnus erit, & si plures, pro eo, cui ob-
ueniet prædium Cataniæ, hoc autem relictum fuit di-
cto D. Bosio, qui non est hæres, ergo neque potest
75 habere hanc emphyteusim. *§. emphyteusim. in Auth.
de non alien. Bald. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. A-
lex. in d. l. quadam. §. nihil. n. 7. Ias. in d. l. 2. num. 188.
76 C. de iur. emph.* vbi enim emphyteusis stipulatur hæ-
redibus, intelligendum est de vniuersalibus. *Bursat. d.
cons.*

conf.137.n.44.lib.2.Cyriac.controu.128. num. 66.lib. 1.Iacob.Caualer.d.decif.177.num.5. & hoc modo intelliguntur Farinacius, & alij fuperius allegati, qui licet non fic clare in multis locis loquãtur, quia tamen allegant DD. qui loquuntur in cafu, quando funt vocati quicumque hæredes, ipfi quoque eodem modo funt intelligendi. *Gratian.difc.706.num.55.lib.4.*

Verum in fortioribus terminis nos verfamur, vbi apparet in tranfactione fuiffe conuentum, quòd hæres, ad quem hæc emphyteufis peruenire debeat, fit vniuerfalis: clare enim cantant verba tranfactionis, & inueftituræ factæ ad fauorem dictæ D. Camillæ de prædictis terris ftipulantis pro fe, & eius hærede vniuerfali, fi vnum tantum inftituerit, fi vero plures, pro illo hærede, ad quem obueniet prædium Cataniæ, nam certum eft hæc verba effe femper intelligenda de hæredibus vniuerfalibus, quia illa dictio aduerfatiua, fi vero:
77 habet vim copulandi, & inducit repetitionem præcedentis qualitatis, quando ponitur in eadem oratione nondum perfecta; licet fecus effet, quando poneretur inter duas orationes perfectas, & diftinctas: ita per *tex. in l. Scia. §. Caio. ff. de fund. inftruct. Bart. in l. Lucius. §. quæ habebat n.3. ff. ad S. C. Trebell. Bald. in l. omnes Populi. num.72. ff. de inft. & iur. Alex. in l. filius à patre. col.5. de liber. & pofthum. Ruin. cõf. 176. num.8. lib.2. Iaf. in l. tranfigere. num.19. C. de tranfact. Soc. iun. conf.83. num.10. lib.1. Crauе. conf.208. num.5. Menoch. conf.76. num.6. Peregr. de fideicom. art. 16. n. 91. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 6. num. 17. 25. Leandr. Galganet. tract. de condit. & dem. p. 2. c. 1. q. 18 num.5. & num.36.37.* qui dicunt, quòd dictiones
78 iftæ Sed, Vero, Autem, & fimiles, quæ funt fui natura aduerfatiuæ, inducunt repetitionem qualitatum præcedentis difpofitionis in fequentem. *Tufch. litera R. concl.186. num. 35.*

Non obftant ex aduerfo deducta, quia hic non accommodantur, vbi non adeft diuerfitas perfonarum, &
79 procedere poffunt, vbi aduerfatiua cadit inter duas orationes perfectas diuerfas, vel inter res diuerfas, & vbi ratio recti fermonis repetitionem non patitur, tũc enim facienda non eft. *Bart. in d. l. Lucius. §. quæ habebat. num.3. in fin. Soc. iun. conf.144. num.40.42. vol.3. Tufch. d. concl.186. num.52. Peregr. d. art.16. num. 91. Seraph. decif.120. num.3. Ludouif. decif 225. n. 9. 10.* hic autem fi volumus verba intelligere fecundum sẽfum germanum, non poffumus dicere, quin de hærede vniuerfali tranfigentes voluerint intelligere.

Neque dici poteft, quòd igitur Mons Pietatis habebit hanc emphyteufim, quia ipfe fuit hæres vniuerfalis
80 dictæ D. Camillæ, ad quem tranfeunt omnia iura, & actiones, & permittitur ex inueftitura, quòd hæres vniuerfalis capiat hanc emphyteufim, quia refpondetur, quòd illa facultas nominandi hæredem intelligitur de hærede fimili cõditionis, cuius erat nominans, non tamen poterit nominari perfona priuilegiata, feu
81 potentior, qualis eft clericus, fcholaris, Ecclefia, & in propofito noftro locus pius, & Collegium vniuerfitatis, ita ex *Bald. in Auth. quas actiones num. 13. verf. tertio modo. C. de facrof. Eccl. gl. in c. potuit. in verbo prohibentur. de locat. Salyc. in l. fin. col.3. verf. quæro modo. vbi Iaf. num.97. C. de iur. emph. Alex. in l. fi finita. §. fi de vectigalib. fub num.36. verf. nec obftat. ff. de damn. infect. Grat. conf.80. lib.1. Ruin. cõf.143. num.19. verf. fecundo etiam lib. 1. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 79. c.9. num.4.5.27. Corbul. de cauf. priuat. ob alien. ampl.12. num.2. Harprec. ad Clar. in §. emphyteufis, q. 6. num.14. Franc. de Cald. de iur. emphy. lib.3. c.1. num. 4. vfq; ad num.16. pulchre Ludouif. decif. 529. num. 5.6. & feqq. Laderch. conf.19. num.3. Cyriac. contr. 205. num.9.10. lib.2. Farinac. decif.368. num.1. lib.1. Maftril. decif.128. num.2.18.*

Nec dubitandum eft, quin Mons Pietatis vti Collegium pium, vbi interueniunt laici, & Ecclefiaftici, fit po-
82 tentius, & priuilegiatum ad effectum, de quo quærimus. *Aldobr. conf.40. fub num.2. Simon. de Prat. conf. 54 num.4. Harprec. ad Clar. d. q.6. num.14. Ludouif. d. decif.529. num.7. Cald. d. lib.3. c.1. n.13. in fin. Cyriac. controu.205. num.9. lib.2.* qui loquitur de Monte Pietatis.

Neque dicatur, quòd Epifcopus dicitur tantumdem potens, vel forte potentior, & ideo quando emphyteu-
83 fis tranfit ad æque potentem, ficut dominus directus, tunc nulla eft prohibitio, quia tunc ceffat ratio prohibitionis, & domini directi detrimentum. *Salyc. in d. l. fin. vbi Iaf. num.99. C. de iur. emphyt. ex Bald. in l. 2. vbi Salyc. C. ne lic. potent.* etenim par affectionis caufa fufpicionem fraudis amouet. ad *tex. in l. non fo-*
84 *lum. ff. de rit. nupt.*

Nam refpondetur id non effe verum, quia potentior nominari non poteft, ne quo modo, fi rem vendicari oporteat, vel penfionem exigere, deterior fit directi domini conditio, quòd eueniet, etiam fi paris fit potentiæ dominus, vnde neque ad Ecclefiam poteft fie-
85 ri ifte tranfitus, & maxime quia fi ad manum mortuam, vt eft Collegium tranfiret, numquam ad Ecclefiam emphyteufis reuerteretur, ideo adhuc dicendum eft durare prohibitionem: *Natt. conf.491. fub num.9. & feqq. Corbul. d. ampl.12. in fin. Ludouif. d. decif.529. num.15. Cald. de iur. emphyt. lib 3. c.1. num. 17. in fin.* vbi etiam inquit, quod *Iaf. in d. l. fin.* hunc articulum indecifum reliquit, ideo non poteft allegari pro contraria parte: & ita non eft verum, quòd in potentiorem poffit fieri alienatio, quando Dominus eft æque potens.

Bene verum eft, quòd quando emphyteutæ permiffum eft fibi hæredem nominare Ecclefia, feu Collegium, aut locus pius non eft totaliter incapax fucceffionis emphyteuticæ, quia tantum prohibitum eft iftud ex interpretatione mentis directi domini, ne ei praue conferratur præiudicium, fi perpetuo apud Ecclefiã res emphyteutica remaneret, & ideo à ceffante ratio-
86 ne recte putant Doctores Ecclefiam, feu Collegium, & locum pium poffe emphyteufim fic acquifitã per annum duntaxat pro fe retinere, intra quem tenetur à fe abdicare, & in fauorem perfonæ priuatæ alienare: *Io. And. ad fpecul. in titulo de emphyteufi. §. nunc aliqua. verf.117. Iaf. in d. l. fin. num.91. in fin. C. de iur. emphyt. Alex. conf.120. num.4. lib.1. Boic. in c. ex liter. col.2. in fin. de confuet. Beffanus in confuet. Aluer. art. 14. col.2. in fin. Tufch. litera E, concl.161. num.7. Ludouif. d. decif.529. num.10. Cald. de iur. emph. d. lib. 3. c.1. num.16.17. Maftrill. decif.128. num.18.* hoc enim confuetudo introduxit, vt intra annum Ecclefia vendere teneatur. *Io. And. in c. potuit. num.9. verf. & de confuetudine, vbi etiam Barbat. de locat. Cald. d. c. 1. n. 16.* quod fiue per contractum, fiue per vltimam voluntatem

luntatem Ecclesiam acquirat emphyteusim, quia sẽper intra annum vendere tenetur, quidquid alij dixerint. *Cald. d. tr. num. 17. Tusch. d. concl. 161. n. 13. Peregr. de fideicom. art. 28. num. 69. in fin.* adeo, vt neque æstimatio debeatur, nisi intra annum Ecclesia vendat, vt inquit *Cald. d. loco, n. 17. Cyriac. d. controu. 205. num. 13. 13. Farin. decis. 368. num. 3. p. 1.* Sed id nõ fecit casum nostrum, quia iam diu lapsus est annus, neque Mons Pietatis terras prædictas vendidit, aut alienauit, & D. Episcopus eas ad se pertinere iam se declarauit.

Dicebat etiam pars aduersa, quòd data nullitate transactionis, & concessionis non licebat D. Episcopo vindicare terras Cataniæ, sed reintegrandus erat ad terras Nebiariæ, quæ ab initio fuerunt liuellatæ, & emphyteoticatæ: Sed responsum fuit huiusmodi circuitum non esse admittendum, quia potest bene stare, quòd nulla fuerit, & inualida liuelli concessio, & transactio, & tamẽ valida fuerit permutatio de terris Nebiariæ ad terras Cataniæ, siquidem certũ est in hoc foro Ecclesiæ Regien. ex antiquissima consuetudine licitam esse permutationem bonorum Ecclesiasticorũ
87 absque beneplacito sedis Apostolicæ, quia in hac parte non fuit vsu recepta constitutio Paulina de bonis Ecclesiæ non alienandis, quod fieri potest: quia potest esse, quòd Paulina sit recepta quo ad vnam partem, non verò quo ad aliam, & sic attendenda est locorum
88 consuetudo: *Io. Gutier. lib. 1. can. qq. c. 8. Nauar. in Manuali c. 27. late Quarant. verb. Alienatio. num. 48. pulchre Bonacin. de contract. disp. 3. q. 8. p. 4. n. 14. vers. circa prædictã, & num. 32. vers. hoc tamen. Barbos. d. alleg. 95. num. 49. ad fin.*

Et ideo cum bona Nebiariæ fuerint permutata, & eorum loco fuerint subrogata bona Cataniæ, hæc loco illorum succedunt, & iisdem oneribus subijciuntur, siquidem in specie de emphyteusi bona subrogata, &
89 permutata loco bonorum emphyteuticorum, assumunt illorum naturam cum sua causa, & onere, ac si essent illamet ab initio concessa: ad *tex. in l. Imperat. §. fin. cum l. seq. ff. de leg. 1. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. Bart. in l. verti conditio. in princ. col. 3. ff. si cert. pet. Soc. cons. 93. in fin. lib. 3. Corbul. de caus. priuat. ob alienat. ampl. 38. num. 1. Bero. cons. 110. n. 14. lib. 1. pulchre Gratian. disc. 624. num. 8. 9. lib. 4. Rim. iun. cons. 18. num. 88. Menoch. cons. 52. n. 162.* Et dato etiam quòd permutatio esset sine solemnitate, tamen Ecclesia potest ei stare, vt per *Farin. decis. 70. num. 2. 3. p. 1.*

Denique Mensa Episcopalis prętendebat dictum D. Bossium, quatenus concessio esset valida, eum fuisse à iure suo decaduturn ob non solutiones canonis, quas il-
90 le omisit tam Eminentissimi Cardinalis Estensis, quã moderni Episcopi tempore, siquidem certum est emphiteutam à iure suo cadere, si cessat per biennium soluere Ecclesiæ debitum canonem: per *tex. in d. c. potuit. vbi Io. And. & Abb. de locat. Redoan. de rebus Ecclesi. non alien. q. 74. c. 1. num. 6. 15. Mantic. de tac. & amb. cõuent. lib. 22. tit. 27. num. 1. 2. Cald. de iur. emph. lib. 1. q. 9. num. 4. Farin. decis. 400. num. 11. lib. 1. Ludouis. decis. 529. num. 15. in fin. Coccin. decis. 343. num. 1.* vbi quòd emphyteuta non soluendo canonem potest præiudicare successoribus: bene verum est, quòd etiã si dicta caducitas incurratur ipso iure, non tamen incurritur, nisi domino volente, & declarante. *Iaf. in d. l. fin. num. 6. & seq. C. de iur. emph. Redoan. d. q. 74. c. 1. n. 6. Mantic. d. tit. 27. n. 30. 31. 32. Cald. de iur. emphyt. lib. 4. c. 18. num. 2. Coccin. decis. 240. num. 7.* sed hic mensæ Episcopalis procurator declarauit caducitatem, ergo.

Respondebatur tamen ex aduerso, quòd caducitati locus esse non potest quo ad solutiones non factas tem-
91 pore Cardinalis Estensis, qui cum non se declarauerit velle dictũ D. Bossium habere pro decaduto, non po-
92 tuit post eius mortem successor in Episcopatu talem declarare caducitatem. ad *tex. in l. fin. vbi Bald. Salyc. & alijs. C. de reuoc. donat. gl. & DD. in c. fin. de donat. Cassad. decis. 2. de locat. Mantic. d. tit. 27. n. 34. Honded. cons. 55. n. 20. lib. 1. Ludouis. decis. 529. n. 17. 24. late Cald. de iur. emph. lib. 4. c. 18. num. 15. 16. 17. 24.* qui dicunt talem caducitatem non posse declarari à successore, neq: in successorem.

Respectu vero temporis moderni Episcopi dicebatur, quòd D. Bossius non soluit, quia asserebat se esse creditorem mensæ Episcopalis occasione damnorum, & interesse ex eo, quòd fuerit à D. Episcopo Rangono expulsus, propter quòd excusandus est, si canonẽ non
93 soluit. *Veral. decis. 298. lib. 1. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit. 27. n. 67.* qui loquitur in terminis: nam in hac materia admittitur, quòd quælibet causa etiam iniusta excusat à caducitate, vt apud *Ludouis.*
94 *decis. 388. num. 4. Cyriac. contr. 268. num. 7. lib. 2.*

Deinde respondebatur, quòd licet emphyteutæ purgare moram, & soluere canonẽ nõ solum ante declarationem caducitatis, sed etiam post eam celeri tamen sa-
95 tisfactione. ad *tex. in d. c. potuit. vbi Io. And. & DD. de locat. Iaf. in l. 2. num. 81. de iur. emph. Hieron. Gabr. cons. 75. num. 7. lib. 2. Mantic. d. tit. 27. num. 35. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 75. num. 2. Farinac. decis. 577. num. 2. ad fin. lib. 2.*

Sed ad primum replicatum fuit non procedere, quando adest ignorantia deuolutionis, quæ præsumitur maxime in Magnatibus, & Prælatis, qui negotia sua gerunt
96 per manus agentium, & villicorum, late *Honded. cons. 55. num. 88. vsq. ad num. 95. lib. 1.* qui plurimos allegat: & decisum fuit à Rota teste *Ludouis. decis. 529. num. 18. 19.*

Ad secundum replicatur, quòd successor in Episcopatu non tenetur soluere debita antecessoris, quia hoc onus spectat ad R. Cameram Apostolicam, quæ occasione spoliorum tenetur satisfacere creditoribus, & ideo dũ
97 prædictus D. Bossius cessauit à solutione canonis hac occasione non est excusandus, quia non euitat caducitatem, nisi opponat compensationem crediti liquidi, & clari, quod non recipiat ambiguitatem. ad *tex. in l. vlt. C. de compensat. Gozadin. cons. 69. num. 10. in terminis. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit. 27. num. 68.*

Ad tertium replicatum non esse locum purgationi moræ,
98 quãdo contractus est iuratus, tunc enim iuramentum impedit purgationem moræ: *l. si quis maior. vbi Bald.*
99 *& DD. C. de transact. Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 76. num. 6. Romul. in trac. de mora. n. 205. Crauet. cons. 246. num. 4. Corbul. de caducitat. ob non solut. can. lim. 41. num. 13. Mancin. trac. de iuram. p. 4. eff. 13. num. 1. cum seqq. Cyriac. contr. 158. num. 40. lib. 1.* hic autem
100 cum adsit clausula: Pro iurato. Satis est, quia hæc eiusdem

eiuſdem eſt virtutis, cuius eſt iuramentum: excepto periurio, & foro, & in terminis noſtris parie hunc effectum de quo querimus, ſecundum *Burſat, conſ. 84. num. 6. Cyriac. d. contr. 158. num. 41. & generaliter. Natt. conſ. 479. num. 12. & conſ. 480. num. 12. 14. Rol. conſ. 69. num. 35. lib. 4. Surd. deciſ. 154. n. 2. Claud. ad Bertaz. conſ. crim. 480. lit. A. verſ. addo etiam.*

Ex his puto ſatis reſoluta fuiſſe omnia, quæ ex aduerſo adducebantur adeo, vt in claris videatur eſſe caducitas, ſeu potius reintegratio ad bona liuellata ad fauorem menſæ Epiſcopalis contra dictum D. Boſſium, & ita cenſeo.

Propoſita autem hac cauſa in Rota Romana ſub die 23. Iunij. 1634. coram R. P. D. Ghiſilerio deuolutio bonorum prædictorum ad menſam Epiſcopalem fuit præſuppoſita, & difficultas fuit reſtricta ad melioramenta, an ſpectent ad Eccleſiam, vel ad dictũ D. Boſſium, & ipſo tantum informante fuit reſolutum, pertinere ad Boſſiũ, quia hoc regulare eſt bonis emphyteoticis obtineam finitam deuolutis. *Bald. & Ang. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de legat. primo*, & vt in deciſione dicti Ghiſilerij: Verum hoc fuit ſuperfluum, quia D. Epiſcopus non prætendebat dicta melioramenta: ſed ob negligentiam Procuratoris Menſæ non fuit propoſitus articulus pluralis.

C A P V T IX.

E P I T O M E.

Dos an poſsit dici, quod donatur ſimpliciter, & multa alia pertractantur in materia Dotis, & augumenti eius, ac ſimulatæ donationis.

S V M M A R I V M.

1 *Pacta ſunt ſeruanda, maxime dotalia.*
2 *Donatio, & dos valde differunt.*
3 *Verba: caſu quo: faciunt conditionem.*
4 *Fraus de contractu ad contractum quomodo dicatur.*
5 *Denominatio contractus non fit à verbis, ſed ab effectu.*
6 *Contractus ſecundum effectum, non ſecundum nomen intelligitur.*
7 *Effectus, non verba debent obſeruari.*
8 *Cauſa cognoſcitur ab effectu.*
9 *Voluntas declaratur ab effectu plus, quàm à verbis.*
10 *Sermo rei, non res ſermoni debet ſeruire.*
11 *Effectu rei carens debet carere etiam nomine.*
12 *Teſtamentum erit, ſi fiat coram ſeptem teſtibus, licet teſtator dicat ſe codicillari.*
13 *Effectus potius, quam modus eſt ſpectandus.*
14 *Dos ſui natura meretur donationem propter nuptias.*
15 *Color quæſitus de contractu ad contractu quo præſumatur.*
16 *Fraus manifeſtatur ſæpe dum occultatur.*
17 *Fraus facile præſumitur inter coniunctos in præiudicium tertij.*
18 *Parentes ſæpe fraudant proprias filias.*
19 *Fraus difficile probatur.*
20 *Simulatio coniecturis probatur.*
21 *Coniecturis quod apparet, dicitur ſatis conſtare.*
22 *Simulatio vnde poſſit deſumi.*
23 *Contradictio verborum eſt ſignum fraudis.*
24 *Donatio ſimplex quæ dicatur.*
25 *Simplex non dicitur, quòd fit ob cauſam.*
26 *Cauſa impulſiua quomodo fiat finalis.*
27 *Clauſula: libere, & pure: quid efficiat.*
28 *Donatio prohibetur inter patrem, & filiam.*
29 *Actus vt potius valeat, quã pereat, fit interpretatio.*
30 *Dotis cauſa cenſetur relictum, quod filiæ legatur in teſtamento.*
31 *Donatio ex cauſis Dotis permittitur inter patrem, & filiam.*
32 *Donatio non irratur à cauſa expreſſa ſimulata.*
33 *Cauſæ ſi concurrant plures, actus ſuſtinetur à vera.*
34 *Dotis cauſa donaſſe præſumitur pater.*
35 *Dos eſt cauſa efficiens donationis propter nuptias.*
36 *Vir, & vxor ſunt correlatiua.*
37 *Donatio propter nuptias dicitur contra dos.*
38 *Correlatiuorum eadem eſt ſcientia, & ſimul ſunt natura.*
39 *Correlatiuorum vno poſito ponitur, & alterum.*
40 *Effectus cognoſcitur à ſua cauſa.*
41 *Dos cauſat contradotem.*
42 *Clauſula: & hæc omnia in Dotem; quid denotet, & ad quæ referatur.*
43 *Dictio: ſeu; ſtat ampliatiue.*
44 *Dictio: ſeu: ſignificat ordinem, & omnia copulat, & vnit.*
45 *Actionem qui habet, non dicitur proprie habere rem.*
46 *Inſtrumenti verba non debent eſſe ſterilia.*
47 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione licitum eſt.*
48 *Argumentum à neceſſario conſequenti valet.*
49 *Paraphernalia ſpectant ad liberam vxoris diſpoſitionem.*
50 *Maritus non adminiſtrat paraphernalia, niſi ad libitum vxoris.*
51 *Vxor ſemper poteſt paraphernalia à viro exigere, & recuperare.*
52 *Maritus non lucratur fructus paraphernalia in vita vxore.*
53 *Donatio facta in Inſtrumento dotis cenſetur facta dotis cauſa.*
54 *Pater cenſetur velle ſeruare æqualitatem inter filios.*
55 *Pater non tenetur dare tantam dotem vni filiæ, quantam alteri.*
56 *Verbum: Teneatur; importat neceſſitatem.*
57 *Ratio, quæ ſola reddi poteſt, ea videtur expreſſa.*
58 *Pater non debet facere vnam filiam legitimam, & aliam baſtardam.*
59 *Conditiones ſunt facti, & implentur factis, etiam ſi aliud dicatur.*
60 *Conditio impletur legis præſumptione.*
61 *Conditio poteſt verificari etiam in caſu ſimili.*
62 *Conditio an poſſit impleri per æquipollens.*
63 *Conditio an poſſit impleri ficte.*
64 *Dotale pactum late interpretatur.*
65 *Dotis cauſa attenditur, quod plus eſt.*
66 *Mulier poteſt habere bona triplicis generis.*

67 Pater

67 *Pater an possit filiæ donare bona vt sint paraphernalia.*
68 *Dote constituta in certa quantitate extera censentur paraphernalia.*
69 *Habilia cætera præsumuntur, cum de vno quærimus.*
70 *Prius, & posterius non datur in eodem instrumento.*
71 *Nullitas actus non opponitur ab eo, qui eum fecit.*
72 *Causa impulsiua quando efficiatur finalis.*
73 *Determinatio respiciēs plura, ea æqualiter determinat.*
74 *Cōtractus an admittāt extensionē ex rationis idētitate.*
75 *Vxores sæpe indueunt maritos ad eas hæredes instituendas.*
76 *Donatio propter nuptias quando reuertatur ad hæredes mariti.*
77 *Maritus an possit cogi ad donationem propter nuptias.*
78 *Moneta imaginaria an crescat, & de alteratione monetæ.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

ANnis elapsis DD. Ferrantus, & Tiburtius fratres de Delphinis nobiles Guastallen. volentes nuptui tradere D. Annam dicti D. Ferrantis filiam D. Horatio Cabassio nobili Carpen. promiserunt D. Bernardino eius patri, & artium, ac Medicinæ Doctori egregio pro dote dictæ D. Annæ scuta 2500. adijcientes huiusmodi pactum, quòd scilicet *Casu quo dicti DD. fratres Delphini dotes maiores suprascripta in futurum darent alijs filiabus dicti D. Ferrantis maritandis, illud de pluri teneantur quoque tradere dicto D. Bernardino*, vt latius in Instrumento dotali continetur.

Modo venit casus, quod dictis D Ferrantus nuptui tradidit D. Catharinam alteram eius filiam, & D. Ghisello eius viro dedit in multis summis scuta 3100. vt in Instrumento dotali adeo, vt adsit excessus scutorū 600. quæ ideo dictus D. Bernardinus pro implemento promissionis petit, & non sine ratione, quia pacta
1 sunt seruanda. *l. iurisgentium. §. ait Prætor. ff. de pact. Ludouicus Sacc. cons. 205. n. 51. lib. 1.* & maxime pacta dotalia, quæ præcipue sunt exequenda. *l. 1. & tot. tit. ff. de pact. dotal.*

Verum vna obstat difficultas, quia dictus D. Ferrantus volens forte huiusmodi pactum subterfugere, ne videretur maiorem Dotem tradidisse dictæ D. Catharinæ, finxit se illi donasse scuta 502. quæ tradidit dicto eius genero dicens se id facere titulo simplicis, & irreuocabilis donationis, sic enim agendo credidit non fuisse purificatam illam conditionem: *Et casu quo maiores dotes alijs filiabus darent.* quia certū est, quòd simplex donatio longe differt à dote. *l. si idem. C. de*
2 *Codicill. §. est & aliud. Inst. de donat.* nec licet dubita-
3 re, quin illa verba: *& casu quo.* conditionem faciant. *Corn. cons. 96. num. 11. p. 1. Marth. p. 3. claus. 26. n. 3.*

Nihilominus re diligenter perpensa, & naturæ consideratis allegationibus Excellētissimi D. Hieronymi Aduocati Corrigien. numquam satis laudati loco motiuorum transmissis puto euenisse casum dicti pacti, vere enim D. Ferrātes maiorem Dotem alteræ filiæ dedit, licet sub mentito nomine rem palliauerit adeo, vt quòd Dos vere erat, quo ad verba sonaret in donatio-
4 nem, quæ dicitur fraus de contractu ad contractum. *Farin. in prax. q. 88. n. 38. in fin.* verū quia mihi grandis sua restat in tollenda ingenti motiuorum mole, rem oportet diligentius examinare.

Non ergo illotis manibus accedam, & ideo in primis pro certo suppono contractus denominationem non esse faciendam à verbis, sed ab effectu, vel à causa, & tanto magis, quando cū verbis neque effectus, neq. causa
5 in puncto concordare videtur. sic *tex. in l. in promittēdo. ff. de iur. dot. l. si vno, in princ. locat. l. si tam angusti. de seru. l. si olei. C. locat. l. insulam. ff. de præscript. verb. Bart. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publican. Cranet. cons. 549. num. 14. cons. 932. n. 1. & cons. 944. n. 17. Rol. cons. 72. n. 14. lib. 2. Ceph. cons. 157. n. 10. 11. Menoch. cons. 120. n. 23. Rim. iun. cons. 776. n. 34. Surd. decis. 35. n. 8. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit.*
6 *8. n. 8. Gratian. disc. 657. n. 2. lib. 4.* vnde est, quòd contractus secundum effectum, non secundum nomē debet intelligi. *Mantic. d. tract. p. 1. lib. 1. tit. 2. n. 5. & n. 20.* quia contractus magis cognoscitur ab effectu, quā à nomine teste eodē. *Māt. d. trac. p. 1. lib. 8. tit. 25. n. 36.*

Et ratio est, quia effectū, non verba obseruari conuenit.
7 *l. sed & si possessori. §. item si iuramento. ff. de iureiur. l. si fideicom. §. si cui. de leg. 3. lib. 3. §. condon. de adim. leg. Crau. cons. 706. n. 8.* quia causa cognoscitur ab effectu,
8 vt videtur innuere *Arist. 3. Phys. c. 1.* & probat *tex. in l. non codicillum, vbi Bald. de testam. Cranet. cons. 657.*
9 *n. 19.* Vnde est, quòd magis ab effectu, quàm à verbis declaratur voluntas. *Menoch. cons. 120. n. 25.* & dici
10 solet, quòd rei sermo, non res sermoni debet seruire. *d. l. in promittendo, & c. intelligentia. de verb. sign. c. fin. de renunt. in 6. c. Basilides. 1. q. 1. Crau. d. cons. 796. n. 8. vers. neq. sermoni.* quæ adeo vera sunt, vt carens effectu rei debeat etiam carere illius nomine, quia vulgare est quòd si re priueris, nec nomen habere mereris. *c. dicat. in fin. 32. q. 4. l. cum præcibus. C. de probat. late Grat.*
11 *disc. 291. n. 6. 7. lib. 2.* & hinc est, quòd si quis coram septem testibus, sibi faciat hæredem, licet dicat se velle codicillari, tamen erit testamentum. *Cranet. cons.*
12 *214. n. 5. Vrsill. ad Afflict. decis. 72. num. 6. Gratian. disc. 567. num. 3. lib. 4.*

Modo in proposito quāuis D. Ferrantes Dotis nomen mutauerit in simplicem donationem, nullum fecit præiudicium neque veritati, neque D. Cabassio, quia censetur hoc fecisse in fraudem. *Cranet. cons. 327. n. 3.*
13 *vers. 2.* quia potius effectus, quàm modus est spectandos. *Ceph. cons. 309. n. 52.* & propterea talis cōtractus censendus est simul fraudulentus, & simulatus, quia diuersi mode celebratus est, quòd scriptum sit, vt deceptus remaneret Cabassius ad tradita per *Farin. de falsit. & simul. q. 162. n. 3.* non enim ad alium finem D. Delphinus dixit se donare dd. scut. 502. quos tradendo titulo donationis in nihilo sibi expediebat magis, quàm titulo Dotis immo facilius sub titulo dotis poterat extorquere Incontrū Dotis, quòd solū preten-
14 dere videbatur, quia Dos sui natura meretur donationem propter nuptias. *Auth. dos data. C. de donat. ante nupt.* & cum tamen voluerit adhibere titulū donationis, ideo præsumitur fecisse in fraudem filiæ primo loco nuptæ. *Menoch. d. cons. 226. n. 129.* etenim præsumitur color quæsitus de contractu ad cōtractū.
15 *Masch. de prob. cōcl. 442. n. 10. Alex. cōs. 54. n. 3. lib. 7. Ceph. cons. 777. n. 10.* debet ergo veritas præualere assertioni cōtrariæ: *Soc. iun. cons. 280. n. 83. lib. 2.* cū plus valeat, quod vere agitur, quàm quod simulate concipitur. *Farin. d. q. 262. num. 9.*

fideicom.art.30.num.136. Mantic.d.tract. lib. 2.tit.8.
num.19. ita etiam iuris habet firmitatem donatio pro
augumento Dotis, vt in verbis inquit. *Rol.de lucr.dot.*
q.100.num.3 vers. ita etiam.

Neque talis donatio ideo vitiatur, quia donans dixerit
se simpliciter donare, quia sustinetur ex causa Dotis
præsumpta, & adiuncta, quia donatio facta filijs non
vitiatur ob causam expressam simulatam, sed sustine-
32 tur ex causa præsumpta: pulchre *Ruin.cons.124.num.*
10 lib. 1. & quotiescumque concurrunt duæ causæ,
quarum vna est de iure inualida, vt hic, alia est vera,
actus sustinetur ex causa vera, & sufficit, quòd altera
33 earum sit efficax, vt in verbis ait *Iaf.d. cons.147.n. 1.*
vers. confirmatur optime lib.2. quòd etiam non longe
à re nostra sentire visi sunt *Alex. in Auth. licet.n. 13.*
C. de liber. præter. & in cons.113.n.22. lib. 6. Masch.
de probat. concl.714.num.19. Tusch. littera I, conclus.
199.num.27. Si hæc maxime procedunt in materia
Dotis, vbi etiam in ambiguis si pater aliquid promit-
tat, vel tradat pro filia ante, vel constante matrimo-
34 nio, hoc nomine Dotis intelligitur fecisse. *Mantic. d.*
tract.lib.12.tit.10.num.23. quia dubiam in causam
magis fauorabilem interpretantur. *Curt. iun. cons.*
199. num.6.

Et quòd vere D. Delphinus intellexerit donare causa
dotis, ex eo satis conuincitur, quia in hunc finem do-
nauit, vt D. Catharina consequeretur à viro contra-
dotem, de qua in dicto Instrumento, quam eius ge-
ner bene fecit. Si ergo gener attenta hac donatione
fecit, & ipse donationem propter nuptias, sequitur
necessario, quòd hæc soceri donatio fuerit ex causa
doris, tū quia Dos est causa efficiens donationis pro-
35 pter nuptias. *Ceph. cons.366. num. 3.* tum quia Dos,
& donatio prædicta sunt correlatiua: *Bellon. cons. 17.*
num.6. Bursat. cons.120.num.3. lib. 1. magis clare.
Passer. tract. de verb.enuntiat. lib.2.q. 32. num. 16.
36 eodem modo, quo vir, & vxor correlatiua dicuntur.
Aret. cons.72.vers. ad secundum in fin. Ludou. Sacca.
cons.106.num.60.lib.2. & ideo donatio propter nu-
ptias fit ad incontrum Dotis. *Christ. Torniol. cons.49.*
37 *num.10 lib.1.* & à multis appellatur cōtra dos. *Paris.*
cons.95.num.35.lib.2. Decian.cons.12.num.14.lib. 2.
Peregr.de iur. fisc.lib.6.tit 7. num. 33. vers. item nec.
& cons.100.num.34 35.lib.1. Mantic.d.tract. lib.10.
tit.2.num.5.

Modo si correlatiua sunt, sequitur, quòd cognito vno
cognoscitur, & alterum, & sic vbi constat donatio-
nem scut. 502. fuisse factam ob contradotem, cum
hac attenta illa facta fit, patet illam fuisse donationē
dotalem, quia correlatiuorum eadem est scientia, &
disciplina. *Arist. Predic. c.7. tex.15. Euerr. loco à*
38 *correlat.num.2. Crauet.cons.979 num.33. Farin. cons.*
35.num.74.lib.1. nec mirum, quia correlatiua sunt
simul natura. *Arist.d.c.7.tex.11. Bald. in Rub. in fin.*
39 *C. de rebus cred. Rol.cons.69.num.25.lib.4.* & posito
vno ponitur & alterum. *Euerr.d. loco. num. 2. Rol. d.*
cons.69.num.26. Crauet.cons.973.num. 3. Surd. cons.
546.num. 10.

Et sane cum D. Ghisellus non donauerit scut. 500. eius
sponsæ contemplatione illius quantitatis nominatim
pro Dote promissæ, sed introitu donationis dd. scut.
502. manifestum signum est, quòd hæc quoque fue-
40 rit Dos, quia, vt dictum est à sua causa cognoscitur
effectus: ad textū *Ceph.cons.157.num.10.11.* & à Do-
te causatur contrados. *Ceph. d.cons.366. n. 3.* quam
propterea maritus facere tenetur. *Crauet.cons.85.n.6.*
Rol. cons.70.num.8. in fin. lib. 4. non est ergo atten-
41 dendum, quòd D. Delphinus dixerit se simpliciter
donare, quia prævalet causa Dotis, ob quam eam
fuisse factam probamus. *Farin.decis.366.n. 1.p.1.*
vid. Franc. Becc.cons.20. num. 21.

Secundo itaque si rē clarius oculis intueri desideramus,
ab eodem dotali Instrumento non discedamus, vbi
post prædictā scut. 502. donationem, & post Dotem
expresse constitutam subsequitur clausula: Et hæc
omnia in Dotem D. Catharinæ sponsæ dicti D. Ghi-
selli, & filiæ prædicti D. Ferrantis: Ecce quomodo si-
mulatio ista de vno contractu ad alium se ipsam sta-
tim denudat, hæc enim clausula ostendit etiam dd.
scut. 502. fuisse in Dotem tradita, quia omnia dispo-
sitiue in dicto Instrumento contenta vsque ad illam
recipiunt ab ea claram, & indubitatam declaratio-
42 nem, sicut in terminis voluit pulchre *vid. Ceph.d.cōs.*
156.num.9. vers. & hoc in dotem, & num.17. vers. &
hæc omnia, & num. 21. idem Ceph.cons. 157. num. 5.
vers. quarto tollitur.num. 6. vers. quinto negari, & n.
21. vers. nonum. Nam hæc clausula cum habeat ora-
tionem perfectam, & stet de per se, & in fine etiam
ponatur, ad omnia præcedentia refertur. *Peregr.*
cons. 38. num.17.lib.1. Marth. de claus.p.1.claus.50.
Crott.cons.15.num.57. & operatur idem, ac si om-
nia præcedentia fuissent specificata. *Ceph. cons. 156.*
num.21.22. respicitque omnia etiam enuntiatiue di-
cta ante illam. *Alex. cons. 18.num.2.lib. 3. Ruin.*
cons. 137.num.6.lib.1.Gabriel.cons.24.num.17.lib.2.

Ergo necessario sequitur, quòd etiam illa scut.502. fue-
rint in Dotem data, cum non possint dici simpliciter
donata, quoniam bona paraphernalia, & localia, quæ
dantur per patrem filiæ occasione nuptiarum dicun-
tur de appenditijs dotis, & de illis, sicut de Dote, iu-
dicari oportet. *Rol.de lucr.dot.q.50 n.5. Menoch. cons.*
154.num.6.

Tertio considero Instrumentum dotale, vbi post Dotis
constitutionem D. Ghisellus gener D. Delphini vo-
lens deuenire ad promissionem restitutionis Dotis
inquit: *Quam dotem, vt supra, habitam, seu haben-*
dam, cum illam habuerit, ipse D. Ghisellus promisit
restituere: Quo loci pondera Dotem ab eo appellari
tam habitam, quàm habendam, & vtramque venire
43 in restitutionis promissione, quia dictio: seu: stat am-
pliatiue ad *tex. in l. si quis ita.in fin. vbi Bart. & DD.*
ff. de aur. & arg. leg. Bald.cons.218.col.1.lib.2. Conar.
lib.2.var. resol.c.5. num. 10. Crau. cons. 105. num.6.
Menoch.cons. 328.num.21. & est significatiua ordinis.
44 *l. cum pater. §. à te peto, ff. de leg.2. Luc. de Pen. in l. 3.*
col. vlt. C. quib. muner.lib.10. Menoch.cons. 341. n. 1.
vnde omnia copulat, & vnit. *Bald. cons. 179. in fin.*
liber 5. Crauet. cons. 105. numero 6. vers. aut fal-
tem.

Vnde ex huiusmodi sermone contrahentes aperte con-
uincuntur donationem scutorum 502. fuisse ex cau-
sa dotis, quia verbum: Habitam: Non potest verifi-
cari, nisi in illis scut. 502. quæ D. Ghisellus solum ha-
buerat, reliquū enim quod pro Dote esse dixerunt,
nondū peruenerat ad manus eius, quia licet D. Delph.
fecerit cessionem nominū diuersi generis, non tamen

poteſt dici habere dotem , ſed habere actionem ad
45 nomina ceſſa, ſaltem enim proprie nunquam dice-
tur eum habuiſſe dotem. *Dec. in l. qui actionem. n. 6. vbi pulchre Cagn. num. 4. 5. 6 ff. de reg. iur. Ceph. conſ. 312. num 74.*

Et hæc res alio modo intelligi nō poteſt, neque à contra-
hentibus fuit alio in ſenſu accepta, alioquin non bene
ſtarent illa verba: *Habitam, ſeu habendam*; quia tunc
nihil eſſet, ad quod verbum: *Habendam*: poſſet refer-
ri, quoniam ſi per talem ceſſionem ſponſus dici poſ-
ſet habuiſſe dotem, iam totam habuiſſet , quod ve-
rum non eſt: Vt ergo congruus ſit ſermo , dicamus
verbum: *habitam*: eſſe referēdum ad dicta ſcuta 502.
tunc ſponſo tradita, habendam vero ad nomina ceſ-
ſa: ſic enim debemus exponere , vt ceſſet omnis con-
46 trarietas , & ne verba otioſe poſita in Inſtrumento
credantur. *Crauet. conſ. 548. n. 8.* quia in Inſtrumento
non eſt veriſimile aliquod verbum etiam minimum
ſterile eſſe. late *Craue. conſ. 638. num. 12. verſ. ſed nec. Rol. conſ. 39. num. 24 25. lib. 4.*

Vt igitur concludamus in hac tertia coniectura , certum
eſſe videtur, quòd Dos d. D. Catharinæ conſiſtit in
rebus, quas eius maritus tempore Inſtrumenti par-
tim habuerat , partim creditor remanebat , vt ex
hac clauſula aperte demonſtratur, ſed ad manus di-
ctæ D. Catharinæ, vel eius viri nondum peruenerant,
niſi dicta ſcuta 502. quæ D. Delphinus dixerat ſe
ſimpliciter donare, ergo ſequitur verius eſſe, quòd
fuerint in dotem aſſignata , & à vero alienum fuiſſe
ſimpliciter donata, id enim pluribus modis concludi-
tur, ſiue à ſufficienti partium enumeratione , quod
47 genus argumenti licitum eſt ex tex. in l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de actio. c. cum dilectus , vbi Abb. de iure patr. c. ſi iur. de cogn. ſpirit. Bald. in l. conuenticulam. C. de epiſc. & cler. DD. in Auth. ex cauſa. C. de liber præter. Rol. conſ. 5. num. 24. & conſ. 60. num. 48. lib. 4. Scacc. conſ. 187. num. 10. lib. 2.* ſiue à neceſſario con-
ſequenti , quod genus argumenti pariter validiſſi-
48 mum eſt. *l. 2. vbi DD. ff. de iuriſd. om. iud. §. licet. in fin. Inſt. quibus ex cauſ. maior. Sacc. d. conſ. 245. num. 16. lib. 2.* ex quibus mens contrahentium tam
manifeſta apparet, quod voluerint dicta ſcuta 502.
intelligi in Dotem data, vt nihil magis. *Rim. iun. conſ. 776. num. 32. 33. & ſeq.*

Quarto non mihi videtur ingratum , paulisper conſide-
rare , quòd in dicto Inſtrumento, cum dictum eſſet
ſummas Dotis, & donationum in totum conſtitue-
rē ſcuta 3600. ſubnectuntur hæc verba : *Hoc pacto*
49 *ſolemni, quòd dicta D. Catharina poſſit, pro vt ſibi reſeruauit de conſenſu eius viri ius , & facultatem diſponendi per vltimam voluntatem de ſcutis* 200. *Si*
enim de ſumma ſcutorum 3600. ſolum dicta D. Ca-
tharina poteſt diſponere de ſcutis 200. argumentum
eſt euidens, quòd dicta ſcuta 502. fuerint ſub titulo
Dotis aſſignata, non vt bona paraphernalia , quo-
niam de Dote non poteſt teſtari obſiſtente ſtatuto ,
de paraphernalibus vero ſic abſque , etiam vlla reſer-
uatione ad ſui libitum. *l. hac lege. C. de pact. conuent. Gramm. conſ. 127. num. 9. Alex. conſ. 144. num. 5. lib. 5. Dec. conſ. 521. num. 4. Soc. iun. conſ. 83. num. 7. lib. 3.*
quoniam maritus paraphernalia, vel extradotalia nō
50 adminiſtrat , niſi ad beneplacitum vxoris. *Zuccard. conſ. 75. num. 221. 222. 223. 224.* ergo concludendum
eſt dicta ſcuta 502. fuiſſe dotalia , quia præcedentia
declarantur per ſubſequentia. *Dec. conſ. 162. num. 3.*
51 *Crauet. conſ. 657. num. 30. Burſat. conſ. 12. num. 29. lib. 1. Farin. conſ. 81. n. 2.*

Quinto conſidera , quòd maritus dictæ D. Catharinæ
promiſit reſtituere tam dotem , quàm bona donata
in omnem caſum Dotis reſtituendæ, quod eſt certum
indicium dicta ſcuta 502. fuiſſe dotalia , quia ſi pro
paraphernalibus fuiſſent habita , eorum reſtitutio nō
erat reſtringenda ad caſum Dotis reſtituendæ , cum
vxor poſſit ſemper etiam conſtante matrimonio ea
exigere, & ea contradicente maritus in eis non ſe in-
tromittit. *Bald. in l. vbi adhuc. num. 56. in fin. C. de iur. dot. & in l. ſi mulier, vbi pulchre Add. in verb. paraphernales. C. de pact. conuent. ſuper dot. Iaſ. in l. maritus. num. 13. 14. C. de procur. Io. de Amic. conſ. 54. num. 2. Alex. conſ. 144. num. 5. lib. 5. Dec. conſ. 521. num. 4. Soc. iun. d. conſ. 83. num. 7. Menoch. conſ. 56. num. 30.* & ſane cum dicta ſcuta 502. fuerint conſi-
gnata dicto eius viro , etiam ſi eſſent res fructuoſa ,
52 ipſe tamen adhuc fructus lucrari non poſſet inuita
eius vxore. *Ruin. conſ. 122. n. 13. verſ. ſecundus. lib. 5.*
vnde neceſſe eſt concludere fuiſſe dotalia.

Sexto igitur addamus , cum iam certum ſit huiuſmodi
donationem Delphini nō potuiſſe valere in vim ſim-
plicis donationis , dicendum erit vti factam in In-
53 ſtrumento dotali effectam fuiſſe partem Dotis , &
cum ea ita confuſam, vt eius naturam retineat. *Rol. conſ. 70. num. 3. lib. 4. Surd. conſ. 457. num. 22. 23. 24.*
propter quod cenſebitur facta in augumentum do-
tis, quod idem eſt cum Dote; ita *Ceph. conſ. 156. num. 25. Burſat. conſ. 120. num. 4. lib. 1. Menoch. conſ. 154. num. 5. Rot. diuerſ. deciſ. 916. num. 1. p. 4.* tantam enim
habet hæc donatio cum Dote fraternitatem . *Rol. d. conſ. 70. num. 15. in fin. lib. 4.* vt dotis nomine com-
prehendatur vti tradita marito in eodem dotali In-
ſtrumento. *Crot. conſ. 376. num. 2. Menoch. conſ. 56. num. 40. Surd. conſ. 437. num. 23. 24.*

Et ſane, vt verum ingenue fatear , res iſta non videtur
ſe ſe aliter poſſe haberi, & omnis ratio ſuadet , quòd
hæc donatio ſcutorum 502. fuerit ex cauſa Dotis, vt
ſeruetur æqualitas inter filias , quam velle cuſtodire
54 ſemper pater præſumitur. *Crot. conſ. 187. num. 7. Menoch. conſ. 434. num. 34.* etenim inæqualitatem cenſe-
tur abhorrere . *Decian. conſ. 53. numero 17. lib. 1.* Et
quamuis pater non teneatur tantam dotem dare vni
55 filiæ, quantam alteri. *Caſtr. & Iaſ. in l. parentibus. C. de inoff. teſt. Decian. conſ. 32. num. 61. lib. 2. Tuſch. verb. dos. concl. 784. num. 26.* tamen in dubio cen-
ſetur voluiſſe, quòd ſint æquales . *Cephal. conſ. 280. num. 20.* & hoc etiam Iudices arbitrari debent . *Laderch. conſ. 127. num. 7.*

Et in hoc caſu dici poteſt æqualitatem Dotis , quæ
erat de conſilio factam fuiſſe de præcepto virtu-
te illius pacti dotalis : *Et caſu , quo dictus Delphinus maiores dotes alijs filiabus daret , illud de pluri*
56 *teneatur etiam dare dicto D. Bernardo , vel dictæ D. Annæ,* verbum enim *tenentur.* inducit neceſſi-
tatem , & præcipit . *Clementin. exiui de paradiſo. verſic. Item ordo. de verb. ſign. Pariſ. conſ. 19. numero 132. liber 2.* cuius pacti ea ſola ratio
poteſt adduci, quòd factum ſit propter ſeruandam
æqualitatem inter filias , vt facile conſtare poteſt
rem

rem lucido oculo consideranti. *Soc. iun. consil. 13. num. 16. lib. 3.* & ideo illa ratio censetur etiam expressa, licet non sit facta de ea mentio, quia sola reddi potest. *gl. singul. in l. quam vis. ld secleda ubi Bald. & Castr. C. ad l. Iul. de adult. Bald. & Imol. in l. fin. ff. de hær. instit. Ruin. cons. 31. num. 3. lib. 3. Dec. cons. 372. num. 5. Ceph. cons. 196. num. 13. Rim. iun. cons. 351. num. 56. Lud. Sacca. cons. 194. num. 9. lib. 2* hoc enim iuri conuenit, ratio persuadet, & æquitas hortatur, cum pater
58 non debeat, vt vulgo dicitur, facere vnam filiam bastardam, & aliam legitimam. *Decan. cons. 63. in princ. Soc. iun cons 24. num. 3. lib. 1. Decian. cons. 3. num. 37. lib. 1.* Vnde ratione æqualitatis seruandæ inter filios licet à communibus regulis recedere, etiã à proprietate verborum, vt inquit *Curt. iun. cons 320. num. 22.*

His sic stantibus, quæ sola videntur sufficere ad tollendum omne punctum, & ad euertẽdum quodcumque dubium, me conuertam ad tollenda motiua, & ideo non obstat primo loco D. Cabassium teneri probare verificationem illius conditionis: *Et casu quo maiores dotes daret alijs filiabus*: antequam inde emolumentum recipiat, id enim sublatum est; cum ostẽsum fuit dicta scuta fuisse data ex causa Dotis, licet dixerit D. Delphinus se simpliciter donare, quia facta præualent verbis, si enim quis ascendat Capitolium, implebitur conditio, si Capitolium ascenderis, licet ille dicat se Auentinum ascendere, quoniam in con-
59 ditionibus implendis merum factum attenditur, & quòd factum est, non quod dictum, cõsideratur, quia conditiones sunt facti. *Bald. cons. 215. num. 1. p. 1. Soc. iun. cons. 180. num. 41. lib. 2. & cons. 42. num. 6. lib. 1. Ceph. cons. 46. num. 44. & cons. 370. num. 21. & cons. 452. num. 33.* in tantum, quòd sufficiat conditionem
60 impleri legis præsumptione eò, quòd lex præsumat aliquid factum esse. *Maschard. de probat. verb. cõditio. concl. 343. num. 7.* & si notus sit effectus conditionis, fiet interpretatio, vt verificetur etiam in casu simili,
61 & eiusdem rationis. *Ceph. cons. 196 num. 22.* quòd euenit in casu nostro attenta causa dotis, & ratione æqualitatis seruandæ.

Secundo non obstat conditionem implendam esse in forma specifica, & vere, non per æquipollens, aut ficte. Nam possum respondere hic vere, & specifice impletam attento effectu, & considerato, quòd gestum est potius quàm quòd dictum. *Soc. iun cons. 13. num. 16. lib. 1.* Sed præterea respondeo rationem huius pacti, & conditionis fuisse æqualitatem seruandam inter filias, & hunc solum effectum considerasse contrahentes, vnde succedit regula, quòd etiam in conditionibus voluntarijs sufficit implemẽtum etiam per æqui-
62 pollens, vbi idem resultat effectus. sic tenent DD. in l. *Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. Alex. cons. 100. num. 6. lib. 4. Soc. iun. cons. 102. n. 32. lib. 1. & cons. 181. num. 30. lib. 2. Ruin. cons. 89. num. 5. lib. 4. pulchre Crot. cons. 253. num. 27. Ceph. cons. 107. num. 14. Decian. cons. 1. num. 141. lib. 1. Surd. decis. 37. num. 30. 31. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 14. tit. 43. num 10. p. 2. Hect. Felic. cons. 54. n. 19. n. 1.* etenim etiam forma quæ debet impleri in forma specifica, si sit inducta ad certum finem, potest per æquipollens impleri, vt de communi testatur *Paris. cons. 9. num. 15. lib. 3. pulchre Mantic. d. tract. lib. 2. tit. 4. n. 4.* vbi alios adducit.

Io: Baptistæ Ciarlinij.

Et hinc est, quòd conditio ita ficte, sicut vere potest impleri, quando ex alterutro implemento eundem habemus effectum. *Menoch. cons. 227. num. 46.* cum ibi adductis, sed in casu nostro vtroque modo tam dotis, quàm donationis haurimus eundem effectum æqualitatis seruandæ inter filias, ergo admittẽdum est im-
63 plementum cõditionis per vtrumque casum, etenim sufficit posse coniecturari talem conditionem fuisse appositam propter talẽ effectum. *Mantic. d. lib. 14. tit. 43. num 10. Ceph. cons. 166. num. 49. 51.* vbi quòd sufficiunt coniecturæ.

Tertio non obstat verba huius pacti esse stricte, & proprie intelligenda sine extensione de casu ad casum, quia omissum habetur pro omisso. Nam respondeo hæc non procedere in pacto dotali, quòd fauore dotis extenditur, & late interpretatur. *tex. e. in l. in am-*
64 *big. ff. de iur. dot. & in l. in ambig. vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. Ceph. cons. 147. num. 13. Mantic. d. tract. lib. 12. tit. 22. num. 31.* quia Dos, & pia causa æquiparantur. *Lud. Sacca. cons. 234. n. 27.* & fauore Dotis multa permittuntur aliàs nõ permissa. *Rol. cons 25. num. 23. lib. 4.* Vnde licet soleat in obligationibus ex contractu inspici, quod minimum est, vt illud sit in obligatione, tamen in Dote attenditur, quod est plus. *l. nu-*
65 *ptura. vbi gl. in verbo: contrarium. ff. de iur. dot.* & sic fuit decisum per *Rotam apud Card. Lancell. in vna Sabin. seu Roman. Dotis, & compromissi sub die 14. Maij. 1576.*

Deinde etiam respondeo posse fieri extensionem ad aliũ casum similem, vbi considerari possit eadem conseruandæ æqualitatis ratio. Ludouicus Sacca. cons. 104. num 10. lib. 2. ex hac enim ratione conditio illa potest impleri in casu simili, ad rem *Ceph. cons. 349. n. 41. late Menoch. cons. 432. num. 24 25. Decian. cons 1. num. 139. 140. lib. 1.* Verum nulla hic opus est extensione, vbi ostensum est dicta scuta 502. vere fuisse tradita ex causa dotis, licet aliud simulatum fuerit.

Quarto igitur non obstat verba huius pacti esse potius interpretanda contra dictũ Cabassium, qui apertius potuit loqui iuxta l. veteribus. ff. de pact. Nam respõdeo pactum in se, & quo ad se clarum esse, & ab eo ambiguitas non oritur, sed à donatione, quam fecit D. Delphinus, qui fraudulenter studuit deludere pactum cum dicto Cabassio initum, ideo contra eum retorquenda est hæc argumentatio. *Surd. decis. 118. num. 12.* Sed vlterius tale argumentum nihil ferit, quia non procedit in pacto dotali. & vbi dubitatur de simulatione contractus ad contractum. *tex. in d. l. in ambiguis. de iur. dot. Crauet. cons. 762. num. 6.*

Quinto non obstat, quòd mulier possit habere bona triplicis generis scilicet dotalia, paraphernalia, & extra-
66 dotalia, & quòd in dubio bona data marito censentur paraphernalia. *Ceph. cons. 365. num. 30. & seqq.* Nam respondeo, quòd primum nemo negat, sed secundum cum distinctione procedit, si quidem potest esse verum in muliere sui iuris, quæ nupsit, hæc enim cum possit bona sua dare marito sub multiplici titulo, vbi aliqua dixit se in dotem dare, alia censenda sunt paraphernalia, vt apud *Ceph. d. cons. 365.* Secus est in muliere existente sub patria potestate, quando nubit, & non habet aliquod peculium, sed solum bona à patre profecta,

licet enim poſſit ex teſtamento patris capere bona vti
paraphernalia, vt apud Cephalum dicto loco, tamen
inter viuos pater nõ poteſt ita donare, vt illi ſint pro-
67 pria, vt teſtatur *Ceph.d.conſ.156.num.28.* & propte-
rea cum in caſu noſtro dicta ſcuta 502. non poſſint
eſſe paraphernalia dictæ D. Catharinæ inanes ſunt
omnes coniecturæ, quæ nos huc perducunt, quia im-
poſſibile non cenſetur factum. *Crauet.conſ. 807.n. 6.*
& fruſtra donatio præſumitur, ſi valere non poteſt.
*Mantic.de tacit, & amb.conu.lib.13.tit.13. num,6.in
fin,& tit.17,num.21.* potius enim peruertitur ordo,
quàm quòd nullitas actus præſumatur. *Crauet,conſ,
442.num.24. & conſ.443.num, 14.* ex diuerſis ergo
nihil bene concluditur, vulgata *l. Papinianus,§.exuli,
ff. de minor.l. inter ſtipulantem,§. Sacram. de ſtipulat,
Sacc.conſ.169.num.20.lib.2,*

Sexto non obſtat, quòd D. Delphinus donauerit dicta
ſcuta 502. & 1. Caballius nitatur pacto dotali, quæ
diuerſa ſunt. Nam reſpondeo illam non fuiſſe ſimpli-
cem donationem, ſed ex cauſa dotis, vt vidimus, &
propterea dos cenſetur ratione correſpectiuitatis.
Surd.conſ 457 num.24 & cum tam in vno, quàm in
altera vigeat eodem ratio ſeruandæ æqualitatis, di-
uerſa non cenſentur. *Crauet conſ, 936. num.26. &
conſ.965.n. 11, Menoch,conſ 56.n.40.*

Septimo non obſtat, quòd dicta donatio ſcutorũ 502.
non poſſit dici ex cauſa Dotis eò, quòd Dotis quan-
titas in eodem inſtrumento ſeparata habeatur, quan-
do enim Dos in certa quantitate conſtituitur, cætera
68 cenſentur data, vt paraphernalia ex *Bald,in l.fin.n,5.
C. de ſent. quæ ſine cert. quantit,& in l, nulla. n. 6. 7.
C.de iur.dot.Dec,conſ,521 num,10,11.Ceph,conſ.365.
num.30.34.35.Farinac.deciſ.72.num,4.par. 2.* Nam
primo reſpondeo, quòd licet ſit diuerſa quantitas, ta-
men veſtitur à Dotis contractu, cui adhæret, & ſine
quo non valeret. ex *Surd.conſ 457.n.4.*

Deinde iam reſponſum eſt id procedere in muliere ſui
iuris, non in filia familias, quæ ex conceſſione patris
paraphernalia habere non poteſt, & ſic intelligunt
auctores in contrarium adducti, quia cum de vno
69 quærimus, cætera habilia ſupponimus *l.ſi quæramus.
de teſtam.Laderch,conſ. 79 ſub num.2.Peregr.de fidei-
com.art.2.num.5.* & non ſic conſuluiſſent, ſi in caſu
adfuiſſet ſimulationis ſuſpicio, & abſurdum inæqua-
litatis, vt ex *Ceph,d.conſ.156.n.34.verſ. Tertio dico.*

Vlterius ad *Dec.d.conſ.521.* ſpecialius reſpondeo eſſe a-
lienum à caſu noſtro, quia loquitur in terminis, vbi
pater certam filiæ tradidit dotem, & poſtea in teſta-
mento eam fecit hæredem, quæ eo defuncto omnia
tradidit marito, & propterea vere pecunia accedens
doti iam conſtitutæ dos dici non poterat, ſecus eſt in
caſu noſtro, vbi vnico contextu ſtipulatur dos, & do-
natio, & tamen pater non poterat donare, ideo totũ
dos intelligitur eſſe, vt perbelle, *Ceph. d. conſ.156.n.
34.& conſ.157.num.16.& num.21.in fine.* ſecus eſſet
ſi diuerſo tempore id fieret, quia filiæ à ſe congruẽter
dotatæ pater non poteſt augere dotem. *Hier.Gabriel.
conſ.10.num.7.lib.1.Decian.conſ.7.num, 12.* bene ve-
rum eſt, quòd ſi id facere vellet, multa eſſent reme-
dia: hic igitur, vbi vnicum eſt Inſtrumentum, pater
cenſetur donaſſe in augumentum dotis. *Surd. d. conſ.
457.num.24.* nam inter ea, quæ fiũt in eodem Inſtru-
70 mento non datur prius, vel poſterius, licet in ordi-
ne literæ vnum præcedat aliud. *Surd.d.conſ.457.
num.23.24.Gratian.diſc.646.num.18.& 774. num,
17.lib.4.*

Octauo, & nono non obſtat, quòd dos, & donatio in
Inſtrumento vti diuerſa nominentur, vt in illis ver-
bis: *Quam quidem dotem vna cum donationibus ſu-
pradictis:* & illis: *quæ ſumma dotis, & donationum.*
Nam huic motiuo iam ſatisfactum eſt, cum diximus
non eſſe ſtandum denominationi contrahentium, cũ
viſum ſit verum non eſſe dicta ſcuta 502. fuiſſe dona-
ta, nec potuiſſe, vt ſic donari, paries enim dealbatus
eſt, in quo interius dos exiſtit.

Decimo non obſtat *Soc.iun.conſ.83.num. 12.lib.3.* nam
non credo ipſum in hoc bene loqui, & Deus ſcit, quid
iudicatum fuerit, quoniam præſumptio pro Dote, &
pro actus validitate præualet ex *Iaſ.Crauet.Decian.
Menoch,adductis, & Ceph.d.conſ.156.num.29.34.*

Secundo dico in caſu *Socini* nullam ab initio fuiſſe ſuſpi-
cionem fraudis, & ſimulationis ab vno contractu ad
alium, ſicut hic Tertio in caſu *Socini* nulla aderat cõ-
iectura, quod bona vltra dotem conſtituta eſſent *ve-
re dotalia*, vt hic ex clauſula: *& hæc omnia in Dotem,*
& ex alijs conſiderationibus, quæ vincunt. *Cephal.d.
conſ.157.num.21.in fin.* Quarto illa bona ceſſa in ca-
ſu Socini vltra dotẽ data erant tradenda diuerſis per-
ſonis. ideo nomen Dotis habere non poterant, quæ
ſoli marito danda eſt, vt conſiderat *Soc.d.conſ.83.n.4.*
Quinto in caſu *Socini* bona ceſſa non poterant cade-
re ſub alio titulo quam donationis ſimplicis, quã hic
impoſſibile eſt ſuſtinere, Sexto caſus *Socini* alienus
eſt à quæſtione noſtra, quia in illa facti ſpecie ageba-
tur de matrimonio futuro, hic autem iam illud erat
celebratum, & donatio ſcutorum 502. fuit ob cauſam
finalem in contri Dotis, ſeu contra Dotis.

Vndecimo non obſtat *Bero.d.conſ.37.num.19.lib. 1.* vbi
voluit vltra certam Dotem promiſſam nulliter fuiſſe
ſtipulatã in vim ſimplicis donationis: Nam primo
reſpondeo nullitatem actus ab eo non poſſe opponi,
qui actum fecit vitioſum: ita *Crauc.conſ. 402.num.13.
71 verſ.ſeque.* & vlterius ipſe voluit in caſu ſuo donata
in vim ſimplicis donationis non poſſe ſuſtineri, quia
non aderat cauſa apta ad ſuſtinendum, hic autem cõ-
ſtat de cauſa finali pro habenda contradote, ideo do-
natio cenſetur ex cauſis non attenta aſſertione partis.
Surd.d conſ.457.num.24.

Duodecimo non obſtat donationem ſimplicem, & pu-
ram etiam in Inſtrumento dotali factam non expreſ-
ſa cauſa, quòd ſine matrimonio donator non deue-
niſſet ad eam, non habere nuptias pro cauſa finali, ſed
impulſiua ex *Rol.conſ.44 num,24.lib.4. Hier.Gabriel.
conſ.57.num.13.lib.2.* Nam reſpondeo, quòd in caſu
noſtro matrimonium iam erat contractum, & ideo
neque etiam fuit cauſa impulſiua noſtræ donationis,
quia fuit facta ob contradotem, cuius occaſione præ-
ſumitur pars cõtractus dotalis. *Surd.d.conſ.457.n.24.*
Deinde reſpondeo nos non verſari in donatione cau-
ſa non expreſſa, quia aperte D. Delphinus proteſta-
tur ſe donare ob contradotem, & quod ſine incontro
Dotis non ita donaſſet, & propterea ſi contrados aliàs
fuiſſet cauſa impulſiua donationis ſcutorũ 502. pro-
72 pter hæc verba effecta eſt finalis. *Rol. d.conſ.44. num,
24,lib.4. Cranet.conſ.192,num.22. Decian. conſ. 41.
num.20.21.lib. 1.*

Tertio

Tertiodecimo non obstat responsio ad clausulam: *Et hæc omnia in Dotem* quasi illud prænomen: *Hæc.* restringat eã ad immediate præcedentia ex adductis in contrarium, quia non feriunt casum nostrum, vbi habemus in terminis doctrinam *Ceph.d.conf.156.n.21. 22.& conf.157.num.6.verf.quinto negari, & num.11. in fin.* vbi dixit omnia in Instrumento contenta vsque ad illam clausulam: *Et hæc omnia in Dotem*: sub illa comprehendi, & iure merito, quia relatio debet fieri ad omnia præcedentia. *Rot.diuerf.decif.713.num.4. par.1.* quod sufficit.

Neque nocet pronomen: *Hæc.* licet enim stet demõstratiue, tamen demonstrat omnia, & singula, quæ præcedunt, non autem restringit, quia qualitas demonstratiua restrictionem nõ operatur. *Rim.iun.conf.338. num.26.* & si restringeret, ad omnia præcedentia facienda esset restrictio, quia omnia respicit æqualitet, 73 & omnia debet pariformiter determinare. *vulg.l.iã hoc iure. de vulg. l. hæreditatem. C. de impub. Alex. consil.50.num.1, lib.4. Craue. conf.9.num.27.* & propterea talis clausula ad omnia supranarrata est referenda. *Natt.conf.253.num.10.Honded.conf.24.n.16. lib.1.Surd.118.num.24.Decian.conf.21.num.5.lib.5. Ceph. conf.12.num.16. & d. conf.156. num.21.* cum enim habeat orationem perfectã, omnia præcedentia simul copulat. *Menoch.conf.413.num.47.*

Decimoquarto non obstant responsiones contra *Menochium*, quasi nihil alleget, & contra eum stent *Socin. & Bero.* Nam verius est ipsum bene sentire, nec solus est, quoniam sentiunt cum illo *Iaf.Ceph.Surd.& Decian.* vt vidimus, & monstrauimus etiam *Soc.& Bero.* loqui in casu diuerso.

Decimoquinto minus obstant *Parif.conf.16.n.27.lib.2. Gratian.disc.297. num.6. Decian. conf.3. num.16.17. lib.1. Gabriel.conf.57. num.13.lib.2.* dum tenent donationem ex causa nuptiarum simplicem cẽseri, quia nuptiæ sunt eius causa impulsiua, non finalis, & ideo nullam esse ob defectum insinuationis. Sed hoc argumentum iam sublatum est, nec enim non versamur in donatione propter nuptias, sed ob contradotem, ad quam sponsus non deuenisset, nisi facta dicta donatione, & ideo incontrum Dotis fuit causa finalis.

Decimosexto, & decimoseptimo non obstant, quòd dos, & donatio fuerint in diuersis Capitulis constituta, & quòd Dos, & paraphernalia diuersa sint, & diuerso iure censeantur. Nam satis responsum hæc fraudulenter fuisse facta, & simulate, & attendendum esse, quòd re ipsa gestum est, & diximus donationem paraphernalium hic sustineri in vim Dotis. *Surd.d.conf. 457.num.24.verf.ego adduco.*

Decimooctauo non obstat in contractibus non fieri extensionem de casu ad casum etiam ex identitate ra-74 tionis, quia hoc verum non putat *Dec.conf.697.n.7. 8.9.10.& conueniunt Ceph.conf.142.nu.22.& conf. 157.num.29.Crau.conf.761.num.4.* qui admittunt in contractibus procedendum esse de similibus ad similia, & mentem esse magis inspiciendam, quàm verba, quòd minus recipit difficultatis in contractibus bonæ fidei, qualis est dos *Ceph.d.conf.257.num.20.* & idem dicendum est, vbi tractatur de seruanda æqualitate, vel ad occurrendum fraudibus: *Crau. conf.899.n.10. & consil.973.num.12. Menoch. conf.296: num.5.* quæ omnia concurrunt in casu nostro; adeo, vt hæc potius dicatur comprehensio, quã extensio, ob rationis identitatem. *Craue. conf.452. num.20. Decian. conf.452. num.9.lib.2.*

Decimonono non obstat, quòd D. Delphinus non donasset dicta scuta. 502. nisi pariter Ghisellus fecisset incontrũ Dotis scutorum. 500. quòd cum non fecerit D. Caballius, non potest aspirare ad illud augumentum. Nam pro responsione sufficit dicere dicta scuta. 502. fuisse data ex causa dotis attento effectu, & tanto magis, quia D. Catharina non est facta melioris conditionis propter contradotem scutorum. 500. quã sit D. Anna siue illa, quia virtute *Statuti Guastallæ lib. 2.R.137.* non potest capere in hæreditate viri, nisi libras. 25. quod est ingentis præiudicij, cum sæpe mulieres soleant suis blanditijs ex testamento viri integras hæreditates è manibus legitimorum hæredum 75 arripere. *Bald.in l. maximum vitium. C.de liber.prætcr.Petr.Pecch.de test. coniug.lib.4 cap.1.num.6. Soc. consil.74. col.2.lib.3. Crot.in rubr.ff. de acquir. possess. num.34. Craue. in consil. pro genere circa medium.* & maxime quia dicta donatio scutorũ. 500. ob nuptias facta non est effecta proprium vxoris patrimonium, quia ea defuncta reuertitur ad hæredes mariti *gl. in 76 Auth. dos data. C. de donat.ante nupt. Bart. in §.1. in Auth. de æqual. dot. Bald. in l.3. C. de bon. quæ liber. Aret. in §. est & aliud. Instr. de donat. Paris consil 59. num.17.lib 2.* & hoc certius redditur ex *Statuto Guastallæ lib.2.R.125.* vbi disponitur, quòd facta etiam contradote, tamen eueniente casu restitutionis dotis mulier illud non possit lucrari, ideo forte est melior conditio dictæ D. Annæ nuptæ in Ciuitate Carpi, etiam si non habeat contradotem, quia non vetatur aliquid capere ex testamento viri.

Addi potest, si in hoc vis fieret, quòd dicta D. Anna peti potest ab eius marito, vt sibi cõstituat donationem 77 propter nuptias. *Petr. de fideicomm. quæst.8.n. 360.* & in hac materia pater tenetur pro filio. *Bald.Nouell. trac.de Dot. par.6. priuil.17. in princ.* & ideo D. Caballius potest consequi illud augumentum scutorum 502. & solum astringi ad donationẽ propter nuptias, licet vere non sit in vsu, quia vltra pacta conuenta hodie maritus ad nihil aliud obligatur.

Vigesimo nihil est respondendum motiuo de monetis, quia est vana Chimera, si quidem inde D. Delphinus nullum damnum recipere potest, quia scutum librarũ septem, de quo quæritur, est moneta imaginaria, & pecunia æstimata, quæ semper est eadem, & non 78 crescit, neque decrescit, vt post *Surd.conf.335.n.12. Menoch.consil.49.num.13 late Laderch. in consil. vnico pro Serenissimo Duce Mutinæ aduersus Serenissimam Ducissam olim Ferrariæ num.92.verf.quinto non procedit.* talis enim monetæ valor est inuariabilis, & ideo in eius solutione non potest considerari deterioratio, vel melioratio monetæ minutæ, cum sufficiat tot libras fuisse solutas, quia potius quantitas est in obligatione, quàm species, & poterat D. Delphinus eligere monetas non diminutas, neque auctas in soluendo, si hoc sua interesse putabat, & præsertim quia illa ratio, quòd alteratio monetæ grossæ fiat ob deteriorationẽ minutæ, non semper concludit, cum ex multis alijs causis contingere possit, & probandum erat vere id fuisse causam alterationis. *Corn.conf.181.n.72.lib.2. Pacian. conf.101.num.24.Laderch.d.conf. vnic. n.72.*

qui

qui tollit omnes scrupulos. Satis ergo nobis est dictũ D. Delphinum dedisse in dotem D Cath. scuta 3100. solum autem D. Annæ scuta 2500. quia stante pacto prædicto tenetur supplere scuta 600.

Necesse est igitur exclamare nihil tam occultũ esse, quod non reueletur, & nimis laboriosum esse fraudes cælare, quia sicut lumen intra digitos manus, ita se prodere solent, vt hic euenit: video me longius protraxisse sermonem, quàm forte par esset, sed mole ingenti motiuorum oppressus me expedire citius non potui.

Causa igitur fuit vẽtillata coram D. Fuluio Cupino Prętore Guastallę qui omnibus diligẽter consideratis iudicauit ad fauorem dicti D. Cabassij, & D. Annæ eius nurus euenisse casum illius pacti, & casu quo maiores dotes, condemnauitq. dictum D. Delphinum ad dandum eis scuta 600. iuxta conuentionem pacti, sed ab eius sententia fuit appellatum, & causa commissa ab Excellentissimo Principe; prima sententia fuit absolute confirmata, & iterum iudicatum ad fauorem eiusdem Cabassij: Et ita ego censeo iuri conuenire.

C A P V T X.

E P I T O M E.

Confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate, si vere non probetur eos commisisse delicta excepta in Bulla Gregoriana, & quomodo procedatur in huiusmodi causis.

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesiæ existentem nemo potest arrestare, nisi Iudex Ecclesiasticus.*
2 *Iudici laico volenti reum extrahere ab Ecclesia licet resistere.*
3 *Reus existens in Ecclesia potest se defendere, ne extrahatur à laico.*
4 *Ecclesię immunitate gaudent omnes, quamuis grauia delicta admiserint.*
5 *Immunitate non gaudet reus in octo casibus.*
6 *Ecclesiæ, & Oratoria gaudent immunitate, & quę.*
7 *Episcopi Palatium gaudet immunitate Ecclesiæ, & quando.*
8 *Palatium episcopi longe ab Ecclesia per 40. passus an gaudeat immunitate.*
9 *Consuetudo, vt Palatium episcopi non gaudeat, seruanda est.*
10 *Episcopis titulari domus an gaudeat immunitate.*
11 *Immunitas Ecclesiarum est de iure positiuo secundum aliquos.*
12 *Ecclesiæ immunitas est de iure diuino.*
13 *Iudęus confugiens ad Ecclesiam an gaudeat.*
14 *Infidelis simulate petens baptismum non gaudet Ecclesiæ immunitate.*
15 *Ecclesia est de territorio, & Iurisdictione Iudicis Ecclesiastici.*
16 *Iudex secularis in Ecclesia non potest exercere Iurisdictionem.*
17 *Clerici an gaudeant Ecclesiæ immunitate.*
18 *Ecclesiæ immunitate non gaudent clerici.*
19 *Iudex Ecclesiasticus an extrahere possit clericos ab Ecclesia.*
20 *Iudex laicus non habet ius in clericos.*
21 *Episcopus an possit carcerare suum clericum in Ecclesia regularium.*
22 *Episcopus solus concedit extractionem reorum ab Ecclesijs regularium.*
23 *Clericus quando possit carcerari in Ecclesia.*
24 *Actus agentium regulatur secundum intentionem.*
25 *Eucharistia tribuit immunitatem confugienti, dum ad infirmos defertur.*
26 *Damnatus an liberetur à morte, si confugiat ad Eucharistiam.*
27 *Bulla Gregoriana de immunitate Ecclesiæ quare facta.*
28 *Bulla Gregoriana reduxit omnia ad vnam formam, & sola debet seruari.*
29 *Cufugiente reo ad Ecclesiam quid faciendum, vt carceretur.*
30 *Iudex laicus non potest extrahere confugientem ad Ecclesiam sine licentia Episcopi.*
31 *Iudici laico, & Episcopo extrahenti reum ab Ecclesia non seruata forma Bullæ licet resistere.*
32 *Iudex laicus an possit extrahere ab Ecclesia reum; quẽ notorium sit non gaudere.*
33 *Extractio rei ab Ecclesia non fit sine licentia Episcopi.*
34 *Episcopus vicinior adeundus est, si reus extrahendus sit ab Ecclesia exempta.*
35 *Officialis Episcopi intelligitur eius Vicarius generalis.*
36 *Restitui debent Ecclesiæ rei ab ea extracti ante omnia.*
37 *Extrahentes ab Ecclesia reos quas pœnas incurrant.*
38 *Excommunicatio contra extrahentes ab Ecclesia reos an sit reseruata Pontifici.*
39 *Immunitatem vel libertatem Ecclesiæ violantes à solo Pontifice absoluuntur etiam in dubio.*
40 *Ecclesiæ restitutus dicitur, qui Episcopo restituitur.*
41 *Tentantes extrahere confugientes ad Ecclesiam excommunicantur.*
42 *Absolutionis capaces efficiuntur, qui restituunt Ecclesię extractos ab ea.*
43 *Bullæ Gregorianæ pœnæ non incurruntur sine dolo.*
44 *Iudicis Ecclesiastici cognitio est, an reus gaudeat immunitate Ecclesiæ.*
45 *Iudex Ecclesiasticus debet stare processui secularis, & quando.*
46 *Remissionis causa requirit solum aliqualem cognitionem.*
47 *Processui Iudicis secularis non tenetur stare Ecclesiasticus.*
48 *Ecclesiasticus Iudex nouas sumit informationes.*
49 *Cognitio supponit facultatem recipiendi probationes.*
50 *Acta in foro seculari an probent in Ecclesiastico.*
51 *Iudicis secularis suspecta probatio est, quando tractat de sua Iurisdictione.*
52 *Contumacialis processus quam fidem faciat in foro Ecclesiastico.*
53 *Episcopus non potest ex processu laico tradere reum foro seculari.*
54 *Delicta excepta in Bulla Gregoriana summarie sunt probanda.*

55 *Assas-*

55 *Assassinus punitur, licet probetur deliquisse tantum probabilibus argumentis.*
56 *Competentiæ iudicum cognitio requirit aliqualem tantum cognitionem.*
57 *Remissioni an sit locus, sufficit aliqualis cognitio.*
58 *Arbitrium liberum important illa verba: iudicio tuo videbitur.*
59 *Ecclesia nunquam extraherentur delinquentes, si plena delicti probatio requireretur.*
60 *Probatio plena an requiratur in delictis Bullæ Gregorianæ.*
61 *Qualitas excludens reum ab immunitate Ecclesiæ est plene probanda.*
62 *Qualitas tribuens Iurisdictionem est concludenter probanda.*
63 *Qualitas est præcise probanda, quando est fundamentum intentionis.*
64 *Dispositio loquens cum qualitate non habet locum, nisi verificata qualitate.*
65 *Vera esse dicimus, quæ oculis vidimus.*
66 *Ablatiui absoluti important conditionem.*
67 *Conditio est, plene probanda.*
68 *Præsumptionē contra se habens debet suam intentionem plene probare.*
69 *Cognitio causæ quando requiratur.*
70 *Cognitio causæ requirit aliquem ordinem iudiciarium.*
71 *Clausula: conditio: est similis clausulæ cognito.*
72 *Clausula: consito: requirit plenas probationes.*
73 *Remitti non debet reus ab vno Iudice ad alium, nisi probato delicto.*
74 *Decretum Clem. VIII. de extractis ab Ecclesia declaratur.*
75 *Assassinij speciale est, vt indicijs probetur.*
76 *Assassinium non est, nisi detur, vel promittatur pecunia.*
77 *Assassinij specialia non procedunt, nisi constito plene pecunias ad hoc datas.*
78 *Qualitas assassinij debet constare ex veris probationib.*
79 *Reus vt remittatur alteri iudici, qualis delicti probatio exigatur.*
80 *Remissio quid differat à relaxatione.*
81 *Arbitrium boni viri quando censeatur concessum.*
82 *Summarie procedere quid importet.*
83 *Arbitrium iudicis regulatur à iure.*
84 *Arbitrium habens quid possit facere.*
85 *Nocentem absoluere melius est, quàm innocentem condemnare.*
86 *Ecclesiæ ad fauorem in dubio iudicandum est.*
87 *Episcopus sis circumspectus, antequam reos in Ecclesia captos tradat foro seculari.*
88 *Assassinium probatur præsumptionibus tantum in foro Ecclesiastico.*
89 *Argumenta probabilia, & indicia indubitata sunt idem.*
90 *Probatio plena quæ dicatur.*
91 *Vera dicuntur, quæ indubitanter nouimus.*
92 *Homicidium non est assassinium, nisi fiat de mandato alterius.*
93 *Lex quomodo probetur.*
94 *Doctores mortui an fidem faciant.*
95 *Delinquens prope ecclesiam an gaudeat eius immunitate.*
96 *Clem. VIII. decretum declaratur.*
97 *Lex localis non ligat extra locum.*
98 *Legis de essentia est publicatio.*
99 *Epistola Principis quando habeat vim legis.*
100 *Clausula: summarie, & quantum sufficit pro conscientia, quid importet.*
101 *In ore duorum, vel trium stat omne verbum.*
102 *Indicia ad torturam an satis sint ad excludendum reū ab immunitate Ecclesiæ.*
103 *Indicia indubitata efficiunt, vt reus possit torqueri, vel condemnari.*
104 *Indicium ad torturam facit minus quàm semiplena probatio.*
105 *Contumacia an faciat indicium.*
106 *Confessio ficta an probet qualitatem.*
107 *Torqueri non potest reus à Iudice Ecclesiastico iudicatus, qui ab Ecclesia extractus est.*
108 *Proditor quis dicatur.*
109 *Inimicum interficiens à retro an sit proditor.*
110 *Inimicus reconciliatus non est inimicus.*
111 *Homicidium ex rixa quando præsumatur.*
112 *Amicitia tollit indicium præmeditati homicidij.*
113 *Inimicitia facit præsumere homicidium deliberatum.*
114 *Rixa quando præsumatur.*
115 *Qualitas quando separari non possit.*
116 *Testis probat semper contra inducentem.*
117 *Inimicitia dicitur probata constito de causa.*
118 *Socius multo magis gaudet immunitate, si principalis fruitur ea.*
119 *Socius criminis quando faciat indicium contra nominatum.*
120 *Socius criminis patiens plures defectus fidem non facit.*
121 *Tortura an tollat maculam socij criminis.*
122 *Tortura non supplet, nisi vnum defectum.*
123 *Socij duo criminis quam fidem faciant.*
124 *Suppleri non potest, quod nihil est.*
125 *Testis inhabilis non suppletur ab alio inhabili.*
126 *Testis supplens qualis esse debeat.*
127 *Iudicia plura quando faciant vnum iudicium indubitatum.*
128 *Socius criminis quando probet.*
129 *Adminiculari non potest, quod nihil est.*
130 *Fama publicæ debile testimonium.*
131 *Fama publica non facit iudicium ad torturam.*
132 *Fama orta post carcerationem non releuat.*
133 *Fama inconstans non facit indicium.*
134 *Assassinus non dicitur, qui alium pecunijs spoliat, & occidit.*
135 *Proditionem indicant, quæ præcedunt homicidium, non quæ sequuntur.*
136 *Homicidium deliberatum potest stare sine proditione.*
137 *Bulla Gregoriana an possit extendi.*
138 *Homicida præmeditatus an gaudeat immunitate Ecclesiæ.*
139 *Indicium indubitatum factum ex pluribus dubitatis quid efficiat.*
140 *Domicilium acquiritur habitando per decem annos.*
141 *Domicilium non acquirunt famuli, vbi seruiunt.*
142 *Iudex non potest inquirere de delicto extra territorium eius commisso.*

143 De-

143 *Delictum non poteſt puniri, niſi à Iudice loci, originis, vel domicilij.*

144 *Aſſaſſinium poteſt vbique puniri.*

145 *Exceptio in vno firmat regulam in alijs.*

146 *Aſſaſſinus non poteſt vbique puniri, ſi tantum pendet proceſſus.*

147 *Homicida deliberatus an poſſit vbique puniri.*

148 *Lex locum non habet, niſi eius qualitatibus probatis.*

149 *Citatio rei, & fiſcalis Eccleſiæ eſt neceſſaria, antequam reus tradatur foro laico.*

150 *Repetitio teſtium an fieri debeat in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*

151 *Dilationes an ſint dandæ in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*

152 *Reus an poſſit conſtitui in cauſa immunitatis.*

153 *Publicatio proceſſus an requiratur in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*

154 *Appellare an liceat in cauſa immunitatis reorum ad Eccleſias confugentium.*

155 *Reus ſi non poteſt appellare, multo minus fiſcus.*

156 *Fiſcus non appellat de conſuetudine ab abſolutione rei.*

157 *Appellatione prohibita pro reo cenſetur etiam prohibita pro fiſco.*

158 *Appellatio non datur à Iudice Eccleſiaſtico ad laicum.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Poſtquam fuit interfectus quidam Io: Pachionus à Rotelia, qui prius inſeruiebat Excellentiſſimo D. Duci Guardiſtalli, ſeu, vt dicunt Guaſtallæ, orta eſt ſuſpicio (poſt carcerationem tamen reorum) ne malefactores, & rei huiuſmodi homicidij eſſent Io: Bruſcalia Saxolen. Laurentius de Cennis à Caſtiliono, & quidam Federicus à Correrio, qui fere omnes inſeruiebant in domo dicti Principis; Nam cum in Populo natus eſſet rumor, quòd prædicti contra perſonam Principis machinarentur, militibus eos inſequentibus alter ſe recepit ad Eccleſiam S. Petri, & alter ad Eccleſiam S. Mariæ ſeruitarum: Federicus vero fuit arreſtatus extra locum ſacrum, & ad carceres fori ſecularis ductus, de quo non controuertitur: Et cum magnus eſſet turbæ concurſus, ijdem Bruſcalia, & Cennus fuerunt extracti ab Eccleſijs prædictis, & ſatellitibus conſignati. Verum quia Princeps non erat conſcius, Lucius Arſetti reos remiſit ad Abbatem loci illius, & mandauit ſcribi literas ad Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Epiſcopum Regij vti viciniorem ad finem, vt illi in carceribus, vbi fuerant repoſiti, poſſent cuſtodiri nomine Eccleſiæ, donec declaratum fuerit, an ipſi perpetrauerint aliquid delictum exceptum in *Bulla Greg. XIIII. P. M.* edita de anno 1591. die 28. Maij. quoniam expreſſe pro parte fiſci Guaſtallen. prætendebatur prædictos commiſiſſe dictum homicidium appenſate, & proditorie: Et ſtatim data fuit facultas prædicto Abbati Prælato nũquam ſatis laudato, vt compilaret proceſſum, & reos detineret nomine Epiſcopi, quo fabricato, & terminatis etiam defenſionibus pro parte reorum, idem fiſcus inſtabat pronuntiari, & declarari prædictos reos gaudere non poſſe beneficio immunitatis Eccleſiæ tanquam proditores: Contra vero clamabat D. Procurator fiſcalis pro Eccleſia in fauorem dd. reorum, & Eccleſiæ inſtans eos remitti ad Eccleſias, à quibus fuerunt extracti, & cum multa hinc inde allegarentur, caſus reddebatur dubius, & diu anceps fuit animus meus in deliberando, quid agendum eſſet, & iuri conueniret: Ad tollendam autem hanc perplexitatem non peperci labori, & ſtudio ſæpe etiam enixe petens à Deo, vt mentem meam illuminaret: & poſtquam reſolutum eſt negotium, arbitratus ſum bonũ eſſe vnicuique rationes huiuſce reſolutionis motrices manifeſtare, ne illotis manibus videar in hanc deueniſſe ſententiam, vt illi poſſint frui beneficio immunitatis Eccleſiæ.

Si igitur ſingula percurrere libet, de Arreſto in primis
agendum videtur, & concludendum nullam, & inualidam fuiſſe dicti Cenni, & Bruſcaliæ capturam, quoniam omnibus perſpicuum eſt non licere cuiquã laico ſiue tamquam priuato, ſiue vti Iudici propria auctoritate ab Eccleſia vel locò ſacro, ſeu religioſo extrahere, vel arreſtare laicum, aut deriſum illuc confugientem, quia locus eſt exemptus, & ſoli ſubijcitur
1 Iudici Eccleſiaſtico ad tex. *in c. inter alia, vbi Abb. & DD. de immun. Eccl. Couar. reſol. lib. 2. c. 20. num. 16. 17. 18. Farin. in append. de immunit. Eccl. c. 2. num. 7. & Suarez. tom. 1. de Religione. trac. 2. lib. 3. c. 13. n. 5. Leon. in Theſ. for. Eccl. p. 1. c. 13. num. 12. verſ. ieci eriminis. Bonac. tract. de immun. Eccl. diſp. 3. q. 7. §. 5. n. 1.* vbi etiam inquit licere Eccleſiaſticis reſiſtere Iudici
2 ſeculari volenti extrahere reum e loco ſacro, quod etiam firmauit *Marius Italia tract. de immun. Eccl. lib. 1. c. 6 §. 2 num 44. 45. & multis ſeqq.* vbi ampliat ad quoſcumque alios, etiam ſi ſint ipſi rei, qui ſe poſſunt
3 defendere, ne extrahantur, niſi forma *Bullæ Gregorianæ* non ſeruata.

Nec mirum, quia ſemper præſumptio eſt pro reo, vt gaudeat, cum regulam habeat pro ſe, quòd omnes
4 fruuntur immunitate Eccleſiæ quantacumque grauia delicta commiſſerint, niſi ſint de illis orta in dicta Bulla exceptis, & expreſſis: ex *tex. in d. c. inter alia. Couar. d. c. 20. num 6. ver. ſeptimo. Clar. in prax. § fin. q. 30. in princ. verſ. ſed quidquid, & num. 9. Decian. tract crim. lib. 6. c. 25. num. 1. Farinac. d. tract. c. 2. n. 7. Gratian. diſc. for. lib. 3 c. 619. num. 20 Azor. mor. inſt. p. 2. lib. 9. q. 5. & q. 9. verſ. ſi quæras. de communi. Sebaſt. Guazzin. in trac. ad defenſ. p. 1. defenſ. 1. c. 37. nu. 52. Giurb. conſ. 30. num. 5. Bonacin. d. q. 7. §. 4. num. 1. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, can. 15. q. 16. num. 17. Homobon. de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. c. 12. ſub p. 3. verſ. hæc.* ſolum enim octo ſunt caſus in dicta Bulla
5 excepti, quibus tollitur priuilegium immunitatis Eccleſiæ, ſeruato tamen ordine de quo in eadem Bulla.

Et poſtquam de hac materia occurrit tractare, ſimul multa diſcutiemus, quæ ad eam pertinent, licet in ca-
6 ſu noſtro ſuperflua videri poſſint: Nam non ſolum Eccleſiæ conſecratæ, ſed etiam benedictæ, vel auctoritate Epiſcopi fundatæ, etiam ſi nondum in eis fuerint celebrata diuina officia hac immunitate gaudẽt, dummodo non ſint priuata Oratoria. *ex c. Eccleſiæ vbi Abb. de immun. Eccl. Clar. d. q. 30. num. 4. Decian. d. c. 25. num. 8. Leon. d. c. 13. num. 7. Azor. d. lib. 9. c. 8. litera C. Suarez. d. loc. c. 9. num. 2. 4. pulchre Bonacin. d. q. 7. §. 2. Duard. d. q. 16. num. 5. Tiaſec. in prax. Epiſc. p. 2. c. 4.*

p.2... 2 num.54 *Giurb.conf.10.n.2. Homob. de exam. Ecclesiast.p 2. tract. 11.c.12. supp.3. vers.hoc autem.* quidquid alij nō bene dixerint volentes requiri, quòd saltem in ea fuerint celebrata diuina officia, quia non est necessarium, cum sufficiat Episcopum, vel alium eius auctoritate, aut iura Episcopalia habentem posuisse primum lapidem, vel aliter eius auctoritate cō-structam fuisse Ecclesiam vt præfati DD. sentiunt.

Et hoc adeo certum est, vt tale priuilegium extendatur etiam ad Palatium Episcopale siue sit constitutum intra 40. passus prope Ecclesiam siue extra, pro vt
7 in praxi omnium consensu receptum est ex *tex. in d. c. constituimus. vbi gl.17.q.4. Inn. & Host. in d.c. inter alia. Abb.in d.c. Ecclesiæ, num. 9. & ibi Henric. de immun. Eccl. Couar.d.c.20.n.5. vers. quinto. Azor. mor.instit.p.2.lib.9.c.8.q.5. Prax. Archiep.c.22.num. 10. Leon.d.c.13.num.15. Suarez.d.c.9. sub num.9. in fin.Mar. Ital. de immunit.eccl.lib.1.c.4.§.9. numero 1. Farin.in prax. q.28.num.38. & melius in appendice de immun. eccl. c.17.num. 269. 272. Ricc. decis. collect. 1792. vers. item fuit. Piasec.in d.prax.p.2.c.4.n.54. Giurb.d.conf.10.num.3.& num.13. Peregr. de immun. eccl.c.4.num.69.* licet hoc non esse in vsu, & iuri non
8 conuenire, quando Palatium est extra ambitum Ecclesiæ per 40. passus cēsuerint. *Oldrad.conf.55. & Couar.d.c.20.num.5. in fin. And.Sic.conf.33.col. 2.vers. restat videre. Clar. in prax. d. q.30.num.3. vers. scias etiam in fin. Decian.d.tract.crim.p.2.lib.6.c.25.n. 14. Farin.d.q.28.num.38.in fin. Ambros.d. tract. c.10.n. 7. in fin. Bonacin.d.q.7.§. 2.num.8. Duard. d.q.16.n. 11.vers.immo: Guazzin.d.defens.1.c.37.n. 25.* Nam prior sententia verior est, magis communis, & magis recepta, contrarijsque respondent *Mar. Ital. d. §.9. Farin.in d.appendic.c.17.num. 272. Peregr. d. c.4.n. 69. Giurb.d.conf.10.num. 13.in fin.* Bene verum est,
9 quòd si in facto probaretur alicubi extare huiusmodi consuetudinem legitime præscriptam, illi standum esset, quia non est expresse contra ius canonicum: vt inquit *Suarez.d.c.9.num.9.in fin. Bonac.d.q.7.§. 2. n. 8. vers. vrgentior. Duard.d.q.16. num, 11.* sed ea non extante recedendum, non est à pro dicta opinione ad fauorem Palatij Episcopalis etiam longe ab Ecclesia existentis. *Antonin.Pian.resol.mor.p. 1. tract. de immun. eccl. resol. 27.*

Vidi tamen dubitari in facto, an hoc priuilegium sit cō-cessum Palatio Episcopi, vel Archiepiscopi titularis solum existenti extra illum ambitum Ecclesiæ, vbi
10 habetur immunitas: In quo si placeret sequi opinionem illorum, qui sentiunt etiam Palatium Episcopi Diocęsani non gaudere extra ambitum 40. passus, negotium facile dissoluitur; verum si adhæreamus alteri sententiæ veriori, & magis communi; res non caret scrupulo: Verum tamen adhuc sentio Palatium Episcopi titularis non gaudere, nisi sit positum in loco aliàs exempto, quia tale priuilegium conceditur Palatio Episcopali habita relatione ad Ecclesiam eius sponsam, ne domus sponsi sit minus priuilegiata, quā domus sponsæ; ita elicitur ex *d. c. id constituimus, & Peregr.d.tract.de immun.Eccl.c. 4. num. 69. vers. sed respondetur.* propter quod si Episcopus extra suam Diocęsim habeat Palatium, vbi Pontificalia exercere non potest, in eo non gaudet hac immunitate: *Mar. Ital.d.tract.c.4.§.9.num.19.20, Peregr. d.c.4.n.73.* in quibus concludi potest Palatium Episcopali titularis non tribuere Ecclesiæ immunitatem.

Verum quo ad Ecclesias ipsas, & oratoria publica omnium consensu receptū est, vt ad ea confugientes sint immunes, sed quo iure id proueniat, non est concors DD. sententia; Nam multi putauerunt id esse de iure
11 humano ciuili.5. & Ecclesiastico tantum, quia extrahere delinquentem ab Ecclesia nō est intrinsece malum, & licet iura testamenti veteris de hoc videantur disponere, tamen cū pertineat ad iudicialia præcepta, iam sunt sublata, nec adest locus Euangelicus, vnde hoc sumi possit: quod multo verius esse videtur quo ad loca Ecclesiasticis adiacentia, & propterea id totū esse iuris positiui dixerunt *Couar. d.c.20.n. 2. Decian. d.c.25.num.2. Abulen.in c.20.Iosue.q.7. Suarez. tom. 1.de religion.tract.2.lib.3.c.8.num.3.9.10. Ludou.Peguer.in prax.crim.c.26.n.1. Ambros.tract. de immunit. Eccl.c.1.num.3.Marth.de Iurisd.p.1.c. 50.num. 2.*

Sed hoc repugnat veritati, nam verius est, & magis communiter senserunt DD. hanc templorum immunita-
12 tem semper fuisse vsu receptam, & originem traxisse à iure naturali, & diuino, natura enim docet, vt reuerentiam exhibeamus Dei templis, & ius diuinum hoc præcipit, quibus adhæsit ius ciuile in *l.2.C.de his, qui ad Eccl. confug.* & sui can. cum *in d.c. id constituimus, & c.inter alia:* & res ista adeo clara est, & videatur posse haberi pro decisa stante doctrina *Sacrosancti Conc.Trident.sess.25.c.20. de reformat.* in illis verbis. (*Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatē Dei ordinationes, & canonicis sanctionibus statutam*) & hanc partem tenuerunt etiam *Patres in Conc. Colonien.p.9.c. 20. & postea Io: Ign. in l. 1. in princ.n. 26.ff. ad Syllan. Cagn. in l.vitium. num. 51. ff. si. cert. pet. Aufrer.ad Capell.Tholos.decis.423.num.5. Remig. in tract.de immun.eccl. in princ.num.5. Decian. cōs.80. num.10.in fin.lib.3. Tusch.pract.concl.lit. E, concl. 8. num.4.& litera I: concl.59.num.1. Guttier. prac. 99. lib.1.q.1. num.8. 9. Leon.in thes.for. eccl. d.c.13.n. 2. late Mar. Ital.d.tract.lib.1.c.2.num.67. & per totum. Farin.in appendic.de immun.eccl.c.2.num.9. 10. vbi de magis communi. Hort.Canal.de brach.reg.p.2.c. 31. & p.6.num.637. pulchre Duard.in Bullam Cœnæ Domini. can.15.q.18.num.11.12.13. 14. 15.* & hanc sententiam amplecti videtur *Peregr.de immun.eccl.c. 2. n.1. vers. e contra*, licet relinquendum dicat decisioni S.R.E.& num.2.vers.quinto est.pro hac opinione testatur de communi.

In tantum autem Ecclesiæ, & Templa tribuunt immunitatem, vt etiam si Iudæus, vel infidelis ad ea confugiat petens baptizaria (absque tamen simulatione)
13 potest se tueri, & gaudere hoc beneficio, & pro habenda veritate eius petitionis Ecclesia potest eū examinare, & si iudicauerit sine simulatione eum baptismū petere, dabit illi immunitatē in casibus tamen nō exceptis: ita *ex gl. in d.c. inter alia. vbi Io: Andr. & Host.de immun.eccl. Felyn.in c.Iudæi. de iudæis. Tiraq. de primog.q.66.num.8. de communi. Couar. d. c. 20.n. 11.* licet ipse aliter sentiat, pulchre *Suarez. d. loco lib. 3.c.10.n.9. Farin.in append.c.5.n.83. Leon. d.c. 13. n. 90.vers.primum. Gratian.disc.for.c.698.n. 27. Azor. p.2.lib.9.c.9.q.9.vers. si quæras. Duard. d. can. 15.q. 16.num.15. Bonac.d.q.7.§.3. num. 5. Peregr.de immun.eccl.c.12. num.1.* quem videas, & ab omnibus supra-

14 ſupradictis collige, ſi infidelis ſimulatè peteret baptiſmum, vel nullo modo peteret, eum non eſſe ab Eccleſia protegendum, ſed ab ea eſſe extrahendum; preciſa tamen neceſſaria Epiſcopi licentia, vt inquit
15 *Leon. in d. theſ. for. Eccl. p. 1. c. 13. n. 30. verſ. tamen cõtraria:* quia Eccleſia eſt de territorio, & Iuriſdictione
16 Iudicis Eccleſiaſtici. *Farinac. conſ. 214. num. 3. lib. 3. Craſſ. de eff. cler. effectu 1. num. 617.* propter quod Iudex ſecularis non poteſt in ea exercere iuriſdictionem cum extra territorium ius dicenti etiam à ſubditis impune non pareatur. *c. 2. de conſt. in 6. l. vlt. vbi gl. ff. de iuriſd. om. iud. Suarez. d. loco. c. 13. num. 10.* vbi loquitur in terminis huius immunitatis. *Anton. Dian. mor. reſol. lib. 1. tract. de immun. Eccl. reſol. 8. verſ. Sed.*

Solet etiam dubitari, an clerici gaudeãt hac Eccleſiæ immunitate, & delinquentes extra caſus exceptos, ſi ad
17 eam confugiant, à ſuo Iudice Eccleſiaſtico extrahi nequeant, quòd multi probarunt gaudere ſentiẽtes, ne clerici deterioris ſint conditionis, quàm laici: *ita ex tex. in c. nullus clericorum 17. q. 4. Innoc. in d. c. inter alia. vbi etiam Card. q. 6. de immun. Eccl. Couar. d. c. 20. num. 16. add. ad Rom. conſ. 227. litera D. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 26. num. 1. Tuſch. litera E, concl. 9. n. 17. & concl. 11. num. 27. Clar. d. q. 30. verſ. vlterius quaero. Ambroſ. d. tract. c. 12. num. 3. Mar. Ital. d. tract. c. 3. n. 1. Farin. d. q. 28. num. 7. & in append. c. 2. num. 34. 36. in fin. Ricc. deciſ. collect. 1792. verſ. Item fuit late Antonin. Dian. reſol. moral. lib. 1. tract. de immun. Eccleſ. reſol. 24.*

Verum contrariam ſententiam, quòd immo clerici poſſint extrahi ab Eccleſia etiam in caſibus non exceptis
18 à ſuo Iudice Eccleſiaſtico, quia aliàs vix vnquam eſſet locus punitioni, cum vt plurimum clerici degant in Eccleſijs, dummodo tamen Iudex non ex odio, ſed zelo diſciplinæ illos extrahat, & ita ſeruari, & ſeruandum eſſe ſenſerunt *gl. in d. c. nullus. Abb. in d. c. inter alia. num. 13. de immun. Eccl. Ang. in ſumm. verb. immunitas. num. 14. Syluestr. d. verb. immunitas. 3. q. 3. §. tertium. Remig. d. tract. fall. 21. Nauar. in Manual. c. 25. num. 22. pulchre Suarez. d. loco. c. 10. num. 5. verſ. nihilominus. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 14. in fin. Diaz. in pract. crim. c. 115. ad fin. Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 3. num. 3. Roderic. q. reg. tom. 2. q. 50. art. 4. vbi teſtatur ita ſeruari. Prax. Archiep. Neap. d. c. 22. n. 11. Guazz. d. defenſ. 1. c. 38. num. 49. late Peregr. de immun. Eccl. c. 12. num. 3. verſ. ſecunda opinio.* vbi reſpondet cõtrarijs. *Bonacin. d. q. 7. §. 3. num. 7. verſ. alij vero. Homob. de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. c. 12. ſupp. 3. verſ. & ſane. Graſſ. de effect. clericat. eff. 38. num. 1. 2.* qui de communi, & veriſſima opinione teſtatur. *& cum eis ſentit Phyluc. mor. lib. 1. tract. 15. c. 6. num. 151.*

Quid dicendum in tanta contrarietate? vtique hæc vltima opinio mihi non diſplicet, & eſt multum probabilis, quam ſequi non eſſet error, cum habeat pro ſe tot claſſicos DD. & ſi habeat conſuetudinem pro
19 ſe, vt hic Regij ſi nõ erit ſeruanda, quia ea eſt, optima legum interpres, & tali caſu libere poteris adhærere opinioni Abbatis: ita *Decian. d. tract. crim. lib. 6. c. 26. num. 1. in fin. quem ſequitur Ambroſ. d. trac. de immun. c. 12. num. 4. ad fin. Diaz. in prax. can. c. 124. verſ. & iſta. ibi: quæ in hoc. Prax. Arch. d. c. 22. num. 11. ad fin. Tos Guttier. prac. qq. p. 2. lib. 3. q. 3. num. 3. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 38. num. 49.* ſed circumſcripta conſuetudine aliter ſeruandum erit, quia opinio contra Abbatẽ, quibuſdam videtur eſſe magis communis, quòd vix credo, & (quòd maxime refert) eam probauit S. C. Cardinalium tam Concilij Trident. interpretũ, quàm negotijs Epiſcoporum præpoſitorum teſte *Farin. in appendic. de immun. Eccl. c. 2. num. 36. in fin.* cui nõ eſt reluctandum, cum vices ſuſtineat Pontificis, & eius decreta ab omnibus ſint ſeruanda, ſi tamen vere extat huiuſmodi decretum, de quo fidẽ facit *Anton. Dian. lib. 3. d. tract. reſol. 35.*

Vbi vero viget conſuetudo, vt clerici extrahantur ab Eccleſijs, & ſeruatur opinio Abbatis, animaduertas, quia non valebit vſus, vt fiat extractio à Iudice ſeculari, qui
20 in clericos non habet iuriſdictionem, & minus in Eccleſia. *Nauar. d. cap. 25. num. 22. Lopez. ad Diaz. d. c. 124. num. 1. Prax. Archiep. d. c. 22. num. 11. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 37. num. 71. Ricc. d. deciſ. 1792. Bonac. d. q. 7. §. 3. ſub num. 7. Graſſ. d. effect. 38. num. 3.* in quo tamẽ erit animaduertendum, quod ſtante etiam prædicta conſuetudine non poterit Epiſcopus carcerare Clericum ad Eccleſiam regulariũ exemptam ab eius
21 Iuriſdictione confugientem, quia licet illa Eccleſia ſit in Diœceſi, non eſt tamẽ de Diœceſi, & in ea nõ poteſt exercere Iuriſdictionem, vt ex *c. cum Epiſc. de off. ord. in 6. c. luminoſo. 18. q. 2. c. 1. de priuileg. in 6. ad tex. Suarez. de religion. d. lib. 3. c. 13. num. 10. verſ. eſt enim. Farin. in append. c. 22. num. 356. verſ. & pro hac.* niſi tamen volente, & cõſentiente Superiore regulari, qui hoc poterit permittere, & licet vigore Bullæ Grego-
22 rianæ ſolus Epiſcopus, vel eius Officialis poſſit concedere extractionem etiam ab Eccleſijs regularium. *Roderic. qq. reg. tom. 2. q. 50. art. 3. verſ. circa quam.* tamen illud procedit in delictis exceptis, vel quæ excepta ab initio reputantur, & talia nominantur ad finẽ extractionis faciendæ, vt res poſtea plene diſcutiatur.

Deinde prædictam contra Abbatem opinionem intellige procedere, quando clericus confugit ad Eccleſiam, locumue ſacrum, vel Palatium Epiſcopi, hac præciſa intentione, vt gaudeat immunitate, quia ſi alia de
23 cauſa, vel alia occaſione ad hoc veriſimiliter non præcauendo ibi reperiatur, veniat, vel maneat, velut ſi in Canonica haberet habitationem, vel accederet ad Veſperas, vel in ius vocatus ſe præſentaret Vicario, vel Curiæ, tunc poſſet carcerari, quoniam & ipſi carceres plerumque extant in Palatio Epiſcopi, vel prope Eccleſiam vbi clerici carcerantur. teſte *Roderic. d. q. 50. art. 4. in fin.* his enim caſibus permittitur clericorum carceratio per ſuum Iudicem, & punitio: ſic *Decian. d. lib. 6. c. 26. num. 1. in fin. Ambroſ. d. c. 12. n. 4.*
24 eo, quòd actus agentium regulatur ſecundum intentionem eorum. *l. omnis. ff. ſi cert. pet. Tuſch. ad rem d. lit. E, concl. 10. num. 35.* iſte autem animus ex coniecturis colligetur, velut ſi inſequẽtibus birroarijs ſe reciperet in Eccleſiam vel ſe declaraſſet, quòd ibi permanebat ad hunc effectum, vel illic comedebat contra ſolitum; & ex ſimilibus ſignis.

Nam in propoſito videmus, quòd confugiens ad Sanctiſſimam Eucariſtiam, dum ad infirmos defertur,
25 gaudet hac immunitate. *Anch. in c. quaeſitum. 13. q. 2. de communi. Couar. d. c. 20. num. 6. Clar. in prax. §. fin. q. 98. n. 2. verſ. ſed pone. Tuſch. d. litera E, cõcl. 10. n. 33. Suarez. d. c. 9. num. 10. verſ. tandem. Ambroſ. d. tract. c. 10. num. 9. Mar. Ital. eod. tract. c. 4. §. 10. Farin. q. 28. num. 11.*

*n.11.& in appē c.17.n.275.Guaz.de def.1.c.37.n.36.
Duard.d.can.15.q.16.n.8.Graff.dec.aur.p.2.lib.1.c.1.*
n.52. quidquid non bene dicat, & minus cõmuniter.
Bonac.de imm.Ecc.dif.3.q.7.§.2.n.11. tñ hoc nõ procederet, si carcerato, vel ad mortẽ dãnato portaretur
Sãctis. Eucharistia, is.n. nõ posset allegare hãc immunitatẽ, ne Ecclesia, q̃ est auctrix Iustitiæ, efficiatur auctrix iniustitiæ, & quia hęc nõ fuit verisimilis intentio
26 neq. deferẽtis, neq. sumentis, bene tñ dicũt aliqui ob reuerẽtiã tãti sacramẽti mortẽ esse differẽdã in aliam diẽ, sed verius est sufficere tantã morã, quæ sufficiens sit ad species consumandas: ita colligimus ex *Host. in sũm.de im.Eccl.n.11.12.Couar.d.c.20.n.6.Far.d.c.17.n.376.Dec.d.lib.6.c.29.n.8.pulchre Tusch.d.concl.10.n.34.35.Amb.d.c.10.n.9.Duar.d.q.16.n.8.late Guaz.d.defens.1.c.37.n.37.Graff.d.c.1.n.52.vers.si vero.*

His visis dicamus in hac materia ad tollẽdas multas ambiguitates, & Iuriscõsultorũ cauillationes, & nascẽtes abusus, qui irrepserãt cõtra imm. Eccl.& ad reuocãda
27 q cũq. indulta Greg. Põt. XIIII. cõstitutionẽ ꝑdictã de cõfugiẽtibus ad Eccl. fecit. *Prax. Arch.Neap.d.c.22.in fin.Amb.d.tr.de im.Ecc.in princ. Pereg.eod. tr.c.16.in princ.Bonac.d.q.7. in princ.* per q̃ reuocãtur omnia Indulta de extrahẽdis reis ab Eccl. vnã cũ Bulla Syxti V. quæ multa ꝑmittebat: ita *Drog. ad Clar.in pract.cr.§.fin.q.30.n.19.lit.C, in fin.Rod.qq.reg.tom.2.q.50.ar.3.ver.proinde.*multa.n. ꝓcedebãt, & seruabãtur ante Bullã Greg. quæ postea cessarũt.*Gril.cõs.45.n.2.Far.in app.de im.Eccl.n.345.in fin.Caual.de brach.reg.p.1.n.102.*vnde d. Bulla in ijs quæ disponit, sola debet seruari, & attẽdi, immo ipsa reduxit oĩa ad vnã formã, vt
28 in ea legitur, & scripserũt pulchre *Tusc.d.lit.E.cõc.11.n.9.& n.55.Far.cõs.76.n.13.in fin.& n.16.lib.1.Prax.Arc.Neap.d.c.22.n.11.in fin. Bon. d. q.7.§.3.n.7.ver. ad rationes.ibi: ad vnã tãtũ.Duar.d.q.16.n.27.Homob.d.tr.11.c.12.supp.3.ver.hac imm.ibi: & quoniã: late Anton.Dian.res.mor.l.1.tr.de im.Ecc.res.1.* p totã, vbi ꝓbat, q hęc Bulla tollit ius cõe, cõsuetudines, & priuilegia in contrariũ existẽtia, & eũ vidi post hęc scripta.

Et vt magis ad praxim descẽdamus, nũc seruatur, q vbi reus ad Eccl. cõfugit, si curia secularis prætẽdat eũ nõ gaudere, mediante suo Procuratore fiscali instat fieri
29 extractionẽ, & licentiã petit ab Episc. ꝓpter q debet nominare titulũ delicti in d. Bulla excepti, alioquin nõ cõceditur extractio, & narrato delicto de exceptis, ad finẽ, ne reus aufugiat, & ad euitãdas expẽsas in custodiẽdo eum extra fines Eccl. necessarias, Episc. vel eius Vicar mãdat eũ extrahi cũ interuentu personæ Ecclesiast.& ẽt Not. suo, vt omnia valeat scribere, & cũ omni possibili modestia reus ab Eccl. tollitur, & ducitur ad carceres Episc. vbi custodiendus vsq. ad finẽ causæ, & cognitionis articuli, an sit locus exẽptioni, & si Episcop. nõ habet carceres, vel habet, sed nõ tutos, ã laicis petit sibi vnũ, vel plures accommodari, vbi ex rogitu Notari simili modo reus custoditur expẽsis curiæ secularis, si ipse nõ habeat propriũ, nõ quidẽ in cõpedib. nisi ob eius insolẽtiã, vel aliã causã aliud videatur expedire: ita colligitur ex d. Bulla, & *Amb.d.tr.c.11.n.12.Mar.Ital.eod.tr.lib.1.c.5.§.4.n.5.Guaz. d. def. 1.c.32.n.1.2.Bonac.d.q.7.§.7.prop.2.n.2.ver.3. Duar.d.q.16.n.31.Mastr.d.dec.169.n.17.18.Homob. d.trac.11.c.12.supp.3.ver.hac.in fin.* quidquid alij sẽserint, quorũ dicta forte ante Bullã potuissent allegari, sed nunc cessant: facta autẽ nominatione delicti qualificati, si Episc. recuset extractionẽ, tunc fiscus secularis potest reum extrahere seruata modestia, & ducere ad carceres Episcopi custodiẽdum, donec declaretur, an gaudere debeat beneficio immunitatis, vt legimus in dicta Bulla, & dicunt *Prax.Archiep.Neap. d.c. 22.sub num.5.Bonac.d.§.7.num.2. vers. hoc tamen.*

Hinc reddimur omnino certi nunc Iudicẽ laicũ nõ posse suo Marte extrahere ab Ecclesia reũ ad eã cõfugientẽ,
30 quia necessaria est licentia Episc. vel eius officialis, vt legitur in dicta Bulla: *Roder.qq.reg.tom.2.q.50. art.3. vers.circa quã.il 2.Cab.res.crim.194.n.12. Amb.d.tr.11.in princ.Grat.d.c.596.n.17.21.Bonac.d.q.7.§.5.n.1.& §.7.n.2.ver.ex quo patet.Caualc.d.tr.p. 6.fragm.14.n.99.Homob.d.tract.11.c.12.supp.3.vers.hæc. Pereg.d.tr.c.13.n.5.ver.dixi.Duard.d.q. 16.n.30.* adeo, vt si Iudex laicus velit delinquentes extrahere ab Eccl. sine licẽtia Episcopi, vel Episcopus nõ seruata forma
31 Bullæ, illi possint se defendere, & armis resistere. *Rod.d.q.50.art.3.vers.circa eandem. Mar. Ital. de immun. Eccl.lib.1.c.6.§.2.num.* 44.45.48.

Verũ si notoriũ sit, & aperte cõstet reũ admisisse delictũ in Bulla exceptũ, an tunc Iudex laicus possit eum suo Marte extrahere, nõ est cõcors DD. sentẽtia, nã multi
32 id affirmarũt, quia notoriũ nõ indiget probatione, & superfluũ videtur expectare licentiã Episcopi, quã nõ potest negare, immo perniciosũ esset expectare, quia interim reus posset se ad fugam parare: ita *Couar.d.c.20.n.18.vers.trigesimoquarto.Clar.d.q.30.n.20. vers. quæro nũc, et ibi.Drog.in verbo: pũctus est.Dec.tr.crim. lib.6.c.29.n.4.Marth.de Iurisd.p.2.c.50.n.15.24.late Farin.q.28.n.75.76.in prima editione. Suarez.d.lib.3. c.13.n.1.* vbi inquit nullũ esse peccatũ extrahere sic cõfugientẽ in casibus exceptis absq. licẽtia Pastorũ Ecc.

Nihilominus altera opinio verior est, magis cõmunis, & vsu recepta, quæ licet ante Bullam Gregorianã posset controuerti, tamẽ postea cessauit omnis difficultas, cũ expresse per eã caueatur, vt in casibus exceptis extractio fiat cũ licẽtia Episcopi, vel eius officialis cũ interuentu personæ Ecclesiæ, & ideo etiã si notoriũ sit extrahendũ esse reũ delicti excepti, adhuc extractio fieri
33 debet de licẽtia Episcopi, & eius nomine adeo, vt magis cõmuniter sic senserint tam DD. antiqui, quã neoterici. *Cyn.& Salyc.in Auth.si quis ei: C.de adul.Mart. del rio disp.mag.lib.5.sect.7.vers.capi. Prax. Archiep. Neap.d.c.22.n.5.vers.& fuit. Amb.de im. Eccl.c.11. n.1.& c.15.n.5.in fin.Mar.Ital.d.tr.lib.1.c.6.initium. n.8.et §.2.n.48.in fin.Far.in prax.q.28.n.76.ver.verũ post.in secunda editione, & in appen.de imm.Eccl.c.22. n.356.359.Tusch.lit.E, concl.11.n.48. Leon.d.c.13.n. 17.Grat.disc.for.c.596.n.1.2 10.21. Beol.& alij apud Farin.d.cons.168.n.52.lib.2.Guaz. d.def.1.c.31.n.4. vers.etiã.Bonac.d.q.7.§.7.n.2.vers.ex quo. Mastr.dec. 169.n.12. pulchre Pereg.de imm. Eccl.c.14.n.6.vers. hodie.& c.16.n.22.vers. abdita. Giurb.cons.50.n.13. Duard.d.can.15.q.16.n.30.vers.hodie. Homob.d.tract. 11.c.12.supp.3.vers.hæc.ibi: & quoniam. Ricc.dec.collect. 1792.vers.est tamen.* & propterea in casu nostro dict. Abbas, & Princeps Guard. recursũ habuerũt ad Episc. Regij vti viciniorẽ, quia sic disponit Bulla Greg. quo ad loca exẽpta, & quę nullius diocęsis esse dicũtur.

Et in tãtũ ã solo Epis. vel eius officiali põt hæc licẽtia cõcedi, vt proprie de Episc. intelligatur, nõ aũt de habẽte iura Epis. propter quod si delictũ exceptũ cõmitta-
34 tur in loco exẽpto alicui Pręlato seculari, vel regulari,

recurrendũ eſt ad Epiſcopũ viciniorẽ pro licẽtia prædicta, vt legitur in dicta Bulla, & dicũt *Rod.q.reg.10.2.q.50.art.3.verſ.verũ.Amb.d.trac.11.n.1.ver.vt Curia.Bonac.d.q.7.§.7.n.2.verſ.nomine.Guaz.d.c.31.n.4.Pereg.d.c.14.ſub n.6.* pro vt hic factũ eſt, licet enim Abbas Guardiſtalli ſit nullius Diœceſis, tamen habet pro viciniori Epiſc. Præſulẽ Reg. ille n. locus à cæteris magis diſtat, vt multis teſtib. alia occaſione ꝓbatũ eſt.

Dũ vero dicta Bulla Greg. mẽtionẽ facit de officiali Epiſ. intelligitur ſolum de eius Vicario generali: vt ex *gl.in Clem.2.de reſcr.Sanch.de matr.lib.8. diſp.27.n.29.in-*
35 *quiũt. Mar.Ital. de imm. Eccl.lib.1.c.6. in princ.n.15. Bonacin.d.q.7.§.7.n.2.verſ. nomine Officialis. Homob. d.tract.11.c.12.ſupp. 3.ſub verſ. hæc immunitas. late Pereg.d.trac.de im.Ecc.c.3.n.18.ver.pro parte.vbi tollit cõtraria,& c.16.verſ. vel eius, & n.72.* Vnde aliàs fuerũt acriter correcti Archipræsbyter SS Fauſtini, & Iouitę, & Archipresb. S Martini eò, quòd peruenerit ad aures Epiſ.Regij, eos auſos fuiſſe ſimilẽ cõcedere licẽtiã, ad ſolũ.n. Epiſ. vel eius Vicar. generalẽ hoc ſpectat.

Cũ igitur dicti Centius, & Bruſcalia fuerint extracti à dictis Eccleſijs ſine licẽtia Epiſc. vicinioris, captura fuit
36 nulla, etiã ſi poſtea ꝓbaretur eos delictũ exceptũ cõmiſiſſe, quia in primis ſũt reſtituẽdi Eccleſię ſpoliatę, & reſtitutio præcedere debet: ita poſt *Rem.trac.de im. Ecc.q.fin. Suar.d.l.3.c.13.n.6. Prax.Neap.d.c.22.n.5. ver. Itẽ fuit reſolutũ. Mar.Ital.d.trac.c.6.§.2.n.23.24. Far.in d.Appẽd.c.2.n.48. Leon.d.c.13.n.13. Grat.d.c. 596.n.11. Giurb.d.cõſ.50.n.13. Maſtr.d.dec.169.n.12. Guaz.d.c.31.n.10.11. Azor.mor.inſt.p.1.lib.9.q.15. Pereg.d.tract.c.5.n.1.& c.13.n.1. Bonac.d.q.7.§.5.n.1.verſ.quintus. Homob.d.c.12.ſupp.3.ſub verſ.& ſane.*

Nã extrahens ab Eccleſia ad eã confugientem ſine iuſta cauſa, & ſine neceſſaria Epiſc. vel eius officialis licẽtia,
37 magnũ fuit ſacrilegiũ, incurrit excommunicationem ipſo facto, tenetur ad damna, & intereſſe extracti, facit actũ nullũ, & tyrannicũ, poteſtq. pena arbitraria puniri: late, & pulchre *Suar.d.c.13.n.9.10.11.12.13.14. Prax. Neap.d.c. 22.n.6.7. Mar. Ital. d.c. 6. §. 2.n.25. Far.in d. appẽd.c.20.n.310.321. Guaz.d.def.1.c.30.n.1.4. Pereg.d.tr.c.15.n.21. Azor.d.c. 9.q. 11. Bon.d.q.7.§.5.n.1.verſ.5. & n.2. Homob.d.c.12.ſupp.3.ver.2.*

Et quãuis multi opinati ſint locorũ ordinarios poſſe ab excom. abſoluere facta reſtitutione nõ obſtãte decre-
38 to *Clem.8.& S.C.vt defendit, & ſuſtinet Prax. Neap. d.c.22.n.3.4.12. Megal.inſt.cõſ.lib.4.c.2,n.34. Bonac. de imm. Ecc.diſp.3.q.7.§.6.n 8.ver.puto tamẽ. Auton. Dian.reſ.mor.lib.1. trac.de imm. Eccl.reſ.41. Homob.de exam.eccleſ.p.2.trac. 11.ſup.3. verſ.porro certũ* tñ obſtupeſco de hac opinione, quia omnino illi cõtradicit dictũ decretũ Clem. VIII. & omnẽ maculã tollit declaratio S.C.emanata de Anno 162. & 1617. quæ in terminis violationis immunit. Ecc. propter dictã Bullã Greg. inquit eſſe caſũ ſedi Apoſt. reſeruatũ, vt videre eſt apud *Quarãt.in ſũm. Bull. verb. caſus reſeruati.ſol. 162 163. Lanor.trac.de ind.p.2.c.28.n.16.* vnde verius eſt, & receptius abſolutionẽ ab hac cẽſura ꝑtinere ad ſolũ Põtificẽ: ita *Mar.Ant.lib.3.reſ. 15.& poſt Phyl. Mar.Ital.de im.Ecc.lib.1.c.6.§.2.n.31.& ſeq. Farin.in appẽ.de im.Ecc.c.20.n.315.316.qui vid. Duar. in Bullã Cœnæ Dom.d.can.15.q.16.n.19. Lanor. tract.de ind. c.21.n.90.p.2. Lat.Pereg.de im. Ecc.c.15.n.9.ver.ſed cõtra.n.10.11.12.& n 16.18.ver. vnde:* vbi tollit oĩa contraria adeo, vt hoc etiã obtineat, licet forte dubiũ ſit, an quis incurrerit hãc excõmunicationẽ, quia ſuſ certũ ſit, ſiue dubiũ caſũ eſſe Pontifici reſeruatũ, & per abſolutio ſpectat ad Sedẽ Apoſt. & licet ſolũ dubitet,
39 an quis violarit immunitatẽ, vel libertatẽ Eccleſię tamẽ à ſolo Põtifice poteſt abſolui: vt in dicto Decreto Clem. VIII. ibi: clare, vel dubie *apud Quar.d.verb. caſus reſeruati, ſol. 162. Farin.d.c. 20.n. 315.* & aperte declarauit Sacr. Vrb. VIII P.M. per literas de eius mãdato ſcriptas omnibus Epiſc. ab Illuſt. Card. Bandino ſub die 15. Mart. 1629. Vnde ſibi cõſulãt, qui in culpa ſũt, & in futurũ bene caueãt, q talia nõ perhorreſcũt: bene verũ eſt, q ſi quis ex ignorantia etiã craſſa aliquẽ ab Eccleſia extraheret, non incideret in hãc excommunicationẽ propter verbum: *præſumpſerit:* in Bulla poſitum, quod dolũ requirit: ita *Duard.in dicta Bulla Cœnæ Domini.can.15 q.16.n.* 20. alioquin res clara eſt.

Hic autẽ dictus D. Dux Guardiſt. nulla eſt in culpa, quia ſicuti eſt valde pius, ita intellecta huiuſmodi arreſtatione iuſſit captos cõſignari foro Epiſ. & ideo ꝓ parte
40 ſua ſatisfecit abũde Bullę Greg. eũ.n. Epiſc. repręsẽtet Eccl. & ſatisfactio, quæ debetur Eccl. implementũ recipiat, ſi Epiſ. fiat, vtiq. ſatis fuit prędictos ab Eccl. extractos Epiſc. vel eius officio cõſignare, & ita ſeruatur ſecũdũ *Prax. ArchiGen.d.c.22.n.7.verſ.anno ſequẽti. Bened. Beol. et alij apud Far.d.cõſ.168.n.49.in fin.lib.2. Far.in appẽd.de im. Ecc.c.2.n.48.in fin.pulchre Bonac. d.tr.q.7.§.5 n.3. Peregr.eod.tr.c.15.n.21.verſ.ſi vero.* adeo vt *Duard.d.c.15.q.16.n.21.* dixerit, q facta reſtitutione ſi extrahẽtes ſine mora eã fecerint, euitãt d. pęnas, q tñ puto nõ eſſe verum, niſi qñ bona fide, & ex ſimplicitate facta eſt extractio ab ijs, qui errare nõ credebãt, nã ſi malitioſe, vel aduertẽter extraxerint, non liberãtur, niſi abſoluãtur, nãq. ſi vigore prædictę Bullę
41 & extrahere tentãtes incurrũt pęnas præd. licet opus nõ cõpleuerint: poſt *Dec.tr.crim.lib.6.c.27.n.5. Prax. Gen.d.c.22.ſub n.7. Far.in prax.q.28.n.7. & latius in d.appẽ.c.20.n.322. Mar.Ital.d.c.6.§ 2.n.60. Guaz.d. def.1.c.30.n.5. Pereg.d.tr.de im.Ecc.c.16.n.39.* quãdo magis idẽ erit dicendũ de ijs, q extraxerũt, licet ſtatim reſtituerint, hoc.n. eſt pars ſatisfactionis, nõ tota ſatiſfactio, ſi.n. incurrũt tẽtãtes ſolũ, q nõ renẽtur ad reſtitutionẽ, quãto magis extrahẽtes, q reſtituere tenẽtur, vnde iſti extrahẽtes facta reſtitutione nõ ſtatim immunes ſũt, qa & tenẽtur ad reſarciẽdã iniuriã Eccl. & reis factã, & ad reſtitutione dãnorũ, & intereſſe: bene verũ
42 eſt, q facta reſtitutione perſonæ extrahẽtes efficiũtur abſolutionis capaces. *Far.in app.d.c.20.n. 311. Bon.d. q.7.§.5.n.3.ver.2. Per.d.c.15.n. 21. ver. ſi vero.* nõ tñ ſtatim liberãtur à cẽſura, q ſolus Pont. impendere põt, ſed beneficio abſolutionis indigẽt, q multi nõ curant, & peſſime faciũt, niſi bona fide, & ex ſimplicitate, vel ignorãtia id fecerint, qa ſine dolo nõ incurrũtur dictę
43 pęnæ. *Dec.d.tr.cr.lib.6.c.28.n.5.6. Grat. diſc.for. d.c. 596.n.33.in fin.* & propterea de anno 1629. fuerũt in hac Curia carcerati quidã Ruſtici à S. Martino, q taliæ attẽtauerũt, & cũ verba Bullæ ſint clara, nihil vlterius eſt qrendũ. *l.ancilla.C.de fur.l.1.§.pen.ff.de cõſt.pecc. Surd.cõſ.473.n.29. Rot.diu.dec.543.n.2.p.1.* Cũ igitur hic omniũ nõ ſit facta reſtitutio, adhuc videtur dicẽdũ nullã fuiſſe capturã, & extrahentes adhuc eſſe cenſura irretitos, quia ſufficit etiã attentatũ effectu nõ ſequuto. *Anton. Dian.d.tract.de imm.Eccl.lib.1.reſ. 15.*

Sed quia vt plurimũ hæc minima reputãtur, licet male, eſto, quòd ſufficiat realis cõſignatio reorũ facta Epiſc videamus,

videamus, an cætera sint rite, & recte facta adeo, vt il-
li sint tradẽdi foro seculari, quod vt diligentius videa-
mus, nõ esse prætereundũ puto, quod licet olim dubi-
taretur, tamen hodie nulla est difficultas, quin cogni-
44 tio, an reus confugiens ad Ecclesiã gaudeat illius im-
munitatẽ, in totũ spectet ad Indicẽ Ecclesiasticũ, etiã
si ille delictũ cõmiserit exceptũ: *Farin. conf. 76. n. 2. lib.
1. & in append. de immun. Eccl. c. 22. n. 368. in fin. & n.
369. 372. Tusch. pract. cõcl. lit. E, conc. 10. n. 1. Mar. Ital.
d. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. n. 66. Prax. Arch. d. c. 22. sub n.
5. Ambr. d. trac. c. 11. n. 2. Guaz. d. c. 31. n. 4. Bonac. d. §.
7. n. 2. Pereg. d. trac. c. 3. n. 1.* quod pro vero nũc ab om-
nibus admittitur, & apud Catholicos id cõtrouertere
non bene oleret: & sic late ostendit *Antonin. Dian. d.
tract. de immunit. Eccl. lib. 1. resol. 14.* vbi probat hoc
procedere etiam si notorium esset reum non gaudere.
Bene verũ est, quòd hinc sũpta occasione nata est discor-
dia in modo cognoscẽdi, nã DD. nõ bene cõueniunt,
primo enim cõtrouertunt, an Iudex Ecclesiasticus te-
neatur, vel possit stare processui fabricato à Iudice lai-
co, & illi fidẽ adhibere pro facienda remissione rei ab
Ecclesi astica extracti ad forũ seculare, in quo non est
45 cõcors scribentiũ sententia, alij enim putauerũt vtiq.
standũ esse processui Curiæ secularis, quia non est cre-
dendũ Põtificẽ voluisse cõmittere Episcopis spiritua-
libus negotijs implicitis, vt per has cognitiones sæcu-
lariũ Curiam anteuertant, sed voluit eos esse cõtentos
informatione extraiudiciali etiã secreta, ad quã potest
sufficere processus sæcularis Curiæ: sic *Remig. tract. de
immun. Eccl. q. 2. n. 3. vers. & attenta. Crat. disc. for. lib.
3. c. 596. n. 22. 27. 28. P. Gambac. tract. de immun. Eccl.
lib. 6. c. 16. n. 8. 9. Castyl. dec. 156. in princ. Giurb. cõs. 56.
46 n. 2. 3.* in materia enim remissionis sufficit aliqualis
cognitio, & informatio: *Abb. in c. fin. n. 18. de for. cõp.
Grat. d. c. 596. n. 26. Giurb. d. conf. 50. n. 9. in fin.* quod
hic mirabile non debet videri, quoniam acta in foro
sæculari probant in Ecclesiastico. *c. vlt. de except. in 6.
Bald. in l. 2. in add. n. 3. ff. de ferijs. Capel. Tholos. decis.
199. Farin. conf. 168. num. 25. lib. 2.*
Verũtamen secundũ veriorem, & magis cõmmunẽ DD.
sententiã in hoc standũ non est processui Iudicis secu-
laris de suo interesse tractantis, & de sua Iurisdictione
in re nõ modici præiudicij, ne videatur Iudex in pro-
pria causa, vbi prætendit reum ab Ecclesia extractum,
vel extrahendũ suæ subijci Iurisdictioni, & cũ vigore
47 Bullę Gregorianę cognitio debeat fieri per Episcopũ,
vel ab eo deputatũ, id non verificaretur, si stare opor-
teret processui Iudicis sæcularis: ita probãt *Guid. Pap.
q. 202. n. 5. Farin. d. conf. 76. n. 1. lib. 1. & in append. c.
22. n. 373. Bened. Beol. Aug. Pasinell. & Steph. Benass.
apud Farin. d. cõs. 168. n. 26. 27. 28. & seq. lib. 2. Amb.
d. trac. c. 11. n. 2. vers. 2. Mar. Ital. d. tract. lib. 1. c. 6. §. 1.
n. 79. Ant. de Ball. tit. de insult. in Eccl. n. 5. Guaz. d. tr.
ad def. p. 1. def. 1. c. 31. n. 8. & def. 20. c. 9. n. 30. Bonac.
d. trac. de immun. Eccl. disp. 3. q. 7. §. 7. n. 3. Peregr. d. tr.
c. 3. n. 2.* certa est enim regula in iure, quòd Ecclesiast.
Iudex nõ debet stare processui secularis, sed nouas de-
48 bet sumere informationes, quia ille est Iudex incõpe-
tens. *l. vlt. C. si à non cõp. Iud. c. at si clerici. de Iud. Bart.
& Bald. in l. magistr. de iurisd. om. iud. pulchre Ruin. cõs.
7. n. 6. lib. 5. Gram. conf. 42. n. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36.
n. 49. vbi Baiard. n. 53. Far. d. cõs. 76. n. 1. Amb. d. c. 11.
n. 2. vers. quia regul. Guazz. d. def. 20. c. 9. n. 29. Bonac.
d. §. 7. n. 3. ver. tamẽ quia. Pereg. d. c. 3. n. 2. ver. & cõfir-
mo. Hier. de Fed. ref. cr. 47. n. 1. 2. Ric. d. dec. 1792. in fin.*
Non obstãt ex aduerso adducta, namq. *Remig. d. q. 2. n. 3.*
non facit ad propositũ, quia loquitur ante Bullã Gre-
gorianã, & ipse putat Iudicẽ secularẽ in hac cognitio-
ne esse cõpetentẽ, cui idcirco satis esse dixit apparere
de delicto excepto ex processu informatiuo, non autẽ,
quòd Iudex Ecclesiasticus, cui non tribuit hãc Iurisdi-
ctionẽ debeat stare processui Iudicis sæcularis, & si ip-
se secundũ hæc tẽpora scripsisset, vtiq. aliter sensisset,
quia diuersa nũc est ratio, & variãtur personæ, ac cau-
sa. *Bened. Beol. d. conf. 168. n. 26. lib. 2.* hoc enim tẽpore
Iudex Ecclesiasticus debet nouũ formare processũ, &
49 dare dilationes, quia illi datur cognitio, & cui datur
facultas cognoscẽdi de aliqua causa, censetur etiã cõ-
cessa potestas recipiẽdi probationes. ad *tex. in l. vbi:
& ibi gl. & Butrig. C. de fals. Farin. d. conf. 76. num. 1.
lib. 1. Ambr. d. c. 11. num. 3. vers. rursus. Bonac. d. §. 7.
num. 3. in fin. Peregr. d. c. 3. num. 2. vers. probatur.*
Nõ obstat, quòd in materia remissionis sufficiat aliqua-
lis cognitio: nã ad hoc inferius respondebo, pro nunc
dicã nos extra dubiũ versari stãte Bulla Gregoriana,
quæ verã requirit probationẽ, & iuremerito, quia tra-
ctatur de irreparabili damno, facta enim remissione
posset Iudex laicus omittere discussionẽ qualitatis de-
licti excepti, & reũ suspẽdi facere ob delictũ sine qua-
litate: ita *Bened. Beol. apud Farin. d. conf. 168. n. 13. 14.
lib. 2. sentire videtur Farinac. d. c. 22. num. 373. Pereg.
d. c. 3. num. 2. sub vers. probatur.*
Minus obstat, quod acta in foro sæculari probent in Ec-
clesiastico; nã id nõ procedit, quãdo in foro Ecclesiast.
50 interuenit diuersitas personæ, vel causæ, vel agitur ad
diuersũ effectũ, vt hic, vbi Ecclesia, & eius fiscalis pro-
curator sumunt partẽ reorũ, & ad diuersũ finẽ dirigi-
tur actio, quàm fieret in foro laico: ita *ex gl. in c. 2. vbi
Innoc. n. 7. Abb. n. 25. de ord. cogn. Innoc. in c. causam
quæ il primo. n. 3. vbi Host. n. 1. 3. Io: And. col. 1. Anch.
n. 3. Felyn. n. 4. de test. Feder. conf. 160. n. 3. Anch. conf.
146. n. 7. Bened. Beol. d. conf. 168. num. 27. 37. lib. 2.*
Nec obstãt *Grat. d. c. 596. & Giurb. d. conf. 50.* quia aliorũ
auctoritate, & rationibus conuincuntur, & illis resistit
cõmunis DD. sentẽtia, vnde hoc animaduertẽs *Giurb.
d. cõs. 50. n. 4.* voluit suã sẽtentiã castigare dicẽs, quod
si Episcopus sit dubius super qualitate delicti, an sit de
exceptis, nõ obstante processu Curiæ secularis poterit
diligentiores sumere informationes, & eosdẽ repetere
testes, vel nouos examinare, ex quo colligere possu-
mus secularem non sufficere processum, & potest dici
51 sẽper subesse huiusmodi dubiũ, quia cũ secularis con-
tendat suã esse Iurisdictionẽ suspecta redditur proba-
tio ab eo proueniens, & nullius fidei: *Farin. d. conf. 76.
num. 1. lib. 1. Guazz. in d. defens. 20. c. 9. num. 30.*
Bene verũ est, quòd si verũ amamus, hæc omnia non de-
bemus eadẽ mensura metiri, cũ plures possint dari ca-
sus, in quibus varie sit respondendũ: Nam si processus
fuit fabricatus à Curia sæculari, postquã reus se rece-
pit ad Ecclesiã vel eodẽ die, & sic eo tẽpore, quo vere,
vel verisimiliter poterat esse controuersia, an ad laicos
pertineret Iurisdictio, tunc absq. dubio sentio nullam
fidem esse dandam dicto processui, pro vt sit pulchre
inquit *Farin. in append. de immun. Eccl. d. c. 22. n. 375.
& d. conf. 76. n. 1. in fin. lib. 1. Bened. Beol. d. conf. 168.
num. 28. in fin. lib. 2. Maur. Burg. tract. de mod. proced.*

ex abrupt. cent. 1. q. 65. num. 52. Guazzin. d. defenſ. 20. *c. 9. num. 29. in fin.* Sin proceſſus eſſet fabricatus, antequam reus confugiſſet ad Eccleſiam adhuc diſtinguendum eſt, quia aut fuit factus in contumaciam, &
52 tūc etiam in foro Eccleſiaſtico faceret aliquam fidē, & indicium, non tamen indubitatum, & ſufficiens ad remiſſionem: ſic probatur ex *Guid. Pap. d. q. 202. n. 6. Prax. Archiep. Neap. c. 6. n. 3. Gratian. d. c. 619. n. 19.* aut lis erat cōteſtata cū reo, vel ipſe erat confeſſus, vel conuinctus, aut condemnatus ex illo delicto, & poſtea aufugēs e carceribus ſe recepit ad Eccleſiam, ſi de nouo in foro Eccleſiæ contingat dubitare, an delictum commiſerit exceptum, vtique hoc caſu proceſſus laicalis non modicam faceret fidem, & paulifper adminiculatus ſufficeret, ſi in actis Eccleſiæ exhiberetur, vt bene inquit *Farin. in d. append. de immun. Eccl. d. c. 22. num. 375. Guazzin. d. defen. 20. c. 9. num. 30.*

Vnde eſt, quòd *de anno 1619. die prima Auguſti in vna Caſalen. Paulus V. P. M.* annuit, vt traderetur Curiæ ſeculari Sebaſtianus Ferrarius, & Thomas Natta, ac Chriſtoforus Corſus, qui damnati erant de craſſationibus quinque cum derobatione, & de occiſione ſocrus, & amitæ ſub ſpecie amicitiæ, & affinitatis, quos cōfeſſi ſunt ſuffocaſſe in lecto proprio, qui poſtea carceribus fractis ad Eccleſiam confugerunt, à qua extracti de ordine Epiſcopi cuſtodiebantur nomine Eccleſiæ, & cum fiſcus ſecularis prætenderet abſque vlteriori proceſſu dd. reos eſſe remittendos, Eccleſiaſticus vero diceret nouas informationes eſſe dandas, & confeſſiones eorum vi tormentorum fuiſſe extortas, habita relatione ab Epiſcopo loci Sanctiſſimus Paulus mandauit, vt conſignarentur Curiæ ſeculari, dummodo quo ad duos, qui ſocrum, & amitam occiderūt, Epiſcopus non haberet aliquas circumſtantias in contrarium, & reorum confeſſiones, & ratificationes redigerentur in actis Curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſaltē ſummarie, & extraiudicialiter ipſe ſe informaret, quantū ad animum ſuum mouendum ſufficeret: quod tamen inferiores Iudices non poſſent exequi ſine ſpeciali cōmiſſione Pontificis, quia cum ipſe ſit ſupra ius canonicum, poteſt diſponere pro vt vult, alioquin proceſſus curiæ ſecularis debet eſſe adminiculatus, vt dixi.

In his autem terminis intelligendus eſt *Gam. d. dec. 179. n. 1. 2. & deciſ. 281. n. 1.* vbi loquitur de eo, qui condēnatus fuerat, & fractis carceribus aufugerat ad Eccleſiam, quo loci licet dicat negotiū eſſe dubitatiſſimū, tamen cōcludit illud ſufficere ad eius extractionem, quod tamen nō eſt verū, licet tunc talis proceſſus ma-
53 gnā fidem faciat, nec Epiſcopus ex hoc ſolū poterit reum tradere Curiæ ſeculari, niſi conſulat ſedē Apoſtolicā, & ab ea licētiā obtineat, vt inquit bene *Guazz. d. tract. ad defenſ. d. def. 20. c. 9. n. 30.* vt euenit in dicta Caſaleri. in qua fruſtra ad Pontificem recurſū fuiſſet, ſi Epiſcopus eum proceſſū ſufficere arbitratus fuiſſet, non tamē tenebatur hoc ſignificare Pōtifici, cum ſint partes fiſci ſecularis probare delictum cū ſua qualitate, qua non probata reus eſt Eccleſiæ reſtituendus. *Farin. d. cōſ. 76. n. 4. lib. 1. & in d. tract. de immun. Eccl. c. 22. n. 374. Gratian. d. c. 619. n. 18. 19. Cyriac. controu. 345. n. 5. lib. 2.* Melius eſt igitur repetere teſtes in foro Eccleſiaſtico, pro vt in preſenti cauſa factū eſt, & ſemper vidi ſeruari, & in hac Curia Regien. id habetur de ſtylo, & practicantes hoc forum id non ponunt in [illegible]

controuerſiam, niſi negotium adeo eſſet antiquum, vt videretur impoſſibilis teſtium repetitio.

De altero puncto valde eſſentiali videndū eſt, à quo pro maiori parte videtur pendere huius articuli deciſio, & quia nō caret multis difficultatibus, operæ pretiū duxi illud plene examinare: eſt autē, an de effectu excludendi reū ab hac immunitate Eccleſiæ ſufficiat fiſco ſeculari probare qualitates Aſſaſſinij, vel proditionis, aut alterius delicti excepti ſūmarie, per indicia, coniecturas, aut præſumptiones, vel potius oporteat de illis plene, & concludenter docere. In quo nō eſt concors DD. ſententia, quia alij putauerūt ſufficere indicia, & præſūptiones per ſūmariam, & ſecretā informationē
54 etiā extraiudicialiter, quantū ſufficit ad informandū animū Epiſcopi, vel eius Officialis, vt poſt *Auf. er. in trac. de Arreſt. p. 2. tit. de form. arreſt. in arreſt. 217. fol. 42. col. 2.* inquit *D. Remig. de Gamm. d. tract. de immun. Eccl. q. 2. n. 3. verſ. attēta. & n. 11. Gam. dec. 179. n. 1. 2. & dec. 281. n. 1. Portol. in ſchol. ad Molin. in §. clericus. for. 8. q. 9. Farin. in add. ad d. cōſ. 168. in fin. lit. A, lib. 2. & conſ. 211. n. 19. lib. 3. Gratiā. d. c. 596. n. 28. P. Cābac. de immu. Eccl. lib. 6. c. 15. Caſtyl. dec. 156. n. 9. Guaz. d. defenſ. 1. c. 31. n. 9. verſ. at etiam. Giurb. d. conſ. 50. n. 10. & conſ. 70. n. 23.* quibus etiam aſſentire videtur *Alex. Peregr. d. tract. de immun. Eccl. c. 3. n. 8. verſ. 2.* vbi inquit hāc opinionē facilius ſeruari poſſe, & *Farin.* recedēdo à prima huic adhæſiſſe ſētentiæ.

Et vere hæc opinio argutis, & ſubtilibus ſuadetur rationibus, inde enim irrefragabiliter videtur probari, quia aſſaſſinus ſiue clericus, ſiue laicus poteſt puniri pœna ordinaria, ſi delictū probetur perpetraſſe argumentis probabilibus, indicijs, & præſūptionibus, vt habetur *in c. 1. & ibi DD. de homicid. in 6. Boſs. in prax. crim. tit. de for. cōp. n. 66. Gam. d. deciſ. 179. n. 2. & dec. 281. per*
55 *totā. Rim. iun. conſ. 685. n. 10. Baiard. ad Clar. §. aſſaſs. n. 6. Ang. conſ. 25. n. 5. lib. 1. Gouad. lib. 1. polit. c. 18. n. 56. Maſch. de prob. cōcl. 1227. n. 13. Bened. Beol. d. conſ. 168. n. 6. lib. 2. Maſtril. de Indult. c. 29. n. 21. Caſtyl. d. dec. 156 n. 9. Guaz. d. defenſ. 1. c. 31. n. 9. Graſſ. de effect. cler. effect. 1. n. 7. 11. Giur. d. cōſ. 70. n. 23.* quorū pleriq; voluerūt etiā ſufficere ſola indicia ad torturā: Vnde ſi hæc ſufficiūt ad probādū principaliter delictū, quātò magis ad effectū ſolū, vt reus remittatur ad Iudicem laicum, vbi denuo cauſa erit tractanda, non tamen admitto, quòd vnquam ſufficiant indicia ad torturā.

Secundo hoc idē ex eo videtur aperte probari, quia dum diſputamus, an iſti rei gaudeāt immunitate Eccleſiæ, incidēter quæritur, nō principaliter, an illi ſint aſſaſſini, vel proditores, quod non eſt aliud, niſi quærere, an
56 laicus ſit Iudex cōpetēs, ideo nō requiritur plena cauſæ cognitio, ne grauior ſit articulus ſuper emergenti, quā ſuper principali. *Bart. & Bald. in l. ius alimentorū. §. 1. vbi gl. in verb. cognit. ff. vbi pup. educ. deb. Bened. Beol. d. conſ. 168. n. 1. verſ. quo ad. lib. 2. Grat. d. c. 596. n. 25. Giurb. d. conſ. 50. n. 11. Pereg. d. tract. c. 3. n. 7.* & propterea ne idē negotiū bis agatur, & reus fruſtretur inanibus expenſis, Iudexque fatigetur ſuperfluis probationibus, ſatis erit coram Iudice Eccleſiaſtico præſumptiue probare delictum eſſe de exceptis.

Tertio id firmatur etiam exinde, quia cum hic tractetur ſolum, an confugiens ad Eccleſiam ſit remittendus ad ſuum Iudicem laicum, vt ab eo puniatur, certū eſt, quòd in hac quæſtione an ſit locus remiſſioni, ſufficit

aliqualis

aliqualis cognitio remitteritis, non plena exigitur. *gl.*
57 *in Clem. Pastoralis. in verb. de more. & ibi Card. in §.*
deniq. num. 16. Imol. num. 96. Vital. num. 47. de re iud.
Abb. in c. fin. num. 18. de for. comp. Feguer. decis. 66. n.
18. *Bened. Beol. d. conf. 168. num. 2. lib. 2. Gratian: d. c.*
596. *num. 26. 27.* ergo sufficit in casu nostro per indi-
cia, & præsumptiones probare reum non gaudere hac
immunitate.

Quarto huic sententiæ videtur fauere ipsa Bulla Grego-
riana, dum clare disponit, ne delinquentes tradantur
Curiæ seculari, nisi cognito, quod aliquod ex delictis
in ea expressis iudicio Episcopi videantur cõmisisse:
verba enim illa: iudicio suo: iuncta verbo, videantur,
58 important liberum boni viri arbitrium, & cum nullã
præscribant probandi formam, sufficiet quælibet co-
gnitio etiam extraiudicialis pro securitate consciẽtiæ
Episcopi, quæ satis sit ad eius instructionem per ea,
quæ scripsit *Bened. Beol. d. conf. 168. num. 3. 4. 5. lib. 2.*
Grat. d. c. 596. n. 29. 30. & seqq. P. Gambacur. d. tract.
de immun. Eccl. lib. 6. c. 15. Giurb. d. conf. 50. n. 10. 11.

Quinto non videtur Bulla Gregoriana diuerso modo
posse intelligi, nisi demus absurdum, quia si plena re-
quireretur probatio in forma solemni, vix vnquam
posset esse locus extractioni delinquentium ab Eccle-
sia, & traditioni Curiæ secularis: *Farinac. in addit. ad*
59 *dictum conf. 76. num. 6. lib. 2.* quoniam delicta, de qui-
bus in dicta Bulla solent occulte, & cum magna cau-
tela committi, proditores enim & assassini non solent
adhibere testes, nisi socios criminis, & ideo si tanta
requireretur probatio, aperiretur via delictis, & se-
queretur, quòd facta traditione Iudex laicus posset ex
eodem processu reum morti adiudicare, quod verum
non est. *Giurb. d. conf. 50. num. 11. vers. etenim.*

Sexto & vltimo in proposito nostro videtur sublata om-
ni difficultas ex *Decreto Clem. VIII. P. M. emanato*
sub die 6. Febr. 1597. & determinatione Sacræ Con-
sultæ, ex quibus habemus fuisse rescriptum Archie-
piscopo Panormitano, & Episcopo Cremonæ, vt su-
per qualitatibus criminis excludentis immunitatem
Ecclesiæ se informarent summarie, simpliciter, & ex-
traiudicialiter; & quantum pro suæ cõscientiæ infor-
matione sufficere sibi visum fuerit ita, vt annuerit Põ-
tifex non esse exquirendam plenam, & concludentem
dd. qualitatum probationem, vt habetur apud *Prax.*
60 *Archiep. Neap. t. 94. sub num. 2.* vbi legitur dictum
Decretum: *Farin. in add. ad d. conf. 168. in fin. lit. A,*
B, D, lib. 2. & conf. 311. num. 19. lib. 3. Gambacur. d. lib.
6. c. 15. Giurb. d. conf. 50. num. 10.

Veruntamen altera opinio mihi videtur verior, & mã-
gis recepta, & menti, ac verbis Bullæ magis confor-
mis, vt scilicet requiratur probatio vera, & plena qua-
litatum, quæ excludunt delinquentem ab immunita-
61 te Ecclesiæ, etenim regulariter omnis probatio debet
esse concludens, ac plena, & leges, quæ requirunt pro-
bationem, de plena, & concludenti intelliguntur, &
ita in terminis nostris voluerunt, & Bullam Grego-
rianam intellexerunt ex *Aret. in c. cum non ab homine:*
de Iudic. Auendan. in tract. de exequen. mand. reg. lib. 1.
c. 22. num. 9. vers. nam supradicta. Molin. tract. de facr.
hom. ammittend. immun. c. fin. num. 149. & seq. & ibi:
Farin. d. conf. 76. num. 4. 5. & seqq. lib. 1. & in Append.
de immunit. Eccl. c. 22. num. 374. Bened. Beol. Aug. Ba-
cinell. & Steph. Benass. apud Farin. d. conf. 168. num. 8.

9. & seqq. lib. 2. Ambros. d. tract. de immun. Eccl. c. 11.
num. 4. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. num. 80. 81.
82. Gratian. disc. for. lib. 4. c. 619. num. 18. 19. Bonacin.
d. tract. de immun. Eccl. disp. 3. q. 7. §. 7. num. 4. vers. re-
spondeo. Ricc. d. decis. collect. 1792. in fin. & videtur
sentire *Peregr. de immunit. Eccl. c. 7. n. 21. vers. not.*
ex quibus apparet hanc esse magis communem DD.
sententiam: *Antonin. Dian. var. resol. mor. p. 3. tract. 1.*
de immun. Eccl. resol. 38.

Hæc autem opinio habet firmissimas rationes, & non
cadentia sydera, cum enim Iudex laicus acquirat Iu-
risdictionem in delinquentes, qui ad Ecclesiam con-
fugiunt, verificata qualitate proditionis, vel assassi-
nij, fiscus secularis debet eã plene probare, quia qua-
62 litas tribuens Iurisdictionem non præsumptiue, vel
per indicia, sed concludenter est probanda ex *tex. in*
l. 2. §. sed si dubitetur. ff. de Iudic. Paris. de Pat. de Syn-
dic. in verb. Iudex. c. 2. num. 13. Benintẽd. decis. 8. n. 3.
And. Gail. de pace public. c. 13. num. 12. lib. 1. Farin. in
prax. q. 8. num. 86. & in d. conf. 76. num. 4. lib. 1. Bened.
Beol. d. conf. 168. n. 8. lib. 2. Schrad. de feud. p. 10. sect. 2.
num. 32. & sect. 6. num. 33. Ioseph. Ludouic. dec. lucen.
52. num. 28. p. 1. Ambros. d. c. 11. num. 4. vers. secundo.
Peregr. d. c. 3. num. 5. vers. tertio. Sed hic qualitas præ-
dicto tribuit Iurisdictionem, ergo plene est probanda.

Secundo cum qualitas assassinij, & proditionis, ac simi-
lium sit illa, quæ tollit immunitatem Ecclesiæ, dispo-
sitio Bullæ Gregorianæ locum habere non potest, nisi
plene verificata qualitate adeo, vt nec sufficiat ficta
confessio delinquentis, & nũquam fiscus laicalis vin-
cere potest, nisi probata dicta qualitate, quia est fun-
63 damentum suæ intentionis, & causa suæ pretẽtionis,
vbi enim qualitas est causa, vt quis obtineat, illa debet
præcise probari, etiam si in negatiua consistat: ita
Mar. Ital. d. tract. de immun. Eccl. lib. 1. c. 5. §. 1. n. 122.
123. Curt. iun. conf. 124. num. 1. Paris. conf. 166. n. 8.
lib. 4. Soc. iun. conf. 22. num. 11. lib. 1. Ceph. conf. 256. in
fin. Tiraq. de retract. lignag. §. 8. gl. 7. num. 1. 2. Crauet.
conf. 112. num. 6. Osasch. decis. 174. num. 5. Farin. decis.
402. n. 4. in fin. vbi pulchre. lib. 2. Gratian. d. c. 619. n.
18. 19. Beltram. ad Ludouis. decis. 53. n. 5. Cyriac. contr.
345. n. 5. Giurb. d. conf. 10. n. 24. Pereg. d. c. 3. n. 5. vers.
tertio: quoniã dispositio loquens cum certa qualitate,
64 vt facit Bulla Gregoriana, non habet locum, nisi illa
qualitas plene ꝓbetur ex *tex. in l. Falc. §. cũ hoc edictũ.*
ff. ex quib. caus. in possess. eatur. Bald. in l. si quando. C.
vnde vi. Farin. d. conf. 10. n. 23. 24. lib. 1. Bened. Beol. d.
conf. 168. num. 8. lib. 2. Pacian. conf. 32. n. 3. Giouagn.
conf. 30. num. 4. lib. 1.

Tertio hæc opinio coadiuuatur verbis Bullæ prædictæ
expressis, vbi voluit vere constare Episcopo de crimi-
ne qualificato, antequã reum tradat Curiæ seculari,
dum dixit: *An ipsi vere crimina superius expressa com-*
miserint: inde enim probatur præsũptiones, & indicia
65 non sufficere, quia ea esse vera dicimus, quæ proprijs
oculis inspicimus, vel indubitanter nouimus. *Innoc. in*
c. cũ in causa. n. 1. vers. illud autẽ. vbi Host. n. 4. Io. And.
num. 3. 4. Aegid. num. 4. de iuram. calum. Dominic. in c.
beat. 2. q. 7. Felyn. in c. 1. col. 1. 2. de sum. trin. Anch. conf.
392. n. 5. 6. 7. Farin. d. conf. 76. n. 5. lib. 1. Bened. Beol. d.
conf. 168. n. 10. lib. 10. Ambros. d. c. 11. n. 4. vers. tertio,
ibi verum. Peregr. d. c. 3. num. 4. Bonac. d. q. 7. §. 7. n. 4.
vers. respondeo. Antonin. Dian. d. resol. 38.

Quarto animaduertendum eſt dictam Bullam Grego-
rianam requirere expreſſe non ſolum de prædictis cõ-
ſtare, ſed etiam per modum conditionis voluit prius
apparere admiſſa delicta eſſe de exceptis, antequam
reus tradatur Curiæ ſeculari, vt in illis verbis: *Cogni-
to prius per Epiſcopum*: Ablatiui enim abſoluti impor-
66 tant conditionem: §. *ab hoſtib. Inſt. de Attil. tut. l.
facta. §. reſcripto ff. ad Trebell. Bart. in l. cum ſtipulatus.
de verb. oblig. Bald. in l. 1. oppoſ. 9. ff. de leg. 2. Pacian.
conſ.* 52. *num.* 68. & vbi probatio eſt in conditione, vel
probanda eſt conditio, tunc neceſſaria eſt plena pro-
67 batio. *l. Lucius, vbi Bart. de cond. & dem. Natt. conſ.*
202. *num.* 8. *lib.* 1. *Pariſ. conſ.* 204. *num.* 9. *lib.* 4. *Farin.
d. conſ.* 76. *num.* 6. *lib.* 1. *Ambroſ. d. c.* 11. *num.* 4. *verſic.
quarto. Peregr. d. c.* 3. *num.* 5. *verſ. quarto.*

Quinto certum eſt captos in Eccleſia habere regulam
immunitatis pro ſe, quia quilibet ad Eccleſiam con-
fugiens regulariter eſt tutus; ideo dicens caſum hunc,
vel illum non comprehendi in regula, debet ſuam aſ-
ſertionem euidenter probare eò, quòd habeat contra
68 ſe iuris præſumptionem, ita *ex l. fin. in princ. vbi DD.
ff. quod met. cauſ. Abb. in c. quia veriſimile. in* 2. *not. de
præſump. Craß. de antiq. temp. p.* 2. *ſect. ex premiſſis. n.*
46. *Farin. d. conſ.* 76. *num.* 3 *lib.* 1. *Ambroſ. d. c.* 11. *n.* 4.
verſ. primo. Peregr. d. c. 3. *num.* 5. *Bonac. d. q.* 7. §. 7. *nu-
mero* 4.

Sexto addi poteſt, quia ſtantibus illis verbis Bullæ Gre-
69 gorianæ: *Cognito prius per Epiſcopum*: certum reddi-
tur in re hac requiri cauſæ cognitionẽ, tum quia tra-
ctatur de præiudicio alterius. *Alex. conſ.* 70. *num.* 10.
verſ. & maxime lib. 3. tum quia vbicumque lex iubet
aliquid fieri cum authoritate Iudicis, debet intelligi,
quòd Iudex de ea cognoſcat. ad *tex. in l. cũ hi. in princ.
ff. de tranſact. Bart. conſ.* 106. *verſ. de hoc. lib.* 2. *Tuſch.
pract. concl. litera C, concl.* 154. *num.* 3. Sed vbi requiri-
tur cauſæ cognitio, ordo aliquis Iudiciarius debet ob-
ſeruari, & ex abrupto non eſt procedendum. *Butr. in*
70 *c. auditis il* 2. *de elect. Soc. ſen. conſ.* 33. *col. pen. liber* 1.
Menoch. de arb. iud. q. 19. *num.* 5. ergo plene probatio-
nes neceſſariæ ſunt, pro vt in quocumque alio iudicio
etiam ſummario.

Septimo, & vltimo hoc idem verum eſſe probatur, quia
non ambigitur clauſulam: *Conſtito prius*: eſſe ſimilem
71 huic: *Cognito prius*: vt apud *Bened. Beol. d. conſ.* 168.
num. 39. *lib.* 2. & idcirco pro eadem illam vſurpant
Ambroſ. d. c. 11. *num.* 5. *verſ. ſed conſtito. Peregr. d.
c.* 3. *num.* 5. *verſ. quarto.* Sed ſic eſt, quòd clauſula:
72 *Conſtito*: vbicumque eſt, veras, & concludentes re-
quirit probationes adeo, vt nõ ſufficiant præſumptio-
nes; vt ex *gl. in Clemen. vnic. in verb. repererint. ad fin.
vbi Card. q.* 13. *de off. deleg. Abb. in c. conquærente. ſub
num.* 9. *de reſtit. ſpol. Alex. conſ.* 218. *num.* 1. *lib.* 2. *late
Garz. de Beneſ. p.* 6. *c.* 3. *num.* 64. 65. 66. *Farinac. deciſ.*
573. *num.* 1. *p.* 1, *& deciſ.* 532. *num.* 1. *p.* 2. *Beltram. ad
Ludouiſ. deciſ.* 53. *num.* 3. *late Cyriac. contr.* 287. *num.* 1.
2. *p.* 2. Ergo ſequitur ſtante dicta clauſula; *Cognito
prius*: de qua in Bulla Gregoriana concludendum eſſe
omnino neceſſarium eſſe plene probare qualitatem,
delicti excepti, & qualificati ad effectum, vt rei ad Ec-
cleſiam confugientes priuentur beneficio immuni-
tatis.

Non obſtant autem adducta in contrarium; Nam vt
prius reſpondeamus auctoritatibus DD. & poſtea ra-
tionibus, & argumentis, animaduertendum eſt, quòd
multi allegantur pro parte aduerſa, qui pro ea non
merentur allegari: non enim eſt vis facienda in *Au-
ferio, & Remigio*, qui loquuntur de tempore, quo
nondum emanata erat Bulla Gregoriana, & ſecundũ
illam opinionem, quæ habet cognitionem huiuſmodi
ſpectare ad Iudicem laicum, quod cum falſum ſit, &
promulgata Bulla amplius non controuertatur, vt
per *Gratian. d. c.* 596. *num.* 10. 21. *Guazzin. d. defenſ.* 1.
c. 31. *num.* 4. *Bonacin. d. q.* 7. §. 7. *num.* 2. *Peregr. d. c.* 14.
num. 6. *verſ. hodie.* non eſt pes figendus ſuper dictis
horum DD. qui tractant de iure veteri enucleando.

Deinde minus obſtat *Gamma dicta deciſ.* 179. *& deciſ.*
281. ex multis, & primo quia ipſe pariter loquitur de
tempore, antequam ederetur dicta Bulla Gregoria-
na, & ſcribit ſecundum ius commune, à quo non erat
diſpoſitum, vt deberet vere conſtare de delicto, vt hic
in noſtra Bulla, vnde ipſe non allegatur ad propoſitũ:
ita *Bened. Beol. apud Farin. d. conſ.* 168. *num.* 15. *lib.* 2.
Deinde dictum Gammæ forte poteſt procedere, quã-
do facienda eſt remiſſio ab vno Iudice ad alium Iudi-
cem eiuſdem Iuriſdictionis, & Principis, quia tunc pa-
rum curandum eſt, an vere delictum probatum ſit,
quia poſtea probabitur coram Iudice, ad quem fit re-
miſſio, ſecus eſt. ſi remiſſio fiat ad Iudicẽ alterius Re-
gni, & Principis, quia antequam remittatur, delictum
73 debet plene probari: vt voluit idem *Gamm. dec.* 279.
& Gramm. deciſ. 279. *& deciſ.* 362. *Grat. conſ.* 92. *num.*
24. *verſ. ſed vt magis lib.* 2. *Bened. Beol. ad Farinac. d.
conſ.* 168. *num.* 14. *lib.* 2.

Vnde ſatis apparet *Gammã* ſtudio potius contradicendi
Eccleſiaſticis, quàm veritatis zelo ita ſenſiſſe, nam ſi
voluit realem, & veram probationem delicti requiri,
quando fit remiſſio ab vno Iudice ad alium diuerſæ
Iuriſdictionis occaſione conuentionum, quæ exiſtunt
inter aliquos Principes de reis ſibi inuicem tradendis,
quanto magis eadem plena probatio requirenda erit,
vbi tractatur de remiſſione facienda à Iudice Eccle-
ſiaſtico ad laicum, quos ſine conſtat diuerſam habe-
re Iuriſdictionem, & diuerſo ſubeſſe Principi: Ideo
bene dicit. *Bened. Beol. d. conſ.* 168. *num.* 19. deciſiones
Gammæ non eſſe iuriconſonans: immo ipſe *Gamma*
ſuo etiam tempore hunc caſum appellat dubitatiſſi-
mum, & propterea ſi tunc temporis in tanto preme-
batur dubio, certe ſi poſt dictam Bullam ſcripſiſſet,
priorem opinionem abnegaſſet, & huic noſtræ ſen-
tentiæ adhæſiſſet, quæ veram requirit probationem
vigore eiuſdem Bullæ.

Poſt hæc non obſtat *Farin. in addit. ad dictum conſ.* 168.
in fin. litera A, lib. 2. *& d. conſ.* 311. *num.* 19. *lib.* 3. quia
vere ipſe non eſt contrariæ opinionis, vt ſufficiant in-
dicia, & præſumptiones, nec cenſendus eſt ſibi cõtra-
rius, aut mutaſſe ſententiam, quia ipſe *Farin. in append.
de immun. Eccl. c.* 22. *num.* 374. *(quod opus vltimo loco
perfecit)* in hac noſtra ſententia perſeuerauit, vt plena
requiratur probatio: hic autem, vbi aliter videtur sẽ-
ſiſſe non conſuluit de iure, ſed ſecundum allegatum
reſcriptum Clem. VIII. in illa Panormitana, de qua
ſupra, quod nihil officit caſui noſtro, quia illud reſcri-
ptum eſt locale, & pro illo caſu tantum particulari, in
74 quo Pontifex motus fuit ad ita reſcribendum ex cau-
ſis particularibus, vt bene teſtatur ipſe *Farinac. in d.
Appen. de immun. Eccl. c.* 9. *num.* 143. cui credendum
eſt

est viri plene informato, cum hoc negotium sæpius cũ ipso Pontifice tractauerit, sicut ipse scribit.

Postea hæc nihil obstat *Guazzin. de defens. 1. c. 31. n. 9. vers. ac etiam* quia non firmat contrariam sententiã, vt sufficiant indicia, solum refert, quid tenuerit *Gamma* in allegatis decisionibus, alioquin sibi ipsi esset cõtrarius, cum eodem loco aperte, & firmiter dicat (*Episcopo constare debet de delicto commisso per confugientem ad Ecclesiam plene, & non per indicia*) non enim est interpretandus, vt statim se correxerit ab eo, quod tam firmiter dixit, sed bene quod non voluerit prætermittere notum facere, quid alij senserint.

Ex quibus apparet multos DD. allegari pro contraria sententia, qui non sunt allegandi, vel quia eam non firmant, vel ex eo, quod loquuntur ante Bullam, vel non feriunt casum nostrum, vel quod non sit apertũ, quid senserint, vnde clarum remanet magis communem esse illorum DD. opinionem, qui docent plenam requiri probationem.

Restat, vt respondeamus argumentis in contrarium facientibus: Nam primo non obstat Assassinium probari per iuris præsumptiones, & probabilia argumenta, tum quia id valde speciale est in Assassinio tantũ.
75 *Clar. in prax. § assassinium. num. 6. Farin. in prax. q. 86. num. 4. Bened. Beol. d. cons. 168. num. 18. lib. 2.* in quo delicto nos non versamur, quia hic tractatur solum, an sit proditio, cum Assassinium non dicatur, nisi in-
76 terueniat promissio, vel datio pecuniæ, aut alterius rei. *Farin. in appendic. de immunit. Eccl. c. 8. num. 125. 131. Ambros. eod. tract. c. 8. num. 2. Bonac. d. q. 7. § 4. num. 17. vers. tertio. Peregr. d. tract. c. 7. num. 38.* quod hic non verificatur, tamen quia licet Assassinamentũ probetur argumentis probabilibus, tamen hæ, & similes eius specialitates non habent locum, nisi prius constet de assassinio ipso eò, quòd non præsumptiue,
77 sed concludenter appareat pecunias fuisse in hac causam, & ad talem effectum datas: *Gram. vot. 11. n. 4. 5. Boss. in prax. tit. de for. compet. num. 65. 66. Ceph. cons. 621. num. 28. Gabriel. concl. lib. 7. de malef. concl. 1. n. 28. Farin. in prax. q. 7. num. 11. & q. 8. num. 85. 86. & q. 86. num. 49. & q. 123. num. 54. Giurb. d. cõs. 50. n. 17. Hect. Felic. alleg. 3. num. 40. 41. p. 1.* hæc enim qualitas assassinij licet possit summarie probari, debet tamen plene constare ex veris probationibus: *Gram. d. vot.*
78 *11. num. 4. 5. Hier. Gabriel. cons. 170. num. 26. lib. 1. Farin. q. 37. num. 81. & Masch. de probat. concl. 137. n. 5. in fin. Peregr. d. tract. de immun. Eccl. c. 7. num. 49.* quod hic non est factum, ideoque non est timendum de argumento in contrarium facto.

Secundo non obstat hic tractari incidenter de proditione, ideo sufficere qualem cognitionẽ: Nam huic motiuo iam satisfactum est respondendo procedere, quã-
79 do facienda est remissio ab vno Iudice ad alium Iudicem eiusdem Principis, secus est, si Iudicum Iurisdictio à diuerso manet fonte: ex *Gam. d. decis. 279. Grã. d. decis. 362. Grat. d. cons. 92. num. 24. Beol. d. cons. 168. num. 14. lib. 2.* Deinde respondetur hic non tractari de remissione, sed de validitate capturæ, cuius cognitio plene discutienda est, & spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, contraria autem forte procedũt, vbi agitur de competentia Iurisdictionis ratione delicti, domicilij, vel originis ad tradita per *Caball. resol. crim. 291. num. 3. 4. p. 2.* Denique respondetur nos versari extra omnem dubitationem stante dispositione dictæ Bullæ, quæ requirit veram probationem, quòd non erat in casu ex aduerso allegatæ remissionis. ita *Bened. Beol. & alij apud Farin. d. cons. 168. num. 15. lib. 2.*

Tertium argumentum nihil nocet, quia eadem est respõsio eò, quòd in idem reincidat cum superiori: Verum adhuc ex abundanti dici potest terminum Remissionis hic nõ bene aptari, si proprie volumus loqui, quia
80 dum pronuntiatur reos nõ gaudere immunitate Ecclesiæ, non dicuntur proprie remitti ad Curiam secularem, sed ei relaxari, pro vt late probat *Mar. Ital. de immun. Eccl. lib. 1. c. 1. § 4. num. 2. 3. 6.* vnde ex diuersis non fit bona illatio: sed quidquid sit, quia in hoc vim non facio, istud iam sublatum est ex supradictis.

Quartum non obstat de absoluto arbitrio, quia verius est illud non fuisse in dicta Bulla Episcopis concessũ,
81 sed tantum esse datum arbitrium boni viri maxime quo ad probationes, vt post *Zabarell. Ias. & Menoch. probat Bened. Beol. apud Farin. d. cons. 168 num. 16. 17. lib. 2.* licet enim summarie procedatur, non tamen tollitur, quin plena requiratur probatio, vt ad rem dixit *Farin. in prax. q. 8. num. 86. vers. nihilominus.* quia
82 facultas procedendi summarie remouet solemnitates, sed non qualitates probationum, quin debeãt esse plene, vt censuit *Rota apud Garz. de Benef. p. 6. c. 3. num. 66. ad fin.* Et quando aliquid committitur arbitrio Iudicis, hoc quidem minuit iuris rigorem, sed
83 adhuc id totum intelligitur pro vt de iure, & tale arbitrium debet regulari secundum iuris dispositionẽ: *Seraph. decis. 29. num. 4. & decis. 1429. num. 1. Farin. decis. 179. num. 1. & decis. 235. num. 1. & decis. 547. n. 1. p. 1. Coccin. decis. 293. num. 3.* Vnde non est credendum voluisse Pontificem recedere à communi regula, quòd plena requiratur probatio, sed solum dedisse Episcopis tale arbitrium, vt apices iuris, & scrupulosas inquisitiones possint dimittere, dummodo in sententiando non moueantur, nisi ex concludentibus probationibus, in quibus tenentur seruare formam iuris:
84 ita *Petr. Benintend. decis. 31. num. 4. 5. 6. Vin. decis. 86. num. 3. & decis. 107. num. 16. Barz. decis. 142. nu. 32. 33. Marchesan. de commiss. appell. ab exeq. Bren. c. 2. n. 32. fol. 401. p. 1.*

Quintum non obstat, & pro eo tollendo, cum habeat plura membra, multa sunt consideranda: nam in primis non tenet illa consequentia, quòd fere numquam reus ad Ecclesiam confugiens traderetur Curiæ seculari, si plena requireretur delicti probatio: quoniam primo respondetur sustineri posse hoc nullum esse absurdum, nec vlla adest necessitas, vt id frequẽter fiat, cum melius sit nocentem absoluere, quam innocentẽ
85 condemnare. *l. absentem. ff. de pen. Dec. in l. imperiũ. num. 31. ff. de Iurisd. om. iudic.* & in hoc proposito non deficit ius, sed Iurisdictio ex defectu probationum, vt ad rem dixit *Farin. in prax. q. 7. num. 30. vers. nam pariter.* difficultas enim probationis non debet reddere deteriorem causam Ecclesiæ Immunitatis, pro qua in
86 dubio iudicandum est. *Giurb. d. cons. 10. num. 25.* & maxime in hoc negotio cum magna cautela procedẽdum est, quia si fieret remissio ex leui probatione, periculum esset, ne Iudex laicus omissa discussione qualitatis delicti excepti reum faceret suspendi ad furcã ob solum delictum sine qualitate, vt considerat *Bened. Beol. apud Farinac. d. cons. 168. num. 13. 14. lib. 2.*

Giurb.

Giurb.d.conſ.50.num.5.in fin. & ſentire videntur *Fa-*
rin. in append.de immun.Eccl.d.c.22.num.373.Pereg.
d.c.3.num.2.ſub verſ.probatur. Vnde non eſt miran-
dum, ſi tarò ſit traditio reorum foro ſeculari, etenim
87 *Giurb.conſ.70.num.45.in fin.* monet Epiſcopos, ne
Iudici ſeculari requirenti reos in criminibus etiam
exceptis celeriter remittant, quia ſæpe detegitur im-
poſtura à parte offenſa procurata, & falſitas teſtium
ſuper delicto excepto deponentium.

Verum animaduertendum eſt, quòd in Bulla Gregoria-
na excipiuntur plura delicta, quorum omnium non
eſt æque difficilis probatio, immo multa poſſunt faci-
le probari, vt homicidia in Eccleſia & mutilationes,
nec non agrorum de populationes, in quibus non po-
teſt procedere argumentum, & ſatis eſt in multis faci-
le poſſe haberi verificationem caſuum Bullæ, & licet
in Aſſaſſinio ſufficiunt probabilia argumenta, tamen
id in eo ſpeciale eſt. *Felyn.in c.afferte.num.9.de præſ.*
Bened.Beol.d.conſ.168.num.18.lib.2.Farinac.d.q.86.
num.41. & ſatis eſt, quia vidimus ſaltem debere ple-
ne conſtare, quòd pecuniæ fuerint in hanc cauſam
erogatæ: & alterius iſtud ſpeciale procedit ſolum in
foro Eccleſiaſtico, quia ſi de aſſaſſinio agatur in foro
88 laico, illud plene erit probandum: vt poſt *Carrer. in*
pract.in 3.tract. de homicid. & aſſaſs. §. circa igitur.n.
29.in fin.Farin.in prax.q.86.num.41.& q.123.nu-
mero 47.

Vnde cum probabilia argumenta ſint idem, ac indicia
indubitata: *Felyn.in d.c. afferte.num.9.in fin. Farin.in*
89 *prax.q.86.num.43. Giurb. d. conſ.70.num.22.verſ.*
probabilia: dicere poſſumus ex abundanti ad finem,
vt reus tradatur brachio ſeculari, quãdo agitur de aſ-
ſaſſinio, ſufficere indicia indubitata, & ſecuta tradi-
tione aſſaſſinium fore plene probandum in foro ſe-
culari, & ideo non erit verum, quòd ſufficiat proceſ-
ſus coram Iudice Eccleſiaſtico factus ad reum in foro
ſeculari condemnandum, quod non conſiderauit
Giurb.d.conſ.50.num.11.

Neque dicatur me pugnare mecum, dum ſentio plenam
requiri probationem, & poſtea admitto ſufficere in-
dicia indubitata: Nam reſpondeo nullam eſſe repu-
gnantiam, quia vera, & plena probatio dicitur ſecun-
dum ſubiectam materiam illa, quæ facit tãtam fidem,
quanta ſufficit ad finiendam controuerſiam: *Farin.*
90 *in prax. q. 36. num.* 20. ſed in propoſito aſſaſſinij in
foro Eccleſiaſtico ſufficiunt indicia indubitata, ergo
talis probatio dicetur vera, & plena, quoniam æque
vera dicuntur eſſe ea, quæ vidimus, ſicut ea, quæ indu-
bitanter (hæc ſunt indicia indubitata) nouimus ex
91 doctrina *Innoc. in d.c. cum in cauſa. de iuram. calum.*
Farin.d.conſ.76.num.5.Beol.d.conſ.168.n.10. Ambr.
d.c.21. num.4. Peregr. d. c. 3. num. 4. Bonac. d. q. 7.
§.7.num.4.

Nos autem hoc totum, quod iam ſublatum eſt, alio mo-
do in noſtro caſu euitamus, quia homicidium, de quo
quæritur, non fuit per aſſaſſinium commiſſum, cum
nullo modo appareat fuiſſe factum de mandato ali-
92 cuius ob pecuniam, vel pecuniæ, aut alterius rei pro-
miſſionem, quod tamen eſt neceſſariũ ad conſtituen-
dum huius delicti titulum: late *Gabr. conſ.170.n.15.*
16.17.lib.1. Farin.d.q.123.num.19.36.40. & in ap-
pend.d.c.8.num.125.131.Gratian. d.c.619. num. 16.
Ambroſ.eod.tract.de immun.Eccl.c.7.num.7.9. Giurb.
d.conſ.70.num.24.37.Guazzin.defenſ.1.c.38.n.42.
Peregr.d.tract.c.7.num.48. Bonacin. d.q.7.§.4.n.18.
verſ.ex quo. ſed hic allegatur fuiſſe homicidium pro-
ditorium, de quo non reperitur in iure cautum, vt ad
illud probandum ſufficiant probabilia argumenta,
vnde ceſſante qualitate aſſaſſinij ceſſat etiam diſpoſi-
tio de eo loquens. *Farin.conſ.10.num.54.lib.1. Grat.*
d.c.619.num.17.Giurb.d. conſ.10.n.23.24.

Sextum, & vltimum argumentum pariter non obſtat, nã
Decretum illud Clem. VIII. ſeu reſcriptum emanatũ
in illa cauſa Panormitana & directum Archiepiſcopo
Panormi, quo probatur ſufficere ſummarias, & ex-
traiudiciales informationes, nihil officit, & multis
modis reſpondetur, etenim primo dici poſſet ex abũ-
danti de eo non ſatis conſtare, & eius exiſtẽtiam poſ-
ſe negari, cum de eo non appareat, niſi per aſſertionẽ
Genuenſis, Farinacij, & Giurbæ, quibus in hoc nõ eſt
credendum, quia non eſt inſertum in corpore iuris, &
93 lex non probatur, niſi per ſcripturam promulgetur,
vel authentice oſtendatur adeo, vt non credatur Do-
94 ctoribus, & mortuis de ea re teſtantibus ad *tex. in c.*
1.de conſtit.in 6.l.præſcriptione.C.ſi contra ius, vel vtil.
publ.Bart.in l.omnes Populi.n.67.& ibi DD.ff.de iuſt.
& iur.Decian.conſ.172 num.17.& poſt Pariſ. vidẽdus
Oſaſch.deciſ.141.num.13.14.15.16.

Secundo poteſt reſponderi Clem. VIII. in illo caſu ſta-
tuiſſe reos, de quo in dicto reſcripto, fore priuandos
beneficio immunitatis Eccleſiæ, quia deliquerant cõ-
fidenter prope Eccleſiam animo ſe ad eam recipiendi
poſt delictum: ita teſtatur *Farin.in prax.q.28.n.56.*
in fin.in 2.impreſſione: quod licet impugnet *Mar.Ital.*
d.tract.de immun.Eccl.c.4.§.4.num.7. verſ. ſed licet.
tamen ipſe nõ vidit dictum reſcriptum, & magis cre-
dendum eſt *Farinacio* plus de hac re informato, quia
rem tractauit ad os cum Pontifice, & totum negotiũ
perluſtrauit, vt ipſe *Farin. in append. de immun. Eccl.*
d.c.9.num.143. bene teſtatur, & quamuis verior ſit
opinio, vt etiam delinquens prope Eccleſiam, gau-
95 deat eius priuilegio. *Farin.d.conſ.76.num.11.14. Bo-*
nac.d.q.7.§.4.num.23. Antonin.Dian.d.tract.de im-
mun.Eccl.lib.1.reſol.3. tamen poteſt eſſe, quòd Ponti-
fex, qui eſt ſupra legem Canonicam, motus fuerit ex
illa ratione.

Tertio reſpondeo tantum abeſſe, vt illud decretum obſit
huic ſententiæ, quod potius eam firmat, non enim de-
clarauit reos, de quibus in dicta Panormitana, de iure
gaudere non debere immunitate, & ad eos conuincẽ-
dos ſufficere leues, & extraiudiciales informationes,
immo expreſſe Clem. VIII. dixit in principio decreti,
quòd illi omnes debebãt frui beneficio immunitatis;
Verum cum ipſe ſit ſupra ius poſitiuum, voluit ex ra-
tionibus animum ſuum mouentibus quoſdam eorum
non gaudere, & ſatis eſſe informationes, de quibus in
96 dicto Decreto, & propterea notandum eſſe, quòd illi
omnes gaudere debeant, & Pontificem in cõtrarium
fuiſſe motum ex particularibus cauſis ſcripſerunt.
Prax.Archiep.Neap.d.c.94.in fin. Farin. in addit. ad
dictum conſ.168.litera A, lib.2. & melius in appendic.
de immun.Eccl.c.9.num.143.in fin.& c.22.num.346.
verſ.& propterea. Pereg.eod.tract.de immun. Eccl.c.7.
num.10.verſ.nota. Vnde tale decretum, ſeu reſcriptũ
non eſt trahendum in conſequentiam, quia eſt contra
communem iuris regulam. *l. quod vero, & l. in ijs.*

vbi

vbi DD.ff. de legi. in eo enim supponitur regulam iu-
ris esse in contrarium.
Quarto respondetur dictum Decretum fuisse locale pro
ciuitate Panormitana, & pro illo casu, non enim Pon-
tifex voluit in eo constituere legem generalem, quod
apparet, quia dirigitur ad Archiepiscopum Panormi,
vt ex inscriptione, quæ ait: *Venerabili fratri Archie-
piscopo Panormitano Clem. VIII.* & solum deseruit
pro illo casu, pro quo fuit requisitus, vt colligitur ex
illis verbis: *supplicando, vt quid in huiusmodi causa fa-
ciendum sit, tibi præscribere dignaremur.* ideo illud De-
97 cretum tamquam lex localis, & particularis non ligat
extra eum locum, & casum, vt ad rem dixit *Farin. in
appendic. de immun. Eccl. cap. 22. num. 351. late Peregr.
eod. tract. cap. 11. num. 10. 11. 12. 17.* vbi dicitur etiam,
quod Pontifex si voluisset facere legem generalẽ, eam
fecisset publicare Romæ in Campo Floræ, vel in Basi-
lica S. Petri, vt solet, quia publicatio est de essentia le-
gis, licet quod placet Principi etiam, per epistolam, le-
98 gis habeat vigorem, vt ad rem dixit *Mart. Ital. in d.
99 trac. lib. 1. cap. 5. §. 4. num 6. vers. vnde si:* tamen hoc
procedit, si Princeps habuit animum, condendi legẽ,
& eam publicare fecerit, vt requirunt *Farin. & Pe-
regr. in dd. locis.*
Quinto esto etiam, quòd illud Decretum *Clem. VIII.*
generaliter obligaret, non tamen tollit Bullam Gre-
gorianam requirentem veram probationem, nec effi-
cit, quin necessaria non sit plena probatio, licet enim
dicat posse Episcopum se informare sommarie, & ex-
100 traiudicialiter, & quantum pro suæ conscientiæ in-
formatione sufficere videbitur, tamen hæc verba so-
lum apta sunt ad tollendas iuris solemnitates, & api-
ces, non autem quidquam immutant quo ad veras
probationes, & ad decisoria Iudicij, quin saltem ius
gentium, vel naturæ non sit seruandum: late *Osasch.
decis. 1. num. 1. & num. 15. Farin. d. q. 8. num. 86. vers.
nihilominus. & q. 63. num. 13. Marth. claus. 60. n. 10.
101 p. 1.* nam iure naturæ in ore duorum, vel trium stat
omne verbum. *l. vbi numerus. ff. de testi. c. si quis testes
§. vbi. 1. q. 3. Ceph. cõs. 651. Masch. de probat. in præfat.
q. 5. num. 117. Farin. q. 63. num. 232.* ideo Episcopus
non potest suam quiescere conscientiam, nisi talem
habeat probationem, quam omnia iura requirunt.
Concludamus igitur veriorem, & magis communem
esse opinionem, quæ requirit plenam probationem
delicti excepti, vel indubitata indicia antequam reus
tradatur foro seculari, & priuetur immunitatis bene-
ficio. Nam licet aliqui dixerint sufficere indicia ad
102 torturam, vt *Gamm. d. decis. 179. nu. 2. & decis. 281.
num. 1. vers. iustior tamen. Castyl. d. decis. 156. num. 9.
Giurb. d. cons. 50. num. 19. in fin.* tamen eorum opinio
ex supradictis erronea satis apparet, & si bene consi-
deretur *Gamma*, vere non potest intelligi, nisi de indi-
cijs indubitatis, dum inquit: *quamuis probatio solum
modo concluderet ad torturam, non ad pœnam ordinariã:*
ex quibus verbis conuincitur voluisse tanta adesse in-
dicia, quæ sufficiant ad pœnam extraordinariam, nam
in suo casu reus erat ad torturam condemnatus, &
ideo non inferebatur ad emendam veritatem, sed ad
pœnam extraordinariam, quoniam remissum est ar-
bitrio Iudicis reum torquere, vel extra ordinem puni-
103 re, quando contra eum habet indicia indubitata:
*Masch. de probat. concl. 1392. num. 23. Farin. in prax. d.
q. 36. num. 32. & q. 76. num. 58.* & ideo si reus ille apud
Gammam fuerat ad torturam condemnatus, necesse
erat contra eum extitisse indicia indubitata.
Et satie aliter dici non potest, quia si quæcumque inditia
ad torturam sufficerent pro remissione obtinenda,
vtique verba Bullæ (*nisi cognito, an vere*) essent ina-
nia, & seruirent de vento, cum ad inferendam torturã
satis sit reum reddere suspectum de delicto adeo, vt
sufficiat minus, quàm semiplena probatio: *gl. in l.
104 cum probatio ff. de probat. Clar. in §. fin. q. 20. num. 4.
vers. ad torturam.* vbi etiam *Baiard. nec non Menoch.
de præs. lib. 1. q. 89. num. 2. Farin. cons. 25. num. 36.* im-
105 mo sufficit etiam ficta confessio, quæ resultat ex con-
tumacia. *Menoch. d. quæst. 89. num. 41. Masch. de pro-
bat. concl. 1392. num. 8. Farin. in prax. q. 31. n. 70. vers.
& licet, & n. seqq. idem Farin. cons. 85. n. 90* & tamen
vbi qualitatis probatio requiritur à legẽ, vt hic, non
106 sufficit de ea constare ex ficta confessione. *Gratian.
d. c. 619. num. 19. Giurb. d. cons. 10. num. 24. vers. vt nec.
& cons. 50. num. 18* loquens in puncto, ad quod ipse,
non animaduertit, dum postea scripsit sufficere indi-
tia ad torturam, quod ex prædictis sustineri non po-
test, quia vera debet esse probatio, vel indicia indubi-
tata, vt vidimus, vnde benedixit *Mar. Ital. in d. trac.
cap. 6. § 1. num. 81. 82.* non licere Iudici Ecclesiastico
torquere reum ad Ecclesiam confugientem, qui indi-
107 ciatus sit ad torturam pro crimine excepto; quia si
fiscus sufficienter non probet crimen qualificatũ, nul-
læ sunt partes Iudicis Ecclesiastici, nisi in remittendo
reos ad Ecclesiam: & in praxi ego nunquam vidi tor-
quere huiusmodi reos, sed vel dimittuntur, vel Curiæ
seculari relaxantur, tortura enim est remedium subsi-
diarium, quo non licet vti, vbi Actori incumbit rem
plene probare, alioquin de domo rei sumerentur pro-
bationes.
His stantibus in casu nostro videndum est, an extent hęc
plena probatio, vel indicia indubitata contra dd. Cen-
nium, & Bruscaliam, quod dolore, appensate, & pro-
ditorie interfecerint dictum Pachionum: Proditor
enim dicitur; qui vnum actibus ostendit, & aliud in
mente gerit, & sub colore amicitiæ proximum inter-
108 ficit id nullo modo præcauentem teste *Bart. in l. re-
spiciendum §. delinquunt. nu. 1. ff. de pœn. Ceph. cons. 57.
num. 13. Clar. in §. homicidium num. 10 vers. proditorie
Baiard. ad Clar. §. fin. quæst. 68. num. 107. Bened. Beol. d.
cons. 168. num. 71. 74. lib. 2. Gratian. disc. for. cap. 380.
num. 39. 40. & cap. 619. num. 29. Farin. in prax. q. 18.
num. 74. vers. vel qui, & in appendic. de immun. eccl. d.
c 9. num. 137. Ambros. d. c. 6. num. 3. Menoch. de arb.
iud. cas. 361. num. 24. 25. Grilinz. cons. 45. nu. 324. Pe-
regr. d. trac. c. 7. num. 2. Bonacin. d. quæst. 7. § 4. num. 14.*
nisi esset inimicus, quia occidens etiam per insidias, &
à retro inimicum, non dicitur proditor, quia occisus
109 debebat præcauere ex doctrina: *Bart. in d. l. respiciẽ-
dum §. deliquunt num. 1. vers. secus. ff. de pœn: Aug. de
Malefic. in verb. fedit insultum vers. & bene nota: Plac.
epitom. delict. t. 21. num. 2. Baiard. ad Clar. in §. homici-
dium vers. proditorie num. 28. Bened. Beol. d. cons. 168.
num. 70. Prax. Archiep. Neap. d. c. 94. num. 1 Cauanch.
decis. 713. Farin. d. cons. 76. num. 7. & in append. d. c. 9.
num. 143. Ambros. d. c. 5. num. 5. Gratian. d. c. 619. n. 12.
23. 28. Giurb. cons. 60. num. 4. Peregr. d. c. 7. n. 15. vers.
probatur & num 39. Antonin. Dian. d. trac. de immunit.*

Eccl.

143 *Delictum non poteſt puniri, niſi à Iudice loci, originis, vel domicilij.*
144 *Aſſaſſinium poteſt vbique puniri.*
145 *Exceptio in vno firmat regulam in aliis.*
146 *Aſſaſſinus non poteſt vbique puniri, ſi tantum pendet proceſſus.*
147 *Homicida deliberatus an poſſit vbique puniri.*
148 *Lex locum non habet, niſi eius qualitatibus probatis.*
149 *Citatio rei, & fiſcalis Eccleſiæ eſt neceſſaria, antequam reus tradatur foro laico.*
150 *Repetitio teſtium an fieri debeat in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*
151 *Dilationes an ſint dandæ in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*
152 *Reus an poſſit conſtitui in cauſa immunitatis.*
153 *Publicatio proceſſus an requiratur in cauſa immunitatis Eccleſiæ.*
154 *Appellare an liceat in cauſa immunitatis reorum ad Eccleſias confugentium.*
155 *Reus ſi non poteſt appellare, multo minus fiſcus.*
156 *Fiſcus non appellat de conſuetudine ab abſolutione rei.*
157 *Appellatione prohibita pro reo cenſetur etiam prohibita pro fiſco.*
158 *Appellatio non datur à Iudice Eccleſiaſtico ad laicum.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

POſtquam fuit interfectus quidam Io: Pachionus à Rotelia, qui prius inſeruiebat Excellentiſſimo D. Duci Guardiſtalli, ſeu, vt dicunt Guaſtallæ, orta eſt ſuſpicio (poſt carcerationem tamen reorum) ne malefactores, & rei huiuſmodi homicidij eſſent Io: Bruſcalia Saxolen. Laurentius de Cennis à Caſtiliono, & quidam Federicus à Correrio, qui fere omnes inſeruiebant in domo dicti Principis; Nam cum in Populo natus eſſet rumor, quòd prædicti contra perſonam Principis machinarentur, militibus eos inſequentibus alter ſe recepit ad Eccleſiam S. Petri, & alter ad Eccleſiam S. Mariæ ſeruitarum: Federicus vero fuit arreſtatus extra locum ſacrum, & ad carceres fori ſecularis ductus, de quo non controuertitur: Et cum magnus eſſet turbæ concurſus, ijdem Bruſcalia, & Cennus fuerunt extracti ab Eccleſijs prædictis, & ſatellitibus conſignati: Verum quia Princeps nonerat conſcius, Lucius Arſetti reos remiſit ad Abbatem loci illius, & mandauit ſcribi literas ad Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Epiſcopum Regij vti viciniorem ad finem, vt illi in carceribus, vbi fuerant repoſiti, poſſent cuſtodiri nomine Eccleſiæ, donec declaratum fuerit, an ipſi perpetrauerint aliquid delictum exceptum in *Bulla Greg. XIIII. P. M.* edita de anno 1591. die 28. Maij. quoniam expreſſe pro parte fiſci Guaſtallen. prætendebatur prædictos commiſiſſe dictum homicidium appenſate, & proditorie: Et ſtatim data fuit facultas prædicto Abbati Prælato nũquam ſatis laudato, vt compilaret proceſſum, & reos detineret nomine Epiſcopi, quo fabricato, & terminatis etiam defenſionibus pro parte reorum, idem fiſcus inſtabat pronnntiari, & declarari prædictos reos gaudere non poſſe beneficio immunitatis Eccleſiæ tanquam proditores: Contra vero clamabat D. Procurator fiſcalis pro Eccleſia in fauorem dd. reorum, & Eccleſiæ inſtans eos remitti ad Eccleſias, à quibus fuerunt extracti, & cum multa hinc inde allegarentur, caſus reddebatur dubius, & diu anceps fuit animus meus in deliberando, quid agendum eſſet, & iuri conueniret: Ad tollendam autem hanc perplexitatem non peperci labori, & ſtudio ſæpe etiam enixe petens à Deo, vt mentem meam illuminaret: & poſtquam reſolutum eſt negotium, arbitratus ſum bonũ eſſe vnicuique rationes huiuſce reſolutionis motrices manifeſtare, ne illotis manibus videar in hanc deueniſſe ſententiam, vt illi poſſint frui beneficio immunitatis Eccleſiæ.

Si igitur ſingula percurrere libet, de Arreſto in primis agendum videtur, & concludendum nullam, & inualidam fuiſſe dicti Cenni, & Bruſcaliæ capturam, quoniam omnibus perſpicuum eſt non licere cuiquã laico ſiue tamquam priuato, ſiue vti Iudici propria auctoritate ab Eccleſia vel locò ſacro, ſeu religioſo extrahere, vel arreſtare laicum, aut deriſum illuc confugientem, quia locus eſt exemptus, & ſoli ſubijcitur
1 Iudici Eccleſiaſtico ad *tex. in c. inter alia, vbi Abb. & DD. de immun. Eccl. Couar. reſol. lib. 2. c. 20. num. 16. 17. 18. Farin. in append. de immunit. Eccl. c. 2. num. 7. & Suarez. tom. 1. de Religione. trac. 2. lib. 3. c. 13. n. 5. Leon. in Theſ. for. Eccl. p. 1. c. 13. num. 12. verſ. tecs criminis. Bonac. tract. de immun. Eccl. diſp. 3. q. 7. §. 5. n. 1.* vbi etiam inquit licere Eccleſiaſticis reſiſtere Iudici
2 ſeculari volenti extrahere reum e loco ſacro, quod etiam firmauit *Marius Italia tract. de immun. Eccl. lib. 1. c. 6 §. 2. num 44. 45. & multis ſeqq.* vbi ampliat ad quoſcumque alios, etiam ſi ſint ipſi rei, qui ſe poſſunt
3 defendere, ne extrahantur, niſi forma *Bullæ Gregorianæ* non ſeruata.

Nec mirum, quia ſemper præſumptio eſt pro reo, vt gaudeat, cum regulam habeat pro ſe, quòd omnes
4 fruuntur immunitate Eccleſiæ quantacumque grania delicta commiſſerint, niſi ſint de illis orta in dicta Bulla exceptis, & expreſſis ex *tex. in d. c. inter alia. Couar. d. c. 20. num 6. ver. ſeptimo. Clar. in prax. § fin. q. 30. in princ. verſ. ſed quidquid, & num. 9. Decian. tract crim. lib. 6. c. 25. num. 1. Farinac. d. tract. c. 2. n. 7. Gratian diſc. for. lib. 3. c. 619. num. 20. Azor. mor. inſt. p. 2. lib. 9. q. 5. & q. 9. verſ. ſi quæras. de communi Sebaſt. Guazzin. in trac. ad defenſ. p. 1. defenſ. 1. c. 37. nu. 52. Giurb. conſ. 30. num. 5. Bonacin. d. q. 7. §. 4. num. 1. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, can. 15. q. 16. num. 17. Homobon. de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. c. 12. ſub. p. 3. verſ. hæc.* ſolum enim octo ſunt caſus in dicta Bulla
5 excepti, quibus tollitur priuilegium immunitatis Eccleſiæ, ſeruato tamen ordine de quo in eadem Bulla.

Et poſtquam de hac materia occurrit tractare, ſimul multa diſcutiemus, quæ ad eam pertinent, licet in ca-
6 ſu noſtro ſuperflua videri poſſint: Nam non ſolum Eccleſiæ conſecratæ, ſed etiam benedictæ, vel auctoritate Epiſcopi fundatæ, etiam ſi nondum in eis fuerint celebrata diuina officia hac immunitate gaudẽt, dummodo non ſint priuata Oratoria. *ex c. Eccleſiæ vbi Abb. de immun. Eccl. Clar. d. q. 30. num. 4. Decian. d. c. 25. num. 8. Leon. d. c. 13. num. 7. Azor. d. lib. 9. c. 8. litera C. Suarez. d. loc. c. 9. num. 3. 4. pulchre Bonacin. d. q. 7. §. 2. Duard. d. q. 16. num. 5. Piaſec. in prax. epiſc. p. 2. c. 4.*

p.2... 2 num.54 *Giurb.conf.10.n. 2. Homob. de exam. Eccl. fiast.p 2. tract. 11.c.12. supp.3. verf.hoc antem.*
quidquid alij nō bene dixerint volentes requiri,quòd
saltem in ea fuerint celebrata diuina officia,quia non
est necessarium, cum sufficiat Episcopum, vel alium
eius auctoritate, aut iura Episcopalia habentem po-
suisse primum lapidem, vel aliter eius auctoritate cō-
structam fuisse Ecclesiam vt præfati DD. sentiunt.
Et hoc adeo certum est, vt tale priuilegium extendatur
etiam ad Palatium Episcopale siue sit constitutum
intra 40. passus prope Ecclesiam siue extra, pro vt
7 in praxi omnium consensu receptum est ex *tex. in d.*
c. constituimus. vbi gl. 17.q.4. Inn. & Host. in d.c. in-
ter alia. Abb. in d.c. Ecclesiæ, num. 9. & ibi Henric.
de immun. Eccl. Couar. d.c.20.n.5. verf. quinto. Azor.
mor.instit.p.2.lib 9.c.8.q.5. Prax. Archiep.c.22.num.
10. Leon.d.c.13.num.15. Suarez.d.c.9. sub num.9. in
fin. Mar. Ital. de immunit. eccl. lib.1.c.4.§.9. numero 1.
Farin. in prax. q.28.num. 38. & melius in appendice de
immun. eccl. c.17.num. 269. 272. Ricc. decif. collect.
1792. verf. item fuit. Piasec. in d. prax.p.2.c. 4. n.54.
Giurb. d. conf.10.num.3. & num.13. Peregr. de immun.
eccl. c.4.num.69. licet hoc non esse in vsu, & iuri non
8 conuenire, quando Palatium est extra ambitum Ec-
clesiæ per 40. passus cēsuerint. *Oldrad. conf.55. & Co-*
uar. d.c.20.num.5. in fin. And. Sic. conf.33. col. 2. verf.
restat videre. Clar. in prax. d. q.30. num.3. verf. scias
etiam. in fin. Decian. d. tract. crim. p.2. lib.6. c.25. n. 14.
Farin. d.q.28. num.38. in fin. Ambrof. d. tract. c.10. n.
7. in fin. Bonacin. d.q.7.§. 2. num.8. Duard. d.q.16. n.
11. verf. immo: Guazzin. d. defenf.1. c.37. n. 25. Nam
prior sententia verior est, magis communis, & magis
recepta, contrarijsque respondent *Mar. Ital. d. §.9.*
Farin. in d. appendic. c.17. num. 272. Peregr. d. c. 4. n.
69. Giurb. d. conf.10. num. 13. in fin. Bene verum est,
9 quòd si in facto probaretur alicubi extare huiusmodi
consuetudinem legitime præscriptam, illi standum
esset, quia non est expresse contra ius canonicum: vt
inquit *Suarez. d.c.9. num.9. in fin. Bonac. d.q.7. §. 2. n.*
8. verf. urgentior. Duard. d. q.16. num. 11. sed ea non
extante recedendum, non est à pro dicta opinione ad
fauorem Palatij Episcopalis etiam longe ab Ecclesia
existentis. *Antonin. Pian. resol. mor. p. 1. tract. de im-*
mun. eccl. resol. 27.
Vidi tamen dubitari in facto, an hoc priuilegium sit cō-
cessum Palatio Episcopi, vel Archiepiscopi titularis
solum existenti extra illum ambitum Ecclesiæ, vbi
10 habetur immunitas: In quo si placeret sequi opinio-
nem illorum, qui sentiunt etiam Palatium Episcopi
Diocęsani non gaudere extra ambitum 40. passus,
negotium facile dissoluitur; verum si adhæreamus al-
teri sententiæ veriori, & magis communi, res non ca-
ret scrupulo: Verum tamen adhuc sentio Palatium
Episcopi titularis non gaudere, nisi sit positum in lo-
co alias exempto, quia tale priuilegium conceditur
Palatio Episcopali habita relatione ad Ecclesiam eius
sponsam, ne domus sponsi sit minus priuilegiata, quā
domus sponsæ; ita elicitur ex *d. c. id constituimus, &*
Peregr. d. tract. de immun. Eccl. c. 4. num. 69. verf. sed
respondetur. propter quod si Episcopus extra suam
Diocęsim habeat Palatium, vbi Pontificalia exercere
non potest, in eo non gaudet hac immunitate: *Mar.*
Ital. d. tract. c.4.§.9. num. 19.20. Peregr. d.c.4. n. 73.
in quibus concludi potest Palatium Episcopali titula-
ris non tribuere Ecclesiæ immunitatem.
Verum quo ad Ecclesias ipsas, & oratoria publica om-
nium consensu receptū est, vt ad ea confugientes sint
immunes, sed quo iure id proueniat, non est concors
DD. sententia; Nam multi putauerunt id esse de iure
11 humano ciuili.5. & Ecclesiastico tantum, quia extrá-
here delinquentem ab Ecclesia nō est intrinsece ma-
lum, & licet iura testamenti veteris de hoc videantur
disponere, tamen cū pertineāt ad iudicialia præcepta,
iam sunt sublata, nec adest locus Euangelicus, vnde
hoc sumi possit: quod multo verius esse videtur quo
ad loca Ecclesiasticis adiacentia, & propterea id totū
esse iuris positiui dixerunt *Couar. d.c.20. n. 2. Decian.*
d.c.25. num.2. Abulen. in c.20. Iosue. q.7. Suarez. tom.
1. de religion. tract. 2. lib.3. c.8. num.3.9.10. Ludou. Pe-
guer. in prax. crim. c.26. n.1. Ambrof. tract. de immunit.
Eccl. c.1. num.3. Marth. de Iurifd. p.1. c. 50. num. 2.
Sed hoc repugnat veritati, nam verius est, & magis com-
muniter senserunt DD. hanc templorum immunita-
12 tem semper fuisse vsu receptam, & originem traxisse
à iure naturali, & diuino, natura enim docet, vt reue-
rentiam exhibeamus Dei templis, & ius diuinum hoc
præcipit, quibus adhæsit ius ciuile in *l.2. C. de his, qui*
ad Eccl. confug. & sui can. cum in *d.c. id constituimus,*
& c. inter alia: & res ista adeo clara est, & videatur
posse haberi pro decisa stante doctrina *Sacrosancti*
Conc. Trident. sess.25. c.20. de reformat. in illis verbis.
(*Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatē*
Dei ordinationes, & canonicis sanctionibus statutam)
& hanc partem tenuerunt etiam *Patres in Conc. Co-*
lonien. p.9. c. 20. & postea Io: Ign. in l. 1. in princ. n.
26. ff. ad Syllan. Cagn. in l. virum. num. 51. ff. si. cert.
pet. Aufrer. ad Capell. Tholof. decif. 423. num.5. Remig.
in tract. de immun. eccl. in princ. num.5. Decian. cōf. 80.
num.10. in fin. lib.3. Tusch. pract. concl. lit. E, concl. 8.
num.4. & litera I: concl.59. num.1. Guttier. prac. qq.
lib.1. q.1. num.8. 9. Leon. in thes. for. eccl. d. c.13. n. 2.
late Mar. Ital. d. tract. lib.1. c.2. num.67. & per totum.
Farin. in appendic. de immun. eccl. c.2. num.9. 10. vbi de
magis communi. Hort. Canal. de brach. reg. p.2. c. 31. &
p.6. num.637. pulchre Duard. in Bullam Cœnæ Domini.
can.15. q. 18. num. 11. 12. 13. 14. 15. & hanc senten-
tiam amplecti videtur *Peregr. de immun. eccl. c. 2. n. 1.*
verf. e contra, licet relinquendum dicat decisioni
S.R.E. & num.2. verf. quinto est. pro hac opinione te-
statur de communi.
In tantum autem Ecclesiæ, & Templa tribuunt immu-
nitatem, vt etiam si Iudæus, vel infidelis ad ea con-
fugiat petens baptizaria (absque tamen simulatione)
13 potest se tueri, & gaudere hoc beneficio, & pro ha-
benda veritate eius petitionis Ecclesia potest eū exa-
minare, & si iudicauerit sine simulatione eum baptis-
mū petere, dabit illi immunitatē in casibus tamen nō
exceptis: ita *ex gl. in d.c. inter alia. vbi Io: Andr. &*
Host. de immun. eccl. Felyn. in c. Iudæi. de iudæis. Tiraq.
de primog. q.66. num.8. de communi. Couar. d. c. 20. n.
11. licet ipse aliter sentiat, pulchre *Suarez. d. loco lib.*
3. c.10. n. 9. Farin. in append. c. 5. n.83. Leon. d.c. 13. n.
30. verf. primum. Gratian. difc. for. c.658. n. 17. Azor.
p.2. lib.9. c.9. q.9. verf. si quæras. Duard. d. can. 15. q.
16. num.15. Bonac. d. q.7. §.3. num. 5. Peregr. de im-
mun. eccl. c.12. num. 1. quem videas, & ab omnibus
supra-

14 ſupradictis collige, ſi infidelis ſimulatè peteret baptiſmum, vel nullo modo peteret, eum non eſſe ab
Eccleſia protegendum, ſed ab ea eſſe extrahendum;
precisa tamen neceſſaria Epiſcopi licentia, vt inquit
15 *Leon. in d. theſ. for. Eccl. p. 1. c. 13. n. 30. verſ. tamen cōtraria*: quia Eccleſia eſt de territorio, & Iuriſdictione
16 Iudicis Eccleſiaſtici. *Farinac. conſ. 214. num. 3. lib. 3. Craſs. de eff. cler. effectu 1. num. 617.* propter quod Iudex ſecularis non poteſt in ea exercere iuriſdictionem
cum extra territorium ius dicenti etiam à ſubditis impune non pareatur. *c. 2. de conſt. in 6. l. vlt. vbi gl. ff. de iuriſd. om. iud. Suarez. d. loco. c. 13. num. 10.* vbi loquitur
in terminis huius immunitatis. *Anton. Dian. mor. reſol. lib. 1. tract. de immun. Eccl. reſol. 8. verſ. Sed.*

Solet etiam dubitari, an clerici gaudeāt hac Eccleſiæ immunitate, & delinquentes extra caſus exceptos, ſi ad
17 eam confugiant, à ſuo Iudice Eccleſiaſtico extrahi
nequeant, quòd multi probarunt gaudere ſentiētes,
ne clerici deterioris ſint conditionis, quàm laici: ita
ex tex. in c. nullus clericorum 17. q. 4. Innoc. in d. c. inter alia. vbi etiam Card. q. 6. de immun. Eccl. Couar. d. c. 20. num. 16. add. ad Rom. conſ. 227. litera D. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 26. num. 1. Tuſch. litera E, concl. 9. n. 17. & concl. 11. num. 27. Clar. d. q. 30. verſ. vlterius quæro. Ambroſ. d. tract. c. 12. num. 3. Mar. Ital. d. tract. c. 3. n. 1. Farin. d. q. 28. num. 7. & in append. c. 2. num. 34. 36. in fin. Ricc. deciſ. collect. 1792. verſ. Item fuit. late Antonin. Dian. reſol. moral. lib. 1. tract. de immun. Eccleſ. reſol. 24.

Verum contrariam ſententiam, quòd immo clerici poſſint extrahi ab Eccleſia etiam in caſibus non exceptis
18 à ſuo Iudice Eccleſiaſtico, quia aliàs vix vnquam eſſet locus punitioni, cum vt plurimum clerici degant
in Eccleſijs, dummodo tamen Iudex non ex odio, ſed
zelo diſciplinæ illos extrahat, & ita ſeruari, & ſeruandum eſſe ſenſerunt *gl. in d. c. nullus. Abb. in d. c. inter alia. num. 13. de immun. Eccl. Ang. in ſumm. verb. immunitas. num. 14. Sylueſtr. d. verb. immunitas. 3. q. 3. §. tertium. Remig. d. tract. fall. 21. Nauar. in Manual. c. 25. num. 22. pulchre Suarez. d. loco. c. 10. num. 5. verſ. nihilominus. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 14. in fin. Diaz. in pract. crim. c. 115. ad fin. Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 3. num. 3. Roderic. q. reg. tom. 2. q. 50. art. 4.* vbi teſtatur ita ſeruari. *Prax. Archiep. Neap. d. c. 22. n. 11. Guazz. d. defenſ. 1. c. 38. num. 49. late Peregr. de immun. Eccl. c. 12. num. 3. verſ. ſecunda opinio.* vbi reſpondet cōtrarijs. *Bonacin. d. q. 7. § 3. num. 7. verſ. alij vero. Homob. de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. c. 12. ſupp. 3. verſ. & ſane. Graſs. de effect. clericat. eff. 38. num. 1. 2.* qui de communi, & veriſſima opinione teſtatur. *& cum eis ſentit Phyluc. mor. lib. 1. tract. 15. c. 6. num. 151.*

Quid dicendum in tanta contrarietate? vtique hæc vltima opinio mihi non diſplicet, & eſt multum probabilis, quam ſequi non eſſet error, cum habeat pro
ſe tot claſſicos DD. & ſi habeat conſuetudinem pro
19 ſe, vt hic Regij ſi nō erit ſeruanda, quia ea eſt, optima
legum interpres, & tali caſu libere poteris adhærere
opinioni Abbatis: ita *Decian. d. tract. crim. lib. 6. c. 26. num. 1. in fin. quem ſequitur Ambroſ. d. trac. de immun. c. 12. num. 4. ad fin. Diaz. in prax. can. c. 124. verſ. & iſta. ibi: quæ in hoc. Prax. Arch. d. c. 22. num. 11. ad fin. Toi Guttier. prac. qq. p. 2. lib. 3. q. 3. num. 3. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 38. num. 49.* ſed circumſcripta conſuetudine aliter ſeruandum erit, quia opinio contra Abbatē, quibuſdam videtur eſſe magis communis, quòd vix
credo, & (quòd maxime refert) eam probauit S. C.
Cardinalium tam Concilij Trident. interpretū, quàm
negotijs Epiſcoporum præpoſitorum teſte *Farin. in appendic. de immun. Eccl. c. 2. num. 36. in fin.* cui nō eſt
reluctandum, cum vices ſuſtineat Pontificis, & eius
decreta ab omnibus ſint ſeruanda, ſi tamen vere extat
huiuſmodi decretum, de quo fidē facit *Anton. Dian. lib. 3. d. tract. reſol. 35.*

Vbi vero viget conſuetudo, vt clerici extrahantur ab Eccleſijs, & ſeruatur opinio Abbatis, animaduertas, quia
non valebit vſus, vt fiat extractio à Iudice ſeculari, qui
20 in clericos non habet iuriſdictionem, & minus in Eccleſia. *Nauar. d. cap. 25. num. 22. Lopez. ad Diaz. d. c. 124. num. 1. Prax. Archiep. d. c. 22. num. 11. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 37. num. 71. Ricc. d. deciſ. 1792. Bonac. d. q. 7. § 3. ſub num. 7. Graſs. d. effect. 38. num. 3.* in quo
tamē erit animaduertendum, quod ſtante etiam prædicta conſuetudine non poterit Epiſcopus carcerare
Clericum ad Eccleſiam regulariū exemptam ab eius
21 Iuriſdictione confugientem, quia licet illa Eccleſia ſit
in Dioceſi, non eſt tamē de Dioceſi, & in ea nō poteſt
exercere Iuriſdictionem. vt ex *c. cum Epiſc. de off. ord. in 6. c. luminoſo. 18. q. 2. c. 1. de priuileg. in 6. ad tex. Suarez. de religion. d. lib. 3. c. 13. num. 10. verſ. eſt enim. Farin. in append. c. 22. num. 356. verſ. & pro hac.* niſi
tamen volente, & cōſentiente Superiore regulari, qui
hoc poterit permittere, & licet vigore Bullæ Grego-
22 rianæ ſolus Epiſcopus, vel eius Officialis poſſit cōcedere extractionem etiam ab Eccleſijs regularium. *Roderic. qq. reg. tom. 2. q. 50. art. 3. verſ. circa quam.* tamen illud procedit in delictis exceptis, vel quæ excepta ab initio reputantur, & talia nominantur ad finē
extractionis faciendæ, vt res poſtea plene diſcutiatur.

Deinde prædictam contra Abbatem opinionem intellige procedere, quando clericus confugit ad Eccleſiam,
locumue ſacrum, vel Palatium Epiſcopi, hac præciſa intentione, vt gaudeat immunitate, quia ſi alia de
23 cauſa, vel alia occaſione ad hoc veriſimiliter non præcauendo ibi reperiatur, veniat, vel maneat, velut ſi in
Canonica haberet habitationem, vel accederet ad
Veſperas, vel in ius vocatus ſe præſentaret Vicario, vel
Curiæ, tunc poſſet carcerari, quoniam & ipſi carceres
plerumque extant in Palatio Epiſcopi, vel prope
Eccleſiam vbi clerici carcerantur. teſte *Roderic. d. q. 50. art. 4. in fin.* his enim caſibus permittitur clericorum carceratio per ſuum Iudicem, & punitio: ſic *Decian. d. lib. 6. c. 26. num. 1. in fin. Ambroſ. d. c. 12. n. 4.*
24 eo, quòd actus agentium regulatur ſecundum intentionem eorum. *l. omnis. ff. ſi cert. pet. Tuſch. ad rem d. lit. E, concl. 10. num. 35.* iſte autem animus ex coniecturis colligetur, velut ſi inſequētibus birroarijs ſe reciperet in Eccleſiam vel ſe declaraſſet, quòd hic permanebat ad hunc effectum, vel illic comedebat contra ſolitum; & ex ſimilibus ſignis.

Nam in propoſito videmus, quòd confugiens ad Sanctiſſimam Eucariſtiam, dum ad infirmos defertur,
25 gaudet hac immunitate. *Anch. in c. quæſitum. 13. q. 2. de communi. Couar. d. c. 20. num. 6. Clar. in prax. §. fin. q. 98. n. 2. verſ. ſed pone. Tuſch. d. litera E, cōcl. 10. n. 33. Suarez. d. c. 9. num. 10. verſ. tandem. Ambroſ. d. tract. c. 10. num. 9. Mar. Ital. eod. tract. c. 4. §. 10. Fariv. q. 28. num. 11.*

n.11.& in appẽ.c.17.n.275.Guaz.de def.1.c.37.n.36. Duard.d.can.15.q.16.n.8.Graff.dec.aur.p.2.lib.1.c.1. n.52. quidquid non bene dicat, & minus cõmuniter. *Bonac.de imm. Ecc.dif.3.q.7.§.2.n.11.* tñ hoc nõ procederet, si carcerato, vel ad mortẽ dãnato portaretur Sãctiss. Eucharistia, is.n. nõ posset allegare hãc immunitatẽ, ne Ecclesia, q̃ est auctrix Iustitiæ, efficiatur auctrix iniustitiæ, & quia hęc nõ fuit verisimilis intentio

26 neq. deferẽtis, neq. sumentis, bene tñ dicũt aliqui ob reuerẽtiã tãti sacramẽti mortẽ esse differẽdã in aliam diẽ, sed verius est sufficere tantã morã, quæ sufficiens sit ad species consumandas: ita colligimus ex *Host. in sũm.de im. Eccl.n.11.12. Conar.d.c.20.n.6.Far.d.c.17. n.276. Dec.d.lib.6.c.29.n.8.pulchre Tusch.d.concl.10. n.34.35. Amb.d.c.10.n.9.Duar.d.q.16.n.8.late Guaz. d.defens.1.c.37.n.37.Graff.d.c.1.n.52.vers.si vero.*

His visis dicamus in hac materia ad tollẽdas multas ambiguitates, & Iuriscõsultorũ cauillationes, & nascẽtes abusus, qui irrepserãt cõtra imm. Eccl. & ad reuocãda

27 q cũq. indulta Greg. Põt. XIIII. cõstitutionẽ pdictã de cõfugiẽtibus ad Eccl. fecit. *Prax. Arch. Neap.d.c.22. in fin. Amb.d.tr.de im. Ecc.in princ. Pereg.eod. tr.c.16. in princ. Bonac.d.q.7. in princ.* per q̃ reuocãtur omnia Indulta de extrahẽdis reis ab Eccl. vnã cũ Bulla Syxti V. quæ multa pmittebat: ita *Drog. ad Clar.in pract.cr. §.fin.q.30.n.19.lit.C, in fin. Rod.qq.reg.tom.2.q.50.ar. 3.ver.proinde.* multa.n. pcedebãt, & seruabãtur ante Bullã Greg. quæ postea cessarũt. *Gril.cõs.45.n.2. Far. in app.de im. Eccl.n.345.in fin. Caual.de brach.reg.p.1. n.102.* vnde d. Bulla in ijs quæ disponit, sola debet seruari, & attẽdi, immo ipsa reduxit oĩa ad vnã formã, vt

28 in ea legitur, & scripserũt pulchre *Tusc.d.lit. E.cõc.11. n.9.& n.55. Far.cõs.76.n.13.in fin.& n.16.lib.1.Prax. Arc. Neap.d.c.22.n.11.in fin. Bon. d. q.7.§.3.n.7.ver. ad rationes.ibi:ad vnã tãtũ. Duar.d.q.16.n.27.Homob. d.tr.11.c.12.supp.3.ver.hac imm.ibi: & quoniã: late Anton. Dian.res.mor.l.1.tr.de im. Ecc.res.1.* p totã, vbi pbat, q̃ hęc Bulla tollit ius cõe, cõsuetudines, & priuilegia in contrariũ existẽtia, & eũ vidi post hęc scripta.

Et vt magis ad praxim descẽdamus, nũc seruatur, q̃ vbi reus ad Eccl. cõfugit, si curia sęcularis prætẽdat eũ nõ gaudere, mediante suo Procuratore fiscali instat fieri

29 extractionẽ, & licentiã petit ab Episc. pprer q̃ debet nominare titulũ delicti in d. Bulla excepti, alioquin nõ cõceditur extractio, & narrato delicto de exceptis, ad finẽ, ne reus aufugiat, & ad euitãdas expẽsas in custodiẽdo eum extra fines Eccl. necessarias, Episc. vel eius Vicar mãdat eũ extrahi cũ interuentu personæ Ecclesiast. & ẽt Not. suo, vt omnia valeat scribere, & cũ omni possibili modestia reus ab Eccl. tollitur, & ducitur ad carceres Episc. vbi custodiendus vsq. ad finẽ causæ, & cognitionis articuli, an sit locus exẽptioni, & si Episcop. nõ habet carceres, vel habet, sed nõ tutos, à laicis petit sibi vnũ, vel plures accommodari, vbi ex rogitu Notari simili modo reus custoditur expẽsis curiæ sęcularis, si ipse nõ habeat propriũ, nõ quidẽ in cõpedib. nisi ob eius insolẽtiã, vel aliã causã aliud videatur expedire: ita colligitur ex d. Bulla, & *Amb.d.tr.c.11.n.1. 2.Mar. Ital.eod.tr.lib.1.c.5.§.4.n.5. Guaz. d. def. 1.c. 32.n.1.2. Bonac.d.q.7.§.7.prop.2.n.2.ver.3. Duar.d.q. 16.n.31. Mastr.d.dec.169.n.17.18. Homob. d.trac.11. c.12.supp.3.ver.haec.in fin.* quidquid alij sẽserint, quorũ dicta forte ante Bullã potuissent allegari, sed nunc cessant: facta autẽ nominatione delicti qualificati, si

Episc. recusset extractionẽ, tunc fiscus sæcularis potest reum extrahere seruata modestia, & ducere ad carceres Episcopi custodiẽdum, donec declaretur, an gaudere debeat beneficio immunitatis, vt legimus in dicta Bulla, & dicunt *Prax. Archiep. Neap. d.c. 22. sub num.5. Bonac.d.§.7.num.2. vers. hoc tamen.*

Hinc reddimur omnino certi nunc Iudicẽ laicũ nõ posse suo Marte extrahere ab Ecclesia reũ ad eã cõfugientẽ,

30 quia necessaria est licentia Episc. vel eius officialis, vt legitur in dicta Bulla: *Roder.qq.reg.tom.2.q.50. art.3. vers.circa quã.il 2.Cab.res.crim.194.n.12. Amb. d.tr. 11.in princ. Grat.d.c.596.n.17.21. Bonac.d.q.7.§.5.n. 1.& §.7.n.2.ver.ex quo patet. Caualc.d.tr.p. 6.fragm. 14.n.99. Homob.d.tract.11.c.12.supp.3.vers.hac. Pereg.d.tr.c.13.n.5.ver.dixi. Duard.d.q. 16.n.30.* adeo, vt si Iudex laicus velit delinquentes extrahere ab Eccl. sine licẽtia Episcopi, vel Episcopus nõ seruata forma

31 Bullæ, illi possint se defendere, & armis resistere. *Rod. d.q.50.art.3.vers.circa candem. Mar. Ital. de immun. Eccl.lib.1.c.6.§.2.num. 44.45. 48.*

Verũ si notoriũ sit, & aperte cõstet reũ admisisse delictũ in Bulla exceptũ, an tunc Iudex laicus possit eum suo Marte extrahere, nõ est cõcors DD. sẽtẽtia, nã multi

32 id affirmarũt, quia notoriũ nõ indiget probatione, & superfluũ videtur expectare licentiã Episcopi, quã nõ potest negare, immo perniciosũ esset expectare, quia interim reus posset se ad fugam parare: ita *Couar.d.c. 20.n.18.vers.trigesimoquarto. Clar.d.q.30.n.20. vers. quæro nũc, et ibi. Drog.in verbo:pũctus est. Dec.tr.crim. lib.6.c.29.n.4. Marth.de Iurisd.p.2.c.50.n.15.24.late Farin.q.28.n.75.76.in prima editione. Suarez.d.lib.3. c.13.n.1.* vbi inquit nullũ esse peccatũ extrahere sic cõfugientẽ in casibus exceptis absq. licẽtia Pastorũ Ecc.

Nihilominus altera opinio verior est, magis cõmunis, & vsu recepta, quæ licet ante Bullam Gregorianã posset controuerti, tamẽ postea cessauit omnis difficultas, cũ expresse per eã caueatur, vt in casibus exceptis extractio fiat cũ licẽtia Episcopi, vel eius officialis cũ interuentu personæ Ecclesiæ, & ideo etiã si notoriũ sit extrahendũ esse reũ delicti excepti, adhuc extractio fieri

33 debet de licẽtia Episcopi, & eius nomine adeo, vt magis cõmuniter sic senserint tam DD. antiqui, quã neoterici. *Cyn.& Salyc.in Auth.si quis ei: C.de adul. Mart. del rio disp.mag.lib.5.sect.7.vers.capi. Prax. Archiep. Neap.d.c.22.n.5.vers.& fuit. Amb.de im. Eccl.c.11. n.1.& c.15.n.5.in fin. Mar. Ital.d.tr.lib.1.c.6.initium. n.8.et §.2.n.48.in fin. Far.in prax.q.28.n.76.ver.verũ post.in secunda editione, & in appen.de imm. Eccl.c.22. n.356.359. Tusch.lit. E, concl.11.n.48. Leon.d.c.13.n. 17. Grat.disc.for.c.596.n.1.2 10.21. Beol.& alij apud Farin.d.conf.168.n.52.lib.2. Guaz. d.def.1.c.31.n.4. vers.etiã. Bonac.d.q.7.§.7.n.2.vers.ex quo. Mastr.dec. 169.n.12. pulchre Pereg.de imm. Eccl.c.14.n.6.vers. hodie.& c.16.n.22.vers. abdita. Giurb. conf.50.n. 13. Duard.d.can.15.q.16.n.30.vers.hodie. Homob.d.tract. 11.c.12.supp.3.vers.hac.ibi; & quoniam. Ricc.dec.collect. 1792.vers.est tamen.* & propterea in casu nostro dict. Abbas, & Princeps Guard. recursũ habuerũt ad Episc. Regij vti viciniorẽ, quia sic disponit Bulla Greg. quo ad loca exẽpta, & quę nullius diocęsis esse dicũtur.

Et in tãtũ à solo Epis. vel eius officiali põt hæc licẽtia cõcedi, vt proprie de Episc. intelligatur, nõ aũt de habẽte iura Epis. propter quod si delictũ exceptũ cõmitta-

34 tur in loco exẽpto alicui Prelato sæculari, vel regulari,

recurrendũ eſt ad Epiſcopũ viciniorẽ pro licẽtia prædicta, vt legitur in dicta Bulla, & dicũt *Rod.q.reg.to.2.q.50.art.3.verſ.verũ.Amb.d.trac.11.n.1.ver.vt Curia.Bonac.d.q.7.§.7.n.2.verſ.nomine.Guaz.d.c.31.n.4.Pereg.d.c.14.ſub n.6.* pro vt hic factũ eſt, licet enim Abbas Guardiſtalli ſit nullius Diocæſis, tamen habet pro viciniori Epiſc. Præſulẽ Reg. ille.n.locus à cæteris magis diſtat, vt multis teſtib. alia occaſione ꝓbatũ eſt.
Dũ vero dicta Bulla Greg. mẽtionẽ facit de officiali Epiſ. intelligitur ſolum de eius Vicario generali: vt ex *gl.in Clem.2.de reſcr.Sanch.de matr.lib.8. diſp.27.n.29.in-*
35 *quĩnt. Mar.Ital. de imm. Eccl.lib.1.c.6. in princ.n.15. Bonacin.d.q.7.§.7.n.2.verſ. nomine Officialis. Homob. d.tract.11.c.12.ſupp.3.ſub verſ. hæc immunitas. late Pereg.d.trac.de im.Ecc.c.3.n.18.ver.pro parte.vbi tollit cõtraria,& c.16.verſ. vel eius, & n.32.* Vnde aliâs fuerũt acriter correcti Archipræsbyter SS Fauſtini, & Iouitę, & Archipręsb. S Martini eò, quòd ꝑuenerit ad aures Epiſ. Regij, eos auſos fuiſſe ſimilẽ cõcedere licẽtiã, ad ſolũ.n. Epiſ. vel eius Vicar. generalẽ hoc ſpectat.
Cũ igitur dicti Cennus, & Bruſcalia fuerint extracti à dictis Eccleſijs ſine licẽtia Epiſc. vicinioris, captura fuit
36 nulla, etiã ſi poſtea ꝓbaretur eos delictũ exceptũ cõmiſiſſe, quia in primis sũt reſtituẽdi Eccleſię ſpoliatę; & reſtitutio præcedere debet: ita poſt *Rem.trac.de im. Ecc.q.fin.Suar.d.l.3.c.13.n.6. Prax.Neap.d.c.22.n.5. ver.Itẽ fuit reſolutũ.Mar.Ital.d.trac.c.6.§.2.n.23.24. Far.in d.Appẽd.c.2.n.48.Leon.d.c.13.n.13.Grat.d.c. 596.n.11.Giurb.d.cõſ.50.n.13.Maſtr.d.dec.169.n.12. Guaz.d.c.31.n.10.11.Azor.mor.inſt.p.1.lib.9.q.15. Pereg.d.tract.c.5.n.1.& c.13.n.1.Bonac.d.q.7.§.5.n. 1.verſ.quintus.Homob.d.c.12.ſupp.3.ſub verſ.& ſane.*
Nã extrahens ab Eccleſia ad eã confugientem ſine iuſta cauſa, & ſine neceſſaria Epiſc. vel eius officialis licẽtia,
37 magnũ fuit ſacrilegiũ, incurrit excõmmunicationem ipſo facto, tenetur ad damna, & intereſſe extracti, facit actũ nullũ, & tyrannicũ, poteſtq. pęna arbitraria puniri: late, & pulchre *Suar.d.c.13.n.9.10.11.12.13.14. Prax.Neap.d.c.22.n.6.7. Mar.Ital. d.c.6. §.2.n.25. Far.in d.appẽd.c.20.n.310.321.Guaz.d.deſ.1.c.30.n. 1.4.Pereg.d.tr.c.15.n.21.Azor.d.c.9.q.11.Bon.d.q. 7.§.5.n.1.verſ.5.& n.2. Homob.d.c.12.ſupp.3.ver.2.*
Et quãuis multi opinati ſint locorũ ordinarios poſſe ab excom. abſoluere facta reſtitutione nõ obſtãte decre-
38 to *Clem.8.& S.C.vt defendit,& ſuſtinet Prax.Neap. d.c.22.n.3.4.12.Megal.inſt.cõſ.lib.4.c.2.n.34. Bonac. de imm. Ecc.diſp.3.q.7.§.6.n.8.ver.puto tamẽ. Anton. Dian.reſ.mor.lib.1. trat.de imm. Eccl.reſ.41.Homob.de exam.eccleſ.p.2.trat.11.ſup.3. verſ.porro certũ* tñ obſtupeſco de hac opinione, quia omnino illi cõtradicit dictũ decretũ Clem. VIII. & omnẽ maculã tollit declaratio S.C. emanata de Anno 162. & 1617. quæ in terminis violationis immunit. Ecc. propter dictã Bullã Greg. inquit eſſe caſũ ſedi Apoſt. reſeruatũ, vt videre eſt apud *Quarãt.in sũm. Bull. verb. caſus reſeruati.fol. 162 163. Lanor.trac.de ind.p.2.c.28.n.16.* vnde verius eſt, & receptius abſolutionẽ ab hac cẽſura ꝑtinere ad ſolũ Põtificẽ: ita *Mar.Ant.lib.3.reſ.15.& poſt Phyl. Mar.Ital.de im.Ecc.lib.1.c.6.§.2.n.31.& ſeq.Farin.in appẽ.de im.Ecc.c.20.n.315.316.qui vid.Duar. in Bullã Cœnæ Dom.d.can.15.q.16.n.19.Lauor. tract.de ind. c.21.n.90.p.2. Lat.Pereg.de im. Ecc.c.15.n.9.ver.ſed cõtra.n.10.11.12.& n.16.18.ver.vnde:* vbi tollit oĩa contraria adeo, vt hoc etiã obtineat, licet forte dubiũ
ſit, an quis incurrerit hãc excõmunicationẽ, quia ſi ne certũ ſit, ſiue dubiũ caſũ eſſe Pontifici reſeruatũ, ſpectat abſolutio ſpectat ad ſedẽ Apoſt. & licet ſolũ dubitetur,
39 an quis violarit immunitatẽ, vel libertatẽ Eccleſię tamẽ à ſolo Põtifice poteſt abſolui: vt in dicto Decreto Clem. VIII. ibi: clare, vel dubie. *apud Quar. d.tit. caſus reſeruati, fol.162.Farin.d.c.20.n.315.* & aperte declarauit Sãct. Vrb. VIII P.M. per literas de eius mãdato ſcriptas omnibus Epiſc. ab Illuſt. Card. Bandino ſub die 15. Mart. 1629. Vnde ſibi cõſulãt, qui in culpa sũt, & in futurũ bene caueãt, q talia nõ perhorreſcũt: bene verũ eſt, ꝙ ſi quis ex ignorantia etiã craſſa aliquẽ ab Eccleſia extraheret, non incideret in hãc excommunicationẽ propter verbum: præſumpſerit: in Bulla poſitum, quod dolũ requirit: ita *Duard.in dicta Bullã Cœnæ Domini.can.15.q.16.n.20.* alioquin res clara eſt.
Hic autẽ dictus D. Dux Guardiſt. nulla eſt in culpa, quia ſicuti eſt valde pius, ita intellecta huiuſmodi arreſtatione iuſſit captos cõſignari foro Epiſ. & ideo ꝓ parte
40 ſua ſatisfecit abũde Bullę Greg cũ,n. Epiſc. repręsẽtet Eccl. & ſatisfactio, quæ debetur Eccl. implementũ recipiat, ſi Epiſ. fiat, vtiq. ſatis fuit prædictos ab Eccl. extractos Epiſc. vel eius officio cõſignare, & ita ſeruatur ſecũdũ *Prax.Arch.Gen.d.c.22.n.7.verſ.anno ſequẽti. Bened.Beol.et alij apud Far.d.cõſ.168.n.49.in fin.lib.2. Far.in appẽd.de im.Ecc.c.2.n.48. in fin.pulchre Bonac. d.tr.q.7.§.5.n.3.Peregr.eod.tr.c.15.n.21.verſ.ſi vero. adeo vt Duard.d.c.15.q.16.n.21.* dixerit, ꝙ facta reſtitutione ſi extrahẽtes ſine mora eã fecerint, euitãt d. pęnas, ꝙ tñ puto nõ eſſe verum, niſi qñ bona fide, & ex ſimplicitate facta eſt extractio ab ijs, qui errare nõ credebãt, nã ſi malitioſe, vel aduertẽter extraxerint, non liberãtur, niſi abſoluãtur, nãq. ſi vigore prædictę Bullæ
41 ẽt extrahere tentãtes incurrũt pęnas præd. licet opus nõ cõpleuerint: poſt *Dec.tr.crim.lib.6.c.27.n.5.Prax. Gen.d.c.22.ſub n.7.Far.in prax.q.28.n.7. & latius in d.appẽ.c.20.n.322.Mar.Ital.d.c.6.§ 2.n.60. Guaz.d. deſ.1.c.30.n.5.Pereg.d.tr.de im.Ecc.c.16.n.39.* quãdo magis idẽ erit dicendũ de ijs, q extraxerũt, licet ſtatim reſtituerint, hoc.n. eſt pars ſatisfactionis, nõ tota ſatiſfactio, ſi.n. incurrũt tẽtãtes ſolũ, q nõ tenẽtur ad reſtitutionẽ, quãto magis extrahẽtes, q reſtituere tenẽtur, vnde iſti extrahẽtes facta reſtitutione nõ ſtatim immunes sũt, q.a ẽt tenẽtur ad reſarciẽdã iniuriã Eccl. & reis factã, & ad reſtitutione dãnorũ, & intereſſe: bene verũ
42 eſt, ꝙ facta reſtitutione perſonæ extrahẽtes efficiũtur abſolutionis capaces. *Far.in app.d.c.20.n.311.Bon.d. q.7.§.5.n.3.ver.2.Per.d.c.15.n.21. ver.ſi vero.* nõ tñ ſtatim liberãtur à cẽſura, q̃ ſolus Pont. impendere põt, ſed beneficio abſolutionis indigẽt, ꝙ multi nõ curant, & peſſime faciũt, niſi bona fide, & ex ſimplicitate, vel ignorãtia id fecerint, q.a ſine dolo nõ incurrũtur dictę
43 pęnæ. *Dec.d.tr.cr.lib.6.c.28.n.5.6. Grat. diſc.for.d.c. 596.n.33.in fin.* & propterea de anno 1629. fuerũt in hac Curia carcerati quidã Ruſtici à S. Martino, q talia attẽtauerũt, & cũ verba Bullæ ſint clara, nihil vlterius eſt q̃rendũ. *l.ancillæ.C.de fur.l.1.§.pen.ff.de cõſt.pecc. Surd.cõſ.473.n.29.Rot.diu.dec.543.n.1.p.1.* Cũ igitur hic omniũ nõ ſit facta reſtitutio, adhuc videtur dicẽdũ nullã fuiſſe capturã, & extrahentes adhuc eſſe cenſura irretitos, quia ſufficit etiã attentatũ effectu nõ ſequuto. *Anton. Dian.d.tract.de imm.Eccl.lib.1.reſ.15.*
Sed quia vt plurimũ hæc minima reputãtur, licet male, eſto, quòd ſufficiat realis cõſignatio reorũ facta Epiſc. videamus,

videamus, an cætera sint rite, & recte facta adeo, vt il-
li sint tradēdi foro seculari, quod vt diligentius videa-
mus, nō esse prætereundū puto, quod licet olim dubi-
taretur, tamen hodie nulla est difficultas, quin cogni-
44 tio, an reus confugiens ad Ecclesiā gaudeat illius im-
munitatē, in totū spectet ad Iudicē Ecclesiasticū, etiā
si ille delictū cōmiserit exceptū: *Farin. cons. 76. n. 2. lib.
1. & in append. de immun. Eccl. c. 22. n. 368. in fin. & n.
369. 372. Tusch. pract. cōcl. lit. E, conc. 10. n. 1. Mar. Ital.
d. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. n. 66. Prax. Arch. d. c. 22. sub n.
5. Ambr. d. trac. c. 11. n. 2. Guaz. d. c. 31. n. 4. Bonac. d. §.
7. n. 2. Pereg. d. trac. c. 3. n. 1.* quod pro vero nūc ab om-
nibus admittitur, & apud Catholicos id cōtrouertere
non bene oleret: & sic late ostendit *Antonin. Dian. d.
tract. de immunit. Eccl. lib. 1. resol. 14.* vbi probat hoc
procedere etiam si notorium esset reum non gaudere.

Bene verū est, quòd hinc sūpta occasione nata est discor-
dia in modo cognoscēdi, nā DD. nō bene cōueniunt,
primo enim cōtrouertunt, an Iudex Ecclesiasticus te-
neatur, vel possit stare processui fabricato à Iudice lai-
co, & illi fidē adhibere pro facienda remissione rei ab
Ecclesiastica extracti ad forū seculare, in quo non est
45 cōcors scribentiū sententia, alij enim putauerūt vtiq.
standū esse processui Curiæ secularis, quia non est cre-
dendū Pōtificē voluisse cōmittere Episcopis spiritua-
libus negotijs implicitis, vt per has cognitiones secu-
lariū Curiam anteuertant, sed voluit eos esse cōtentos
informatione extraiudiciali etiā secreta, ad quā potest
sufficere processus secularis Curiæ: sic *Remig. tract. de
immun. Eccl. q. 2. n. 3. vers. & attenta. Crat. disc. for. lib.
3. c. 596. n. 22. 27. 28. P. Gambac. tract. de immun. Eccl.
lib. 6. c. 16. n. 8. 9. Castyl. dec. 456. in princ. Giurb. cōs. 56.
46 n. 2. 3.* in materia enim remissionis sufficit aliqualis
cognitio, & informatio: *Abb. in c. fin. n. 18. de for. cōp.
Grat. d. c. 596. n. 26. Giurb. d. cons. 50. n. 9. in fin.* quod
hic mirabile non debet videri, quoniam acta in foro
seculari probant in Ecclesiastico. *c. vlt. de except. in 6.
Bald. in l. 2. in add. n. 3. ff. de ferijs. Capel. Tholos. decis.
199. Farin. cons. 168. num. 25. lib. 2.*

Verūtamen secundū veriorem, & magis cōmmunē DD.
sententiā in hoc standū non est processui Iudicis secu-
laris de suo interesse tractantis, & de sua Iurisdictione
in re nō modici præiudicij, ne videatur Iudex in pro-
pria causa, vbi prætendit reum ab Ecclesia extractum,
vel extrahendū suæ subijci Iurisdictioni, & cū vigore
47 Bullę Gregorianę cognitio debeat fieri per Episcopū,
vel ab eo deputatū, id non verificaretur, si stare opor-
teret processui Iudicis secularis: ita probāt *Guid. Pap.
q. 202. n. 5. Farin. d. cons. 76. n. 1. lib. 1. & in append. c.
22. n. 373. Bened. Beol. Aug. Pasincll. & Steph. Benass.
apud Farin. d. cōs. 168. n. 26. 27. 28. & seq. lib. 2. Amb.
d. trac. c. 11. n. 2. vers. 2. Mar. Ital. d. tract. lib. 1. c. 6. §. 1.
n. 79. Ant. de Ball. tit. de insult. in Eccl. n. 5. Guaz. d. tr.
ad def. p. 1. def. 1. c. 31. n. 8. & def. 20. c. 9. n. 30. Bonac.
d. trac. de immun. Eccl. disp. 3. q. 7. §. 7. n. 3. Peregr. d. tr.
c. 3. n. 2.* certa est enim regula in iure, quòd Ecclesiast.
Iudex nō debet stare processui secularis, sed nouas de-
48 bet sumere informationes, quia ille est Iudex incōpe-
tens. *l. vlt. C. si à non cōp. Iud. c. at si clerici. de Iud. Bart.
& Bald. in l. magistr. de iurisd. om. iud. pulchre Ruin. cōs.
7. n. 6. lib. 5. Gram. cons. 42. 51. Clar. in pract. §. fin. q. 36.
n. 49. vbi Baiard. n. 53. Far. d. cōs. 76. n. 1. Amb. d. c. 11.
n. 2. vers. quia regul. Guazz. d. def. 20. c. 9. n. 29. Bonac.
d. §. 7. n. 3. ver. tamē quia. Pereg. d. c. 3. n. 2. ver. & cōfir-
mo. Hier. de Fed. res. cr. 47. n. 1. 2. Ric. d. dec. 1792. in fin.*

Non obstāt ex aduerso adducta, namq. *Remig. d. q. 2. n. 3.*
non facit ad propositū, quia loquitur ante Bullā Gre-
gorianā, & ipse putat Iudicē secularē in hac cognitio-
ne esse cōpetentē, cui idcirco satis esse dixit apparere
de delicto excepto ex processu informatiuo, non autē,
quòd Iudex Ecclesiasticus, cui non tribuit hāc Iurisdi-
ctionē debeat stare processui Iudicis secularis, & si ip-
se secundū hæc tēpora scripsisset, vtiq. aliter sensisset,
quia diuersa nūc est ratio, & variātur personæ, ac cau-
sa. *Bened. Beol. d. cons. 168. n. 26. lib. 2.* hoc enim tēpore
Iudex Ecclesiasticus debet nouū formare processū, &
49 dare dilationes, quia illi datur cognitio, & cui datur
facultas cognoscēdi de aliqua causa, censetur etiā cō-
cessa potestas recipiēdi probationes. ad *tex. in l. vbi:
& ibi gl. & Butrig. C. de fals. Farin. d. cons. 76. num. 1.
lib. 1. Ambr. d. c. 11. num. 3. vers. rursus. Bonac. d. §. 7.
num. 3. in fin. Peregr. d. c. 3. num. 2. vers. probatur.*

Nō obstat, quòd in materia remissionis sufficiat aliqua-
lis cognitio: nā ad hoc inferius respondebo, pro nunc
dicā nos extra dubiū versari stāte Bulla Gregoriana,
quæ verā requirit probationē, & iuremerito, quia tra-
ctatur de irreparabili damno, facta enim remissione
posset Iudex laicus omittere discussionē qualitatis de-
licti excepti, & reū suspēdi facere ob delictū sine qua-
litate: ita *Bened. Beol. apud Farin. d. cons. 168. n. 13. 14.
lib. 2. sentire videtur Farinac. d. c. 22. num. 373. Pereg.
d. c. 3. num. 2. sub vers. probatur.*

Minus obstat, quod acta in foro seculari probent in Ec-
clesiastico; nā id nō procedit, quādo in foro Ecclesiast.
50 interuenit diuersitas personæ, vel causæ, vel agitur ad
diuersū effectū, vt hic, vbi Ecclesia, & eius fiscalis pro-
curator sumunt partē reorū, & ad diuersū finē dirigi-
tur actio, quàm fieret in foro laico: ita *ex gl. in c. 2. vbi
Innoc. n. 7. Abb. n. 25. de ord. cogn. Innoc. in c. causam
quæ. il primo. n. 3. vbi Host. n. 1. 3. Io: And. col. 1. Anch.
n. 3. Felyn. n. 4. de test. Feder. cons. 160. n. 3. Anch. cons.
146. n. 7. Bened. Beol. d. cons. 168. num. 27. 37. lib. 2.*

Nec obstāt *Grat. d. c. 596. & Giurb. d. cons. 50.* quia aliorū
auctoritate, & rationibus conuincuntur, & illis resistit
cōmunis DD. sentētia, vnde hoc animaduertēs *Giurb.
d. cōs. 50. n. 4.* voluit suā sētentiā castigare dicēs, quod
si Episcopus sit dubius super qualitate delicti, an sit de
exceptis, nō obstante processu Curiæ secularis poterit
diligentiores sumere informationes, & eosdē repetere
testes, vel nouos examinare, ex quo colligere possu-
mus secularem non sufficere processum, & potest dici
51 sēper subesse huiusmodi dubiū, quia cū secularis con-
tendat suā esse Iurisdictionē suspecta redditur proba-
tio ab eo prouenieus, & nullius fidei: *Farin. d. cons. 76.
num. 1. lib. 1. Guazz. in d. defens. 20. c. 9. num. 30.*

Bene verū est, quòd si verū amamus, hæc omnia non de-
bemus eadē mensura metiri, cū plures possint dari ca-
sus, in quibus varie sit respondendū: Nam si processus
fuit fabricatus à Curia seculari, postquā reus se rece-
pit ad Ecclesiā vel eodē die, & sic eo tēpore, quo vere,
vel verisimiliter poterat esse controuersia, an ad laicos
pertineret Iurisdictio, tunc absq. dubio sentio nullam
fidem esse dandam dicto processui, pro vt sit pulchre
inquit *Farin. in append. de immun. Eccl. d. c. 22. n. 375.
& d. cons. 76. n. 1. in fin. lib. 1. Bened. Beol. d. cons. 168.
num. 28. in fin. lib. 2. Maur. Burg. tract. de mod. proced.*

*ex abrupt.cent.1.q.65.num.52.Guazzin.d.defenſ.20.
c.9.num.29.in fin.* Sin proceſſus eſſet fabricatus, ante-
quam reus confugiſſet ad Eccleſiam adhuc diſtin-
guendum eſt, quia aut fuit factus in contumaciam, &
52 tũc etiam in foro Eccleſiaſtico faceret aliquam fidẽ,
& indicium, non tamen indubitatum, & ſufficiens ad
remiſſionem: ſic probatur ex *Guid.Pap.d.q.202.n.6.
Prax.Archiep.Neap.c.6.n.3.Gratian. d.c.619.n.19.*
aut lis erat cõteſtata cũ reo, vel ipſe erat confeſſus, vel
conuinctus, aut condemnatus ex illo delicto, & poſtea
aufugẽs e carceribus ſe recepit ad Eccleſiam, ſi de no-
uo in foro Eccleſiæ contingat dubitare, an delictum
commiſerit exceptum, vtique hoc caſu proceſſus lai-
calis non modicam faceret fidem, & pauliſper admi-
niculatus ſufficeret, ſi in actis Eccleſiæ exhiberetur, vt
bene inquit *Farin.in d.append.de immun.Eccl. d.c.22.
num.375.Guazzin.d.defen.20.c.9.num.30.*

Vnde eſt, quòd *de anno 1619.die prima Auguſti in vna
Caſalen. Paulus V.P.M.* annuit, vt traderetur Curiæ
ſeculari Sebaſtianus Ferrarius, & Thomas Natta, ac
Chriſtoforus Corſus, qui damnati erant de craſſatio-
nibus quinque cum derobatione, & de occiſione ſo-
crus, & amitæ ſub ſpecie amicitiæ, & affinitatis, quos
cõfeſſi ſunt ſuffocaſſe in lecto proprio, qui poſtea car-
ceribus fractis ad Eccleſiam confugerunt, à qua ex-
tracti de ordine Epiſcopi cuſtodiebantur nomine Ec-
cleſiæ, & cum fiſcus ſecularis prætenderet abſque vl-
teriori proceſſu dd. reos eſſe remittendos, Eccleſiaſti-
cus vero diceret nouas informationes eſſe dandas, &
confeſſiones eorum vi tormentorum fuiſſe extortas,
habita relatione ab Epiſcopo loci Sanctiſſimus Pau-
lus mandauit, vt conſignarentur Curiæ ſeculari, dum-
modo quo ad duos, qui ſocrum, & amitam occiderũt,
Epiſcopus non haberet aliquas circunſtantias in con-
trarium, & reorum confeſſiones, & ratificationes re-
digerentur in actis Curiæ Eccleſiaſticæ, vel ſaltẽ ſum-
marie, & extraiudicialiter ipſe ſe informaret, quantũ
ad animum ſuum mouendum ſufficeret: quod tamen
inferiores Iudices non poſſent exequi ſine ſpeciali cõ-
miſſione Pontificis, quia cum ipſe ſit ſupra ius cano-
nicum, poteſt diſponere pro vt vult, alioquin proceſ-
ſus curiæ ſecularis debet eſſe adminiculatus, vt dixi.

In his autem terminis intelligendus eſt *Gam.d.dec.179.
n.1.2.& deciſ.281.n.1.* vbi loquitur de eo, qui condẽ-
natus fuerat, & fractis carceribus aufugerat ad Eccle-
ſiam, quo loci licet dicat negotiũ eſſe dubitatiſſimũ,
tamen cõcludit illud ſufficere ad eius extractionem,
quod tamen nõ eſt verũ, licet tunc talis proceſſus ma-
53 gnã fidem faciat, nec Epiſcopus ex hoc ſolũ poterit
reum tradere Curiæ ſeculari, niſi conſulat ſedẽ Apo-
ſtolicã, & ab ea licẽtiã obtineat, vt inquit bene *Guaz.
d.tract.ad defenſ.d.def.20.c.9.n.30.* vt euenit in dicta
Caſalen. in qua fruſtra ad Pontificem recurſũ fuiſſet,
ſi Epiſcopus eum proceſſũ ſufficere arbitratus fuiſſet,
non tamẽ tenebatur hoc ſignificare Põtifici, cum ſint
partes fiſci ſecularis probare delictum cũ ſua qualita-
te, qua non probata reus eſt Eccleſiæ reſtituendus.
*Farin.d.cõſ.76.n.4.lib.1.& in d.tract. de immun.Eccl.
c.22.n.374.Gratian.d.c.619.n.18.19.Cyriac.controu.
345.n.5.lib.2.* Melius eſt igitur repetere teſtes in foro
Eccleſiaſtico, pro vt in preſenti cauſa factũ eſt, & ſem-
per vidi ſeruari, & in hac Curia Regien. id habetur de
ſtylo, & practicantes hoc forum id non ponunt in
controuerſiam, niſi negotium adeo eſſet antiquum,
vt videretur impoſſibilis teſtium repetitio.

De altero puncto valde eſſentiali videndũ eſt, à quo pro
maiori parte videtur pendere huius articuli deciſio, &
quia nõ caret multis difficultatibus, operæ pretiũ du-
xi illud plene examinare: eſt autẽ, an de effectu exclu-
dendi reũ ab hac immunitate Eccleſiæ ſufficiat fiſco
ſeculari probare qualitates Aſſaſſinij, vel proditionis,
aut alterius delicti excepti ſũmarie, per indicia, cõie-
cturas, aut preſumptiones, vel potius oporteat de illis
plene, & concludenter docere. In quo nõ eſt concors
DD. ſententia, quia alij putauerũt ſufficere indicia, &
præſũptiones per ſummariam, & ſecretã informationẽ
54 etiã extraiudicialiter, quantũ ſufficit ad informandũ
animũ Epiſcopi, vel eius Officialis, vt poſt *Auf.er. in
trac.de Arreſt.p.2.tit.de form.arreſt.in arreſt.217.fol.
42.col.2.* inquit *D.Remig.de Gamm.d tract. de immun.
Eccl.q.2.n.3.verſ.aſtricta.& n.11.Gam.dec.179.n.1.2.
& dec.281.n.1. Portol.in ſchol.ad Molin. in §.clericus.
for.8.q.9.Farin.in add.ad d.cõſ.168.in fin. lit.A,lib.2.
& conſ.211.n.19.lib.3.Gratiã.diſc.for.lib.3.c.596 n.
28.P.Gãbac.de immu.Eccl.lib.6.c.15.Caſtyl.dec.156.
n.9.Guaz.d.defenſ.1.c.31.n.9.verſ.at etiam.Giurb.d.
conſ.50.n.10.& conſ.70.n.23.* quibus etiam aſſentire
videtur *Alex. Peregr. d.tract. de immuni.Eccl.c.3.n.8.
verſ.2.* vbi inquit hãc opinionẽ facilius ſeruari poſ-
ſe, & *Farin* recedẽdo à prima huic adhæſiſſe ſẽtentiæ.

Et vere hæc opinio argutis, & ſubtilibus ſuadetur ratio-
nibus, inde enim irrefragabiliter videtur probari, quia
aſſaſſinus ſiue clericus, ſiue laicus poteſt puniri pœna
ordinaria, ſi delictũ probetur perpetraſſe argumentis
probabilibus, indicijs, & preſũptionibus, vt habetur
*in c.1.& ibi DD.de homicid.in 6.Boſs.in prax.crim.tit.
de for.cõp.n.66.Gam.d.deciſ.179.n.2.& dec.281.per
55 totũ.Rim.iun.conſ.685.n.10. Baiard. ad Clar.§.aſſaſs.
n.6.Ang.conſ.25.n.5.lib.1.Gonad.lib.1.polit.c.18.n.
56.Maſch.de prob.cõcl.1227.n.13. Bened. Beol.d.conſ.
168.n.6.lib.2.Maſtril.de Indult. c.29.n.21. Caſtyl.d.
dec.156 n.9.Guaz.d.defenſ.1.c.31.n.9.Graff de effect.
cler.effect.1.n.7.11.Giur.d.cõſ.70.n.23.* quorũ pleriq;
voluerũt etiã ſufficere ſola indicia ad torturã: Vnde ſi
hæc ſufficiũt ad probãdũ principaliter delictũ, quãto
magis ad effectũ ſolũ, vt reus remittatur ad Iudicem
laicum, vbi denuo cauſa erit tractanda, non tamen
admitto, quòd vnquam ſufficiant indicia ad torturã.

Secundo hoc idẽ ex eo videtur aperte probari, quia dum
diſputamus, an iſti rei gaudeãt immunitate Eccleſiæ,
incidẽter quæritur, nõ principaliter, an illi ſint aſſaſſi-
ni, vel proditores, quod non eſt aliud, niſi quærere, an
56 laicus ſit Iudex cõpetẽs, ideo nõ requiritur plena cau-
ſæ cognitio, ne grauior ſit articulus ſuper emergenti,
quã ſuper principali. *Bart.& Bald. in l.ius alimentorũ.
§.1.vbi gl.in verb.cognit.ff.vbi pup. educ. deb. Bened.
Beol.d.conſ.168.n.1.verſ.quo ad.lib.2. Grat. d. c.596.
n.25.Giurb.d.conſ.50.n.11. Pereg.d. tract.c.3.n.7.* &
propterea ne idẽ negotiũ bis agatur, & reus fruſtretur
inanibus expenſis, Iudexque fatigetur ſuperfluis pro-
bationibus, ſatis erit coram Iudice Eccleſiaſtico præ-
ſumptiue probare delictum eſſe de exceptis.

Tertio id firmatur etiam exinde, quia cum hic tractetur
ſolum, an confugiens ad Eccleſiam ſit remittendus
ad ſuum Iudicem laicum, vt ab eo puniatur, certũ eſt,
quòd in hac quæſtione an ſit locus remiſſioni, ſufficit

aliqualis

aliqnalis cognitio remittentis, non plena exigitur. *gl.*
57 *in Clem. Pastoralis. in verb. de more. & ibi Card. in §.*
deniq. num. 16. Imol. num. 96. Vital. num. 47. de re iud.
Abb. in c. fin. num. 18. de for. comp. Feguer. decis. 66. n.
18. *Bened. Beol. d. cons. 168. num. 2. lib. 2. Gratian. d. c.*
596. *num.* 26. 27. ergo sufficit in casu nostro per indicia, & præsumptiones probare reum non gaudere hac immunitate.

Quarto huic sententiæ videtur fauere ipsa Bulla Gregoriana, dum clare disponit, ne delinquentes tradantur Curiæ seculari, nisi cognito, quod aliquod ex delictis in ea expressis iudicio Episcopi videantur cōmisisse: verba enim illa: iudicio suo: iuncta verbo, videantur,
58 important liberum boni viri arbitrium, & cum nullā
præscribant probandi formam, sufficiet quælibet cognitio etiam extraiudicialis pro securitate consciētiæ Episcopi, quæ satis sit ad eius instructionem per ea, quæ scripsit *Bened. Beol. d. cons. 168. num. 3. 4. 5. lib. 2. Grat. d. c. 596. n. 29. 30. & seqq. P. Gambacur. d. tract. de immun. Eccl. lib. 6. c. 15. Giurb. d. cons. 50. n. 10. 11.*

Quinto non videtur Bulla Gregoriana diuerso modo posse intelligi, nisi demus absurdum, quia si plena requireretur probatio in forma solemni, vix vnquam posset esse locus extractioni delinquentium ab Ecclesia, & traditioni Curiæ secularis: *Farinae. in addit. ad*
59 *dictum cons. 76. num. 6 lib. 2.* quoniam delicta, de qui-
bus in dicta Bulla solent occulte, & cum magna cautela committi, proditores enim & assassini non solent adhibere testes, nisi socios criminis, & ideo si tanta requireretur probatio, aperiretur via delictis, & sequeretur, quod facta traditione Iudex laicus posset ex eodem processu reum morti adiudicare, quod verum non est. *Giurb. d. cons. 50. num. 11. vers. etenim.*

Sexto & vltimo in proposito nostro videtur sublata omni difficultas ex *Decreto Clem. VIII. P. M. emanato sub die 6. Febr.* 1597. & determinatione Sacræ Consultæ, ex quibus habemus fuisse rescriptum Archiepiscopo Panormitano, & Episcopo Cremonæ, vt super qualitatibus criminis excludentis immunitatem Ecclesiæ se informarent summarie, simpliciter, & extraiudicialiter; & quantum pro suæ cōscientiæ informatione sufficere sibi visum fuerit ita, vt annuerit Pōtifex non esse exquirendam plenam, & concludentem dd. qualitatum probationem, vt habetur apud *Prax.*
60 *Archiep. Neap. c. 94. sub num. 2.* vbi legitur dictum
Decretum: *Farin. in add. ad d. cons. 168. in fin. lit. A, B, D, lib. 2. & cons. 311. num. 19. lib. 3. Gambacur. d. lib. 6. c. 15. Giurb. d. cons. 50. num. 10.*

Veruntamen altera opinio mihi videtur verior, & magis recepta, & menti, ac verbis Bullæ magis conformis, vt scilicet requiratur probatio verā, & plena qualitatum, quæ excludunt delinquentem ab immunita-
61 te Ecclesiæ, etenim regulariter omnis probatio debet
esse concludens, ac plena, & leges, quæ requirunt probationem, de plena, & concludenti intelliguntur, & ita in terminis nostris voluerunt, & Bullam Gregorianam intellexerunt ex *Aret. in c. cum non ab homine: de Iudic. Auendan. in tract. de exequen. mand. reg. lib. 1. c. 22. num. 9. vers. nam supradicta. Molin. tract. de faer. hom. ammittend. immun. c. fin. num. 149. & seq. & ibi: Farin. d. cons. 76. num. 4. 5. & seqq. lib. 1. & in Append. de immunit. Eccl. c. 22. num. 374. Bened. Beol. Aug. Bacinell. & Steph. Benass. apud Farin. d. cons. 168. num. 8.*

Io: Baptistæ Ciarlinij.

9. & seqq. lib. 2. Ambros. d. tract. de immun. Eccl. c. 11. num. 4. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. num. 80. 81. 82. Gratian. disc. for. lib. 4. c. 619. num. 18. 19. Bonacin. d. tract. de immun. Eccl. disp. 3. q. 7. §. 7. num. 4. vers. respondeo. Ricc. d. decis. collect. 1792. in fin. & videtur sentire *Peregr. de immunit. Eccl. c. 7. n. 21. vers. nota.* ex quibus apparet hanc esse magis communem DD. sententiam: *Antonin. Dian. var. resol. mor. p. 3. tract. 1. de immun. Eccl. resol. 38.*

Hæc autem opinio habet firmissimas rationes, & non cadentia sydera, cum enim Iudex laicus acquirat Iurisdictionem in delinquentes, qui ad Ecclesiam confugiunt, verificata qualitate proditionis, vel assassinij, fiscus secularis debet eā plene probare, quia qua-
62 litas tribuens Iurisdictionem non præsumptiue, vel
per indicia, sed concludenter est probanda ex *tex. in l. 2. §. sed si dubitetur. ff. de Iudic. Paris. de Pat. de Syndic. in verb. Iudex. c. 2. num. 13. Beuintēd. decis. 8. n. 3. And. Gail. de pace public. c. 13. num. 12. lib. 1. Farin. in prax. q. 8. num. 86. & in d. cons. 76. num. 4. lib. 1. Bened. Beol. d. cons. 168. n. 8. lib. 2. Schrad. de feud. p. 10. sect. 2. num. 32. & sect. 6. num. 33. Ioseph. Ludouic. dec. lucen. 52. num. 28. p. 1. Ambros. d. c. 11. num. 4. vers. secundo. Peregr. d. c. 3. num. 5. vers. tertio.* Sed hic qualitas prædicto tribuit Iurisdictionem, ergo plene est probanda.

Secundo cum qualitas assassinij, & proditionis, ac similium sit illa, quæ tollit immunitatem Ecclesiæ, dispositio Bullæ Gregorianæ locum habere non potest, nisi plene verificata qualitate adeo, vt nec sufficiat ficta confessio delinquentis, & nūquam fiscus laicalis vincere potest, nisi probata dicta qualitate, quia est fun-
63 damentum suæ intentionis, & causa suæ pretētionis,
vbi enim qualitas est causa, vt quis obtineat, illa debet præcise probari, etiam si in negatiua consistat: ita *Mar. Ital. d. tract. de immun. Eccl. lib. 1. c. 5. §. 1. n. 122. 123. Curt. iun. cons. 124. num. 1. Paris. cons. 166. n. 8. lib. 4. Soc. iun. cons. 22. num. 11. lib. 1. Cepb. cons. 256. in fin. Tiraq. de retract. lignag. §. 8. gl. 7. num. 1. 2. Crauet. cons. 112. num. 6. Osasch. decis. 174. num. 5. Farin. decis. 402. n. 4. in fin. vbi pulchre. lib. 2. Gratian. d. c. 619. n. 18. 19. Beltram. ad Ludouis. decis. 53. n. 5. Cyriac. contr. 345. n. 5. Giurb. d. cons. 10. n. 24. Pereg. d. c. 3. n. 5. vers. tertio:* quoniā dispositio loquens cum certa qualitate,
64 vt facit Bulla Gregoriana, non habet locum, nisi illa
qualitas plene ꝓbetur ex *tex. in l. Falc. §. cū hoc edictū. ff. ex quib. caus. in possess. eatur. Bald. in l. si quando. C. unde vi. Farin. d. cons. 10. n. 23. 24. lib. 1. Bened. Beol. d. cons. 168. num. 8. lib. 2. Tacian. cons. 32. n. 3. Giouagn. cons. 30. num. 4. lib. 1.*

Tertio hæc opinio coadiuuatur verbis Bullæ prædictæ expressis, vbi voluit vere constare Episcopo de crimine qualificato, antequā reum tradat Curiæ seculari, dum dixit: *An ipsi vere crimina superius expressa commiserint:* inde enim probatur præsūptiones, & indicia
65 non sufficere, quia ea esse vera dicimus, quæ proprijs
oculis inspicimus, vel indubitanter nouimus. *Innoc. in c. cū in causa. n. 1. vers. illud autē. vbi Host. n. 4. Io. And. num. 3. 4. Aegid. num. 4. de iuram. calum. Dominic. in c. beat. 2. q. 7. Felyn. in c. 1. col. 1. 2. de sum. trin. Anch. cons. 392. n. 5. 6. 7. Farin. d. cons. 76. n. 5 lib. 1. Bened. Beol. d. cons. 168. n. 10. lib. 10. Ambros. d. c. 11. n. 4. vers. tertio, ibi verum. Peregr. d. c. 3. num. 4. Bonac. d. q. 7. §. 7. n. 4. vers. respondeo. Antonin. Dian. d. resol. 38.*

Quarto animaduertendum eft dictam Bullam Grego-
rianam requirere exprefſe non folum de prædictis cō-
ftare, fed etiam per modum conditionis voluit prius
apparere admiſſa delicta eſſe de exceptis, antequam
reus tradatur Curiæ fęculari, vt in illis verbis: *Cogni-
to prius per Epifcopum*: Ablatiui enim abfoluti impor-
66 tant conditionem: §. *ab hoſtib. Inſt. de Atil. tut. l.
facta.§.reſcripto.ff.ad Trebell. Bart.in l.eum ſtipulatus.
de verb.oblig. Bald.in l.1.oppoſ.9. ff. de leg. 2. Pacian.
conſ. 52.num.68.* & vbi probatio eſt in conditione, vel
probanda eſt conditio, tunc neceſſaria eſt plena pro-
67 batio. *l. Lucius, vbi Bart. de cond. & dem. Natt. conſ.
202.num.8.lib.1. Pariſ.conſ.204.num.9.lib. 4. Farin.
d.conſ.76.num.6.lib.1. Ambroſ.d.c.11.num. 4. verſic.
quarto. Peregr. d.c.3.num.5. verſ.quarto.*

Quinto certum eſt captos in Eccleſia habere regulam
immunitatis pro ſe, quia quilibet ad Eccleſiam con-
fugiens regulariter eſt tutus; ideo dicens caſum hunc,
vel illum non comprehendi in regula, debet ſuam aſ-
ſertionem euidenter probare eò, quòd habeat contra
68 ſe iuris præſumptionem. ita *ex l.fin. in princ. vbi DD.
ff. quod met. cauſ. Abb. in c. quia veriſimile. in 2. not. de
præſump. Craß. de antiq. temp. p. 2. ſect. ex pręmiſſis. n.
46. Farin. d. conſ. 76. num. 3 lib. 1. Ambroſ. d.c. 11. n. 4.
verſ. primo. Peregr. d.c. 3. num. 5. Bonac. d. q. 7. §. 7. nu-
mero 4.*

Sexto addi poteſt, quia ſtantibus illis verbis Bullæ Gre-
69 gorianæ: *Cognito prius per Epiſcopum*: certum reddi-
tur in re hac requiri cauſæ cognitionē, tum quia tra-
ctatur de præiudicio alterius. *Alex. conſ. 70. num. 10.
verſ. & maxime lib. 3.* tum quia vbicumque lex iubet
aliquid fieri cum authoritate Iudicis, debet intelligi,
quòd Iudex de ea cognoſcat. *ad tex. in l. cū hi. in princ.
ff. de tranſact. Bart. conſ. 206. verſ. de hoc. lib. 2. Tuſch.
pract. concl. litera C, concl. 154. num. 3.* Sed vbi requiri-
tur cauſæ cognitio, ordo aliquis Iudiciarius debet ob-
ſeruari, & ex abrupto non eſt procedendum. *Butr. in
70 c. auditis il 2. de elect. Soc. ſen. conſ. 33. col. pen. liber 1.
Menoch. de arb. iud. q. 19 num. 5.* ergo plene probatio-
nes neceſſariæ ſunt, pro vt in quocumque alio iudicio
etiam ſummario.

Septimo, & vltimo hoc idem verum eſſe probatur, quia
non ambigitur clauſulam: *Conſtito prius*: eſſe ſimilem
71 huic: *Cognito prius*: vt apud *Bened. Beol. d. conſ. 168.
num. 39. lib. 2.* & idcirco pro eadem illam vſurpant
*Ambroſ. d.c. 11. num. 5. verſ. ſed conſtito. Peregr. d.
c. 3. num. 5. verſ. quarto.* Sed ſic eſt, quòd clauſula:
72 *Conſtito*: vbicumque eſt, veras, & concludentes re-
quirit probationes adeo, vt nō ſufficiant præſumptio-
nes: vt ex *gl. in Clemen. vnic. in verb. repererint. ad fin.
vbi Card. q. 13. de off. deleg. Abb. in c. conquærente. ſub
num. 9. de reſtit. ſpol. Alex. conſ. 218. num. 1. lib. 2. late
Garz. de Beneſ. p. 6. c. 3. num. 64. 65. 66. Farinac. deciſ.
573. num. 1. p. 1, & deciſ. 532. num. 1. p. 2. Beltram. ad
Ludouiſ. deciſ. 53. num. 3. late Cyriac. contr. 287. num. 1.
2. p. 2.* Ergo ſequitur ſtante dicta clauſula: *Cognito
prius*: de qua in Bulla Gregoriana concludendum eſſe
omnino neceſſarium eſſe plene probare qualitatem
delicti excepti, & qualificati ad effectum, vt rei ad Ec-
cleſiam confugientes priuentur beneficio immuni-
tatis.

Non obſtant autem adducta in contrarium; Nam vt
prius reſpondeamus auctoritatibus DD. & poſtea ra-
tionibus, & argumentis, animaduertendum eſt, quòd
multi allegantur pro parte aduerſa, qui pro ea non
mærentur allegari: non enim eſt vis facienda in *An-
ferio, & Remigio,* qui loquuntur de tempore, quo
nondum emanata erat Bulla Gregoriana, & ſecundū
illam opinionem, quæ habet cognitionem huiuſmodi
ſpectare ad Iudicem laicum, quod cum falſum ſit, &
promulgata Bulla amplius non controuertatur, vt
per *Gratian. d.c. 596. num. 10. 21. Guazzin. d. defenſ. 1.
c. 31. num. 4. Bonacin. d. q. 7. §. 7. num. 2. Peregr. d.c. 14.
num. 6. verſ. hodie.* non eſt pes figendus ſuper dictis
horum DD. qui tractant de iure veteri enucleando.

Deinde minus obſtat *Gamma dicta deciſ. 179. & deciſ.
281.* ex multis, & primo quia ipſe pariter loquitur de
tempore, antequam ederetur dicta Bulla Gregoria-
na, & ſcribit ſecundum ius commune, à quo non erat
diſpoſitum, vt deberet vere conſtare de delicto, vt hic
in noſtra Bulla, vnde ipſe non allegatur ad propoſitū:
ita *Bened. Beol. apud Farin. d. conſ. 168. num. 15. lib. 2.*
Deinde dictum Gammæ forte poteſt procedere, quā-
do facienda eſt remiſſio ab vno Iudice ad alium Iudi-
cem eiuſdem Iuriſdictionis, & Principis, quia tunc pa-
rum curandum eſt, an vere delictum probatum ſit,
quia poſtea probabitur coram Iudice, ad quem fit re-
miſſio, ſecus eſt, ſi remiſſio fiat ad Iudicē alterius Re-
gni, & Principis, quia antequam remittatur, delictum
73 debet plene probari: vt voluit idem *Gamm. dec. 279.
& Gramm. deciſ. 279. & deciſ. 362. Grat. conſ. 92. num.
24. verſ. ſed vt magis lib. 2. Bened. Beol. ad Farinac. d.
conſ. 168. num. 14. lib. 2.*

Vnde ſatis apparet *Gammā* ſtudio potius contradicendi
Eccleſiaſticis, quàm veritatis zelo ita ſenſiſſe, nam ſi
voluit realem, & veram probationem delicti requiri,
quando fit remiſſio ab vno Iudice ad alium diuerſæ
Iuriſdictionis occaſione conuentionum, quæ exiſtunt
inter aliquos Principes de reis ſibi inuicem tradendis,
quanto magis eadem plena probatio requirenda erit,
vbi tractatur de remiſſione facienda à Iudice Eccle-
ſiaſtico ad laicum, quos ſane conſtat diuerſam habe-
re Iuriſdictionem, & diuerſo ſubeſſe Principi: Ideo
bene dicit. *Bened. Beol. d. conſ. 168, num. 19.* deciſiones
Gammæ non eſſe iuriconſonans: immo ipſe *Gamma*
ſuo etiam tempore hunc caſum appellat dubitatiſſi-
mum, & propterea ſi tunc temporis in tanto preme-
batur dubio, certe ſi poſt dictam Bullam ſcripſiſſet,
priorem opinionem abnegaſſet, & huic noſtræ ſen-
tentiæ adhæſiſſet, quæ veram requirit probationem
vigore eiuſdem Bullæ.

Poſt hæc non obſtat *Farin. in addit. ad dictum conſ. 168.
in fin. litera A, lib. 2. & d. conſ. 311. num. 19. lib. 3.* quia
vere ipſe non eſt contrariæ opinionis, vt ſufficiant in-
dicia, & præſumptiones, nec cenſendus eſt ſibi cōtra-
rius, aut mutaſſe ſententiam, quia ipſe *Farin. in appēd.
de immun. Eccl. c. 22. num. 374. (quod opus vltimo loco
perfecit)* in hac noſtra ſententia perſeuerauit, vt plena
requiratur probatio: hic autem, vbi aliter videtur sē-
ſiſſe non conſuluit de iure, ſed ſecundum allegatum
reſcriptum Clem. VIII. in illa Panormitana, de qua
ſupra, quod nihil officit caſui noſtro, quia illud reſcri-
ptum eſt locale, & pro illo caſu tantum particulari, in
74 quo Pontifex motus fuit ad ita reſcribendum ex cau-
ſis particularibus, vt bene teſtatur ipſe *Farinac. in d.
Appen. de immun. Eccl. c. 9. num. 143.* cui credendum
eſt

est vti plene informato, cum hoc negotium sæpius cũ ipso Pontifice tractauerit, sicut ipse scribit.

Præter hæc nihil obstat *Guazzin. de defens. 1. c. 31. n. 9. vers. ac etiam* quia non firmat contrariam sententiã, vt sufficiant indicia, solum refert, quid tenuerit *Gamma* in allegatis decisionibus, alioquin sibi ipsi esset cõtrarius, cum eodem loco aperte, & firmiter dicat (*Episcopo constare debet de delicto commisso per confugientem ad Ecclesiam plene, & non per indicia*) non enim est interpretandus, vt statim se correxerit ab eo, quod tam firmiter dixit, sed bene quod non voluerit præterire notum facere, quid alij senserint.

Ex quibus apparet multos DD. allegari pro contraria sententia, qui non sunt allegandi, vel quia eam non firmant, vel ex eo, quod loquuntur ante Bullam, vel non feriunt casum nostrum, vel quod non sit apertũ, quid senserint, vnde clarum remanet magis communem esse illorum DD. opinionem, qui docent plenam requiri probationem.

Restat, vt respondeamus argumentis in contrarium facientibus: Nam primo non obstat Assassinium probari per iuris præsumptiones, & probabilia argumenta, tum quia id valde speciale est in Assassinio tantũ.
75 *Clar. in prax. §. assassinium. num. 6. Farin. in prax. q. 86. num. 4. Bened. Beol. d. cons. 168. num. 18. lib. 2.* in quo delicto nos non versamur, quia hic tractatur solum, an sit proditio, cum Assassinium non dicatur, nisi in-
76 teruenient promissio, vel datio pecuniæ, aut alterius rei. *Farin. in appendic. de immunit. Eccl. c. 8. num. 125. 131. Ambros. eod. tract. c. 8. num. 2. Bonac. d. q. 7. §. 4. num. 17. vers. tertio. Peregr. d. tract. c. 7. num. 38.* quod hic non verificatur, tamen quia licet Assassinamentũ probetur argumentis probabilibus, tamen hæc, & similes eius specialitates non habent locum, nisi prius constet de assassinio ipso eò, quòd non præsumptiue,
77 sed concludenter appareat pecunias fuisse in hac causam, & ad talem effectum datas: *Gram. vot. 11. n. 4. 5. Boss. in prax. tit. de for. compet. num. 65. 66. Ceph. cons. 621. num. 28. Gabriel. concl. lib. 7. de malef. concl. 1. n. 28. Farin. in prax. q. 7. num. 11. & q. 8. num. 85. 86. & q. 86. num. 49. & q. 123. num. 54. Giurb. d. cõs. 50. n. 17. Hect. Felic. alleg. 3. num. 40. 41. p. 1.* hæc enim qualitas assassinij licet possit summarie probari, debet tamen plene constare ex veris probationibus: *Gram. d. vot.*
78 *11. num. 4. 5. Hier. Gabriel. cons. 170. num. 26. lib. 1. Farin. q. 37. num. 81. & Masch. de probat. concl. 137. n. 5. in fin. Peregr. d. tract. de immun. Eccl. c. 7. num. 49.* quod hic non est factum, ideoque non est timendum de argumento in contrarium facto.

Secundo non obstat hic tractari incidenter de proditione, ideo sufficere qualem cognitionẽ: Nam huic motiuo iam satisfactum est respondendo procedere, quã-
79 do facienda est remissio ab vno Iudice ad alium Iudicem eiusdem Principis, secus est, si Iudicum Iurisdictio à diuerso manet fonte: ex *Gam. d. decis. 279. Grã. d. decis. 362. Grat. d. cons. 92. num. 24. Beol. d. cons. 168. num. 14. lib. 2.* Deinde respondetur hic non tractari de remissione, sed de validitate capturæ, cuius cognitio plene discutienda est, & spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, contraria autem forte procedũt, vbi agitur de competentia Iurisdictionis ratione delicti, domicilij, vel originis ad tradita per *Caball. resol. crim. 291. num. 3. 4. p. 2.* Denique respondetur nos versari extra omnem dubitationem stante dispositione dictæ Bullæ, quæ requirit veram probationem, quòd non erat in casu ex aduerso allegatæ remissionis. ita *Bened. Beol. & alij apud Farin. d. cons. 168. num. 15. lib. 2.*

Tertium argumentum nihil nocet, quia eadem est responsio eò, quòd in idem reincidat cum superiori: Verum adhuc ex abundanti dici potest terminum Remissionis hic nõ bene aptari, si proprie volumus loqui, quia
80 dum pronuntiatur reos nõ gaudere immunitate Ecclesiæ, non dicuntur proprie remitti ad Curiam secularem, sed ei relaxari, pro vt late probat *Mar. Ital. de immun. Eccl. lib. 1. c. 1. § 4. num. 2. 3. 6.* vnde ex diuersis non fit bona illatio: sed quidquid sit, quia in hoc vim non facio, istud iam sublatum est ex supradictis.

Quartum non obstat de absoluto arbitrio, quia verius est illud non fuisse in dicta Bulla Episcopis concessũ,
81 sed tantum esse datum arbitrium boni viri maxime quo ad probationes, vt post *Zabarell. Ias. & Menoch. probat Bened. Beol. apud Farin. d. cons. 168 num. 16. 17. lib. 2.* licet enim summarie procedatur, non tamen tollitur, quin plena requiratur probatio, vt ad rem dixit *Farin. in prax. q. 8. num. 86. vers. nihilominus.* quia
82 facultas procedendi summarie remouet solennitates, sed non qualitates probationum, quin debeãt esse plene, vt censuit *Rota apud Garz. de Benef. p. 6. c. 3. num. 66. ad fin.* Et quando aliquid committitur arbitrio Iudicis, hoc quidem minuit iuris rigorem, sed
83 adhuc id totum intelligitur pro vt de iure, & tale arbitrium debet regulari secundum iuris dispositionẽ: *Seraph. decis. 29. num. 4. & decis. 1429. num. 1. Farin. decis. 179. num. 1. & decis. 235. num. 1. & decis. 547. n. 1. p. 1. Coccin. decis. 293. num. 3.* Vnde non est credendum voluisse Pontificem recedere à communi regula, quòd plena requiratur probatio, sed solum dedisse Episcopis tale arbitrium, vt apices iuris, & scrupulosas inquisitiones possint dimittere, dummodo in sententiando non moueantur, nisi ex concludentibus probationibus, in quibus tenentur seruare formam iuris:
84 ita *Petr. Benintend. decis. 31. num. 4. 5. 6. Vin. decis. 86. num. 3. & decis. 107. num. 16. Barz. decis. 142. nu. 32. 33. Marchesan. de commiss. appell. ab exeq. Breu. c. 2. n. 32. fol. 401. p. 1.*

Quintum non obstat, & pro eo tollendo, cum habeat plura membra, multa sunt consideranda: nam in primis non tenet illa consequentia, quòd fere numquam reus ad Ecclesiam confugiens traderetur Curiæ seculari, si plena requireretur delicti probatio: quoniam primo respondetur sustineri posse hoc nullum esse absurdum, nec vlla adest necessitas, vt id frequẽter fiat, cum melius sit nocentem absoluere, quam innocentẽ
85 condemnare. *l. absentem. ff. de pen. Dec. in l. imperiũ. num. 31. ff. de Iurisd. om. iudic.* & in hoc proposito non deficit ius, sed Iurisdictio ex defectu probationum, vt ad rem dixit *Farin. in prax. q. 7. num. 30. vers. nam pariter.* difficultas enim probationis non debet reddere deteriorem causam Ecclesiæ immunitatis, pro qua in
86 dubio iudicandum est. *Giurb. d. cons. 10. num. 25.* & maxime in hoc negotio cum magna cautela procedẽdum est, quia si fieret remissio ex leui probatione, periculum esset, ne Iudex laicus omissa discussione qualitatis delicti excepti reum faceret suspendi ad furcã ob solum delictum sine qualitate, vt considerat *Bened. Beol. apud Farinac. d. cons. 168. num. 13. 14. lib. 2.*

Giurb.

Giurb.d.conf.50.num.5.in fin. & fentire videntur *Farin. in append.de immun.Eccl.d.c.22.num.373.Pereg. d.c.3.num.2.fub verf.probatur.* Vnde non eft mirandum, fi tarò fit traditio reorum foro feculari, etenim
87 *Giurb.conf.70.num.45. in fin.* monet Epifcopos, ne Iudici feculari requirenti reos in criminibus etiam exceptis celeriter remittant, quia fæpe detegitur impoftura à parte offenfa procurata, & falfitas teftium fuper delicto excepto deponentium.

Verum animaduertendum eft, quòd in Bulla Gregoriana excipiuntur plura delicta, quorum omnium non eft æque difficilis probatio, immo multa poffunt facile probari, vt homicidia in Ecclefia & mutilationes, nec non agrorum de populationes, in quibus non poteft procedere argumentum, & fatis eft in multis facile poffe haberi verificationem cafuum Bullæ, & licet in Affaffinio fufficiunt probabilia argumenta, tamen id in eo fpeciale eft. *Felyn.in c.afferte. num. 9. de præf. Bened.Beol. d.conf.168.num.18.lib.2.Farinac.d.q.86. num.41.* & fatis eft, quia vidimus faltem debere plene conftare, quòd pecuniæ fuerint in hanc caufam erogatæ: & alterius iftud fpeciale procedit folum in foro Ecclefiaftico, quia fi de affaffinio agatur in foro
88 laico, illud plene erit probandum: vt poft *Carrer. in pract.in 3.tract. de homicid. & affaf. §. circa igitur.n. 29.in fin.Farin.in prax.q.86.num.41.& q.123.numero 47.*

Vnde cum probabilia argumenta fint idem, ac indicia indubitata: *Felyn.in d.c. afferte.num.9.in fin. Farin.in*
89 *prax.q.86.num.43. Giurb. d. conf.70.num.22.verf. probabilia:* dicere poffumus ex abundanti ad finem, vt reus tradatur brachio feculari, quãdo agitur de affaffinio, fufficere indicia indubitata, & fecuta traditione affaffinium fore plene probandum in foro feculari, & ideo non erit verum, quòd fufficiat proceffus coram Iudice Ecclefiaftico factus ad reum in foro feculari condemnandum, quod non confiderauit *Giurb.d.conf.50.num.11.*

Neque dicatur me pugnare mecum, dum fentio plenam requiri probationem, & poftea admitto fufficere indicia indubitata: Nam refpondeo nullam effe repugnantiam, quia vera, & plena probatio dicitur fecundum fubiectam materiam illa, quæ facit tãtam fidem, quanta fufficit ad finiendam controuerfiam: *Farin.*
90 *in prax. q. 36. num. 20.* fed in propofito affaffinij in foro Ecclefiaftico fufficiunt indicia indubitata, ergo talis probatio dicetur vera, & plena, quoniam æque vera dicuntur effe ea, quæ vidimus, ficut ea, quæ indubitanter (hæc funt indicia indubitata) nouimus ex
91 doctrina *Innoc. in d.c. cum in caufa. de iuram. calum. Farin.d.conf.76.num.5.Beol.d.conf.168.n.10. Ambr. d.c.11.num.4. Peregr.d.c.3.num.4. Bonac.d.q.7. §.7.num.4.*

Nos autem hoc totum, quod iam fublatum eft, alio modo in noftro cafu euitamus, quia homicidium, de quo quæritur, non fuit per affaffinium commiffum, cum nullo modo appareat fuiffe factum de mandato ali-
92 cuius ob pecuniam, vel pecuniæ, aut alterius rei promiffionem, quod tamen eft neceffariũ ad conftituendum huius delicti titulum: late *Gabr. conf.170.n.15. 16.17.lib.1. Farin.d.q.123.num.19.36.40. & in append.d.c.8.num.125.131.Gratian. d.c.619.num.16. Ambrof.eod.tract.de immun.Eccl.c.7.num.7.9. Giurb. d.conf.70.num.24.37. Guazzin.de fenf. 1.c.38.n.42. Peregr.d.tract.c.7.num.48. Bonacin. d.q.7.§.4.n.18. verf.ex quo.* fed hic allegatur fuiffe homicidium proditorium, de quo non reperitur in iure cautum, vt ad illud probandum fufficiant probabilia argumenta, vnde ceffante qualitate affaffinij ceffat etiam difpofitio de eo loquens. *Farin.conf.10.num.54.lib.1. Grat. d.c.619.num.17.Giurb.d. conf.10.n.23.24.*

Sextum, & vltimum argumentum pariter non obftat, nã Decretum illud Clem. VIII. feu refcriptum emanatũ in illa caufa Panormitana, & directum Archiepifcopo Panormi, quo probatur fufficere fummarias, & extraiudiciales informationes, nihil officit, & multis modis refpondetur, etenim primo dici poffet ex abũdanti de eo non fatis conftare, & eius exiftẽtiam poffe negari, cum de eo non appareat, nifi per affertionẽ *Genuenfis, Farinacij, & Giurbæ*, quibus in hoc nõ eft credendum, quia non eft infertum in corpore iuris, &
93 lex non probatur, nifi per fcripturam promulgetur, vel authentice oftendatur adeo, vt non credatur Do-
94 ctoribus, & mortuis de ea re teftantibus ad *tex. in c. 1.de conftit.in 6.l.præfcriptione.C.fi contra ius, vel vtil. publ.Bart.in l.omnes Populi.n.67.& ibi DD.ff.de iuft. & iur.Decian.conf.172 num.17.& poft Parif. vidẽdus Ofafch.decif.141.num.13.14.15.16.*

Secundo poteft refponderi Clem. VIII. in illo cafu ftatuiffe reos, de quo in dicto refcripto, fore priuandos beneficio immunitatis Ecclefiæ, quia deliquerant cõfidenter prope Ecclefiam animo fe ad eam recipiendi poft delictum: ita teftatur *Farin.in prax.q.28.n.56. in fin.in 2.impreffione:* quod licet impugnet *Mar.Ital. d.tract.de immun.Eccl.c.4.§.4.num.7. verf. fed licet.* tamen ipfe nõ vidit dictum refcriptum, & magis credendum eft *Farinacio* plus de hac re informato, quia rem tractauit ad os cum Pontifice, & totum negotiũ perluftrauit, vt ipfe *Farin. in append. de immun. Eccl. d.c.9. num.143.* bene teftatur, & quamuis verior fit opinio, vt etiam delinquens prope Ecclefiam, gau-
95 deat eius priuilegio. *Farin.d.conf.76.num.11.14. Bonac.d.q.7.§.4. num.23. Antonin.Dian.d.tract.de immun.Eccl.lib.1.refol.3.* tamen poteft effe, quòd Pontifex, qui eft fupra legem Canonicam, motus fuerit ex illa ratione.

Tertio refpondeo tantum abeffe, vt illud decretum obfit huic fententiæ, quod potius eam firmat, non enim declarauit reos, de quibus in dicta Panormitana, de iure gaudere non debere immunitate, & ad eos conuincẽdos fufficere leues, & extraiudiciales informationes, immo expreffe Clem. VIII. dixit in principio decreti, quòd illi omnes debebãt frui beneficio immunitatis; Verum cum ipfe fit fupra ius pofitiuum, voluit ex rationibus animum fuum mouentibus quofdam eorum non gaudere, & fatis effe informationes, de quibus in
96 dicto Decreto, & propterea notandum effe, quòd illi omnes gaudere debeant, & Pontificem in cõtrarium fuiffe motum ex particularibus caufis fcripferunt. *Prax.Archiep.Neap.d.c.94.in fin. Farin. in addit. ad dictum conf.168.litera A, lib.2.& melius in appendic. de immun.Eccl.c.9.num.143.in fin.& c.22.num.346. verf.& propterea. Pereg.eod.tract.de immun. Eccl.c.7. num.10.verf.nota.* Vnde tale decretum, feu refcriptũ non eft trahendum in confequentiam, quia eft contra communem iuris regulam. *l. quod vero, & l. in ijs.*

vbi

vbi D.D. ff. de legi. in eo enim supponitur regulam iuris esse in contrarium.

Quarto respondetur dictum Decretum fuisse locale pro
ciuitate Panormitana, & pro illo casu, non enim Pon-
tifex voluit in eo constituere legem generalem, quod
apparet, quia dirigitur ad Archiepiscopum Panormi,
vt ex inscriptione, quæ ait: *Venerabili fratri Archie-
piscopo Panormitano Clem. VIII.* & solum deseruit
pro illo casu, pro quo fuit requisitus, vt colligitur ex
illis verbis: *supplicando, vt quid in huiusmodi causa fa-
ciendum sit, tibi præscribere dignaremur.* ideo illud De-
97 cretum tamquam lex localis, & particularis non ligat
extra eum locum, & casum, vt ad rem dixit *Farin. in
appendic. de immun. Eccl. cap. 22. num. 351. late Peregr.
tod. trac. cap. 11. num. 10. 11. 12. 17.* vbi dicitur etiam,
quod Pontifex si voluisset facere legem generalẽ, eam
fecisset publicare Romæ in Campo Floræ, vel in Basi-
lica S. Petri, vt solet, quia publicatio est de essentia le-
gis, licet quod placet Principi etiam, per epistolam, le-
98 gis habeat vigorem, vt ad rem dixit *Mart. Ital. in d.
99 trac. lib. 1. cap. 5. §. 4. num 6. vers. vnde fit:* tamen hoc
procedit, si Princeps habuit animum, condendi legẽ,
& eam publicare fecerit, vt requirunt *Farin. & Pe-
regr. in dd. locis.*

Quinto esto etiam, quòd illud Decretum *Clem. VIII.*
generaliter obligaret, non tamen tollit Bullam Gre-
gorianam requirentem veram probationem, nec effi-
cit, quin necessaria non sit plena probatio, licet enim
dicat posse Episcopum se informare summarie, & ex-
100 traiudicialiter, & quantum pro suæ conscientiæ in-
formatione sufficere videbitur, tamen hæc verba so-
lum apta sunt ad tollendas iuris solemnitates, & api-
ces, non autem quidquam immutant quo ad veras
probationes, & ad decisoria Iudicij, quin saltem ius
gentium, vel naturæ non sit seruandum: late *Osasch.
decis. 1. num. 1. & num. 15. Farin. d. q. 8. num. 86. vers.
nihilominus. & q. 63. num. 13. Marth. claus. 60. n. 10.
101 p. 1.* nam iure naturæ in ore duorum, vel trium stat
omne verbum. *l. vbi numerus. ff. de testi. c. si quis testes
§. vbi. 1. q. 3. Ceph. cõs. 651. Masch. de probat. in præfat.
q. 5. num. 127. Farin. q. 63. num. 232.* ideo Episcopus
non potest suam quiescere conscientiam, nisi talem
habeat probationem, quam omnia iura requirunt.
Concludamus igitur veriorem, & magis communem
esse opinionem, quæ requirit plenam probationem
delicti excepti, vel indubitata indicia antequam reus
tradatur foro seculari, & priuetur immunitatis bene-
ficio. Nam licet aliqui dixerint sufficere indicia ad
102 torturam, vt *Gamm. d. decis. 179. nu. 2. & decis. 281.
num. 1. vers. iustior tamen Castyl. d. decis. 156. num. 9.
Giurb. d. cons. 50. num. 19. in fin.* tamen eorum opinio
ex supradictis erronea satis apparet, & si bene consi-
deretur *Gamma*, vere non potest intelligi, nisi de indi-
cijs indubitatis, dum inquit: *quamuis probatio solum
modo concluderet ad torturam, non ad pœnam ordinariã:*
ex quibus verbis conuincitur voluisse tanta adesse In-
dicia, quæ sufficiant ad pœnam extraordinariam, nam
in suo casu reus erat ad torturam condemnatus, &
ideo non inferebatur ad emendam veritatem, sed ad
pœnam extraordinariam, quoniam remissum est ar-
bitrio Iudicis reum torquere, vel extra ordinem puni-
103 re, quando contra eum habet indicia indubitata:
*Masch. de probat. concl. 1392. num. 23. Farin. in prax. d.
q. 36. num. 32. & q. 76. nu. 58.* & ideo si reus ille apud
Gammam fuerat ad torturam condemnatus, necesse
erat contra eum extitisse indicia indubitata.

Et satis aliter dici non potest, quia si quæcumque inditia
ad torturam sufficerent pro remissione obtinenda,
vtique verba Bullæ (*nisi cognito, aut vere*) essent ina-
nia, & seruirent de vento, cum ad inferendam torturã
satis sit reum reddere suspectum de delicto adeo, vt
sufficiat minus, quàm semiplena probatio: *gl. in l.
104 cum probatio ff. de probat. Clar. in §. fin. q. 20. num. 4.
vers. ad torturam.* vbi etiam *Baiard. nec non Menoch.
de præs. lib. 1. q. 89. num. 2. Farin. cons. 25. num. 16.* im-
105 mo sufficit etiam ficta confessio, quæ resultat ex con-
tumacia *Menoch. d. quæst 89. num. 41. Masch. de pro-
bat. concl. 1392. num. 8. Farin. in prax. q. 11. n. 70. vers.
& licet, & n. seqq. idem Farin. cons 85. n. 90* & tamen
vbi qualificatis probatio requiritur à lege, vt hic, non
106 sufficit de ea constare ex ficta confessione. *Gratian.
d. c. 619. num. 19. Giurb. d. cons. 10. num. 24. vers. vt nec.
& cons. 50. num. 18* loquens in puncto, ad quod ipse,
non animaduertit, dum postea scripsit sufficere indi-
tia ad torturam, quod ex prædictis sustineri non po-
test, quia vera debet esse probatio, vel indicia indubi-
tata, vt vidimus, vnde benedixit *Mar. Ital. in d. trac.
cap. 6. § 1. num. 81. 82.* non licere Iudici Ecclesiastico
torquere reum ad Ecclesiam confugientem, qui indi-
107 ciatus sit ad torturam pro crimine excepto; quia si
fiscus sufficienter non probet crimen qualificatũ, nul-
læ sunt partes Iudicis Ecclesiastici, nisi in remittendo
reos ad Ecclesiam: & in praxi ego nunquam vidi tor-
quere huiusmodi reos, sed vel dimittuntur, vel Curiæ
seculari relaxantur, tortura enim est remedium subsi-
diarium, quo non licet vti, vbi Actori incumbit rem
plene probare, alioquin de domo rei sumerentur pro-
bationes.

His stantibus in casu nostro videndum est, an extent hæc
plena probatio, vel indicia indubitata contra dd. Cen-
nium, & Bruscaliam, quod dolore, appensate, & pro-
ditorie interfecerint dictum Pachionum: Proditor
enim dicitur, qui vnum actibus ostendit, & aliud in
mente gerit, & sub colore amicitiæ proximum inter-
108 ficit id nullo modo præcauentem teste *Bart. in l. re-
spiciendum §. delinquunt. nu. 1. ff. de pœn. Ceph. cons. 57.
num. 13. Clar. in §. homicidium num. 10. vers. proditorie
Baiard. ad Clar. §. fin. quæst. 68. num. 107. Bened. Beol. d.
conf. 168. num. 71. 74. lib. 2. Gratian. disc. for. cap. 380.
num. 39. 40. & cap. 619. num. 29. Farin. in prax. q. 18.
num. 74. vers. vel qui, & in appendic. de immun. eccl. d.
c. 9. num. 137. Ambros. d. c. 6. num. 3. Menoch. de arb.
iud. cas. 361. num. 24. 25. Grilinz. cons. 45. nu. 324. Pe-
regr. d. trac. c. 7. num. 2. Bonacin. d. quæst. 7. §. 4. num. 14.*
nisi esset inimicus, quia occidens etiam per insidias, &
à retro inimicum, non dicitur proditor, quia occisus
109 debebat præcauere ex doctrina: *Bart. in d. l. respicien-
dum §. delinquunt num. 1. vers. secus. ff. de pœn: Ang. de
Malefic. in verb. fecit insultum vers. & bene nota: Plac.
epitom. delict. t. 21. num. 2. Baiard. ad Clar. in §. homici-
dium vers. proditorie num. 28. Bened. Beol. d. conf. 168.
num. 70. Prax. Archiep. Neap. d. c. 94. num. 1. Franch.
decis. 713. Farin. d. conf. 76. num. 7. & in appendi. dic. 9.
num. 143. Ambros. d. c. 5. num. 5. Gratian. d. c. 619. n. 22.
23. 28. Giurb. conf. 60. num. 4. Peregr. d. c. 7. n. 15. vers.
probatur & num 39. Antonin. Dian. d. trac. de immunit.*

Eccl.

Eccl.lib.1.reſol.5. Bonacin.d.q.7.§.4. num.14. verſ. qui vero. Ricc.d.reſol.1792. verſ. & quatenus. qui reſpondent contrarijs, & tollunt obices, quia Decretum ſacræ Conſultæ, de quo *Farin. in addit. ad d. conſ.168. litera: D. lib.2.* non ſupponit in ſuo caſu adfuiſſe inimicitiam inter occiſum, & occidentem, & ideo non eſt huic opinioni contrarium, cum vere loquatur de inimico reconciliato, vt in eo videre eſt, & teſtatur *Giurb.d.conſ.60.n.26.31. in fin.* qui ſtante reconciliatione non poterat amplius dici inimicus. *Menoch.*
110 *conſ.361.n.24.* Vnde nihil aduerſatur caſui noſtro,
quia in terminis dicti decreti S. Conſultæ non poterat dici defuiſſe delicti excepti plenam probationem, vel extitiſſe inimicitiam inter reum, & interfectum: proditio igitur forte potuiſſet probari indicijs indubitatis, ſed hic non extant.

Debuit igitur fiſcus Guaſtallæ probare qualitatem proditionis, & appenſamenti, ac deliberati homicidij ſub colore amicitiæ facti: *Boſſ. in prax. crim. titulo de homicid.n.52. Menoch.d.caſ.361.n.23. Giurb.d.conſ.10. n.23.24.* quia vbi proditio, & appenſamentum non
probatur, præſumitur percuſſio, & homicidium ex ri-
111 xa ortum, & calore iræ emanatum: *Io. And. & alij
in c. inter alia de immun. eccl. Boſſ. d. tit. de homicid. num.52. Surd.conſ.33.num.3. Baiard. ad Clar. §. homicidium num.23. Bertaz.cõſ.85.num.2. Menoch. præſ.2. num.29.lib.5. Maſch. de probat. concl.864.n.27. Giurb. d.conſ.10.num.24. in fin. & conſil.63. num.4. Farin. in prax.q.96.num.75. & quæſt.126.num.106.* vbi vult neceſſe eſſe pro parte fiſci probare rixam non præceſſiſſe, alioquin ea præſumitur.

Et licet probaretur quoque amicitiã extitiſſe inter mortuum, & interficientes, tamen hoc nihil confert ad
probandam proditionem, & appenſamẽtum, ſi de ijs
112 aliunde non conſtet, quia amicitia tollit potius præ-
ſumptionem præmeditati homicidij: *Felyn in c. fin. de homicid. Iaſon. in l.1.num.22.ff. de legi. Boſſ. in prax. tit. de homicid.num.38. ad fin. Burſat.conſ.347.num.5. Bertaz.conſ.crim.208.num.16. Menoch. de præſ.lib.5. præſ.40.num.22.23. Maſch. de probat. concl.864.n.14. Farin.conſ.142.num.3.lib.2.* ſicut è contra inimicitia
113 facit præſumere homicidium deliberatum, *Menoch.
de arb.iud.caſ.361.num.49. Farin. in prax. quæſt.126. num.177.178. & conſ.142.num.2.lib.2. Caualcan. de Teſti p.3.n.262.* vnde ſi non probetur aliunde qualitas proditionis, & præmeditationis, amicitia hoc non facit præſumere, ſed potius arguit rixam præceſſiſſe. *Ferinac.conſ.142.n.5.* & qui dicit rixam non adfuiſſe
114 debet probare: *Menoch.d.caſ.361.num.23. Farin.d.
q.126.n.106.* licet igitur in proditione amicitia ſupponatur, tamen ſola proditionem non probat ex prædictis.

Hinc tota ius huius negotij videtur conſiſtere in depoſitione dd. Federici, & Laurentij ſociorum criminis, qui licet in multis diſcordent, tamen in hoc concordant, quòd dictus Bruſcalia interfecerit dictum Pachionum doloſe, & a tergo ex propoſito, & cum in tortura purgauerint infamiam ſuam iunctis quibuſdam adminiculis videntur ſufficere ad condemnandũ reum in pœnam etiam ordinariam. *Caball. reſol. crim.185. numero 2.*

Nam reſpondetur, quòd ſi loquimur de confeſſione dicti Laurentij, quatenus contra ſe ipſum deponit aſtitiſſe dicto homicidio, ea nihil facit ad propoſitum, quia emanauit cum qualitate excluſiua proditionis, non enim vnquam dixit inter eos fuiſſe concluſum de interficiendo tunc dicto Pachiono, immo proteſtatus eſt dicto Federico, ne quid mali faceret dicto Pachiono: Sed cum non ſufficiat probare homicidium ſimplex, niſi probetur etiã qualitas proditionis, ſine qua homicidium ſtare poteſt: *Farin.d.cõſ.10.n.17.54.57. lib.1.* confeſſio dicti Laurentij nihil facit contra ſe ipſum ad effectum, de quo quærimus; nam qualitas excluſiua proditionis ab ea ſepararari non poteſt, cum
de participatione proditionis aliter non appareat.
115 *Grat conſ.151.num.19. in fin.lib.2. Farin. conſ.120.
num.13. & conſ.130. num.27.lib.2. Gratian. diſc. for. c.780.n.15.lib.4. Caball. reſol. crim.50. n.34.35.36.* Federicus enim fidem non facit, vt infra dicam, & cũ ab eo ſolo habeatur hæc narratiua, pes ſuper certo figi non poteſt.

Res igitur reducitur ad Federicum, qui confeſſus eſt homicidium fuiſſe deliberate commiſſum, & à tergo, cui ſi credendum eſſet, vtique negotium videretur valde dubium, & verſaretur in magno diſcrimine: Nihilominus Bruſcalia non videtur ſatis de proditione inditiatus, ſiue attendamus dictum ſociorum, ſiue non: Nam ipſi deponunt, quòd ille interfecit dictum Pachionum vti inimicum, quia ei fuit nuntiatum, quòd Pachionus pecunia ſolecitatus ab inimicis illius ſtatuerat interficere eundẽ Bruſcaliam, qui idcirco miſit dictum Federicum ad terram Saxoli, vt veritatem huius rei inueſtigaret, & ille reuerſus retulit Bruſcaliæ id verum eſſe, & quòd poſſent haberi teſtes de hac veritate, vt in hoc concordant dd. Federicus, & Laurẽ-
tius, qui idcirco plene probant contra fiſcum indu-
116 centem: *Farin. de teſti quæſt.62.numero.211. & Cy-
riac.contr.27.num.17.p.1.* & inimicitia inde ſatis reſultat, quia probata cauſa illius dicitur ea ſufficienter
probata, licet odium non oſtendatur. *Baiard. ad Clar.*
117 *§. fin.q.21.n.115.* ſed ſic eſt, quod interficiens ini-
micum ſuum etiam a retro, & per inſidias non dicitur proditorie occidere, vt ſatis vidimus, ergo ex dictis ſociorum huiuſmodi non poteſt Bruſcalia priuari beneficio immunitatis, qua ſi ipſe gaudet, multo magis
118 gaudebit eius ſocius: *Guazzin.d.trac. defenſ.1.c.89.
num.42. verſ. quodſi principalis.*

Verum quia dictus Federicus ſe facit ſocium in dicto crimine, fidem facere non poteſt contra dd. Laurentiũ & Bruſcaliam, & nihil probat, niſi concurrant alia
indicia non remota, quia tunc facit indicium ad tor-
119 turam contra nominatum: *gl. in c. vlt. 15. quæſt.3.
Ruin.conſ.147.num.3.lib.6. Blanc. de Indit.num.379. Boſſ. in prax. cod. tit. num.66. Clar. in prax. §. fin. q.21. verſ. ſucceſſiue late Menoch. de arb. iud. caſ.474. n.43. Farin. in prax. q.43.n.145. Cyriac. contr.80. n.3.p.1.*
Verum quia dictus Federicus fuit varius, periurus, & aliàs etiam eſt criminoſus, & facinoroſus, vt elicitur
tam ex proceſſu offenſiuo, quàm defenſiuo, & ſic plu-
120 res patitur defectus, ideo nihil penitus probat etiam
in delictis exceptis, & vbi veritas aliter haberi non poteſt. *Butr. & Imol. in c. ſi qui de teſti Ruin. conſil.147. num.3.4.lib.5. Natt.conſ.298.n.6.lib.2. Rol. conſ.16. num.20.lib.2. Menoch.d.caſ.474.n.54. Farin.d.q.43. num.178. & quæſt.62.num.80. & num.381. Cyriac. de contr.80.num.9.lib.1.*

Non ob-

Non obstat sublatam fuisse omnem maculam mediante
tortura, vt seruat consuetudo in istis socijs, etiam si
121 mille patiantur defectus, teste *Baiard. ad Clar. §. fin.*
q.24. num.128. quia respondetur tum eorum dictum
nō posse procedere, nisi in socio solummodo periuro,
nullos autem alios defectus patiente, tum de consue-
tudine particulari, quæ extra locum, vbi est, non debet
extendi, & ideo verius esse, quòd dictum socij crimi-
nis, qui patitur plures defectus, non faciat indicium
ad torturam, & quòd ita seruetur contra Baiardum
testantur *Rol. cons. 94. sub n.25. lib.4. Bursat. cons. 239.*
sub num.13. lib.3. Farin. in prax. q.43. n.178. & q.62.
num.381. & cons.60. num.14. & cons.156. num.7.8.
& cons.192. num.8. Cyriac. contr.150. num.82. lib.1.
122 tortura enim non potest supplere, nisi vnum defe-
ctum, & ideo si duo existant, socius criminis nihil
probabit. *Farin. d. quæst.43. num.178. & consil.216.*
num.8. lib.3.

Et hæc procedunt, etiam si duo socij criminis depone-
123 rent contra nominatum ab eis. *Farin. cons.10. n.55.*
lib.1. quia si solus eorum, vel ambo patiantur plures
defectus, non probant, nec fides vnius suppletur ab al-
tero, testium enim inhabilitas à numero aliorum, vel
ab adminiculis non suppletur, quando aliquem à te-
stimonio repellit, quoniam quod nihil est, supplemē-
124 tum non recepit *l. sed si manente ff. de precar. Gramm.*
decis.11. num.2. Natt. consil.198. num.9.10. lib.2. Rol.
cons.16. num.18.23. lib.1. Bertaz. cons.234. n.1. lib.1.
Farin. de test. q.61. num.317.340. Cyriac. d. contr.150.
num.81. Canalc. de test. p.4. num.91. vbi etiam inquit,
125 quod inhabilis non potest suppleri ab alio inhabili,
immo ad hoc, vt testis inhabilis suppleatur ex dicto
alterius, requiritur, vt testis supplens non sit fidei or-
126 dinariæ, sed præstantissime, & omni exceptione
maior post *Cravet. consil.99. num.10. Gabriel. de test.*
conclus.5. num.7.8. pulchre Farinac. d. q.62. n.343.344.
quomodo igitur dictus Federicus, & Laurentius pos-
sunt supplere inuicem fidem suam, cum ambo sint va-
rij, & periuri, & in delicto socij, quod sufficeret ad eos
repellendos. *Farin. in prax d. q.43. n.135. & cōs.216.*
num.7. lib.3. & cons.184. num.25. lib.2. Cyriac. d. con-
trou.150. num.79. & tamen aliunde etiam sunt crimi-
nosi, ergo nullam penitus fidem faciunt, & dato etiā,
quòd indicium facerent ad torturam, tamen hoc non
releuat ad effectum remittendi reos ad forum laici Iu-
dicis, vt ex *Mario Italia* vidimus, & si facerent indi-
cium, & adessent aliqua alia adminicula, tamen nihil
127 refert, quia hæc sunt leuia, & plura indicia non fa-
ciunt vnum indicium indubitatum, si sint remota, &
non valde proxima, ac grauia secūdum *Brun. de indic.*
& tort. p.1. q.4. num.3. vers. quod intellige. Addent. ad
Farin. d. cons.10. littera: F. vers. verum hæc. & versic.
secundo lib.2. & quæst.86. num.86.

Nec ad rem facit, quod variationes, & mendacia dicti
Federici, & Laurentij magis augeant eorum indicia,
quàm minuant, quia aliud est quærere, an ob menda-
cia, & variationes quis reddatur suspectus, & aliud, an
ob illa sit ei credendum tanquam testi contra alium,
pro vt in hoc casu contingit, etenim testis etiam alio-
quin habilis, si tamen est varius, vel mendax, nihil
probat ad tex. *in l. qui falsa. ff. de testi. cum vulg.*

Nec pariter obstat responsio, quòd hæc non procedant
in delictis atrocibus, & difficilis probationis, quia ve-
rius est, & receptius in prædictis socium criminis pa-
tientem plures defectus non obstante tortura fidem
nullam facere, licet veritas aliter haberi non possit.
Rol. cons.16. n.9. & seqq. lib.1. Ceph. cons.233. n.6.7.
lib.2. Farin. d. q.43. num.178. & cons.182. n.8. Cyriac.
d. contr.150. num.80.81.

Neque nocet ijs, quæ diximus *Caball. d. resol.185. num.2.*
dum scribit duos socios criminis iunctis adminiculis
conuincere reum etiam ad pœnam ordinariam: quia
128 eius sententia potius fundatur in consuetudine loci,
vbi ipse iudicauit, quàm in iure, nam contrarium te-
nuit *Farinac. in prax. d. quæst.43. num.42.* & alterius ipse
Caball. loquitur in simplici criminis socio, non in ijs,
qui plures patiuntur defectus, quia adminicula, nisi
per se sufficientia, nō adiuuant depositionem eorum,
quia quod nihil est, vel pro nihilo habetur, adminì-
129 culari nō potest: *Farin. d. cons.10. n.16. & cons.120.*
num.3. Cyriac. d. contr.150. num.81.

Sed vere depositio, & confessio dicti Laurentij quo ad
ipsum non debet cōsiderari ad finem, de quo agimus,
quia nihil cōfessus est, quod contra se ipsum delictum
proditionis inferat, immo licet præsens fuerit, tamen
negauit participationem delicti, vt in proces. fol.160.
& dato etiam, quod homicidium confiteatur, si tamē
negat proditionem, quę aliunde non probetur, sufficit
ad effectum immunitatis obtinendæ, quia qualitates
proditionis, & delicti excepti sunt illæ, quæ eius priui-
legium tollunt, & probato delicto non probatur qua-
litas: *Farin. d. cons.10. num.54.57.*

Non obstat secundum indicium deductum ex fama pu-
blica, quòd isti interfecerint dictum Pachionū: Nam
hoc facile tollitur, quia non potest testis leuior repe-
riri, quā fama, cuius testimonium facile prosternitur.
130 *Farin. in prax. q.47. n.164. Canalc. de test. p.3. n.28.*
quoniam regulariter non facit indicium ad torturam.
131 *Giurb. cons.91. n.43. Caball. cas.200. num.174. Cy-*
riac. contr.150. n.49. lib.1. Vnde cum hæc fama non
fuerit orta ante capturam reorum, nihil releuat, quia
quādo fuerunt arrestati, diuersa ferebatur fama, quod
scilicet contra Principem machinarentur, vt fatetur
ipse Fiscalis fori secularis in proces. fol.16. ibi: *ex fal-*
so rumore ad aures Populi peruento, quod à prędictis ex-
tractis aliquid machinatum esset in personam eiusdēm
Excellentissimi Domini: & propter hoc testes de fama
deponentes loquuntur per verbum pręsentis temporis
eorum examinis, quod captura longe præcessit, ideo
132 nihil probant, cum fama orta post inquisitionem,
vel carcerationem nullum faciat indicium: *Hercul. in*
trac. de probat. neg. num.313. Bursat. cons.20. num.27.
Farin. in prax. quæst.47. num.176. Caball. resol. crim.
cas.200. num.133. Giurb. cons.91. num.44.

Cum igitur hæc fama fuerit inconstans, & varia, satis ef-
133 ficitur dubia, nec vllum potest producere indicium.
Marsil. in l. de minore §. plurimum num.36. in pr. ff. de
quęst. Rol. cons.3. num.49. lib.1. Honded. cons.102. n.76.
lib.1. Farin. q.47. num.163. Claud. ad Bertaz. cons.164.
littera: B. Cyriac. d. contr.150. num.48. lib.1. & tanto
minus considerabilis est, quia hæc fama, quæ proba-
tur in processu, non se extendit ad qualitatem prodi-
tionis, sed fertur super homicidio, quo etiam proba-
to non probata proditionis qualitate isti rei non pri-
uantur beneficio immunitatis, vt vidimus.

Et eodem modo tolluntur multa alia indicia ex aduerso
confide-

confiderata, quę forte effent magni ponderis, fi de fo-
lo homicidio quæreretur, velut fuga attentata, collo-
quia habita cum Chriftophoro Cafario, & alijs, affer-
ta fubornatio Antonij ligabouij tentata per Lauren-
tium, ablatio cordulæ auratæ, & tormenti bellici, ob-
truncatio capitis Pachioni, & eius proiectio in flumē,
quæ etiam fi effent plene probata, tamen non inferūt
proditionem, vel affaffinium, vt per fe notum eft, & ex
fupradictis probatur, fed folum tendunt ad occultan-
dum homicidium, cum poffit dari eius verificatio abf-
que eo, quòd interueniat proditio, vel affaffinium, &
multum referebat reis etiam fimplex homicidium
celare.

Vnde nihil penitus refiftunt huic beneficio pecuniæ il-
læ, quas Pachionus viuens tradidit cuftodiendas dicto
Laurentio, vt in procef. 246. & alibi, quia illæ potius
excludunt prçfumptionem Affaffinij, & maxime, quia
Pachionus dicitur occifus à Brufcalia, qui nec habuit
minimam partem earum, nec quidquam illi, aut alijs
focijs fuit promiffum, & tamen ad oftendendum af-
faffinium erat neceffe plene probare pecunias fuiffe
datas, vel promiffas ad hūc finem, & caufam. *Peregr.
d. trac. de immun. Eccl. c. 7. num. 49* & certe non dicitur
affaffinus etiam ille, qui alium pecunijs fpoliat, & in
134 via, vel domo occidit, vt tamen credunt vulgares,
vt inquit *Guazzin. d. defenf. 1. c. 38. num. 42. verf. fed.
non dicitur:* quanto minus in cafu noftro, vbi non con-
ftat de aliquo prædictorum, nec ad quem finem dire-
xerit Laurentius fuam intentionem; Vere igitur hic
quæritur de fola proditione, quæ non probatur.

Nec conferunt ad propofitum modus occidendi, fuga,
genus armorum, & alia, quę homicidium fecuta funt,
etfi plene probarentur, quia ad finem oftendendi, ho-
135 micidium præmeditatum, & proditorium non at-
tenduntur, quæ fequuntur, fed quæ præcedunt. *Bart. in
l. 1. in fin. C. ad l. Cornel. de ficcar. Bertaz. confil. 208.
num. 13. lib. 1. Menoch. de arb. iud. caf. 301. num. 34. in
fin. Farin. in prax. quæft. 126. n. 177.* & etiam fi præ-
dicta oftenderent animum occidendi, non tamen de-
liberatum probant. *Clar. in §. homicidium num. 8. verf.
& ideo Menoch. caf. 361. num. 6. 33. Farin. quæft. 126.
119. 188.*

Verumtamen addi poteft, quia homicidium deliberatū,
& præmeditatum poteft ftare fine qualitate proditio-
136 nis, & affaffinij, quia genus eft continens multas
fpecies, licet enim proditio fupponat appenfamentū,
tamen iftud non includit proditionem, cum reperia-
tur homicidium deliberatum, & appēfatum fine pro-
ditione, vt probatur ex *Clar. in §. homicidium. num. 8.
10. Gigaf. trac. de crim. lef. maieft. lib. 1. R. 1. de origin.
leg. læf. maief. q. 19. num. 19. Menoch. d. caf. 361. n. 25.
Farin. in prax. q. 18. num. 73. & q. 126. num. 14. 15.* &
ideo cum Bulla Gregoriana excipiat folum homici-
dium proditorium, non habebit locum in alio genere
homicidij etiam præmeditati, quia non poteft exten-
137 di etiam ex paritate, vel maioritate rationis, late *Fa-
rinac. in appendic. de immun. Eccl. d. c. 22. n. 353. 355.
Bonacin. eod. trac. quæft. 7. §. 4. num. 12. verf. fed mihi.
Antonin. Dian. refol. mor. lib. 1. de immunit. Eccl. re-
fol. 2. ad fin.*

Et licet multi opinati fint homicidam ex præmeditatio-
ne, & appenfate interficientem non gaudere immu-
138 nitate Ecclefiæ, etiam fi defit qualitas proditionis,
vt per *Boer. decif. 109. num. 5. & feqq. de comm. Coua-
var. refol. c. 20. n. 7. in princ. Plot. conf. crim. diuerf. 133.
num. 19. lib. 1. Clar. in prax. §. fin. q. 20. verf. punctus eft.
Menoch. de præf. lib. 5. præf. 10. n. 16. Decian. trac. crim.
lib. 6. cap. 28. num. 15. And. Fachin. contr. lib. 9. c. 93. de
magis communi Farin. in prax. q. 28. num. 23.* tamen
contrarium verius eft, & receptius maxime poft Bul-
lam Gregorianam, quæ folam excipit proditionem,
& ideo nunc concludendum eft homicidam delibe-
ratum, ex propofito, & præmeditatum nunc gaudere
beneficio immunitatis, nifi fimul probetur proditio:
hoc enim etiam fenfit *Abb. in c. inter alia n. 18. 20.
de immun. Eccl. Couar. d. c. 20. n. 7. late Alex. conf. 145.
num. 4. 6. 11. lib. 7. Boff. in tit. de captur. num. 21. ad fin.
Ant. Gomez. tit. de delict. c. 10. num. 3. verf. limita. Ca-
ual. in trac. comm. contra communem q. 684. verf. fed cō-
traria. Tufch. littera: E. concl. 11. num. 3. Villagut. de
extenf. leg. c. fin. num. 16. late Suarez. de ftat. religion.
lib. 3. c. 11. num. . . Gabriel. Falcon. apud Farin. conf. 76.
num. 17. lib. 1. late, & pulchre Farin. in append. de im-
mun. Eccl. c. 7. num. 110. 111. 113. Guazzin. de defenf.
reorum p. 1. defenf. 1. c. 37. num. 74. verf. quæ ampliatio
in fin. Peregr. de immunt. Eccl. c. 7. num. 15.* & ideo nūc
fatis non erit probare appenfamentum, deliberatio-
nem, & propofitum, nifi etiam probetur proditio, &
doceatur de actis proditorijs, quod hic non eft factū,
nifi ex dicto fociorum criminis, quibus fidem non ef-
fe dandam iam demonftratum eft, & dixit *Farin. d.
conf. 10. num. 55. 56. lib. 1.*

Ex quibus concluditur non extare plenam delicti excepti
probationē, vel inditia indubitata, quibus dicti Lau-
rentius. & Brufcalia poffint priuari beneficio immu-
nitatis Ecclefiæ, & dato etiam, quòd poffent colligi
ex prædictis aliqua indicia, illa non funt talia, vt pof-
fint coniungi ad faciendum vnum indubitatum indi-
cium, & fi poffent, tamen quando ex pluribus indi-
cijs dubitatis fit vnum inditium indubitatum, hoc iu-
uat ad condemnandum reum in pœnam pecunia-
riam, & extraordinariam, non autem corporalem, &
139 ordinariam: ita *Gandin. in tit. de præf. & indit. in
dub. num. 2. Iuftin. Bonderan. conf. crim. diuerf. 54 n. 32.
& feqq; lib. 2. Adden. ad Farin. d. conf. 10. littera: F.
verf. fecundo. lib. 1. idem Farin. in prax. q. 86. num. 26.
113. 117.* quòd non facit ad propofitum noftrum,
quia vbi non eft locus pœnæ ordinariæ, confugientes
ad Ecclefiam numquam traduntur foro feculari poft
Bullam Gregorianam, cum tunc videatur ceffare qua-
litas delicti excepti, quæ faceret locum pœnæ ordina-
riæ: fed cum nos non verfemur in affaffinio, vbi fuf-
ficiunt indicia indubitata, non eft curandum de præ-
dictis.

Pro coronide autem huius materiæ confidero, quòd ne-
mo ex prædictis delinquentibus, immo nec ipfe inter-
fectus erant fubditi excellentiffimi Ducis Guaftallæ
aliqua ratione: Nam Pachionus erat oriundus à Ro-
telia loco valde diftanti à territorio Guaftallen. vt in
procef. fol. 68, & alibi. Laurentius eft originarius
Caftilioni, & fubditus alterius Principis, vt in procef.
fol. 42. 88. & alibi. Brufcalia eft a Saxolo fol. 64. Fe-
dericus eft à Corrigio. fol, 45. vnde omnes refpectu
Guaftallæ funt forenfes, & licet per aliquod tem-
pus moram trahant Guaftallæ, tamen illic domici-
lium habere dici non poffunt, tamen quia non ha-
bitauerunt

bitauerunt per decem annos, vt requiritur ad domicilij acquisitionem ex *l. 2. C. de incol. lib. 10. l. non vti-*
140 *que: & l. domicilium. ff. ad municip. gl. in l. lex Cornelia. §. si autem in verb. non habeat. vbi Bart. num. 1. & Alber. ff. de iniur. Cyn. in l. 2. vbi Castr. post num. 2. C. vbi Senat. vel clariss. Bald. cons. 393. n. 2. vers. si autem. lib. 1. Paris. cons. 12. num. 13. lib. 3. Cravet. cons. 55. numero 2. in fin. Rol. cons. 79. num. 53. lib. 3. Bursat. cons. 36. num. 7. lib. 1. late Mascbar. de probat. concl. 535. numero 6. 7. 8. Tusch. litera D, concl. 596. num. 8. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 16. n. 8. 9. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 311. num. 55. p. 1. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 824. num. 38. 39. Guazzin. defens. 1. c. 26. num. 9.* tamen quia inseruiebant dicto D. Duci in varijs officijs mercede conducti, famuli enim, & alij servientes non contrahunt domicilium vllo tempore in loco, vbi seruiunt, vel officium habent. *Bursat. cons. 225. num. 42.*
141 *lib. 2. Carpan. d. c. 311. num. 57.* Vnde cũ isti Laurentius, & Bruscalia non habitauerint Guastallæ, saltem per decem annos, non possunt inquiri de delictis commissis extra territorium Guastallen. etiam si illic
142 assidue conuersati sint. *Alex. cons. 216. num. 14. & seqq. lib. 6. Boss. in prax. tit. de for. compet. n. 72. Tusch. litera D, concl. 591 num. 14. Decian. d. tract. crim. lib. 4. c. 16. num. 8. vers. neque etiam. Farinac. in prax. q. 7. num. 5.*

Verum certum est in casu nostro delictum, & homicidiũ in personam Pachioni commissum fuisse perpetratũ in territorio Gualterij, quòd in temporalibus subijcitur D. Marchioni Entio Bentiuolo, & in spiritualibus Episcopo Parmæ, vt in proces. fol. 250. 359. 394. 399. 401. 454. 493. & alibi: Ergo sequitur fiscum Guastallen non potuisse, nec posse procedere in hoc delicto maxime ex officio, nec vllam habuisse Iurisdictionem non ratione originis, quia tam occisus, quã occidentes sunt forenses, non ratione domicilij, quia nemo ex eis Guastallæ habuit domicilium, non ratione delicti, vel loci, quia illud fuit commissum Gualterij, nemini enim dubium est delictum extra locum,
143 vbi commissum est, non posse puniri, nisi à Iudice originis, vel domicilij: ex *l. 1. C. vbi de crim. ag. oport. Abb. in c. vlt. num. 13. de for. compet. Card. & Imol. in c. pastoralis, de re iud. Marsil. in l. fin. num. 134. ff. de Iurisd. om. iud. Boss. in prax. tit. de Inquisit. num. 67. Couar. pract. qq. c. 11. num. 6. Decian. tract. crim. d. lib. 4. c. 16. in princ. & num. 27. 30. videndus Farinac. in prax. q. 7. num. 2. & cons. 19. num. 3. lib. 1. Guazzin. d. defens. 1. c. 16. num. 2. Caball. resol. crim. cas. 3. num. 7.* quia in nihilo prorsus videtur offensus Iudex Guastallen. cuius subditus non offenditur, nec territorium perturbatur, vt inquit *Decian. d. c. 16. num. 2. versic. ego puto.*

Et licet speciale sit in assassinio, vt possit vbique puniri,
144 sicut latro publicus, & grassator viarũ *ex c. 1. de homicid. in 6. Boss. in prax. tit. de for. compet. num. 65. Farinac. in prax. q. 7. num. 9. 10. & q. 123. num. 8. Guazz. d. defens. 1. c. 38. sub num. 42.* Tamen hic nõ versamur in assassinio, vt vidimus, & propterea si in eo hoc est speciale, in cæteris firmatur regula in contrarium:
145 *l. nam quod liquide. vbi Bart. ff. de pen. leg. §. vt autẽ, in Auth. de non alien. l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. gl. in §. ex his itaq. Inst. per quas pers. nob. acquir. cum in vulg.* & si versaremur in tali delicto, illud tamen speciale locum non haberent, nisi constito de
146 qualitate assassinij per declarationem Iudicis, secus si tantum penderet processus. *Gram. d. vot. 11. n. 4. Gabr. d. cons. 170. num. 26. Farinac. d. q. 7. num. 11.* prout hic euenit, ideo cessat motiuum.

Et quamuis etiam in homicidio deliberato, vel proditorio multi senserint idem esse, vt talis homicida va-
147 leat vbique carcerari, & puniri, sicut *ex Plot. cons. crim. diuers. 115. Caro. de exequen. sent. contr. bann. c. 1. num. 242. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 38. num. 55.* tamen hoc vel procedit, quando de proditione clare constat, & reus pro ea iam est condemnatus, vel potius non est verum, vnde non seruatur quo ad territoria distincta, & sub diuerso Principe existentia: *Farinac. in prax. q. 7. num. 18. vers. limita vndecimo. ibi: vnde secus.* prout est casus noster, vbi nondum dicti rei sunt condemnati in loco delicti, aut alibi, & delictũ fuit commissum in loco subiecto diuerso Principi: & ita vidi semper seruari.

Verumtamen res clarior videtur in proposito nostro stãte dispositione Bullæ Gregorianæ, qua expresse sic cauetur: *Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius* Dioecesis, *tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio.* si igitur fiscus Guastallæ vult in hoc delicto procedere, & ad hunc finem sibi remitti dictos reos, in primis debet probare hoc delictum fuisse perpetratum in suo territorio, alioquin verba Bullæ lo-
148 cum non habebunt, quia dispositio eius non habet locum, nisi eius conditiones verificentur, & qualitates probentur. *Farin. d. cons. 10. num. 23. 24. lib. 1. Beol. d. cons. 168. num. 8. lib. 2. Gratian. d. c. 619. num. 18. 19. Giouagn. d. cons. 36. num. 4. Giurb. d. cons. 10. n. 24. Cyriac. d. contr. 345. num. 5. Peregr. d. tract. de immun. Eccles. c. 3. num. 5. vers. tertio.* Ergo locus esse nõ potest petitis per fiscum Guastallæ, nisi velimus violare immunitatem Ecclesię, cui præiudicare nefas est: nec quisquam debet conqueri, quia non deficit ius, sed deficiunt Iurisdictio, & probationes, & in dubio pro immunitate Ecclesiast. pronũtiandũ est, Iudexq. promptior esse debet in absoluendo, quàm in cõdemnando, vt per *Giurb. cons. 34. num. 35.* Nemo igitur miretur, si iudicauimus dictos reos esse remittendos ad Ecclesias, vbi fuerunt arrestati, & gaudere debere beneficio immunitatis, quia ita putauimus iuri conuenire, & sacris Apostolicisque constitutionibus conforme esse.

Ex predictis satis clarum remanere videtur necessariam esse non solũ promotoris fiscalis Ecclesię citationem, sed etiã ipsius rei, antequam foro laicorum tradatur, quia cognitio est necessaria, & requiruntur plenę probationes, & tractatur de præiudicio non solũ Ecclesię
149 sed rei, quæ efficiunt, vt negotiũ nequeat terminari, nisi parte citata, & audita: sic late *Bened. Beol. & alij in d. cons. 168. n. 41. 48. 49. & seqq. lib. 2. Farin. in appẽd. de immun. Eccl. c. 22. n. 376. late etiã Peregr. eod. tract. c. 3. n. 10. 11. 12. 13. & seqq.* vbi etiã respondet ad contraria, & propterea testes examinati ad fabricandum processum informatiuum contra reos in foro Ecclesiast. erũt repetẽdi citato fiscali Eccl. & reo, nisi se de-
150 clarent eos habere pro rite examinati cõtra *Guaz. d. def. 1. c. 31. n. 9.* qui nõ bene scribit per ea, quæ docet rectius *Beol. d. cons. 168. n. 54. 55. lib. 2.* & sane cum in dictis causis procedatur, sicut fieri solet in causis cri-

minalibus, de crimine enim agitur ſaltem incidenter, ſemper vidi fieri tertiam repetitionem parte citata, pro vt euenit in hac cauſa Guaſtallen. & hoc tutius eſt, & iuſtius, niſi facta dicta declaratione, & praxis ita ſeruat, quoniam hoc reo multum vtile eſſe poteſt, cum teſtes repetiti ſæpe addant ſuo dicto, vel minuſſit, aut ſe declarent tali modo, vt quod prius reo valde noxium erat, prodeſſe incipiat.

An autem dilationes ad probandum aſſignandæ ſint ex *Mar. Ital. de immun. eccl. d. trac. c. 6. §. 2. num. 23.* nega-
151 uit *Giurb. d. conſ. 50. num. 5.* & male, quia verius eſt dandas eſſe dilationes competentes non ſolum fiſco laico, ſi eas petat, ad probandum delictum exceptum, ſed etiam reo ad ſe defendendum, qui ſi debet vocari, debet etiam audiri, abſque tamen ſolemni libelli datione, aut expreſſa litis conteſtatione, quas tamen dilationes poterit Epiſcopus reſtringere, pro vt ſibi iuſtum eſſe videbitur: ita *Bened. Beol. d. conſ. 168. n. 63. 64. lib. 2. Farinac. d. c. 22. 376.* & ſemper vidi ſeruari, quòd reo aſſignatur terminus ad faciendum ſuas defenſiones, pro vt fit in cauſis criminalibus, qui ſi non ſit ſufficiens, prorogatur, vel altera datur moderata dilatio, ne defectu temporis pereant iura eius, nec vidi vnquam fiſcum laicalem prædictis ſe opponere quæ ſane cum debeāt fieri in forma iudicij. *Beol. d. cōſ. 168. num. 57. Peregr. d. c. 3. ſub. num. 14. 56.* ſequitur neceſſario aliter fieri non poſſe, alioquin deficeret eſſentia iudicij: & Marius Italia non ſentit aliter, & ſi videatur, nihil nocere apparebit.

De vno etiam vidi quandoque dubitari, an in ſimilibus cauſis liceat reum conſtituere, & ita interrogare, ſicut fieri ſolet in cauſis criminalibus eò, quod id videatur
152 eſſe probationes ſumere de domo rei, tamen ſemper vidi ſeruari, quòd rei examinantur pluries, vt fit in negotijs criminalibus eo examinis generale, quod Conſtitutum vocant, & iuri conforme eſſe videtur, quia epiſcopus habet arbitrium boni viri: *Beol. d. conſ. 168. n. 16.* & ideo nō erit ei prohibitum interrogare reum, quod permittitur etiā in cauſis ciuilibus per actiones interrogatorias, vel per viam poſitionum, & licet illud fiat diuerſo modo, non refert, quia hic proceditur ad inſtar cauſarum criminalium; Vnde puto hanc praxim bonum habere fundamentum, licet non inuenerim aliquem Doctorem hanc quæſtionem tangentē:

An autem neceſſaria ſit proceſſus publicatio, ex prædictis reſolui poteſt, nam ſi citatio eſt neceſſaria, & reus
153 debet audiri, vt ſe defendat, *Pereg. d. trac. de immun. Eccl. c. 3. num. 17.* vtique proceſſus ei debet publicari, alioquin tollerentur defenſiones, ad quas publicatio ordinatur: ita *Beol. d. conſ. 168. num. 65. 66. Farin. in append. c. 22. num. 376.*

Lata autem ſententia ſuper remiſſione eorum, qui ad Eccleſias confugerunt, ſiue ad Curiam ſecularem, ſiue ad Eccleſiam, non licet alicui partium appellare, quia appellatio ſublata eſt per Bullam Gregorianam in il-
154 lis verbis: *quacumque appellatione poſtpoſita*, & decretum ſuper hoc emanatum non poteſt reuocari, ſed executioni demandādum eſt non attenta appellatione etiam quo ad effectum deuolutiū. *Beol. d. conſ. 168. num. 67. in fin. lib. 2. Mar. Ital. trac. de immun. eccl. c. 6. §. 1. num. 83. Farin. d. cap. 22. num. 372. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 31. num. 6. c. 1. Peregr. d. trac. c. 6. n. 33.* vbi inquit idem eſſe dicendum etiam, quando ſententia fer-
155 tur in fauorem rei, quia non apparet diuerſitatis ratio, licet in hoc aliter ſentire videatur *Farin. in d. c. 22. n. 372. verſ. nec facit:* cuius ſenſus poteſt eſſe, & locum habere in ſolo recurſu, vel appellatione euidenter, & notorie iuxta, quā ſolā admitti poſſe tenet *Mar. Ital. d. trac. c. 6. §. 1. n. 84. 85.* alioquin reus, & actor ad impaia iudicarentur, ſi fiſco appellare permitteretur, & id reo prohiberetur: Bulla igitur Gregoriana videtur magis dubitaſſe de reo, ne iudicium nimis protraheret appellando, ideo ad eum verba direxit nunquam putans fiſcum eſſe appellaturum, pro vt moris eſt, vnde ſi mentem Pontificis, & rationem cōſtitutionis inſpiciamus, dicendum eſt Appellationem multo magis eſſe prohibitam fiſco laico, quam ipſi reo: & propterea tales appellationes fieri nunquam vidi, quoniam iuri nō conuenit; & ſimiles cauſæ incipiunt tractari cum magno ardore, ſed in fine partes fiſci frigeſcunt.

Et ſane quando reus abſoluitur, vel liberatur, aut ad eius fauorem pronunciatur, fiſcus valeat à tali ſententia pronunciata appellare, tamē de conſuetudine generali totius Italiæ ſeruatur, vt nullo modo appelletur, & ſi appellatur, appellatio non admittatur, niſi ex ſpeciali
156 cōmiſſione Principis, vel eius Signaturæ ſic poſt, *Ioſeph. Lud. deciſ. Lucen. 1. n. 41. & ſeqq. Farin. in prax. q. 101. n. 32. Sigiſm. Scacc. trac. de appellat. q. 17. limit. 49. n. 2.* quod ſi procedit in cauſis, vbi licitum fuiſſet reo appellare, quanto magis locum habebit, vbi appellatio reo vetatur, vt hic per Bullam Gregorianam;

Nam quotieſcumque in criminalibus, vel ciuilibus cauſis lege, vel ſtatuto reo, vel ſimpliciter prohibetur appellatio, etiā ſi non fiat fiſci mentio, tamē ſi reus abſolua-
157 tur, non licebit fiſco appellare, ne reus, & fiſcus ad imparia iudicētur, & quia cum ſint correlatiua, diſpoſitum in vno habet locum etiam in altero: ſic pulchre *Magon. deciſ. Lucenſ. 58. n. 3. & ſeqq. vbi, Annot. littera B. ſequitur Baiard. ad Clar. in prax. §. fin. q. 94. num. 26. Farin. d. q. 101. n. 34. Ruginell. de appell. § 2. c. 3. n. 8. & n. 230. Scac. eod. trac. d. q. 17. lim. 46. n. 3.* Vnde licet hæc noſtra Bulla Gregoriana videatur ſolum prohibuiſſe appellationem reſpectu rei; tamen cenſetur etiam illā prohibuiſſe reſpectu fiſci, & multo magis quoniā nulla eſt diuerſa ratio, qua idem nō ſit ſtatuendum in fiſco, quod fuit ſtatutum in reo: vt benedixit *Peregr. d. trac. c. 19. n. 33.* in proprijs terminis eiuſdem Bullæ.

Vnde *Farin. in append. c. 22. n. 372. verſ. nec facit.* voluit decidere, quòd liceat hoc caſu fiſco appellare, ſed ſuſulit motiuū, an liceat laicis poſt ſentētiā ab epiſcopo
158 latā recurrere ad ſuos Iudices laicos, & hoc negauit, & ei reſiſtere Bullam in cena Domini, & conſtitutiones Apoſtolicas, quia ſi quid fieri cōtingat, oporteret recurrere ad ſuperiorē epiſcopi Iudicē Eccleſiaſticū, qui videbit, an appellatio ſit admittēda, ſæpe enim de facto appellatur, licet prohibita ſit appellatio, ſed tūc Iudex ad quē poteſt reijcere appellantē, ſi ita iuri conuenit.

In hoc igitur caſu fiſcus Guaſtallen. vere appellauit, ſed ego Appellationem non admiſſi, & corā Illuſtriſs. Legato Bononiæ paulisper res fuit tractata, & cū pro executione ſententiæ ego relaxaſſē monitoria contra D. Abbatē Guaſtal. & fiſcū eiuſdē loci, & detentores carceratorū, dederūt manus, & ceſſerūt Appellationi, cui locū nō eſſe cognouerūt, & propto animo reos relaxauerūt, & Eccleſijs, à quibus fuerant extracti, ſine mora reſtituerunt adeo, vt omnia fuerint in pace concluſa.

CAPVT

CAPVT XI.

EPITOME.

Fideicommissum inducitur etiam verbis directis, vt bona conseruentur in familia iuxta mentem testatoris, & quando ex prohibitione alienationis inducatur fideicommissum, & an illud extendatur de linea ad lineam.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum allegans debet illud probare.*
2 *Institutio plurium graduum censetur facta ordine successiuo.*
3 *Substitutio directa non obliquatur.*
4 *Descendentes censentur vocati ordine successiuo.*
5 *Substitutio vulgaris cessat adita hæreditate.*
6 *Substitutio non censetur facta de linea ad lineam.*
7 *Fideicommmissum non extenditur de casu ad casum.*
8 *Probibitio alienationis bonorum non ampliat fideicommissum.*
9 *In claris non est locus coniecturis.*
10 *Fideicommissum perpetuum censetur inductum institutis omnibus descendentibus in perpetuum.*
11 *Vulgaris substitutio non alteratur ex vocatione descendentium.*
12 *Fideicommissum successiuum quando resultet inter plures institutos.*
13 *Verbum : post eos : & post mortem eorum : idem est.*
14 *Fideicommissum est, si vnus instituatur, & post eius mortem alter.*
15 *Substitutio compendiosa est, si vocetur vnus, & post eum alter.*
16 *Verba directa possunt obliquari.*
17 *Clausula codicillaris facit induci fideicommissum ex verbis directis.*
18 *Fideicommissum succesiuum quomodo inducatur.*
19 *Fideicommissum censetur inductum ex illa ratione, vt bona maneant in familia.*
20 *Fideicommissum successiuum inter vocatos collectiue quando præsumatur.*
21 *Bona conseruari in familia, vel inter descendentes paria sunt.*
22 *Alienari non posse bona extra familia, vel in ea conseruari paria sunt.*
23 *Alienationis bonorum probibitio quādo inducat fideicommissum.*
24 *Fideicommissum absolutum quando resultet ex prohibitione alienationis.*
25 *Fideicommissum perpetuum, & reciprocum solum conseruat bona in familia.*
26 *Alienationis probibitio geminata inducit simplex fideicommissum.*
27 *Verbum : hæredes : verificatur etiam in extraneis.*
28 *Hæredum appellatio quando restringatur ad hæredes sanguinis.*
29 *Dictio : dictos : est repetitiua.*
30 *Fideicommissum fauore descendentium ordinatum cōprehendit omnes in infinitum.*
31 *Alienare non potest extra descendentes, probibitus extra familiam alienare.*
32 *Fideicommissum coniecturis inducitur.*
33 *Vulgariter non dicuntur vocari omnes descendentes.*
34 *Linea ad lineam an credatur facta substitutio.*
35 *Substitutio creditur facta de linea ad lineam, vt bona stent in familia.*
36 *Linea quando censeatur vocata in defectum alterius.*
37 *Fideicommissum extenditur ex ratione expressa.*
38 *Alienationis bonorum probibitio quando extendat fideicommissum.*
39 *Probibitio alienationis bonorum qua ratione extendat fideicommissum.*
40 *Fideicommissum principale quandoque cessat manente, illo, quod ex prohibitione resultat.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

VErum in facto esse mihi supponitur decessisse Dominum Gabrium Strammitum nobilem Placentinum condito testamento, in quo inter cetera DD. Petrum Paulum, & Galeatium eius filios, & post eos, eorum, & vtriusque eorum filios, & descendentes vsque in infinitum hæredes vniuersales instituit hoc modo, videlicet Dominum Petrum Paulum in bonis sitis in loco S. Martini, & Dominum Galeatium in bonis Costarum, Ziani, & Mediolani dicens eius intentionem esse, quòd dicti eius descendentes viuant Christiane, & sint perpetuo obedientes Regi Hispaniarum, Ducibus Mutinæ, & Parmæ, & Marchioni S. Martini, quia sua finalis intentio est, quòd bona, & hæreditas sua perpetuo conseruentur in dictos filios suos, ac eorum hæredes, & successores in perpetuum, & ideo si aliquis ex dictis eius hæredibus, seu descendentibus aliquod patraret delictum, propter quod bona prædicta essent fisco applicanda, eo casu delinquentem vult priuatum esse dicta hæreditate, & perueniat in alium, seu alios proximiores, vt supra, quia omnino intendit dicta bona sua perpetuo conseruari in dictis filijs, & hæredibus suis, & eorum descendentibus, & ex nunc dictos proximiores, ex descendentibus instituit, & substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum.

Modo grassante illa pestifera contagione, quæ ciuitates multas depopulauit, cum superstite adhuc Domino Gabri defunctus sit dictus Dominus Galeatius, & postea decesserit etiam dictus Dominus Gabrius, factum est, vt Dominus Sigismundus filius dicti Domini Gabrij Placentiæ mortuus sit, qui superstitem Dominam Iuliam eius matrem hæredem fecerit vniuersalem, qua etiam vltimo loco defuncta intestata nullis hæredibus comparentibus Cameræ Ducalis Placentiæ, vt moris est, vacantium bonorum dicti Domini Galeatij vti devolutorum intrauit tenutam.

Verum pefte paulifper ceffante Dominus Iulius Cęfar, Gabriel, & Francifcus Maria filij, & hæredes prædicti Domini Petri Pauli notitiam de prædictis nouiffime habentes afpirare cœperunt ad dictam hæreditatem prætendentes bona dicti Domini Galeatij ad eos fpectare iure fideicommiffi facti per dictum Dominum Gabrium, & Ducalem Cameram teneri ad reftitutionem; quæritur quid iuris.

Et fane forte primo fub afpectu videri poterit Ducalem Cameram in nihilo teneri eò, quòd ex dicto teftamento nullum refultet fideicommiffum ad fauorem filiorum dicti Domini Petri Pauli ex multis rationibus, & primo quia non præfumitur fideicommiffum & qui illud allegat, debet etiam probare illud ex
1 verbis teftamenti, *Vulp. in l. vnum ex familia. §. fi rem. ff. de legat. primo Menoch. lib. 4. præf. 67. numero 1.2.*

Deinde cum dictus Dominus Gabrius teftator inftituerit prædictos eius filios, & defcendentes, certum eft defcendentes non fuiffe vocatos copulatiue, & coniunctim cum filijs primi gradus, fed ordine fucceffiuo, cum verfemur in his, qui ex neceffitate fuerunt
2 inftituti tanquam filij legitimi, & naturales ad *tex. in l. cum ita. §. in fideicommiffo ff. de leg. 2. Decian. confil. 84. numero 8. 9. lib. 3. Cacheran. decif. 81. numero 12. Peregr. de fideicomm. artic. 17. numero 9. Menoch. confil. 85. num. 77. Petra de fideicomm. quæft. 5. numero 153.* ideo fequitur, quòd defcendentes dicti Domini Gabrij pro validitate teftamenti intelligantur vocati per modum vulgaris fubftitutionis, non
3 fideicommiffariæ, quoniam verba directa non obliquantur, maxime vbi fubftitutio iure directo valere poteft; *ad l. verbis ciuilibus de vulg. Ruin. confil. 174. num. 131. lib. 2. Decian. conf. 384. num. 5. Decian. conf. 1. numero 235. lib. 1. Rim. iun. confil. 50. numero 20. 44. Menoch. confil. 85. num. 77. Petr. de fideicom. quæft. 5. num. 154. Peregr. eod. tract. artic. 18. num. 3. Fufar. de fubft. quæft. 479. num. 1.* quod procedit, etiam fi defcendentes vocati fint per nomen collectiuum cum
4 verbis tractum futuri temporis importantibus, velut dicendo: in infinitum; *vt de magis communi teftatur. Peregr. d. art. 18. n. 5. verf. fed contra, & verf. in hoc puncto. & conf. 69. num. 7. in fin. lib. 5. Fufar. d. q. 479. n. 14* Si ergo filij dicti Domini Petri Pauli per vulgarem tantum funt vocati, nullum ius de præfenti habent adita iam hæreditate Domini Gabrij à filijs eius primo loco vocatis, quia vulgaris præfupponit tem
5 habitam, & poft habitam ceffat; *l. poft aditam C. de impub. l. fi legata. C. de legat. Peregr. d. artic. 18. numero 2.*

Sed efto etiam, quòd aliquod fideicommiffum poffit ex dicto teftamento deduci, illud tamen confiderari debet in vna quaque linea defuncti folum, non enim debet interpretari adeffe reciprocam fubftitutionem inter vocatos adeo, vt defcendentes ab vno non videan-
6 tur fubftituti defcendentibus ab alio, & è contra, fed tantum quo ad lineam propriam, *Ruin. confil. 121. num. 8. lib. 2. Rim. iun. conf. 371. num. 117. Peregr. de fideicomm. artic. 13. numero 72. & confil. 47. num. 54. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 5. in fin.* quod maxime conuenire videtur cafui noftro, vbi quælibet linea eft inftituta in bonis feparatis.

Nec videtur ad vlteriora verba teftamenti tranfeundum, quia fideicommiffaria, & fubftitutiones folum refpiciunt cafum confifcationis bonorum propter delictum alicuius ex inftitutis, vel fubftitutis, vt in verbis teftamenti, qui non eft cafus nofter, fideicommif-
7 fum autem non extenditur de cafu ad cafum. *Peregr. de fideicomm. art. 1. num. 36. Menoch. lib. 4 præf. 73. n. 1. Fufar. de fubft. quæft. 460. num. 1.*

Et licet teftator dicat eius finalem intentionē effe, quòd eius bona perpetuo, remaneant apud eius defcendentes, tamen cum fubftitutio refpiciat tantum cafum confifcationis, per hoc non extenditur ad alios cafus lineæ finitæ, feu mortis, quia prohibitio alienationis
8 regulatur fecundum cafus, & perfonas in fubftitutione expreffas. *Soc. conf. 53. num. 11. lib. 1. Dec. conf. 218. num. 16. Ruin. conf. 124. num 9. lib. 2. Parif. conf. 58. num 9. lib. 1. Crauet conf. 328. num. 24. in fin. Gabriel conf. 174 num. 12. lib. 1. Ceph. conf. 17. num. 25. Burfat. conf. 51. num. 36. lib. 1. Menoch. conf. 253. numero 13. Peregr. confil. 38. numero 18. lib. 1. & de fideicomm. artic. 14. numero 47. Rot. diuerf. decif. 473. numero 2. par. 2.*

His tamen, & alijs etiam non obftantibus verius effe cenfeo eueniffe cafum fideicommiffi ob mortem dicti D. Sigifmundi ad fauorem D. D. Iulij Cefaris Gabrielis, & Francifci Marię fratrum de Stramitis, ad eofque fpectare bona dicti Domini Galeatij relicta à Domino Gabrio fideicommittente, & cum in verbis teftamenti non fit ambiguitas, nihil vlterius eft quærendum ad tex. *in l. ille aut ille. §. cum in verb. ff. de verb. fign. Petra*
9 *de fideicomm. quæft. 9. num. 151. verfic. fed hæc.* dum enim teftator Petrum Paulum, & Galeatium, & poft eos, eorum, & vtriufque eorum filios, & defcendentes vfque in infinitum hæredes vniuerfales inftituit, liquet perpetuum creaffe fideicommiffum inter defcendentes, cum fic loquendo vocauerit etiam nondum natos, & incognitos per verba futuri temporis, & perpetuitatis, & cum omnes defcendentes fimul concurrere non poffint, dicendum eft vnum poft aliū effe vocatum adeo, vt primo per inftitutionem admiffo cæteri in infinitum inftituti iure directo capere
10 nequeāt. & propterea quo ad eos neceffe fit directam inftitutionem obliquare, vt vno deficiente cæteri proximiores per fideicommiffum fuccedant, alioquin defcendentes in infinitum fruftra vocarentur ita fenferunt *Corn. in l. cum ita. §. in fideicommiffo numero 4. verf. fi autem legauit de leg. 2. Paul. de Caftr. in l. Gallus. §. quidam recte, vbi etiam Socin. fen. numero 18. in quarto cafu. & Rube. num 64. in fin. ac etiam Torniel. num. 71. verf. fed in cafu. & num. 72. ff. de liber. & pofthum. Couar. in c. Raynutius §. 2. in fin. de teftam. Bald. conf. 305. lib 3. Iaf. conf. 108. col. 5. in princ. lib. 4. & magis in fpecie Ruin. conf. 92. numero 5. 8. & conf. 159. num. 22. lib 2. & confil. 174. lib. 3. Curt. iun. confil. 43. col. 4. verf. fecundo & conf. 48. num 4. quem fequitur Berett. conf. 33 num. 2. Socin. iun. conf. 136. lib. 3 Dec. conf. 236. in fin. Parif. conf. 10. numero 30. lib. 3. Crauet. conf. 22. numero 29. & conf. 161. numero 10. Menoch. conf. 82. numero 54. & confil. 174. num. 3.* pulchre ad rem idem *Menoch. lib. 4. præf. 71. num. 34* & cum hac opinione ad propofitum noftrum fentiunt etiam *Peregr. de fideicomm. artic. 18. numero 5. in princ. & verfic. in hoc puncto. Fufar. de fubftit. quæft. 479. numero 5. & numero 14. verfic. fi tamen,* & ita tenuit

Rota

Rota Rom. diuerſ. deciſ. 568. *numero* 1. *& deciſ.* 579.
numero 10. *par.* 1. *& deciſ.* 495. *numero* 2. *par.* 4. *Farin.*
deciſ. 320. *numero* 5. *par.* 1. *Fuſar. d. queſt.* 479. *num.* 5.
Menoch. d. præſ. 71. *num.* 34. *in fin.* ex quibus con-
cludendum eſt hanc eſſe veram, receptam, & magis
communem DD. ſententiam.

Et licet multi alij videantur in partem contrariam incli-
nare eò, quod ſecundum reos vocatio deſcenden-
tium, per nomina collectiua non alterat ordinem
11 vulgaris ſubſtitutionis adeo, vt *Peregr. d. art.* 18. *ſub*
numero 5. difficile duxerit inter tot opinionum diuer-
ſitates ſeligere meliorem in tantum, quòd ipſe hanc
contrariam opinionem (in quo tamen allucinatur)
magis receptam putauerit, tamen ſi bene ponderen-
tur verba Doctorum de hac re loquentium apparebit
clare in noſtris terminis nullam poſuiſſe difficulta-
tem, quia omnes, quia à prima opinione declinare,
videntur, vt plurimum loquuntur in caſu, vbi teſta-
tor vſus eſt tantum nomine collectiuo liberorum,
vel deſcendentium, quo caſu poteſt dici tolerabili-
ter eos tantummodo per vulgarem ſuccedere: *Fuſar.*
d. quæſt. 479. *numero* 14. *verſ. & ratio ibi: nec verum*
eſt. Secus autem aperte dicendum, quando teſtator
ita inſtituit omnes deſcendentes in infinitum non
12 ſolum nomine collectiuo, ſed etiam per tractum fu-
turi temporis, vt non congruat reſtringere ſermonem
teſtatoris ad extantes tantum tempore eius mortis,
vt hic, tunc ſane reſultat ſucceſſiuum fideicommiſ-
ſum inter inſtitutos, & vocatos: *Fuſar. d. quæſt.* 479.
numero 14. *verſic. ſi tamen. Menoch. d. præſ.* 71. *nume-*
ro 34. *Farinac. d. deciſ.* 320. *numero* 5. quod certe
iuſtum eſt, & honeſtum, quia inſtituti ſecundo loco
non poſſunt directo ſuccedere. *Intrigl. de ſubſt. cen-*
tur. 3. *quæſt.* 72. *numero* 104. 105. etenim ſi teſtator
voluiſſet tantum per vulgare ſibi prouidere de ſucceſ-
ſore, vtique è faucibus cum tanta energia non vocaſ-
ſet omnes deſcendentes in infinitum, ſed tantum ne-
potes, vel alios, ad quos poterat habere affectionem,
& propterea id naturæ amicum, & voluntati te-
ſtatoris conſentaneum dicit. *Peregr. de fideicomm.*
d. articulo 18. *numero* 5. *verſiculo, & hunc intelle-*
ctum.

Accedat, quòd in caſu noſtro multo magis cenſendum
eſt fuiſſe inductum fideicommiſſum ſucceſſiuum,
quia teſtator ita vſus eſt verbis habentibus tractum
futuri temporis, vt effectus eius vocationis non ter-
minetur in vno actu, ſed ad alios caſus ſucceſſiuos
porrigatur et iam hæreditate adita, vt hic, vbi teſta-
tor vocauit dictum Petrum Paulum, & Galeatium,
& poſt eos, eorum, & vtriuſque eorum deſcenden-
tes, in quo animaduertendum eſt idem eſſe dicere,
13 poſt eos, vel poſt eorum mortem. *Torniel. in d. l.*
Gallus, §. quidam recte numero 67. *de liber. & poſt-*
hum. Peregr. de fideicomm. artic. 18. *numero* 14. *pul-*
chre Menoch. d. præſ. 71. *numero* 12. *verſic. idem quo-*
que: Certum eſt autem, quòd ſi vnus inſtituatur,
14 & poſt eius mortem alter, ſecundum debere ſucce-
dere per fideicõmiſſum. *Bald. & Ang. in l.* 2. *ff. ſi pars*
hær. pet. Bald. & Corn. in l. extraneum. C. de hær. inſt.
vbi etiam Alex. numero 4. *Aret. in* l. *verbis ciuili-*
bus. col. vlt. de vulg. Socin. conſil. 14. *col.* 3. *&* 4. *Dec.*
conſil. 278. *col.* 2. *Peregr. de fideicomm. articulo* 5.
numero 20. *ad fin. & numero* 21. 23. *Intrigl. de ſubſt.*

d. centur. 3. *quæſt.* 72. *num.* 104. 105.

Vnde in caſu noſtro per tale vocationem vnius, & poſt
eum, vel poſt eius mortem alterius, videtur ſignifi-
cari compendioſa ſubſtitutio, & per conſequens in-
15 fertur filios, ſeu deſcendentes fuiſſe per fideicom-
miſſum vocatos, non autem vulgariter tantum ad
tex. in d. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de leg. 2. *ita*
Alciat. in d. l. Gallus. §. quidam recte numero 35. 36.
vbi Torniel. numero 67. *verſ. ſecundo etiam de liber.*
& poſth. Socin. conſil. 12. *in* 3. *dub. lib.* 3. Decian. *conſ.*
431. *Curt. iun. conſil.* 38. *num.* 4. *Cranet. conſil.* 22. *nu-*
mero 7. *Decian. conſil.* 1. *numero* 251. *lib.* 1. *Marzar.*
in Epitom. de fideicomm. quæſt. 12. *Fuſar. d. trac. quæſt.*
382. *numero* 52. *& quæſt.* 479. *numero* 42. *Intrigl. d.*
cent. 3. *quæſt.* 81. *numero* 13. *pulchre Menoch. de præſ.*
71. *numero* 12. *verſic. idem eſt & verſ. idem quoque*
idem Menoch. conſil. 610. *numero* 1. vbi enim tractus
futuri temporis conſideratur hoc modo, ibi fidei-
commiſſaria ſucceſſio datur. *Bero. quæſt.* 104. *per to-*
16 *tam*. nam verba etiam ciuilia directa poſſunt obli-
quari, vt deſeruiant voluntati teſtatoris. *Intrigl. de*
ſubſtit. cent. 3. *quæſt.* 10. *numero* 44. 55. *& quæſt.* 31.
num. 33.

Deinde apud nos eadem concluſio firmior apparet,
quia in teſtamento prædictos adeſt, vt mihi ſupponi-
tur, clauſula Codicillaris per verba futuri temporis,
quo caſu inſtitutio directa reſoluitur in fideicom-
17 miſſariam, & quo ad filios, & deſcendentes efficit,
vt inſtitutio importet compendioſam ſubſtitutio-
nem, & multo magis, ſi ſubijciatur etiam clauſula:
omni meliori modo: & propterea dicti Strãmiti de-
ſcendentes ab vno ex primis inſtitutis recte dicuntur
per fideicommiſſum vocati. ita *Socin. d. conſil.* 12.
ſub numero 16. *lib.* 3. *Decian. d. conſil.* 431. *col. vlt.*
Ruin. d. conſil. 174. *numero* 13. *lib.* 2. *Curt. iun. con-*
ſil. 48. *numero* 6. *Cranet. conſil.* 22. *numero* 8. De-
cian. conſil. 84. *numero* 9. *lib.* 3. *Berett. conſil.* 33. *nu-*
mero 4. *Rim. iun. conſil.* 50. *numero* 66. *Peregr. con-*
ſil. 69. *numero* 9. *lib.* 1. *Menoch. conſil.* 43. *numero* 13.
& conſil. 1071. *numero* 9. *& d. præſ.* 71. *numero* 36.
Fuſar. d. quæſt. 479. *numero* 6. 19. 22. *Craſſ. de ſubſt.*
§. ſubſtitutio quæſt. 71, *numero* 6. *late Intrigl. de ſubſt.*
cent. 3. *quæſt.* 11. *numero* 12. qui omnes dicunt, quòd
verba directa poſt hæreditatem à primò inſtituto
aditam, & etiam poſt pubertatem obliquantur,
vt importent fideicommiſſum, ſtante dicta clau-
ſula.

Vlterius hæc ſententia per ſe honeſta, & iuſta varijs
coniecturis, & præſumptionibus firmari poteſt ad
inducendum fideicommiſſum ſucceſſiuum inter de-
ſcendentes Strammitos, ſi quidem teſtator declara-
uit ſuæ finalis intentionis fuiſſe, quòd eius bona con-
ſeruentur in dictos eius filios, & ſucceſſores, & tamen
certum eſt, quòd ſola vulgaris ſubſtitutio non po-
teſt hunc effectum producere, vt ſcilicet bona con-
18 ſeruentur in familia, vel deſcendentes eò, quod adi-
ta hæredita vulgaris expiret, ſed ſolum id poteſt ha-
beri mediante fideicommiſſo ſucceſſiuo, vt bene
inquit. *Menoch. lib.* 4. *d. præſ.* 71. *numero* 35. *verſic.*
cum vulgaris. Fuſar. d. quæſt. 382. *numero* 59. Ideo
neceſſe eſt, ſi volumus hanc teſtatoris voluntatem
impleri, vt dicamus noſtrum teſtatorem vocaſſe eius
deſcendentes etiam per fideicommiſſum quia directa

inſtitutio obliquatur, vbi conſtat de mente teſtatoris,
19 vt ſcilicet bona conſeruentur in familia, vel inter
deſcendentes: ita *Aleiat. in d.l. cum ita. §. in fidei-
commiſſo numero 13. de leg. 2. Cum. in l. vnum ex fa-
milia. §. ſed & ſi num. 3. ff. eod. Soc. in d.l. Gallus: §. qui-
dam num. 9. Ruin. conſ. 164. col. pen. lib. 4. Pariſ. conſ. 57.
num. 10. lib. 2. Decian. conſil. 1. num. 278. lib. 1. Petra de
fideicomm. quæſt. 11. num. 162. Menoch. conſ. 117. n. 16.
& conſ. 1055. num. 28. & d. præſ. 71. nu. 35. Mantic. de
coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 2. n. 18. Peregr. conſ. 52. n. 12.
lib. 3. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 382. num. 59. & quæſt. 479.
num. 45. ibi.*

Nam ſane colligitur ex noſtro teſtamento voluiſſe teſta-
torem ſuam conſeruare familiam, ſeu agnationem,
cum ſemper fiſcum excluſerit cum magno verborum
apparatu, quod nos perducit ad cognitionem non vo-
caſſe tantum ſuos deſcendentes per vulgarem, quæ ad
eos omnes peruenire non potuiſſet, ſed etiam per fi-
deicommiſſariam, cum enim ſe declarauerit velle bo-
na ſua conſeruari inter eius deſcendentes; ex hoc ſolũ
dicendum eſt locum eſſe ſucceſſiuo fideicommiſſo in-
20 ter collectiue vocatos, & maxime cum non receda-
mus à perſonis, in quibus bonorum conſeruatio à te-
ſtatore conſideratur. *Dec. conſil. 270. col. pen. Decian.
conſ. 64. num. 33. lib. 2. Petra de fideicomm. d. quæſt. 5.
num. 149. Peregr. conſ. 33. num. 42. in fin. lib. 3. Farinac.
deciſ. 462. num. 2. Fuſar. d. quæſt. 382. num. 46. pulchre
Menoch. d. præſ. 71. num. 34. 35. Intrigl. d. cent. 3. q. 72.
num. 85.*

Et circa prædicta animaduertendum eſt paria, eſſe, &
inter ſe conuenire, ſi dicatur, quòd bona perpetuo
21 conſeruentur inter deſcendentes: *Tuſch. littera: F. con-
cl. 252. num. 18. & concl. 262. num. 25. Peregr. de fidei-
comm. art. 14. num. 14. 16. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 688.
num. 18. verſ. ſecundo & num. 23. 51. & q. 689. nu. 12.*
adeo, vt non debeas mirari, ſi quandoque loquimur
per verbum familiæ, & tamen teſtator noſter eius mẽ-
tionem non fecerit, quia ſermo de deſcendentibus
in infinitum idem importat.

Hinc dicendum eſt tantam eſſe vim huius argumenta-
tionis, quòd ea, ſi ſola eſſet, ſufficeret ad inducendum
fideicommiſſum inter deſcendẽtes teſtatoris, etiam ſi
in principali inſtitutione id ille non dixiſſet, & licet ad
effectum tollendi è faucibus fiſci dicta bona; nil refe-
rat, an fideicommiſſum prædictum ſit abſolutum, vel
tantum in caſu alienationis extra familiam, aut deſcẽ-
dentes, cum iam bona detineantur à Ducali Camera,
quæ nihil commune habet cum deſcendentibus teſta-
toris, & certum ſit hunc teſtatorem prohibuiſſe alie-
nationem extra familiam, cum paria ſint dicere teſta-
torem voluiſſe bona ſua conſeruari in familia, vel nol-
22 le alienari extra familiam. *Petr. de fideicomm. d. q. 5.
num. 6. 7.* tamen dicere poſſumus, quòd in caſu noſtro
inductum fuerit ſimplex, & abſolutum fideicommiſ-
ſum in caſu mortis, & alienationis, ſic enim euenit,
vbi in prohibitione alienationis bonorum extra fami-
23 liam apponuntur verba perpetuitatis, velut ſemper,
in perpetuum, vel in infinitum: ita *Soc. in l. qui Romæ
§. cohæredes nu. 18. ff. de verb. oblig. Curt. iun. conſ. 161.
num. 12. Rol. conſil. 23. num. 17. lib. 4. Rim. iun. conſ. 20.
numero 13. Decian. conſil. 1. numero 263. lib. 1. Peregr.
conſil 45. numero 17. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 6. tit. 14. in fin. Petr. de fideicomm. quæſt. 5. num. 11.
Fuſar. de ſubſt. quæſt. 688. num. 17. Farinac. deciſ. 681.
numero 1. par. 2. Intrigl. d. cent. 3. quæſt. 72 nume-
ro 51.*

Accedat, quòd teſtator iſte non per modum rationis,
vel cauſæ, aut verbis anunciatiuis prohibuit aliena-
tionem extra familiam ſuam, ſed per modum prin-
cipalis diſpoſitionis ordinauit, quòd in ſua familia,
ſeu in ſuis deſcendentibus eius bona conſeruarentur
24 dicens: ita etiam ſuæ finalis intentionis eſt, quòd
eius bona perpetuo conſeruentur in dictos eius filios,
& ſucceſſores in perpetuum: vnde infertur, vt ex tali
prohibitione alienationis purum, & ſimplex reſultet
fideicommiſſum etiam in caſu mortis ad *tex. in l. cum
pater. §. filium de leg. 2. & d.l. cum ita. §. in fideicom-
miſſo eod. l. ſi cognatis de rebus dub. l. fin. C. de verb. ſi-
gn. & de communi teſtatur Petra de fideicomm. quæſt. 5.
numero 2. Curt. iun. conſil. 114. numero 18. Dec. con-
ſil. 23. numero. 3. 4. verſic. tertio facit. Rol. conſil. 23.
numero 25. lib. 4. Rim. iur. conſil. 20. numero 6. late
Fuſar. d. quæſt. 688. numero 30. Peregr. de fideicomm.
artic. 14. numero 6. verſic. & idem & numero 15.
verſic. vbi conſiderat. Tuſch. litterra: F. concluſ. 262.
numero 25. Intrigl. d. cent. 3. quæſt. 72. numero 41.*
vbi enim teſtator vult bona conſeruari in agnatione,
25 id fieri non poteſt, niſi fideicommiſſum inducatur
perpetuum, & reciprocum. *Tuſch. d. littera: F. concl.
260. num. 146. Rot. diuerſ. deciſ. 568. in princ. & n. 5.
par. 1.*

Et in tantum hic prohibita eſt alienatio bonorũ extra
familiam per modum principalis diſpoſitionis, quòd
prohibitio confiſcationis oriatur, & manet ab illa,
quaſi à cauſa generali, dicit enim teſtator, *propterea
vt dicta eius voluntas executionem habeat*, & ſic non
reſtringit prohibitionem, quæ per ſe valide ſtabat,
quando autem voluit per modum rationis prohibere
alienationem, id clare dixit, nam inferius replicauit
reddendo rationem, cur nolit eius bona deueni-
re poſſe in fiſcum, quia, inquit, eius intentio, eſt,
vt dicta ſua bona conſeruentur in dictis filijs, & hære-
dibus ſuis, & eorum deſcendentibus, geminatio enim
enixam, & deliberatam fideicommittentis abſolute
26 voluntatem oſtendit; ad *tex. in l. Baliſta vbi DD.
ad Trebell. c. ſi quis iratus 1. quæſt. 1. Bart. in l. cum ſci-
mus. C. de agr. & cenſ. lib. 11. Natt. conſ. 63. num. 12.
Ceph. conſil. 150. col. 2. Peregr. de fideicomm. artic.
24. numero 40. & artic. 49. num. 29. late in terminis
Fuſar. de ſubſt. quæſt. 688. numero 24. Intrigl. d. cent. 3.
quæſt. 72. num. 43.*

Neque forte dicatur, quòd noſter teſtator non dixit
ſe velle eius bona conſeruari in familia, vel deſcen-
dentibus, ſed in filios ſuos, & eorum hæredes, & ſuc-
ceſſores, quæ verba poſſunt verificari in hæredibus
etiam extraneis. *Bart. in l. pater filium. §. penult.
leg. 3. Curt. conſil. 63. ante numero 14. Petr. de fidei-
comm. quæſt. 1. numero 44. Peregr. eod. tract. artic. 32.
num. 35.*

Nam reſpondeo id eſſe non poſſe maxime in caſu no-
ſtro, ridicula enim eſſet dicta prohibitio, ſi bona te-
ſtatoris ad extraneos poſſent tranſire; quia pugnant
inter ſe, quòd illa bona conſeruentur perpetuo apud
ſuos, & quod ſint tranſitoria ad extraneos, nam hoc
ipſo fiũt alienabilia, & cõſeruationi deſideratæ a teſta-
tore nullus eſſet locus, quoniam in ſubſtitutionibus, &
fidei-

fideicommiſſis huiuſmodi, vbi teſtator vult perpetuo
bona ſua conſeruari apud filios, & hæredes eius, ac
ſucceſſores mentio hæredum intelligitur de hæredi-
bus ſanguinis, & deſcendẽtibus teſtatoris adeo, vt idẽ
28 ſit dicere de hærede in hæredem, quod de deſcendẽ-
te in deſcendentem: ad rem *Petra de fideicom. d.q.5. n.44. verſ. ſic: & prius ita gl. in d.l. cum pater. §. pen. de leg.3. Alex.conſ.23.col.2.lib.2. Corn.conſ.59.n.17. lib.2.Soc.conſ.57.num.5.lib.3. Ruin.conſ. 110.num.9. lib.2. Pariſ.conſ. 88.num.37. lib. 2. Decian. conſ.50. num.13.lib.1. Sim.de Præt.de interpræt vlt.vol.lib.2. col.5.num.5.pulchre Menoch.lib.4.præſ.68. num.7.*

Id autem maxime amplectẽdum eſt in caſu noſtro, quia
in alia parte teſtamenti in ſimili probibitione teſtator
fecit mentionem deſcendentium, & propterea hic
etiam cõmemoratio hæredum ſe refert ad dictos de-
29 ſcendentes, præcipue, quia adhibuit dictionem: di-
ctos: quæ eſt repetitiua: *Soc.conſ.149.num. 15.lib. 2. Ruin.conſ.108.num.3.lib.2. Menoch.conſ. 117.n.28. Peregr.conſ.32.num.41.Fuſar.de ſubſt. q. 339.n.66.* quòd hic verius eſſe declaratur, quia inferius teſtator hoc replicans inquit ſe velle bona ſua conſeruari in dictis filijs, & hæredibus ſuis, & eorum deſcendentibus, quoniam hoc caſu ſoli deſcendentes vocati cenſentur, quia poſt verbum: hæredibus ſubiungitur verbum: deſcendentibus, quod declarat, de quibus hæredibus intelligat. *Peregr. d. art. 32. num. 48. Fuſar. d.q.339.num.70.*

Cum igitur dictum fideicommiſſum ſit ordinatum fa-
uore deſcendentium, omnes in infinitum à teſtatore
prouenientes eo comprehenduntur. *Peregr. de fidei-
com.art.30.num.2.verſ.idcirco:* & quia fideicommiſſũ
30 eſt perpetuum inter dictos deſcendentes, ideo tranſit
de vno in alium iuxta proximitatem ordine ſucceſſiuo ad *tex. in d. l.cum ita.§. in fideicom. de leg. 2. l.cum ita legatum.de leg.primo. Alex. conſ. 59. num.4. lib. 3. Marzar.conſ.3.num.2.Burſat.conſ.170.num. 16.lib.2. Menoch.conſ.886.num.11.Magon.deciſ.Flor.37.n.19. 20. Peregr. de fideicom.art.22.num.77. Fuſar.q.483. num. 1.*

Cum igitur dicti fratres de Strammitis in hoc Iudicio in-
teruenientes ſint proximiores D. Sigiſmundi prædicti
vltimo loco prædefuncti, ad ipſos ſpectat ſucceſſio in
bonis dicti fideicommittentis, qui non potuit teſtari
31 in præiudicium eorum, & maxime ad euerſionem fi-
deicommiſſi, cum enim bona prædicta non poſſint extra familiam alienari, non potuit dictus Sigiſmundus ſibi hæredem facere, qui non ſit de deſcendentibus teſtatoris. *Ruin.conſ.168.col.7. verſ.& adhuc.lib. 3.Ceph.conſ. 153.num.34.Menoch.conſ.1029.num.6. Petr.de fideicom.q.8.num.274.Intrigl. de ſubſt.cent.3. q.73.num.43. Fuſar.eod.tract.q.712.num.37.* & ſic concludo eueniſſe caſum fideicommiſſi ad fauorem dd. fratrum de Strammitis.

Non obſtant vero in cõtrarium adducta, & primo quòd
fideicommiſſum non præſumitur, quia id verum eſſe
admitto, ſed nihil ad nos, quia non per præſumptio-
32 nes vanas hominum hic fideicommiſſum adeſſe pro-
fertur, ſed per verba clara teſtatoris, & per coniecturas à iure approbatas, quæ ſufficiunt ad fideicommiſſa inducenda, & etiam amplianda, licet enim verba deficiunt, tamen ſufficiunt coniecturæ non ex proprio capite, ſed ex verbis teſtatoris deſumptæ: ad *tex. in l. quiſquis.& in l. fideicommiſſaria.§. hac verba. de leg.3. l.ſi vnum ex familia.§. ſi omiſſa. de leg. 2. gl. in l.pater filium.§.pen.eod. Caſtr.conſ.150. col. 2. lib. 1. Crauet.conſ.536.num.2.Tuſch.litera F,concl.260.n.3. 5.11.18. Peregr.de fideicom.art.11.num.39. 40. 43.*

Secundo non obſtat deſcendentes teſtatoris hic fuiſſe vocatos ordine ſucceſſiuo, quia id pariter admittimus, & propterea ſi viueret aliquis ex linea D. Galeatij, vtique ipſe ſuccederet; non enim per ſaltum de vna linea ad aliam fit tranſitus, ſed ea deficiente factus eſt locus iſtis fratribus prouenientibus à teſtatore ex alia linea D. Petri Pauli, quia omnes in infinitum dicto fideicommiſſo comprehenduntur. *Peregr. de fideicom.d.art.30.num.2. verſ.idcirco.*

Tertio non obſtat quòd hic teſtatoris deſcendentes tan-
tum fuerint vocati per vulgarem ſubſtitutionẽ, quia
id penitus negamus, & iam aperte probatum eſt non
ſolum vulgariter, ſed etiam per fideicommiſſum fuiſ-
ſe vocatos, vt multis rationibus, & auctoritatibus pro-
33 bauimus de magis communi DD. ſententia: *Bero. d. q.104. Menoch.d.conſ.610.n.1. & pulchre lib. 4. præſ. 71.num.12.verſ.idem eſt, & verſ. idem quoque.*

Quarto non obſtat, quòd fideicommiſſum non poſſit
dici factum de linea ad lineam, quia id admittimus
durante vtraque, vna autem deficiente negamus, quia
omnes teſtatoris deſcendentes in infinitum ſunt vo-
34 cati, per quem ſermonem nimis clare apparet de hac
veritate ad fauorem omnium deſcendentium. *Crau. conſ.22.num.29.Ruin.cõſ.159.num.22.lib.2.Menoch. conſ.82.num.54.& lib.4.præſ.71. num. 34.*

Verum ex abundanti addere poſſum, quòd etiam de
linea ad lineam cenſetur facta ſubſtitutio reciproca,
quando teſtator voluit, quòd bona conſeruarentur in
35 familia, vt in caſu noſtro: *Ruin.conſ.164.num.9.lib.3. Iaſ.conſ.53.num.3.lib.3.Crauet.conſ. 130.num.6. 7. Menoch.conſ.575.num.8. Surd.conſ.443. Peregr.conſ. 55.num.22.verſ.prima.lib.1. & conſ.152.lib.5. Fuſar. conſ.3.* pro Gattattaris, vbi inquit ſe ita obtinuiſſe per binas conformes ſententias, & hoc maxime procedit, quando deſcendentes vnica oratione, & ſubſtitutione vocantur, non autem in diuerſis, tunc enim inducitur reciprocum fideicommiſſum etiam de linea ad lineam. *Caualc. deciſ. 15. num. 3. & ſeqq. & deciſ.16.p.3.*

Vlterius poteſt illa prima opinio procedere, ſi extent ali-
qui de altera linea, verum deficiente vna linea, vt hic
ob mortem dicti D. Sigiſmundi, certe fit tranſitus ad
aliam, & illi admittendi ſunt, qui ab altera linea vo-
36 catorum proueniunt, vt vno ore fatentur omnes. *Alex.conſ.167.lib.5. Corn. conſ.233. num.10. lib.4. Iaſ.conſ.143.lib.4.Decian.conſ.127.num.34.lib.3. Menoch.conſ.348.num.24. Peregr. de fideicom. art. 13.n. 74.* quod ſane neceſſarium eſt ad obtinendum, vt bona conſeruentur inter deſcendentes teſtatoris, alioquin facile daretur tranſitus ad extraneos, quod hic dici non debet, vbi bona perpetuo ſunt conſeruanda inter deſcendentes. *Decian.conſ.3.num.61.lib.1. Petr. de fideicom.q.11.num.262.164. Mantic.de coniect.vlt. vol.lib.8.tit.2.num.18. Intrigl.de ſubſtit. cent.3.q.81. num.29.* vnde non eſt conſiderabile, quòd teſtator hæredes fecerit diſtinctos quo ad bona ſeparata, quia illa ſeparatio fuit per modũ diuiſionis inter filios, nõ per viã reſtringendi inſtitutionẽ, quæ reſpiciebat oẽs.

Quinto

Quinto non obſtat, quod reliquæ prohibitiones de bonis non alienandis extra familiam reſpiciant tantum caſum confiſcationis bonorum ob delictum: Nam
37 reſpondetur ſatis oſtenſum eſſe, quòd hic inductum fuerit abſolutum fideicommiſſum, & ratio expreſſa efficit, vt non ſit fideicommiſſi extenſio, ſed comprehenſio. *Fuſar. de ſubſtit. q. 678. num. 7.*

Verum eſto etiam, quòd hic neceſſaria eſſet aliqua extenſio, ea non erit reſpuenda, ſi ratione nitatur, quia non eſt inconueniens, vt quis ſit vocatus ex prohibitione alienationis bonorum ex ratione in ea expreſſa, qui tamen non ſit comprehenſus in ſubſtitutione: *Rim. iun. conſ. 20. num. 18. Peregr. conſ. 45. lib. 1. Fuſar. de ſubſt. q. 683. num. 28. in fin.* ſpectanda enim eſt vis rationis, & cauſæ finalis, quæ mouit teſtatorem ad ita diſponendum, vt per eam fiat extenſio de caſu ad caſum, & de perſona ad perſonam. *Petra de fideicom. q. 2. num. 15.*

Hinc eſt, quòd etiam ſi teſtator per modũ rationis prohibuiſſet alienationem eius bonorum extra familiã, ne deuenirent in fiſcum, cum velit ea perpetuo inter ſuos deſcendentes conſeruari, tamen cum facile poſſet dari caſus, quòd bona eius exirent agnationem, licet ad fiſcum non peruenirent, licite extenditur fidei-
38 commiſſum ad quemcumque alium caſum, in quo daretur tranſitus bonorum teſtatoris ad extraneos, quia ratio generalior dicto ampliat illud, & extendit, vnde ſi teſtator prohibeat filium ſuum alienare, quia vult bona ſua numquam exire de domo ipſius, tunc ratio expreſſa generalior dicto operatur, vt ea prohibitio perpetuo duret etiam poſt mortem filij, quia à ratione expreſſa fideicommiſſa regulantur. *l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. l. pater filium. §. fundum. & ibi. Bart. de leg. 3. Pariſ. conſ. 6. num. 20. lib. 2. Petra de fideicom. q. 2. num. 17. & q. 5. num. 43. Peregr. de fideicom. art. 11. num. 54. & art. 14. num. 22. Fuſar. de ſubſtit. q. 673. num. 6. Tuſch. lit. F. concl. 262. n. 29.*
39 *30. Farin. deciſ. 193. num. 7. p. 1.* alioquin conſeruatio bonorum in familia per teſtatorem deſiderata nõ poſſet ſortiri effectum, vt inquit *Petra de fideicom. d. q. 5. num. 43.*

Namque nouum non eſt in iure, quòd aliquando expiret fideicommiſſum ex ſubſtitutione reſultans, & tamen illud firmum remaneat, quod ex prohibitione
40 alienationis procedit, vt videre eſt apud *Dec. conſ. 182. & conſ. 218. Soc. conſ. 294. col. 4. lib. 2. Gozad. conſ. 30. col. 4. in fin. Ruin. conſ. 124. in fin. lib. 2. Rim. iun. conſ. 23. num. 124. Marcabr. conſ. 61. in fin. Ceph. conſ. 134. num. 37. Surd. conſ. 67. num. 20. late Petra de fideicom. q. 6. & q. 11. num. 554. Caualc. deciſ. 23. n. 27. p. 3.* Nos autem non indigemus his argumentis, & & extenſionibus, quia habemus claram defuncti mẽtem, qui voluit inter deſcendentes inducere perpetuum, & abſolutum fideicommiſſum. His forte rationibus, ſeu potius ex ſolita, & ingenti Principis liberalitate obtentum fuit, quòd bona prædicta libere reſtituerentur prædictis fratribus de Strammitis, qui illorum pacificam poſſeſſionem habuerunt.

CAPVT XII.

EPITOME.

Proditorium homicidium committentes quando priuentur priuilegio immunitatis Eccl. & an ſufficiat probare delictum per indicia indubitata, & quid ſi factum ſit in Eccleſia, etiam ſi interfectus eſſet extra.

SVMMARIVM.

1 *Confugientes ad Eccleſiam gaudent eius immunitate etiam in delictis grauibus.*
2 *Immunitate Eccleſiæ non priuatur reus, niſi plene probetur eius delictum.*
3 *Proditorium homicidium quodnam dicatur.*
4 *Proditor non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
5 *Eccleſia non dat immunitate proditoribus.*
6 *Indicium indubitatum homicidij quale.*
7 *Homicida præſumitur, qui cum armis viſus eſt egredi cum armis à domo, vbi eſt cadauer.*
8 *Indicium eſt graue contra eum, qui egreditur à loco, vbi reperitur interfectus.*
9 *Indicium indubitatum an ſufficiat ad condemnationem.*
10 *Indicium indubitatum quod nam dicatur.*
11 *Indicia indubitata ſunt liquidiſſimæ probationes.*
12 *Indicijs indubitatis conuincitur reus, ſicut teſtibus.*
13 *Indicia indubitata ſi extent, reus poteſt etiam corporaliter puniri.*
14 *Indicium vnicum indubitatum ſatis eſt ad condemnandum.*
15 *Vera eſſe dicuntur, quæ conſtat indicijs indubitatis.*
16 *Indicia indubitata ponunt veritatem ante oculos Iudicis.*
17 *Qualitas excludens ab immunitate Eccleſiæ poteſt probari per indicia.*
18 *Indicium indubitatum eſt vera probatio.*
19 *Indicijs indubitatis grauatus non poteſt puniri pæna ordinaria.*
20 *Conuincitur reus indicijs indubitatis.*
21 *Eccleſiæ immunitate non gaudet reus delicti qualificati, etiam ſi extra ordinem puniendus ſit.*
22 *Proditorie vulnerans gaudet immunitate Eccleſiæ.*
23 *Bulla Gregoriana de immunitate Eccleſiæ requirit actum conſummatum.*
24 *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*
25 *Pupilli teſtimonium non valet.*
26 *Pupillus pubertati proximus eſt doli capax.*
27 *Pupillus doli capax poteſt iurare, & teſtificari.*
28 *Pueri ſolent detegere delicta.*
29 *Pupillus quando in criminalibus probet.*
30 *Pupillus numquam eſt teſtis integer.*
31 *Teſtis inhabilis admittitur in delictis exceptis.*
32 *Inhabilitas vnius teſtis ſuppletur ex magna fide alterius.*
33 *Teſtes inhabiles probant, ſi veriſimilia dicunt.*
34 *Impuberes teſtes probant, ſi alij non poſſunt haberi.*

35 Fama

35 *Fama publica facit indicium contra diffamatos.*
36 *Fama, & vita mala inquisiti facit indicium contra eum.*
37 *Fuga facit indicium delicti.*
38 *Indicium est, si quis visus est deambulare in loco delicti.*
39 *Indicium oritur contra vicinos, si ignoratur auctor delicti.*
40 *Indicium augetur contra inquisitum, si nullius alius imputatur.*
41 *Mendacium facit indicium delicti.*
42 *Pauperes præsumuntur deliquisse.*
43 *Indicia plura dubitata faciunt vnum indubitatum.*
44 *Ecclesiæ immunitas extenditur ad cohærentia.*
45 *Ecclesiæ Hortus gaudet immunitate.*
46 *Delinquens in Ecclesia vel Cæmiterio non gaudet eius immunitate.*
47 *Offendens ab Ecclesia existentem extra Ecclesiam an sit tutus in ea.*
48 *Immunitas Ecclesiæ non prodest illi, qui existens in Ecclesia occidentem stantem extra.*
49 *Ecclesia non defendit eum, qui sclopo occidet in ea existentem extra.*
50 *Delinquens in Ecclesia extra casus exceptos punitur à solo Iudice Ecclesiastico.*
51 *Probatio qualis requiratur ad priuandum reum Ecclesiæ immunitate.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

EVenit de Anno 1632. die 21. Octobris in terra S. Martini extra Castrum ad Conuentum S. Mariæ Seruitarum, dum per viam publicã Capitaneus Peregrinus de Curtis à Cupriaco à dicto Castro aditat Ecclesiam dicti Conuentus associatus à Iulio Curto, & Hieronymo de bonis, de improuiso, & dum nil tale præcauebat, Petrus, & Philippus de Pattis, aliàs de Pugolotinis è dicto loco, qui moram trahebant in dicto Conuentu ob timorem Curiæ occasione cuiusdã rixæ habitæ cum D. Gemen. de Blondis, ex insidijs stantes in Horto contiguo dicto Monasterio, & ad quem non patebat aditus, nisi per Monasteriũ, prope sepem versus viam apportauerunt Archebusios super bacculo, seu hasta in sepe existente, & simul eos exploserunt contra dictum Capitanium Peregrinum, quem lethaliter vulnerati sunt, & leuiter etiam dictũ Iulium, vnde dictus Peregrinus die sequenti vitam cũ morte commutatuit, & statim dicti Pugolotini se recipientes ab Horto in Conuentum onerauerũt Archebusios, & fugam arripientes per ostium posterius, acclamati fuerunt à dicto Hieronymo, qui etiam sclopum contra eos exonerauit, licet in casum, vnde se receperunt de nouo in Conuentum, cui positis custodibus petita fuit venia ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Episcopo Regij, vt extraherentur, vnde cum interuentu Archipresbyteri loci facta extractione, & fabricato processu, in quo ipsi defensionibus renuntiauerunt, nunc quæritur, an debeant Ecclesiæ restitui, & mereantur frui beneficio immunitatis Ecclesiasticæ, & quid sit iuris.

Et sane primo sub aspectu videri potest eos admittẽdos esse ad priuilegium immunitatis, habent enim pro se præsumptionem, & regulam, qua omnes quæcumque delicta committentes etiam grauia, & ad Ecclesias confugientes fruuntur beneficio immunitatis, & inde extrahi non possunt absque sacrilegio, vt habetur
1 *in c. sicut antiquitus. c. reũ c. frater. c. miror. c. quisquis. c. si quis. 17. q. 4. c. inter alia. & c. fin. de immun. Eccl. l. 2. & l. præsenti. C. de ijs, qui ad Eccl. confug. Boss. in tit. de captura. num. 21. Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. num. 6. vers. septimo. Clar. in prax. §. fin. q. 30. num. 1. vers. quæro. Ambros. de immunit. Eccl. c. 1. num. 2. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 25. num. 1. Farin. in prax. q. 28. n. 1. Gut. pract. qq. lib. 1. q. 2. num. 4. vers. hæc regula. Tregr. de immun. Eccl. c. 5. num. 1. 2.* vbi ampliat procedere etiam in delictis enormibus.

Deinde quoniam dicti Pugolotini negauerunt homicidium, & factum prædictum nec adest plena, & concludens probatio contra ipsos, videntur remittendi, quia oportet constare de delicto vere, & per probationes concludentes, ac plenas antequam reus tradatur
2 Curiæ sæculari; *ex l. Lucius. vbi Bart. 2. cond. & demonstr. Natt. cons. 29. num. 3. & cons. 202. num. 8. lib. 1. Paris cons. 104. num. 9. lib. 4. Farin. cons. 76. n. 3. & seq. lib. 1. & cons. 168. a num. 1. vsque ad 20. Amb. in tract. de immunit. Eccl. c. 11. num. 4. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. num. 80. 81. 82. Farin. eod. tract. num. 374.*

Verumtamen in contrarium facit, quòd prædictum homicidium videtur fuisse proditorie commissum, quia inter occisum, & occisores nulla præcessit rixa, nulla occasio, & nulla inimicitia, vt satis constat tam ex testibus, quàm ex confessione ipsorum, qui dicunt etiã, quòd vix eum agnoscebant, ideo proditores dicendi sunt, quia proditio dicitur multis modis, sed præcipue
3 quando aliquis occidit proximum suum ex insidijs, vel sine diffidatione nihil tale præcauentem ab eo, cũ quo nullam habebat inimicitiam ad *tex. in c. ptu o. de homicid. & in l. fin. vbi Luc. de pen. num. 7. vers. item nota. C. de delator. lib. 10. Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. n. 1. ff. de pœn. Couar. var. resol. lib. 2. c. fin. num. 7. vers. tandem. Alex. cõs. 145. num. 5. lib. 7. Ant. Gomez. in tit. de homicid. c. 3. num. 5. Afflict. decis. 265. num. 64. Bero. cons. 165. num. 12. lib. 3. Ceph. cons. 57. num. 3. Vulpel. cons. 59. num. 1. Menoch. cas. 361. n. 24. Decian. tract. crim. lib. 7. c. 29. num. 19. Baiard. ad Clar. q. 68. num. 107. Ambros. de immun. Eccl. c. 6. n. 3. 4. late Farinac. in prax. q. 18. num. 78. & q. 28. sub num. 24. & in tract. de immun. Eccl. c. 9. num. 137. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. § 1. num. 80. 81. 82. Io: Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 2. num. 3. 4. 9. 18. vers. quia, vt inquit. Caball. de omni genere homicid. num. 461. Bonacin. de immunit. Eccl. disp. 3. q. 7. §. 4. num. 14.*

Sed sic est, quòd homicida proditor, & qui proditione vsus est, non gaudet Ecclesiæ immunitate, & inuitus
4 potest extrahi ab Ecclesia cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij, vt probat *tex. in c. 1. de homicid. vbi gl. Anch. Anan. Felyn. & communiter DD. Aret. in c. cum non ab homine. col. 10. de Iud. Anch. in c. inter alia. de immun. Eccl. Alciat. reg. 3. præs. 33. Alex. cons. 145. num. 5. lib. 7. Couar. res. lib. 2. c. 20. num. 7. Gomez. var. resol. c. 10. num. 2. vers. quinto limita. Clar. in prax. §. fin. q. 30. vers. sciat. late Decian. tractat. crim. lib. 6. c. 28. num. 12. 13. 14. & lib. 7. c. 3. num. 6. Tusch. verb. Ecclesia concl. 11. num. 5. Suarez. de stat. relig. lib. 3. c. 11. num. 11.*

conſiderata, quæ forte eſſent magni ponderis, ſi de ſo-
lo homicidio quæreretur, velut fuga attentata, collo-
quia habita cum Chriſtophoro Caſario, & alijs, aſſer-
ta ſubornatio Antonij ligabouij tentata per Lauren-
tium, ablatio cordulæ auratæ, & tormenti bellici, ob-
truncatio capitis Pachioni, & eius proiectio in flumẽ,
quæ etiam ſi eſſent plene probata, tamen non inferũt
proditionem, vel aſſaſſinium, vt per ſe notum eſt, & ex
ſupradictis probatur, ſed ſolum tendunt ad occultan-
dum homicidium, cum poſſit dari eius verificatio abſ-
que eo, quòd interueniat proditio, vel aſſaſſinium, &
multum referebat reis etiam ſimplex homicidium
cælare.

Vnde nihil penitus reſiſtunt huic beneficio pecuniæ il-
læ, quas Pachionus viuens tradidit cuſtodiendas dicto
Laurentio, vt in proceſ. 246. & alibi, quia illæ potius
excludunt præſumptionem Aſſaſſinij, & maxime, quia
Pachionus dicitur occiſus à Bruſcalia, qui nec habuit
minimam partem earum, nec quidquam illi, aut alijs
ſocijs fuit promiſſum, & tamen ad oſtendendum aſ-
ſaſſinium erat neceſſe plene probare pecunias fuiſſe
datas, vel promiſſas ad hũc finem, & cauſam. *Peregr.
d. trac. de immun. Eccl. c. 7. num. 49* & certe non dicitur
aſſaſſinus etiam ille, qui alium pecunijs ſpoliat, & in
134 via, vel domo occidit, vt tamen credunt vulgares,
vt inquit *Guazzin. d. defenſ. 1. c. 38. num. 42. verſ. ſed.
non dicitur:* quanto minus in caſu noſtro, vbi non con-
ſtat de aliquo prædictorum, nec ad quem finem dire-
xerit Laurentius ſuam intentionem; Vere igitur hic
quæritur de ſola proditione, quæ non probatur.

Nec conferunt ad propoſitum modus occidendi, fuga,
genus armorum, & alia, quę homicidium ſecuta ſunt,
etſi plene probarentur, quia ad finem oſtendendi, ho-
135 micidium præmeditatum, & proditorium non at-
tenduntur, quæ ſequuntur, ſed quæ præcedunt. *Bart. in
l. 1. in fin. C. ad l. Cornel. de ſiccar. Bertaz. conſil. 208.
num. 13. lib. 1. Menoch. de arb. iud. caſ. 301. num. 34. in
fin. Farin. in prax. quæſt. 126. n. 177.* & etiam ſi præ-
dicta oſtenderent animum occidendi, non tamen de-
liberatum probant. *Clar. in §. homicidium num. 8. verſ.
& ideo Menoch. caſ. 361. num. 6. 33. Farin. quæſt. 126.
119. 188.*

Verumtamen addi poteſt, quia homicidium deliberatũ,
& præmeditatum poteſt ſtare ſine qualitate proditio-
136 nis, & aſſaſſinij, quia genus eſt continens multas
ſpecies, licet enim proditio ſupponat appenſamentũ,
tamen iſtud non includit proditionem, cum reperia-
tur homicidium deliberatum, & appẽſatum ſine pro-
ditione, vt probatur ex *Clar. in §. homicidium. num. 8.
10. Gigaſ. trac. de crim. leſ. maieſt. lib. 1. R. 1. de origin.
leg. læſ. maieſ. q. 19. num. 19. Menoch. d. caſ. 361. n. 25.
Farin. in prax. q. 18. num. 73. & q. 126. num. 14. 15.* &
ideo cum Bulla Gregoriana excipiat ſolum homici-
dium proditorium, non habebit locum in alio genere
homicidij etiam præmeditati, quia non poteſt exten-
137 di etiam ex paritate, vel maioritate rationis, late *Fa-
rinac. in appendic. de immun. Eccl. d. c. 22. n. 353. 355.
Bonacin. eod. tract. quæſt. 7. § 4. num. 12. verſ. ſed mihi.
Antonin. Dian. reſol. mor. lib. 1. de immunit. Eccl. re-
ſol. 2. ad fin.*

Et licet multi opinati ſint homicidam ex præmeditatio-
ne, & appenſate interficientem non gaudere immu-
138 nitate Eccleſiæ, etiam ſi deſit qualitas proditionis,
vt per *Boer. deciſ. 109. num. 5. & ſeqq. de comm. Coua-
var. reſol. c. 20. n. 7. in princ. Plot. conſ. crim. diuerſ. 133.
num. 19. lib. 1. Clar. in prax. §. fin. q. 20. verſ. punctus eſt.
Menoch. de præſ. lib. 5. præſ. 10. n. 16. Decian. trac. crim.
lib. 6. cap. 28. num. 15. And. Fachin. contr. lib. 9. c. 93. de
magis communi Farin. in prax. q. 28. num. 23.* tamen
contrarium verius eſt, & receptius maxime poſt Bul-
lam Gregorianam, quæ ſolam excipit proditionem,
& ideo nunc concludendum eſt homicidam delibe-
ratum, ex propoſito, & præmeditatum nunc gaudere
beneficio immunitatis, niſi ſimul probetur proditio:
hoc enim etiam ſenſit *Abb. in c. inter alia n. 18. 20.
de immun. Eccl. Couar. d. c. 20. n. 7. late Alex. conſ. 145.
num. 4. 6. 11. lib. 7. Boſſ. in tit. de captur. num. 21. ad fin.
Ant. Gomez. tit. de delict. c. 10. num. 3. verſ limita. Cæ-
ual. in trac. comm. contra communem q. 684. verſ. ſed cõ-
traria. Tuſch. littera: E. concl. 11. num. 3. Villagut. de
extenſ. leg. c. fin. num. 16. late Suarez. de ſtat. religion.
lib. 3. c. 11. num. .. Gabriel. Falcon. apud Farin. conſ. 76.
num. 17. lib. 1. late, & pulchre Farin. in append. de im-
mun. Eccl. c. 7. num. 110. 111. 113. Guazzin. de defenſ.
reorum p. 1. defenſ. 1. c. 37. num. 74. verſ. quæ ampliatio
in fin. Peregr. de immunt. Eccl. c. 7. num. 15.* & ideo nũc
ſatis non erit probare appenſamentum, deliberatio-
nem, & propoſitum, niſi etiam probetur proditio, &
doceatur de actis proditorijs, quod hic non eſt factũ,
niſi ex dicto ſociorum criminis, quibus fidem non eſ-
ſe dandam iam demonſtratum eſt, & dixit *Farin. d.
conſ. 10. num. 55. 56. lib. 1.*

Ex quibus concluditur non extare plenam delicti excepti
probationẽ, vel inditia indubitata, quibus dicti Lau-
rentius, & Bruſcalia poſſint priuari beneficio immu-
nitatis Eccleſiæ, & dato etiam, quòd poſſent colligi
ex prædictis aliqua indicia, illa non ſunt talia, vt poſ-
ſint coniungi ad faciendum vnum indubitatum indi-
cium, & ſi poſſent, tamen quando ex pluribus indi-
cijs dubitatis fit vnum inditium indubitatum, hoc iu-
uat ad condemnandum reum in pœnam pecunia-
riam, & extraordinariam, non autem corporalem, &
139 ordinariam: ita *Gandin. in tit. de præſ. & indit. in
dub. num. 2. Inſtin. Bonderan. conſ. crim. diuerſ 54 n. 32.
& ſeqq; lib. 2. Adden. ad Farin. d. conſ. 10. littera: F.
verſ. ſecundo. lib. 1. idem Farin. in prax. q. 86. num. 26.
113. 117.* quòd non facit ad propoſitum noſtrum,
quia vbi non eſt locus pœnæ ordinariæ, confugientes
ad Eccleſiam numquam traduntur foro ſeculari poſt
Bullam Gregorianam, cum tunc videatur ceſſare qua-
litas delicti excepti, quæ faceret locum pœnæ ordina-
riæ: ſed cum nos non verſemur in aſſaſſinio, vbi ſuf-
ficiunt indicia indubitata, non eſt curandum de præ-
dictis.

Pro coronide autem huius materiæ conſidero, quòd ne-
mo ex prædictis delinquentibus, immo nec ipſe inter-
fectus erant ſubditi excellentiſſimi Ducis Guaſtallæ
aliqua ratione: Nam Pachionus erat oriundus à Ro-
telia loco valde diſtanti à territorio Guaſtallen. vt in
proceſ. fol. 68. & alibi. Laurentius eſt originarius
Caſtilioni, & ſubditus alterius Principis, vt in proceſ.
fol. 42. 88. & alibi. Bruſcalia eſt a Saxolo fol. 64. Fe-
dericus eſt à Corrigio. fol. 45. vnde omnes reſpectu
Guaſtallæ ſunt forenſes, & licet per aliquod tem-
pus moram trahant Guaſtallæ, tamen illic domici-
lium habere dici non poſſunt, tamen quia non ha-
bitauerunt

bitauerunt per decem annos, vt requiritur ad domi-
cilij acquisitionem ex *l. 2. C. de incol. lib. 10. l. non vti-*
140 *qui: & l. domicilium. ff. ad municip. gl. in l. lex Corne-*
lia. §. si autem in verb. non habeat. vbi Bart. num. 1. &
Alber. ff. de iniur. Cyn. in l. 2. vbi Castr. post num. 2. C.
vbi Senat. vel clariss. Bald. cons. 393. n. 2. vers. si autem.
lib. 1. Paris. cons. 12. num. 13. lib. 3. Cravet. cons. 55. nu-
mero 2. in fin. Rol. cons. 79. num. 53. lib. 3. Bursat. cons.
36. num. 7. lib. 1. late Mascbar. de probat. concl. 535. nu-
mero 6. 7. 8. Tusch. litera D, concl. 596. num. 8. Decian.
tract. crim. lib. 4. c. 16. n. 8. 9. Carpan. ad Stat. Mediol.
c. 311. num. 55. p. 1. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 824.
num. 38. 39. Guazzin. defens. 1. c. 26. num. 9. tamen
quia inseruiebant dicto D. Duci in varijs officijs mer-
cede conducti, famuli enim, & alij seruientes non
contrahunt domicilium vllo tempore in loco, vbi ser-
uiunt, vel officium habent. *Bursat. cons. 225. num. 42.*
141 *lib. 2. Carpan. d. c. 311. num. 57.* Vnde cũ isti Lau-
rentius, & Bruscalia non habitauerint Guastallæ, sal-
tem per decem annos, non possunt inquiri de delictis
commissis extra territorium Guastallen. etiam si illic
142 assidue conuersati sint. *Alex. cons. 216. num. 14.*
& seqq. lib. 6. Boss. in prax. tit. de for. compet. n. 72.
Tusch. litera D, concl. 591. num. 14. Decian. d. tract.
crim. lib. 4. c. 16. num. 8. vers. neque etiam. Farinac. in
prax. q. 7. num. 57.

Verum certum est in casu nostro delictum, & homicidiũ
in personam Pachioni commissum fuisse perpetratũ
in territorio Gualterij, quòd in temporalibus subij-
citur D. Marchioni Enthio Bentiuolo, & in spirituali-
bus Episcopo Parmæ, vt in proces. fol. 250. 359. 394.
399. 401. 454. 493. & alibi: Ergo sequitur fiscum
Guastallen non potuisse, nec posse procedere in hoc
delicto maxime ex officio, nec vllam habuisse Iurisdi-
ctionem non ratione originis, quia tam occisus, quã
occidentes sunt forenses, non ratione domicilij, quia
nemo ex eis Guastallæ habuit domicilium, non ratio-
ne delicti, vel loci, quia illud fuit commissum Gualte-
rij, nemini enim dubium est delictum extra locum,
143 vbi commissum est, non posse puniri, nisi à Iudice
originis, vel domicilij: ex *l. 1. C. vbi de crim. ag. oport.*
Abb. in c. vlt. num. 13. de for. compet. Card. & Imol. in
c. pastoralis, de re iud. Marsil. in l. fin. num. 134. ff. de
Iurisd. om. iud. Boss. in prax. tit. de Inquisit. num. 67.
Couar. pract. qq. c. 11. num. 6. Decian. tract. crim. d. lib.
4. c. 16. in princ. & num. 27. 30. videndus Farinac. in
prax. q. 7. num. 2. & cons. 19. num. 3. lib. 1. Guazzin. d.
defens. 1. c. 26. num. 2. Caball. resol. crim. cas. 3. num. 7.
quia in nihilo prorsus videtur offensus Iudex Guastal-
len. cuius subditus non offenditur, nec territorium
perturbatur, vt inquit *Decian. d. c. 16. num. 2. versic.*
ego puto.

Et licet speciale sit in assassinio, vt possit vbique puniri,
144 sicut latro publicus, & grassator viarũ *ex c. 1. de ho-*
micid. in 6. Boss. in prax. tit. de for. compet. num. 65. Fa-
rinac. in prax. q. 7. num. 9. 10. & q. 123. num. 8. Guazz.
d. defens. 1. c. 38. sub num. 42. Tamen hic nõ versamur
in assassinio, vt vidimus, & propterea si in eo hoc est
speciale, in cæteris firmatur regula in contrarium
145 *l. nam quod liquide. vbi Bart. ff. de pen. leg. §. vt autẽ,*
in Auth. de non alien. l. qui testamento. §. mulier. ff. de
testa. gl. in §. ex his itaq. Inst. per quas pers. nob. acquir.
cum in vulg. & si versaremur in tali delicto, illud ta-
men speciale locum non haberent, nisi constito de
146 qualitate assassinij per declarationem Iudicis, secus
si tantum penderet processus. *Gram. d. vot. 11. n. 4.*
Gabr. d. cons. 170. num. 26. Farinac. d. q. 7. num. 11. pro
vt hic euenit, ideo cessat motiuum.

Et quamuis etiam in homicidio deliberato, vel prodito-
rio multi senserint idem esse, vt talis homicida va-
147 leat vbique carcerari, & puniri, sicut *ex Plot. cons.*
crim. diuers. 118. Carr. de exequen. sent. contr. bann. c.
1. num. 241. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 38. num. 55. ta-
men hoc vel procedit, quando de proditione clare
constat, & reus pro ea iam est condemnatus, vel po-
tius non est verum, vnde non seruatur quo ad territo-
ria distincta, & sub diuerso Principe existentia: *Far-*
inac. in prax. q. 7. num. 18. vers. limita vndecimo. ibi: vn-
de secus. pro vt est casus noster, vbi nondum dicti rei
sunt condemnati in loco delicti, aut alibi, & delictũ
fuit commissum in loco subiecto diuerso Principi: &
ita vidi semper seruari.

Verumtamen res clarior videtur in proposito nostro stã-
te dispositione Bullæ Gregorianæ, qua expresse sic ca-
uetur: *Occurrente autem casu in loco exempto, & nul-*
lius Diocesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur
hæc cognitio. si igitur fiscus Guastallæ vult in hoc de-
licto procedere, & ad hunc finem sibi remitti dictos
reos, in primis debet probare hoc delictum fuisse per-
petratum in suo territorio, alioquin verba Bullæ lo-
148 cum non habebunt, quia dispositio eius non habet
locum, nisi eius conditiones verificentur, & qualita-
tes probentur. *Farin. d. cons. 10. num. 23. 24. lib. 1.*
Beol. d. cons. 168. num. 8. lib. 2. Gratian. d. c. 619. num.
18. 19. Giouagn. d. cons. 30. num. 4. Giurb. d. cons. 10. n.
24. Cyriac. d. contr. 345. num. 5. Peregr. d. tract. de im-
mun. Eccles. c. 3. num. 5. vers. tertio. Ergo locus esse nõ
potest petitis per fiscum Guastallæ, nisi velimus vio-
lare immunitatem Ecclesię, cui præiudicare nefas est:
nec quisquam debet conqueri, quia non deficit ius,
sed deficiunt Iurisdictio, & probationes, & in dubio
pro immunitate Ecclesiast. pronũtiandũ est, Iudexq.
promptior esse debet in absoluendo, quàm in cõdem-
nando, vt per *Giurb. cons. 34. num. 35.* Nemo igitur
miretur, si iudicauimus dictos reos esse remittendos
ad Ecclesias, vbi fuerunt arrestati, & gaudere debere
beneficio immunitatis, quia ita putauimus iuri con-
uenire, & sacris Apostolicisque constitutionibus con-
forme esse.

Ex predictis satis clarum remanere videtur necessariam
esse non solũ promotoris fiscalis Ecclesię citationem,
sed etiã ipsius rei, antequam foro laicorum tradatur,
quia cognitio est necessaria, & requiruntur plenę pro-
bationes, & tractatur de præiudicio non solũ Ecclesię
149 sed rei, quæ efficiunt, vt negotiũ nequeat terminari,
nisi parte citata, & audita: sic late *Bened. Beol. & alij in*
d. cons. 168. n. 41. 48. 49. & seqq. lib. 2. Farin. in appẽd.
de immun. Eccl. c. 22. n. 376. late etiã Peregr. eod. tract.
c. 3. n. 10. 11. 12. 13. & seqq. vbi etiã respondet ad con-
traria, & propterea testes examinati ad fabricandum
processum informatiuum contra reos in foro Eccle-
siast. erũt repetẽdi citato fiscali Eccl. & reo, nisi se de-
150 clarent eos habere pro rite examinati cõtra *Guaz. d.*
def. 1. c. 31. n. 9. qui nõ bene scribit per eã, quæ docet
rectius *Beol. d. cons. 168. n. 54. 55. lib. 2.* & sane cum in
dictis causis procedatur, sicut fieri solet in causis cri-

minalibus, de crimine enim agitur ſaltem incidenter,
ſemper vidi fieri tertiam repetitionem parte citata,
pro vt euenit in hac cauſa Guaſtallen. & hoc tutius
eſt, & iuſtius, niſi facta dicta declaratione, & praxis
ita ſeruat, quoniam hoc reo multum vtile eſſe poteſt,
cum teſtes repetiti ſæpe addant ſuo dicto, vel minuſſit,
aut ſe declarent tali modo, vt quod prius reo valde
noxium erat, prodeſſe incipiat.

An autem dilationes ad probandum aſſignandæ ſint ex
Mar. Ital. de immun. eccl. d. trac. c. 6. §. 2. num. 23. nega-
151 uit *Giurb. d. conſ. 50. num. 5.* & male, quia verius eſt
dandas eſſe dilationes competentes non ſolum fiſco
laico, ſi eas petat, ad probandum delictum exceptum,
ſed etiam reo ad ſe defendendum, qui ſi debet vocari,
debet etiam audiri, abſque tamen ſolemni libelli da-
tione, aut expreſſa litis conteſtatione, quas tamen di-
lationes poterit Epiſcopus reſtringere, pro vt ſibi iu-
ſtum eſſe videbitur: ita *Bened. Beol. d. conſ. 168. n. 63.
64. lib. 2. Farinac. d. c. 22. 376.* & ſemper vidi ſeruari,
quòd reo aſſignatur terminus ad faciendum ſuas de-
fenſiones, pro vt fit in cauſis criminalibus, qui ſi non
ſit ſufficiens, prorogatur, vel altera datur moderata
dilatio, ne defectu temporis pereant iura eius, nec vidi
vnquam fiſcum laicalem prædictis ſe opponere quæ
ſane cum debeāt fieri in forma iudicij. *Beol. d. cōſ. 168.
num. 57. Peregr. d. c. 3. ſub num. 14. 16.* ſequitur neceſ-
ſario aliter fieri non poſſe, alioquin deficeret eſſentia
iudicij: & Marius Italia non ſentit aliter, & ſi videa-
tur, nihil nocere apparebit.

De vno etiam vidi quandoque dubitari, an in ſimilibus
cauſis liceat reum conſtituere, & ita interrogare, ſicut
fieri ſolet in cauſis criminalibus eò, quod id videatur
152 eſſe probationes ſumere de domo rei, tamen ſemper
vidi ſeruari, quòd rei examinantur pluries, vt fit in ne-
gotijs criminalibus eo examinis generale, quod Con-
ſtitutum vocant, & iuri conforme eſſe videtur, quia
epiſcopus habet arbitrium boni viri: *Beol. d. conſ. 168.
n. 16.* & ideo nō erit ei prohibitum interrogare reum,
quod permittitur etiā in cauſis ciuilibus per actiones
interrogatorias, vel per viam poſitionum, & licet illud
fiat diuerſo modo, non refert, quia hic proceditur ad
inſtar cauſarum criminalium; Vnde puto hanc pra-
xim bonum habere fundamentum, licet non inuene-
rim aliquem Doctorem hanc quæſtionem tangentē:

An autem neceſſaria ſit proceſſus publicatio, ex prædi-
ctis reſolui poteſt, nam ſi citatio eſt neceſſaria, & reus
153 debet audiri, vt ſe defendat, *Pereg. d. trac. de immun.
Eccl. c. 3. num. 17.* vtique proceſſus ei debet publicari,
alioquin tollerentur defenſiones, ad quas publicatio
ordinatur: ita *Beol. d. conſ. 168. num. 65. 66. Farin. in
append. c. 22. num. 376.*

Lata autem ſententia ſuper remiſſione eorum, qui ad
Eccleſias confugerunt, ſiue ad Curiam ſecularem, ſiue
ad Eccleſiam, non licet alicui partium appellare, quia
appellatio ſublata eſt per Bullam Gregorianam in il-
154 lis verbis: *quacumque appellatione poſtpoſita*, & de-
cretum ſuper hoc emanatum non poteſt reuocari, ſed
executioni demandādum eſt non attenta appellatio-
ne etiam quo ad effectum deuolutiū. *Beol. d. conſ. 168.
num. 67. in fin. lib. 2. Mar. Ital trac. de immun. eccl. c. 6.
§. 1. num. 83. Farin. d. cap. 22. num. 372. Guazzin. d. de-
fenſ. 1. c. 31. num. 6. 11. Peregr. d. trac. c. 16 n. 33.* vbi in-
quit idem eſſe dicendum etiam, quando ſententia fer-
155 tur in fauorem rei, quia non apparet diuerſitatis ra-
tio, licet in hoc aliter ſentire videatur *Farin. in d. c. 22.
n. 372. verſ. nec facit*: cuius ſenſus poteſt eſſe, & locum
habere in ſolo recurſu, vel appellatione euidenter, &
notorie iuxta, quā ſolā admitti poſſe tenet *Mar. Ital.
d. trac. c. 6. §. 1. n. 84. 85.* alioquin reus, & actor ad im-
paria iudicarentur, ſi fiſco appellare permitteretur, &
id reo prohiberetur: Bulla igitur Gregoriana videtur
magis dubitaſſe de reo, ne iudicium nimis protraheret
appellando, ideo ad eum verba direxit nunquam pu-
tans fiſcum eſſe appellaturum, pro vt moris eſt, vnde ſi
mentem Pontificis, & rationem cōſtitutionis inſpicia-
mus, dicendum eſt Appellationem multo magis eſſe
prohibitam fiſco laico, quam ipſi reo: & propterea ta-
les appellationes fieri nunquam vidi, quoniam iuri nō
conuenit; & ſimiles cauſæ incipiunt tractari cum ma-
gno ardore, ſed in fine partes fiſci frigeſcunt.

Et ſane quando reus abſoluitur, vel liberatur, ut ad eius
fauorem pronunciatur, fiſcus valeat à tali ſententia
pronunciata appellare, tamē de conſuetudine genera-
li totius Italiæ ſeruatur, vt nullo modo appelletur, & ſi
appellatur, appellatio non admittatur, niſi ex ſpeciali
156 cōmiſſione Principis, vel eius Signaturæ ſic poſt. *Io-
ſeph. Lud. deciſ. Lucen. 1. n. 41. & ſeqq: Farin. in prax. q.
101. n. 32. Sigiſm. Scacc. trac. de appellat. q. 17. limit. 49.
n. 2.* quod ſi procedit in cauſis, vbi licitum fuiſſet reo
appellare, quanto magis locum habebit, vbi appella-
tio reo vetatur, vt hic per Bullam Gregorianam:

Nam quotieſcumque in criminalibus, vel ciuilibus cauſis
lege, vel ſtatuto reo, vel ſimpliciter prohibetur appel-
latio, etiā ſi non fiat fiſci mentio, tamē ſi reus abſolua-
157 tur, non licebit fiſco appellare, ne reus, & fiſcus ad
imparia iudicētur, & quia cum ſint correlatiua, diſpo-
ſitum in vno habet locum etiam in altero: ſic pulchre
*Magon. deciſ. Lucenſ. 58. n. 3. & ſeqq. vbi, Annot. littera
B. ſequitur Baiard. ad Clar. in prax. §. fin. q. 94. num. 26.
Farin. d. q. 101. n. 34. Ruginell. de appell. § 2. c. 3 n. 8. &
n. 230. Scac. eod. trac. d. q. 17. limi. 46. n. 2.* Vnde licet hęc
noſtra Bulla Gregoriana videatur ſolum prohibuiſſe
appellationem reſpectu rei; tamen cenſetur etiam illā
prohibuiſſe reſpectu fiſci, & multo magis quoniā nulla
eſt diuerſa ratio, qua idem nō ſit ſtatuendum in fiſco,
quod fuit ſtatutum in reo: vt benedixit *Peregr. d. trac.
c. 19. n. 33* in proprijs terminis eiuſdem Bullæ.

Vnde *Farin. in append. c. 22. n. 372. verſ. nec facit.* voluit
decidere, quòd liceat hoc caſu fiſco appellare, ſed ſu-
ſtulit motiuū, an liceat laicis poſt ſentētiā ab epiſcopo
158 latā recurrere ad ſuos Iudices laicos, & hoc negauit,
& ei reſiſtere Bullam in cęna Domini, & conſtitutio-
nes Apoſtolicas, quia ſi quid fieri cōtingat, oportet re-
currere ad ſuperiorē epiſcopi Iudicē Eccleſiaſticū, qui
videbit, an appellatio ſit admittēda, ſępe enim de facto
appellatur, licet prohibita ſit appellatio, ſed tūc Iudex
ad quē poteſt reijcere appellantē, ſi ita iuri conuenit.

Io hoc igitur caſu fiſcus Guaſtallen. vere appellauit, ſed
ego Appellationem non admiſſi, & corā Illuſtriſſ. Le-
gato Bononię pauliſper res fuit tractata, & cū pro exe-
cutione ſententiæ ego relaxaſſē monitoria contra D.
Abbatē Guaſtal. & fiſcū eiuſdē loci, & detentores car-
ceratorū, dederūt manus, & ceſſerūt Appellationi, cui
locū nō eſſe cognouerūt, & prōpto animo reos relaxa-
uerūt, & Eccleſijs, à quibus fuerant extracti, ſine mora
reſtituerunt adeo, vt omnia fuerint in pace concluſa.

CAPVT

CAPVT XI.

EPITOME.

Fideicommissum inducitur etiam verbis directis, vt bona conseruentur in familia iuxta mentem testatoris, & quando ex prohibitione alienationis inducatur fideicommissum, & an illud extendatur de linea ad lineam.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum allegans debet illud probare.*
2 *Institutio plurium graduum censetur facta ordine successiuo.*
3 *Substitutio directa non obliquatur.*
4 *Descendentes censentur vocati ordine successiuo.*
5 *Substitutio vulgaris cessat adita hereditate.*
6 *Substitutio non censetur facta de linea ad lineam.*
7 *Fideicommmissum non extenditur de casu ad casum.*
8 *Probibitio alienationis bonorum non ampliat fideicommissum.*
9 *In claris non est locus coniecturis.*
10 *Fideicommissum perpetuum censetur inductum institutis omnibus descendentibus in perpetuum.*
11 *Vulgaris substitutio non alteratur ex vocatione descendentium.*
12 *Fideicommissum successiuum quando resultet inter plures institutos.*
13 *Verbum : post eos : & post mortem eorum : idem est.*
14 *Fideicommissum est, si vnus instituatur, & post eius mortem alter.*
15 *Substitutio compendiosa est, si vocetur vnus, & post eum alter.*
16 *Verba directa possunt obliquari.*
17 *Clausula codicillaris facit induci fideicommissum ex verbis directis.*
18 *Eideicommissum successiuum quomodo inducatur.*
19 *Fideicommissum censetur inductum ex illa ratione, vt bona maneant in familia.*
20 *Fideicommissum successiuum inter vocatos collectiue quando præsumatur.*
21 *Bona conseruari in familia, vel inter descendentes paria sunt.*
22 *Alienari non posse bona extra familia, vel in ea conseruari paria sunt.*
23 *Alienationis bonorum probibitio quãdo inducat fideicommissum.*
24 *Fideicommissum absolutum quando resultet ex probibitione alienationis.*
25 *Fideicommissum perpetuum, & reciprocum solum conseruat bona in familia.*
26 *Alienationis probibitio geminata inducit simplex fideicommissum.*
27 *Verbum : hæredes : verificatur etiam in extraneis.*
28 *Hæredum appellatio quando restringatur ad hæredes sanguinis.*

29 *Dictio : dictos : est repetitiua.*
30 *Fideicommissum fauore descendentium ordinatum cõprebendit omnes in infinitum.*
31 *Alienare non potest extra descendentes, prohibitus extra familiam alienare.*
32 *Fideicommissum coniecturis inducitur.*
33 *Vulgariter non dicuntur vocari omnes descendentes.*
34 *Lineæ ad lineam an credatur facta substitutio.*
35 *Substitutio crediturfacta de linea ad lineam, vt bona stent in familia.*
36 *Linea quando censeatur vocata in defectum alterius.*
37 *Fideicommissum extenditur ex ratione expressa.*
38 *Alienationis bonorum probibitio quando extendat fideicommissum.*
39 *Probibitio alienationis bonorum qua ratione extendat fideicommissum.*
40 *Fideicommissum principale quandoque cessat manente, illo, quod ex probibitione resultat.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

VErum in facto esse mihi supponitur decessisse Dominum Gabrium Strammitum nobilem Placentinum condito testamento, in quo inter cetera DD. Petrum Paulum, & Galeatium eius filios, & post eos, eorum, & vtriusque eorum filios, & descendentes vsque in infinitum hæredes vniuersales instituit hoc modo, videlicet Dominum Petrum Paulum in bonis sitis in loco S. Martini, & Dominum Galeatium in bonis Costarum, Ziani, & Mediolani dicens eius intentionem esse, quòd dicti eius descendentes viuant Christiane, & sint perpetuo obedientes Regi Hispaniarum, Ducibus Mutinæ, & Parmæ, & Marchioni S. Martini, quia sua finalis intentio est, quòd bona, & hæreditas sua perpetuo conseruentur in dictos filios suos, ac eorum hæredes, & successores in perpetuum, & ideo si aliquis ex dictis eius hæredibus, seu descendentibus aliquod patraret delictum, propter quod bona prædicta essent fisco applicanda, eo casu delinquentem vult priuatum esse dicta hæreditate, & perueniat in alium, seu alios proximiores, vt supra, quia omnino intendit dicta bona sua perpetuo conseruari in dictis filijs, & hæredibus suis, & eorum descendentibus, & ex nunc dictos proximiores, ex descendentibus instituit, & substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum.

Modo grassante illa pestifera contagione, quæ ciuitates multas depopulauit, cum superstite adhuc Domino Gabri defunctus sit dictus Dominus Galeatius, & postea decesserit etiam dictus Dominus Gabrius, factum est, vt Dominus Sigismundus filius dicti Domini Gabrij Placentiæ mortuus sit, qui superstitem Dominam Iuliam eius matrem hæredem fecerit vniuersalem, qua etiam vltimo loco defuncta intestata nullis hæredibus comparentibus Cameræ Ducalis Placentiæ, vt moris est, vacantium bonorum dicti Domini Galeatij vti deuolutorum intrauit tenutam.

Verum peste paulisper cessante Dominus Iulius Cęsar, Gabriel, & Franciscus Maria filij, & hæredes prædicti Domini Petri Pauli notitiam de prædictis nouissime habentes aspirare cœperunt ad dictam hæreditatem prætendentes bona dicti Domini Galeatij ad eos spectare iure fideicommissi facti per dictum Dominum Gabrium, & Ducalem Cameram teneri ad restitutionem: quæritur quid iuris.

Et sane forte primo sub aspectu videri poterit Ducalem Cameram in nihilo teneri eò, quòd ex dicto testamento nullum resultet fideicommissum ad fauorem filiorum dicti Domini Petri Pauli ex multis rationibus, & primo quia non præsumitur fideicommissum & qui illud allegat, debet etiam probare illud ex
1 verbis testamenti, *Vulp. in l. vnum ex familia, §. si rem. ff. de legat. primo Menoch. lib. 4. præs. 67. numero 1.2.*

Deinde cum dictus Dominus Gabrius testator instituerit prædictos eius filios, & descendentes, certum est descendentes non fuisse vocatos copulatiue, & coniunctim cum filijs primi gradus, sed ordine successiuo, cum versemur in his, qui ex necessitate fuerunt
2 instituti tanquam filij legitimi, & naturales ad *tex. in l. cum ita. §. in fideicommisso ff. de leg. 2. Decian. consil. 84. numero 8. 9. lib. 3. Cacheran. decis. 81. numero 12. Peregr. de fideicomm. artic. 17. numero 9. Menoch. consil. 85. num. 77. Petra de fideicomm. quæst. 5. numero 153.* ideo sequitur, quòd descendentes dicti Domini Gabrij pro validitate testamenti intelligantur vocati per modum vulgaris substitutionis, non
3 fideicommissariæ, quoniam verba directa non obliquantur, maxime vbi substitutio iure directo valere potest; *ad l. verbis ciuilibus de vulg. Ruin. consil. 174. num. 131. lib. 2. Decian. cons. 384. num. 5. Decian. cons. 1. numero 235. lib. 1. Rim. iun. consil. 50. numero 82. 44. Menoch. consil. 85. num. 77. Petr. de fideicom. quæst. 5. num. 154. Peregr. eod. tract. artic. 18. num. 3. Fusar. de subst. quæst. 479. num. 1.* quod procedit, etiam si descendentes vocati sint per nomen collectiuum cum
4 verbis tractum futuri temporis importantibus, velut dicendo: in infinitum; vt de magis communi testatur, *Peregr. d. art. 18. n. 5. vers. sed contra, & vers. in hoc puncto. & cons. 69. num. 7. in fin. lib. 5. Fusar. d. q. 479. n. 14* Si ergo filij dicti Domini Petri Pauli per vulgarem tantum sunt vocati, nullum ius de præsenti habent adita iam hæreditate Domini Gabrij à filijs eius primo loco vocatis, quia vulgaris præsupponit rem
5 habitam, & post habitam cessat; *l. post aditam C. de impub. l. si legata. C. de legat. Peregr. d. artic. 18. numero 2.*

Sed esto etiam, quòd aliquod fideicommissum possit ex dicto testamento deduci, illud tamen considerari debet in vna quaque linea defuncti solum, non enim debet interpretari adesse reciprocam substitutionem inter vocatos adeo, vt descendentes ab vno non videan-
6 tur substituti descendentibus ab alio, & è contra, sed tantum quo ad lineam propriam, *Ruin. consil. 121. num. 8. lib. 2. Rim. iun. cons. 371. num. 117. Peregr. de fideicomm. artic. 13. numero 72. & consil. 47. num. 54. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 5. in fin.* quod maxime conuenire videtur casui nostro, vbi quælibet linea est instituta in bonis separatis.

Nec videtur ad vlteriora verba testamenti transeundum, quia fideicommissaria, & substitutiones solum respiciunt casum confiscationis bonorum propter delictum alicuius ex institutis, vel substitutis, vt in verbis testamenti, qui non est casus noster, fideicommis-
7 sum autem non extenditur de casu ad casum. *Peregr. de fideicomm. art. 1. num. 36. Menoch. lib. 4 præs. 73. n. 1. Fusar. de subst. quæst. 460. num. 1.*

Et licet testator dicat eius finalem intentionē esse, quòd eius bona perpetuo, remaneant apud eius descendentes, tamen cum substitutio respiciat tantum casum confiscationis, per hoc non extenditur ad alios casus lineæ finitæ, seu mortis, quia prohibitio alienationis
8 regulatur secundum casus, & personas in substitutione expressas. *Soc. cons. 53. num. 11. lib. 1. Dec. cons. 218. num. 16. Ruin. cons. 124. num 9. lib. 2. Paris. cons. 58. num 9. lib. 2. Crauet. cons. 328. num. 24. in fin. Gabriel cons. 174 num. 12. lib. 1. Ceph. cons. 17. num 25. Bursat. cons. 51. num. 36. lib. 1. Menoch. cons. 253. numero 13. Peregr. consil. 38. numero 18. lib. 1. & de fideicomm. artic. 14. numero 47. Rot. diuers. decis. 473. numero 2. par. 2.*

His tamen, & alijs etiam non obstantibus verius esse censeo euenisse casum fideicommissi ob mortem dicti D. Sigismundi ad fauorem D. Iulij Cesaris Gabrielis, & Francisci Marię fratrum de Stramitis, ad eosque spectare bona dicti Domini Galeatij relicta à Domino Gabrio fideicommittente, & cum in verbis testamenti non sit ambiguitas, nihil vlterius est quærendum ad *tex. in l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de verb. sign. Petra*
9 *de fideicomm. quæst. 9. num. 151. versic. ad hæc.* dum enim testator Petrum Paulum, & Galeatium, & post eos, eorum, & vtriusque eorum filios, & descendentes vsque in infinitum, hæredes vniuersales instituit, liquet perpetuum creasse fideicommissum inter descendentes, cum sic loquendo vocauerit etiam nondum natos, & incognitos per verba futuri temporis, & perpetuitatis, & cum omnes descendentes simul concurrere non possint, dicendum est vnum post aliū esse vocatum adeo, vt primo per institutionem admisso cæteri in infinitum instituti iure directo capere
10 nequeāt. & propterea quo ad eos necesse sit directam institutionem obliquare, vt vno deficiente cæteri proximiores per fideicommissum succedant, alioquin descendentes in infinitum frustra vocarentur ita senserunt *Corn. in l. cum ita. §. in fideicommisso numero 4. vers. si autem legauit de leg. 2. Paul. de Castr. in l. Gallus § quidam recte. vbi etiam Socin. sen. numero 18. in quarto casu, & Rube. num 64. in fin. ac etiam Torniel. num. 71. vers. sed in casu, & num. 72. ff. de liber. & posthum. Couar. in c. Raynutius §. 2. in fin. de testam. Bald. cons. 305. lib 3. Ias. cons. 108. col. 5. in princ. lib. 4. & magis in specie Ruin. cons. 92. numero 5. 8. & cons. 159. num. 21. lib 2. & consil. 174. lib. 3. Curt. iun. consil. 43. col. 4. vers. secundo & cons. 48. num 4. quem sequitur Berett. cons. 33 num. 2. Socin. iun. cons. 136. lib. 3 Dec. cons. 236. in fin. Paris. cons. 10 numero 30. lib. 3. Crauet. cons. 22. numero 29. & cons. 161. numero 19. Menoch. cons. 82. numero 54. & consil. 174. num. 3.* pulchre ad rem idem *Menoch. lib. 4. præs. 71. num. 34* & cum hac opinione ad propositum nostrum sentiunt etiam *Peregr. de fideicomm. artic. 18. numero 5. in princ. & versic. in hoc puncto. Fusar. de subst. quæst. 479 numero 5. & numero 14. versic. si tamen.* & ita tenuit

Rota

*Rota Rom. diuerſ. deciſ. 568. numero 1. & deciſ. 579.
numero 10. par. 1. & deciſ. 495. numero 2. par. 4. Farin.
deciſ. 320. numero 5. par. 1. Fuſar. d. queſt. 479. num. 5.
Menoch. d. præſ. 71. num. 34. in fin.* ex quibus con-
cludendum eſt hanc eſſe veram, receptam, & magis
communem DD. ſententiam.

Et licet multi alij videantur in partem contrariam incli-
nare eò, quod ſecundum reos vocatio deſcenden-
tium, per nomina collectiua non alterat ordinem
11 vulgaris ſubſtitutionis adeo, vt *Peregr. d. art. 18. ſub
numero 5.* difficile duxerit inter tot opinionum diuer-
ſitates ſeligere meliorem in tantum, quòd ipſe hanc
contrariam opinionem (in quo tamen allucinatur)
magis receptam putauerit, tamen ſi bene ponderen-
tur verba Doctorum de hac re loquentium apparebit
clare in noſtris terminis nullam poſuiſſe difficulta-
tem, quia omnes, quia à prima opinione declinare,
videntur, vt plurimum loquuntur in caſu, vbi teſta-
tor vſus eſt tantum nomine collectiuo liberorum,
vel deſcendentium, quo caſu poteſt dici tolerabili-
ter eos tantummodo per vulgarem ſuccedere: *Fuſar.
d. quæſt. 479. numero 14. verſ. & ratio ibi: nec verum
eſt.* Secus autem aperte dicendum, quando teſtator
ita inſtituit omnes deſcendentes in infinitum non
12 ſolum nomine collectiuo, ſed etiam per tractum fu-
turi temporis, vt non congruat reſtringere ſermonem
teſtatoris ad extantes tantum tempore eius mortis,
vt hic, tunc ſane reſultat ſucceſſiuum fideicommiſ-
ſum inter inſtitutos, & vocatos: *Fuſar. d. quæſt. 479.
numero 14. verſic. ſi tamen. Menoch. d. præſ. 71. nume-
ro 34. Farinac. d. deciſ. 320. numero 5.* quod certe
iuſtum eſt, & honeſtum, quia inſtituti ſecundo loco
non poſſunt directò ſuccedere. *Intrigl. de ſubſt. cen-
tur. 3. quæſt. 72. numero* 104. 105. etenim ſi teſtator
voluiſſet tantum per vulgare ſibi prouidere de ſucceſ-
ſore, vtique è faucibus cum tanta energia non vocaſ-
ſet omnes deſcendentes in infinitum, ſed tantum ne-
potes, vel alios, ad quos poterat habere affectionem,
& propterea id naturæ amicum, & voluntati te-
ſtatoris conſentaneum dicit. *Peregr. de fideicomm.
d. articulo 18. numero 5. verſiculo, & hunc intelle-
ctum.*

Accedat, quòd in caſu noſtro multo magis cenſendum
eſt fuiſſe inductum fideicommiſſum ſucceſſiuum,
quia teſtator ita vſus eſt verbis habentibus tractum
futuri temporis, vt effectus eius vocationis non ter-
minetur in vno actu, ſed ad alios caſus ſucceſſiuos
porrigatur etiam hæreditate adita, vt hic, vbi teſta-
tor vocauit dictum Petrum Paulum, & Galeatium,
& poſt eos, eorum, & vtriuſque eorum deſcenden-
tes, in quo animaduertendum eſt idem eſſe dicere,
13 poſt eos, vel poſt eorum mortem. *Torniel. in d. l.
Gallus, §. quidam recte numero 67. de liber. & poſt-
hum. Peregr. de fideicomm. artic. 18. numero 14. pul-
chre Menoch. d. præſ. 71. numero 12. verſic. idem quo-
que:* Certum eſt autem, quòd ſi vnus inſtituatur,
14 & poſt eius mortem alter, ſecundum debere ſucce-
dere per fideicõmiſſum. *Bald. & Ang. in l. 2. ff. ſi pars
hær. pet. Bald. & Corn. in l. extraneum. C. de hær. inſt.
vbi etiam Alex. numero 4. Aret. in l. verbis ciuili-
bus. col. vlt. de vulg. Socin. conſil. 14. col. 3. & 4. Dec.
conſil. 278. col. 2. Peregr. de fideicomm. articulo 5.
numero 20. ad fin. & numero 21. 23. Intrigl. de ſubſt.
d. centur. 3. quæſt. 72. num. 104. 105.*

Vnde in caſu noſtro per tale vocationem vnius, & poſt
eum, vel poſt eius mortem alterius, videtur ſignifi-
cari compendioſa ſubſtitutio, & per conſequens in-
15 fertur filios, ſeu deſcendentes fuiſſe per fideicom-
miſſum vocatos, non autem vulgariter tantum ad
*tex. in d. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de leg. 2. ita
Alciat. in d. l. Gallus. §. quidam recte numero 35. 36.
vbi Torniel. numero 67. verſ. ſecundo etiam de liber.
& poſth. Socin. conſil. 12. in 3. dub. lib. 3.* Decian. *conſ.
431. Curt. iun. conſil. 38. num. 4. Crauet. conſil. 22. nu-
mero 7. Decian. conſil. 1. numero 251. lib. 1. Marzar.
in Epitom. de fideicomm. quæſt. 12. Fuſar. d. trac. quæſt.
382. numero 52. & quæſt. 479. numero 42. Intrigl. d.
cent. 3. quæſt. 81. numero 13. pulchre Menoch. de præſ.
71. numero 12. verſic. idem eſt & verſ. idem quoque
idem Menoch. conſil. 610. numero 1.* vbi enim tractus
futuri temporis conſideratur hoc modo, ibi fidei-
commiſſaria ſucceſſio datur. *Bero. quæſt. 104. per to-
16 tam.* nam verba etiam ciuilia directa poſſunt obli-
quari, vt deſeruiant voluntati teſtatoris. *Intrigl. de
ſubſtit. cent. 3. quæſt. 10. numero 44. 55. & quæſt. 31.
num. 33.*

Deinde apud nos eadem concluſio firmior apparet,
quia in teſtamento prædictos adeſt, vt mihi ſupponi-
tur, clauſula Codicillaris per verba futuri temporis,
quo caſu inſtitutio directa reſoluitur in fideicom-
17 miſſariam, & quo ad filios, & deſcendentes efficit,
vt inſtitutio importet compendioſam ſubſtitutio-
nem, & multo magis, ſi ſubijciatur etiam clauſola:
omni meliori modo: & propterea dicti Strãmiti de-
ſcendentes ab vno ex primis inſtitutis recte dicuntur
per fideicommiſſum vocati. ita *Socin. d. conſil. 12.
ſub numero 16. lib. 3. Decian. d. conſil. 431. col. vlt.
Ruin. d. conſil. 174. numero 13. lib. 2. Curt. iun. con-
ſil. 48. numero 6. Crauet. conſil. 22. numero 8. De-
cian. conſil. 84. numero 9. lib. 3. Berett. conſil. 33. nu-
mero 4. Rim. iun. conſil. 50. numero 66. Peregr. con-
ſil. 69. numero 9. lib. 1. Menoch. conſil. 43. numero 13.
& conſil. 1071. numero 9. & d. præſ. 71. numero 36.
Fuſar. d. quæſt. 479. numero 6. 19. 22. Craſſ. de ſubſt.
§. ſubſtitutio quæſt. 71. numero 6. late Intrigl. de ſubſt.
cent. 3. quæſt. 11. numero 12.* qui omnes dicunt, quòd
verba directa poſt hæreditatem à primò inſtituto
aditam, & etiam poſt pubertatem obliquantur,
vt importent fideicommiſſum, ſtante dicta clau-
ſula.

Vlterius hæc ſententia per ſe honeſta, & iuſta varijs
coniecturis, & præſumptionibus firmari poteſt ad
inducendum fideicommiſſum ſucceſſiuum inter de-
ſcendentes Strammitos, ſi quidem teſtator declara-
uit ſuæ finalis intentionis fuiſſe, quòd eius bona con-
ſeruentur in dictos eius filios, & ſucceſſores, & tamen
certum eſt, quòd ſola vulgaris ſubſtitutio non po-
teſt hunc effectum producere, vt ſcilicet bona con-
18 ſeruentur in familia, vel deſcendentes eò, quod adi-
ta hæredita vulgaris expiret, ſed ſolum id poteſt ha-
beri mediante fideicommiſſo ſucceſſiuo, vt bene
inquit. *Menoch. lib. 4. d. præſ. 71. numero 35. verſic.
cum vulgaris. Fuſar. d. quæſt. 382. numero 59.* Ideo
neceſſe eſt, ſi volumus hanc teſtatoris voluntatem
impleri, vt dicamus noſtrum teſtatorem vocaſſe eius
deſcendentes etiam per fideicommiſſum quia directa

institutio obliquatur, vbi constat de mente testatoris,
19 vt scilicet bona conseruentur in familia, vel inter descendentes: ita *Alciat. in d.l. cum ita. §. in fideicommisso numero 13. de leg. 2. Cum. in l. vnum ex familia. §. sed & si num. 3. ff. eod. Soc. in d.l. Gallus: §. quidam num. 9. Ruin. cons. 164. col. pen. lib. 4. Paris. cons 57. num. 10 lib. 2. Decian. consil. 1. num. 278. lib. 1. Petra de fideicomm. quæst. 11. num. 162. Menoch. cons. 117. n. 16. & cons. 1055. num. 28. & d. præs 71. nu. 39. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 2. n. 18. Peregr. cons. 52. n. 12. lib. 3. Fusar. de subst. quæst. 382. num. 59. & quæst. 479. num. 45. ibi.*

Nam sane colligitur ex nostro testamento voluisse testatorem suam conseruare familiam, seu agnationem, cum semper fiscum excluserit cum magno verborum apparatu, quod nos perducit ad cognitionem non vocasse tantum suos descendentes per vulgarem, quæ ad eos omnes peruenire non potuisset, sed etiam per fideicommissariam, cum enim se declarauerit velle bona sua conseruari inter eius descendentes, ex hoc solũ dicendum est locum esse successiuo fideicommisso in-
20 ter collectiue vocatos, & maxime cum non recedamus à personis, in quibus bonorum conseruatio à testatore consideratur. *Dec. consil. 270. col. pen. Decian. cons. 64. num. 33. lib. 2. Petra de fideicomm. d. quæst. 5. num. 149. Peregr. cons. 33. num. 42. in fin. lib. 3. Farinac. decis. 462. num. 2. Fusar. d. quæst. 382. num. 46. pulchre Menoch. d. præs. 71. num. 34. 35. Intrigl. d. cent. 3. q. 72. num. 85.*

Et circa prædicta animaduertendum est paria, esse, & inter se conuenire, si dicatur, quòd bona perpetuo
21 conseruentur inter descendentes: *Tusch. littera: F. concl. 252. num. 18. & concl. 262. num. 25. Peregr. de fideicomm. art. 14. num. 14. 16. Fusar. de subst. quæst. 688. num. 18. vers. secundo & num. 23. 51. & q. 689. nu. 12.* adeo, vt non debeas mirari, si quandoque loquimur per verbum familiæ, & tamen testator noster eius mẽtionem non fecerit, quia sermo de descendentibus in infinitum idem importat.

Hinc dicendum est tantam esse vim huius argumentationis, quòd ea, si sola esset, sufficeret ad inducendum fideicommissum inter descẽdẽtes testatoris, etiam si in principali institutione id ille non dixisset, & licet ad effectum tollendi è faucibus fisci dicta bona, nil referat, an fideicommissum prædictum sit absolutum, vel tantum in casu alienationis extra familiam, aut descẽdentes, cum iam bona detineantur à Ducali Camera, quæ nihil commune habet cum descendentibus testatoris, & certum sit hunc testatorem prohibuisse alienationem extra familiam, cum paria sint dicere testatorem voluisse bona sua conseruari in familia, vel nol-
22 le alienari extra familiam. *Petr. de fideicomm. d. q. 5. num. 6. 7.* tamen dicere possumus, quòd in casu nostro inductum fuerit simplex, & absolutum fideicommissum in casu mortis, & alienationis, sic enim euenit, vbi in prohibitione alienationis bonorum extra fami-
23 liam apponuntur verba perpetuitatis, velut semper, in perpetuum, vel in infinitum: ita *Soc. in l. qui Romæ §. cohæredes nu. 18. ff. de verb. oblig. Curt. iun. cons. 161. num. 12. Rol. consil. 23. num. 17. lib. 4. Rim. iun. cons. 20. numero 13. Decian. consil. 1. numero 263. lib. 1. Peregr. consil 45. numero 17. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit. 14. in fin. Petr. de fideicomm. quæst. 5. num. 11. Fusar. de subst. quæst. 688. num. 17. Farinac. decis. 681. numero 1. par. 2. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 72. numero 51.*

Accedat, quòd testator iste non per modum rationis, vel causæ, aut verbis anunciatiuis prohibuit alienationem extra familiam suam, sed per modum principalis dispositionis ordinauit, quòd in sua familia, seu in suis descendentibus eius bona conseruarentur
24 dicens: ita etiam suæ finalis intentionis est, quòd eius bona perpetuo conseruentur in dictos eius filios, & successores in perpetuum: vnde infertur, vt ex tali prohibitione alienationis purum, & simplex resultet fideicommissum etiam in casu mortis ad *tex. in l. cum pater. §. filium de leg. 2. & d. l. cum ita. §. in fideicommisso eod. l. si cognatis de rebus dub. l. fin. C. de verb. sign. & de communi testatur Petra de fideicomm. quæst. 5. numero 2. Curt. iun. consil. 114. numero 18. Dec. consil. 23. numero. 3. 4. versic. tertio facit. Rol. consil. 23. numero 25. lib. 4. Rim. iun. consil. 20. numero 6. late Fusar. d. quæst. 688. numero 30. Peregr. de fideicomm. artic. 14. numero 6. versic. & idem & numero 15. versic. vbi considerat. Tusch. litterra: F. conclus. 262. numero 25. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 72. numero 41.* vbi enim testator vult bona conseruari in agnatione,
25 id fieri non potest, nisi fideicommissum inducatur perpetuum, & reciprocum. *Tusch. d. littera: F. concl. 260. num. 146. Rot. diuers. decis. 568. in princ. & n. 5. par. 1.*

Et in tantum hic prohibita est alienatio bonorũ extra familiam per modum principalis dispositionis, quòd prohibitio confiscationis oriatur, & manet ab illa, quasi à causa generali, dicit enim testator, *propterea vt dicta eius voluntas executionem habeat*, & sic non restringit prohibitionem, quæ per se valide stabat, quando autem voluit per modum rationis prohibere alienationem, id clare dixit, nam inferius replicauit reddendo rationem, cur nolit eius bona deuenire posse in fiscum, quia, inquit, eius intentio, est, vt dicta sua bona conseruentur in dictis filijs, & hæredibus suis, & eorum descendentibus, geminatio enim enixam, & deliberatam fideicommittentis absolute
26 voluntatem ostendit: ad *tex. in l. Balista vbi DD. ad Trebell. c. si quis iratus 1. quæst. 1. Bart. in l. cum scimus. C. de agr. & cens. lib. 11. Natt. cons. 63. num. 12. Cephal. consil. 150. col. 2. Peregr. de fideicomm. artic. 24. numero 40. & artic. 49. num. 29. late in terminis Fusar. de subst. quæst. 688. numero 24. Intrigl. d. cent. 3. quæst. 72. num. 43.*

Neque forte dicatur, quòd noster testator non dixit se velle eius bona conseruari in familia, vel descendentibus, sed in filios suos, & eorum hæredes, & successores, quæ verba possunt verificari in hæredibus etiam extraneis. *Bart. in l. pater filium. §. pen. de leg. 3. Curt. consil. 63. ante numero 14. Petr. de fideicomm. quæst. 1. numero 44. Peregr. eod. tract. artic. 32. num. 35.*

Nam respondeo id esse non posse maxime in casu nostro, ridicula enim esset dicta prohibitio, si bona testatoris ad extraneos possent transire, quia pugnant inter se, quòd illa bona conseruentur perpetuo apud suos, & quod sint transitoria ad extraneos, nam hoc ipso fiũt alienabilia, & cõseruationi desideratæ a testatore nullus esset locus, quoniam in substitutionibus, & fidei-

fideicommissis huiusmodi, vbi testator vult perpetuo
bona sua conseruari apud filios, & hæredes eius, ac
successores mentio hæredum intelligitur de hæredi-
bus sanguinis, & descendẽtibus testatoris adeo, vt idẽ
28 sit dicere de hærede in hæredem, quod de descendẽ-
te in descendentem: ad rem *Petra de fideicom. d. q. 5.
n. 44. vers. sic: & prius ita gl. in d. l. cum pater. §. pen.
de leg. 3. Alex. cons. 23. col. 2. lib. 2. Corn. cons. 59. n. 17.
lib. 2. Soc. cons. 57. num. 5. lib. 3. Ruin. cons. 110. num. 9.
lib. 2. Paris. cons. 88. num. 37. lib. 2. Decian. cons. 50.
num. 13. lib. 1. Sim. de Præt. de interpret. vlt. vol. lib. 2.
col. 5. num. 5. pulchre Menoch. lib. 4. præs. 68. num. 7.*

Id autem maxime amplectẽdum est in casu nostro, quia
in alia parte testamenti in simili prohibitione testator
fecit mentionem descendentium, & propterea hic
etiam cõmemoratio hæredum se refert ad dictos de-
29 scendentes, præcipue, quia adhibuit dictionem: di-
ctos: quæ est repetitiua: *Soc. cons. 249. num. 15. lib. 2.
Ruin. cons. 108. num. 3. lib. 2. Menoch. cons. 117. n. 28.
Peregr. cons. 32. num. 41. Fusar. de subst. q. 339. n. 66.*
quòd hic verius esse declaratur, quia inferius testator
hoc replicans inquit se velle bona sua conseruari in
dictis filijs, & hæredibus suis, & eorum descendenti-
bus, quoniam hoc casu soli descendentes vocati cen-
sentur, quia post verbum: hæredibus subiungitur ver-
bum: descendentibus, quod declarat, de quibus hæ-
redibus intelligat. *Peregr. d. art. 32. num. 48. Fusar.
d. q. 339. num. 70.*

Cum igitur dictum fideicommissum sit ordinatum fa-
uore descendentium, omnes in infinitum à testatore
prouenientes eo comprehenduntur. *Peregr. de fidei-
com. art. 30. num. 2. vers. idcirco:* & quia fideicommissũ
30 est perpetuum inter dictos descendentes, ideo transit
de vno in alium iuxta proximitatem ordine successiuo
ad *tex. in d. l. cum ita. §. in fideicom. de leg. 2. l. cum ita
legatum. de leg. primo. Alex. cons. 59. num. 4. lib. 7.
Marzar. cons. 3. num. 2. Bursat. cons. 170. num. 16. lib. 2.
Menoch. cons. 886. num. 11. Magon. decis. Flor. 37. n. 19.
20. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 77. Fusar. q. 483.
num. 1.*

Cum igitur dicti fratres de Strammitis in hoc Iudicio in-
teruenientes sint proximiores D. Sigismundi prædicti
vltimo loco prædefuncti, ad ipsos spectat successio in
bonis dicti fideicommittentis, qui non potuit testari
31 in præiudicium eorum, & maxime ad euersionem fi-
deicommissi, cum enim bona prædicta non possint
extra familiam alienari, non potuit dictus Sigismun-
dus sibi hæredem facere, qui non sit de descendenti-
bus testatoris. *Ruin. cons. 168. col. 7. vers. & adhuc. lib.
3. Ceph. cons. 153. num. 34. Menoch. cons. 1029. num. 6.
Petr. de fideicom. q. 8. num. 274. Intrigl. de subst. cent. 3.
q. 73. num. 43. Fusar. eod. tract. q. 712. num. 37.* & sic
concludo euenisse casum fideicommissi ad fauorem
dd. fratrum de Strammitis.

Non obstant vero in cõtrarium adducta, & primo quòd
fideicommissum non præsumitur, quia id verum esse
admitto, sed nihil ad nos, quia non per præsumptio-
32 nes vanas hominum hic fideicommissum adesse pro-
fertur, sed per verba clara testatoris, & per coniectu-
ras à iure approbatas, quæ sufficiunt ad fideicommis-
sa inducenda, & etiam amplianda, licet enim ver-
ba deficiunt, tamen sufficiunt coniecturæ non ex pro-
prio capite, sed ex verbis testatoris desumptæ: ad *tex.
in l. quisquis. & in l. fideicommissaria. §. hæc verba. de
leg. 3. l. si vnum ex familia. §. si omissa. de leg. 2. gl. in
l. pater filium. §. pen. eod. Castr. cons. 150. col. 2. lib. 1.
Crauet. cons. 536. num. 2. Tusch. litera F, concl. 260. n. 3.
5. 11. 18. Peregr. de fideicom. art. 11. num. 39. 40. 43.*

Secundo non obstat descendentes testatoris hic fuisse
vocatos ordine successiuo, quia id pariter admitti-
mus, & propterea si viueret aliquis ex linea D. Galea-
tij, vtique ipse succederet; non enim per saltum de vna
linea ad aliam fit transitus, sed ea deficiente factus
est locus istis fratribus prouenientibus à testatore ex
alia linea D. Petri Pauli, quia omnes in infinitum di-
cto fideicommisso comprehenduntur. *Peregr. de fi-
deicom. d. art. 30. num. 2. vers. idcirco.*

Tertio non obstat, quòd hic testatoris descendentes tan-
tum fuerint vocati per vulgarem substitutionẽ, quia
id penitus negamus, & iam aperte probatum est non
solum vulgariter, sed etiam per fideicommissum fuis-
se vocatos, vt multis rationibus, & auctoritatibus pro-
33 bauimus de magis communi DD. sententia: *Bero. d.
q. 104. Menoch. d. cons. 610. n. 1. & pulchre lib. 4. præs.
71. num. 12. vers. idem est, & vers. idem quoque.*

Quarto non obstat, quòd fideicommissum non possit
dici factum de linea ad lineam, quia id admittimus
durante vtraque, vna autem deficiente negamus, quia
omnes testatoris descendentes in infinitum sunt vo-
34 cati, per quem sermonem nimis clare apparet de hac
veritate ad fauorem omnium descendentium. *Crau.
cons. 22. num. 29. Ruin. cõs. 159. num. 22. lib. 2. Menoch.
cons. 82. num. 54. & lib. 4. præs. 71. num. 34.*

Verum ex abundanti addere possum, quòd etiam de
linea ad lineam censetur facta substitutio reciproca,
quando testator voluit, quòd bona conseruarentur in
35 familia, vt in casu nostro; *Ruin. cons. 164. num. 9. lib. 3.
Ias. cons. 52. num. 2. lib. 3. Crauet. cons. 130. num. 6. 7.
Menoch. cons. 575. num. 8. Surd. cons. 443. Peregr. cons.
55. num. 20. vers. prima. lib. 1. & cons. 152. lib. 5. Fusar.
cons. 3.* pro Gauattaris, vbi inquit se ita obtinuisse per
binas conformes sententias, & hoc maxime proce-
dit, quando descendentes vnica oratione, & substitu-
tione vocantur, non autem in diuersis, tunc enim in-
ducitur reciprocum fideicommissum etiam de linea
ad lineam. *Caualc. decis. 15. num. 3. & seqq. & de-
cis. 16. p. 3.*

Vlterius potest illa prima opinio procedere, si extent ali-
qui de altera linea, verum deficiente vna linea, vt hic
ob mortem dicti D. Sigismundi, certe fit transitus ad
aliam, & illi admittendi sunt, qui ab altera linea vo-
36 catorum proueniunt, vt vno ore fatentur omnes.
*Alex. cons. 167. lib. 5. Corn. cons. 233. num. 10. lib. 4.
Ias. cons. 143. lib. 4. Decian. cons. 127. num. 34. lib. 3. Me-
noch. cons. 348. num. 24. Peregr. de fideicom. art. 13. n.
74.* quod sane necessarium est ad obtinendum, vt bo-
na conseruentur inter descendentes testatoris, alio-
quin facile daretur transitus ad extraneos, quod hic
dici non debet, vbi bona perpetuo sunt conseruanda
inter descendentes. *Decian. cons. 3. num. 61. lib. 1. Petr.
de fideicom. q. 11. num. 262. 164. Mantic. de coniect. vlt.
vol. lib. 8. tit. 2. num. 18. Intrigl. de substit. cent. 3. q. 81.
num. 29.* vnde non est considerabile, quòd testator
hæredes fecerit distinctos quo ad bona separata, quia
illa separatio fuit per modũ diuisionis inter filios, nõ
per viã restringendi institutionẽ, quæ respiciebat oẽs.

Quinto

Quinto non obftat, quod reliquæ prohibitiones de bonis non alienandis extra familiam refpiciant tantum cafum confifcationis bonorum ob delictum: Nam
37 refpondetur fatis oftenfum effe, quòd hic inductum fuerit abfolutum fideicommiffum, & ratio expreffa efficit, vt non fit fideicommiffi extenfio, fed comprehenfio. *Fufar. de fubftit. q. 678. num. 7.*

Verum efto etiam, quòd hic neceffaria effet aliqua extenfio, ea non erit refpuenda, fi ratione nitatur, quia non eft inconueniens, vt quis fit vocatus ex prohibitione alienationis bonorum ex ratione in ea expreffa, qui tamen non fit comprehenfus in fubftitutione: *Rim. iun. conf. 20. num. 18. Peregr. conf. 45. lib. 1. Fufar. de fubft. q. 683. num. 28. in fin.* fpectanda enim eft vis rationis, & caufæ finalis, quæ mouit teftatorem ad ita difponendum, vt per eam fiat extenfio de cafu ad cafum, & de perfona ad perfonam. *Petra de fideicom. q. 2. num. 15.*

Hinc eft, quòd etiam fi teftator per modũ rationis prohibuiffet alienationem eius bonorum extra familiã, ne deuenirent in fifcum, cum velit ea perpetuo inter fuos defcendentes conferuari, tamen cum facile poffet dari cafus, quòd bona eius exirent agnationem, licet ad fifcum non peruenirent, licite extenditur fidei-
38 commiffum ad quemcumque alium cafum, in quo daretur tranfitus bonorum teftatoris ad extraneos, quia ratio generalior dicto ampliat illud, & extendit, vnde fi teftator prohibeat filium fuum alienare, quia vult bona fua numquam exire de domo ipfius, tunc ratio expreffa generalior dicto operatur, vt ea prohibitio perpetuo duret etiam poft mortem filij, quia à ratione expreffa fideicommiffa regulantur. *l. cum pater. §. dulciffimis. ff. de leg. 2. l. pater filium. §. fundum. & ibi. Bart. de leg. 3. Parif. conf. 6. num. 20. lib. 2. Petra de fideicom. q. 2. num. 17. & q. 5. num. 43. Peregr. de fideicom. art. 11. num. 54. & art. 14. num. 22. Fufar. de fubftit. q. 673. num. 6. Tufch. lit. F. concl. 262. n. 29.*
39 *30. Farin. decif. 193. num. 7. p. 1.* alioquin conferuatio bonorum in familia per teftatorem defiderata nõ poffet fortiri effectum, vt inquit *Petra de fideicom. d. q. 5. num. 43.*

Namque nouum non eft in iure, quòd aliquando expiret fideicommiffum ex fubftitutione refultans, & tamen illud firmum remaneat, quod ex prohibitione
40 alienationis procedit, vt videre eft apud *Dec. conf. 182. & conf. 218. Soc. conf. 294. col. 4. lib. 2. Gozad. conf. 30. col. 4. in fin. Ruin. conf. 124. in fin. lib. 2. Rim. iun. conf. 23. num. 124. Marcabr. conf. 61. in fin. Ceph. conf. 134. num. 37. Surd. conf. 67. num. 20. late Petra de fideicom. q. 6. & q. 11. num. 554. Caualc. decif. 23. n. 27. p. 3.* Nos autem non indigemus his argumentis, & & extenfionibus, quia habemus claram defuncti mentem, qui voluit inter defcendentes inducere perpetuum, & abfolutum fideicommiffum. His forte rationibus, feu potius ex folita, & ingenti Principis liberalitate obtentum fuit, quòd bona prædicta libere reftituerentur prædictis fratribus de Strammitis, qui illorum pacificam poffeffionem habuerunt.

CAPVT XII.

EPITOME.

Proditorium homicidium committentes quando priuentur priuilegio immunitatis Eccl. & an fufficiat probare delictum per indicia indubitata, & quid fi factum fit in Ecclefia, etiam fi interfectus effet extra.

SVMMARIVM.

1 *Confugientes ad Ecclefiam gaudent eius immunitate etiam in delictis grauibus.*
2 *Immunitate Ecclefiæ non priuatur reus, nifi plene probetur eius delictum.*
3 *Proditorium homicidium quodnam dicatur.*
4 *Proditor non gaudet immunitate Ecclefiæ.*
5 *Ecclefia non dat immunitate proditoribus.*
6 *Indicium indubitatum homicidij quale.*
7 *Homicida præfumitur, qui cum armis vifus eft egredi cum armis à domo, vbi eft cadauer.*
8 *Indicium eft graue contra eum, qui egreditur à loco, vbi reperitur interfectus.*
9 *Indicium indubitatum an fufficiat ad condemnationem.*
10 *Indicium indubitatum quod nam dicatur.*
11 *Indicia indubitata funt liquidiffimæ probationes.*
12 *Indicijs indubitatis conuincitur reus, ficut teftibus.*
13 *Indicia indubitata fi extent, reus poteft etiam corporaliter puniri.*
14 *Indicium vnicum indubitatum fatis eft ad condemnandum.*
15 *Vera effe dicuntur, quæ conftat indicijs indubitatis.*
16 *Indicia indubitata ponunt veritatem ante oculos Iudicis.*
17 *Qualitas excludens ab immunitate Ecclefiæ poteft probari per indicia.*
18 *Indicium indubitatum eft vera probatio.*
19 *Indicijs indubitatis grauatus non poteft puniri pœna ordinaria.*
20 *Conuincitur reus indicijs indubitatis.*
21 *Ecclefiæ immunitate non gaudet reus delicti qualificati, etiam fi extra ordinem puniendus fit.*
22 *Proditorie vulnerans gaudet immunitate Ecclefiæ.*
23 *Bulla Gregoriana de immunitate Ecclefiæ requirit actum confummatum.*
24 *In ore duorum, vel trium ftat omne verbum.*
25 *Pupilli teftimonium non valet.*
26 *Pupillus pubertati proximus eft doli capax.*
27 *Pupillus doli capax poteft iurare, & teftificari.*
28 *Pueri folent detegere delicta.*
29 *Pupillus quando in criminalibus probet.*
30 *Pupillus numquam eft teftis integer.*
31 *Teftis inhabilis admittitur in delictis exceptis.*
32 *Inhabilitas vnius teftis fuppletur ex magna fide alterius.*
33 *Teftes inhabiles probant, fi verifimilia dicunt.*
34 *Impuberes teftes probant, fi alij non poffunt haberi.*

35 Fama

35 *Fama publica facit indicium contra diffamatos.*
36 *Fama, & vita mala inquisiti facit indicium contra eum.*
37 *Fuga facit indicium delicti.*
38 *Indicium est, si quis visus est deambulare in loco delicti.*
39 *Indicium oritur contra vicinos, si ignoratur auctor delicti.*
40 *Indicium augetur contra inquisitum, si nullius alius imputatur.*
41 *Mendacium facit indicium delicti.*
42 *Pauperes præsumuntur deliquisse.*
43 *Indicia plura dubitata faciunt vnum indubitatum.*
44 *Ecclesiæ immunitas extenditur ad cohærentia.*
45 *Ecclesiæ Hortus gaudet immunitate.*
46 *Delinquens in Ecclesia vel Cæmiterio non gaudet eius immunitate.*
47 *Offendens ab Ecclesia existentem extra Ecclesiam an sit tutus in ea.*
48 *Immunitas Ecclesiæ non prodest illi, qui existens in Ecclesia occidentem stantem extra.*
49 *Ecclesia non defendit eum, qui sclopo occidet in ea existentem extra.*
50 *Delinquens in Ecclesia extra casus exceptos punitur à solo Iudice Ecclesiastico.*
51 *Probatio qualis requiratur ad priuandum reum Ecclesiæ immunitate,*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

EVenit de Anno 1632. die 21. Octobris in terra S. Martini extra Castrum ad Conuentum S. Mariæ Seruitarum, dum per viam publicã Capitaneus Peregrinus de Curtis à Cupriaco à dicto Castro aditat Ecclesiam dicti Conuentus associatus à Iulio Curto, & Hieronymo de bonis, de improuiso, & dum nil tale præcauebat, Petrus, & Philippus de Pattis, aliàs de Pugolotinis è dicto loco, qui moram trahebant in dicto Conuentu ob timorem Curiæ occasione cuiusdã rixæ habitæ cum D. Gemen. de Blondis, ex insidijs stantes in Horto contiguo dicto Monasterio, & ad quem non patebat aditus, nisi per Monasteriũ, prope sepem versus viam apportauerunt Archebusios super bacculo, seu hasta in sepe existente, & simul eos exploserunt contra dictum Capitanium Peregrinum, quem lethaliter vulnerati sunt, & leuiter etiam dictũ Iulium, vnde dictus Peregrinus die sequenti vitam cũ morte commutauit, & statim dicti Pugolotini se recipientes ab Horto in Conuentum onerauerũt Archebusios; & fugam arripientes per ostium posterius, acclamati fuerunt à dicto Hieronymo, qui etiam sclopum contra eos exonerauit, licet in casum, vnde se receperunt de nouo in Conuentum, cui positis custodibus petita fuit venia ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Episcopo Regij, vt extraherentur, vnde cum interuentu Archipresbyteri loci facta extractione, & fabricato processu, in quo ipsi defensionibus renuntiauerunt, nunc quæritur, an debeant Ecclesiæ restitui, & mereantur frui beneficio immunitatis Ecclesiasticæ, & quid sit iuris.

Et sane primo sub aspectu videri potest eos admittẽdos esse ad priuilegium immunitatis, habent enim pro se præsumptionem, & regulam, qua omnes quæcumque delicta committentes etiam grauia, & ad Ecclesias confugientes fruuntur beneficio immunitatis, & inde extrahi non possunt absque sacrilegio, vt habetur
1 *in c. sicut antiquitus. c. reũ c. frater. c. miror. c. quisquis. c. si quis. 17. q. 4. c. inter alia. & c. fin. de immun. Eccl. l. 2 & l. præsenti. C. de ijs, qui ad Eccl. confug. Boss. in tit. de captura num. 21. Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. num. 6. vers. septimo. Clar. in prax. §. fin. q. 30. num. 1. vers. quæro. Ambros. de immunit. Eccl. c. 1. num. 2. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 25. num. 1. Farin. in prax. q. 28. n. 1. Gut. pract. qq. lib. 1. q. 2. num. 4. vers. hac regula. Peregr. de immun. Eccl. c. 5. num. 1. 2.* vbi ampliat procedere etiam in delictis enormibus.

Deinde quoniam dicti Pugolotini negauerunt homicidium, & factum prædictum nec adest plena, & concludens probatio contra ipsos, videntur remittendi, quia oportet constare de delicto vere, & per probationes concludentes, ac plenas antequam reus tradatur
2 Curiæ sæculari: *ex l. Lucius. vbi Bart. secund. & demonstr. Natt. cons. 29. num. 3. & cons. 202. num. 8. lib 1. Paris cons. 104. num. 9. lib. 4. Farin. cons. 76. n. 3. & seq. lib. 1. & cons. 168. a num. 1. vsque ad 20. Amb. in tract. de immunit. Eccl. c. 11. num. 4. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. num. 80 81. 82. Farin. eod. tract. num. 374.*

Verumtamen in contrarium facit, quòd prædictum homicidium videtur fuisse proditorie commissum, quia inter occisum, & occisores nulla præcessit rixa, nulla occasio, & nulla inimicitia, vt satis constat tam ex testibus, quàm ex confessione ipsorum, qui dicunt etiã, quòd vix eum agnoscebant, ideo proditores dicendi sunt, quia proditio dicitur multis modis, sed præcipue
3 quando aliquis occidit proximum suum ex insidijs, vel sine diffidatione nihil tale præcauentem ab eo, cũ quo nullam habebat inimicitiam ad *tex. in c. pen. 10. q. de homicid. & in l. fin. vbi Luc. de pen. num. 7. vers. item nota. C. de delator. lib. 10. Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. n. 1. ff. de pœn. Couar. var. resol. lib. 2. c. fin. num. 7. vers. tandem. Alex. cõs. 145. num. 5 lib 7. Ant. Gomez. in tit. de homicid. c. 3. num. 5. Afflict. decis. 265. num. 64. Bero. cons 165. num. 12. lib. 3. Ceph. cons. 57. num. 3. Vulpel. cons. 59. num. 1. Menoch. cas. 361. n. 24. Decian. tract. crim. lib. 7. c. 29. num. 19. Baiard. ad Clar. q. 68. num. 107. Ambros. de immun. Eccl. c. 6. n. 3. 4. late Farinac. in prax. q. 18. num. 78. & q. 28. sub num. 24. & in tract. de immun. Eccl. c. 9. num. 137. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. § 1. num. 80. 81. 82. Io: Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 2. num. 3. 4. 9. 18. vers. quia, vt inquit. Caball. de omni genere homicid. num. 461. Bonacin. de immunit. Eccl. disp 3. q. 7 §. 4. num. 14.*

Sed sic est, quòd homicida proditor, & qui proditione vsus est, non gaudet Ecclesiæ immunitate, & inuitus
4 potest extrahi ab Ecclesia cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij, vt probat *tex. in c. 1. de homicid. vbi gl. Anch. Anan. Felyn. & communiter DD. Aret. in c. cum non ab homine. col. 10. de Iud. Anch. in c. inter alia, de immun. Eccl. Alciat. reg. 3. præs. 33. Alex. cons. 145. num 5. lib. 7. Couar. res. lib. 2. c. 20. num. 7. Gomez. var. resol. c. 10 num. 2. vers. quinto limita. Clar. in prax. §. fin. q. 30. vers. scias. late Decian. tractat. crim. lib. 6. c. 28. num. 12. 13. 14. & lib. 7. c. 3. num 6. Tusch. verb. Ecclesia concl. 11. num. 5. Suarez. de stat. relig. lib. 3. c. 11, num. 11.*

num. 11. 12. Gutierez.pract.qq.lib.1.q.2.num.2. & lib.3.q.4.num.8. & q.7.num.52. ubi de communi. Farinac.in prax.q.18.num.76. & q.28.num. 24. & in d. tract.de immun.Eccl.c.9 num.135. ubi late de magis communi, & recepta opinione testatur. Caball. d. tract. de omni genere homicid.num 411. Ambroſ.de immun. Eccl.c.6. in princ. Peregrin.eod.tract.c.7.num.1. Grat. diſc.619. num.22.Giurb.conſ.10.num.17. & num. 19. verſ.niſi proditorie. Bonac.d.q.7.§.4.num. 14. Homob. de exam.Eccl. tract.11.c.12.ſupp.3.verſ.hæc immunitas.lib.2. Phyluc.moral.p.2.tract. 15.c.6.num.153.
quæ opinio hodie nullam habet difficultatem ſtante
5 Bulla Gregoriana, quæ expreſſe priuat priuilegio Ec-
cleſiæ, qui proditorie occidunt proximum ſuum, vt
inquit *Farinac.d.q.28.num.24. & in tract.de immunit.*
Eccl.c.9.num.136.in fin. Ambroſ.d.c.6.Peregr.d.c.7.
num.1.Phyluc.d.c.6.num.153.

In propoſito autem noſtro videntur adaptari omnia contra dictos Pugolotinos quæ proditoribus conueniunt, ſi quidem quo ad factum ipſum conſtat illud fuiſſe proditorium, namque non ſolum ex depoſitione ſociorum ipſius interfecti, ſed etiam aliorum teſtium, qui fumum, & vaporem igneum Archibuſiorum e proximo viderunt, conſtat, quòd interfectores ſine cauſa ſtantes poſt ſepem interemerunt dictũ Capitaninm Peregrinum nihil tale præcauentem ſine vlla diffidatione, & ex viſitatione loci, apparet ipſos ſibi accommodaſſe locum pro appoſtandis ſclopis adeo, vt factum ipſum non fuiſſe proditoriũ nequeat in dubium refricari.

Sed an ipſi Pugolotini fuerint illi, qui tale homicidium fecerint, magis dubitabile eſt, ſi quidem vtique poſt delictum ſtatim viſi ſunt duo viri à loco prædicto fugam arripientes feſtinanter ingredi Conuentũ per oſtium Horti, ſed qui fuerint, non ſunt agniti, quia faciem illorum non videbant, quoniam fugientes, niſi à tergo, videri non poterant.

Verum cum in Conuentu ipſo extarent duæ perſonæ fide dignæ, ſtatim audito tonitru tormẽtorum bellicorum viderũt dd. Pugolotinos intrare clauſtrum Conuentus per oſtium dicti Horti cum facie pallida, & vnus ex eis habebat capillos capitis frontis igne crematos, & ſtatim onerauerunt ſuos Archibuſios, mandantes, ne cuiquam aperirentur oſtia Conuentus, & intrantes cubiculum viderunt mulierem ad oſtium magnum, cui noluerunt aperiri, ſed interrogauerunt, an aliquis circumuideretur, & ſtatim fugam arripuerunt per oſtium poſterius, vt diximus autem, fuerunt impediti, vt hæc ex proceſſu bene conſtant.

Et probatum eſt, quòd illa die nullus alius præter ipſos, & dictos duos teſtes, fuit in dicto loco Conuentus, & ipſi hoc fatentur, & quòd hortus prædictus eſt optima ſepe vallatus, & quòd ad eum non patet acceſſus, niſi à parte Monaſterij per oſtium prędictũ, & quod nullum viſum eſt ſignum, per quod apparuerit aliquem intraſſe hortum, niſi per oſtium: ex quibus teſtes prędicti ſtatim fecerunt argumẽtum, quod dicti Pugolotini malum aliquod fecerint, vnde vnus ex eis illos ſic affatus eſt: Che hauete fatto? qualche poltronaria?

Ex quibus prætenditur ſatis probatum eſſe, quòd ipſi
homicidium perpetrauerint, ex prædictis enim reſul-
6 tat violenta præſumptio, & indubitatum indicium
contra ipſos, & ſimilis illi, quem ponunt Doctores,
dum dicunt, quòd ſi quis viſus eſt exire ab aliqua
domo vnicum tantum exitum habentem cum gladio
euaginato, aut ſanguinolento, & in ea domo reperia-
tur aliquis mortuus, naſcitur contra eum certum, &
indubitatum indicium ad condemnationem ſuffi-
7 ciens, nedum ad torturam: ad *tex.in l. ſciant cuncti.*
C.de probat.Guid. de Suzzar.in tractat.de indic. n. 99.
& ibi. Lud.Bolognin. Marſil.in Rub.de probat. n. 237.
Blanch.de Indicijs.num.29. verſ. ſubdenſ. Natt. conſ.
397.num.24.lib.3. Gram.deciſ.42.num.5. Gandin. de
malef.tit.de præſ. num.10. Soc.conſ.8.num.4.verſ.ter-
tio.lib.1. Bald. Nouell.in pract. crim. Rub. de mod. &
form.cit.reor.num.8. & in materia indiciorum.n. 292.
Maſcard.de probat.lib.1. concl.23. num.2. & lib.2.
concl.867.num.26. Menoch.de præſ.p.1.lib.1.q.3.n.9.
& q.89.num. 118. Clar.in prax.§.fin.q. 21.num.40.
verſ.ſi aliquis. vbi Baiard.n.157.158. Farin. de indic.
& tortur.q.52.num.51.54. pulchre Caball. reſol. 288.
num.9.verſ.item in eo.Magon.deciſ.39.num.12.

Huic enim valde ſimilis eſt caſus noſter, nam ex horto,
vnde manarunt emiſſiones tormentorum bellicorũ,
viſi ſunt egredi Pugolotine cum facie pallida, & cum
ſuis ſclopis exoneratis, cum capillis crematis, cum ti-
more, ne quis ingrediatur Conuentum. ideo deliquiſ-
ſe præſumuntur, quoniam illud, quòd prædicti DD.
ſcripſerunt, per modum exempli tradiderunt, & pro-
pterea idem cenſendum eſt, non ſolum quando quis
8 viſus eſt egredi e domo, vbi reperitur mortuus, ſed
etiam ex alio loco, puta ex agro, vel via publica: *Ang.*
in l.fin. num.6.ff. quod met.cauſ. Bald.in l.neq. natales.
num.1. in fin.ff. de probat. Blanch.de indic.n. 292. Fa-
rinac.d. q.52.num.55. vnde ſi aliud adminiculum cõ-
currat, vt hic, multo magis ad condemnationem de-
9 ueniri poterit. *Blanch de indic.num.292. in fin. Brun.*
eod.tract.p.1.q.4. poſt num.12. Farin. d. q.52. n.59.
61. 62.

Hoc poſito poſſumus dicere nos habere cõtra Pugoloti-
nos indicium certum, & indubitatum de proditorio
homicidio, quia animus iudicis videtur non poſſe cõ-
uerti ad aliud credendum, ex quo enim conſtat nullũ
alium fuiſſe illa die viſum cum armis in dicto Con-
uentu, & acceſſum non haberi ad Hortum, niſi per
Conuentum, & ab Hortu exoneratum fuiſſe tormen-
tum bellicum, vtique Iudex certus reddi videtur de
proditione per eos admiſſa, indicia enim indubitata
dicuntur, quæ taliter vrgent, vt animus iudicantis ali-
ter perſuaderi non poſſit, nec eius intellectus verti in
10 oppoſitum. *Caſtr. in l.fin.num.5. C.de probat. Bald.*
conſ.249. ante fin. verſ.ſed hic. Conrad. in pract. tit.de
neg.crim. & torm.num.40. Boer.deciſ.164.num. 3.4.
Marſil. in Rub. C.de prob.num.260. Carrer. in pract.
crim.§ indicium.num.1. Farinac. in prax. q.36. n.36.
& q 86.num.67. Magon.deciſ.39.n.13.in fin. Baiard.
ad Clar.§. fin. q.20.num.9. & q.21.num. 158. Caball.
reſol.288.num.10.Giurb.conſ.70.num.22.in fin.

Ideo in noſtro caſu duo remanent conſideranda, vnum eſt, an reus ab Eccleſia extractus ſit priuandus immunitate Eccleſiaſtica, ſi tantum conſtet de proditione, ſeu delicto excepto per indicium indubitatum, ſeu per violẽtas præſumptiones: alterum eſt, an hic ſatis probatum ſit extare tale indicium.

Quo ad primum ardua eſt illa quęſtio, an in materia iſta oporteat docere plene, & concludenter de delicto excepto,

cepto, quàm nos in vna Guastallen. late examinaui-
mus, & licet pro vtraque opinione adsint probabiles
rationes, tamen nō recedendo ab ea, quæ reo est ma-
gis fauorabilis, vt requiratur vera, & plena probatio
in suo genere, & maxime attentis verbis Bullæ Gre-
gorianæ dicentis, constito prius Episcopo, quòd vere
illi taliter deliquerint, videtur dicendum, quòd quan-
do habemus violentas præsumptiones, seu indicia in-
dubitata, dicatur vere constare de delicto, quia talia
indicia, & præsumptiones dicuntur liquidissimæ iuris
probationes. *ex l. licet Imperator. ff. de legat. primo.*
11 *Marsil. in Rub. C. de probat. num. 201. vers. nam legū,
& num. 221. vers. pro quibus. Natt. cons. 581. num. 17.
19. Magon. d. decis. 39. num. 9. Caball. d. resol. 288. n. 5.
cent. 3. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 20. num. 9.*

Et propterea ex indicijs indubitatis, seu violentis presū-
ptionibus non minus reus cōuincitur, quàm testibus,
& scripturis. ad *tex. in l. 2. C. quorum app. non recip. l.*
12 *qui sententiam. C. de pen. l. fin. C. de probat. Dec. in c.
at si clerici. num. 12. vbi etiam Bero. num. 2. vers nec
non, & Mant. num. 1. in fin. ver. vlt. extr. de iud. Carr.
in pract. crim. §. in textu. num. 1. fol. 43. Farinac. q. 86.
num. 56. Caball. d. resol. 288. num. 5. in fin.*

Et pariter stantibus indicijs indubitatis, seu violentis
præsumptionibus licet reus possit acriter torqueri, ta-
men omissa tortura tanquam conuictus poterit etiā
condemnari non solum in pęnam pecuniariam, sed
etiam corporalem, si ita Iudici videtur, cui hoc est ar-
bitrarium: quia ad condemnandum satis est, quòd
quis conuincatur testibus, vel indicijs indubitatis.
13 *d. l. qui sententiam. C. de pęn. d. l. 2. C. quorum appellat.
Castr. cons. 299. in princ. lib. 2. tex. est etiam in l. fin. vbi
gl. in verb. vel indicijs. Bart. in 2. opp. Bald. num. 2.
Alber. num. 1. vers. item. C. de probat. Gram. decis. 42.
num. 1. & per totam. Boss. in prax. tit. de conuictis. n.
26. 27. 30. Clar. in pract. §. fin. q. 20. vers. alij vero.
Mascl. de probat. concl. 1221. num. 34. 53. Farin. q. 86.
num. 55. 58. Baiard. ad Clar. d. q. 20. num. 10. Caball. d.
resol. 288. num. 2. Caualc. de test. p. 2. num. 137. vbi de
communi*: idque procedit etiam si quis conuincatur
vnico tantum indicio indubitato. *Aret. in c. tertio lo-*
14 *co num. 17. 18. de probat. Bross. d. tit. de conuict. n. 27.
Farin. d. q. 86. num. 63.*

Vnde non valet dicere, quòd oporteat de delicto vere
constare propter Bullam Gregorianam, & non dica-
tur vere apparere, quod præsūptionibus probatur ex
Giurb. cons. 50. num. 6. ad fin. vers. neque enim potest.
Nam respondetur, quòd æque ea dicuntur esse vera,
quæ vidimus, ac ea, quæ indubitanter, hoc est per in-
dicia indubitata nouimus. *Innoc. in c. cum in causa, de*
15 *iuram. calum. Farin. d. cons. 76. num. 5. Beol. apud eun-
dem Farin. d. cons. 168. num. 10. Ambros. de immunit.
Eccl. c. 11. num. 4. Peregr. eod. tract. c. 3. num. 4. Bonac.*
16 *d. q. 7. § 7. num. 4.* nam etiam indicia indubitata po-
nunt veritatem ante oculos Iudicis. *Caball. d. resolut.
288 num. 18.*

Ideo bene potest concludi, quòd delicti qualitas exclu-
dens Ecclesiæ immunitatem satis vere apparet, si de
ea per indicia indubitata constet ad *tex. in c. nonit. de*
17 *indic. & in c. 1. de homicid. in 6. late Giurb. cons. 50. nu-
mero 19.* vbi multos allegat. qui licet loquatur in as-
sassinio, tamen procedit etiam in alijs delictis quali-
ficatis, & in Bulla Gregoriana exceptis ex doctrina
*Innoc. in d. c. cum causam. col. 2. vers. illud autem de iu-
ram. calumn.* dicentis ea esse vera, quæ vel proprijs
oculis inspeximus, vel aliàs indubitanter nouimus,
18 quem sequitur *Farin. d. cons. 76. num. 5. in fin. lib. 1.
& cons. 168. n. 10. lib. 2. Ambr. d. tract. c. 10. num. 4.
vers. tertio. in fin. Peregr. eod. tract. c. 3. num. 4. in fin.
Bonac. d. q. 7. §. 7. num. 4. vers. illa vero dicuntur.* quod
enim dicit, oculis proprijs inspeximus, respicit verā,
& plenam probationem, dum vero inquit, vel alias
indubitanter nouimus, respicit indicia indubitata,
quæ etiam ipsa dicuntur ponere veritatem ante ocu-
los Iudicis. *Cab. d. resol. 288. num. 18.* adeo, vt vtraque
probatio possit dici vera, qualem requirit Bulla Gre-
goriana.

Nec prædictis obstat, quòd reus conuictus indicijs indu-
bitatis, vel præsumptionibus violentis non possit cō-
demnari in pœnam delicti ordinariam, sed extra or-
dinem mitius sit plectendus, vt aliqui volunt in pœ-
nam pecuniariā, vel vt melius, & verius alij senserunt,
in pœnam etiam corporalem citra mortem in delictis
19 difficilis probationis: *Felyn. in c. afferte. num. 10. vers.
quarto limita. vbi Butr. num. 7. de præs. vbi etiā Imol.
num. 3. 4. & Abb. num. 6. Aret. in c. tertio loco. num. 16.
17. vbi Decian. num. 60. de probat. Boer. dec. 164. n. 5.
Brun. de indic. & tort. p. 1. q. 4. num. 15. in fin. Marsil. in
pract. §. q. 2. num. 37. Gram. decis. 42. num. 14. 15. &
vot. 21. num. 8. 10. late Clar. in prax. q. 21. sub numer. 6.
vers. scias tamen in fin. Capic. decis. 126. in fin. late Fa-
rinac. q. 86. num. 62. 110. 114. 115. late Caball. d. resol.
288. num. 6. 7. 15. 16. 17.* vbi quod etiam ipse ita ser-
uauit. *Rip. de nocturn. temp. c. 57. num. 38.*

Nam respondetur, quòd hic non quæritur, an reus sit
plectendus extra ordinem, vel pęna ordinaria, hoc
enim reseruabitur Iudici laico, qui iudicabit, quid iu-
ri conueniat, postquam reus illi fuerit relaxatus, sed
tantum quæritur, an vere constet de delicto ad finem,
vt gaudere debeat immunitate Ecclesiæ, nec ne, & cū
20 reus conuincatur de maleficio non solum testibus,
sed etiam indicijs indubitatis. *Carrer. in pract. d. §. in
textu. num. 1. Farinac. in prax. q. 84. ante num. 1. & q.
86. num. 56. Caball. d. resol. 288. num. 5. in fin.* sequitur,
quòd indicia indubitata sufficiant ad priuandum reū
immunitate Ecclesiastica etiam si non esset locus pœ-
næ ordinaria contra eum, licet enim aliqua ex causa
reus excusetur à pęna ordinaria, non tamen admitti-
tur ad priuilegium immunitatis Ecclesiæ in casibus
21 Bulla Gregoriana exceptis. vt *ex Ioan. Ign. in l. 1. §. si
damn. num. 7. ff. ad Syllan. Marc. Mant. lib. 5. obser.
legal. c. 41. Remig. de Gonn. tract. de immun. Eccl. fallēt.
15. num. 8. ante fin. Plaz. in Epitom. delict. lib. 1. c. 19.
num. 24. Farin. q. 28. num. 45. Gratian. disc. 598. num.
6. Giurb. d. cons. 50. num. 45.*

Quod verum puto, si locus sit pœnæ tantum extraordi-
nariæ ex hac ratione, quod de delicto non constet in
foro Ecclesiastico, nisi per indicia indubitata, quia
cum de nouo debeat processus agitari coram Iudice
laico, adhuc spes remanet, quòd plene delictum ve-
rificari possit vel ex confessione reorum, vel ex pro-
bationibus de nouo superuenientibus, & sic nondum
sumus in claris, quòd locus esse non possit pœnæ or-
dinariæ, licet secundum præsentem statum, vbi habe-
mus tantum indicia indubitata, videatur imponenda
solum pœna extraordinaria: Verum si certi essemus,
quod

quod nullo tempore poſſit iudex imponere, niſi pœnã
extraordinariam, velut in eo, qui tentauit proditorie
occidere proximum ſuum, & fecit, quãtum in ſe fuit,
mors tamen nõ fuit ſecuta, quia offenſus ſanatus eſt à
vulnere, cum enim effectus non ſit ſecutus, & Bulla
Gregoriana requirat actum conſummatum, dum ex-
preſſe loquitur de occidente proditorie, non de vul-
nerante, vtique non erit locus pœnæ ordinariæ, & ſuc-
22 ceſſiue reus immunitate Eccleſiæ non priuabitur. *Cu-
man. in l. damni infecti. §. Sabinus ad damn. infect.
Decian. conſ. 80. num. 18. & ſeq. Rebuff. in tom. reg.
conſt. tract. de imm. art. 1. q. 5. Decian. tract. crim. lib. 6.
c. 28. num. 17. Anaſt. Germ. de ſacr. immun. lib. 3. c. 16.
num. 60. Villagut. de extenſ. leg. tit. de immunit. Eccl. c.
fin. a num. 54. vſque ad num. 59. Suarez. de ſtat. relig.
tract. 3. lib. 3. c. 11. num. 14. Baiard. ad Clar. q. 30. n. 17.
Mar. Ital. de immun. Eccl. lib. 1. c. 5. §. 4. num. 22. vſq.
ad num. 28. pulchre Farinac. in append. de immun. Eccl.
c. 9. num. 145. 146. in fin.* vbi dicit, quòd hæc opinio
hodie caret omni difficultate ſtante Bulla Gregoria-
23 na, quæ requirit actum conſummatum, & mortem
ſequutam; & ita etiam perbelle tenet *Peregr. de im-
munit. Eccl. c. 7. num. 13. 14.* vbi reddit rationes, & cõ-
futat contraria, quod ſane verum credo, quia non ve-
rificantur verba Bullæ in illis verbis; *aut qui prodito-
rie proximum ſuum occiderit.* Verum ſi adimplerentur
verba Bullæ eò, quòd vere mors ſequatur offenſi, li-
cet poſtea ex aliqua ratione minuenda eſſet pœna ra-
tione ætatis, vel alio reſpectu, non tamen homicida
proditorius frueretur beneficio immunitatis, de quo
tamen hic non habemus neceſſe deſputare, quia ſatis
eſt, quòd indicia indubitata faciant vere conſtare de
delicto ad effectum, de quo quærimus.

Ad alterum igitur punctum accedamus, in quo pariter
concludendum eſt ſatis probatum eſſe dictum indi-
cium, cum ſuper eo deponant duo conteſtes ſcilicet
Fr. Laurentius Baratotius laicus ſeruita, & Bernardi-
nus Marianus, certum eſt enim quòd in ore duorum,
24 vel trium ſtat omne verbum teſte *D. Paulo ad Corint.
c. vlt. l. vbi numerus. de teſt. c. in omni negotio. & c. li-
cet vniuerſis. §. 1. eod. Farin. de teſt. q. 63. n. 232. 233.*

Verum quia dictus Bernardinus erat pupillus, vertitur
in dubium, an eius depoſitio fidem faciat, quia quid-
25 quid videt illa ætas, ignorat, & illi iuramentum de-
ferri non poteſt ad *tex. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtib.
Farinac. de teſtib. q. 58. num. 1. 2. 3. 4.* Verum tollitur
hæc difficultas, quia dictus Bernardinus eſt paupertа-
ti proximus, habet enim ætatem annorum vndecim,
26 vt ex fide Baptiſmi, vnde ſequitur, quòd ſit etiam
capax ad *tex. in l. apud Celſum. §. ſi quis. verſ. denique.
ff. de dol. mal. & met. exc. l. pupillum. vbi Dec. & Cagn.
de reg. iur. gl. in l. ſequitur, in verb. animum. ff. de vſu-
capo. Menoch. de arb. iud. caſ. 57. ſub num. 40. Farinac.
de teſt. q. 58. num. 15. Scacc. in prax. de iud. cauſ. ciuil.
& crim. lib. 2. c. 7. q. 24. num. 720. verſ. quia proximus.*
Et licet ab anno ſeptimo vſque ad annum 14. in ma-
ſculis, & vſque ad 12. in fœminis relinquatur arbitrio
Iudicis, quando pupillus ſit doli capax. *Menoch. d. caſ.
57. num. 44. Scacc. d. q. 24. num. 721. 722.* Tamen hic
etiam probatum eſt dictum Bernardinum eſſe ſaga-
cem, & expertum, & habere mores ſicut viri adeo, vt
non ſit dubitandum, quin ſit doli capax, & bonæ in-
telligentiæ.

Quo ſtante certum eſt, quòd pupillus doli capax poteſt
etiam cogi reſpondere, teſtificari, & iurare de veritate
27 dicenda. *ad tex. in l. fin. ff. de liber. cauſ. §. pen. Inſt. de
oblig. ex delict. l. excipiuntur, vbi Igne. num. 36. 37. ad
S. C. Syll. gl. in c. paruuli. 22. q. 5. Bart. in Auth. princi-
pales. §. quod obſeruari. num. 12. vbi Bald. ſub num. 9.
C. de iuram. calum. Abb. in c. cũ cauſã. ſub num. 11. 12.
eod. Alber. de Malet. tract. de teſti. c. 5. num. 20. Maſcb.
de probat. cõcl. 1246. num. 4. Scacc. in prax. lib. 2. d. c. 7.
q. 24. num. 729. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 24. num. 109.*
ſæpe enim ex dicto puerorum etiam delicta deteguntur,
tur, ex ore enim infantium perfeciſti laudem, vt in
28 *Pſal. 8. Clar. d. q. 24. verſ. vidi. Canalc. de teſtib. p. 1.
num. 19.* quæ procedunt non ſolum in ciuilibus, ſed
etiam in criminalibus, & maxime in delictis difficilis
probationis, & vbi veritas aliter haberi non poteſt, vt
29 hic, quia tunc etiam pupillus probat in criminalibus
cauſis. *Vulpel. conſ. 25. num. 6. Crot. de teſtib. p. 3. n. 7.
Gram. conſ. 45. num. 19. & Farinac. de teſtib. q. 58. nu-
mero 29. 30. 31.*

Sed adhuc remanet ſcrupulus, quia multi voluerũt, quòd
impubes etiam doli capax numquam ſit teſtis inte-
ger, & omni exceptione maior, & ideo numquam ple-
30 ne probet, ſed tantum indiciũ faciat, & præſumptio-
nem. *gl. in l. inuitis. in verb. ſed nec. ff. de teſt. Lanfranc.
de teſt. num. 1. verſ. aut ſi. Dec. in l. 2. §. item. num. 10.
verſ. ſecundo. vbi Cagn. num. 20. in fin. ff. de reg. iur.
Maſcb. de probat. concl. 1246. n. 5. 6. Rol. conſ. 24. n. 66.
69. lib. 1. Boſſ. in tit. de indic. num. 177. Farinac. de teſt.
d. q. 58. num. 18. 34. 44.*

Sed reſoluitur hæc difficultas, quia vltra quod in delictis
exceptis admittuntur etiam teſtes inhabiles. *Farinac.
31 d. tract. q. 62. num. 81. 85.* adhuc dicendum eſt, quòd
inhabilitas huius pupilli ſuppletur ex multis, quæ ſu-
perabundant defectum, & primo ex fide integerrima
conteſtis, qui eſt vir religioſus, & bonæ vitæ, vbi enim
duo extant teſtes, quorum vnus ſit pluſquam habilis,
alter vero aliquantum inhabilis, fit compenſatio in-
ter eos, & vnius defectus ſuppletur ex magna fide al-
32 terius: ad *tex. in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur. ver.
quid enim. ff. de edend. vbi Bald. & Bologn. Soc. in l. Gal-
lus. §. ille caſus. col. pen. de liber. & poſthum. Alex. cõſ.
56. vol. 2. Crauet. conſ. 198. num. 5. Rol. conſ. 19. num. 9.
lib. 3. Bertaz. conſ. 542. num. 22. lib. 2. late Farinac. q.
63. num. 328. 330. Caualc. de teſt. p. 5. n. 44.*

Deinde ſanatur etiam iſte defectus, quia cõcurrunt pro
dicto impuberis non ſolum integerrima fides conte-
ſtis, ſed etiam plurima adminicula, & veriſimilitudi-
nes, ex quibus coadiuuatur eius depoſitio, teſtes enim
33 inhabiles ſi deponant veriſimilia probant, & admi-
nicula ſupplent eorum inhabilitatem. *Alex. in l. ſi duo
patroni. num. 7. ff. de iureiur. Decian. conſ. 163. num. 8.
Crauet. conſ. 35. num. 7. Ruin. conſ. 149. num. 6. lib. 2.
Gabriel. de teſt. concl. 20. n. 4. Grat. conſ. 52. in fin. lib. 2.
late Farinac. de teſtib. d. q. 63. num. 235.* hic autem cõ-
currit bona fama, & vita dicti impuberis, eius ſagaci-
tas, & promptitudo, fama publica contra reos de
proditorio delicto, quod nolebant aperiri conuentũ,
quòd fugam parabant, & quòd ſoli erant in Conuen-
tu, qui arma haberent, ex quibus adeo validatur dictũ
pupilli, vt purgetur omnis eius defectus, vt conſiderat
Farinac. d. q. 63. num. 336. 337. 338. 339. & maxime
quia veritas per alios teſtes haberi non poteſt, & pro-

pterea

pterea si duo impuberes probant deficientibus testibus maioris ætatis: *Marsil.in pract.crim. §. diligenter.*
34 *num.80.& seq. Caualc. de test. p.1. num. 21. in fin.* quanto magis id verum erit hic, vbi adest contestis magnæ fidei.

Verum hoc indicium coadiuuatur, & probatur etiam, licet non in specie, tamen in genere ex alijs probationibus, etenim constat ex confessione etiam ipsorum, quòd illi soli erant in dicto Conuentu cum armis; dicuntque testes tempore delicti nullum alium visum fuisse, & quòd ipsi nolebant aperiri conuentum, & quòd ad Hortum, vnde laxati sunt Archibusij, nō patet accessus, nisi per conuentum, ergo sequitur ipsos fuisse malefactores per ea, quæ diximus supra.

Sed vlterius contra eosdem Pugolotinos vrgent plura alia indicia, si quidem plene probata est publica vox, & fama emanata statim post delictum, antequam illi fuissent arrestati, quòd ipsi perpetrasset hoc proditorium homicidium pretio conducti ab inimicis dicti Capitani Peregrini, vt vno ore dicebant omnes, &
35 sane nemo negat, quin fama publica indicium faciat contra diffamatos, maxime si sit vehemens, vt hic. *Felyn. in c.veniens, num.15.de testib. Gram.decis. 34.num.52. Menoch.cas.261.num.2. Masch.de probat. concl.754.num.7. Personal.de indic. & tortur. n. 49. Lud. Peguer.decis.crim.17.num.16. Farinac. de indic. & tortur. q.47.28.29.* vbi quod arbitrio Iudicis bene tamen regulatos committitur, quæ nam sit fama vehemens. *Caualc.de testib.par.3.num.103. Caball.cas. 300.num.123.*

Deinde mala vita, & fama dd. Pugolotinorum, quòd sint facinorosi, seditiosi, fures, & morum deprauatorum, vt fere omnes dicunt, facit indicium contra ip-
36 sos maxime iunctis alijs adminiculis, quia semel malus semper præsumitur malus, & ideo ex mala fama, & vita alicuius insurgit præsumptio delicti contra ipsum. *Franc. Caron.de indic.& tort.tract. 1.c.2. R. de fama.num.1. Gand.in tit.à quo, vel à quibus poss. fam. incip.num.12. Masch.de probat.concl.831.num.10. Menoch.de præs. lib.1.q.89. numero 133. Farinac. in prax. quæst. 23.num.20. & quæst. 47.num. 199. Caball.cas.255.num.6.*

Accedat, quòd non solum dictus Fr. Laurentius, & Bernardinus deposuerunt se vidisse capillos vnius ex Pugolotinis crematos, sed etiam id compertum est eadem die, quando arrestati sunt, cum enim ad carceres fuerint ducti, in visitatione illorum personæ visa est combustio capillorum, vt retulit etiam custos carceris, & sic non tantum coadiuuatur depositio pupilli, sed etiam indicium ipsum exinde probatur.

Præter hæc considerandum est, quòd audita fama huius delicti visa est die sequenti Caualcata multorum virorum, inter quos dicebantur extare inimici dicti Capitani Peregrini lætantes de eius morte, & accesserunt prope Castrum prædictum S. Martini quærentes, an dicti Pugolotini essent amplius in Ecclesia Seruitarū dicentes verba, ex quibus cognoscebatur eos venisse ad eruendum, & liberandum à custodibus, qui obsidebant Pugolotinos in dicto Conuentu, & intellecto, quòd iam in carceribus stabāt, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam: Vnde verisimilis redditur illa publica fama, quòd illi fecerint hoc delictum conducti pretio ab inimicis interfecti: etenim indicia possunt sumi etiam ex ijs, quæ sequuntur post delictum. *Farinac.de indic.q.52.num.93.*

Vlterius fuga per eos attentata debet considerari ad indicium faciendum contra eos, etiam si non potuerint fugere, quia idem operatur fuga in promptu, quòd
37 fuga in effectu. *Bald.in l.pignoris causa. C.de pign act. Marsil.in pract.§.diligenter.n.50. Boer.decis.215.n.2. Farin.q.47.num.9.Caball.cas.288.n.45 48.*

Preterea dicti Pugolotini incedebant cum armis, & cum pilis plumbeis in ore, visi sunt illo mane, quo patratum est delictum, deambulare, & obseruare in loco delicti, & viso Capitaneo se receperunt in Conuentū,
38 vbi enim ignoratur occisor, hoc est delicti indicium. *Bart.in l.fin.n.5.ad fin.ff.de quæst. Salyc. in l.fin.n.9. in fin. C.eod. Nouell.in pract.crim.in princ.n.59. Crauet. cons.115.n.5. Boss.de indic.n.51.vers.& idem, Masch. de prob.conclus.131.numero 45. Farinac.quæst.52.numero 138.*

Post hæc animaduertendum est, quòd isti Pugolotini iā diu moram trahebant in dicto Conuentu, & soli eò loci habitabant cum armis, & propterea cum in horto commissum fuerit delictum exonerando Archibusium, contra eos insurgit præsumptio ratione vicinitatis, si enim nescitur, à quo delictum fuerit commis-
39 sum, à vicinis admissum præsumitur. *ad tex.in l. dominus horreorum.ff.locat.Bart.in l.si quis ita. §.fin. de fund.instr.Brun.de indic.p.1.q.3.n.2.Menoch.cas.222. num.5.Masch.de prob.concl.831.num.13.Bertaz.cons. 320.n.3. Farin.q.52.n.127.128.129.*

Et his tanto magis inhærendū videtur, quia nullus alius est diffamatus de hoc delicto, aut imputatus, tali enim casu ille, qui est inquisitus de illo delicto,
40 magis vrgetur, & indicia contra ipsum augentur. *Bald. cons.425. numero 5. lib. 5. Soc. consil. 54. circa fin. lib. 3. Farinac. dicta quæst. 52. numero 148. 149.*

Accedat, quòd rei ipsi in multis inueniuntur mendaces, & inuerisimilia deponunt, & negant audiuisse sonum Archibusiorum, cum tamen prope essent lo-
41 co, vt ipsi non negant, & multa dicunt, quæ faciunt eos mendaces, & propterea inde etiam oritur contra eos præsumptio, quia ex mendacio oritur indicium. *Bart.in l.fin.num.3.ff.de quæst. Alex.cons.77.col.2. vers.primum.lib.1. Gram.cons.17.num.9. de communi. Rol. consil.14.numero 19.lib.4. Farinac.de indic.quæst.52. numero 2. 3. Caball. cas. 288.numero 55.*

Addi potest, quòd isti Pugolotini sunt pauperes, & tamen viuunt laute, vestibusque vtuntur valoris vltra gradum suum, nullamque faciunt artem, per quam sibi victum parare valeant, vnde verisimile est, quòd hæc perpetrauerint pretio conducti, pauperes enim
42 suspicione non carent, & maxime si sint malæ vitæ: ad *tex. in §. sed pauperes. Inst. de suspect. tut. Farinac. quæst.57.numero 15. 19. Caualc. de testib. p.1. num. 81.*

Bene verum est, quòd fere omnia supradicta indicia primo excepto sunt remota, & non concludunt in hac materia priuandi aliquem immunitate Ecclesiastica vbi non solum indicia debent esse proxima, sed etiam certa, & indubitata, tamen plurimum offendunt dictos Pugolotinos, quia licet singula nō prosint, tamen vnita iuuant eò, quòd plura indicia non indubitata

proſunt,& coniunguntur ad faciendum vnum indicium indubitatum ad condemnandum ſufficiens.
43 *Bald.in l.fin.n.2.verſ.ſed quando. & verſ. item pone. C.de probat. Igne.in l.extipiuntur.n.30.31.32. ff. ad Syllan. Brun.de Indic.& tort.p.1.q.4.n.3. verſ. quandoque,& num.5. Gandin.in tit.de indic.num.1. & n.11. Corrad.in pract.titulo de negatiu.crim.& torm. n.50. Rim.iun.conſ.88.n.19. Farinac.de indic. & tort.q.36. num.41.42.& de reo confeſs.& conuict.q.86.num.59. 60.& num.100. Baiard.ad Clar.§.fin.q.20.n.10.* qui omnes id concludunt procedere, ſi omnia illa indicia tendant ad eundem finem, vt hic, quia tunc poteſt fieri talis coniunctio, vnde cum hic extent duo indicia indubitata, vnum per ſe, & alterum ex coniũctione aliorum, non videtur poſſe dubitari, quin dicatur vere conſtare de delicto ad finem, vt rei non gaudeãt priuilegio immunitatis Eccleſiaſticæ ſtãte, quòd vnicum ſufficeret, non tamen crederem tantũ eſſe fidendum vni indicio indubitato ex coniunctione plurium dubitatorum, quàm vni indubitato per ſe, & ſi illud ſolum extaret, non priuarem reum inquiſitum beneficio immunitatis Eccleſiæ, ex traditis per *Farinac. in add.ad conſ.19.litera F.verſ.verum, & verſ. ſecundo, lib.1.* verũ cum hic iſtud coadiuuet illud, putaui nos à fortiori poſſe ad hanc deuenire reſolutionem, quia ſic vnum indicium licite coadiuuari poteſt.

Ex prædictis igitur ſatis liquere videtur de homicidio proditorio, cum nulla extiterit cauſa, vel occaſio, & per inſidias ſine diffidatione fuerit perpetratum, & ſi de hac qualitate contingeret dubitari, poſſumus addere, quòd hoc delictum fuit perpetratum in loco ſacro, & immuni ipſi Eccleſiæ adiacenti, ſcilicet in hor-
44 to ipſius Eccleſiæ, immunitatis enim priuilegium extenditur ad omne, quòd Eccleſiæ cohæret intra tamẽ 40. paſſus. *gl.in c.1.verb.exẽpto, de priuil.in 6. Prax. Archiep. Neap.c.22.n.19. Giurb.conſ.10.num.7.8.9. 10.11.12. Farin. de immun. Eccleſ.c.17.n.251.252.*
45 *Peregr.eod.tract.c.4.num.52. ad fin.* qui loquitur in terminis de Horto Eccleſiæ.

Sed ſi quis in Eccleſia, vel eius Cœmiterio, & loco ſacro proximum ſuum offendat, vel delinquat grauiter, nõ gaudet immunitate, quia ſub ſpe illius deliquiſſe
46 videtur, & quia peccans in Eccleſiam efficitur indignus illius beneficio *c. vlt. de immun. Eccleſ. Innoc. in c.inter alia. in fin. vbi Hoſt. num.5.10. And. num.9. Anch.num.6. Butr.num.16. Zabarell. num.5. Anan. num.8.extr.eod. Boer.deciſ.109.num.3. Decian. tract. crim.lib.6.c.28.num.5. Ambroſ. de immun. Eccl. c.3. num.1.2. Germon.de ſacr.immun.lib.3.c.16.num.79. Farin.in prax.q.28.num.52.& in trac.de immun. Eccl. c.16.num.205. Io: Guttierez pract.qq.lib.3.q.1.n.15. 16.17.& lib.3.q.1.num.35. Gratian. diſc.619.n.35. Peregr.d.c.6.num.14.17.* Ergo iſti non poſſunt frui hac immunitate.

Neque dicatur, quòd interfectus non erat in loco ſacro, & propterea occidens aliquem exiſtentem in loco
47 profano, licet ipſe ſit intra Eccleſiam, non tamen priuatur immunitate Eccleſiæ, quia delictum conſumatur extra Eccleſiam. *Bonacin.de immun. Eccl. diſp. 3.q.7.§.4.num.8.*

Nam reſpondetur, quòd verius eſt eum, qui exiſtens in loco ſacro, & immuni vulnerat alium exiſtentem extra, & ſequatur mors, vel membri mutilatio,
48 non gaudere immunitatem Eccleſiæ attento delicti initio, & præſumpta ſpe, quam habet delinquens in Eccleſia: ſic *Abb. in c.fin. numero 11. vbi etiã Anan. num.5. de immun. eccleſ. Io: de Viſch in eod.tract. numero 26. Angelica in verb. immunitas. numero 23. Nauar. in Manual. c.23. num.21. verſ.nemo. Villagut. de extenſ. leg. tit.de extenſ. immun. num.61. Decian. tract. crim.lib.6.c.28. num.6.7.verſ.in autem. Ambr. de immun. Eccleſ.c.5.num.7. Remig. de Gonn. de immun. Eccl. fal. 4. Azor. mor. p.2.lib.9.c.9.q.14.verſ. tertio. Suarez de ſtat. relig. lib.2.c.11. numero 7. Mar. Ital.de immun. eccl. lib.1.c.5.§.3. numero 48. Farinac.in prax. de carcer.& carcer.q.28.num.61. & in tract.de immun. Eccl.c.16.num.223. Gratian.d.loco late Io: Guttierez pract.qq.lib.3.q.1.num.19.35. Peregr.de immun. eccl.c.6. numero 17.* qui etiam lo-
49 quitur de eo, qui in Eccleſia ſtans occidit ſclopo exiſtentem extra, vt apud *Ambroſin. d. tract. de immun. eccl.c.5.num.7.*

Hæc autem intelligas, de eo, qui in Eccleſia, vel loco ſacro, ſeu benedicto commiſit homicidium, vel membri mutilationem, ſiue ipſe ſit in Eccleſia ſiue ille, qui offenſus eſt, ſiue vterque: nam ſi loquamur de alijs delictis grauibus in Eccleſia perpetratis, cum Bulla Gregoriana de illis non loquatur, reus non poterit ab Eccleſia extrahi, & tradi Curiæ ſeculari, ſed ne impune habeat de violata Eccleſia, in qua delinquere non dubitauit, erit à Iudice Eccleſiaſtico extrahendus, & ab eo puniendus, vt aduertit bene *Mar. Ital.in tract.*
50 *de immun.eccl.lib.1.c.5.§.3.num.53. Farinac. in append. de immun. eccl.d.c.16.num.209.verſ.nam quod. Bonac.d.q.7.§.4.num.8.verſ. concedo. pulchre Peregr. d. tract.de immun. eccl.c.6.numero 28.* vbi dicit etiam, quòd hoc caſu non dabitur locus præuentioni Iudici ſeculari, dum reus eſt in Eccleſia. *Anton. Dian.reſol. mor.p.1.trac.1.reſol.2.*

Ex quibus videtur concludendum, quòd prædicti Pugolotini non gaudeant priuilegio immunitatis, & ſi forte alicui placeret altera ſententia, quòd ad priuan-
51 dum reum tali immunitate, ſatis ſit probare delictũ per indicia, & præſumptiones ſummarie, quantum ſufficit pro informatione conſcientiæ Epiſcopi, vt voluerunt. *Farin.in addition. ad conſ.168.in fin.litera A, lib.2.& conſ.211. num.19. lib.3. Gratian. diſc. 596.num.28. Giurb.conſ.50.num.10. & conſ.70.numero 23. Guazzin.defenſ.1.c.31.n.9. verſ.ac etiam.* multo magis idem eſſet dicendum, ſed quia alias docui neceſſarias eſſe plenas probationes, pro nunc admitto indicia indubitata ſufficere, alioquin ſi oporteret reos eſſe confeſſos, vel conuictos concludenter per teſtes de viſu, fere nunquam traderentur Curiæ ſeculari, vt inquit *Farinacium in addit. ad eius opera impreſſa ad conſil. 76. numero 6. libro 1. & ita.*

CAPVT XIII.

EPITOME.

Non habens accessum, vel regressum ad fundum suum an possit transire per fundum vicini, & quando Princeps deroget rei iudicatæ, & quando Ordinarium faciat esse delegatum.

SVMMARIVM.

1 *Libera censetur qualibet res.*
2 *Prouisores an habeant Iurisdictionem.*
3 *Sententia ex defectu Iurisdictionis est nulla.*
4 *Sententia contra statutum lata est nulla.*
5 *Sententia est iniusta, si obstet statutum.*
6 *Viam habens incommodam non censetur habere.*
7 *Honeste, vel commode quæ fieri non possunt, dicuntur impossibilia.*
8 *Dictio: aliquis; & generalis, & habet vim specialis expressionis.*
9 *Dictio: aliquid; verificatur etiam in minima re.*
10 *Viam habens prolixam, & remota non potest transire per fundum vicini.*
11 *Statuta non debent trahi ad illicita.*
12 *Vicinus non habens viam quomodo à vicino eam habere possit.*
13 *Res indicata non dicitur pendente terminatione ad appellandum.*
14 *Querela ad Principem succedit loco appellationis.*
15 *Querelæ quando locus sit cessante appellatione.*
16 *Exceptiones impeditiuæ processus tolluntur per processum ad vlteriora.*
17 *Iudicata res non prodest, si de meritis pars patiatur cognosci.*
18 *Clausula: Audiat, & iustitiam faciat, quid importet.*
19 *Certioratio habet vim clausulæ ex certa scientia.*
20 *Iudex Ordinarius quando ex commissione efficiatur delegatus.*
21 *Iurisdictio censetur excitata, non delegata, si Princeps committit Ordinario.*
22 *Ordinarius remanet, cui Princeps committit sub nomine Dignitatis.*
23 *Delegata non censetur Iurisdictio, si Princeps mandat Ordinario, vt summarie procedat.*
24 *Iurisdictio in dubio non censetur delegata, sed ordinaria.*
25 *Res indicata tollitur à Principe, si rescribat reuideri.*
26 *Princeps in gratiosis censetur amouere obstaculum rei indicatæ.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa Martinelli cum eius vicinis videtur dicendum eos non posse transitare per fundum illius, quoniam quælibet res præsumitur libera, & eius intentio satis ex hoc fundata cẽsetur ad *tex. in l. altius. C. de seruit. c. nimis, de iureiur. Soc. iun. cõs. 75. n. 25. vol. 1. Cacheran. dec. 26. num. 13.*
1 *Surd. decis. 236. num. 6.*

Neque sententia XII. sapientum ciuitatis videtur habẽ-
da in consideratione ex multis, & primo quia non cõ-
2 stat de Iurisdictione iudicantium, nulla enim lege, aut
statuto cauetur, quòd Prouisores possint huiusmodi
controuersias dirimere Iurisdictionis, aut defectus
3 semper sententiam reddit nullam. *Surd. cons. 99. n. 42. & seqq. Ruginell. de Appellat. §. 4. c. 2. n. 130. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 116. num. 173 p. 1. Scacc. de Appell. q. 19. remed. 1. concl. 5. num. 4. & num. 58.*

Deinde inualida etiam ipso iure dici potest, quia lata est
contra legem municipalem; ita *Bart. in l. cum probatis, & ib.: Aug. ff. de re iud. Aret. in l. 1. in princ. de ap-*
4 *pellat. Alex. cons. 81. n. 1. & seqq. lib. 2. Abb. in c. 1. & ibi. Felyn. n. 2. de re iud. Bald. in l. 2. in princ. C. quando prouoc. non est necess.* vel saltem manifestam continet
iniustitiam, propter quod nunquam transiuit in iu-
5 dicatum vti lata contra statutum. *tex. est in c. inter cæteras, de re iud. gl. in Clem. Pastoralis, verb. non habebat. eod. Innoc. in c. fraternitatis, col. 1. de frigid. & malef. Paris cons. 107. num. 9. & seqq. lib. 4.*

Et id verũ esse in casu nostro satis probatur virtute Statuti *Carp. lib. 4. R. 18.* vbi habetur, quod nemo potest transire per fundum alienum, si ipse tenet caput ad viam aliquam, vnde cũ isti vicini pro suo fundo euacuando habeant caput ad duas vias publicas, vt dicũt testes versamur in casu statuti, & ideo nihil vlterius est quærendum. *l. ancillæ. C. de furt.*

Neque obstat, si subterfugiat vicinus Statutũ dicẽs vias,
quas habet esse incõmodas sibi, & remotas à via, quæ
6 ducit ad vrbem, vt ideo perinde sit, quasi non habeat
ad *tex. in l. 3. §. vtilitas. in fin. ff. de itiner. actuq. priuat. l. nepos proculo. de verb. sign. gl. in l. vulgo concepti ff. de*
7 *stat. hom.* quæ iura probant ea dici impossibilia, quæ
honeste, vel commode fieri non possunt.

Nam respondetur statutum generaliter loqui, & eius intentionem fuisse prouidere necessitati vicinorum, nõ
commoditati, vt apparet ex eius exordio, & cũ dicit
(ad aliquam viam) generaliter omnem viam etiã non
8 commodam amplexatur. *Crauet. cons. 780. num. 10. vers. de statuto.* & habet vim specialis expressionis:
idem *Crauet. cons. 357. num. 27.* adeo, vt verificetur
etiam in minima via vigore illius dictionis aliquam;
9 sic *Tiraq. in l. si vnquam. verb. omnia num. 14. C. de reuoc. donat. Borgn. decis. 2. num 30.*

Et in his terminis de eo, qui vult transire per fundũ vi-
cini, vt non possit id facere, si ipse habeat aliquã viam
10 licet prolixiorem, & remotiorẽ, pulchre docet *Beer, decis. 322. ad fin. vers. & istam partem, quem sequitur. Ioseph. Lud. concl. 76 ad fin. vers. prædicta, tamen intelliguntur.* qui videãtur, quia rem decidunt, quod iustũ videtur, ne cum damno alterius commoditati alienæ consulatur, statuta enim debent interpretari, ne ad
11 illicita trahãtur. *Carp. ad Stat. Med. in præl. n. 232. 233.*

Deinde illud statutũ recipit interpretationẽ à iure com-
muni. *Crau. cõs. 486. n. 7.* & ideo etiã si quis non possit
aliunde habere viã, vel transitũ, tamen adhuc nõ po-
terit transire per fundum vicini, nisi soluat iustũ pre-
12 tium cum declaratione loci opportuni, ne vicinus nimiũ patiatur detrimẽtũ. *Cepol. de seru. vrb. præd. c. 34. n. 11. in fin. Boer. d. decis. 322. n. 11. vers. sed in priunta. Grat. disc. for. lib. 4. c. 681. num. 44.* vnde resultat manifesta sententiæ iniustitia, quæ talia non respexit.

Præterea nõ videtur adesse hæc res indicata, quia pendet

13 tempora ad appellandum. *Franch. in c. non folũ. n. 8.*
de Appellat. Ruginell. eod. tract. §. 2. c. 3. num. 213. &
tempus ad appellandum, non currit, nifi à die fciẽtiæ.
Auth. hodie, vbi gl. Bart. & DD. C. de appellat. c. con-
certationi. eod. in 6. non conftat autem, quòd Marti-
nellus vnquam habuerit fcientiam dictæ fententiæ;
Nam licet in precibus narret factum, tamen non ap-
paret de tempore, quo inceperit fcire, adhuc enim
poteft dici non fuiffe lapfum terminum, & propterea
14 querela ad Principem fucceffit loco Appellationis,
eofdemque effectus operata eft. *Magon. decif. Lucen.*
23. n. 1. 2. 3. adeo, vt etiam poft decem dies etiam fi
negetur appellatio, tamen locus eft querelæ. *Scacc. de*
15 *appell. q. 12. n. 81. & q. 17. n. 41.* & dato, quòd talis
fententia effet nulla, numquam feciffet tranfitum in
iudicatum: *ad tex. in l. fi expreffim, vbi DD. de app.*
Ceph. conf. 263 num. 3.

Vlterius dici poteft, quòd exceptio rei iudicatæ fuerit
fublata per proceffum ad vlteriora, quia omnes ex-
ceptiones proceffus impeditiuæ, qualis eft hæc, tran-
16 fitus ad vlteriora tollũtur. *l. quod in diem. §. fi rationẽ.*
de compenfat. l. fi autem. §. fi quæcumq. de neg. geft. Io:
And. in Clem. repulfione, de appellat. Bart. & Bald. in l.
à procedente. C. de dilatio. Abb. in c. cum fuper. n. 9. de
off. deleg. Corn. conf. 85. n. 10. 12. vol. 4. & pars tacen-
do huic rei acquieuiffe videtur, cum enim paffa fit de
iniuftitia fententiæ difceptari, amplius re iudicata fe
17 tueri non poteft, fi conftat male fuiffe iudicatum.
Aret. conf. 73. col. 2. verf. præt. nam de qua re cogno-
fcit Iudex, de ea iudicare debet. *l. de qua re. ff. de re iud.*

Allegabatur etiam pro Martinello, quòd Princeps vi-
deatur fuo refcripto fuftuliffe hãc rem iudicatam: vi-
gore illius claufulæ: Audiat, cognofcat, & iuftitiam fa-
18 ciat, per quam videtur Iudici concedere, vt rem iudi-
catam poffit corrigere. *Bald. in c. 2. col. 2. de off. leg. vbi*
Io: And. & Ruginell. de appellat. §. 6. gl. 8. n. 12. Felyn.
in c. 1. de conft. Dec. conf. 198. n. 3. in fin. Alciat. cõf. 301.
num. 10. verf. tertio pulchre Menoch. de arb. ind. q. 52.
n. 4. 5. 6. & per totam, vbi oftẽdit fatis effe, quòd aper-
te fit narratum Principi extare rem iudicatam, & de
ea certiorem fuiffe factũ, quia certio ratio habet vim
19 claufulæ: ex certa fcientia: *c. venerabilis, de confirm.*
vtil. vel inutil. Menoch. d. q. 52. n. 9. vbi refoluit omnia
contraria, & hoc verum puto, vt fcilicet data fit pote-
ftas Iudici fententiam corrigendi, fi ita fibi iuftum vi-
debitur, maxime fi dictum fit, reuideat.

Verum obftare videtur quòd Iudex nofter non eft dele-
gatus, fed ordinarius, & licet Princeps ei commiferit
20 caufam prædictam, tamen non efficitur delegatus,
quia potius excitata, quàm delegata videtur Iurifdi-
ctio, tũ quia vbi Princeps refcribit ordinario fine da-
tione adiũcti, & nihil addit, vel detrahit Iurifdictio-
ni ordinariæ, tunc nõ erit delegatio, fed Iurifdictionis
21 excitatio, & ipfe ordinarius remanet. *gl. in c. fæpe. &*
ibi DD. de off. præf. Felyn. in c. licet in corrigendis. n. 2.
3. de off. iud. ordin. Iaf. in l. 1. §. fi quis fimpliciter. n. 5.
vbi Alex. n. 11. de verb. oblig. Menoch. conf. 340. n. 14.
15. & pulchre conf. 406. num. 56. vid. Ruin. conf. 4. nu-
mero 2. ad fin. lib. 4. Borgn. tract. de Bracch. reg. p. 1.
num. 259. 260. 261. tamen quia facta eft commiffio
dignitati, & fub nomine dignitatis ipfius Iudicis,
non perfonæ, & ideo etiam fi aliquid adderetur, vel
22 detraheretur Iurifdictioni ordinariæ, adhuc tamẽ re-
maneret ordinarius: *ex Bald. in c. fin. de off. ordin. &*
in l. præcipimus. C. de appellat. Iaf. in l. ius autem ciui-
le. num. 4. de Iuft. & iur. Rim. iun. conf. 203. numero
41. 42.

Et hinc eft, quòd fi forte caufa effet fui natura ordina-
ria, & Princeps mandaret Iudici, vt fummarie pro-
cederet, vel alias folemnitates relaxaret, non tamen
23 dicetur caufam delegaffe, fed obftaculum de medio
fuftuliffe. *Caball. milleloq. 242. p. 1. Borgn. d. tract.*
de brach. reg. p. 1. num. 261. verf. & fi caufa. Et fi
verfaremur in dubio, adhuc per quæcumque verba
24 non cenfetur Princeps Iurifdictionem delegaffe, fed
excitaffe, dum fcribit ordinario fine adiuncto. *Alex.*
Iaf. & DD. in l. Prætor. & in l. more. ff. de Iurifd. om.
iud. Rom. in l. 1. §. fi quis. de verb. oblig. Felyn. in d. c.
licet. num. 2. 3. 5. de off. ord. Borgn. d. tract. p. 1. n. 261.
verf. Verum.

Namque refpondemus prædicta vtique effe vera, nos
autem non dicimus Iurifdictionem fuiffe delegatam,
fed affirmamus Principem fuo refcripto fuftuliffe im-
pedimentum, quod proueniebat ex illa exceptione
rei iudicatæ, diximus enim quòd fi Princeps fiat cer-
tior de re iudicata, committat reuideri caufam, vel
cum illa claufula: videat, cognofcat, & iuftitiam
faciat, videtur dediffe illi Iudici facultatem corrigen-
di fententiam, & non confiderant in hoc DD. an de-
25 legata, vel excitata fit Iurifdictio; *ex Bald. in d. c. 2.*
vbi Barbat. de off. legat. Dec. d. conf. 198. num. 3. in fin.
late Menoch. de arb. ind. d. q. 52. num. 4. 5. 8. 12. 13. &
per totam. & hæc procedunt maxime in refcriptis gra-
tiæ, quando Princeps refcribit contra ius commune,
26 vt hic, tunc enim commiffio cenfetur conceffa remo-
to iuris obftaculo. *Ancharan. conf. 293. numero 3.*
Menoch. de clauf. p. 1. clauf. 66. verfic. dic verum: & ita.

CAPVT XIV.

EPITOME.

Si quis fractis carceribus confugiat ad Ec-
clefiam an gaudeat immunitate & quan-
do, & an eadem fruatur delinquens in
Ecclefia.

SVMMARIVM.

1 *Confugiens ad Ecclefiam non debet tradi Curiæ fecu-*
lari, nifi conftet vere de delicto.
2 *Epifcopus debet cognofcere an confugiens ad Eccle-*
fiam commiferit delicta excepta.
3 *Ecclefiæ immunitate quis non priuatur, nifi plene con-*
ftet de delicto, vel per indicia indubitata.
4 *Bulla Gregoriana de immunitate Ecclefiæ quid difpo-*
nat.
5 *Fugiens ex carcere fracto habetur pro confeffo &*
quando.
6 *Frangens carceres ad fugam fingitur delictum fateri.*
7 *Carceres frangens, & fugiens mulctatur arbitrio Iu-*
dicis.
8 *Carcerum fractor gaudet immunitate Ecclefiæ.*
9 *Carceratus pro delicto excepto, fi fugiat, non gaudet*
immunitate Ecclefiæ.

10 *Carce-*

10 Carceratus fugiens non priuatur immunitate Ecclesiæ si de delicto vere non constet.

11 Habilia omnia supponuntur, cum de vno quærimus.

12 Argumentum à pari quando procedat.

13 Aequiparatorum eadem est natura.

14 Frangens carceres sine conspiratione non habetur pro confesso.

15 Effractor carcerum non habetur pro confesso, si nesciat causa suæ carcerationis.

16 Fractura carcerum auget indicium ad torturam.

17 Indicium indubitatum quando faciant alia indicia.

18 Homicidia casualis gaudet immunitate Ecclesiæ.

19 Proditorie tentans occidere, nisi vere occidat, non priuatur immunitate Ecclesiæ.

20 Ecclesiæ immunitate non gaudet, qui in Ecclesia homicidium, vel mutilationem facit.

21 Inimicum interficiens etiam per insidias non dicitur proditor.

22 Delinquens in Ecclesia an possit ab ea extrahi, & tradi Curiæ sæculari.

23 Bulla Gregoriana non est extendenda ad casus non expressos.

24 Delinquens in Ecclesia puniendus est ab Episcopo.

25 Laicus ratione delicti in Ecclesia commissi sortitur forum Ecclesiæ.

26 Iniuria facta Ecclesiæ ab ea puniri potest.

27 Iudex Ecclesiasticus solus potest reum ab Ecclesia extrahere.

28 Episcopus non potest tradere Curiæ sæculari delinquente in Ecclesia nisi consulto summo Pontifice.

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mirandula censui Antonium
Scaietam ad Ecclesiam, à qua fuit ex-
tractus esse remittendum eò quòd nõ
appareat de delicto qualificato, pro-
pter quod priuari debeat Ecclesiastica
immunitate: Nam supposito etiã pro
vero, quòd crimen, de quo imputatur, sit proditoriũ,
non tamen de eo satis constat, & nihilominus vigore
Bullæ Gregorianæ, antequam reus tradatur Curiæ
sæculari, debet vere constare de delicto excepto, vt
1 cantant verba dictæ Constitutionis, de qua *Ambr. in
princ. tract. de immun. Eccl.* ibi: nisi cognito prius per
Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimi-
2 na superius expressa commiserint. *Bonac. de immun.
Eccl. disp. 3. q. 7. in princ. Pereg. eod. tract. c. 16. in princ.
Prax. Archiep. Neap. c. 22. sub num. 12.* qui referunt
dictam Bullam, & interpretantur.

Namque necesse est, vt fiscus sæcularis plene, vel saltem
per indicia omnino indubitata, quæ sufficiant ad cõ-
demnãdum, probet reum commisisse delictum pro-
3 ditorium, vel ita qualificatum, vt in dicta Bulla sit ex-
ceptum. *Ambros. d. tract. de immun. Eccl. c. 11. num. 4.
Farin. in cons. 76. n. 4. 5. & seqq. lib. 1. & cons. 168. n. 8.
9. & seqq. lib. 2. & in appen. de imm. Eccl. c. 22. n. 374.
Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. c. 6. §. 1. n. 80. 81. 82. Grattan.
disc. for. lib. 4. c. 619. num. 18. 19. Bonacin. de imm. Eccl.
disp. 3. q. 7. §. 7. n. 4. vers. respondeo. Ricc. decis. collect.
1792. in fin.* Ex quibus habetur resolutio eorum, quæ
in cõtrarium adduci solent, quia post Bullam Grego-
rianam hæc opinio est magis communis, & in praxi
recepta.

Vnde non obstat *Gam. decis. 179. & decis. 281.* qui loqui-
tur de tempore antequam ederetur Bulla Gregoria-
4 na, quæ declarat oportere de delicto vere constare, &
ideo Gamma non allegatur ad propositum, vt bene
per *Farin. d. cons. 168. num. 15. lib. 2.*

Dixi non obstare etiam, quòd dictus Scaieta prius aufu-
gerit e carceribus Curiæ sæcularis cum fractura carce-
rum, vbi processabatur de interemptione, & spolia-
tione in via cuiusdã, qui opinabatur Iesuita, propter
5 quod habetur pro confesso circa delictum principale
tanquam effractor carcerum: ad *tex. in l. eos. ff. de cu-
stod. reorum, vbi DD. omnes.*

Nam responsum fuit, quòd hæc est ficta confessio, seu
probatio, vt inquit *Ang. in d. l. eos. num. 3. vers. nota:*
6 *Felyn. in c. nullus. n. 3. de præsũpt.* Duar. reg. 392. *ampl.
1. vers. hanc. Farin. in prax. q. 30. n. 14. Bursat. cõs. 346.
n. 18. in fin. & n. 29. vers. tertio.* Sed hic necessaria est
vera delicti probatio, & de delicto vere constare, ergo
non sufficit ficta confessio.

Deinde dixi etiam non esse verum, quòd reus aufugiens
fracto carcere puniatur pęna confessati criminis, sed
7 potius mulctandus est alia pœna arbitraria non pro-
pter delictum, sed propter fracturã. *Alber. in d. l. eos.
n. 2. in princ. Boer. decis. 215. sub n. 22. Farin. de carcer.
d. q. 30. n. 8. 9. 10. vbi de magis communi, & n. 36. 43.
165. vers. quid dicendũ.* qui multos alios allegat, quòd
si verum, est sequitur, quòd ex tali fuga non probetur
delictum, & ita sumus in claris non satis vere constare
de homicidio proditorio.

Dixi etiam ad rem nostram spectare, quòd dicitur regu-
lariter reum e carcere fracto aufugientem, si ad Eccle-
8 siam confugiat, illius immunitate gaudere. *Ambr. d.
tract. de immun. Eccl. c. 10. n. 11.* Decian. *tract. crim. lib.
6. c. 28. n. 28. Farin. de carcer. d. q. 30. num. 42. & in ap-
pend. c. 15. num. 193.*

Verum ex aduerso dicebatur id non procedere in eo, qui
erat inquisitus pro delicto, pro quo Ecclesia nõ habet
immunitatem, & fractis carceribus confugit ad eam,
is enim non gaudet, quia non debet esse melioris cõ-
ditionis, quàm ille, qui recto tramite ad Ecclesiã con-
9 fugerat. *Farin. in prax. d. q. 28. n. 46. & in append. de
immun. Eccl. d. c. 15. n. 204.* vbi de verissima, & indu-
bitata conclusione testatur: sequitur *Pereg. eod. tract.
de immun. Eccl. c. 5. n. 10. vers. est tamen. Gurb. cõs. 30.
n. 3.* quod ego quoque verũ esse, & receptum opinor.

Dixi tamen necessariũ esse, quòd de delicto vere aliunde
constet, antequam id locũ habeat, & ita declaretur à
Iudice Ecclesiast. non enim illud prouenit ex eo, quod
10 sic fugiens habeatur pro confesso, quia nõ est standũ
processui Iudicis sæcularis, sed ne iste sit melioris con-
ditionis illo, qui non fractis carceribus, sed liber con-
fugit ad Ecclesiam, quia sicut iste non gaudet benefi-
cio immunitatis, si commisit delictum qualificatum,
ita multo minus ille gaudere debet: sic *Farin. d. q. 28
num. 46. & d. c. 15. n. 204. Pereg. d. c. 5. n. 10.* qui sic in-
11 telligendi sunt, quia cum de vno quærimus, cætera
supponũtur habilia: ad *tex. in l. si quæramus. de testam.
Tusch. pract. concl. lit. H, concl. 2. n. 1. 2. 3. Surd. cõs. 127.
num. 56. & cons. 495. num. 10. Peregr. de fideicom. art.
2. num. 5. Laderch. cons. 79. sub num. 2.*

Accedat, quòd illud est argumẽtum à pari, seu à maiori

ad minus, quia DD pariſicant hos caſus, quòd ſcilicet
quis poſt perpetratum delictum cõfugiat ad Eccl. vel
poſtquam fuit carceratus, frangat carceres, & ſe ad
12 Eccleſiam recipiat; ſed certũ eſt, quòd argumentum
à pari, ſeu à maiori, requirit, quòd eadem ratio con-
currat in vtroque caſu: ad *tex. in l. illud, ad l. Aquil. l.
a Titio. de verb. oblig. Euerh. Topic. c. 15. n. 5.* Ergo ne-
ceſſe eſt, quòd ſicut in vno requiritur vera delicti pro-
batio, ita in altero, quia æquiparatorũ eadem eſt na-
tura. *gl. & DD. in l. 1. ff. de legat. primo. gl. in c. vnic. de*
13 *atat. & qual. ord. in 6. Bald. & Caſtr. in l. aduerſus. C. ſi
aduerſ. rem. iud.*

Nec mirum, quia data etiã pro vera illa opinione, quòd
reus fugiens fractis carceribus habeatur pro confeſſo,
quòd tamen non ſerit caſum noſtrum, vt vidimus, ni-
14 hilominus illa ſententia non procedit, quãdo fractu-
ra facta eſt ſine conſpiratione: ad *tex. in d. l. eos, ibi non
ſpirauerint. Marſil. in pract. §. attingam. ſub n. 55. Me-
noch. de præſ. lib. 1. q. 88. n. 45. de magis cõmuni. Farin.
d. q. 30. num. 166. Burſat. d. conſ. 346. num. 29. 30.* ſed
hic non conſtat dictum Scaietam aufugiſſe per con-
ſpirationem: ergo.

Vlterius in eodem propoſito illa ſententia non procedit,
quando reus aufugiens fractis carceribus neſciebat
15 cauſam ſuæ carcerationis, tunc enim nõ habetur pro
confeſſo, nec etiam procedit quo ad qualitates aggra-
uantes: late *Farinac. d. q. 30. n. 205. 206.* & propterea
cum non conſtet Scaietam ſciuiſſe cauſam ſuæ carce-
rationis, fuga ei non præiudicat ſaltem ad præſumen-
dam qualitatem delicti aggrauantem, quæ priuat
reum Eccleſiæ immunitate.

Cum igitur ex fuga fracto carcere nihil aliud oriatur in
hoc puncto, niſi indicium ad acriorem torturã, quia
ſic fugiens redditur magis ſuſpectus. *Lud. Pegner. dec.*
16 *crim. 1. per totam. And. Fachin. controuerſ. iur. lib. 9. c.
65. Farin. de carcer. d. q. 30. n. 13. & n. 24. verſ. ſed bene
eos, & n. 26. ac n. 43. ver. nihilominus, in verb. ſed quia,
& n. 85. verſ. concludere potes;* hic autem ad priuandũ
reum beneficio immunitatis Eccleſiæ non ſufficiunt
indicia ad torturam, cum requirantur plenæ proba-
tiones, vel indicia indubitata; ergo.

Et denique certum eſt, quòd hoc indicium eſt remotum
à delicto, & propterea non poteſt cõſiderari etiam cũ
alijs ad faciendum vnum indicium indubitatũ, ſi qui-
dem tantummodo indicia proxima, & grauia poſsũt
conſtituere vnum indubitatũ indicium, vt per *Brun.*
17 *de indic. & tortur. p. 1. q. 4. n. 3. verſ. quod intellige.
Adden. ad Farin. conſ. 10. lit. F. verſ. verum hæc. lib. 1.*
qui exemplificant, quãdo concurrit vnus teſtis de vi-
ſu, & duo de confeſſione extraiudiciali, ſed hic non
habemus aliquem teſtem de viſu, neque de confeſſio-
ne, ergo non poteſt dici de delicto vere conſtare: &
ita cenſui.

Hinc ſumpta occaſione placet hic iungere alium caſum,
qui eodem tempore diſputabatur, quia euenit, vt qui-
dam Simon Mutinen. ſatelles in platea Regij tempo-
re mercatus viſo quodam eius inimico à Cupriaco
contra eum exploſerit Archibuſetum, ſed ille eodem
inſtanti retro reſpiciens animaduertit eum, & decli-
nando euitauit pilæ ictum, quem tamen caſu pene-
trauit caput alterius viri, qui ſtatim mortuus eſt, &
cum ille fugam arriperet verſus Eccleſiam S. Io: de
Baptiſmo, dictus Simon eum inſecutus eſt, & gladio
euaginato pluries eum percuſſit intra Eccleſiam &
& in brachio grauiter vulnerauit, & cum fiſcus ſæcu-
laris prætenderet dictũ Simonem non gaudere priui-
legio immunitatis Eccleſiæ fuit extractus ſecundum
formam Bullæ Gregorianæ, & ductus ad carceres
Epiſcopales: & poſtea compilato proceſſu fuit diſpu-
tatum de rei veritate.

Verum agentes pro fiſco ſæculari ſponte receſſerunt à
prætenſione, quia clarum eſſe videbatur, quòd hu-
iuſmodi delictum non erat de exceptis in Bulla, quo-
niam ſi reſpicimus perſonam interfecti, homicidium
fuit caſuale, & inuoluntarium, & licet daret ope-
ram rei illicitæ, nõ tamen per hoc homicidiũ dicitur
eſſe deliberatum, quia non putabat de interficien-
do, niſi eius inimico; ille autem, qui occidit vnum,
volens interficere alium, etiam ſi ſit aggreſſor, non
punitur pena mortis. *Farinac. de homicid. q. 125. nu-
mero 152.* vbi multos allegat, & certum eſt, quòd
homicidio tutus eſt in Eccleſia de iure canonico. *gl.*
18 *in c. inter alia, in verb. niſi publicas, vbi Anch. nu-
mero 5. in fin. Abb. num. 14. & ſeqq. de immunitate
eccl. Caſtr. in Rub. C. de his, qui ad eccl. confugiens,
num. 2. verſ. ſed de iure. vbi Alber. num. 1. verſic.
ius autem. Alex. conſ. 145. num. 8. lib. 7. Decian.
tract. crim. lib. 6. c. 28. num. 16. & conſ. 80. num. 26.
& ſeq. lib. 3. Villagut. de extenſ. leg. c. fin. numero 5.
ad fin. & num. 14. 15. & Tuſch. litera E. concluſ. 21.
num. 3. 42. Farinac. in appendice de immunitate Ec-
cleſ. c. 7. num. 108. vbi de magis communi, pulchre Pe-
regr. eod. tract. c. 7. num. 12.*

Si vero inſpicimus perſonam eius, qui interficiendus
erat, idem dicendum eſt, quia reſpectu eorum, quæ
geſta ſunt extra Eccleſiam, certum eſt, quòd atten-
tans alioquin proditorie occidere non priuatur bene-
ficio immunitatis Eccleſiæ homicidio non ſequuto,
19 etiam ſi vulnerauit proditorie: *ut. ff. de immunita-
te art. 1. q. 5. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. num. 17.
conſ. 80. num. 18. lib. 3. Baiard. ad Clar. q. 30. num. 17.
Villagut. d. tract. c. fin. num. 54. vſque ad numero 59.
Mar. Ital. de immunit. eccl. lib. 1. c. 5. §. 4. num. 22. &
ſeqq. late Farin. in append. d. tract. c. 9. numero 145.
Suarez. de ſtat. relig. lib. 3. c. 11. num. 14. Bonac. eod.
trac. q. 7. §. 4. num. 16.*

Si vero conſideramus ea, quæ facta ſunt intra Eccleſiam
idem dicendum eſt, quia Bulla Gregoriana excipit
tantum caſus, quando patrantur homicidia, vel
membrorum mutilationes in Eccleſijs, vel earum
20 Cœmiterijs: ita *ex c. fin. vbi Zabarell. col. 1. in fin.
de immun. eccl. Beer. deciſione 109. numero 3. Fari-
nac. quæſt. 28. num. 53. in fin. & in dicta appendice
c. 16. numero 108. vbi hoc verius eſſe dicit. Am-
broſin. d. trac. c. 5. num. 4. Decian. d. lib. 6. cap. 28.
num. 8. Suarez. d. c. 11. num. 9. Bonacin. d. quæſt. 7.
§. 4. n. 13. verſ. tamen quia. Peregr. d. trac. c. 6. n. 23.
& c. 16. n. 24.* ſed dictus Simon non fecit homicidium
in Eccleſia, neque membri mutilationẽ, ergo non de-
bet ab Eccleſia extrahi, vt tradatur Curiæ ſæculari.

Et ideo fiſcus ſæcularis acquieuit, & iure merito, quia
etiam ſi dictus Simon interfeciſſet dictum ruſticum
per inſidias, & deliberate, & proditorie, non ta-
21 men dicendus erat proditor, & priuandus immuni-
tate Eccleſiæ, quia erat eius inimicus occaſione cu-
iuſdam illius conſanguineæ ab eo cognitæ, etenim in-
terficiens

terficiens inimicum non dicitur proditor, etiam si ex insidijs id faciat, quia debebat sibi precauere ex *Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pen. Gomez. var. resol. §. de homicidio cap. 3. num. 5. Ambros. d. tract. c. 6. num. 3. Villagut. d. c. fin. num. 53. late Farinac. in prax. q. 18. num. 76. & cons. 76. n. 7. 15. & in append. d. c. 9. n. 143. late Franch. decis. 713. per totam pulchre Prax. Archiep. Neap. c. 94. n. 2. Suarez d. c. 11. n. 13. Bonac. d. q. 7. §. 4. num. 14. vers. qui vero Peregr. d. tract. cap. 7. num. 20. vbi de communi testatur.*

Ne tamen putes hunc reum esse impune dimittendum, cum polluerit Ecclesiam sanguinis iniuriosa effusione, & in ea deliquerit cum scandalo Populi, nam mul-
22 ti putauerunt, quod committẽtes in Ecclesia alia delicta grauia, non possint iuuari illius immunitate, vt de communi testatur *Remig. in trac. de immun. Ecclesie in 3. fall. num. 5. Nauar. in manual. c. 25. num. 20. Clar. in prax. §. fin. q. 30. num. 13. vers. item quaero. Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. nu. 15. Suarez. de relig. tom. 1. trac. 2. lib. 3. c. 11. n. 6.* sed vere non sequitur, quòd isti tradendi sint Curię seculari, licet grauissima delicta in Ecclesia commiserint, nisi homicidium fecerint, vel membri mutilationem, pro vt post Bullam Gregorianam verius, & receptius est. *Ambros. d. trac. c. 7. n. 4. & num. 6. Tusch. littera: E. conclu. 1. num. 9. Farinac. d. cons. 76. num. 9. lib. 1. & in d. append. c. 19. num. 209. Io: Franc. Leo in sua prax. c. 13. n. 27. Gratian. disc. 380. num. 29. Peregr. d. tract. de immun. Eccl. c. 6. nu. 23. 24. 25. 26. 29.* qui respondet contrarijs. *Bonacin. eod. tract.*
23 *quaest. 7. §. 4. num. 12.* vbi etiam inquit Bullam praedictam non esse extendendam ad casus in ea non expressos.

Verum d. reus propter delictum in Ecclesia commissum, licet non sit tradendus Curiae saeculari, tamen ratione sacrilegij, quod facit ille, qui aliquod delictum cuius-
24 cumque generis in Ecclesia committit, ab Episcopo extrahendus est ab Ecclesia, & puniendus, vt bene aduertit *Mar. Ital. trac. de immunit. Eccl. lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 2. & c. 4. §. 7. n. 13. 14. pulchre Farinac. in append. eod. tract. c. 16. num. 209. vers. respondeo Peregr. eodem tract. d. c. 6. num. 28. Bonacin. de immunit. Eccles. disp. 3. quaest. 7. §. 4. num. 8. versic. concedo.* Etenim etiam lai-
25 ci ratione delicti in Ecclesia commissi, sortiuntur forum Ecclesiasticũ, & locus est praeuentioni, cum enim iniuria facta sit Ecclesiae, ad eadem vindicari, & pu-
26 niri potest ad *tex. in c. significasti de adulter. & stupr. c. cum sit generalo vbi DD. de for. cõp. & patet ex Bulla Pij V, quae incipit. Cum primum gl. in c. graue de cent. excommunic. Abb. in c. relatum num. 1. vers. ex hoc. eod. Mar. Ital. d. §. 2. num. 2. Pereg. d. c. 6. num. 28. pulchre, & late Caball. resol. crim. cent. 2. cas. 194. nu. 5. & seqq.* qui plene discutit negotium, bene verum est, quòd in nostro casu non potest Iudex laicus praeuenire Ecclesiasticum, dum reus est in Ecclesia quia solus Eccle-
27 siasticus potest reum ab Ecclesia extrahere: *Mar. Ital. d. trac. de immun. Eccl. lib. 1. c. 5. §. 3. num. 39. 53. Farin. d. loco Peregr. d. c. 6. num. 28. vers. & dum est. Caball. d. cas. 194. num. 12.* qui in hoc bene dicit non licere Iudici seculari reum ab Ecclesia extrahere etiam in casibus, in quibus ille potest procedere, sed quatenus subiungit, quòd ad Episcopum reccurrere debet, qui malefactorem capit, & sibi tradat, male loquitur, nisi in casu homicidij in Ecclesia perpetrati, vel mutilationis membri, vt vidimus, quia in alijs casibus non potest reum tradere Curiae seculari, nisi consulto summo Pon-
28 tifice: ita bene *Farinae. in d. appendic. de immun. Eccl. c. 19. num. 209. in fin.* & sane cum Iudex Ecclesiasticus possit tunc reum capere, & sibi retinere, stultus reputaretur, si eum foro seculari traderet: debet ergo ipse eum sic delinquentem punire, & propterea ego condemnaui dictum Simonem ad triremes ratione dicti sacrilegij, & scandali, & ita iuris esse censui.

CAPVT XV.

EPITOME.

In causis mixti fori an posit Iudex Ecclesiasticus, si praeuenerit, laicos carcerare, & poenis temporalibus punire, & an delinquens in Ecclesia fruatur immunitate etiam respectu fori Ecclesiastici.

SVMMARIVM.

1 *Bulla Gregorij XIV. de immunitate Ecclesiarum declaratur.*
2 *Delinquens in Ecclesia est immunis, nisi occiderit, vel mutilauerit.*
3 *Bulla Gregoriana de immunitate omnia reduxit ad vnam formam.*
4 *Ecclesia non debet esse Asylum malorum.*
5 *Delinquens in Ecclesia punitur ab Episcopo, etiam si nõ sit tradendus foro laico.*
6 *Praeuentioni non est locus, dum reus est in Ecclesia vbi deliquit.*
7 *Iudex Ecclesiasticus non extrahit ab Ecclesia nisi in grauibus.*
8 *Punire posse, & ab Ecclesia extrahere quomodo parificentur.*
9 *Concesso vno omnia conceduntur, per quae deuenitur ad illud.*
10 *Laicus committens in Ecclesia delictum seculare non potest puniri a Iudice Ecclesiastico.*
11 *Sacrilegium facit, qui in Ecclesia vulnerat, vel delinquit.*
12 *Sacrilegium est delictũ mixti fori, & punitur ab vtroque Iudice.*
13 *Iudex Ecclesiasticus, & laicus possunt punire delinquentes in Ecclesia.*
14 *Bartolus declaratur.*
15 *Homicidium, vel mutilatio in Ecclesia non gaudent immunitate.*
16 *Doctoris dictum intelligitur secundum doctrinas, & iura ab eo allegata.*
17 *Iudex Ecclesiasticus non imponit poenam sanguinis.*
18 *Remissio significat reum esse in fortijs remittentis.*
19 *Expectare dicitur, qui ad locum prius peruenit.*
20 *Ecclesiasticus est Iudex competens contra laicos in causa Sacrilegij.*
21 *Imperator non potest tollere Iurisdictionem Ecclesiae.*
22 *Leges de Episcopis, clericis, & Ecclesijs ciuiles sunt inualidae, nisi in fauoribus.*

23 *Laicus*

23 *Laicus Iudex an sit competens in causa Sacrilegij.*
24 *Clarus in praxi damnatur in materia Sacrilegij.*
25 *Sacrilegium à quo Iudice puniatur.*
26 *Sacrilegus quomodo puniatur.*
27 *Sacrilegij pœna est arbitraria.*
28 *Laicus Iudex neminem ab Ecclesia extrahere potest sine licentia Episcopi.*
29 *Laicus Iudex Ecclesiasticum non potest prænenire quo ad pœnas spirituales.*
30 *Iudex laicus, & Ecclesiasticus quomodo procedere possint in Sacrilegio.*
31 *Præuentio quomodo detur inter Iudicem laicum, & Ecclesiasticum.*
32 *Iudex Ecclesiasticus potest laicos carcerare, & punire etiam temporaliter.*
33 *Ecclesiasticus Iudex potest imponere omnes pęnas, non tamen sanguinis.*
34 *Laicus condemnatur ad triremes ob verba obscena contra sacerdotes.*
35 *Iudices Ecclesiastici censuris non vtuntur, nisi executio realis, personalis fieri non possit.*
36 *Adulterium potest puniri ab Ecclesia & quomodo.*
37 *Verbum: Vlcisci: quid importet.*
38 *Verbum: libere fieri: quid importet.*
39 *Ecclesia habet omnem potestatem in laicos in suis causis.*
40 *Festos dies non obseruantes à quo Iudice puniendi.*
41 *Giurba quomodo intelligendus sit.*
42 *Preuentionem an habeant Iudices Ecclesiastici in Regno Neapolitano.*
43 *Ecclesiæ intus dicentes verba obscena quomodo puniantur.*
44 *Pęna temporalis an possit imponi à Iudice Ecclesiastico contra laicos.*
45 *Præuentio realis an præferatur verbali etiam anteriori.*
46 *Mandanti non exequenti actus tribuitur.*
47 *Reus, qui ab Ecclesia non potest extrahi à laico, non potest etiam ab Ecclesiastico.*
48 *Episcopus punit delinquentem in Ecclesia quando non est tradendus foro seculari.*
49 *Exceptio est de genere Regulæ.*
50 *Sacrilego an imponatur pęna temporalis ab Ecclesiastico.*
51 *Clarus reprobatur dicens Ecclesiasticis non licere carcerare laicos.*
52 *Censuris quando Prælatis vti liceat.*
53 *Iudex Ecclesiasticus potest facere executiones reales, & personales contra laicos.*
54 *Episcopus potest habere familiam armatam.*
55 *Episcopus potest carcerare laicos, etiam si id ius non præscripserit.*
56 *Episcopus mulctat laicos quibuscumque pęnis in causis sui fori.*
57 *Mixti fori in causis Iudex Ecclesiasticus non potest impediri à laico.*
58 *Mixti fori causa dicitur Ecclesiastica, si Ecclesiasticus præuenit.*
59 *Pena triremium imponitur in Sacrilegio.*
60 *Laicus potest puniri ab Ecclesiastico pęnis contentiosis.*
61 *Sacrilegus quomodo puniatur de iure ciuili, & canonico.*
62 *Pęna triremium successit loco pœnæ deportationis, & damnationis in metallum.*
63 *Iudex Ecclesiasticus non dat pœnam sanguinis, cęteras imponere potest.*
64 *Triremium pœna cui assimiletur.*
65 *Triremium pœna est cognita de iure canonico.*
66 *Sacerdotes possunt damnari ad triremes.*
67 *Missas duas eodem die celebrans quomodo puniatur.*
68 *Blasphemius clericus quomodo puniatur.*
69 *Ecclesia imponit quacumque pœnam corporalem, excepta pœna sanguinis.*
70 *Iudex Ecclesiasticus an possit laicos punire pęna perpetui carceris.*
71 *Dictio: Etiam: implicat casum minus dubitabilem, & explicat magis dubitabilem.*
72 *Pœnas corporales quascumque imponunt Iudices Ecclesiastici.*
73 *Arma portans ad Ecclesiam, vel in ea potest eis spoliari à Iudice laico.*
74 *Ius canonicum est seruandum etiam in terris Imperij.*
75 *Iudici laico non licet in Ecclesia facere actum Iurisdictionis.*
76 *Cœmiterium gaudet priuilegio ecclesiæ.*
77 *Iudex laicus non potest spoliare armis laicum in ecclesia, vel Cœmiterio.*
78 *Doctori distinguenti standum est.*
79 *Armorum vsus clericis est interdictus.*
80 *Arma auferre alicui in ecclesia ad quem spectet.*
81 *Ecclesia subijcitur episcopo, & non Iudici laico.*
82 *Arma auferre clerico an liceat Iudici laico.*
83 *Clericus non potest spoliari armis à Iudice laico, sed ei licet resistere.*
84 *Executiones laicorū nō fiunt in ecclesia vel Cœmiterio.*
85 *Consuetudo contra canones non valet.*
86 *Consuetudo contra ius quantum tempus requirat.*
87 *Decretum sacræ congregationis, ne confugientes ad ecclesiam armis spolientur.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien. Iurisdictionis dixi rectè fuisse condemnatum ad triremes quendam Simonem laicum, qui post homicidium in platea commissum insecutus est alterum intra Ecclesiam S. Io: vbi eum vulneratus est cum effusione sanguinis, & pro defensione meę sententię dixi post *Bullam Gregory XIV. de immunitate Ecclesię* non esse
1 amplius disputādum, an delinquens in Ecclesia, gaudeat eius immunitate, & tradendus sit Iudici seculari ab eo puniendus: Nam licet antea de hoc satis controuerteretur, tamen hodie vigore dictæ Bullæ delinquētes in Ecclesia nō possunt tradi Curiæ seculari, nisi in casu homicidij, vel mutilationis membrorū in Ecclesijs, vel earum Cœmiterijs commissorum, vt legitur
2 in eadem: *Bulla 1 in vers. Quiue homicidia, & mutilationes* quam refert *Prax Archiep. c. 22. post num. 12. in fin.* & ita tenent *Ambrosin. in trac. de immun. eccl. c. 5. num. 1. in fin. & num. 6. Farinac. in prax. q. 28. num. 53. in fin. vers. vide tamen, & in tract. de immun. eccl. c. 16. num. 208. Alex. Tereg. eod. tract. de immunit. eccl. c. 6. num. 14. 15. 20. 26. 27.* vbi tollit contraria, & ostendit non li-

non licere Bullam prædictam ad alia delicta in Eccle-
sia commissa extendere, excepto homicidio, & muti-
3 latione, etenim omnia ad vnam tantum reduxit for-
mam, vt in ea legimus, & ideo cum habeamus casum
legis scilicet Bullæ Gregorianæ, nihil vlterius est quæ-
rendum ad *tex. in l. an ille C. de furt. cum vulg. sic etiã
Antonin. Dian. mor. resol. lib. 1. trac. de immun. eccl. re-
sol. 2.* quem post hæc scripta vidi.

Verum ne delicta remaneant impunita, & Ecclesia non
4 efficiatur Asylum malorum hominum, & sacrilego-
rum, factum est, vt ille, qui excepto homicidio, & mu-
tilatione, alia commiserit delicta in Ecclesia etiam se-
cularia, puniendus sit ab Episcopo, & quo ad ipsum
priuetur beneficio Ecclesiæ, quam offendit, quia ratio-
ne delicti efficitur de foro Ecclesiæ eò, quòd iniuria
Ecclesiæ facta ab ea vindicari, & puniri debeat ad *tex.*
5 *in c. cum sit generalem vbi DD. de for. competen. & c.
significasti, de adult. Abb. in c. relatum num. 1. vers. &
ex hoc de sententia excommunicat.* & ita tenent in his
terminis *Mar. Ital. trac. de immunit. eccl. lib. 1. c. 3. § 2.
num. 2. & c. 4. § 7. n. 13. 14. & c. 5. §. 3. num. 53. vid.
Farinac. d. trac. de immun. eccl. d. c. 16. n. 209. Antonin.
Dian. d. trac. de immun. Eccl. resol. 2. vers. licet tales p. 1.
Bonacin. de immunit. eccl disp. 3. q. 7. § 4. num. 8. versic.
concedo, & Alex. Peregr. eod. trac. c. 6. n. 28.* vbi etiam
dicit, quòd dum reus est in Ecclesia non datur locus
6 præuentioni respectu Iudicis secularis, & *n. 29.* hoc li-
mitat nõ procedere, si delictum sit leue, quia tunc ne-
que Iudici Ecclesiastico licebit delinquentem in Ec-
7 clesia ab ea extrahere, & punire: si vero delictum sit
graue, sicut Ecclesiasticus Iudex potest punire, ita po-
terit ab ecclesia reum extrahere, quia hæc parificãtur.
8 *Diaz. in pract. crim. c. 87. vers. illud.* & ratio est, quia
reus deliquit intra territoriũ Ecclesiast. & in loco eius
Iurisdictionis, & si potest punire, potest etiã extrahere
quia qui vult cõsequens, vult etiã omne necessariũ an-
tecedens, & vno cõcesso omnia videntur concessa, per
9 quæ deuenitur ad illud ad *tex. in l. 2. vbi Bart. & DD.
ff. de Iurisd. om. iud. & in §. licet. in fin. Inst. quibus
ex caus. manum. lic. Lud. Sacca. cons. 145. n. 16. lib. 2.*

Non obstant in contrarium adducta, & primo commu-
nem esse opinionem, quòd laicus committens in Ec-
clesia delictum seculare nõ debeat puniri per Iudicem
10 Ecclesiasticum, sed per secularem, vt post *Bart. in l. si
cui §. fin. num. 3. ff. de accusat. Abb. in c. fin. num. 5. &
in c. inter alia num. 29. de immun. eccl. & in c. cum sit
generale nu. 27. de for. compet. Aug. de malef. in verb.
in scalis S. Petronij num. 27. de for. compet. & ibi Aug.
& cum eis Didac. var. resol. lib. 2. c. vlt. sub. num. 18. vers.
trigesimo quinto Clar. in §. fin. q. 38. nu. 17. Rol. cons. 24.
num. 5. 6. lib. 2. Farinac. in prax. q. 28. nu. 62. Lopez. ad
Diaz. pract. crim. c. 87. in princ.*

Nam respondeo, & in primis dicere possem, immo mul-
tos sentire, quòd solus Iudex Ecclesiast. potest in hoc
sacrilegij delicto procedere, vt per *Cyn. in l. præsenti
C. de his, qui ad Eccl. cõfug.* Verũ quia in praxi inhæ-
rendum est opinionibus communibus, & magis practica-
bilibus, dico, quòd ille, qui delinquit in Ecclesia vul-
nerando, vel alia delicta faciendo, dicitur committere
11 sacrilegium secundum canones punibile: ad *tex. in c.
sicut c. si quis c. quisquis. §. sacrilegium, & c. si quis 17.
quæst. 4. c. docet. de immun. eccl. in 6. Inn. in c. cum pro
causa num. 1. in fin. de sent. excommunicat. Soc. in c. cum
sit generale in fin. de for. comp. Tusch. in verb. sacrile-
gium concl. 6. num. 12. vbi pulchre Decian. tract. crim.
lib. 4. c. 26. sub. num. 1. Farin. d. q. 28. num. 62. in fin. Ca-
bal. resol. crim. 194. n. 5. 7. Matth. de Iurisd. par. 2. c. 11.
num. 23. Bellet. disp. cler. titulo de fauor. cler. real. §. 4.
num. 20. Alex. Peregr. de immun. eccl. cap. 6. num. 28.
pulchre etiam Menoch. de arb. iud. cas. 389. n. 33. 34. 35.
Guazzin. trac. ad defens. lib. 1. defens. 1. cap. 11. n. 19. ad
fin. & num. 20 in fin.*

Et ideo cum sacrilegium sit delictum mixti fori, siue pec-
12 cetur offendẽdo Ecclesiam, siue personas, aut res Ec-
clesiasticas, sequitur iure optimo posse Iudicem Ec-
clesiasticum procedere contra laicum in Ecclesia de-
linquentem (de clerico enim non est dubitandum)
vel aliter sacrilegium committentem adeo, vt sit locus
præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum, & secula-
13 rem secundum veram, & communem sententiam:
ad *tex. in d. c. cum sit generale, vbi Host. & Mar. Soc. de
for. compet. & in Auth. itẽ nulla Cõmunitas vbi Salyc.
C. de episc. & cler. Abb. in c. si clericus laicũ n. 1. 2. 13.
de for. comp. & in c. inter alia num. 29. vers. ego de im-
mun. eccl. Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. num. 18. vers. tri-
gesimoquinto in fin. Tusch. in verb. immunitas concl. 59.
num. 6. Graff. de effect. cler. eff. 1. n. 645. Decian. d. c. 26.
num. 1. Farinac. in prax. q. 18. num. 132. vbi respondet
contrarijs. & q. 28. num. 62. in fin. Caualch. de Bracch.
reg. p. 1. sub num. 75. vers. at cum Lopez. ad Diaz. d. loco
Bellet. d. §. 4. num. 9. Baiard. ad Clar. d. §. fin. q. 38. n. 51.
Matth. d. c. 11. num. 20. 21. 22. 23. Gitub. cons. 70. num.
10. 11. 12.* vbi multos allegat. pulchre, & late *Caball.
d. resol. 194. num. 7. 8. vbi plurimos congerit: idem tenet
Bonacin. tract. de leg. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. num. 32.
Mar. Antonin. lib. 3. resol. 38. n. 2. Leo in Thesaur. for.
eccles. p. 2. c. 13. num. 23. Menoch. d. cas. 389. nu. 33. 36.
Guazzin. tract. ad defens. lib. 1. defens. 1. c. 11. num. 19.
vers. sed. & num. 20. vers. qui omnes:* vbi inquit, quòd
omnes conueniunt in hoc, vt Iudex Ecclesiasticus etiã
in delictis secularibus possit punire laicos in Ecclesia
delinquentes pœnis etiam temporalibus.

Et propterea nihil nocet *Bart. in d. l. si cui §. fin. ff. de accu-
14 sat.* primo quia dum dicit, quòd contra delinquentẽ
in Ecclesia debet procedere Iudex laicus, intelligi de-
bet, quando ille delinquẽs laicus facit homicidium,
15 vel mutilationẽ in Ecclesia, & ita esse ex eo compre-
henditur, quia Bart. allegat *tex. in d. c. fin. de immun.
eccl.* vbi de prædictis tantum fit mentio, & certum est,
16 quòd dictum Doctoris debet intelligi secundum iu-
ra, & doctrinas, quas allegat: *Bald. in Auth. sed iam
necesse C. de donat. Paris. consil. 71. num. 12. lib. 3. Rol.
cons. 39. num. 32. lib. 4. Surd. cons. 9. num. 50. lib. 1. Gra-
tian. disc. 689. num. 28.* Quòd nos non negamus stan-
te Bulla Gregoriana, quæ sic delinquentes in Eccle-
sia priuat immunitate, & mandat tradi Curiæ secula-
ri seruata forma illius: ad rem *Guazzin. d. trac. lib. 1.
defens. 1. c. 38. num. 26.*

Deinde doctrina *Bart. in d. l. si cui §. fin.* est intelligenda,
vel quando tractatur de imponenda pœna sanguinis,
17 quam Iudex Eccl. imponere non potest, vt bene de-
clarat *Card. Tusch. pract. conch. littera I. concl. 59. n. 13.*
vel in casu, quando secularis habuit præuentionem,
quod satis colligitur tum ex verbis Bartoli, tum ex le-
ge, quã allegat, dum enim quærit, an delictum in Ec-
clesia factum debeat punire Iudex laicus, vel Ecclesia-
sticus

ſticus, reſpondet dicens: certe Iudex laicus, nec debet fieri remiſſio ad Iudicem Eccleſiaſticum ; Dum enim loquitur de remiſſione facienda, ſupponit reum fuiſſe
18 in manibus Iudicis ſecularis, cum remiſſio ſupponat habitum ad *tex. in l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iur. l. decem de verb. oblig. l. nō poteſt videri de reg. iur. Menoch. conſil. 241. numero 27. Surd. Deciſ. 345. numero 8. lib. 2.*

Et allegata etiam *l. ſi quis in hoc C. de epiſc. & cler.* idē cōprehēditur, ſi quidem in ea Imperator decernit, quòd Præſes Prouinciæ animaduertat in eos, qui iniuriāt Eccleſias, & earum miniſtros, & nō expectet, vt Epiſcopus iniuriæ propriæ vltionem depoſcat: ex quibus verbis aperte colligitur loqui in caſu, quo laicus Iudex præuenerat, id enim ex verbo: Expectet: elicitur, cum expectare conueniant illi, qui prius ad locum præuenerint.

Tertio reſpondetur opinionem Bartoli intellectam in ſenſu ex aduerſo allegato eſſe communiter reprobatam,
19 cum ſit contra canones expreſſe, vt habetur in *d. c. cū ſit generale vbi DD. de for. compet.* vbi habetur, quòd
20 Eccleſiaſticus Iudex eſt competens in cauſa Sacrilegij contra laicos, & eam opinionem eſſe communiter reprobatam teſtatur *Card. Tuſch. d. littera; I. concl. 59. num. 9. in verb. Immunitas.* vbi etiam optimo dilemmate eam confutat dicens, quòd ſi *dicta l. ſi quis. C. de epiſc. & cler.* ſuper qua Bartolus ſe fundat, non dicit, id, ad quod ipſe eam allegat, ille mēdax eſt, & nos habemus intentum, ſi vero ita diſponit, prout ipſe dicit, non valet, quia eſt contra libertatem Eccleſiaſticam,
21 non enim potuit Imperator tollere Iuriſdictionem Eccleſiæ competentem. *Innoc. & DD. in c. nouerint. de ſent. excōmunicat. & de cōmuni teſtatur Dec. in Auth. caſſa. num. 18. vbi Bart. & DD. C. de ſacroſ. Eccleſ. Clar. in d. §. fin. q. 77. num. 8. Tuſch. d. concl. 59. num. 9.* vnde eſt quòd omnes leges ciuiles de Epiſcopis, & clericis, ac ſacroſanctis Eccleſijs tractantes, quatenus præiudicant Eccleſiæ, & ligant Eccleſiaſticos, hodie ſunt inualidę ex defectu poteſtatis, quia Princeps poteſt quidē
22 coadiuuare clericos, & Eccleſias, nō tamen eis auferre beneficia à iure illis conceſſa: ita *Abb. in c. eccleſia S. Mariæ num. 10. vbi Felyn. num. 40. Dec. num. 88. de conſtit. Clar. in §. emphyteuſis q. 28. num. 7. verſ. nec dicatur. Caccialup. in rep. l. 1. num. 189 C. de ſumm. Trin. Tuſch. d. concluſ. 59 num. 11. 12. 13.* quem videas.

Sublatis igitur Bartoli fundamentis, & eius opinione cæteri eius ſequaces non ſunt habēdi in conſideratione, quia eis accomodantur eædem reſponſiones, tamen vere nō obſtant *Abb. & Couar.* in locis allegatis, quia non dicunt, quòd ſolus Iudex laicus ſit competens in cauſa Sacrilegij, ſed bene, quòd etiam Eccleſiaſticus
23 poteſt punire laicos, vt inquit *Abb. in d. c. interalia num. 29. verſ. ego ſic & in c. fin. num. 5. in fin. de immun. eccl.* vbi inquit, quòd laicus de hoc delicto ſacrilegij poſſit puniri per Iudicem Eccleſiaſticum, & *Couar. in d. c. 20. num. 18. verſic. trigeſimoquinto in fin.* ait, quòd Iudex laicus ratione ſacrilegij poterit aduerſus delinquentes in Eccleſia quo ad eius pœnam procedere ita etiam *Menoch. d. caſ. 389. num. 33. 36.*

Minus obſtat *Clar. §. fin. dicta q. 38. num. 17.* teſtans de communi, quòd ſolus Iudex laicus procedat in cauſa
24 Sacrilegij, & quòd opinio Bartoli in hoc ſit magis cōmunis: Nam id falſum eſt, & Clarus in hoc errauit, & ideo eius opinionem erroneam eſſe dixit *Card. Tuſch. d. verb. Immunitas d. concluſ. 59. num. 8.* vbi etiā id perbelle probat: non enim eſt verum, quòd *Rol. in d. conſ. 24. lib. 2.* dicat opinionem Bartoli eſſe magis communem, ſed ſolum dicit, quòd contra *Petrum, & Cynum.* eſt communis opinio, qui tenebant, quod ſolus Iudex poſſit procedere in cauſa ſacrilegij, quia verius eſt ad vtrumque Iudicem id poſſe ſpectare, cū ſit cauſa mixti fori, & ipſe *Rolandus* allegat multos alios, qui licet teneant contra *Cynum*, tamen tenent etiam contra Bartolum, & ſequitur opinionem, quòd vterq; Iudex procedere poſſit ſecundum ordinem præuentionis: &
25 ideo contra Clarum tenet etiam *Farinac. in prax. d. q. 8. num. 132. verſ. & licet.* vbi reſpondet etiam ad illud, quòd atteſtatur Clarus ſcilicet ſeruari ita in Francia, & in ſtatu Mediolani, quia ſi id verum eſt, non excedit fines illorum locorum, ſed non eſt verum, quod etiam in illis partibus laici exerceant Iuriſdictionem priuatiue quo ad Iudices Eccleſiaſticos ſed quòd laici procedunt, niſi præueniantur à laicis, quòd quia raro euenit, putat Clarus id eſſe, quia Eccleſiaſtici nequeāt procedere, ſed allucinatus eſt; & ideo perbelle contra Clarum tenuit etiam *Caball. d. reſol. 194. num. 8. verſ. non tamen. dico* vbi etiam lætatur ſe inueniſſe Farinacium ſocium non leuem ſecum ſentientem, & ſic omnes concludunt, quòd etiam Eccleſiaſticus procedere poſſit, & punire laicos data præuentione: & Clarum quoque damnat *Menoch. d. caſ. 389. num. 36.*

Non obſtat etiam *Lopez ad Diaz. d. c. 87. verſic. illud & ve ſ. ſunt tamen.* Quia non negat, quin Eccleſiaſticus procedere poſſit, & licet dicat, quòd laicus cognoſcit de vulnere, & Eccleſiaſticus de Sacrilegio, tū in verſ. Alij vero ad fin. dicit, quòd tribunalia Eccleſiaſtica eam opinionē minime obſeruant, & ſibi placet, quòd ſacrilegus puniatur pœna condigna, vt reſipiſcat, &
26 amplius non audeat rem ſacram offendere, & allegat *Ottauian. deciſ. Pedem. 103. num. 7.* vbi inquit pro ſacrilegio licere Iudici Eccleſiaſtico imponere contra laicum pœnas temporales, & contentioſas: hæc enim
27 materia eſt arbitraria. *Menoch. de arb. caſ. 389. numero 8.*

Non obſtat *Farinac. in prax. d. queſt. 28. num. 62.* quia licet dicat, quòd delinquens in Eccleſia, ſi laicus eſt, per Iudicem ſecularem extrahi, & puniri poteſt, tamen in vltima editione in fine eiuſdē numeri concludit, quod ratione ſacrilegij poteſt etiam Iudex Eccleſiaſticus procedere, ſi vult, & in additionibus ad opera impreſſa allegat ſuper hoc *Caball. d. reſol. 194.* qui nobiſcum tenet: Reſpecta autē extractionis Farinacius ita ſcripſit, quia dictam quæſtionem compoſuit ante æditam Bullam Gregorij XIV. qua vetatur talis extractio abſ-
28 que licentia Epiſcopi *Farin. de immun. eccl. c. 2. n. 24. & c. 2 num. 356.* vbi allegat multas rationes, & authoritates, & *n. 359* vbi inquit omnem controuerſiā hodie fuiſſe ſublatam ex dicta Bulla, vbi expreſſe cauetur non poſſe Iudices ſeculares ſine epiſcopi licētia aliquem ab Eccleſia extrahere etiam in caſu excepto.

Nec prædictis aduerſatur, quod opponitur etiam ſcilicet quòd quando in Eccleſia committitur delictum mere ſeculare, quod habet annexum ſacrilegium, velut ſit ſanguinis effuſione polluatur Eccleſia tunc poteſt Iudex Eccleſiaſticus punire laicum penis ſpiritualibus

libus pro ſacrilegio abſtrahendo ſacrilegium ab homicidio, ſeu vulnere, cuius temporalis punitio Iudici ſæculari relinquenda eſt, qui ſi præuenerit, trahet etiã ad ſe totum negotium eò, quòd ſacrilegium ſit mixti fori: ita ex *Abb. in d.c. inter alia, num. 29. de immun. Eccl. & Rol. d. conſ. 24. num. 9. lib. 2. Farinac. d.q. 28. num. 62. in fin.*

Quia reſpondetur hanc diſtinctionem non ſubſiſtere, & non eſſe admittendam, niſi veſimus confundere omnes doctrinas Legiſtarum, & Canoniſtarum: Ius enim præuentionis reduceretur ad pœnas ſpirituales, & ſic numquam Iudex Eccleſiaſticus poſſet punire laicum, niſi pœnis ſpiritualibus, à quibus oporteret etiam ceſſare, ſi laicus præueniſſet, quod eſt abſurdiſſimum, quia præuentio non datur, niſi quo ad pœnas quæ poſſunt imponi ab vtroque foro, & ideo laicus non poteſt præuenire vnquam quo ad pęnas ſpiritua-
29 les, quarum imponendarum incapax eſt, ſicut Eccleſiaſticus non poteſt præuenire laicum quo ad pęnam ſanguinis: ita *Tuſch. d. concl. 59. num. 13. verſ. aliàs eſſet, & num. 15.* vbi adducit rationes, & auctoritates. *Guaz. tract. ad defenſ. lib. 1. defenſ. 1. c. 11. n. 20. in fin.*

Et propterea ſi verum amamus, & probatas concluſiones ſequimur dicendum eſt, quòd in cauſis ſacrilegij, & mixti fori, ſi agitur de puniendo laico (non enim de clerico quiſquam dubitat, quin ſolus Eccleſiaſticus cognoſcat) & tractetur de imponenda pęna ſanguinis, ſolus Iudex ſæcularis procedit, ſi vero de pœna ſpirituali, ſolus Eccleſiaſticus eſt competens, ſin agatur de alijs pœnis temporalibus, & contentioſis, locus
30 eſt præuentioni, & Iudex Eccleſiaſticus præueniens poteſt punire laicum in pœnis non ſolum ſpiritualibus, ſed etiam temporalibus, & contentioſis, & pecuniarijs, & datur electio accuſatori, ſi extat, corã quo Iudice ſiue laico, ſiue Eccleſiaſtico velit accuſare: ſic probatur per *tex. in d.c. cum ſit generale, vbi Felyn. n. 11. de for. compet. Abb. in c. tuæ. num. 6. verſ. quia, vbi add. num. 3. de procur. pulchre Tuſch. d. concl. 59. n. 13. verſ. quando agitur. melius vid. Decian. tractat. crim. lib. 4. c. 26. num. 1. & num. 22. quem ſequitur. Bellet. d. §. 4. num. 9. ita etiam dicit perbelle Marth. de Iuriſd. p. 2. d. c. 11. num. 20. 21. 22. 23. & melius vid. Caball. d. reſol. crim. 194. num. 10. 11.* vbi inquit, quòd quando agitur ad pœnam corporalem ſanguinis, eam im-
31 ponet ſolus Iudex laicus, quando vero ad pęnam excommunicationis, vel ſimilis, ſolus Eccleſiaſticus, ſin agatur de pęna pecuniaria, vel alia ſimili, vterque poterit procedere: non diſſentit *Menoch. d. caſ. 389. num. 33. Guazzin. d. c. 11. num. 20. ad fin.*

Et ſane non eſt dubitandum, quin Iudex Eccleſiaſticus non poſſit imponere laicis pęnas temporales in cauſis mixti fori, & eos carcerare, quia quo ad eas tantũ datur præuentio, & propterea concludunt DD. quòd in his, quæ mixti fori eſſe dicuntur, poteſt Eccleſiaſti-
32 cus imponere quaſcumque pœnas temporales, & cõtentioſas, ſi præuenit, excepta pęna ſanguinis: ita *Hoſtien. in d. c. cum ſit generale, vbi Socin. in fin. & Felyn. num. 11. de for. compet. pulchre Cacheran. deciſ. pedem. 103. num. 7. vid. Tuſch. litera S, concl. 6. n. 12.* vbi pulchre dicit, quòd in his cauſis Iudex Eccleſiaſticus punit laicum in omnes pęnas ex delicto, per
33 quas non imponitur pœna ſanguinis, & ſi eſt irrogãda mors, traditur Curiæ ſæculari: idem *Card. Tuſch. litera I, concl. 59. num. 13. ad fin. Decian. d. tract. crim. lib. 4. c. 26. num. 1. Grach. ad Clar. in §. Sacrilegium. num. 1. Caball. d. reſol. 194. num. 11. Prax. Archiep. Neap. c. 8. num. 8.* vbi inquit fuiſſe quẽdam laicum ob verba obſcæna in contemptum ſacerdotum prolata
34 ad triremes condemnatum: & *in c. 13. num. 3.* vbi inquit veriorem eſſe opinionem, quòd laici in caſibus, in quibus poſſunt conueniri coram Epiſcopo, poſſint etiam ab eo carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri, & quod hodie iſtud eſt expreſſum in *Concil. Trid. c. 3. ſeſſ. 25. de reform.* vbi diſponitur, quòd Iudices Eccleſiaſtici non procedant ad Cenſuras, niſi
35 quando realem, aut perſonalem executionem facere non poſſunt contra reos etiam laicos; nec à prædictis diſſentit *Lopez. ad Diaz. d. c. 87. verſ. apud hiſpanos, & verſ. pena vero* vbi ait, quòd Iudices Eccleſiaſtici laicos ſacrilegos poſſunt in carcerem mittere, & punire, & quod ſolet eis imponi pęna pecuniaria, quæ locis pijs applicatur, pro modo, & conſuetudine regionis: ad rem *Guazzin. tract. ad defenſ. lib. 1. defenſ. 1. c. 11. numero 19. verſ. ſed. & numero 29. verſ. qui omnes.*

Et hoc non ſolum probatur dicto *Conc. Trid. c. 3. ſeſſ. 25.* ſed etiam iure communi, & primo per *tex. in c. 1. de*
36 *off. ordin.* vbi dicitur, quòd Epiſcopi liberam poteſtatem habeant adulteria, & ſcelera inquirere, vlciſci, & iudicare ſecundum quod canones cenſent ſine impedimento alicuius: nam verbum: vlciſci: ſignificat pę-
37 næ impoſitionem: ad *tex. in l. 1. in fin. C. ſi ſeru. aut liber. ad decur. aſp. lib. 10. l. cum vir nubit. C. de adult.* & verbum: liberam: ſignificat ſine alicuius requiſitione. *c. de multa, vbi Abb. num. 3. de præb. c. pen. de pæn. & remiſſ. Iaſ. in l. Centurio. num. 47. de vulg. & pupil.*
38 vbi inquit, quòd illud dicitur fieri libere, quod alterius non indiget miniſterio: Vnde cum in crimine adulterij, & alij canones iubeant ſæpe pro pęna in carceres detrudi, & etiam virgis affici. *ad tex. in c. 2. de adult. & in c. contra idolorũ. 26. q. 5.* ſequitur, quòd Iudex Eccleſiaſticus poſſit laicos carceri mancipare, & pęnis etiam afflictiuis, non tamen ſanguinis, afficere, nec mirum, quia in cauſis ſui fori omnem poteſtatem habet in laicos, vt inquit *Aegid. Boſ. in prax.*
39 *crim. in tit. de for. compet. num. 159. Hieron. Gattic. in collect. allegat. pro immun. Eccl. fol. 232. 233.* vbi multas alias rationes adducit.

Vnde non bene dixit *Mar. Ciurb. d. conſ. 70. num. 16.* inueteratam eſſe Regni praxim, quòd Iudices laici in his, quæ mixti fori ſunt, quæ ad pęnas temporales ipſi ſoli cognoſcant, Eccleſiaſtici vero quo ad ſpirituales, quia hoc non eſt verum neque in iure, neque in facto: ſiquidem in Regno apud Tribunalia, quæ non claudunt oculos, aliter practicatur, vt videre eſt apud *Prax. Archiep. Neap. d. c. 8. num. 8.* vbi habetur, quòd quidam laicus fuit publice fuſtigatus, & ad triremes condemnatus de ordine Curiæ Epiſcopalis Montis Marani pro verbis, & actibus turpibus in contemptũ Eccleſiæ, & ſacerdotum factis, eſt pro falſitate: & *in*
40 *d. c. 13. n. 3.* teſtatur, quòd Curia Eccleſiaſtica procedit contra non obſeruantes dies feſtos ad pęnam pecuniariam, & ſubiungit in Regno adeſſe Capitulũ 104. quo diſponitur Prælatos in criminibus ſui fori cognoſcere libere contra laicos, & eos punire adeo, vt nec Officiales laici poſſint ſe intromittere.

Et

Et in iure quoque errat *Giurb. d. conſ. 70. n. 16.* quia alle-
gat Bart. in d. l. ſi cui §. fin. n. 3. communiter reproba-
41 tum, & qui non ferit caſum noſtrum, vt vidimus: Et
allegat etiam *Farinacium d. quæſt. 28. n. 62.* vbi tamen
in fine tenet pro Iudice Eccleſiaſtico: Et ſimiliter al-
legat *Card. Tuſch.* qui tamen eſt defenſor acerrimus
noſtræ opinionis *in d. littera: I. concl. 59. n. 8. 9. 13. 15.*
vt vidimus: & alijs patet reſponſio ex iam deductis.
Verum ſi placet Giurbam prædictum ſaluare, intelli-
gendus eſt, quando tractatur de imponenda pœna
ſanguinis, pro vt loquitur ab eo allegatus, *Tuſc. d. litte-
ra: S. concluſ. 6. n. 12. & littera: I. concl. 59. n. 13.*
Et ſimiliter nõ obſtat *Duard. in Bullã Cœn. Domini lib. 2.
can. 16. q. 5. num. 2.* vbi ipſe quoque teſtatur in Regno
Neapolitano propter Bullam Honorij III. & antiquã
42 conſuetudinem non dari præuentionem Iudicibus
Eccleſiaſticis, niſi quo ad cenſuras: tum quia vidimus
non eſſe verum; & quatenus extaret Bulla prædicta
Honorij, & conſuetudo, eis derogatum eſt per *Concil.
Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reform.* quod habet decretum ir-
ritans, & tollit conſuetudines, mandatque prius fieri
executiones reales, & perſonales etiam contra laicos,
antequam deueniatur ad cenſuras: & ſi in Hiſpania
ſeruatur, vt Eccleſiaſtici carcerare poſſint laicos, &
punire etiam pœnis pecuniarijs, *vt per Lopez. ad
Diaz. in pract. crim. d. c. 87. verſ. apud Hiſpanos & verſ.
penu vero.* multo magis id ſeruari debet in Regno,
quod ſubijcitur Regi tam Catholico, & potentiſſimo.
Et vere non eſt dubitandum, quin Iudex Eccleſiaſticus
non poſſit punire laicos delinquentes in Eccleſia pœ-
43 nis temporalibus, ſi quidẽ videmus *Piũ V. S. M. Pon-
tificẽ in ſua Bulla, quæ incipit. Cum primum Apoſtolatus
aditu Kalen. Aprilis. 1566. in verſ. Vt igitur.* ſtatuiſſe,
vt pœnis pecuniarijs, & alijs arbitrio mulctarentur
etiam laici, qui in Eccleſia habent fœda colloquia, vel
actus faciunt in honeſtos, vel diuina perturbant off. &
vt in ea, de qua mentionem fecit etiam *Alex. Peregr.
de immunit. Eccl. d. c. 6. n. 28.*
Cætera non obſtant, nam ſemper habẽt pro fundamen-
to doctrinam Bartoli ſuperius nominatam, quæ re-
probatur, & ideo eodem modo tollitur auctoritas *Ca-
rol. de Graſſ. d. tract. de eff. cler. eff. 1. num 620.* vbi vult,
quòd in crimine ſacrilegij Iudex Eccleſiaſticus poſſit
procedere tantum cenſuris contra laicos, laicus vero
pœnis temporalibus, quod ſuperius falſum eſſe de-
monſtrauimus, tum ex Concilio Tridentino, tum ex
44 ſacris canonibus, & ipſe quoque ſe fundat in doctri-
na Bartoli, quam non eſſe attendendam diximus,
quia verius eſt, & receptius, quòd Iudex Eccleſiaſticus
poſſit punire etiam laicos pœnis temporalibus exce-
pta pœna ſanguinis, ſi præuenerit in captura: & hinc
eſt, quòd in Regno pauperes Epiſcopi, vt plurimum
non habent familiam armatam, & ideo nunquam
præueniunt Iudices laicos in capiendo reo, quòd de-
dit materiam multis exiſtimandi, quòd ſolis cenſuris
procedere poſſint.
Hic autem non eſt verum, quòd forus ſecularis præue-
nerit verbaliter, aut realiter, cum Curia Epiſcopalis
incontinenti poſt delictum ſub eius oculis commiſ-
ſum inceperit procedere, & reum in Eccleſia arreſta-
uerit, vnde dato etiam, quòd Iudex ſecularis verbali-
ter præueniſſet, adhuc tamen id ei nihil prodeſt, quia
ille Iudex dicitur præueniſſe, qui reum capiendo præ-
45 uenit, licet alter prius reũ verbaliter citaſſet: ita *Soc. in
cap. propoſuiſti quæſt. 8. de for. compet. Ang. de Maleſ.
verb. Iudex commiſit. num. 14. Marſil. in l. fin. numero
206. ff. de Iuriſdict. om. iud. Boſſ. in prax. titulo de for.
compet. num. 97. Grammat. deciſ. 30. num. 6. Decian. de
delict. lib. 4. cap. 20. numero 22. 23. Giurb. d. conſil. 70.
num. 13. Farinac. in prax. quæſt. 7. num. 53. Leo in 2 be-
ſaur. for. Eccl. cap. 13. num. 23.* [illegible] *§. 4. num. 3.
Marc. Antonin. d. lib. 3. reſol. 38. num. 5.* Sed reus iſte
fuit captus in Eccleſia, quæ eſt de territorio Iudicis
Eccleſiaſtici *Rol. conſil. 24. num. 6. lib. 2. Ang. ad An-
gel. de maleſ. d. verb. in ſcalis. num. 2. verſic. tu autem:
Graſſ. d. eff. 1. n. 617.* Ergo Eccleſia præuenit & licet id
fecerit cum auxilio brachij ſecularis, tamen ad nihil
iuuat prætenſam præuentionem illius, quia ipſe in Ec-
cleſia non habebat Iuriſdictionem, & reus fuit carce-
ratus de mandato Epiſcopi, cui idcirco dandum eſt
46 ius præuentionis, quia actus tribuitur mandanti, &
non exequenti: *ad tex. in l. item eorum §. ſi diuiſiones
ff. quod cuiuſque vniuerſ. cap. cum aliquibus de reſcript.
in 6. Crauet. conſil. 222. numero 3. & conſil. 961. nu-
mero 4.*
Non obſtat argumentum, quòd ſicut reus non poteſt in
caſibus non exceptis extrahi ab Eccleſia à Iudice lai-
co; ita non poſſit ab Eccleſiaſtico. *Abb. in d. c. inter*
47 *alia num. 11. de for. compet. Farinac. de immun. Eccl.
cap. 2. num. 32* qui alios allegat. quia hæc procedunt
in eo, qui deliquit extra Eccleſiam, & poſtea ad eam
confugit, tunc enim non fuit in aliquo offenſa Eccle-
ſia, aut Iudex Eccleſiaſticus, & ideo non eſt mirum;
ſi immunitas tunc reo proſit quo ad vtrumque fo-
rum: Verum diuerſa eſt ratio, quando delictum eſt
factum in Eccleſia, quia tunc fit iniuria Eccleſiæ, &
ideo ab ea vindicari debet, quoniam reus hoc caſu
ammittit priuilegium; & ratione loci delicti ſortitur
48 forum, & propterea à Iudice Eccleſiaſtico poteſt pu-
niri: *ita Anch. in cap. poſtulaſti num. 28. verſic. vel ali-
ter. de for. compet. Alex. de Neuo in c. cum ſit generale
num. 6. eod. Alex. conſil. 111 col. 1. verſic. ſecundo lib. 1.
Graſſ. d. eff. 1. num. 619* pulchre *Tuſch. d. verb. Immu-
nitas concl. 59. num. 12. & in terminis Farinac. de im-
mun. Eccl. d. cap. 16. num. 209. Alex. Peregr. eod. tract.
cap. 6. numero 28.* & non eſt verum, quòd Farinacius
loquatur contra communem; quia nemo eſt poſt
Bullam Gregorianam, qui dicat delinquentem in
Eccleſia non poſſe à Iudice Eccleſiaſtico extrahi; &
puniri, vt ipſe dicit: & ſane non eſt dubium, quin li-
ceat Iudici Eccleſiaſtico extrahere ſic delinquentem
ab Eccleſia vt eum puniat, nam vltra prædictos bene
inquit [illegible] *trac. de immunit. eccl. diſp. 7. quæſt. 7. §.
4. num. 8. ad fin.* his verbis: Concedo tamen hunc
capi poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris ob ſacrilegam
vulnerationem in Eccleſia inchoatam, quamuis à lai-
ca poteſtate capi nequeat.
Nec dici poteſt *Pereg. d. c. 6. num. 28.* loqui de pœnis ſpi-
ritualibus, quia expreſſe loquitur de temporalibus,
dum enim dicit, quòd licet quantum reſpicit ad pœ-
nam temporalem à Iudice ſeculari datam Sacrilegi
immunitate Eccleſiarum gaudeant, tamen propter
delictum in Eccleſia commiſſum ab epiſcopo punien-
di ſunt, ſequitur, quòd epiſcopus etiam pœna tempo-
rali delinquentes in Eccleſia punire poſſit; quia exce-
49 ptio eſt de genere regulæ: *gl. & Dyn. in cap. 1. de reg.
iur. in 6.*

iur. in 6. Bart. in l. si eum §. qui iniuriam ff. si quis cau-
tio & in l. in his. ff. de legi. Ener. loco ab except. ad reg.
num. 1. Dec. in l. 1. num. 20. vbi Cagnol. num. 29. ff. de
reg. iur. pro ſacrilegio autem licere Iudice Eccleſiaſti-
co imponere pœnam temporalem contra laicum iam
ſatis demonſtratum eſt ex *Tuſch. d. litteras S. concl. 6.*
num. 12. Cacher. d. deciſ. 103. num. 7. Caball. d. reſol. 194.
num. 11. adeo, vt in hoc nihil ſit, de quo dubitare
liceat.

Hinc patet, quantum errauerint *Clar. in prax. §. fin. quæſt.*
37. num. 8. & Decian. d. tract. crim. lib. 4. cap. 26. nu. 15.
51 dicentes non licere Iudici Eccleſiaſtico carcerare, aut
temporaliter punire laicos in cauſis mixti fori, niſi
hoc ab Eccleſiaſtico Iudice fuerit præſcriptum.
Namque id falſum eſt, & non requiritur aliqua præ-
ſcriptio, cum iure communi Prælatis Eccleſiaſticis fa-
cultas carcerandi, & temporaliter etiam puniendi lai-
cos competat in cauſis non ſolum ſpiritualibus, ſed
etiam mixti fori, & quamuis ante Conc. Trid. hęc ſen-
tentia habuerit contradictores, tamen hodie res cla-
ra eſt ſtante *Concil. Triden. ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat.*
vbi ſtatutum eſt ad continendos in officio populos
cenſuris vtendum eſſe magna cum circumſpectione,
& ab eis abſtinendum eſſe, quotieſcumque execu-
52 tio realis, vel perſonalis fieri poterit tam in ciuili-
bus, quàm criminalibus, & prius procedendum eſſe
per mulctas, & captionem pignorum, perſonarum
diſtrictionem per proprios Eccleſiæ, aut alienos exe-
cutores faciendam, & cum alias ſuper hoc inſtante
Eminentiſſimo Cardinali Borromeo contra mini-
ſtros regios fuerit propoſitum dubium *in Congre-*
gatione deputatorum per Sanctiſſimum D. N. *Pium V.*
facta ſub die quinta Iunij. 1567. placuit Congregatio-
ni opinio affirmatiua pro Epiſcopo, vt poſſit in cauſis
53 etiam mixti fori contra laicos facere executiones per-
ſonales, & reales abſque requiſitione etiam Iudicis ſe-
cularis, & pœnis temporalibus punire, nec eſt miran-
dum, quia Epiſcopus dicitur habere Diocęſim pro
territorio, & poteſt tenere familiam armatam, & lai-
cos etiam carcerare in cauſis ad forum Eccleſiaſticum
54 ſpectantibus etiam mixti fori ita teſtatur *Card. Tuſch.*
d. verb. immunitas concl. 59. num 160. & in verb. Mixti
concluſ. 293. num. 42. Prax. Neap. d. cap. 13. ad fin. &
plene hoc habetur apud Hier. Gattic. in alleg. collect. pro
immun. Eccl. fol. mihi 229. vbi ad ſatietatem refert, ra-
tiones, & auctoritates huius opinionis, & ſic fuiſſe
deciſum à dicta Sacra Congregatione teſtatur, &
55 propterea contra Clarum non requiritur aliqua
præſcriptio, quia hæc omnia à iure communi Epiſco-
pis permittuntur. *Tuſch. d. concluſ. 293. num. 42.*

Etenim circumſcripto etiam Concilio Tridentino verior
eſt, & magis communis etiam de iure cummuni illa
DD. ſententia, quòd Epiſcopus in cauſis, non ſolum
ſpiritualibus, ſed etiam mixti fori poſſit laicos carce-
rare, & alijs pœnis temporalibus punire, ſiue in pe-
56 cunia, ſiue in fuſtigatione, vel pœna perpetui carce-
ris, ſeu triremium, dummodo abſtineat à pœna ſan-
guinis, ita probant *gl. iunct. tex. in cap. contra idolorum*
26. quæſt. 2. & tex. in cap. attendendum 17. quæſt. 4.
& in cap. 2. vbi Anan. col. 8. de adult. idem Anan.
in Rub. de ſort ileg. col. penul. ad fin. & in cap. qualiter
§. ad corrigendum de accuſat. Dom. de Gemen. in cap.
cum Epiſcopus numero 9. vbi Franch. in 4. not. de off.
ord. in 6. Felyn. in cap. ſignificaſti ſub numero 4. in fin.
de off. deleg. Mart. Soc. in d. cap. cum ſit in fin. vbi Felyn.
numero 20. de for. compet. Abb. in cap. ſicut. de priuil.
Dec. in lect. nou. impreſſa in d. cap. ſicut. circa princ.
eod. Roman. ſing. 111. Oldrad. conſil. 86. & conſil. 89.
Aufrer. in tract. de poteſt. Eccleſ. ſuper laicos nume-
ro 1. & in Clem. 1. quæſt. 5. de off. ord. Couar. pract.
quæſtionum cap. 10. numero 2. verſic. contrarium pla-
ne Cagnol. in l. 1. numero 26. ff. ſi quis Iuſdic. non ob-
temp. Boſſ. in prax. titulo de for. compet. numero 159.
Foller. in prax. crim. in verbor. Aut. inquiſitione à
numero 52. vſque ad numero 55. fol. 97. Gundis. Villad.
in tract de hæret. quæſt. 11. numero 17. ad fin. Lel. Ior-
dan. de Roman. Sed. origin. cap. 8. num. 19. late, & pul-
chre Hieron. Gattic. d. loco fol. 231. verſic. His tamen
Gratian. deciſ. Marc. 111. numero 17. perbelle etiam
Prax. Archiep. Neap. d. cap. 13. numero 3. Tuſch. lit-
tera M. d. concl. 293. numero 40. 41. 42. & littera:
F. concl. 253. numero 4. & littera: I. concl. 59. nume-
ro 16. 17. plene Barbat. inter conſ. crim. tom. 1. conſ. 93.
numero 12. in fin. cum ſequentibus vbi tollit contraria,
& perbelle Bellet. diſq. cler. titulo de fauor. cler. real.
§ 5 num. 103. quæ adeo, vera ſunt, vt ſi in cauſis mixti
fori Iudex Eccleſiaſticus præuenerit, & à Iudice ſecu-
57 lari impediatur, quominus in illis Iuriſdictione ſua
vtatur, ille Iudex laicus incidit in excommunicatio-
nem Bullæ in Cæna Domini can. 16. vt inquit *Duard.*
in Bullam Cæn. Domini lib. 2. can. 14. quæſt. 5. concl. 5.
58 *numero 36.* vbi probat, etiam, quòd cauſæ mixti fo-
ri, quando Iudex Eccleſiaſticus præuenit, efficiuntur
de Iuriſdictione Eccleſiæ, & ſimpliciter dicuntur Ec-
cleſiaſticæ.

Sequitur ergo, quòd ego bene fecerim condemnando
reum, de quo quærimus ad triremes, quia fecit ſacri-
legium in Eccleſia, quam polluit ſanguinis effuſione,
ſed ad tempus tantum eum condemnauit ad remi-
59 gandum, non autem durante eius vita: & ſane pro
ſatis minori delicto *Prax. Archiep. Neap. d. c. 8 nu-*
mero 8. teſtatur quendam laicum fuiſſe à Curia Epi-
ſcopali Montis Marani condemnatum ad triremes,
& propterea verius eſt, quòd in hoc nullo modo of-
fenditur Iuriſdictio ſecularis, quia Iudex Eccleſiaſti-
cus poteſt punire laicum ſacrilegium, vel in Eccleſia
60 delinquentem quibuſcumque pœnis temporalibus,
& contentioſis: *Cacheran. d. deciſ. 103. numero 7. Tu-*
ſch. d. littera: S. concl. 6. numero 12. Prax. Neap. d.
cap. 13. numero 3. Marth. d. cap. 11. num. 20. Bellet.
d. §. 5. num. 103. & ita pluries ſeruatum fuit ad rem
Guazzin. d. c. 11. num. 20. ad fin.

Nec clarum alicui debet videri, quòd pœna triremium
iſte Sacrilegus fuerit in foro Eccleſiaſtico damnatus,
nam ſi de iure ciuili pœna Sacrilegij eſt vltimi ſup-
61 plicij, vt *in l. ſacrilegij ff. ad l. Iul. pecul.* leue admo-
dum hoc reſpectu debet videri, ſi de iure canonico iſte
damnetur ad triremes ad tempus, nam ſi hodie pœ-
na remigandi in triremibus ſucceſſit loco pœnæ de-
62 portationis, & relegationis, & damnationis in me-
tallum, ſeu opus metalli vt per *Io: de Imol. in l. 2. ff. de*
public. iud. Capric. deciſ. 153. numero 3. Clar. in prax. §.
fin. quæſt. 67. num. 7. Farinac quæſt. 19 num. 14 Caball.
reſol. 8. num. 43. 44. vbi multos allegat, ſignum eſt eui-
dens, quod hæc pœna leuior eſt, quàm mortis, & cum
Iudex Eccleſiaſticus nequat pœnam ſanguinis alicui

63 infligere, vt in *c. pœnam ſanguinis ne cler. vel monac. Decian. d. trac. crim. lib. 4. c. 26. num. 1.* merito confugit
ad alias pęnas, ſi quidem poteſt condemnare ad quaſ-
cumque pœnas corporis afflictiuas, dummodo non
ſequatur mors, aut membri mutilatio *Abb. in cap. in
Archiepiſcopatu vbi etiam Apoſtill. de rapt. Cardin.
Tuſch. pract. concl. littera; E. concl. 17. num. 17.* Dum
ergo ius ciuile imponit pœnam mortis, non eſt abſur-
dum, quòd Iudex Eccleſiaſticus pœnā triremium im-
64 ponat, quia hæc illi ſimilis eſt. *Caball. d. reſol. 8. n. 48.*
ſed ſi ad tempus fuerit, longe leuior erit, & Iudices lai-
ci ſæpe imponunt pœnam triremium pro delictis non
atrocibus, ſi arbitrium id illis permittat.

Et propterea hæc pęna triremium licet fuerit de iure an-
tiquo incognita, tamen hodie eſt in vſu apud tribuna-
lia tam ſecularia, quàm Eccleſiaſtica, & Eccleſiaſtici
etiam damnantur ad triremes, ſi id facti ratio expo-
ſtulet, quia de conſuetudine hæc pœna eſt cognita
65 etiam de iure canonico, vt probatur ex *tex. in cap. 1.
23. quæſt. 5. & Innoc. in cap. qualiter, el. 2. col. pen. verſ.
& ſunt de accuſat.* ita *Diaz. in pract. crim can. c. 146.
num. 3.* vbi licet hoc admittat in clericis, negat tamen
hoc practicandum eſſe in ſacerdotibus, quos putat in-
dignum eſſe tam peruerſo punitionis genere puniri;
Verum hoc idem ſeruandum eſſe in ſacerdotibus,
66 etiam ſi ſint regulares, magis communiter ſentiunt
Doctores, & tradunt quotidie practicari ad tollenda
delicta: ita *Clar. in prax. §. fin. q. 70. num. 5. Tuſch. d.
concl. 17. num. 20. Paul. Grauat. in ſua theorem. 3. n. 10.
& ſeqq. Farinac. d. q. 19. num. 14. in fin. Prax. Archiep.
Neap. cap. 79. num. 2. in fin.* vbi inquit pluries fuiſſe
damnatos ſacerdotes ad triremes, qui duas Miſſas in
67 eadem die celebrauerant, & hoc idem teſtatur *Ricc. in
prax. fori reſolut. 301. n. 1. verſ. quare.* vltra pœnam ſu-
ſpenſionis à celebrando.

Vnde eſt, quòd *Pius V. in ſua Bulla V. contra blaſphemos*
ſtatuit inter cæteras pœnas, quod clericus pro prima
vice, ſi non habeat beneficium pęna pecuniaria, vel
corporali puniatur, pro ſecunda carceribus mancipe-
68 tur, pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes
mittatur, vt per *Ricc. in prax. reſol. 316. num. 1.* adeo,
vt non ſit dubitandum, quin hæc pœna triremium
non ſit de iure canonico ſatis cognita, & practicata,
vnde ſi Iudex Eccleſiaſticus poteſt clericos, & ſacer-
dotes tali pœna mulctare, multo magis poterit laicos
in cauſis ad forum Eccleſiæ ſpectantibus etiam mix-
tim, quia in laicis ceſſat ea ratio, quæ videbatur vrge-
re, ne ſacerdotes tali pęna affligerentur, de qua *Diaz.
d. c. 146. num. 3.*

Nec obſtat reſponſio allata *Decian. d. tract. crim. lib. 4.
c. 26. num. 1.* vbi dicit, quòd pœnam corporalem ſo-
lus Iudex laicus imponit; Nam replicatur Decianum
non dicere, quòd laicus ſolus imponat quamcūq; pœ-
nam corporalem, ſed illam, de qua fit mentio in *d. l.
ſacrilegij ad l. Iul. pecul.* vbi tractatur ne pœna mortis,
& quia Decianus ſubiungit rationem, quia Eccleſia-
69 ſticus non poteſt pœnam ſanguinis imponere aperte
cognoſcimus non excludere Iudicem Eccleſiaſticum
ab imponenda quacumque pœna corporali, ſed tan-
tum ſanguinis. & licet inferius dicat, quòd ſi quando-
que agitur ad pœnam pecuniariam, vel ad rei reſti-
tutionem, tunc vterque Iudex poteſt procedere, id
non reſtringit, quin etiam Iudex Eccleſiaſticus alias
pęnas etiā corporales imponere laicis poſſit, quia De-
cianus loquitur per modum exempli, & exempla non
reſtringūt, & propterea idem *Decian. d. lib. 4. cap. 26.
num. 7. verſ. quarta ſit concluſio in fin.* videtur melius
rem declarare, dum dicit hæc verba: *In quolibet cri-
mine publico Iudex ſecularis poteſt cognoſcere ſi agatur
ad pœnam ciuilem, ſi vero agatur ad pœnam canonicam,
adibitur Eccleſiaſticus, & ſi pœna ab vtroque foro ſit co-
gnita, vterque poterit adiri, & erit locus præuentioni*,
ſed ſic eſt, quòd pœna triremium, & quæuis alia cor-
poris afflictiua, excepta pœna ſanguinis eſt cognita
de iure canonico, vt vidimus, ergo Iudex Eccleſia-
ſticus eam poterit etiam laici imponere *Tuſch. d. litte-
ra: S. concluſ. 6. numero 12. Prax. Archiepiſc. d. cap. 8.
num. 8. Guazzin. d. trac. lib. 1. defenſ. 1. cap. 11. num. 20.
in fin.*

Nec obſtat *Clar. in prax. § fin. quæſt. 70. num. 4. in fin.*
vbi dicit, quòd licet Iudex Eccleſiaſticus poſſit cleri-
cos punire pœna perpetui carceris, tamen non pote-
rit ita punire laicos etiam in caſu, quando facti ſunt
70 de foro Eccleſiæ, niſi in cauſa hæreſis, & eum ſequi
videtur *Tuſch. d. littera: E. concluſ. 17. num. 26.* quaſi
idem videatur dicendum in pœna triremium: Nam
reſpondetur, quòd Clarus id quidem dicit, ſed non
probat, & ideo cum nihil alleget, non eſt ei creden-
dum, multa enim dixit de iure ceruellotico contra
Iuriſdictionem Eccleſiæ, quæ non ſubſiſtunt, & non
eſt mirum, quòd ita ſenſerit, quia cum alibi etiam
opinatus ſit, quòd Iudex Eccleſiaſticus nequeat pro-
cedere contra laicos etiam in cauſis mixti fori, niſi
cenſuris, vtique potuit etiam dicere, quod non poſſit
eos perpetuo carceri adiudicare: ſed ſicut iam ple-
ne monſtratum eſt tale axioma falſum eſſe, ita ſequi-
tur hoc viribus non ſubſiſtere, quia Eccleſiaſticus Iu-
dex imponit laici, ſi res ita poſtulet, quaſcumque pœ-
nas iure canonico cognitas: *Decian. d. cap. 26. num. 7.
verſ. quarta in fin. Tuſch. d. concl. 6. num. 12. & littera:
E. concl. 17. num. 17. Prax. Archiep. Neap. d. cap. 8. in
fin. & cap. 13. numero 3.* & alij ſuperius allegati adeo,
vt res ſatis per ſe clara ſit, & non habeat difficulta-
tem.

Et ita eſſe ſenſit etiam *Farinac. in prax. d. quæſt. 19. nu-
mero 14. in fin.* dum teſtatus eſt in foro Eccleſiaſtico
ſeruari pœnam triremium etiam contra clericos, &
ſacerdotes, ſic enim ſenſit de laicis non eſſe dubitan-
dum, quia illa dictio: etiam; ſupponit, & decidit ca-
ſum minus dubitabilem, illumque implicat, caſum
71 vero magis dubitabilem explicat *Dec. in l. qui ſe pa-
tris num. 11. C. vnde liber. late Alciat. conſ. 113. nu. 5.
& Cranet. conſ. 294. num. 7. Menoch. conſ. 116. num. 8.
Crot. conſ. 412. num. 21.* Ergo certius eſt, & minus du-
bitabile, quòd Iudex Eccleſiaſticus poteſt in cauſis ſui
fori laicos damnare ad triremes, quàm clericos, &
ſacerdotes: & propterea benedixit *Bellet. diſq. cler.
par. 1. tit. de diſcipl. cler. §. 5. num. 138.* Iudicem Eccle-
ſiaſticum poſſe reos mittere ad triremes iuxta quali-
tatem delicti, hic autem placuit Epiſcopo commuta-
re pœnam triremium in exilium ad beneplacitum.

Vnde perſpicuum eſſe videtur, quòd Iudex Eccleſiaſti-
cus poteſt reos ſuos ſiue laicos, ſiue Eccleſiaſticos pu-
72 nire pœnis corporalibus quibuſcūq; ſiue flagellis, aut
fuſtigationibus, & exilio, & etiam ictibus funis, &
alijs ſimilibus, excepta pœna ſanguinis, vt ſatis pro-

batur

batur ex *tex. in c. fin. vbi gl. in verb. aut corporali. 35. distinct. cap. 1. & ibi gl. in verb. flagellator. 5. quæst. 1. c. 1. & ibi. gl. fin. 23. quæst. 5. cap. 1. de calumn. c. 1. vbi gl. pen. deposit. cap. 2. vbi gl. prima de cler. percuss. c. clericus, vbi Abb. num. 5. ne cler. vel monac. c. in Archiepiscopatu. de raptor. gl. in c. illi, verb. religiosus scilicet q. 5. c. ad audientiam, vbi Abb. num. 3. de crimin. fals. Abb. in c. sententiã, n. 10. ne cler. vel monac. Bellet. disq. cler. p. 1. c. 5. de disciplin. cler. num. 137.* 138. Nam ea tantum videtur prohibita clericis Iusdicentibus, quæ tendunt ad vindictam sanguinis. *c. his, à quibus 23. quæst. 8. Bellet. d. cap. 5. numero. 138. in fin.* quæ intelligas in causis, in quibus procedere possunt.

Hic etiam non displicet disquirere de alio casu, qui sæpe euenit in practica, Princeps enim sæculares vetant per sua edicta laicis portare arma prohibita etiam ad Ecclesias, & quandoque euenit, dum Missæ, vel Vesperæ celebrantur, multi teneant arma ad ostium Ecclesiæ, vel in Canonicali domo, & interim veninnt satellites, & eos spoliant armis, eaque asportant à loco sacro ad tribunalia fori sæcularis, quæritur, an id ab eis fieri possit.

Et sane primo aspectu videtur, quòd id licitum sit foro sæculari, quia etiam si reus confugiat ad Ecclesiam, tamen si ingrediatur armatus, poterit Curia sæcularis ei arma etiam violenter auferre, quia licet persona gaudeat immunitate Ecclesiæ, non tamen arma potiuntur eodem priuilegio: iste enim delinquit in Ec-
73 clesia gestando arma prohibita, ideoque puniendus à Iudice laico, vel saltem armis spoliandus est: ad *tex. in l. pateat. § arma, & §. nos vero. C. de his, qui ad Ecclesiam confug. & ita clare sentit Couar. var. resol. lib. 2. c. 20. num. 18. vers. 36. Foller. in pract. crim. can. c. 37. num. 30. Baiard. ad Clar. §. fin. q. 30. num. 4. Gambacurt. lib. 4. c. 16. num. 11. Villadieg. in Polit. c. 3. n. 214. Io: de la Cruz. in direct. conscient. p. 1. præcep. 8. quæst. 3. art. 1. dub. 1. conclus. 3. Fagũdez. de præcept. Eccl. pract. 2. lib. 4. c. 4. num. 55. Laurent. Protel. in dubijs regular. verb. Ecclesiæ immunitas, num. 15. Graff. tom. 1. lib. 3. cons. vnic. num. 19. de immunit. Eccl. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 50. num. 12. 13. Suarez. de Religion. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 12. sub num. 3.*

Veruntamen hæc opinio est falsa, & non potest procedere, nisi de iure ciuili, vt bene inquit *Farinac. de immun. Eccl. c. 16. num* 248. quia de iure canonico, quod solum seruandum est in materia Ecclesiarum etiam
74 in terris Imperij: *Farinac. d. loco, c. 2. num. 27. 28. 29.* 30. non licet Iudici laico, vel eius ministro aliquem
75 actum iurisdictionis facere in Ecclesia. *c. 1. de immunit. Eccl. c. 2. eod. in 6. c. sacrilegium. c. quisquis. 1. 7. q. 4. c. conquestus. de sent. excommunicat.* eodemque priuilegio gaudent Cœmiterium, atrium, scalæ, & do-
76 mus Ecclesiæ. *d. c. 2. de immun. Eccl. in 6. Duard. in Bullam Cœna Domini, lib. 2. can. 15. q. 16. num. 2. 3. 4.* ideo certum est de iure canonico non posse Iudicem
77 laicum spoliare sæculares, & minus clericos, qui habent arma in Ecclesia, vel Cœmiterio, quia hic est actus iurisdictionis, quem sine licentia Episcopi, vel eius Vicarij exercere non possunt: ad *tex. in d. c. 2. de immunitate Ecclesiæ in 6. ita concludit Farinac. de immunitate Ecclesiæ c. 16. numero 248. Peregr. eod. tractat. cap. 13. num. 5. Antonin. Dian. resolut. moral. p. 1. tractat. de immunitate Ecclesiæ 1. resolut. 8. vbi resoluit omnia:* ad rem facit: *Guazzin. defens. 1. c. 38. num. 26.*

Et hæc sententia tenenda est, vt procedat de iure canonico, illa vero de iure ciuili iam abrogato secundum Farinacium, quia fulcitur canonibus sacris euidenter, & quia Doctori distinguenti standum est tan-
78 quam magis veritati appropinquanti. *gl. & Salyc. in l. apud antiquos. C. de furt. Bertaz. in rep. l. si quis maior, numero 54. C. de transact. Borgn. de vsufr. mulier. relict. numero 2. Rim. iun. consil. 363. num. 156. 157. & cons. 476. numero 19 20. Barz. decision. 130. num. 69. Amat. decisione Ferr. 5. numero 27.*

Et sane *Couar. d. c. 20. numero 18. vers. 36.* qui videtur esse antesignanus contrariæ sententiæ, non allegat aliqua iura canonica, quæ suam probent intentio-
79 nem, nam *tex. in c. clerici arma, de vita, & honest. cler.* solum dicit, quòd non licet clericis arma deferre, quod nos admittimus, sed nihil inde: non enim sequitur, quòd laicus Iudex ideo possit quemquam armis spoliare in Ecclesia, vel Cœmiterio, nec ipse allegat alium canonem.

Rationes etiam, quas adducit, nihil feriunt casum nostrum, dum inquit quod prohibitum est laicis, & clericis deferre arma prohibita, & qui illa portat in Ecclesia, censetur in illa delinquere, propter quod non debet gaudere immunitate Ecclesiæ: Nam hæc ratio est nimis insulsa, si enim vera esset, Iudex lai-
80 cus posset etiam personam arrestare, & ducere ad suos carceres, nedum armis spoliare, quod falsum est, quia vidimus post Bullam Gregorianam etiam delinquentes in Ecclesia gaudere eius immunitate, nisi in ea perpetrauerint homicidia, vel mutilationes membrorum, & eo etiam casu non licere reum ab Ecclesia extrahere sine licentia Episcopi, vel eius Vicarij: si ergo falsa est ratio Couaruuiæ, falsum erit etiam eius dictum: & licet vetitum sit deferre arma prohibita tam laicis, quàm clericis, non sequitur tamen, quòd Iudex laicus in Ecclesia, vel Cœmiterio possit eos armis spoliare, quia hæc non ipsi, sed potestati, & regimini Episcopi subsunt:
81 *Barboss. de officin. Episcop. par. secunda in compendio, numero 46. Antonin. Dian. d. resol. 8. vers. sed negatiuam.*

Non obstat altera ratio, quòd liceat Iudici laico clericum spoliare armis, si cum illis reperiatur, quia hæc ratio pariter est falsa, etenim id licere si dicamus, offenditur Iurisdictio Ecclesiastica, & propterea Iudex laicus, vel eius minister non potest cleri-
82 cos spoliare armis, nisi forte ad obuiandum delicto, si infragranti reperiuntur, quo casu vnà cum armis ad Episcopum, seu Iudicem Ecclesiasticum ducuntur, in cuius potestate erit dispensare de armis. *Decian. tractat. crimin. lib. quarto, cap. nono, numero* 118. *Prax. Neap. c. 92. num. 6. Leo. in Thesaur. for. Eccles. p. 3. cap. septimo. numero 157. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. secundo, §. secundo, num. 88. Masch. de statut. concl. 1. num. 242. Barboss. in suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. cap. 1. n. 6. & tom. 2. lib. 5. tit. 39. c. 25. n. 4. Madius trac. de sacris ordin. cap. 14. num. 21. Bonacin. de legibus disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 2. Duard. in Bullam Cœn. Domini lib. 2. can. 12. quæst. 11. num. 91.*

Marth. de Iuriſd, p.4.caſ,7. num.20. Megala in 3.par, lib.3,cap. 11.num,30. Homobon.de exam.eccl.trac,10, cap.2.in reſol.verſ,quarto p.2. Antonin. Dian.mor.reſol.p.1.trac.2,de immun.eccl.reſol 9 verſ. at falluntur. Rici.p.3 deciſ 299.per totum, vbi inquit etiam, quòd clericus ferens arma poteſt reſiſtere cum armis bir-
83 mano laico volenti eum capere ſine licentia episcopi, & vide ea, quæ ego dixi inferius controuerſia. XX, num,74 75 & ſequentibus.

Sic ergo obſeruandum eſt, pro vt faciunt timorati Iudices, nec poteſt dici alteram opinionem eſſe communem, vel probabilem, quia ſolum procedit de iure ciuili iam abrogato à ſacris canonibus, quibus vetatur Iudici laico, vel eius miniſtro facere aliquos actus Iuriſdictionis contentioſæ, vel aliquas executiones, vel cognitiones, in Eccleſia, vel Cæmiterio, *vt in cap.2.§.*
84 *ceſſent de immun.eccl,in 6* Et ego memini, quòd Epiſcopus proceſſauit, & arreſtauit per vrbem Prætorem Viani, qui Archibuſium auferre fecerat in oſtio Eccleſiæ cuidam laico, & poſtea eum humiliter petentē liberauit facta reſtitutione Archibuſij. & cum hoc idē contigiſſet in terra Nouellaria, arma fuerunt reſtituta ſic mandante illo Vicario foraneo, & Dominus temporalis non contradixit.

Nec obſtat ſtilus, ſeu conſuetudo allegata in cōtrarium, quia non eſt legitime præſcripta, aut plene probata, & quatenus adeſſet, nihil noceret, quia conſuetudo
85 contra canonica inſtituta non valeret *cap.ad veſtram cap.ad audientiam vbi DD. de conſuetud. cap. cæterum de donat,cap.cum cauſa,de ſent & re iud.cap.cum ſatiſ, de off.Archid. Abb.in c.clerici num. 6. vbi Dec.nu.35. de Iudic,Felyn. in cap.2,num.1.3.vbi etiam Gemen. & Io: Andr.de maior & obed. Voc,in cap,ſi clericus nu,28, de for.compet,Natt,conſ.495.num.14 lib.3.Rol.conſ.4, num.11.13,lib.1. Azor.mor.inſtit.lib.5.par,1,cap,12, verſ. ſed dubitari late Bellet.diſq.cler, tit.de fauor. cleric. perſon. §.3 num,5 6. Duard. in Bull. Cen. Domini can.15,quæſt.19,num.49.* eſt enim potius abuſus, & corruptela, quam conſuetudo *gl,in cap.1.in verb.non extitit. de conſuetud. in 6.* & ſi vis aliqua fieret in con-
86 ſuetudine, oporteret eſſe præſcriptam ſpatio. 40. annorum, quia eſt contra ius. *Abb. & Butr.in cap.fin. de conſuetud, Prax, Archiep. Neap.cap.62.num.3.vbi teſtatur de magis communi opinione.*

Vnde eſt, quòd retroactis annis cum eueniſſet iſte caſus in Dioceſi Mutinæ in Monteflorino ſub Prætore Martello reclamante illo Epiſcopo Conſilium, vt fertur, mandauit arma reſtitui Eccleſię, pro vt factum fuit, & cum de hoc etiam in Dioceſi Regij controuerteretur, placuit Epiſcopo conſulere Sacram Congregationem Cardinalium negotijs Iuriſdictionalibus præpoſitorum, à qua obtinuit reſponſum tenoris ſequentis. *Illuſtr. & Molto Reuer, Monſignor come fratel-*
87 *lo, Non è permeſſo alla Corte laicale leuare l'armi à i confugiti in luoghi immuni conforme l'opinione vera, & ſeguitata da tribunali di queſta ſanta Sede, ch'è quanto occorre in riſpoſta della ſua, & in queſta conformità ſi potrà gouernare, mentre à V,S.mi offero. Roma 24. Luglio, 1634. Come fratello: Il Cardinale Geſſi: Franceſco Paolucci Secretario della S. C. Monſignor Veſcouo di Lombardia; Extra: All'Illuſtr. & Molto Reuer. Monſignore come fratello il Veſcouo di Reggio:* & propterea ſtante tali decreto de hac re non eſt amplius diſputandum, quia apertum eſt, & manifeſtum non poſſe executores Curiæ ſecularis tollere arma exiſtentia in Eccleſia, vel Cæmiterio, dominos eis ſpoliare, & qui aliter ſeruant, vel permittunt ſeruare, caueant à Cenſuris, quarum effectus aliquando ſentient, & ita ſeruatum fuit in territorijs Nouellariæ, Mirandulæ, & Corrigij Dioceſis Regij, vbi euenerat caſus tam reſpectu Eccleſiæ, quā in Cæmiterij, & domus Canonicalis, quæ gaudent eodem priuilegio.

CAPVT XVI.

EPITOME.

Si duo fratres viuant in communione, quorum alter ſit clericus, debent etiam communicari fructus beneficiorum, & diſtributionum, & alia tractantur in materia ſocietatis.

SVMMARIVM.

1 *Heres ſuccedit in vniuerſum ius defuncti.*
2 *Diuiſio inter fratres non præſumitur.*
3 *Societas omnium bonorum tacitè contrahitur.*
4 *Societas præſumitur inter fratres ex communicatione vnius negotij.*
5 *Societas inter fratres præſumitur ſpatio decem an,*
6 *Societas vniuerſalis tacita non continet, quæ veniunt ex proſpera fortuna.*
7 *Quæſtuaria dicuntur, quæ veniunt ex opera, & ſeruitio,*
8 *Teſtes duo plene probant,*
9 *Socius clericus communicat fructus Præbendæ.*
10 *Clericus eſt dominus fructuum beneficij.*
11 *Diſtributionum clericus efficitur libere dominus.*
12 *Canonicus libere diſponit de diſtributionibus.*
13 *Canonicus cenſetur expendere prius fructus benef.quā ſuorum bonorum,*
14 *Beneficiatus poteſt viuere de fructibus benef.& reſeruare ſua bona,*
15 *Clericus poteſt de fructibus beneficij tantum reſeruare, quantum de ſuo expendiatur.*
16 *Societas omnium bonorum ex quibus præſumatur.*
17 *Societas non tollitur eò, quòd vnus minus lucretur altero.*
18 *Socij poſſunt eſſe homines diuerſi exercitij,*
19 *Societatis lucra debent æqualiter diuidi.*
20 *Facta non præſumuntur,*
21 *Negans factum nulla aſtringitur probatione.*
22 *Rationum redditio requirit ſcripturam,*
23 *Societas probatur coniecturis.*
24 *Societas inter fratres an requirat negotiationem,*
25 *Societas præſumitur ex communicatione lucrorum.*
26 *Fratres quando præſumantur ſocij omnium bonorum.*
27 *Dotis communicatio arguit ſocietatem.*

28 Socij

28 *Socij dicuntur fratres, licet vnus habeat maiorem familiam altero.*
29 *Societatem vniuersalem an possit clericus inire.*
30 *Clericus an possit societatem inire.*
31 *Distributiones quotidianas transmittunt clerici ad suos hæredes.*
32 *Socius censetur habere mandatum ab alio socio.*
33 *Societas non tollitur ex emptione nomine proprio facta.*
34 *Socius tenetur communicare acquisita nomine proprio.*
35 *Communis res efficitur, si in communi plures ea vtantur.*
36 *Societas particularis non communicat fructus beneficiorum.*
37 *Frater tenetur communicare acquisita, dum administrat.*
38 *Societatis signum est stare simul ad bonum, & malum.*
39 *Canonicus quæ bona censeatur impendere.*
40 *Testes meos possum reprobare ex dictis aliorum.*
41 *Socius plus lucrans an habeat maiorem partem.*
42 *Socij disponendo videntur sibi licentiam dare.*
43 *Contractus plures in eodem Instrumento vnico contextu absoluti censentur.*
44 *Socius non potest donare rem communem.*
45 *Socius censetur disponere de parte sua.*
46 *Qualitas vnius extremi refertur ad omnia præcedentia.*
47 *Scriptura reperta in filcia notarij quomodo probet.*
48 *Clausula: Actum: significat rem perfectam.*
49 *Socius communicat acquisita.*
50 *Actum præsumitur, quod erat gerendum.*
51 *Socius communicat tantum fructus Dotis.*
52 *Finis generalis restringitur à causa.*
53 *Quietantia generalis ad quæ se extendat.*
54 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
55 *Certioratio omissa in contractu mulieris quid efficiat.*
56 *Læsio enormissima quid efficiat.*
57 *Læsio frangit contractum.*
58 *Positionibus facta responsio quando possit reuocari.*
59 *Incontinenti quando facta reuocatio dicatur.*
60 *Confessio deliberata an possit reuocari.*
61 *Positionibus respondens præiudicat sibi, & consorti.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

AD melius indagandam veritatem censeo non esse inutile aliqua in facto vti vera & ex processu resultantia præsupponere: Nam in humanis dum agebant M. R. D. Io: Ant. & Bernardinus fratres de Agazzanis, quorum alter erat Canonicus terræ Carpi, alter ruri, & negotijs secularibus operam nauabat, bona paterna, beneficia Ecclesiastica, dotem vxoris dicti D. Bernardini possederunt semper communi nomine, redditus eorum exigendo, & pro vt necesse erat, impendendo, simul per longum tempus, & donec vixerunt, habitarunt ad vnam mensam viuentes, nec vnquam rationem administrationis reddentes: & quia erant industrij, multas cummularunt pecunias, quas d. R. D. Io. Antonius vti maior natu conseruabat: Prius fuit defunctus dictus Dominus Bernardinus, qui eius fratrem reliquit suorum bonorum vsufructuarium vnà cum eius vxore durante cuiuslibet eorum vita, hæredes vero fecit pro tertia parte sorores de Chechis in hoc Iudicio actrices, & pro alijs portionibus DD. Io: Ant. & Albertum de Chechis in eodẽ Iudicio aduersarios: Post hęc migrauit, e viuis d. R D. Io: Antonius, qui suos reliquit hæredes prædictos DD. Io: Ant. & Albertum: qui magnam pecuniarum quantitatẽ in eius hæreditate inuenerunt quæ nunquam fuit diuisa à bonis, & hæreditate dicti D Bernardi, Vnde hæredes dicti R. Io: Ant. volentes satisfacere prædictis sororibus respectu stabilium, & suppellectilis cum eis conuenerunt, & ab illis extorserunt quietantias, de quibus in processu fol. 324. nullam autem partem in pecunijs habere voluerũt: Et cũ dictæ sorores, eo tempore essent mulieres, non fuit difficile eas reducere ad quodcumque accordium, verũ postea factæ maiores, & nuptæ senserunt, quam enormiter fuerint læsæ: vnde petunt portionem suam dd. pecuniarum, nec non iustam, & congruam partem stabilium, & bonorum mobilium offerentes compensare, quod habuerunt: quæritur quid iuris.

In hac inspectione duo sunt, quæ præcipue consideranda videntur, primũ est, an dd. sorores possint consequi partem hæreditatis, & bonorum, quæ in controuersiã adducuntur, non obstantibus quietantijs ab eis factis; alterum an inter dd. R. D. Io: Antonium, & Bernardinum fratres de Agazzanis cõtracta fuerit societas omnium bonorũ: Pro quibus firmandis vtique satis constat dd. sorores fuisse hæredes pro tertia parte dicti D. Bernardini, vt ex testamento eius, de quo in primo process. fol. 69. & in secundo fol. 324. vnde sequitur, quòd illę possint consequi pro earum portione non solum bona stabilia, sed etiam ratam pecuniarum quæ remanserunt in eius hæreditate, quia hæres suc-
1 cedit in vniuersum ius defuncti *l. hæreditas. vbi Dec. & Cagn. ff. de regul. iur. l. hæreditas. vbi Alciat. de verb. sign.*

Verum quia non satis constat, quę nam, & quantę pecuniæ remanserint in dicta hæreditate, nisi firmetur etiam, quòd dictus Bernardinus habuerit ius, & partem in pecunijs, quas conseruabat dictus R. Dominus Io: Antonius, ideo res altius repetenda est, vt valeam dd. sororum clarificare prætensionem.

Non amittam igitur verissimum esse, quòd d. R. D. Io: Antonius Canonicus, & Bernardinus fuerunt fratres consanguinei, vt dicunt vtriusque partis testes in process. fol 173. 174. 188. 359. 373. sicut etiam verum est in facto eosdem fratres semper simul cohabitasse conuiuendo ad vnum panem, & vnum vinum omnia communicantes adeo, vt nunquam inter eos facta fuerit aliqua diuisio, vt ex testibus in proces. fol. 172. 173. 179. 181. 188. 191. 204. 216. 220. 229. 230. 234 364. 365. 392. nec diuisio præsumitur, nisi probetur, nec communio tollitur, nisi per diuisionẽ: *Me-*
2 *noch. lib. 3. præs. 60. n. 1. Ferret. cons. 120. n 6. Gratian. disc. for. lib. 3. cap. 555. num. 2.*

Omnia autem bona dd. fratrum indiuisa remanserunt vsque ad mortem d. R. D. Io: Ant. quia prius defunctus est d. D. Bernardinus, qui eius fratri prædicto reliquit vsumfructum omnium bonorum vna cum illius vxore, vt in primo proces. fol. 67 & in secundo proces. fol. 26 27. ideo secuta morte d. R. Io: Ant. facienda erat diuisio ad finem videndi, quid, & quantũ contingeret dd. sororibus.

Vere enim inter dd. fratres fuit tacite contracta societas
omnium bonorum ex vita communi, & communica-
tione lucrorum nec quisquam potest dubitare, quin
societas huiusmodi tacite valeat contrahi, sic enim te-
3 nent late *Decian. cons. 73. n. 10. 11. 12. 21. lib. 5. Tusch.
pract. concl. littera; S. concl. 283. n. 40. Masch. de probat.
lib. 3. concl. 1316. n. 30. Coccin. decis. 421. num. 2.* quod
multo magis, & facilius procedit in fratribus, inter
quos magis præsumitur societas, quàm inter extra-
neos stante coniunctione, & amore fraterno, propter
quod ex communicatione lucri vnius negotiationis
contracta inter fratres cẽsetur omnium bonorum so-
4 cietas, quod in extraneis non proderet: ita *Anch. cons.
149. num. 3. Alciat. de præs. reg. 1. præs. 29. num. 2. ad
fin. Bero. cons. 190. n. 1. vers. vnde lib. 1. videndus Masch.
de probat. d. concl. 1316. n. 45. 46. Gratian. disc. for. lib. 3.
cap. 547. num. 2.* & hinc est, quòd inter fratres societas
5 præsumitur ex spatio x. annorum etiam si non nego-
cientur, dummodo in simul habitent, & patrimoniũ
communi cens. *Ias. consil. 2. col. 6. versic. secundo lib. 3.
Ceph. cons. 473. num. 3. 4. Menoch. lib. 3. præs. 56. n. 37.
vers. sed præmissis. Hect. Felic. alleg. 41. n. 13. p. 3.*

Bene verum est, quòd in societate omnium bonorum ta-
cite contracta non veniunt ea, quæ procedunt ex pro-
spera fortuna, vt legata, & donationes, sed tantum
quæstuaria, & quæ acquiruntur ex actibus quæstuarijs
6 ad tex. *in l. coire. ff. pro soc. Anch. d. cons. 149. n. 3. Bero.
cons. 190. num. 13. lib. 1. Menoch. d. præs. 56. num. 37. ad
fin. Tusch. d. littera; S. concl. 288. n. 9. Rol. cons. 91. n. 28.
lib. 1. late Peregr. cons. 95. per totum lib. 3. Coccin. decis.
421. num. 6.* Quæstuaria autem dicuntur, quæ veniunt
ex opera, & seruitio cuiusque *Bero. d. cons. 190. nu. 14.
7 lib. 1. Hect. Felic. trac. de Societ. c. 13. n. 5.* quod sufficit
nobis, quia non constat aliquid fuisse donatum di-
cto Reuerendo D. Io: Antonio aut ex testamento re-
lictum, sed pecuniæ prædictæ fuerunt redactæ, & ac-
quisitæ ex bonis eorumdem fratrum, & redditibus il-
lius Canonicatus, & beneficiorum, & industria eorũ-
dem, qui viuebant in communione omnium bonorũ
nil proprium agnoscentes, omniaque communia re-
putãtes, vt in proc. fol. 174. 179. 188. 191. 204. 205.
208. 220. 229. 230. 234. 236. 237. 247. 248. 252.
259. 263. 264. 269. 401. 407. 412. qui testes cum sint
8 plures, quàm duo societatem plene probant *l. vbi nu-
merus de test.* & in specie de societate *Bald. cons. 125.
in princ. lib. 5. Ruin. cons. 92. num. 2. 3. lib. 1. Corn. cons.
220. n. 2. lib. 1. Masch. de probat. d. concl. 1316. n. 50.*

Ex quibus comprehenditur fructus beneficiorum, & Ca-
nonicatus dicti R. D. Io: Antonij fuisse comprehensos
in dicta societate, & eos factos fuisse communes inter
ipsum, & dictum D. Bernardinum eius fratrem, im-
mo obligatum fuisse ad illos communicandos, quia
data societate non potest eos habere præcipuos, nisi
protestetur, & alter socius consentiat sic in terminis
9 de præbenda, & beneficijs. *Petr. de Vbald. trac. de duo-
bus fratribus p. 6. q. 17. n. 18. Decian. cons. 85. n. 7. lib. 2.
& pulchre in cons. 73. n. 14. lib. 5. Hect. Felic. trac. de soc.
c. 12. n. 31.* vbi hoc intelligendo ijs, de quibus clericus
potest disponere, vt euenit non solum in fructibus be-
neficiorũ, quorũ ipse dominus est, & suos facit statim,
10 ac à solo sunt separati ex *c. vnic. de cler. non resid. in 6.
& Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 12. vers. prætereà late
Nicol. Garz. trac. de benef. p. 2. c. 1. n. 5. 6. 7.* vbi de magis
*communi Paris. de resign. lib. 1. q. 6. n. 44. 45. Redoan. de
spol. q. 3. nu. 24. & post multos Bonacin. trac. de oblig. ad
benef. disp. 4. punct. 4. n. 1.* vbi multos allegat *& nu. 2.*
vbi respondet ad contraria, sed etiam, & multo magis
idem procedit in distributionibus quotidianis, quæ
veniunt appellatione lucrorum, & quæstus, cum den-
tur pro ministerio, & seruitio personali, sicut salarium
seruitori, vnde plene eas acquirit Canonicus, etiam
quo ad liberum dominium, & de illis arbitrio suo di-
11 sponere potest, sicut de bonis patrimonialibus: pul-
chre *Redoan. trac. de Spol. q. 3. nu. 26. & q. 6. n. 48. Host.
Card. & Imol. in c. quia nos de testam. Alex. cons. 116.
nu. 5. lib. 7. Paris. cons. 33. n. 12. lib. 4. Gratian. disc. for.
lib. 2. cap. 381. num. 11. Bellet. disq. cler. p. 1. §. 6. nu. 17.
Bonacin. de oblig. benef. disp. 3. punct. 2. nu. 18* qui dicit
quòd possidens Canonicatum consistentem in distri-
butionibus potest eas omnes ad sui libitum dispone-
12 re, quod procedit etiam quo ad partem superfluam.
Bonac. d. punct. 2. propos. 1. num. 1. in fin.

In nostro autem casu de hoc non est facienda vis, quia
pecuniæ inuentæ penes dictum R. D. Io: Antonium
non sunt censendæ Canonicales ex distributionibus
collectæ, sed ex bonis patrimonialibus, quia distribu-
tiones Canonicatuum terræ Carpi sunt tenues, & vix
sufficiunt ad alendum præsbyterum, pro vt ego vere
sum informatus, & magis tenues erant, dum viuebat
d. R. D. Io: Ant. vt constat ex ratiocinijs illius tempo-
ris in processu productis, ideo præsumitur d. Presbyter
prius erogasse & cõsũptisse fructus in Canonicatus, &
beneficiorũ pro alimentis condecentibus iuxta gradũ,
& dignitatẽ suæ personę & pro alijs impensis necessa-
rijs, quã proprios ex bonis patrimonialibus, vel ex of-
13 ficio, aut exercitio. *Innoc. in c. Episcop. de præben. Host.
in c. cum in officijs. num. 5. de testa. Abb. in c. 3. num. 3.
de pecul. cleric. Couar. in c. 1. num. 2. de testa. Alex. cons.
116. num. 3. lib. 7. Soc. cons. 91. num. 3. lib. 3. Bero. cons.
7. num. 1. 2. 3. lib. 2. Nauar. de redd. eccl. q. 1. num. 92.
Menoch. de arb. iud. cas. 195. num. 5. pulchre, & late
Surd. tract. de alim. tit. 9. q. 12. num. 11. vsque ad 29.
Gratian. disc. for. lib. 2. c. 381. num. 3. 5. vid. Bellet. disq.
14 cler. tit. de bon. cler. § 6. num. 4. 5. 6.* id enim facere po-
test, & fecisse creditur ex quo Altari viuens de Altari
viuere debet, vnde valet beneficiatus viuere de fru-
ctibus beneficij, & reseruare sibi, vel hæredibus, & cui
vult, redditus patrimonij: *Innoc. d. c. Abb. & alij in
d. c. Episcopus de præben. Surd. d. q. 12. num. 11. Grat.
d. c. 381. num. 3. Crass. de effect. cler. eff. 1. numero 166.
Bellet. d. §. 6. num. 17. Bonac. tract. de oblig. benef. disp.
4. p. 2. num. 6.* quod adeo verum est, vt beneficiatus
viuens ex bonis patrimonij possit tantundem postea
ex beneficij fructibus capere, illudque vt voluerit in-
15 sumere *Couar. in d. c. cum in officijs, de testam. & post
multos Bonacin. d. punct. 2. num. 6.*

Si ergo dictæ pecuniæ censendæ sunt patrimoniales, quia
fructus beneficiorum censendi sunt consumpti in vi-
ctu, & vestitu dicti R. D. Io: Ant. *Bellet. disq. cler. d. §.
6. num. 7.* cessat omnis ambiguitas, an fructus Cano-
nicatus, & beneficiorum intelligantur cõprehensi in
societate, seu communione cum dicto eius fratre, vel
eos teneatur communicare, sed aliud non est quæren-
dum, nisi quod diuidantur, quia patrimonium, vnde
collectæ sunt dictæ pecuniæ, erat commune cum di-
cto D. Bernardino; ideo non est necessarium proba-
re ali-

re aliquam omnium bonorum societatem, quia etiã
sine illa dictæ pecuniæ sunt diuidendæ vbi comparatæ ex re communi.

Veruntamen esto etiam, quòd hæc omnium bonorum
saltem tacita societas sit necessaria, & quòd ad illam
præsumendam tria copulatiue requirantur, videlicet
longa cohabitatio, redditiuum, & lucrorum cõmu-
16 nicatio, & adinuicem non reddita ratio. vt plerique
sentire videntur, hæc enim sufficiunt ad demonstrandam
inter eos fuisse contractam omnium bonorum
societatem. *Bart. in l. si patruus. C. omnia vtriusque
iud. Aucb. cons. 302. num. 3. Ias. d. cons. 2. col. 5. lib. 3.
Menoch. cons. 12. num. 10. & cons. 375. num. 6. Decian.
cons. 85. num. 5. lib. 2. & cons. 73. num. 13. lib. 5. Masch.
de probat. p. 3. concl. 1316. num. 23. Menoch. d. præs.
56. num. 37. Hect. Felic. de societ. c. 10. num. 29. Tusch.
litera S, concl. 282. num. 24. & concl. 286. num. 7. &
concl. 288. num. 5. & concl. 321. num. 1. 18. Gratian. d.
c. 547. num. 1. Coccin. decis. 421. num. 3.* non tamen
17 attenditur, vel habetur ratio, an vnus plus lucretur,
quàm alius. *Bald. in l. si patruus, sub num. 16. C. communia
vtriusque Iud. Ias. cons. 2. num. 26. & cons. 5. n. 7.
lib. 1. Ceph. cons. 247. num. 3. Menoch. d. præs. 56. n. 42.
Tusch. d. concl. 283. num. 13. 55. Decian. d. cons. 73. in
fin. lib. 5.* nec consideratur, quòd professiones sint diuersæ,
quia sufficit, vt quilibet se exerceat in sua, velut
si vnus exerceret artem calceorum, alter lanæ, & tertius
esset clericus, vt loquitur *Decian. d. cons. 73. num.
13. vers. tertio. & num. 14. Ias. d. cons. 2. col. 6. versic.
18 quarto. lib. 3. Coccin. d. decis. 421. num. 5.* & in diui-
sione partes debent esse æquales, etiam si alter plus
19 contulerit altero: *Decian. d. cons. 73. num. 20. lib. 5.*

Prædicta autem requisita vtique in nostro casu concurrunt,
vt enim ab vltimo incipiam, satis probatum remanet
inter dd. fratres nullam fuisse redditam rationem,
ex quo contrarium non probatur, quia facta nõ
20 præsumuntur. *l. in bello. §. factæ. de captiu. & postlim.
reuers. §. fin. Inst. de fideius. c. cum Ioannes. § verum. de
fid. instr. vnde negans factum nulla attingitur proba-
21 tione: c. quoniam contra: vbi Lanfranc. & DD. de probat.*
maxime si negetur id, quòd Scripturam requirit,
22 vt redditio rationũ: *l. cum seruus. de cond. & demostr.
l. 1. §. offic. de tut. & rat. l. Thais. in fin. de fideicom. libert.*
negans enim tunc non tenetur probare: *gl. in c.
bonæ. il primo, vbi Abb. numero 14. de elect. Gram.
decis. 59. num. 18.*

De secundo scilicet de cohabitatione longa, non est elaborandum,
quia in processu vtriusque partis testes
conueniunt dd. fratres simul cõuixisse vsque ad mortem
in eadem domo, in eadem mensa, & ad vnum
panem, & vinum sine aliqua diuisione adeo, vt hoc
in facto non liceat dubitare.

Ad primum igitur scilicet ad communicationem lucrorum
recurrendum est, & videndum, an hic interuenerit
ita, vt possit probari, & præsumi societas omnium
bonorum, quæ etiam signis, & coniecturis pro-
23 bari potest: *Anch. d. cons. 149. num. 1. in fin. & n. 2.
Ias. d. cons. 2. col. 7. vers. sexto facit, lib. 3. Menoch. d.
præs. 56. num. 38. vers. & ij quidem. Masch. d. conclus.
24 1316. num. 20.* & non est necessaria negotiatio inter
fratres, vt censeatur inducta omnium bonorum societas
teste *Bald. in d. l. si patruus, numero 14. Ceph. cons.
483. num. 4. Felic. d. tract. de societ. c. 10. num. 29.* &
claræ sunt depositiones testium, qui dicunt dd. fratres
perpetuo vixisse in vniuersali bonorum communione
sub eodem tecto cõferendo redditus cuiuscumque
generis, vt in proces. fol. 174. 175. 179. 189. 104.
247. 265. 266. quæ fieri non possunt citra ius, & no-
25 men societatis: *l. pro hærede. ff. de acquir. her. Bald. in
d. l. si patruus. Rol. cons. 91. num. 23. lib. 1. Masch. d. cõcl.
1316. num. 47. Rim. iun. cons. 280. num. 7. Felic. d. c. 10.
num. 18. Rot. diuers. decis. 169. num. 6. p. 2. Mantic. de
tacit. & amb. cõuent. lib. 6. tit. 1. num. 10. Gratian. disc.
for. c. 336. num. 2.*

Et vere quando fratres exercent actus difformes, & varietatem
habentes, si postea lucra vndequaque prouenientia
conferant, ex huiusmodi actibus præsumitur
contracta vniuersalis societas: pulchre *Ias. d. cons.
26 2. col. 6. vers. quarto facit, lib. 3. vid. Decian. d. cons.
73. num. 17. lib. 5. Coccin. d. decis. 421. num. 5.* Hic
autem nemini dubium est dd. fratres in commune
contulisse omnes redditus bonorum paternorum, vt
vno ore fatentur vtriusque partis testes, vt in dd. locis,
& vlterius certum est etiam dictum R. D. Io. Ant.
communicasse prouentus beneficiorum SS. Georgij,
& Sebastiani, vt pariter dicunt vtriusque partis testes
in proces. fol. 208. 216. 234. 252. 400. 421. 422.
423. & alibi; & contra dictus Dominus Bernardinus
habebat prædium dotale suæ vxoris, cuius prouentus
cum dicto eius fratre communicabat, vt in proces.
fol. 229. 233. 261. 269. 366. quæ sufficiunt ad ostendendam
vniuersalem societatem; quoniam communicatio
lucrorum dotalium ex parte vnius fratris, &
27 lucrorum etiam quasi castrẽsium ex parte alterius inducit
societatem: pulchre *Salyc. in d. l. si patruus. Soc.
in cons. 292. num. 3. versic. sed ex quo. lib. 2. vid. Decian.
d. consil. 73. numero 18. lib. 5. Menoch. d. præs. 56. numero
39.* ergo nihil ambigendum est de huiusmodi societate.

Neque considerandum est, quòd dictus Dominus Bernardinus
haberet maiorem familiam, pro qua plus
expenderet, quia in societate omnium bonorum omnia
sunt æqualiter participanda non distinguendo
inter maiorem, vel minorem familiam, quia hæc pro-
28 ueniunt à casu, non à culpa sociorum vt post *Crauet.
consil. 159. num. 10. Menoch. de arb. iud. cas. 127. num. 2.
inquit Hect. Felic. d. trac. de Societ. cap. 26. num. 33. 34.
35. Decian. d. cons. 73. num. 29. vers. octauo lib. 5.* quamuis
posset dici non esse clarum, quod d. D. Bernardinus
haberet maiorem familiam.

Præterea d. D. Bernardinus alia etiam lucra cõmunicauit,
nam dabat pecunias ad negotiãdum, vt in procel.
fol. 163. 261. 228. 313. 355. nec apparet, quod earum
lucra precipua haberet, sed testes dicunt, quòd omnia
communicabat; & apparet dd. fratres habuisse pecunias
communes, vt in procel. fol. 163. & multos actus
sociales fecerunt, vt soluendo de communi debita, &
Dotes vnà cũ fructibus, vt in procel. fol. 146. ex quibus
arguitur ista vniuersalis bonorũ societas. *Tusc. d. lit. S.
concl. 282. n. 9.* & sane non licet de hoc dubitare, quia
etiam testes partis aduersæ deponunt de hac omnium
bonorum societate, nec eam negare audent, vt in proceſ.
fol. 359. 363. 364. 396. 401. 407. 421. 423.
bene verum est, quod excipiunt pecunias canonicales,
sed inferius ad hoc respondebo, & ostendam nihil
officere huic vniuersali societati.

Non ob-

Non obſtat autem hic non poſſe dari tacitam ſocietatē
reſpectu dicti R. D Io. Ant. ob qualitatem clericatus,
29 quia cum ſit prohibitum clericis negotiari, non præ-
ſumitur inita ſocietas inter fratres, quorum alter ſit
clericus, vt ſcripſit *Roder. de Sen. conſ. 207. col. 2. Alc.
conſ. 91. num. 6. tom. 3. lib. 8. Ferret conſ. 166. num. 4.
lib. 1. Rim. iun. conſ. 280. num. 14. Ioſeph. Lud. concluſ.
53. verſ. undecimo. Menoch. conſ. 12. num. 12. Maſch.
de probat. d. concl. 1316. num. 37.*

Nam reſpondetur hæc procedere ad præſumēdam par-
ticularem negotiorum ſocietatem, nam cum clericus
nequeat negotiari, non cenſetur voluiſſe facere actū
prohibitum, & pœnale, & ita loquuntur præfati DD.
vt videre eſt apud *Menoch. d. conſ. 12. num. 12.* Verum
ad præſumendam omnium bonorum tacitam ſocie-
tatem nihil obſtat clericatus qualitas, omnes enim
admittunt illum poſſe eam contrahere, quoniam in
illa non eſt neceſſaria negotiatio, & ſi adſit, poteſt eſ-
ſe pro parte ſocij, non ipſius clerici, qui poteſt reſpon-
30 dere ſocio in alia re, velut communicādo fructus præ-
bendæ, prout in huiuſmodi ſocietate admittunt cle-
ricum, & communicare poſſe, ac teneri prouentus be-
neficiorum ſcripſerunt. *Petr. Vbald. d. tract. de duob.
fratr. p. 6. q. 17. num. 18. Iaſ. d. conſ. 2. col. 6. ad fin. lib. 3.
Decian. d. conſ. 85. num. 7. lib. 2. & conſ 73. num. 14. lib.
5. Hect. Felic. d. c. 12. num. 31.* & alij cōmuniter adeo,
vt non ſit dubitandum, quin clerici ſint capaces ſo-
cietatis omnium bonorum, & maxime reſpectu di-
ſtributionum quotidianarum quas ad quoſcumque
31 hæredes poſſunt tranſmittere, & ad libitum diſpone-
re. *Couar. in d. c. in officijs. num. 4. Seraph. decis. 594.
num. 6. Gratian. d. c. 281. n. 11.*

Non obſtat, quòd dictus R. D. Io: Ant. acquiſiuerit do-
mum, in qua dicti fratres habitabant, nomine pro-
prio, dicti D. Bernardini non facta mentione, vt in
proceſs. fol. 322. 323. Nam reſpondetur exinde non
infirmari ſocietatem, ſed potius confirmari ex infra
dicendis quoniam dictus R. forte ad alium finem ta-
cuit fratris nomen ad euitandum onus gabellæ, quàm
Carpi ſoluunt laici contrahentes, non vt excluſo fra-
tre ſibi acquirere vellet: Et hoc ita eſſe conuincitur eo
ſolum, quia dictus R. D. Io: Ant dedit pro dicta do-
mo in permutationem aliam domum communem cū
dicto eius fratre, vt ex eodē Inſtrumento apparet in
proceſs. fol. 322. 144. 221. 244. 265. 267. & ideo do-
mus acquiſita à dicto R Io. Antonio fuit ſemper ha-
bita pro communi inter dd. fratres, vt dicunt teſtes
in proceſs. fol 175. 181. 189. 129. 211. 221. 253. 254.
267. 271. 292.

Propterea non eſt dubitandum, quin dicta domus
fuerit communis, tum ex prædictis, tamen quia ſo-
cius à iure cenſetur habere mandatum ab alio ſocio
omnium bonorum, & ſi quid facit, & acquirit nomi-
32 ne proprio, tenetur communicare: *Bald. conſ. 120. n.
3. verſ. & ſi dicatur, lib. 1. Tuſch. d. litera S, concl. 311.
num. 7. pulchre Iaſ. d. conſ. 2. col. 7. verſ. quinto, & col. 8.
verſ. nono, & verſ. decimo, lib. 3. Surd. conſ. 43. num. 9.
& deciſ. 213. num. 2. Decian. d. conſ. 85. num. 5. in fin.
& num. 14. lib. 2. & conſ. 73. num. 19. verſ. nono, & n.
22. lib. 3. Felic. d. tract. c. 14. num. 5. 6. Mar. Giurb. in
conſuet. Meſſan. p. 1. c. 1. gl. 5. num. 20. Gratian. diſc. for.
d. c. 547. num. 13. Maſtrill. dec ſ. 279. num 24 p. 2.* non
enim excluditur præſumptio vniuerſalis ſocietatis ex
inſtrumento particularis emptionis proprio nomine
33 alicuius ſociorum contractæ. *Mantic. de tac. & amb.
convent. p. 1. lib. 6. tit. 16. n. 21.* Vnde prædicta domus
ſemper habita fuit communis etiam ab aduerſarijs,
& pro tali nominata eſt etiam in Inſtrumentis publi-
cis, & ad eam tanquam communem admiſerunt dd.
ſorores, vt in proceſſu fol. 78. 88. 325. adeo, vt de hoc
non liceat amplius dubitare.

Ex quibus apparet non eſſe neceſſarium reſpondere ad
alias acquiſitiones proprio nomine factas a dicto R.
D. Io: Antonio quia cum dictus R. tāquam ſocius ha-
beret mandatum à fratre, talia facere poterat, nec ſo-
cietati præiudicabat, quoniam procedebant, vt dicūt
vtriuſque partis teſtes, di concerto, vt in proceſs. fol.
249. 365. ideo eadem omnia videntur communi no-
34 mine acquiſita, & debent omnino communicari.
*Bald. in l. ſi vt proponis. num. 6. C. de rei vind. Iaſ. in l.
ſi ſocius, num. 2. ff. ſi cert. pet. Anch. conſ. 302. num. 7.
verſ. venio. Alex. conſ. 49. num. 11. verſ. ſed præmiſſis,
lib. 1. Iaſ. d. conſ. 2. col. 8. verſ. decimo. lib. 3. Corn. conſ.
38. num. 4. & conſ. 79. num. 18. lib. 3. Crauet. conſ. 159.
num. 2. Gratian. d. c. 547. num. 13.* alioquin ſi dictus
R. D. Io: Ant. aliter ſentiſſet, videretur voluiſſe deci-
pere ſocium, & fraudare ſocietatem, vt inquit *Crauet.
d. conſ 159. num. 2.*

Verum cum dicti fratres ſemper vſi fuerint rebus etiam
proprio nomine emptis tanquam communibus, &
fructus, ac commoditates earum tanquam commu-
nes habuerint, vt dicunt teſtes in dictis locis, euidens
eſt ſignum ſocietatis, & communionis etiam in dictis
rebus proprio nomine comparatis, quoniam emens
domum, vel alias res nomine ſuo, ſi poſtea in com-
muni ea vtatur, res efficitur communis, & pro cōmu-
ni acquiſita cenſetur: vt poſt *Cyn. & Bald. inquit Iaſ.*
35 *in d. l. ſi ſocius. num. 2. verſ. tamen his rebus. ſi cert. pet.
Anch. conſ. 302. num. 8. Tuſch. d. litera S, concluſ. 289.
num. 8. & concl. 290. num. 48. Iaſ. d. conſ. 2. col. 9. verſ.
duodecimo, lib. 3.*

Si qua igitur ineſt difficultas, ea eſſe videtur circa pecu-
nias canonicales, quas nonnulli teſtes videntur depo-
nere, quòd dictus R Io: Ant. ſibi præcipuas haberet,
& vt proprias conſeruaret, propter quod efficitur, vt
illæ non ſint communicandæ, & inferunt non extitiſ-
ſe talem ſocietatem: *Soc. iun. conſ. 24. num. 7. lib. 2.
Maſch. d. concl. 1316. num. 31.*

Nam reſpondetur id motiuum procedere forte in ſocie-
tate particulari vnius negotiationis, vel particularita-
36 tis, vt inquit *Iaſ. in d. l. ſi ſocius. num. 2. & melius. De-
cian. d. conſ. 73. num. 22. lib. 5.* non autem poteſt ha-
bere locum in ſocietate omnium bonorum, quia ſemel
contracta frater natu maior adminiſtrās tenetur etiā
quæſita ſuo nomine communicare, cum non poſſit
præiudicare alijs ſocijs communicantibus. *Card. Tu-*
37 *ſch. d. concl. 282. num. 22. Decian d. conſ. 73. num. 22.
Gratian. d. c. 547. num. 13. Mar. Giurb. ad ſtat. Meſſan.
p. 1. c. 1. gl. 5. num. 22. ad fin.*

Verum ſi veritatem inſpiciamus, dictus R. D. Io: Anton.
non conſeruabat dd. pecunias canonicales vt pro-
prias, & proprio nomine, ſed tāquam adminiſtrator,
& frater natu maior, cui dictus D. Bernardinus reue-
rentiam hanc, & obſequium præſtabat, vt ſolent fa-
cere boni fratres erga præsbyteros; & ita eſſe ſatis
probatur, quia dictus Reuerendus communicabat cæ-
teros

teros dictæ Canonicatus redditus, velut triticũ, vuas, & ligna, de quibus in process. fol. 284 285. in vnum enim, & idem horreum dicti fratres conferebant; & ducebant omnia grana, vt in process. fol. 179. 204. 205.208 116.235.234 243. 252. & pariter idem Reuerendus pro communi seruitio expendebat ex dictis pecunijs, quantum oportebat, vt in process. fol. 235. 397 406. quod euidens est signum, eum fuisse custodem dd. pecuniarum, & administratorem, non vero absolutum dominum, nisi quantum fert natura societatis, ipse enim erat, vt vulgo dicitur: Il Regidore, vt in process. fol. 244. 396. dictus autem D. Bernardinus se conformabat voluntati dicti Reuerendi, vt in process fol. 244 ibi: M. Bernardino gli staua sotto, e l'obediua, come se fosse stato suo Padre; quæ nihil derogant societati vniuersali, in qua semper solet aliquis esse Præfectus, sed simul viuebant, & stabant tanto al male, quanto al bene, vt sæpe habetur in process. quod est signum euidens societatis vniuersalis: *Grati in disc. for. d. c. 547 num. 15. 16.*

Deinde quæro ego quis reuelauit testibus aduersæ partis dd. pecunias fuisse canonicales, hoc vtique vix cadere potest sub sensu, & contrarium verius esse potest, & deponunt cõtra iuris præsumptionem, quoniam præsumitur dictus R. D. Io: Ant. consumpsisse redditus Canonicatus in sui, & eius familiæ alimoniam, & re-
39 seruasse prouentus bonorum patrimonialium. *Abb. in c. cum esses, de testam. Anch. & Imol. in d. c. cum in officijs. Alex. cons. 116. num. 4. lib. 7. Soc. cons. 91. n. 4. in fin. lib. 3. Corn. cons. 314. num. 4. lib. 3. Sur d. d. quæst. 12. num. 28. 29.* maxime quando redditus Ecclesiastici non sunt pingues adeo, vt deductis expensis necessarijs adhuc possit iudicari superfluum extare, vt in casu nostro, vbi tenues erant prouentus Canonicales non excedentes tunc libras 300. quotannis, vt habetur ex testibus vtriusque partis, quæ non poterant sufficere ad congruam sustentationem propter quod iudicandum est dd. pecunias fuisse potius collectas ex redditibus patrimonij, & ex lucris, ac industria dd. fratrum, ideoque communiter esse diuidendas.

Apparet igitur dd. testes ita deponere ex capite suo, quia vere non poterãt asserere dd. pecunias fuisse proprias dicti Reuerendi cum ab eius animo id penderet, solus enim poterat declarare, an eas custodiret tanquam Dominus, vel societatis præfectus, &, vt dicunt, come Regidore, & ideo non probant, quia non concludit eorum ratio: *l. neque natales. C. de probat. l. non hoc. C. vnde legit.* vincunturque à testibus dd. sororum numero pluribus, qui nihil excipiunt, dicentes, quod à prædictis fratribus omnes redditus cuiuscunque generis communicabantur: *c. in nostra, de test. l. 3. §. eiusdem. ff. eod. Bursat. cons. 311. num. 32.*

Verum nulla ius est faciẽda in vno teste dd. sororum, qui videtur concordare cũ testibus aduersæ partis circa dd. pecunias canonicales, quia vincitur ab alijs, mihi enim licet reprobare testes meos ex dictis aliorum te-
40 stium, vt inquit *Specul. de teste. §. sed & testes, numero 7.*

Si autem inspiciamus personas testium aduersæ partis, nullius fidei esse debent, & nimis constat nimiam habuisse affectionem erga aduersarios: Nam si de quarto teste loquamur, eorum consanguineum se fatetur in proc fol. 371. valdeq. familiaris est alterius ex aduersarijs in proc fol. 429. 431. mẽdax ẽt videtur, quia inquit se restituisse quasdam pecunias dicto Reuerendo ab eo mutuo acceptas, in process. fol 351. & tamẽ non restituit, fol. 71. deinde affirmat illo tempore Canonicatus fructificasse libras 700. in process. fol. 359. & tamen hoc non est verum in process. fol. 383. denique testificatur dictum Reuerẽdum semper fuisse vsũ vestibus attritis. fol. 360. & tamen induebatur honorifice. fol. 426 427. 441. vnde stãte pluritate defectuũ hic testis nihil probat. *Farinac. de testib. quæst. 62. numero 381. 382.*

Quintus etiam testis vltra prædicta in communi non caret præcipuis defectibus nimiam ostendens parti aduersæ affectionem, nec à mendacio alienus esse videtur cum dicat eo tempore Canonicatus fuisse solitos reddere Duc. 120. vel 130. & præfefert de hoc esse certũ quia habebat fratrem pariter Canonicum. in process. fol. 383. & tamen res lõge aliter se habet, in process fol 283. Deinde pertinax videtur in hoc, quòd dictæ pecuniæ essent propriæ dicti Reuerendi, in process fol. 373. 374. 375. & tamẽ paulo post quasi oblitus suæ depositionis inquit se nescire, an dictæ pecuniæ essent communes, in process fol 387. 390. quæ omnia vtique videntur tollere fidem huic testi.

Nonus etiam testis nihil probare videtur: Nam in primis negat se attinere aduersarijs, in process. fol 420. & tamen eis multum attinet, & beneuolus est, in process fol. 436 438. 439. Deinde vnum dicit, quod sane videtur impossibile, scilicet, che il detto Reuerendo mai perse vn punto, fol. 413. quod non est verisimile & testis scire non potuit, quia dictus R. D. Io: Antonius fuit Canonicus de Anno 1554. in process. fol 283 & testis iste natus est de Anno 1563. vt colligitur ex eo, quòd ipse dicit habere annos 57 in proc. fol. 420 Præterea dicit dictum Reuerẽdum ex Canonicatu collegisse ad minus Duc. 100. quotannis, in process. fol. 414 417. & tamen hoc longe à vero est, vt in process. fol. 283. Vlterius dicit prouentus beneficiorum SS. Georgij, & Sebastiani fuisse de Duc. 40. vt in process. fol 414. & tamen neque hodie possunt peruenire ad medietatem dictæ summæ, vt in process. fol. 287. 288. Denique magnam dicit inuerisimilitudinem, nam fert iudiciũ suum, quòd dictus Reuerendus potuerit singulis annis aggregare Duc. 200. vt in process. fol. 416. & tamen redditus integri beneficiorum, & Canonicatus tot, & tanti non erant, vt facile calculari potest ex process d. fol. 287. & propterea dictis testibus non est fides adhibenda, in cæteris nõ laboro, quia vel similes patiuntur defectus, vel nihil nocent dd. sororibus, vel facile reducuntur ad concordiam cum earum testibus.

Non possunt igitur dictæ pecuniæ subtrahi à cõmunione prædicta sed debent communicari cum dicto D. Bernardino, vel eius hæredibus, & æqualiter debent diuidi, licet enim vnus socius plus lucretur altero, tamen partes debẽt esse æquales in omnium bonorum
41 societate. ad *tex. in l. si non fuerit. ff. pro soc. Bart. in l. 1 itium. §. altero, ad fin. ff. de administr. tut. Bald. in l. si vt proponis, ad fin. C. de rei vindic. Ias. cons. 3. col. 5. vers. 4. lib. 3. pulchre Decian. d. cons. 73. n. 20. lib. 5. Felic. tract. de societ. c. 15. num. 1.* & ideo dictis sororibus debetur portio pecuniarum, quas petunt in process. fol. 4. & de quibus constat in process. fol. 29. 80. 81. 82. &

bi, &

bi,& quia ſunt hæredes dicti D. Bernardini pro tertia
parte, illis debetur dimidia tertiæ partis omnium dd.
pecuniarum.

Non obſtat prædictis conſtitutio Dotis, quam prædicti
fratres fecerunt ad fauorem D. Limæ Conre de pro-
prijs cuiuſque rebus, hoc enim non operatur ſocieta-
tis diſſolutionem, cum proceſſerit à mutuo eorũ con-
ſenſu in eodem inſtrumento emanato, ſicut enim in
omnibus, caminauamo di cõcerto, vt habetur in pro-
ceſs fol.365.231.396. ita etiam in hoc, quod apparet,
quia in eodem Inſtrumento vnuſquiſque ſuam fecit
promiſſionem, propter quod ſibi ad inuicem ſic di-
ſponendi videntur dediſſe licẽtiam: ad *tex. in l. Titius.*
ff. quib. mod. pign. Bart. in l. cum pater. §. libertis, de leg.
2. quando enim plures contractus in eodem Inſtru-
mento celebrantur, vnico partium beneplacito abſo-
42 luti cenſentur. *Bald. in l. petens. num. 49. C. de pact.* &
alter alteri in eſſe videtur. *Seraph. deciſ. 540. numero 4.*
43 *Farin. deciſ. 527. num. 1. p. 2.* Verum cum dicta Do-
tis conſtitutio donationem ſuperet, non eſt mirum, ſi
dicti fratres expreſſerunt ſe de proprio dare, quod da-
bant, quia ſocius nõ poteſt donare rem communem,
& ſi donat alicui, de ſuo donare debet: arg. *tex. in l.*
44 *filius, de donat. Caſtr. conſ. 358. num. 3. verſ. quid, lib. 2.*
Tuſch. prac. concl. litera S, concl. 283. num. 68. alioquin
eſſet in poteſtate vnius ex ſocijs totam exinanire ſo-
cietatem, quod eſt abſurdum, & propter hoc dicti
fratres declarauerunt ſe de proprio donare.

Non obſtat diſpoſitio teſtamentaria dicti Domini Ber-
nardini, in qua legauit D. Carolo Lancelloto omnia
lucra facta in affictibus prædiorum D. Equitis de Pijs,
vt in proceſs fol.66. nam ſocietas non tollit facultatẽ
teſtandi etiam de rebus communibus, quia lex præſu-
mit ſocium voluiſſe tantum diſponere de parte ſua,
45 & non de portione ſocij: ad *tex. in l. ſerui electione. §.*
ſeruus. de leg. primo. l. quod in rerum. §. 1. l. domus. § fin.
eod. l. vxor patrui. C. de legat. ad rem Craſs. de ſucceſſ.
lib. 1. § legatum. q. 14. num. 9. quod maxime admittẽ-
dum eſt, cum dictus D Bernardinus proteſtetur ſe tã-
tum de ſuis bonis teſtari: vt ex illis verbis; proprij de-
narij, & ex alijs: nel reſto de ſuoi beni: ex quibus col-
ligitur eum voluiſſe tãtum diſponere de eo, quod erat
in eius libera poteſtate. *Bart. in d. l. ſerui electione. § fin.*
num. 2. 3. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 9. n. 12.
Thanut. de lucr. dot. gl. 8. n. 89.

Similiter non obſtat legatum de omnibus creditis chiro-
grapharijs factum à dicto D. Bernardino eius vxori,
quaſi eidem reliquerit pecunias ſimul, & credita, vt
in proceſs fol.69. Nam reſpondetur iſtud non eſſe in-
telligendum de pecunia numerata; quia verbum: Pe-
cuniæ: latiſſimum, vt in *l. pecuniæ nomine. ff. de verb.*
ſign. reſtringitur à verbo ſubſequenti: chirographa-
ria, quia qualitas vnius extremi refertur ad omnia
46 præcedentia. *Bart. in l. Seia. §. Gaio. ff. de fund. inſtr.*
Natt conſ. 253. num 10. Ceph. cõſ. 12. num. 16. Honded.
conſ 24. n. 16. Surd deciſ 88. num. 24.

Hanc autem veram eſſe veritatem euidentiſſime colligi-
tur ex teſtamẽto manu dicti D. Bernardini cõſcripto,
vbi de pecunia nulla fit mentio, ſed tantum relinquũ-
tur dictæ eius vxori credita chirographaria, vt in ſe-
cundo proceſs. fol. 26. talis enim notula reperta in fil-
cia vna cum teſtamento ipſo, nec lacerata, aut deleta
adeo, vt commode poſſit legi, rem dubiã declarat, &
47 fidem facit. pulchre vidend. *Pariſ. conſ. 28. num. 23.*
lib. 2. Alex. conſ. 14. num. 19. verſ. 6. lib. 6. ad ^. Surd.
deciſ 70. num. 4. ſui notulæ tanto magis ſtandum eſt,
quia continet iuſtum numerum teſtium, & clauſulã:
Actum; quæ ſignat rem perfectam, & præſumitur pu-
blicata, vt ſonat *Alex. d. conſ. 14. num. 21. verſ. ad præ-*
dicta, lib. 6. Pariſ. d. conſ. 28. n. 55. lib. 2.

Non obſtat ſimiliter negotiatio affictuum, quos tenebat
dictus Dominus Bernardinus vnà cum dicto Lancel-
loto, cum non reſiſtat ſocietati, quod vnus faciat vnũ
exercitium, alter alium: *Iaſ d. conſ. 2. col. 6. verſ. quar-*
48 *to, lib. 3. Decian. d. conſ. 73. num 13. 14. Cocc. d. dec. 421.*
num. 5. immo creditur pro parte ſua habuiſſe dictam
negotiationem communem cum dicto eius fratre, li-
cet de eo non fecerit mentionem, quia erat clericus,
& quia non erat neceſſarium, quod ita eſſe conuinci-
tur, quia dictus Dominus Bernardinus anticipate ſol-
uit locatori aureos 400. de pecunijs communibus cũ
dicto eius fratre, vt in Inſtrumento locationis, quod
eſt ſignum eum geſſiſſe etiam negotium commune,
& feciſſe, quòd facere tenebatur, cum ſocius teneatur
communicare acquiſita etiam proprio nomine: ad
49 *tex. in l. cum duobus §. ſi fratres. ff. pro ſoc. Bald. conſ.*
236. num. 1. & conſ. 262 num. 1. lib. 4. Tuſch. litera S,
concl. 290. num. 3. Soc. conſ. 254 num. 7. 8. lib. 2. Dec.
conſ. 255. num. 3. Decian. d. conſ. 73. n. 20. Mar. Giurb.
ad Stat. Meſſan. p. 1. c. 1. gl 5. num. 23 præſumitur enim
50 actum, quòd erat de iure gerendum: *l. ſi duo, vbi Bart.*
de acquir. her. Crauet. conſ. 149. num. 12. Surd. cõſ. 312.
num. 14. Mantic. deciſ. 313. num. 12.

Non obſtat, quòd dictus D. Bernardinus terras in Villa
Cibeni reliquerit eius vxori vti proprias quaſi inde
noſcatur eas non retinuiſſe in ſocietate: Nam reſpon-
detur eas fuiſſe fundum dotalem, nec aliter apparere,
& ideo dictus D. Bernardinus non tenebatur cõmu-
51 nicare proprietatem, ſed tantum fructus, & prouẽtus.
Soc. conſ. 213. num. 13 lib. 2. Decian. conſ. 39. num. 16.
lib. 1. Surd. de alim. tit. 6. q. 13. num. 4. Mantic. de tat.
& ambig. conuent. lib. 6. tit 15. num. 17. Hect. Felic. d.
tract. de ſociet c. 12. num. 28. & ideo cum ſemper com-
municauerit fructus dotales, hoc ſufficit ad ſuſtinen-
dam ſocietatem.

Non obſtat denique nec haberi debet in conſideratione
finis, & quietantia facta à dd. ſororibus prædictis Io:
Antonio, & Alberto de Checchis earum aduerſarijs, vt
in proceſs fol.324 331 quia huiuſmodi finis non cõ-
prehendit hanc pecuniarum petitionẽ, nec ad eã ex-
tenditur, cum de pecunijs numquam facta ſit mentio
in Inſtrumento, ideo ſolum modo ſortitur effectum
ſuum quo ad ſtabilia, & ſuppellectilẽ; finis enim etiam
generalis reſtringitur tantum ad expreſſa, nec porri-
gitur ad ius extraneum, cum debeat reſpicere ſuam
52 cauſam: ad *tex. in l. cancellauerat. de his, quæ in teſt.*
del. Aret. conſ. 160. num. 9. verſ. nec ſimiliter, vidend.
Crauet. conſ 88. num. 18. verſ. tertio. Becc. cõſ. 74. n. 23.
Veral. deciſ. 425. num 3. 4. p. 2. vid. Cyriac. contr. 292.
num. 11. lib. 2. etenim finis, ſeu liberatio etiam ampliſ-
ſima, & verbis vniuerſalibus concepta reſtringitur ad
ſuam cauſam, nec præiudicat iuri ſibi competenti ex
53 alio reſpectu diuerſo: ad *tex. in l. emptor. §. Lucius. ff.*
de pact. l. ſi de certa. C. de tranſact. Natt conſ 546 n. 13.
14. Surd. deciſ. 117. & conſ. 446. num. 22. Veral. d. dec.
425. num. 4 p. 2. Farin. dec. 549. num. 13. p. 1. Gratian.
diſc. for.

*disc.for.*1.7*37.num.*12. *Cyriac.d.contr.*292*.num.*7.
limitata enim causa limitatum producit effectum. *l.in*
54 *agris.ff.de acquir.rer.dom.l. iubemus. C. ad Vellean. not.gl. in §. quod autem. Inst. de leg. agn. tut. Crauet. cons.*680*.num.*13. & ideo cum huiusmodi quietationes fuerint factæ ob diuisionem stabilium, & suppellectiles, cum sint stricti iuris, à subiecta materia restringuntur, ad causam, ob quam fiunt, & ad ea, quæ sunt eiusdem speciei. *Surd cons.*445*.n.*45. *Ludou.dec.*511 *num.*23.*Gratian.d.c.*337*.num.* 11.*Cyriac.d.cõtr.*
55 292*.num.*13.14 & tanto magis, quia dd. mulieres erant minores, & nõ fuerunt certioratæ de beneficijs sibi competentibus, quo casu finis non valet, vt post *Signorol.& Thes.inquit Cyriac.controu.* 321*,num.*64. 65*.p.*2.

His visis, & ita firmatis transeundum est ad bona stabilia, & suppellectilem, pro quibus aduersarij videntur se reddere tutos vigore huiusmodi finis, & quietãtiæ. Sed respondetur huiusmodi quietantias esse nullas, & infirmas ob enormissimam læsionem, quæ eas omnino facit corruere, quia arguit dolum ex proposito, & annullatur cõtractus, sicut ex dolo vero. & succur-
56 ritur etiam maiori non obstante quocumque iuramento: *Corn.cons.*27*.n.*5*.vers. hoc præsupposito, lib.*4. *Crauet.cons.*192*.num.*3. *Decian. cons.*180*.num.*4*.vers. sed tamen. Natt.cons.*166*.num.* 2. 3. *Grammat.decis.* 66*.num.*48 *Gratian.disc.for.*823 *num.* 38 39. adeo, vt nihil prosit interpositio iudicialis decreti, & si sit Principis, quia adhuc talis læsio corrodit contractum.
57 *Ceph.cons.*344*.num.*31. *Houded. cons* 29. *numero* 52. *Gratian.c.*563 *num* 37*.Cyriac.cõtr.*160*. num.*55*.p.*1. & quia iudicis arbitrio remittitur, quanta debeat esse læsio: *Menoch.de arb ind.cas.*74*.num.* 4. *Cyriac.contr.* 48*.num.*9*.p.*1. considerandum est, quid illis datum sit, de quo in process fol.324.331. & quid ab illis fuerit renuntiatum, de quo in process. fol.28. & seqq.

Nec obstat pecunias prædictas non esse habendas in cõsideratione, quia erant propriæ dicti R D.Io: Anton. Sacerdotis. Nam satis responsum est eas venire in cõmunione prædicta, & esse diuidendas, sicut cętera bona adeo, vt non sit denuo necesse id rationibus comprobare, ideo dd. sororibus est sua portio assignanda, quia finis non comprehendit pecunias, & si complectitur, læsio est manifestissima, quia pluris forte valeant dictæ pecuniæ non diuisæ, quàm cætera bona.

Non obstat non posse in hac læsione probanda in medium deduci Domus, de qua in actis, quia erat propria dicti Sacerdotis: Nam pariter responsum est dictam domum fuisse cõmunem, & pro communi habita non solum inter dd. fratres, sed etiam apud aduersarios, vt viuis rationibus ostensum est, quæ cum adhuc viuant, nec ex aduerso sublatæ sint, nihil est, vt eas repetam.

Verum quia etiam latius quo ad factum ipsum Procurator dd. sororum in sua informatione ostendit, quantæ sint res, quæ erant diuidendæ, & quomodo ex testibus, & scripturis probetur quantitas & valor illarum me remitto ad eum, quia in ijs, quæ facti sunt litigantes non indigent consilio Iurisperitorum, ex ijs autem, quæ ipse ex processu hausit, læsionẽ adesse enormissimam apparet.

Non est tamen omittendum, vt magis de læsione cõstaret, aduersarios fuisse Positionibus pulsatos, quibus respondendo D.Io: Antonius Chechus alter ex dictis aduersarijs multa fassus est, quæ iuuant dd. sorores in dicta læsione, vt habetur in process. fol. 28 & seqq. quod postea præcauẽs dictus Chechus, confessionem reuocauit, sed id facere nullo modo potuit, quia erat confessio iudicialis non docuit de errore, nec in con-
58 tinenti fuit reuocanda: *Bald.in l. edit. in 2. lect. vers. sæpe accidit. C. de edend. Franc. in c.*1. *col.* 1. *de accusat. in* 6. cum enim dicta cõfessio fuerit à Notario in scriptis redacta, & marginaliter Positionibus annotata, reuocatio non potest dici in continenti facta: pulchrè
59 *Rom cons.*5*.num.*15*.lib.*4. quod etiam probatur *ex gl. in c.apud misericordem.*32*.q.*1*.& gl. in c. olim causam in fin.de Cens. Rom.cons.*391*.num.*1*. vers. hæc autem. Ias.in l.error.num.*9*.ver.& diceretur.C.de iur.& fact.ignor.Marant.in specul p.*6*.art.*4*.de position. n.* 8. *Tiraq.de retract.conuent.§.*1 *gl.*5*.num.*14*. vers. intelligit: late Masch.de probat.concl.*350. *verb. Confessionem, num.*10 *Carpan.ad Stat.Mediol.c.*83*.n.*74*. & c.* 73*.num.*15*.p.*1.

Quod multo magis admittendum est, quia dictus Chechus deliberate respondidit præcedente trina monitione, & citatione, vnde non potest esse locus reuocationi, cum censeatur prima vice dixisse veritatem, &
60 secunda videtur esse cauillatio procuratoria. *Rom. d. cons.*391*.num.*1*.Gabriel.communium conclus.lib.*1*.tit. de confess.concl.*6*.num.* 5.

Et confessio prædicta Positionibus data non solum præiudicat confitenti: *l.generaliter. C.de non n.pec. lib.*1.
61 *C.de confess. l.publia. ff. de duob reis.* sed etiam nocet correo, & contra eum fidem facit: ad *tex.in l. pen. ff. de duob. reis.* etenim si testes probarent cõtra dictum correum, quanto magis Chechus in eadem naui constitutus qui videtur confessum fuisse meram veritatem, vnde hæc probatio censetur carere omni defectu, & tanto magis, quia coadiuuatur depositionibus testium, de quibus in process. fol.175.176.177.194.195.211.212.224.237.238. ex quibus concludendum est dd. sorores esse admittendas ad diuisionem dd. pecuniarum, & in reliquo vigore læsionis esse resarciendas vsque ad eam quantitatem, quæ iuste illis obuenire debet; & ita: Saluo.

CAPVT XVII.

EPITOME.

Laicus potest esse Iudex inter duos laicos Ecclesiæ Emphyteutas inuicem de Emphyteusi contendentes contra Farinacium, & alia multa tractantur in materia Iurisdictionali.

SVMMARIVM.

1 *Iudicem esse plus oneris habet, quàm honoris.*
2 *Iudicare est fructus Iurisdictionis.*
3 *Iudex nemini parcere debet.*
4 *Iudex debet iudicare secundum iura.*
5 *Iudices sunt positi, vt signum ad sagittam.*

6 *Exceptio*

85 *Domi-*

85 *Dominium vtile consolidatur cum directo finita Emphyteusi.*
86 *Verbum: consolidari: quid importet.*
87 *Connexa propriè dicuntur, quæ sunt indiuidua.*
88 *Connexitas rerum in quo consistat.*
89 *Dominium vtile, & directum sunt diuisa.*
90 *Iuspatronatus est annexum spiritualibus.*
91 *Iuspatronatus ex gratia laicis concessum.*
92 *Iuspatronatus vendi non potest, nisi cum vniuersitate bonorum.*
93 *Iuspatronatus est inseparabile à spiritualibus.*
94 *Mixta non possunt separari.*
95 *Mixta sequuntur naturam simplicis dignioris.*
96 *Iuspatronatus est indiuiduum.*
97 *Possessio, & proprietas sunt connexa.*
98 *Laicus potest esse Iudex in causa possessoria beneficij, & quomodo.*
99 *Iudex laicus an possit iudicare inter clericos de possessione beneficij.*
100 *Mixti fori est causa possessionis beneficij.*
101 *Iudex Ecclesiasticus inhibere potest laico in causa possessionis beneficij.*
102 *Possessorij causa terminari debet, vbi causa petitorij.*
103 *Decimarum in causa solus Ecclesiasticus est competens.*
104 *Decimarum causa est spiritualis.*
105 *Laicus an possit cognoscere de causa decimarum.*
106 *Argumentari non licet à contrario sensu, vel à simili in verbis Doctorum.*
107 *Emphyteuta Ecclesiæ an possit collectari à laicis.*
108 *Collectari an possit Emphyteuta Ecclesiæ à laicis.*
109 *Vtile dominium emphyteutæ Ecclesiæ an subiaceat collectis laicorum.*
110 *Colonus Ecclesiæ soluens modicam pensionem an possit collectari à laicis.*
111 *Ecclesia damnificaretur, si eius coloni possent collectari.*
112 *Consuetudo potest liberare Emphyteutam Ecclesiæ à collectis.*
113 *Ecclesia tenetur ad collectas, si res erat affecta, antequam esset Ecclesiæ.*
114 *Statuta laicorum an valeant super vtili dominio emphiteutæ Ecclesiæ.*
115 *Inuestituræ tenor in primis attendendus est.*
116 *Ecclesia potest suum emphyteutam ad forum Ecclesiasticum trahere.*
117 *Laicus non potest cognoscere, an sit extincta emphyteusis Ecclesiæ.*
118 *Clericus nominatus in dominum trahit causam ad forum suum.*
119 *Clericus volens defendere laicum tenetur id facere in foro laicorum.*
120 *Emphyteuta Ecclesiæ pro pensione an possit conueniri in foro Ecclesiæ.*
121 *Ecclesiæ emphyteuta non subijcitur statutis laicorũ.*
122 *Vtile dominium emphyteutæ non differt ab alio eius patrimonio.*
123 *Successionis ordo à statutis datus procedit etiam in emphyteusi.*
124 *Præiudicium accidentale an attendatur.*
125 *Emphyteusis, & liuellus sunt idem.*

126 *Doctoris verba intelliguntur secundum communem vsum loquendi.*
127 *Fictio pro veritate reputatur.*
128 *Directus dominus an trahat causam motam contra suum emphyteutam ad forum suum.*
129 *Clericus an admittatur ad defensionem eius, qui eum nominauit pro domino.*
130 *Clericus de euictione obligatus vbi conueniatur.*
131 *Statutũ excludens fœminas propter masculos habet locum etiam in emphyteusi.*
132 *Ratio vbi duplex est, cessante vna nõ cessat dispositio.*
133 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.*
134 *Emphyteuta primus acquirens censetur se conformare statutis laicorum.*
135 *Princeps laicus potest statuere super vtili dominio emphyteutæ Ecclesiæ.*
136 *Emphyteuta canone nõ soluto cadit nõ obstãte statuto.*
137 *Laici an possint collectare emphyteutas Ecclesiæ.*
138 *Ecclesiasticus quando sit Iudex in emphyteusi Ecclesiastica.*
139 *Testis deponens dubitatiue per verbum; forte: nihil probat.*
140 *Doctores loquentes per verbum: forte: quo ad se rem decidunt.*
141 *Dictio; forte: est quoddam phylosophicum temperamentum.*
142 *Iudex quis sit inter emphyteutã Ecclesiæ, & tertium.*
143 *Doctoris dictum debet intelligi secundum doctrinas, quas allegat.*
144 *Emphyteuta an possit declinare forum laici.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

ONus iudicandi, quàm graue sit, & periculosũ, optime nouerunt, qui aliquando illud portauerũt, & experti sunt, vel quale sit Iudicis officium, iam didicerunt adeo, vt rectè existimatum sit Iudicem esse plus oneris habere, quã honoris: ex *tex. in l. munerum. la grande. §. iudicandi, cũ*
1 *adductis in gl. ff. de muner. & dixit etiam gl. in c. si cõtra*
vnum, verb. probari, vers. sed nomine, de off. deleg. in 6.
Beneuent. tract. de Iud. suspect. c. 1. n. 5. Steph. Costa in
2 *rep. c. si Iudex laicus, n. 15. de sent. excom. in 6.* qui etiã
dicunt, quòd iudicare non dicitur Iurisdictionis fructus, sed opus, & labor, si quidem Iudex nemini con-
3 tra Iustitiam parcere debet, sed vnicuique quod suum est reddere. c. ex ore, de priuileg. nec aliquid ex arbitrio sud domesticæ voluntatis facere, sed secundũ iu-
4 ra, & tenorem legum iudicare. *c. iudicet. 3 q. 7. Ludou.*
Gomez. in rep. c. 1. n. 54. de iudic. in 6. Vnde est, quòd Iudices positi sunt tanquam signum ad sagittã, quia
5 non possunt omnibus complacere, etiam si in id totis viribus, & enixe studeant, vt inquit *tex. in c. qualiter, & quando, il 2. vers. licet autem, de accus. Card. & alij in c. vt debitus, de appell.*

Propterea cum in causa I.C. Antonij, & eius fratris de Rebecchis cum D. Io: Baptista Remingardo reo cõuento fuerit oppositum de incõpetentia Iudicis laici, (inter eos enim quæstio est de emphyteusi Ecclesiastica, in qua vtraque pars prætendit habere meliora, & potiora iura quo ad medietatẽ vnius possessionis, quã Rebecchi ad se pertinere iure vtilis dominii con-

tendunt) Iudex laicus pronunciauit ad vlteriora esse procedendum tali modo reiecta dicta exceptione, si quidem verum est in iure, quod si opponatur in Iudicio exceptio declinatoria, vel dilatoria, & Iudex mandet procedi ad vlteriora, videtur talem exceptionem repellere, & tacite contra eam pronuntiare; ad *tex. in*
6 *c. ex parte 2. de appellat. Innoc. in c. praeterea, de dilat. Ambr. de Vign. in rep. c. super litteris, n. 20. de rescript. Franc. in c. si duobus, n. 30. de appellat. Surd. conf. 467. num. 3. And. Fach. lib. contr. 1. c. 43. §. pen. Gail. pract. concl. lib. 1. concl. 34 n. 1. & ibid. Bernard. Græu. n. 1. 2. Seraph. decis. 383. n. 8. Marc. Anton. Thomat. decis. 2 n. num. 9.* & ideo Remingardus appellauit, cuius articuli cognitio tandem ad me deuoluta tanquam ad Iudicem ordinarium Appellationum, & à partibus etiam concorditer electum cœpit agitari cum magna maturitate, & discussione, cum hinc inde multa allegarentur, & omnibus diligenter examinatis quæstionem
7 terminaui ad fauorem dicti Rebecchi indicans laicũ Iudicem esse competentẽ, quia vel causa est mere laicalis, vel saltem mixti fori, quod facit esse locum præuentioni: Vt autem omnibus manifestũ reddã, quòd non illotis manibus hoc munus expleuerim, sed potius per rectos legum tramites cũ sudoris etiam emissione transitum fecerim, rationes, & auctoritates, quibus inductus, & impulsus fui sigillatim enarare, & patefacere decreui.

Et sane non longe abest magna dubitandi occasio, si quidẽ vbi lis vertitur inter duos laicos de emphyteusi
8 Ecclesiastica, cuius vtile dominium vterque prætendat credens esse potiorẽ emphyteutã, tunc laicum esse Iudicẽ incõpetentem, sed Ecclesiasticũ esse adeundum iudicauit *Rota in vna Rom. domus sub die 19. Ian. 1611. coram Coccino*, vt late testatur *Farin. decis. crim. 305. n. 3. & per totã.* qui ad fundandam hanc sententiam adducit multa iura, plures rationes, & plurimos Doctores; & respondet rationibus in contrarium adductis adeo, vt aperta videatur via ad iudicãdum pro Remingardo, quòd Iudex laicus sit peritus incõpetẽs.

Verum quia ego censui in hoc casu cessare prædicta; & locum esse præuentioni adeo, vt etiã laicus Iudex possit de hac causa cognoscere, oportet ad singula respõdere: Licet igitur maxima soleat esse Rotæ Romanæ auctoritas, quia facit cõmunem opinionem, & nõ est verisimile errare propter insignem doctrinã, & sapiẽ
9 tiam tot, & tantorum patrum, qui in ea interueniũt; teste *Nouarz. in Sylu. nupt. lib. 5. n. 61. in fin. Gomez. in proem. reg. Cancell. q. 2. vers. Quarto pro isto. Surd. conf. 403. n. 84. Honded. conf. 20. n. 9. lib. 2. Cassador. de Præben. decis. 17. n. 7.* tamen sine dubio in causis, & litibus extra Curiã versantibus Rotæ decisiones non faciunt ius, nec pro lege possunt allegari, & neminem necessitant ad sic iudicandum, solum enim probãt tanquam
10 responsa prudentum adeo, vt communis DD. opinio eis præualeat. *Domin. in d. c. si duob. de rescript. Gemen. conf. 34. n. 5. ad fin. clare Gozadin. in rep. d. 1. n. 35. ff. si cert. pet. Ludou. Gomez. in rep. c. 1. n. 50. de iudic. in 6. post multos. Mascard. de probat. conclus. 484. n. 5. 6. 7. Lancell. de attent. p. 2. c. 20. lim. 1. n. 2. Franc. Viu. dec. Neap. 491. n. 20. Menoch. præs. 71. n. 14. lib. 2. perbelle Bernard. Græu. ad Gaill. in proœm. pract. concl. num. 65. Gratian. disc. for. t. 604. num. 14. lib. 4.* qui etiam concludunt Romanæ Rotæ non esse deferendum, nisi quatenus ratione, & iure mouetur, etenim nõ est nè
11 uum, quòd ipsa quoque teneat opinionem à iure reprobatam; teste *Bero conf. 66. n. 26. versic. vltimo, non obstat.* & ideo ei non est (loquendo semper debita cũ reuerentia) tantum deferendum, quin sit locus veritati. *Menoch. conf. 205. n. 5. & conf. 393. n. 5. Mangil. de impur. q. 116. num. 28. 29.* vbi ad rem dicit Orbem esse maiorem Vrbe, nec mirum, quia etiã Rota quan-
12 doque Rotat, vt inquit *gl. in proœm. Reg. Cancell. ac Be*
13 *Mascard. de probat. d. concl. 484. num. 9. Decian. conf. 63. num. 15. lib. 5. Menoch. conf. 393. n. 5. Graue. in d. progm. pract. concl. n. 67. Ludou. Gomez. in d. rep. d. c. 1. num. 49. de Iudic. in 6.* Vnde dici solet non esse spectãdum, quòd Romæ sit factum, sed quid fieri deberet;
14 ad *tex. in l. sed licet ff. de off. præf. Menoch. conf. 310. n. 3.* & hinc est, quòd sententia lata contra decisiones
15 Rotæ valida est, vt post *Felyn. & alios scribit Gabriel. lib. sent. 2. tit. de senten. concl. 7. n. 12. Græu. in d. proœm. num. 65.*

Quare cum oporteat Iudicem cũcta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere. *c. cum Ioan. de fid.*
16 *instrum. c. iudicantem, 30. q. 5. Menoch. conf. 134. n. 1. Bertaz. conf. ciu. 11. n. 19.* & legibus, non exemplis iudicare debeat. *l. nemo. C. de sent. & interloc. om. iud. l. sed si licet, de off. præf. Pacian. conf. 164. n. 139. Pereg. conf. 91. n. 9 lib. 3.* ideo vere non putaui contemnendam Rotæ sententiã, quam plurimi facio, & in dubio ei adhærerem, sed cœpi rem diligenter examinare, licet cũ mihi fuerit persuasum longũ post studiũ iura, & auctoritates ex aduerso adductas partim id nõ dicere, ad quod allegantur, partim pugnare cũ receptis DD. opinionibus factum est, vt in aliã transire sententiam.

Vt igitur Prouinciam aggrediar, & dissoluam contraria argumenta, animaduertendũ esse puto longe plures esse, & maioris auctoritatis illos Doctores, qui nos docuerunt in proposito duorũ laicorũ de emphyteusi Ecclesiastica contendentiũ non Dominũ directum, neque Iudicem Ecclesiasticũ esse adeũdum priuatiuè ad laicũ, sed ordinarium Iudicem laicũ, in cuius territorio sita sunt bona, Iudicem esse vere competentem, quia emphyteuta Ecclesiæ non efficitur de foro Ecclesiæ, ex quo nemo eorũ negat, aut recusat eam recognoscere pro Domina, cũ vterque prætendat esse potiorem emphyteutã, & cum dominium emphyteutæ non sit Ecclesiasticũ, sequitur conditionem personæ
17 laicæ, cui adhæret, vnde cũ actor sequi debeat forum rei, sequitur in casu proposito, quòd siue ambo litigãtes, siue reus cõuentus tantũ sit laicus, quod causa erit ventilanda coram Iudice laico; ita senserunt *Bald. in Rub. n. 7. vers. sed numquid, in prima lect. de Indic. & in c. cæterum, n. 11. vers. quærit.* vbi Hostiensem damnat, & eius sententiam appellat Saturninã, & eũ sequitur *Felyn. n. 12. And. Barb. n. 122. Dec. n. 15. vers. & quod supra, extra eod. Balad.* quoq. sequitur *Mandos. ad Rom. conf. 212. lit. F; & melius ipse Rom. d. cõs. 212. n. 6. vers. erit ergo; Io: de Anan. cõs. 84. n. 5. in fin. Ias. in l. 1. n. 73. C. de iur. emph. fuse Barbat. conf. 84. per totũ. lib. 4. Afflict. in c. Imper. §. præterea, n. 9. de prohib. feud. alien. Paul. de Monte Pic. conf. 40. num. 19. lib. 1. Lepide Albert. Brun. tract. de Stat. fem. exclud. art. 8. quæst. 22. vers. & prædictam. Alb. conf. 38. n. 6. Boer. decis. 114 n. 15. Couar. prac. qq. c. 8. n. 3. vers. nã hisce verbis, quẽ sequitur Carp ad Stat. Med. c. 69. n. 107. vers. quod autem,*

autem, p.1. late Surd. conf. 338. num. 17. 18. Mynf. obf.
cent. 4. obferu. 95. qui de recepta, & magis communi
opinione teftatur. *Ofasch. decif. 79. numero 12. Burfat.*
conf. 56. num. 9. lib. 1. pulchre Valafch. trac. de iur. em-
ph. q. 17. num. 15. verf. quibus accedit, ibi: nec enim, &
18 *quæft. 39. num. 14. ad fin. verf. fi vero:* vbi ait, fi inter
duos laicos de emphyteufi Ecclefiaftica fit lis, laicus
Iudex eft competens. & *idem Valafch. decif. confult.*
147. num. 17. Franc. de Cald. de iur. emph. lib. 2. q. 12.
num. 21. verf. refoluens: vbi inquit de hac re fore di-
fceptandum in foro fæculari, & *idem Cald. d. lib. 2. q.*
14. num. 1. verf. idē cum per fuprad. inquiens hanc rem
poteftati fæculari effe fubiectam: pulchre etiam *Ma-*
nent. decif. 6. num. 30. 31. qui alios allegat, ex quibus
clare cernere poffumus hanc effe magis communem,
& receptam DD. fententiam, à qua in iudicando non
19 licet refilire: *c. ne innitaris, de cōft. c. nouimus, de verb.*
fign. l. 1. de off. quæft. Neuiz. in Sylu. nupt. lib. 5. num. 1.
Crauet. conf. 430. num. 7. 9. Bertaz. conf. ciuil. 30. n. 19.
Laderch. conf. 36. num. 15. in fin. quæ omnia intelligas,
fi laicus Iudex præuenit.

Et fane de hoc mirandum non eft, quia vtile dominium,
quod habet emphyteuta Ecclefiæ eft quid laicale, &
prophanum extra Ecclefiam exiftens, & ideo fubijci-
tur ftatutis generalibus, & cōfuetudinibus laicorum,
ab eifque regulatur, vt magis communiter videntur
20 fentire Doctores: ita *Anch. conf. 125. num. 7. verf. per*
prædicta, & conf. 433. num. 3. & in c. ea, quæ col. 17. de
reg. iur. in 6. Albert. Brun. d. art. 8. q. 2. verf. & facit,
& q. 22. verf. & quod ftatutum. Felyn. in c. quæ in Ec-
clefiarum, num. 95. vbi Dec. n. 6. in fin. de conftit. idem
Dec. in Auth. Caffan. num. 9. C. de facrof. Eccl. & in l. ex
conuentione, numero 9. C. de pact. late Tiraq. de retract.
lign. §. 1. gl. 13. numero 8. Clar. in §. emphyteufis. q. 48.
verf. bene verum. Cum. cōf. 84. num. 3. verf. & per hoc.
Parif. conf. 22. num. 86. lib. 2. lepide Alex. conf. 9. n. 2.
verf. quod verū, lib. 5. & conf. 27. num. 5. lib 6. Purpur.
conf. 332. num. 9. verf. tertio. Barb. conf. 14. num. 5. lib.
1. & conf. 84. per totum, lib. 4. Soc. fen. conf. 99. num. 1.
verf. & fic agitur, lib. 1. Soc. iun. conf. 71. num. 13. 35.
lib. 1. Marcabr. conf. 26. num. 132. 133. 134. Alb. conf.
28. num. 6. Burfat. conf. 56. num. 12. lib. 1. & conf. 181.
num 30. lib. 2. Rim. iun. conf. 447. num. 20. & feq. latif-
fime Surd. d. conf. 338. num. 15. Menoch. de arb. iud. caf.
180. num. 10. 11. Carp. ad Stat. Mediol. c. 417. num. 11.
p. 1. Mynf. d. cent. 4. obferu. 95. verf. dicens. Monterent.
ad Stat. Bonon. lib. 4. R. de probib. alien. rei immob. in
verb. alienatione, in fin. Aluar. Valafc. de iur. emph. q.
17. num. 12. & feq & decif. 132. num. 13. & dec. 147.
num. 17. fufe Cald. de iur. emph. lib. 2. quæft. 7. num. 13.
verf. qua ratione, & num. 24. & q. 10. num. 13. verfic.
quare, & q. 12. num. 22. q. 14. num. 22. & lib. 3. c. 15. n.
34. Felic. de Cenf. in præfat. tom. 2. num. 2. late Surd. de-
cif. 160. num. 14. 15. Marth. de Iurifd. p. 4. caf. 13. n. 3.
Alderan. Mafch. de Stat. cōcl. 1. num. 248. Bellet. difq.
cler. tit. de exempt. cler. à ftat fecul. §. 4. numero 32. ex
quibus cognofcitur hanc effe communiffimam DD.
fententiam, fecundum quam Confilium Iuftitiæ Mu-
tinæ iudicauit ad fauorem Marchionis Gualēghi no-
bilis Ferrarien. & Senatum Mantuanum ita feruaffe
teftatur: *Surd. d. decif. 160. num. 15. Manent. d. decif. 6.*
num. 29.

Bene verum eft, quòd multi tenuerunt contrarium pu-
21 tantes, quod etiam vtile dominium Emphyteutæ fit
exemptum à Iurifdictione laicali, quia eft connexum
cum directo, quod fpectat ad Ecclefiam, & connexo-
rum idem eft iudicium: *Bero. in c. quæ in Ecclefiarum,*
num. 9. 10. de conftit. Fulgof. conf. 166. numero 3. Card.
conf. 92. numero 8. in fin. Cald. conf. 15. numero 1. de ind.
Cumm. conf. 41. num. 2. verf. fed his. Aegid. conf. 40.
num. 3. in fin. Campeg. inter conf. Brun. conf. 2. numero
35. verf. & hoc. Feder. de Sen. conf. 245. numero tertio.
Gem. in c. fin. numero 14. de for. compet. in 6. late Sylu.
conf. 9. numero 23. fufius Farin. d. decif. crim. 305. n. 3.
Grilinz. conf. 93. numero 10. Signor. Homod. conf. 218.
num. 12. & feq. Tufch. pract. concl. littera O, concl. 136.
num. 10. Verum fi veritatem amamus, dicendum eft
alteram opinionem effe magis communem, quam
etiam puto veriorem in propofito de duobus laicis,
& vbi non tractatur de præiudicio Ecclefiæ, quia fane
vtile dominium eft proprium talis emphyteutæ, &
22 cum ipfe fit laicus, nil eft impedimento, quin contra
fubditum, & de re fubditi laicus Princeps poffit fta-
tuere, & cognofcere, de quo Ecclefia conqueri non
debet, quia fua non intereft, vbi res verfatur inter
eofdem in Inueftitura comprehenfos, vt bene ponde-
23 rat *Ruin. conf. 70. num. 11. lib. 5. Surd. d. conf 338. nu-*
mero 8. 16. 17. Decian. tract. crim. lib. 2. c. 35. num. 14.
Manent. d. decif. 6. num. 28. Bellet. d. loco. §. 4. num. 32.
Craff. de eff. cler. effect. 2. num. 177. 403.

Non nego tamen, quin id procedat, quando ftatutum
laicorum eft generale, & non facit fpecificam men-
tionem de bonis Ecclefiæ emphyteuticis, quia fi fta-
tuta fecularia facerent expreffam difpofitionem de
colonis, vel emphyteutis Ecclefiafticis, puta eos obli-
24 gando ad collectas, vel alio modo de eorum vtili do-
minio difponendo, vtique inualida effent, cum fic ho-
mines retraherentur à conducendis Ecclefiæ bonis,
vel faltem viliori pretio cum Ecclefia contraherent,
& per indirectum Ecclefia grauaretur, & maxime
quia dantur multi cafus, in quibus emphyteuta Ec-
clefiæ laicorum ftatuto non ligatur, & tamen fi ex-
preffe de eo fieret mentio, femper obligaretur, & pro-
pterea cōcludendum eft tales emphyteutas compræ-
hendi in generali laicalium ftatutorum difpofitione,
non autem poffe de eis fpecialem fieri mentionem: ex
Caftr. conf. 290. num. 4. verfic. ftatutum, lib. 2. Ruin.
conf 4. num. 6. in fin. lib. 1. pulchre Rim. iun. conf. 447.
num. 24. Sylu. d. conf. nono, numero 12. late Marth. de
Iurifd. p. 4. caf. 13. num. 14. 15. & feq. Grilinz. d. conf.
93. num. 12. fatis enim eft ad inualidandum laico-
rum ftatutum, quod vere, vel præfumptiue, directe,
25 vel indirecte præiudicium afferat Ecclefiæ, & pro-
pterea vbi longe abeft Ecclefiarum damnum, vt hic,
vtile dominium emphiteutæ fubijcitur laicorum fta-
tutis, velut fi tractetur de modo, & ordine fucceden-
di inter vocatos, & comprehenfos in Inueftitura
(circumfcripto pacto diuerfo) velut fi extet ftatu-
tum, quòd ftantibus mafculis fœminæ non fucce-
dant, tunc eadem difpofitio feruabitur in fucceffione
bonorum emphyteuticorum Ecclefiæ, quia eius
intereffe non tangit, non poteft enim dici, quòd
cogatur habere vaffallum, quem nollet, quia om-
nes comprehenfiue continet Inueftitura, & licet
aliud effet, fi tractaretur de illis, ad quos Inue-
26 ueftitura non extenditur, tamen quo ad com-

prehenſos attendenda ſunt laicorum ſtatuta in ordi-
ne ſuccedendi, ſi prætendentes laici ſunt: *Anch.conſ.
125.num.7.ad fin.verſ. Per prædicta. Ruin. d. conſ.4.
num.6.verſ. & iſtud, lib.1. Burſat.conſ.132.numero 8.
lib.2. pulchre Becc.conſ.3.num 61.62. Menoch.de arb.
iud.caſ.180.num.9.10. Rim.iun.conſ.447.numero 20.
Surd.d.conſ.338.num.19. Marth.de Iuriſd.d.p. 4. caſ.
13.num.18. Manent.d.deciſ.6.num.21.22. Craſſ.d.eff.
2.num.177.178.403.* qui eſt caſus noſter, extra quẽ
aliter ſentiendum eſſet, quia vbi tractatur de præiu-
dicio Eccleſiæ, prædicta non procederent, ſtatutum
enim tunc non ligat, & licet forte adhuc poſſet aliquo
caſu agitari cauſa in foro laicali, tamen non ſequitur,
quòd valeant ſtatuta ſuper dd. bonis confecta, licet
27 enim dicatur, paria eſſe forum ſortiri, & ſtatutis li-
gari, tamen id ita accipiendum eſt, vt qui non poteſt
de aliqua re iudicare, nec valeat de ea ſtatuere, non
autem, vt de qua quis valet iudicare, valeat etiam ſta-
tuere. ita pulchre *Monet.de comm.vlt.vol.c.5.q.2.nu-
mero* 117. vbi bene, & late declarat.

In caſu itaque noſtro dicendum eſt recte cauſam iſtam
ventilari in foro ſeculari, quòd ſane certæ nititur re-
gulæ, vt actor ſequatur forum rei: ad *tex. in l. iuris or-
28 dinem. C. de iuriſd. omn. iud. l. fin. C. vbi in rem act. c. ſi
clericus, vbi Butr. & Abb. de for.compet. Seraph. de-
ciſ.*1018.*num.6.* verum etiam roboratur vrgenti ra-
tione, ſi quidem vbi emphyteuta conuenitur pro ſuo
tantum temporali iure, & intereſſe ab alio dicente ſe
habere meliora iura, & eſſe de comprehenſis in Inue-
ſtitura, tunc conuentus non poteſt Eccleſiam dominã
nominando forum laici declinare, quia Eccleſiæ non
29 præiudicatur. *Bart. in l.2. num.6. verſ. aut iſte. & ibi
cum Ang. Caſtr. num.12. Salyc. num.5. verſ. quod di-
cendum, & Alex. ad Bart. littera C: vbi in rem act.
exerc. deb. gl. & Abb. in c. quoniam frequenter §. in a-
lijs, numero 23. & num.28. verſ. ibi enim, & ibi etiam
pulchre. And. Barb. numero 60.61. & Mar. Soc. in §.
quod ſi ſuper, vbi etiam Butr. num.19. Vt lit. non con-
teſt. late, & de communi. Barbat. d. conſ.84. in princip.
lib.4. Brun. d. art.8. quæſt.22. verſ. & prædictam ibi: &
faciunt. Couar. prac. qq. c.8. num.2. verſ. nam hiſce ver-
bis: Carp. ad Stat. Mediol. c.69. n.6. p.1. Mynſ. cent.2.
obſ. 58. num.5. Caualc. deciſ.45. num.74. verſ. ſecus,
p.1. Gabriel. conſ.47. num.7. lib.1. And. Gaill. obſeru.
34. num.4. lib.1. Bernard. Græue. pract. concl. lib.1. con-
cluſ.37. conſ.8. num.3. ibi: non nominantem. Manent. d.
deciſ.6. num.30.* vbi enim non tractatur de iure Do-
30 mini, perinde eſt, ac ſi Dominus non extaret: *Alex.
conſ.27. num.7. lib.6.* & ita vtile dominium emphy-
teutæ laici eſt eiuſdem rationis, cuius eſt perſona, cui
31 adhæret, quia bona ſunt acceſſoria perſonæ, & ipſe
non poteſt declinare forum ex perſona directum do-
minium habentis, vt perbelle conſiderat *Barbat. d.
conſil.84. verſic. præterea ad hoc, lib. 4. Surd. d. conſ.
32 338. numero 17.18. Valaſcb. d. quæſt.17. numero 15.
verſ. quibus accedit, ibi; nec enim. Manent. d. deciſ.6.
num.27.*

Verum in fortioribus terminis ſi Eccleſia, vel clericus
vendidiſſet rem cum promiſſione euictionis, & illa res
euinceretur ab emptore coram Iudice laico, & Eccle-
ſia vellet defendere emptorem, à quo fuit interpella-
ta, ſeu laudata ad formam euictionis, adhuc tenere-
tur defendere reum conuentum in foro laicorum, nec
poſſet illum declinare, quia forus, qui non poteſt de-
33 clinari à defenſo, non poteſt etiam declinari à de-
fenſore, & venditor veniens ad defendendum tene-
tur cauſam defendere in terminis, in quibus reperi-
tur, & hæc eſt communis theorica, & practica per
*tex. in l.1. venditor. ff. de iud. And. Barb. in c. quoniam
frequenter. §. in alijs, num.61. Vt lit. non conteſt. Myrſ.
cent.1. obſeru.22. num.7. Capric. dec.197. num.2. Ca-
ball. de euict. §.3. num.122. verſ. & ſi Iudex. Soc. conſ.
99. num.27. lib.3. Gramm. deciſ.21. num.1.2. Lancell.
de attent. p.2. c.20. quæſt.3. num.90. Ceph. conſ.168.
num.23. Viu. Neap. deciſ.40. num.8. Borgn. dec.9. n.2.
& deciſ.45. num.74. verſ. ſecus ſi haberet, lib.1. Carp.
ad Stat. Mediol. c.69. num.26.27.105. p.1. Andr. Fach.
contr. iur. lib.2. c.37. in 2. controu. diiudicatione. Craſſ.
de eff. cleric. eff.1. num.263.264.265. Bernard. Græue.
pract. concl. lib.1. concluſ.37. conſid.8. num.1. Honded.
conſ.25. num.14.15.17. lib.1. Beneuent. de Iud. ſuſpect.
c.7. num.24. vbi de communi teſtatur.*

Et profecto ſi regulariter duorum reſpectu, rei ſcilicet &
perſonæ forum ſortiri ſolemus. *Ceph. conſ.309. n. 67.*
34 & in iure notiſſimum eſt, vtique dicendum eſt hanc
rem poſſe tractari in foro ſæculari, quia ſi inſpicimus
perſonam, vterque eſt laicus, & ſic ſubditis foro lai-
co. *d. c. ſi clericus, de for. compet.* ſi vero nos vertamus
ad rem petitam, hoc eſt vtile dominium emphyteu-
tæ, illud eſt laicale, & prophanum, ſicut vidimus,
quoniam bona ſunt perſonarum acceſſoria c. ſimili-
35 ter 16. quæſt.1. & non attenditur rei qualitas, ſed
perſonæ, apud quam inuenitur. *Surd. d. conſ. 338. nu-
36 mero 9. Valaſcb. d. q.17. num.15. verſ. quibus accedit.
Cald. d. q.12. num.22. Manent. d. deciſ.6. num.27.* ete-
nim actus actiuorum ſunt in patiente bene diſpoſito
teſte *Phyloſ.2. de Anima. Barbat. d. conſ.84. verſic. ſi
ergo, lib.4. Vincen. Grilinz. conſ.72. num.6. Surd. conſ.
338. num.20. & ſeq.* qui dicunt etiam, quòd vnum, &
37 idem accidens variatur ſecundum conditionem per-
ſonæ, cui adhæret, & ſimilibus rem ornant, & ideo
non eſt mirandum, quòd laici poſſint ſtatuere, & co-
gnoſcere de hoc vtili dominio penes laicum exiſtente
ſine damno Eccleſiæ, cuius nihil intereſt, quinam ex
vocatis per Inueſtituram illud habeat, quæ ſufficiunt
Rebecchis ad victoriam reportandam, nihilominus
contraria etiam tollere in animo eſt.

Ideo non omittam dicere nos non verſari in caſu, vbi
ſimplex nominatio Domini poteſt mutare forum,
quia emphyteuta poſſidet naturaliter, & poteſt pro
iure ſuo conueniri, ſecus dicendum eſſet in caſu, vbi
Eccleſia, vel clericus compareret in Iudicio ſæcula-
38 ri tanquam neceſſarius defenſor coloni, vel inqui-
lini, qui nullum ius habet in re, nec poſſidet natu-
39 raliter, vel ciuiliter, tunc enim ſi clericus, vel Eccle-
ſia nominetur Domina ab eo, qui tanquam reus in
Iudicio conuenitur, cauſa remittenda eſt ad Iudicem
Eccleſiaſticum, nec poteſt procedi contra reum con-
uentum, qui non habet dominium vtile, vel dire-
ctum: ad *tex. in l.2. vbi DD. C. vbi in re act. c. quo-
40 niam frequenter. §. in alijs, vbi Abb. num. 28. Butr.
& communiter Doctores. Vt litt. non conteſt. Ang.
in d. l. venditor. ff. de Iud. Imol. in l. non ſolum. §. quod
vulgo. num.4. de vſucap. Aret. in §. actionum. numero
20. Inſt. de actio. Lanfranc. de arbitr. p.7. quæſt.47.
Gram. deciſ.21. numero 3. & deciſ.61. num.6. Couar. d.
cap.8.*

cap.8.num.3.verſ.hiſce. Surd.conſ.396.num.36.Sot.
iun.conſ.91.num.13.14.lib.3. Marcheſ.de Comiſs.p.2.
c.4.quart.cap.princ.n.33.car.499. Carp. ad Stat.Med.
d.c.69.num.27.late Craſs.de eff.cleric.eff.2.num.266.
267. Teſſaur.deciſ.22.n.7.verſ. fallit ſeptimo. Marth.
de Iuriſd.p.4.c.112.num. 10. in quo omnes legiſtæ, &
Canoniſtæ conuenire videntur, quia Iudicium non
debet ſumere exiſtẽtiam ab ea perſona, quæ in re nul-
lum ius habet.

Supereſt, vt reſpondeamus rationibus contrarijs, & iuri-
bus per Farinacium adductis. Primo enim loco ad-
ducitur tex. in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. qui
eſt baſis opinionis contrariæ, quo loci Summus Pon-
tifex in effectu nullum declarat Statutum Teruiſinũ,
quod in caſu vrgentiæ ad inopiam liberam permitte-
bat feudi Eccleſiaſtici alienationem: vnde inferunt
41 aduerſarij, quod ſtatutum non poſſit diſponere ſu-
per vtili dominio Emphyteutæ, vel feudatarij Eccle-
ſiæ: Sed iſte textus bene intellectus poteſt facile eui-
tari, illud enim Statutum nullum erat, quia Eccleſiæ
erat præiudicialem, cum diſponeret de vtili dominio
in caſu, vbi debebat deuoluere ad Eccleſiam ex capi-
42 te alienationis factæ irrequiſito domino, ea enim ſe-
cuta feudi conceſſio remanet extincta, at conſiderat:
gl. & Ant. Burg. in d.c. quæ in Eccleſiarum, num. 113.
114. *de conſtit. Franc. Cald. de iur. emph. lib. 2. quæſt. 7.*
num. 24. & q. 10. num. 13. verſ. quare minime. Craſſ. d.
eff. 2. num. 178. 405. vbi pariter concludit non valere
Statutum, quod Emphyteuta non ſoluens canonem
43 non cadat, quia tollit beneficium caducitatis, quod
Eccleſiæ competit de iure communi, ſicut etiam cer-
tum eſt, quòd emphyteuſis, & feudum incidunt in
commiſſum, ſi alienentur irrequiſito domino. *gl. in*
44 *d.c. quæ in Eccleſiarum, in verb. alienãdi, & ibi: Burg.*
num. 112. de conſtit. Surd. conſ. 440. num. 2. Oſaſc. deciſ.
166. num. 11. Theſ. deciſ. 99. num. 9. adeo, vt alienan-
tem à caducitate non excuſet famæ, carceris, captiui-
tatis, vel ſimilis neceſſitas, quin requiri, & vocari de-
beat Dominus directus. *Bald. in c. 1. in princ. per tex.*
45 *ibi, qualiter olim feud. patern. alien. & in c. 1. §. aut ſi:*
quibus, mod. feud. amitt. Curt. de feud. p. 4. num. 107.
Cald. de iur. emph. lib. 4. c. 6. num. 18. 19. verſ verum.
Satis enim congruũ eſt, vt etiam in neceſſitatibus re-
quiratur Domini conſenſus, & ſic ſtatutum illud di-
ſponebat de re, quæ ad Eccleſiam per deuolutionem
ſpectabat, ſecus eſt, ſi vtile dominium adhuc duret, &
de ea re non dubitet Eccleſia, quia ſolum quęſtio ver-
titur inter laicos de emphyteuſi contendentes, cum
enim tunc nullum vertatur Eccleſiæ præiudiciũ, certe
validum erit ſtatutum, *Franc. Cald. d. tract. lib. 2. q. 7.*
num. 24. & q. 10. num. 13. in fin. concludunt enim om-
nes valere ſtatuta laicorum ſuper vtili dominio em-
46 phiteutæ, vbi non tractatur de præiudicio Eccleſiæ.
Felyn. in d.c. quæ in Eccleſiarum, num. 95. verſ. nihilo-
minus, vbi Dec. num. 6. verſ. ſed quatenus. Ant. Burg.
num. 112. Rim. iun. num. 12. verſ. ideo, de conſt. Clar. d.
q. 48. verſ. Bene verum. Purpur. conſ. 332. num. 9. Sylu.
d. conſ. 9. num. 12. Ruin. conſ. 25. num. 13. lib. 5. Bece. d.
conſ. 3. num. 49. 60. Surd. d. conſ. 338. num. 23. & deciſ.
160. num. 14. Valaſc. d. q. 17. num. 15. & dec. 132. n. 23.
verſ. præſertim. Cald. d. lib. 2. q. 14. num. 2. Maſch. de
interpretat. ſtat. concluſ. 1. numero 248. verſic. reſpe-
ctu.

Et certe in caſu noſtro nullum poteſt allegari Eccleſiæ
præiudicium, eo enim ipſo, quòd Emphyteuta con-
uentus eſt pro ſuo tantum iure ab alio prætendente ſe
potiorem emphyteutam, ſi vnus ſit de comprehen-
ſis in emphyteutica conceſſione, ceſſat omne Eccleſię
47 præiudicium, quia de illo dominio nihil pertinet ad
Eccleſiam. *Anchar. d. conſ. 433. num. 3. Felyn. in d.c.*
quæ in Eccleſiarum num. 95. Dec. in l. ex conuentione,
num. 9. C. de pact. Alex. cõſ. 9. num. 2. verſ. ſecus, lib. 5.
Ruin. d. conſ. 70. num 11. verſ. & idem, lib. 5. Rim.
iun. d. conſ. 447. num. 20. Surd. d. conſ. 338. num. 19.
Cald. d. lib. 2. q 7 num. 13. verſ. cuius, & num. 24. verſ.
parui, & q. 10. num 13. in fin. Marcabrun. conſ. 26. num.
134. in fin. vbi dicit, nil ad Eccleſiã ſpectat, quis ſuc-
cedat in eo: & maxime hic, vbi dicti Rebecchi non
ſunt deterioris conditionis, ſed forte melioris, & fa-
ciles ad ſolutionem, quam ſubterfugere non tentant
quia ſolitum canonem ſoluere parati ſunt, vnde ceſſat
omne Eccleſiæ intereſſe: ita poſt *Iacob. Aluar.* tradit
48 *Rim. iun. in rep. d.c. quæ in Eccleſiarum, n. 22. de conſtit.*
late Franc. Cald. de iur. emph. lib. 1. q. 13. num. 20. verſ.
immo poteſt, & hoc videtur eſſe de mente omnium
Doctorum.

Accedat, quia licet verum ſit Eccleſiam non poſſe laico-
rum ſtatutis lædi quomodolibet ſiue in maximo, ſiue
in minimo, ſiue directe, ſiue indirecte, ſiue primario,
ſiue ſecundario, ſiue verbis expreſſis, ſiue velatis: ad
49 *tex. in c. quamquã, de priuileg. c. ſtatutũ. de hæret. in 6.*
c. clericis. § fin. & §. vos igitur. de immunit. eccleſ. in 6.
Marth. de iuriſd. p. 4. c 13. num. 20 verſ. quia. & maxi-
me ſi læſio reſpiciat perſonas Eccleſiæ, & inducat cõ-
temptũ, tunc enim etiam modica læſio conſideratur,
& producit eundem effectum, ac ſi eſſet magna. *Spec.*
50 *de locat. §. nunc aliqua, num. 40. late Natt. conſ. 479.*
num. 7. Rol. conſ. 17 lib. 2. Corbul. de caſus priu. ob non
ſol. can. ampl 5. pulchre Surd. conſ. 301. num. 91. & cõſ.
338. num. 27. qui idcirco probat emphyteutam defi-
cientem etiam in vno nummo in penſione ſoluenda
51 cadere à toto: tamen ceſſante fraude, ſi ſtatuta laica-
lia principaliter fiant pro laicis, & negotijs ſæculari-
bus, licet in quandam conſequentiam, & ſecundario
aliquid præiudicent Eccleſiæ, ſeu perſonis Eccleſiaſti-
cis, valida reputatur, alioquin fere omnia ſtatuta lai-
corum annullarentur, cum propter connexionem
clericorum, & laicorum vix poſſit penitus ſeparari in-
tereſſe vnius ab altero, & propterea attenditur, quod
principaliter fit, quia non omne præiudicium eſt con-
52 ſiderabile, nec refert, quòd Eccleſię ſecundario inter-
ſit, ſi fraus deſit in ſtatuente. ita *Specul. de primo decr.*
§. reſtat. num. 23. ibi: quamuis eius interſit. Soc. ſen.
conſ. 99. num. 1. verſ. quæ autem, lib. 1. Rip. in l. filius
fam. §. diui, num. 91. de leg. 2. Surd. d. conſ. 338. num.
16. Valaſch. de iur. emph. q. 17. num. 15. verſ. quæ vero,
ibi: ſed hoc obiectum. Laderch. conſ. 103. num. 4. verſ.
& hac. Cald. d. lib. 2. quæſt. 7. num. 24. verſ. parui. Se-
raph. deciſ. 1410. numero 23. Abb. conſ. 271. numero
20. Manent. dicta deciſione 6. numero 34. 35. quod
bene adaptatur caſui noſtro, quia hic nulla fraus
conſiderari poteſt, nec intentio damnificandi Eccle-
ſiam, etiam in minimo.

Verum enim uero tantum abeſt, vt hic adſit quidquam
Eccleſiæ præiudiciale, quod immo valde vtile ei eſ-
ſet, vt dicti Rebecchi eſſent in numero emphyteutarũ

pro mediatate, vt prætenditur, cum nō eſſet Remingardus eſſe liuellarius, ſed adiungitur noua perſona, quæ ſimul cum Remingardo in ſolidum tenetur ad canonis ſolutionem vigore antiquæ Inueſtituræ, certum eſt autem valde vtile eſſe habere plures reos debendi in ſolidum obligatos, quia plurium obligatio
53 eſt magis vtilis, quàm vnius. *Caſtr. conſ. 288. num. 4. verſ. nam intereſt, lib. 1. Parıſ. conſ. 82. num. 4. lib. 1, Tiraq. de retract. lign. § 31. gl. 1. num. 9. Gratian. diſc. 547. num. 47. & diſc. 699. num. 23. Hering. tract. de fideiuſ. c. 5. num. 31.* Ergo nullum præiudicium ſiue primariò, ſiue ſecundariò inde reſultat Eccleſiæ, ſi admittatur dictu Rebecchi in antiqua Inueſtitura comprehenſi.

At prædictis olim addebam, quòd etiam ſi tractaretur de aliquo Eccleſiæ præiudicio, tamen adhuc Epiſcopus, vel ordinarius Eccleſiaſticus tanquam Princeps Capituli, & ratione intereſſe, quod poſſet habere in
54 cauſa, non poteſt eſſe Iudex. *Bologn. in add. ad Anan. conſ. 85. num. 7. Petr. Rauen. tract. de feud. partit. 46. verſ. & ideo. Io. Fer. Mon. eod. tract. lib. 5. c. 1. quæſt. 5. Bald. & DD. in c. cæterū, de Iud. Bertaz. conſ. ciuil. 105. num. 23.* qui oſtendit ideo Epiſcopum Regij nō fuiſſe Iudicem competētem in cauſa feudali cum fratribus
55 de Picis Dominis Mirandulæ, ſed adeundum fuiſſe Iudicem ordinarium laicum, in cuius territorio ſita ſunt bona. *Menoch. de retin. poſſ. rem. 3. numero 445. Myſ. cent. 6. obſeru. 19. num. 1. verſ. & iſtis.* quod ex abundanti dixi, & bene, quia in hoc, ſi verū amamus, parum fundamenti faciendum eſt, quia regulariter Epiſcopus poteſt eſſe Iudex in cauſis ſuæ Eccleſiæ, vel etiam propriæ menſæ, etiam ſi agatur de proprio eius commodo, & cōſtituto procuratore, qui cauſam eius nomine agat, qui ſolet eſſe fiſcalis, poteſt ipſe Epiſcopus, vel ordinarius cauſam cognoſcere, & terminare, vel etiam eius Vicario terminandam demandare, id
56 enim permittitur ex tex. in c. ex parte. il primo de verb. ſign. clare *Hoſt. in c. præſ. de teſtib. in 6. & in c. procurationes, de cenſ. Dec. in c. cum veniſſent, col. fin. de Iud. Innoc. in c. noſt. de elect. Alber. in l. 1. col. 2. C. ne quis in ſua cauſ. Calder. conſ. 6. de iud. Flu. com. op. p. 1. c. 352. Oldr. conſ. 156. in princ. Gem. conſ. 114. num. 3. verſ. ſecundo. Tuſch. pract. concl. littera I, concluſ. 257. num. 1, 8. 11, pulchre Beneuent. tract. de iudic. ſuſp. c. 5. n. 26.* Bene verum eſt, quòd id procedit, ſi ſuſpectus non allegetur, verum ſi tanquam ſuſpectus refutetur ipſe, vel
57 eius Vicarius propter intereſſe Epiſcopi, tunc licita eſt recuſatio, & poteſt remoueri in totum. *gl. & DD. in c. cum veniſſent. de Iudic. & in d. l. 1. C. ne quis in ſua cauſ. Abb. in c. 1. num. 2. in fin. de Iud. Nauar. in c. nouit. num. 48. eod. vid. Caple. deciſ. 137. num. 5. Beneuent. d. c. 5. num. 27. 28. Tuſch. d. concl. 257. num. 18.* & hoc caſu vel recurrendum eſt ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, qui det Iudicem, vel ipſe Epiſcopus cauſam cōmittat Iudici partium confidentis, vel eligantur arbitri iuris, qui hoc caſu non cognoſcunt de cauſis ſuſpi-
58 cionum, ſed de cauſa principali, & meritis eius: ad *tex. in c. ſi clericus 11. quæſt. 1. Capit. 1. dec. 137. n. 10. Beneuent. d. c. 5. num. 29. Tuſch. d. cōcl. 257. n. num. 10. 21. 23.* licet enim arbitri iuris ſoleant eligi ad cognoſcendas cauſas ſuſpicionis & recuſationis. *c. cum ſpeciali, de appellat.* tamē cum in tali caſu videantur no-
59 toriæ ob intereſſe Epiſcopi, illis omiſſis ſic tranſitus ad merita cauſæ; & ita fuit ſeruatum in cauſa prædicti D. Epiſcopi Regij contra D. Herculem Boſſium Emphyteutam Menſæ Epiſcopalis; contra quem fuit introducta cauſa caducitatis, & cum eme recuſaſſet vti Vicarium Epiſcopi, fuit electus arbiter, qui de cauſa principali cognoſceret, & quotidie contra laicos ſiunt lites, & cauſæ feudales, vel emphyteuticæ pertinentes ad menſam dicti Epiſcopi coram eius Vicario, & ſi partes non recuſant, proceditur vſque ad ſententiam, vnde nō ſeruatur in practica, quod ſcripſit Bertazzolus de Dominis Picis Mirandulanis, qui ſoluunt
60 dicto D. Epiſcopo annuum canonē ob feudū S. Martini in Spino, cuius controuerſiæ fuerunt ſemper introductæ in foro Epiſcopali: De hoc igitur fundamēto in caſu noſtro non eſt fidendum, quia ordinarius Carpi potuiſſet eſſe Iudex, ſi aliud non obſtaret, & ſi fuiſſet recuſatus ob intereſſe, non per hoc cauſa eſſet ventilanda in foro laicali, ſed vel eligendi eſſent arbitri, vel recurſus habēdus ad ſuperiores Eccleſiaſticos: tranſeamus ad aliam: quoniam ibi non tractatur ita de intereſſe ordinarij Eccleſiaſtici Carpi, quòd non poſſit eſſe Iudex.

Non tamen prætereundum puto vnum, quod eſt conſideratione dignum, an ſcilicet laicus Iudex potuerit in hac cauſa cognoſcere, an ſua eſſet Iuriſdictio, & ſe Iudicem competentem pronunciare, & dubium facit, quia ſi quando in dubium reuocatur etiam per viam
61 exceptionis, an res, de qua agitur, ſit ſpiritualis; Iudex Eccleſiaſticus ſolum de hoc cognoſcere poteſt: *ita Stephan. Coſta in rep. ſi Iudex laicus, num. 14. de ſent. excom. in 6.* & regulare eſt, vt quotieſcumque inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularem ſuper Iuriſdictione contingat quæſtio, ſemper debeat Eccleſiaſticus ſolus cognoſcere, audito tamen ſeculari, & eius rationibus auſcultatis, quia ipſe maior eſt Iudice
62 laico: ſic *Butr. in c. cæterum, col. 4. vbi etiam Innoc. de Iud. Felyn. in c. Paſtoralis. num. 4. vbi etiam Dec. n. 3. de reſcript. Iaſ. in l. 2. col. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. Couar. pract. qq. c. 33. num. 1. verſ. quibus etiam, Oldr. conſ. 83. per totum. Maſch. de prob. concl. 689. num. 7. Farin. in prax. q. 8. num. 33. 34. Canale de brach. reg. p. 6. fragm. 13. num. 9. Craſſ. de eff. cler. eff. 1. n. 1262. 1263. 1265.* quod quidem verum eſt, vbi cadit aliquid probabile dubium Iuriſdictionis, & concurrit Eccleſiaſticus cum laico adeo, vt vterque prætendat cognitionem ad ſe ſpectare, tunc enim præualet Ec-
63 cleſiaſticus. *Innoc. in d. c. cæterum, Felyn. in d. c. Paſtoralis, num. 4. in fin. Iaſ. d. loco, Gratian. diſc. 190. n. 14. lib. 1. quem ſequitur, Barboſ. de off. et poteſt. alleg. 12. n. 26. p. 2.* Verum ſi verſamur in his, quæ mixti fori eſſe dicuntur, vel prophana cenſentur, & Iudex Eccleſiaſticus non ſe opponat, ſed tantum aliqua partium declinet forum Iudicis laici allegans, & excipiēs cauſam eſſe Eccleſiaſticam & ipſum eſſe incompetentem, petatque remitti ad Eccleſiaſticum, tunc adhuc multi ſunt opinati talem Iudicem non poſſe cognoſcere, an Iuriſdictio ad ſe pertineat, quia videtur Iudex in propria cauſa. *ex Inn. & Abb. in d. c. ſuper litteris. Afflict. deciſ. 354. num. 16. 17. Maſcarell. in pract. p. 2. in*
64 *gl. in verb. competentes, num. 57. Carol. de Graſſ. tract. de except. ad mat. ſtat. excep. 18. num. 9. verſ. ſed cōtrarium.* At vere id ſolum procedit, quando notorie conſtat Iudicem eſſe competentem, tunc enim nō poteſt

cogno-

65 cognoſcere de hoc, niſi in remittendo, & ſi pronun-
ciet ſe competentem, inualida eſt declaratio: ſin du-
bium Iuriſdictionis ſit probabile ratione facti, vel iu-
ris, ſecus eſt, quia tunc ipſe Iudex poteſt de exceptio-
ne incompetentiæ cognoſcere, & ſe competentem
pronunciare, ſi ita ſibi iuſtum videatur, vel tanquam
ſuſpectus non recuſetur, quia quilibet Iudex tam lai-
cus, quàm Eccleſiaſticus poteſt videre, & examinare
incompetentiæ exceptionem, & cognoſcere, an ſua
66 ſit Iuriſdictio *ad tex. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iud. l. 2.
vbi gl. & DD. ff. ſi quis in ius voc. non ierit vbi etiam
Bart. Ang. Alex. & Iaſ. & in l. præſcriptione vbi Bart.
C. ſi contra ius, vel vtil. publ. & in d. cap. ſuper litteris
in fin. & in d. cap. Paſtoralis vbi Inn. & Felyn. & cap.
ex parte vbi Abb. de reſcript. Dec. in d. cap. cæterum
num. 20. verſ. ſucceſſiue de Iudi. Io. Pleſ. de proceſ. iudi-
ciar. tit. 16. num. 22. Tuſch. pract. concl. littera. I. concl.
414. num. 2. 5. 12. Marth. de Iuriſd. p. 2. cap. 4. num. 1. 2.
& ſeq.* & ideo cum hic tractetur ſolum de vtili domi-
nio Emphyteutæ circumſcripto quorumque Eccleſiæ
67 præiudicio, nec Iudex Eccleſiaſticus concurrat, aut ſe
opponat, ſed ſolum pars conuenta forum declinet,
non video rationem, quare Iudex laicus non potue-
rit hoc caſu cognoſcere, an ſua ſit Iuriſdictio; ſcio enim
quòd ſi tractaretur de cauſa ſpirituali, aut mere Ec-
cleſiaſtica, tunc Iudex laicus non poſſet de ea cogno-
ſcere, neque principaliter, neque incidenter, cum te-
neatur ſtatim partes remittere ad Iudicem Eccleſia-
ſticum *cap. decernimus cap. quanto de Iud. cap. tuam*
68 *vbi Abb. de ord. cogn.* Dec. *in cap. at ſi clerici num. 30.
in fin. de Iudi. Rol. conſ. 12. num. 15. 24 lib. 2. And. Ga-
ebin. contr. 44. in princ. lib. 1. de commun. Farin. d. q. 8.
num. 25. Prax. Arcbiep. cap. 95. num. 1. 2. Craſſ. d. eff. 1.
num. 401. pulchre Barboſ. de off. epiſc. alleg.* 84. *n.* 20. 24.
par. 3. quoniam laicus eſt incapax Iuriſdictionis in
clericos, & cauſas ſpirituales; & non habet Iuriſdi-
69 ctionem prorogabilem quo ad eas, & propterea non
eſt mirum, ſi non poſſit tunc de ſua Iuriſdictione co-
gnoſcere, quia obſtat ei notorietas incapacitatis,
quod in caſu noſtro dici non poteſt, vbi tractatur de
re prophana, vtili ſcilicet dominio, quod laicorum
eſt: & propterea Iudex laicus non videtur poſſe ex-
cludi à tali cognitione, ſi quidem mixti fori videtur
eſſe, & non adeſt dubium, quin Ordinarius vtriuſque
70 litigantium Iudex eſſe poſſit, vt inquit *Rom. d. conſil.*
212. *num. 6. in fin. quem ſequitur Carol. de Graſſ. d. trac.
eff. 1. num.* 605. & ſi difficultas oriri poteſt in hoc ne-
gotio ea non poteſt eſſe quo ad Iudicem laicum, quẽ
certum eſt poſſe cognoſcere inter ſuos ſubditos de
prædicto vtili dominio vti prophano, & laicali, vbi ſci-
licet nullum vertitur Eccleſiæ præiudicium.

Secundo igitur ex aduerſo allegatur *tex. in cap. Eccleſia
S. Mariæ de conſtit.* qui certe præteriri poterat, ſi qui-
dem hoc ſolum declarat laicos non poſſe ſtatuere de
perſonis, aut rebus Eccleſiaſticis, id enim nos quoque
71 aperto ore fatemur, & in teſtem adducimus *Felyn. in
d. cap. Eccleſia S. Mariæ num. 81. verſic. ex hoc &* Dec.
*num. 52. de conſt. Franc. Cald. de iur. Emph. d. lib. 2. q. 7.
num. 5.* Decian. *conſ. 14. num. 2. lib. 1. Surd. conſ. 361.
num. 64. Marcabr. conſ. 26. n. 115. 116. Carol. de Graſſ.
d. trac. eff. 2. num. 2. 3. 33. 34. 38.* vbi late reſoluit om-
nia, ſed hoc longe à re eſt, quia in noſtro caſu neque
res, de qua tractatur, vtile ſcilicet dominium, neque
perſona ſcilicet reus, vel actor, aliquid habent Eccle-
ſiaſtici, vel ſpiritualitatis, vt vidimus, vnde ex diuerſis,
& diuerſam rationem habentibus recte nihil infertur
*l. Papinianus §. exuli de minor l. fil. de vir. nupt. cl. in
vulg.*

Tertio itaque in contrarium adducitur *tex. in d. cap. cæ-
terum. de Iudit.* quem bonum in hac re appellat *Bero.
in d. cap. quæ in Eccleſiarum & Farin. d. decif. 205. n. 3.*
72 qui in effectu dicit, quòd in feudali cauſa Eccleſiæ
Dominus feudi eſt Iudex competens: Verum quia
non verſamur nos in materia feudali, ſed Emphyteu-
tica, ideo ille textus non facit ad propoſitum, quoniã
in hac materia Iuriſdictionali non licet arguere à feu-
73 do ad Emphyteuſim, non enim Dominus directus
eſt Iudex in cauſis Emphyteuticis, pro vt in feudali-
bus: ita declarat *Bald. in d. cap. cæterum. num. 11. vbi
Felyn. num. 12. Dec. nu. 15. de iud. Boer. decif. 114. n. 15.
Valaſc. de iur. Emph. q. 39. num. 14. verſ. cæterum Rom.
d. conſ 212 num. 5. 6. Molin. de primog. hiſp. lib. 1. c. 7.*
74 *num. 5.* vbi ait etiam, quòd deciſa in feudis non ſunt
trahenda ad alias materias, niſi procedant ex regulis
iuris communis, & propterea non valet argumentum
à feudo ad Emphyteuſim in his, quę ſunt contra dog-
mata iuris ciuilis. *Caccialupi in rep. c. 1. ſp. 7. membr. 3.
num. 13. 14 de feud. cogn. Ceph. conſ. 139. nu. 25. Ti. tr.
de fideicomm. q. 10. num. 46. Molin. d. cap. 7. num. 5* licet
quo ad alia bene valeat argumentum à feudo ad Em-
75 phyteuſim *Soc. iun. conſ. 72. num. 57. lib. 1. Clar. in §.
feudum q. 3. verſic. & hac quidem Hen. Felic. alleg. 27.
num. 20. par. 3.*

Quarto in medium profertur tex. in cap. quanto de iud.
& in cap. de iurepatr. ex quibus ſatis clare proba-
tur in cauſis Patronatus non laicum, ſed Eccleſia-
76 ſticum eſſe iudicem competentem ratione connexi-
tatis, quam habet cum rebus ſpiritualibus, vnde *Bero.
Rim. iun. & Farin.* in dictis locis multa inculcant ſimi-
lia in materia connexorum, vt de eis omnino debeat
77 fieri idem iudicium, quod de principali: *Tuſch. litte-
ra. C. concl. 626. num. 1.* vnde inferunt, cum vtile do-
minium ſit connexum cum directo *Sard. d. conſ. 378.*
78 *num. 19. verſ. connexitas* non poteſt Iudex laicus de
eo iudicare, ſicut non poſſet de directo: hoc ſemper
putaui eſſe fortius argumentum, quod in hac materia
poſſit excogitari.

Verum non deſunt optimæ reſponſiones, quia ſi qui ſũt,
qui dicant vtile dominium eſſe directo connexum, hi
intelligendi ſunt quo ad ſuam originem, & conſtitu-
79 tionem, quoniam cum vtile dominium ſit tanquam
Chimera *Franch. in præl. in feud. vſus. in princ. n. 21.*
80 facile per actum Intellectus poteſt ſeparari à directo.
pro vt euenit in conceſſione feudali, vel Emphyteuti-
ca, inſpecto enim præſenti ſtatu, durante ſcilicet Em-
phyteuſi verius eſt vtile dominium eſſe ſeparatum à
directo, non connexum, ex quo iſtud eſt penes Eccle-
ſiam, illud vero apud laicum Emphyteutã ita pulchre
81 *Peregr. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 115. verſ. quare ibi e
Ideoque & ante eum Albert. Brun. de Statut. d. artic. 8.
q. 12. verſ. & prædictam ibi; vbi volunt.* Dec. *in Auth.
caſſa. n. 9. verſ. & ad hoc facit. C. de ſacroſ eccl. Natt. ad
Alex. conſ. 9. lib. 5. idem Natt. conſ. 280. nu. 3. verſ. ad
quod Gabriel. conſ. 162. nu. 53 lib. 2. Carp. ad Stat. Me-
diol. cap. 422. num. 5. p. 1. Valaſch. de iur. Emph. q. 17.
nu. 16. verſ. de dominio Cald. eod. trac. d. lib. 2. quæſt. 12
num. 22.*

num.22. verſ.reſoluens,& melius,lib.1.q.13. num.49.
82 *Manent.d.dec.6.num.*28. vbi bene inquit, quòd iſtud
vtile dominium poteſt ſeparari à directo, & conſide-
rari per ſe, vti ab eo diſtinctum pro eo tempore, quo
eſt apud laicum, & eſt de mente (quia in effectu ſic ſẽ-
tiunt) *Bart. Ang. Caſtr. Salyc. & alij in d. l. 2. C. vbi
in rem actio. Io: And. Butr. Abb. Soc. in d. c. quoniam
frequenter. Vt lit. non conteſt. Barb. d. conſ. 84. lib. 4.
Graſſ. d. eff. 2. num. 403.* ſicut in ſimili negotio dicimus
vſufructum eſſe ſeparatum à proprietate, & cenſeri
83 rem diuerſam teſte: *Io: Caſtil. tractat. de vſufr. c. 74.
num. 35. p. 1.*

Et hoc ſane veriſſimum eſt, alioquin impoſſibile eſſet
inter Eccleſiam, & liuellarium, ſeu vaſſallum celebra-
ri contractum emphyteuſis, vel feudi, quia certum eſt
in tali conceſſione, ſeu ſtipulatione vtile dominium
tranſire in liuellarium, ſeu vaſſallum, & directum re-
84 manere penes Eccleſiam: ita *Afflict. ſuper cõſt. Regn.
in prælud. q. 22. num. 3. 4. Clar. in §. emphyteuſis, q. 1.
verſ. contractus, ibi: in emphyteuſi: Io. Fer. Mon. tract.
de feud. lib. 5. c. 7. verſ. eſt autem. Tiraq. de retract. lign.
§. 1. gl. 15. num. 85. & Abb. in c. potuit, num. 7. de lo-
cat. Franc. Cald. de iur. emph. lib. 1. q. 15. num. 25. & q.
16. num. 6. 7.* quod etiã probatur ex illo vulgari ſcri-
bentium dogmate, qui dicunt finita emphyteuſi qua-
85 cumque ex cauſa vtile dominium reuniri, & conſoli-
dari cũ directo: *Franc. Salſon. in lucern. laudem. prælud.
4. num. 13. Franch. decis. 226. num. 3. Cald. d. lib. 1. q. 8.
num. 1. & q. 1. num. 5. & q. 18. num. 17. Peregr. de fidei-
com. art. 33. num. 22. Amat. decis. Ferr. 1. num. 22.* ſi
enim poſt finitam emphyteuſim vtile dominiũ reu-
nitur, & conſolidatur cum directo, recte infertur,
quod prius erat ſeparatum, nam iſtæ voces hanc rem
86 optime declarant *l. Neratius, de vſufr. accreſ. §. fin.
Inſt. de vſufr.* vnde concludere poſſumus, quòd iſto
interim vtile dominium nõ ſit connexum cũ directo.

Pro cuius rei confirmatione non erit omittendum, quòd
ea dicuntur proprie annexa, quæ ſeparari nequeunt,
quia ſunt indiuidua. *l. enim actum, & ibi DD. ff. de ne-
87 got. geſt. Imol. conſ. 139. col. 4. Aret. in c. translato, nu-
mero 3. de conſt. Alex. de Neuo. in c. ſi duobus, num 13.
verſ. quòd ſi appellans, de appellat. Surd. tract. de alim.
tit. 9. q. 31. num. 15. verſ. ſecundo. Menoch. conſ. 421. n.
64. & de arb. iud. caſ. 91. num. 9. late Gratian. diſc. 641.
num. 15. lib. 4. Pacian. tract. de probat. lib. 1. c. 26. num.
40. & num. 94. verſ. ſexto. Scace. tract. de Appellat. q.
17. lim. 21. num. 30. verſ. connexa.* connexum enim
88 illud proprie dicitur, quod alteri ita adhæret, & con-
nectitur, vt ex eo ſequatur neceſſario, ſiue in antece-
dens, ſiue in conſequens adeo, vt connexitas non de-
tur, vbi vnum poteſt ſtare ſine altero: *Iaſ. in l. ſed &
ſi plures. §. 1. in 2. not. de vulg. pulchre Craue. conſ. 232.
num. 1. 3. Boer. conſ. 7 num. 1. 2. 3. Couar. prac. qq. c. 34.
vid. Menoch. de recup. poſſeſſ. rem. 1 num. 377. 378.* hęc
autem materia directi, & vtilis dominij eſt diuidua, &
vnum ſtat ſine altero, & in emphyteuſi ſunt ſeparata:
*Natt. d. conſ. 280. num. 3. Carp. d. c. 422. num. 5. Cald. d.
lib. 1. quaſt. 13. num. 49. Manent. d. decis. 6. num. 28.* er-
go vtile dominium non ſortitur naturam directi, ſed
89 perſonæ laicæ, cui adhæret *l. vnic. C. de impon. lucr.
deſcript. lib. 10. l. fin. in fin. C. de inoff. teſt. Brun. d. art.
8. q. 23. verſ. & prædict. Barb. d. conſ. 84. verſ. præterea.
lib. 4. Surd. d. conſ. 338. num. 9. 10. & d. tract. de alim.
tit. 9. q. 31. num. 17. Cald. d. lib. 2. q. 12. num. 22.* con-
nexa enim diuidua poſſunt ſeorſum cognoſci, & iu-
dicari. *Natt. d. conſ. 280. num. 3. Crauet. conſ. 60. in fin.
Tuſch. littera C, concl 626. num. 23.*

Hinc extraneus à quæſtione noſtra redditur tex. in d. c.
quanto de Iud quia Iuſpatronatus, de quo in dicto
textu, eſt adeo ſpiritualibus annexum, vt à multis in-
90 ter ſpiritualia connumeretur. *Farinac. in prax. q. 8.
num. 20.* & ideo non ex rigore iuris, ſed ex gratia lai-
91 cis fuit conceſſum. *Alex. cõſ. 75. num. 35. in fin. lib. 4.*
& ſi connexum dicitur cũ ſpiritualibus, tanta eſt con-
nexitas, vt nequeat ſeparari, & propterea per ſe ven-
di non poteſt, ſed ſolum tranſit cum vniuerſitate bo-
92 norũ. *c. ex litteris de Iurepatr. Roch. de iurepatr. verb.
ipſe, vel is. q. 22. Lamber. d. trac. lib. 1. p. 2. q. 5. Menoc.
de præſ. lib. 3. præſ 90 num. 15. Nicol. Garz. de benef.
p. 5. c. 9 num. 10 11. Barboſ. de eff. epiſc. p. 3. alleg. 71.
num. 1. 2. 7. 8.* & propterea in d c quanto, non conſi-
deratur ſimpliciter connexitas, ſed qualificata con-
nexitas, dum inquit textus; *ita connexa ſunt*: ſicut
perbelle conſiderat *Decian. in d. c. quanto, num 3. &
ibid. And. Barbat. num. 1.* vnde colligitur Iuſpatro-
93 natus eſſe inſeparabile à ſpiritualibus, cum ſit quid
mixtum ſpiritualitati: *Bald. in d. c. quanto. num 5.
Dec. num. 2. & ibi: Abb. num. 2. Felyn. & DD. de Iud.*
94 & cum mixta ſint inſeparabilia: ad *tex in l. adeo. §. 1.
verſ. cum quis, ibi: vinum vero. ff. de acquir. rer. dom.
§. cum ex aliena. ibi: vinum. Inſt. de re diuiſ. Merlin.
95 conſ. 461. num. 16.* infertur, quòd ſequi debeant na-
turam ſimplicis dignioris: *Abb. in d. c. quanto, num 2.
& ibi: Dec num. 2. de Iud. Surd. de alim d tit. 9 q 31.
96 num. 17.* & ſane cum Iuſpatronatus ſit reſpectu ſui
ipſius indiuiduum. *Bald. in d. c. quãto. num. 2. Roſenth.
de feud. c 6. num. 3. Polyd. Rip. tract de diuid. & indi-
uid. sect. 22. num. 10.* poteſt etiam dici, quòd à rebus
ſpiritualibus ſeparari non poſſit, vnde ceſſat argumẽ-
tum à Patronatu ad emphyteuſim, & multo magis;
quia inter ea extat ratio diuerſa relatiue ad ſpiritualia
quod efficit, vt ab vno ad alium inferri non poſſit.
*gl. in c. præterea, in verb. ex eo, in fin. & ibi DD. de off.
deleg. Felyn. & Dec. in c. translat. de conſt. Aret. conſ.
29 num. 25. verſ quod autem, & verſ. & ſic ceſſat. Iaſ.
in d. l. ſed ſi plures. §. filio. num. 5 ff de vulg. & pup.* Nõ
ergo inconueniens eſt, vt controuerſia vtilis dominij,
emphyteutæ poſſit cognoſci à Iudice laico, directi ve-
ro à ſolo Eccleſiaſtico.

Deinde dato etiam quod proprie connexa ſint dominiũ
vtile, & directum, non tamen ſequitur quòd Iudex
laicus non poſſit de illo cognoſcere inter duos laicos,
vel laicum reum, & clericum actorem, ſiquidem cer-
97 tum eſt poſſeſſionem rei, & proprietatem valde eſſe
connexa, quia ſine re non ſtat poſſeſſio: vt poſt *In-
noc. Bellam. & Conrard. ſcribit. Surd. d. conſ. 338. n. 21.
Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num 219. Theſ-
98 ſaur. d. decis. 117. num. 3.* tamen ſi forte inter laicos,
vel inter reum laicum, & actorem clericum oriatur
quæſtio de poſſeſſione rei beneficiariæ, & ſic ſpiri-
tualis, & controuerſia ſit tantum ſuper facto, &
non tangat titulum, & ius proprietatis, cum hu-
iuſmodi factũ, & poſſeſſio ſit quid laicale, ratione rei,
& perſonæ laicę in Iudicio conuentæ poterit laicus eſ-
ſe Iudex competens, ſi adeatur, ſecundum *Innoc. Ar-
chid, Io: And. Butr. Abb. & alios in c. fin. de iud. Guid.*

Pap.

Pap.q.1.n.1.2.q.71.num.1.& q.85.num.1. Boer.q.69. n.23. Rol.conf.23.col.1.2.lib.2. Surd.d.conf.338.n.20. & seq. vid. Myns.cent.2.obs.67.num.3. & seq. Crauet. conf.258.n.1.2.3.& conf.635.nu.3. vers. inde Osasch. decis. Ped.116.num.1. & seq. Thess. decis. 82. num.1. decis.117. num.1.2.4. & decis.131. num.10. Albert. trac. de agnos.assert.cath.& her.q.25.num.54. Menoch. de recup.poss.rem.15.num.210.222. de magis communi Farin. in prax. quæst 8.num.23. Barbos.de off.episc. par.3.alleg 84.n.34.in fin.vers.de quibus vid. Carol.de Grass.de eff. cleric.eff.1. num 403.versic. quædam vero qui bene distinguit.& cõtraria resoluit, quoniam difficultas huius quæstionis consistit in eo, quòd multi etiam opinati sunt laicum esse competétem inter clericos, vbi quæstio est de sola possessione beneficij,
99 quod falsum est, quia tunc obstat non solum natura negotij; sed etiam subiectum personæ Ecclesiasticæ, cuius Iudex non potest esse laicus *Rol.d.conf.12.n.38. lib 2. Menoch. d. rem.15.num.223 234. Farin.d. q 8. num.23. vers. sublimita secundo Grass. d.eff.1.nu.406. late Garz.de benef.par.1.cap.2.n.55.* tunc enim, etiam si de solo facto quæratur, & mera facti possessione laicus non potest esse Iudex: Verum inter laicos, vel contra laicum reum bene potest cognoscere, vt vidimus, non tamen, priuatiue quo ad Ecclesiasticum, quia res
100 censebitur mixti fori, & ideo si Ecclesiasticus præueniat, & inhibeat Iudici laico, tunc etiam si tantum sit quæstio de possessione facti circa res beneficiales,
101 non poterit laicus procedere *Gerard.sing.99 & Farin. d.q.8.nu.25.vers.sublimita secundo & post Couar. & Camill.de Curt.inquit Grass.d.eff.1.num.404.* adeo, vt idem dicere valeamus in casu nostro, quia sicut factum, & possessio mera connexitatis causa efficiunt, vt laicus Iudex possit cognoscere inter laicos, vel laicum reum conuentum tamquã de causa mixti fori, ita dicamus de vtili dominio Emphyteutæ Ecclesiastici, vt laicus Iudex, nisi præueniatur ab Ecclesiastico, possit iudicare, cuius sit, vbi non tractatur de præiudicio Ecclesiæ, quibus non obstat, quòd causa possessorij ter-
102 minari debeat, vbi causa petitorij *Curt. iun. de feud. par.7. num.23.vers. in contrarium*, quia id procedit, vbi Iudex est capax Iurisdictionis, & competens in vtroque Iudicio possessorij, & petitorij. *Crauet.consil. 258.num.7.vers.nam illa regula Menoch.de recup.poss. rem.3.num.352.*

Quinto itaque allegatur *Card.in d.Clem.per litteras n.12. q.15.præben.* vbi loquitur de re in totum diuersa quærens, an redditus deputati ad fabricam possint conferri, & concludit negatiue: quod non facit ad Rhõbum, neque eò loci vnquam docet causas vtilis dominij dici spirituales, ad quod tamen expresse eum Farinacius allegat.

Sexto adducitur idem *Card.in conf.92.num.8.in fin.vers. insuper.* vbi de hac re ne verbum quidem, sed forte Farinacius voluit eum allegare sub num.15. vbi loquitur de decimis, sicut faciũt etiã *Fulgos. in conf.166. num.3. vers. quinto Feder.de Sen.conf.245.num.3. Calder.conf.15.per totum de decimis Rebuf.eod.tract.q.10. num.1. Anch. in cap. ea, quæ num.12. de reg.iur.in 6. Gem.in cap.fin.num.14.de for.compet.in 6.* quos omnes Farinacius allegat contra nos pro decisione casus nostri: Verum isti omnes extra rem adducuntur, quia bene fatemur in causis Decimarum Ecclesiasticum
103 esse Iudicem competentem, nisi forte de solo facto, & mera facti possessione tractaretur inter laicos, vel contra laicum reum conuentum, quia tunc etiam laicum posse iudicare fere omnes tenent, sed extra hunc casum solus Ecclesiasticus cognoscit, & ratio est, quia
104 causa Decimarũ est mere spiritualis, ita per *tex in c. quamuis de decim. cap. nullus laicus de iurepatr. Clem. per litteras de præben. Crauet.conf.258. num.1. & seq. Valasch.d.q 17.num.14.vers.hinc etiam Menoch.conf. 268.num.4.16. late Bellet.disq. cler.p.1.tit. de fauor. cler.real. § 4. num.133.134.* vbi bene declarat hanc quæstionem, & distinguit casus, quando laicus possit procedere, & quando solus Ecclesiasticus. Vnde si volumus argumentari à decimis ad casum nostrum argumẽtum facit pro nobis, quia sicut laicus potest cognoscere de causa decimarũ summarie, & vbi de quæ-
105 stione facti, & meri possessorij solum tractatur contra laicum, vel inter laicos Lup. in add. ad *Feder. d. conf.245.in fin. Crauet. d.conf.258. num.1. & seq. Couar. piac. qq c.35.num.1. vers. secundo erit Menoch.d. conf.268.per totum lib.3. Bellet. d §.4.num.132.133.* ita potest dici, quòd laicus valeat iudicare inter duos laicos super vtili dominio Emphyteutæ, quia ista censentur prophana, & laicalia.

Et multo minus hæc potuerunt allegari in casu nostro, quia dato etiam, quòd isti Doctores aperte dicant in causis decimarum solos Ecclesiasticos esse Iudices competẽtes, cum nos versemur in quæstione Emphyteuticaria, seu feudataria, certum est, quòd à verbis Doctorum non licet arguere à simili, vel à contrario
106 sensu, licet id admittatur in verbis legis: sic *DD. in cap.2 de rescript. in cap.1.de const. Alex.in l.1.n.28 de off.eius Bero.conf.63.num.5.lib.1. Surd.conf.400.num. 21.22. Osasch.decis.58.num.30.late Gratian. disc.689. num.42.lib.4.* quidquid non benedicat *Rim.iun.conf. 351.num.89.*

Septimo allegatur *Sylua conf.6. nu.23.24. & per totum*, quod in proposito facile tollitur, dum enim primo dicit vtile dominium esse quid spirituale, solus est, & loquitur contra communem, & receptam aliorum opinionem teste *Valasch de iur. Emph.d.q.17.n.13.vers. quamquam solus* & firmarunt omnes alij supra allegati, qui probant hoc vtile dominium esse laicale.

Dum vero d. *Sylua d.conf.9 per totum*, nititur probare, quòd Emphyteuta Ecclesiæ non possit à laicis grauari, & collectari, ne duplici onere grauetur: In hoc non conueniunt omnes, immo plurimi sentiunt, quod Emphyteuta Ecclesiæ ratione sui vtilis dominij, quòd laicale reputatur, possit à laicis collectari, sicut cæteri
107 clerici, vt in primis dixit *And.de Isern. in vsibus tit. Quæ sint Regalia in verb.& Plaustrorum n.57. Luc. de pen.in l.1.per illum tex.C.de impon.lucr.descript.lib 10. Menoch.de arb.iud.cas.180.n.8. & cas.562.n.22.31. Brun.de Stat. d.art.8.q.22.num.108. Felyn.in d.c. Ecclesia S.Mariæ n.99.de const. Purpur. d.conf 322. n.9. vers. tertio contingit. Festus de collect. p.4. c.2. lim.10. num.43. Surd.d.conf.338.num.13. Auend.de exequen. mand.lib.2.cap.14.num.33. Io:Garz trac.de expens.& melior.cap.12.n.69.70 latissime Valasch.de iur.Emph. d.quæst.17.num.11. & seq. & num.15. vers.quæ vero Cald.de nominat.Emph.lib.2.q.7.num.13.vers.qua ratione ad fin. & quæst.12. num.22. de magis communi Sfort.Odd.conf.70.num.31.late Marth.de Iurisd.par.4. cas.13.*

caſ.13.num.1.2. & ſeq. Tuſch. pract. concl.littera: E. concl.n.16.19. vbi teſtatur, quòd hæc opinio de conſuetudine ſeruatur, & eam quoque practicari cæteri teſtantur, & in feudo Eccleſiaſtico idem ſentiunt.

Verumtamen ſi placet veritas, non puto in hoc eſſe faciendum aliquod fundamētum ad finem, de quo quęritur, quia verius, & etiam magis communem puto
108 eſſe alteram opinionem, quod immo Emphyteuta
Eccleſiæ (licet aliud ſit in Emphyteuta priuati) non poſſit à laicis collectari, & grauari, nō ſolum quia duplici onere non debet grauari, ſed etiam quia hoc redundat in damnum, & pręiudicium Eccleſiarum, quæ colonos, & Emphyteutas conditionibus tanto deterioribus inuenient, ſi collectari à laicis poterunt adeo, vt quodcumque damoum eis illatum redundaret in effectu contra Eccleſiam: ita ſeoſerunt *Bart. in l. priuatæ, vbi etiā Ang. & Io: à Platea. C. de excuſat. mun. lib.10. Bald. in l. 1. C. de iur. emph. Iaſ. in Auth. quas actiones num.42. verſ. vide etiam C. de ſacroſ. Eccl. Caſſan. in conſuet. Burgund. R.4. & 6. num.6. verſ. & intellige late Laur. Sylua d. conſ.9. num.9. verſ. bis tamen & num.17.23.24. Parpal. in l. placet num.16. C. de ſacroſ. eccl. Duen. reg.100. ampl.3. late Eugen. conſ.96. n.22.23.24. lib.1. Tiraque. de retract. lign. §.1. gl.13. num.10. Remig. Gon. in trac. de char. ſubſ. q.61. n.19. Perſonal. trac. de Gabell. num.83. Felician. a Sol. in appendic. comment. de Cenſ. lib.2. in præfat. num.3. Homod. conſ.218. n.12. Tuſch. prac. concl. littera: O. concl.136. n.7.10.11. pulchre And. Fachin. contr. iur. lib.1. cap.91. verſic. ego puto, & per totum bene etiam Grilinz. conſ.40. n.4.7. & per totum ſuſe Sfort. Odd. conſil.70. num.32.33.40.* & por totum, vbi reſoluit contraria, & hanc opinionem dicit veriorem, magis æquam, & ſuauem, & etiā communē: & ita fuiſſe deciſum inquit *Felician. à Sol. d. trac. de cenſ. lib.2. in præfat. num.3. verſ. Vnde.*

Verum ſi magis placeret prior opinio, quòd ſcilicet Emphyteuta Eccleſiæ, vel feudatarius poſſit collectari
109 quo ad vtile ipſius dominium, tamen fœdere diſtin-
ctionis omnia concordantur limitando dictam opinionem, vt ſolum procedat quo ad emolumentum, quod percipit Emphyteuta deductis expenſis, laudemio, & canone, quem ſoluit annuatim, adeo, vt tantum in eo, quod lucratur, poſſit grauari, vnde ſi ſoluat modicam penſionem, in eo, qood ſuper eſt, valeat collectari, ſi vero ſoluit penſionem fructibus correſpondentem, vel paulo minorem, tunc nequit collectari vllo modo, quia tunc eſt ad inſtar coloni, & conductoris, qui non tenentur ad collectas, & licet hæc diſtinctio non placeat *Menoch. de arb. iud. caſ.562. num.30.* tamen eam ſequuntur omnes, & communis eſt, & recepta, & eſt de mente etiam Doctorum, qui contra Emphyteutam allegantur adeo, vt non videatur de hoc dubitari, & Emphyteuta cenſeatur exemptus à collectis, & gabellis, ſi ſoluat canonem fructibus fere
110 æquiualentem; ita pulchre diſtinguit *Alber. Brun. de
Sat. fœm. excl. d. art.8. n.109. verſic. Dico igitur. Andr. Iſern. in vſ. feud. tit. quæ ſint regalia verb. & planſtrorum num.56. verſ. cum tamen. Luc. de Pen. in d. l.1. C. de impon. lucr. deſcript. lib.10. Rol. conſ.66. num.34. lib.1. Feſtas de collect. p.4. c.2. num.45. verſ. nō obſtant. Ruin. conſ.77. num.6.7. lib.1. Surd. d. conſ.338. n.13. Vulp. in trac. de immun. Eccl. p.3. num.22. verſ. contrarium Sylua d. conſil 9. per totum Incert. auctor. in ſuo conſ. vnic. num.66. verſic. ſaltem apud Hier. Gattic. in ell. gat. pro immun. & liber. Eccl. fol.412. Purpur. conſ.332 num.3. Carroc. de locat. & conduct. tit. de Collect. n.27.28.29. Bellet. diſq. cler. tit. de exempt. cler. à muuer. public. §.8. num.5. in fin. Carol. de Graſſ. de eff. cler. eff.3. n.81.82.* vbi pulchre dicit, & reprobat Menochium, & inquit, quòd nūquam recederet ab hac diſtinctione, alioquin Eccleſia lęderetur, qoia non inueniret, qui eius prædia
111 in Emphyteuſim acciperet, vel eſſet aſtricta tāto mi-
noris Emphyteuticare, quanti eſſet onus, vel ius collectæ, vel gabellæ: & hoc idem tanquam clarum firmat *Sfor. Odd. d. conſ.70. num.6.* & pluries vidi hanc ſententiam admitti à laicis ſine difficultate, & bene, quia verius credo, quòd etiam ſi penſio non correſpondeat fructibus, tamen Emphyteuta Eccleſiæ nequeat collectari, quia hoc damnum ſemper redundat io Eccleſiam, ſed forte difficile eſſet aliter obtinere, & attenta prædicta diſtinctione firmatur etiam noſtra opinio, quod illud vtile dominium ſubiaceat ſtatutis ſecularium, quia poteſt collectari, deducta penſione, quæ ſoluitur in recognitionem directi dominij. *Surd. d. conſ.338. num.13. Bellet. d. §.8. num.5. in fin.*

Bene verum eſt, quòd ſi adeſſet conſuetudo, vt Emphyteuta nullo modo grauaretur pro collectis, vel gabellis, etiam ſi non ſoluat penſionem fructibus correſpō-
112 dentem, prout Carpi extat, valida eſſet, & tunc Em-
phyteuta Eccleſiæ non poſſet grauari, vt late oſtendit *Grilinz. d. conſ.40. num.16.17. Felician. à Sol. d. trac. de Cenſ. lib.2. in præfat. n.3. verſ. vnde Graſſ. d. eff.3. n.74.*
Non nego tamen, quin Emphyteuta, & Eccleſia ipſa poſſit collectari, & grauari onere ordinario, ſi prædiū, vel res ipſa, antequam ad Eccleſiam perueniret, fuiſ-
113 ſet à Statuto vel à Communi, vel à Principe huic
oneri ſpecifice ſubiecta, & in libro æſtimi deſcripta, quia tranſit ad Eccleſiam cum ſuo onere. *Bart. in l. reſcripto. §. ſciendum. ff. de muner. & honor. plene Barbat. conſ.1. lib.3. Sylua d. conſil.9. num 8. Sfort. Odd. d. conſ.70. num.2. And. Fachin. d. cap.61. in fin. lib.1.* ſed de hoc alibi dicam.

Octauo adducitur *Campez. inter conſ. Brun. conſ.2. n.35.* vbi vere concludit non valere ſtatuta laicorum ſuper rebus Eccleſiæ, etiam quo ad vtile dominium Emphyteutæ, ſed in hoc quidem loquitur aduerſus communem DD ſententiam, quoniam omnes concludūt valere talia ſtatuta, vbi non tractatur de pręiudicio eccleſiæ, ſolum poteſt ſaluari, intelligendo in caſu, quan-
114 do expreſſe fieret mentio de Emphyteuta Eccleſiæ,
quia tunc non valere ſatis vidimus ex *Matth. de Iuriſd. par 4. caſ.13. num.14.18.*

Deinde reſpōdeo, quòd iſte Doctor ſolum allegat. *Card. in d. conſ.12. & Abb. conſ.1. p.1.* qui in noſtro propoſito reprobantur per *Felyn. in d. quæ in Eccleſiarum num.95. vbi Dec. num.6. de conſt. idem Dec. in d. Auth. caſſa num.9. C. de ſacroſ. eccl. Surd. d. deciſ.160. n.18.*

Verum ſi intenſius rem hanc conſideremus, non eſt contrarietas aliqua in prædictis ſi quidē *Card. in d. conſ.2. num.2.* nobiſcum non pugnat, licet enim dicat ſtatutum Ferrarię de modo ſuccedendi non præiudicare in bonis feudalibus, quæ perueniunt ad filios, non quòd hæredes, ſed quod filij ſint, ſic enim locutus eſt, non quia ſtatuta laicorum nequeant ſuper vtili dominio penes laicum exiſtente diſponere, ſed quia in materia feudali eſt vna Maxima, quód in primus attendendus

eſt tenor

ris est tenor Inuestiturę, quæ legem præscribit contra-
ctui, non solum contra dispositionem statutorum, sed
etiam contra naturam feudorum ad *tex. in c. 1. de duo-
bus fratr. à Capitaneis & post Bald.* inquit *Iaf. in prælud.
feud. num. 98. Peregr. consl. 3. num. 1. & seq. lib. 1. Ber-
taz. consl. ciu. 99. num. 15. Surd. consil. 403. num. 32. &
consl. 440. num. 38. Cald. de iur. Emph. d. lib. 3 quæst. 23.
num. 46.* & hunc esse verum intellectum Cardinalis
ostendunt ea verba: non quòd hæredes, sed quòd fi-
lios: & inde etiam cognoscitur, quia loquitur tam de
feudo seculari, quàm Ecclesiastico, & tamen non est
ambigendum, quin statuta laicalia possint statuere de
feudo laicorum, vt inquit *Becc. consl. 3. num. 59. versic.
tertio animaduertendum.*

Si autem nos vertamus ad *Abb. in d. consl. 1.* vtique de hac
re ne verbum quidem facit, & ideo forte Camp. 2. vo-
luit allegare *Abb. consl. 72. vers. circa prædicta p. 1.* vbi
dicit non valere statutum Vrbini, quo disponebatur,
ne Emphyteusis Ecclesiæ fiat caduca ob canonis non
solutionem, quod certe verum est, quia ratio est in
promptu propter euidens Ecclesiæ preiudicium, vt su-
perius vidimus.

Nono allegatur pro parte contraria *Cuman. in consil 41.
num. 2. vers. sed iis.* vbi inquit, quòd Ecclesia potest
116 Emphyteutam ad forum suum trahere & statuta
secularia ei non præiudicant: Sed id nihil nocet, quo-
niam si hæc cognitio mixti fori est, non est negãdum,
quin Emphyteuta non possit conueniri in foro Eccle-
siæ, non tamen negat Cuman. quin etiam possit trahi
ad forum seculare: Sed etiam melius dicas, quod tunc
questio vertebatur inter Ecclesiam, & ipsum Emphy-
teutam, quem à commodo Emphyteusis cecidisse
prætendebat, & licet statutum disponeret, quod pro-
pter alienationem caducitas, nõ incurreretur, tamen
non esse validum constat, quia disponit de vtili domi-
nio in casu, vbi debet deuoluere ad Ecclesiam, secus
est in casu nostro, vbi non tractatur de aliquo Ecclesię
preiudicio.

Decimo allegatur *Bologn. in addit. ad Anan. consl. 84. n. 7.*
ad quem applicatur eadem responsio, non enim est
casu noster, vbi controuertitur inter duos laicos, sed
117 in eo casu, quæstio vertebatur inter Ecclesiam, &
heredem extraneum super Emphyteusi Ecclesiasti-
ca, quam Ecclesia ab eo auocare intendebat vti extin-
ctam, quo casu certum est Iudicem laicum de hoc co-
gnoscere non posse *Cald. d. trac. de iur. emph. lib. 2. q. 7.
num. 24.* sed Episcopus est Iudex, nisi ratione interes-
se forte recusetur, vt propterea deueniendum sit vel
ad pares curiæ, si versaremur in feudis, vel ad arbitro-
rum electionem, vt ibidẽ Bologn. concludit, & nos vi-
dimus supra.

Vndecimo ex aduerso allegantur *Io. And. in d. c. quæ in
Ecclesiarum num. 34. & ibidem Butr. in §. quod si super,
num. 19. & Abb. in §. in aliis, num. 38. vbi Andr. Barb.
num. 60. 61. Vt lit. non contest.* qui melius allegarentur
ad fauorem nostrum, si quidem inter cætera dicunt,
quòd si clericus venit ad Iudicium seculare tanquam
118 nominatus, & ius adeo in re habens, vt principalis
sit, velut si à colono conuento vti reo, nullum tamen
ius habente ipse nominatus esset vti Dominus, tunc
certe auocat causam ad forum suum, vt inquit etiam
Beneuent. tract. de Iudic. suspect. cap. 7. num. 24. quod
verum esse fatemur, sed quando clericus non est prin-
cipalis eò, quòd Iudicium dirigatur contra possessorẽ
nomine proprio, velut si emptor, vel feudatarius pro
suo tantum interesse conuentus esset, vt hic, tunc cle-
ricus, siue Ecclesia veniens ad Iudicium pro defensio-
119 ne illius, tenetur subire iudicium in eodem foro, vt
hic. vnde Remingardi Emphyteutæ pro suo interesse
conuenti non possunt laicum forum declinare. *Mynf.
cent. 2. obseru. 58. num. 5.*

Duodecimo contra nos adducitur *Valasc. de iur. Emph.
q. 39. num. 14. vers. & si durante.* qui sane subiiceri po-
terat: dicit enim quòd si durante Emphyteusi, vel lo-
120 catione rei Ecclesiæ ad pẽsionem agatur contra lai-
cum, tunc Ecclesiasticus est Iudex competens; qui sa-
ne non est casus nostri. & nos non excludimus ab hac
cognitione Ecclesiasticum, sed quia locus est præuen-
tioni, includimus etiam laicum: Verum ad fundan-
dam hanc sententiam *Valasc. hũ allegat l. Regiam. lib. 2.
tit. 1. §. 19* quæ seruanda forte erit in Regno Lusita-
niæ, in his vero partibus de ea non est curandum, &
licet subiũgat prędictis consonare opinionem *Abb. &
Barb. in cap. si clericus de foro compet* tamẽ dicit etiam,
quod contrarium tenent *Ant. de Butr. Card. Marian.
& Felyn. in d. cap. si clericus* adeo, vt huic auctoritati
parum sit fidẽdum & nos alibi de hac re disseruimus,
ad ea me remitto; sed demus veram Valaschi senten-
tiam, ad rem non facit, quia in suo casu, quæstio verti-
tur inter Ecclesiam, & laicum, & tangitur præiudiciũ
Ecclesię, ideo bene puto adeũdũ esse Ecclesiasticũ. nos
autẽ versamur inter laicos secluso omni Ecclesiastico
preiudicio, & si aliter Valaschũ intelligeremus, sequere
tur, quod ipse sibi contrarius esset, nã ipse *Valasc. in d.
trac. q. 17. n. 12. 15. vers. quibus ibi. nec enim & Decis.
147 n. 17.* hanc nostrã sententiam tenuit, & firmauit.

Tertiodecimo ex aduerso allegatur *Bero. in d. cap. quæ in
Ecclesiarum num. 9. & seq. & num. 12. de const. quem se-
quitur Rim. iun. in eodem cap. quæ in Ecclesiarum n. 17.
vers. vel & tertia* qui, vt verum ingenue fateat, con-
cludũt statuta laicalia non posse disponere, super vtili
dominio Emphyteutæ Ecclesiæ ratione connexitatis,
121 quam habet cum directo, vnde infert Beroius huius-
modi controuersiam pertinere ad Ecclesiasticũ adeo,
vt hi soli videantur aperte tenere sententiam, quam
Farinacius defendit, tamẽ contra eos resistunt tot pa-
tres eximiæ auctoritatis, quos adduximus, qui etiam
constituunt magis cõmunẽ DD. sententiam, vt non
sit curãdum de his duobus, & maxime, quia ipse *Rim.
iun. d. consl. 447. num. 20.* contrarium sensit, & nobiscũ
opinatus est, & argumentum connexitatis, quod eos
traxit in hanc sententiam, satis elisum, & sublatum re-
manet ex his, quæ superius diximus: & sanius consiliũ
est sentire cum aliorum communi sententia; si tamen
placeret etiam saluare auctoritatem horum Doctorũ,
possumus dicere ita intelligendos esse, vt velint dice-
re, quòd statuta laicorum non valeant disponere de
vtili dominio Emphyteutæ in præiudicium Ecclesiæ,
& quòd talis causa spectet ad Ecclesiasticum cumu-
latiue non autem priuatiue quo ad laicum.

Decimo quarto non obstat *Becc. in consl 3. num. 60. 61.*
ex aduerso allegati, dum inquit, non posse Principem
122 secularem statuere quidquam super rebus Ecclesiæ,
etiam in eius vtilitatem; quod certe verum est, sed ni-
hil facit ad rhombum, quia dicimus hoc vtile domi-
nium Emphyteutæ esse laici, non ecclesiæ, & propte-
rea de

122 rea de eo iudicatur, sicut de reliquo laici patrimo-
nio *Ruin.d.cons.70.num.11.lib.5.*& Doctores allegati
à Beccio, licet loquantur etiam de isto vtili dominio,
tamen loquuntur in casu manifesti Ecclesiæ præiudi-
cij, vbi res ceciderat in commissum, & quamuis dicat
etiam laicos non posse statuere super personis in Em-
phyteusi succedere debentibus, tamen id procedit in-
ter non comprænhensos in Emphyteutica Inuestitura,
quia tunc Ecclesia cogeretur habere vassallum, quem
forte nollet, at secus est, si tractatur de succedendo
inter inuestitos, & non est extincta Emphyteusis, tũc
123 enim attenduntur laicorum statuta, vt bene inquit
idem *Becc.d.cons.3.num.62.Menoch.cons.165.num.8.
Cald.de iur.Emph.lib.2.q.7.num.24.& q.10.num.13.
vers.quare* vbi enim versamur inter comprænhensos in
Inuestitura, non est considerabile ad quem pertineat
vtile dominium, & non interest Ecclesiæ, vt hunc, vel
illum vassallum habeat, & si forte adesset aliquod præ-
124 iudicium accidentale, & in consequentiam, illud nõ
attenditur *Rom.consil.32.num.5.& cons.328.num.2.
vbi Mandos.& Paris.cons.13.num.75.lib.1.Tiraq.de
retract.lign.§.30.gl.1.num.5.Bursat.cons.50.num.23.
lib.1.*

Quibus stantibus sublata remanent omnia fundamenta
Farinacij, & nostra Decisio remanet inconcussa, sed
vt clarior appareat, eam defendere quoque oportet
ab impugnationibus tum Farinacij, tum aduersæ par-
tis: Nam ipsi confutant *Bald.in d.Rub.& in d.c.cæte-
rum de Iud.* dicentes, quod loquitur de liuellis, qui se-
cundum eos differunt ab Emphyteusi, vel loquitur de
abusiuis emphyteutis, quorũ vtrumque à vero alienũ
est, si quidem contractus Emphyteuticus, & liuella-
125 rius saltem ex communi vsu loquendi hodie sunt
vnum & idem *Ias.in l.1.num.39.C.de iur.Emph.Clar.
in §.Emphyteusis quæst.1.vers.quidquid Negus.de pi-
gnor.p.2.membr.2.num.52.Menoch.præs.109.num.13.
lib.3.Rim.iun.cons.424.num.51.Surd.decis.331.n.11.
lib.2.Bertaz.cons.ciuil.46.num.11.dicte Pelician.d Sol.
tract.de Cens.lib.1.cap.4.num.25* & hoc fuit de mente
Baldi, qui in d.Rub.loquitur de liuellis, & postea in d.
cap.cæterum eundem sermonem repetens loquitur de
Emphyteusi; & eum ita obseruat *Dec.in d.c.cæterum
num.15 versic.& quod supradictum Roer d.decis.134.
num.15.* ex quibus cognoscitur, quòd Baldus loquitur
de vero Emphyteuta, non subalterno, & in summa
126 verba Baldi sunt intelligenda secundum communẽ
vsum loquendi *Paris.cons.82.num.23.25.lib.3.Tira-
que.de retract.lignag.§.1.gl.2.num.3.Bertaz.cons.ciu.
122.num.11.*

Secundo non nocet responsio *Farinacij d.decis.305.sub
num.6.* dicentis, quòd eadem res nequeat diuersore-
spectu diuersimode iudicari, nisi concurrat diuersita-
tis ratio, quæ secundum eum non inuenitur in directo
Ecclesiæ dominio, & vtili Emphyteutæ, quia nunquã
separantur, nisi per fictionem intellectus; Nam bene
hæc posse diuersimode iudicari probat *Surd.d.cons.
338.num 20.* si quidem inter ea extat magna diuersi-
tatis ratio, cum directum dominium sit penes Eccle-
siam, vtile apud laicum, & bona sunt personarum ac-
cessoria, & pariter iam ostensum ea esse inter se sepa-
rabilia, & non est ficta separatio, quoniam sicut sunt
entia intellectus, & iura incorporalia, ita idem intel-
lectus potest eorum verum facere separationem, vt in
quocumque ente rationis, vidimus enim vtile domi-
nium esse velut quamdam Chimæram, & connexitas
illa est ab origine, non inspecto præsenti statu, secun-
dum quem est penes laicum, & licet Farinacius dicat
illud procedere, quando res omnino non transfertur,
tamen respondeo vtile dominium plene trasferri in
Emphyteutam, de quo solo quærimus, & dato etiam,
quod id esset perfictionem, tamen nobis sufficit, quia
127 fictio pro veritate reputatur in iure *l.non est veri-
simile ff.quod met.caus.l.quod ad certum ff.locat.Paris.
cons.22.num.10.lib.2.*

Tertio non obstat responsio Farinacij ad *Albert.Brun.de
Stat.d.q.22.* dicentis, quod Brunus nihil firmat, sed
solum refert opinionem Bobij, & Tigrini, qui pro alia
sententia allegari possent. Sed vere Brunus firmat no-
stram sententiam, si quidem certam facit ampliatio-
nem, quam pluribus roborat allegans etiam verba
Bobij, & Tigrini pro nostra sententia, & postea con-
cludit: Et hæc ampliatio tenenda est pro vera; clara
igitur sunt verba Bruni, & non est verum, quod Bo-
bius, & Tigrinus in contrarium possint allegari, quia
in effectu dicunt ea, quæ vidimus supra de clerico no-
minato à colono, vel alio, vt videre est apud *Abb.in d.
c.quoniam frequenter.§.in alijs.num.28.Vt lite non con-
test.* quia earum verba refert.

Nec bene inquit Farinacius impressionem Abbatis esse
mendosam eò, quòd adducat auctoritatem *Specula-
toris de primo decret.§.restat.n.24.* qui secundum eum
voluit laicum non esse Iudicem competentem clerici
venientis ad causam, etiam si renunciet priuilegio fo-
ri. Nam vere impressio Abbatis non est mendosa, sed
Farinacius non videtur satis bene intellexisse verba
Speculatoris, tantum enim dixit clericum non esse ad-
mittendum, si vt defensor velit Iudicium suscipere sub
Iudice seculari, sub quo conueniebatur emphyteuta,
vel feudatarius, quem volebat defendere: Nam hisce
verbis non concedit speculator causam istam, fore tra-
ctandam cum Emphyteuta coram Ecclesiastico, quia
propter ius, quod habet reus laicus, tractabitur apud
secularem, nec poterit clericus interesse non habens,
128 (quia laicus conuenitur pro iure suo tantum) susci-
pere defensionem causæ, & ad forum suum trahere,
licet directus dominus sit: ita *Speculatorem* pulchre
declarant *And.Barbat.in d.cap.quoniam frequenter.§.
in alijs num.61.Vt lit.non contest.Couar.pract.qq.c.8.
num.2.vers.nam hisce verbis; quem sequitur Carpan.
ad Stat.Med.cap.69.num.107.ibi vt nominans.p.1.*
ad quod non aduertit Farinacius; si ergo clericus non
est admittendus, id prouenit ratione eius personæ, quæ
negotijs secularibus non debet se immiscere *l.placet
129 C.de epis.& cler.* quam allegat speculator, & ideo
secundum eam debet intelligi *Bart.in l.non solum.§.si
liberationis ff.de liberat.leg.Rom.cons.211.n.5.Crott.
consil.254.num.25.Ceph cons.116.num.10.Rim.iun.
cons.50 num.44.* non admittitur itaque eo casu cleri-
cus, quia non habet interesse, sed Iudicium prosequẽ-
dum est coram laico contra reum pro suo tantum in-
teresse conuentum.

Deinde non est verum, quòd dictum *Abbatis sit contra
gl.in verb.secularem in cap.clericum nullus 11.q.1.* vel
si verum, tamen bonum: Nam si glossa vult dicere, cõ-
tra Abbatem, quòd clericus, qui tenetur de euictione,
possit suscipere defensionem emptoris, & causam tra-
here ad

here ad forum suum, hoc falsum est, & cōtra commu-
nem DD. sententiam, vt vidimus, sed si saluando glos-
sam dicamus eam aliter sentire dum inquit: Per hoc
clericus non fit de foro emptoris, licet præstet ei au-
130 ctoritatem, id est, si sequatur euictio, non tamen cle-
ricus poterit ab emptore conueniri coram laico ratio-
ne rei euictæ, sed si voluerit suæ indemnitati consule-
re, oportebit, quòd iura sua deducat in foro ecclesiæ.
Carp. ad Stat. Mediol. c. 69. n. 106. p. 1. & sic nulla re-
pugnantia erit inter Abbatem, & glossam, & concor-
dia huiusmodi debet placere, tum quia rationabilis
est, tum quia Doctori distinguenti standum est. *La-
derch. cōs. 100. n. 1. vers. quinto Bertaz. cōs. ciuil. 43. n. 13.*

Quarto igitur non obstat responsio *Farinacij d. decis.
305. num. 9.* dicentis, quòd *Anchar. in cons. 125. n. 7.
& cons. 433. n. 2. 3.* non facit pro nobis, quia ipse non
voluit dicere, quòd vtile dominium Emphyteutæ per
se subiaceat Statutis laicorum, sed ita dixit ratione, &
respectu intentionis primi acquirentis, qui in stipula-
tione Emphyteutica præsumitur habuisse animum se
conformandi cum statutis loci: Nam hæc considera-
tio potest quidem videri subtilis, sed non est vere suf-
ficiens, si quidem Ancharanus intendebat suo consi-
lio excludere fœminas ab Emphyteusi Ecclesiastica
vigore statuti excludentis eas stantibus masculis, &
131 ideo sicut faciunt optime cōsulētes, & causidici, non
omisit adducere omnes rationes quę aliquid ad victo
riā cōferre possint & sic duplici nixus est fundamento
intentionis scilicet, & potestatis, volens quòd id fuerit
de intētione acquirētis, & quod etiam laici potuerint
super hoc statuere: quas ambas rationes facile est col-
ligere ex ipso *Anch. d. cōs. 125. n. 7. vers. per prędicta* dū
primo inquit: *Per prædicta tollitur etiam ratio, quòd
illa bona velut Ecclesiastica non subiaceret Statutis lai-
corum, nam si nō statutorum, saltem subiacent pactis an-
tiquis consuetudine approbatis, quod deuoluantur ad fi-
lios, vt hæredes, secundum voluntatem testatorum.* (hæc
respiciunt primam rationem à Farinacio consideratā,
sequitur secunda) *Item debent etiam subiacere statutis
laicorum, quo ad ordinem succedendi in eis de personis
stipulatione comprahensis pro se, & liberis, vt secundum
quod liberi admittuntur per statuta ad bona paterna, ad-
mittātur etiam ad illud vtile dominium acquisitum lai-
cis in prædictis rebus, quod non potest dici ius Ecclesiasti-
cum, sed prophanum.* Hę sunt verba Ancharani, ex qui-
bus aperte resultat eum in prima ratione se fundasse
super acquirentis intentione, in altera super statuentis
potestate, alioquin inepta esset illa ratio, quod illud
vtile dominium sit prophanum.

Sed melius forte tollit hoc motiuum idem *Anch. d. cons.
433. num. 3.* dum inquit: *Non obstat, quòd bona Eccle-
siarum non ligentur laicorum statutis, quia hoc est verum
quo ad ipsas Ecclesias, & earum iura, secus in iure con-
cernente ipsos laicos, vt est vtile dominium*: Hæc verba
non patiuntur declarationem Farinacij de intentione
primi acquirentis, sed eam corrodunt penitus pro-
pter verbum: ligari: quod statuentis potestatem fir-
mat, & ostendit: & sic Ancharanum intelligit: *Ald.
Masch. de Statut. interpr. concl. 1. num. 248.* & in hoc
sensu eum allegant cæteri omnes, quos longa serie re-
censuimus, & cum in verbis non sit ambiguitas, aliud
non est quærendum *l. ille, aut ille §. cum in verbis. de
leg. 3. l. continuus. §. cum ita de verb. oblig.* vnde cessat

responsio Farinacij, quia cum Ancharanus duplicem
adducat rationem ęque principalem, vna cessante, non
132 tamen cessat eius dictum, sed firmum remanet ad
*text. in §. affinitatis. & §. socrum Inst. de nupt. l. si non
lex. vbi Bald. & Imol ff. de hær. inst. Euerr. in cēturia lo-
co à cessante ratione n. 5. vers. secundo late Tiraq. in trac.
cess. caus. lim. 22. n. 1 2. Bertaz. cons. ciuil. 84. n. 27.* & sic
licet in prima ratione apte accōmodetur respōsio Fa-
rinacij, tamē in secunda pęnitus pugnat cum Ancha-
rano, quem idcirco euitare non potest.

Nec debet haberi in consideratione absurdum, quod ex-
citat Farinacius dicens, quòd si aliter Ancharanum in-
telligeremus, sequeretur, quod statuta secularia præ-
ualerent tenori inuestituræ, & tamē certi sumus, quòd
ille in primis seruandus est: Nam id facile euitatur,
quia in his, quæ expresse, vel æquipollenter exprimun-
tur in Inuestitura, decet in primis ea seruari circum-
scripto quocunque statuto, quod generale est in qua-
cunque alia hominum dispositione, quia prouisio ho-
133 minis facit cessare prouisionem legis: *l. fin. C. de pact.
conu. l. cum ex filio §. 1. de vulg. l. 1. & l. peto. §. fratre.
de fund. dotal. l. si cum dotem. & l. quoties. solut. matr.*
Verum in his, quæ in Inuestitura omissa sunt, vt sup-
ponit Ancharanus in secunda eius ratione, nihil est
impedimento, quin laicorum statutis talia bona ligē-
tur quo ad vtile dominium Emphyteutæ sine tamen
præiudicio Ecclesiæ per rationes supradictas: Et hæc
subtilis animaduersio non fuit Farinacij, prius . n. fuit
134 proposita, sed etiam confutata, eam enim non ad-
mittit, licet posse dilatari dicat *Felyn in d. c. quæ in Ec-
clesiarum num. 95. vers. nec obstat. de const.* & senserunt
Ruin. d. cons. 70. n. 11. lib. 5. qui extra dentes loquitur.
*Rim. iun. d. cons. 447. n. 20. Surd. d. cons. 339. n. 16. & d.
decis. 160. num. 17. vers. sed præter eos. Valasch. d. q. 17.
n. 12. Cald. d. lib. 2. q. 12. n. 22* qui cauillari non possunt,
quia expresse admittunt potestatem statuentis, quia
illud dominium est laicale.

Quinto nō obstat Farinacij responsio, quòd omnes DD.
Ancharanum allegantes sint eodem modo intelligen-
di, quia id pro vero admitto, sicut enim ipse aperte
dat hanc potestatem in statuentibus super tali domi-
nio, vt vidimus, hoc vidimus, hoc idē ipsi senserunt, &
fusius, clarius, & ardentius adeo, vt versemur in claris.

Sexto non obstat, quòd *Soc. iun. d. cons. 71. n. 43. lib. 1.* vi-
deatur tenere cōtrariā opinionē, vt putauit Farinacius,
quia vere nobiscū sensit, dū in d. loco sub n. 13. & 35.
perbelle fatetur laicorū statuta posse disponere super
vtili dominio Emphyteutæ Ecclesiæ, & licet sub n. 43.
adducat etiā illā rationē de intentione primi acquirē-
tis, nō tn̄ pręcedētē rationē damnat, aut ab illa recedit,
sed, vt fecit Ancharanus, plures rationes cumulauit.

Septimo non obstat obiectio *Farinacij d. decis. 305. n. 11.*
dicētis, quòd multi Doctores pro nostra sentētia alle-
gati nō tāgunt hanc difficultatē, & in primis mordet
Barb. d. cons. 14. col. fin. lib. 1. & tamen *sub n. 3. vers. ad
hoc respondeo*: loquitur sic præcise, & in terminis, quòd
euitari nō potest, clare n. dicit, quòd sup rebus Eccle-
135 siasticis quo ad ius cōpetēs laicis, vt puta in bonis em-
phyteuticis, pōt laicus facere statutū disponēs de vtili
dominio: & melius loquitur idē Barb in cōs. 84. lib. 4.
Deinde Farinacius mordet *Brun. in d. q. 22. vers. sed
Bartolus ibi volens*: qui allegat *Barb. d. cons. 14. num. 3.*
& concludit cum eo, & alia multa dicit, quæ cum

ligenti procul dubio videbantur decidere quæstionem noſtram. Tertio Farinacius eodem gladio percutit *Ruin.d,conſ.70.num.11.lib.5.* qui tamen loquitur verbis prægnantibus dicens de hoc vtili dominio iudicari, ſicut de reliquo laici patrimonio adeo, vt pudor ſit dicere, quòd ipſe non tangat hanc difficultatem. Deniq; *Burſat.d.conſ.56.num.12.* inquit valere legem Principis quo ad vtile dominium Emphyteutæ etiam Eccleſiæ, quod ſubijcitur ſtatutis laicorum: Eodem modo, & melius etiam loquuntur alij Doctores pro noſtra ſententia adducti, adeo vt cõcludendum ſit eos bene caſum decidiſſe.

Octauo igitur nõ obſtat reſponſio *Farinacij d. deciſ.305. ſub num.12.* quod *Soc. ſen.conſ.99.num.1. lib.2.* male loquatur, quia ſi loquimur de primo Socini dicto, vt in
136 ſolutione canonis ſit attendendum loci ſtatutum, vel conſuetudo, certe teneo cum Farinacio, quia eo caſu ſtatutum infert præiudicium Eccleſiæ, & diſponit de vtili dominio in caſu, quo debet ad Eccleſiam deuoluere, canone ſcilicet non ſoluto, & ideo non eſt validum, vt dixit *Abb.in conſ.71.verſ. circa primum p.i.* Verũ in altero eius dicto nõ eſt damnãdus Socinus in verſ. ſed fortius dicas, quod valet ſtatutũ laicorũ diſponẽs ſup vtili dominio, quia laicale eſt, vt nos vidimus.

Nono non obſtat reſponſio allegata aduerſus *Purpur.in d.conſ.332.n.9.verſ.Tertio contingit* qui dicebat Emphyteutam Eccleſiæ poſſe colleëtari, quoniam contra Purpuratum ſtat; *Bart. in d.l.priuatæ C.de excuſ. muner.lib.10.* & multi alij, quos allegat *Farinac.d.deciſ. 305.num.12.ad fin.* Nam in hoc puncto ſuperius ſcripta ſunt, quæ occurrunt, & vidimus vtraque opinionẽ
137 magnos, & multos habere fautores: Verum quia fœdere diſtinctionis contrarias concordauimus ſententias, vt ſcilicet Emphyteuta Eccleſiæ, poſſit colleëtari à laicis, quando ſoluit modicum canonem, hoc nobis ſufficit, quia apparet vtile dominium in eo, quod ſupereſt deducto onere, ſubiectum eſſe ſtatutis laicorum ceſſante tamen fraude.

Decimo non obſtat reſponſio eiuſdem: *Farinac. d. deciſ. 305. ſub num.13.* aduerſus doctrinam *Afflict. in cap. Imperialem §. præterea num. 9. de prohib. feud. alien.* quaſi non pertineat ad punctum eò, quòd ſolum teſtetur de conſuetudine. Nam ex quo dicit talem conſuetudinem eſſe iuridicam, & iuri conformem, hoc nobis ſufficit, quia ſic cenſetur fidem facere, quod etiã ſine conſuetudine idem eſſet ſtatuendum, quia iuridicum eſt, quod ſecundum ius eſt: & vlterius cum ſtatuti, & conſuetudinis eadem ſit virtus, Afflictus non videtur extraneus à quæſtione noſtra.

Vndecimo non obſtat reſponſio à parte aduerſa allegata cõtra *Iaſ.in l.1.n.73.verſ.Adde etiã: C.de iur.Emph.* quaſi ipſe ſentiat Eccleſiaſticũ Iudicẽ tunc demũ eſſe cõpetentẽ, quãdo Emphyteutam diceret Emphyteu-
138 ſim eſſe antiquam, paternam, & ſuorum progenitorum, qui videtur eſſe caſus noſter. Nam poſſumus dicere, quòd non per hoc negat, quin laicus poſſit Iudex eſſe, cum enim in his, quæ ſunt mixti fori, ſit locus præuentioni, potuit dici eo caſu Eccleſiaſticum eſſe competentem; Verum addamus, quòd Iaſon id non firmat, ſed ponit quæſitum, & verba Ananiæ, & poſtea dicit, quòd id procederet arguendo à vaſallo ad Emphyteuſim: & tamen id genus argumenti non procedit in hac materia bene vidimus *Dec.in d.c.quæ in Eccleſiam n.15.verſ.& quod de cõſt.* pro vt etiam dubitat Iaſ. d. loco verſ. & illud. & ideo ſic ſtatim cõcludit: *Vnde forte verius eſt, quod Iudex ordinarius eſt competens:* & ſic etiã dixerat Io. de Anan. in d. conſ. 84. n.5. in fin.

Neq; difficultatem facit, quòd Iaſon videatur loqui dubitatiue vtendo illa dictione forte, quæ in teſte eſt tantæ virtutis, vt efficiat eius dictum incertum, & nihil
139 concludens. *Butr. conſ.45.verſ. & non obſtat. Iaſ.in l. in ſubſtitutione num. 5.ff. de vulg. Tuſch. littera ſ. D. concl.281.num.2.* quia in reſponſis prudentum aliud
140 eſt, Iuriſconſulti enim ita loquentes per dictionem: forte; quo ad ſe dicuntur rem certo decidere: *gl. in l. fideicommiſſa §. ſi rem ſuam verb. forte de leg.3. Bald. Ang. Alex. & Iaſ. in d. l. in ſubſtitutione Dec. in c. ſuper litteris col.6. de reſcript. Redoan. de rebus Eccleſ. non alien. q.79.c.7.num 19. Alex. conſ.19. num. 11. lib.5. Crauet. conſ.91. num.4. & conſ.263.n.3. Bertaz. conſ. ciuil.423.num.51. & clauſ.10.gl.4.num.4.ad fin. Surd. conſ.444.num.15. Arch. iun.q.33.num.12.p.1. Tuſch. d.concl.281.num.4.5.* vbi dicit, quòd vbicunque hæc dictio ponitur in deciſione iuris, ſemper eſt certa, nec inducit dubitationem, etenim ſapientes, & Doctores periti ſæpe ſolent loqui per dictionem: forte: quia eſt
141 quoddam Phyloſophicũ temperamentum; *Caſſad. de præben. deciſ.3.nu.29.30. Becc. conſ.33.n.7. Bertaz. d. conſil. ciuil. 114. n.3. Gratian. diſc. 21. n.21. lib.1.*

Et ſane eadem eſt defenſio *Rom. d. conſ 212. in 2. dubio* qui licet videatur aliquid dicere contra caſum noſtrũ, ſi Emphyteuſis ſit antiqua, & progenitorum, ſemper tamen arguit à feudo ad Emphyteuſim, vnde poſtea ſub num.6. inquit: *hoc tamen tute firmare non audeo,* & ſtatim concludit: *Erit ergo tutius dicere, vt Iudex ſit ordinarius ille, in cuius territorio bona ſunt ſita.*

Duodecimo non obſtat reſponſio aduerſæ partis contra *Mynſ.cent.4.obſ.95.* quòd. ſ. loquatur in caſu, vbi eſt quæſtio inter tertium, & Emphyteutam, nos autem verſamur inter duos prætenſos Emphyteutas, Nam
142 reſpondetur ipſum a fortiori probare noſtram ſententiam, ſi enim iudex poteſt eſſe laicus inter tertium, & Emphyteutam, multo magis poterit eſſe inter duos Emphyteutas, quia in primo caſu poteſt dari caſus, vt Eccleſia habeat Emphyteutam, quem nollet habere, quod in ſecundo euenire non poteſt: & ſane quo ad tertium dubito, an poſſit conuenire Emphyteutam coram laico, niſi pro intereſſe momentaneo, & temporali, vel ſi negaret rem eſſe Emphyteuticam, prætẽdens ad ſe libere ſpectare, alioquin ſi Emphyteuſim ad ſe vellet auocare, credo potius cauſam eſſe ventilando in foro Eccleſiæ, & ſane cum dictum Doctoris ſit intelligendum ſecundum doctrinas, quas allegat, &
143 cum d. Mynſ. allegat *Iaſ. in d. l.1. num.73. C. de iur. Emph.* qui loquitur in caſu, vbi erat quæſtio inter duos, vel plures Emphyteutas, ſequitur, quòd Mynſ. eodem modo ſit intelligendus, à ratione enim mens illius declaratur, *Crau.conſ.732.n.7. & conſ.900.num.12.*

Quare minus obſtat ſecũda reſpõſio cõtra eundẽ Mynſ. quaſi apud eũ nõ tractetur de priuãdo, vel cõſtituẽdo Emphyteuta: Nã pariter reſpõdetur id à fortiori probare noſtrã ſẽtẽtiã, quia Emphyteuta conueniebatur actione reali, quæ totum auferre poterat, & ſane vidi-
144 mus, quòd ſi Emphyteuta conueniatur pro ſuo tantum intereſſe nominando Dominum non poterit declinare forũ laici. *Bart. in l.2.n.6.verſ. aut iſte C. vbi in* ... *rem actio*

rem actiò. bene verum est, quod si negaretur rem esse Ecclesię, & per summarias informationes cōstaret aliter esse, posset Ecclesiasticus punctum cognoscere. vt alibi nos vidimus, quod non facit ad propositum nostrum, vbi non negatur rem, de qua quærimus, esse liuellariam Ecclesiæ.

Reliqua igitur, si quæ sunt, vel per iam suse scripta, satis elisa remanserunt, vel adeo leuis sunt considerationis, vt circa ea amplius, non sit elaborandum, & stantibus tot rationibus, & Doctorū auctoritatibus tutò Oceanum me transfretasse puto adeo, vt non dubitarim contra Farinacium iudicare, quòd hæc causa potuerit ventilari in foro laico non excludendo tamen, quin potuisset etiam cognosci in Ecclesiastico data preuentione, & ita per plures sententias conformes iudicatū fuit, & cum postea etiam negotium fuerit ventilatum coram Illustrissimo Consilio Ducali Mutinæ, idē fuit conclusum, & ita in foro seculari processum fuit ad vlteriora, & euenit, quòd in cognitione meritorum causæ fuerint etiam victi dicti Remingardi, & declaratum, quòd Rebecchi quoq; pro dimidia sint Emphyteutæ Ecclesiæ, & sic missi sunt in possessionem rei petitæ pro parte sua: hæc scripsi pro iustificatione meæ sententiæ, quam tuli, sicut Iudex Ordinarius Appellationum Carpi.

CAPVT XVIII.

EPITOME.

Tertiarij fratres S. Francisci, & aliarum religionum an gaudeant priuilegio fori, & an requiratur assensus Apostolicus in alienatione bonorum vnius Ecclesiæ ad alteram, & alia tractantur in eadem materia, vbi potest valere alienatio sine licentia Pontificis.

SVMMARIVM.

1. *Tertiarij S. Franc. & aliarum religionum sunt de foro Ecclesiæ.*
2. *Fratrum Tertiariorum regula est approbata.*
3. *Fratres Tertij ordinis S. Francisci subijciuntur foro, & statutis laicorum.*
4. *Mulieres Tertij ordinis S. Francisci sunt de foro seculari.*
5. *Tertiarij possunt facere, quæcumq; faciunt laici.*
6. *Tertiarij collegialiter viuentes sunt Ecclesiastici, & de foro Ecclesiæ.*
7. *Fratres mantellati, seu Tertij ordinis vbi debeant accipere Sacramenta.*
8. *Regulares Tertij ordinis quibus priuilegijs fruantur.*
9. *Tertiarij non possunt admitti ad diuina officia tempore interdicti.*
10. *Tertiariorum S. Francisci habitus remissiue.*
11. *Tertiarij possunt cogi ad compromissum stante statuto, quod inter affines fiat compromissum.*
12. *Tertiarij tenentur ad gabellas.*
13. *Tertiarij collegiales subsunt proprio ministro generali.*
14. *Tertiarij S. Francisci quando sint exempti à iurisdictione Ordinarij.*
15. *Bizzochæ quibus priuilegijs vtantur.*
16. *Tertiarij domi suæ habitantes, vel cum claustralibus sui subijciantur.*
17. *Tertiarij habent mixtam naturam.*
18. *Laici administratores rerum Ecclesiæ conueniuntur in foro Ecclesiastico.*
19. *Laici Tertiarij S. Francisci subsunt Ordinario Ecclesiastico.*
20. *Tertiariæ subsunt Ordinario.*
21. *Bizzochæ quomodo ad habitum admittendæ, & a quo recipiant Sacramenta.*
22. *Sorores Tertij ordinis an sint exemptæ.*
23. *Iudicium vbi captum est, ibi debet terminari.*
24. *Instantia deserta refici debene expensæ.*
25. *Alienatio vsus rerum Ecclesiæ an requirat solemnitatem Paulinæ.*
26. *Alienatio intuitu Pietatis an requirat assensum Apostolicum.*
27. *Pietatis causa non censetur prohibita alienatio.*
28. *Permutatio rerum Ecclesiæ ad aliam Ecclesiam non requirit solemnitatem Paulinæ.*
29. *Alienatio bonorum Ecclesiæ in alteram Ecclesiam requirit solemnitatem Paulinæ.*
30. *Permutatio bonorum Ecclesiæ requirit assensum Apostolicum.*
31. *Causa expressa in proœmio censetur finalis.*
32. *Ratione cessante cessat lex.*
33. *Mendicorum collegium est priuilegiatum.*
34. *Iudex non tenetur in syndicatu stante varietate opinionum.*
35. *Paulina constitutio non obligat, vbi non est vsu recepta.*
36. *Alienatio sine solemnitate tenet volente Ecclesia.*
37. *Alienatio rerum Ecclesiæ modica valet sine solemnitate.*
38. *Modica res dicitur arbitrio Iudicis.*
39. *Alienatio bonorum locorum piorum an requirat solemnitatem.*
40. *Bona piorum locorū fundatorum auctoritate Episcopi non possunt alienari sine solemnitate.*
41. *Hospitale, & Oratorium an censeatur fundatum auctoritate Episcopi.*
42. *Laici quando possint alienare bona confraternitatum sine solemnitate.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

DVm ipse eram Consultor Congregationis pauperrimorum puerorum Mendicantium terræ Carpi de anno 1620. orta fuit quædam controuersia inter dictos Mendicantes, & fratres Tertij ordinis S. Francisci in Ecclesia S. Ioseph, cum enim ab anno 1605. sub die x. Iunij dd. Fratres solemiter congregati vnanimiter concesserint dictis Mendicantibus vnam eorum domunculam ad habitandum, & ad vsum illorum in perpetuum, & donec dd. Fratrum Congregatio ita cresceret, vt prædicta domo pro suo vsu egeret, & hoc fecerunt Amore Dei, & intuitu Pietatis, nunc prædicti fratres pœniten-

ſia ducti conceſſionē huiuſmodi volebant infringere
vti factam coacte, & inconſulto Pontifice, & ad Iudi-
cem Eccleſiaſticum petebant remitti, contra vero di-
cebant Congregatio Mendicantium; Vnde quæſitum
fuit, quid iuris.

Ego autem dicebam validam eſſe conceſſionem, & Iudi-
cium eſſe terminandum coram Iudice laico, corā quo
cæptum fuerat, de multis autem erat inquirendū pro
defenſione cauſæ: Nam primo controuertebatur, an
iſti fratres Tertiarij S. Franciſci vel alterius ordinis ſint
perſonæ Eccleſiaſticæ, an potius laicæ: Namq; multi
ſunt, qui fuerunt opinati hos tertiarios, & Beguinos
eſſe religioſos, & gaudere tam priuilegio canonis, quā
1 fori, etiam ſi vxores habeant, & non eſſe trahēdos ad
tribunalia laicorum: *Bart. in l. ſemper. §. quibuſdam ff.
de iur. immu. & in l. 1. §. fin. ff. de pen. Abb. in cap. vnic.
num. 6. verſ. hoc putat. de obligat. ad ratiocin. Felyn. in
cap. 2. num. 11. vbi Butr. de for. compet. Zabarell. in cap.
ſi diligenti eod. Marian. Soc. in cap. 1. num. 12. eod. Bald.
conſ. 335. lib. 4. Imol. in Clem. 1. num. 9. de religioſ. dom.
Marſ. in tract. de Bannit. in verb. Eccleſiæ num. 19. 20.
Nauar. in manual. c. 27. num. 79. verſ. octauo. Ang. in
ſumm. verb. Excommunicatio il. 7. §. 8. Anton. in ſumm.
tit. de excommunicat. c. 62. Vbald. tract. de canon. epiſc.
& paroch. q. 17. num. 12. 20. Io: de Amic. conſ. 146. n. 2.
Fernand. Vaſq. in lib. controuerſ. illuſtr. c. 105. in vltimis
verbis. Eugen. conſ. 26. num. 1. late ſic probat fr. Eman.
Roder. qq. reg. tom. 2. q. 65. art. 5. fol. 209. & ex profeſſo
fuſe hoc defendit Beat. Io: Capiſtran. in trac. quem ſcri-
pſit. defenſorium Tertij ordinis D. Franciſci & in tract.
de excommunicat. caſ. 14. in 14. tom. tract. diuerſ. ſit Rot.
Rom. deciſ. 1. de Regular. in antiquis. Marth. de Iuriſd.
p. 4. caſ. 113. num. 36.* & dicunt, quòd horum regula
2 eſt approbata per Nicolaum IIII. & Sixtum IIII. Pō-
tifices maximos. *Bald. conſil. 60. num. 2. lib. 5. Calder.
conſ. 13. de Cenſibus Aufrer. trac. de poteſt. Iudic. ſecul.
ſuper perſ. Eccl. reg. 2. num. 39. Tuſch. littera: F. concluſ.
470 num. 17. pulchre Confett. in collect. priuil. regular.
tit. 23. cap. 14. verſ. ſub ſecunda: Duard. in Bullam Cæn.
Domini can. 15. q. 3. num. 3.* qui tenent quòd prædicti
Tertiarij ſint perſonæ Eccleſię, & gaudeant priuilegio
fori, & canonis.

Alij tamen putauerunt iſtos Tertiarios nullo priuilegio
Eccleſiaſtico potiri, & tanquam laicos reputari, habēt
3 enim accidentalia ſine ſubſtantia, quia gerunt habitū
regularem, & tamen non ſunt regulares, & negotia
gerunt ſecularia, ſicut alij laici, & ideo ſtatutis, & foro
laicorum ſubijciuntur, & idem dicunt circa mulieres
4 Tertij ordinis, quę Bizzochę dicuntur; *Bald. in l. placet.
num. 5. verſic. quid. vbi Albert. C. de epiſc. & cler. & in
Auth. niſi rogati n. 26. C. ad Trebell. Ang. conſ. 234.
Calder. conſ. 7. in tit. de for. competent. Anch. in reg. ea,
quę. q. 15. de reg. iur. Soc. in c. 2. de for. compet. Abb. in c.
cauſam quæ. n. 2. de Iudic. Alex. in l. commodiſſime n. 5.
ff. de liber. & poſth. Vbald. cōſ. 118. in primo dubio Corn.
conſ. 205. lib. 1. Bologn. conſ. 22. n. 12. Eugen. d. cōſ. 26.
n. 15. 16. 27. Mynſiger. conſ. 100. n. 17. Staphylus trac. de
litteris gratiæ. tit. de reſcript. in forma breui n. 93. 94.
95. Vulpel. in tract. de libert. Eccl. p. 3. num. 29. Vital. in
Clem. 1. n. 23. & ſeq. de relig. dom. Iutrigl. deciſ. 30. n. 4.
Vini. deciſ. 49. n. 10. Tho. Dott. conſ. 197. num. 3. Duen.
reg. 100. lim. vlt. Nicol. Feſtaſ. in trac. de exem. p. 4. c. 1.
num. 10. 11. 12. Tuſch. littera: A. concl. 73. n. 86. Ma-
ſchard. de probat. concluſ. 957. num. 6. Molin. de iuſt.
tom. 4 tract. 3. diſp. 50. num. 4. verſ. de his. Decian. trac.
crim. lib. 4. cap. 9. n. 34. late de verlori, & magis com-
muni Carol. de Graſſ. trac. de eff. cler. eff. 1. num. 93. verſ.
pro vt re vera. Camill. Borell. in ſumm. omnium decis.
tit. 43. de for. compet. num. 139. Gratian. diſc. 363. num.
29. Barboſ. de off. epiſc. p. 2. Alleg. 1. num. 41. Bellet.
diſq. cler. par. 1. tit. de exemption. cler. à ſtat. ſecul. §. 1.
num. 42. Grilinz. conſil. 49. num. 2. 3. pulchre Ant. He-
ring. in tract. de fideiuſ. cap. 7. num. 248.* vbi etiam in-
quit, quòd iſti poſſunt teſtari, contrahere, & compro-
5 mittere, quia habent velle, & nolle liberum, & abſo-
lutum, ſicut mere laici; idem ſentit *Marius Giurb. ad
Statut. Meſſan. cap. 3. gl. 4. num. 25. verſ. contra & num.
26. 27.* ex quibus reſultat hanc eſſe cōmuniſſimam
DD. ſententiam, quam veram eſſe puto, ſi intelliga-
tur iuxta inferiores declarationes.

Quid igitur dicendum in tanta DD. contrarietate, vtiq.
grauiſſimos vnaquæq. opinio habet auctores, & licet
multi multas afferant diſtinctiones, de quibus *Carol.
Graſſ. d. eff. 1. ſub num. 93. & ſeq.* tamen vnica tantum
mihi videtur probabilis, vera, & in praxi admittenda,
aut enim iſti viuunt collegialiter in domibus religio-
ſis ſub regimine, & obedientia Epiſcopi, aut ſuorum
ſuperiorum, & emittunt ſaltem tria vota ſubſtantialia
6 paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, vt faciunt in hac
ciuitate fratres S. Coſmæ, & Damiani, & tunc quia
formaliter ſunt religioſi, gaudent omnibus priuilegijs
cæteris Eccleſiaſticis competentibus, & ſic procedit
prima opinio; aut iſti fratres viuunt domi propriæ
cum vxore, & filijs geſtantes habitum vilem, & exer-
cent officia laicorum, & tunc etiam ſi certis diebus
feſtiuis conueniant in aliquo Oratorio ad diuina of-
ficia celebranda, non tamen fruuntur beneficio fori,
vel canonis, aut immunitatis, & in his terminis pro-
cedit, & intelligenda eſt ſecunda opinio.

Vt autem hæc diſtinctio iuridica appareat, ſciendum eſt
eam clare probari conſtitutionibus Apoſtolicis, & ca-
nonicis, ſi quidem ita aperte determinauit; *Leo X. P.
M. ſua Conſtitutione, quæ incipit Dum intra mentis. §.
fratres autem, & §. collegialiter. vt penes Laert. Che-
rubin. in Bullario. tom. 1. conſt. 22. Leonis X.* in hæc ver-
ba formalia: *Fratres autē, & ſorores Tertij ordinis, nec
non Mantellati Corrigiati, Pizocatæ, Cordellati, & alij
quocunque nomine nuncupati in proprijs domibus habi-
tantes ſepulturam, vbi voluerint, eligere valeant, ſed
die Paſchatis tantum Euchariſtiam, nec non extremam
7 vnctionem, cæteraque Eccleſiaſtica Sacramenta, pæni-
tentiæ Sacramento dumtaxat excepto, à proprio ſacer-
dote recipere, & ad onera, quæ laicis, incumbunt, perfe-
renda teneantur, ac in foro ſeculari coram Iudicibus ſe-
cularibus conueniri poſſint; & inferius: Collegiali-
ter autem viuentes, ſeu cum clauſtralibus habitan-
tes, ac mulieres virginalem, ſeu cælibem, aut caſtam,
vidualem expreſſo voto, & ſub dicto habitu vitam
ducentes priuilegijs, quibus fratres Ordinis, cuius tertiæ
8 regulæ habitum geſtant, gaudere debeant.* Ecce quo-
modo ſupradictam diſtinctionem euidenter confir-
mat S. Pontifex in illa conſtitutione.

Hoc etiā aperte videtur probare *Clem. V. P. M. in Concil.
Vien. de quo in Clem. 3. de ſent. excōmunicat.* quatenus
decidit huiuſmodi fratres tertij ordinis tanquam cæ-
teros laicos admitti nō poſſe à fratribus minoribus ad
diuina

9 diuina tempore interdicti, quòd eis non negaretur,
nisi laici reputarentur, vt post *Duenn. d. reg. 100. limit. 18. Azeued. ad l. 1. num. 4. tit. 14. lib. 6. nouæ recopil. inquit Barbos. de off. episc. par. 2. alleg. 12. num. 41. versic. & facit pulchre Gemen. consil. 41. num. 2. 3. 4.*
10 vbi ponit habitum solitum portari per dictos Tertiarios, & quòd sunt laici exceptis quibusdam: & eum sequitur: *Grilinz. d. cons. 49. num. 2.* vbi probat, quòd stante statuto, vt causæ inter affines compromittantur, isti quoque tertiarij possunt tanquam laici cogi ad
11 compromittendum: & *Rot. diuers. decis. 591. n. 6. 7. part. 1. post D. Tho. 2. 2. quæst. 86. artic. 4. ad fin.* quam sequitur: *Maschard. de interpret. Stat. concl. 1. n. 126. versic. vbi etiam habebis.* inquit, quòd isti noo sunt religiosi neque stricto, neque largo modo: vnde
12 non est mirum, si tenentur etiam soluere gabellas. *Giurb. d. gl. 4. num. 25. vers. contra, & num. 26. 27.*
Vnde male sensit: *Confett. in summ. priuileg. Mendic. d. tit. 23. cap. 14. in fin.* dum dixit prædictam Constitutionem Leonis X. fuisse ab eodemmet Leone per aliam Constitutionem derogatam, & postea generaliter per Paulum IV. Gregorium XIII. & Sixtum V. abrogatam, quia non est verum, quòd aliquid fuerit immutatum quo ad illos Tertiarios, qui in domibus proprijs viuunt, & professionem saltem trium votorum substantialium non emittunt; bene verum est, quod respectu illorum Tertiariorum, qui collegialiter viuunt, multa sunt immutata, cum enim prius subessent ministro generali frattum Mioorum de obseruantia, postea statutum est, vt ab eo essent exempti, & suo Vi-
13 sitatori generali subijcerentur, vt videre est in *Bulla Sixti V. quæ incipit: Romani Pontificis, & est 28. pener Laer. Cherubin. in Bullario tom. 2. fol. 525. & Clem. VIII. quæ incipit: Decet Romanum: quæ est 33. pener dictum Cherubin. in Bullar. tom. 3. fol. 47.* adeo, vt quo ad Tertiarios collegialiter non viuentes nihil penitus sit immutatum.

Et quòd hæc sint vera, extat decretum Sacræ Congregationis æditum de anno 1608. ex quo apparet Bullam Leonis X. esse in viridi obseruantia, & non esse abrogatam, vt male censit *d. Confett. d. loco*: & ideo verba decreti subnectam: *Sacra Congregatio Cardinalium Conc. Trid. interpretum consulta respondit fratrer Ter-*
14 *tiarios, Mantellatos, Corrigiator, aliosque similer ita demum ordinis, cuius tertiæ regulæ assumpserunt priuilegijs potiri, & ab ordinarij Iurisdictione exemptos esse, si viri colleggialiter viuant, seu cum claustralibus habitent, & mulieres virginalem, seu cælibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam traduxerint, quemadmodum cauetur constitutione Concilij Lateranen. sub Leone X. quæ habetur sess. 11. in fin. Hoc autem voto mulierum alia duo scilicet paupertatis, & obedientiæ nequaquam includi, quinimmo huiusmodi mulieres si vitam virginalem, aut cæ-*
15 *libem simpliciter, expresseque vouerint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut proprijs domibur, vel seorsum habitantes supradictir priuilegijr ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum deferunt, exemptioneq. ab Ordinarij Iurisdictione frui debere, quemadmodum idem Leo postea declarauit constitutione ædita die prima Martij anni 1518. quòd si fratres, sororesue tertij ordinis quid amplius prætendant vigore consuetudinis, posse ius suum prosequi in Iudicio Ordinario.* Hieronymus Cardinal. Pamphylius. Huius autem decreti mentionem fecit *Erasm. à Chokier. trac. de Iurisdictione Ordinarij in exemp. par. 1. q. 17. sub n. 16. vers. Sacra congregatio.* vbi multa alia decreta refert ad hanc eandem materiã pertinentia, & propterea iuxta hoc decretum omnia supradicta sunt regulanda.

Hinc igitur optime concludi potest hos Tertiarios non potiri priuilegio fori, aut canonis, & immunitatis, nisi
16 collegialiter viuant, vel cum claustralibus habitent, & hanc distinctionem probarunt *Graff. decis. aur. p. 1. lib. 2. c. 49. num. 27. Decian. trac. crim. lib. 4. c. 9. n. 34. Mirand. in manual. Prælat. tom. 4. q. 26. concl. 2. Molin. d. disp. 50. n. 4. Rot. diuers. d. decis. 591. n. 6. 7. Carol. de Graff. d. effect. 1. sub num. 93. Bellet. disq. cler. tit. de discipl. cler. §. 2. n. 19. 20. & tit. de fauor. cler. canon. §. 1. n. 40. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 12. n. 31.* & propterea in nostro casu fuit bene conclusum, quòd isti Tertiarij possint conueniri coram Iudice seculari.

Bene verum est, quòd cum isti fratres Tertiarij habeant naturam mixtam, in qua tamen magis participant laicalis, quam Ecclesiasticæ conditionis: *Gemen. d.*
17 *cons. 41. num. 3. Tusch. d. concl. 469. num. 18. Grilinz. d. cons. 49. num. 2. 3.* si forte delinquant circa officium suum spirituale, & Ecclesiasticum, vel agatur de re pertinente non ad particulares, sed ad eorum Ecclesias, tunc non à Iudice seculari, nisi præuenerit, neque à superiore regulari, cui non subsunt, sed ab Ordinario Ecclesiastico puniendi erunt, & coram eo conueniendi, sicut euenit etiam in Rectoribus Hospitalium laicis, & alijs piorum locorum administratoribus: *De-*
18 *cian. tract. crim. d. c. 9. n. 37. late Bellet. disq. cler. tit. de fauor. cler. real. §. 5. num. 71.* & hoc modo intelligenda sunt, ni fallor, decreta Sacræ Congrarionis, quibus deciditur istos Tertiarios collegialiter non viuentes
19 esse coram ordinarijs Ecclesiasticis locorum conueniendis, fertur enim Sacram Congregatiooem Episcoporum in causa Vicentina de anno 1585. decreuisse Tertiarias, quæ non viuunt collegialiter, neq; professionem emittunt compræhendi Bulla Pij. V. & esse subiectas Iurisdictioni Ordinarij, atq: à Superioribus Regularibus neutiquam molestari posse, & in vna Messan. 26. Augusti 1597. respondisse Tertiarias subiacere Parocho, in cuius Parochia degunt, & si deli-
20 querint, puniri debere ab Ordinario: & pariter respondisse Episcopo Anconitan. huiusmodi Tertiarios non gaudere priuilegio fori, nisi collegialiter viuant, aut cum claustralibus habitent. Vnde seruatur in praxi, nisi in aliquibus locis, vbi est cõtraria consuetudo; vt isti Tertiarij conueniantur, & puniantur à Iudice seculari, nisi in officio delinquant: *Carol. de Graff. de eff. cler. d. eff. 1. sub num. 93.*

Sed postquam de mulieribus Tertij ordinis in priuatis domibus degentibus sermo habitus est, non displicet de earum statu exponere, quid censerit Sacra Congregatio: extat enim illius decretum tenoris sequentis.

Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum, & Regularium præpositorum ad tollendas omnes contentiones inter Episcopos, & Superiores Regularium super immunitate, & exemptione Tertiariarum, quæ in priuatis domibus degunt, vulgo Bizzochæ, seu alio quouis nomine nuncu-
21 patarum, in primis, & ante omnia in memoriam

reuocat ea, quæ Sacra Congregatio Cardinalium Concil. Trident. interpretum in eandem ſententiam reſpondit, videlicet.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum ſæpius reſpondit minime poſſe Sacerdotes Regulares mulierum tertij ordinis, quas de Pœnitentia, vel Bizzocas vocant, confeſſiones ſacramentales audire, niſi fuerint ab Ordinario approbati ad confeſſiones perſonarum ſecularium audiendas, quemadmodum nec poſſe illis ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum adminiſtrare in die Paſchatis Reſurrectionis Sanctiſſimi D N I. C. Verum quo ad ſepulturam, atque alia priuilegia, fratres Tertiarios Mantellatos, Corrigiatos, aliosque ſimiles ita demum ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum aſſumpſerunt, priuilegijs potiri, & ab Ordinarij Iuriſdictione exemptos eſſe, ſi viri collegialiter viuant, ſeu cum clauſtralibus habitent, & mulieres virginalem, ſeu cælibem, aut caſtam vidualem expreſſo voto, & ſub dicto habitu vitam traduxerint, quemadmodum cauetur conſtitutione Cócilij Lateranenſis ſub Leone X. quę habetur ſeſſ. 21 in fin. Hoc autem voto mulierum, alia duo ſcilicet paupertatis, & obedientiæ nequaquam includi, quin immo huiuſmodi mulieres ſi vitã virginalem, aut cælibẽ ſimpliciter, expreſſeque vouerint, etiam in conſanguineorum, & affinium ſuorum, aut proprijs domibus, vel ſeorſum habitantes, ſuprad. priuilegijs ordinis, cuius Tertiæ regulæ habitum deferunt, exemptioneque
22 ab ordinarijs frui debere, vt idem Leo poſtea declarauit conſtitutione edita die prima Martij. 1518. An autem prædictæ qualitates concurrant, Ordinarij loci eſſe iudicium.

Præterea ſi contingat aliquas ex prædictis Tertiarijs ſine ſepulturę electione decedere, eas ſic decedentes ita demum in Eccleſijs ordinis, cuius habitum aſſumpſerũt, ſi in ipſis earum communis ſepultura reperiatur, ſin minus, in Eccleſijs Parochialibus ſepeliendas eſſe decernit.

Superioribus autem regularibus ſufficienti facultate ad id à Sede Apoſtolica ſuffultis (Cappucinis exceptis) licere mulieres ad huiuſmodi habitum recipere, atque ad ipſos veſtiendi eas officium pertinere, non autem ad habitum admittendas, & recipiendas eſſe, niſi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, atque in ætate ſaltem 40. annorum conſtitutas, quæ de proprio habeant, vnde ſufficienter viuere poſſint, & non cum alijs viris, quàm cum conſanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu ſibi coniunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedat, niſi de prædictis præuio examine diligenti ſibi conſtiterit.

Verum in huiuſmodi habitu concedendo, & reſpectiue deferendo, omnino à velo ſupra caput, quod Superiectum vocant à pectorali, quod vulgo dicitur, Sottogola, & à patientia abſtinendum eſſe, quinimmo eas, quæ ſupradicta tria, vel aliquod ipſorum deferre depręhẽſæ fuerint, illa dimittere, etiam per cenſuras Eccleſiaſt. ab Ordinarijs locorũ cõpellẽdas eſſe decernit ſupradictis vero decretis mulieres Tertij ordinis, quæ collegialiter viuunt, non comprehendi, quinimmo eas diſpoſitioni conſtitutionis Pij PP. V. editæ Romæ anno 1566. quarto Kal. Iulij, quæ incipit: Circa Paſtoralis: pœnitus ſubiacere expreſſe declarat: Non obſtantibus quibuſcumque in contrarium facientibus Dat. Romæ 20. Decembris, anni 1616. Antonius Cardinalis Saulius: & de hoc decreto fecit mentionem prædictus *Eraſm Chokier trac. de Iuriſdictione Ordinarij in exempt. par. 1. quæſt. 17. ſub num. 16.*

Poſſunt igitur iſti fratres Tertiarij conueniri ciuiliter, & criminaliter coram Iudice ſeculari, ſi non viuant collegialiter, vel cum clauſtralibus, & ita fuit reſolutum de quibuſdam Tertiarijs Mirandulanis. Verum in caſu noſtro ceſſat hæc controuerſia, vbi dicti Tertiarij conuenerunt mendicos prædictos coram D. Gubernatore ſub die 27. Iunij. 1615. de hac eadem re, & propterea vbi cęptum eſt Iudicium, ibi debet termi-
23 nari *l. vbi acceptum ff. de Iudic.* & cum iam deſerta ſit cauſa, ſi nouam volunt inchoare inſtantiam, debent reficere expenſas parti aduerſæ, antequam audiantur
24 ad *tex. in l. properandum §. & ſi quidem. C. de Iud. &c. Aſin. in prax. §. 2. cap. 16. num. 9. ad fin. par. 1.* vbi tamen eſt conſuetudo, vt Tertiarij cõueniantur, in foro Eccleſiæ, ea ſeruanda eſt, vt ſeruatur in hac Dioc. pro fratribus qui dicuntur della Caſa del Parollo.

Sin de meritis cauſę loquimur, quo ad primum de violentia nihil eſt probatum, & cum Inſtrumentum dicat, non vi, ſed ſponte, ei ſtandũ eſt, quia eſt probatio probata: *Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gl. 2. num. 20. & ſeq:* ſin de ſecundo placeat verba facere poteſt dici, quòd in conceſſione dictæ rei non fuerit neceſſarium beneplacitum Apoſtolicum ex multis, & primo, quia hæc non fuit alienatio directi, vel vtilis dominij, ſed tantum conceſſio vſus, commoditatiſque habitandi, in qua non requiritur ſolemnitas Paulinæ, ſeu licentia
25 ſedis Apoſtolicæ, quia nullum ius transfertur in recipientem *gl. in Clem. fin. §. fin. in verbo: Eccleſiam vbi Hoſt. de rebus Eccl. non alien. Felyn. in c. quæ in Eccleſiarũ n. 87 88. de conſtit. Bald. in leg. oportet. in fin. C. de bon. quæ liber. & in cap. 2. de fratr. de nou. benef. inueſt. Ang. in l. 1. §. adipiſcimur ff. de acquir. poſſ. Iaſ. in l. cum filio. num. 157. de leg. 1. Ann. conſil 51. num. 8. vol. 1. Franch decis 10. num. 9. Quarant. in ſumm. Bullar. verb. alienatio num. 39. Bonacin. de contract. diſp. 3. quæſt. 8. par 4 num. 22. verſic. Maior difficultas. Aloyſ. Ricc. in prax. de alienat. rer. eccleſ. reſol 39. num. 5. verſic. Tertio & reſol. 61. num. 4. 5. & reſol. 65 num. 9. verſ. limitatur tamen.* qui tamen hæc intelligit proprie, quando nullum ius transfertur, & conceſſio poteſt reuocari ad nutum concedentis.

Secundo dicebatur talem conceſſionem factam mendicis pauperrimis fuiſſe celebratam Amore Dei, &
26 intuitu Pietatis, & Charitatis, vt in Inſtrumento conceſſionis explicatur, ideo ſufficit ſolus conſenſus dd. Tertiariorum ſine alia ſolemnitate Paulinæ, quæ non requiritur vrgente cauſa Pietatis vera; *c. gloria Epiſcopi 12. quæſt. 2. Abb. in cap. fin. num. 8. de Eccleſ. ædif. & in cap. nulli num. 4. verſic. Tertius de rebus Eccleſ. non alien. Caſtr. in Auth. hoc ius porrectum numero 3. verſ. item cauſa Pietatis C. de ſacroſ. eccl. Tabien. verb. Alienatio num. 4. verſic. tertio Rebuff. Compend. alienat. num. 35. Redoan. de rebus Eccl. non alien. quæſt. 19. num. 4. & quæſt. 21. num. 1. 2. 65. & q. 35. n. 7. 9. Quarant. verb. Alienatio num. 42. Vgolin. de poteſt Epiſcopi cap. 14. §. 7. n. 5. verſ. tertio Io: Franc. Leon. in theſ. for. Eccleſ. cap 15. num. 9. par. 1. Barboſ. de off. epiſc. par. 3. alleg. 95 num. 58. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 156.*

qui ta-

qui tamen videntur hanc rem intelligere, vbi Papa fa-
cile adiri non potest, & est periculum in mora, vt in
alimonia pauperũ, & redemptione captiuorũ, quod
tamen non crederem ita esse stricte necessarium, sed
sufficere veram adesse Pietatis causam, quia prohibi-
ta alienatione non videtur prohibita alienatio, quæ fit
27 ad pias causas. *l. si sponsus. §. concessa, vbi Bald. de do-
nat. inter vir. & vxor. Soc. cons. 116. num. 2. vol. 1. Re-
doan. d. tract. quæst. 36. num. 4. 5. & quæst. 42. num. 6.
12. Rebuff. d. compend. alien. rer. Eccl. num. 118. Nauar.
d. c. 27. num. 156.* propter tamen dubia, quæ possunt
oriri in controuertendo, an adsit vere causa Pietatis,
sæpe impetratur Pontificia auctoritas, licet forte non
esset necessaria, in quo tamen me remitto determina-
tioni S. Matris Ecclesiæ.

Tertio dicebatur dictam concessionem vsus, & habita-
tionis esse validam absque aliam licentia Sedis Apo-
stolicæ, quia res concessa ad habitandum transit ab
vno loco pio Tertiariorum ad alium pauperum Men-
dicorum, etenim solemnitas requisita in constitutio-
ne Paulina videtur cessare, quando res vnius Ecclesiæ
transit ad aliam Ecclesiam siue titulo permutationis,
siue alio titulo oneroso, quia omnes Ecclesiæ sunt so-
rores, & respectu vniuersalis Ecclesiæ parum interest,
an res ista existat penes vnam Ecclesiam, vel alterã,
& ideo solent Rectores Ecclesiarum inuicem permu-
tare bona cum consensu Episcopi, absque alio sedis
28 Apostolicæ beneplacito, quia non exit de Ecclesia,
quod alteri Ecclesiæ traditur, & priuilegiatus non so-
let vti priuilegio cõtra pariter priuilegiatum; sic pro-
batur per *tex. in c. 1. vbi DD. de reb. Eccl. non alien. c.
hoc ius. §. item sibi. 10. q. 2. c. ad quæstionẽ de re permut.
Auth. Item sibi inuicem. C. de sacros. Eccl. §. illud, in
Auth. vt de cætero commut. vbi gl. in verb. ad inuicẽ,
& Bart. col. 5. Redoan. de rebus Eccl. non alien. q. 12. nu-
mero 28. & quæst. 21. num. 24. Ferret. cons. 249. nume-
ro 14. lib. 2. Tusch. pract. concl. littera A: conclus. 273.
num. 89. 92. 119. Treuis. decis. 56. p. 2. Aloys. Ricc. de-
cis. collect. 996. vers. limito sexto, & in prax. for. Eccl.
resol. 35. num. 1. & resol. 60. num. 1. 3. Barbos. de off.
episc. p. 3. alleg. 95. num. 55. 56. 57. Bonacin. de contr.
disp. 3. q. 8. p. 4. num. 24. Homobon. de exam. Eccl. tract.
9. c. 21. q. 66. in supposit. vers. non solum ibi: sicut nec
alienatio.*

Veruntamen alij diuersi mode senserunt putantes ean-
dem Paulinæ solemnitatem requiri etiam in permu-
tationibus, & alijs translationibus etiam si res ipsa
29 transferatur ab vna Ecclesia ad aliã, quia permutatio
est vere alienatio, & Paulina prohibet quacũque alie-
nationem, & in specie etiam permutationem, nisi se-
de Apostolica consulta, & annuente, & idem est in
quocumque actu gesto ad inuicem inter duas Eccle-
sias, vbi ius, vel dominium transfertur, sic per *tex. in d.
c. 1. vbi sic docent Io. And. Ant. de Butr. Abb. & Imol.
num. 1. de rebus Eccl. non alien. & in c. sine exceptione,
vbi Rebuff. num. 12. 66. 10. quæst. 2. Redoan. de reb. Ec-
cles. non alien. q. 2. c. 20. num. 2. 3. Bero. cons. 179. n. 3.
4. lib. 1. Quarãt. in sum. Bullar. verb. alienatio, num. 15.*
vbi quod ita vidit practicari, & expediri Breuia Apo-
stolica etiam inter Ecclesias permutantes. *Mantic. de
tac. & amb. conuent. lib. 25. tit. 6. num. 66. Gratian. disc.
674. num. 4. 5. lib. 4. Vincent. Filliuc. moral. tom. 2. in
appendic. post b. tract. 44. c. 2. §. 2. vers. quod est:* & ita
seruari in praxi, & in Curia Romana testantur *Ricc.
d. resol. 35. in fin. & resol. 60 in fin. Barbos. d. all. 3. 95.
num. 57. in fin.*

Quid dicendum? vtique certũ est permutationẽ absque
solemnitate etiam prohiberi in dicta Paulina consti-
tutione, vt in *Extrau. Ambit. de rebus Eccl. non alien.*
vbi distincte inter species prohibitas permutatio re-
censetur, & cum talis contractus sit vere species alie-
nationis vtique prohibita bonorum alienatione ea
etiam censetur interdicta: *c. nulli, de reb. Eccl. nõ alien.
30 c. 2. vbi Abb. de re permut. d. c. sine exceptione. 12. q. 2.
vbi Rebuff. num. 66. Ias. in l. fin. num. 101. C. de iur. em-
phyt. Redoan. d. quæst. 2. c. 20. & quæst. 12. n. 28. Phi-
liuc. d. tract. 44. c. 2. §. 2. Farin. decis. 70. num. 1. in fin.
p. 1. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 50. numero 44.*
Veruntamen hæc procedere videntur in permutatio-
nibus, quæ fiunt cum laicis, & personis priuatis, quæ
non acquirunt nomine alterius Ecclesiæ, vt probat
expresse dicta Extrauagans Ambitiosæ: in illis ver-
bis: *Prophanis vsibus applicare, aut cum maximo illo-
rum, aut diuini cultus detrimẽto exquisitis medijs vsur-
pare præsumunt;* quæ verba patefaciunt mentem Pon-
tificis sic statuentis, ne bona Ecclesiæ trãseant ad lai-
cos, & priuatas personas, & cum sint posita in proœ-
mio, indicant causam finalem dispositionis dicti Põ-
31 tificis: ad *tex. in l. fin. vbi Bart. num. 3. ff. de hær. instit.
Ias. in l. si pacto, quo n. 14. C. de pact. Tiraq. in tractat. de
caus. cess. lim. 1. num. 64. Ricc. d. resol. 60. n. 1. Barbos.
d. alleg. 95. num. 57.* & sic cessat causa, & ratio finalis
dictæ constitutionis in permutationibus, quæ fiunt
inter Rectores Ecclesiarum, & beneficiorum, vbi do-
minium rerum nõ transit ad vsus prophanos, & ideo
cum cesset ratio, & causa legis, debet etiam cessare in-
sa dispositio: *c. cum cessante, de appellat. Tiraq. in dicto
tract. p. 1. limit. 23. num. 1. Ricc. d. resol. 60. numero 2.
32 Monald. cons. 92. num. 3. vol. 1. Barbos. d. alleg. 95. nu-
mero 57. Treuis. d. decis. 56. p. 2. Ricc. d. decis. coll. 996.
vers. limito sexto.* ex quibus mihi videtur hanc sentẽ-
tiam esse valde probabilem, & communem, & licet
sæpe in praxi Iudices timidi paueant illi adhærere di-
centes (quod est refugium miserorum) tutiorem par-
tem esse sequendam, tamen etiam in praxi hanc opi-
nionem posse seruari iure existimo, & quamuis sæpe
expediantur Breuia Apostolica inter Rectores inui-
cem permutantes, tamen id nõ infert hoc esse neces-
sarium, & de mente Pontificis pro lege seruandum,
quoniam ad Sedem Apostolicã potest haberi recur-
sus etiam pro casibus non reseruatis, & non est nouũ,
quod sæpe aliquid postuletur à Pontifice, cuius impe-
tratio etiam ab ordinario haberi poterat, ad toller-
das enim dubietates, vel ad alium finem plerumque
ad Pontificem nõ necessarius habetur recursus, quod
quidem non reprehendo, sed nos quærimus, quid ne-
cessario faciendum sit: cum igitur non minus pia, &
fauorabilis sit causa pauperum Mendicorum, de qui-
bus *Sixtus V. in sua Bulla, Data octauo Idus Septembr.*
1588 quam causa Tertiariorum, non est annullanda
33 dicta concessio ob defectũ solemnitatis Paulinæ, quæ
non requiritur, dum res vnius Ecclesiæ, vel pij loci
transit ad alium; sic igitur tu Iudex seruare poteris,
nec timeas, quia etiam si dubia res esset, tamen ob
conflictum opinionum in syndicatu non obligabe-
34 ris: *Clar. in §. fin. quæst. 38. numero 16. versic. pos-
sunt:*

ſunt: *vbi Drogh. littera K*: & ego aliàs dixi.

Verum ſi Iudici placeret magis altera opinio, quod etiã
inter Rectores Eccleſiarum permutantes requiratur
ſolemnitas Paulinæ adeo, vt ſine aſſenſu Apoſtolico
crederes nullam eſſe permutationem bonorũ Eccle-
ſiarum, tamen ſine dubio credas etiam eam locum
non habere, vbi extrauagans Pauli II. non eſt vſu re-
cepta quo ad hanc partem, vt in hac Diœceſi Regien.
vbi non eſt recepta quo ad permutationes quoque
35 quas Eccleſiæ faciunt cum laicis: ita dicit ad rẽ *Bona-
cin. de contract. diſp. 3. quæſt. 8. par. 4. numero 24. ver-
ſiculo verum.*

Sicut etiam vbi permutatio eſt vtilis Eccleſiæ, poteſt ei
ſtare non obſtante defectu ſolemnitatis, cuius fauore
eſt introducta, & propterea contractus claudicat ad
commodum Eccleſiæ, quæ poteſt impugnare cõtra-
ctum, & ei ſtare ſi vult, cum tamen laicus non poſſit
recedere inuita Eccleſia etiam ſi deficiunt ſolemnita-
36 tes. *Innoc. in c. 1. in princ. vbi Hoſt. Io: And. in princ.
Card. in ſecunda oppoſ. Butr. num. 5. Imol. ſub num. 2.
Abb. num. 6. de his, quæ ſiunt à Prælat. ſine conſen. Ca-
pit. Put. deciſ. 310. lib. 1. Creſcent. deciſ. 1. de locat. Fa-
rinac. deciſ. 70. num. 2. 3. p. 1.* vbi teſtatur Rotam ſæ-
pius ita iudicaſſe: late *Aloyſ. Ricc. in prax. for. eccl. re-
ſol. 7. num. 4. verſ. declara ſecundo*: hoc tamen non po-
teſt applicari ad caſum noſtrum, quia quando inter
duas Eccleſias, ſeu duo loca pia fit permutatio, tunc
æquale eſt priuilegium, & vnuſquiſque poteſt infrin-
gere, ſi vult, deficientibus ſolemnitatibus.

Quarto igitur dicebatur talem domum conceſſam his
mendicis ad habitandum, & meliorandum fuiſſe vi-
lem, inutilem, ruinoſam, & fere inhabitabilem, & ſic
inter modicas res fore numerandam, quia parui va-
lebat, & per exigui erat redditus, ideo in eius aliena-
tione ceſſat ſolemnitas Paulinæ, quia res illa erat mo-
dica, inutilis, & tamen dictis mendicis commoda: ſi
tamen eorum ſumptibus reficiebatur: ergo valida fuit
37 alienatio: *c. terrulas, 12. q. 2. Rebuff. in compend. alien.
num. 122. Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæſt. 9. n. 50.
verſ. tamen dicta, & num. 51. verſ. etiam limita, & q.
13. num. 19. Maſch. de probat. verb. alienatio, concl. 75.
num. 36. & concl. 277. num. 12. Becc. conſ. 100. num. 20.
Tuſch. littera A: concl. 275. num. 13. Quarant. d. verb.
alienatio, num. 41. Leon. in theſ. for. Eccl. p. 1. c. 15. n. 6.
Vgolin. de poteſt. epiſc. c. 14. §. 7. num. 4. Nauar. conſ. 1.
num. 6. lib. 3. Gratian. diſc. 452. num. 2. lib. 3. Barboſ.
de off. epiſc. p. 3. d. alleg. 95. num. 50.* vbi etiam inquit
remiſſum eſſe Iudicis arbitrio, quæ nam dicatur res
modica, & exigui redditus ex decreto Sacræ Congre-
38 gationis: & certũ eſt res modicas dici, quæ non ſunt
Eccleſiæ vtiles: ita *Redoan. d. tract. q. 9 num. 45.* & vi-
de de hac re *Aloyſ. Ricc. in prax. reſol. 36. per totam*,
vbi ponit, quæ ſint conſideranda ad cognoſcendum,
an res ſit modica, & exigui redditus.

Quinto dicebatur quoque non requiri ſolemnitatẽ Pau-
linæ in alienandis bonis dd. fratrum Tertiariorum,
quia ſunt laici, vt vidimus, quoniam non requiritur
etiam in diſtrahendis bonis confraternitatum laico-
rum, Hoſpitalium, & aliorum locorum piorum ſub
39 regimine ſæcularium: late *Redoan. de reb. Eccleſ. non
alien. quæſt. 49. num. 10. 11. Gabriel. concl lib. 6. tit. de
pia cauſ. concl. 1. num. 11. vide Menoch. de recup. poſſ.
rem. 15. numero 34. Filliuc. d. tractat. 44. cap. 4. n. 19.*

Verumtamen id procedit ſolum, vbi eſt conſuetudo legi-
time præſcripta, vt hic Regij ſeruant fratres Tertiarij
in ſuo Hoſpitali, quod vocant la Caſa del Parollo: vbi
alienant ad ſubueniendum pauperibus cum conſenſu
ſolo Epiſcopi abſque alio Pontificis aſſenſu quæcum-
que bona ſtabilia ſecundum indigentiam, vel prore-
dit in Oratorio, Hoſpitali, vel alio loco mere propha-
no ſine Epiſcopi auctoritate erecto, nam ſi huiuſmo-
di loca ſint Epiſcopali facultate fundata gaudent pri-
uilegijs Eccleſiarum, & eorum bona nõ poſſunt alie-
nari ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, & alijs ſolemnita-
tibus requiſitis: *Bald. in Auth. hoc ius. C. de ſacroſ. Ec-*
40 *cl. Abb. in c. nulli in fin. de rebus Eccl. nõ alien. Frãch.
in c. 1. eod. in 6. Alex. conſ. 4 num. 5. lib. 3. Caſtr. conſ.
270. lib. 1. Pariſ. conſ. 34. vol. 4. Rebuff. in cõpend. alien.
rer. eccl. num. 56. 57. Redoan. d. quæſt. 28. num. 12. Tuſã.
littera A: concl. 273. num. 39. 42. 43. Menoch. d. rem.
15. num. 36. pulchre Seraph. deciſ. 724. num. 7. Aloyſ.
Ricc. in prax. reſol. 45. num. 6. 7. 8. Quarãt. d. verb. alie-
natio, num. 28 41. Bonacin. de contract. d. diſp. 3. q. 8.
p. 4. num. 21. Homobon. d. tract. 9. c. 21. q. 66. in ſuppoſit.
verſ. Appellatione, & verſ. loci etiam.* qui nullam fa-
ciunt differentiã inter bona Eccleſiarum, Hoſpitaliũ,
confraternitatum, Seminariorum, Collegiorum, &
aliorum locorum piorum; an autem dicta loca ſint
fundata Epiſcopi auctoritate, ſtandum eſt ſignis, &
argumentis, vbi non extat vera probatio, & in dubio
cenſentur eius auctoritate erecta: *Bonacin. d. q. 8. p. 4.
num. 21. verſ. in dubio.* Vide autem ad hanc rem *Qua-*
41 *rant. d. verb. alienatio, num. 29. Filluc. d. tract. 44. c. 4.
num. 20.* vbi habebis ſigna, quibus oratoria cenſentur
auctoritate Epiſcopi fundata.

Cum autem non controuertatur in caſu noſtro, an Ora-
torium dd. fratrum Tertiariorum ſub titulo S Ioſeph
fuerit fundatum auctoritate Ordinarij, quia concur-
runt omnia ſigna, & requiſita ad id cenſendum, &
præſumendum non fuit neceſſe huic fundamento in-
ſiſtere, niſi dicamus domum prædictam fuiſſe pro-
priam dd. Fratrum Tertiariorum ea mente, & animo
acquiſitam, vt deſeruiret eorum vſibus ad finem in ea
ſe congregandi, & conueniendi, & propterea nõ poſ-
ſe dici domum religioſam, ſed locum prophanum,
qui ad libitum poteſt diſtrahi, & alienari, vt videntur
voluiſſe. *Bald. in Auth. hoc ius, col. 2. verſic. ſecundo
quæro. C. de ſacroſ. Eccl. & in l. id, quod pauperibus, q.*
42 *21. C. de epiſc. & cler. Bald. tract. de præſcript. prima,
partic. 5. partis princ. in princ. verſ. amplia quinto. Pa-
riſ. d. conſ. 34. num. 19. lib. 1. Redoan. de reb. Eccleſ. non
alien. q. 49. num. 11. pulchre Menoch. de recuper. poſſeſſ.
remed. 15. num. 35.* qui ad rẽ loquitur de domo, quæ
dicitur Caſacia, vbi confratres vnà conuenire ſolent,
& dicit eſſe alienabilem ad eorum libitum, ſic dicere
poſſumus de hac domo, & id in caſu noſtro tãto ma-
gis eſt tolerandum, vbi dicti Tertiarij non poterant
hanc domum applicare vſui magis pio, quàm conce-
dere iſtis pauperrimis mendicis: ergo conceſſio fuit
valida.

Non eſt ergo permittendum dd. Mendicos vexari liti-
bus, & iurgijs, qui indigent omnibus ad victum ne-
ceſſarijs viuentes in maxima egeſtate, alioquin ſi liti-
gare cogerentur, cauſa pro perdita reputaretur, quia
cum non poſſint expenſas litium neceſſarias ſuſtine-
re, ſuccumbere potius eligerent: Cum igitur ego de
præmiſſis

præmissis cum Principe, & eius ministris verba habuissem, missus à Congregatione præfecta negotijs dd. mendicorum res fuit pacificè sopita ad fauorem dd. pauperum.

CAPVT XIX.

EPITOME.

Fur inuentus cum re furata in loco, vbi alias non est subditus, an posit puniri à Iudice illius loci, & quid si furetur in Ecclesia, vel ad Ecclesiam se transferat cum rebus furatis, an Iudex Ecclesiasticus posit procedere.

SVMMARIVM.

1 *Fur inuentus cum re furata in loco, vbi non est aliàr subditus, potest puniri ibidem.*
2 *Fures plurimi fuere suspensi in loco, vbi cum re furati sunt inuenti.*
3 *Iudex vnius loci non potest cognoscere de criminibus alibi commissir.*
4 *Contrectatio rei furtiuæ an producat nouam actionem furti.*
5 *Furtum vnum est, licet ret ad diuersa loca contrectetur.*
6 *Furtum non potest puniri in loco, vbi fur inuenitur cum re furata, si non est subditus.*
7 *Fur an debeat puniri in loco delicti, vel vbi reperitur, fit distinctio.*
8 *Fur punitur, vbi cum re inuenitur, etiam si per momentum illic maneat.*
9 *Vbi te inuenero, ibi te iudicabo.*
10 *Fur vbique potest arrestari, vt rem domino restituat.*
11 *Fur vbique potest puniri, si resistit domino rem suam recuperanti.*
12 *Fur in omni loco potest cogi ad rem ablatam, vel pretium restituendum.*
13 *Fur non potest puniri criminaliter in loco, vbi portauit pretium rei furatæ.*
14 *Fur transiens eodem die ad alium locum cum re furata, ibi potest puniri.*
15 *Furtum commissum in confinibus duarum Ciuitatum in vtroque locò an possit puniri.*
16 *Vagabundus fur vbique potest puniri.*
17 *Fur vagus quis sit, & vbi puniatur.*
18 *Fur potest puniri à Iudice, cuius Iurisdictionem prorogauit.*
19 *Fur censetur prorogare iurisdictionem Iudicis, in cuius territorio rem furtiuam producit.*
20 *Iudex non tenetur in syndicatum, vbi est conflictus opinionum.*
21 *Fur contrectans rem alienam, si itinere mutet conditionem, punitur in loco, vbi reperitur.*
22 *Fur potest puniri, vbi inuenitur, etiam si non posset puniri in loco delicti.*
23 *Fur contrectans rem ad alium locum an puniat pœna illius loci, vel originis.*
24 *Raptor potest vbique puniri.*
25 *Furtum cum rapina in omni loco quomodo possit puniri.*
26 *Fur contrectans solum punitur à suo Iudice competenti.*
27 *Fur captus Romæ pro furto alibi commisso non remittitur ad locum delicti.*
28 *Fur mittendus in exilium à loco, vbi cum re furata se transtulit.*
29 *Fur in loco, vbi cum furto reperitur, nullo modo potest puniri.*
30 *Fur cum re furata potest extra ordinem puniri, vbi inuentus est.*
31 *Doctor loquens per verbum: forsan: quo ad se rem decidere videtur.*
32 *Furtiuam rem celans punitur pœna stellionatus.*
33 *Fur contrectans res furatas ad Ecclesiam potest à Iudice Ecclesiastico puniri.*
34 *Fur confugiens ad Ecclesiam cum re furata tutus est.*
35 *Fur deprehensus in Ecclesia, & ab ea extractus, est Ecclesiæ restituendus.*
36 *Fur in re furata potest extrahi ab Ecclesia, & à Iudice Ecclesiastico puniri.*
37 *Fur rem furtiuam ad Ecclesiam deducens prorogat Iurisdictionem Iudicis ecclesiastici.*
38 *Delinquens in Ecclesia punitur ab Ecclesiastico de eo, quod inique fecit.*
39 *Fur potest extrahi ab ecclesia vt ei auferatur res furata.*
40 *Fur non remittitur ad Iudicem originis, vel delicti sine requisitione.*
41 *Fur an remittendus ad Iudicem delicti facta requisitione.*
42 *Remissio reorum non fit ad alios Iudices de generali consuetudine.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

ANno 1632. quidam clericus Parmen. furto sustulit Capellano Monialium S. Pauli nonnullas duplas aureas, & monetas alterius generis non exiguæ quantitatis ingrediendo eius domum cum fractione ostij, & capsæ, in qua erant pecuniæ, & deinde expendidit Parmæ partem illarum, & eodem die se transtulit Regium cum alia parte, vbi permutauit auream monetam in minutã, & ibi per diem moratus Mutinam petijt, & mox Regiũ reuersus fuit à dicto Capellano, qui eum insequebatur, inuentus cum crumenis furatis, & parte pecuniæ, ad cuius instantiam tanquam de fuga suspectum, & inuentum cum re furata, quam non negabat, carcerare feci, & examinatus, rem, pro vt fuit, plene narrauit, & ad restitutionem se obtulit: Verum in discrimen venit, an ego possem illũ punire, potiusue remittendus esset ad Iudicem delicti, & originis, stante quòd non erat subditus Episcopo Regij, neque ratione domicilij, aut originis, neque delicti: vnde placuit rem in puncto examinare.

Et sane satis iure fundata, & à praxi recepta videtur illa sententia, quæ habet, quòd si fur delinquens in vno loco reperiatur in alio cum re furata, etiam si alia ratione,

tione, illi foro non ſit ſubditus, tamen ratione con-
trectationis rei furatæ poteſt detineri, & puniri à Iu-
dice illius loci competente, quia delictum contrectan-
do rem furatam adhuc durat, & mutatione territorij
oritur noua actio ad vindictam publicam, ne fures
1 impuniti euadant, etenim fur iſte vi contrectationis
videtur prorogare iuriſdictionem Iudicis loci, per quẽ
tranſit; & ſic originaliter tenuit Bart. in l. ſi dominiũ,
num. 2. vbi Iac. de Aret. & Ang. ff. de furt. idem Bart.
in l. ſi abducta. num. 1. in fin. & ibi: Fulg. Ang. & Flo-
rian. ac pulchre Bald. num. 4. in fin. & num. 5. vbi red-
dit pulchra rationem. C. de furt. Bart. in l. ſed nec lega-
tarius, vbi Fulgoſ. & Caſtr. ff. de condict. furt. Bald. in l.
1. col. 12. C. de confeſſ. & in l. cunctos Populos, col. 17.
C. de ſum. Triu. in Auth. ſed nouo iure, verſic. vlterius
quæro. C. de ſeru. fug. in l. qui furere. ff. de ſtat. hom. &
in c. 1. §. furtum. de pac. iur. firm. Io: de Anan. in c. fin.
de furt. Caſtr. in l. ſiue manifeſtus. §. 1. de cõdit. furt. Spe-
cul. in tit. de compet. iud. ad §. 1. ver. ſed pone. Ang. in d.
l. vnic. num. 7. C. de confeſs. Caſtr. cõſ. 458. num. 2. lib. 2.
Barbat. conſ. 33. in primo dub. lib. 2. Mar. Soc. in c. 1. n.
15. in fin. & num. 16. vbi inquit, quòd opinio Bart. de
æquitate eſt ſeruanda, & fecit ſuſpendi centum millia
2 hominum. extr. de raptor. late Ang. de Malefic. in ver-
bo: etiam veſtem cæleſtem. num. 15. vbi reſpondet
contrarijs. Marſil. in l. fin. num. 210. de Iuriſd. om. iud.
Hell. de Bannit. in 2. par. 1. temp. q. 5. Laudenſ. conſ. crim.
diuerſ. 61. num. 5. lib. 1. Plot. conſ. 133. num. 11. lib. 1.
Duen. reg. 378. in 5. lim. Boer. deciſ. 13. num. 47. vbi in-
quit, quòd opinio Bartoli communiter ſeruatur in
praxi: Capic. deciſ. 104. num. 1. & per totam: vbi quòd
Sacrum Concilium habuit opinionem Bartoli pro ve-
ra ſaltem in practica. Foller. in prax. verſ. audiantur,
num. 64. Soc. reg. 87. num. 2. Afflict. in §. iniuria, in 3.
not. num. 7. de pac. iuram. firm. Viuius comm. opin. lib. 1.
verb. Iudex domicilij, in fin. num. 11. Vilalobos. comm.
opin. verb. reus, num. 65. Tract. Conrad. in tit. de Inquiſ.
num. 22. in 3. limit. Bonif. in tract. de furt. §. contrecta-
tio. num. 16. 17. Baiard. ad Clar. in pract. crim. q. 38. n.
45. late Lud. Peguer. deciſ. crim. 28. per totam. vbi cõ-
probat hanc ſententiam, & teſtatur in Concilio Ca-
taloniæ ita fuiſſe reſolutum, & ſeruatum: Scappa de
iur. non ſcript. lib. 5. tit. de furt. c. 154. num. 1. & ſeq. la-
te, & pulchre Caball. reſol. crim. cent. 2. reſol. 163. n. 1.
1. 2. 3. 4. 5. & num. 8. in fin. vbi inquit, quod licet ali-
quando votauerit pro altera opinione, tamen vt plu-
rimum eius vota non fuerunt executa, & cum viderit
in varijs Italiæ Prouincijs ſeruari opinionem Bartoli,
ipſe quoque in melius mutato propoſito, indiſtincte
tranſiuit in eandem ſententiam, & hunc ſequi videtur
Farinac. in addition. ad eius opera impreſſ. q. 7. num. 7.
verſ. & latius.

Verumtamen quia Iudex vnius loci nõ poteſt cognoſce-
re de criminibus alibi commiſſis extra ſuam Iuriſdi-
3 ctionem, vt in l. fin. ff. de iuriſd. om. iud. l. 3. de off. præſ.
Auth. qua in Prouincia. C. vbi de crim. ag. oport. vbi
DD. communiter. & quia ex contrectatione rei furti-
uæ non naſcitur actio noua: l. ei. qui ff. de furt. ſicut ne-
que etiam contrectatio facit nouum furtum: l. infi-
4 ciando, §. in fraus. ff. eod. ideo non videtur in loco, ad
quem fur ſe recepit, nouum furtum committere, &
cum vnum tantum ſit furtum, quod alibi commiſit,
5 id ſolum ſpectandus eſt, vt puniatur. Couar. pract. qq.
c. 11. num. 9. ad fin. pulchre Fachin. controu. iur. lib. 9. c.
19. verſ. ego hanc.

Et propterea altera ſententiam, quòd fur inuentus cum
re furata in alio loco, vbi non ſit ſubditus ratione de-
6 licti, aut domicilij, vel originis, debeat remitti ad ſuũ
Iudicem, & non poſſit, vbi inuentus eſt, aliquo modo
puniri, tenuerunt grauiſſimi DD. dicentes, quod Bar-
toli ſententia eſt iniqua, & quòd propter eam torque-
tur in Inferno, & quòd eam ſequuntur ſolum acceſ-
ſores ſanguinis auidi, & ita tenuit Franc. Tigriu. in l.
qui vas. §. fin. ff. de furt. Aug. in l. ſi is, qui §. ſi vi. eod.
& in d. l. ſi dominium. Salyc. in d. l. ſi abducta. Bald. in d.
l. ſi dominium, & in conſ. 154. num. 1. lib. 1. Ioan. de li-
gnan. ita conſuluit, & ſeptem Doctores Bononienſes
ei ſubſcripſerunt teſte Raph. de Fulgoſ. in conſ. 149. ſub
num. 2. Cepol. conſ. crim. 58. num. 26. verſ. tertia quæſt.
Boſs. tit. de furt. n. 18. late Mantua Apopht. 103. [illegible]
quibus: late Aug. in add. ad Aug. de Maleſ. in d. verb.
etiam veſtem. num. 16. verſ. contra. Couar. pract. qq. d. c.
11. num. 9. verſ. nunc. Clar. in prax. d. quæſt. 38. num.
16. vbi inquit, quòd Senatus ita iudicauit. Rim. conſ.
crim. diuerſ. 106. num. 11. lib. 1. in paruis. Decian. tract.
crim. p. 2. lib. 6. c. 28. num. 4. verſ. cuius. Fachin. controu.
iur. d. c. 19. verſ. contrariam, late Farinac. in prax. q. 7.
num. 7. verſ. ſed contra, & in tract. de furt. q. 174. n. 55.
& num. 58. verſ. ſi vero: qui in hac ſententia reſidere
videtur, & cum iiſdem tenet Bertaz. conſ. crim. 40. nu-
mero 2. verſ. primus, lib. 1.

Hanc vero opinionum contrarietatem multi ſunt conati
concordare diſtinguendo, vt ſcilicet opinio Bartoli
procedat, quãdo fur cum re furata per ſpatium vnius
diei ad minus moram traxit in loco, cui non erat ſup-
poſitus, & vbi inuentus eſt cum furto, quaſi tunc poſ-
ſit cadere noua contrectatio rei, ſecus autem ſi mino-
7 ri ſpatio ſteterit in dicto loco cum re furata, quia tunc
ceſſare videtur noua contrectatio, & per conſequens
noua actio ita, vt non poſſit ibi moleſtari, vel puniri
ſecundum Bald. in l. qui furere, in prima lectura. ff. de
ſtat. hom. per l. qui deſtinauerat. de furt. Auguſt. Arim.
ad Aug. de maleſ. in verb. etiam veſtem, ſub num. 16.
verſ. item ſeptimo. Lauden. d. conſ 61. n. 8. ad fin. Mar-
ſil. ſing. 677. poſt princ. Bertaz. d. conſ. 40. num. 5. lib. 1.
Scapp. de iur. non ſcript. lib. 5. R. de furt. §. contrectatio,
num. 27 29. verſ. vt de octaua. Farinac. de furt. q. 174.
num. 57. Boer. deciſ. 13. num. 48. p. 1.

Verum opinio Bartoli ſi vera eſt, non patitur hãc reſtri-
ctionem, nam etiam ſi fur cum re furata non fecerit
reſidentiam per vnum diem in loco, vbi reperitur, &
vbi non eſt ſubditus, ſed tantum per momentum, ad-
huc poteſt ibi puniri, & ratio Baldi de reſidẽtia vnius
diei facit ſolum ad propoſitum an fur ſit manifeſtus,
8 vel occultus, ſed nobis ſufficit furem eſſe, vt vbi repe-
ritur cum re furtiua, ibi poſſit puniri: ita Anan. in c.
fin. col. 8 verſ. tu conſidera. extr. de furt. & ita iudica-
uit Conſilium Neapolitanum apud Capyc. deciſ. 104.
num. 2. verſ. hanc. vbi inquit, quòd Conſilium nõ ha-
buit pro vera dictã Baldi limitationem; ſequitur pul-
chre Caball. d. reſol. 163. num. 8. verſ. quam tamen: vbi
dicit etiam ſe ſcire opinionem Baldi non fuiſſe ſerua-
tam, & fures captos cum rebus alibi furatis, eodẽ die
fuiſſe punitos propter opinionem Bartoli: concordat
Baiard. ad Clar. d. quæſt. 38. num. 45. verſ. Item adde,
vbi inquit limitationem Auguſtini Arim. ad Aug. de
maleſ.

in cles d.verb. & vestem.vers.item septimo; quòd requiratur residentia vnius diei, non esse verã, & quod sibi videtur ridiculosũ, & quod semper vidit in practica puniri furescaptos cum rebus furatis, etiam transeundo per alia territoria, licet moram ibi non traxerint per spatiũ vnius diei, & si aliquid Augustino furto subtractum fuisset, vtique hoc non dixisset.

Absque igitur tali distinctione admittenda est opinio Bartoli, & vt recepta est, quam pro Euangelio Assessores solent reputare. & in practica fere vbique ser-
9 uatur: *Baiard.d.quæst.38.num.45.Caball. d. resol. 163. num.8.* & ego talem sententiam existimo veriorem & practicabilem cum declarationibus tamen infra dicendis, nam fur iste videtur prorogare Iurisdictionem Iudicis loci, vbi rem contrectat. *Bald.in d. l. si abducta, num.5.* rationibus autem, quæ in contrarium adducuntur, respondet *Angel.de malef. d. verbo: etiam vestem, num.15.* etenim Iudex loci potest dicere huic furi, vbi te inuenero, ibi te iudicabo: ad *tex. in l. 1. C. vbi de crim.ag.oport.Ang.in d.l.si abducta. Bald.in d.l. si abducta, num 4. August.ad Ang.d.verb. etiam vestem, num.16.vers.item adde.*

Multa ergo sunt in hac materia, quæ admittuntur ab vtriusque partis auctoribus, quæ non erit alienum hic reponere, vt liceat Iudicem scrupuloso in suo quoque casu punctum assumere magis tutum; Nam in primis admittunt omnes quemlibet Iudicem, cum re furata transeuntem, vel morantem furem posse, & debere sistere, & arrestare ad finem restituendi res ablatas vero domino, etiam si ille contra talem furem procedere non posset, & ad finem restitutionis necessariam habere causæ cognitionem: ita *Plot. inter cons.crim. diuers.cons.133. ad fin.num.45.46. vers. sed si loquamur, tom.1. Bertaz.d.cons.40.n.4.in fin.lib.1. Baiard. ad Clar.d.q.38.num.39.40. Caball. d. resol. 163 n.6.* quod verum est, & naturale; *Farinac. in add. ad opera impress.q 7.num.7.vers.dicto.*

Secundo multo magis esset vera, & procederet Bartoli sententia, quando fur repertus à domino rei furatæ in alia Ciuitate, & diuersa Iurisdictione factis, & verbis se opponeret vero domino rem suam quærenti, & recuperare studenti, tunc enim fur in eodem loco puni-
11 ri poterit, etiam si in alio loco factum sit furtum, quia fit de nouo contrectatio rei alienæ inuito domino per *tex.in §. gallinarum. Inst. de re diuis. Alex. inter cons. crim.diuers.cons.71.sub num.9.p.2. melius Martin. de Garat.Lauden inter d.cons.crim.diuers.cons.61.par.1. pulchre Drogh. ad Clar.in prax.§ fin. quæst.38 sub n. 46.vers. opinio Bartoli, in fin.* quod pariter naturæ, & rationi conuenit.

Tertio in fortioribus terminis admittunt DD. quòd si fur inueniatur extra locum furti etiam sine re furata, poterit ibi conueniri capi, & puniri, vt rem restituat, aut eius æstimationem, & si non habet, vnde reddat,
12 luet in corpore, non tamen venundabitur. vt quidam sentiunt, sed solum ad rem, vel æstimationem astringetur: *Plot.d.cons.133.num.45. Bertaz.d.cons.40.n. 4.in fin.Baiard.ad Clar.d.q.38.num.39.Caball.d.resol. 163.num.7.* quod est æquum, & iustum est, vbi tamẽ criminaliter non proceditur ad punitionem contra furem, nisi quando non habet in ære.

Quarto igitur intelligas opinionem Bartoli procedere, quando vere fur repertus est alibi cum re furata, verũ si secum tantum portasset prætium rei furatæ, quam forte in loco furti, vel alibi vendidisset, vel distraxisset, vtique non poterit criminaliter puniri in dicto loco, vbi prætium rei furatæ habet. *Bald.in l. vnic. num.31.*
13 *C.de confess. Alex.ad Bart.in d.l.si dominium. num.2. in fin.additionis.ff.de furt.Ang.de Malef.d.verb etiã vestem,num.15.in fin.& ibi.August.num.16.in 6.lim. Aret. in §.ex maleficijs,num.6.in princ. Inst de action. Bonif.in tract.de furt.§.contrectatio, n. 26.29 vers. septima. Bertaz.cons.40.num.4.lib.1. Farinac.de furt. d.q.174 num.56. Martin.d.cons.61.num. 4 5. vol. 1. Baiard.ad Clar.d.q.38.num. 41.* solum igitur poterit compelli ad rem, vel prætium restituendum.

Quinto fine etiam controuersia DD. vtriusque opinionis videntur admittere sententiam Bartoli, quãdo fur eodem die furti in aliud territorium rem furtiuã contrectasset, & asportasset, quia tunc ex præsumpta quadam animi destinatione videtur animum habuisse sic contrectãdi ad alium locum, quocirca in eo loco pu-
14 niri poterit per *tex.in l.quod destinauerit.ff.de furt.& in l.quid enim,eod.not.C yn.in l.vulgaris, eod. Alex. ad Bart.in d.l.si dominium, vers.1tẽ nisi eodem die, pulchre Capic.d.decis 104.num.2.vers.prima est;* quod verum esse credas, sed non per hoc opinionem Bartoli restringas.

Sexto huic similis est, & fere eadem declaratio, quòd opinio Bartoli absque dubio procedat, quando ab initio fur ea intentione furatus est, vt rem furatam ad alia loca transferret, velut in furante rem in confinibus Bononiæ, vt se Ferrariam transferat, ex breuitate
15 enim temporis, quod intercessit à tempore furti ad tempus contrectationis, vel ex vicinitate loci ipsius furti ad locũ contrectationis præsumitur propositum huiusmodi: *Alex.ad Bart.in d.l.si dominiũ, littera A; vers.vel quia in ipso initio.ff.de furt. vbi Ang. num. 2. in fin.vers.cui. August.ad Ang.de Malef. d. verb. etiã vestem,num. 16.vers.Aliam limitationem. Bonif.d §. contrectatio,num.20.29.vers.secunda. Farinac.de furt. d.quæst,174.num.61.*

Septimo vnanimiter etiam admittunt DD. opinionem Bartoli in vagabundo, de quo præcipue dici solet, vbi
16 te inuenero, ibi te iudicabo, is enim poterit vbique puniri, vbi cum re furata inuentus fuerit ad *tex. in d. l.1.C.vbi de crim.ager.oport. Ang.in d.l.si abducta, C. de furt. Alex.in d.l.si dominium.littera A: vers. nisi in vagabundis. Aug.ad Ang.de Malef.in d.verb.etiam vestem,num.15.in fin.vers.item adde. Bonif.d.§. cõtrectatio,num.23.24.29.vers.quinta. Farinac. d.q.174. num.62. Ros.ad Clar.d.q.38.num.46.in fin.* vbi remissiue habetur, quis dicatur vagabundus; & hoc iustum
17 est, quia isti vagabundi, qui non habent sedem permanentem, ibi sortiuntur domicilium, vbi reperiuntur: hæc igitur tanquam certa teneas, nõ tamen Bartoli sententiam ad ista restringas: ad rem vide *Soc. reg.87.num. 6.*

Octauo admittitur Bartoli opinio sine scrupulo, quando fur prorogauit Iurisdictionem illius Iudicis loci, in quo reperitur cum re furata, ab eo enim tunc poterit
18 puniri, vnde docent assessores hanc cautelam, vt faciant, quòd fur proroget Iurisdictionem antequam illum suspendere faciant, ne in syndicatu teneantur: ita *per l.quaro.ff.de solutio.& l.1.ff.de iud. Ang. in d.l. si abducta. C.de furt. Alex.ad Bart. in d.l.si dominium,* littera

littera A: verſ. vel niſi prorogauerit. Aug. ad Ang. d.
verb. etiam veſtem, num. 15. in fin. & num. 16. Boniſ. d.
verb. contrectatio, num. 25. 29. verſ. ſexta. Farinac. d. q.
174. num. 63. quod ſane non habet difficultatem, ſed
etiam ſine expreſſa prorogatione idem dicẽdum eſt,
quia fur rem contrectando ad aliud territorium taci-
te Iuriſdictionem Iudicis illius loci cenſetur proroga-
19 re: Bald. in d. l. ſi abducta, num. 5. & ob conflictum ha-
rum opinionum Iudex non poteſt teneri in ſyndica-
tu, etiam ſi vnam potius, quam alteram ſecutus fue-
20 rit: Boſs. in tit. de furt. ſub num. 18. Farin. d. q. 174. n.
55. ad fin. Drogh. ad Clar. d. q. 38. numero 46. littera K:
Caball. d. reſol. 163. num. 4. verſ. licet defendantur.

Nono admittitur etiã ab omnibus opinio Bartoli, quã-
do fur rem contrectans ad aliud territorium in itine-
re mutauit conditionem perſonæ, veluti ſi de ſeruo
factus ſit liber, tũc enim propter talem mutationem
21 poterit in loco contrectationis puniri, quia videtur
noua perſona: ad tex. in l. interdum. ff. de furt. Ang. in
d. l. ſi dominium, & in d. l. ſi abducta. Auguſt. ad Ang.
de Malef. d. verb. etiam veſtem, num. 15. verſ. tamen
primo, & num. 16. verſ. & ibi etiam. Alex. ad Bart. in
d. l. ſi dominium, littera A: verſ. niſi ſuſtinendo. Farinac.
d. quæſt. 174. num. 59.

Decimo admittitur quoque opinio Bartoli, quando ab
initio actio non fuit nata, velut ſi fur aliquid furetur
Bononiæ, quod erat alicus banniti, qui poteſt impune
offendi, nam ſi fur ſe transferat Ferrariam cum re fu-
22 rata, poterit ibi puniri, poſtquam Bononiæ mulcta-
ri non poterat obſtante ſtatuto: ad tex. in l. falſus. §.
qui alienum, & in l. inter omnes, §. recte. ff. de furt. Ang.
in d. l. ſi dominium, & ibi Alex. ad Bart. littera A: verſ.
vel niſi, & verſ. item niſi. Auguſt. ad Ang. d. verb. etiã
veſtem, num. 15. verſ. Tertio limitat. Boniſ. d. §. contre-
ctatio, numero 21. 29. verſ. tertia. Farinac. d. quæſt. 174.
num. 60.

Vndecimo intelligunt DD. ſententiam Bartoli procede-
re, ſi in loco contrectationis eadem, vel ſimilis, aut
leuior pœna imponatur, ſicut in loco furti; Verum ſi
23 furatus aliquid Florentiæ, vbi pro furto leuis pęna
imponitur, Ferrariam migrauerit cum re furata, vbi
pro leui furto pœna mortis, vel atrox eſſet impoſita,
tunc iniquum eſſet huiuſmodi furem mulctare, cum
illa atrocitate, ſic bene declarat Raphael Fulgoſ. in d. l.
ſiue manifeſtus. §. tandin. ff. de condict. furt. Auguſt. ad
Ang. de Malef. d. verb. etiam veſtem, num. 16. verſic.
octauo, & verſ. temperabat. Boniſ. d. §. contrectatio, nu-
mero 28. 29. in fin. verſ. nona. Farinac. de furt. d. quæſt.
174. num. 58.

Duodecimo admittunt opinionem Bartoli pro vera in
rapina & raptore, vt vbi reperitur cum re rapta, ſiue
ſit res, ſiue perſona, ibi puniri poſſit, etiam ſi ibidem
24 raptum non commiſerit, raptor enim tanquam va-
gabundus non habet priuilegium fori: ſic videndus
probare tex. in l. vnic. in fin. princip. ibi: ſiue fori, vbi
Bald. num. 8. C. de rapt. virg. facit etiam tex. in l. rapto-
res. C. de epiſc. & cler. Bald. in c. 1. §. iniuria, ſeu furtũ,
de pact. iuram. firm. quem ſequitur. Alex. ad Bart. in d. l.
ſi dominium, littera A: verſ. & omnino. Soc. reg 87. n.
3. Nouel. reg. 220. Baſſan. in conſuet. Burgund. in tit. C.
det adunt. R. 12. §. vnic. col. 3. num. 11. fol. 304. Conrad.
tit. de inquiſ. ſub num. 22. quod vtique verum credide-
rim, non vt raptor puniatur de raptu, ſed tantum de
furto, & oportebit ſatis conſtare de raptu vere, vel
præſumptiue, & per ſufficientia indicia, & licet aliter
tenere, & concludere videatur Duen. reg. 378 ſub 6.
25 limit. Farin. d. q. 7. num. 8. verſ. & ita concludendo;
tamen in priorem ſentẽtiam reuertitur, & multo plu-
res allegat idem Farinac. de delict. carn. q. 145. numero
62. 63. 64. 65.

Et hæc omnia declares procedere, dummodo ille ſit Iu-
dex competens furis contrectantis loci, in quo capi-
tur fur, ſeu raptor, non enim clericus reſpondebit Iu-
26 dici laico, nec laicus Iudici Eccleſiaſtico: Ang. in l.
vnic. num. 3. C. de raptor. virg. Farin. d. quæſt. 145. nu-
mero 62. verſ. vbi declarat.

Tertiodecimo intelligitur etiam opinio Bartoli, ſi fur cũ
re furata capiatur in alma Vrbe, nam ſi in illa arre-
ſtetur, cum teneat principatum omnium Ciuitatum,
27 non ſit remiſſio ad alia tribunalia, ſed ibi poteſt pro
furto alibi commiſſo puniri, in vrbe enim non eſt in
vſu facere remiſſionem reorum ad alios Iudices alia-
rum Ciuitatum: Oldrod. conſ. 124. vbi inquit ita fuiſſe
ſeruatum. Odofred. in l. raptores, num. 3. C. de epiſc. &
cler. Farinac. d. quæſt. 145. num. 66. Couar. pract. qq. c.
11. num. 9. verſ. vndecimo. vbi tamen dicit id eſſe in-
telligendum reſpectu Ciuitatum, quæ Romanæ ditio-
ni ſubijciuntur, tunc enim non ſolet fieri remiſſio, ni-
ſi Principe conſulto, & mãdante, verum reſpectu alia-
rum Ciuitatum, quæ Romano Pontifici non ſunt ſu-
biectæ, eadem eſt ratio, quæ de alijs locis, & ſi tunc
negatur remiſſio, hoc prouenit ex eadem Bartoli do-
ctrina, per quam vbique furem huius modi licet pu-
nire.

Decimoquarto omnes concordant etiam in hoc, quòd
fur iſte, etiam ſi non petatur remiſſio à ſuo Iudice, nõ
tamen tolerandum eſſe, ſed eijciẽdum fore à loco, vbi
28 repertus eſt cum re furata, & in exilium mittendum
ſub aliqua pęna, pro vt ita fuiſſe à Senatum Mediolani
ſeruatum, teſtatur Iul. Clar. in prax. §. fin. quæſt. 38.
num. 16. in fin. Farin. in prax. d. q. 7. num. 7. in fin. ſed
hæc erit leuiſſima pœna, quam ſi Iudex eligere volue-
rit, furibus nõ erit inuidus; cum illis tenet etiam Ber-
taz. d. conſ. 40. num. 5. in fin.

Decimoquinto licet multi ſint opinati, quòd fur iſte non
poſſit puniri criminaliter, neque ciuiliter in loco, vbi
inuentus eſt cum re furata, ſi ibi non eſt ſubditus a-
29 deo, vt non ſit locus pœnæ ordinariæ, neque extraor-
dinariæ, & arbitrio Iudicis nihil ſit in hoc remiſſum,
vt ſenſit Ang. de Vbald. inter conſ. crim. diuerſ. conſ.
31. num. 19. lib. 2. Farinac. d. quæſt. 7. num. 7. verſ. ſed
quid. Bertaz. d. conſ. 40. num. 5. verſ. quod modo, lib. 1.
tamen verius eſt etiam ſecundum opinionem eorum,
qui tenent contra Bartolum, quòd iſte fur non debeat
30 impune habere, & poterit quidem mitius cũ eo agẽ-
do euitare pœnam ordinariam furcarum, vel aliam
pro furto perpetrato impoſitam, ſed poterit puniri
extra ordinem arbitrio Iudicis pœna ictuum furis, vel
pecuniaria, vel fuſtigationis, vt melius expedire vide-
bitur: ita dixit in verbis Bald. conſ. 154. num. 1. verſic.
ſed quia, lib. 1. & conſ. 471. num. 1. verſ. ex quo, lib. 3.
Alex. ad Bart. in d. l. ſi dominium, littera A; verſic. ta-
men poteſt. Boſs. in prax. tit. de furt. n. 18. in fin. pulchre
Farinac. in addition. ad opera impreſſa, quæſt. 7. num. 7.
verſ. & dicto, in fin. vbi inquit, quòd in hac opinionis
contrarietate, hæc ſententia ſibi multum placet: & ita
fuiſſe

fuiſſe iudicatum teſtatur *Bertaz.d.conſ.40.in fin.lib.1.*
Et quamuis *Farinac.d.n.7.verſ.& dicto.* loquatur cum
30 dictione forſan, quæ videtur dubitatiua, tamen quo
ad ſe dicitur rem decidere, ſic enim phyloſophi ſolent
loqui: *gl.in l.ſi duo, de arb. Bece.conſ.33.num.7.Caſſad.*
de præben.decis.3.num.30.Bertaz.conſ.ciuil.114.n.3.
Gratian.diſcept.21.num.21.lib.1. quod liquet euidẽ-
ter, quia in fine idem Farinacius concludit, quòd hæc
opinio ſibi multum placet, & ſane ſi volumus aliquã
honeſtam concordiam introducere inter has opinio-
nes, hæc videtur honeſtiſſima, etenim dato etiã, quòd
pœna furti locum habere non poſſet, tamen quia fur
rem ſic contrectando ad aliud territoriũ illã celare vi-
detur, non poteſt euitare pœnam ſtellionatus, quæ eſt
arbitraria, & incurritur ab eo, qui rem furtiuam celat
31 ad *tex.in l.3.§.ſed & ſi qui merces. ff. de crim. Stellio.*
Alex.ad Bart.in d.l.ſi dominiũ, littera A: verſ. tamen
poteſt.Boſs.in d.tit.de furt.num.18.in fin. quod licet
non placeat. *Farin.in d.q.7.n.7.verſ.ſed quid*: tamen
ille mutauit poſtea ſententiam in addition. ad eundẽ
locum, vt vidimus: ex quibus reſultat, quòd fur iſte,
de quo quærimus, poterit puniri arbitrio Iudicis, ve-
lut ad aliquos ictus fuſtium. vel funis, aut in pœnam
pecuniariam, vel fuſtigationis, vnde rigoroſa eſt ſen-
tentia *Lud.Peguer.d.decis.28.n.4.in fin.* dicentis furẽ
huiuſmodi fuiſſe furca ſuſpenſum, & prius melius di-
xerat, fuiſſe condemnatũ, vt fuſtigaretur per loca ſoli-
ta Ciuitatis, non tamen male dixit.
Verumtamẽ poſſet ſine ſcrupulo amplexari opinio Bar-
toli, tum quia iuri congruit, tum quia reipublicæ eſt
fauorabilis in odium furum, qui ſicut mures, ſæpe fa-
milias perdunt, & tanto magis, quia fere apud omnia
tribunalia recepta eſt vigore Statutorũ, aut conſuetu-
dinis: Vnde infertur, quòd ſi quis cum re furata con-
fugiat ad Eccleſiã dicitur ibi ex noua contrectatione
32 nouum furtũ cõmittere, & idẽ erit, ſi fur res furtiuas
exponat venales in aliquo cœmiterio, mutatione enim
territorij dicitur ſacrilegus, & poterit ab Eccleſia ex-
trahi, vt ex *Barb.conſ.33.in primo dubio, lib.4. Specul.*
in tit.de compet.iud.adeund. Ang. de Caſtr. inter conſ.
Paul.Caſtr.conſ.458.num.2.3.p.2.Bernard.de Lad. in
addit.ad Ang.de Malef.in verb.etiam veſtem, num.15.
littera A: Baiard.ad Clar.in prax.§ fin.q.38 n.48. vbi
inquit etiam, quòd ſi D. Claro aliquid ſubtractũ fuiſ-
ſet, non ita cõtra Bartolum ſenſiſſet, de communi te-
ſtatur *Suarez.de Paz.in prax.tom.1.p.5.c.3.§.3.n.90.*
91.Tuſeh.pract.concl.littera E: concl.11.n.16.19.Pe-
guer.d.decis.28.num.3.
Verum id non probatur ab omnibus, quoniam alij ſen-
ſerunt furem ad Eccleſiam confugientem etiam cum
33 re furata eſſe tutum, & ab illa non eſſe extrahendum,
& ſi fuerit extractus, Eccleſiæ eſſe reſtituendum: *Clar.*
in d.§.fin. quæſt.38.num.16.verſ.tu ſcis, in fin. Couar.
var.obſeru.lib.2.c.20.n.15.verſ. vicesimo. Dec. tract.
crim.lib.6. c.28.num.4. Gam.*decis.171.num.1. Gut-*
tierez.pract.qq.ciuil.lib.1.quæſt.1.num.21. Farinac.in
append. de immun.Eccl.c.16.num.218. qui teſtantur
ita fuiſſe iudicatum.
Quibus ego quoque aſſentio, ſed cum moderamine, quia
ſi loquimur, quod fur iſte cum re furata confugiens
ad Eccleſiam poſſit à Iudice ſæculari extrahi, & pu-
niri, vtique non licet, quia hic non eſt de caſibus ex-
ceptis in Bulla Gregoriana, quorum occaſione poteſt
34 fieri extractio reorum ab Eccleſia, & in his terminis
loquuntur DD. vltimo loco adducti, vt videre eſt a-
pud *Gamma.d.decis.171.num.1. Farinac.d.c.16. num.*
218.in fin. qui dicunt pronunciatum fuiſſe furem cũ
re furata in Eccleſia deprehenſum eſſe ad Eccleſiam
reſtituendum. Verum ſi agamus de Iudice Eccleſia-
ſtico, is vtique non debet pati vt iſte, vel delinquens,
& furtum faciens in Eccleſia, vel ad eam rem furatã
35 perducens, impune habeat, & propterea fur iſte non
vtique erit extrahendus ab Eccleſia, vt Curiæ ſæcula-
ri tradatur, ſed incarcerandus erit, & puniendus à Iu-
dice Eccleſiaſtico cuius Iuriſdictionem offendit per-
tractando, & deducendo rem furtiuam per eius terri-
torium. i. Eccleſiam, vt bene ad rem aduertit *Mar.*
Ital. de immunit.Eccl.lib.1.c.5.§.3.num.53. Farinac.
d.c.16.num.209. verſ.nã quod. ſic enim videtur pro-
rogaſſe Iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici, dum vel
36 in Eccleſia furatus eſt, vel rem furtiuam in ea cõtre-
ctauit, & propterea legitime ab eodem Iudice de eo
37 puniendus eſt, quod inique fecit, vt inquit *tex. in c.*
inter alia, & ibi. Hoſt.num.1. poſt med. verſ. Prælati
vero, & Io: And.num.5.verſ.Prælati. Anch.num.2.
verſ.& dicit. Abb.num.13. ad fin. Zabarel. numero 3.
verſ.& dicit, extr.de immun.eccl.vbi DD.communiter
ſic docent. ad rem *Peregr.de immun.eccl.c.12.num.8.*
Antonin.Dian.reſol.mor.p.1.tract.1.reſol.8.
Hoc tamen caret difficultate, quod fur iſte confugiens
ad Eccleſiam cum re furata poterit de mandato Iu-
dicis Eccleſiaſtici ſiſti, & arreſtari, & ab Eccleſia etiã
38 extrahi, vt res furata etiam per vim ei auferatur, &
domino reſtituatur, vt ſenſit *Couar.Var.obſer.lib 2.c.*
20.num.15.ad fin. Canalc.in 1. parte ſuarum decis. in
repert.verſ.Iudex Eccleſiaſticus, & non ſæcularis, ſub
num.13.Gutierrez.pract.qq.ciuil. lib.1.q.1.num.21.
Farin.d.c.16.n.218. quod iuſtum eſt & honeſtum,
ſed non tollit, quin fur poſſit etiam grauius à Iudice
Eccleſiaſtico puniri, nec à Iudice laico huic furi pote-
rit res furtiua auferri ſine licentia Epiſcopi.
Hinc patet quid ſit reſpondendum ad punctum remiſ-
ſionis, nam primo ſi non fiat requiſitio certum eſt,
quòd reus non eſt remittendus ad Iudicem loci furti
perpetrati, vel originis; *Couar. d.c.11. ſub numero 9.*
39 *de communi. Clar.d.quæſt.38.num.19. verſ.eſt autem.*
Farinac.d.quæſt.7. num.7. in fin. Verum ſi fiat requi-
ſitio (ſubiungit ipſe) quod nunquam requirenti re-
miſſionem negaret per ea, quæ tradit *Peguer. decis.*
40 *crim.28. per totam.* vbi tamen hoc non dicit.
Verumtamen id poſſet quidem admitti in ijs, quæ ſub-
ſunt eidem Principi, à cuius nutu moderatur omnia
in ſuo ſtatu, verum vbi diſtinctæ ſunt poteſtates, &
vnum tribunal non eſt maius altero, tunc remiſſio
non eſt neceſſaria, & poteſt denegari, immo de ge-
41 nerali totius Italiæ conſuetudine nõ ſolet fieri, etiam
ſi petatur, niſi in atrociſſimis, & ex conceſſione
Principis, vt in noſtris terminis dixit *Mantua. d.*
Apopht.103. in fin. verſic.ſed aduerte. Capic.decis.
42 *104. num.3. Couar. d.cap.11. ſub numero 9. Gram-*
mat. decis. 26. numero 3. Soc. iun. conſ.76. numero
7.lib.3. late Clar. d.quæſt.38 num. 20. 21. Farinac.
d. quæſt.7. numero 27. 28. 30. quòd multo minus
poterit in controuerſiam deduci, quando Iudex re-
quiſitus poteſt ipſe punire, vt hic, quia tunc ceſſat
abſurdum, quod in hac materia ſolet conſiderari, ne

ſcilicet delicta remaneant impunita. *Farin.d.quæſt.7. n.30.* & ita teneas, quia hæc quotidie practicantur, & audiui ab alijs tribunalibus obſeruari, & cum aliàs de anno 1634. de menſe Martij, in perſona cuiuſdam R. Petri Medinæ Hiſpani, idem caſus euenisset, idem quoque fuit ſeruatum.

CAPVT XX.

EPITOME.

An clericus captus a lictoribus Curiæ ſæcularis debeat remitti ad Iudicem Eccleſiaſticum, & quando priuilegium fori perdat.

SVMMARIVM.

1 *Antipatria eſt inter iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſæcularem.*

2 *Clericus ordinum minorum non gaudet priuilegio fori, niſi incedat in habitu, & tonſura.*

3 *Clericus nõ incedens in habitu priuatur priuilegio fori ſine alia monitione.*

4 *Cleritatus non præſumitur.*

5 *Habitus oſtendit, qualis ſit illum geſtans.*

6 *Clericus non debet remitti, quem Iudex laicus detecto capite inuenit ſine tonſura.*

7 *Veſtes an ſint clericales cognoſcit Iudex laicus.*

8 *Clericus captus ſine habitu manet in carceribus Iudicis laici, donec probetur clericatus.*

9 *Clericus debet geſtare habitum, & tonſuram copulatiue ad fori priuilegium.*

10 *Armorum vſus eſt clericis interdictus.*

11 *Clerici debent eſſe medici animarum, & non corporũ.*

12 *Clericus remiſſus poteſt iterum foro ſæculari reſtitui.*

13 *Familiaritas quomodo probetur.*

14 *Familia Epiſcopi gaudet priuilegio fori, nec ſubijcitur ſtatutis laicorum.*

15 *Vicarius poteſt punire familiares Epiſcopi.*

16 *Familia Epiſcopi titularis non ſubijcitur foro laicorũ.*

17 *Epiſcopus titularis retinet dignitatem Epiſcopalem.*

18 *Epiſcop. dignitati datur, vt familia eius gaudeat foro.*

19 *Epiſcopi titulares non puniunt eorum familiares, ſed Ordinarius.*

20 *Vicarij, & Epiſcopi vnum conciſtorium.*

21 *Vicarij familiares gaudent priuilegio fori.*

22 *Epiſcopus, & Vicarius ſunt ſicut Sol, & Luna.*

23 *Vicarius foraneus nõ facit idem tribunal cũ Epiſcopo.*

24 *Vicarius generalis eſt Prælatus.*

25 *Epiſcopi expreſſio continet etiam eius Vicarium.*

26 *Archipræsbyteri Carpi dignitas.*

27 *Abbatis Guaſtallæ dignitas.*

28 *Familiares Epiſcopi gaudent beneficio fori ex ſpeciali gratia.*

29 *Prælati habentes iura Epiſcopalia quid differant ab Epiſcopis.*

30 *Prælati nullius diocœſis dicuntur Diocœſani.*

31 *Prælati cum iuriſdictione Epiſcopali dicitur ordinarij.*

32 *Vicarij Capitulares, & Prælatorum inferiorum an dicantur ordinarij.*

33 *Vicarius poteſt habere ſeruientes, & familiã armatã,*

34 *Epiſcopi, Notarius fiſcalis, Executores gaudent priuilegio fori.*

35 *Notarius Epiſcopi an gaudeat priuilegio fori in officio tantum.*

36 *Coloni Epiſcopi, & Eccleſiæ nõ gaudent priuilegio fori.*

37 *Familiares clericorum an gaudeant priuilegio fori.*

38 *Clerici ſeruus gaudet priuilegio fori.*

39 *Famulus clerici quando gaudeat eiuſdem foro.*

40 *Epiſcopi litteras familiaritatis habentes non gaudent eius foro.*

41 *Iudex Eccleſiaſticus inhibet ſæculari, ne procedat contra clericum.*

42 *Iudex Eccleſiaſticus ſolus cognoſcit, an clericus gaudeat beneficio fori.*

43 *Iudex ſæcularis ſuperſedere debet contra clericum, donec cognoſcatur, an ſit remittendus.*

44 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, an habitus ſit clericalis.*

45 *Iudex Eccleſiaſticus tenetur repetere clericum captum à ſæculari.*

46 *Clericatus quomodo probetur ad effectum remiſſionis.*

47 *Clericatus probatur litteris Epiſcopi, vel eius Notarij.*

48 *Iudex laicus ſtatim debet remittere clericum, ac videt litteras ordinationis.*

49 *Iudex laicus in dubio etiam debet facere remiſſionem clerici.*

50 *Remiſſio clerici ad ſuum Iudicem quando fiat.*

51 *Fori beneficium quando habeat clericus.*

52 *Clericus coniugatus quomodo gaudeat fori beneficio.*

53 *Habitus, & reputatio faciunt præſumere clericatum.*

54 *Habitus clericorum an ſit determinatus à iure.*

55 *Iudex laicus quando poſſit negare remiſſionem clerici.*

56 *Clericus quando præſumatur dimiſiſſe habitum animo deſerendi.*

57 *Clericus debent frequenter ſeruire, & continuo portare habitum.*

58 *Monitio eſt neceſſaria, vt perdatur priuilegium fori ob non delationem habitus.*

59 *Iudex ſæcularis debet citari, dum cognoſcitur, an captus ſit clericus.*

60 *Iudex ſæcularis debet ſtare interlocutoriæ Eccleſiaſtici pronuntiantis captum eſſe clericum remittendum.*

61 *Iudex laicus eſt excõmunicatus, ſi non remittit clericũ.*

62 *Clerici in itinere poſſunt vti veſtibus breuioribus.*

63 *Seruitium clerici in Eccleſia debet eſſe frequens.*

64 *Clericus caluus non tenetur ad faciendam tonſuram.*

65 *Caluities liberat ab onere tonſuræ.*

66 *Conſuetudo non valet contra exemptionem clericorũ.*

67 *Remiſſio clerici fienda etiam in dubio.*

68 *Veſtes eſſe clericales quomodo cognoſcat laicus.*

69 *Iudex laicus nõ poteſt retinere clericũ vltra 20. horas.*

70 *Clericus quando debeat manere in carcere laico.*

71 *Cleric. ob delationẽ armorũ nõ priuatur fori priuilegio.*

72 *Clericus miles an priuetur fori priuilegio.*

73 *Clericus inuentus cum armis an debeat puniri ſecundum leges Principis ſæcularis.*

74 *Familia Iudicis ſæcularis an poſsit arreſtare clericum, & eum ſpoliare armis.*

75 *Cler. an poſsint ſpoliari armis, retib. vel canib. à laicis.*

76 *Medicina eſt interdicta clericis, & quando.*

77 *Clerici an poſsint eſſe medici.*

78 *Clericus, qui non habet requiſita, & non gaudet priuilegio fori, poteſt etiam ab Epiſcopo puniri.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

NAscuntur sæpe inter Curias Ecclesiasticas, & sæculares multæ controuersiæ occasione Iurisdictionis quæ non leues efficiunt contentiones, existit enim inter eas quædam quasi naturalis antipatia, quam penitus tollere vix fieri posse videtur, & vere expertus sum nullas causas tra-
1 ctari tanto cum ardore, quam Iurisdictionis, & iure merito, quia hæc pluris æstimatur apud magnates, quàm diuitiæ, hæc nobilitat, & suos possessores facit venerandos, diuinum in se aliquid habere videtur. Verum sicut laici nihil dormiunt, & suum defendant, & dilatent Iurisdictionem ita Ecclesiastici tenentur ex animo, & totis viribus eam, quæ est Ecclesiæ tutari. Hinc mihi omittendum non videtur narrare, quod proximis temporibus euenerit, dum Curia sæcularis Nouellariæ Dioc. Regien. arrestauit Simonem Pezzolium clericum primæ tonsuræ, & familiarem Archiepiscopi Phodien. mancipando eum carceri sub titulo stupri, & attentati abortus, quod tamen nõ credebatur. hoc enim intellecto instante dicto Archiepiscopo pro suo familiari acerrimo defensore, & Promotore Fiscalis, Curia Episcopalis suum repetebat clericum, & captis informationibus transmissit Monitorium contra Dominum temporalem, & Ministros: Verum fiscus sæcularis rem cœpit deducere in controuersiam allegando eum fuisse captum in habitu laicali sine tonsura cum ense intra baculum occluso, solitumque non fuisse gestare clericalem vestem, aut Ecclesiæ inseruire, ideo negabat faciendam esse remissionem, sed prius cognoscendum esse de priuilegio fori, dictus vero promotor petebat prius fieri remissionem, antequam plena fori cognitio haberetur; sed breui partibus data dilatione, cum multa essent deducta, quærebatur, quid iuris.

Et sane non videbatur fisci laicalis vana prætentio, cum certum sit vigore *Concil. Trid. sess. 23. c. 6. de Reform.* clericum primæ tonsuræ, vel minorum ordinum non
2 aliter frui priuilegio fori, quàm si beneficium habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiat, quod etiam post multos attestatur: *Menoch. de præs. lib. 6. præs. 76. num. 38. Sccac. in prax. lib. 1. c. 11. num. 82. Bonacin. de Iudic. q. 2. punct. 1. §. 4. numero 10. vers. quod vero. Giurb. cons. 74. num. 11. vers. si sacri.* quod adeo verũ est, vt licet ante dictum Conc. necessaria esset trina monitio, antequam clericus per habitus non delationem fori priuilegio priuaretur, tamen hodie sine alia
3 monitione statim, ac in habitu non incedit ex solito, & tonsuram non defert, vbi caret beneficio Ecclesiastico fori gaudimento priuatur tam ex consuetudine, quàm de iure propter constitutiones *Clem. VII. & Paul. III. de quibus ita asseuerantes testantur Clar. in prax. §. fin. q. 36. n. 19. vers. ubi tamen. Gratian. disc. for. lib. 1. c. 190. n. 11. vers. licet, & lib. 3. c. 440. n. 7. Giurb. cons. 41. num. 28. Scacc. d. c. 11. num. 82. vers. si vero. late Ricc. in prax. cler. resol. 530. num. 4. Bonac. d. §. 4. num. 15. vers. respondeo. Bellet. disq. cler. lib. 1. tit. de fauor. cler. personal. §. 8. num. 6. vers. propterea. Alder. Masch. de stat. interpr. concl. 1. num. 108.*

Et hoc satis iustum videtur, quoniam clericatus non præsumitur, nisi probetur, cum omnes laici nascantur. *Menoch. d. præs. 76. n. 1. Card. Tusch. pract. concl. littera*
4 *C: concl. 378. n. 37. Masch. de probat. concl. 302. n. 13. Decian. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. n. 117. Borell. sum. dec. tit. 39. num. 384. p. 2. Bellet. d. tit. §. 14. num. 9. Giouag. cons. 16. num. 55. lib. 2. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 31. num. 23. Garz. de benef. p. 7. c. 1. n. 138.* ideo talis præsumi-
5 tur, in quali habitu reperitur. *Masch. d. cõcl. 302. n. 8. 9.*

At si captus diceret se clericum, Iudex laicus facile id cognoscere potest, si de nudato capite tonsuram non in-
6 ueniat, aut eius signum non aspiciat, & tunc potest denegare remissionem vti calumniose petitã. *Masch. de probat. concl. 689. num. 10. Scacc. d. c. 11. n. 89. Farin. in prax. q. 8. num. 34. vers. vbi tamen. Marth. de iurisd. p. 2. c. 31. n. 24. Menoch. d. præs. 76. n. 32. Guazzin. trac.*
7 *ad defens. lib. 1. defens. 1. c. 3. n. 5.* & dato etiam, quod de vestibus esset quæstio, an fuissent laicales, vel clericales, cognitio spectat ad Iudicem laicum: *Clar. in prax. d. §. fin. q. 36. n. 14. vers. nihilominus. Decian. d. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. num. 96. Marth. d. c. 31. num. 24. Menoch. d. præs. 76. num. 33.*

Et si forte clericus fuerit arrestatus in habitu laicali, interim debet custodiri in carceribus Iudicis laici, donec fuerit cognitum, an fori gaudeat priuilegio. *Clar.*
8 *d. q. 36. num. 21. vers. regulariter. Decian. d. tract. p. 1. lib. 4. cap. 9. num. 110. & c. 40. n. 2. Scacc. d. c. 11. n. 90. Farin. d. q. 8. n. 36. Menoch. d. præs. 76. n. 18. Marth. d. c. 31. n. 22. Gratian. d. c. 190. n. 16. Caualc. de brach. reg. frag. 13. n. 95. p. 6.* in tantum, quod non sufficiat ad fori priuilegium gestare habitum sine tonsura, vel tõ-
9 suram sine habitu, nisi enim vtrumque habeat, ille dicitur in habitu laicali: vt bene probat tex. *in c. si Iudex laicus, vers. idem esse, de sent. excommunicat. in sexto, & post Io: And. inquit Bald. in l. si qua, num. 3. C. de episc. & cler. Menoch. d. præs. 76. n. 38. vers. requirit. Alder. Masch. d. concl. 1. num. 111.*

Accedat, quia iste clericus fuit captus cum armis, quod est signum laicalis professionis, cum armorum vsus
10 sit clericis interdictus: *Bellet. disq. cler. tit. de discipl. cler. §. 18. num. 7. Farinac. de var. ac diuers. crim. quæst. 108. num. 21.* & auget dubitatio, quia iste gerebat se pro medico, cum medicinæ professor esset, quod clericis non est permissum, cum debeant esse medici animarum, & non corporum. *Bellet. d. tit. §. 31. nu-*
11 *mero 3. 4.* ex quibus non tamẽ iuste videbatur negari remissio, sed etiam clarum esse ipsum non gaudere beneficio fori non habito respectu, an esset familiaris dicti Archiepiscopi, quia cum sit titularis solum modo, iure scriptum non reperiebatur, quòd eius familiares fori beneficio potirentur.

Nihilominus omnibus diligenter pensatis in eam deueni sententiam, vt dictus Pezzolius esset remittendus, & Episcopali Curiæ consignandus saluo iure cognoscendi in plenario Iudicio an frui deberet fori beneficio, quoniam hæc inter se distincta sunt, cum possit esse, vt sit in casu remissionis, & tamen non fruitionis adeo, vt sit de nouo fisco sæculari restituendus; vt probat tex. *in d. c. si Iudex laicus, de sent. excommunic. in 6. Tranch. decis. 189. in fin.*

Et mouebat non solum propter clericatum, sed etiam propter familiaritatem cum dicto Archiepiscopo, nam probatũ fuit, ipsum fere semper cõmensalẽ esse illius, habere domi eiusdem cubiculũ propriũ, cuius

clauis apud eum reſidebat, ſeruitium Medici erat illi
aſſignatū, in domo eius, vt plurimū dormiebat, licet
ſæpe etiam domi paternæ cubaret, quæ ſane fami-
13 liaritatem conuincunt. *Moſch. de probat. concl. 756.*
num. 1. Menoch. de arb. iud. caſ. 201. n. 119. Tuſch. litte-
ra E: concl. 72. num. 29. Beltram. ad decif. Ludouiſ. 166.
num. 10. Bellet. diſq. cler. tit. de fauor. cler. real. §. 1. num.
15. Barboſ. de off. epiſc. p. 3. alleg. 107. num. 10.

Et apertum eſt in iure ſpeciali priuilegio conceſſum eſſe
Epiſcopis, & Archiepiſcopis, vt eorum familia, & ſer-
uientes etiā laici tam in ciuili, quàm in criminali ne-
gotio fori priuilegio gaudeāt adeo, vt nec ſtatutis lai-
corū alligati ſint: ſic probat *tex. in c. fin. vbi Hoſt.*
n. 14. Abb. n. 5. Io: And. n. 195. & communiter DD. de
14 *off. Archid. & in c. cum ab homine, vbi Abb. n. 2. de Iu-*
dic. Abb. in c. 2. n. 6. verſ. in familia, vbi etiam Butr. &
Felyn. de for. cōpet. Natt. cōſ. 576. n. 6. in fin. lib. 3. Bur-
ſat. conſ. 35. n. 13. Clar. in prax. §. fin. q. 35. n. 18. verſic.
ab hac. Decian. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. n. 47. 57. Teſſ.
decif. 22. n. 6. de cōmuni. Menoch. de arb. iud. caſ. 563. n.
13. Duard. com. in Bulla Cœnæ Dom. can. 15. q. 8. conc. 1.
n. 2. Ricc. reſol. 471. n. 5. Tuſch. lit. E: concl. 27. n. 21. Fa-
rin. in prax. q. 8. n. 46. ver. ſed in famulis. Gen. prax. Ar-
chiep. c. 9. n. 6. Leon. in theſ. for. Ecc. c. 11. n. 17. Gratian.
decif. 233. n. 1. 2. & diſc. for. c. 340. n. 3. & c. 341. n. 5.
Marth. de iuriſd. p. 4. caſ. 111. n. 3. Bellet. d. §. 1. n. 13. 14.
Giurb. conſ. 88. n. 1. & ſeqq. Mar. Antonin. reſol. 75. n. 2.
lib. 1. Alder. Maſch. d. cōcl. 1. n. 135. Barboſ. de off. epiſ.
p. 3. alleg. 107. n. 9. & ita declarauit Card. S. C. ſub die
7. Iun. 1595. reſcribens Nuncio Neapolis, & ſicut Cu-
15 ria Arch. Neap. eſt in hac quaſi poſſeſſione teſte dicto
Gen. d. c. 9. n. 6. in fin. ita Curia Epiſcop. Regij, & ego
recordor, quod feci carcerare quemdam familiarem
Epiſcopi, qui baculo percuſſerat ſeruum Communis,
tales enim poſſunt puniri non ſolum ab Epiſcopo, ſed
etiā ab eius Vicario, & ſatis eſt, quòd Vicarius id notū
faciat Epiſcopo: *Sbroz. de off. Vic. lib. 2. q. 166. n. 2. 3.*
4. 5. Boer. decif. q. n. 7. Clar. d. q. 35. n. 18. Grat. d. decif.
233. n. 19. Bellet. d. §. 1. n. 19. Barboſ. d. alleg. 107. n. 15.
hæc enim procedunt etiam in cauſa criminali. *Mar.*
Antonin. reſol. 75. num. 6. lib. 1.

Ampliatur hæc concluſio, vt procedat etiam in familia
Epiſcopi titularis, vel eius, qui renuntiauit loco, ſed nō
16 dignitati, iſti enim licet careāt Populo, & clero, vt in-
quit *Barboſ. de off. epiſc. p. 1. tit. 1. c. 6. n. 15.* vbi de his
ſatis tractat, tamen certū eſt eos non ſolū habere or-
dinē, ſed etiā retinere dignitatem Epiſcopalē, vt pro-
17 batur in *c. legimus, verſ. vbicumque 93. diſt. Menoch. de*
arb. iud. caſ. 68. n. 5. Grat. diſc. for. c. 291. n. 51. 63. 73.
p. 2. verum cōceſſū eſt Epiſcopis, vt eorū familia gau-
deat fori priuilegio, in Epiſcopalis dignitatis priuile-
giū, vt inquit *Decian. d. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. n. 57.*
ideo non eſt mirū, ſi tales Epiſcopi, vel Archiepiſcopi
18 poſſint hoc prætendere, vt eorū familiares ſint exēpti
à Iuriſdictione laicorū, bene verum eſt, quòd punitio
nō ſpectabit ad ipſos, quia nō habent tribunal, neque
Iuriſdictionē in actu, ſed ad ordinarios Eccleſiaſticos
in quorum Diœceſi reperientur, & cum ſuper hoc cō-
trouerſia eſſet orta, Romæ res cœpit agitari, & ſub die
17. Ian. 1628. habitum fuit huiuſmodi reſponſum: In
19 cauſa Regien. *Sacra Congreg. Cardinaliū controuerſijs*
Iuriſdictionalibus præpoſitorū cenſuit familiares etiam
Epiſcopi, ſeu Archiepiſc. titularis gaudere debere pri-
uilegio fori ita, tamen vt conueniri debeant, & ſint cō-
niendi ab ordinario loci, vbi degunt, non ab ipſo Epiſco-
po, ſeu Archiepiſ. titulari: Oblanius Card. Banterus: S.
cū denuo quidam Camillus familiaris Archiepiſcopi
titularis tormentū bellicū exploſiſſet contra quēdam
Io: Rubertellū cœpit diſputari, an frueretur beneficio
fori, & tamdem re in conſilio Principis agitata Se-
reniſs. Dux ſub die 26. Aprilis 1629. ſcripſit Epiſco-
po Regij cognitionē cauſæ ſpectare ad eiuſdē Epiſc.
forum, ideo in eum animaduerteret, vt iuri cōuenit.

Ampliatur iterū, nam licet Epiſcopus ea, quæ ſunt ordi-
nis, nequeat communicare ſuo Vicario, niſi ſit pariter
Epiſcopus, tamen eorū, quæ ſunt iuriſdictionis, & di-
gnitatis poteſt illum facere participem ratione vnita-
tis inter eos exiſtentis, cū vtriuſque eorū ſit idem tri-
bunal conciſtorij, & officium adeo, vt perſona vnius
20 dicatur perſona alterius: *Sbroz. de off. Epiſ. lib. 2. q. 57.*
n. 1. 2. 3. ideo dicendū eſt etiā familiares ipſius fori be-
neficio potiri, & ab ipſo poſſe puniri, ſiue ſint Vicarij
21 ſeruientes, ſiue miniſtri: *Boer. d. dec. 9. n. 7. Frāc. Marc.*
decif. delph. 281. in fin. p. 1. Sbrozz. de off. Vic. q. 146. n.
2. in fin. & n. 3. lib. 2. Gratian. d. decif. 233. n. 19. quos
ſequitur Bellet. d. §. 1. n. 19. Barboſ. d. alleg. 107. n. 15.
22 *Aloyſ. Ricc. in prax. reſol. 471. n. 6. in fin. Giurb. cōſ. 88.*
n. 1. in fin. in eo enim relucet dignitas Epiſcopalis, &
iuriſdictio ſpiritualis, ſicut Sol in Luna, licet dignitatē
23 Pontificalem non habeat. *Sbrozz. d. tract. lib. 2. q. 26.*
n. 18. verſ. ratione, & q. 27. n. 11. verſ. nam, quæ cum in
ſolo Vicario generali verificentur, non erunt trahēda
ad Vicariū foraneum, qui non facit idem tribunal cū
24 Epiſcopo: *Sbrozz. d. tractat. lib. 1. q. 23. n. 9.* hic enim
Prælatus non dicitur, cum tamen Vicarius generalis
Prælatus dicatur ratione dignitatis, & Iuriſdictionis.
Barboſ. de off. epiſc. p. 3. alleg. 54. n. 132. 135.

Nec obſtat tale priuilegiū fuiſſe conceſſum Epiſcopis,
qualis dici non poteſt Vicar. *Felyn. in c. 2. n. 1. verſ. ſol-*
ue, de for. cōpet. quia ratione vnitatis appellatione E-
piſcopi cōprehenditur etiā Vicarius, & ſæpe hoc ob-
ſeruatū eſt in Conc. Trid. vbi conceſſa Epiſcopis per-
mittuntur etiam Vicario, niſi taxatiue loquatur, vere
25 enim nomine Epiſcopi intelligitur etiam eius Vica-
rius, ſi res ei conuenire poteſt: *gl. in c. vnic. verb. per*
Epiſc. vbi etiā Gem. ibi: nota bene, & Franch. n. 3. de ca-
pell. monach. in 6. Felyn. in c. ſi quis contra. n. 3. verſ. ſed
caue, de for. compet. Sbrozz. de off. Vicar. lib. 2. q. 43. n.
28. latè Sanchez. de matrim. lib. 3. diſp. 29. numero 16.
verſ. ad 3. dico.

Quid dicendum de Abbatibus, & alijs Prælatis habenti-
bus territoriū diſtinctum, & iura Epiſcopalia, vſum-
que mitræ, & baculi cum poteſtate iuriſdictionis, vt
eſt Abbas Guardiſtalli, & Archipræsbyter Carpi, qui
26 habent vſum Pontificalium? vtique non reperio ſcri-
ptum, quòd horum familiares gaudeāt priuilegio fo-
27 ri, & cum illud fuerit Epiſcopis ſpecialiter cōceſſum:
Capic. decif. 12. num. 1. 2. Gratian. d. decif. 233. num. 2.
28 *Marth. de iuriſdict. p. 4. caſ. 111. numero 4.* non vid. ad
alios Prælatos trahendum. *l. quod vero. ff. de legi.*

Attamen ſentio horum quoque familiares, & miniſtros
eorum officio neceſſarios à poteſtate ſæculari eſſe
exemptos, nā cum tales Prælati in ſua diœceſi plenam
29 habeant Epiſcoporum Iuriſdictionem ab illiſque ſo-
la conſecratione differant, vt inquit *Sāchez. de matri-*
mon. lib. 8. diſp. 2. n. 12. verſ. ſecundo quia. & Diœceſani
appel-

appellatione compræhendantur, idẽ *Sanchez. d. tract. lib. 3. disp. 29. n. 16. vers. ad 1. confirmationem. Gratian. disc. for. lib. 2. c. 212. n. 9.* ipsique ea expediãt, quæ pro-
pria Episcoporũ sunt, circa Iurisdictionem: *Sanchez.*
30 *d. disp. 2. n. 12. in fin. Barboss. de off. episc. p. 2. alleg. 32.*
n. 31. nõ video, cur eis debeat denegari idem priuile-
gium, quod non fundatur in potestate ordinis, sed po-
tius dignitatis, propter quam etiã ipsi Ordinarij vo-
31 cantur. *Barboss. de off. episc. p. 2. d. alleg. 32. n. 30. 31.*

Ideo hoc idem erit extendendum ad Vicarios etiã Capi-
tulares, nec nõ Prælatorum habentiũ Iurisdictionem
quasi Episcopalem, quoniã hi omnes Ordinarij sunt,
& nomine ordinariorum comprehenduntur. *Paris. de*
32 *resign. benef. lib. 3. q. 22. n. 29. & seqq. Sãchez. de matr.*
lib. 3. disp. 25. n. 10. & disp. 29. n. 4. 5. Sicut enim Epi-
scopus potest habere familiares, & seruiẽtes armatos,
sic etiã Vicarius ratione vnitatis: *Sbrozz. de off. episc.*
33 *lib. 2. q. 147. n. 1.* quod nõ debet negari alijs Vicarijs,
qui pariter ordinarij dicũtur, & ratione officij habẽt
eandem necessitatem.

Hæc autem, quæ diximus, non solũ procedũt in familia-
ribus Episcoporũ, sed etiã quo ad alias personas ei ne-
cessarias, & vtiles in exequẽdo officio, quales sũt No-
tarij, & Cancellarij, Nuncius, Fiscalis, Custos carceris,
34 Executores, & familia armata quos satis constat exẽ-
ptos esse à Iurisdictione sæculari, donec in officio ma-
neant, etiam si expensis Episcopi non viuant. *Boer. d. decis. 9. n. 7. 8. 9. Sbrozz. de off. vic. lib. 2. q. 146. n. 2. late Gratian. d. decis. 233. n. 6. 7. & seq. & d. c. 340. n. 1. 2. & per totũ, & cap. 341. n. 1. 3. & seq. Leon. Thes. for. eccl. c. 11. n. 18. Bellet. d. §. 1. n. 16. 17. 18. Mar. Antonin. resol. 75. n. 5. lib. 1. Barboss. de off. episc. p. 3. alleg. 107. n. 11. 12. 13. 14. 15. late Aloys. Ricc. in prax. resol. 471. n. 4. 5. 8. 11. late Giurb. cons. 88. num. 10.*

Bene verũ est, quòd aliqui conantur restringere hoc pri-
uilegiũ, vt procedat solũ in ijs, qui viuũt expensis Epi-
scopi, & quãdo delinquũt in officio. *Boer. d. dec. 9. n. 7.*
Verũtamen verius est, & receptius eos indistincte frui
35 dicto beneficio siue viuãt suis expensis, dũmodo ser-
uiant, siue extra officiũ delinquant: *Capic. d. decis. 12. n. 1. late Gratian. d. c. 340. et c. 341.* vbi resoluit omnia: *Bellet. d. §. 1. n. 22. late Giurb. cõs. 88. n. 4. 14.* ibi etiam ait ita fuisse resolutum in S. R. C. præsente Prorege.

Hæc tamen nõ procedũt in colonis, & rusticis Episcopi,
& alijs etiã seruientibus, qui eius expensis viuerent, lõ-
36 ge tamẽ ab eius persona: *Abb. in d. c. 2. n. 6. vers. quid, & ibi. Felyn. n. 3. de for. cõpet. Dec. d. c. 9. n. 58. Farin. d. q. 8. n. 46. in fin. Surd. cons. 301. n. 69. 70. Alder. Masch. de Stat. d. concl. 1. n. 150. 151.* hi enim vere familiares dici non possunt, nec pertinentes ad officium Episco-pale, pro vt requiritur.

Multi etiã putauerunt hoc idem fori priuilegiũ fore cõ-
cessum famulis, & familiaribus clericorũ, & Sacerdo-
37 tum, vt *Calcan. cons. 71. n. 3. & alij, de quibus Menoch. d. cas. 562. n. 7. vers. 2. Duard. in Bull. cœn. Dom. cas. 15. q. 8. cõcl. 2. n. 4. vers. 2.* sed verius est, & receptius hos non esse subiectos foro Ecclesiæ. *Abb. in d. c. 2. num. 6. & ibi. Felyn. de for. cõpet. Thes. d. decis. 22. n. 5. Decian. d. c. 9. n. 57. Farin. d. q. 8. n. 46. Menoch. d. cas. 562. n. 4. 11. Masch. d. cõcl. 1. n. 135. Grat. d. dec. 233. n. 45.* vere enim omnes fatentur hoc esse speciale in famulis Epi-scoporũ, quia multa cõcedunt Episcopis, quę alijs de-negantur. *Giurb. cons. 88. num. 2. vers. multa.*

Hoc tamen fallit in seruis perpetuis, quorũ dominiũ re-
sidet pęnes clericũ, vel Ecclesiã, de quibus iudicatur,
38 sicut de bone clerici, hi sequũtur dominũ, & illius fo-
ri priuilegio gaudent. *Abb. in d. c. 2. n. 6. & ibi DD. de for. cõpet.* Decian. *d. c. 9. n. 57. Menoch. d. cas. 562. n. 11. Farin. d. q. 8. n. 46. vers. verũ proprij. Masch. d. cõcl. 1. n. 136. Grat. d. dec. 233. n. 5. Duar. d. can. 15. q. 8. cõc. 2. n. 4.*

Secundo fallit, quãdo exinde sequeretur, vt clerici libere
nõ possent suo vti priuilegio, velut si famuli clericorũ
ita detinerentur à domino temporali impediti, vt nõ
39 possent eorũ dominis seruire cũ graui eorũ incõmo-
do: ita *Felyn. in d. c. 2. n. 2. & ibi DD. de for. cõpet. Menoch. d. cas. 562. n. 11. Tusch. littera F. conclus. 27. n. 32. Masch. d. concl. 1. n. 136. ad fin.* aliàs declaratione vide apud *Thes. d. decis. 22. n. 5. 6. Menoch. d. cas. 562. n. 11. & seq. Masc. d. cõc. 1. n. 136. & seqq. Tusc. lit. E, cõc. 27.*

Non tamen omittã dicere eos, qui habent litteras fami-
liaritatis Episcoporũ sine speciali seruitio, nõ gaudere
40 fori priuilegio, quia vere non sunt in famulatu, & ser-
uitio: sic *Abb. in c. dilectus. n. 8. de cler. non resid. Grat. d. c. 340. n. 20. Bellet. d. §. 1. n. 23.* reliquos autẽ, qui ha-bent verã, familiaritatem, certũ esse exẽptos esse à Iu-risdictione sæculari, etiã si Episcopus degat extra suã diocœsim, quia dignitatẽ Episcopalẽ semper secũ de-fert, instar Episcopi titularis, de quo satis vidimus, & propterea respectu familiaritatis iste Pezzolius à foro Episcopali poterat dici exemptus, cum pro medico deseruiret: *Gratian. d. c. 340. num. 10. lib. 2.*

Verũ circumscripto etiã familiaritatis titulo adhuc vide-
batur dictũ Pezzoliũ esse remittendũ ad Curiam Epi-
scopalẽ, quia clericus erat prima tõsura initiatus; vnde
facta fide in actis de eius clericatu per litteras Episco-
pi patentes Iudex Ecclesiasticus licite potuit inhibere
Iudici laico parte etiã non citata: *Alex. cons. 149. n. 4.*
lib. 6. Petr. Caball. cas. 223. n. 85. cẽt. 3. Guazz. tract. ad
41 *defens. lib. 1. defens. 1. c. 3. n. 4. in fin.* quia ad Iudicem
Ecclesiast. spectat cognitio, an clericus gaudeat bene-
ficio fori, & remittẽdus sit, vt ex *d. c. si Iudex laicus, de sent. excõmunic. in 6.* inquit *Couar. pract. qq. c. 33. n. 1. in fin. Masch. de probat. d. concl. 689. n. 7. Menoch. de præs. lib. 4. præs. 76. n. 34. Prax. Gen. Archiep. c. 35. num. 11. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 31. n. 1. & n. 16. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. person. §. 14. n. 13. Bonac. de Iudic.*
42 *q. 2. punct. 1. §. 4. n. 8. vers. respondeo. Grat. disc. for. c. 190. n. 13. Barboss. ad Conc. Trid. sess. 23. c. 6. in versic. quando reus. Mar. Antonin. res. 48. n. 1. 3. lib. 3.*

Et ne cognitio huiusmodi elusoria reddatur, interim sæ-
cularis Iudex supersedere debet, manente tamẽ reo in
carcere laicali, donec visum fuerit, an remittendus sit.
43 *Bald. in l. si qua, n. 4. vers. tamen interim. C. de episc. & cler. Couar. d. c. 33. n. 3. vers. fortassis. Tusch. pract. concl. littera C; concl. 385. n. 18. Mar. Antonin. resol. 48. n. 3. in fin. lib. 3. Guazzin. d. c. 3. n. 4. Dec. tract. crim. lib. 4. c. 40. n. 1. p. 1. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 32. n. 52. Bellet. d. §. 14. n. 58.* quod procedit, etiã si dubitetur, an habitus, in quo captus reperitur, sit laicalis, vel clericalis, ad-hue enim hæc Iudicis Ecclesiastici cognitio est: *Couar.*
44 *d. c. 33. n. 1. ad fin. Guazzin. d. c. 3. n. 2. Masch. d. concl. 689. n. 9. Bellet. d. §. 14. n. 4.* pulchre *Marth. d. c. 31. n. 24. 26. 27. Scacc. in prax. d. c. 11. n. 88. Farinac. d. q. 8. n. 34. Bonac. d. quæst. 2. punct. 1. §. 4. num. 18. Antonin. Dian. mor. resol. p. 1. tract. 2. resol. 27.*

Et hæc adeo vera sunt, vt Episcopus, curiaque Ecclesia-

ſti ca teneatur repetere clericum etiam inuitum, & remitti recuſantem à fortijs ſecularis domini, dato etiã,
45 quòd ſe laicum fateretur, & talis repetitio facienda eſt ſumptibus clerici, ſi fuerit ſoluendo, ſin minus, expenſis Epiſcopi, qui ſi negligat, pœna dignus erit: ita probat tex. *in d. c. ſi Iudex laicus de ſent. exc. in 6. Couar. d. c. 33. n. 2. verſ. hic accedit. Clar. d. q. 36. num. 22. verſ. debet. Decian. d. trac. crim. p. 1. lib. 4. cap. 9. n. 116. in fin. Prax. Gen. c. 7. n. 6. Bellet. d. tit. de fau. cler. perſon. §. 12. num. 14. 15. 17. Farin. d. q. 8. num. 46. ver. amplia. 18. Bonacin. d. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 7. Gratian. d. c. 190. n. 1. 2. 7. 8. Ricc. in prax. de rebus Eccl. non alien. reſol. 25. num. 1. in fin.*

Neq; neceſſe eſt probare dictũ Pezzolium habere omnia requiſita, de quibus *in d. Conc. Trid. c. 6.* quia tantum agitur ad finẽ remiſſionis, nõ fruitionis priuilegij fori, illa enim probanda ſunt in plenaria clericatus cognitione, non ad effectum remittendi clericum ad Iudicem Eccleſiaſticum pro quo ſufficit tãta præſumptio, quæ transferat onus probandi in aduerſarium, velut ſi fama erat eum eſſe clericum, vel ſi pro clerico repu-
46 tabatur, vel incedebat in habitu, ex *d. c. ſi Iudex laicus. Farin. d. quæſt. 8. num. 44. Guazzin. d. c. 3. num. 9. verſ. quinto. Bellet. d. §. 14. num. 14. verſ. tertio.* clericatus enim ſolet etiam probari ex fama, & reputatione. *Borell. in ſum. deciſ. tit. 2. num. 140. p. 2.*

Hic autem habemus ordinationis ipſius litteras clericatus patentes, & Inſtrumentum Cancellariæ, quibus certum eſt probari clericatum, cum ſtetur atteſtatio-
47 ni Epiſcopi: *Bald. in d. l. ſi qua, num. 5. Farin. d. q. 8. numero 40. & deciſ. 67. poſt conſ. crim. Borell. d. tit. 2. num. 141. Cocoin. deciſ. 97. num. 4. Ludouiſ. deciſ. 78. num. 5. & deciſ. 490. num. 6. Garz. de benef. p. 7. c. 1. num. 139. Bellet. d. §. 14. num. 21. Ricc. collect. deciſ. 729. verſic. ſexto. Guazzin. d. c. 3. num. 9.*

Vnde hoc ſatis, & abunde ſufficit ad obtinendam dicti Pezzolij remiſſionem ad Iudicem Eccleſiaſticũ, quia videtur eſſe notoria clericatus probatio, vbi enim laicus videt litteras ordinationes, debet ſtatim commit-
48 tere remiſſionem: *Bald. in d. l. ſi qua, num. 4. verſ. ſed pone, pulchre Alex. conſ. 149. num. 5. lib. 6. Tuſch. littera C. concl. 378. num. 20. & concl. 385. numero 19. 32. Guazzin. d. cap. 3. num. 9. vid. Menoch. d. præſ. 76. num. 31. clare Decian. d. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. num. 26. & num. 112.* vbi inquit Iudicem ſecularem viſis litteris Ordinationis debere remiſſionem facere, neque anxie diſcutere, an aliquid contra eos valeat opponere. *Prax. Archiep. c. 7. num. 11.* Vere enim paria ſunt arreſtatum fuiſſe in habitu clericali, vel manifeſtum eſſe, quod ſit clericus: *Guazzin. d. c. 3. num. 6. verſic. ſed Nau.* Sed eſto, quòd verſaremur in dubio, adhuc Iu-
49 dex laicus debet facere remiſſionem, vt poſt *Aegid. conſ. 20. in fin.* inquit *Tuſch. d. concl. 378. num. 25. Seraph. deciſ. 741. num. 5.*

Bene verum eſt, quòd alij ſenſerunt non ſatis probari clericatum ad effectum etiam ſolius remiſſionis per prothocolum Notarij, & ſecretarij Epiſcopi, vbi ille deſcribit, quòd fuit ordinatus, vel tonſuratus, quãdo captus non eſt in habitu, neque in tonſura, nec in poſſeſſione clericatus, vt inquit *Aegid. d. conſ. 10. circa*
50 *primum. Tuſch pract. concl. d. littera C. concl. 378. num. 49.* Quod mihi non probatur, & agnoſco eſſe contra communes, & veras DD. traditiones, qui ſingula hæc de per ſe conſiderarunt ad effectum remiſſionis, nam ſi aliunde probaretur quaſi poſſeſſio clericatus, vel ex tonſura, aut ex habitu, vel fama, horum vnumquodque ſufficeret pro remiſſione, vt vidimus, ideoque nullius efficaciæ agnoſceretur litteræ Epiſcopi patentes, ſeu Notarij rogitus, vbi ille clericatum eſſe demõſtratur, rei enim ſatis demõſtratæ fruſtra additur alia demonſtratio: & ideo loquendo proprie de eo, qui ſine habitu captus eſt, ſed oſtendit Epiſcopi litteras, remittendum eſſe dicunt *Bald. in d. l. ſi qua, num. 5. verſic. ſed pone. C. de epiſc. & cler.* quem recentis ijſdem terminis ſequuntur. *Alex. d. conſ. 149. num. 5. Decian. d. c. 9. num. 112. Menoch. d. præſ. 76. num. 31.* & alij, de quibus ſupra: Non nego tamen, quod ſi quis poſtquã fuit ordinatus, notorie diu ſe geſſit pro laico, & fecit patenter actus cum clericatu incompatibiles, & communiter habebatur pro laico, & hoc ſatis conſtabat Iudici, ſi tunc oſtenderet Inſtrumentum ſuæ ordinationis, non crederem ſtatim faciendam eſſe remiſſionem, quia talis petitio videtur calumnioſa, vt videtur probare *tex. in d. c. ſi Iudex laicus, & ibi DD. de ſent. excommunic. in 6.* & in his terminis poſſunt intelligi *Aegid. & Tuſch.* in dictis locis, alioquin Tuſchulanus contrarius eſſet ijs, quæ dixit dicta littera. *C. concluſ. 378. num. 20. & concl. 385. num. 19.*

Ad effectum igitur remiſſionis prædicta ſufficiunt ſingula, quamuis ad effectum, vt intret beneficium fori, ne-
51 ceſſe ſit clericum geſtare habitum, & tonſuram copulatiue: *d. c. ſi Iudex laicus, & Conc. Trident. ſeſſ. 23. c. 6. de Reform. vbi bene Io. Sotteal. in verſ. idem erit: Dom. Gem. in d. c. ſi Iudex, & Bald. in d. l. ſi qua, numero 3. Menoch. d. præſ. 76. num. 39. Bellet. d. tit. de fau. cler. perſon. §. 8. num. 7. Maſch. d. concl. 1. numero 110. Bonacin. d. quæſt. 2. p. 1. §. 4. num. 10. verſ. reſpondeo.* cũ tamen ad effectũ remiſſionis alterutrum ſufficiat, vel habitus, vel tonſura, ſi tamen non ſit coniugatus, quia
52 in eo vtrumque ſimul requiritur: *Zabarell. in c. perpẽdimus, num. 8. verſ. dic tamen, de ſent. excõmunic. Cephal. conſ. 11. num. 42. Rol. conſ. 4. num. 26. 27. lib. 1. Staec d. c. 11. num. 95. Farin. d. q. 8. num. 65. verſ. in clerico. Gratian. d. c. 190. num. 10. Duard. in Bulla Cœna Domini. can. 15. q. 4. num. 1. Mar. Ant. reſol. 48. num. 9. 10. lib. 3.* & in ijſdem terminis poſſunt etiã intelligi *Aegid. & Tuſch.* dicto loco: etenim coniugatus ſine habitu nimiam habet laicalitatis præſumptionem, & petẽdo remiſſionẽ videtur eſſe in manifeſta calumnia, adeo, vt iuſto ab eo exigatur alia maior probatio, in alijs vero incumbit fiſco probare non concurrere requiſita: *Mar. Ant. reſol. 48. num. 25. lib. 3.*

Sed in puncto hic probatum fuit clericatus non ſolum ex Inſtrumento Ordinationis, ſed etiam ex dilatione clericalis habitus, cum geſſerit veſtes modo oblõgas, modo breues, vt moris eſt clericorum illius regionis, vt dicunt teſtes in varijs locis proceſſus, immo vnus eorum dicit tempore Arreſti eum fuiſſe in habitu clericali, & alij duo de auditu hoc deponunt, quod ſatis eſſe videtur, maxime cum ille prius ſe declaraſſet eſſe clericum, & à notis eius habebatur pro tali, hæc enim ipſum conſtituunt in quaſi poſſeſſione clericatus, cũ
53 tantum efficiat habitus, quod reputatio. *d. c. ſi Iudex laicus. Oldr. conſ. 244. num. 9. verſ. ſexto. Tuſch. littera C. concl. 1. num. 1. Marth. de Iuriſd. p. 2. d. c. 31. num. 7. Prax. Archiep. c. 7. num. 11.*

Nihil

Nihil autem nocet eum fuisse arrestatum cũ veste quadam, quam Vngarinam vocant, ea enim non potest dici penitus aliena à clericali habitu, cum probetur multos etiam Sacerdotes sæpe solere saltem eo loci simili veste vti, & pro clericali eam habuisse Pezzolium credendum est, qui ante clericatum splendidius, & maiori pompa induebatur, quæ efficiunt, vt dici non valeat eius habitum esse euidenter laicalem, maxime cum clerici non habeant certum, & determinatum à iure habitum, sed illis conueniens dicitur, qui consue-
54 tudine loci eis non est interdictus, vel reprobatus: *Alex. d. cons. 149. num. 12. lib. 6. Clar. d. quæst. 36. num. 13. Rol. d. cons. 4. num. 27. lib. 1. Decian. d. tract. lib. 4. c. 9. num. 96. 98 p. 1. Farinac. d. quæst. 8. num. 69. Scac. d. c. 11. num. 84. Masch. d. concl. 1. num. 112. Mar. Ant. d. resol. 48. num. 1. vers. quæ opinio, lib. 3. Bonac. d. q 2. p. 1. §. 4. num. 17. vers. respondeo Marth. d. p. 2. cap. 34. num. 41. Guazzin. d. c. 3 num. 3. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 9. num. 1. 2.* sufficit autem illum habitum non esse notorie laicalem, & si forte clericus portat vestes aliquas, quæ pertinent ad clericos, & aliquas, quæ ad laicos, Ecclesiasticus Iudex cognoscit, quales sint censendæ, *Marth. d. trac. p. 2. d. c. 31. num. 27.* & secularis non potest negare remissione, nisi certum sit notorie habitum esse laicalem, & non adsit alia clericatus præ-
55 sumptio, vt ex prædictis constat, & inquit *Menoch. d. præs. 76. num. 32.*

Accedat, & demus etiam hunc sine habitu fuisse inuentum, tamen cum probatum sit eum prius fuisse solitũ in habitu incedere, debet remitti ad Ecclesiasticum, quia non præsumitur illum dimisisse animo deseren-
56 di, sed vt forte melius delinqueret, *Farin. d. q. 8. n. 68. melius Gratian. d. cap. 440. num. 4. Ricc. in prax. resol. 530. num. 5. 6. 7. & in Collectan. decis. 1610. versic. & 1. p. 5. Bellet. d. tit. de fau. cleric. pers. §. 8. n. 14. vers. respondeo Bonac. d. q. 2. p. 1. §. 4 num. 24. Ald. Masch. de Stat. concl. 1. num. 111.* quorum multi dicunt etiam id ita fuisse à S. C. iudicatum, quia licet requiratur perseuerantia, & frequentia delationis habitus, & serui-
57 tij ad gaudendum fori beneficio: *Menoch. d. præs. 76. num. 38. 39.* tamen necesse est, vt omissio habitus fuerit per plures dies ante, & sit tanta, & cum tali perseuerantia, vt ille communiter æstimetur laicus: *Ricc. collect. decis. 956. versic. limita tertio Decian. d. tract. crim. lib. 4 cap. 9. num. 100. par. 1. Barbos. de off. episc. alleg 9. num. 20. par. 2.* Masch d. concl. 1. num. 111.

Addere possumus satis controuersum esse, an per non delationem habitus perdatur priuilegium fori sine prævia trina monitione, vt iure scriptum reperimus
58 *in c. fin. de vit. & hon. cler. c. contingit. il secõdo de sent. excommunic.* quorum correctionem cum non videamus, ad huc stare dicendum est, & propterea necessarium esse talem monitionem voluerunt: *Boss. in prax. titulo de for. comp. num. 127. in fin. & num. 133. 140. [illegible] pract. qq. d. c. 33. num. 1. 6. Clar. d. q. 36. num. 19. vers. hec autem. Rol. d. cons. 4 num. 31. lib. 1.* Decian. *d. lib. 4. c. 9. num. 89. par. 1. de magis communi Farinac. d. q. 8. 60 61. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 32. num. 31. 32. 33.* Tamen mihi magis placet altera opinio post Conc. Trid. & veriorem esse existimo, propter dictionem illam: Nisi: positam in *d. Conc. sess 23. cap. 6. de reform.* & ita iudicauit S. C. dicens, quòd si clericus non incedit in habitu, & tonsura, non requiritur alia monitio: teste *Bellet. d. § 8. num. 6. versic. præterea: Gratian. d. cap. 190. num. 11. Giurb. consil. 41. num. 28. Masur. d. concl. 1. num. 108. Scacc. d. cap. 11. num. 82. Bonac. d. §. 4. num. 15.* & alij, de quibus supra sed hoc ita temperandum venit, vt hæc opinio procedat, si clericus continuo incederet in habitu laicali, non vero si aliquoties illum dimiserit: late *Ricc. d. resolut. 530. num. 4. 5. 6.*

Recte igitur processum est ad Inhibitionem; verum quia fiscus secularis post ea debet citari, & ille, cuius inter-
59 est: *Farin. d. q. 8. num. 37. Guazzin. d. c. 3. num. 7. Mar. Antonin. resol. 48. num. 24. lib. 3.* id per ædictum factum est, & cœpit haberi cognitio, an facienda esset remissio, cum id spectet ad Ecclesiasticum Iudicem, cui secularis credere, & stare eius interlocutoriæ debet, dũ
60 pronunciat captum esse in possessione clericatus, & esse remittendum teste *Bald. in d. l. si qua num. 5. C. de episc. & cler. Alex. d. cons. 149. num. 5. lib. 6. Mar. Antonin. resol. 48. n. 5. lib. 3. Tusch. d. littera: C. concl 378. num. 21. vid. Guazzin. d. cap. 3. num. 7.* vbi inquit à tali decreto non dari appellationem ad effectum suspensiuum, sed faciendam esse remissionem, saluo iure recuperandi illum; si constiterit non gaudere fori priuilegio: Verum si Iudex laicus obstinate renuat remissionem, ipso iure erit excommunicatus, & talis decla-
61 rabitur: *gl. in d. c. si Iudex. vers. fecerit. Bald. in d. l. si qua num 2. Guazzin. d. cap. 3. num. 9. vers. bene Bellet. d. tit. de fauor. cler. pers. §. 12. num. 2.* vbi inquit idem esse, etiam si non petatur remissio.

Nil nocet d. Pezzolium fuisse captum in habitu breuiori, quia talem, vt plurimum solent gestare clerici in oppidis, & ruri, & sæpe etiam subtus eum solent gestare vestes coloratas, & cingulum ad collum, quæ licet non laudem, quia tum ille tibijs, & calcaribus erat indutus, cognoscimus fuisse in actu itinerandi, quo casu
62 certum est ei licuisse vestibus vti breuioribus: *Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 9. num. 21.* quod etiam in clericis minorum ordinum tolerabile est, vnde in Hispania hi gerunt vestes genua tantum operientes: *Barbos. d. alleg. 9. num. 7.*

Accedat satis constare in processu dictum Pezzolium visum esse inseruire Sacerdoti celebranti in Ecclesijs SS. Stephani, & Laurentij, & præsbytero renuente se declarasse id facere, vt clericum, quod multum confert ad fori priuilegium, pro quo licet non sufficiat vnicũ seruitium, quia requiritur frequentia, & perseuerantia in seruitij præstatione ex *d. Conc. Trid. sess. 23. cap. 6.*
63 *Cened. prac. & can. qq. lib. 1. q. 4. num. 25. Barbos. ad dictum cap. 6. in verbo: alicui: Menoch. d. præs. 76. n 38.* tamen constituit eum in quasi possessione seruitij, vt incumbat neganti probare seruitium non fuisse frequens.

Et circa tonsuram, si verum est, quod vnus testis dixit, scilicet Pezzolium habere caluitiem super apice capi-
64 tis, de qua etiam multi alij aliquid dicunt, non est quærendum de tonsura, quia propter hoc excusatur
65 ab ea gerenda: *Clar. d. q. 36. num. 17. Ricc. d. resol. 530. num. 7. in fin. Bonacin. d. q. 2. p. 1. §. 4. num. 16. vers. hinc sequitur:* vbi enim extat iustum impedimentum ne tonsura geratur, id non priuat quemquam priuilegio fori. *Mar. Antonin. resol. 48. n. 2. vers. secundo lib. 3.*

Hinc dicendum est non obstare ex aduerso allegata, nam si volumus loqui de dicto; *Conc. Trid sess 23. c. 6.*

disponente

diſponente clericum minorum ordinum non frui pri-
uilegio fori, niſi inſeruiat Eccleſiæ, & gerat habitum,
& tonſuram, quia hic tractatur de remiſſione facien-
da, in qua prædicta non requiruntur copulatiue, vt vi-
ſum eſt, facta autem remiſſione iuxta terminos dicti
c. ſi Iudex laicus de ſent. excommunic. in 6. & ibi DD.
tunc in plenario Iudicio cognoſcetur, an in dicto Rez-
zolio verificentur alia per dictum Conc. requiſita,
quia aliud eſt declarare reum eſſe remittendum, aliud
gaudere priuilegio fori; ita *Mar. Antonin. reſolut. 48.
num. 4. verſ. tertio lib. 3.*

Pariter poſſem dicere non obſtare Conſtitutiones *Cle-
men. 7. & Paul. 3.* quia ſunt locales pro regno Neapo-
lis, vt habetur penes: *Decian. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9.
num. 88. Marth. de Iuriſd. p. 2. cap. 32. num. 38.* ſicut ne-
que obſtat aliqua conſuetudo, quia pariter eſt localis,
& licet eſſet immemorabilis, non valet contra exem-
66 ptionem clericorum: *cap. clerici vbi gl. de Iudic. Rol.
d. conſ. 4. num. 12. lib. 1. de communi Scacc. d. c. 11. n. 42.
late Bellet. d. tit. de fauor. cler. perſ. § 3. num. 1. 2. 3. 4. 5.
& ſeqq.* Sed quia magis mihi placuit opinantium non
eſſe neceſſariam monitionem ad perdendum fori pri-
uilegium ob non delationem habitus, & id credo ve-
rius eſſe, & receptius, ideo vel dicam hic ſatis verifica-
ta eſſe Concilij requiſita, vel non eſſe neceſſarium,
quia agitur de ſola remiſſione facienda.

Tertio igitur non obſtat clericatum non præſumi, quia
hic, & nunc ad effectum prædictum de eo ſatis con-
ſtat per Inſtrumentum Ordinationis, & quaſi poſſeſ-
ſionem habitus, & ſeruitij rationibus, & cauſis ſupe-
rius allegatis.

Quarto non obſtat negandam eſſe remiſſionem, ſi laicus
Iudex ſtatim detecto capite Arreſtati non inueniat tõ-
ſuram, quia vel hæc doctrina procedit tantum in eo,
qui continuo ſe gerit pro laico, nec aliquando veſtes
gerit clericales, vel non eſt vera, & propterea reproba-
tur per *Ricc. d. reſol. 530. num. 7. Bonac. d. q. 2. p. 1. § 4.
num. 14. circa finem:* & ideo ſecularis Iudex in dubio
debet eum, qui ſe clericum dicit, remittere ad Eccle-
67 ſiaſticum vt cognoſcat, an talis ſit: poſt *Bellam. conſ.
10. num. 3. in fin. inquit Seraph. deciſ. 741. num. 5.*

Quinto non obſtat ad laicum pertinere cognitionem, an
veſtes ſint clericales, quia verius eſt, & receptius id
ſpectare ad Eccleſiaſticũ, vt vidimus, & inquit: *Guaz-
zin. d. cap. 3. num. 2.* niſi dicere velimus, opinionem
illam procedere ad finem tantum, vt Iudex laicus à ſe
68 ipſo ſummarie ſe informet, an Arreſtatus ſit clericus,
vt valeat etiam irrequiſitus, vt debet, illum remittere,
non vt priuet Eccleſiaſticum tali cognitione; ſic *De-
cian. d. trac. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. num. 111. Farin. d. q. 8.
n. 34. in fin. Menoch. d. præſ. 76. n. 15. Caball. d. caſ. 60.
num. 15. Marth. de Iuriſdictione p. 2. c. 31. n. 2. Bonac. d.
quæſt. 2. par. 1. §. 4. num. 10.*

In quo animaduertant Iudices laici, ne ſe cenſuris inuo-
luant, quas vt Chriſtiani timere debent, nam in caſi-
bus, vbi poſſunt arreſtare clericum, tamẽ non poſſunt
69 illum in carceribus retinere vltra xx. horas: *gl. in l. ca-
pite, & ibi Bart. ff. de adult. Abb. in cap. cum non ab ho-
mine: num. 11. de Iudic. de communi Farin. d. quæſt. 8.
num. 118. Bellet. dicto loco §. 11. num 2.* & ideo etiam
ſi non requiratur, curet tamen quamprimum remit-
tere: *Bellet. d. loco. §. 12. num. 1. 2. Mar. Antonin. reſol.
18. n. 8. verſ. bene. lib. 3.* hoc igitur caſu infra id tem-
pus nemine etiam inſtante ſe informet de veritate, ſi
id vult, non vt cognoſcat de clericatu, ſed vt clericum
remittat: *Caball. d. caſ. 60. num. 10. 13. 15. late Guaz-
zin. d. cap. 3. num. 10.* ad rem *Antonin. Dian. mor. reſol.
p. 1. tract. 1. reſol. 11.* qui neque admittit poſſe Iudicem
laicum detinere clericum per xx. horas, ſed ſtatim de-
bere remittere.

Sexto itaque non obſtat arreſtatum in habitu laicali in-
terim eſſe cuſtodiendum in carceribus Iudicis laici,
donec fuerit cognitum, an gaudeat fori priuilegio,
quantum id procedit, vbi nulla habetur clericatus
coniectura: Verum ſi fama eſſet eum eſſe clericum,
70 vel ſi pro clerico reputaretur, vel alio modo habere-
tur fumus de clericatu, proinde eſt, ac ſi in habitu cle-
ricali eſſet captus, & ideo ſtatim debet ad Eccleſiaſti-
cum remitti: *Farin. d. q. 8. num. 36. Guazzin. d. c. 3. n. 9.
verſ. quinto pulchre Bellet. d. § 14. num. 7.* Propterea ſi
de clericatu notorie conſtet per Inſtrumentum ordi-
nationis, vt hic, ſtatim debet fieri remiſſio: *Menoch.
d. præſ. 76. num. 31* vt vidimus.

Septimo nihil obſtat, quod dictum eſt ſcilicet ad priuile-
gium fori requiri copulatiue delationem habitus, &
tonſuræ, quia id procedit, vbi tractatur de plena fori
cognitione, ſecus ſi de ſola remiſſione, niſi verſaremur
in clerico coniugato, in quo vtrũque requiritur, vt vi-
dimus: & ſic habetur apud *Farinac. d. q. 8. num. 65. &
Gratian. d. c. 190. num. 10.*

Octano non obſtat Perzolium fuiſſe cum armis inuentũ,
& arreſtatum, quia ſi ea geſtabat ſine iuſta cauſa, à ſuo
Iudice debet puniri iuxta diſpoſitionem iuris, & ſyno-
dalium conſtitutionum: *Lopez. ad Diaz. pract. crim.
cap. 55. verſ. itaque veriſſima Farinac. q. 108. num. 24.*
71 non tamen idcirco ſpoliandus eſt fori priuilegio: vt
*ex cap. audientia de ſent. excommunic. Gratian. d. c. 190.
num. 9. & cap. 440. num. 4. Prax. Archiep. Neap. c. 92.
num. 6. in magnis. Caball. reſol. crim. caſ. 9. num. 14. Fa-
rin. in prax. quæſt. 108. num. 24. Io: Gallemart. ad Conc.
Trid. c. 6. in verbo; Alicui. verſ. clericus,* vbi inquit ſic
deciſum à Sacra Congregatione, quæ adeo vera ſunt,
vt etiam ſi clericus incumbat militiæ (intelligo, ſi in-
72 cedat in habitu) non priuatur Eccleſiæ foro ante tri-
nam monitionem: *Bellet. d. tit. de fau. cler. perſon. §. 9.
num. 2. verſic. quòd tamen.* & in propoſito iure merito
ſub die xv. Iun. 1602. S. C. redarguit Epiſcopum Litij,
quia edicto ſuo priuauerat fori priuilegio clericos cũ
73 armis inuentos: quos quamuis multi opinati ſint eſſe
mulctandos pœnis impoſitis à Principe ſeculari contra
deferentes arma, vt per *Clar. in §. fin. q. 36. num. 26.
verſ.* Vlterius quæro tamen verius eſt puniendos eſſe
arbitrio iudicis ſecundum diſpoſitionem iuris, & con-
ſtitutionum ſynodalium: ita poſt *Couar. prac. qq. c. 33.
num 7. Lopez de Salzed. ad Diaz. in pract. crim. cap. 55.
verſ. itaque veriſſima opinio, quos ſequitur Menoch. de
arb. ind. caſ. 394. num. 33. Farin. q. 8. num. 96. in fin. &
quæſt. 108. num. 24 in fin.* & ego habui in facto de an-
no 1629. quo tempore Fiſcalis fori ſecularis cuiuſdam
terræ inſtabat puniri clericum inuentum cum Piſtola
pœnis proclamatis, & tamen volui id facere, ſed
eum mulctaui iuxta conſtitutiones ſynodales; & ita
ſeruatur.

In hoc autem animaduertendum eſt non licere familiæ
Iudicis ſecularis de die aut de nocte arreſtare clericũ,
& perquirere, an habeat arma, niſi de licentia Iudicis
Eccleſia-

Ecclesiastici tamẽ ad obuiandum delicto poterit eum
74 in fragranti repertum capere, & sine dedecore ad suũ Iudicem ducere vnà cum armis, vt sæpe euenit meo tẽpore: *Abb. in cap. vt famæ de sent. excommunicat. Decian. d. lib. 4. cap. 9. num. 118. Prax. Arch. Neap. d. c. 92. alias est c. 75. num. 6. Leon. in Thes. for. Eccl. p. 3. cap. 7. num. 152. Alder. Masch. de Stat. d. concl. 1. num. 242. vbi valde bene. Bellet. d. tit. §. 11. num. 1. vers. sextus. Homobon. de exam. Ecclesiastico tract. 10. cap. 2. in resolut. vers. quarto p. 2. pulchre Marth. de Iurisd. par. 4. cent. 1. cas. 7. num. 20.* quem videas, quia rem per belle, & doctè dilucidat, & declarat: *Anton. Dian. mor. res. par. 1. tract. 2. resol. 9.*

Non tamen credas licere lictoribus dicti Iudicis secularis clericum sic inuentum armis spoliare, & sibi retinere, vel si venationi, piscationi, vel aucupationi incumbat, minus licet dictis lictoribus, seu biroarijs eũdẽ priuare canibus, retibus vel auibus, quia nõ sunt subdici, nec ligãtur edictis laicalibus super hoc promulgatis *Duard. in Bull. Cœn. Domini can. 15. q. 17. num. 42.* late *Antonin. Dian. mor. resol. p. 1. tract. 1. resol. 6.* hæc enim fieri non possunt, nisi de mandato Iudicis Ecclesiastici, & semper lictores arma clerici arrestati debẽt relinquere in posse Curiæ Ecclesiasticæ, nec non alia instrumenta venationis, vel piscationis, quibus non possunt clericũ spoliare, & si contrafaciunt, incurrunt censuras latas *in Bulla Cœnæ Domini can. 15.* vbi excommunicantur omnes executores, si in causis criminalibus cõtra clericos processerint etiam prætextu priuilegij Apostolici, & si qui aliter faciunt, vsurpatio dicenda est: *Petr.*
75 *Rebuff. in l. armorum vers. primo armorum. ff. de verb. sign. sic etiam Tusch. littera: I. concl. 453. num. 24. vers. tamen illud. & n. 25. vers. tu dicas. Vgolin. de potest. episc. p. 1. cap. 13. §. 12. num. 3. vers. & male. Lopez. ad Diaz. in prac. crim. c. 55. in verb. apud Gallos. vers. quod reuocatam Marth. de Iurisd. p. 4. cas. 7. num. 20. pulchre Alder. Masch. de Stat. d. concl. 1. 242. de magis communi Guazziu. de desens. reor. p. 1. desens. 20. cap. 9. n. 11. vers. sed contra; Duard. in comm. d. Bull. Cœn. Domini can. 15. q. 11. num. 91. vers. Martha vero, & num. 92. vbi respondet contrarijs: Bonac. de leg. disp. 10. q. 2. p. 1. §. 1. num. 22. vers. sed mihi Prax. Arch. Neap. d. c. 92. nu. 6.* vbi inquit in illa Curia euenisse casum, & familia secularis Iudicis reliquit in posse Vicarij arma clerici cum eis inuenti: Ego quoque possum attestari meo tempore in hac Regien. Curia id sæpe accidisse, & birroarios semper sine difficultate dimisissent arma penes officium Episcopale, vbi Vicarius eram: Et quo ad propositum venationis, & aucupationis de anno 1627. de mãdato cuiusdam Domini temporalis fuerunt ablata retia, & aues, quæ dicebantur esse clerici, & publice in platea omnia combusta: Verum re ad Sanctissimũ delata non bene audiuit, & causam commisit Cardinali Sacchetto Legato Ferrariæ qui transmisit commissarium ad partes, & fabricauit processum contra dominum illũ, & ministros eius, ijsque per publicum ædictum Ferrariam vocatis fuerunt agitati magnis sumptibus, & ministri carcerati, & Deus scit, qualis erit rei exitus: ad rem vide; *Anton. Dian. d. trac. 2. resol. 9.*

Verumtamen multi, licet properam, senserunt licere executoribus Curiæ secularis clericos sic inuentos spoliare armis, retibus, & canibus seu auibus, vt per *Steph. Aufr. de pot. sec. in Eccles. reg. 1. lim. 13. Io. Lopez. in c. per vestras. §. 1. n. 13. de donat. inter vir. & vxor. Afflict. in c. si quis rusticus num. 13. de pac. ten. Couar. lib. 2. var. resol. cap. 33. num. 7. vers. vtcumque Clar. in §. fin. q. 36. vers. vlterius quæro. vbi Baiard. & Drogh. Menoch. de arb. iud. cas. 394. num. 32. Vulpel. de libert. eccl. par. 2. num. 37. Farin. in prax. d. q. 8. num. 96. & q. 108. num. 24.* quos tamen confutat *Anton. Dian. mor. resol. p. 1. tract. 2. resol. 9.*

Verum horum sententia est iniqua, & expresse contra immunitatem Ecclesiæ, & canonem 15. *dictæ Bullæ Cœnæ Domini*, & qui timent censuras, non vtuntur tali practica, & quæ allegantur pro hac sententia, habuerunt fundamentum vel in vsurpatione quadam Regia, vel in priuilegijs Apostolicis, quæ nunc sunt reuocata per dictam Bullam, vt post *Rebuff. d. loco inquit Lopez ad Diaz. d. c. 55. verbo: apud Gallos. versic. quod reuocatum Tusch. d. concl. 453. n. 24. versic. tamen illud.* ideoque prima sententia magis iusta, & tuta est, ac etiam magis communis, & melioribus rationibus fulcita, vt videre est apud præd. Masch. Marth. Duard. & alios supra allegatos; maxime circumscriptis priuilegijs, nam si quis haberet clarum indultum à Sede Apostolica, & eius vsum res remittenda esset ad summum Pontificem, qui de eius validitate iudicaret. *Nauar. in Manual. cõfess. cap. 27. num. 70. Lopez. ad Diaz. d. cap. 55. verbo: apud Gallos. in fin.*

Denique non obstat Pezzolium exercuisse artem Medicinæ, quoniam licet id clericis sit interdictum, tamen ante monitionem non perdunt fori priuilegium. *Bel-*
76 *let. d. loco. §. 9. num. 1.* & dato etiam non esse necessariam monitionem, nihilominus sub tali prohibitione compræhenduntur solum clerici sacris initiati, nam promotis tantum ad minores ordines non vetatur
77 exercitium Chirurgiæ, & Medicinæ, nisi essent competenter beneficiati: vt ex *c. 1. ne cler. vel monac. in 6. Abb. in cap. sententiam num. 21. 22. extr. eod. Couar. in Clem. si furiosus. p. 2. §. 4. n. 3. de homicid. pulchre Bellet. disq. cler. p. 1. tit. 1. §. 30. num. 1. & §. 31. num. 1. versic. quod tamen, & num. 7. Leon. in Thes. for. eccl. p. 3. cap. 9. num. 47. & seqq. Bonac. de Censur. disp. 6. q. 4. punct. 5. num. 4. vers. dixi citra:* nec mirum, quia clericus non priuatur priuilegio fori, etiam si exerceat artem mechanicam. *Tusch. pract. concl. littera; C. conclus. 381. num. 4.*

Ex his itaque deueni in sententiam dictum Pezzolium esse remittendum ad forum Ecclesiasticum saluo iure cognoscendi in plenario Iudicio an frueretur fori priuilegio. Verum antequam decretum remissionis publicarem, ille fuit dimissus è carceribus gratiose, solutis tamen quibusdam leuibus expensis: quas postea pars clerici liberatione non contenta conata est repetere, & cum habuerit recursum ad Sanctissimum causa ab eo fuit commissa Illustrissimo Legato Ferrariæ à quo nunc resolutio expectatur, non enim tenebatur ad aliquas expẽsas, nisi necessarias pro facienda remissione, quæ cum non fuerit facta, videtur non fuisse de cuiusdam mercede tractandum, & post hæc scripta causa fuit terminata, nec Pezzolius potuit expensas consequi, vel aliquid plus, quàm ego paratus eram ei concedere, nec fuit processum ad vlteriora contra dictum Pezzolium super delicto principali, sed omnia silentio fuerunt inuoluta.

Namque

Namque dato etiam, quòd dictus Pezzolius non haberet omnia requiſita à Concilio Trid. adeo, vt non gauderet priuilegio fori, nihilominus non ſolum à Iudice laico, ſed etiam ab Eccleſiaſtico poteſt puniri, & iudicari, & locus eſt præuentioni in odium delinquentis, pro vt decreuit *Sacra Congregatio teſte Bonacin. de legibus diſp. 10. q. 2. punct. 1. § 4. num. 19. Dian. moral. par. 3. tract. 1. de immun. eccl. reſol. 48. verſ. notandum. Garz. de benef. par. 2. cap. 2. num. 16. 17. & pulchre Ricc. in prax. cleric. par. 1. reſol. 531. num. 3. 4.* qui dicunt Sacram Congregationem ita cenſuiſſe, & ponũt rationes, quia Concilium non obſtat Epiſcopo, quin poſſit animaduertere in clericos requiſita non habentes, ſed tantum voluit eos non poſſe declinare Iuriſdictionem fori ſecularis: Et ita hæc intelligo, ſi habeat aliquod ſignum clericatus, quia ſi penitus, vt laicus, incederet, aliud eſſet dicendum.

CAPVT XXI.

EPITOME.

Teſtamenti publicatio, in quo clericus, vel Eccleſia, aut locus pius eſt hæres inſtitutus, vel ſubſtitutus, aut honoratus, an fieri debeat coram Iudice laico, vel etiam fieri poſsit coram Eccleſiaſtico.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamenti publicatio quomodo facienda.*
2 *Teſtamentum debet publicari coram Iudice illius, qui illud fecit.*
3 *Iudex cauſæ principalis eſt etiam Iudex omnium illius cognitionum.*
4 *Publicatio teſtamenti, in quo clericus hæres inſtituitur, coram quo fieri debeat.*
5 *Teſtamentum tempore peſtis requirit ſolum quinque teſtes.*
6 *Teſtamentum ad pias cauſas ſuſtinetur cum duobus teſtibus etiam non rogatis.*
7 *Piæ cauſæ teſtamentum quomodo ſit priuilegiatum.*
8 *Teſtamentum pium ſine ſolemnitatibus ſuſtinetur etiam quo ad extraneos.*
9 *Validata inſtitutione cætera quoque validantur.*
10 *Legatorum piorum cognitio, & executio eſt mixti fori.*
11 *Epiſcopus poteſt exequi legata pia etiam prohibente teſtatore.*
12 *Exemptus ſubijcitur Epiſcopo in executione piæ voluntatis.*
13 *Pia cauſa facit laicum de foro Eccleſiæ.*
14 *Iudex Eccleſiaſticus exequitur vltimas voluntates nõ pias poſt annum.*
15 *Teſtamentum quando poſſit publicari coram Iudice Eccleſiaſtico.*
16 *Piam adeſſe cauſam quomodo conſtare debeat pro Iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici.*
17 *Pia cauſa dicitur, ſi Eccleſiæ, vel pro anima relinquatur.*
18 *Teſtamentum publicatur coram laico, etiam ſi clericus ſit hæres.*
19 *Alimentorum cauſa eſt mixti fori, & ab Eccleſiaſtico cognoſcitur.*
20 *Alimentorum cauſa eſt pia, ſi de paupere agatur.*
21 *Laici ſubijciuntur foro Eccleſiæ in exequenda pia diſpoſitione.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

TEmpore Peſtis multa frequenter contingunt, quæ alio tempore valde raro eueniunt, & præcipue circa teſtamenta, quorum factio tunc difficillima eſt propter neceſſariam plurium perſonarum aggregationem, quæ in eo conficiendo requiruntur, & ſæpiſſime tunc non datur copia Notarij, quia omnes fugiunt, vnde euenit, vt non raro priuati homines ſcriptis mandent, & conſcribant voluntates morientium, quibus, quia deeſt publica Notarij fides, non præſtatur credulitas, niſi ſolemnis fiat publicatio, & ſcriptura vltimi elogij recognoſcatur vocatis, quorum intereſt, & ſeruatis de iure ſeruandis,
1 de quibus *Bart. & DD. in l. teſtamenta omnia. C. de teſtam. & in cap. fin. de fid. inſtrum.* & alibi.

Hinc eſt, quòd de anno 1631. graſsãte in Ciuitate Regij, & eius territorio peſtilentioſa contagione factum eſt, vt quidam teſtaretur coram teſtibus abſque Notario, & facta eius vxore bonorum vſufructuaria, & eius filijs hæredibus, Eccleſiam, & ſocietates Sanctiſſimi Sacramenti, & Roſarij villæ Butrij illis ſubſtituerit quandocumque deceſſerint, qui cum defecerint nondum facta ſcripturæ recognitione, venit caſus ſubſtitutionis, & propterea R. D. Cæſar Peterlinus dictæ Eccleſiæ Rector coram Iudice Eccleſiaſtico produxit ſcripturam teſtamenti inſtans publicari, & pro eius recognitione teſtes examinari. Verum qui ab inteſtato ſucceſſionem prætendebant, inter cætera de incompetentia Iudicis opponentes dicebant talia eſſe peragenda in foro laicorum, & remiſſionem partium ad Iudicem ſecularem fieri petebant: quæritur quid iuris.

Et ſane res non videtur abſque difficultate, ſi quidem iure ſancitum eſſe dicitur, vt publicatio teſtamenti fiat coram Iudice illius, qui teſtamentum fecit, & ſic iſto caſu, vbi defunctus erat laicus, faciẽda erit coram Iudice ſeculari *ad tex. in d. l. teſtamenta omnia. C. de te-*
2 *ſtam.* Cum enim Iudex laicus ſit competens cauſæ principalis, erit etiam omnium cognitionum, quæ ad
3 illam cauſam ſpectant: *Bald. in d. l. teſtamenta num. 7. vbi Iaſ. C. eod.* & hoc procedit, etiam ſi hæres inſtitutus ſit clericus, adhuc enim adeundus eſt Iudex teſta-
4 toris. *gl. in c. ſi hæredes. in verb. ab Epiſcopo vbi Couar. de teſtamen. & alibi Carol. Graſſ. de eff. cler. eff. 1. num. 961.*

Verumtamen licet hæc vera aliquo modo dici poſſint, non tamen deſeruiunt pro noſtro caſu, in quo dixi recte poſtulari publicationem teſtamenti fieri poſſe, & debere in foro Eccleſiæ etiam contra laicos, non quidem ob priuilegium peſtis, quod aliud non tribuit
5 ad rem noſtram, niſi quòd vbi aliàs in teſtamento requiruntur ſeptem teſtes, efficit, vt tempore peſti-
lentiæ

tentiæ sufficiant quinque: secundum *Bald. in l. fin. vbi*
Iaf. n. 5. C. de testam. Iaf. & Cum. in l. conficiuntur. §. Co-
dicilli. ff. de iur. codicill. Barbat. in c. cum esses, de testam.
& conf. 87. lib. 4. Rip. de pest. in Rub. de priuileg. pest.
Thesaur. decis. 180. n. 1. Tute. decis. 372. lib. 1. Gall, de
except. ad successs. p. 2. tit. 2. except. 4. num. 1. sed ob pri-
6 uilegium piæ causæ, cuius virtute testantium volun-
tates maximum recipiunt fomentum, quoniam certũ
est illud testamentum, in quo Ecclesia, seu pia causa
7 est instituta, vel substituta, valere, etiam si tantũ duos
testes habeat non etiam rogatos, quia in eo non re-
quiruntur solemnitates iuris positiui, sed tantum na-
turalis, & diuini in vtroque foro: ad *tex. in c. relatum.*
de testam. Bart. in l. 1. n. 70. C. de sacros. Eccl. de commu-
ni. Alex. in l. si certis annis, num. 5. vers. relictum. C. de
pact. & conf. 131. num. 2. lib. 7. Abb. & DD. in c. cum
esses, vbi Anch. de testam. Boer. decis. 93. num. 3. Gall.
de except. ad successs. p. 2. tit. 2. except. 2. num. 1. & n. 2.
Tusch. pract. concl. littera T: concl. 116. num. 4. 5. quod
adeo verum est, vt talis dispositio sustineatur non so-
lum quo ad piam causam, sed etiã quo ad extraneos
8 in ea honoratos. *Butr. in c. quod clericis, de for. compet.*
Salyc. in Auth. cessante, num. 7. C. de sacros. Eccl. de cõ-
muni Crot. in l. re coniuncti, num. 160. ff de leg. 3. Iaf. in
l. hac consultissima. §. ex imperfecto, n. 10. C. de testam.
Clar. in §. testamentum, quæst. 7. vers. aliquando. Gall. d.
except. 2. num. 7. 8. Tusch. d. littera T, concl. 116. n. 36.
& num. 39. Gratian. discep. 605. num. 24. 25. quod ta-
men intellige, si Ecclesia, vel pia causa sit hæres insti-
9 tuta, vel directò substituta, quoniam vbi validatur in-
stitutio, cætera valida esse necesse est. *Grat. d. discept.*
605. num. 24. vnde probatur aliud esse, si causa pia sit
tantum vocata per viam legati, aut specialis fideicom-
missi, tunc enim licet validetur legatum, cætera ta-
men inualida erunt debitis deficientibus solemnita-
tibus.

Cum igitur executio testamenti, & legati ad pias causas
data præuentione pertineat ad Episcopum, & ad Iu-
dicem Ecclesiasticum etiam contra laicos, quia est co-
10 gnitio mixti fori ad *tex. in c. tua, & c. Ioannes, de te-*
stam. Abb. & Barbat. in c. si hæredes, vbi Conar. num. 1.
eod. Gutierrez. pract. qq. ciuil. lib. 2. q. 48. n. 3. Grilinz.
conf. 20. n. 2. 3. Marth. de iurisd. lib. 2. c. 10. n. 2. late Bar-
bofs. de off. episc. p. 3. alleg. 82. n. 13. 14. quod procedit,
etiam si testator nihil de hoc expresserit, vel quod ma-
gis est, prohibuerit Episcopũ se impedire in executio-
ne legatorum, adhuc enim Episcopus poterit concur-
11 rere in exequendo pio legato. *§. sin autem, & §. seq.*
& §. in omnibus, in Auth. de Eccl. tit. c. tua. de testam.
DD. in l. nulli. C. de episc. & cler. Marth. d. c. 10. num. 2.
Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. num. 4. Tusch. tom. 3.
concl. 293. num. 38. Barbofs. d. alleg. 82. num. 27. in tan-
tum, quod etiam exemptus à Iurisdictione Ordinarij
12 siue ratione S. Inquisitionis, vel conseruatoriarum,
aut alio respectu, adhuc à Iudice Ecclesiastico tan-
quam Sedis Apostolicæ delegato possit cogi ad pias
testantium voluntates exequẽdas. *Franc. Leo. in Thes-*
saur. for. Eccl. p. 2. c. vlt. in fin. & propterea in similibus
causis laicus nõ potest declinare forum Ecclesiæ, quia
ratione peccati, & fauore piæ causæ efficitur de Iuris-
13 dictione Episcopi. *Grilinz. conf. 20. num. 5. 6. Gratian.*
discept. 154. num. 25. Barbofs. d. allegat. 82. numero 17.
Gutierrez. d. quæst. 48. num. 3. adeo vt quod negligen-
te intra annum hærede in adimplenda defuncti vo-
luntate executio testamenti tam ad pias, quàm ad nõ
pias causas deuoluitur ad Episcopum: *Auth. hoc am-*
14 *plius. C. de fideicom. gl. in d. c. si hæredes, vbi Conar. nu-*
mero 3. de testam. Gutierrez. pract. qq. lib. 1. q. 44. n. 4.
Gennen. in Prax. Archiep. Neap. c. 69. num. 25. Barbofs.
d. alleg. 82. num. 15. vbi rationes redduntur, & præci-
puè quòd post annum quodlibet legatum incipit esse
pium, respectu defuncti, qui ita disposuit, & non ha-
bet, qui curet exequi eius voluntatem, vnde habe-
mus, quod Episcopus potest pia legata quandocum-
que exequi facere, prophana vero post annum: Vbi-
cumque igitur tractatur de pia causa, vel de testamẽ-
to clerici, sicut Iudex Ecclesiasticus est competens in
principali negotio, ita est competens in articulo pu-
blicationis, & insinuationis testamenti. *Abb. in d. c.*
fin. num. 9. de fid. instrum. Gutierrez. d. q. 48. n. 2. 3.

Et licet multi putauerint Ecclesiasticum Iudicem esse
competentem siue agatur de publicando testamento
clerici, siue laici, siue de pia causa, siue non pia, quia
semper pium est voluntates testantium adiuuare, vt
15 de communi *Felyn. in d. c. fin. num. 3. & ibi Imol. &*
Butr. de fid. instrum. tamen verius est, & receptius,
quod tantummodo in causis Ecclesiasticis, & spiri-
tualibus, vel pietatem recolentibus, vel si agatur de
vltima voluntate clerici, insinuatio, publicatio, & re-
cognitio testamenti, seu codicilli debet, vel potest fie-
ri coram Iudice Ecclesiastico, cum enim ille sit com-
petens Iudex executionis ipsius, sicut & laicus, ita erit
etiam publicationis, licet secus sit, vbi causa non est
pia, licet quoque clericus esset institutus: ita distin-
guendum videtur putare *And. Barbofs. in d. c. si hære-*
des, num. 19. vbi Conar. num. 3. de testam. idem Bar-
bat. Io: And. & Imol. in d. c. fin. vbi Abb. num. 9. &
Felyn. num. 3. de fide instrum. pro vt hos sic intelligit,
& declarat, & de communi testatur *Gutierrez. pract.*
qq. ciuil. lib. 2. q. 48. num. 3. & ita etiam sensisse visus
est *Honded. conf. 26. in princ. lib. 2.* vbi in suo casu ex-
cipit à regula, quam constituit, legata ad pias causas,
& se declarat non loqui in testamento ad pias causas,
dum vult publicationem esse faciendam coram Iudi-
ce laico.

Neque est necesse constare formaliter de causa pia, quia
hoc non potest apparere, nisi ex scriptura authenti-
16 ca, sed sufficit, si materialiter de ea constet ex testi-
bus extraiudicialiter deponentibus, vel ex scriptura
etiam informi, & non probante ob defectum reco-
gnitionis, vt colligitur ex *Abb. in d. c. fin. num. 9. vers.*
& materia, de fide. instrum. non enim qualitas tri-
buens iurisdictionem debet plene probari ab initio,
vt iurisdictio possit exerceri, sed si negetur sufficit, si
postea probetur, pro vt hic eueniet, quando exami-
nabuntur testes super recognitione scripturæ: Certũ
est autem tunc piam esse voluntatem, vbi relinquitur
17 Ecclesiæ, vel pro anima. ad *tex. in d. c. cum esses, & c.*
relatum, de testam. Alex. conf. 105. num. 14. 15. lib.
4. Tusch. pract. conclus. littera T: conclus. 118. num. 4.

Quæ autem in contrarium adducuntur, procedunt, vbi
non agitur de pia causa, nec de testamento clerici, &
personæ Ecclesiasticæ, tunc enim siue testamentum
sit nuncupatiuum, siue in scriptis, manu tamen pri-
uata scriptum, eius publicatio fieri debet coram Iu-
18 dice laico, coram quo principalis quæstio moueri
potest,

poteft, ficut & ipfa teftium examinatio, & recognitio, etiam fi clericus fit hæres inftitutus, dummodo teftator defunctus non fit perfona Ecclefiaftica: *Bald. in l. teftamenta omnia, num. 6. 7. C. de teftam. gl. in c. fi hæredes vbi Io. And. & Abb. num. 9. & Couar. num. 3. eod. & Couar. prac. qq. c. 8. num. 9. Rol. conf. 36. num. 10. lib. 1. Craff. in §. teftamentum q. 61. n. 2. Honded. d. conf. 26. num. 12. 13. lib. 2. Gutierrez. d. quæft. 48. verfic. fed contrarium.*

Occafione autem Iurifdictionis de qua fæpe controuertitur inter Iudicem laicum, & Ecclefiafticum, non omittam dicere, quod expulfo Principe Corrigij à fuo dominio, & ftatu vnà cum filijs, & vxore tempore belli Mantuani, & priuato bonis eius, dum Communitas adminiftrabat bona illius allodialia, Principiffa, & eius filij egere cœperunt, & propter hoc coram Vicario Epifcopali Regij contra Antianos, & œconomos dd. bonorum cœptum eft Iudicium alimentorũ pro ea, & eius filijs, fed pro parte Communitatis fuit declinatum forũ, vnde neceffe fuit cognofcere, an vere talis
19 cognitio poffet fpectare ad forũ Ecclefię, & ideo negotio cõfiderato altera tantũ parte informante pronuntiaui ad vlteriora effe procedendũ, quoniam alimenta peti poffunt etiam contra laicos in foro Ecclefiaftico, quia alimentorum caufa eft pia, & mixti fori, & poteft cognofci apud vtrumque forum contra laicos, pro vt tamen iure præuentionis procedendum erit: ad *tex. in c. fignificantibus de off. deleg. Bart. in l. folent. n. 13. de alim. & cibar. leg. Lup. in c. per veftras not. 2. n. 19. de donat. inter vir. & vxor. Couar. in Epitom. de fponfal. p. 2. c. 8. §. 6. n. 6. Barbof. in l. 1. p. 4. n. 82. ff. folut. matr. Molin. de primogen. Hifp. lib. 2. c. 15. num. 76. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. n. 2. Gutierrez. pract. qq. lib. 1. q. 44. Gratian. difc. 60. num. 30. & difc. 154. num. 10. & fequentibus August. Barbof. de off. epifc. par. 3. alleg. 82. num. 9.*

Bene verum eft, quòd hæc procedunt, quando alimenta petuntur à paupere, & egeno, quia ratione paupertatis petentis caufa dicitur pia, fecus eft autem, fi diues
20 alimenta petat; *Bart. in d. l. folent num. 13. Imol. in d. cap. relatum de teftam. Lup. in d. cap. per veftras. not. 2. num. 16. Surd. d. priuileg. 6. num. 4. verf. id tamen Aug. Barbof. d. alleg. 82. num. 11,* tunc enim reus conueniri debet in fuo foro: Sed hic attenta qualitate perfonarũ dictum fuit Principiffam prædictam, & eius filios poffe dici egenos, & pauperes, cum iam diu habeant patrem, & maritum exulem, & bonis fuis nudatum, & magnis expenfis onetatum adeo, vt fit miferatione dignus, & propterea Antiani hac veritate forte cognita, cum aduerfus eos vti contumaces grauamen effet relaxatum, mutato confilio contumaciam purgauerunt, & in hac caufa amplius non funt aufi negare fe effe foro Epifcopali, fubiectos, fed ad alias exceptiones tranfitum fecerunt, vere enim etiam Iudex Ec-
21 clefiafticus habet Iurifdictionem in laicos, vbi tractatur de pia caufa exequenda: *Bald. in l. hæreditas. §. fi defuncto ff. de petit. hær. Surd. d. priuileg. 9. num. 3,* quem fequitur *Gratian. d. difcept 60. num. 31.* & hæc vera effe cenfui, nec aliquid fuit adductum, per quod hæc veritas profterneretur: & fane miferabile vifu, & auditu eft Principem videre Catholicum bonis feudalibus, & allodialibus orbatum cogi penates derelinquere, & cum paruulis, & vxore alienas regiones peragrare negata fibi etiam alimonia neceffaria, quod an iure factum fit, aliorum fit iudicium.

CAPVT XXII.

EPITOME.

An Emptores bonorum Ecclefiæ coloni, conductores, Emphyteutæ fint immunes a Gabellis, collectis, & alijs grauaminibus, quæ à laicis imponuntur, & an bona patrimonialia clericorum gaudeant immunitate, quomodo procedendum fit, vbi Ecclefiaftici contribuere tenentur ad fupportanda onera.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, & Ecclefiaftici funt immunes à gabellis, tributis, & oneribus iure Cæfarum, & Pontificum.*
2 *Exemptio clericorum non poteft tolli, aut minui Statutis, aut confuetudine laicorum.*
3 *Statutum laicorum non valet in concernentibus res Ecclefiæ etiam fi dirigatur contra laicos colonos.*
4 *Gabella Statuto non comprænhenduntur Ecclefiaftici.*
5 *Gabella tota regitur fpectat ad emptorem.*
6 *Gabellam tenetur foluere emens à fifco, licet fifcus fit exemptus.*
7 *Emptor fructuum ecclefiæ an teneatur ad gabellam.*
8 *Gabellæ ftatuto non comprahenditur emptor fructuum Ecclefiæ aut clerici.*
9 *Liberæ res pluris venduntur, quàm obnoxiæ.*
10 *Gabella non eft foluenda, vbi eft confuetudo non foluendi etiam non præfcripta.*
11 *Exemptio conceffa venditori competit etiam emptori.*
12 *Emptor fructuum Ecclefię fi alteri vult vendere, foluit gabellam.*
13 *Gabellam foluunt emptores fructuum Ecclefiæ fi aliò volunt transferre.*
14 *Exempti funt ementes ab Ecclefia pro parte fua.*
15 *Coloni Ecclefiarum an teneantur ad gabellas.*
16 *Exempti funt coloni Ecclefiæ.*
17 *Onera alia perfonalia, alia realia, alia mixta.*
18 *Gabella eft onus reale.*
19 *Gabellam tenentur foluere coloni Ecclefiæ.*
20 *Gabellam nemo poteft exigere, nifi adfit confuetudo.*
21 *Collectæ imponuntur perfonis pro rebus.*
22 *Collecta eft onus mixtum.*
23 *Collecta imponitur per æs, & libram.*
24 *Collectarum onus fpectat ad dominum, non ad colonũ.*
25 *Collecta imponitur illis, qui iure fuo poffidens*
26 *Colonus fi foluit collectam, repetit à Domino.*
27 *Colonus foluens collectam, non præiudicat Domino except o ignoranti.*
28 *Colonus nõ collectatur, fi Dominus nõ poteft collectari.*
29 *Emphyteuta fifci eft immunis, quia talis eft fifcus.*
30 *Ecclefia eft magis exempta, quàm fifcus.*
31 *Colonus, & conductor non tenentur ad collectas.*
32 *Exempta non reftringuntur.*

33 Exem-

33 *Exempla declarant.*
34 *Conductores, & coloni tenentur ad collectas, & gabellas pro fructibus Ecclesiæ.*
35 *Coloni partiarij lucrum incertum est.*
36 *Coloni Ecclesiæ fructus pro parte sua sunt laicales.*
37 *Coloni, & conductores bonorum Ecclesiæ sunt exempti, vbi sic conuentum est cum Ecclesia.*
38 *Coloni Eccl. & clericorum non possunt collectari; si nimis grauarentur.*
39 *Collectari non possunt coloni Ecclesiæ si non est solitum.*
40 *Gabella an sit soluenda, declarat consuetudo.*
41 *Emphyteuta Ecclesiæ an teneatur ad gabellas, & collectas.*
42 *Emphyteutæ Ecclesiæ dominium vtile est laicale, & potest grauari.*
43 *Emphyteuta Ecclesiæ potest collectari deducto canone.*
44 *Collectari non potest emphyteuta Ecclesiæ nisi deducto canone contra Menochium.*
45 *Distinguenti Doctori standum est.*
46 *Distinguere qui nescit, soluere nescit.*
47. *Collectatur emphyteuta pro fructibus separatis à solo.*
48 *Clerici patrimonium, ad cuius titulum est ordinatus, æquiparatur bonis Ecclesiasticis.*
49 *Clericorum bona patrimonialia sunt exempta.*
50 *Exemptio bonorum clerici valet etiam ad priuilegium fori.*
51 *Collectari non possunt clerici pro bonis patrimonialibus.*
52 *Collectans clericos est excommunicatus.*
53 *Collectæ non possunt imponi clericis etiam ob commune bonum, nisi consulto Papa.*
54 *Clerici non possunt cogi ad onera, nisi à Iudice Ecclesiastico.*
55 *Clerici tenentur ad collectas eorum bonis impositas, antequam ad illorum manus peruenirent.*
56 *Clerici non sunt immunes in negotiatione.*
57 *Clerici tenentur ad collectas, quæ surrogantur loco onerum, ad quæ ipsi tenentur.*
58 *Clerici tenentur denunciare ad officium gabellæ res, quas traducunt.*
59 *Immunitatem Ecclesiasticorum violantes sunt excommunicati.*
60 *Corrigien. causa de colonis Ecclesiasticis.*
61 *Ecclesiasticæ personæ, & bona sunt exempta ab omnibus oneribus laicis.*
61 *Coloni Ecclesiarum sunt exempti, & quando.*
63 *Militum à seruitio eximuntur coloni Ecclesiarum.*
64 *Exemptio realis quæ dicatur.*
65 *Coloni quando dicantur exempti.*
66 *Collecta quando liget colonos Ecclesiarum.*
67 *Onera personalia possunt imponi colonis Ecclesiarum.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

OCcasione statuti cuiusdam Gabellę disponẽtis in venditionibus pedagij onus spectare pro dimidia ad venditorem, & pro altera medietate ad emptorem, de multis pro Ecclesiastica libertate mihi differẽdum proponitur, eò, quòd Massarius dum venduntur fructus bonorum mensæ Episcopalis, & beneficiatorum, & colonorum Ecclesiæ licet nihil prætendat pro parte vendentis, Io: Baptistæ Ciarlinij.

tamen ab emptore laico conatur exigere dimidiam Datij, vnde quæritur quid iuris.

In hoc cum tractetur de re graui, & de præiudicio Ecclesiæ libere dicam, quid sentiam, & iuri conuenire putem, & studebo non tam fauore libertari Ecclesiæ, quam veritati, & in primis præmonendo censeo iure Cæsarum, & Pontificum maximam fuisse concessam immunitatẽ à tributis, gabellis, & alijs oneribus realibus, & personalibus, clericis, & Ecclesiasticis personis, & si tantum prima consura fuerint initiati, quo ad
1 ipsos, & eorum bona. *l. 2. & l. placet. C. de sacros. Eccl. c. placet. 16. q. 1. c. non minus, de immun. ecl. c. quamquã: de cens. in 6. Bulla in Cœn.* Dom. *can. 18. Leon. Thes. for. Eccl. c. 14. n. 1. & seq. Grilinz. cum ciuis meus cons. 53. n. 16. Alder. Masch. de stat. interpr. concl. 1. n. 73. & n. 105. late Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 13. n. 1.* & ideo talis exemptio non potest tolli, aut minui statutis, ordinationibus, aut consuetudine laicorũ ex defectu po-
2 testatis: *c. Ecclesia S. Mariæ, vbi* DD. *de constit. c. si clerici, de Iudic. c. quamquã, de cens. in 6. c. 2. de maior. & obed. Auth. cassa, & irrita: C. de sacros. Eccl. Io: And. & Host. in c. fin. de sol. Surd. cons. 2. n. 32. Alder. Masch. de stat. concl. 1. n. 1. & n. 127. & multis seqq. Abb. cõs. 83. n. 2. p. 1. Bero. cons. 31. n. 22. lib. 1. Surd. cons. 301. n. 12.*
3 *lib. 3.* adeo vt etiam si verba statuti dirigerentur contra laicos, velut contra colonos Eccl. aut clericorum, tamen in concernentibus res Ecclesiasticorũ non valet statutum. *Surd. d. cons. 301. n. 86. Laderch. cons. 103. n. 15. Alder. Masch. d. cõcl. 1. n. 146.* nec pariter Eccle-
4 siastici comprehenduntur statuto de gabella loquente: *Masch. d. concl. 1. num. 26. & n. 35.*

His visis inspiciamus modo, quid dicendum sit in casu nostro, an emptor bonorum Ecclesiæ teneatur ad gabellam stante dicto statuto, quoniam si statutum non extaret, quando res non versatur inter exemptos, tota
5 gabella spectaret ad emptorem: *l. non debet. ff. de ædil. edict. Bald. in l. si prædium n. 6. C. eod. Tusch. pract. cõcl. litt. G: concl. 6. n. 6.* 7. Et sane primo sub aspectu iusta videtur Gabellarij petitio, & bene fundata *in l. licita-*
6 *tio §. fin. ff. de publican.* vbi habetur, quòd licet fiscus sit exemptus ab onere gabellæ, tamen qui emit ab eo, tenetur soluere gabellam, & ideo emptorem etiã fructuum Ecclesiæ posse costringi ad eam soluendam cẽ-
7 suit in primis *Feder. Senens. cons. 111. n. 10. vers. immo si clericus. Brun. de stat. fœm. excl. art. 8. n. 110. Boer. decis. 213. n. 19. Thesaur. decis. 116. n. 6. Surd. cons. 301. n. 90. Marth. de Iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 112. num. 2. 3. 4. multos congerens: Alder. Masch. de stat. interpræt. cõcl. 1. num. 28. vbi de communi, & num. 147. Gionagn cons. 15. num. 11. in fin. lib. 1. late* Duard. *in com. ad Bullam Cœnæ* D*omini. can. 18. q. 11. num. 1. 2. & seqq.*

Nihilominus contrarium verius esse, & receptius censeo, putoque tale statutum gabellæ non comprehendere emptorem fructuum Ecclesiæ, aut exemptorum, quia
8 non tolli exemptionem, & non potest ligare Ecclesiam, neque clericum, & consequenter nec cum eis contrahentes, alioquin esset idem per diuersa, sed tantum debet intelligi, vt astringat illos contrahentes, qui pariformiter possunt obligari, & si aliter dicere vellemus, concludere oporteret illud per indirectum violare legem exemptionis, quia tanti minoris venditur res Ecclesiæ, & clerici, quanti valet onus
9 gabellæ soluendæ, cum notum sit rem liberam pluris

vendi, quam obnoxiam, & omnes pro certo supponunt emptorem esse immunem, si talis est venditor, quotiescunque de eodem cõtractu agitur, & de onere ei annexo, licet aliud sit in actu separato, velut si emptor postea alteri de nouo vendere vellet, aut alio transferre res emptas, vbi soluitur gabella: sic plerique senserunt ex *l. si venditor. in fin. ff. de seru. export. in terminis Bald. cons. 31. n. 2. lib. 1. Dom. Gem. in c. eos. §. fin. n. 51. de tempor. ord. in 6. Imol. in c. 1. §. 1. eod. Felyn. in proem. Decretal. verb. Gregorius num. 6. Dec. in l. 1. num. 7. C. de in ius voc. & cons. 48. num. 1. vers. sed his. & n. 2. Ias. cons. 112. n. 2. vers. alibi lib. 1. Rol. cons. 61. num. 18. 19. lib. 4. pulchre, & late Menoch. cons. 136. per totum lib. 2. Hier. Gabriel. consil. 161. num. 3. 4. 5. lib. 2. Surd. cons. 301. n. 80. & cons. 397. num. 8. & cons. 525. num. 18. Rim. iun. cons. 724 num. 48. lib. 6. Buccafer. cõs. incip. causæ, quæ vers. tertio ibi; qua ratione: penes Gattic. de immunit. Eccl. fol. 439. Tusch. littera: E. conclus. 558. num. 4. 5. Gratian. disc. for. c. 26. num. 16. lib. 1. & c. 392. num. 2. 3. & seqq. lib. 2. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de exempt. cler. & eorumd. bon. §. 8. num. 4. vers. prior. Homobon. de exam. eccl. p. 2. trac. 9. cap. 1. q. 1. in suppos. vers. An autem, ex quibus apparet hanc esse communissimam DD. sententiam.*

Id autem multo minorem habet difficultatem, quia licet dubium sit, an coloni, vel conductores hanc habeant immunitatem, tamẽ in nostro casu id non controuertitur, quia adest consuetudo, & solitum, vt non solum ipsi, sed etiam emptores ab eis potiantur hac immunitate, & ideo si coloni sunt exempti, tales etiã sunt emptores, & ita esse vsus declarauit, debet enim atten-
10 di huiusmodi cõsuetudo, etiam si non sit prescripta: vt inquit *Dec. d. cons. 48. num. 1. vers. sed is. Gabriel. d. cons. 161. num. 9. in fin. Tusch. d. littera: E. concl. 558. num 18. Grilinz. cons. 40. num. 16. 17. & cons. 71. n. 18. & cons. 77. num. 13. Bellet. d. §. 8. num. 1. vers. seu quãdo* & hoc certe iustum est, quia exemptio concessa venditori cõ-
11 petit etiam emptori: *Tusch. d. littera: E. conclus. 558. num. 17. Menoch. de arb. iud. cas. 562. num. 6.*

Neque prędictis obstat *d. l. licitatio, alias est l. locatio*: quia illa non loquitur, nec intelligitur de venditione inita immediate con exẽpto, sed tantum quando emens ab exempto postea alteri vendere intendit, vel alio transferre per loca, vbi soluitur gabella, tunc enim actus est
12 separatus, res est iam effecta laici, ideo nõ est mirum, si cessat in hoc secundo contractu illa prior immunitas; quæ duraret, si ageremus de contractu celebrato cum exempto, in his terminis declarat, & loquitur *Bart. in d. l. licitatio. §. mercatores & Bald. d. cons. 31. num. 2. vers. nam autem; Menoch. d. cons. 136. num. 20. Gabriel. d. cons. 161. num. 7. Buccafer. d. cons. causa quæ versic. hanc puto apud Gattic. d. fol. 441. Bellet. d. §. 8. num. 4. in fine.*

Minus obstant tradita per *Feder. de Sen. d. cons. 111. n. 10. & Thes. d. decis. 116. n. 6.* cum alijs sequacibus quoniã allegant pro fundamento eorum opinionis *Archid. in c. vlt. de cens. in 6.* vbi de hac re ne verbũ quidem; vnde credo, quod potius eum voluerint allegare in *c. pen.*
13 *n. 1. vers. & sic est de cens. in 5.* vbi inquit, not. argumentum contra emptores redditũum clericorum volentium transferre res emptas ab eis ad alium locum sine solutione gabellæ, pro vt ipsi clerici facere possẽt, in hoc enim tali immunitate non gaudent, & cum eo transit ibidem: *Franch. in d. c. pen. versic. de quo.* Ex quibus verbis apparet auctoritatẽ *Archid.* nihil obesse sententiæ nostræ, immo coincidere in eam, & conuenire cum *Bald. in d. cons. 31. n. 2.* & quo ad contractũ cum exempto immediate celebratum non coadiuuare opinionem *Feder.* & aliorum sic etiam cẽsuit *Rold. cons. 61. n. 19. lib. 4. Gabriel. d. cons. 161. n. 7. & Annotatio ad Thes. d. decis. 116. in verb. Archidiaconus apud Gattic. d. tract. fol. 70.*

Similiter non obstat: *Masch. d. concl. 1. n. 28.* vbi contra emptorem testatur de communi: Si enim rem intelligit de contractu cum Ecclesia inito, allucinatur, quia ex prædictis comprehẽditur magis communem DD. sententiam extrahere pro emptore: Verũ si bene eius verba attendantur, non erit aduersarius noster, quia & ipse loquitur in casu, quando iste emptor bonorum Ecclesiæ vel clerici vult alijs vendere, & inquit, quod
14 tunc non debet frui immunitate, quod nos quoque admittimus. Vera igitur est, & communi DD. calculo recepta sententia, vt emptor rerum Ecclesię vel exempti non teneatur pro parte sua ad aliquam gabellam occasione dictum contractum concernente, at eo expedito res illa efficitur obnoxia, sicut aliæ res laicales.

Hinc sumpta occasione non esse præter rem illum puto, an rustici, & coloni Ecclesiæ, & clericorum, qui corũ prædia colunt ad medium, vel ad affictum, siue mezadri sint, siue conductores, teneantur soluere gabellam ad portam, vel alia de causa, & an subiaceant alijs oneribus collectarum, & similium grauaminum, quæ imponuntur per Dominum temporalem, de parte colonica fructuum eis contingentium.

Et sane prima facie affirmatiue respondendum videtur quia hi coloni, seu conductores non sunt in aliquo priuilegiati, neq; ratione personarum quoniam laici sunt, & subditi Principis temporalis, neq; ratione fructuũ, qui postquam à solo sunt separati, pro parte eorũ cen-
15 sentur laicales, quia mutatione personæ mutatur rei conditio, ideoq; sequuntur naturam coloni laici eorũ domini, qui nullo fulcitur priuilegio: sic *d. Feder. Sen. d. cons 111. n. 10. Gem. in c. quamquam in fin. de cens in 6. Boss. in prax. tit. de Principe n. 174. late Thesaur. decis. 116. n. 8. vbi multos congerit, & ibi in addit. quã fecit Gasp. Ant. eius filius col. pen. vbi de communissima* DD. *sententia testatur Natt. cons. 409. n. 7. Menoch. cons. 136. n. 25. et de arb. iud. cas. 562. n. 36. & seqq. vbi late examinat, & pro hac sẽtẽtia adducit 26.* DD. *Surd. cons. 301. n. 89. Carroc. de locat. tit. de Successore q. 25. eie. de collectis n 6. 7. Ald. Masch. de stat. d. concl. 1. num 147. 157. Marth. de Iurisd. p. 4. cas 13. num. 13. & cas. 112. n. 7. Personal. de Gabell. num. 85. Bellet. disq. cler. d. tit. de exempt. cler. & eorumd. bon. §. 7. num. 4.*

Attamen pleriq; contrarium censuerunt eo, quod coloni, & conductores habent portionem fructuum loco operarum laborum, & sumptuũ, quos faciunt in cultura agrorum seu loco pecunia, & affictus, quem soluunt, & si possent grauari, vti per indirectum grauarent Ecclesia, & clerici, magis enim iniquis, & duris
16 conditionibus inuenirent colonos, & laici facile possent fraudare Ecclesiasticos grauando rusticos prædictos quod nõ est ferendũ: *Bart. in rep. l. placet. in fin. C. de sacros. eccl. & in l. hi penes, C. de agric. & cens. lib. 11. vbi etiam Bald. & alios XV.* DD. *ponit Menoch. d. cas. 562. n. 46. alios refert. Decian. consil. 51. num. 11. 42. lib. 3.*

lib.3. Eugen.cõſ.96.n.8.& ſeqq. Zuccar. apud Rim.ſen. conſ.739.n.7.8.11.verſ.ſecundo lib.4. Lud. Cattni apud eundem Rim.conſ.740.n.6.12.verſ.& vltra, vbi inquit hoc eſſe expeditiſſimnm, & n.49. vbi alios addit, qui omnes aſcendunt ad numerum DD.46. ita, vt Menoch. deficiat in recẽſendo DD. vt perbelle notauit Incer. auctor in conſ.incip. Qua in re: n.49. penes Gattic. d.trac.fol.409. & per totum, vbi confutat aliorum opiniones: hoc idẽ tenet latiſſime Ant. Glauarin. in conſ.incip. Domine per totum pene dictum Gattic.fol.81. & Caccia in conſ. incip. Que vidimus: apud dictum Gattic.fol.417.& Excellentiſſimus Buccafer. in conſil. incip. cauſa quæ apud dictum Gattic.fol.442. vbi plene diſputat. & in verſ. nec etiam obſtat ſatis oſtẽdit Menochiũ d.caſ.562. allegaſſe multos pro ſua opinione; qui non erant allegandi, & verſ. pro opinione, inquit, quòd pro noſtra ſententia multos omiſit, qui erant allegandi, idẽ Buccafer. in alio conſ.incip. nulla iuris apud Gattic. d.trac.fol.445. Leon. Theſ. for. eccl.c. 14.n.31. Grilinz. d.conſ.40.& conſil.71. per totum, & conſ.77.n.2.3.& ſeqq. in quibus locis rem hãc late examinant, & contraria refellunt.

Quid dicendum in hac contrarietate? Ego puto fœdere diſtinctiones opiniones eſſe cõciliãdas, ſi cõſiliari poſ-
17 ſunt, nã certũ eſt omnia onera vniformia nõ eſſe, quia alia ſunt realia, alia perſonalia, alia mixta: Duard. in cõm. Bull. cœn. Domini can.18.q.2.n.15.& inter ea ma-
18 gna eſt differẽtia, nam ſi loquimur de gabella, hæc eſt onus reale proſpiciens rem, & nunc fructus iam percepti, qui amplius nõ conſiderantur, vti pars fundi, ſed tãquã res laicalis ſeparata à re Eccleſiaſtica, & ideo facta laici, à quo poteſt exigi gabella nõ tãquã à colono, ſed tanquã ab vno de populo, vnde pleriq; ẽt eorũ quos pro noſtra ſentẽtia allegauimus, idem de gabella ſen-
19 tiũt, licet de collectis aliud cẽſeant, & in terminis gabellæ locutus eſt Feder. de Sen. d.cõſ.111.n.10. Natt. d. conſ.409 n.7. Surd. d.cõſ.301.n.90. verſ. ideo ſic annot. ad Theſ. d. deciſ.116. in verbo: Federicus: penes Gattic. d. loco fol.71. Incert. auct. in d.cõſ.n.50.51. apud Gattic. d. fol.410.& Buccaf. d.loco verſ. haut puto fol.441. Theſ. for. eccl. d.c.14.n.6. verſ.& quod ibi: hoc procedit: Perſonal. de gabell. d.n.85. Bellet. d.loco.§ 7.n.4. late Bertaz. de clauſ.21.gl.20 n.2. Gionagn. conſ.15.n.11. lib.1.
20 Si tamẽ extaret cõſuetudo, vt neq; coloni, nec ab eis emẽtes ſoluerẽt gabellã, pro vt hic ſecũdũ probationes factas in curia epiſcopali, tũc pariter ipſi à vectigali eſsẽt immunes, quia publicani nõ poſſunt exigere quidquã, niſi antiqua adſit cõſuetudo, cuius memoria in cõtrarium non exiſtat: poſt Bald. in l. cum proponas. n.9. C. de naut. fœn. Natt. conſ.661.n.25. Burſat. conſ.138.nu.5. Perſonal. de gall. n.33. vbi alios adducit, & n.35.36. Grilinz. cum ciuis meus d.conſ.77.n.20.21.22.23.

Secus autẽ dicendum eſt in collectis, & ſimilibus, quę imponuntur perſonis pro rebus pro vt euenit in dictis col-
21 lectis ex l. reſcripto. §. fin. de mun. & hon. Menoch. d. caſ. 562.n.48. Gratian. diſc. for. c.29.n.7.p.1. Duard. in d. Bull. Cœn. Domini, can.18.q.5.n.6. ideoq; collecta dici-
22 tur onus mixtum ſecũdũ: Bart. in d.l. placet, & DD. in c. non minus. de immun. Eccl. vnde eſt, quòd in ea taxã
23 da habetur ratio prædiorũ per æs, & librã: Bal. cõſ 66. n.15. lib.1 & ꝓpterea onus collectarũ ſpectat ad domi-
24 nũ, nõ ad colonũ d.l. bi penes. in fin. vbi And. de Baul. & Io. de Pla. C. de agr. & conſ. lib.11. Eugen. d.conſ.96.
25 n.17. & ſolum imponitur illis, qui poſſident prõ ſuo

& iure ſuo faciũt fructos ſuos Parpal. in d.l. placet. n.2. C. de ſacroſ. eccl. Alex. conſ.35.n.12. lib.4.& conſ.4. ſub n.4. lib.5. Oſaſch. deciſ.83.n.6. Gratian. diſc. for. c.294. n.20.p.2. quæ de colono dici nõ poſsũt, qui alieno nomine poſſidet, & ſi forte ſolueret collectã, poſſet à Dño
26 repetere: vt poſt Bald. inquit Eugen. d.conſil.96.n.10. lib.1. Natt. d.conſ.409.n.5. Carroc. d.loco tit. de Collect. n.48. non enim in hac materia conſideratur colonus
27 in tantũ, quòd etiam ſi ſolueret collectas, nihil tamen domino ignoranti præiudicaret: Gratian. diſc. for. cap. 791. num.17.18 p.4. Gionagn. conſ.27. num.40. lib.1.

His rationibus liberatur colonus ab onere collectarũ, & ſimiliũ, quoties. n. Dñs nõ poteſt collectari, neq; pote-
28 rit colonus, vt habetur in l. priuatæ. C. de excuſat. mun. lib.10. vbi Emphyteuta fiſci nõ tenetur, quia fiſcus eſt
29 immunis: verũ fortius Eccleſia eſt exempta: l.2. C. de
30 epiſc. & cler. c.1. de immun. eccl. in 6. Grilinz. d.conſ.71. n.13.& conſ.77.n.9. ideo nõ eſt mirãdũ, ſi colonus, & cõductor non teneretur ad collectas ſm̃ verã, & receptã
31 DD. ſñiam tex. e. in l.2. C. de epiſc. & cler. Eugen. d.cõſ. 96.n.23. Natt. d.cõſ.409.n.5. Oſaſch. d. Deciſ.83.n.6.7. Surd. d.cõſ.301.n 79. Grilinz. d.cõſ.40. et cõſ.71. ꝑ totũ: Bellet. d.§.7.n.4.& alij quã plurimi ſuperius enumerati.

Quibus nõ refragatur Feder. de ſen. d.cõſ.111.n.10. q̃a nõ loquitur de collectis, ſed tñ de gabellis, & nõ debet extẽdi in ꝑiudiciũ Eccleſię, & licet loquatur ꝑ modũ exẽ-
32 pli, quod nõ ſolet reſtringere l. damn. ff. de dam. infect. tñ tale exẽplũ declarat, in quib. terminis loquatur: gl.
33 in c. quod Dei de ſtat. monach. nã cũ gabella ſit onus reale, collecta vero mixtũ, dictũ Federici nõ debet ab vno trahi ad alterũ, ſed tantũ ad ſimilia. Natt. d.conſ 409. n.7. annot. ad Theſ. d.deciſ.116. in verb. Federicus apud Gattic. d.loco. fol.71. Eugen. d.conſ.96 num.13.

Hęc tñ cũ moderamine ſũt intelligẽda, vt coloni, & cõductores nõ teneantur ad collectas, & gabellas, niſi reſpectu fructuũ, qui deductis impenſis ſuperſunt, nõ autem
34 reſpectu eorũ qui reſpondẽt operis, laboribus, & ſumptibus factis in colẽdo agro, & ſoluẽdo affictu, q̃a tũc Eccleſia ipſa ſoluere videretur, ſolũ igitur detracta honorãria, & expẽſis ſi quid ſupererit, proportionabiliter coloni poterũt collectari, & grauari: Oſaſch. d.deci.83. n.8. Grilinz. d.cõſ.71.n.13.& cõſ.77.n.31.32. Carroc. de loc. d.tit. de ſuc. q.25. tit. de collect. n.12. vbi inq̃t ita fuiſſe obſeruatũ. Theſ. d.deciſ.116.n.10. verſ. quia reſpõdetur.

Bene verũ eſt, quòd Buccafer. in d. cõſ. cauſa quę verſ. ſadẽ ibi aut vultu. id nõ admittit, quia, inquit, hoc lucrũ eſt incertũ, & prorſus imaginariũ, quòd in colonis partia-
35 rijs fere nunquam datur, cũ omnes fructus ſoleant in alimoniam erogare, & cum alijs angarijs ſint grauati, non debent in hoc quoq; moleſtari, & valde iniquum eſſet, & contra piã Principis voluntatem, vt pauperes collectarentur pro rebus quæ eorũ alimentis neceſſaria ſunt, & ſi daretur etiã tale lucrũ certũ, cũ illud pẽdeat immediate à cõtractu inito cũ Eccleſia & nõ naſcatur ex facto extrinſeco; q̃a colonus nõ vult illũ cõtrectare, nõ poterit collectari, q̃a ꝑ indirectũ lęderetur Eccleſia.

Verũ prima Buccaferrei ratio cõcludit q̃dẽ de cõgruo, ſed nõ ꝑ neceſſe, data. n. potẽtia, tollit oĩs ſcrupulus, q̃a poſtea ꝑſumit iuſta cauſa, vnde ſi fructus illi ſũt laicales, poſtq̃ à ſolo ſũt ſeparati, nihil eſt q̃ vetet collectã imponere ꝓ colonica portione: Triſchill. Eccl. 557.n.
36 20. Altera vero ratio nõ pẽdet à cõtractu cũ Eccl. inito, cuius reſpectu nihil exigit ſed poſtq̃ fructus illi facti

ſũt laici, tali onere grauãtur: *Surd. d. cõſ. 301. n. 89.* dubium igitur eſſet aduerſus prædicta obtinere, niſi cum
modetamine prædicto. Bene verum eſt, nimis difficile
eſſe cognoſcere quale, & quãtum ſit illud lucrũ, quod
ſupereſt deductis operis, & expenſis, & quia ſolet eſſe
modicum, rarò conſueuit illius ratio haberi, & fere
vbique tractãtur huiuſmodi coloni tanquam penitus
exempti reſpectu collectarum, & magna ex parte etiã
gabellarũ, & vbi eſt talis cõſuetudo, illa debet ſeruari.

At ſi vera etiam haberetur illa ſententia; vt coloni, & cõ-
ductores bonorũ Eccleſiæ, & clericorum poſſent col-
lectari, & ad gabellas aſtringi, modo tamen ſuperius
dicto, adhuc id ſic declarãdum venit, vt procedat, vbi
37 nulla extat hominis prouiſio, vel cautela; Nam ſi cõ-
uentum fuerit inter Eccleſiam, & eos, vt etiam ad illos
perueniat talis immunitas in fructibus ſibi contingẽ-
tibus ipſi quoq; immunes erunt, nec grauari poterũt,
quia totũ damnum eſſet Eccleſiæ ita poſt *Marcabrun.
conſ. 18. n. 39. Menoch. d. caſ. 562. n. 57. & poſt Bald. Rol.
Caualc. inquit Bellet. in d. tit. de exemptio. §. 8. n. 1. verſ.
aut quãdo: Incert. auct. d. cõſ. qua in re n. 81. apud Gattic.
fol. 415. Alder. Maſch. de Stat. d. concl. 1. n. 157. in fin.*
ex quibus apparet id eſſe communiter receptum.

Similiter illa contra colonos ſententia declaratur, vt non
procedat, quando coloni nimis grauarentur à Domi-
no temporali, qui videns non poſſe grauare clericos,
ſic arctaret colonos, vt damnificaretur Eccleſia, & cle-
ricus, idque dignoſceretur: ſi non habito reſpectu ex-
38 penſarum grauarentur pariformiter, vel grauius cum
alijs laicis: ſic d. *Feder. ſen. d. conſ. 111. num. 10. ad fin.
aliter refert Menoch. d. caſ. 562. n. 55. Theſ. d. deciſ. 116.
n. 9. Carroc. d. tit. de collect. n. 34. verſ. ſecundo. & n. 45.
Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 13. n. 15. & caſ. 112. n. 8. Ma-
ſch. d. concl. 1. n. 147. verſ. tamẽ, & n. 157. verſ. & limi-
tat. Bellet. d. §. 8. n. 1. verſ. ſiue quando Tuſch. littera: E.
concl. 557. n. 11. Duard. d. can. 18. q. 17. num. 2.*

Vlterius eadem ſententia declaratur, vt non procedat,
ſi pro colonis extet vſus, vel conſuetudo, vt non colle-
ctentur, neq; angarientur, ea enim eſt ſeruanda: *Dec.
39 d. conſ. 48. n. 1. Theſ. d. deciſ. 116. ſub n. 10. Eugen. d. cõſ.
96. n. 11. Carroc. d. tit. de collect. n. 17. 21. Bellet. d. § 8.
n. 1. verſ. ſeu quando Grilinz. d. conſ. 71. n. 17. et cõſ. 77.
n. 13. 14. Giouagn. d. conſ. 15. n. 14. lib. 1.* vbi enim alter-
catur, an gabella ſit ſoluenda de aliqua re, vnanimiter
DD concordant, id recipere interpretationem à con-
40 ſuetudine ſoluendi: poſt multos *Perſonal. de gabell. n.
34. 35.* quod de collectis etiam dici poteſt, quia licet
diuerſa ſint: videntur tamen conuenire aliqua ratione
in modo exigendi.

His viſis non erit ab re, ſi quid de Emphyteutis, & con-
ductoribus ad longũ tempus dicẽdum ſit, videamus,
an teneantur ad gabellas, & collectas: Et ſane de ga-
bellis non eſt dubium, quia ſi ad eas coloni tenentur,
vt vidimus, multo fortius Emphyteuta, qui habet ius
41 in re: Verum quo ad collectas, & alia onera, quæ im-
ponũtur perſonis pro rebus, nõ eſt cõcors DD. ſenté-
tia, alij enim putauerunt eos eſſe immunes, vt *Bart. in
d. l. priuata. C. de excuſat. mun. lib. 10.* & alij multi, de
quibus: *Menoch. d. caſ. 562. n. 24. 25. & ſeq. Eugen. d.
conſ. 96. n. 23. Silua. d. conſ. 9. per totũ late Fachin. contr.
iur. lib. 1. c. 91. per totũ*: & id in praxi receptũ teſtatur
*Felic. à Sol. trac. de cenſ. p. 2. in præfat. ſub n. 3. Grilinz. d.
conſ. 71. per totum, & conſ. 77. n. 2. Odd. conſ. 70. num. 2.
Tuſch. in littera: E. concl. 558. num. 3. ad fin.*

Verum contrariam ſententiã pleriq; alij ſunt amplexi eò,
quòd vtile dominium penes Emphyteutam exiſtens
ſit laicale, & ſeparatũ à directo Eccleſiæ, ideoq; ſubia-
ceat ordinationibus laicorum, & valeat collectari: ſic
42 *Andr. Iſern. in c. 1. n. 56. verb. & plauſtrorum quæ ſint
regal. Luc. de pen. in l. 1. C. de impon. lucr. deſcript. lib. 10.
Felyn. in c. Eccleſiæ S. Mariæ, n. 90. de cõſtit. Purpur. cõſ.
322. n. 9. Feſtas. de collec. p. 4. c. 7. lim. 10. n. 48. Menoch.
de arb. iud. caſ. 180. n. 8. & caſ. 562. n. 28. & n. 31.* vbi
de veriori, & magis recepta: *Valaſch. de iur. Emph.
q. 17. n. 11. 15. Cald. eod. tract. lib. 1. q. 7. n. 13. verſ. qua
ratione & q. 12. n. 22. Buccafer. d. conſ. cauſa quæ verſ.
nec licet, Carroc. de locat. d. tit. de collect. n. 27.* vbi de
communi *Tuſch. littera: E. cõcl. 557. n. 19.* vbi ait ita de
conſuetudine ſeruari: *Ald. Maſch. de ſtat. d. conc. 1. n.
248. Bellet. d. §. 8. num. 5.* vbi de communi tradit, & de
magis communi teſtatur etiam: *Odd. d. conſ. 70. n. 31.*

Quid dicẽdũ? certe negari nõ poteſt, quin hæc poſterior
ſentẽtia ſit cõmunior, & vſu recepta, verũ ſi cũ mode-
ramine intelligatur, nõ erit iniuſta, nã primo declara-
tur, vt procedat deducto canone qui ſoluitur directo
43 domino, poterit enim Emphyteuta gaudere immu-
nitate pro fructibus ad quantitatem canonis aſcẽ-
dentibus, & ſi ſolueret penſionem eis equiualentẽ to-
taliter eſſet exẽptus, fructus enim nõ dicuntur, niſi de-
ductis impẽſis, & tũc ipſe potius videretur colonus, &
dicendũ eſſet nõ ipſũ, ſed eccleſiã grauari, vnde colle-
ctari poterit ſolũ pro fructibus canonẽ tranſcẽdẽtibus
ſic *Brun. de Stat. art. 8. q. 22. art. 109. n. 11. Purpur. d.
conſ. 322. n. 3. Incert. auct. d. conſ. qua ratione n. 66. apud
Gattic. d. fol. 412. et poſt Iaſ. Ruin. Natt. Rol. inquit Car-
roc. de locat. d. tit. de collect. n. 28. 29.* vbi de veriori te-
ſtatur, & poſt *Decian. conſ. 51. in princ. lib. 3. inquit Gri-
linz. conſ. 71. num. 10. 13. & conſ. 77. num. 32. Bellet. d.
§. 8. n. 5. verſ. minoris.*

Bene verũ eſt, quòd hanc declarationẽ ex ſuo capite im-
pugnauit *Menoch. d. caſ. 562. n. 30. verſ. cæterũ* vbi non
minus iniuſte, quã crudeliter tenet poſſe Emphyteutã
collectari etiã pro fructibus penſioni correſpõdẽtibus;
neminẽ tñ adducit, qui huius impietatis ſit particeps.
Solũ nititur confutare rationes diſtinguẽtiũ, qui dixe-
rũt tũc potius Emphyteutã debere dici colonũ, negãs
44 colonum eſſe, ſed ad propoſitũ inepte, quia vere Em-
phyteuta non eſt proprie colonus, ſed reſpectu cano-
nis, vel ſi ſoluit penſionẽ fructibus reſpondẽtẽ, potius
accedit ad colonũ, quã ad Emphyteutã, qui ſolet ſol-
uere quid minimũ pro recti dominij recognitione: &
ſubiungit *Menoch.* etiã ſi ille diceretur colonus, adhuc
poſſet grauari, ſecũdũ ſuã ſẽtẽtiã; Verũ quia ſatis ſupe-
rius oſtẽſũ eſt receptius, & verius eſſe colonũ nõ poſſe
collectari, nõ eſt mirũ ſi *Menochius* ſicut in eo, ita etiã
in hoc allucinatus fuerit, qui nihil reſpõdet ad illã ra-
tionẽ, quòd fructus nõ dicuntur, niſi deductis expẽſis:
Solus ergo eſt Menochius, & ſine ratione, ideo ne di-
45 ſcedamus à ſentẽtia tot DD. ſic iuſte diſtinguẽtiũ, qm
ſtãdũ eſt opinioni Doctoris diſtinguẽtis, nã qui neſcit
46 diſtinguere, neſcit ſoluere: poſt *Salyc. in l. apud anti-
quos. C. de furt. Bertaz. in rep. l. ſi quis maior. n. 54. C. de
trãſact. Rim. iun. cõſ. 363. n. 156. & conſ. 476. n. 19. 20.
Barz. deciſ. 130. num. 69. Amat. deciſ. 1. ext. 5. num. 27.*

Verũ ſi qui eſſent putantes Emphyteutã nõ poſſe grauari
collectis pro fructibus pẽſionũ trãſcendẽtibus vt *Gri-*

linz. in

linz.in dictis locis sētire videtur hi allucinātur, & eorū
47 opinio sustineri nō potest, nisi intelligant negandum
dum fructus sunt pendentes, quia id verum esse ad-
mitto, sed postquam à solo sunt separati, posse colle-
ctari verius est: *Tusch.d littera: 2.concl.557.n.20.*

Veruntamen antequam hunc sermonem concludam,
opere pretium est pro casibus occurrentibus explica-
re, an bona patrimonialia clericorum gaudeant im-
munitate, sæpe enim Iudices seculares id mihi nega-
uerunt, & conati sunt probare, exemptionem solum
spectare ad bona Ecclesiastica Nihilominus animad-
uertendum est patrimonialia clericorum esse in du-
plici differentia alia libera, & propria, alia affecta, ad
quorum titulum clericus fuit ordinatus: Si his pla-
cet verba facere, cum patrimonium, ad cuius titulum
48 clericus ordinatur loco beneficij subrogetur. non solū
est immune, sed etiam gaudet immunitate bonorum
Ecclesiasticorum, donec ordinatus acquirat beneficiū
ad necessaria victui congruum; ita *Felyn.in cap.Ec-
clesia S. Mariæ n.10.vers.& retenta vbi DD. de constit.
Alder. Masch. d.concl.1. n.96. Bellet.d.tit.de exempt.
cler. & eorumd. bon.§.5 n.9.Grilinz.cons.53.num.45.
Marth. de Iuris.p.4.cas.49. n.5. Ricc. in prax. de alien.
rerum Eccl.resol.71.num.2. Gratian.disc.for.cap.159.
num.27.par.1. Barbos.ad Conc.Trid.de Reform.sess.21.
cap.2.vers.quod hæc bona Duard.comm. Bull.Cœn. Do-
mini can.18.q.5.num.7.& q.6 num.3.*

Sin loquamur de alijs bonis patrimonialibus clericorum
licet non censeantur tanquàm Ecclesiastica, & bene-
ficialia, tamen etiam quo ad illa clerici gaudent om-
49 nibus immunitatibus, & Iurisdictioni Principis secu-
laris non subsunt: tex.c.in d.c.*quamquam ibi: pro re-
bus suis proprijs de cens.in 6.Butr.in d.c.Ecclesia S.Ma-
riæ n.11.& ibi Io: de Anan n.5. Bellam.n.7. Io: And.
n.12.Imol. n. 5. Felyn.n.7.* Dec.n.18.*late Barbat.n.51.
de Constit. Guigliel. de Monte Laudun. in Clem.1.n.7.
de vit.& hon.cler. Lancell. Gall. cons.59. n.14. Hond.
cons.20.n.6.11.lib.2. Grilinz. d.cons.53.n.31.32.Bel-
let.d.§.5.n.6.Surd.d.cōs.301.n.64.Ald.Masch.d.cōcl.
1.n.93.94.Io: Bapt.Tiber.trac.de Ordine cap.10 q.77.
vers.secunda est Duard.in d. Bull.can.18.q.5 n.4.*quod
procedit nō solum quo ad immunitatem ab oneribus
50 sed etiam quo ad priuilegium fori: *Surd. d.cons.301.
n.65.Grilinz.d.cons.53.n.30.Masch.d.concl.1.n.95.*

Et propterea certum est clericos non posse collectari pro
bonis etiam patrimonialibus nec alijs oneribus gra-
51 uari, quæ personis imponuntur pro rebus; sic probat
tex. *in c.1.& 3. de immun. eccl.in 6.l. item nulla Com-
munitas.C.de episc.& cler.Bart.cons.180.num.3.lib.1.
Abb.cōs.6.in fin.lib.1.Ias.in l.placet.in 2.lect.sub n.20.
C.de sacros.eccl.Ruin.cons.117.n.4.lib.4.Natt.cōs.280.
n.5. Lud.Catt. inter cons. Rim.sen.consil.740.sub n.12.
Bellon.cons.40.n.3. Euer.cons.42.n.25. Grilinz.d.cons.
53.n.31.32.33.late Bellet.d.§.5.n.1.2.6 Bertaz. de
claus.21.gl.9.n.4. Duard.d.q.5.n.4.5.6.*adeo, vt si col-
lectans nō desistat, & vere exigat incidit in excommu-
52 nicationē: *Bull.Cœn.Domini can.18.Anast. Germ.de
sacrorū imm.c.17.n.66 lib.3.Grilinz.d.cons.53.n.35.*

Et hæc adeo vera sit, vt un etiam si collectæ indicantur ob
communem vtilitatem tam clericorum, quā laicorum
adhuc clerici sint immunes, nisi in casu necessitatis,
53 vbi facultates laicorū non sufficiunt, & tunc consulto
S.P. vel Prelato Ecclesiæ quando repentina surget ne-
cessitas, vt ad Romanum Pontificē cōmodè nō pateat
aditus; *Butr.in d.c.non minus.vbi Io: de Anan.n.3.de
immun.eccl.Abb.cons.13.n.2.lib.2.Bero.cons.31.n.13.
14.lib.1.Gallia.d.cons.56.n.54.55.German.d.c.17.n.
32. Laderch.cons.145.n.4.in fin.Surd.d.cons.301.n.64.
65.Bulla Cœn.Domini can.18.& ibi Duard.q.3.n.3.&
q.12.n.2.3.late Barbos.de off.episc.par.2.alleg.13.n.7.
Homobon.de exam.eccl.p.3.trac.15.q.30.res.3.in fin.*

Et si aliquādo Ecclesiastici possunt cogi ad aliqua obeū-
da munera, vel tenentur contribuere, ad id tamē nun-
quam cōpellendi sunt à Iudice laico, sed debent cogi à
54 suo Iudice Ecclesiastico: *Anch.& Abb.in d.c.nō mi-
nus.Bero.d.cons.31.sub n.13. lib.1.Gallia.d.cons.59.n.
53.54.Surd.d.cons.301.n.35.Bertaz.de claus.21.gl.9.
n.5.*vbi inquit sępe vidisse magnos viros in hoc errore:
*Marth.de Iurisd.p 4.cas.9.n.23.24. Alder. Masch. d
concl.1.n.241.Duard d.can.18.q.12.n.4.vers.vēčtā.*

Bene verū est, quòd si bona essent grauata, & affecta col-
lectis, & grauaminibus ordinarijs vniformē habētibus
pręstationem, antequam peruenirent ad manus cleri-
55 corum tunc remanerent affecta, quia res transit cum
onere suo: *Parpal.in d.l. placet.Grilinz.d.cōs.53.n.43.
Masch.d.concl.1.n.101.Duard.d.can.18.q.6.n.6.*

Non sunt tamen exempti clerici pro his, quæ negotiandi
causa transportant, vel faciunt, etiam si non præcedat
56 monitio, & tenētur soluere gabellas, & onera: tex.c.in
*d.c.quamquam de cens.in 6.Masch.d.concl.1.n.96.Bar-
bos.de off.ep. alleg.13. n 8.p.2. Io: Bapt. Tiber.tract de
ordine c.10.q.77.vers.vota:& vers. verior.* vbi de cō-
muni: Sicut etiam cessat exemptio clericorum à colle-
57 ctis, quando illæ surrogantur loco muneris, ad quod
Ecclesia tenetur, vt post *Io:de Amic.et Rip.inquit Ber-
taz.d.claus.21.gl.9.n.4.vers.quod procedit.*dummodo
semper à Iudice Ecclesiastico compellantur, vt dictū
est: semper tamen animaduertendum, quòd clerici, &
58 eorum muliones tenentur saltem denunciare ad offi-
cium gabellæ, dum transeunt, & tenebuntur iurare se
res illas emisse ad vsum suū, eorumq; iuramento stan-
dū erit, nisi cōtra eos adsit pręsumptio, vel aliter pro-
betur: ita *Barbos.de off.episc.p.2.d.alleg.13 n.16.18.*

Videant igitur laici, quanta est clericorum immunitas,
& caueant, ne incidāt in excommunicationem, de qua
59 in *d.c.non minus.& in d.can.18.Bullæ Cœn.Domini se-
cundum Bursat.d.cons.42.n.3.Giouagn.cons.15.n.15. in
fin.Duard.d.q.3.n.3.& q.5.n.5.*vbi ait censuram dictę
Bullæ incurri non solum, si grauentur bona Ecclesiæ
sed etiam propria clericorum: & ita sentio.

Verum quia aliàs hæc controuersia fuit disputata in hoc
foro, & postea in Curia Romana in vna Corrigien.
60 circa collectam, seu onus impositum à Principe Cor-
riggij, quod vocant il Cauallaro, vbi certum quid exi-
gitur pro expensis, quæ solet facere in nuncijs mit-
tendis ad varias partes, & hoc ex conuentione cum sub-
ditis, ne eorum homines molestarentur; & onus erat
soluendi quotannis certam tritici quantitatem, ad quā
prætendebatur, quòd etiam coloni Ecclesiasticorum
concurrerent, sed pro Ecclesiasticis, & eorum colonis
latæ fuerunt sententię, quas Rota Romana confirma-
uit, & quia multum confert ad propositum, ideo cen-
sui bonum esse hic adnectere prædictæ Rotæ Romanę
decisionem, quæ est tenoris sequentis, & post hæc
scripta peruenit ad manus meas.

Coram R.P.D.Iusto:

Corrigien. Gabellæ.

Mercurij 29. Nouembris. 1602.

Veritas eſt, quòd Illuſtriſſimus D. Cardinalis Montaltus habet fundatam intentionem in iure communi: quia perſonę Eccleſiaſticæ, & eorum bona ſunt exempta ab omnibus oneribus, & gabellis per laicos
61 imponendis *c. non minus, c. aduerſus de immun. Eccl. c. quamquam de cenſ. in 6.* cum alijs. Et hæc exemptio, vbicumq; onera ſint realia, vel mixta, quæ ſcilicet imponuntur perſonæ pro rebus extenditur etiam ad co-
62 lonos Eccleſiæ: *gl. in l. bi penes, & ibi Io. de Plat. n. 2. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Angel. in Auth. de nõ alien. §. quia vero. Felyn. in c. 1. n. 3. de for. compet. Bald. in l. 1. C. de epiſ. & cle. Bertaz. de Gabell. p. 7. n. 14. & n. 15. late Natt. conſ. 409. n. 5.* qui loquitur in oneribus impoſitis pro ſeruitio militum: *Graſſ. conſ. 130. n. 5. 10.*
63 *Aegid. Thom. de Collect. §. quod ſi quiſpiam num. 8.* & facit Deciſio Bubali in cauſa Carthag. Decimarum die 10. Decembris 1578. Quòd exemptio, quando eſt realis, pro vt hęc eſt, de qua tractatur, in qua tã perſo-
64 næ, quàm bona clericorum ſunt exemptæ: *l. placet. C. de ſacroſ. Eccl. d. c. non minus:* ſuffragabatur etiam co-
65 lonis: *gl. in Clem. 1. in verb. excolendas vbi Card. q. 22. Vital. n. 3 de Decim. Rot. deciſ. 4. de priuileg. in antiquis Abb. in cap. ex parte il primo n. 4. de Decim. Ferret. conſ. 101. num. 13. & videatur late penes Surd. conſil. 301. quod eſt primum in 3. volum. num. 69. cum ſeqq.*

Cum igitur Gabella frumenti pro Carrerio imponatur perſonæ intuitu rerum, & pro rebus, & ita dicatur mixta, vtique coloni Eccleſiæ ad eam cogi non poſſunt, cum etiam ab hoc onere ſit exempta Eccleſia, & per *DD. in d. c. non minus.*

Et tanto magis, quia ſicut iſti coloni non poſſunt cogi pro ferendis litteris ad huiuſmodi prætenſas miſſiones, ne impedirentur in ſeruitio bonorum Eccleſia-
66 ſticorũ, ita nec teneri debent ad Collectas ea occaſione impoſitas, vt in Miſſionis locum ſubrogatas ad not per *Abb. in d. cap. non minus in fin.*

Non obſtat concilium; *Federici III. & poſt Specul. de immun. eccleſ. in fin. Guid. Pap. deciſ. 208. in princ. gl. Imol. Card. & alij in Clem. præſenti de cenſ. Gemen. & Franch. in d. cap. quamquam de cenſ. in 6. Ripan tract. de remed. ad conſeru. vbert. num. 124. cum ſeqq. Barb. conſil 14. num. 12. lib. 1. Theſaur. deciſ. 116.* per totam, in quibus locis DD. bene adducunt rationes.

Quia reſpondebatur, quòd loquuntur in oneribus mere perſonalibus, & quæ impleri poſſunt abſque præiudicio bonorum Eccleſiæ ſuper fructibus partis coloni
67 omnino ſeparatis, quòd non eſt in hoc caſu, vbi ſecundus, & tertius teſtis in ſummario num. 6. deponunt, quod hæc exactio eſt ſuper Bobus, & Vaccis, quæ ſunt intuitu culturæ bonorum, & ideo hoc gramen habet in veritate reſpectum ad bona, vt non poſſit adaptari prædicta doctrina, licet capiatur frumentum de parte colonica, quia inſpicitur origo grauaminis, quod afficit bona, & præiudicat Eccleſiæ.

Quapropter dixerunt Domini, informante ſolum Illuſtriſſimo Commiſſario ſententias latas, & ſcitas, & confirmandas, & quòd teſtes examinati poſt ſententias nihil concludunt, quia non probant immemorabilem, vel quadragenariam cum titulo, quod requiritur, quia ius commune dicto Domino reſiſtit. *cap. 1. ibi & gl. & omnes DD. de preſcript. in 6.*

Vltra quod patiuntur notabiles defectus, ſcilicet vaſſallagiatus perſonæ, & nimiæ affectionis ergà Dominum, & quia in Examine non fuerunt enunciata interrogatoria, etiam parte opponente, quod facit, vt eis non credatur, niſi repetantur. Videantur deciſiones Reuer. Pad. D. Mellini in cauſ. Parmen. ſtatus, & ita conclusum.

CAPVT XXIII.

EPITOME.

Ad legatum familiæ, vel illis de domo factum qui admittantur, & quomodo probetur aliquem eſſe de familia, ſeu agnatione teſtatori.

SVMMARIVM.

1 *Domus Teggia prærogatiua.*
2 *Legato facto illis de domo vocantur omnes agnati etiã tranſuerſales.*
3 *Familiæ, domus, & agnationis nomen idem important.*
4 *Familiæ nomen accipitur contentiue abſq; dubio, quando teſtator non habet prolem.*
5 *Enuntiatiua duorum Inſtrumentorum facit fidem etiã in non antiquis.*
6 *Agnatio probatur ex Inſtrumentis, vbi quis interuenit vti agnatus ad ſolemnizandum Inſtrumentum.*
7 *Familiæ identitas probatur, vbi concurrit identitas cognominis, & armorum.*
8 *Agnationis gradum non eſt neceſſe probare.*
9 *Agnatio probatur ex verbis Inſtrumentorum enuntiatiuis.*
10 *Enuntiatiua quando probet agnationem, & quomodò in antiquis, & in recentibus.*
11 *Inſtrumenta quot requirantur ad probationem agnationis in antiquis.*
12 *Agnatio probatur incipiendo à ſtipite, vel à duobus fratribus.*
13 *Nomen frequentatum in familia non probat.*
14 *Legato domui facto includuntur omnes eiuſdem cognominis.*
15 *Agnatio probatur per tractatum, & opinionem, & quando.*
16 *Familiæ relictum comprehendit etiam non coniũctos ſanguine.*
17 *Agnationi facto relicto an admittantur proximiores.*
18 *Domus, & familiæ nomen an differant, & quid importent.*
19 *Conſanguinitas probatur per nominationem.*
20 *Epiſtola non probat conſanguinitatem.*
21 *Agnatio quomodo epiſtolis, & ſcripturis probetur.*

22 *Conſan-*

22 *Consanguinitatis possessorium an detur.*
23 *Nominatio geminata probat consanguinitatem.*
24 *Cognominis identitas datur etiam in diversis familijs,*
25 *Familiæ esse, & eiusdem nominis paria reputantur.*
26 *Familiæ identitas præsumitur ob identitatem cognominis.*
27 *Agnationis eiusdem censentur, qui deferunt eadem arma, & insignia.*
28 *Tractatus probat agnationem.*
29 *Consanguinei censentur, qui pro talibus se tractauerunt.*
30 *Agnationis probandæ causa iunguntur plures species probationum.*
31 *Consanguinitas an probetur per tractatum in gradibus inferioribus.*
32 *Consanguinitas quomodo probetur in petitorio.*
33 *Tractatus an probet agnationem etiam contra non tractantes,*
34 *Agnatio probetur ex tractatu contra omnes habentes causam à tractante.*
35 *Instrumenti verba enunciatiua an probent contra tertium,*
36 *Antiquum tempus dicuntur centum annorum,*
37 *Tractatus etiam vnicus an probet consanguinitatem,*
38 *Legatum factum pauperibus intelligitur de illis, qui sunt de patria testatoris.*
39 *Statutum laicorum non habet locum in hæreditate clerici.*
40 *Statutum prohibens forenses acquirere in statu non afficit Ecclesiasticos.*
41 *Pauperes patriæ testatoris censentur vocati, & quare.*
42 *Rescriptum non facta mentione litis pendentiæ est nullum,*
43 *Forenses comprehenduntur etiam in fideicommisso familiæ.*
44 *Agnationis gradum probans præfertur probanti agnationem in genere.*
45 *Familiæ relictum non admittit, vt vnus possit eligi alio prætermisso.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum,

NOn est multum temporis, quòd in terra Saxoli fuit erectum vnum Monasterium Monialium S. Claræ ad preces Serenissimorum Principum Mutinæ, qui id impetrarunt à Pontifice, & multa eorum bona dicto Monasterio elargiti sunt; sed id fundatum præcipue fuit ex bonis R. D. Pauli de Teggijs à Saxolo, qui Romæ testatus est, & decessit relicta hærede Communitate Saxoli cum onere multiplici operum piorum, & præcipue erogandi ad beneficium dicti Conuentus, quidquid ex eius redditibus superent solutis annuis legatis ita, tamen inter cætera, quòd perpetuo Monasterium teneatur acceptare absque aliqua elemosina duas
1 puellas de domo Teggia, & primo de descendẽtibus D. Costantij Teggiæ eius nepotis, & si non extent, vel nolint monacari eo casu debeat acceptare alias de dicta domo, & illis morientibus, vel altera earum, alias in loco demortuarum de eadem domo, & his deficientibus duas ex dicta terra Saxoli pauperiores ad electionem dictæ Communitatis.

Defuncto dicto D. Paulo, & erecto Monasterio à me vti delegato Apostolico orta est controuersia inter DD. Bartolomeam, & Catherinam de Teggijs ex vna, & D. Thomiram filiam D. Andreæ de Teggijs parte ex altera, dum se inuicem volunt excludere, & prætendunt vicissim admitti ad habitum monialium sine
1 elemosina stante, quòd nullæ extant descendentes ex prædicto D. Costantio; & Communitas fecit partem pro dictis Bartolomea, & Catherina tum quia dicebat dictam D. Thomiram non esse de domo testatoris, tum quia esset Mutinensis, & tanquam forensis incapax dicti legati. Queritur quid iuris.

Causa igitur agitata coram me, & hinc inde acriter defensata, & compilato processu quæsitum fuit, an satis essent probata iura agnationis D. Pauli Teggiæ pro vtraque parte, & satis fundata videbatur intentio dd. Catherinæ, & Bartolomeæ ex verbis testamenti, quibus vocantur duæ puellæ de dicta domo Teggia, quoniam vbi testator aliquid relinquit illis de domo, in-
2 telliguntur vocati omnes eius agnati etiam transuersales, quia contentiue videtur familiam suam vocare, quoniam nomina domus, familiæ, & agnationis
3 idem important. *c. 1. de schismatic. in 6. gl. in l. vlt. ff. de cap. dimin. & gl. in l. peto. §. fin. vbi Bald. & Castr. de legat. 2. Ancb. cons. 252. num. 4. 5. Tiraq. de retract. consang. §. 1. gl. 9. num. 195. vers. familia, Cravet. cons. 800. vers. finem. Surd. cons. 67. num. 16. & cons. 280. n. 18. Tusch. pract. concl. littera A: concl. 244. num. 7. & littera F: concl. 75. num. 8. Menoch. præs. 88. numero 7. lib. 4. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 27. & cons. 43. num. 11. vers. quarto, lib. 6. Iusar. de subsit. quæst. 351. num. 1. & num. 9. vers. ego. Cyriac. controu. 203. n. 17. p. 2. Farinac. decis. 282. num. 1. in fin. p. 2. Giouagn. cons.*
4 *75. num. 5. lib. 1. Gratian. disc. 218. num. 15. 17.* quæ licet clara sint, tamen indubitata sunt, vbi testator nõ habet prolem, vt hic R. D. Paulus, tunc enim omnes admittunt familiæ, & domus significationem contentiue stare, cum non possit verificari in descendentibus testatoris, & hoc non habet difficultatem.

Sed sic est, quòd prædictæ Catharina, & Bartolomea probauerunt se esse de familia, & agnatione dicti D. Pauli, quoniam ex fide Baptismatis docuerunt se esse filias D. Bartolomei de Teggijs, qui fuit filius Christofori eiusdem cognominis, vt probatur ex duobus Instrumentis productis, in quibus enuntiatur filius dicti Christofori, & talis enunciatiua, licet non sit anti-
5 qua, tamen facit fidem, quia sunt duo Instrumenta, vt dicit *Magon. decis. Florent. 2. num. 20. Mascard. de probat. concl. 794. num. 11. Marcabr. cons. 24. num. 7.* Si vero essemus in antiquis saltem vsque ad annos 60. nullum esset dubium, vt per *Peregr. de fideicom. artic. 43. num. 83.*

Sed Bartolomeus, & Christoforus erant proximiores agnati dicti D. Pauli testatoris, quoniam certum est Paulum, & Ioannem fuisse fratres, vt pars aduersa articulauit, & probauit, ipsique erant filij D. Iacobi de Teggijs vt constat ex testamento, & codicillis dicti D. Pauli, & ex supradictis Instrumentis, & alijs, vbi ipsi enuntiantur filij dicti D. Iacobi; ergo.

Et id satis probatur, quia de anno 1555. D. Iacobus prædictus in diuisione bonorum, quam fecit prædictus D. Christoforus minor, ipse vti agnatus proximior consensit eidem iurans se esse illius proximiorem, & pari-

ter de

ter de Anno 1582. die 22. Iunij in vno Inſtrumento,
& in alio Inſtrumento de eodem Anno ſub die 14.
Augusti dictus D. Ioannes frater dicti teſtatoris, & filius
dicti Iacobi conſenſit dicto D. Bartolomeo patri
dd. Bartolomeæ, & Catherinæ in quodam contractu,
& iurauit ſe eſſe eius proximiorem agnatum, excepto
Baptiſta Teggia minore: Vnde non eſt dubium, quod
iuratæ aſſertiones prædictorum factæ in dictis Inſtrumentis,
in quibus authorizant contractus prædictorũ
minorum, optime probant enunciatam agnationem,
6 maxime cum ſint tria Inſtrumenta, vt per *Caſtr. conſ.
124. in 2. dub. lib. 1. Corn. conſ. 306. num. 8. lib. 1. Crau.
conſ. 80. num. 14. Ruin. conſ. 141. num. 10. lib. 5. Ceph.
conſ. 192. num. 38. Rim. iun. conſ. 315. numero 16. lib. 3.
Ludouiſ. deciſ. 406. num. 6. & magis in puncto. Farinac.
deciſ. 176. n. 6. p. 1.* ex quibus reſultat probatio, quòd
prædictæ Catherina, & Bartolomea ſint de domo, &
agnatione teſtatoris, & maxime concurrit identitas
7 cognominis, in ſignium, & armorum. *Ceph. conſ. 90.
num. 18. Menoch. lib. 6 præſ. 15. num. 48. & conſ. 816.
num. 35. lib. 9.* Ideo tanquam de domo dicti teſtatoris
debent admitti ad habitum inter dictas moniales,
licet non probauerint certum agnationis gradum, cũ
8 ſatis ſit probaſſe agnationem in genere: *Peregr. de fideicom.
art. 43. num. 60. verſ. vbi qui.*

Et quo ad hanc partem res videbatur minus dubia, quia
dictus D. Andreas non prætendebat excludere prædictas
Catherinam, & Bartolomeam, ſed bene includere
D. Thomiram eius filiam, & alias eius deſcendẽtes,
& ad probandum, quòd ipſe quoque eſſet de domo,
& agnatione dicti D. Pauli teſtatoris proponebat
Arborem infraſcriptam pro iuſtificanda deſcẽdentia.

Iacobus.	
Franciſcus.	Seraphinus.
Bernardinus.	Iacobus.
Franciſcus.	Paulus, & Ioannes.
Andreas.	Conſtantius nepos teſtatoris.
Thomira.	

Pro verificatione autem Arboris prædictæ productæ sũt
fides Baptiſmales, quibus probatur Thomiram fuiſſe
filiam Andreæ, ipſumque fuiſſe genitum à Franciſco,
& hunc à Bernardino, quòd autem iſte Bernardinus
fuerit filius alterius Franciſci probatur ex duobus Inſtrumentis
cõfectis de anno 1601. in actis regiſtratis.

Huic probationi opponebat pars aduerſa, quod nõ eramus
in antiquis, & ideo hæc probatio Bernardini &
Franciſci non erat legitima: Sed reſpondebatur, quòd
etiam in factis de recenti verba enunciatiua probant
conſanguinitatem ſaltem præſumptiue ita, vt onus
probandi contrarium transferatur in aduerſarium:
9 ita per *gl. in l. non epiſtolis, & ibi DD. C. de probat. Gozad.
conſ. 12. num. 18. Soc. iun. conſ. 67. n. 13. 14. lib. 4.*
qui loquitur de duobus Inſtrumentis ab annis xx. citra
vix confectis. *Iaſ. conſ. 114. col. pen. lib. 1. Peregr. de
fideicom. art. 43. num. 84. verſ. quamuis.* quod videtur
rationabile, quia ſi aliter diceremus, nõ eſſet differentia
inter factum antiquum, & de recenti, quoniam
enunciatiua in antiquis plene probat, ſi fiat in pluri-
10 bus Inſtrumentis, ergo ſi verſemur extra caſum antiquitatis
talis enunciatiua faciet ſaltem ſemiplenam,
ſeu præſumptiuam probationem. *ex Bero. conſ. 67. n.
7. lib. 1. Aret. conſ. 36. num. 3. Paſſer. de verb. enunciat.
lib. 2. quæſt. 1. num. 55.* vbi ſic reſpondet, & hoc veriſſimum
puto concurrentibus alijs adminiculis, quæ
hic non deſunt.

Quod autem Franciſcus ſenior fuerit filius Iacobi pro
ſtipite dati, probatur ex Inſtrumento confecto ſub
die 19. Maij. 1529. in quo enuntiatur eius filius, &
cum iſtud Inſtrumentum ſit antiquum vltra centum
annos à die litis conteſtatæ, videtur plenam fidem facere
præſumptiuæ, nam licet receptior, & verior videatur
opinio, quòd etiam in antiquis plura requirãtur
Inſtrumenta à diuerſis perſonis ſtipulata, & rogata
ad finem, vt enunciatiua verba in eis prolata probent
conſanguinitatem, & ſimilia ita, vt duo ſaltem
11 eſſe debeant. *Peregr. de fideicom. art. 43. n. 84. Paſſer.
de verb. enunc. lib. 2. quæſt. 1. num. 80. & q. 33. num. 14.*
tamen id procedit ad inducendam plenam probationem,
& ſecuram fidem, vt de communi *Alex. cõſ. 90.
num. 2. lib. 6. Paſſer. d. quæſt. 33. num. 14.* tamen ad inducendam
præſumptionem, & coniecturaram probationem
in antiquis ſufficeret etiam vnicum inſtrumẽtum
continens verba enunciatiua, & non requiruntur
plura: *Alex. d. conſ. 90. num. 2. lib. 6. pulchre Mandel.
Albenſ. conſ. 83. num. 15. Afflict. deciſ. 13. num. 23.
24. late Maſcard. de probat. concl. 411. num. 19. 20. 21.*
vbi multos alios allegat *Farinac. deciſ. 25. num. 2. p. 1.
Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 407. num. 6. verſ. licet.* hæc
tamen præſumptio debet coadiuuari alijs adminiculis,
vt hic erit facile, quia per ſe debile eſſet fundamẽtum,
coadiuuata autem plene probat, vt ſæpius cenſuit
Rota teſte *Beltram. ad Ludouiſ. d. deciſ. 407. n. 6.
in fin.*

Cum autem ad probandam agnationem neceſſe ſit docere
originem vtriuſque lineæ ab eodem ſtipite, vel à
duobus fratribus germanis, vt per *Maſchard. d. tract.
12 concl. 410. num. 21. Peregr. de fideicom. art. 22. n. 26.
verſ. contra, & art. 30. n. 15. Pacian. de probat. lib. 2.
c. 12. num. 29. Ricc. in collect. deciſ. 1260. num. 1. per
Gratian. diſc. 491. num. 13. lib. 3. Mareſcot. var. reſolut.
c. 70. num. 2. lib. 2. Cyriac. contr911. 281. n. 12. 13. lib. 2.*
neceſſe eſt oſtendere, quod etiam dictus D. Paulus teſtator
ab eodem ſtipite deſcendat, & ſane non eſt difficile
probare eũ fuiſſe filium Iacobi iunioris, hunc,
deſcendere à Seraphino, quidd ſatis conſtat ex proceſſu,
& non negatur ex aduerſo.

Verum an Seraphinus deſcendat ab illo Iacobo ſeniore,
à quo deſcendit etiam dictus Franciſcus ſenior, hoc
opus, hic labor eſt, nihilominus extat Inſtrumentum
confectum die ſexta Maij 1544. in quo dictus Seraphinus
enunciatur filius prædicti Domini Iacobi, &
quamuis in copia regiſtrata in proceſſu appelletur de
Aragonis, tamen viſo originali compertum fuit dicere:
a Teggete: & ſic hoc Inſtrumentum licet plene
non probet, tamen facit aliquam præſumptionem,
quæ iunctis adminiculis ſatis iuuat cauſam.

Et ad confundendum ordinem probationis huius generationis
producta ſunt ex aduerſo multa Inſtrumenta
ad probandum, quòd eo tempore circiter extabant
plures Iacobi eiuſdem nominis, & cognominis, & cũ
hoc nomen eſſet frequentatum in eã familia, per illã
ſolam enunciationem non videtur ſatis probatum,
quòd lineæ prædictæ deſcendant ab eodem ſtipite.
13 *Peregr. de fideicom. d. art. 43. n. 85. Farinac. deciſ. 277.
num. 5. lib. 2. Pacian. in tract. de probat. lib. 1. c. 48. num.
84. Ludouiſ. deciſ. 323. n. 5.*

Verum

Verum licet id iure probaretur, quia tamen in facto non
verificabatur, cum Instrumenta producta non per-
uenirent tempus necessarium ad inducendam multi-
plicitatem Iacoborum, vna enim enunciatiua valde
distabat ab altera, & ideo non fuit habita ratio de hac
exceptione, sed credidi adhuc perseuerandum adhuc
in sententia, quòd ex tali enũciatiua resultet præsum-
tio adminiculis coadiuuanda, & identitatem personæ
satis deductam esse: *Menoch. lib. 6 præs. 15. num. 40. & melius in terminis. Ceph. cons. 90. n. 20. 21.*

Vnde omissa Prouincia probãdi certum agnationis gra-
dum, trãsitum feci ad coniecturas, & præsumptiones,
quibus antecedens probatio poterat coadiuuari, & ex
quibus poterat deduci prædictam D. Thomiram esse
de domo, & agnatione dicti D. Pauli testatoris: Nam
cum testator vocauerit puellas de domo Teggia, iam
vidimus ad huiusmodi legatum esse admittẽdas om-
14 nes, quæ sunt eiusdem cognominis, & agnationis.
Gabriel. cons. 132. quæst. 6. num. 59. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 12. vers. sed ego. Peregr. de fideicom. art. 43. num. 26. & cons. 43. num. 11. vers. quarto, lib. 6. Gratian. disc. 645. num. 3. cum seqq. quod pro-
cedit etiam si degerent in diuersis locis, & Prouincijs,
& extra habitationem testatoris, vt inquit *Petra. de fideicom. q. 11. n. 351. Fusar. de substit. q. 358 num. 25.*
quia sufficit, quòd sint de domo, & familia contenti-
ne, de qua testator natus est. *Farinac. decis. 697. numero 6. p. 1.*

Et sane cum dictus D. Paulus vocauerit duas puellas de
domo Teggia in perpetuum ad huiusmodi legatum
monacandi gratis, vtique hæc res pro sui natura non
potest terminari intra certos gradus parentelæ, quia
ex ordinatione testatoris hæc dispositio in infinitum
protrahatur, & ideo satis est docere de consanguini-
tate, seu agnatione in genere per tractatum, vel opi-
15 nione absque expressione alicuius gradus: ita ad rem
Dec. cons. 536. num. 16. vers. de substitutione. Paris. cõs. 37. num. 24. lib. 2. Ceph. cons. 137. num. 38. Calcan. cõs. 8. col. 2. pulchre in terminis Alba. cõs. 83. num. 23. Rub. Alex. cons. 16. num. 16. & in rep. §. quidã recte. col. 34. vers. sed hic quæro. Fulu. Pacian. tract. de probat. lib. 2. c. 12. num. 38. 42. Peregr. de fideicom. art. 43. num. 65. Mantic. d. tit. 12. num. 15.

Hinc sequitur eos bene dixisse, qui in huiusmodi materia
perpetuam dispositionem continente, vel in qua vo-
cantur illi de aliqua domo, dixerunt comprehendi, &
includi omnes, qui portãt idem cognomen, insignia,
& arma, licet inter se non sint agnati, seu sanguine
coniuncti, quia forte excedãt quartum, vel etiam de-
cimum gradum; quoniam qui familiæ, vel domui re-
linquit, nullam habet rationem personarũ, sed agna-
tionis, & propterea continentur in tali legato omnes
16 de eadem familia, seu nomine, etiam si non sint san-
guine iuncti; ex *Bart. in l. tutelas. ff. de cap. dimin. Alex. in l. ex facto. §. si quis, col. antep. in fin. ad Trebell. in terminis. Corn. cons. 2. col. 2. Soc. iun. cons. 2. n. 17. lib. 2. & cons. 99. num. 9. lib. 1. pulchre Hier. Gabriel. cõs. 132. quæst. 6. num. 59. vers. ex quibus, lib. 1. Crauet. cõs. 800. num. 7. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 27. versic. vbi quod domus. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8 tit. 12. numero 25. Menoch. lib. 4. præs. 88. num. 12.* vbi tamen
concludit, quòd inter istos, qui vocati censentur, da-
tur certus ordo, & proximiores admittantur, quod
17 procedit, vbi constare potest, qui sint proximiores;
verum si id nequeat apparere, & probetur agnatio in
genere, omnes admittuntur: *Peregr. d. cons. 43. n. 11. vers. quarto, lib. 6.*

Et si forte putes aliud esse relinquere familiæ, aliud do-
mui, id in casu nostro nihil refert, quia Agnatio, &
domus latum nomen tantum habent, nõ autem stri-
ctum, & in specie, nomen vero familiæ vtrumque ob-
18 tinet. *Menoch. d. lib. 4. præs. 88. num. 16. in fin.* Ideo cũ
hic vocatæ fuerint puellæ de domo Teggia, satis est, si
probent se esse eiusdem nominis, & familiæ. *Farinac. decis. 176. num. 7. vers. ex istis, p. 1.*

Sed fortius dicta Thomira probauit agnationem cum
dicto D. Paulo testatore, si quidem extant in processu
plurimæ litteræ dicti D. Pauli scriptæ per eum dictæ
D. Thomiræ auo paterno, in quibus semper eum vo-
cat: cugino, fratello: hoc est patruelem, & commẽdat
ei filios eiusdem, suadetque vt bonis artibus, & mori-
bus imbuat, vt honorem faciãt domui Teggiæ, aliqua
dicit, & scribit, quæ non solent scribi, nisi consangui-
neis, & coniunctis, quod satis esse videtur, quia per
19 nominationem probatur consanguinitas. *Peregr. de fideicom. art. 43. num. 68.*

Verum ex aduerso dicebatur, quòd non epistolis necessi-
tudo consanguinitatis, sed natalibus, vel adoptionis
solemnitate coniungitur: vt inquit ad litteram *tex. in*
20 *l. non epistolis, vbi Bald. num. 2. 3. & Ang. ac Petrus Gilken. num. 1. & Hugo. Donell. C. de probat. Passer. de script. priuat. lib. 3. q. 33. n 2. 3. 4. & seqq. & n. 15.*

Sed respõsum fuit, quòd vere epistolis, vel scripturis quo
ad vim productiuam non produci, vel probari con-
sanguinitatem, seu affinitatem traditum est, at quo
ad præsumptionem, quæ transferat onus probandi
contrarium in aduersarium, verius est per epistolam
induci quasi possessionem ipsius consanguinitatis, in
qua constituitur ille, ad cuius fauorem fuit conscripta
epistola etiam per verba enunciatiua, quando tamen
principalis materia coadiuuat. vt hic, verba ipsa nar-
21 ratiua, seu enunciatiua: sic *gl. in d. l. non epistolis, vers. coniungitur, vbi pulchre Bart. num. 7. Ang. n. 2. Bald. num. 1. & etiam Cyn. & Alber. C. de probat. gl. in l. non nudis, vers. detege, vbi etiam Bart. & Ang. C. eod. Hugo. Donell. in d. l. non epistolis, in fin. Hartman. pract. foren. tit. de probat. obseruat. 2. num. 2. Petr. de fideicom. q. 11. num. 628. Maschar. de probat. concl. 812. num. 3. 5. Card. Tusch. littera C: concl. 739. num. 23. 24. Fulu. Pacian. de prob. lib. 2. c. 12. num. 10. Fab. de Anna. cons. 88. num. 12. Passer. de script. priuat. lib. 3. quæst. 33. n. 20. 21. 22.* vbi late examinat, & postea probat dari etiam
possessorium fraternitatis, & consanguinitatis: late
22 *Pereg. de fideicom. art. 43. num. 67.* & *num. 73.* vbi sa-
tis digerit materiam huiusmodi probationis, quæ re-
sultat ex epistola, & concludit cum supradictis, quòd
quando principalis materia coadiuuat verba narra-
toria epistolæ, probatur consanguinitas præsumpti-
uè, quòd si verum est de vna epistola, multo verius
erit de plurimis, quia geminatio nominationis alicu-
23 ius in consanguineum multo magis probat consan-
guinitatem: *Rol. cons. 22. num. 27. lib. 3. Petr. de fideicom. quæst. 11. num. 308. Asin. in prax. Iud. p. 2. §. 1. c. 24. Menoch. de arb. iud. cas. 89. num. 81. Masch. de probat. concl. 790. num. 46. Surd. decis. 145. numero 4. 13. Passer. de verb. enunc. lib. 2. q. 33. num. 32.*

R

Et tanto magis quia pariter D. Conſtantius Teggia ne-
pos teſtatoris multas ſcripſit epiſtolas prædicto D.
Frãciſco patri dicti D. Andreæ, & auo dictæ D. Tho-
miræ, per quas infertur etiam agnatio prædicta, quia
ſi dictus D. Conſtantius erat agnatus dicti D. Frãciſci,
& Andreæ, ſequitur, quòd etiam pariter D. Paulus
eius patruus iungeretur iiſdem eodem agnationis
vinculo.

Tertio cum dictus D Andreas, & eius aſcendentes vocati
ſint, & vocentur ab omnibus de Teggijs, ſeu de fami-
milia Teggionum, pro vt vocabatur dictus D Paulus,
poteſt inde ſumi potens coniectura, quòd ipſe quo-
que ſit de eadem agnatione, & familia, qua erat D.
Paulus, & licet multi ſint, qui habent idem cogno-
24 men, & tamen non ſunt parentes, neque de eadem
familia *Crauet. conſ. 800. num. 7. Cyriac. controu. 281.
num. 30. p. 2.* nihilominus magna eſt præſumptio idẽ-
titas familiæ, vbi idem eſt nomen, ſeu, vt his tempori-
bus, dicimus, cognomen, & propterea paria eſſe iu-
25 dicantur perpetuare in familia teſtatoris, & nõ egre-
di de ſuo nomine in *Auth. de reſtit. fideicom. §. mani-
feſtum. Peregr. de fideicom. art. 30. n. 12.* Vnde eſt,
quod vnitas familiæ, & identitas agnationis præſu-
26 mitur ob identitatem nominis, ſeu cognominis: pul-
chre *Ceph. conſ 90. num. 18. lib. 1. Calcan. d. conſ. 8. n. 2.
Menoch. lib. 6. præſ. 15. num. 48. Fatir. deciſ. 179. n. 7.
lib. 1.* vbi etiam inquit nihil nocere, ſi adſit ſuprano-
men, quod poteſt eſſe impoſitum ratione officij, vel
alia de cauſa, vt hic, vbi dictus D. Franciſcus Teggia
dicebatur: Stadirolo, quia Stateras aptabat.

Quarto adminiculatur etiam probatio dictæ D. Thomi-
ræ, & D. Andreæ eius patris, quod ſcilicet ſint de A-
gnatione dicti D. Pauli, quia deferunt eadem arma,
& inſignia, vt concludunt plures teſtes in proceſſu
examinati, namque de eadem familia, & agnatione
27 præſumuntur eſſe, qui eadem inſignia, & arma por-
tant ex *Bart. in d. l. tutelas, de cap. dim. Alex. conſ 213.
num. 3. lib. 6. Corn. conſ. 216. num. 4. lib. 2. Gozad. conſ.
45. num 9. Calcan. conſ. 8. num. 37. Marza. conſ. 1. nu-
mero 10. Crauet. conſ. 800 num. 5. Menoch. lib. 4. præſ.
88. num. 12. ad fin. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 26.
verſic. contra vero, ibi: & de eadem, & num. 27. verſic.
vbi quod. Mantic. d. tit. 12. num. 25.*

Quinto hoc idem coadiuuatur tractatu, & nominatio-
ne, quia dictus D. Paolus teſtator tractauit dictum D.
Andream, & Franciſcum eius patrem vti agnatos fa-
28 ciendo actus ſolitos fieri inter conſanguineos, vt de-
ponunt plures teſtes, nam veriſſimum eſt, quòd non
ſolum filiatio, & paternitas, ſed etiam fraternitas, &
conſanguinitas probatur per tractatum, & nomina-
tionem, ex eo enim quòd iſti ſe habuerint pro con-
29 ſanguineis, reſultat præſumptio, quòd tales ſint, &
ita erit iudicãdum, donec contrarium probetur. *Cyn.
in l. non epiſtolis, num. 13. in fin. vbi Bald. numero 14.
Fulg. num. 3. ad med. Alber. num. 5. ad fin. vbi etiam Sa-
lyc. & Caſtr. C. de probat. Bart. in l. non nudis, num. 4. in
2. lect. in fin. vbi Petr. C. eod idem Bart. in l. vbicumq.
§. interdum, in fin. de ventr. in poſſeſs. mitt. Felyn. in cap.
per tuas, col. fin. num. 17. verſ. ſecundo nota, de probat.
Ang. in l. 1. num. 3. C. quorum bon. Alex. conſ. 181. n. 8.
lib. 7. Dec. conſ. 595. ſub num. 4. Alba. conſ 83. num. 21.
vſq. ad num. 24. Burſat. conſ. 98. num. 3. Crauet. conſ.
249. col. 2. Barbat. conſ. 14. num. 33. lib 3. Rub. Alex.
conſ. 16. num. 16. 17. Peregr. de fideicom. art. 43. n. 88.
Gratian. diſc. 491. num. 22. 23. 24. Maſchard. de probat.
concl. 411. num. 15. 16. Pacian. de probat. lib. 2. c. 12.
num. 16 Surd. conſ. 1. num. 62, & conſ. 5. num. 7. Taſſer.
de verb. enunciat. lib. 2. quæſt. 33. num. 5. & ſeq. Farin.
deciſ. 176. num. 13. p. 1.* qui volunt hæc procedere etiã
in verbis enunciatiuis, & propterea cum verſemur in
antiquis, & in his, quæ ſunt difficilis probationis, po-
teſt admitti coniunctio plurium probationum ex In-
30 ſtrumentis, epiſtolis, tractatu, & nominatione, ac
alijs huiuſmodi. *Boer. conſ. 40. n. 105. Mazzol. cõſ. 90.
num. 133. Rim. iun. conſ. 39. num. 3. & cõſ. 266. num. 7.
Farinac. deciſ. 176. num. 15. p. 1.*

Et quamuis aliqui putauerint conſanguinitatem ex tra-
ctatu non probari in gradibus inferioribus, veluti in
tertio, & quarto gradu, immo etiam inter fratres.
31 *Caſtr. conſ. 151. lib. 2. Decian. conſ. 524. n. 4. 5. Anch.
conſ. 52 num. 7. 8. Capr. conſ. 156. num. 8. Maſch. de pro-
bat. concl. 789. num. 15.* tamen id non eſt verum, quia
reſpectu cuiuſcumque gradus, & etiam in genere po-
teſt probari conſanguinitas per tractatum: & propte-
rea reprobantur ex aduerſo ſentientes per *Pacian. de
probat. lib. 2. c. 12. num. 16. Peregr. de fideicom. d. art.
43. num. 88. Gratian. d. diſc. 491. num. 20. verſ. quãuis.
Surd. d. conſ. 5. num. 7.*

Deinde reſpondent aduerſarij, quòd iſta forte poſſunt
procedere in poſſeſſorio, verum in petitorio, & iudi-
cio deciſorio non probant, & locum non habent, ſed
in hoc quoque errant, quia verius eſt talia procedere,
32 & iuuare etiam in deciſorijs petitorij: ad *tex. in cap.
tranſmiſſæ, qui fil. ſint leg. vbi gl. Butr. & Abb. in 3. not.
Alex. conſ. 90. num. 7. lib. 6. Pariſ. conſ. 10. num. 69. lib.
2. Crauet. conſ. 991. num. 19. Ceph. conſ. 137. num. 44.
Menoch. de arb. iud. caſ 89. num. 71. Alba. conſ. 83. nu-
mero 23. & ſeqq. Peregr. de fideicomm. art. 43. num. 68.
verſ. ſed contra. Gratian. d. diſc. 491. num. 24. Pacian.
de probat. lib 2. c. 6. n. 22. Surd. conſ. 1. n. 62 lib. 1.*

Vlterius reſpondent prædicti quod talia poſſunt proce-
dere quo ad ipſos tractãtes, & ad eorum præiudiciũ,
non autem reſpectu tertij, vel in eius damnum, & in
33 præiudicium fideicommiſſariorum. *Iaſ. conſ. 81. nu.
lib. 2. Natt. conſ. 473. num. 24. verſ. ad contrarium. Grat.
conſ. 140. num. 44. lib. 1. Petr. de fideicom. q. 11. n. 301.
Maſchard. de probat. concl. 789. num. 36. Seraph. deciſ.
1081. n. 2. Beltram. ad Ludou. deciſ. 248. num. 15. verſ.
ſed aduertendum.*

Verum id nihil ferit noſtrum caſum, quia omnes, qui
in hoc iudicio interueniunt, habent cauſam à dicto
D. Paulo teſtatore, ſi quidem Communitas eſt illius
hæres, & prædictæ DD Catherina & Bartolomea ſur
legatariæ ſi tamen volunt vocatas intelligi, & propte-
rea non poſſunt impugnare prædicta, quia tractatus,
& nominatio alicuius in conſanguineum non ſolum
34 probat, & præiudicat tractanti, & nominanti, ſed etiã
habentibus cauſam ab eo: & ſucceſſoribus eius tam
ſingularibus, quàm vniuerſalibus: ita poſt *Alciat. cõſ.
vlt. ad fin. & Bald. Soc. & Dec.* pulchre inquit *Petr. de
fideicom. q. 11. num. 304. Crauet. conſ 29. num. 1. Ruin.
conſ. 128. num. 16. lib. 2. Ceph. conſ 90. num. 52. Maſch.
d. concl. 789. num. 36. in verbo: & eius hæredum: Bel-
tram. ad Ludou. ſ. d. deciſ. 248. num. 15. ibi: & habentes
cauſam ab illis:*

Et addi poteſt, quòd reſpectu Inſtrumentorum, in qui-
bus

bus enunciatiue probatur agnatio, verba enunciatiua consanguinitatis, seu filiationis, & parentelæ probant etiam in præiudicium tertij, vbi sumus in antiquis. 35 *Alex. cons. 90. num. 3. lib. 6. Alba. cons. 83. num. 15. Mascbard. de probat. cõcl. 411. num. 22. Nasser. de verb. enunc. lib. 2. q. 33. num. 17.* quod verũ puto, quia alioquin talis probatio esset fere inutilis, & dummodo sit enunciatiua saltem duorum instrumentorum, quæ habeant originem à diuersis personis non suspectis, facit plenam fidem in antiquis etiam contra tertium. 36 *Coccin. decis. 105. num. 5. 6. 7. &* vbi multa allegat, & dicit etiam solum tempus centum annorum dici antiquum quo ad probationem instrumentalem.

Potest igitur fieri conclusio, quod tractatus, & nominatio probant cõsanguinitatem maxime in casu nostro, quod adeo verum est, vt si adsint aliqua adminicula, vt hic, solus tractatus plene probet cõsanguinitatem, & non sit necesse docere de aliqua descendentia à stipite communi, vel à duobus fratribus. *Alba. de cons. 83. num. 16. 23. Cranet. cons. 249 num. 2. in fin. & n. 3.* 37 & hæc procedunt, etiam si tractatus fuisset esset vnicus, dummodo non sit momentaneus, & aliqua nominatio concurrat. *Dec. in c. per tuas, num. 9. in fin. de probat. Palest. de noth & spur. c. 22. num. 8. Mascbard. de probat. concl. 789. num. 22. Menoch. de arb. iud. cas. 89. num. 74. & præs. 53. num. 28. lib. 6. Gozad. cons. 13. num. 40.*

Opponit etiam pars aduersa, quod dicta D. Thomira sit forensis, & ideo incapax dicti legati facti per dictum D. Paulum vigore Statuti Saxoli c. 52. lib. 2. prohibẽtis forensibus acquirere bona stabilia, & posse succedere tam ex testamento, quam ab intestato, quod statutum procedit etiam in hæreditate clerici. *Thesaur. quæst. 2. lib. 2.*

Crescit argumentum, quia testator vocando puellas de domo sua intelligitur voluisse vocare eas, quæ erant oriunde à patria sua, & sic Saxolenses, sicuti quando testator vult sua bona distribui pauperibus, intelligitur de illis, qui sunt cum eo eiusdem patriæ, seu domicilij per *tex. in l. si quis ad declarandam. §. ubi autem.* 38 *& l. nulli. § sin autem. C. de episc. & cler. gl. in c. si pater, in verb. pauperes, de testam. in 6. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 5. num. 2.* quod maxime hic admittẽdum videtur, vbi testator videtur præcipue habuisse affectionem ad puellas terræ Saxoli, voluit enim vltimo loco eligi pauperes de dicta terra, deficientibus illis de domo sua.

Augetur difficultas, quia Communitas Saxoli obtinuit à Sanctitate Summi Pontificis, vt mulieres, quæ non sunt originariæ eiusdem terræ, non possint admitti ad numerum ordinarium dd. monialium, quæ sunt XV. inter quas computantur, quæ sunt de domo Teggia, & ideo cum dicta D. Thomira sit forensis, non potest acceptari inter dictas moniales.

Nam respondetur, quòd memoratum Statutum Saxoli non habet locum in hoc casu, in quo tractatur de executione testamenti dicti D. Pauli clerici, & de interesse dicti Monasterij immunis à potestate sæculari, & dictæ D. Thomiræ volentis in eo monacari, quia ex defectu potestatis dictum Statutum non habet locum 39 in hæreditate clericorum adeo, vt nihil prædictis obstet. *Thesaur. d. q. 2. lib. 2.* quia quidquid sit de eius opinione, de qua alibi tractabimus, non facit ad propositum nostrum, quoniam quærit, an statutum fœminarum exclusiuum à successione masculi excludat à successione clerici, qui non est casus noster, cum nos verba faciamus de Statuto prohibente forẽses acquirere, & succedere, quod nihil habet commune cum illo, & ex defectu potestatis non afficit personas Ecclesiasticas alienantes, vel acquirentes per *tex. in c. Ec-* 40 *clesia S. Mariæ, vbi DD. de constit. c. si nobis, de sent. excommunic. & c. fin. de immun. Eccl. in 6. Jas. in l. filius fam. §. Diui. n. 82. vbi de magis communi, & ibi. Crot. n. 80. vers. secundo, in conclusio. ff. de legat. 1. Bald. in l. fin. n. 17. C. de sacros. eccl. Clar. in prax. §. fin. quæst. 83. Statutum quintum, vers. sed quæro, Aug. cons. 48. sub num. 3. Castr. cons. 89. num. 1. vol. 2. Flor. cons. 19. num. 11. 12. Rim. iun. cons. 75. num. 79. 85. late Aldeian. Mascard. tract. de Statut. concl. 8. num. 2. cum seqq. Marth. de Iurisd. cent. 1. cas. 64. Cyriac. contr. 205. num. 156. 157. 158. 159. & seqq. p. 2.*

Et ex pluribus etiam alijs rationibus id fuit visum non obstare quidquam, tamen quia dictum Statutum nõ excludit forensem, nisi à successione bonorum stabilium, quod non applicatur huic casui, vbi non agitur de aliqua stabilium acquisitione, vel eorũ vsufructu, sed de iure monacandi, tamen quia Statutũ illud non afficit Mutinenses, dum omnes ad libitum acquirant stabilia, & furtesplant in Iurisdictione, vt pro notorio supponitur, & quia bona hæreditatis dicti D. Pauli pro maiori parte sita sunt extra territorium Saxoli, & Monasterium tempore litis cœptæ nulla habebat bona stabilia.

Ad secundum itaque respondetur legatum pauperibus factum ideo intelligendum de pauperibus domicilij testatoris, non totius Mundi, ne reddatur elusorium, vt eueniret, si in omnes pauperes orbis esset diuidendum, & propterea restringitur ad pauperes domicilij, ad quos magis affectionem videtur habuisse, ita 41 firmarunt *Abb. & alij à dicto à Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 5. num. 2.* Verum cum dictus D. Paulus suum haberet domicilium in Vrbe, non video, quomodo Saxolenses ad suum sensum hæc pertrahat.

Ad tertium respondetur Breue Sanctissimi non posse cõprehendere dictam Thomiram, neque alias mulieres de domo Teggia tum, quia veniunt ex dispositione fundatoris, cui noluit derogare Pontifex, cum nihil de ea narratum sit, tum quia fuit obtentum post litem cœptam nulla litis mentione facta: *gl. in c. J. per* 42 *litteras, in verb. litteris, & ibi Felyn. n. 12. de rescript. Abb. in c. prudent. §. sexto, de off. del. Menoch. cas. 201. num. 4.* & tamen certum est, quod testator vocando 43 ad fideicommissum agnatos censetur vocare etiam forenses. *Petr. de fideicom. q. 11. n. 521. Tusch. d. qu. 358 num. 25.*

Ex his videbatur posse concludi, quòd D. Thomira sit præferenda, quia videtur constare de gradu certo inter ipsam & fundatorem & certum est illum esse præferendum, qui probat certũ agnationis gradum, illi, 44 qui probat parentelam solum in genere. *Tiraq. de retract. lign. §. 21. gl. 1. num. 10. Petr. de Placa lib. 1. Epit. in delict. c. 39. num. 22. Menoch. de arb. ind. cas. 48. num. 28. Add. ad Alb. cons. 355. littera O. Mascbard. de probat. concl. 410 num. 16.*

Verum quia non potest dici, quòd D. Thomira probauerit plene certum consanguinitatis gradum, quia

Instru-

Inſtrumenta prædicta vere coadiuuant ad probandã agnationem in genere, ſed reſpectu certi gradus non ſufficiunt, quia non ſunt plura, & omnia non ſunt antiqua, & ob pluralitatatem Iacoborum in familia, redditur ambiguum, quis vere fuerit ſtipes familiæ, ideo cẽſui ſatis hinc inde probatam eſſe Agnationem in genere, & admittendam eſſe dictam D. Thomiram pro vno colonello, & D. Catherinam, ſeu aliam ſuperſtitem pro altero: cum enim liquido non conſtet de certo gradu agnationis in aliqua linea, cenſendi ſunt omnes pares, & vnus non poteſt alteri præferri adeo, vt hæres non poſſit eligere, quem mauult, ſed omnes
45 ſint admittendi iuxta *gl. in l. vnum ex familia. §. 1. vbi DD. omnes, de leg. 2. & ex tex. in l. cum ita. §. in fideicom. ff. eod. Ruin. conſ. 117. num. 26. lib. 2. Gratian. conſ. 126. lib. 2. Natt. conſ. 110. num. 12. & conſ. 111. num. 2. Peregr. deciſ. 23. num. 14.* & ita iudicaui.

CAPVT XXIV.

EPITOME.

Penſionarius an teneatur contribuere pro ſolutione decimarum, & pro qua rata.

SVMMARIVM.

1 *Penſio exempta quibus clauſulis muniatur.*
2 *Decimas ſex impoſuit Vrbanus VIII.*
3 *Penſionum exemptioni derogat Pontifex in impoſitione decimarum.*
4 *Penſionarius tenetur ſoluere decimam Papalem.*
5 *Penſionarius dicitur in poſſeſſione exigendi per ſolutionem anteceſſoris.*
6 *Penſiones habent executionem paratam.*
7 *Penſionum ſolutio non retardatur.*
8 *Pactum pro penſionario ligat etiam ſucceſſorem.*
9 *Decima imponitur a Papa cum derogatione pactorum pro penſionario.*
10 *Penſionario quomodo detur manutentio.*
11 *Manutentio datur penſionario etiam ex ſolis ſolutionibus prædeceſſoris.*
12 *Derogatio exemptionis penſionum fit in impoſitione decimarum.*
13 *Clauſulæ non debent eſſe ſuperfluæ.*
14 *Decimam debet ſoluere etiam penſionarius.*
15 *Decimam non euitat penſio etiam exempta.*
16 *Penſionarius habet intentionem fundatam, vt ad decimam non teneatur.*
17 *Exemptionis decimarum derogatio quomodo intelligatur.*
18 *Penſionarius eximitur à decima reſpectu titularis.*
19 *Emphyteuta tenetur ad tributum, & ſi fecerit pactum, quod dominus teneatur ad illud.*
20 *Fiſco non præiudicant pacta priuatorum.*
21 *Pactum in præiudicium fiſci ſeruatur reſpectu priuatorum.*
22 *Venetiarum Reſpublica eſt propugnaculum Italiæ.*
23 *Præfatio declarat mentem concedentis.*
24 *Præfatio inducit cauſam finalem.*
25 *Præfatio regulat diſpoſitionem.*
26 *Verba ſunt reſtringenda ad rem, ſuper qua exprimuntur.*
27 *Priuilegiorum non verba, ſed mens concedentis conſideranda.*
28 *Derogatio eſt ſtricti iuris.*
29 *Derogatio tantum derogat, quantum dicit.*
30 *Penſio remanet exempta reſpectu titularis non obſtante derogatione.*
31 *Princeps non derogat conuentionibus partium.*
32 *Decima non ligat penſionarium exemptum reſpectu titularis.*
33 *Clauſulæ: quorum tenores, ſublata, & decretum irritans regulantur ſecundum naturam diſpoſitionis.*
34 *Decimarum impoſitio continet derogationem exemptionum pro faciliori exactione.*
35 *Debitum prius, & ſtrictius prius ſoluendum.*
36 *Iuri quæſito non derogat Princeps, niſi in modico.*
37 *Reſcriptum ſatis eſt, ſi in modico præiudicet iuri quæſito.*
38 *Obligatio vnius alterum non ligat.*
39 *Decima quando liget penſionarium.*
40 *Penſiones ex cauſa reſignationis penitus exemptæ à decimis.*
41 *Penſionarius quomodo debeat contribuere pro decimis.*
42 *Penſionarij, & titularis conuentiones remanent in impoſitione decimarum.*
43 *Decima papalis pro quanta rata afficiat penſionarium.*
44 *Beneficij prouentus quomodo probetur in exactione decimarum.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1613. idibus Octobris M. R. D. Hieronymus Corradinus Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Regij obtinuit à Sanctiſſimo Papa Paulo V. vt ſibi daretur Coadiutor in dicto Canonicatu M. R. D. Paulus Roſſinus cum futura ſucceſſione in forma, & ſimul cum aſſenſu illius, & dicti Roſſini fuit reſeruata ſuper fructibus dicti Canonicatus annua penſio Ducatorũ 60. auri de Camera R. D. Hieronymo, & Io: Paulo, & cuilibet eorum, nepotibus dicti Corradini ex fratre cum clauſula, quòd ſit exempta ab omni decima, quarta, media, & quauis alia fructuum parte, & ſubſidio charitatiuo, & alioquocumque onere ex vrgen-
1 tiſſima etiam neceſſitate pro ſeminario etiam, & fabrica S. Petri, etiam ſi in impoſitionibus caueretur, quòd penſionarij teneantur pro rata, & caſu quo vnquam penſionarij tenerentur cõtribuere, dictus Corradinus, & Roſſinus ſuo, & ſucceſſorum nomine de eorum proprio ſoluere promiſerũt abſque ſpe aliquid conſequendi, aut repetendi, & vt plenius in litteris Apoſtolicis continetur.

Verum cum de Anno 1632. Vrbanus VIII. impoſuerit ſex decimas omnium fructuum Eccleſiaſticorum in Italia pro ſubuentione Cæſaris, & Catholicæ confœ-
2 derationis in Germania, ad quas etiam penſionarios teneri voluit, etiam ſi penſiones ſint exemptæ cũ obligationibus iuramenti, & in forma Cameræ etiam per viã donationis, & vt latius in Bulla Apoſtolica; cuius

vigore

vigore M. R. D. Io: Paulus Zanius successor in dicto
Canonicatu post Rossinum prætendebat dd. pensio-
narios teneri contribuere solutioni dd. decimarum,
& sic recusabat soluere integram pensionem.

Vnde dictus Zanius fuit conuentus coram me Vicario
generali Regij à dictis pensionarijs ad finem, vt ipsi
manutenerentur in quasi possessione exigendi di-
ctam pensionem integram absque defalcatione ali-
qua, & cum disputaretur de veritate quæstionis, vi-
debatur negotium esse terminandum ad fauorem Ti-
tularis, quia sæpius Rota censuit per huiusmodi de-
rogationem sublata esse pacta, & conuentiones ad
3 fauorem pensionarij appositas ex mente Papæ: ita
*Rot. diuers. decis. 161. in princ. & num. 4. 6. 13. p. 2. &
in vna Asculana pensionis. 17. Februarij 1586. coram
Pamphilio, & in vna Valentin. subsidij 4. Maij 1611.
coram Penia. Monet. de decim. cap. 9. quæst. 3. num. 90.
91.* vbi inquit, quòd semper Pontifex in impositione
decimarum derogat exemptioni.

Et hoc iustum videtur, sic enim fit reductio ad ius com-
mune, cuius vigore Pensionarius tenetur soluere de-
cimam Papalem ad ratam pensionis. ex *gl. 1. in Cle-
4 ment. fin. vbi Imol. num. 6. de decim.* Decian. *cons. 156.
num. 4. Franc. decis. 107. num. 1. & seqq. Gig. de pen-
sion. quæst. 59. num. 21. & quæst. 62. num. 13. Monet.
de decim. d. cap. 9. quæst. 3. num.* 87. vbi de communi
opinione testatur.

Nihilominus visum est non esse retardandam solutio-
nem dictæ pensionis, pro qua exigenda manutenen-
5 di sunt dicti Corradini, cum ex solutionibus factis à
prædecessoribus dicti D. Zanij appareat eos esse in
6 quasi possessione. *Garz. de benef. p. 1. c. 5. §. 4. num.
453.* pensiones enim per Papam reseruatæ habent
executionem paratam: *Gig. de Pension. quæst. 85. sub
7 num. 2.* vnde Romana Curia numquam dat, seu dare
solet commissionem super causa pensionis absque il-
la clausula: sine retardatione solutionis, vt dicit *Mo-
nald. cons. 42. num. 3. vol. 2.*

Et exceptiones propositæ videntur requirere altiorem
indaginem, quia in Bulla reseruationis dd. pensio-
num adsunt conuentiones, & pacta nimis prægnan-
tia ad fauorem pensionarij, quibus non derogatur
8 respectu Titularis, sed tantum Cameræ Apostolicæ,
vt facilior sit exactio, & cum illa pacta fuerint stipu-
lata etiam nomine successorum, & à Papa confirma-
ta, transeunt etiam in successorem in dicto Canoni-
catu, & quia super hoc extat insignis quædam *deci-
sio in vna Bergomen. pensionis de Trescurio coram R. P.
D. Duran. sub die 13. Nouemb. 1626.* quæ resoluit om-
nia, placet eius verba ponere, ne allegata per eam
hic replicentur, & est tenoris sequentis.

Paulus Papa V. in resignatione, quam Io: Paulus Gar-
linus fecit Ecclesiæ de Trescurio reseruauit ei super
fructibus eiusdem Ecclesiæ annuam pensionem scu-
torum 200. & eius nepotibus 60. exemptam, & im-
munem ab omni decima imposita, & ex quauis
9 causa imponenda, & alio quocumque onere, etiam
si in impositionibus huiusmodi decimarum caueatur
expresse, quòd pensionarij pro rata pensionum sua-
rum quantumuis exemptarum decimis contribuere
teneantur, cui reseruationi Martinus resignatarius
modo prædicto consensit, & pensionem cum iura-
mento, & obligatione Camerali etiam successorum
nomine de suo, & eorum proprio soluere promisit
absque spe aliquid vnquam postea repetendi, seu
defalcandi ita, vt omne, quod propterea ipse, & sui
successores in dicta Ecclesia soluerent, quod præfa-
tam ratam pro tempore quomodolibet concerneret
Io: Paulo resignanti, & nepotibus, gratiose donare,
& remittere teneantur donatione pura, & irreuoca-
bili.

Sed postea Gregorius XV. Serenissimæ Reipublicæ Ve-
netorum concessit certas decimas super fructibus
omnium, & quorumcumque beneficiorum Ecclesia-
sticorum sui dominij, ad quas etiam pensionarios
teneri voluit, quamuis pensiones essent, vt supra,
exemptæ, & sub quibusuis cautelis, & decretis mu-
nitæ etiam per viam donationis, & generaliter sub
quauis verborum forma, aut expressione conceptæ,
etiam quòd ipsi, à quibus pensiones huiusmodi sunt
soluendæ, iuri, & actioni petendæ, vel retinendæ
portionis, aut ratæ partis pensionarij tangentium
iureiurando renunciauerint.

Cuius indulti prætextu Hieronymus Isabellus, qui Mar-
tino resignatario in dicta Ecclesia successit, præten-
dens, quòd Ioannes Paulus pensionarius tenetur
contribuere solutioni prædictarum decimarum in-
tegram pensionem soluere recusauit. Sed nihilomi-
nus cum fuerit conuentus coram A. C. obtinuit Io:
Paulus manuteneri in possessione exigendi integram
10 pensionem: Vnde causa Appellationis mihi com-
missa sine retardatione solutionis arbitrio Rotæ,
proposui hodie dubium: An intret arbitrium, in
cuius discussione fuit pro parte Hieronymi de tri-
bus oppositum, nempe de inualiditate mandati A.
C. quod quasi possessio non fuerit probata, & de-
mum de iniustitia, sed validitas fuit visa clara, &
quando fuisset turbida, cessabat difficultas, ex quo
nunc ex integro poterat manutentio concedi; Quasi
possessio videbatur etiam bene probata, quia ad ef-
fectum manutentionis sufficiunt solutiones, de qui-
bus in actis, factæ per Martinum prædecessorem:
11 *Guid. Pap. decisione 629. sæpius per Rotam canoni-
zata. Gig. de pension. quæst. 47. numero 10. Menoch.
de recuper. remed. 1. numero 89. Put. decisione 151. lib.
3. Seraph. decisione 1147. num.* 1. & fuit millies deci-
sum.

Qua propter post binas huius dubij propositiones. 5.
29. Aprilis præteriti, & 6. huius mensis fuit difficul-
tas restricta ad iustitiam, quæ in eo solum versatur:
An per supradictum Indultum Gregorij XV. fuerit
derogatum clausulis appositis in reseruatione pensio-
nis ita, vt obstent pensionario in casu, & ad effectum,
de quo agitur.

Et pro parte affirmatiua, & sic pro titulari videntur
esse expressa verba dicti Indulti, vbi grauantur
pensionarij, & derogatur pactis inter pensiona-
rium, & titularem conuentis cum clausula, quo-
rum tenores, quæ operantur, vt omnia censean-
tur expressa iuxta vulgare consilium Butrij, ac
expressa derogatione regulæ de iure quæsito non
12 tollendo, & cum decreto irritanti, & clausula
sublata, & in specie derogetur obligationibus
in forma Cameræ, qua titularis erat obligatus

ad fauorem penſionarij, nec non donationibus, & iuramento ad fauorem eiuſdem. Quæ derogationes cum non conueniant, nec adaptari valeant Reipublicæ, cui clauſulæ ſupradictæ non obſtabant, vt patet ad ſenſum, videtur neceſſario dicendum, quòd ſolum habent reſpectum ad titularem ita, vt eius fauore dumtaxat appoſitæ cenſeantur, ne alias inutiles
13 ſint, & ſuperfluæ, & nihil penitus operentur, vt in ſimili *Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 115. num. 63. & ſeqq.* & tanto magis quia ſic intelligendo reducitur res ad ius commune, quo penſionarij tenentur
14 contribuere pro rata penſionis. *Gign. de penſ. q. 58. numero 21.*

Et fortius pro titulari ſtringebat, quòd Rota ſæpius in puncto viſa fuit ſentire ad eius fauorem, ſcilicet quòd per huiuſmodi derogationes exemptio, pacta, & conuentiones ad fauorem penſionarij in reſeruatione appoſitæ fuerint ſublatæ ex mente, & voluntate Papæ,
15 *vt par. 2. diuerſ. deciſ. 261. in princ. & num. 4. 6. & 13. & in Aſculana penſionis 17. Februarij 1586. coram Cardinali Pamphilio; & in Valentin. ſubſidij 4. Maij 1611. coram bon. mem. Penia, in fin. verſ. ad deciſ. in cauſa Toletana.*

Cæterum re mature diſcuſſa Domini contrarium reſolucrunt, videlicet Habellũ Titularem teneri iuxta reſeruationem releuare Ioannem Paulum, & eius nepotes penſionarios ab omni, & quacumque decima: Habent enim Penſionarij intentionem fundatam in litteris reſeruationis, cuius verba ſunt clara, vt ſuprà in facto, & in pluribus deciſionibus Rotæ in ſimilibus
16 terminis loquentibus, vt apud *Seraph. deciſ. 1348. num. 2. in verſic. nam cum agatur, & in verſ. non tamen tollit, & deciſione 702. num. 5. 6. par. 2. recent. & in d. Valentina ſubſidij 4. Maij 1611.* allegata etiam ex aduerſo, & clarius *in deciſ. 26. Nouembris*, eiuſdem anni in eadem cauſa facta coram eodem bon. mem. Penia, & in Peruſina penſionis. 13. Ianuarij 1614. coram Cardinali Sacrato, & in Ceneten. penſionis. 7. Iunij 1621. coram bon. mem. Remboldo, & in alijs adductis per *Modern. diſcept. forenſ. c. 548. numero 26. cum ſeqq.*

Ex quibus deciſionibus iuxta mentem Rotæ declaratur dictum Breue Gregorij XV. quo etiam penſionarij grauantur, vt ſit verum ad fauorem Reipublicæ ſui penſionarij tenentur pro ſua rata non minus, quàm titulares ita, vt prætextu quarumuis exemptionum, aut conuentionum cum titularibus initarum nõ poſſint eximi à contributione decimarum, quia illis omnibus quo ad Rempublicam fuit in dicto Breui expreſſe derogatum, vt ſic conceſſio decimarum, vt inferius dicetur, habeat faciliorem exitum, & effectum, ſed propterea non fuit de mente velle præiudicare penſionarijs quo ad titulares; ad quorum fauorem non reſpexit, nec illis in dicto Breui quicquam conceſſit, ſed potius fuit eius voluntas, vt, quo ad illos, pacta, & conuentiones, & clauſulæ omnes in reſeruatione aſcriptæ remaneant in ſuo robore, & firmitate.
17 *Rota in prædicta deciſione 1348. apud Seraph. in dicta Valentina ſubſidij.* & alijs ſupra allegatis, & hoc ipſum bene denotant verba Indulti, ibi: quo ad hoc nullatenus ſuffragari, ideſt reſpectu Reipublicæ, cui ſolum Indultum fuit conceſſum, & non penſionarijs ita, vt Reipublicæ inclusio ſit Titularium excluſio: *ad*
18 *l. cum Prætor. ff. de iudic.* & in puncto dicta verba ad hoc expendit *Rot. in dicta deciſ. Ceneten. coram bon. mem. Remboldo.*

Qui intellectus ad dictum Breue tanto magis congruit, & recipi debet, quanto magis eſt iuri communi conformis, eo enim attento ſi emphyteuta pactum inierit cum Domino directo, vt non ipſe, ſed Dominus directus tributa, ac cenſum Principi ſoluat, nihilominus emphyteuta tenetur perinde ac ſi nulla præceſſe-
19 rit conuentio. *l. iure emphyteutici prædij. & ibi Rebuff. C. de fund. patrimon. lib. 11.* vbi talis conuentio non confirmata à Principe dicitur nulla, & improbata; & facit *tex. in l. fin.* C. ſine cenſ. & reliq. quod tamen conuentio ſit nulla, intelligi debet quo ad præiudicium fiſci dumtaxat. *l. inter debitorem. ff. de pact. ibi:*
20 *inter debitorem, & creditorem conuenerat, vt creditor onus tributi prædij pignorati, non agnoſceret, ſed eius ſoluenti neceſſitas debitorem ſpectaret; talem conuentionem quantum ad fiſci rationem non eſſe ſeruandam reſpondi.* Cæterum quo ad ipſos contrahentes conuentio eſt valida, & ſeruanda, vt probat expreſſus *tex. in l. epiſtolam. §. pactum. ff. de pact. ibi: pactum, vt ſi*
21 *quas ſummas propter tributiones prædij pignori nexi factas creditor ſoluiſſet, à debitore reciperet, & vt tributa eiuſdem prædij debitor penderet iuſtum, ideoque ſeruandum eſt*; & ita declarant *gloſſ. in d. l. iure emphyteutici. Iaſ. in d. l. epiſtolam. Aluar. Valaſc. de iur. emphyt. quæſt. 17. numero 28. Franc. Marc. deciſ. 471. num. 13. par. 1.* Ergo derogationes pactorum, & conuentionum contentæ in Breui debent intelligi ex mente Papæ ad fauorem Reipublicæ tantùm, non autem titularis.

Quæ Pontificis mens, & voluntas inde magis vrget, quòd ille, vt legitur in præfatione Breuis, eo dumtaxat motus fuit ad concedendum has decimas, vt per eas ſubuentum ſit publicis Reipublicæ neceſſitatibus
22 quæ tot, tantaque muniti ſſima præſidia ſuſtinet ad fauces inimicorum, quorum ipſa, & totius Italiæ eſt firmiſſimum propugnaculum, ideoque ad eam ſemper verba Indulti diriguntur, quæ ratio nec indirecte conuenire poteſt titularibus, cum quibus Indultum non loquitur, licet enim illa publica ſubuentio ſit omnium communis, tamen dum Reſpublica ſiue ab vno, ſiue ab alio integras exigit decimas; quòd poſtea penſionarius iuxta pacta conuenta releuetur à titulari, aut non releuetur; prorſus dicit reſpectum ad priuatam vtilitatem titularis, aut penſionarij, vt patet ad oculum, nihil autem eſt, vnde magis voluntas
23 concedentis declaretur, quàm à præfatione. *l. cum hi. in princ. & ibi Bart. & Iaſ. ff. de tranſact. Cravet. conſ. 221. num. 8. verſ. ſeptimo vero.* Cum enim præfatio
24 inducat cauſam finalem. *l. fin. ff. de hæred. inſt.* aperit mentem concedentis ita, vt illa à præfatione vt à ſua cauſa finali reguletur, limitetur, aut extendatur.
25 *l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 3. l. ſi de certa, vbi Bart. C. de tranſact. Bald. in l. ſub prætextu. numero 12. C. eod. Paul. de Caſtr. conſ. 332. lib. 1. Cravet. conſil. 16. numero quinto*: vbi quod verba ſunt reſtringenda ad rem, ſuper qua exprimuntur: *l. ſi quis ita. ff. de teſtamento tutel. Surd. deciſione 217. numero 6.* vbi quod quando exprimitur certa

cauſa,

causa, verba generalia vltra dictam causam nihil ope-
rantur, sed debent restringi ad eam, quando salua
ratione recti sermonis restrictio fieri potest. Hic au-
tem recti sermonis ratio postulat, vt fiat dicta restri-
ctio, ne Pontificis gratia, seu concessio trahatur ad
eos, quibus non conuenit ratio concessionis: Vnde
27 dixit Rota apud *Molced. decis. 13. de preben.* quòd in
priuilegijs, & gratijs non tam verba sunt atteodenda,
quàm mens consideranda.

Præterea etiam eadem Pontificis voluntas, & intentio
non minus elicitur combinando Indultum decima-
rum, cum pactis, & clausulis reseruationis, etenim
in his habetur, quòd titularis in subsidium promisit
suo, & successorum nomine de proprio soluere ra-
tam decimarum spectantem ad pensionarium, quàm
promissionem Pontifex ratam habuit, illamque ex-
presse confirmauit, & approbauit: In Indulto au-
tem ad denotandum, quòd derogationes in eo con-
tentæ nullo modo attingunt interesse titularis, sed
Reipublicæ derogatur dumtaxat clausulis, quæ (iux-
ta mox dicenda) possunt adaptari faciliori, aut diffi-
ciliori exactioni ex fructibus beneficiorum, non au-
tem derogatur clausulæ, vt in omnem casum titula-
ris etiam de proprio soluere teneatur: Cum enim de-
28 rogatio sit stricti iuris. *Gemen. cons. 35. num. 2.* tan-
tum, & non plus est derogatum, quantum dictum,
aut quantum de necessitate infertur: *l. sancimus: C. de*
29 *testam. Cravet. cons. 26. num. 7. Rota in dicta Valenti-
na subsidij. 4. Maij, coram bon. mem. Penia, vers. quod
vero ex derogatione.* Cur autem Papa hoc vnum de-
rogare omiserit, non autem alia, illa sola videtur
esse ratio, quòd cum decimæ non de proprio, vt pen-
sio, sed solum de fructibus sint exigendæ, superfluum
erat derogare huic clausulæ, quæ non pertinet ad de-
cimarum exactionem, sed solum ad priuatum in-
teresse titularis, & pensionarij, quòd interesse non
fuit consideratum, sed omissum, quia nullo modo,
30 nullaque ratione mouit Papam ad concedendum In-
dultum, ergo quo ad illud conuentiones, & clausulæ
reseruationis remanserunt in suo pristino statu, &
per consequens iuramentum, & obligatio Camera-
lis, sub quibus etiam facta fuit promissio soluendi de
proprio, quæ consideratio fuit de mente *Rotæ in di-
cta Perusina pensionis, vers. minus refragatur, in fin.
coram Card. Sacrato.*

Tandem generaliter nulla Principis cōcessio etiam cum
clausulis derogatorijs tollit partium conuentiones,
nisi adeo clare, & distincte illis sit derogatum, vt
31 alia non possit capi interpratatio. *c. ex multiplic. vbi
gl. & Anch. num. 4. de decim. Felyn. in c. causam quæ,
num. 10. de rescript. Put. decis. 193. lib. 1. in nouis. im-
pres. Caputaq. decis. 55. p. 2. & in puncto Rota in dicta
Valentina subsidij, 4. Maij. in versic. non obstant clau-
sulæ derogatoriæ.* ex quibus patet responsio ad con-
traria, quæ ex aduerso adducebantur, sed pro maiori
satisfactione, & claritate illis singulariter responde-
tur.

Non obstat primo quòd in Indulto Gregorij XV. Pen-
sionarij in specie grauentur, & derogetur in eo pa-
ctis, & conuentionibus inter pensionarium, & titu-
larem, quia grauamen, & derogationes intelligun-
tur quo ad decimas, & sic quo ad Rempublicam Ve-
netorum ita, vt quo ad eam conuentiones sint de-
32 rogatæ, & nullæ iuxta *tex. in d. l. inter debitorem, &
in d. l. ius emphyteutici.* remanent tamen validæ, vt
prius, quo ad contrahentes iuxta *tex. in d. l. episto-
la. §. pactum. ff. de pact. & Rot. decis.* 5. soperius alle-
gatas.

Non obstat secundo clausula; quorum tenores decre-
tum irritans, & clausula: Sublata, quia intelligun-
tur eodem themate retento, nempe quo ad præiudi-
cium Reipublicæ, quia cum regulentur secundum
naturam dispositionis, cui sunt adiectæ. *Marth. de*
33 *claus. p. 1. claus. 176. num. 17. Cassad. decisione 10.
num. 4. ad Reg. Cancell. Caputaq. decisione 121. par. 1.*
si non obstat principalis dispositio Breuis, minus ob-
stare debent clausulæ accessoriæ ipsius Breuis. *reg. ac-
cessorium, de reg. iur. in 6.*

Non obstat tertio, quòd in Breui derogetur obligatio-
ni Camerali, Iuramento, & regulæ, de iure quæsito,
&c. quæ taliter videntur adaptari ad fauorem titula-
ris erga pensionarium, & nullo modo conueniant
Reipublicæ, cui dictæ clausulæ non obstabant. Quia
vltra quòd cum constet de mente Papæ, & de cau-
sa finali certa, & determinata ad solum fauorem
34 Reipublicæ non est curandum de effectu dd. clausu-
larum, nisi si, & in quantum contenta in illis pos-
sunt afferre commodum Reipublicæ, & non aliter
iuxta supradicta. Respondetur etiam satis esse,
quòd derogationes illę operentur faciliorem decima-
rum exactionem ad fauorem Reipublicæ, vt dixit
*Rota in dicta Valentina subsidij. 29. Nouembris 1611.
coram bon. mem. Penia.*

Facilior autem exactio ex derogatione prædictorum
potest considerari tam contra titularem, quàm etiam
contra pensionarium: Contra titularem, ne excuse-
tur, quod Papa prius illum grauauit sub iuramento,
& obligatione Camerali ad fauorem pensionarij, &
sic quòd illius creditum sit non solum prius, & sic po-
tius: *l. qui prior. de regul. iur.* sed etiam strictius pro-
pter iuramentum, & obligationem Cameralem, &
ideo prius soluendum esse *ad l. 1. cum seqq. & l. cum
35 ex pluribus. ff. de solut. Menoch. de arb. cas. 493. nu-
mero 14. cum seqq.* vbi quod debiti causa grauior alia
esse dicitur, si vna habet faciliorem exactionem,
quàm altera: Contra vero pensionarium, quia ob
easdem causas forte prætenderet prius sibi soluen-
dam esse pensionem ex fructibus, quàm Reipubli-
cæ decimas. Vnde summus Pontifex ad tollendum
has difficultates gratia facilioris exactionis decima-
rum apposuit dictas derogationes ita, vt solum quo
ad dictam faciliorem exactionem voluerit præiudi-
care pensionarijs, vbi enim non apparet Principem
voluisse præiudicare iuri tertij in dubio debet intelli-
gi, quod voluit in modico præiudicare, & non in ma-
36 gno: *Paris. consil. 6. numero 16. lib. 2. Bald. in c. 1.
§. Sacramenta, de pac. iuram. firm. in vsib. feud.* vbi
sat esse si rescriptum aliquid modicum operetur in
præiudicium tertij. *Ias. in l. quoties, numero 4. C. de*
37 *preci. Imp. off. Decian. in cap. quæ in Ecclesiarum,
numero 26. de constit. Aluar. Valasc. consult. 71. nu-
mero 21. 23. vol. 1. Rota in dicta Valentina subsidij,
4. Maij coram bon. mem. Penia in versiculo nec est no-
uum.*

Non obstat quarto decis. 161. par. 2. diuers. quia ibi
præcesserat concordia inter Clerum, & Regem Ca-

tholicum, in quo totus Clerus se obligauerat soluere concordatum non obstantibus quibuscumque exceptionibus priuilegijs, & contractibus etiam iuratis, & in forma Cameræ &c. & Papa aliud non fecit, quàm concordiam confirmare: Vnde mirum non est, quòd in casu illo fuerit resolutum pensionarium teneri, & non esse releuandum à titulari quia obligatio, quæ ex persona, & facto illius originem traxit, ipsum solum

38 afficere debuit, & non titularem; *l. quæcumque gerimus. ff. de actio. & oblig. d. inter stipulantem ff. de verb. oblig.* Vnde etiam derogatio iuramenti, & obligationis Cameralis ad damnum pensionarij facta fuit, & sic etiam est intelligenda *decis. Valent. subsidij 4. May in vers. in causa Toletana*: dum loquitur de obligatione Camerali, quia decisio in dicta causa Toletana est eademmet *decis. 161. p. 1. diuers.* Hic autem versamur in simplici Indulto Papæ nulla præcedente obligatione Pensionarij, sed cōcessio ex causa ita restricta ad Rempublicam vt non conueniat Pensionario.

Demum decisiones in causa Asculana pensionis 17. Februarij 1586. coram Cardinali Pamphilio, & alijs decisionibus ex aduerso allegatis respondet eadem deci-

39 sio Valentina subsidij, in illis difficultatem non fuisse restrictam ad terminos huius disputationis, & in casu dictæ decisionis Asculanæ pensionis erat, pensionarius miles Hyerosolimitanus, & contributio erat in fauorem religionis imposita per Magnum Magistrū, ideo causa nedum erat communis, sed propria pēsionarij, & in omnem casum semper vrget illa particularis exceptio, quòd hic non fuit derogatum obligationi soluendi de proprio, cui accedunt etiam obligatio Cameralis, iuramentum, & alia vincula, de quibus in litteris reseruationis, &c.

Et ita vtraque.

His stantibus nō videtur dubitandum, quin Titularis teneatur de suo soluere decimam, & integram pensionem dd. Corradinis, & ita dicunt Curiales præcipue seruari Romæ, vbi pensiones reseruantur ex causa resignationis, vel occasione coadiutoriæ, tunc enim solent apponi similia pacta, & conuentiones, vt si quid soluendum erit, Titularis illud donar de suo, quod fieri solet tantum in illis casibus, non autem quando ex

40 causa obitus, vel alio respectu, tunc enim pēsionarius contribuere tenetur, vt ex infrascripto decreto his temporibus emanato occasione sex decimarum nouiter impositarū ab Vrbano VIII. cuius tenor talis est.

41 Decretum super contributione Pensionariorum pro Decimis Die XIIII. Ianuarij 1633.

Eminentissimus, & Reuerendissimus Dominus Hippolitus miseratione diuina S. Angeli in foro Pisciū Diaconus Cardinalis Aldobrandinus S. R. E. Camerarius, & sex Decimarum per Sanctissimum D. N. D. Vrbanum diuina prouidentia Papam VIII. nuper impositarum Collector generalis, adsistentibus ibidem Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Stephano Duratio eiusdem Sanctissimi, & Cameræ Apostolicæ generali Thesaurario, ac Reuerendissimo D Felice Contelorio eiusdem Cameræ generali Commissario ad tollendas differentias, quæ inter pensionarios, & Titulares super solutione, seu retentione Decimarum dd. pensionarios tangentium in dies oriuntur. De mandato eiusdem Sanctissimi D. N. Papæ viuæ vocis oraculo sibi facto, & auctoritate sui Camerariatus officij, vigore: que speciali facultatis sibi desuper attributæ, citra præiudicium conuentionum inter Titulares, & pensionarios initarum, statuit, & declarauit Pensionarios, pro rata pensionum suarum pro dictis Decimis

42 ad infrascriptam rationem teneri soluere, vel contribuere. Titularibusque pensiones ipsas soluere debentibus licere in solutione dd. pensionum dictis pensionarijs retinere ratam, & portionem dictos pensionarios pro ipsis decimis tangentem ad eandemmet rationem taxæ, ad quam ipsi Titulares soluunt Decimas Cameræ Apostolicæ, vel eius subcollectori habita ratione veri redditus dd. Ecclesiarum, beneficiorū, &c. exempli gratia pro maiori intelligentia.

Supposito, quòd super fructibus annui redditus Ducat. 500. sit reseruata annua pensio Ducatorum centum,

43 quod est quinta pars dicti redditus, & quòd pro Decimis Titularis beneficij teneatur soluere Cameræ Apostolicæ scuta quinquaginta, Pensionarius tenebitur contribuere, pro dicta quinta parte dictarum Decimarum, & sic soluere scuta decem.

Pro scientia autem dicti veri redditus Ecclesiæ, seu beneficij pensione grauati stari debere expressioni valoris in litteris Apostolicis reseruationis pensionis de consensu moderni Titularis, seu cuiuscumque eius auctoris factæ, & ea cessante assertioni cum iuramento Titularis, nisi aliter per pensionarios doctum fuerit, & ita statuit, decreuit, & declarauit omni meliori modo, &c.

Hippolytus Card. Aldobrandinus Cam.

CAPVT XXV.

EPITOME.

Si testator mandat solui aliquid, donec legatum pecuniæ soluatur; an id validum sit, & quando filij positi in conditione censeantur vocati.

SVMMARIVM.

1 *Vsura prohibetur tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus.*
2 *Legatum pecuniæ si est purum, non potest aliquid prætendi ratione retardatæ solutionis.*
3 *Si testator fecit, dilationem hæredi ad soluendum legatum, potest iubere interim aliquid solui.*
4 *Vsura an committatur in legatis.*
5 *Legatum pœnale debet solui.*
6 *Testator non censetur eligere viam, per quam suum testamentum possit impugnari.*
7 *Testator censetur disponere eo modo, qui valere potest.*
8 *Dilatio per quæ verba censeatur concessa.*
9 *Argumentum à contrario sensu valet etiam in vltimis voluntatibus.*
10 *Lucrum cessans debetur à moroso debitore, & quando.*

11 Nu-

11 *Numerus singularis verificatur in vno.*
12 *Hæres debet censeri grauatus minus, quàm fieri possit.*
13 *Dictio: qualibet: est distributiua, & requirit concursum omnium.*
14 *Verbum: Placet: importat arbitrium boni viri, & quando secus.*
15 *Arbitrium boni viri per quæ verba importetur.*
16 *Verbum liberi arbitrij an restringatur per verbum sequens importans arbitrium boni viri.*
17 *Arbitrium esse regulatum magis decet.*
18 *Verba liberi arbitrij an restringantur ad arbitrium boni viri, vbi agitur de proprio interesse.*
19 *Verba in dubio important arbitrium boni viri.*
20 *Verbum arbitrij liberi, si agitur de præiudicio tertij, importat arbitrium boni viri.*
21 *Filij positi in conditione sunt vocati, & quando.*
22 *Coniecturæ efficiunt, vt positi in conditione sint vocati.*
23 *Filij legitimi, & naturales, & de legitimo matrimonio nati positi in conditione sunt vocati.*
24 *Familiam voluisse conseruari censetur testator, qui mandat hæredi sua deferre insignia.*
25 *Positi in conditione censentur vocati, quando testator respexit ad conseruationem familiæ.*
26 *Filij in conditione positi in fideicommisso particulari censentur vocati.*
27 *Fideicommissum particolare dicitur omnium stabiliũ.*
28 *Coniectura vnica potest efficere, vt filij positi in conditione sint vocati.*
29 *Confessio facta in precibus probat contra supplicantem.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien. in qua de multis quærebatur, siquidem facti series talis esse credebatur, quia dum pestis grassabatur, defunctus est M. R D. Iacobus Calcaneus institutis hæredibus fratribus de Casellinis, & relictis D. Paulo Burdio Ducatonis 600. nolens solutionem differri vltra sex menses, & quod interim ei dentur Ducatoni quinquaginta per viam fructuum, & factis etiam illi alijs rerum mobilium legatis subiunxit: Vlterius volo, quòd supradictus Paulus possit tollere quamlibet rem è domo ad domum suam, quæ sibi placeat, & hæres nequeat impedire.

Vnde dubitatum fuit, an illud legatum Duc. 50. sit validum, & an præfatus D. Paulus vigore alterius legati possit asportare quascumque res mobiles in domo existentes, vel vnicam tantum ad sui beneplacitum.

Et quo ad primum videbatur legatum sapere prauitatẽ vsurariam, namque pecunia est sterilis, & tamẽ voluit testator interim solui Duc. 50. per viam fructuum, & nihilominus prohibetur vsura tam in contractibus,
1 quàm in vltimis voluntatibus: ad *tex. in l. 3. in fin. vbi Bart. de ann. leg. l. 2. vbi Soc. n. 6. de his, quæ pæn. nomine. Ias. in l. 1. n. 29. C. de sum. trin. Grat. disc. 34. n. 38.*

Verumtamen aliter iudicaui, & censui, quæ dicta sunt procedere, quando legatum est factum sine aliqua tẽporis adiectione ita, vt legatarius potuerit statim adita hæreditate legatum petere, tunc, enim non posset prætendere aliquid ratione solutionis retardatæ, si res non est per se fructifera, & testator non potest aliter
2 disponere, quia esset vsura: *Soc. cons. 56. num. 1. lib. 3. Barboss. cons. 66. lib. 2. Crauet. cons. 89. num. 1. Io: Dyp. in c. per vestras, in 6. not. de donat. inter vir, & vx. Couar. lib. 3. variarum resol. c. 1. num. 9. Menoch. cons. 440. n. 6. & cons. 441. n. 26. lib. 5. Homobon. de exam. eccl. tom. 1. tract. 9. c. 13. q. 38. in fin.* tamen quando testator fecit dilationem hæredi ad soluendum, & sic à principio non potuit legatarius petere rem legatam, per eum licite percipitur, quidquid sibi à testatore relinquitur, cessat enim ratio vsurarũ cum cesset voluntas
3 differendi exactionem: & ita contra *Aret. cons. 152. incipit; Viso themate:* tenuit, & ita Romæ fuisse iudicatum testatur *Soc. in l. 2. n. 7. vsque ad n. 10. versic. & ista. ff. de his, quæ pæn. nomine, & cons. 41. lib. 4. Rip. in l. nemo potest. col. 3. de leg. 2. Alciat. Paradox. lib. 5. c. vlt. Couar. d. lib. 1. c. 1. n. 9. Cagn. in l. curabit. n. 13. C. de act. empt. Puteus, decis. 70. lib. 1. Facbin. cõtr. iur. lib. 6. c. 72. Gabriel. cons. 155. num. 7. lib. 2. Franch. dec. 254. p. 2. Rom. cons. 510. n. 15. vers. primo quia; pulchre, & late Io: Bapt. Lup. in l. curabit. C. de act. empt. comm. 1. §. 4. num. 72. vers. sed aduertendum, & n. 73. aduertendum, late Menoch. cons. 441. n. 10. Surd. cons. 23. lib. 1. & in tract. de alim. tit. 8. priu. 29. n. 6. & tit. 9. q. 16. n. 53. q. 18. n. 9. vsque ad n. 15. Grat. d. disc. 34. n. 35. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 59. n. 9. vers. quando.*

Et hoc multo magis est sentiendum in casu nostro, vbi legatum Duc. 50. nõ est correspectiuum ad principale legatum Duc. 600 ratione vsuræ; cum in spatio sex
4 mensium nõ possit considerari fructus similis moderatus, & sic censeri debet potius aliud legatum distinctum ab altero. *Surd. dict. tit. 9. q. 16.* vere enim istud legatum dici debet potius pœnale, quàm vsurarium, voluit enim inuitare hæredem ad soluendum; quanto citius, valida autem sunt omnia legata, quæ fiunt sub
5 pœnæ nomine, vt per DD. *in d. l. 1. ff. de his, quæ pænæ nomine. §. fin. Inst. de leg. Mar. Ant. d. res. 59. n. 4. in fin.*

Et quamuis testator dicat, per viam fructuũ, non tamen intelligit, quòd sint fructus pecuniæ, sed quod istud legatum soluatur per viam fructuum, idest ex fructibus hæreditarijs, quod videtur conforme eius verbis, quæ causam mediatricem important, sed etiam cõuenit menti, ne aliter dicendo incidamus in absurdum, quòd testator elegerit viam impugnandi suum testa-
6 mentum: ad *tex. in l. 3. de test. mil. Mantic. de cõiect. vlt. vol. lib. 3. tit. 2. n. 12. Menoch. præs. 105. n. 28. lib. 4. Ludouis. decis. 358. n. 2. Cyriac. 168. n. 50. 51. lib. 1.* præsumendum est enim voluisse disponere eo modo, quo
7 valida sit dispositio. *Bart. in l. de pupillo, §. sed vt, n. 7. ff. de nou. oper. nunt. Menoch. præs. 12. n. 65. lib. 3. Mantic. d. tit. 2. num. 15.*

Neq. dicatur nullam fuisse concessam dilationem, cum dixerit testator se velle prædictum legatum ante alia esse soluendum; nam cum postea subiunxerit se vetare, ne solutio differatur vltra sex menses, videtur voluisse tollere quæstionem de anno, qui solet dari ad exequenda legata, & sensisse, quòd saltem possit dif-
8 ferri vsque ad sex menses, valet enim argumentum à contrario sensu etiã in vltimis voluntatibus: ad *tex. in*
9 *l. quòd pure, in princ. ff. quando dies leg. ced. l. si legatum, in princ. de adim. leg. l. aliquando in fin. de condit. & demonstr. l. Lucius, la secunda, de hær. inst.*

Accedat, quod dictus D. Burdius prætēdit etiam dictos 9 Duc. 50. ratione lucri cessantis, quod fecisset in arte lanea, cuius est mercator, si pecunias legatas habuisset, vt protestatus est, & probauit solere fieri per eum, & alios mercatores magna lucra in dicta arte, quæ cessauerunt ei per duos annos, quibus pendet hæc cō-10 trouersia, & hoc iustum est, quia vbi debitor est in mora, & creditor verisimiliter lucratus esset, tunc debetur lucrum cessans, & licite exigitur. *Castr. in l. 3.* 11 *§. fin. ff. de eo, quod cert. loc. Put. decis. 237. lib. 1. Rim. iun. cons. 218. num. 99. vsque ad num. 104. Gratian. disc. 67. num. 9. late Layman. moral. lib. 3. tract. 4. c. 15. n. 8. Homobon. de exam. eccl. tom. 2. tract. 9. c. 14. q. 45.*

Quoad alterum punctum videbatur dicendum testatorem intellexisse de vnica re tantum ad electionem legatarij, tum quia loquitur in numero singulari, qui in vno potest verificari. *l. necessaria. §. si annum. de pignor. actio. l. si is, qui ducenta. in. §. vtrum, de reb.* tamē quia sic dicendo hæres minus grauatur, pro vt cōsue-12 uit, *l. apud Iulianum. §. fin. de leg. primo. & l. vnum ex familia. § si rem, de leg. 2.*

Nihilominus censui testatorem intellexisse de quacumque re pluraliter, dum dixit: possa portare à casa sua qualsiuoglia cosa; dictio enim quamlibet rē: est quidem distributiua, sed requirit concursum omnium, & attribuit singulis actum in solidum, & sic est virtutis vniuersalis ad omnia se extendens: ita *Bart. in l. hoc* 13 *articulo, sub num. 6. de hær. instit. pulchre Castr. cons. 283. num. 2. lib. 1. hunc declarat sic Rip. in l. hæredes. §. cum ita, num. 3. ad Trebell. Tusch. pract. conclus. littera, D. conclus. 369. num. 11. Peregr. de fideicom. art. 22. n. 68. Fusar. de substit. q. 358. num. 14.*

Dicebat etiam legatarius se posse tollere vniuersa mobilia domus, quia licet adsit verbum: Placet, quod solet importare arbitrium boni viri, tamen quia apponitur verbis vniuersalibus, importat liberum arbitrium. 14 *Paris. cons. 71. num. 18. lib. 3. Rutn. cons. 133. num. 3. lib. 2. Soc. iun. cons. 102. num. 32. lib. 2. Becc. cons. 88. num. 47. Surd. cons. 380. num. 37. lib. 3. Gratian. disc. 23. num. 14. 15.*

Tamen dixi in proposito casu non posse dici, quòd testator voluerit legatarium posse tollere sibi omnia, quia dum illi legauit nominatim multas res, & postea subiunxit, quòd possit etiam tollere quamlibet rem, quæ sibi placuerit, censetur voluisse dare electionem quidē 15 aliarum rerum, non tamen omnium, quoniam ille circuitus verborum esset inutilis, & si voluisset omnia dare, vno verbo poterat se expedire dicendo: lego ei omnes res mobiles domus, quod non fecit, quia voluit complacere legatario, sed ad discretionem boni viri; Nam satis clarum est, quòd verbum; Placet: importat boni viri arbitrium, etiāsi ponatur post verba 16 liberum arbitrium importantia: ad tex. in l. Filius & *sorore, ff. de fideicom. liber. Bart. in l. si quis arbitratu, n. 7. vbi Soc. n. 32. de verb. oblig. Soc. cons. 49. n. 3. lib. 4. pulchre Abb. in c. quintauallis, num. 32. in fin. de iureiur. Rot. diuers. decis. 640. num. 22. p. 1. Menoch. de arb. iud. lib. 1. q. 8. num. 3. 7. perbelle Becc. cons. 88. num. 48. Tusch. pract. conclus. littera V; concl. 151. num. 18. & concl. 152. num. 6. 11.*

Et licet satis dubia sit quæstio ista, an verbum liberi arbitrij restringatur per verbum subsequens arbitrium boni viri importans, tamen quòd tali casu amplectenda sit sententia pro boni viri arbitrio, quia ma-17 gis sapit æquitatem, testatur *Menoch. de arb. iud. q. 7. num. 18. 19.* & esto, quòd verior esset etiam altera opinio, tamen quia semper, vbi fit commissio alicui in propria causa, verba absolutam facultatem inducentia censentur solum arbitrium boni viri importare, quia contra eum præsumitur dolus, & mala suspi-18 cio ob interesse proprium, quod habet in negotio: *ita Franc. Aret. cons. 14. n. 9. vers. nec potest. Tusch. pract. conclus. d. littera V: concl. 151. num. 17* & si essemus in dubio, verba ita debent intelligi, vt potius importent arbitrium boni viri, quàm liberam facultatem: *Alex.* 19 *cons. 58. num. 12. vers. & in dubio, lib. 3. Tusch. d. littera V: concl. 152. num. 16. Menoch. de arb. iud. q. 7. & 9. num. 1. 14.*

Dici etiam potest, quòd hic agitur de præiudicio DD. Casellinorum, qui tanto magis grauabuntur, si detur libera potestas legatario, ideo censendum est tantum fuisse concessū arbitriū boni viri, quia verba importātia liberam facultatem, & absolutam, si agitur de 20 præiudicio tertij, intelliguntur pro viri boni arbitrio. *Butr. & Imol. in c. 1. vbi etiam Dec. num. 41. de prim. præfect. & Iason. num. 51. & late Alex. ab Ex. num. 427. 428. de constit. Dec. cons. 355. n. 6. Picus de dub. quest. num. 148. 149. ad l. Falcid. in sfict. decis. Gratian. 1. Menoch. de arb. iud. q. 7. num. 57. & q. 9. num. 8. 9.* & sic iudicari, quòd legatarius possit tollere & asportare è domo testatoris, quidquid velit, arbitrio tamen boni viri, ea præcipua ratione, quia tractatur de sua interesse, & propterea debet suum regulare arbitrium, etiam si alias esset liberum.

Verum quia dubitabatur, ne hæreditas dicti D. Iacobi esset soluendo propter multa onera, & quia moriente dicto D. Iacobo pater eius substituerat dd. DD. Casellinos, qui idcirco dicebant, quòd dictus D. Iacobus non poterat disponere, nisi de legitima, & Trebellianica, Ideo ad augendam hæreditatem dicti D. Iacobi consideratum fuit, quòd olim D. Io. Baptista Suauius de Anno 1584. fecit hæredem suum prædictum D. Paulum Calcaneum, cum onere faciendi se nominare de agnatione, & familia testatoris, & ei quandocumque decedenti sine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis substituit in bonis immobilibus Montem Pietatis Regij: & propterea cum dictus D. Iacobus superstes fuerit dicto D. Paulo eius patri prætendit Burdius prædictus hæreditate dicti Suauij esse precipuam dicti D. Iacobi, & non potuisse dictum D. Paulum in ea facere sibi aliquam substitutionem.

Et propterea hic agitanda est illa ardua quæstio, an filij positi in conditione sint euocati, vel potius censeatur eis reseruatum ius legitimæ successionis, & licet pro vera, & communi apud multos habeatur illa opinio, quod vocati intelligantur, vt videre est apud *Rustic. de liber. in cond. pos. lib. 1. c. 2. Mantica de coniect. vlt. vol.* 21 *lib. 11. tit. 2. Menoch. præs. 76. num. 25. lib. 4. Fusar. de subst. quæst. 437. num. 4. Harpract. ad Clar. in §. testamentum. q. 77. littera C:* tamen nemo dubitat, quin vera sit hæc conclusio pro filijs in cōditione positis, quando adsunt coniecturæ, & præsumptiones, quòd eos testator voluerit vocare. *Dec. cons. 3. n. 48. lib. 1. Peregr. cons. 91. n. 30. lib. 1. Hond. cons. 65. n. 28. & Fusar. d. q. 437. n. 6. Cyriac. contr. 96. n. 13. lib. 1.*

Hic

Hic autem multæ extant coniecturæ, ob quas possumus credere dictum D. Suauium testatorem voluisse non solum præferre dictum D. Iacobum substituto, sed etiam ad suam hæreditatem vocare defuncto dicto D. Paulo, & ea præcipua est, quia posuit in conditione filios dicti D. Pauli cum tali adiuncto, vt sint legitimi, & de legitimo matrimonio nati, nã cũ legitimatus possit concurrere, si per subsequens matrimonium legitimaretur, & tamen iste non faceret deficere prædictã conditionem, & locus esset substituto, si nõ extaret natus ex legitimo matrimonio sequitur, quòd te-
23 stator sub tali forma ponens filios sui hæredis in cõditione, voluerit etiam eos vocare, & hæc est potẽtissima coniectura, *Soc. iun. cons. 110. num. 25. & cons. 147. num. 39. lib. 3. Honded. cons. 65. num. 42. lib. 1. ..ura. decis. 162. num 8. & seqq. Fusar. de subst. q. 433. num. 64. Seraph. decis. 1329. num. 5. Ludouis. decis. 329. num. 6. Iate Gionagn. cons. 79. num. 18. lib. 1. Gratian. disc. 352. num. 4. & seq. Cyriac. contr. 96. num. 59. & seqq. lib. 1.* qui omnes testantur hanc solam coniecturam sufficere.

Secunda vrgens coniectura est, quia testator videtur respexisse ad conseruationem agnationis, & familię, cum iusserit dictum D. Paulum eius hæredem assumere no-
24 men, & insignia testatoris, hæc enim indicant rationem habuisse conseruandæ familiæ: *Rustic. in l. cum auus lib. 4. cap. 2. num. 40. & seq. de cond. & dem. Thesaur. decis. 270. n. 10. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit. 15. num. 15. Farin. decis. 319. num 4. p. 1. Fusar. de subst. quæst. 437. num. 76. Seraph. decis. 1329. num. 3.* & quando testator respexit ad conseruationem agnatio-
25 nis, tunc certum est filios in conditione positos intelligi vocatos. *Rustic. d. tract. lib. 5. c. 7. num. 1. Thesaur. decis. 96. num. 20. Menoch. præs. 76. num. 36. lib. 4. Peregr. de subst. art. 3. quæst. 26 num. 13. Seraph d. decis. 1329. n. 9. Coccin. decis. 267. n. 12. Gionag. cons. 79. n. 15. lib. 1. Cyriac. d. contr. 96. num. 61. Ludouis. decis. 337. nu. 7.* qui testantur hanc esse principalissimam coniecturam.

Tertia coniectura est, quòd nos non versamr in fideicommisso vniuersali totius hæreditatis, sed tantum bonorum stabilium, quo casu præualet opinio, quòd
26 filij positis in conditione censeantur vocati: *Galaan. consil. 33. num. 48. pulchre Ceph. consil. 588. in princ. & num. 12. Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 1. num. 34. 35. vbi de communi Fusar. d. tract. quæst. 437. num. 103.* certum
27 est autem fideicommissum restrictum ad bona stabilia tantum dici particulare. *Bald. cons. 46. lib. 2. Cum. cons. 173. num. 1. Dec. cons. 237. col. 1. Fusar. quæst. 268. num. 4. Peregr. decis. 96. num. 7. Ludouis. decis. 26. n. 3.* & licet multæ aliæ coniecturę in hoc casu possunt con-
28 siderari, quia tamen ma releuans, & vehemens sufficit etiam in extraneis ad inducendam vocationem positorum in conditione, vt per *Surd. dicta Decis. 362. num. 7. Fusar. d. quæst. 437. num. 10. Cyriac. d. contr. 96. num. 15.* satis erit tres prædictas coniecturas potentissimas in medium attulisse, cum earum quælibet per se sufficiat: & sic iudicaui dictum D. Iacobum in conditione positum censeri vocatum.

Verum quia non probabatur, quę, & qualia bona fuerint in hæreditate dicti D. Suauij, dixi satis constare quo ad bubulcas XX. quas dictus D. Paulus narrat Rectoribus Sacri Montis Pietatis esse de iuribus dicti Suauij, & petit veniam eas vendendi, & pretium inuestiendi in alijs terris, nam confessio facta in precibus probat contra supplicantem, & eius hæredes: *ad. tex. in l. cum precum. vbi Salyc. & DD. C. de liberal. caus. Ludouis. decis. 555. num. 9.* & sic iudicaui ad fauorem dicti D. Burdij.

CAPVT XXVI.

EPITOME.

Absentes Canonici a sua residentia tempore pestis an lucrentur distributiones quotidianas, & quomodo, & an per sepulturam hæretici, vel excommunicati non denunciati polluatur locus sacer.

SVMMARIVM.

1 *Pestis afflixit multas Italiæ ciuitates anno. 1630.*
2 *Regium sub tutela B. M. V.*
3 *Pestis quando cessarit.*
4 *Distributiones quotidianas lucrãtur Canonici absentes ex iusta causa.*
5 *Necessitas corporalis quomodo intelligatur adesse.*
6 *Pestis nullum est tutum remedium preseruatiuum.*
7 *Pestis est bellum diuinum.*
8 *Canonicus absens ex causa pestis habetur pro præsente & lucratur distributiones.*
9 *Canonicus, & alius curam habens animarum tempore pestis absens non lucratur distributiones.*
10 *Pestis quando dicatur iusta causa absentiæ.*
11 *Pars notabilis Populi quæ dicatur.*
12 *Notabilis pars dicitur arbitrio iudicis.*
13 *Pestis tempore pauci alio morbo pereunt.*
14 *Pestis tempore Parmen. & Mutinen. cessauere à diuinis, non tamen Regien.*
15 *Absens tempore pestis lucratur fructus Prabenda, sed non distributiones.*
16 *Pestis tempore Canonicus debet petere licentiam recedendi, licet non obtineat.*
17 *Episcopus Regij tempore pestis prouidebat necessarijs.*
18 *Absens ex iusta causa lucratur distributiones.*
19 *Infirmitas Canonici est iusta causa absentiæ.*
20 *Pestis non dat absenti iustam causam, vt possit lucrari distributiones.*
21 *Consuetudo percipiendi in absentia distributiones quotidianas ex iusta causa.*
22 *Pestis grassans dat causam iustam abessendi.*
23 *Decretum Sacræ Congregationis Cardinalium super absentia Canonicorum tempore pestis.*
24 *Pestis quando dicatur grassari relinquitur arbitrio Iudicis.*
25 *Distributiones ex quibus causis absentibus dentur.*
26 *Canonicus pestis tempore debet petere licentiam absentiæ.*
27 *Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ Regij concordia.*
28 *Absens antequam pestis adueniat, ea adueniente non lucratur distributiones.*

29 In-

29 *Infirmus quando lucretur distributiones.*
30 *Excommunicatus, vel hæreticus ſepultus in loco ſacro polluit illum.*
31 *Sepultura excommunicati, vel hæretici non denunciati non polluit locum ſacrum.*
32 *Excommunicatus ſepultus in loco ſacro debet exhumari.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1630. contagioſa peſtis inuaſit magnam Italiæ partem,
1 & maxime Lombardiam, & ita afflixit plurimas vrbes, vt alicubi medietatem, alibi tertiam partem incolarum ſuſtulerit, & præcipue validiores, & qui videbantur natura robuſtiores, & licet eo anno vrbs Regij Lepidi bene
2 ſe habuerit ob interceſſionem B. M. V. non obſtante, quòd vndique circumdaretur flamma exitiali, & peſtilentiali, tamen iuſto Dei iudicio cuius ſententia ſemper eſt inſcrutabilis, anno ſequenti 1631. non immunem ſe præſeruauit ab hac lue, non ita tamen crudeliter morbus vaſtauit hanc lepidiſſimam ciuitatẽ, ſicut cæteras vicinas, vt inter pericula cognoſceretur eſſe Virginis ciuitatem, cuius protectione ita coruſcat, & munitur, vt comprehenſis his, qui in Ciuitate, & qui ducti fuerant ad Lazaretum, defuncti, ſolum perierint viri, & mulieres ad numerũ 3617. quæ erat quarta pars circiter ciuium, morbus autem inducias fecit de menſe Octobris, & pacem in Natiuitate Domini
3 eiuſdem anni, licet poſtea etiam aliquando nonnullæ morbi reliquiæ apparuerint, & quia in eo calamitoſo tempore multi fugam arripuerunt timore contagionis, factum eſt, vt plerique Canonici, & præsbyteri Cathedralis Eccleſiæ Regij, & S. Proſperi, ac aliarum Eccleſiarum ſe recipientes ad villas, & loca magis libera diu à ſeruitio Eccleſiæ abſuerint, & cum in fine anni tractaretur de Ferlinorum diſtributione, hi, qui Eccleſiæ ſeruitio fere ſemper interfuerunt, eos excludere contendunt à participatione diſtributionum quotidianarum, qui ſic abſuerunt, maxime quia Illuſtriſſimus, & Reuerendiſs. Dominus Paulus Coccapanus Marchio, & Epiſcopus Regij, ac Princeps tunc edixerat, ne ceſſaretur à diuinis in prædictis Eccleſijs. Quæritur quid iuris?

Et ſane videbatur dicendum, quòd abſentes tempore peſtis ob iuſtum timorem contagionis diſtributiones quotidianas lucrentur eò, quòd ſic hunc caſum vide-
4 tur decidere: *tex. in c. vnic. de cler. non reſid. in 6*, vbi generaliter quidem ſtatuitur, vt abſentes amittant diſtributiones, ſed excipiuntur illi, quos infirmitas, ſeu iuſta, & rationabilis corporalis, neceſſitas, aut Eccleſiæ euidẽs vtilitas excuſaret, vbi pro corporali neceſſi-
5 tate omnes iuſtũ impedimentum intelligunt: *Archid. Gem. & Mod. in d. c. vnic. Rip. trac. de peſte in princ. c. 1. num. 143. Feder. de Sen. conſ. 246. num. 2. verſ. item ſi infirmitas. Taſch. litteraa D. concl. 514. num. 7. 8. Monet. de diſtrib. quotid. p. 2. quæſt. 5. num. 83.* nullum autem videtur eſſe magis iuſtum impedimentum, quàm timor mortis, & periculum vitæ, in quo verſantur illi, qui eo tempore ſe à commercio hominum non eximunt, quia experientia docuit nullum extare tutum
6 præſeruatiuum remedium.
7 Et in terminis de peſte, quam vocant bellum diuinũ, vt ſit iuſtiſſima cauſa abſentię a loco contagioſo adeo, vt Canonicus, qui illius metu vel recedit, aut abſens non reuertitur, habeatur pro præſente, & lucretur diſtributiones, ſi tamen ſit paratus redire ceſſante peri-
8 culo cenſuerunt DD. *ſecundum tex. in c. ad ſupplicationem de renunt. & c. communis filius diſt. 23. Io. And. Hoſt. & Imol. in cap. fin. de cler. non reſid. late Roman. conſ. 263. num. 2. Rip. d. loco. num. 143. Menoch. de arb. iud. caſ. 153. num. 13. Rutil. Benzon. Epiſcopus Lauretan. in Specul. Ep. lib. 1. diſp. 2. q. 1. concl. 3. Monet. d. q. 5. num. 74. Bonac. de Horaan. q. 5. p. 2. num. 7.* vbi tamen ſecus ſentit de Canonico, & alio beneficiato, qui curã
9 habet animarum, qui pro grege ſibi commiſſo animam ponere debet, circumſcripta autem cura animarum probat ſupradictam opinionem in tantum, quòd non ſit neceſſe peſtem graſſari, ſed ſufficit graue periculum, ne inualeſcat cum periculo commorantium in loco, quod ſane iuſtum videtur, quia periculum debet
10 euitari, antequam fiat ineuitabile.

Verum ex aduerſo multa dicebantur, & primo quòd in ciuitate Regij non fuit tale periculum contrahendæ peſtis, quia non graſſabatur, & numerus hac lue infe-
11 ctorum non peruenit ad tertiam partem Populi, pro vt requiri videbatur ad hoc, vt pars notabilis occiſorum dici poſſet. *Sanchez mor. lib. 1. cap. 4. num. 18. Azor. inſt. mor. p. 1. lib. 10. cap. 7. q. 7.*

Sed reſpondebatur vtique tertiam partem Populi dici notabilem, ſed inde non excluditur, quin etiam minor pars poſſit dici notabilis, quia hoc non conſiſtit in puncto, & remittitur arbitrio Iudicis iudicãdum, quæ-
12 nam dicatur pars notabilis: *Cyn. in Auth. qui rem. C. de Sacroſ. Eccl. Bald. in l. eadem. num. 14. C. locat. Barbat. in c. ſedes. num. 80. de reſcript. Iaſ. conſ. 17. num. 2. lib. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam. verb. omnia num. 31. C. de reuocat. donat. Menoch. de arb. iud. caſ. 78. num. 7. & caſ. 569. num. 3* hic autem non eſt dubium, quin prope tertia pars fuerit hoc morbo infecta, qui credendũ eſt multos non fuiſſe ex incuria deſcriptos, & quod magis ſtringit, multi ab hoc morbo reconualuerunt, quos tamen licet dicere peſte laboraſſe, pauciſſimi
13 autem fuerunt, qui alio genere morbi eo tempore perierunt.

Secundo dicebatur, quòd iſti non abſuerint timore peſtis, ſed propter ſui commodum, quia multi ex illis accedebant ad ciuitatem propter ſua negocia, & à ſeruitio Eccleſiæ abſtinebant: & ſic ceſſabat iuſta cauſa abſentiæ.

Sed reſpondebatur, quòd accedere ad ciuitatem tali tempore vacabat periculo, dummodo vitaretur conſortium hominum familiare, quia periculum ſtat in conuerſatione, quæ magna eſt in ſeruitio Eccleſiæ, abſtulit enim plurimos Sacerdotes illa Lues ob paramentorum Eccleſiæ contrectationem reciprocam, & ideo forte melius fecerunt Mutinenſes, &
14 Parmenſes, qui graſſante peſte ceſſauerunt à diuinis, & ſub dio Miſſæ dicebantur, ſed maior fuit Zeli diuini ardor in Eccleſia Regien. & eius Prælato.

Tertio dicebatur, quòd tempore peſtis abſens licet lucretur fructus prębendæ, tamen non lucratur diſtributiones quotidianas, niſi adſit conſuetudo, quòd ab-

ſens

ſens ex iuſta cauſa eas acquirat, quia abſens circũſcri-
pta tali conſuetudine eas petere non poteſt, quoniam
intereſſentibus tantũ dari debent: *ad tex. in c. licet. de
præben. c. de cætero de cler. non reſid. pulchre Rip. d. trac.
de peſt. c. 1. num. 145. Couar. var. reſol. lib. 3 c. 13. n. 8.
verſ. nono Garz. de benef. p. 3. c. 2. num. 361. in fine Mo-
net. d. tract q. 5 num. 74. Barboſ. de off. epiſc. p. 3. allegat.
53. num. 170.* vbi vlterius requirit, quòd ſic abſens de-
beat prius facultatem recedendi à Superiore petere, ſi
16 facile peti poſſit, vt hic, vbi Prælatus fere quotidie vi-
debatur in Ciuitate, vt prouideret neceſſarijs, licet
17 eam non obtinuerit: Hic autem nemo dictam licen-
tiam petijt, & negabatur adeſſe conſuetudinem præ-
dictam niſi in caſu infirmitatis.

Multi autem reſpondebant non eſſe neceſſariam talem
conſuetudinem, & ſufficere iuſtam abſentiæ cauſam,
& ego inclinabam in hanc ſententiam, vt darentur di-
ſtributiones abſentibus ex cauſa peſtis etiam non
probata dicta conſuetudine, quia eſt de iure, quòd dē-
tur abſenti ex iuſta cauſa, & quod à iure prouenit, non
indiget, vt conſuetudine firmetur, cum ſatis ſit con-
trariam non extare conſuetudinem: Certum eſt au-
tē, quòd abſenti ex iuſta cauſa de iure debentur diſtri-
18 butiones, quia pro præſēte habetur: *I. c. vnic. decl. c. nō
reſid. in 6. Tuſch. lit: D. concl. 514. n. 8.* legitur. n in dicto
textu, quòd infirmitas, vel alia corporalis neceſſitas
excuſat à ſeruitio, & per corporalē neceſſitatē intelli-
19 git ibidē *Archidiaconus* omnes iuſtũ impedimentum
& ſentit *Feder. d. conſ. 246. num. 2. verſ. item ſi infirmi-
tas. Rip. d. c. 1. num. 143. Nauar. conſ. 10. 11. de cler. non
reſid. Menoch. de arb. iud. caſ. 153. num. 13. Monet. d.
q. 5 num. 74. & Bonacin. d. q. 5. p. 2. num. 7.* & illa Boni-
facij conſtitutio, de qua *in d. cap. vnic.* fuit innouata *in
Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12. verſ. diſtributiones, de reform.*

Sed quia Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardi-
nalium Conc. Trid. interpretum videtur aliter ſentiſ-
ſe, non poſſum ab ea diſſentire, nam in hæc verba re-
troactis temporibus reſpondit. Qui cauſa peſtis ab-
20 fuerunt, quotidianæ diſtributiones eis non deben-
tur, niſi probetur legitima conſuetudo, quòd diſtri-
butiones huiuſmodi darentur abſentibus ex iuſta
cauſa, vt teſtantur; *Garz. d. tract. de benef. par. 3. cap. 2.
num. 361. in fin. Monet. d. loco Barboſ. d. alleg. 53. n. 170.
& ad Conc. Trid. d. c. 12.*

Verum reſpondebant quidam veracem non eſſe aſſertio-
nem, quòd extet talis Cardinalium Declaratio, & ſi
extet procedere ſolum, quando graue, & valde proba-
bile periculum contrahendę peſtis non imminet, tunc
enim abſenti ex cauſa peſtis non debentur diſtributio-
nes, niſi probata tali conſuetudine, vt ſentire videtur
21 *Bonacin. de hor. can. d. q. 5. par. 2. num. 7. verſ. idem dico
quòd* ſecus ſit, ſi peſtis graſſetur, tunc enim abſentibus
debentur etiam non probata conſuetudine: & hoc
22 mihi probabile videtur.

Sed ne aliqua detur dubitandi cauſa, ſublatum eſt motiuũ
ex decreto einſdem Congregationis hac eadem occa-
ſione nouiſſime emanato, vbi apparet de mente illius
expreſſa: Nam Eadem S. C. conſulta à Canonicis Parmæ
ſuper hoc facto, eademque occaſione ſub die 9. No-
uembris. 1630. his verbis reſpondit, prout ego vidi;
*Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Patrum Concil.
Trid. interpretum cenſuit Canonicis cauſa Peſtis abſen-
tibus deberi quotidianas diſtributiones, ſi peſtis graſſe-
23 tur, & petentes ſoliti ſint inſeruire, ac probetur legiti-
ma conſuetudo, quòd diſtributiones huiuſmodi dentur
abſentibus ex iuſta cauſa: quando autem dicatur peſtis
graſſari, vt ſit iuſta cauſa abſentiæ, iudicio Epiſcopi eſſe
24 relinquendum*; Hucuſque Sacta Congregatio quæ
cum ſit ſola legitima interprès Concilij Tridentini nō
eſt Bonacinæ inhærendum.

Et propterea aliter reſpondendum eſſe certum eſt, & in-
hærendo eidem met decreto dicendum hic vere extare
talem conſuetudinem dandi diſtributiones ex iuſta
cauſa abſentibus non vno tantum infirmitatis caſu,
ſed pluribus, ac diuerſi generis, cum ſatis appareat ſo-
litum fuiſſe eas concedi etiam ſenio confectis, & co-
25 mitantibus Epiſcopum, dum diuina officia celebran-
tur, miſſis ab epiſcopo ad viſitanda Apoſtolorũ limi-
na, abſentibus pro negotijs Capituli, & legationem
pro eo ſumentibus, examinatoribus Synodalibus,
dum in examine interueniunt, Pœnitentiario, dum
confeſſiones audit, Theologo, dum legit ſacram ſcri-
pturam, & legitime impeditis, quæ omnia pro noto-
rijs reputantur, & conſtituunt generalem conſuetudi-
nem dandi diſtributiones abſentibus ex iuſta cauſa;
quod ſeruatur etiam in Collegiatis huius Diœceſis, &
alijs circumuicinis.

Quarto dicebatur ex aduerſo, quòd antequā Canonicus
ſe abſentet ob peſtem, oportere, quòd facultatem ab-
ſentię à Superiore petat, ſi facile peti poſſit, nō eſſe au-
26 tē neceſſe eam obtinere. *Rip. d. trac. de peſt. c. 1. n. 140.
Barboſ. d. alleg. 53. num. 170. verſ. illud.* quod vtique
verum eſt, ſed id facile his temporibus, omnibus fere
fugam arripientibus, ipſoque ſuperiore timore concuſ-
ſo, & iuſta etiā fuit obliuionis cauſa, vbi enim vitæ pe-
riculum agitur, cætera negliguntur, & ſicut in tanto
diſcrimine ſæpe homines obliuiſcebantur, quæ alio-
quin præcipue curæ habuiſſent, non eſt mirandum,
ſi non aduerterint neceſſe fuiſſe talem petere licen-
tiam.

Vnde cum hæc cauſa amicabiliter ventilaretur, viſum
fuit expediens Canonicis Eccleſiæ Cathedralis rem
inter ſe pacifice componere, & ſic ab hac cura fui li-
27 beratus, ſed cum id non fuerit ita facile apud Cano-
nicos, & præsbyteros S. Proſperi, lis aliqua fuit agita-
ta, & D. Canonicus Brameus Iudex in hac parte dele-
gatus altera tantum parte informante pro ſua ſolita
prudentia iudicauit abſentibus deberi diſtributiones
quotidianas ex cauſa peſtis, quia illa Eccleſia habet
ſuas conſtitutiones clare diſponentes, vt abſentibus
ex iuſta cauſa diſtributiones dentur, & lex, ac conſue-
tudo paris ſint virtutis, quod mihi placuit, licet mul-
tis diſplicuerit, qui eum vti ſuſpectum recuſauerant.

Bene verum eſt, quòd ille, qui diſtat à loco, antequam
peſtis ſuperueniat, non poterit habere diſtributio-
28 nes huiuſmodi, quia non abeſt ex cauſa peſtis: *ita Co-
uar. var. reſol. lib. 3. c. 13. num. 8. verſ. octauo* nam etiam
infirmus ex alia cauſa abſens, vel qui ante infirmitatē
reſidere, & ſeruire non ſolebat, diſtributiones non lu-
cratur: *late Barboſ. d. alleg. 53 num. 167. Monet. de di-
29 ſtrib. p. 2. q. 6. num. 21.* at ſi abſens alioquin redire pa-
ratus ob peſtis cauſam non reuertitur, ſublato peſtis
periculo, adhuc pro pręſente habetur, & lucratur di-
ſtributiones decurſas tempore abſentiæ. *Bonacin. de
hor. can. d. q. 5. par. 2. num. 7. verſ. Canonicus. Monet. d.
trac. p. 2. q. 5. num. 75.* & ita fuit ſeruatum.

His

His ita firmatis non diſpliceat benigno lectori, ſi hic addam vnum, quod habui in practica his temporibus calamitoſis belli, & peſtis, quoniam miles, qui in duello pugnauerat in agro Mirandulano, violenter, & inuito parocho fuit à commilitonibus ſepultus in Eccleſia S. Martini in ſpino, vnde quærebatur, an Eccleſia eſſet polluta, & omnes ab initio crediderunt affirmatiue, quia per ſepulturam excommunicati, vel
30 hæretici Eccleſia vel Cæmiterium polluitur *ad tex. in c. conſuluiſti de conſecrat. Eccl.* Verum re melius conſiderata dixi non eſſe Eccleſiam pollutam, nec indigere reconciliatione, quia poſt Concil. Conſtan. ad hoc, vt hæreticus, vel excommunicatus ſit vitandus, oportet eſſe denunciatum, vel eſſe publicum clerici percuſſorē, & ideo ſicut non eſt neceſſe, quòd vitetur, ita per eius
31 ſepulturam locus ſacer non violatur: *arg. c. ſacris. de ſepult. ita poſt Nauar. in lib. 5. conſ. 10. de hær. edit. 2. ad 4. pulchre Paul. Layman. moral. lib. 5. c. 5. num. 8. verſ. quarto.* & ſatis erit cadauer dicti excommunicati exhumare, & eijcere extra locum ſacrum, ſi fieri poteſt,
32 vt *in d. c. ſacris. de ſepult. gl. in d. c. conſuluiſti de conſecrat. eccl.* & participato negotio cum peritis in arte ſic fuit concluſum, & ſeruatum.

CAPVT XXVII.

EPITOME.

Si fiat compromiſſum in tres, & duo laudent tertio irrequiſito, laudum eſt nullum, & locus eſt collationi etiam inter ſuccedentes iure diuerſo.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri duo non poſſunt iudicare, ſeu laudare tertio irrequiſito.*
2 *Arbitri pro tertio electi præſentia requiritur in laudando per alios duos.*
3 *Laudum eſt nullum abſente tertio electo, etiam ſi conſtet de eius intentione.*
4 *Arbitrum tertium fuiſſe requiſitum ac alijs in laudando ſufficit de iure Canonico.*
5 *Ius ciuile ſeruatur in terris Imperij, & ius Canonicum in terris Eccleſiæ.*
6 *Arbiter electus in caſu diſcordiæ an ſit vere arbiter, vel conſultor.*
7 *Tertius ſi eligatur in caſu diſcordię perinde eſt, ac ſi tres ab initio fuiſſent electi.*
8 *Arbitri primi electo tertio poſſunt concordari, & laudare.*
9 *Arbitrorum maior pars quod facit, ratum eſt.*
10 *Statutum debet interpretari, vt minus corrigat.*
11 *Negatiua probatur ex inſpectione actorum in Iudicialibus.*
12 *Fundamento deficiente corruit ſuperædificatum.*
13 *Laudum non liquidum non poteſt exequi.*
14 *Fœminæ quomodo ſuccedant Carpi in Dote.*
15 *Statuta ſi plura ſunt de eadem re ita interpretanda, vt vtrumque ſeruetur.*
16 *Statuta ſi ſunt contraria, attenditur ſpecialius.*
17 *Reſeruatio nouum ius non tribuit.*
18 *Quota eſt nomen iuris, & quomodo intelligatur.*
19 *Legitima eſt quota.*
20 *Legitima, & quod ſuccedit loco legitimæ, pro eodem reputantur.*
21 *Subrogatum capit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
22 *Iuris appellatione in teſtamentis per prius intelligitur de iure Statutario.*
23 *Teſtatoris diſpoſitio in dubio regulatur ſecundum cauſam inteſtati.*
24 *Fœminæ ſolent plus diligere fœminas, quàm filios maſculos.*
25 *Teſtes de auditu non probant.*
26 *Teſtes de auditu non inducunt præſumptionem.*
27 *Acta iudicialia non poſſunt probari per teſtes.*
28 *Collatio habet locum inter ſuccedentes iure diuerſo.*
29 *Collatio an habeat locum, ſi filia, quæ excluditur ab inteſtato, ſuccedat ex teſtamento.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. D. Rodulphi Priorij pupilli cum eius ſororibus prætendentibus duas partes Dotis D. Lucretiæ illorum matris, & facto compromiſſo arbitri fuerunt diſcordes, vnde tertius electus vna cum arbitro dd. ſororum laudauit contra pupillam arbitro eius non requiſito, & laudi executio fuit à Prætore commiſſa, ſed reuocata cauſa ad tribunal Principis fuit quæſitum de validitate laudi, & de iuribus partium.
Ego autem requiſitus, quòd ſentiam, dixi illud laudum eſſe nullum, & inualidum, & non meruiſſe executionē, quia latum fuit abſente arbitro ipſius pupilli, & eo nõ vocato, neque requiſito, qui forte ſua præſentia po-
1 tuiſſet alios trahere in ſuam ſententiam ad tex. expreſſũ *in l. ſi in tres. & l. ſeq. ibi: nihil valet. ff. de recept. arb. l. duo ex tribus. & ibi Bart. Alex. Iaſ. & communiter DD. ff. de re iud. Gemen. & DD. in c. 2. de arb. in 6. Elb. de compromiſſ. q. 9. num. 53. Abb. conſ. 77. col. 3. lib. 3. Specul. tit. de arb. in § ſequitur verſic. ſed pone. Tuſch.*
2 *pract. concl. littera: A. concluſ. 464.* vbi inquit non eſſe ſatis, ſi tertius fuerit citatus, & non compareat, quia requiritur de iure ciuili eius præſentia, & ideo nullum eſt laudum, etiam ſi poſtea tertius illud ratificaret. *Specul de arb. §. fin. verſ. ſed pone Io: And. in c. ab vno de re iud. in 6.* & idem eſt, etiam ſi conſtaret de inten-
3 tione arbitri abſentis. *Bald. in d. l. ſi in tres n. 2. Bart. in d. l. duo ex tribus. vbi Iaſ. de re iud. Abb. d. conſil. 77. Tuſch d. concl. 464. num. 13.*
Et licet de iure Canonico ſufficiat tertium fuiſſe legitime citatum ſemel, vel requiſitum etiã generaliter. *d. c. fin.*
4 *vbi Io: And. de arb. in 6. Abb. d. conſil. 77. col. 3. lib. 2. Tuſch. d. concl. 464. num. 14. 15.* tamen ius ciuile ſeruatur in terris Imperij, & ius canonicum in terris Eccle-
5 ſiæ. *gl. in d. cap. fin. de arb. in 6. Iaſ. in d. l. duo ex tribus. Abb. d. conſ. 77. lib. 2. Tuſch. d. concl. 464. num. 16.*
Neque obſtat, quòd tertius electus propter diſcordiam aliorum non ſit arbiter, ſed conſultor *ſecundum Specul. d. loco* adeo, vt nõ poſſit dici in tres compromiſſũ:

Nam

6 Nam respondetur illud procedere, quando tertius eli-
gitur ab ipsis arbitris, vel à Iudice, sed quando eligi-
tur, vt hic, à partibus ipsis, tunc tertius vere dicitur ar-
biter, & nouum compromissum videtur in eum factũ:
ita *Bart. in l. si dominium n. 4. vers. si vero, & ibi: Alex.
in addit. ff. de furt. idem Bart. in l. item si vnus. §. fin. n. 2.
in fin. & ibi etiam Bald. in secunda lect. num. 7. de recept.
arb. Tusch. littera: A. concl. 462. num. 11* & ideo perin-
de est, ac si omnes tres ab initio fuissent electi, & in eos
7 factum compromissum: *Bald. in d. l. item si vnus. §.
principaliter. in fin. de arbitr. quem sequitur Soc. in cons.
54. num. 2. vers. & subdit. vol. 1.* nam duo primi tertio
electo non ammittunt potestatem laudandi, & indi-
8 candi, *Soc. d. cons. 54. num. 1. in fin. sequitur Borell. de
compromiss. §. 5. gl. 1. num. 7. Corn. cons. 210. num. 3. in
fin. vol. 2.* qui etiam dicunt, quòd illi duo primi pote-
runt de nouo concordari, & eorum laudum præuale-
bit laudo tertij post *Bald. cons. 97. lib. 5. Tusch. d. concl.
462. num. 16.*

Neque refragatur Statutum Carpi de compromissis, dũ
tertio concedit amplum arbitrandi facultatem, & vult
9 id ratum esse, quòd maior pars dixerit, & laudauerit,
nam id recipit interpretationem à iure communi, ad
cuius terminos debet interpretari, vt minus corrigat,
10 quàm fieri possit. *Soc. d. cons. 54. num. 2. vers. & hoc
modo. Corn. d. cons. 210. num. 6. 7.* & propterea ita de-
mum ratum erit maioris partis iudicium, nisi feratur
altero absente, & irrequisito: hic autem probatur ar-
bitrum pupillum fuisse absentem, & irrequisitum ex
11 inspectione actorum, vbi non fit de co mentio: ad *tex.
in l. fin. C. de rebus. cred. & Crau. cons. 866. num. 3. Me-
noch. cons. 199. num. 3.*

Si ergo laudum est nullum, legitima non potest esse eius
executio, quia deficiente fundamento corruit superæ-
12 dificatum: *c. cum Paulus. 1. q. 1. Cran. cons. 487. num. 9.*
etenim appellatione laudi intelligitur de valido, non
de nullo: *Paris. cons. 45. num. 30. vol. 1* & multo minus
fuit legitima executio, quia non fuit facta laudi liqui-
datio: *Ceph. cons. 693. num. 34 35.* ex quibus apparet
non esse opus aliqua restitutionem in integrum, quæ
13 tamen propter læsionem esse cõcedenda. *Paris. d. cons.
45. num. 97. vers. eo magis lib. 1.*

Ad merita autem causæ si placet transire, ius pupilli cla-
rum est, si quidem pro certo habẽdum est, quòd Carpi
sorores non succedunt in dote matris stantibus ma-
14 sculis, nisi in quatuor pro Centenario, quando sunt
dotatæ siue a patre, siue à matre: *Stat. Carp. lib. 2. Ru.
qualiter fil. fœm. ax fin. vers. volentes.* vnde cum habea-
mus casum statuti, nihil vlterius est quærendum. *l. an-
cilla. C. de furt. Ceph. cons. 138. num. 21. Rolan. cons. 72.
num. 6. 7. lib. 3.*

Nec obstat alterum Statutum Carpi *lib. 2. R. de Dot. lucri*
quòd in Dote materna videtur æqualiter admittere
fœminas, cũ masculis; nã debet intelligi in casu diuer-
so, quando scilicet, fœminæ non sunt dotatæ, concor-
dantia enim sunt statuta, & facienda interpretatio,
vt vtrumque seruetur. *late Borgn. tract. & de tutor. &
15 cu. num. 98. vers. ad hoc.* & quando statuta videntur
contraria, & diuersificantia, attendi debet dispositio
16 statuti specialius loquentis, & distinguentis: *Bart. in l.
quæsitum. §. si quis fundum. num. 12. de fund. instr. Dec.
in l. in toto num. 7. vbi Cagn. num. 8. de reg. iur. Soc. iun.
consil. 29. num. 13. vol. 1. Menoch. cons. 328. num. 23.*

Similiter non obstat, quòd D. Lucretia mater dd. sororũ,
dum instituit hæredem dictum D. Rodulphum eius
filium, reseruauit etiam dd. fœminis ius consequendi
suam quotam in Dote, quod fieri potuit: *Io: Campeg.
tract. de Dote q. 52. p. 5.* Nam respondetur, quòd reser-
uatio nouum ius non tribuit, sed ius competens con-
17 seruat ad *tex. in l. at si quis §. plerique. ff. de relig. &
sumpt. fun. Alex. cons. 195. num. 9. lib. 6. Ruin. cons. 99.
num. 10. lib. 1. Soc. iun. consil. 65. num. 81. lib. 1. Crauet.
cons. 15. num. 2. Menoch. cons. 595. num. 35.* sed dictæ
fœminæ habebant solum quotam in quatuor pro Cẽ-
tenario; ideo plus prætendere non possunt.

Neque dicatur; quòd dicta D. Lucretia sic reseruando nõ
potuit intelligere de illo quarto, pro Centenario, quia
illa quatuor dicuntur numerus certus, de quo non
prædicatur quota, quę est nomen iuris, & incertitudi-
18 nis, intelligiturque de dimidia, seu tertia, vel quarta,
aut alia simili parte: ad *tex. in l. & si non totam. ff. si
quis omiss. caus. testam. Aret. & Castr. in l. possideri. §.
etenim incertam. vbi etiam Ias ff. de acquir. possessione.*

Nam respondetur illa quatuor pro Centenario posse di-
ci hoc casu quotam Dotis dd. mulierum, & ratio est,
quia statutum subrogat illa quatuor loco legitimæ,
19 quæ absque dubio est quota, cum sit tertia pars hære-
ditatis: *Crauet cons. 752. num. 19. Ceph. cons. 571. n. 38.*
& idem iuris est de legitima, quod de eo, quod succe-
20 dit loco legitimæ. *Bald. cons. 121. num. 3. vol. 4.* quia
subrogatum capit naturam eius, in cuius locum subro-
21 gatur: *§. fuerat Inst. de actio. l. res in dotem. de iur.
dot. Menoch. cons. 52. num. 162.*

Neque obstare debet, quòd dicta D. Lucretia grauauerit
dictum pupillum ad dandum dd sororibus, quidquid
de iure petere, & consequi possunt, quia eadem est re-
sponsio, quoniam dum se remittit ad ius, debet, prius
22 intelligi de iure statutario, quàm communi: *Bart. in l.
hæredes mei. §. cum ita num. 4. vbi etiam Castr. Alex.
& fuse Rip. num. 75. & seqq. ff. ad S. C. Trebell. Alex.
cons. 15. num. 5. 7. lib. 4. Crauet. cons. 109. n. 3. Peregr.
consil. 44. num. 13. vol. 1. Menoch. præs. 94. n. 16. lib. 4.*
etenim dispositio testatoris in dubio regulatur secun-
23 dum causam intestati. *Alex. d. cons. 15. num. 5. 7. Me-
noch. cons. 551. num. 8. Peregr. d. cons. 44. num. 13.* ergo
debet intelligi de illo quatuor pro Centenario, & non
vltra, quia sic disponitur in statuto.

Nec etiam dicatur matres colere magis diligere fœmi-
nas, quàm filios, masculos, ideo pro fœminis faciendã
esse interpretationem: nam possumus id negare, cum
24 mares sint cariores matribus, vt per *Franch. decis. 182.
num. 10.* sed non facit ad rem, quia hic statuta habe-
mus clara, quæ reseruant tantum quatuor pro cente-
nario fœminis dotatis: & vere ista mater aliud non vo-
luit prouidere, nisi quòd sine lite pupillus daret sorori-
bus, quòd de iure erat dandũ, vt ex verbis testamenti.

Maior etiam erat difficultas, quia dictæ sorores non solũ
petebant tatam Dotis, sed etiam prætendebant fun-
dum quendam pupilli dicentes esse dotalem, &
fuisse adiudicatum dictæ D. Lucretiæ pro eius Dote:
Sed in hoc sufficit negare adiudicationem, quoniam
vere non adest, & non fuit à iudice facta, vt ex reuolu-
tione librorum Cancellariæ constabit.

Bene verum est, quòd adsint aliqui testes, qui deponunt
dictam Lucretiam pro sua Dote possedisse dictum
agrum eò, quòd ei fuerit iudicialiter assignatum; Sed
cum

cum ſint teſtes de auditu alieno, nihil probant, aiunt enim id ab alijs intellexiſſe, ideo fidem non faciunt:
25 *ad tex. in l. teſtium, cum ibi not. C. de teſti. c. tam litte-ris, extr. ead. Alex. conſ. 134. num. 8. lib. 2. Menoch. conſ. 342. num. 26.* adeo, vt neque inducant præſum-ptionem, vel transferant onus probandi contrarium
26 in aduerſarium, vt de magis communi inquit *Pacian. tract. de probat. lib. 1. c. 9. num. 11. 19. Farinac. in prax. q. 69. numero 35.* & multo minus probant, quia non nominant perſonas, à quibus talia audiuerunt. *Menoch. conſ. 98. num. 57.* & maxime id procedit in actibus iudicialibus, qui per teſtes probari non poſ-ſunt, niſi probetur etiam eorum deperditio: vt per
27 *Menoch. conſ. 207. num. 37.*

Arbitri igitur enormiter læſerunt dictum pupillum tam in parte dotis, quàm in admittendo dictum fundum pro dotali, & in omni caſu ſi ſentiebant, quòd ſoro-res ſuccederent æqualiter in Dote cum fratre, vtique debebant declarare, quòd tenerentur ſuas Dotes con-ferre, ne eſſent melioris conditionis, quàm maſculus, nam hodie collatio habet locum inter ſuccedentes
28 etiam iure diuerſo: ad *tex. in Auth. ex teſtamento, vbi Bart. C. de collat. & in §. illud, in Auth. de trien. & ſe-miſs. & de communi teſtatur Cagn. in l. ſi emancipati, num. 143. & ſeqq. C. de collat. Craſs. de ſucceſs. lib. 2. art. collatio. q. 4. num. 6. 7.*

Neque dicatur, quòd ſtante Statuto, ne filia ſuccedat ab inteſtato exiſtentibus maſculis, ſi poſtea contingat eam vocari ex teſtamento, ceſſet collatio, vt voluit
29 *Alex. in d. l. ſi emancipati. numero 8.* Nàm verius eſt adhuc faciendam eſſe collationem, vt late per
29 *Iaſ. in d. l. ſi emancipati, num. 34. verſ. circa vero, & ſentit Alex. conſ. 131. lib. 1. Craſſ. d. q. q. 4. num. 6. 7.* Sed hic non eſt caſus noſter, quia mulier dotata ex Statuto non ſuccedit in Dote, niſi in quatuor pro Centenario: & ſic coram Concilio Iuſtitiæ res pro pu-pillo cœpit habere meliorem formam.

CAPVT XXVIII.

EPITOME.

Iudex Eccleſiaſticus an ſit Iudex compe-tens contra laicos turbantes, vel ſpolian-tes Eccleſiaſticos ſua poſſeſsione, & an poſsit exequi legata pia etiam aduerſus laicos, & eorum bona, & contra ter-tium poſseſsorem.

SVMMARIVM.

1 *Pia legata quæ dicantur.*
2 *Legatum factum pauperi amore Dei dicitur pium.*
3 *Legatum pro alimentis eſt pium.*
4 *Pauper dicitur, qui non habet patrimonium pro reci-piendis ordinibus.*
5 *Legatarius poteſt apprehendere poſſeſſorem rei legatæ propria auctoritate ob clauſulam: omni meliori modo.*
6 *Legatarius pro alimentis poteſt capere poſſeſsorem le-ga:i ex ſe.*
7 *Legatarius pro cauſa pia capit poſſeſsorem propria au-ctoritate.*
8 *Legatario non licet capere poſſeſſorem ex ſe propter falcidiam.*
9 *Falcidia ceſſante legatarius poteſt capere poſſeſſorem rei legatæ ex ſe.*
10 *Falcidia non detrahitur de legato ad pias cauſas.*
11 *Legatum factum pauperi cenſetur pro alimentis.*
12 *Clericus trahit ad ſuum forum laicum eum turban-tem in ſua poſſeſſione.*
13 *Iudex Eccleſiaſticus iudicat laicum turbantem, vel ſpoliantem clericum.*
14 *Clerici, & Eccleſiæ bona parificantur quo ad benefi-cium fori.*
15 *Bona clerici, ad quorum titulum eſt ordinatus, cenſen-tur Eccleſiaſtica.*
16 *Alimentorum cauſa eſt mixti fori, ſi pauperi debean-tur.*
17 *Alimentorum cauſa eſt pia, & tractatur in foro Ec-cleſiæ.*
18 *Legatorum piorum executor eſt Iudex Eccleſiaſticus contra quoſcumque.*
19 *Epiſcopus etiam contra laicos exequitur legata pia, licet teſtator id prohibuerit.*
20 *Mixti fori ſunt omnes cauſæ piæ.*
21 *Epiſcopus in concernentibus pietatem exercet Iuriſdi-ctionem in laicos.*
22 *Hæres quomodo pœnam incurrat non exequendo lega-ta infra annum.*
23 *Epiſcopus exequitur etiam legata prophana negligen-te hærede per annum.*
24 *Iudex Eccleſiaſticus quomodo exequatur legata pro-phana poſt annum.*
25 *Legata pia executioni mãdantur per Epiſcopum etiam contra tertium poſſeſſorem.*
26 *Legati executio tres habet actiones.*
27 *Actio rei vindicationis contra quem detur.*
28 *Saluianum Interdictum competit pro executione lega-ti etiam contra tertium poſſeſſorem.*
29 *Legatario competit etiam Saluianum interdictum contra quoque tertium.*
30 *Epiſcopus poteſt exequi legata pia parte inſtante, & etiam ex officio.*
31 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, vbi eſt dubium an ſua ſit Iuriſdictio vel Iudicis laici.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa R. D. Franciſci de Gotijs non obſtãtibus docte motiuatis recte pro-cedi poteſt contra laicos in foro Ec-cleſiæ, quia tractatur de executione legati pij, ſi quidem terræ, de quibus controuertitur, fuerũt à teſtatore reli-ctæ dicto D. Franciſco valde pauperi amore Dei, & vt dictus Franciſcis poſſet promoueri ad ſacros ordines, non enim habebat patrimonium, neque beneficium, ideoque inordinatus manebat, & propterea non ſolum reſpectu perſonę, ſed etiam cau-ſæ dictum legatum erat pium, immo pijſſimum, ſi quidem omnia dicuntur pia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, vel ad pauperes ſoſtentandos
1 ſunt diſpoſita: ex *Conc. Trid. ſeſs. 22. c. 8. verſ. ac om-nia. c. tua. & c. Ioannes, de teſtam. late Moneta, de com-mutat.*

mutat. vlt. volunt. cap.4. quæst.2. numero 16. 17. 18.
vbi varia, & plura ponit exempla piarum dispositionum.

Et nemini dubium est, quin legatum factum pauperi
amore Dei nõ sit piũ, & habeat priuilegia piæ causæ,
2 hoc enim admittunt omnes: *Tusch. in verb. legatum,
conclus.* 106. *numero* 25. *Menoch. lib. 4. præs.* 105.
numero 6. & multo magis si fiat pro alimentis, vt
hic, vbi res legata assignatur pro illo patrimonio,
3 quo se Præsbyter alere debet, tunc enim certissimum
est legatum ad pias causas esse factum: *Hyppol. Rim.
Inst. de Donatio in princ. numero* 563. *Tusch. verb. legatum
conclus.* 106. *numero* 4. *Menoch. d. præs.* 105.
numero 14. 15 *lib.4. Barbos. de off. episc. par.3. allegat.*
81 *numero* 11. *Monet. de comm. vlt. vol. cap.4. quæst.2.
num.*21. 41. & certum est dictum Dominum Franciscum
fuisse pauperem, quoniam non habebat tantum
4 patrimonij, vt ad eius titulum posset ordinari. *Gratian.
disc.*605. *num.*30. 31.

Ideo causa ista potuit tractari coram Iudice Ecclesiastico
non solum quia agebatur de executione legati pij, sed
etiam de molestia turbatiua, & spoliatiua, qua vtebatur
aduersarius contra dictum Gotium: Vt autem
id bene innotescat, pro certo habendum esse puto,
quòd d. Gotius bene fecit accipiendo tenutam rei legatæ
propria auctoritate absque præstatione hæredis,
id enim facere potuit, primo vigore clausulæ: omni
meliori modo, de qua in legato, per quam licet lega-
5 tario apprehendere possessionem rei legatæ propria
auctoritate. *Curt. iun. in l. fin. numero* 49. *C. de edict. D.
Adrian. toll. Hyp. Rim. Inst. de donat. in princ. num* 567.
Bero. consil. 16. *numero* 33. *lib.*2. secundo quia in lega-
6 to pauperi pro alimentis idem permittitur: *Rim. d. loco
num.*561. *Menoch. de adipisc. posses. rem.2. numero* 60.
tertio cessat oppositio, quia lex vetans legatario apprehendere
possessionem rei legatæ, non habet locum
7 contra legatarium pro causa pia: *Capr. cons.3. in fin.
Corn. consil.* 140. *ad fin. lib.*1. *Tiraq. de priuileg. piæ causa
priuileg.* 45. *pulchre Menoch. de adipisc. rem.2. numero*
86. 87. sed nostrum legatum factum est ob causam
piam patrimonij sacerdotalis, & alimentorum
sacerdotis pauperis, propter quod legatum censetur
esse pium, vt vidimus, ergo licuit dicto R. D: Francisco
rei legatæ possessionem apprehendere sua auctoritate.

Nec mirum, quia leges, & iura, quæ vetauerunt legatario
apprehendere possessionem rei legatæ, id fecerunt
8 ratione Falcidiæ, quam hæres detrahere potest, &
ideo si cessat ratio Falcidiæ, cessabit etiam prohibitio
9 *gl. Cyn. Bald. Salyc. & alij in l.* 1. *C. quorum leg. late
Hyppol. Rim. Inst. de donat. in princ. num.*558. *Menoch.
de adipisc. possess. rem.2. num.*6. 67. *in fin. & num.*72.
vsque ad num. 79. *& numera* 87. *Gratian. discep.* 771.
*num.*49. *Marth. vot.*20. *num.*11. *in fin.* Sed in legato ad
10 pias causas facto, vt hic, cessat falcidia, *§. si aut hæres.
in Auth. de Eccl. tit. Auth. similiter vbi DD. C. ad
l. falcid. Tiraq. d. tract. priuileg.*36. *Crass. de success. §.
falcidia quæst.3. num.5. Hyppol. Rim. d. loco num.*558.
in fin. Tusch. verb. legatum conclus. 111. *num.* 1. *late
Monet. de commut. vlt. vol. cap.9. quæst.3. num.*334.
Ergo iura aduersantia non habent locum in casu
nostro, vbi legatum est pium, & cum sit factum
pauperi, censetur relictum in causam alimento-
11 rum, etiam si non esset expressum: *Gratian. disc.*565
*num.*8.

His stantibus non est mirandum, si dicamus hanc causam
posse agitari in foro Ecclesiæ, id enim licitum est
ex multis, & primo quia cum dictus R. D. Franciscus
recte potuerit accipere possessionem legati, si postea
12 molestetur in dicta possessione, aut turbetur, vel spolietur
etiam à laico, cum hoc casu sit potius reus,
quam actor trahit laicum turbantem, & spoliantem
ad suum Ecclesiasticum forum, quia Iudex Ecclesiasticus
potest manutenere, vel reintegrare clericum in
sua possessione à laico turbatum, seu violenter spolia-
13 tum: *Abb. in c. cum sit generale num.*7. 10. *vbi Felyn.
col.2. vers. modo autem, & Marian. Soc. num.*18. *versic.
tertio de for. compet. pulchre, & ad rem Lap. allegat.*65.
*n.*1. 2. 3. 4. *& per totam, late Menoch. de retinend. posses.
remed.3. num.*361. *vsq. ad num.*373. *Caualc. decis.*44.
*num.*107. *par.*1. *Carol. de Grass. trac. de effect. cler. eff.*1.
*num.*533. vbi multos allegat.

Et hoc procedit non solum ratione bonorum Ecclesiæ,
sed etiam ipsius clerici, quia patrimonialia eius sunt
exempta à Iurisdictione laicorum, sicut ipse clericus,
& respectu fori parificantur bona Ecclesiæ, & clerici:
14 ad *tex. in c. si clericus laicum, de for. compet. Abb. in d.
cap cum sit generale num.4. Lap. d. alleg.*65. *num.*5. *latissime
Carol. de Grass. d. eff t. num.*10. 11. 12. 13. vbi
testatur de veriori, & magis communi: *vid. Bellet.
disq. cler p.1. tit. de fauor. cleric. real. §.5. num.*6. 7. quod
certius est etiam in bonis, ad quorum titulum quis est
promotus, hæc enim habent priuilegia bonorum
Ecclesiasticorum, donec clericus beneficium adi-
15 piscatur: *Gratian. disc.* 159. *numero* 27. *late Aug.
Barbos. de off. episc. par.2. allegat.*19. *num.*91. vbi alios
allegat.

Secundo hæc causa potest agitari in foro Ecclesiæ, quia
tractatur de alimentis, vt vidimus, & quotiescumque
alimenta debentur pauperi, ea peti possunt non solum
apud Episcopum, sed etiam coram alijs Iudici-
16 bus Ecclesiasticis contra laicos, qui hac de causa conueniri
poterunt in foro Ecclesiæ ad *tex. in c. significantibus
de off. deleg. Bart. in l. solent. num.*13. *de alim. &
cibar. leg. Imol. in c. relatum il primo col.2. vers. nota de
testam. Io: Lup. in cap per vestras. in 2. notab. in princ.
num.*19. *de donat. inter vir. & vxor. Molin. de primog.
hisp. lib.2. cap.*25. *num.*75. *Couar. de Sponsal. p.2. cap.8.
§.6. num.6. Lar. in l. si quis à liberis. §. idem rescripsit.
num.*78. *de liber. agnos. pulchre Surd. de alim. tit.8. priuileg.*
9. *numero* 2. *& seq. Guttier. pract. quæstionum
lib.* 1. *quæst.* 44. *Barbos. in l.* 1. *par.* 4. *numero* 82. *ff.
solut. matrim. Gratian. disc.*60. *num.* 30. *& disc.* 154.
numero 10. *& seqq. Aug. Barbos. de off. episc. par.3.
allegat.*81. *num.*9. 10. 11. qui omnes concludunt causam
alimentorum esse piam, vbi de paupere agitur,
17 & coram Iudice Ecclesiastico posse tractari, quia sit
mixti fori, & ita etiam aliàs seruatum fuit in vna Corrigien.

Tertio si non admitteretur hic de alimentis tractari,
saltem negari non potest, quin de pia causa agatur
cum tractetur de legato facto pauperi Amore
Dei, & vt possit ordinari sacerdos, vt vidimus,
certum est autem, quòd in exequendis quibuscum-
18 que pijs dispositionibus tam inter viuos, quàm
causa mortis, non solum de iure canonico,

ſed etiam ciuili Epiſcopus, & Iudex Eccleſiaſticus
eſt competens etiam contra laicos, & ad ipſum ſpe-
19 ctat prouidere, etiam ſi teſtator id prohibuiſſet. *tex. e-
rotundus in §. ſi quis autem pro redemptione verſic. in
omnibus in Auth. de Eccleſ. tit. l. nulli, cum Auth. ibi
poſita, C. de epiſc. & cler. l. 1. vbi Bald. C. de epiſc. aud.
cap. tua nobis vbi DD. de teſtam. gl. in cap. relatum il
primo eod. Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 8. de reformat.
Bald. in l. hæreditas. §. ſi defuncto. ff. de petit. hær. Abb.
Imol. Barbat. & Couar. in d. cap. relatum, il primo, de
teſtam. Tiraq. de priuileg. piæ cauſ. priuileg. 149. pul-
chre Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. numero 2. verſic.
Item relictum & numero 3. 4. 5. Marth. de Iuriſd. par. 2.
cap. 10. num. 2. Marcheſan. de Commiſſion. par. 1. tit. de
Signatura gratiæ diuerſ. cap. 2. num. 353. fol. 82. par. 1.
clare Barboſ. de off. epiſc. allegat. 82. num. 13. par. 3.
Bellet. diſq. cler. par. 1. tit. de fauor. cler. real. §. 5.
numero 59. 65. clare Monet. de commut. vlt. vol. cap. 3.
quæſt. 3. num. 63.* qui multos allegant, & bene pro-
bant diſpoſita ad piam cauſam mitti executioni non
ſolum per laicum, ſed etiam per Eccleſiaſticum Iu-
dicem, & vtrumque habere Iuriſdictionem in laicos,
20 quia cauſæ huius generis ſunt mixti fori; *Surd. d. pri-
uileg. 9. num. 2. in fin. & num. 7. in fin. Mart. d. cap. 10.
num. 2.* etenim in concernentibus pietatem, & offi-
cium charitatis Epiſcopus poteſt exercere Iuriſdictio-
21 nem in laicos: *cap. 1. & 2. diſt. 87. Abb. in rep. cap.
cum eſſes. num. 32. de teſtam. Hoſt. in cap. 1. num. 9. vbi
Abb. num. 5. de empt. & vend. Aufrer. in tract. de po-
teſt. Eccl. ſuper laicos. num. 3. Barboſ. de off. epiſc. d. alle-
gat. 81. numero 1. Bellet. diſq. cler. tit. de fauor. cler. real.
§. 5. num. 58.* vbi multos allegat. *Gutier. pract. qq. lib. 4.
quæſt. 29. num. 8.*

Non obſtat motiuum, quòd id procedat, ſi hæres ſit in
mora per annum non exequendo legata: Nam re-
ſpondeo id non procedere in legatis pijs, quæ poſſunt
ſtatim executioni demandari etiam nondum adita
hæreditate, ſed procedit vel reſpectu pœnæ incurren-
22 dæ, quam hæres non patitur in pijs relictis, niſi poſt
ſex menſes, vel reſpectu legatorum ad cauſas propha-
nas, in quibus non incurruntur pœnæ, niſi poſt an-
num, etenim negligente hærede in adimplenda de-
functi voluntate intra annum executio teſtamenti
tam ad pias, quàm ad non pias cauſas deuoluitur ad
epiſcopum, & hæres poteſt priuari hæreditate, retenta
23 ſola legitima, ſi eſt filius: *§. ſi quis autem in Auth. de
hær. & falcid. l. fin. & Auth. hoc amplius C. de fidei-
comm. cap. ſylueſter. 11. quæſt. 1. cap. licet. de vot. gl. in
cap. ſi hæredes. vbi Couar. numero 3. de teſtam. pulchre
Imol. in cap. nos quidem. num. 10. eod. ſic etiam ad rem
Gutierrez. pract. quæſtionum lib. 1. quæſt. 44. num. 4.
& lib. 4. quæſt. 29. numero 14. poſt med. Prax. Archiep.
cap. 69. num 25. vid. Barboſ. de off. epiſc. par. 3. alleg. 81.
numero 15.* vbi etiam reddit rationes; *Marcheſan. de
Commiſſion. tit. de Signat. genere diuerſ. cap. 2. n. 357.
fol. 82. par. 1. Monet. de commut. vlt. vol. cap. 3. quæſt. 3.
num. 65.* qui concludunt, quòd etiam in exequenda
voluntate defuncti ad cauſas prophanas poſt annum
Epiſcopus eſt competens, quia faciens legatum poſt
24 mortem dicitur perſona miſerabilis, cum deſtituatur
omnium auxilio, Iudex autem Eccleſiaſticus po-
teſt ius reddere in cauſis miſerabilium perſonarum
cum igitur in caſu noſtro non ſolum legatum ſit
pium, ſed etiam lapſus ſit annus, nemini dubium
eſſe poteſt, quin Epiſcopus potuerit eſſe Iudex in hac
cauſa.

Non obſtat motiuum, quòd id non procedat contra ter-
tium poſſeſſorem, tum quia negamus hic tractari de
tertio poſſeſſore, ſed de bonis, quæ defunctus tempo-
re mortis poſſidebat; tum quia eſto etiam, quòd ſe
opponat tertius poſſeſſor, non tamen epiſcopus deſi-
nit eſſe executor piarum diſpoſitionum, & iura, quæ
dant Iudici Eccleſiaſtico hanc facultatem, non ſe re-
ſtringunt, vt tantum contra hæredes procedere poſſit,
ſed indiſtincte loquuntur, & propterea indiſtincte
25 debent intelligi: *Gutier. pract. qq. lib. 4. q. 29. num. 14.*
& non ſine ratione, quoniam pro executione legato-
rum, & ad ea conſequenda tres dantur actiones ſcili-
cet perſonalis realis, & hypothecaria: ad *tex. in §. no-
26 ſtra autem vbi gl. Aret. &* DD. *Inſt. de legat. l. 1. vbi
Bald. Iaſ. & DD. C. commun. de leg. Couar. in cap. Rai-
nutius, §. 10. num. 2. de teſtam. Natt. conſ. 235. num. 10.
Gratian. diſc for. 62. num. 27.* & ideo coram epiſcopo
poterunt proponi iſtæ actiones, pro vt natura nego-
tij patietur, ſi enim datur ius exequendi, debet etiam
dari modus, & actio, vnde quando agitur contra ter-
tium poſſeſſorem, tunc vere non erit locus actioni
perſonali, quia ipſe non eſt hæres, erit tamen locus rei
vendicationi pro legatis rebus conſequendis in tan-
tum, quòd hæc actio poterit intentari etiam hæredi-
tate non adita, quia non requiritur ſubiectum actio-
nis perſonalis, ſed dominium ex parte agentis, & poſ-
27 ſeſſio ex parte rei conuentæ: ad *tex. in l. in rem. ff.
de rei vindicat. §. omnium autem verſiculo aut cum eo
agit. vbi DD. Inſt. de action. Cenal. quæſt. 103. nume-
ro 27. verſiculo in actione Gratian. d. diſc. 62. nume-
ro 35.*

Accedat, quòd pro conſequendis rebus legatis, & acqui-
renda earum poſſeſſione datur etiam aliud remedium
ſcilicet Saluianum Interdictum, quod eſt pinguius
28 hypotheca, & poteſt etiam contra tertium poſſeſſo-
rem intentari: *Aret. in §. Item Serulana num. 6. Inſt. de
actio Gabr. conſil. 46. num. 20. 21. lib. 1. late Gratian. d.
diſc. 62. num. 41. 42.* vbi allegat multas Rotæ deciſio-
nes etiam contra tertium poſſeſſorem: *Marcheſ. de
Saluian. interdict. par. 1. cap. 9. num. 2. Rot. diuerſ. deciſ.
689. num. 4. par. 3. Cyriac. contr. 18. num. 23. par. 1.*
vbi in ſpecie loquitur contra ſingularem ſucceſſorem,
& contra tertium poſſeſſorem, quòd ſi verum eſt in
29 legatis prophanis, multo verius erit in pijs, & ita
etiam contra tertium poſſeſſorem epiſcopus erit legi-
timus executor piarum diſpoſitionum, alioquin facile
eluderetur eius officium interuertendo poſſeſſionem
bonorum legatorum vel teſtatoris in tertiam per-
ſonam.

Poteſt igitur concludi Epiſcopum eſſe iudicem compe-
tentem in cauſa executionis piarum diſpoſitionum
non ſolum ſi agatur ad inſtantiam partis, ſed etiam
ex mero eius officio, & contra non ſolum perſonaliter
30 obligatos, ſed etiam contra tertios poſſeſſores. &
nulla etiam data negligentia hæredum: vt videtur
ſentire *Gutierrez. pract. quæſtionum lib. 4. quæſt. 29.
numero 14. & Barboſ. d. allegat. 81. numero 15. verſi-
culo, & in huiuſmodi*: vbi inquit, quòd Epiſcopus
poteſt conſtituere Procuratorem ad agendum co-
ram ſe pro executione legatorum piorum, & ita

censui,

censui, & si dubium esset, an causa sit secularis, vel Ecclesiastica, tunc Iudex Ecclesiasticus est adeundus ad hoc cognoscendum, qui summaria cognitione
32 hoc declarabit, *Felyn. in cap. si clericus laicum numero 3. 4. de for. compet. Dec. in cap. ad audientiam numero 3. de Appellat. Fernand. Vasq. lib. 3. §. 22. numero 69. lim. 17. car. 548. Lancell. de attent. par. 2. cap. 20. numero 79. quaest. 3. Caualc. decis. 2. num. 38. versic. & si esset, par. 2. late Carol. de Grass. de effect. der. eff. 1. numero 1262. & numero 1263.* vbi alios allegat.

CAPVT XXIX.

EPITOME.

Interesse lucri cessantis an possit ab initio taxari, & an liceat carius vendere credita pecunia, & alia multa in materia vsurarum tractantur.

SVMMARIVM.

1 *Vsura est crimen Ecclesiasticum, de qua solus Episcopus cognoscit.*
2 *Vsura quomodo sit crimen mixti fori.*
3 *Vsura an sit causa mere ciuilis, an etiam criminalis.*
4 *Vsurarius criminaliter punitur.*
5 *Vsura an ex officio puniri possit.*
6 *Vsurarij rarò puniuntur ex officio.*
7 *Vsura magnum malum.*
8 *Vsurarij dicuntur raptores, & spoliatores.*
9 *Vsurarius qua pœna plectendus sit.*
10 *Iudex Ecclesiasticus sine dubio procedit contra vsurarios.*
11 *Laicus vsurarius potest puniri à Iudice Ecclesiastico.*
12 *Iudæus Vsurarius potest puniri à Iudice Ecclesiastico.*
13 *Iudæus puniri potest de vsura etiam à laico Iudice.*
14 *De his, qui foris sunt, nihil ad nos.*
15 *Iudæi an puniantur à solis Iudicibus laicis.*
16 *Iudex Ecclesiasticus quando possit punire Iudæos.*
17 *Hebrei quibus nam pœnis possint puniri à Iudice Ecclesiastico.*
18 *Iudæi quomodo cogantur ad vsuras restituendas.*
19 *Vsura quomodo permittatur hæbreis.*
20 *Hæbreus inditiatus de vsura potest torqueri.*
21 *Vsurarius an possit torqueri pro habenda veritate.*
22 *Iudæus facile præsumitur vsuram facere.*
23 *Vsura est vendere carius ob dilatam solutionem.*
24 *Vsura præsumitur ex pacto insolito.*
25 *Pecunia non potest expendi pro pluri, quàm eius cuneus admittat.*
26 *Pecunia est infructuosa.*
27 *Vsura est recipere aliquid vltra sortem.*
28 *Lucrum cessans quando peti possit.*
29 *Interesse non debetur, vbi non est mora.*
30 *Interesse lucri cessantis non potest ab initio taxari.*
31 *Pactum vsurarium est, per quod quis redditur certus de lucro.*
32 *Taxatio lucri vniformis arguit vsuram.*
33 *Lucrum Pius V. vetuit taxari ab initio.*
34 *Falsitas censetur commissa ab eo, de cuius interesse agitur.*
35 *Vsura cadit in solo mutuo.*
36 *Pretium iustum quodnam censeatur in vendendo serico.*
37 *Sericum quomodo iuste vendatur.*
38 *Vsura non censetur, si fiat, quod solet.*
39 *Vsuraria consuetudo excusat saltem à pœna temporali.*
40 *Solitus negotiari ratione lucri cessantis potest pluris vendere.*
41 *Testis vnus probat contra fiscum.*
42 *Testes deponentes de varia summa in nihilo probant.*
43 *Testis vnicus, vel Iudæus, vel interessatus non probat.*
44 *Pretium iustum quodnam dicatur, si varium sit.*
45 *Pretium naturale, seu vulgare quodnam sit.*
46 *Pretium præsumitur iustum.*
47 *Pretium dicitur iustum, quo res communiter vendi potest.*
48 *Pretium legale consistit in puncto.*
49 *Pretium iustum quomodo probetur testibus.*
50 *Testes quomodo probent pretium iniustum.*
51 *Annus apud mercatores quando incipiat.*
52 *Lucrum cessans cessante fraude potest ab initio taxari.*
53 *Interesse quando possit à partibus taxari.*
54 *Lucrum cessans quomodo probetur.*
55 *Lucrum dum taxatur deducuntur impensæ, & periculum.*
56 *Interesse taxatio quæ dicatur honesta.*
57 *Vsurarius non potest dici, qui fecit contractum cum consilio peritorum.*
58 *Falsum non præsumitur commissum sine damno tertij, vel vtili proprio.*
59 *In vno releuari debet, qui in altero grauatur.*
60 *Moneta vna quando recusari possit.*
61 *Lucrum ex mutuo non percipiens de vsura non punitur.*
62 *Vsuram non facit pactio, sed exactio.*
63 *Vsura est quo ad Deum, etiam si non exigatur lucrum conuentum.*
64 *Vsurarius punitur leuius, si non exegit vsuram.*
65 *Nummismata quomodo æstimentur.*
66 *Interesse lucri cessantis an debeatur sine mora.*
67 *Lucrum in quibus casibus liceat taxare à principio.*
68 *Dictio: suum, quid importet.*
69 *Vsura ne sit, fit interpretatio;*
70 *Vsura non est recipere à sponte dante.*
71 *Vsurarij clam fœnus exercent, palam vero, qui bonus est.*
72 *Creditor exigens iniuste excusatur, si in libro publico scripsit.*

73 *Vſuræ ſuſpicionem quibus coniecturis euitemus.*
74 *Vſurarius facta reſtitutione ante Inquiſitionem an euites pœnam.*
75 *Vſura an in dubio præſumatur.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Vſurarum Corrigien. de tribus fuerunt denunciati DD. Camillus, & Alexander de Zannotis: Primo quia vendiderint Leoni Ciuitæ hæbreo magnam quantitatem ſerici in tribus vicibus carioris iuſto pretio ob dilatam ſolutionem in fraudem vſurarum: Secundo quia eidem tempus ſolutionis prorogauerint conuentione facta, vt interim hæbreus ſolueret liuellos annuos in rationem quinque pro ſingulis centenis vſque ad integralem ſatisfactionem, licet certa pars crediti nondum eſſet maturata: Tertio quia corruperint vnum ex chirographis, vbi apparebat de venditione partis dicti ſerici. Vnde fiſcus Curiæ Epiſcopalis Regij ſecreto accuſatore exiſtente, & noto inſtigatore cepit contra eos procedere ex capite fœnoris, & falſitatis: Modò autem fabricato proceſſu etiam defenſiuo quæſitum fuit, quid de iure eſſet cenſendum.

Verum antequam vlterius progrediat, animaduertendum eſſe cenſeo, quòd vſura eſt crimen Eccleſiaſticum quò ad iuris cognitionem, in quo ſolus Iudex
1 Eccleſiaſticus poteſt procedere: *gl. in c. cum ſit generale de for. compet. Didac. var. reſol. lib. 3. cap. 3. in princ. Clar. in prax. §. Vſura. numero 8. Decian. tract. crimi. lib. 4. cap. 26. num. 3.* verum quo ad pœnas imponendas, & contractus annullandos vſurarum cauſa eſt
2 mixti fori, & laicus poteſt trahi non ſolum ad forum laicorum ſed etiam Eccleſiæ: *Clar. d. §. vſura. num. 8. verſic. item quo ad pœnam & §. fin. quæſt. 37. numero 2. verſic. tu vero breuiter. Decian. d. cap. 26. numero 3. Fachin. controuer. iur. lib 9. cap. 30. Burſat. conſilio 90. numero 37. lib. 1. Farinac. in prax. quæſt. 8. num. 134. verſic. ſecundam & numero 136. verſiculo Prima. & num. 140. verſic. quarta.* licet enim quidam putaue-
3 rint vſuram eſſe cauſam mere ciuilem, in qua non poſſit criminaliter quiſquam procedere: *Bald. in l. improbum. C. ex quibus cauſ. in fam. irreg. Dec. in l. rogaſti. §. ſi tibi. in fin. ff. ſi cert. pet. Cranet. conſilio 6. num. 101. 104. Lap. allegat. 20.* tamen contrarium verius eſt, & vbique ſeruatur, communiter enim ille
4 qui facit vſuram, criminaliter punitur: *Iat. Butr. in d. l. improbum. Caccialup. in rep. l. 1. num. 61. C. de ſummi. trin. Corn. conſ. 19. col. 2. verſ. his tamen. lib. 3. Decian. d. cap. 26. num. 3. verſ. & licet. Clar. d. quæſt. 37. num. 2. verſic. tu vero Farinac. d. quæſt. 8. num. 136. Marth. de Iuriſd. par. 2. cap. 7. num. 34. Borgn. deciſ. 2. num. 39. par. 2.*

Quæ adeo vera ſunt, vt licet quidam putauerint in hoc Iudicio non eſſe procedendum ex officio aut per In-
5 quiſitionem: *Guazzin. in trac. ad defenſ. par. 1. cap. 11. num. 12. verſ. immo* vbi inquit, quod numquam vidit ſeruari, quod procedatur ex officio tamen verius eſt, & receptius, & ego ſeruaui, & vidi ſeruari, quod in hoc crimine præcedente diffamatione procedatur per Inquiſitionem, & ex officio: *Decian. d. tract. crim. lib. 4. cap. 26. num. 3. verſic. & poterit. Peguer. deciſ. 25. per totam Caball. reſol. crim. caſ. 188. num. 4.* non enim dubium eſt, quin id fieri poſſit, ſed quia rarò ſolent
6 Iudices ex mero officio in hoc crimine vſurarum procedere, ſicut in adulterio eò, quòd auaritiam hominum in tantum proceſſerit, vt tale delictum, quod
7 grauiſſimum eſt, & reſpublicas perdit, flocci æſtimetur, ideo multi opinati ſunt non licere ex officio procedere, ſed vanitas, quia non ſolum fieri poteſt, ſed etiam boni practici, & Deum timentes ita ſeruant, & maxime in foro Eccleſiaſtico, vbi canones ſeruantur, forum enim laicale hoc delictum rarò punire ſolet, & male facit, quia vſurarij dicuntur raptores,
8 & ſpoliatores. *Decian. d. cap. 26. num. 3. verſic. nota quod omnes. Menoch. de arb. iud. caſ. 398. num. 18.*

Hinc eſt, quòd tam laicus Iudex pro executione iuris Canonici, quàm Eccleſiaſticus poteſt procedere contra delinquentes huiuſmodi infames, & quia non eſt à iure ſtatuta certa pœna peculiaris, vel afflictiua contra vſurarium, ideo ille plectendus erit tam in foro Eccleſiæ, quàm laicorum pœna arbitra-
9 ria, & ſtellionatus, prout Iudici videbitur attenta perſonarum qualitate: *Io: Bapt. à S. Seuerino in l. cunctos Populos num. 46. C. de ſumm. trin. Lup. de vſur. in præfat. num. 18. Corn. conſ. 158. lib. 3. Clar. in prax. §. vſura. num. 10. Menoch. de arb. iud. caſ. 398. num. 15. 40. Peguer. deciſ. 30. ſub numero 18. Dec. d. cap. 26. num. 3. verſ. & licet. ad fin. Guazzin. tract. ad defenſ. par. 1. cap. 11. num. 12. verſic. & vbi;* & in hac materia animaduertendum eſt, quòd ſi aliqua forte eſt aliquando difficultas, ea non proponitur contra Iudi-
10 cem Eccleſiaſticum, ſed laicum, qui viſus eſt multis non poſſe procedere eò, quòd vſuræ ſint iure ciuili permiſſæ adeo, vt neceſſe illi ſit ad ſacros confugere canones: *Menoch. d. caſ. 398. num. 31.*

Sic igitur in hoc delicto fortis eſt Iuriſdictio Eccleſiaſtica, vt non ſolum Iudex Eccleſiaſticus poſſit procede-
11 re contra clericos, ſed etiam contra laicos, & non ſubditos, & etiam contra Iudæos per tex. in cap. poſt
12 *miſerabilem. de vſur. Lap. allegat. 10. num. 4. Taſch. pract. concl. littera: V. concluſ. 336. num. 15. Io: Baptiſta à S. Seuerino in d. l. cunctos populos num. 47. Menoch. de arb. iud. d. caſ. 398. num. 40. verſ. extenditur primo:* non tamen negatur, quin etiam laicus Iudex poſſit punire Iudæos vſuram exercentes, quia cumulatiue
13 datur in eos Iuriſdictio, & nemo de hoc dubitat. *Rol. conſil. 95. numero 7. lib. 4. Lup. de vſur. comm. 4. §. 4. num. 66. verſ. vnde ibi licitet contra Iudæos. Farinac. in prax. d. quæſt. 8. num. 146.* & licet dici ſoleat, quòd de his, qui foris ſunt, nihil ad nos: ad tex. in cap. quæ-
14 *ti. 2. quæſt. 1.* & videatur, quòd talis executio ſit facienda per Iudices laicos contra Iudæos, non autem
15 per manus Iudicum Eccleſiaſticorum: ad tex. in d. *cap. poſt miſerabilem de vſur. Io: de lign. inter conſ. ariſt. diuerſ. lib. 1. conſ. 19.* nam reſpondetur, quòd in quantum Iudæi ſolum Deum offendunt, & non proximum; vel offendunt in ijs, quæ nobis non ſunt communia cum eis in lege veteri, & noua, vtiq; ſolum Deum habent vltorem, verum ſi proximum ſimul offendant, vel peccent contra Deum in ijs, quæ vtraq; pagina teſtamenti prohibentur, tunc vtiq; per Iudicē Eccleſiaſticū poſſunt puniri, quia ratione delicti efficiuntur de foro

foro nostro : gl. in d. cap. post miserabilem in verb.
Tusch. littera; I, conclus. 372. numero 4. 13. 14. Bur-
sat. consilio 90. numero 1. lib. 1. Eymer. in direct.
inquis. par. 2. quæst. 46. per totam. Farinac. de hæres.
quæst. 178. num. 149. Vnde est, quòd in omnibus
delictis Ecclesiasticis, vel etiam mixti fori data præ-
uentione possunt Iudęi mulctari, & puniri à Iudice
Ecclesiastico non quidem pœnis spiritualibus, qua-
17 rum incapaces sunt, sed pœnis temporalibus, &
pecuniarijs, ac etiam corporalibus: ad tex. in cap.
sæpe in fin. 23. quæst. 1. cap. constituit. 17. quæst. 4. gl.
in d. cap. post miserabilem in verb. denegari. Abb. in
cap. quod super col. 2. de vot. Tusch. d. littera: I. con-
clus. 372. numero 4. 13. pulchre Decian. tract. crimin.
lib. 4. cap. 26. numero 2. versiculo concludendum
ergo.

Vnde non obstat, quod habetur in d. cap. post miserabi-
lem. vt scilicet hæbrei sint cogendi per Principes secu-
lares ad vsuras restituendas, quia non sequitur, quòd
Ecclesia, per se id etiam facere non possit, immo mul-
18 to magis, quia si Ecclesia potest præcipere potestati-
bus laicis sic, non erit, qui negare audeat, quin id illa
multo magis possit, quia actus attribuitur mandanti,
non exequenti, & propterea Iudęos immerito potest
compellere non solum per Iudices laicos, sed etiam
per proprios ministros ad vsuras restituendas, eosque
etiam punire: Tusch. d. littera: I. concl. 372. num. 11.
& littera: V. conclus. 336. num. 15. Lap. d. allegat. 10.
num. 4. Menoch. d. cas. 398. num. 4. versic. extenditur
primo.

Non obstat autem, quòd videamus passim Iudęos etiam
in terris Ecclesiæ habere priuilegia exercendi fœnus,
& impune permittantur. Nam respondetur id eis per-
mitti non quidem dispensatiue, vel quia liceat, sed ex
19 tolerancia, & condonatione Principum ad maius
malum vitandum eodem modo, quo meretrices to-
lerantur: Lup. de Vsur. comm. 1. §. 4. num. 70. in fin.
Hect. Felic. de Societ. cap. 18. num. 37. 44. & propterea
alij hæbrei, qui non habent priuilegia erunt puniendi,
& ego habui in facto de quodam Simone Vienna hæ-
breo, contra quem formaui processum de vsura, &
20 secundum indicia eum torturæ subieci, licet susti-
nuerit, & dimissus fuerit, quia purgauit indicia.

Certum est enim quòd etiam in crimine vsurarum lici-
tum esse reum torquere secundum mensuram indi-
21 ciorum ad eruendam veritatem, vel pro vlteriori ve-
ritate non solum si fuerit vsurarius manifestus, sed
etiam occultus: Soc. cons. 19. sub num. 4. lib. 4. Natt.
cons. 369. in fin. Becc. cons. 62. num. 24. Alciat. in cap. 1.
num. 52. de off. ord. Boss. in prax. tit. de indic. ad tortur.
num. 98. Baiard. ad Clar. in §. vsura. num. 14. Chartar.
in prax. reorum interrog. lib. 4. cap. 1. num. 42. Farinac.
in prax. quæst. 42. num. 36. & seq. Decian. tract. crim.
lib. 4. cap. 26. num. 3. vers. & poterit. Guazzin. d. tract.
ad defens. par. 1. cap. 11. numero 12. vers. & vbi, & vbi
res agitur contra Iudæum, semper facilius est præsu-
mere vsuram, & eum torquere iunctis coniecturis,
22 quia esse hæbreum æquiparatur ei, qui solitus est
fœnerari eò, quod à communiter accidentibus
Iudæi fere omnes sunt vsurarij, & qui dicit Iudæum
facere vsuram, rem verisimilem proponitur. Bald. cons.
3. num. 3. lib. 3. Tusch. pract. concl. littera: I. concl. 373.
num. 14.

His visis dicamus quid euenerit in casu nostro, nam si
de primo quærimus, satis fundata videtur fisci Ec-
clesiastici intentio tam in facto, quàm in iure, quo-
niam hæbreus testificatur se in primis contractibus
fuisse valde damnificatum, cum minoris vendiderit
sericum prædictum præsenti pecunia, & adsunt te-
stes, qui deponunt currentibus annis tempore con-
tractuum sericum fuisse venditum vilioris, quàm
emerit dictus hæbreus, ideo non relinquitur dubi-
tandi locus, cum certum sit vsuram esse vendere ca-
rioris credita pecunia ob dilatam solutionem, quàm
23 fiat iusto pretio currenti nummo, sic probat: tex. in
cap. consuluit. & cap. ciuitate de vsur. Innoc. Host. Abb.
& alij in cap. vlt. eod. Nauar. in Manual. cap. 17.
num. 206.

Accedit ad roborandum dubium conuentio stipulata
inter eosdem de soluendo dicti serici pretio in tot
Cechinis ad rationem librarum. XV. pro quolibet,
cum tamen tunc temporis Corriggij expenderentur
pro libris XV. cum dimidia, quod auget suspicionem
vsuræ non solum, quia facit pretium serici grandius,
sed etiam quia tamquam pactum insolitum fęnoris
24 coniecturam inducit. Alex. consil. 54. num. 2. lib. 6.
Rolan. consil. 96. num. 27. lib. 2. Farinac. in prax. q. 162.
num. 164. Ludouic. Gilhau. in Arbor. iudit. par. 1. cap. 6.
§. 160. num. 2.

Vlterius non leue videtur fœnoris signum, quia Zan-
notti vna cum serico vendiderunt dicto Hæbreo
quædam numismata aurea pretio satis maiori,
quàm auri pondus ferre posset, & tamen certum est
pecuniam non posse licite expendi pluris, quàm
25 cuneus eius permittat. ad tex. in l. 1. vbi gl. ff. de con-
trahen. empt. & in l. 1. 2. & 3. C. de veter. num. po-
test cap. quanto. de iureiur. ergo id totum fuit illi-
citum.

Sin de secundo agere placet, pariter videri potest
vsuram subesse, quoniam certum est pecuniam
26 ex se infructuosam esse, & ideo aliquid vltra sor-
tem exigere maxime ob dilatam solutionem illici-
tum est lucrum. Ludouis. decis. 80. num. 2. Layman.
moral. lib. 3. de Iust. tract. 4. cap. 17. §. 2. numero 19.
27 versic. quare. & licet peti possit interesse ratione
lucri cessantis tribus concurrentibus, vt scilicet credi-
tor sit solitus negotiari, debitor sit in mora, & lu-
crum sit in potentia propinqua iuxta doctrinam:
28 Castr. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loco à Rota canoni-
zatam teste Seraph. decis. 186. numero 1. & decis.
1240. numero 1. Rot. diuers. decis. 289 numero 4. &
decis. 774. numero 2. par. 4. tamen vbi mora non
cadit, certum est, quòd hic interesse considerari
29 non potest. Seraph. decis. 1427. num. 2. Ludouis. decis.
148. num. 2.

Deinde etiam si locus fuisset alicui interesse lucri cessan-
tis, cum illud tamquam ab euentu dependens valde
sit incertum, ab initio licite taxari non potuit absq; la-
30 be vsuræ: Bald. in l. rogasti. §. si ibi. ff. si cert. pet. Rot. di-
uers. decis. 315. numero 7. par. 2. Matth. de Iurisd.
par. 2. cap. 7. numero 27. & seqq. Gratian. disc. 911.
numero 4. lib. 5. pactum enim, per quod quis certus
31 redditur de lucro, est vsurarium. Foller. in pract. cens.
in verbo: Instrumentum gratiæ num. 9. Boerac. de cens.
par. 2. num. 102. Cene. de cens. p. 2. cap. 1. quæst. 3. art. 7.
num. 22.

His ita firmatis non diſpliceat benigno lectori, ſi hic ad-
dam vnum, quod habui in practica his temporibus
calamitoſis belli, & peſtis, quoniam miles, qui in
duello pugnauerat in agro Mirandulano, violenter,
& inuito parocho fuit à commilitonibus ſepultus in
Eccleſia S. Martini in ſpino, vnde quærebatur, an Ec-
cleſia eſſet polluta, & omnes ab initio crediderunt af-
firmatiue, quia per ſepulturam excommunicati, vel
30 hæretici Eccleſia vel Cæmiterium polluitur *ad tex. in*
c. conſuluiſti de conſecrat. Eccl. Verum re melius conſi-
derata dixi non eſſe Eccleſiam pollutam, nec indigere
reconciliatione, quia poſt Concil. Conſtan. ad hoc, vt
hæreticus, vel excommunicatus ſit vitandus, oportet
eſſe denunciatum, vel eſſe publicum clerici percuſſorē,
& ideo ſicut non eſt neceſſe, quòd vitetur, ita per eius
31 ſepulturam locus ſacer non violatur: *arg. c. ſacris. de*
ſepult. ita poſt Nauar. in lib. 5. conſ. 10. de hær. edit. 2. ad
4 pulchre Paul. Layman. moral. lib. 5. c. 5. num. 8. verſ.
quarto. & ſatis erit cadauer dicti excommunicati ex-
humare, & eijcere extra locum ſacrum, ſi fieri poteſt,
32 vt *in d. c. ſacris. de ſepult. gl. in d. c. conſuluiſti de conſe-*
crat. eccl. & participato negotio cum peritis in arte ſic
fuit concluſum, & ſeruatum.

CAPVT XXVII.

EPITOME.

Si fiat compromiſſum in tres, & duo laudent tertio irrequiſito, laudum eſt nullum, & locus eſt collationi etiam inter ſuccedentes iure diuerſo.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri duo non poſſunt iudicare, ſeu laudare tertio irrequiſito.*
2 *Arbitri pro tertio electi præſentia requiritur in laudando per alios duos.*
3 *Laudum eſt nullum abſente tertio electo, etiam ſi conſtet de eius intentione.*
4 *Arbitrum tertium fuiſſe requiſitum ac alijs in laudando ſufficit de iure Canonico.*
5 *Ius ciuile ſeruatur in terris Imperij, & ius Canonicum in terris Eccleſiæ.*
6 *Arbiter electus in caſu diſcordiæ an ſit vere arbiter, vel conſultor.*
7 *Tertius ſi eligatur in caſu diſcordię perinde eſt, ac ſi tres ab initio fuiſſent electi.*
8 *Arbitri primi electo tertio poſſunt concordari, & laudare.*
9 *Arbitrorum maior pars quod facit, ratum eſt.*
10 *Statutum debet interpretari, vt minus corrigat.*
11 *Negatiua probatur ex inſpectione actorum in Iudicialibus.*
12 *Fundamento deficiente corruit ſuperædificatum.*
13 *Laudum non liquidum non poteſt exequi.*
14 *Fæminæ quomodo ſuccedant Carpi in Dote.*
15 *Statuta ſi plura ſunt de eadem re ita interpretanda, vt vtrumque ſeruetur.*
16 *Statuta ſi ſunt contraria, attenditur ſpecialius.*
17 *Reſeruatio nouum ius non tribuit.*
18 *Quota eſt nomen iuris, & quomodo intelligatur.*
19 *Legitima eſt quota.*
20 *Legitima, & quod ſuccedit loco legitimę, pro eodem reputantur.*
21 *Subrogatum capit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
22 *Iuris appellatione in teſtamentis per prius intelligitur de iure Statutario.*
23 *Teſtatoris diſpoſitio in dubio regulatur ſecundum cauſam inteſtati.*
24 *Fæminæ ſolent plus diligere fæminas, quàm filios maſculos.*
25 *Teſtes de auditu non probant.*
26 *Teſtes de auditu non inducunt præſumptionem.*
27 *Acta iudicialia non poſſunt probari per teſtes.*
28 *Collatio habet locum inter ſuccedentes iure diuerſo.*
29 *Collatio an habeat locum, ſi filia, quæ excluditur ab inteſtato, ſuccedat ex teſtamento.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. D. Rodulphi Priorij pu-
pilli cum eius ſororibus prætendenti-
bus duas partes Dotis D. Lucretiæ illo-
rum matris, & facto compromiſſo ar-
bitri fuerunt diſcordes, vnde tertius
electus vna cum arbitro dd. ſororum
laudauit contra pupillam arbitro eius
non requiſito, & laudi executio fuit à Prætore com-
miſſa, ſed reuocata cauſa ad tribunal Principis fuit
quæſitum de validitate laudi, & de iuribus partium.
Ego autem requiſitus, quòd ſentiam, dixi illud laudum
eſſe nullum, & inualidum, & non meruiſſe executionē,
quia latum fuit abſente arbitro ipſius pupilli, & eo nō
vocato, neque requiſito, qui forte ſua præſentia po-
1 tuiſſet alios trahere in ſuam ſententiam ad tex. expreſ-
ſū *in l. ſi in tres. & l. ſeq. ibi: nihil valet. ff. de recept. arb.*
l. duo ex tribus. & ibi Bart. Alex. Iaſ. & communiter
DD. ff. de re iud. Gemen. & DD. in c. 2. de arb. in 6. Blāch.
de compromiſſ. q. 9. num. 53. Abb. conſ. 77. col. 3. lib. 3.
Specul. tit. de arb. in § ſequitur verſic. ſed pone. Tuſch.
2 *pract. concl. littera: A. concluſ. 464.* vbi inquit non eſſe
ſatis, ſi tertius fuerit citatus, & non compareat, quia
requiritur de iure ciuili eius præſentia, & ideo nullum
eſt laudum, etiam ſi poſtea tertius illud ratificaret.
Specul de arb. §. fin. verſ. ſed pone Io: And. in c. ab vno
de re iud. in 6. & idem eſt, etiam ſi conſtaret de inten-
3 tione arbitri abſentis. *Bald. in d. l. ſi in tres n. 2. Bart. in*
d. l. duo ex tribus. vbi Iaſ. de re iud. Abb. d. conſil. 77.
Tuſch d. concl. 464. num. 13.
Et licet de iure Canonico ſufficiat tertium fuiſſe legitime
citatum ſemel, vel requiſitum etiā generaliter. *d. c. fin.*
4 *vbi Io: And. de arb. in 6. Abb. d. conſil. 77. col. 3. lib. 2.*
Tuſch. d. concl. 464. num. 14. 15. tamen ius ciuile ſerua-
tur in terris Imperij, & ius canonicum in terris Eccle-
5 ſiæ. *gl. in d. cap. fin. de arb. in 6. Iaſ. in d. l. duo ex tribus.*
Abb. d. conſ. 77. lib 2. Tuſch. d. concl. 464. num. 16.
Neque obſtat, quòd tertius electus propter diſcordiam
aliorum non ſit arbiter, ſed conſultor *ſecundum Spe-*
cul. d. loco adeo, vt nō poſſit dici in tres compromiſſū:

Nam

6 Nam respondetur illud procedere, quando tertius eligitur ab ipsis arbitris, vel à Iudice, sed quando eligitur, vt hic, à partibus ipsis, tunc tertius vere dicitur arbiter, & nouum compromissum videtur in eum factũ: ita *Bart. in l. si dominium n. 4. vers. si vero, & ibi: Alex. in addit. ff. de furt. idem Bart. in l. item si vnus. §. fin. n. 2. in fin. & ibi etiam Bald. in secunda lect. numi. 7. de recept. arb. Tusch. littera: A. concl. 462. num. 11* & ideo perinde est, ac si omnes tres ab initio fuissent electi, & in eos
7 factum compromissum: *Bald. in d. l. item si vnus. §. principaliter. in fin. de arbiter. quem sequitur Soc. in cons. 54. num. 2. vers. & subdit. vol. 1.* nam duo primi tertio electo non ammittunt potestatem laudandi, & indi-
8 candi. *Soc. d. cons. 54. num. 1. in fin. sequitur Borell. de compromiss. §. 5. gl. 1. num. 7. Corn. cons. 210. num. 3. in fin. vol. 2.* qui etiam dicunt, quòd illi duo primi poterunt de nouo concordari, & eorum laudum praualebit laudo tertij post *Bald. cons. 97. lib. 5. Tuschad. concl. 462. num. 16.*

Neque refragatur Statutum Carpi de compromissis, dũ tertio concedit amplum arbitrandi facultatem, & vult
9 id ratum esse, quòd maior pars dixerit, & laudauerit, nam id recipit interpretationem à iure communi, ad cuius terminos debet interpretari, vt minus corrigat,
10 quàm fieri possit. *Soc. d. cons. 54. num. 2. vers. & hoc modo. Corn. d. cons. 210. num. 6. 7.* & propterea ita demum ratum erit maioris partis iudicium, nisi feratur altero absente, & irrequisito: hic autem probatur arbitrum pupillum fuisse absentem, & irrequisitum ex
11 inspectione actorum, vbi non fit de eo mentio: at *tex. in l. fin. C. de rebus cred. & Crau. cons. 866. num. 3. Menoch. cons. 199. num. 3.*

Si ergo laudum est nullum, legitima non potest esse eius executio, quia deficiente fundamento corruit superae-
12 dificatum: *c. cum Paulus. 1. q. 1. Cran. cons. 487. num. 9.* etenim appellatione laudi intelligitur de valido, non de nullo: *Paris. cons. 45. num. 30. vol. 1* & multo minus fuit legitima executio, quia non fuit facta laudi liquidatio: *Ceph. cons. 693. num. 34 35.* ex quibus apparet non esse opus aliqua restitutione in integrum, quae
13 tamen propter laesionem esse cócedenda. *Paris. d. cons. 45. num. 97. vers. eo magis. lib. 1.*

Ad merita autem causae si placet transire, ius pupilli clarum est, si quidem pro certo habẽdum est, quòd Carpi sorores non succedunt in dote matris stantibus ma-
14 sculis, nisi in quatuor prò Centenario, quando sunt dotatae siue a patre, siue à matre: *Stat. Carp. lib. 2. Rub. qualiter fil. foem. ax fin. vers. volentes.* vide cum habeamus casum statuti, nihil vlterius est quaerendum. *Lancill. C. de furt. Ceph. cons. 138. num. 21. Rolan. cons. 72. num. 6. 7. lib. 3.*

Nec obstat alterum Statutum Carpi *lib. 2. R. de Dot. Incri* quòd in Dote materna videtur aequaliter admittere foeminas, cũ masculis; nã debet intelligi in casu diuerso, quando scilicet, foeminae non sunt dotatae, concordanda enim sunt statuta, & facienda interpraetatio, vt vtrumque seruetur. *late Borgn. tract. & de tutor. &*
15 *cur. num. 98. vers. ad hoc.* & quando statuta videntur contraria, & diuersificantia, attendi debet dispositio
16 statuti specialius loquentis, & distinguentis: *Bart. in l. quaesitum. §. si quis fundum. num. 12. de fund. instr. Dec. in l. in toto num. 7. vbi Cagn. num. 8. de reg. iur. Soc. iun. consil. 19. num. 13. vol. 1. Menoch. cons. 328. num. 23.*

Similiter non obstat, quòd D. Lucretia mater dd. sororũ, dum instituit haeredem dictum D. Rodulphum eius filium, reseruauit etiam dd. foeminis ius consequendi suam quotam in Dote, quod fieri potuit: *Io: Campeg. tract. de Dote q. 52. p. 5.* Nam respondetur, quòd reseruatio nouum ius non tribuit, sed ius competens con-
17 seruat ad *tex. in l. at si quis §. plerique. ff. de relig. & sumpt. fun. Alex. cons. 195. num. 9. lib. 6. Ruin. cons. 99. num. 10. lib. 1. Soc. iun. consil. 65. num. 81. lib. 1. Crauet. cons. 15. num. 2. Menoch. cons. 595. num. 35.* sed dictae foeminae habebant solum quotam in quatuor pro Cẽtenario; ideo plus praetendere non possunt.

Neque dicatur, quòd dicta D. Lucretia sic reseruando nõ potuit intelligere de illo quarto, pro Centenario, quia illa quatuor dicuntur numerus certus, de quo non praedicatur quota, quae est nomen iuris, & incertitudi-
18 nis, intelligiturque de dimidia, seu tertia, vel quarta, aut alia simili parte: ad *tex. in l. & si non totam. ff. si quis omiss. caus. testam. Aret. & Cast. in l. possideri. §. etenim incertam. vbi etiam Ias. ff. de acquir. possessione.*

Nam respondetur illa quatuor pro Centenario posse dici hoc casu quotam Dotis dd. mulierum, & ratio est, quia statutum subrogat illa quatuor loco legitimae,
19 quae absque dubio est quota, cum sit tertia pars haereditatis: *Crauet cons. 752. num. 19. Ceph. cons. 571. n. 38.* & idem iuris est de legitima, quod de eo, quod succe-
20 dit loco legitimae. *Bald. cons. 121. num. 3. vol. 4.* quia subrogatum capit naturam eius, in cuius locum subro-
21 gatur: *§. fuerat Inst. de actio. l. res in dotem. de iur. dot. Menoch. cons. 52. num. 162.*

Neque obstare debet, quòd dicta D. Lucretia grauauerit dictum pupillum ad dandum dd sororibus, quidquid de iure petere, & consequi possunt, quia eadem est responsio, quoniam dum se remittit ad ius, debet, prius
22 intelligi de iure statutario, quàm communi: *Bart. in l. haeredes mei. §. cum ita num. 4. vbi etiam Castr. Alex. & fuse Rip. num. 75. & seqq. ff. ad S. C. Trebell. Alex. cons. 15. num. 5. 7. lib. 4. Crauet. cons. 109. n. 3. Peregr. consil. 44. num. 13. vol. 1. Menoch. praes. 94. n. 16. lib. 4.* etenim dispositio testatoris in dubio regulatur secun-
23 dum causam intestati. *Alex. d. cons. 15. num. 5. 7. Menoch. cons. 55. num. 8. Peregr. d. cons. 44. num. 13.* ergo debet intelligi de illo quatuor pro Centenario, & non vltra, quia sic disponitur in statuto.

Nec etiam dicatur matres colere magis diligere foeminas, quàm filios, masculos, ideo pro foeminis faciendã esse interpraetationem: nam possumus id negare, cum
24 mares sint cariores matribus, vt per *Franch. decis. 182. num. 10.* sed non facit ad rem, quia hic statuta habemus clara, quae reseruant tantum quatuor pro centenario foeminis dotatis: & vere ista mater aliud non voluit prouidere, nisi quòd sine lite pupillus daret sororibus, quòd de iure erat dandũ, vt ex verbis testamenti.

Maior etiam erat difficultas, quia dictae sorores non sõlũ petebant ratam Dotis, sed etiam praetendebant fundum quendam pupilli dicentes esse dotalem, & fuisse adiudicatum dictae D. Lucretiae pro eius Dote: Sed in hoc sufficit negare adiudicationem, quoniam vere non adest, & non fuit à iudice facta, vt ex reuolutione librorum Cancellariae constabit.

Bene verum est, quòd adsunt aliqui testes, qui deponunt dictam Lucretiam pro sua Dote possedisse dictum agrum eò, quòd ei fuerit iudicialiter assignatum; Sed cum

cem ſint, teſtes de auditu alieno, nihil probant, aiunt
enim id ab alijs intellexiſſe, ideo fidem non faciunt:
25 *ad tex. in l. teſtium, cum ibi not. C. de teſti. c. tam litte-
ris, extr. ead. Alex. conſ. 134. num. 8. lib. 2. Menoch.
conſ. 342. num. 26.* adeo, vt neque inducant præſum-
ptionem, vel transferant onus probandi contrarium
26 in aduerſarium, vt de magis communi inquit *Pacian.
tract. de probat. lib. 1. c. 9. num. 11. 19. Farinac. in prax.
q. 69. numero 35.* & multo minus probant, quia
non nominant perſonas, à quibus talia audiuerunt.
Menoch. conſ. 98. num. 57. & maxime id procedit in
actibus iudicialibus, qui per teſtes probari non poſ-
ſunt, niſi probetur etiam eorum deperditio: vt per
27 *Menoch. conſ. 207. num. 37.*

Arbitri igitur enormiter læſerunt dictum pupillum tam
in parte dotis, quàm in admittendo dictum fundum
pro dotali, & in omni caſu ſi ſentiebant, quòd ſoro-
res ſuccederent æqualiter in Dote cum fratre, vtique
debebant declarare, quòd tenerentur ſuas Dotes con-
ferre, ne eſſent melioris conditionis, quàm maſculus,
nam hodie collatio habet locum inter ſuccedentes
28 etiam iure diuerſo: ad *tex. in Auth. ex teſtamento, vbi
Bart. C. de collat. & in §. illud, in Auth. de trien. & ſe-
miſs. & de communi teſtatur Cagn. in l. ſi emancipati,
num. 143. & ſeqq. C. de collat. Craſs. de ſucceſs. lib. 2.
art. collat io. q. 4. num. 6. 7.*

Neque dicatur, quòd ſtante Statuto, ne filia ſuccedat ab
inteſtato exiſtentibus maſculis, ſi poſtea contingat
eam vocari ex teſtamento, ceſſet collatio, vt voluit
29 *Alex. in d. l. ſi emancipati. numero 8.* Nam verius
eſt adhuc faciendam eſſe collationem, vt late per
29 *Iaſ. in d. l. ſi emancipati, num. 34. verſ. circa vero, &
ſentit Alex. conſ. 131. lib. 1. Craſſ. d. q. q. 4. num. 6. 7.*
Sed hic non eſt caſus noſter, quia mulier dotata ex
Statuto non ſuccedit in Dote, niſi in quatuor pro
Centenario: & ſic coram Concilio Iuſtitiæ res pro pu-
pillo cœpit habere meliorem formam.

CAPVT XXVIII.

EPITOME.

Iudex Eccleſiaſticus an ſit Iudex competens contra laicos turbantes, vel ſpoliantes Eccleſiaſticos ſua poſſeſsione, & an poſsit exequi legata pia etiam aduerſus laicos, & eorum bona, & contra tertium poſseſsorem.

SVMMARIVM.

1 *Pia legata quæ dicantur.*
2 *Legatum factum pauperi amore Dei dicitur pium.*
3 *Legatum pro alimentis eſt pium.*
4 *Pauper dicitur, qui non habet patrimonium pro recipiendis ordinibus.*
5 *Legatarius poteſt apprehendere poſſeſſorem rei legatæ propria auctoritate ob clauſulam: omni meliori modi.*
6 *Legatarius pro alimentis poteſt capere poſſeſsorem legati ex ſe.*
7 *Legatarius pro cauſa pia capit poſſeſsorem propria auctoritate.*
8 *Legatario non licet capere poſſeſſorem ex ſe propter falcidiam.*
9 *Falcidia ceſſante legatarius poteſt capere poſſeſſorem rei legatæ ex ſe.*
10 *Falcidia non detrahitur de legato ad pias cauſas.*
11 *Legatum factum pauperi cenſetur pro alimentis.*
12 *Clericus trahit ad ſuum forum laicum eum turbantem in ſua poſſeſſione.*
13 *Iudex Eccleſiaſticus iudicat laicum turbantem, vel ſpoliantem clericum.*
14 *Clerici, & Eccleſiæ bona parificantur quo ad beneficium fori.*
15 *Bona clerici, ad quorum titulum eſt ordinatus, cenſentur Eccleſiaſtica.*
16 *Alimentorum cauſa eſt mixti fori, ſi pauperi debeantur.*
17 *Alimentorum cauſa eſt pia, & tractatur in foro Eccleſiæ.*
18 *Legatorum piorum executor eſt Iudex Eccleſiaſticus contra quoſcumque.*
19 *Epiſcopus etiam contra laicos exequitur legata pia, licet teſtator id prohibuerit.*
20 *Mixti fori ſunt omnes cauſæ piæ.*
21 *Epiſcopus in concernentibus pietatem exercet Iuriſdictionem in laicos.*
22 *Hæres quomodo pœnam incurrat non exequendo legata infra annum.*
23 *Epiſcopus exequitur etiam legata prophana negligente hærede per annum.*
24 *Iudex Eccleſiaſticus quomodo exequatur legata prophana poſt annum.*
25 *Legata pia executioni mãdantur per Epiſcopum etiam contra tertium poſſeſſorem.*
26 *Legati executio tres habet actiones.*
27 *Actio rei vindicationis contra quem detur.*
28 *Saluianum Interdictum competit pro executione legati etiam contra tertium poſſeſſorem.*
29 *Legatario competit etiam Saluianum interdictum contra quoque tertium.*
30 *Epiſcopus poteſt exequi legata pia parte inſtante, & etiam ex officio.*
31 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, vbi eſt dubium an ſua ſit Iuriſdictio vel Iudicis laici.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa R. D. Franciſci de Gotijs non
obſtãtibus docte motiuatis recte pro-
cedi poteſt contra laicos in foro Ec-
cleſiæ, quia tractatur de executione
legati pij, ſi quidem terræ, de quibus
controuertitur, fuerũt à teſtatore reli-
ctæ dicto D. Franciſco valde pauperi
amore Dei, & vt dictus Franciſcis poſſet promoueri
ad ſacros ordines, non enim habebat patrimonium,
neque beneficium, ideoque inordinatus manebat, &
propterea non ſolum reſpectu perſonę, ſed etiam cau-
ſæ dictum legatum erat pium, immo pijſſimum, ſi
quidem omnia dicuntur pia, quæ ad Dei cultum, aut
animarum ſalutem, vel ad pauperes ſoſtentandos
1 ſunt diſpoſita: ex *Conc. Trid. ſeſs. 22. c. 8. verſ. ac om-
nia. c. tua. & c. Ioannes, de teſtam. late Moneta, de com-
mutat.*

mutat. vlt. volunt. cap.4. quæst. 2. *numero* 16. 17. 18. vbi varia, & plura ponit exempla piarum dispositionum.

Et nemini dubium est, quin legatum factum pauperi amore Dei nō sit piū, & habeat priuilegia piæ causæ,
1 hoc enim admittunt omnes: *Tusch. in verb. legatum, conclus.* 106. *numero* 25. *Menoch. lib.* 4. *præs.* 105. *numero* 6. & multo magis si fiat pro alimentis, vt hic, vbi res legata assignatur pro illo patrimonio,
3 quo se Præsbyter alere debet, tunc enim certissimum est legatum ad pias causas esse factum: *Hyppol. Rim. Inst. de Donatio in princ. numero* 563. *Tusch. verb. legatum conclus.* 106. *numero* 4. *Menoch. d. præs.* 105. *numero* 14. 15 *lib.* 4. *Barbos. de off. episc. par.* 3. *allegat.* 81 *numero* 11. *Monet. de comm. vlt. vol. cap.* 4. *quæst.* 2. *num.* 21. 41. & certum est dictum Dominum Franciscum fuisse pauperem, quoniam non habebat tantum
4 patrimonij, vt ad eius titulum posset ordinari. *Gratian. disc.* 605 *num.* 30. 31.

Ideo causa ista potuit tractari coram Iudice Ecclesiastico non solum quia agebatur de executione legati pij, sed etiam de molestia turbatiua, & spoliatiua, qua vtebatur aduersarius contra dictum Gotium: Vt autem id bene innotescat, pro certo habendum esse puto, quòd d. Gotius bene fecit accipiendo tenutam rei legatæ propria auctoritate absque præstatione hæredis, id enim facere potuit, primo vigore clausulæ: omni meliori modo, de qua in legato, per quam licet lega-
5 tario apprehendere possessionem rei legatæ propria auctoritate. *Curt. iun. in l. fin. numero* 49. *C. de edict. D. Adrian. toll. Hyp. Rim. Inst. de donat. in princ. num* 567. *Bero. consil.* 16. *numero* 33. *lib.* 2. secundo quia in lega-
6 to pauperi pro alimentis idem permittitur: *Rim. d. loco num.* 561. *Menoch. de adipisc. possess. rem.* 2. *numero* 60. tertio cessat oppositio, quia lex vetans legatario apprehendere possessionem rei legatæ, non habet locum
7 contra legatarium pro causa pia: *Capr. consil.* 3. *in fin. Corn. consil.* 140. *ad fin. lib.* 1. *Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg.* 45. *pulchre Menoch. de adipisc. rem.* 2. *numero* 86. 87. sed nostrum legatum factum est ob causam piam patrimonij sacerdotalis, & alimentorum sacerdotis pauperis, propter quod legatum censetur esse pium, vt vidimus, ergo licuit dicto R. D. Francisco rei legatæ possessionem apprehendere sua auctoritate.

Nec mirum, quia leges, & iura, quæ vetauerunt legatario apprehendere possessionem rei legatæ, id fecerunt
8 ratione Falcidiæ, quam hæres detrahere potest, & ideo si cessat ratio Falcidiæ, cessabit etiam prohibitio
9 *l. Cyn. Bald. Salyc. & alij in l.* 1. *C. quorum leg. late Hyppol. Rim. Inst. de donat. in princ. num.* 558. *Menoch. de adipisc. possess. rem.* 2. *num.* 6. 67. *in fin. & num.* 72. *vsque ad num.* 79. *& numero* 87. *Gratian. discep.* 771. *num.* 49. *Marth. vot.* 20. *num.* 11. *in fin.* Sed in legato ad
10 pias causas facto, vt hic, cessat falcidia, §. *si aut hæres. in Auth. de Eccl. tit. Auth. similiter vbi DD. C. ad l. falcid. Tiraq. d. tract. priuileg.* 36. *Crass. de success.* §. *falcidia quæst.* 3. *num.* 5. *Hyppol. Rim. d. loco num.* 558. *in fin. Tusch. verb. legatum conclus.* 111. *num.* 1. *late Monet. de commut. vlt. vol. cap.* 9. *quæst.* 3. *num.* 334. Ergo iura aduersantia non habent locum in casu nostro, vbi legatum est pium, & cum sit factum pauperi, censetur relictum in causam alimento-

11 rum, etiam si non esset expressum: *Gratian. disc.* 565 *num.* 8.

His stantibus non est mirandum, si dicamus hanc causam posse agitari in foro Ecclesiæ, id enim licitum est ex multis, & primo quia cum dictus R. D. Franciscus recte potuerit accipere possessionem legati, si postea
12 molestetur in dicta possessione, aut turbetur, vel spolietur etiam à laico, cum hoc casu sit potius reus, quam actor trahit laicum turbantem, & spoliantem ad suum Ecclesiasticum forum, quia Iudex Ecclesiasticus potest manutenere, vel reintegrare clericum in sua possessione à laico turbatum, seu violenter spolia-
13 tum: *Abb. in c. cum sit generale num.* 7. 10. *vbi Felyn. col.* 2. *vers. modo autem, & Marian. Soc. num.* 18. *versic. tertio de for. compet. pulchre, & ad rem Lap. allegat.* 65. *n.* 1. 2 3. 4. *& per totam, late Menoch. de retinend possess. remed.* 3. *num.* 361. *vsq. ad num.* 373. *Canalc. decis.* 44. *num.* 107. *par.* 1. *Carol. de Graff. trac. de effect. cler. eff.* 1. *num.* 533. vbi multos allegat.

Et hoc procedit non solum ratione bonorum Ecclesiæ, sed etiam ipsius clerici, quia patrimonialia eius sunt exempta à Iurisdictione laicorum, sicut ipse clericus, & respectu fori parificantur bona Ecclesiæ, & clerici:
14 ad *tex. in c. si clericus laicum, de for. compet. Abb. in d. cap cum sit generale num.* 4. *Lap. d. alleg.* 65. *num.* 5. *latissime Carol. de Graff. d. eff* 1. *num.* 10. 11. 12. 13. vbi testatur de veriori, & magis communi: *vid. Bellet. disq. cler. p.* 1 *tit. de fauor. clerie. real.* §. 5. *num.* 6. 7. quod certius est etiam in bonis, ad quorum titulum quis est promotus, hæc enim habent priuilegia bonorum Ecclesiasticorum, donec clericus beneficium adi-
15 piscatur: *Gratian. disc.* 159. *numero* 27. *late Aug. Barbos. de off. episc. par.* 2. *allegat.* 19. *num.* 91. vbi alios allegat.

Secundo hæc causa potest agitari in foro Ecclesiæ, quia tractatur de alimentis, vt vidimus, & quotiescumque alimenta debentur pauperi, ea peti possunt non solum apud Episcopum, sed etiam coram alijs Iudici-
16 bus Ecclesiasticis contra laicos, qui hac de causa conueniri poterunt in foro Ecclesiæ ad *tex. in c. significantibus de off. deleg. Bart. in l. solent. num.* 13. *de alim. & cibar. leg. Imol. in c. relatum il primo col.* 2. *vers. nota de testam. Io: Lup. in cap per vestras. in* 2. *notab. in princ. num.* 19. *de donat. inter vir. & vxor. Molin. de primog. hisp. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 75. *Couar. de Sponsal. p.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 6. *Lar. in l. si quis à liberis.* §. *idem rescripsit. num.* 78. *de liber. agnos. pulchre Surd. de alim. tit.* 8. *priuileg.* 9. *numero* 2. *& seq. Guttier. pract. quæstionum lib.* 1. *quæst.* 44. *Barbos. in l.* 1. *par.* 4. *numero* 82. *ff. solut. matrim. Gratian. disc.* 60. *num.* 30. *& disc.* 154. *numero* 10. *& seqq. Aug. Barbos. de off. episc. par.* 3. *allegat.* 81. *num.* 9. 10. 11. qui omnes concludunt causam alimentorum esse piam, vbi de paupere agitur,
17 & coram Iudice Ecclesiastico posse tractari, quia sit mixti fori, & ita etiam aliàs seruatum fuit in vna Corrigien.

Tertio si non admitteretur hic de alimentis tractari, saltem negari non potest, quin de pia causa agatur cum tractetur de legato facto pauperi Amore Dei, & vt possit ordinari sacerdos, vt vidimus, certum est autem, quòd in exequendis quibuscum-
18 que pijs dispositionibus tam inter viuos, quam causa mortis, non solum de iure canonico, sed

ſed etiam ciuili Epiſcopus, & Index Eccleſiaſticus eſt competens etiam contra laicos, & ad ipſum ſpe-
19 ctat prouidere, etiam ſi teſtator id prohibuiſſet. *tex. e. rotundus in §. ſi quis autem pro redemptione verſic. in omnibus in Auth. de Eccleſ. tit. l. nulli, cum Auth. ibi poſita. C. de epiſc. & cler. l. 1. vbi Bald. C. de epiſc. aud. cap. tua nobis vbi DD. de teſtam. gl. in cap. relatum il primo eod, Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 8. de reformat. Bald. in l. hæreditas. §. ſi defunctio. ff. de petit. hær. Abb. Imol. Barbat. & Conar. in d. cap. relatum, il primo, de teſtam. Tiraq. de priuileg. piæ cauſ. priuileg. 149. pulchre Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. numero 2. verſic. Item relictum & numero 3. 4. 5. Marth. de Iuriſd. par. 2. cap. 10. num. 2. Marcheſan. de Commiſſion. par. 1. tit. de Signatura gratiæ diuerſ. cap. 2. num. 353. fol. 82. par. 1. clare Barboſ. de off. epiſc. allegat. 82. num. 13. par. 3. Bellet. diſq. cler. par. 1. tit. de fauor. cler. real. §. 5. numero 59. 65. clare Monet. de commut. vlt. vol. cap. 3. quæſt. 3. num. 63.* qui multos allegant, & bene probant diſpoſita ad piam cauſam mitti executioni non ſolum per laicum, ſed etiam per Eccleſiaſticum Iudicem, & vtrumque habere Iuriſdictionem in laicos,
20 quia cauſæ huius generis ſunt mixti fori; *Surd. d. priuileg. 9. num. 2. in fin. & num. 7. in fin. Mart. d. cap. 10. num. 2.* etenim in concernentibus pietatem, & officium charitatis Epiſcopus poteſt exercere Iuriſdictio-
21 nem in laicos: *cap. 1. & 2. diſt. 87. Abb. in rep. cap. cum eſſes. num. 32. de teſtam. Hoſt. in cap. 1. num. 9. vbi Abb. num. 5. de empt. & vend. Aufrer. in tract. de poteſt. Eccl. ſuper laicos. num. 3. Barboſ. de off. epiſc. d. allegat. 81. numero 1. Bellet. diſq. cler. tit. de fauor. cler. real. §. 5. num. 58.* vbi multos allegat. *Gutier. pract. qq. lib. 4. quæſt. 29. num. 8.*

Non obſtat motiuum, quòd id procedat, ſi hæres ſit in mora per annum non exequendo legata: Nam reſpondeo id non procedere in legatis pijs, quæ poſſunt ſtatim executioni demandari etiam nondum adita hæreditate, ſed procedit vel reſpectu pœnæ incurren-
22 dæ, quam hæres non patitur in pijs relictis, niſi poſt ſex menſes, vel reſpectu legatorum ad cauſas prophanas, in quibus non incurruntur pœnæ, niſi poſt annum, etenim negligente hærede in adimplenda defuncti voluntate intra annum executio teſtamenti tam ad pias, quàm ad non pias cauſas deuoluitur ad epiſcopum, & hæres poteſt priuari hæreditate, retenta
23 ſola legitima, ſi eſt filius: *§. ſi quis autem in Auth. de hær. & falcid. l. fin. & Auth. hoc amplius C. de fideicomm. cap. ſylueſter. 11. quæſt. 1. cap. licet. de vot. gl. in cap. ſi hæredes. vbi Conar. numero 3. de teſtam. pulchre Imol. in cap. nos quidem. num. 10. eod. ſic etiam ad rem Gutierrez. pract. quæſtionum lib. 1. quæſt. 44. num. 4. & lib. 4. quæſt. 29. numero 14. poſt med. Trax. Archiep. cap. 69. num 25. vid. Barboſ. de off. epiſc. par. 3. alleg. 81. numero 15.* vbi etiam reddit rationes: *Marcheſan. de Commiſſion. tit. de Signat. genere diuerſ. cap. 2. n. 357. fol. 82. par. 1. Monet. de commut. vlt. vol. cap. 3. quæſt. 3. num. 65.* qui concludunt, quòd etiam in exequenda voluntate defuncti ad cauſas prophanas poſt annum Epiſcopus eſt competens, quia faciens legatum poſt
24 mortem dicitur perſona miſerabilis, cum deſtituatur omnium auxilio, Iudex autem Eccleſiaſticus poteſt ius reddere in cauſis miſerabilium perſonarum cum igitur in caſu noſtro non ſolum legatum ſit pium, ſed etiam lapſus ſit annus, nemini dubium eſſe poteſt, quin Epiſcopus potuerit eſſe Iudex in hac cauſa.

Non obſtat motiuum, quòd id non procedat contra tertium poſſeſſorem, tum quia negamus hic tractari de tertio poſſeſſore, ſed de bonis, quæ defunctus tempore mortis poſſidebat; tum quia eſto etiam, quòd ſe opponat tertius poſſeſſor, non tamen epiſcopus definit eſſe executor piarum diſpoſitionum, & iura, quæ dant Iudici Eccleſiaſtico hanc facultatem, non ſe reſtringunt, vt tantum contra hęredes procedere poſſit, ſed indiſtinctè loquuntur, & propterea indiſtinctè
25 debent intelligi: *Gutier. pract. qq. lib. 4. q. 29. num. 14.* & non ſine ratione, quoniam pro executione legatorum, & ad ea conſequenda tres dantur actiones ſcilicet perſonalis realis, & hypothecaria: ad *tex. in §. no-*
26 *ſtra autem vbi gl. Aret. & DD. Inſt. de legat. L. 1. vbi Bald. Iaſ. & DD. C. commun. de leg. Conar. in cap. Rainutius, §. 10. num. 2. de teſtam. Natt. conſ. 235. num. 10. Gratian. diſc. for. 62. num. 27.* & ideo coram epiſcopo poterunt proponi iſtæ actiones, pro vt natura negotij patietur, ſi enim datur ius exequendi, debet etiam dari modus, & actio, vnde quando agitur contra tertium poſſeſſorem, tunc vere non erit locus actioni perſonali, quia ipſe non eſt hæres, erit tamen locus rei vendicationi pro legatis rebus conſequendis in tantum, quòd hæc actio poterit intentari etiam hæreditate non adita, quia non requiritur ſubiectum actionis perſonalis, ſed dominium ex parte agentis, & poſ-
27 ſeſſio ex parte rei conuentæ: ad *tex. in l. in rem. ff. de rei vindicat. §. omnium autem verſiculo aut cum eo agit. vbi DD. Inſt. de action. Cenal. quæſt. 103. numero 27. verſiculo in actione Gratian. d. diſc. 62. numero 35.*

Accedat, quòd pro conſequendis rebus legatis, & acquirenda earum poſſeſſione datur etiam aliud remedium ſcilicet Saluianum Interdictum, quod eſt pinguius
28 hypotheca, & poteſt etiam contra tertium poſſeſſorem intentari: *Aret. in §. Item Seruiana num. 6. Inſt. de actio Gabr. conſil. 46. num. 20. 21. lib. 1. late Gratian. d. diſc. 62. num. 41. 42.* vbi allegat multas Rotæ deciſiones etiam contra tertium poſſeſſorem: *Marcheſ. de Saluian. interdict. par. 1. cap. 9. num. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 689. num. 4. par. 3. Cyriac. contr. 18. num. 23. par. 1.* vbi in ſpecie loquitur contra ſingularem ſucceſſorem, & contra tertium poſſeſſorem, quòd ſi verum eſt in
29 legatis prophanis, multo verius erit in pijs, & ita etiam contra tertium poſſeſſorem epiſcopus erit legitimus executor piarum diſpoſitionum, alioquin facile eluderetur eius officium interuertendo poſſeſſionem bonorum legatorum vel teſtatoris in tertiam perſonam.

Poteſt igitur concludi Epiſcopum eſſe iudicem competentem in cauſa executionis piarum diſpoſitionum non ſolum ſi agatur ad inſtantiam partis, ſed etiam ex mero eius officio, & contra non ſolum perſonaliter
30 obligatos, ſed etiam contra tertios poſſeſſores, & nulla etiam data negligentia hæredum: vt videtur ſentire *Gutierrez. pract. quæſtionum lib. 4. quæſt. 29. numero 14. & Barboſ. d. allegat. 81. numero 15. verſiculo, & in huiuſmodi:* vbi inquit, quòd Epiſcopus poteſt conſtituere Procuratorem ad agendum coram ſe pro executione legatorum piorum, & ita cenſui,

censui, & si dubium esset, an causa sit secularis, vel Ecclesiastica, tunc Iudex Ecclesiasticus est adeundus ad hoc cognoscendum, qui summaria cognitione
32 hoc declarabit, *Felyn. in cap. si clericus laicum numero 3. 4. de for. compet.* Dec. *in cap. ad audientium numero 3. de Appellat. Fernand. Vasq. lib. 3. §. 22. numero 69. lim. 17. car. 548. Lancell. de attent. par. 2. cap. 20. numero 79. quæst. 3. Cauale. decis. 2. num. 38. versic. & si esset, par. 2. late Curol. de Graff. de effect. cler. eff. 1. numero 1262. & numero 1263.* vbi alios allegat.

CAPVT XXIX.

EPITOME.

Interesse lucri cessantis an possit ab initio taxari, & an liceat carius vendere credita pecunia, & alia multa in materia vsurarum tractantur.

SVMMARIVM.

1 *Vsura est crimen Ecclesiasticum, de qua solus Episcopus cognoscit.*
2 *Vsura quomodo sit crimen mixti fori.*
3 *Vsura an sit causa mere ciuilis, an etiam criminalis.*
4 *Vsurarius criminaliter punitur.*
5 *Vsura an ex officio puniri possit.*
6 *Vsurarij rarò puniuntur ex officio.*
7 *Vsura magnum malum.*
8 *Vsurarij dicuntur raptores, & spoliatores.*
9 *Vsurarius qua pœna plectendus sit.*
10 *Iudex Ecclesiasticus sine dubio procedit contra vsurarios.*
11 *Laicus vsurarius potest puniri à Iudice Ecclesiastico.*
12 *Iudæus Vsurarius potest puniri à Iudice Ecclesiastico.*
13 *Iudæus puniri potest de vsura etiam à laico Iudice.*
14 *De his, qui foris sunt, nihil ad nos.*
15 *Iudæi an puniantur à solis Iudicibus laicis.*
16 *Iudex Ecclesiasticus quando possit punire Iudæos.*
17 *Hebrei quibus nam pœnis possint puniri à Iudice Ecclesiastico.*
18 *Iudæi quomodo cogantur ad vsuras restituendas.*
19 *Vsura quomodo permittatur hæbreis.*
20 *Hæbreus iuditiatus de vsura potest torqueri.*
21 *Vsurarius an possit torqueri pro habenda veritate.*
22 *Iudæus facile præsumitur vsuram facere.*
23 *Vsura est vendere carius ob dilatam solutionem.*
24 *Vsura præsumitur ex pacto insolito.*
25 *Pecunia non potest expendi pro pluri, quàm eius cuneus admittit.*
26 *Pecunia est infructuosa.*
27 *Vsura est recipere aliquid vltra sortem.*
28 *Lucrum cessans quando peti possit.*
29 *Interesse non debetur, vbi non est mora.*
30 *Interesse lucri cessantis non potest ab initio taxari.*
31 *Pactum vsurarium est, per quod quis redditur certus de lucro.*
32 *Taxatio lucri vniformis arguit vsuram.*
33 *Lucrum Pius V. vetuit taxari ab initio.*
34 *Falsitas censetur commissa ab eo, de cuius interesse agitur.*
35 *Vsura cadit in solo mutuo.*
36 *Pretium iustum quodnam censeatur in vendendo serico.*
37 *Sericum quomodo iuste vendatur.*
38 *Vsura non censetur, si fiat, quod solet.*
39 *Vsuraria consuetudo excusat saltem à pœna temporali.*
40 *Solitus negotiari ratione lucri cessantis potest pluris vendere.*
41 *Testis vnus probat contra fiscum.*
42 *Testes deponentes de varia summa in nihilo probant.*
43 *Testis vnicus, vel Iudæus, vel interessatus non probat.*
44 *Pretium iustum quodnam dicatur, si varium sit.*
45 *Pretium naturale, seu vulgare quodnam sit.*
46 *Pretium præsumitur iustum.*
47 *Pretium dicitur iustum, quo res communiter vendi potest.*
48 *Pretium legale consistit in puncto.*
49 *Pretium iustum quomodo probetur testibus.*
50 *Testes quomodo probent pretium iniustum.*
51 *Annus apud mercatores quando incipiat.*
52 *Lucrum cessans cessante fraude potest ab initio taxari.*
53 *Interesse quando possit à partibus taxari.*
54 *Lucrum cessans quomodo probetur.*
55 *Lucrum dum taxatur deducuntur impensæ, & periculum.*
56 *Interesse taxatio quæ dicatur honesta.*
57 *Vsurarius non potest dici, qui fecit contractum cum consilio peritorum.*
58 *Falsum non præsumitur commissum sine damno tertij, vel vtili proprio.*
59 *In vno releuari debet, qui in altero grauatur.*
60 *Moneta vna quando recusari possit.*
61 *Lucrum ex mutuo non percipiens de vsura non punitur.*
62 *Vsuram non facit pactio, sed exactio.*
63 *Vsura est quo ad Deum, etiam si non exigatur lucrum conuentum.*
64 *Vsurarius punitur leuius, si non exegit vsuram.*
65 *Nummismata quomodo æstimentur.*
66 *Interesse lucri cessantis an debeatur sine mora.*
67 *Lucrum in quibus casibus liceat taxare à principio.*
68 *Dictio: suum, quid importet.*
69 *Vsura ne sit, sit interpretatio;*
70 *Vsura non est recipere à sponte dante.*
71 *Vsurarij clam fœnus exercent, palam vero, qui bonus est.*
72 *Creditor exigens iniuste excusatur, si in libro publico scripsit.*

73 *Vſuræ ſuſpicionem quibus coniecturis euitemus.*
74 *Vſurarius facta reſtitutione ante Inquiſitionem an euitet pœnam.*
75 *Vſura an in dubio præſumatur.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Vſurarum Corrigien. de tribus fuerunt denunciati DD. Camillus, & Alexander de Zannotis: Primo quia vendiderint Leoni Ciuitæ hæbreo magnam quantitatem ſerici in tribus vicibus carioris iuſto pretio ob dilatam ſolutionem in fraudem vſurarum: Secundo quia eidem tempus ſolutionis prorogauerint conuentione facta, vt interim hæbreus ſolueret liuellos annuos in rationem quinque pro ſingulis centenis vſque ad integralem ſatisfactionem, licet certa pars crediti nondum eſſet maturata: Tertio quia corruperint vnum ex chirographis, vbi apparebat de venditione partis dicti ſerici. Vnde fiſcus Curiæ Epiſcopalis Regij ſecreto accuſatore exiſtente, & noto inſtigatore cepit contra eos procedere ex capite fænoris, & falſitatis: Modo autem fabricato proceſſu etiam defenſiuo quæſitum fuit, quid de iure eſſet cenſendum.

Verum antequam vlterius progrediar, animaduertendum eſſe cenſeo, quòd vſura eſt crimen Eccleſiaſticum quo ad iuris cognitionem, in quo ſolus Iudex
1 Eccleſiaſticus poteſt procedere: *gl. in c. cum ſit generale de for. compet. Didac. var. reſol. lib. 3. cap. 3. in princ. Clar. in prax. §. Vſura. numero 8. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 26. num. 3.* verum quo ad pœnas imponendas, & contractus annullandos vſurarum cauſa eſt
2 mixti fori, & laicus poteſt trahi non ſolum ad forum laicorum ſed etiam Eccleſiæ: *Clar. d. §. vſura. num. 8. verſic. item quo ad pœnam & §. fin. quæſt. 37. numero 2. verſic. tu vero breuiter. Decian. d. cap. 26. numero 3. Fachin. controuer. iur. lib. 9. cap. 30. Burſat. conſilio 90. numero 37. lib. 1. Farinac. in prax. quæſt. 8. num. 134. verſic. ſecundam & numero 136. verſiculo Prima. & num. 140. verſic. quarta.* licet enim quidam putauerint
3 vſuram eſſe cauſam mere ciuilem, in qua non poſſit criminaliter quiſquam procedere. *Bald. in l. improbam. C. ex quibus cauſ. in fam. irrog. Dec. in l. rogaſti. §. ſi tibi. in fin. ff. ſi cert. pet. Cranet. conſilio 6. num. 101. 104. Lap. allegat. 20.* tamen contrarium verius eſt, & vbique ſeruatur, communiter enim ille
4 qui facit vſuram, criminaliter punitur: *Iat. Butr. in d. l. improbum. Caccialup. in rep. l. 1. num. 61. C. de ſumm. trin. Corn. conſ. 19. col. 2. verſ. his tamen. lib. 3. Decian. d. cap. 26. num. 3. verſ. & licet. Clar. d. quæſt. 37. num. 2. verſic. tu vero Farinac. d. quæſt. 8. num. 136. Marth. de Iuriſd. par. 2. cap. 7. num. 34. Borgn. decis. 2. num. 39. par. 2.*

Quæ adeo vera ſunt, vt licet quidam putauerint in hoc Iudicio non eſſe procedendum ex officio aut per In-
5 quiſitionem: *Guazzin. in trac. ad defenſ. par. 1. cap. 11. num. 12. verſ. immo* vbi inquit, quod numquam vidit ſeruari, quod procedatur ex officio tamen verius eſt, & receptius, & ego ſeruaui, & vidi ſeruari, quod in hoc crimine præcedente diffamatione procedatur per Inquiſitionem, & ex officio: *Decian. d. tract. crim. lib. 4. cap. 26. num. 9. verſic. & poterit. Peguer. decis. 25. per totam Caball. reſol. crim. caſ. 188. num. 4.* non enim dubium eſt, quin id fieri poſſit, ſed quia rarò ſolent
6 Iudices ex mero officio in hoc crimine vſurarum procedere, ſicut in adulterio eò, quòd auaritiam hominum in tantum proceſſerit, vt tale delictum, quod
7 grauiſſimum eſt, & reſpublicas perdit, flocci æſtimetur, ideo multi opinati ſunt non licere ex officio procedere, ſed vanitas, quia non ſolum fieri poteſt, ſed etiam boni practici, & Deum timentes ita ſeruant, & maxime in foro Eccleſiaſtico, vbi canones ſeruantur, forum enim laicale hoc delictum rarò punire ſolet, & male facit, quia vſurarij dicuntur raptores,
8 & ſpoliatores. *Decian. d. cap. 26. num. 3. verſic. nota quod omnes. Menoch. de arb. iud. caſ. 398. num. 18.*

Hinc eſt, quòd tam laicus Iudex pro executione iuris Canonici, quàm Eccleſiaſticus poteſt procedere contra delinquentes huiuſmodi infames, & quia non eſt à iure ſtatuta certa pœna pecuniaria, vel afflictiua contra vſurarium, ideo ille plectendus erit tam in foro Eccleſiæ, quàm laicorum pœna arbitra-
9 ria, & ſtellionatus, pro vt Iudici videbitur attenta perſonarum qualitate: *Io: Bapt. à S. Seuerino in l. cunctos Populos num. 46. C. de ſumm. triu. Lup. de vſur. in præfat. num. 18. Corn. conſ. 158. lib. 3. Clar. in prax. §. vſura. num. 10. Menoch. de arb. iud. caſ. 398. num. 15. 40. Peguer. decis. 30. ſub numero 18. Dec. d. cap. 26. num. 3. verſ. & licet. ad fin. Guazzin. tract. ad defenſ. par. 1. cap. 11. num. 12. verſic. & vbi*; & in hac materia animaduertendum eſt, quòd ſi aliqua forte eſt aliquando difficultas, ea non proponitur contra Iudi-
10 cem Eccleſiaſticum, ſed laicum, qui viſus eſt multis non poſſe procedere eò, quòd vſuræ ſint iure ciuili permiſſæ adeo, vt neceſſe illi ſit ad ſacros confugere canones: *Menoch. d. caſ. 398. num. 31.*

Sic igitur in hoc delicto fortis eſt Iuriſdictio Eccleſiaſtica, vt non ſolum Iudex Eccleſiaſticus poſſit procede-
11 re contra clericos, ſed etiam contra laicos, & non ſubditos, & etiam contra Iudæos per *tex. in cap. poſt*
12 *miſerabilem. de vſur. Lap. allegat. 10. num. 4. Tuſch. pract. concl. littera V. concluſ. 336. num. 15. Io: Baptiſta à S. Seuerino in d. l. cunctos populos num. 47. Menoch. de arb. iud. d. caſ. 398. num. 40. verſ. extenditur primo:* non tamen negatur, quin etiam laicus Iudex poſſit punire Iudæos vſuram exercentes, quia cumulatiue
13 datur in eos Iuriſdictio, & nemo de hoc dubitat. *Rol. conſil. 95. numero 7. lib. 4. Lup. de vſur. comm. 4. §. 4. num. 66. verſ. vnde ibi licet contra Iudæos. Farinac. in prax. d. quæſt. 8. num. 146.* & licet dici ſoleat, quod de his, qui foris ſunt, nihil ad nos, ad *tex. in cap. multi. 2. quæſt. 1.* & videatur, quòd talis executio ſit
14 facienda per Iudices laicos contra Iudæos, non autem
15 per manus Iudicum Eccleſiaſticorum: ad *tex. in d. cap. poſt miſerabilem de vſur. Io: de lign. inter conſ. var. diuerſ. lib. 1. conſ. 19.* nam reſpondetur, quòd in quantum Iudæi ſolum Deum offendunt, & non proximum, vel offendunt in ijs, quæ nobis non ſunt communia cum eis in lege veteri, & noua, vtiq; ſolum Deum habent vltorem, verum ſi proximum ſimul offendant, vel peccent contra Deum in ijs, quæ vtraq; pagina teſtamenti prohibentur, tunc vtiq; per Iudicẽ Eccleſiaſticũ poſſunt puniri, quia ratione delicti efficiuntur de foro

foro nostro: *gl. in d. cap. post miserabilem in verb. Tusch. littera; I. conclus. 372. numero 4. 13. 14. Bursat. consilio 90. numero 1. lib. 1. Eymer. in direct. inquis. par. 2. quaest. 46. per totam. Farinac. de haeres. quaest. 178. num. 149.* Vnde est, quòd in omnibus delictis Ecclesiasticis, vel etiam mixti fori data praeuentione possunt Iudaei mulctari, & puniri à Iudice Ecclesiastico non quidem poenis spiritualibus, quarum incapaces sunt, sed poenis temporalibus, &
17 pecuniarijs, ac etiam corporalibus: *ad tex. in cap. saepe in fin. 28. quaest. 1. cap. constituit. 17. quaest. 4. gl. in d. cap. post miserabilem in verb. denegari. Abb. in cap. quod super col. 2. de vot. Tusch. d. littera: I. conclus. 372. numero 4. 13. pulchre Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 26. numero 2. versiculo concludendum ergo.*

Vnde non obstat, quod habetur *in d. cap. post miserabilem.* vt scilicet haebrei sint cogendi per Principes seculares ad vsuras restituendas, quia non sequitur; quòd Ecclesia, per se id etiam facere non possit, immo multo magis, quia si Ecclesia potest praecipere potestati-
18 bus laicis sic, non erit, qui negare audeat, quin id illa multo magis possit, quia actus attribuitur mandanti, non exequenti, & propterea Iudaeos inmerito potest compellere non solum per Iudices laicos, sed etiam per proprios ministros ad vsuras restituendas, eosque etiam punire; *Tusch. d. littera: I. concl. 372. num. 11. & littera: V. conclus. 336. num. 15. Lap. d. allegat. 10. num. 4. Menoch. d. cas. 398. num. 4. versic. extenditur primo.*

Non obstat autem, quòd videamus passim Iudaeos etiam in terris Ecclesiae habere priuilegia exercendi foenus, & impunè permittantur. Nam respondetur id eis permitti non quidem dispensatiue, vel quia liceat, sed ex
19 tolerantia, & condonatione Principum ad maius malum vitandum eodem modo, quo meretrices tolerantur: *Lup. de Vsur. comm. 1. §. 4. num. 70. in fin. Hest. Felic. de Societ. cap. 18. num. 37. 44.* & propterea alij haebrei, qui non habent priuilegia erunt puniendi, & ego habui in facto de quodam Simone Vienna haebreo, contra quem formaui processum de vsura, &
20 secundum indicia eum torturae subieci, licet fuisset, & dimissus fuerit; quia purgauit indicia.

Certum est enim quòd etiam in crimine vsurarum licitum esse reum torquere secundum mensuram indi-
21 ciorum ad eruendam veritatem, vel pro vlteriori veritate non solum si fuerit vsurarius manifestus, sed etiam occultus: *Soc. cons. 19. sub num. 4. lib. 4. Natt. cons. 369. in fin. Becc. cons. 62. num. 24. Alciat. in cap. 1. num. 52. de off. ord. Boss. in prax. tit. de indic. ad tortur. num. 98. Baiard. ad Clar. in §. vsura. num. 14. Chartar. in prax. reorum interrog. lib. 4. cap. 1. num. 42. Farinac. in prax. quaest. 42. num. 36. & seq. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 26. num. 3. vers. & poterit. Guazzin. d. tract. ad defens. par. 1. cap. 11. numero 12. vers. & vbi,* & vbi res agitur contra Iudaeum, semper facilius est praesumere vsuram, & eum torquere iunctis coniecturis,
22 quia esse haebreum aequiparatur ei, qui solitus est foenerari eò, quod à communiter accidentibus Iudaei fere omnes sunt vsurarij, & qui dicit Iudaeum facere vsuram, rem verisimilem proponit: *Bald. cons. 3. num. 3. lib. 3. Tusch. pract. concl. littera: I. concl. 373. num. 14.*

His visis dicamus quid euenerit in casu nostro, nam si de primo quaerimus, satis fundata videtur fisci Ecclesiastici intentio tam in facto, quàm in iure, quoniam haebreus testificatur se in primis contractibus fuisse valde damnificatum, cum minoris vendiderit sericum praedictum praesenti pecunia, & adsunt testes, qui deponunt currentibus annis tempore contractuum sericum fuisse venditum vilioris, quàm emerit dictus haebreus, ideò non relinquitur dubitandi locus, cum certum sit vsuram esse vendere carioris credita pecunia ob dilatam solutionem, quàm
23 fiat iusto precio currenti nummo, sic probat: *tex. in cap. consuluit. & cap. ciuitate de vsur. Innoc. Host. Abb. & alij in cap. vlt. eod. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 206.*

Accedit ad roborandum dubium conuentio stipulata inter eosdem de soluendo dicti serici pretio in tot Cechinis ad rationem librarum. XV. pro quolibet, cum tamen tunc temporis Corriggij expenderentur pro libris XV. cum dimidia, quod auget suspicionem vsurae non solum, quia facit pretium serici grandius, sed etiam quia tamquam pactum insolitum foenoris
24 coniecturam inducit. *Alex. consil. 54. num. 2. lib. 6. Rolan. consil. 96. num. 27. lib. 2. Farinac. in prax. q. 162. num. 164. Ludouic. Gilhau. in Arbor. iudit. par. 1. cap. 6. §. 160. num. 2.*

Vlterius non leue videtur foenoris signum, quia Zannotti vna cum serico vendiderunt dicto Haebreo quaedam numismata aurea pretio satis maiori, quàm auri pondus ferre posset, & tamen certum est pecuniam non posse licite expendi pluris, quàm
25 cuneus eius permittat. *ad tex. in l. 1. vbi gl. ff. de contrahen. empt. & in l. 1. 2. & 3. C. de veter. num. potest cap. quanto. de iureiur.* ergo id totum fuit illicitum.

Sin de secundo agere placet, pariter videri potest vsuram subesse, quoniam certum est pecuniam
26 ex se infructuosam esse, & ideo aliquid vltra sortem exigere maxime ob dilatam solutionem illicitum est lucrum. *Ludouis. decis. 80. num. 2. Layman. moral. lib. 3. de Inst. tract. 4. cap. 17. §. 2. numero 19.*
27 *versic. quare.* & licet peti possit interesse ratione lucri cessantis tribus concurrentibus, vt scilicet creditor sit solitus negotiari, debitor sit in mora, & lucrum sit in potentia propinqua iuxta doctrinam:
28 *Castr. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loco à Rota canonizatam teste Seraph. decis. 186. numero 1. & decis. 1240. numero 1. Rot. diuers. decis. 289 numero 4. & decis. 774. numero 2. par. 4.* tamen vbi mora non cadit, certum est, quòd hic interesse considerari
29 non potest. *Seraph. decis. 1427. num. 2. Ludouis. decis. 148. num. 2.*

Deinde etiam si locus fuisset alicui interesse lucri cessantis, cum illud tamquam ab euentu dependens valde sit incertum, ab initio licite taxari non potuit absque la-
30 be vsurę: *Bald. in l. rogasti. §. si ibi. ff. si cert. pet. Rot. diuers. decis. 315. numero 7. par. 2. Marth. de Iurisd. par. 2. cap. 7. numero 27. & seqq. Gratian. disc. 911. numero 4. lib. 5.* pactum enim, per quod quis certus
31 redditur de lucro, est vsurarium. *Foller. in pract. cens. in verbo: Instrumentum gratiae num. 9. Boccac. de cens. par. 2. num. 102. Cenc. de cens. p. 2. cap. 1. quaest. 3. art. 7. num. 22.*

Et vfuræ fufpicio tanto magis crefcit, quia taxatio eft
32 vniformis de foluenda certa fumma quotanois. *Se-
raph, decif. 599. num. 1.* quod videtur etiam mirifice
probari ex conftitutione. *S. M. Py. V. incip. In caufa:*
dum vetat taxationem lucri ab initio, quæ videtur tol-
lere omne punctum, & multo fortius refpectu partis
33 crediti nondum maturi, circa quod pactio de liuellis
foluendis videtur fine caufa, & iniufta, ac feneratitia.

Denique tranfeundo ad tertium ex infpectione chiro-
graphi apparere videtur eius corruptio, quoniam cer-
nitur deletio vnius temporis, & fuppofitio alterius, &
& cum de folo intereffe DD. Zannotorum agatur, ab
34 eis cenfendum eft falfitatem effe commiffam, cum ab
initio apud eos remanferit. *Farinac. de fimul. & falf.
quæft. 156. num. 118.*

Verum his non attentis re mature difcuffa, & vifo pro-
ceffu offenfiuo, & defenfiuo, & vifis allegationibus fi-
fci, & reorum cenfui DD. Zannotos fore abfoluendos,
& ideo pro dilucidatione facti fciendum eft D. Camil-
lum effe genitorem prædicti D. Alfonfi, & hunc ha-
berem plurimum peculij aduentitij, cuius negotia-
tionem relinquebat patri tunc laico, qui impendebat
pecunias filij in varijs mercibus, & præcipue fericeis,
& terminato negotio fcripturæ de illis vendendis fti-
pulabantur à D Alexandro vti pecuniarum domino
fine etiam patris interuentu, vt factum eft in tribus
chirographis, vbi dictus hæbreus fe conftituit debito-
rem dicti D. Alexandri, & cum lapfo termino non
folueret, inftante eodem D. Alexandro fuit carcera-
tus, cui poftea tranfigendo D. Alexander prorogauit
tempus ad foluendum, licet haberet in promptu indi-
uiduas occafiones inueftiendi pecunias in emptioné
cenfuum, & prædiorum, propter quod conuenerunt,
vt pendente termino hæbreus folueret liuellos in ra-
tionem quinque pro centenario, vt in proceffu.

Hinc deueni in eam fententiam nullam hic adeffe vfurã,
quia ea non cadit nifi in mutuo vero, vel palliato. *Ro-
35 ta diuerf. decif. 197. num. 3. par. 2. Seraph. decif. 599.
num. 3. Layman. Moral. lib. 3. de Iuft. trac 4. c. 16. n. 5.
verf. fecundo Bonacin. de contract. difp. 3. quæft. 3. par. 2.
num. 1.* quorum neutrum hic concurrit: Nam efto
etiam, quòd DD. Zannoti carius vendidiffent fericum
prædictum credita pecunia, quam præfenti fecilfent,
tamen cum D. Camillus fuiffet folitus negotiari, &
confuetum fit fericum vendi carius dilata folutione,
quam prompta, licitum fuit ceffante dolo, & fraude,
de qua hic nihil apparet, cariori pretio vendere ad
certam diem foluendo, quàm fi ftatim numerata pe-
cunia fuiffet venditum, quia in his mercibus iuftum
præfumitur pretium, quod pertinet ad pecuniam
creditam, cum facilius in tali negotio reperiantur em-
36 ptores habita fide de pretio: fic *Couar. var. refol. lib. 2.
cap. 3. num. 6. in princ. Pinel. in l. 2. C. de refc. vend. p. 3.
num. 34. Lup. in cap. nauiganti. de vfur. comm. 3. §. 5.
num. 107. Rot. decif. crim. 30. num. 11. recent. Sot. de
iuft. & iur. lib. 8. quæft. 4. art. 1. & 2. Molin. de contract.
difp. 358. fub. num. 3. Lexius de iuft. & iur. c. 21. dub. 6.
num. 59. Layman. d. trac. 4. c. 17. §. 7. num. 10. verf. ter-
tio ibi: fimili.*

Nec licet dubitare, quin paffim folitum fit cariori pretio
vendere fericum credita pecunia, quàm prompta fo-
lutione, quia non folum multi teftes hoc deponunt af-
ferentes vltra pretium currens prefenti pecunia fole-
re vendi fericum folidis 40. vel 50. pro libra de pluri
dilata folutione, & multo pluris etiã, fi differatur vltra
binas follicellorum ftationes, vt ex parte hic, fed etiam
37 hoc idem teftantur in iure. *Boninfegn. trac. de vend. ad
tempus cap. 2. num. 1. & num. 5. Scacc. de commerc. &
camb. §. 1. quæft. 7. par. 1. num. 80. fol. 227. Bonac. tract.
de contract. difp. 3. quæft. 2. par. 4. pron. 2. num. 17. verf.
hic fequitur.* Vnde ftante huiufmodi folito faltem in
foro externo tollitur omnis finiftra fenoris fufpicio,
38 & contractus cenfetur licitus, & validus. *Iaf. conf. 153.
num. 2. verfic. feptimo facit lib. 4. vid. Decian. confil. 2.
num. 80. 81. 82. 83. lib. 1. Grat. conf. 39. num. 4. lib. 2.
Rol. conf. 96. n. 26. 27. 28. lib. 2. late Menoch. conf 343.
num. 4.* & efto etiam, quòd talis confuetudo non effet
iufta, fed feneraticia, adhuc tamen excufat contra-
39 hentes à pœna temporali. *Crauet. conf. 145. num. 12.
Grat. conf. 49. num. 13. lib. 2. Bero. conf. 207. num. 8. 34.
lib. 3. Bertaz. conf. crim. 290. num. 7. 8. Farinac. conf. 54.
num. 19. & decif. crim. 10. num. 7. & decif. 30. num. 12.
Nauar. conf. 4. num. 7. in fin. de vfuris. v. Homobon. de
exam. Eccleſ. tit. de contract. cap. 16. quæft. 49. in refol.
verf. vbi tradit. & quæft. 56. in fin. verf. confuetudo.* &
maxime talis excufatio procedit in folito negotiari,
qui cenfetur ratione lucri ceffantis pluris vendidiffe.
40 *Dec. confil. 111. num. 4. Graff. decif. aur. par. 1. lib. 2.
cap. 15. num. 8. Tufch. littera: V. concl. 237. num. 63.*

Verum fi in facto quæramus, non conftat de aliqua pre-
tij iniuftitia, nam fi placet loqui de prima venditione
facta de anno 1623. quo tempore fericum fuit vendi-
tum libris 28. pro fingulo affe, & licet aliqui teftes di-
cant venditum fuiffe libris 25. 26. 27. prompta pe-
cunia, tamen multi alij etiam dicunt venditum fuiffe
libris 28. 29. & fol. 5. in contantis, & fol. 12. credita
pecunia, & reddunt rationem dicti, & deponunt de
proprio auditu, immo Grecus teftis pro fifco inductus
deponit de pretio librarum 28. præfenti pecunia, qui
41 folus contra fifcum probat. *Burfat. conf. 316. num 21.
Ceph. conf. 82. num. 47. Honded. conf. 112. num. 27. lib. 1.
Farinac. conf. 151. num. 8. 9.*

Sin de fecunda venditione loquamur facta anno 1624.
quo tempore Zannoti vendiderunt fericum libris 30.
pro fingulo affe credita pecunia, minus conftat de
iniuftitia pretij, quoniam licet adfint teftes, qui depo-
nant illud venditum libris 26. fol. 15. vel libris 27.
fol. 10. aut libris 28. tamen alij dicunt venundatum
fuiffe libris 29. & fæpe cum dimidio, vel libris 31. aut
libris 32. & currenti pecunia libris 29. fol. 12. adeo,
vt pretium librarum 30. videatur fuiffe intermedium,
& magis commune, & in omnem euentum dicti teftes
non nocent reis., quia cum deponant de vario valore,
42 non probant in aliqua fumma ad pœnam præcipue
infligendam. *Vrfill. ad Afflict. decif. 240. num. 11.
in fin. Petra de fideicomm. quæft. 12. numero 643.
& num. 798. Farinac. de tefti. quæft. 64. numero 46.
in fin.*

Denique fi de tertia venditione agatur, pretium nõ po-
teft iudicari iniuftum, cum non appareat de certitu-
dine pretij, fericum enim & quædam numifmata fue-
re ad corpus vendita, & licet emptor dicat fericũ fuif-
fe feparatim appretiatum libris 33. tamen non pro-
bat, quia vnicus eft. *Menoch. de præfumpt. quæft. 89.
43 num. 7. lib. 2. Farin. q. 36. num. 228. 229.* quia etiam
Iudæus eft. *c. fi hæreticus. 2. q. 7. & l. quoniam. C. de hæ-
ret.*

ret *Marquard.de Iudic.par.2.c.5,num.9. Mascard. de probat.conclus.944.in princ. Farinac.quæst.56.n. 205. 219.* & multo minus probat, quia interessatus fuit in hoc negotio,& commodum sperare poterat. *Bertaz. cons.crim.124.num.3.& cons.517.num.12. Ces,Grass. decis 72.num.6 Farin.q.60.num. 4.* At Angelus de Fano pariter hæbreus, & mediator in dicto contractu nihil deponit de certitudine pretij adeo, vt in proposito nihil adsit, quod releuet.

Ex quibus non potest fieri certum argumentum, quòd pretium huiusmodi fuerit iniustum, sed potius concluditur fuisse honestum vti medium inter alia pretia, siquidem stante varietate media sua est eligenda, nec infimo, neque supremo pretio accedendum est: ita
44 *Salyc.in l.2.num.29.& ibi,Crem.ad fin. & Pinel. p.3. c.vlt.num.10.C.de rescind.vend. Lup. in d.l.2. n. 125. C.de pact. inter empt.& vend. Alex.cons. 64.num. 9. lib.2. Masch.de probat.conclus.658. 14.15.22. Vrsill. ad Afflict.decis.240.num. 14.* quia pretium iustum naturale, seu vulgare non consistit in puncto, cum recipiat latitudinem, intra cuius fines numquam læditur Iustitia, cum liceat vendere tam pretio infimo, vel
45 mediocri, quàm supremo, quia huius æqualitatem nõ tollit modica addictio, vel diminutio. *Arist.Ethic. lib.2.c.6.D.Tho.2.2.quæst.77.art.1.ad primum,in fin. Graff.decis aur.lib.2.p.1.decis.112. num. 1. vers. præterea. Leon.in thes.for.Eccl.p.2.c.30.num. 15.16. Bonac.de contract.disp.3.quæst.2.p 4.num.1. vers.pretiũ, Layman.moral.lib.3 de Iust.tract.4 c.17 § 1.num.4. vers.discrimen.* & nisi probetur pretij iniustitia, illud
46 semper iustum præsumitur. *Farinac. q. 163.num.12.* & maxime vbi pretium non est taxatum, quia tunc eius iniustitia vix cognosci potest, nisi sit in magno excessu, quoniam pretium rerum mobilium, quando non est taxatum à lege, illud esse dicitur, quo res cõ-
47 muniter vendi potest. *Cæpol.de simul. contract, n. 71. Scacc.de camb.p.2,ampl.10.numero 56. vers secundus modus,* secus esset in pretio legitimo, & publica lege taxato, quod consistit in puncto indiuisibili, & non
48 licet vllo modo, illud excedere. *Arist. 5. Ethic.cap.7. Molin.tom.2.§.obserua,& tota disp.264.Layman.d.c. 17.§.1.num.3 4. vers. discrimen.*

Sed etiam addi potest, quia testes fisci nõ probant quidquam in hoc proposito, quoniam non percutiunt tẽpus contractus, vel circiter, ante, vel post, pro vt ne-
49 cesse erat ad fidem faciendam. *l. si voluntate, in fin. C.de rescind.vend.gl.in l.pretia rerum, vbi Bart, in §. nonnulla,num.3.ff.ad l.falcid. Cagnol. in d.l.2.n.250. C.de resc.vend.Afflict.decis.310,num.6. Bertaz.cons. crim.290.num.5.6.Farinac.quæst.163.num.12.* immo oportebat eos testificari sericum tempore solutionis faciendæ non fore pluris valiturum, alioquin vendi-
50 tor crimine fœnoris puniri non potest. *Cæpol.cons.ciuil.10.num.10.vers,hoc etiam. Bertaz. cons.290.n.6. Dec.cons.117.num.5.vers. quarto pro ista, Caiet. ad D. Thom.2.2. quæst.78.art.2.ad 7. Conrad.de contract. q. 61. Tusch.littera V,conclus.337. num. 63.*

Et in proposito magis etiam dubia redditur probatio fisci, quia licet testes de eodem anno deponant, nõ tamen de anno respectu negotij sericei, quia in hac materia annus non regulatur iuxta mentes, sed secundũ
51 stationem Folliceliorum, & recollectuum ad tradita per *DD.in l. fructus, & l.diuortio.ff.sol.matr. Couar. var.resol.lib 1.c.15.num.12.13. Borgn. de vsufr. num. 243.* ex quibus apparet ex serici venditionibus huiusmodi fœnoris odorem non potuisse subodorari.

Quare transitum faciamus ad transactionem, seu prorogationem termini ad soluendum, in qua hæbreus conuenit soluere Zannotis liuellos in rationem quinque pro Centenario, vsque quo satisfecerit, quòd pactum licitum esse tenuit *Rot.diuers.decis. 340. num.3. p.1.* Nam certũ est, quòd interesse lucri cessantis potest ab initio promitti, & taxari etiam in mutuo, quãdo pecunia erat negotiationi destinata, & illud est verisimile, & taxatio est proportionabilis ad interes-
52 se, nec adest dolus, vel fraus ad palliãdas vsuras. *Host. in c.salubriter, & c.nauiganti, vbi DD,de vsur.Bald.in d l.rogasti.§. si tibi, vers. in contrarium. ff. si cert. pet. Couar.var.resol.lib.3 c.4.num.5. vers. septimo eadem. Honded.cons.41.num.40.lib.2. Surd,decis.259. n. 16. 17.Rot.Gen.decis.193.num,10.latiss. Grat. disc.387. num.1.2.3.lib 3.vbi de magis vera, & communi, & reddit rationes, & num.16.perbelle etiam Farinac.decis.crim.331.num.3.15.vbi de magis communi, & cõgerit omnes,& decis.372.num.8.lib. 2. Rot. diuers.dec. 340.num.3.par.1.Giouagn.cons.46.num.1. in fin.lib.1, Nauar,cons.6.num.1.2.de vsur.Homobon.de exam.eccl. lib.2,tit.de contract.quæst.45.§.& quidem, versic. addunt,& in resol.Bonacin.de contract.disp.3. q. 3.p.4. num.12.13.vers.tertia.ibi: hac doctrina. Megal. cons. 45.num.5.vbi de communi.Giurb in consuet. Messan.p. 1.c.15.gl.15.num.31.32.33. Lud. Cenc. de Cens. p.2, c.1.q.3.art.5.num.1.2. Layman.moral.lib. 3. de Iust. tract.4.c.16 num,8* quod sane conforme est illi propositioni, quod interesse potest taxari conuentione partium, quotiescumque in substantia certum est, li-
53 cet in quantitate incertum. *Surd,de alim. tit.1. q.42. num.26. vbi multos allegat,& q.45.num.76.in fin.*

Hinc autem non solum liquet pecuniam creditam fuisse negotiationi destinatam, sed etiam implicatam, & Zannotum fuisse solitum negotiari,& multum lucrari non solum in re sericea, sed etiam in alijs mercibus, & in actu accordij constat promptus, & indiuiduas habuisse occasiones inuestiendi dictas pecunias non solum in emptionem prædiorum à DD. Calcaneis, sed etiam censuum à quodam Luserto, qui eos rogabat, vt pecunias sibi vellent dare ad censum, propter quod licebat recipere interesse nõ solum in rationem quinque, sed etiam octo pro centenario, vt moris est in censibus adeo, vt non erat necesse tales census adfuis-
54 se venales. *Giurb.d.gl.15.num.32.* sed lucrum dicebatur in potentia propinqua. *Seraph.decis. 186. n. 4.* nec est necesse venditores cẽsuum nominare, aut partem citare. *Seraph.decis.721.num.3.* hic autem testes inducebantur tantum ad iustificationem protestationis. *Seraph.decis,314.num. 2.* Hæc tamen omnia intelligas, nisi creditor haberet alias pecunias paratas ad idem, & vbi vellet magis exigere creditum, quàm terminum prorogare.

At hic Zannotus tantum modestum interesse, stipulatus est, vt visus sit voluisse multum parcere debitori propter pericula, & labores, & expensas, quæ fiunt in lucris constituendis; horum enim ratio habenda est, & pro eis de interesse est aliquid diminuendum. *Giouag.*
55 *d.cons.46.num.13.Seraph.decis.770.num. 3. Bonacin,*
55 *d.num.13. vers. tertia additio. Homobon. d. q.45.*

§.quarta

56 *§.quarta eſt, Layman. d. tract. 4. c. 16. n. 8. verſ. neceſſe*
eſt & cum poſtea fuerit probatum lucra ingẽtia fuiſ-
ſe facta in negotio ſericeo non eſt exceſſiuum intereſ-
ſe ad rationem quinque pro centenario, pro vt taxa-
tionem ad ſex pro centeno moderatam putauit: *Gra-*
tian. d. diſcept. 387. num. 26. cum igitur intereſſe præ-
dictum iuſtificetur non per confeſſionem partis, quæ
reſpecta haberetur, ſed per alias probationes, taxatio
huiuſmodi naufragium facere non poteſt. *Surd. conſ.*
327. num. 54. 55. & conſ. 485. num. 6. Gratian. d. diſc.
387. num. 12. Farinac. d. deciſ. 331. num. 4.

Accedat, quòd dictus Zannotus fecit huiuſmodi accor-
di accordium, & prorogationem cum taxatione lu-
cri corã Illuſtriſſimo D. Hieronymo Auguſtono nũc
digniſſimo Cõſiliario Iuſtitiæ Sereniſſimi Ducis Mu-
tinæ Iuriſconſulti numquam ſatis laudati, qui conſi-
lium ita faciendi dedit, & Inſtrumentum dictauit, vt
conſtat in actis, ideo etiam ſi erraſſet, tamen cum ſe
geſſerit ſub tanti viri conſultatione, nõ poteſt de vſu-
ra puniri, quia perito credendum eſt, & totum feciſſe
57 cum bona fide præſumitur: ſic conſiderat *Gratian. d.*
diſc. 387. num. 30. Farinac. d. deciſ. 331. ante n. 1. verſ.
ſecundo. Cyriac. contr. 169. num. 29. p. 1.

Circa tertium de mutatione, & corruptione ſcripti, nihil
conſtat officio noſtro, quod ſapiat delictũ, licet enim
cernatur chirographum deletum, & aliud tẽpus ſup-
poſitum, tamen non liquet, à quo iſtud factum fuerit,
& cum hæbreus fateatur illud confectum eodem an-
no, & menſe, & poſtea manſerit penes Notarium at-
teſtantem numquam poſtea fuiſſe à Zannotis viſum,
nec appareat de cauſa mutationis temporis, nec inde
reſultet damnum, vel vtile alicui partium, crimen fal-
58 ſi, vel corrupti non intrat. *Farin. de falſit. quæſt. 153.*
num. 203. 204.

Quare non obſtant in contrarium adducta, & primo nõ
licere carius vendere dilata ſolutione, quàm præſenti
pecunia, quoniam ſatis reſponſum eſt id in facto hic
ſatis non verificari, & ſi conſtaret, tamen in propoſi-
to caſu licuiſſe ex ſupradictis rationibus.

Secundo non obſtat pactum de ſoluendo pretio in tot
Cechinis in rationem librarum XV. primo quia cum
ille cõtractus principaliter eſſet vtilis hæbreo propter
pretium ſatis tenue, pluris enim Zannotus ſericum vẽ-
dere potuit, licuit grauare emptorem huiuſmodi one-
re, vt in vno damnificatus in altero releuaretur: *Lup.*
59 *in c. nauiganti, com. 3. §. 1. num. 24. verſ. hæc autem, de*
vſur. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 6. tit. 6. num. 8.
Scacc. de commert. §. 3. gl. 3. num. 36. Molin. tom. 2. diſp.
417. verſ. vt quod. Bonacin. de contract. diſp. 3. q. 6. p. 5.
num. 2. verſ. hoc tamen.

Deinde quia probabile dubium erat valorem Cechini
fore diminuendum iuxta curſum vicinarum vrbium,
vbi minoris valebat, vt dicunt teſtes in pluribus locis,
ideo licitum fuit recuſare Cechinum in valore currẽ-
60 ti: pulchre *Neniz. conſ. 49. num. 15. 16. Scacc. de com-*
mert. §. 2. gl. 3. num. 117.

Denique etiam ſi hæc pactio non fuiſſet licita, quia ta-
men poſtea Zannotus non exegit pretium in Cechi-
nis, nec in valore prædicto, ſed in moneta curreuti,
61 criminaliter nequit puniri, quia vbi ex contractu vſu-
rario non percipitur lucrum conuentum, contrahens
non poteſt ex eo puniri: *Bero. conſ. 207. num. 22. 23.*
Crauet. conſ. 289. num. 8. Soc. iun. conſ. 108. n. 5. lib. 3.
Bertaz. conſ. crim. 55. num. 9. Tuſch. littera V. concluſ.
62 *354. num. 9.* quia non pactio, ſed exactio in foro ex-
terno facit vſuram: *Gratian. d. diſc. 387. num. 10. Fa-*
rin. d. deciſ. 331. num. 16. & quæſt. 163. numero 31. 32.
Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 1. lib. 8. tit. 24. n. 14.

Hoc tamen intelligas quo ad pœnam ordinariam: & in
foro fori, quia quo ad Deum eſt vſura mentalis, etiã
63 ſi non exigatur vſura, & erit peccatum mortale ſine
tamen onere reſtituendi quidquam, & in foro etiam
externo talis vſurarius, licet non exegerit, neque In-
ſtrumento, vel ſcriptura contractus vſurarij fuerit v-
ſus, adhuc puniretur extra ordinem, & pœna arbi-
traria, quia vſuræ delictum conſumatur ſola ſpe reci-
piendi vltra ſortem, & quia ſic paciſcens deuenit ad
actum proximum maleficij, ſicut enim in furto, &
rapina, quibus vſura aſſimilatur, quis punitur, etiam
ſi ſolum oſtium fregerit, vel ſcrinium, quia tentauit
actum proximum delictum, ſic à ſimili in vſura dicẽ-
64 dum eſt: ita pulchre voluit *Scacc. de commerc. quæſt. 7.*
p. 2. ampl. 20. num. 30. & ampl. 19. num. 64. quem late
defendit Ic: Dom. Gait. tract. de credit. c. 2. tit. 7. num.
1535. 1547. & ſeqq. hic autem neque potuit eſſe lo-
cus pœnæ extraordinariæ, tum propter bonam fidem
contrahentium, de qua ſupra, tum quia tale pactum
non capit vſuram, ſed ſi repugnat legibus, non habet
aliam penam, quàm nullitatis.

Tertio non obſtat, quòd Numiſmata vulgo: Medaglie
fuerint tradita pro pretio excedente auri põdus, quia
id nullibi conſtat, niſi ex dicto hæbrei, cui non eſt in
cauſa propria ex ſupradictis rationibus: Verum eſto
id verum fuiſſe, tamen cum eſſent eximiæ pulchritu-
dinis, & antiquæ, vt teſtatur Angelus de Fano teſtis
pro fiſco, eorum valor non fuit commenſurãdus iux-
ta materiam, ſed ad inſtar gemmarum, & rerum pre-
tioſarum, in quibus etiam conſtitui poteſt vſufructus
ad denotandum, quòd forma auget valorem, ſic pro-
65 bat *tex. in l. numiſmatum. vbi gl. ff. de vſuf. Couar. de*
veter. col. numiſm. c. 7. n. 3. verſ. prima concluſio. quę ve-
ro in contrarium allegantur, licet poſſint varijs mo-
dis declarari, tamen non feriunt caſum noſtrum, quia
ſolum procedunt in pecunia vulgari, & communi.

Quarto nõ obſtat intereſſe non poſſe peti, niſi verificatis
requiſitis: *Caſtr. in dicta l. 3. ſi cert. petit.* quia miri-
fice omnia ea in caſu noſtro concurrunt, vt vidimus,
& melius etiam de illis in proceſſu conſtat: & vlterius
animaduertere oportet, quòd doctrina Caſtrenſis in-
telligenda eſt cum modificationibus, de quibus *Gio-*
uagn. d. conſ 46. num. 7.

Et quod dicitur moram eſſe neceſſariã, nihil nocet, quia
dictus hæbreus erat moroſus, & dilationem petebat,
vt in proceſſu, & quia verius eſt etiam ſine mora in-
tereſſe lucri ceſſantis deberi, quando à principio inter
66 partes fuit illud in conuentionem deductum: *Beltr.*
ad Ludouiſ. d. deciſ. 148. num. 4. vbi alios allegat. Grat.
d. diſc. 387. num. 20. Farinac. d. deciſ. 331. num. 9. Bona-
cin. d. diſp. 3. q. 3. p. 4. propoſ. 2. num. 12. Homob. d. tit. de
contract. c. 15. quæſt. 45. in reſol. quod intellige, quãdo
lucrum eſt in potentia proximam. *Megal. d. conſ. 45.*
num. 9. Vnde licet Zannotus hæbreo dilationem con-
ceſſerit, nihil ſibi præiudicauit, quin ſuum intereſſe
conſequi valeat. *Gratian. d. diſc. 387. num. 22. 23. Fa-*
rinac. d. deciſ. 331. num. 10.

Quinto non obſtat, quòd intereſſe non poſſit ab initio
taxari,

taxari, quia illud procedit, quando non est in poten-
tia propinqua, & non est verisimile, & quasi certum,
hic autem non solum lucrum erat verisimile propter
67 occasionem promptam, sed etiam postea iustifica-
tum est: Nec vniformitas taxationis nocet, quin in
tali casu fieri potuerit, quia sufficit ab initio adfuisse
verisimilitudinem, & proportionem: *Gratian. d. disc. 387. num. 24. Farinac. d. decis. 331. num. 11. Layman. d. tract. 4. cap. 16. num. 8.*

Sexto non obstat constitutio Pij V. vetans taxationem
interesse ab initio, quia solum procedit in cambijs, nec
extenditur ad alios contractus. *Gratian. d. disc. 387. num. 18. Farinac. d. decis. 331. num. 8. Homobon. d. c. 15. vers. & quidem.* vbi multos allegat.

Septimo non obstat pars crediti immatura, quasi videa-
tur eius respectu non posse euitari vsuræ labes: quo-
niam respondetur in Instrumento transactionis fuisse
conuentum cum D. Alexandro prædicto qui solus in
eo interuenit, non specifice ratione huius partis, sed
generaliter hæbreus promisit soluere sortem cum suis
liuellis, vnde hæc promissio debet intelligi respectu
maturati crediti, non autem maturandi, nisi quando
erit maturum, quia dictis; suis; importat, quòd sint de-
68 biti: *Rom. cons. 195. & cons. 259. num. 2. Tusch. littera: M. concl. 225. num. 25.*

Quæ interpretatio videtur amplexanda, vt verba con-
69 trahentium saluentur ab vsura: *Bertaz. cons. 227. n. 7. Farinac. cons. 54. num. 2. in fin. & num. 24. Rot. diuers. decis. 763. num. 15. 16. par. 1. Farinac. decis. crim. 137. num. 3.*

Quare cum postea D. Camillus nomine eius filij recepe-
rit liuellos, & in calculando quantitatem etiam respe-
ctu crediti non maturi (quod tamen tempore calculi
maturatum erat) computatum sit, nihil nocet ad vsu-
ram inducendam, quoniam per errorem id videtur
fuisse factum opinando vniuersum creditum fuisse ab
initio maturum, sicut erat tunc temporis, & ideo cum
D Camillus receperit pecunias nomine alieno, nec
pecunias stipulatus sit sibi dari, vsurarius dici non po-
test: *Aret. consil. 158. in 3. dub. Bertaz. consil. crim. 2. num. 35. & seq.*

Deinde cum hæbreus nullo iure, vel pacto cogeretur ad
soluendos liuellos respectu crediti non maturi, & ta-
men sponte soluerit, D Camillus potuit impune reci-
pere bene: *Natt. cons. 4. 2. n. 6. Bertaz. cons. crim. 227. num. 12. & hoc idem confirmat Feder. de Sen. cons. 18.*
70 *num. 4. vers. secundo dicendum, & num. 5. vers. & ex hoc. Alex. cons. 91. num. 2. & num. 7. vers. nec obstat. & num. 8. lib. 2. Scacc. de Iudic. lib. 2. c. 9. num. 348. Surd. consil. 3. num. 4. Sarc. cons. 71. num. 16.*

Præterea cum D. Camillus receperit d. liuellos, qui sunt
in parua quantitatem scilicet librarum 260. in totum,
maxime respectu summæ principaliter in accordio
stipulatæ, quæ est de libris 18000. cum persona valde
diuite, quam non est credendum voluisse indebite, &
fœneratitio modo recipere, sed creditur fecisse per er-
rorem, cum factum alienum tractaret, & non sit peri-
tus in iure, quoniam error potius præsumitur, quàm
delictum *Rol. cons. 11. num. 75. lib. 3. Cranet. consil. 75. num. 17. Bertaz. cons. crim. 33. num. 14. 15.* Vnde ipse
Hæbreus fatetur id erroneæ factum fuisse, quod Zan-
notus requisitus ab eo prompte illum correxit, & pro-
pterea euidenter videtur constare de errore, quem va-
rijs coniecturis posse probari liquet. *Claud. ad Bertaz. cons. crim. 103. littera: C. vers. error. Farinac. decis. crim. 233. num. 1. lib. 2.*

Nam in primis considero, quod si voluisset D. Zannotus
vsurariam pecuniam recipere, verisimiliter curasset
sub aliquo velamine hoc cælare, hoc enim est propriũ
71 fœnerantium, non palàm, & coram testibus id facere
pulchre. Alb. cons. 451. num. 15. Menoch. cons. 98. n. 35. Farin. q. 86. num. 63. Sicut enim qui male agit, odit lu-
cem ad *tex. in l. 1. §. tria lumina: & ibi gl. in verb. aper-
tiores. ff. de ventr. inspic.* ita qui bene operatur, in aper-
to agit: Vnde cum Zannotus palàm receperit dictos
liuellos coram Notario, & testibus, cessat vsuræ suspi-
cio, & in contrarium vrget magna coniectura: *Tiraq. de retract. conuent. in præfat. num. 15 Decian. d. cons. 2. num. 92. 93. 94. 95. 96. lib. 1. Menoch. cons. 343. n. 10. Tusch. littera: S. concl 262. n. 52. Farin. q. 162. n. 206.*
& propterea ille, qui indebite exactum annotauerat
72 in libro publico, excusat *Gionagn. cons. 43. n. 74. 75. lib. 1.* & docet præsumi erroneæ factum, & satis palam
dicitur fieri, quod fit corã testibus *l. palam. & ibi gl. ff. de verb. sign. Cran. cons. 544. n. 5. in fin.* & multo magis
si fiat per Instrumentum, vt hic. *Curt. iun. consil. 64. num. 2. 3. Ruin. cons. 14. num. 10. lib. 2. Decian. d. cons. 2. num. 95. 96. Farin. d. q. 162. num. 209. Surd. cons. 577. num. 39. Peregr. cons. 3. num. 137. lib. 1.*

Deinde non solum nobilitas dicti D. Camilli difficilem,
& inuerisimilem reddit vsuræ præsumptionem. *Becc.*
73 *cons. 52. num. 8. Gratian. disc. 679. num. 27. 28. Rot. diuers. decis. 316. num. 2. par. 4.* sed etiam bona eius fa-
ma, & communis opinio in populo, vt haberetur pro
viro bono, & timoratæ conscientiæ, & solitus fuerit
gratis mutuo dare, & Theologos consulere in contra-
ctibus arduis, vt in processu, vnde cessat omnis sinistra
fænoris suspicio, hæcque coniectura alijs præponde-
rat. *Soc. cons. 248. num. 1. ad fin. lib. 2. Decian. d. consil. 2. num. 84. 85. Rol. cons. 96. num. 20. lib. 2. Becc. consil. 52. num. 8. lib. 1. Farin. d. quæst. 162. num. 172. & q. 163. num. 25. Crot. consil. 186. num. 5. Ceph. cons. 496. n. 49. in fin. Laderch. cons. 129. num. 8. Bertaz. cons. 2. n. 11. 12. lib. 1. Hect. Felic. cons. 14. num. 18. 21. p. 1. Mantic. de tac. & amb. conuent. par. 1. lib. 8. tit. 25. num. 2. 3. Gionagn. cons. 43. num. 70. 71.* vbi enim non probatur credito-
rem esse solitum fænerari, sed constat virum esse pro-
bum, aliæ coniecturæ confunduntur, sic de magis
communi *Hect. Felic. d. cons. 14. num. 21.*

Præterea vix credi potest virum diuitem valde, qui po-
terat lucrum grandius licite percipere exigendo octo
pro centeno (hoc enim pacisci potuit ex supradictis)
& si male agere voluisset, poterat facile vsuram cæla-
re minuendo pretium prædij, quod in eodem solutio-
nis liuellorum instrumento emit adeo, vt sine tali ex-
pressione consequi potuisset lucrum. quod intende-
bat, & ita euitare periculum manifestum, cui se eui-
denter exponebat rem sic patenter faciendo, & pro
re tam parua, vbi enim agitur de paruo lucro in re
magna potius præsumitur error, quàm vsura, cum sit
facile errare. *Dec. in cap. si autem. num. 7. in fin. de re-
script. Cranet. cons. 75. num. 17. & cons. 319. num. 13. Plot. de in lit. iur. §. 9. num. 25. Farinac. cons. 125. n. 10. in fin. & q. 89. num. 57. Menoch. lib. 5. præs. 3. num. 20. Gionagn. d. cons. 43. num. 72. vers. quarto,* vbi sic excu-
sat reum propter rei paruitatem, quia tantum ageba-
tur

tur de summa librarum 120. Bononien. quæ fere eadem est cum summa, de qua nos quærimus: quibus addi potest Zannotum exulasse alias occasiones faciendi maiora lucra,& voluisse potius mutuum gratis dare, vel gratuitas dilationes debitoribus facere, ex quibus non præsumitur animum delinquendi habuisse. *Rol.consf. 11.num.78.& seq.lib.1.*

Et in omnem euentum dici potest,quòd cum ante transmissam reis inquisitionem, hæbreus omne suum ius remiserit, & cum eis se concordauerit super prætensis vsuris, non est amplius pœnæ criminali locus quia si
74 vsurarius non exegit vsuras, vel eas restituat, antequã conueniatur, nulla pœna etiam arbitraria est plectendus, quia ius canonicum solum considerat salutem animæ, vt tollatur peccatum, quod cessat facta restitutione: vt post *Salyc.Dec.Grat.Soc.iun.docent Crauet. consf.6.num.101. Rol.consf.75.num.21.22.23.25.lib.1. de communi Bursat.consil.321.num.25.lib.3. Borell. consf.12.per totum. Rota Auenion. decisf.48. Domin.Rouit. in comment. ad regias prag. ad prag.1. de vsurar. num.34.35.*

Sed quia istud non est tutum in praxi, & maxime vbi ex Statutis, vel lege aliqua humana prohibetur vsura, & præcipue in foro Ecclesiastico,vbi non dubitatur vsuram esse vetitã,& propterea prædicta opinio procedit tantum in foro interiori animæ, vel in foro seculari, quando nulla lege punitur vsurarius, secus est in foro Ecclesiastico, & externo, & etiam in foro laicali, vbi aliqua lege prohibetur vsura, tunc enim etiam si non exigatur,vel vsurarius non fuerit vsus scriptura,vel instrumento in Iudicio vel extra, cum vsuræ delictum consumetur sola spe recipiendi vltra sortem, adhuc vsurarius poterit puniri aliqua pœna arbitraria, mitiori tamen,& leuiori, sicut furtum,& rapina,cui assimilatur vsura,punitur,etiam si solum fuerit attentatum: ita *Capiblanc. de Baron. ad prag. prim. num.262. cum multis seq: Scace.de Camb. q.7.p.2. ampl.20. num.30. & ampl.19.num.64 late Io: Dom. Gait.tract.de credito cap.2. tit.7. num.1535. & num.1546.1547. vsque ad num.1555.* quod verius puto secundum prædictam distinctionem, quia negari non potest, quin iste deliquerit,& delicta non debent remanere impunita,ideo in hoc non insisto, sed quia potius dictus Zannotus credebat esse licitum sic pacisci, & iustam habebat credulitatis rationem, ideo puniri non potuit. *Rol.d. consf.74.num.43.lib.1.*

Denique esto etiam, quòd versaremur in dubio, an iste contractus haberet aliquid vsuræ, adhuc tamen in foro contentioso,vt hic, debet censeri licitus, & bona fi-
75 de celebratus. *Iaf.consf 153.num.2.vers.octauo,& vltimo lib.4. Crauet.consf.145.num.2. Crot.consf.141.n.6. Decian.d.consf.2.num.64.65.66.161.in fin. & n.186. lib.1. Ceph.consf.496.num.46. Menoch.d.consf.343.n.1. Bertaz.consf.crim.2.num.10.lib.1. & consf.318. num.2. lib.2. Rot. diuersf.decisf.340. num.1. p.1. Seraph. decisf. 620.num.3.*

His igitur, & alijs etiam, quæ superflua censentur, consideratis, & studio veritatis indagandæ processu sæpe reuoluto putaui partes meas esse in absoluendo dictos reos conuentos, in quo benignus lector aduertat, quòd D. Camillus non erat clericus, quando negotiatus est, sed tantum, quando exegit liuellos: hæc autem exarare volui, vt vnusquisque sciat me in hac re, quæ non leuis videbatur, tantum laboris impendisse, quantum iustitia postulabat; ita igitur iudicaui,& sententia mea habuit effectum.

CAPVT XXX.

EPITOME.

Vicinus fabricans per noui operis nunciationem debet desistere non obstante satisdatione de opere demoliendo, & quando vicinus possit obturare fenestras vicini fabricando in suo, vel communi muro.

SVMMARIVM.

1 *Aedes suas tollere vsque ad cælum vnicuique licet.*
2 *Vicini luminibus licet officere fabricando.*
3 *Præscriptio non currit in seruitutibus negatiuis, nisi à die prohibitionis.*
4 *Cautio de opere demoliendo efficit, vt vicinus possit prosequi fabricam.*
5 *Nunciatio noui operis etiam iniusta facit desistere à fabrica.*
6 *Opus nouum post nunciationem debet demoliri.*
7 *Noui operis nunciatio notorie iniusta an possit sperni.*
8 *Nuncians nouum opus debet iurare de calumnia.*
9 *Calumniosus euidenter non admittitur ad iurandum.*
10 *Opinio communis est sequenda in iudicando.*
11 *Nunciatio illegitima sperni potest.*
12 *Notorium esse debet à iudice declarari.*
13 *Nunciationem esse notorie iniustam debet à iudice declarari.*
14 *Nunciatio noui operis fit ex tribus causis.*
15 *Notoria multa dicuntur, quæ non sunt.*
16 *Satisdatio de opere demoliendo non efficit, vt fabrica possit prosequi.*
17 *Nuncians debet ius suum deducere intra tres menses, alioqnin nunciatus dat fideiussionem.*
18 *Paries cuius sit, indicat fenestra in eo.*
19 *Vicinus non potest in suo, vel communi muro facere quod nocet vicino.*
20 *Fenestra habet causam continuam.*
21 *Seruitus luminis quanto tempore præscribatur.*
22 *Aedificare in muro communi licet obturando etiam lumina vicini.*
23 *Opinio minus communis quando sequenda sit.*
24 *Luminis seruitus censetur constituta à iure, si aliunde lumen haberi non possit.*
25 *Aedificare licet, nisi seruitus sit constituta.*
26 *Fenestram non licet facere in muro communi.*
27 *Fenestræ in pariete communi non penetrantes indicant, cuius sit paries.*
28 *Vicinus non potest immittere in parietem vicini.*
29 *Aedificare non licet ad æmulationem vicini.*
30 *Vicinus principaliter ædificare non potest, vt noceat vicino.*
31 *Animus nocendi non præsumitur.*

32 Conie-

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

In vna Carpen. noui operis, in qua M D. Io: Marcus Grilinzonus contendit eleuare domum suam iuxta confines M. R. D. Io: Michaelis de priorijs Canonici, & præceptoris mei, & ædificare obturando etiam lumen fenestræ dicti Priorij in pariete confinante, & communi, cui dictus D. Priorius se opponit, & nouum opus nunciat, & dicit fabricam fieri non posse, nisi Iustitia violetur; & hæc fuit prima causa, in qua post Lauream Doctoratus consului, & requisitus dixi.

Prima sane facie videri fabricam dicti Griluzoni non posse impediri, & nunciationem vti notorie iniustam sperni posse, si quidem certum est omnibus licere ædes
1 suas altius tollere etiam vsque ad Cœlum ad *tex. in l. altius. C. de seruit.* etiamsi vicinus officiat luminibus
2 vicini; *l. cum eo ff. de seru. vrb. præd.* quod adeo verum est, vt etiam si vicinus habuerit per mille annos domum humilem, & depressam, adhuc tamen eam possit eleuare non obstante vlla præscriptione, quæ in
3 his seruitutibus negatiuis non currit, nisi à die prohibitionis; *gl. est communiter approbata in l. qui luminibus, vbi etiam Bart. ff. de seru. vrb. præd. Capol. eod. trac. cap. 39. Duenn. reg. 33. num. 1. 2. 3. Martres. in not. c. 13. Rip. in cap. cum Ecclesia Sutrina num. 50. de caus. poss. & propriet. late Cyriac. controuer. 28. num. 10. lib. 1.*

Deinde pro D. Grilinzono facit decretum DD Antianorum Carpi, qui ei concesserunt fieri eleuationem fabricæ, quod facere possunt secundum statuta loci, & casu quo res esset dubia, cum præstiterit fideiussio-
4 nem de opere demoliendo in casu succumbentiæ, videtur non esse dubium, quin possit fabricam cęptam prosequi, & consumare: ad *tex. in l. non solum. §. sciendum. ff. de nou. oper. nunciat.*

His tamen non obstantibus consului pro meo præceptore, cui plurimum debeo, & in primis dixi non licere fabricam prosequi, sed omnino esse supersedendum,
5 quia nunciatio noui operis id efficit, vt supersederi debeat, siue iure, siue iniuria ædificans ædificet, ne partes veniant ad arma; ad *tex. in l. 1. vbi gl. & DD. ff. de noui oper. nunc.* quod adeo verum est, vt ædificatum post nunciationem debeat in primis demoliri, antequam nunciatus audiatur, siue iure, siue non, factum sit ædifi-
6 cium: ad *tex. in l. Prętor §. ait prætor vbi gl. &* DD. *ff. de non. oper. nunc. l. de pupillo. §. meminisse. ff. eod. Aret. consil. 93. num. 4. Tusch. pract. conclus. lib. 5. littera; N. concl. 124. num. 2. 3.*

Et quamuis dicant DD. id procedere, quando ius ædificantis est dubium, & incertum, & secus esse, quando notorie constat nunciantem nullum ius habere, quia
7 tunc non impeditur fabrica, & ædificatum non debet demoliri, & nunciatio potest sperni, alioquin leges essent iniquæ, si talem euidentem iniustitiam admitterent: & est communis opinio, quam tenet *Bart. d. l. 1. in 5. oppos. vbi Ias. num. 8. Alciat. num. 22. Crot. n. 21. Horman. num. 30. Soc. n. 3. & alij ff. de nou. oper. nunc. gl. in l. de pupillo. §. impositiitiam. ff. eod. Rofr. & Azo. in Rub. eiusdem tit. num. 5. Spec. in tit. de nou. oper. nunc. ver. sed nunquid. Bart. cons. 64. lib. 1. Abb. in c. 1. n. 10. eod. Tract. Papien. in form. linell. super act. nou. oper. in verb. quemadmodum Marsil. in l. in criminalibus. §. præterea num. 131. ff. de quæst. & in Rub. n. 181. C. de probat. Bero. qq. fam. q. 3. Rom. cons. 42. Alex. cons. 77. n. 2. & consil. 106. num. 29. lib. 3.* & de communi testatur Spanocchius in *trac. de nou. oper. nunc. lib. 7. q. 1. num. 1. vers.* communis, & istud coadiuuatur, quia nuncians nouum opus debet iurare de calumnia, si hoc ab eo
8 exigatur; ad *tex. in l. de pupillo. §. qui opus ff. de nou. oper. nunc. Ant. Hering. trac. de fideius. cap. 15. n. 105.* ergo si calumnia sit euidens, non admittetur ad iurãdum, ne alioquin manifestus fiat periurus, vt inquit
9 *Soc. & Io. Crot. in d. l. 1. ff. eod. teste Spanoch. d. trac. lib. 7. quæst. 1. num. 57.*

Sed potest responderi in primis hanc opinionem apud omnes non esse receptam, & alteram æstimari probabiliorem, vt inquiunt: *Ias. Ruin. Crot. Soc. & alij in d. l. 1. ff. de nou. oper. nunc.* tamen quia in iudicando, & consulendo non est recedendum à communi opinio-
10 ne: *Ias. in d. l. 1. & Spanoch. d. q. 1. n. 111. vers. si vero;* idcirco dico, quod dummodo nunciatio non sit illegitima, & expresse à iure reprobata, vel facta ab eo, qui
11 nunciare non potest: *vt in l. qui viam & l. de pupillo. §. si plurium. ff. eod. Ias. in d. loco Spanoch. d. q. 1. n. 52.* quo casu tantum auctore Prætore sperni potest, in reliquo non potest nunciatus spernere nunciationem sub colore, quod notorie constet de non iure nunciantis, nisi prius Prætor de notorio constare declarauerit, qui nõ licet cuiquã notorium sua auctoritate sibi facere, sed ita demum si fuerit per Iudicem declaratum;
12 *Aret. in d. l. exitus. col. 3. de acquir. possess. Dec. cons. 383. in fin. Rol. cons. 33. num. 25. lib. 2. & cons. 99. n. 16. lib. 1.* vbi de communi testatur *Spanoch. d. tract. de nou. oper. nunc. lib. 7. quæst. 1. num. 99. vers. neq.* vbi inquit, quòd licet sit magna vis notorij, non tamen tanta, vt sua auctoritate quilibet sibi licere pręsumat paruipendere iuris remedia, & sic Prætorias nunciationes, præsertim cum hic Prætor protestetur ante demolitionem superædificati se non cogniturum quidquam de causa, & propterea hanc declarationem oportet à solo Iudice fieri, quia si liceret parti, semper maiorem
13 rixandi causam præberet, vt inquit idem *Spanoch. id. lib. 7. quæst. 1. num. 106. in fin. num. 112. 113. 114.* vbi inquit etiam præsumendum esse pro nunciante, qui ex solo edicto habet fundatam intentionem, & satis esse, si afferat vnam ex tribus causis, propter quas fit
14 nunciatio, de quibus *in d. l. 1. §. nunciatio. ff. de nou. oper. nunc.* vnde plurimum restringitur communis opinio,
15 quia multa dicuntur notoria, quæ non sunt. *Abb. in cap. consuluit. de Appellat. Rol. d. cons. 99. num. 15. lib. 1. & cons. 53. num. 34. lib. 2. Spanoch. d. lib. 7. q. 1. n. 114.*

Verum

Verum in facto hæc queſtio non facit ad rem noſtram
quia non verſamur in caſu, vbi conſtet de non iure
agentis, immo ex infra dicendis conſtat de non iure
nunciati.

Non obſtat autem fideiuſſio de opere demoliendo in ca-
ſu ſuccumbentiæ, quia nuncians non acquieſcit, & di-
cit ſe eſſe paratum docere incontinenti de iure ſuo,
poteſt enim vicinus nuncians dicere, hodie conſtat,
16 hodie agatur, & tunc ſuperſederi debet in fabrica nõ
obſtante ſatiſdatione de opere demoliendo, & debet
expectari nuncians per tres menſes ad docendum de
iure ſuo, intra quod ſpatium præſtolanda erit quæ-
ſtionis deciſio: *tex. eſt ad litteram in cap. fin. de nou.
oper. nunt. & in l. vnic. vbi gl. & communiter DD. C.
eod. Bart. &* DD. *in l. Prætor. §. ſi quis. ff. eod. Iaſ. in d.
l. 1. num. 19. ff. eod. Salyc. in d. l. vnic. num. 3. C. eod. Abb.
in d. c. fin. eod. Tract. Papien. de form. libell. in nunc. nou.
oper. epitom. ante aliquam num. 3. Io: Bapt. Plot. de in
lit. iuran. §. 3. num. 30. Lancell. de attent. par. 2. cap. 20.
lim. 2. num. 12. de communi Lanfranc. Balb. deciſ. 496.
Carroc. deciſ. 19. num. 24. pulchre Ant. Hering. d. tract.
de fideiuſ. c. 15. num. 102. 103.* vbi quod opus iſto caſu
17 differendum eſt vſque ad tres menſes finitos, & *Maur.
Aret. in cod. tract. de fideiuſ. par. 1. c. 15. alias 24. n. 6. 7.
de cautione de opere demoliendo*, vbi practicati hoc mo-
do dicit, ſi vero intra menſes tres ius ſuum nuncians
non deducat, tunc vtique data fideiuſſione de opere
demoliendo poterit nunciatus opus ſuum perficere:
*l. non ſolum. §. ſciendum. ff. de nou. oper. nunc. l. vnic. C.
eod. cap. fin. extr. eod. Carroc. d. deciſ. 19. num. 21. And.
Gail. lib. 1. obſeru. 16. num. 17. Aret. d. c. 15. num. 23.
Ant. Hering. d. c. 15. num. 95. 96. Tuſch. d. concl. 124.
num. 18.* & cum hæc cauſa ventilaretur coram Excel-
lentiſſimo D. Ludouico Puteolio Iudice appellationis
ad quem fuit translata ob iuramentum ſuſpicionis
aduerſus Prætorem, ipſe pronunciauit ſuperſedendum
in fabrica, & cum pars non acquieſceret, & recurſus
fuiſſet habitus ad Conſilium Signaturæ, eadem proui-
ſio confirmata fuit.

Si ergo placet ad merita cauſæ accedere, dixi certum eſſe,
quòd paries confinans ſit vel dicti Priorij, vel ſaltem
communis, quod dignoſcitur ex feneſtra, quam ille
18 habet in pariete: *Maſch. de probat. lib. 3. concl. 1149.*
& propterea non licuit fabricare ſuper eo in præiudi-
cium Priorij, quia nemini in re communi, vel etiam
in ſua non licet id facere, quod vicino nocere poſſit,
19 vel noceat ad *tex. in l. Trebatius. ff. de damn. infect. &
in l. de pupillo §. meminiſſe ibi at ſi in ſuo. vbi gl. ff. de
nou. oper. nunc. l. cuius ædificium, & l. quidam liberius.
ff. de ſeru. vrb. præd. Alber. in l. altius. verſ. ſed quid. C.
de ſeruit. Rip. in d. l. de pupillo. §. meminiſſe num. 34. &
multum ad rem Soc. reg. 101. fallen. 4. Cyriac. contr. 28.
num. 16. 17. lib. 1.* & ſane in re communi melior eſt
conditio prohibentis, *Cæpol. de ſeru. vrb. præd. cap. 36.
queſt. 7. num. 10. Franc. Marcus deciſ. 460. num. 2. p. 2.
Rim. ſen. conſ. 70. num. 10. vol. 1. Surd. conſ. 233. n. 9. 14.
Burſat. conſil. 57. num. 13. Cyriac. d. contr. 28. num. 18.
Bero. conſ. 132. num. 8. lib. 3. Burſat. conſ. 57. num. 13.
Tuſch. littera: E. concluſ. 37. num. 30.*

Et propterea dictus D. Priorius non poteſt damnificari
à dicto Grilinzono obturando feneſtram, cum enim
per longum tempus habuerit eam in dicto pariete,
20 cenſetur acquiſiuiſſe ſeruitutem luminis, ſi quidem fe-
neſtra habet cauſam continuam, cum ſemper ſit in
vſu actualiter, & potentialiter, nec ad eius vſum fa-
ctũ hominis requiratur: *Cæpol. de ſeru. vrb. præd. c. 19.
num. 2. late Rim. iun. conſ. 421. num. 43. vol. 4.* qui re-
ſpondet etiam cõtrarijs, ideo dictus Priorius præſcrip-
21 ſit, ſeruitutem luminum ſpacio X. annorum inter præ-
ſentes, & XX. inter abſentes: *Cæpol. d. cap. 19. num. 4.
Rim. iun. d. conſ. 421. num. 53. vol. 4.*

Multi tamen putauerunt, quòd ſocius, qui in muro com-
muni feneſtras conſtruxit, non poſſit prohibere, qui in
alter ſocius vicinus in eodem muro ædificet, etiam ob-
22 turando dictas feneſtras, quia non debet prohiberi
vti re ſua communi, vt per *Barthol. Cæpol. de ſeruit. vrb.
præd. cap. 62. de feneſtra num. 5. & de pariete num. 21.
Caſtr. conſ. 49. cum apoſtil. vol. 3. Duen. reg. 33. n. 1. 2. 3.
Rip. in d. c. cum. Eccleſia Sutrina num. 50. late videndus
Iaſ. conſ. 98. col. 3. verſ. quinto, & per totum vol. 1.* vbi
hanc partem multis rationibus, & fundamentis de-
fendit: *Pariſ. conſ. 63. per totum. vol. 1. Bero. conſ. 134.
num. 15. & ſeq. lib. 3. Rim. ſen. conſ. 401. num. 2. 7. vol. 3.
& Rim. iun. conſ. 367. num. 15. 16. 17. vol. 4. late Bur-
ſat. conſ. 111. num. 1. 2. & per totum vol. 1. Tuſch. littera:
E. concluſ. 37. num. 17.* & hæc ſententia vtique videtur
magis communis, à qua eſſet difficile recedere, &
contra eam obtinere, licet altera opinio videatur ma-
gis conſona æquitati iuxta *l. non debet. ff. de reg. iur.* &
23 poſſit amplecti etiam in iudicando tamquam valde
rationabilis, & æqua, vt per *Abb. Anan. Felyn. & DD.
in c. canonum. ſtatuta de conſtit.*

Tamen euitatur hæc difficultas in caſu noſtro, quia di-
ctus Priorius aliunde lumen habere non poteſt, &
vnicam tantum habet feneſtram in dicto muro com-
muni, quo caſu præſumitur habuiſſe dictam feneſtram
iure ſeruitutis, quia aliunde non poteſt habere lumen:
24 ſic probatur per *tex. in l. fin. §. fin. C. de ſeruit. & poſt.
Bero. conſ. 132. num. 7. 8. lib. 3. Tuſch. pract. concl. d. lit-
tera: E. concl. 37. num. 20. pulchre Rim. iun. d. conſ. 421.
num. 50. vol. 4.* vbi dicit, quòd idcirco vicinus non
poteſt feneſtram prædictam obturare fabricando in
pariete communi, quia cenſetur iure ſeruitutis exiſte-
re, & ideo licet poſſit vicinus in ſuo, vel communi ad
libitum ædificare, tamen id non procedit, ſi pacto, vel
25 præſcriptione ſit inducta contraria ſeruitus: *l. cum eo
l. Imperatores. l. inter ſeruitutes. ff de ſeru. vrb. præd. Be-
ro. conſ 132. num. 12. lib. 3. Tuſch. d. concl. 37. num. 23.
Rol. conſ. 22. num. 31. vol. 2. Eugen. conſil. 32. num. 43.
vol. 1. Surd. conſil. 17. num. 18. Cyriac. d. contr. 28. n. 29.*

Et ſane cum non liceat vicino facere feneſtram in parie-
te communi pro acquirendo lumine, niſi ſibi fuerit
26 conceſſum: *l. eos. ff. de ſeruit. vrb. præd. Cæpol. de ſeru.
vrb. præd. c. 36. num. 11. & cap. 40. num. 13. Bart. Bald.
Caſtr. & DD. in d. l. eos. Bero. d. conſ. 133. vol. 3. Pariſ.
conſ. 63. in princ. vol. p. Burſat. d. conſ 111. num. 2. vol. 1.*
vtique vel dicendum eſt dicto Priorio fuiſſe conceſ-
ſum dictam feneſtram ſic habere, vel parietem eſſe
totum proprium dicti Priorij, quia in eo habet fene-
ſtram, nam ſi feneſtellæ paruæ penetrantes vſque ad
27 dimidiam parietis, quas Regienſes vocant feneſtras
Imperiales, deſignant murum eſſe illius, à cuius ſunt
latere. *Cæpol. d. tract. de ſeruit. vrb. præd. c. 40. num. 24.
Maſch. d. concl. 1149. num. 5. Burſat. d. conſ. 111. n. 18.*
multo magis id ſignificabunt, ſi totum murum pene-
trent, ſicut facit feneſtra ad lumen recipiendum,

quod

quod si verum est, sequitur D. Grilinzonum non pos-
28 se super dicto muro vicini aliquid immittere, vel proijcere: *ad tex. in l. sicut. §. Aristo. versic. in suo ff. si seru. vend. l. quemadmodum. §. protectum. vbi Bart. Bald. & DD. ff. ad l. Aquil. Cæpol. d. trac. c. 30. num. 2. Tusch. d. littera: E. concl 36. num. 2.*

Deinde cessandum est a dicta fabrica, qui dictus D. Grilinzonus nullum, vel paruum videtur sentire ex ea commodum, ideo non potest altius tollendo obscu-
29 rare lumina vicini: *l. 1. §. deniq. ff. de aqua plu. arc.* non enim probat lex factum eius, qui non vt suum agrum meliorem faciat, sed animo nocendi vicini ius minuit
30 *l. in fundo. ff. de rei vindicat. l. seruius. §. si quis nouum. ff. de riuis.* Vnde opus nouum facere ad alterius inuidiam principaliter, & ad æmulationem etiam in suo vetuit: *l. opus nouum. ff. de oper. public. l. fluminum. §. fia. vbi gl. ff. de damn. infect. DD. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. & in d. l. altius. C. de seru. & in l. quominus. de flumin. Ias. in d. l. ex hoc iure numero 8. & d. consil. 98. vol. 1. Duenn. d. reg. 33. Cæpol. d. cap. 39. num. 2. vers. quinto fallit. Soc. iun. cons. 76. numero 15. vol. 2. Io. Corras. in Rub. num. 44. vers. alter casus. ff. de seruitut. Tusch. d. concl. 36. num. 2.*

Et licet vicinus non præsumatur habere animum no-
31 cendi vicino: *gl. in d. l. fluminum. Alex. consil. 175. num. 4. vbi Add. vol. 2. Cæpol. d. cap. 39. num. 3.* tamen iste animus probatur coniecturis, velut ex parua vtilitate, quæ resultat ex fabrica, vt hic: *Cæpol. d. cap. 39. num. 3. vers. idem forte. Io: Corras. d. loco. sub num. 44.*
32 *Menoch. lib. 6. præsumpt. 35.* DD. *in d. l. ex hoc iure. de iust. & iur.*

Præterea tutus esse videtur dictus D. Priorius, & cessandum esse à fabrica, quia illa officit lumini dictæ fenestræ, quæ lucem præbet scalæ eius domus, non
33 enim licet ædificare officiendo luminibus scalarum, etiam si seruitus non sit constituta: ita *Cæpol. d. tract. de seru. vrb. præd. cap. 39. num. 4. vers. decimo Duenn. d. reg. 33. fallent. 8. Rim. iun. d. consil. 421. numero 70. vol. 4.* & quamuis *Horat. Lucius tractatum tom. 18. in tract. de priu. schol. priuileg. 47.* dicat Cæpollæ textum
34 esse corruptum, & intelligendum de scholis, non de scalis, tamen communis est ille intellectus de scalis, à quo non est recedendum.

Vlterius circa illam partem fabricæ, quæ incepta est vsque à fundamentis super solo vicini, omnia iura clamant, quòd sit demolienda, quia vicinus fabricãs iux-
35 ta domum vicini, debet intermittere certum spatium tam de iure statutario, vt ex Statut. *Ferr. lib. 2. R. 9.* quam de iure communi: ad *tex. in l. fin. ff. fin. regund. & l. Mæniana. C. de ædif. priuat.*

Et licet hæc iura esse intelligenda, quando fabricatur e prospectu, seu ex obiectu vicini ædificij, non autem si
36 à latere, vt hic: late *Rim. iun. cons. 367. num. 25. 26. 27. vol. 4.* tamen verius esse, quòd intelligantur indistincte, & nõ esse differentiam, an vicinus ædificet è regione, vel à latere inquit *Cæpol. d. tract. de Menianis. c. 61. col. 2. pulchre Surd. cons. 74. num. 15.* vbi respondet contrarijs.

Et similiter non obstat, quòd eadem iura debeant intelligi procedere in prædijs rusticis, non vrbanis. *Rim.*
37 *iun. d. consil. 367. numero 22. 23. 24. vol. 4.* quia verius est ea procedere, & locum habere tam in rusticis, quàm in vrbanis. *Cæpol. d. tract. cap. 40. col. 2. Surd. d. cons. 74. num. 15.* circa quod notandum est spatium
38 quod debet relinqui à fabricante de nouo iuxta domum vicini, debere esse quinque pedum, quia sic intelligit verbum: iuxta: *Bart. in l. item apud labeonem. §. conuiuium. num. 2. ff. de iniur.* vel saltem duorum pedum. *Alex. consil. 120. vol. 2. Surd. d. cons. 74. num. 15. vers. vltimo.*

Non obstat præscriptionem non currere, nisi à die prohibitionis, quia id procedit in seruitute negatiua altius non tollendi, & sic ne luminibus officiatur, nos autem versamur in seruitute affirmatiua luminum, in
39 qua præscribenda nõ requiritur vsus prohibitio *Cyn. & DD. in l. 1. C. de seruit. Rim. iun. cons. 421. num. 65.*
40 *vol. 4.* immo neque requiritur in negatiua, quando adest aliquis color, seu titulus præscribendi: *Alba. cons. 62. sub num. 38. Rol. cons. 5. sub num. 62. vol. 1. Berett. cons. 148. num. 3. 4. Panciroll. cons. 23. sub num. 9. Bursat. cons. 142. sub num. 26. Lancell. Gallia. cons. 54. num. 18. Menoch. cons. 887. num. 54. vers. cæterum, Balb. de præscript. in 2. p. 5. par. princ. q. 7. n. 4. versic. & ideo Cyriac. d. contr. 28. num. 22. lib. 1.* res autem fuit accordio sopita amicabili interuentu personarum: ideo tamen, vt supra, censeo.

Io: Baptistæ Ciarlinij.

CAPVT XXXI.

EPITOME

Ecclesiasticæ personæ an possint extrahere fructus bonorum suorum vel Ecclesiæ extra statum Principis secularis non obstante proclamate de non extrahendis bladis sub certa pœna.

SVMMARIVM.

1 *Laici impedientes Iudices Ecclesiasticos sunt excommunicati.*
2 *Statutum prohibens extractionem bladorum est validum.*
3 *Statutum de bladis non extrahendis ligat etiam clericos.*
4 *Annonæ leges ligant etiam Ecclesiasticos.*
5 *Clerici possunt extrahere blada Ecclesiæ extra statum non obstante statuto.*
6 *Statuta laicorum non ligant clericos.*
7 *Clerici an liceat extrahere fructus bonorum patrimonialium.*
8 *Patrimonialia clericorum sunt exempta.*
9 *Clerici tempore penuriæ non possunt extrahere.*
10 *Clerici coguntur à suo Superiore ad obseruantiam statuti laicorum honesti.*
11 *Statutum laicorum etiam honestum non ligat clericos.*
12 *Pretium rerum respectu clericorum solus Episcopus taxat.*
13 *Episcopus tempore penuriæ præcipit clericis, ne extrahant blada.*

14 *Clerici denunciare debent ſua blada Epiſcopo, non Iudici laico.*
15 *Conſuetudo, quòd clerici ligentur ſtatutis de annona, valet.*
16 *Clerici non ligantur conſuetudine laicorum etiam immemorabili.*
17 *Conſuetudo contra libertatem Eccleſiæ ſit irrationabilis.*
18 *Coloni non ſunt immunes, pro vt eſt Eccleſia.*
19 *Clerici, quando tenentur ad onera laicorum cogendi ſunt à ſolo Epiſcopo.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN quadam cauſa Mantuana Dioc. Regien. in qua tractabatur de ponendo in tutò fruges, ſeu triticum Archipræsbyteri Pegognagæ ægrotantis extra Parochiam cum periculo vitę, cum ſe oppoſuiſſet Iuſdicens Gonzagæ ſub vano prætextu, quòd blada tranſportarentur ad alienigenas aduerſas proclamata Ducalia, quod verum non erat, nihilominus neceſſe fuit diſputare, an edita Principis ſæcularis vetantis extractionem annonæ extra territorium comprætendant
1 Eccleſiaſticos, ideo dixi Iuſdicentem incidiſſe in cenſuram Bullæ Cœnæ Domini latam contra impedientes Iudices Eccleſiaſticos, ne ſua Iuriſdictione vtantur, vel immunitatem Eccleſiarum perturbantes, & edicta prædicta non ligare clericos.

Dicebant tamen Mantuani valida eſſe ſtatuta, & edicta laicorum, quæ prohibent extractionem frumenti, vini, bladorum, & leguminum, ac ſimilium extra territorium Principis ad hoc, vt conſeruetur abundantia
2 in Ciuitate, & ſic propter bonum publicum. *Iul. Clar. in prax. crim. quæſt 82. num. 33. verſ. ſtatutum ſeptimum. Tuſch. littera S, concl. 558. num. 1. & Brun. conſ. 150. in ſecundo.* & in ſpecie de ſtatuto vetante extrahi bona, ſeu fructus terræ, aut animalia, vt comprætendat etiam Eccleſiaſticos, quia in his, quæ ſpectant ad annonam, omnes ſubijciuntur Principi ſæculari, qui
3 de prædictis debet prouidere, tenuerunt *Mexia ſuper Pragm. taxa panis concluſ. 5. Vulpel. in tract. de libert. Eccl. p. 2. num. 17. & ſeq. Menoch. conſ* 800. *numero* 38.
4 *lib.* 8. & ita ſeruari in Regno teſtatur *Carol. de Graſſ. de eff. cler eff. 2. num. 294. verſ. & ita.*

Verumtamen dixi veriùs eſſe, & receptiùs ſecundum communes DD. traditiones, quòd ſtatuta, & edicta ſæcularia circa Annonam, & prohibentia extractio-
5 nem bladorum, & frugum extra territorium ſtatuentis, quamuis generalia, & etiam contra exemptos lata non afficiant, aut ligent Eccleſiaſticos, qui fori priuilegio gaudent, ſiue reſpiciant introductionem, ſiue extractionem, & hoc ex defectu poteſtatis, quia laici non poſſunt ſtatuere contra Eccleſiaſticos, qui idcirco liberè poterunt fructus collectos in bonis Eccleſiarum, vel etiam patrimonialibus extrahere, & ſatis erit, ſi denuntient, vt fraudes euitentur, ſic pulchre *Rip. de remed. ad conſeruand. vbert. numero* 122. *Io: Platea in §. Item lex Iulia. num.* 108. *Inſt. de publ. iud. Io: Lup. in repet. c. per veſtras. §. ſed eſt pulchra, num. 13. de donat. inter virum, & vxor. Io: de Amic. conſ. 18. num. 17. Couar. part 2. relect. §. 4 numero 7. verſ. his etiam. Grammat. deciſione* 100. *num.* 15. 16. *Caccialup. in rep. l. cunctos Populos, numero 186. C. de ſum. Trin. Rolan. conſ. 61. numero 22. lib. 4. Burſat. conſ. 42. numero 28. lib. 1. Baiard. ad Clar. §. fin. quæſt. 82. numero 87.* de veriori, & magis communi teſtatur *Carol. de Graſſ. de eff. cler. eff. 2. numero 292. Marth. de Iuriſdictione p. 4. caſ. 2. numero 1. 2. 13. Bellet. diſq. cler. titulo de exempt. cler. à ſtatu. §. 3. num. 1. 2. 3. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, par. ſecunda, can. 15. numero 45. 46. Maſcard. de ſtatut. concl. 1. num. 11. pulchre Prax. Archiep. Neap. c. 92. de ſtatut. laicorum, num. 3.* vbi teſtatur de communi, & quod ita vidit iudicari
6 in Regia Camera ſummariæ Neapol. & in conſilio Neapolitano, dicitque quòd talia ſtatuta non obligant nec in foro fori, nec in foro poli, & eſſe contra libertatem Eccleſiæ teſtatur *Marth. d. caſ. 2. num. 13.* late hoc firmat *Antonius Diana mor. reſolut. par. 1. tract. 2. reſol. 15. & reſol. 68.*

Et quamuis id multi admittant quo ad fructus, & bona Eccleſiarum, tamen aliqui contradicunt, quoad fructus, & bona patrimonialia clericorum, & hoc pen-
7 det ab illa quæſtione, an iſta ſint exempta à Iuriſdictione ſæculari: verum quia magis communis DD. ſententia eſt, vt etiam patrimonialia ſint immunia, & exempta, vt per *gl. Abb. Felyn, & Dec. a communi-*
8 *ter DD. in c. eccleſia S. Mariæ, de conſtitut. Euerard. conſ. 42. num. 5. 6. 20. & ſeq. Gallia conſ. 59. num. 14. Honded. conſ. 3. numero 12. vol. 1. & conſ. 20. num. 6. 11. vol. 2. Molin. de iuſt. & iur. tom. 3 diſp. 670. Gutierrez. pract. qq. lib. 1. q. 3. numero 15. & ſeq. Bellet. diſq. cleric. tit. de exemption. cleric. & eorumdem bon. §. 5. num. 6. Farinac. in prax. par. 1. q. 8. num. 21. vbi de magis communi; late Carol. de Graſs. d. tract. de eff. cler. eff 1. num. 10. 11. 12. 13. & eff. 2. num. 33. 34. & numero 37. verſic. ego vero;* vbi indiſtinctè inquit hanc opinionem eſſe tenendam: & pulchre etiam *Alder. Maſchard. de ſtatutorum interpret. concluſ. prima, numero 93. 94. 95.* vbi probat, quòd etiam bona patrimonialia clericorum gaudeant priuilegio bonorum Eccleſiaſticorum, ne ſubiaceant ſtatutis laicorum, & propterea clerici poterunt extrahere etiam fructus bonorum patrimonialium ſine licentia Principis ſæcularis: *Rip. d. tract. de conſeru. vbert. num. 142. 143. Prax. Archiep. Neap. d. c. 92. n. 3. verſ. ſi vero, Marth. de Iuriſd. par. 4. d. caſ. 2. num. 13. Anton. Dian. d. reſolut. 68.*

Hoc tamen multi limitant, vt non procedat tempore penuriæ, quia tunc pro communi vtilitate, & ad ſubleuandam neceſſitatem Populi tenebuntur etiam Eccleſiaſtici ad obſeruanda ſtatuta laicorum circa annonam, & non poterunt blada extrahere: ad *tex. in l. 3. §. quæſitum. ff. ad l. Rhodiam de iactu. Bart. in l. 1.*
9 *§. cura carnis, in 1. & 2. oppoſ. ff. de off. præf. vrb. Bald. in l. ſi pendentes §. ſi quid, num. 2. ff. de vſufr. Couar. d. § 4. num. 8. in fin. Burſat. conſil. 138. numero 11. lib. 2. Curt. iun. conſ. 61. num. 14. lib. 1. Natt. conſ. 275 numero 4. lib. 2. Decian. conſ. 51. numero 31. lib. 3.* vbi inquit hoc procedere, quando illa neceſſitas aliter euitari non poteſt, niſi etiam Eccleſiaſtici concurrerent.

Quod quidem verum puto, ſi ſano modo intelligatur, vt ſcilicet Eccleſiaſtici non teneantur

vicoa-

vi coactiua edicti vel statuti laicorum; quia
semper deficit potestas contra clericos, sed quadam
10 ratione naturali constringantur, & propterea immi-
nente tam magna necessitate, poterit officium Supe-
rioris Ecclesiastici implorari ad cogendum clericos
in subsidium ad *tex. in cap. non minus. de immun.
Eccles. & cap. 1. eod. tit. in sexto Bald. in l. ad instructio-
nes. vbi Cyn. C. de sacros. Eccl. Io: de Platea in l. 1. C.
vt nemini liceat se ab empt. lib. 10. Bertach. de Gabell.
in 7. par. princ. col. 5. versic. sed limita, pulchre, & in
terminis ita dixerunt Marth. de Iurisdictione d. par. 4.
cas. 2. numero 4. 9. Duard. in Bullam Cœn. Domini
can. 15. quæst 17. num. 47. vers. Dixi, & num. 48. Tusch.
litera: E. concl. 573. num. 13.* late *Antonin. Dian. mor.
resol. p. 1. trac. 2. resol 8.*

Nec mirum, quia statutum laicorum etiam rationabi-
le, & honestum non ligat Ecclesiasticos vi coacti-
ua, sed tantum impulsu rationis naturalis adeo, vt
laici non possint contra clericos procedere, si con-
11 traueniant, sed datur recursus ad Episcopum, qui eos
ad obseruantiam compellat si ita expedit, deficit
enim semper in laico potestas: *Marth. d. cas. 2. num. 3.
Graff d. eff. 2. num. 42. Duard. d. can. 17. numero 47.
versiculo dixi late Mascard. conclus. 1. numero 7. 8.
pulchre Bellet. disq. cler. d. tit. de fauore clericorum ab
exempt. à statutis laicorum. § 2. num. 34.* vbi multos
allegat. *Prax. Archiepisc. dicto cap. 92. numero 4.*
vbi inquit Bartoli sententiam aliter sentientis esse
communiter reprobatam, & quòd Episcopi circa bo-
12 na clericorum debent ipsi taxare pretium, vel eorum
authoritate id fieri debet.

Et sane in materia Annonæ vidi seruari, quòd tem-
pore penuriæ Prælatus ad instantiam Domini tem-
poralis præcipiat clericis, ne faciant extractiones
bladorum sub certa pœna, & si contingat fieri de-
nunciationes bladorum virtute bannimentorum,
13 vt sciri possit, an in comitatu adsit annona suffi-
ciens pro victu, de mandato Episcopi obligantur
clerici ad denuntiandum penes curiam Episcopa-
lem, quæ postea dat foro seculari denunciatio-
num notam, vt in facti contingentia rescripsit Epi-
scopo Ferrarien. Sacra Congregatio sub die. 19.
14 Iunij. 1592. in hæc verba: *Li Ecclesiastici non so-
no obligati per gli bandi de giudici secolari dare l'asse-
gna delli loro grani, & biade, deuono ben i Prela-
ti fare loro editti sopra ciò, & riceuere essi gli ri-
uelli dalli Ecclesiastici, e poi darne nota al magistra-
to secolare senza però, che da essi gli Chierici siano mo-
lestati.*

Iterum dicebant Mantuani, quòd practica, & obser-
uantia stabat pro ipsis, & licet nihil allegarent
tamen talem obseruantiam, quòd Ecclesiastici
15 ligentur statutis de bladis non extrahendis, & in
pertinentibus ad Annonam, videntur sentire
*Nauar. in Manual. confess. cap. 17. numero 208. in fin.
Vulpel. d. tract. par. 2. numero 20. & numero 32.
Menoch. d. consil. 800. numero 39. & sequentibus, &
numero 50. Graff. d. eff. 2. numero 294. versic. & ita*
vbi inquit, quòd in Regno non possunt extrahi
blada, ac cætera commestibilia sine licentia Proregis,
& solutione Dricti, licet tales res fuissent recollectæ in
prædijs Ecclesiasticis, vel clericorum; quæ tamen non
obstant.

Nam respondetur hic talem non extare obseruantiam
saltem præscriptam, quia si quid attentatum
est, totum factum est absque scientia Prælati, sed
esto, quòd ita quandoque seruatum fuerit (quòd
semper negamus) tamen verius est, & receptius
quòd consuetudo etiam immemorabilis, quæ præ-
iudicat aliquo modo libertati, vel immunitati Eccle-
16 siarum, seu Ecclesiasticorum non valet, non ligat,
& non debet admitti, etiam si sit consuetudo mixta
laicorum, & clericorum, quia clerici etiam volentes
non possunt se submittere Iurisdictioni, & statutis
laicorum tacite, vel expresse, & sic non est vis
facienda in tali practica, quæ est contra libertatem
Ecclesiæ: ad *tex. in cap. cum terra cap. sacrosanta cap.
Messana, vbi gl. fin. de elect. cap. cum inter cap. cum
venerabilis, de consuetud. cap. quamquam. de cens. in
sexto Bart. in l. de quibus. numero 5. & in 2. lect. nu-
mero 30. ff. de legi. Felyn. in cap. Ecclesia S. Mariæ
numero 6. versiculo, ex quo, vbi Abb. & Imol. de
constitut. Boss. de for. competen. numero 130. Euer.
consilio 30. numero 9. & consilio 42. numero 38. &
communiter DD. in cap. clerici. de Iudic. Alex. cons. 8.
num. 1. vol. 1. Rol. consil. 4. num. 12. vol. 1. & consil. 23.
num. 9. vol. 2. Clar. in §. fin. quæst. 36. numero 2. Couar.
pract. quæstionum cap. 31. numero 5. Farinac. d. quæst. 8.
numero 3. Scacc. de Iudic. caus. ciu. crim. lib. 1. cap. 10.
numero 42. vbi de communi Decian. tract. crim. tom. 1.
lib. 4. cap. 9. numero 10. & sequentibus. late Bellet. disq.
cler. tit. de fauor. cler. personal. §. 3. numero 1. 3. 4. 5.
& sequentibus, & numero 24. 25* pulchre in terminis
videndus *Alderan. Maschard. d. tract. de stat. interpræt.
conclus. 1. à numero 127. vsque ad num. 135.* vbi
bene probat, quod non valet talis consuetudo, &
est irrationabilis, non solum si sit vniuersalis, sed
17 etiam particularis, vel mixta clericorum, & laicorum,
& plene respondet ad contraria.

Non obstat, quòd in Regno ita seruetur, nam id etiam
negamus, cum iam viderimus ex *Prax. Archiepisc.
Neapol. d. cap. 92. numero 3. 4.* quòd pro Ecclesia
sæpius fuit iudicatum, vt Ecclesiastici non teneantur
huiusmodi laicorum statutis: & quamuis *Graff. d.
eff. 2. numero 294.* videatur aliter sentire, tamen
eo loci loquitur non de bonis Ecclesiarum, &
clericorum, sed de bonis colonorum ipsorum, in-
quit enim *& quòd ipsi coloni Ecclesiæ, & clericorum
sint subiecti Iurisdictioni dominorum secularium tenet
Feder. de Sen.* & postea subiungit, *& ita seruatur in
isto Regno.* ex quibus verbis comprehenditur eum
loqui de colonis, isti enim in hoc non gaudent pri-
uilegio Ecclesiæ, quo ad fructus separatos à solo
18 respectu partis colonicæ, si sint coloni partiarij,
vt inquit late *Rip. d. tract. de remed. ad conseru. vbert.
numero 127. Aret. in l. placet. col. 3. C. de sacros. Eccl.
Bart. in l. lator. §. fiscus. vers. mercatores. ff. de publican.
Bursat. consil. 42. numero 14. lib. 1. Menoch. de arb. iud.
cas. 180. numero 8. & cas. 562. num. 35. Surd. cons. 301.
numero 85. Carol. de Graff. d. tract. eff. 1. numero 208.
& eff. 2. numero 294. & late eff. 3. 56. 57. Maschard. d.
tract. conclus. 1. numero 147. & sequentibus,* vbi ta-
men rem bene declarat, quòd etiam coloni essent
exempti, si grauarentur nimis in fraudem clerico-
rum, vel respectu bonorum Ecclesiæ, in quo sæpe er-
rant laici.

Et ſemper hoc certum eſt, quòd ſi clerici, vel aliquis de eorum mandato, contraueniat huiuſmodi ſtatutis, ipſi clerici non poſſunt puniri à Principe ſæculari, neq; res, quæ extrahuntur, debent eis auferri, ſed cauſa eſt
19 tractanda coram Iudice Eccleſiaſtico: *Menoch. d. conſ. 800. num. 50. Sulyc. in Auth. caſſa. C. de ſacroſ. Eccl. Abb. in cap. non minus. col. fin. Natt. conſ. 311. num. 4. Rip. d. tract. num. 234. Graß. d. eff. 2. num. 294. in fin. pulchre, & late Alderan. Muſchard. d. concluſ. 1. num. 204. 205.* vnde male faciunt Iudices temporales, dum vexant famulos, vel colonos, vel alios clericorum miniſtros, aut ſeruientes, qui de clericorum mandato aliquid ipſorum clericorum extrahunt, vel introducunt, hoc enim indirecte eſt contra libertatem, & immunitatem, Eccleſiæ ſecundum prædicta.

Concludendum eſt igitur, quòd perſonæ Eccleſiaſticæ non ligantur huiuſmodi ſtatutis, ſed ex quadam ratione naturali, ſi in patria adſit neceſſitas frugum, quas vendere intendunt, cogantur à ſuo Superiore illas vendere in loco pro eo pretio, quod alibi ſincere, & deductis expenſis vendere poſſunt, alioquin extractio non eſt deneganda, & ita vidi ſeruari, & valde iuſtum eſt.

CAPVT XXXII.

EPITOME

Statutum vetans poſt certum tempus creditori audientiam præſtari ob negligentiam non petentis an valeat, & quando currat ſtatutaria præſcriptio.

SVMMARIVM.

1 *Carpi ſtatutum de creditoribus poſt lapſum certi temporis non audiendis quomodo intelligatur.*
2 *Statuti vbi adeſt diſpoſitio, ceſſat omnis altercatio.*
3 *Iudex fruſtra dubitat, qui videt caſum in ſtatuto expreſſum.*
4 *Statutum poſt certum tempus negans creditori audientiam non valet.*
5 *Statutum inducit peccatum, ſi negat poſt certum tempus creditori audientiam.*
6 *Statutum inducens præſumptionem ſolutionis an valeat.*
7 *Statutum præſcribens creditum ob præſumptionem ſolutionis eſt nutritiuum peccati.*
8 *Præſcriptio ſtatutaria an valeat.*
9 *Præſcriptio cum mala fide numquam procedit.*
10 *Statutum confirmatum à Pontifice non valet, ſi adſit mala fides.*
11 *Statuta ſemper reſtringuntur ad id, quod rationis eſt.*
12 *Statutum ita debet intelligi, ne à ſapientibus redargui poſſit.*
13 *Præſcriptio ſtatutaria cenſetur ſubrogata loco præſcriptionis iuris communis.*
14 *Præſcriptio iuris communis requirit bonam fidem.*
15 *Bona fides requiritur in præſcriptione ſtatutaria.*
16 *Præſcriptio non currit non valenti agere.*
17 *Præſcriptione non poteſt vti, qui debitum fatetur.*
18 *Statuta non operantur, vbi eſt mala fides.*
19 *Solutionem non eſſe factum ſciens non gaudet præſcriptione ſtatuti.*
20 *Præſcriptio de iure ciuili longi temporis currit cum mala fide.*
21 *Præſcribi poſſe cum mala fide, an ſit correctum de iure canonico.*
22 *Ius ciuile admittens præſcriptionem cum mala fide eſt correctum.*
23 *Præſcriptio ſtatutaria numquam procedit cum mala fide.*
24 *Statutum poteſt abbreuiare tempus ad præſcribendum.*
25 *Præſcriptio fuit inuenta, vt litibus finis imponatur.*
26 *Statuta de creditoribus non audiendis poſt certum tempus exiſtunt in multis locis.*
27 *Bona fides requiritur in debitore præſcribente.*
28 *Interrogatorium, an ſchedula fuerit à debitore ſcripta, quando non admittatur.*
29 *Bona fides præſumitur, etiam ſi de titulo non appareat.*
30 *Bona fides in dubio præſumitur.*
31 *Bona fides debet allegari, & quando.*
32 *Præſcribens cenſetur ſoluiſſe.*
33 *Solutio non eſt probanda, vbi præſumitur à ſtatuto.*
34 *Statutum præſumens poſt certum tempus ſolutionem validum eſt.*
35 *Probationes non admittuntur contra præſumptionem iuris, & de iure.*
36 *Præſumptio iuris, & de iure quæ ſit.*
37 *Statuta Carpi, & Ferrariæ non poſſunt dici nulla.*
38 *Statuta de facto ſeruari ſatis eſt.*
39 *Multa ſunt inualida, quæ talia dici non poſſunt.*
40 *Statutum licet durum, tamen eſt ſeruandum.*
41 *Statuti nullitas debet allegari coram Principe, non alio inferiore.*
42 *Debitor ſciens ſe non ſoluiſſe non eſt tutus in conſcientia aliqua præſcriptione.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum

IN vna Carpen. præſcriptionis ſtatutariæ, in qua conſului, antequam Doctoratus Lauream aſſumerem, pro Domino Baptiſtà de Ferrarijs contra Io: Antonium de Florutijs, qui ſe illius creditorem aſſerebat pro pretio tritici venditi in quantitate non modica, ſed quia tacuit per annos XII. & vltra, intra quod tempus numquam petijt creditum ſuum, Dominus Baptiſta dicebat ſe ſoluiſſe, & quamuis non probaret ſolutionem, allegabat tamen: *Statutum Carpi lib. 2. R. 28. De Creditoribus poſt lapſum certi temporis non audiendis*, vbi diſponitur, quòd negligentibus creditoribus per annos XII. ſua petere credita

dita amplius non audiantur, sed fictione statuti præ-
sumatur eis solutum, & propterea dicebam nullum
remanere dubitandi locum, quia inanis est alterca-
2 tio, vbi adest statuti clara dispositio: *Corn. consil.* 109.
in fin. vol. 1. *Soc. iun. consil.* 10. *num.* 10. & *consil.* 12.
num. 2. *vol.* 1. *Rol. consil.* 72. *num.* 6. 7. *lib.* 3. *Cephal. consil.*
138. *num.* 20. *vol.* 1. *Chartar. decis.* 13. *num.* 2. & frustra
dubitat Iudex, qui casum in statuto expressum videt:
3 *Corn. consil.* 318. *num.* 1. *vol.* 1. *Bero. consil.* 7. *num.* 1.
vol. 3.

Verum allegabatur ex aduerso statutum prædictum
esse nullum, & inualidum eo, quòd sit nutritiuum pec-
cati, quia admittit præscriptionem cum mala fide ad-
uersus sacros canones, quod fieri non potest, quia ma-
4 læ fidei possessor numquam præscribit. *cap. fin. de præ-
script. cap. possessor. de reg. iur. in* 6. & ideo dictum statu-
tum est iniquum, & nullum: *Bart. in l. omnes Populi
num.* 24. *vers. ecce alia vbi Caccialup. ff. de iust. & iur.
Io: And. in cap.* 2. *vbi Anch. & Domin. de except. Rom.
in l. sequitur. §. si viam col.* 5. *ff. de vsucap. Alex. consil.* 73.
num. 3. *vol.* 6. vbi inquit, quòd vsus à mille annis citra
hanc opinionem approbauit, & quòd opinio altera
5 inducit peccatum: *Paris. consil.* 87. *num.* 4. *vol.* 1. *Abb.
in cap. quoniam. col.* 5. *de præscript. Corn. consil.* 128. *per
totum lib.* 1. & *in consil.* 259. *col.* 3. *vol.* 1. vbi testatur de
communi legistarum, & canonistarum: *Ias. Inst. de
actio. in princ. num.* 99. *& seq. vbi de magis communi
opinione testatur. Bald. tract. de præscript. in princ. in* 4.
col. in fin. & in 2. *par.* 3. *p. princ. quæst.* 10. *Duen. reg.* 6.
Viu. lib. 1. *opin.* 271. infinitos congerit *Gabriel. con-
clus. lib.* 5. *de præscript. conclus.* 4. *num.* 1. 2. vbi in fine
inquit hanc opinionem esse magis communem. *Bos-
sius de stat. vrb. præscript. gl.* 1. *num.* 6. & *num.* 21.
versic. adhærendo. vbi attestatur de magis communi,
licet alteram putet veriorem: *Tusch. pract. conclus.
littera: S. conclus.* 633. *num.* 3. 4. 5. 6. *vbi de communi:
& magis communi: Gratian. discept.* 994. *num.* 5. 6.

Et quamuis *Bart. in d. l. omnes Populi numero* 24.
dicat tunc valere huiusmodi statutum, quando in-
ducit præsumptionem solutionis, vt hic, vel præsu-
6 mit contractum esse simulatum, tamen *Bald. in l. om-
nes Populi, num.* 11. inquit opinionem Bartoli tam-
quam truffam ab omnibus reprobari, quia propter
huiusmodi præsumptionem non tollitur peccatum,
si non adsunt vera signa solutionis, vel simulationis,
vnde Baldus putauit vtroque casu valere statutum,
7 sed potius inferendum est neutro casu huiusmodi
statutum valere, quia ob malam fidem semper nutrit
peccatum: *Franch. in d. cap. possessor. de reg. iur. in* 6.
vbi etiam Anch. & Imol. in cap. fin. col. 15. *vbi Felyn.
col.* 4. *de præscript. Io: And. in d. cap.* 2. *de except. in
nouell. Anch. consil.* 5. *Thos: Ferr. in tract. de caut. cau-
tela.* 38. *Alciat. in Rub. de præscript. num.* 5. *vbi de com-
muni testatur Imol. in d. l. sequitur. §. si viam Barb. in
Rub. de const. col. pen. Corn. consil.* 264. *col.* 4. *vol.* 1. *Ant.
Massauir. tract. de obl. in* 5. *partic. quæst.* 7. *num.* 11. *Bald.
de præscript. in* 2. *par.* 3. *pár. princ. q.* 14. *col.* 3.

Hæc quidem vera esse puto, licet multi teneant huius-
modi statuta valere ob bonum publicum ad lites ter-
8 minandas, vt per *Bald. in d. l. omnes Populi, & Bon.
de stat. Vrbi præscript. gl.* 1. *num.* 12. 18. vbi testatur
de veriori sententia: & *Gabriel. de præscript. lib.* 5.
conclus. 4. *num.* 1. *versic. contrariam,* vbi allegantur
plurimi DD. pro validitate statuti; verum quia data
mala fide debitoris non potest vllo modo statutum
9 inducere præscriptionem: *Alex. consil.* 218. *num.* 14.
vers. & licet lib. 6. *Castr. consil.* 98. *num.* 3. *lib.* 2. *Bald. de
præscript. in* 2. *par.* 3. *par. princ. num.* 5. *versic. tertia.
Tusch. d. littera: S. conclus.* 633. *num.* 6. *vers. & quod
Surd. decis.* 158. *num.* 5. *vsque ad num.* 18. *par.* 1. *Gra-
tian. d. disc.* 994. 5. 6. vbi quòd talia statuta non valent,
10 etiam si sint confirmata à Pontifice, stante mala fide,
quam Papa numquam censetur approbare.

Tamen dixi hæc non facere ad propositum, quia statu-
tum nostrum, & multa alia similia non inducunt
præscriptionem cum mala fide, neque vllo loco de
11 mala fide mentionem faciunt, & propterea cum sta-
tuta semper restringantur ad id, quod rationis est, &
recipiant interpretationem per punctum rationis:
*Bald. in auth. ingressi. C. de sacros. eccles. Felyn. in cap.
solitæ. col.* 2. *de maior. & obed. Ias. in l. non dubium
num.* 36. *C. de legi. Alex. consil.* 85. *num.* 11. *lib.* 4. *Soc.
consil.* 121. *numero* 5. *lib.* 1. *Rip. in suo resp.* 5. *de iur.
gent. & ciu. num.* 13. *Bertaz. consil.* 175. *num.* 13. *vol.* 1.
Masch. de stat. interpret. conclus. 5. *num.* 79. ideo debet
intelligi, vt præscriptionem induxerit cum bona fide,
12 ne redargui possit à sapientibus iuxta: *l. Saluius Aristo.
ff. de leg. præst.*

Et sane cum hæc statutaria præscriptio censeatur subro-
gata loco præscriptionis iuris communis 30. vel 40.
13 annorum, vel alterius temporis: *Abb. & Felyn. in d.
cap. fin. de præscript. Ang. in l.* 2. *§. si rem. ff. pro empt.
Ias. in l. ex hoc edicto. num.* 6. *ff. de eo, per quem fact.
erit. & in l. nemo potest. num.* 116. *de leg. primo vbi
etiā Rip. n.* 118. *Soc. consil.* 40. *in fin. vol.* 1. *Soc. iun. consil.* 86.
num. 5. *vol.* 3. *Dec. consil.* 556. *num.* 7. 8. *Paris. consil.* 32.
num. 6. & *consil.* 93. *num.* 20. *vol.* 3. *Goza d. consil.* 64.
num. 13. & *consil.* 80. *num.* 5. *Bonius d. tract. de præscript.
stat. gl.* 19. *num.* 80. *Tusch. d. littera: S. conclus.* 633.
num. 22. sequitur, quòd sicut præscriptio iuris com-
munis requirit bonam fidem, ita etiam requirat præ-
14 scriptio statutaria sic *Abb. consil.* 77. *col.* 4. *lib.* 2. *Ias. in
d. l. non dubium. numero* 36. *C. de leg. Alex. consil.* 99.
num. 8. & *seqq. lib.* 4. *Cornel. consil.* 277. *vers. his minime
15 vol.* 4. & *Tusch. d. conclus.* 633. *num.* 23. *Masch. d. con-
clus.* 5. *num.* 80. vbi etiam allegat alia similia statuta;
quæ restringuntur, & interpretantur ad id, quod
rationis est: & concordat *Gratian. d. discept.* 994.
num. 4.

Vnde est, quòd sicut non valenti agere non currit præ-
scriptio de iure communi, ita non currat ista præscrip-
16 tio statutaria, quia vbi non est negligentia, ibi non
debet esse pœna: *Bald. in auth. nisi annale. in princ. C. de
bon. matern. Fulgos. consil.* 122. *circa fin. Alex. consil.* 84.
num. 2. *lib.* 1. & *consil.* 38. *lib.* 2. *Dec. consil.* 468. *num.* 33.
& *seqq. Tusch. d. conclus.* 633. *num.* 21. & *Maschard. d.
tract. de stat. interpret. concl.* 2. *n.* 96. *Cyriac. contr.* 311.
num. 72. *par.* 2.

Et similiter debitor, quem certum est non soluisse, nō po-
test opponere huius statuti præscriptionē, immo etiā
si lapsum sit tempus, & ipse fateatur debitum, poterit
17 condemnari ad eius solutionem non obstante præscri-
ptione ob malā fidē. *Rom. cōs.* 102. *n.* 1. *Caman. cōs.* 77.
n. 4. *vers. nō obstat.* & *n.* 5. *Rebuff. in trac. de merc. minut.
art.* 1. *gl. vlt. n.* 12. *pulchre Carpan. ad stat. Med. c.* 112.
n. 81. 82. *p.* 1. iste enim habet conscientiam læsam, ideo

non iuuatur hac præſcriptione; Cuman.conſ.67.num 7.
& conſ.91.num.4. & Tuſch.d.concl.633.num.30. hæc
enim ſtatuta etiam ſi dirigerent verba ad creditorem
18 tamen nihil operabuntur cum mala fide; Abb. conſ.
76.in fin. Alex.conſ.58.in fin.lib.7.Tuſch.d.concl.633.
num 9 10 Imol.in d.c. fin. vti Butr. col.2. de præſcript.
Corn.conſ.277.col.2.vol.4. Seraph.deciſ.614 & deciſ.
632.n.1.Gratian.d.diſc.994.num.6.Cyriac.contr.307.
num.6.par.2. vbi dicti etiam in foro exteriori cum non
19 iuuari hac præſcriptione;qui ſcit ſe non ſoluiſſe.

Et quamuis de iure ciuili currat præſcriptio 30. vel 40.
annorum,& vlterioris temporis etiam cum mala fide,
20 vt finis litium detur ad tex.in l.omnes, & l.cum notiſsi-
mi.C.de præſcript. quas multi etiam putauerunt non
eſſe de iure canonico correctas quo ad malam fidem:
21 Bart.in l.ſequitur,§.ſi viam,ff.de vſucap.Hoſt.in ſumm.
de præſcript.§.quæ res.in princ. Abb.in c. quòd clericis.
col.8.de for.comp.de communi teſtatur.Soc.cõſ.40.in fin.
vol.1.Corn.conſ.274.col.1.vol.4.Soc.iun.conſ.13.col.4.
vol.2. tamen verius eſt, & receptius apud Doctores
omnia iura, quæ admittunt malam fidem in præſcri-
22 ptionibus, fuiſſe, & eſſe de iure canonico correcta, &
ius canonicum in hac parte eſſe ſeruandum tam in
foro Eccleſiæ, quàm in foro Cæſaris, & tam in terris
Pontificis, quàm Imperij, quia vbi eſt mala fides, ibi
non poteſt currere præſcriptio ob peccatum, tenue-
runt magis communiter DD vt per gl.in d.cap.fin. vbi
Abb.& DD. de præſcript. Io: And,in d.c.2. de except.
in 6. Ang.in d.l.ſequitur.§ ſi viam.de communi Fulgoſ.
in d.l.cũ notiſſimi.§ immo Bald.conſ.224.vol.5. Alex.
conſil.185.col.pen.vol.2.de communi Corn. conſil.259.
col.3. vol.1. & de communi etiam teſtatur Ruin. conſil.
170. col.8. vol.1. latiſſime Gabriel. concl. lib.5. de præ-
ſcript.concluſ.3.num.1.2. vbi in fine teſtatur de magis
communi,& infinitos congerit,Grat.conſ.125.num.7.
vol.1. Bero.conſ.61.num.8. & conſ.78. num.11.vol.3.
Curt.iun.conſ.331. num.15.Rol.conſ.6.n.42.43.vol.3.
de communi Burſat.conſ. 330.num. 149. 150. Peregr.
conſ.101.n.15 16. vol.2. Becc.conſ.90.num.21. Surd.
conſ.49.n.49.50.& conſ.73.num.11. Decian.conſ.13.
n.37. vol.2. late Cyriac.contr.321.num.49. lib.2. vbi
multos alios congerit.

Quod cum verum ſit, ſequitur, vt etiam in præſcriptione
ſtatutaria,quę ſubrogata eſt in locũ pręſcriptionis iuris
communis, idem ſeruandum ſit adeo, vt ſine bona fi-
23 de non procedat. Pariſ.20.n.28. & conſ.87.n.13.14.
vol.1. Simon.de Præt.conſ.3.num.31. Nouius conſ. 84.
num.8. Burſat.conſ.217.num.1. vbi de magis commu-
ni: Surd.d.deciſ.158.vbi,quod ita fuit iudicatum in ſe-
natu Mantuano: Cyriac. d.contr.321. num.50. lib. 2.
Tuſch.d.littera S.concl.633.num.23. Gratian.d.c.994.
num.4.6.

Cum ergo huiuſmodi ſtatutum intelligatur exiſtente de-
bitore in bona fide, non eſt dubitandum, quin ſit va-
lidum, quia certi ſumus ſtatutum poſſe abbreuiare
tempus requiſitum de iure communi ad præſcriben-
24 dum: Io: And.in d.cap. poſſeſſor.de reg.iur. in 6. Felyn.
in d.c.fin.col.5. & 7. de præſcript. pulchre Apoſtilla ad
Felyn.in c. ſi diligenti ad med.de præſcr. habet enim iu-
ſta ſic ſtatuendi cauſam, vt litibus finis imponatur,
25 pro quo facit: l.1.ff. de vſucap. l.fin. ff. pro ſuo & §.1.
Inſt.de vſucap & omnes DD. in locis præcitatis.

Neque videtur poſſe dubitari de validitate huius ſtatuti,
cum videamus in alijs etiam Ciuitatibus extare, & ſer-
uari ſimilia ſtatuta, prout extat in vrbe Roma tale
26 ſtatutum lib.1.c.101.de quo meminit Bouinſ. d.tract.
de ſtatut.præſcript.in princ. Tuſch.d.concl.633.& Gra-
tian.d.c 994 num.7. & ſimiliter extat ſimile ſtatutum
Mediolani,vt per Carpan.ad ſtat. Mediol. d.c.112.p.1.
Tuſch. d. concl.633. num.74. & per totam, vbi facit
mentionem de huiuſmodi ſtatutis, qui ſeruantur in
multis Italiæ ciuitatibus, vbi viget fides Catholica, &
maxime Romæ, in quibus locis non ſeruaretur huiuſ-
modi ſtatutum ſi repugnaret canonibus ſacris, vel le-
gi diuinæ: etenim cum ſimpliciter hæc ſtatuta dicant
poſt lapſum certi temporis creditorem non eſſe au-
diendum, vtique intelligantur, ſi debitor eſt in bona
27 fide: Alex.conſ.185.num.27. verſ.nec prædictis lib.2.
Tuſch. d. concluſ.633.num.10. Cyriac. d. contr. 307.
num 6 par.2.

Et adeo validum eſt huiuſmodi ſtatutum, vt denegando
audientiam creditori poſt annos XII. efficiatur, vt ſi
creditor poſt dictum tempus velit in iudicio interro-
gare debitorem, an ſcripſerit, vel ſubſcripſerit ſchedu-
28 lã, ſeu ſcriptum, in quo de credito eius ſit mentio, non
poſſit id facere, quia ſic faciendo ei non denegaretur
audientia: ita not. Alex. in l. qui ſe iuraſſe. §.pater.
num.3.ff.de iureiur. Carpan.ad Stat. Medicl.d.cap.112.
num.69.par.1. & propterea admittetur ſolum ad pro-
bandum malam fidem debitoris, & ſcientiam debiti,
quia tali pacto ceſſat ſtatutum, & ſi de mala fide con-
ſtiterit, vel coniecturari de ea ſufficienter poſſit, tunc
admittetur creditor ad probandum etiam cætera ſibi
incumbentia, quia tunc ceſſat illa ſtatuti diſpoſitio.

Hic igitur prodeſt ſtatutum noſtrum dicto Baptiſtæ, quia
credit huic credito fuiſſe ſatisfactum, & allegat eius
bonam fidem, quæ præſumitur, etiam ſi nullus
29 titulus appareat; late Tiraq. de præſcript. §. 1. gl. 2.
verſic. bona autem fides, Burſat.conſil.87.n.54. Seraph.
deciſ. 602. num.4. Cyriac. contr. 3. num.46. lib.1. qui
30 etiam dicunt in dubio præſumi bonam fidem, vt de
communi quoque teſtatur; Tuſch.littera B.concl.100.
num.21. & quamuis bona fides non præſumatur, niſi
31 allegetur: Alex. conſ.49.col.3. & conſ.136. col. pen.
lib.2. Tiraq. d.gl.2. verſ. ſed quæſtionis. Afflict.deciſ.
178.num.14. Dec.conſ.267.num.5. Tuſch.d.concl.100.
num 44. tamen poteſt allegari etiam poſt concluſum
in cauſa: Tiraq. d.gl.2.in verſ. ſed quæſtionis. Afflict.ld.
deciſ.178.num.14.[illegible] Tuſch.d.concl.100.num.44.
32 & ſane qui præſcribit, cenſetur ſoluiſſe: ad tex. in l. ſi
pupillus.in fin.ff.de adm.tut. Iaſ.in l. ſi unus.[illegible]
num.38.ff.de pact. ideo dicenti commiſſe in mala fide,
incumbit onus probandi: Felyn. in c. ſi diligenti col. 4.
de præſcript. Soc.iun.conſ.128. col. 19. vol.2. Tuſch.d.
concl.100.num.19. vbi quòd bona fides præſumitur,
vbi mala fides non apparet.

Ideo debitor non habet neceſſe probare ſe ſoluiſſe, quia
ſtatutum præſumit ſolutionem, & valet talis diſpoſi-
33 tio: Alex. conſ.220.num.6. lib.6. Tuſch. d.concl.633.
num.55.56. etenim licet hæc præſumptio non tollat
malam fidem, quia ſi de ea conſtaret, ſtatutum etiam
præſumendo ſolutionem, non valeret, tamen efficit,
vt ſi non appareat de mala fide, debitor non indigeat
alia ſolutionis probatione, & ex tali præſumptione va-
34 lidum reddatur ſtatutum: Felyn.in cap.fin.num.5. vbi
DD.de præſcript. Bart.in d.l.omnes Populi.num.24. vbi
etiam

etiam Caccialup.num.66.67.ff. de iust. & iur. Sayr. ad Marsil.sing.23.num.4.Cuman.cons.67.n.8. & cons.91. num.3. & cons.177.num.4.ad fin.Barbat.cons.36.num. 42. & cons.54.num.4. Tusch.d.concl.633. num.15.55. Carpan.ad statut.Mediol.d.c.112. num.67. ad fin. vers. tum etiam, & quæ in contrarium adducuntur, procedunt, vbi constat de mala fide.

Et ideo posset dici, quòd neque etiam creditor possit admitti ad probandum debitorem non soluisse, quia est præsumptio iuris, & de iure: *Soc.iun.cons 69.num.46. vol.1.* non enim licet admittere probationes contra
35 talem præsumptionem; ad *tex in l.fin. C.de arb.tut. & c.15.qui de Sponsal. Abb, & Felyn. in c. quanto de præsumpt. Abb.in c.1.de concess præb. Soc.cons.191. col.2. in fin.vol.1.* ea autem dicitur præsumptio iuris, & de
36 iure, vbi rex, vel statutum aliquid præsumit, & super eo disponit: ita *Abb.in d.cap.quanto col.2. ad med. & Felyn.col.3.præsumpt. Bald.in Rub. & in l. sine possidentis.C.de prob. Alex.in l.à Diuo Pio num.2. ff. de re iud. Soc.cons.23.col.6. vol.1.* In quo tamen licet difficilis esset hæc negatiue probatio, & ideo censeretur etiam calumniosa, tamen si in promptu esset talis probatio, non crederem esse negandam, si implicitam haberet malam fidem debitoris, ne incidamus in ea absurda, vt cogamur postea dicere statuta esse nulla, quia nutriant peccatum ob malam fidem debitoris, qua exclusa omnes admittunt statuta huiusmodi esse valida.

Verumtamen quia statutum huiusmodi de facto seruatur, & non licet de eius nullitate dicere vetante hoc
37 alio stat. Ferr.lib.1.R.2. quod hic etiam seruatur: & dictum Statutũ Carpi mulctat Iudicem contrafacientem, ideo non est quærendum de prædictis, quia satis
38 est statutum seruari de facto: vt per *Soc. consil.145. col.2.vol.1. Bero.consil.15.n.42.vol.3. Gabriel.d.lib.5. concl.4.n.15. Massa in tract.de oblig. Cam.ad.3.partic. q.3.num.11.12. pulchre Carpan. ad statut. Mediol. d. c.112.num.68.par.1.* vbi loquitur in terminis nostri statuti seruandi ob bonum publicum propter negligentiam non petentis, cum de inualiditate eius opponi non possit vigore alterius statuti.

Nec est mirum, quia multa sunt inualida, quæ tamen
39 non possunt de facto dici, & allegari nulla: *gl. in l.si creditoribus. C. de seru. Ang.consil.137. ad. fin. Alex. cons.32.vol.2.* nam statutum licet durum, tamen est
40 seruandum: ad *tex.in l prospexit.ff.qui, & a quibus in lib.2. ver.dolus. vbi Ang.Castr.ff. quod quisq. iur. Io: Andr, in c.fin. de appell.in 6. Bald.in l.acceptam in fin. C.de vsur. Ias.in l.filio pater.num.9 ff.de leg.p* & si quis vult dicere de nullitate statuti debet recurrere ad supremum Principem, & in subsidium ad Ecclesiam:
41 *Bald.in l.fin.§.in computatione.C.de iur.de liber.Ias.in l.nemo potest.num.63.in 2.lect.ff.de.leg.p.*

Bene verum est, quòd si debitor sciret se non soluisse, & non satisfecisse, in foro consciẽtiæ non esset tutus per
42 hoc Statutum, & si vellet suam conscientiam reddere securam, soluere teneretur; ita *Alex. cons.99.num.2. vol.4. Rebuff in tract.de famul. salar.gl.10.n.10.Sayr. ad Mathesil.sing.23.num.3. Duenn reg.6.n.2. Carpan. d.c.112.num.80.par.1. Gamm. decis.334.n.5. Cyriac. d contr.307 num 5.par.2.* sed quia dictus D. Baptista in hoc dicit se habere conscientiam illæsam, non video, quomodo possit molestari: Et ita.

CAPVT XXXIII.

EPITOME.

An liceat Concubinario aliquid donare Concubinæ vel in testamento relinquere, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Coniecturæ cessant in claris.*
2 *Legauerit vtcumque quis, ita ius esto.*
3 *Capax legati quilibet præsumitur.*
4 *Concubinæ possunt omnes donare, & relinquere dempto milite, & clerico.*
5 *Concubinatus est permissus de iure ciuili.*
6 *Meretrix habet actiuam testamenti factionem, & passiuam.*
7 *Capere potest ex testamento alterius, quicumque potest testari.*
8 *Concubinæ potest Adulter legare aliquid.*
9 *Adulterium non est coitus vxorati cum soluta.*
10 *Copula vxorati cum soluta est impunibilis.*
11 *Naturales filij dicuntur nati ex vxorato, & soluta.*
12 *Concubina censetur ignorare amasium suum habere vxorem.*
13 *Stuprum vilis personæ est impunibile.*
14 *Stuprum punibile fit consuetudine impunibilis.*
15 *Concubinam esse non præsumitur.*
16 *Concubina propriè quæ dicatur.*
17 *Concubinæ emendatæ licet donare, & relinquere.*
18 *Concubinæ potest donari ob benemerita.*
19 *Concubinæ pauperi licet donare ob alimenta.*
20 *Spurio, & matri eius licet relinquere alimenta.*
21 *Legatum annuum pauperi factum censetur ob alimenta.*
22 *Clausulæ: omni meliori modo, virtus.*
23 *Fiscus solus ab indigno aufert.*
24 *Fisci ius nemo potest opponere.*
25 *Legatum pro amore Dei videtur pro anima factum.*
26 *Confessio testatoris probat contra hæredes.*
27 *Legatum nullum debetur in conscientia ad mentem testatoris.*
28 *Testatoris voluntati contrauenions peccat mortaliter.*
29 *Anima cunctis rebus præferenda est.*
30 *In foro animæ tutior pars sequenda est.*
31 *Bonarum mentium est culpam agnoscere, vbi culpa non est.*
32 *Ferro viam aperit, qui per contraria transit.*
33 *Concubina non potest ignorare matrimonium amasij eiusdem loci.*
34 *Mulier eiusdem Prouinciæ non creditur ignorare qualitatem amasij.*
35 *Concubinatus probatur ex filijs.*
36 *Vxores duas habere simul non licet.*
37 *Concubinatus inter quos possit consistere.*
38 *Concubina retinet nomen honestæ mulieris.*
39 *Pellex mulier quæ dicatur.*
40 *Concubina non est, si deficiat vnum requisitum.*
41 *Concubina illicita quæ dicatur.*

42 *Con-*

42 *Concubina dicitur, quæ detinetur extra domum secundum vsum loquendi.*

43 *Vxorati amica potest dici concubina.*

44 *Clericus quomodo dicatur concubinarius.*

45 *Concubinæ illicitæ nil penitus dare, vel relinquere licet.*

46 *Ius canonicum seruandum etiam in terris Imperij in materia peccati.*

47 *Concubinæ legatum solutum an possit repeti.*

48 *Spurijs relicta, & præstita hæres reuocare potest.*

49 *Clericus, & miles, & alij concubinæ donare non possunt.*

50 *Concubinæ prohibitæ nemo potest donare.*

51 *Miles, & paganus non possunt donare concubinæ.*

52 *Vxores exasperantur propter concubinas.*

53 *Vxor dicitur male tractari à viro tenente concubinam.*

54 *Feminæ spe lucri se prostituunt.*

55 *Legari non posse illicitis concubinis probatur iure.*

56 *Argumentum à fortiori semper valet.*

57 *Actus est potentior in causa, quàm in causato.*

58 *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale.*

59 *Spurius est, qui nascitur ex vxorato, & soluta.*

60 *Spurij capiunt saltem alimenta, & dotem.*

61 *Alimenta non debentur spurijs iure ciuili.*

62 *Alimenta, quæ debentur naturalibus filijs, mater non potest prætendere.*

63 *Ius canonicum non extenditur stante diuersitate rationis.*

64 *Spurius non consequitur alimenta, qui potest ex suo artificio viuere.*

65 *Legatarius perdit legatum, si capit propria manu, & quando.*

66 *Nemo potest facere, quin leges habeant locum in suo testamento.*

67 *Testatoris voluntas nihil valet lege reluctante.*

68 *Potestas, & voluntas in omni actu requiruntur.*

69 *Hæres pœnam non incurrit negando legatum incapaci.*

70 *Concubinæ proprie sumptæ an possit donari.*

71 *Concubinatus est prohibitus iure ciuili nouissimo.*

72 *Concubina hodie dicitur infamis, & turpis persona.*

73 *Concubinatus prohibetur in statu Serenissimi Ducis Mutinæ.*

74 *Adulteræ non licet donare.*

75 *Adulterium est coitus vxorati cum soluta.*

76 *Coitus vxorati cum soluta est punibilis.*

77 *Concubinæ retentio est causa perpetuæ discordiæ inter coniuges.*

78 *Concubinam habens punitur, si aliam superaddat.*

79 *Stuprum punibile est, si vxoratus cognoscat solutam.*

80 *Virgo mulier esse præsumitur, quia sic nascitur.*

81 *Stuprantis virginem pœna.*

82 *Coitus accusabilis quis dicatur.*

83 *Filius vxorati, & solutæ an dicatur spurius.*

84 *Virginitas præsumitur.*

85 *Vilis persona quæ dicatur.*

86 *Vilem feminam cognoscens an puniatur.*

87 *Maritus an possit puniri habens consuetudinem cum ancillis.*

88 *Stuprum consuetudine non purgatur.*

89 *Emendatio concubinæ, vel alterius personæ non præsumitur.*

90 *Semel malus semper præsumitur malus.*

91 *Operis contradictio resistit præsumptioni.*

92 *Emendatio qualis esse debeat, vt concubinæ possit donari.*

93 *Emendatus, videtur, qui per triennium cessauit a delicto.*

94 *Propositum in mente retentum nihil operatur.*

95 *Legatum ob benemerita quid continere debeat.*

96 *In prohibitis non statur assertioni disponentis.*

97 *Merita debent probari aliter, quàm per assertionem testatoris.*

98 *Merita debent esse æquiualentia legato.*

99 *Merita qualia esse debeant, vt donare liceat concubinæ.*

100 *Merita debent esse insignia, si recedendum est à statuto.*

101 *Concubinas esse pauperes expedit.*

102 *Legatum an censeatur factum ratione paupertatis.*

103 *Legatum factum coniunctæ personæ, & pauperi, an censeatur factum ratione coniunctionis.*

104 *In prohibitis non satis esse euenisse casum permissum, nisi actus ob eam causam sit factus.*

105 *Paupertas est probanda per allegantem.*

106 *Inclusio vnius est exclusio alterius.*

107 *Spurio legatum censetur ob alimenta.*

108 *Alimentorum legatum quando valeat spurijs, vel concubinæ factum.*

109 *Pauper quis dicatur.*

110 *Rustici quomodo alendi sint.*

111 *Clausula: omni meliori modo, quando non prosit.*

112 *Pellex est incapax legati sui Amasij.*

113 *Verbum: non potest: tollit omnem obligationem.*

114 *Fiscus quando auferat ab indigno, & incapaci.*

115 *Concubinæ donatum, vel relictum remanet penes substitutum, vel hæredes.*

116 *Indignus non potest se iuuare iuribus fisci.*

117 *Incapax non habet ius retentionis.*

118 *Fiscus non aufert ab incapaci.*

119 *Substitutus capit legatum incapacis.*

120 *Substitutio compendiosa inducitur per verba: post mortem.*

121 *Substitutio potest fieri tam in hæreditatibus quàm legatis.*

122 *Substitutus non tenetur expectare mortem incapacis.*

123 *Substitutus post mortem vxoris capit, etiam si transeat ad secunda vota.*

124 *Clausula: Amore Dei: quid operetur.*

125 *Confessio inter personas suspectas, vel probitas non probat.*

126 *Confessio pro incapace censetur fraudulenta.*

127 *Meretrici debetur merces.*

128 *Concubinæ legatum non debetur in conscientia.*

129 *Legatum est causa lucratiua.*

130 *Lex humana etiam Cæsaris obligat sub mortali.*

131 *Legatum nullum quando debeatur in conscientia.*

132 *Lex quando dicatur resistere actui.*

133 *Vxori si prohibeatur relinquere, legatum nec valet in conscientia.*

134 *Legatum nullum ratione solemnitatis an debeatur in conscientia.*

135 *Conscientia non obligat, vbi lex non astringit.*

136 *Conscientia non ligat, vbi Natura non obligat.*

137 *Dubium quando aliquid non dicatur.*

138 *Dubium scrupolosum deponendum est.*

Ne

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

ANnis elapsis N. in suo testamento inter
cæteras dispositiones legauit cuidam
fœminæ N. vnam petiolam terræ nun-
cupatam: il Moraro: fruendam ab ea,
donec vixerit, nec non & Duc. 40. vi-
nique mensuras quinque quorum vtrũ-
que dixit se mutuo accepisse ab ea, & vlterius annua-
tim vnum pondus cannabi, & 20. Duc. ei dandos in
casu indigentiæ, & necessitatis, ac præterea vnum sac-
culum tritici, vnum dolium vini, vnum currum ligno-
rum, & vnum fasciculorum quotannis, & alia de qui-
bus in eius testamento.

Modo dicto testatore defuncto prædicta N. dum petit
huiusmodi legata ex parte hæredum ei opponitur,
quòd illorum fuerit incapax, & penitus indigna eò,
quòd turpis fuerit amica testantis, in cuius longa con-
suetudine duos illi peperit filios, vt ipsa non negat in
processu, & vlterius dicitur eam cecidisse à commodo
legati dicti terræ, cuius possessionem manu propria
apprehendidit: Vnde quæritur quid iuris.

Et sane primo sub aspectu hæc res penitus decidenda vi-
detur ad fauorem dictæ mulieris propter claram te-
statoris voluntatem, si quidem in claris cessant omnes
1 coniecturæ. *l. ille, aut ille. § cum in verbis. ff. de leg. 3. l.*
tres partes. ad l. falcid. etenim certum est eum potuisse
de rebus suis ad libitum disponere adeo, vt lege quoq;
12. tab. sancitum sit: Vtcumque quis legauerit, ita jus
2 esto: *l. verbis legis. vbi Alciat. de verb. sign. §. 1. Inst.*
ad l. falcid. §. disponat. in Auth. de nupt. & si respicimus
ipsam mulierem, ea quoque capere posse videtur, cum
quilibet capax præsumatur, & aliud dicenti incumbit
3 onus probandi: *gl. & Bald. in l. Lucius Titius. §. in te-*
stamento num. 3. de leg. primo Sim. de præt. de interpræt.
vlt. vol. lib. 3. interpr. 1. dub. 3. fol. 2. n. 2. Ceph. cons. 48.
num. 2. 3. Molin. de primog. hisp. lib. 1. cap. 13 num. 58.

Secundo non videtur dictæ mulieri impedimento esse,
quòd fuerit amica, vel concubina testantis; quia, dem-
pto milite, vel clerico, cæteros certum est posse suis
concubinis dare, & donare tam inter viuos, quàm per
4 vltimam voluntatem per *tex. & ibi DD. in l. affectio-*
nis, & in l. donationes in concubinam, vbi Bart. ff. de do-
nat. l. qui concubinam l. vxorem. §. concubin. c. l. item le-
gato. §. parui. ff. de leg. 3. gl. Bart. Bald. & Ias. in l. miles
ita. §. 1. de test. mil. Capr. cons. 129. n. 5. Rom. cons. 478.
num. 3. Ias. cons. 37. versic. sed istis. lib. 3. Peregr. de iur.
fisc. lib. 2. tit. 9. num. 1. Card. Tusch. prat. concl. littera: C.
concl. 568. num. 6. Ceph. cons. 523. num. 116. 119. Ber-
taz. cons. 532. num. 8. lib. 2. Mantic. de tac. & amb. con-
uent. lib. 21. tit. 3. num. 12. versic. sed diuersa. Giouagn.
cons. 47. num. 5. lib. 1. Ratio est, quia concubinatus de
iure ciuili est per quandam tolerantiam permissus,
5 nullaque pœna punitur: *l. in concubinatu, & tot tit. ff.*
de concubin. Alex. in l. ex facto. §. si quis. n. 13. ff. ad Tre-
bell. Clar. in §. fornicatio. vers. & in primis quæro. ibi: sed
iure ciuili, & ibi: Ego certe *Peregr. d. tit. 9. num. 1. vers.*
horum est Cranet. cons. 728. num. 4. Io: Bapt. Lup. tract.
de illegit. & natal. rest. comm. 1. §. 1. n. 14. & num. 15.
vers. contrarium.

Vnde si meretrix, nedùm Concubina etiam de male ac-
6 quisitis habet testamenti factionem actiuam: *Cyn. in*
l. 2. & ibi DD. *C. de condict. ob turp. caus. Bald. in l. 1.*
num. 6. C. eod. Abb. in cap. plerique num. 14. de immun
eccl. Ias. d. cons. 37. versic. confirmantur. lib. 3. Ceph.
cons. 523. num. 124. Hier. Gabr. cons. 17. num. 5. lib. 2.
Surd. cons. 466. num. 2. sequitur, vt tanto magis habeat
passiuã, & capere possit ab omnibus: *Ceph. d. cons. 523.*
num. 127. 128. qui enim potest testamentum facere:
multo magis potest ex testamento alterius capere:
7 *§. legari autem, vbi Aret. Myns. & Oinot. Inst. de legat.*
Ias. d. cons. 37. versic. confirmantur. Ceph. d. consil. 523.
num. 125. 126.

Tertio in casu fortiori etiam si dicta mulier fuisset concu-
bina adultera dicti testatoris, adhuc tamen videtur
dicendum eam potuisse ex eius testamento capere,
8 quia sic in terminis fuit decisum per *Capell. Tholos.*
decis. 141. incip. An adulter. & ibi Aufrer. sequitur
Tob. Non. cons. 53. num. 8. Gratian. disc. for. lib. 1. c. 31.
num. 10. Ioseph. Lud. conclus. 25. vers. ampliatur primo,
quòd multo magis, & verius dici potest de hac mulie-
re, quæ non fuit adultera, licet enim testator esset
vxoratus, tamen inter eos iure ciuili non cadit adulte-
9 rium, quod solum cum nupta committitur; *l. inter li-*
beras. §. lex Iulia. de adult. l. inter stuprum, vbi Alciat.
de verb. sign. Rol. cons. 74. num. 12. lib. 1. Clar. in §. adul-
terium, vers. cæterum. Maschard. de probat. verb. adulte-
rium, concl. 58. num. 2. Franc. Marc. decis. 514. num. 19.
par. 1. Caccialup. in rep. l. si qua illustris. num. 19. versic.
sed immo. C. ad Orfic. Card. Paleott. de noth. & spur. c. 12.
num. 10. vers. contra eam.

Quarto videtur etiam, quòd multo facilius dicta mulier
possit sibi victoriam polliceri, quia non solum est im-
munis ab adulterio, verum etiam ab omni pœna, quia
coitus vxorati cum soluta iure ciuili est impunibilis, vt
10 dixit *Salyc. in Auth. ex complexu, num. 2. C. de incest.*
nupt. Ang. & Salyc. in l. 1. C. de adult. idem Salyc. in d.
l. si qua illustris. in 4 opp. C. ad Orfic. Castr. cons. 34. n. 4.
vers. sed hic non dixit, lib. 2. Alex. cons. 136. n. 2. versic.
plus dicit. lib. 1. Soc. cons. 148. num. 3. & num. 8. vers. itẽ
ponit. lib. 1. Dec. cons. 310. num. 1. Boss. in prax. tit. de
coit. illic. n. 25. Aret. in §. nouissime. num 6. in fin. Inst. ad
Orfic. Soc. iun. cons. 130. n. 5. lib. 2. Rol. cons. 74. n. 12. 13.
lib. 1. & cons. 96. num. 32. lib. 3. Paleott. d. trac. cap. 42.
num. 2. 3. Farin. de delict. carn. q. 141. num. 75. late Gra-
tian. disc. for. lib. 1. c. 36. num. 26. & ideo inde natidi-
cuntur naturales: *Peregr. de fideicomm. art. 22. n. 88.*
11 *vers. Attamen.* Et tanto magis hæc vera sunt, quia
præsumitur, quòd illa ignorauerit eum esse vxoratum
adeo, vt probanda erat eius scientia: *sic Caccialup. in d.*
12 *l. si qua illustris. num. 28. versic. non ab re. C. ad Orfic.*
Boss. in prax. de coit. damnat. num. 30. Gratian. disc. 35.
num. 40.

Quinto non etiam potest dici huiusmodi coitum saltem
fuisse punibilem, & damnatum, quia ab initio dicta
13 mulier erat Virgo, tum quia de Virginitate non vide-
tur satis constare, tum quia vilitas, & abiectio eius per-
sonæ reddit huiusmodi stuprum, & coitum impunibi-
lem: *Rol. cons. 74. num. 15. 16. lib. 1. Palcott. d. c. 42. n. 4.*
Ioseph. Lud. decis. Lucen. 60. num. 12. versic. eo addito.
Tob. Non. d. cons. 53. n. 36. & addi potest, quòd etiam
si ab initio coitus iste fuisset respectu stupri punibilis,
ex longa tamen eorum consuetudine fuit purgatione
14 impunibilis factus: *gl. in §. eos. in Auth. quibus mod.*
nat. eff. leg. Maschard. de probat. concl. 341. num. 3. 15.
Mazzol. consil. 31. num. 8. Baiard. Clar. §. fornicatio.
num. 13.

Ne

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

ANnis elapsis N. in suo testamento inter
cæteras dispositiones legauit cuidam
fœminæ N. vnam periolam terræ nun-
cupatam: il Moraro: fruendam ab ea,
donec vixerit, nec non & Duc. 40. vi-
nique mensuras quinque quorum vtrũ-
que dixit se mutuo accepisse ab ea, & vlterius annua-
tim vnum pondus cannabi, & 20. Duc. ei dandos in
casu indigentiæ, & necessitatis, ac præterea vnum sac-
culum tritici, vnum dolium vini, vnum currum ligno-
rum, & vnum fasciculorum quotannis, & alia de qui-
bus in eius testamento.

Modo dicto testatore defuncto prædicta N. dum petit
huiusmodi legata ex parte hæredum ei opponitur,
quòd illorum fuerit incapax, & penitus indigna eò,
quòd turpis fuerit amica testantis, in cuius longa con-
suetudine duos illi peperit filios, vt ipsa non negat in
processu, & vlterius dicitur eam cecidisse à commodo
legati dicti terræ, cuius possessionem manu propria
apprehendidit: Vnde quæritur quid iuris.

Et sane primo sub aspectu hæc res penitus decidenda vi-
detur ad fauorem dictæ mulieris propter claram te-
statoris voluntatem, si quidem in claris cessant omnes
1 coniecturæ. *l. ille, aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. l.*
tres partes. ad l. falcid. etenim certum est eum potuisse
de rebus suis ad libitum disponere adeo, vt lege quoq;
12. tab. sancitum sit: Vtcumque quis legauerit, ita ius
2 esto: *l. verbis legis, vbi Alciat. de verb. sign. §. 1. Inst.*
ad l. falcid. §. disponat. in Auth. de nupt. & si respicimus
ipsam mulierem, ea quoque capere posse videtur, cum
quilibet capax præsumatur, & aliud dicenti incumbit
3 onus probandi: *gl. & Bald. in l. Lucius Titius. §. in te-*
stamento num. 3. de leg. primo Sim. de præt. de interpræt.
vlt. vol. lib. 3. interpr. 1. dub. 3. fol. 2. n. 2. Ceph. cons. 48.
num. 2. 3. Molin. de primog. hisp. lib. 1. cap. 13 num. 58.

Secundo non videtur dictæ mulieri impedimento esse,
quòd fuerit amica, vel concubina testantis; quia, dem-
pto milite, vel clerico, cæteros certum est posse suis
concubinis dare, & donare tam inter viuos, quàm per
4 vltimam voluntatem per *tex. & ibi DD. in l. affectio-*
nis, & in l. donationes in concubinam, vbi Bart. ff. de do-
nat. l. qui concubinam l. vxorem. §. concubin. l. item le-
gato. §. parui. ff. de leg. 3. gl. Bart. Bald. & Ias. in l. miles
ita. §. 1. de test. mil. Capr. cons. 129. n. 5. Rom. cons. 478.
num. 5. Ias. cons. 37. versic. sed istis. lib. 3. Peregr. de iur.
fisc. lib. 2. tit. 9. num. 1. Card. Tusch. prac. concl. littera: C.
concl. 568. num. 6. Ceph. cons. 523. num. 116. 119. Ber-
taz. cons. 532. num. 8. lib. 2. Mantic. de tac. & amb. con-
uent. lib. 21. tit. 3. num. 12. versic. sed diuersa. Gionagn.
cons. 47. num. 3. lib. 1. Ratio est, quia concubinatus de
iure ciuili est per quandam tolerantiam permissus,
5 nullaque pœna punitur: *l. in concubinatu, & tot. tit. ff.*
de concubin. Alex. in l. ex facto. §. si quis. n. 13. ff. ad Tre-
bell. Clar. in §. fornicatio. vers. & in primis quæro. ibi: sed
iure ciuili, & ibi: Ego certe Peregr. d. tit. 9. num. 1. vers.
horum est Cranet. cons. 728. num. 4. Io: Bapt. Lup. tract.
de illegit. & natal. rest. comm. 1. §. 1. n. 14. & num. 15.
vers. contrarium.

Vnde si meretrix, nedùm Concubina etiam de male ac-
6 quisitis habet testamenti factionem actiuam: *Cyn. in*
l. 2. & ibi DD. C. de condict. ob turp. caus. Bald. in l. 1.
num. 6. C. eod. Abb. in cap. plerique num. 14. de immun.
eccl. Ias. d. cons. 37. versic. confirmantur. lib. 3. Ceph.
cons. 523. num. 124. Hier. Gabr. cons. 17. num. 5. lib. 2.
Surd. cons. 466. num. 2. sequitur, vt tanto magis habeat
passiuã, & capere possit ab omnibus: *Ceph. d. cons. 523.*
num. 127. 128. qui enim potest testamentum facere;
multo magis potest ex testamento alterius capere:
7 *§ legari autem, vbi Arct. Mynf. & Oinot. Inst. de legat.*
Ias. d. cons. 37. versic. confirmantur. Ceph. d. consil. 523.
num. 125. 126.

Tertio in casu fortiori etiam si dicta mulier fuisset concu-
bina adultera dicti testatoris, adhuc tamen videtur
dicendum eam potuisse ex eius testamento capere,
8 quia sic in terminis fuit decisum per *Capell. Tholos.*
decis. 141. incip. An adulter. & ibi Aufrer. sequitur
Tob. Non. cons. 53. num. 8. Gratian. disc. for. lib. 1. c. 31.
num. 10. Ioseph. Lud. conclus. 25. vers. ampliatur primo,
quòd multo magis, & verius dici potest de hac mulie-
re, quæ non fuit adultera, licet enim testator esset
vxoratus, tamen inter eos iure ciuili non cadit adulte-
9 rium, quod solum cum nupta committitur; *l. inter li-*
beras. §. lex Iulia. de adult. l. inter stuprum, vbi Alciat.
de verb. sign. Rol. cons. 74. num. 12. lib. 1. Clar. in §. adul-
terium, vers. cæterum. Maschard. de probat. verb. adulte-
rium, concl. 58. num. 2. Franc. Marc. decis. 514. num. 19.
par. 1. Caccialup. in rep. l. si qua illustris. num. 19. versic.
sed immo. C. ad Orfic. Card. Palcott. de noth. & spur. c. 12.
num. 10. vers. contra eam.

Quarto videtur etiam, quòd multo facilius dicta mulier
possit sibi victoriam polliceri, quia non solum est im-
munis ab adulterio, verum etiam ab omni pœna, quia
coitus vxorati cum soluta iure ciuili est impunibilis, vt
10 dixit *Salyc. in Auth. ex complexu. num. 2. C. de incest.*
nupt. Ang. & Salyc. in l. 1. C. de adult. idem Salyc. in d.
l. si qua illustris. in 4 opp. C. ad Orfic. Castr. cons. 34. n. 4.
vers. sed hic non dixit. lib. 2. Alex. cons. 136. n. 2. versic.
plus dicit. lib. 1. Soc. cons. 148. num. 3. & num. 8. vers. itẽ
ponit. lib. 1. Dec. cons. 310. num. 1. Boss. in prax. tit. de
coit. illic. n. 25. Arct. in §. nouissime. num 6. in fin. Inst. ad
Orfic. Soc. iun. cons. 130. n. 5. lib. 2. Rol. cons. 74. n. 12. 13.
lib. 1. & cons. 96. num. 32. lib. 3. Palcott. d. trac. cap. 42.
num. 2. 3. Farin. de delict. carn. q. 141. num. 75. late Gra-
tian. disc. for. lib. 1. c. 36. num. 26. & ideo inde nati di-
cuntur naturales: *Peregr. de fideicomm. art. 22. n. 88.*
11 *vers. Attamen.* Et tanto magis hæc vera sunt, quia
præsumitur, quòd illa ignorauerit eum esse vxoratum
adeo, vt probanda erat eius scientia: sic *Caccialup. in d.*
12 *l. si qua illustris. num. 28. versic. non ab re. C. ad Orfic.*
Boss. in prax. de coit. damnat. num. 30. Gratian. disc. 35.
num. 40.

Quinto non etiam potest dici huiusmodi coitum saltem
fuisse punibilem, & damnatum, quia ab initio dicta
13 mulier erat Virgo, tum quia de Virginitate non vide-
tur satis constare, tum quia vilitas, & abiectio eius per-
sonæ reddit huiusmodi stuprum, & coitum impunibi-
lem: *Rol. cons. 74. num. 15. 16. lib. 1. Palcott. d. c. 42. n. 4.*
Ioseph. Lud. decis. Lucen. 60. num. 12. versic. eo addito.
Tob. Non. d. cons. 53. n. 36. & addi potest, quòd etiam
si ab initio coitus iste fuisset respectu stupri punibilis,
ex longa tamen eorum consuetudine fuit purgatione
14 impunibilis factus: *gl. in §. eos. in Auth. quibus mod.*
nat. eff. leg. Maschard. de probat. concl. 341. num. 3. 15.
Mazzol. consil. 31. num. 8. Baiard. Clar. §. fornicatio.
num. 13.

num.13: Lup. de illegit. comm. 1. §. 1. n. 9. & ideo ſtante
coitus impunitate nulla eſt ratio, quare huic mulieri
non potuerit libere relinqui.

Sexto res iſta tanto magis perſpicua efficitur ad fauorem
mulieris, quia non probatur eam fuiſſe concubinam,
15 & cum id in facto conſiſtat, non præſumitur. Surd. d.
conſ. 469. num. 19. 20. non enim ſufficit probare copu-
lam, niſi etiam conſtet eam fuiſſe retentam in ſche-
mate matrimonij in eadem domo affectione marita-
16 li, aliàs non eſſet concubina, vt per Rotam diuerſ. deciſ.
254. num. 1. par. 2. Marcabrun. ab Anguill. conſil. 13.
num. 29. Lup. d. comm. 1. §. 1. num. 22. & multo magis
redditur leuior culpa dictæ mulieris, quia non proba-
tur eam ſciuiſſe d. virum fuiſſe vxoratum tempore
coitus, & ſtupri, & conceptionis filiorum, quod tamen
erat probandum: Brun. conſ. 175. n. 59. verſ. non obſtat.
Barz. deciſ. 91. num. 16.

Septimo in rebus etiã deperditis, vbi verũ eſſet ex hac oc-
caſione dictam mulierem effectam eſſe incapacem, ta-
men vt id locum habeat, neceſſe eſt conſuetudinem
cum ea habitam per dictum teſtatorem perduraſſe
vſque ad tempora morti eius vicina, ſi enim deſierit
eſſe concubina, ſaltem per triennium, illa potuit
17 ex teſtamento Amaſij capere propter emendatio-
nem, quæ præſumitur ex lapſu dicti temporis, &
ſolet eficere nouum nominem: ita per gl. in l. miles
ita. §. mulier. in verbo: cadere poteſt. ff. de milit. teſt. Bald.
conſ. 354. in fin. lib. 3. Guglie. Bened. in cap. Raynutius.
in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. num. 161. verſ.
& eo modo de teſtam. Port. Imol. conſ. 21. num. 1. exor-
nans Lancill. Gall. tract. de Statut. in verb. Maritus. q. 3.
num. 39. & ſeqq. & num. 47. Seraph. de priuileg. iuram.
priuileg. 71. num. 44. Gratian. diſc. for. lib. 1. c. 31. n. 29.
Ceph. conſ. 523. n. 229. 230. Surd. conſil. 469. n. 23. 24.
Card. Seraph. deciſ. 46. num. 6. in fin. late Io: Bapt. Lup.
trac. de illegitim. comm. 2. §. 2. num. 13. verſ. declaratur.
Theſaur. deciſ. 111. num. 7.

Octauo data etiam dictæ mulieris incapacitate, adhuc
quia ſe bene geſſit circa negotia legantis, & eius ſerui-
tio fuit promota, propter eius benemerita poteſt ſu-
18 ſtineri tale legatum: Anch. conſ. 247. num. 2. Bernon.
Chouer. tract. de public. concub. verb. contra prædictos
n. 26. Pereg. de iur. fiſc. lib. 2. tit. 9. n. 11. Franc. Niconit. in
rep. cap. quoniam contra. num. 437. de probat. Tob. Non.
conſil. 53. num. 17. Ceph. d. conſ. 523. num. 135. Surd. d.
conſ. 469. num. 25. 26. Card. Tuſch. prac. concluſ. littera:
D. concluſ. 700. num. 34. Theſaur. deciſ. 111. num. 6. 7.

Nono conceſſa iterum dicta incapacitate, quia tamen di-
cta mulier eſt pauper, vt habeat, vnde ſe paſcat, ſuſti-
nendum videtur legatum ei factum: Guglie. Bened. in
19 d. cap. Raynutius. verb. & vxorem. deciſ. 5. num. 161. &
verb. ſolidos. q. 6. num. 24. verſ. nedum. Port. d. conſ. 21.
num. 30. Lancill. d. q. 3. num. 58. 59. ſicut enim filio ſpu-
rio, & inceſtuoſo alimenta debentur: late Surd. trac. de
aliment. tit. 1. q. 10. n. 5. 7. 8. ita dicendũ videtur de eius
matre, ne ad imparia iudicẽtur, quia nõ eſt alia cauſa
matris pauperis, ac filiorum eius in modo capiendi: l.
20 matre, & l. humanitatis. C. de natur. liber. Crau. cõſ. 368.
num. 3. 7. & ſicut legatum ſpurio factum cauſa non
expreſſa cenſetur pro alimentis datum: Cranet. conſil.
219. num. 8. Sim. de Pret. de interpret. vlt. vol. lib. 3. in-
terpret. 1. dub. 3. ſol. 2. num. 6. verſ. hac de cauſa. Mantic.
de tac. & amb. conuent. lib. 13. tit. 37. num. 26. verſ. &
quidem, ita videtur dicendum in matre, & maxime
quando legatum eſt annuum, quo caſu ſi fiat pauperi,
21 cenſetur ob alimenta factum: Surd. de aliment. tit. 9.
q. 6. num. 14. & tit. 2. q. 12. & q. 13. quod multo magis
dicendum eſt ob clauſulam: omni meliori modo, quæ
efficit, vt ſi non valet, quod ago, vt ago, valeat, vt vale-
22 re poteſt: Tob. Non. conſ. 59. num. 10. Peregr. conſil. 6.
num. 23. lib. 3.

Decimo videtur non poſſe tractari de incapacitate dictæ
mulieris, quia etiam ſi in hac conuerſatione aliquid
turpitudinis ineſſet, ea tamen non facit eam incapa-
cem, ſed tantum indignam adeo, vt ſolus fiſcus tam-
23 quam turpis lucri raptor ab ea legatum auferre poſſit
ad in l. Claudius Seleucus. l. mulierem, & l. Lucius. ff. de
his, quibus, vt indign. Bart. in l. miles ita. §. mulier, vbi
etiam Iaſ. de milit. teſt. Capr. conſ. 127. num. 3. & conſil.
129. num. 6. Natt. conſ. 560. in fin. Peregr. de iur. fiſc. d.
tit. 9. n. 2. Tob. Non. d. conſ. 53. n. 39. Surd. d. conſil. 469.
num. 30. Vnde hæredes videntur cogendi ad traditio-
24 nem legati, quia ius fiſci nemo poteſt opponere: l. his
conſequenter. §. 1. ff. fam. erciſc. l. heredibus. C. de his, qui-
bus, vt indign. Soc. conſ. 78. n. 5. lib. 4. Capr. d. conſ. 129.
num. 6. Noui. d. conſ. 53. num. 39. verſ. ſed quoties. Surd.
d. conſ. 469. num. 30. verſ. & quamuis, & num. 32.

Vndecimo addere poſſumus, quòd dictus teſtator fecit ei
legatum Amore Dei, vnde pro anima ſua videtur fe-
ciſſe, & ſic pro cauſa pia tale legatum videtur ſuſti-
nendum, quia id nullo iure cenſetur prohibitum:
25 arg. l. ſi ſponſus. conceſſa. ff. de donat. inter vir. & vxor.
Mar. Anguſ. conſ. 123. num. 24.

Duodecimo res iſta longe clarior reddi poteſt ad fauorẽ
dictæ mulieris reſpectu eorum, quæ teſtator adhuc vi-
uens ab ea mutuo recepiſſe confeſſus eſt in teſtamen-
to, talis enim confeſſio probat contra hæredes, & pro-
26 deſt dictæ mulieri ad tex. in l. cum quis decedens. §. co-
dicillis. vbi Bart. de leg. 3. late Pereg. conſ. 6. n. 14. lib. 3.

Tertiodecimo, & vltimo data etiam nullitate legati, quia
tamen apparet de mente defuncti videtur ſaltem ex
æquitate naturali hæredem teneri in conſcientia ad-
implere votum teſtatoris, quia ex benignitate in foro
Dei ſuſtinendum eſt legatum iuxta mentem defuncti.
27 Ang. in §. ſi vero expreſſim. in Auth. de hær. & falcid.
& in l. quidã. §. illo. n. 3. C. de ſeru. neceſſ. hær. inſt. Bald.
conſ. 204. verſ. præterea. lib. 1. Alciat. conſ. 38. num. 21.
& conſ. 53. n. 12. lib. 9. tom. 3. Menoch. conſil. 167. n. 21.
etenim, qui contrauenit teſtatoris voluntati, lethaliter
28 peccat. Abb. in rep. c. cum eſſes. num. 7. de teſtam. Ceph.
conſ. 624. num. 17. Bonacin. de contract. diſp. 3. q. 1. p. 3.
num. 6. in fin. & cum anima cunctis rebus præferenda
29 ſit Curt. iun. conſ. 277. n. 17. Ceph. conſil. 216. num. 19.
Rim. iun. conſ. 400. num. 135. Grilinz. conſ. 25. num. 23.
Gratian. diſc. 766. num. 22. huic ſententiæ adhærendum
eſt, quia in foro animæ tutior pars eſt eligenda,
30 & conſcientia eſt forum æquitatis. Menoch. conſ. 405.
n. 6. & ea à iuſto, & æquo regulatur: Canalc. da bracch.
reg. p. 1. num. 25. & cum pium ſit exequi voluntatem
defuncti: Corn. conſ. 50. num. 6. lib. 1. hæredes, qui mo-
re Chriſtiano viuere profitentur, hoc cõſilium appre-
hendere debent, quia bonarum mentium eſt ibi cul-
31 pam agnoſcere, vbi culpa non eſt: cap. 2. §. cum au-
tem. de iureiur. cap. ad eius. diſt. 5. §. diuerſum. Inſt. Ian-
cell. qui promouer. poſſ. Cagn. in l. ſemper. in dubys n. 1.
ff. de reg. iur.

Hæc

Hæc ſunt, quæ meo ſane iudicio pro parte dictæ mulieris
videntur poſſe deduci, & seriò allegari, quæ nolui
quaſi ignorans prætermittere, ne viderer ad euitan-
dum laborem, vel cælandam veritatem ea ſtudioſe
effugiſſe, quæ dictæ mulieri videntur poſſe victoriam
promittere: Sed ſtabilitis prius dd. hæredum funda-
mentis facile erit poſternere has tanti ædificij co-
lumnas, quia ferro ſibi viam aperit, qui per contraria
32 tranſit, teſte *Bald. in l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſt.*

Licet igitur hæc omnia ſolam ſuperficiem intuenti vi-
deantur dictæ mulieri valde proſperum promittere
iter, verius tamen eſt, & inter noſtros receptius hanc
fœminam eſſe penitus incapacem, ac indignam quo-
cumque relicto ſibi facto à dicto teſtatore adeo, vt
hæredes neque in foro Cæſaris, neque in foro Dei te-
neantur ad præſtationē dicti legati, quin immo oſtē-
dam potius periculum eſſe, ne macularent ſuas con-
ſcientias, ſi his relictis annuerent, quaſi cooperantes
turpitudini dicti mulieris, & legi reſiſtentes, quæ ta-
lia inhibet præſtari, & tradita concedit fiſco auferri.

Vt igitur gradatim procedamus, ea, quæ facta ſunt, præ-
mittere oportet: nam ſatis cōſtat dictum teſtatorem
vxoratum fuiſſe vſque ab Anno 1583. cuius vxor ſu-
33 perſtes ei remanſit, & talis erat, antequam ille inci-
peret habere conſuetudinem cum dicta muliere, quæ
non poteſt allegare ignorantiam huius rei, quia da-
bat operam rei illicitæ rem habens cum eo abſque
figura matrimonij, propter quod efficitur, vt talis
ignorantia, ſaltem quo ad ipſam non poſſit allegari,
quidquid ſit in prole. *l. vulgaris. §. ſi quis es. ff. de furt.*
Bart. in l. ſi adulterium. num. 8. verſ. ideo, de adult. Abb.
in c. tanta, num. 8. in fin. qui fil. ſint leg. Peregr. de fidei-
com. art. 24. num. 52. & maxime quia ipſa eſt de eodē
loco, & patria, vnde præſumitur ſciuiſſe eum fuiſſe
vxoratum. *Bald. conſ. 338. verſ. huius autem, lib. 4. pul-*
chre Crauet. conſ. 168. n. 6. ad rem, Rim. iun. conſ. 380.
34 *num. 69. verſ. at nos, & num. 70.* forte excuſaretur ex
capite ignorantiæ, ſi eſſet de alia Prouincia: *Innocent.*
in c. cum inhibitio, num. 4. in fin. de clandeſt. deſponſ. ſed
ipſa mulier bene tractauit cum vxore dicti teſtatoris,
& eam pro tali habuit, vnde de hoc non eſt dubitan-
dum, & cum ipſa fateatur copulam cum dicto teſta-
tore, & ei peperiſſe filios, ſatis probatur concubina-
35 tus: ita *Franc. Monald. conſ. 31. num. 102.* filij enim ex
ea nati conſtituunt notorium facti permanentis: *Fa-*
rin. conſ. 190. num. 5. lib. 2. adeſt etiam publica vox, &
fama, & multa alia, quibus conuincitur fuiſſe famoſa,
& turpis illius concubina; *Io: Lopez. in rep. c. per ve-*
ſtras, de donat. inter vir. & vxor. §. 21. num. 17.

His in facto ſubſiſtentibus, & ſtante, quòd nemo poteſt
duas habere vxores eodem tempore: *l. eum, qui duas,*
36 *vbi Salyc. num. 3. C. de adult. Clar. in prax. §. fornica-*
tio, num. 26. verſ. dicitur. Farinac. d. tract. quæſt. 160.
num. 12. ſequitur, quòd dicta mulier non potuerit
eſſe proprie, & licite concubina dicti teſtatoris etiam
ſecundum ius ciuile, cum viuente eius vxore inter eos
matrimonium non poſſet conſiſtere. *Surd. de alim. tit.*
37 *1. quæſt. 9. num. 10. Rota diuerſ. deciſ. 254. num. 1. p. 2.*
Peregr. conſ. 83. num. 3. lib. 1. Amat. deciſ. Ferr. 64. nu-
mero 4. non enim poteſt eſſe, vel dici concubina pro-
prie, niſi vterque eorum ſit ſolutus, & nullum extet
matrimonij impedimentum: *Bart. in l. 1. in verbo, cō-*
mittit. ff. de concub. Gramm. vot. 4. num. 6. Paleott. de
noth. c. 12. num. 2. in fin. Farin. de delict. carn. q. 138 nu-
mero 13. Maſchard. de probat. concl. 341. num. 12. Rota
dicto loco. Io: Lopez. in Rub. de donat. §. 37. numero 8.
Barz. tract. de fil. non leg. nat. Rub. de concub. Surd. d. q.
9. num. 10. Card. Tuſch. littera: C. concluſ. 566. nume-
ro 10. Amat. d. deciſ. 64. num. 4.

Et hæc neceſſaria ſunt, ac alia multa ad conſtituendam
propriam Concubinam, & iura, quæ loquuntur de
concubinis, intelliguntur de his, quæ habent omnia
requiſita, ſecundum enim antiquos, & ius ciuile con-
cubina erat licita, & nomen honeſtæ mulieris retine-
bat. *Alciat. in l. Maſſurius, verſ. ff. de verb. ſign. Menoc.*
lib. 3. præſ. 51. num. 10. Farin. quæſt. 147. num. 81. Vn-
de hæc mulier vxorati amica etiam ſecundum ius ci-
uile non meretur nomen concubinæ, ſed Pellex dicen-
38 da eſt, focaria, & proboſa mulier per *tex. in d. l. Maſ-*
ſurius, vbi Alciat. & Bologn. de verb. ſign. Aul. Gell. n.
3. lib. 4. c. 3. Franciſcus in comm. de verbis iuris, verbo
Pellex. Corn. in l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign.
Caccialup. in d. l. ſi qua illuſtris, num. 73. C. ad Orfic. Io.
39 *Lopez. de donat. inter virū, & vxor. §. 39. numero 14.*
verſ. & ſecundum iſta. nam deficiente vno requiſito,
non poteſt vere dici concubina, nec cōcubinæ nomen
40 meretur. *Menoch. d. lib. 3. præſ. 51. num. 13. verſ. verū.*
& propterea in hac re confugiendum eſt ad leges, &
iura, quæ loquuntur de illicitis concubinis, pellicibus,
inceſtuoſis, & probroſis fœminis, vt inquit pulchre
41 *Bald. conſ. 267. num. 1. lib. 1. & conſ. 457. num. 1. verſ.*
nec eſt, lib. 5. Luc. de Pen. in l. ſi cohartalis, verſ. in ſecū-
do vero genere. C. de cohartal. lib. 12. Crauet. conſ. 229.
num. 12. verſ. quarto reſpondeo. Caccialup. in d. l. ſi qua
illuſtris, num. 68. verſ. adde quod. C. ad Orfic. Card. Tu-
ſch. littera C, concl. 566. num. 1. & concl. 568. num. 20.

Bene verum eſt, quòd iſtæ feminæ fœtentes, quæ cleri-
cis, vel vxoratis, & ſimilibus ſe ſubijciunt, ſiue domi
detineantur, ſiue extra, dummodo frequenter cogno-
ſcantur, & ab vno fere manuteneantur, attento com-
muni vſu loquendi ſimpliciter concubinæ vocantur,
vel cum aliqua adiectione turpitudinis ſignificatiua,
42 quoniam ad conſtituendam probroſam concubinā
non eſt neceſſe, quòd domi detineantur affectione
maritali, vel quòd vterque eorū ſit ſolutus, licet enim
hæc deficiant, tamen improprie, & ſecundum com-
munem vſum loquendi concubina dicitur: *Bernagn.*
Chouer. tract. de concubin. verb. concubinam dimittat.
num. 9. Dec. conſ. 305. alias eſt 306. num. 6. verſ. & con-
cordando. Farinac. d. tract. quæſt. 238. num. 12. verſ. vbi
pariter. Couar. epitom. p. 2. c. 8. §. 2. num. 4. late Menoch.
conſ. 60. num. 4. Card. Tuſch. littera C, concl. 566. n. 9.
Teſſaur. deciſ. 130. num. 4. Sanchez. de matrim. lib. 10.
43 *diſp. 18. num. 20. verſ. at idem, Io: Bapt. Lup. tract. de*
illegitim. comm. 1. §. 5. num. 95. Rim. iun. conſ. 293. nu-
mero 10. verſ. tertio non eſt. vbi amicam vxorati con-
cubinam appellat, & hoc idem melius quoque pro-
batur *in §. quia vero, verſ. ſi quis in ſua in Auth. Vt lic.*
matr. & au. vbi paria reputantur vxoratum habere
concubinam in domo, vel extra.

Vnde clericus, cuius proprie concubina non eſt, recte di-
citur concubinarius, qui etiam in aliena domo notam
habet fœminam, cui ſolet carnaliter commiſceri, ſi de
conſuetudine conſtat, vel in ſua, aut fœminæ vicina
44 diffamatus eſt: ita tenet *Bern. Diaz. in pract. crimin.*
c. 79.

c.79. *in princ. verbo concubinarium inſuper.* ea enim requiſita ſunt neceſſaria ad conſtituendam iure ciuili permiſſam concubinam, non autem efficiunt, quin illicita non ſit concubina, ſi aliqua deficiant ex requiſitis, quæ ſolum concurrere debent, vbi de permiſſo iure ciuili concubinatu tractamus, qui inter ſolos ſolutos cadere poteſt. *Io: Lopez. in rep. R. de donat. inter vir, & vxor, §.37. num. 8. & §.39. numero 14. verſic. & nota.*

His firmatis deſcendendo ad punctum, de quo quærimus, inuenio apud legum, & canonum profeſſores pro vero haberi, & magis receptum eſſe, quòd illicita Concubina ſit non ſolum indigna, verum etiã om-
45 nino incapax quorumcumque relictorũ ex teſtamento amaſij, & omne datum eſſe ipſo iure nullũ adeo, vt remanere debeat penes grauatos, vel hæredes, aut ſubſtitutos, & alios ſuccedere debentes, voluntque id procedere non ſolum in datis per vltimam voluntatẽ, ſed etiam inter viuos, vt in terminis de concubina ſoluta vxorati voluerunt. *Cyn. in l.2. num.3. C. de condict. ob turp. cauſ. Raph. Cum. in l. miles ita, §. mulier, num.2. verſ. in pagano, ff. de milit. teſtam. & perbelle in l. affectionis, num. 2. de donat. vbi rem declarat. vid. Bald. cõſ. 267. num.2. lib.1. & d. conſ.457. num.1. verſic. ſed his, lib.5. Luc. de Pen. in d. l. ſi cohartalis, verſ. in ſecũdo vero genere, & verſ. quod ſi propter hoc. C. de cohartal. lib. 12. Iaſ. conſ.37. verſ. quædam, lib. 3. & in l. miles, numero 18.19. de re iud. quem ſequitur. Peregr. de iur. fiſc. lib.2. tit.9. num.2. vid. Ruin. conſ.109. num. 29.30.33. lib.3. Crauet. conſ.229. num.12. verſ. quarto reſpondeo, & conſ.368. num.3.10. verſ. conſequens: pulchre Burſat. conſ.205. num.21.22. lib.2. Couar. in c. peccatũ, p.2. §.2. num.2. verſ. nam etiam, de reg. iur. in 6. Modern. Peruſ. in l. hæreditar, col.2. C. de his, quibus vt indign. Carpan. ad Stat. Mediol. c.295. num.56. p.1. Io: Garro. in l.1. num.33. C. de ſecund. nupt. Lãcill. Gall. de Statut. verb. Maritur, quæſt.3. num.32.44. in fin. Gratian. diſc. for. lib.1. c.31. num.19.20. Mantua in Enchirid. re. ſing. lib.6. c.142. Caccialup. in d. l. ſi qua illuſtris, num.73. verſ. & ita. C. ad Orfic. Sim. de Præt. de interpræt. vlt. vol. lib.3. interpræt.1. dub.3. col.2. num.2. Marcabrun. conſ.1. num.54.55.56. Vrſill. ad Afflict. deciſ.102. numero 3. Io: Lopez. d. §.37. num.8. Tuſch. littera C, d. cõcluſ.568. num.13.17.20. & littera: D. concluſ. 700. n. 42. Seraph. deciſ. 46. num.6. verſ. in terminis, quam replicat Farin. deciſ. 4. poſt conſ. crim. lib.1. Giouagn. conſ. 47. num.6. lib.1. Homobon. de exam. eccleſ. p.2. tract.10. c.4. quæſt.6. verſ. quo vero.* ex quibus habetur hoc etiã iure ciuili eſſe damnatum, ſed eſto, quòd hæc turpitudo ſolo iure canonico damnaretur, tamen quia conti-
46 net materiam peccati, deberet ſeruari etiam in terris Imperij. *Crauet. conſ.229. num.12. Rol. conſ.54. n. 61. lib.2. Rim. iun. conſ.380. num.30.31.*

Et hæc adeo vera ſunt, vt etiam ſi hæres in totum, vel pro parte ſoluiſſet talia legata, vel donationes, tamen cogi non poterit ad vlteriorem præſtationem, neque
47 cenſebitur teſtantis voluntatem approbaſſe. *Lancill. Gall. d. tract. verb. non poſſit, q.1. num.71.* immo repetitioni locum eſſe autumno, cum talis mulier retẽtione vti non poſſit. *l.1. §. ſed & ſi. & §. quibus tacentibus. C. de natur. liber. Ruin. d. conſ.109. num.30. lib. 3.* in tantum, quòd diſtinguere non oporteat, an opulẽta ſit hæreditas, nec ne, legatumue paruæ, vel magnæ æſtimationis, teſte eodem *Lancill. Gall. d. verbo. Non*
48 *poſſit, quæſt.14. num.26.* ſicut etiam hæres poteſt reuocare, & condicere legata, quæ ſpurijs à patre relicta præſtiterat. *Io: Bapt. Lup. tract. de illegitim. com.2. §.2. num.46. verſ. extenditur.*

Non igitur hæc procedunt ſolum in concubina clerici, vel militis, vt quidam iuris ignari ſolis clericis infeſti, & adulteris, fauentes voluerunt teſte *Luc. de Pen. in d. l. ſi cohartalir, verſ. quod ſi propter hoc. C. de Cohartal. l. 12.* nam licet certum ſit clericum, militem, & Doctorem concubinæ ſuæ donare non poſſe: late *Mantic. de tac. & amb. conuent. lib.21. tit.3. num.13. verſ. ſecũdo,*
49 *& verſ. tertio. Giouagn. d. conſ 47. num.9. lib.1.* ad eos tamen ſolos hæc diſpoſitio nõ reſtringitur, quia procedit etiam in quocumque pagano illicitam concubi-
50 nam habente. *Caſtr. in l. donationes in concubinã. n.4. in fin. ff. de donat. Cum. in d. l. miles ita. §. mulier. num.2. verſ. in pagano. ff. de mil. teſtam. & in l. affectionis, de donat. Iaſ. d. conſ.37. verſ. quædam, ibi: nec ex teſt. pagani, lib.3. Ruin. d. conſ.109. num.29.32. Capr. d. conſ. 127. num.3. Marcabrun. d. conſ.1. num.55. Ceph. conſ. 390. num.79. Vrſill. d. deciſ. 102. num. 3.* & ſentiunt omnes præcitati, talia enim legata, & donationes cẽſentur facta ex cauſa libidinis præcedente *Ang. conſ. 17. ad finem.*

Et ſane fortior eſt ratio in pagano, qui non gaudet tot, & tantis priuilegijs inteſtando, quot, & quãtis miles;
51 & ideo *tex. in l. miles ita, §. mulier, verſ. nec ex teſtamento militis, ff. de milit. teſt.* implicat, & includit caſum pagani vti minus dubitabilem, de ſolo enim milite non loquitur, vt quidam perperam intelligunt, ſed propter dictionem: Nec implicatiuam voluit dicere, quòd hæ mulieres impudicæ, non ſolum nequeunt capere à pagano, ſed nec ex teſtamento militis: ita explicat *Iaſ. in d. l. miles, num.18. ff. de re iud. Vrſill. d. deciſ. 102. num.3.* & tanto magis hæc vera ſunt, quando extant filij communes ſuſceptis ex concubina, ne illi per indirectum è manibus matris habeant partem in bonis paternis. *Ruin. d. conſ.109. num.32. lib.3.* vere enim iſtæ fœminæ legibus valde odioſæ ſunt. *Decian. conſ.83. num.40. lib. 5.*

Iure igitur merito cautum eſt, ne his inuerecondis, & turpibus pellicibus quidquam donari, aut relinqui poſſit propter bonum publicum ad tollendas rixas coniugum, & in pœnam tantæ luxuriæ, & turpitudinis, nam vxores etiam caſtiſſimæ nimis exaſperãtur,
52 vbi norunt maritos habere concubinas, vt inquit *Ang. in l. ex ea parte. §. mulier, n.2. ff. de verb. oblig. Io: Lopez. in rep. c. per veſtras, not.3. numero 6. verſic. quod maxime, de donat. inter vir, & vxor.* Vnde mari-
53 tus tenens concubinam, vel adulterium committens dicitur expellere vxorem, & eã mala tractare: vt poſt multos *Marcabrun. conſ.22. num. 12.* & ſi clericus eſt, plus offendit Eccleſiam, quàm maritus vxorem, quia ei magis ligatus eſt, & maiorem debet reuerentiam: vbi ergo notum erit iſtis fœminis talia legata, & donationes conſequi nõ poſſe, ab huiuſmodi contubernio facilius abſtinebunt, quia cogitatione futuri quæſtus, & lucri ſua corpora proſternere, & producere ſo-
54 lent: ita *Crauet. conſ.229. num.4. Rol. conſ.98. num. 31. lib.1.* & ideo ſi munera, & ſpem donorum tollas, Veneri hoſtium clauſiſti, quia teſte *Sal. Pa.* Thais amore carens munus amantis amat.

Secun-

Secundo licet ex prædictis satis constet, & appareat indignitas, & incapacitas harum impudicarum feminarum, cum quibus legitimus nequit consistere cocubinatus, tamen vltra prædicta adsunt alia iura aperta, quæ si bene ponderentur, hoc manifeste ostendũt, & eis donari nõ posse probant, vt, e. *tex. in l. 1. §. sed et si,*
55 *& §. fuit itaq. vbi Azo. Bald. & Salyc. C. de natural. liber. l. si quis incest. §. nihil prorsus, iunc. §. ea sane. C. de incæst. nupt. l. 1. §. omnium, vbi Bald. C. de secun. nupt. & melius in §. si vero effusa, in Auth. quibus mod. nat. eff. sui.*

Et licet hæc iura aliquibus videri possint aliena à casu nostro eò, quòd loquantur de muliere inualide nubente, vel intra annum luctus, aut de eo, qui duas habet concubinas, tamen à fortiori decidunt casum nostrũ. *Ruin. cons. 109. num. 32. in fin. lib. 3* si quidem semper leuior est culpa duas habere concubinas, aut intra annum luctus nubere, vel inualide, quàm vxori addere Pellicem, & probrosam concubinam teste *Ruin. d. cons. 109. num. 32. Petr. Caball. cas. 200. n. 79. latius Farin. de delict. carn. q. 149. n. 124.* Vnde si illis donari non potest, multo minus istis *auth. multo magis. C. de sacros. Eccl.* sic enim arguere licet etiam in materia pęnali, & odiosa: *ad tex. in l. qui indignus. ff. de senator.*
56 *l. cui pacto, de fera. export. l. in suis, de liber. & posthum. Crau. cons. 452. n. 18. & cons. 680. n. 13.*

Tertio quamuis ista abunde sufficiant, tamen pro coronide possumus addere, quòd si filijs natis ex vxorato, & soluta nõ potest donari à patre, aut relinqui, vt dicam inferius; multo minus licebit eorum matri proprio vitio laboranti donare, vel relinquere, cũ ipsi nihil peccauerint, & solum in odium parentũ succedere vetentur. *l. legem Anastasij, §. naturalibus, in fin. C. de natur. liber.* Nam si filij capere nequeunt propter matrem, multo minus ipsa capere poterit, quia potentior
57 est actus in causa, quàm in causato. *Castr. cons. 129. n. 5. lib. 1. Crau. d. cons. 229. n. 12. ad fin. vers. iam spurijs, & cons. 368. n. 3.* si quidẽ propter quod vnumquodq.
58 tale, & illud magis tale. *Arist. 2. Metaphys. & in l. ex diuerso, §. 1. vbi not. Bald. Imol. & Alex. ff. solut. matr. c. cum Marthæ, de celebr. Miss. Clem. vnic. vbi not. gl. & Card. de reliq. & vener. sanct. Euerr. loco à minori. n. 5. Marcabrun. cons. 66. num. 421. Rol. cons. 5. n. 27. lib. 3.* & ita bene in proposito nostro arguunt. *Bald. d. cons. 267. num. 3. Luc. de pen. in d. l. si cohartalis, vers. quod si propter hoc. C. de cohartal. lib. 12. Neoterici Perus. in d. l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign. Ruin. dict. cons. 109. num. 31. Crauet. d. cons. 368. num. 9. 10. Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 73. C. ad Orfic. Io: Bapt. Lup. de illegitim. & natal. rest. comm. 2. §. 2. n. 30. in fin.* si enim matri tali ita dare liceret, vtique aperta esset via fraudi, per quam spurijs mediante matre pater posset facile relinquere. *Ruin. d. cons. 109. numero 32. lib. 3.*

Nec difficile est sic natorum ostendere incapacitatem, quia certum est natos ex soluta, & vxorato spurios esse abominabiles adeo incapaces, vt iure ciuili ne-
59 que in ouo possint à patre honorari per *tex. in Authentica ex complexu, C. de incæst. nupt. & in Auth. licet, in fin. C. de natur. liber. & melius in §. vltima, vbi Ang. in specie notat. & in §. si vero effusa, in Authent. quibus mod. nat. eff. sui. Cyn. in l. 1. C. de adult. Salyc. in l. vnic. num. 1. versic. & ideo nati. C. de concub. Anchar. cons. 335. col. 1. Guid. Pap. quæst. 280. num. 2. Alex. cons. 60. num. 16. lib. 2. Decian. consil. 305. num. 5. ad fin. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. num. 35. versiculo verum cum aliàs.* vbi de communi testatur, & per conformes inquit obtinuisse sententias: idem *Peregr. cons. 83. num. 4. lib. 1. Bald. cons. 267. num. 2. 3. versic. tertio facit. lib. 3. Ias. cons. 39. in princ. vers. tertio, lib. 3. & ad Port. Inst. ad Orfic. littera A: ad fin. Couar. epitom. p. 2. cap. 8. §. 5. n. 16. in fin. Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 25. vers. si ergo, & num. 26. C. ad Orfic. Barz. de fil. non legit. nat. R. 1. num. 4. Sard. tract. de nat. liber. §. de successione spuriorum, num. 2. vers. in contrarium. Ruin. d. cons. 109. num. 31. lib. 3. Soc. iun. cons. 120. num. 17. 18. lib. 2. Ceph. cons. 285. num. 22. & cons. 390. numero 20. 21. Osasch. decisione 119. num. 19. Rot. diuers. decis. 64. num. 10. par. 4. Petr. de fideicomm. quæst. 11. num. 230. vers. sed quo. Vdasch. cons. 39. num. 9. Menoch. cons. 60. num. 15. 30. late Rim. iun. cons. 293. n. 7. & per totum, & cons. 561. num. 15. & cons. 532. n. 15. & seqq. Surd. cons. 456. num. 14. versic. quod autem, & cons. 487. num. 12. ad fin. de magis communi. Peregr. cons. 22. num. 4. in fin. lib. 3. Io: Bapt. Lup. d. tract. de illegitim. comm. 4. §. 1. num. 6.* & hæc opinio verissima est quo ad patris bona, licet in maternis aliter forte dici possit, quod hic non est examinandum, sufficit enim nobis ostendere, quòd si pater talibus filijs non potest relinquere, multo minus poterit eorum matri.

Neque dicatur ex æquitate canonica hos spurios capere posse saltem iure alimentorum, vel Dotis congruæ.
60 *c. cum haberet, in fin. vbi gl. Abb. Card. & alij de eo, qui dux. in vx. quam poll. per adult. Abb. in c. tanta, numero 13. qui fil. sint legit. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 10. num. 5. Bertaz. cons. 532. num. 9. lib. 2. Caball. cas. 154. num. 15. par. 1.* & ideo si à simili sic licet arguere contra matrem, vt vidimus, ita etiam pro matre dicendum videtur.

Nam respondetur inspecto iure ciuili hos spurios etiam dotis, & alimentorum esse incapaces: *d. l. 1. C. de na-*
61 *tur. liber. Abb. in d. c. tanta, num. 13. vers. & isti: Rot. Bonon. cons. vnic. num. 2. post decis. Barz. & Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. num. 33.* quia quo ad leges nulla sunt digni clementia. *Corn. cons 217. num. 4. lib. 3.* & licet æquitas canonica corrigendo iuris rigorem id moderata sit quo ad Dotes, & alimenta.
62 *Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 37. numero 26.* id tamen non potest extendi ad matrem spuriorum magis odiosam, in qua cessat naturalis ratio alendi filios, ideo ius Cæsaris in hoc remanet incorrectum; ita *Crauet. cons. 229. num. 14. & cons. 368. num. 11. 12.* nam ius canonicum emanatum ratione æquitatis, & pietatis ad alium casum extendi non potest secundum *Io: And. in cap. 2. Vt lit. pend. Crott. in l. omnes Populi, num. 138. de Iust. & iur. Lancill. Gall. de statutis verb. solidos, quæst. 6. num. 65.*

Ideo cum lex canonica id solum disponat in filijs spurijs, vt ali debeant, & iure alimentorum eis donari valeat, & de matre filiorum non loquatur in ea ius ciuile obseruandum est. *cap. 1. vbi gl. de nou.*
63 *oper. nunt. Innoc. in cap. quæ in Ecclesiarum, de const.* & stante diuersitate rationis ius canonicum de

filijs loquens ad matrem extendi non poteſt. *gl. in Clem.1. in verb. eligatur, de elect. c. licet canon. eod. in 6. Auth. quas actiones, vbi Iaſ. de communi, numero 21. C. de ſacroſ. Eccl. Crauet. conſ. 589. num. 4. verſ. quarto. Ceph. conſ. 616. num. 89. Peregr. conſ. 77. num. 52. in fin. lib. 1.*

Deinde ſicut illa æquitas canonica de ſpurijs, & naturalibus liberis loquens ceſſat in eo, qui ex proprio artificio viuere poteſt ſecundum ſtatum ſuum, tunc enim
64 neque alimenta conſequi poteſt in bonis patris. *Soc. conſ. 121. num. 47. lib. 4. Gabriel. comm. concl. lib. 6. tit. de alim. concl. 1. num. 27. Crau. conſ. 199. n. 1. & conſ. 200. num. 10. & conſ. 917. num. 9. verſ. quare. Burſat. conſ. 628. num. 21. Menoch. conſ. 321. num. 26. Peregr. de iur. fiſc. lib. 3. tit. 18. num. 75. Hect. Felic. allegat. 49. n. 6. p. 3. Giurb. in conſuet. Meſſan. p. 1. c. 7. gl. 13. n. 34.* in tantum, quòd etiam ſi ab initio ſpurius non poſſit ſe alere, tamen ſi ex poſt incipiat ex aliqua arte tot lucrari, quot ſatis ſint pro alimentis, ceſſat alimentorum legatum. *Lancill. Gall. de ſtat. d. verb. ſolidos, q. 6. num. 123.* ita in iſta fœmina, quam probatum eſt ex ſua induſtria viuere poſſe iuxta ſuam conditionem, ratio alimentorum, vel dotis conſiderari non poteſt.

Poſſet etiam dici, quòd reſpectu Morrari dicta mulier amiſerit omne ius ſuum, quia auſa eſt propria manu capere illius poſſeſſionem colligendo fructus, & colendo, & ſimilia faciendo, cum enim de manu hæredis legatum capere deberet, aliter faciendo cecidit à iure ſuo, & nihil conſequi poteſt, *l. non eſt dubium,*
65 *vbi Bald. Salyc. Alex. Iaſ. & alij. C. de legat. Statut. Carp. lib. 4. R. 25. Alex. conſ. 134. num. 2. lib. 4. Rol. conſ. 78. num. 20. verſ. quod ſecus eſſet, lib. 3. Craſſ. de ſucceſſ. lib. 2. art. Officium Iudicis, quæſt. 9. numero 3. Surd. deciſ. 127. num. 13. pulchre Ceph. conſ. 289. n. 27.* vbi quod nec retinere poteſt. *Lud. Sacca. conſ. 179. n. 19. lib. 2. Marcabr. conſ. 56. num. 14.* tum quia aliqui dicunt id non ſeruari, vel ſaltem non procedere quo ad pœnam in eo legato, de quo non detrahitur falcidia: *Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 16. num. 7. 8.* id nolo potentius inculcare.

His ſic firmatis, quæ tollunt omnem maculam ſupereſt, vt me conuertam ad tollendam contraria, ne reſtet vllus ſcrupulus; Nam primò non obſtat licere vnicuique de ſuo ad licitum diſponere, quia id verũ eſt, niſi lex reſiſtat, cum nemo poſſit facere, quin leges
66 habeant locum in ſuo teſtamento. *l. nemo poteſt. ff. de legat. primo.* lege enim reluctante voluntas teſtatoris nullius eſt momenti: *l. ſi quis ſub conditione 7. ff. de*
67 *condit. inſt. Alba conſ. 46. num. 6. Crauet. conſ. 977. num. 13. Marcabrun. conſ. 81. num. 63.* quia omnis actus ex poteſtate, & voluntate ſimul perficitur, & voluntas ſine poteſtate inepta eſt. *l. cum te. vbi Bald. C. de donat. ante nupt. c. cum ſuper Abbatia, de off. deleg. Crauet. conſ. 385. num. 16. & conſ. 784. num. 8. Couar. in c. cum eſſes, num. 7. verſ. tertio, de teſtam. Farin. deciſ. 27. num. 4. cent. 1. Rim. iun. conſ. 297. n. 49. Cyriac. contran. 284. num. 94. lib. 2. Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1. c. 2. gl. 7. num. 10.* qui dicunt hæc ſimul re-
68 quiri ad quamcumque diſpoſitionem faciendam, & omnes humanos actus regulare, & ideo cum hic prohibeatur lege his fœminis donare, vel relinquere, teſtator nõ poteſt ſecus diſponere adeo, vt quod etiam ſi ſub pœna priuationis hæreditatis præcipiat legata præſtari his, vel ſimilibus incapacibus, tamen hæres
69 nõ tenetur obedire, nec pœnam incurrit. *Io. Bapt. Lupd. tract. de illeg. comm. 2. §. 2. n. 46. verſ. extenditur.*

Secundo non obſtat concubinæ donari poſſe per *l. affectionis, ff. de donat.* Nam primo reſpondeo iura prædicta, & alia ex aduerſo allegata eſſe intelligenda de ea fœmina, quæ verè propriè eſt concubina, velut ſi
70 eſt ſoluta cum ſoluto, vel de publica meretrice: ita *Cyn. in d. l. 2. n. 3. verſ. ex his patet. C. de cõdict. ob turp. cauſ. Caſtr. in d. l. donationes, num. 4. in fin. ff. de donat. vid. Cuman. in d. l. affectionis. Iaſ. in l. miles, num. 16. de re iud. pulchre Io: Lopez. in Rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 37. n. 8. Ceph. conſ. 390. num. 79.* & ſic omnes rem hanc intelligunt, cum autem hæc mulier ſit vxorati pellex, propriè concubina dici non poteſt.

Sed dato etiam, quod iſta mulier eſſet propriè cõcubina, adhuc cenſeo donationem, vel legatum ei factum nõ ſubſiſtere, quia amplius dicere non licet ciuili iure cõcubinatum eſſe permiſſum cũ iure nouiſſimo prohibitus fuerit Iuſtinianus enim ſacros canones imitatus
71 abrogauit iura concubinatuum permittentia per *tex. in c. 1. de fil. nat. ex matr. ad morgan. contrac. in feud. & melius, in §. 1. & per totum, in Auth. de Lenonibus, & in tit. Scænicas mulieres, & in tit. vt non luxurientur, & ſic tenent Hoſt. & Io: And. in c. lator, qui fil. ſint leg. Io: And. in c. ſine culpa, de reg. iur. in 6. Io: Faber. in §. nouiſſime. Inſt. ad Orfic. Abb. in c. tanta, num. 12. verſ. ſed Hoſt. qui fil. ſint legit. Felyn. in c. cum ſit generale, n. 43. de for. comp. Rip. in l. fin. n. 38. C. de reuoc. donat. Cagn. in d. l. ſi qua illuſtris, n. 11. verſ. oppoſitum. C. ad Orfic. Baiard. ad Clar. in §. fornicatio, n. 7. Farin. q. 138. n. 81. Alex. conſ. 59. num. 3. in fin. lib. 4. Brunel. de ſponſal. concl. 2. doch. 1. num. 3. Marzar. conſ. 9. verſ. aduertendũ, ad fin. Couar. de ſponſ. il. p. 1. c. 4. num. 8. Burſat. conſ. 76. num. 12. lib. 1. Vrſill. ad Afflict. d. deciſ. 102. num. 2. in fin. Cald. de iur. emphyt. lib. 2. q. 19. n. 15. Fuſch. pract. concl. littera C: concl. 566. num. 4. Surd. de alim. tit. 1. q. 9. n. 15. & conſ. 469. n. 20. Menoch. conſ. 461. num. 20. Gratian. diſc. for. lib. 1. c. 31. num. 3. 4.* ex quibus apparet hanc eſſe magis communem DD. ſententiam, & propterea hodie concubina nõ retinet nomen honeſtæ mulieris, ſed dicitur turpis perſona, & infamis, ſaltem infamia facti: *Ecio. conſ. 94. n. 11. lib. 2. Crau. conſ.*
72 *229. n. 12. Gugl. Benedict. in c. Raynutius, verb. & vxorẽ, dec. 5. n. 157. 160 de teſtam. Ioſeph. Lud. cõcl. 25. verſ. & illa dicitur, in fin. Menoch. lib. 3. præſ. 51. num. 13.*

Verum in hoc ſtatu Sereniſs. Ducis Mutinæ nihil dubitandum eſt, quin Concubinatus ſit prohibitus, nam valde pius, & Catholicus Cæſar Eſten. Dux noſter de Anno 1598. die 9. Iunij fecit proclama contra concubinatum ſequentis tenoris: Sapendo quanto il peccato della luſſuria offenda la Maeſtà d'Iddio, Ceſare Duca di Modena prohibiſce, che niſſuno ardiſca di tenere Concubina ſotto pena di ſcudi 25. per la prima volta, che ſarà denonciato, e per la ſe-
73 conda di ſcudi 100. e di tre tratti di corda. & per la terza ſino della galea, dichiarandoſi, che ſia la medeſima, o altra concubina, non ſi farà differenza alcuna nel computare le volte, e ſe faranno ammogliati, caderanno nella pena duplicata, & ſi procederà contra di loro più rigoroſamente.

Non eſt ergo dubiũ, quin concubinatus etiam ſimplex

ſit

sit prohibitus, quo subsistente necesse est etiam concludere simplici concubinæ non licere relinquere, vel donare, ideoque correctas esse leges, quæ permittunt concubinis donare, probatur in *l. 1. & l. matre, & l. humanitatis. C. de natural. liber. pulchre Crauet. d. cons. 368. num. 3. vers. tertio respondeo, & num. 8. versic. sed enim. Corn. in d. l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign.* vbi enim coitus est à iure damnatus, tunc illi mulieri relinquere non licet, vt satis vidimus.

Tertium igitur non obstat, quòd scilicet Adulteræ liceat donare, & relinquere ex *Capell. Tholos. decis. 141. Nouissime cons. 53* & alijs, nam id falsissimum est, & decisio dictæ Capellæ non est digna consideratione, quia à vero aberratur, & aliud non allegat, quàm dictam l. affectionis, cuius dispositio non in adultera, sed in

74 simplici concubina procedit, & Capellæ resistunt patres eximij valoris, & eius decisio reprobata est à Rota Romana longè maioris auctoritatis, vt penes *Seraph. d. decis. 46. num. 6. vers. & hæc opinio. Gratian. disc. for. lib. 1. c. 31. num. 19. 20. Farin. d. decisione 4. post cons. crim. lib. 1.*

Neque nocet vxoratum cum soluta non committere adulterium adeo, vt vxori de eo non detur accusatio: *l. 1. C. de adult.* Nam respondeo saltem hoc esse punibile stuprum, quod sufficit ad cõstituendum illicitam concubinam, cui non licet relinquere, sine enim sit stuprum, siue adulterium, turpitudo dicitur versari tam ex parte dantis, quàm recipientis. *Cum. in d. l. af-*

75 *fectionis, ff. de donat.* sed quamuis non detur accusatio, non tamen sequitur, quin sit adulterium, quod iure canonicò indubitatum est, sed etiam iure ciuili idem esse, & adulterium posse appellari ab vxore tamen non accusabile tenuerunt: *Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 27. C. ad Orfic. late Menoch. cons. 249. n. 6. & per totum, & in tract. de arb. iud. cas. 420. n. 106. & seqq. Baiard. ad Clar. §. adulterium, num. 25. Tusch. littera A: concl. 222. num. 1. vers. secundo modo. Ceph. cons. 390. num. 20. pulchre Io: Bapt. Lup. tract. de illegitim. §. 5. num. 145. vers. verum inspecta. Farin. cons. 190. num. 29. lib. 2.*

Quarto non obstat vxorati coitum cum soluta non esse lege fori punibilem, quia non quærimus de hoc, sed an concubina eius sit ciuili iure permissa, quod iam vidimus quomodo procedat: Verum ex abundanti sustinendum est inspecto etiam iure ciuili copulam

76 talis vxorati esse criminaliter punibilem ad *tex. cum gl. in l. fin. §. hominibus, vbi Salyc. num. 1. C. cõmunia, de manumiss. d. l. vnic. vbi idem Salyc. C. de concub. Bald. in l. 2. num. 3. C. de incest. nupt. Ang. in §. nouissime, n. 22. Inst. ad Tertul. Farinac. d. quæst. 138. num. 21. in fin.* vbi inquit, quòd semper vidit contra istos criminaliter procedi: late *Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 5. in fin. & num. 23. 25. vbi etiam Cagn. num. 37. C. ad Orfic. Alex. d. cons. 60. num. 16. vers. sed concubina, lib. 2. Dec. cons. 305. num. 5. vers. & hoc idẽ. Ceph. d. cons. 390. num. 30. Rim. iun. cons. 293. num. 6. versic. hocque, & num. 7.* hoc autem nullam recipit difficultatem, stante proclamate dicti Ducis, quod tollit omnem maculam, & non sine ratione id factum est, quia sane retentio concubinæ siue in domo, siue extra, semper est causa molestæ cohabitationis, & perpetuæ di-

77 scordiæ inter coniuges, vt inquit *Sanchez. de matrim. lib. 10. disp. 18. num. 20. vers. at idem.* & vlterius id est contra bonos mores, & sonat in delictum, vnde maritus non posset tenere concubinam neque de consensu vxoris. *Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 27. ad fin. C. ad Orfic.*

Et vere si habens vnam concubinam aliam superaddat, iure ciuili potest puniri criminaliter saltem extra or-

78 dinem, vt inquit *Aret. in d. §. nouissime, num. 8. vers. extraordinaria. Inst. ad Orfic. Farin. d. quæst. 138. n. 21. in fin. Couar. epitom. p. 2. c. 8. §. 5. n. 15. vers. quin. Caccialup. in d. l. si qua illustris, n. 26. vers. exemplificat. Io: Lopez. in recollect. super leg. Taur. leg. 9. n. 30. Honded. cons. 68. n. 11. lib. 1. Megal. Squilacen. 1. 2. lib. 2. c. 8. q. 5. n. 58. vers. quinto.* quo ore audebimus affirmare vxoratum posse impune concubinam habere, etiam si nõ datur accusatio vxori vt adulterium, id intelligẽdum est quo ad pœnam ordinariam infligendam.

Vnde dato etiã quòd vxoratus cognoscens solutam non sit reus adulterij punibilis, tamen admittunt omnes posse criminaliter accusari, & puniri pro stupro: ad *tex. in l. eum, qui duas, vers. verumtamen, ibi: & crimen stupri, iunc. gl. in verb. inferretur. C. ad l. Iul. de adult. Salyc. in d. l. vnic. n. 1. vers. ex quo. C. de cõcubin. Cyn. in l. 1. n. 4. & ibi Ang. n. 2. in fin. & Odofred. ad fin. vers.*

79 *sed de stupro. C. de adult. Boss. in prax. tit. de coit. damn. & punib. n. 23. in fin. vers. sed est stuprum. Soc. iun. cons. 120. n. 17. lib. 2. late Farin. d. q. 141. n. 80. Alex. d. cons. 60. n. 16. lib. 2. Bertr. d. cons. 227. n. 4. p. 3. Cozad. cons. 21. n. 35. Dec. d. cons. 305. n. 5. vers. quarto. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 35. vers. ad obiecta. Crau. cons. 166. n. 2. vers. contrarium. Sard. de natur. liber. §. de successione spur. n. 2. vers. in contrariũ. Caccialup. in d. l. si qua illustris, n. 26. 27. C. ad Orfic. Tusch. d. littera C, conclus. 566. n. 1. 7. Rim. iun. cons. 293. n. 6. vers. hocque, & n. 7. Io: Bapt. Lup. de illeg. com. 1. §. 5. n. 145. vers. et quãuis. Megal. 1. 2. lib. 2. c. 8. q. 5. num. 18. vers. & idem dicas. Surd. cons. 456. n. 15. vers. tamen punitur, & cons. 487. num. 13. vers. qui omnes.*

Præterea dici potest hũc coitum vxorati cum soluta alio respectu esse punibilem, quia hæc mulier præsumitur fuisse virgo, quando prima vice fuit ab isto vxorato cognita, & maxime in Iudicio, vbi ipsa sustinet vices actoris, & vbi contrarium nõ probatur: ita not. *Abb.*

80 *in c. 1. col. 1. & ibi Io: And. n. 2. Anch. n. 2. Butr. n. 4. Soc. n. 6. & seq. de adult. Clar. in §. stuprum. vers. sed pone, & ibi Baiard. num. 41. Alb. cons. 37. numero 2. Petr. de fideicomm. quæst. 11. num. 226. Crauet. cons. 166. num. 3. Chouer. de public. concub. Rub. de stupro, num. 9. Masch. de probat. concl. 1450. num. 2. Tessaur. decis. 3. num. 2. vers. & in dubio. Rim. iun. d. cons. 293. num. 5. Honded. cons. 68. num. 12. 13. lib. 1.* certum est autem virginem stuprari non leue esse delictum, & puniri graui pœna, etiam si virgo consentiat. *Farinac. dicta quæst. 147. num. 2. 6. 54.* quoniam de iure ciuili stupri pœna est publicatio dimidiæ bonorum,

81 vel corporis coertio cum relegatione iuxta delinquẽtis qualitatem: ad *tex. in §. Item lex Iulia. Inst. de publ. iud. Rol. cons. 35. num. 25. lib. 2. Rim. iun. d. cons. 293. num. 5. vers. & cum pro stupro. Menoch. de arb. iud. cas. 288. num. 7. 8. Io: Bapt. Lup. tract. de illegitim. comm. 1. §. 5. num. 104.*

Denique inficias iri non potest, quin iste coitus sit punibilis stante obseruantia Statuti Ferrariæ lib. 3. R. 104. cuius vigore necesse est fateri, dempta vxore, & me-

retrice publica, cæteras quantumuis viles, & fantolaftras cognofcere aliquo modo effe punibile, vt in fpecie dixit Bertaz.conf.ciuil.92.num.13.Rim.iun.d.conf.293.num.8. quod fufficit. Dec.d.conf.305.num.5. ad hoc enim vt coitus fit accufabilis, fat eft effe punibilem licet leuiter, vel extra ordinem. Aret. in d.§. no-
82 uiffime,num.22. Inft.ad Orfic. Oinot. Inft.lib.3.tit. de fuccefs.liber. ex damn coit.num.1. Caccialup. in d.l. fi qua Illuftris,num.26.verf.fubdit. vbi Cagn. num. 13. C. ad Orfic. Franc.de Cald. de iur.emph.lib.2.quæft.21. num.12. Io: Lopez. d.leg.9.num. 39. Valafch. d. conf. 29.num.10.verf.& fuffICIT. Rim.iun. d.conf.293.n.10. Honded.conf.68 num.9.ad fin. lib.1.

Quæ fatis vera funt, fed dictum proclama fuftulit omnem controuerfiam, vt in eo videre eft, & ideo nati ex foluta, & vxorato naturales filij proprie dici non poffunt, fed fpurij, & nothi, nifi largo modo eam vo-
83 cem accipiamus, & ita intelligendus eft Peregr. de fideicom.art 22.num 88.& conf.83.num.4. lib.1. ne ipfe fecum pugnet, cũ iftos dixerit fpurios in tract. de iur.fifc.lib.3.tit.18 num.3.verf. verum.

Quinto non obftat non conftare de virginitate dictæ mulieris, aut honeftate, nam refpondetur honeftatẽ fatis fuiffe probatam, virginitatem vero à iure præfu-
84 mi, quia omnes nafcimur virgines. Rim.iun.cõf.293. num.5. Honded.d.conf.68.num.12. nec dicere poffumus fuiffe vilem perfonam, licet ignobilis fit, quia nõ ignobilis, fed turpis perfona dicitur vilis; late Farin. conf.141.num.2.lib.2. & ideo diceretur vilis, fi in di-
85 uerforijs, vel proftribulis verfaretur multorum libidini patens. Farinac.d.quæft.147.num.82.& conf.90. num.11.lib.1. Io: Bapt. Lup.d. tract. de illegitim.com. 1.§.5.num.110. Gabriel.ad Mafthef. fing.99.verfic. item fi mulier. Rol.conf.74 num.15.16.17.lib.1.Paleot. de fpur.cap.42.num.4. Farin.d.conf.90 num. 12. Gratian.difc.35.num.38 lib.1 quæ enim ingenua eft, & vitæ honeftate decoratur; licet fit pauper, & abiectæ conditionis non dicitur vilis: ad tex. in d. l. humilem, vbi Bald.& Salyc. C. de inc.eft.nupt.l.quæ adulterium, vbi gl. C.de adult. l.marito, ff. eod. Couar. de fponfalit. par.2.c.8.§ 5.num.17.verf.adijciam. Peregr. de iur. fifc.lib.3.tit 18.num.36 verf.concordando. Honded. d. conf.68.num.14.lib.1. hæc autem erat honeftæ conditionis, quando cæpit habere commercium cum ifto teftatore, & turpitudinem fuã contraxit folum à cõcubinatu, ideo verfamur extra terminos vilium mulierũ

Deinde vilitate mulieris non excufatur maritus cum ea confuetudinem habens, quin incurrat ftupri pœnas.
86 Caccialup.in d.l.fi qua illuftris,num.27.verf.idem puto.C.ad Orfic.Caball.refol. crim.32.num. 4. 5.Mafcb. de probat.concl.341.num.28. Honded.conf.68.num.14. lib.1.de magis communi.Peregr.conf.20.num. 4.in fin. lib.3. bene verum eft, quòd fi maritus per accidens femel, vel bis fortuito cognofceret has fantolaftras, & viles fœminas, criminaliter non poffet puniri, fecus fi cum eis longam haberet confuetudinem: ita diftin-
87 guit Caccialup. in d. l.fi qua illuftris, num.27. Paleott. d.c.42.num.6.verf.refponderem. Dec. conf.305.n. 6. verf.aut loquimur. Cranet.conf.166.n. 2.in fin. Ceph. conf.48.num.25.Peregr.d. tit.18. num. 36. pulchre Rim. iun. d. conf. 293. num. 10. verf.tertio non eft.

Hinc patet falfum effe huiufmodi ftuprum confuetudine purgari, & in concubinatum refolui, quia cum inter eos perpetuum cõftiterit matrimonij impedimentum, non potuit fieri talis refolutio, quoniam ex longitudine temporis, & actus continuatione ftupri tur-
88 pitudo potius aucta eft: ad tex.in c.noftrates, in fin.de confang.& aff.n.c.cum haberet, de eo, qui dux.in matr. quam poll.per adult. Io: Fabr.in §.Item lex Iulia, n.4. verf.quid ergo. Inft.de publ.iud. pulchre Gram. vot.4. num.18.19.Baiard.ad Clar.in §.ftuprum.num.31. Clar. in §. fornicatio, verf. vnum fcias. Mafchard.de probat. concl.341.num.28 29. Farin.d.quæft.147.numero 81. Tufch.littera S: conclus.710.num.6. Sard. de natur. liber.Rub.de concub.num. 2.verf.in contrarium. Honded. d.conf.68.num.15.in fin. Peregr.conf.83.num.3.lib.1. & certe vanum eft dicere tale ftuprum fuiffe in concubinatum refolutum, cum ab initio talis non fuerit, nec vllum tempus inuenerit, à quo incipere, vel conualefcere poffit.

Sexto non obftat hanc non fuiffe concubinam, quia in domo non fuit retenta affectione maritali, nam refponfum eft hæc effe requifita concubinæ iure antiquo permiffæ, & proprie fumptæ, nos autem hanc dicimus fuiffe pellicem; & probrofam concubinam, fœtentem, & illicitam, de cuius indignitate, & incapacitate iam fatis apparet.

Septimo non obftat hanc fœminam tempore mortis fuiffe emendatam, ideoque ei donare, & relinquere licuiffe; quoniam refpondetur emendationem nõ præfumi, & eam allegantì incumbere onus probandi, & maxime, quando culpa fuit publica, tunc enim emendatio debet quoque effe manifefta: ad tex. in l. non
89 omnes.§. à barbaris.ff. de re milit.l.fi cui, §. ijfdem, verf.fi tamen, de accuf.gl. in c.ipfi apoftoli, in verbo nec effe, verf. fi autem. 2.q.7. Innoc. in c.teftimonium, n.2. vbi Abb.num.14 verf.ex his, de teft. Alex. conf. 149. num.5.ibi: non tamen notorio, lib.5. Mafch. de probat. concl.465.num.1.2.3.4.7.& concl.601.num.1. Farinac.d. teft.q 56. num.139. Seraph.decif.54.n. 1.4.5. etenim femel malus præfumitur femper malus in eodem genere mali, nifi conftet de emendatione per
90 triennium: c. femel malus, de reg.iur. in 6.c. fcribam, de præfcript.l.fi cui crim.n, §.1. vbi gl.ff. de accuf. l.3. §. fi autem, de fufpect.tut.l.cos, de decur. ad rem Farin. decif 51.num.10.poft conf crim.lib.1.

Sed hæc mulier non poteft dici emendata, ftante cõuerfatione exteriori cum teftatore vfque ad vltima fere tempora, quia contradictio operis oppofiti refiftit, vt
91 inquit Marfil.in l.vnic.n.19. verf. item dicit, de rapt. virg. Farin.de delic.carn.q.145.n.184.& maxime, quia non effet fatis, fi emendata fuiffet tempore mortis teftatoris. Carp ad Stat.Mediol.c.295.n. 58.p.1. emendatio enim debet effe clara, & manifefta, ac fine fufpicione adeo, vt conftet eos in totum refipuiffe, &
92 per triennium fimul non fuiffe conuerfatos. Bald.cõf. 354.n.5.in fin.lib.3. Marfil.in d.l.vnic.n.19. Carp.d.c. 295.n.19.p.1.Rip.in l.is, cui bonis, n.43.de verb. oblig. pulchre Lancill.Gall.d.tract.de ftatut.verb, maritus, q. 3.n.46.47.Ceph.conf.523.n.130.Seraph. d.decif. 54. n.1.4.5.Gratian.difc.31.n.29.30.31.lib.1.

Bene verum eft, quòd fi dicta mulier probaffet per triennium à dicto delicto abftinuiffe, & bene, ac laudabiliter vixiffe longe ab hac conuerfatione, tunc videretur emendata: ad tex. in §. nequaquam, ibi: triennalis, vbi Ang. in Auth.de Monach.

Mafch.

93 *Masch. de probat. concl. 222. anm. 22. & concl. 468. numero 10. Farin. quæst. 23. num. 26. 27. & q. 56. n. 140. vers. vel verius, & cons. 127. num. 14. in fin.* hic autem dicta mulier non probauit aliquam emendationem, ergo remanet legati, & donationis incapax.

Octauo, non obstat ob benemerita legatũ sustineri posse, quia respondeo non dixisse testatorem se dictæ mulieri relinquere ob ea, & ideo non censeri legasse ob
94 talem causam. *Marcabrun. cons. 85. num. 53.* & propositum in mente retentum nihil operatur. *l. quidam, ff. de hær. inst. l. cum in plures. §. locator. locat. l. si repetendi. C. de condit. ob turp. caus. Tiraq. in l. si vnquam, verb. libertis, num. 18. C. de reuoc. donat. Crauet. consil. 860. num. 3.* voluntas enim testatoris non attenditur, quæm verbis non expressit. *Crauet. cons. 361. num. 12. Ruin. cons. 129. num 12. lib. 3.*

Et casu quo dictus testator ob merita reliquere dixisset, non satis est, quia sigillatim de meritis debet fieri mē-
95 tio, non in genere: late *Anch. iun. qq. fam. 12. n. 14. 15. 16. p. 2. Carroc. de locat. p. 1. de merced. remun. q. 10 num. 89.* & cum in regulariter prohibitis, & certo casu permissis non sit standum dicto asserentis casum
96 permissum subesse. *Alber. Brun. de stat. fœm. excl. art. 13. num. 124. Giurb. in consuet. Messan. p. 1. c. 14. gl. 7. num. 3.* necesse est talia merita probare, quia non sta-
97 tur assertioni testantis etiam iuratæ. *Anch. cons. 247. num. 2. Dec. cons. 132. num. 2. Decian. cons. 83. num. 43. lib. 5. Rol. cons. 98. num. 53. ad fin. lib. 1. Sim. de Prat. de interpret. vlt. vol. lib. 2. interpr. 2. dub. 2. col. 2. n. 120. Chou. de public. concub. verb. contra prædictos, n. 26. & verb. qui etiam filios, num. 31. 32. Tusch. littera D, conclus. 700. num. 34. 40. Franc. Niconit. in rep. c. quoniam contra, num. 437. de probat. Tessaur. decis. 111. numero 6. Anch. inn. d. quæst. 12. n. 7. Pereg. d. tit. 9. n. 11. & cons. 6. n. 16. vers. & in confessione, lib. 3. late Mant. de tac. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 15. n. 41. vers. sed diuersa, & vers. & hæc ratio. Giurb. d. loco, p. 1. c. 1. gl. 10. num. 14. Io: Bapt. Lup. d. tract. comm. 2. §. 2. n. 37. Ludon. Gilhaus, in arbitr. iudic. par. 1. cap. 6. §. 206. numero 1.*

Accedat, quòd non sufficiunt quæcumque merita, quia debent esse æquiualentia legato dictæ mulieri, vel simili personæ facto, alioquin legatum est nullum, si
98 inter personas prohibitas excedat valorem meritorũ. *Chouer. d. verb. contra prædictos, num. 26. Dec. in l. petens, num. 17. C. de pact. vbi de communi. Anch. iun. d. q. 12. n. 8. 9. p. 2. Mantic. d. lib. 13. tit. 15. num. 28. vers. sed aduertendum, & num. 29. 30.* non enim habenda sunt in consideratione quædam seruitia manualia, quæ potius censentur fieri ob dulcedinem conuersationis, quàm ad promerendum, quorum occasione dum præstantur, dicta mulier solum victũ prætendere potest, maxime si non constet de certa salarij cōuen-
99 tione, vt post *Florian. in l. sed & si quid, in verb. mancipiorum. ff. de vsufr. inquit Bermon. Chouer. d. verb. qui etiam filios, num. 32. Dec. cons. 132. in fin. quem sequitur Peregr. d. cons. 6. n. 16. vers. & in confessione, lib. 3. clare Tusch. litt. D, concl. 700. n. 36.* sicut etiã in vxore, cui ex forma statuti sit prohibitum donare, ad hoc, vt meritorum causa donatio, vel legatũ sustineatur, seruitia debent esse insignia, & talia, ad quæ vxor nō te-
100 neretur ex debito officij. *Io: Lopez. in rep. Rub. de don. inter vir. et vx. §. 46. lim. 2. n. 32. 33.* hęc autē mulier talia non probauit, ideo de meritis non est quærendum.

Nono non obstat tale legatũ posse sustineri ratione paupertatis, nã possem respondere aliter esse dicendum, quia has fœminas olentissimas, & execrabiles pro tanta luxus nequitia reipublicæ interest inopia laborare:
101 ad *tex. in l. bona fides, ff. depos. pulchre Crauet. consil. 229. n. 14. in fin.* sed melius dicã hoc legatũ non posse dici factum ratione paupertatis, sed potius occasione turpitudinis, cum non exprimatur id fieri, ob pauper-
102 tatem. *Lancill. de stat. verb. solidos, q. 6. n. 91.* sicuti videmus, quòd si legatũ fiat pauperi simul, & coniunctæ personæ, potius censetur factũ ratione coniũctio-
103 nis, quã paupertatis, vel pro anima, vt videtur sentire *gl. in l. illud, in verb. alia causa, & ibi: Bald. n. 13. ad fin. & Castr. n. 5. C. de sacros. Eccl. Bart. in l. 1. num. 35. C. cod. Bald. in Auth. similiter, n. 5. 6. C. ad l. falcid. vbi Rom. n. 3. & de communi. Dec. cons. 120. n. 4. Tiraq. in d. l. si vnquam, verb. donatione largitus, n. 73. C. de reuoc. donat. pulchre Crott. cons. 3. n. 22. Ceph. cons. 54. n. 14. & cons. 216. n. 17. 18. & cons. 303. n. 30. Marc. Mãtua Apophet. 184. in fin. Menoch. lib. 4. præs. 115. n. 6. vsq; ad n. 10. Sanchez. de matr. p. 1. lib. 1. disp. 4. n. 9. vers. & è contra, & vers. hinc quãdo. Surd. cons. 488. n. 18. 19. & in tract. de alim. tit. 8. priuileg. 1. num. 17.* vbi inquit, quòd nisi exprimatur causa Pietatis, legatum censetur factum ratione cōsanguinitatis, ita in proposito huic fœminæ legatũ non censetur factum ratione paupertatis, sed ex illa turpi causa. *Seraph. d. decis. 54. num. 3.* in prohibitis enim nō sufficit euenisse casum permis-
104 sum, nisi actus dicatur ob illũ causam factus. *Petra. de fideicom. q. 1. n. 87.* vnde hæc mulier debebat probare legatum sibi ob hoc fuisse factum. *Menoch. cons. 75. num. 71. lib. 1. Ioseph. Ludou. concl. 14. illat. 51.*

Vlterius necesse erat dictæ mulieri probare se esse pauperem, & non habere vnde se alat, quia hoc est fundamentum suæ intentionis. *Rol. cons. 92. n. 23. lib. 2. Lan-*
105 *cill. Gall. de statut. verb. solidos, q. 6. n. 87. 88 89.* vere enim pauper dici non potest, cum ex suo artificio, & seruitio valeat sibi quærere victum. *Giurb. in consuet. Mess. p. 1. c. 7. gl. 13. n. 34. vers. qui enim.*

Accedat, quòd cum testator noster multa fecerit legata dictæ mulieri, & inter alia eidem reliquerit in casu indigentiæ Duc. xx. sequitur euidenter cætera legata alio fine, & respectu fuisse facta, quia inclusio vnius
106 est exclusio alterius. *l. cum Prætor. in princ. de Iudic. l. maritus, de procur. Rol. cons. 58. num. 76. lib. 3. Menoch. cons. 530. num. 2.* & actus restrictus ad vnum tantum modum non valet alio modo. *Rota decis. diuers. 366. num. 29. p. 1.*

Nec simile est, quod dicitur de spurio, cui legatum à patre factum censetur propter alimenta, quia illud procedit, vt præsumatur reliquisse in causam necessariam, cum iure naturæ ei teneatur prouidere de ali-
107 mentis: ita *Crauet. d. cons. 229. num. 8. Sim. de Prat. d. sol. 2. num. 6.* quod non facit ad rhombum, quia hic testator, & nemo alius tenetur suæ concubinæ prouidere de alimentis. *Crauet. d. cons. 368. numero 11. 12.*

Sed esto, quòd testator expresse dixisset se huic mulieri relinquere ratione paupertatis ob alimenta, adhuc tamen videretur mendicatus, & fraudulentus, & nisi probata magna paupertate, non sustineretur legatũ.

S 3 Lancill.

108 *Lancill. Gall. de ſtat. verb. ſolidos, quæſt 6. num. 47.* &
ſi ſuis operis valet ſe alere, legatum alimentorum ei
non prodeſt. *Lancill. d. verb. ſolidos, quæſt. 6. num. 26.*
verſ. quin etiam, & num. 85. 97. vbi late, vt hic euenit,
vbi dicta mulier eſt talis roboris, & valetudinis, vt
citra ſui opprobrium, alijs deſeruire poſſit, quod ſuf-
ficit ad excludendam eam à legato alimentorum.
Lancill. d. verb. ſolidos. quæſt. 6. num. 111. pro vt idem
in filia ſpuria cenſuit *Giurb. in conſuetud. Meſſan. p. 1.*
c. 7. gl. 13. num. 34. verſ. unde alenda. hæc enim atten-
ta ſua ruſticali conditione pauper dici nõ poteſt, quæ
109 ſuis manibus ſibi victum quærere poteſt. *Carp. ad*
Stat. Mediol. c. 312. num. 6. p. 1. Menoch. conſ. 321. num.
29 & conſ. 505. num. 15. pulchre Ceph. conſ. 216. n. 9.
10. *Rot. diuerſ. decis. 202. num. 2. 3. p. 2.* non enim de-
bent ſimiles perſonæ ruſticæ ali pullis gallinaceis, ſed
caſeo, & ſępis, & poteſt illis dici, ite ad ligonizandum
110 terram: ſic *Ceph. d. conſ. 216. num. 10. 11. 12. in ter-*
minis. Lancill. d. verb. ſolidos, quæſt. 6. n. 106. ſi enim
hoc dici poteſt filio ſpurio, quanto magis huic obſcę-
næ concubinæ.

Hinc ſuperfluum eſt conſiderare clauſulam: omni me-
liori modo; hos enim defectus non poteſt ſupplere,
111 nec ſimilis eſt Betonicæ omnibus morbis ſalutari,
nam non eſt apta ſuſtinere voluntatem teſtatoris le-
gibus repugnantem: *Surd. decis. 7. num.* 27. nec am-
pliat diſpoſitionem ad caſus non expreſſos. *Rim. iun.*
conſ. 358. num. 242. Rot. diuerſ. decis. 508. num. 10. & 4.
& ſolum apta eſt ſupplere modum, nõ autem cauſam,
& ſic nõ poteſt operari, vt tale legatum cenſeatur fa-
ctum propter alimenta, vel paupertatem: pulchre
Soc. iun. d. conſ. 91. num. 26. lib. 3. Menoch. conſ 415. n.
27. *Surd. d. decis. 7. num. 27.* quæ tamen omnia ſi con-
cederemus, adhuc nihil nocent noſtro caſui, aut pro-
ſunt dictæ mulieri.

Decimo non obſtat hanc mulierem poſſe dici ſolum in-
dignam, non autem incapacem adeo, vt ſolus fiſcus ei
valeat contradicere. Nam primò reſpondeo verius
eſſe, & receptius, quòd dicta mulier vti concubina
vxorati, vel illicita ſit non ſolum indigna, ſed etiam
incapax adeo, vt legatum ei factum ſit ipſo iure nul-
lum, & pro non ſcripto habeatur, debeatque rema-
nere penes ſubſtitutum, vel grauatum, aut cohęredẽ,
112 vel apud venientes ab inteſtato: ſic *Bald. d. conſil.*
267. n. 2. vbi tales fęminas dixit plus incapaces eſſe,
quàm eorũ filios. *Iaſ. in d. miles, n. 18. 19. ff. de re iud.*
vbi inquit, quòd capere non poſſunt, ad rem *Cranet.*
conſ. 229. n. 6. verſ. ſecunda ratio, & n. 12. verſ. quarto,
& conſ. 368. n. 8. ad fin. & n. 10. verſ. conſequens. Corn.
in d. l. hæreditas, col. 3. C. de his, quibus, vt indign. vbi
inquit tales mulieres iudicatum fuiſſe, neque poſſe vti
retentione: vid. *Marcab. d. conſ. 1. n. 54. 55. 56. Caccia-*
lup. in d. l. ſi qua illuſtris, n. 72. in princ. & ad fin. C. ad
Orfic. Ruin. d. conſ. 109. n. 30. verſ. nec per fiſcum, & n.
33. ad fin. verſic. eſt etiam, lib. 3. Berm. Chou. d. tract. de
concub. verb. contra præd. n. 26. Mazzol. conſ. 31. n. 23.
Ceph. d. cõſ. 290. n. 72. verſ. verũtamen, & n. 74. Tuſch.
d. littera C, concl. 568. n. 20. Vrſill. d. decis. 102. num. 6.
Megall. 1. 2. lib. 2. c. 8. q. 5. n. 20. & n. 22 Lãcill. d. verb.
maritus, q. 3. n. 32. Seraph. d. decis. 46. num. 6. Cyriac.
contr. 205. num. 26. lib. 2.

Et hoc eſt de mẽte omnium DD. ſuperius allegatorum,
qui dicunt his mulieribus donari, aut relinqui non
poſſe, verbum enim nõ poteſt: perſonam inhabilitat,
& tollit omnẽ obligationem ciuilem, & naturalem;
113 *Bald. in l. quod ait, n. 1. verſ. ſecus. ff. de diu. Bonacoſ.*
tract. æquorum, q. 28. Lancill. de ſtat. verb. non poſſit, in
princ. n. 16. late Sanchez. de matr. p. 1. lib. 6. diſp. 38. n.
20. in tertia ratione, & moral. lib. 2. c. 14. n. 32. verſ. vbi
notanda.

Fiſco igitur locus eſſe nõ poteſt, niſi quando non extaret
ſubſtitutus, vel cohæres dictę mulieris, vel cõſanguinei
teſtantis, & quando hi per duos menſes eſſent negli-
gentes in auocando talia relicta ab his fęminis, tunc
enim, ſi re vera eſſet facta traditio, poſt duos menſes
fiſco via aperitur, non tamen alio modo: ſic probat
114 *tex. in l. 1. §. ſed etſi. §. & §. ſiue itaq. & §. quod ſi ex-*
citant, verſ. quidquid. vbi Azo. n. 6. Bald. n. 5. in fin. Sa-
lyc. n. 2. ver. nota quod. C. de natur. liber. l. matre. §. quid-
quid. C. eod. l. ſi quis inceſt. §. ea ſane, & Auth. inceſt.
C. de inceſt. nupt. l. 1. §. omnium, vbi Bald. C. de ſecund.
nupt. Ruin. d. conſ. 109. n. 32. in fin. lib. 3. vbi probat hęc
iura ad rem noſtram bene allegari, vltra quòd fiſco
non ſit locus in palam relictis, ſed clam relinquendo:
Menoch. conſ. 511. num. 18.

Si ergo dictæ mulieres fętentes nõ ſolũ indignæ ſunt, ſed
etiam incapaces, abſque dubio legatum eis factũ re-
manet penes ſubſtitutos, vel grauatos, vel teſtatoris
115 conſanguineos. *l. 1. verſ. omniũ. iunc. gl. vbi etiã De-*
cian. n. 11. & Io: Garr. n. 127. C. de ſecund. nupt. l. ſi in
metallũ, ff. de his, quæ pro non ſcript. Rip. in l. 1. n. 155.
ff. de vulg. Corn. conſ. 222. n. 4. lib. 4. Peregr. d. tract. lib.
3. tit. 1. n. 2. Iaſ. conſ. 26. n. 4. lib. 1. Lancill. d. q. 2. n. 24.
Soc. iun conſ. 3. n. 12. lib. 3. Mazzol. conſ. 31. n. 25. 36.
37. Gabr. conſ. 104. num. 74 lib. 1. Rim. iun. conſ. 239. n.
16. Menoch. conſ. 511. n. 18 & conſ. 557. n. 30. Farin. q.
102. n. 110. & q. 150. n. 194. & conſ. 105. n. 92. verſ.
pro vt, lib. 2. Mangill. de imput. q. 4. n. 34. verſ. ſunt, la-
te Sanchez. moral. lib. 2. c. 14. n. 32. verſ. ſed hæreditas.

Accedat, quòd etiam verſaremur in legatario tãtum in-
digno, tamen ille non poſſet ſe iuuare allegando iura
fiſci, niſi forte quando eſſet in poſſeſſione rei legatæ,
ſecuta illius traditione, tunc enim ſaltem poſt dictos
duos menſes non poſſet ab eo auferri: ad *tex. in l. Lu-*
116 *cius, in fin. in verb. acquiſita, ff. de his, quibus, vt indi-*
gn. Bald. in l. iuriſgentium, in 2. lect. §. ſi ob maleficium,
il primo, n. 2. in fin. vbi Ang. in fin. ff. de pact. Ruin. d.
cõſ. 109. n. 29. verſ. nec hoc caſu, & n. 30. lib. 3. Soc. iun.
d. cõſ. 3. n. 14. 15. 24 lib. 3. Gratian. diſc. 219. n. 8. lib. 2.
ita pulchre diſtinguit Io: Lopez. in rep. R. de donat. inter
vir, & vx. §. 39 n. 7. & §. 41. in princ. Lancill. d. verb.
maritus, q. 3. n. 32. & verb. non poſſit, q 2. n. 26. Laudẽſ.
de fiſc. q. 107. Farinac. conſ 105. num. 14. verſ. ſi igitur,
lib. 2. Io: Bapt. Lup. d. tract. de illeg. comm. 3. §. 2. n. 14.
verſ. nihilominus. vbi inquit, quòd etiam ſi talis per-
ſona poſſideret vigore Conſtituti, hoc non ſufficeret,
niſi actualiter res eſſet in manibus eius, & ita intelli-
gendi ſunt, qui in contrarium allegantur, ſi enim gra-
uati eſſent inertes in reuocando, vel ipſe auctor turpi-
tudinis tradidiſſet, forte hæc mulier poſſet retine-
re, quia in pari cauſa eſt melior conditio poſſidentis,
alioquin tenetur ad reſtitutionem, & non poteſt re-
117 tinere. *Ruin. d. conſil. 109. num. 30. verſ. quinimmo.*
Megall. 1. 2. lib. 2. cap. 8. q. 5. numero 22. verſic. nec va-
leret.

Et denique poſſumus reſpondere *l. Claudius, & l. mulie-*
rem.

rem ff. de his, quibus, vt indign. cum similibus, quæ vi-
dentur relicta his impudicis fisco applicare, videntur
118 in hac parte fuisse correctas, & moderatas, vt prius
vocentur certæ personæ, de quibus *in d. l. 1. C. de na-
tur. liber. & in l. qui contra, & l. si quis incest. C. de in-
cest. nupt.* & ita esse testatur *Bart. in d. l. Claudius. n. 1.
versi. item oppono. ff. de his quibus, vt indign. Corn. in d.
l. hæreditas. C. eod. Garr. in d. l. 1. num. 33. C. de secund.
nupt. & videtur sequi Ruin. d. cons. 109. num. 30. versic.
nec per fiscum. Crauet. d. cons. 368. num. 5. 8.*

Vnde non est audiendus *Surd. d. cons. 469. num. 32. vers.
ex prædictis* dicens correctionem legum esse vitandã,
quia hæc potius est moderatio, vel rationabilis legum
concordantia, & plus credendum est in hoc Bartulo,
quàm Surdo, qui licet dicat Cornei opinionem esse ra-
tione destitutam, tamen apparet, quòd potius sine ra-
tione Surdus damnat Corneum, quia verbis clarissi-
mis iura Codicis mutauere leges Digestorum teste
Crauet. d. cons. 368. num. 5. 6.

Cum igitur in casu nostro dicta mulier habeat substitu-
tum, ad quem ipsa mortua Morrarus debet perueni-
re, certum est ad ipsum rem legatam deuoluere non
119 expectata eius morte, quia cum sit indigna, & inca-
pax pro mortua habetur. *Molin. de primog. hisp. lib. 1.
cap. 9. num. 20.* & statim substituto fit locus, eique le-
gatum debet assignari ad *tex. in l. vnic. § in primo. &
§. pro secundo. C. de caduc. toll. gl. in l. 1. in verb. præsumi.
in fin. vbi Cyn. num. 6. Bart. num. 1. in fin. Salyc. num. 6.
Io. Garr. num. 127. C. de secund. nupt. Bald. in l. cancel-
lauerat. num. 2. ff. de his, quæ in testam. delent. Alex.
cons. 202. num. 3. versic. talia num. 5. ad fin. & num. 6.
lib. 6. Ias. cons. 26. n. 4. vers. cuius tamen. lib. 1. Gozad.
cons. 21. n. 19. pulchre Soc. iun. cons. 106. num. 11. lib. 1.
Gall. de excep. ad success. par. 2. tit. 4. except. 22. n. 123.
Surd. decis. 144. num. 8. & cons. 93. n. 5. Menoch. cons. 91.
num. 7. & cons. 101. num. 33. ad rem Marcabrun. consil.
109. num. 12. 13. 14. 15. Hier. Gabriel. consil. 104. n. 5.
& cons. 114. num. 3. lib. 1. Molin. d. c. 9. num. 29. in fin.
& num. 30. Mangil. de imput. q. 4. n. 39. Io: Bapt. Lup. d.
trac. comm. 2. §. 2. num. 34.* quod procedit etiam in eo,
qui substitutus est tantum indigno maxime compen-
diose: *Bald. in d. l. cãcellauerat. num. 2. Soc. iun. d. cons. 3.
num. 13. 16. lib. 3. Mazzol. d. cons. 31. num. 25. in fin. &
num. 33. versic. sicut dicimus. Petr. Greg. p. 3. syntagm.
iur. lib. 42. c. 14. num. 2.* solius ergo substituti interest
repellere dictam mulierem: *Peregr. de iur. fisc. lib. 3.
tit. 18. num. 100.*

Nec dubium est, quin frater defuncti fuerit dictæ mulieri
compendiose substitutus stante illa dispositione, quòd
post eius mortem ei relinquit Morrarum, verbum
enim post mortem inducit compendiosam substitu-
120 tionem: *Ruin. cons. 28. num. 6. lib. 2. Ceph. cons. 401.
num. 20. Menoch. lib. 4. præs. 51. n. 9. Intrigl. de subst.
cent. 3. q. 4. num. 11. Gratian. disc. 299. num. 1. 2. lib. 2.*
sicut enim in hæreditatibus, ita in legatis, & donatio-
nibus licet facere substitutiones etiam compendiosas
121 ad *tex. in l. vt hæredi. ff. de leg. 2. l. si legata. C. eod. l.
vnic. §. sin autem. C. de caduc. toll. Bart. in l. qui Romæ
§. Flauius, versic. vltimus. ff. de verb. oblig. vid. Ruin.
consil. 28. num. 6. lib. 2. Soc. iun. d. cons. 3. num. 4. lib. 3.
Mantua. Apoph. 173. in fin. Peregr. de fideicom. art. 1.
num. 16. & art. 51. num. 2. Intrigl. eod. tract. cent. 1.
quæst. 1. num. 15. Gratian. disc. 369. num. 31. lib. 2.*

Non obstat substitutionem esse factam post mortem di-
ctæ mulieris, & ideo ea viuente substitutum nil capere
posse *ad l. vxori, la 2. ff. de vsufr. l. fideicommissa. §. si cui
de leg. 3.* nam responsum est substitutum non teneri
expectare mortem incapacis, quia præ cæteris fuit di-
122 lectus, & incapacitas eius potius accelerat, quàm
impediat effectum substitutionis: *Soc. iun. cons. 106.
nu. 11. lib. 1. Thesaur. decis. 127. num. 11. Rot. Bon. apud
Barz. cons. vnic. num. 149. Marcabr. cons. 109. n. 26. 30.
Intrigl. d. cent. 3. q. 69. num. 5.* sicut etiam quando te-
stator relinquit legatum eius vxori fruendum, donec
honeste vixerit, & post eius mortem alterum substi-
tuat, si illa inhoneste viuat, vel transeat ad secunda
vota, statim substitutus admittitur, maxime vbi nõ ex-
123 tant dictiones taxatiuæ, nec hæres potest interim re-
tinere: *Bart. in Auth. hoc locum num. 10. & seq. C. si se-
cund. nupt. mul. Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum
num. 31. ff. de liber. & posthum. Alex. cons. 100. num. 7.
lib. 4. Dec. in l. si mater n. 6. C. de inst. & subst. Borgn. de
vsufr. num. 70. Ruin. cons. 17. num. 18. lib. 2. Crass. de
ces. §. legatum. q. 57. num. 7. Soc. iun. d. cons. 106. n. 12.
Matthean. de legat. & fideic. c. 24. n. 10. & seqq. Ceph.
cons. 390. num. 50. Surd. cons. 76. num. 17.*

Vndecimo non obstat legatum fuisse factum Amore
Dei: nam respondeo solum legatum Duc. 20. fuisse
factum sub hac clausula, quæ ideo ad alia legata non
124 est trahenda: ad rem *Crott. cons. 3. num. 24.* quia in
alijs non dixit testator: *Ceph. consil. 607. n. 4.* sed dato
etiam, quòd ad omnia posita esset hæc clausula, nihil
refert, quia fraudulenta censetur, & magis vrget præ-
sumptio, quòd ex illa turpi causa reliquerit: ita *Bald.
cons. 8. in fin. lib. 5. Aucb. cons. 25. n. 4. Alex. cons. 57.
num. 7. lib. 2. Crott. cons. 158. num. 11. Lancill. d. verb.
maritus q. 3. num. 56. Ceph. cons. 216. num. 17. 19.*

Duodecimo non obstat confessio testatoris, quòd multa
à dicta muliere mutuo receperit, quia talis confessio
vitandæ fraudis gratia nihil probat, etiam si iurata
125 sit, quia emanata est inter personas prohibitas, &
suspectas: ad *tex. in l. qui testamentum de probat. l. cum
quis decedens. §. titia. vbi Bart. de leg. 3. l. si forte. de
castr. pecul. l. si donatione. C. de collat. Rip. in d. l. miles.
num. 11. vid. Dec. cons. 132. num. 2. Crauet. d. cons. 368.
num. 17. Peregr. de iur. fisc. lib. 2. tit. 9. n. 5. 6. & cons. 6.
num. 14. 15. lib. 3. Choner. d. tract. de concub. verb. qui
etiam filios. num. 31. 32.* eo enim ipso, quòd confessio
fit ad fauorem incapacis, præsumitur in fraudem
126 legis. *Tusch. pract. conclus. littera: F. conclus. 477.
num. 27.*

Tertiodecimo non obstat saltem in foro conscientiæ ta-
lia legata deberi huic mulieri, quia id verum non est,
vnde scire oportet, quod nos non loquimur de mere-
trice publica, cui cessante dolo, & fraudem iusta mer-
ces debetur vtroque iure eo, quòd licet turpiter fa-
127 ciat, non tamen turpiter accipit ad *tex. in l. 4.
§. sed & quod meretrici. ff. de condict. ob turp. caus.
Bart. in d. l. affectionis. de donat. Io: Lopez. in rep. R. de
donat. §. 40. num. 3. 4. 5. 6.* vbi inquit, quòd meretrix
potest etiam in Iudicio conuenire reum pro sua mer-
cede: *Carroc. de locat. par. 1. tit. de merced. rem. q. 10.
num. 94. 95. vbi de communi. Lancill. d. q. 3. n. 7. Surd. d.
cons. 469. num. 1. Sanchez. de matr. p. 1. lib. 4. disp. 11.
num. 2.* sed versamur in terminis concubinæ illicite
omni iure, quæ cum sit indigna, & incapax hæres non

tenetur

num.13.Lup.de illegit.comm.1.§.1.n.9. & ideo ſtante coitus impunitate nulla eſt ratio, quare huic mulieri non potuerit libere relinqui.

Sexto res iſta tanto magis perſpicua efficitur ad fauorem mulieris, quia non probatur eam fuiſſe concubinam,
15 & cum id in facto conſiſtat, non præſumitur. *Surd.d. conſ.469.num.19.20.* non enim ſufficit probare copulam, niſi etiam conſtet eam fuiſſe retentam in ſchemate matrimonij in eadem domo affectione marita-
16 li, aliàs non eſſet concubina, vt per *Rotam diuerſ.deciſ. 254.num.1.par.2. Marcabrun. ab Anguill. conſil. 13. num.29.Lup.d.comm.1.§.1.num.22.* & multo magis redditur leuior culpa dictæ mulieris, quia non probatur eam ſciuiſſe d. virum fuiſſe vxoratum tempore coitus, & ſtupri, & conceptionis filiorum, quod tamen erat probandum: *Brun.conſ.175.n.59.verſ.non obſtat. Barz.deciſ.91.num.16.*

Septimo in rebus etiã deperditis, vbi verũ eſſet ex hac occaſione dictam mulierem effectam eſſe incapacem, tamen vt id locum habeat, neceſſe eſt conſuetudinem cum ea habitam per dictum teſtatorem perduraſſe vſque ad tempora mortis eius vicina, ſi enim deſierit eſſe concubina, ſaltem per triennium, illa potuit
17 ex teſtamento Amaſij capere propter emendationem, quæ præſumitur ex lapſu dicti temporis, & ſolet efficere nouum nomineni: *ita per gl. in l.miles ita.§.mulier.in verbo:cadere poteſt.ff.de milit.teſt.Bald. conſ.354.in fin.lib.3. Guglie. Bened. in cap.Raynutius. in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. num.161.verſ. & eo modo de teſtam. Port.Imol.conſ.21.num.1. exornans Lancill.Gall.tract.de Statut.in verb.Maritus.q.3. num.39.& ſeqq.& num.47.Seraph.de priuileg. iuram. priuileg.71.num.44. Gratian.diſc.for.lib.1.c.31.n.29. Ceph.conſ.523.n.229.230. Surd.conſil.469 n.23.24. Card.Seraph.deciſ.46.num 6. in fin. late Io: Bapt.Lup. trac.de illegitim.comm.2.§.2.num.13.verſ.declaratur. Theſaur.deciſ.111.num.7.*

Octauo data etiam dictæ mulieris incapacitate, adhuc quia ſe bene geſſit circa negotia legantis, & eius ſeruitio fuit promota, propter eius benemerita poteſt ſu-
18 ſtineri tale legatum: *Auth.conſ.247.num.2.Bernou. Choner. tract. de public. concub. verb.contra prædictos n.26.Pereg.de iur.fiſc.lib.2.tit.9.n.11.Franc Niconit.in rep.cap.quoniam contra.num.437. de probat. Tob.Non. conſil.53.num.17. Ceph.d.conſ.523.num.135. Surd.d. conſ.469.num.25.26.Card.Tuſch.prac. concluſ.littera: D.concluſ.700.num.34. Theſaur.deciſ.111.num.6.7.*

Nono conceſſa iterum dicta incapacitate, quia tamen dicta mulier eſt pauper, vt habeat, vnde ſe paſcat, ſuſtinendum videtur legatum ei factum: *Guglie. Bened. in*
19 *d.cap.Raynutius.verb.& vxorem.deciſ.5.num.161.& verb.ſolidos.q.6.num. 24. verſ.nedum.Port.d.conſ.21. num.30.Lancill.d.q.3.num.58.59.* ſicut enim filio ſpurio, & inceſtuoſo alimenta debentur: *late Surd.trac.de alimen.tit.1.q.10.n.57.8.* ita dicendũ videtur de eius matre, ne ad imparia iudicẽtur, quia nõ eſt alia cauſa matris pauperis, ac filiorum eius in modo capiendi: *l.*
20 *matre, & l.humanitatis. C.de natur.liber.Crau.cõſ.368. num.3.7.* & ſicut legatum ſpurio factum cauſa non expreſſa cenſetur pro alimentis datum: *Cranet.conſil. 219.num.8.Sim.de Pret.de interprat.vlt.vol.lib.3.interprat.1.dub.3.ſol.2.num.6.verſ.hac de cauſa.Mantic. de tac. & amb. conuent.lib.13.tit.37.num.26. verſ. &*
quidem, ita videtur dicendum in matre, & maxime quando legatum eſt annuum, quo caſu ſi fiat pauperi,
21 cenſetur ob alimenta factum: *Surd. de aliment. tit 9. q.6.num.14.& tit.2.q.12.& q.13.* quod multo magis dicendum eſt ob clauſulam: omni meliori modo, quæ efficit, vt ſi non valet, quod ago, vt ago, valeat, vt vale-
22 re poteſt: *Tob. Non.conſ.59.num.10.Peregr.conſil.6. num.23.lib.3.*

Decimo videtur non poſſe tractari de incapacitate dictæ mulieris, quia etiam ſi in hac conuerſatione aliquid turpitudinis ineſſet, ea tamen non facit eam incapacem, ſed tantum indignam adeo, vt ſolus fiſcus tam-
23 quam turpis lucri raptor ab ea legatum auferre poſſit ad in *l. Claudius Seleucus. l. mulierem & l.Lucius.ff.de his,quibus,vt indign. Bart.in l.miles ita.§.mulier, vbi etiam Iaſ.de milit.teſt. Capr.conſ.127.num.3. & conſil. 129.num.8.Natt.conſ 560.in fin. Peregr. de iur.fiſc.d. tit.9.n.2.Tob.Non.d.conſ.53.n.39. Surd.d.conſil.469. num.30.* Vnde hæredes videntur cogendi ad traditio-
24 nem legati, quia ius fiſci nemo poteſt opponere: *l. his conſequenter.§.1.ff.fam.erciſc.l.heredibus.C.de his,quibus,vt indign.Soc.conſ.78.n.5.lib.4. Capr.d.conſ.129. num.6.Noni.d.conſ.53.num.39.verſ.ſed quoties. Surd. d.conſ.469.num.30.verſ.& quamuis,& num.32.*

Vndecimo addere poſſumus, quòd dictus teſtator fecit ei legatum Amore Dei, vnde pro anima ſua videtur feciſſe, & ſic pro cauſa pia tale legatum videtur ſuſtinendum, quia id nullo iure cenſetur prohibitum:
25 *arg.l.ſi ſponſus.conceſſa.ff.de donat.inter vir,& vxor. Mar.Anguſ.conſ.123.num.24.*

Duodecimo res iſta longe clarior reddi poteſt ad fauorẽ dictæ mulieris reſpectu eorum, quæ teſtator adhuc viuens ab ea mutuo recepiſſe confeſſus eſt in teſtamento, talis enim confeſſio probat contra hæredes, & pro-
26 deſt dictæ mulieri ad *tex.in l.cum quis decedens.§.codicillis.vbi Bart.de leg.3.late Pereg.conſ.6.n.14.lib.3.*

Tertiodecimo, & vltimo data etiam nullitate legati, quia tamen apparet de mente defuncti, videtur ſaltem ex æquitate naturali hæredem teneri in conſcientia adimplere votum teſtatoris, quia ex benignitate in foro Dei ſuſtinendum eſt legatum iuxta mentem defuncti.
27 *Aug.in § ſi vero expreſſim.in Auth. de hær. & falcid. & in l.quidã.§.illo.n.3.C.de ſeru.neceſſ.hær.inſt.Bald. conſ.204.verſ.præterea.lib.1. Alciat.conſ.38.num.21. & conſ.53.n.12 lib.9.tom.3.Menoch.conſil.167.n.21.* etenim, qui contrauenit teſtatoris voluntati, lethaliter
28 peccat. *Abb.in rep.c.cum eſſet.num.7.de teſtam.Ceph. conſ.624.num.17. Bonacin. de contract.diſp.3.q.1.p.3. num.6.in fin.* & cum anima cunctis rebus præferenda
29 ſit *Curt.iun conſ.277.n.17. Ceph.conſil.216.num.19. Rim.iun.conſ.400.num.135.Grilinz.conſ.25.num.23. Gratian. diſc.766. num.22.* huic ſententiæ adhærendum eſt, quia in foro animæ tutior pars eſt eligenda,
30 & conſcientia eſt forum æquitatis. *Menoch.conſ.405. n.6.* & ea à iuſto, & æquo regulatur: *Cauale.da brauch. reg p.1. num.23.* & cum pium ſit exequi voluntatem defuncti: *Corn conſ.50.num.6.lib.1.* hæredes, qui more Chriſtiano viuere profitentur, hoc cõſilium apprehendere debent, quia bonarum mentium eſt ibi cul-
31 pam agnoſcere, vbi culpa non eſt: *cap.2. §. cum autem.de iureiur.cap.ad eius.diſt.5.§.diuerſum. Inſt.1 ancell. qui promouer.poſſ. Cagn.in l.ſemper.in dubys n.1. ff.de reg.iur.*

Hæc

Hæc sunt, quæ meo sane iudicio pro parte dictæ mulieris
videntur posse deduci, & seriò allegari, quæ nolui
quasi ignorans prætermittere; ne viderer ad euitan-
dum laborem, vel cælandam veritatem ea studiose
effugisse, quæ dictæ mulieri videntur posse victoriam
promittere: Sed stabilitis prius dd. hæredum funda-
mentis facile erit posternere has tanti ædificij co-
lumnas, quia ferro sibi viam aperit, qui per contraria
32 transit, teste *Bald. in l. precibus. C. de impub. & alijs*
subst:t.

Licet igitur hæc omnia solam superficiem intuenti vi-
deantur dictæ mulieri valde prosperum promittere
iter, verius tamen est, & inter nostros receptius hanc
fœminam esse penitus incapacem, ac indignam quo-
cumque relicto sibi facto à dicto testatore adeo, vt
hæredes neque in foro Cæsaris, neque in foro Dei te-
neantur ad præstationē dicti legati, quin immo ostē-
dam potius periculum esse, ne macularent suas con-
scientias, si his relictis annuerent, quasi cooperantes
turpitudini dicti mulieris, & legi resistentes, quæ ta-
lia inhibet præstari, & tradita concedit fisco auferri.

Vt igitur gradatim procedamus, ea, quæ facta sunt, præ-
mittere oportet: nam satis cōstat dictum testatorem
vxoratum fuisse vsque ab Anno 1583. cuius vxor su-
33 perstes ei remansit, & talis erat, antequam ille inci-
peret habere consuetudinem cum dicta muliere, quæ
non potest allegare ignorantiam huius rei, quia da-
bat operam rei illicitæ rem habens cum eo absque
figura matrimonij, propter quod efficitur, vt talis
ignorantia, saltem quo ad ipsam non possit allegari,
quidquid sit in prole. *l. vulgaris. §. si quis es. ff. de furt.*
Bart. in l. si adulterium. num. 8. vers. ideo, de adult. Abb.
in c. tanta, num. 8. in fin. qui fil. sint leg. Peregr. de fidei-
com. art. 24. num. 52. & maxime quia ipsa est de eodē
loco, & patria, vnde præsumitur sciuisse eum fuisse
vxoratum. *Bald. cons. 338. vers. huius autem, lib. 4. pul-*
chre Cranet. cons. 168, n. 6. ad rem, Rim. iun. cons. 380.
34 *num. 69. vers. at nos, & num. 70.* forte excusaretur ex
capite ignorantiæ, si esset de alia Prouincia: *Innocent.*
in c. cum inhibitio, num. 4. in fin. de clandest. despons. sed
ipsa mulier bene tractauit cum vxore dicti testatoris,
& eam pro tali habuit, vnde de hoc non est dubitan-
dum, & cum ipsa fateatur copulam cum dicto testa-
tore, & ei peperisse filios, satis probatur concubina-
35 tus: ita *Franc. Monald. cons. 31. num. 102.* filij enim ex
ea nati constituunt notorium facti permanentis: *Fa-*
rin. cons. 190. num. 5. lib. 2. adest etiam publica vox, &
fama, & multa alia, quibus conuincitur fuisse famosa,
& turpis illius concubina; *Io: Lopez. in rep. c. per ve-*
stras, de donat. inter. vir. & vxor. §. 21. num. 17.

His in facto subsistentibus, & stante, quòd nemo potest
duas habere vxores eodem tempore; *l. eum, qui duas,*
36 *vbi Salyc. num. 3. C. de adult. Clar. in prax. §. fornica-*
tio, num. 26. vers. dicitur. Farinac. d. tract. quæst. 160.
num. 12. sequitur, quòd dicta mulier non potuerit
esse proprie, & licite concubina dicti testatoris etiam
secundum ius ciuile, cum viuente eius vxore inter eos
matrimonium non posset consistere. *Surd. de alim. tit.*
37 *1. quæst. 9. num. 10. Rota diuers. decis. 254. num. 1. p. 2.*
Peregr. cons 83. num. 3. lib. 1. Amat. decis. Ferr. 64. nu-
mero 4. non enim potest esse, vel dici concubina pro-
prie, nisi vterque eorum sit solutus, & nullum extet
matrimonij impedimentum: *Bart. in l. 1. in verbo, cō-*
mittit. ff. de concub. Gramm. vot. 4. num. 6. Paleott. de
noth. c. 12. num. 2. in fin. Farin. de delict. carn. q. 138 nu-
mero 13. Mascbard. de probat. concl. 341. num. 12. Rota
dicto loco. Io: Lopez. in Rub. de donat. §. 37. numero 8.
Barz. tract. de fil. non leg. nat. Rub. de concub. Surd. d. q.
9. num. 10. Card. Tusch. littera: C. conclus. 566. nume-
ro 10. Amat. d. decis. 64. num. 4.

Et hæc necessaria sunt, ac alia multa ad constituendam
propriam Concubinam, & iura, quæ loquuntur de
concubinis, intelliguntur de his, quæ habent omnia
requisita, secundum enim antiquos, & ius ciuile con-
cubina erat licita, & nomen honestæ mulieris retine-
bat. *Alciat. in l. Massurius, vers. ff. de verb. sign. Menoc.*
lib. 3. præs. 51. num. 10. Farin. quæst. 147. num. 81. Vn-
de hæc mulier vxorati amica etiam secundum ius ci-
uile non meretur nomen concubinæ, sed Pellex dicen-
38 da est, focaria, & probosa mulier per *tex. in d. l. Maf-*
furius, vbi Alciat. & Bologn. de verb. sign. Aul. Gell. n.
3. lib. 4 c. 3. Franciscus in comm. de verbis iuris, verbo
Pellex. Corn. in l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign.
Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 73. C. ad Orfic. Io.
39 *Lopez. de donat. inter virū, & vxor. § 39. numero 24.*
vers. & secundum ista. nam deficiente vno requisito,
non potest vere dici concubina, nec cōcubinæ nomen
40 meretur. *Menoch. d. lib. 3. præs. 51. num. 13. vers. verū.*
& propterea in hac re confugiendum est ad leges, &
iura, quæ loquuntur de illicitis concubinis, pellicibus,
incestuosis, & probrosis fœminis, vt inquit pulchre
41 *Bald. cons. 267. num. 1. lib. 1. & cons. 457. num. 1. vers.*
nec est, lib. 5. Luc. de Pen. in l. si cohartalis, vers. in secū-
do vero genere. C. de cohartal. lib. 12. Crauet. cons. 229.
num. 12. vers. quarto respondeo. Caccialup. in d. l. si qua
illustris, num. 68. vers. adde quod. C. ad Orfic. Card. Tu-
sch. littera C, concl. 566. num. 1. & concl. 568. num. 20.

Bene verum est, quòd istæ feminæ fœtentes, quæ cleri-
cis, vel vxoratis, & similibus se subijciunt, siue domi
detineantur, siue extra, dummodo frequenter cogno-
scantur, & ab vno fere manutenentur, attento com-
muni vsu loquendi simpliciter concubinæ vocantur,
vel cum aliqua adiectione turpitudinis significatiua,
42 quoniam ad constituendam probrosam concubinā
non est necesse, quòd domi detineantur affectione
maritali, vel quòd vterque eorū sit solutus, licet enim
hæc deficiant, tamen improprie, & secundum com-
munem vsum loquendi concubina dicitur: *Bernon.*
Chouer. tract. de concubin. verb. concubinam dimittat.
num. 9. Dec. cons. 305. alias est 306. num. 6. vers. & con-
cordando. Farinac. d. tract. quæst. 238. num. 12. vers. ubi
pariter. Couar. epitom. p. 2. c. 8. §. 2. num. 4. late Menoch.
cons. 60. num. 4. Card. Tusch. littera C, concl. 566. n. 9.
Tessaur. decis. 130. num. 4. Sanchez. de matrim. lib. 10.
43 *disp. 18. num. 20. vers. at idem. Io: Bapt. Lup. tract. de*
illegitim. comm. 1. §. 5. num. 95. Rim. iun. cons. 293. nu-
mero 10. vers. tertia non est. vbi amicam vxorati con-
cubinam appellat, & hoc idem melius quoque pro-
batur *in §. quia vero, vers. si quis in sua in Auth. Vt lic.*
matr. & au. vbi paria reputantur vxoratum habere
concubinam in domo, vel extra.

Vnde clericus, cuius proprie concubina non est, recte di-
citur concubinarius, qui etiam in aliena domo notam
habet fœminam, cui solet carnaliter commisceri, si de
consuetudine constat, vel in sua, aut fœmina vicina
44 diffamata est: ita tenet *Bern. Diaz. in pract. crimin.*
c. 79.

c.79. in princ. verbo concubinarium inſuper. ea enim requiſita ſunt neceſſaria ad conſtituendam iure ciuili permiſſam concubinam, non autem efficiunt, quin illicita non ſit concubina, ſi aliqua deficiant ex requiſitis, quæ ſolum concurrere debent, vbi de permiſſo iure ciuili concubinatu tractamus, qui inter ſolos ſolutos cadere poteſt. *Io: Lopez. in rep. R. de donat. inter vir, & vxor, §.37. num. 8. & §.39. numero 14. verſic. & nota.*

His firmatis deſcendendo ad punctum, de quo quærimus, inuenio apud legum, & canonum profeſſores pro vero haberi, & magis receptum eſſe, quòd illicita Concubina ſit non ſolum indigna, verum etiã om-
45 nino incapax quorumcumque relictorũ ex teſtamento amaſij, & omne datum eſſe ipſo iure nullũ adeo, vt remanere debeat penes grauatos, vel hæredes, aut ſubſtitutos, & alios ſuccedere debentes, voluntque id procedere non ſolum in datis per vltimam voluntatẽ, ſed etiam inter viuos, vt in terminis de concubina ſoluta vxorati voluerunt. *Cyn. in l.2. num.3. C. de condict. ob turp. cauſ. Raph. Cum. in l. miles ita, §. mulier, num.2. verſ. in pagano, ff. de milit. teſtam. & perbelle in l. affectionis, num.2. de donat. vbi rem declarat. vid. Bald. cõſ. 267. num.2. lib.1. & d. conſ.457. num.1. verſic. ſed his, lib.5. Luc. de Pen. in d. l. ſi cohartalis, verſ. in ſecũdo vero genere, & verſ. quod ſi propter hoc. C. de cohartal. lib. 12. Iaſ. conſ.37. verſ. quadam, lib.3. & in l. miles, numero 18.19. de re iud. quem ſequitur. Peregr. de iur. fiſc. lib.2. tit.9. num.2. vid. Ruin. conſ.109. num. 29.30.33. lib.3. Crauet. conſ.229. num.12. verſ. quarto reſpondeo, & conſ.368. num.3.10. verſ. conſequens: pulchre Burſat. conſ.205. num.21.22. lib.2. Couar. in c. peccatũ, p.2. §.2. num.2. verſ. nam etiam, de reg. iur. in 6. Modern. Peruſ. in l. hæreditas, col.2. C. de his, quibus vt indign. Carpan. ad Stat. Mediol. c.295. num.56. p.1. Io: Garro. in l.1. num.33. C. de ſecund. nupt. Lãcill. Gall. de Statut. verb. Maritus, quæſt.3. num.32.44. in fin. Gratian. diſc. for. lib.1. c.31. num.19.20. Mantua in Enchirid. re. ſing. lib.6. c.142. Caccialup. in d. l. ſi qua illuſtris, num.73. verſ. & ita. C. ad Orfic. Sim. de Præt. de interpræt. vlt. vol. lib.3. interpræt.1. dub.3. col.2. num.2. Marcabrun. conſ.1. num.54.55.56. Vrſill. ad Afflict. deciſ.102. numero 3. Io: Lopez. d. §.37. num.8. Tuſch. littera C, d. cõcluſ.568. num.13.17.20. & littera: D. concluſ. 700. n. 42. Seraph. deciſ. 46. num.6. verſ. in terminis, quam replicat Farin. deciſ.4. poſt conſ. crim. lib.1. Giouagn. conſ. 47. num.6. lib.1. Homobon. de exam. eccleſ. p.2. tract.10. c.4. quæſt.6. verſ. quo vero.* ex quibus habetur hoc etiã iure ciuili eſſe damnatum, ſed eſto, quòd hæc turpitudo ſolo iure canonico damnaretur, tamen quia conti-
46 net materiam peccati, deberet ſeruari etiam in terris Imperij. *Crauet. conſ.229. num.12. Rol. conſ.54. n.61. lib.2. Rim. iun. conſ.380. num.30.31.*

Et hæc adeo vera ſunt, vt etiam ſi hæres in totum, vel pro parte ſoluiſſet talia legata, vel donationes, tamen cogi non poterit ad vlteriorem præſtationem, neque
47 cenſebitur teſtantis voluntatem approbaſſe. *Lancill. Gall. d. tract. verb. non poſſit, q.1. num.71.* immo repetitioni locum eſſe autumno, cum talis mulier retẽtione vti non poſſit. *l.1. §. ſed & ſi. & §. quibus tacentibus. C. de natur. liber. Ruin. d. conſ.109. num.30. lib.3.* in tantum, quòd diſtinguere non oporteat, an opulẽta ſit hæreditas, nec ne, legatumue paruæ, vel magnæ æſtimationis, teſte eodem *Lancill. Gall. d. verbo. Non*
48 *poſſit, quæſt.14. num.26.* ſicut etiam hæres poteſt reuocare, & condicere legata, quæ ſpurijs à patre relicta præſtiterat. *Io: Bapt. Lup. tract. de illegitim. com.2. §.2. num.46. verſ. extenditur.*

Non igitur hæc procedunt ſolum in concubina clerici, vel militis, vt quidam iuris ignari ſolis clericis infeſti, & adulteris, fauentes voluerunt teſte *Luc. de Pen. in d. l. ſi cohartalis, verſ. quod ſi propter hoc. C. de Cohartal. l. 12.* nam licet certum ſit clericum, militem, & Doctorem concubinæ ſuæ donare non poſſe: late *Mantic. de tac. & amb. conuent. lib.21. tit.3. num.13. verſ. ſecũdo,*
49 *& verſ. tertio. Giouagn. d. conſ.47. num.9. lib.1.* ad eos tamen ſolos hæc diſpoſitio nõ reſtringitur, quia procedit etiam in quocumque pagano illicitam concubi-
50 nam habente. *Caſtr. in l. donationes in concubinã. n.4. in fin. ff. de donat. Cum. in d. l. miles ita. §. mulier. num.2. verſ. in pagano. ff. de mil. teſtam. & in l. affectionis, de donat. Iaſ. d. conſ.37. verſ. quædam, ibi: nec ex teſt. pagani, lib.3. Ruin. d. conſ.109. num.29.32. Capr. d. conſ. 127. num.3. Marcabrun. d. conſ.1. num.55. Ceph. conſ. 390. num.79. Vrſill. d. deciſ. 102. num. 3.* & ſentiunt omnes præcitati, talia enim legara, & donationes cẽſentur factæ ex cauſa libidinis præcedente *Ang. conſ. 17. ad finem.*

Et ſane fortior eſt ratio in pagano, qui non gaudet tot, & tantis priuilegijs inteſtando, quot, & quãtis miles;
51 & ideo *tex. in l. miles ita, §. mulier, verſ. nec ex teſtamento militis, ff. de milit. teſt.* implicat, & includit caſum pagani vti minus dubitabilem, de ſolo enim milite non loquitur, vt quidam perperam intelligunt, ſed propter dictionem: Nec implicatiuam voluit dicere, quòd hæ mulieres impudicæ, non ſolum nequeunt capere à pagano, ſed nec ex teſtamento militis: ita explicat *Iaſ. in d. l. miles, num.18. ff. de re iud. Vrſill. d. deciſ.102. num.3.* & tanto magis hæc vera ſunt, quando extant filij communes ſuſceptis ex concubina, ne illi per indirectum è manibus matris habeant partem in bonis paternis. *Ruin. d. conſ.109. num.32. lib.3.* vere enim iſtæ fœminæ legibus valde odioſæ ſunt. *Decian. conſ.83. num.40. lib.5.*

Iure igitur merito cautum eſt, ne his inuerecondis, & turpibus pellicibus quidquam donari, aut relinqui poſſit propter bonum publicum ad tollendas rixas coniugum, & in pœnam tantæ luxuriæ, & turpitudinis, nam vxores etiam caſtiſſimæ nimis exaſperãtur,
52 vbi norunt maritos habere concubinas, vt inquit *Ang. in l. ex ea parte. §. mulier, n.2. ff. de verb. oblig. Io: Lopez. in rep. c. per veſtras, not.3. numero 6. verſic. quod maxime, de donat. inter vir, & vxor.* Vnde mari-
53 tus tenens concubinam, vel adulterium committens dicitur expellere vxorem, & eã mala tractare: vt poſt multos *Marcabrun. conſ.22. num. 12.* & ſi clericus eſt, plus offendit Eccleſiam, quàm maritus vxorem, quia ei magis ligatus eſt, & maiorem debet reuerentiam: vbi ergo notum erit iſtis fœminis talia legata, & donationes conſequi nõ poſſe, ab huiuſmodi contubernio facilius abſtinebunt, quia cogitatione futuri quæſtus, & lucri ſua corpora proſternere, & producere ſo-
54 lent: ita *Crauet. conſ.229. num.4. Rol. conſ.98. num.31. lib.1.* & ideo ſi munera, & ſpem donorum tollas, Veneri hoſtium clauſiſti, quia teſte *Sal. Pa.* Thais amore carens manus amantis amat.

Secun-

Secundo licet ex prædictis satis constet, & appareat indi-
gnitas, & incapacitas harum impudicarum fœmina-
rum, cum quibus legitimus nequit consistere cōcubi-
natus, tamen vltra prædicta adsunt alia iura aperta,
quæ si bene ponderentur, hoc manifeste ostendūt, &
eis donari nō posse probant, vt, e. *tex. in l. 1. §. sed etsi,*
55 *& §. sinc itaq. vbi Azo. Bald. & Salye. C. de natural.*
liber. l. si quis incest. §. nihil prorsus, iunc. §. ea sane. C. de
incest. nupt. l. 1. §. omnium, vbi Bald. C. de secun. nupt. &
melius in §. si vero effusa, in Auth. quibus mod. nat. eff.
sui.

Et licet hæc iura aliquibus videri possint aliena à casu
nostro eò, quòd loquantur de muliere inualide nubē-
te, vel intra annum luctus, aut de eo, qui duas habet
concubinas, tamen à fortiori decidunt casum nostrū.
Ruin. cons. 109. num. 32. in fin. lib. 3. si quidem semper
leuior est culpa duas habere concubinas, aut intra
annum luctus nubere, vel inualide, quàm vxori adde-
re Pellicem, & probrosam concubinam teste *Ruin. d.*
cons. 109. num. 32. Petr. Caball. cas. 200. n. 79. latius
Farin. de delict. carn. q. 149. n. 124. Vnde si illis donari
non potest, multo minus istis *auth. multo magis. C. de*
sacros. eccl. sic enim arguere licet etiam in materia
pœnali, & odiosa: *ad tex. in l. qui indignus. ff. de senator.*
56 *l. cui pacto, de serv. export. l. in suis, de liber. & posthum.*
Crau. cons. 452. n. 18. & cons. 680. n. 13.

Tertio quamuis ista abunde sufficiant, tamen pro coro-
nide possumus addere, quòd si filijs natis ex vxorato,
& soluta nō potest donari à patre, aut relinqui, vt di-
cam inferius; multo minus licebit eorum matri pro-
prio vitio laboranti donare, vel relinquere, cū ipsi ni-
hil peccauerint, & solum in odium parentū succedere
vetentur. *l. legem Anastasij, §. naturalibus, in fin. C. de*
natur. liber. Nam si filij capere nequeunt propter ma-
trem, multo minus ipsa capere poterit, quia potentior
57 est actus in causa, quàm in causato. *Castr. cons. 129. n.*
5. lib. 1. Crau. d. cons. 229. n. 12. ad fin. vers. iam spurijs,
& cons. 368. n. 3. si quidē propter quod vnumquodq.
58 est tale, & illud magis tale. *Arist. 2. Metaphys. & in Lex*
diuerso, §. 1. vbi not. Bald. Imol. & Alex. ff. solut. matr.
c. cum Martha, de celebr. Miss. Clem. vnic. vbi not. gl. &
Card. de reliq. & vener. sanct. Euerr. loco à minori. n. 5.
Marcabrun. cons. 66. num. 421. Rol. cons. 5. n. 27. lib. 3.
& ita bene in proposito nostro arguunt. *Bald. d. cons.*
267. num. 3. Luc. de pen. in d. l. si cohartalis, vers. quod
si propter hoc. C. de cohartal. lib. 12. Neoterici Perus.
in d. l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign. Ruin. dict.
cons. 109. num. 31. Crauet. d. cons. 368. num. 9. 10. Cac-
cialup. in d. l. si qua illustris, num. 73. C. ad Orfic. Io:
Bapt. Lup. de illegitim. & natal. rest. comm. 2. §. 2. n. 30.
in fin. si enim matri tali ita dare liceret, vtique aperta
esset via fraudi, per quam spurijs mediante matre pa-
ter posset facile relinquere. *Ruin. d. cons. 109. nume-*
ro 32. lib. 3.

Nec difficile est sic natorum ostendere incapacitatem,
quia certum est natos ex soluta, & vxorato spurios
esse abominabiles adeo incapaces, vt iure ciuili ne-
59 que in ouo possint à patre honorari per *tex. in Au-*
thentica ex complexu. C. de incest. nupt. & in Auth.
licet, in fin. C. de natur. liber. & melius in §. vltima,
vbi Ang. in specie notat. & in §. si vero effusa, in Au-
thent. quibus mod. nat. eff. sui. Cyn. in l. 1. C. de adult.
Salyc. in l. vnic. num. 1. versic. & ideo nati. C. de con-
cub. Anchar. cons. 335. col. 1. Guld. Pap. quæst. 280.
num. 2. Alex. cons. 60. num. 16. lib. 2. Decian. consil.
305. num. 5. ad fin. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18.
num. 35. versiculo verum cum alias. vbi de commu-
ni testatur, & per conformes inquit obtinuisse senten-
tias: idem *Peregr. cons. 83. num. 4. lib. 1. Bald. cons.*
267. num. 2. 3. versic. tertio facit. lib. 3. Ias. cons. 39.
in princ. vers. tertio, lib. 3. & ad Port. Inst. ad Orfic.
littera A: ad fin. Couar. epitom. p. 2. cap. 8. §. 5. n. 16.
in fin. Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 25. vers.
si ergo, & num. 26. C. ad Orfic. Barz. de fil. non legit.
nat. R. 1. num. 4. Sard. tract. de nat. liber. §. de suc-
cessione spuriorum, num. 2. vers. in contrarium. Ruin.
d. cons. 109. num. 31. lib. 3. Soc. iun. cons. 120. num. 17.
18. lib. 2. Ceph. cons. 285. num. 22. & cons. 390. nume-
ro 20. 21. Osasch. decisione 119. num. 19. Rot. diuers.
decis. 64. num. 10. par. 4. Petr. de fideicomm. quæst. 11.
num. 230. vers. sed quo. Vdasch. cons. 39. num. 9. Me-
noch. cons. 60. num. 15. 30. late Rim. iun. cons. 293. n. 7.
& per totum, & cons. 561. num. 15. & cons. 532. n. 15.
& seqq. Surd. cons. 456. num. 14. versic. quod autem,
& cons. 487. num. 12. ad fin. de magis communi. Pe-
regr. cons. 22. num. 4. in fin. lib. 3. Io: Bapt. Lup. d.
tract. de illegitim. comm. 4. §. 1. num. 6. & hæc opi-
nio verissima est quo ad patris bona, licet in maternis
aliter forte dici possit, quod hic non est examinan-
dum, sufficit enim nobis ostendere, quòd si pater ta-
libus filijs non potest relinquere, multo minus pote-
rit eorum matri.

Neque dicatur ex æquitate canonica hos spurios cape-
re posse saltem iure alimentorum, vel Dotis congruæ.
60 *c. cum haberet, in fin. vbi gl. Abb. Card. & alij de eo,*
qui dux. in vx. quam poll. per adult. Abb. in c. tanta, nu-
mero 13. qui fil. sint legit. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 10.
num. 5. Bertaz. cons. 532. num. 9. lib. 2. Caball. cas. 154.
num. 15. par. 1. & ideo si à simili sic licet arguere con-
tra matrem, vt vidimus, ita etiam pro matre di-
cendum videtur.

Nam respondetur inspecto iure ciuili hos spurios etiam
dotis, & alimentorum esse incapaces: *d. l. 1. C. de na-*
61 *tur. liber. Abb. in d. c. tanta, num. 13. vers. & isti: Rot.*
Bonon. cons. vnic. num. 2. post decis. Barz. & Peregr.
de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. num. 33. quia quo ad leges
nulla sunt digni clementia. *Corn. cons. 217. num. 4.*
lib. 3. & licet æquitas canonica corrigendo iuris ri-
gorem id moderata sit quo ad Dotes, & alimenta.
62 *Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 37. nu-*
mero 26. id tamen non potest extendi ad matrem
spuriorum magis odiosam, in qua cessat naturalis
ratio alendi filios, ideo ius Cæsaris in hoc remanet
incorrectum; ita *Crauet. cons. 229. num. 14. & cons.*
368. num. 11. 12. nam ius canonicum emanatum ra-
tione æquitatis, & pietatis ad alium casum exten-
di non potest secundum *Io: And. in cap. 2. Vt lit.*
pend. Crott. in l. omnes Populi, num. 128. de Iust. &
iur. Lancill. Gall. de statutis verb. solidos, quæst. 6.
num. 65.

Ideo cum lex canonica id solum disponat in filijs spu-
rijs, vt ali debeant, & iure alimentorum eis do-
nari valeat, & de matre filiorum non loquatur in
ea ius ciuile obseruandum est. *cap. 1. vbi gl. de nou.*
63 *oper. nunt. Innoc. in cap. quæ in Ecclesiarum, de*
const. & stante diuersitate rationis ius canonicum de

filijs loquens ad matrem extendi non poteſt . *gl. in Clem.1.in verb.eligatur,de elect.c.licet canon.eod.in 6. Auth. quas actiones, vbi Iaſ.de communi , numero 21. C. de ſacroſ.Eccl. Crauet.conſ.589.num. 4. verſ. quarto. Ceph.conſ.616.num.89. Peregr.conſ. 77. num. 52. in fin. lib. 1.*

Deinde ſicut illa æquitas canonica de ſpurijs, & natura-
libus liberis loquens ceſſat in eo , qui ex proprio arti-
ficio viuere poteſt ſecundum ſtatum ſuum, tunc enim
64 neque alimenta conſequi poteſt in bonis patris. *Soc.*
conſ.121.num 47.lib.4. Gabriel.comm.concl.lib.6. tit.
de alim.concl.1,num,27. Crau.conſ.199.n. 1. & conſ.
200.num.10. & conſ. 917.num.9.verſ.quare. Burſat.
conſ.628.num.21. Menoch.conſ.321.num.26. Peregr.
de iur.fiſc.lib.3.tit.18.num.75. Hect.Felic.allegat.49.
n.6.p.3. Giurb.in conſuet.Meſſan.p.1.c.7.gl.13.n.34.
in tantum, quòd etiam ſi ab initio ſpurius non poſſit
ſe alere, tamen ſi ex poſt incipiat ex aliqua arte tot lu-
crari, quot ſatis ſint pro alimentis , ceſſat alimento-
rum legatum. *Lancill.Gall.de ſtat.d.verb.ſolidos, q. 6.*
num.123. ita in iſta fœmina , quam probatum eſt ex
ſua induſtria viuere poſſe iuxta ſuam conditionem ,
ratio alimentorum , vel dotis conſiderari non po-
teſt .

Poſſet etiam dici , quòd reſpectu Mortari dicta mulier
amiſerit omne ius ſuum , quia auſa eſt propria manu
capere illius poſſeſſionem colligendo fructus , & co-
lendo, & ſimilia faciendo , cum enim de manu hære-
dis legatum capere deberet , aliter faciendo cecidit à
iure ſuo, & nihil conſequi poteſt. *l. non eſt dubium ,*
65 *vbi Bald.Salyc.Alex.Iaſ. & alij. C. de legat.* Statut.
Carp.*lib.4. R.25. Alex.conſ.134. num. 2. lib. 4. Rol.*
conſ.78.num.20. verſ.quod ſecus eſſet, lib. 3. Craſſ. *de*
ſucceſſ. lib.2.art. Officium Iudicis, quæſt. 9. numero 3.
Surd.deciſ.127.num.13. pulchre Ceph.*conſ.289.n.27.*
vbi quod nec retinere poteſt. *Lud. Sacca. conſ. 179.n.*
19.lib.2. Marcabr.conſ.56.num. 14. tum quia aliqui
dicunt id non ſeruari , vel ſaltem non procedere quo
ad pœnam in eo legato , de quo non detrahitur falci-
dia : *Surd.de alim.tit.8.priuileg.16.num. 7.8.* id nolo
potentius inculcare.

His ſic firmatis, quæ tollunt omnem maculam ſupereſt,
vt me conuertam ad tollendam contraria , ne reſtet
vllus ſcrupulus ; Nam primò non obſtat licere vni-
cuique de ſuo ad licitum diſponere , quia id verũ eſt ,
niſi lex reſiſtat, cum nemo poſſit facere , quin leges
66 habeant locum in ſuo teſtamento. *l. nemo poteſt.ff.de*
legat.primo. lege enim reluctante voluntas teſtatoris
nullius eſt momenti: *l.ſi quis ſub conditione 7. ff. de*
67 *condit.inſt. Alba conſ.46 num. 6.* Cranet. *conſ. 977.*
num.13. Marcabrun. conſ. 81. num. 63. quia omnis
actus ex poteſtate, & voluntate ſimul perficitur , &
voluntas ſine poteſtate inepta eſt. *l. cum te. vbi Bald.*
C. *de donat.ante nupt. c. cum ſuper Abbatia, de off.*
deleg. Crauet.*conſ.385.num.16. & conſ. 784. num. 8.*
Couar. *in c.cum eſſes, num.7.verſ.tertio,de teſtam. Farin. deciſ. 27.num.4.cent.1. Rim.iun.conſ. 297. n. 49.*
Cyriac.*contron.284.num.94.lib. 2. Giurb. in conſuet.*
Meſſ.p.1.c.2.gl.7. num.10. qui dicunt hæc ſimul re-
68 quiri ad quamcumque diſpoſitionem faciendam, &
omnes humanos actus regulare, & ideo cum hic pro-
hibeatur lege his fœminis donare , vel relinquere, te-
ſtator nõ poteſt ſecus diſponere adeo , vt quod etiam
ſi ſub pęna priuationis hæreditatis præcipiat legata
præſtari his, vel ſimilibus incapacibus , tamen hæres
69 nõ tenetur obedire, nec pęnam incurrit. *Io: Bapt. Lup.*
d.tract.de illeg.comm.2.§.2.n.46. verſ.excuditur.

Secundo non obſtat concubinæ donari poſſe per *l. affe-*
ctionis, ff.de donat. Nam primo reſpondeo iura præ-
dicta, & alia ex aduerſo allegata eſſe intelligenda de
ea fęmina , quæ verè proprie eſt concubina , velut ſi
70 eſt ſoluta cum ſoluto , vel de publica meretrice : ita
Cyn.in d.l.2.n.3.verſ.ex his patet.C.de cõdict.ob turp.
cauſ.Caſtr.in d.l.donationes, num.4.in fin. ff. de donat.
vid. Cuman.in d.l.affectionis. Iaſ.in l.miles,num.16.de
re iud. pulchre Io: Lopez.in Rub.de donat.inter vir , &
vxor, §.37.n.8. Ceph.conſ.390.num.79. & ſic omnes
rem hanc intelligunt , cum autem hæc mulier ſit vxo-
rati pellex, proprie concubina dici non poteſt.

Sed dato etiam, quòd iſta mulier eſſet proprie cõcubina,
adhuc cenſeo donationem , vel legatum ei factum nõ
ſubſiſtere, quia amplius dicere non licet ciuili iure cõ-
cubinatum eſſe permiſſum cũ iure nouiſſimo prohi-
bitus fuerit Iuſtinianus enim ſacros canones imitatus
71 abrogauit iura concubinatuum permittentia per *tex.*
in c.1.de fil.nat.ex matr.ad morgan.contrac.in feud. &
melius, in §.1. & per totum, in Auth. de Lenonibus , &
in tit. Scænicas mulieres, & in tit. vt non luxurientur, &
ſic tenent Hoſt. & Io: And.in c.lator, qui fil.ſint leg. Io:
And.in c.ſine culpa,de reg.iur.in 6. Io: Faber in §.nouiſ-
ſime. Inſt.ad Orfic. Abb.in c.tanta , num. 12. verſ.ſed
Hoſt.qui fil.ſint legit. Felyn.in c.cum ſit generale, n.33.
de for.comp. Rip.in l.fin.n.38. C.de reuoc. donat. Cagn.
in d.l.ſi qua illuſtris,n.11.verſ.oppoſitum. C. ad Orfic.
Baiard. ad Clar.in §.fornicatio,n.7. Farin.q.138.n.31.
Alex.conſ.59.num.3. in fin. lib. 4. Brunel. de ſponſal.
concl.2.decl.1.num.3. Marzar.conſ.9.verſ.aduertendũ,
ad fin. Couar.de ſponſal.p.1.c.4. num.8. Burſat.conſ.76.
num.12. lib.1. Vrſill. ad Afflict.d.deciſ.102. num.3.in
fin. Cald.de iur.emphyt.lib.2.q.19.n.15. Tuſch.pract.
concl.littera C: concl.566.num.4. Surd. de alim. tit. 1.
q.9.n.15. & conſ.469.n.20. Menoch.conſ.461.num.20.
Gratian.diſc.for.lib.1.c 31.num.3.4. ex quibus appa-
ret hanc eſſe magis communem DD. ſententiam , &
propterea hodie concubina nõ retinet nomen hone-
ſtæ mulieris, ſed dicitur turpis perſona, & infamis, ſal-
tem infamia facti: *Ecio.conſ.54.n.11.lib.2. Crau.conſ.*
72 *229.n.12. Gugl. Benedic.in c. Raynutius, verb & vxorẽ,*
dec.5.n.157.160 de teſtam. Ioſeph. Lud. cõcl.25. verſ.
& illa dicitur, in fin. Menoch lib. 3. præſ. 51. num. 13.

Verum in hoc ſtatu Sereniſs Ducis Mutinæ nihil dubi-
tandum eſt , quin Concubinatus ſit prohibitus, nam
valde pius , & Catholicus Cæſar Eſten. Dux noſter
de Anno 1598. die 9. Iunij fecit proclama contra
concubinatum ſequentis tenoris : Sapendo quanto
il peccato della luſſuria offenda la Maeſtà d'Iddio ,
Ceſare Duca di Modena prohibiſce , che niſſuno ar-
diſca di tenere Concubina ſotto pena di ſcudi 25.
per la prima volta, che ſarà denonciato , e per la ſe-
73 conda di ſcudi 100. e di tre tratti di corda, & per la
terza ſino della galea, dichiarandoſi , che ſia la me-
deſima, o altra concubina , non ſi farà differenza al-
cuna nel computare le volte, e ſe ſaranno ammoglia-
ti, caderanno nella pena duplicata , & ſi procederà
contra di loro più rigoroſamente.

Non eſt ergo dubiũ, quin concubinatus etiam ſimplex

ſit

fit prohibitus, quo subsistente necesse est etiam con-
cludere simplici concubinæ non licere relinquere, vel
donare, ideoque correctas esse leges, quæ permittunt
concubinis donare, probatur in *l. 1. & l. matre, & l.
humanitatis. C. de natural. liber. pulchre Crauet. d. cons.
368. num. 3. vers tertio respondeo, & num. 8. versic. sed
enim. Corn. in d. l. hæreditas. C. de his, quibus vt indign.*
vbi enim coitus est à iure damnatus, tunc illi mulieri
relinquere non licet, vt satis vidimus.

Tertium igitur non obstat, quòd scilicet Adulteræ liceat
donare, & relinquere ex *Capell. Tholos. decis. 141. No-
nio in cons. 53* & alijs, nam id falsissimum est, & de-
cisio dictæ Capellæ non est digna consideratione, quia
à vero alienatur, & aliud non allegat, quàm dictam l.
affectionis, cuius dispositio non in adultera, sed in
74 simplici concubina procedit, & Capellæ resistunt pa-
tres eximij valoris, & eius decisio reprobata est à Ro-
ta Romana longe maioris auctoritatis, vt penes *Se-
raph d. decis. 46. num. 6. vers. & hæc opinio. Gratian.
disc. for. lib. 1. c. 31. num. 19. 20. Fai in. d. decisione 4. post
cons. crim. lib. 1.*

Neque nocet vxoratum cum soluta non committere
adulterium adeo, vt vxori de eo non detur accusatio:
l. 1. C. de adult. Nam respondeo saltem hoc esse puni-
bile stuprum, quod sufficit ad cōstituendum illicitam
concubinam, cui non licet relinquere, siue enim sit
stuprum, siue adulterium, turpitudo dicitur versari
tam ex parte dantis, quàm recipientis. *Cum. in d. l. af-
75 fectionis, ff. de donat.* sed quamuis non detur accusa-
tio, non tamen sequitur, quin sit adulterium, quod
iure canonico indubitatum est, sed etiam iure ciuili
idem esse, & adulterium posse appellari ab vxore ta-
men non accusabile tenuerunt: *Caccialup. in d. l. si qua
illustris, num. 27. C. ad Orfic. late Menoch. cons. 249. n.
6. & per totum, & in tract. de arb. iud. cas. 420. n. 106.
& seqq. Baiard. ad Clar. §. adulterium, num. 25. Tusch.
littera A: concl 222. num. 1. vers. secundo modo. Ceph.
cons. 390. num. 20. pulchre Io: Bapt. Lup. tract. de ille-
gitim. §. 5. num. 145. vers. verum inspecta. Farin. cons.
190. num. 29. lib. 2.*

Quarto non obstat vxorati coitum cum soluta non esse
lege fori punibilem, quia non quærimus de hoc, sed
an concubina eius sit ciuili iure permissa, quod iam
vidimus, quomodo procedat: Verum ex abundanti
sustinendum est inspecto etiam iure ciuili copulam
76 talis vxorati esse criminaliter punibilem ad *tex. cum
gl. in l. fin. §. homicidibus, vbi Salyc. num. 1. C. cōmunia,
de manumiss. l. vnic. vbi idem Salyc. C. de concub. Bald.
in l. 2. num. 3. C. de incest. nupt. Ang. in §. nouissime, n.
22. Inst. ad Tertul. Farinae. d. quæst. 138. num. 21. in
fin.* vbi inquit, quòd semper vidit contra istos crimi-
naliter procedi: late *Caccialup. in d. l. si qua illustris,
num. 5. in fin. & num. 23. 25. vbi etiam Cagn. num. 37.
C. ad Orfic. Alex. d. cons. 60. num. 16. vers. sed concubi-
nae, lib. 2. Dec. cons. 305. num. 5. vers. & hoc idē. Ceph.
d. cons. 390. num. 30. Rim. iun. cons. 293. num. 6. versic.
hocque, & num. 7.* hoc autem nullam recipit difficul-
tatem, stante proclamate dicti Ducis, quod tollit om-
nem maculam, & non sine ratione id factum est, quia
sane retentio concubinæ siue in domo, siue extra, sem-
per est causa molestæ cohabitationis, & perpetuæ di-
77 scordiæ inter coniuges, vt inquit *Sanchez. de matrim.
lib. 10. disp. 18. num. 20. vers. at idem,* & vlterius id est
contra bonos mores, & sonat in delictum, vnde mari-
tus non posset tenere concubinam neque de consen-
su vxoris. *Caccialup. in d. l. si qua illustris, num. 27. ad
fin. C. ad Orfic.*

Et vere si habens vnam concubinam aliam superaddat,
iure ciuili potest puniri criminaliter saltem extra or-
78 dinem, vt inquit *Aret. in d. §. nouissime, num. 8. vers.
extraordinaria. Inst. ad Orfic. Farin. d. quæst. 138. n. 21.
in fin. Couar. epitom. p. 2. c. 8. §. 5 n. 15. vers. quin. Cac-
cialup. in d. l. si qua illustris, n. 26. vers. exemplificat. Io:
Lopez. in recollect. super leg. Taur. leg. 9. n. 30. Honded.
cons. 68. n. 11. lib. 1. Megal. Squilacen. 1. 2. lib. 2. c. 8. q. 5.
n. 58. vers. quinto.* quo ore audebimus affirmare vxo-
ratum posse impune concubinam habere, etiam si nō
datur accusatio vxori vt adulterium, id intelligēdum
est quo ad pœnam ordinariam infligendam.

Vnde dato etiā quòd vxoratus cognoscens solutam non
sit reus adulterij punibilis, tamen admittunt omnes
posse criminaliter accusari, & puniri pro stupro: ad
*tex. in l. eum, qui duas, vers. verumtamen, ibi: & crimen
stupri, iunc. gl. in verb. inferretur. C. ad l. Iul. de adult.
Salyc. in d. l. vnic. n. 1. vers. ex quo. C. de cōcubin. Cyn. in
l. 1. n. 4. & ibi Ang. n. 2. in fin. & Odofred. ad fin. vers.
79 sed de stupro. C. de adult. Boss. in prax. tit. de coit. damn.
& punib. n. 23. in fin. vers. sed est stuprum. Soc. iun. cons.
120. n. 17. lib. 2. late Farin. d. q. 141. n. 80. Alex. d. cons.
60. n. 16. lib. 2. Bertr. d. cons. 227. n. 4. p. 3. Gozad. cons.
21. n. 35. Dec. d. cons. 305. n. 5. vers. quarto. Peregr. de
iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 35. vers. ad obiecta. Crau. cons.
166. n. 2. vers. contrarium. Sard. de natur. liber. §. de suc-
cess. spur. n. 2. vers. in contrariū. Caccialup. in d. l. si qua
illustris, n. 26. 27. C. ad Orfic. Tusch. d. littera C, conclus.
566. n. 1. 7. Rim. iun. cons. 293. n. 6. vers. hocque, & n. 7.
Io: Bapt. Lup. de illeg. com. 1. §. 5. n. 145. vers. et quāuis.
Megal. 1. 2. lib. 2. c. 8. q. 5. num. 18. vers. & idem dicas.
Surd. cons. 456. n. 15. vers. tamen punitur, & cons. 487.
num. 13. vers. qui omnes.*

Præterea dici potest hūc coitum vxorati cum soluta alio
respectu esse punibilem, quia hæc mulier præsumitur
fuisse virgo, quando prima vice fuit ab isto vxorato
cognita, & maxime in Iudicio, vbi ipsa sustinet vices
actoris, & vbi contrarium nō probatur: ita not. *Abb.
80 in c. 1. col. 1. & ibi Io: And. n. 2. Aneh. n. 2. Butr. n. 4.
Soc. n. 6. & seq. de adult. Clar. in §. stuprum. vers. sed
pone, & ibi Baiard. num. 41. Alb. cons. 37. numero 2.
Petr. de fideicomm. quæst. 11. num. 226. Crauet. cons.
166. num. 3. Chouer. de public. concub. Rub. de stupro,
num. 9. Masch. de probat. concl. 1410. num. 2. Tessaur.
decis. 3. num. 2. vers. & in dubio. Rim. iun. d. cons. 293.
num. 5. Honded. cons. 68. num. 12. 13. lib. 1.* certum
est autem virginem stuprari non leue esse delictum,
& puniri graui pœna, etiam si virgo consentiat. *Fa-
rinae. dicta quæst. 147. num 2. 6. 54.* quoniam de iu-
re ciuili stupri pœna est publicatio dimidiæ bonorum,
81 vel corporis coertio cum relegatione iuxta delinquē-
tis qualitatem: ad *tex. in §. Item lex Iulia. Inst. de
publ. iud. Rol. cons. 35. num. 25. lib. 2. Rim. iun. d. cons.
293. num. 5. vers. & cum pro stupro. Menoch. de arb.
iud. cas. 288. num. 7. 8. Io: Bapt. Lup. tract. de illegitim.
comm. 1. §. 5. num. 104.*

Denique inficias iri non potest, quin iste coitus sit puni-
bilis stante obseruantia *Statuti Ferrariæ lib. 3. R. 104.*
cuius vigore necesse est fateri, dempta vxore, & me-

S 2 retrice

retrice publica, cæteras quantumuis viles, & fantola-
ſtras cognoſcere aliquo modo eſſe punibile, vt in ſpe-
cie dixit *Bertaz.conſ.ciuil.92.num.13.Rim.iun.d.conſ.*
293.num.8. quod ſufficit. *Dec.d.conſ.305.num.5.* ad
hoc enim vt coitus ſit accuſabilis, ſat eſt eſſe punibi-
lem licet leuiter, vel extra ordinem. *Aret. in d.§. no-*
82 *uiſſime,num.22. Inſt.ad Orſic. Oinot. Inſt. lib.3.tit. de*
ſucceſſ.liber. ex damn coit.num.1. Caccialup. in d.l. ſi
qua Illuſtris,num.26.verſ.ſubdit. vbi Cagn. num. 13.
C. ad Orſic. Franc.de Cald de iur.emph.lib.2.quæſt.21.
num.12. Io: Lopez. d.leg.9.num. 39. Valaſcb. d. conſ.
29.num.10.verſ.& ſufficit. Rim.iun. d.conſ.293.n.10.
Honded.conſ.68 num.9.ad fin. lib.1.

Quæ ſatis vera ſunt, ſed dictum proclama ſuſtulit om-
nem controuerſiam, vt in eo videre eſt, & ideo nati
ex ſoluta, & vxorato naturales filij proprie dici non
poſſunt, ſed ſpurij, & nothi, niſi largo modo eam vo-
83 cem accipiamus, & ita intelligendus eſt *Peregr. de*
fideicom.art 22.num 88.& conſ.83.num.4. lib.1. ne
ipſe ſecum pugnet, cũ iſtos dixerit ſpurios in *tract. de*
iur.fiſc.lib.3.tit.18.num.3.verſ. verum.

Quinto non obſtat non conſtare de virginitate dictæ
mulieris, aut honeſtate, nam reſpondetur honeſtatẽ
ſatis fuiſſe probatam, virginitatem vero à iure præſu-
84 mi, quia omnes naſcimur virgines. *Rim.iun.cõſ.293.*
num.5. Honded.d.conſ.68.num.12. nec dicere poſſu-
mus fuiſſe vilem perſonam, licet ignobilis ſit, quia nõ
ignobilis, ſed turpis perſona dicitur vilis, late *Farin.*
conſ.141.num.2.lib.2. & ideo diceretur vilis, ſi in di-
85 uerſorijs, vel proſtribulis verſaretur multorum libi-
dini patens. *Farinac.d.quæſt.147.num.82.& conſ.90.*
num.11.lib.1. Io: Bapt. Lup.d.tract. de illegitim.com.
1.§.5.num.110. Gabriel.ad Maſthef. ſing. 99. verſic.
item ſi mulier. Rol.conſ.74 num.15.16.17.lib.1.Paleot.
de ſpur.cap.42.num.4. Farin.d.conſ.90 num. 12. Gra-
tian.diſc.35.num.38 lib.1 quæ enim ingenua eſt, &
vitæ honeſtate decoratur; licet ſit pauper, & abiectæ
conditionis non dicitur vilis: ad *tex. in d. l. humilem,*
vbi Bald.& Salyc. C. de inceſt.nupt.l.quæ adulterium,
vbi gl. C.de adult. l.marito, ff. eod. Couar. de ſponſalit.
par.2.c.8.§ 5.num.17.verſ.adijciam. Peregr. de iur.
fiſc.lib.3.tit 18.num.36 verſ.concordando. Honded. d.
conſ.68.num.14.lib.1. hæc autem erat honeſtæ con-
ditionis, quando cœpit habere commercium cum iſto
teſtatore, & turpitudinem ſuã contraxit ſolum à cõcu-
binatu, ideo verſamur extra terminos vilium mulierũ

Deinde vilitate mulieris non excuſatur maritus cum ea
conſuetudinem habens, quin incurrat ſtupri pœnas.
86 *Caccialup.in d.l.ſi qua illuſtris,num.27.verſ.idem pu-*
to.C.ad Orſic.Caball.reſol. crim.32. num. 4. 5. Maſch.
de probat.concl.341.num.28. Honded.conſ.68.num.14.
lib.1.de magis communi.Peregr.conſ.20.num. 4.in fin.
lib.3. bene verum eſt, quòd ſi maritus per accidens
ſemel, vel bis fortuito cognoſceret has fantolaſtras, &
viles fœminas, criminaliter non poſſet puniri, ſecus ſi
cum eis longam haberet conſuetudinem: ita diſtin-
87 guit *Caccialup. in d. l.ſi qua illuſtris, num. 27. Paleott.*
d.c.42.num 6.verſ.reſponderem. Dec. conſ. 305. n. 6.
verſ.aut loquimur. Cravet.conſ.166.n. 2. in fin. Ceph.
conſ.48.num.25.Peregr.d.tit.18. num. 36. pulchre
Rim. iun. d. conſ. 293. num. 10. verſ. tertio non eſt.

Hinc patet falſum eſſe huiuſmodi ſtuprum conſuetudi-
ne purgari, & in concubinatum reſolui, quia cum in-
ter eos perpetuum cõſtiterit matrimonij impedimen-
tum, non potuit fieri talis reſolutio, quoniam ex lon-
gitudine temporis, & actus continuatione ſtupri tur-
88 pitudo potius aucta eſt: ad *tex.in c.noſtrates, in fin.de*
conſang. & affin.c.cum haberet, de eo, qui dux.in matr.
quam poll.per adult. Ioã Fabr.in §.Item lex Iulia, n.4.
verſ.quid ergo. Inſt.de publ.iud. pulchre Gram. vot.4.
num.18.19. Baiard.ad Clar.in §.ſtuprum.num.31. Clar.
in §. fornicatio, verſ. vnum ſcias. Maſchard.de probat.
concl.341.num.28.29. Farin.d.quæſt.147.numero 81.
Tuſch.littera S: concluſ.710.num.6. Sard. de natur. li-
ber. Rub.de concub.num.2.verſ.in contrarium. Honded.
d.conſ 68.num.15.in fin. Peregr.conſ.83.num.3.lib.1.
& certe vanum eſt dicere tale ſtuprum fuiſſe in con-
cubinatum reſolutum, cum ab initio talis non fuerit,
nec vllum tempus inuenerit, à quo incipere, vel con-
ualeſcere poſſit.

Sexto non obſtat hanc non fuiſſe concubinam, quia in
domo non fuit retenta affectione maritali, nam re-
ſponſum eſt hæc eſſe requiſita concubinæ iure anti-
quo permiſſæ, & proprie ſumptæ, nos autem hanc
dicimus fuiſſe pellicem, & probroſam concubinam
fœtentem, & illicitam, de cuius indignitate, & inca-
pacitate iam ſatis apparet.

Septimo non obſtat hanc fœminam tempore mortis
fuiſſe emendatam, ideoque ei donare, & relinquere li-
cuiſſe; quoniam reſpondetur emendationem nõ præ-
ſumi, & eam alleganti incumbere onus probandi, &
maxime, quando culpa fuit publica, tunc enim emen-
datio debet quoque eſſe manifeſta: ad *tex. in l. non*
89 *omnes.§. à barbaris.ff. de re milit.l.ſi cui, §. ijſdem,*
verſ.ſi tamen, de accuſ.gl. in c.ipſi apoſtoli, in verbo nec
eſſe, vel l. ſi autem. 2.q.7. Innoc. in c.teſtimonium, n.2.
vbi Abb.num.14 verſ.ex his, de teſt. Alex. conſ. 149.
num.5 ibi: non tamen notorio, lib.5. Maſch. de probat.
concl.465.num.1.2.3.4.7. & concl.601.num.1. Fari-
nac.d. teſt.q 56. num.139. Seraph.decis.54.n. 1. 4. 5.
etenim ſemel malus præſumitur ſemper malus in eo-
dem genere mali, niſi conſtet de emendatione per
90 triennium: *c. ſemel malus, de reg.iur. in 6. c. ſcribam,*
de præſcript.l.ſi cui crimen, §.1. vbi gl. ff. de accuſ. l.3.
§. ſi autem, de ſuſpect.tut.l.cos, de decur. ad rem Farin.
deciſ.51.num.10.poſt conſ crim.lib.1.

Sed hæc mulier non poteſt dici emendata, ſtante cõuer-
ſatione exteriori cum teſtatore vſque ad vltima fere
tempora, quia contradictio operis oppoſiti reſiſtit, vt
91 inquit *Marſil.in l.vnic.n.19. verſ. item dicit, de rapt.*
virg. Farin.de delic.carn.q.145.n.184. & maxime, quia
non eſſet ſatis, ſi emendata fuiſſet tempore mortis te-
ſtatoris. *Carp ad Stat.Mediol.c.295.n. 58.p. 1.* emen-
datio enim debet eſſe clara, & manifeſta, ac ſine ſu-
ſpicione adeo, vt conſtet eos in totum reſipuiſſe, &
92 per triennium ſimul non fuiſſe conuerſatos. *Bald.cõſ.*
354.n. 5. in fin.lib.3. Marſil.in d.l.vnic.n.19. Carp.d.c.
295.n.19.p.1. Rip.in l.is, cui bonis, n.43.de verb. oblig.
pulchre Lancill.Gall.d.tract.de ſtatut.verb. maritus, q.
3.n.46.47.Ceph.conſ.523.n.130.Seraph. d.deciſ. 54.
n.1.4.5. Gratian.diſc.31.n.29.30.31.lib.1.

Bene verum eſt, quòd ſi dicta mulier probaſſet per
triennium à dicto delicto abſtinuiſſe, & bene, ac
laudabiliter vixiſſe longe ab hac conuerſatione,
tunc videretur emendata: ad *tex. in §. nequa-*
quam, ibi: triennalis, vbi Ang. in Auth.de Monach.
Maſch.

93 *Mascb.de probat.concl.222.num.22.& concl.468. numero* 10. *Farin.quæst.23.num.26.27.& q. 56.n.140. vers.vel verius,& cons.127.num.14.in fin.* hic autem dicta mulier non probauit aliquam emendationem, ergo remanet legati, & donationis incapax.

Octauo, non obstat ob benemerita legatū sustineri posse, quia respondeo non dixisse testatorem se dictę mulieri relinquere ob ea, & ideo non censeri legasse ob
94 talem causam. *Marcabrun.cons.85.num.53.* & propositum in mente retentum nihil operatur. *l.quidam, ff.de hær.inst l.cum in plures.§.locator.locat. l. si repetendi.C.de condit.ob turp.caus. Tiraq. in l.si vnquam, verb.libertis,num.18.C.de reuoc.donat. Cranet. consil. 860.num.3.* voluntas enim testatoris non attenditur, quæm verbis non expressit. *Cranet.cons.361.num.12. Ruin.cons.129.num 12.lib.3.*

Et casu quo dictus testator ob merita reliquere dixisset, non satis est, quia sigillatim de meritis debet fieri mē-
95 tio, non in genere: late *Ancb.iun.qq.fam.12.n.14.15.16.p.2. Carroc.de locat.p.1. de merced. remun.q.10 num.89.* & cum in regulariter prohibitis, & certo casu permissis non sit standum dicto asserentis casum
96 permissum subesse. *Alber.Brun.de stat.fæm.excl. art. 13.num.124. Giurb.in consuet.Messan.p.1.c.14. gl.7. num.3.* necesse est talia merita probare, quia non sta-
97 tur assertioni testantis etiam iuratæ. *Ancb.cons.247. num.2. Dec.cons.132.num.2.Decian.cons.83.num.43. lib.3. Rol.cons.98.num.53.ad fin.lib.1.Sim.de Præt.de interpret.vlt.vol.lib.2.interpr.2.dub.2. col.2.n.120. Chouer.de public.concub. verb. contra prædictos, n.26. & verb.qui etiam filios, num.31.22. Tusch. littera D, conclus.700.num.34.40.Franc.Niconit. in rep. c. quoniam contra,num.437.de probat.Tessaur.decis.111.numero6. Ancb.iun.d.quæst.12.n.7.Pereg.d.tit.9.n.11. & cons.6.n.16.vers.& in confessione,lib.3. late Mant. de tac.& ambig.conuent.lib.13.tit.15.n.41. vers.sed diuersa, & vers.& hæc ratio.Giurb.d.loco,p.1.c.1.gl. 10.num.14. Io:Bapt.Lup.d.tract.comm.2.§.2.n.37. Ludou.Gilhaus,in arbitr.iudic.par.1.cap.6.§.206. numero 1.*

Accedat, quòd non sufficiunt quæcumque merita, quia debent esse æquiualentia legato dictæ mulieri, vel simili personæ facto, alioquin legatum est nullum, si
98 inter personas prohibitas excedat valorem meritorū. *Chouer.d.verb.contra prædictos,num.26.* Dec. *in l. petens,num.17.C.de pact.vbi de communi. Ancb.iun. d. q.12.n.8.9.p.2.Mantic.d.lib.13.tit.15.num.28. vers. sed aduertendum,& num.29.30.* non enim habenda sunt in consideratione quædam seruitia manualia, quæ potius censentur fieri ob dulcedinem conuersationis, quàm ad promerendum, quorum occasione dum præstantur, dicta mulier solum victū prætendere potest, maxime si non constet de certa salarij cōuen-
99 tione, vt post *Florian.in l.sed & si quid,in verb.mancipiorum.ff.de vsufr.inquit Bermon. Chouer. d.verb. qui etiam filios, num.32. Dec.cons.132.in fin. quem sequitur Peregr.d.cons.6.n.16. vers. & in confessione, lib.3. clare Tusch.litt.D,concl.700.n.36.* sicut etiā in vxore, cui ex forma statuti sit prohibitum donare, ad hoc, vt meritorum causa donatio, vel legatū sustineatur, seruitia debent esse insignia, & talia, ad quæ vxor nō te-
100 neretur ex debito officij. *Io: Lopez. in rep. Rub.de don.inter vir,et vx.§.46.lim.2.n.32.33.* hęc autē mulier talia non probauit, ideo de meritis non est quærendum.

Nono non obstat tale legatū posse sustineri ratione paupertatis, nā possem respondere aliter esse dicendum, quia has fęminas olentissimas, & execrabiles pro tanta luxus nequitia reipublicæ interest inopia laborare:
101 ad *tex.in l.bona fides,ff.depos. pulchre Cranet. consil. 229 n.14.in fin.* sed melius dicā hoc legatū non posse dici factum ratione paupertatis, sed potius occasione turpitudinis, cum non exprimatur id fieri ob paupertatem.
102 tatem. *Lancill.de stat. verb.solidos.q.6.n.91.* sicuti videmus, quòd si legatū fiat pauperi simul, & cōiunctæ personæ, potius censetur factū ratione coniūctio-
103 nis, quā paupertatis, vel pro anima, vt videtur sentire *gl. in l.illud,in verb.alia causa, & ibi: Bald.n.13.ad fin.& Castr.n.5.C.de sacros.Eccl.Bart.in l. 1.num.35. C.eod.Bald.in Auth.similiter,n.5.6.C. ad l.falcid. vbi Rom.n.3.& de communi.Dec.cons.120.n.4.Tiraq.in d. l.si vnquam, verb.donatione largitus,n.73. C.de reuoc. donat.pulchre Crott.cons.3.n.22. Ceph.cons.54.n.14. & cons.216.n.17.18.& cons.303.n.30. Marc. Mātua Apophet.184.in fin.Menoch.lib.4.præs.115.n.6. vsq; ad n.10.Sanchez.de matr.p.1.lib.1.disp.4.n.9.vers.& è contra,& vers.hinc quādo. Surd.cons.488.n.18.19. & in tract.de alim.tit.8.priuileg.1.num.17.* vbi inquit, quòd nisi exprimatur causa Pietatis, legatum cēsetur factum ratione cōsanguinitatis, ita in proposito huic fœminæ legatū non censetur factum ratione paupertatis, sed ex illa turpi causa. *Seraph.d.decis.54.num.3.* in prohibitis enim nō sufficit euenisse casum permis-
104 sum, nisi actus dicatur ob illā causam factus. *Petra. de fideicom.q.1.n.87.* vnde hæc mulier debebat probare legatum sibi ob hoc fuisse factum. *Menoch. cons. 75.num.71.lib.1.Ioseph. Ludou.concl.14.illat.51.*

Vlterius necesse erat dictæ mulieri probare se esse pauperem, & non habere vnde se alat, quia hoc est fundamentum suæ intentionis. *Rol.cons.92.n.23.lib.2.Lan-*
105 *cill.Gall.de statut.verb.solidos,q.6.n.87.88 89.* vere enim pauper dici non potest, cum ex suo artificio, & seruitio valeat sibi quærere victum. *Giurb.in consuet. Mess.p.1.c.7.gl.13.n.34.vers. qui enim.*

Accedat, quòd cum testator noster multa fecerit legata dictæ mulieri, & inter alia eidem reliquerit in casu indigentiæ Duc. xx. sequitur euidenter cætera legata alio fine, & respectu fuisse facta, quia inclusio vnius
106 est exclusio alterius. *l.cum Prætor.in princ.de Iudic. l.maritus, de procur. Rol.cons.58.num.76.lib.3. Menoch.cons.530.num.2.* & actus restrictus ad vnum tantum modum non valet alio modo. *Rota decis. diuers.366.num.29.p.1.*

Nec simile est, quod dicitur de spurio, cui legatum à patre factum censetur propter alimenta, quia illud procedit, vt præsumatur reliquisse in causam necessariam, cum iure naturæ ei teneatur prouidere de ali-
107 mentis: ita *Cranet.d.cons.229.num.8. Sim.de Præt. d.sol.2. num.6.* quod non facit ad rhombum, quia hic testator, & nemo alius tenetur suæ concubinæ prouidere de alimentis. *Cranet. d. cons.368. numero 11.12.*

Sed esto, quòd testator expressè dixisset se huic mulieri relinquere ratione paupertatis ob alimenta, adhuc titulus videretur mendicatus, & fraudulentus, & nisi probata magna paupertate, non sustineretur legatū.

rem ff. de his, quibus, ut indign. cum similibus, quæ vi-
dentur relicta his impudicis fisco applicare, videntur
118 in hac parte fuisse correctas, & moderatas, vt prius
vocentur certæ personæ, de quibus *in d. l. 1. C. de na-
tur. liber. & in l. qui contra, & l. si quis incest. C. de in-
cest. nupt.* & ita esse testatur *Bart. in d. l. Claudius. n. 1.
vers. item oppono. ff. de his, quibus, ut indign. Corn. in d.
l. hereditas. C. eod. Garr. in d. l. 1. num. 33. C. de secund.
nupt. & videtur sequi Ruin. d. cons. 109. num. 30. versic.
nec per fiscum. Crauet. d. cons. 368. num. 5. 8.*

Vnde non est audiendus *Surd. d. cons. 469. num. 32. vers.
ex prædictis* dicens correctionem legum esse vitandã,
quia hæc potius est moderatio, vel rationabilis legum
concordantia, & plus credendum est in hoc Bartulo,
quàm Surdo, qui licet dicat Cornei opinionem esse ra-
tione destitutam, tamen apparet, quòd potius sine ra-
tione Surdus damnat Corneum, quia verbis clarissi-
mis iura Codicis mutauere leges Digestorum teste
Crauet. d. cons. 368. num. 5. 6.

Cum igitur in casu nostro dicta mulier habeat substitu-
tum, ad quem ipsa mortua Morrarus debet perueni-
re, certum est ad ipsum rem legatam deuoluere non
119 expectata eius morte, quia cum sit indigna, & inca-
pax pro mortua habetur. *Molin. de primog. hisp. lib. 1.
cap. 9. num. 20.* & statim substituto fit locus, eique le-
gatum debet assignari ad *tex. in l. vnic. § in primo. &
§. pro secundo. C. de caduc. toll. gl. in l. 1. in verb. præsumi.
in fin. vbi Cyn. num. 6. Bart. num. 1. in fin. Salyc. num. 6.
Io. Garr. num. 127. C. de secund. nupt. Bald. in l. cancel-
lauerat. num. 2. ff. de his, quæ in testam. delent. Alex.
cons. 102. num. 3. versic. talia num. 5. ad fin. & num. 6.
lib. 6. Ias. cons. 26. n. 4. vers. cuius tamen. lib. 1. Cozad.
cons. 21. n. 19. pulchre Soc. iun. cons. 106. num. 11. lib. 1.
Gall. de excep. ad success. par. 2. tit. 4. except. 22. n. 123.
Surd. decis. 144. num. 8. & cons. 93. n. 5. Menoch. cons. 91.
num. 7. & cons. 101. num. 33. ad rem Marcabrun. consil.
109. num. 12. 13. 14. 15. Hier. Gabriel. consil. 104. n. 5.
& cons. 114. num. 3. lib. 1. Molin. d. c. 9. num. 29. in fin.
& num. 30. Mangil. de imput. q. 4. n. 39. Io: Bapt. Lup. d.
trac. comm. 2. §. 2. num. 34.* quod procedit etiam in eo,
qui substitutus est tantum indigno maxime compen-
diose: *Bald. in d. l. cãcellauerat. num. 2. Soc. iun. d. cons. 3.
num. 13. 16. lib. 3. Mazzol. d. cons. 31. num. 25. in fin. &
num. 33. versic. sicut dicimus. Petr. Greg. p. 3. syntagm.
iur. lib. 42. c. 14. num. 2.* solius ergo substituti interest
repellere dictam mulierem: *Peregr. de iur. fisc. lib. 3.
tit. 18. num. 100.*

Nec dubium est, quin frater defuncti fuerit dictæ mulieri
compendiose substitutus stante illa dispositione, quòd
post eius mortem ei relinquit Morrarum, verbum
enim post mortem inducit compendiosam substitu-
120 tionem: *Ruin. cons. 28. num. 6. lib. 2. Ceph. cons. 401.
num. 20. Menoch. lib. 4. præs. 51. n. 9. Intrigl. de subst.
cent. 3. q. 4. num. 11. Gratian. disc. 299. num. 1. 2. lib. 2.*
sicut enim in hæreditatibus, ita in legatis, & donatio-
nibus licet facere substitutiones etiam compendiosas
121 ad *tex. in l. ut hæredi. ff. de leg. 2. l. si legata. C. eod. l.
vnic. §. sin autem. C. de caduc. toll. Bart. in l. qui Romæ
§. Flauius, versic. vltimus. ff. de verb. oblig. vid. Ruin.
consil. 28. num. 6. lib. 2. Soc. iun. d. cons. 3. num. 4. lib. 3.
Mantua. Apoph. 173. in fin. Peregr. de fideicom. art. 1.
num. 16. & art. 51. num. 2. Intrigl. eod. tract. cent. 1.
quæst. 1. num. 15. Gratian. disc. 369. num. 31. lib. 2.*

Non obstat substitutionem esse factam post mortem di-
ctæ mulieris, & ideo ea viuente substitutum nil capere
posse *ad l. vxori. la 2. ff. de vsufr. l. fideicommissa. §. si cui
de leg. 3.* nam responsum est substitutum non teneri
expectare mortem incapacis, quia præ cæteris fuit di-
122 lectus, & incapacitas eius potius accelerat, quàm
impediat effectum substitutionis: *Soc. iun. cons. 106.
nu. 11. lib. 1. Thesaur. decis. 127. num. 11. Rot. Bon. apud
Barz. cons. vnic. num. 149. Marcabr. cons. 109. n. 26. 30.
Intrigl. d. cent. 3. q. 69. num. 5.* sicut etiam quando te-
stator relinquit legatum eius vxori fruendum, donec
honeste vixerit, & post eius mortem alterum substi-
tuat, si illa inhoneste viuat, vel transeat ad secunda
vota, statim substitutus admittitur, maxime vbi nõ ex-
123 tant dictiones taxatiuæ, nec hæres potest interim re-
tinere: *Bart. in Auth. hoc locum num. 10. & seq. C. si se-
cund. nupt. mul. Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum
num. 31. ff. de liber. & posthum. Alex. cons. 100. num. 7.
lib. 4. Dec. in l. si mater n. 6. C. de inst. & subst. Borgn. de
vsufr. num. 70. Ruin. cons. 17. num. 18. lib. 2. Crass. de
cess. §. legatum. q. 57. num. 7. Soc. iun. d. cons. 106. n. 12.
Matthe. c. de legat. & fideic. c. 24. n. 10. & seqq. Ceph.
cons. 390. num. 50. Surd. cons. 76. num. 17.*

Vndecimo non obstat legatum fuisse factum Amore
Dei: nam respondeo solum legatum Duc. 20. fuisse
factum sub hac clausula, quæ ideo ad alia legata non
124 est trahenda: ad rem *Crott. cons. 3. num. 24.* quia in
alijs non dixit testator: *Ceph. consil. 607. n. 4.* sed dato
etiam, quòd ad omnia posita esset hæc clausula, nihil
refert, quia fraudulenta censetur, & magis vrget præ-
sumptio, quòd ex illa turpi causa reliquerit: ita *Bald.
cons. 8. in fin. lib. 5. Anch. cons. 25. n. 4. Alex. cons. 57.
num. 7. lib. 2. Crott. cons. 158. num. 11. Lancill. d. verb.
maritus q. 3. num. 56. Ceph. cons. 216. num. 17. 19.*

Duodecimo non obstat confessio testatoris, quòd multa
à dicta muliere mutuo receperit, quia talis confessio
vitandæ fraudis gratia nihil probat, etiam si iurata
125 sit, quia emanata est inter personas prohibitas, &
suspectas: ad *tex. in l. qui testamentum de probat. l. cum
quis decedens. §. titia. vbi Bart. de leg. 3. l. si forte. de
castr. pecul. l. si donatione. C. de collat. Rip. in d. l. miles.
num. 11. vid. Dec. cons. 132. num. 2. Crauet. d. cons. 368.
num. 17. Peregr. de iur. fisc. lib. 2. tit. 9. n. 5. 6. & cons. 6.
num. 14. 15. lib. 3. Choner. d. tract. de concub. verb. qui
etiam filios. num. 31. 32.* eo enim ipso, quòd confessio
fit ad fauorem incapacis, præsumitur in fraudem
126 legis. *Tusch. pract. conclus. littera: F. conclus. 477.
num. 27.*

Tertiodecimo non obstat saltem in foro conscientiæ ta-
lia legata deberi huic mulieri, quia id verum non est,
vnde scire oportet, quod nos non loquimur de mere-
trice publica, cui cessante dolo, & fraudem iusta mer-
ces debetur vtroque iure eo, quòd licet turpiter fa-
127 ciat, non tamen turpiter accipit ad *tex. in l. 4.
§. sed & quod meretrici. ff. de condict. ob turp. caus.
Bart. in d. l. affectionis. de donat. Io: Lopez. in rep. R. de
donat. §. 40. num. 3. 4. 5. 6.* vbi inquit, quòd meretrix
potest etiam in Iudicio conuenire reum pro sua mer-
cede: *Carroc. de locat. par. 1. tit. de merced. rem. q. 10.
num. 94. 95. vbi de communi. Lancill. d. q. 3. n. 7. Surd. d.
cons. 469. num. 1. Sanchez. de matr. p. 1. lib. 4. disp. 11.
num. 2.* sed versamur in terminis concubinæ illicite
omni iure, quæ cum sit indigna, & incapax hæres non
tenetur

tenetur ei preſtare legatum in conſcientia, & tuto poteſt ſibi retinere, immo tradendo pro exequenda
128 teſtatoris voluntate perperam facit: ita *Bald. in Auth. ingreſſi n.48.49. C. de ſacroſ. eccl. Ruin. conſ.49. num 13. verſ. vnde. lib.4. Natt. conſ.402. num.57. Petegr. de iur. fiſc. lib.3. tit.19. num.113. Couar. epitom. decret. p.2. cap.8. §.5. num.9. Plaeb. epit. delict. lib.1. cap.2. num.25. in terminis Laneill. Gall. de ſtatut. verb. non poſſit. quæſt.14. num.4.5.6.22.23.24. Io: Lopez. rep. R. de donat. §.41. in princ. verſ. ſed aduerte. Megall. Squillac.1.2. lib.2. cap.8. quæſt.5. num.19.20 21.22. Bonac. de contract. diſp.3. q. vlt. p.3. n.6. verſ. ſed probabilior. Sanchez. mor. lib.2. c.14. n.32. in princ. ibi: ſicut tenentur.*

Et cum hæc mulier tractet de lucro captando, legatum enim eſt cauſa lucratiua §. *ſi res aliena. Inſt. de legat.*
129 eſt adeo incapax, vt retinere non poſſit etiam in foro conſcientiæ, & nulla requiritur condemnatio, vel iudicis declaratio: *Megall.1.2. lib.2. cap.8. quæſt.5. num.20.21. Bonacin. de contract. diſp.3. quæſt. vlt. par. vlt. num.22. verſ. addo in hoc caſu. Sanchez. d. cap.14. num.32. in princ.* ea enim ſolum requiritur, vbi tractatur de damno vitando: *Suarez. de legi. lib.5. cap.8. num.3.5.*

Nec durus iſte panis videri debet, quia certum eſt legem humanam ſiue Cæſaris, ſiue Pontificis ſuper certo fundata ligare ſubditum vltra pœnam etiam ad culpam mortalem in foro animæ, ſi materia ſit grauis, & ſufficit eam legem eſſe iuſtam, & peccatum non
130 nutrire ad *tex. in c. quo iure. diſt.8. c. qui reſiſtit. 11. quæſt.2. cap.2. de maior. & obed. c.1. vbi Abb. num.9. Felyn. num.44. Dec. num.25. de conſtit. Bald. in cap. quæ in Eccleſiarum in princ. eod. & in l. quidam. §. illo. C. de neceſſ. ſeru. her. inſt. Alex. conſ.209. num.8. lib.2. Cagn. in l. ſi quis maior. num. 163. C. de tranſact. Lancill. d. quæſt.14. num.9.10. Ceph. conſ.521. num.3. Boceac. de cenſ. par.2. num.207. D. Tho.1.2. quæſt.96. art.4. late Ant. Hering. de fideiuſ. cap.7. num.529. Suarez. de legi. lib.3. cap.25. littera: C. & cap. 26. verſic. ego vero.* vere enim non eſt poteſtas, niſi à Deo, & propterea cum ſic ſtatuerint Principes contra has fœminas impudicas, ita ſeruandum, quia qui poteſtati reſiſtit, Deo reſiſtit, & cum lex humana non nititur falſa præſumptione, ſeruanda eſt in vtroque foro ſecundum prædicta.

Neque prædictis obſtat *Ang. in l. quidam. §. illo num.3. C. de neceſſ. ſeru. hær. inſt. quem ſequitur Alciat. d. conſ. 38. num.21. & conſ.53. num.12.* volens hæc non operari in foro conſcientiæ, quia contra eum reſiſtit de directo *Bald. in d. l. quidam §. illo. vbi plene Caſtr.* & vere alienus eſt à quæſtione noſtra, quia loquitur in caſu, vbi legatum eſt nullum defectu ſolemnitatis, & quando lex non aſſiſtit, nec reſiſtit, & vbi legatarius non eſt ſimul incapax, & indignus, hic autem adeſt defectus poteſtatis, lex reſiſtit, & perſona eſt turpis,
131 ideo conſcientiæ nulla eſt obligatio: *Corn. conſ.137. num.7.8. lib.2. Megall. d. quæſt.5. num.19.20. Lopez. d. §.41. in princ. Bonac. d. p.3. num.9. Sanchez d. c.14. num.32* & alij, lex autem dicitur reſiſtere, quando di-
132 ſponit, quòd aliquid fieri non poſſit, vt hic, vel interdicit actum: *Bart. in l. cum lex. num 3.6. ff. de fideiuſ. Ruin. conſil.41. num.27. lib.1. Surd. conſ.115. num.23.* & lex reſiſtens impedit ortum naturalis obligationis

Felician. à Sol. de Cenſ. lib.1. cap.2. n.12. verſ. rurſus.

Deinde minus obſtat *Bald. in d. conſ.204. verſ præterea. lib.1.* quia diuerſus eſt caſus, & alia ratio, loquitur enim in legato caſtiſſimæ vxori facto, quod mero iure ſubſiſtere videbatur, ideo voluit in conſcientia præſtandum eſſe, & aliud ſentit, ſi impudicitia conſideraſi poſſit, vt apud eundem *d. conſ.204. verſ. non obſtat*, ſicut euenit in caſu noſtro: Deinde Baldi aſſertio non eſt tuta, ſi quidem vbi ſtatutum, vel conſuetudo prohibet legatum facere, vel donare vxori, hæres neque in conſcientia tenetur legatum præſtare, & ideo de
133 Baldi dicto dubitat Alciatus, & contra eum tenet *Menoch. conſ.11. num.26. in fin. & latius Laneill. Gall. d. trac. de Stat. verb. non poſſit. quæſt.14. num.4.5.6. & num.27.28.* vbi inquit etiam, quod nulla ſana, aut diſcreta conſcientia hoc dictat.

Tertio non obſtat *Menoch. d. conſ167. num.21.* quia loquitur in legato facto ad piam cauſam, & vbi nullitas prouenit tantum ratione ſolemnitatis, non poteſtatis, ideo non ferit caſum noſtrum: ſed etiam ſi faceret ad propoſitum noſtrum, forte verius eſt, & receptius, quod etiam legatum inualidum ratione tantum ſolemnitatis non debeatur in foro conſcientiæ, quia actui reſiſtit, & nullam permittit oriri naturalem
134 obligationem: *Bald. in l. eum quis. n.4. vſq. ad n.10. & ibi Raph. Fulgoſ. C. de iur. & fact. ignor. idem Bald. Ant. & Capr. in c. nouit. de Iudic. pulchrè Corn. d. conſ. 137. num.4.5.6.7.8. lib.2. late reſoluens Couar. in cap. cum eſſes. n.6. ad num.12. de teſtam. de communi contra communem Vaſq. de ſucceſſ. lib.1. §.1 num.23. latiſſime vid. Sot. de Iuſt. & iur. lib.4. art.3. per totum. Bonac. de contract. diſp 3. q. vlt. p.5. n.3. & melius q.1. par.3. n.5.* lege enim reſiſtente, & actum annullante ceſſat omnis naturalis obligatio, & per conſequens non adeſt con-
135 ſcientiæ vinculum; *Ciliinz. conſ.21. num.9. Sanchez. de matr. p.1. lib.1. diſp.7. q.1. num.16. & lib.6. diſp.38. q.2. num.20. verſ. tertio quia.* conſcientia enim non
136 ligat, quos Natura non obligat: *Feller. in prax. cau. par.2. c.12. num.13.14. Sola de Cenſ. lib.1. c.1. num.13. verſ. deinde: ibi: nam obligationem.*

Hinc patet nil obeſſe, quòd teneamur ſub mortali adimplere voluntatem teſtatoris, quia hoc communiter intelligitur de valida, nō autē de ea, quæ maxime ex defectu poteſtatis non habet iuris fomentū, tunc enim in vtroque foro ſperni poteſt; nec in dubio dicendum
137 eſt nos verſari, quia ex prædictis ſatis certa veritatis notitia habetur, dubium enim non dicitur, quando cum ſufficienti authoritate; aut ratione altera pars creditur, vel quando ex multis opinionibus vna pro vera eligitur: ſic declarat *Nauar. in manual. cap.27. num.284. late Sanchez. de matr. p.1. lib.2. diſp.41. q.1. num.9. verſ. dixi* & ſi quis augeretur tali dubio, debet illud deponere, quia eſt dubium ſcrupuloſum. *Cagn.*
138 *in l. ſemper in dubijs. num.1. de reg. iur.*

Hæc igitur abundanter dicta ſunt abradicandi gratia omne dubium, & pro ſatisfactione eorum, qui eam deſiderant, vt inde cognoſcant reum conuentum iuſte litigare, & in vtroque foro tutum eſſe; & rei euentus ita probauit, quoniam per binas ſententias conformes fuit declaratum dictam mulierem eſſe incapacē legatorum, & conſequi non poſſe, niſi ea, quæ probauit vere mutuo dediſſe teſtatori, ideo claudamus iam riuos, ſat prata biberunt.

CAPVT

CAPVT XXXIV.

EPITOME

Diffamans aliquem esse sibi debitorem an debeat conueniri in Iudicio diffamationis coram suo Iudice, vel diffamati, & quomodo procedatur in huiusmodi causa diffamationis.

Et si clericus, & laicus sint alicuius debitores, vel simul deliquerint, an vterque sit conueniendus coram Iudice Ecclesiastico vel retinendus sit clericus, & remittendus laicus ad suum Iudicem laicum.

SVMMARIVM.

1 *Creditor vociferans de credito potest conueniri, vti diffamans, quod agat, vel quiescat.*
2 *Diffamatus in Iudicio diffamationis est actor.*
3 *Diffamatus tenetur conuenire diffamantem coram suo Iudice.*
4 *Clericus diffamatus potest trahere laicum diffamantem ad forum Ecclesiæ.*
5 *Diffamans potest conueniri coram Iudice diffamati secundum communem.*
6 *Causa naturalis vincit accidentalem.*
7 *Diffamatus non dicitur actor, sed reur.*
8 *Diffamatus habens plurer Iudices trahit diffamantem coram Indice, quo vult.*
9 *Diffamatus tenetur pro diffamatione.*
10 *Diffamationis probatio quomodo fiat.*
11 *Deponens pecunias debet deponere coram Iudice suo, non creditoris.*
12 *Iudex causæ præparatæ est etiam causæ præparantis.*
13 *Clericus, & laicur hæredes debitores possnnt omner conueniri coram Iudice Ecclesiastico.*
14 *Continentia causæ non debet diuidi.*
15 *Laicus potest trahi ad forum Ecclesiæ, si sit consors in debito cum clerico.*
16 *Laicus delinquenr cum clerico trahitur ad forum Ecclesiæ.*
17 *Laicus, & clericur violentiam inferenter mulieri sunt ambo de foro Ecclesiæ.*
18 *Laicus, & clericus debitores possnnt conueniri in foro Ecclesiæ etiam in causis diuiduis.*
19 *Facti obligatio est indiuidua.*
20 *Indiuiduum est factum, & eiur obligatio.*
21 *Indiuidua semper remanet obligatio, si ab initio fuit talis.*
22 *Hæredes obligati in solidum etiam ipsi in solidum tenentur.*
23 *Hypothecaria actio est indiuidna.*
24 *Index Ecclesiasticus est adeundur, si facienda sit executio in bonis clerico communibns.*
25 *Clericus potest compulsari ad diuisionem à solo Iudice Ecclesiastico.*
26 *Iudex vnicur est adeundus in Iudicio familiæ erciscundæ, communi diuidundo, & finium regnndorum.*
27 *Index Ecclesiasticur solus est competens, si duo fratres, vel socij discordent in diuisione, si quir eorum est clericur.*
28 *Clericus remittitur, & laicus retinetur in foro laico.*
29 *Laicus an cum clerico possit trahi ad forum Ecclesiæ attenditur, an causa sit indiuidua.*
30 *Index Ecclesiasticus an indicet laicos delinquentes cum clericis, vel correos cum eis.*
31 *Consuetndo dat Iurisdictionem.*
32 *Laicnr à laico, & clericur ab Ecclesiastico debet indicari.*
33 *Iudex Ecclesiasticus cognoscit de delicto laici, & clerici simul, si negotium sit perplexum.*
34 *Decreta Sacræ Consultæ non habent vim legis.*
35 *Mandantis, & mandatarij vnicum est delictnm.*
36 *Præuentio contra mandatarium habet locum etiam contra mandantem.*
37 *Mandantir, & mandatarij causa ab vno tantum Iudice tractanda est.*
38 *Mandanti prodest sententia lata ad fauorem mandatarij.*
39 *Mandans, & mandatarius an possit conueniri sub diuersis Indicibus.*
40 *Diuisionir crediti exceptio semper opponitur.*
41 *Diuidua rer est, si plnres sint hæredes vnius debitoris.*
42 *Hærer qnilibet potest soluere ratam.*
43 *Indiuidunm non est, quod consistit in pondere, numero, vel mensura.*
44 *Rationum tutelæ redditio est quid indiuidnum.*
45 *Creditor non potest petere partem sni crediti coram vno, & partem coram altero.*
46 *Executio non fit in bonis clerico communibus sine Iudice Ecclesiastico.*
47 *Actio communi diuidundo est indiuidna.*
48 *Iudex Ecclesiasticur est adeundnr, si clericnr, & laicus discordent in diuisione.*
49 *Continentia causæ non datnr, vbi sunt dinersæ personæ.*
50 *Sententiæ dinersæ possunt ferri in eodem negotio ob diuersitatem personarum.*
51 *Hæredum persona non mutat conditionem obligationis.*
52 *Creditor non cogitur recipere partem crediti, & quando.*
53 *Diuidunm creditum tenetur recipere per partes creditor ab hæredibur debitorir.*
54 *Legatariur qnando possit acceptare legatum pro parte.*
55 *Actio hypothecaria quomodo dicatur indiuidna.*
56 *Clericur, & laicns si commiscentur in aliquo negotio clericur trahit laicnm.*
57 *Execntores testamenti clericus, & laicus conueniendi sunt coram Ecclesiastico Indice.*
58 *Iudex Ecclesiasticnr potest inhibere laico, vt sibi remittat etiam laicos.*
59 *Laicur debet remitti in causis indiuiduis cum clerico ad Iudicem Ecclesiasticum.*

Ne

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN Cauſa fratrum de Stremitis cum D.
Co: Alexandro Coldomerio petebatur
reuocari inhibitio facta per Iudicem
Eccleſiaſticũ D. Prætori S. Martini, ne
procederet in dicta cauſa, quia vnus ex
dictis fratribus erat ſacerdos, & alios
cõſortes litis trahere ſecũ volebat ad fo-
rũ Eccleſię inuito dicto Coldomerio, qui nec dum cœ-
perat iudicium coram aliquo Iudice, ſed tantum vo-
ciferabatur litem eſſe moturum, proterea dicti fratres
1 de Stremitis intentauerunt beneficium *l. diffamari. C.
de ingen. & manumiſſ.* quæritur quid iuris.

Et ſane vniuerſa hæc diſputatio ad duo capita videtur
reſtringenda & primum eſt, an in materia: *d. l. diffa-
mari*, abeo, qui eius beneficio nititur, ſit adeundus
Iudex diffamati, vel diffamantis ad finem, vt diffa-
matus prouocetur ad agendum, vel ei ſilentium im-
ponatur lapſo termino à Iudice diffamationis pręſcri-
bendo.

Secundũ, eſt an fratres prædicti de Stremitis, quorum R.
D. Gabriel eſt ſacerdos, & alij duo ſunt laici, omnes
coram vno Iudice Eccleſiaſtico ſint conueniendi, vel
potius laici trahendi ſint ad forum ſeculare, & cleri-
cus coram Eccleſiaſtico: & ſic vnuſquiſque coram ſuo
Iudice conueniendus ſit.

Et ſane quo ad primum punctum videbatur dicendum
adeundum eſſe Iudicem diffamantis, quia actor ſe-
quitur forum rei, & diffamatus in iudicio diffamatio-
2 nis videtur eſſe actor, & ideo cum clericus agat contra
diffamantem, vt iudicium incipiat, vel ſilentium reci-
piat, videtur, quòd adire debeat iudicem laicum, ſicut
ſi Vicentinus vult agere condictione huius legis: diffa-
mari: contra Paduanum, debet hoc petere coram Iu-
dice Patauij, quia in hoc Vicentinus eſt actor, quoniã
diffamare eſt aliquem ad Iudicium tacite prouocare,
3 vt ſic videtur probare *tex. in d. l. diffamari. vbi Bald.
col. 2. verſ. deinde & verſ. item in lege: noſtra: C. de in-
gen. & manum. & in l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſſunt. vbi
Ang. Aret. col. 17. verſic. ratio, quia: pulchre Paul. de
Caſtr. in l. in criminali. la prima C. de Iuriſd. om. ind.
Card. Pariſ. in cap. in præſentia. col. 10. C. de probat. Af-
flict. deciſ. 268. per totam. Dec. cõſ. 487. & Nicol. Boer.
deciſ. 255. num. 7. verſ. & iſte eſt caſus.*

Verumtamen verius eſt, & receptius, quod diffamatus
poteſt conuenire diffamantem coram Iudice proprio
diffamati adeo, vt ſi ſit clericus ad ſuum Eccleſiæ fo-
rum poterit trahere laicum diffamantem ad finem,
vt agat, vel ei ſilentium imponatur, quia intentans
hoc beneficium ex reo non efficitur actor, ſed quibuſ-
4 cumq; reorum prærogatiuis gaudet, ita in noſtris ter-
minis pulchre: *Alex. conſ. 103. vol. 5. Abb. in c. ſi quis
contra num. 2. de for. compet. Felyn. in c. ea, quæ in princ.
de re iud. Natt. in Clem. ſæpe. col. 41. de verb. ſign. Butr.
in c. quintauallis. verſ. venio ad quartũ de iureiur. Bald.
conſ. 173. lib. 2. Card. Pariſ. conſ. 83. lib. 2. Rom. conſ. 412.
Alex. conſ. 108. col. fin. lib. 1. Capic. deciſ. 18 late. & de
magis communi Contard. in d. l. diffamari. circa quæſtio-
nes. num. 3. 4. 5. & ſeqq. vbi etiam Cagn. num. 9. C. de
ingen. & manumiſſ. Conar. var. reſol. c. 18. num. 6. lib. 1.
5 Gabriel. concluſ. communium. lib. 2. tit. de actio concl. 6.
num. 41. Curt. deciſ. Gen. 44. num. 6.* adeo, vt hæc ſit ve-
ra: & magis communis opinio: *Scacc. de Iudicijs.
lib. 1. cap. 34. num. 44. verſ. & iuxta. Cyriac. controuerſ.
ibi. num. 2. 3. lib. 1. Marcheſ. de commiſſ. iactationis. &
iactat. cap. 1. §. 1. num. 40. p. 3.* vbi de magis commu-
ni teſtatur.

Et ſane rationabilis eſt hæc ſententia, quia attendi debet
cauſæ naturalis origo, non quòd accidentaliter con-
tingit; quoniam ſecundum naturam cauſæ principalis
diffamatus erat conueniendus coram ſuo iudice, &
6 ideo idem erit dicendum in Iudicio diffamationis,
quia cauſa naturalis vincit accidentalem: ad *tex. in l.
qui habebat. ff. de tutel. Alex. d. conſil. 103. vol. 5. Boer.
deciſ. 114. num. 6. verſ. quæritur. Abb. in c. ſi quis contra
de for. competent. late Capicc. d. deciſ. 18. num. 2.* & per
totam, vbi pulchre examinat: & perbelle etiam *Scacc.
d. c. 34 num. 43. verſ. non obſtat.*

Vere enim intentans beneficium *d. l. diffamari*, non po-
teſt dici proprie actor, ſed gaudet prærogatiuis reo-
rum, & in dubio venit abſoluendus, dicitur enim ſe
7 defendere, non agere, vnde iudicatur tamquã reus at-
tenta principali actione: *Bald. in d. l. diffamari. col. 2.
Abb. in d. c. ſi quis contra. num. 2.* Dec. in l. *fauorabilio-
res. col. 1. ff. de reg. iur. Soc. conſ. 94. col. 1. vol. 3. Gomeſ.
in §. præiudiciales. circa fin. Inſt. de actio. Contard. in d.
l. diffamari. q. 1. num. 8. vbi etiam Cagn. num. 9. Capic.
d. deciſ. 18. num. 2. Gabriel. d. concluſ. 6. num. 42. Cyriac.
contr. 161. num. 2. lib. 1. Marcheſan. d. c. 1. §. 1. num. 40.
in fin. Marcheſ. in trac. de Commiſſion. p. 1. comm. 6. c. 1.
ſub num. 13. 15. late Scacc. de iud. cauſ. ciu. & crim. lib. 1.
cap 34. num. 43. verſ. contrariam, & 44. vſq. ad fin.* vbi
etiam dicit, quòd hæc opinio eſt communis, & quòd
locus eſt præuentioni in caſu, quo diffamatus habeat
plures Iudices, quia poteſt eligere, & cõuenire, coram
8 quo vult, ſed ſi diffamator velit agere, licet cogatur
agere coram Iudice diffamati, tamen ſi hic habeat
plures Iudices, poteſt diffamator agere, coram quo
vult, & ſi diffamatus non probauerit diffamationes,
diffamans in dubio venit abſoluendus. *Marcheſ. d. c. 1.
9 §. 1. num. 44. 45.* vbi late tractat hanc materiam.

Bene verum eſt, quòd probatio diffamationis poteſt fie-
ri coram Iudice etiam non in figura Iudicij, ſatis eſt
enim ſummarie conſtare iudici de diffamatione, an-
10 tequam aſſignet terminum ad agendum per *tex. in d.
l. diffamari in princ. vbi etiã Io: Fab. in verſ. caue. Hoſt.
in ſumm. titulo de libell. oblat. §. vtrum poſſit. Angel.
Aret. in trac. crim. in verb. nec non ad querelam. ſol. 9.
col. 4. verſ. quæro an Index. Natt. in d. Clem. ſæpe. col. 35.
verſ. dubium Boer. d. deciſ. 255. num. 7. verſ. quæ proba-
tio. Contard. in d. l. diffamari. quæſt. 7. num. 47. Marcheſ.
d. c. 1. § 1. num. 44. 45.* vbi inquit etiam ſatis eſſe pro-
bare diffamationem iudicialem, vel extraiudicialem,
vel iuſtam cauſam, aut calumnię ſuſpicionem, & quòd
ſuper hoc poſſunt teſtes examinari etiam lite non con-
teſtata.

Hæc igitur ſententia eſt æquiſſima, & veriſſima, ſecundũ
quam iudicauit Signatura Iuſtitiæ in vrbe coram Ca-
ſtruccio reiecta Afflicti deciſione, pro vt late docet
11 *Scacc. d. tract. de iud. cauſ. ciu. & crim. lib. 1. c. 34. n. 44.
verſ. & iuxta: vſq; ad fin.* cui ſimile eſt, quod dicitur
de debitore moroſo, vel vſuras patiente, qui, ſi credi-
tor recuſet accipere pecuniam, debet eam offerre, &
in iudicio deponere, ne vllam moram, vel pœnam in-
currat, ſed quæritur penes quem iudicem debeat fieri
depo-

depositum, & concludunt DD. faciendum est apud
Iudicem debitoris, non creditoris, quia debitor Iudi-
12 cem adije vt reus, non vt agens: ita per *tex. in l. in con-*
tractibus. C. de num. pec. & in c. dilecti filij. de for. cõpet.
cum no. in c. Romana. §. contrahentes. eod. tit. lib. 6. Bald.
in l. acceptam. q. 12. C. de vsur. Alex. d. cons. 103. Ias. in
l. cum hi. §. si Prætor. ad fin. vbi Bart. ff. de transact. Boer.
d. decis. 114. num. 9. Contard. in d. l. diffamari. q. 1. n. 4.
potuit ergo Iudex Ecclesiasticus inhibere laico, ne
procedat in causa, quia diffamatus non poterat con-
ueniri coram alio Iudice eodem modo, quo dicitur
Iudicẽ causæ præparatę esse quoq; Iudicẽ causæ præpa-
rantis: *ad tex. in l. Ordinarij. C. de rei. vendic.* & sic in
casu nostro bene concludit *Marchesan. d. c. 1. §. 1. n. 41.*

Transeamus igitur ad secundum punctum, in quo prin-
cipalis videtur residere difficultas, an scilicet dictus
D. Com. Coldomerius teneatur respectu personæ cle-
rici conuenire etiam alios DD. fratres de Stremitis
coram Iudice Ecclesiastico, an vero possit quemli-
bet eorum coram suo Iudice ad eius libitum conue-
nire.

Et pro parte dd. fratrum allegabatur omnes fore conue-
niendos coram Iudice Ecclesiastico, etiam si plures
sint laici conueniendi, quàm clerici, quia iustum non
13 videtur, neque conueniens, vt plures hæredes pro ea-
dem causa, & super eadem actione separatim coram
diuersis Iudicibus fatigẽtur diuersis expensis, quas fie-
ri cõtigit in eadem scripturarum productione, actis,
Aduocatis, & Procuratoribus, hæc enim omnia in
14 creditorum, & hæredum non mediocre damnum re-
dundant, idque rationabile est, ne continentia causæ
diuidatur, & super eadem actione, & in eodem nego-
tio diuersæ oriantur sententiæ: *argumento l. nulli. C. de*
Iudic. cap. fin. extr. eod. Scacc. de Iudic. caus. ciu. & crim.
lib. 1. cap. 11. num. 24. Gratian. disc. for. cap. 641. n. 1. 2.
qui in terminis loquuntur.

Et in specie quando plures hæredes sunt conueniendi,
inter quos vnus, vel plures sunt clerici, vel personę Ec-
clesiasticæ, omnes esse conueniendos, & trahendos ad
forum Ecclesiæ, quia eius forus est dignior, maior, &
magis principalis, vbi enim contingit plures esse litis
15 consortes, seu correi, inter quos vnus sit clericus, om-
nes trahi debent coram Iudice Ecclesiastico; ad *tex.*
in l. iustissime. C. de episc. & cler. gl. in l. iustissime. C. de
ædil. edict. Aufr. in tract. de potest. Iud. eccles. super lai-
cis, & eorum bon num. 13. tom. 13. tract. diuers. car. 127.
& num. 49. car. 129. Ias. in l. si emancipati. num. 13. C.
de collat. Zuccard. in l. fin num. 36. C. de bon. possess. con-
trouers. tab. Surd. cons. 222. num. 1. 2. Rim. iun. cons. 261.
num. 41. 44. Menoch. de arb. ind. cas. 371. num. 12. 13.
Scapp. de iur. non script. lib. 1. c. 11. n. 4. Soc. sen. cons. 12.
n. 17. vers. & est adeo. vol. 2. Seraph. decis. 957. n. 2. 3.
Scacc. de iud. caus. ciuil. & crim. lib. 1. cap. 11. num. 24.
Gratian. disc. 641. num. 1. 2. p. 4. Duard. in Bullam Cœn.
Domini. cau. 15. q. 11. num. 47. 48. Mar. Antonin. var.
resol. lib. 1. resol 42. num. 4. & resol. 98. num. 1. vers se-
cũdo. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. real. §. 1. n. 2.
in fin.

Et hoc inquiunt procedere etiam in criminalibus cau-
sis, in quibus si plures sint delinquentes, inter quos
aliquis sit clericus, omnes debent remitti ad Iudicem
16 Ecclesiasticum, qui simul puniat laicos, & clericos ra-
tione eiusdem delicti, & hæc opinio fuit originaliter
Ant. de Trato vet. in l. 1. in fin. ff. quæ sent. sine apell. re-
scind. Soc. sen. in l. cũ Senatus. in fin. ff. de rebus dub. Fe-
lyn. in c. 1. n. 6. vers. & dixit. de præscr. Paris. cons. 154.
num. 1. lib. 4. Natt. cons. 590. n. 18. Rim. iun. cons. 261.
num. 42. de communi Boss. de for. competent. num. 110.
Osasch. decis. 103. num. 3. Surd. consil. 391. num. 81. &
cons. 396. num. 15. 17. Decian. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9.
n. 44. Duard. d. q. 11. n. 48. Menoch. d. cas. 371. num. 13.
Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. person. §. 16. n. 1.
vers. altera. Scacc. d. c. 11. num. 14. vbi inquit, quod ita
vidit seruari ex decreto Sacræ Consultæ, quæ de anno
1591. die decima Decembris rescripsit D. Pompeo de
17 Amatis Commissario ciuitatis Tusculanæ, vt tam cle-
ricum, quàm laicos inquisitos de violentia illata cui-
dam mulieri remitteret ad Iudicem Ecclesiasticum,
& ita etiam cum testatur: *Farinac. in prax. q. 8. n. 151.*
in fin. Marches. de Commiss. super vnion. §. 2. §. unic.
num. 1. 2. 3. 4. in vlt. editione fol. 249.

Et licet quidam distinguant de facto diuiduo, & indiui-
duo, tamen prædicta procedunt indistincte tam in
18 causis diuiduis, & separabilibus, quàm in indiuiduis,
& connexis, vt post *Menoch. de arb. iud. cas. 371. n. 14.*
Farinac. d. q. 8. num. 151. Seraph. d. decis. 957. per totam
inquit Gratian. d. disc. 641. num. 7. 8. par. 4. quia adhuc
durat eadem ratio, ne diuidatur continentia causæ, &
ferantur diuersæ sententiæ super eodem negotio: *Boss.*
in tit. de for. compet. num. 147.

Addebatur pro parte dd. fratrum de Stremitis, quòd non
versamur in indiuiduis, agitur enim de cogendo di-
ctũ Co: Coldumeriũ ad agendum, & sic ad factum, à
19 quo oritur obligatio indiuidua: *l. in executione. & ibi*
Bart. ff. de verb. oblig. & post Ias. Rip. & Surd. inquit
Gratian. d. disc. 641. num. 23. 24. Marth. de Iurisdictio-
ne par. 4. cent. 2. cas 118. num. 14. 17. vbi pulchre expo-
nit, quomodo obligatio ad factum sit indiuidua. *Go-*
20 *mez. resol. lib. 2. cap. 10. num. 25.*

Accedat, quòd prætensa obligatio facta per Patrem dd.
fratrum de Stremitis ex qua D. Coldomerius præten-
dit sibi ius competere, proficiscitur à defuncto, & sic
ab vno tantum in eius origine, & principio, vnde cum
incæperit deberi ab vno, & sic ab initio nullam rece-
perit diuisionem, obligatio, & actio semper indiuidua
remanet, etiam si mortuo promissore plures extent
21 hæredes, cum per mortem promissoris non possit
variari prima obligatio, & illius qualitas, quæ semper
durat indiuisibilis, etiam si mille essent successores,
22 quia iam solidum est in esse deductum; ex *l. 2. §. ex his*
de verb. oblig. Bart. in l. stipulationes num. 7. ff. eod. tit.
& omnes in l. si is, qui quadraginta. §. quædam. ad l. fal-
cid. & in l. in executione. vbi Castr. in princ. Ang. Ias. &
alij. ff. verb. obligat. Gomes. var. resol. tom. 2. c. 10. de In-
diuiduis. n. 24. versic secundo modo. Surd. de alim. tit. 9.
q. 14. num. 13. vsq. ad num. 17. Gratian. dicta. disc. 641
num. 20. 21.

Denique dicebatur, quòd dictus D. Coldomerius vole-
bat intentare actionem hypothecariam, quæ de sui
natura est indiuisibilis, cum respiciat omnia bona, &
reperiatur in qualibet gleba, & ideo cum detur in so-
23 lidum contra bona non diuisa dd. fratrum, dicitur
indiuidua: *Seraph. d. disc. 957. num. 12.* & cum non
24 possit fieri executio, nisi in bonis communibus inter
clericum, & laicum, vtique adeundus est Iudex Eccle-
siasticus, quia ab eo solo clericus potest compulsari ad
diui-

25 diuiſionem; ex *Felyn.in c.1.col.5.ad.fin.verſ. & vlti-*
ma,num.6. ad med. de præſcript. Tho. Feratt.caut. 10.
incip.ſi contingat. Seraph.d.decif.957.num.n. Gratian.
d.diſc.641.num.5.6. vbi inquit, quòd in Iudicijs du-
plicibus velut familiæ erciſcundæ, communi diuidun-
do,& finium regundorum, ſi vnus ſaltem extet cleri-
26 ricus, adeundus eſt Iudex Eccleſiaſticus tam contra
laicos,quã clericos: idem firmat *Carol.Graſſ de effect.*
cler.eff.1.n.520. vbi inquit,quòd ſi sũt duo inſtituti hę-
redes, vnus ſcilicet clericus, & alius laicus, & in diui-
27 ſione facienda inter ſe diſcrepent, tenentur adire Iu-
dicem Eccleſiaſticum, qui talem controuerſiam diri-
mat.

Pro parte autem altera dicebatur,quòd immo cauſa erat
introducenda coram Iudice laico reſpectu laicorum,
& coram Eccleſiaſtico reſpectu clerici, quia Iuriſdi-
ctiones ſunt diſtinctæ, & vna non tollit aliam ſiue in
cauſis ciuilibus, ſiue in criminalibus, & propterea di-
cere ſolent Iudices laici,remittimus clericum, & reti-
28 nemus clericum, vt videtur probari per *tex.in l.ſi quis*
vxori. in princ.ff.de fur.Cranet. conſ.232.lib.2. Couar.
pract.conquæſt.c.34.num.1. Capic.decif.173. Oſaſch.
decif.103.num.9.10. Clar.in prax.quæſt.36.num.41.
Ant.Gomez.epit.delict. c.10.n.6.in fin. And. Fachin.
contr.iur.lib.9.cap.31.Baiard.ad Clar.dicto loco. Lam-
bert. de contract. gl. finis. num.244. qui ita ſeruari te-
ſtantur: *Tacian.de prob.neg.lib.1.cap.28.num.3.*

Verumtamen in hac contrarietate opinionum vera, &
communis, & practicata deciſio, & obſeruata reſolu-
tio tam in criminalibus, quàm in ciuilibus eſt, quòd
29 in cauſis, & negotijs indiuiduis, & connexis,ac inſe-
parabilibus, & quæ habẽt commixtionem huiuſmo-
di, vt negotij vnitate res videatur eadem, procedat
prima opinio,vt clericus trahat ſecum laicum litis cõ-
ſortem, vel delicti ſocium ad Curiam Eccleſiaſticam
ita, vt Iudex Eccleſiæ poſſit iudicare ſimul laicum, &
clericos reos conuentos, vel accuſatos, etiam ſi plures
ſint laici, quàm clerici: Si vero materia ſit diuidua, &
ſeparabilis ex ſui natura ita, vt vterque Iudex poſſit
commode cauſam cognoſcere abſque eo, quòd tan-
gat ſubditum alterius, tunc laicus erit conueniendus,
vel accuſandus apud ſuum Iudicem laicum, etiam
30 ſi ſit conſors in lite, vel in delicto cum clerico, & Iu-
dex Eccleſiaſticus ſolam cognoſcet clerici cauſam: ita
hanc diſtinctionem probat ex *tex. in l. ſi communem.*
ff.quemad.ſerũ.amitt.Bart.in l.præcipimus.§.eodem ob-
ſeruando.C.de Appellat.& in l. Iuriſperitos.§ fin.ff.de
excuſat.tut..Ang.in d.l.ſi communem. Dec.in l.ſi eman-
cipati n.5.C.de collat.& in Auth.caſſa.n.9.C.de ſacroſ.
eccl.Felyn.in c.1.n.6.verſ.ſunt autem.de preſcript.Mar.
Soc.in c.1.n.18.de for.comp. Rom.conſ.195.ad fin. Iaſ.
conſ.238.col. vlt. lib.2. pulchre Couar. pract.qq. c.34.
n.1.verſ.ſed id & n.2. Soc.d.conſ.12.num.17.Natt.d.
conſ.280.num.3.Marant.in Spec. p.4.diſt.11.num.24.
Boſſ.in prax.tit.de for.compet.num.146.147.Mattheſ.
ſing.143.num.1.& ibi Serain.in add.Vtſill.ad Afflict.
decif.213.num.7.Oſaſch.decif.103.num.9. Franch.de-
cif.426.num.4.lib.2. Gomez. in epitom. delict.cap.10.
num.6.in fin Gail. obſeru.37. num.2.verſ.tertio.lib.1.
Neuiz.in Sylu.nupt.lib.6.num.38 43. Mandoſ. de In-
hibit.q. 69.per totam.Lambertengh.de contract.mul.§.
finis.num.244.vbi pulchre Germon.de ſacroſ. immunit.
lib. 3.cap. 15. num. 85. Lambert. de Iurepatr. lib. 1.
par.1.q.1.art.6.num.2.15. Rocch.trac.de Statut.ſect.8.
q.11.num.62.Decian.tract crim.lib.2.c.35.num.6. &
lib.4.cap.9.num.44 46.Farinac.in prax.q.8.num.151.
verſ.nec obſtant.ſentit Fachin.contr.iur.lib.9.c.31.verſ.
ſed profecto. ibi iuris ciuilis. *Surd.conſil.396.n.15.16.*
Seraph.decif.957.num.11.12.late Carol.de Graſſ.de
effect.cler. d.eff.1.num.137.pulchre Marth.de Iuriſd.
par.4.cent.2.caſ.118.num.8 9.& caſ.119.num.5.6.
Fulu.Pacian.in trac.cui incumb.onus proban.neg.lib.1.
cap.27. in add. in littera: A. Marcheſ. de Commiſſion.
Auocat.cauſ.par.2.§.3. num.81.fol.337. vbi pulchre
Carpan.ad Statut. Mediol.p.1.c.69.n.107.108.Mar.
Anton.var.reſol.lib.3.c.38.num.4.Pellet.diſq.cler.p.1.
tit.de fauor.cler.perſonal.§.16.num.25.verſ.veruntã-
men: vbi pulchre hanc quæſtionem examinat,ex qui-
bus cognoſci poteſt hanc eſſe magis communem
DD.ſententiam, & ita in praxi ſemper vidi ſeruari, &
vix aliter obtineri poſſet maxime in terris imperij, vbi
cauſæ Iuriſdictionales acerrime diſputantur,niſi tamẽ
adeſſet conſuetudo,quod etiam in cauſis ſeparatis co-
gnoſceret Iudex,quia tunc ex conſuetudine datur Iu-
31 riſdictio, & eius caſus acquiritur, & vltimus ſtatus
eſt attendendus ad fauorem Eccleſiæ, vt alias vidi-
mus.

Non eſt igitur controuerſia, an in cauſis indiuiduis lai-
cus, & clericus ſimul trahi poſſint ad Iudicem Eccle-
ſiaſticum, & vniuerſa diſputatio erat circa cauſas ſe-
parabiles, in quibus iam vidimus quid magis com-
muniter ſentiant DD. iuſtum eſt enim vt laicus à lai-
32 co,& clericus iudicetur ab Officiali Eccleſiaſtico. *Fa-*
chin.d.c.31.Ignens in l.1. §. ſi quis in villa num.17. ad
Syllan.Crecus in Iuſt.maior.lib.3.tit.9.num.16 Graſſ.
d.eff.1.num.134.135.136. ideo non eſt timendum de
decreto Sacrę Conſultę,de quo meminit *Scac.in prax.*
cauſ.ciu.& crim.lib.1.cap.11.num.24.& Farin.d.q.8.
num.151.in fin. quia eo caſu Sacra Conſulta benefecit
remittendo etiam laicum delinquentem cum clerico
ad Iudicem Eccleſiaſticum, quia violentia illata illi
mulieri erat delictum, in quo exceptio perplexitatis
33 impedit proceſſum Iudicum, vt *not. Bald.in c.1.n.7.*
in fin. de controuerſ. feud. apud pares term. DD.in c.per
hoc de hær.in 6. Marth.de Iuriſd.p.4.caſ 119.n.5.6.7.
vbi quod ad euitandam perplexitatem coram Iudice
vnico expediendum eſt negotium,& ſic coram Eccle-
ſiaſtico ex illa regula,quia magis dignum trahit ad ſe
minus dignum, & in his terminis debet intelligi illud
decretum, alioquin vix in iure ſubſiſteret,verum quia
34 illud vim legis non obtinet,non debet trahi ad exem-
plum, ſicut aliàs diximus de ſetentijs Rotæ, quæ poſ-
ſunt allegari, vt reſponſa prudentum, non autem
vt leges Pontificum: quæ tamen dicta ſint ſaluo iudi-
cio Sedis Apoſtolicæ,cui me ſemper ſubijcio.

Et ſi quęras exemplum de iſta perplexitate,& indiuidui-
tate in negotijs criminalibus,illa poteſt dari in mãdã-
te,& mandatario delicti,quorũ crimen eſt ita cõnexũ,
35 vt vnicum dicatur negotium ſpecie, & numero, vt
probatur ex *l.athletas. ff.de falſ. Cyn.in l.1. C.ſi reus,*
vel accuſ.mort.fuer.Bart.in l.hos accuſare.§.lege Iulia.
ff.de accuſat.Iac.Butr.in l.hos obſeruare.§.1.de off.pro-
conſ.Natt.conſ.135.num.1.verſ. tertio dicitur Marth.
de iuriſd.par.4.c.119.num.6. Decian. *trac.crim.lib 4.*
cap.21.num.16. vbi inquit etiam,quòd Iudex qui prę-
36 uenit contra mandatarium cenſetur preueniſſe etiam

contra

contra mandantem, quia idem delictum videtur, vel saltem vnicum negotium: Ergo sequitur, quòd si plures sint Iudices eorum, debeât omnes remitti ad vnũ, & sic ad Ecclesiasticum vti digniorem, si vnus ex reis sit Ecclesiasticus, ad euitandum enim contradictionem, & perplexitatem causa mandantis, & mandatarij ab vno tantum Iudice terminanda est. *Natt. d. cõs.*
37 *135. num. 1. vers. tertio. Bald. in d. c. 1. col. vlt. versiculo vltimo, de controu. feud. inter par. term. Capic. dec. 122. num. 8. 9.* vbi quod ita fuit determinatum in magna Curia, & cum eo transit *Drogh. ad Clar. in prax. §. fin. quæst. 36 sub n. 48. vers. sed certe, in fin. pulchre Marth. de Iurisd. d. cap. 119. num. 6. 7.* vbi etiam inquit, quòd
38 sententia lata ad fauorem mandatarij prodest etiam mandanti, & multos allegat.

Et licet contra prædicta videatur sentire *Bald. in l. non ideo minus, num. 32. C. de accus.* dicens, quòd si isti cõ-
39 nueniantur coram diuersis Iudicibus, velut mandans coram suo originis, & mandatarius coram suo, non poterunt peti se remitti ad vnum Iudicem, quia obligantur quilibet per se vti plures rei, & processus vnius non nocet alteri, & eum sequitur *Decian. d. tract. crim. lib. 9 cap. 33. num. 5.* tamen aliter fuit iudicatum per magnã Curiam, quæ putauit, vt melius senserit *Bald. in d. cap. 1. de contr. feud. inter par. term.* vt penes *Capic. d. decis. 122. num. 9. in fin. Marth. d. c. 119. num. 7. Grammat. decis. 38 num. 9.*

Applicando igitur ad casum nostrum, in quo fratres de Stremitis diffamantur debitores de certa pecuniarum quantitate vti hæredes eorum patris, vtique causa non potest dici indiuidua, & inseparabilis, quia etiam si clericus, & laicus essent obligati in solidum, tamen in solutione potest contingere diuisio, cuius exceptio
40 potest opponi etiam in executione: ad *tex. in l. 1. C. si plures vna sent. & l. qui separatim, §. quoties, ff. de appell. Bart. in l. Paulus, num. 2. ff. de rei vend. Vrsill. in add. ad Afflict. decisione 215. Boer. decis. 69. numero 8 & decisione 320. numero 4. Marth. de Iurisd. par. 4. d. cas. 118 num. 11. 12 13.* ideo negotium non potest dici indiuiduum, & multo minus, quia dicti fratres de Stremitis non possunt dici in solidum obli-
41 gati, sed tantum pro portionibus hæreditarijs, quoniam ipso iure diuiditur inter eos actio, & obligatio adeo, vt quilibet hæres possit soluere ratam suam etiã inuito creditore: sic probatur per *tex. in l. 2. & per to-*
42 *tum. C. de hæred. actio. l. si vxor. C. de bon. auct. Iud. possid. l. licet. C. ad l. falcid. l. 1. C. si cert. pet. l. si ab eo. C. de neg. gest. l. cum à matre. C. de rei vendic. l. in executione, vers. prima species, ff. de verb. oblig. Ant. Gomez. var. resolut. lib. 2. cap. 10. numero tertio, versic. secundo casu.*

Et sane vbicumque creditum est quantitatiuum, non versamur in Indiuiduis, quia quando in aliquo contractu continentur res, quæ pondere, numero, vel mensura consistunt, tunc ille dicitur diuiduus omni
43 respectu ad *tex. in l. 2. §. & harum, vbi gl. Bart. Alber. Angel. Paul. Imol. Aret. Cuman. Alex. Ias. Rip. & communiter DD. ff. de verb. oblig. Gomez. d. c. 10. num. 3.*

Non obstat autem *Gratian. dicta discept. 641. numero 7.* vbi vult indistinctè verum esse, quòd etiam in causis diuiduis, & separabilibus laicus, & clericus possint trahi coram Iudice Ecclesiastico, quia id obiter dicit, & non ex professo, quia in suo casu non habebat necesse hanc quæstionẽ disputare, cum tractaret de facto sui natura indiuiduo, scilicet de redditione ratio-
44 num tutelæ: ideo ei parum fidei præstandum est, & tanto magis, quia Doctores, quos ipse allegat, non dicunt id, quòd ipse supponit, si quidẽ *Menoch. de arbit. Iud. cas. 371. num. 14.* proponit casum diuersum, quando scilicet creditor vult petere partem ius crediti coram vno Iudice, & aliam partem coram alio, nam id facere non potest, sed diuersum est, quando petit suam ratam à quolibet creditore, quia diuersitas
45 personarum non prohibet diuersos adire Iudices, vt vidimus, quando causæ sunt separabiles.

Minus obstat *Seraph. dicta decisione 957.* quia non dicit, quòd indistinctè trahi possit laicus cum clerico ad Iudicem Ecclesiasticum, licet causa esset indiuidua, immo si bene considerentur eius verba, semper facit magnam vim in negotio indiuiduo, si quidẽ tractabatur de subhastandis bonis communibus inter clericum, & laicum, & quia clericus dicitur habere partem in qualibet gleba, non potest fieri ta-
46 lis executio, & diuisio, & subhastatio, nisi auctoritate Iudicis Ecclesiastici, quia actio communi diuidundo, est indiuidua, & pro ea vnus tantum Iudex est adeundus: *ad tex. in l. 1. de quibus rebus ad eund. Iud. eat.*
47 *Ias. in d. l. nulli, num. 3. vers. tertio, & ibi DD. C. de Iudic. Afflict. decis. 354. num. 13. versiculo quinto. Menoch. de arb. iud. d. cas. 371. num. 11. Gratian. d. disc. 641. numero 5. Graff. d. eff. 1. numero 520. Bellet. disq. cler. par. 1. tit. de fau. cler. per Sa. §. 16. num. 6.* & pro-
48 pterea si Coldomerius vellet executionem facere in bonis communibus cum clerico, tunc puto vere adeundum Iudicem Ecclesiasticum, vt compulset eum ad diuisionem, sed hoc non facit, quin causa contra laicos non possit cognosci in foro laicorum.

Denique non obstat *Farinac. d. quæst. 8. num. 151.* allegatus à Gratiano, quia potius fauet nobis, & veram putat illam distinctionem de rebus diuiduis, & indiuiduis, & licet addat illud decretum Sacræ Consultæ, de eo iam diximus, quid sit sentiendum.

Non obstat argumentum ab absurdo euitando, ne continentia causæ diuidatur, quia vbi sunt diuersæ personæ, ibi non datur ista continentia, si negotium sit
49 per se diuiduum. *l. Item Mella. §. sed & plures, l. ita vulneratus, in fin. ff. ad l. Aquil. Crau. cons. 232. num. 6. Fachin. d. lib. 9. cap. 31. vers. continentia.*

Et similiter nullum est absurdum diuersas proferri sententias, cum de causa agatur diuersarum personarum in negotio diuiduo, quãdo sunt plures ordinarij plu-
50 rium personarum ex *c. interrogatum, 2. quæst. 5. & l. si quis vxori, in princ. ff. de furt. l. Probius, ff. de incend. ruin. Crau. d. cons. 232. num. 5. in fin. Fachin. d. cap. 31. vers. Absurdum.*

Non obstat, quòd hic agatur ad factum, quod est indiuisibile, scilicet vt D. Coldomerius cogatur agere, quia non agitur ad vnum factum, sed ad plura facta, vt scilicet agat contra clericos, & laicos, hoc enim recipit diuisionem, quia potest separatim agere contra vnum, & seorsum contra alium: quod patet ad sensum, & manifestum est.

Non obstat, quòd ab origine creditum istud proficiscatur ab vno debitore, quod sicut tunc erat indiuiduum, ita nunc esse debeat, quia ex persona hære-

51 dum conditio obligationis non mutatur, vt in *l.2.§.*
ex bit ff.de verb. oblig & creditor non cogitur reci-
pere particularem ſolutionem. *l.tutor.* §. *Lucius.ff.de*
52 *vſur.* Quia reſpondetur prædicta procedere in acti-
bus, vel contractibus indiuiduis, ſecus eſt indiuiduis,
& ſeparabilibus, & in terminis iſtam ſolutionem te-
nent *Petr. Cyn. & Bart. in l.3. C.de negot.geſt.per il-*
lum tex. & per l.ſi teſtamento §.1.ff.de fideiuſ. pulchre
Ant.Gomez.reſol.lib.2.c.10.n.3. verſ.nec obſtat etiam
53 vbi etiam dicit, quòd ſi quis tenebatur ad certam pe-
cuniam, & deceſſit relictis pluribus hæredibus, & vnus
ſoluit totum, repetit ab alijs actioné negotiorum ge-
ſtorum, ſi vero ſoluiſſet ex neceſſitate, repetit familiæ
erciſcundæ iudicio; & ita hoc caſu clericus non trahit
laicum: *Marth.de Iuriſd.d.caſ.118.num.21.*

Et huic ſimile eſt, quòd dicitur legatarium non poſſe di-
uidere legatum, & pro parte agnoſcere, & pro parte
54 repudiare, vt *in l.neminem.ff.de legat.2.* tamē eius hæ-
redes id facere poterunt ad *tex. in l. legatarius. & ibi*
gl.ff.de legat.1. Ant.Gomez.d.c.10.num.3.verſ.ſecun-
do inſertur.

Non obſtat, quòd actio hypothecaria ſit indiuidua, quia
hoc verum fatetur, ſi intentetur contra bona indiuiſa,
& communia, ſicut erit etiam quælibet actio realis eò,
quòd ſocius habeat partem in qualibet gleba, ſecus
eſt, ſi teneantur bona diuiſa, licet negotium principa-
55 le ſit commune, quia tunc etiam actio hypothecaria
erat diuidua, pro vt in his terminis intelliguntur *Ca-*
pic.deciſ.173.num.1.verſ.& inter Surd.conſ.222.n.3.
ad fin. Marth.de Iuriſd.p.4.d.caſ.118.num 12. Boer.
deciſ.69.num.24.& ſeqq. qui licet videantur indiſtin-
cte tenere actionem hypothecariam eſſe diuiduam,
tamen non poteſt eorum dictum eſſe verum, niſi bo-
na obligata ſint diuiſa rationibus antedictis; ex *Se-*
raph.d.deciſ.957.num.13.

Non eſt igitur hæc cauſa indiuidua, & ideo fratres de
Stremitis laici ſunt remittendi ad Iudicem laicum,
clericus verò iudicari debet in foro Eccleſiæ, dummo-
do contra eos intentetur actio tantum perſonalis; ad-
huc enim non conſtat, qua actione vti velit Coldume-
rius, & nō eſt verum, quòd actionem hypothecariam
propoſuerit: Bene verum eſt, quòd ſi contingeret fer-
ri ſententiam contra laicos, executionis iudicium non
poſſet fieri in bonis communibus cum clerico, niſi co-
ram Eccleſiaſtico ex cauſis prædictis: tunc enim tan-
gitur ius clerici, & cauſa fit indiuidua, quando enim
clericus, & laicus commiſcentur in executione alicu-
56 ius negotij, clericus tamquam dignior eſt præponen-
dus: *c.ſtatuimus.de maior. & obed. Io. And. in c.Ioan-*
nes.vbi etiam Anch.de teſtam. Alex.de Neuo.conſ.74.
n.9. Bellet.diſq.cler.tit.de fauor. cler.perſ. §.16.nu.22.
ad fin.

Et hinc videmus, quòd ſi vnus ex teſtamentarijs execu-
toribus ſit clericus, & alter laicus, hæres volens detra-
here legitimam debet conuenire eos coram Iudice
Eccleſiaſtico ſicut quilibet alius, qui velit illos com-
57 pellere ad aliquid faciendum: *Alex.de Neuo. d.conſ.*
74 num.7.8.9. & probatur in cap.Ioannes. vbi Card.
Zabarell.de teſtam. Alex.in d.l. præcipimus. C.de ap-
pell. Barbat.in Rub.de off.deleg.col.2. Marſ.in rep.Rub.
ff.de fideiuſ.num.352.in fin. Marant.in Specul. d.par.4.
diſt.11.num.19. Mart.Vran. Vltramon.conſ.32.num.
23.24.lib.2. Aufr.in tract. de poteſt. ind. Eccleſ. ſuper
laicis, & eorum bon.num.13. Carol. Graſſ.de eff.cler.d.
eff.1. num.493 494. Bellet. diſq.cler.p.1. tit.de fauor.
cler.perſon. §.16. num.22.

Quando autem cauſa eſt indiuidua, vel talis eſſe præten-
ditur ratione commixtionis perſonæ Eccleſiaſticæ,
tunc poteſt Iudex Eccleſiaſticus inhibere Iudici laico,
58 ne procedat ſub certa pœna, & ſibi remittat reos con-
uentos, etiam laicos, donec fuerit cognitum, cuius ſit
Iuriſdictio; *Mandoſ.in trac.de inhib.q.99.in princ. Ca-*
rol. Graſſ.d.eff.1.num.140.verſ.ſubampliatur. ita, vt
quòd etiam ſi clericus non petat talem remiſſionem,
59 laici tamen eam petere poſſint; *Zuccard.in l.poſthu-*
mo num.36. C.de bonorum poſſ. contr.tab. Rim.iun.in l.
imperium.num.84.ff.de Iuriſd. om. iud. & in conſ.261.
num.43.lib.3. Surd.conſ.396.n.18.lib.3. Carol. Graſſ.
d.eff.1. num.138 verſic.ſubampliatur. Bellet.d.§.16.
num.1.verſ.quod adeo. & propterea ego inhibui dicto
Prætori S.Martini, ſed quia poſtea cognitum eſt cau-
ſam eſſe diuiduam, putaui inhibitionem eſſe reuocan-
dam quo ad laicos; dummodo Iudex ſecularis non fa-
ciat executionem in bonis communibus cum clerico
ſine licentia Curiæ Eccleſiaſticæ; & ita.

CAPVT XXXV.

EPITOME

Minor 25 an. iurans ſe eſſe maiorem an va-
lide obligetur ſine ſolemnitatibus iuris,
vel ſtatutorum.

SVMMARIVM.

1 *Hæbreus nil hæbreo, nil Catilina Cethego.*
2 *Reſeruatio directi dominij in venditione an ſit vali-*
da.
3 *Venditor, qui ſibi reſeruauit directum dominium,*
præfertur omnibus creditoribus, & poteſt rem auoca-
re.
4 *Dominij directi reſeruatio efficit, vt modo non impleto*
dominium retro transferatur.
5 *Reſeruatio directi dominij tollit in venditione ſuſpicio-*
nem vſuræ.
6 *Venditio cum reſeruatione directi dominij cenſetur in-*
terim locatio.
7 *Venditor non poteſt dare poſſeſsionem vel dominium*
emptori, ſi ea non habet.
8 *Res tranſit cum ſuo onere.*
9 *Succeſſori ſingulari omnia obſtant, quæ ſuo authori ob-*
ſtarent.
10 *Singulari ſucceſſori præiudicat Inſtrumentum, quod*
fuit confectum inter emptorem, & venditorem.
11 *Ablatiua abſoluta conditionem important.*
12 *Conſtitutum, & Precarium eſt conditionale, ſi ponat*
in contractu conditionali.
13 *Poſſeſsio ab homine mentionata intelligitur de poſſeſ-*
ſione facti.

14 De-

14 *Detentor dicitur possidere de facto.*
15 *Possessio facti non habet iuris effectum.*
16 *Possessio facti potest auocari per immissionem.*
17 *Possessorium, & petitorium potest simul intentari.*
18 *Clausulæ: Super quibus: quæ sit virtus.*
19 *Possessorium quando possit cumulari.*
20 *Agere creditori quando licet ante tempus.*
21 *Excussio non opponitur domino rei.*
22 *Excussio non potest opponi in iudicio possessorio.*
23 *Renunciantibus iura sua non datur regressus.*
24 *Minor tenetur seruare solemnitates loci, vbi contrahit.*
25 *Contractus est nullus vbicumque si minor non seruat solemnitates loci contractus.*
26 *Minor potest venire contra factum suum nullum.*
27 *Minor iurans se esse maiorem valide obligatur.*
28 *Iuramentum seruandum, quod non vergit in dispendium salutis æternæ.*
29 *Minores multos fecit depauperari Authentica sacramenta puberum.*
30 *Minor qua facilitate inducitur ad contrahendum, eadem mouetur ad iurandum.*
31 *Præsumptio iuris, vel statuti non requirit aliam probationem.*
32 *Minor iurans prohibente statuto potest contrauenire, etiam si non sit habilitatus.*
33 *Iuramenti impedimentum tollitur per habilitationem.*
34 *Iuramenti habilitatio ad effectum agendi an possit concedi parte non citata.*
35 *Solemnitates loci, vel originis an debeant seruari.*
36 *Statutum cassans iuramentum valet propter præsumptionem doli.*
37 *Statutum Soleriæ Prætor iurat seruare sine reseruatione.*
38 *Statuta esse valida, vel obseruari de facto paria sunt.*
39 *Actus primus non tollitur per secundum inualidum.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Miserandus simul & miserabilis Io: Iacobus Casapius, qui circũductus fallacijs Dauidis Hienæ hæbrei, & solitis Iudęorum fraudibus se ipsum spoliauit bonis ad sui sustentantionem necessarijs pro minimo pretio, rem sic intricauit in sui damnum, vt simul re, & pretio nunc careat, & nisi fortuna potius, quàm prudentia sic tulisset, spe etiam destitutus remaneret quidquam cõsequendi: Verũ quia plerumq; iusto Dei iudicio Dolosus in suo dolo capitur, & laqueus venatorem compręhendit, misellus iste vnicũ in suis malis habet refugium, cum n. vendiderit Prædium iniquis quidem cõditionibus Cæsari Norsio hæbreo, cũ reseruatione tamẽ semper directi dominij, donec sibi fuerit plene satisfactũ, postea fuit inductus ad renunciandum dictum directum dominium, sine tamen solemnitatibus necessarijs in contractibus minorum, qualis est ipse Casapius: & quia dictus Cæsar transtulit prædictum prædium in dictum Dauidem, pro consequendo pretio petit immitti in possessionem prædij, cui se opponit Dauid eum excludere volens vigore renunciationis prædictæ, & inopia Cæsaris non facit locum securum actioni personali adeo, vt circũuentus appareat Casapius, & vere dici possit, quòd nil
1 hæbreus hæbreo, nil Catilina Cethego, vt cecinit: *Iuuenalis, & dicitur in l. quoniam multi, vbi gl. C. de hær. gl. in l. quidam. ff. si quis omiss. caus. test. l. in arenam. C. de in off. test. Alciat. trac. de verb. sign. lib. 4. Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune. num. 168. ff. de acquir. poss.* sed rem ita dilucide spero me explicaturum, vt putem nihil remansurũ, de quo Iudex habeat dubitare, quòd vt melius adimpleam, malo esse prolixus, quàm nimis breuis, & obscurus.

In primis igitur pro certo habendum est dictum Casapium valide sibi reseruasse in venditione dicti prædij directum dominium, nam licet hæc pactio forte non valeret, si in perpetuum fieret, vel simul etiam vtile dominium reseruaretur, valida est tamen sic ad tẽpus
2 facta, donec venditori pretium soluatur: ita *Io. And. ad Specul. lib. 4. tit. de empt. & vend. §. 1. ad n. 8. littera. K: incipit. Facile ergo ad fin. ibi. placuit vtrũq; Bald. in Rub. num. 23. C. de empt. & vend. Fabian. de empt. & vend. q. 7. num. 15. vers. quod pactum. Bertaz. claus. 15. gl. 3. num. 4. in fin. & gl. 4. n. 2. & ad fin.* vbi testatur de practica de reseruando tantum directum dominium, & talis reseruationis ponit multos effectus.

Nam in primis venditor vigore dictæ reseruationis directi dominij habet ius manus iniectionis in re vendita, & eam sic habet affectã, vt eam possit auferre à quoli-
3 bet possessore, & successore, & contra tertium, & habet prȩlationem aduersus omnes creditores, etiam anteriores, nedum contra secundum emptorem, qualis est dictus Hiena: *Bald. in l. si Titius. in princ. ff. de seru. export. Faber. in §. venditæ. Inst. de rer. diuis. Negus. de pignor. p. 5. membr. 2. n. 8. & post Cæpol. Bertaz. d. gl. 4. num. 3. & claus. 39 gl. 5. n. 9. Stracch. de decoct. p. vlt. num. 7. Franch. decis. 506. n. 3. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 900. n. 15. 16. & c. 946. num. 4.* adeo vt vigore huius pacti ex defectu modi nõ adimpleti dominium retro-
4 transferatur ad sua principia attractiua: *Bald. in l. 3. C. de pact. inter empt. & vend. & in l. ea lege. num. 13. C. de condict. ob caus. Gabr. cons. 48. num. 2. lib. 1. Marth. de claus. lib. 2. claus. 27. n. 3. 4.* & talis reseruatio tollit suspicionem vsuræ, quando soluuntur interusuria ob fi-
5 dem habitam de pretio: *Bonacin. de contract. d. 3. quæst. 2. par. 7. §. 1. num. 6. versic. tutius.* quia interim
6 censetur locatio, & non venditio: *Surd. decis. 157. n. 2. 3. & decis. 305. num. 39. Cyriac. controu. 379. num. 1. lib. 2.*

Hinc dictus Hiena diffiteri nõ potest sibi ius postea quæsitum fuisse post venditionem, & reseruationem prædictam, vt ex Instrumento in fine processus producto, in quo cernitur ipsum comparasse postea dictum prędium à dicto Norsia, qui non potuit plus iuris in eum transferre, quàm ipse haberet *l. nemo plus. ff. de reg. iur.* & ideo cum Norsia non haberet directum dominium, neque possessionem iuris, sed tantum facti,
7 non potuit ea transfundere in Hienam ab eo, causam habentem. *l. si filius. C. de donat. l. obseruare. in fin. de off. procons.* immo prædium transiuit ad manus Hienæ
8 cum eodem onere directi dominij: *l. si conuenerit. §. si fundus. de pign. act. l. alienatio. de contrah. emp. Menoch. cons. 2. num. 31.*

Nec mirum, quia singulari successori, qualis est Hiena, omnia obstant, quæ authori suo obstarent, ne melior sit conditio successoris, quam authoris: *Bart. in l. fa-*

9 tia.§.si hæres.ff.ad Trebell.Crau. conf.585.n.7. adeo, vt quidquid potest obesse authori, idem etiam præiudicet singulari successori: Castr. conf. 247. post princ. lib.1.Soc.consil.50 col.2 lib.4. pulchre Crau. conf. 434. n.9.10. Et ideo Instrumentum dictæ reseruationis cōfectum inter dictum Norsiam, & Casapium probat etiam contra dictum Hienam vti singularem Norsiæ
10 successore, etiam quo ad verba enunciatiua. Crauet. conf.434.num.9.vers.& in Instrumentis.& n.13.

Vigore igitur dictæ reseruationis Casapius remansit directus dominus, immo nec possessor esse desijt, quia possessionē nō transtulit in Norsiā, nisi secuta integra solutione, vt in Instrumento: ibi: & quibus factis, non aliter, nec alio modo: &c. ablatiua.n absoluta cōditio-
11 nē important: l.facta.§.rescripto.ff ad Trebell.Parian. conf.52.n.68.& ideo cum Casapius virtute Constituti descendat ad translationem possessionis, & id se facere dicat secuta integra solutione, quæ nondum facta est, adhuc ipse dicitur possidere; quia Precarium, seu Constitutum sequitur naturam principalis actus, & si apponatur in contractu, seu dispositione cōditionali,
12 ipsum quoq; conditionale efficitur, & non transfert possessionem, nisi impleta conditione: ex tex. in l.qui absenti.§.1.ff.de acquir. poss. & l.sedere diem. de verb. sign.Oldr.conf.139.in princ.pulchre Dec.conf.247.n.3. vers. quantum vero. Grat. conf.69.col.2.lib.1. Gozad. conf.28.col.pen.Tiraq.de Const.p.2.ampl.15.n.3.Rim. iun.conf.254.n 57.Surd.decis.157.n.4. ex quibus apparet dictum Norsiam habuisse solum possessionem facti, & fuisse similem detentori, qui rem postea tradendo dicto Hienæ non potuit interuertere possessionem Casapij: Menoch.de recuper. possess.rem.14 n.25.

Neq; refragatur Casapium respondendo Positionibus fassum fuisse dictum Hienam possidere, quia hoc idē fatemur hic intelligendo de possessione facti, de qua intelligendum est, vbi ab homine sit possessionis men-
13 tio: Ceph.conf 80.n.20.cum enim prædium detineatur à dicto Hiena, prohiberi non potest, quādo etiam possessio apud eū esse dicatur, quatenus in facto pos-
14 sessorio cōsistit: l.1.§ si vir. vbi Bald.ff.de acquir.poss. Rnin.conf.27.n.9.ante fin.lib 5.Crauet.conf.871. n.18.
15 Verum quia talis possessio iuris effectum non habet teste Crau.d.conf.871.n.7.ad fin.ideo potuit Casapius petere se immitti in possessionē dicti predij causa auo-
16 candi eam facti possessionem. Menoch.de adipisc.poss. rem.4.338.339.& debet præferri dicto Hienæ solum detentori: Menoch.de recuper.poss.rem.13.num.59.

Sed dictus Casapius vt tutior esset intentauit etiam petitorium simul cum possessorio, sicut fieri potest teste
17 Menoch.de adipisc.poss.rem.3.q.28.n.160.161. tamē virtute clausulæ: Super quibus; quæ habet vim, sicut
18 herba Bethonica, vt ad rem Crau.conf.201.n.45.vers. primo tamen. tamen quia verba ab eo prolata id important, cum implorauerit omnia beneficia iuris, & statutorū: immo illud potuit intētare etiā prius, quā lis cōtestaretur cū nouo cōtradictore, maxime in Iudicio
19 sūmario. Bart.in l.edita.vbi Dec.n.10.C.de eden.Prac. Papien.de form.libell.in act. real gl.saluo iure. col.2.

Non obstat nondū venisse diem solutioni destinatā, ideo Casapium male agere. Nam respondetur de præsenti quo ad fructus maturatos venisse diem, in reliquo propositam fuisse actionē non ad finē exigendi nunc, sed vt adueniente die parata sit executio, stante quòd Norsia est decoctus: certū est n vbi aliquid de præsenti
20 debetur, posse etiā peti creditū futurum, vel cōditionale ex eodē fonte proueniens ad finem, vt adueniente tēpore fiat solutio ex l.libertis.§.1.ff.de alim.& cibar. leg.d.l.et C.de fideicom.Bart.in l.non qe em adinoun.n.2 ff. de iudic.vbi Bald.n.22. & Iaf.n.7. Alex.conf.95.n.1. in fin.lib.1.Osasch.decis.130.& n.9.& seq.& num.15. vers.non obstabunt etiam.Crass.§.legatum.q.44.in fin. Surd.decis 120.num.14.15.

Minus necessaria fuit aliqua Norsiæ excussio, ea.n. Domino rei agenti non potest opponi, sed simplici credi-
21 tori: Auth. hoc si debitor. C. de pign.& multo minus quia principalis debitor est notorie decoctus: Crauet.
22 conf.200.n.46.47 Gabriel.de fideius.concl.1.n.52.53. & cum in possessorio Iudicio cesset excussionis exceptio: Crau.conf 892.n.4.hic non potest requiri, vbi tale est iudicium, & tractatur de recuperatione alienatorum à debitore è manibus tertij acquirentis: Menoch.de recuper.poss.rem.14.num.28.29.

His præmissis descendēdū est ad punctū, in quo consistit difficultas, & est directi dominij renūciatio, quā fecit d. Casapius, dici enim solet, quòd iura sua repudiantibus
23 nō datur amplius regressus: l.quæritur.§.mulierem.ff. de ædilit. edict.§. si quis itaq. Inst.de bon.poss. sed quia id totum pro nihilo reputo, validum dico esse primū Instrumentum, neq; fuisse abrogatum per secundū, in quo dicta renunciatio continetur, quia factum fuit à dicto Casapio minore 25, sine solemnitatibus statutorum, vt calculato tempore apertissime certatur.

Et quia hoc secundum Renunciationis Instrumentum fuit confectū in terra Carpi, Casapius nō potuit obligari sine solemnitatibus statutorū illius, quia de iure est, vt Minor cōtrahendo seruet solemnitates statuto-
24 rū loci, in quo cōtrahit, aliàs nulliter agit, vt ex l. 2.C. quemad.test.aper.l.1.in fin.vbi Aret.n.18.de ventr.inspic.pulchre Bald.in l.fin.ff.de iurisd.om.iud. Alex.cōs. 41.n 4 lib.5.Ant.Gabriel.concl lib 6.de consuet.cōcl.2. n.3.4.Crott.conf.26.n.17.Surd.decis.13.n.6. Alderan. Masch de stat.conclus.6 n.22.qui volunt id procedere etiam quo ad bona alibi existentia, quia forensis tenetur seruare solemnitates loci, vbi contrahit, quod non habet difficultatem in nostro Casapio, qui Carpi domicilium habebat Alex.d.conf.41.n.4. vers.nam prefatus.& propterea contractus est nullus, non solum in loco, vbi celebratus est, sed etiā vbicumq; si de eo alibi
25 dubitari contingat. Caccialup.in l.cunctos Pop.col.46. C.de summ.trin.Ant.Gabriel.d.concl.2.num.8. Alder. Masch.d.concl.6.num.24.25.

Cum igitur dicta Renūciatio fuerit facta à dicto Minore nō seruata dispositione Stat.Carpi lib 2.R 42. & stat. Ferr.lib.2.R 91.(statuta.n.Ferrariæ seruantur Carpi, vbi propria deficiūt) sequitur eā esse nullā, pro vt in dictis statutis statuitur, vnde eā potest impugnare, quia
26 Minor potest venire cōtra factū suū nullū: Alex.cōs. 103.n.14.lib 2. Tesib.littera: A.concl.143.num.10.

Sed replicatur ex aduerso, si Casapius erat minor, iurauit tamen se esse maiorē, vt in Instrumento legitur, cuius iuramenti vigore censetur tāquā maior, & contractus
27 redditur validus, & obseruabilis ad tex. in Auth. sacramenta puberum.vbi DD.C.si aduers.vend.quoniam certum est iuramentum semper esse seruandum, quoties non vergit in detrimentum salutis æternæ: c. si vero
28 contingat.& ibi Can. de iureiur.

Hæc

Hæc tamen difficultas facillime tollitur, & ideo cùm de hoc casu, quando scilicet minor iurauit se esse maiorem, non loquatur statutum Carpi, recurrendum ad stat. Ferrariæ, vbi requiruntur eædē solemnitates, etiā si iurauerit se esse maiorē, cuius verba adeo sunt clara, vt tergiuersari nō possint, voluit enim tollere cautelā
29 orientem *ex dicta Auth. sacramenta puberam*: quæ teste illic *Fulgos. & Ias.* ac alijs, fecit depauperari multos Minores diuites: & hoc non fuit sine ratione, quia qua facilitate Minor inducitur ad contrahendum in sui damnum, eadem mouetur ad iurandum: *Grat. n.*
30 *decis. 36. n. 17. 18. Ceph. cons. 142. n. 57.* statutū enim seruandum est: *l. omnes. Populi. ff. de iust. & iur.* & hoc factū est ob multas fraudes, quæ frebant in extorquēdo à Minoribus talia iuramenta, in eo enim statuto disponitur: vt iuramentum præsumatur dolo, vi, & metu extortum, quæ præsumptio cum sit iuris non re-
31 quirit aliam probationem: *Bald. in l. nec patronis. n. 5. vers. in his etia. C. de op. lib. Crau. cōs. 569. n. 24. 46.*
Et hoc adeo verum est, vt etiam si dictus Casapius iurauerit se maiorem, tamen potest venire contra tale factum, nec necesse habet petere aliquam habilitationē,
32 vel absolutionem à dicto iuramento, vt in terminis dixit *Bald. in d. l. nec patronis n. 5. ad fin. Anch. in c. canonum statuta. col. 17. in fin. de const. & cons. 330. col. 5. Corn. cons. 135. n. 4. lib. 1. Soc. iun. cons. 3. num. 45. in fin. lib. 2. Gram. decis. 76. n. 21. Sanchez. moral. lib. 3. c. 22. n. 14. 15. 16.* sed cum iste Casapius fuerit ab Episcopo Mutinensi, in cuius diocesi fit Iudicium, ad effectum agendi habilitatus, tollitur omne impedimentum à
33 iuramento proueniens; vt post *Imol. in l. nemo. ff. de leg. 1. late Ladersh. cons. 139. num. 7.*
Neq; dicatur hanc habilitationem fuisse obtētam parte nō citata, & ideo esse inualidā, quia respondetur neq; de iure, neq; de stylo necessariam esse partis aduersæ
34 citationem: *Abb. cōs. 12. n. 5. lib. 2. Felyn. in c. 1. n. 24. de iureiur. Ruin. cons. 170. n. 30. lib. 1. Natt. cons. 167. n. 6. Crau. cōs. 7. n. 7. vers. vbi quod talis. Soc. iun. cōs. 47. n. 28. lib. 3. Rol. cons. 13. n. 38. & cōs. 34. n. 1. lib. 1. Becc. cons. 63. circa fin. Laderch. d. consil. 139. num. 8. Aluar. Valasch. cons. 130. n. 14. lib. 2. vbi de magis communi: Peregr. cons. 77. num. 16. 36. lib. 1. Carp. ad Stat. Med. cap. 453. num. 159. 160. par. 1.*
At si magis arrideret sententia eorum, qui voluerunt attendēdas esse solemnitates loci, vbi res sita est, vel originis ipsius Minoris, nō contractus, vt voluerunt *Ruin.*
35 *cons. 160. n. 1. 2. lib. 4. Alb. cons. 70. n. 1. 2. Hier. Gabr. cōs. 1. n. 7. lib. 1.* quod non puto verum, tamen si recurramus ad statutum Soleriæ, quod secundum prædicta est attendendum, clarius hoc idem disponit, vt in eo videre, & in omnibus concordat cum supradictis.
Et prædicta sta tuta sine dubio sunt valida, & præcise seruanda, cum vigore præsumptionis fraudis, & doli tol-
36 lant omnes vires iuramenti, vt ad rem *Bart. in l. omnes Populi n. 25. vbi inquit vidisse ita iudicari. ff. de iust. & iur. Fulgos. Bald. & Salyc. in d. Auth. sacramenta puberum. Butr. Card. & Imol. in d. c. cum contingat. Castr. in l. fin. ff. qui satisd. cog. de communi Alex. cons. 151. n. 10. lib. 7. & cons. 196. n. 5. lib. 6. Paris. cons. 99. n. 28. lib. 1. Ruin. cons. 135. n. 14. lib. 1. Soc. iun. cons. 3. n. 35. lib. 2. Curt. iun. cons. 118. n. 6. Conar. in c. quamuis. de pact. in 6. p. 1. §. 3. n. 8. vers. prædicta Hier. Gabr. cons. 13. n. 2. 3. 5. lib. 1. Ceph. cons. 207. n. 69. & cons. 466. num. 48. de communi Farinac. in prax. quæst. 15. num. 19. 20. Sanchez. mor. lib. 3. c. 22. num. 10. 11.*
Et iudex non potest negare obseruantiam dd. statutorū, alioquin grauibus subijceretur pœnis, siue loquamur de statutis Ferrariæ, & Carpi, siue Soleriæ, vt habetur *in Statuto Ferr. lib. 1. R. 2. & in Statuto Soleriæ lib. 1. R. 19.* vbi iurat Prætor ea seruare nihil sibi reseruando in iuramento adeo, vt non liceat de hoc dubitare, &
37 maxime quia sufficit ea esse de facto obseruanda, & in facto obseruari, cum paria sint statutum de iure va-
38 lere, vel de facto seruari: *Castr. cōs. 194. n. 3. lib. 1. Alex. cons. 107. col. 5. in fin. lib. 2. Dec. cons. 557. n. 13. Ceph. cons. 466. num. 72. & cons. 526. n. 58. Peregr. cons. 77. n. 15. lib. 1.* nisi tamen religioni essent contraria: *Menoch. cons. 198. num. 34. 35.*
Dicat igitur Hiena: Mihi vndique angustię, in medio positus quò me vertam, nescio: nam cum secundum instrumētum, in quo facta est dicta renunciatio, sit nul-
39 lum secundum prædicta non potuit tollere primum, quia certum est in iure in contractibus inter viuos primum actum validum non tolli per secundum inualidum, vt *habetur in l. si id quod ff. de resc. vend. Bart. in l. & si transferam. num. 2. ff. de adim. leg. Campeg. tract. de Dot. p. 3. q. 125. n. 2.* quoniam non præstat impedimentū, quod de iure nō sortitur effectū: *c. non præstat. de reg. iur. in 6. Crau. cons. 947. n. 80. vers. nullū.* & ita.

CAPVT XXXVI.

EPITOME

Pensionario non soluente quando sit locus regressui ad beneficium resignatum, & an pensio perdatur ob transitum ad militiam secularem, vel ob contractum matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Regressus ad beneficia solet reseruari ea resignanti in casu non solutæ pensionis.*
2 *Pensione non soluta, vel eius nullitate allegata datur regressus pensionario ad beneficium.*
3 *Resignans beneficium cum pensione, si nō soluatur pensio, potest agere ad beneficium remedijs possessorijs.*
4 *Regressus dicitur tituli continuatio, & habet causam de præterito.*
5 *Regressum intentare dicitur res rigorosa.*
6 *Regressus non canonizatur, nisi adsit magna proteruia in non soluentem pensionem.*
7 *Pensionem non soluens potest purgare moram etiam post conformes ad euitandum pœnas.*
8 *Pensione non soluta titularis non incurrit pœnas Bullis sibi non intimatis.*
9 *Pensionis Bullæ debent intimari titulari, non eius procuratori.*
10 *Regressus non potest intentari à procuratore sine speciali mandato.*
11 *Pensionarius debet declarare titularem excommunicatum non soluentem pensionem intra 30. dies.*
12 *Pensionarius licet propria auctoritate possit redire ad beneficium, tamen requiritur Iudicis declaratoria.*

13 *Gratianus damnatur.*
14 *Qui vult confequens, vult omne neceffarium, antecedens.*
15 *Caducitatis declaratio poteft fieri etiam tacite.*
16 *Penfione non foluta excommunicatio debet intimari titulari.*
17 *Regreffui non eft locus, nifi titularis perfiftat in cenfuris per fex menfes.*
18 *Mandatum ad aliquid extenditur ad ea, quæ actum debent præcedere.*
19 *Compenfatio habetur pro folutione.*
20 *Compenfatio fit ipfo iure.*
21 *Compenfatio non admittitur, vbi requiritur realis folutio.*
22 *Penfio non admittit compenfationem ad retardandam folutionem.*
23 *Penfio quando dicatur fuccedere loco alimentorum.*
24 *Claufula, vt melius fuftentari vales, quod importet.*
25 *Claufula, ne ex refignatione nimium difpendium patiaris, quod importet.*
26 *Compenfatio admittitur in folutione penfionis.*
27 *Compenfatio liquida dicitur vera folutio.*
28 *Soluere cum effectu quid fit.*
29 *Plus debito petit, qui illud petit, cui obftat compẽfatio.*
30 *Compenfatio crediti non liquidi non poteft opponi.*
31 *Inftrumentum eft probatio probata faciens rem liquidam.*
32 *Liquidum effe creditum ftatur arbitrio Iudicis.*
33 *Penfionem non foluens excufatur à pœnis propter compenfationem.*
34 *Penfionem nullam dicere, vel reduci velle prohibetur de facto, non de iure.*
35 *Exceptione reiecta intelligitur de inualida.*
36 *Penfionarius non tenetur ad habitum clericalem, nifi penfio excedat 60. Ducat.*
37 *Penfionem an perdat clericus effectus miles.*
38 *Clericus effectus miles in effectu ceffat effe clericus.*
39 *Clericus miles non gaudet priuilegio fori.*
40 *Exceptio oriens ex ventre Breuis femper admittitur.*
41 *Penfiones pro feruitio temporali non funt in vfu.*
42 *Penfio data loco beneficij eft annexa rei fpirituali.*
43 *Penfio extinguitur propter militiam.*
44 *Beneficium vacat ipfo iure clerico effecto milite.*
45 *Penfio quando cenfeatur referuata loco beneficij.*
46 *Militiæ dans operam excluditur à clericatu.*
47 *Clericus reaffumens habitum, quod dimiferat, recuperat priuilegia clericalia.*
48 *Clericus dimiffo habitu non perdit priuilegium fori fine monitione.*
49 *Habitum clericalem non deferens perdit beneficium, fori fine alia monitione.*
50 *Synodus Regij vetat clericis reaffumere habitum fine licentia epifcopi.*
51 *Monitio non requiritur, fi in fynodo clerici mouentur ad habitum geftandum.*
52 *Penfio extincta an reuiuifcat per reaffumptionem habitus.*
53 *Semel extinctum non reuiuifcit.*
54 *Penfionem perdit miles, vel habitum non gerens ipfo iure fine decreto Iudicis.*
55 *Penfionem perdit, qui contraxit matrimonium, etiam fi fponfa ingrediatur religionem.*
56 *Beneficium, & penfio perditur per militiam, ficut per matrimonium.*

Ne fcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

ANnis elapfis R. D. Sebaftianus Parminus clericus Regien. ad fauorem R. D. Cæfaris eius fratris germani renunciauit in manibus Pontificis Beneficium fimplex S. Mariæ erectum in Ecclefia monialium Conuertitarum referuata fibi annua penfione 40. Ducatorum de Camera foluendorum, vt in eius litteris apoftolicis, pœna appofita, quòd fi dictus D. Cæfar, vel eius fucceffores in terminis affignatis, vel faltem intra 30. dies immediate fequentes penfionem prædictam non perfoluerit cum effectu, ipfe excommunicationem incurrat, & fi per fex menfes dictos 30. dies immediate fequentes excommunicationis fententiam fuftinuerit, dicto beneficio priuatus exiftat, & fi ipfe, vel eius fucceffores in folutione dictæ penfionis in toto, vel in parte defecerint, feu ceffauerint, vel ad minorem fummam reduci, aut annullari, vel inualidari petierint, vel procurauerint, tunc dictus D. Sebaftianus ad dictum beneficium liberum habeat regreffum, illiufque corporalem, & realem poffeffionem propria auctoritate libere apprehendere poffit abfq; alia prouifione: pro vt
1 folet fieri in fimilibus expeditionibus caufa refignationis factis: *Gigas de penf. quæft. 78. num. 1. 2. Parif. de refign. benef. lib. 6. q. 3. num. 4.*

Cum vero pluries dicatur dictus D. Cæfar penfionem foluiffe, nũc dictus D. Sebaftianus allegat eum ceffaffe per feptem menfes, & vltra à die vltimi termini, & & ideo petit regreffum ad dictum beneficium: At D. Cæfar duobus modis contra eum excipit, primo enim opponit compenfationẽ eò; quod dicatur effe illius creditor de maiori fumma, deinde allegat eundem effectum effe dictæ penfionis incapacem, quia dimiffo habitu clericali militauit in caftris Regis Catholici: Deniq; inquit etiam non effe feruata, quæ debent feruari, antequã fit locus regreffui. Quæritur, quid iuris.

Et fane videmur effe in claris, quia ftatim ac pẽfionarius ceffat certo tẽpore à folutione penfionis, vel petit eam reduci, aut annullari, illico intrat Regreffus, & ius be-
2 neficij confolidatur in refignante: *Caffad. decif. 2. n. 3. de locat. & conduct. Parif. de refignat. benef. lib. 6. q. 3. n. 7. Gratian. difc. for. lib. 4. c. 617. n. 35. & c. 921. n. 1. Marth. clauf. 203. in princ. & n. 8. p. 1. Marchef. de Cõmiff. par. 1. fol. 596. num. 127.* adeo, vt refignans poffit etiam intentare remedia poffefforia, adueniente cafu
3 regreffus: *Rebuff. de pacif. poff. n. 143. & n. 190. Gonz. ad reg. Cancell. reg. 8. gl. 56. n. 146. Gratian. d. cap. 921. n. 10.* quia regreffus dicitur antiqui tituli cõtinuatio, &
4 habet caufam de præterito: *Mãdof. ad reg. Cancel. reg. 27. q. 27. num. 2. Marefc. var. refol. lib. 2. c. 71. num. 3. 4.*

Tamen in contrarium multa faciunt in hoc cafu, in quo non videtur poffe locus effe Regreffui, nec verificata videtur, quę funt neceffaria ad illũ canonizandũ, & cũ in Curia, & vbiq; rigorosũ æftimetur recurrere ad re-
5 greffum, nõ eft facile eius canonizationẽ obtinere: Etenim fi defectũ folutionis infpiciamus, in aperto eft,

quod

quod Regressus non canonizatur, nisi adsit magna
proteruia, & contumacia in non soluente, vt seruat
6 Rota omniũ magistra teste *Sarn. super reg. de subrog.*
collitig. quæst. 7. sub num. 9. in fin. Ant. Aug. in Epitom.
in tit. de priuat. ob non solut. num. 5. Gigas de pens. q.
99. num. 19. Rota in vna Cæsaraugustana pensionis 13.
Nouemb. 1591. coram Pamphilio apud Marches. de
commiss. par. 1. §. 1. fol. 568. num. 4. Rot. diuers. decis.
804. num. 1. p. 4. adeo, vt liceat purgare moram sol-
uendo pensionem etiam post tres conformes. *Rot. di-*
7 *uers. d. decis. 804. num. 1. 2. p. 4.* vbi allegat multas Ro-
tæ decisiones, & repetitur apud *Farin. decis. 804. n. 2.*
cent. 9. hic autem non datur hæc proteruia, vbi oppo
nitur compensatio crediti, de quo apparet ex publico
documento, vt in actis, quod semper præstat iuxtam
excipiendi causam.

Verum quia numquam apparet in casu nostro Bullas di-
ctæ pensionis fuisse intimatas dicto R. D. Cæsari, non
potest esse locus regressui, quia ipse non consensit per
se dictæ pensioni, sed per procuratorem, quod efficit,
vt necessarium esset eas, vel ipsarum sumptum authẽ-
ticum intimare titulari ad hoc, vt possit incidere in
pœnas, de quibus in eis. *Cassad. d. decis. 2. numero 3.*
Gigas. de pens. quæst. 77. num. 10. in fin. 20. 22. Salust.
Tiber. lib. 3. cap. 2. num. 3. 4. 15. Paris. de resign. benef.
lib. 6. quæst. 2. num 141. & quæst. 3. num. 37. Garz. de
benef. p. 1. c. 5. num. 576. adeo, vt requiratur intima-
9 tio facta principali, non procuratori. *Paris. d. lib. 6.*
quæst. 2. num. 141. & quæst. 3. n. 36. Lud. Gomes. Epi-
scopus Sarn. decis. 15. per totam. quòd hic non est fa-
ctum, nisi post intentatum regressum, ergo ei locus
esse non potest.

Immo in casu nostro tanto minus attendi debet iste Re-
gressus, quia non fuit intentatus ab ipsomet D. Seba-
stiano, sed ab eius Procuratore, non ad hoc requiritur
10 speciale mandatum, sine quo nihil agitur. *Verall. de-*
cis. 8. num. 3. de regressu, p. 3. Gonz. d. reg. 8. gl. 56. num.
54. vers. adeo, vt: hic autem licet procurator habeat
mandatum ad petendum regressum, non habet tã-
men ad faciendam declarationem, quòd D. Cæsar
post 30. dies inciderit in excommunicationem, quod
pariter requirit mandatum speciale, vt supra, & ni-
hilominus talis declaratio præcedere debet, oportet
enim quòd pensionarius lapsis 30. diebus se declaret
velle, vt titularis incidat in excommunicationem ob
11 non solutionem pensionis. *Paris. d. lib. 6. quæst. 3. n.*
83. Gonz. d. gl. 56. n. 54. Garz. d. tract. 6. 1. cap. 5. n. 581.
582. Rota apud Marches. d. p. 1. fol. 568. n. 3.

Et licet pẽsionarius possit redire ad beneficium resigna-
tum propria auctoritate pensione non soluta, tamen
debet præcedere declaratoria Iudicis tempus esse la-
psum, & locum fuisse Regressui, quia solus cursus tẽ-
12 poris non sufficit. *Cassad. d. decis. 2. num. 3. Gig. de*
pens. quæst. 78. num. 4. Gambar. de off. leg. de latere, lib.
6. tit. de pens. num. 472. Paris. de resign. benef. lib. 3. q.
3. num. 7. & lib. 6. quæst. 3. num. 12. Mantic. decis. 194.
num. 11. Rota apud Marches. de commiss. p. 1. fol. 568.
num. 3. vbi pulchre Rota diuers. decis. 804. num. 1. p. 4.
& Farin. d. loco. quidquid non bene dicat in hoc *Gra-*
13 *tian. disc. for. c. 521. n. 10. & seqq.* qui conatur osten-
dere non esse necessariam huiusmodi declarationem,
quando Pontifex in Bullis concedit facultatem ap-
prehendendi possessionem propria auctoritate; vt
hic, quia male loquitur, & tenet contra communem
aliorum sententiam, & praxim, & contra verba ex-
pressa Rotæ in multis decisionibus, vt apud *Marches.*
d. loco. dum inquit (etiam si adsit facultas capiendi
possessionem propria auctoritate.) quo nihil clarius,
& ideo contra Gratianum fuit iudicatum, vt ipse te-
statur *d. cas. 521. num. 24. in fin.*

Neque dicatur, quòd Procurator R. D. Sebastiani pe-
tendo Regressum satis videatur declarasse velle vti
caducitate beneficij, & reuerti ad illud tacito modo,
& in necessariam consequentiam declarasse quoque
velle habere D. Cæsarem pro excommunicato ad ef-
fectum Regressus, quia qui vult consequens, cense-
tur etiam velle suum necessarium antecedens ad *tex.*
14 *in l. ad rem mobilem, & in l. legatum. ff. de procur. Ar-*
chiep. cons. 261. in princ. Signor. cons. 189. num. 3. quod
procedit etiam in materia declarationis, vt per *Surd.*
decis. 70. num. 5. Nam caducitatis declaratio in hac
materia, vel simili, velut in liuello, potest fieri non so-
lum expresse, sed etiam tacite, & facto aliquo. *Abb.*
15 *cons. 67. col. 2. vers. nec obstat, p. 2. Castr. cons. 2. n. 5.*
lib. 1. Euseb. pract. concl. littera D; concl. 99. num. 3. 4.
Cornaz. decis. 1. num. 56.

Nam respondetur id forte procedere, vbi sola requiri-
tur mentis declaratio, nec aliud factum positiuum, &
vbi facta declaratione aliud nõ est expectãdũ, sed stà-
tim possit caducitas intentari, secus est, vbi vlterius
requiritur & aliquid facti positiui, vt hic teste *Paris.*
de resign. benef. lib. 3. quæst. 2. n. 139. Garz. de benef.
p. 1. c. 5. num. 581. etenim non satis est pensionarium
16 declarare mentem suam, quòd ob lapsum 30. dierũ
titularis non soluens pẽsionem sit excommunicatus,
sed etiam oportet, quod ei intimet hanc excommu-
nicationem cum declaratione Iudicis, affigendo etiã
Cedulones, & expectando postea per sex menses, an-
tequam petat Regressum: vt post *Enriquez. in summ.*
lib. 13. c. 19. §. 2. Suarez. de censur. disp. 20. sect. 2. num.
10. Garz. d. tract. p. 1. cap. 5. num. 582. vbi testatur de
stylo, & praxi, & quòd ex benigna interpretatione
introductum est; ne talis excommunicatio incurra-
tur, nisi facta notificatione titulari, & prædictis adim-
pletis.

Cum igitur dictus D. Sebastianus, vel eius Procurator
numquam intimauerit dicto D. Cæsari hanc excom-
municationem, vel declarationem, quòd intendit eũ
haberi pro excommunicato, nondum potuit deueniri
ad regressum, cum hæc præcedere debeant, & postea
necesse sit, vt titularis pertinaciter persistat in censu-
17 ris per sex menses: *Gigas de pens. q. 99. num. 4. vers.*
nono. Redoan. de simon. p. 2. c. 19. n. 2. Paris. de resign.
benef. lib. 6. cap. 3. num. 15. his ergo non seruatis Re-
gressui locus esse non potest.

Ex dato etiam, quòd dictus Procurator posset dici ha-
buisse mandatum speciale, & sufficiens eo, quòd cum
possit petere regressum, videtur etiam potuisse facere
ea, quæ regressum debent præcedere ad *tex. in d. l. ad*
18 *rem mobilem, ff. de procur. Bart. in l. qui proprio. §. item*
quæritur. ff. eod. Ias. in l. inuitus, in 4. lim. C. eod. Carroc.
in d. c. cum quid, p. 1. lim. 4. num. 45. fol. 45. quia non
sufficit habere potestatem aliquid faciendi, nisi ha-
bẽs ea vtatur, debebat enim D. Sebastiani procurator
declarare prius excommunicatum dictũ D. Cæsarem
cum debita intimatione, & postea expectare per sex
menses;

menſes, antequam regreſſum peteret.

Accedat non eſſe clarum, quòd dictus R.D. Cæſar noluerit ſoluere penſionem, quia cum oppoſuerit compenſationem vigore crediti eius naſcentis ex Inſtrumento tranſactionis, de quo in actis, ſatisfeciſſe videtur, quoniam pluries obtulit ſummam ſibi debitam pro ſatisfactione penſionis, & ideo non poteſt dici, quòd ceſſauerit à ſolutione, quia qui compenſat, ſol-
19 uere videtur. *l. ſi debitor, circa fin. ff. qui poſt. in pign. hab. l. ſi peculium. §. quod ſi hæredi. ff. de ſtat. lib. l. 2. & 3. ff. de compenſat. Bart. in l. diuortio. §. ob donationes, num. 2. ff. de ſolutio. Bald. in l. tam mandatori, verſ. ſed dubitabitur. C. de non numer. pec. Alex. conſ. 12. verſic. non obſtat, lib. 2. ad rem Gigas de penſion. quæſt. 100. n. 6. Graſſ. de except. 6. except. num. 9. 10. & cum ipſo iu-*
20 *re fiat compenſatio. l. ſi ambo. §. cum autem. ff. de compenſ. Surd. deciſ. 117. num. 5. Graſs. d. except. 16. n. 15.* ab initio D. Cæſar ſoluiſſe cenſendus eſt.

Non obſtat reſponſio, quòd cum requiratur penſionis ſolutio cum effectu, vt in Bullis, non ſufficiat cõpenſatio, ſed neceſſaria ſit vera, & realis ſolutio ad tradita
21 per *Natt. conſ. 60. num. 3. lib. 1. Maſch. deciſ. 148. n. 4. & ſeq. p. 2. Crott. conſ. 139. num. 7. lib. 1. Milanen. deciſ. 14. num. 14. lib. 2. Graſſ. d. tract. except. 16. n. 77.* & maxime cum talis penſio videatur aſſignata loco alimentorum, quo caſu in eius ſolutione reijcitur cõ-
22 penſationis exceptio. *Gigas de penſ. quæſt. 92. num. 4. 5. Surd. de alim. tit. 8. quæſtione 53. num. 5. Graſſ. d. except. 16. num. 64.*

Nam replicatur, quòd hæc penſio non fuit reſeruata pro alimentis, ſed ne R. D. Sebaſtianus ex renunciatione beneficij nimium diſpendium pateretur. quãdo enim
23 penſio aſſignatur pro alimentis, ſolet in litteris Apoſtolicis apponi clauſula, vt de aliquo ſubſidio tibi prouideatur, vel, vt melius ſuſtentari valeas: ſic teſta-
24 tur *Mandoſ. ad reg. canc. reg. 19. de infirm. & Add. ad Rom. conſ. 388. in verb. manifeſtant. Gigas d. tractat. quæſt. 51. num. 20. Tuſch. littera P. concl. 264. num. 7. Garz. de benef. p. 1. c. 5. num. 32.* hic autem non habetur hæc diſpoſitio, ſed tantum dicitur: ne ex reſignatione huiuſmodi nimium diſpendium patiaris de ali-
25 cuius ſubuentionis auxilio prouidere volentes; quæ verba non ſolent importare ius alimentorum: *Garz. de benef. p. 1. c. 5. num. 9.* & propterea licite in ſolutione dictæ penſionis poteſt opponi compenſatio: *Medices tract. de compenſat. p. 1. quæſt. 14. num. 5. Gigas*
26 *d. tract. quæſt. 92. num. 5. verſ. aut penſio, & quæſt. 100. num. 6. Surd. de alimen. tit. 8. priuileg. 53. num. 7. Graſs. d. except. 16. num. 64. verſ. ſecus ſi penſio.*

Nec obſtat requiri ſolutionem cum effectu, quia cõpenſatio liquida poteſt dici vera ſolutio, & cum effectu
27 ſecundum *Turret. conſ. 49. num. 37. lib. 2. Graſſ. d. except. 16. num. 13.* & ideo huic caſui nõ quidquam nocet. *Natt. d. conſ. 60.* quia ipſe requirebat veram ſolutionem, & realem exburſationem per verba ſic germinata, quæ non videbantur poſſe conuenire cõpen-
28 ſationi, quòd hic dicere non licet, quia cum effectu ſoluere non eſt aliud, niſi ita ſoluere, quod extinguatur obligatio ſoluendi, quam extinguit, qui compenſat, quia plus debito petit, qui agit ex credito, cui
29 opponitur compenſatio: *Ruin. conſ. 160. num. 26. lib. 2. Aſinin. in tract. de execut. §. 4. cap. 12. num. 1. & cap. 14. num. 1. Graſs. dict. except. 16. num. 1.* & dato etiam, quòd titulari eſſet prohibitum compenſare, poteſt tamen retinere, quantum ſibi debetur, & iure retentionis vti *per l. ſi neceſſarias, §. ſi pignori, ff. de pig. act. Caſtr. conſ. 93. num. 5. lib. 2. Crauet. conſ. 149. numero 2. Io: Petr. Molignat. tract. de Retent. par. 1. numero 90.*

Non obſtat ſecunda reſponſio, quòd opponatur de exceptione crediti litigioſi, & non liquidi, ac requirentis altiorem indaginem, quo caſu in ſolutione penſionis
30 non admittitur compenſatio *Gigas d. tract. quæſt. 92. num. 5. Graſs. d. except. 16. num. 52. 56.* vbi multos allegat, quia cum ex Inſtrumento tranſactionis factæ ſub die 16. Februarij 1625. in actis producto omnibus calculatis appareat de credito D. Cæſaris ſufficiẽtis pro ſolutione penſionis maturatæ, quando regreſſus fuit petitus, non poteſt dici liquidam non eſſe cõpenſationem, quoniam Inſtrumentum eſt probatio probata faciens rem liquidam, & certam: late *Tiraq.*
31 *de retract. lignag. §. 2. gl. 1. num. 20. Surd. deciſ. 177. num. 4. Seraph. deciſ. 1134. num. 2.* in quo ſtandum eſt arbitrio iudicis, ad quem ſpectat ex iuſto ſuo arbitrio iudicare, an creditum, cuius compenſatio opponitur,
32 ſit liquidam. *Gigas d. tract. q. 100. num. 26. Graſs. d. except. 16. num. 57. verſ. ſed magis communis.*

Sed eſto etiam, quòd in penſionis ſolutione non admittatur compenſatio, vel quod creditum non ſit manifeſte liquidum, tamen id proderit dicto D. Sebaſtiano ad finem, ne poſſit retardari executio ſolutionis, non autem ad conſequendum Regreſſum, vel ad declarãdam excommunicationem, nam hæc compẽſatio ſaltem hanc habebit vim, vt D. Cæſar poſſit propter eã
33 euitare cenſuras, & priuationem beneficij, quia in pœnis quælibet cauſa excuſat. *Gigas d. tract. q. 92. n. 7. 8. Graſs. d. except. 16. num. 34.*

Non obſtat alterum motiuum, quòd prohibitum ſit titulari dicere de nullitate dictæ penſionis, vel eius reductionem petere ſub pœna Regreſſus: Nam reſponde-
34 tur id procedere, quando opponitur exceptio nulla, & inualida, & potius de facto, quã de iure dicitur de nullitate, ſecus eſt, quando proceditur de iure, & op-
35 ponitur exceptio à iure proueniens: ita ex *gl. in cap. pro illorum, in verb. contradictores, de præben. Iaſ. in l. vbi pactum, num. 31. C. de tranſact. Pariſ. de reſign. benef. lib. 6. quæſt. 3. num. 9. 10. Marth. clauſ. 203. n. 1. p. 1.* qui teſtantur ita Rotam reſoluiſſe.

Bene verum eſt, quòd forte poſſet replicari R. D. Cæſarem non oppoſuiſſe, niſi exceptiones friuolas, quia ſi loquimur de habitu clericali, certum eſt penſionarium
36 non teneri ad illud deferendum, niſi penſio excedat annuam ſummam Ducatorum 60. auri de Camera: tunc enim tenetur penſionarius ad habitum, & tonſuram deferendam, alioquin penſio ipſo iure extincta remanet, ſed hoc non habet locum, ſi penſio non excedat Ducat. 60. vt dixi vigore conſtitutionis Sixti V. *Gonz. reg. 15. in princ. n. 56. Garz. de benef. p. 1. c. 5. numero 11. 12. Barboſ. de off. epiſc. p. 3. alleg. 57. n. 217.* ſin de militia placet verba facere, DD. ſentire videntur, quòd penſionarius non perdat penſionem, licet efficiatur miles armatæ militiæ, vt inquit *Laur. Card.*
37 *& Imol. in Clem. 1. §. eadem, de ſuppl. negl. prælat. Caccialup. de penſ. quæſt. 15. Gigas d. q. 53. num. 2. in fin. & num. 4.* & ideo cum talis exceptio ſit inanis, videtur factum eſſe locum Regreſſui.

Nam

Nam primo posset responderi, quòd D. Cæsar non petijt pensionem reduci, neque dixit de eius nullitate, quia ab initio valide imposita fuit huic beneficio, sed dixit dictū D. Sebastianum effectum fuisse dictæ pensionis incapacem, & eam fuisse extinctam, quòd diuersum est à primo capite, & non est incompatibile eū litteris Apostolicis pensionem reseruantibus dicto D. Sebastiano vti clerico, non vti militi, & propterea in eis videtur inesse conditio, si clericus remaneat; Vnde cum cœperit militare in castris Regis Catholici, & per aliquod tempus artem militarem exercuerit, cessauit esse clericus, quia clericus factus miles sæculi desinit esse miles Dei, & e contra: ita *Io: And. in c. fin. num. 2. de*
38 *deric. coniug. Gigas de pens. quæst. 55. num. 1. Clar. in prax. §. fin. quæst. 73. num. 6. Farin. fragm. p. 1. verb. clericus, num. 184. Grafs. de eff. cleric. eff. 1. num. 865. vers. aliqui vero, & num. 866. 867.* vbi etiam inquit clericum militiam sectantem perdere priuilegium fo-
39 ri, quia militia est actus contrarius clericatui: & ideo hæc exceptio cum nascatur ex vêtre litterarum Apostolicarum omnino admittenda videtur. *Seraph. de-*
40 *cis. 664. num. 4. & decis. 980. num. 13. Farinac. decis. 728. num. 2.*

Nec obstant adducta in contrarium, quia procedunt in casu, quando pensio est assignata laico, vel clerico pro seruitio temporali, seu officio impenso, vel impendēdo, tunc enim ea non amittitur per transitum ad militiam, & in his terminis loquitur DD. in contrarium adducti; hoc autem genus pensionum non est in vsu:
41 *Garz. de benef. p. 1. c. 5. num. 9.* Verum si loquimur de pensione, quæ datur in titulum beneficij, vel loco beneficij, vt hic, cum fit ad instar beneficij, & sit quid spirituali annexum, sortitur in pluribus naturam be-
42 neficij: *Garz. d. cap. 5. num. 10. 19.* & ideo perditur à pensionario effecto milite, vt sentiunt *Laur. Card. &*
43 *Imol. in d. Clem. 1. §. eadem, pulchre Gigas de pens. d. quæst. 55. num. 4. 5.* sicut beneficium ipso iure vacat per militiam sæcularem: *gl. in c. fin. in verb. redierint. de cleric. non resid. Gigas d. quæst. 55. num. 2. Clar. dict. quæst. 73. num. 6. Gonz. ad reg. 8. gl. 15. in princ. n. 54.*
44 *Tarif. de resign. benef. lib. 1. quæst. 1. num. 22. Farinac. fragm. d. verb. clericus, num. 183. Aug. Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 57. num. 216.*

Nemini autem dubium esse potest, quin nos versemur in eo casu, vbi pensio datur loco beneficij, & ad instar illius habetur, quia quotiescumque reseruatur illi, qui beneficium dimisit, vel resignauit, vt hic, aut iura sua
45 cessit, vel vt quis commodius sustentari valeat, semper pensio dicitur loco beneficij assignata: sic *Gigas de pens. q. 3. num. 3. & quæst. 55. num. 5. Garz. de benef. p. 1. c. 5. num. 9. & num. 81.* & ideo si dans operam mi-
46 litiæ excluditur à clericatu: *c. si quis post remissionem, dist. 50. c. designata, dist. 51. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de discipl. cler §. 11. num. 7. Grafs. d. eff. 1. num. 867.* erit etiam exclusus à pensione.

Neque dicatur dictum D. Sebastianum tēpore litis motæ reassumpsisse habitum clericalem, & ideo recuperasse omnia priuilegia clericalia teste *Io: And. in cap.*
47 *Ioannes, quæst. 4. de cler. coniug. Alex. cons. 149. col. 2. vers. & ne fortasse, lib. 6. Decian. tract. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. num. 100. vers. & dicendum. Grafs. d. eff. 1. n. 912. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. personal. §. 8. n. 12.* & maxime quia clericus dimisso habitu clericali non perdit priuilegium fori, nisi post trinam mentionem:
48 *c. fin. de vit. & honest. cler. Clar. in prax. §. fin. quæst. 36. num. 16. Decian. tract. crim. d. c. 9. num. 88. 89. Farin. in prax. quæst. 8. num. 60. Bellet. d. tract. §. 8. n. 13.*

Nam respondetur post *Conc. Trid. sess. 23. c. 6. de reform.* amplius non requiri monitionem aliquam, sed eo ip-
49 so, quòd clericus dimisit habitum clericalem, priuatur fori priuilegio, pro vt declarauit S. C. Cardinaliū Concilij Tridentini interpretum teste *Bellet. d. §. 8. n. 6. vers. propterea. Ricc. in prax. resol. 530. num. 4. Aug. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 12. num. 19. vers. sed si.* & dato etiā, quòd esset necessaria trina monitio, eius tamen vim habet dispositio constitutionis *Synodalis*
50 *Regij titulo 33. num. 8* vbi statuitur, quòd non incedentes in habitu, & tonsura fori priuilegio non gaudeant, & habitum reassumere non valeant, qui semel illum dimiserint, non obtenta licentia Episcopi, cuius dispositio iuri satis conformis valida est, & tollit ne-
51 cessitatem trinæ monitionis: ita *Host. Io: And. Anch. Card. & Butr. in c. 2. ne cler. vel monac. Clar §. fin. q. 36. vers. sed quid si facta, de communi. Farin. in prax. quæst. 8. num. 62. Bellet. disq. cler. par. 1. d. §. 8. num. 4. Grafs. d. eff. 1. num. 901.*

Et reassumptio habitus clericalis facta etiam cum licentia Episcopi restituit quidem priuilegia clericalia ex nunc, sed non pro vt ex tunc, quia medio tempore facta non sunt consideranda ad finem, vt potiantur clericorum priuilegijs, & ideo cum pensio fuerit extincta ob transitum ad militiam ipso iure, reassumptio habitu non solidatur, quia semel extinctum non reni-
52 uiscit. *l. pen. §. testamento, ff. de bonorum poss. secūdum tab. l. qui res. §. aream, de solut. c. quæris, de consecr. dist. 4. Rim. iun. cons. 358. num. 144. Gigas cons. 23. n. 7. 8.*
53 maxime in præiudicium tertij, cui ius erat quæsitum ex huiusmodi extinctione, quæ non requirit aliquod Iudicis decretum, aut factum, quia statim pensione remanet priuatus, qui incumbit militiæ non appro-
54 batæ, vel habitum non gerit. *Azor. inst. moral. par. 2. lib. 7. c. 17. vers. decimumseptimū. Garz. de benef. p. 11. cap. 10. num. 23.*

Huic simile est, quod dicunt DD. de clerico matrimonium contrahēte, qui perdit beneficium, & pensionē, etiam si sponsa, antequam ab eo carnaliter cognoscatur, religionem ingrediatur, quo casu resoluitur matrimonium, & tamen ipse non recuperat pensionem
55 eadem ratione, quia semel extinctum non reuiuiscit, vt per *Abb. in c. 1. vbi DD. de cler. coniug. & in cap. 1. eod. tit. in sexto. Gigas de pens. quæst. 54. num. 8. & cōs. 23. num. 7. 8. 9. vbi tollit contraria.* sic dicamus de milite, quòd licet derelinquat militiam, tamen non recuperat pensionem, quia propter militiam ita perditur beneficium, & pensio, sicut per matrimonium eo, quòd coniugium, & militia æquiparentur. *gl. in cap.*
56 *qualiter, de cler. non resid. Compost. in c. 1. col. 3. versic. sed de milite, de reg. iur. Barbat. cons. 11. col. fin. versic. præterea facit, lib. 1. Gigas de pens. quæst. 55. num. 2. & cons. 23. num. 7. 8.* Ideo concludamus dictum D. Sebastianum non recuperasse pensionem, licet habitum clericalem reassumpserit, quia iam extincta fuerat, & beneficium R. D. Cæsaris erat constitutum in statu libertatis, cui præiudicare non est in potestate dicti D. Sebastiani, etiam si cesset causa extinctionis. *Gigas d. cons. 23. num. 8. 9.*

Non

Non eſt ergo locus regreſſui, & non poteſt dictus R. D. Sebaſtianus redire ad beneficium reſignatum, quia exceptio à D. Cæſare oppoſita non eſt de facto, aut inualida, ſed à iure habet fomentum, & tanto magis excuſandus eſt dictus D. Cæſar, quia ſic oppoſuit cum proteſtatione, quatenus eſſet de iure; & ita cenſui.

CAPVT XXXVII.

EPITOME.

An, & quando Forenſes nati etiam ex ciuibus originariis poſsint ſuccedere in bonis ſtabilibus ſtante ſtatuto, quod earum alienatio non fiat in non ſubditos.

SVMMARIVM.

1 *Auocatio cauſæ ad Curiam Principis intelligitur in iiſdem terminis, quibus prius erat.*
2 *Carpi ſtatutis deficientibus recurritur ad ſtatuta Ferrariæ.*
3 *Statuta Ferrariæ ſeruantur Carpi proprijs deficientibus.*
4 *Statutis Ciuitatis dominantis gubernatur Ciuitas inferior, vbi propria deficiunt.*
5 *Statuta loci ſuperioris attenduntur, vbi deficiunt ſtatuta loci inferioris.*
6 *Statuta ciuitatis dominantis dicuntur ius commune quo ad ciuitatem inferiorem.*
7 *Specialis, & ſingularis expreſſio quomodo differant.*
8 *Indiuiduum, & ſingularem ide ſunt.*
9 *Statuti loci inferioris Rubrica declaratur à ſtatuto loci ſuperioris.*
10 *Statuta Carpi prius recipiunt interpretationem à ſtatutis Ferrariæ, quàm à iure communi.*
11 *Statuta loci inferioris debent ſe conformare cum ſtatutis loci ſuperioris.*
12 *Ferro viam aperit, qui per contraria tranſit.*
13 *Hæreditas continet vniuerſa.*
14 *Capax ſucceſſionis quilibet præſumitur.*
15 *Ciuis quis eſſe præſumitur, non forenſis.*
16 *Ciuilitas patris tranſit ad filios.*
17 *Capella alicuius familiæ in Eccleſia eſt ſignum illius ciuilitatis.*
18 *Incapax efficitur capax ratione ſocij, vel cohæredis.*
19 *Forenſis poteſt conueniri in loco ratione bonorum.*
20 *Onera poſſunt ſuſtineri per agnatos, & affines.*
21 *Oneribus in ſuſtinendis ſufficit habitus, non actus.*
22 *Ciuilitatem accipiendi promptitudo ſufficit, vt quis poſſit acquirere ſtabilia.*
23 *Forenſi ſolus fiſcus poteſt opponere incapacitatem.*
24 *Fiſci iura non poteſt tertius opponere, niſi fiſco volente.*
25 *Forenſi debetur æſtimatio, quando non poteſt habere ſtabilia ſibi relicta.*
26 *Ius idem reddendum Carpiforenſibus, quod redditur in terris eorum Carpen.*
27 *Voluntas teſtatoris etiam nulla debet adimpleri in foro conſcientiæ.*
28 *Anima cunctis rebus præferenda eſt.*
29 *Forus conſcientiæ eſt forus boni, & æqui.*
30 *Alienatio facta in forenſem eſt nulla ſtante ſtatuto.*
31 *Forenſes ſunt incapaces ſtabilium.*
32 *Statuta, ne fiat alienatio in forenſes, ſunt valida, & late interpretanda.*
33 *Subditi, qui non ſunt, nec poſſeſſionis ſtabilium capaces exiſtunt.*
34 *Poſſeſſio licet continuet in hæredem, non tamen continuat in hæredem forenſem.*
35 *Forenſis ſuccedere volens debent probare habere qualitates ſtatuti.*
36 *Reus, etiam ſi nihil probauerit, abſoluendus eſt.*
37 *Re coniuncti quomodo ſuccedant.*
38 *Reo ſatis eſt offuſcare ius actoris.*
39 *Ius accreſcendi accreſcit etiam inuitis.*
40 *Incapacis portionem capit cohæres.*
41 *Hæres habet titulum in vniuerſa hæreditate.*
42 *Mandatum probat contra producentem.*
43 *Subditus proprie dicitur ratione habitationis.*
44 *Subditum quomodo intelligant ſtatuta prohibentia alienationem in non ſubditum.*
45 *Domicilij appellatio intelligitur de habitatione.*
46 *Habitare qui dicantur.*
47 *Onerum appellatione an intelligatur de perſonalibus, vel realibus.*
48 *Statutum vnum declaratur per aliud.*
49 *Habitans alibi non poteſt ſuſtinere onera perſonalia.*
50 *Onera perſonalia non imponuntur non habitantibus.*
51 *Subditi non ſunt, qui non poſſunt cogi ad munera.*
52 *Immobilium bonorum ſucceſſor debet habere multas qualitates.*
53 *In claris non eſt locus coniecturis.*
54 *Capaces tum cenſentur vocati à teſtatore.*
55 *Habitans præſumitur ciuis loci, vbi habitat.*
56 *Occiſus Florentiæ cenſetur Florentinus, niſi aliter probetur.*
57 *Hæredes non tenentur dare incapaci.*
58 *Originarius ciuis an poſſit perdere ciuilitatem.*
59 *Ciuis originarius poteſt effici forenſis.*
60 *Origo quomodo ſit immutabilis.*
61 *Ciuilitas poteſt perdi quo ad effectum.*
62 *Originarius non habitans non dicitur ſubditus.*
63 *Ciuis quando præſumatur deſeruiſſe patriam.*
64 *Nemo dat, quod non habet.*
65 *Originem habitam à patre filius perdere poteſt.*
66 *Natus ex ciue originario quomodo ſit capax ſtabilium.*
67 *Capella Eccleſiæ quomodo probet ciuilitate familiæ.*
68 *Incapacis portio accreſcit hæredi capaci.*
69 *Forenſes quandoque poſſident ſtabilia, & tamen forenſes ſunt.*
70 *Subditus an dicatur, qui habet bona in loco.*
71 *Subditus eſt proprie, qui indiſtincte poteſt conueniri.*
72 *Statutorum verba proprie, & per prius intelligendæ ſunt.*
73 *Onera quomodo ſuſtineantur per conſanguineos.*
74 *Abſens à patria quomodo fruatur beneficio ciuium.*
75 *Socius, & conſors præſumitur ſubire onera etiam pro ſocio.*
76 *Ciuis abſens an ſit requirendus ad onera ſubeunda.*
77 *Onera perſonalia non habitantibus non imponuntur.*
78 *Statutum confiſcans bona forenſi relicta quomodo intelligatur.*

79 Sta-

79 *Statuto distinguenti standum est.*
80 *Statuta, ne fiat alienatio in forenses, fiunt, vt diuitiæ remaneant penes subditos.*
81 *Ius tertij, vel fisci quando quis valeat allegare.*
82 *Indigno fiscus aufert, sed legatum mero iure subsistit.*
83 *Incapaci quilibet potest opponere incapacitatem.*
84 *Tertius potest allegare nullitatem actus cum alio facti.*
85 *Confiscatio bonorum forensi relictorum non habet locum, nisi secuta traditione.*
86 *Pœna ipso iure imposita requirit factum consumatum.*
87 *Aestimatio rei an debeatur illi, cui relicta est, si illius non est capax.*
88 *Pecuniæ legatum an debeatur forensi, si in hæreditate sola stabilia existant.*
89 *Aestimatio non debetur, vbi legatum est nullum.*
90 *Habilitatio an sufficiat, si superueniat actui, cui requirebatur.*
91 *Dispensari an possit forensis ad stabilia post ius alteri quæsitum.*
92 *Statutum extraneum producere debet, qui se fundat in illo.*
93 *Consuetudo probari debet ab illo, qui ei nititur.*
94 *Statuto se fundans debet probare omnes eius qualitates.*
95 *Vbi non est controuersia, ibi non est Iudicium.*
96 *Ius reddere quid sit.*
97 *Ius reddi tunc dicitur, quando de solito probatur.*
98 *Statuti verba pro vno actu non disponunt.*
99 *Solitum non inducitur ex vnico actu.*
100 *Bononiæ probibetur alienatio in forenses, & quomodo.*
101 *Mutinensis non potest acquirere stabilia Bononiæ.*
102 *Verisimile quod non est, habet speciem falsi.*
103 *Forus Dei, & forus Cæsaris an sint idem, & quomodo.*
104 *Hæres non tenetur dare legatum incapaci etiam in foro conscientiæ.*
105 *Canones iuri ciuili se subijciunt in prophanis.*
106 *Conscientia non obligat, quos natura non ligat.*
107 *Verbum:* Non possit: *tollit omnem obligationem.*
108 *Lex humana potest impedire obligationem naturalem.*
109 *Statuta debent seruari tanquam ius commune.*
110 *Lex humana obligat in conscientia.*
111 *Lex quando liget in foro Dei.*
112 *Conscientia non ligat ad dandum incapaci.*
113 *Dubium in foro conscientiæ quando esse dicatur.*
114 *Retentio datur illi, cui non daretur actio.*
115 *Fideicommissum absolutum resultat ex probibitione de non alienando.*
116 *Forenses non contiuentur in dispositione vocante agnatos.*
117 *Fideicommissarius potest auocare bona à quocumque.*
118 *Fideicommissarius succedit fideicommittenti, non grauato.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

PVto satis certum esse, & clarum DD. Io: & Ambrosium fratres de Ciarlinijs à Bononia succedere non posse in bonis stabilibus D. Marci Ciarlinij eorum patrui: tanquam forenses, & bonorum immobilium incapaces, ideo prædicta bona spectasse ad alios cohęredes Carpi habitatores eiusdem Marci fratres: Verum quia horum temporum calamitas sic patitur, vt litigiosis facile sit serenitati nubem obducere, & Sole Meridiem illuminante obscuram noctem repręsentare, propterea censui nonnulla esse accurate firmanda ad dilucide ostendendam dd. fratrum incapacitatem, vt ipsi, si velint, quasi in speculo eam facile valeant suis oculis coutueri.

Verum quia hæc causa fuit commissa Illustriss. Consil. Iustitiæ Mutinæ, nemo putet meliorem fuisse factam dd fratrum conditione, quoniam certum est causæ euocationem ad Curiam Principis in prima instantia intelligi factam in eodem statu, in quo erat apud inferiorem Iudicem, & manẽtibus ijsdem causæ actis an-
1 terioribus: sic ait in verbis *Renat. Choppin. de Moribus. Paris. lib. 2. tit. 6. num. 4. vers. idem iuris, & vid. sentire Lud. Gilhaus in arbit. Iudic. p. 1. c. 1. de Iurisdictione §. 7. num. 91. vers. hanc*, vbi allegat *l. iudicium soluitur, de Iudic. c. vt nostrum, de appellat.*

Vt igitur ordine certo procedamus, cum materia tractãda recipiat esse suum à pluribus statutis tum Carpi, tum Ferrariæ, quem dum prohibent forensibus stabilium acquisitionem, habent se tãquam excessa, & excedentia, dum vnum supplet, quòd ab altero omissũ est, non erit absurdum permonere in Ciuitate Carpi deficientibus Patriæ statutis vsu receptum esse, vt recurratur ad statuta Ferrariæ Ciuitatis tunc prædominantis, quando id introductum fuit, & permãsit vsus, licet Serenissimi Estenses pacifice reliquerint illã Ciuitatem Pontifici: id autem ab initio mandauit *Her-*
2 *cules 2. Dux Ferr. x. Kalen. Ian.* 1535. & postea *Alfonsus 2. sub die 12. Aug.* 1566. & de huiusmodi ob-
3 seruantia fidem facit *Ceph. cons. 238. num. 6. 12. 13. 14.* & vtique satis conuenit Ciuitatem inferiorem statutis dominantis gubernari, vbi propria deficiunt.
4 *Castr. in l. omnes Populi, num. 7. de Iust. & iur. Corn. cons. 151. num. 6. lib. 3. Soc. cons. 81. num. 7. lib. 4. Soc. iun. cons. 11. num. 5. lib. 1. Borgn. decis. 35. num. 28. p. 1. Decian. cons. 32. n. 28. par. 2. Masi h. de stat. interpret.*
5 *concl. 12. num. 10. Ceph. cons. 169. num. 7. Grat. cõs. 11. num. 12. lib. 2.* & ideo statuta loci superioris spectãtur in his, in quibus desunt Statuta loci inferioris. *Ceph. cons. 343. num. 26. Borgn. decis. 42. num. 47.*

Hinc est, quòd licet aliquando Statuta Carpi iubeãt haberi recursum ad ius commune, adhuc tamen prius recurrendum est ad Statuta Ferrariæ, quia sic expresse mandauere dicti Principes, quòd etiam iustum, &
6 honestum fuit teste *Soc. d. cons. 81. num 3. lib. 3.* quia Statuta Ciuitatis dominantis dicuntur ius commune quo ad Ciuitatem subditam: *Peregr. cons. 63. num. 11. lib. 1.* adeo, vt nisi expressa, & singularis mentio fiat in Statuto Carpi de casu disputato recursus habendus sit ad Statuta Ferrarię, quod plus est, quàm si require-
7 retur specialis, quæ satis differt à singulari. *Ruin. cons. 165.*

165. *num.8.lib.2. Alex.conſ.155.num.8.9.lib.6.Gratian.diſc.for.lib.4 c 706.num.9.* ideoque neceſſaria
8 eſt indiuidualis mentio. *Rip.in l.1.num.75.ff.de vulg. quia indiuiduum,& ſingulare ſunt idem. Bart. in l. fin. in fin. C.ſi contr.int,vel vtil.publ.Gratian.d.cap. 766. num. 9.*

Ex quibus reſultat, quòd licet Statutum loci inferioris ponat Rubricam de aliqua materia, tamen in illa met ſuppletur,& declaratur à Statuto loci ſuperioris, an-
9 tequam recurratur ad ius commune Romanorum: vt dixit *Soc.d.conſ.81.num.9.verſ.not autem lib.4. quem ſequitur Soc.iun.conſ.2. num.30.& ſeq.lib.1. Corn.cõſ. 151.num.5.lib.3.clare Borgn.deciſ.35.num.30.verſic. hinc eſt, p.1.* & ideo Statuta Carpi de eadem materia loquentia prius recipiunt interpretationem à Statutis Ferrariæ, quàm à iure communi, vt poſt *Decian.*
10 *conſ.32.num.29 30.lib.2.inquit Alder. Maſch.de ſtat. interpræt.concl.2.num.87.* quia Statuta loci inferioris debent ſe conformare cum Statutis Ciuitatis ſuperio-
11 ris,& eis minus derogare,quàm fieri poſſit. *Borgn.d. deciſ.35.num.29. Maſch.d.tract.concl.12.num.8.9 11.* vbi inquit amplius ita Statutũ à Statuto interpretari, ſicut ius commune à iure communi, & ita hodie etiã ſeruatur, & ſeruatum eſt, vnde nihil eſt mutandum. *l.minime.ff. de legi. Soc.d.conſ.81.num.8. in fin. lib. 4. Rol.conſ.8.num.50.lib 3.* hæc clara ſunt, ſed late exaraui ad euitandam vociferationem ſatis eſſe cernere in Statuto Carpi Rubricam de aliquo diſponentem, vt ceſſet diſpoſitio Statuti Ferrariæ.

His ſic ſtantibus propius accedendo de iure dd. Io: Ambroſij diſceptandum eſt, & videndum, an ad ſtabilia petita valeant aſpirare, & cum ferro viam aperire di-
12 catur,qui per contraria tranſit,teſte *Bald. in l.præcib. C.de imoub.* ne videar fundamenta partis aduerſæ vel penitus ignoraſſe, aut ſtudio omiſiſſe;quod illi in medium afferant,ſaltem rudi modo proponam: Primo enim animaduertendum eſſe inquiunt, ſatis fundatã videri eorum intentionẽ ex teſtamento dicti D.Marci,in quo ipſi vnà cum reis conuentis hæredes ſunt inſtituti,in cuius hæreditate extãtibus bonis ſtabilibus, videtur,quòd in illis ipſi quoque ius habeãt, quia hæ-
13 reditas continet vniuerſa: *l.hæreditas,ff.de verb.ſign.* & quilibet tam actiue, quàm paſſiue præſumitur ſucceſſionis capax adeo, vt aliter dicenti incumbat onus
14 probandi: *gl.& Bald.& in l.Lucius Titius,§. in teſtamento,num.3.ff.de legat.primo. Sim. de Præt. de interpræt.vlt.vol.lib.3 interpr.1.dub.3.col.2. num. 2.*

Secundo magis ad rem certum eſſe videtur, quòd etiam in dubio quis præſumitur eſſe Ciuis, & non forenſis:
15 *Bart.in l.1.num.21.ff.ad municip.Ang. in l.ſi cum exceptione,§.in hac,num.3.in fin.ff.quod met. cauſ. Ang. de maleſ.in verb. Angelus de Bon.q.2. verſ. quod autẽ. Maſch.de probat.concl.807. in princ. in verb. forenſis. Bertaz. de clauſ 3 gl 1.num.11.* ideo tales præſumitur etiam dicti fratres.

Tertio augetur ratio dd.fratrum, nam cum illorum genitor eſſet, quando viuebat, Ciuis originarius Carpen.eius ciuilitas tranſiuit ad filios alibi quoque na-
16 tos adeo, vt ipſi etiam valeãt frui commodis ciuium. *l.aſſumptio,§ filius,vbi Bart. & DD.ff. ad municip. gl. in c.1.in verb. alienigenas,de vſur.in 6. Boer.deciſ. 13. num. 5.verſ.& pariter. Soc.iun.conſ.37. num. 2.lib. 1. Tiraq.de primog.quæſt.59.num.3. Boſt. in prax. tit. de for.compet.num.28.Ceph.conſ.246.n.1.late Maſch. de probat.concl.1146.num.8. Crott.conſ. 90. num. 5. Menoch.conſ.80.num.9.10.*

Quarto hoc magis confirmari videtur ex ſepulchro, & Capella exiſtente in Eccleſia Maiori Carpi fundata à M.R.D. Franciſco Ciarlinio ſecundo Archidiacono
17 dictæ Eccleſiæ ſub titulo S.Hieronymi cũ litteris parieti adſixis fabricata, cuius vtriuſque partis prædeceſſores fuerunt hæredes: hoc enim non eſt leue, aut tenue originis,& ciuilitatis argumẽtum: teſte *Maſch. d. concl.1146.num.16.Ceph.d.conſ.246.num.2.*

Quinto ijdem fratres videntur eſſe in tuto, quoniã etiam ſi eſſent incapaces, tamen cum eorum cohæredes ſint habiles, ratione ſocietatis, & communionis poſſunt
18 admitti,& efficiuntur capaces:ita *Iaſ.in conſ.112.numero 4.verſ.Item illud, lib.4.*

Sexto actores omne punctum tuliſſe videtur ex eo, quòd certa bona practica in territorio Carpen.poſſideant, & fruantur, quorum occaſione videntur poſſe vocari non ſolum ciues, ſed etiam ſubditi, cum illorũ reſpectu poſſint grauari, & conueniri in Ciuitate Carpi ad
19 not.per *Dec.in c.quæ in Eccleſiarum, col. 9. verſic. ſed quantum,de conſtit. Gemen. conſ.8.col.1. Crauet. conſil. 201.num.15.*

Septimo cum iſti fratres habeant in hac patria multos affines,& conſanguineos, quorum vnuſquiſque ſuſtinet onera realia,& perſonalia,id illis quoque prodeſſe videtur cum ſatis ſit ea ſubire per alium, & maxime per filios, fratres,& propinquos, vt aperte cauetur in
20 *Stat.Carp.lib.4.R.61.verſ. intelligimus.* quod etiam vti iuſtum iure communi diſpoſitum eſt per tex. *in l. cum ſcimus,& ibi Bart.num.3.C.de agricol.& cenſ.lib. x. Rom.in l.1.§.domini.ff.ad S.C.Syllan. Iaſ. in l.ſciendum,num.28.in fin.& num.29.ff. qui ſatiſd. cog. Soc. conſ.292.num.4.lib.2.Ruin.conſ.200. num. 6. lib. 2. Soc.iun.conſ.7.num.12.verſ.ſecundo,lib. 2.*

Octauo dato etiam, quòd iſti Actores onera non ſuſtinuiſſent, tamen videtur nullum eis potuiſſe inde generari præiudicium,quia non fuerunt requiſiti adeo, vt per eos non ſtetiſſe videatur, ſufficit enim paratos fuiſſe,quia circa hoc habitus,non actus reputatur ne-
21 ceſſarius ſecundum *Fulgoſ.conſ.211.incip.præſuppoſito Statuto Veron.col.fin.Dec.conſ.283.col. pen. verſic. nec obſtat.* Nam in propoſito acquirendi ſtabilia etiã quis non ſit ciuis,tamen ſatis eſt paratum eſſe accipere ciuilitatem, antequam res tradatur: *Bart. in l. ventre,num.11.verſ.facit quia,vbi etiam Alciat.n.22.ff.*
22 *de acquir.hær. Ruin.conſ.71.num.4.verſ.pro vt deciditur,lib.1.& conſ.139 num 22.verſ. nec omitto, lib. 5. Soc.iun.conſ.18.num.19.lib.3.Bern.de ſtat.art. 7.q.5. num.29.Menoch.conſ.473.num. 16.*

Nono eſto etiã, quòd vere,& proprie iſti Actores poſſẽt dici forenſes,adhuc pro eis cauenda videtur victoria, quia ſolus fiſcus videtur eos poſſe excludere,& quo ad reos conuentos dicere poſſunt ſe liberas habere ſedes
23 eò, quia *Statutum Carpi lib.4.Rub. 61.* bona forenſi relicta ipſo facto applicat Communi Carpi, & quilibet poteſt denuntiare: Cuius vigore videtur dicendũ ſolum fiſcum, & non alium poſſe talem caducitatem opponere ad tradita per *Bart. in tract. de Repræſal. q. 5.princ.ad ſecundum,num.4. pulchre Soc. iun. conſ. 18.*
24 *num.18.lib.3. Menoch.conſ.165.num.12. verſ. ſexto dato.* Nam tertius non valet iura fiſci deducere, vel eius

eius exceptiones obijcere, nisi fisco annuẽte *tex. e. in l. his consequẽter, §. 1. ff. fam. erciſc. l. hæredibus. C. de his, quibus vt indign. Non. conſ. 53. num. 39. verſ. ſed quoties. Cran. conſ. 774 num. 7. & conſ 941. num. 22. Surd. conſ. 469. num. 30 32* vnde fisco tacente Actorum libera est actio, & reus non debet audiri. *Soc. iun. d. conſ. 18. num. 18. Peregr. conſ. 19. n. 24. lib. 3.*

Decimo in omnem sinistrum euentum, quatenus dicti Actores ad stabilia non possent aspirare, adhuc videtur, quòd eis saltem debeatur eorum æstimatio adeo, vt huic rei statutum non sit impedimento: ita per *tex.*
25 *in l. filius familias miles, §. si quid al. cui, vbi Bart. n. 1. & Bald verſ. vel pone exemplum. Caſtr. verſ. & pone, & tum eis Ang. & Imol. ff. de legat. primo. Alex. in l. apud Iulianum, aliàs: Aphricanus, vel idem Iulianus, §. conſtat, num. 13. verſ. ſed dic, quod veritas, vbi etiam Iaſ. de communi, num 34. ff. cod. Ruin. conſ. 130. n. 10. verſ. vbi vult, lib. 1. de communi Clar. in prax. §. fin. q. 82. Stat. 5. verſ. ſed pone. Alber. de Stat lib. 2. quæſt. 2. num. 5. Brun. eod. tract. art. 9 q. 11. num 89. 90. 91. Pet. Caball. conſ 16. n. 29. & ſeq. lib. 2.* vbi vult hoc procedere siue Statutum loquatur in personam, siue in rem.

Vndecimo aliunde etiam isti Actores de victoria videntur securi, quia, vt aiunt, in ciuitate Bononiæ, vbi ipsi degunt, omnes forenses, & maximè oriundi à Carpo admittuntur ad successiones stabilium, eoque in Comitatu tolerantur, vt immobilia possideant, sic *Cy-*
26 *riac. contr. 291. num. 8. lib. 2.* quo stante nos habemus Statutum Carpi lib 2. Rub. 23. mandans, quòd forẽsibus litigantibus in terra Carpi, idem ius reddatur, quod in terris suis redditur Carpen. & similiter *Stat. Ferr. lib. 1. Rub. 6* forensibus cõcedit eatenus frui nostris Statutis, quatenus ciues nostri eorum Statutis vti permittuntur, propter quod isti fratres ita videntur admittendi, sicut nos admitteremur in ciuitate Bononiæ.

Duodecimo, & vltimo saltem in foro conscientiæ potest videri, quòd isti rei conuenti male agant non admittendo istos fratres ad portionem sibi relictam, ex quo æquitas naturalis multũ suadet, vt volũtatẽ testatoris etiam nullam adimpleamus iuxta *l. quidam, §. illo, vbi*
27 *sic Ang. num 3. C de ſeru. neceſs. hær. inſt. idem Ang. in §. ſi vero expreſſi n, in Auth. de hær. & falc. Alciat. conſ. 53 n 12. lib. 9. tom. 3.* anima enim cunctis rebus præferenda est. *Curt. iun. conſ. 277. num. 17.* Nam in
28 foro conscientiæ iuris apices non excusant, quia est forus boni, & æqui, ideoque à iusto, & æquo regula-
29 tur. *Caualc. tract. de brach. reg. p. 1. num. 23.*

Hæc sunt, quæ meo sane Iudicio pro parte dd. fratrum Bononien. aduersus Carpen. videntur seriò posse deduci, quæ licet primo sub aspectu talia sint, vt cortici verborum inhærenti, & iuris secreta non penetranti facile possint videri irrefragabilia, tũ Deo dante spero me facillime ostensurum nihil penitus dd. Actoribus prodesse, & huiusmodi esse vigoris, vt contra eos non sit laboriorum ea retorquere pro vt benignam autem accomodanti leui labore ostendam.

Vt igitur certi reddamur dd. Actores inani fatigari labore, & omnino esse incapaces bonorum immobiliũ, quæ petunt, in primis pro vero supponendũ est, quòd non subiecti Iurisdictioni Communis Carpi, & non subeuntes onera, & grauamina realia, & personalia cum eodem Communi, & hominibus de Carpo sunt incapaces quorumcumque immobilium sibi relictorum, vel donatorum, vel alio modo acquisitorum, & legatum, institutio, & quælibet alienatio est ipso iure nulla, vt grandibus litteris decisum habemus in dicto
30 *Statuto Carpi lib. 4. Rub. 61. in princ. & in verſ. item quod nulla, & Rub. 76.* per totum, vbi clarius idem replicatur, & expresse requiritur sustentatio onerum realium, & personalium, & hoc longe melius, & clarius disponitur in *Statuto Ferrariæ, lib. 2. Rub. 98.* ad quod recurrendum erit pro decisione, & interpretatione eorum, quæ in prædicto Statuto Carpi vel omissa sunt, vel subobscure dicta, antequam recurratur ad ius commune iuxta illa, quæ dedita opera ad hunc finem in principio exarauimus, ex quibus licet concludere non subditos fuisse effectos stabilium incapa-
31 ces secundum ea, quæ tradit *Peregr. de iur. fiſc. lib. 3. tit. 1. num. 7. & melius in conſ. 91. num. 6. lib. 1.* vt proinde ad eorum portionem admittantur sequentes in gradu, ac si dicti fratres in medio non extarent, vt post multos Peregr. d. cons. 91. n. 5.

Neque licet dubitare, an hæc Statuta valeant, quia sine dubio valida sunt, & fere in omnibus Italiæ Ciuitatibus seruantur in tantum, quòd vti lata ad publicam vtilitatem ad hoc, vt diuitiæ remaneant penes subditos, & ij facilius onera subeant, fauorabilia iudicantur, & in fauorem subditorum late interpretantur,
32 vt probant *Dec. conſ 661. num. 1. pulchre Decian. conſ. 33. num. 1. 2. lib. 1. & conſ. 2. num. 94. lib. 2. Bertaz. clauſ. 18. gl. 2 num. 4. perbelle Ceph. conſ. 53. num. 7. 8. 9. lib de communi, & num. 76. 77. & conſ. 246. numero 38. Rim. iun. conſ. 354. numero 16. 17. 18. & ſeqq. & conſ. 363. num. 263. Gratian. diſc. for. lib. 4. c. 735. num. 13.* & ideo nullus remanet locus disputationi, an talia Statuta viribus subsistant. *Caſtr. conſ. 194. num. 3. lib. 1. Rim. iun. d. conſ. 363. num. 92. Gratian. d. cap. 735. num. 14.* neque eorum inobseruantia potest allegari ex *Statuto Ferrar. lib. 1. R. 2.* & maxime quo ad vltimas voluntates, & contractus lucratiuos, in quibus ab vsu non potest dici aliquid fuisse immutatum: *Peregr. conſ 20. num. 4. lib. 3.* & non est multum temporis, quòd in hac Ciuitate D. Propertius Pontius tanquam non subditus fuit per binas sententias conformes exclusus à legato cuiusdam domunculæ sibi facto.

Neque solum certum est vigore dd. Statutorum non subditos esse incapaces proprietatis, sed etiam possessionis stabilium, tum quia sic declarat dictum *Sta-*
33 *tutum Ferrariæ d. Rub. 98. verſ. nec poſſint.* tum quia sic scripserunt *Laderch. d. conſ. 74. num 1. & numero 3. Rim. iun. conſ. 352. num. 28. 29. 30. Cyriac. contr. 205. num. 21. lib. 2.* vnde est, quòd licet possessio defuncti continuet in hæredem *Stat. Carp. lib. 2. R. 36.* non
34 tamen continuat in hæredem non subditum, qui non potest vti his Statutis Carpen. etiam quo ad bona hic existentia, sic in terminis *Rot. diuerſ. deciſione 161. num. 15. par. 4. Rim. iun. d. conſ. 352. num. 28. 30.*
35 *31. 34 35.* qui ergo vult succedere in stabilibus, necesse est, vt probet se esse subditum, nisi id sit notorium, & habere alias qualitates à Statutis requisitas: sic *Laderch. d. conſ. 74. num. 1. 2. Decian. dict. conſ. 33. num. 27. lib. 1. Rim. iun. d. conſ. 352. numero 26. 27.*

His stantibus cũ Actores non doceant de subiectione, li-

cet ſufficiat reis conuentis non conſtare de iure agentium, quia reus, etiam ſi nihil præſtiterit, abſoluẽdus eſt; *l. qui accuſare, vbi DD. C. de eden. §. non ſolum.*
36 *Inſt, de leg. 2. l. 2. C. de probat. & in his terminis. Corn. conſ. 87, num. 1 t. lib. 3. Rim. iun. conſ. 363. num. 343. Rot. diuerſ. deciſ. 294. num. 3 lib. 3. par. 3.* tamen iſti Carpen rei conuenti facile poſſunt oſtendere omnia prædicta ſtabilia ad ipſos ſpectare tum ex regula, de qua *Peregr. d. conſ. 91. num. 5.* tum per ius non de-
37 creſcendi, etenim cũ omnes ſint in ipſa inſtitutione re coniũcti tanquam hæredes vniuerſales, partes non poſſunt fieri, niſi per concurſum ad tradita per *DD. in l. re coniuncti, ff. de leg 3.* vt vere ſatis eſſet reis offuſcare ius actorum, at eos excluderent. *Gratian. diſc.*
38 *for. lib. 4. c. 736. num. 64* nihilominus cum dd. fratres Bononien. ad dicta ſtabilia aſpirare nequeant tanquã non ſubditi reſiſtentibus eis ſtatutis Carpi, & Ferrariæ, ſequitur, quòd illud totum ad eos ex inſtitutione præuenturum ex iure non decreſcendi ſpectet ad cohæredes, & illis etiã inuitis accreſcat ſecundũ *l. vnic.*
39 *§. in primo, & §. his itaque definitis, verſ. in his itaq; vbi Bald. Salyc. & DD. C. de caduc. toll. l. liber homo §. cum quis ex inſtitutis. ff. de hær. inſt. gl. in l. huiuſmodi, §. ſi Titio, & Mæuio, in verbo: pars, verſ. Item legatur mihi, & non capaci, de legat. primo.* vere enim ſi non extet ſubſtitutus, cohæres capit partem cohæredis in-
40 capacis. *Soc. inn. conſ. 3. num. 12. verſ. & quod, lib. 3. Peregr. de iur. fiſc. lib. tertius tit. 1. numero 2.* nam hæres etiam in quota certa inſtitutus habet titulum in vniuerſa hæreditate, niſi fiant partes per concurſum: *tex. c. in l. ſi quis ita ſcripſit, & in l. ſi quis ita hæres, vbi*
41 *Bald. Ang. & Imol. ff. de hær. inſt. Alex. conſ. 202. n. 8, lib. 6.* valde ergo intereſt Carpen. excludere Bononienſes, quia horum portio illis accreſcit.

Vnum ſupereſt, vt oſtendam dd. Actores non eſſe ſubiectos Iuriſdictioni Communis Carpi, & nõ ſubire onera realia, & perſonalia, in quo multum non elaborabo: Nam certum eſt eos Bononiæ habitare, & ibi domicilium iam diu conſtituiſſe, vt ſatis apparet ex
42 mandato ab eis facto, quòd plene probat contra eos producentes vulg. *l. cum precum. C. de liber. cauſ. Rim. iun. conſ. 363. num. 101.* quòd ſufficit ad oſtẽdendum eos non eſſe hic ſubiectos, quoniam vere, & proprie ſubditus dicitur ratione habitationis, & domicilij a-
43 deo, vt vbi quis non habet domicilium, ibi ſubiectus vocari non poſſit: ſic per *gl. in Clem. 1. in verb. ſubditos, in fin. de for. compet. Caſtr. conſ. 89. num. 2. 3. lib. 2. Alciat. conſ. 81. num. 2. 3. pulchre Dec. d. conſ. 661. numero 5. 6. Ruin. conſ. 120. num. 9. lib. 4. Tiraq. de retr. lign. §. 9. gl. 2. num. 22. omnino vid. Ceph. conſ. 53. n. 35. 36. & conſ. 246. num. 13. 14. perbelle Anch. iun. q. 9. num. 16. p. 1. Rim. iun. conſ. 353. num. 58. 64. & conſ. 457. num. 66. Rol. de lucr. dot. quæſt. 22. n. 21. Mazzol. conſ. 69. num. 12. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 44. n. 4. p. 1. ad rem Laderch. conſ. 52. num. 3. 4. 5. & conſ. 74, num. 6.*

Et ſane hæc Statuta de ſubdito loquentia potius intelligunt de ſubdito ratione domicilij, quàm originis.
44 *Menoch. conſ. 603. n. 16.* immo non intendunt quemquam dici ſubditũ, niſi per domiciliũ, & habitationẽ.
45 *Laderch. d. conſ. 74. n. 23. Rim. iun. d. conſ. 353. n. 57. 58. 122. & conſ. 354. n. 42. 43.* quoniã in verbis Statutorum domicilij appellatio in dubio refertur ad domicilium habitationis, non originis, vt poſt *Dec. ac alios dixit Rol. de lucr. dot. q. 22. num. 19.* Hæc autem agnoſcũtur in dd. fratribus, qui proprie dicũtur habitare Bononiæ, quia illic degant cum ſua familia, & faciunt eo loci forum, ac alia, quæ ſolent facere habi-
46 tatores: ita poſt *Bald. conſ. 198. num. 3. verſ. item eſt ſciendum, lib. 2. Tuſch. pract. concl. littera H; concl. 7. n. 4. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 384. num. 5. 6.*

Accedat, quòd ad euitandam talem incapacitatẽ oportet, vt quis non ſolum ſit ſubditus, ſed etiam ſuſtineat onera, & grauamina cum Cõmuni, & hominibus de Carpo, vt in dicto Statuto Carp. lib. 4. R. 61. in quo licet non exprimatur, an de perſonalibus loquatur, tamen dicendo; cũ Communi, & hominibus: ſatis in-
47 nuit de perſonalibus etiam intelligere ſecundũ *l. 1. in princ. ibi: vt munera nobiſcum. ff. ad municip.* & ſatis eſt, ſi dicat ſtatutum, onera, & grauamina, quia ſub his verbis præcipue veniunt perſonalia. *Rol. conſ. 79. n. 62. lib. 3.* immo ſic indefinite loquendo voluit Statutum comprehendere tam realia, quàm perſonalia, & mixta, vt ad rem dixit *Caſtr. d. conſ. 89. n. 2. verſic. ſed iſta, lib. 2. Ruin. dict. conſ. 120. numero ſexto, in fin. lib. 4.*

Vt autem tollatur omnis ſcrupulus, an hoc Statutum intelligatur etiam de perſonalibus recurrendum eſt ad aliud *Statutum Carpi lib. 4. R. 76.* vbi in eadem materia expreſſe vetatur alienatio ſtabilium in eã, qui non ſit ſubiectus Iuriſdictioni Carpi, & non ſubeat onera realia, & perſonalia cũ Communi, etenim vnum Sta-
48 tutum declaratur per aliud: teſte *Alder. Maſch. de ſtat. concl. 12. num. 11 Heſt. Felic. alleg. 10. n. 17. p. 3.* quod etiam clarius deciditur in *Stat. Ferr. lib. 1. R. 6.* vbi is pro foreſe habetur, qui non habitat, & non ſuſtinet onera realia, & perſonalia, & *lib. 2. R. 98.* vbi dilucide idem deciditur.

Cum igitur iſti Actores Bononiæ degant, impoſſibile efficitur, quod ſaltẽ onera perſonalia, & mixta ſubeant,
49 quia in eorum ſuſtentatione factũ verſatur, ad quod alibi habitans nõ admittitur: ſic *Laderch. d. conſ. 52. num. 6. & conſ. 74. n. 18. Ceph. d. conſ 246. num. 15 Me-*
50 *noch. d. conſ. 603. n. 16. verſ. & in ſpecie. Rim. inn. d. cõſ. 353. num. 172.* immo talia onera non habitantibus etiam pro rebus ibi poſſeſſis imponi nequeunt. *Alex. conſ. 111. num. 9. lib. 7. Soc. inn. conſ. 49. n. 28. lib. 1. Rol. conſ. 1. num. 12. lib. 2. ad rem Surd. conſ. 48. n. 15. in fin. vid. Peregr. d. conſ. 90. num 25. lib. 1.* vnde cum dicti fratres non teneantur, nec poſſint cogi ad munera, vere ſubditi dici non poſſunt, *Bald. conſ. 445. num. 6.*
51 *lib. 4.* nam ſi vna deficiat ſola ex qualitatibus à Statuto requiſitis, penitus excluſi remanent. *Dec. d. conſ. 661. in fin. Ceph. d. conſ. 246. num. 15. Rim. inn. d. conſ. 353. num. 193. & conſ. 363. num. 194. Laderch. d. conſ. 74. num. 20.*

In ſumma iſtis fratribus Bononienſibus ad euitanda hęc Statuta neceſſe erat monſtrare, quod in terra Carpi ſimul habitauerint, ac onera realia, perſonalia, & mixta ſuſtinuerint adeo, vt alterum ſine altero non ſufficiat, ad rẽ *Caſtr. d. conſ. 89. num. 2. verſ. ſed iſta, lib. 2. Ruin. d. conſ 200. num. 11. verſ. non eſt ergo, lib. 2. An-*
52 *ch. iun. d. quæſt. 9. n. 18. verſ. vlterius. Decian. d. conſ. 33. num. 27. Laderch. d. conſ. 74. n. 8. verſ. ſecundò nõ obſtat, ibi: Præterea. Ceph. d. conſ. 246. n. 15. & n. 31. verſ. ad tertiũ, vid. Burſat. cõſ. 8. n. 30. & conſ. 36. n. 15. lib. 1.*

Rim.

Rim.iun.d.conf.353.num.193. Surd.d.conf.48.n.15.
vnde cum impoſſibile ſit hæc omnia ſimul cõcurrere
in perſona iſtorũ fratrũ Carpi non habitãtium, firma
efficitur cõcluſio, quòd à ſtabiliũ ſucceſſione penitus
excluſi remanere debeant, poſtquã defectus vnius tã-
tũ qualitatis eos excludit. *Rim.iun.d.cõſ.363.n.94.95.*
His ſic ſtantibus, quæ ad victoriã ſufficere poſſunt, cõue-
niens eſt, vt contraria euertantur, omniſque ſcrupulus
enodetur: Et ideo primo loco nõ obſtat quẽlibet prę-
ſumi capacẽ: quia ceſſat hæc præſumptio ſtante clara
dd. ſtaturorũ diſpoſitione, quæ ſolum abunde fundat
reorũ intentionẽ, & facit, quòd in claris non ſit locus
53 coniecturis vulg. *l. ille, aut ill. §. cũ in verbis, de leg. 3.*
Leontinus, §. cũ ita, de verb. oblig. immo teſtator non
aliter præſumitur dd fratres vocaſſe ad ſuam hæredi-
tatem, niſi capaces eſſent, & ſe habiles ad ſuccedendũ
54 oſtenderent: late *Rim.iun.d.conf.363.num.345.346.*
& ſeqq. & conf 457.num.78.
Secundo non obſtat, quòd ciues eſſe præſumantur, nam
hoc verũ eſſe non admittit *Ceph. d. conf. 53. num. 34.*
55 verũ hæc prẹſumptio, ſi vera eſt, procedit in habitãte,
qui præſumitur ciuis loci, in quo habitat, & in his ter-
minis allegata in contrariũ procedunt, & de habitãte
intelliguntur. *Bart. in l. is poteſt, col. 6. ff. de acquir. hær.*
& in l. 1. n. 21. in fin. ad municip. melius Ang. in d. l. ſi cũ
exceptione. §. in hac, num. 3. in fin. ff. quod met. cauſ. vbi
56 quòd occiſus Florentiæ creditur Florentinus, niſi alia
oſtendatur origo: *Alciat. reg. 2. præſ. 15. n. 1. Bertaz.*
clauſ. 3. gl 1. n. 10. in fin. Lud. Gilhaus in arbit. Ind. p. 7.
c. 6. §. 133. n. 1. Amat. deciſ. Ferr. 151. n. 29. & ſic om-
nes alij loquuntur adeo, vt iſtis fratribus non habitã-
tibus nulla proſit ciuilitatis præſumptio, & ſi extaret,
inutilis eſſet, quia nõ quærimus, an ſint ciues, ſed an
ſint ſubditi: *Ceph. d. conf. 53. n. 35. 36. Laderch. d. conf.*
57 *74. n. 9. verſ. tertio non obſtat.* cum igitur dd. fratres
ſint incapaces, hẹredes conuenti nõ tenentur obedire
teſtatori, ſi aliquid eis dari iuſſerit. *Crau. cõſ. 766. n. 3.*
Tertio non obſtat, quòd iſti fratres patrẽ habuerint Car-
pi originariũ: Nam primo reſpõdetur illũ ab annis x.
xx. & vltra dereliquiſſe patriã aliò domiciliũ transfe-
rendo, & omnia eius bona libera alienando, propter
58 quod & ipſe perdidit ciuilitatem, & ad inſtar forenſis
Carpi amplius cõueniri non poterat, niſi ibi reperire-
tur. *Rip. reſp. 111. n. 1. Ruin. d. conf. 200. n. 13. 14. lib. 2.*
late Ceph. conf. 246. n. 19. vbi de communi. fuſe Rol. conf.
79. n. 29. 30. 31. 32. lib. 3. Laderch. d. cõſ. 74. n. 5. Maſch.
de probat. concl. 1146. n. 22. 23. Rim. iun. conf. 363. n.
114. 115. 116. & conf. 353. n. 65. Peregr. conf. 90. n. 27.
in fin. lib. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 327. n. 1. 2. 3. p. 1. in tantũ,
quòd iſte originarius prẹdictus poſſit dici forẽſis. *Bur-*
59 *ſat. d. conf. 36. n. 10. lib. 1.* & à fortiori non ſubditus.
Menoch. d. conf. 603. n. 17. verſ. his intelligimus.
Neque nocet, quòd origo ſit immutabilis, & perdi non
poſſit d. l. aſſumptio, ad Municip. quia verius eſt ori-
ginem perdi poſſe, quo ad effectum, vbi quis deſeruit
60 domicilium: *Vrſill. ad Afflict. deciſ. 384. n. 4.* & forte
contraria procedunt, quando Imperatores erant to-
tius Orbis dominatores, vel quando non ſit tranſitus
ad dominium diuerſi Principis, alioquin ille ſic rece-
dens videtur ſuam originem deſeruiſſe: ſic late decla-
61 rat poſt *Rip. d. conf. 111. num. 2. Rim. iun. d. conf. 363. n.*
240. vid. Laderch. d. conf. 74. n. 5. verſ. neq. obſtat.
Deinde contraria procedunt quo ad ciuilitatem ipſam,
non autem quo ad commodum, & effectũ illius, quia
hæc bene perdi omnino poſſunt, vt bene ſentit *Rip. d.*
62 *conf. 111. num. 7. verſ. ſed quantum. Rot. diuerſ. d. deciſ.*
327. num. 5. p. 1. vnde ſi originarius non deſinit eſſe
ciuis, ſaltem ceſſat eſſe ſubditus. *Caſtr. d. conf. 89. n. 3.*
lib. 2. Rim. iun. d. conf. 353. num. 59. 60. 61. 62. 63. & d.
conf. 363. num. 117. & n. 281. Laderch. d. conf. 74. n. 9.
Menoch. d. conf. 603. num. 17. Nam ex lapſu decennij
præſumitur depoſuiſſe animum repatriandi, maxime
63 cũ nõ ſe declarauerit ſe adhuc animũ retinere: *Pariſ.*
conf. 12. num. 23. lib. 3. Ceph. d. conf. 246. num. 21. 25.
26 & cõſ. 451. n. 171. Rol. d. cõſ. 79. n. 51. lib. 3. Maſch.
d. concl. 1146. n. 23. Rim. iun. d. cõſ. 363. n. 238. 239.
Hinc eſt, quòd ipſe non potuit in eius filios tranſmittere
hanc ciuilitatem, quia eam non habebat, ſaltem quo
ad effectum, & quia hæc translatio non fit, niſi ab ha-
bitante, quoniã nemo dat, quod non habet: ſic *Ceph.*
64 *d. conf. 246. num. 23. & conf. 450. num. 160. Rim. iun.*
d. conf. 363. num. 251. Maſch. d. concl. 1146. n. 10. Rot.
d. deciſ. 327. n. 2. 3. p. 1. & tanto magis non habitanti-
bus filijs in loco paternæ originis, nã licet origo pro-
pria perdi non poſſit, tamen ſecus eſt in ea, quã filius
65 prætendit ex perſona patris. *Rim. iun. d. conf. 363. n.*
245. adeo, vt ſi filius non habeat domicilium in loco
originis paternæ, non attenditur ciuilitas patris, ſed
filij. *Dec. conf. 352. num. 3. 4. Ceph. d. conf. 246. n. 20.*
21. 37. Maſch. d. concl. 1146. num. 11. Rim. iun. d. conf.
363. num. 253. ſed inanis eſt hæc quæſtio, quia eſto
etiam, quòd à patre in filium tranſierit ciuilitas, non
tamen tranſit ſubiectio, & domicilium, quæ in caſu
noſtro neceſſaria ſunt. *Ceph. d. conf. 53. num. 34. 35. &*
d. conf. 246. num. 17. Rim. iun. d. conf. 363. n. 117.
Verum ad tollendũ vniuerſum ſcrupulũ, hæc dubitatio
aperte reſoluitur in *Stat. Ferr. d. Rub. 98. verſ. declarã-*
66 *tes.* vbi ad remouẽdas omnes ambiguitates deciſum
eſt, quòd nati extra ciuitatem, & diſtrictũ etiã ex ci-
nibus originarijs non ſint capaces, niſi fecerint ſe al-
librari in æſtimo Communis, & in ipſa Ciuitate, vel
diſtrictu habitauerint tẽpore acquiſitionis, & poſtea
ſaltẽ per quinquenniũ perſeuerauerint habitando, &
ſuſtinẽdo onera realia, & perſonalia: Si autẽ defectus
vnius harũ qualitatũ poteſt eos excludere. *Dec. d. cõſ.*
661. n. 4. Ceph. d. conf. 246. n. 15. quid faciet omniũ de-
ficiẽtia? & ſuper hęc verba huius Statuti vide *Laderch.*
d. conf. 74. n. 28. qui auget etiam difficultatem contra
hos originarij ciuis filios, ex quibus conſtat eis patris
originem non prodeſſe. *Rim. iun. d. conf. 363. n. 236.*
Et ſane ſi ipſe etiã originarius nõ eſt capax, niſi etiã ſub-
ditus ſit, & ſuſtineat onera realia, & perſonalia, vt ha-
betur in *d. Stat. Carpi lib 4. R. 76.* vbi dicitur, quòd ne-
mo poteſt alienare, vel obligare rem immobilẽ alicui
perſonæ terrigenæ, vel forenſi non ſubiectæ Iuriſdict.
Cõmunis, & non ſubeunti onera realia, & perſonalia
cum Communi; quibus verbis cõprehenditur etiam
originarium alibi habitantẽ nõ ſuccedere. *Rim. iun. d.*
conf. 353. n. 83. 127. quãto minus filius originarij ca-
pax cẽſendus erit, niſi habeat eaſdem qualitates? pa-
tet ergo originem paternam, vel propriam non eſſe
in conſideratione, vbi is alibi domicilium habet: ſic
Ceph. d. conf. 246. num. 17. verſ. ſecundo, & numero 18.
Rim. iun. d. conf. 363. num. 275. 280. 281.
Quarto non obſtat Capella, & ſepulchrum ab antiquis,
& prædeceſſoribus noſtris fabricata in prædicta Ec-

cleſia, quia forte inde probari poteſt maiores noſtros
fuiſſe ciues, & originarios Carpi, ſed hoc infertur quo
67 ad iſtos Actores, qui vnà cum patre ceciderunt à cō-
modo ciuilitatis, vt ſatis vidimus; & multo minus in-
de probari poteſt, quòd iſti ſubditi ſint: ſic *Ceph. d.
conſ.246.num.28.29.30. Rim.inn. d.conſ.363. n.266.*
Quinto non obſtat cohæredes eſſe ſubditos, quia hoc fa-
cit, vt ipſi Actores ab eis excludantur, ſi quidem por-
tio incapacis accreſcit hæredi habili: *gl. in l. huiuſmo-
68 di.§.ſi Titio, & Menio, ff.de leg.primo, pulchre Ruin.
conſ 139.num.10 lib.5.* qui tollit omnia contraria.
Sexto igitur non obſtat, quòd iſti Actores in hac patria
poſſideant quædam ſtabilia, quæ non potuerunt alie-
nare vti ſubiecta ſtrictiſſimo fideicommiſſo, nō enim
exinde probant ciuilitatem, aut ſubiectionem. Nam
ſicut certum eſt, quòd aliquando etiam forenſes poſ-
69 ſident ſtabilia in loco, vbi non degunt, & adhuc ſunt
forenſes, vt dixit *Ceph.d.conſ.246.n.31.verſ.ad tertiū.
ibi; & nihil monet. Rim.iun.d.conſ.363.num.326.Surd.
conſ.48.num.15. Pereg.d.conſ 90.num.24.lib.1.* ita
certiſſimum eſt, quòd poſſidens ſtabilia, & quæcum-
que bona in loco, non per hoc tamen vere, & ſimpli-
citer ratione talis poſſeſſionis ſubditus dici poteſt, nō
enim valet ibi conueniri, ſi ibi non reperiatur niſi ra-
tione rei ibi poſſeſſæ, quod eum non facit ſubditum,
& talem, qui Statutis poſſit vti: ita probatur *ex l. li-
70 bertas, §. ſola, ff. ad municip. Abb.in c.1.numero 7.de
for. compet. pulchre Caſtr.d.conſ 89.num.2. verſ. ſunt
tamen.lib.2. Crott.in l.filiusfam.§.diui, col. 22, de leg.
primo.ad rem Crau.conſ.492.num.11. & conſ.912.nu-
mero 15. Dec.conſ.550.num.8. Roch.de Curt. tract. de
Stat.ſect 9.quæſt.12.num.13. Alder.Maſch.eod.tract.
concl.6.num.44.45.46. Rim.inn. d. conſ.353. n.173.
Bertaz. conſ.443.num.6 lib.2. Carp. ad Stat. Mediol.
c.44.num.4.in fin.par.1. Surd.conſ.48 num. 15.* pro-
pter quod iſti actores ratione rei nequeunt proprie,
71 & ſimpliciter dici ſubditi. *Bald.d.conſ.445.n.4. lib.4.*
& maxime in hac materia, vbi ſtatuta intelligunt de
ſubdito, qui poſſit indiſtincte, & abſolute conueniri,
*Ceph.d.conſ.246.num.28.verſ.& expeditis. Laderch.
d conſ.74.num.8.* non enim hæc ſtatuta aliquem ſub-
ditum intelligunt, niſi habitet. *Laderch. d. conſ.74.n.
21.23.* Vnde qui tantum largo modo, & improprie
ſubditus eſt, his ſtatutis non comprahenditur, ſed
alienigena reputabitur, quia verba ſtatutorū proprie,
& per prius intelligenda ſunt: *Crau. conſ.672. num.4.
72 Surd.conſ 89. num.38.* & quæ in contrarium allegan-
tur, ſimpliciter non procedunt, ſed tātum in concer-
nentibus rem ipſam. *Bertaz.d.conſ.443.num.6.7.* Ex
quibus concludendum eſt non ſufficere habere bona
ſine domicilio, vt inquit *Rim.inn.d.conſ.353.n. 131.*
Septimo non obſtat, quòd per cōſanguineos onera poſ-
ſint ſuſtineri, nam id verum eſt, cum aliquo tamen
temperamento, nam dicti Actores debent probare
aliquos pro eis onera ſuſtentaſſe, quia conſanguinei
73 pro ſe ipſis tantum ſuſtinuiſſe videntur, niſi viuerent
in communione, ad rem *Boer.deciſ.272.n. 2. melius
Laderch.d.conſ.74.num.26.in fin.* Vere enim vt abſens
fruatur beneficio ciuium, oportet, vt eius conſangui-
nei ferant onera, quæ illi incumbebant, non tan-
tum ea, quæ ſibi ipſis, & propterea motiuum proce-
74 dit, & ſolum habet locum in illis abſentibus, qui ſunt
de familia patrisfamilias, vel commune habent, &
indiuiſum patrimonium cū ſubeuntibus onera: *Bald.
conſ.234 lib.1. Boer.d.deciſ.272. num.2. Tuſch.pract.
concl.littera H: concl.7.num.5.8* hi enim cum ante
decennium non præſumantur alibi conſtituiſſe domi-
cilium, & patriam deſeruiſſe, non eſt mirum, ſi per
conſanguineos eorum conſortes onera ſuſtinuiſſe di-
cantur, ratione enim conſortij id præſumitur: ſic pro-
75 bat *tex.in d.l.cum ſcimus.§.illud quoq.iunc.gl.in verb.
remaneat, & ibi. Bart.num 3.in fin.& Io:de Plat.C.de
agr.& cenſ.lib.xi. clare Rom..in l.1.§.domini, ad Sylla-
nian. Soc.d.conſ 292.num 4 lib.2. Ceph. d.conſ.246.
num.31. Laderch d.conſ 74.num.26.verſ. non obſtat.*
qui omnes loquuntur de conſortibus: *late Rim. iun.
conſ.353.num.198.199.200.& conſ. 363. num. 267.
268.269* qui reſoluit omnes difficultates, & ita do-
cet intelligendum eſſe huiuſmodi Statutum, & ideo
cum dicti fratres nō viuant in communione cum ali-
quo eorum attinente, non poſſunt dicere, quòd ſuſti-
neant onera per conſanguineos.
Octauo non obſtat, quòd non fuerint requiſiti, & quòd
ſufficiat potentia in oneribus ſuſtinendis; Nam cum
dicti fratres iam diu domicilium Bononiæ habeant,
76 non ſunt requirendi, vt poſt alios dixit *Ceph. d. conſ.
246, num.33 verſ quibus etiam, & num. 34.35. Rim.
iun.d.conſ.363.num.45.* & circa potentiam, quamuis
non appareat aliqua eorum promptitudo, tamen ve-
rius eſt nō ſufficere eos paratos eſſe. *Ceph.d.conſ.246.
num.32.33* Etenim licet reſpectu onerum realium
ſecundum aliquos ſufficiat habitus in ſuſtinendo, ta-
men reſpectu perſonalium requiritur actus, cum per-
77 ſonalia, & mixta etiam poſſidentibus non indicantur
niſi habitent. *Caſtr.d.conſ.89.num.2. verſ. ſed ad hoc.
lib.2. Anch iun.d.quæſt.9.num.21. Ceph. d conſ.246.
num.31. verſ.nec quicquam. Rim.iun.d.conſ.363. num.
275.& conſ.374.num.7. Honded.conſ.5.num. 30 vſq.
ad num.40. lib.1. Laderch.d.conſ.74.num. 24 verſic.
cæterum. Surd.d.conſ.48.num.17.* vbi ait, quòd in ſu-
ſtinendis perſonalibus requiritur actus; Verum in ca-
ſu noſtro cum dd fratres Originarij, ciuis filij tempo-
re acquiſitionis, & poſtea per quinquennium debeant
habitare, ſi volunt ſuccedere, vt in dicto *Statuto Ferr.
lib.2.R. 98. Laderch d.conſ.74. num.13.* vanum eſt in-
quirere, an ſufficiat habitus, cū vltra onerum ſuſtēta-
tionē requiratur etiā habitatio. *Berſ d.cōſ 36.n.15.l.1.*
Nono non obſtat, quòd publicatio bonorū non ſubdito
relictorū ipſo iure fiat, & ſolius fiſci interſit dd. fratres
excludere, cuius iura tertius nequit deducere: Nā pri-
78 mo reſpondetur id procedere, quādo nullus adeſt ci-
uis ſuccedere debens. *Rim.iun.d.conſ.363.n.358.* quia
talia ſtatuta creduntur reſeruare bona capacibus ſuc-
cedere debētibus. *Cyriac.contr.204.n.5.lib.2.* Et ſane
cum non ſubditus ab huiuſmodi ſtatutis efficiatur in-
capax ſtabilium, cohæredes non iura fiſci, ſed propria
opponūt, quia ad eos per ius non decreſcendi vniuer-
ſa ſpectat hæreditas, & confiſcatio nō habet locū, ex-
tātibus agnatis proximioribus, quibus iura ſua ſeruā-
tur illæſa, vt in dicto *Stat. Ferr.lib.2.R 98.* ad quod re-
79 currendū eſt, & diſtinguenti ſtandū, vt facilius cōcor-
detur cum ſtatuto Carpi. *Rim. iun. d. conſ. 363.num.
333.* nec ſine ratione, quia hæc Statuta emanata ſunt
fauore ſubditorum. *Ceph.d.conſ.13.num. 9. & conſ.
80 246.num.39.* vt diuitiæ, & bona remaneant penes
ſubditos. *Ceph.d.conſ.53.n.76 77. Dec.d.conſ. 33.n.2,
lib.1,*

lib. 1. Laderch. d. consf. 74. num. 28. vers. tertio quia. Et propterea censendũ est, quòd prius vocati sint agnati, & his deficientibus fisco locus apertus sit, cum soleat vltimo loco succedere, aliàs mens statuti violaretur, & ratio illius suum non sortiretur effectum: ad rem *Rim. iun. dict. consil. 363. numero 333. 334. cum seqq.*

Secundò respondeo, quòd etiam rei conuenti possunt de iure fisci opponere, nam quando actus est ipso iure nullus, vel ius fisci, vel cuiuscumque tertij est ipso iure exclusiuum iuris agetis, & ius illius in totum perimit, vt hic, tunc licet reo ius illud allegare, vt in terminis

81 dicit *Surd. consf. 48. num. 18. Bursat. consf. 37. num. 17. vers. cum itaq. lib. 1. Laderch. d. consf. 9 num. 12. versic. secundo respondeo. Gratian. disc. for. lib. 4. c. 715. n. 25.* & contraria procedunt in eo, qui solum indignus est, à quo solus fiscus auocat, quia legatũ mero iure subsi-

82 stit ad tradita per *Bart in l. 1. num. 26. & ibi Rip. num. 155. & DD. communiter, ff. de vulg. Menoch. consf. 511. num. 19. 20.* At in eo, qui incapax est, secus seruatur, quia de eius incapacitate cæteri vocati à lege, vel ab homine dicere possunt, & ipsi succedunt exclusò non

83 solum incapaci, sed etiam fisco: *Rim. iun. consf. 239. num. 16. [F]arin. consf. 105. n. 92. vers. pro vt etiam, lib. 2. & tract. de fals. & simul quæst. 150. n. 194. Sanchez. moral. lib. 2. c. 14. num. 32. vers. sed hæreditas. Bursat. d. consf. 37. n. 17. lib. 1. pulchre Menoch. d. consf. 511. n. 18. vers. secundo.*

Denique respondeo hæc statuta duo determinasse, vnũ, quòd legatum, & institutio sint ipso iure nulla, alterum, quòd ipso facto bona sint publicata: Vnde licet

84 tertius de secundo non possit opponere, tamen primum nullitatis, & incapacitatis quilibet poterit allegare absque alia declaratione; ita pulchre *Bursat. d. consf. 37. num. 16. vers. non obstat, & num. 17. Laderch. d. consf. 9. num. 12. vers. tertio respondeo. Rim. iun. d. consf. 363. num. 342.* Sed in rei veritate hoc non est opponere de iure fisci, vel tertij, sed negare intentionem partis aduersæ: pulchre *Rim. iun. d. consf. 363. n. 343.*

Bene verum est, quòd non potest dici fiscum aliquid ius habere, etiam si confiscatio ipso iure fiat, nec potest ad incorporationem deueniri, donec talia bona à subditis detinentur, quia statutum non habet locum,

85 nisi secuta traditione, vel possessionis apprehensione per non subditum; quoniam huiusmodi confiscatio tantum censetur facta, quando illa bona vere, & realiter peruenerunt ad manus forensium, prius autem nihil est, quòd fiscus auferat: ita in terminis *Bald. consf. 314. num. 2. in fin. lib. 3. Soc. iun. consf. 3. num. 19. 20. & n. 21. vers. secundo, lib. 3. Lancill. Gail. de statut. verb. non possit, quæst. 2. n. 26. vers. nec non. Lup. tract. de illegit. comm. 2. §. 2. num. 14. vers. nihilominus. Rim. iun. d. consf. 363 num. 341. Farin. d. consf. 105. num. 14. vers. si igitur, vid. Gratian. disc. for. lib. 2. c. 219. n. 8. 9.* etenim pœna à lege ipso facto imposita requirit factũ consummatum adeo, vt conatus non sufficiat, propter quod alienatio ante traditionem non est perfecta.

86 *Dec. in l. 1. §. hac autem verba, num. 10. ff. quod quisq. iur.* vnde est, quòd rei conuenti vti possessores manutenendi sunt, & eorum prius interest, quàm fisci excludere actores: sic *Marcabrun. d. consf. 109. num. 9. 10. 11. Cyriac. d. contr. 230. num. 17.*

Decimo non obstat, quòd saltem debeatur æstimatio: Nam respondetur, cum talis alienatio prohibeatur non in odium alicuius personæ, nec quia res non sit in commercio hominum saltem particulari, licet non in generali, sed principaliter ob publicam vtilitatem, ne diuitiæ transeant ad alienos, & huiusmodi statuta

87 resistunt personæ forensi, ne acquirat, & in rem scripta sunt, sequitur, quòd neque debeatur æstimatio per *tex. in l. 1. §. donationes. C. de contract. iudic. Bart. in l. multum interest, ante num. 1. vers. qualiter, de verb. oblig. & in l. idem Iulianus aliàs: apud Iulianum. §. cõstat, num. 3. vers. ponitur, & ibi Raph. Cum. ff. de leg. primo, vid. Rom. consf. 508. aliàs est 509. num. 13. vers. his tamen, & num. 15. vers. secus. Alciat. consf. 479. num. 41. Parif. consf. 7. num. 15. lib. 1. Menoch. de recuper. possess. remed. 9. num. 293. Decian. d. consf. 33. numero 21. lib. 1. Rim. iun. consf. 354. n. 25. Bertaz. clauf. 18. gl. 2. num. 3. vers. & de hoc statuto. Surd. decif. 30. num. 35. vers. Postremo, ibi; & quæ dicuntur. Cyriac. contr. 204. num. 24. 102. lib. 2.* immo in fortiori, vbi in hæreditate non sunt pecuniæ, legatum pecuniariũ

88 non subdito factum inutile esse, ne fraus fiat statuto, bene monstrauit *Decian. d. consf. 33. num. 13. 14. 15. 16. lib. 1.* Verum in casu nostro cessat hæc disputatio, quia dictum *Stat. Ferr. lib. 2. R. 98. vers. tali autem*

89 voluit tales alienationes in forenses factas etiam per viam legati esse nullas, vt neque etiam pro æstimatione possit ius reddi, quod tollit omnem cõtrouersiam: teste *Petr. Caball. consf. 16. numero 35. lib. 2. Surd. d. decif. 30. num. 5.*

Stante ergo, quòd hæc Statuta ipso iure bona publicant, vel ius suum proximioribus reseruant dicti Actores Bononienses effecti sunt incapaces adeo, vt etiam si ciues efficerentur, vel alio modo habilitarentur, aut

90 dispensarentur eis nihil prodesset, quia quando Statutum bona ipsa facto publicat, subsequens habilitatio non iuuat, etiam si millies habilitatus se offerret onera subire teste *Aret. in l. si ita quis, §. ea lege; col. pen. vers. tertio, de verb. oblig. Ruin. consf. 139. num. 23. vers. secus, lib. 5. Ancb. iun. d. quæst. 9. num. 25. par. 1. Dec. consf. 661 num. 14. 15. Laderch. d. consf. 74. n. 26. vers. aut vero. Hunded. consf. 5. num. 22. 23. lib. 1. Lud. decif. 279. num. 20. 21.* & maxime quia iam cohæredibus est ius quæsitum, cum eis tota accreuerit hære-

91 ditas, vnde postea nullius momenti est dispensatio; vt post *Barb. Plot. Alciat. inquit Carpan. ad Stat. Med. cap. 310. num. 21. par. 1. Surd. consf. 487 num. 28. Ludouif. d. decif. 279. num. 21. in fin.*

Vndecimo non obstat, quòd vigore Statuti Carpi idem ius reddendum sit forensibus, quod redditur nostris in terris eorum. Nam respondetur primo, quòd si dicti fratres vim faciebant in aliquo Statuto Bono-

92 niæ, illud debebant producere, vt post *Asin. inquit Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 22. numero 131. p. 1. Cravet. consf. 880. num. 13. Rip. in l. 4. §. hoc Iudicium, de damn. infect. Amat. decif. 2. num. 32.* sicut si niteban-

93 tur aliqua consuetudine Bononien. illam debebant probare: *Gratian. discept. for. lib. 4. cap. 740. num. 22.* quod non fecerunt: Vere enim si dicti fratres ex hoc capite putant se posse obtinere, oportebat probare Bononiæ tale ius reddi Carpen. vt valeant eo loci stabilia acquirere, & in eis succedere, & debebant verificare omnes qualitates *Statuti Carp. lib. secun-*

94 *do. R. 23.* hanc rationis redditionem admittentis. *Soc.*

conſ.274.num.10.11.lib.2. Dec.conſ. 261.numero 2. Crau.conſ. 848.num.4. Petr. Caball. conſ. 112. n.13. lib.2. Carpan.ad Stat.Med.in præl ud. num. 494. Rim. iun.conſ.452.n.17.Grat.diſc.for.lib.4.cap. 769.n.61.

Et hoc adeo verũ eſt, vt non ſufficeret dd. fratribus oſtẽdere, quòd Bononiæ Carpenſes aliquando pacifice, & ſine ſtrepitu Iudicij admiſſi fuerint ad poſſeſſionem, vel ſucceſſionem ſtabiliũ, quia hoc eſt de facto procedere, non ius reddere, & vbi non eſt controuerſia, ibi
95 nõ eſt Iudicium. *Crau.conſ.819.n.17.* etenim ius reddere eſt, ſi Prætor aliquid ſiue iuſtum, ſiue iniuſtũ de-
96 cernat: ad *tex.l.pen.§. Prætor quoq.ff.de iuſt. & iur.c. forus,§.Iudex,de verb.ſign.Cagn.in Rub.ff.ſi quis ius dicent.non obtemp.n.11.verſ.ex quo.* Nam ea, quæ in Ciuitatibus grandi Populo plenis ſæpe occulte fiunt ſine ſcientia magiſtratuum, non debent trahi in exẽplum, nec pro redditione iuris deſeruire poſſunt, nec inde vllus naſcitur legitimus vſus, & etiam ſi id conſtare poſſet, quod tamen non eſt probatum, non cõcludit, quo ad redditionem rationis probandam, quia poteſt eſſe, vt qui in territorio Bononien. ſtabilia acquiſierunt, tunc ſubditi eſſent, vel licentiam ſuperiorum haberent. *Rim.iun.d.conſ.363.n.326.*

Accedat, quòd ſi iſti fratres oſtenderent ſemel etiam ſic Bononiæ iudicatum, non ſatis fundarent ſuam intentionem, quia dum Statutum Carpi mãdat forenſibus idem ius reddi, quod noſtris in terris eorum redditur, non intelligitur de iure, quod forte pro vna vice red-
97 ditum fuiſſet, ſed de eo, quod ſolitum eſt reddi ſecũdum *gl.in d.l.pen.§.aliàin verbo vlt.hr.ff. de iuſt. & iur.* tum quia verba Statuti pro vno actu non diſpo-
98 nunt, tum quia materia eſt irritabilis. *Tiraq.in l. Boues,§. hoc ſermone,lim.9 n.1.2.3.& lim.20. n. 1.2.ff. de verb.ſign.* & certum eſt, quod ſolitum non inducitur ex vnico actu, ſed tãtum ex bino, vel terno ad *tex.*
99 *in l.3.& ibi gl.in verb.conſuetudini, vbi Bald num.5. & Salyc.n.3.C.de epiſc.audien. Dec.in Auth. qui rem, num.20.C.de ſacroſ.Eccleſ. Crau. conſ. 767. numero 6. Crott.conſ.411.num 25. Ruin.conſ.154 num. 9.lib.3. Menoch.conſ.501.n.38* qui dicit ſaltem duas requiri ſententias in contradictorio iudicio obtentas adeò, vt vlterius neceſſe ſit oſtendere, quòd illæ ſententiæ effectum plenum eſſent ſortitæ ad *tex.in l.1.§.hæc verba: & ibi DD.omnes.ff. quod quiſq. iur.* quæ hic non verificantur, & in omnem euentũ hæc tolerantia ſi adeſſet, operaretur quo ad ius retentionis, non autem de nouo acquirendi. *Rim.iun.d.conſ.363 n.319.320.*

Sed vere hoc fundamentum veritati nõ innititur, ſi quidem Bononiæ pariter prohibetur alienatio ſtabilium
100 in non ſubditos, vt videre eſt in *Stat.Bon.lib.4. R.de prohibit.alien.rei immob & lib 7.R.prouiſio ſuper prohib.vend.* immo expreſſe vetatur in *Statuto Bon.d.lib. 2.R quomodo, & qualiter for.ius redd.* ne vllus Mutinenſis poſſit acquirere ſtabilia in Comitatu Bononię, ex quibus nõ licet arguere, quòd aliter nobis ius red-
101 dant, nec dicti fratres poſſunt euitare Statuti Carpi diſpoſitionem, vt ad rem dixit *Bart. in conſ.140.incip. quidam de Harnia.ad fin. verſic. ſi vero in dicta terra. Alex.conſ.111.num.16.in fin.lib.7.* & apud nos in ſimili caſu fuit deciſũ in *Statuto Carpi lib.3. R.21.verſ. quod vxore:* Nam ſi Mutinenſes in ſpecie, & alij generaliter ſic vetantur Bononiæ ſtabilia acquirere, non eſt veriſimile, quòd Carpenſes longe inferiores diuerſi modo tractetur, & ideo id videtur imaginem falſi habere: *l.ſi iſta quis, in fin.ibi: quod vtique,ff.de euict.*
102 *Alex.conſ.27.in fin.lib.2.Crau.conſ.550.num. 12.*

Duodecimo non obſtat, quòd ſaltem in foro conſcientię rei conuenti teneantur Actoribus ſuam relaxare portionem. Nam reſpondetur id à vero nimis alienum eſſe, quia forus Dei eſt idem cum foro Cæſaris, niſi expreſſe in foro Dei contrarium ſtatuatur, vel Cęſar fal-
103 ſa præſumptione nitatur. *Couar.in c.cum eſſes, n.7. de teſtam. vid. Sot.de iuſt.& iur. lib. 4. art. 3. rat. 4. Sanchez.de matr.p.2.diſp. 5.num 20. verſic.tandem:* vnde ſi dicti rei conuenti in foro Cæſaris iuſta habent retentionis cauſam, idem iudicãdum eſt in foro Dei, vbi non reperitur adeſſe diuerſa, vel contraria deciſio.

Verum in terminis, quando legatarius, vel hæres eſt incapax grauatum, vel cohæredem, vel alium legitimũ ſucceſſorem non teneri ad quidquam etiã in foro cõ-
104 ſcientiæ tradiderunt ex mente *D. Thomæ* doctiſs. *Bald.in Auth ingreſſi,num.48.49. C. de ſacroſ. Eccleſ. Ruin.conſ.49.num.13.verſ. vnde lib.4. Natt.conſ.402. num.57.Couar.epitom.decr.p.2.c.8.§.5.num.9.Pereg. de iur.fiſc.lib.3.tit.19.num.113. ad rem Lancill. Gall. de Statut.verb.non poſſit,quæſt.14.num.4.5.6.22.23. Io: Lopez.in rep. Rub.de donat.inter vir, & vx. §.41. in princ.verſ.ſed aduerte:* quoties enim de rebus ſecularibus agitur, canones ipſi ſe iuri ciuili ſubijciunt.
105 *tex.e. in c.cum ad verum,diſt.96.Ant.Hering.tract. de fideiuſ.cap.7.num.533.*

Et ſane cum nulla obligatione naturali, vel ciuili dicti rei teneantur, non poteſt dici in conſcientia obligatos eſſe, quia quos Natura non obligat, neque conſcientia
106 legat. *Bald.in l.2.num.3.in fin.C.de vectigal.& commiſs. Felician.à ſol.tract.de Cenſib. lib. 1. c.1. num. 13. verſ.deinde,ibi: Nam obligationem.* hic enim cum ſtatuta negent potentiam acquirendi, & reſiſtant acquiſitioni per verbum: Non poſſit: tollunt omnem obli-
107 gationem ciuilem, & naturalem; pulchre *Lancill. Gall.d.tract.de Stat.verb.non poſſit, in princ. num. 19. Carp.ad Stat.Med.c.105.num 4.5.p. 1.* poteſt enim lex humana actui reſiſtere, & obligationis etiam na-
108 turalis ortum impedire: *Felician.d. tract.lib.1.c.2. num.52.verſ.rurſus, in fin. pulchre Sanchez. de matr. p.1.lib.1.c.7.num. 16.*

Nam certum eſt ſtante prohibitione huiuſmodi Statutorum, quę diſtricte inhibẽt tales alienationes, & pro lege ſeruanda ſunt tanquam ius commune in hac pa-
109 tria. *l.omnes Populi. vbi Bart. & DD, ff. de iuſt. & iur.§.ius autem, & §.ſed ius. Inſt.de iur.nat.* ſequitur, quòd etiam in foro conſcientiæ ligent, quoniam lex humana à ſuperiore emanata, & ſuper certo funda-
11 ta, niſi diuinis ſit contraria mandatis, etiam in foro conſcientiæ obligat ad mortale: *tex.e. in c. quo iure, diſt.8. cap.qui reſiſtit.11.quæſt.3. Abb.in c.1.n. 9. & ibi Felyn.num.44.& Dec.num.25.de Conſtit.Bald.in l. quidam,§. illo. C.de neceſſ.hær. inſti. Alex. conſ. 209. num.8.lib.2. Corn.conſ.137.num.4.lib.2. Rain.conſ.4. num.11.lib.5. Capol.de ſimulat.contr. caſ.4.princ.ſub num.90.verſ.& etiam multo, vid. Lancell.d.quæſt.14. num.9 10.Boccac.de cenſ.par.2. n. 207. Gratian. diſc. for.lib.4.cap.735.num. 6.* D.*Tho.1.2.q.96.art.4. vbi Caiet. Sot.de iuſt.& iur.lib.1. quæſt. 6. artic. 4. concl. 1. & lib.4. art.3. ratione prima, verſ.nos antẽ. Couar.*

in c.pec.

in c peccatum.p.2.§.8.n.6. in fin.de reg. iur.in 6. Suarez. de legib.lib.3 c.25.litt.C. & litt. D. & lib.3.c.26. versic.quo vero.late Anton.Hering.trac.de fideius. c.7. num.529.

Neq; obstat *Ang.in l. quidam § illo.C. de seru.necess.hær. inst.* cum ceteris adductis, quia loquitur in casu, vbi
111 licet lex non assistat, tamen neque resistit adeo, vt
nō impediatur ortus naturalis obligationis, & loquitur in legato facto pauperi non habenti, vnde viuat,
quæ sunt aliena à casu nostro, vbi lex resistit actui,
quod efficit, vt nulla adsit conscientiæ obligatio *Corn. cons.137.num.7.8.lib.2.* nulla enim sana, aut discreta
112 conscientia dictat, vt incapaci præstetur legatum:
Lancill.d.q.14.num.27 in fin.& num. 28. & si lex illi
resistit, hæres negando legati præstationem excusatur
à peccato: *Felician.à Sol.trac.de Cens.lib.1.c.2. n.12. vers.rursus.* adeo, vt hæres sic recusando non possit dici esse in dubio per ea, quæ tradit: *Nauar. in Manual.*
113 *c.27.num.284. Sanchez.de matr. p.1.lib.2 disp.41. q.1.num.9.vers dixi.* Iustæ enim legi obtemperat, quę
facta est ob bonum publicum, vt diuitiæ remaneant
penes subditos, & hæc hactenus quo ad conuentionem attinet.

Sin placet de Reconuentione verba facere, non est diuersa ratio excludendi dd. fratres Bononienses, nam
contra eos vrgent omnia, quæ in Conuentione deduximus, agitur enim de stabilibus ab eis detentis: Hoc
solum videtur ab eis nouiter posse allegari, eos scilicet
nunc possidere, propter quod licet eis non daretur
actio, tamen videtur concedenda retentio ex *tex. in l.*
114 *patre furioso.ff.de his, qui sunt sui, vel alien.iur. Peregr.cons.2.num.62.lib.1.* Secundo addere possunt,
quòd hæc bona stabilia, habuerunt immediate à patre, vnde versamur in illa exceptione, quòd disposita
contra non subditos non procedūt in successionibus
ascendentium, & descendentium *ex Statut. Ferr. lib. 2. R.98.vers. Exceptis.*

Pro istorum solutione pro vero supponendum est, quòd
hæc bona stabilia manarunt ab hæreditate, perillust.
q.D.Io: Ludouici Brusati, qui in suo vltimo elogio hęredem vniuersalem nominauit perillust. D. Isabellam
Ciarliniam eius sororem consanguineam, & in eius
defectum vocauit illius filios masculos illos, grauans
post 30.an. à die finiti vsusfructus eius vxoris ad restituēdam hæreditatem quibusdam de Brusatis, interim
vetans quoquomodo, & via eius bona alienari, quia
voluit, & mandauit dicta bona intra spatium dd. 30.
an. permanere, & conseruari inter illos de Ciarlinijs,
& eorum descendentes, & postea restitui dd. Brusatis:
Ex quibus fatendum est ex huiusmodi verbis inter
Ciarlinios durante termino 30.an. resultare verum fideicommissum, siue illud sit conditionale, & in casu
contrauentionis, siue simplex, & absolutum, quod for-
115 te verius est ex traditis per DD. *in l.filiusfam. §.Diui.ff.de leg.2. Alciat.cons.102.num.4. lib.9. Curt. iun. cons.145.num.10. Rol.cons.23.num.22. lib.4. Crass.de success.§.fideicommissum. q.5.n.8. Peregr. de fideicom. art.14.num.13. Intrigl.de Substit.cent.3.q.72.num.65. Gratian.disc.for.lib.4 c.776.num.14.*

Stante ergo natura fideicommissi quamuis isti Bononienses tamquam descendentes ab eadem D. Isabella;
sicut & ipsi rei reconuenientes, possint videri esse vocatis vnà cum alijs ad tale fideicommissum, ex vi verborum dicti testamenti, tamen penitus exclusi sunt
116 vigore eiusdem: *Statuti Fer.lib.2.R.98.in fin.versic. declarantes etiam.* vbi deciditur, vt in quacumque dispositione vocante, seu admittente descendentes, Agnatos, vel alios, per quoduis generale, seu collectiuū
nomen, forenses compręhensi non intelligantur, perinde ac si in rerum natura non essent; quo nihil clarius, vt per *Rim.iun.d.cons.457.num.67.83.* vbi autem
verba statuti sunt aperta, nihil vlterius est quærendū:
l.ancillæ. C.de furt. Rol.cons.72.num.6.7.lib.3. Ceph. cons.138 num.20. Chartar.decis 13.num.4.

Si igitur dicti fratres non sunt compręhensi in dicto fideicommisso sequitur, quòd dicta bona spectent ad
Reconuenientes vti vocatos, siue per ius accrescendi,
siue non decrescendi. *d.l. vnic.§.in primo, & §.his itaque vers.in his.vbi DD.C.de caduc.toll. DD.in l.re coniuncti.de leg.3.* quo stante dicti fratres non habent ius
retinendi, quia fideicommissus vocatus potest sine
vllo obstaculo auocare bona fideicommisso subiecta
à quocumque detentore, quia habet rei vindicationē
117 sic *tex.in l.fin. §.fin. in fin. vbi Bart. Ias. &* DD. *C. communia de legat. Crauet.cons.19.num.12.de communi Soc. iun.cons.129.n.16.lib.1. Ceph.cons.624.n.11. Laderch.cons.138.num.3.*

Secundo respondetur non obstare, quòd dicta bona immediate habuerint à patre vigorē dicti statuti in vers.
Excepes: quia illa statuti particula eis forte prodesset,
si orti fuissent ex patre ciue, & habitante, ac onera sustinente, alioquin non iuuat patrem habuisse originarium: sic *Laderch.d.cons. 74.n.28.vers.secundo animaduertendum.*

Tertio respondetur verum non esse, quòd habuerint dicta bona à patre, vel ei successerint quo ad illa stante
prædicto fideicommisso, quia in fideicommissis non
succeditur grauato, & vltimo morienti, sed primo fideicommittenti adeo, vt succedentes ab eo capere di-
118 cantur, non à grauato: ita per *tex. in l. vnum ex familia. §.si de falcidia, & §.sed si duos. vbi gl. in verb. hæreditario. de leg.2. l.si hæres. de act. empt. pulchre Castr.cons.341. num.2.vers. item probatur. lib.1. Soc. cons.114.num.3.lib.3. Crauet. cons.144. num.1.2. & consil.537.num.14. Ceph.consil.245.num.53.54.55. Menoch.cons.124. numero 22. & cons.357. num.5. & consil. 358. numero 25.31.32.33. vbi resoluit omnia Gratian.disc for.lib.4 c 661.num.2.17.* Si ergo in his
bonis succeditur dicto Brusato transuersali, non facit
ad rhombum illud statutum de ascendentium, vel descendentium successione: Ex quibus mihi videtur posse concludi dd. fratres esse penitus incapaces bonorū
vtriusque generis adeo, vt neque agendi in conuentione, neque retinendi in reconuentione ius habeant:
Verum interuentu communium amicorum res fuit
sopita accordio, & Actores ad hoc reducti fuere potius gratia conseruandi amicitiam, & parentelam,
quàm timore aliquo iurium, si quidem pro eis stabant infrascripti DD. omnia supradicta comprobantes: & ita.

Io: Baptista Ciarlinius I. C.

Quod supra conclusum Perill. & adm. R. Doctorem
Ciarlinium est, iuris esse arbitror.

Ego Bartholomęus Ghirlinzonus. I.V.D. Carpensis.

Vidi doctissimas allegationes iuris Perill. & M R.D. Io:
Baptistæ Ciarlinij, & quia iudicio meo sunt consonæ
iusti-

iuftitiæ,& legibus requifitus fubfcribere fufcribo.

Antonius Ferrarius I. C. Carpenfis.

Sæpe fæpius exquifite examinatis iuribus, auctoritatibus, & rationibus in ante acta allegatione per adm. Ill. & Excellentiffimum Ciarlinium adductis, omnes, & fingulas eius conclufiones adeo reperi iuri conformes, & optime roboratas, & prudenti calamo exaratas, vt requifitus de fola fubfcriptione libentiffime eidem Excellentiffimo Confultori fatisfaciendo me fubfcripfi, & omnia in eadem allegatione comprehenfa, quia funt vera, & irrefragabilia approbo, & confirmo: In quorum fidem &c.

Antonius Tebechus I.C. Carpen.

Perilluftris, & clariffimus D. Confulens ita diligenter, & erudite, veridiceque confuluit, vt ego nihil adijciendũ putauerim, cum plenitudo adiectionem non recipiat, pleniffimeque ab eodem allegatum fuerit ita, vt iuxta illius vota iudicari debere cenfeam: Quare &c.

Ludouicus Zuccolus V.I.D. Carpen.

Legi, ac perlegi optimum refponfum adm. R. & Excellentiffimi Domini mei, quod in omni parte adeo fulci tum rationibus, auctoritatibus, ac legibus inueni, vt eius conclufiones vti amicas iuri diuino, ac humano vnà cum cæteris DD. meis libenti animo amplexus fuerim: In quorum fidem &c.

Marcus Lifinardius I.V.D.

Doctiffime fcripta à perill. atque Excellẽtiffimo Domino meo legi, atque diligenter perlegi, eaque tantis exornata legum floribus, tantorumque patrum firmata auctoritatibus inueni, vt de fubfcriptione requifitus libentiffime fubfcripferim.

Francifcus Coradus I.V.D.

Vifis, ftudiofeque cõfideratis doctiffimis viris allegationibus perill. & M. Reuerendi D. Confultoris Ciarlinij requifitus de fola fubfcriptione nõ potui, quin ei æquo, gratoque animo morem geram, me eis fubfcribendo: & ita &c.

Stefanus Puzzuolius V.I.D. Carpen.

CAPVT XXXVIII.

EPITOME.

Arctatus quando aliquis pofsit dici ad aliquem ordinem fufcipiendum, & an obligatus ad celebrandum per fe, vel per alium dicatur habere beneficium facerdotalem.

SVMMARIVM.

1 *Canonici Ecclefiæ Collegiatæ non habent ordinem facrum annexum vigore Conc. Trid.*
2 *In alternatiuis electio eft debitoris.*
3 *Gratia fubreptitia nihil valet.*
4 *Narratiua facit Pontificem procliuiorem ad faciendam gratiam.*
5 *Subreptitia gratia non habetur in confideratione.*
6 *Gratia iuftificata debet executioni demandari.*
7 *Beneficium poteft fieri facerdotale fundatione, ftatuto, confuetudine.*
8 *Canonicatus omnes effe facerdotales laudabile eft.*
9 *Canonicatus eft facerdotalis, fi habet onus celebrandi.*
10 *Canonici cathedralium debent habere aliquem ordinem facrum annexum.*
11 *Beneficium actu facerdotale eft, quando tempore præfentationis requiritur qualitas facerdotis.*
12 *Beneficium habitu facerdotale folum requirit aptitudinem ad facerdotium.*
13 *Canonici tenentur ad refidentiam.*
14 *Canonicos oportere habere aliquem facrum ordinem annexum non eft verum in Collegiatis.*
15 *Capellania non eft facerdotalis, licet habeat annexum onus Miffarum.*
16 *Miffarum oneri recte per alium fatisferi poteft.*
17 *Canonicus non poteft feruire per fubftitutum.*
18 *Beneficiatus cum refidentia tenetur ad feruitium perfonale.*
19 *Collegiatæ Canonici tenentur ad refidentiam.*
20 *Canonici fub mortali tenentur canere.*
21 *Canonicatus Collegiatæ Carpi funt facerdotales.*
22 *Debitum eft, ad quod quis poteft cogi.*
23 *Spontaneum non eft, ad quod quis poteft cogi.*
24 *Verbum: Ex debito: neceffitatem importat.*
25 *Verbum: teneatur, præceptum importat.*
26 *Suum dicitur, quod proprium eft.*
27 *Canonici an poffint cantare fuas Miffas per alium.*
28 *Canonicus obligatus celebrare per fe, vel per alium intelligitur, per alium poffe iufto ftante impedimento.*
29 *Canonici tenentur perfonaliter obire fua munia.*
30 *Confuetudo non valet, vt Canonici feruiant per alium.*
31 *Curatum beneficium eft facerdotale.*
32 *Curatus poteft celebrare per alium.*
33 *Actus tribuitur mandanti, non exequenti.*
34 *Miffam obligatus dicere per fe, vel per alium fortius obligatur, quàm qui per fe tenetur celebrare.*
35 *Obligatus per fe celebrare, fi impediatur, non tenetur per alium fupplere.*
36 *Canonicus poteft abeffe ftudiorum caufa.*
37 *Statutum vnum ab altero interpretatur.*
38 *Facultatiuus actus non inducit obligationem.*
39 *Sacerdotales dignitates conferunt tantum habilibus ad facerdotium.*
40 *Romæ quod factum fit, non debet infpici, fed quid fieri debuit.*
41 *Concilium non receptum non obligat.*
42 *Epifcopus poteft difpenfare contra eius ftatutum.*
43 *Ordinarius poteft derogare eius ftatuto etiam iurato.*
44 *Epifcopus non ligatur fuo ftatuto.*
45 *Epifcopus ludens cum fubdito videtur cum difpenfare à pœna ludi.*
46 *Epifcopus admittens præfentationem videtur difpenfare cum præfentato.*
47 *Capitulum poteft difpenfare, & tollere ftatutum eius.*
48 *Capituli factum valet contra ftatutum iuratum.*
49 *Capitulum non poteft ftatuere in præiudicium patroni.*
50 *Epifcopus non poteft difpenfare pro vna vice ad fauorem non habentis qualitates in fundatione requifitas.*
51 *Beneficiali in materia attenditur quafi poffeffio.*
52 *Arctati non dicuntur, qui non habent legitimam ætatẽ.*
53 *Arctatus quis dicatur.*
54 *Arctati non recipiẽdo ordine, nullas pœnas incurrunt nifi moniti.*

55 *Ar-*

55 *Actatio q tandō incipiat ligare.*
56 *Actatis dicatur, qui non habet ordines suo beneficio annexos.*
57 *Gratiæ nemini præiudiciales late interpretantur.*
58 *Gratia non vitiatur, si impetrans dignitatem dicat esse officium.*
59 *Interpretatio, qua sustinetur actus, præualet.*
60 *Episcopus potest dispensare cum ordinato extra tempora.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

NOnellus quidam Canonicus Ecclesiæ insignis Collegiatę Carpi nullius Dioc. prima tantum insignitus tonsura post adeptam pacifice sui Canonicatus possessionem obtinuit à Sanctissimo Papa Gregorio XV. gratiosam, dispensationem, vt extra tempore posset ad minores ordines, & subinde tribus festis diebus sequentibus vsque ad Sacerdotium promoueri narrãdo Pontifici eius Prebendam, & Canonicatum esse sacerdotales, & ipse esse arctatum, vt præscripta à Conc. Tridentino tempora minime expectare posset.

Vt autem plenam haberet huiusmodi gratiæ executionẽ ab Ordinario Carpi obtinuit litteras commendatitias, & ab Episcopo Mutinæ dimissorias, & cæteris legitime seruatis se contulit Bononiam, vbi à Suffraganeo fuit promotus ad omnes etiam Præsbyteratus ordines.

Sed antequam dictus Canonicus domus reuersus Missam celebrauerit, & ad exercitium ordinum deueneerit fuit propositum dubium, an rite fuerit ordinatus, eò, quòd narrauerit Pontifici se esse arctatum, & eius Canonicatum esse sacerdotalem: Et sane primo aspe- ctu videbatur falsam esse dictam narratiuam, quia non apparet in fundatione Collegiatæ onus sacerdotij fuisse annexum istis Canonicatibus.

Neque dicto Canonico videbatur opitulari: *Conc. Trid. sess. 24. c. 12. de reform.* vbi disponitur vt Canonicatibus certus ordo sacer annectatur, quia illud decretum loquitur, & procedit in Ecclesijs Cathedralibus, ideo
1 non habet locum in Collegiatis, vt inquit late: *Nicol. Garz. trac. de Benef. part. 7. c. 4. num. 36. 37. 38. 39. Zerol. in prax. episc. p. 1. verb. Beneficia. §. 5. pag. 46. Io: Sotteal. ad dictum Conc. d. cap. 12. in verbo: Nemiuem etiam.*

Minus videbatur dicto Canonico suffragari statutum dictæ Ecclesiæ, quia non obligat præcise ad celebrandum, sed alternatiue ad dicendum Missam, vel dicere
2 faciendum, & propterea eius est electio *c. in alternatiuis de reg. iur. in 6.* Cui conformis est vsus, quoniam videmus, dum sæpe adolescentes 14. an. ad huiusmodi Canonicatus præsentantur, & instituũtur, per quod declaratur non esse sacerdotales, quia si tales essent oporteret illos esse in ætate ad Sacerdotium habili.

Vnde conclusio videbatur esse patens, vt scilicet huiusmodi dispensatio esset subreptitia, & tamquam fun-
3 data super falsa causa nihil valeret, vt per *Felyn. in cap. ad aures num. 9. de rescript. Oldr. cons. 162. Seraph. decis. 1310. num. 1.* ex hac enim narratiua Pontifex vide-
4 tur inductus, & procliuior factus ad gratiam concedẽdam: *Seraph. decis. 870. n. 1. 4* & sic illa gratiam tam-
5 quam subreptitia non est habenda in consideratione, vt per *Farin. decis. 545. num. 4. in nouissimis.*

Nihilominus cum ipse essem tunc temporis illius Canonici amicus, & concanonicus de mea sententia requisitus verius esse putaui nihil falsi fuisse ab eo narratum Pontifici, & gratiam vti iustificatam esse executioni
6 mandandam, vt inquit *Farin. decis. 617. in princ. centur. 5. Coccin. decis. 373. num. 2.* Vt autem id facilius demonstrem, inde exordium faciam, quia certum est Canonicatus, & alia beneficia posse fieri sacerdotalia nõ solum primeua eorum institutione, vel priuilegio, sed etiam postea ex aliquo statuto vel consuetudine,
7 vt omnes pro indubitato supponunt: vt per *gl. in c. si eo tẽpore. in verbo: ætatem. ad fin. de rescript. in 6. gl. in Clem. vt hi, verbo: anne xi: de ætat. & qualit. Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora num. 10. vers. exemplum. & num. 11. vers. facit illud. de elect. pulchre Roch. de Curt. trac. de Iurepatr. verb. Honorificum. n. 21. vers. postea. Cas. Läbert. eod. trac. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 27. n. 7. 8. & art. 29. num. 3. Rol. cons. 47. num. 59. lib. 1. Lexius de Iust. & iur. lib. 2. c. 34. dubit. 19. num. 106. vers. his adde. Garz. de benef. p. 7. c. 1. n. 40. vers. & alia. & n. 44. 58.* adeo, vt laudabilis dicatur illa consuetudo, vt om-
8 nes Canonicatus sint sacerdotales, & seruanda est ex *Conc. Trid. sess. 24. d. c. 12. vers. vbi vero consuetudo de reform.*

Vnde animaduertendum est, quòd Canonicatus dicitur sacerdotalis, etiam si expresse non dicatur oportere esse, vel fieri sacerdotem, dummodo habeat onus Missarum seu celebrandi certis diebus, vt per tex. bene
9 intellectum, & ponderatum in c. significatum, de præben. tradiderunt *Dominicus in d. c. si eo tempore. in fin. col. 3. de rescript. in 6. & in Clem. fin. vbi Card. q. 3. col. 4. de æt. & qual pulchre Lambert. de Iurep. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 27. num 9. vers. hoc sic. & vers. cum ergo ille. & art. 28. num. 3. vers. tu ad ista. Io: Gattic. consil. 1. num. 11. & cons. 2. num. 15. Garz. d. trac. par. 7. cap. 1. num. 79. 80* vbi inquit tale beneficium esse habitũ sacerdotale, & sic tenuisse Rotam in vna Rom. Capell. 19. Mart. & 14. Nouembris 1586. coram Pamphylio; Et hoc in materia Canonicatus optime probatur ex *Conc. Trid. s. ss. 22. c. 4.* ibi videlicet, vt alij Missas, alij Euangelium, alij epistolas dicant; nãm ex tali onere
10 vult Concilium illos canonicatus esse vel sacerdotales, aut Diaconales, vel Subdiaconales, ergo ab onere imposito dignoscitur, an Canonicatus sit sacerdotalis.

Et quamuis nonnulli etiam requirant ad beneficium sacerdotale, vt beneficiatus sit sacerdos actu, tamen id non passim procedit, nisi quando tempore electionis,
11 seu præsentationis requiritur talis qualitas, vt penes *Prax. Archiep. Neap. c. 24. num. 10. Seraph. decis. 871. num. 17.* eò, quòd verba fundationis requirentis sacerdotium respiciebant tempus præsentationis, non prosecutionis: *Gratian. disc. for. cap. 133. num. 6. lib. 1.* quod alienum est à casu nostro, vt infra patebit, vnde
12 sufficit sola aptitudo ad sacerdotium: *Io: Gattic. d. loco Zerol. in prax. super verb. Iuspatronatus §. 8. dub. 15. Paris. de resign. benef. lib. 4. quæst. 9. num. 34. Garz. d. trac. par. 7. cap. 1. num. 41. 78. 79. 80. Gratian. d. c. 133. num. 7.*

Et hoc maxime procedit in Canonicis, vt ex onere Missarum censeatur Canonicatus sacerdotalis, quia ipsi tenen-

13 tenentur ad reſidentiam, & ab eis perſonale ſeruitium
requiritur: ita *Lexius trac. de Iuſt. & iur. lib.2.dubit.
19.num.105.verſ. tertio.late Garz. d. trac. p.3.cap.2.
num.494. cum multis ſeqq. & par. 7. cap.1. num. 89.
in fin.*

Et id ſane videtur carere difficultate in caſu noſtro, quoniam licet diſpoſitio: *Conc Trid.d.ſeſs.24.cap.12.* vt Canonicatus alij ſint ſacerdotales, alij Diaconales, alij Subdiaconales, procedat in Cathedralibus tantũ,
14 tamen procedit etiam in hac Collegiata, quia illud decretum Concilij fuit expreſſe acceptatum a Capitulo, & Clero Carpen. in Synodo habita ab Ordinario Carpi de anno 1571. vt in dicta ſynodo. tit de dignitatibus, & Canonicis vbi iubetur, quòd tale decretum executioni mandetur, quòd poſtea factum videtur, dum in ſtatuto ſanxerunt Miſſas per Canonicos, eſſe celebrandas, & cum tale onus iniunxerit omnibus dignitatibus, & Canonicatibus præſumendum eſt voluiſſe omnes eſſe ſacerdotales iuxta laudabilem conſuetudinem.

Hinc alienum à caſu noſtro eſſe apparet, quod ſcriptum eſt de ſimplici Capellania, vt non dicatur ſacerdotalis, etiam ſi ei ſit annexum onus celebrandi Miſſas, quia hoc verum eſt, ſed ratio eſt, quia ſic beneficiatus
15 non tenetur reſidere, vt habetur apud dictum: *Garz. de beneſ.p.7.c.1.num.85.86.87.88. Gratian.d.c.133. num.10.& pulchre Paul. Piaſec.in prax.epiſc.p.2.c.3. num.32.verſ.alterius tamen, & num.33. Io: Sotteal.ad Conc.Trid.d.c.12.* qui omnes tam Rotæ, quàm S.C. deciſiones referunt, quibus oſtenditur propter huiuſmodi onus beneficium non dici ſacerdotale, quod verum eſt; nec mirum, quia Capellania eſt beneficium ſimplex non requirens reſidentiam, propter quod beneficiatus non poteſt cogi ad celebrãdum per ſe, quia
16 oneri Miſſarum in huiuſmodi beneficijs licet per aliũ ſatisfacere: *Garz.d.trac.in d.c.1.num.86.87.Gonz ad reg.Canc reg.8 gl.5.num.84.Io: Sotteal. ad d.c.12.ad fin.Piaſec.d.c.3.num.32.33.Gratian.d.c.133.num.12. & c.800.n.4.pulchre Barboſ. de off.epiſc.p.2.alleg.24. num.43.verſ.ſed verior.& num 44.*

Hos enim non verſamur in ſimplici Capellania, ſed in canonicatu, qui licet poſſit dici beneficium ſimplex, habet tamen onus reſidentiæ, & cum eius redditus conſiſtant in diſtributionibus quotidianis non licet
17 deſeruire per ſubſtitutum: *Gratian.d.c.133.num.13. Barboſ.d.alleg.24.n.44.verſ.limitat etiam.* & quamuis ante *Conc.Trid.* ſolerent Canonici deſeruire per ſubſtitutum, ſeu Vicarium tamen huiuſmodi conſuetudines à Concilio ſunt reuocatæ: ſic *Azor. inſt.mor.p.2. lib.3.c.6.q.4.& lib.7.c.4.q.4.*

Vbi igitur verſamur in Beneficio ex inſtitutione, vel ſtatuto, aut alia ratione reſidentiam requirẽte, aut Chori aſſiſtentiam, tunc cenſetur iniũctum ſeruitium perſonale non ſolum chori. ſed etiam Miſſarum adeo, vt be-
18 neficium poſſit dici ſacerdotale, vt poſt *Perez.de lira lib.2.c.7.num.6.inquit Garz. d.trac. p.7.c.1. num.86. verſ.hoc tamen, & num 79.verſ.placet.& n.98.verſic. aut quod reſideat, & verſic. tunc procederet. Gratian. d. c.133.num.13.14.Barboſ.d.alleg.24.num.44.verſ. limitat etiam.* Et ideo debent conſiderari rationes, & deciſiones in contrarium adductæ ad probandum ex onere Miſſarum nõ dici beneficium ſacerdotale, quia procedunt in illis beneficijs, in quibus reſidentia non eſt neceſſaria, & aliud innuunt, quando beneficiatus habet reſidendi præceptum.

Et propterea nos verſamur extra huiuſmodi dubitationem, quia Canonicatus Eccleſiæ Collegiatæ ſaltem cauſatiue requirunt perſonalem reſidentiam ex *Conc.*
19 *Trid.ſeſs.24.cap.12.verſ.præterea.de Reform. Alfonſ. Hoied. de incompatib. beneſ.p.1.c.17.num.3. Gratian. d.c.133.num.28.Azor. inſt.mor.p.2.lib.3.c.11.q.22. & lib.7.c.4.q.1.ad fin.Rot.diuerſ.deciſ.659.num.1. in fin.p.4.Seraph.deciſ.1256.num.2.* Ex quibus manifeſte conſtat ea, quæ traduntur in hoc propoſito de beneficio ſimplici reſidentiam non requirente, non procedere in Canonicatibus Eccleſiæ Collegiatæ, cuius Canonici non ſolum intereſſe, ſed etiam in choro canere ſub mortali tenentur, ſi diſtributiones velint lu-
20 crari, vt bene probat *Nicol. Garz.de beneſ.par.3.c.2. num.513.* vbi multos allegat, & propterea Capellania, & Canonicatus non dicuntur beneficia incompatibilia: *Farinac.deciſ.119.num.8.cent.1.*

His ſic firmatis licet inferre Canonicatus Eccl. Carpen. eſſe ſacerdotales, licet enim id non colligatur à primæua eorum inſtitutione, tamen vigore ſtatuti, quod
21 cenſetur Apoſtolica auctoritate firmatum, vt ex *Bullis Iul. II. & Leon. X.* Pontificum depræhenditur, omnes Canonici, & Dignitates videntur habere annexum onus ſacerdotij; Nam in dicto *ſtatuto cap.V.* habentur hæc verba: Ordiniamo, & ſtatuiamo, ch'ogni Dignità, Canonico, e Manſionario ſia tenuto dire, ò far dire le ſue Meſſe i giorni feſtiui, & così ogni Capellano condotto dal Reuerendo Capitolo, & gli altri giorni ſi dicano hebdomadariamente, & il Sacriſtano ne tenghi buona cura, facendo celebrare tutte quelle Meſſe, che non foſſero celebrate dalli obligati à ſpeſe loro, di che ſia tenuto rendere conto ogni Meſe à Monſignor noſtro, acciò veda, ſe la Chieſa è ſtata ſeruita debitamente di Meſſe: ex quibus, & alijs, quæ ſequuntur aperte probatur Canonicum teneri celebrare ſuis debitis horis, & temporibus iuxta præſcriptum ordinem à Sacriſta: & cum in ſynodo fuerit acceptata diſpoſitio *d.Conc.Trid.* vt viſum eſt, tale onus videtur appoſitum ad faciendum Canonicatus ſacerdotales.

Vt autem id euidentius pateat, attendantur in primis verba Rubricę dicti ſtatuti, quæ inſcribitur. *De Miſſis*
22 *dicendis ex debito Eccleſiæ.* ſuper quibus conſidero, ſi debitum eſt, ſequi, vt Canonicus etiam inuitus poſſit ad huiuſmodi onus cogi. *l.debitor intelligitur, vbi Alciat. de verb.ſign. Lud. Sacc. conſ.234. num. 34. lib.2.* quia ſpontaneum non eſt, ad quod quis cogi poteſt.
23 *Pariſ.conſ.6.num.5. lib.4. Bertaz.in rep. l.ſi quis maior.num.305.C.de tranſact. Gratian.diſc.for. cap.544. num.14.lib.3.* & ſane verbum, ex debito, præceptum,
24 neceſſitatem importat: *c.oblatæ.§. licet igitur.in fin. & § ſuperior.de appellat.c.vt famæ.§.reſpondemus.de ſent.excommunicat.Clem.2.§. hoc igitur. in fin. vbi gl. in verbo: debeant.de ſtat.monach.Ruin.conſ.110.n.18. lib.2.Ceph.conſ.509.num.14.*

Accedat quòd in dicto dicitur (ſia tenuto) quod verbum
25 arctat, & præcipit: *Clem.exiui de Paradiſo. verſ.item ordo.de verb.ſign.Pariſ.conſ.19.num.132 lib.2.* & id confirmatur ex alio dicti ſtatuti verbo: (le ſue Meſſe) ex quo compræhendimus hoc munus ſpectare ad Canicum ratione Dignitatis, quia ſuum dicitur, quòd pro-

16 propium est: Cle a. 1. de for compet. cap. auctoritate.
vbi gl. de priuileg. in 6. §. cum in suo. Inst. de rerum. diuis.
suum enim dicitur, quod ad ipsum pertinet. l. is, qui, ff.
de manumiss. & hoc etiam magis declarat illud verbũ
(dalli obligati) quia si canonicus est obligatus, ergo
non potest se exceptione defendere; l. vel obligatus. §.
obligatum. ff. de liber. caus.

Addi potest alia dispositio Statuti dictæ Ecclesiæ c. 4. vbi
cauetur, vt festis diebus solemnibus Missæ maiores
cantentur à solis Dignitatibus non solemnibus vero à
solis Canonicis: In quo munere posset dici eos debere
personaliter deseruire, si velint distributiones lucrari,
non attento quocumq; vsu contrario, vt fuit decisum
27 à S.C. pluries testes Garz. d. trac. de benef. par. 3. cap. 2.
num. 495. 496. & seqq. Veruntamẽ in hoc stante vsu
immemorabili, vt quis deseruiat in Missis cantandis
per alium sui similem, puto probabile esse, vt Canoni-
cus per se non teneatur celebrare, sed possit per substi-
tutum satisfacere, per ea, quæ late tradit Gratian. disc.
for. c. 800. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 12. 13. lib. 4 iuncta ali-
qua iusta causa impedimenti vel absentiæ per ea, quæ
inferius dicam,

Vna restat difficultas, quia videtur ex dicto Statuto.
cap. 5. Canonicum non arctari absolute ad cele-
brandum, sed electiue, quia dicit (sia tenuto dire, ò
far dire) qui sermo dicitur alternatiuus, & præstat de-
bitori electionem. c, in alternatiuis. vbi gl. & Dyn. de
reg. iur. in 6. & ideo si potest Canonicus per alium
huic oneri satisfacere, videtur quòd dici nõ possit Ca-
nonicatum esse sacerdotalem ex traditis per Garz. de
Benef. par. 7. c. 1. num, 76. 87. 88. & num. 94. 95 96. &
seqq. Piasec. d, c. 3. num. 32. 33.

Verum iste scrupulus, qui multos angit, iam sublatus est
stante onere residentiæ, & solum potest admitti ad fi-
nem, ne Canonicatus iudicetur sacerdotalis actu, sed
tantum habitu per ea, quę dixit Gratian. d. c. 800. num.
11. vers. quæ sunt. lib. 4. & radices huius difficultatis
facile tolluntur, si consideremus attentius verba dicti
statuti alternatiue loquentis, non enim præstat liberã
Canonico electionem, vt fieri solet, sed debet intelligi
analogice, vt ita demum Canonicus possit per alium
satisfacere oneri Missarũ siue solemniũ, siue non solẽ-
nium, si iusto aliquo impedimento fuerit detentus,
28 velut infirmitatis, vel absentiæ, ne ipse valeat physice
per se adimplere, sic enim iustum est, vt per substitutũ
seruiat, & sic verba statuti debent intelligi, vt per se
celebret, si potest, sin impeditus sit, per alium satisfa-
ciat: sic in terminis declarat: Barbat. cons. 33. num. 8.
vers. quia ad hoc respondeo. lib. 2. Cæs. Lambert. de Iure-
patr. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 28. num. 2. 3. 4. & art. 30.
num. 25. §. sit igitur conclusio, vers. amplia secundo in
tantum. Io: Gutti. cons. 1. n. 11. vers. & prædicta Garz. d.
tract. par. 3. cap. 2. num. 496. 498. 504. Azor. inst. mor.
par. 1. cap. 10. num. 24. quæst. 7. versic. quando vero
talis.

Alioquin si hoc statutum simpliciter velimus intellige-
re, vt pro suo arbitrio Canonicus etiam præsens possit
Missas per alium dicere præcipue Maiores, seu Cano-
nicales, incideremus in absurdum, quia dictum statu-
tum videretur inualidum eò, quòd Canonici, etiam
29 Collegiatæ Ecclesiæ teneantur per se, non per substi-
tutum diuina obire munia, vt post: Conc. Trid. d. sess.
24. c. 12. vers. omnes vero, inquit Farin. decis. 659. n. 3.
cent. 5. Seraph. decis. 1256. num. 4. vid. Garz. d. tract.
p. 3. c. 2. num. 495. 496. Zerol. in prax. p. 2. verb. Cano-
nicus. §. 5. Io: Sotteal. ad Conc. Trid. d. c. 12. in fin. in ver-
bo: omnes vero. diuina: qui volunt non posse canonicũ
Missam maiorem per alium, Canonicum dicere, nisi
fuerit legitime impeditus, vel absens.

Et si aliter permitteret consuetudo etiam immemorabi-
lis, non esset habenda eius ratio, quia abusus potius
dicendus est, vt sæpe respondidit S. C. Cardinalium
30 Concilij Trid. interpretum teste: Zerol. d. verb. Cano-
nicus. §. 5. Garz. d. trac. p. 3. c. 2. num. 498. & num. 503.
Io: Sotteal. d. loco. Seraph. decis. 1256. num. 4. Rot. diuers.
decis. 659. num. 3. p. 3. Farin. d. decis. 659. num. 3. cent. 5.
qui tollunt omnem maculam, & conuincunt in ijsdẽ
terminis intelligendum esse Gratian. d. c. 800. n. 2. 3.
& seqq. lib. 4. vt eius rationes procedant dato impedi-
mento, alioquin & statutum, & consuetudo essent in-
ualida secundum prædicta, & hæc interpretatio ma-
gis sequenda est, cum tendat ad augumentum cultus
diuini, pro quo magis expedit vnumquemque deser-
uire per se ipsum, non per alium: Seraph. decis. 1385.
num. 5. & maxime post Conc. Trid. per ea, quæ di-
ximus.

Deinde pro vero intellectu dicti statuti, dato etiam, quòd
liceret Canonico per alium celebrare vigore dicti sta-
tuti, tamen hoc non facit cessare, quin Canonicatus
sit sacerdotalis, quod exinde conuincitur, quia etiam
Curatus, quem annexum habere sacerdotij ordinem
31 nemo ambigit; Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora,
num. 10. vers. nam istis. de elect. Lexius de iust. & iur.
lib. 2. c. 34. dub, 19. num. 106. versic, his adde, ibi, primo
quia: tamen per se, & per alterum munus celebrandi
32 adimplere potest, vt inquit Azor. inst. mor. p. 1. lib. 10.
cap. 24. q. 2. in princ. ibi: per se, vel per alterum: dum-
modo id passim non faciat, & ad longum tempus;
Possenin. de off. curat. c. 2. num. 5. & tamen exinde non
potest dici beneficium curatum non esse sacerdotale,
quia id patens est, sed non debemus mirari, vt etiam
prouisus de beneficio sacerdotali possit per alium ce-
lebrare, quia dum per alium facit, per se ipsum facere
videtur; actus enim non exequenti, sed mandanti at-
33 tribuendus est: l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod
cuiusq; vniuers. c. cum aliquibus. de rescript. in 6. Craue.
cons. 222. num. 3. & cons. 961. num, 4.

Et hoc confirmari potest, quia obligatio celebrandi per
se, vel per alium magis stringit, & fortior est, quàm
34 simplex, & absolutum onus per se tantum celebran-
di: Nam qui tenetur per se celebrare, iustam habet ex-
cusationem, si legitime impediatur adeo, vt tunc neq;
astringi valeat ad celebrandum per alterum, qui vero
per se, vel per alium obligatus est celebrare, etiam si
iusto detineatur impedimento tamen adhuc tenetur
35 per alium adimplere, ita pulchre Azor, inst. mor. p. 1.
lib. 10. c. 24. quæst. 7. vers. Respondeo: Nauar. in manual.
c. 25. num. 154. Aug. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 24.
num. 28.

Et hoc sensisse videntur dicti statuentes, dum sub Rub. de
infirmis, c. 24. sanxerunt, vt infirmus, vel senex sit exẽ-
ptus à seruitio, dummodo faciat celebrare Missas,
quod etiam de absente causa studiorum dixerunt in
36 eodem Stat. c. 26 & tamen causa studij Canonico per
septennium abesse licet, & absentiæ iusta est causa se-
cundum Lexium de Iust, iur. lib. 2, cap. 34. dub. 19,
num. 163.

num.163.Garz.d.trac.p.3.c.2.num.54. ſi prædicti igi-
tur iuſtum habentes impedimentum, non excuſantur
à celebrando per alium, concludendum eſt fortiorem
eſſe hanc celebrandi per ſe, vel per aliam obligatio-
nem.

Vlterius tale ſtatutum alternatiue loquens præcipue de-
bet intelligi de Canonicis nondum ad ſacerdotium
promotis defectu ętatis, vel alia ratione, non enim ali-
ter videntur ſe poſſe excuſare, ſi credimus: *Azor.inſt.*
mor.p.2 lib.6.c.8. q.16. quod etiam videtur eſſe de
mente alterius ſtatuti cap. 11. dicentis: Che quelle
Dignità, Canonici, e Manſionarij, che non ſaranno
ordinati al ſacerdotio, ſiano tenuti à fare celebrare le
Meſſe loro ad altri Preti, Si.n. illud indiſtincte intelli-
geretur, etiam nullo extante impedimento hoc vide-
retur ſuperfluum. quod non eſt dicendum: *Crauet.*
conſ.263.num.18. dicamus igitur potius vnum ſtatu-
37 tum interpretari ab altero. *Crauet.conſ 606.num.8.*
Alder. Maſcbard de interpræt.ſtatu.concluſ.2.n.122.

Sed forte dices, hæc non ſunt in vſu in hac Eccleſia, vbi
paſſim vnus deſeruit pro alio, nam poſſum responde-
re omnes videre factum, ſed non rationem, ideo quā-
do id factum eſt, credere licet ob iuſtum impedimen-
tum factum fuiſſe; verum quia id non indagatur ſub-
tilitet, multi putant ſine diſcrimine fieri; at ſi fiat,
abuſus eſt, & non debet ſeruari, vt decreuit S. C. teſte
Garz.d.p.3.c.2. num. 496. & ſeqq. niſi iuſto extante
impedimento, vt vidimus, propter quod non tollitur
Canonici obligatio, etiam ſi alius pro eo deſeruiat, cū
enim ſit materia facultatiua, licet quis millies pro me
38 deſeruiſſet, non ideo dicitur obligatus: *Seraph.deciſ.*
716.num.10.11.& deciſ 813.n.5. vnde *Garz. d. c.2.*
num.500. exclamat contra Canonicos, & Dignitates,
qui videntur erubeſcere, ſi obeant munia ſibi incum-
bentia.

Pariter nota eſt illa communis oppoſitio, ſcilicet ſæpiſſi-
me ad huiuſmodi Canonicatus præſentatos, & inſti-
tutos fuiſſe Canonicos adoleſcentes annorum 14.
quod videtur eſſe ſignum non eſſe ſacerdotales, quia
39 ſic adoleſcentulis non poſſent conferri ex *Conc. Trid.*
ſeſſ 22.c.4.de reform. requireretur enim ſaltem ætas,
per quā infra annum poſſet fieri ſacerdos, cum de iu-
re ſufficiat habilitas: *Gratian. d.c.800. num.11. verſ.*
nam contrarium.lib.4.

Nam primo poſſem reſpondere à factis non eſſe arguē-
dum, quia non quid Romæ factum ſit, ſed quid fieri
40 debuit, ſpectandum eſt, vt inquit *tex.in l.ſed licet.ff.*
de off præſ.Menoch.conſ.510. num.7. ſatis enim nobis
eſt oſtendere Canonicatum eſſe ſacerdotalem ex ſta-
tuto, de cæteris rationem quærere non eſt noſtrum,

Secundo alij reſpondent in hac parte *dictum Conc.Trid.*
ſeſſ 22.c.4 non fuiſſe ab initio receptū, nec vſu cōpro-
batū, & nihil eſſe imputandum prouo, qui eſt in bona
fide præſentandi adoleſcentes, nec præſentato ſtante
poſſeſſione triennali, vt inquit *Lexius de iuſt. & iur.*
lib.2 c.34.dub.20.n 110.verſ.in his tamē; nā vbi Cōc.
41 non eſt receptū, in ea parte non obligat: *Garz d.trac.*
p 7.c.1.n.136. & n.137. vbi quod valet vſus ſaltem
decennalis contra legem Canonicam ab initio non
receptā, Verū hoc non videtur poſſe dici in his locis,
vbi Conc.Trid.fuit paſſim, & ſine diſcrimine, & indi-
ſtincte receptū, & ex dicta ſynodo Carpen cōpręhen-
ditur ſtatuentes voluiſſe ſe dicto Cōcilio conformare.

Quare reſpondeo rememorando, quòd ſicut Epiſcopus,
& quilibet Ordinarius poteſt facere ſtaturū, & Syno-
dum, ſic etiam poteſt in eis diſpenſare, etiam ſine cau-
ſa, quia ab eius voluntate pendet illas vim habere, &
poteſt illas omnino caſſare auctoritate ordinaria, nec
42 ideo in aliquo oſtendit ius commune, quia eius eſt
tollere, cuius eſt dare: ita *DD. in c. at ſi clerici. §. de*
adulterys. vbi Butr.num.17. Abb.num.10.Felyn.n.6.
Aret.n.24 Alex.de Neu. n. 6. de Iudic. Bott.de ſynod.
p.2.art.4.n.8.Anch.in d.c. vt animarum, n.11. in fin.
de conſt.in ſexto Nauar.in manual. c.25.n.74. Sayr. de
cenſ.lib 6.c.11.n.11. late Sanchez. de matr. lib.8.diſp.
17.n.27.33.Barboſ.de off.epiſc.par.2. alleg.24. n.2 3.
Bonac de legi.diſp 1.q.2.punct.3 num.2. quod proce-
43 dit, etiamſi illa ſtatuta ſint iurata: *Sanchez.d.diſp.17.*
*n.31.verſ.*verum dicendum eſt: *Bonac.d.q.2.punct.3.*
num.2.verſ. & hoc verum: ipſe enim non ligatur ſuis
44 conſtitutionibus niſi in quantum velit: *Bald.in Auth.*
quibuſcūque n.5.de ſacroſ.eccl.Vgolin.de off.epiſc.c.47.
§.1.num.3.Bonac.d.diſp.1.q.1.p.6.n.16. Homobon. de
exam.eccl.p.3.trac.15.c.9.quæſt.6. in princ quæ adeo
vera ſunt, vt non ſolum valeat expreſſe diſpenſare, ſed
etiam tacite, & ideo ſi eius edicto vetetur alearum
vſus, & ipſo cum ſubdito ludat, videtur ſecum diſpen-
45 ſaſſe vt poſt Azor.Salas, & Sayr.inquit *Bonacin.d.q.1.*
punct.6.n.17.Barboſ.de off.epiſc.p.3.alleg.93.n.27.28.
Homobon.de exam.eccleſiaſtico d.c.9.q.6.verſ.ſed quod
ibi.quamquam. cum enim poſſit ordinarius tollere im-
pedimentum, non eſt credendum voluiſſe illaqueare
ſubditū, vt dicit Homobon.d.loco, quia non eſt neceſ-
ſaria actualis diſpenſatio, ideo cū præſentatur ille, qui
non eſt in ætate habili ad ſacerdotium, & ipſe Ordi-
narius illud admittit, cenſetur cum eo diſpenſare,
46 quando poteſt: *Lambert.de Iurepatr.d.lib.2.p.1. q.7.*
princ.art.30.n.20.21. & ſentire videtur: *Menoch.lib.*
2.præſ.20.n.7. & ſane facilis eſt diſpenſatio, quando
non imponitur onus in fundatione, ſed vel ſtatuto aut
conſuetudine, vt hic: *Abb.in c.cum in cunctis. §. infe-*
riora n.11.de elect.Lambert.d.art.30.n.25. §.ſit igitur
concluſio.verſ.limita modo.

Sin de ipſo Capitulo placet verba facere, non aliter di-
cendum eſt, poſſunt enim Canonici diſpenſare, & tol-
47 lere ſtatutum, quod fecerunt, etiam ſi fuiſſet à Sede
Apoſtolica confirmatum: vt inquit *Abb.in c.cum ac-*
ceſſiſſent.n.2.& ibi:Felyn.n.3.Dec.n.4.& communiter
DD.de conſtit. immo ſi Canonici aliquem eligant, &
faciant de Capitulo contra diſpoſitionem ſtatutorum
videntur cum eo diſpenſare, & in hoc ſtatuto deroga-
re, vt bene probat tex. *in d.c.cum acceſſiſſent.in fin.vbi*
Abb.n.3. Felyn.n.10.Dec.n.10.de conſtit. & licet ſta-
48 tutum ſit iuratum, tamen cum electio fiat præſente,
& ſciente Ordinario, videtur eos à iuramento abſol-
uere vel eius vim ſuſpendere ad tradita per *Bonacin.de*
legi.diſp.1.q.1.punct.6.n.17. vel dicas, quòd licet in-
curratur periurium, tamē valet actus, & tenet electio:
Abb.in d.cap.cum acceſſiſſent.n.4.verſ.aut iurauerunt.
vbi Dec.n.14.eod. & maxime, quia cum neq; fundatio-
ne, neq; mandato Apoſtolico hęc lex, & hoc onus fue-
rit impoſitum, non potuerunt Canonici reſtringere
libertatem patroni, quam habebat in præſentando
49 etiam adoleſcentes: *Farin.deciſ.502.num.25.cent.5.*
niſi patronus ſuum præſtaſſet conſenſum, quod feciſſe
credo.

Et

Et quamuis post Conc. Trid. verior sit sententia non posse Ordinarium dispensare etiam pro vna vice, vt præsentatus instituatur, si non habet qualitates in
50 fundatione appositas, sicut late probat *Garz. de benef.p.7.c.1.num.107.112.& seqq.* tamen quia in casu nostro non quæritur de qualitate in fundatione posita, sed à statuto adiecta, cessat difficultas, & sufficit Ordinarium, & Capitulum esse in hac quasi possessione dispensandi cum patroni consensu, quia in hac materia attenditur sola quasi possess. *Farinac.*
51 *decis.646 num.1.cent.5.*

Vnde hi, qui nō sunt in ætate legitima ad sacros ordines Arctati dici non poterunt non quidem ratione beneficij, sed ob defectū temporis, qui n. obtinent benefi-
52 cia sacerdotalia in ætate ad sacerdotium inhabili, vsque dum peruenerint ad præscriptum tempus, non possunt dici Arctati, nec valent cogi ad suscipiendos ordines sacros: ita respondit S. C. teste *Nicol. Garz. d.trac. de benef.p.3.c.4.n.17.Io: Sotteal.ad Conc.Trid. sess.22.c.4 de reform.in verbo: infra annum*, & ita seruat Pontifex secundum stylum Datariæ, quādo enim dispensat in beneficio sacerdotali cum ætatem non habente, solet apponere clausulam, vt quam primum ille prouisus peruenerit ad legitimam ætatem, faciat se promoueri, pro vt ego vidi similes prouisiones.

Illi vero, qui legitimæ sunt ætatis, si habeant talia beneficia sacerdotalia, Arctati dicuntur, cum arctatus di-
53 catur ratione beneficij suscepti, vel suscipiendi: *Conc. Trid. sess.7.c.10.de reform.* & tenentur se promoueri facere ad sacerdotium, non tamen incurrunt pœnas à Concilio inflictas differendo vltra annum, nisi ad id faciendum fuerint à superiore moniti, & adimplere
54 recusauerint *Dec.in c cum in cunctis. §. inferiora,n.4. de elect.Garz.d.p.3.c.4.n 10.11.12 Diaz.in pract.crim. can.c 53 n.5. Lexius de iust. & iur. d. dub.19.n.105. vers.*vbi notandum, quòd multo magis procederet in partibus vbi Conc Trid.non est vsu receptum: *Lexius d.dub.19.num. 105. vers. tertio peccant. & dub. 20. n.110.in fin.*quod in his locis, vbi degūt veri filij obedientiæ S.M. E.dici non potest: Vnde colligis, quod nostri Canonicatus possunt dici sacerdotales, etiam si aliquando conferantur adolescentulis, quia arctario
55 tunc incipit, vbi peruentū est ad legitimam ætatem, & si quando extiterunt Canonici, qui nūquā ordinem sacerdotij susceperunt, nihil refert, quia non fuerunt moniti, pro vt requirebatur ad hoc, vt incurrerēt pœnas statuti Sacri Concilij Trindentini, & si aliqui fuerunt absentes ad longū tēpus, vel id fuit cum licentia, vel monitio non præcessit ad residendum, & in omnē casū distributionibus priuati fuerūt, egoq; recordor D.Canonicū Blasiū Cōterinū Romæ degēte monitū fuisse, vt veniret ad residendū, & ad id cōpulsum fuisse ab Ordinario, & in vrbe contra eum fuisse relaxatum Arrestū ad hūc effectū instāte Ordinario, & Capitulo.

His sic stantibus remanent inconcussa illa omnia, quæ diximus circa dictum statutum c.5.cuius vigore ostēsum est propter onus Missarum Canonicatus Ecclesię Collegiatæ Carpi esse sacerdotales propter cōcursum obligationis ad residendum: Et propterea nō est mirū, si Canonicus in legitima ętate cōstitutus potest dicere se arctatum, quia occasione beneficij recepti ille
56 dicitur arctatus, qui non habet ordinem illi beneficio annexum: *Nicol. Garz. de benef.p.5.c.7.num.98.*

Io: Baptistæ Ciarlinij.

Bene igitur dictus Canonicus expressit, & narrauit Pontifici eius Canonicatum esse sacerdotale, & ipsum stante legitima ætate esse arctatum, quia ex prædictis constat veridice fuisse locutum, etiam attento rigore: etenim si epicheiam respiciamus, potuisset etiā concedi Breuis executio, quia huiusmodi verba possent etiā rectè intelligi cum aliqua mitigatione, nō præcisè, sed causatiue, quia licet Gratiæ soleant strictè interpretari, quia conuellunt ordinem præscriptum, tamen quādo nemini detrimentum afferunt, vt hic, debent am-
57 pliari, & ad æquas causas produci, & ratione etiam analogica extendi, vt inquit perbelle *Ruffin. trac. de benef.c.13.num.64.*

Hinc est, quòd impetrans dignitatem, quod re vera erat
58 officium talis expressio nō vitiat gratiam, vt post *Gemen.conf.111.incip.Dominus noster, inquit Rota decis. 4.n.5.6. de rescriptis in antiquis alias est 502. pulchre Io: Staphile.trac.de Grat. expect.tit.de modo, & form. impetr.n.19.20.* Ita dicamus, quòd etiam si iste Canonicus non esset arctatus præcisè, quia, tamen causatiue saltem astringitur ad celebrandum, quatenus ipse velit per se obire munera suæ Dignitati incumbentia ad mentem Concilij Trid. Gratia Pontificis debet sustineri, maxime cum præualeat interpretatio, qua
59 actus sustineatur, non autē pereat: *Seraph.decis.627. n.10.* Nihil tamen indigemus hac pia interpretatione, quia satis vidimus veridice fuisse narratū dictum Canonicatum fuisse, & esse sacerdotalem.

His rationibus compellor dicere dictum Canonicum nihil mēdacij in precibus Sanctissimo porrectis narrasse, & ideo ei concedendum esse Breuis executionem, ordinumque susceptorum executionem: Vtiq; rigorose res examinanda esset, si ille obtinuisset dispensationē, ne ordines suo beneficio annexos debito tēpore suscipere teneretur, verum in ea gratia, quæ illi cōceditur, vt possit propria munia ad mentem Concilij obire, non debet, neq; æquum videtur tam strictō iure procedere, sed cū eo benigne agendum est, & maxime, quia etiam si in aliquo fuisset offensum, potest Ordinarius ratificādo ordines susceptos, vitium abolere, potest enim Episcopus, seu Ordinarius dispensare cum ordinato extra tempora: *cap. consultationi, vbi*
60 *gl. & DD.de tēpor.ordin. Io: Azor.inst.mor.p.2.lib.3. c.50.q.10.vers.cum eo itidem, qui recepit.*

Verum cum de eadem re requisiti fuissent ad ferendum suam sententiam adm. RR. DD. Dionęus Corrigius Vicarius Mutinæ, & Constantius Scola eius successor, Bartholomeus Grilinz. Vicarius Carpi, qui omnes erant I C. noti nominis, & pariter adm RR.DD. Io: Baptista de Hortis Canonicus S Petronij Bononiæ, & Sacræ Theologiæ vnus ex primarijs lectoribus, Rodulphus Pius fr. S. Francisci de Obseruantia Theologus, & Io: Ferretus Regien fr S.Francisci Conuentualium Theologus Cardinalis Estensis hanc eandem sententiam amplexi, & ego vidi eorum vota, & à plerisque ab ore eorum audiui, & omnes iudicauerunt dictum Canonicum fuisse rite, & rectè ordinatum; ex quibus præualuit nostra sententia apud Ordinarium Carpi, qui dictum Canonicum postea libenter recepit, & admisit ad Missam celebrandam, quem ego totis viribus tutatus sum, & libentissime amicitiæ ergo, licet postea ipse immemor huius beneficij aliquantulum in me recalcitrauerit,

ſpemque meam feſellerit, quæ tamen non ceſſabo amare, & iuxta opportunitatem ei ſeruitium præſtare: Et ita &c ſal. &c.

Io: Baptiſta Ciarlinius.

CAPVT XXXIX.

EPITOME.

Alienatio bonorum Eccleſiæ reſeruato beneplacito Apoſtolico an præſumatur ſolemnis ex curſu 30. an. cum obſeruantia contractus, & quando, & an liceat pœnitere ante obtentum beneplacitum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum Eccleſiæ copulatiue requirit cauſam, & ſolemnitatem.*
2 *Alienatio bonorũ Eccl. requirit Aſſenſũ Apoſtolicũ.*
3 *Facta non præſumuntur.*
4 *Beneplacitum apoſtolicum præſumitur ex curſu 30. an. cum obſeruantia contractus.*
5 *Alienatio rerum Eccl. ex curſu 30. an. præſumitur ſolemnis, & vtilis.*
6 *Aſſenſus Apoſtolicus an præſumatur ex curſu 30. an.*
7 *Solemnitas extrinſeca an præſumatur ex curſu x. vel 30. an.*
8 *Alienatio non præſumitur ſolemnis ex curſu temporis, niſi obſeruantia ſit certa, & clara.*
9 *Alienatio non cenſetur ſolemnis ex ſolo curſu temporis ſine alia coniectura.*
10 *Obſeruantia contractus facit eum præſumere ſolemnẽ.*
11 *Beneplacitum Apoſtolicum reſeruatum, vel enunciatum ex curſu temporis an præſumatur.*
12 *Dictio; Præſertim; quid ſignificet.*
13 *Beneplacitum an præſumatur exiſtente contradictore.*
14 *Iudicium redditur in inuitum.*
15 *Beneplacitum Pontificis an præſumatur non probata eius ſcientia.*
16 *Scientia Pontificis an requiratur in præſumendo eius aſſenſu ex curſu temporis.*
17 *Dictio; Maxime; quid importet.*
18 *Beneplacitum an præſumatur, quando poſitum eſt in conditione.*
19 *Ablatiui abſoluti faciunt conditionem.*
20 *Beneplacitum reſeruatum an requiratur, vbi aliàs eo non fuiſſet opus.*
21 *Clauſula: quatenus opus ſit: quid operctur.*
22 *Subſtitutus ſub conditione an poſſit probare conditionem per præſumptiones.*
23 *Bene placitum an præſumatur, quando ex facie Inſtrumenti de illo non apparet.*
24 *Solemnitas non præſumitur, vbi ex Inſtrumento apparet non adfuiſſe.*
25 *Aſſenſus Apoſtolicus an debeat præcedere, vel ſequi alienationem bonorum Eccleſiæ.*
26 *Licentia, & conſenſus quomodo differant.*
27 *Beneplacitum non poteſt apparere ex Inſtrumento, in quo reſeruatur.*
28 *Titulum meliorem quando quis habere præſumatur.*
29 *Tempus vitæ Prælati alienantis an deducatur ex tempore 30. an. ad præſumendum Beneplacitum.*
30 *Beneplacitum præſumitur ex curſu 30 an. non deducto etiam tempore vitæ alienantis.*
31 *Beneplacitum an præſumatur in ijs, quibus ius commune reſiſtit ex curſu 30. an.*
32 *Præiudicium magnum an impediat præſumptionem Beneplaciti.*
33 *Lis cœpta an impediat præſumptionem Beneplaciti.*
34 *Reſtitutio an integrum an impediat præſumptionem Beneplaciti Apoſtolici.*
35 *Reſtitutio in integrum ſupponit validitatem actus.*
36 *Alienationes inualidas reuocauit Paulus IV.*
37 *Pauli IV. conſtitutio de bonis Eccleſia non alienandis reuocata.*
38 *Clauſula; reſeruato Beneplacito Apoſtolico: facit conditionem.*
39 *Beneplacitum reſeruatum debet expediri, etiam ſi alioquin non ſit neceſſarium.*
40 *Conditio nihil ponit in eſſe.*
41 *Beneplacito Apoſtolico nondum expedito non eſt quæſitum ius ad rem.*
42 *Pœnitentiæ locus eſt in alienatione bonorum Eccleſiæ ante expeditum Beneplacitum.*
43 *Alienatis bonis Eccleſiæ an liceat reſilire à contractu.*
44 *Feudum ſi alienetur ſaluo aſſenſu Domini an liceat pœnitere.*
45 *Vendens ſub conditione an interim poſſit pœnitere.*
46 *Contractus poteſt claudicare fauore Eccleſiæ.*
47 *Eccleſiæ bona alienãs quãdo poſſit recedere à cõtractu.*
48 *Commiſſarij Apoſtolici licet non pronunciauerint, tamen licet alienantibus pœnitere.*
49 *Tranſactio in beneficialibus non valet ſine aſſenſu Apoſtolico.*
50 *Iudex Eccleſiaſticus an ſit competens contra laicum in contractu Emphyteuſis.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

VSque de Anno 1596. ſub die 6. Iulij. M. R. Canonici, & Capitulum S. Proſperi Ciuitatis Regij cõceſſerunt in Emphyteuſim D. Cæſari de Vettis vnam eorũ domũ ſitã in dicta Ciuitate pro annuo canone Ducatonorũ octo cum declaratione, quod prædicta facere intendunt, accedente conſenſu, non ſolum Epiſcopi Regij, ſed etiam Sedis Apoſtolicæ, & non aliàs, aliter, nec alio modo, quatenus opus ſit Mortuo dicto D. Cæſare in eius locũ ſucceſſerunt R. D. Octauius, & D. Proſper de Vettis eius filij, quoniam Emphyteuſis fuit ſtipulata etiam pro deſcendentibus tam maſculis, quàm fœminis: Verum die vltimo Aug. 1626. ijdem Canonici mouerunt litem contra dd. DD. Octauium, & Proſperum aſſerentes nullam, & inualidam fuiſſe dictam conceſſionem, quia numquam fuit obtentum Beneplacitum Sanctiſſimi, vt fuit conuentum; Reſponſum fuit à Vettis omnia fuiſſe ſolemniter acta, & fuiſſe etiam impetratum dictum Beneplacitum, non teneri tamen ad eius probationem, ſtante lapſu 30. an. iuncta obſeruantia contractus, cum traditione poſſeſſionis dictæ domus, & ſolutione canonis: Quæritur quid iuris.

Et ſane pro parte d. Capituli videbatur iuſte allegari nullitatẽ dicti cõtractus, quia certũ eſt in alienatione bonorũ Eccleſiæ duo copulatiue requiri, cauſã … & ſolemnitatem

nitatẽ adeo, vt alterũ sine altero nõ sufficiat: *c.1. de rebus Eccl. non alien. in 6. Clem. 1. eod. Tusch. lit. A. concl. 271. num. 1. Quarant. in summ. Bull. verb. alienatio, ante num. 15. Rota diuers. decis. 300. num. 1. p. 4. Farinac. decis. 300. n. 1. cent. 3. Anch. iun. qq. fam. lib. 2. q. 52. num. 3. Ricc. in prax. resol 12. n. 1.* præcipua autem solemnitas est consensus Apostolicus, vt *in extrau. Am-*
2 *bitiosæ. de rebus Eccl. non alien.* quem hic interuenisse non apparet, & nisi probetur; non præsumitur, quia est quid facti: *l. in bello. §. facta ff. de captiu. & post-*
3 *lim. reuers. l. verius, de probat.* propter quod concludendum videtur dictam concessionem fuisse inualidam.

Verũtñ aliud mihi visum fuit & cõtrariũ putaui verius, & receptius, si quidem iam transacti sunt 30. an. & vltra à die huiusmodi liuellationis vsq; ad diem motæ litis, & cum tradita fuerit dictæ domus possessio dicto D. Cæsari, & adhuc eius filij in ea perseuerent, & semper soluerint canonem annuum, omnia præsumuntur solemniter acta, quia ex huiusmodi obseruantia contractus iuncto cursu 30 an. non solum præsumitur in-
4 teruenisse Beneplacitum Apostolicũ, sed etiam alienatio censetur Ecclesiæ, vtilis ex *gl. in c. peruenit. vbi Io: de Imol. n. 11. 12. de empt. & vend. Anch. cons. 136. n. 2. Alex. cons. 50. n. 7. lib. 5. Gozad. cons. 73. n. 21. vbi de cõmuni: Curt. iun. cons. 313. n. 97. lib. 3. Soc. iun. cons. 22. n. 16. lib. 1. Gabr. cons. 82. n. 31. lib. 2. Quarant. in summ. Bull verb. alienatio, sub n. 46. vers. vt huius articuli, Tusch. litter. S. concl. 326. n. 11. 39. Puteus decis. 365. n. 4. lib. 2. Seraph. decis. 792. n. 1. vbi de communi, & decis. 1080. n. 7. & decis. 1228. 1. & decis. 1319. n. 3. Rot. diuers. decis. 179. n. 1. p. 2. Farin. decis. 694. n. 5. p. 1. & decis. 506. n. 1. 2. p. 2. Ludouis. decis. 343. n. 1. 4. 5. & Beltram. ad Ludouis. decis. 354. n. 18. Coccin. decis. 32. n. 16. & decis. 301. n. 2. 3. Gratian. decis. 150. n. 4. Rot. in vna Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Ian. 1597. coram Pamphylio, vt apud Marches. de Commiss. p. 1. fol. 113. n. 3. & fol. 120. n. 2. Gonz. ad reg. 8. gl. 12. n. 76. Garz. de benef. p. 12. c. 2. n. 179. vers. in qua, & n. 180. Marches. de Commiss. p. 1. c. 2. n. 106. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 867. n. 50. & c. 893. n. 17. Prax. Archiep. c. 106. n. 1. vers. contraria, in magnis. Maresc. var. res. lib. 1. c. 13. n. 9. Barbos. de off. episc. par. 3. alleg. 95. n. 72. 73. Homobon. de exam. eccl. p. 2. trac. 9. c. 22. q. 66. supp. 2. vers. excipitur, ibi: est etiam communis,* ex quibus cognoscitur de hac re non esse dubitandum, & verum esse, quòd talis alienatio non solum præsumi-
5 tur solemnis, sed etiam vtilis ex cursu tanti temporis: *Marches. de Commiss. p. 1. d. fol. 113. n. 3. & Ludouis. decis. 343. n. 1. late Franc. Viuius decis. 534. n. 34. 35.*

Bene verum est, quòd multi aliter putauerunt sentientes ex cursu temporis non præsumi assensum Apostoli-
6 cum, sed illud probandum esse, etiam si interueniat contractus obseruantia, quia requirit scripturam, quę nisi ostendatur, non præsumitur, & quia respicit solẽnitatem extrinsecam, quæ pariter non præsumitur, nisi probetur: ex *Bald. in l. 2. C. de leg. hær. Felyn. in c. Albericus. in fin. de testi. & in c. sicut n. 33. vers. bene fateor, de sent. & re iud. Alex. cons. 9. n. 7. lib. 3 & cons. 17. num. 8. lib. 4. Afflict. decis. 107. in fin. Crott. in l. sciendum, num. 25. de verb. oblig. Bero. in c. nulli: n. 62. de constit. Crauet. de antiq. temp. par. 3. princ. in princ. num. 18. Ruin. cons. 23. num. 19. lib. 5. Capic. decis. 4. num. 29. 30. pulchre vid. Menoch. de præs. lib. 3. præs. 132. num. 70. 71. late Grilinz. cons. 158. num. 13. & sequentibus.*

Sed verior est, & magis recepta prior sententia, & hæc vltima solum procedit, & potest habere locum, quãdo tantum adest cursus X annorum ad pręsumendam
7 solemnitatem, vbi enim tractatur de graui præiudicio, vt in alienatione bonorum Ecclesiæ non sufficit lapsus decem annorum sed requiritur spatiũ 30. saltẽ annorum cum obseruantia cõtractus: *Felyn. in c. illud num. 6. in fin. de præs. Dec. cons. 442. num. 33. Tusch. littera: S. concl. 326. num. 2. Gabriel. cons. 82. n. 31. lib. 2. Seraph. decis. 792. num. 1. in princ. pulchre Maresc. var. resolut. lib. 1. c. 13. num. 12. Viuius. d. decis. 534. num. 35. 36. 37.*

Aduerte tamen, quia stante cursu 30. an non sufficit ad præsumendam solemnitatem obseruãtia præsumpta,
8 quia debent esse clara, & certa, ne cõcurrant duæ præsumptiones, *Maresc. d. c. 13. n. 13. 14. Coccin. decis. 301. n. 4.* & semper memoriæ serues, quòd solus cursus 30.
9 an. non sufficit alia non extante coniectura: *Quarant. in d. verb. Alienatio, sub n. 46. vers. verum quia:* sed bene pro coniectura sufficit obseruantia contractus, &
10 solutio canonis: *Rot. diuers. decis. 179. num. 1. p. 2.* cum alijs supra adductis.

Non obstat autem firmatæ regulæ illa limitatio, quam nonnulli adducunt, vt prædicta procedant, quando Beneplacitum Apostolicum non est reseruatum, vel enunciatum: Nam verius, est, & receptius, quòd siue enuncietur, vel reseruetur, siue non, semper ex cursu
11 30. annorum cum obseruantia contractus, præsumitur Apostolicus, & in his terminis loquuntur *Prax. Archiep. d. c. 106. n. 1. vers. vbi dicit. Seraph. decis. 792. n. 4. & decis. 1319. n. 2. 3. Farin. decis. 506. num. 3. p. 2. Beltram. ad Ludouis. decis. 343. n. 5. & decis. 354. n. 18. Gratian. decis. 150. n. 4. & ibi Add. n. 3. 4. Gonz. ad dicta reg. 8. gl. 12. n. 77. Garz. de benef. p. 12. c. 2. n. 185. Maresc. d. c. 13. n. 11. Rota penes Marches. de Commiss. p. 1. fol 113. n. 3. & fol. 120. num. 2. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 867. n. 51. Homobon. de exam. Eccl. p. 2. d. q. 66. supp. 2. vers. excipitur* pulchre *Giouagn. cons. 27. n. 42. lib. 2.* vbi alias allegat, & probat, quòd siue solemnitas sit enunciata, vel reseruata in Instrumento, siue non, semper ex cursu 30 & 40 an. præsumitur interuenisse confirmatio Sedis Apostolicæ, ex quibus colligitur non esse faciendam huiusmodi distinctionem, nec curandum de argumento desumpto à duabus præsumptionibus, quia si res bene perpendatur, non concurrunt, & respondet *Seraph. d. decis. 1042. num. 4. & Rota penes Marches. de commiss. d. p. 1. fol. 120. n. 2.*

Quinimmo vbi Beneplacitum Apostolicum est reseruatum, videtur adesse minus difficultatis, quia iã voluntas videtur satis probata, & non indiget præsumptione, & hoc satis probat *Farin. d. decis. 694. num. 5. p. 1.* vbi inquit præsumi Beneplacitũ Apostolicum ex spatio 30 an. præsertim, quãdo est reseruatum in Instrumento, illa n. dictio: Pręsertim: denotat casum ex-
12 pressum esse minus dubitabilem: *ex l. 1. §. pater. ff. de collat. Tusch. lit. D. cõcl. 309. n. 9. 10. Menoch. cõs. 69. n. 26.* neq; refert in casu Farinacij fuisse postea aliter iudicatum, quia illud euenit eò, quòd deficiebat obseruantia contractus, non quia hæc reg. patiatur aliquam difficultatem.

Non obſtat ſecunda limitatio, quòd Beneplacitum non præſumatur ex curſo 30. an. quando adeſt, qui ſe op-
13 ponat ex *Crilinz.conſ 158.n. 6.* Nam hoc nullo modo verum dici poteſt, cum omnes prædicti DD. & Rotæ deciſiones, quibus probatur ex curſu temporis præſumi Beneplacitum, loquantur in terminis, vbi extant oppoſitores & certe, niſi adeſſet, qui ſe opponeret, in Rota, vel in Iudicio de hoc nõ quæreretur, quia Iudex non impartitur officium niſi imploranti, & ſi Iudiciũ adeſt, conuincitur adeſſe quoq; contradictorem, quia
14 iudicium redditur in inuitũ: *l. inter ſtipulantẽ § 1.ff. de verb. oblig. Peregr. de Iudic. lib. 2. ad Rub. indic. n. 45.* & quia in Iudicio interueniunt Iudex, actor, & reus: *Peregr. d. loco num. 38.*

Non obſtat tertia limitatio, vt tunc ex curſu tẽporis præſumatur Beneplacitum, quando Pontifex habuit ſciẽtiam alienationis vere, vel præſumptiue, velut ſi in lo-
15 co vicino celebrata eſſet, vnde notitia ad Principem veriſimiliter peruenire poteſt, ſecus eſſe dicunt, vbi nõ probatur Pontificẽ habuiſſe alienationis cognitionẽ: ita pulchre *Felyn. in c. ſicut, n. 33. verſ. bene fateor de ſent. & re iud. Afflict. d. deciſ. 107. n. 7. verſ. & cum nõ ſit probatum Ceph. conſ. 628. n. 8. Redoan. de rebus Eccl. non alien. in præfatione q. 48 n. 16. Maſchard. de probat. concl. 416. n. 2. Menoch. d. lib. 3 præſ 132. n. 71. Quarãt. d. verb. alienatio ſub n. 46. verſic. limitatur primo Dec. conſ. 409 n. 2 6. 13. Tuſch. d. littera: S. concl. 326. n. 14.*

Nam hæc limitatio nõ eſt vera abſolute, niſi quando tractatur de ipſiuſmet Pontificis præiudicio, vel nõ adeſt curſus 30. annorum, ſed tantum x. vel xx. tunc enim aſſenſus Apoſtolicus nõ præſumitur: verũ quando nõ tractatur præcipue de Pontificis damno, & lapſum eſt tempus 30. an. vt hic, tũc omnia præſumuntur ſolemniter acta, etiã ſi nõ probetur ſcientia Pontificis, quia huiuſmodi probatio nõ eſt neceſſaria, quia ſi præſumitur aſſenſus Pontificis, ſequitur neceſſario etiam illius ſcientiæ præſumptio, nec dicuntur duæ præſumptio-
16 nes, ſed vna tãtum, quia vna venit in conſequentiam alterius: ſic pulchre *Gabriel. conſ. 82. n. 31. 33. lib. 2. perbelle etiam Io: Aloyſ. Ricc. in prax. reſol. 22. la 2. n. 1.* vbi allegat multas Rotæ deciſiones: late etiam *Mareſc. d. c. 13 n. 10.* vbi de communi teſtatur: aperte *Gratian. deciſ. 150 n. 4. Farin. deciſ. 506. n. 4. p. 2.* vbi ad contraria reſpondet, & dicit præſumi ex curſu 30. an. Beneplacitum tale, quale ſufficit ad validitatem actus, alioquin deſtrueretur regula, & de magis cõmuni teſtatur *Quarant. d. verb. alienatio ſub n. 26. verſ. ſecundo limitatur,* & colligitur etiam ex *Rota penes Marcheſ. de Cõmiſs. p. 1. fol. 120. n. 1. ibi: maxime procedit ſtante ſciẽtia Papæ.* illa enim dictio: Maxime, licet includat caſũ
17 magis dubitabilem, illum tamen includit, & æqualiter determinat; *Dec. in l. qui ſe patris num. 20. C. vnde liber. Menoch. conſ. 69 n. 26* adeo, vt æque præſumatur Beneplacitũ, ſi Papa ſciuiſſe non probetur, ac ſi habuiſſe ſcientiam, & paſſum fuiſſe oſtenderetur.

Non obſtat quarta limitatio, vt ex curſu temporis qualiſcumq; non præſumatur aſſenſus Apoſtolicus, quãdo ex partium cõuentione ille requiritur in ipſa alienatione ob clauſulam: Accedẽte conſenſu ſedis Apoſtolicæ, vel quatenus interueniat Beneplacitum Apo-
18 ſtolicum, & non aliàs, aliterue, aut alio modo, tunc enim quia cõditionaliter, & præciſe requiritur dictus aſſenſus, omnino adeſſe debet, etiam ſi aliàs non eſſet neceſſarius, & vere, non præſumptiue debet probari, vt ex multis videtur concludere: *Quarant. d. verb. alienatio ſub n. 26. verſ. declara, vt hæc Ruin. conſ. 68. n. 18. lib. 1. Berc. conſ. 19. n. 14 lib. 3. Caual. deciſ. 8 ſub n. 23. Ludouiſ. deciſ. 192 n. 1. 3. Ricc. in prax. reſol. 33. n. 1. 2. 3.* etenim conditio huiuſmodi non videtur impleri, niſi quando Beneplacitum obtinetur. *Vetal. deciſ. 205. num 3. par. 1.*

Nam hæc limitatio ſicut non eſt vera, ita eſt eadem cum prima vbi alienatio fuerat facta; reſeruato Beneplacito Apoſtolico: certum eſt enim ablatiuos abſolutos
19 importare conditionem; *l. facta §. reſcripto. ff. de verb. oblig. §. ab hoſtib Inſt. de Aſtil. tut. Bald. in l. 1 ff. de leg. 2. Pacian. conſ. 52. n. 68.* propter quod idem eſt alienare rem Eccleſiæ reſeruato Beneplacito, vel accedẽte conſenſu Sedis Apoſtolicæ, & tamen vidimus ex multis auctoritatibus, & Rotæ deciſionibus præſumi Beneplacitum etiam vt ſupra reſeruatum, & multum ad rem id ipſum probat *Rota in dicta Mediolanen. corã Pamphylio in vna Caſalis apud Marcheſ. de Commiſs. p. 1. fol. 113. n. 3* vbi clare fuerat reſeruatum Beneplacitum, & aderat pactum de eo obtinendo, & ad talem effectum erant conſtituti procuratores adeo, vt conſtaret de eiuxa voluntate contrahentium, & licet non oſtenderetur, tamen Rota cenſuit illud præſumi ex dicto curſu temporis cum obſeruantia contractus: idẽ allegat *Farin. d. deciſ. 506 n 3 p. 2.* vnde etiam ſi Beneplacitum ſit in vim conditionis reſeruatum, adhuc præſumi ſpatio 30 an. bene dixit *Homobon. d. trac. de exam. eccl. p. 2. trac. 9 cap 21. q. 66. ſupp. 2. verſ. excipitur ibi: ſi etiam.*

Neque nocent *Riccius, & Ludouiſius* in locis allegatis, quia non faciunt ad rem, non enim quærunt, an ex curſu temporis præſumatur Beneplacitum, ſed an requiratur in contractu, vbi aliàs non fuiſſet neceſſariũ
20 eò, quòd fuerit deductum in pactum, ſine tamẽ clauſula, quatenus opus ſit, & concludunt vtique requiri, quia talis videtur fuiſſe mens contrahentium, & ita hanc tenuit illegit *Gratian. diſc. for. lib. 1. c. 168. n. 13.* & non procedunt vlterius quærendo, an in tali caſu ex curſu temporis præſumeretur Beneplacitum: Bene verum eſt, quòd etiam ſi hic eſſet caſus noſter, nihil tamen obeſſet, quia habemus clauſulam: quatenus
21 opus ſit, quæ tollit huiuſmodi difficultatem, vt per *Gratian. diſc. for. lib. 5 c. 926. num. 4.*

Sin loquimur de Quarant. & alijs ſuperius adductis, facile tolluntur, ſi quidem nihil allegant in terminis de Beneplacito Apoſtolico, ſed fundant ſe in illo axiomate, quòd probatio poſita in cõditione debeat fieri vere, & non præſumptiue, Ideo reſpõdendũ eſt, quòd hic probatio Beneplaciti nõ eſt poſita in conditione, ſed tantũ Beneplacitũ ipsũ, & propterea cũ actus, ſuper quo fundatur præſũptio, ſ. alienatio, plene ex Inſtrumento à Canonicis producto fuerit probatus, non eſt mirum, ſi poſtea admittitur præſumptio ipſius Beneplaciti, vt inquit *Rota in dicta Caſalis penes Marcheſ. de Commiſs. p. 1. fol. 120. n. 2. verſ. nec obſtat.* Vnde ad propoſitũ videmus, quòd licet aliquis fuerit ſubſtitutus ſub conditione, ſi grauatus deceſſerit ſine filijs, ta-
22 men ſubſtituto agenti ſufficit probare præſumptiue euenisse caſum. *Bart. in l. ex facto §. ſi quis autem vbi Aug. Caſtr. & Rip. ff. ad Trebell. Decian. conſil. 50. num. 20. lib. 1. Gabriel conſ. 107. num. 3. lib. 1. Surd. conſ. 92.*

conf.92.num 18.Fusar.de substit. quæst.436.num.3. &
ideo allegata in contrarium nihil nocent, quia hic
non fuit dictum, si probetur Beneplacitum, sed si ac-
cedat, quod efficit, vt ipsum sit in conditione, non au-
tem eius probatio.
Non obstat quinta limitatio, vt ex cursu temporis non
præsumatur Beneplacitum, quando ex facie Instru-
23 menti de illo non appareret ex Redoan.tract.de rebus
Eccl.non alien.quæst.39.num.25. eò, quòd solemnitas
talis non censetur interuenisse, vbi ex ipso Instrumen-
to appareret de contrario, nempe consensum, vel so-
24 lemnitatem in actu requisitam non adfuisse: ita late
Garz.de benef.p.12.cap.2.num.188.Marches.de Com-
miss.p.1.c.2.fol.60.num.107. Barbos.de off. episc.p.3.
allegat.73.vers.nisi eò, quia non præsumitur actum,
quod non fuit scriptum. l.fin. C. de iur.& fact.ignor.
cum vulg.
Nam respondetur prædicta nihil nocere casui nostro, si
iuxta suos terminos intelligantur, possunt enim pro-
cedere, vel quando ex Instrumento ipso negatiua
concludenter probaretur, velut si diceretur in eo,
quod Beneplacitum non est necessarium, vel quod
non potuit haberi, vel quando fiunt diligentiæ pro
inueniendo illo in actis Notarij illius officij, in quo
asserebatur in Instrumento illud esse, si enim non re-
peritur, negatiua, satis videtur probata, ita enim lo-
quitur Marches.d.fol.60.num.107. & alij quoque ita,
vt prædicta procedant in negatiua facti, quæ dicere-
tur contineri in ipso Instrumento, non etiam si extra
Instrumentum poterat fieri, vt hic, vbi assensus Apo-
stolicus non requiritur in actu alienationis, dummo-
25 do non tradatur possessio, sed satis est, quod subse-
quatur, hæc enim est differentia inter assensum, & li-
centiam, vt hæc præcedere debeat, ille subsequi possit.
26 Ricc. in prax.resol.24. num.1 in magnis. Cald. de iur.
emph.lib.4 c.11.num.7.vers.in quo. & seqq. vbi cæte-
ros allegant: vnde est, quod vbi assensus Apostolicus
valet adhiberi ante, vel post actum, sola inspectio
actorum non probat illum non fuisse adhibitum: vt
inquit Gratian.disc.for.lib 5.c.867. num.53. Et pro-
pterea bene in casu nostro satis probatur in Instru-
mento non interuenisse beneplacitum, quia dicitur:
Accedente consensu, immo de eo constare non potest
27 nisi separatim: Gratian. decis. 150.num.4. sed quod
postea etiam altera die Pontifex non consenserit, ne-
quaquam probatur ex illo Instrumento.
Accedat, quia pro parte DD. Canonicorum ex dicto In-
strumento non satis probatum est dd. de Vettis liuel-
larios habere titulum infectum sine solemnitatibus,
quoniam potest esse, quòd illi habeant alium titulum
meliorem, & aliud extet Instrumentũ, vigore cuius nõ
sit necessaria allegata probatio: Nã si Vettij produxis-
sent dictũ Instrumentũ, vtiq; exclusissent præsumptio-
nẽ alterius tituli, sed quia fuit productum à Canonicis,
28 nõ tollitur possibilitas tituli melioris: Rot.diuers.decis.
731.n.20.p.1. Farin.decis.489.n.4.p.2. Beltram.ad Lu-
douis.decis 353 n.19 vbi allegat alias Rotę decisiones.
Nõ obstat 6.limitatio, quòd tẽpus 30. an.quod cõsidera
tur, & requiritur in pręsumendo huiusmodi benepla-
cito, nõ incipiat currere viuente Rectore, seu Prelato,
qui fecit alienationẽ, immo nec post illius mortẽ, nisi
29 data scientia, & patientia successoris ex Borgn.Caualc.
decis.46.num.29.par.1. Quarant.d.verb. alienatio sub
num.46. versic. hinc non Barbos. de off. episc. par. 3.
allegat.95. num.72. versic.dicit.
Nã primo potest responderi hic tempus nõ posse cõpu-
tari à die Instrumẽti in actis producti à DD.Canoni-
cis, quia liuellarius potest habere titulũ meliorẽ, & an-
teriorem. Beltram.ad dictũ Ludouis.d.decis.353.n.19.
Deinde salua pace dicti Quarant. non est vera huius-
modi limitatio, nec bene fundata, quia vtique potest
procedere in præscriptione, in qua quidem deducitur
30 tempus vitæ Prælati alienantis, sed non sic est in be-
neplacito pręsumendo ex cursu 30.an. & obseruantia
subsecuta: ita Seraph.decis.1027.n.13. Maresc.d.c.13.
n.17. Marches.de Commiss.p.2.fol.578.n.3. Beltram.ad
Ludouis.d.decis.354.num.19. sic enim sæpe Rota iu-
dicauit, & censuit.
Non obstat septima limitatio, vt Beneplacitum ex cursu
temporis non pręsumatur in ijs, quibus ius commune
31 resistit ex Bero.cons.114.n.20.lib.1. Nã respondetur
id vtiq; procedere in illis rebus, quarũ laici sũt incapa-
ces adeo, vt nõ solum ius resistat, sed etiam prohibita
sit præscriptio, vt in decimis, & similibus, quæ nõ pos-
sunt stare apud laicos, neq; quo ad titulum, neq; quo
ad possessionem secus est, vbi non vetatur pręscriptio,
vt in rebus prophanis Ecclesiæ, ita distinguit, & de-
clarat: Maresc.var.res.lib.1.c.13 num.1.2.5.6.
Non obstat octaua limitatio, vt tunc præsumatur huius-
modi solemnitas in his, in quibus tractatur de modi-
co præiudicio, secus vbi potest esse magnũ damnum:
ita post Alex. & Soc. inquit Auch. iun.qq.fam.lib.2.
q.52.n.11. Nam primo respondetur in facto hic non
32 cõstare de aliquo præiudicio, nec quòd alienatio pre-
dicta fuerit damnosa: deinde respõdetur, quòd si age-
retur de modico præiudicio, sufficeret cursus decem
annorum; sed quia potest tractari de magno præiudi-
cio, requiritur tempus 30.an. cũ obseruantia ad præ-
sumendum Beneplacitum: ita Maresc.d.c.13.n.12.
Non obstat nona limitatio, vt conclusio procedat, si nõ-
dum super hoc fuerit mota lis ante cursum 30. an ex
Rota diuers.decis.60.n.6.p.2. Nam respõdetur id verũ
33 esse, quia beneplacitum non pręsumitur, si lis incipiat
ante tempus 30. an. sed non facit ad casum nostrum,
quia iam lapsi sunt 30. an. ante motum iudicium, vt
ex actis videre est, vnde nihil est, de quo dubitemus:
ita Seraph.decis.1027.num.14.
Non obstat limitatio decima, qua dicitur ex tali cursu
præsumi beneplacitum, si nõ fuerit petita restitutio in
34 integrum ex Sarmient.de redd.Eccl.p.2.c.2.n.6.7. Ho-
mobon.de exam.Eccl.d.vers.excipitur ibi: sed quidquid.
Nam respondetur ad hoc propositum non loqui Sar-
mient; & in præscriptione tantum loqui Homobon.
non in ista præsumptione: & propterea, nihil ad rem,
quia materia restitutionis non potest accõmodari no-
stro casui, vbi agitur de nullitate contractus, quam ex-
cludit restitutio, cum supponat validitatem actus:
35 Lap.allegat.98.n.4. Odd.de restit.in integr.q.43.n.25.
Vnde cum in hoc Iudicio non fuerit intentatum re-
medium restitutionis, nihil est, vt de ea verba fa-
ciamus.
Non obstat vndecima limitatio, quòd prędicta procedãt
ante tempus Extrauag. Ambitiosę, quę est Pauli II. &
ante constitutionẽ Pauli IV. non post, eò, quod dictus
Paulus IV. sua cõstitutione, q̃ incipit: Iniunctũ. oẽs alie
nationes non solemniter, & cũ damno Ecclesię factas

reuocauit, nullaque temporis præſcriptione confirmari decreuit, quod multo magis dicendum eſt, poſtquam Prælati iurant non alienare inconſulto Pontifice, propter quod nec in caſibus à iure permiſſis id facere poſſunt,

Nam reſpondetur, quòd auctoritates, & Rotæ deciſiones à nobis allegatæ loquuntur poſt tempus dd. conſtitutionum, vt videre eſt apud *Farinac. deciſ. 664. p. 1. & deciſ. 506. & 537. p. 2. Ludouiſ. deciſ. 52. Marſ. d. c. 13.* & alios, qui poſt prædicta ſcripſerunt, & notas habuerunt dd. conſtitutiones, & vſum iurandi, quem habent prælati, & tamen ita cenſuerunt, quoniam Beneplacitum, quod præſumi voluerunt, tollit omnem maculam, non enim dicimus Prælatos poſſe alienare, ſed alienaſſe cũ Beneplacito Apoſtolico ex iuris præſumptione, quæ pro veritate habetur.

Nec curandum eſt, de conſtitutione *Pauli* 4. quia fuit reducta ad terminos iuris à *Pio 4. in ſua Bulla incip. Prouida.* eò, quòd ſatis abunde per anteriores canones fuerat prouiſum: ſic teſtatur *Proſper Aug. in add. ad Quarant. tit. de rebus Eccl. non alien. fol. 507. & Franc.*
37 *Zipæ, de iur. Pont. lib. 3. tit. de reb. Eccl. non alien. n. 3. Homobon. de exam. eccl. p. 1. trac. 9. c. 23. q. 66. ſupp. 2. verſ. excipitur, ibi; Sed Pius.* ex quibus deueni in ſententiam dd. fratres de Vettijs fore abſoluendos à petitis per DD. Canonicos, pro vt abſolui ita credens iuri eſſe conſonum.

Hic autem placet annectere alium caſum alienationis, ſeu liuellationis bonorum Eccleſiæ, de quo fuit controuerſia poſt vltimam contagioſam peſtem, quoniã D. Octauius de Gazzolis Canonicus S. Proſperi ante contagionem conceſſerat in Emphyteuſim quædam bona certi ſui beneficij D. Iulio de Scandiano ſub certo canone reſeruato tamen Beneplacito Pontificis expediendo per dictum D. Iulium ſuis expenſis, quod tamen, non procurauit, quia ſuperueniente peſte reditus bonorum fuerunt imminuti, & propterea dicebat dictus D. Iulius, quòd amplius nolebat perſeuerare in huiuſmodi contractu, quia ex bonis prædictis vix percipiebat medietatem canonis, & allegabat ante expeditum Beneplacitum ſibi licuiſſe pœnitere, & à contractu recedere, quoniam clauſula, reſeruato aſſẽſu apoſtolico conditionẽ inducit, & actum ſuſpendit;
38 *gl. in l. item labeo. §. 1. verſ. pure ff. fam. erciſc. Curt. iun. conſ. 77 num. 3. Pariſ. conſ. 11. num. 33. lib. 4 Menoch. conſ. 170. lib. 2. Caſſad. deciſ. 2. num. 7. de Simonia. Boer. deciſ. 243. num. 11. Caputaq. deciſ. 82. n. 3. p. 3. Marth. deciſ. 195. num. 3. Io. Aloyſ. Ricc. in prax. Alienat. rer. Eccl. reſolut. 33. num. 1. 2. 3. 4.* vbi probat quòd neceſſarius eſt dictus aſſenſus ſtante dicta clauſula
39 reſeruatiua, etiam ſi alias non requireretur.

Et propterea cum nondum ſit perfectus contractus, quia
40 conditio nihil ponit in eſſe; *l. ſubſtituto. ff. de acquirendo rer. dom. c. 1. de ſponſal. in 6. l. ſi quis ſub conditione ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſt. Soc. iun. conſ. 141. n. 3. vol. 2.* ſequitur, quòd ſit locus pœnitentiæ, quia antè nõ entis nullæ sũt qualitates *Cran. conſ. 747. n. 22* & quia ante præſtitũ aſſenſũ nullũ ius queritur parti etiam ad rem:
41 argumẽto *tex. in l. ſi quis ſub cõditione. ff. ſi. quis omiſſ. cauſ. teſt. Aret. conſ. 11. col. 1. Caſſad. deciſ. 24 ſuper reg. Cancell. Ricc. in Prax. d. trac. reſol. 70. num. 3.* vbi etiam inquit, quòd ita tenuit *Rota in vna Romana Domus. 9. Decembris. 1588. coram Seraphino.*

Et magis in terminis, quòd ſit locus pœnitentiæ ante obtentum beneplacitum apoſtolicum, quando in aliqua diſpoſitione, vel bonorum Eccleſiæ alienatione
42 illud fuit reſeruatum cenſuerunt *Paleus deciſ. 353. n. 1. 2. lib. 1. Aibil. deciſ. 59 alias 2. de pact. Caputaq. d. c. ſ. 184. lib. in manuſcript. alias deciſ. 12. par. 3. Rota diuerſ. deciſ. 573. numero 2. par. 1. Marſcot. var. reſol. lib. 1. cap. 14. numero 1. verſ. nam quamuis. Farin. deciſ. 255. tomo 2. par. 2.* qui loquitur in terminis noſtris.

Nihilominus dixi non licere dicto Domino Iulio pœnitere, ſed cogendum eſſe ad obſeruantiam contractus, & ad procurandum Beneplacitum Apoſtolicum iuxta conuenta, ſi placet Eccleſiæ ſtare contractui, eſt enim in eius poteſtate, an velit illi ſtare, & altera pars
43 non poteſt contractus nullitatem allegare, quia ſolemnitas aſſenſus apoſtolici eſt inducta in fauorem Eccleſiæ, vnde ſi contractus ſit illi vtilis, non poteſt emptor ab eo recedere, ne quod fauore Eccleſiæ inductum eſt, retorqueatur in odium, vnde etiam ante obtentum Beneplacitum non licet liuellario, ſeu emptori à contractu reſilire inuita Eccleſia, pro vt pulchre in terminis cenſuit: *Rot. in vna Romana domus Veneris, 4. Decembris. 1592. coram. Mantica,* vbi ita reſoluit, & reſpondet contrarijs, vt videre eſt apud *Cardin. Mantic. deciſ. 201. per totam, & idem Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 4 tit. 7. num. 53. verſiculo. ex hoc autem pulchre Gratian. diſc. for. lib. 2. cap. 202. numero 23. 24. & perbelle etiam Prax. Archiepiſc. Neapolit. cap. 106. numero 4. in magnis,* vbi ita concludit non eſſe locum pœnitentiæ, & reſoluit contraria.

Nam ita etiam ſeruari videmus in feudis, vt ſi alienetur ſalno aſſenſu Domini, non habeat locum pœnitentia,
44 antequam Dominus diſſentiat. argumen. *tex. in l. fin. §. fin. autem. & §. ſeq. & Auth. res, quæ C. communia de legat. Luc. de Penna in l. nulli. C. de fund. patrim. lib. 11. Afflict. in cap. Imperialem. in princ. verſiculo 11. quæro, numero 6. Marin. Freccia in conſt. 1. diuæ Memoriæ. limit. 4 Molin. de Primogen. hiſpan. lib. 4. cap. 3. numero 48. Cepb. conſilio 91. lib. 1. Prax. Neapolit. d. cap. 106. num. 4 verſic. & ita in feudo,*

Non obſtat, quòd alienatio prædicta ſit conditionalis, quia non ſequitur locũ eſſe pœnitentiæ, quoniam venditio etiam conditionalis intelligitur perfectà ad effectum, vt altero inuito, & contradicente non poſſit
45 diſſolui: *l. neceſſario. §. item. ſi res. cum. gl. & l. ſi quis vina. ff. de peric. & com. rei vend. l. quod ſæpe. §. in his. de empt. & vend. l. vlt. & gl. in l. 3. C. eod. Caſtr. in l. 2. ad fin. C. quando lic. ab empt. diſc. Dec. conſ. 179. num. 3. Afflict. deciſ. 280. num. 3. Pariſ. conſ. 89. num. 9. lib. 1. Mantic. d. deciſ. 201. num. 8. Hier. Gabr. conſ. 16. n. 27. lib. 2,*

Verum quia contractus poteſt claudicare fauore Eccleſiæ, quæ poteſt ſtare contractui etiam inualido ob defectum ſolemnitatis, ſi ita ei expediat, licet ad huc pœna contra eos, qui alienarunt, locum habere poſſit. *Mantic. d. deciſ. 201. num. 4. 6. & late de tac. & amb. conuent. lib. 3 tit. 16. num. 12, Gratian. d. diſc. 202. num. 23. Prax. Archiep. Neapol. d. cap. 106. num. 2,* vbi inquit ita Rotam ſæpius iudicaſſe, ideo facta alienatione ſub tali conditione reſeruante Beneplacitum

Apo-

47 Apostolicum, poterit Ecclesia pœnitere, & Prælatus poterit à contractu resilire, antequam impetretur assensus Apostolicus; ita censuit *Rota in vna Comensis locationis Lunæ 20. Martij 1600. coram Pamphilio, vt apud Marchesan. de Commission. par. 1 de signat. gratiæ diuers. p. 1. c. 2. num. 4. fol. 107.* post tamen obtentum Beneplacitum neque Ecclesiæ licebit à contractu resilire, etiam si nondum interpositum fuerit decretum alienationem cedere in euidentem Ecclesiæ vtilitatē. *Prax. Arch. Neap. d. c. 106. num. 3. Marescot. variar.*
48 *resol. lib. 1. c. 14 num. 1. vers. tamen potest, & seqq.* nisi tamen Prælatus consensum reuocasset ante obtētum beneplacitum. *Rota apud Marchesan. d. c. 2. n. 4. in fin. fol. 107.*

Non obstant decisiones in contrarium allegatæ, quia loquuntur in beneficialibus, vbi prohibetur transactio sine assensu Apostolico, qui antequam obtinea-
49 tur, licet penitere; ita *Mantic. d. decis. 201. num. 2.* vbi respondet allegatis decisionibus.

Fuit autem in primis disputatum, an in cognoscēdo hoc puncto Iudex Ecclesiasticus esset competens contra laicum conuentum ad obseruantiam contractus, verum quia tractatur de re Ecclesiæ, & id laicus non ne-
50 gat, ideo cognitio spectat ad Ecclesiasticum. *c. si clericus laicum, de for. compet.* & maxime ratione connexitatis. *c. quanto, de Iudic.* & vbi controuersia est non super canone, sed super negotio principali Emphyteusis Ecclesiasticæ semper cognitio spectat saltem cumulatiue ad Iudicem Ecclesiasticum; ita late *Farinac. decis. crim. 305. num. 2. 3 4. 13.*

CAPVT XXXX.

EPITOME.

Pactum retrouendendi iunctum cum alijs præsumptionibus inducit coniecturam pignoris, & vsuræ, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Ex facto ius oritur.*
2 *Venditio est perfecta non obstante pacto retrouendendi.*
3 *Pacto retrouendendi lapso non est locus amplius retrouenditioni.*
4 *Venditor censetur venditionem ratificare lapso ad redimendum termino.*
5 *Venditio tribuit ius irreuocabile.*
6 *Venditio rescinditur læsione, vel simulatione pignoris.*
7 *Venditor rem semper recuperat etiam lapso termino ad redimendum stante læsione, vel vsura.*
8 *Contrahentibus licet se inuicem decipere.*
9 *Læsio enormis non inducit contractum vsurarium, sed illicitum.*
10 *Emptor stante læsione potest iustum pretium supplere, vel recedere à contractu.*
11 *Vsurario in contractu res venit restituenda vnà cum fructibus.*
12 *Læsio quando rescindat contractum.*
13 *Clausulæ renuntiantes; effectus.*
14 *Simulationis species debet probari.*
15 *Vsurarium esse contractum an cognoscat sæcularis Iudex, vel Ecclesiasticus.*
16 *Vsura est mixti fori.*
17 *Vsura probatur coniecturis.*
18 *Vsurarius contractus quot coniecturis probetur.*
19 *Pactum de retrouendendo, & modicitas pretij facit præsumere vsuram cum alia coniectura.*
20 *Statutum Ferrariæ de venditione cum pacto retrouendendi quomodo intelligatur.*
21 *Qualitas Statuti probanda est.*
22 *Mutuum præcedens venditionem quando faciat præsumere vsuram.*
23 *Doctorum distinguentium sententia sequenda est.*
24 *Pretij modicitas notabilis cum pacto reuendendi facit præsumere vsuram.*
25 *Pactum retrouendendi post certum tempus arguit vsuram.*
26 *Pactum redimendi in viro bono non arguit vsuram etiam cum modicitate pretij.*
27 *Bona fama quomodo præualeat malæ famæ.*
28 *Venditio est contractus licitissimus.*
29 *Pactum retrouendendi est omni iure licitum.*
30 *Præsumptio mali non oritur ex re bona.*
31 *Pretij modicitas sola non facit contractum vsurarium.*
32 *Pactum retrouendendi facit rem minoris valere, etiam termino elapso.*
33 *Retrouendendi obligatio est pecunia æstimabilis.*
34 *Pacto retrouendendi lapso emptor non tenetur iustum pretium supplere.*
35 *Pactum retrouendendi quanti faciat rem minoris valere.*
36 *Retrouendendi pactum rem facit minoris valere arbitrio Iudicis.*
37 *Pretium non probant testes, qui non æstimant pactum retrouendendi.*
37 *Testis de affectione particulari non probat.*
38 *Testes non probant, quorum dicti oppositum probatur.*
39 *Pretium rei stabilis probatur per venditiones rerum vicinarum.*
40 *Valor rerum probatur ex rebus vicinis.*
41 *Pretium secundum communem æstimationem quomodo probetur.*
42 *Puri, & purificati idem est iudicium.*
43 *Valor rerum probatur, si ex multis pretijs medium sumatur.*
44 *Læsio probatur ex minimo excessu vltra dimidiam.*
45 *Pretium iustum rerum non est præcise determinatum.*
46 *Pretium iustum non consistit in puncto.*
47 *Pretium vile potest esse iustum.*
48 *Pretium rerum triplex est.*
49 *Pretium præsumitur iustum, de quo partes conueneruunt.*
50 *Gabellæ soluendæ onus in venditione an arguat vsuram cum pacto retrouendendi.*
51 *Pactum de soluenda gabella per venditorem est licitum.*

13 tenentur ad refidentiam,& ab eis perfonale feruitium
requiritur: ita *Lexius trac. de Iuft. & iur. lib.2.dubit.
19.num.105.verf. tertio.late Garz. d. trac. p.3.cap.2.
num.494. cum multis feqq. & par. 7. cap.1. num. 89.
in fin.*

Et id fane videtur carere difficultate in cafu noftro,quo-
niam licet difpofitio: *Conc.Trid.d.fefs.24.cap.12.* vt
Canonicatus alij fint facerdotales, alij Diaconales,
alij Subdiaconales, procedat in Cathedralibus tantũ,
14 tamen procedit etiam in hac Collegiata, quia illud
decretum Concilij fuit expreffe acceptatum à Capi-
tulo, & Clero Carpen. in Synodo habita ab Ordina-
rio Carpi de anno 1571. vt in dicta fynodo. tit de di-
gnitaribus,& Canonicis vbi iubetur, quòd tale decre-
tum executioni mandetur, quòd poftea factum vide-
tur, dum in ftatuto fanxerunt Miffas per Canonicos,
effe celebrandas, & cum tale onus iniunxerit omni-
bus dignitatibus,& Canonicatibus præfumendum eft
voluiffe omnes effe facerdotales iuxta laudabilem
confuetudinem.

Hinc alienum à cafu noftro effe apparet, quod fcriptum
eft de fimplici Capellania, vt non dicatur facerdota-
lis, etiam fi ei fit annexum onus celebrandi Miffas,
quia hoc verum eft,fed ratio eft, quia fic beneficiatus
15 non tenetur refidere, vt habetur apud dictum: *Garz.
de benef.p.7.c.1.num.85.86.87.88. Gratian.d.c.133.
num.10.& pulchre Paul. Piafec.in prax.epifc.p.2.c.3.
num.32.verf.alterius tamen,& num.33. Io: Sotteal.ad
Conc.Trid.d.c.12.* qui omnes tam Rotæ, quàm S.C.
decifiones referunt, quibus oftenditur propter huiuf-
modi onus beneficium non dici facerdotale,quod ve-
rum eft; nec mirum, quia Capellania eft beneficium
fimplex non requirens refidentiam,propter quod be-
neficiatus non poteft cogi ad celebrãdum per fe, quia
16 oneri Miffarum in huiufmodi beneficijs licet per aliũ
fatisfacere: *Garz.d.trac.in d.c.1.num.86.87.Gonz ad
reg.Canc reg.8 gl.5.num.84.Io: Sotteal.ad d.c.12.ad
fin.Piafec.d.c.3.num.32.33.Gratian.d.c.133.num.12.
& c.800.n.4.pulchre Barbof. de off.epifc.p.2. alleg.24.
num.43.verf.fed verior.& num 44.*

Hos enim non verfamur in fimplici Capellania, fed in
canonicatu, qui licet poffit dici beneficium fimplex,
habet tamen onus refidentiæ, & cum eius redditus
confiftant in diftributionibus quotidianis non licet
17 deferuire per fubftitutum: *Gratian.d.c.133.num.13.
Barbof.d.alleg.24.n.44.verf.limitat etiam.*& quamuis
ante *Conc.Trid.* folerent Canonici deferuire per fub-
ftitutum,feu Vicarium tamen huiufmodi confuetudi-
nes à Concilio funt reuocatæ: fic *Azor. inft.mor.p.2.
lib.3.c.6.q.4.& lib.7.c.4.q.4.*

Vbi igitur verfamur in Beneficio ex inftitutione, vel fta-
tuto,aut alia ratione refidentiam requirẽte,aut Chori
affiftentiam, tunc cenfetur iniũctum feruitium perfo-
nale non folum chori. fed etiam Miffarum adeo, vt be-
18 neficium poffit dici facerdotale, vt poft *Perez.de li a
lib.2.c.7.num.6.inquit Garz. d.trac. p.7.c.1. num.86.
verf.hoc tamen,& num 79.verf.placet.& n.98.verfic.
aut quod refideat,& verfic. tunc procederet. Gratian. d.
c.133.num.13.14.Barbof.d.alleg.24.num.44.verf. li-
mitat etiam.* Et ideo debent confiderari rationes, &
decifiones in contrarium adductæ ad probandum ex
onere Miffarum nõ dici beneficium facerdotale, quia
procedunt in illis beneficijs, in quibus refidentia non
eft neceffaria, & aliud innuunt, quando beneficiatus
habet refidendi præceptum.

Et propterea nos verfamur extra huiufmodi dubitatio-
nem, quia Canonicatus Ecclefiæ Collegiatæ faltem
caufatiue requirunt perfonalem refidentiam ex *Conc.*
19 *Trid.fefs.24.cap.12.verf.præterea.de Reform. Alfonf.
Hoied. de incompatib. benef.p.1.c.17.num.3. Gratian.
d.c.133.num.28.Azor. inft.mor.p.2.lib.3.c.11.q.22.
& lib.7.c.4.q.1.ad fin.Rot.diuerf.decif.659.num.1. in
fin.p.4.Seraph.decif.1256.num.2.* Ex quibus manife-
fte conftat ea,quæ traduntur in hoc propofito de be-
neficio fimplici refidentiam non requirente,non pro-
cedere in Canonicatibus Ecclefiæ Collegiatæ, cuius
Canonici non folum intereffe, fed etiam in choro ca-
nere fub mortali tenentur, fi diftributiones velint lu-
20 crari. vt bene probat *Nicol. Garz.de benef.par.3.c.2.
num.513.* vbi multos allegat, & propterea Capella-
nia,& Canonicatus non dicuntur beneficia incompa-
tibilia: *Farinac.decif.119.num.8.cent.1.*

His fic firmatis licet inferre Canonicatus Eccl. Carpen.
effe facerdotales, licet enim id non colligatur à pri-
mæua eorum inftitutione, tamen vigore ftatuti,quod
21 cenfetur Apoftolica auctoritate firmatum, vt ex *Bul-
lis Iul. II. & Leon. X.* Pontificum depræhenditur,
omnes Canonici, & Dignitates videntur habere an-
nexum onus facerdotij; Nam in dicto *ftatuto cap.V.*
habentur hæc verba: Ordiniamo, & ftatuiamo, ch'o-
gni Dignità, Canonico, e Manfionario fia tenuto di-
re, ò far dire le fue Meffe i giorni feftiui,& così ogni
Capellano condotto dal Reuerendo Capitolo, & gli
altri giorni fi dicano hebdomadariamente, & il Sacri-
ftano ne tenghi buona cura, facendo celebrare tutte
quelle Meffe, che non foffero celebrate dalli obligati
à fpefe loro, di che fia tenuto rendere conto ogni Me-
fe à Monfignor noftro, acciò veda, fe la Chiefa è ftata
feruita debitamente di Meffe: ex quibus, & alijs, quæ
fequuntur aperte probatur Canonicum teneri cele-
brare fuis debitis horis, & temporibus iuxta præfcri-
ptum ordinem à Sacrifta: & cum in fynodo fuerit ac-
ceptata difpofitio *d.Conc.Trid.* vt vifum eft, tale onus
videtur appofitum ad faciendum Canonicatus facer-
dotales.

Vt autem id euidentius pateat, attendantur in primis
verba Rubricę dicti ftatuti, quæ infcribitur. *De Miffis*
22 *dicendis ex debito Ecclefiæ.* fuper quibus confidero, fi
debitum eft, fequi, vt Canonicus etiam inuitus poffit
ad huiufmodi onus cogi. *l.debitor intelligitur,vbi Al-
ciat. de verb.fign. Lud. Sacc. conf.234. num. 34. lib.2.*
quia fpontaneum non eft, ad quod quis cogi poteft.
23 *Parif.conf.6 num.5. lib.4. Bertaz.in rep.l. fi quis ma-
ior.num.305.C.de tranfact. Gratian.difc.for. cap.544.
num.14.lib.3.*& fane verbum,ex debito, præceptum,
24 neceffitatem importat: *c.oblatæ.§. licet igitur.in fin.
& §.fuperior.de appellat.c.vt famæ.§.refpondemus.de
fent.excommunicat.Clem.2.§. hoc igitur. in fin. vbi gl.
in verbo:debeant.de ftat.monach.Ruin. conf.110.n.18.
lib.2.Ceph.conf.509.num.14.*

Accedat quòd in dicto dicitur(fia tenuto) quod verbum
25 arctat,& præcipit: *Clem.exiui de Paradifo. verf.item
ordo.de verb.fign.Parif.conf.19.num.132 lib.2.* & id
confirmatur ex alio dicti ftatuti verbo: (le fue Meffe)
ex quo compræhendimus hoc munus fpectare ad Ca-
nicum ratione Dignitatis, quia fuum dicitur, quòd
pro-

26 propium est: *Clem. 1. de for compet. cap. auctoritate. vbi gl. le quin leg. in 6. §. cum in suo. Inst. de rerum. diuis.*
suum enim dicitur, quod ad ipsum pertinet. *l. is, qui, ff. de manumiss.* & hoc etiam magis declarat illud verbũ (dalli obligati) quia si canonicus est obligatus, ergo non potest se exceptione defendere; *l. vel obligatus. §. obligatum. ff. de liber. caus.*

Addi potest alia dispositio *Statuti dictæ Ecclesiæ c. 4.* vbi cauetur, vt festis diebus solemnibus Missæ maiores cantentur à solis Dignitatibus non solemnibus vero à solis Canonicis: In quo munere posset dici eos debere personaliter deseruire, si velint distributiones lucrari, non attento quocumq; vsu contrario, vt fuit decisum
27 à S. C. pluries testes *Garz. d. trac. de benef. par. 3. cap. 2. num. 495. 496. & seqq.* Verumtamẽ in hoc stante vsu immemorabili, vt quis deseruiat in Missis cantandis per alium sui similem, puto probabile esse, vt Canonicus per se non teneatur celebrare, sed possit per substitutum satisfacere, per ea, quæ late tradit *Gratian. disc. for. c. 800. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 12. 13. lib. 4* iuncta aliqua iusta causa impedimenti vel absentiæ per ea, quæ inferius dicam.

Vna restat difficultas, quia videtur ex *dicto Statuto. cap. 5.* Canonicum non arctari absolute ad celebrandum, sed electiue, quia dicit (sia tenuto dire, ò far dire) qui sermo dicitur alternatiuus, & præstat debitori electionem. *c. in alternatiuis. vbi gl. & Dyn. de reg. iur. in 6.* & ideo si potest Canonicus per alium huic oneri satisfacere, videtur quòd dici nõ possit Canonicatum esse sacerdotalem ex traditis per *Garz. de Benef. par. 7. c. 1. num. 76. 87. 88. & num. 94. 95 96. & seqq. Piasec. d. c. 3. num. 32. 33.*

Verum iste scrupulus, qui multos augit, iam sublatus est stante onere residentiæ, & solum potest admitti ad finem, ne Canonicatus iudicetur sacerdotalis actu, sed tantum habitu per ea quę dixit *Gratian. d. c. 800. num. 11. vers. quæ sunt. lib. 4.* & radices huius difficultatis facile tolluntur, si consideremus attentius verba dicti statuti alternatiue loquentis, non enim præstat liberã Canonico electionem, vt fieri solet, sed debet intelligi analogice, vt ita demum Canonicus possit per alium satisfacere oneri Missarũ siue solemniũ, siue non solẽnium, si iusto aliquo impedimento fuerit detentus,
28 velut infirmitatis, vel absentiæ, ne ipse valeat physice per se adimplere, sic enim iustum est, vt per substitutũ seruiat, & sic verba statuti debent intelligi, vt per se celebret, si potest, sin impeditus sit, per alium satisfaciat: sic in terminis declarat: *Barbat. cons. 33. num. 8. vers. quia ad hoc respondeo. lib. 2. Cas. Lambert. de Iurepatr. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 28. num. 2. 3. 4. & art. 30. num. 25. §. sit igitur conclusio, vers. amplia secundo in tantum. Io: Gutti. cons. 1. n. 11. vers. & prædicta Garz. d. tract. par. 3. cap. 2. num. 496. 498. 504. Azor. inst. mor. par. 1. cap. 10. num. 24. quæst. 7. versic. quando vero talis.*

Alioquin si hoc statutum simpliciter velimus intelligere, vt pro suo arbitrio Canonicus etiam præsens possit Missas per alium dicere præcipue Maiores, seu Canonicales, incideremus in absurdum, quia dictum statutum videretur inualidum eò, quòd Canonici, etiam
29 Collegiatæ Ecclesiæ teneantur per se, non per substitutum diuina obire munia, vt post: *Conc. Trid. d. sess. 24. c. 12. vers. omnes vero, inquit Farin. decis. 659. n. 3. cent. 5. Seraph. decis. 1256. num. 4. vid. Garz. d. tract. p. 3. c. 2. num. 495. 496. Zerol. in prax. p. 2. verb. Canonicus. §. 5. Io: Sotteal. ad Conc. Trid. d. c. 12. in fin. in verbo: omnes vero. diuina:* qui volunt non posse canonicũ Missam maiorem per alium, Canonicum dicere, nisi fuerit legitime impeditus, vel absens.

Et si aliter permitteret consuetudo etiam immemorabilis, non esset habenda eius ratio, quia abusus potius dicendus est, vt sæpe respondidit S. C. Cardinalium
30 Concilij Trid. interpretum teste: *Zerol. d. verb. Canonicus. §. 5. Garz. d. trac. p. 3. c. 2. num. 498. & num. 503. Io: Sotteal. d. loco. Seraph. decis. 1256. num. 4. Rot. diuers. decis. 659. num. 3. p. 3. Farin. d. decis. 659. num. 3. cent. 5.* qui tollunt omnem maculam, & conuincunt in ijsdẽ terminis intelligendum esse *Gratian. d. c. 800. n. 2. 3. & seqq. lib. 4.* vt eius rationes procedant dato impedimento, alioquin & statutum, & consuetudo essent inualida secundum prædicta, & hæc interpretatio magis sequenda est, cum tendat ad augumentum cultus diuini, pro quo magis expedit vnumquemque deseruire per se ipsum, non per alium: *Seraph. decis. 1385. num. 5.* & maxime post Conc. Trid. per ea, quæ diximus.

Deinde pro vero intellectu dicti statuti, dato etiam, quòd liceret Canonico per alium celebrare vigore dicti statuti, tamen hoc non facit cessare, quin Canonicatus sit sacerdotalis, quod exinde conuincitur, quia etiam Curatus, quem annexum habere sacerdotij ordinem
31 nemo ambigit; *Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora, num. 10, vers. nam istis. de elect. Lexius de iust. & iur. lib. 2. c. 34. dub. 19. num. 106. versic. his adde. ibi, primo quia:* tamen per se, & per alterum munus celebrandi
32 adimplere potest, vt inquit *Azor. inst. mor. p. 1. lib. 10. cap. 24. q. 2. in princ. ibi: per se, vel per alterum:* dummodo id passim non faciat, & ad longum tempus; *Posseuin. de off. curat. c. 2. num. 5.* & tamen exinde non potest dici beneficium curatum non esse sacerdotale, quia id patens est, sed non debemus mirari, vt etiam prouisus de beneficio sacerdotali possit per alium celebrare, quia dum per alium facit, per se ipsum facere videtur; actus enim non exequenti, sed mandanti at-
33 tribuendus est: *l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusq; vniuers. c. cum aliquibus. de rescript. in 6. Craue. cons. 222. num. 3. & cons. 961. num. 4.*

Et hoc confirmari potest, quia obligatio celebrandi per se, vel per alium magis stringit, & fortior est, quàm
34 simplex, & absolutum onus per se tantum celebrandi: Nam qui tenetur per se celebrare, iustam habet excusationem, si legitime impediatur adeo, vt tunc neq; astringi valeat ad celebrandum per alterum, qui vero per se, vel per alium obligatus est celebrare, etiam si iusto detineatur impedimento tamen adhuc tenetur
35 per alium adimplere, ita pulchre *Azor. inst. mor. p. 1. lib. 10. c. 24. quæst. 7. vers. Respondeo: Nauar. in manual. c. 25. num. 154. Aug. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 24. num. 28.*

Et hoc sensisse videntur dicti statuentes, dum sub *Rub. de infirmis, c. 24.* sanxerunt, vt infirmus, vel senex sit exẽptus à seruitio, dummodo faciat celebrare Missas, quod etiam de absente causa studiorum dixerunt in
36 eodem *Stat. c. 26* & tamen causa studij Canonico per septennium abesse licet, & absentiæ iusta est causa secundum *Lexium de Iust. iur. lib. 2. cap. 34. dub. 19. num. 163.*

num.163.Garz.d.trac.p.3.c.2.num.54. ſi prædicti igi-
tur iuſtum habentes impedimentum, non excuſantur
à celebrando per alium, concludendum eſt fortiorem
eſſe hanc celebrandi per ſe, vel per aliam obligatio-
nem.

Vlterius tale ſtatutum alternatiue loquens præcipue de-
bet intelligi de Canonicis nondum ad ſacerdotium
promotis defectu ętatis, vel alia ratione, non enim ali-
ter videntur ſe poſſe excuſare, ſi credimus: *Azor.inſt.
mor.p.2 lib.6.c.8. q.16.* quod etiam videtur eſſe de
mente alterius ſtatuti cap. 11. dicentis: Che quelle
Dignità, Canonici, e Manſionarij, che non ſaranno
ordinati al ſacerdotio, ſiano tenuti à fare celebrare le
Meſſe loro ad altri Preti, Si.n. illud indiſtinctè intelli-
geretur, etiam nullo extante impedimento hoc vide-
retur ſuperfluum, quod non eſt dicendum: *Crauet.
conſ.263.num.18.* dicamus igitur potius vnum ſtatu-
37 tum interpretari ab altero. *Crauet.conſ 606.num.8.
Alder. Maſchard de interpræt.ſtatu.concluſ.2.n.122.*

Sed forte dices, hæc non ſunt in vſu in hac Eccleſia, vbi
paſſim vnus deſeruit pro alio, nam poſſum responde-
re omnes videre factum, ſed non rationem, ideo quã-
do id factum eſt, credere licet ob iuſtum impedimen-
tum factum fuiſſe; verum quia id non indagatur ſub-
tiliter, multi putant ſine diſcrimine fieri; at ſi fiat,
abuſus eſt, & non debet ſeruari, vt decreuit S. C. teſte
Garz.d.p.3.c.2. num. 496. & ſeqq. niſi iuſto extante
impedimento, vt vidimus, propter quod non tollitur
Canonici obligatio, etiam ſi alius pro eo deſeruiat, cũ
enim ſit materia facultatiua, licet quis millies pro me
38 deſeruiſſet, non ideo dicitur obligatus: *Seraph.deciſ.
716.num.10.11.& deciſ 813.n.5.* vnde *Garz. d.c.2.
num.500.* exclamat contra Canonicos, & Dignitates,
qui videntur erubeſcere, ſi obeant munia ſibi incum-
bentia.

Pariter nota eſt illa communis oppoſitio, ſcilicet ſæpiſſi-
me ad huiuſmodi Canonicatus præſentatos, & inſti-
tutos fuiſſe Canonicos adoleſcentes annorum 14.
quod videtur eſſe ſignum non eſſe ſacerdotales, quia
39 ſic adoleſcentulis non poſſent conferri ex *Conc. Trid.
ſeſſ 22.c.4.de reform.* requireretur enim ſaltem ætas,
per quã infra annum poſſet fieri ſacerdos, cum de iu-
re ſufficiat habilitas: *Gratian. d.c.800. num.11. verſ.
nam contrarium.lib.4.*

Nam primo poſſem reſpondere à factis non eſſe arguẽ-
dum, quia non quid Romæ factum ſit, ſed quid fieri
40 debuit, ſpectandum eſt, vt inquit *tex.in l.ſed licet.ff.
de off.præſ.Menoch.conſ.510. num.7.* ſatis enim nobis
eſt oſtendere Canonicatum eſſe ſacerdotalem ex ſta-
tuto, de cæteris rationem quærere non eſt noſtrum,

Secundo alij reſpondent in hac parte *dictum Conc. Trid.
ſeſſ 22.c 4* non fuiſſe ab initio receptũ, nec vſu cõpro-
batũ, & nihil eſſe imputandum prouo, qui eſt in bona
fide præſentandi adoleſcentes, nec præſentato ſtante
poſſeſſione triennali, vt inquit *Lexius de iuſt. & iur.
lib.2 c.34.dub.20.n 110.verſ.in his tamẽ*; nã vbi Cõc.
41 non eſt receptũ, in ea parte non obligat: *Garz d.trac.
p 7.c.1.n.136. & n.137.* vbi quod valet vſus ſaltem
decennalis contra legem Canonicam ab initio non
receptã, Verũ hoc non videtur poſſe dici in his locis,
vbi Conc. Trid. fuit paſſim, & ſine diſcrimine, & indi-
ſtinctè receptũ, & ex dicta ſynodo Carpen cõprehen-
ditur ſtatuentes voluiſſe ſe dicto Cõcilio conformare.

Quare reſpondeo rememorando, quòd ſicut Epiſcopus,
& quilibet Ordinarius poteſt facere ſtatutũ, & Syno-
dum, ſic etiam poteſt in eis diſpenſare, etiam ſine cau-
ſa, quia ab eius voluntate pendet illas vim habere, &
poteſt illas omnino caſſare auctoritate ordinaria, nec
42 ideo in aliquo oſtendit ius commune, quia eius eſt
tollere, cuius eſt dare: ita *DD. in c. at ſi clerici. §. de
adulterijs. vbi Butr.num.17. Abb.num.10.Felyn.n.6.
Aret.n.24 Alex.de Neu. n. 6. de Iudic. Bott.de ſynod.
p.2.art.4.n.8.Anch.in d.c. vt animarum, n.11. in fin.
de conſt.in ſexto Nauar.in manual. c.25.n.74. Sayr. de
cenſ.lib.6.c.11.n.11. late Sanchez. de matr. lib.8.diſp.
17.n.27.33. Barboſ.de off.epiſc.par.2. alleg.24. n.23.
Bonac de legi.diſp 1.q.2.punct.3 num.2.* quod proce-
43 dit, etiamſi illa ſtatuta ſint iurata: *Sanchez.d.diſp.17.
n.31.verſ.* verum dicendum eſt: *Bonac.d.q.2.punct.3.
num.2.verſ.* & hoc verum: ipſe enim non ligatur ſuis
44 conſtitutionibus niſi in quantum velit: *Bald.in Auth.
quibuſcũque n.5.de ſacroſ.eccl.Vgolin.de off.epiſc.c.47.
§.1.num.3.Bonac.d.diſp.1.q.1.p.6.n.16. Homobon. de
exam.eccl.p.3.trac.15.c.9.quæſt.6. in princ* quæ adeo
vera ſunt, vt non ſolum valeat expreſſe diſpenſare, ſed
etiam tacite, & ideo ſi eius edicto vetetur alearum
vſus, & ipſo cum ſubdito ludat, videtur ſecum diſpen-
45 ſaſſe vt poſt Azor. Salas, & Sayr. inquit *Bonacin.d.q.1.
punct.6.n.17.Barboſ.de off.epiſc.p.3.alleg.93.n.27.28.
Homobon.de exam.eccleſiaſtico d.c.9.q.6.verſ.ſed quod
ibi.quamquam.* cum enim poſſit ordinarius tollere im-
pedimentum, non eſt credendum voluiſſe illaqueare
ſubditũ, vt dicit Homobon.d.loco, quia non eſt neceſ-
ſaria actualis diſpenſatio, ideo cũ præſentatur ille, qui
non eſt in ætate habili ad ſacerdotium, & ipſe Ordi-
narius illud admittit, cenſetur cum eo diſpenſare,
46 quando poteſt: *Lambert.de Iurepatr.d.lib.2.p.1.q.7.
princ.art.30.n.20.21.* & ſentire videtur: *Menoch.lib.
2.præſ.20.n.7.* & ſane facilis eſt diſpenſatio, quando
non imponitur onus in fundatione, ſed vel ſtatuto aut
conſuetudine, vt hic: *Abb.in c.cum in cunctis. §. infe-
riora n.11.de elect. Lambert.d.art.30.n.25. §.ſit igitur
concluſio.verſ.limita modo.*

Sin de ipſo Capitulo placet verba facere, non aliter di-
cendum eſt, poſſunt enim Canonici diſpenſare, & tol-
47 lere ſtatutum, quod fecerunt, etiam ſi fuiſſet à Sede
Apoſtolica confirmatum: vt inquit *Abb.in c.cum ac-
ceſſiſſent.n.2.& ibi: Felyn.n.3.Dec.n.4.& communiter
DD.de conſtit.* immo ſi Canonici aliquem eligant, &
faciant de Capitulo contra diſpoſitionem ſtatutorum
videntur cum eo diſpenſare, & in hoc ſtatuto deroga-
re, vt bene probat tex. *in d.c.cum acceſſiſſent.in fin.vbi
Abb.n.3. Felyn.n.10.Dec.n.10.de conſtit.* & licet ſta-
48 tutum ſit iuratum, tamen cum electio fiat præſente,
& ſciente Ordinario, videtur eos à iuramento abſol-
uere vel eius vim ſuſpendere ad tradita per *Bonacin.de
legi.diſp.1.q.1.punct.6.n.17.* vel dicas, quòd licet in-
curratur periurium, tamẽ valet actus, & tenet electio:
*Abb.in d.cap.cum acceſſiſſent.n.4.verſ.aut iurauerunt.
vbi Dec.n.14.eod.* & maxime, quia cum neq; fundatio-
ne, neq; mandato Apoſtolico hęc lex, & hoc onus fue-
rit impoſitum, non potuerunt Canonici reſtringere
libertatem patroni, quam habebat in præſentando
49 etiam adoleſcentes: *Farin.deciſ.502.num.25.cent.5.*
niſi patronus ſuum præſtaſſet conſenſum, quod feciſſe
credo.

Et

Et quamuis post Conc. Trid. verior sit sententia non posse Ordinarium dispensare etiam pro vna vice, vt præsentatus instituatur, si non habet qualitates in
50 fundatione appositas, sicut late probat *Garz. de benef. p. 7. c. 1. num. 107. 112. & seqq.* tamen quia in casu nostro non quæritur de qualitate in fundatione posita, sed à statuto adiecta, cessat difficultas, & sufficit Ordinarium, & Capitulum esse in hac quasi possessione dispensandi cum patroni consensu, quia in hac materia attenditur sola quasi possess. *Farinac.*
51 *decis. 646 num. 1. cent. 5.*

Vnde hi, qui nõ sunt in ætate legitima ad sacros ordines Arctati dici non poterunt non quidem ratione beneficij, sed ob defectũ temporis, qui n. obtinent benefi-
52 cia sacerdotalia in ætate ad sacerdotium inhabili, vsque dum peruenerint ad præscriptum tempus, non possunt dici Arctati, nec valent cogi ad suscipiendos ordines sacros: ita respondit S. C. teste *Nicol. Garz. d. trac. de benef. p. 3. c. 4. n. 17. Io: Sotteal. ad Conc. Trid. sess. 22. c. 4. de reform. in verbo: infra annum*, & ita seruat Pontifex secundum stylum Datariæ, quãdo enim dispensat in beneficio sacerdotali cum ætatem non habente, solet apponere clausulam, vt quam primum ille prouisus peruenerit ad legitimam ætatem, faciat se promoueri, pro vt ego vidi similes prouisiones.

Illi vero, qui legitimæ sunt ætatis, si habeant talia beneficia sacerdotalia, Arctati dicuntur, cum arctatus di-
53 catur ratione beneficij suscepti, vel suscipiendi: *Conc. Trid. sess. 7. c. 10. de reform.* & tenentur se promoueri facere ad sacerdotium, non tamen incurrunt pœnas à Concilio inflictas differendo vltra annum, nisi ad id faciendum fuerint à superiore moniti, & adimplere
54 recusauerint *Dec. in c cum in cunctis. §. inferiora, n. 4. de elect. Garz. d. p 3. c. 4. n 10. 11. 12 Diaz. in pract. crim. can. c 53 n. 5. Lexius de insl. & iur. d. dub. 19. n. 105. vers.* vbi notandum, quòd multo magis procederet in partibus vbi Conc Trid. non est vsu receptum: *Lexius d. dub. 19. num. 105. vers. tertio peccant. & dub. 20. n. 110. in fin.* quod in his locis, vbi degũt veri filij obedientiæ S. M. E. dici non potest: Vnde colligis, quod nostri Canonicatus possunt dici sacerdotales, etiam si aliquando conferantur adolescentulis, quia arctario
55 tunc incipit, vbi peruentũ est ad legitimam ætatem, & si quando extiterunt Canonici, qui nũquã ordinem sacerdotij susceperunt, nihil refert, quia non fuerunt moniti, pro vt requirebatur ad hoc, vt incurrerẽt pœnas statuti Sacri Concilij Trindentini, & si aliqui fuerunt absentes ad longũ tẽpus, vel id fuit cum licentia, vel monitio non præcessit ad residendum, & in omnẽ euẽtũ distributionibus priuati fuerũt, egoq; recordor D. Canonicũ Blasiũ Coterinũ Romæ degẽtẽ monitũ fuisse, vt veniret ad residendũ, & ad id cõpulsum fuisse ab Ordinario, & in vrbe contra eum fuisse relaxatum Arrestũ ad hũc effectũ instãte Ordinario, & Capitulo.

His sic stantibus remanent inconcussa illa omnia, quæ diximus circa dictum statutum c. 5. cuius vigore ostẽsum est propter onus Missarum Canonicatus Ecclesię Collegiatæ Carpi esse sacerdotales propter cõcursum obligationis ad residendum: Et propterea nõ est mirũ, si Canonicus in legitima ętate cõstitutus potest dicere se arctatum, quia occasione beneficij recepti ille
56 dicitur arctatus, qui non habet ordinem illi beneficio annexum: *Nicol. Garz. de benef. p. 5. c. 7. num. 98.*

Io: Baptistæ Ciarlinij.

Bene igitur dictus Canonicus expressit, & narrauit Pontifici eius Canonicatum esse sacerdotale, & ipsum stãte legitima ætate esse arctatum, quia ex prædictis constat veridice fuisse locutum, etiam attento rigore: etenim si epicheiam respiciamus, potuisset etiã contedi Breuis executio, quia huiusmodi verba possent etiã recte intelligi cum aliqua mitigatione, nõ præcise, sed causatiue, quia licet Gratiæ soleant strictè interpretari, quia conuellunt ordinem præscriptum, tamen quãdo nemini detrimentum afferunt, vt hic, debent am-
57 pliari, & ad æquas causas produci, & ratione etiam analogica extendi, vt inquit perbelle *Ruffin. trac. de benef. c. 13. num. 64.*

Hinc est, quòd impetrans dignitatem, quod re vera erat
58 officium talis expressio nõ vitiat gratiam, vt post *Gemen. consf. 111. incip. Dominus noster, inquit Rota decis. 4. n. 5. 6. de rescriptis in antiquis alids est 502. pulchre Io: Staphile. trac. de Grat. expect. tit. de modo, & form. impetr. n. 19. 20.* Ita dicamus, quòd etiam si iste Canonicus non esset arctatus præcise, quia, tamen causatiue saltem astringitur ad celebrandum, quatenus ipse velit per se obire munera suæ Dignitati incumbentia ad mentem Concilij Trid. Gratia Pontificis debet sustineri, maxime cum præualeat interpretatio, qua
59 actus sustineatur, non autẽ pereat: *Seraph. decis. 627. n. 10.* Nihil tamen indigemus hac pia interpretatione, quia satis vidimus veridice fuisse narratũ dictum Canonicatum fuisse, & esse sacerdotalem.

His rationibus compellor dicere dictum Canonicum nihil mẽdacij in precibus Sanctissimo porrectis narrasse, & ideo ei concedendum esse Breuis executionem, ordinumque susceptorum executionem: Vtiq; rigorose res examinanda esset, si ille obtinuisset dispensationẽ, ne ordines suo beneficio annexos debito tẽpore suscipere teneretur, verum in ea gratia, quæ illi cõceditur, vt possit propria munia ad mentem Concilij obire, non debet, neq; æquum videtur tam strictò iure procedere, sed cũ eo benigne agendum est, & maxime, quia etiam si in aliquo fuisset offensum, potest Ordinarius ratificãdo ordines susceptos, vitium abolere, potest enim Episcopus, seu Ordinarius dispensare cum ordinato extra tempora: *cap. consultationi, vbi*
60 *gl. & DD. de tẽpor. ordin. Io: Azor. inst. mor. p. 2. lib. 3. c. 50. q. 10. vers. cum eo itidem, qui recepit.*

Verum cum de eadem re requisiti fuissent ad ferendum suam sententiam adm. RR. DD. Dioneus Corrigius Vicarius Murinæ, & Constantius Scola eius successor, Bartholomeus Grilinz. Vicarius Carpi, qui omnes erant I. C. noti nominis, & pariter adm RR. DD. Io: Baptista de Hortis Canonicus S Petronij Bononiæ, & Sacræ Theologiæ vnus ex primarijs lectoribus, Rodulphus Pius fr. S. Francisci de Obseruantia Theologus, & Io: Ferretus Regien fr S. Francisci Conuentualium Theologus Cardinalis Estensis hanc eandem sententiam amplexi, & ego vidi eorum vota, & à plerisque ab ore eorum audiui, & omnes iudicauerunt dictum Canonicum fuisse rite, & recte ordinatum; ex quibus præualuit nostra sententia apud Ordinarium Carpi, qui dictum Canonicum postea libenter recepit, & admisit ad Missam celebrandam, quem ego totis viribus tutatus sum, & libentissime amicitiæ ergo, licet postea ipse immemor huius beneficij aliquantulum in me recalcitrauerit,

X. spem-

ſpemque meam feſellerit, quæ tamen non ceſſabo amare, & iuxta opportunitatem ei ſeruitium præſtare: Et ita &c. ſal. &c.

Io: Baptiſta Ciarlinius.

CAPVT XXXIX.

EPITOME.

Alienatio bonorum Eccleſiæ reſeruato beneplacito Apoſtolico an præſumatur ſolemnis ex curſu 30. an. cum obſeruantia contractus, & quando, & an liceat pœnitere ante obtentum beneplacitum.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum Eccleſia copulatiue requirit cauſam, & ſolemnitatem.*
2 *Alienatio bonorũ Eccl. requirit Aßenſũ Apoſtolicũ.*
3 *Facta non præſumuntur.*
4 *Beneplacitum apoſtolicum præſumitur ex curſu 30. an. cum obſeruantia contractus.*
5 *Alienatio rerum Eccl. ex curſu 30. an. præſumitur ſolemnis, & vtilis.*
6 *Aſſenſus Apoſtolicus an præſumatur ex curſu 30. an.*
7 *Solemnitas extrinſeca an præſumatur ex curſu x. vel 30. an.*
8 *Alienatio non præſumitur ſolemnis ex curſu temporis, niſi obſeruantia ſit certa, & clara.*
9 *Alienatio non cenſetur ſolemnis ex ſolo curſu temporis ſine alia coniectura.*
10 *Obſeruantia contractus facit eum præſumere ſolemnẽ.*
11 *Beneplacitum Apoſtolicum reſeruatum, vel enunciatum ex curſu temporis an præſumatur.*
12 *Dictio: Præſertim: quid ſignificet.*
13 *Beneplacitum an præſumatur exiſtente contradictore.*
14 *Iudicium redditur in inuitum.*
15 *Beneplacitum Pontificis an præſumatur non probata eius ſcientia.*
16 *Scientia Pontificis an requiratur in præſumendo eius aſſenſu ex curſu temporis.*
17 *Dictio: Maxime: quid importet.*
18 *Beneplacitum an præſumatur, quando poſitum eſt in conditione.*
19 *Ablatiui abſoluti faciunt conditionem.*
20 *Beneplacitum reſeruatum an requiratur, vbi aliàs eo non fuiſſet opus.*
31 *Clauſula: quatenus opus ſit: quid operetur.*
22 *Subſtitutus ſub conditione an poſſit probare conditionem per præſumptiones.*
23 *Beneplacitum an præſumatur, quando ex facie Inſtrumenti de illo non apparet.*
24 *Solemnitas non præſumitur, vbi ex Inſtrumento apparet non adfuiſſe.*
25 *Aſſenſus Apoſtolicus an debeat præcedere, vel ſequi alienationem bonorum Eccleſiæ.*
26 *Licentia, & conſenſus quomodo differant.*
27 *Beneplacitum non poteſt apparere ex Inſtrumento, in quo reſeruatur.*
28 *Titulum meliorem quando quis habere præſumatur.*
29 *Tempus vitæ Prælati alienantis an deducatur ex tempore 30. an. ad præſumendum Beneplacitum.*
30 *Beneplacitum præſumitur ex curſu 30 an. non deducto etiam tempore vitæ alienantis.*
31 *Beneplacitum an præſumatur in ijs, quibus ius commune reſiſtit ex curſu 30. an.*
32 *Præiudicium magnum an impediat præſumptionem Beneplaciti.*
33 *Lis cœpta an impediat præſumptionem Beneplaciti.*
34 *Reſtitutio in integrum an impediat præſumptionem Beneplaciti Apoſtolici.*
35 *Reſtitutio in integrum ſupponit validitatem actus.*
36 *Alienationes inualidas reuocauit Paulus IV.*
37 *Pauli IV. conſtitutio de bonis Eccleſia non alienandis reuocata.*
38 *Clauſula; reſeruato Beneplacito Apoſtolico: facit conditionem.*
39 *Beneplacitum reſeruatum debet expediri, etiam ſi alioquin non ſit neceſſarium.*
40 *Conditio nihil ponit in eſſe.*
41 *Beneplacito Apoſtolico nondum expedito non eſt quæſitum ius ad rem.*
42 *Pœnitentiæ locus eſt in alienatione bonorum Eccleſiæ ante expeditum Beneplacitum.*
43 *Alienatis bonis Eccleſiæ an liceat reſilire à contractu.*
44 *Feudum ſi alienetur ſaluo aſſenſu Domini an liceat pœnitere.*
45 *Vendens ſub conditione an interim poſſit pœnitere.*
46 *Contractus poteſt claudicare fauore Eccleſiæ.*
47 *Eccleſiæ bona alienãs quãdo poſſit recedere à cõtractu.*
48 *Commiſſarij Apoſtolici licet non pronunciauerint, tamen licet alienantibus pœnitere.*
49 *Tranſactio in beneficialibus non valet ſine aſſenſu Apoſtolico.*
50 *Iudex Eccleſiaſticus an ſit competens contra laicum in contractu Emphyteuſis.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

VSque de Anno 1596. ſub die 6. Iulij. M. R. Canonici, & Capitulum S. Proſperi Ciuitatis Regij cõceſſerunt in Emphyteuſim D. Cæſari de Vettis vnam eorũ domũ ſitã in dicta Ciuitate pro annuo canone Ducatonorũ octo cum declaratione, quod prædicta facere intendunt, accedente conſenſu, non ſolum Epiſcopi Regij, ſed etiam Sedis Apoſtolicæ, & non aliàs, aliter, nec alio modo, quatenus opus ſit Mortuo dicto D. Cæſare in eius locũ ſucceſſerunt R. D. Octauius, & D. Proſper de Vettis eius filij, quoniam Emphyteuſis fuit ſtipulata etiam pro deſcendentibus tam maſculis, quàm fœminis: Verum die vltimo Aug. 1626. ijdem Canonici mouerunt litem contra dd. DD. Octauium, & Proſperum aſſerentes nullam, & inualidam fuiſſe dictam conceſſionem, quia numquam fuit obtentum Beneplacitum Sãctiſſimi, vt fuit conuentum; Reſponſum fuit à Vettis omnia fuiſſe ſolemniter acta, & fuiſſe etiam impetratum dictum Beneplacitum, non teneri tamen ad eius probationem, ſtante lapſu 30. an. iuncta obſeruantia contractus, cum traditione poſſeſſionis dictæ domus, & ſolutione canonis: Quæritur quid iuris.

Et ſane pro parte d. Capituli videbatur iuſte allegari nullitatẽ dicti cõtractus, quia certũ eſt in alienatione bonorũ Eccleſiæ duo copulatiue requiri, cauſã . . & ſolemnitatem

nitatẽ adeo, vt alterũ fine altero nõ fufficiat: c. 1. de rebus Eccl. non alien. in 6. Clem. 1. eod. Tusch. lit. A. concl. 271. num. 1. Quarant. in summ. Bull. verb. alienatio, ante num. 15. Rota diuers. decis. 300. num. 1. p. 4. Farinac. decis. 300. n. 1. cent. 3. Anch. inn. qq. fam. lib. 2. q. 52. num. 3. Ricc. in prax. resol. 12. n. 1. præcipua autem folemnitas eft confenfus Apoftolicus, vt in extrau. Am-
2 bitiosæ. de rebus Eccl. non alien. quem hic interueniffe non apparet, & nifi probetur; non præfumitur, quia eft quid facti: l. in bello. §. facti a ff. de captiu. & post-
3 lim. reuers. l. verius, de probat. propter quod concludendum videtur dictam conceffionem fuiffe inualidam.

Veruñ aliud mihi vifum fuit & cõtrariũ putaui verius, & receptius, fi quidem iam tranfacti funt 30. an. & vltra à die huiufmodi liuellationis vfq; ad diem motæ litis, & cum tradita fuerit dictæ domus poffeffio dicto D. Cæfari, & adhuc eius filij in ea perfeuerent, & femper foluerint canonem annuum, omnia præfumuntur folemniter acta, quia ex huiufmodi obferuantia contractus iuncto curfu 30 an. non folum præfumitur in-
4 terueniffe Beneplacitum Apoftolicũ, fed etiam alienatio cenfetur Ecclefiæ, vtilis ex gl. in c. peruenit. vbi Io. de Imol. n. 11. 12. de empt. & vend. Anch. cons. 136. n. 2. Alex. cons. 50. n. 7. lib. 5. Gozad. cons. 73. n. 21. vbi de cõmuni: Curt. inn. cons. 313. n. 97. lib. 3. Soc. iun. cons. 32. n. 16. lib. 1. Gabr. cons. 82. n. 31. lib. 2. Quarant. in summ. Bull. verb. alienatio, sub n. 46. vers. vt huius articuli, Tusch. litter. S. concl. 326. n. 11. 39. Puteus decis. 365. n. 4. lib. 2. Seraph. decis. 792. n. 1. vbi de communi, & decis. 1080. n. 7. & decis. 1228. 1. & decis. 1319. n. 3. Rot. diuers. decis. 179. n. 1. p. 2. Farin. decis. 694. n. 5. p. 1. & decis. 506. n. 2. p. 2. Ludouis. decis. 343. n. 1. 4. 5. & Beltram. ad Ludouis. decis. 354. n. 18. Coccin. decis. 32. n. 16. & decis. 301. n. 2. 3. Gratian. decis. 150. n. 4. Rot. in vna Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Ian. 1597. coram Pamphylio, vt apud Marches. de Commiss. p. 1. fol. 113. n. 3. & fol. 120. n. 2. Gonz. ad reg. 8. gl. 12. n. 76. Garz. de benef. p. 12. c. 2. n. 179. vers. in qua, & n. 180. Marches. de Commiss. p. 1. c. 2. n. 106. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 867. n. 50. & c. 893. n. 17. Prax. Archiep. c. 106. n. 1. vers. contraria, in magnis. Maresc. var. res. lib. 1. c. 13. n. 9. Barbos. de off. episc. par. 3. alleg. 95. n. 72. 73. Homobon. de exam. eccl. p. 2. trac. 9. c. 22. q. 66. supp. 2. vers. excipitur, ibi: est etiam communis, ex quibus cognofcitur de hac re non effe dubitandum, & verum effe, quòd talis alienatio non folum præfumi-
5 tur folemnis, fed etiam vtilis ex curfu tanti temporis: Marches. de Commiss. p. 1. d. fol. 113. n. 3. & Ludouis. decis. 343. n. 1. late Franc. Viuius decis. 534. n. 34. 35.

Bene verum eft, quòd multi aliter putauerunt fentientes ex curfu temporis non præfumi affenfum Apoftoli-
6 cum, fed illud probandum effe, etiam fi interueniat contractus obferuantia, quia requirit fcripturam, quę nifi oftendatur, non præfumitur, & quia refpicit folemnitatem extrinfecam, quæ pariter non præfumitur, nifi probetur: ex Bald. in l. 2. C. de legib. & Felyn in c. Albericus. in fin. de testi. & in c. ficut n. 33. vers. bene fateor, de sent. & re iud. Alex. cons. 9. n. 7. lib. 3. & cons. 17. num. 8. lib. 4. Afflict. decis. 107. in fin. Crott. in l. sciendum, num. 25. de verb. oblig. Bero. in c. nulli: n. 62. de constit. Crauet. de antiq. temp. par. 3. princ. in princ. num. 18. Ruin. cons. 23. num. 19. lib. 5. Capic. decis. 4. num. 29. 30. pulchre vid. Menoch. de præs. lib. 3. præs. 132. num. 70. 71. late Grilinz. cons. 158. num. 13. & sequentibus.

Sed verior eft, & magis recepta prior fententia, & hæc vltima folum procedit, & poteft habere locum, quãdo tantum adeft curfus X annorum ad præfumendam
7 folemnitatem, vbi enim tractatur de graui præiudicio, vt in alienatione bonorum Ecclefiæ non fufficit lapfus decem annorum fed requiritur fpatiũ 30. faltẽ annorum cum obferuantia cõtractus: Felyn. in c. illud num. 6. in fin. de præs. Dec. cons. 442. num. 33. Tusch. littera: S. concl. 326. num. 2. Gabriel. cons. 82. n. 31. lib. 2. Seraph. decis. 792. num. 1. in princ. pulchre Maresc. var. resolut. lib. 1. c. 13. num. 12. Viuius. d. decis. 534. num. 35. 36. 37.

Aduerte tamen, quia ftante curfu 30. an. non fufficit ad præfumendam folemnitatem obferuãtia præfumpta,
8 quia debent effe clara, & certa, ne cõcurrant duæ præfumptiones, Maresc. d. c. 13. n. 13. 14. Coccin. decis. 301. n. 4. & femper memoriæ ferues, quòd folus curfus 30.
9 an. non fufficit alia non extante coniectura: Quarant. in d. verb. Alienatio, sub n. 46. vers. verum quia: fed bene pro coniectura fufficit obferuantia contractus, &
10 folutio canonis: Rot. diuers. decis. 179. num. 1. p. 2. cum alijs fupra adductis.

Non obftat autem firmatæ regulæ illa limitatio, quam nonnulli adducunt, vt prædicta procedant, quando Beneplacitum Apoftolicum non eft referuatum, vel enunciatum: Nam verius, eft, & receptius, quòd fiue enuncietur, vel referuetur, fiue non, femper ex curfu
11 30. annorum cum obferuantia contractus, præfumitur Apoftolicus, & in his terminis loquuntur Prax. Archiep. d. c. 106. n. 1. vers. vbi dicit. Seraph. decis. 792. n. 4. & decis. 1319. n. 2. 3. Farin. decis. 506. num. 3. p. 2. Beltram. ad Ludouis. decis. 343. n. 5. & decis. 354. n. 18. Gratian. decis. 150. n. 4. & ibi Add. n. 3. 4. Gonz. ad dicta reg. 8. gl. 12. n. 77. Garz. de benef. p. 12. c. 2. n. 185. Maresc. d. c. 13. n. 11. Rota penes Marches. de Commiss. p. 1. fol. 113. n. 3. & fol. 120. num. 2. Gratian. disc. for. lib. 5. c. 867. n. 51. Homobon. de exam. Eccl. p. 2. d. q. 66. supp. 2. vers. excipitur pulchre Giouagn. cons. 27. n. 42. lib. 2. vbi alias allegat, & probat, quòd fiue folemnitas fit enunciata, vel referuata in Inftrumento, fiue non, femper ex curfu 30. & 40. an. præfumitur interueniffe confirmatio Sedis Apoftolicæ, ex quibus colligitur non effe faciendam huiufmodi diftinctionem, nec curandum de argumento defumpto à duabus præfumptionibus, quia fi res bene perpendatur, non concurrunt, & refpondet Seraph. d. decis. 1042. num. 4. & Rota penes Marches. de commiss. d. p. 1. fol. 120. n. 2.

Quinimmo vbi Beneplacitum Apoftolicum eft referuatum, videtur adeffe minus difficultatis, quia iã voluntas videtur fatis probata, & non indiget præfumptione, & hoc fatis probat Farin. d. decis. 694. num. 5. p. 1. vbi inquit præfumi Beneplacitũ Apoftolicum ex fpatio 30 an. præfertim, quãdo eft referuatum in Inftrumento, illa n. dictio: Præfertim: denotat cafum ex-
12 preffum effe minus dubitabilem: ex l. 1. §. pater. ff. de collat. Tusch. lit. D. cõcl. 309. n. 9. 10. Menoch. cõs. 69. n. 26. neq; refert in cafu Farinacij fuiffe poftea aliter iudicatum, quia illud euenit eò, quòd deficiebat obferuantia contractus, non quia hæc reg. patiatur aliquam difficultatem.

Non obſtat ſecunda limitatio, quòd Beneplacitum non
præſumatur ex curſu 30. an. quando adeſt, qui ſe op-
13 ponat ex *Griling. conſ 158. n. 6.* Nam hoc nullo modo
verum dici poteſt, cum omnes prædicti DD. & Rotæ
deciſiones, quibus probatur ex curſu temporis præſu-
mi Beneplacitum, loquantur in terminis, vbi extant
oppoſitores & certe, niſi adeſſet, qui ſe opponeret, in
Rota, vel in Iudicio de hoc nō quæreretur, quia Iudex
non impartitur officium niſi imploranti, & ſi Iudiciū
adeſt, conuincitur adeſſe quoq; contradictorem, quia
14 iudicium redditur in inuitū: *l. inter ſtipulantē § 1 ff. de
verb. oblig. Peregr. de Iudic. lib. 2. ad Rub. indic. n. 45.* &
quia in Iudicio interueniunt Iudex, actor, & reus: *Pe-
regr. d. loco num. 38.*

Non obſtat tertia limitatio, vt tunc ex curſu tēporis præ-
ſumatur Beneplacitum, quando Pontifex habuit ſciē-
tiam alienationis vere, vel præſumptiue, velut ſi in lo-
15 co vicino celebrata eſſet, vnde notitia ad Principem
veriſimiliter peruenire poteſt, ſecus eſſe dicunt, vbi nō
probatur Pontificē habuiſſe alienationis cognitionē:
ita pulchre *[illegible] clyn in c ſicut, n. 33. verſ. bene fateor de
ſent. & re iud. Afflict. d. deciſ. 107. n. 7. verſ. & cum nō
ſit probatum Ceph. conſ. 628. n. 8. Redoan. de rebus eccl.
non alien. in præfatione q. 48 n. 16. Maſchard. de probat.
concl. 416. n. 2. Menoch. d. lib. 3 præſ 132. n. 71. Quarāt.
d. verb. alienatio ſub n. 46. verſic. limitatur primo Dec.
conſ. 409 n. 2 6. 13. Tuſch. d littera: S. concl. 326. n. 14.*

Nam hæc limitatio nō eſt vera abſolute, niſi quando tra-
ctatur de ipſiuſmet Pontificis præiudicio, vel nō adeſt
curſus 30. annorum, ſed tantum x. vel xx. tunc enim
aſſenſus Apoſtolicus nō præſumitur, verū quando nō
tractatur præcipue de Pontificis damno, & lapſum eſt
tempus 30. an. vt hic, tūc omnia præſumuntur ſolem-
niter acta, etiā ſi nō probetur ſcientia Pontificis, quia
huiuſmodi probatio nō eſt neceſſaria, quia ſi præſumi-
tur aſſenſus Pontificis, ſequitur neceſſario etiam illius
ſcientiæ præſumptio, nec dicuntur duæ præſumptio-
16 nes, ſed vna tātum, quia vna venit in conſequentiam
alterius: ſic pulchre *Gabriel. conſ. 82. n. 31. 33. lib. 2.
perbelle etiam Io: Alovſ. Ricc. in prax. reſol. 32 la 2 n. 1.*
vbi allegat multas Rotę deciſiones: late etiam *Mareſc.
d. c. 13 n. 10.* vbi de communi teſtatur: aperte *Gratian.
deciſ. 150 n. 4. Farin. deciſ. 506. n. 4. p. 2.* vbi ad contra-
ria reſpondet, & dicit præſumi ex curſu 30. an. Bene-
placitum tale, quale ſufficit ad validitatem actus, alio-
quin deſtrueretur regula, & de magis cōmuni teſtatur
*Quarant. d. verb. alienatio ſub n. 26. verſ. ſecundo limi-
tatur*, & colligitur etiam ex *Rota penes Marcheſ. de Cō-
miſſ. p. 1. fol. 120. n. 1. ibi: maxime procedit ſtante ſciē-
tia Papæ*, illa enim dictio: Maxime, licet includat caſū
17 magis dubitabilem, illum tamen includit & æquali-
ter determinat; *Dec. in l. qui ſe patris num. 20. C.
unde liber. Menoch. conſ. 69 n. 26* adeo, vt æque præſu-
matur Beneplacitū, ſi Papa ſciuiſſe non probetur, ac ſi
habuiſſe ſcientiam, & paſſum fuiſſe oſtenderetur.

Non obſtat quarta limitatio, vt ex curſu temporis qua-
liſcumq; non præſumatur aſſenſus Apoſtolicus, quā-
do ex partium cōuentione ille requiritur in ipſa alie-
natione ob clauſulam: Accedēte conſenſu ſedis Apo-
ſtolicæ, vel quatenus interueniat Beneplacitum Apo-
18 ſtolicum, & non aliās, aliterue, aut alio modo, tunc
enim quia cōditionaliter, & præciſe requiritur dictus
aſſenſus, omnino adeſſe debet, etiam ſi aliās non eſſet
neceſſarius, & vere, non præſumptiue debet probari,
vt ex multis videtur concludere: *Quarant. d. verb. alie-
natio ſub n. 26. verſ. declara, vt hæc Ruin. conſ. 68. n. 18.
lib. 1. Bero. conſ. 19. n. 14 lib. 3. Caual. deciſ. 8 ſub n. 23.
Ludouiſ. deciſ. 192 n. 1. 3. Ricc. in prax. reſol. 33. n. 1. 2. 3.*
etenim conditio huiuſmodi non videtur impleri, niſi
quando Beneplacitum obtinetur. *Vestal. deciſ. 205.
num 3. par. 1.*

Nam hæc limitatio ſicut non eſt vera, ita eſt eadem cum
prima vbi alienatio fuerat facta: reſeruato Benepla-
cito Apoſtolico: certum eſt enim ablatiuos abſolutos
19 importare conditionem; *l. facta §. reſcripto ff. de verb.
oblig. §. ab hoſtib Inſt. de Aſtil. tut. Bald. in l. 1 ff. de leg.
2. Pacian. conſ. 52. n. 68* propter quod idem eſt alie-
nare rem Eccleſiæ reſeruato Beneplacito, vel accedē-
te conſenſu Sedis Apoſtolicæ, & tamen vidimus ex
multis auctoritatibus, & Rotæ deciſionibus præſumi
Beneplacitum etiam vt ſupra reſeruatum, & multum
ad rem id ipſum probat *Rota in dicta Mediolanen. corā
Pamphylio in vna Caſalis apud Marcheſ. de Commiſſ.
p. 1 fol. 113. n. 3* vbi clare fuerat reſeruatum Benepla-
citum, & aderat pactum de eo obtinendo, & ad talem
effectum erant conſtituti procuratores adeo, vt con-
ſtaret de enixa voluntate contrahentium, & licet non
oſtenderetur, tamen Rota cenſuit illud præſumi ex
dicto curſu temporis cum obſeruantia contractus: idē
allegat *Farin. d. deciſ. 506 n 3 p. 2.* vnde etiam ſi be-
neplacitum ſit in vim conditionis reſeruatum, adhuc
præſumi ſpatio 30 an. bene dixit *Homobon. d. trac. de
exam. eccl. p. 2. trac. 9 cap 21. q. 66. ſupp. 2. verſ. exci-
pitur ibi: ſi etiam.*

Neque nocent *Riccius, & Ludouiſius* in locis allegatis,
quia non faciunt ad rem, non enim quærunt, an ex
curſu temporis præſumatur Beneplacitum, ſed an re-
quiratur in contractu, vbi aliàs non fuiſſet neceſſariū
20 eò, quòd fuerit deductum in pactum, ſine tamē clau-
ſula, quatenus opus ſit, & concludunt vtique requiri,
quia talis videtur fuiſſe mens contrahentium, & ita
hanc rem intelligit *Gratian. diſc. for. lib. 1. c. 168. n. 13.*
& non procedunt vlterius quærendo, an in tali caſu
ex curſu temporis præſumeretur Beneplacitum: Bene
verum eſt, quòd etiam ſi hic eſſet caſus noſter, nihil
tamen obeſſet, quia habemus clauſulam: quatenus
21 opus ſit, quæ tollit huiuſmodi difficultatem, vt per
Gratian. diſc. for. lib. 5. c. 926. num. 4.

Sin loquimur de Quarant. & alijs ſuperius adductis, fa-
cile tolluntur, ſi quidem nihil allegant in terminis de
Beneplacito Apoſtolico, ſed fundant ſe in illo axio-
mate, quòd probatio poſita in cōditione debeat fieri
vere, & non præſumptiue, Ideo reſpōdendū eſt, quòd
hic probatio Beneplaciti nō eſt poſita in conditione,
ſed tantū Beneplacitū ipſū, & propterea cū actus, ſup
quo fundatur præſūptio. ſ. alienatio, plene ex Inſtru-
mento à Canonicis producto fuerit probatus, non eſt
mirum, ſi poſtea admittitur præſumptio ipſius Bene-
placiti, vt inquit *Rota in dicta Caſalis penes Marcheſ.
de Commiſſ. p. 1. fol. 120. n. 2. verſ. nec obſtat.* Vnde ad
propoſitū videmus, quòd licet aliquis fuerit ſubſtitu-
tus ſub conditione, ſi grauatus deceſſerit ſine filijs, ta-
22 men ſubſtituto agenti ſufficit probare præſumptiue
eueniſſe caſum. *Bart. in l. ex facto §. ſi quis autem vbi
Aug. Caſtr. & Rip. ff. ad Trebell. Decian. conſil. 50.
num. 20. lib. 1. Gabriel conſ. 107. num. 3. lib. 1. Surd.
conſ. 92.*

conf.92.num 18.Fusar.de substit. quæst.436.num.3. &
ideo allegata in contrarium nihil nocent, quia hic
non fuit dictum, si probetur Beneplacitum, sed si ac-
cedat, quod efficit, vt ipsum sit in conditione, non au-
tem eius probatio.

Non obstat quinta limitatio, vt ex cursu temporis non
præsumatur Beneplacitum, quando ex facie Instru-
23 menti de illo non appareret ex *Redoan.tract.de rebus
Eccl.non alien.quæst.39.num.25.* eò, quòd solemnitas
talis non censetur interuenisse, vbi ex ipso Instrumen-
to appareret de contrario, nempe consensum, vel so-
24 lemnitatem in actu requisitam non adfuisse: ita late
*Garz.de benef.p.12.cap.2.num.188.Marches.de Com-
miss.p.1.c.2.fol.60.num.107. Barbos.de off. episc.p.3.
allegat.73.vers.nisi* eò, quia non præsumitur actum,
quod non fuit scriptum. *l.fin. C. de iur.& fact.ignor.
cum vulg.*

Nam respondetur prædicta nihil nocere casui nostro, si
iuxta suos terminos intelligantur, possunt enim pro-
cedere, vel quando ex Instrumento ipso negatiua
concludenter probaretur, velut si diceretur in eo,
quod Beneplacitum non est necessarium, vel quod
non potuit haberi, vel quando fiunt diligentiæ pro
inueniendo illo in actis Notarij illius officij, in quo
asserebatur in Instrumento illud esse, si enim non re-
peritur, negatiua, satis videtur probata, ita enim lo-
quitur *Marches.d.fol.60.num.107.* & alij quoque ita,
vt prædicta procedant in negatiua facti, quæ dicere-
tur contineri in ipso Instrumento, non etiam si extra
Instrumentum poterat fieri, vt hic, vbi assensus Apo-
stolicus non requiritur in actu alienationis, dummo-
25 do non tradatur possessio, sed satis est, quod subse-
quatur, hæc enim est differentia inter assensum, & li-
centiam, vt hæc præcedere debeat, ille subsequi possit.
26 *Ricc. in prax.resol.24. num.1 in magnis. Cald. de iur.
emph.lib.4.c.11.num.7.vers.in quo. & seqq.* vbi cæte-
ros allegant: vnde est, quod vbi assensus Apostolicus
valet adhiberi ante, vel post actum, sola inspectio
actorum non probat illum non fuisse adhibitum: vt
inquit *Gratian.disc.for.lib 5.c.867. num.53.* Et pro-
pterea bene in casu nostro satis probatur in Instru-
mento non interuenisse beneplacitum, quia dicitur:
Accedente consensu, immo de eo constare non potest
27 nisi separatim: *Gratian. decis.150.num.4.* sed quod
postea etiam altera die Pontifex non consenserit, ne-
quaquam probatur ex illo Instrumento.

Accedat, quia pro parte DD. Canonicorum ex dicto In-
strumento non satis probatum est dd. de Vettis liuel-
larios habere titulum infectum sine solemnitatibus,
quoniam potest esse, quòd illi habeant alium titulum
meliorem, & aliud extet Instrumentũ, vigore cuius nõ
sit necessaria allegata probatio: Nã si Vettij produxis-
sent dictũ Instrumentũ, vtiq; exclusissent præsumptio-
nẽ alterius tituli, sed quia fuit productum à Canonicis,
28 nõ tollitur possibilitas tituli melioris: *Rot.diuers.decis.
731.n.20.p.1.Farin.decis.489.n.4.p.2.Beltram.ad Lu-
douis.decis.353 n.19* vbi allegat alias Rotę decisiones.

Nõ obstat 6.limitatio, quòd tẽpus 30 an. quod cõsidera
tur, & requiritur in pręsumendo huiusmodi benepla-
cito, nõ incipiat currere viuente Rectore, seu Prelato,
qui fecit alienationẽ, immo nec post illius mortẽ, nisi
29 data scientia, & patientia successoris ex *Borgn.Caualc.
decis.46.num.29.par.1. Quarant.d.verb. alienatio sub
num.46. versic. hinc non Barbos. de off. episc. par. 3.
allegat.95. num.72. versic.dicit.*

Nã primo potest responderi hic tempus nõ posse cõpu-
tari à die Instrumẽti in actis producti à DD. Canoni-
cis, quia liuellarius potest habere titulũ meliorẽ, & an-
teriorem. *Beltram.ad dictũ Ludouis.d.decis.353.n.19.*
Deinde salua pace dicti Quarant. non est vera huius-
modi limitatio, nec bene fundata, quia vtique potest
procedere in præscriptione, in qua quidem deducitur
30 tempus vitæ Prælati alienantis, sed non sic est in be-
neplacito pręsumendo ex cursu 30.an. & obseruantia
subsecuta: ita *Seraph.decis.1027.n.13.Maresc.d.c.13.
n.17.Marches.de Commiss.p.2.fol.578.n.3.Beltram.ad
Ludouis.d.decis.354.num.19.* sic enim sæpe Rota iu-
dicauit, & censuit.

Non obstat septima limitatio, vt Beneplacitum ex cursu
temporis non pręsumatur in ijs, quibus ius commune
31 resistit ex *Bero.cons.114.n.20.lib.1.* Nã respondetur
id vtiq; procedere in illis rebus, quarũ laici sũt incapa-
ces adeo, vt nõ solum ius resistat, sed etiam prohibita
sit præscriptio, vt in decimis, & similibus, quæ nõ pos-
sunt stare apud laicos, neq; quo ad titulum, neq; quo
ad possessionem secus est, vbi non vetatur pręscriptio,
vt in rebus prophanis Ecclesiæ, ita distinguit, & de-
clarat: *Maresc.var.res.lib.1.c.13.num.1.2.5.6.*

Non obstat octaua limitatio, vt tunc præsumatur huius-
modi solemnitas in his, in quibus tractatur de modi-
co præiudicio, secus vbi potest esse magnũ damnum:
ita post *Alex. & Soc. inquit Anch. iun.qq.fam.lib.2.
q.52.n.11.* Nam primo respondetur in facto hic non
32 cõstare de aliquo præiudicio, nec quòd alienatio prę-
dicta fuerit damnosa: deinde respõdetur, quòd si age-
retur de modico præiudicio, sufficeret cursus decem
annorum; sed quia potest tractari de magno præiudi-
cio, requiritur tempus 30.an. cũ obseruantia ad præ-
sumendum Beneplacitum: ita *Maresc.d.c.13.n.12.*

Non obstat nona limitatio, vt conclusio procedat, si nõ-
dum super hoc fuerit mota lis ante cursum 30. an ex
Rota diuers.decis.60.n.6.p.2. Nam respõdetur id verũ
33 esse, quia beneplacitum non pręsumitur, si lis incipiat
ante tempus 30. an. sed non facit ad casum nostrum,
quia iam lapsi sunt 30. an. ante motum iudicium, vt
ex actis videre est, vnde nihil est, de quo dubitemus:
ita *Seraph.decis.1027.num.14.*

Non obstat limitatio decima, qua dicitur ex tali cursu
præsumi beneplacitum, si nõ fuerit petita restitutio in
34 integrum ex *Sarmient.de redd.Eccl.p.2.c.2.n.6.7.Ho-
mobon.de exam.Eccl.d.vers.excipitur ibi: sed quidquid.*
Nam respondetur ad hoc propositum non loqui Sar-
mient; & in præscriptione tantum loqui Homobon.
non in ista præsumptione: & propterea, nihil ad rem,
quia materia restitutionis non potest accõmodari no-
stro casui, vbi agitur de nullitate contractus, quam ex-
cludit restitutio, cum supponat validitatem actus:
35 *Lap.allegat.98.n.4.Odd.de restit.in integr.q.43.n.25.*
Vnde cum in hoc Iudicio non fuerit intentatum re-
medium restitutionis, nihil est, vt de ea verba fa-
ciamus.

Non obstat vndecima limitatio, quòd prędicta procedãt
ante tempus *Extrauag. Ambitiosę*, quę est *Pauli.II.* &
ante constitutionẽ *Pauli IV.* non post, eò, quod dictus
Paulus IV. sua cõstitutione, q̃ incipit: *Iniunctũ.* oẽs alie
nationes non solemniter, & cũ damno Ecclesię factas

47 Apostolicum, poterit Ecclesia pœnitere, & Prælatus poterit à contractu resilire, antequam impetretur assensus Apostolicus; ita censuit *Rota in vna Comensis locationis Lunæ 20. Martij 1600. coram Pamphilio, vt apud Marchesan. de Commission. par. 1 de signat. gratiæ diuers. p. 1. c. 2. num. 4 fol 107.* post tamen obtentum Beneplacitum neque Ecclesiæ licebit à contractu resilire, etiam si nondum interpositum fuerit decretum alienationem cedere in euidentem Ecclesiæ vtilitatē. *Prax. Arch. Neap. d. c 106. num 3. Marescot. variar.*
48 *resol. lib. 1. c. 14 num. 1. vers. tamen potest, & seqq.* nisi tamen Prælatus consensum reuocasset ante obtētum beneplacitum. *Rota apud Marchesan. d. c. 3. n. 4. in fin. fol. 107.*

Non obstant decisiones in contrarium allegatæ, quia loquuntur in beneficialibus, vbi prohibetur transactio sine assensu Apostolico, qui antequam obtinea-
49 tur, licet penitere; ita *Mantic. d. decis. 201. num. 2.* vbi respondet allegatis decisionibus.

Fuit autem in primis disputatum, an in cognoscēdo hoc puncto Iudex Ecclesiasticus esset competens contra laicum conuentum ad obseruantiam contractus, verum quia tractatur de re Ecclesiæ, & id laicus non ne-
50 gat, ideo cognitio spectat ad Ecclesiasticum. *c. si clericus laicum, de for. compet.* & maxime ratione connexitatis. *c. quanto, de Iudic.* & vbi controuersia est non super canone, sed super negotio principali Emphyteusis Ecclesiasticæ semper cognitio spectat saltem commulatiue ad Iudicem Ecclesiasticum; ita late *Farinac. decis. crim. 305. num. 2. 3 4. 13.*

CAPVT XXXX.

EPITOME.

Pactum retrouendendi iunctum cum alijs præsumptionibus inducit coniecturam pignoris, & vsuræ, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Ex facto ius oritur.*
2 *Venditio est perfecta non obstante pacto retrouendendi.*
3 *Pacto retrouendendi lapso non est locus amplius retrouenditioni.*
4 *Venditor censetur venditionem ratificare lapso ad redimendum termino.*
5 *Venditio tribuit ius irreuocabile.*
6 *Venditio rescinditur læsione, vel simulatione pignoris.*
7 *Venditor rem semper recuperat etiam lapso termino ad redimendum stante læsione, vel vsura.*
8 *Contrahentibus licet se inuicem decipere.*
9 *Læsio enormis non inducit contractum vsurarium, sed illicitum.*
10 *Emptor stante læsione potest iustum pretium supplere, vel recedere à contractu.*
11 *Vsurario in contracta res venit restituenda vnà cum fructibus.*
12 *Læsio quando rescindat contractum.*
13 *Clausulæ renuntiantes; effectus.*
14 *Simulationis species debet probari.*
15 *Vsurarium esse contractum an cognoscat sæcularis Iudex, vel Ecclesiasticus.*
16 *Vsura est mixti fori.*
17 *Vsura probatur coniecturis.*
18 *Vsurarius contractus quot coniecturis probetur.*
19 *Pactum de retrouendendo, & modicitas pretij facit præsumere vsuram cum alia coniectura.*
20 *Statutum Ferrariæ de venditione cum pacto retrouendendi quomodo intelligatur.*
21 *Qualitas Statuti probanda est.*
22 *Mutuum præcedens venditionem quando faciat præsumere vsuram.*
23 *Doctorum distinguentium sententia sequenda est.*
24 *Pretij modicitas notabilis cum pacto reuendendi facit præsumere vsuram.*
25 *Pactum retrouendendi post certum tempus arguit vsuram.*
26 *Pactum redimendi in viro bono non arguit vsuram etiam cum modicitate pretij.*
27 *Bona fama quomodo prævaleat malæ famæ.*
28 *Venditio est contractus licitissimus.*
29 *Pactum retrouendendi est omni iure licitum.*
30 *Præsumptio mali non oritur ex re bona.*
31 *Pretij modicitas sola non facit contractum vsurarium.*
32 *Pactum retrouendendi facit rem minoris valere, etiam termino elapso.*
33 *Retrouendendi obligatio est pecunia æstimabilis.*
34 *Pacto retrouendendi lapso emptor non tenetur iustum pretium supplere.*
35 *Pactum retrouendendi quanti faciat rem minoris valere.*
36 *Retrouendendi pactum rem facit minoris valere arbitrio Iudicis.*
37 *Pretium non probant testes, qui non æstimant pactum retrouendendi.*
37 *Testis de affectione particulari non probat.*
38 *Testes non probant, quorum dicti oppositum probatur.*
39 *Pretium rei stabilis probatur per venditiones rerum vicinarum.*
40 *Valor rerum probatur ex rebus vicinis.*
41 *Pretium secundum communem æstimationem quomodo probetur.*
42 *Pari, & purificati idem est iudicium.*
43 *Valor rerum probatur, si ex multis pretijs medium sumatur.*
44 *Læsio probatur ex minimo excessu vltra dimidiam.*
45 *Pretium iustum rerum non est præcise determinatum.*
46 *Pretium iustum non consistit in puncto.*
47 *Pretium vile potest esse iustum.*
48 *Pretium rerum triplex est.*
49 *Pretium præsumitur iustum, de quo partes conueneruut.*
50 *Gabellæ soluendæ onus in venditione an arguat vsuram cum pacto retrouendendi.*
51 *Pactum de soluenda gabella per venditorem est licitum.*

52 *Gabellæ onus non auget rei pretium.*
53 *Pactum inſolitum in venditione cum pacto retrouendendi arguit vſuram.*
54 *Vſuræ ſigna ſunt pacta inſolita.*
55 *Solita ſi fiant, ceſſat fraudis, & vſuræ ſuſpicio.*
56 *Notorium eſſe aliquid poteſt ſe Iudex in cubiculo informare.*
57 *Pretij modicitas quid efficiat.*
58 *Solitum non inducitur ex vnico actu.*
59 *Vſurarius an dicatur, qui vſuras non exegit.*
60 *Vſuræ ſuſpicio quomodo deducatur ex alijs contractibus.*
61 *Pactum, vt ſolus venditor redimere poſſit, valet.*
62 *Retrouendendi pactum an poſſit excludere aliquam perſonam.*
63 *Venditorem licet obligare ad retroemendum.*
64 *Vſuræ ſuſpicio tollitur, ſi vera fiat retrouenditio.*
65 *Venditori licet paciſci de retroemendo.*
66 *Pactum retrouendendi ad tempus eſt magis licitum.*
67 *Qui male agit, odit lucem.*
68 *Palam contrahens non dicitur de vſura ſuſpectus.*
69 *Palam fieri, vel publice quid dicatur.*
70 *Inſtrumentum factum dicitur publicum.*
71 *Conſuetudo tollit ſuſpicionem vſuræ.*
72 *Vſuræ ſuſpicio an tollatur per iuramentum.*
73 *Clauſula: Pro iurato: quid operetur.*
74 *Vſuræ ſuſpicio non cadit in viro bonæ famæ.*
75 *Vſurarius an cenſeatur contractus in dubio.*
76 *Simulatum an præſumi poſſit Inſtrumentum.*
77 *Vſurarius contractus eſt ipſo iure nullus.*
78 *Libellus indicat, quale ſit Iudicium.*
79 *Viam, quam elegiſti, hæc tibi pateat.*
80 *Pactum de ſupplendo, vel augendo pretium in caſu non retrouenditionis arguit vſuram.*
81 *Pretij augumentum in caſu non retrouenditionis eſt iuſtum.*
82 *Conſilij Iuſtitiæ Mutinæ ſententia.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CVm ſatis, ſuperque notum ſit, & vulgare,
ius ex facto oriri per *l. ſi ex plagijs. §. in diuo. ff. ad l. Aquil. Menoch. conſ. 366. n. 42.*
longe à re eſſe non puto in hoc negotio de
eo aliquid in primis præfari: Certũ eſt igi-
1 tur de Anno 1612. ſub die 26. Iunij. Dominum N.
reum conuẽtum pretio cõparaſſe ab Illuſtr. Domino
N. actore in hac cauſa quædam prata Sita in villa
Foſſuli agri Carpen. quantitatis bubulcarum x. in rationem
librarum centum pro quolibet iugero cum
pacto retrouendendi intra ſex annos incipiendos in
feſto S. Michaelis Anni 1611. & caſu, quo dictus Actor
intra dictum tempus non reemeret dicta prata,
tunc emptor teneretur ſupplere pretium, & augere
vſque ad Due 24. pro ſingulis bubulcis, & de his conſtat
ex Inſtrumento in proceſs. regiſtrato, fol. 37. 38.

Poſt quę dictis venditor paſſus eſt labi tempus ſex annorum
ſub ſilentio, quibus reſolutis ſub die 8. Aprilis
1619. quaſi ſuſcitatus à ſomno facta pretij oblatione
petijt ſibi fieri Inſtrumentum venditionis retro, & ſibi
reſtitui prata vnà cũ fructibus perceptis à die moræ,
vt in proceſs. fol. 7. narrans pro cauſa in libello dicta
prata tempore venditionis ſecundum cõmunem
æſtimationem valuiſſe pluris quarta parte totius pretij,
reus vero totum negat, & actorem iure, & tempore
excluſum eſſe penitus clamat, ideo quæritur quid
iuris.

Et ſane cum in prima inſtantia reus negligenter egiſſet,
quaſi in re clariſſima ſibi videretur impoſſibile Iudicem
poſſe iudicare locum eſſe retrouenditioni, tamen
aliter euenit, propter quod negotium aliquid exiſtimationis
recepiſſe videtur: introducta igitur Appellatione
res cœpit ardẽtius tractari, & vere ego ſentio
Actorẽ actione carere, & inani fatigari labore, quia
emptori ius irreuocabile eſt acquiſitum, vẽditio enim
2 perfecta eſt, etiam ſi adſit reuendendi pactum: *Giurb.*
in conſuet. Meſſan. p. 1. c. 10. gl. 10. num. 15. verſiculo
quia reuendendi. & effluxo ad reemendum termino
venditor non eſt amplius audiendus, cum ecciderit
à redimendi facultate, cum tale tempus cenſeatur
appoſitum cauſa finiendæ obligationis, permiſſum
enim ad tempus, prohibitum cenſetur poſt illud tempus,
ideo venditor non poteſt amplius retrouenditio-
3 nem petere: *Ang. conſ. 199. incip. Titius, quæ ſequitur.*
Gramm. conſ. 19. num. 7. Iaſ. in l. eum, qui ita. §. qui ita,
num. 7. verſ. facit, ff. de verb. oblig. Dec. in l. petens, n. 7.
verſ. ſimiliter. C. de pact. Cagn. in l. 2. num. 63. & ibi
late Io: Bapt. Lup. n. 92. C. de pact. inter empt. & vend.
pulchre Soc. conſ. 241. num. 14. lib. 2. Tiraq. de retract.
conuent. §. 1. gl. 2. num. 43. 44. 45. 46. 47. Ruin. cõſ. 82.
num. 3. lib. 1. Pariſ. conſ. 81. num. 31. lib. 2. Rol. conſ. 10.
num. 12. lib. 2. Crau. conſ. 685. num. 4. Ceph. conſ. 496.
num. 23. 36. 37. Honded. conſ. 33. num. 89. lib. 2. Surd.
conſ. 52. num. 27. Rot. diuerſ. 272. n. 1. p. 1.

Vnde talis venditor lapſo ad redimendum termino cenſetur
venditionem tacite confirmaſſe, & approbaſſe:
4 *Cagn. in d. l. 2. num. 64. verſ. Item patiens. Ceph. conſ.*
261. num. 12. & conſ. 496. num. 22. ideo non eſt mirũ,
ſi venditione iam omni ex parte perfecta vẽditor amplius
non admittitur ad recuperandum, quia vendi-
5 tio tribuit ius irreuocabile: *Ceph. conſ. 406. num. 14.*
& ſeqq. Cyriac. contr. 240. num. 56. p. 2. quod ſolum
ſatis eſſet reo conuento pro reportanda victoria.

Stante igitur lapſu termini videtur, quòd venditor non
poſſit hunc contractum infringere, niſi alterutro ex
remedijs, vel quia fuerit enormiter læſus. *l. 2. vbi DD.*
C. de reſcind. vend. vel quòd probet venditionẽ fuiſſe
6 pignoratitiam, ſimulatam, & vſurariam ad terminos.
c. ad noſtram, vbi DD. de empt. & vend. ſi enim alterutrum
verificaretur, lapſus temporis nihil noceret vẽditori,
quin rem venditam poſſet recuperare, etiã poſt
7 30. annos vnà cũ fructibus vſque ab initio perceptis:
Dec. in l. petens, num. 7. verſ. ſi tamẽ. C. de pact. Soc. iun.
conſ. 104. num. 2. 3. 14. lib. 3. Borgn. deciſ. 2. num. 42. p.
2. Decian. conſ. 84. num. 10. 11. 12. lib. 2. Lup. in d. l. 2.
num. 96. C. de pact. inter empt. & vend. Ioſeph. Ludou.
concluſ. 51. verſ. & quando. Surd. deciſ. 34. num. 4. 5.
Aluar. Valaſch. conſ. 70. num. 16. p. 1.

Sed in vtroque puncto clauſum eſt oſtium venditori, nã
ſi de primo loquimur, certum eſt in iure contractum
non dici illicitum propter ſolam modicitatem pretij,
niſi interueniat læſio vltra dimidiã iuſti valoris, quia
tam iure ciuili, quàm Canonico licitum eſt contrahẽtibus
vſque ad dimidiam veri pretij partem ſe inuicẽ
decipere, in foro tamen contentioſo, dummodo abſit
dolus,

8 dolus, & fraus ex proposito ita probat: *tex. in c. cum*
dilecti. vbi Abb. 1. num. 2. not. & in c. cum causa, vbi
etiam Abb. & Butr. ac Ant. de Burg. num. 21. 22. de
emp. & vend. & est tex. in l. 2. vbi DD. omnes C. de re-
scind. vend. l. item si pretio §. vlt. ff. locat. l. in causæ §.
idem Pomponius ff de minor. gl. in c. si supis. vers. non
multum 16. q. 1. Aret. in c. cum causa num. 12. de testi.
Cagn. in d. l. 2. num. 57. ad fin. & num. 65. versic. quæ
sententia. C. de pact. inter empt. & vend. Ias. cons. 153.
num. 2. vers. quarto, lib. 4. Ruin. cons. 66. sub num. 9.
lib. 4. Soc. cons. 48. num. 2. 3. 4. 5. lib. 4. Crav. cons. 366.
num. 14. Rol. cons. 96. num. 36. lib. 2. & cons. 58. n. 17.
lib. 4. Ceph. cons. 149. num. 23. Boer. decis. 102. num. 2.
in fin. Osasch. decis. 42. num. 8. Cyriac. controuers. 169.
num. 13. 14. par. 1.

Neque ex sola læsione etiam enormi inducitur contra-
ctus simulatus, & vsurarius, aut pignoratitius, sed tan-
9 tum illicitus, & rescindendus: ita *Corn. cons. 266. n. 1.*
vers. nec obstat. lib. 1. Cyriac. d. contr. 169. num. 15. Bo-
nacin. de contract. disp 3. q. 2. punct. 3. num 11. vers. hinc
sequitur. & ideo stante tam enormi læsione tunc est in
10 potestate emptoris vel iustum supplere pretium, vel
iam dato retroaccepto recedere à contractu: *d. c. cum*
dilecti, & c. cum causa, vbi DD. de empt. & vend. Cæ-
pol. de simul. contrac. cas. 9. num. 9. Cagn. in d. l. 2. n. 65.
ad fin. C. de pact. Menoch. lib. 3. præs. 122. num. 15. Ma-
schard. de probat. concl. 443. num. 9. quod non proce-
deret in contractu vsurario, & pignoratitio, vbi res
venit restituenda præcise vnà cum fructibus in sorte,
11 seu pretio compensandis: *Cagn. in d. l. 2. num. 65. in*
fin. Menoch. d. præs. 122. n. 15. Masch. d. trac. concl. 438.
num. 13. à quibus colligere licet etiam alias differen-
tias contractus illiciti, & vsurarij.

Hic autem nullo modo dici potest talem adfuisse læsio-
nem, si quidem inspicere velimus Actoris petitionē,
ea solum allegatur ascendere ad quartam partem, sin
eiusdem probationes consideremus, idem resultat ef-
fectus, cum probauerit solum de valore Ducatonorū.
35 à libris quinque pro singulis iugeris adeo, vt con-
cedendo aduersarijs, quidquid velint, læsio numquam
perueniat, minusque transcendit dimidium iusti pretij,
propter quod locus esse non potest rescissioni contra-
12 ctus, tamquam illiciti vigore *d. l. 2. C. de rescind. vend.*
vt inquit Soc. iun. cons. 50 num. 4. lib. 1. immo stante
clausula: Renunciantes: & clausula: Pro iurato: de qui-
13 bus in Instrumento, eiusdem legis cessat remedium:
Ruin. consil. 16. num. 3. lib. 4.

Præclusa igitur hac via necesse est partem aduersam con-
fugere ad contractum vsurarium, & simulatum eò,
quòd sub nomine venditionis pignus potius consti-
tuerint: Verumtamen inspecto tam iure communi,
quàm municipali vana est spes, inanisque labor Acto-
ris, qui si hoc intendit, debet speciem simulationis
14 probare: *Lud. Gilbans arbor. iudic. p. 1. c. 6. §. 165. n. 1.*
Sed antequam de hoc disceptemus, obiter præmonē-
dì sumus, quòd Iudex secularis cognoscere non po-
test, an contractus sit vsurarius, & pignoratitius, etiāsi
quæstio sit mixta iuris, & facti, quia causa est spiritua-
lis, solum enim cognitio ad eum spectare potest, si de
facto tantum sit cōtrouersia, hic autem omnis dispu-
tatio in iure versatur, ideo partes remittendæ sunt ad
Iudicem Ecclesiasticum, ne censuræ incurrantur: &
ita seruatum fuisse apparet ex his, quæ in facti narra-
15 tione scribit *Butr. cons. 37. vid. Bald. cons. 311. num. 16.*
lib. 5. Ias. in l. quoties n. 7. C. de Iudic. & in cons. 153.
num. 3. lib. 4. Dec. cons. 170. num. 3. latissime Borguin.
decis. 2. num. 38. p. 2. Rol. cons. 75. n. 37. lib. 1. Menoch.
cons. 862. Verum si magis placeat altera opinio, quòd
ēt Iudex secularis possit esse Iudex maxime stantibus
statutis punientibus vsuram, eiusque cognitionē esse
16 mixti fori tam in ciuilibus, quàm in criminalibus:
Rim. iun. cons. 399 num. 19. 20. pulchre Andr. Fachin.
contr. iur. lib. 9, c. 30. Farin. in prax. q. 8. num. 140. vers.
quarta Cachet. decis. ped. 137. n. 6. Decian. tract. crim.
tom. 1. lib. 4. c. 26. num. 3. vers vsurarum. Caball. resol.
crim. p. 1. cas. 188. num. 1. quod verius mihi videtur, &
in praxi receptius ad punctum accedamus, & appare-
bit inanem esse aduersarij pugnam.

Et licet fateri cogar contractum pignoratitium, & labe
vsurarum infectum vti difficilis probationis posse
17 coniecturis, & præsumptionibus non quidem leuibus
probari, vt in *c. cum in diœcesi, vers. si tamen, vbi DD.*
de vsur. Bald. cons. 319. in fin. lib. 5. vbi inquit. quòd il-
læ debent esse probabiles, & violentæ: *Castr. cons. 74.*
num. 3. lib. 2. Ias. in l. si quis ex argentarijs. §. Tractor
ait. num. 27. ff de eden. Cravet. cons. 145. num. 2. Ceph.
cons. 325. num. 21. Rol. cons. 47. num. 39. in fin. lib. 4.
Borguin. decis. 1. n. 7. p. 2. Mascard. de probat. concl. 438.
num. 7. Menoch. cons. 343. num 19. & cons. 358. num. 3.
in fin. Tusch. verb. simulatio. conclus. 259. num. 15. &
concl. 263. num. 32. Bertaz. inter cons. Farin. cons. 40.
num. 74. Honded. cons. 33. num. 51. lib. 2. Farin. in prax.
q. 89. num. 27. tamen omnes illæ præsumptiones, &
coniecturæ debent esse iuris, non hominis, liquidæ, &
claræ in suo genere, saltem per duos testes probatæ:
Bursat. cons. 117. num. 21. lib. 1. Ioseph. Lud. concl. 51.
circa princ. vers. & dictæ. Farin. trac. de fals. & simul.
q. 192. num. 130. Hect. Felic. cons. 14. num. 22. p. 1. nec
vna sufficit coniectura, quia plures requiruntur: *c. illo*
vos. vbi DD. *de pign. d. cap. ad nostram, vbi Abb. &*
Burg. de empt. & vend. late Soc. d. cons. 248. n. 1. lib. 2.
Cravet. cons. 145. num. 10.

Verum quales, & quot requirantur præsumptiones no-
stri non bene conueniunt, alij enim putauerunt binas
sufficere, alij tres requiri, alij vero hoc iudicis arbitrio
remiserunt: Sed præualuisse mihi videtur illa senten-
18 tia, vt ad præsumendum simulationem, seu pignus in
similibus contractibus tres saltem requirantur vrgen-
tes coniecturæ, & has præcipuas esse dixerunt scilicet
pactum de retrouendendo, modicitas pretij, & quòd
emptor sit solitus fœnetari: ita *Iac. de Aren. quoniam*
sequitur Cyn. in l. emptione, quæst. 4. & ibi Alber. Bald.
Salyc. Fulgos. & alij. C. plus valer. quod ag. Io: And. &
Zabarell. in d. c. illo vos. de pignor. Anch. in d. c. ad no-
stram, & ibi Bened. Henric. Boic. Ambr. de Vign. &
Ant. de Burg. num. 24. de empt. & vend. Archid. in c.
quia pleriq; 14. q. 2. Lauren. de Rodulph. in rep. c. consul-
uit, p. 2. q. 60. de vsur. Marian. Soc. in c. 1. n. 86. vers. sed
de iuris. de Vsur. Cæpol. de simul. contract. cas. 6. n. 101.
Fab. de empt. & vend. 7. q. princ. col. 3. Caccialup. in l.
admonendi, col. 79. de iureiur. Host. in summ. eod. tit. §.
qualiter vers. vlt. Modern. Paris. de vsur. q. 56. n. 392.
Tiraq. de retract. conu. in præfat. num. 5. late Cagnol. in
rep. l. 2. num. 50. 51. 52. 65. vbi etiam Gozad. num. 30.
vers. tertio quæro, & Franc. Zanett. num. 56. 57. C. de
pact. inter empt. & vend. Bald. cons. 133. num. 2. in fin.
lib. 1.

lib.1. & conſ.359.ad fin.lib.5. Calcan. conſ.83.n. 3. Dec.conſ.308 num.3. Bero.conſ.212.num.4.lib.4.late Soc conſ.248.num.1.lib.2. Corraſ.lib.3 miſcell.cap.9. Couar.var.reſol.lib 3.c.8 num 4. Menoch. de arb. ind. caſ.217.num.3. Alex.conſ.109.num.17.lib.4. Ruin. conſ.66.num.9 lib.4. Grat.conſ.39.num. 1.lib. 2. Iaſ. conſ.153.num 2 ad fin.verſ.non obſtat,lib.4. Soc.inn. conſ.50.num.2.lib.1 Burſat.conſ 117.num. 13.lib. 1. Becc.conſ 52.num.7. Curt. iun. conſ.279.num.44 45. Rol.conſ 58.num.10.lib.4. Panciroll.conſ.20 num. 19. vid. Decian.conſ 2.num.176.177.lib. 1. Oſaſch. deciſ. 42.num 8.9.Bocr.deciſ.102.num.3. Borgnin.deciſ. 1. num.7.8.17. Ceph.conſ.289.num.36.37.& conſ.496. num.48. D.Antonin.in ſum.p.2.tit. de vend. ad term. num.88. Angel.verb.Vſura la p.num.67. Tabien. eod. verbo 16.num.2.in fin. Conrad. de contract. quæſt. 84. col.3.Graff.deciſ.aur.p.1.lib 2.deciſ.117.num.3.in fin. Menoch. conſ.358.num.1. Honded.conſ.31.num.68 & conſ 33.num.66. Gratian.diſc.for.c.258.num.3 lib.2. Sacca.conſ 82.num.23 Hect. Felic.d.conſ 14.n. 3. 4. 21.p.1. Lud. Gilhaus arbor.iud.p.1.c.6.§.163.num.1. Scapp.de iur.non ſcript.lib. 4.c.39.num.3.ad 7. ex quibus apparet hãc eſſe veriorem, & magis communem

19 DD ſententiam, quam prædicti intelligunt procedere, vt quidem tres requirantur coniecturæ, nõ tamen neceſſe eſſe, vt illæmet interueniant, quas diximus, ſed ſatis eſſe vel illas, vel tres alias ad idem inferentes, non tamen læues, ſed probabiles, & propterea etiam ſi quis non ſit ſolitus fœnerari, tamen ſi cum modicitate pretij, & pacto de retrouendendo concurrat alia coniectura non læuis, contractus præſumetur pignoratitius, & ſimulatus. *Soc.conſ.155 num.12.lib.2. Menoch.conſ 343.num.20 21. Honded. conſ.33.num.66. lib.2. Palaſch.conſult.70.num.3.9. Cyriac.contr.255. num.1.2.p.2.*

Sin aliquis perſiſtat in ea ſententia, quòd ſufficiat modicitas pretij cum pacto de retrouendendo ad detegendam pignoris ſimulationem, ei pro nunc complaccamus, nam illa ſecundum ſuos fautores tot patitur limitationes, vt facile ſit eam euitare in caſu noſtro: Nam in primis Statutum Ferrariæ, quod Carpi ſerua-

20 tur teſte *Ceph.conſ.238.num.6.12.13. 14.* volens dirimere hanc ancipitem quæſtionem tria copulatiue requiſiuit ſcilicet modicitatem pretij in 4. parte veri valoris pactum de retrouendẽdo, & quòd emptor ſit ſolitus fœnerari, vel ſuſpectus de contractibus illicitis: quibus concurrentibus ſtatuit cõtractum præſumi in fraudem vſurarum factum: ſic dictũ *Stat. Ferr. lib.2. R.97.verſ.ſuſpectum.* & illud ita declarat vidend. *Laderch.conſ.129 num.8.verſ. & Statutum, melius Bertaz.conſ.crim.2 n.28.verſ.& ex his,& n 29.30.lib 1.* vbi loquitur in cauſa Carpen. cuiuſdam D. Ioſeph Aldrouandij: idem *Bertaz.conſ.318.num.3.4 lib.2.* & ideo ſi Actor vult obtinere, debet hanc qualitatẽ probare, quòd emptor ſit ſuſpectus de vſura: *Bertaz.d.*

21 *conſ.2.num.29 & d conſ.318.num.3* bene verum eſt, ſi loco huius coniecturæ aliam probaret non læuem, idem eſſet, quia in hoc Statutum non cenſetur voluiſſe ius commune corrigere.

Secundo illa ſententia de duobus tantum coniecturis limitatur, & declaratur, vt procedat, quando venditionem cum pacto reluendi præceſſit contractus mutui veri, vel virtualis, cuius vigore ſtante modicitate pretij cum tali pacto vſura præſumitur, & pignus, ſecus eſt, quando nullum etiam virtuale mutuum interfuit,

22 quia tunc tres requiruntur coniecturæ, vt ſupra: Hæc fuit diſtinctio *Rayn.teſte Archid.in d.c.pleriq. 14.q.3. Iac.de S.Georg.in l.interpoſitas,num.3. C. de tranſact. Bald.conſ.133.n.2.verſ.item in contractu,lib.1: Iaſ. d. conſ.153.num.2. verſ.ſecundo,lib.4.Corn.conſ.266.col. 1.lib.1. Ceph.conſ.198.num.18.Decian.d.conſ.2.num. 177.verſ.& vltra per eum. Menoch.conſ.109.num.19.* quorum ſententia vti diſtinguentium tenenda eſt tãquam veritati magis propinqua: *gl.& Salyc.in l.apud*

23 *antiquos. C.de furt. Borgn.de vſufr.num.2. Bertaz. in rep.l.ſi quis maior,num.54.C.de tranſact. Laderch.conſ. 100.num.1.verſ.quinto.Bertaz.conſ.ciuil.43.num.13. & in terminis noſtris. Rot. Lucen.diuerſ.deciſ. 60. verſ. vnde:* hic autem nullum præceſſit mutuum, ergò viget opinio, quòd tria requirantur, nam illud mutuum præcedens deſeruit pro tertia coniectura.

Tertio eadem ſententia, quòd duæ coniecturæ ex pacto reluendi, & modicitate pretij reſultantes ſufficiãt, declaratur, vt procedat, & vera ſit, quando illa modicitas eſſet valde notabilis vltra, vel circa dimidiam iuſti

24 valoris, tunc enim facile præſumeretur fraus, ſimulatio & pignus, & dant exemplum, ſi res valens 1000. cum tali pacto vendatur 200. vtique tunc id ſatis eſſet ad præſumendum contractum pignoratitium: *ſic Marian. Soc.in c.1.n.85.in fin.de vſur. Roman. conſil. 304.num.1* vbi inquit oportere modicitatem eſſe in gradu ſuperlatiuo *Barb.in d.c.ad noſtram, col. pen. & ibi Bero.num.26.de empt.& vendit. Corn.conſ.346. in fin.lib.1. Iaſ.d.conſ.153.num.2 verſ.quarto,lib.4. Cagn.in d.l.2.num.59.verſ.quarto limita, & n.65. verſ. ex ſolo, & ibi Franc.Zoan. num. 55. C. de pact. Crott. conſ.306.num.5.lib.2. Boer.conſ.12.num. 8. Calcan. conſ.22.col.3. Caſtr conſ.306.num.5.lib. 2. Crau.conſ. 156 num.8.16.in fin.& conſ.476.n. 15. & conſ.491. num.10. Burſat.conſ.117.num. 13. Rol.conſ.96.n. 34. lib.2. Gabriel conſ 74.ſub num. 20. Gramm.deciſ.76. num.15. Oſaſch.deciſ.42. num.9. verſ. primam tamen. Afflict.deciſ.65.num.2.vbi Vrſill.num.1.verſ. ego cũ Maſchard.de prob.concl.447.num.7.8.9.Menoch.conſ. 358 num.1.ad fin. Decian.d.conſ.2. num.173. Sacca. conſ 82 num.23. Tuſch.littera S: concl. 262.num. 45. Farin.poſt conſ.crim.deciſ.57 n.9.& in prax.q. 163.n. 41. Graff.deciſ.aur.p.1.lib.2.c.117.num.7.* pulchre ſic diſtinguit *Mantic.de tac.& amb. conuent.p.1.lib.8.tit. 20.num.49.verſ.quamobrem,& num.51. perbelle Ludou. Gilhaus in arbor.indic.p.1.c.6.§.163.num.1.verſ. limitatur. Felician.à ſol.tract de cenſ.lib.1.c. 4. num. 2. verſ.limita tamen. Barz.deciſ.123. num.4. Rot.Lucen. d.deciſ.60.verſ.præterea,& verſ.attamen.* vbi ſic conciliantur opiniones: hic autem modicitas pretij numquam attingit dimidiam iuſti valoris, ergo alia coniectura eſſet neceſſaria, ſi enim tanta læſio eſſet, iam certi de fraude videremur.

Quarto illa eadem opinio, quòd ſufficiant dictæ duæ cõiecturæ procedit tantum in pacto negatiuo de retrouendendo ſolum poſt certos annos, velut poſt ſeptennium, cum enim tunc emptor videatur velle eſſe de lucro certus, cadit opinio pignoris, & præſumitur ſimulatio, & vſura, dummodo illud tempus ſit nota-

25 bile, alioquin per menſes vetare redemptionem, non eſſet ſufficiens coniectura, quòd ſi per annos prohibeatur

beatur ius redimendi, intrat fęnoris præsumptio: sic
bene intellectus probat *tex. in d. c. ad nostrã, vbi Abb.*
num. 9. 10. & Ant. de Burg. col. 13. nec non Host. & Io:
And. de empt. & vend. Lauren. in d. c. consuluit, p. 2. q.
61. Cæpol. d. tract. præs. 10. num. 50. ad fin. Cagn. in d. l.
2. num. 60. vers. est enim, & ibi Zoannet. num. 57. &
Lup. num. 40. vers. intelligni. C. de pact. Tiraq. & vers.
non obstat, lib. 4. Soc. d. cons. 248. num. 1. vers. quarto,
lib. 2. Borgn. d. decis. 1. num 7. vers. tamen ista, par. 1.
perbelle Crau. cons. 156. num. 5. & cons. 491. num. 13.
Rol. d. cons. 58 num. 10 vers. similiter, lib. 4. Mascbard.
d. tract. conclus. 441. num. 2. Decian. d. cons. 2. num. 131.
1. 177. vers. item tertio. Angel. verb. Vsura, 1. n. 67.
Corrad. d. tract. quæst. 83. concl. 8. Vrsill. d. decis. 65. n. 4.
ad fin. Menocb. d. cons 343. num. 33. Mautic. de tac. &
amb. conuẽt. p. 1. lib. 8. tit. 20. num. 8. Cyriac. contr. 261.
num. 66. p. 1. Gratian. disc. for. c. 258. num. 4. 5. 6. lib. 2.
hoc enim pactum æquiparatur illi cõiecturæ, vbi emptor est solitus fęnerari, & ideo non est mirum, si sufficiat ad fęnus præsumendum iuncta pretij modicitate, & pacto resolutiuo.

Quinto limita eandem conclusionem, & declara non procedere in viro, & emptore probo, & bonæ famæ, & conditionis, qualis esse dicitur hic reus conuentus, hæc enim est pręsumptio exclusiua simulationis, à qua aliæ coniecturæ conquassantur adeo, vt tunc ad fœnus præsumendum non sufficiat modicitas pretij cum pa-
26 cto resolutiuo; *Soc. d. cons. 248. num. 1. ad fin. vers. non*
obstat, lib. 2. Iaf. d. cons. 153. num. 2. vers. Item omnes;
lib. 4. Dec. cons. 309. num. 7. Neuiz. cons. 87. num. 25. in
fin. Crott. cons. 186 num. 5. Crau. cons. 48. n. 9. & cons.
145. num. 24. vbi dicit, quòd exinde purgantur omnes suspiciones. *Ceph. cons. 496. num. 48. in fin. Rol. d. cons 96. num. 20 21. lib. 2. Masch. d. concl. 447. n. 19. Menoch. d. præs. 122. num 109. Decian. d. cons. 2. n. 84. 85. 86. lib. 1. Ioseph Ludou. d. concl. 51. coniect. 1. vers. quando tamen. Bursat. cons. 135. num. 30. lib. 2. Menoch. d. cons. 343. num. 17. vers. vndecimo, & num. 18. Laderch. d. cons. 129. num. 8 vers. quarto. Honded. d. cons. 131. num. 70. Bertaz. d. cons. 318. num. 9. lib. 2. Fariu. d. quæst 163. num. 25. Hect. Felic. d. cons. 14. num. 18. 20. p. 1.* vbi quòd exinde tolluntur omnes aliæ coniecturæ, nisi tamen adeo essent euidentes, vt euitari nõ possent, & ideo etiam si probata fuisset bona fama emptori, & bona, adhuc fauore rei adhærendum es-
27 set bonæ famæ. *Iaf. cons. 78. num. 4. ad fin. lib. 3.* ideo
in casu nostro cum sit probata bonitas emptoris, debilitantur aliæ coniecturæ, & licitus censetur contractus ab eo factus. *Decian. cons. 2. num. 188. in fin.*

His se firmatis superest videre, an hic concurrant aliquæ coniecturæ, ex quibus conijcere possimus hunc contractum esse simulatũ, & fęneratitium. Vt autem diligenter omnia percurramus, notum est lyppis, & tonsoribus contractum venditionis vbique esse summopere licitum: l. 1. *& tot. tit. ff. de contrah. empt. Ca-*
28 *gn. in d. l. 2. num. 52. Borgn. d. decis. 1. num. 90. p. 1. De-*
cian. d. cons. 2. num. 64. Bonacin. de contract. disp. 3. q. 2. p. 3. num. 6. immo venditio est reipublicæ necessaria. *Sot. de iust. & iur. lib. 6. quæst. 2. concl 3.*

Similiter pactum de retrouendẽdo, siue ad certum tempus, siue in perpetuum licitum est; & seruandum omni iure etiam diuino tam in foro contentioso, quàm conscientiæ, vnde legitur in *Leuitic. c. 25.* Cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur: ideo tale pactum valde licitum est: ita pro-
29 bat tex. *in d. l. 2. vbi Ang. Castr. Alex. Salyc. & Cagn.*
num. 52. 53. & ibi Lup. num. 12. 25. C. de pact. inter empt. d. c. ad nostram, vbi Abb. num. 8. Imol. num. 2. de emptio. Tiraq. d. tract. in præfat. num. 3. Dec. cons. 648. num. 3. Cæpol. d. tract. præs. 12. num. 53. Couar. lib. 3. var. resol. c. 9. in princ. Menoch. d. præs. 122. num. 13. Decian. d. cons. 2. num. 130. perbelle Curt. iun. d. cõs. 279. num. 41. p. 3. Masch. d. concl. 441. num 3. Ceph. d. cons. 666. num. 7. Farin. d. decis. 57. num. 2. & tract. de fals. quæst. 163. num. 20. 21. Hect. Felic. d. cons. 14. num. 2. Cyriac d. contr. 255. num. 28. p. 2. Nauar. in manual. c. 17. num. 247. Corrad. quæst. 85. per totam. Caiet. ad D. Th. 2. 2. quæst. 77. art. 1. ad fin. vers. in eodem articulo. Bonacin. d. punct. 3. num. 6. & hoc sentiunt omnes Theologi *in 4. sent. dist. 15.* vnde cum hæc licita sint, ex illis nulla mali præsumptio potest oriri, vt ex mente
30 Phylosophi inquit *Cagn. in d. l. 2. num. 52. Osasch. d.*
decis. 42. num. 8. in fin. Decian. d. cons. 2. num. 218. Farinac. d. q. 163. num. 20.

Sin transitum faciamus ad pretij modicitatem, ea sola non facit contractum pignoratitium, vel simulatum.
31 *Corn. d. cons 266. num. 1. vers. nec obstat, lib. 1. Cyriac.*
contr. 259. num. 8. p. 2. sed ne versemur in incerto, videndum est, an hic adsit ista modicitas, pro cuius rei dilucidatione animaduertendum est, quòd ea, quæ venduntur cum pacto retrouendendi, longe minoris valent, quàm si libere traderentur, hoc enim pactum
32 est pecunia æstimabile, & in hoc conueniunt omnes:
Abb. in d. c. ad nostram. n. 9. in fin. & ibi DD. de empt. & in c. in aliquibus, num. 2. de decim. Soc. cons. 15. num. 56. lib. 1. & d. cons. 248. num. 2. lib. 2. Ruin. d. cons. 16. num. 5. vers. & cessantibus, lib. 4. pulchre Cagn. in d. l. 2. num. 58. & ibi Lup. num. 129. C. de pact. Tiraq. in d. tract. in præfat. num. 20. vbi ostendit hoc etiam sentire omnes Theologos. *Iaf. d. cons. 153. n. 2. vers. quarto, ibi: item est bene, lib. 4. Crau. d. cons. 145. n 9. Gramm. decis. 138. num. 2. Soc. iun. cons. 94. num. 25. lib. 3. late Decian. d. cons. 2. num. 169.* vbi hoc etiam firmat testimonio sacræ Scripturæ, & Theologorum: *Masch. d. concl. 447. num. 10. & num. 14. in fin. Ioseph Ludou. d. concl. 51. coniect. 1. vers. sed dubium facit. Rol. d. cons. 96 num. 38. lib. 2. Surd. cons. 217. num. 8. Bertaz. cons. 2. num. 33. lib. 1. Nauar. d. c. 17. num. 247. Corrad. d. q. 85. vers. secundo. Maior. in 4. sent. dist. 15. quæst. 43. col. 3. Rota diuers. dec. 746. num. 5. p. 4. & apud Cyriac. post contr. 261. num. 1. 12. p. 2. Farin. d. quæst. 163. num. 13. Graff. d. cap. 117. num. 2. Giurb. in consuet. Messan. p. 1. c. 6. gl. 12. num. 19.* illa enim obligatio ad retrouendendum est pecunia æstimabilis, & recompensan-
33 da, vt dicit *Caiet. ad D. Tho. 2. 2. quæst. 77. art. 1. ad fin.*
vers. in eodem. Cagn. in d. l. 2. num. 58. in fin. Barz. dec. 123. num. 7. Bonacin. d. loco num. 2. & hoc procedit etiam postquam lapsum est tempus ad retrouendendum, si enim tunc contingat dubitare, an adsit læsio in pretio, hoc pactum debet æstimari, & in primis deduci, quia attenditur tempus venditionis: *Tiraq. in tract. prædicto, in præfat. num. 24. Menoch. d. cons. 358. num. 13. Barz. d. decis. 123. num. 10. 22. Cyriac. controu. 255. num. 43. p. 2.* adeo, vt effluxo termino emptor non teneatur, nisi ex sua liberalitate iustum, & integrum pretium supplere, quia res tunc tanti valebat

cum

34 cum tali onere pacti, & non pluris: ita de communi
Bonſcin. d. tract. de contract. diſſ. 3. quæſt. 2. p. 3. num. 4. verſ ſed oppoſitum. & ſi vult ſupplere, emptori gratificari videtur, teſte *Gabr. d. conſ 74. num. 19. 24. lib. 1.*

Non tamen omnes conueniunt, quanti minoris res ſic vendita valere debeat, varij enim varia dixere, & ſatis ſuſtentabilis videtur illa ſententia, & vſu recepta, vt
35 tale pactum minuat rei valorem in rationem 25. vel 30. pro centum adeo, vt res centum valens cum tali pacto poſſit emi 70 vel 75. ita pulchre *Soc. d. conſ. 15. num. 56. lib. 1. Iaſ. d. conſ. 153. num. 2. verſ. item eſt bene, lib. 4. Tiraq in d. tract. de retract. conuent. in præfat. num. 20. verſ. vbi dicit. Ceph. conſ. 261. num. 9. Maſch. d. concl. 447. num. 11. pulchre Decian. d. conſ. 2. n. 170. lib. 1. Rol. d. conſ. 96. num. 39. lib. 2. & conſ. 58. num. 16. lib. 4. Laderch d. conſ. 129. num. 4. Menoch d. conſ. 343. num 26. Cyriac. d. contr 261. num. 47. p. 2.* Verum quia certa regula præſcribi non poteſt, quoniam pactum redimendi infra decem annos pluris valebit, quàm ſi tantum det facultatem id faciendi intra tres annos, & ſimiliter pactum nō redimendi, niſi poſt triennium, minoris valet, quàm liberum, ideo melius eſt dicere hoc totum iudicio, & arbitrio prudentis Iudicis eſſe relinquendum ita tamen quod circa tertiã, vel quartam partem verſetur, & minoris etiam æſtimet, ſi ex alijs circumſtantijs id ſibi iuſtum videatur, quia magis communis eſt ſententia, vt id iudici ſit arbitrariũ.
36 *Cagn. in d. l. 2 num. 58. in fin. C. de pact. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 10. num. 1. Rim. iun. conſ. 218. num. 158. Barz. deciſ. 123. num 6 8. Maſch. d. concl. 447. n. 10. 11. 12. Honded. conſ. 33. num. 29. p. 2. Cyriac. d. contr. 261. num. 48 72. & ibi Rota. num. 2.* in deciſione eo loci impreſſa, quod fere reincidit in ſuperiorem ſententiam, quia diminutio ad rationem 25. vel 30. pro centenario bene verſatur circa tertiam, vel quartam partẽ iuſti valoris, & regulariter ſolet ſeruari, vt quarta pars pretij relaxetur emptori propter pactum retrouendendi ad tres quinque vel ſeptem annos.

In caſu igitur noſtro venditoris teſtes, dum ſimpliciter dicunt hæc prata valuiſſe Ducat. 35. pro ſingulis bubulcis, nihil probant ad effectum, de quo quærimus, quia ad hoc, vt fidem facerent, dicere debebant, quòd ea tanti valuiſſent etiam cum dicto pacto retrouendendi, aliter non probant, neque iuſtum pretium, neque læſionem, ſi non extat alia pignoris coniectura, vt
37 hic, ideo cum de tali pacto mentionem non faciant, non probant: ita *Abb. in c. in aliquibus, num. 2. de decim.* vbi inquit in hoc multos errare; eum ſequuntur *Crau. conſ. 145. num. 9. pulchre Soc. d. conſ. 248. n. 1. in fin. lib. 2. Iaſ. d. conſ. 153. num. 2. verſ. item eſt, lib. 4. Cagn. in d. l 2. num. 58. Tiraq. in d. tract. in præfat. n. 25. in fin.* vbi inquit hoc eſſe multum notandum. *Maſch. d. concl 447 num. 14 verſ. & præterea, & num. 15. Ruin. d. conſ. 16. num. 5. ad fin. lib. 4. Rol. d. conſ. 96. num. 38. lib. 2. Ceph. d. conſ. 496 num. 43. verſ. idcirco.* bene verum eſt, quòd ſi teſtes de certo pretio deponant, & certa res ſit, liberum poſtea Iudici remanet deducere ab illo pretio, quod ſibi deducendum videtur ratione dicti pacti, & æſtimare, an adſit læſio, & pretij modicitas per ſupradicta.

Secundò teſtes partis aduerſæ nihil probant, quia plerique eorum deponunt de affectione particulari dicentes: quanto à me gli haurei dato, io tanto gli darei:
37 vnde fidem non faciunt, quia non ſecũdum communem æſtimationem, ſed ſecundum ſuam affectionem teſtificantur, & ideo non probant iuſtum valorem. poſt *gl. inquit Bart. in l. 2. num. 17. & ibi Cagn. n. 240. C. de reſcind. vend. Imol. in c. cum cauſa, n. 27. de empt. Alex. in l. pretia rerum, num. 11. ad l. ſalcid. Abb. & Felyn. in c. cum cauſam, de teſt. Pinell. in d. l. 2. par. 3. c. vlt. num. 12. Maſch. de prob. concl. 657. n. 37. Giurb. in conſuet. Meſſan p. 1. c. 6. gl. 12. num. 10. in fin.*

Accedat, quòd prædicti teſtes deuiant à pretio communi, quod circumferebatur in venditione pratorũ circumuicinorum, quorum alia vendita ſunt pro ſingulis Iugeris Duc. 24 alia 25. alia 26. 27. vt de his apparent plures fides Inſtrumentorum, & dicunt teſtes, quòd nulla prata vendita ſunt, niſi vno ex dictis pretijs, ideo teſtes venditoris non probant, quia oppoſitum re vera oſtenditur, & ſimiles teſtes damnat
38 *Ceph. d. conſ. 261. num. 18. Menoch. d. conſ. 358. n. 30. verſ. Reſpõdetur tertio.* præualet enim ille modus probandi rei valorem per plura Inſtrumenta venditionũ rerum vicinarum rei venditæ, & ex pluribus venditio-
39 nibus circumuicinis docetur, quanti res valeat: ita *gl. in l. 2. in verb. Iudicis, verſ. dic ergo inſpici, & ibi Bart. num. 19. Cagn. num. 233. verſ. vbi limitat. & verſic. qua ratione. C. de reſcind. vend. Lup. in d. l. 2. num. 118. C. de pact. inter empt. pulchre Ceph. d. conſ. 261. n. 16. 17.* vbi inquit hunc eſſe verum modum probandi rei immobilis valorem: idem *Ceph. d. conſ. 496. num. 45.*
40 *Menoch. conſ. 358. num. 15. Maſchard. de probat. concl. 658. num. 9. Giurb. in conſuetud. Meſſan. p. 1. c. 6. gl. 12. num. 8. Ludou. Gilhans in arbor. iud. p. 1. c. 6. de probat. §. 241. in fin.*

Hinc eſt, quòd teſtes emptoris deponentes ſecundum communem curſum melius probant pretium dd. pratorum, & licet pauciores ſint, vincunt tamen teſtes venditoris, quia iuuantur pluribus Inſtrumentis venditiònum, vt vidimus, & magis conformes ſunt petitioni venditoris, qui narrat ſe læſum vſque ad 4. partem: & denique teſtes eiuſdem venditoris non dicunt dicta prata tanti valuiſſe ante cõtractum, & poſt per multos annos, pro vt dicere debebant ad probãdam
41 communem æſtimationem ſecundum *Alex. in d. l. pretia rerum, ſub num. 10. ff. ad l. ſalcid. Maſchard. de probat. concl. 657. num. 64. 65. pulchre Ludou. Gilhans in arbor. iud. p. 1. c. 6. de probat. §. 240 num. 2.* ex quibus reſultat certa concluſio, quòd maior fides ſit danda teſtibus emptoris, & ſane mirabile videtur, quòd venditor velit ſua prata valuiſſe Duc. 35. & tamen nullam ſimilem venditionem pratorum vicinorum monſtrauit, licet multæ exhibitæ ſint, & quæ maius pretium continet, non tranſcendit Duc. 29. iudicet igitur prudens Iudex, quod iuſtum ſibi videtur.

Si ergo emptor de pretio conuenit in Duc. 20. cum augumẽto vſque ad Duc. 24. in caſu non redemptionis, ea non ſecuta, vt euenit, perinde eſt, ac ſi ab initio cõueniſſet in Duc. 24. tum quia puri, & purificati idem eſt iudicium: ad rem *Rota diuerſ. deciſ. 476. num. 10. p. 1. Surd. deciſ. 113. num. 6.* tum quia eſt vnus, &
42 idem contractus, & pulchre *Crott. conſ. 384. num. 4. 5. 6. 7 8 9. Surd. conſ. 217. num. 9. Sacc. conſ. 171. num. 18. 19. lib. 2.* & quia pretium, quo dicta prata vendita ſunt, non eſt vniforme, cum alia fuerint empta Duc. 18. alia 24. alia 26. alia 29. ſi iudex iuſtum valorem

in hac

in hac varietate vult cognoſcere, mediam viam eligere debet adeo, vt neque infimo pretio, neque maxi-
43 mo accedat: ita *Salyc. in d. l. 2. num. 29. & ibi Crem. ad fin. & Pincl. p. 3. c. vlt. num. 10. C. de reſcind. vend. Lup. in d. l. 2. num. 125. C. de pact. inter empt. Alex. cõſ. 64. num. 9. lib. 2. Maſch. de probat. concl. 658. num. 14. 15. 22. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 240. num. 14.* quibus attentis, & calculatis apparebit iuſtum dictorum pratorum valorem eſſe de Ducat. 24. pro vt empta fuerunt.

Et tanto libentius debet Iudex inclinare ad fauorem emptoris, quia licet in cognoſcendo, an in venditione adſit læſio vltra dimidiam, ſufficiat minimus exceſſus, & pretium iuſtum tunc conſiſtat in puncto indiuiſibili. *Bald. in l. 2. quæſt. 12 & ibi: Caſtr. in princ. &*
44 *in 6. concl. Cagn. num. 26. in fin. & n. 138. 139. C. de reſc. vend. Felyn in c. cum cauſa, vbi etiam Barboſ. de ſect.* tamen extra huiuſmodi terminos, quando certa lege, vel conſuetudine pretium non eſt determinatũ,
45 illud non conſiſtit in puncto; maximè circa res ſoli, quæ nunquam ſolent habere pretium præciſum, ſed ex varijs cauſis intrinſecis, vel extrinſecis vario modo æſtimantur. *Soc. in c. 1. num. 32. de vſur.* regulariter enim iuſtum rerum pretium, & naturale nõ conſiſtit in puncto indiuiſibili, & modica additio, vel diminutio non tollit æqualitatem iuſtitiæ, recipit enim lati-
46 tudinem, intra cuius fines nunquam violatur iuſtitia. *Ariſt. lib. 2. Ethic. c. 6. D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. ad primum, in fin. Aret. in d. c. cum cauſa. Cagn. in d. l. 2. num. 26. Graff. aur. deciſ. 112. num. 1. verſ. præterea, p. 1. lib. 2. Lem. in theſ. for. Eccl. p. 2. c. 30. num. 15. 16. Bonacin. de contract. diſp. 3. q. 2. p. 4. num. 1. verſ. pretium vulgare.* & ideo poſſet ſtare, quòd quidem dictus emptor vili quidem emiſſet pretio, ſed tamen iuſto. *Decian. d.*
47 *conſ. 2. num. 17.* triplex enim pretium omnes DD. admittunt, infimum, medium, & rigoroſum, & quodlibet eorum iuſtum reputatur adeo, vt res valẽs decem poſſet iuſte emi nouem, vel vndecim, & quæ valet cẽtum, licite venditur centum, & quinque, vel nonagintaquinque, ſiue præſenti pecunia, ſiue dilata ſolutio-
48 ne. *Lup. in c. nauiganti, comment. 3. §. 5. num. 116. de vſur. Vgolin. de vſur. c. 39. ſect. 1. num. 4 6. Azor. inſt. mor. p. 3. lib. 8. c. 8. col. 1. Felician. tract. de cenſ. lib. 2. c. 1. num. 3. p. 1. Cyriac. contr. 169. num. 16. 17. p. 1.* propterea leuis modicitas pretij non poteſt cauſare iniuſtitiam, ceſſante dolo, vel fraude, quod in caſu noſtro tollit omnem maculam, & vere venditio præſumitur facta iuſto pretio, & iuſtum cenſetur pretium, de quo
49 partes conuenerunt. *Farinac. de ſimulat. q. 163. n. 12. Cyriac. contr. 123. num. 4. p. 1.*

Hoc igitur omiſſo videamus an in caſu noſtro aliæ adſint pignoris coniecturæ, quibus niti valeat venditor: & ſane ſentio eũ pro fęnoris ſigno adducere illud pactum in venditionis Inſtrumento appoſitum, vt onus gabellæ pro contractu ſoluendæ ſpectet ad eum libero manente emptore, quod multi pro ſimulationis, &
50 fœnoris ſigno notant, vt *Abb. conſ. 76. num. 2. verſic. quarta coniectura, lib. 1. Bald. conſ. 311. num. 10. lib. 5. Cepol. de ſimul. contract. præſ. 6. num. 42. Alex. conſil. 54. num. 1. lib. 6. Rol. conſ. 40 num. 35. lib. 2. Pariſ. conſ. 55. num. 56. lib. 1. Hypp. Rim. conſ. 725. num. 28. lib. 6. Menoch. de præſ. lib. 3. præſ. 122. num. 59. Lup. in d. l. 2. num. 45. C. de pact. inter empt. Farinac. d. quæſt. 163. num. 105. Decian. d. conſ. 2. num. 38. lib. 1.* ex quibus ſane fatendum eſt hanc eſſe communem DD. ſententiam, quam admittendam puto, ſi, vt inferius dicam, intelligatur bene, quomodo debeat procedere.

Nam reſpondetur quòd pactum, vt venditor ſoluat totam gabellam, quæ ſpectabant æqualiter ad vtrũque, vt hic, eſſe valde licitum, & regulariter nulla mali præſumptio ab eo oritur, & per ſe non ſufficit ad conſtituendam fœnoris certam probationem: *Bertran.*
51 *conſ. 186. num. 4. lib. 2. Tiraq. de retract. conuent. §. 6. gl. 2. num. 25. verſ. atque verecundum. Lup. in d. l. 2. num. 25.* & maxime quia onus ſoluendi gabellam non habetur loco pretij, nec facit exceſſum in eo. *Lud. Mex.*
52 *in prag. de tax. pan. concl. 3. num. 10. Felician. d. tract. de Cenſ. lib. 2. c. 6. num. 11. verſic. quam Didaci, ad fin. Gratian. diſc. for. c. 258. num. 42. lib. 2.* & ſine alio fundamento durum eſſet in viro probo ex hoc arguere pignoris præſumptionem, & vſuram. *Decian. dict. conſ. 2. num. 83. Mautic. de tac. & amb. conu. lib. 8. tit. 25. num. 2. 3.*

Bene verum eſt, quòd in viro de vſura ſuſpecto hæc eſſet non contemnenda coniectura, & in eo, qui ſolitus eſt fœnerari, vel illicitos facere contractus, pro vt ſic loqui videntur *Bald. d. conſ. 311. num. 10. lib. 5. Decian. d. conſ. 2. num. 38.* in alijs autem niſi adſit magna pretij læſio, hæc præſumptio leuis reputabitur, quia pro ſuo arbitrio contrahentes hoc apponunt pactum.

Deinde dicas illam opinionem procedere, quando tale pactum eſt inſolitum eo, quod vt plurimum gabella
53 ſoleat ſolui ab emptore, vel ab vtroque pro dimidiã, tunc enim ſi hoc onus refundatur in venditorem, ſtãte pacto reluendi, & modicitate pretij, dabit fœnoris ſignum, quia emptor videtur velle eſſe ſecurus de lucro, & inſolita generant ſuſpicionem, & DD. allegati videntur ſe fundare in eo, quòd tale pactum ſit
54 inſolitum: *Alex. conſ. 54. num. 2. lib. 6. Rol. d. conſil. 40. num. 33. 34. 35. lib. 2* pacta enim inſolita ſunt ſimulationis. & fęnoris ſigna. *Tiraq. de retract. conu. in præfat. num. 32. Rol. d. conſ. 96. num. 27. lib. 2. Decian. d. conſ. 2. num. 37. & num. 214. Farin. d. tract. q. 162. num. 164. Ludouiſ. Gilbaus, in arb. iud. p. 1. c. 6. §. 160. num. 2.* & propterea ſi id ſolitum ſit paciſci, vt venditor ſoluat gabellam, ceſſabit hæc mala præſumptio,
55 quia vbi ſolita fiunt, nulla fraus præſumitur. *Decian. d. conſ. 2. num. 80. Craueț. d. conſ. 145. num. 14. Rol. d. conſ. 96. num. 27. lib. 2.* & licet ſpectet ad venditorem probare hoc pactum eſſe inſolitum: *Farinac. d. quæſt. 162. num. 160.* tamen emptor hic probauit valde ſolitum eſſe, immo pro notorio proponit, de quo etiam in cubiculo Iudex ſe informare poteſt. *Rim. iun. conſ.*
56 *6. num. 33. Rol. conſ. 44. num. 36. lib. 1. Menoch. conſ. 230. num. 41.*

Denique poteſt dici, quòd illa ſententia procedat, quando ſimul cõcurrit ingens pretij modicitas, ea enim tãtam inducit fęnoris veriſimilitudinem, vt accedente alia etiã non grãdi coniectura, intret pignoratitij cõ-
57 tractus præſumptio, vnde ceſſante pretij modicitate tollitur ſiniſtra hæc cõiectura. *Lup. in d. l. 2. n. 49. verſ. retinendo. C. de pact. inter empt. Barz. d. dec. 123. n. 22. verſ. cũ igitur. Far. d. q. 162. n. 164.* hic aũt oſtensũ eſt nõ adeſſe in pretio magnã læſionẽ, ergo nõ eſt timendũ de hac cõiectura, quã aliqui ẽt velle vidẽtur, vt ſolũ

procedat, quando pactum retrouendendi eſt appoſi-
tum in gratiam emptoris, ſecus ſi tantum pro vendi-
tore, cui liberum ſit reemere, vel non; ſic diſtinguen-
do ſentire videtur *Ruin.conſ.66.num.9. verſ. quia igi-*
tur,lib.4. in quo tamen non reſideo, quia vtroque ca-
ſu, ſi adeſſet magna pretij modicitas, non parui pen-
derem hanc coniecturam, niſi ab alijs eneruaretur.

His igitur omiſſis videamus, an aliæ adſit fœnoris conie-
cturæ, & præcipue illa, an emptor ſit ſolitus fœnerari,
vel ſuſpectus de illicitis contractibus: In quo animad-
uerte eum non dici ſolitum, vel ſuſpectum, qui ſemel
etiam fœneratitium contractum fecit, ſed neceſſe eſt,
vt bis, vel ter ſimili negotio ſe inuoluerit, quia ex vni-
58 co actu ſolitum non inducitur: ita *ex gl. in §. quia ve-*
ro, in verb. ſæpe, in Auth. de teſt. clare Iaſ.d.conſ.153.
num.2.ad fin.verſ.reſpondetur,lib.4.Grat.conſ.39.n.4.
verſ.præterea,lib.2.Ioſeph.Ludouiſ.d.concl.51.coniect.
1.verſ.nec quis. Maſch.d.tract.cõcl.445.num.13.verſ.
verum enim. Bertaz.clauſ.21.gl.12.num. 2. verſic. ſic
etiam. Claud.ad Bertaz.conſ.213. littera D: verſ. quid-
quid. Rol.conſ 96.num.43.verſ.item & quia,lib.2.Me-
noch.d.conſ.358.num.4. Farin.d.quæſt.162. num.171.
& quæſt.163.num.29. Mantic.de tac.& amb.conuent.
p.1.lib.8.tit.24,num.13.verſic.ſed notandum. Vincen.
Carroc.de locat.p.3.tit.de progreſſ.acc.grad.2. quæſt. 9.
num.31.& p.5.tit.de vſur.q.3.num.15.

Deinde ad prædictum effectum de inducenda vſurarum
ſuſpicione non ſufficit plura rei conuenti producere
Inſtrumenta cum pacto retrouendendi, & modicita-
te pretij, vt per *Bertaz.d.conſ.2.num.30.verſ.unde cũ*
59 *non ſit. Honded.conſ.31.num.68.lib.1. Farinac. d. q.*
163.num.31.32. vbi quoque voluit nõ ſatis eſſe oſtẽ-
dere, quòd emptor fecerit contractus vſurarios, niſi
etiam conſtet eum vſuras exegiſſe, idque firmat etiam
Mantic.de tac.& amb.conuent.p.1.lib.8. tit. 24. n.14.
immo non punitur quiſquam de vſura, ſi contractus
non fuit executioni demandatus, quia forte non exe-
git vſuras: *Borgn.deciſ.13.num.78.p.2. Vgol.de vſur.*
c.26.§.1.verſ.tertio excipitur, pulchre Cyriac.d. contr.
169.num.26.p.1. & ideo, vt talis vſurarum ſuſpicio
oriatur, oportet illos contractus, quos emptor dicitur
feciſſe, clare, & dilucide eſſe illicitos, alioquin ex actu
60 dubio non naſcetur fœnoris præſumptio; *ſic Iaſ. d.*
conſ.153.num.2.verſ.non obſtat aliud ibi; qui vere, lib.
4. Rol.d.conſ.96.num.43.ibi: vere continerent, lib. 2.
ex quibus impoſſibile redditur actori probare, quòd
reus fuerit de vſura ſuſpectus, vel ſolitus fenerari, quia
nihil horum oſtenſum eſt in caſu noſtro concurrere.

Et ſi placet in medium producere emptionem factam
ab iſto reo conuento de domo D. Mattæi Piuæ cum
pacto retrouendendi, in ea non apparet aliqua mali
ſuſpicio, ſi quidem iuſtiſſimo pretio vendita eſt, vt
probatur teſtibus fide dignis, qui cum ſint plures, &
peritiores vincunt duos venditores teſtes, qui etiam
mulier fuerunt examinati, & facta diminutione pro-
pter pactum retrouenditionis, de qua *Barz.d.deciſ.*
123. n. 6. apparet dictam domum fuiſſe venditam
iuſto pretio.

Videamus igitur, an dictus emptor fecerit alios contra-
ctus illicitos, & ſane ſi loquimur de illo, de quo in pro-
ceſſu fol.142. nullam in eo cognoſco maculam, nam
pactum de reſtituendo pretium in tot zechinis in ca-
ſu retrouenditionis iuſtum eſt, cum in eodem genere
monetæ fuerit exburſatum, ſicut non eſt iniquũ aliud
pactum de reſtituendo terram venditam in ſtipula
ſicca, & vacua, quia ſic vendita eſt, & ſi venditor non
poteſt redimere ad finem vendendi alteri, hoc iuſtitiæ
plenum eſt: valet enim pactum, vt ipſe ſolus venditor
poſſit redimere, & non alius, quo caſu neque cedi po-
61 teſt ius redimendi: *Rol.conſ.28.num.30. verſ. vltimo,*
lib.2. Tiraq.de retract lign.§. 26. gl.3. Gratian. diſc.
for.c.258.num.27.lib 2. immo non ſolum expreſſe,
ſed etiam tacite poteſt excludi aliqua perſona à iure
62 redimendi. *Tiraq.de retract.conuent.§. 1.gl.6.n. 10.*
in fin. & cum non appareat liquide hunc contractum
fuiſſe vſurarium, ab eo nihil inferri poteſt.

Sed quid dicam de altero contractu, de quo in proceſſ.
fol.147. in quo eſt pactum, vt emptor cum pacto re-
trouendendi poſſit cogere vẽditorem ad redemptio-
nem intra certum tempus, quod an liceat paciſci vi-
dendum eſt: Verum nullum eſt dubium, quin tale pa-
ctum validum ſit, & careat ſuſpicione vſuræ, niſi in-
terueniat magna pretij modicitas, vel alia grauis con-
iectura fœnoris, de quibus in hoc contractu nõ appa-
ret: certum eſt enim pactum retrouenditionis nõ mi-
nus poſſe apponi ad fauorem, & in gratiã emptoris,
quàm venditoris, & emens vtroque caſu facit fructus
ſuos, in eiuſque poteſtatem poteſt remitti hæc redi-
mendi facultas, vt ſicut ipſe poteſt cogi ad retrouen-
63 dendum, ita venditor ad retroemendum, hoc enim
modo contractus ad quandam æqualitatem perduci-
tur: *ſic gl. & Card. in c. illo vos, vbi Imol. num.14. de*
pignor. pulchre Bero. in d.c. ad noſtram, num.25. verſic.
ſecundo conſidera, de empt. & vend. omnino vid. Cagn.
in d.l 2.num.277.& ibi late Lup.num.26. verſ.ſed ad-
uertendum, vbi reſoluit omnia. C. de pact. inter empt. Co-
uar. var. reſol. lib.3.c.9.n.3. Menoch.d.præſ. 122.n.17.
verſ. diſſentiunt. Farinac. in tract. de ſimulat. d. q. 163.
n.61.62. Azor. mor. inſt. p.3. lib.8. c.12. quæſit. 1. late
Bonacin. de contract. diſp.3 quæſt.2. punct.3. num.6. vbi
reddit rationes.

Et ſi forte aliqua ſuſpicio orta eſſet, illa tollitur per veros
retrouenditionis ſubſecutæ cõtractus, & ceſſat omnis
64 ſimulationis, & pignoris præſumptio. *Ruin.conſ.16.n.*
12.lib.4. Menoch.d.præſ.122.n. 116.in fin. Tuſch.lit.S:
concl.268.n.2. quem ſequitur Farinac.d.tract.q.162.n.
54.verſ. vbi quod ſimulatio. Cum igitur non appareat
emptorem iſtũ feciſſe aliquos contractus illicitos, &
vſurarios, non eſt dicendum eum fuiſſe de vſura ſu-
ſpectum.

His ſtantibus licet poſſem è Roſtris diſcedere tanquam
de victoria ſecurus, tamen quia ex abundantia cordis
os loquitur, placet etiam redundantiam iurium dicti
emptoris oſtendere: iam enim vidimus nullas contra
eum extare fœnoris coniecturas, ſed eſto, quòd aliquæ
adeſſent, adhuc tamen illæ conquaſſantur, & confra-
ctæ retunduntur ab alijs potentioribus, & pluribus ad
eius fauorem conſiderandis: & vt à leuioribus inci-
piam, quamuis licitum ſit in venditionibus pactum
65 retrouendendi apponere: *d.l.2. vbi Cagn. & Lup. C.*
de pact. inter empt. & ex eo oriatur ſuſpicio fœnoris
iunctis alijs cõiecturis, vt vidimus, tamen quando cer-
to tempore, velut ſeptennio finitur tale pactũ, minor
reſultat vſuræ ſuſpicio, & veriſimilius redditur, quòd
partes voluerint emere, & vendere, & ideo D. Ber-
nard. ſuper hoc conſultus dixit melius eſſe abſtinere
à tali

à tali pacto, nisi fiat velut vsque ad septẽ annos: quasi tunc magis appareat verus vendendi, & emendi animus: ita *Cepoll. d. tract. de simul. contract. praes.* 12. *n.* 66 54. *vers. circa quod, & num.* 56. *pulchre Curt. iun. cons.* 279. *num.* 46. *lib.* 3. *Carroc. de locat. & conduct. p.* 5. *tit. de Vsur. q.* 3. *num.* 10. *vers. primus articulus.*

Secunda veritatis, & verae venditionis coniectura est, quòd huiusmodi contractus non fuerit clam, aut occultè celebratus, sed palam, ac publicè sine vllo me-
67 diatore suspecto corã testibus, & Notario, vt hic factum est, sicut enim qui male agit, odit lucem: *l.* 1. §. *tria lumina, & ibi gl. in verb. aptiores, ff. de vẽtr. inspic.* ita qui bene operatur, in aperto agit, & ideo in proposito ex contractu palam facto oritur bona cõiectura contra foenoris praesumptionem: vt per *Tiraq. de*
68 *retract. conuent. in praefat. n.* 15. *pulchre Decian. d. cons.* 2. *n.* 92. 93. 94. 95. 96. *lib.* 1. *Menoch. d. praes.* 122. *n.* 94. *in fin. Tusch. d. littera S: concl.* 262. *n.* 52. *Farinae. d. q.* 162. *num.* 206. *Menoch. d. cons.* 343. *n.* 10. & satis palã illud dicitur fieri, quod fit coram testibus: ad *tex. in l.*
69 *palam, & ibi: gl. ff. de verb. sign. Crau. cons.* 544. *n.* 5. *in fin.* sicut etiam publicè illud factum dicitur, quod per
70 Instrumentum factum est. *Ruin. cons.* 14. *n.* 10. *lib.* 2. *Curt. iun. cons.* 64. *n.* 2. 3. *Decian. d. cons.* 2. *num.* 95. 96. *Farin. d. q.* 162. *num.* 209. *Surd. cons.* 577. *num.* 39. *Peregr. cons.* 3. *num.* 137. *lib.* 1.

Tertia coniectura est, quòd isti contractus in hac patria multùm frequentãtur, propter quod cessat omnis simulata suspicio, & liciti censendi sunt etiam quo ad eo-
71 rum validitatem, vt per *Ias. d. cons.* 153. *num.* 2. *versic. septimo facit, lib.* 4. *vid. Decian. d. cons.* 2. *num.* 80. 81. 82. 83. *lib.* 1. *Grat. d. cons.* 39. *num.* 4. *lib.* 2. *Rol. d. cons.* 96. *num.* 26. 27. 28. *lib.* 2. *late Menoch. d. cons.* 343. *n.* 4.

Quarta coniectura est, quae desumitur ex iuramento assertorio, quòd omnia in Instrumento contenta sint vera compromissione ea attendendi, si enim aliunde non detegatur simulatio, nec aliũde appareat de modicitate pretij, hoc iuramentum multum operatur ad
72 tollendam foenoris praesumptionem: *Io: de Imol. in d. c. ad nostram, ad fin. de empt. & vend. Capol. d. tract. praes.* 7. *num.* 46. *Ruin. cons.* 189. *num.* 22. *lib.* 1. *Paris. cons.* 111. *num.* 13. *lib.* 4. *Soc. iun. d. cons.* 50. *num.* 2. *lib.* 1. *de communi. Curt. iun. cons.* 108. *num.* 13. *vid. Ceph. d. cons.* 496. *num.* 50. *Rol. d. cons.* 47. *n.* 31. *lib.* 4. *late Farin. d. quaest.* 162. *num.* 83. *pulchre Menoch. d. cons.* 343. *n.* 46. *& d. cons.* 358. *num* 34. & quamuis hic iuramentũ non fuerit formiter praestitum, tamen clausula: Pro iurato habet omnes iuramẽti vires, dempto periurio,
73 & foro: *Natt. cons.* 479. *num.* 12. *& cons.* 480. *n.* 12. 14. *Iosoph. de priuileg. iuram. priuil.* 22. *n.* 120. *Surd. decis.* 154. *num.* 2. *& post multos Bertaz. cons. crim.* 480. *littera A: vers. Addo etiam.*

Quinta, & vltima hic coniectura, quae tollit omnem maculam, & illa, quae resultat ex bona fama emptoris eò, quòd semper fuerit reputatus pro viro bono, & timorato, sicut enim in solito foenerari, facile cadit pignoris praesumptio, ita in viro bono vix potest cadere talis suspicio. & hęc praeponderat omnibus coniecturis, & quae sunt in contrarium, conquassantur: *Soc. d. cons.*
74 248. *num.* 1. *ad fin. lib.* 2. *Decian. d. cons.* 2. *num.* 84. 85. *Rol. d. cons.* 96. *num.* 20. *lib.* 2. *Menoch. d. praes.* 122. *n.* 98. *Bert. cons.* 52. *num.* 8. *lib.* 1. *Crott. cons.* 186. *numero* 5. *Ceph. d. cons.* 496. *n.* 49. *in fin. Mantic. de tac. & amb. conu. p.* 1. *lib.* 8. *tit.* 25. *num.* 2. 3. *Farin. d. q.* 162. *n.* 172 *& quaest.* 163. *num.* 25. *Laderch. cons.* 129. *num.* 8. *Bertaz. d. cons.* 2. *num.* 11. 12. *lib.* 1. *& cons.* 318. *num.* 9. *vers. quinto, lib.* 2. *pulchre Hect. Felic. d. cons.* 14. *n.* 18. 21. *p.* 1. vbi de magis cõmuni testatur, & inquit, quòd si emptor non est solitus foenerari, sed constat esse virum probum, omnes alie coniecturae conquassantur.

Quatenus autem versaremur in dubio, an iste cõtractus haberet aliquid pignoris, & vsurae, licet in foro conscientię pro vsurario habendus esset, vt tutior pars eligatur, tamen in foro contentioso, vt hic, debet censeri licitus, & bona fide, ac sine labe vsurarum celebratus.
75 *Ias. d. cons.* 153. *num.* 2. *vers. octauo, lib.* 4. *Crau. d. cons.* 145. *num.* 2. *Crott. d. cons.* 141. *num.* 6. *late Decian. d. cons.* 2. *n.* 64. 65. 66. vbi multos allegans inquit hanc esse nobilem praesumptionem: *& num.* 161. *in fin. num.* 186. *lib.* 1. *Ceph. d. cons.* 496. *num.* 46. *Menoch. d. cons.* 343. *num.* 1. *Bertaz. d. cons.* 2. *n.* 10. *lib.* 1. *& cons.* 318. *num.* 2. *lib.* 2. *Mantic. d. tract. lib.* 8. *tit.* 25. *numero* 24.

Et hoc maximè stante Instrumento publico, cuius verba praesumitur veridicè prolata, & contra quod difficilè praesumitur simulatio adeo, vt ei innitens fundatam
76 habeat intentionem: *Ceph. d. cons.* 261. *num.* 5. 6. *Menoch. d. cons.* 343. *num.* 2. *Rot. diuers. decis.* 792. *num.* 1. *vers. maxime, p.* 4. *vid. Hect. Felic. d. alleg.* 14. *num.* 9. 10. *p.* 1. vbi etiam inquit durum esse, & arduum velle contra publicum Instrumẽtum docere de simulatione, & hoc longe verius reputatur in praesenti vsurarũ materia: *Honded. d. cons.* 33. *num.* 12. *lib.* 2. *Tusch. d. littera S: conclus.* 260. *num.* 44. *Mantic. de tac. & amb. conuent. lib.* 8. *tit.* 17. *Menoch. d. cons.* 343. *num.* 2. 3. generaliter enim talis praesumitur contractus, qualem denominarunt partes, & qualis apparet in prima sui figura. *Ceph. d. cons.* 496. *num.* 46. *Decian. d. cons.* 2. *numero* 61.

Sed ad quid tot, ac tanti labores, & sudores? gratis fatigati sumus: non enim nobis erat necesse de hac pignoris materia tractare, quia Actor in praesenti Iudicio non intentauit remedium, quod agenti competere potest pro rescissione simulati, & pignoratitij contractus, qui ipso iure nullus est, & inualidus. *Farinae.*
77 *d. q.* 163. *num.* 1. & ideo in contractu vsurario nõ agitur ad rescissione, quia nullus est ipso iure *Valasc. cons. cons.* 70. *num.* 8. *vers. sed haec, p.* 1. & propterea non est postulandum in libello, quòd fiat retrouenditio, sed quòd res vendita restituatur venditori vnà cum fructibus, vt concludunt omnes *in d. c. ad nostrã, de empt. & vend.* hic autem venditor quasi dissimulans terminum redimendi esse lapsum, petijt sibi fieri Instrumẽtum venditionis, & retrocessionis, nec aspirauit ad fructus perceptos, sed tantum ad existentes in terra vendita, ac alios à die morae percipiendos; si ergo à li-
78 bello, & petitione cognoscitur, quale sit Iudiciũ. *Peregr. cons.* 82. *num.* 11. *lib.* 1. concludendum est, non obstante clausula super quibus, quę non operatur, nisi super narratis: late *Rim. iun. cons.* 409. *numero* 74. & nisi, quando conclusio libelli est dubia, & obscura, non potest dici intentatum fuisse hoc remedium, vt pulchre dixit *Laderch. dicto cons.* 129. *numero sexto, vers. nunc aliqua. Menoch. dicto cons.* 358. *num.* 37. ideoque venditori dici potest; Viam, quam elegisti,

79 hæc tibi pateat: *l.ſi mulier. §. fin. ff. de eo, quod met.*
cauſ.§. quæ de fullone, verſ. ſed noſtra. Inſt. de oblig.
ex delict. Bald. in d.l.1.num.1. C. de exec. rei iud. Soc.
iun.conſ.46.num.7.lib.2. ſed cum effluxum ſit tem-
pus ad redimendum, inanis redditur actio.

Poſt hæc autem ſcripta non eſſe ineptum puto reſpon-
dere motiuo, quod in hac cauſa fiebat, quia cum em-
ptor promiſerit ſupplere, & augere pretium vſque ad
Duc. 24. pro ſingulis iugeris in caſu non redemptio-
80 nis, allegabatur idcirco videre partes ab initio non
habuiſſe propoſitum emendi, & vendendi, ſed pigno-
ris contrahendi, & talem venditionem vti conditio-
nalem non potuiſſe ſubſiſtere; ita *Bald.conſ.322.n.3.*
lib.3. Abb.conſ.76.num.2. verſ.item & tertio, lib.1.
Gabriel.conſ.74.num.11.lib.1. Menoch. d. præſ.122.
num.54.verſ.hoc etenim,lib.3. Gratian. diſc. for.lib.2.
c.258.num.30. vbi quod ex hoc etiam probatur ab
initio pretium non fuiſſe iuſtum.

Sed reſponſum eſt hanc coniecturam fœnoris eſſe veram,
quando augmentum eſt tale, vt ſignificet ab initio
maximam adfuiſſe in pretio læſionem in tertia, vel
maiori parte, vel quando iunctum eſt cum alio pacto
negatiuo, vt non liceat venditori retroemere, niſi poſt
certum tempus, velut ſeptem annos; Verum ſi hoc
augmentum non tranſcendat quartam partem totius
pretij, vt hic, non eſt ſignum fœnoris, immo exinde
deprehenditur emptorem non eſſe lucri cupidum, ſed
voluiſſe fundum ſibi irreuocabiliter acquirere ſine
damno venditoris, cui voluit refundere illud, quod
ſibi retinere licebat ob pactum retrouendendi, quòd
facit rem venditam tanti minoris valere; ſic pulchre
81 & late reſpondet *Hier. Gabr. d.conſ.74.num.18.19.*
21.lib.1.quem ſequitur Menoch. d.præſ.122. num.54.
in fin. Gratian.d.diſc.258.num.35.late Mantic. de tac.
& amb.conuent.lib.8.tit.20.num.36.37 38. vbi tollit
contraria, & ſatisfacit omnibus, quo ſequitur *Farin.*
d.tract.de ſimulat.quæſt.163. num.56.

His ſtantibus cum cauſa fuiſſet commiſſa ab Illuſtriſſi-
mo Conſilio Signaturæ Sereniſſimi Ducis Mutinæ D.
Gubernatori Carpi cum conſilio Conſultoris eligen-
di in ciuitate Mutinen. res cepit ardentius agitari, &
re mature conſiderata per D.Conſultorem fuit reuo-
cata prima ſentẽtia D.Prætoris, & dictus emptor ab-
ſolutus à petitis. Verum quia venditor voluit appella-
re ab hac ſententia, cauſa fuit commiſſa Illuſtriſſimo
Conſilio Iuſtitiæ, in quo cum procedatur ex æquo, &
bono, quia eſt Tribunal Principis, licet pignoris, &
vſuræ præſumptiones non fuerint attentæ, & Conſi-
lium non deuenerit in ſententiam quòd iſte contra-
ctus eſſet vſurarius, tamen mandauit fieri retrouendi-
82 tionem pratorum, quaſi nondum eſſet lapſum tẽpus
ad redimendum, & exiſtimauit iuſtam adfuiſſe cau-
ſam, ne curſus termini laberetur, & quatenus lapſus
eſſet, ex iuſta cauſa fuiſſe reſtituẽdum ad rem tantum
recuperandam, ſine tamen fructibus perceptis, quod
non feciſſet Conſilium, ſi putaſſet contractum fuiſſe
vſurarium, quia tunc res venit reſtituenda vnà cum
fructibus, vt vidimus.

CAPVT XLI.

EPITOME.

Executor Apoſtolicus an poſſit extraiudicialiter procedere, & an in beneficialibus detur titulorum multiplicatio.

SVMMARIVM.

1 *Executor Apoſtolicus procedens non ſeruata forma Breuis nulliter facit.*

2 *Commiſſarius Apoſtolicus quomodo procedat ſtante clauſula: citatis citandis, vel conſtito.*

3 *Clauſula: Vocatis vocandis; facit executorem mixtum, & quid faciendum ſit.*

4 *Clauſula: Conſtito; requirit cognitionem, & partis citationem.*

5 *Clauſula: Super quo conſcientiam tuam oneramus: quid importet.*

6 *Citari debent ſolum, quorum intereſt, ſtante clauſula: citatis citandis.*

7 *Titulorum multiplicatio permittitur in beneficialibus.*

8 *Collatores poſſunt multiplicare titulos beneficiorum.*

9 *Inſtitutus continuat poſſeſſionem, licet petat nouam prouiſionem.*

10 *Beneficium obtinens poteſt petere, vt iterũ inſtituatur.*

11 *Multiplicatio titulorum ſanat defectus, & iuuat ad multa.*

12 *Titulorum pluralitas non nocet vero collatori.*

13 *Tituli productio nõ excludit præſũptionẽ alterius tituli.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

De duobus hic breuiter tractabo, quæ mihi occurrerunt, dum eſſem Vicarius Epiſcopalis in Regia quidem, & iucundiſſima Ciuitate Regij Lombardiæ, alterum eſt, quia Communitas, & Homines Saxoli in ſpiritualibus ſubditi Epiſcopo dictæ Ciuitatis erexerunt, & fundarunt nobile Monaſterium Monialium S. Claræ, petieruntque à ſummo Pontifice id fieri Apoſtolica auctoritate, & ei vniri quædam beneficia ſimplicia, & certa bona piorum locorum applicari: Vnde Pontifex certam de prædictis notitiam non habens commiſit mihi, vt citatis citandis, & conſtito mihi legitime de veritate narratorum, deuenirem ad executionẽ Breuis, & ad erectionem dicti Monaſterij, & vnionem prædictam, & dum me accingebam ad prædicta ipſa Communitas inſtabat, vt procederem extraiudicialiter, & ſummario modo ſine figura alicuius iudicij, & propterea Sereniſs. Dux Alfonſus Eſtenſis nũc Fr. Io: Baptiſta Capuccinus, & exemplũ inter Chriſtianos memorandũ omnibus ſæculis ob vitæ tam religioſæ ſuſceptionem mihi per ſuas humaniſſimas litteras ſcripſit, vt in prædictis complacerem dictæ Communitati, ſi fieri poſſet, vnde quærebatur quid iuris.

Alterum eſt, quia cũ quidam Præsbyter fuiſſet prouiſus de quodã beneficio, & dubitaretur de validitate prouiſionis, ego coram D. Epiſcopo dixi, remedium tutũ eſſe, vt noua prouiſio peteretur à ſũmo Põtifice: ſubriſit vnus ex primatijs Senatoribus Cleri; vnde ſponſione facta ipſe cõuenit aliter ſuſtinere, ego autẽ dixi aſſumptũ meũ veriſſimũ eſſe: quærebatur quid iuris.

Ad

Ad primum respondi non licere extraiudicialiter procedere, & sine citatione saltem generali contra quoscumque Christi fideles sua interesse putantes, quoniã
Commissarius Apostolicus procedens non seruata
1 forma Breuis, nulliter, & perperam facit: *c. cum dilecta, de rescript. c. Pisanis, de restit. spoliat. Seraph. decis. 1071. num. 3. & decis. 1100. num. 3. Ludouis. decis. 1. num. 1.* & maxime quando in Breui adsunt clausulæ citatis citandis, vel constito, vtraque enim earum facit rescriptum conditionalem, & Iudex debet verificare narrata non per summarias informationes, sed per legitimas probationes, alioquin nulliter agit.
2 *Marth. de claus. p. 1. claus. 19. num. 5. & claus. 169. n. 6. Seraph. decis. 601. num. 3. Coccin. decis. 225. num. 2. 3. 4. Cyriac. contr. 287. num. 1. lib. 2.*

Certissimum est enim quòd clausula: Vocatis vocandis: efficit, vt non liceat extraiudicialiter procedere, sed solum iudicialiter, quia facit executorem mixtum, qui tenetur assumere partes Iudicis, & seruare formã
3 iuris: *ita l. ex c. exhibita, vbi Abb. in vlt. not. de Iudic. Card. cons. 63. in princ. Dec. cons. 173. num. 2. pulchre Beltram. ad Ludouis. decis. 69. num. 9. Marth. d. claus. 169. num. 3. Coccin. decis. 251. num. 1. & decis. 366. n. 3. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 23. n. 64. vers. facit.*
4 Hoc idem efficit clausula: Constito: quę requirit partis citationem, & causæ cognitionem: *Seraph. decis. 601. num. 3. Marth. d. claus. 19. num. 1. 3. Ricc. in prax. de rebus Eccl. s. non alien. resol. 93. num. 64. vers. facit.* & requirit plenam, & concludentem probationem: *gl. in Clem. vnic. & ibi Card. Zabarell. de off. deleg. Abb. in c. conquærente, sub num. 9. de restit. spol. Crescen. decis. 6. num. 2. de rescript. Beltram. ad Ludouis. decis. 53. n. 3. Marth. d. claus. 19. num. 6. Cyriac. d. contr. 287. num. 1.* Vnde si Papa voluisset sufficere extraiudicialẽ informationem, vtique illud dixisset, vt sæpe facit, quando dicit, super quo conscientiam tuam oneramus, hæc
5 enim clausula efficit, vt non requiratur partis citatio, & sufficiat, qualis informatio. *Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæst. 23. sub num. 64. Seraph. decis. 448. num. 1. pulchre Sanchez. de matr. lib. 8 disp. 35. num. 15. vers. at eam non requi:* nisi tamen adessent aliæ clausulæ, quæ importarent partis citationem, vel tractaretur de præiudicio tertij.

Et in casu nostro multo magis requirebatur ordo iudiciarius, & citatio, quia tractatur de interesse multorũ propter vnionem beneficiorum faciendam, & quia aderat legitimus contradictor, quoniam quædam Confraternitas dicti loci se opponebat, ne certa bona applicarentur dicto Monasterio ad eam deuoluta eò, quod in certo termino clausura nõ erat facta, & ideo nominatim erant citandi omnes, quorum intererat:
6 *Seraph. decis. 338 num. 3.*

Cum igitur de prædictis & scripto, & voce egissem cum dicto Serenissimo aquienit, & sic citatis citandis erexit dictum Monasterium cum priuilegijs Apostolicis ad gloriam Dei, & vtilitatem Populi Saxolen.

Quoad alterum vero punctum facilis est resolutio, quoniam certissimum est in beneficialibus dari multiplicationem titulorum adeo, vt prouisus non solum possit plures titulos ab Ordinario obtinere, sed etiam vnum ab Ordinatio, & alterum à Nuncio, vel Lega-
7 to, aut à Summo Pontifice: sic not. omnes *in c. post electionem, vbi pulchre Abb. num. 4. de concess. præb. Lap. alleg. 132. num. 2. Cassador. de caus. possess. & propriet. decis. 3. num. 8. & de concess. præb. decis. 9. num. 2.* vbi etiam ait collatores posse titulos multiplicare, &
8 ab eis multiplicari. *Card. Cresc. decis. 7. in princ. de Iurepatr. Veral. decis. 339. num. 4. p. 1. Farin. decis. 117. n. 2. p. 1. Coccin. decis. 47. num. 20. & decis. 317. num. 4. Caualer. decis. 159. num. 6. 7.*

Et prædicta adeo vera sunt, vt etiam ille, qui vigore suæ prouisionis ab Ordinario obtentæ ingressus est possessionem beneficij, si postea nouam prouisionem à Summo Pontifice impetrauit, litteris etiam non expeditis potest cõtinuare possessionem, & est tutus in
9 cõscientia: *Nicol. Garz. de benef. p. 4. c. 2. num. 52. 53.* licet enim institutus sit in possessione, tamen potest petere, quòd item instituatur, & ex vtraque institu-
10 tione se tueri, vt inquit *Decian. cons. 49. num. 40. lib. 2.* vnde prouisus potest vti vtraque collatione, & hoc dicitur consilium tutum, quia non inducit aliquam inconuenientiam, vel iuris impossibilitatem: *Lap. d. alleg. 132. num. 3. vbi Mandos. in verb. titulorum.* immo
11 talis multiplicatio sanat defectus, & iuuat ad conseruandum ius quæsitum. *Mantic. decis. 359. num. 8.*

Et hæc in tantum procedunt, vt hæc titulorum multiplicatio numquam præiudicet vero collatori, & ei, ad
12 ad quem vere spectat conferre, vt censuit *Rota penes. Farin. decis. 333. num. 6. p. 1. Caualer. d. decis. 159. n. 7.* & sic hæc adeo sunt possibilia, vt si quis dicat alium esse male institutum, & ad hoc producat vnum instituti titulum, adhuc non satis probat suam intentionem, quia potest esse, quòd habeat alium titulũ me-
13 liorem: *Farinac. decis. 742. num. 3. p. 2.*

Et id passim seruatur Romæ in Curia, & Dataria Pontificis, vbi sæpissime ad sanandas collationes Ordinariorum nouæ prouisiones impetrantur, & id mihi de facto successit, bene verum est, quòd si fiat id post captam possessionem, & vere sit nulla prima prouisio, circa fructus perceptos oportet se componere cũ Camera Apostolica, sed hoc non impedit continuationẽ possessionis, & quin non liceat secundam impetrare prouisionem, & consentire etiam nouæ pensioni ad fauorem alicuius, si beneficium sit capax, & nulla sit fraus, & simonia: & practici Curiæ Romanæ in hoc difficultatem non constituunt, vt sæpius ipse certioratus sum.

CAPVT XLII.

EPITOME.

An, & quando filij Iudæorum venientes ad fidem possint baptizari inuitis eorum parentibus, & an possint habere legitimam viuente patre.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi habent filios in potestate.*
2 *Iudæi vtuntur iure communi Romanorum.*
3 *Iudæorũ filij non possunt inuitis parentibus baptizari.*
4 *Iudex competit edictum de liberis exhibendis.*
5 *Iudæorum filij cuius ætatis esse debeant, vt possint baptizari inuitis parentibus.*

52 *Gabellæ onus non auget rei pretium.*
53 *Pactum inſolitum in venditione cum pacto retrouendendi arguit vſuram.*
54 *Vſuræ ſigna ſunt pacta inſolita.*
55 *Solita ſi fiant, ceſſat fraudis, & vſuræ ſuſpicio.*
56 *Notorium eſſe aliquid poteſt ſe Iudex in cubiculo informare.*
57 *Pretij modicitas quid efficiat.*
58 *Solitum non inducitur ex vnico actu.*
59 *Vſurarius an dicatur, qui vſuras non exegit.*
60 *Vſuræ ſuſpicio quomodo deducatur ex alijs contractibus.*
61 *Pactum, vt ſolus venditor redimere poſſit, valet.*
62 *Retrouendendi pactum an poſſit extludere aliquam perſonam.*
63 *Venditorem licet obligare ad retroemendum.*
64 *Vſuræ ſuſpicio tollitur, ſi vera fiat retrouenditio.*
65 *Venditori licet paciſci de retroemendo.*
66 *Pactum retrouendendi ad tempus eſt magis licitum.*
67 *Qui male agit, odit lucem.*
68 *Palam contrahens non dicitur de vſura ſuſpectus.*
69 *Palam fieri, vel publice quid dicatur.*
70 *Inſtrumentum factum dicitur publicum.*
71 *Conſuetudo tollit ſuſpicionem vſuræ.*
72 *Vſuræ ſuſpicio an tollatur per iuramentum.*
73 *Clauſula: Pro iurato: quid operetur.*
74 *Vſuræ ſuſpicio non cadit in viro bonæ famæ.*
75 *Vſurarius an cenſeatur contractus in dubio.*
76 *Simulatum an præſumi poſſit Inſtrumentum.*
77 *Vſurarius contractus eſt ipſo iure nullus.*
78 *Libellus indicat, quale ſit Iudicium.*
79 *Viam, quam elegiſti, hæc tibi pateat.*
80 *Pactum de ſupplendo, vel augendo pretium in caſu non retrouenditionis arguit vſuram.*
81 *Pretij augumentum in caſu non retrouenditionis eſt iuſtum.*
82 *Conſilij Iuſtitiæ Mutinæ ſententia.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CVm ſatis, ſuperque notum ſit, & vulgare, ius ex facto oriri per *l. ſi ex plagijs. §. in diuo. ff. ad l. Aquil. Menoch. conſ. 366. n. 42.* longe à re eſſe non puto in hoc negotio de eo aliquid in primis præfari: Certũ eſt igi-
1 tur de Anno 1612. ſub die 26. Iunij. Dominum N. reum conuẽtum pretio cõparaſſe ab Illuſtr. Domino N. actore in hac cauſa quædam prata Sita in villa Foſſuli agri Carpen. quantitatis bubulcarum x. in rationem librarum centum pro quolibet iugero cum pacto retrouendendi intra ſex annos incipiendos in feſto S. Michaelis Anni 1611. & caſu, quo dictus Actor intra dictum tempus non reemeret dicta prata, tunc emptor teneretur ſupplere pretium, & augere vſque ad Duc 24. pro ſingulis bubulcis, & de his conſtat ex Inſtrumento in proceſs. regiſtrato, fol. 37. 38.

Poſt quę dictis venditor paſſus eſt labi tempus ſex annorum ſub ſilentio, quibus reſolutis ſub die 8. Aprilis 1619. quaſi ſuſcitatus à ſomno facta pretij oblatione petijt ſibi fieri Inſtrumentum venditionis retro, & ſibi reſtitui prata vnà cũ fructibus perceptis à die moræ, vt in proceſs. fol. 7. narrans pro cauſa in libello dicta prata tempore venditionis ſecundum cõmunem æſtimationem valuiſſe pluris quarta parte totius pretij, reus vero totum negat, & actorem iure, & tempore excluſum eſſe penitus clamat, ideo quæritur quid iuris.

Et ſane cum in prima inſtantia reus negligenter egiſſet, quaſi in re clariſſima ſibi videretur impoſſibile Iudicem poſſe iudicare locum eſſe retrouenditioni, tamen aliter euenit, propter quod negotium aliquid exiſtimationis recepiſſe videtur: introducta igitur Appellatione res cœpit ardẽtius tractari, & vere ego ſentio Actorẽ actione carere, & inani fatigari labore, quia emptori ius irreuocabile eſt acquiſitum, vẽditio enim
2 perfecta eſt, etiam ſi adſit reuendendi pactum: *Giurb. in conſuet. Meſſan. p. 1. c. 10. gl. 10. num. 15. verſiculo; quia reuendendi.* & effluxo ad reemendum termino venditor non eſt amplius audiendus, cum ceciderit à redimendi facultate, cum tale tempus cenſeatur appoſitum cauſa finiendæ obligationis, permiſſum enim ad tempus, prohibitum cenſetur poſt illud tempus, ideo venditor non poteſt amplius retrouenditio-
3 nem petere: *Ang. conſ. 199. incip. Titius, quæ ſequitur. Gramm. conſ. 19. num. 7. Iaſ. in l. eum, qui ita. §. qui ita, num. 7. verſ. farit, ff. de verb. oblig. Dec. in l. petens, n. 7. verſ. ſimiliter. C. de pact. Cagn. in l. 2. num. 63. & ibi late Io: Bapt. Lup. n. 92. C. de pact. inter empt. & vend. pulchre Soc. conſ. 241. num. 14. lib. 2. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gl. 2. num. 43. 44. 45. 46. 47. Ruin. cõſ. 82. num. 3. lib. 1. Pariſ. conſ. 81. num. 31. lib. 2. Rol. conſ. 10. num. 12. lib. 2. Cran. conſ. 685. num. 4. Ceph. conſ. 496. num. 23. 36. 37. Honded. conſ. 33. num. 89. lib. 2. Surd. conſ. 52. num. 27. Rot. diuerſ. 272. n. 1. p. 1.*

Vnde talis venditor lapſo ad redimendum termino cenſetur venditionem tacite confirmaſſe, & approbaſſe:
4 *Cagn. in d. l. 2. num. 64. verſ. Item patiens. Ceph. conſ. 261. num. 12. & conſ. 496. num. 22.* ideo non eſt mirũ, ſi venditione iam omni ex parte perfecta vẽditor amplius non admittitur ad recuperandum, quia vendi-
5 tio tribuit ius irreuocabile: *Ceph. conſ. 406. num. 14. & ſeqq. Cyriac. contr. 240. num. 56. p. 2.* quod ſolum ſatis eſſet reo conuento pro reportanda victoria.

Stante igitur lapſu termini videtur, quòd venditor non poſſit hunc contractum infringere, niſi alterutro ex remedijs, vel quia fuerit enormiter læſus. *l. 2. vbi DD. C. de reſcind. vend.* vel quòd probet venditionẽ fuiſſe
6 pignoratitiam, ſimulatam, & vſurariam ad terminos. *c. ad noſtram, vbi DD. de empt. & vend.* ſi enim alterutrum verificaretur, lapſus temporis nihil noceret vẽditori, quin rem venditam poſſet recuperare, etiã poſt
7 30. annos vnà cũ fructibus vſque ab initio perceptis: *Dec. in l. petens, num. 7. verſ. ſi tamẽ. C. de pact. Soc. iun. conſ. 104. num. 2. 3. 14. lib. 3. Borgn. deciſ. 2. num. 42. p. 2. Decian. conſ. 84. num. 10. 11. 12. lib. 2. Lup. in d. l. 2. num. 96. C. de pact. inter empt. & vend. Ioſeph. Ludou. concluſ. 51. verſ. & quando. Surd. deciſ. 34. num. 4. 5. Aluar. Valaſcb. conſ. 70. num. 16. p. 1.*

Sed in vtroque puncto clauſum eſt oſtium venditori, nã ſi de primo loquimur, certum eſt in iure contractum non dici illicitum propter ſolam modicitatem pretij, niſi interueniat læſio vltra dimidiã iuſti valoris, quia tam iure ciuili, quàm Canonico licitum eſt contrahẽtibus vſque ad dimidiam veri pretij partem ſe inuicẽ decipere, in foro tamen contentioſo, dummodo abſit dolus,

8 dolus, & fraus ex proposito ita probat: *tex. in c. cum dilecti. vbi Abb. 1. num. 2. not. & in c. cum causa, vbi etiam Abb. & Butr. ac Ant. de Burg. num. 21. 22. de emp. & vend. & est tex. in l. 2. vbi DD. omnes C. de rescind. vend. l. item si pretio §. vlt. ff. locat. l. in causa §. idem Pomponius ff de minor. gl. in c. si supis. vers. non multum 16. q. 1. Aret. in c. cum causa num. 12. de testi. Cagn. in d. l. 2. num. 57. ad fin. & num. 65. versic. quae sententia. C. de pact. inter empt. & vend. Iaf. conf. 153. num. 2. vers. quarto, lib. 4. Ruin. conf. 66. sub num. 9. lib. 4. Soc. conf. 48. num. 2. 3. 4. 5. lib. 4. Crav. conf. 366. num. 14. Rol. conf. 96. num. 36. lib. 2. & conf. 58. n. 17. lib. 4. Ceph. conf. 149. num. 23. Boer. decis. 102. num. 2. in fin. Osasch. decis. 42. num. 8. Cyriac. controuers. 169. num. 13. 14. par. 1.*

Neque ex sola laesione etiam enormi induci tur contractus simulatus, & vsurarius, aut pignoratitius, sed tan-
9 tum illicitus, & rescindendus: *ita Corn. conf. 266. n. 1. vers. nec obstat. lib. 1. Cyriac. d. contr. 169. num. 15. Bonacius de contract. disp. 3. q. 2. punct. 3. num. 11. vers. hinc sequitur.* & ideo stante tam enormi laesione tunc est in
10 potestate emptoris vel iustum supplere pretium, vel, uno dato retroaccepto recedere à contractu: *d. c. cum dilecti, & c. cum causa, vbi DD. de empt. & vend. Capol. de simul. contrac. cas. 6. num. 9. Cagn. in d. l. 2. n. 65. ad fin. C. de pact. Menoch. lib. 3. praes. 122. num. 15. Mascard. de probat. concl. 443. num. 9.* quod non procedit in contractu vsurario, & pignoratitio, vbi res venit restituenda praecise vnà cum fructibus in sorte,
11 seu pretio compensandis: *Cagn. in d. l. 2. num 65. in fin. Menoch. d. praes. 122. n. 15. Masch. d. trac. concl. 438. num. 13.* à quibus colligere licet etiam alias differentias contractus illiciti, & vsurarij.

Hic autem nullo modo dici potest talem adfuisse laesionem, si quidem inspicere velimus Actoris petitionē, ea solum allegatur ascendere ad quartam partem, sin eiusdem probationes consideremus, idem resultat effectus, cum probauerit solum de valore Ducatonorū,
35 à libris quinque pro singulis iugetis adeo, vt concedendo aduersarijs, quidquid velint, lesio numquam peruenit, minusque transcendit dimidium iusti pretij, propter quod locus esse non potest rescissionni contra-
12 ctus, tamquam illiciti vigore *d. l. 2. C. de rescind. vend. vt inquit Soc. iun. conf. 50. num. 4. lib. 1.* immo stante clausula: Renunciantes: & clausula: Pro iurato: de qui-
13 bus in Instrumento, eiusdem legis cessat remedium: *Ruin. consil. 16. num. 3. lib. 4.*

Praeclusa igitur hac via necesse est partem aduersam confugere ad contractum vsurarium, & simulatum eò, quòd sub nomine venditionis pignus potius constituerint: Verumtamen inspecto tam iure communi, quam municipali vana est spes, inanisque labor Acto-
ris, qui si hoc intendit, debet speciem simulationis
14 probare: *Lud. Gilhaus arbor. iudic. p. 1. c. 6. §. 165. n. 1.* Sed antequam de hoc disceptemus, obiter praemonēdi sumus, quòd Iudex secularis cognoscere non potest, an contractus sit vsurarius, & pignoratitius, etiāsi quaestio sit mixta iuris, & facti, quia causa est spiritualis, solum enim cognitio ad eum spectare potest, si de facto tantum sit cōtrouersia, hic autem omnis disputatio in iure versatur, ideo partes remittendae sunt ad Iudicem Ecclesiasticum, ne censurae incurrantur: & ita seruatum fuisse appatet ex his, quae in facti narra-
15 tione scribit *Butr. conf. 37. vid. Bald. conf. 311. num. 16. lib. 5. Iaf. in l. quoties n. 7. C. de Iudic. & in conf. 153. num. 3. lib. 4. Dec. conf. 170. num. 3. latissime Borgnin. decis 2. num. 38. p. 2. Rol. conf. 75. n. 37. lib. 1. Menoch. conf. 862.* Verum si magis placeat altera opinio, quòd et Iudex secularis possit esse Iudex maxime stantibus statutis punientibus vsuram, eiusque cognitionē esse
16 mixti fori tam in ciuilibus, quàm in criminalibus: *Rim. iun. conf. 399. num. 19. 20. pulchre Andr. Fachin. contr. iur. lib. 9. c. 30. Farin. in prax. q. 8. num. 140. vers. quarta Cacher. decis. ped. 137. n. 6. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. c. 26. num. 3. vers. vsurarum. Caball. resol. crim. p. 1. cas. 188. num. 1.* quod verius mihi videtur, & in praxi receptius ad punctum accedamus, & apparebit inanem esse aduersarij pugnam.

Et licet fateri cogat contractum pignoratitium, & labe vsurarum infectum vti difficilis probationis posse
17 coniecturis, & praesumptionibus non quidem leuibus probari, vt in *c. cum in dioecesi, vers. si tamen, vbi DD. de vsur. Bald. conf. 219. in fin. lib. 5. vbi inquit.* quod illae debent esse probabiles, & violentae: *Castr. conf. 74. num. 3. lib. 2. Iaf. in l. si quis ex argentarijs. §. Praetor ait. num. 27. ff de eden. Crauet. conf. 145. num. 2. Ceph. conf. 325. num. 21. Rol. conf. 47. num. 39. in fin. lib. 4. Borgnin. decis. 1. n. 7. p. 2. Mascard. de probat. concl. 438. num. 7. Menoch. conf. 343. num 19. & conf. 358. num. 3. in fin. Tusch. verb. simulatio. conclus. 259. num. 15. & concl. 263. num. 32. Bertaz. inter conf. Farin. conf. 40. num. 74. Honded. cons. 33. num. 51. lib. 2. Farin. in prax. q. 89. num. 27.* tamen omnes illae praesumptiones, & coniecturae debent esse iuris, non hominis, liquidae, & clarae in suo genere, saltem per duos testes probatae: *Bursat. conf. 117. num. 21. lib. 1. Ioseph. Lud. concl. 51. circa princ. vers. & dictae. Farin. trac. de fals. & simul. q. 192. num. 130. Hect. Felic. conf. 14. num. 22. p. 1.* nec vna sufficit coniectura, quia plures requiruntur: *c. illo vos. vbi DD. de pign. d. cap. ad nostram, vbi Abb. & Burg. de empt. & vend. lat. e Soc. d. conf. 248. n. 1. lib. 2. Crauet. conf. 145. num. 10.*

Verum quales, & quot requirautur praesumptiones nostri non bene conueniunt, alij enim putauerunt binas sufficere, alij tres requiri, alij vero hoc iudicis arbitrio remiserunt: Sed praeualuisse mihi videtur illa senten-
18 tia, vt ad praesumendum simulationem, seu pignus in similibus contractibus tres saltem requirantur vrgentes coniecturae, & has praecipuas esse dixerunt scilicet pactum de retrouendendo, modicitas pretij, & quòd emptor sit solitus foenerari: ita *Iac. de Aren. quoniam sequitur Cyn. in l. emptione, quaest. 4. & ibi Alber. Bald. Salyc. Fulgos. & alij. C. plus valer. quod ag. Io: And. & Zabarell. in d. c. illo vos. de pignor. Anch. in d. c. ad nostram, & ibi Bened. Henric. Boic. Ambs. de Vign. & Ant. de Burg. num. 24. de empt. & vend. Archid. in c. quia plerique 14. q. 2. Lauren. de Rodulph. in rep. c. consuluit, p. 2. q. 60. de vsur. Marian. Soc. in c. 1. n. 86. vers. sed de iuris. de Vsur. Caepol. de simul. contract. cas. 6. n. 101. Fab. de empt. & vend. 7. q. princ. col. 3. Caccialup. in l. admonendi, col. 79. de iureiur. Host. in summ. eod. tit. §. qualiter vers. vlt. Modern. Paris. de vsur. q. 56. n. 392. Tiraq. de retract. conu. in praefat. num. 5. late Cagnol. in rep. l. 2. num. 50. 51. 52. 65. vbi etiam Gozad. num. 30. vers. tertio quaero, & Franc. Zanett. num. 56. 57. C. de pact. inter empt. & vend. Bald. conf. 133. num. 2. in fin. lib. 1.*

lib.1. & conſ.359.ad fin.lib.5. Calcan. conſ.83.n. 3.
Dec.conſ.308 num.3. Bero.conſ.212.num.4.lib.4.late
Soc.conſ.248.num.1.lib.2.Corraſ.lib.3 miſcell.cap.9.
Couar.var.reſol.lib 3.c.8 num 4. Menoch. de arb. iud.
caſ.217.num.3. Alex.conſ.109.num.17.lib.4. Ruin.
conſ.66.num.9.lib.4. Grat.conſ.39.num. 1.lib.2. Iaſ.
conſ.153.num 2 ad fin.verſ.non obſtat,lib.4. Soc.iun.
conſ.50.num.2.lib.1 Burſat.conſ 117.num. 13.lib. 1.
Becc.conſ 52.num.7. Curt. iun. conſ.279.num.44 45.
Rol.conſ 58.num.10.lib 4. Panciroll.conſ.20 num. 19.
vid.Decian.conſ 2.num.176.177.lib. 1. Oſaſch. deciſ.
42.num 8.9.Boer.deciſ.102.num.3. Borgnin.deciſ. 1.
num.7.8.17. Ceph.conſ.289.num.36.37.& conſ.496.
num.48. D. Antonin.in ſum.p.2.tit. de vend. ad term.
num.88. Angel.verb.Vſura la p.num.67. Tabien. eod.
verbo 16.num.2.in fin. Conrad. de contract. quæſt. 84.
col.3.Graff.deciſ.aur.p.1.lib 2.deciſ.117.num.3.in fin.
Menoch. conſ.358.num.1. Honded.conſ.31.num.68 &
conſ 33.num.66. Gratian.diſc.for.c.258.num. 3 lib.2.
Sacca.conſ 82.num.23 Hect. Felin.d.conſ 14. n. 3. 4.
21.p.1. Lud. Gilhaus arbor.iud.p.1.c.6.§.163.num.1.
Scapp.de iur.non ſcript.lib. 4.c.39.num.3.ad 7. ex qui-
bus apparet hãc eſſe veriorem, & magis communem
19 DD ſententiam, quam prædicti intelligunt procede-
re, vt quidem tres requirantur coniecturæ, nõ tamen
neceſſe eſſe, vt illæmet interueniant, quas diximus,
ſed ſatis eſſe vel illas, vel tres alias ad idem inferentes,
non tamen læues, ſed probabiles, & propterea etiam
ſi quis non ſit ſolitus fœnerari, tamen ſi cum modici-
tate pretij, & pacto de retrouendendo concurrat alia
coniectura non læuis, contractus præſumetur pigno-
ratitius, & ſimulatus. *Soc.conſ.155 num.12.lib.2. Me-*
noch.conſ 343.num.20 21. Honded. conſ.33. num.66.
lib.2. Valaſch.conſult.70.num.3.9. Cyriac.contr.255.
num.1.2.p.2.

Sin aliquis perſiſtat in ea ſententia, quòd ſufficiat modi-
citas pretij cum pacto de retrouendendo ad detegen-
dam pignoris ſimulationem, ei pro nunc complacea-
mus, nam illa ſecundum ſuos fautores tot patitur li-
mitationes, vt facile ſit eam euitare in caſu noſtro:
Nam in primis Statutum Ferrariæ, quod Carpi ſerua-
20 tur teſte *Ceph.conſ.238.num.6.12.13. 14.* volens di-
rimere hanc ancipitem quæſtionem tria copulatiuè
requiſiuit ſcilicet modicitatem pretij in 4. parte veri
valoris pactum de retrouendẽdo, & quòd emptor ſit
ſolitus fœnerari, vel ſuſpectus de contractibus illicitis:
quibus concurrentibus ſtatuit cõtractum præſumi in
fraudem vſurarum factum: ſic dictũ *Stat. Ferr. lib.2.*
R.97.verſ.ſuſpectum. & illud ita declarat vidend. *La-*
derch.conſ.129 num.8.verſ. & ſtatutum, melius Ber-
taz.conſ.crim.2 n.28.verſ.& ex his, & n 29.30.lib 1.
vbi loquitur in cauſa Carpen. cuiuſdam D. Ioſeph Al-
drouandij: idem *Bertaz.conſ.318.num. 3.4.lib.2.* &
ideo ſi Actor vult obtinere, debet hanc qualitatẽ pro-
bare, quòd emptor ſit ſuſpectus de vſura: *Bertaz.d.*
21 *conſ.2.num.29.& d.conſ.318.num.3* bene verum eſt,
ſi loco huius coniecturæ aliam probaret non læuem,
idem eſſet, quia in hoc Statutum non cenſetur voluiſ-
ſe ius commune corrigere.

Secundo illa ſententia de duobus tantum coniecturis li-
mitatur, & declaratur, vt procedat, quando venditio-
nem cum pacto reluendi præceſſit contractus mutui
veri, vel virtualis, cuius vigore ſtante modicitate pre-
tij cum tali pacto vſura præſumitur, & pignus, ſecus
eſt, quando nullum etiam virtuale mutuum interfuit,
22 quia tunc tres requiruntur coniecturæ, vt ſupra: Hæc
fuit diſtinctio *Rayn. teſte Archid. in d.c.plerig. 14.q.3.*
Iac.de S.Georg.in l.interpoſitas, num.3. C. de tranſact.
Bald.conſ.133.n.2.verſ.item in contractu, lib.1. Iaſ. d.
conſ.153.num.2.verſ.ſecundo, lib.4.Corn.conſ.266.col.
1.lib.1. Ceph.conſ.198.num.18.Decian.d.conſ.2.num.
177.verſ.& vltra per eum. Menoch.conſ.109.num.19.
quorum ſententia vti diſtinguentium tenenda eſt tã-
quam veritati magis propinqua: *gl.& Salyc.in l.apud*
23 *antiquos. C.de furt. Borgn.de vſufr.num.2. Bertaz. in*
rep.l.ſi quis maior, num.54.C.de tranſact. Laderch.conſ.
100.num.1.verſ.quinto.Bertaz.conſ.ciuil.43.num.13.
& in terminis noſtris. Rot. Lucen.diuerſ.deciſ. 60. verſ.
vnde: hic autem nullum præceſſit mutuum, ergò vi-
get opinio, quòd tria requirantur, nam illud mutuum
præcedens deſeruit pro tertia coniectura.

Tertio eadem ſententia, quòd duæ coniecturæ ex pacto
reluendi, & modicitate pretij reſultantes ſufficiãt, de-
claratur, vt procedat, & vera ſit, quando illa modici-
tas eſſet valde notabilis vltra, vel circa dimidiam iuſti
24 valoris, tunc enim facile præſumeretur fraus, ſimula-
tio & pignus, & dant exemplum, ſi res valens 1000.
cum tali pacto vendatur 200. vtique tunc id ſatis eſſet
ad præſumendum contractum pignoratitium: *ſic*
Marian. ſoc.in c.1.n.85.in fin.de vſur. Roman. conſil.
304.num.1 vbi inquit oportere modicitatem eſſe in
gradu ſuperlatino *Barb.in d.c.ad noſtram, col. pen. &*
ibi Bero.num.26.de empt.& vendit. Corn.conſ.346. in
fin.lib.1. Iaſ.d.conſ.153.num.2 verſ.quarto, lib.4. Ca-
gn.in d.l.2.num.59.verſ.quarto limita, & n.65. verſ.
ex ſolo, & ibi Franc.Zoan. num.55. C. de pact. Crott.
conſ.306.num.5.lib.2. Boer.conſ.12.num. 8. Calcan.
conſ.22.col.3. Caſtr conſ.306.num.5.lib. 2. Crau.conſ.
156 num.8.16.in fin. & conſ.476.n. 15. & conſ.491.
num.10. Burſat.conſ.117.num. 13. Rol.conſ.96.n. 34.
lib.2. Gabriel conſ 74.ſub num. 20. Gramm.deciſ.76.
num.15. Oſaſch.deciſ.42. num.9. verſ. primam tamen.
Afflict.deciſ.65.num.2.vbi Vrſill.num.1.verſ. ego cũ
Maſchard.de prob.concl.447.num.7.8.9.Menoch.conſ.
358.num.1.ad fin. Decian.d.conſ.2. num.173. Sacca.
conſ 82 num.23. Tuſch.littera S: concl. 262.num. 45.
Farin.poſt conſ.crim.deciſ.57.n 9.& in prax.q. 163.n.
41. Graff.deciſ.aur.p.1.lib.2.c.117.num.7. pulchre ſic
diſtinguit *Mantic.de tac.& amb.conuent.p.1.lib.8.tit.*
20.num.49.verſ.quamobrem, & num.51. perbelle Lu-
dou.Gilhaus in arbor.iudic.p.1.c.6.§.163.num.1.verſ.
limitatur. Felician.à ſol.tract.de cenſ.lib.1.c. 4. num. 2.
verſ.limita tamen. Barz.deciſ.123. num.4. Rot.lucen.
d.deciſ.60.verſ.præterea, & verſ.attamen. vbi ſic con-
ciliantur opiniones: hic autem modicitas pretij num-
quam attingit dimidiam iuſti valoris, ergo alia con-
iectura eſſet neceſſaria, ſi enim tanta læſio eſſet, iam
certi de fraude videremur.

Quarto illa eadem opinio, quòd ſufficiant dictæ duæ cõ-
iecturæ procedit tantum in pacto negatiuo de retro-
uendendo ſolum poſt certos annos, velut poſt ſepten-
nium, cum enim tunc emptor videatur velle eſſe de
lucro certus, cadit opinio pignoris, & præſumitur
ſimulatio, & vſura, dummodo illud tempus ſit nota-
25 bile, alioquin per menſes vetare redemptionem, non
eſſet ſufficiens coniectura, quòd ſi per annos prohi-
beatur

beatur ius redimendi, intrat fœnoris præsumptio: sic
bene intellectus probat *tex. in d. c. ad nostrã, vbi Abb.
num. 9 10. & Ant. de Burg. col. 13. nec non Host. & Io:
And. de empt. & vend. Lauren. in d. c. consuluit, p. 2. q.
61. Cæpol. d. tract. præs. 10. num. 50. ad fin. Cagn. in d. l.
2. num. 60. vers. est enim, & ibi Zoannet. num. 57. &
Lup. num. 40. vers. intelligas. C. de pact. Tiraq. & vers.
non obstat, lib. 4. Soc. d. cons. 248. num. 1. vers. quarto,
lib. 2. Borgn. d. decis. 1. num. 7. vers. tamen ista, par. 2.
perbelle Cran. cons. 156. num. 5. & cons. 491. num. 13.
Rol. d. cons. 58 num. 10 vers. similiter, lib. 4. Maschard.
d. tract. conclus. 441. num. 2. Decian. d. cons. 2. num. 131.
132. 177. vers. item tertio. Angel. verb. Vsura, 1. n. 67.
Corrad. d. tract. quæst. 83. concl. 8. Vrsill. d. decis. 65. n. 4.
ad fin. Menoch. d. cons 343. num. 33. Mantic. de tac. &
amb. conuẽt. p. 1. lib. 8. tit. 20. num. 8. Cyriac. contr. 261.
num. 66. p. 1. Gratian. disc. for. c. 258. num. 4. 5. 6. lib. 2.*
hoc enim pactum æquiparatur illi cõiecturæ, vbi emptor est solitus fœnerari, & ideo non est mirum, si sufficiat ad fœnus præsumendum iuncta pretij modicitate, & pacto resolutiuo.

Quinto limita eandem conclusionem, & declara non procedere in viro, & emptore probo, & bonæ famæ, & conditionis, qualis esse dicitur hic reus conuentus, hæc enim est præsumptio exclusiua simulationis, à qua aliæ coniecturæ conquassantur adeo, vt tunc ad fœnus præsumendum non sufficiat modicitas pretij cum pa-
26 cto resolutiuo: *Soc. d. cons. 248. num. 1. ad fin. vers. non
omitto, lib. 2. Ias. d. cons. 153. num. 2. vers. Item omnes;
lib. 4. Dec. cons 309. num. 7. Neuiz. cons. 87. num. 25. in
fin. Crott. cons. 186 num. 5. Cran. cons. 48. n. 9. & cons.
145. num. 24.* vbi dicit, quòd exinde purgantur omnes suspiciones. *Ceph. cons. 496. num. 48. in fin. Rol. d.
cons. 96. num. 20 21. lib. 2. Masch. d. concl. 447. n. 19.
Menoch. d. præs. 122. num. 109. Decian. d. cons. 2. n. 84.
85. 86. lib. 1. Ioseph Ludou. d. concl. 51. coniect. 1. vers.
quando tamen. Bursat. cons. 135. num. 30. lib. 2. Menoch.
d. cons. 343. num. 17. vers. vndecimo, & num. 18. Laderch. d. cons. 129. num. 8 vers. quarto. Honded. d. cons.
131. num. 70. Bertaz. d. cons. 318. num. 9. lib. 2. Farin.
d. quæst 163. num. 25. Hect. Felic. d. cons. 14. num. 18.
20. p. 1.* vbi quòd exinde tolluntur omnes aliæ coniecturæ, nisi tamen adeo essent euidentes, vt euitari nõ possent, & ideo etiam si probata fuisset bona fama emptori, & bona, adhuc fauore rei adhærendum es-
27 set bonæ famæ. *Ias. cons. 78. num. 4. ad fin. lib. 3.* ideo
in casu nostro cum sit probata bonitas emptoris, debilitantur aliæ coniecturæ, & licitus censetur contractus ab eo factus. *Decian. cons. 2. num. 188. in fin.*

His sic firmatis superest videre, an hic concurrant aliquæ coniecturæ, ex quibus conijcere possimus hunc contractum esse simulatũ, & fœneratitium. Vt autem diligenter omnia percurramus, notum est lyppis, & tonsoribus contractum venditionis vbique esse summopere licitum: *l. 1. & tot. tit. ff. de contrah. empt. Ca-
28 gn. in d. l. 2. num. 52. Borgn. d. decis. 1. num. 90. p. 1. Decian. d. cons. 2. num. 64. Bonacin. de contract. disp. 3. q. 2.
p. 3. num. 6.* immo venditio est reipublicæ necessaria.
Sot. de iust. & iur. lib. 6. quæst. 2. concl. 3.

Similiter pactum de retrouendẽdo, siue ad certum tempus, siue in perpetuum licitum est; & seruandum omni iure etiam diuino tam in foro contentioso, quàm conscientiæ, vnde legitur in *Leuitic. c. 25.* Cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur: ideo tale pactum valde licitum est: ita pro-
29 bat tex. *in d. l. 2. vbi Ang. Castr. Alex. Salyc. & Cagn.
num. 52. 53. & ibi Lup. num. 12. 25. C. de pact. inter
empt. d. c. ad nostram, vbi Abb. num. 8. Imol. num. 2.
de emptio. Tiraq. d. tract. in præfat. num. 3. Dec. cons.
648. num. 3. Cæpol. d. tract. præs. 12. num. 53. Couar. lib.
3. var. resol. c. 9. in princ. Menoch. d. præs. 122. num. 13.
Decian. d. cons. 2. num. 130. perbelle Curt. iun. d. cõs. 279.
num. 41. p. 3. Masch. d. concl. 441. num 3. Ceph. d. cons.
666. num. 7. Farin. d. decis. 57. num. 2. & tract. de fals.
quæst. 163. num. 20. 21. Hect. Felic. d. cons. 14. num. 2. Cyriac d. contr. 255. num. 28. p. 2. Nauar. in manual. c. 17.
num. 247. Corrad. quæst. 85. per totam. Caiet. ad D. Th.
2. 2. quæst. 77. art. 1. ad fin. vers. in eodem articulo. Bonacin. d. punct. 3. num. 6.* & hoc sentiunt omnes Theologi *in 4. sent. dist. 15.* vnde cum hæc licita sint, ex illis nulla mali præsumptio potest oriri, vt ex mente
30 Phylosophi inquit *Cagn. in d. l. 2. num. 52. Masch. d.
decis. 42. num. 8. in fin. Decian. d. cons. 2. num. 218. Farinac. d. q. 163. num. 20.*

Sin transitum faciamus ad pretij modicitatem, ea sola non facit contractum pignoratitium, vel simulatum.
31 *Corn. d. cons 266. num. 1. vers. nec obstat, lib. 1. Cyriac.
contr. 259. num. 8. p. 2.* sed ne versemur in incerto, videndum est, an hic adsit ista modicitas, pro cuius rei dilucidatione animaduertendum est, quòd ea, quæ venduntur cum pacto retrouendendi, longe minoris valent, quàm si libere traderentur, hoc enim pactum
32 est pecunia æstimabile, & in hoc conueniunt omnes:
*Abb. in d. c. ad nostram. n. 9. in fin. & ibi DD. de empt.
& in c. in aliquibus, num. 2. de decim. Soc. cons. 15. num.
56. lib. 1. & d. cons. 248. num. 2. lib. 2. Ruin. d. cons. 16.
num. 5. vers. & cessantibus, lib. 4. pulchre Cagn. in d. l.
2. num. 58. & ibi Lup. num. 129. C. de pact. Tiraq. in d.
tract. in præfat. num. 20.* vbi ostendit hoc etiam sentire omnes Theologos. *Ias. d. cons. 153. n. 2. vers. quarto,
ibi: item est bene, lib. 4. Crau. d. cons. 145. n 9. Gramm.
decis. 138. num. 2. Soc. iun. cons. 94. num. 25. lib. 3. late
Decian. d. cons 2. num. 169.* vbi hoc etiam firmat testimonio sacræ Scripturæ, & Theologorum: *Masch. d.
concl. 447. num. 10. & num. 14. in fin. Ioseph Ludou. d.
concl. 51. coniect. 1. vers. sed dubium facit. Rol. d. cons.
96 num. 38. lib. 2. Surd. cons. 217. num. 8. Bertaz. cons.
2. num. 33. lib. 1. Nauar. d. c. 17. num. 247. Corrad. d. q.
85. vers. secundo. Maior. in 4. sent. dist. 15. quæst. 43.
col. 3. Rota diuers. dec. 746. num. 5. p. 4. & apud Cyriac.
post contr. 261. num. 1. 12. p. 2. Farin. d. quæst. 163. num.
13. Graff. d. cap. 117. num. 2. Giurb. in consuet. Messan.
p. 1. c. 6. gl. 12. num. 19.* illa enim obligatio ad retrouendendum est pecunia æstimabilis, & recompensan-
33 da, vt dicit *Caiet. ad D. Tho. 2. 2. quæst. 77. art. 1. ad fin.
vers. in eodem. Cagn. in d. l. 2. num. 58. in fin. Barz. dec.
123. num. 7. Bonacin. d. loco num. 2.* & hoc procedit etiam postquam lapsum est tempus ad retrouendendum, si enim tunc contingat dubitare, an adsit læsio in pretio, hoc pactum debet æstimari, & in primis deduci, quia attenditur tempus venditionis: *Tiraq. in tract. prædicto, in præfat. num. 24. Menoch. d. cons. 358. num. 13. Barz. d. decis. 123. num. 10. 22. Cyriac. controu. 255. num. 43. p. 2.* adeo, vt effluxo termino emptor non teneatur, nisi ex sua liberalitate iustum, & integrum pretium supplere, quia res tunc tanti valebat

cum

34 cum tali onere pacti, & non pluris: ita de communi *Bonacin. tract. de contract. disp. 3. quæst. 2. p. 3. num. 4. vers. sed oppositum.* & si vult supplere, emptori gratificari videtur, teste *Gabr. d. conf. 74. num. 19. 24. lib. 1.*

Non tamen omnes conueniunt, quanti minoris res sic vendita valere debeat, varij enim varia dixere, & satis sustentabilis videtur illa sententia, & vsu recepta, vt

35 tale pactum minuat rei valorem in rationem 25. vel 30. pro centum adeo, vt res centum valens cum tali pacto possit emi 70 vel 75. ita pulchre *Soc. d. conf. 15. num. 56. lib. 1. Ias. d. conf. 153. num. 2. vers. item est bene, lib. 4. Tiraq. in d. tract. de retract. conuent. in præfat. num. 20. vers. vbi dicit. Ceph. conf. 261. num. 9. Masch. d. concl. 447. num. 11. pulchre Decian. d. conf. 2. n. 170. lib. 1. Rol. d. conf. 96. num. 39. lib. 2. & conf. 58. num. 16. lib. 4. Laderch d. conf. 129. num. 4. Menoch d. conf. 343. num 26. Cyriac. d. contr 261. num. 47. p. 2.* Verum quia certa regula præscribi non potest, quoniam pactum redimendi infra decem annos pluris valebit, quàm si tantum det facultatem id faciendi intra tres annos, & similiter pactum nō redimendi, nisi post trienniū, minoris valet, quàm liberum, ideo melius est dicere hoc totum iudicio, & arbitrio prudentis Iudicis esse relinquendum ita tamen quod circa tertiā, vel quartam partem versetur, & minoris etiam æstimet, si ex alijs circumstantijs id sibi iustum videatur, quia magis communis est sententia, vt id iudici sit arbitrariū.

36 *Cagn. in d. l. 2 num. 58. in fin. C. de pact. Couar. var. resol. lib. 3. c. 10. num. 1. Rim. iun. conf. 218. num. 158. Barz. decis. 123. num 6 8. Masch. d. concl. 447. n. 10. 11. 12. Hondcd. conf. 33. num. 29. p. 2. Cyriac. d. contr. 261. num. 48 72. & ibi Rota, num. 2.* in decisione eo loci impressa, quod fere reincidit in superiorem sententiam, quia diminutio ad rationem 25. vel 30. pro centenario bene versatur circa tertiam, vel quartam partē iusti valoris, & regulariter solet seruari, vt quarta pars pretij relaxetur emptori propter pactum retrouendendi ad tres quinque vel septem annos.

In casu igitur nostro venditoris testes, dum simpliciter dicunt hæc prata valuisse Ducat. 35. pro singulis bubulcis, nihil probant ad effectum, de quo quærimus, quia ad hoc, vt fidem facerent, dicere debebant, quòd ea tanti valuissent etiam cum dicto pacto retrouendendi, aliter non probant, neque iustum pretium, neque læsionem, si non extat alia pignoris coniectura, vt

37 hic, ideo cum de tali pacto mentionem non faciant, non probant: ita *Abb. in c. in aliquibus, num. 2. de decim.* vbi inquit in hoc multos errare; eum sequuntur *Crau. conf. 145. num. 9. pulchre Soc. d. conf. 248. n. 1. in fin. lib. 2. Ias. d. conf. 153. num. 2. vers. item est, lib. 4. Cagn. in d. l 2. num. 58. Tiraq. in d. tract. in præfat. n. 25. in fin.* vbi inquit hoc esse multum notandum. *Masch. d. concl 447 num. 14 vers. & præterea, & num. 15. Ruin. d. conf. 16. num. 5. ad fin. lib. 4. Rol. d. conf. 96. num. 38. lib. 2. Ceph. d. conf. 496 num. 43. vers. idcirco.* bene verum est, quòd si testes de certo pretio deponant, & certa res sit, liberum postea Iudici remanet deducere ab illo pretio, quod sibi deducendum videtur ratione dicti pacti, & æstimare, an adsit læsio, & pretij modicitas per supradicta.

Secundò testes partis aduersæ nihil probant, quia plerique eorum deponunt de affectione particulari dicentes: quanto à me gli haurei dato, io tanto gli darei i

37 vnde fidem non faciunt, quia non secūdum communem æstimationem, sed secundum suam affectionem testificantur, & ideo non probant iustum valorem. post *gl. inquit Bart. in l. 2. num. 17. & ibi Cagn. n. 240. C. de rescind. vend. Imol. in c. cum causa, n. 27. de empt. Alex. in l. pretia rerum, num. 11. ad l. falcid. Abb. & Felyn. in c. cum causam, de test. Pinell. in d. l. 2. par. 3. c. vlt. num. 12. Masch. de prob. concl. 657. n. 37. Giurb. in consuet. Messan. p. 1. c. 6. gl. 12. num. 10. in fin.*

Accedat, quòd prædicti testes deuiant à pretio communi, quod circumferebatur in venditione pratorū circumuicinorum, quorum alia vendita sunt pro singulis lugeris Duc. 24 alia 25. alia 26. 27. vt de his apparent plures fides Instrumentorum, & dicunt testes, quòd nulla prata vendita sunt, nisi vno ex dictis pretijs, ideo testes venditoris non probant, quia oppositum re vera ostenditur, & similes testes damnat

38 *Ceph. d. conf. 261. num. 18 Menoch. d. conf. 358. n. 30. vers. Respōdetur tertio.* prævalet enim ille modus probandi rei valorem per plura Instrumenta venditionū rerum vicinarum rei venditæ, & ex pluribus venditio-

39 nibus circumuicinis docetur, quanti res valeat: ita *gl. in l. 2. in verb. Iudicis, vers. dic ergo inspici, & ibi Bart. num. 19. Cagn. num. 233. vers. vbi limitat. & versic. qua ratione. C. de rescind. vend. Lup. in d. l. 2. num. 118. C. de pact. inter empt. pulchre Ceph. d. conf. 261. n. 16. 17.* vbi inquit hunc esse verum modum probandi rei immobilis valorem: idem *Ceph. d. conf. 496. num. 45.*

40 *Menoch. conf. 358. num. 15. Mascbard. de probat. concl. 658. num. 9. Giurb. in consuetud. Messan. p. 1. c. 6. gl. 12. num. 8. Ludou. Gilbaus in arbor. iud. p. 1. c. 6. de probat. §. 241. in fin.*

Hinc est, quòd testes emptoris deponentes secundum communem cursum melius probant pretium dd. pratorum, & licet pauciores sint, vincunt tamen testes venditoris, quia iuuantur pluribus Instrumentis venditiōnum, vt vidimus, & magis conformes sunt petitioni venditoris, qui narrat se læsum vsque ad 4. partem: & denique testes eiusdem venditoris non dicunt dicta prata tanti valuisse ante cōtractum, & post per multos annos, pro vt dicere debebant ad probādam

41 communem æstimationem secundum *Alex. in d. l. pretia rerum, sub num. 10. ff. ad l. falcid. Maschard. de probat. concl. 657. num. 64. 65. pulchre Ludou. Gilbaus in arbor. iud. p. 1. c. 6. de probat. §. 240. num. 2.* ex quibus resultat certa conclusio, quòd maior fides sit dandā testibus emptoris, & sane mirabile videtur, quòd venditor velit sua prata valuisse Duc. 35. & tamen nullam similem venditionem pratorum vicinorum monstrauit, licet multæ exhibitæ sint, & quæ maius pretium continet, non transcendit Duc. 29. iudicet igitur prudens Iudex, quod iustum sibi videtur.

Si ergo emptor de pretio conuenit in Duc. 20. cum augumēto vsque ad Duc. 24. in casu non redemptionis, ea non secuta, vt euenit, perinde est, ac si ab initio cōuenisset in Duc. 24. tum quia puri, & purificati idem est iudicium: ad rem *Rota diuers. decis. 476. num. 10. p. 1. Surd. decis. 113. num. 6.* tum quia est vnus, &

42 idem contractus, & pulchre *Crott. conf. 384. num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Surd. conf. 217. num. 9. Sacc. conf. 171. num. 18. 19. lib. 2.* & quia pretium, quo dicta prata vendita sunt, non est vniforme, cum alia fuerint empta Duc. 18. alia 24. alia 26. alia 29. si iudex iustum valorem in hac

in hac varietate vult cognoſcere, mediam viam eli-
gere debet adeo, vt neque infimo pretio, neque maxi-
43 mo accedat: ita *Salyc. in d. l. 2. num. 29. & ibi Crem.*
ad fin. & Pinel. p. 3. c. vlt. num. 10. C. de reſcind. vend.
Lup. in d. l. 2. num. 125. C. de pact. inter empt. Alex. cōſ.
64. num. 9. lib. 2. Maſcb. de probat. concl. 658. num. 14.
15. 22. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 240. num. 14. quibus at-
tentis, & calculatis apparebit iuſtum dictorum pra-
torum valorem eſſe de Ducat. 24. pro vt empta fue-
runt.

Et tanto libentius debet Iudex inclinare ad fauorem
emptoris, quia licet in cognoſcendo, an in venditione
adſit læſio vltra dimidiam, ſufficiat minimus exceſ-
ſus, & pretium iuſtum tunc conſiſtat in puncto indi-
uiſibili. *Bald. in l. 2. quæſt. 12 & ibi: Caſtr. in princ. &*
44 *in 6. concl. Cagn. num. 26. in fin. & n. 138. 139. C. de*
reſc. vend. Felyn in c. cum cauſa, vbi etiam Barboſ. de
teſt. tamen extra huiuſmodi terminos, quando certa
lege, vel conſuetudine pretium non eſt determinatū,
45 illud non conſiſtit in puncto; maximè circa res ſoli,
quæ nunquam ſolent habere pretium præciſum, ſed
ex varijs cauſis intrinſecis, vel extrinſecis vario modo
æſtimantur. *Soc. in c. 1. num. 32. de vſur.* regulariter
enim iuſtum rerum pretium, & naturale nō conſiſtit
in puncto indiuiſibili, & modica additio, vel diminu-
tio non tollit æqualitatem iuſtitiæ, recipit enim lati-
46 tudinem, intra cuius fines nunquam violatur iuſtitia.
Ariſt. lib. 2. Ethic. c. 6. D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. ad pri-
mum, in fin. Aret. in d. c. cum cauſa. Cagn. in d. l. 2. num.
26. Graff. aur. deciſ. 112. num. 1. verſ. præterea, p. 1. lib.
2. Leon. in thes. for. Eccl. p. 2. c. 30. num. 15. 16. Bonacin.
de contract. diſp. 3. q. 2. p. 4. num. 1. verſ. pretium vulga-
re. & ideo poſſet ſtare, quòd quidem dictus emptor
vili quidem emiſſet pretio, ſed tamen iuſto. *Decian. d.*
47 *conſ. 2. num. 17.* triplex enim pretium omnes DD. ad-
mittunt, infimum, medium, & rigoroſum, & quodli-
bet eorum iuſtum reputatur adeo, vt res valēs decem
poſſet iuſte emi nouem, vel vndecim, & quæ valet cē-
tum, licite venditur centum, & quinque, vel nonagin-
taquinque, ſiue præſenti pecunia, ſiue dilata ſolutio-
48 ne. *Lup. in c. nauiganti, comment. 3. §. 5. num. 116. de*
vſur. Vgolin. de vſur. c. 39. ſect. 1. num. 4 6. Azor. inſt.
mor. p. 3. lib. 8. c. 8. col. 1. Felician. tract. de cenſ. lib. 2. c. 1.
num. 3. p. 1. Cyriac. contr. 169. num. 16. 17. p. 1. propte-
rea leuis modicitas pretij non poteſt cauſare iniuſti-
tiam, ceſſante dolo, vel fraude, quod in caſu noſtro
tollit omnem maculam, & vere venditio præſumitur
facta iuſto pretio, & iuſtum cenſetur pretium, de quo
49 partes conuenerunt. *Farinac. de ſimulat. q. 163. n. 12.*
Cyriac. contr. 123. num. 4. p. 1.

Hoc igitur omiſſo videamus an in caſu noſtro aliæ ad-
ſint pignoris coniecturæ, quibus niti valeat venditor:
& ſane ſentio eū pro fenoris ſigno adducere illud pa-
ctum in venditionis Inſtrumento appoſitum, vt onus
gabellæ pro contractu ſoluendæ ſpectet ad eum libe-
ro manente emptore, quod multi pro ſimulationis, &
50 fœnoris ſigno notant, vt *Abb. conſ. 76. num. 2. verſic.*
quarta coniectura, lib. 1. Bald. conſ. 311. num. 10. lib. 5.
Cepol. de ſimul. contract. præſ. 6. num. 42. Alex. conſil.
54. num. 1. lib. 6. Rol. conſ. 40 num. 35. lib. 2. Pariſ. conſ.
55. num. 56. lib. 1. Hypp. Rim. conſ. 725. num. 28. lib. 6.
Menoch. de præſ. lib. 3. præſ. 122. num. 59. Lup. in d. l. 2.
num. 45. C. de pact. inter empt. Farinac. d. quæſt. 163.
num. 105. Decian. d. conſ. 2. num. 38. lib. 1. ex quibus
ſane fatendum eſt hanc eſſe communem DD. ſenten-
tiam, quam admittendam puto, ſi, vt inferius di-
cam, intelligatur bene, quomodo debeat proce-
dere.

Nam reſpondetur quòd pactum, vt venditor ſoluat to-
tam gabellam, quæ ſpectabant æqualiter ad vtrūque,
vt hic, eſſe valde licitum, & regulariter nulla mali
præſumptio ab eo oritur, & per ſe non ſufficit ad con-
ſtituendam fœnoris certam probationem: *Bertran.*
51 *conſ. 186. num. 4. lib. 2. Tiraq. de retract. conuent. §. 6.*
gl. 2. num. 25. verſ. atque verrendum. Lup. in d. l. 2. num.
25. & maxime quia onus ſoluendi gabellam non ha-
betur loco pretij, nec facit exceſſum in eo. *Lud. Mex.*
52 *in prag. de tax. pan. concl. 3. num. 10. Felician. d. tract.*
de Cenſ. lib. 2. c. 6. num. 11. verſic. quam Didaci, ad fin.
Gratian. diſc. for. c. 258. num. 42. lib. 2. & ſine alio fun-
damento durum eſſet in viro probo ex hoc arguere
pignoris præſumptionem, & vſuram. *Decian. dict.*
conſ. 2. num. 83. Mantic. de tac. & amb. conu. lib. 8. tit.
25. num. 2. 3.

Bene verum eſt, quòd in viro de vſura ſuſpecto hæc eſſet
non contemnenda coniectura, & in eo, qui ſolitus eſt
fœnerari, vel illicitos facere contractus, pro vt ſic lo-
qui videntur *Bald. d. conſ. 311. num. 10. lib. 5. Decian.*
d. conſ. 2. num. 38. in alijs autem niſi adſit magna pre-
tij læſio, hæc præſumptio leuis reputabitur, quia pro
ſuo arbitrio contrahentes hoc apponunt pactum.

Deinde dicas illam opinionem procedere, quando tale
pactum eſt inſolitum eo, quod vt plurimum gabella
53 ſoleat ſolui ab emptore, vel ab vtroque pro dimidia,
tunc enim ſi hoc onus refundatur in venditorem, ſtā-
te pacto reluendi, & modicitate pretij, dabit fœno-
ris ſignum, quia emptor videtur velle eſſe ſecurus de
lucro, & inſolita generant ſuſpicionem, & DD. alle-
gati videntur ſe fundare in eo, quòd tale pactum ſit
54 inſolitum: *Alex. conſ. 54. num. 2. lib. 6. Rol. d. conſil.*
40. num. 33. 34. 35. lib. 2 pacta enim inſolita ſunt ſi-
mulationis. & fenoris ſigna. *Tiraq. de retract. conu. in*
præfat. num. 32. Rol. d. conſ. 96. num. 27. lib. 2. Decian.
d. conſ. 2. num. 37. & num. 214. Farin. d. tract. q. 162.
num. 164. Ludouiſ. Gilhaus, in arb. iud. p. 1. c. 6. §. 160.
num. 2. & propterea ſi id ſolitum ſit paciſci, vt vendi-
tor ſoluat gabellam, ceſſabit hæc mala præſumptio,
55 quia vbi ſolita fiunt, nulla fraus præſumitur. *Decian.*
d. conſ. 2. num. 80. Cranet. d. conſ. 145. num. 14. Rol. d.
conſ. 96. num. 27. lib. 2. & licet ſpectet ad venditorem
probare hoc pactum eſſe inſolitum: *Farinac. d. quæſt.*
162. num. 160. tamen emptor hic probauit valde ſo-
litum eſſe, immo pro notorio proponit, de quo etiam
in cubiculo Iudex ſe informare poteſt. *Rim. iun. conſ.*
56 *6. num. 33. Rol. conſ. 44 num. 36. lib. 1. Menoch. conſ.*
230. num. 41.

Denique poteſt dici, quòd illa ſententia procedat, quan-
do ſimul cōcurrit ingens pretij modicitas, ea enim tā-
tam inducit fenoris veriſimilitudinem, vt accedente
alia etiā non grādi coniectura, intret pignoratitij cō-
57 tractus præſumptio, vnde ceſſante pretij modicitate
tollitur ſiniſtra hæc cōiectura. *Lup. in d. l. 2. n. 49. verſ.*
retinendo. C. de pact. inter empt. Barz. d. dec. 123. n. 22.
verſ. cū igitur. Far. d. q. 162. n. 164. hic aūt oſtenſū eſt
nō adeſſe in pretio magnā læſionē, ergo nō eſt timen-
dū de hac cōiectura, quā aliqui ēt velle videtur, vt ſolū

procedat, quando pactum retrouendendi eſt appoſi-
tum in gratiam emptoris, ſecus ſi tantum pro vendi-
tore, cui liberum ſit reemere, vel non; ſic diſtinguen-
do ſentire videtur *Ruin.conſ.66.num.9. verſ. quia igi-
tur,lib.4.* in quo tamen non reſideo, quia vtroque ca-
ſu, ſi adeſſet magna pretij modicitas, non patui pen-
derem hanc coniecturam, niſi ab alijs eneruaretur.
His igitur omiſſis videamus, an aliæ adſit fœnoris conie-
cturæ, & præcipue illa, an emptor ſit ſolitus fœnerari,
vel ſuſpectus de illicitis contractibus: In quo animad-
uerte eum non dici ſolitum, vel ſuſpectum, qui ſemel
etiam fœneratitium contractum fecit, ſed neceſſe eſt,
vt bis, vel ter ſimili negotio ſe inuoluerit, quia ex vni-
58 co actu ſolitum non inducitur: ita *ex gl. in §. quia ve-
ro, in verb. ſæpe, in Auth. de teſt. clare Iaſ.d.conſ.153.
num.2. ad fin. verſ. reſpondetur, lib.4. Grat.conſ.39.n.4.
verſ. præterea, lib.2. Ioſeph. Ludouiſ.d.concl.51. coniect.
1. verſ. nec quis. Maſch.d.tract.cõcl.445.num.13. verſ.
verum enim. Bertaz.clauſ.21.gl.12.num. 2. verſic. ſic
etiam. Claud. ad Bertaz.conſ.213. littera D: verſ. quid-
quid. Rol.conſ 96.num.43. verſ. item & quia, lib.2. Me-
noch.d.conſ.358.num.4. Farin.d.quæſt.162.num.171.
& quæſt.163.num.29. Mantic. de tac. & amb. conuent.
p.1.lib.8.tit.24.num.13. verſic. ſed notandum. Vincen.
Carroc. de locat. p.3. tit. de progreſſ. acc. grad.2. quæſt. 9.
num.31. & p.5. tit. de vſur. q.3. num.15.*
Deinde ad prædictum effectum de inducenda vſurarum
ſuſpicione non ſufficit plura rei conuenti producere
Inſtrumenta cum pacto retrouendendi, & modicita-
te pretij, vt per *Bertaz.d.conſ.2.num.30. verſ. vnde cũ
59 non ſit. Honded.conſ.31.num.68.lib.1. Farinac.d.q.
163.num.31.32.* vbi quoque voluit nõ ſatis eſſe oſtẽ-
dere, quòd emptor fecerit contractus vſurarios, niſi
etiam conſtet eum vſuras exegiſſe, idque firmat etiam
Mantic. de tac. & amb. conuent. p.1. lib.8. tit. 24. n.14.
immo non punitur quiſquam de vſura, ſi contractus
non fuit executioni demandatus, quia forte non exe-
git vſuras: *Borgn. deciſ.13.num.78.p.2. Vgol. de vſur.
c.26.§.1. verſ. tertio excipitur, pulchre Cyriac.d.contr.
169.num.26.p.1.* & ideo, vt talis vſurarum ſuſpicio
oriatur, oporter illos contractus, quos emptor dicitur
feciſſe, clare, & dilucide eſſe illicitos, alioquin ex actu
60 dubio non naſcetur fœnoris præſumptio; ſic *Iaſ.d.
conſ.153.num.2. verſ. non obſtat aliud ibi; qui vere, lib.
4. Rol.d.conſ.96.num.43. ibi: vere continerent, lib. 2.*
ex quibus impoſſibile redditur actori probare, quòd
reus fuerit de vſura ſuſpectus, vel ſolitus fenerari, quia
nihil horum oſtenſum eſt in caſu noſtro concurrere.
Et ſi placet in medium producere emptionem factam
ab iſto reo conuento de domo D. Mattæi Piuæ cum
pacto retrouendendi, in ea non apparet aliqua mali
ſuſpicio, ſi quidem iuſtiſſimo pretio vendita eſt, vt
probatur teſtibus fide dignis, qui cum ſint plures, &
peritiores vincunt duos venditores teſtes, qui etiam
mulier fuerunt examinati, & facta diminutione pro-
pter pactum retrouenditionis, de qua *Barz.d.deciſ.
123.n.6.* apparet dictam domum fuiſſe venditam
iuſto pretio.
Videamus igitur, an dictus emptor fecerit alios contra-
ctus illicitos, & ſane ſi loquimur de illo, de quo in pro-
ceſſu fol.142. nullam in eo cognoſco maculam, nam
pactum de reſtituendo pretium in tot zechinis in ca-
ſu retrouenditionis iuſtum eſt, cum in eodem genere
monetæ fuerit exburſatum, ſicut non eſt iniquũ aliud
pactum de reſtituendo terram venditam in ſtipula
ſicca, & vacua, quia ſic vendita eſt, & ſi venditor non
poteſt redimere ad finem vendendi alteri, hoc iuſtitiæ
plenum eſt: valet enim pactum, vt ipſe ſolus venditor
poſſit redimere, & non alius, quo caſu neque cedi po-
61 teſt ius redimendi: *Rol.conſ.28.num.30. verſ. vltimo,
lib.2. Tiraq. de retract. lign. §. 26. gl.3. Gratian. diſc.
for. c.258.num.27. lib. 2.* immo non ſolum expreſſe,
ſed etiam tacite poteſt excludi aliqua perſona à iure
62 redimendi. *Tiraq. de retract. conuent. §.1. gl.6. n.10.
in fin.* & cum non appareat liquide hunc contractum
fuiſſe vſurarium, ab eo nihil inferri poteſt.
Sed quid dicam de altero contractu, de quo in proceſſ.
fol.147. in quo eſt pactum, vt emptor cum pacto re-
trouendendi poſſit cogere vẽditorem ad redemptio-
nem intra certum tempus, quod an liceat paciſci vi-
dendum eſt: Verum nullum eſt dubium, quin tale pa-
ctum validum ſit, & careat ſuſpicione vſuræ, niſi in-
teruenia magna pretij modicitas, vel alia grauis con-
iectura fœnoris, de quibus in hoc contractu nõ appa-
ret: certum eſt enim pactum retrouenditionis nõ mi-
nus poſſe apponi ad fauorem, & in gratiã emptoris,
quàm venditoris, & emens vtroque caſu facit fructus
ſuos, in eiuſque poteſtatem poteſt remitti hæc redi-
mendi facultas, vt ſicut ipſe poteſt cogi ad retrouen-
63 dendum, ita venditor ad retroemendum, hoc enim
modo contractus ad quandam æqualitatem perduci-
tur; *ſic gl. & Card. in c. illo vos, vbi Imol. num.14. de
pignor. pulchre Bero. in d.c. ad noſtram, num.25. verſic.
ſecundo conſidera, de empt. & vend. omnino vid. Cagn.
in d.l 2.num.277. & ibi late Lup.num.26. verſ. ſed ad-
uertendum, vbi reſoluit omnia. C. de pact. inter empt. Co-
uar. var. reſol. lib.3. c.9. n.3. Menoch.d.præſ. 122. n.17.
verſ. diſſent iunt. Farinac. in tract. de ſimulat. d. q.163.
n.61.62. Azor. mor. inſt. p.3. lib.8. c.12. quæſit. 1. late
Bonacin. de contract. diſp.3. quæſt.2. punct.3. num.6.* vbi
reddit rationes.
Et ſi forte aliqua ſuſpicio orta eſſet, illa tollitur per veros
retrouenditionis ſubſecutæ cõtractus, & ceſſat omnis
64 ſimulationis, & pignoris præſumptio. *Ruin.conſ.16.n.
12. lib.4. Menoch.d.præſ.122.n.116. in fin. Tuſch. lit. S.
concl.268.n.2. quem ſequitur Farinac.d.tract.q.162.n.
54. verſ. vbi quod ſimulatio.* Cum igitur non appareat
emptorem iſtũ feciſſe aliquos contractus illicitos, &
vſurarios, non eſt dicendum eum fuiſſe de vſura ſu-
ſpectum.
His ſtantibus licet poſſem è Roſtris diſcedere tanquam
de victoria ſecurus, tamen quia ex abundantia cordis
os loquitur, placet etiam redundantiam iurium dicti
emptoris oſtendere: iam enim vidimus nullas contra
eum extare fœnoris coniecturas, ſed eſto, quòd aliquæ
adeſſent, adhuc tamen illæ conquaſſantur, & confra-
ctæ retunduntur ab alijs potentioribus, & pluribus ad
eius fauorem conſiderandis: & vt à leuioribus inci-
piam, quamuis licitum ſit in venditionibus pactum
65 retrouendendi apponere: *d.l.2. vbi Cagn. & Lup. C.
de pact. inter empt.* & ex eo oriatur ſuſpicio fœnoris
iunctis alijs cõiecturis, vt vidimus, tamen quando cer-
to tempore, velut ſeptennio finitur tale pactũ, minor
reſultat vſuræ ſuſpicio, & veriſimilius redditur, quòd
partes voluerint emere, & vendere, & ideo D. Ber-
nard. ſuper hoc conſultus dixit melius eſſe abſtinere

à tali

à tali pacto, nisi fiat velut vsque ad septẽ annos: quasi tunc magis appareat verus vendendi, & emendi animus: ita *Cepoll. d. tract. de simul. contract. pres. 12. n.*
66 *54. vers. circa quod, & num. 56. pulchre Curt. iun. cons. 279. num. 46. lib. 3. Carroc. de locat. & conduct. p. 5. tit. de Vsur. q. 3. num. 10. vers. primus articulus.*

Secunda veritatis, & veræ venditionis coniectura est, quòd huiusmodi contractus non fuerit clam, aut occultè celebratus, sed palam, ac publice sine vllo me-
67 diatore suspecto corã testibus, & Notario, vt hic factum est, sicut enim qui male agit, odit lucem: *l. 1. §. tria lumina, & ibi gl. in verb. aptiores, ff. de vẽtr. inspic.* ita qui bene operatur, in aperto agit, & ideo in proposito ex contractu palam facto oritur bona cõiectura contra fœnoris præsumptionem: vt per *Tiraq. de*
68 *retract. conuent. in præfat. n. 15. pulchre Decian. d. cons. 2. n. 92. 93. 94. 95. 96. lib. 1. Menoch. d. præs. 122. n. 94. in fin. Tusch. d. littera S: concl. 262. n. 52. Farinac. d. q. 162. num. 206. Menoch. d. cons. 343. n. 10.* & satis palã illud dicitur fieri, quod fit coram testibus: ad *tex. in l.*
69 *palam, & ibi: gl. ff. de verb. sign. Crau. cons. 544. n. 5. in fin.* sicut etiam publice illud factum dicitur, quod per
70 Instrumentum factum est. *Ruin. cons. 54. n. 10. lib. 2. Curt. iun. cons. 64. n. 2. 3. Decian. d. cons. 2. num. 95. 96. Farin. d. q. 162. num. 209. Surd. cons. 577. num. 39. Peregr. cons. 3 num. 137. lib 1.*

Tertia coniectura est, quòd isti contractus in hac patria multum frequentãtur, propter quod cessat omnis simulata suspicio, & liciti censendi sunt etiam quo ad eo-
71 rum validitatem, vt per *Ias. d. cons. 153. num. 2. versic. septimo facit, lib. 4. vid. Decian. d. cons. 13. num. 80. 81. 82. 83. lib. 1. Grat. d. cons. 39. num. 4. lib. 2. Rol. d. cons. 96. num. 26. 27. 28. lib. 2. late Menoch. d. cons. 343. n. 4.*

Quarta coniectura est, quæ desumitur ex iuramento assertorio, quòd omnia in Instrumento contenta sint vera compromissione ea attendendi, si enim aliunde non detegatur simulatio, nec aliũde appareat de modicitate pretij, hoc iuramentum multum operatur ad
72 tollendam fœnoris præsumptionem: *Io: de Imol. in d. c. ad nostram, ad fin. de empt. & vend. Cepol. d. tract. præs. 7. num. 46. Ruin. cons. 189. num. 22. lib. 1. Paris. cons. 11. num. 13. lib. 4. Soc. iun. d. cons. 50. num. 2. lib. 1. de communi. Curt. iun. cons. 108. num. 13. vid. Ceph. d. cons. 496. num. 50. Rol. d. cons. 47. n. 31. lib. 4. late Farin. d. quæst. 162. num. 83. pulchre Menoch. d. cons. 343. n. 46. & d. cons. 358. num 34.* & quamuis hic iuramentũ non fuerit formiter præstitum, tamen clausula: Pro iurato habet omnes iuramẽti vires, dempto periurio,
73 & foro: *Natt. cons. 479. num. 12. & cons. 480. n. 12. 14. Steph. de priuileg. iuram. priuil. 22. n. 120. Surd. decis. 154. num. 2. & post multos Bertaz. cons. crim. 480. littera A: vers. Addo etiam.*

Quinta, & vltima hic coniectura, quæ tollit omnem maculam, & illa, quæ resultat ex bona fama emptoris eò, quòd semper fuerit reputatus pro viro bono, & timorato, sicut enim in solito fœnerari, facile cadit pignoris præsumptio, ita in viro bono vix potest cadere talis suspicio. & hæc præponderat omnibus coniecturis, & quæ sunt in contrarium, conquassantur: *Soc. d. cons.*
74 *248. num. 1. ad fin. lib. 2. Decian. d. cons. 2. num. 84. 85. Rol. d. cons. 96. num. 20. lib. 2. Menoch. d. præs. 122. n. 98. Bero. cons. 52. num. 8. lib. 1. Crott. cons. 186. numero 5. Ceph. d. cons. 496. n. 49. in fin. Mantic. de tac. & amb. conu. p. 1. lib. 8. tit. 25. num. 2. 3. Farin. d. q. 162. n. 172. & quæst. 163. num. 25. Laderch. cons. 129. num. 8. Bertaz. d. cons. 2. num. 11. 12. lib. 1. & cons. 318. num. 9. vers. quinto, lib. 2. pulchre Hect. Felic. d. cons. 14. n. 18. 21. p. 1.* vbi de magis cõmuni testatur, & inquit, quòd si emptor non est solitus fœnerari, sed constat esse virum probum, omnes aliæ coniecturæ conquassantur.

Quatenus autem versaremur in dubio, an iste cõtractus haberet aliquid pignoris, & vsuræ, licet in foro conscientiæ pro vsurario habendus esset, vt tutior pars eligatur, tamen in foro contentioso, vt hic, debet censeri licitus, & bona fide, ac sine labe vsurarum celebratus.
75 *Ias. d. cons. 153. num. 2. vers. octauo, lib. 4. Crau. d. cons. 145. num. 2. Crott. d. cons. 141. num. 6. late Decian. d. cons. 2. n. 64. 65. 66.* vbi multos allegans inquit hanc esse nobilem præsumptionem: *& num. 161. in fin. num. 186. lib. 1. Ceph. d. cons. 496. num. 46. Menoch. d. cons. 343. num. 1. Bertaz. d. cons. 2. n. 10. lib. 1. & cons. 318. num. 2. lib. 2. Mantic. d. tract. lib. 8. tit. 25. numero 24.*

Et hoc maxime stante Instrumento publico, cuius verba præsumuntur veridice prolata, & contra quod difficile præsumitur simulatio adeo, vt ei innitens fundatam
76 habeat intentionem: *Ceph. d. cons. 261. num. 5. 6. Menoch. d. cons. 343. num. 2. Rot. diuers. decis. 792. num. 1. vers. maxime, p. 4. vid. Hect. Felic. d. alleg. 14. num. 9. 10. p. 1.* vbi etiam inquit durum esse, & arduum velle contra publicum Instrumẽtum docere de simulatione, & hoc longe verius reputatur in præsenti vsurarũ materia: *Honded. d. cons. 33. num. 12. lib. 2. Tusch. d. littera S: conclus. 260. num. 44. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 8. tit. 17. Menoch. d. cons. 343. num. 2. 3.* generaliter enim talis præsumitur contractus, qualem denominarunt partes, & qualis apparet in prima sui figura. *Ceph. d. cons. 496. num. 46. Decian. d. cons. 2. numero 61.*

Sed ad quid tot, ac tanti labores, & sudores? gratis fatigati sumus: non enim nobis erat necesse de hac pignoris materia tractare, quia Actor in præsenti Iudicio non intentauit remedium, quod agenti competere potest pro rescissione simulati, & pignoratitij contractus, qui ipso iure nullus est, & inualidus. *Farinac.*
77 *d. q. 163. num. 1.* & ideo in contractu vsurario nõ agitur ad rescissione, quia nullus est ipso iure *Valasc. cons. cons. 70. num. 8. vers. sed hæc, p. 1.* & propterea non est postulandum in libello, quòd fiat retrouenditio, sed quòd res vendita restituatur venditori vnà cum fructibus, vt concludunt omnes *in d. c. ad nostrã, de empt. & vend.* hic autem venditor quasi dissimulans terminum redimendi esse lapsum, petijt sibi fieri Instrumẽtum venditionis, & retrocessionis, nec aspirauit ad fructus perceptos, sed tantum ad existentes in terra, vendita, ac alios à die moræ percipiendos; si ergo à li-
78 bello, & petitione cognoscitur, quale sit Iudicium. *Peregr. cons. 82. num. 11. lib. 1.* concludendum est, non obstante clausula super quibus, quæ non operatur, nisi super narratis: *late Rim. iun. cons. 409. numero 74.* & nisi, quando conclusio libelli est dubia, & obscura, non potest dici intentatum fuisse hoc remedium, vt pulchre dixit *Laderch. dicto cons. 129. numero sexto, vers. nunc aliqua. Menoch. dicto cons. 358. num. 37.* ideoque venditori dici potest; Viam, quam elegisti,

Ad primum respondi non licere extraiudicialiter procedere, & sine citatione saltem generali contra quoscumque Christi fideles sua interesse putantes, quoniã Commissarius Apostolicus procedens non seruata
1 forma Breuis, nulliter, & perperam facit: *c. cum dilecta, de rescript. c. Pisanis, de restit. spoliat. Seraph. decis. 1071. num. 3. & decis. 1100. num. 3. Ludouis. decis. 1. num. 1.* & maxime quando in Breui adsunt clausulæ
2 citatis citandis, vel constito, vtraque enim earum facit rescriptum conditionalem, & Iudex debet verificare narrata non per summarias informationes, sed per legitimas probationes, alioquin nulliter agit.
3 *Marth. de clauf. p. 1. clauf. 19. num. 5. & clauf. 169. n. 6. Seraph. decis. 601. num. 3. Coccin. decis. 225. num. 2. 3. 4. Cyriac. contr. 287. num. 1. lib. 2.*
Certissimum est enim quòd clausula: Vocatis vocandis: efficit, vt non liceat extraiudicialiter procedere, sed solum iudicialiter, quia facit executorem mixtum, qui tenetur assumere partes Iudicis, & seruare formã
3 iuris: *ita l. ex c. exhibita, vbi Abb. in vlt. not. de Iudic. Card. conf. 63. in princ. Dec. conf. 173. num. 2. pulchre Beltram. ad Ludouis. decis. 69. num. 9. Marth. d. clauf. 169. num. 3. Coccin. decis. 251. num. 1. & decis. 366. n. 3. Redoan. de reb. Eccl. non al. q. 23. n. 64. vers. facit.*
4 Hoc idem efficit clausula: Constito: quę requirit partis citationem, & causæ cognitionem: *Seraph. decis. 601. num. 3. Marth. d. cla. f. 19. num. 1. 3. Riccius prax. de rebus Eccl. f. non alien. resol. 93. num. 64. vers. facit.* & requirit plenam, & concludentem probationem: *gl. in Clem. vnic. & ibi Card. Zabarell. de off. deleg. Abb. in c. conquerente, sub num. 9. de restit. spol. Crescen. decis. 6. num. 2. de rescript. Beltram. ad Ludouis. decis. 53. n. 3. Marth. d. clauf. 19. num. 6. Cyriac. d. contr. 287. num. 1.*
Vnde si Papa voluisset sufficere extraiudiciale informationem, vtique illud dixisset, vt sæpe facit, quando dicit, super quo conscientiam tuam oneramus, hæc
5 enim clausula efficit, vt non requiratur partis citatio, & sufficiat, qualis informatio. *Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæst. 23. sub num. 64. Seraph. decis. 448. num. 1. pulchre Sanchez de matr. lib. 8 disp. 35. num. 15. vers. at eam non requi.* nisi tamen adessent aliæ clausulæ, quæ importarent partis citationem, vel tractaretur de præiudicio tertij.
Et in casu nostro multo magis requirebatur ordo iudiciarius, & citatio, quia tractatur de interesse multorũ propter vnionem beneficiorum faciendam, & quia aderat legitimus contradictor, quoniam quædam Confraternitas dicti loci se opponebat, ne certa bona applicarentur dicto Monasterio ad eam deuoluta eò, quod in certo termino clausura nõ erat facta, & ideo nominatim erant citandi omnes, quorum intererat:
6 *Seraph. decis. 338 num. 3.*
Cum igitur de prædictis & scripto, & voce egissem cum dicto Serenissimo aquienit, & sic citatis citandis erexit dictum Monasterium cum priuilegijs Apostolicis ad gloriam Dei, & vtilitatem Populi Saxolen.
Quoad alterum vero punctum facilis est resolutio, quoniam certissimum est in beneficialibus dari multiplicationem titulorum adeo, vt prouisus non solum possit plures titulos ab Ordinario obtinere, sed etiam vnum ab Ordinario, & alterum à Nuncio, vel Lega-
7 to, aut à Summo Pontifice: sic not. omnes *in c. post electionem, vbi pulchre Abb. num. 4. de concess. præb. Lap. alleg. 132. num. 2. Cassador. de caus. possess. & proprietat. decis. 3. num. 8. & de concess. præb. decis. 9. num. 2.* vbi etiam ait collatores posse titulos multiplicare, &
8 ab eis multiplicari. *Card. Cresc. decis. 7. in princ. de supratr. Veral. decis. 339. num. 4. p. 1. Farin. decis. 117. n. 2. p. 1. Coccin. decis. 47. num. 20. & decis. 317. num. 4. Caualer. decis. 159. num. 6. 7.*
Et prædicta adeo vera sunt, vt etiam ille, qui vigore suæ prouisionis ab Ordinario obtentæ ingressus est possessionem beneficij, si postea nouam prouisionem à Summo Pontifice impetrauit, litteris etiam non expeditis potest cõtinuare possessionem, & est tutus in
9 cõscientia: *Nicol. Garz. de benef. p. 4. c. 2. num. 52. 53.* licet enim institutus sit in possessione, tamen potest petere, quòd item instituatur, & ex vtraque institu-
10 tione se tueri, vt inquit *Decian. conf. 49. num. 40. lib. 2.* vnde prouisus potest vti vtraque collatione, & hoc dicitur consilium tutum, quia non inducit aliquam inconuenientiam, vel iuris impossibilitatem: *Lap. d. alleg. 132. num. 3. vbi Mandos. in verb. titulorum.* immo
11 talis multiplicatio sanat defectus, & iuuat ad conseruandum ius quæsitum. *Mantic. decis. 359. num. 8.*
Et hæc in tantum procedunt, vt hæc titulorum multiplicatio nunquam præiudicet vero collatori, & ei, ad
12 quem vere spectat conferre, vt censuit *Rota penes Farin. decis. 333. num. 6. p. 1. Caualer. d. decis. 159. n. 7.* & sic hæc adeo sunt possibilia, vt si quis dicat alium esse male institutum, & ad hoc producat vnum institutum titulum, adhuc non satis probat suam intentionem, quia potest esse, quòd habeat alium titulũ me-
13 liorem: *Farinac. decis. 742. num. 3. p. 2.*
Et id passim seruatur Romæ in Curia, & Dataria Pontificis, vbi sæpissime ad sanandas collationes Ordinariorum nouæ prouisiones impetrantur, & id mihi de facto successit, bene verum est, quòd si fiat id post captam possessionem, & vere sit nulla prima prouisio, circa fructus perceptos oportet se componere cũ Camera Apostolica, sed hoc non impedit continuationẽ possessionis, & quin non liceat secundam impetrare prouisionem, & consentire etiam nouæ pensioni ad fauorem alicuius, si beneficium sit capax, & nulla sit fraus, & simonia: & practici Curiæ Romanæ in hoc difficultatem non constituunt, vt sæpius ipse certioratus sum.

CAPVT XLII.

EPITOME.

An, & quando filij Iudæorum venientes ad fidem possint baptizari inuitis eorum parentibus, & an possint habere legitimam viuente patre.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi habent filios in potestate.*
2 *Iudæi vtuntur iure communi Romanorum.*
3 *Iudæorũ filij non possunt inuitis parentibus baptizari.*
4 *Iudex competit edictum de liberis exhibendis.*
5 *Iudæorum filij cuius ætatis esse debeant, vt possint baptizari inuitis parentibus.*

6 Hæbreorum filij non poſſunt baptizari, niſi habeant xii. an.
7 Puer debet eſſe doli capax, vt poſſit baptizari inuito patre.
8 Doli capax dicitur, qui eſt proximus pubertati.
9 Puer non habens vſum rationis eſt ſub poteſtate patris infidelis.
10 Iudæorum filij habentes vſum rationis non ſunt ſub poteſtate patris in pertinentibus ad ſalutem.
11 Iudæorum filij poſſunt baptizari inuitis parentibus, ſi habeant vſum rationis, & id petant.
12 Pueri poſt ſeptennium poſſunt peccare, & in inferno damnari.
13 Puer poſt vſum rationis tenetur ſe conuertere ad Deum.
14 Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu, non intrabit in regnum cælorum.
15 Rationis vſum habentes obligat præcepta fidei.
16 Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus.
17 Rationis vſus aduenisse præſumitur poſt ſeptennium.
18 Pueri poſſunt habere vſum rationis etiam ante ſeptennium.
19 Iudicis arbitrio remittitur, an puer habeat vſum rationis.
20 Sponſalia contracta ante ſeptennium ab habentibus vſum rationis ſunt valida.
21 Iudæorum filij ad fidem conuerſi quomodo remaneant in poteſtate patris.
22 Rationis vſus in alijs citius, in alijs tardius aduenit.
23 Puer quinque annorum ob blaſphemias fuit raptus à Dæmone.
24 Septennio completo an præſumatur vſus rationis.
25 Baptiſmi ſuſcipiendi ætas non poteſt determinari.
26 Priuilegium debet produci per eum, qui vult eo vti.
27 Negatiua probatur per inſpectionem ſcripturarum.
28 Diſcretionis capax dicitur, qui habet vſum rationis.
29 Diſcretionis annos, & vſum rationis habere paria ſunt.
30 Alternatiua alteram partem adimpleri ſufficit.
31 Puer ſeptem annorum quo ad Deum poteſt dici doli capax.
32 Doli capax præſumitur puer poſt ſeptennium.
33 Doli capacem eſſe, & habere vſum rationis paria ſunt.
34 Doli capax dicitur arbitrio Iudicis.
35 Exemplis non eſt iudicandum, ſed legibus.
36 Filij hæbreorum ſi baptizentur etiam ante vſum rationis non ſunt reſtituendi parentibus.
37 Iudæorum infans illis inuitis baptizatus debet educari inter fideles.
38 Puer hæbreorum, ſi petat baptizari, antequam certum ſit habere vſum rationis, debet cuſtodiri vſque ad legitimam ætatem.
39 Ex diuerſis non fit illatio.
40 Iudæorum filij conuerſi ad fidem an debeant examinari præſentibus parentibus.
41 Citari non debet ille, quo inuito actus poteſt expediri.
42 Hæbrei non ſunt permittendi, vt videant eorum filios ad fidem conuerſos.
43 Iudæi conantes viſitare cathecumenos puniuntur vt ſacrilegi.
44 Iudæorum filij poſſunt conſequi legitimam etiam viuente patre.
45 Cathecumeni poſtea baptizati retinent ius ſuccedendi.
46 Iudæi tenentur alere, & dotare filios ad fidem conuerſos.
47 Theologis magis credendum eſt, quàm Iuriſtis in concernentibus fidem.
48 Pauli Coccapanij Epiſcopi Regij laudes.
49 Regij Ciuitatis, & eius Antianorum laudes.
50 Iudæus cognoſcens chriſtianam à quo Iudice debeat puniri.
51 De his, qui foris ſunt, nihil ad nos.
52 Iudæorum copula cum fideli iure canonico eſt punibilis.
53 Iudæo non licet in eadem menſa comedere, vel in eodem balneo ſe lauare cum chriſtianis.
54 Hæbreus cognoſcens chriſtianam, vel e contra, graui pœna punitur.
55 Hæbreus rem habens cum fideli punitur, ſicut etiam fidelis.
56 Iudex Eccleſiaſticus in quibus caſibus poſſit procedere contra Iudæos.
57 Epiſcopus mulctat hæbreos chriſtianam cognoſcentes.
58 Iudæus efficitur de foro Eccleſiæ ratione delicti.
59 Iudæus ſollicitans Chriſtianum ad deficiendum à fide poteſt puniri ab Epiſcopo, & Inquiſitore.
60 Iudæi ſubſunt foro Eccleſiaſtico in delictis Eccleſiaſtici, & mixti fori.
61 Mixti fori delicta quæ dicantur.
62 Legem qui poteſt facere, poteſt etiam exequi.
63 Iudæi nequeunt habere familiaritatem cum Chriſtianis.
64 Venereus actus intimi amoris ſymbolum refert.
65 Iudæi poſſunt puniri ab eccleſiaſtico pœnis pecuniarijs, & corporalibus.
66 Clarus damnatur in materia Iudæorum.
67 Matrimonium cum Iudæis eſt prohibitum chriſtianis.
68 Papa poteſt punire hæbreos.
69 Hæbrei efficiuntur de foro Epiſcopi ratione delicti.
70 Phynees occidit Iudæum cum Madianitida coeuntem.
71 Iudæus peccans contra legem veteris teſtamenti poteſt puniri à Iudice Eccleſiaſtico.
72 Iudæi an ſit permiſſum repudium.
73 Repudium hodie prohibitum eſt omnibus.
74 Infideles non coguntur ad obſeruantiam legis Euangelicæ.
75 Matrimonium eſt indiſſolubile iure Naturæ.
76 Iudæi tolerantur in obſeruandis eorum ritibus, licet peccent.
77 Conſentiens peccato alterius mortaliter peccat.
78 Iudæorum carnibus, occiſis eorum more, non licet chriſtianis veſci.
79 Iudæus conuerſus ad fidem an poſſit tranſire ad ſecunda vota viuente prima vxore.
80 Neophytus peccaret dando libellum repudij more hæbreorum eius vxori hæbreæ.

Ne

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1629. quidam puer hæbreus
nomine Leo annorum octo circiter
confugit ad sutorem quendam Chri-
stianum petens baptizari, à quo beni-
gne susceptus, re ad superiorem dela-
ta, fuit à pijs viris visitatus, & postea
etiam iure examinatus, qui cum persisteret in propo-
sito accipiendi fidem catholicam de mandato Vicarij
fuit in depositum consignatus Ill. DD. Annibali, &
Camillo de Squadronis, & in domo eorũ pluries exa-
minatus ab eodem Vicario, & visitatus de eiusdem
mandato à Physicis, & Theologis, qui putauerũt eum
habere vsum rationis, & capacem baptismi, semper
perseuerauit in eodem proposito: & duo testes fide
digni eiusdem vicini deposuerunt illum esse natum de
anno 1621. At dum instruebatur in fide, parentes eius
strepitantes exclamabant puerum esse raptum, & non
esse ætatis sufficientis ad baptismum, & volebant in-
teresse examini, vel saltem eũ videre, & audire, prætẽ-
debantque eis inuitis non posse baptizari, recursum-
que habuerunt ad Serenissimum qui eos pro sua pie-
tate remisit ad episcopum: Vnde quærebatur quid
iuris.

Et quia sæpe casus solet euenire in praxi, putaui bo-
num esse rem plene examinare, & discutere, quoniam
primo sub aspectu iusta videbatur parentum præten-
tio, si quidem in iure certum est hæbreos habere eo-
1 rum filios in potestate: *gl. in c. Iudæorum 28. q. 1. Alex.
cons. 13. num. 11. lib. 7. vbi de magis communi. Afflict.
decis. 151. n. 4. de communi Bonius de stat. vrb. præscr.
gl. 19. num. 56. Surd. cons. 441. num. 12. Gratian disc.
for. c. 658. num. 30. & c. 977. num. 7.* quoniam viuunt,
2 & vtuntur iure communi Romanorum actiue, & pas-
siue: late *Cyriac. contr. 241. num. 17. lib. 2.* Cum igitur
liberi sint aliquid patris, sicut ei bos auferri non po-
test, ita filij non possunt inuitis parentibus baptizari,
3 alioquin illis iniuria irrogaretur, & iustitia violaretur:
ita *D. Tho. in summ. p. 3. q. 68. art. 10. Natt. cons. 434.
num. 10. & seqq. Bursat. consil. 231. num. 3. 4. & seqq.
Gratian. d. c. 658. num. 31. Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2.
par. 6. num. 11. vers. respondeo secundo Leon. in thes. for.
eccles. par. 4. c. 4. de Iudæis num. 7.* & alij communiter,
quod adeo verum iudicatur, vt si aliter fieret, daretur
4 hæbreis edictum de liberis exhibendis iux. *l. 1. ff. de li-
ber. exhib. gl. in cap. sicut vbi Anan. num. 6. de Iudæis
Graff. decis. aur. par. 2. lib. 2. cap. 23. num. 23.*

Hæc autem videntur omni carere ambiguitate quo ad
paruulos hæbreorum, qui non habent legitimam æta-
tem, cum ad hoc, vt puer hæbreus volens possit bapti-
zari inuitis parentibus, debeat esse annorũ decem cũ
dimidio, si masculus est, vel nouem cum dimidio, si
5 fœmina, immo maioris ætatis vsque ad annum 12.
adeo, vt iudicatum fuerit puerum octo annorum vel
nouem non esse baptizandum parentibus dissentien-
tibus, & de facto baptizandũ illis esse restituendũ: late
*Natt. d. cons. 434. num. 14. vid. Bursat. d. cons. 231. n. 6.
Gratian. d. c. 658. num. 33.*

Et omnem maculam tollere videtur constitutio *Martini
V.* emanata *de anno* 1429. *& ab Eugenio IV.* confir-
mata, per quam hæbreis priuilegium est concessum,
vt eorum filij ipsis nolentibus nequeant baptizari, nisi
excedant annũ 12 vel aliter sint doli mali, vel discre-
6 tionis capaces: vt per *Natt. d. cons. 434. num. 14. Bur-
sat. d. cons. 231. num. 6. Gratian. disc. for. c. 977. num. 14.*
quibus etiam conformis videtur cõstitutio *Pauli III.*
de qua *Bursat. d. cons. 231. num. 8.*

Et sane id videtur iuri consonum, cum oporteat puerum
esse doli capacem, & pubertati proximum ad hoc, vt
7 volens baptizari valeat reluctante saltem altero pa-
rente: *gl. in c. spiritus. §. ecce in verb. puerorum 1. q. 1.
Natt. d. cons 434. num. 15. Bursat. d. cons 231. num. 4.*
qui etiam probant eum dici doli capacem, qui est pro-
8 ximus pubertati: *Fari. in prax. q. 92. num. 61. 67.* licet
enim antea in vniuersali puer cognoscat, an aliquid
sit bonum, vel malum, tamen illa cognitio nõ sufficit,
vnde ei multa vetantur, quæ puberibus permittuntur,
& ideo DD. concludunt eam solum ætatem dici posse
doli capacem, quæ proxima sit pubertati: *gl. in l. im-
puberem ff. de furt. Soc. in c. ad audientiam num. 13. de
homicid. Castr. in auth. sacramenta num. 20. C. si aduers.
vend. Natt. d. cons. 434. num. 14. Bursat. d. cons. 231.
num. 9. Clar. in prax. §. vlt. q. 60. in princ.* cum autem
iste puer Leo nuncupatus non sit huiusmodi ætatis vi-
detur parentibus restituendus, nec eis inuitis bapti-
zandus.

His tamen minime obstantibus censui dictum puerum
maiorem septennio, qui amplius Leo non vult vocari,
sed Bonifacius, esse baptizandum inuitis etiam, & re-
luctantibus eius parentibus, & vniuersitate Iudæorum
satisque esse, quòd ipse consentiat: Nam vtique priusquam
9 quam puer habeat rationis vsum, dicitur esse aliquid
patris & sub eius cura manere debet adeo, vt esset cõ-
tra iustitiam, si inuitis parẽtibus de eo aliquid ordine-
tur, & baptizetur, postquam vero incipit habere vsum
rationis, & liberi arbitrij, incipit esse suus, & quantum
10 ad ea, quæ sunt iuris diuini, vel naturalis, non subijci-
tur patri, potestque sibi prouidere, & petere, quod
sibi necessarium est ad salutem, valetque induci ad fi-
dem non coactione, sed persuasione, & ideo si velit
consentire fidei, potest inuitis parentibus baptizari,
& illis subtrahi debet, vt subuersionis periculum eui-
11 tetur: hæc pulchre tradunt: *D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 12.
in responsione, & p. 3. q. 68. art. 10. in respons. Tabien. in
verb. Baptismus 2. num. 11. Armill. verb. baptismus
num. 58. Emanuel Sà. verb. baptismus n. 11. Vasquez. in
3. par. D. Tho. tom. 2. disp. 155. P. Egid. de Coninch. de
sacram. tom. 1. disp. 68. art. 10. Henriquez. lib. 2. c. 25.
n. 3. Chamerot. de baptism. cap. 5. dub. 3. Tolet. in summ.
lib. 2. c. 21. num. 2. Bonacin. de Sacram. disp. 2. q. 2. p. 6.
num. 11. vers. respondeo primo Suarez. tom. 3. in 3. par.
disp. 25. sect. 3. Corrad. de cas. cons. p. 2. q. 65. littera: B.
Reginald. in prax for. pœnit. lib. 27. num. 68. Iel. Zecch.
in summ. par. 1. tit. de infedelitate in communi: cap. 10.
num. 13. Graff. decis. aurearum p. 2. lib. 2. c. 23. num. 22.
de Iudæis.* qui omnes rem hanc aperte docent, & ma-
gis communem faciunt opinionem.

Quod sane verissimum esse negari non potest, quia si
pueri post vsum rationis, quod eis in septennio solet
contigere, possunt peccare, & propter peccatum ge-
12 hennæ condemnari, vt de puero quinque annorum
refert *S. Greg. lib. 4. Dialog. c. 10. & omnes admittunt:
Sanchez. moral. lib 6. cap. 16. num. 6. in fin. & de matr.
lib. 1. disp. 16. num. 15. 16.* quomodo dicere possumus
pro eis non extare remedium salutis, nisi volentibus
paren-

parentibus, quos numquam volituros credendum eſt
propter eorum peruerſitatem, & obſtinationem? certe
rationi nõ congruit, & natura abhorret, vt à pueri vo-
luntate pendeat eius damnatio, ſalus autem eius poſi-
ta ſit in manibus patris infidelis: hoc etiam repugnat
principijs veræ Theologiæ, quæ habet puerum vſum
rationis habere incipientem teneri primum delibera-
re de ſe ipſo, & ſe conuertere ad Deum, & in eum eli-
13 cere actum amoris, alioquin lethaliter peccat: ita *D.
Tho. p. 2. q. 89. art. 6. vbi etiam Caiet. & Medin. & de
Verit. q. 28. art. 3. ad 4. Syluestr. in summ. verb. Oratio
num. 8. verſ. indeterminata Tabien. verb. Baptiſmus 7.
ſub num. 11. Nauar. de Orat. c. 2. num. 15. & in ſumm.
c. 11. num. 8. verſ. niſi primo, & n. 22. Lopez. p. 1. c. 40.
Manuel. 1. tom. ſumm. in 2. edit. c. 11. num. 3. Banneſ. 2. 2.
q. 44. art. 1. dub. 1. ad 3. Victoria relectione ad quid te-
neatur homo veniens ad vſum rationis p. 2. n. 11. Azor.
moral. tom. 1. lib. 8 c. 7. verſ. ſecundo quæritur, & lib. 9.
c. 4. littera: D. verſ. profecto Tolet. in ſumm. lib. 4. cap. 9.
num. 9. verſ. primum eſt*, & licet aliqui aliter ſentiant,
& doceant, hæc tamen ſententia à multis, & pleriſque
eſt recepta, vt viſum eſt, & valde probabilis.

Et vere ſcriptum fuit, quòd niſi quis renatus fuerit ex
14 aqua, & ſpiritu, non intrabit in regnum cœlorum:
S. Io: c. 3. ſi ergo iſte puer vult ſaluus fieri, id pendere
debebit à voluntate patris? nemo ſanæ mentis id iu-
ſtum eſſe affirmabit: & ſi precepta fidei obligant, cum
quis ad vſum rationis peruenerit: *Azor. mor. tom. 1.
15 lib. 8. c. 7. verſ. ſecundo*, & eodem tempore puer inci-
pit teneri ad obſeruantiam non ſolum iuris naturalis,
& diuini, ſed etiam Eccleſiaſtici: *Bonac. de legi. diſp. 1.
q. 1. p. 6. num. 8. & de Sacram. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. par. 4.
num. 2.* ideo non eſt poſſibile, vt quis habens vſum ra-
tionis valeat prohiberi à patre, ne legem baptiſmi im-
16 pleat, quia in ſpiritualibus non attenditur patria po-
teſtas: *Gratian. diſc. for. c. 977. num. 10.*

Satis ergo eſt puerum habere rationis vſum, vt valeat ba-
ptizari inuitis parentibus ſi ipſe velit: Verum ſi dubi-
tetur, an habeat vſum rationis, conſiderandum eſt, ſi
iam compleuit primum ſeptennium, quia poſt huiuſ-
17 modi ætatem rationis vſus aduenisse præſumitur, cũ
completo ſeptennio communiter accidat: *D. Tho. in
4. ſent. d. 27. quæſt. 2. art. 2. Io: And. in c. iuuenis num. 9.
vbi Anch. n. 4. Alex. de Neu. n. 19. de ſponſal. Henric.
in c. acceſſit num. 2. de deſponſ. impub. Eman. Sà. verb.
baptiſmus. num. 11. Tabien. verb. baptiſmus 7. ſub n. 11.
Reginald. in prax. for. pœn. lib. 27. cap. vlt. ſect. p. in fin.
Suarez. tom. 2. de relig. lib. 4. c. 6. num. 6. 7. Sanchez. de
matr. lib. 1. diſp. 16. diffic. 2. num. 10. & num. 14. verſic.
probabilius, & moral. lib. 6. cap 16. num. 7. Bonacin. de
legi. diſp. 1. q. 1. punct. 6. num. 8. & de ſacram. diſp. 2.
q. 2. par. 6. num. 11. verſ. ego vero puto, & de matr. q. 1.
p. 4. num. 1. & de cenſur. diſp. 7. quæſt. 4. par. 7. num. 5.
in fin.*

Immo cum vſus rationis poſſit etiam præuenire ætatem
ſeptennij ex gratia diuina, vel naturali complexione,
18 in aliquibus enim acceleratur, in alijs tardius aduenit
vt inquiunt *Sanchez. de matr. d. lib. 1. diſp. 16. num. 14.
& moral. lib. 6. c. 16. num. 6. Bonacin. eod. trac. q. 1. p. 4.
num. 1. 2. Homobon. de exam. eccl. p. 2. trac. 11. cap. 10.
reſol. 4. verſ. quod procedere*: ſi forte appareat ante
ſeptennium puerum habere rationis vſum, poterit in-
uitis parentibus baptizari, ſi ipſe velit, rationibus ante-
19 dictis; hoc enim totum Iudicis arbitrio remiſſum eſt:
*Corrad. de caſ. conſc. p. 2. cap. 65. littera: C. Sanchez. de
matr. d. diſp. 16. nu. 14.* ſicut ætas quidem ſeptennij re-
quiritur ad ſponſalia, verum ſi ante illud adueniat ra-
20 tionis vſus, valida erunt ante illam ætatem contracta:
Sanchez. d. diſp. 16. num. 9. attendi ergo debet rationis
vſus, qui ſi extet, numquam dubium eſt; quin puer
poſſit baptizari inuitis parentibus, ſi ipſe velit, & ſep-
tennium conſideratur ſolum, quia tunc rationis vſus
aduenisse præſumitur, verum ſi clare appareret neque
tunc extare, puer non eſſet baptizandus etiam com-
pleto ſeptennio.

Modo non obſtant in contrarium adducta, etenim non
negamus hæbreos habere filios in poteſtate, licet
multi hoc non admittant, tñ nihil facit ad propoſitũ,
quia in ſpiritualibus, & ijs, quæ ſpectant ad ſalutem,
21 non attenditur patria poteſtas in eo, qui habet ratio-
nis vſum, vt dixit *D. Tho. in ſumm. par. 3. q. 68 art. 10.*
& alij ſupra citati, niſi forte id fauorabilius eſſet con-
uerſo ad fidem: & ei, qui vult religione vti *Gratian. d.
c. 977 nu. 10.* quoniam in damnoſis quidem conuer-
ſus ad fidem videtur exiſſe patriam poteſtatem, non
in lucratiuis: *Decian. conſ. 97. num. 7. lib. 2.*

Secundo non obſtat, quòd requiratur ætas annorum de-
cem cum dimidio in maſculo, & nouem cum dimidio
in fœmina: quia hoc non eſt verum, quia ſolummodo
requiritur vſus rationis qui poteſt contigere etiã ante
ſeptẽniũ, vt vidimus, & propterea remittitur iudicio
prudentum, an. 15. vel ille habeat vſum rationis, cum
in quibuſdam citius, in alijs tardius contingat ſiue ex
22 gratia ſpeciali, ſiue ex complexione naturali, vt inquit
dictus *P. Egid. de Coninch. trac. de Sacram. & cenſur.
tom. 1. q. 68. art. 10. num. 59.* quod exemplo pueri in-
23 fantis conuincitur, qui propter blaſphemias atroces
fuit à Demone raptus è manibus patris, & ad imma
Inferni tractus, licet tantum eſſet annorum quinque
quod non permiſiſſet Deus, ſi ille puer vſum
rationis non habuiſſet: hoc refert *S. Gregorius lib. 4.
Dialog. c. 10. D. Tho. in 4. ſent. d. 27. q. 2. art. 2. Cagnol.
in l. pupillum qui num. 3. ff. de reg. iur. Marſil. in l. infans
num. 2. in fin. ff. de ſicar. Boniſ. de Vitalin. in Clem. 1.
num. 18. de homicid. Zodoc. in pract. crim. c. 84. num. 4.
Decian. tract. crim. lib. 6. c. 3. n. 19* ex quibus compre-
henditur ſeptẽnium non ſtare determinatiue ad vſum
rationis, ſed quod tunc bene præſumitur ſine alia pro-
batione, licet etiã in ea ætate poſſit contrarium pro-
bari, & ideo hoc totum debet remitti arbitrio Iudicis,
24 & prudentum, qui inſpecto puero iudicent, an habeat
vſum rationis, vt inquit *P. Egid. d. art. 10 n. 59. Abb.
in c. 1. num. 4. & ibi Io: Aud. num. 4. de delict. puer. bene
Corrad. de caſ. conſc. p. 2. c. 95. littera: C. Suarez. tom. 3.
in 3. par. diſp. 25. ſect. 3. verſ. ſecundum dubium*, vbi in-
quit etiam nullum extare tempus diffinitum in pue-
ris ad ſuſcipiendũ baptiſmum, immo non videri hanc
materiam capacem huius determinationis, quia agi-
25 tur de remedio ad ſalutem neceſſario, cuius acquiren-
dæ per proprium conſenſum homo eſt capax ſtatim,
ac ſua libertate arbitrij poteſt vti, & vſum habet ra-
tionis.

Tertio non obſtat priuilegium *Martini V. & Eugen. IV.*
de quo *Burſat. & Gratian.* in dd. locis: ex multis, &
primo quia priuilegium debet produci, & exhiberi
per eum, qui vult eo vti, quando illud non eſt clauſum

in

26 in corpore iuris: tex.c. in l. si quis ex aliena ff. de indic.
c. cum personæ. de priuileg. in 6. Card. Zabarel. conf. 65.
in fin. Masch. de probat. conclus. 1201. num. 36. Bursat.
cons. 335. num. 9. lib. 3. hic autem nullum priuilegium
fuit productum, vel exhibitum, non ergo eis prodest,
etiam si extaret, immo non producendo illud viden-
tur hæbrei ei renunciasse.

Deinde respondeo huiusmodi priuilegium non extare,
saltem authenticum, & in forma probanti, quoniam
non reperitur registratum neque in corpore iuris, ne-
que inter extrauagantes, neque in Bullario magno,
vbi Laert. Cherubinus recollegit omnes Pontificum
constitutiones, ideo credendū est non adesse, ita enim
27 negatiua probatur: Franc. Curt. Papien. trac. de testi-
bus concl. 24. n. 53. & hoc bene firmat Suarez d. tom. 3.
in 3. par. disp. 25. sect. 3. vbi inquit nullum ostendi pos-
se, aut extare ius, quo tempus suscipiendi baptismi in
huiusmodi pueris definiatur, immo definiri non pos-
se, & cum ipse fuerit diligentissimus scriptor, si talis
constitutio adfuisset, non est verisimile, quòd eum la-
tuisset, sicut & tot alios supradictos Theologos, qui de
hac materia luculenter scripserunt, & tamen de huius-
modi constitutione mentionem non fecerunt adeo, vt
concludendum sit non extare.

Præterea respondeo huiusmodi priuilegium, si extat, ni-
hil obesse casui nostro, nam secūdum Bursat. & Natt.
disponit neminem ex Iudæis, vel eorum filijs, qui xij.
annum suæ ætatis nondum peregerint, aut aliter doli
mali, vel discretionis capaces non fuerint, sine expres-
so parentum, vel alterius eorum consensu baptizari.
Nam considero, quòd Pontifex non præscribit abso-
lute ætatem puero baptizando, sed alternatiuè, tresq;
facit alternatiuæ partes. Prima est, quòd pueri prædi-
cti habeant xij. an. quasi tunc controuerti non possit,
an habeant vsum rationis: id non facit ad nostrum
propositum, quia puer iste non est tantę ætatis: Secun-
da est, vt tales pueri sint capaces doli mali: in hoc licet
inferius ostensurus sim puerum septem annorum
posse dici doli capacem, tamen quia ad euitandam
huius constitutionis dispositionem sufficiens est vlti-
ma pars alternatiuæ, ideo in hoc non insistam: Tertia
igitur, & nouissima pars est, si dicti pueri sint discre-
tionis capaces: quod satis conuenit huic puero, quo-
niam ille dicitur discretionis capax, qui habet vsum
28 rationis, pro vt in terminis explicat, & intelligit Vgo-
lin. de off. episc. p. 1. c. 23. num. 3. ibi: vel antequam, & in
hoc proposito habere vsum rationis, & habere annos
29 discretionis pro eodem ponunt Graff. decis. aur. p. 2.
lib. 2. c. 23. num. 22. Bonac. de Sacram. disp. 5. quæst. 5.
sect. 2. p. 4. num. 2. hęc enim tamquam synonima apud
Theologos, & summistas vsurpantur; vnde cum in al-
30 ternatiuis sufficiat alteram parte esse verā, vel adim-
pleri; l. si hæredi de cond. inst. l. nemo alienæ §. vbi ver-
ba de reg. iur. satis erit, quòd in nostro puero verifice-
tur esse discretionis capacem, pro vt esse retulerunt vi-
ri periti, & prudentes.

Quarto itaque non obstat oportere puerum esse doli ca-
pacem ad hoc, vt possit baptizari inuitis parentibus
infidelibus: quia respondetur in hac materia scilicet
quo ad Deum, & spiritualiter illum dici doli capacē,
qui potest peccare, & in lege Dei offendere, quod om-
nes admittūt euenire in puero septem annorū teste D.
Aug. in Epistolas ad Renatum Episcopum; vbi inquit:
Septennis ætatis pueri, & mentiri, & verum dicere,
confiteri, & negare iam possunt: refert gl. in c. paruuli
de cōsecrat. dist. 4. idem firmat Bonac. de Sacram. disp. 5.
q. 5. sect. 2. p. 4. num. 2 ideo tales pueri septennes, im-
mo minoris etiam ætatis, dummodo habeant vsum
31 rationis, dicuntur doli mali capaces, & quo ad Deū,
& legem eius puer septē annorum iudicatur doli ca-
pax: secundum gl. in c. 1. in verb. grandiusculis, & ibi:
Io: de Anan. & Host. num. 1. 3. 4. Abb. n. 4. Butr. n. 1. ad
fin. & num. 6. pulchre Henric. Boybic. num. 1. in fin. Soc.
num. 1. 21. de delict. puer. Bonif. de Vitalin. in Clem. 1.
num. 16. 18 & ibi Zabarel. num. 9. de homicid. Marsil.
in l. infans num. 3. 4. 5. ff. ad l. Corn. de siccar. & in l. si
quis te n. 3. 4. C. eod. Ang. de malef. verb. scienter n. 6.
Dec. in l. pupillum qui num. 2. & ibi Cagn. n. 3. de reg.
iur. Duen. reg. 259. in 3. limit. vers. & quod Zodoc. in
prax. crim. c. 84. num. 5. Carrer. in pract. in 2. trac. de ho-
micid. §. circa quartum num. 3. ad fin. And. Gail. lib. 2.
obs. 110. num. 31. Farinac. in prax. q. 92. num. 191. Me-
noch. de arb. iud. cas. 57. num. 16 41. Henrich. Boybic. in
c. accessit num. 1 vers. & hoc videtur de desponf. impub.
Sanchez de matr. par. 1. lib. 1. disp. 16. num. 11. 16. Bo-
nacin. de Sacram. disp. 5. q. 6. sect. 2. p. 4. num. 2. & de
censur. d. 7. q. 4. p. 7. num. 5. Homobon. de exam. eccles.
p. 2. tract. 11. c. 10. resol. 4. vers. dixi Belloch. de cas. re-
serv. p. 2. q. 1. num. 253. & q. 2. num. 15. & hæc est dif-
ferentia inter maiorem septennio, & minorem, quia
ante septennium quis potest dici doli capax acciden-
taliter, sed dicenti talem esse sucumbit onus proban-
32 di, vbi vero septennium est completum, puer præsu-
mitur statim doli capax, nisi aliter esse probetur: ita
post Hugo. 30. q. 2. in summ. Henric. Boybic. in d. cap. ac-
cessit de despons. impub. Abb. in d. c. 1. num. 4. de delict.
puer. Marsil. in d. l. infans num. 3. 4 5. Zodoc. d. cap. 84.
num. 3. 4. Sanchez d. disp 16. num. 11. Bonac. d. p. 7. n. 5.
cui conforme est, quod dixit idem Bonacin. de matr.
quæst. 1 p. 4 num. 2. docens, quòd si ante septennium
adsit sufficiens vsus rationis, malitia dicitur supplere
ætatem.

Non obstant adducta in contrarium ab ijs, qui volunt
solum illum dici doli capacem, qui proximus est pu-
bertati: Nam id verum esse potest ad excusandum
puerum à pœna ordinaria, verum procedere non po-
test quo ad pœnam extraordinariam leuem, velut vt
possit ferula cedi, vel flagello, pro vt visum est ex alle-
gatis DD. qui certe faciunt magis communem sen-
tentiam: Et dato etiam, quòd huiusmodi puer excusa-
retur à pœnis legum ciuilium, & canonicarum dicen-
dum esset, quando tractatur de pœnis corporalibus
infligendis, & similibus, tunc illum dici doli capacem,
qui proximus est pubertati, pro vt in his terminis lo-
quuntur omnes in contrarium adducti; sed spirituali-
ter, & quo ad Deum secus est, quia septennis puer di-
citur doli capax, quia potest peccare, & à Deo puniri,
vt pulchre distinguit post Host. & Archid. Henrich.
Boybic. in d. c. 1. num. 1. in fin. de delict. puer. Bonacin. d.
p. 7. num. 5. satis enim est adesse vsum rationis, quia
doli esse capacem, & habere vsum rationis pro pari
33 ponunt Bonacin. de censur. d. par. 7. num. 5. Homobon.
de exam. eccl. par. 2. trac. 11. cap. 10. resolut. 4. versic.
dixi.

Et propterea sicut remittitur arbitrio iudicis, & pruden-
tum ad videndum, quis nam dicatur habere vsum ra-
tionis,

tionis, ita non eſt determinatum , quis dicatur doli
capax,& Iudicis arbitrio ſtandum eſt: *Abb.in c.conti-*
34 *tinebatur,in fin.de ſponſ.impub. Butr.in c.atteſtationes,*
eod. Dec.in d.l.pupillum qui,num.1.2. & ibi Cagn.n.5.
ff.de reg.iur. ideoque nō eſt quærendum , an iſte puer
ſit proximus pubertati,quia ad effectum ,de quo quæ-
rimus , & quo ad præſentem materiam non æquipa-
rãtur doli capax, & proximus pubertati: Hinc inſtum
eſſe cognoſcimus,quòd puer ſeptennis poſſit baptiza-
ri inuitis parentibus, ſi ipſe velit , quia ſi poteſt letha-
liter peccare, fuit æquum , vt etiam medicinam ſiue
præſeruatiuam,ſiue curatiuam valeret adhibere.

Quinto non obſtat ſententiam fuiſſe latã,ob quam puer
hæbreus an.vij. baptizatus inuitis parentibus fuit il-
lis reſtitutus in contradictorio iudicio, donec ætatem
xij. an. compleret præſtita fideiuſſione per eos de illo
tunc Epiſcopo præſentando, & de non retrahendo à
35 Chriſtiana religione,vt per *Burſat. d.cõſ.231.num.6.*
verſ.ſecundo. Nam primo reſpondetur exemplis non
eſſe iudicandum,ſed legibus: *l.nemo. C. de ſent. & in-*
terloc.om.iud.l.ſed licet,de off.præſ. Menoch. conſ.326.
num.16. Tacian.conſ.164 num.139.

Deinde reſpondetur quòd illa ſententia,ſi tamen extat ,
fuit iniuſtiſſima quoniã non eſt verum, vt huiuſmodi
paruuli baptizati inuitis parentibus ante vſum ratio-
nis ſint illi reſtituendi,vbi enim puer baptizandus nõ
eſt,ſi tamen de facto baptizetur , nõ tamen debet pa-
36 rentibus reſtitui,ſed inter fideles educandus eſt. *Vgo-*
lin.de off.epiſc.p.1.c.23.in princ. n.4. verſ. mihi tamen.
pulchre Leon.in theſ.for.eccleſ.p.4.c.4. de Iudæis, n.8.
vbi inquit S.C.Trid. Conc. reſcripſiſſe Epiſcopo Foſ-
ſanen.vt, cum quædam nutrix Chriſtiana cum infan-
te hæbreo , quem lactabat, & ſe in ædes cuiuſdam ſe
contuliſſet , & infans à nobilibus adoleſcentibus fuiſ-
ſet baptizatus,bene cuſtodiretur, & ſegregaretur, vbi
in fide Chriſtiana poſſet adoleſcere,ne vllo modo pa-
37 rẽtibus qui puerum anxie exquirebant, ad illum pa-
teret aditus : Si ergo ex voto Sacræ Cõgregationis in-
fans baptizatus inuitis parentibus non fuit illis red-
dendus , quanto minus debebat reſtitui ille puer, de
quo meminit Burſatus , qui erat ſeptem annorũ: ini-
qua igitur fuit illa ſententia,non erat enim reddẽdus,
ne in contemptum ſuſcepti ſacramẽti , & ad Chriſtia-
næ religionis ignominiam denuo à ſuis iudaizare co-
geretur : Immo ſi puer infantulus peteret baptiſmũ ,
& propter hoc confugeret ad Chriſtianos, ſi dubita-
retur,an haberet vſum rationis,non tamen eſſet reſti-
38 tuendus hæbreis,ſed detinẽdus, donec ad legitimam
ætatem perueniret: ita *P. Aegid. de Coninch. tract. de*
Sacram. & cenſ.tom.1.q.68.art.10. n.61.

Sexto non obſtat conſtitutio Pauli III. de qua *Natt.d.*
conſ.434.num.14.in fin. idem ſtatuens, quòd huiuſ-
modi pueri debeant eſſe an xij. Nam reſpondetur nõ
extare talem conſtitutionem,& non repetiri neque in
corpore iuris, neque extra: immo confirmatur illa ve-
ritas,quòd neque extet altera.Martini V.exinde enim
apparet,quòd iſti DD. non viderunt huiuſmodi con-
ſtitutiones,quia *Natt.*d. loco dixit eſſe Pauli III. Bur-
ſat.vero Martini V. vnde non eſt conſtans huiuſmodi
teſtimonium: ſed eſto, quòd reperiretur, eædem ſu-
pra citatæ rationes , & reſponſiones accommodan-
tur.

Septimo non obſtat altera Pauli III. conſtitutio edita de
Anno 1542. incip.Capientes: in §.curent. vbi diſpo-
nitur hos baptizandos debere prius inſtrui in articu-
lis fidei , quod in minoribus ſeptem annorum verifi-
cari non poteſt , vt inquit *Burſat. d. conſ.231.num.8.*
Nam reſpondetur nos non loqui de minore ſeptẽ an-
norum,ſed de maiore, & habente vſum rationis , &
propterea ex diuerſis non fit illatio: *l. Papinianus, §.*
39 *exuli; de minor.l.fin.de rit. nupt.* ſed eſto , quod etiam
verſaremur in puero ſeptennium non habente, nihil
referret,quia dummodo vſum rationis haberet,quòd
euenire poſſe iam oſtenſum eſt , poſſet etiam in fidei
articulis,& præceptis nouæ legis inſtrui , quia hoc na-
ſcitur ex rationis vſu , ideo poſſet etiam baptizari ra-
tionibus iam ſatis firmatis.

Octauo non obſtat parentum huius pueri prætenſio, vt
eſſent citandi pro ſuo iure, & intereſſe *iux. l.de vno-*
quoq. ff.de re iud. ad finem , vt intereſſent examini, &
audirent puerum dicente ſe velle chriſtianum fieri, vt
certiores poſſent de eius voluntate: Nam reſpondetur
ſatis eſſe ,quòd pueri patefacta ſit voluntas,nec requi-
ritur,quòd id fiat hæbreis parentibus, vt habetur *in c.*
40 *ſicut de Iudæis.* nec id pertinet ad ipſos,cum puer in
his,quæ ſpectant ad ſalutem,ſit ſui iuris, & non ſubie-
ctus patriæ poteſtati. *D.Th.in ſum. p.3 quæſt.68. art.*
10. & alij de quibus ſupra , & ſi poteſt baptizari inui-
tis parentibus,poteſt etiam eis non citatis, quia num-
41 quam debet citari ille , quo inuito actus poteſt expe-
diri: *l.qui poteſt ,vbi Dec.num.2.de reg.iur. Alex.cõſ.*
6.num.21.lib.3.Vant.de nullit.tit.de null.ex defect.ci-
tat.num.20. ideo nec paſſus ſum , nec patiatur vnquã
in ſimilibus caſibus , vt tales pueri hæbreos alloquan-
tur,quia res nimis periculoſa eſt, & mihi relatum fuit
caſum in hac materia notandum : In quadam ciuita-
te Prælatus importunitatibus hæbreorum deuictus ,
permiſit,vt puellam ad fidem conuerſam viderent, &
alloquerentur parentes eius adſtantibus matronis ; &
ipſo Prælato : quæ fuit adeo commota eorum queru-
42 lis vocibus ,vt vix permanſerit in propoſito,& contra
Prælatum exclamauit. Heu in quanto periculo poſui-
ſti animam meam: Ideo penitus cauẽdum eſt, ne hæ-
brei,& alij infideles viſitẽt cathecumenos , ne animos
eorum à Chriſtiana religione auocent , & ſi forte Iu-
dęi id conentur facere , poſſunt ab Epiſcopo puniri, vt
43 ſacrilegi, vt poſt *Bald. & Tuſch.dixit Vgol. de off. epiſ.*
p.1.c.23.num.2.verſ.interim. Non eſt ergo dubium ,
quin hæc fieri debeant non vocatis hæbreis,& cũ puer
iſte ſeptennis confugerit ad Chriſtianos,educãdus eſt
apud eos: *Tuſch.pract.concl.littera I:concluſ.375.n.3.*
ex quibus ſublatæ remanent omnes difficultates , & ſi
quid ſupereſt,læuiſſimum , & non conſiderabile eſt.

Non omittam vero dicere , quod iſte puer poteſt conſe-
qui à patre alimẽta, ſeu legitimam etiam in vita, quia
certum eſt conuerſos ad fidem , & baptizatos nõ per-
44 dere agnationem,ſed ſuccedere,ſicut prius: *c. Iudæi ,*
vbi Abb.num.2.de Iudæis. Leon.in theſ. for. eccl.tit.de
Iudæis,c.4.num.1.Vgolin.d.c.23.§.7.num.1.Graff.de-
ciſ.aur.p.2.lib.2.c.23.num.24. immo poſſunt petere,
& conſequi legitimam in bonis parentum , etiam in
45 vita eorum, vt clare diſponit *Paul.III.in dicta Bulla ,*
quæ incipit : Cupientes,in princ.verſ.ita vt , & poſt Fe-
lin.Ierret.& Vrſill.inquit Leon.d.c.4.n.2. Vgolin. d.c.
23.§.7.num.2.Graff.d.c.23.num.25. ſicut etiam verũ
eſt patrem hæbreum teneri alere filium conuerſum ,

& ſi

46 & si fœmina est, illi dare dotem, vt post *Bald. & Fe-*
lyn. inquit Grilinz. conf. 140. num. 27. & Graff. d. c. 23.
num. 25.

Hunc autem casum ad abundantẽ cautelam feci propo-
ponere in cõgregatione S. Officij Ciuitatis Regij, vbi
interuenerunt multi Theologi, Canonistæ, & Iuristæ,
& omnes concorditer censuerunt puerum esse bapti-
zandum inuitis parentibus, & quia in hac materia ali-
quantulum videntur discordare Theologi, & Iuristæ,
animaduertendum est in his, quę spectant ad cõscien-
47 tiam, vel ad fidem, magis credendum esse Theologis,
quàm Legistis, vel Canonistis: late *Azor. moral. p. 3.*
lib. 1. c. 5. ad quintum vers. in hac re.

Et ita fuit executum, nam die 23. Septembris 1629. di-
ctus puer publice fuit baptizatus in Ecclesia Cathe-
drali ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Marchio-
ne Paulo Coccapano Episcopo Regij, & Principe, &
48 Ciuitas eum suscepit de sacro fonte, & ei donauit au-
reos quinquaginta, & vestes neophitis fieri solitas,
enituitque Pastoris Charitas, & Ciuitatis liberalitas,
quoniam vere fatendum est Antianos, & Senatores
dictæ Ciuitatis multum esse procliues ad opera Pieta-
49 tis, profundereque pecunias ad beneficium pauperũ,
& miserabilium, non possumque non laudare tam Il-
lustrissimæ Communitatis Consiliarios, & ministros,
qui non solum rerum publicarum optimam curam
gerunt, verum etiam priuatis necessitatibus subuenire
non prætermittunt; eodem enim tempore fuit bapti-
zata puella hæbrea annorum 20. nomine Sarra, cui
fecerunt, vt puero, & eandem liberalitatem exercue-
runt: O fœlix Regij Ciuitas, quæ Virginem Dei geni-
tricem immaculatam patronam, & protectricem tuã
veneraris, cuius miraculis, & prodigijs nomen tuum
vsque ad extremũ terræ delatum est: tu Principes ha-
bes pietate, prudentia, & integritate conspicuos: Pa-
storem vero vigilantissimum, tuæque salutis cupidis-
simum splendore virtutis, & nobilitatis insignem co-
lis: & denique Senatores tanta prudentia, & mansue-
tudine præditos ad regimen tuum collocatos conspi-
cis, vt vicinarum vrbium nihil desideres, sed potius ob
cœlum tam propitium aliqualem præbeas æmulatio-
nis occasionem.

Sed postquam de hæbreis verba facere contingit, hic ad-
dere placet casum in praxi occursum, nam hæbreus
50 pluries rem habuit cum muliere Christiana, & pro-
cessatus in curia Episcopali, vnde contigit dubitare,
an eius punitio spectaret ad Iudicem Ecclesiasticum,
videbatur enim quod non, quia de his, qui foris sunt,
nihil ad nos: *c. gaudemus, & ibi DD. de diuort. & iu-*
51 *dex hæbreorum delinquentium est Iudex laicus, non Ec-*
clesiasticus; Clar. in prax. §. fin. quæst. 35. num. 25. vers.
modo quæro.

Contrarium tamen verius est, & in praxi seruatur, nam
commixtio carnalis cum hæbreis, vel iudæorum cum
Christianis, etiam si fœmina sit inhonestæ conditio-
nis iure canonico est punibilis: *c. in nõnullis, de iudæis,*
52 *c. in Archiepiscopatu, de raptor. Alex. conf. 13. num. 15.*
lib. 7. immo non licet Iudæo cum Christianis, & e cõ-
tra in eodem balneo se lauare, vel in eadem mensa
53 comedere: *c. nullus, 28. quæst. 1. Syluest. verb. Iudæus.*
num. 2. Graff. decis. aur. p. 2. lib. 2. c. 23. n. 9. 11 ideoque
graui pęna plectendi sunt hæbrei, si ausi fuerint com-
54 misceri fœminis christianis etiã inhonestis, arbitrio-
que iudicis puniuntur. *Dec. in c. 1. num. 23. & ibi Be-*
ro. num. 184 de constit. Alex. conf. 13. num. 15. lib. 7.
Rol. conf. 35 num. 22. lib. 2. Decian. tract. crim. lib. 5. c.
12 num. 20. Menoch. de arb. iud. cas. 290. num. 15. Fari-
nac. in prax. q. 139. num. 2. & fragm. p. 2. verb. Iudæi,
num 665. Caball. resol. 4. num. 7. p. 1. Auch. inn. q. 27.
num. 7 lib. 2. Graff. decis. aur. p. 2. lib. 2 c. 23. num. 36.
quod procedit, siue Iudæus cognoscat christianam,
siue Christianus Iudęam: *d. c. in nonnullis: Farinac. d. q.*
139. num. 28. Graff. d. c. 23. num. 37. bene verum est,
quod grauiori pęna debet plecti hæbreus cognoscens
christianam, quàm christianus rem habens cum Iu-
55 dæa: *Couar. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 11. num. 3.* nec femi-
na debet impune habere, quoniam ambo sunt pu-
niendi tam hæbreus, quàm mulier ab eo cognita:
Boer. decis. 306. num. 5.

Nec dubitandum est, quin Iudex Ecclesiasticus possit
procedere contra prędictos & eos punire pœnis etiam
pecuniarijs, & corporis afflictiuis, citra tamen effusio-
56 nem sanguinis, nam subsunt Iudęi foro Ecclesiastico,
quando aliquid faciunt contra sacros canones, vel le-
ges Pontificias, aut ius diuinum, vel naturale, & ad
Episcopum spectat eos punire, cum sit canonum cu-
stos, & executor: ita *Bald. in conf. 316 in fin. lib. 1. Hen-*
ric. Boyhic. in c. gaudemus, num. 1. vers. aut de lege cano-
nica, de diuort. Tusch. pract. concl. littera I: conclus. 372.
num. 13. Repertor. Inquisitor. in verb. Iudæus, vers. vn-
de coertio. Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. real. §.
5. num. 81. vers. nam Episcopus, vid. Leon. in thes. for.
Eccl. p. 4. c. 4. num. 11. vnde Parisijs Episcopus puniuit
57 acriter Christianũ, qui ex Iudæa susceperat filios: te-
ste *Boer. d. decis. 316, num. 5. vers. & ita:* & hoc voluit
58 clarius *Graff. d. decis. aur. p. 2. lib. 2. c. 23. num. 38* dicens,
quòd Ecclesia licite potest procedere contra Iudæum
delinquentem, cum ratione delicti efficiatur de foro
Ecclesiæ, & eò loci loquitur in nostro proposito de
hac commixtione hæbreorum cum fidelibus: multo
autem fortius id procederet, si Iudæus sollicitaret
Christianum ad deficiendum à fide; posset enim puni-
59 ri ab Episcopo, & ab Inquisitore: *Surd. conf. 498. n. 9.*
10. & seqq. & num. 23.

Et sane de hoc non est mirandum, quoniam vere Iudæi
in delictis mere sæcularibus subsunt tantum foro lai-
cali, in criminibus vero Ecclesiasticis subijciũtur solũ
foro Ecclesiæ, & denique in ijs, quæ sunt mixti fori
60 etiam inter personas sæculares, contra hæbreos quo-
que locus est præuentioni: pulchre *Felyn. in c. postula-*
sti, num. 5. 6. de Iudæis. Vgolin. de off. episc. p. 1. capi 22.
§ 3. num. 5. Leon. in thes. for. eccl. p. 4. c. 4. num. 12. Fa-
rin fragm. p. 2. verb. Iudæi, num. 660. 663. 664. hic
autem cum huiusmodi commixtio fidelium, & infi-
delium à sacris canonibus puniatur multis in locis,
posset dici hoc esse crimen Ecclesiasticũ, sed esto etiã,
quod aliqua lege imperiali puniri possit, saltem erit
61 mixti fori, nam ea dicuntur mixti fori delicta, quæ le-
ge canonica, & imperiali sunt prohibita: *Abb. in c.*
cum sit, in fin. & ibi Aret. num. 4. Soc. num. 26. & alij,
de for. compet. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 26. num. 63.
Bellet. disq cler p. 1. tit. de fauor. cler. real. §. 4. num. 8.
& ideo etiam Ecclesiasticus poterit procedere, quia
62 si potest legem condere, potest etiam exequi, & pœ-
nam eius infligere, vt inquit *Bellet. d. loco.*

Verum si sancitum fuit, ne Iudæi cum Christianis lude-
re,

re, aut comedere, vel familiaritatem, ſeu conuerſationem habere vllatenus præſumant, alioquin etiam ab Ordinario Eccleſiaſtico arbitrio ſuo pu-
63 niri poſſint, vt ſtatuit *Paul. IV. de anno 1555. die 12. Iuly*, cuius Bulla incipit: *Cum nimis*: quam conſtitutionem, licet loquatur ſolum de hæbreis degentibus in ſtatu Eccleſiaſtico tamen *Pius V. de anno 1566. die 19. Aprilis*, extendidit ad orbem terrarum & vbique ſeruari mandauit, & Epiſcopis, ac Ordinarijs locorum præcepit, vt in ſuis diœceſibus obſeruari faciant, & rogauit Dominos temporales, vt eis aſſiſtant, & auxilium præſtent, vt in eius Bulla, quæ incipit: *Romanus Pontifex.* quanto magis poterit Eccleſiaſticus procedere contra hæbreos rem cum Chriſtiana habentes, vtique cenſendum eſt hunc caſum non extenſiue, ſed comprehenſiue contineri in dicta Bulla, quæ enim maior familiaritas, & conuerſatio, quàm actus venereus? hic enim refert intimi amoris
64 ſymbolum, vt inquit *Zodoc. in prax. crim. c. 96. n. 29.* vbi etiam oſtendit, quòd licet talis copula non ſit proprie ſodomitica, ei tamen affinis eſt, & pro ſodomitica damnatur, & quod interdicto commercio multo magis interdictum cenſetur exercere actum venereũ: res igitur clara eſt.

Nec obſtat nihil ad nos pertinere de his, qui foris ſunt, quia id procedit quo ad cenſuras, & pœnas ſpirituales, ſecus eſt in pœnis corporalibus, & pecuniarijs,
65 quas Eccleſiaſticus poteſt infidelibus infligere: ita *Syluest. verb. Iudæus nu. 10. Henric. Boybic. in d. c. gaudemus num. 1. de diuort. Dec. in c. 1. num. 22. de constit. Alex. conſ. 99. num. 11. lib. 6. & d. conſ. 13. num. 21. lib. 7. Rol. conſ. 35. num. 51. lib. 2.* quod ſufficit nobis.

Deinde non obſtat ſolum laicum eſſe iudicem competentem Iudæorum ex *Clar. d. q. 35. verſ. modo quæro:* Nam hoc non eſt verum, niſi in delictis mere ſecula-
66 ribus, vt ex ſupradictis bene conſtat, & ideo iure merito Clarum damnat *Vgolin. de off. epiſc. d. c. 22. §. 3. num. 5. verſ. Hinc etiam.*

Non obſtat hoc eſſe delictum laicale, quia punitur in *l. ne qui Christianam; C. de Iudæis*: Nam in dicta lege ſolum punitur copula matrimonialis, vt clare legitur in ea, quæ grauius eſt delictum, & magis punibile, quã ſimplex copula Iudæi cum Chriſtiana, vel è contra, vt
67 inquit *Couar. de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 11. n. 3. Farinac. d. q. 139. num. 36. & ſeqq. Graff. deciſ. aur. p. 2. lib. 2. c. 23. num. 36.*

Non obſtat cõſideratio *tex. in d. c. in nonnullis. de Iudæis*, vbi Pontifex præcipit Principibus ſecularibus, vt animaduerſione digna procedant contra præſumptores illius canonis: Nam reſpondetur Papam non excludere ſe ipſum, quin poſſit iudicare, & punire iudæos effectos de foro eccleſiæ ratione delicti, vt pulchre declarat *Eymeric. in Director. Inquiſitor. p. 2. q. 46. n. 10. verſ. ſecundo reſpondetur.* vt in ſimili etiam dixit *Abb. in cap. poſtulaſti num. 5. verſ. vnde intelligo de Iudæis*: hoc enim nõ tollit Iuriſdictionẽ Epiſcopis, ſed dat etiã laicis, quod efficit delictum eſſe mixti fori, vnde allegata *l. ne qui C. de Iudæis.* efficit, vt delictum illud, quando Iudæus audet ſe matrimonialiter copulare cum Chriſtiana, ſit mixti fori, quia etiam punitur lege Imperiali, non autem tollit Iuriſdictionem Eccleſiaſticis, quoniã, vt vidimus, crimina mixti fori dicuntur, quæ lege Canonica, & Imperiali puniuntur.

Denique non obſtat altera conſideratio ad *c. in Archiepiſcopatu de raptor.* vt eo loci Eccleſijs procedat contra infideles mulieribus, & pueris Chriſtianis abutentes tamquam delegatus Regius: Nam reſpondetur. Pontificem narrare quidem commiſſionem epiſcopis
68 factam per Regem ſuper Sarracenos, non tamen approbare eos ex tali commiſſione procedere, ideoque non vt delegati, ſed vt Ordinarij propria vſi ſunt poteſtate: ſic pulchre reſpondet *Eymeric. in Direct. Inquiſit. par. 2. q. 46. num. 12.* & tenet *Abb. in d. c. in Archiepiſcopatu num. 7. ibi: poterat tamen in iure proprio.* Nam certum eſt Iudæos ratione delicti eſſe, & effici
69 ſubiectos foro Eccleſiæ teſte *Franc. Pegna in d. Direct. Inquiſit. p. 2. in q. 44. comment. 69. in verb. Tertium eſt*, vbi multos allegat.

Vnde concludendum eſt hæbreum poſſe puniri à Iudice Eccleſiaſtico ſi rem habeat cum Chriſtiana etiam meretrice, quod ex prædictis ſatis clarum eſſe apparet, & iuſtum eſt, nam hæbreus ſic agendo contrauenit propriæ illius legi, per quam vetatur illi coitus cum perſona diuerſæ ſectæ, legimus enim quòd Phinees
70 Eleazaris ſacerdotis filius Iudæum cum Madianitida coeuntem gladio tranſfixit, vt habetur *Numeri c. 25. & in c. reos §. qui coierit verſ. Phinees 23. q. 5. c. nos ſ. his ira 2. q. 7. Menoch. de arb. iud. d. caſ. 290. num. 8.* ſed Iudæus deliquens contra legem veteris teſtamenti
71 poteſt puniri à Iudice Eccleſiaſtico *Felyn. in c. 1. n. 38. de constit. Surd. deciſ. 133. n. 22. Leon. in theſ. for. eccl. p. 4. c. 4. num. 27.* Ergo nullus remanet ambigendi locus, quin Iudex Eccleſiaſticus poſſit huiuſmodi cauſas cognoſcere, & decidere, hæbreoſque punire: ceſſat autem omnis difficultas eò, quòd res deciſa fuerit à S. Congregatione S. Officij in Romana curia, ſi quidem cum Inquiſitor Regij prætenderet poſſe cognoſcere cauſas Iudæorum meretrices Chriſtianas adeuntium Sacram Conſecrationem conſuluit, cui Illuſtriſſimus Cardinalis Mellinus ſub die 11. Iunij 1621. de mandato Congregationis ei reſcripſit, ne ſe ingereret in ſimilibus cauſis, ſed de illis curam relinqueret Curiæ Epiſcopali: litterarum originale ego vidi:

Sed poſtquam de hæbreis incæpimus verba facere, omittere non placet caſum in praxi mihi euentum, etenim cũ Iudæus quidã cõuerſus ad fidem, & baptizatus eſſet, haberetque vxorem, quæ examinata, & monita cum termino ſibi præfixo ad deliberandum, ſemper perſeuerauit in propoſito Iudeaizandi, & poſtea requirebat dictum eius virum ad eam repudiandam,
72 qui annuebat, cum Iudeis permiſſum ſit Repudium, vt in *Deut. c. 24. & Malach. c. 2.* & propterea poſtulauerunt à me licentiam dandi libellum repudij ſecundum ſolemnitatem hæbreorum, quam penitus negaui, & conſulti plurimi Theologi reſponderunt hoc non eſſe tolerandum, & idem ſenſit M. R. P. Inquiſitor.

Huius autem rei, & negationis ratio fuit, quia poſt legem Euangelicam non ſolum fidelibus, ſed etiam Iudæis, & gentilibus prohibitum fuit Repudium, vt apud *D.*
73 *Matth. cap. 19.* illis verbis: *Quoniam Moyſes ad duritiem cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic: Dico autem vobis quia quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, & licet
74 infideles non cogantur ad obſeruantiam legis Euangelicæ,

gelicæ, tamen quando concordat cum lege naturæ, vt hic, secus est, & ideo peccant mortaliter, si repudium faciant teste *Barbos. ff. solut. matr. rub. 2. part. num. 10. Abulens. in Matth. d. c. 19. quæst. 63. Sanchez. de matr. lib. 10. disp. 1. num. 9.* matrimonium enim indissolubi-
75 le est iure naturæ, & diuino; *Bonacin. de matr. quæst. 2. punct. 11. num. 2.*

Et licet Iudæi tollerentur in obseruando suos ritus, & cæ-
76 rimonias: *c. consuluit. vbi Abb. & DD. de Iudæis, Legn. in thes. for. eccl. p. 4. c. 4. num. 51.* tamen in suis vsibus, & ritibus seruandis peccant, dicit enim *D. Hieronymus.* Legalia mortifera sunt obseruantibus, & hoc firmat *Megal. Squillacen. cons. 67. num. 5.* ideo noster Neophytus non potest consentire huic rei, & dare libellū
77 repudij more hæbreorum, quia qui consentit peccato alterius mortaliter peccat: *D. Paul. ad Rom. c. 1. ibi: non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, vbi gl. nec non D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 11. Megal. d. cons. 67. n. 5.*
78 *& seqq.* vbi late etiam ostendit non licere macellarijs permittere Iudæis, sit secundum eorum ritum occidant animalia in macellis christianorum pro victu eorum, minusque licere christianis emere, & vesci carnibus derelictis à dictis hæbreis, cum sibi tantum reseruent partes anteriores, animalis, quia hoc est consentire eorum erroribus.

Et maxime quia licet conuerso ad fidem post monitionem factam infideli liceat transire ad secunda vota, vel ad religionem non expectato, quòd infidelis nu-
79 bat: *Sanchez. de matrim. lib. 7. disp. 74. n. 11. & seqq. Bonacin. eod. trac. q. 3. p. 7. num. 8.* tamen infidelis non potest alias celebrare nuptias, antequam conuersus mutauerit statum, quia prius non dissoluitur matrimoniū adeo, vt si infidelis cōuerteretur, antequā iā cōuersus inijsset matrimoniū, vel religionè ingressus esset, teneretur fidelis illū tāquā verū cōiugē admittere: *c. gaudemus ad fin. de diuort. Sanch. d. trac lib. 7. disp. 75. n. 4. Bonac. d. punct. 7. num. 7.* Ergo non solum noster Neophytus peccaret consentiendo, sed agendo, quia daret libellū repudij, quod nec sibi, nec hæbreis
80 licet: & propterea nihil actum fuit, & licet Iudæi allegarent id aliàs fuisse factum, non tamen potui videre exempla, & si vidissem, adhuc negauissem, quia exemplis non est iudicandum, & cum viros doctissimos consuluissem, eos eiusdem sententiæ inueni, propter quod rebus infectis dimissi sunt hæbrei: Et ita.

CAPVT XLIII.

EPITOME.

Hæres alienando partem rei alienari prohibitæ an cadat a tota hæreditate, vel a parte tantum alienata.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio est alienatio.*
2 *Permutatio non est, vbi species præpōderatur à pretio.*
3 *Aestimatio facit venditionem.*
4 *Venditio est semper, vbi de pretio fit mentio.*
5 *Effectus potius, quàm verba attendantur in cognoscendis contractibus.*
6 *Alienatione facta rei prohibitæ alienari statim admittitur substitutus.*
7 *Voluntas testatoris est seruanda.*
8 *Alienationi prohibitæ consentiens cadit à iure suo.*
9 *Alienatio inualida potest retractari.*
10 *Recuperatio rei alienatæ non excludit substitutum in casu alienationis.*
11 *Alienans partem rei alienari prohibitæ cadit solum à parte.*
12 *Caducitas incurritur in totum, si alienetur pars rei vetitæ alienari.*
13 *Hospitalia alienantia contra mentem defuncti priuantur hæreditate.*
14 *Filius alienans rem probibitam alienari, priuatur etiam legitima.*
15 *Probibitus alienare non potest partem alienare.*
16 *Probibitioni de non alienando pro parte satisfieri non potest.*
17 *Conditio in totum debet impleri.*
18 *Delinquens in vno factus est omnium reus.*
19 *Delinquere videtur, qui nō seruat præceptū testatoris.*
20 *Dictio: casu quo: importat conditionem.*
21 *Conditionale totum redditur, si datum pure sub conditione adimatur.*
22 *Contrauentio parui momenti potest priuare magna hæreditate.*
23 *Voluntati testatoris non potest resisti.*
24 *Partis alienatio quando faciat hæredem cadere à toto.*
25 *Partis appellatione quando de dimidia intelligatur.*
26 *Minimum quando consideretur.*
27 *Minima res quæ dicatur.*
28 *Peccata rerum euentis non metiuntur.*
29 *Dictio, in parte, vel in aliqua parte intelligitur etiam de minima.*
30 *Verba: in totum, vel in partem: quid significent.*
31 *Venditione facta in conspectu rei censetur tradita possessio.*
32 *Patientia habetur pro traditione.*
33 *Mandatum non præsumitur ex scientia.*
34 *Perseuerantia inducit declarationem animi.*
35 *Pœna non incurritur ex contractu nullo.*
36 *Alienatione inualida adbuc incurritur pœna à testatore imposita.*
37 *Actus nullus executioni demandatus facit incurrere pœnam.*
38 *Nullitas actus an excuset à pœna.*
39 *Possessionis sola translatio dicitur alienatio.*
40 *Alienās cōtra voluntatē testatoris dicitur delinquere.*
41 *Mulier incurrit pœnam, licet nulliter alienet.*
42 *Minor incurrit pœnam alienando etiam inualide.*
43 *Restitutio in integrum non datur in quasi delictis.*
44 *Recuperatio non excusat à pœna re non integra.*
45 *Alienare licet ob debita testatoris soluenda, & quādo.*
46 *Causa expressa est illa, quæ censetur mouere.*
47 *Heres potest alienare bona fideicommissi ob æs alienum testatoris.*
48 *Bona libera debent prius alienari.*
49 *Debita testatoris quando sint causa alienandi bona fideicommissi.*
50 *Mobilia sunt prius alienanda, quàm stabilia.*

51 *Alienationē fieri ob caſum permiſſum iſt exprimendū.*
52 *Alienatio ſolum doloſa priuat hæredē bonis teſtatoris.*
53 *Dolus quomodo arguatur in alienante.*
54 *Alienationem non reuocans non dicitur eſſe ſine dolo.*
55 *Alienatio cenſetur prohibita etiam in caſu permiſſo, concurrente prohibitione legis, & teſtatoris.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

HÆredes D. Franciſci à Iudice tam inſtituti, quā ſubſtituti ſine aliqua difficultate ceciderunt à cōmodo eius hæreditatis propter Permutationem tabularū tredecim, & on. x. de bonis dictæ hæreditatis contra præceptū teſtatoris. qui omnem ſuorum bonorum alienationem interdixit his verbis: A quali prohibiſce, & eſpreſſamente vieta ogni ſorte d'alienatione de' ſopradetti ſuoi beni, ò parte di
1 quelli, & quę ſequuntur in eius teſtamento certum eſt enim quòd alienationis prohibitione cenſetur etiam prohibita Permutatio quia vere, & proprie eſt alienatio *Alex. conſ. 63. n. 2 vol. 7. Tiraq. de retract. lign. § 1. gl. 14. num. 34. Carpan. ad Stat. Medial. c. 417. n. 113. p. 1. Lambertengh. de contract. mulier. gl. 1. e h. in alienationibus n. 42. 43. 44. 45. Cald. ſyntagm iur. Emph. lib. 4. c. 8. n. 40. Tuſch litterat A. concl. 26. num. 28.*

Et licet vere ſufficiat permutatio ad incurrendum pœnā, tamen ſi rem diligentius intueamus facile comperiemus non fuiſſe permutationem, ſed veram, & propriā venditionem, quia pro vna petiola tabulæ vnius dicti hæredes dederunt tab. 13. & pro additione ipſi receperunt libras 66. & ſic conſtat, quòd pretium præpōderat ſpeciei, & propterea cenſenda eſt venditio, non
2 permutatio in terminis; *Alex. d. conſ. 63. num. 3. 4. lib. 7. fuſe Tiraq. d. tract. § 30 gl. 1. num. 9. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 35. tit. 2. num. 4.*

Accedat, quòd harum rerum ſic ficte permutatarum facta fuit æſtimatio, & ſic æſtimatæ traditæ ſunt, vnde ſequitur, quòd non ſit aliud, quàm venditio influente
3 hoc ipſa æſtimatione ad *tex. in l. quoties. C. de iur dot. l. 3. locat. Dec. conſ. 159. num. 2 Tiraq. d. trac. § 1 gl. 14. num. 20 Menoch. lib. 3. præſ. 74 n. 1. Farin. deciſ. crim.*
4 *135. num. 2* vbi enim fit mentio de pretio, intelligitur hic eſſe venditio: *Iacob. Nouell. de iur. protb. §. 2. num. 153. 154. & §. 4. num. 32. Alex. d. conſ. 63. n. 1. verſ. tamen quando lib. 7. Menoch. d. præſ. 74. num. 2. & præſ. 129. num 31. ac præſ. 104. num. 33.* non enim refert, quòd partes in Inſtrumento dixerint ſe permutare, quia in cognoſcendis contractibus effectus ma-
5 gis, quàm verba ſpectari debent teſte *Tiraq. d. §. 30. gl. 1. num. 11. 12. Neuiz. conſ 92. num. 12. Bellon. conſ. 21. n. 7. Afflict. deciſ. 72. in fin. Menoch. conſ 444. num. 8. 9 10:* hoc autem magis præiudiciale eſt hæreditati, quia ſi eſſet vera venditio tantumdem recepiſſet, quod hic euenire non potuit.

Vnde cum teſtator in caſu contrauentionis vocauerit ad hæreditatem Hoſpitalia S. Mariæ, & S. Rochi verbis expreſſis dicens; E caſo, che alcuno preſumeſſe alienare ò in tutto, ò in parte gli beni d'eſſo Signore teſtatore, ſubito lo priua, & vuole, che ſiano applicati la metà all'Oſpitale de Baſtardini, & l'altra metà all'Oſpitale di S. Rocho; Ideo ſequuta dicta alienatione factus eſt locus dictis Hoſpitalibus, & hæredes ſta-
6 tim cadunt à commodo hæreditatis; *Pariſ. conſ. 109. num. 33. lib 3. poſt multos Petr. de fideicom. q. 3. num. 6. latius Cald. de iur. Emphyt. lib. 1. q. 56. n. 40. verſ. cuius contrarium, Farin. deciſ. 593. p 2. Vincent. Fuſar. trac. de Subſt. q. 718 n 1. & ſeqq.* voluntas enim teſtatoris ad
7 vnguē eſt ſeruāda: *§. diſponat. in Auth. de nupt. Ceph. conſ. 318 num. 16. Fuſar. d. q. 718 num. 10.* & alienare contra mentem teſtatoris eſt delinquere, *Farin. conſ. 123. n. 21. lib. 2.* & conſentiens tali alienationi cadit
8 à iure ſuo: *Seraph. deciſ. 311. num. 15.*

Et licet dicti hæredes dicant eſſe paratos ad reuocandam dictam alienationem, quod ſibi licere aſſerunt eò, quòd prohibitus alienare, cum nulliter geſſerit, poteſt
9 retractare contractum; *Fuſar. d. trac. q. 717. num. 2.* tū verius eſt eos nō poſſe talem reuocationem facere ad præiudiciū hoſpitaliū vocatorū, quibus ius quæſitum eſt, & ab eis auferri non poteſt, & maxime, cum res non ſit amplius integra ob traditionem rei alienatæ, & litem iam motam, & ideo omnino factus eſt locus dictis Hoſpitalibus vocatis in caſu alienationis
10 ad *tex. in l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. Iaſ. in rep. l. filiusfam. §. Diui il ſecundo num. 100. in ſecunda lect. ff. de leg. 1. Petr. d. trac. q. 8. num. 16. & ſeqq. & q. 10. num. 79. 80 Crott. conſ. 44. num. 17. Molyn. de primog. Hiſp. lib. 4. c. 1. num. 20. & ſeq. Cald. d. trac. lib. 1. q. 16. num. 41. verſ ſecundum Fuſar. d. quæſt. 78. num. 13. 15.* qui idem ſentiunt, etiam ſi nulla ſit alienatio.

Bene tamen verum eſt, quod multi ſentiunt, quòd etiam ſi facta eſſet alienatio contra mentem teſtatoris doloſe, & in magna quantitate adhuc hæredem alienantem non eſſe priuandum, niſi parte alienata, non autem cadere à commodo totius hæreditatis, & hanc dicunt eſſe magis communem, & æquiorem
11 DD. ſententiam: *Iaſ. in l. ait Prætor. la ſecunda num. 5. 6. de iureiur. Loarez. in d. l. filiusfam. §. Diui num. 191. & num. 515 vbi etiam Soc. iun. num. 220. 221 de leg. 1. Ruin. in l. 4. §. Cato de verb. oblig. & conſ. 119. num. 12. lib 2. Menoch. conſ 164. num. 22. Burſat. conſ. 13. n. 38. lib 1. Curt. iun. de feud. p. 4. princ. n. 153. Peregr. de fideicom. art. 14. num. 3. & conſ. 40. num. 4. lib. 4. Paleott. de noth. & ſpur. c. 43. num. 5. Cald. de iur. Emph. lib. 4 cap 9 verſ. verumtamen, pulchre Honded. conſ. 68. num. 81. 84. & conſ. 72. num. 13. lib. 1. Sim. de Præt. de interpræt. vlt. vol. fol. 283. n 7. in fin. Caualc. deciſ. 6 num. 46. p. 3. Farin. deciſ. 593. par. 2. videndus Ludouiſius deciſ. 216. num. 1. verſ. contrarium, & per totam.*

Nihilominus alteram ſequor opinionem, quòd alienans cadat à toto, non autem à ſola parte alienata, quia indiuidua eſt teſtatoris voluntas, & hæres alienando
12 contrauenit præcepto teſtatoris ideoque in vniuerſū ſe reddit indignum eius bonis, offenſio enim reſpiciēs perſonā in ſolidū nocet, & propter hoc dicta hoſpitalia ad totū vocantur, & dicti hęredes priuati remanēt vniuerſa hæreditate, etiamſi in minimo contrauenerint: ſic probat *tex. in l. 2. § idem erit. ff de his, quibus, vt indign. l. etiamſi partis, vbi Bald. n. 5. de leg. 1. l. cū pater. § libertis vbi Bart. de leg. 2. l. quidā in iure §. donationem, vbi Cuman. num. 2. de donat. l. ſtipulationum. §. fin. vbi Bart. de verb. obligat.* & ita conſuluit anteſignanus noſter *Ang. conſ. 163. num. 3. verſ. venio*
13 *ad ſecundum,* qui loquitur in fortioribus terminis,

quia

quia consulebat contra Hospitalia, quæ alienauerant,
vnde quanto magis pro Hospitalibus vocatis in casu
alienationis consuluisset, & ideo Angelum plerique
sequuntur, pro vt fecit *Alex. cons. 57. num. 1. vers. &
ita etiam, lib. 2. & Iason ex aduerso allegatus se retra-
ctauit in l. si quis ita. §. ea lege num. 48. de verb. oblig.
vnde Add. ad Alex. cons. 155 lib. 2.* dicunt, quòd Ia-
son malam consultationem factam palam reuocauit
in lecturis, & hanc sententiam sequuntur *Alciat. in d.
l. 4. §. Cato num. 112. de verb. oblig. & cons. 304. per
totum, pulchre Crott. in d. l. filiusfam. §. Diui, il secondo
num. 154. & ibi Barth. Romule num. 205. versic. mihi
magis. & Io: Bologn. ff. de leg. 1. Fab. in § si vero. Inst.
de legat. Galliau. in l. 2. num. 4. de verb. oblig.* Dec. *in c.
maioribus, num. 5. de præben. & in c. do appellationibus
num. 3. vers. & hoc idem, de appellat. Io. Cald. trac. de
Eccles. interd. car. 169. Tiraq. in trac. de Iudicio in rebus
exig. fer. lim. 54. Curt. iun. de feud. p. 4. num. 113. vers.
secunda fuit. Maschard. de probat. concl. 1157. num. 98.
Cagn. in l. si quis maior. num. 196. C. de transact. Anch.
iun. lib. 1. q. 72. in fin. Curt. sen. cons. 63. in fin. Angus.
cons. 63. lib. 6. Alb. cons. 7. num. 11. & cons 484. n. 67.
Rand. decis. Pisan. 26. num. 70. Grat. cons. 93. num. 22.
lib. 1. & cons. 44. num. 14. & cons. 73. num. 12. lib. 2.
Petr. de fideicom. quæst. 10. num. 56. vsque ad num 86.
& quæst. 14. num. 4. 5. 6 7. 8. Tusch. pract. concl. littera:
A. concl. 261. num. 4. & littera: C. concl. 595. num. 5.
Ceph. cons. 282. num. 27. Menoch. cons. 325. num. 7.
Crauet. cons 949. num 23. vers. & obseruandum Hier.
Gabriel. cons. 118. num. 6. lib. 1. & cons. 73. num. 11.
lib. 2. Craß. de success. lib. 2. art. Officium Iudicis q. 21.
num. 12. Gall. de except. success. tit. 2. except. 4. num. 30.
Fusar. de subst. quæst. 718. num. 2. Sfort. Odd. cons. 65.
num. 70 vers. & ideo & num. 81. Io: Castyl. tract. de
Vsufr. cap. 24. num. 21. 22. par. 1.* vbi multa ad hanc
rem concludit, & hanc partem sequitur, quam ex
prædictis magis communem esse satis apparet.

Et sane si filius prohibitus alienare ex dispositione pa-
tris aliqua bona, & tamen alienet vsque ad legitimam
volens alienata sibi in legitimam imputari, adhuc
incidit in pœnam residui totius hæreditatis, in quo
14 nihil peccauit, etiamsi legitima debeatur sine onere,
& nihilominus, quia vrget præceptum testatoris, fi-
lius priuatur cæteris bonis, de quibus testator libere
poterat disponere, vt inquiunt: *Cum. in d. §. Diui, vbi
etiam Opizon. num. 41. in princ. & in vers. sed nunc.
Castr. cons. 77. num. 2. vers. concludo, & num. 4. vers su-
per secundo lib. 1. Alb. d. cons. 7. num. 27. Ruin. cons. 136.
num. 13. vers, tamen non tollitur lib 2. Ceph. cons. 153.
num. 91. vers. & propterea Simon de Præt. de interpræt.
vlt. vol. lib. 4. interpr. 3 dub. 4. n. 27. late Surd. cons. 215.
num. 16* quanto magis, si hoc verum est, idem dicen-
dum erit in casu nostro, vbi hæres non est filius, nec
detractiones potest deducere.

Nam vere prohibitus alienare non potest etiam partem
15 rei distrahere licet minimam, vt dicunt omnes *in d. §.
Diui, teste Menoch. d. cons. 116. n. 17. Fusar. d. q. 718. n. 2.*
etenim dispositioni negatiuę de non alienando nō po-
16 test pro parte satisfieri: *Petr. de fideicom. q. 10. n. 84.* di-
ci enim potest hoc casu hæredem esse institutum sub
tacita conditione, si non alienauerit, in conditionibus
autem implendis totum debet impleri, & si deficiat
17 minimum, actus non valet, etiam pro parte impleta:
*Bald. in l. 1. in fin. C. si aduers. vend. Ang. in l. si seruus. §.
si plurium n. 2. ff. si quis caut. Ias. in Auth. qui rem n. 16.
C. de sacros. eccles. Tusch. littera: C. conclus. 595. num. 19.*
adeo, vt dici possit, Deliquens in vno factus est omniū
18 reus: *c. defleat. de reg. iur. Specul. de testi. §. 1. vers. item
quod Port. Inst. de Attil. tut. §. 1. num. 4. cons. 139. n. 31.*
vt enim dixi, non seruans præceptum testatoris in eius
19 voluntatem videtur delinquere: *Castr. cons. 159. n. 8.
lib. 1. Menoch. cons. 476. n. 18. Farin. cōs. 124. n. 21. lib 2.*

Neque dici potest hic institutionem hæredis non fuisse
conditionalem, quia contrarium verius est, si quidem
adimitur ei hæreditas in casu alienationis per dictio-
20 nem: casu quo: quæ importat conditionem: *Bald.
cons. 241. lib. 1. & cons. 150. lib. 5. Tusch. littera. C. con-
clus. 583. num. 10. 15.* in vltimis autem voluntatibus si
quid pure relictum sit, & postea sub conditione adi-
21 matur, tota dispositio redditur conditionalis, quasi
illud sub contraria conditione datum videatur: *l. si le-
gatum pure l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. l. aliquan-
do, de cond. & demonstr. Alex. in l. 1. n. 9. vers. Item ha-
bet, vbi Ias. n. 54.* Dec. *n. 47. Cagn. de communi n. 120.
121. ff. de off. eius. Ceph. cons. 52. num. 6. Peregr. de
fideicom. art. 11. num. 88.*

Et hoc sane mirum videri nō debet, quia ob in obseruan-
tiam præcepti testatoris etiam modici momenti po-
22 test amitti magna hæreditas teste *Castr. cons. 292. n. 6.
lib. 2.* vbi inquit non parentem mandato testatoris
propter modicum defectum posse perdere magnam
hæreditatem, quia pœna in hoc non debet commen-
surari culpæ, sed voluntati testatoris, cui resistere hæ-
23 res non potest: *Sim. de Prat. de interpr. vlt. vol. lib. 4.
interpr. 2. dub. 4. num. 27.*

Verumtamen esto verius esse, & æquius, vt alienans non
cadat, nisi à parte alienata, tamen nos versamur extra
omnē dubitationem, quia testator clare locutus est, vt
incurratur caducitas alienando siue in totum, siue in
partem, & propterea cum hæc sit quæstio voluntatis
defuncti, cessat omnis controuersia, quia pœna impo-
sita alienanti æqualiter respicit vtrumque casum par-
tis, & totius, & ideo etiam æqualiter debet determina-
re: *l. iā hoc iure. ff. de vulg.* & quia in hoc proposito sunt
diuersæ sententiæ, circumscribunt hunc casum, vbi
constaret testatorem voluisse priuare hæredem tota
24 hęreditate ob contrauentionem in parte, vt videre est
apud *Io. Vinc. Honded. cons. 58. num. 91. in fin. p. 1.* vbi
refert verba Rotæ ita dicentis.

Nec mihi dicatur, quòd partis appellatione de dimidia
intelligatur ad *tex. in l nomen. §. portionis. ff. de verb.
25 sign.* Nā respondeo illud procedere, vbi potest cōside-
rari ratio æqualitatis, quod hic nō facit ad propositū,
& propterea in huiusmodi casu partis appellatione in
26 telligitur etiā de minima: *c. auarit. vbi gl. in verbo pro
parte, de elect. in 6. c. 1. §. deinde de cens. lib. 6. Osasch. de-
cis. 139. n. 3. quē sequitur Carpan. ad Stat. Med. c. 434.
n. 19 p. 1.* quod maxime procedit in hac materia, vbi
de sui natura vetita alienatione etiā in minima parte
illa censetur prohibita: *Menoch. cons. 116. n. 17* & licet
27 dici possit hic nō tractari de re minima, quia minima
res dicitur cespes terrę teste *Opizon. in d. §. diui n. 59. ad
fin.* tamē etiā si talis esset, adhuc eadem resolutio, quia
licet parua res sit, magna tñ est offensa eò, quòd pec-
cata non rerum euentis, sed vitijs hominum metięnda
28 sunt: *Cald. de iur. emph. lib. 4. c. 9. n. 7. vers. & facit.*

Sed vt fortius rem perſtringamus, dicendum eſt partis
appellatione de dimidia intelligi, quando ſimpliciter,
& de per ſe profertur, verum quando adiungitur in
toto dicendo; in totum, vel in partem, vt hic, tunc
certum eſt ſub nomine partis intelligi etiam de mi-
nima, & idem eſt, ſi diceretur in aliqua parte;
29 ſic probatur per *tex. in l. fin. §. cum igitur. C. de iur. deliber. & l. fin. in princ. C. de edict. D. Adr. toll. vbi*
Zuccard. num. 46. in terminis ſic declarat, & inquit eſ-
ſe notabilem *dicti §. portionis* limitationem: idem re-
petit *Zuccard. in l. 1. num. 44. C. de pact. Petr. Caball. conſ. 16. num. 18. 19. lib. 2. Surd. conſ. 507. num. 3. & conſil. 508. numero 6. qui videatur, ſicut etiam Sfort. Odd. conſil. 65. numero 81.* vbi in terminis ſimilis
prohibitionis inquit verba: in totum, vel partem fuiſ-
30 ſe à teſtatore poſita ad tollendam omnem ambigui-
tatem, an per alienationem partis quis cadat a
toto.

Nec dubitandum eſt de alienatione à dictis hæredibus
facta, nam quo ad hæredem ſubſtitutum res clara eſt
ex Inſtrumento in actis producto, & quo ad hæredem
inſtitutam ex teſtibus examinatis, & ambo fuerunt
præſentes traditioni rei, appoſitioni terminorum, &
menſurationi terræ alienatæ, omniaque fiebant de
eorum mandato: Vnde cum dicti hæredes celebraue-
rint huiuſmodi contractum in conſpectu rei, per hoc
cenſentur rem tradidiſſe, & eius poſſeſſionem in ac-
31 quirentem tranſtuliſſe ad *tex. in l. 1. §. ſi iuſſerim vbi gl. ff. de acquir. poſſeſs. l. quod meo §. ſi venditorem, vbi Bart. ff. eod. c. 2. vbi Abb. de conſuetud. Bart. in l. 2. n. 4. verſ. ſi inſtrumentum, vbi Bald. num. 8. verſ dicunt, & Salyc. num. 4 verſ. vlterius. C. de acquir. poſſeſs. & DD. in l. 3. ff. eod.* & vlterius ſcientia dd. hæredum, & conti-
nua patientia, quod emptor dicta re alienata fruatur,
32 habetur pro traditione: *l. 2. vbi Bart. & DD. C. de acquir. poſſeſs.*

Accedat, quòd hæres ſubſtitutus fecit Inſtrumentum
venditionis etiam nomine procuratorio D. Antoniæ
hæredis inſtitutæ, in quo licet mandatum non præſu-
33 matur etiam ex ſcientia *Menoch. conſ. 246. num. 53. Cranet. conſ. 924. num. 11.* tamen cum ipſa poſtea fe-
cerit generale mandatum in perſonam ſubſtituti, vi-
detur approbaſſe geſta per eum, cum veriſimiliter de-
uenerint ad eius notitiam; *Honded. conſ. 80. n. 51. 52. lib. 2.* ſed cum hodie quoque ipſa patiatur lite duran-
te acquirentem potiri dicta re alienata dicitur nouam
incurrere contrauentionem, & perſeuerantia inducit
34 declarationem conſenſus animi præcedentis; *Farin. decis. 335. num. 6. p. 1.*

Neque mihi dicatur nullum fuiſſe dictum contractum
reſpectu D. Antoniæ, quæ ſine ſolemnitatibus ſtatu-
torum non potuit alienare, & ſcimus omnes ex con-
tractu nullo pœnam non incurrere quemquam, & li-
35 cere retractare contractum ad euitandam caducita-
tem: *Iaſ. in l. fin. de iur. emph. Bald. in l. 2. num 3. C. de epiſcop aud. Neguſ. de pign. p 2. membr. 3. n. 79. Tuſch. littera: A. concl. 267. num. 4.*

Nam reſpondetur illud non procedere in hac materia
vltimarum voluntatum, vbi teſtatores conſiderant
potius factum, quàm ius, & ſatis eſt, quòd bona co-
rum tranſeant ad alienos licet inualide, non enim
requiritur iuris effectus, quia ſolum factum videntur
36 voluiſſe punire, & ideo incurritur pœna, etiam ſi
contractus ſit nullus: *Bald. conſ 349 in fin. lib. 2. Corn. conſ. 243. num. 3. lib. 3. Bermon. c. bouer. de public. concub. verb. ſuperſtl. num. 47. Franc. Cald. de iur. emphyt. lib. 1. quaſt. 16. num. 41. pulchre Farinac. decis. 30. num. 5. par. 1. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 14. tit. 37. num. 31.* ſufficit enim quòd ille actus nullus
37 fuerit executioni demandatus; *Marcabrun. conſ. 93. num. 151. 196* quia vbi factum ſolum conſideratur,
38 incurritur pœna etiam ſi actus ſit nullus; *Surd. decis. 102. num. 23* cum ſatis ſit in propoſito corporalem
poſſeſſionem eſſe penes tertium, cuius translatio dici-
39 tur alienatio: *Abb in c. epiſcopi num. 2. de rebus Eccl. non alien.*

Addi poteſt hæredem ſic alienantem delinquere contra
teſtatorem, & propterea cum in delictis, & quaſi
40 maleficijs ad obligandam mulierem, vel minorem
non requirantur ſolemnitates ſtatutariæ, maxime
quando deuentum eſt ad rei traditionem, vt hic, ideo
41 mulier ſtatim incurrit pœnam, quia delictum conſi-
ſtit in committendo ad *tex. in l. auxilium. ff. de minor. Alb. conſ. 57. num. 11. Peregr. de fideicomm. art. 11. num. 132. late, & pulchre Lambertengh. de contract. mul. §. fin. num. 158. 159. Laderch. conſilio 57. numero 6. 7.*

Et ſic quando minor alienauit rem fideicommiſſo ſub-
iectam contra præceptum teſtatoris, locus ſit ſub-
ſtituto, & vocato, etiam ſi alienatio ſit nulla ob omiſ-
42 ſas ſolemnitates; *Aret. conſ. 18. Cranet. conſ. 193. col. 1. Peregr. d. art 11. num. 132 pulchre Surd. conſil. 284. num. 22. 24.* qui negant tali caſu dandam eſſe
43 minori reſtitutionem in integrum.

Quod autem dicitur de recuperatione rei ad euitandam
pœnam, iam ſublatum eſt, & ſolum procedit, ſi res
alienata recuperetur antequam is, cuius intereſt ani-
mi ſui votum declaret eò, quòd intendat fideicom-
44 miſſum ad ſe fuiſſe deuolutum; *Soc iun. conſil. 20. num. 41. lib. 1. Petr. de fideicomm. quaſt 8. num. 249. verſ. & hæc. Peregr. conſ. 15. num. 30. lib. 1. Caball. conſ 147. num. 49. lib. 2* & ideo lite iam conteſtata ni-
hil proderit recuperatio; *Decian. conſil. 4. num. 31. lib. 1.*

Verum quia dicti hæredes allegant pecuniam ex dicta
venditione retractam fuiſſe conuerſam in extinctio-
nem æris alieni dicti teſtatoris, videndum eſt, an id
eos excuſet, quia certum eſt prohibita alienatione ad-
huc licere diſtrahere bona pro ſolutione æris alieni,
45 quod teſtator contraxerat: *Bart. in l. peto §. prædium de leg. 2. Curt. ſen. conſ. 27. num. 17. Dec. conſ. 100. num. 6. Peregr. de fideicomm. art. 35. num. 8.* Sed ex
multis id nihil prodeſt dictis hæredibus: hęc enim non
fuit cauſa venditionis, cum aliunde moti ſint, quo-
niam teſtes vtriuſque partis concludunt factam fuiſ-
ſe alienationem, vt venditores rem gratam facerent
venditori, qui ad hoc eos ſollicitabat, vnde ex illa cau-
46 ſa eos alienaſſe cenſendum eſt *Cravet. conſ. 379. num. 9. & conſ. 425. num. 49.*

Deinde ad hoc, vt pro ære alieno teſtatoris valeant
alienari ea, quorum alienationem vetauit, oportet
non extare alia bona, vnde ſolui poſſit & id proban-
47 dum eſt per alienantem. Hoc deducitur ex *l. pater filium in princ. verſ. idem quæſiit. ff. de leg. 3. Iaſ. in d. §. Diui n. 25. & ibi Loarez. num. 71. & num. 83. Soc. iun. num. 31. Romul. num. 139. Ferret. num. 88. Ceph. conſ. 320.*

conſ.320.n.27.Burſat.conſ.5.num.30.lib.1.Hier.Gabr.
conſ.118.num.6.verſ.tertio.lib.1. Peregr. de fideicom.
art.40.num.28.Fuſar. de ſubſt. quæſt.541.num.19. hic
autem adetant multa mobilia magni valoris adeo, vt
dici non poſſet hæredes indiguiſſe libris, *66.* pro ſol-
uendis debitis: non enim prohibuit teſtator alienare
omnia bona ſua, & propterea vbi ſuperſunt libera, nõ
48 debent alienari prohibita: *Molin.de primog.hiſp.lib.1.*
cap.10.num.4.

Pretee hæc dicas nõ eſſe deueniendum ad alienationem
bonorum ſtante huiuſmodi prohitione, niſi credito-
res vrgeant, & inſtant pro ſatisfactione ſui crediti ad
49 *tex. in l. magis puto. §. non poſſunt. ff. de rebus eorum*
Hier.Gabriel d.conſ.118.num.5.lib.1. Oct. Limoncell.
de decret.lib.1.tit.1.n.35. Peregr. de fideicom.art.40.
num.25.Viu.deciſ.Neap.185.num.11.lib.1. Gall.de
except.ſucceſ.tit.21.except.4.num.113.par.3. Odd.de
reſtit.in integr.q.33.num.15.16. Bene verum eſt, quòd
hoc non placet *Fuſar.de ſubſt.q.541.num.11.* qui do-
cet ſuſtineri alienationem bona fide factam, etiam ſi
creditores non vrgeant, cum prudentis ſit venditoris
non expectare ſubhaſtationem, & expenſas litis, ſed
inhærendum eſt alteri ſententiæ communi, quoniam
ipſe ſolus eſt in ſua opinione, & dum dicimus oporte-
re, quòd creditores vrgeant, hoc non intelligunt DD.
vt grauatus teneatur expectare finem litis, ſi liquidum
ſit creditum, ſed tantum iudicialem interpellatio-
nem, & crediti liquidationem.

Non etiam dicatur, quòd bona mobilia non poterant
alienari, quia teſtator ea reliquit ad vſus pios: Nam
poteſt reſponderi, quòd pariter ſtabilia erant prohibi-
ta alienari, & ideo concurrente æquali prohibitione,
vt res reddatur conformis, mobilia prius erant alie-
50 nanda ad *tex. in l. à Diuo Pio de re iud.* Verum meliùs
dicas, quòd teſtator prohibuit ſolum alienari mobi-
lia, & ſuppellectilem domus, vnde ruſticalia inſtru-
menta, & bruta, & alia ruri exiſtentia libera reman ſe-
runt, & ideo ea prius alienanda erant, quàm ſtabilia
diſtraherentur: *ad tex. in l. peto §. prædium, vbi DD. de*
leg.2. Gabr.d.conſ.118.num.3. Concludendum eſt igi-
tur dictam alienationem fuiſſe factam cauſa æris alie-
ni, quoniam neque hæredes id dixerunt, & tamẽ ſup-
poſito etiam debito certum eſt in regulariter prohi-
51 bitis non ſatis eſſe caſum extare permiſſum, vt actus
valeat, niſi etiam exprimatur, quod fit ob eam cauſam
Petr.de fideicom.q.1.num.87.

Non obſtat, quòd hæc alienatio non fuerit facta doloſe,
& malo animo ad interuertendum fideicommiſſum,
52 quod tamen requiritur ad incurrendam caducitatem
Alban. conſ.97.num.55. Port.conſ.38.n.36. Soc.iun.
conſ.28.lib.2.Ceph.conſil.375.n.38. Honded. conſ.58.
num.35.lib. 1.& conſ.42.num.41.lib.2. Petr.de fidei-
com.q.8.num.48. Farin.deciſ.429. num.3.p.4. Nam
ex ſcientia ſola, quòd res ſit fideicommiſſo ſubiecta, &
alienari prohibita dolus arguitur, & contraria proce-
53 dunt in eo, qui ignorat vel teſtamentum, vel rem eſ-
ſe obnoxiam, ideo locus eſt ſubſtitutioni: *Caſtr.conſ.*
247.num.5.lib.1.Surd.conſ.284.num.23.lib.2. Fuſar.
d.q.517.num.55. Verumtamen hoc motiuum peni-
tus euacuatur ex eo, quòd dicti hæredes non curarunt
rem alienatam recuperare, ſed adhuc patiuntur em-
ptorem ea potiri, quoniam ſuperueniente ſcientia te-
netur alienans rem recuperare, alioquin incidit in pe-
54 nam: *Hier.Gabr.conſ.119.in fin.lib.1. Farin.deciſ.281.*
num.3.p.2.Fuſar.d.q.718.num.57.

Non obſtat alienationem fuiſſe factam pro maiori vtili-
tate, & commodo hæreditatis, quo caſu licita videtur
alienatio: *Fuſar.q.544.num.1.* Nam reſpondetur hic
non conſtare de hac vtilitate, quam nec apparere poſ-
ſe cenſeo, cum pretium non fuerit inueſtitum in alijs
bonis, ſed damnificata potius dicenda eſt hæreditas
ob talem diminutionem, & addi poteſt, quòd concur-
renti hominis, & legis prohitione, vt hic, alienatio
cenſetur prohibita etiam in caſu alias permiſſo: *Pe-*
55 *regr.conſ.49.num 9.lib.3.* Ex quibus pro Hoſpitalibus
iudicandum cenſeo, nam licet in dubio contra cadu-
citatem iudicandum ſit, hic tamen præualet fauor piæ
cauſæ, pro qua in dubio iudicare oportet.

Hæc cauſa non fuit debito fine terminata, quia communi-
nia ſolent negligi, vnde dormit, & adhuc indeciſa ma-
net, & cum fuerit commiſſa à Principe Illuſtriſſimo
Conſilio Iuſtitiæ Mutinæ, adhuc coram eo pendet, &
attento legum rigore cenſeo meliorem eſſe Hoſpita-
lium prætentionem: Verum quia mitior pars videtur
eſſe, quòd caducitas non incurratur, & poteſt eſſe,
quòd meliores rationes, & cauſæ adducantur à parte
aduerſa, non licet nobis quidquam de victoria pro-
mittere.

CAPVT XLIV.

EPITOME.

An liceat Iudici Eccleſiaſtico præcipere lai-
co, vt retineat in ſequeſtrum pecunias
Sacerdoti debitas, & quando ex contu-
macia prorogetur Iuriſdictio.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſequitur forum rei.*
2 *Laici Iudices, & recurrentes ad eos pro impedienda executione Iudicis Eccleſiaſtici ſunt excommunicati.*
3 *Laicus poteſt conueniri coram Eccleſiaſtico ſi adeſt conſuetudo.*
4 *Solitum, & conſuetudo tribuunt Iuriſdictionem.*
5 *Stylus probatur ex inſpectione proceſſuum.*
6 *Solitum inducitur ex bino actu.*
7 *Stylus Iudiciorum debet attendi.*
8 *Obſeruantia tollit ambiguitates.*
9 *Sequeſtrum poteſt fieri, ſi conſtat de credito per Inſtrumentum.*
10 *Sequeſtrum non poteſt fieri à Iudice laico de pecunijs clerici.*
11 *Sequeſtrum non poteſt fieri ab eo, qui non poteſt citare eum, cuius ſunt pecuniæ.*
12 *Iudex laicus poteſt ſequeſtrare res clerici, ſi periculum eſt in mora, & quomodo.*
13 *Sequeſtrum eſt Præparatorium actionis.*
14 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*
15 *Sequeſtri officium eſt voluntarium.*

16 *Sequeſtrum habet vim inhibitionis de non ſoluendo.*
17 *Sequeſtro non contradicens videtur illud acceptare.*
18 *Sequeſtrum acceptans non poteſt amplius illud recuſare.*
19 *Epiſtolam recipiens, qua ſcribitur debitor, videtur fateri, ſi non proteſtetur.*
20 *Tacens conſentire videtur, quando poterat impedire.*
21 *Laicus poteſt prorogare Iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici.*
22 *Prorogare non poſſunt clerici Iuriſdictionem laici.*
23 *Prorogari Iuriſdictionem alterius ſtatutum vetans quomodo intelligatur.*
24 *Statutum prohibens quamquam trahi ad alienum forum non comprehendit forum Eccleſiæ.*
25 *Epiſcopus poteſt cogere ſtatuentes ad declarandum ſtatutum.*
26 *Eccleſia non continetur in generali ſermone.*
27 *Prorogatus Iudex terminat cauſam.*
28 *Prorogatio Iuriſdictionis nõ inducitur ex contumacia.*
29 *Doctoris vnius opinio, ſi non habet contradictorem, habetur pro caſu legis.*
30 *Qualitas petitionis attenditur ad cognoſcendam Iuriſdictionem.*
31 *Laicus poteſt trahi ad forum Eccleſiæ prore clerici, vel Eccleſiæ.*
32 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, an emptio ſit facta de pecunijs Eccleſiæ.*
33 *Iudex Eccleſiaſticus non eſt incapax Iuriſdictionis temporalis.*
34 *Exceptio fori debet allegari.*
35 *Citatio non arctatoria exprimens caſum arctatorium obligat [illegible] comparendum.*
36 *Laicus citatus coram Eccleſiaſtico quando teneatur comparere.*
37 *Contumacia quando proroget Iuriſdictionem.*
38 *Contumax comparens poſt litem conteſtatam tenetur proſequi cauſam in ſtatu, in quo reperitur.*
39 *Iudex incompetens fit competens ratione inſidentiæ.*
40 *Sequeſter eſt tamquam depoſitarius.*
41 *Sequeſtri in cauſa proceditur executiue.*
42 *Sequeſter tenetur reſtituere ad ſolum verbum Iudicis.*
43 *Sequeſtrum ad quem finem fiat.*
44 *Sententiæ, quæ fecit iudicatum, non poteſt iniquitas allegari.*
45 *Iudex cauſæ præparantis eſt etiam præparatæ.*
46 *Laici quando poſſunt conueniri coram epiſcopo, poſſunt etiam ab eo pignorari, & carcerari.*
47 *Laicus Iudex an poſſit præcipere clerico, vt retineat in ſequeſtrum rem laici.*
48 *Conceſſo vno conceduntur omnia ad illud neceſſaria.*
49 *Sequeſtrum quomodo poſſit fieri à Iudice laico penes clericum.*
50 *Epiſcopus poteſt ſuo marte exequi ſuas ſententias contra laicos.*
51 *Sequeſtri in cauſa an procedatur in forma iudicij.*
52 *Excommunicatio contra recurrentes ad laicos in cauſis fori eccleſiaſtici.*
53 *Eccleſiæ libertatem, vel immunitatem violans non poteſt abſolui, niſi à Papa, etiam in caſu dubio.*

Ne ſcribam vanu, Duc pia Virgo manum.

CReditor erat Alfonſus Rubeus cuiuſdam Sacerdotis de Ducatonis 108. occaſione mercimonij ſui illi venditi, propter quod intellectu, quòd fratres de Reprobis eſſent debitores dicti Sacerdotis magnæ pecuniarum quantitatis procurauit à Iudice Eccleſiaſtico fieri præceptum dd. fratribus ne ſoluerent, quidquam dicto ſacerdoti, ſed apud ſe in ſequeſtrum retinerent pecuniam illi debitam vſque ad ſummam prædictam vnde prædicti fratres tacentes nihil ſequeſtro oppoſuerũt: cum Rubeus liquidaret creditum ſuum, dicti fratres ſemper fuerunt in contumacia, & paſſi ſunt Poſitiones haberi pro confeſſis; extabat autem Inſtrumentum crediti prædicti Rubei, & cum eſſet concluſum in cauſa, dictus Sacerdos de Nigris fuit cõdemnatus, & ſequeſtrũ declaratũ liquidum, ac dictis fratribus intimata ſunt omnia, & cum decretum feciſſet iudicatum contra vtroſque commiſſa fuit executio à Iudice Eccleſiaſtico quo facto dicti fratres laici oppoſuerunt Iudicis incompetentiam forum declinantes, & recurſum habentes ad Officialem ſecularẽ, qui tentauit modis omnibus impedire executionem detinendo etiam perſonaliter dictum Rubeum, vt ab eo extorqueret cõſenſum de relaxandis libere pignoribus dictis fratribus ablatis; Quæritur, an tam dicti fratres, quàm dictus Officialis perperam egerint, & an inciderint in excommunicationem reſeruatam Pontifici Maximo in Bulla publicari ſolita *in Cœna Domini can. 16.* contra recurrentes ad Iudices laicos in cauſis ad forum Eccleſiaſticũ pertinentibus, vel impediẽtes Iudices Eccleſiaſticos ne ſua Iuriſdictione vtantur.

In quo licet prima facie poſſet videri Eccleſiaſticum fuiſſe Iudicem incompetentem reſpectu dd. fratrum, cum
1 ſatis iuri cõueniat, vt actor ſequatur forum rei *c. ſi clericus, & ibi Abb. Alyn. & communiter DD. de for. comp.* & ideo ſicut ille ſacerdos deberet cõuenire dd. fratres laicos coram ſuo Iudice, quia ſunt laici, ita, & multo magis id facere debebat dictus Rubeus laicus ab eo cauſam habens: *Auth. multo magis, C. ut DD. C. de ſacroſ. eccl.*

Nihilominus in aperto eſſe cenſui non ſolum dictũ Officialem incidiſſe in dictam excommunicationem, ſed etiam dd. fratres, certum eſt enim quod illa incurritur propter recurſum ad Iudices laicos pro impedienda executione Iudicis Eccleſiaſtici, vt ſæpe iudicauit
2 *Rota*, vt habemus late *in vna Oſcen. Canonicatus primo Nouembris 1591. coram Pegna, & in Valentina Tenſionis. 31. Ianuarij 1600. coram Manzauedo*, vt apud *Marcheſ. de Commiſſ. p. 3. §. 2. fol. 353.*

Nec dubitandum eſt de Iuriſdictione Iudicis Eccleſiaſtici in hoc caſu contra laicos, quoniam certum eſt tam de conſuetudine, quàm de iure validum eſſe ſequeſtrũ ab eo factum penes laicos de pecunijs Sacerdotis, attenditur enim principalis reus, qui eſt de foro Eccleſiæ, & à quo debet regulari Iudicium, etenim ſi vſum reſpicimus, fuit oſtenſum extare ſtylum immemorabilem faciendi ſimilia ſequeſtra in foro Eccleſiaſtico, & poſtea exequi contra laicos ſequeſtrum habentes, quod ſatis eſſet, etiam ſi ius non haberem, quia valet vſus, vt laicus conueniatur in foro Eccleſiaſtico pro
3 negotio, etiam non ſubiecto illi, *tex. c. in d. cap. ſi clericus*

ricus vbi Abb. num. 5. 7. Barb. num. 22. Soc. num. 4. Anchar. n. 3. de for. compet. Henrich. Boybic. in c. transmissa. num. 1. eod. Bellet. disq. cleric. par. 1. tit de fauor. cler. real. §. 5. numero 4. solitum enim & consuetu-
4 do tribuunt Iurisdictionem. *c. cum contingat, in fin. de for. compet. l. viros, vbi Bart. C. de diuers. off. lib. 11. Salyc. & DD. in l. 1. C. de emancip. liber. Io. And. in d. c. si clericus, num. 4. Bald. cons. 338. num. 5. lib. 1. Ias. in l. fin. num. 18. ff. de Iurisdict. om. iud. Alex. cons. 240. num. 1. lib. 6. Rim. iun. cons. 736. num. 8. Borgn. decis. 5. num. 23. p. 1. And. Gail. pract. obseru. lib. 1. obs. 57. num. 14. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 27. num. 1. 2. & seqq. p. 1. Pereg. in prax. ciuil. lib. 1. Rub. de Iudic. num. 58. Marth. de Iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 64. num. 10.* huiusmodi autem stylus, & vsus multis modis probatur, sed præcipue ex
5 inspectione plurium processuum. *Farin. decis. crim. 355. num. 1.*

Nec difficile est vsum probare, quia in huiusmodi, & alijs similibus solitum inducitur ex bino actu. *Ias. cons.*
6 *153. numero 2. ad fin. lib. 4. Crau. cons. 767. numero 6. Farinac. in prax. quæst. 162. num. 17. Mantic. de tac. & ambigu. conuent. p. 1. lib. 8. tit. 24. num. 13. vers. sed notandum:* hic autem habemus stylum, & vsum inueteratum, propterea nō sunt mutanda, quæ semper certam habuerunt interpretationem. *l. minime. ff. de leg.*
7 & stylus Iudiciorum, & tribunalium debet attendi. *c. ex litteris, de constit. Alex. cons. 240. num. 2. lib. 6. Ludouis. decis. 126. num. 2. Gratian. disc. for. lib. 4. cap. 745. num. 22. 23. 24. Gabriel. cons. 200. num. 2. lib. 2.* &
8 si versaremur in dubio, obseruantia tolleret omnem ambiguitatem. *Seraph. decis. 1410. num. 2. 16. 22.*

Verum id quoque iuri satis conforme est, nam si sacerdotem inspicimus, iustum fuit sequestrum, cum adesset timor dilapidationis, & creditum Rubei satis esset liquidatum, cum enim sufficiat fides vnius testis iuncto iuramento creditoris, hic nihil erat dubitandum, vbi aderat publicum Instrumentum secūdum *Alex.*
9 *cons. 163. num. 2. lib 6.* sin respiciamus dd. fratres laicos, idem respondendum est, quia in hac materia sequestrationis non consideratur persona laici sequestrarij, sed clerici debitoris, cuius sunt pecuniæ sequestratæ. quia sequestrum ipsius intuitu fieri dicitur, & propterea si tale sequestrum fieret à Iudice laico, vtique inualidum esset, licet sequester esset laicus, vt inquit *Borgn. decis. 3. num. 27. in fin. p. 1. Marth. de Iu-*
10 *risd. p. 4. cent. 2. cas. 101. num. 5. 6.* si quidem sequestrum non potest fieri ab eo, qui non potest citare
11 eum, cuius sunt pecuniæ sequestrandæ. *Marth. d. trac. p. 4. cent. 2. cas. 165. num. 6.* Bene verum est, quòd si non posset haberi copia Iudicis Ecclesiastici, & periculum esset in mora, tunc vtique laicus Iudex posset
12 sequestrum facere: *Borgn. in repert. decis. verb. Iudex sæcularis, vers. quæ sunt intelligenda, p. 1.* sed nihilominus, etiam in hoc casu postea negotium esset remittēdum ad forum Ecclesiæ. *Borgn. d. decis. 3. n. 24. versic. & si non agit, & n. 26. 27. p. 1. sequitur Borell. in sum. decis. tit. 37. num. 23. p. 2.* nec mirum, quia sequestrū non est petitio, sed præparatorium quoddam, & accessorium actionis, & petitionis principalis. *Cyriac.*
13 *contr. iur. lib. 2. contr. 327. num. 51.* & ideo debet fieri ab eo Iudice, coram quo pluralis actio est intētanda, qui est Ecclesiasticus, & sane si nō potest Iudex laicus tale sequestrum facere, vt vidimus, necessario sequitur faciendum esse ab Ecclesiastico, quia exclusio vnius
14 est inclusio alterius, & è contra: *l. cum Prætor. in princ. ff. de iudic. l. maritus, de procur. Rol. cons. 58. n. 76. lib. 3. Menoch. cons. 530. num. 2.*

Neque id mirabile debet videri, quoniā dicti fratres laici non poterant cogi ad recipiendum tale sequestrum, nisi ex iusta aliqua causa, & deponendo pecuniam, illud potuissent euitare eò, quòd sequestri officium sit voluntariū, non necessarium vt ex *l. fin. C. de bon. auth.*
15 *iud. poss. inquit Bart. in l. litibus, num. 8. C. de agric. & cens. lib. 11. Alex. in l. si fideiussor. la secunda, §. si satisdatum, num. 10. ff. qui satisd. cog. Curt. in l. vnic. n. 25. C. de prohib. sec. sequestr.* quod tamen intellige de eo sequestro, quod fit penes aliquam, qui non habebat rem, velut quando res aufertur de manibus debitoris, ne eam delapidet, & deponitur penes tertium, is enim voluntarie recipit, nec cogi potest, verum quādo penes aliquem est res debitoris, is vtique non potest cōtradicere sequestro, & soluere, aut restituere rem debitori, quia sequestrū habet vim inhibitionis, ne soluat, quod si nolit rem retinere, aut acceptare seque-
16 strum, nō cogitur. *Bart. in d. l. litibus. Curt. in d. l. vnic. num. 25. perbelle Bero. in c. quoniam contra, num. 160. de probat. Carroc. de sequestr. p. 1. quæst. 4. num. 2.* sed tenebitur rem penes officium, aut alium de consensu Iudicis deponere, quia non potest soluere debitori, nisi videatur etiam Iudici ex iusta aliqua causa, vt ipse rem retineat, quod vtique Iudex poterit præcipere iusta existente causa.

Verum si sequester nihil contradicat sequestro censetur illud acceptare, & si per multos dies taceat, nec reuocationem sequestri procuret, sibi præiudicat, quia videntur fateri penes ipsum extare res sequestratas, &
17 consentire videtur, sic pulchre inquit *Carroc. de sequestro p. 3. quæst. 13. Card. Tusch. pract. concl. littera C. conclus. 204. num. 26.* adeo, vt amplius sine licentia Iudi-
18 cis recusare non valeat. *Carroc. d. tract. p. 1. quæst. 5. Gratian. disc. for. lib. 1. c. 167. num. 28. 29.* ad instar illius, qui recepta epistola, in qua debitor enunciatur, si nihil protestetur, in ea cōtentum approbare videtur,
19 vt inquit *Bart. in l. si filius fam. la secunda. ff. ad Maced. & in l. cum tabernam. §. idem quæsiuit, de pignor. Matthes. sing. 22. num. 2. Carroc. d. loco. Passer. Gen. tract. de script. priuat. lib. 3. tit. de litteris Cambij, in princ. numero 8.*

Quæ omnia apprime accommodantur cōtra dd. fratres laicos, qui tacendo visi sunt fateri se esse debitores dicti Sacerdotis, & vera esse contenta in sequestro, & multo magis, quia reclamando potuissent negare debitum, & impedire actum ne contra eos procederetur vti debitores, ideo tacendo videntur consensisse: *cap.*
20 *qui tacet, de reg. iur. in 6. l. fideiussor. la secunda, §. pater, de pignor. l. 1. §. magistrum, ff. de exercit. act. gl. in c. 15. qui tacet, vbi Dyn. num. 5. de reg. iur. in 6. gl. in l. Caius Seius, in verb. non obesse, vers. tu autem dicas, de pign. act. Henrich. Boybic. in c. nonne bene, num. 1. vers. in secundo, de præsumpt. Card. Cresc. decis. 2. alias 17. num. 2. Vt lit. pend.*

Addi potest hanc dd. fratrum taciturnitatem operatam fuisse tacitum eorum consensum in Iudicem adeo, vt
21 Ecclesiastici Iurisdictionem videantur prorogasse, cum certum sit laicos posse prorogare Iurisdictionem Iudicis Ecclesiastici etiam sine sui superioris licentia in tan-

in tantum, quòd neque Iudex ſæcularis id prohibere poſſit . *lex. in l. 1. §. & poſt operis, num. 15. ff. de nou. oper. nunt. Franc. Marc. deciſ. 544. num. 1. p. 2. Prax. Archiep. Neap. c. 13. num. 2. Gratian. deciſ. 111. n. 15. pulchrè Bellet. diſq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. perſ. §. 2. num. 23. & tit. de fauor. cler. real. §. 5. num. 52. verſic. nam laici; Card. Tuſch. littera T: concl. 927. num. 13. 16. Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 175. num. 3. Giurb. conſ. 59. num. 91. verſ fieri.* quod tamen de clericis nõ poſſet dici, qui numquam poſſunt laici Iudicis in Iuriſdi-
22 ctionem conſentire, vel prorogare: *c. ſignificaſti, de for. comp. Bald. in l. 1. num. 5 ff. de Iudic. Rol. conſ. 4. n. 9. lib. 1. Surd. conſ. 396. num. 14. late Bellet. d. §. 2. n. 21.* ſi igitur dicti fratres laici volebant ſequeſtrum euitare, debebant ante litem conteſtatam, vel debitum negare, vel pecuniam deponere.

Neque obſtat decretum, ne quis trahatur ad alienum forum, quo videtur laicis prohibitum alterius Iudicis prorogare Iuriſdictionem pro vt ſimilia decreta extãt
23 multis in locis & habetur in *Stat. Regij, lib. 3. c. 170.* nam huiuſmodi Statutum, ſeu decretum non poteſt, nec debet intelligi de foro Eccleſiaſtico, vt laicis non liceat illud prorogare, vt ad rem dixerunt *Bald. in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de Iuſt. & iur. Prax. Archiep. Neap. c 48 num. 10. in magnis. Hort. Caualc. tract. de Bracch. reg. p 4. num. 258. in fin.* defectu enim poteſtatis non poteſt compræhendere Curiam Epiſcopalem, & illi ſe ſubijcientes, ſiue directè, ſiue indirectè, etiam ſi eius diſpoſitio dirigeretur ad perſonas laicas. *Abb. conſ.*
24 83 *num. 2. p. 1. Lancell. Gail. conſ. 68. n. 84. Surd. conſ. 301. num. 75. 76. 77* & ſi ambiguum eſſet, Epiſcopus poteſt cogere legiſlatorem ad declarãdum ſi noluiſſe verba facere de rebus ad Eccleſiam ſpectantibus *Ma-*
25 *ſchard. de Stat. interpræt. concl. 1 num. 79.* Verum ſanctiſſime dictum Statutum Regij expreſſe à ſua diſpoſitione excepit caſum, vbi laicus traheretur ad forum Epiſcopalem, & datoetiam, quòd generaliter fuiſſet locutum, non compræhenderet hunc caſum, quia in
26 generali ſermone non includitur Eccleſia, & ſi quid pertinet ad eam. *Lancell. d. conſ 68. n. 80. 88. Marth. de iuriſd. p. 4. caſ. 4. num. 14. Io: Bapt. Trott. conſ. vnic. verſ. primo quia, apud Gattic. de immun. Eccl. fol. 143. & Buccafer. apud eundem, fol. 463.* ex quibus cõcluditur, quòd etiam ſi dictus Eccleſiaſticus non fuiſſet cõpetens, quia tamen eius Iuriſdictio fuit prorogata, ip-
27 ſe cauſam debet terminare. *Bald. in l. quaſtiones, n. 1. in fin. C. vbi de crim. ag. oport.*

Deinde non obſtat certum eſſe, quòd contumacia rei nõ reſpondentis non poteſt prorogare Iuriſdictionem
28 Iudicis non ſui. *Innoc. in c. innotuit, num. 3. de cler. qui furt. ord. recept. Bart. in l. non videtur, de iudic. Bald. in l geſta, num. 16. C. de re iud. & in l quæſtiones, num. 4. in fin. C. vbi de crim. ag. oport. Rom. conſ. 48. num. 1. verſ. aut non comparuit. Tuſch littera T: concl. 926. num. 2. Dec. in c. ſi duobus, num. 11. & ibi. Bero. num. 36. de Appellat.*

Nam primo poteſt vnico verbo reſpondeti, hic non eſſe agendum de foro prorogato, ſed competenti, cum ſatis viderimus Eccleſiaſticum poſſe ſequeſtra facere de rebus clerici exiſtentibus penes laicum, nec vidi quamquam diſſentientem, vnde non remanet dubitandi locus, quia opinio vnius Doctoris etiam ſine lege loquentis multum valet, & ſi non habet contradi-
29 centem, dicitur caſus legis, vt poſt *Bart. & Iaſ. inquit Becc. conſ. 68. num. 9.*

Accedat, quia ad oſtendẽdam Eccleſiaſtici fori competentiam ſola attenditur qualitas petitionis, & narratiua actoris, non qualitas defenſionis, & propterea ſatis eſt in libello allegare qualitatem, quæ tribuat iuriſdictionem, nam ſi illa negetur, debet ſaltem ſumma-
30 rie probari, ſi vero non negetur, vera præſumitur, & proceditur ad vlteriora in cauſa ſine alia probatione qualitatis: ſic *Ant. de Butr. in c. ſi clericus laicum, n. 3. vbi Abb. num. 12. verſ. redeo, & Felyn. num. 3. verſic. quamob. de for. compet. Tuſch. littera Q: concl. 18. n. 10. Vant. de Nullit. titulo de nullit. ex defect. iuriſd. numero 53. pulchre Mynſ. obſeru. 99. num. 6. cent. 1. Farinac. in prax. q. 8. num. 86.*

Hic autem cõtra dd laicos exprimitur in ſequeſtro qualitas tribuens Iudici Eccleſiaſtico iuriſdictionem, ſcilicet extare penes eos pecunias debitas dicto Sacerdoti, quas Rubeus prædictus ſequeſtrare intendit, quod fieri poſſe apud acta Iudicis Eccleſiaſtici iam ſatis vidimus, rectè enim pro re clerici trahitur laicus ad forũ
31 Eccleſiæ: *tex. c. in d. c. ſi clericus laicum, de for. compet.* vnde videmus, quòd ſi emptio facta à laico dicatur eſſe facta de pecunijs Eccleſiæ, cognitio, an pecunia
32 ſit Eccleſiæ, ſpectat ad Eccleſiaſticum, vt poſt *Lap. alleg. 59. num. 10. Tuſch. littera I: concl. 447. num. 27.* quoniam Eccleſiaſticus non eſt ita incapax iuriſdictionis temporalis, ſicut laicus eſt ſpiritualis: *Vant. d.*
33 *tit. de Null. ex defect. iuriſd. num. 58. Giurb. conſ. 80. num. 35. verſ. Eccleſiaſticus vero Sigiſm. Scacc. in prax. ciuil. & crim. p. 1. c. 12. num. 13.*

Et propterea ſi dicti fratres laici prætendebant ſe non teneri ad pecunias ſequeſtratas, quaſi non eſſent debitores dicti Sacerdotis, tenebantur id allegare ad eli-
34 dendam Eccleſiaſtici Iuriſdictionem: *tex. c. in d. c. ſi clericus, ibi: & laicus res ipſas non Eccleſiæ, aut clerici, ſed ſuas proprias aſſeuerat, de for. compet.* citatus enim tenetur ſuum priuilegium allegare: *c. veniẽs, de accuſ. l. ſi quis in aliena, de Iudic.* & quotieſcumque citatio non arctatoria exprimit vnum caſum, cuius vigore citatus teneretur comparere, ſi putet non adeſſe caſũ,
35 debet comparendo id allegare. *Felyn. in c. ſi duobus: num. 6 verſ. ſecundo conſidera, de appellat.* immo dato etiam dubium eſſe, cuius ſit Iuriſdictio adhuc citatus
36 tenetur comparere: idem *Felyn. in d. c. ſi duobus, n. 7. in fin. vbi Dec. num. 7. Bero. num. 20. verſic. ſed quando, & num. 21. 23. verſ. non obſtant eod.* ſed hic non aderat, qui negaret pecunias prædictas fuiſſe dicti Sacerdotis, ergo tales eſſe præſumuntur, qualesin ſequeſtro enuntiantur.

Secundò reſpondetur tunc ex contumacia non intelligi prorogatam Iuriſdictionem, quando Iudex prorogatus eſt prorſus incompetens, velut laicus reſpectu clericorum, quod de Eccleſiaſtico reſpectu laicorum dici
37 non poteſt. *Giurb. d. conſ. 80. num. 35.* ſecus eſt, quãdo eius iuriſdictio poteſt per exceptionem elidi, vt hic, negãdo pecuniam eſſe clerici, tunc enim contumacia prorogat iuriſdictionẽ, etiãſi Iudex ſe cõpetentem nõ pronunciet: vt poſt *Imol. in l. ſi qui ex conſenſu, num. 7. verſ. ſecus autem. C. de epiſc. aud. Apoſtill. ad. Bart. in d. l. nõ videtur, littera E: ff. de Iudic. Dec. in d. c. ſi duobus, num 3. & num. 8 in fin. vbi Bero. num. 23. verſ. nec mihi, de appellat. Giurb. d. conſ. 95. n. 9. bene Franc. Marcb. deciſ.*

decis. delph. 120. *num.* 6. *versic. vel posset, p.* 2. & ideo
talis contumax comparens post litem contestatam
non potest amplius in competentiam proponere, sed
38 tenetur causam prosequi in statu, in quo reperitur.
Bero. in d. c. si duobus, num. 30. *de appellat.*

Tertio respondetur nõ esse in hoc casu ambigendum de
Iurisdictione Iudicis Ecclesiastici; cũ enim causa prin-
cipaliter dirigatur aduersus dictum Sacerdotem vti
debitorem, Ecclesiasticus potest dici competẽs etiam
contra dd. laicos ratione insidentiæ, licet enim forte
non posset de hoc principaliter cognoscere, tamen vti
39 de incidenti poterit ferre Iudicium: *ex l. nulli, & l.*
quoties. C. de iudic. ..... d. titulo ex defect. iurisd. n. 58.
Surd. cons. 280. *num* 14. *p.* ..... *Giurb. d. cons.* 80. *n.* 28.
35. quæ omnia faciunt casum nostrum de indubita-
bili.

Recte igitur contra dd. fratres laicos processum est, &
executum, quia cum sequester sit tanquam deposita-
40 rius: *l. si oleum, ff. de dol. Corn. cons.* 108. *num.* 4 *lib.* 4.
contra eũ proceditur executione interloquendo tan-
41 tum. *Bald. in l. fin. num.* 5. *vers. item nota hic. C. de bon.*
auth. iud. poss. & ibidem Salyc. num. 9 *vers. nota textũ.*
vnde est, quòd non oportet, vt sequester causa cogni-
ta reddat sequestrum; quia ad solum verbum Iudicis
42 id facere debet. *Bald. in l. fin. num.* 5. *vers. item nota,*
quod sufficit, & ideo finita lite ei, qui vincit, rem se-
questratam debet restituere. *Bart. in d. l. si oleum, n.* 4.
43 *& ibi: Bald. num.* 1. eò, quòd non fiat sequestrum ad
alium finem, nisi vt creditor liquidato sequestro pos-
sit suum consequi creditum. *Corn. d. cons.* 108. *num.* 4.
lib. 4.

Et cum dd. fratres laici non appellauerint à sententia
Ecclesiastici, illa fecit iudicatum, nec amplius licet
44 dicere de eius iniustitia, vel iniquitate. *Surd. cons.* 288.
num. 17. *vers. quinto.* & legitima fuit executio contra
dd. fratres commissa, quia si Ecclesia potuit facere
sequestrum, potuit etiam eis præcipere, vt rem seque-
stratam restituant, quia Iudex causæ præparantis est
45 etiam Iudex causæ præparatæ. *Marth. de iurisd. p.* 2.
c. 8. *num.* 14. *Decian. tract. crim. p.* 1 *lib.* 4. *c.* 30. *num.* 6.
& quotiescumque laici possunt conueniri coram Iu-
dice Ecclesiastico, possunt quoque sine requisitione
Iudicis laici in bonis, & persona grauari, carcerari,
pignorari, torqueri, mulctari, & contra eos sententias
46 potest suo marte Ecclesiasticus exequi. *Prax. Arch.*
Neap. d. c. 13. *num.* 3 *in magnis. Bellet. disq. cleric. p.* 1.
tit. de fauor. cler. real. §. 5. *num.* 103, *late Marth. de iu-*
risd. p. 1. *c.* 150. *num* 5. 8. 9. 17. *Hort. Canalc. de brach.*
reg. p. 4. *num.* 258. & ita fuit resolutum à Sacra Con-
gregatione Cardinalium coram Sanctissimo, vt ple-
nè habetur penes *Gattic. de immun. Eccl. fol.* 243. 267.
vbi late id examinatur, & adducuntur plene rationes,
& auctoritates id ipsum adamussim probantes.

Et sane si verum est licere iudici laico deponere, vel in
sequestrum dare clerico etiam regulari rem laici, &
terminata causa eidem præcipere, vt rem restituat vi-
ctori, ad cuius fauorem factum est sequestrũ eò, quòd
47 Iudex tunc executiue procedat, & non per modum
Iudicij adeo, vt non sit mirum, si ita laicus Iudex pos-
sit cogere clericum: vt voluit *Bald. in l. si fideiussor. §. si*
satisdatum, num. 4. *& ibi Ias. num.* 6. *ff. qui satisd. cog.*
Mant. in specul. p. 4. *dist.* 11. *n.* 37. *Curt. iun. in l.* 1. *n.* 24.
ff. de iudic. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 111. *num.* 32. *p.* 1.
Carroc. de sequestr. p. 1. *quæst.* 5. *princ. tit. de person. q.* 1.
num. 1. *Surd. cons.* 280. *num.* 10 11. *Scacc. in prax. c.* 11.
num. 96. *p.* 1. *Farinac. quæst.* 8. *num.* 123. *vtrjs. limit.* 1.
Marth. de iurisd. p. 4. *cas.* 104. *num.* 8. *& cas.* 124. *n.* 1.
multo magis licebit Ecclesiastico cogere laicum ad
restituẽdum sequestrum, quoniam vno concesso om-
nia censentur permissa, quæ ad illud exequendũ sunt
48 necessaria: *l.* 2. *vbi* DD. *ff. de iurisd. om. iud. c. præterea,*
de off. deleg. Seraph. decis. 645. *num.* 3.

Bene verum est, quòd in hoc non est concors DD. sen-
tentia, alijs enim putauerunt esse impossibile, quòd
Iudex laicus possit coactiue clericus constringere ad
aliquid faciendum, quia non habet potestatem in eos
directe, vel indirecte, nec ipsi vllo modo valent eius
Iurisdictionem prorogare, ideo melius est distinguere
secundum cõmunes DD. traditiones, vtique spectare
ad Iudicem laicum pronunciare liquidum esse seque-
strum, & rem sequestratam apud clericum esse resti-
tuendam, verum si coactiue procedendum sit, opor-
49 tet recurrere ad Ecclesiasticum, qui cogat clericum
ad relaxationem sequestri: ita videntur sentire *Cagn.*
in l. 1. *num.* 21. *ff. de iudic. Tiraq. de retract. conuent. q.* 4.
gl. 7 *num.* 10. *bene Tusch. pract. concl. littera I. conclus.*
451. *num.* 28. *Crass. de effect. ib. cleric. eff.* 1. *num.* 855. *in*
fin. vbi ait contrariam opinionem esse ciuilistarum, &
non veram, ita sentit etiam *Anton. Dian. moral. resol.*
p. 1. *tract.* 2. *resol* 21. quem post hæc scripta vidi, *&*
vid. Marth. de iurisdict. par. 4 *cas.* 104. *n.* 9. *& cas.* 124.
num. 4. in quibus locis hanc rem sic in terminis bene
declarat, & nõ sine ratione, quia quotiescumque cle-
ricus condemnatur à laico, velut in causa reconuen-
tionis, semper executio sententiæ debet fieri ab Eccle-
siastico Iudice ad instantiam sæcularis: *Butr. & Imol. in*
50 *c.* 1. *de mutuis petitio. Lap. alleg.* 119. *num.* 4. *Vrsill. ad*
Afflict. decis. 173. *num.* 2. *Tusch. d. littera I. concl.* 451.
num 50. *Marth. d. cas* 124. *num.* 5.

Vnde licet hæc vltima opinio nobis magis placeat, & vi-
deatur in praxi recepta, quia semper vidi Iudices lai-
cos recurrere ad forum Ecclesiasticum, vbi ius coacti-
ua adhibenda est contra clericos; tamen non cadit
firmatum à nobis argumentum, quia id procedit eò,
quòd laicus non potest vnquam exercere Iurisdictio-
nem in clericos in cohibendo, vel cogendo eos, id au-
tem nullo modo potest dici de Iudice Ecclesiastico,
qui potest suo marte suas sententias exequi cõtra lai-
cos, vt vidimus, vnde satis est ostendere, quòd spectet
ad Iudicem, qui mandauit sequestrum, præcipere etiã
illius relaxationem, quia postea non potest replicari
Ecclesiastico, quod replicatur laico, ideoque firman-
dum est punctum recte fuisse executum contra dd.
laicos.

Non igitur obstat, quòd si dicti fratres laici essent cõue-
niendi, vtique oporteret eos trahere ad sæcularem Iu-
dicem, quod ipsi pro Achille reputant. Nam respon-
detur, hic non esse inspiciendam laicorum personam,
quia contra eos non proceditur per modum Iudicij,
sed executiue, incidenter, & per quandam consequẽ-
51 tiam, quod fieri potest, etiam si non sint de foro iudi-
cis sequestrantis, quando non est penitus incapax Iu-
risdictionis, vt in clericos. *Surd. d. cons.* 280. *num.* 11.
Carroc. d. quæst. 5. *priuc. Farin. d. quæst.* 8. *num.* 123. &
iam satis vidimus.

Hinc clare cognoscitur iuridice fuisse processum, & in
nullo

nullo offenſam fuiſſe Iuriſdictionem ſæcularem, & conſequenter dd fratres laicos, & Officialem ſæcularem incidiſſe in excommunicationem Papalem latæ
52 ſententiæ, de qua in *Bulla Cœnæ Domini canone 16. vbi perbelle Duardus explicat, & Sayr. de Cenſur. c. 20. num. 1. lib. 1. Tolet. de inſtr. ſacerd lib. 1. c. 29. Bellet. diſq. cler. tit. de fauor. cler. perſon* §. 2. *num.* 28. quam incurrunt recurrẽtes ad forum laicum, & iudices ipſi, qui directe, vel indirecte impediunt Eccleſiaſticos, ne ſua Iuriſdictione vtantur: Cauſa fuit commiſſa ab Illuſtriſſimo Legato Bononiæ, ſed poſtea accordio ſopita eò, quòd inuenerint modum ſatisfaciendi ei, qui ſequeſtrum fecit fieri, ſed an poſtea prouiderint ſuis conſciẽtijs, ipſi videant, nam hodie etiam ſi verſemur in dubio, an quis violauerit libertatẽ, vel immunitatẽ Eccleſiæ non poteſt abſolui, niſi à S. Pontifice, vt conſtat ex litteris Illuſtriſſimi Cardinalis Bandini ſub die
53 15 Martij 1629. de mãdato Sanctiſſimi Vrbani Papæ VIII. datis, quæ regiſtratæ cernuntur in Archiuio Curiæ Epiſcopalis Regij, & omnibus Catholicis Epiſcopis ſcriptæ ſunt: vnde multo minus id licebit, ſi clare conſtet in aliquo fuiſſe offenſam Iuriſdictionem Eccleſiaſticam.

CAPVT XLV.

EPITOME.

Stante Statuto fœminarum excluſiuo propter maſculos an clericus excludat ſororem a ſucceſsione, an dos ſit conſignanda ſorori ante matrimonium, & vbi alimenta præſtari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non excludit fœminas ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo.*
2 *Laici non poſſunt ligare clericos defectu poteſtatis.*
3 *Statutum laicorum licet iuſtum, & rationabile non ligat clericos.*
4 *Clerici ſunt exempti à laicis etiam quo ad bona patrimonialia.*
5 *Clerici poſſunt vti Statuto laicorum fauorabili non vt ſtatuto, ſed tanquam priuilegio.*
6 *Statutum fœminarum excluſiuum propter maſculos prodeſt clericis.*
7 *Priuilegium laicis conceſſum prodeſt etiam clericis.*
8 *Laicorum ſtatutum fœminarum excluſiuum an proſit clericis.*
9 *Laici non poſſunt priuare clericos beneficio ſuorum ſtatutorum.*
10 *Statutum laicorum, ne ſtatuta proſint clericis, an valeat.*
11 *Clerici poſſunt priuari beneficio ſtatutorum, ſi ea in omnibus non acceptent.*
12 *Laici ex interuallo non poſſunt tollere clericis beneficium ſtatutorum.*
13 *Fœminæ in ſuccedendo non excluduntur à clericis, ſi eis ſtatuta non proſunt.*
14 *Clerici ſi pro ſe allegant Statuta, contra ſe etiam debent admittere.*
15 *Aequalitas ſeruanda eſt in ſucceſſionibus.*
16 *Statuta debent acceptari à clericis cum ſuis conditionibus.*
17 *Statuta laicorum non ſeruantur in foro Eccleſiæ.*
18 *Beneficio alterius conſequor, quod ipſe conſequi non poſſem.*
19 *Clerici excludunt ſorores, ſi extant alij fratres laici.*
20 *Incluſus trahit ad ſe excluſum in ſucceſſionibus.*
21 *Depoſitum, & conſignatio non cadunt in ſtabilibus.*
22 *Aſſignare, verbum quid importet.*
23 *Conſignare, ſeu aſſignare verbum quid importet.*
24 *Conſignando transfertur dominium.*
25 *Aſſignare, & conſignare idem ſunt.*
26 *Dotis titulo transfertur dominium.*
27 *Dos ſuccedit loco legitimæ.*
28 *Dos ſuccedens loco legitimæ debetur ſine conditione, & tempore.*
29 *Statutum Regij de dotibus declaratur.*
30 *Dos non dicitur ante matrimonium.*
31 *Dos aſſignata dicitur dos etiam ante nuptias.*
32 *Dos an ſuccedat loco legitimæ ſecundum ius commune.*
33 *Dos quando ſuccedat loco legitimæ ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo.*
34 *Statutum Regij non excludit ſimpliciter fœminas, ſed dotatas.*
35 *Dos à ſtatuto fœminis reſeruata pure debetur, & tranſit ad hæredes.*
36 *Sermo vniuerſalis omnia comprehendit.*
37 *Fœminæ alimentari debent, antequam maritentur.*
38 *Fœmina non debet ſimul frui alimentis, & fructibus dotis.*
39 *Alimenta debentur ſorori à fratre, donec nubat.*
40 *Frater alit ſororem, donec maritetur.*
41 *Alimenta quando ſuccedant loco legitimæ.*
42 *Fœmina excluſa à ſtatuto habet alimenta tanquam fructus legitimæ.*
43 *Dotis fructus ſpectant ad eos, qui dotem præſtare debent, & interim alunt.*
44 *Alimenta debentur fœminæ à ſtatuto excluſæ etiam aliàs diuiti.*
45 *Alimenta ſunt præſtanda in domo alere debentis.*
46 *Alimenta poſſunt peti extra domum, ſi obligati ſunt inter ſe diuiſi.*
47 *Alimenta præſtantur alternis vicibus in domo cuiuſque obligati.*
48 *Alimenta petuntur extra domum ſtante lite.*
49 *Lis quando præſtet cauſam petendi alimenta extra domum.*
50 *Cauſa iuſta non recipiendi alimenta in domo obligati probanda eſt.*
51 *Alimenta petuntur extra domum ex iuſta cauſa arbitrio Iudicis.*
52 *Alimenta conſequitur ab omnibus, qui moratur cum vno ex obligatis.*

Ne

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa ſororum de Roteſijs contra
illarum fratres ſicut multæ ſunt peti-
tiones, ita non vna eſt dubitatio, & in
ſingulis non eſt inutile inſiſtere, vt rei
veritas dilucidetur: Nam in primis di-
ctæ ſorores prætendunt æqualiter ſuc-
cedere cum dictis earum fratribus cle-
ricis non obſtante Statuto Regij fęminarum excluſi-
uo, quia clerici non poſſunt frui beneficio Statuti, cui
non ſubijciuntur. cum leges etiam fauorabiles non
arctent clericos, & ſane pro eis plurimi Doctores cẽ-
ſere volentes, quòd hoc caſu fęmina, & maſculus cle-
ricus æqualiter ſuccedant adeo, vt fœminæ non no-
ceat Statutum, tum ratione prædicta, tum quia in cle-
ricis ceſſat ratio conſeruandæ agnationis, quam præ
1 oculis habuit Statutum: ita per *tex. in cap. Eccleſia S.
Mariæ, vbi Imol. de conſtit. hoc verius eſſe dicit Imol. in
c. dilecti, de for. compet. Bald. in c. cum veniſſent, ſub nu-
mero 6. de eo, qui mitt. in poß. Andr. Sicul. in c. quod cle-
ricis, de for. compet. Anch. in c. canonum ſtatuta, verſic.
hic etiam, de conſt. Matthesil. ſing. 110. Ang. conſ. 272.
in fin. Menoch. conſ. 940. num. 22. 23. lib. 9. Alex. Rau-
den. deciſ. 41. num. 43. vbi alios allegat.*

Idque multis rationibus poteſt comprobari, quia ex de-
fectu poteſtatis laici non poſſunt ligare clericos, cum
2 ſint ab eorum Iuriſdictione exempti: *d. c. Eccleſia S.
Mariæ, & c. clericis, de for. compet. Honded. conſ. 3. nu-
mero 11. 12. lib. 1. Decian. conſ. 71. num. 23. lib. 5. Rim.
iun. conſ. 15. num. 85. Ladercb. conſ. 103. num. 1. Sacc.
conſ. 20. num. 3. Maſcb. de interpræt. ſtat. concluſ. 1. nu-
mero 83.*

Neque obſtat, ſi Statutum laicorum ſit fauorabile cleri-
cis, vel ſit honeſtum, rationabile, & fundatũ in ratio-
ne naturali, quia hoc non ſufficit ad ligandum cleri-
cos, cum non ſufficiat honeſtas conſtitutionis, vbi de-
3 ficit poteſtas legislatoris, quam laici non habent in
clericos: *ad tex. in c. cum ab homine, & c. nouit. de Iu-
dic. ita late Prax. Archiep. Neap. c. 92. num. 1. verſic.
his, & alijs, & per tot um. Maſcb. de interpræt. Stat. con-
cluſ. 1. n. 7. 8. Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 5. n. 26. Bellet.
diſq. cleric. tit. de exempt. cleric. à Stat. ſæcul. §. 2. n. 3. 4.
5. 34.* exempti enim ſunt clerici à poteſtate laicorum
non ſolum quoad perſonas, ſed etiam quo ad bona
4 etiam patrimonialia: *Imol. in c. conſtitutus, num. 6. de
reſt. in integr. Burſat. conſ. 42. num. 3. Honded. conſ. 3.
num. 12. Surd. deciſ. 20. num. 10. Prax. Archiep. d. cap.
92. num 3. Bellet. d. loco §. 4. num. 3.*

Hęc licet vera ſint, quia vere Statutum laicale licet fauo-
rabile clericis eos non ligat, tanquam lex, nec ipſi co-
guntur eo vti, ſi nolũt, quia tamen poterunt eo vti ad
ſui fauorem non tanquam lege, ſed vti priuilegio: ad
5 *tex. in c. ſi in adiutorium, diſt. 10. Bald. in c. cum veniſ-
ſent, num. 6. de eo, qui mitt. in poſſeß. Alex. conſ. 210 n.
11. lib. 2. Abb. in c. fin. num. 2. de vit. & honeſt. cleric.
Soc. ſen. conſ. 128 num. 6. lib. 4. Surd. conſ. 301. num. 14.
Bellet. d. § 2. num. 35.* quo ad propoſitam quęſtionem
6 verius eſſe videtur, & receptius clericum excludere à
ſucceſſione ſororem, & alias fęminas ſtante ſtatuto
fœminarum excluſiuo ob maſculorum exiſtentiam,
cum enim tale ſtatutum reſpiciat merum fauorem,
cenſuerunt magis communiter DD. prodeſſe etiam
clericis, & pro eis ſeruandum eſſe tam in foro Eccle-
ſiaſtico, quàm ſæculari, quia priuilegium in genere
laicis conceſſum prodeſt etiam clericis, qui ideo ſe di-
7 cto ſtatuto iuuare poterunt, ſi voluerint: ita per *tex. in
c. dilecti, cum ibi notatis, de for. comp. Abb. in c. quod
clericis, num. 42. vbi Butr. eod. Card. Florentin. in rep. c.
perpendimus, verſ. octauo quæro, de ſent. excomm. Felyn.
in c. Eccleſia S. Mariæ, num. 87. vbi Dec. num. 217. de
conſtit. de communi. Soc. conſ. 241. num. 2. verſic. dicta,
lib. 2.* & hanc communem, & ab ea non eſſe receden-
dum teſtatur *Albert. Brun. de ſtat. art. 12. num. 165.
172. 173. Georg. Nat. de Stat. fœm. exclud. q. 3. n. 82.
83 84. 85. Dec. conſ. 280. n. 9. pulchre Lap. alleg. 100.
num. 5. 6. & alleg. 101. num. 6. 7. Natt. conſ. 44. num. 5.
lib. 1. Soc. iun. conſ. 80. num. 3. 15. lib. 4. latiſſime Bur-
ſat. conſ. 93. num. 27. lib. 1. Canale. deciſ. 9. num. 82. lib.
2. Rim. iun. conſ. 293. num. 13. Put. deciſ. 99. n. 3. lib. 3.
late Carpan. ad Stat. Mediol. c. 278. n. 67. 68. 69. lib. 1.
de communi. Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 29. numero 6. 7.*
valde fuſe de communi teſtans *Graſſ. de eff. cler. eff. 2.
num. 277. 278. Gall. de except. ad ſucceſs. p. 1. tit. 1. ex-
cept. 1. num. 62. 63. 64 65. plene Bellet. diſq. cler. tit.
de exempt. cler. à ſtat. ſæcul. §. 4. num. 20. 21. Duard. in
Bullam Cœnæ Domini, can. 15. quæſt. 17. num. 27.* qui
multos alios allegant adeo, vt hæc ſit communiſſima
DD ſententia, & in practica obſeruanda, ſi nil aliud
obſiſtat rationibus, quas prædicti DD. lepide, & pro-
lixe adducunt.

Verum contra fratres valde obſiſtebat, ne hac opinione
ſe poſſent iuuare, aliud Statutum Regij, quo diſponi-
tur, ne ſtatuta proſint clericis, niſi fuerint penitus ab
eis acceptata per ſynodalem conſtitutionem: In quo
tamen poterat replicari, quòd non obſtante ſimili
ſtatuto adhuc clericus excludat fœminam, vt cenſuit
8 *Lap. d. alleg. 100. in fin. & alleg. 101. num. 24. verſic.
circa ſecundum.* & ideo nõ poſſe laicos repellere à be-
neficio ſuorum Statutorum Eccleſiaſticos etiam per
viam Statuti multi ſunt opinati, quia hoc eſſet ſtatue-
re contra libertatem Eccleſiæ, qua clericis permiſſum
9 eſt frui Statorum laicalium fauoribus: ita per *tex. in c.
conſtitutus, in 5. not. de reſtit. in integr. c. dilecti, de for.
compet. Dec. conſ. 114. num. 1. verſ. ſed tamen: Felyn. in
c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 42. de conſt. Alb. conſ. 8.
num. 3. Natt. conſ. 431. num. 18. Surd. conſ. 262. num. 60.
videndus Vinc. Grilinz. coneiuis meus conſ. 76. n. 11.
vſque ad num. 20. Graſſ. de eff. cler. eff. 2. n. 14. 17.*

Sed verior eſt, & magis communis altera ſententia, vt
ſtatuentes laici poſſint excludere clericos à beneficio
Statutorum, ſtatuẽdo etiam expreſſe, ne eis vti valeãt,
10 niſi penitus ea acceptent, licet enim Statutum laico-
rum non poſſit clericis auferre ius commune, & pri-
uilegia legum, & canonum, poteſt tamen eos priuare
ſua protectione, & beneficio, nec erit contra liberta-
11 tem Eccleſiæ, quia ſtatuentes dicere poſſunt, amice
non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum eſt, & vade,
qui enim impedit beneficium, non facit iniuriam: ſic
*ad tex. in l. iniuriarum, §. ſi quis honoribus, ff. de iniur.
probat Bald. in l. ſi quis Curialis, in pen. not. C. de Epiſc.
& cler. & in l. de quibus, col. 8. verſ. ſexto quæritur, vbi
Iaſ. col. 2. verſ. ſed pulchrum. ff. de legi, & conſ. 261. lib.
3. Abb. in c. Eccleſia S. M. col. 13. verſ. quinto quæritur,
vbi Felyn. num. 27. & Dec. num. 226. 227. de conſt. la-
tiſſime Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 8. n. 42. 43. Cranet.
conſ. 726.*

conf.726.n.6. Rim.iun.conf.449.num. 33. Surd. consil. 396.num.22. Bursat.d.conf 93.num. 32.lib.1. Decian. tract.crim.p.1.lib.2.c.35.num.7. Alder. Masch.de stat. interpret.concl.1.num.250. Carpan. ad Stat. Mediol.in praelud.num.615.& c.280.num.20. vers. contrarium, p.2. Crass.d.eff.2.num.17.vers.licet contra,& num.18. 25.& num. 400. ea vero, quæ in contrarium addu-
12 cuntur, procedunt, si forte ex interuallo statuentes vellent priuare clericos beneficijs Statutorum, non enim possunt, quia iam clericis ius quæsitum est, vel si in pœnam eos reijcerent, quia clerici sunt, hęc enim dicerentur contra libertatem Ecclesiæ, & ita intelligitur *Tiraq.d.gl.8.num.43. Surd.d.conf.262.num.60. Graff.d.effect.2.num.14.28. Bellet.d.tit.§.1.num.9.*

Vnde est, quòd licet communiter DD. concludant clericos excludere fœminas à successione stante statuto, quod existentibus masculis fœminæ non succedant, tamen id communiter etiam limitatur, & declaratur, vt non procedat, si extet Statutum, ne clerici fruantur
13 beneficijs Statutorum, tunc enim ius commune seruandum est, quo fœminæ æqualiter succedunt cum masculis, quia clericis potest tunc Statutorum beneficium denegari, & ideo fœminam excludere non poterunt: *Corn.conf.61.n.4.lib.4. Albert. Brun. d. tract. de Stat.art.12.num.175. Alex.conf. 41. num.6.lib.7. Rip.cōs.83.n.3.4.5. Carpan.ad Stat. Mediol.in praelud. num.616. Ceph.conf.95.num.27. Rim. sen. conf. 268. num.38.vers.vlterius. Rim.iun. conf.449. numero 32. Gall.ad consuet. Alex.in verb.maritus, quæst.4.n.15. Mascard.de Stat.interpræt.concl.1.num.43.* vbi inquit ita bis fuisse iudicatum adeo, vt ab hac sententia non sit recedendum, si enim clerici nolunt recipere Statuta contra se, non debent dolere, si prohibeantur allegare pro se, hæc res enim habet correspectiuitatem, &
14 rationem æqualitatis. *Honded.conf.78.num.111.112. lib.2. Bursat.conf.59.n.30.vers.in quo, lib.1. Carpan. ad Stat.Mediol.c.180.num.13.p.2. Bellet. disq.cler.tit. de exempt.cler.à stat.sæcul.§.2.num. 39. bene Pacian. conf.118.num.2.* vbi inquit, quòd Statutum prædictū exclusiuum fœminarum non habet locum neque in passiua, neque in actiua successione clericorū: etenim
15 in successionibus maxime debet seruari æqualitas: *l.vnic.§.2. C. de caduc.toll. Calcan.conf.3.num. 11. Kestaf.de collect.p.4.num.46. Honded. conf.20.num.19. lib.2. Bursat.d.conf.93.n. 32.* qui volunt etiam, quòd si clerici vellent vti Statutis, & ea acceptare, tenentur eis assentire cum omnibus suis qualitatibus, & condi-
16 tionibus, quia ab initio sic laici potuere statuere.

His stantibus dubia reddebatur hæc quæstio contra dd. fratres de Rotelijs clericos, & maxime, quia tractatur in foro Ecclesiastico, vbi non seruantur Statuta laica-
17 lia, sed redditur ius secundum ius cōmune, non enim esset tanta difficultas, si lis agitaretur in foro sæculari, vbi Statuta debent seruari: *Thesaur. qq.foren. lib.2. q.2.num. 8.* Nihilominus censui dd. fratres clericos excludere dd. sorores suas non quidem ratione sui, sed propter existentiam aliorum fratrū laicorum, sæ-
18 pe enim beneficio alterius personæ consequor id, quod iure proprio consequi non possum, quia illa persona dum succedit, excludit illum, quem ego non excluderem, vel qui me excluderet, quo excluso illa secum me trahit ad successionem, vel iure societatis, vel coniunctionis, aut iure accrescendi, & sic cum
19 laici excludant dictas sorores vigore Statuti, & postea cum eis succedat æqualiter clerici, sequitur, quòd sorores prædictæ nullum ius habeant in hæreditate: sic pulchre in terminis *Georg Natan.de Stat.fœm. exclud.quæst.3.num.89.& bene probant Bald.in l. in quibus. C.de secun.nupt.& in l.quicumque. C.de seru.fug. late Natan.d.quæst.3.num.70.71.& seqq. viden. Corn. conf.61.num.4.5.lib.4. Bero.conf.150.numero 8. lib.2. Surd.conf.416.num.19. Honded.conf.2.num.44.lib.2. late Giouagn.conf.1.num.35.36.37.lib.1. & conf. 14. num.25.lib.2. Maresc.var.resol.lib.1.c.10.num. 5. 6.* qui omnes volunt inclusum trahere ad se exclusum, & vnum frui beneficio alterius, propter quod iudicaui
20 dictas sorores esse exclusas ab hæreditate paterna, & succedere non posse æqualiter cum clericis, tanquam exclusas à laicis.

Vnde successit altera controuersia inter dd. fratres, & sorores, quia si fratres volunt vti dicto statuto fœminarum exclusiuo, debent id facere cum omnibus eius qualitatibus, vt vidimus, & propterea cum *Statutum Regij, lib.2.R.84.* disponat fratres cogi posse ad dotem sororibus consignandam etiam ante matrimonium, ipsæ instabant fieri dictam assignationem, sed replicabant fratres illud Statutum non posse intelligi, nisi de mundo muliebri, & arredamētis, quia in stabilibus non cadit consignatio, vel depositum. *Bart.*
21 *in l.si mora.in fin.& ibi pulchre Castr. num.10. ff. sol. matr. vbi etiam Alex.num.7.& Ias.num.13. Salyc. in l.accepta, num.3. C.de vsur. Abb.conf.74.num.1.vers. nam hoc, lib.2.* propriè enim stabilia offeruntur, & traduntur, mobilia consignantur, & in dubio verbū
22 Assignare: non significat dominij translationem: *Alciat.in l.assignare, ff.de verb.sign.*

Bene verum est, quòd etiam verbum consignare, seu assignare potest accommodari stabilium traditioni,
23 & importare dominij translationem secundum subiectam materiam: *Ias. in d.l. si mora.num. 12. Ruin. conf 80.num.6.7.9.lib.2. & conf.81. num. 7. lib.2. & conf.80.num.18.lib.1. Soc.conf.93.num.5.lib.1.* & maxime quādo præcedit causa habilis ad translationem
24 dominij, tunc enim illud importare potest. *Bart. in l.si constante, num.93.vers.immo dico, ff. sol.matr. Ias. in l.si fundum, num.1.de leg. primo. Alex.conf.40.num.7. lib.4. Ruin.conf.102.num.19.lib.5. Natt. conf.496.n. 4.5. Paris.conf.33.n.24.25.26.27.lib.2. Tusch.littera C: conclus.761.n.1. Carp.ad Stat.Med.c. 307. n. 6. p.1.* & in hoc non videtur adesse differentia inter verbum, assignare, & consignare, quia pro eodem vsur-
25 pantur: vt per *Paris.conf.33. num. 26.in fin. lib. 3. Ruin.d.conf.162.num.18.19.*

Et dubium non videbatur, quin hic tractaretur de titulo habili ad translationem dominij, quia siue dica-
26 mus esse dotem, vtique causa dotis habet hanc aptitudinem: *Bart.in d.l.si constante, Guid. Pap. q. 524. Ruin.d.conf.162.num.19.* siue dicamus esse legitimā, quia huiusmodi portio fœminis destinata succedat lo-
27 co legitimæ, vt per *Bald.conf.121.num. 3. lib. 4. Seraph.decis.959. num.5.* ea sine vlla conditione debe-
28 tur etiam in proprietate. *Rol.conf.22.num.25.lib.1. Anch.conf.quæst.20.num.13.lib.2.*

Verumtamen dictum *Stat.Regij, lib.2.R.84. vers. volentes,* non dicit expresse, quòd dos debeat deponi, & consignari ante matrimonium, sed quòd omni casu possint

possint mulieres , & quilibet earum agnatus instare
per D. Prætorem constitui Dotes, & quantitatem de-
clarari, & ad ipsam consignandam , ac deponendam
29 cogi fratres , vt mulieres ipsæ maritum facilius ha-
beant: quod sane intelligi nõ potest de effectuali tra-
ditione , sed tantum de quodam verbali assignamen-
to, vt possit cognosci, qualis , & quanta sit dos, & se-
curus possit esse maritus futurus, quòd secutis nuptijs
dotem sine controuersia habebit , non tamen voluit
statutum priuare dictos fratres possessione, & fruitio-
ne rerum sic assignatarum , maxime quo ad stabilia,
in quibus non cadit depositum , non enim præcedit
causa habilis ad translationem dominij , siquidem
vere dos non est, & dos dici nõ potest ante matrimo-
30 nium, quia marito datur , & non vxori: *ad tex. in l. 1. ff. de iur. dot. l. fin. C. de donat. ante nupt. Ludouis. decis. 346. num. 5. Ant. Merend. contr. iur. lib. 3. c. 1. num. 4. Peregr. cons. 86. num. 11. ad fin. lib. 1. Cyriac. contr. 32. num. 5 l. b. 1.*

Sed hoc non tollit penitus motiuum , tum quia Dos po-
test consistere etiam sine matrimonio secũdum com-
31 munem vsum loquendi: *Ceph. cons. 56. num. 22. Laderch. cons 25. num 4. Mangil. de imput. q. 57. n. 39. vers. nec curo: Merlin. de legitima, lib 3. tit. 1. quæst. 8. num. 47* tum quia dos hoc loci videtur succedere lo-
co legitimæ, nam licet iure cõmuni sentiant DD. do-
tem fœminis reseruatam non intrare in locum legiti-
mæ, sed portionis, quam ab intestato erant habituræ.
32 *Bart. in l. Titio centum, § Titio genero, de cõdit. & dem. Peregr. de fideicom. art. 38. num. 21. & cons. 86. n. 11. 12. 13 14 lib. 1.* tamẽ quidquid sit in hoc, certe stante
statuto fœminarum exclusiuo non videtur disceden-
dum à magistrali, & communiter recepta distinctio-
ne Castrensis , qui dixit, quòd aut statutum fœminas
excludit simpliciter, & postea dotari mandat, & tunc
dos non succedit loco legitimæ , aut eas non excludit
simpliciter, sed dotatas , & cum qualitate dotationis ,
nempe si dotatæ fuerint , & tunc dos vere succedit lo-
33 co legitimæ: ita *Castr. in d. l. titio centum, § titio genero, num. 8. vers. ego pluries, & ante eum. Cuman. n. 6. vers. videtur, de condit. & demonstr. & in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. test. & cõs. 323. in fin. lib. 1. Alex. cons. 13. num. 12. in fin. lib. 3. Corn. cons. 40. num. 13. 14. lib. 3. Soc. cons. 228. num. 27. lib. 2.* Dec. *cons. 106. n. 3. vers. secundo. Ruin. cons. 27. num. 20. 21. lib. 5. Brun. de Stat. art. 11. quæst. 2 num. 18. Ceph. cons. 56. num. 30. Paris. cons 25. num. 59 60. lib. 2. Menoch. cons. 899. numero 8. Laderch. cons. 60. num. 1. Gabriel. cons. 11. n. 4 5. lib. 1. Morot. cons 23. sub num. 2. vers. sed licet. Peregr. de fideicom. d. art. 38. num. 23. & decis. 3. num. 4. Crass. de success. § legatum, quæst. 28. num. 9. Seraph. decis. 959. num. 5. Beltram. ad Ludouis. decis. 565. num. 11. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 22. sub num. 47. Surd. de alim. tit. 3 quæst. 1. n. 41. vers. secundus casus. Cyriac. contr. iur. 71. num. 13. lib. 1. Mangil. de imput. q. 57 n. 25 39. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. q. 8. n 9.* qui etiam multos alios adducunt adeo , vt dubitari
non liceat , quin hæc sit magis communis DD. sen-
tentia.

Nos autem absque dubio versamur in secundo distin-
ctionis membro , quia Statutum Regij non excludit
simpliciter fœminas, sed dotatas , & cum qualitate
dotationis , & propterea dos succedit loco legitimæ,
34 vt in simili Statuto ostendit: *Merlin. d. quæst. 8 n. 37. Anch. iun. quæst. 20. num. 13. lib. 2.* & ideo si loco legi-
timæ datur , cõcludere oportet deberi absque condi-
tione, & grauamine , temporisque adiectione , & ad
hæredes transmissibilem esse , etiam si in alijs nõ gau-
35 deret omnibus legitimæ priuilegijs. *Peregr. de fideicom. d. art. 38. num. 23. vers. quæ tamẽ. Mangil. d. q. 57. num. 39. Merlin. d. quæst. 8. num. 33. 36. Laderch. d. cõs. 25. num. 16.* & est de mente omnium superius allega-
torum , & ideo cum statutum dicat omni casu fratres
cogi posse ad dotem deponendam , non videtur id
posse euitari in nostro casu , quia ille sermo vniuersa-
lis omnia compræhendit ad *tex. in l. Iulianus, & l. li-*
36 *brorum, § tamen, ff. de leg. 3. l. omnia, si cert. pet. Ceph. cons. 150. num. 8. Peregr. cons. 41. num. 1. ad fin. lib. 1.* cum pręcedat causa habilis dotis, & legitimæ ad trãs-
lationem dominij, de quibus vidimus.

Non tamen recedo à proposito , adhuc enim censeo so-
lum dd. fratres ante nuptias teneri solum designare
dotem adeo, vt cognoscatur, qualis & quanta sit , &
ita sorori verbaliter consignare, vt secutis nuptijs non
indigeat ministerio Iudicis ad capiendam possessio-
nem, non tamen censeo eas dote frui posse ante ma-
trimonium, & ratio est, quia dictus *Stat. Reg. lib. 2. R.*
37 84 disponit, quòd fœminæ exclusæ , antequam ma-
ritentur, alimentari debeant secundum qualitatem
personarum , & patrimonij , non enim est verisimile
statutum voluisse , quòd istæ fœminæ fruantur fructi-
38 bus dotis, & simul consequantur alimenta , sed cum
hoc statutum de alendis mulieribus à successione ex-
39 clusis sit iuri communi: conforme *Alex. cons. 48. n. 1. lib. 3. Capr. cons. 72. num. 9. Surd. de alim. tit. 1. q. 26. num. 2. vers. ergo.* Vnde debet intelligi etiam secun-
dum ius commune, quo disponitur, vt filius hæres pa-
tris teneatur alere sororem , cui dos relicta est , donec
40 maritetur: *tex. e. in l. qui filium. ff. vbi pup. educ. deb. Cyn. in l. alimenta, col. fin. vers. secundo quæritur , vbi Bald. num. 3. Castr. in fin. Alex. num. 11. C. de neg. gest. Castr. cons. 16. num. 2. in fin. vol. 2. Soc. cons. 57. n. 36. lib. 4. Corn. cons 85. col. fin. in fin. lib. 3. Bald. Nouel. de Dot. p. 6. Special. 16. col. 3. Surd. d. quæst. 26. num. 1. 2. Merlin. d. quæst. 8. num. 14.* vnde hæc alimenta succe-
41 dunt loco legitimæ , & in eius compẽsationem respe-
ctu fructuum adeo , vt istæ fœminæ dicantur habere
alimenta tanquam fructus legitimæ , vt ait in termi-
42 nis *Curt. sen. cons. 27. in vlt. dub. quem sequitur. Surd. d. quæst. 26. num. 2. versic. & prædictam. Mangil. d. q. 57. num. 19. vers. qui vero. Merlin. d. quæst. 8. num. 15.* & sic interim fructus Dotis, seu legitimæ non spectant
ad fœminas exclusas , sed ad hæredes masculos , qui
43 alimenta præstant. *Cordub. in l. si quis à liberis, § item rescripsit, num. 5. ff. de liber. agnos.* qui alios citat *Surd. d. quæst. 26. num. 3.* quod iustum est , & honestum ,
quia in vno grauatus in alio debet releuari, absurdum
enim esset , vt statutum masculis tam fauorabile eos
grauaret simul , & eodem tempore duplici onere do-
tis, & alimentorum .

Dicamus igitur eas fęminas ante nuptias consequi posse
alimenta decẽtia statui suo vigore dicti Statuti, etiam
si diuites sint, & habeant aliunde de suo, vnde viuere
44 possint, vt *Cyn. & Salyc. in l. sancimus, in fin. C. de nupt. Bald. in l. neque mater, num. 3. C. de iur. dot. Molin. de primog. hisp. cap. 15. num. 6. 7. lib. 2. Peregr.*

de fideicom.art.38.num.23.in fin. Surd.de alim.tit.6.
q.7.n.15. Merlin de legitim.d.q.8.n.15. non tamen ſi-
mul frui poſſe fructibus dotis, & legitimæ, & conſi-
gnationem à Statuto permiſſam non eſſe intelligen-
dam de fructibus, & reali traditione, ſed de aſſigna-
mento certo, & ſecuro tradendo in euentum nu-
ptiarum.

Succedit altera quæſtio, ſi alimenta debent præſtari dd.
ſororibus. vbi ſint præſtanda, nam ipſæ recuſant mo-
rari cum fratribus, & alimenta petunt extra domum
illarum, ipſi vero negant ad id teneri, quid dicẽdum?
vtique certum eſſe videtur alimenta non eſſe preſtan-
da, niſi in domo alere debentis, & ita intelligendum
eſſe Statutum, quod mandat alimentari fœminas à
45 Statuto excluſas ob maſculos, donec maritentur.
Bald.conſ.484.lib.4. Alex.cõſ.132.num.2.lib.4. Ruin.
conſ.45.num.5.6.& conſ.80.num.3.lib.2. Menoch. de
arb.iud.caſ.170.num.11.Bald. Nouell. de Dot *p 7.pri-*
uileg.34.num.5.verſ.ſalua. Coller.de aliment.lib.2.c.
3.num.19. Surd.eod.tract.tit.4.q.15. num.3. Decian.
conſ.49.num.19.Merlin.de legitim.lib 3.tit.1.quæſt.
8.num.16.Cyriac.contr.iur.33.num.11.lib.1.Gratian.
diſc.552.num.42.

Sed huic argumento ſorores reſpondebant non teneri
recipere alimenta in domo fratrum, quia ipſi erant
inter ſe diuiſi, & ſeparati, & ſtante diuiſione non te-
netur alimentarius recipere alimenta in domo obli-
gatorum, quia per diuiſionem hoc factum eſt impoſ-
ſibile, & habitando cum vno poſſunt conſequi alimẽ-
46 ta ab omnibus. *Cuman.conſ.38.num.3. Ruin.conſ 81.*
col.3.lib.2. Rol conſ.22 num.15.lib.1. Menoch.de arb.
iud.caſ.170.num. 16. Ioſeph Ludouiſ. *deciſ. Peruſ.92.*
num.19. Surd.de alim.tit.4 quæſt.15.num.18.

Sed replicabant fratres hoc caſu alimenta eſſe præſtãda
ſaltem alterius vicibus per tempora in domo cuiusli-
bet obligati, & ſic non diuiduntur alimenta, ſed ali-
47 mentorum præſtatio; *Bart.in l ſolent,num.12. ff. de*
alim.& eibar.legat. Aug.in l.2.§.ex his,de verb.oblig.
Ruin.conſ.81.num.4 lib.2.Cordub.in d.l. ſi quis à libe-
ris,§.ſi quis,num.206.ff.de liber.agnoſ. Surd.de alim.
d.q.15.num.19 20.

Contra hæc dicebant ſorores, quòd ſtante lite cum di-
ctis fratribus, & clericis mota ſuper bonis, & hæredi-
tate paterna non tenebantur recipere alimenta in do-
48 mo eorum, quia hæc eſt etiam iuſta cauſa recedendi
ab eis ad *tex.in l.athletas,§ amplius,& in l.ſi pupillũ,*
& l.propter litem,ff. de excuſ.tut.§. item propter. Inſt.
eod.l.ſi vt allegas. C.eod.auth.minoris. C.qui dar. tut.
poſs. Bald.in l.omnes,col.vlt. C.ad Tertul. Iaſ.conſ.44.
num.3.lib.2. Rol.d.conſ.22.num.12. lib.1. Menoch. d.
caſ.170.num.16.Ioſeph Ludou.deciſ.Peruſ.46.n.10.
Molin.de primog.hiſp.lib.2.c.15.num.74.Surd.d.q.15.
*num.28.*Decian.*conſ.49 num.40 verſ.nõ obſtat,lib.1.*
49 vbi tamen hoc intelligit de litibus præſentibus, &
non futuris, & verum credo dicere, niſi lis eſſet in ia-
nuis, & de proximo mouenda, vel niſi adeſſet iuſta
cauſa litigandi, quia hæc apud me paria iudicantur.

Non tamen quieſcebant fratres dicentes litem eſſe in-
iuſtam, affectatam, & procuratam ad hunc finem, &
ideo non præſtare iuſtam cauſam recedendi à domo
fratrum, & extra eam petendi alimenta, & eas teneri
50 ad probandum iuſtam extitiſſe cauſam. *Anch. conſ.*
354.col.2.Iaſ.in l.diuortio,num.23.ff.ſol.matr. Alex.
conſ.100.num.3.lib.1.Rol.d.conſ.22.num.18.Menoch.
d.conſ 170 n.13.16. Surd.d.quæſt.15.num.45. Grat.
diſc.552.num 47.

Quid dicendum? putaui clericos his non poſſe iuuari, &
dictas ſorores habere iuſtam cauſam non habitandi
cum eis, tum ex lite prædicta, tũ ex alijs cauſis ex pro-
ceſſu reſultãtibus, & alijs etiam mihi notis, certum eſt
enim ex iuſta cauſa poſſe peti alimenta extra domum
illius, qui alere tenetur, & ea committitur Iudicis ar-
bitrio, vt ſecundum ſuam diſcretionem iudicet, an le-
51 gitima ſit cauſa; ita *Bart. in l. Caio, §. Imperator,*
ff. de alim. & eibar. leg. Iaſ. in l. diuortio, colum. 3.
ff.ſol.matr.Pic.in l.Titia.§.titia,q 63. de leg.2. Alex.
conſ.178.col.2.lib.6.Boer.deciſ.195.num.5. Rol.d.conſ.
22.num.11.lib.1. Menoch.d.caſ.170.num.12.Surd.de
alim.d quæſt.15.num.44. Magon.deciſ.113.in fin. Lu-
douiſ.deciſ.Peruſ.46.num. 10. Molin. de primog. hiſp.
lib 2.c.16.num.74. Cratian.d.diſc.552.num.46. & ad
hoc magis libenter inclinaui, quia ſorores prædictæ
non negabãt morari penitus extra domum omnium
fratrum, ſed tantum clericorum, qui alias mulieres nõ
habebant, & vix ipſi vnquam domi morabantur, &
propterea ſatis eſt, ſi cum vno habitent ex obligatis,
52 pro vt Iudex decerneret: arg. *tex.in d.l.ſolet,in princ.*
Ruin.conſ.81.num.4.lib.2. Cordub. in d. l. ſi à liberis,
§.ſi quis,num.156.Surd.de alim.tit.4.quæſt.15.n.21.
Rol.d.conſ.22.num.16.verſ vel cum vno, lib 1. vnde
ſic iudicaui, adeo vt à ſententia nulla partium appel-
larit, quod rarò ſolet euenire, & vere hanc eſſe meram
veritatem puto, ſaluo tamen ſaniori iudicio.

CAPVT XLVI.

EPITOME.

An, & quando clericus ordinatus ſine di-
miſſoriis ſui Ordinarii ſit ſuſpenſus, &
maxime quando habet indultum ad
quemcumque antiſtitem.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus ſede vacante Epiſcopali infra annum eſt ſuſpenſus.*
2 *Vicarijs Capitularibus non diriguntur commiſſiones Apoſtolicæ.*
3 *Ordinationes non mandantur inferioribus Epiſcopo.*
4 *Vicinior Ordinarius quis dicatur.*
5 *Prædicatum oportet ſemper conuenire ſubiecto.*
6 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
7 *Qualitas non poteſt ſtare ſine ſubiecto.*
8 *Delegati habilitas conſideratur de tempore Datæ.*
9 *Habilitas delegati debet adeſſe tempore commiſſionis.*
10 *Capitulum ſede vacante ſuccedit in Iuriſdictione Epiſcopali.*
11 *Capitulum ſede vacante non poteſt infra annum dare dimiſſorias, niſi arctatis.*

12 *Capi-*

12 *Capitulum mortuo Episcopo potest facere testimoniales habentibus Breue Apostolicum.*
13 *Episcopus Mutinæ, vel Regij an sit vicinior Carpo.*
14 *Clerici Carpen. debent ordinari ab Episcopo Mutinæ ex decreto S. C.*
15 *Capitulum mortuo Episcopo non succedit in Iurisdictione ei delegata.*
16 *Capitulum mortuo Episcopo non succedit in his, quæ ei competunt iure speciali.*
17 *Episcopus Mutinæ non est Ordinarius Carpi.*
18 *Archipræsbyter Carpi est Ordinarius.*
19 *Prælatus Episcopo inferior potest esse Ordinarius.*
20 *Commendatitiæ litteræ quod efficiant, & à quibus efficiantur.*
21 *Prælati inferiores possunt commendare suos subditos de vita, & moribus.*
22 *Archipræsbyter Carpi an possit facere dimissorias.*
23 *Ordinandus ex indulto Apost. nõ indiget dimissorijs.*
24 *Probationes legitimæ quæ.*
25 *Ordinatus sine dimissorijs propter bonam fidem non est suspensus.*
26 *Suspensus propter ordines non susceptos cum dimissorijs potest habilitari ab Episcopo.*
27 *Suspensio ordinati sede vacante est temporalis, donec successori placuerit.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DVm vacabat Mutinæ sedes Episcopalis, quidam clericus Carpen. nullius Diœc. obtinuit à Sanctissimo Papa Vrbano, vt posset ordinari ab Episcopo viciniori his verbis: Tibi, vt ab Ordinario viciniore, constito illi prius per legitimas probationes de vita, & moribus, ac legitimis natalibus & alijs requisitis qualitatibus, vel de eius licẽtia, cuius etiã testimonio vita, & mores tui commendentur à quocumque alio, quẽ malueris, antistite &c. Modo hic se præsentauit Episcopo Regij pro executione dicti Breuis cum litteris commẽdatitijs Archipræsbyteri Carpi proprij eius Ordinarij, & legitime docuit de requisitis ad ordinationes, propter quod debito tempore à dicto Episcopo Regien. fuit promotus ad 4. minores ordines, & subdiaconatum ad formam Breuis: Pòst prædictus Modernus Mutinæ Episcopus adepta suæ Ecclesię possessione dum haberet ordinationes, se Carpi viciniorem dicens, aiunt, vertisse in dubium, an dictus clericus fuerit bene ordinatus, cum non habuerit litteras testimoniales Vicarij Capitularis Mutinæ, & pro suspenso habendum
1 esse putat ad formam *Conc. Trid. sess. 7. c. 10. & sess. 14. c. 2.* Quæritur quid iuris.

De hoc autem dicto clerico dolenti ego respondi nihil esse timendum, quia rite, & recte fuit ordinatus, nec incidit in aliquam suspensionem, ideoque libere est admittendus ad recipiendos vlteriores ordines.

Vt autem id euidentius pateat, pro vero habendum est tempore Datæ dicti Breuis dictam Mutinæ sedẽ fuisse vacantem, & hoc nõ ignorasse Pontificem, quia tunc successorem nominauerat: quo stante cõmissio Papæ in dicto Breui facta Ordinario viciniori pro ordinãdo dicto clerico non potuit verificari, aut intelligi de Ordinario Mutinæ, qui nõ extabat, nam sede Episcopali vacante non Vicarijs Capitularibus, sed alijs viciniori-
ribus Ordinarijs diriguntur cõmissiones Apostolicæ,
2 & similes gratiarum executiones: sic *Leon. in thes. for. Eccl. p. 1. c. 10. num. 8. vers. quia fallit. Ricc. in prax. tit. sed. vac. resol. 496. num. 45.* & maxime in ordinatio-
3 nibus, quæ inferioribus Episcopo non mandantur: vt concinis meus *Vinc. Grilinz. cons. 142. n. 46.*

Neque dicatur Episcopum Mutinæ Carpo esse viciniorem eò, quod ille soleat dici vicinior, cuius Cathedra-
4 lis Ecclesia proximior est. *Conc. Trident. sess. 24. c. 9. de reform.* & S.C. id sæpe declarauit; Nam id licet verum sit, nõ tamen facit ad rem, quia Mutinæ vacabat sedes, & verba Breuis debent intelligi de Episcopo viciniore extantẽ, non futuro, quia prædicatum oportet
5 semper cõuenire subiecto: *Ias. in l. stipulatio, § hi, qui, in princ. de verb. oblig.* & nõ entis nullæ sũt qualitates.
6 *l. eius, qui in princ. si cert. pet. Ludou. decis. 439. num. 5.* nõ enim qualitas vicinitatis potest stare sine existẽtia
7 subiecti: *l. nec ullam, §. si absentes, & ibi: DD. de petit. her. Bald. in l. omnium, num. 1. C. de testam. Ludouis. decis. 387. num. 1.*

Propterea sublato de medio Mutinæ Episcopo sine dubio recurrendum fuit ad Antistitem Regien. qui notorie Carpo viciniorem esse constat quocumque alio Ordinario, & tẽpore Datę Breuis nullus alius poterat se viciniorem appellare, ideo solus Regien. fuit legitimus dicti Breuis executor, quia habilitas delegati cõ-
8 sideratur de tempore Datæ: *Felyn. in c. eam te, n. 18. de rescript.* & adesse debet tempore commissionis.
9 *Abb. in c. ex litteris, num. 3. vers. item nota, de transact. Feder. Sen. cons. 290. n. 8. Gig. de pens. q. 22. n. 16. 17.*

Neque nocet motiuũ, quòd Capitulum sede vacãte succedat in Iurisdictione Episcopali: late *Garz. tract. de*
10 *Benef. p. 5. c. 7. n. 30.* & quòd licet non possit infra annum concedere dimissorias, nisi arctatis. *Conc. Trid.*
11 *d. c. 10.* tamen possit approbare de vita, & moribus habentes priuilegium à Pontifice recipiendi ordinationes à quocũque Antistite, cũ approbatione Ordinarij, quia Capitulum dicitur Ordinarius, & talis approbatio non appellatur litteræ dimissoriæ, sed testi-
12 moniales: sic pulchre *Prax. Archiep. Neap in magnis c. 87. n. 15. vers. Capitulum Quarant. verb. Capitulum, q. 10. vers. tertio limita. Bonac. de sacram. tit. de Ordinatione, disp. 8. q. vnic. punct. 4. n. 24. P. Tiber. de instruct. ad ord. c. 7. q. 51. vers. his autem. Barbos. de off. Episcop. p. 2 alleg. 7. num. 16.*

Quia hæc quidem vera sunt, nõ tamen ad rem pertinẽt, nõ enim satis expeditũ est, & decisũ Mutinę Episcopũ esse viciniorẽ Carpo, cum alijs asserant dictũ Regien.
13 esse talẽ, & ideo Episcopus Mutinæ non ordinat Carpen. clericos vti Ordinarius, sed tanquam delegatus à Sacra Congreg. Card. negotijs Episcoporum præpositorũ, vt apparet ex litteris eiusdẽ S.C. datis de Anno
14 1613. sub die 15. Ian. & in Cancellaria Episcopali Mutinæ registratis, vbi datur in mãdatis Episcopo dictæ Ciuitatis, vt clericos Carpẽses ordinet, ne careant ordinatore, donec cõtrouersia dirimatur, & ad quem pro ordinibus recurrendũ sit; decidatur, vt ex lectura dd. litterarum videri potest: Vnde Episcopus Mutinæ hìc non cõsideratur tanquã Ordinarius, vel Vicinior, sed tanquã delegatus, & propterea sequitur dictũ Capitulũ Mutinę sede vacãte, quo ad clericos Carp. nullũ in prędictis ius habere, quia mortuo Episc nõ succedit
15 in Iurisdict. ei delegatã. *Piasec. in prax. epis. tit. de elec.*

n.6. *Grilinz. conſ.* 119. *n.* 6. *Leon. in theſ. for. eccl. tit. de Vicario, p.* 1. *tit.* 10. *num.* 8. *verſ. quarto fallit. Prax.*
16 *Archiep. Neap c.* 87. *num.* 30. *Garz. de benef. p.* 5. *c.* 7. *num.* 42. *Ricc. in prax. d. reſol.* 496. *num.* 6. ſicut neque
ſuccedit Epiſcopo in his, quæ illi competunt iure ſpeciali, vt hic. *Leon. d. c.* 10. *n.* 8. *verſ. Capitulum. Prax. Archiep. d. c.* 87. *num.* 29. *Garz. d. p.* 5. *c.* 7. *num.* 39.

Et ſane reſpectu Clericorum Carpen. Epiſcopus Mutinæ non eſt habendus pro Ordinario, cum Archipræsbyter loci illius habeat Territorium diſtrictum, & exerceat Iuriſdictionem Epiſcopalem cum vſu Pontificalium, & alia habeat priuilegia ab vſu, & à Pótifice cóceſſa, quæ excludunt Epiſcopum Mutinæ ab Ordinaria Iuriſdictione; per ea, quæ tradunt conciuis meus
17 *Vinc. Grilinz. conſ.* 142. *num.* 42. 43. *& Gratian. diſc. for. c.* 212. *num.* 36. vere enim Archipræsbyter ille Ordinarius eſt, & libere Iuriſdictionem exercet, viſitat, punit, ſolemniter Populo benedicit, habet vſum Mitræ, & baculi, Synodum conuocat, ex quibus digno-
18 ſcitur habere Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalé: *Grilinz. d. conſ.* 142. *num.* 28 30. *Gratian. d. c.* 212. *n.* 7. 8. *& ſeqq.* de quo non eſt mirandum, quoniam etiam inferior Epiſcopo Ordinarius dici poteſt, vbi materia
19 eſt adaptabilis: *Gem. in c. Ordinary, il primo, num.* 5. *de off. ord. in* 6. *Mareſcot. var. reſol. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 13. *Gratian. d. c.* 212. *num.* 38. *Sanchez. de matrim. lib.* 8. *diſp.* 2. *num.* 12. *verſ. ſecundo quia.* adeo, vt diſpoſitio *Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 10. non habeat locum aduerſus dictum Archipræsbyterum. *Grilinz. d. loco, late Barboſ. de off. epiſc. p.* 2. *alleg.* 7. *num.* 8.

Hinc eſt, quòd prædicto clerico ſufficiebãt litteræ commendatitiæ dicti Archipræsbyteri eius Ordinarij, & illis ſtantibus potuiſſet à quocumque Catolicho anti-
20 ſtite promoueri; *Piaſec. in prax. d. c.* 1. *num.* 11. *verſ. differunt.* quoniam ſatis eſt, quòd commendent mores proficiſcentium. *Gratian. diſc. for. cap.* 430. *numero* 2.

Neque obſtat diſpoſitio *Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 8. quatenus dicit, quòd nullus etiam cuiuſuis priuilegij prætextu ordinetur, niſi eius probitas, ac mores ordinarij ſui teſtimonio commendentur, quia hoc intelligendũ eſt etiam de Prælatis inferioribus, quos negari non poteſt, quin veniant Ordinariorum appellatione, & cũ
21 ſuorum ſubditorum vitam, & mores cognoſcere ſatis credendum ſit, de illis etiam poterunt atteſtari iuxta mentem Concilij, ſic *Barboſ. de off. epiſc. d. alleg.* 7. *numero* 8. 31.

Et quamuis ſuſtineri poſſet dictum Archipræsbyterum poſſe dimiſſorias facere per ea, quæ tradunt *Grilinz.*
22 *d. conſ.* 142. *& Gratian. d. c.* 212. cum etiam regulares Prælati eas concedant. *Piaſec. d. c.* 1. *num.* 13. *verſ. dimiſſorias. Barboſ. d. alleg.* 7. *num.* 18. tamen hic ſufficiunt commendatitiæ eò, quod habens priuilegium à ſede Apoſtolica ad recipiendos ordines non indiget dimiſſorijs, ſed bene teſtimonialibus Ordinarij de vi-
23 ta, & moribus. *Barboſ. d. alleg.* 7. *num.* 15. *Bonacin. de ord. diſp* 8. *quæſt. vnic. punct.* 4. *num.* 27.

Neque nocet, quòd Capitulum ſede vacante poſſit teſtimoniales facere, quia id intelligitur reſpectu ſuorũ ſubditorum, dum enim DD. id ſcribunt, ſemper loquuntur, quo ad ſubditos Diœceſis, ſeu Capituli, vt videre eſt apud *P. Tiber. de inſtruct. ſacerdot. c.* 7. *q.* 51. *verſ. immo. Barboſ. d. alleg.* 7. *n.* 15. 31. clerici autem Carpen. nõ ſunt ſubditi dicti Capituli Mutinæ, neque ratione poteſtatis ordinariæ, quam non habet in eos tanquam nullius, nec ratione Iuriſdictionis delegatæ, quæ non tranſit in Capitulum, ideo non à Capitulo, ſeu à Vicario capitulari, ſed à dicto Archipræsbytero tanquã Ordinario petendæ erant dictæ teſtimoniales.

Verum ſi perſiſtamus in tenore Mandati Apoſtolici, dici poteſt neque dictas teſtimoniales fuiſſe neceſſarias, quia Breue inquit: Conſtito tibi per legitimas probationes de vita, & moribus: Nam cum legitimæ probationes dicantur non ſolum, quæ fiunt ſcripturis, & Inſtrumentis, ſed etiam quæ teſtibus, vtique licuiſſet Epiſcopo Regij admittere dictum clericum ad probationes faciendas ex atteſtatione virorũ fide digno-
24 rum, & ſi ordinandus eſſet bene notus dicto Epiſcopo, potuiſſet etiam ſine illis eum ordinare; *Gratian. d. c.* 430. *num.* 12.

Ex quibus ſatis conſtat præfatum clericum fuiſſe rite, & recte ordinatum, & dato etiam, quòd res eſſet dubia, adhuc venit excuſandus propter eius bonam fidem;
25 *Nauar. conſ.* 19. *num.* 3. *verſ. quinto, de tempor. ord. in antiquis.*

Et eſto etiam, quòd dictus clericus propter hoc eſſet ſuſpenſus ad terminos dicti *Cõc. Trid. ſeſſ* 7. *c.* 10. (quod numquam verum erit) tamen adhuc non eſt opus di-
26 ſpenſatione Apoſtolica, quia hoc non eſt impedimẽtum perpetuum, ſed temporale; quod poteſt tollere proprius Ordinarius, ad quem ſpectaſſet ordinare, & ſufficit, ſi ratũ habeat ordinationem abſque eius litteris dimiſſorijs factam; *Nauar. d. conſ.* 19. *num.* 5. *Fr. Emnan. in ſum. p.* 2. *c.* 14. *num.* 13. *Bonacin. d. diſp.* 8. *q. vnic. p.* 4. *num.* 43. *verſ. ad hoc: Barboſ. de off. epiſc. p.* 2. *alleg* 8. *num.* 10. *in fin.* & talis ſuſpenſio durat ſolum tamdiu, quamdiu ſuo placuerit Ordinario, vel fu-
27 turo ſucceſſori; *Concil. Trid. d. ſeſſ.* 7. *c.* 10. *Salzed. ad Bernard. in pract. c.* 26. *verb. ſine licentia, verſ. has autem. Suarez. de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 20. *Petr. de Ledeſm. tract. de ſacr. ord. c.* 8. *concl.* 3. *P. Tiber. de inſtr. ad Ord. c.* 7. *quæſt.* 5. *verſ. tertio. Barboſ. d. alleg.* 8. *num.* 10. *verſ. & quia.*

His igitur viſis, & conſideratis pro parte Curiæ Epiſcopalis Mutinæ dictus clericus fuit poſtea libenter, & ſine difficultate promotus ad vlteriores ordines, nec amplius pro ſuſpenſo habitus fuit, & immerito, quia nulla aderat vere ſuſpenſio: Et ita &c.

Io: B. Ciarl.

CAPVT XLVII.

EPITOME.

Diminutis redditibus hæreditarijs an minuantur annua legata, & quando poſsit dici prouentum eſſe diminutum.

SVMMARIVM.

1 *Veritas hodie iuriſconſultorum reſponſis obumbratur.*
2 *Ex facto oritur ius.*
3 *Redditus, & prouentus idem ſunt.*
4 *Introitus, & prouentus nomen generale.*

5 *Introitus*

5 *Intruitus dicitur impensa pro ingressu militiæ.*
6 *Intrata quæ dicatur.*
7 *Fructus, & redditus idem sunt.*
8 *Fructus omnis consistit in redditu.*
9 *Partus ancillæ est in redditu, non in fructu.*
10 *Fructus dicuntur strictè, qui sunt naturales.*
11 *Fructuum nomine continentur omnia emolumenta.*
12 *Fructus dicuntur etiam rerum mobilium.*
13 *Ancillarum partus non sunt in fructu, neque in redditu.*
14 *Redditus, & fructus parificantur.*
15 Diminutio quid sit.
16 *Interitus rei qui dicatur.*
17 *Verba vniuersalia intelliguntur vniuersaliter.*
18 *Legatum purum fit conditionale, si adimatur sub conditione.*
19 *Legatum annuum dicitur, quod singulis annis soluendum est.*
20 *Legata annua soluuntur ex fructibus.*
21 *Hæres cum beneficio Inuentarij soluit legata annua ex fructibus.*
22 *Legata soluuntur de fructibus, vbi proprietas non potest alienari.*
23 *Vsufructuarius vniuersalis debet soluere legata annua.*
24 Dos *sicut æs alienum deducitur.*
25 Diminutio *redditus, & fundi quomodo consideretur.*
26 *Redditus dicitur diminutus ex modicitate fructuum vnius anni.*
27 *Casma, & terremotus sunt casus fortuiti.*
28 *Legata an minuantur minuta hæreditate.*
29 *Testamenti pars vna declarat aliam.*
30 *Exceptio debet esse de genere regulæ.*
31 *Limitatio debet esse apta ad regulam.*
32 *Re perempta cessat onus annexum.*
33 *Sterilitas minuit redditum.*
34 *Grandinis casus frequens.*
35 *Frequentius, quæ accidunt, disposita censentur.*
36 *Testator censetur disponere de casibus solitis.*
37 *Verisimilitudo attenditur in interpratanda testatoris voluntate.*
38 *Testatoris declaratio non debet seruire de vento.*
39 *Legata minuuntur, si in substantia minuatur hæreditas.*
40 Dictio: *Aliquis: est vniuersalis.*
41 *Sermo vniuersalis omnia comprahendit.*
42 *Vniuersalis oratio trahitur etiam ad impropria, & ad maiora expressis.*
41 *Oratio vniuersalis continet casum, etiam aliàs illegitimum.*
44 *Legatum generale non continet vsualia.*
45 *Statutum puniens homicidium qualitercumque commissum, intelligitur, etiam si absit dolus.*
46 *Verba restringuntur ad habilitatem.*
47 *Sermo vniuersalis an restringatur ad terminos habiles.*
48 *Verba ab adiuncto declarantur.*
49 D*iminutio prædij, quæ dicatur.*
50 *Conductori quando fiat remissio mercedis.*
51 *Pluralitas resoluitur in singularitates in vltimis voluntatibus.*
52 *Numerus pluralis sæpe verificatur in vno.*
53 *Verba vbi conueniunt, conuenit etiam dispositio.*
54 *Legati diminutio quæ sit.*
55 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia ea æqualiter determinat.*
56 *Extinctum amplius non reuiuiscit.*
57 *Locator non remittit pensionem, si sterilitas vnius anni potest compensari cum vbertate alterius.*
58 *Sterilitas non compensatur cum vbertate, vbi adest pactum Restauri.*
59 *Locationes si tot sunt, quot anni, non compensatur sterilitas vnius anni cum vbertate alterius.*
60 *In locatione ad longum tempus an remittatur pensio ob sterilitatem.*
61 *Testator, quod non dixit, noluisse præsumitur.*
62 *Argumentum à contrario sensu sumitur stricte ad limites verborum.*
63 *Legatum taxatum ad certam quantitatem non recipit augumentum.*
64 *Legatum censetur, quod minimum est.*
65 *Testator censetur grauare hæredem minus, quàm fieri possis.*
66 *Legata facta coniunctis late interpratãtur, & quando.*
67 *Priuilegiatus non gaudet priuilegio contra pariter priuilegiatum.*
68 *Legata coniunctis facta non debent inutilia reddi.*
69 *Legatum rei alienæ factum coniunctis quando valeat.*
70 *Hæredes habitantes, vbi habitat testator, censentur magis dilecti.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

EO perducta est calamitas nostrorum temporum, vt nemo amplius dicere valeat, hoc iure certum est, & clarum, tãta enim facta est garrulitas aliquorum de iure respondentium, vt leue onus putent serenitati nubem obducere, & in ipso meridie
1 tenebras, & noctem obscuram representare: res miseranda, quia veritas eorum responsis tot vestibus inuoluitur, vt vix ab ea mendacium se cernere valeas: Iudices ergo vigilare oportet, & lynceos habere oculos, ne fallacijs astruentium mendacia decipiantur, qui subharratis vestibus fictiones sic ornant, vt nisi infixis oculis rem intuearis, verũ repræsentare videãtur. Huc me perduxit in causa Ciarlinia cum Spacinijs facundia, & doctrina eorum aduocati, quam admiror, sed non laudo, quia disertis suis scriptis nubem veritati obducit, sed non timeo ego Tyro huius veterani arma, qnia pro vero me pugnare sentio, ei igitur in funda Dauidis, & nomine Domini occurram.

Vt autem res pateat, & magis elucescat, ordine seriem facti proponam, etenim hinc lis, & controuersia oritur, quia D. Io: Ludouicus Brusatus sibi hæredem fecit D. Isabellam Ciarliniam eius sororem, & post eam illius filios masculos, quos inter cætera grauauit. Et detti heredi fiano tenuti, & obligati pagare, & sborsare alla Signora Giouanna Spacini sua sorella, ouer alli suoi descendenti maschi scudi 4000. da pagarsi nel tempo, & termine di 30. anni, ogni Anno la rata parte in due volte l'Anno. Et po-

ſtea idem teſtator in eodem elogio ſubiunxit. *Item
vuole, & dichiara det to teſtatore, che ſe mai per alcuno
caſo, & per qual ſi voglia cauſa ſi ſminuiſſe l'entrade di
detto Signor teſtatore, in tal caſo vuole, che gli legati,
come de ſopra fatti, ſi ſminuiſcano alla rata*: hæc præ-
narraui, quia ex facto ſolet ius oriri: ad *tex. in l. ſi ex*
2 *plagis*, §. *in dino, vbi Bart. ff. ad l. Aquil. Bart. in l. 1.
num. 6. de acquir. poſſ. ſ. Menoch. conſ. 366. num. 42.*

Modo cum mortua D. Ippolita Bruſata vxore teſtato-
ris, & vſufructuaria Ciarlinij de Anno 1606. de men-
ſe Augusti acceperint tenutam hæreditatis prædictæ
humaniſſime ſoluerunt legata annua dictis DD. Spa-
cinis ad ratam dempto Anno 1614. vbi magna fuit
ſterilitas adeo, vt Ciarlinij redditus hæreditatis ha-
buerint valde diminutos, vnde recuſabant teneri ad
ſoluendam ratam illius anni vigore illius clauſulæ te-
ſtamentariæ; contra vero Spacinij negabant id eue-
niſſe dicentes ea verba fuiſſe intelligenda de intrinſe-
ca rei diminutione, velut ſi prædia caſmate, alluſio-
ne, vel terremotu corruiſſent: quæritur quid iuris.

In hac controuerſia vt omnia exponantur verba teſta-
toris: ſi ſminuiſſe l'entrade: in latinum reducantur,
vt ſignificent, ſi diminuatur introitus, etenim introi-
tus, reditus, prouentus, & emolumentum pro eodem
vſurpantur apud DD. vt ad rem *Marſil. ſing. 134. Be-*
3 *ro. conſ. 51. num. 5. lib. 2. Ceph. conſ. 637. num. 10. verſ.
ſolatius, & num. 11. cum ſeqq. Surd. conſ. 162. num. 3.*
adeo, vt nomine introitus, & prouentus comprehe-
datur omnis vtilitas, quæ percipi poteſt, quia verba
ſunt generaliſſima: *Innoc. in c. paſtoralis, de donat.*
4 *Card. in Clem. 1. in princ. de exceſſ. prælat. Alciat. in l.
frugem, ff. de verb. ſignif. Caſtr. conſ. 353. num. 2. lib. 1.
Ceph. d. conſ. 637. num. 13. Surd. d. conſ. 162. numero 3.
Carroc. tract. de locat. & conduct. p. 5. q. 10. num. 51. in
fin.* ad rem autem non facit tex. ex aduerſo allegatus
5 *in l. his verbis*, §. *alumno, ff. de leg. 3.* quia in ea verbū
introitus non accipitur pro reditu, ſed pro ſolemnita-
te, & impenſa, quæ fit in militiæ ingreſſu, teſte gloſſa
ibidem, & id colligitur ex textu ipſo in verbo erogari
ſolet, & traditis à Plin. in Epiſtola ad Traianum, hūc
enim diem veteres ſolemnizare ſolebant.

Hic igitur Intrata, ſeu prouentus accipitur pro rei emo-
lumento, & æquipollet verbo: fructus, hic enim pro-
miſcue vtuntur Iuriſtæ ex tex. *in l. in fructu. ff. de vſu,*
6 *& vſufr. leg. d. c. paſtoralis, de donat. c. generali.* §. *qui
autē, ibi: fructus, ſiue redditus: de elect. in 6. l. deducta.*
7 §. *hæreditate, ibi: in fructu, vel redditu. ff. ad Trebell.
Bart. in l. fundi Trebatiani, in princ. verſ. reſpondeo, de
vſufr. leg. Ceph. d. conſ. 637. num. 22. Io: Cop. tract. de
natur. fruct. lib. 1. tit. 1. c. 3. num. 9. Papienſ. in form. li-
bell. in act. real. in verb. ſimul in fructibus, n. 7. Alex. in
l. ſi fundum.* §. *ſi int. num. 8. ff. de ſol. matrim. Menoch.
conſ. 382. num. 2.*

Et quamuis aliqui dicant latiorem eſſe redditus, quàm
fructus appellationem, quia omnis fructus conſiſtit
8 in reditu: *l. Paulus.* §. *1. ff. de vſur.* ſed nō conuertitur,
quia partus ancillæ eſt in redditu, non in fructu: *l. in*
9 *pecudum.* §. *partus, de vſur.* §. *in pecudam. Inſt. de re di-
uis, gl. in d. c. generali,* §. *qui autem, in verb. redditus, &
ibi Franch. de elect. in 6. Innoc. in d. c. paſtoralis, circa
medium, de donat. Alciat. in d. l. frugem. Ceph. d. conſ.
637. num. 16. Carroc. d. quæſt. 10. num. 11.* tamen iſti
accipiunt nomen fructus in ſtricta, & valde propria

10 ſignificatione pro fructibus naturalibus: *ad tex. in l.
vnic. ff. de glan. leg. l. qui venenum.* §. *glandis, de verb.
ſignif. Io: Cop. d. tit. 1. c. 5.* nam generaliter omnia lu-
cra, & emolumenta, omnes denique commoditates
ex quacumque re perceptibiles appellatione fructus
continentur, fructus enim à fruēdo dicitur, quia om-
11 nia, quibus fruimur, comprehendit: ita expreſſe *Io:
Cop. d. tract. de nat. fruct. lib. 1. tit. 1. c. 1.* etenim nō tan-
tum fundi, ſed & omnium rerum mobilium, immo-
bilium, corporalium, & incorporalium fructus dicun-
12 tur, & omne emolumentum, quod percipi poteſt: te-
ſte *I. C. Caio in l. videamus, ff. de vſur. in l. fin. de vſufr.
leg. Bart. in l. quædam,* §. *nihil. ff. de eden. Papienſ. dict.
verb. ſimul cum fructibus, num. 7. Carroc. d. quæſt. 10.
num. 50. latiſſime Io: Copi. d. tract. lib. 1. tit. 1. c. 4. n. 4.
10. 11. Menoch. d. conſ. 382. num. 5.* & ideo verba ge-
neralia indiſtinctè prolata debent accipi in ſua gene-
rali, & lata ſignificatione, quatenus patitur illorum
proprietas. *Peregr. conſ. 55. num. 10. lib. 1.*

Verum ſi ancillarum partus non ſunt in fructu, dicemus
nos neque eſſe in reddittu: *ex tex. in d. l. Paulus.* §. *hæ-*
13 *res. ff. de vſur. d. l. deducta,* §. *hæreditatem, ad S. C. Tre-
bell. Io: Copin. d. tract. lib. 1. tit. 1. c. 3. numero 9.* & per
totum, & ideo paria ſunt, quòd teſtator noſter dixerit
14 ex redditibus, vel ex fructibus: *Bart. in d. l. fundi Tre-
batiani, de vſufr. leg.* & licet Alex. ibidem in additio-
nibus Bartolum impugnare videatur, in hoc tamen
non contradicit, nam ſe remittit ad ſcripta *in l. quæ-
dam,* §. *nihil de edēn.* vbi principalem concluſionem
reprobat, non tamen rationem, quod ſcilicet paria
ſint legare redditum, & legare fructum.

Non eſt etiam prætereundum, quòd diminutio defini-
tur præ exiſtentis rei particularis remotio, vel interi-
15 tus, ſalua rei forma: ita *Albert. Brun. de dimin. & de-
ter. concl. 1. num. 2. & ſub num. 3.* inquit, quòd ſi res
diminuatur in ſubſtantia, & amittat formam, potius
16 dicitur interitus, quàm diminutio: *Albert. Bruni d.
concl. 2. num. 7. Ceph. conſ. 357. num. 17. & conſ. 601.
num 41.* & propterea nō bene ex ad uerſo dicitur ver-
ba huius teſtatoris eſſe intelligenda de intrinſeca di-
minutione, quæ proprie eſt interitus, ſed de extrinſe-
ca, quæ proprie eſt diminutio. *Brun. d. concl. 2. n. 3. 7.*
At ſi verum amamus, hic nō adaptantur termini di-
minutionis rei ſiue intrinſecæ, ſiue extrinſecæ, quia nō
conſiderauit rerum diminutionem, ſed redditus, hic
enim valde differunt, poſt enim eſſe, quòd prouentus
recipiat notabilem diminutionem, & tamen ſalua ſit
rei ſubſtantia; ſed vtcumque ſit, verba teſtatoris ac-
commodantur cuicumque diminutioni cum locutus
ſit per verba vniuerſalia, quæ intelliguntur de omni
17 diminutione: *l. de prætio, ff. de publici, l. 1.* §. *generali-
ter. de leg. praeſt. l. 3. de off. præſ. l. 3. de off. præf. l. ſi ſerui-
tus, de ſeruit. vrb. præd. c. ſolitæ, de maior. & obed. Pa-
riſ. conſ. 111. num. 15. lib. 1.*

Deinde præmitto, quòd dictum legatum Spacinij factū
eſt annuum, & conditionale, non purum, vel vnicum,
vt male ſupponitur, nam virtute illius clauſulæ, quod
diminutis redditibus diminuantur legata, vtique hoc
legatum, quod erat purum, factum eſt conditionale,
quia in vltimis voluntatibus ſi quid pure datum ſit,
& poſtea ſub conditione adimatur, tota diſpoſitio
redditur conditionalis, quaſi illud ſub contraria con-
18 ditione datum intelligatur: ad *tex. in l. ſi legatum pu-
re, &*

re, & l.legata inutiliter.ff.de adim.leg.l.aliquando, de condit & dem. Alex.in l.1.num.9.vers.item habet, & ibi Ias.num 54.Dec.num.47. Cagn.de communi, num. 120.121.ff.de off.eius. Felyn.in c.significasti, col. 4. de for.compet.Bald.in d.l.si legatum: Ceph.cons.52.num.6. Peregr.de fideicom.art.11.n.88.129.& art.43.n.21. illud enim ablatiuum absolutum: diminutis redditibus: importat conditionem, & propterea facit legatum conditionale, & hoc certius redditur, quia diuisum est in ratas quotannis soluendas, quod facit annuum legatum ad *tex.in l.si in singulos, vbi Bart. ff. de*
19 *ann.leg.* vbi etiam dicitur quotannis verificandam esse conditionem, quia tot sunt legata, quot anni. *l.eum in annos, ff.eod.*

Præterea considerādum est tale legatum maximam habere relationem ad fructus, ex quibus solui debet, etenim certum est hæredem fideicommisso vniuersali grauatum teneri præstare annua legata ex fructibus:
20 *l.liberto.§.1.ff.de ann. leg. iunct.l. apud Iulianum.§. heres.de leg.1.Castr.cons.16.num.4.vers. legata vero, lib.2.Natt.cons.323.col.vlt. Peregr. de fideicom. art. 4.num.24.in fin.* & maxime si sit hæres cum beneficio
21 legis, & Inuentarij, qui de suo ad nihil tenetur. *l.fin. §. & si præfatam, ibi: nihil. C.de iur. deliber. Bart. in l. in ratione, §.diligenter, ff. ad l.falcid. Monticul. de Inuent.in princ.num.39.40. Rol.eod. tract. p. 4. in princ.* & sane cum proprietatem Ciarlinij vxore prohibeantur, & post 30. annos Brusatis restituere debeat, sequitur necessario, quòd de fructibus legata sint soluenda. *Phanuc.de Inuent. p.7.num.58.* exinde enim Ciarlinij videntur esse ad instar vsufructuarij vniuersalis, ad quem certum est spectare onus soluēdi annua
23 legata ex fructibus: *l.fin.§.sin autem, vbi Salyc. C. de bon.quæ liber. Ias.in l.1.col.4.ad Trebell. Soc.iun.cons. 115.num.10 lib.1. Rol.cons.8.num.27.28.lib.2.Natt. cons.7.num.4.5.Borgn.de vsufr.n.219. Crass. recept. sen. lib.1.§.legatum, quæst.36. n. 2.* & sane si testator voluit ex fructibus solui legatū Dotis eius vxori, quāto magis idem dicendum est de legato DD. Spacinniorum, quia Dos est magis debita, & sicut æs alienum
24 deducenda: *l. Papinianus.§.quarta, ff.de in off. test.l. fin.§.licentia, il primo. C. de iur. deliber. Ceph.consil. 645.num.39.*

His præmissis, ex quibus solis potest cognosci, quid futurum sit, patet errasse D. Aduocatum partis aduersæ intelligendo verba nostri testatoris de intrinseca diminutione, quia sicut quoddam est augumentum in
25 fundo, quoddā in reditu: *Albert. Brun. tract. de aug. & dim.concl.2.n.2.vers.dicimus etiam.* ita quædam est diminutio fundi, quædam redditus: idem *Brun.de dimin. & deter.concl.1.num.4.* Vnde oportet dicere testatorem in mente habuisse extrinsecam fructuum diminutionem, & cum in verbis non sit ambiguitas, nihil vlterius est quærendum: *l. ille, aut ille. §. cum in verbis, ff.de leg.3.l.continuus, §.cum ita, de verb.oblig. Menoch.cons.374.num.58.*

Censeo igitur verius esse, & menti testatoris conformius verba prædicta esse intelligenda de diminutione etiā vnius anni in fructibus contingente, & hoc credo inevitabiliter probari per *tex. in l.fundi Trebatiani, vers.*
26 *respondi, ff.de vsu, & vsufr.leg.* qui probat redditum dici diminutum non solum ex modicitate fructuum multorum, sed etiam vnius, dicitur enim in ea, quòd in legato facto vxori de redditibus fundi, si hæredis facto minores redditus facti essent, testatorius recte desiderat, quòd ob eam rem diminutum est: vnde infertur, quod si facto, idest culpa hæredis, vt exponit glossa, redditus minor fieri potest, id non contingat vllo modo in casu ate, allusione, & terremotu, qui sūt
27 casus fortuiti, & vix præuideri possunt. *Carroc. tract. de locat. & conduct.p.4.tit.de Casibus, quæst. 12. n. 19. 20.27.* culpa autem versatur in non potādo vineam, aggeres non reparando, agro non bene colendo, & similibus: ad *tex. in l. si merces, §. conductor, vbi Bart. de locat. & cōduct. Carroc.d.par.4. tit.quom.culp.prob. num.5.* & propterea si tali culpa redditus potest diminui, sequitur diminutum posse dici ex deterioratione vnius anni, quia potest esse, quòd damnum ex illa culpa proueniens annum non excedat.

Et quia mens testatoris maxime spectari debet in cognoscendo, an diminuta hæreditate minui debeant
28 legata: *l.liberto, §.à liberto, ff.de leg.3.l.maritum, §.1. ad l.falcid.* vtique pro nobis aperta est eius voluntas, qui in verbis hoc expressit, vt vidimus, & si id non sufficeret ex alijs eius verbis colligi potest, si quidem
29 vna pars testamenti declaratur per aliam: *l. qui filiabus, & l.si seruus, §.fin.de leg.1. Alex.cons.47.num. 13.14.lib.1. Dec.cons.545.num.7.Ceph.cons.329.num. 37. Rim.iun.cons.747.Crass.in §.testamentum, q.76. num.21.Peregr.de fideicom.art.25.num.28.34.* nam testator postquam dixit, quòd diminutis redditibus diminuantur legata, subiunxit, exceptis tamen legatis eius vxori factis, quæ omni casu firma esse voluit, vnde arguo sic; quoniam certum est exceptionem debere esse de genere regulæ, alioquin exceptio non esset.
30 *l.nam quod liquide, §.fin.ff.de pen.leg.l.in his, vbi gl. Bart.& DD.de legi. Bald.in l.si eam, §.qui iniuriam, ff. si quis caut. Dec.in l.1.num.19.de off. eius. Paris. cons. 96.num.110.lib.1. Ceph.cons.156.num.5. Menoch.cōs. 141.n.17.* limitatio enim regulæ ita debet esse probabilis, & apta, vt ad regulam congruat, aliàs ridicula
31 æstimaretur: *l.fin.§. cui dulcia, ff.de trit. vin. ol. leg. l. quæsitum.§.denique, de fund.instr. Paris. cons.160.numero 17.lib.4. Crauet.cons.965.n.7.* sed sic est, quòd hæc limitatio, & exceptio non posset verificari, & locum habere, quando bona testatoris casuale perijssent, vel in deperdito esset, quia tunc hæredes neque tenerētur ad Dotis restitutionem, cum de suo soluere non teneantur, & id probatur *ex l.cum res, §.fin. ff.de*
32 *leg.1.l.si ex legati, de verb.oblig.l.quid ergo, §.fin. de leg.2.l.fideicommissi, § si rem, de leg.3.l.Seia. in fin. de aur.& arg.leg.* si ergo limitatio, & exceptio non potest intelligi de intrinseca diminutione, ergo neque regula, seu principalis dispositio, quia exceptio declarat, quo in casu regula loquatur: *Dec.in l.1.num.20.& ibi Cagn.num.32.ff.de reg.iur.idem Dec.cons.520.n.9. Menoch.cons.297.num.29.*

Deinde dubium esse non videtur, quin sterilitas quoque fructuum sit diminutio redditus, & tam intrinseca,
33 quàm extrinseca diminutio appellatur: *Albert. Brun. d.tract de dimin.& deter. concl.12. num. 63.* sed quia extrinseca, quæ à sterilitate prouenit, frequentius cō-
34 tingit, videmus enim frequentissima esse infortunia, grandinis, vredinis, rabis, frigoris, aquarum, & similium. *Carroc.tract.de locat.p.4. tit.de Casibus, q.12. num. 32.* & maxime in nostris partibus, vbi proprio-

res su-

res ſimur allibus, quàm montibus, in quibus ſolent
accidere hiatus, caſmata, & ſimilia, de alluuione
atq; loc quia bona teſtatoris longe abſunt à tor-
rentibus corrodentibus, ideo teſtator cenſetur potius
cogitaſſe de extrinſeca, quia diſpoſitio omnis intelli-
35 gitur ſecundum ea, quæ frequentius contingere ſo-
lent: l. nam ad ea. ff. de legi. iura conſtitui, vbi Bart.
num. 1. verſ. vnde, & l. ſeq ff. eod. Dec. & Cagn. in l ea,
quæ raro, de reg. iur. Pariſ. conſ. 29. n. 50. lib. 2. Cranet.
conſ 488 num. 12. teſtator enim veriſimiliter creditur
diſpoſuiſſe de his, quæ communiter ſolent continge-
36 re, non de caſibus inſolitis: Soc. iun. conſ. 48. num. 12.
lib. 2. Cranet. conſ 76. num. 7. verſ. neq. mutat nec mi-
rum, quia in voluntate teſtatoris interpretanda at-
37 tenditur, quod magis veriſimile eſt: l. ſi ſeruus plurium,
§ fin. de leg 2. c. inſpicimus, de reg iur. in 6. Alex. conſil.
71. num 5. lib 2. Mantic. de coniect. vlt. vol lib. 3. tit. 19.
num. 4 Craſ. in §. teſtamentum quæſt. 76. num. 5. Pe-
regr. de fideicom. art. 11. num. 32. Menoch. conſ. 328.
num. 17.

Præterea ſi aliam caperemus interpretationem, ſequere-
tur, quòd huiuſmodi teſtatoris declaratio ſeruiret de
vento, & nihil operaretur, quod non eſt dicendum:
38 l. ſi quando ff de leg. 1. c ſi Papa, de priuileg. in 6. Pariſ.
conſ 69 num. 59 lib 3. Soc. iun. conſ. 116. num. 55. lib 1.
nam certum eſt in iure, quòd bonis hæreditarijs ſub-
ſtantialiter diminutis, vel peremptis, legata quoque
minuuntur ad ratam, maxime quando adita eſt hæ-
reditas cum beneficio Inuentarij, vt probatur ex l.
39 & ſi contra § his conſequens. ff. de vulg. & pupill. Al-
bert. Brun. d. tract de dimin. & deter. concl. 4. num. 20. in
fin. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 3. ad fin quod
iuri conuenit, quia teſtatoris, & quælibet diſpoſitio
ſemper intelligẽda eſt rebus ſic ſtantibus: l. Paulo Ca-
limacho § 1 ff. de leg. 3. l. Meuia §. fin. de ann. leg. l. in
confirmando, de confirmando tutore, l. ex facto, in princ.
de vulg. & pup. Bart. in l. quoties. § ſi duo col. vlt. de hær.
inſtit. Iaſ in l. quod Seruius, num. 8. de condict. cauſ. dat.
Mantic. d. tit. 3. ad fin.

Quibus non refragatur tex. in l. in ratione, l. 2. ff ad l fal-
cid. ad probandum, quòd non minuantur legata mi-
nuta hæreditate, nam ſi ea ſeruire poteſt in propoſito
tamen non procedit in hærede cum Inuentario, nam
quo ad ipſum correctus eſt teſte Bart. ibidem in princ.
& in §. diligenter: Verum ceſſat diſpoſitio legis, vbi
extat diſpoſitio hominis, vt hic.

Demus igitur multiplicem eſſe diminutionem, quia alia
eſt in re, alia circa rem, alia de re, alia extra rem teſte
Brun. d. loco concl. 1. num. 4. & ſeqq. certe teſtator no-
luit quamcumque diminutionem comprehendere
etiam à ſterilitate proueniens ſaltem ex verbis, quæ
ſubiunxit; ſi vnquam vllo caſu, & propter quamcun-
que cauſam: ſicut enim dictio aliquis eſt vniuerſalis,
40 gl. in Clem. vnic. in verb. partium, de for. compet. Imol.
in c. fin. de donat Soc. iun conſ. 113. n. 4. lib. 4. Menoch.
conſ. 90. num 94. ita dictio quæcumque, & quælibet
eſt vniuerſaliſſima: l. hoc articulo, ff. de hær. inſt. l 1. C.
de ſacroſ. eccleſ. gl. in l. 2. in verbo: aliàs, C. de quadrien.
præſcript. Alex. conſ 155. num. 3. verſ. accedunt, lib. 2.
Ruin. conſ 98 num. 11. lib. 2. Rol. conſ 1. num. 44. lib 1.
Menoch. conſ 496. num. 66. Peregr. conſ. 41. num. 1. in
fin. lib. 1. vnde ſermo teſtatoris tanquam vniuerſalis
includit omnes caſus, & omnes cauſas diminutionis:
41 l. Iulianus, & l. librorum, §. quod tamen ff. de leg. 3. c. ſi
Romanorum, diſt. 19. l. omnia, vbi DD ſi cert. pet. Cagn.
in l. 1. num. 9. de reg. iur. Ruin. d. conſ. 123. n. 10. lib. 2.
Natt. conſ. 63 num. 13. Ceph. conſ. 150 num. 8. Peregr.
d. conſ. 41. num. 1. ad fi. & ideo trahitur etiam ad ea
42 quæ veniunt propriè vel impropriè: gl. in l. 2. in verb.
alias. C. de quadrien. præſcr. Bart. in l. Marcellus, col. 3.
verſ. vlt. ad Trebell. Alex. conſ. 155. num. 3. verſ. acce-
dunt. lib. 2. Cranet. conſ. 405 num 8. & conſ. 415. n. 19.
Ceph. conſ. 150. num. 8. adeo, vt iſte ſermo vniuerſalis
compræhendat omnes cauſas, & omnes caſus ſimiles,
& diſſimiles, & maiores expreſſis: gl. in Clem. ne Roma-
ni, in verb. quouis modo, de elect. & c. fin. eodem verbo,
de ſent. excomm. in 6. Ceph. conſ. 53. num. 22. Menoch.
conſ 496. num. 67. continetq. omnem cauſam, & om-
43 nem caſum conſiderabilem etiam aliàs illegitimum:
Soc iun. conſ. 2. n. 21. lib. 1. Menoch. d. conſ. 496. n. 67.
Peregr. d. conſ 41. num. 1. in fin. lib. 1. etiam ſi de ijs in
ſpecie meminiſſet: Ruin. conſ. 123. num. 10. 11. lib. 2.
Cranet. conſ. 357. num. 27. & conſ. 381. num. 4.

Vnde eſt, quòd licet in legato generali non compræhen-
44 dantur venalia, continentur tamen in vniuerſali ad
ad tex. in l. pediculis. §. labeo. ff. de aur. & arg. leg. Bart.
in l. generali, §. vxori num. 4. verſ. fateor. de vſufr. leg.
Dec. in l. omnia, num. 1 ſi cert. pet. ſicut etiam ſtatutum
45 puniens ad mortem, vel alio modo homicidium qua-
litercumque commiſſum intelligitur punire, etiam ſi
non ſit doloſe commiſſum: not. Salyc. in l. 2. col. 3. C. de
noxal. Iaſ. in l. 1. num 25 ff. de l. gi. & in l. 1. §. nunciatio
col. 5. de nou. oper. nunc. Dec. in c. ſedes, col. pen. in fin. de
reſcript. Felyn. in c. in omni num. 2. in fin. de teſti. Card.
in c. lator. de homicid. Alex. conſ 35. n. 9. lib. 6. Gozad.
conſ. 5. col. 3. ante medium, Ruin. conſ. 98. num. 11. lib. 2.
Bellon. conſ. 8. num. 10. Menoch. de arb. ind. caſ. 324.
num. 14. Alciat. lib. 1. de verb. ſignif. Rim. iun. conſ. 367.
num. 2. de quo tamen valde dubito in praxi, quia vbi
non eſt dolus, numquam ſolet imponi pœna ordina-
ria ſtatuti, vel legis, quia dolus, eſt ille, qui facit deli-
ctum, & verba vniuerſalia à lege prolata reſtringun-
46 tur ad habilitatem materiæ, & negotij: Rol. conſ. 61.
num. 44. lib. 1. Seraph. deciſ. 679. num. 5. licet multi di-
cant ſermonem vniuerſalem non reſtringi ad termi-
47 nos habiles: vt inquit Bart. teſte Iaſ. in l. dabimuſque
§. ſi quis. ff. de priuileg. cred. Alex. conſ. 35. num. 5.
verſ illa dictio, lib. 6. vid. Crott. conſ. 136. num. 50. nam
id omnibus ſemper durum videbitur, non ferit tamen
caſum noſtrum, quia habilitas terminorum non re-
pugnat noſtræ concluſioni adeo, vt pudor ſit dubi-
tare, an caſus ſterilitatis fuerit illis verbis compræ-
henſus.

Non obſtat l. 1 §. 1. & l. quod dicitur. ff de impen. in reb.
dotal. adducta ad probandum, quòd verbum minue-
re reſpiciat ſubſtantiam rei, nam reſpondeo fallaciam
eſſe in argumento quia non negamus diminutionem
dici, quæ ſubſtantiam contingit, ſed affirmamus eam
quoque diminutionem appellari, quæ eſt in qualitate:
Albert. Brun. d. tract. in princ. num. 2. nos autem quæri-
mus de minuto redditu, non fundo.

Deinde accedat, quòd lex prædicta, & aliæ ſimiles ideo
poſſunt importare rei interitum, & perditionem, non
ex natura verbi, ſed ratione adiuncti dicendo forte,
minuitur Dos, minuitur fundus, minuuntur, legata,
etenim verba ratione adiuncti ſæpe mutant naturam,
& ab

48 & ab adiuncto declarantur: Alex.conſ.97.num.125.
& conſ.102.num.4.verſ.tamen fallit.lib 6.vid.Pariſ.
conſ 74.num.63.64.lib.3. Menoch.conſ.289.num.37.
ſed in caſu noſtro verbum minuere non iungitur rei
ſubſtantiæ, vt in dicta lege, & ſimilibus, ſed prouen-
tui,& ſic accidenti, & qualitati, fateor enim quòd ſi
teſtator dixiſſet, diminutis prædijs, tunc neceſſariam
fuiſſe rei diminutionem in ſua ſubſtantia vt in l.item
49 veniunt.§.item non ſolum.ff.de petit.hær. & alijs, quæ
idcirco non faciunt ad propoſitum.

Non etiam prædictis nocent Boſs.in prax.tit. de remiſs.
merced.conduct.num.103 104.Albert.Brun.de inter.&
perempt.concl.5 ſub num.11.qui ſane probant, quod
ſi fundus,vel res locata perierit caſmate, vel terremo-
tu,aut alio accidenti,facienda eſt conductori remiſſio
50 mercedis ad ratam damni intolerabilis, quod qui-
dem verum credo, & admitto, ſed non ſequitur, quin
eadem remiſſio facienda non ſit, ſi fundus extrinſece
damnificetur,vel ut ſi occupetur ab hoſtibus,vel aquis
inundetur, vt ſoli non poſſit ad tempus, vel continuo,
adhuc enim conductori facienda eſt remiſſio: Albert.
de dimin. & deter. concl.12. & concl.13. Boſs.d tit de
remiſs.merced.conduct.n.104.ſed hæc ſunt in via iuris,
communis, nos autem prouiſionem habemus teſta-
toris.

Non etiam obſtat, quod verbum : introitus: indefinite
prolatum referatur non ad vnum, ſed ad omnes an-
nos, quaſi teſtator voluerit redditum eſſe diminutum
pro omnibus annis: Nam in aperto eſt reſponſio,quia
teſtator non conſiderauit annos maxime omnes,cum
dixerit, ſi vnquam diminuerentur redditus: forte alle-
gata expoſitio procederet ſi ex ſterilitate vnius anni
vellent minuere ratas omnium annorum, verum quia
quilibet annus oneratus eſt ſua rata legati, non eſt
quærendum de alijs annis,& tanto minus, quia in vl-
timis voluntatibus Pluralitas reſoluitur in ſingularita-
51 tes ad tex.in l.falſa,§ fin.ff.de cond.& dem.l.Lucius.§.
Caio,ad Trebell.l.fin.§.filium,de leg 2.Bart.& DD. in
l.hæredes mei.§.cum ita.ad Trebell. Pariſ.cõſ.70.n.25.
lib.2.Cranet.conſ.571.num.11. Ceph. conſ.158. n 48.
Peregr.conſ.42.num.4 lib.1. ſæpe enim tam in diſpo-
ſitiuis, quàm in conditionalibus numerus pluralis ve-
52 rificatur in vno: Iaſ.in l.Gallus.§.quid ſi is, de liber.&
poſth.Tiraq.in l. ſi vnquam, in gl. ſuſceperit liberos, C.
de reuoc. donat. Zanch. in l. hæredes mei, §. cum ita,
num.868.ad Trebell.Peregr.d.conſ.42. num.11.Crau.
conſ 571.n.11.& maxime illud procedit, vbi id ſuadet
veriſimilis mens diſponentis: Felyn.in c.omnes diſt.1.
Curt.iun.in l.pen.num.2.C.de impub.Zanch.in d.§.cum
ita num.883.Soc.iun.conſ.150.col.pen.lib.2.Cranet.d.
conſ.571.num.11. verſ. non obſtat. Peregr. d.conſ.42,
num.6.lib.1.

Et vere ſufficit nobis verificari verba teſtatoris, ſi contin-
gat tantum etiam vnius anni ſterilitas, quia vbi ver-
53 ba conueniunt, conuenit etiam diſpoſitio: l.4.§.toties
de damn.infect.l.hos accuſare,§.omnibus de accuſ. Dec.
in l.1.in 5. not. C. de ſeut. quæ pro eo, quod inter, & in
conſ.669.col.1.Peregr.conſ.85.num.2.lib.1. ſed ita eſt
in caſu noſtro, quia diminutio dicitur contigiſſe, &
redditus minor factus, etiã ſi damnificati ſint fructus
vnius tantum anni ex d. l. fundi Trebatiani, verſ. re-
ſpondi, ff.de vſu,& vſufr.leg. nã ſi, vt ibi dicitur, red-
ditus dicitur minor fieri,& diminui culpa heredis,quę
poteſt verſari etiam circa vnicum recollectum, vt de ſe
notum eſt, ergo verum eſt dicere minores redditus fa-
ctos, non ſolum, ſi diminutos eos habeamus multis
annis, ſed etiam vnico tantum.

Vlterius non eſt veriſimile, quòd teſtator aliter rem in-
tellexerit, quia ſicut quemlibet annum ſua legati gra-
uauit, ita quolibet anno diſtincte diminutionem red-
ditus conſiderauit, ne aliquando contingeret hęredes
teneri ad ſoluendum de ſuo, & quod non eſt veriſimi-
le, teſtator cenſetur noluiſſe: l.cum in teſtamento, ff.de
rebus dub. l.in obſcuris, de regul. iur. Peregr. conſ. 41.
num.17.lib.1. nec debet onus vnius anni cum altero
iungi, ne hæres dupliciter grauetur, ad tollendum
enim hoc dubium teſtator ſic locutus eſt, ſi etenim id
fieri oporteret, hæc non eſſet legatorum diminutio,
ſed dilatio, & tamen oportet, quòd quantitas legati
54 decreſcat, quia legati diminutio iungitur eius ſub-
ſtantiæ: l.Plautius, ibi minuat legatum.ff.de cond. &
dam. ſicut enim neceſſe eſt redditus ſubſtantialiter
minui, ita legatum, quia vna determinatio reſpiciens
plura determinabilia debet ea æqualiter determina-
55 re: l. iam hoc iure, ff.de vulg. & pup.l.quamuis, C.de
impub. Alex. conſ. 50. col. 1. vol 4. Cranet. conſ. 9.
num.27. & rata anni præcedentis extincta non poteſt
56 amplius reuiuiſcere ad tex.l.qui res.§.aream.ff. de ſo-
lut.l.pen. §. teſtamento de bon. poſs.ſecund tab. c.quæ-
ris, de conſecrat.diſt.4.Rim.iun,conſ.358.num.144.

Et huic rei inſeruit optimum ſimile, nam ſicut videmus,
quòd ſimplex locator de iure communi non tenetur
57 remittere penſionem, ſeu affictum colono ſuo, vel
conductori, quando ſterilitas vnius anni poteſt alio-
rum vbertate compenſari: l. ſi vno, ff.locat.c propter
ſterilitatem, extr. eod.gl.in c.vobis.12.q.2.Caſtr.in l.ex
conducto,§.ſi vir.num.6.ff.locat. Rol.conſ.86.num.6.7.
lib.3.Carroc.de locat,p.4.tit.de remiſs.merced.quæſt.8.
num.45.46. tamen iſtud fallit, vbi adeſt pactum Re-
58 ſtauri, tunc enim non fit compenſatio: Soc.iun.conſ.
78.num.31. verſ. & ex prædictis, lib.2. Carroc.d.q.8.
num.51. ita dicamus in caſu noſtro, quòd forte cir-
cumſcripta hac teſtatoris declaratione fieret compen-
ſatio vnius anni cum altero, ſed illa eſt ſimilis pacto
Reſtauri, vnde fieri debet remiſſio pro rata fructuum:
Alex.conſ.112.num.4.in fin.lib.1.

Et confirmatur hæc ſimilitudo, quia quando plures ſunt
locationes, & tot, quot ſunt anni, ceſſat illa compen-
59 ſatio ſterilitatis vnius anni cum vbertate alterius, ſed
indiſtincte fit remiſſio: Boſs.in prax.tit.de remiſs.mer-
ced.n.23.Bernard.Græue, pract.concluſ.lib.2.concl.23.
conſid.1.num 6.& num.9. vbi vlterius dicit compen-
ſationem hanc ceſſare in locatione ad longum tem-
pus, quia eſſet vnum chaos habere rationem tot an-
60 norum: idem dicit Ioſeph.Lud.concl.12.num.35. quæ
bene accomodantur caſui noſtro, vbi tot ſunt legata,
quot anni,& tempus eſt longum 30 an. quorum om-
nium rationem habere nimis incommodum eſſet, vn-
de ſic declarauit teſtator.

Non obſtat, quòd his ſtantibus legatum prædictum de-
beret augeri, ſi augerentur redditus, & tamen Ciarli-
nij id non admittunt: Nam reſpondeo, quòd ſicut te-
ſtator ſe declarauit circa caſum diminutionis, ita ſe
declaraſſet circa augmentum, bonum eſſet argu-
mentum, ſed cum de hoc nihil dixerit, præſumendum
61 eſt, quod id noluerit: l.vnic.§.ſin autem, C. de caduc.
toll.

*zoll.c.2.de transl.præl. Dec.conſ.442.n.9. Goz.ad.conſ.
29.num.16.verſ.quarto Pariſ.conſ.31.n.7. & conſ.58.
num.5.lib.2.Soc.iun.conſ.100 num.12.lib.1.Curt.iun.
conſ.33.in fin.Menoch.conſ.85.num.110.111.& conſ.
151.num.44.* & ideo non bene arguitur à contrario
ſenſu, quia id genus argumenti debet ſumi ſtricte ad
62 limitem verborum de directo: *Dec. in l.1.in vlt.not.
ff.de off.eius. Butr.in c.apoſtolicam,in vlt.not.de his,quę
ſiunt à prælat. Surd.conſ.111.num.11.Menoch.d.conſ.
151.num.47. & de arb.iud. caſ.114.ſub n.19. Peregr.
de fideicom.art.28.num.10. verſ. cui addo, & conſ.52.
num.22.lib.1.*& ideo ſic arguendo bene ſequitur, quòd
redditu non diminuto non diminuatur legatum, ſed
quòd aucto augeatur, id non infertur, & ſane lega-
63 tum taxatum ad certam quantitatem, vt hìc, non re-
cipit augmentum; *l. Lucius. §.quæ habebat,vbi Bald.
ad Trebell.*

Hæc igitur noſtra interpretatio amplexanda videtur,
quia ad fauorem hæredum contra legatarios ſemper
64 ſtricte interpretamur, vt quod minimum eſt, debea-
tur: *l.nummis,ff.de leg.3.l.apud Iulianum,§ ſcio, & l.ſi
ita ſcriptum, §.fin.vbi gl. Alex. Aret. Iaſ.& alij,de
l.1. Bart.in l.tum auus. ad fin.de cond. & dem. Dec. &
Cagn.in l.in teſtamentis, de reg.iur.* Dec. *conſ.93.n.3.*
vbi loquitur in legato vxori facto *Menoch. conſ.236.
num.10.11. Peregr.d.conſ.41.num.22.* teſtator enim
cenſetur voluiſſe grauare hæredem minus, quàm fieri
65 poſſit: *ad tex.in l.vnum ex familia.§.ſi rem.ff.de leg.2.
Dec.& Cagn.in d.l.in obſcuris, Gramm.conſ.145.n.18.
Dec.conſ.475.num.14.Pariſ.conſ.79.n.25.lib.2.Crau.
conſ.208.num.4.Menoch.conſ.236.num.10.Peregr.d.
conſ.51.num.22.*

Et quamuis talia ſoleant declarari, vt non procedant in
legatis, quæ fiunt conſanguineis, & coniunctis, pro
66 quibus ſolet fieri lata interpretatio: *l.ſi ſeruus plurium
§.fin.de leg.1.l.Aurelius.§.Titius,vbi Bart.de liberat.
leg. Corn. conſ.3.col.2.lib.2. Ceph.conſ.14.num.22.
Menoch.conſ.210 num.38.& conſ.279.num.10.Surd.
conſ.72.num.16.& deciſ.88.num.17.* tamen hæc de-
claratio ceſſat, vbi ſimiliter hæredes grauati ſunt con-
iuncti, vt in caſu noſtro, tunc enim adhuc interpræ-
tandum eſt pro hæredibus, vt ad minimum tenean-
tur, quia reuertimur ad primam regulam: *Bald. in l.
cum alienam,num.9.in fin. C. de legat. Bald.& Imol.in
l.cum pater.§.euictis.ff.de leg.2.Corn.conſ.155.num.3.
lib.3.Gratian.diſc.for.c.988.n.8.lib.5.* etenim priui-
67 legiatus contra priuilegiatum non gaudet priuilegio:
*l.ſed & milites.§.coæqualitas,de excuſ.tut.l.fin.§.ex-
ceptio,qui pot.in pign.hab. Crauet.conſ.966.num.32.
Pariſ.conſ.53.num.64.lib.3.Soc.iun.conſ.74.num.21.
lib.1.Surd.de alim.tit.9.q.30 num.47.*

Accedat, quòd legatum factum coniunctæ perſonæ vti-
que late accipitur ſcilicet ad hoc, ne pereat, ſi forte
dubitaretur de eius validitate, vel inutile fieri ſtude-
retur, non autem vt extendatur, & ideo ſi quæritur,
an plus, vel minus in legato contineatur, coniunctio
68 nihil operatur: ad *tex.in l.ſi mihi Mæuia,ff.de leg.3 l.
quæſitum,§.1.de leg.1.l.fin.§ 1.de leg.2. Magon.deciſ.
Flor.146. num.18. Odd.conſ.69.num.28. Peregr.conſ.
81.num.9.lib.3.Honded.conſ.63. num.49.lib.1.* immo
ad propoſitum noſtrum multi volunt, quòd legata-
rius non poſſit vti beneficio *l.cum alienam.C.de legat.*
per quam diſponitur valere legatum rei alienæ factũ
69 coniunctæ perſonæ, ſi pariter hæres ſit coniunctus:
*Vaſq. de ſucceſs. creat. lib.3.§.23.lim 18.n.33. verſ.
nam vt legatum,* duobus enim priuilegiatis concertan-
tibus potior eſt cauſa debitoris: *Peregr.conſ.77.num.
39.lib.1.* Verum eſt igitur, quod cauſa, propter quam
legatum reſtringitur, ſemper potior cenſetur: *Alciat.
in l.ſerui electione,§.1.n.3.ff. de leg.1.* quòd hìc multo
magis procedit, vbi hæredes habitant in loco domici-
lij teſtatoris, quos idcirco magis dilexiſſe cenſetur:
70 *Menoch. de præſ.lib.4.præſ.16. num.12. in fin.* Sic igi-
tur iuri conuenire cenſeo, & in eandem ſententiam
conuenerunt Excellentiſſimi Iuriſconſulti Io: Franci-
ſcus Coccapanius, Antonius Rebecchus, & Ludoui-
cus Puzzolius conciues mei, qui allegationibus etiam
prædictis ſua manu ſe ſubſcripſerunt.

CAPVT XLVIII.

EPITOME.

An Epiſcopus, & forum Eccleſiæ poſsit punire laicos falſum in eius cauſis deponentes, vel ad deponendum ſubornantes.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor vti delegatus non cognoſcit de falſitate coram ſe commiſſa.*
2 *Laicus falſum dicens in foro Eccleſiæ ab Eccleſiaſtico Iudice punitur.*
3 *Falſitas commiſſa in foro eccleſiæ eſt mixti fori.*
4 *Laicus ratione delicti efficitur ſubditus Eccleſiæ.*
5 *Clericus exemptus punitur à Iudice Eccleſiaſtico non ſuo, ſi coram eo delinquit.*
6 *Regulares puniuntur ab Epiſcopo, ſi coram eo delinquunt.*
7 *Epiſcopus punit laicos offendentes eius miniſtros in exercitio ſui muneris.*
8 *Cedulones excommunicationis qui deturpant, puniuntur ab Epiſcopo.*
9 *Laicos dicentes: Che ſcommunica: punit Epiſcopus, & Inquiſitor.*
10 *Laicus Iudex an puniat clericum coram eo falſum dicentem.*
11 *Clericus falſum dicens in foro laici ab eo non poteſt puniri.*
12 *Laicus Iudex non fit competens in clericum ratione incidentiæ.*
13 *Iudex ſine imperio quomodo puniat falſum teſtem.*
14 *Epiſcopus poteſt punire teſtem laicum falſum pœna ordinaria.*
15 *Falſitas extra acta commiſſa à quo Iudice puniatur.*
16 *Iudex non ſuus poteſt punire teſtem falſum.*
17 *Fraus poteſt committi tacendo.*
18 *Teſtis falſum dicens Florentiæ vigore remiſſorialium Iudicis Peruſini poteſt puniri Peruſij.*
19 *Competentia fori cognoſcitur ex natura cauſæ.*
20 *Extenſio poteſt fieri in materia l.nullum.C.de teſti.*
21 *Falſitas punitur à Iudice non ſuo, non ſolum in teſte, ſed etiam in alijs.*

22 *Subor-*

22 *Subornans ad falsum punitur etiam à Iudice non suo.*
23 *Subornans testes dicitur falsum committere.*
24 *Corrumpens testem punitur pœna falsi, etiam si sit tertius.*
25 *Extensio fit ex identitate rationis.*
26 *Corrumpens, & corruptus sunt correlatiua.*
27 *Correlatiuo in vno dispositum habet locum in alio.*
28 *Corrumpens testes punitur, licet testes non assenserint.*
29 *Falsitas nemini nocens punitur extra ordinem.*
30 *Corrumpens punitur, licet non sit pars litigans.*
31 *Subornato, vel corrupto an credatur, si non assensit.*
32 *Episcopus semper punit pœnis Ecclesiasticis non attenta præuentione.*
33 *Iudex qui non est, efficitur ratione connexitatis, vel offensæ Iurisdictionis.*
34 *Inquisitor est dignior ordinario.*
35 *Episcopus potest punire subornatorem laicum.*
36 *Inquisitor an possit procedere contra falsarium.*
37 *Delegati Iudicis Iurisdictio est debilior, quàm Ordinarij.*
38 *Ordinarius punit falsum testem non subditum pœna etiam ordinaria.*
39 *Delegatus potest punire testem coram eo falsum dicentem.*
40 *Inquisitor punit falsos testes, & subornatores in eius causis.*
41 *Laici licet exempti sint, tamen efficiuntur de foro Ecclesiæ ratione delicti.*
42 *Lex: nullum. C. de testi. loquitur de Iudice non suo.*
43 *Iudex ciuilis an puniat testem coram eo falsum dicentem.*
44 *Falsitas non notoria non punitur à Iudice non suo.*
45 *Testis falsus quomodo puniatur à Iudice non suo, coram quo falsum dixit.*
46 *Inquisitor an possit procedere per Inquisitionem contra testem falsum.*
47 *Inquisitor, & Episcopus non possunt punire alter sine altero.*
48 *Marth. de Iurisdictione declaratur.*
49 *Episcopus an possit formare nouum processum contra laicum falsarium.*
50 *Ratio est anima legis.*
51 *Doctoris dictum intelligitur secundum doctrinas allegatas.*
52 *Correlatiua admittunt extensionem.*
53 *Corruptionis attentatio punitur, sicut corruptio.*
54 *Inquisitor fungitur vice ordinarij.*
55 *Incidens quæstio facit Iudicem, qui non erat.*
56 *Iudex laicus impediens Ecclesiasticos, ne sua Iurisdictione vtantur, est excommunicatus.*
57 *Laicus tentans corrumpere testes fori ecclesiastici punitur ab Ecclesiastico ex decreto S.C.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Cum de anno semper memorabili 1630. ob infelicem illius magnæ pæstilentiæ memoriam in Curia Episcopali Regij R.D Carolus Bertolanus inquireretur de pluribus delictis grauibus, dum pro parte ipsius fierent defensiones, D. Franciscus Bertolanus eius frater, qui de fensiones pertractabat, subornauit multos testes partim ad se retractandum, partim ad dicendum falsum, licet, ipsi non sint passi se corrumpi, re autem manifestata, ego, qui tunc temporis eram Vicarius generalis, dictũ D.Franciscum inter reos constitui debitis præcedentibus indicijs, sed quia laicus erat, recursum habuit ad D. Prætorem Regij, qui tunc erat Doctor Fuluius Ferrarius, & sic orta est controuersia Iurisdictionalis inter forum Ecclesiæ, & Principis secularis, dicebat enim ille Prætor, quòd forum Episcopi non potest procedere contra subornantem testes in eius Curia, quia cognitio, & punitio priuatiue spectat penitus ad Iudicem laicum, si ille subornans sit laicus, &
1 probat id ex *Decian. cons. 94. num. 2. & 14. in fin. lib. 2. Baiard. ad Clar. §. falsum, n. 24. Bertaz. cons. crim. 72. num. 2. lib. 1.* & ex alijs satis eleganter scriptis in eius consultatione.

Verum hanc controuersiam inutilem esse puto, quia pro Ecclesia res clara videtur, si quidem in iure clarum, quòd laicus falsitatem committens, vel alio modo de-
2 linquens coram Iudice Ecclesiastico, vel in causis ad eius forum spectantibus, potest non solum inquiri, & puniri à suo Iudice laico, sed etiam ab ipso Ecclesiastico, & à quocumque alio Iudice, cuius Iurisdictio sic offenditur adeo, vt sit locus præuentioni, quia hoc casu falsitas, & delictum censetur mixti fori in tantum,
3 quòd si Ecclesiasticus præuenerit, valeat Iudici laico inhibere: ita tenent omnes per *tex. in l. nullum, vbi Bald. Castr. Salyc. C. de testi. Afflict. decis. 219. n. 3. 4. Conar. pract. qq. c. 18. n. 8. vers. sed & in hac re Franch. decis. 147. num. 4. 5. Boss. in prax. tit. de fals. num. 107. Rol. cons. 12. num. 17. 23 lib. 2. Farinac. q. 8. num. 27 & quæst. 67. num. 31. Caualc. de testi. p. 3. num. 61.* pulchre *Trax. Archiep. Neapolit. cap. 10. num. 4. 5.* vbi inquit etiam, quòd Curia Archiepiscopalis solet condemnare testes sic falsum dicentes licet laicos ad triremes, & fustigari facere per ciuitatem: hos sequitur *Marth. de Iurisd. in d p. 4. cas. 128. num. 27. late Grass. de effect. cler. eff. 1. num. 1153.* vbi plurimos allegat: *Bellet. disq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. real. § 5. num. 11 14.* & ego in hac eadem causa torquere feci Bartholomæũ Violam per tres partes vnius horæ, quia indiciabatur valde, quod falsum dixisset, sed quia sustinuit in tormentis, fuit dimissus.

Hæc enim nimis offendunt aures Iudicis illius causæ, & eius Iurisdictionem perturbant, vnde à non suo Iudi-
4 ce potest puniri, quia ratione delicti efficitur subditus *per dictam l. nullum. C. de testi:* & propterea clericus exemptus à Iurisdictione episcopi, vel alterius diœcesis si falsum dicat coram Iudice Ecclesiastico non suo,
5 potest tamen ab eo puniri, non obstante exemptione *Couar. d. c. 18. sub num. 8. Rol. d. cons. 12. num. 52. lib. 2. late Grass. d. effect. 1. num. 1164.* quod procedit etiam in
6 Regularibus, qui falsum dicunt, vel iniuriam inferunt Episcopo, seu eius Vicario Iurisdictionem exercenti, vel eius aures offendunt, aut turbant eius Iurisdictionem: nam poterunt ab eodem Episcopo, vel eius Vicario puniri, licet sint exempti: *Bellet. disq. cler. d. §. 5. num 20. 21.*

Vnde est, quòd Episcopus, & eius Vicarius possunt punire laicos, & alios exẽptos, qui offendunt cursores, officiales, aut ministros suæ Curiæ munus suũ exequẽtes
7 ratione offensę Iurisdictionis, quę delicto prorogatur; ad *tex. in l. addictos, vbi Castr. C. de episcop. aud. Bocr. decis. 9.*

decis. 9.

decif.9 num.14. Franch.d.dec.147. pulchre Prax. Archiep.c.11.per totum. Bellet.d §.5.num. 22. & eodem
modo poterunt punire etiam laicos deturpantes, vel
8 lacerantes excommunicationis cedulones de eorum
mandato, affixos, vel qui audent dicere in contemptũ
cenſuræ: che ſcommunicha, che ſcommunica? vt in-
9 quit *Marcus Ant. Columm. relatus per Franc. Pegn. in
3.p. Direct. Inquiſ. comm.24. Prax. Archiep.c.8.n.6.8.
Bellet.d.§.5.num.25.*

Et licet multi teneãt hoc etiam procedere in clerico fal-
ſum dicente coram Iudice laico, vt ab eo poſſit puniri
10 ſaltem in bonis, vt late per *Decian.tract. crim.lib. 4.c.
9.num.82.* tamen verius eſt, & receptius, quòd laicus
Iudex non poſſit punire clericum falſarium, vel co-
ram eo delinquentem, quia eſt incapax Iuriſdictionis
in clericos, qui idcirco non poſſunt eius Iuriſdictionẽ
prorogare, & ei ſe ſubmittere, & propterea hoc caſu
Iudex laicus poterit quidem cauſam terminare, & di-
ſpoſitionem clerici irritare, non tamen clericum in
11 perſona, vel in bonis, aut alio modo punire: ita per
*tex.in c.ſi diligenti, de for.compet. Specul.de teſte, §.1.
num.46. Salyc.in d.l.nullum, num.4. C.de teſt. Couar.d.
c.18.num.8.verſ.modo teſtis, vbi de communi late Rol.
conſ.12.num.34.35.lib.2. Menoch. de arb. iud. q.91.
num.18.in fin. Farin.de teſt.quæſt.67.num.54.56. Caualc.cod.tract.p.3.num.61. Marth.de Iuriſd.d.caſ.128.
num.9. & ſeqq. latiſſime Graſſ.d.cſ.1.num. 1148.* Iu-
dex enim laicus etiam ratione incidentis, vel emergẽ-
12 tis non poteſt iudicare clericum. *Decian. tract. crim.
lib.4.c 30.num.3. Gratian.diſc.for.226.num. 8.*

Si ergo aliqua eſt difficultas in hac quæſtione, an Iudex
non ſuus poſſit punire teſtem coram eo falſum depo-
nentem, ea viget in eo, qui non habet merum, & mix-
tum Imperium, & cauſas criminales nõ poteſt tracta-
13 re, iſte enim tantum poterit ex officio, & extraordi-
narie punire, vt per *Angel.de malef.verb.falſario, numero 24. Marſil. in l.1.§.prætcrea, num.27.ff.ad l.Cornel.de ſiccar.* ſed in Epiſcopo nulla eſt difficultas, qui
cum poſſit de crimine cognoſcere, poterit etiam huic
teſti pœnam ordinariam imponere: *Boſs.in prax.tit.
14 de falſ.n.107.* & ſi DD. admittant locum eſſe præ-
uentioni, tamen maius dubium conſtituunt in laico,
an procedere poſſit, quàm in Eccleſiaſtico, de quo nil
controuertunt, vt videre eſt apud *Afflict. d.dec.219.
num.3. Franch.d.deciſ.147 num. 5.*

In hac autem materia animaduertendũ eſt, quòd ad ob-
tinendum effectum d.l.nullum: C.de teſt. non eſt ne-
ceſſarium falſitatem teſtis, vel alterius eſſe commiſsã
in actis, vel præſentialiter coram Iudice, ſufficit enim
falſitas ad cauſam pertinens etiam extra acta com-
15 miſſa: *Anch.conſ.173.num.8 in fin.* quòd ſatis pro-
batur etiam ex tenore ipſius legis, in qua datur facul-
tas cuicumque Iudici puniendi nõ ſolum falſitatem,
16 ſed etiam fraudem, & non ſolum verborum impro-
bitatem, ſed etiam rei qualitatem, (quæ certe extra
acta eſſe poſſunt) poſſunt enim pertinere ad cauſam,
nam fraus cõmittitur etiam tacendo, vt inquit *Bald.
17 in d.l.nullum, num.4. vbi Caſtr.num.4. Salyc.num. 2.
Prax. Archiep.d.c.10.num. 3.* & tamen taciturnitas
non ſolet ſcribi in actis vt notum eſt, & ille teſtis, qui
deponit Florentiæ vigore remiſſorialium Iudicis Pe-
ruſini poteſt puniri Perusij, ſi falſum depoſuerit, licet
non deliquerit præſentialiter coram Iudice Peruſino:
18 teſte *Bald.in d.l.nullum, num.9.10. vbi Salyc. num. 7.
verſ.quod facit. C.de teſt. Specul.de teſte.§.1.num.45.
Bertaz.conſ.72.num.19.lib. 1. Farinac. de teſt. quæſt.
67.num.33.34. vbi de communi.* ex quibus cognoſci-
tur non requiri præſentiam corporalem Eccleſiaſtici
Iudicis, neque neceſſarium eſſe falſitatem talis teſtis
fuiſſe in actis redactam ad finem, vt talis falſarius li-
cet laicus poſſit puniri à Iudice Eccleſiaſtico, ſed ſatis
eſſe, ſi delinquat, vel falſum committat in pertinenti-
bus ad cauſam, quia in hac materia ad cognoſcẽdam
Iudicis competentiam ſolum ponderanda eſt natura
19 cauſæ, cuius fori ſit: ita *Anch.d.conſ.173.num 8. verſiculo quantum:* quæ deſeruiunt ad tollenda multa, quę
ex aduerſo motiuantur.

Deinde animaduertendum eſſe puto diſpoſitionem *d.l.
20 nullum. C. de teſt.* poſſe extendi, & ampliari etiam ad
alias perſonas ex identitate, vel maioritate rationis,
quia licet loquatur in teſte falſum deponente coram
Iudice non ſuo, vt poſſit ab eo puniri, tamen locum
quoque habet contra Notarium, Procuratorem, Ad-
uocatum, vel alium tertium delinquẽtes in cauſis Iu-
dicis non ſui, vt bene inquit *Bart.in d.l.nullum, num.8.
21 & in l.ſi quis obrepſerit, ff. de falſ. Marſil.in l.1.§.præterea, num.27.ff.ad l.Cornel.de ſiccar. Bertaz. conſ.72.
num.3.lib.1. Prax. Archiep. Neap.d.c.10.num.6. Bellet.d.§.5.num.16.* vbi enim eadem ratio, ibi debet eſ-
ſe eadem iuris diſpoſitio, quòd ſeruit ad tollenda mul-
ta circa extenſionem non faciendam.

Hinc facile eſt concludere, quòd ſicut teſtis falſum de-
ponens, ita ſubornans, vel corrumpens ad falſum di-
cendum, aut verum tacendum, aut ſe retractandum
poſſit puniri à Iudice non ſuo, velut Eccleſiaſtico. hoc
enim eſt æquale, vel maius delictum circa idem ſubie-
ctum, & ex eadẽ materia, perturbat enim Iuriſdictio-
nem Iudicis Eccleſiaſtici, cuius Iudicium ſubuertere
tentat, inſtigat, vel mandat. ita poſt *Simanc. de cathol.
22 inſt.c.64.num.96. Pegn.in 3 lib. Direct. Inquiſ.comm.
122.verſ.quantum, & verſ.ad quæ. Claud.ad Bertaz.d.
conſ.72.littera B: lib.1. Lal.Zecch.in ſumm. p.1.tit. de
fid.c.11.num.14 verſ.quòd ſi teſtes. Farin.de Hæreſ.q.
188 num.40.* vbi damnat contrarium ſentientes.

Et hæc non eſt dicenda extenſio *d.l.nullum.* ſed potius
compræhenſio, quia tam falſarius teſtis, quàm teſtes
corrumpens, vel ſubornans dicitur falſum committe-
23 re, & eadem falſi pœna tenetur ad *tex. in l.1. iunct.gl.
in verſic. coiret. ff. ad l.Cornel.de falſ. Specul. de teſte,
§.1.num.46.in fin. Clar.in prax.§.falſum, numero 4.
verſ.ſubornans, vbi Baiard.num 12. Pet.Rebuff.de teſt.
gl.7.num.46. Gram.conſ.1.num.13. Teſſaur. qq.forenſ.
15.num.1. Farinac.de teſt.quæſt.67.num. 258. Tuſch.
littera F: concl.58.n.2.* quod procedit, ſiue corrum-
pens, aut ſubornans ſit pars litigans, ſiue tertius, quia
24 ſemper pœna falſi punitur. *Salyc.in d.l.ſi falſos, n. 3.
C.ad l.Cornel.de falſ. Dec.in c præterea, num.5. de off.
deleg. Bertaz.conſ.218.ante num.1. & num.8.9.lib.1.
Farin.d.quæſt 67.num.259.*

Quod ex abundanti ſit dictum, quia etiam ſi hæc eſſet
extenſio, tamen permitteretur propter identitatem
25 rationis: *Claud.ad Bertaz.d conſ.72.littera B.* etenim
ſubornans, & ſubornatus, ſeu corrumpens, & corru-
ptus ſunt correlatiua. *Gram.conſ 35.num.14. Menoch.
26 de arb.iud.caſ.343.num.1.* & ideo diſpoſitum in vno
27 habet locum in altero etiam reſpectu pœnę. *Gramm.
d.conſ.*

d.conf.35.n.14. Bellet.disq.cler.p.1.tit.de exempt.cler.
à flat § *4.n.5.* ideo sicut Iudex Ecclesiasticus, & non
suus potest punire testem coram se falsum deponen-
tem licet non subditum, ita poterit punire subornan-
tem, vel corrumpentem, aut mandantem.

Et licet subornatio non habuerit effectum eò, quòd te-
stes non sunt passi se corrumpi, tamen adhuc prædicta
procedunt, & falsi pœna intrat, quia quo ad ipsum
subornantem perfectum est delictũ, cum in iure certũ
sit falsi pœna puniri saltem extra ordinẽ eum, qui te-
stes corrumpit, vel subornat, licet testis non assenserit
subornationi, quia in hoc delicto tentans corrumpere
habetur corrumpente, & attentatio corruptionis pu-
28 nitur, sicut corruptio: *Bald.in Auth. nouo iure, vers.*
quæro quid.C.de pœn. iud.qui male iud.Marsil.in l.1.§.
sed & si quis, n.3.ff.de fals. Vrsill. ad Afflict.decis.21.
n.3.Gram.d.cons.1.n.13.Farin.d.q.67.n.258 Baiard.
ad Clar.§.falsũ, n.13.Menoch.de arb.iud.cas.343.n.20.
pulchre Boer.dec.f 319.n.6.Bertaz.cons.218.n.6.lib.1.
bene Caball. cas.144.n.3.4.5.p.1. Canalc. de test p.3.
n.71. falsum enim committit, quo ad se, licet instru-
mentum nõ seruierit, vnde nõ debet impune se habe-
re. quia etiam si falsitas nemini nocet, tamen falsarius
29 pœna saltem extraordinaria puniendus est: *Menoch.*
de arb.iud.cas.306.n.10 23.30. Surd.decis 282.n.18.
Farinac.de fals q.150 n.291. Baiard.ad Clar.§.falsum
num 13. Barbos.de off.episc.p.3.alleg.51.num.30.

Et hæc procedunt etiã si iste sic tentãs corrumpere absq;
tamen effectu non sit pars litigans. sed tertius, adhuc
a pœnam extraordinariam non potest effugere, licet
30 nemini nocuerit: *Afflict.lib.3.const.Regn.Rub.40.in*
cõst.qui falsitatẽ, in princ.sub n.1.Caball.d.cas.144.n.6.
in tantum, quòd si ille, qui non est passus se corrumpi,
aut subornari, vnicus sit, facit graue indicium contra
tentantem, si vero duo, aut plures, eum possunt con-
31 uincere, si sint omni exceptione maiores, quia nullum
habent interesse, & cõmendandi sunt in sua resistẽtia:
Bald.cons.439.incip.an mandatarius, lib.3. Aret.cons.
13.col.12.pulchre Gram.cons.1.n.12.Vulpel.cons.103.
n.1.in fin.& seqq.Farin.q 45.n.29.Giurb.cons.64.n.1.
Bertaz.cons.crim 451.num 8.lib.2.

Ex his certi reddimur posse Episcopum non solũ punire
testem laicũ falsum deponẽtem in eius causis, sed etiã
subornantem, & in punitione præferri Iudici laico, si
ipse preuenerit, immo, data etiam præuentione adhuc
Episcopus poterit eos mulctare pęnis Ecclesiasticis di-
32 uersis ab ijs, quas laicus Iudex imposuerit, vt semper
euenit in his, quæ sunt mixti fori: *Rol.cons.12.num.22.*
lib.2. Afflict.d.decis.219.n.6. vbi vlterius dicit, quòd
licet iste falsus testis fuisset absolutus à Iudice laico,
adhuc poterit cõdemnari ab Ecclesiastico, si meliores
habebit probationes, quod est valde notandũ, de qui-
bus nõ est mirandum, tum quia ratione connexitatis,
& dependentiæ ille, qui non est Iudex competens, Iu-
33 dex efficitur: *Innoc.in c.cum M.Ferrar.in fin.de const.*
Boss.in prax.tit.de for. compet.n.117.121. Bellet.disq.
cler.d.§ 5. n.12 13. sicut etiam ratione offensæ Iuris-
dictionis qui aliàs non erat Iudex, tamen efficitur: *d.l.*
nullum vbi DD. C. de test. Franch.d.decis.147.num.3.
pulchre Prax. Archiepisc. Neap. c. 11. Bellet. disq.
cler. d.§.5.num.22.

Non obstat modo, quòd ea, quæ diximus de subornato-
re, possint procedere in foro Inquisitoris, qui est dele-
gatus ad vniuersitatem causarum, & ab aliquibus di-
34 gnior dicitur Ordinario, propter quod dici poterit,
quòd possit punire non solum testem falsum, sed etiã
subornatorem; nam respondetur idem esse in Episco-
35 po, pro vt de vtroque loquitur *Lel. Zecch.d.tit.de fid.*
cap.11. vers.quod si testes, Repert.Inquis.d.verb.testes.
vers.nunc.videndum. Verum de episcopo non erat du-
bium, quin etiam solus posset procedere: teste *Card.*
Zabarell.in Clem.1.vers.duro, n.3. in fin. de haret. sed
dubium versabatur in Inquisitore, qui cum sit delega-
tus ad causam hæresis, videbatur non posse cognosce-
re de causa falsitatis, vt per *Decian.d.cõs.94.n.2.lib.2.*
Bertaz.d.cons.72.n.13.14.lib.1. eo, quòd multi te-
neant Iudicem delegatum etiam à Principe non posse
punire testem coram eo falsum deponentem, vt vide-
36 re est apud *Ias.in l.1.§.qui mandatam, num.7.ff.de off.*
eius, cui mand. est Iurisd. Dec.in c.præterea, num.5.de
off.deleg. Menoch.de arb.iud.q.91.per totam, quod ces-
sat in episcopo, qui habet ordinariam Iurisdictionem,
& ideo si potest Inquisitor, multo magis poterit epi-
scopus, quia ipse habet firmiorem Iurisdictionem ete-
nim Iudicis delegati potestas, & Iurisdictio est debi-
37 lior, magis stricta, & minus fauorabilis, quàm ordi-
naria: *Arch.in cap.si quis episcopus 1.q.6.Bald.in l.vt*
proponis, la 1. vers.sed hic dubitatur. C. quomodo, &
quand. Iud. Alex. in Rub. ff.de off.eius, col.1.Gratian.
disc.for.960.num.38.41.lib.5.

Et sane in episcopo, & Iudice ordinario, qui habet impe-
rium, & punitionem criminalitatis non erat dubium,
quin posset punire testem coram eo falsum deponen-
tem, licet laicum tam pœna ordinaria, quàm extraor-
38 dinaria, vt bene *Angel.tract.de malefic.verb.falsario,*
n.24.Marsil.in l.1. §.præterea, num.27.ff.ad l. Cornel.
de siccar. Boss.in prax.tit.de fals.n.107. vers.si esset or-
dinarius, Bertaz.d.cons.72. num.13. ibi nisi sit ordina-
rius, lib.1. Zabarell. in d.Clem.1. vers.duro, n.3.in fin.
Verum si quo ad forum Inquisitoris differentia illa in-
ter testem falsarium, vel subornãtem vanissima repu-
tata est, quia vtrumque punire valet quanto magis
idem erit censendum in episcopo.

Si enim considerentur *Decian. & Bertaz.* ex aduerso al-
legati, dum excludent Inquisitorem ab hac potestate,
vtique se fundant in eo, quòd sit delegatus tantum ad
causam hæresis, ad quam habeat limitatam Iurisdi-
ctionẽ Sed inanis est hæc ratio ex multis, & præcipue
quia etiam delegatus Principis ad causam, vel causas
criminales, alicuius expressi generis, potest cognosce-
re de causa falsitatis coram eo incidente, & punire
39 falsarium pœna saltem arbitraria: late *Ias.in d.l.1.§.*
qui mandatam, num.7.ff.de off.eius.Henric.Boyc.in c.1.
num.3.vers.sed per viam, de crim.fals. Dec.in c.præte-
rea, num.5.de off.deleg. Curt.iun.in d.§.qui mandatam
n.14.Moncad.ad Crot.de test.p.9.n.38.Boss.in prax.tit.
de fals.n.103.107.Vrsil.ad Afflict.decis.230.n.3.Farin.
de test.q.76.n.48.49.& q.188.n.40. Grass.de eff. cler.
d.eff 1.n.1160. & in specie de Inquisitore, vt possit pu-
nire falsarium, & subornatorem in eius causis tenent
40 *imanc.d.c.64.num.96.Repert. Inquis. d.verb. testes,*
vers.nunc videndum, Pegn.d.com.122.vers.atq.hoc, &
vers.idem dicas, Claud.ad Bertaz. d.cons.72.littera: B.
Zecch.d.c.11.n.14. Farin.d.q.188.n.40. Ergo multo
magis idem censendũ est de episcopo, vt omnia supra-
dicta fortius possit, cũ habeat Iurisdictionẽ firmiorẽ.

Non obſtat igitur laicos eſſe regulariter exemptos à Iu-
riſdictione Iudicis Eccleſiaſtici in prophanis; nam-
que id iam ſublatum eſt, cum ratione delicti effician-
41 tur in hoc caſu propter falſitatem ſubiecti vigore *d.l.*
nullum.C.de teſti. quæ in verbis dat Iuriſdictioné Iu-
dici non ſuo, & fruſtra occuparet membranas; ſi aliter
42 de proprio Iudice intelligeretur, vt inquit *Iaſ in d.l.1.*
§.qui mandatam, n.7.ad fin. verſ. tamen in hoc, Couar.
d.c.18.num.8.verſ.is autem Iudex.Farin.d.quæſt.67.
num.26.Franch.d.deciſ.147.n.5.ad rem Decian. tract.
crim.lib.4.c.30.num.7.verſ.nota.

Secundo non obſtat, quòd etiam ſi Iudex Eccleſiaſticus
eſſet competens contra falſum teſtem laicum, non ta-
men ſit competens contra ſubornantem ex *Farin. de*
teſti.q.67.n.42.43. Nam reſpondetur hoc fundamé-
tum iam late fuiſſe ſublatum ratione, & authoritate,
quia idem eſt delictum, & in eo militat eadem ratio,
& nunc addi poteſt Farinacium loqui de Iudice cau-
43 ſarum ciuilium, qui cum non poſſit formare proceſ-
ſum ſuper criminalitate, non erit mirum, ſi non poſſit
cognoſcere de hac ſubornatione, de qua inquirendo
neceſſe eſt proceſſum fabricare, quod non facit ad
propoſitum de epiſcopo: ſic poteſt reſpõderi ex *Ang.*
d.verb.falſario num.24. Marſil.d.§.præterea num.27.
Boſſ.d.tit.de falſ.num.107. & alijs ſuperius adductis.

Tertio non obſtat, quòd Epiſcopus, vel alius Iudex incõ-
petens poſſit punire teſtem coram eo falſum deponẽ-
tem ſolum, quando falſitas ex ijſdem actis conſtat,
44 ſecus vero eſſe, ſi oporteat nouum proceſſum inchoa-
re, vt hic, ex *Bertaz.d.conſ.72.num.13.14. Eymer. in*
Direct.Inquiſ.p.3.q.73.num.4.Farin.d.q.188 num.41,
in fin.Marth.de Iuriſd.caſ.128.num.27.29.p.4. Nam
hoc iam ſublatum eſt, ſed adhuc reſpondeo procedere
ſolum in eo iudice, qui nõ habet imperiũ & cognitio-
nem cauſarum criminalium, cum enim iſte non poſſit
nouum proceſſum formare, oportet de falſitate ſibi
conſtare notorie ex ſuo proceſſu, ſi vult hunc teſtem
punire, quia non poteſt procedere per viam accuſatio-
nis; ita *Ang. Marſil.& Boſſ* in dictis locis.

Deinde reſpondeo illud procedere, quando Iudex vult
procedere ex officio ſine nouo proceſſu durante eadẽ
inſtantia ad pœnam extraordinariam, tunc enim fal-
ſitas debet eſſe notoria ex ijſdem actis, verum ſi vult
procedere per Inquiſitionem, vel accuſationem eo,
45 quòd ſit Iudex cum imperio, poteſt nouum proceſ-
ſum formare in eadem, vel alia inſtantia, & proce-
dere etiam ad pœnam ordinariam, licet alioquin non
ſit ſuus: ita diſtinguit *Bald. in d.l.1.ſub num.1.C.de*
calumn. Abb.in c.1.num.5.vbi Henric.Boyc num.2.de
crim falſ.ſequitur Boſſ. d.tit. de falſ. num.105. vbi in-
quit verba Abbatis videnda eſſe cum diligentia: *Sa-*
lyc.in d.l.nullum, num.2.verſ. vel dic. C. de teſti. Zaba-
rell.in d. Clem.1.verſ.duro, ſub num.3.& ibi, Imol.n.6.
de hæret. Eymer.in Direct. *Inquiſ.p.3.q.73.n.4. Claud.*
ad Bertaz.d.conſ.72.littera: D. vbi hanc diſtinctionem
veram appellat, quod verum eſſe credo, quia ſi Epi-
ſcopus poteſt imponere etiam pœnam ordinariam:
Boſſ.d.tit.de falſ. num.107. vtique neceſſe eſt, vt poſſit
procedere etiam per Inquiſitionem, & accuſationem,
quæ non ſupponunt rem notoriam, cum requiratur
proceſſus fabricandus.

Animaduertendum eſt autem, quòd *Eymer. d. loco, &*
Claud.ad Bertaz.d.conſ.72.littera: B. Farinac.d.q.188.
46 *num.41.in fin.* ex aduerſo allegati, non bene intelli-
guntur non enim dicunt Inquiſitorem procedere nõ
poſſe contra teſtem falſum per Inquiſitionem, ſed ſo-
lum non poſſe illum punire ſine epiſcopo, & è cõtra,
& ratio eſt, quia in cauſis S. Officij Inquiſitor ſine epi-
ſcopo, & epiſcopus ſine Inquiſitore non poſſunt reum
47 torquere, vel ordinaria pœna mulctare; ita *Eymer.d.*
q.73.n.4.vbi Pegn.comm.122.verſ.id tamen.Farin.d.
q.188.n.41.Zabarell.d.verſ duro n.3.Lel.Zecch d.c.11.
verſ.quod ſi teſtes. quod tamen non procedit, ſi velint
teſtem falſum punire ex officio pœna leui extraordi-
naria, quia id poſſunt facere ex eodem proceſſu altero
non requiſito, vnde ſi admittunt DD. poſſe Inquiſi-
tionem ex nouo proceſſu, licet per ſe, non valeat puni-
re, quanto magis idem erit dicendum in Epiſcopo, &
in cauſis non ſpectantibus ad S. Officium, in quibus
non tenetur requirere Inquiſitorem, neque in proce-
dendo, neque in condemnando, & ideo doctrinæ ex
aduerſo allegatæ magis firmant hanc noſtrã ſentẽtiã.

Neque nocet *Marth. d.caſ.128.n.27.28.* non enim dicit
Epiſcopum procedere non poſſe contra falſum teſtẽ,
niſi quando notorie conſtat de falſitate, ſed bene dicit,
48 quòd tunc clare, & multo magis procedere valet, quę
verba implicant etiam caſum falſitatis non notoriæ:
auth.multo magis.C.de ſacroſ.eccleſ. & licet idẽ *Marth.*
d.caſ.128.n.29. magis ſtringere videatur, ſi tamen be-
ne conſideretur, facit potius pro nobis, nec quidquam
allegat contra nos tantum ſubobſcure loquitur, & nõ
multum conſiderate: propterea animaduertere opor-
tet eũ ſuperius dixiſſe Iudicẽ Eccleſiaſticũ poſſe inhi-
bere laico in cauſis mixtæ Iuriſdictionis, ſi ipſe præue-
niſſet, videtur poſtea, quærere, an id liceat, ſi faciẽdus
ſit nouus proceſſus contra falſum teſtẽ, & videtur cõ-
49 cludere, quòd non, quia reus laicus, eſt de Iuriſdictio-
ne ſecularium, & vbicũque delinquat, ab eis puniendus
eſt: In quo nõ excludit Iudicẽ Eccleſiaſticũ, ne poſſit
nouũ proceſsũ formare, ſed ne poſſit Iudici laico prę-
uenienti inhibere, & hoc verum eſſe dignoſcitur tũ ex
ratione, tũ ex doctrinis ab eo allegatis; inquit enim *&*
quod hæc falſitas ſit mixta Iuriſdictionis ſcripſi ſupra,
& probat *Afflict.& Franch.* proptereaq; inibi iudica-
tũ eſt pręuẽtione decidi hunc caſũ: Ratio igitur mix-
ti fori, & præuentionis palã facit Marthã non ſentire,
quòd Iudex Eccleſiaſticus excludatur à confectione
noui proceſſus, & allegata per *Afflict.& Franch.* hoc
idem probãt, ergo non poteſt Martha aliter intelligi,
alioquin male ſentiret, & ſane ratio eſt anima legis, &
50 declarat mentẽ loquẽtis: *l.cũ ratio, de bon.damn.c.cõ-*
ſuetudo, diſt.1. & dictũ Doctoris debet intelligi ſecũ-
51 dũ doctrinas, quas allegat: *Bart.in l.non ſolum, §.ſi li-*
berationis.ff.de liberat.leg. Gratian.diſc.for.706.n.55.
lib.4. ideo concludendum eſt Martham nobiſcum
ſentire.

Quarto non obſtat, quòd *d.l.nullum, C.de teſti.* ſit pęna-
lis, ideoque non extendenda, & cum loquatur de te-
ſte non poſſe ampliari ad ſubornantem, nam ſatis re-
ſpõſum, & poſſe extendi ex identitate rationis, & mul-
to magis habere locum in ſubornante, & mandante:
Claud. ad Bertaz. d. conſil. 72. littera: B. vnde in
correlatiuis qualis, eſt ſubornans, & ſubornatus,
52 fieri poteſt extenſio ex rationis identitate: *Fari-*
nac.in frag.crimin.littera: E.numero 246. & quamuis
huiuſmodi delictum non remaneret impunitum, ſi

à ſolo

à solo Iudice laico puniretur, hoc tamen non facit,
quin sit locus præuentioni ex *Afflict. d. decis. 219. num. 3. 4. Franch. d. decis. 147. num. 4. 5.*

Quinto non obstat subornationem non habuisse effe-
ctum eò, quòd testes non sunt passi se corrumpi, quia
iam vidimus id nihil officere, quia in subornante per-
53 fecta est falsitas, & delictum, licet non habuerit effe-
ctum: *Baiard. ad Clar. d. §. falsum, num. 13. Caball. d. cas. 144. num. 5. 6.*

Sexto non obstant rationes diuersitatis allegatæ in In-
quisitore, & in Episcopo, quę non sunt considerabiles,
si enim talia potest Inquisitor, quia est delegatus, &
54 fungitur auctoritate Iudicis Ordinarij: *c. ne aliqui, de hæretic. in sexto* quanto magis idem licebit Episcopo,
qui a habet Iurisdictionem firmiorem, nec vllo modo
limitatam ad causam hæresis, & quod est in subroga-
to, est etiam in eo, in cuius locum subrogatur, quia il-
lorum eadem est natura: *§. fuerat. Inst. de actio, Crane. conf. 425. num. 110. Rim. iun. conf. 18. num. 88. hæc nimis patent.*

Septimo si Dominus ex aduerso consulens admittit In-
quisitorem posse procedere contra subornantem eò,
quòd eius processus valet tam in causa principali, quã
in incidentibus, & dependentibus ab ea, quæro ego
quomodo id negare possit in episcopo, vtique hoc nõ
est speciale in Inquisitore, sed commune cuicumque
Iudici, quoniam etiam ille Iudex, qui non habet po-
test item principaliter, illam consequitur ex incidenti
55 in causa ad *tex. in l. quoties. C. de Iudic. c. causa de restit. in integr. Bart. in l. interdum, §. qui furem. ff de furt. & in l. solemus, ff. de Iudic. Dec. in c. præterea, num. 5. vers. secundo pro ista, de off. deleg. Surd. conf. 280. num. 12. lib. 2. Gratian. disc. for. 226. num 9. lib. 2.*

Concludo igitur posse episcopum punire subornatorem
testium examinatorum, vel examinandorum in eius
Curia, effectu etiam non secuto, certum est enim hunc
falsum committere, quia falsarius dicitur, vt vidimus,
at falsum non perpetrauit in causis laici fori, quia nul-
lum de hoc Iudicium in ea pendet, ergo falsitas redu-
cenda est ad forum Iudicis Ecclesiastici, cuius Iurisdi-
ctio offensa est, dum quis eius iudicium perturbare co-
natur testes subornando: cætera ex aduerso allegata
nihil officiunt, ideo censeo iustum fore, vt dictus Ex-
cellentissimus Prætor quiescat, & amplius non impe-
diat forum Ecclesiæ, alioquin incurreret magnam ex-
56 communicationem reseruatam *in Bulla Cœnæ Domini, c. 16.* contra impedientes Prælatos Ecclesiasticos,
ne sua Iurisdictione vtantur, latam, & fulminatam;
Vnde ita iuris esse censeo, pro vt ita factum est: reus
enim fuit processatus: sed quia res adhuc controuer-
tebatur, fuit consulta S. C. Eminentissimorum Cardi-
nalium negotijs Iurisdictionalibus præpositorum, quę
respondit in hæc verba.

Die 18. Martij. 1631. Sacra Congregatio Eminentissi-
morum Patrum controuersijs Iurisdictionalibus præ-
57 positorum respondit dictum Episcopum procedere
posse contra laicum, qui subornare attentauit testes
in causa pendente coram Iudice Ecclesiastico.

Berling. Cardinalis Gypsius.

Franciscus Paulutius S. C. Secretarius.

Et huius declarationis originale asseruatur in Archinio Curiæ Episcopalis Regij, vbi ego illud reposui inter alias litteras Sacrarum Congregationum.

CAPVT XLIX.

EPITOME.

Executio sententiarum conformium quando possit retardari, vel non, & quomodo intelligantur statuta de hac materia loquentia.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ dicuntur conformes, quæ in substantia concordant.*
2 *Conformitas sententiarum consideratur ab effectu, non à verbis.*
3 *Sententiæ sunt conformes, licet intermedia sit difformis.*
4 *Sententiæ conformes executioni mandantur in partibus conformibus.*
5 *Sententiæ duę conformes sunt loco trium stante statuto, quòd secundo non appelletur.*
6 *Conformes sententiæ inducunt præsumptionem rectè fuisse iudicatum.*
7 *Executio conformium sententiarum non retardatur.*
8 *Nullitas statim probanda non retardat executionem conformium sententiarum.*
9 *Nullitas notoria potest semper opponi.*
10 *Statutum reijciens nullitatem de notoria non intelligitur.*
11 *Statutum Ferrariæ de executione sententiarum quomodo intelligatur.*
12 *Statutum reijciens nullitatem notoriam validum est.*
13 *Nullitas notoria non tollitur à Statuto, nisi expresse de ea fiat mentio.*
14 *Statuti casus vbi est, nihil vlterius quærendum.*
15 *Statuta Ferrariæ nulla, vel non esse in vsu dici non potest.*
16 *Statutum an potuerit non quæritur, sed an voluerit.*
17 *Notoria nullitas an tollatur à Statutis Florentiæ, & Mediolani.*
18 *Statutum Ferrariæ prohibet dicere de nullitate sententiarum conformium.*
19 *Contrariari quodnam dicatur.*
20 *Negatiua vniuersalis quid importet.*
21 *Dictio: omnino: quomodo exponatur.*
22 *In claris non est locus coniecturis.*
23 *Executio temporalis quænam dicatur.*
24 *Rubrum an declaret nigrum.*
25 *Argumentum à Rubro ad nigrum an valeat.*
26 *Sententia quot modis dicatur transire in iudicatum.*
27 *Statutum Ferrariæ lib. 2. R. 72. quomodo intelligatur.*
28 *Sententia confirmans, non confirmata executioni mandatur.*
29 *Sententia, quæ fecit iudicatum, executioni mandatur.*
30 *Sententia vna in iudicatum transacta facilius oppugnatur, quàm duæ, vel tres conformes.*
31 *Exceptio, de qua fuit cognitum, non admittitur in executione.*
32 *Exceptio aliàs reiecta non admittitur in executione.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CIrca petitam à D. Troilo Aldrouandio duarum sententiarum conformium executionem breuibus me expedire deliberaueram; Verum fasciculus allegationum ex aduerso doctissime quidem, sed longo apparatu, & valde prolixe congestus effecit, vt à proposito resilirem, quia multa opponuntur, quibus sigillatim respondere intendo, vt liqueat, quàm à vero aliena sint ex aduerso exarata, & quia hæc omnia vnico flatu dici nõ possunt, mihi parcendũ est, si ea altius repetã.

Vt igitur aliquo ordine seruato procedamus, præmoneo, quòd sententiæ dicuntur conformes, quæ conueniunt
1 in substantia, & in eo, quod principaliter agitur, licet in quibusdam circumstantijs discordant, quia conformitas sententiarum magis consideratur ab effectu,
2 quàm ex verbis ad *sex. in l. si filius fam. §. 1. ff. quod cum eo, l. qui sententiam, C. de pœn. c. nihil obstat. de verb. sign. Bald. in l. 3. C. de inst. & subst. Dec. conf. 385. n. 2. vers. his tamen, Corn. conf. 14. num. 2. lib. 4. Crauet. conf. 183. num. 3. Soc. iun. conf. 74. n. 2. lib. 2. Surd. conf. 102. num. 9. Gabriel conf. 56. num. 6. Peregr. conf. 73. n. 6. 9. lib. 1. Thessaur. decis. 228 sub num. 1. & num. 2. Ruginell. de Appellat. § 12. gl. 1. num. 8. Scacc. eod. trac. q. 17.*
3 *lim. 1. num. 21.* quod procedit, etiam si sententiæ sint interpollatæ, & non continuatæ, velut si intermedia sit difformis: *Dec. d. conf. 385. n. 2. vers. & vlterius, Peregr. d. conf. 73. num. 6. Scacc. d. lim. 1. num. 20.* & propterea sententiæ in partibus conformibus sunt execu-
4 tioni mandandæ: *Gabriel d. conf. 56. num. 7. & seqq. Surd. conf. 102. num. 11. Crauet. d. conf. 183. num. 2. 3. Peregr. d. conf. 73. num. 6. Ruginell. d. § 12. gl. 1. n. 17. Scacc. d. n. 20. 21. Ant. Gabr. de executat. rei iud. concl. 1. num. 5. Laderch. conf. 83. num. 8. Gratian. disc. 879. num. 27. 28. lib. 5.*

Deinde præmitto, quòd vbi ex statuto non licet secundo appellare, vt hic, duæ sententiæ conformes subrogantur loco trium adeo, vt in illis locus sit Clem. Vt calũ-
5 nijs, de re iud. & quidquid de iure communi dicitur de tribus conformibus, procedat etiã in his duabus, nisi forte in aliqua facti specie statutum expresse plus, vel minus disponeret: *Bald. in l. fin. num. 6. C. de sent. & interloc. om. iud. Dec. conf. 383. col. 1 pulchre Paris. conf. 109. num. 15. 16. 17. lib. 4. Gabriel conf. 49. num. 3. Crauet. d. conf. 183. num. 2. 3. Scacc. de appellat. q. 17. lim. 1. num. 67.* tunc enim quando duæ sententiæ concordant, præsumitur à Statuto recte iudicatum fuisse, & est præsumptio iuris, & de iure, quæ non admittit
6 probationem in contrarium: *Ang. in l. fin. in princ. ff. quod met. caus. Dec. d. conf. 385. num. 2. vers. his tamen Ruginell. de appellat. § 12. gl. 2. c. 1. num. 1. Carpan. ad stat. Mediol. c. 136. num. 12. f. 1.* & propterea executio
7 earum nec agendo, nec excipiendo retardari potest sub quocumque prætextu: *d. Clem. Vt calumnijs, de re iud. vbi Abb. Imol. & DD. Alex. conf. 225. num. 16. lib. 6. Corn. conf. 208. num. 2. 3. lib. 3. Rip. in l. 4. § condemnatum num. 15. de re iud. Couar. pract. quæstionum cap. 25. num. 1. 2. Sot. conf. 78. num. 4. lib. 3. Gabriel de execut. rei iud. concl. 1. nu. 1. Scacc. de Appell. quæst. 19. rem. 1. concl. 5. num. 3.* vbi de communi, & practicata
8 opinione testatur quod procedit, etiam si opponeretur nullitas, vel iniustitia cum probatione statim, & incontinenti assumenda: *Rip. in d. l. 4. § condemnatum n. 15. Alex. conf. 77. num. 12. lib. 2. Lancell. de attent. null. pend. cap. 17. num. 113. Gratian. disc. 879. num. 28. lib. 5.*

Neque dicatur, quòd his non obstantibus possit contra cõformes sẽper excipi de nullitate notoria, & euidẽti, quæ ex actis appareat adeo, vt nulla tergiuersatione,
9 cælari possit; hoc enim regulariter verum est teste *Bart. in d. l. 4. § condemnatum, & ibi Alex. Ios. Rip. & DD. de re iud. Abb. Card. & DD. in d. Clem. Vt calumnijs, eod. Alex. consilio 77. col. pen. lib. 2. Corn. cons. 204.*

conſ.204.col. pen. in fin. lib.2. Grat. conſ.72. col.2. lib.2.
Ruin. conſ.74. col.1. lib.4. Natt. conſ.172. n.4. Rim. iun.
conſ.48. n.59. Menoch. conſ.509. n.13. Gabriel d. concl.
1. num.8. verſ. contrarium, Lancell. de attent. p.2. c.17.
n.93. Ruginell. de appell. §.12. gl.2. c.1. num.2. Aſin.
in prax. §.31. c.25. Scacc. d. q.19. rem.1. concl.5. n.23.
Carp. ad ſtat. Med. c.116. num.197. Rol. conſ.29. n.43.
lib.1. Gratian. diſc.879. num.29. lib.5.

Nam multifariam, multiſque modis reſpondeo, & pri-
mo omnes præfatos Doctores hanc ſuam propoſitio-
nem fundare in præſumptione illa, quòd reiecta nul-
litate per ſtatutum de notoria non videatur intellectũ
10 Franch. in cap. dilecto num. 153. de Appellat. Aſin. d.
§31. c.25. Carpan. d. c 116. n.197. verſ. non cenſetur.
quæ præſumptio ceſſat in caſu noſtro, vbi verſamur in
11 claris, quia ſtatutum Ferrariæ lib. 2. R.66. quod hic
ſeruatur, mandat expreſſe ſententias, quatenus con-
formes ſint, indilatè executioni mandari cuiuſcumq;
nullitatis etiam notorię exceptione non attenta, quod
12 debet attendi, & validum eſt: Barb. conſ.44. col.4. lib.
3. Abb. Felyn. & DD. in c. ex parte el 2. vbi Dec. de off.
deleg. Crauet. conſ.201. num.38. Aſin. in prax. d. §.31.
c.20. num.21.42. Carpan. d. c.116. num.195. ad hoc
enim vt exceptio notoriæ nullitatis, vel iniuſtitiæ tol-
13 latur, neceſſe, quòd hoc in ſpecie dicatur in ſtatuto:
Bart. in l.1. §. & parui, num 8. ff. quod vi Carp. d. c.116.
num.174. Scacc. de appell. q.16. lim.1. num.50. nam vbi
14 eſt caſus ſtatuti, nihil vlterius eſt quærendum: l. ancil-
le, C. de furt. Corn. conſ.318. num.1. lib.1. Bero. conſ.7.
n.1. lib.3. Soc. iun. conſ.12. num 2. lib.1. Ceph. conſ.138.
num.20. & in propoſito verba ipſa, quibus ſtatuta ſũt
concepta, eſſe attendenda dixit Ruginell. d. §.12. gl.1.
num.2 verſ. quidquid, & maxime hic non eſt receden-
dum à verbis ſtatuti, quia Statutum Ferrariæ non po-
15 teſt dici nullum, vel non eſſe in obſeruantia: Stat.
Ferr. lib.1. R.2. quod honeſtum videtur, quia non eſt
16 quærendum, an ſtatutum potuerit, ſed an voluerit:
Aſin. d. §.31. c.21. num.2. in fin.

Vnde Doctores in contrarium allegati nunquam loquũ-
tur in caſu ſtatuti expreſſe excludentis notoriam nul-
litatem, vt videre eſt penes Aſin. d. §.31. qui refert ver-
17 ba ſtatuti Florentiæ, & Carpan. d. cap.116. & 136 ac
Ruginell. d. §.12. qui referunt verba ſtatuti Mediola-
ni, quæ licet prægnanter loquantur, non tamen ex-
preſſe excludunt exceptionem nullitatis notoriæ, vt
neceſſe eſt ad finem, ne ei locus eſſe poſſit: Aſin. d. §.
31. c.21. num.2. in fin. vnde ſubſiſtere non poteſt ex-
poſitio aduerſæ partis, vt ſtatutum loquatur tantum
in caſu, quando dicitur de nullitate per viam princi-
palis petitionis, non exceptionis, quia iſte intellectus
pugnat omnino cum verbis ſtatuti, & mente ſtatuen-
tium, quia in eo ſpecifice prohibetur tam per viam
principalis petitionis, quàm exceptionis contrariari
ſententijs conformibus.

Et ſane nouerunt conditores ſtatuti Ferrariæ vtrumque
caſum exceptionis, & principalis petitionis diſtingue-
re, perlegatur enim illud ſtatutum, & apparebit, quòd
quando illud loquitur de via principalis petitionis,
proprijs vtitur terminis, & optime ſe declarat, dum
18 dicit: *quatenus conformes ſint, amplius prouocare, nec
appellare à dicta ſententia, nec eam nullam dicere etiam
ex capite cuiuſcumque notoriæ nullitatis, vel iniquita-
tis principaliter intentata*, huc vſque ſtatuentes de
primo capite; verum quia voluerunt etiam exclude-
re viam excipiendi ſubiunxerunt: *nec eidem aliqualiter
contrariari*, quæ verba tollunt etiam exceptionem,
19 quia excipiendo contrariatur ſententiæ: Rol. conſ.5.
num.49. lib.1. & tale verbum iunctum negatiuæ eſt
vniuerſalis negatiua, quæ excludit omnes contra-
riandi modos etiam excipiendo: Menoch. conſ. 502.
20 num.27. & maxime quia ſtatutum ſubiungit: nec
quicquam omnino contra eam opponere: hæc enim
verba prægnantia comprehendunt excludendo om-
nem exceptionem, quæ alias poſſet includi: Barb. conſ.
51. num.15 lib.1. Anch. iun. q.39. num. 10.11. lib.1.
Carp. ad Stat. Mediol. c.116. num.193. p.1. & præcipue
iuncta dictione: omnino, quę eſt præciſa, & exponitur
21 totaliter, & indiſtincte: Rol. conſ 84. num.23.24. lib.1.
vnde comprehendit omnes caſus: Crauet. conſ.201.
num.44.

Verum quid caligamus in Sole? Ecce quamuis prædicta
abunde ſufficerent ad tollendum modum excipien-
di, tamen ad remouedum omnem ſcrupulum ſta-
tuentes prædicti voluere ſpecifice præcludere iter ad
viam excipiendi, dum dixerunt: *ſed ad eius executio-
nem indilate procedatur cuiuſcumque nullitatis etiam
notoriæ exceptione non attenta*: quid igitur fruſtra
tempus terrimus quærendo, an hic ſtatuentes intelle-
xerint de modo etiam excipiendi, ſi in verbis id expri-
munt? in claris igitur non aperiatur locus coniectu-
22 ris: l. ille, aut ille, §. cum in verbis. ff. de leg.3. l. conti-
nuus. §. cum ita, de verb. obligat. Rol. conſ.41. num.8.
lib.1.

Minus itaque attendenda eſt altera reſponſio ad hoc
ſtatutum denuo allata, vt ſcilicet intelligi debeat de
executione, quæ affert præiudicium temporale,
velut ſi poſt factam executionem liceret iterum per
modum agendi nullitatem ſententiarum intentare:
Nam hæc interpretatio ex multis conuincitur eſſe fal-
ſa: Primo enim animaduertendum eſt, quòd executio
tunc dicitur eſſe temporalis præiudicij, quando ſta-
23 tutum non vult executionem impediri, ſed poſt eam
non excludit poſſe dici de nullitate principaliter agẽ-
do: Franch. in c. dilecto, num.152. verſ. conſidera, de ap-
pellat. Rip. in l.4. §. condemnatum num.21. de re iud. cu-
ius contrarium hic ſanxerũt ſtatuentes, dum in prin-
cipio prohibuerunt etiam principaliter nullitatem in-
tentare, vt in verbis apparet, & tamen neceſſe fuiſſet
ius agendi reſeruare, vt poſt executionem liceret ex-
periri Et hoc conforme eſt iuri, nec diſcrepat ab his,
quæ aduerſarij in medium adduxerũt dicentes ex hoc
ſtatuto prohiberi nullitatem per viam principalis pe-
titionis, quo ſtante, accõmodari non poteſt expoſitio
de executione temporalis præiudicij: Sed eſto ſtatutũ
vere loqui (quod alienum eſt à veritate) de executio-
ne temporalis præiudicij, hoc nobis ſufficit, detur
nobis hæc temporalis executio, & contenti ſu-
mus.

Hinc igitur dubitandum non eſt, quin verſemur in puris
terminis dicti Statuti Ferrariæ lib.2. R.66. tam ex mẽ-
te, quàm ex verbis, à quibus non eſſe recedendum
non eſt, qui dubitet, quoniam nullum facit negotium
24 quòd Rubrica ſtatuti inſcribatur. An à ſententia
lata in cauſa Appellationis, Nullitatis dictionis liceat
appellare: quaſi Nigrum ab ea declaretur loqui de
nullitate per viam agendi, hoc enim argumentũ pue-

rile eſt, ſi quidem hoc loci nigri eſt, generalius Rubro, & propterea non valet argumẽtum deſumptum à Rubro ad nigrum, quia ſe habent tanquam exceſſa,
35 & excedentia, & ideo tota vis conſiſtit in nigro: *tex. c.iunc.gl.in verb.illicitas, in Auth. de inceſt. nupt. in princ. Imol.in Rub. de verb.oblig. Dom.in Rub. de ſum. trin.in princ.lib.6. Dec.in l. bene eſt, num.7. & ibi DD, ff ſi cert.pet.pulchre Alex.conſ.225.num.23.lib 6.*

His ſic firmatis ſupereſt, vt ſatisfaciam aduerſarijs oſtẽdendo non eſſe locum ſequenti *Stat. Ferrariæ, lib.2. R.72.* eo modo, quo ipſi dicunt, non enim negamus illud tradere formam in exequendo ſeruandam, & loqui etiam de cõformibus, ſed negamus aliquid ſtatui diuerſum à præcedenti, & vbi id expreſſe facit, dicimus eò loci non loqui de cõformibus, & propterea animaduertendum eſt, quòd duobus modis ſententia dicitur tranſire in iudicatum, primò ſi permittatur labi tempus datum ad appellandum, & non appelletur, ſecundò ſi nullo modo appellari liceat. *Dec. &*
36 *DD. in l.res iudicata, de reg.iur. Gabr. conſ.49.num.1, Menoch.conſ.345.num.46 Ruginell.d.loco, § 2.cap.3. num.213.* cum ſexcentis alijs.

Modo videmus, an Statutum prædictum ſub R.72. permittat contra conformes venire per viam exceptionis nullitatis notoriæ, & credo, nam licet ſub verſic. & ſi tunc, non venerit dictum Statutum contra executionem ſentẽtiæ videatur permittere oppoſitionem nullitatis notoriæ, tamen eo loci non loquitur de executione duarum conformium, ſed vnicæ tantum ſentẽ-
37 tiæ in iudicatũ tranſactæ, quod ex multis facile oſtẽdo. nam animaduertendum eſt, quòd illud Statutum loquitur de conformibus à principio vſque ad verſic. ſententia vero lata: vbi tradit coram quo Iudice executio peti debeat, & qualiter in partibus cõformibus committenda ſit, & ne verbum quidem de exceptione aliqua, quæ poſſit opponi, nec mirum, quia eſſet repetere, quod ſupra diſpoſuerat: ſed poſtea dictum Statutum incipiendo à dicto verſic. ſententia vero lata tradit modum, quo vnica ſententia in Iudicatum tranſacta debeat executioni mandari, quod ſatis oſtẽditur ex illis verbis: In inſtantia cauſæ principalis: nã ſi loquitur de ſententia lata in prima inſtantia, non poteſt eſſe caſus conformium, quia ex eodem ſtatuto non ſententia confirmata, ſed cõfirmans eſt illa, quæ
38 debent executioni mandari, prout etiam eſt de iure. *Gratian.diſc 40.num.43 lib.1. Cyriac.contr 285.num. 27.lib 2.* & alius non poteſt eſſe dicti Statuti intellectus, quod verum eſſe ex alijs ſequentibus verbis conuincitur, dum dicit: In qua appellatio, & nullitatis
39 dictio propoſita non ſit: ex his enim colligitur apertè vnicam eſſe ſententiam, quod etiam obſeruari poteſt in alijs dicti Statuti verbis.

His ſtantibus minimè videri non debet, quòd aduerſus vnicam ſententiam, quæ fecerit iudicatum, multa opponi poſſint, quibus non ſit locus contra conformes, licet enim talis ſentẽtia mereatur executionem: *c. quo*
30 *ad conſultationem, de re iud. Giorgagn.conſ.79.num.7. lib.1.* tamen facilius opponi poteſt de nullitate aduerſus rem iudicatam vnius ſententiæ, quam trium, vel duarum conformium, earumque executio difficilius retardatur, quàm vnius tantum. *Afin.in prax.§. 31. c.32.num.5.verſ.hæc de re. Scacc.de Appell. q.17.lim. 3.n.72.& q.19 rem.1.concl.4.num.71.72.*

Sed eſto locum eſſe diſpoſitis per *Stat. Ferr. R. 72. verſic. ſententia vero* adhuc ſumus in tuto, quia permitti quidem aduerſus rem iudicatam opponi exceptionem nullitatis notoriæ, ſed hoc limitat, niſi de ea fuerit tacite, vel expreſſe cognitum, alioquin non admitteretur contradictio, quod ſane æquum eſt, ne lites fiant immortales, & ſopita negotia ſuſcitentur, quod eſt iur conforme, quo cauetur in executione ſententiæ, aut
31 Arreſti non poſſe exceptionem admitti, quando de ea fuit in primo Iudicio plene cognitum, & diſceptatum ad *tex. in l.ſi autem, §.fin. vbi Bald. Alber & DD. ff. de neg. geſt. l.2. §. ſi dubitetur, vbi Bologn. de Iudic.* & ſimiliter idem dicendum eſt, ſi talis exceptio fuiſſet per Iudicem reiecta: *l.quod in diem, §. ſi rationem, vbi*
32 *Caſtr. de compenſat. d.l.ſi autem, §.fin. & c.cum Eccleſia Sutrina, in fin. vbi Innoc. & DD. de cauſ. propr.* quod maximè procedit, ſi talis exceptio tendat ad eundem
33 finem: *l duobus, vbi Bologn. de except, re iud. pulchre Boer. deciſ.43.num.1. verſ. & hoc quando, & num. 2. verſ. vel etiam. & num.38* & propterea non ſunt res fricanda in dubium ea, de quibus diſceptatum fuit in alijs inſtantijs, exceptiones enim ex aduerſo oppoſitæ ſunt veteres, & nihil de nouo opponitur, ideo aduerſarij non debent audiri, vt litium ſit finis.

Non eſt igitur neceſſe reſpondere ad alterum motiuum ſuſcitatum ex *Stat. Carpi, lib.2. R. Quo ordine.* quod
34 in executione ſententię admittit multas exceptiones, quia non loquitur de conformibus, ſed de vnica tantum ſententia, quæ fecerit iudicatum, & propterea recurrendum eſt ad Statuta Ferrariæ, quia caſus conformium eſt omiſſus à Statuto Carpi, nam Statuta ſũt
35 cõcordanda, vt vtrumque in ſuo caſu ſeruetur. *Portu. de tut & curat.num.98.verſ.ad hoc* debent igitur iſtæ ſententiæ conformes omnino executioni mandari nõ attenta exceptione etiam notoriæ iniquitatis, vel nullitatis.

Verum vbi eſt hæc notoria iniquitas, vel nullitas? certe
36 circumſcriptis etiam Statutis ad hoc, vt exceptio nullitatis notoriæ executionem conformium impediat, multa requiruntur: primò enim oportet, vt ex ijſdem actis appareat, & ſecundum eadem acta ita liqueat, vt non poſſit in dubium refricari, non patiatur offuſcationem, non requirat prolixam cognitionem, & adeo ſit certa, vt non poſſit euitari, alioquin non erit noto-
37 ria, quamuis appareat ex actis: *ita Bald. in l. lata opera. C. qui accuſ. non poſ. Dec. in d.c. ex parte, el.2. col.5. verſ quinto, de off deleg. Felyn. in c. inter cæteras, col. 5. verſ. intellige, de re iud. Rip in d.l.4 §. cõdemnatum, ſub num.15 17. eod. Corn.conſ. 10.n 3.lib.4. Neuiz.conſ.7. num.3 t. Ceph.conſ.201.num. 10. & conſ.202. num. 16. Menoch.conſ 478.num 54.ad fin. & num.55. Gabr. de execut.re. iud.concl.1.num.9. Franch.in d.c dilecto. n. 153.verſ.& intellige, de appell. Lancell. de attent.p.2. c.17.num. 111. 112. pulchre Scacc. de appellat. q. 19. rem.1.concl.4 num.72.& concl.5 num. 6.* quod adeo verum eſt, vt non ſufficeret, ſi nullitas eſſet manifeſta,
38 non tamen notoria, quia hæc inter ſe differũt. *Franch. in d.c. dilecto, num.166. verſ. nato ſententia, & n. 168. verſ ex quibus, de appellat.* & hinc eſt, quòd etiam ſi allegetur manifeſta iniquitas, quę colligatur ex inſpectione actorum, vbi ſententia non eſt nulla ex ordine proceſſus non ſeruato, ſed ſolum ratione iniuſtitię, talis exceptio non eſt admittenda contra rem iudicatã

Franch.

39 *Franch.in d.c.dilecto,num.* 154 vnde contra iudices,
qui de oppositis nullitatibus facile cognoscunt ad re-
tardandam cõformium,& rei iudicatæ executionem,
exclamat *Scacc.d.concl.5.num 6.in fin.*

Veruntamen his non obstantibus fateor contra exe-
cutionem rei iudicatæ, vel trium conformium posse,
& solere admitti ad eam impediendam tres exceptio-
40 nes, scilicet ex defectu Iurisdictionis Mandati, & ci-
tationis, quia sublata etiam notoria nullitate hæ ta-
men exceptiones remanent cum maiorem expre ssio-
nem requirant, & tales non possunt sententiæ appel-
lari, & ita seruat Rota Romana, ac fere vbique pra-
cticatur teste *Vant.de nullit.tit.vlt.num.* 125. *Afin.d.*
§ 31.c.27.& 32. & ita censuerunt omnes de Iurisdi-
ctionis defectu, vt possit impedire executionem sen-
tentiarum conformium, & cuiuscumque rei iudicatæ
41 secundum *gl.in Clem.ad compescendas, de sequestr.pos-*
ses. in verbis ijs, quæ in d,Clem.1. vbi Card. & DD.de re
iud.Franch.in d.c.dilecto,num. 138. *de Appellat. Rom.*
*cons.42.num.*115 *in fin. Alex. cons.* 77. *num.* 8. *lib.*1.
*Dec.cons.8.num.7. Corn.cons.*203.*num* 8. *lib.*3. *Paris.*
*cons.*109.*num.*4.*lib.*1. *Alb.cons.70.num.*12.*Decc.cõs.*
99 *num.*32.*Surd.cons.99.num.*42 *et seqq.Rol.cons.*29.
n. 38. *lib.*1. *Afin.in prax.§* 31.*c.*32.*n.* 2. 3. *Ruginell.*
de appell.§ 4.*c.*2.*num.*130. *&* §.12. *gl* 2.*c* 4. *num.* 5.
*Carpan.ad Stat. Med. d.c.*116.*num.*173. *Scacc de .Ap-*
pell.d.quæst 19 *rem.*1 .*concl.*5.*num.*4.*& num.* 58. *Ga-*
*briel d concl.*1.*num.*7 23.

Pariter executioni conformium obstat exceptio mãda-
ti,idest falsi procuratoris, ex qua sane insurgit ma-
gnus defectus quia si hæc reijceretur, posset condem-
42 nari inscius, & innocens,& inauditus, quod nimium
esset absurdum. *Bart.in d.l.*1 .§. *& parui, vers. tamen*
*quod vi, Felyn.in d.c.ex parte, col.*3. *vers.quarto. limi-*
*ta. Dec.cons.*275.*col* 3.*vers. sed prædictis. Tract. Pap.*
de form.sententiæ diff. in princ. num. 16. *fuse Vant.d.*
tract.titulo de null.ex defect. mand. num. 2.3. *& seqq.*
*Carpan.ad Stat.Mediol c.*131.*num.*204.*Scacc d.tract.*
*quæst.*19 *rem.*1.*concl.*4.*num.*36. *Crass.except.*4.*num.*
5 86.87.88.

Et idem dicendum est de exceptione ex defectu citatio-
nis,quæ etiam Diabulo non denegatur, cum proue-
niat à iure naturali, & ideo impedit executionem cõ-
43 formium,& rei iudicatæ: *Clem. Pastoralis, de re iud.*
*Bero.in c.item cum quis,num.*30.*de restit.spol.Felyn.in*
d. ex parte, num. 10.*Vant.d.loco,tit. de null.ex defect.*
*citation.num.*2.3.*& seq. Franch. in d.c.dilecto, n.* 138.
*Afin.d.§.*31.*c.*27.*num.*1,*Ruginell.d. §.*12.*gl.* 2.*c.* 4.
*num.*10. *Carpan.d.c.*116.*num* 202. *Scacc.d. quæst.* 19.
*remed.*1 .*concl.*4 *num.*34.*vers.intellige. Rol.cons.*29.*n.*
39.*lib.*1. *Ludouis decis.*416.*num.*2.5.

Has igitur exceptiones libenter admitto, si quidem vbi
serio probarentur tales defectus interuenisse,iustum
esset in executione supersedere: Verumtamen nihil
horum adfuit, nam si loquimur de Iurisdictionis de-
fectu,nihil apparet,quod noceat,quoniam Iudex fuit
à partibus concorditer electus sub die 29. Nouemb.
1616. & licet postea fuerit recusatus ab aduersarijs
tanquam suspectus adeo,vt manus eius essent ligatæ,
donec expediretur recusationis punctus, tamen cum
recusatio non fuerit admissa ab ipso Iudice, recusan-
tes appellare debebant,vel recurrere ad arbitros iuris
44 ad finem, vt alteri Iudici Iurisdictio acquireretur ad
cognoscendum de hoc puncto: *Osasch. decis.* 84. *n.*2.
*Carpan ad Stat.Mediol.c.*23.*n.*72.*p.*1. *Beneuent. tract.*
*de iud.suspect.c.*5. *n.*25.

Et iure merito non fuit admissa, tum quia erat secunda
recusatio,cum pariter pars aduersa habuerit suspectũ
Iudicem ordinarium, tum quia talis Iudex fuerat cõ-
45 corditer electus à partibus,quo casu recusari non po-
test,nisi ex noua causa iusta *ex Stat.Gen.lib.* 2. *R.* 39.
*& Beneuent.d.tract.de Iudic.suspect.c.*5 *n.*22. & ma-
xime hæc non sunt attendenda, quia huic recusationi
tacite fuit renunciatum litigando postea super meri-
46 tis causæ coram eodem Iudice, exinde enim resultat
tacita recusationis renunciatio: *Abb.in c.inter mona-*
sterium,3.not.de re iud. Marant.in Specul.6.par.princ.
vlt.p.Iud act 2.*num* 75. *Tusch.littera S: conclus.*913.
*num.*15. *Carp.ad Stat.Mediol c.*22.*num.*51. *par.*1.*Be-*
*neuent.d.tract.de Iudic.susp.c.*14. *num.* 2. *& seqq. &*
*num.*52

Accedat, quòd hæc non est causa reddens sententiam
retro ipso iure nullam,quia exceptio ex defectu Iuris-
dictionis non impedit executionem conformium,nisi
defectus sit omni modus, velut si Iudex nũquam fuis-
set electus,vel deputatus, vnde secus est, quando Iu-
47 risdictio solum potest aliqua exceptione elidi,vel tan-
tum est suspensa: *gl.in dicta Clem.vt calumnus, & ibi*
DD.*de re iud. Paris.cons.*109 *num.*5.6.*lib.* 1. *Franch.*
*in d.c.dilecto,n.*145.*vers.vlt. de appell. Scacc.d. tract.*
*quæst.*19 *rem.*1.*conclus.*5 *num.*50 recusatio autem
Iudicis non tollit omnino eius Iurisdictionem; sed eã
tantum suspendit adeo, vt processus post recusationẽ
48 factus non sit ipso iure nullus,nisi appellatione inter-
posita: *Innoc.in c.cũ sit speciale,de Appell. Alex.cons.*
77.*lib* 6. *Bero.in c.quoniam contra, num.* 153. *de prob.*
*Ferret.cons.66.num.*3.*lib* 1.*Tusch.littera S: concl* 913.
*num.*10.*Crass.except.*24 *num.*12. *Carpan.ad Stat.Me-*
*diol.c.*23.*num.*52 bene verum est, quòd si postea ap-
pareat Iudicem fuisse rite recusatum, vel saltem ca-
lumniosam non fuisse recusationem,processus,& sen-
tentia lata à Iudice recusato erit inualida ipso iure:
49 *Vant.de null.tit.de null. ex defect. Iurisd. num.* 140.
Beneuent d.tract.de Iudic.suspect. c. 14. *num.* 114. *in*
fin. Tusch.littera S: concl 913.*num.*1.25.26. *Crass. d.*
*except.*24.*num.* 14. cauere enim oportet, ne fraudi-
bus locus aperiatur,& calumniæ litigantium fouean-
tur, verũ his cessantibus si Iudex recusatus procedat,
male facit, & nulliter agit, hic autem recusatio fuerat
euidenter calumniosa,& sine iusta causa,& propterea
cum Iudex eam nõ admiserit, manus sibi non ligauit.

Quo ad alterã vero falsi procuratoris exceptionem, si ea
vera esset,vtique valde considerabilis,quia Iudex etiã
ex officio potest repellere agentem sine mandato.
50 *Crass.except.*4.*num.*86 87. Verum hic talis exceptio
non nocet,tum quia ea non impedit executionem cõ-
formium, nisi adsit totalis defectus mãdati, vt inquit
Scacc.d.loco. & propterea sufficit adesse saltem tacitũ,
vel præsumptum mandatum. *Vant.tract.de null titu-*
*lo quibus mod.sent.null. rep.n.*93 *& num.* 100 & pro-
pterea aduersarij non possunt negare mandatum sui
51 procuratoris, tum quia eorum scientia, & patientia
habetur pro mandato, cum ipsi sæpe in actis compa-
ruerint,& eis bene notum fuerit causam illorum tra-
ctari per D Bellentanum, ex quibus resultat tacitũ,
52 & præsumptum mandatum. *Innoc.in c. ex parte, n.*2.
de rescript.

52 *de reſcript. Abb. in c. cum olim. n. 8. de off. deleg. Alex.*
in l. ſæpe, num. 94. 96. de re iud. Vant. d. loco, num. 94.
Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 7. tit. 7. num. 4. Me-
noch. de præſ. lib. 2. præſ. 33. num. 7. tum ex enunciati-
ua, quam ſæpe aduerſarij fecerunt in actis nominãdo
Bellentanum eorum procuratorem, talis enim aſſer-
tio ſi eſſet Iudicis, vel Notarij induceret præſumptio-
nem mandati, quanto magis ſi ipſe aduerſarius eam
53 faciat. *Gozad. conſ. 96. num. 13. Mantic. d. lib. 7. tit. 8.*
num. 4. Menoch. d. præſ. 33. num. 10. & ad præſumen-
dum mandatum ſufficit probare, quòd pars aduerſa
54 conſignauerit dicto Bellentano ſcripturas cauſæ: *ad*
tex. in l. vlt. C. de pact. conuent. Innoc. & Bald. in c. co-
ram, vbi Felyn. num. 10. de off. deleg. Vant. d. loco, n. 96.
Mantic. d. lib. 7. tit. 9. num. 4. Menoch. d. præſ. 33. nu-
mero 13.

Tandem non minus friuola eſt citationis exceptio, nam
ſi concedamus Bellẽtanum fuiſſe procuratorem, pro
vt vere erat, ſatis fuit illum citare ad audiendam ſen-
55 tentiam. & ita ſeruatur: *Vant. d. tract. titulo de Null.*
ex defect. citation. num 85. licet poſſet etiam dici hic
non fuiſſe neceſſariam citationem, quia cauſa fuerat
bene diſcuſſa, & de omnibus plene cognitum ex eui-
56 dentia facti, ex proceſſu, & allegationibus iuris: ad
trad. per *Bart. in l. 2. §. quod ſi. ff. de adm. rer. ad ciu. per-*
tin. Alex. conſ. 225. num. 12. verſ. ſecus autem, lib. 6.
Vant. d. tract. titulo quibus mod ſent. null. repar. nume-
ro 107.

Et tanto minus hæc exceptio attendi debet, quia ipſi ad-
uerſarij bene ſciuerunt ordinem fuiſſe poſitũ ad ſen-
tentiam, eo enim pendente ipſi ſub die 16. Iunij. in-
ſteterunt in ſuper differentiam facti, vnde eos Iudex
monuit pro certa die, & hora intra præiudicium or-
dinis poſiti ad ſententiam, ideo non eſt curandum
57 de citatione. *Vant. d loco, num.* 122. & hæc ratio tan-
to magis eſt admittenda, quia defectus citationis non
impedit executionem rei iudicatæ, vel conformium,
niſi ſit totalis, & omnimodus. *Ruginell. de appellat. §.*
4. c. 2. num. 104. Scacc. eod. tract. quæſt. 19. rem. 1. con-
cluſ. 4. num. 34. verſ. intellige.

Nec dicatur verba ſententiæ condemnatoriæ fuiſſe con-
cipienda in procuratorem pro aduerſario interueniẽ-
tem, quia illud vere procedit, quando Dominus cau-
ſæ numquam in Iudicio ipſe interuenit, ſecus eſt, ſi &
ipſe aliquando comparuit, vt hic euenit: ita per *tex.*
in l. 1. ibi: cuius perſona in Iudicio non fuit. C. de ſent. &
58 *interloc. om. iud. vbi Bart. & Bald. vterque num. 1. Car-*
pan. ad Stat. Mediol. c. 131. num. 205. p. 1.

Opponuntur etiam aliæ exceptiones licet friuolæ, quibus
vix eſt reſpondendum, nam primo dicunt ſententiam
eſſe nullam, quia expreſſe continet falſam cauſam, &
errorem, quod ſcilicet D. Troilus nullo modo confinet
terræ per eum iure congrui retractæ, quod aduerſarij
falſum eſſe aſſerunt: Sed hoc eſt ſupponere quæſtio-
nem, de qua quærimus, cum nulla alia de cauſa D.
Troilus reportauerit ſententias fauorabiles, niſi pro-
pter vicinitatem ſtante ſtatuto Carpi inductiuo iuris
congrui, quod fuit principale punctum in prima, &
altera inſtantia, vnde eius expreſſio fuit cauſæ ipſius
deciſio, non falſæ cauſæ narratio: Hoc autem tanto
minus obſtat, quia error, & falſa cauſa in facto conſi-
ſtens, vt hic, non vitiat ſententiam, in qua exprima-
59 tur: *Bart. in l. ſi is, ad quem, num. 3. verſ. aut fuit, &*
ibi DD. omnes, ff. de acquir. hær. Maſſin. diſt. lib. 1 cent.
1. diſt. 36. num. 27. & idem eſt, ſi falſa cauſa conſiſtat
circa merita cauſæ iam diſcuſſa, vel iuſtitiam partis,
60 vt hic, ſolum enim regula procedit in ſubſtantialibus
Iudicij: late *Maſſin. d. diſt. 36. n. 22. 23.*

Item opponunt aduerſarij dictam ſententiam eſſe nullã
tanquam latam contra caſum legis, quia in ea reis
damnatis reſeruatur ius conſequendi meliorationes,
propter quod eis inhibetur rei retentio, cum tamen in
iure clarum ſit pro eis agentem habere ius rei inſiſtẽ-
61 di: *l. ſi in area, ff. de condict. indeb. l. qua ratione, §. ha-*
bet, de acquir. rer. dom. DD. in l. ſi non ſortem. §. ſi cen-
tum, de condict. indeb. Capic. deciſ. 17. num. 7.

Sed reſpondetur, quòd ſententia non dat ius conſequen-
di meliorationes, ſed tantum reſeruat, vt oſtendit illa
clauſula: Saluo iure: quæ nihil dat, aut tollit, ſed ſolũ
62 conſeruat: late *Felyn. in c. inter monaſterium, num. 3.*
de re iud. Io: And. in c. ad diſſoluendum, de ſponſal. Ca-
ſtr. conſ. 312. num. 4. lib. 1. Crauet. conſ. 19. n. 8 Marth.
de clauſ. p. 1. clauſ. 134. num. 1. & ideirco non poteſt
executio retardari, cum nondum conſtet melioramẽ-
ta deberi, & maxime, quia eorum occaſione nemo
habet ius inſiſtendi, niſi prius appareat ea extare: *Vr-*
ſill. ad Afflict. deciſ. 205. n. 6. Scacc. d. tract. q. 17. lim. 1.
63 *num. 65. in fin. Carp. ad Stat. Mediol. c. 417. num. 705.*
p. 1 Et ſaue in executione conformium non retardat
exceptio meliorationum, niſi ſint liquidæ: *Contard. in*
l. vnic. q. 24. ſub num. 17. & ſeq. C. ſi de mom. poſſeſ.
vbi enim non admittitur exceptio altioris indaginis,
vt hic, ceſſat exceptio retentionis ex cauſa melioratio-
num. *Maſch. de probat. concl. 1041. num. 12.* quem
vide.

Vlterius addunt aliam fabulam, quòd ſcilicet ſententia
ſit lata in mortuum, quia in ea nominatur Michael,
qui vtique mortuus eſt, ſed hæc eſt vanitas, quia non
ipſe condemnatur, ſed de eo ſit mentio enunciatiue,
& narratiue exponendo terram fuiſſe ab eo emptam.

Rurſus opponunt lite nõ conteſtata fuiſſe proceſſum ad
ſententiam, ſed eis reſpondet Stat. Carp. lib. 2. de cauſ.
appell. dum ſtatuit, quòd lapſo termino ad reſpondẽ-
dum libello appellatorio ſiue reus reſpondiderit, ſiue
non lis habeatur ipſo iure pro conteſtata, vnde ſine
alia declaratoria poteſt procedi ad vlteriora.

Addunt ſententiam eſſe libello difformem, quod à vero
alienum eſt, verum ſi ita eſſet, adhuc ſuſtineretur ob
clauſulam: Super quibus &c. in libello poſitam, quæ
efficit, vt ſententia non poſſit dici libello difformis:
Carp. d. c. 131. num. 216.

Age? concludant hanc rem aduerſarij in euidentia facti,
cui ſemper locus eſt, & vincit omnes probationes: Ve-
rum hoc eſt inane fundamentum, quia factum ipſum
vtique oſtendere poteſt, quid nunc ſit, vel eſſe ſimule-
64 tur, non quid eſſet tempore ad contractus: *Imol. &*
Alex. in l. pretia rerum, ff. ad l. falc. quod tamen quæ-
rimus, & oſtendendum eſt. alioquin facillima eſſet
fraus, cum poſſent omnes poſt ſententias mutare ter-
minos, & deinde recurrere ad euidentiam facti, quod
ſibi tantum permiſſum eſſe debet, quando factum nõ
poteſt mutari, & non conſiſtit in re amouibili.

Quid plus ſupereſt? inconuincibile argumẽtum: quod-
nam eſt iſtud? quod ſequitur: In contractu nullo, ſeu
ſimulato non eſt locus retractui ex iure congrui: teſte
65 *Caſtr. conſ. 74. lib. 2. Afflict. deciſ. 339. num. 2. Tiraq.*

de re-

de retract. lign. §. 1. gl. 2. num. 11 hic autem principalis contractus fuit simulatus, ergo &c.

Hæccine est illa notoria iniquitas toties auribus nostris inculcata? sane pulchra est doctrina, & vera, ac digna suo auctore, vnico tamen morbo laborat, quòd non facit ad rem, idque ostendo; primò enim dico verius esse simulationem, & fraudem præstare causam retractui, vnde scribentes laborant in docendo varios probandæ simulationis modos pro acquirendo iure
66 congrui, & retractus: ita *Afflict. de iur. prothom. §. 4. num. 3. 4. 5. Tiraq. de retract. lign. in præfat. num. 74. & seq. & §. 1. gl. 14. num. 24. 25. 27. 57. Carp. ad Stat. Mediol. d. c. 417. num. 109. p. 1.* alioquin facile est contrahentibus fraudare vicinos simulando alios confines, & fingendo, quod non est, in præiudicium vicini; forte adducta in contrarium procederent in cōtractu simulato in sua essentia, qui fingitur esse venditio, cum sit pignus, cum enim tunc simulatio alio respectu annullet contractum, in eo cessabit retractus, nisi forte de facto contractus haberet effectum, quia hoc non debet esse in præiudiciū vicini, fraudibus enim obuiā-
67 dum est. *Menoch. consl. 39. num 38.*

Vere enim simulatio facit cessare ius congrui, quia non transfertur dominium, & sic hoc firmari potest, quādo simulatio huiusmodi est naturæ, verum si faciat transire contractum in aliam speciem contractus, qui subijceretur retractui, & faceret transferre dominiū, vtique simulatio non impediret retractum: ita bene
68 colligitur ex *Castr. d. consl. 74. num. 2. ibi: & potius, lib. 2. Paris. consl. 82. num. 31. in fin. ibi: iure pignoris, lib. 3. Afflict. d. decis. 339. num. 2. ibi: pignoratitium, vbi Vrsill. Tiraq. d. §. 1. gl. 2. num. 11. ibi: nec dominiū, & ibi. finxit.* Cum igitur in casu nostro simulatio non versetur circa substantiam contractus, sed circa expressionem confinium, quos contrahentes simulauerunt esse diuersos à re ipsa, cessant ex aduerso deducta, & propterea bene sententia declarauit eos esse simulatos, & pro finctis declarauit: *His tamen non obstantibus quidam Prætor de Gattis pronunciauit dd. sententias non esse exequendas, nescio quo spiritu ductus: Verum appellatione introducta eius sentētia fuit reuocata, & sententiæ fuerunt cum effectu executioni demandatæ, &c.*

CAPVT L.

EPITOME.

Regulares extra, vel intra claustra degentes deprehensi in delicto quando possint ab Ordinario loci puniri, & an liceat Episcopis habere familiam armatam, laicosque carcerare, & punire in delictis Eccl. vel mixti fori, & quando Concubinæ, & Adulteræ possint puniri tam a Iudice Ecclesiastico, quam sæculari.

SVMMARIVM.

1 *Regularis intra claustra degens, & extra ea notorie delinquens punitur à suo superiori in termino ab Episcopo præfigendo.*
2 *Regularis extra claustra delinquens debet statim remitti ad suum superiorem.*
3 *Clericus etiam priuilegiatus, & Regularis extra claustra degens ab Ordinario loci punitur.*
4 *Regularis degens extra claustra cum causa an possit puniri ab Ordinario.*
5 *Regularis quando dicatur degere extra monasterium.*
6 *Regularis dicitur viuere extra monasterium qui non viuit sub Superiore conuentualiter.*
7 *Regularis quando subsit Ordinario.*
8 *Episcopus quando possit punire regulares.*
9 *Regularium superiores si non puniant regularem extra claustra delinquentem quid agendum.*
10 *Regulares extra claustra delinquentes possunt ab Episcopo carcerari, & quamdiu.*
11 *Regulares detinentur in carceribus Episcopi, quamdiu informationes sumuntur.*
12 *Regularis superior si inueniatur cum meretrice cui consignandus est.*
13 *Regularium superiores qui sint.*
14 *Actio, & passio non cadit in eodem subiecto.*
15 *Ordinarius quando possit punire regulares.*
16 *Regulares omnes olim erant Episcopis subiecti.*
17 *Res facile reuertitur ad naturam suam.*
18 *Regulares non possunt recedere à suis Conuentibus sine licentia superiorem, etiam si ire velint Romam.*
19 *Regulares subijciuntur Ordinarijs in multis casibus.*
20 *Regulares an possint ab Ordinarijs excommunicari.*
21 *Regulares cognitur ab Ordinarijs etiam Censuris in casibus, quibus illis subijciuntur.*
22 *Priuilegia Concilio Tridentino contraria abrogantur.*
23 *Dictio: Statim: intelligitur cum aliquo temporis interuallo.*
24 *Episcopus non potest tenere familiam armatam, nisi sit etiam Dominus temporalis, & an sit verum.*
25 *Familiam armatam possunt habere Episcopi.*
26 *Episcopi non tenentur brachium sæculare inuocare, cum possint ex se executiones facere.*
27 *Episcopi tenentes familiam armatam habentur in maiori honore.*
28 *Episcopus habet Territorium, & potest ea, quæ possunt Territorium habentes.*
29 *Episcopus habet imperium in sua Diœcesi.*
30 *Episcopus assimilatur Præsidi.*
31 *Episcopus, & eius Vicarius dicuntur Officiales Ciuitatis, & Communis.*
32 *Episcopus habet fiscum, & Procuratorem fiscalem.*
33 *Laici an possint carcerari à Curia Episcopali.*
34 *Episcopus potest carcerare, & punire laicos in delictis Ecclesiasticis, vel mixti fori.*
35 *Carcerantur laici in Curijs Episcopalibus ratione delicti.*
36 *Episcopi possunt carceri tradere laicos, etiam si hoc ius non præscripserint.*
37 *Episcopus potest mulctare laicos ratione delicti.*
38 *Episcopus cui debeat applicare mulctas pecuniarias.*
39 *Mulctæ pecuniariæ ab Episcopis debent locis pijs applicari.*
40 *Episcopus an possit executiones facere in bonis laicorum sine requisitione Iudicis laici.*
41 *Laici an possint granari ab Episcopo in bonis sine brachio sæculari.*

42 *Iudex Ecclefiafticus quando non poffit exequi fuas fententias.*
43 *Territorium non babet Epifcopus de iure ciuili.*
44 *Epifcopi non poffunt dare poffefsionem rerum laicaliũ.*
45 *Ordinarius, & delegatus Iudex Eccleſ. poſſunt exequi ſuas ſententias etiam in bonis laicorum.*
46 *Cenſuris non eſt procedendum, vbi poteſt fieri executio realis, vel perſonalis.*
47 *Verbum: liceat: quid importet.*
48 *Dictio: Vt ſupra; eſt repetitiua omnium praecedentium..*
49 *Ordinarij omnes poſſunt executiones facere in bonis laicorum..*
50 *Concubina clerici efficitur de eius foro.*
51 *Concubina clerici à quo iudice ſit punienda.*
52 *Adulterium eſt delictum mixti fori.*
53 *Præuentioni quomodo ſit locus in delictis mixti fori.*
54 *Concubina non poteſt excommunicari non præuia trina monitione.*
55 *Concubina clerici dicitur etiam mulier, quam tenet extra domum.*
56 *Concubinarios quando oporteat monere, antequam puniantur..*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN Curijs ſæpe occurrunt caſus inſoliti, & qui ad Iuriſdictionem pertinẽt, magis ardui cenſentur, ideo oportet Iudicem inuigilare, ne ſimiles controuerſię oriantur, verum ſi naſcantur, caueat, ne foro ſuo aliquo modo præiudicet; Ad rem enim euenit, vt quidam regularis ſacerdos familiæ conuentus Saxolen. habito mãdato (quod obedientiam vocant) à ſuo ſuperiore, vt ſe transferret Patauiũ, ipſe acceſſit Regium, vbi manſit per plures menſes in priuatorum domo conducta diu, noctùque extra monaſterium, quod hic honorificum habet eius religio, habuitque pro concubina mulierem nuptam, quam manutenebat cum ſcandalo etiam Populi illius vicinatus: Re autem ad nos delata, & informationibus ſumptis euenit, quòd executores Epiſcopatus nocte quadam dictũ Sacerdotem depræhenderunt cum dicta eius amica, & ambos duxerunt ad carceres Epiſcopales, vbi tenti fuerunt, & vterque eorum faſſus eſt commercium carnale, quod longo tempore inter ſe habuerunt: Interim ſuperiores dicti Sacerdotis repetebant eum dicentes non potuiſſe longius detineri, minuſque inter reos conſtitui; curia iridem ſæcularis dictam mulierem non potuiſſe carcerari, neque puniri in hoc foro aſſerebat, niſi cenſuris Eccleſiaſticis: Vnde vides, quantum de Iuriſdictione diſceptandum ſit, vndique anguſtiæ: quid reſpondendum videbo:

Nam reſpectu regularium allegatur diſpoſitio *Conc. Tri-*
1 *dent. ſeſſ. 25. c. 14. de regular.* vbi diſponitur religio-
ſum Epiſcopo non ſubditum intra clauſtra degẽtem,
& extra ea ita notorie delinquentem, vt Populo ſcan-
dalo ſit, Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore infra tem-
pus ab Epiſcopo præfigendum, ſeuere eſſe puniendũ,
ſin ab eo Epiſcopum de punitione eſſe certiorandum,
& minus, ille à ſuo ſuperiore officio priuetur, & de-
linquens ab Epiſcopo puniatur: ex quibus apparet
regularem etiam extra clauſtra notorie delinquẽtem
non eſſe ab Epiſcopo puniendum, vt notat *Marth. de*
2 *Iuriſd. p. 4. caſ. 182. num. 2.* & propterea S.C. declara-
uit hunc in carceribus Epiſcopi nõ poſſe detineri, do-
nec etiam in eius curia conficiatur proceſſus, ſed ſta-
tim eſſe remittendum, etiam ſi ſuperior nullam inſtã-
tiam faciat: & de his meminerunt *Azor. inſt. mor. p. 1. lib. 13. c. 4. quaſt. 3. Roderic. qq. can. & reg. tom. 2. q. 2. art. 7. & q. 63. art. 7. Piaſec. in prax. epiſc. p. 2. c. 3. ſub num. 43. Barboſ. de off. epiſ. p. 3. alleg. 105. num. 18. Prax. Archiep. Neap. c. 59. num. 2. 3. in magnis. Vgol. de off. epiſc. p. 1. c. 20. §. 8. num. 2.* apud quos materia iſta tractatur.

Nihilominus dixi recte, & rite fuiſſe proceſſum, & dictũ
regularem legitime tentum, quoniam nõ viuebat ſub
regulari obſeruãtia, nec degebat in monaſterio, quod
erat in ciuitate, ſed per longum tempus moram tra-
xerat in priuatis ædibus cum amica: Vnde ſubintrat
3 alia diſpoſitio: *Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. de reform.* vbi ſta-
tuitur, vt nemo ſæcularis clericus cuiuſuis priuilegij
perſonalis, vel Regularis extra monaſterium degens
etiam ſui Ordinarijs priuilegij prætextu tutus cenſea-
tur, quominus, ſi deliquerit, ab Ordinario loci tan-
quam Sedis Apoſtolicæ delegato puniri, & corrigi
valeat: cuius verba ſunt clara, vt inquit *Azor. d. c. 4. quæſt. 3. in fin. Quarant. verb. Exemptio, verſ. viſitare, punire. Leon. theſ. for. eccleſ. p. 1. c. 8. num. 13. Barboſ. de off. epiſc. p. 3. alleg. 105. num. 14. Vgolin. eod. tract. p. 1. c. 20. §. 8. num. 1. in fin. Prax. Archiep. Neap. c. 59. n. 2. Marth. de Iuriſd. d. caſ. 182. num. 7. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, lib. 1. c. 1. quæſt. 4. num. 129. ad fin.*

In quo animaduertendum eſt non omnes, qui degunt
extra Monaſterium, ſubijci dicto decreto Trident. ſi
enim cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel elemo-
ſinæ ad tempus morantur extra monaſterium, nõ di-
cuntur extra illud degere, ſi habeant licentiam, ſed
degere dicuntur, qui habent domicilium, vel longam
4 moram ſpeciali priuilegio, vel licentia, vel etiam ſine
ea: ita *Fr. Eman. Roder. qq. can. & reg. tom. 2. quaſt. 2. art. 8. verſ. animaduertendum.* vbi infert ad eos, qui
5 inſeruiunt beneficio, vel adijciuntur alicui Monaſte-
rio ſecundum regularia inſtituta, vt non dicantur de-
gere extra monaſterium.

Hic autem noſter Regularis inſeruiebat amicæ, quam
etiam ſuſtentabat obedientiam ſuperioris non facie-
bat, nec quidem nocte ad monaſterium ſuum decli-
nabat, domus affictum ſoluebat, ideo neceſſe fuit di-
cere, quòd extra monaſterium degebat, quoniã ver-
bum dicti Tridentini extra Monaſterium, verificatur,
6 dum regularis non viuit ſub ſuperiore cõuentualiter,
vt declarauit *S. C. ſub die 24. Maij* 1588. his verbis.
Regularis manens extra clauſtrum de licentia ſupe-
rioris, etiam in domo deputata ad erectionem Mona-
ſterij, niſi in dicta domo adſit regularis obſeruantia,
vt ſaltem viuat ſub ſuperiore conuentualiter, ſi deli-
quit, poteſt puniri ab Ordinario: ſic teſtatur *Vinc. Marzil. ad Conc. Trid. lib. 4. tit. 7. c. 1. Io: Sotreal. in d. c. 14. Prax. Archiep. d. c. 59. n. 2. in fin. Piaſec. d. prax. epiſc. p. 2. c. 3. ſub num. 42. Barboſ. d. alleg. 105. numero 16*

Quod à fortiori, vt aiunt, probat caſum noſtrum, quo-
niam ſi regularis manens extra monaſterium de licẽ-
tia ſu-

tia superioris, & ex causa honesta, delinquens subest Episcopo, & ab eo potest puniri, quanto magis iste, qui non habebat licentiam, & manebat in dicta domo amicæ causa, & vt libidini commodius vacaret: *Auth. multo magis. C. de sacros. eccl.* vnde concludere possumus, quòd ille dicitur degere extra Monasterium, qui moram trahit in alio loco, vbi non est regularis obseruantia, etiam si habeat suorum superiorum
7 licentiam, hæc enim solum efficit, vt ille non dicatur apostata, sed non tollit, quin subjiciatur Ordinatio ad terminos *Trid. d. c. 3. sess. 6.* quia regularis degens extra Monasterium, etiam cum licentia superioris, potest ab Ordinario loci puniri, si delinquat, vt declarauit S. C. teste *Vinc. Marzill. ad Conc. Trid. d. lib. 4. tit. 7. c. 1.* & ita seruatū fuisse inquit *Prax. Archiep. Neap. d. c. 59. num. 2.* vbi etiam ait duos regulares in ea Curia fuisse bis tortos, alterum ob tōsionem monetæ, & alterum ob seductionem falsorum testium.

Verum si quis religiosus maneret in aliquo membro sui Monasterij sub regulari obseruātia pro religionis seruitio, si delinquat, non ab Ordinario, sed à suo supe-
8 riore erit puniendus: *Aug. Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 105. num. 17. Vinc. Marzill. ad Conc. Trid. lib. 4. tit. 7. c. 1.* in quo obseruat requiri regularem obseruātiam, & victum conuentualem sub superiore, quod esse non potest, vbi pauci fratres morantur, & ideo dixi domum, seu Oratorium Seruitarum positum ad Quatuor castra Regij sub titulo S. Annæ: vbi vnus Sacerdos regularis tantum moratur, vel quādoque duo ad summū cum vno Conuerso sine aliqua lege Clausuræ esse subiectum Ordinario, quo ad correctionem, & visitationem ad terminos dicti Tridentini, quia illic viuitur sine obseruantia regulari, & non conuentualiter, & videtur potius domus destinata ad Monasterium, quàm Monasterium, quod etiam ab Illustr. Episcopo Coccapanio fuit visitatum, quando prima vice in illis partibus visitationi incumbebat, & in eius erectione ab Illustriss. Cardin. Esten. facta appellatur Oratorium, & prohibetur in eo celebratio Missarum in diebus solemnibus, & administratio Sacramentorum, & alia, de quibus in decreto super inde facto.

Certum est igitur regulares extra Monasterium degētes ab Ordinario esse plectendos, si vero intra clausuram viuant, a suis superioribus puniendos in termino ab Episcopo præfigendo: Verum quia sæpe compertum est regularium superiores nimis remisse procedere in hac punitione: ideo *Clem. VIII. P. M. sub die 18.*
9 *Martij 1596. sua const. quæ incipit: Suscepti muneris:* statuit, quòd si superior regularem suum sic delinquētem non puniuerit, sed ad alia sui Ordinis loca extra diœcesim Episcopi transmiserit, instante Episcopo intra terminum ab eo præfigendum, & sub pœnis priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & passiuæ debeat eum reuocare à loco, ad quam transmissus fuit ad illum, in quo deliquit, aliàs Ordinarius loci, ad quem ille delinquens transmissus est, ab Ordinario loci, in quo deliquit, requisitus, vel aliàs de eius delicto informatus, tanquam S. dis Apostolicæ delegatus in dictū regularem seuere animaduertat: ita referunt *Quarant. in verbo: Exemptio: sub versic. Quibus sic in vnum. Leon. thes. for. eccl. p. 1. c. 8. num. 14. Piasec. prax. episc. p. 2. c. 3. num. 44. Barbos. de off. episc. d. alleg. 105. numero 19. Prax. Archiep. Neap. d. c. 59. n. 5. in magnis.*

Nec graue cuiquam videri debet, si regulares inuenti in domibus meretricum, vel alio modo in delicto ducātur ad carceres Episcopi, id enim non solum iure probatur, sed etiam consuetudine recipitur, quoniam ad minus per 20. horas possunt detineri carcerati, vt ex *gl. in c. cum non ab homine: de Indic. Perez. in l. 17. tit.*
10 *17 l. 2. ord. gl. 1. inquit Rodric. qq. regul. tom. 2. q. 63. art. 7. vers. tertio infertur, ibi; remittere:* Praxis autem seruat, quòd isti regulares si inueniātur in dictis locis, vel notorie delinquant, carcerentur per cursores Curiæ & non remittantur ad eorum superiores, antequā capiatur delicti informatio, ita tamen quòd illa quā primum sumatur, & eodem die, vel sequenti, quo facta est captura, illi solent remitti ad eorum superiores cum præfinitione termini ad docendum de punitione, daturque eis, vel offertur copia processus, quem v-
11 sum probant dicta *Prax. Archiep. Neap. d. c. 59. n. 3. in magnis. Piasec. in d. prax. p. 2. c. 3. num. 43. Vgolin. de off. episc. p. 1. c. 20 §. 8. num. 2. vers. immo comprehēdi. Barbos. eod tract. d. alleg. 105. num. 20.*

Hinc quæri potest de vno casu, qui meo tempore euenit; quid scilicet faciendum sit, si ipse superior Regularis cum meretrice inueniretur; Vtique ad carceres Episcopi ducendus est, sicut cæteri, in hoc enim nō habet alijs maiorem prærogatiuam, sed cui erit consignan-
12 dus, cum ipse sit Superior? augetur difficultas, quoniam etiam si vere deliquisset, non tamen ipso iure priuatur officio, sed per sententiam: nec Vicarius Cōuentus hoc potest prætendere, quia Vicarius non est superior Prioris, licet eo absente habeat administrationem, & præeminētiam, nec monaci possunt alium Priorem creare, quia ille nondum est priuatus: Hunc casum à nemine vidi tactum, tamen ego putaui statim scribendum esse Prouinciali narrando ei factum, & eum requirendo, vt rescriberet, cui vellet consignationem fieri, interimque eius nomine reus detineretur carceratis, quod satis iuri conuenire putaui, quoniam expeditum est remissionem esse faciendam ad superiorem ex decretis S. C. Regularium aut superiores sunt primo Priores, secundò Prouinciales, tertio
13 Generales: *Marth. de Iurisd. p. 4. cas. 182. num. 3.* hic non potest remitti ad Priorem, quia actio, & passio non cadit simul in eodem subiecto: *l. ille, à quo, §. tem-*
14 *pestiuum, ff. ad Trebell. l. Vranius, de fideius. Menoch. cons. 231. num. 73.* ergo ad Prouincialem recurrendū est, qui si erit præsens, statim fiet remissio modo supradicto, si absens fuerit, per litteras certiorandus est, non autem reus est dimittendus, quia sic vix posset ab aliquo puniri, vt cum Episcopus possit punire regulares in defectum regularium superiorū, videtur quòd etiam possit pro nunc detinere, quia concessa Iurisdi-
15 ctione omnia videntur permissa, quæ ad eam sunt necessaria; ad rem *Prax. Archiep. Neap. d. c. 59 numero 3. in fin.*

Et hæc videntur satis iusta, & honesta, quoniam licet his temporibus fere omnes regulares sint exempti à Iurisdictione Ordinariorum, tamen olim omnes erāt
16 Episcopis subiecti: *c. Monasteria, c. Abbatibus, 18 q. 2. Vgol. de off. episc. p. 1. d. c. 20. in princ. Barbos. d. alleg. 105. n. 1. 2. Homobon. de exam. eccl. p. 3. tract. 15. c. 9. supp. 2* & propterea res facile reuertitur ad suam naturam, saltem in aliqua parte. *l. si vnus, §. pactus,*
17 *vers. quod in specie, ff. de pact. l. in tantum, in princ. de rer. diuis.*

rer.diuiſ.c.ab exordio.vbi gl.diſt.35.Aret.in §.ſed hęc quidem.Inſt.de ex hær.liber.

Monaſterium igitur eſt locus tutus pro regularibus, &
ea debet eſſe illorum habitatio, ſi ibi delinquant, ſolus
erit Iudex eorum ſuperior; Verum eis non licet à ſuis
conuentibus recedere, etiam ſub prætextu ad ſuperio-
res ſuos accedendi, niſi ab ijſdem vocati, aut miſſi
18 fuerint, & ſi quis ſine tali mandato in ſcriptis obten-
to fuerit repertus, ab Ordinarijs locorum tãquam ſui
inſtituti deſertor erit puniendus: *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c.4 de regul. Prax. Archiep. d.c.59.n.10.in fin.Vgol n. de off.epiſc d.c.20 §.8.num.1. Quarant.in verb. Monaſteria, fol.327.* vbi refert decretum S. C. quo etiam cauetur, vt ſi quis regularium in poſterum temere, leui-ue ex cauſa Vrbem almam abſque ſui ſuperioris licentia adire præſumpſerit etiam grauaminis cauſa, ad ſuos ſuperiores ſeueriori pœna plectendus remittatur.

Verum quia ſæpe ex Decretis Concilij Tridentini determinationibus S.C. & conſtitutionibus Apoſtolicis E-
piſcopis permittitur corrigere, compellere, vel punire
Regulares: multi enim ſunt caſus, in quibus illi ſubij-
ciuntur locorum Ordinarijs non obſtante exemptio-
ne, quos videre licet apud *Quarant. d. verb. exemptio.*
19 *Ricc.reſol.547.Vgol.de off.epiſc p.1.d.c.20. late Barboſ.d.alleg.105. per totam.* quia tamen non ſemper
exprimitur, an Epiſcopi poſſint contra eos cenſuris
etiam procedere, vertitur in dubium, an id eis liceat,
cum illi habeant priuilegium, ne valeant ab Ordina-
rijs excommunicari, ſuſpendi, vel interdici: Et ſane
in hoc multi opinati ſunt Regulares exemptos in ijs,
in quibus ſubijciuntur Ordinarijs, licet valeant mul-
ᴄta indicta, carcere, pignoribus captis, vel alio modo
conſtringi, aut puniri, non tamen poſſe cenſuris com-
pelli, niſi expreſſe id permittatur, vt in quibuſdã Tri-
20 dentini decretis: ita *Fr.Eman.Roderic. qq. can.& reg. tom.1.c.74.num.4.caſ.primo: late Sanchez.de matrim. lib.7.diſp.33.num.23.& moral.lib.6.c.1.num.14.* qui rem fuſe examinat. *Quarant.in ſum. Bull. verb. Præcedentia, verſ.an in caſu.*

At verius eſſe exiſtimo, & receptius, vt Epiſcopi, & Ordi-
narij valeant non ſolum mulctis, & modis prædictis
procedere contra Regulares in caſibus, quando eis ſu-
bijciuntur, ſed conſtringere illos Cenſuris, velut ſi re-
nuant accedere ad publicas proceſſiones, vel extra
Monaſterium delinquãt, & in ſimilibus caſibus, quo-
21 niam *Conc.Trid.ſeſſ.25.c.fin.de Regular.* mandat ob-
ſeruari omnia decreta de eis loquentia non obſtantibus priuilegijs. & Epiſcopos deputat executores: Vnde nulla habenda eſt ratio priuilegiorum, & cum per Concilium non reſtringatur modus compellendi, ille Epiſcopi arbitrio remittitur, nec eorum priuilegium tollit arbitrium, quod Epiſcopis dat Conciliũ, & ideo liberum erit Ordinarijs ſi velint, etiam Cenſuris contra Regulares procedere, & ita ſenſerunt, & ſeruatum eſſe dixerunt, & à S.C. deciſum teſtati ſunt *Armẽdar. in addit.ad recopil. legum Nauarræ, lib.1.tit.14. c.28. §.31.de proceſſ.num.7. Lopez. ad Diaz. in prax. c. 3. littera A; verſ.quæ poteſtas. Maceraten.deciſ.35.dub. 2. Prax. Archiep.Neap.d.c.59.num.8. verſ.nihilominus, in magnis; Aloyſ. Ricc. reſol.308.num.6. verſ.tamen, de pœn. Gratian.deciſ.232.num.15. verſic. vnde. Barboſ.de off.epiſc.alleg.78.num.25.p.3.* quod etiam
certius redditur ſtante Bulla Pij IV. per quam abro-
gantur omnia priuilegia Concilio Tridentino cõtra-
22 ria, vt inquiunt *Prax. Archiep. Neap. d.c.59. num. 9. verſ. facit etiam, in magnis. Aloyſ. Ricc.d.reſol. 308. n. 6 verſ. Accedit.*

Non obſtat, quòd diximus ex voto S.C. Regularem, ſci-
licet eſſe ſtatim remittendum ad ſuum ſuperiorẽ, quia
23 illud verbum: Statim: intelligitur cum aliquo tem-
poris interuallo, & cum certo temperamento ſecundum ſubiectam materiam adeo, vt ſępe etiam dicatur fieri ſtatim, quod fit in termino decem dierum: ita probat *tex.in l.quod dicimus; vbi gl. in verbo: intelligendum, ff.de ſolutio. Tiraq. in l.ſi vnquam, verſ.reuertatur, ſub num.119.C.de reuoc.donat. Rot. diuerſ.deciſ. 285.num.10.p.4.* & ideo ſi remiſſio fiat in termino xx horarum, vel die ſequenti, recte incontinenti facta dicetur per ea, quæ vidimus, hoc enim Iudicis arbitrio remittitur. *Menoch. de arb.iud.caſ.13.n.4.*

His ſuperatis reſtat videre, an iuſta ſit fori laicalis prætenſio, quòd ſcilicet hæc mulier non potuerit detineri in hoc foro Epiſcopali, nec in eo puniri: Pro cuius rei dilucidatione aliqua in iure certa præmittenda ſunt: Nam ſolent Iuriſtæ, & Canoniſtæ ſæpe quæritare, an liceat Epiſcopis, & eorum Vicarijs tenere familiam armatam pro executione eorum, quæ ipſi decernunt, & pro neceſſitatibus eorũ officij, habereque lictores, ſeu curſores armatos ad carcerandos delinquentes; In hoc multi putauerunt, niſi Epiſcopus habeat etiam in loco temporalem Iuriſdictionem non poſſe familiam tenere armatam, quia nõ habet territoriũ, nec fiſcum, & propterea oportere eum Iudicis ſæcu-
laris implorare auxilium· ita tenet, & in facto reſpon-
24 diſſe inquit *Abb.in c.cum non ab homine, n.8.de Iudic. & latius in c.ſignificaſti, num. 10. in fin. vbi etiam Felyn.num.4.& Bero.num.31.de off. deleg. Afflict.in cõſtit.Intentionis, num.13. Hoſt. in ſum. de treg.& pact. col.2.ver.ratione perſonæ, & col. 3. verſic.ſed contra. Oldrad.conſ.77.num.10. Boer.deciſ. 264. n.3. Auend. de exequend.mand.c.1.n.22. Menoch. de ſucceſſ.creat. §.22.num.17.& §.6.num.16.verſ. illud autem. Soar. de Paz.in pract.tom.2.pręl.2.num. 54. Perez l.48.gl. 3.tit.1.lib.3.Oliban.in comment.vſatic.c.15.num.50. verſic.ſed quia: Decian.tract.crim.lib.8.c.3.n.47.*

Verum altera eſt ſententia certa, vera, & magis communis, & vſu recepta, vt Epiſcopi, & eorum Vicarij indiſtincte contra clericos, & laicos in cauſis ad forũ Eccleſiaſticum pertinentibus, etiam ſi non habeant in loco dominium temporale, valeant familiam armatã tenere, & proprios habere miniſtros, & executores, quoniam poſſint habere carceres, & pœnas etiã corporis afflictiuas, nõ tamen ſanguinis, infligere, eis datum eſt Iudicium terminale, & ciuile, & ſolum recur-
25 runt ad brachium ſæculare, quando per ſuos execu-
tores non poſſunt executiones terminare, & ita probatur ex *c.contra Idolorum, inne.gl.16.q.5. c. attendendum, 17.queſt.4. Felyn.in c.cum ſit generale, num. 20. verſ.contrarium, & ibi Soc.in fin.de for.compet.vidend. Bald.in l.3.§.ait enim, ff.de off.præfect.vigil. Barbat.in c.ſignificaſti, vbi etiam Dec.num.19.21. de off. deleg.idẽ Dec.in d.c.cum non ab homine, num.8.29.de Iudic. late Campegn.in Clem.1.num.21.de vit.& honeſt.cler.late Rol.conſ.37.num.9. & ſeqq. vbi reſpondet contrarijs, lib.4. Aufr. de poteſt.Ind.Eccl.ſuper laic.& eorum bon. num.18.*

num. 18. *Fusch.de Visitat.lib.* 2.*c.*32.*n.*16.*Menoch.de arb.iud.cas.*394.*n.*70.*Farin.q.*182.*n.*90.*in fin.pulchre vid.Lal.Iordan.tract.de maior.caus.c.*8.*n.*1. *& seq. & per totum,vbi tollit omnia contraria. Leon. in thes.for. eccl.p.*1.*c.*9.*n.*16.*& p.*2.*c.*1.*n.*16. *Sbrozz. de off. Vic. lib.*2.*q.*147.*n.*1.*Vgolin.de potest.episc.c.*4.§.12. *Bellet.disq.cler.p.*1.*tit.de fau.cler.real.*§.1.*n.*18. *Graff.de effect.cler. eff.*1.*n.*129.*Tusch.littera E:concl.*253.*n.*1. 12.*late Aug.Barbos.de off.episc.p.*3.*alleg.*107.*n.*1.2. 3.8.*bene Giurb.cons.*88.*n.*2. *Piasec.in prax. episc.p.*3. *c.*3.*n.*4. *Prax. Archiep.Neap.c.*10.*num.*7.*& c.*11.*in magnis.Marth.de Iurisd.p.*1.*c.*50.*n.*5.8.9.*& p.* 4.*cas.* 11.*n.*5.*Hort.Caualc.de Brach.reg.p.*4.*n.*259.*Duard. in Commen.Bull.Cœn.Domini,lib.*2.*can.*1.*q.* 33. *concl.* 2.*n.*23.26. apud quos causas,& rationes licet videre, sufficit enim hic cognoscere hanc esse communissimã DD. sententiam,quæ hodie non recipit difficultatem stante Decreto *Conc.Trid.sess.* 25.*c.*3. *de Reform.* vbi Iudicibus Ecclesiast.permittitur suas sentẽtias exequi per proprios,vel alienos executores adeo, vt possint, non tamen teneantur contra laicum, vel clericũ bra-
26 chium implorare sæculare,& si faciant,ascribitur eorum vrbanitati,& in subsidium videntur facere. *Rol. cons.*37.*n.*17.*vers.non obstant.lib.*4. *Marth.de Iurisd. p.*1.*c.*50.*n.*21.*pulchre Lal.Iordan.trac. de maior.caus. c.*8.*n.*43 45.*Hort.Caualc.de Brach.reg p.*4.*num.*258.

Nec est considerandũ, quòd multi Episcopi nõ teneant familiam armatam,sufficit enim posse, nam vel id faciunt,quia pauperes sunt,vel quia tenaces, & habent manus aduncas, aut quia id malunt, est enim actus facultatiuus,& possunt,si volunt,& qui vtuntur familia armata,satis constat maiore in honore haberi, vt
27 inquiunt *Barbat.in d.c.cum non ab homine,num* 40.*de Iudic.Lal.Iordan d.tract.de caus.maior.c.*8.*n.*18.*vers. Barb.& Marth.de Iurisd p.*1.*c.*50.*n.*11.

Non enim est verum,quòd Episcopus non habeat territorium,quia vere illud habet, & Diœcesis illi deseruit pro Territorio,& potest ea in officio suo, quæ possunt Territorium habentes,vt probant *tex.in c.omnes*
28 *Basilicæ,*16.*q.*7.*c.fin.vbi Gem.not.de consti.in* 6. *Hort. in c.cum contingat,vbi Innoc.& Io:And.de for.comp. Ruin.cons.*22.*num.*5.*lib.*1.*Tusch. d. littera E: conclus.* 253.*n.*14.*Lal.Iord.d.c.*8.*sub n.* 26. *Leon. in thes.for. eccl.p.*1.*c.*9.*n.* 28. *Ricc. d.resol.*473.*n.*3. *Barbos.d.alleg.*107.*num.*3. idemque potest omnia, quæ possunt Territorium habentes in causis ad eius forum spectã-
29 tibus, & habet imperium in sua Diœcesi, vt inquit *Lal.Iord.d c.*8.*num.*25.& aliàs dixi similem esse Prætori,immo assimilari Præsidi, inquit *Pereg.de iur.fisc.*
30 *lib.*1.*tit.*2.*num.*105.*in fin.* licet ipse *Peregr. in prax. ciuil.lib.* 1. *in Rub.de Iudic.n.* 50. admiserit Episcopos, & Abbates habere quidem Iurisdictionem, sed non Territorium, quia iura extant aperta Episcopos Territorium habere,vt apud prædictos videre est.

Nec mirum, quia Episcopus, & eius Vicarius dicuntur Officiales Communis, & Ciuitatis adeo, vt prohibitus exequi sententiam extranei Iudicis,vel trahere ad alienum forum non prohibeatur exequi sententiam Episcopi,vel Vicarij, vel trahere ad eorum forum in causis ad eos spectantibus: pulchre *Anch. cons.* 341.
31 *num.* 1.*vers.ex istis.Dec.in c. Ecclesia S.Mariæ,n.* 10. *de constit. Rol.d.cons.*37.*num.*23.*lib.*4. *Marth. de Iurisd.p.*1.*c.*50.*num.*19. *Tusch.d. concl.* 253. *n.*5. *Prax.*

Io: Baptistæ Ciarlinij.

*Archiep. Neap. c.*48.*num.*9.10. *in magnis. Hort. Caualc.d.tract. de Brach.reg.p.*4.*num.*258.

Hinc est etiã,quòd Episcopus, & eius Curia habet fiscũ, & procuratorem fiscalem, & habet ius confiscandi,& eius Cameræ applicandi pœnas etiam laicis inflictas ita tamen, quod mulctæ pecuniariæ locis pijs distribuantur, pro vt de veriori opinione, & communi te-
32 stantur *Couar.var.resol.lib.*2.*c.*9.*num.* 11. *Peregr.de iur.fisc.lib.*1.*tit.*2.*num.*105.*vers.sed contra,& n.*106. *Tusch.d.conclus.*253.*num.*6.*Aloys.Ricc.in prax. resol.* 479.*num.*2.3. *Prax. Archiep. Neap.c.*45. *num.* 2. *in magnis. Leon.in thes.for.eccl.p.*2.*c.*1.*num.* 17. *Bellet. disq.cler.p.*1.*tit.de fauor.cler.real.*§.1.*n.*21.

Hinc cognoscitur eos male sentire,qui putarunt Episcopum, & eius Vicarium in casibus vbi possunt contra laicos iudicare, non posse tamen eos arrestare, vel carceri tradere, aut eorum personam punire absque requisitione Iudicis sæcularis, sed tantum posse contra eos censuris procedere, & pro hac sententia con-
33 tra Episcopos allegantur *Io: Andr. ad Specul. in Rub. de Off.ordin.Anch.in reg.ea,quæ ad decus.quæst.*11.*de reg.iur. in* 6. *Oldr. cons.*86. *in fin. Imol. in c. cum Episcopus,de off.ord.in* 6. *Lopez.in c.per vestras, in* 2.*not.* §.*sed est,de donat.inter vir,& vx. Villalob.in comm.op.littera I: num.*117.*March.decis.*449.*num.*2. *lib.*1. *Gui d.Pap.sing.*220. *Rom. sing.* 703. *Aug. Arim. in tract.de malef.vers.quod fama,num.*88. *alios allegat, & de communi testatur. Clar. in prax. quæst.* 37. *n.*8. *vers.vnum tamen. Boer.d.decis.*264.*num.*3.*Auend.d. c.*1.*num.*22.*Decian.tract.crim.lib.*4.*c.*27.*num.*15.

Nam his non obstantibus verius est,& receptius Episcopum habere etiam districtionem personalem in laicos pro delictis Ecclesiasticis, seu mixti fori adeo, vt eos possit per suos, vel alienos executores carceri tradere, & personaliter punire, & hæc sententia magis communi DD.calculo recipitur,& non solum proba-
34 tur expresse decreti Concilii Tridentini, sed etiã prius apertis iuris canonicis locis,vt ex *c.*1.*de off.ord. c.cõtra idolorum* 26.*q.*5. *c. attendendum,* 12. *quæst.*4. *c.* 2. *de adult. Clem.*1.*de hæret. Dominic.de S.Gem.in d. c.cum Episcopus,num.*9.*vbi Franch. in* 4.*not. de off. ord. in* 6. *Anan.in cap.*2.*de adult.& in c.qualiter,*§.*ad corrigendos,de accus. Felyn.in c.cum sit,num.*20.*versic.contrarium,vbi Soc.in fin.de for.compet.& in d.c.significasti, num.*4. *ad fin.de off. deleg. Aufrer. de pot. eccl. super laic.num.*1.*& in Clem.*1.*quæst.*5. *num.*107. *de off. ord. Abb.in c.sicut,de priuileg. Cagn.in l.vnic. num.*26.*ff. si quis iusdice,non obtemp. Villad. tract. de hær.q.* 11. *num.* 17.*ad fin. Lal. Iordan.de Rom.Sed. orig.p.*2.*c.* 8. *num.*19.20.27. *& per totum.late Foller. in prax. vers. Aut Inquisitione formata,num.*52.*ibi: sed istis. Boss. in prax. crim.titulo de foro compet.num.* 159. *vidend. Couar.pract.qq.c.*10.*num.*2.*Tusch. pract. concl. littera M: conclus.*293.*num.* 41.42. *Barbat.cons.*93.*num.*15. *& seqq.tom.*1. *inter cons.crim. Rol. d.cons.*37.*num.*16. *lib.*4. *Barbos.d.alleg.* 107. *num.*8.*vers.sed contrarium. Marth.de Iurisdict.par.*1.*cap.*50.*num.*5.8. *Prax. Archiep.Neap.c.*13.*num.*3.*in magnis. Hort. Caualc.dict. tract.de Brach.reg.p.*4.*num.*258. apud quos rationes, & causas, & responsiones ad contraria licebit videre, apparet autem hanc esse communissimam DD. sententiam,& melioribus rationibus munitam, & vltimo loco definitam à *Conc. Trid. d.sess.* 25. *c.*3. *de Reform.*

form. adeo, vt non ſit mirum, ſi hæc opinio magis
placuerit S.C. habitæ ſub die 5. Iun. 1567. coram
Sanctiſs. Pio V. & fuerit ſeruata Mediolani tempore
Sancti Caroli: teſte *Tuſch. dicta concluſ. 293. n. 42.*

Et hoc eſt in viridi obſeruantia apud eos Prælatos, qui vti
volunt facultate ſibi conceſſa, & id tolerant laici in
criminibus Eccleſiaſticis, vel mixti fori, & ego ſæpius
practicaui, & vidi carcerari quędam ſacrilegum, qui
furatus fuerat plumbum, quo tegebatur Capella Illu-
35 ſtriſſimi Cardinalis Tuſchij, & alterum, qui ſtupra-
tus fuerat virginem cum promiſſione matrimonij, &
alium laicum, qui falsò denunciauerat falſum matri-
monij impedimentum, & hanc concubinam, & die-
bus elapſis alteram, quæ fuerat accuſata de adulte-
rio ab eius marito, & ſic etiam ſeruatur Neapoli, te-
ſte *Genuen. in Prax. Archiep. d.c. 13. num. 1. 3.* & vbi
hoc ius fuit à Prælatis præſcriptum, eos poſſe etiam
laicos carcerare, admittit quoque *Clar. in prax. d. q.
37. num. 8. verſic. vnum tamen, ibi: bene verum eſt.* ſed
verius eſt non requiri talem præſcriptionem, quia
Prælati id ſuo Marte facere poſſunt, & non eſt neceſ-
ſaria præſcriptio in illis faciendis, quæ iure communi
36 permittuntur: ita pulchre *Couar. pract. qq. c. 10. num.
2. verſ. ſecundo quoties. Tuſch. d. littera M; concluſ.
293. num. 42. Læl. Iordan. in d. tract. de maior. cauſ.
c. 8. num. 41.*

Hinc certum eſſe cognoſcimus Epiſcopum, & eius Vica-
rium poſſe mulctare etiam laicos, & pęnis pecunia-
rijs punire in caſibus ad eius forum ſpectantibus; *c. li-
37 ces, vbi Abb. de pœn. c. ſtatuimus, 16. q. 1. c. quiſquis 17.
quæſt. 4. de communi Felyn. in c. irrefragabili, §. cæte-
rum, num. 5. de off. ordin. Hoſt. Butr. Auan. Card. in c.
ad aures, de ſimon. Peregr. de iur. fiſc. lib. 1. tit. 2. num.
106. poſt multos Aug. Barboſ. d. alleg. 107. num. 18.
perbelle Marth. de Iuriſd. par. 1. c. 50. num. 18.* pro quo
notandum eſt antiquitus potuiſſe Epiſcopos mulctas
ſtatutis Eccleſiaſticis inflictas ſibi applicare, & in
proprios vſus conuertere, quas vnico ſuo arbitrio im-
ponebant, locis pijs diſtribuere ſolebant ad euitandā
38 auaritiæ ſuſpicionem: *Hoſt. in ſumm. tit. de off. ord §.
quid pertinet, verſic. non tamen debet. Abb. in d. c. licet,
num. 9. de pœn. Couar. var. reſ. lib. 2. c. 9. n. 11. March.
deciſ. 339. num. 12. p. 1.* tamen hodię Epiſcopi id fa-
cere non poſſunt, ſed mulctas pecuniarias eo ipſo,
quod exactę fuerint, locis pijs aſſignare debent adeo,
vt nec aliquam portionem ſuo valeant applicare Vi-
39 cario, nec Cameræ Epiſcopali, aut fabricæ Eccleſiæ
Cathedralis non obſtante quacumque conſuetudine
non præſcripta *Conc. Trid. ſeſs. 25. c. 3. de reform.* &
ita decreuit Sacra Congregatio teſte *Quarant. in ſum.
Bullar. verb. Pęnæ pecuniariæ, verſ. id expreſſe: Piaſec.
in prax. epiſc. p. 2. c. 4. num. 97. Sbrozz. de off. vic. in
addit. quæſt. 143. Aloyſ. Ricc. in prax. reſol. 300. n. 3.
Prax. Archiep. Neap. c. 69. num. 2. in magnis. Barboſ.
de off. epiſc. p. 3. alleg. 107. num. 19. verſ. id expreſſe.* ali-
quid tamen toleratur in Epiſcopo paupere, & multi
ſolent partem mulctarum applicare fabricæ ſui Pa-
latij, & Roma non contradicit.

His viſis quærendum eſt, an ſicut Epiſcopus poteſt in di-
ctis caſibus laicos carcerare, ita valeat in eorum bonis
executiones facere ad exigēdam mulctam ſine requi-
ſitione Iudicis ſæcularis: Nam id negant multi, quia
bona laici ſunt prorſus libera à poteſtate Iudicis Ec-
40 cleſiaſtici: ita probant ex *c. ſecundum, 23. q. 8. ibi; re-
gia poteſtate dare cogatur, c. poſtulaſti, de Iudæis, c. 2.
de maledict. l.* [illegible] *piſcopale. C. de epiſc. aud. Io: And. in c.
1. col. 3. verſ. bonis mundanis, de homic. in 6. Hoſt. in c.
ſignificaſti, ad fin. vbi etiam Butr. de off. deleg. Bald. in
margar. verſ. delegatus. Aug. in l. fin. num. 5. C. de In-
dic. Card. in Clem. 1. q. 10. de off. deleg. late de communi
teſtatur Io: Lopez. in c. per veſtras, not. 2. verſic. ſed eſt
pulchra, num. 10. in fin. num. 11. 12. 13. 14. de donat.
inter vir. & vxor.*

Sed verius eſt, & receptius poſſe Epiſcopum abſque Iu-
dicis ſæcularis requiſitione exigere mulctam à laico,
& in eius bonis executionem facere, vbi mulctatus eſt
propter delictum Eccleſiaſticū, vel mixti fori, & nul-
la ſunt iura, quæ aſtringant Iudices Eccleſiaſticos ad
implorandum brachium ſæculare pro faciendis exe-
cutionibus, licet id poſſit, ſi velint, & faciendo ſibi nō
41 præiudicant, quia eſt actus facultatiuus, & ſi poſſunt
laici perſonam conſtringere, quanto magis eius bona
minus digna, & quæ ſequuntur naturam principalis,
qui ratione cauſæ effectus eſt de Iuriſd. Prelati, & ideo
negari nō poteſt, quin Iudices Eccleſ. poſſint proprijs
miniſtris executiones facere in bonis laicorū, & pro-
pterea contra Io: Andr. tenent *Abb. in d. c. licet, n. 8.
de pœn. pulchre vid. Felyn. in d. c. irrefragabili, §. cæte-
rum, n. 5. verſic. licet, de off. ord. quem ſequitur Aufr. ad
Capell. Tholoſ. deciſ. 274. verſ. An autem Ordinarius,
ibi: ita firmat. & de poteſt. Eccl. ſup. laic. num. 2. Rot.
dec 7. de teſtam. in antiquis. And. de Iſern. in tit. de ſtat.
& conſuet. contr. libert. Eccl. num. 12. Dom. in cap. cum
Epiſcopus, ſub num. 9. & ibi. Franch. & Io: Vanquel.
in vlt. concl. de off. ord. in 6. Innoc. in c. olim. il tertio, de
reſt. ſpol. Io: de Anan. in Rub. de ſacrileg. num. 5. Soc. in
c. cum ſit generale, in fin. & ibi; Felyn. num. 20. de for.
compet. And. Sic. in c. ſignificaſti, ſub num. 30. verſic.
mihi videtur, de off. deleg. Zabarell. in c. litteras, ſuper
gl. pau. de reſt. ſpol. bene Couar. pract. qq. c. 10. num. 2.
verſiculo ſecundo quoties. Cagn. in l. vnic. num. 26. C. ſi
quis ius dic. non obtemp. Tuſch. pract. concluſ. littera Et
concluſ. 253. num 6. Marth. de Iuriſdict. par. 1. cap. 50.
num. 17. Prax. Archiep. Neap. c. 10. ſub num. 7. verſ.
ſed dum, & c. 11. Hort. Cauale. de Brach. reg. p. 4. num.
258.* apud quos rationes etiam videre poteris, & pręci-
pue apud *Læl. Iord. d. tract. de maior. cauſ. c. 8. n. 10.
& per totum.* qui hanc rem late examinat, ex quibus
licet cognoſcere hanc eſſe veriorem, & magis cōmu-
nem DD. ſententiā, vſuque, & in praxi ſatis receptā.

Neque obſtant iura in contrariū adducta, quia ſi loqui-
mur de iuribus canonicis, ea procedunt ſolū, vbi pro
faciliori expeditione Eccleſiaſticus vult negotium cō-
mittere iudici laico, vt ipſe exequatur, vel vbi ille non
habet proprios miniſtros, vt declarat *Felyn. in d. §. cæ-
42 terum, & Læl. Iord. in d. c. 8.* Sin placet loqui de *l. Epi-
ſcopale.* & alijs legibus ciuilibus, illa forte procedunt
ſecundum ius ciuile, quo attento præualebat opinio,
quòd Epiſcopus non haberet Territorium, vt inquit
43 *Bald. & Caſtr. in d. l. Epiſcopale. C. de Epiſcop. aud.*
Verum quia, vt vidimus, ſecundum iura canonica,
quæ præualent, & faciunt ceſſare ius ciuile, Epiſcopus
dicitur habere territorium, & imperium, huiuſmodi
iura non faciunt ad propoſitum, propter quod hæc
ſententia magis iuridica viſa eſt S. C. & in eam incli-
nauit attento etiam ſolum iure communi.

Verum

Verum quia huiusmodi dubitatio clare tollitur, & ex-
presse deciditur in *d. Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de reform.*
vbi mandatur Iudicibus Ecclesiasticis, vt propria au-
ctoritate prius faciant etiam contra laicos executio-
nem realem, vel personalem per proprios, vel alienos
executores, antequam veniant ad censuras, nihil re-
stat, de quo hæsitari possit, vt apud *Prax. Archiepisc.
Neap. d. c. 10 num. 7. in magnis. Marth. de Iurisd. d. cap.
50. num. 20. Caualc. d. tract. de brach. reg. p. 4. n. 258.*
Maius dubium est, an in causis ciuilibus ad forum Eccl.
pertinentibus valeat Iudex Ecclesiasticus suæ senten-
tiæ executionem facere in bonis laici, velut in causa
restitutionis Dotis ob separationem thori, in restitu-
tione vsurarum, & vbi laicus extitit in Iudicio fideius-
sor pro clerico, & similibus; Nam adsunt multi, qui
id Ecclesiasticis licere negant, quia non possunt mit-
tere in possessionem rerum laicalium, quæ non sunt
44 de temporali Iurisdictione Ecclesiæ: ita vid. *Bald. in
d. c. significasti, num. 3. 4. vbi Host. & Butr. de off. deleg.
late Lopez. in d. c. per vestras, in 2. not. vers. sed est pul-
chra, num. 7 & seqq. & num. 15. ad fin. de donat. inter
vir. & vxor. perbelle Couar. pract. qq. c. 10. n. 2. versic.
tertio illud erit.* & omnes alij, qui fuerunt allegati in
antecedenti quæstione pro contraria parte.
Verumtamen in hoc etiam verius est, & receptius Iudicē
Ecclesiasticum siue delegatum, siue Ordinariū posse
suam sententiam exequi, & dare possessionem corpo-
ralem etiam in bonis laicorum sine requisitione Iudi-
cis sæcularis, & facere quācumque executionē in eo-
rū bonis siue per proprios, siue per alienos ministros.
45 ita probat, & bene dictum inquit vid. *Specul. de secūd.
decret. §. restat. num 2. vers. alij. Io: de Anan. in d. c. si-
gnificasti, in fin. & ibi. Io: de Imol. ad fin. Barbat. n. 21.
Felyn. sub num. 4. de off. deleg. Foller. in prax. verb. Aut
Inquisitione formata, num. 52. vers. immo in fin. Prax.
Archiep. Neap. d. c. 13. num. 2. in magnis.* & pro hac
parte possunt allegari omnes, qui in præcedenti quæ-
stione pro Episcopo senserunt: Et hæc sententia ser-
uatur in practica, & est magis communis, & ego eam
seruaui sæpe, velut in vna Corrigien. pro quibusdam
de Bottonis, vbi cum pronunciassem ex legitimis cau-
sis locum esse separationi thori, relaxari etiam graua-
men pro restitutione Dotis, & in causa sequestri feci
pignorare quosdam de Reuerzanis, & in pluribus a-
lijs causis id obseruatum fuit iuxta antiquum huius
Curiæ stylum, idque non recipit difficultatem ex in-
fra dicendis.
Bene verum est, quòd attento iure communi hæc sentē-
tia est valde controuersa, & pro ea in S. C. habita sub
die 5. Iunij 1567. coram Sanctiss. Pio V. non fuit ali-
quid certi determinatum. At quia iste casus cum alijs
præcedentibus satis deciditur apertis verbis *Conc.
46 Trid. d. sess. 25. c. 3 de Reform.* vbi dicitur, quòd loco
censurarum quas Prelati passim adhibebant, in causis
fori Ecclesiastici, liceat Iudicibus Ecclesiasticis in ci-
uilibus negotijs contra quoscumque etiam laicos per
mulctas pecuniarias, seu per captionem pignorum,
districtionemque personarum per proprios executo-
res, vel alienos procedere; cuius decreti verba sunt di-
spositiua, quia hæc potestas subrogata est loco Cen-
47 surarum, & quia Concilium dicit: Liceat: quod respi-
cit verbum facti scilicet captionem pignorum, & per-
sonarum districtionem, propter quod id Episcopis
censetur permissum de iure, & de facto. *Bald. in l. si
stipulatio ista, §. hi qui, sub num. 3. de verb. oblig.* Ideo
S.C. non curauit anxius casum hunc de iure cōmuni
discutere, quia nimis clara sunt verba Concilij nō solū
in ciuilibus, sed etiam in controuersijs criminalibus,
dicitur enim ibidem: In causis quoque criminalibus,
vbi executio realis, vel personalis, vt supra, fieri pote-
rit, erit à censuris abstinendum: vbi considera dictio-
nem, Vt supra: esse repetitiuam omnium præceden-
48 tium: *Menoch. cons. 106. n. 295. 348. 369. vid. Surd.
cons. 200. n. 6. & cons. 464. n. 10.* vnde infertur, quòd
sicut in ciuilibus Concilium dixit licere Episcopis cō-
tra laicos facere executionem realem, & personalem,
ita & in criminalibus dicendum est: & propterea vni-
uersæ Cōgreg. corā dicto Sanctiss. Pio V. habitæ præ-
dicta placuerunt in omnibus supradictis casibus.
Hæc autem procedunt non solum in Episcopis, & eorū
Vicarijs, sed etiam in quocumque Ordinario, & Vi-
cario Capitulari, quia eadem est necessitas, & eadem
Iurisdictionis potestas, & Concilium non se restringit
49 ad Episcopos, sed mandat omnibus Iudicibus Eccle-
siasticis, quales possunt dici omnes Ordinarij iura
quasi Episcopalia habentes: sic probat dictum *Concil.
Trid. sess. 25. c. 3. de reform. sentit Lęl. Iordan. d. tract.
de maior. caus. c. 8. num. 60. 61.*
His ita discussis patet, quid respondendum sit Officiali-
bus sæcularis fori circa hanc procacem fœminam in
foro Episcopali carceratam: Nam si eam considera-
mus vti concubinam dicti sacerdotis regularis, vtique
certum est eam esse subiectam foro Episcopi, quia cō-
50 cubina clerici efficitur de eius foro, & quādo notoria
est, potest puniri tam à Iudice Ecclesiastico, quā à sę-
culari adeo, vt sit locus præuentioni, si vero occulta
sit, potest quidem Ecclesiasticus cōtra eam inquirere,
& procedere, non tamen laicus ex officio suo, sed tan-
51 tum ad querelam, vel instantiam partis, vel data ni-
mia Ecclesiastici negligentia: ita probatur ex *gl. in c.
eos, vbi Arch. & Dom. 34. dist. late vid. Anch. cōs. 196.
n. 4. 5. Felyn. in c. si concubinæ, de sent. excomm. Grilinz.
cons. 79. n. 1. bene Decian. tract. crim. lib. 6. c. 21. n. 37.
in fin. Clar. in prax. §. fin. q. 37. n. 4. vers. quæro etiā: de
communi Lopez. ad Diaz. in pract. crim. c. 79. littera A:
vers. & non solum. Tusch. pract. concl. litt. M: concl. 293.
num. 44. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 19. n. 14. Bellet. disq.
cler. p. 1. tit. de fauor. cler. real. § 4. num. 49. 50.*
Sin consideremus talem fęminā vti adulteram, est enim
mulier nupta, quam etiā passim sui copiam facere nō
constat, pariter certū est Adulteriū esse delictū mixti
52 fori adeo, vt possit puniri tam ab Eccesiastico, quā à
sæculari Iudice, hoc tamen ordine, vt si agatur de pę-
na excōmunicationis, hæc à solo Iudice Ecclesiastico
imponatur, si de pœna sanguinis, à solo laico infliga-
53 tur, si vero de alijs pœnis, locus sit præuentioni, quod
obserua semper in his, quæ sunt mixti fori: ad rē *Clar.
in pract. crim d. q. 37. n. 3. vers. quæro numquid. Lopez.
54 ad Diaz. in d. pract. c. 85. littera B. versic. puniri, in fin.
pulchre Decian. tract. crim. lib. 4. c. 27. n. 7. vbi sic decla-
rat. Farin. de delict. carn. q. 141. n. 47. Marth. de Iurisd.
p. 2. c. 19. n. 3. 10. Bellet. d. §. 4 n. 63. vid. Caball. resol.
crim. 194 n. 10. 11.* qui tulit omne punctum.
Nec obstat, quod dicebatur opponendo eam non esse
concubinam, quia non tenebatur in domo affectione
maritali, & quatenus esset, antequā Iudex Eccles. pos-

ſit contra eã procedere, neceſſariũ eſt, vt pręcedat trina monitio: ex *Cõc. Trid. ſeſſ. 24. c. 8. de ref.* Nã ad primum reſpondetur nõ hic inquirendas eſſe qualitates propriæ concubinæ ad formam iuris ciuilis, ſufficit enim ad propoſitum noſtrum clericum ad eam habuiſſe conſuetudinem, nam clericus dicitur concubinarius, etiam ſi mulierem teneat extra domum, quãdo cum ea habet carnalem conſuetudinem, vt probat
55 *Leon. in theſ. for. eccl. p. 3. c. 4. num. 27. verſic. & regulariter.*

Ad ſecundum reſponſum fuit non eſſe neceſſariam trinam monitionem, niſi quando Epiſcopus vult contra concubinarios procedere ad ſententiam excommunicationis, ſecus eſt, ſi alijs pęnis vti velit, quia tunc
56 non requiritur alia monitio, ſic enim declarauit S. C. his verbis: Trina monitio tunc demum eſt neceſſaria inter concubinarios, quando in eos vult Epiſcopus ferre ſententiam excommunicationis, ſi vero pœnis pecuniarijs, vel alijs mulctare eos velit Iudex, non requiruntur iſtæ ſolemnitates: ita teſtantur *Barboſ ad Conc. Trid. dicto loco, Vinc. Marzill. ad Conc. Trid. lib. 4. c. 1. & c. 2. in fin.* vbi etiam dicit, quòd Concilium nõ ſuſtulit aliàs pœnas à iure communi contra concubinarios impoſitas, & cũ Archiepiſcopus Mediolaneu. condemnaſſet quendam concubinarium in pœnam ſcutorum 50. bene feciſſe S. C. reſpõdit ſub die 3. Nouembris 1587. Et ideo ego talem fœminam poſt carcerem multorum dierum exulem feci à tota diœceſi Regij ſub pęna ſcutorum centum, & in ſubſidium excommunicationis in caſu contrauentionis, quod illa obſeruauit, & ſecundum prædicta me bene feciſſe reputatum fuit: & ita &c. ſalua ſemper determinatione Sanctæ Eccleſiæ Romanæ.

CAPVT LI.

EPITOME.

Licitum eſt vſufructuario, fideicommiſſario, & ſimilibus arbores frugiferas incidere ex cauſa reparationis, & pro vſu ſuo, & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Arbores non ſunt in fructu, ſed pars proprietatis.*
2 *Fideicommiſſarius non poteſt alienare.*
3 *Arborum inciſio æquiparatur demolitioni domorum.*
4 *Arbores vetuſtas, vel vi euentorum euulſas fructuarius tollere poteſt.*
5 *Impenſa in re ſpectat ad eum, qui habet fructus.*
6 *Fideicommiſſario non licet arbores cædere pro vſu ſuo.*
7 *Alienare prohibitus non eſt perfectus dominus.*
8 *Alienare non poſſe non eſt de dominij diffinitione.*
9 *Fideicommiſſo grauatus an poſſit dici rerum dominus.*
10 *Hæres fideicommiſſo grauatus eſt interim plene proprietarius.*
11 *Arbores cædere ſpectat ad dominum.*
12 *Arboribus ſuccisis non eſt ſalua rerum ſubſtantia.*
13 *Vſufructuarius, & ſimiles non poſſunt arbores frugiferas cædere.*
14 *Emphyteuta, & ſimiles poſſunt ſuccidere arbores grandes non fructiferas.*
15 *Arbores non fructiferas grandes quomodo fructuario licitum ſit cædere.*
16 *Arborum inciſio non prohibetur fructuario, ſed tantum frugiferarum.*
17 *Arbores non fructiferas incidens non dicitur deteriorare.*
18 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*
19 *Reparationis cauſa licet fructuario cædere arbores fructiferas.*
20 *Vſufructuarius pro refectione Villæ poteſt arbores cędere.*
21 *Arboribus vi ventorum euulſis quomodo potiatur fructuarius.*
22 *Arbores fructiferæ poſſunt etiam à fructuario cædi pro refectione villæ.*
23 *Fructuorius quando poſſit ſuccidere arbores.*
24 *Exceptio debet eſſe de genere regulæ.*
25 *Exceptio præter regulam eſt ridicula.*
26 *Propriecarius tenetur ad expenſam refectionis ædificiorum.*
27 *Vſufructuarius tenetur ad expenſas modicas, & quæ reſpiciunt fructus.*
28 *Vſufructuarius non poteſt arbores cædere pro nouo ædificio.*
29 *Lex: Arboribus: de vſufr. declaratur.*
30 *Verbum: ſuccidere: quid importet.*
31 *Arbores fructiferas quomodo fructuario liceat cædere.*
32 *Vſufructuarius quomodo poſſit ſuccidere arbores pro vſu ſuo.*
33 *Arbores cæduæ an pertineant ad vſufructuarium.*
34 *Arbores ſolent patres familias cædere pro vſu ſuo.*
35 *Notorij informationem poteſt capere Iudex etiam in cubiculo.*
36 *Voluntatem morientis coniecturamus ex conſuetudine viuentis.*
37 *Vſufructuario licet, quod bono patrifam. licitum eſt.*
38 *Arbores vi ventorum deiectæ ſpectant ad proprietarium.*
39 *Vſufructuarius quam partem poſſit habere in arboribus euulſis.*
40 *Si de quo minus ineſſe videtur, ineſt & id, de quo magis.*
41 *Ratio vbi eſt eadem, ibi eadem iuris diſpoſitio.*
42 *Arbores vmbra ſua nocinas fructuarius cædere poteſt.*
43 *Emphyteuta, & ſimiles an poſſint mutare rei formam.*
44 *Vſufructuarius vniuerſitatis bonorum an poſſit mutare rei formom.*
45 *Arbores corruptioni proximas poteſt cædere fructuarius.*
46 *Fideicommiſſarius poteſt cædere arbores vetuſtas.*
47 *Futuri temporis tractus non ſpectat ad Iudicem.*
48 *Sententia debet compræhendere præſentia, non futura.*
49 *Iudex non pronunciat ſuper non petitis.*
50 *Legibus, non exemplis, eſt iudicandum.*
51 *Sententiæ ſunt ſtricti iuris, & tantum valent, quantum ſonant.*

52 *De-*

52 *Deterioratio quænam prohibeatur fructuario.*
53 *Deteriorasse non videtur, qui tantumdem meliorauit.*
54 *Compensatio meliorationis cum deterioratione datur fructuario, & alijs.*
55 *Quod fit lege permittente, non meretur penam.*
56 *Vsufructuarius, & emphyteuta quas expensas facere teneantur.*
57 *Fructuarius quomodo possit cadere arbores pro vsu suo.*
58 *Vsufructuarius an possit cadere arbores etiam pro expensis in fabricando.*
59 *Restaurationis expensa quomodo fiat per fructuarium.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN facti contingentia D. Io: Ludouicus Brusatus in suo vltimo testamento hæredem sibi vniuersalem scripsit D. Isabellam Ciarliniam eius sororem, & ea deficiente eius filios terminato vsufructu vxoris, quos grauauit post 30 annos ad restituẽdum eius hæreditatem lineis quibusdam de Brusatis: Pendente autem tempore fideicommissi DD. Iacobus, & Ludouicus de Ciarlinijs hæredes proprietarij pro parte sexta dictæ D. Isabellæ mediante eorum Patre prætendunt posse succidere arbores super bonis dictæ hæreditatis existentes saltem pro reparatione, & refectione ædificiorum dictæ hæreditatis, nec non pro vsu eorum familiæ ad comburendum tempore hiemis moderate quidem, sicut testator erat solitus facere: contra Brusati negant id fieri posse, & dicunt omnes impensas pertinere ad Ciarlinios proprio eorum ære faciendas: Vnde quæritur quid iuris.

Et sane prima vt aiunt, facie, iusta videtur Brusatorum contradictio, quia arbores non sunt in fructu, sed pars
1 proprietatis reputantur: *l. æquissimum. §. fructuarius, vbi Ang. num. 1. ff. de vsufr. l. in fraudem, §. conductor, vbi Bart. de iur. fisc. Alex. cons.* 118. *num.* 4. *lib.* 5. sed Ciarlinij vetantur alienare proprietatem non solum à testatore, qui voluit eius bona conseruari in familia Ciarliniorum masculina per 30. an. sed etiam à iure
2 propter grauamen fideicommissi: *ad tex. in l. fin. C. communia, de legat.* adeo, vt neque etiam possint dicta bona deteriorare ex *tex. in d. § fructuarius, & in l. Imperator, vbi* DD. *omnes, ad Trebell. Pereg. de fideicom. art.* 40. *num.* 9. ergo non possunt arbores incidere, quæ sunt pars proprietatis, quia hoc esset alienare, & deteriorem facere proprietatem, incisio enim arbo-
3 rum æquiparatur demolitioni domorum: ad *tex. in l. & eleganter, §. non solum, de dol. Crott. cons.* 115. *n.* 1. *Ioseph Ludou. decis. Perus.* 22. *num.* 23.

Et sane neque etiam licita videtur arborum incisio pro reparatione, nisi vetustæ sint, vel vi ventorum euulsæ:
4 *gl. in l. arboribus, in verb. materiam, de vsufr. Alex. in l. diuortio, § si fundum, n* 2 *sol. matr. Tiraq. de retract. conuent. §.* 3. *gl.* 1. *num.* 29. *vers. sed ille.* & ideo impensa refectionis siue magna, siue modica ad Ciarlinios
5 pertinet, qui fructuũ vtilitatem habent: late *Bertran. cons.* 40 *num* 14 15 *vol.* 2.

Et tanto minus Ciarlinijs pro vsu suo licita erit arborum incisio, tum quia sic ipsi possent omnes arbores au-
6 ferre, quod absurdum reputat *tex. in d. l. arboribus, d vsufr.* tum quia si non licet pro reparatione, multo minus licebit pro combustione: *arg. l. nec ex vera. C. de acquir. poss. c. licet vniuersis, & ibi: gl. de test.*

Sed his non obstantibus, & non attentis puto fortiores esse Ciarliniorum rationes, qui cum habeant dictæ hæreditatis plenam proprietatem cum vsufructu, domini possunt appellari, etiam si interdicta sit eis bonorum alienatio, nam licet stricte, & multum proprie prohibitus alienare non dicatur perfectus, & verus
7 dominus: ad *tex. in l. fœminæ, §. illud. C. de secũd. nupt. Molin. de primog. hispan. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 1. *Petr. Caball. cons.* 147. *num.* 38. *in fin. lib.* 2. tamen quia posse, vel non posse alienare non est de diffinitione dominij:
8 *Bald. in l. voluntas, num.* 10. *C. de fideicom.* sequitur, vt satis proprie fideicommisso grauatus ante diem fideicommissi dicatur proprietarius, & pleno iure dominus secundum præsentem statum. *Bald. in d. l. volun-*
9 *tas, num.* 10. *Tiraq. de retract. conuent. §.* 2. *gl.* 1. *n.* 36. *late Peregr. de fideicom d. art.* 40. *num.* 6. *& cons.* 92. *n.* 8 *lib.* 1. *Call. de except. ad success. p.* 2. *except.* 23. *n.* 5. *Franc. Cald. de iur. emphyt. titulo de potest. elig. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 6. interim enim hæres habet plenam pro-
10 prietatem, & possessionem etiam eius, quod restitutioni obnoxium est. *Surd. cons.* 527. *num.* 16. *late Intrigl. de subst. cent.* 3. *q* 73. *num.* 106. ideo poterit etiã arbores incidere, quia hoc spectat ad dominum.
11 *Masch. de probat. concl.* 1195. *num.* 2. dummodo id modeste fiat, & non in subuersionem fideicommissi, quia arboribus excisis substantia fundi non remanet
12 salua, fundusque deterior efficitur: *Io: Cop. tract. de natur. fruct. tit.* 1. *c.* 1. *num.* 3. *in fin.*

Sed esto, quòd fideicommisso grauatus non sit perfecte dominus, tamen nil refert, quia cũ hæc omnia liceant etiam simplici vsufructuario, multo magis licita erũt istis hæredibus etiam proprietarijs. *auth. multo magis. C. de sacros. eccles. cap. cum in cunctis, vbi gl. Io: Andr. & Abb. de elect.* etenim vt hæc res magis innotescat, animaduertẽdum est certam esse regulam, quòd vsufructuarius, emphyteuta, feudatarius, fideicommissarius, & similes, qui ad tempus re quapiam restitutioni obnoxia fruuntur, non possunt præter solitum arbores grandes, & frugiferas in notabili quantitate
13 cędere: *ad tex. in d. l. in fraudem, §. cõductor, vbi Bart. de iur. fisc. & d. l. æquissimum. §. fructuarius, vbi Alber. & l. si grandes, de vsufr. l. diuortio, § si fundũ, vbi Bald. Alex. Castr. Ias. & alij, sol. matr. Tiraq. d. §.* 3. *gl.* 1. *numero* 24. *Menoch. de arb. iud. cas.* 78. *num.* 8. *Ruin. cons.* 58. *n.* 4. *lib.* 1. *Corbul. de caus. priuat. emph. caus.* 13. *n.* 2. *Tusch. pract. concl. littera C. concl.* 623. *num.* 10. *Crass. de success. § legatum, q.* 33. *in princ. Bertaz. cons.* 423. *littera C; Io: Copin. d. c.* 1. *num.* 4. *Costan. Roger. tract. de Dot. q.* 11. *num.* 10. *pulchre Schrader. de feud. p.* 9 *cap.* 6. *num.* 64. 65. *Rosenthal. eod. tract. c.* 10. *concl.* 33. *num.* 2. *& num.* 20.

Verũ hæc regula multis modis declaratur, & limitatur, nam in primis intelligẽda est de arboribus fructiferis sui natura, vt nucibus, pomis, & similibus, & propterea cæteras licet grandes, velut Salicem, Populum, Vlmum, Fraxinum, Platanum, & similes vsufructuarius, & alij id genus cædere poterit, quia sufficit nõ es-
14 se fructiferas. *Crott. cons.* 115. *n.* 5. *Becc. cõs.* 33. *n.* 5. *& seq. Curt. sen. cõs.* 70. *n.* 8. *vers. cõdescẽdo: pulchre Claud.*

*ad Bertaz.conſ.423. littera D: & fuſius Pacian. conſ.
32.num.2.& num.33.* qui diſputat, & contrarijs re-
ſpondet, & ipſum verum dicere puto, niſi id fieret in
15 tam notabili quantitate, vt ſimul omnibus conſide-
ratis fundus in ſe poſſet dici notabiliter deterioratus,
quia ex huiuſmodi arboribus naſcitur etiam aliquis
prouentus, quo caſu teneretur incidens ſaltem ad re
ſtitutionem, ſi forte non eſſet locus caducitati, quod
pro nunc non diſputo.

Eſt ergo mera veritas, quòd prædictis perſonis non ple-
ne dominis & vſufructuario, non ſimplex arborum
inciſio prohibetur, ſed cum qualificatiua adiectione
16 frugiferarũ, & ſic omnes DD. loquuntur *in d.l.æquiſ-
ſimum, §. fructuarius, vbi Ang. de vſufr. Bart. Bald. A-
lex. Iaſ. & alij in d.l. diuortio, §. ſi fundum, ſol. matr.
Picus in l. Titia, §. Titia, num. 116. de leg. 2. Tiraq. d. §.
3. gl. 1. num. 24. Menoch. d. caſ. 78. num. 8. Craſſ. d. quaſt.
33. in princ. Corbul. d. cauſ. 13. num. 2. Redoan. de rebus
Eccl. non alien. R. de caduc. ob rei deter. num. 13. Claud.
ad Bertaz. d. conſ. 423. littera A: Tuſch. concl. 461. in
princ. Schrad. d. c. 6. num. 64. Roſenthal. d. concl 33. n. 3.*
etenim arbores non fructiferas incidens deteriorasse
17 non videtur, *Giurb. in conſuet. Meſſan. p. 1. c. 15. gl. 4.
num. 15.* & cum ſolum arborum frugiferarum prohi-
beatur inciſio, aliarum etiam grandium permiſſa cẽ-
18 ſetur, quia incluſio vnius eſt excluſio alterius: *l. cum
Prætor. in princ. de Iud. Rol. conſ 58. num. 76. lib. 3. in
terminis noſtris. Crott. d. conſ. 115. num. 5. Pacian. d. cõſ.
32. num. 33. 34. Becc. d. conſ. 33. num. 5.*

Secundo magis ad rem noſtram pro reparatione, & re-
fectione ædificiorum dubium non eſt, quin liceat vſu-
fructuario, & ſimilibus arbores etiam fructiferas cæ-
dere, quãtum ſufficit, dummodo aptæ ſint neceſſitati
reparationis, & id fiat cum diſcretione, & iudicio, &
fundus non deterioretur notabiliter, adeo, vt fere ma-
ius ſit damnum inciſionis, quàm beneficiũ reparatio-
nis, & licet aliqui diſſentiant, tamen hæc eſt commu-
nis ſententia, & verior, ſi inciſio pro reparatione fiat
19 cum tali moderamine: ita per *tex. in l. ex ſylua, & l.
arboribus, §. materiam, vbi gl. in verb. refectionem, de
vſufr. Bald. in l. diuortio, § ſi fundum, num. 2. verſic. ſed
quid, & ibidem gl. in verb. teneri, in fin. & Alex. n. 2. in
fin. ff. ſol. matr. Pie. in d. l. Titia, §. Titia, num. 128. Ti-
raq. d. §. 3. gl. 1. num. 29. Corbul. d. cauſ. 13. num. 29. Re-
doan. d. R. de caduc. ob rei deter. num. 5. 22. Craſſ d. §. le-
gatum, q. 33. in princ. verſ. quam communem, Scot. conſ.
12. num. 19 & ſeq. lib. 5 Crott. d. cõſ. 115. num. 7. verſ.
inſuper. Ioſeph Ludouiſ. deciſ. lucen. 8. num. 9. Claud. ad
Bertaz. d. conſ. 423. littera A; in fin. Pacian. d. conſ 32.
num. 5. Menoch. conſ 13. n. 17. Carpan. ad Stat. Mediol.
c. 379. num. 372. & c. 400. num. 1. p. 1. Coſtan. Ruger.
de Dot. q. 11. num. 11. Mantic. de tac. & amb. conu. lib.
22. tit. 29. num. 33. & num. 34. verſ. ſed hoc. Carroc. de
locat. & conduct. p. 4. tit. cauſ. recuſ. q. 7. num. 28. Gio-
uagn. conſ. 15. num. 8. lib. 2. Giurb. in conſuet. Meſſ. p. 1.
c. 15. gl. 4. num. 17. in fin. Io: Caſtil. tract. de vſufr. c. 25.
num. 7. 23.* vbi dicit hanc eſſe communem opinionẽ,
eam tamen dubiam appellat, & tanquam non veram
ſpernit, ſed contra eum ſtant cæteri omnes, & nouiſ-
ſime etiam *Roſenthal. de feud. d. c. 12. concluſ. 33. n. 12.*
verius eſt enim & receptius licitam eſſe arborum fru-
20 giferarum inciſionem ad villæ refectionem, ſeu repa-
rationem.

Neque hoc intelligendum eſt de arboribus tantum ven-
torum vi euulſis, quas eas ſolum poſſint ſumere fru-
ctuarius, emphiteuta, colonus, & ſimiles pro villæ re-
21 paratione, vt ex *d. tex. in d. l. arboribus, ſentire viſus eſt
Tiraq. de retr. conuent. d. §. 3 gl. 1. num. 29. verſ. ſed ille.
Mantic. d. tit. 29. num. 33. 34. Caſtil. d. c. 25. num. 23.*

Nam verius eſt, & receptius id indiſtincte eſſe intelligẽ-
dum, vt etiam à ſtipite ſuccidi poſſint arbores frugi-
feræ reparationis ergo, cum diſcretione tamen, vt ſu-
22 pra, vt bene ſcripſerunt *Aret. in d. l. diuortio, §. ſi fun-
dum, in fin. vbi Bald. ff. ſol. matr. Pic. in d. l. Titia, §. Ti-
tia, num. 128. Crott. d. conſ. 115. num. 5. Claud. ad Ber-
taz. d. conſ. 423. littera D; Pacian. d. conſ 32. num 5. &
conſ. 33. num. 18. Giouagn. d. conſ. 15. n. 8.* & alij omnes
præcitati, qui dum ponũt regulam, quòd fructuarius,
& ſimiles non poſſint arbores frugiferas cędere, retẽ-
23 tis ijſdem terminis eam limitant in caſu refectionis
ædificiorum, & excipiunt reparationis caſum. *Craſſ.
d. § legatum, q. 33. verſ. quam communem. Ioſeph Lu-
douiſ. d. deciſ 8. num. 8. Giurb. d. gl. 4. num. 17. Roſenth.
d. concl. 33. num. 12.* vnde cum exceptio debeat eſſe de
genere regulæ *l. in his, vbi gl. Bart. & DD. ff. de legi.*
24 *Bald. in l. ſi cum, §. qui iniuria, ſi quis cautio.* Dec. *in l. 1.
num. 19. de off. eius. Cranet. conſ. 819. num. 14. verſ. ter-
tio.* alioquin inepta eſſet limitatio, & ridicula æſtima-
25 retur. *l. nam quod liquide, §. fin. de pen. leg. l. fin. C. de li-
tig.* Dec. *in l. 1. num. 26. de reg. iur. Crau. conſ. 965. n. 7.*
ſicut ergo regula erat de arboribus frugiferis, vt poſ-
ſent ſuccidi, ita debet eſſe exceptio, vt earum ſit licita
inciſio ex cauſa reparationis.

Et hoc ſane puto eſſe iuſtiſſimum, nam ſi ædificia ſint
collapſa ſine culpa vſufructuarij, vel emphiteutæ, cer-
tum eſt, quòd earum refectio, & reſtauratio ſpectat
26 dominum, vt inquit in verbis *Layman. mor. lib. 3. trac.
4. c. 23. num. 7 verſ. ſi tamen.* vbi ſubiungit, quòd ratio
eſt, quia fundi ſubſtantia domino perit & fructuarius
ſolum impendia facit, quæ pertinent ad fructuũ per-
ceptionem, ſi ergo ita ſe res habet, & liqueat in prędi-
27 ctis dominos eſſe valde negligentes, quia non habẽt
fructuum emolumentum, quod mirum, ſi permiſſum
eſt fructuario, & ſimilibus arbores cędere ad repara-
tionis cauſam? in hoc enim videntur vices domini ge-
rere, & eius vtile negotium; vnde diuerſum eſſet, ſi
fructuarius, vel emphyteuta vellet nouum ædificium
fabricare, ad hoc enim non poſſet arbores ſuccidere,
28 vt probat *tex. in l. ex vſufructuarijs, ff. de vſufr. Pic. in
d. §. Titia, num. 95. verſ. ſecundo. Mantic. d. lib. 22. tit.
29. num. 36.*

Nec obſtat conſideratio *Alex. in d. §. ſi fundum. Tiraq. d.
gl. 1. & Mantic. d. tit. 29. num. 33.* dum volunt id poſſe
ſolum intelligi de arboribus vi ventorum euulſis eò,
29 quòd *l. arboribus, de vſufr.* in qua fundatur hæc ma-
china, de ijs tantum loquatur. Nam animaduerten-
dum eſt duas eſſe illius legis partes, quarum prima
durat vſque ad verſ. Materiam; & in hac fateor verum
eſſe intellectum, quia dicit textus poſſe fructuarium
ferre de arboribus euulſis ad vſum ſuum, & villæ: in
ſecunda vero parte non retinet amplius eundem ſer-
monem, & non dicit fructuarium ferre, vel ſumere
poſſe, (verba apta ad arbores euulſas) ſed ait eũ poſſe
ſuccidere materiam, quantum ad villæ refectionem
ſatis ſit, propter quod hoc loci Iuriſconſultus non po-
tuit intelligere de arboribus euulſis, ſed de virẽtibus,

& ſolo

& solo hærentibus, vt ostendit verbũ: succidere: l. ca-
30 dere, ff. de arb. furt. cæs. & post hæc scripta inueni sic
respondentem Aret. in d. l. diuortio, §. si fundum, in fin.
& melius Pic. in d. l. Titia, §. Titia, num. 128. vers. quã
conclusionem, & vers. fateor. de leg. 2. & sentire viden-
tur Redoan. d. R. de cadu. ob rei deter. vers. & discurra-
tur, num. 22. Corbul. d. caus. 13. num. 29. quod sane ve-
rissimum esse credo, cum enim in prima dictæ legis
parte satis explicatum fuisset, quòd hæret fructuario
circa arbores vi ventorum euulsas, frustra staret se-
cunda pars, si idem replicaret, & tamen verba legis
ita intelligi debent, vt aliquid operentur.

Bene verum est, quòd hæc declaratio non placet Mantic.
d. tit. 29. num. 33. vers. hoc amplius. eò, quòd dictio: ta-
men sit aduersatiua, & cohæreat præcedentibus, & re-
stringat, & propterea vult, quod etiam secunda pars
dictæ legis intelligatur de arboribus euulsis: Sed vere
toto cœlo errat, si quidem potest retorqueri argumé-
tum quod aduersatiua supponit casum diuersum in
eadem quidem materia in genere, sed non in specie,
& propterea etiam in secunda parte Iurisconsultis lo-
quitur quidem de arboribus, sed non de euulsis, qui-
bus non aptatur verbum: succidere: quia si euulsa sũt,
non succiduntur, vt dictum est, vnde intellectus com-
munis est verior, & solus Tiraquellus remanet in sua
obstinatione, quia Alexander in d. §. si fundum. licet
videatur hærere intellectui nobis nociuo, tamen non
recedit à firmata per nos conclusione, sicut facit etiã
31 Mantic. d. tit. 29. num. 34. vers. sed hoc. vbi denique re-
sidet cum communi aliorũ sententia, vt emphyteuta
possit succidere arbores frugiferas reparationis causa,
dummodo fundus nimis non deterioretur, & non sit
maius damnum incisionis, quàm commodum re-
staurationis.

Tertio itaque ea regula, qua disponitur non licere fru-
ctuario, & alijs arbores frugiferas incidere, fallit, si
eas succidant pro vsu suo, & familiæ ad comburendũ,
moderate quidem arbitrio boni viri, & semper de mi-
32 nus vtilibus secundum solitum patris familias, hoc
enim casu permissa est incisio: gl. in d. l. diuortio, §. si
fundum, in verb. teneri, & ibi Castr. sub num. 4. versic.
potest tamen, sol. matr. Alber. in d. l. Arboribus, vbi Ilo-
rian. num. 2. de vsufr. Cum. in d. §. si fundum. Fulgos. in
l. item si fundi, §. seminarios, in fin. de vsufr. Pacian. d.
cons. 32. num. 71. in fin. Gratian. disc. 25. num. 11. lib. 1.
Anguis. cons. 99. num. 19. lib. 1. qui constituit hanc dif-
33 ferentiam inter arbores cæduas, & à laboterio, vt eas
fructuarius etiam vendere possit, has vero pro vsu suo
tantum succidere.

Nec mirum, quia omnes prædia arborata possidentes
solent quotannis incidere arbores etiam frugiferas,
velut quercus, seu glandes, & nuces pro conficiendis
34 lignis ad comburendum tempore hiemis, & pro vsi-
bus familiæ, qua consuetudine stãte etiam fructuario
talis incisio licita est: Curt. sen. cons. 70. num. 8. versic.
condescendo. Pacian. d. cons. 32. num. 6. vers. secundus,
& cons. 33. num. 18. vers. tertio fallit. Bertaz. d. consil.
423. num. 9. & super tali solito tanquam de re noto-
ria possit Iudex se informare etiam in cubiculo: ad
35 tex. in l. 3. §. fin. vbi Florian. de test. l. si non defendãtur,
de pgn. Menoch. cons. 134. num. 1. Rim. iun. cons. 6. n. 33.
Bertaz. d. cons. 423. num. 8. sicut enim testator id vi-
uens faciebat, sic Ciarlinijs facere licebit, quia ex con-
36 suetudine viuentis coniecturare debemus volũtatem
morientis: l. si ius, & l. nomen, §. filio, ff. de leg. 2. l. Ti-
tia, § qui Marco, ff. de ann. leg. l. Sempronio, §. fin. de v-
sufr. leg. Euerr. loco: Ab vsitat. num. 4. vers. hinc etiam.
& sane si fructuario licet, quod bono patrifam. licitũ
37 est: Crass. d. §. legatum, quæst. 33. versic. vnum tamen.
Claud. ad Bertaz. d. cons. 423. littera D: vers. idem est,
ad fin. sicut quilibet bonus paterfam. solet ligna quot-
annis facere ad comburendum, idem etiam fructua-
rio licere dicendum est.

Et satis aperte hanc nostram sententiam probare vide-
tur tex. in d. l. arboribus, de vsufr. dum ait fructuarium
ferre posse vsque ad vsum suum de arboribus vi ven-
torum euulsis, eadem enim vel maior ratio militat in
non euulsis, quia dubium non est, quin arbores vento
38 deiectæ statim libere spectent ad proprietarium, qui
eas etiã asportare cogi potest, cum extinctus sit quo
ad eas vsufructus: l. Proculus, §. si arbores, & l. arbores,
de vsufr. Borgn. de vsufr. mul. relict. num. 157. vers. quod
secus. Gratian. d. disc. 21. num. 5. 7. vbi tamen inquit,
quòd si proprietarius eas non tollat, tanquam dereli-
ctæ erũt vsufructuarij; at si asportare eas velit, adhuc
fructuarius potest de illis ferre, & sumere vsque ad v-
39 sum suum, non attento, quòd extinctus sit vsufructus,
ideo quanto magis poterit vsufructuarius, & similes
personæ incidere pro vsu suo arbores solo hærentes,
quarũ habet vsufructum, & quas proprietarius aspor-
tare non potest, si enim de quo minus in esse videtur,
inest, & id, de quo magis. Auth. multo magis, & ibi
Bald. C. de sacros. eccl. l. si quando, de test. c. cum in cun-
40 ctis, in princ. & ibi gl. Io: Andr. Abb. Imol. & alij, de
elect. c. quamquã, & ibi Franch. de cens. in 6. vbi etenim
eadem, vel maior ratio, ibi eadem debet esse iuris di-
41 spositio: l. illud, ad l. Aquil. l. à Titio, de verb. obligat.
Menoch. cons. 113. num. 4.

Quarto eadem regula de non incidendis arboribus fru-
giferis fallit, quando vel præ magnitudine, aut mul-
titudine, & densitate, aut alia de causa vmbram fa-
ceret fundo nociuam, aut vitibus essent damnosæ, tũc
42 enim earum licita est incisio etiam fructuario, vel
emphiteutæ, & similibus, vt ager fiat fructuosior, quã
esset ante Cum. in d. l. diuortio, §. si fundum, & ibi gl. in
verb. fructuosiorem, sol. matr. Alber. in l. si cuius, §. fru-
ctuaries, de vsufr. Bologn. cons. 67. in fin. Tiraq. d. §. 3. gl.
1. num. 27. Anguis. cons. 23. num. 10. lib. 2. Scot. cons. 6.
num. 46. lib. 6. Claud. ad Bertaz. d. cons. 423. littera A:
Menoch. cons. 13. num. 17. vers. respondetur secũdo. Pa-
cian. d. cons. 32. num. 5. 6. & cons. 33. num. 18. Redoan.
d. tract. quæst. 79. c. 7. num. 26. Corbul. d. caus. 13. n. 30.
in casu autem nostro tot, ac tãtæ adsunt arbores fru-
giferæ, & non frugiferæ, vt collectui tritici bladorum,
& vuarum vmbra sua valde noceant, & propterea li-
citum esse debet aliquas cædere, vt magis fœcundus
fiat ager.

Neque dicatur fructuarium, feudatarium, & similes nõ
posse formam rei, seu fundi mutare etiam fructuosio-
rem reddendo: l. vsufructuarius nouum, ff. de vsufruc.
43 Rebuff. in l. sylua cædua, vers. decimo, de verb. sign. Me-
noch. cons. 372. num. 31. & censuit Rot. in Perusina syl-
uarum, die 7. Maij 1576. apud bon. mem. Lauret. nam
id forte procedit in vsufructu singularum rerum, non
in vniuersali omnium bonorum, qui non in forma,
44 sed in rerum substantia consistere dicitur: l. quoties, §.
vniuer-

vniuerſorum, & ibi Bald. de vſufr. ſic expreſſe Pacian. d.conſ.32.num.6.verſ vbi dicit, & n.79 80. Roſenth. de feud.d.c.10.concl.33.num.31. vbi propterea dicit, quòd ſi Prædium habeat ſyluas nimis multas, agrorum vero, vel pratorum ad vſum patrisfam. & iumẽtorũ inopia laboret, poterit inuito etiam domino aliqua mutare in melius, quod dici non poſſet de eo, qui tantum vſufructum puta vineæ, vel Syluæ, quia eas non poſſet reducere ad culturam.

Quinto fallit prædicta regula, vbi arbores ſunt vetuſtę, &
corruptioni proximæ, tunc enim antequam deteriores, & inutiles fiant, fructuario, Emphyteutæ, & simi-
45 libus eas incidere licitum erit, ſaltem ſi alias demortuarum loco ſubſtituat, ſi ita expediat: *Ang. in l. ſi colonus. ff. de arb. furt. cæſ. Caſtr. in d. l. diuortio, §. ſi fundum, num. 2. & ibi Alex. Iaſ. & DD. ſol. matr. Tiraq. d. §. 3. gl. 1. num. 26. Rim. ſen. conſ. 74. num. 16. Natt. conſ. 477. num. 9. Rol. conſ. 49. num. 20. lib. 2. Menoch. conſ. 460. num. 16. Claud ad Bertaz. d. conſ. 423. littera: A. Pacian. d. conſ. 32. num. 6. verſ. Quartus, & conſ. 33. num 18. verſ. Quarto, Redoan. d. q. 79. c. 7. num. 13. Corbul. d. conſ. 13. num. 28. verſ. ideo, Roſenth. d. concl. 33. num 4.* nec mirum, quia tunc ceſſat omnis ratio, qua prohibetur arborum inciſio, vnde cum tales arbores adſint in fundo, de quo quærimus, abſque alia cauſa declarandum eſt eas ſuccidi poſſe: quoniam ſi talia
46 permittuntur ſimplici vſufructuario, quanto magis licita erunt hæredi fideicommiſſo grauato, qui etiam dominus eſt proprietatis.

Nihil eſt autem, quòd vis aliqua fiat ſuper quibuſdam ſententijs ex aduerſo productis, nam cæteris omiſſis, quæ illas reddunt nullius conſiderationis, dico eas nõ decidere caſum noſtrum, de quo non diſputabatur, ſed tantum dirimere cõtrouerſias tunc temporis exiſtentes, quia futuræ non fuerunt in Iudicium deductę,
47 & certum eſt, quòd tractus futuri temporis ad Iudicem non pertinet. *l. non quemadmodum, vbi Dec. & DD. de Iudic. l. 1. §. ſocius. de vſur. cum vulg.* & ſententia ita eſt intelligenda, vt præſentia, non futura com-
48 præhendat: *Caſtr. conſ. 296. num. 4. lib. 1. Menoch. conſ. 110. num. 20.* & cum eo tempore non fuerit petitum quidquam declarari ſuper futuris reparationibus, Iu-
49 dex de illis iudicare non potuit: *l. non poteſt videri. ff. de Iudic. l. ædiles, la 1. §. item ſciendum, de ædil. edict. Crauet. conſ. 819. num. 17. verſ. expreſſim,* & certum eſt in iure, quòd legibus, nõ exemplis eſt iudicandum:
50 *l. nemo C. de ſent. & interl. om. iud. l. ſed licet. de off. præſ. l. fin. C. quibus res iud. non noc. Menoch. conſ. 326. n. 16. Pacian. conſ. 164 num 139.* alioquin ſequeretur abſurdum, quòd ſententiæ, quæ ſunt ſtricti iuris, extende-
51 rentur, & tamen tantum valent, quantum ſonant: *l. Paulus, de re iud. l. 1. vbi Bart. C. ſi plur. vna ſent. Bart. in l. Iulianus, col. 4. C. de cond. indeb. Dec. conſ. 322. in princ. Curt. iun. conſ. 74. col. 6. in fin. Crauet. conſ. 356. num. 3. late Pacian. conſ. 37. num. 33.*

Modo his ſubſiſtentibus, quæ in iure, & in facto vera puto, non obſtant in contrarium adducta, quæ licet ex ſupradictis ſatis ſublata remanſerint, adhuc tamẽ primum poteſt dici nihil eſſe impedimento, quia non quælibet deterioratio, aut inciſio prohibetur fructuario, & ſimilibus perſonis, ſed quę fit circa arbores fru-
52 giferas, & malo animo, & extra caſus permiſſos. *Pacian. d. conſ. 32. n. 4. & conſ. 33. n. 14. 15. 16.* Neque dicitur deterioraſſe rem, qui tantumdem in meliorando erogauit, vel erogat, quia locus eſt cõpenſationi, ſi tra-
53 ctatur de eadem re, quam ſi fructuarius, Emphyteuta, vel feudatarius, aut ſimilis perſona in vna parte rem poſſeſſam deteriorauit, & in alia æque meliorauit, nullam incurrit pœnam, quod tamen non poſſet dici, ſi eſſent duæ res diſtinctæ, velut duo feuda, quia deteriorando vnum non excuſatur, ſi aliud meliorauerit, & ideo cum in caſu noſtro non tractetur de rerum diuerſitate, poteſt bene opponi compẽſatio me-
54 liorationis cum deterioratione: ſic *per l. de illo. ff. pro Soc. Bald. in l. æde, num. 14. C. de locat. Iaſ. in Auth. qui rem. num. 8. C. de ſacroſ. eccleſ. Pic. in d. l. Titia, §. Titia, num. 121. de leg. 2. Corn. conſ. 67. lib. 2. Rol. conſ. 49. num. 16. lib. 2. & poſt Rim. & Redoan. inquit Claud. ad Bertaz. d. cõſ. 423. littera: B. Schrader. de feud. p. 9. c. 6. num. 70. Roſenthal. eod. tract. de feud. c. 10. concluſ. 33. num. 37. 38.* quod igitur fit lege permittente, nemo
55 dicat, quod pœnam mereatur: *l. Gracchus, C. de adult. Crauet. conſ. 873. num. 4. verſ. ruſus.*

Secundò non obſtat prohiberi inciſionem arborum frugiferarum etiam cauſa reparationis, nam contrarium verius eſſe iam ſatis ſupra oſtenſum eſt, quoniam falſum eſt omnem impenſam in reparando ſpectare ad fructuarium, quia tãtum tenetur ad modicam, & quæ reſpicit fructuum perceptionem, ſecus eſt in impenſa
56 magna, & quæ perpetuum commodum importat, vt refectio domorum: ita *ex l. hactenus, de vſufr. Aret. in §. finitur, ſub num. 4. Inſt. eod. late Ari. Pinell. in l. 1. p. 2. num. 72. ad fin. verſ. hac autem, C. de bon. matern. Pacian. d. conſ. 32. num. 85. Caſtil tract de vſufr. c. 23. num. 12. p. 1. Roſenthal. d. concl. 33. num. 10. Layman. mor. lib 3. tract. 4. c. 23 num. 7.* hic autem cum tractetur de impenſa magni momenti ad reparationem ædificiorum neceſſariam, quæ reſpicit perpetuam vtilitatem, vtique licita debet eſſe arborum frugiferarum inciſio, quæ ſemper permiſſa cenſetur, vbicumque in hac materia impenſa ſpectat ad proprietarium.

Tertium, & vltimum minus obſtat, quia vtique fructuarius non poteſt pro vſu ſuo omnes arbores ſuccidere,
57 ſed quantum ſufficit, & attenta etiam rei paruitate, vel magnitudine, pro vt arbitrio boni viri iudicaretur, & quatenus opus ſit, oportere etiam aliarum arborum fieri ſupplantationem: *Pacian. d. conſ. 32. num 71. in fin. Gratian. d. diſc. 21. num. 11. lib. 1.*

Cum igitur hæc cauſa ventilaretur coram Ducali Conſilio Iuſtitiæ Mutinæ, non fuit difficile Conſiliarios perducere in ſententiam, vt vere liceret arbores frugiferas, velut robora, populos, & ſimilia ſuccidere, quot ſint neceſſariæ, pro trabibus, & lignis fabricæ reſtauratiuæ, ſed an etiam liceret tot de prædictis vendere,
58 quot requiruntur pro emenda calce, lateribus, tegulis, & alijs ad fabricam neceſſarijs, non fuit facile ad perſuadendum, tamen hoc etiam licitum eſſe autumo, quia ſi talis impenſa ſpectat ad dominum, non video, cur non liceat etiam arbores vendere pro totali ſumptu, & propterea ſufficit pretium earum erogandum fore in reparationem prædictam, quod eſt idem, ac ſi immediate arbores in vſum refectionis
59 ponerentur, vt bene inquit *Giouagn. d. conſ. 15. n. 8. verſ. & quamuis, lib. 2.* vbi etiam in fine ſubiungit, quòd ita Conſilium Iuſtitiæ Mutinæ iudicauit: & ita

ego

ego iuris esse censui, & in meam sententiam conuenerunt Excellentes Iurisconsulti DD. Bartholomæus Grilinzonus Vicarius. Io: Franciscus Coccapanius, Io: Baptista Cumius, & Ludouicus Puzzolius, qui meam allegationem subscripserunt, & approbauerunt, quos testor fuisse Aduocatos in mea Patria primarios.

CAPVT LII.

EPITOME.

Coloni, & Conductores bonorum Ecclesiæ possunt conueniri coram Iudice Ecclesiastico, & quando hoc sit verum etiam respectu clericorum sua bona locantium laicis.

SVMMARIVM.

1 *Stylus, & consuetudo fori debet seruari.*
2 *Conductores bonorum Ecclesiæ, vel clerici possunt conueniri in foro Ecclesiastico pro re, & pensione.*
3 *Laicus, pro re Ecclesiæ, vel clerici, trahitur ad forum Ecclesiasticum.*
4 *Iudex Ecclesiasticus cognoscit de qualitate Iurisdictionem tribuente.*
5 *Ecclesiæ rem esse negans sine probabilitate non declinat forum.*
6 *Conductor finita locatione tenetur ad rem, & pensionem.*
7 *Qualitas petitionis, non defensionis dat Iurisdictionem.*
8 *Actionis realis naturam sequitur personalis.*
9 *Dotis causa spectat Ecclesiasticum, vbi simul tractatur diuortium.*
10 *Continentia causæ non debet diuidi.*
11 *Iudicium vbi cæptum est, ibi debet terminari.*
12 *Origo attenditur in Iudicijs.*
13 *Inuecta, & illata sunt tacite obligata locatori.*
14 *Locator potest inuecta, & illata propria auctoritate detinere pro pensione.*
15 *Forum quis sortitur ratione rei sitæ.*
16 *Locator potest executionem facere in rebus illatis.*
17 *Locari potest res à locante non possessa.*
18 *Locatione non probatur possessio.*
19 *Iudex Ecclesiasticus est competens contra laicum pro pensione rei locatæ.*
20 *Locator censetur possidere illata, & inuecta.*
21 *Ecclesiasticus Iudex adiri debet, quando clericus est actor voluntarius.*
22 *Locator associatur ad tenutam parte non citata.*
23 *Iudex Ecclesiasticus cognoscit, an sua sit Iurisdictio quando de hoc dubium est.*
24 *Coloni Ecclesiæ, & clericorum laici possunt conueniri in foro Ecclesiæ.*
25 *Ecclesia iudicat contra conductores eius bonorum.*
26 *Actio de re Ecclesiæ dicitur, quando agitur eius occasione.*
27 *Opinio vltimo loco relata censetur approbata.*
28 *Dictio: Licet: est aduersatina.*
29 *Dictio: Alij: vel Nonnulli: non includit loquentem.*
30 *Clericus quando trahat laicum ad forum suum.*
31 *Iudex Ecclesiasticus est competens contra malefactores Ecclesiæ, vel clericorum.*
32 *Malefactor quis dicatur.*
33 *Debitor non soluens debitum liquidum facit iniuriam.*
34 *Conductor non soluens pensionem domino censetur eum spoliare.*
35 *Sacrilegium largo modo quod dicatur.*
36 *Coloni Ecclesiarum pro pensionibus non trahuntur ad forum Ecclesiæ.*
37 *Ecclesiasticus Iudex semper procedit, vbi agitur de re Ecclesiæ.*
38 *Locati actio an sit personalis, vel scripta in rem.*
39 *Actio in rem scripta quænam sit.*
40 *Solutione debiti tollitur omnis obligatio.*
41 *Locatio est contractus nominatus.*
42 *Contractus vbi est nominatus, ob non implementum non receditur a contractu.*
43 *Modus quomodo cognoscatur à conditione.*
44 *Pactum pœnale quodnam dicatur.*
45 *Pacto pœnali, vel resolutiuo vt locus sit, debet se declarare, qui vult eo vti.*
46 *Sermo refertur ad proximiora.*
47 *Conductor volens recedere à contractu debet locatori intimare.*
48 *Libris mercatoris non creditur contra clericos, etiam si habeat priuilegium.*
49 *Peritis standum est in eo, in quo sunt concordes.*
50 *Tertio perito standum est.*
51 *Obseruantia declarat mentem.*
52 *Damni causam dans damnum dedisse videtur.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

ANnis elapsis M. R. DD. Canonici Cathedralis Ecclesiæ Regij locauerunt D. Simoni Rotæ vnam eorum apothecam sitam intra ambitum eiusdem Ecclesiæ in loco, qui dicitur Burletto, pro anno affictu Duc. 200. & finita prima locatione affictus fuit reductus ad Duc. 140. certis tamen pactis, & conditionibus adiectis; iste conductor durante locatione decoxisse visus est, & eò, quòd non solueret debitum canonem, procurator Canonicorum de mense Maij. anni 1625. declarauit eum cecidisse à commodo dictæ locationis coram Vicario Curiæ episcopalis, cuius etiam officium implorauit pro rehabenda apotheca, & affictibus, & licet continuauerit etiam, aliquantulum patientibus canonicis sub spe, quòd pacifice solueret, tamen tandem insteterunt claudi apothecam vnà cum rebus inclusis, & inuectis, clauesque deponi apud officium dicti Vicarij, vt ex actis dictæ Curiæ sub die 19 Aprilis 1627. Vnde descriptis dd. bonis, & clausa apotheca cum Rota fugā arripuisset, magnitudine æris alieni oppressus, multique creditores illius contra eum clamarent, Canonici cæperunt prosequi Iudicium in foro Ecclesiastico pro habenda libera apotheca, & pensionibus consequendis, & propterea orta est controuersia, an hæc causa spectaret potius ad forum laicorum priuatiue

quo

quo ad Eccleſiaſticum cò, quòd actor ſequatur forum
rei, & ideo quærebatur quid iuris, & res cæpit valde
diſputari etiam in ſupremo conſilio.

Quare omnibus diligenter perpenſis, & conſiderato etiã
ſtylo, & vſu antiquo huius Curiæ, quæ ſemper ius red-
didit in ſimilibus cauſis, vt euenit non ſolum contra
dictum Rotam, ſed etiam contra Antonium Mantuã,
Paulum Melium, & quendam Baratoccium, & alios,
dicebam cauſam eſſe mixti fori, & locum eſſe præuen-
tionis, & poſſe agitari in foro eccleſiaſtico, vbi cæpta
fuit, tum quia huiuſmodi ſtylus, & conſuetudo ſem-
1 per debet attendi, & ſeruari: Ant. Theſ. qq. foren. lib. 2.
q. 15. num. 18. Hier. Gabr. conſ. 37. num. 12. lib. 2. tum
quia puto hoc idem eſſe de iure, & iuri conuenire, vt
talis cognitio ſit mixti fori, & poſſit locator rerum
Eccleſiæ, vel clerici conuenire conductorem coram
Iudice, quo maluerit, ſic enim videntur communiter
ſentire DD. licet enim in hac materia in multis di-
ſcordent, vt videbimus, tamen in hoc videntur omnes
conuenire, quòd ſi clericus, vel Eccleſia non petat pẽ-
ſiones ſeorſum, & actione mere perſonali, ſed condu-
ctorem conueniat pro re locata reſtituenda vnà cum
penſionibus, ſeu affictibus cò, quòd non ſoluerit in
tempore, vel rem deteriorauerit, vel finita ſit locatio,
aut alio modo ab ea eccidiſſe prætendatur, coram Iu-
dice Eccleſiaſtico cauſa poteſt trahi, & terminari,
quia actio realis trahit ad ſe perſonalem, acceſſorium
ſequitur principale, & continentia cauſæ non debet
diuidi, vt in verbis pro Eccleſia, & Eccleſiaſticis ſenſit
2 Abb. in c. ſi clericus, num. 12. ad fin. & ibi melius Fe-
lyn. num. 4. verſ. & ideo, Zabarel. Io. And. & bene Ma-
rian. Soc. num. 15. verſ. ego arbitror. de for. compet. idem
Soc. in c. cum ſit generale, col. 2. eod. pulchre Caualc. de-
ciſ. 45. n. 71. p. 1. Oſaſch. deciſ. pedem. 32. num. 6. Ant.
Theſ. d. q. 15. n. 5. 11. 17. 19. Valaſch. de iur. emphyt.
q. 39. n. 14. Graſſ. de effect. cler. eff. 1. num. 521. Duard. in
Bullam Cœnæ Domini, can. 15. q. 8. num. 9. verſ. immo,
& ipſi, & verſ. hoc pacto: vbi enim agitur de rebus
Eccleſiæ, etiam ſi reus ſit laicus, & non neget in fun-
damento rem eſſe Eccleſiæ, vel clerici, conuenitur co-
3 ram Iudice Eccleſiaſtico: c. ſi clericus laicus, vbi Abb.
Butr. Bellam. Imol. Felyn. & alij, de for. compet. c. iudi-
catum, vbi gl. diſt. 89. gl. fin. in c. clericum, il 3. in ſumm.
in fin. 11. q. 2. Specul. de compet. iud. addit. §. 1. num. 27.
verſ. ſed illa, Soc. in c. licet ex ſuſcepto, num. 14. de for.
comp. Lap. alleg. 58. num. 6. Craſſ. d. effect. 1. num. 521.
Incert. auctor apud Gattic. in allegat. pro Eccleſia, fol.
272. verſ. vnde: & hoc apud omnes tranſit ſine diffi-
cultate.

Et quia ſi negetur qualitas tribuens Iuriſdictionem ſpe-
ctat ad Iudicem Eccleſiaſticum de ea cognoſcere;
4 Abb. & alij in d. c. cum ſit generale, & DD. in d. c. ſi cle-
ricus, vbi Butr. & Felyn. num. 2. verſ. limita, & Soc.
num. 11. verſ. prima opinio, de for. compet. Butr. in d. c.
cæterum, num. 9. de Iudic. Lap. d. alleg. 58. num. 6. verſ.
item idem, Gattic. d. loco, fol. 274. verſ. item ſpectat:
ideo non ſufficit quælibet negatio, quòd res ſit Eccle-
ſiæ, vel clerici, quia debet eſſe veriſimilis, & probabi-
lis, & ſi haberet contra ſe iuris præſumptionem, non
5 attenderetur, vt poſt Butr. Imol. & Bald. inquit Felyn.
in d. c. ſi clericus, verſ. quinto fallit. Graſſ. d. effect. 1.
num. 522. Gattic. d. loco, fol. 273. verſ. item ad eundem,
& fol. 274. verſ. item quando.

Neque in caſu noſtro impedimento eſt, quòd forum
laicale offerat Apothecæ reſtitutionem ad finem de-
clinandi forum Eccleſiaſticum ſuper penſionibus: Nã
reſpondetur conductorem finita locatione ad duo
teneri, ſcilicet ad rem reſtituendam, & ad penſionem
perſoluendam etiam pro tempore decurſo poſt finem
6 locationis: Carpan. ad Stat. Mediol. c. 398. n. 15. par. 2.
Tuſch. pract. concl. littera: C. concl. 619. num. 1. 2. 13. 14.
nec debet expectari, quòd pulſetur, quia ſponte tene-
tur offerre ex tex. in l. 2. §. ſin autem, C. de iur. emphyt.
Ideo cum hæc duo ſimul fuerint in Iudicium deducta
coram Iudice Eccleſiaſtico, etiam ſi ſuper vno ceſſa-
ret controuerſia, non tamen ſuper alio deſinit Iudi-
cium, quia quo ad Iuriſdictionem Iudicis magis at-
7 tẽditur petitionis qualitas, quàm defenſionis, vt in his
terminis dixit Ant. Theſ. d. q. 15. num. 15. Rot. diuerſ.
deciſ. 600. num. 1. p. 1.

Et ſane cum actio realis fuerit principaliter intentata ad
rem, neceſſe eſt, vt actio perſonalis ad penſionem
eius naturam ſortiatur, quia ad effectum qualitatis
8 Iudicij attenditur, quod principaliter agitur: Felyn. &
Marian. Soc. in d. cap. ſi clericus, Theſ. d. q. 15. n. 16. in fin.
Coccin. d. deciſ. 42. n. 7. Gattic. d. loco. fol. 274. verſ. cau-
ſas. Barboſ. de off. epiſc. alleg. 84. n. 18. p. 3 ſicut euenit
in cauſa Dotis, etenim cum cauſa diuortij, & ſepara-
tionis thori ſit tractanda coram Iudice Eccleſiaſtico,
ad eundem pertinebit cognitio de ammiſſione, vel
9 reſtitutione dotis, quæ alioquin ſpectaret ad laicum,
vt habetur apud Sanchez. tract. de Matrim. lib. 10.
diſp. 8. num. 15. verſ. quando agitur. Barboſ. d. tract. de
off. epiſc. p. 3. alleg. 84. num. 19.

Cum igitur cæptum ſit Iudicium in Curia epiſcopali ſu-
per re, & penſione, non poteſt amplius fieri ſeparatio,
10 quia continentia cauſæ non debet diuidi: l. nulli. C. de
Iudic. & vbi cæptum eſt Iudicium, ibi debet terminari
11 l. vbi cæptum. ff. de Iudic. quoniam in Iudicijs atten-
12 ditur origo: Coccin. d. deciſ. 42. num. 7.

Nec forum ſeculare dicere poteſt, quòd data facultate
extrahendi res de Apotheca, nihil poſtea curat de illa,
& clauibus eius, quia abunde reſponſum eſt, & nunc
addi poteſt non eſſe concedendam extractionem,
quia ex natura contractus illata, & inuecta in eam,
etiam ſi venalia ſint, locatori ſunt tacite hypothe-
13 cata pro ſolutione penſionis: tex. c. in l. item quia, ff.
de pact. l. certi iuris, C. locat. Carpan. ad Stat. Mediol.
c. 390. num. 45. p. 2. videndus Menoch. de adipiſc. poſſeſ.
remed. 3. num. 128. immo ex pacto expreſſo omnia
dicti Simonis bona cum pacto conſtituti fuerunt in
locatione obligata, & ideo ſi conductor non ſoluit
penſionem debito tempore, poteſt locator propria
14 auctoritate inuecta, & illata includere, & detinere,
vt habetur in l. Inquilino, ff. de damn. infect. l. eſt diffe-
rẽtia vbi Bart. ff. in quibus cauſ. pign. tac. contrah. Aret.
in §. item ſeruiana, n. 8. Inſt. de actio, Carpan. d. c. 390.
num. 87. p. 2. Carroc. de locat. p. 5. q. 22. num. 8 Menoch.
de adipiſc poſſ. remed 5. num. 134. de communi teſtatur
Ruginell. pract. qq. c. 34. ante num. 1. licet poſtea con-
trariam opinionem defendat, & male, quia iſta ve-
rior eſt, & magis recepta, & ab ea tanquam commu-
ni in iudicando non eſt recedendum; vnde non eſt
locus dictæ extractioni, quia ſi Canonici poſſunt res
prædictas proprio Marte retinere multo magis poſ-
ſunt ad id ſui Iudicis implorare brachium, quod

non

non est eis denegandum: *Coccin. decis. 199. num. 4.*
Et tanto magis in casu nostro hæc videntur admitten-
da, vbi res prædictæ sunt positæ in loco sacro, & reli-
gioso Ecclesiæ Iurisdictioni subiecto, quoniam ratio-
15 ne rei sitæ sortimur forum: *Thesaur. d. q. 15. num 17.*
& ideo non est permittenda extractio rerum prædi-
ctarum ab Apotheca, quia si Ecclesiasticus erit com-
petens, poterit etiam executionem facere in illis rebus
16 illatis: *Carpan. d. c. 390. num. 67. in fin. p. 2.* vnde Cano-
nici iure merito petierunt earum fieri descriptionem:
Carpan. d. c. 390. num. 56.

Non obstat, quòd post hæc Canonici locauerint dictam
Apotheceam DD. Perinis, quia si verum est, tamen in
proposito nihil nocet, adhuc enim vigent omnes su-
pradictæ rationes pro habendis affictibus, super qui-
bus non cessat cæptum Iudicium; Verum locatio fa-
cta Perinis non habuit effectum, quia nondum Ca-
17 nonicis fuit restituta apotheca, & tamen si contractũ
ipsum inspicimus, certum est res etiam à nobis non
possessas locari posse, vnde est, quòd locatione non
18 probatur possessio, nisi iuncta affictuum vera solutio-
ne: *gl. in l. qui vniuersas. §. quod per colonum, & ibi
Bart. ff. de acquir. possess. Menoch. de retinen. possess. rem.
3. num. 572. Seraph. decis. 1200. num. 1. Ludouis. decis.
6. num. 2. 6.* ideo non cessat super pensionibus inchoa-
tum Iudicium.

Et sane res videtur clara pro Iurisdictione Ecclesiasti-
ca, quia dato etiam, quòd soli affictus peterentur à
clericis, vel ab Ecclesia, cum tractetur de fructibus,
seu pensionibus rei Ecclesiasticę, vel clerici, certius est,
& iuris magis consonum, & à plerisque DD. receptũ,
& traditum, vt conductor laicus possit conueniri, &
trahi ad Iudicem Ecclesiasticum pro habendis affi-
ctibus, tum quia id fit occasione bonorum Ecclesiæ,
vel clerici, quorum res actio concernens potest in fo-
ro Ecclesiastico intentari, tum quia conductor recu-
sans soluere pensionem videtur clericum, vel Ecclesiã
spoliare, quo casu bene trahitur ad Curiam Ecclesia-
sticam, tum quia siue agatur actione personali ex lo-
19 cato, vel legato, siue reali pro rebus prædictis rectè
semper Iudicium agitatur coram Iudice Ecclesiasti-
co: sic enim tenuit: *Innoc. in d. c. si clericus, in princ.
Egid. in verb. suis. Abb. n. 12. in fin. Marian. Soc. col. 11.
Andr. Barbat. num. 55. de for. compet. Lap. d. alleg. 58.
sub n 6. Capell. Tholos. decis. 313. in fin. Gabr. cons. 37.
num. 11. lib. 2. Feder. de Sen. cons. 245. sub. num. 2. vers.
quemadmodum, Cald. de locat. cons. 6. Io: Vnamesins,
cons. 174. num. 3. 4. Anastas. Germon, de iur. immun.
c. 19. num. 97. Alex. Monet. de decim. c. 8. num. 17. Ca-
ualc. decis. 44. num. 107. & decis. 45. num. 72. p. 1. Mar.
Ant. var. resol. lib. 1. resol. 48. num. 10. Alu. Valasch. de
iur. emph. q. 39. num. 14. Io: Azor. mor inst. p. 1. lib. 7.
c. 36. q. 6. & q. 8. vers. quarto, quando conductor. Carroc.
de locat. p. 4. tit. de recns. q. 14. num. 43. Grass. d. effect. t.
num. 521. vers. subampliatur. Duard. in Bullam Cœnæ
Domini: d. can. 15. q 8. num. 9. vers. hoc pacto, Gattic. in
dictis allegationibus pro Ecclesia, fol. 275. vers. quod
procedit,* vbi inquit etiam: *& quotidie practicatur, quòd
clerici contra laicos debitores fructuum, vel pensionum
procedũt per censuras:* ex quibus apparet hanc esse pra-
cticatam, & magis communem DD. sententiam.

Et hoc fortius procedit in casu nostro propter illata, &
inuecta in prædium vrbanum, scilicet in dictam apo-
thecam, nam eo ipso, quòd sunt illata, locator cense-
20 tur ea possidere *ex l. solutum, §. solutam, ff. de pignor.
act. Carroc. de locat. p. 5. q. 22. num. 9. vers. secundo casu,*
vnde forte est, quòd locator dicitur actor voluntarius,
21 & ideo debet adiri Iudex Ecclesiasticus: *Abb. in d. c.
cum sit generale, num. 10. de for. compet. Marant. de ord.
iud. p. 4. dist. 11. num. 26. Caualc. decis. 45. num. 73. p. 1.
Menoch. de adipisc. possess. rem. 4. num. 476.* & hinc fit,
quòd locator potest parte etiam non citata associari
22 ad possessionem bonorum: *Carpan. ad Stat. Mediol.
cap. 398. num. 211. & cap. 409. num. 116. p. 2.*

Et si dubium esset, an Iurisdictio pertineret ad laicum,
vel Ecclesiasticum, cognitio hæc pertineret ad Iudicẽ
Ecclesiæ, qui summarie cognoscere debet, an sua sit
Iurisdictio, & an vera sit qualitas tribuens Iurisdictio-
23 nem; nec non, an vere sit res Ecclesiæ, vel clerici, quã-
do negatur: *Abb in d. c. cum sit generale, num. 14 &
ibi Io: And. num. 3, de for. compet. Felyn. in d. c. si cleri-
cus, num. 2. vers. limita secundo, & ibi Soc. num. 11. eod.
Card. in Clem. præsenti, q. 6. de Cens. Anch. in c. cæterum
de Iudic. Egid. in cap. in canonibus. 16. q. 2. Lap d. alleg.
58. num. 6. vers. item idem, Lancell. de attentat. post.
inhibit. p. 2. præf. q. 3. c. 20. num. 78. in fin. Menoch. de
retinen. possess. rem. 3. num. 373. Matth. de Iurisd.
p 4 cas. 145. num. 10. Gattic. d. loco, fol. 274. vers. nam
spectat.*

Sed nos sumus in claris, cum viderimus tot DD. classi-
cos, & magni nominis sentire, vt etiã si agatur actio-
ne mere personali ex locato, vel legato occasione bo-
norum Ecclesiæ vel clerici, posse conductorem quam-
uis laicum conueniri coram Ecclesiastico, quorum li-
cet nõ solum sit magna auctoritas, sed etiam magnus
numerus, tamen illis addi possunt, & cum illis annu-
merari omnes illi, qui voluerunt coram Ecclesiastico
Iudice posse etiam conueniri rusticos, & colonos Ec-
clesiæ, & clericorum in actione tamen concernente
rem Ecclesiæ, vel clericorum siue realis, siue persona-
li, nam in delictis, & contractibus extraneis subijciũ-
tur foro laico, sed vbi tractatur de bonis Ecclesiæ, vel
24 clerici trahuntur ad forum Ecclesiæ: sic probatur *ex
d. c. iudicatum, vbi gl. in verb. eos, & ibi etiam Archid.
Egid. Dom. & Turrecr. dist. 89.* quo loci etiam Vgo
notat, & dicit ita in practica fuisse obseruatum Bono-
niæ: *& ex l. 2. C. de episc. & cler. l. si quis. C. vbi caus.
fisc. Soc. in cap. si quis clericis in 5. declar. de for. comp.
Egid. in cap. 2. num. 2. de for. compet. Specul. de compet.
iud. adit. §. 1. n. 27. vers. vicesimusseptimus, Brixien. in
verb. Rusticus. vers. rustici Ecclesiæ, Thesaur. decis. 22.
in fin. vers. vltimo fallit. Gabr. & Moneta in dd. locis.
Bursat. cons. 51. num. 42. lib. 3. & pulchre ad rem Gattic.
in allegat. pro Eccles. fol. 8. & generaliter, & fol. 275.
vers. & eadem, videndus Duard. in Bulla Cœn. Domini,
d. can. 15. q. 8. num. 9. vers. immo.*

Non autem obstant, quæ adducuntur ab aliquibus in
contrarium ad ostendendum, quòd aliqui ex prædi-
ctis non dixerint id, pro quo fuerunt allegati: Nam si
loquimur de *Innocentio*, dum inquiunt eum esse in-
telligendum, quando actione locati agitur ad rem, si-
ue ad rem, & personam simul, verius est illum non
25 admittere hanc restrictionem, ait enim: *si constaret
res esse Ecclesiæ, quas laicus possideret, coram Iudice Ec-
clesiastico agi debet, puta si ageretur ex legato, vel ex
locato, vel consimilibus:* Ecce quomodo *Innocentius in*

d. c. si

d.c.ſi clericus laicum, nil dicit, quod ad rem agatur, ſed
tantum debere apparere res eſſe Eccleſiæ, vbi eſt quæ-
ſtio cum eo, qui rem ab Eccleſia conduxit, & ſatis agi
dicitur de re Eccleſiaſtica, quando eius occaſione
26 proponitur actio ſiue realis, ſiue perſonalis: pulchre
*Gattic. d.loco, fol.273. verſ.ſiue agatur. Graſſ. d.eff.1.
num.521.verſ. ſubampliatur*: & ideo qui aliter *Inno-
centium* exponere voluerunt, toto Cœlo errauerunt à
vero.

Deinde nihil nocet *Abbatem* obiter, & perfunctorie lo-
qui, ſicut facit etiam *And.Barbat.* qui eum refert: Nã
reſpondetur ex inſpectione verborum eius aliter ap-
parere, etenim ad explicationem doctrinæ Innocen-
tij declarat verbum illud *de re Eccleſiæ*, vt idem im-
portet, quòd occaſione rerum Eccleſiæ, & inquit Iu-
dicis Eccleſiaſtici Iuriſdictioné eſſe fundatam ex eo:
quòd res ſit Eccleſiæ, & extenditur ad omnia inde ac-
cidentia, vnde non potuiſſet *Abbas* apertius loqui,
vnde à *Valaſco* præ cæteris citantur *Abbas, & Barba-
tius* tanquam in puncto loquentes.

Sin de *Socino* loquamur, quem dicunt fuiſſe ſequutum
opinionem diſtinguentem, quòd ſi agatur ad rem, &
penſionem, licet coram Eccleſiaſtico negotium de-
ducere: Nam reſpondetur id pro indubitato habere,
& dixit hanc fuiſſe mentem *Cardinalis*, ſed poſtea ſe-
quitur referendo aliam opinionem *Abbatis*, vt quo-
modocumque agatur de re Eccleſiæ, ſemper poſſit
cognoſcere Eccleſiaſticus, quoniam ille textus ad rei
vindicationem non ſe reſtringit, ſed clericis priuile-
gium hoc concedit ob ſolitam Iudicum ſecularium
negligentiam, vnde *Socinus* cenſetur approbaſſe opi-
27 nionem *Abbatis* vltimo loco relatam: ex *gl. fin. in l.
qui filium, §. fin. & ibi, Imol. ff. ad Trebell. Iaſ. in l.ſi
idem, §.ſi vna, num.3. ff. de iuriſd. om. iud.*

Poſthæc quatenus dicitur Hieronymum Gabrielem lo-
qui, vbi adeſt conſuetudo, reſpondetur verius eſſe,
quòd nitatur iure ſcripto, pro fundamento enim alle-
gat *d.c. indicatum, diſt.89. & c.2. de for.compet.* con-
ſuetudinis autem mentionem facit ſub condirione, ſi
extaret in aliquo loco, & tunc pro remedio ponit,
quòd adeatur Iudex laicus, vbi in eius tantum foro de
his ius reddi ſolet.

Quo ad *Valaſcum*, dum dicitur eum niti potiſſimum le-
ge Regia, reſpondetur immo eum ſequi opinionem
Abbatis, & Barbatiæ, quos allegat, & cum lex regia
ſit localis non concludit quoad ius generale; bene ve-
rum eſt, quòd hæc noſtra opinio recipit nõ modicum
fomentum à dicta lege, ſed non eſt credibile, quòd
eius legislatores attribuiſſent eam Iuriſdictionem Iu-
dici Eccleſiaſtico, niſi illam ei competere de iure co-
gnouiſſent.

Præterea non eſt verum *Borgninum* loqui de actione ad
fructus, quia vere loquitur indiſtincte compræhen-
dẽdo etiam actionem ad penſiones, quod patet, dum
inquit nonnullos dicere pro eis adeundum eſſe Iudi-
cem laicum, quorum tamen ſententiam ſequi non
28 cenſetur, tum quia vtitur dictione: *licet*: aduerſatiua:
*l.1. in princ. verſ dolum autem, & ibi, gl. in verbo: quã-
uis, ff. de eo, per quem fact. erit.* tum quia inquit: *nonulli
dicunt*: per quem ſermonem excluditur loquens, vt in
29 ſimili dictione: *Alij*: docet *Iaſ. in l ſi idem, §. fin. n.3.
ad fin. ff. de iuriſd. om. iud.* & *Borgninum*, vere loqui de
penſione teſtatur *Theſaur. d.q.15. num.2. ad fin.*

Pariter non obſtat, ſi dicatur *Marium Antonium* loqui
de actione ad rem, & fructus ſimul, & ex poſitione
caſus illius, quaſi non faciat ad propoſitum, cum di-
uerſa ſit ratio in fructibus, qui pars fundi cenſentur,
quod de penſione dici non poteſt: Nam reſpondetur,
quod ipſe examinat articulos ſeparatim prius de re,
deinde de fructibus, & in ſecundo articulo mouetur
auctoritate *Hier.Gabr. d.conſ.37.* qui loquitur de pen-
ſione, vltra quod fructus, de quibus ipſe tractat, erant
fructus clibani, & Molendini, & ſic ciuiles, qualis eſt
penſio, adeo, vt pars rei non poſſint dici.

Non obſtat, quòd hæc procedant, ſi clericus alleget per-
horreſcientiam aduerſarij, vel violentiã, fraudem, &
rapinam, aut ſpoliam, quia his caſibus certum eſt poſ-
ſe adiri Iudicem Eccleſiaſticum, ſi ſaltem ſummarie
30 de prædictis conſtet: *Afflict. deciſ.257. n.2. Viu. de-
ciſ.27. num.1. Graſſ. d. effect.1. n.521.523.533.* nam
reſpondetur noſtram ſententiam non fundari ſuper
hoc, ſed in eo, quòd res ſit clerici, vel Eccleſiæ & DD.
allegati expreſſe mentionem faciunt de locato, non
de actione ex raptu, vel violentia, vt *in d.c.ſi clericus
vbi Abb. Felyn. & alij DD. de for. compet. Hoſt. in d.c.
cum ſit, num.2. vbi Aegid. in princ. Felyn. num.2. Soc.
num.15. eod. Gattic. d.loco, fol.273. verſ. ſiue in rem.*
bene verum eſt, quod data violentia, vel rapina, aut
ſpolio licet clerico trahere laicum ad forum eccleſiæ
etiam in illis caſibus, in quibus teneretur ſequi forum
rei: ex *tex. in d.c. cum ſit, vbi gl. in verb. malefactores,
Abb. Felyn. Soc. & alij de for. compet.* & communi-
ter DD.

Vere enim, & iuſte diſpoſitum eſt, vt Eccleſiaſtici valeãt
ſuos malefactores coram proprio eorum Iudice tra-
31 here, & conuenire, vt in *dicto c. cum ſit generale, de for.
compet.* cuius duplex eſt ratio, altera impulſiua, quia
ſcilicet ſeculares Iudices in exhibenda clericis iuſtitia
ſæpe ſunt remiſſi, altera finalis, fauor ſcilicet Eccleſiæ,
quæ rationes non minus militant, vbi clericus agit pro
penſione rei Eccleſiaſticæ, quàm ſi ageret ad rem ip-
ſam, & ideo locum faciunt tali diſpoſitioni in vtro-
que caſu: *l. regul. §. fin. vbi Bart. Bald. & alij, ff. de iur.
& fact. ignor.*

Nec mirum, quoniam certum eſt ſaltem ſub larga Ma-
lefactoris appellatione eum compræhendi, qui ſub ti-
32 tulo conductionis tenet rem, quam Eccleſiæ eſſe vel
non diffitetur, vel apparet, & ex ea fructus percipit
cum promiſſione penſionis, quam ſoluere recuſat, vel
33 iniuſte protrahit, tum quia debitum certum non ſol-
uens dicitur iniuriam facere creditori: vt ad rem
*Guid. Pap. decis.18. in fin. Alciat. præſ. reg. prima. præſ.
23. num.2.* Didac. *Perez lib.1. ordinamenti, l.1. tit.7.
num 69. verſ. conſeruatores autem, Io: Guttierez pract.
qq. lib.1. cap.9. Io: Rodriquez qq. reg. lib.1. q.65. art.2.*
tum quia colonus, vel conductor, cum alteri tradit
fructus, vel penſionem, quam domino, vel eidem ne-
gat ſoluere penſionem, dicitur turbare dominum, &
ſpoliare ſiue turbatione inquietatiua ſiue, vt alij me-
34 lius ſentiunt, vi expulſiua, cuius cauſa redditur domi-
no interdictum, vnde vi: *Specul. tit. de reſtit. ſpol. §.2.
num.7. Io: Fab. in §. retinendæ, num.18. verſ. quid di-
cendum. Inſt. de Interdict. Bald. in l. cum nemo, num.5.
C. de acquir. poſſeſs. Felyn. in c. licet cauſam, num.11. de
probat. Menoch. de retinen. poſſeſ. rem.3. num.476. & ſeq.
ad num.480.* ex quibus comprehendimus largo modo

facri-

facrilegium dici offenfam, quæ fit clerico non foluendo ei, quòd quis certo, & liquide debet, quoniam in *dicto c. cum fit generale*: facrilegium non confiftit à parte rei, fed perfonæ ipfius clerici, cui fit iniuria non foluendo debitum, cum fit Deo confecratus, & Dei legatione fungatur, quod ex eo cognofcimur, quia textus ille non dicit: male factores dictorum locorum, *fed malefactor. s fuos*, quòd de inferentibus quodcumque malum rectè poteft intelligi adeo, vt in prædictis cafibus bene fancitum fit Ecclefiafticos fori habere electionem.

Non eft tamen filentio prætereundum multos fuiffe, qui opinati funt aduerfus prædicta volentes, vt quotiefcúque de fola penfione, feu affictu, vel fructibus agitur, & res ipfa non venit in cõtrouerfiam, non liceat Ecclefiafticis conuenire laicos eorum colonos, vel conductores bonorum coram Iudice fpirituali, quia

36 actor fequitur forum rei, & actio perfonalis fequitur perfonam: & pro hac fententia adduci folent *Hoft. in d. cap. fi clericus laicum, ante num. primum, vbi Io: And. in princ. Card. in prima oppof. & Calder. per eum relatus, de for. compet. Couar. pract. qq. cap. 35. n. 2. Ofafch. decif. 32. n. 6. Thef. decif. 22. n. 1. & in fin. Ant. Thef. d. q. 15. num. 4. lib. 2. Io: Gutt. pract. qq. lib. 3. q. 26. num. 10. & q. 27. n. 5. & ean. qq. lib. 1. c. 34. n. 49. Azeued. in l. 10. tit. 1. lib. 4. n. 58. Matt. Bois. in add. ad Arch. in tract. de pot. fec. in ecclefiafticos reg. 4 fall. 19. Boadill. in Politica de Iurifdictione, & mixto foro, lib. 2. num. 250 Marth. de Iurifd. p. 2. c. 30. in fin.*

Veruntamen ex fuperius adductis: & firmatis apparet hanc fententiam effe erroneam, & minus communẽ, & pugnare fine iufto fundamento aduerfus canones, & viuas rationes, & magnorum virorũ auctoritates: Et fane plerique, ex auctoribus huius fententiæ falfo nituntur principio, vt *Hoft. Io: Andr. Imol. & Calder.* putauerunt enim Iudicem Ecclefiafticum, nifi fulciatur confuetudine, priuilegio, vel qualitate facrilegij, non poffe procedere in illa quæftione, quando intentatur actio contra laicum pro re ipfa Ecclefiæ, etiamfi reus non neget eam effe talem: quæ opinio eft falfa,

37 & communiter reprobata, & de communi in contrarium atteftantur *Curt. iun. in l. ex quacumque num. 34. ff. fi quis in ius voc. non ierit. Felyn. in d. c. fi clericus, ad fin. Ofafch. d. decif. 32. num. 6. Valafch. d. q. 39. num. 14. Ant. Thef. d. q. 15. fub n. 2. 6. 11. 18* quo fundamento fublato corruit eorum auctoritas.

Neque vis eft facienda in verbis *Cardinalis*, quem dicũt declaraffe mentem *Innocentij*, vt locutus fit de actione ad rem: Nam vltra fuperius adducta dico *Cardinalem* non folum fe inuoluere, & obfcure loqui, fed etiam (pace eius dicam) aliqua ex parte errare, dum fuftinet actionem locati pro recuperanda re ipfa effe actionem in rem fcripta, nam verius eft effe mere

38 perfonalem, vt aduertit *Imol. in d. c. fi clericus, vbi Soc. col. 11. verf. aduertendum tamen*, ad hoc enim quòd actio defcẽdens ex contractu fit in rem fcripta, requiritur iure cautum effe, vt detur contra quemlibet poffidentem, vt in cafibus enumeratis per gl magiftram,

39 quæ hunc non ponit: *in l. 3. §. eft autem, in gl. prima ff. ad exhiben. vt bene per Bart. in l. 1. n. 2. ff. de interdict. Iaf. in Rub. n. 6. ff. fi cert. pet. Marant. in Specul. dift. 3. princ. num. 2. Tiraq. de retract. lignag. §. 8. gl. 5. n. 6. 8.*

Pariter nihil nocet *Couarruuias*, quia non examinat articulum, & nihil adducit releuans, fed folum dicit fe nõ videre congruam rationem pro noftra fententia, & tamen non deerant multæ rationes, vt vidimus: Sicut etiam allucinatus eft *Ofafch.* defiderio tuendi decretum Senatus Pedemontani, dixit enim communem effe opinionem pro Iurifdictionem fęculari, allegatq; pro ea *Innoc. Fely. & Soc.* qui tamen tenent pro Ecclefia, vt vidimus, & fi omnes examinẽtur, apparebit vix reperiri aliquem Doctorem, qui iure valeat pro hac contraria fententia vere allegari, omnibus tamen etiam computatis conftat longe plures auctoritate, & numero militare pro Ecclefiafticis.

Ideo cum per multos menfes fuerit quæftio difputata inter vtrumque forum, & negotium fuerit examinatum confilio Principis, & ego cum eius prudentiffimis cõfiliarijs de hac re pertractauerim, Iudex fęcularis dedit manus ex ea potiffimum ratione, quia inuecta, & illata in rem conductam licet locatori propria auctoritate includere, & occupare pro confequenda penfione, vltra alias confiderationes factas.

Vnde cœpit caufa agitari aperte contra dictum Simonẽ contumacem, & non comparentem in foro Ecclefiaftico, & venditis rebus in apotheca exiftentibus depofitæ fuerunt pecuniæ ad finem eas dandi meliora iura habenti, nam comparuerunt fratres de Pratifolijs palam contradicentes dictis Canonicis, tum quia dicerent fe iura habere anteriora, tum quia allegarent factis computis Canonicos non effe aliquo modo dicti Simonis creditores, & calculatis rationibus retulerũt periti dd. Canonicos remanere debitores de libris 34. folidis 16. fi tamen affictus apothecę erat computandus poft primam locationem in rationem tantum Duc. 140. annuatim.

Et cum diu litigatum effet, & fæpius in iure allegatum ego dedi motiua DD. Canonicis caufa dubitandi, quę præ manibus habuerunt menfibus fex, & vltra, & nũquam refolutionem attulerunt, vnde fępe parte reclamante, & omnibus confideratis deueni in fententiam meliora effe iura Pratifoliorum, & Canonicos nullum ius habere, quia folutione eius, quod debetur, omnis

40 tollitur obligatio: *§. 1. Inft. quibus mod. toll. oblig.* cum vulg.

Calculus enim peritorum erat cõfirmandus ad fauorem Pratifoliorum, quia terminata prima locatione, quæ erat de annuo affictu Duc. 200. clarum eft partitum DD. Canonicorum de ea re locanda pro Duc. 140. pactis quibufdam feruatis: Nec licuit Canonicis recedere à dicto partito, & redire ad pretium primæ locationis fub titulo, quod dictus Simon nõ adimpleuerit pro parte fua contenta in eo, fi quidem in contracti-

41 bus nominatis, qualis eft locatio: *texte Ludouif decif. 130 n. 1.* ob non implementum non receditur à contractu, fed agitur ad implementum, vel ad intereffe:

42 *Ceph. conf. 407. num. 9. 10. 11. Gabriel conf. 51. n. 11. lib. 5. Seraph. decif. 1275. n. 1. Ludouif. decif. 130. n. 2. Cocein. decif. 329. n 4. Cyriac. contr. 55. n. 68. 69. lib. 1.* etiam fi adfit terminus ad foluendum, quia cenfetur appofitus ad follicitandam, non ad finiendam obligationẽ ex *tex. in l. Celfus. §. 1. ff. de recept. arb. cũ vulg.*

Quæ tanto magis vera videntur, quia pacta in dicto Partito appofita non fapiunt conditionem, fed modum,

43 & conuentionem, tum quia refpiciũt futura: *Hier. Gabr. d. conf. 51. n. 8. 9. lib. 1.* tum quia implenda funt

poſt emolumentum: *Surd. deciſ.* 156. *num.* 6. ex quibus
efficitur, ſicut dixi, quòd non liceat retrocedere, ſed
ad intereſſe, vel ad implementum agendum ſit.

Nec obſtat, quòd licet hæc poſſint verificari in pacto de
ſubijciendo ſe foro Eccleſiaſtico, & de ſoluendo fide-
iuſſionem Baratocij, non tamen in pacto reſolutiuo:
Che non pagando quanto di ſopra, queſta locatione
non habbia effetto, cuius vigore pœnitentia videtur
licita.

Namque dicebam iſtud fuiſſe pactum penale ſecundum
44 *Seraph. deciſ.* 809. *num.* 4. 5 quo ſtante non licet redi-
re ad primæua iura, niſi quando Canonici non poſ-
ſent conſequi implementum: *Coccin. deciſ.* 329. *n.* 6. &
neceſſarium erat Canonicis ſe declarare, quod nole-
bant ſtare huic vltimo contractui: *Cyriac. contr.* 60.
45 *num.* 1. *p.* 1. quia pactum reſolutiuum non operatur,
niſi ille, pro quo appoſitum eſt, eo velit vti: *Seraph. de-
ciſ.* 1150. *num.* 1. & effectum non ſortitur, niſi volente
creditore, & declaratione ſecuta: idem *Seraph. deciſ.*
209. *num.* 1. 3.

Vnde cum dicti Canonici nunquam ſe declarauerint
velle vti dicto pacto reſolutiuo, niſi poſtquam in ra-
tionem Duc. 240 fuerunt integraliter ſatisfacti, non
poſſunt nunc in calculo conſtituere dictum Simonem
debitorem ad rationem Duc. 200 quia res amplius
non eſt integra, & omnis obligatio per ſolutionem
fuit extincta.

Et tanto magis hæc dici poſſunt, quia in dicto partito
non fuit Simoni aliquis terminus præfixus ad ſoluen-
dum adeo, vt tantum non fuerit in mora, quin potue-
rit, quandocumque ſoluere, licet enim partitum di-
cat: *Che paghi il debito vecchio corſo, & che correrà,
per tutto Giugno proſſimo*: tamen illud tempus: per tut-
to Giugno: non reſpicit ſolutionis obligationem, ſed
curſum debiti adeo, vt ſit ſenſus Simonem debuiſſe
ſoluere debitum per totum menſem Iunij decurren-
46 dum, quia ſermo debet referri ad proximiorem: *l. ſi
idem. ff. de Iuriſd. om. iud. Soc. iun. conſ.* 139. *num.* 2.
lib. 1. *Menoch. conſ.* 339. *num.* 26. 27. *Bertaz. conſ.* 337.
num. 3. & dicendo aliter ſequeretur abſurdum, quòd
Canonici voluiſſent dictum Simonem obligare ad
ſoluendos anticipate omnes affictus, quod non eſt di-
cendum: *l. nam abſurdum. ff. de bon. libert.* ſed vere ſi
Canonici volebant reſoluere hanc ſecundam locatio-
47 nem, vtique debebant id conductori intimare: *Bald.
in l.* 1. §. *fin. ff. de eo, qui pro tut. ex alijs ſupra adductis.*

Non obſtat libris dicti Simonis mercatoris fidem non
48 præſtari contra clericos: *Cyriac. contr.* 140. *num.* 12.
par. 1. nam creditum Simonis non tam iuſtificatur ex
dictis libris, quàm ex calculo, & relatione peritorum
etiam DD. Canonicorum, qui in credito Simonis non
diſcordant, licet non conueniant in prætenſione Ca-
nonicali, certum eſt autem peritis ſtandum eſſe in eo,
49 in quo ſunt concordes: *Coccin. deciſ.* 136. *n.* 2. neque
etiam tertius peritus concorditer electus ponit in pe-
50 riculo creditum Simonis, & ei tanquam tertio ſtandũ
eſt: *Seraph. deciſ.* 1464. *num.* 1. ille enim ſolum varius
eſt in punctis de iure decidẽdis, cuius ipſe ignarus eſt.

Accedat, quia Canonici videntur ſemper perſeueraſſe in
ſententia, vt affictus prædictus ſolueretur in rationem
tantum Duc. 140. etiam ſi non impleta fuerint, quæ
continentur in dicto partito, quoniam eorum Maſſa-
rij ſemper exegerunt affictus in rationem prædictam
& ſæpe eodem modo cum eis ſaldauerunt rationes, vt
ex teſtibus habetur, quæ obſeruantia declarat men-
51 tem Canonicorum: *Seraph. deciſ.* 600. *num.* 3. & *deciſ.*
1410. *num.* 16.

Concludendum igitur dictum Simonem remanere cre-
ditorem de libris 24. 16. calculato affictu, vt ſupra,
etenim poſtquam clauſa fuit apotheca, ad eius dam-
num non debuit currere penſio, quia tunc temporis
non erat alicuius ſummę debitor, & huius damni cau-
ſam dederunt Canonici, dum voluerunt eam claudi,
52 & eius res ſub ſequeſtro poni: *c. ſicut, de teſt. l. nihil ad
l. Cornel. de ſiccar.* vnde ſibi imputare debent. *c. damnũ
de reg. iur. in* 6. *l. quod quiſque, ff. eod.* §. *pen. Inſt. quibus
mod. contrahit. oblig.* & maxime, quia cum Canoni-
ci generales quietãtias fecerint eorum Maſſarijs, qui-
bus ex officio incumbebat hos affictus exigere, ſequi-
tur neceſſario, quòd fuerint integraliter ſatisfacti, ex
quibus, & alijs etiã rationibus, quas abundare putaui
pro Pratiſolijs ſentẽtiã tuli, in quo licet, vt homo, erra-
re potuerim, tamen ſic iuri conuenire exiſtimaui, nec
labori peperci, vt veritatem inuenirem, & rectam mi-
niſtrarem iuſtitiam, & ſi Canonici diligentiores fuiſ-
ſent, & meliores mihi oſtendiſſent rationes, mihi gra-
ue non fuiſſet mutare ſententiã, vt igitur ius voluiſſe
credidi, ſic iudicaui, & licet Canonici appellauerint,
tamen non ſunt proſecuti, & ſententiæ acquieuerunt,
quæ idcirco fecit iudicatũ, & ad effectũ fuit perducta.

CAPVT LIII.

EPITOME.

Clericus coniugatus quando, & quomodo fruatur beneficiis clericalibus, & an ea recuperet per reaſſumptionem habitus.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati an ſint in vſu.*
2 *Clerici coniugati quare non frequententur.*
3 *Clerici orientales etiam in ſacris retinent vxores.*
4 *Clerici coniugati fruuntur beneficio fori Eccleſiaſtici in omnibus delictis.*
5 *Coniugati clerici non ſunt immunes à gabellis.*
6 *Clerici coniugati cenſentur laici, excepto priuilegio fori, & canonis.*
7 *Clericus coniugatus non poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi, niſi in temporalibus.*
8 *Aſſeſſor Epiſcopi poteſt eſſe laicus.*
9 *Clericus coniugatus eſt incapax beneficij Eccleſiaſtici.*
10 *Coniugatus poteſt habere beneficium, in ſtipendium, non in titulum.*
11 *Clerici coniugati vt fruantur priuilegio fori, tria copulatiue requiruntur.*
12 *Bigamus clericus nõ fruitur aliquo priuilegio clericali.*
13 *Clericus coniugatus quid probare debeat, vt fruatur foro Eccleſiæ.*
14 *Virgo præſumitur mulier, niſi aliter probetur.*
15 *Clericus ducens corruptam à ſe non efficitur bigamus.*
16 *Clericus etiam coniugatus non perdit priuilegium per vnicam habitus dimiſſionem.*

17 Cle-

17 *Clericus coniugatus tenetur ferre vestes clericales, & quales sint.*

18 *Vestis clericalis debet peruenire saltem vsque ad talos.*

19 *Vestis an sit clericalis, cognitio est Iudicis Ecclesiastici.*

20 *Clericus si mortuo eius vxore reassumat habitum, recuperat omnia priuilegia.*

21 *Clericus coniugatus reassumendo habitum an recuperet priuilegia, & quæ.*

22 *Clericus coniugatus contumax Curiæ secularis reassumendo habitum iudicatur ab Ecclesia.*

23 *Clericus coniugatus fugiens è carceribus sæcularium an possit iudicari ab Ecclesia.*

24 *Habitus clericalis reassumptio quando prosit, vel non.*

25 *Clericus quanto tempore debeat habitum reassumere ante delictum.*

26 *Clerici coniugati an fruantur beneficiis fori, & canonis, si non se abstinent à secularibus.*

27 *Clericis coniugatis permittitur honesta negotiatio.*

28 *Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori tantum in criminalibus.*

29 *Iudex laicus non potest facere executionem contra clericum etiam coniugatum.*

30 *Iudex laicus an possit arrectare clericum in causa, in qua fuit Iudex.*

31 *Clericus potest reconueniri coram laico.*

32 *Iudex laicus licet sit competens contra clericum in reconuentione, non tamen in executione.*

33 *Clerici coniugati causa ciuilis potest cognosci à laico vsque ad executionem exclusiue.*

34 *Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori etiam in causa mere ciuili.*

35 *Laicus si conueniat clericum etiam coniugatum coram laico perdit causam.*

36 *Clerici vxor gaudet priuilegio fori.*

37 *Coniugatum clericum gaudere fori priuilegio etiam in ciuilibus decreuit Sacra Congregatio.*

38 *Clericus coniugatus quomodo gaudeat fori beneficio ex decreto S.C.*

39 *Clericus coniugatus non potest dispensari ad beneficium curatum, vel cum dignitate.*

40 *Beneficium potest dari clerico coniugato, non tamen in titulum.*

41 *Episcopus potest dispensare, vt clericus coniugatus obtineat beneficium simplex.*

42 *Clericus coniugatus à solo Papa dispensatur ad beneficium simplex.*

43 *Episcopus non dispensat in iure communi, nisi in casibus expressis.*

44 *Coniugatus clericus quomodo possit habere beneficium.*

45 *Habilia omnia supponuntur, de aliquo si quæramus.*

46 *Beneficium non potest retinere clericus coniugatus omnia requisita habens etiam cum licentia Episcopi.*

47 *Clericus coniugatus an possit habere beneficium vigore fundationis.*

48 *Fundator beneficij potest apponere conditiones etiam iuri communi contrarias.*

49 *Beneficium simplex requirit ætatem. 14. annorum.*

50 *Beneficium conferri potest minori 14. an. vigore fundationis.*

51 *Clericus decem an. est capax beneficij ex decreto S. Congregationis.*

52 *Clericus septennus quando incapax sit beneficij.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

EVenit annis præteritis, vt quidam clericus Mirandulanus dioc. Regij habitu, & tonsura dimissa vxorem duxerit, nunc vero certis de causis desiderans seruire Deo, & viuere sub protectione Ecclesiæ à me quæsiuit, an possit reassumere habitum, & tonsuram, & iterum gaudere saltem priuilegio canonis, & fori: & dixi vtique posse, quia priuilegium non amittitur per dimissionem habitus, sed suspenditur, donec fiat reassumptio, &
1 licet quidam dicant clericos coniugatos non esse in
vsu, tamen id procedit, quia rarò concurrunt omnia
requisita necessaria ad fruendum clericorum benefi-
2 cio, ita *Scacc. de iudic. cauf. ciu. crim. lib. 1. cap. 11. n. 20.*
Farin. in prax quæst. 8. n. 6. vnde si requisita omnia
concurrant, non potest dici, quòd non sint in vsu, &
id apparet in Regnis Neapolis, & Hispaniarum, vbi
frequentes sunt: hoc enim permissum est clericis oc-
cidentalibus, si tantum in minoribus ordinibus sint,
3 orientales vero etiam sacris initiati retinent vxores:
Garz. Mastrill. decis. 290. num. 140. 141. 142. par. 3.
Vt igitur hæc materia id notescat, pro præsentis casus di-
lucidatione, nonnulla subiungam, & primo certum
est dari clericos coniugatos, qui fruuntur priuilegijs
fori, & canonis, sicut alij clerici, adeo, vt sint exempti
à Iurisdictione laicorum siue criminaliter, siue ciuili-
4 ter agatur de delicto ad *tex. in cap. vnic. vbi gl. Ar-*
chid. Franch. & alij, de cleric. coniug. in 6. Couar. pract.
quæstionum, cap. 31. num. 6. vers. idcirco. Tusch. pract.
concl littera: C. concl. 395. num. 1. 20. Farinac. in prax.
quæst. 8 num. 6. 9 Bellet. disq. cler. tit. de fauor. cleric.
pers. §. 8. num. 8. Sanchez de matr. l. b. 7. disp. 46. num. 1.
Mastrill. d. decis. 290. num. 143. p. 3. Ricc. in prax. resol.
253. num. 2. Graff. de eff. cler. eff. 1. num. 91. Duard. in
Bull. Cœn. Domini, *lib. 2. can. 15. quæst. 4. num. 19.* non
tamen gaudent alijs priuilegijs clericorum, & propte-
5 rea non sunt immunes à gabellis, collectis, & obse-
quijs laicalibus, nec illis datur beneficium cap. Odo-
6 ardus, sed in cæteris tanquam laici reputantur: *gl. in*
d. cap. vnic. vbi Franch. & DD. *de cleric. coniug. in 6.*
Card in Clem. *1. de vit. & honest. cler. Paris. cons. 40.*
num. 20. lib. 4. Couar. d. c. 31. num. 9. Farin. d. quæst, 8.
num. 9. Azor. mor. lib. 13. cap. vlt. quæst. fin. Sanchez d.
disp. 46. num. 16. Bellet. d. §. 8. num. 8 9. Graff. d. eff 1.
num 91. Ricc. d. resolut. 253. num. 2. Duard. *d. can. 15.*
quæst. 4. num. 19. in fin. Gonzal. in reg. 8. gl. 2. num. 68.
Vnde clericus coniugatus non potest esse Vicarius epi-
scopi, etiam si incedat in habitu, & tonsura, & seruiat
7 Ecclesiæ, sed tantum assessor, nisi episcopus haberent
etiam Iurisdictionem temporalem, quia in ea bene
8 posset esse Vicarius non autem in spiritualibus, nisi ex
dispensatione Apostolica: pulchre, & late *Sanchez de*
matr. d. lib. 7. disp. 46. num. 14. Sbroz. de off. Vic. lib. 1.

 quæst. 31.

quæſt.31.num.5. & ſeqq. Bellet. diſq.cler.tit.de fauor.
cler. real. § *3. num. 20. Prax. Epiſc. par. 1. verb.*
Vicarius, dub, 7. vid. Aug, Barboſ. de off.epiſc.par.3.
allegat.54. num 6.7.8 9. 10. vbi multa allegat. Et
ſimiliter clericus coniugatus eſt incapax beneficij
9 Eccleſiaſtici, & illud retinere nullo modo poteſt: ad
tex.in cap.1 & c.cum decorem, de cleric. coniug. Lam-
bert.de iur.patr.1.par.2.lib.q.7.art.3.Pariſ. de reſign.
benefic. lib. 4. quæſt. 2. à num. 27. & 99. Sanchez
de matr.lib.7.diſp 42 num.14. Garz.de benef. par.7.
cap 5.num.1.2.3. vbi quod ipſo iure vacant etiam
beneficia obtenta ante matrimonium: Verum ſi
10 talis coniugatus non ſit bigamus, & incedat in ha-
bitu, & tonſura, & ſit pauper, poterit habere benefi-
cium ſimplex, & ſeculare, dummodo ei concedatur
in ſtipendium, non autem in titulum, & id fiat pro-
pter vtilitatem Eccleſiæ: ad *tex.in cap.ad audientiam,*
de præſcript cap.ſi qui, diſt 32.cap.quia tua 12.quæſt.2.
DD.in cap.cum, M.de conſtit. & in cap.clericus, de vit.
& honeſt. cler. Imol. in cap. vnic. de cler. coniug. in 6.
pulchre Marth. de Iuriſd. par. 4 cap. 153. num. 15.
verſ. ſecundus, ibi: quo caſu, Duard. ad Bull. Cœn.Do-
mini, lib.2 can.15.quæſt.4.num.1. verſ. quo caſu, Gon-
zal.in reg.8.gl.2.num.71.

Vt autem clerici coniugati gaudeant priuilegio fori, &
canonis oportet eos incedere in habitu, & tonſura
11 ad *tex. in d. cap.vnic.de cleric. coniug.in 6.* & vlterius
oportet, quòd inſeruiant alicui Eccleſiæ de mandato
Epiſcopi: *ſecundum Conc Trid.ſeſſ.23.c.6.de reform.*
& propterea hodie tria copulatiue requiruntur ad fi-
nem, vt clericus coniugatus potiatur beneficio cano-
nis; & fori ſcilicet habitus, tonſura, & ſeruitium Ec-
cleſiæ, quorum alterum ſi deficiat, abſque alia moni-
tione gaudere non poteſt prædictis priuilegijs, ſup-
poſito etiam, quòd contraxerit matrimonium, cum
vnica, & virgine, quia ſi ſit bigamus, nullum habet
12 priuilegium, & ſi non eſt Bigamus, hæc tria copula-
tiue requiruntur: *Boſſ.in prax.crim.tit.de for.compet.*
num.128. Clar.in prax.§*.fin.quæſt.36. num.7. pulcbre*
Couar. pract. quæſtionum cap.31.num.7. in fin. Alex.
de Neuo, conſ.59. num.26. Tuſcb. d.littera: C.concluſ.
395.num.1.2. Farin. in prax. d.quæſt.8.num.6. Bellet.
diſq.cler.tit.de fauor.cler.can.§*.1.num.36. Sanchez de*
matrim. lib.7. diſp.46. num.1. Graſſ. d. eff 1. num.79.
80.81. Marth.d.c.153.num.15.verſ.ſecundus, Barboſ.
de off.epiſc.par.2.allegat.12.num.25. Duard.d.can.15.
num.1. & propterea ad finem, vt coniugatus clericus
fruatur his beneficijs, debet, quòd inceſſerit in habi-
13 tu, & tonſura, plene probare, nec non quòd ſeruierit
Eccleſiæ, & duxerit vnicam, & virginem, quia eſt fun-
damentum ſuæ intentionis: *Couar.d.cap.31.n.7.verſ.*
tertio, Alex.de Neuo, d.côſ.59.n.26.Graſſ d.eff 1.n.89.
bene verum eſt, quòd non tenetur probare in Iudicio
virginem fuiſſe illam, quàm duxit in matrimoniũ, ſed
tantũ vnicũ matrimoniũ contraxiſſe, & eam pro vir-
14 gine fuiſſe reputatã, nam fœmina virgo præſumitur,
niſi contrarium probetur: *Couar. d.c.31.num.7.verſ.*
tertio, ibi: quamuis; Farinac.d.quæſt.8.num.8. Duard.
d.can.15.quæſt.4.num.2 immo licet puella non eſſet
virgo, quando ducta eſt eò, quòd fuerit corrupta ab
15 eodem, ſponſo ante matrimonium, tamen coniuga-
tus clericus cum ea, gaudet dictis priuilegijs, quia
non eſt Bigamus: *Sanchez de matr. d.diſp.46.num.3.*
Gomez.var.reſol.tract.de delict.tom.3.c.10.tit.quand
reus num.4.Farin.d.q.8.num.8

Et ſimiliter quo ad veſtes iſte clericus coniugatus non
perdit priuilegium fori, & canonicis, licet ſemel, aut
aliquando tonſuram, aut habitum clericalem dimi-
16 ſerit, non ſufficit enim quælibet dimiſſio, niſi ſit con-
tinuata, & ideo ſat erit tempore delicti inceſſiſſe in
habitu, & tonſura: *Couar. d.c.31.num 8. Sanchez d.*
diſp.46.num.10 Graſſ.d.eff 1.num.85 Tuſcb. d.litte-
ra: C.concl.395 num.12. Duard.d.can.15.q.4.num.3.
& licet teneatur deferre veſtem interiorem, & exte-
riorem clericalem, non tamen eodem modo, quo alij
17 clerici, ſed ſufficit geſtare veſtes, quibus ſolent vti alij
clerici coniugati eiuſdem regionis: *Couar. d.cap.31.*
num.7. verſ. Quarto, pulchre Sanchez d.diſp.46.num.6.
verum ſi non conſtet, qualis ſit conſuetudo, tunc ve-
ſtes debent eſſe tales, per quas prima ſaltem facie ille
cognoſcatur pro clerico, & clericus æſtimetur, &
18 debent peruenire vſque ad talos: *Menoch.de arb.iud.*
caſ.392.num.2. Pacian.de probat.lib 2.c.34.num.38.
39. Graſſ. de eff. cler. in prælud. num.272. Bellet.diſq.
cler. tit. de fauor. cler. perſonal. § *8. num. 10.* & ſi du-
bium oriatur, an veſtes ſint clericales, vel concurrant
alia neceſſaria requiſita, cognitio ſpectat ad Iudicem
19 Eccleſiaſticum, citato tamen Iudice, vel fiſcali ſecu-
laris Curiæ: *late Aug. Barboſ. de off. epiſc.par.2. al-*
legat.12. num.34. Alex. conſil. 149. num.3.4.6.12.
lib.6.

Sed in propoſito quæritur, ſi forte iſte clericus coniuga-
tus dimiſſum habitum reaſſumat, an recuperet pri-
uilegia clericalia: Et ſane ſi id faciat mortua vxore
20 vnica, & virgine, conſequitur omnia priuilegia com-
petentia etiam clericis non coniugatis, quia res reuer-
titur ad priſtinam naturam: *Abb. in cap. clericus,*
el.2. num.4. de vit. & honeſt.cler. Io: And. Arch. Do-
minic. & Franch. in d. cap. vnic. de cler. coniug. in 6.
Couar. d. cap 31. num.7. verſic. quinto, Clar. in § *fin.*
quæſt.36. num.15. Graſſ.d eff.1.num.9. pulchre San-
chez d. diſp 46. num.30. vbi etiam alios allegat, ſed
quid ſi viuente adhuc vxore velit habitum reaſſu-
mere, & tonſuram? in hoc caſu tres ſunt opiniones,
prima eſt, quòd ſi fuerit monitus, & per ſententiam
priuatus non poſſit poſtea reaſſumendo habitum
21 recuperare priuilegia clericalia: ita *Butr. in cap. Ioan-*
nes, num.15. de cler. coniug. alij putauerunt non requi-
ri monitionem, quia cum ſemel elegerit vitam laici,
amplius reſipiſcere non poteſt: *Io: And.in d.c. Ioan-*
nes, num. 19. vbi Anch. num.10. Afflict. lib.1. conſt.
rubr.3. num.22. Sed præualuit tertia opinio verior, &
magis communis, & recepta, quòd iſte clericus con-
iugatus, dummodo non ſit Bigamus, indiſtincte
recuperet priuilegium fori, & canonis per reaſſum-
ptionem habitus, & tonſuræ, quia per dimiſſionem
ſuſpenſum erat, non perditum: ita pulchre *vid. Ar-*
chid.in d. cap. vnic. numero 1. verſiculo, & vbi, Io:
And. numero 3. in fin. Franch. col.4. verſiculo in ca.
Monach. numero 2. & ibi Probus, numero 4. Anch.
numero 6. de cler. coniug. in 6. Abb. in d. cap. clericus
numero 4. & cap. fin. numero 11. de vit. & honeſt.
cler. Alex. conſilio 149. numero 7. lib 6. Couar. d.
cap. 31. numero 8. Clar. d. quæſt. 36. numero 15. Barboſ.
in l. Titia, num.33. ff. ſol.matr. Marth. de iuriſd. par.2.
cap.32. num.41. Graſſ.d.eff.1.num.85. late, & pulchre
Sanchez

Sanchez d.disp.46.num.49. Aug Barbos. de off. episc. par.2. allegat.12. num.27. Antonin. Dian. mor. resolut. par. 1. tract. 2. resolut. 79. Bonacin. de Censur. quaest. 4. punct. 1. numero 1. versic. hoc vero. & num 2. vnde bene censuit S. Congregatio clericum coniugatum, qui post dimissum habitum, & tonsuram clericalem, pro delicto aliquo in Curia saeculari
21 est citatus, & ob contumaciam fuerit condemnatus, si deinde reassumpto habitu, & tonsura (modo non in fraudem) Ecclesiae inseruiat iuxta decretum Concilij, non posse à Iudice laico propter id delictum in carcerem conijci, aut personaliter adstringi, vt S.C. *determinauit sub die* 19. *Decembris* 1596. quae sane procedunt in casu fortiori, & non sine ratione, quia dimissio habitus satis non erat, vt Iudex saecularis cõtra clericum fieret competens, & propterea non potest Ecclesiasticum praeuenire, & maxime si aufugisset è carceribus, quia tunc se dedisset in pristinam libertatem adeo, vt per primam capturam non possit dici
23 facta praeuentio, vt in verbis inquit *Aug. Barbos. d. alleg. 12. num. 29 vers. nam stando, Bellet. disq. cler. tit. de fau. cler. person. § 8. num. 12.*

Verum haec intelligo de eo clerico, qui solitus erat deferre habitum, licet tempore delicti esset sine habitu, vel tonsura. hic enim non perdidit priuilegium fori, & cum semper remanserit sub Iudicis Ecclesiastici Iurisdictionem laicus non potest praeuenire, quia non habet Iurisdictionem prorogabilem in clericum. Verum si erat solitus incedere sine habitu, & tonsura, & communiter reputabatur laicus,
24 licet de recenti assumat denuo habitum, & tonsuram ante commissum delictum, vel contractum debitum, vel inceptum Iudicium, non acquirit in illo negotio priuilegium fori, & multo minus si laicus praeuenerit Ecclesiasticum, quia reassumptio habitus in fraudem non prodest: *Arch. in d. c. vnic. num. 1. in fin. & ibi Franc. col. 4. in fin. Cabed. p. 1. decis. 58. n. 8. Marth. d. cap. 32. n. 41. Farin. d. q. 8. n. 66. vers. dummodo Graff. d. eff. 1. n. 86. Bellet. d. §. 8. n. 13.* vbi inquit ita cẽsuisse sacrã Card. Cõgregationẽ. Nõ tamẽ necesse erit reassumpsisse habitum per sex menses ante delictum,
25 vt statuit *Pius IV. penes Sanchez. d. disp. 46. num. 10.* vel per quatuor menses, vt sanxit *Alex. VI. penes Couar. d. c. 31. num. 8.* quia illae constitutiones sunt locales, & in his partibus non sunt in vsu.

Multi etiam addunt clericos coniugatos non gaudere priuilegijs fori, & canonis, nisi se abstineant à nego-
26 tijs secularibus ad *tex. in c. Io: in fin. de cler. coniugat. Marc. de Iudic. p. 1. c. 11. num. 20. vers. tertio, Farinac. d. q. 8. num. 9. in fin.* sed verius est licitam esse illis honestam negotiationem victus causa, quam si exercẽt, non debent priuari priuilegio à iure concesso, vt bene
27 inductus probat *dictus tex. in d. cap. Ioannes, in fin. Couar. d. c. 31. num. 8. vers. 6. Borell. ad Bellug. in Specul. Princ. R. 11. §. videamus, num. 1. littera: A. vers. & tunc demum, pulchre Sanchez de matr. lib. 7. disp. 46. num. 26. Aug. Barbos. d. allegat. 12. num. 30. vers. sed melius.*

In hoc autem negotio nihil videtur magis dignum consideratione, aut dubitabile, quàm videre, an clericus coniugatus habens omnia requisita, gaudeat priuilegio fori etiam in causis ciuilibus descendentibus ex contractu, vel quasi, aut ex vltimis voluntatibus: Namque in tali proposito inuenio tres DD. sententias inter se discrepantes, quarum nulla est, quae suos non habeat graues fautores, in primis enim multi, & forte plerique putauerunt huiusmodi cleri-
28 cos frui beneficio fori tantum in criminalibus, siue agatur de crimine criminaliter, siue ciuiliter, non autem in ciuilibus, vt constat ex dicto *tex. in c. vnic. de cleric. coniugat. in sexto ibi, pro commissis ab eo excessibus, vel delictis,* cuncto fine, ibi *in caeteris autem eos gaudere volumus priuilegio,* & ratio videtur iustissima propter multitudinem clericorum prima tonsura, vel minoribus initiatorum, qui si priuilegio fori gauderent, maxima ex parte minueretur Principum saecularium Iurisdictio, & propterea hos clericos tantum in criminalibus gaudere fori priuilegio tradiderunt: Io: *And. in d. cap. vnic. num. 2. vers. nec ab episcopis, Archid. num. 4. vers. in caeteris, Anch. num. 4. Domin. ibi, §. & cum iuxta, num. 7. in princ. de cler. coniugat. in 6. Abb. in c. Io: n. 3. eod. Dec. in c. at si clerici, in princ. in nou. edit. n. 151. vers. nõ tamen, de Iudic. Couar. d. c. 31. n. 7. Farin. in prax. q. 8. n. 7. Azor. mor. lib. 13. c. vlt. quaest. fin. late Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 46. num 22. Tusch. littera: C. conclus. 395. numero 21. Mastryl. d. decis. 290. num. 142. lib. 3. Barbos de off. episc. p. 2. d. alleg. 12. num. 25.* qui hanc sententiam putant esse communem, ego autem eam saltem probabilem credo ob multas rationes, & auctoritates DD. qui eam sequuntur, pro vt etiam eam probabilem, dixit *Duard. in Bullam Cœn. Domini, lib. 2. can. 15. quaest. 4. num. 10 11.*

Altera sententia licet non contradicat praedictae opinioni, eam tamen moderatur, & declarat, ac limitat, multi enim opinati sunt, quòd vere clerici coniugati subsint Iudici laico in causis ciuilibus, quo ad cogni-
29 tionem, non autem quo ad executionem, vel personae arrestationem, quae facienda erit per Iudicem Ecclesiasticum, non enim licet laicis in talem clericum mittere manus violentas sine incursu excommunicationis: & ita senserunt *Anchar. in d. c. vnic. num. 4. not. 4. vbi* Domin. *§. vlt. numero 8. Franch. §. & cum num. 2. de cler. coniug. in 6. Rip. lib. 1. resp. cap. 13. Tabien. verb. clericus. 5. num. pen. Couar. d. cap. 31. num. 7. vers. nam licet, vbi de communi, Farinac. d. quaest. 8. num. 7. & de communi pariter testatur, Marth. de Iurisd. par. 4. cas. 153. num. 12. vers. Item quantum,* qui omnes de communi testantur.

Veruntamen haec sententia reprobatur, quia si Pontifex in casu ciuilis conuentionis relaxasset clericos coniugatos Iurisdictionis laicorum, censeretur etiam relaxasse quo ad personalem districtionem, quoniam in caeteris casibus, in quibus sunt relaxati,
30 possunt etiam in carceres per Iudices saeculares detrudi: neq; vllum extat censurae periculum, quia iniuriosa tantum manuum iniectio in clericum prohibetur, quae non esset talis, si laicus esset competens in causa ciuili contra clericum coniugatum: ita dicunt *Couar. d. cap. 31. num. 7. vers. clerici, Guttierez de iuram. 1. par. cap. 17. numero 11. 12. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 23. vers. sed profecto, Marth. d. cas. 153. num. 13. 14. Duard. d. can. 15. q. 5. num. 7. vers. opinio eorum.*

Sed meo iudicio si haec secunda opinio placeret, posset in tali declaratione, & cum tali moderamine defen-

di, quia non eſt nouum, quòd laicus ſit quandoque Iudex competens in cauſa contra clericum, & tamen non poſſit executionem perſonalem, aut etiam realẽ contra eum facere, velut in cauſa reconuentionis, ſi enim clericus reconueniatur coram laico, certum eſt
31 laicum eſſe Iudicem competentem contra eum; gl. in c. at ſi clerici, verb. non tenet, de Iud. in cap. multi, verb ſecular. 3. q. 1. Marian. in cap. 1. col. 27. de mutuis petit. Soc. reg. 36. fall. 4. Decian. tract. crim. d. tom. 1. lib. 4. c. 9. num. 17. Scacc. de Iudic. lib. 1. c. 11. num. 93. & de magis commun. & practicata teſtatur Farinac. in in prax. d. q. 8. num. 99. Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 107. num. 15. Graſſ. d. eff. 1. n. 745. & ſeqq. vbi late, Duard. in Bull. in Cœn. Domini, can. 15. q. 11. num. 66. qui omnes tradunt non eſſe recedendum ab hac ſententia, & multo magis, ſi talis extaret conſuetudo, & tamen licet verum ſit, quòd clericus poſſit reconueniri coram laico, nihilominus Iudex laicus habet ſolummodo
32 cauſæ cognitionem, non autem executionem, aut perſonæ diſtrictionem; Archid. in d. c. vnic. de cler. coniug. in 6. Abb. in d. c. at ſi clerici, num. 9. verſ. fallit quarto, de Iudic. Lap. alleg. 118. ſub n. 4. Scacc. d. c. 11. r. 102. Farin. d. q. 8. num. 103. Marth. d. caſ. 107. n. 13. Duard. d. can. 15. q. 11. n. 66. verſ. ſextus, Graſſ. d. eff. 1. n. 773. vbi multos allegat, nudi etiam alij quamplures caſus, in quibus Iudex laicus eſt competens contra clericum, quo ad ſolam cognitionem, non tamen quo ad executionem, quæ poſtea facienda erit per literas ſubſidiarias ad Iudicem Eccleſiaſticum, prout ego ſæpius in ſimilibus requiſitus ſum, & propterea bene dictum eſt, quòd ſi laicus eſſet competens contra clericum
33 coniugatum in cauſa ciuili, id procederet quoad cognitionem tantum, non autem quoad executionem: pulchre Archid. in d. c. vnic. num. 4. verſ. credo, de cler. coniug. in 6.

Verumtamen probabilior, verior, & magis recepta, & communis eſt vltima opinio, & ſententia eorum, qui melius putauerunt clericos coniugatos habentes neceſſaria requiſita gaudere ſimpliciter priuilegio fori Eccleſiaſtici tam in cauſis criminalibus, quam mere
34 ciuilibus, & pecuniarijs, & multo magis poſt Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. de reform. quod videtur tollere hanc longam altercationem, dum eis indiſtincte concedit beneficium fori. & propterea hanc partem plurimi ſecuti ſunt tam ante Concilium prædictum, quàm poſt, vt ſentire videtur gl. in d. c. vnic. verb. penitus, & ibi clare Franch. § & cum num. 4. verſ. alia tamen, & Gemen. poſt num. 8. verſ. & propter id. de cler. coniug. in 6. Specul. de competent. Iud. adit. §. 1. num. 24. vbi additio litera. Alex. conſ. 8. num. 4. lib. 1. Soc. conſ. 12. num. 17. in fin lib. 1. Aug. Bero. deciſ. 23. 2. in nouis, Steph. Aufrer. de poteſt. ſecul. ſuper Eccleſ. perſ. reg. 3. ante num. 18. verſ. nec per huiuſmodi, Lap. alleg. 40. n. 1. & alleg. 118. n. 2. vbi teſtatur ita tenere Curiam Romanam; & ibi Aymod. in add. litteram A. Caſſan. ſuper conſ. Burgund. R. 1. §. 5. verſ. decimo, car. 192. Burgoſ. de Tazz. conſ. 22. per totum, Hier. de Euallos in Specul. pract. qq. comm. contra comm. q. 593. Carz. in tract. de Hiſpan. nobil. gl. 9. num. 50. Io. Ant. de Nigr. in extrauag. verb. priuilegio, num. 389. Aret. in §. illud, n. 11. Inſt. de nupt. latiſſime Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 153. num. 1. & num. 15. ac per totum, vbi hanc ſententiam veram, & communem dicit, & à contrarijs defendit: pulchre etiam Duard. in Bull. Cœn. Domini. can. 15. q. 4. n. 12. vſque ad num. 19. vbi hanc opinionem veriorem, & probabiliorem, & magis communem teſtatur: videndus etiam Carol. de Graſſ. de eff. cler. eff. 1. n. 81. vbi de communi, & magis communi, & inquit, quòd hodie poſt Conc. Trid. ſopita eſt hæc quæſtio adeo, vt meo iudicio nullo modo ſit recedendum ab hac ſententia: ita etiam Antonin. Dian. mor. reſ. p. 1. tract. 2. reſol. 50.

Et hæc adeo procedunt, quòd ſi laicus conueniat cleri-
35 cum, etiam coniugatum in foro ſeculari, perdat cauſam: Specul. de compet. Iudic. adit. §. 1. num. 24. & non ſolum ipſe clericus coniugatus gaudet hoc fori priui-
36 legio, ſed etiam eius vxor vnica; ita Soc. d. conſ. 12. num. 18. lib. 1. vbi reſpondet contrarijs: late Graſſ. d. eff. 1. num. 155. & multis ſeqq.

Si quis autem deſiderat fuſius videre rationes, quibus hæc ſententia fulcitur, & quibus à contrarijs defenditur, recurrendũ eſt ad Lap. d. alleg. 118. Marth. d. tract. de Iuriſ. p. 4. c. 153. Graſſ. d. eff. 1. num. 81. Duard. d. can. 15. num. 12. qui hanc quæſtionem examinant, rationes reddunt, & contraria confutant: hoc igitur pro certo habendum eſt, quòd clericus coniugatus recuperat priuilegia fori, & canonis, ſi reaſſumat habitum, poteſtque declinare forum laicale, etiam in cauſa mere pecuniaria, & ciuili: & ita iuris eſſe cenſeo.

Verum cum iſte caſus in magna controuerſia eſſet poſitus, & valde dubitaretur, an iſte clericus coniugatus gauderet etiam in ciuilibus priuilegio fori Eccleſiæ, ille, vt ſe defenderet à moleſtia coram Prætore ſibi ciuiliter illata, obtenta à me inhibitione recurſum habuit ad S. C. Cardinalium controuerſiarum Iuriſdictionalium, vbi ſæpius penſato negotio tandem tale emanauit decretum, quod ſequentibus verbis conti-
37 netur. Die 17. Iunij 1631. Sacra Congregatio cenſuit Oratorem gaudere debere priuilegio fori etiam in cauſis ciuilibus, ſi habet requiſita cap. vnic. de cler. coniug. in 6.

Et vt res euidentius conſtaret Eminentiſſimus, & Reuerendiſſimus, D. Cardinalis Gypſius de mandato eiuſdem S. C. ſcripſit litteras Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. D. Paulo Coccapanio tunc epiſcopo Regij tenoris ſequentis: Intus: Ill. & Molto R. Monſignor come fratello. Se il clerico coniugato Giacomo Gio: Maſetti dalla Mirandola hà tutti li requiſiti di clerico coniugato eſpreſſi da Sacri canoni, ſenza dubio egli deue godere
38 il priuilegio del foro Eccleſiaſtico in tutte le ſue cauſe, ancorche ciuili, conforme l'opinione di queſta Sacra Congregatione ſopra le controuerſie giuriſditionali ch'è quãto occorre dire à V. S. in queſto particolare, alla quale mi offero, & prego ogni proſperità, Roma 17. Giugno 1631. Di V. S. come fratello il Cardinale Geſſi, Franceſco Paolucci ſecretario; extra; All'Ill. & molto R. Monſignor come fratello il Veſcouo di Reggio: Vnde cum nulla extaret dubitatio, quin dictus Maſettus haberet omnia requiſita clerici coniugati, factum eſt, vt res ſilentio inuolueretur, & eius cauſæ etiam ciuiles in foro Eccleſiæ tractarentur.

Poſt hæc requiſitus fui, an clericus coniugatus habens omnia requiſita poſſit retinere, vel obtinere beneficiũ ex diſpenſatione Epiſcopi ſaltem ex fundatione: In quo res non tranſit ſine difficultate, nam ſi loquimur

de be-

debeneficio curato, vel de personatu, aut dignitate
Ecclesiastica certum est enim esse incapacem etiam
39 dispensante Episcopo: ad *tex. in c. sane, vbi DD. de*
cler. coniug. Bened. Capra, reg. 97. num. 33. vers. circa
primum. Marth. de Iurisd. p. 4. c. 153. num. 15. in fin.
Graff. de eff. cler. eff. 5. num. 25.

Verum si quæremus de beneficio simplici, quod non
habet onus inseruiendi altari, si sit sæculare, & non
detur in titulum, vidimus Clericum côiugatum illius
40 esse capacem: *Gonzal. ad reg. Cancell. reg. 8. gl. 2. num.*
71. Si vero detur in titulum, vt plurimum fieri solet,
vix enim vidi beneficia sæcularia aliter tradi, tunc nô
est concors DD. sententia, alij enim putauerunt cle-
ricum coniugatum ex Episcopi dispensatione esse ta-
41 lis beneficij capacem: vt *ex c. si qui vero; 22. dist. c.*
quia tua, 12. q. 1. Abb. in c. Ioannes, vbi Butr. de cler.
côiug. Host. in c. sane, il primo, & in c. diuersis, eod. Spe-
cul. in tit. de Bigam. §. nunc dici, vers. 25. alios allegant
Capra d. reg. 97. num. 41. & Sanchez. de matrim. lib. 7.
disp. 42. num. 17. quod sane probabile mihi videtur, si
ille habeat omnia requisita clerici coniugati, non ta-
men in practica est tutum, quia Episcopi non solent
manus apponere in ijs, vbi potest esse dubitatio, an
illud sit de reseruatis Pontifici.

Altera igitur est sententia verior, quòd solus Pontifex
possit dispensare adeo, vt sine eius licentia Episcopus
nequeat conferre clerico coniugato aliquod benefi-
cium, etiam simplex, vel retentionem permittere: ex
42 *tex. in c. diuersis. Imol. in c. Ioannes, num. 9. vbi Io:*
And. num. 12. eod. Archid. in c. placuit, num. 3. dist. 32.
Bermond. de publ. concub. §. qui vero, num. 1. Ham. de re-
signat. benef. lib. 4. quæst. 2. num. 28. Gonz. d. gl. 2. n. 69.
Garz. de benef. p. 7. c. 5. num. 4. Sanchez. de matr. lib. 7.
disp. 42. num. 18. Graß. d. effect. 5. num. 25. in fin. quod
43 iustum est, quoniam Episcopus non dispensat in iure
communi, nisi in casibus expressis, & clericus coniu-
gatus reputatur, vt laicus, excepto priuilegio fori, &
canonis, & ideo altari ministrare prohibetur: *Capr.*
d. reg. 97. num. 43. 44. 45. 46. 47. Sanchez. d. disp. 42.
num. 18.

Tertia itaque succedit sententia distinguens, quòd pri-
ma opinio procedat in clerico coniugato habente
vnicam, & virginem, & incedente in habitu, & ton-
44 sura, altera vero procedat, si deficiat aliquod requi-
situm: ita concordat, & distinguit *Capr. d. reg. 97. n.*
49. & inquit, quod satis tolerari id potest, si clericus
iste habeat omnia requisita, vt possit etiam tenere
beneficium.

Verum talis distinctio non est iuridica, aut probabilis,
quia penitus destruit secundam opinionem, quoniam
vbi disputant Doctores, an clericus coniugatus pos-
sit ex dispensatione Episcopi retinere, vel consequi
beneficium, semper supponunt illum habere omnia
requisita clerici coniugati, cum enim de suo quæri-
45 mus, cætera supponuntur habilia: *l. si quæramus, de*
testam. Surd. cons. 495. num. 10. Laderch. cons. 79. sub
num. 2. Peregr. de fideicom. art. 2. num. 5. nam si cleri-
cus huiusmodi careat aliquo ex requisitis non solum
erit incapax beneficij Ecclesiastici, sed etiam nullo
fruetur priuilegio fori, aut canonis: ideo hanc distin-
46 ctionem impugnat, & reprobat *Hoied. de incompatib.*
benef. p. 1. c. vlt. num. 76. 77. Garz. de benef. p. 7. cap. 5.
num. 5. & bene, quia vere in hoc Episcopus dispensa-
re non poterit, & non credo fore facile persuadere
vtiquam Prælato, vt manus apponat in hoc negotio.

Sed hoc præcipue non quærimus, id enim non ferit ca-
sum nostrum: verum dubium erat, an si in fundatio-
ne diceretur, quòd etiam clericus coniugatus posset
obtinere beneficium, eo casu possit Episcopus admit-
47 tere talem præsentationem, & illi facere collationẽ;
& difficultas est, quia pactis priuatorum iuri publico
derogari non potest, & nemo potest facere, quin le-
ges habeant locum in suo testamento: Dixi tamen id
fieri posse, quia fundator in fundatione beneficij po-
48 test apponere quascumque conditiones etiam iuri
communi contrarias: *c. præterea, il secũdo, de iurepatr.*
c. quanto, de censibus. Lambert. de iur. patr. lib. 2. p. 2.
quæst. 7. in princ. art. 23. num. 6. Gonzal. d. reg. 8. gl. 5.
num. 103. vnde videmus, quòd licet beneficia simpli-
49 cia non possint conferri clericis ante 14. annum
saltem inceptum: *gl. in c. si eo tempore, verb. ætatem,*
& ibi Franch. num. 1. de rescript. lib. 6. Dec. in l. 2. §. itẽ
impuberes, num. 7. de reg. iur. Eusch. de visitat. lib. 2. c.
7. num. 7. Garz. d. par. 7. c. 3. num. 4. tamen si in fun-
datione dictum sit, quòd minori 14. annorum possit
beneficium conferri, satis erit si septennium excedat,
50 quia Concilium nô derogat fundationi: sic *Emman.*
Sà verbo; beneficium, num. 30. Gonz. d. reg. 8. gl. 5. num.
91. Garz. d. p. 7. c. 3. num. 9. 10. qui dicunt ita censuis-
se, & respondisse S. C. & recordor, quod alijs consulta
S. C. Cardinalium Concilij Tridentini interpretum
in casu Regien antequam ego essem in illa Ciuitate
Vicarius tempore Reuerendissimi D. Abbatis Alexã-
51 dri Sperelij tunc pro Curia Episcopali Vicarij gene-
ralis secutam fuisse talem declarationem. Illustriss. &
Reuerendiss. Domin Thomas de Spinellis, alias del-
l'Aiata, Dioc Regien. fundauit simplex beneficium
iuris patronatus descendentium Balthassaris, & fra-
trum de Spinellis testatoris Agnatorum, cum decla-
ratione, quòd dictus Rector, siue Rectores dicti be-
neficij, vt supra, eligendi, esse debeãt sacerdotes Mis-
sam celebrantes, honestæ vitæ, bonorum morum.
His tamen demptis, qui forent, aut essent de stirpe, &
progenie prædictorum de Spinellis, quos eligi posse
voluit in Rectores dicti beneficij, etiam si non essent,
nisi in minoribus, & puri clerici, & prohibuit alios
extraneos eligi, donec sint, qui eligi possint de stirpe
prædicta.

Quæritur, an Patronus dicti beneficij possit præsentare
filium suum clericum ætatis annorum decem circiter,
non obstante *Concilio Trident. c. 6. sess. 23.*

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini in-
terpretum censuit ex lege fundationis huiusmodi,
quam non sustulit ipsius *Concilij decretum, cap. 6. sess.*
23. ad beneficium prædictum præsentari posse pa-
troni filium, qui clericus in aliquo saltem ex minori-
bus ordinibus constitutus, & alioquin idoneus re-
periatur, etiam si decimum suæ ætatis annum non
excesserit: Cæs. Card. de Turre.

Sicut ergo clericus septennis est incapax beneficij, &
non potest dispensari ab Episcopo: *Garz. d. tract. de*
52 *benef. p. 7. c. 3. n. 8.* & tamen si aliter dicatur in funda-
tione, capax efficietur, vt vidimus, & ita erit seruan-
dum: sic dicere possumus de clerico coniugato, quod
licet non possit habere beneficium, aliud tamen erit
dicendum, si ex fundatione id permittatur. Verum

quia

quia non inueni aliquem, qui hanc quæſtionem reſoluat, putare bonum eſſe conſulere dictam Sacram Congregationem, nō ex neceſſitate, ſed de conſilio.

CAPVT LIV.

EPITOME.

Promiſsio alimentorum an ceſſet, ſi quis aliunde alimenta percipere poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Quæ fiunt ob cauſam, à modo cauſæ formam recipiunt.*
2 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
3 *Cauſa expreſſa in proemio cenſetur finalis.*
4 *Dictio: Donec: quid importet.*
5 *Verba ſi ſunt clara, nil vlterius eſt quærendum.*
6 *Contrahentes obſeruare debent pacta.*
7 *Obligatus non poteſt ex ſe mutare obligationem.*
8 *Interpretatio fit contra eum, qui clarius ſibi legem dicere potuit.*
9 *Donationes late interpretantur.*
10 *Donatio rei alienæ valet ratione coniunctionis ſanguinis.*
11 *Beatius eſt dare, quàm accipere.*
12 *Legatum factum mulieri pro ſe maritanda debetur, etiam ſi nubat ante mortem teſtatoris.*
13 *Legatum non deficit deficiente eius cauſa.*
14 *Dotationis cauſa eſt ſanguinis coniunctio.*
15 *Argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus valet.*
16 *Donationes latius interpretantur, quàm legata.*
17 *Ceſſante cauſa finali ceſſat effectus.*
18 *Donationi cauſa adiecta cenſetur impulſiua.*
19 *Dictio: Vt: quid importet.*
20 *Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.*
21 *Coniunctio ſanguinis in donante cenſetur cauſa finalis.*
22 *Ceſſante cauſa, quando remaneat effectus.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien vbi D. Io: Baptiſta Pinottus promiſit D. Catherinę eius cognatæ, vt poſſet alere DD. Claram, & Annam illius neptes ex fratre, dare quotannis ſcuta nouem, & certos faſciculos, & alia quædam, donec illa, & vtraque earum vixerint, vt ex Inſtrumento rogato D. Paulo Scaniſſio Not. Regien. & cum dicta D Catharina fęlicibus nuptijs tradiderit dictas eius filias, dubitatum fuit, an obligatio Pinotti fuerit extincta, vnde conſultus reſpondi.

Prima facie poſſe videri obſecutis nuptijs ceſſaſſe obli-
gationem alimentorum, ex quo non amplius dictæ fi-
liæ à matre, ſed ab earū viris alimoniam recipere de-
bent, quæ enim ob cauſam fiunt, à modo cauſæ for-
1 mam recipiunt. *Menoch. de arb. iud. lib. 2. caſ. 223. n 1.*
& vulgare eſt, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus: ad
2 *tex. in l. adigere, § quamuis, ff. de Iurepatr. c. cum ceſ-
ſante, de appellat.* quod præcipue verum eſt in cauſa
conſeruatiua, vt hæc: *Tiraq. in tract. ceſs. cauſ. lim. 35.*
& cum talis cauſa fuerit in promiſſione expreſſa in
principio diſpoſitionis, videtur eſſe finalis ad *tex. in l.*
3 *fin. vbi Bart. Bald. & DD. ff. de hær. inſt. Rol. conſ. 49.
num. 43. lib. 1. Tiraq. d. tract. lim. 1. num.* 50. qua ceſ-
ſante dicunt omnes ceſſare etiam diſpoſitionem.

Verum his non obſtantibus indubitatum eſſe dixi, dum
adhuc ſcholaris eram, quod dicta alimentorum pro-
miſſio, donatioque adhuc durat, & durabit, donec di-
ctæ DD. Clara, & Anna vixerint: & caſus ſine reuolu-
tione librorum reperitur deciſus in ipſo Inſtrumen-
to, dum dicit, donec viuet, & vtraque earum viuet;
dictio enim, donec: deſignat animum volentis pro-
miſſionem durare vita illarum durante: ad *tex. in l.*
4 *legatum ita. ff. de ann. leg. l. à filia. §. alumno, ad Trebel.
l. ſeruo alieno, §. 1. de leg. primo.* Nam vbi verba ſe obli-
gantis ſunt clara, nihil vlterius, eſt quærendum. *l. ille,*
5 *aut ille, §. cum in verbis, de leg. 3. Alex. conſ. 110. n. 6.
lib. 4. Soc. iun. conſ. 160. num. 47. vol. 2.*

Certum eſt enim quòd homines contrahēdo ſibi legem
dicunt inuiolabiliter obſeruandam ad *tex. in l. Iuriſ-
gentium, §. Prætor ait, ff. de pact.* & idcirco Pinottus
6 non poteſt amplius ſuam obligationem reuocare, vel
mutare, aut conditiones ei apponere. *Corn. conſ. 71.*
7 *num. 19 lib. 2. & conſ. 155. num 2. vol. 3. Soc. iun. conſ.*
118 *num. 7. lib. 2. Rol. conſ. 59. num. 25. lib. 3.* immo
facienda eſt interpretatio contra eum, qui legem ſibi
8 clarius dicere potuit, & non fecit ad *tex. in l. veteri-
bus, vbi DD. de pact.*

Hæc autem multo magis procedunt in donationem, &
actibus liberalitatis, in quibus fit interpretatio con-
tra donantem, maxime ſi fiat donatio perſonæ con-
9 iunctæ, pulchre *Corn. conſ.* 141. *num. 15. lib. 17. vol. 2.*
vbi dicit ratione coniunctionis ſanguinis valere etiam
10 donationem rei alienæ, cum enim beatius ſit dare,
quam accipere: *Corn. conſ. 78. num. 2. lib. 1.* ſequitur
11 donare eſſe actum animi nobilis, & generoſi. *Corn.
conſ. 36. num. 8. vol. 1.* quæ omnia hic concurrunt.

Hæc quidem caſum noſtrum reddunt valde clarum, &
certū, ſed placet referre ſimilem in fauorem dd. mu-
12 lierum, de quo *Caſtr. conſ. 214 num. 2. lib. 1. Iaſ. in l.
quominus, num. 133. ff. de flumin.* qui narrant factum
fuiſſe legatum mulieri, vt maritaretur, & pro ea ma-
ritanda, ſed cum illa nuptijs tradita eſſet, & aliunde
dotata, ſuperſtite adhuc teſtatore, quæſitum fuit, an
eo poſtea defuncto ea poſſit conſequi legatum, &
poſſe concluſum fuit, quia defectus cauſæ reſpicientis
ſolum fauorem legatarij non perimit legatum, cum
13 cenſeatur cauſa impulſiua: ad *tex. in l. Titio centum,
in princ. ff. de cond. & demonſtr.* & ab iſtis non videtur
14 diſſentire *Gramm. conſ. 146. num.* 3. 4. qui in legato
Dotis voluit dotationem fuiſſe cauſam impulſiuam,
ſanguinis vero coniunctionem cauſam finalem, quæ
durante vſque ad mortem.

Iſte caſus nil à noſtro differre videtur, niſi quòd ipſe tra-
ctant de interpretanda vltima voluntate, hic autem
de donatione: Sed id nihil refert, quia certum eſt in
iure valere argumentum ab vltimis voluntatibus ad
15 contractus. *l. pactum inter hæredem, vbi Bar. ff. de
pact. Euerr. in Topic. c. 37. n. 2. in terminis. Corn. conſ.*
141. *n. 17. vol. 2.* vbi etiam inquit, quod immo dona-
tiones

tiones latius interpretantur, quàm legata, & vltimæ
voluntates.

Nec obstant adducta in contrarium, quæ solum locum
habere possunt, vbi causa est finalis; *Tiraq. d. tractat.*
17 *limit. 35*, certum est autem causam in Donatione a-
diectam præsumi impulsiuam; *gl. Bart. Ang. Cuman.*
18 *Imol. &* DD. *in l. 2 ff. de donat. Ang. cons. 100. num. 7.*
Franc. in c. 6 cessante, num. 2. de Appell. Corn. d. cons.
141. num. 16.

Idque esse verum, probatur etiam ex illa dictione; Vt;
quæ licet possit esse redditiua rationis: *gl. in princ. In-*
19 *st. in proem. tamen regulariter modū importat. Dec. in l.*
debitori, num. 12. C. de pact. Ceph. cons. 81. numero 10.
Cras. de success. lib. 1. §. faleidia, quæst. 15. ideo causam
impulsiuam censetur importare: *Tiraq. d. tract. lim. 1.*
num. 40. & num 52. quia respicit solum commodum
donatariorum.

Et sane dici non potest eam causam fuisse finalem, nam
defectus illius euenire potuit multis modis, in quibus
nemo sani iudicij diceret defecisse quoque dispositio-
nem, velut si D. Catharina præmortua fuisset ante
nuptias illarum, non enim amplius posset eas alere,
quia mors omnia soluit, & tamen multo magis eo ca-
su illæ indigerent tali adiumento, ideo & causa non
potest censeri finalis, quia non probat hoc esse, quod
20 ab hoc contingit abesse: *l. non hoc, C. vnde legitim.* &
propterea si verum amamus, dicere cogimur causam
finalem fuisse sanguinis coniunctionem, & affectionē
21 ad tradita per *Castr. d. cons. 214. num. 2, Corn d. cons.*
141. num. 16. & Grammat. d. cons. 146. num. 16.

Non obstat hic dispositio: *l. fin. de hær. instit.* quia non
constat Pinottum non fuisse donaturum, si eueniret,
quòd illę mulieres haberent aliunde, vnde alerentur,
& tamen in casu illius legis constabat de mente testa-
toris.

Addi potest dictas mulieres facilius nupsisse cum hoc
adiumento, quod pars dotis dici potest, & obligatio-
nem mariti non intrare, nisi habito hoc subsidio do-
22 tali, & sic supersunt adhuc reliquiæ illius causæ, ideo
non cessat effectus, *Tiraq. d. tract. lim. 16 n. 1.*

Et quamuis promissio alimētorum sit fauorabilis, ideo-
que causa adiecta censeatur finalis, id tamen proce-
dit, si ita expediat alimentario, alioquin præsumitur
impulsiua, ne quod inductum est in fauorem, retor-
queatur in odium. *l. quod fauore. C. de legi. Tiraq. dict.*
tract. lim. 1. num. 58. & ita iudicatum fuit.

CAPVT LV.

EPITOME.

Instantiæ peremptio an detur in causa do-
tis, & miserabilium personarum, & in
causis summarijs.

SVMMARIVM.

1 *Instantia perempta non est procedendum ad vlterio-*
ra, nisi refectis expensis.
2 *Dotis causa est fauorabilis.*
3 *Instantia potest perire etiam in causa Dotis.*
4 *Instantia non perimitur vnquam de iure Canonico.*
5 *Causæ debent terminari de iure Canonico intra bien-*
nium.
6 *Iudices Ecclesiastici possunt post biennium anocare*
causas ab inferioribus ordinarijs.
7 *Miserabile esse allegans debet probari.*
8 *Miserabilis quis dicatur, statur arbitrio Iudicis.*
9 *Miserabilium causæ sunt summariæ.*
10 *Instantia an detur in causis summarijs.*
11 *Instantia perit etiam in causis summarijs.*
12 *Instantia an pereat, dum scripturæ manent penes Iu-*
dicem.

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. pro DD. fratribus
de Madijs pro resolutione motiuo-
rum dixi peremptā esse instantiam,
& amplius non esse procedendum
ad vlteriora, nisi refectis expēsis: ad
1 *tex. in l. properandum, vbi DD. C. de*
Iudic.

Nec obstat tractari hic de causa Dotis super omnia fa-
uorabili secundum *l. 1. & ibi DD. ff. sol. matr.* ideoque
2 in tali negotio non perire instantiam: Nam respon-
deo non satis constare, quòd hæc sit dos, sed esto ita
esse tamen dico iure non caueri in dotis causa nō dari
peremptionem instantiæ, immo non defuerunt, qui
opinati sunt citius in causa Dotis perire instantiam,
quàm in alijs teste *Rip. in l. dotis causa, sol. matr.* Verū
3 id certum est, etiam in causa dotis dari instātiam, &
eius peremptionem, sicut in alijs negotijs, si non for-
maliter, saltem implicite, & virtualiter: *tex. e. in l. 3.*
ibi: Iure iudiciorum. C. de dot. promiss. ita Bald. Imol.
Aret & DD. in d. l. dotis causa, sol. matr. idem Bald.
in Rub. C. de priuileg dot. Rom. cons. 174. & de veriori
testatur Io: Baptista de S. Blasio in tract. de dot. priuileg.
298. & pulchre Bald. Nouell. tract. de Dot. *p. 9. priui-*
leg. 14. per totum. vbi perbelle distinguit, quòd si ver-
samur in foro Cæsaris, seu laicali & in terris Imperij,
vt hic, datur vtique peremptio instātiæ etiam in cau-
sa Dotis, aut versamur in foro Ecclesiæ, & tunc quia
in eo foro omnis causa est perpetua, & non perit in-
4 stantia: ad *tex. in c. fin. de iudic. Marant. in Specul. p. 5.*
num. 14. Afinin. in prax. p 1. in princ. c. 3. n. 22. Odd.
de restit. in integr. quæst. 67. n. 8. Ippolitus Ciarlinius
patruus meus in tract. de Calculo, num. 63. in fin. Scacc.
tract. de Appellat. quæst. 15. num. 275. ideo in causa
dotis minus dubitandum est de peremptione instan-
tiæ.

Et quamuis secundum Concilium Tridentinum omnes
causæ ad forum Ecclesiasticum pertinētes coram or-
5 dinarijs debeant infra biennium terminari, alioquin
pars possit adire Iudices superiores, qui causam in eo
6 statu, in quo reperitur, assumant, & decidant, non ta-
men per hoc à Concilio præfigitur instantia, & lapso
biennio acta non pereunt. *Scacc. de Appellat. lib. 3.*
c. 2. q. 15. num. 277. 278.

Non obstat secūdo aduersarium esse personam misera-
bilem, ideoque instantiam non perire: quia negatur
esse talem, & hæc est qualitas, quæ, nisi probetur, non
7 præsumitur: ad *tex. in l. 2. vbi DD. ff. de probat. l. ac-*
cusare,

cuſare, vbi Dec & alij. C. de eden. Rip. in l. ſi conſtante, num. 28. in fin. ff. ſolut. matr. qui dicit, quòd hæc qualitas directo probari non poteſt, & propterea ſtandũ eſt arbitrio & iudicio Iuſdicentis ad cognoſcendum,
8 quis dicatur miſerabilis perſona: *Io: Andr. in c. ſignificantibus, de off. deleg. Alex. conſ. 18. col. 1. vol. 4. Barb. conſ. 62. col. 2. vol. 1.* DD. *in Auth. præterea, vbi gl. C. vnde vir, & vxor.* & habemus *Statutum Carpi, lib. 2. R. Qualiter, D. Poteſtas teneatur recipere quærimonias viduarum.*

Deinde eſto etiam, quòd ille ſit miſerabilis perſona, adhuc non probatur in eius cauſis non dari peremptione inſtantiæ, niſi forte dicatur, quod in cauſis miſera-
9 bilium perſonarum procedatur ſummarie, & ſola facti veritate inſpecta tam de iure communi, quam vigore dicti Statuti, & in cauſis ſummarijs non datur
10 formalis inſtãtia: *Menoch. de arb. iud. lib. 1. q. 22. n. 3.* Sed reſpondetur verius eſſe, quod etiam in cauſis ſummarijs detur inſtantia, & peremptio inſtantiæ, vt per
11 *Abb. & Felyn. vbi etiam ad vtrumque eſt pulchra Apoſtilla in c. venerabilis, in fin. de iudic. Bart. Alex. & Iaſ. in d. l. properandum. C. eod. de cõmuni Cacheran. deciſ. Ped. 1. num. 31. & de magis communi Aſinin. in prax. in princ. c. 2. num. 42. p. 1.*

Denique non obſtat proceſſus, & ſcripturas ſemper fuiſſe penes Iudicem cauſæ, quia nihilominus perit inſtãtia ex lapſu biennij, vel triennij, vt communiter te-
12 net DD. *in d. l. properandum, §. ſin autem. C. de Iudic. Marant. in Specul. de ord. iud. par. 5. num. 41.* & ita, &c.

CAPVT LVI.

EPITOME.

Iudex Eccleſiaſticus an poſſit ius reddere laicis, vel clericis contra laicos in defectum, vel ob negligentiam Iudicis laici.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſequitur forum rei.*
2 *Iudex Eccleſiaſticus exercet iuriſdictionem in laicos, ſi non adſit ſuperior laicus.*
3 *Eccleſia ius reddit laicis in defectum iuriſdictionis laicæ.*
4 *Iudex Eccleſiæ iudicat laicos, vbi laicus requiſitis iuſtitiam non facit.*
5 *Iudex Eccleſiaſticus ſupplet negligentiam laici.*
6 *Iudex Eccleſiaſticus eſt maior laico, habetque iuriſdictionem in laicos habitu.*
7 *Alimentorum cauſa eſt pia, & poteſt tractari coram Iudice Eccleſiaſtico.*
8 *Regina etiam poteſt eſſe pauper.*
9 *Corrigia oppidum inſigne fuit ſine magiſtratu longo tempore.*
10 *Iudex Eccleſiaſticus olim iudicabat laicos, & clericos.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

HIs temporibus belli, & peſtis horrore infectis inter cætera, quæ in partibus Lombardiæ euenerunt; factum eſt etiam, vt Corrigia nobile oppidum inter Regium, & Mantuan. ſtatione militũ valde affligeretur, & eius Princeps eijceretur adeo, vt per multum temporis ſpatiũ illa terra ſteterit ſine aliquo Duce, & nemo extiterit, qui magiſtratum aliquem gerens laicis Iuſtitiam miniſtrauerit, & propterea multi habuerunt recurſum ad forum Eccleſiæ, vt etiam inter laicos ius diceret, & propterea Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Paulus Coccapanus Epiſcopus Regij mandauit, vt audirentur quærimoniæ omnium etiam contra laicos tam ciuiliter, quàm criminaliter, ne oppreſſis omne auxilium deficeret.

Verum quia apud multos cœpit dubitari, an id bene factum eſſet, rem dixi eſſe indubitabilem, & dum coram Eminentiſſimo Bononiæ Legato de hoc altercaretur, ipſe dixit negotium in hac parte carere difficultate, ſed quia erubeſcimus ſine lege loqui, placuit rationes etiam pro Eccleſiaſtica Iuriſdictione facientes annotare, licet enim dici ſoleat, quòd actor
1 ſequitur forum rei: ad *tex. in c. cum ſit generale, vbi Abb. &* DD. *de for. comp.* tamen id non obſtat quidquam, vbi forũ illud pro reo non extat, vel ſi extat, negligit Iuſtitiam miniſtrare, etenim veriſſimum eſt, quòd Iudex Eccleſiaſticus poteſt ſe immiſcere Iuriſdictioni ſæculari, & laicos iudicare, quando Superior ſæcularis non inuenitur, vel negligit iuſtitiam mini-
2 ſtrare: ſic probat *tex. in c. licet ex ſuſcepto, vbi aperte gl. in verb. vacante Imperio, & c. ex tranſmiſſa, de for. compet. Abb. in c. cum deputati, num. 3. de iudic. & poſt Azor. & alios Bellet. diſq. cler. p. 1. tit. de fauor. cleric. perſonal. §. 2. num. 25. & tit. de fauor. cler. real. §. 5. n. 37. & num. 82. Mar. Antonin. var. reſol. lib. 1. reſol. 108. caſ. 32. verſ. Hinc eſt.* Ex defectu enim iuſtitiæ ſæcu-
3 laris poteſt haberi recurſus ad Eccleſiam. *Bellet. d. §. 5. num. 82.* & licet videantur velle Doctores, quòd prius requiratur Iudex laicus ad miniſtrandam iuſtitiam, antequam Eccleſiaſticus ſe ingerat, ſufficit ta-
4 men à parte fuiſſe requiſitum, & ipſum malitioſe diſtuliſſe: *d. c. ex tranſmiſſa, de for. compet. Abb. in c. qualiter, num. 7. de iudic. Bald. in c. ſignificantibus, num. 7. de off. deleg. Bellet. d. §. 5. num. 36.* ſed vbi ille Iudex laicus non extat, nulla requiritur monitio, vel interpellatio, quia non entis nullæ ſunt qualitates, vt hic, vbi nemo ius Corrigię reddit, vel reddere poteſt, cũ nullus habeat magiſtratus auctoritatem: Ergo Eccleſia poteſt in laicos exercere Iuriſdictionem: ita *Carol. Graſ. de eff. cler. eff. 1. num. 954.*

Si ergo poteſt Eccleſiaſticus Iudex ſupplere negligentiã Iudicis ſæcularis: *d. c. ex tranſmiſſa.* quanto magis po-
5 terit illo non extante vices eius ſupplere: *d. c. licet, de for. compet.* non tamen credas idcirco poſſe quoque laicum Iudicem ſupplere negligentiam Eccleſiaſtici, quia id non admittimus, ſed tantum cõceditur Iudici Eccleſiaſtico, quia eſt maior ſæculari, & Eccleſia poteſt habere Iuriſdictionem in laicos in tẽporalibus.
6 *c. omnes, vbi gl. in verb. cæleſtis, diſt. 22. c. paſtoralis, de ſent. & re iud. Abb. in d. c. licet, num. 2. 3. 7. de for. competen.*

peten. Azor. moral. p. 2. lib. 4. c. 19. Bellet. disq. cler. tit. de fauor. cler. personal. §. 2. num. 25. versic. ratio autem. Duard. in Bullam Cœnæ Domini, lib. 2. can. 14. q. 8. n. 10. 11. 12. 13.

Hinc factum est, quòd forum Ecclesiæ ministrauit iustitiam Corrigiensibus, dum suo Principe, & magistratu carebant ob calamitatem temporum; immo ipsamet Principissa recursum habuit ad Ecclesiam pro Iustitia contra Communitatem, & quosdam ciues, & eius casus erat sine difficultate, quia vltra prædicta agebat ad alimenta, quæ petebat, & certum est causam alimentorum esse piam, si pauperi debeantur, & posse tractari coram Iudice Ecclesiastico, coram quo laici

7 etiam conueniri poterunt: Bart in l. solent. ff. de aliment. & cibar. leg. Io: Lup. in c. per vestras, in 2. not. n. 19. de donat. inter virum, & vxor. Molin. de primogen. lib. 2. c. 25. num. 75. Guttier. pract. qq. lib. 1. quæst. 44. Gratian. disc. 60. n. 30. & seq. & disc. 154. numero 10. Barbos. de off. episc. p. 3. alleg 81. num. 9. Bellet. disq. cleric. d. tit. de fauor. cler. real. §. 5. num. 69. 70.

Neque dubitandum est, quin dicta Principissa tunc temporis posset dici pauper, & miserabilis, quoniam eiecta fuerat, & quasi exul cum viro, & filijs extra patriã viuebat omnibus orbata bonis, vnde etiam Regina

8 potest dici miserabilis inspecta qualitate sua. Dec. in c. cæterum, de Iudic. num. 73. & Bellet. d. §. 5. num. 39.

Hac igitur praxis ius reddendi laicis per Iudicem Ecclesiasticum est bona & iuri conueniens, vbi Iustitia sæ-

9 cularis deficit, vel negligit, & non obstat, quòd tunc non vacaret Imperium, & posset haberi recursus ad Cæsarem, quia subditi non tenentur regiones peragrare longinquas, vt ius sibi reddatur, cum vnaquæque Ciuitas suum debeat habere magistratum, & si illo careat, nulla potest dari maior negligẽtia in iure reddendo, vnde non est mirum, si cognitio causarum

10 deuoluat ad Ecclesiasticum Iudicem, si quidem olim omnes causæ tam clericorum, quàm laicorum deferebantur ad Ecclesiam, vnde facile res reuertitur ad suã naturam: ita per tex in c. per venerabilem, qui fil. sint leg. c. relatum. 11. quæst. prima, & c. si. quis præsbyter, quæst. 5. Duard. in Bullam Cœn. Domini, lib. 2. can. 14. q. 8. num. 13. & ita &c.

CAPVT LVII.

EPITOME.

Iuspatronatus an probetur per sententiam latam ante, vel post Concilium Tridentinum, & quid in potentioribus.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus priuatorum non est immutatum per Concilium.*
2 *Iuspatronatus potentiorum quomodo probetur.*
3 *Præsentatio potest probari per sententiam.*
4 *Iuspatronatus non probatur per sententiam, nisi ex actis iustificetur.*
5 *Sententia in antiquis probat iuspatronatus.*
6 *Antiquum tempus in materia iurispatronatus.*
7 *Sententia antiqua dicitur à 40. an. citra.*
8 *Sententiæ late ante Concilium non probant iuspatronatus.*
9 *Ordinarij assertio non probat iuspatronatus.*
10 *Iuspatronatus possessio probatur per sententiam cum cognitione causæ latam.*
11 *Iuspatronatus si semel fuit probatum, non est necesse amplius probare.*
12 *Præsentationes patronorum potentiorum quales esse debent.*
13 *Communitas in materia Iurispatronatus dicitur potens, etiam si alioquin sit parua.*
14 *Præsentandi possessio non prodest potentioribus.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa cuiusdam Communitatis dixi non esse admittendam eius præsentationem ad quandam Coadiutoriam, quia non constabat de Iurepatronatus; Nam licet quoad Patronatum priuatorum nihil fuerit innouatum per Conc. Trid. sess. 25. c. 9. de Reform.

1 illud enim non admittit præsumptionem vsurpationis, sed probatur omnibus modis à iure communi dispositis, & applicatis: ita Gabr. cons. 192. num. 1. Rot. diuers. decis. 331. p. 2. & in Rom. de Cardellis, coram Coccin. quam sequitur eadem Rota in vna Tuden. Parochialis coram Vbald. impressa inter recent. Farinac. decis. 360. num. 2. p. 2. & in vna Papien. apud eundem Farinac. decis. 374. num. 1. p. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 18. num. 54. Menoch. lib. 3. præs. 90. num. 9. late Ricc. in praxi de nouiss. probat. iurispatr. resol. 83. n. 1. & per totam, tamen in his personis, seu Communitatibus, in quibus id ius plerumque ex vsurpatione po-

2 tius præsumi solet, plenior, & exactior probatio requiritur, & ideo Iuspatronatus probari debet ex fundatione, vel dotatione, vel vltra immemorabilẽ præscriptionem doceatur etiam de continuatis præsentationibus effectum sortitis per annos 50. ita Concil. Trid. d. c. 9. sess. 25. Tut. decis. 57. & 205. p. 1. Ricc. d. tract. resol. 96 num. 2.

Vnde cum hic non appareat de aliqua fundatione, de ea nihil est tractandum, nisi velimus dicere, quòd sentẽtia Vicarij Episcopalis in fine processus producta pro ea deseruiat, quod tamen dici non potest, quia in

3 ea de fundatione non fit mentio, & vlterius quamuis per sententiam possit probari præsentatio: Paris. de resignat. benef. lib. 8. quæst. 11. num. 38. tamen per eam non probatur Iuspatronatus, nisi iustificetur ex actis;

4 Gabriel. cons. 28. num. 6. lib. 1. Cæsar de Grass. decis. 13. in fin. de sent. & re iud. Farin. decis. 689. num. 2. par. 1. & decis. 659. num. 16. p. 1. Gratian. disc. 310. num. 89. Ricc. in praxi for. Eccl. resol. 132. sub num. 6. p. 1. & decis. 26. p. 2. & in tract. de nouiss. prob. iurisp. resol. 126. num. 1. 2. & tenuit Rota in vna Commen. Capell. 17. Iunij 1591. coram Penia, & plene in vna Rom. officij. 13. Ian. 1608. coram Scoto, de qua Marches. in tract. de Commiss. tom. 1. fol. 22. secus tamen esset, si versaremur in antiquis, quia tunc sententia bene probat.

5 Grammatic. cons. ciuil. 15. num. 7. Ricc. in prax. for. Eccl. resol. 132. num. 7. & decis. 26. in fin. & decis. 119. p. 3. & in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol. 233. num. 1. in fin. &

fin. & licet antiquum tempus dicatur centum anno-
rum maxime in materia iuriſpatronatus. *Garz. de be-*
6 *neſ. p. 12. c. 2. num. 263. Pariſ. de confid. beneſ q. 28. n.*
235. verſ. receptior. Barboſ. de off. epiſc. alleg. 72. n. 35.
p. 3. vbi de communi, tamen quo ad ſententiam dici-
7 tur antiqua ſi ſit lata poſt Conc. Trid. ab annis 40. ci-
tra ad tradita per *Io: de Amic. conſ. 101. n. 31. Chart.*
deciſ. Gen. 58 & Camp. in diuerſ. iur. can. Rub. 2. c. 13.
num. 421. vid. Ricc. in d. tract. de nouiſs. probat. iuriſp.
reſol. 233. num. 2. & propterea ſi reperirētur duæ ſen-
tentiæ late ante Conc. Trid. hodie nō probarent Iuſ-
patronatus, ſi aliunde nō iuſtificarentur. *Grilinz. cōſ.*
8 *147. num. 28. Ricc. d. tract. reſol. 145. num. 1. verſic. du-*
bium. non enim ſtatur aſſertioni Epiſcopi de Iurepa-
9 tronatus atteſtantis: *Caputaq. deciſ. 128. p. 1.*
Bene verum eſt, quòd ſi extarent ſententiæ, vel ſententia
in iudicatum tranſacta, poſt dictum Conc. lata cum
cognitione cauſæ, & fiſco Eccleſiæ audito, tunc vtique
10 talis ſententia probaret iuſpatronatus, quoniam ſo-
lent plerumque Ordinarij iura patronatuum impu-
gnare, & ideo ſi ille approbet, conſueuit Rota multū
illi tribuere. *Felyn. in c. illud, num. 6. de præſcript. Rot.*
de iurep. deciſ. 11. num. 1. in nouis 2 pulchre Rot. diuerſ.
deciſ. 567. num. 2. p. 4. latiſſime Gratian. diſc. 310. per
totam. Ricc. d. reſol. 145. num. 1. in princ. & ideo ſi ſe-
mel lata ſit ſententia cum magna cognitione cauſæ,
& fabricato proceſſu ſuper probatione Iuriſpatrona-
tus, ſi denuo contingat vacatio non erit amplius ela-
borandum, pro vt factum eſt in Præpoſitura S. Nico-
lai Patronata familiæ de Zobolis, licet enim quaſi
poſſeſſio ſit ſublata per Concilium, tamen ſi poſt il-
lud vacatio contingerit, & præuia cauſæ cognitione,
ſeruatiſque ſeruandis Ordinarius per ſuam ſentētiam
Iuſpatronatus approbauerit, licet poſtea multoties
contingat vacatio, non erit amplius neceſſe docere de
Iurepatronatu in poſſeſſorio Iudicio, quia ſufficiet
11 patrono, & eius ſucceſſori quaſi poſſeſſio præſentan-
di, alioquin nullus eſſet litium finis: ita cenſuit *Sacra*
Card. Conc. Trid. interpratum Congregatio: teſte Gonz.
ſup. reg. 8. Cancell. gl. decimaoct. num. 23. Guigl. Gui-
dobon. aduocat. 32. ſub num. 5. Prax. Archiep. c. 63. ſub
num. 3. Ricc. deciſ. 238. & deciſ. 278. in fin. par. 2. & in
dicto tract. de iurepatr. reſol. 233. numero 1. verſiculo
& cum.
Cum igitur hęc non proſint in caſu noſtro, etiam ſi con-
fugiamus ad multiplicatas præſentationes, nihil agi-
tur, quia licet plures fuerint præſentatæ, tamen non
ſunt emanatæ ſuper vno, & eodem beneficio adeo, vt
pro vnica deſeruiāt præſentatione, & ſi omnes etiam
emanaſſent ſuper eodem, adhuc requiritur etiam an-
12 tiquiſſimi temporis curſus hominum memoriam ex-
cedens, qui non poteſt eſſet minor centum annorum.
Pariſ. d. quæſt. 28. num. 236. Barboſ. d. alleg. 72. n. 35.
verſ. qui temporis. etenim nos verſamur in patrono
potente, quoniam Communitates ponuntur inter
13 potentes, etiam ſi ſit parua Communitas: ita *Ricc. in*
prax. for. Eccl. reſol. 135. num. 1. 2 Barboſ. d. alleg. 72.
num. 62. ideo non eſt conſiderabilis quaſi præſentan-
14 di poſſeſſio. *Ricc. in d. prax. reſol. 132. num. 2. 3.* &
ita &c.

CAPVT LVIII.

EPITOME.

Feudum deuoluitur ad dominum, ſi non petatur renouatio inueſtituræ intra annum, & diem, & reſtitutio minoris non prodeſt conſorti maiori, vbi feudum eſt diuiduum, pro vt ſunt omnia feuda ſine dignitate.

SVMMARIVM.

1 *Feudum deuoluitur ob pacta non ſeruata cum domino.*
2 *Tutor poteſt iurare pro pupillo ſacramentum fidelitatis, & quomodo.*
3 *Pupillus poteſt iurare domino fidelitatem, ſi ſit doli capax, & quomodo.*
4 *Pupillus feudo priuatur, ſi non iurat fidelitatem poſt pubertatem.*
5 *Minor 25. an. reſtituitur in integrum, ſi non petiuit Inueſtituram.*
6 *Reſtitutionis in integrum ius an cedi poſſit, & quomodo.*
7 *Aetatis ius cedi non poteſt.*
8 *Pacta in feudis ſunt ſeruanda.*
9 *Caducitas feudi incurritur ob feloniam delicti, & contractus.*
10 *Feudatarius dicitur ingratus, qui non ſeruat pacta.*
11 *Reſtitutio maiori quoque litis conſorti quando proſit.*
12 *Minoris reſtitutio in feudo diuiduo non prodeſt maiori.*
13 *Feudi portione poteſt vnus priuari, & alter non.*
14 *Canonis ſolutio eſt indiuidua.*
15 *Minor non ſoluens canonem reſtituitur, ſed hoc conſorti maiori non prodeſt.*
16 *Feudi portio caducata deuoluitur ad dominum, non ad conſortes.*
17 *Feudum maius cum dignitate diuidi non poteſt.*
18 *Feuda inferiora, & ſine dignitate diuidi poſſunt.*
19 *Feudum ex conſuetudine fit diuiſibile.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Regien. caducitatis, ſeu deuolutionis bonorum prætenſæ ad fauorem Menſæ Epiſcopalis præſupponebatur in facto per Illuſtr. DD. Cæſarem, & Franciſcum de Caſſolijs nobiles Regien. fuiſſe annis elapſis inueſtitos ab Eminentiſs. Cardinali Eſten. tunc Regij Epiſcopo de quodam feudo ab eis poſſeſſo in villa Maſenzatici de iure dictæ Menſæ, præſtaſſeque Sacramentum fidelitatis, & inter cætera, de quibus in dicta Inueſtitura, prædictus D. Cæſar tanquam tutor cuiuſdam pupilli eius fratris, & nunc in religione profeſſi, iurauit, & promiſit, quòd quando dictus pupillus erit in ſtatu habili, ipſe quoque iurabit, pro vt tenetur.

Modo

Mo lo dictus pupillus egressus iam pupillarem ætatē ab
hinc tribus annis abstinuit à iuramento, neque dicto
D. Cæsari fuit curæ, vt iuraret, sed monasterium in-
gressus fecit dictis eius fratribus cessionem dd. bono-
rum feudalium ad formā Conc. Trid. ante emissam
professionem, & ideo succedente in Episcopatu Illu-
strissimo, & Reuerendissimo D.D Paulo Coccapano
Marchione, dum renouabantur Inuestituræ aliorum
fuit quæsita, an ista esset renouanda, vel potius dicen-
dum esset portionem dicti pupilli, vel dicti D. Cæsa-
ris, ant vtraque esset deuoluta ad dictam Mensam ob
non implementum dicti pacti.

Et sane ego dicebam satis videri vtramque portionem
esse deuolutam eò, quòd vterque eorum defecerit in
1 salutari suo, & iusta conuentio ab eis fuerit neglecta:
*Bald.in l.vnic.§. emptor, num.6. vers.si enim C. comm.
de legat. Ias.in l.1.num.11.C.de iur.emph. Ioseph. Lud.
decis. Perus.22.n.10. Redoan. de rebus Eccl. non alien.
tit.de caducit. ob in obseru.pact.n.2.14.pulchre Corbul.
de caus.priu. Emph.caus.2.num.1.2.* quoniam licet ve-
2 rum sit tutorem posse pro pupillo sacramētū fidelita-
tis præstare, si velit: *Rosenthal.de feud.c.6.conclus.41.
num.7.* tamen nisi etiam cum eo pupillus doli capax
3 iuret, tale iusiurandum adueniente pubertate expirat
cum tutela adeo, vt renouatione opus sit: *Rosenthal.
eod.tract c.6.concl.42.litterra: B.*

Statim autem, ac pupillus egressus est pubertatem, dici-
tur esse in statu sic iurandi, & si differat per annum, &
4 diem, feudo priuari potest ad *tex. in c. si de feudo §. si
quis, vers.si minori, iunct.gl.si de feud. defunct.content.
sit in vsibus feud. c.Imperialem, § præterea, de probib.
feud. alien. per Feder. Clar.in § feudum, q.49.num.4.*
Bene verum est quòd minor 25. annis habet benefi-
cium restitutionis in integrum aduersus lapsum tem-
5 poris ad petendam renouationem inuestituræ, vt in-
quit *gl. in § præterea Brun cons. feud.100.n.1.de com-
muni Clar.in § feudum, num.5. Giach.in Collect. verb.
Vasallus num.28.*

Verum cum restitutio in integrum sit beneficium perso-
nale minorum, non transit ad alium, nisi fiat nomi-
6 natim, & in specie cessio: ad *tex. in l. quod si minor ff.
de minor l.si minoris, de adm. tut.l.si alterius. § 1.ff. de
7 tut. & rat.distr.* ius enim ætatis cædi non potest: *Bald.
in l.cum antiquioribus col.pen.C.de iur.delib.ad tex.in
l.si quis domum, §. hic subiungi ff.locat.l.peto §. prædiū
ff. de leg.2.l.lex vectigali ff.de pign. & §.finitur Inst. de
vsufr.* sed in prædicta cessione non est facta aliqua
mentio de hac restitutione in integrum, ergo non trā-
sit ad cessionarium, qui ex sua persona eam non po-
test consequi, & si posset, coram paribus Curiæ esset
petendum: *Rosenthal.de feud.c.12.concl.12.num.103.
in fin.* licet hoc non sit in vsu, quia nullus Iudex huius-
modi contentionum datur, nisi Episcopus ipse, vel
eius Vicarius. Ergo feudū apertū est pro parte pupilli.

Pro portione vero D. Cæsaris deuolutio videtur certior,
quoniam ipse non est minor, & non seruauit pactum,
cum non fecerit iurare dictam eius fratrem, neque
adhibuit aliquam diligentiam, vt iuraret, & tamen
8 pacta sunt seruanda, etiam si derogarent naturæ feu-
dorum: *Intrigl.de feud cent.2.art.30.num.15.* etenim
caducitas incurritur tam ob felloniam delicti, quàm
9 contractus: ad *tex. in l.fin. C. de reuoc.donat. vbi Rip.*
inquit non posse dari maiorem ingratitudinem, quā
10 pacta non seruare. *Intrigl.d.trac.de feud.cent.1.q.56.
num.225. Rosenthal.eod.trac.c.10.concl.14.num.1. &
num.11.* vbi quod tunc feudum applicatur domino,
& iuremerito, quia in proposito promissio de iuran-
do fidelitatē est de causis vsibus feudorum expressis.

Et dato ēt, quòd pupillus prædictus posset restitui in in-
tegrum, tamen hoc non prodest dicto D Cæsari, quia
licet multi putauerint, quòd si duo fratres defuncto
patre successerint in feudo, & non petierint Inuesti-
turam intra annum, & diem, si vnus ex eis sit minor,
11 restitutio prodest etiam maiori ratione indiuiduitatis
rei per *tex. in l.si communem ff.si seru.amitt. Afflict.in
tit.quo temp.mil.c.sancimus num.27.64. Laurent.Syl-
uan.de feud.recogn.q.58. Sfort.Odd.de restit.in integr.
p.1.q.46.art.5.nu.18. Vultei. de feud.lib.1.c.7.n.66.
vers.atque hæc Schrader.eod tract p.6.cap.2.num.27.*
quia hoc verum est, & procedit in feudo indiuiduo,
12 sed in re feudali diuidua, & vbi potest fieri commoda
separatio, illud non sustinetur ob *tex. & not. in cap.ad
audientiam, vbi Abb.num.4. de præscript. pulchre Ro-
senthal.de feud.c.6.concl.41.n.2.in fin. & in littera: C.*
vbi inquit restitutio tantum prodest minori hoc ca-
su, qui non impeditur sua parte plene frui, vbi socij
13 portio aperitur, & si aliud diceres, sequeretur, quòd
vnus sociorum feudum pro indiuiso possidentium
portionem suam ex fellonia ammittere non posset, si
socius non deliquisset, vel non priuaretur, quod ab-
surdum foret.

Et huic simile est, quod dicitur de canonis solutione,
quæ est indiuidua, quia quilibet tenetur in solidum
14 ad censum: *Alex.cons.7.col.2.lib.5.* nihilominus vo-
lente domino efficitur diuidua, & ideo si duo fratres
quorum vnus sit minor, cessauerunt à canonis solu-
15 tione per biennium, restitutio in integrum, quæ da-
tur minori, nihil proderit maiori: sic *Petr.de Benin-
ten.decis.4.num.2. vers.conclusum, quem sequi videtur
Corbul.de caus.priuat. Emph.c.5.num.32.in fin.pulchre
Rosenthal.de feud.d.c.6.concl.41 littera: C.* Ita eodem
modo si non petierint inuestituram intra annum, &
diem, & minor restituatur ad petendum illam, qui
maior erit 25 an. non poterit iuuari hoc beneficio, &
sic portio vacans deuoluit in huiusmodi casibus ad
16 dominum, non autem ad agnatos, seu proximos, ad
*tex. rotondum in c.1 §.fin. Qua fuit prima caus. benef.
ammitt.in vsibus feud.*

Neque licet dubitare, quin feudum, de quo quærimus
sit diuiduum, cum sit prædium quoddam quantita-
tiuum, quod recipit mensuram, etenim certum est,
solum feuda maiorum annexam habentia regalem
Dignitatē, velut Ducatus, Marchiæ, Comitatus, Del-
phinatus. & similia, consortibus etiam consentienti-
17 bus diuidi non possunt per *tex. in c. Imperialem 1.§.
præterea, de probib.feud. alie. per Federic. ibiq. Beluis.
Iscern. Bald. Lauden. Aluarott. Præpos. Rauenn. Afflict.
Schent. Baro. & alij Clar.in § feudum, q.44.n.1. vbi de
communi, Mozz.de diuis.feud.num.43. Intrigl.de feud.
cent.1.q.39.num.1. & seq. Schrader.eod.tract.p.8.c.2.
n.39. Henric.à Rosenthal.d.trac.de feud.c.9. membr.1.
concl.55* interest enim Imperij, ne feuda prædicta di-
uidnantur, vt Principatus integri permaneant.

At feuda inferiora, quæ non habent dignitatem anne-
xam vtique diuidi possunt, pro vt quotidie fieri vide-
18 mus, & probatur: ex *tex. in cap.1. §. omnes, & ibi*

Io: Baptistæ Ciarlinij.

DD. ſi de feud. def. cont. ſit tit. 26. lib. 2. Roſenthal. d. cap. 9. concl. 53. & Vulteius de feud. lib. 1. c. 8 num. 36. Harpprec. ad Clar. d. § feudum q. 44. num. 5. littera: C. hoc autem feudum eſt ſine Iuriſdictione, ſine dignitate, & ſolum habet rei emolumentum, Ergo diuiduum eſt, & diuidi poteſt: & de hoc non eſt dubitandum, quia omnia feuda dictæ Menſæ ſita in villa Maſenzatici diuiduntur, & diuidua reputantur, & ideo talis conſuetudo ſeruanda eſt: *Clar. d q 44. n. 2 in*
19 *fin.* Nihilominus dictus Illuſtriſſimus D. Epiſcopus Coccapanus voluit benigne agere cum ſuis feudataríjs, & ideo eos inueſtiuit de toto feudo ſoluto laudemio ſolito in renouatione, quæ fieri ſolet in aduentu noui Epiſcopi: & ita, &c.

CAPVT LIX.

EPITOME.

Si teſtator relinquat vxori, vel nurui certam dotem, valet legatum, etiam ſi nihil pro dote datum fuiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Socer poteſt donare eius nuribus.*
2 *Legatum dotis vxori, vel nurui valet, etiam ſi tanta non fuiſſet dos.*
3 *In re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter.*
4 *Adæquatorum maior virtus attribuitur alteri.*
5 *Qui vult conſequens, vult omne neceſſarium antecedens.*
6 *Conceſſo vno omnia cenſetur conceſſa, per quæ deuenitur ad illud.*
7 *Aequalitas cenſetur ſeruata inter filios.*
8 *Correctio in continenti non præſumitur.*
9 *Legatum fieri nullum non eſt præſumendum.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Viſis, & lectis verbis teſtamenti Domino Giberti de Grilinzonis nihil inueni, quod reſiſtat iuſtæ petitioni hæredum DD. Leonoræ, & Catherinæ eius nuruum, vnde omiſſo multiloquio videndum eſt, an ipſe potuerit efficere, vt Dotes illarum perueniant ad quantitatem Dotis D. Anteæ, & potuiſſe indubitatum mihi videtur, nam ſocer non ſolum per viam vltimæ voluntatis, ſed etiam
1 inter viuos poteſt donare ſuis nuribus; ad *tex. in l. 3. §. ſocrum ff. de donat. inter vir. & vxor. Caſtr. conſ. 67. ſuper iſto puncto lib. 1.* quod adeo verum eſt, vt ſi teſtator legauerit vxori, vel nurui ſuæ dotem certa quantitate expreſſa, licet minus, vel etiam nihil pro
2 dote datum eſſet, illud tamen totum debetur, quod legauit: *tex. c. in l. cum ſcriptum eſſet, de dot. prælegat. Bald. & Salyc. & DD. in l. ſi non deſignata C. de falſ. cauſ. adiect. leg Ang. de teſtam. § item reliquit B. eius vxori,* de quo non eſt mirandum, quia in re ſua quili-
3 bet eſt moderator, & arbiter: *l. 1. C. mandati.*

Deinde videndum eſt, an ita voluerit, & pariter voluiſſe oſtendunt eius verba, quibus dotes ſuarũ nuruũ inter ſe æquauit, & omnem earum differentiam ſuſtulit, ſi enim voluit dotes eſſe æquales, neceſſe eſt, quòd dotes DD. Leonoræ, & Catherinæ ſint eiuſdem quantitatis, qua fuerat Dos D. Anteæ ab initio cæteris grãdior, quando enim plura adæquantur, potentior vir-
4 tus vnius alteri communicatur, & è cõtra: *Bart. Alex. Caſtr. Iaſ. Imol. Soc. Crott. & communiter DD. in l. 1. ff.*
5 *de leg. primo, & Canon. in cap. 1. ne ſed. vac.* etenim qui vult conſequens, vult etiam omne neceſſarium antecedens ad *tex. in l cui, vbi DD. ff. de Iuriſd. om. iud. Bart. in l. fin. de fund. inſtruct. Felyn. in c. præterea, col. pen. de off. deleg.* & vno conceſſo omnia videntur con-
6 ceſſa, per quæ deuenitur ad illud: *Bald. in l. 1. num. 9. C. ſi rect. pro. u. Mar. ſil. ſing. 176. incipit, Conceſſo, Lud. Sacca conſ 145. num. 16. lib. 2.*

Nec obſtant vlteriora verba teſtatoris dicentis ſe nolle, quòd in Diuiſione quandocumque fienda inter eius filios quidquam detrahatur ratione dotium, vel alio prætextu, ſed pars cuique obuenienda ſit obnoxia oneri dotium cuiuſque vxoris ſigillatim, quia potius hæc oratio confirmandi ſupradicta vim habet, quia ſi dotes omnes ſint æquales non eſt opus aliqua detractione, ſed æqualiter poteſt fieri diuiſio, & hæc voluntas eſt conformis iuri, per quod ſumitur ea interpræta-
7 tio, vt inter filios æqualitas ſeruetur: *ad tex. in l. cum pater §. pater pluribus. ff. de leg. 2. Al. x conſ. 81. vol. 4.*

Non ergo per dictum legatum adæquationis dotium fit quidquam contra mentem teſtatoris, quia cum filios ſuos æqualiter fecerit hæredes, & ſimiliter dotes nuruum æquales eſſe voluerit, non eſt ruſticus tam ruſticus, qui non cognoſcat eos omnino eſſe æquales, & inæquales fieri, ſi dotes non adæquentur, & ſi aliter diceretur, facile ſequeretur, quòd teſtator ſe inconti-
8 nẽti correxiſſet, quod non eſt dicendũ: ad *tex. in l pacta, ff. de contrah. empt. l. & ſi quam, de rei vindic.* & legatum dotium fieret nullum, quod non eſt dicẽdum:
9 *DD. in l. non ad ea, ff. de cond. & demonſtr.* quia autem bona maritorum earum ſunt penes D. Gibertum nepotem teſtatoris concludendum eſt eum teneri ad reſiduum dictis mulieribus tradendum pro æqualitate dotium; cætera ſuppleant doctrina, & prudentia DD. Arbitrorum: Et ita, &c.

CAPVT LX.

EPITOME.

Non licet Epiſcopo mittere executores, vel actus Iuriſdictionis exercere in aliena Diœceſi, poteſt tamen præcipere Iudici laico, vt præſtet ſibi auxilium, & accommodet executores ſuo officio.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt mandare laico, vt executores ſibi accommodet.*
2 *Epiſcopus poteſt præcipere Iudici laico, vt præſtet ſibi brachium.*

3 Iudex

3 *Iudex laicus tenetur obedire Ecclesiastico, alias punitur.*
4 *Episcopus, vel Vicar. non possunt munus suum exercere extra suam diœcesim.*
5 *Iurisdictio contentiosa non potest exerceri ab Episcopo extra Diœcesim.*
6 *Episcopus extra diœcesim habetur pro priuato.*
7 *Sequestrum est quædam executio.*
8 *Iurisdictionem exercens in alieno territorio punitur vt turbator.*
9 *Sequestrum faciens, si est Iudex incompetens, tenetur statim remittere ad competentem.*
10 *Litteræ subsidiariæ sunt in vsum pro executionibus faciendis extra territorium.*
11 *Subsidiariarum litterarum vsus quomodo procedat.*
12 *Clericus ratione rei sitæ cunuenitur coram Iudice Ecclesiastico, vbi res est.*
13 *Clericus gaudet priuilegio etiam quo ad bona patrimonialia.*
14 *Executio extra diœcesim quomodo fiat.*
15 *Iurisdictio vna altera adiuuare debet.*
16 *Episcopus potest babere familiam armatam.*
17 *Episcopus potest exercere Iurisdictionem in qualibet parte Diœcesis.*
18 *Episcopus habet Diœcesim pro territorio.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

COntigit ab Anno 1632. de mẽse Maij, quòd Vicarius Episcopalis Mantuæ occasione cuiusdam coram eo vertentis contra clericum nouitium in religione Societatis Iesuitarũ misit executores, & Notarium in loco prope Gonzagham Diœc. Regij, & sequestrauit bona dicti clerici præcipiendo varijs personis, vt ea retinerent in sequestrum: sed pro parte dicti clerici, & Iesuitarum recursus est habitus ad Vicarium Regij, qui re hac intellecta reuocauit sequestrum, & mandauit præcipi sequestratijs, ne obedirent Vicario Mantuæ, eosque liberauit ob onere sequestri, & scripsit litteras Commissario Gonzaghen. vt suum brachium pręstaret pro prædictis exequendis, & in casu denegationis, id ei præcepit sub pœna excommunicationis, ne aliqua fieret delusio: & quia postea cępit controuerti, an vterque Vicarius bene, vel male fecerit, ego pro defensione mea scripsi vt infra.

Potuit Vicarijs Regij præcipere potestati, seu Commissario Gonzaghen. vt faceret per suos executores pręsentare quasdam notificationes, & præcepta nominatis in eis, & ille tenebatur obedire, etiam si illud
1 forte de iure municipali fieri non potuisset: sic in fortioribus terminis: *Prax. Arch. Neap. c. 34. n. 16. in magnis. Bellet. disq. cler. tit. de fauor. cler. real. §. 5. n. 102.*
Certum est enim Iudicẽ Ecclesiasticum præcipere posse Iudici laico sub pęna excommunicationis ad præstãdum sibi brachium, vbi putat se eo indigere: ad *tex.*
2 *in c. 1. vbi DD. de off. ordin. pulchre Menoch. de arbor. iud. cas. 452. num. 3. Farin. in prax. q. 97. num. 91. 92. & num. 98. vers. verum. Barbos. ad Concil. Trid. c. 8. sess. 24. de reform. in verb. innocato. Grass. de effect. cler. in prælud. num. 388. Ricc. resol. 277. versic. & proinde.* quod adeo verum est, vt si laicus neget tale brachiũ accommodare, possit vltra pœnam excõmunicatio-
3 nis etiam alijs pęnis arbitrio Iusdicentis Ecclesiastici puniri: *Menoch. d. cas. 452. num. 3. Farinac. d. quæst. 97. num. 82. in fin.*

Vicarius autem Mãtuæ nullo modo potuit mittere executores, & Notarium suum ad locum Diœc Regij. & ibi sequestrare bona clerici, seu alterius personæ etiã Mantuanæ, quia Episcopus, vel Vicarius non possunt
4 exercere munus suum extra suam Dięcesim: *Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 6. num. 10.* etenim quæ sunt Iurisdictionis contentiosæ nequeunt exerceri per eos in
5 aliena Diœcesi: *Tusch. littera E: concl. 250. numero 7. Vgolin. de off. epis. c. 4. §. 14. n. 4. Gratian. decis. 98. n. 4. Caball. resol. crim. cent. 2. cas. 120. n. 3.* quod adeo verum est, & nullã recipiat difficultatem, quia Episcopus extra Diœcesim habetur vti priuatus exceptis ijs,
6 quæ sunt volũtariæ Iurisdictionis: *Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 80. num. 8. Vgol. cod. tract. c. 4. §. 14. num. 4. Caball. d. cas. 120. num. 2.*

Cum igitur sequestrum sit quædam executio. *Borgn. de-*
7 *cis. 36. n. 150. p. 2.* non potuit Vicarius Mantuæ talem facere executionem in Dięcesi Regien. nisi turbando Iurisdictionem dicti Illustrissimi Episcopi, arresta enim & citationes, & alia huiusmodi sunt actus contentiosæ Iurisdictionis, quæ si fiant in alieno territorio, dicuntur actus turbatiui, & puniuntur pęna stel-
8 lionatus: late *Caball. resol. crim. cent. 3. cas. 291. n. 28. 29. 30. & seq.* & ideo dictum sequestrum est nullum; quia Vicarius Mantuæ non est Iudex competens, vel incompetens in Diœc. Regien. sed persona priuata. *Vgolin. d. §. 14. num. 4. Caball. d. cas. 120. n. 2.* & casu quo ob periculum in mora potuisset id fieri, quod nũquam verum erit, tunc Vicarius ille debebat remittere sequestrum ad Episcopum Regij competentem:
9 ad tradito per *Borgn. decis. 3. num. 26. p. 1.*

Neque obstat dictum clericum fuisse conuentum actione personali coram Vicario Mãtuæ, quia si id verum est, Iudicium nihil habet communis cum bonis sitis in Diœcesi Regij, & in eis non est facienda executio, nisi per litteras subsidiarias, quia sunt extra territoriũ
10 Iusdicentis. *Asin. in prax. §. 31. c. 9. num. 2. Costa de remedys subsid. rem. 16. n. 9.* vbi etiam ponit requisita litterarum subsidialium, & *num. 11.* inquit hoc remedium non habere locum, nisi Iudex requisitus cõsen-
11 tiat, quia contra eius voluntatem non potest practicari: quoniam ratione bonorum sitorũ in Diœc. Regij, ille clericus nõ potuit trahi ad forum Mantuanũ, quia conueniri debebat coram Iudice Ecclesiastico illius loci, vbi res reperitur sita, & non in loco cleri-
12 ci: ad *tex. in l. fin. vbi* DD. *C. vbi in rem actio. Neniz. cons. 4. num. 4. Scacc in prax. de Iudic. p. 1. c. 11. n. 31. Grass de eff. cler. eff. 1. num. 17.*

Neque obstare prædictis videtur oppositio facta, quòd clericus non gaudeat priuilegio fori, quo ad bona patrimonialia, nisi in casibus à iure expressis, quia veritas est, quod fruatur priuilegio Ecclesiastico non solum respectu personæ, sed etiam bonorum patri-
13 monialium durante eius vita: late *Bellet. disq. cleric. tic. de fauor. cler. real. §. primo, num. secundo, & titul. de exempt. cler. §. 5. num. 1. Grass. de effect. cler. eff. 1. num. 10.* vbi de communi, & veriori, & confutat aliter sentientes.

Vnde si Vicarius Mantuæ opus habebat dicta bona sequestrare, id facere poterat per litteras subsidiarias

14 *Coſta d.rem.16. num.9.* & omnia pacifice expleuiſ-
ſet inuocando auxilium Epiſcopi Regij, quia vnum
15 tribunal.ſeu vna Iuriſdictio debet aliam adiuuare:
*ad tex.in c.quo ad verum, 96.diſt. Farin.d.quæſt.97.
n.83.* id enim facere poterat Epiſcopus Regij, quia
16 cum poſſit habere familiam armatam. *Bellet. diſq.
cler.tit de fauor cler.real.§.1.num.18. Graſſ.d.eff. 1.
num.129. Ricc.reſol.473.per totam.* qui cæteros alle-
gant, valebat etiam tale auxilium præſtare, quoniam
Epiſcopus in qualibet parte eius Diœceſis ſuam po-
17 teſt exercere Iuriſdictionem. *Vgolin. de off.epiſc.c.4.
§14.num.2.lib.1. Barb.ſ.eod tract.p.3. alleg.80.n.3.
4. Gratian.diſc 655.num 9* & cum Epiſcopus habeat
18 Diœceſim pro territorio: *ad tex.in c.omnes Baſilicæ,
16.q.1. Ricc.reſol.473.num.3.* non eſt dicendū, quòd
territorio careat, hęc enim in controuerſiam non ad-
ducuntur ab his, qui Theoricæ praxim adiunxerunt.

CAPVT LXI.

EPITOME.

Epiſcopus poteſt facere ſynodum ſine conſenſu Cleri, non tamen ſine conſilio, & conſideratur, quando ſtatuta Epiſcopi obligent.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt facere Statuta etiam pœnalia.*
2 *Statuta poſſunt fieri etiam à Prælatis Epiſcopo inferioribus, Iuriſdictionem tamen quaſi Epiſcopalem habentibus.*
3 *Laici ligantur Statuto Epiſcopi, & quomodo.*
4 *Statutum Epiſcopi contra mulieres portantes veſtes ad libidinem prouocantes valet.*
5 *Statutum Epiſcopi obligat ſtatim, ac publicatum eſt.*
6 *Statutum Epiſcopi non tollitur morte, vel officio finito.*
7 *Reſeruatio caſuum ceſſat mortuo Epiſcopo, niſi ſit per modum ſtatuti.*
8 *Synodum poteſt, & tenetur facere Epiſcopus.*
9 *Epiſcopi ſynodus eſt perpetua.*
10 *Epiſcopus poteſt creare nouum delictum, & pœnas iuris communis aggrauare.*
11 *Synodus valet etiam ſine conſenſu Cleri, non tamen ſine conſilio.*
12 *Epiſcopus an poſſit ſtatuere ſine conſilio Capituli.*
13 *Epiſcopi ſunt ſimiles Prætoribus.*
14 *Aedicta Epiſcoporum ceſſant extincto eorum officio, ſicut ædicta Prætorum.*
15 *Aedictum Epiſcopi valet, etiam ſi fiat ſine conſilio Capituli, vel Cleri.*
16 *Epiſcopus non poteſt ſtatuere contra ius Canonicum.*
17 *Epiſcopus poteſt ſtatuere contra ius ciuile.*
18 *Statutum Epiſcopi contra ius canonicum quando valeat.*
19 *Statutum Epiſcopi ligat forenſes ratione delicti.*
20 *Statutum an obliget ignorantem.*
21 *Aedictum Epiſcopi non ligat ſubditos extra diœceſim delinquentes.*
22 *Arma portans extra Diœceſim Epiſcopi non punitur eius Statuto.*
23 *Delinquens in loco exempto non punitur pœna ſtatuti Epiſcopi.*
24 *Statutum Epiſcopi ligat delinquentes in loco exēpto.*
25 *Statutum quando liget delinquentes extra territorium, vel in loco exempto.*
26 *Epiſcopus poteſt diſpenſare aduerſus eius ſtatutum, & ſynodum.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

Magna ſemper vtique fuit Epiſcoporum poteſtas, & cum fuerint in partē ſollicitudinis, non tamen in plenitudinem poteſtatis vocati ab eo, qui regit nauim Petri, multa poſſunt, quæ oſtendunt eos fuiſſe Apoſtolorum ſucceſſores: Vnde cum in celebrationes ſynodi quæſitū fuiſſet, an Epiſcopus poſſet concludere illius ſtatuta ſine conſenſu Capituli, & Cleri, reſpondidi id certū eſſe; vt autem id nunc clarum eſſe oſtendam, de aliquibus verba faciemus.

Et in primis certum eſſe exiſtimo Epiſcopum, & quem-
libet Ordinarium poſſe facere ſtatuta etiam pęnalia,
& ipſo iure pœnam infligentia, iuri tamen canonico
1 non aduerſantia: *tex.in c. vt animarum, vbi gl. &
Franch.in verbo: Statuto, vbi etiam Anch. num. 9. de
conſt.in 6.c 2. vbi gl.& Felyn.de maior.& obed.Bart.
in l.omnes populi, num.8. & ibi Iaſ. num. 3. in prima
lectura, & communiter DD.de Iuſt.& iur.Tuſch.littera
E: concl.251.num.4. Vgolin.de poteſt. Epiſc.c.47.n.1.
Piaſecki prax.Epiſc.p.2.c 2.n.7. Bonac.de leg.diſp.1.
q.1 punct.3.num 21. Carp.ad Stat. Med. in prælud.n.
39. Fuſch.de Viſitat.lib.1.c.33.num.3.* quod procedit
etiam in Prælatis inferioribus, habentibus tamen Iu-
riſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt Archipræsbyter
2 Carpi: ſic ex *d.c.vt animarum, ib: quocumque Ordinariorum. Bonacin.d.q.1.p.3.num.28.*

Quod adeo verum eſt, vt Epiſcopi ſtatuto ligentur non
ſolum Eccleſiaſtici, ſed etiam laici regali, etiam digni-
tate fulgentes in concernentibus tamen bonum ſpi-
3 rituale, & res Eccleſiaſticas: ſic ex *c.nouit.de iud.Fran-
ch.in d.c.vt animarum, verbo: Statuto, verſic.ſecundo,
not.de conſt in ſexto. Vgolin.d.c.47.§.1.num.1.* vnde
valet Statutū Epiſcopi contra mulieres portantes ve-
4 ſtes ſuperuacuas, vel ad libidinem prouocantes: *Ho-
mobon.de exam.eccl.p 1.c.7 q.24.verſ.hinc videmus.*
nec requiritur aliquid tempus ad inducendam talis
ſtatuti obligationem, ſtatim enim ac publicatum eſt,
ligare incipit ſcientes, probabiliter vero ignorantes;
5 arbitrio prudentis viri: *Vgolin.d.c. 47.§.2.numero 3.
Dec.in Rub.de conſtit.verbo: cognoſcentes, num. 15* li-
cet alij aſſignent ſpatium duorum menſium: *Fuſch.
de viſitat.lib.1.c.33.num.7.*

Neque morte Epiſcopi tollitur eius ſtatutum, quoniam
perpetuum eſt, & durat, donec reuocetur. *DD.in c.fin.
6 de off.deleg.Bart.in l.fin.num.1 ff. de pen.gl.& Franch.
in dict.cap.vt animarum, verbo. ſtatuto, verſiculo, &
aduerte. Vgolin. d.c.27.§.2.n.1. Tuſch.litt.F:concluſ.
7 251.n.4. Fuſch.de Viſitat.lib.1.c.33. n.4.* Vnde eſt,
quòd licet in abſoluendo à peccatis caſuū reſeruatio
ſoleat ceſſare ob mortē Epiſc. tamen ſi ea facta ſit per
modum

modum statuti non extinguitur morte, sed cōtinuat
in Capitulum, & successorem; ita ex Nauar. in man.
8 c. 27. num. 2. & sub n. 74. Quarant. in sum. Bullar. verb.
Casus reseruati, in fin. Piasec. in d. prax. p. 2. c. 1. n. 17.
in fin. Belloch. de cas. reseruat. p. 1. q. 2. num. 92.

Non solum autem potest ex se statuere circa bonum cō-
mune, sed etiam potest in synodo Diœcesana facere
constitutiones, & ordinationes ad continendum cle-
rum in vera disciplina, & ad bonum eius diœc. regi-
men, immo teneretur quotannis celebrare talem sy-
nodum (licet hoc non sit in vsu) ad quam tenentur
conuenire etiam exempti, qui cessante exemptione
9 conuenire tenerentur. Conc. Trid. sess. 24. c. 2. c. 1. iunc.
gl. in verbo: generaliter, de consecr. dist. 3. Gratian. disc.
for. c. 620. num. 16. lib. 4. Marth. de Iurisd. p. 2. c. 33. n.
14. 15. 16. Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 93. n. 23. 24.
vbi etiam dicit, quòd huiusmodi ædicta sunt perpe-
tua adeo, vt Episcopus poterit in suis ordinationibus
non solum adiuuare ius commune apponendo pœnā,
vbi non est, vel aggrauando à iure impositam, sed
etiam nouum delictum creare, & sub pœnis, & censu-
10 ris prohibere: late Marth. d. cap. 33. num. 14. 15. 16.
vbi multa allegat.

Verumtamen non poterit Episcopus sine consilio Capi-
tuli, & cleri constitutiones synodales facere, quia vi-
detur res ardua, licet illud sequi non teneatur, & satis
erit consilium perquisiuisse, licet postea dissentiant, vt
11 post Archid. & Io: And. inquit Abb. in c. quanto, n.
43. de his, quæ fiunt à præl. siue cons. Cap. Quarant. in
summ. Bullar. verb. Synodus, vers. in priuatis. Piasec. in
prax. episc. p. 2. c. 2. num. 8. Leon. in thes. for. eccl. par. 1.
c. 9. num. 15. Barbos. d. alleg. 93. num. 25. & ita fuit de-
cisum à S.C. vt habetur penes dd. Quarant. & Piasec.
in dictis locis, & not. Vgolin. de off. episc. d. c. 47. num. 7.
sic enim de Anno 1597. die 1. Iulij censuit S.C. Cōc.
dicens Episcopum in synodo diœcesana posse consti-
tutiones facere absque consensu cleri, debere tamen
exquirere consilium Capituli, licet illud non teneatur
sequi, nisi in casibus à iure expressis: idem tenent Bo-
nacin. de legib. q. 1. p. 3. num. 24. Homobon. de exam. ec-
cles. p. 3. tract. 15. c. 7. quæst. 20. resol. 5. versiculo, vnde.
non enim iustum est, vt à subditis pendeat facultas
condendi leges, & ideo Episcopi quamuis soleant in
synodum requirere votum Capitularium, & Recto-
rum, & priuatim etiam de constitutionibus cum illis
tractare, tamen etiam si omnes dissentirent, non ces-
sant à synodi publicatione, audiunt tamen libenter
iustas cleri obiectiones: Sed solus Episcopus suffragiū
decisiuum habet in synodo, cæteri autem assident il-
li, vt consilium præbeant: ita late Sanchez de matr.
lib. 8. disp. 17. num. 33. Barbos. de off. episc. p. 2. alleg.
24. num. 3.

Verumtamen adfuerunt, qui opinati sunt posse Episco-
pum etiam sine consilio Capituli, & clero irrequisito
ferre leges, & Statuta, vt crediderunt Salas de leg. d. 8.
12 sect. 7. num. 4. Suarez de leg. lib. 4. c. 5. num. 2. Vasq.
disp. 153. c. 2. Bonac. eod. tract. d. 1. q. 1. p. 3. num. 24. vbi
asserit sine fundamento esse opinionē eorum, qui pu-
tauerunt consilium esse necessarium: Nihilominus si
de Statuto synodali loquimur, apertum est requiren-
dum esse Cleri consilium, verum si de ædictis, vel ban-
nimentis, & cridis Episcoporum, quæ fiunt extra sy-
nodum, pro bono regimine diœcesis, loquamur, aliud
dicendum est, nam cum Episcopi sint tamque Præto-
res, & eorum constitutiones sint, sicut ius Prætorium:
13 Bart. in l. stipulationū, in princ. num. 4. ff. de verb. oblig.
Bald. in l. programma: num. 2. versic. idem in Episcopo;
C. comminat. epist. & in l. omnes pop. num. 40. ff. de iust.
& iur. & in cons. 31. num. 1. lib. 1. Rom. cons. 228. n. 5.
ædicta autem Prætorum, quæ ab eis fiebant, sicut ex-
tincto eorum officio cessabant, sic sententiæ genera-
les, & ædicta Episcoporum, & propterea si Episcopus
suspendat non venientes ad congregationem casuum
conscientiæ, vel portantes arma, eo mortuo contrafa-
14 cientes non amplius ligantur, vt probatur Vgolin. de
cens. tab. 1. c. 9. §. 4. & de off. episc. d. c. 47. §. 2. num. 2.
Bald. in d. l. omnes pop. num. 40. & ideo cum huiusmo-
di ædicta respiciant tantum tempus vitæ ipsius Epi-
scopi, vel eius regiminis, non requiritur consilium,
15 nec consensus Cleri, nec Capituli, sic videtur distin-
guere Bart. in d. l. omnes Populi, num. 8. vers. sed bene,
ff. de iust. & iur & procedunt tali modo tradita à Sua-
rez Vasq. & Bonaciu. in dictis locis. & certe Episcopi
sunt in hac quasi possessione faciendi ædicta, & ordi-
nationes suo tempore duraturas irrequisito Capitu-
lo, & Clero, & in practica ita quotidie videmus ob-
seruari, & hoc modo intelligendi sunt, qui ita supe-
rius senserunt; Verum si talia ædicta velit Episcopus
in synodo confirmare, pro vt fecit Illustriss. & Reue-
rendiss. D. Co: Paulus Coccapanus Episcopus Regij,
& Princeps de Anno 1627. quia tunc pars synodi ef-
ficiunt, & perpetuitatem acquirunt, necessarium est
Capituli, & Cleri consilium requirere, nō consensum
stante decreto S.C.

Cauendum est autem, quia Episcopus nō poterit passim
statuere, sed tantum in casu à iure canonico omisso,
& circa casus à iure non determinatos, vel ad coadiu-
16 uandum ius commune: Bald. in d. l. omnes Pop. n. 30.
ff. de iust. & iur. Felyn. in d. c. quod super his, num. 12.
vers. & nota, de maior. & obed. Piasec. d. tit. de synodo,
num. 7. vers. secundo in casibus. licet enim valeat cōtra
ius ciuile statuere, non tamen potest contra ius cano-
nicum, vbi ab eo aliquid est expresse dispositum: tex.
17 in d. c. quod super his, vbi Felyn. de maior. et obed. Bald.
in d. l. omnes Populi, num. 30. & ibi Ias. in prima lect. n.
30. & in secunda lect. num. 9. Vgol. d. tract. de off. episc.
c. 48. num. 4. Bonac. d. q. 1. p. 3. num. 23. Marth. de Iuris-
dict. p. 2. c. 38. num. 18. 19. Gratian. c. 894. num. 14. 15.
lib. 4. Barbos. d. tract. p. 3. alleg. 93. num. 29. Multi ta-
men sunt casus, vbi potest Episcopus etiam contra ius
18 canonicum statuere, de quibus Felyn. in d. c. quod su-
per his, & Barbos. d. alleg. 93. num. 31. quos videas.

Et pro coronide animaduertas, quòd etiam aduenie̅tes
in diœcesim, si statutum Episcopi offendant, incidunt
in pœnas ab eo impositas, quia ratione delicti efficiū-
tur subditi, & interest reipublicæ, vt territoriū expur-
getur perditis hominibus, ideo etiam si aliunde sint,
19 tamen statuto loci ligantur ex c. licet. de for. compet.
Anch. in d. c. vt animarum, num. 8. de constit. in 6. Vgo-
lin. d. tract. c. 47. § 1. num. 2. vers. omnes igitur. Fariuac.
in prax. q. 24. num. 164. vbi de cōmuni. Alder. Masch.
de stat. interpret. concl. 6. n. 61. nisi probabiliter igno-
20 raret huiusmodi statutum, quia tunc excusatione est
dignus, & maxime, quādo statutum versatur circa res
de iure communi non punibiles: d. c. vt animarum, &
ibi. Frāc. et Anch. de cōst. in 6. Far. in prax. q. 24. n. 165.

Et vice verſa hoc Statutum, ſeu ædictũ nõ ligaret etiam
ſubditos Epiſcopi extra eius territorium delinquẽtes,
21 & ſi ipſi contrauenirent non poſſent puniri, vt habe-
tur expreſſe in *d.c. vt animarum, & ibi gl.* quæ dicit,
quòd ſi quis portaret arma extra diœceſim non inci-
deret in pęnas ædicti ſui Epiſcopi contra arma por-
22 tantes; idem docet *Belloch. de caſ. reſeru. p. 2. q. 10. n.
11. & Vgolin. d.c. 47. § 1. num. 2. Farinac. q. 24. n. 167.
Bonacin. de legib. diſp. 1. q. 1. p. 6. n. 59.* quod amplia-
tur, vt procedat, etiam ſi quis contraueniret ſtatuto
in diœceſi, ſed in loco exempto, hic enim non poſſet
23 puniri pęna ſtatuti. *Domin. Gem. in d.c. vt animarum,
col. 4 verſ. quæro pone. Calder. conſ. 13. de Indic. & for.
compet. gl. & Io: And. in Clem. 1. in verbo: aut earum,
de for compet. de communi. Botter. tract. de Syn. Epiſco-
pi, art. 2. num. 9. Maſch. d. concl. 6. num. 33. 34. 35. 36.*
In hoc tamen contrarium ſentit *Feder. de ſen. conſ. 2.* per
24 totum, vbi late examinat, & probat, quòd ſi prohibi-
tus ſit ludus ad azardum, & clericus ludat in loco exẽ-
pto, poterit puniri ab Epiſcopo: idem tenet *Alex. cõſ.
111. num. 1. verſic. nam reſpondet, lib. 1. Tuſch. littera
S: concluſ. 543. num. 2.*
Verum hæc omnia magiſtraliter procedendo ſic decla-
ra, quia delinquens extra territorium ſtatuentis, non
poteſt puniri pęna ſtatuti, ſed punietur ſecundum di-
ſpoſitionem iuris communis, ſi factum ſit eo iure pu-
25 nibile, ſin minus, pęna ſtatuti loci, in quo deliquit, &
propterea portans arma vetita extra Diœc. Regij, li-
cet non incurrat pœnas ædicti Epiſcopalis, tamen po-
terit mulctari ſecundum ius commune: Si vero quis
delinquit in diœc ſed in loco exempto, tunc videndũ
eſt an Prælatus illius loci habeat Iuriſdictionem qua-
ſi Epiſcopalem, vt Abbas S. Barbaræ Mantuæ, & eo
caſu de eo iudicandum eſt, ſicut de delinquente extra
territorium, ſin talem non habet Iuriſdictionem Epi-
ſcopus non videtur Iuriſdictione priuatus, & ſecundũ
doctrinam Federici poterit punire delinquentem pę-
na ſtatuti, & generaliter in hac materia, ne delicta re-
maneant impunita, vbi non poteſt dari alia pęna ſta-
tutaria, ſemper erit locus pęnis de communi iure im-
poſitis: ſic videntur probare, & communiter diſtin-
26 guere: late *Anch. in rep. c. poſtulaſti, q. 4. de for. com-
pet. & in d. c. vt animarum, num. 7. & num. 12. de con-
ſtit. in ſexto.* quem videas *Franch. in d. c. vt animarum,
verſic. ſed aduerte. Alex. d. conſ. 111. num. 1. verſic. &
Petrus, & verſic. ex quibus. Tuſch. d. littera S; concluſ.
544. num. 16. 19. Farin. d. quæſt. 24. num. 167.* liberum
autem erit Epiſcopo diſpenſare contra eius ſtatuta,
& ſynodales conſtitutiones etiam ſine cauſa, vt late
probat *Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 17. num. 27. & n.
33. Aug. Barboſ. de off. epiſc. p. 2. alleg. 24. num. 2. 3.
quot videas;* & hæc puto eſſe veriſſima, & receptis
DD. ſententijs conformia, & à praxi approbata, meo
enim tempore fuit proceſſatus quidam, qui arma ve-
tita geſtauerat in aliena diœceſi, non quidem ad pœ-
nam ſtatuti, ſed ad pęnam iuris communis: & ita &c.

CAPVT LXII.

EPITOME.

Bona ſubiecta fideicommiſſo poſſunt alienari pro dotibus deſcendentium fideicommittentis, & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Dotari poſſunt fœminæ deſcendentes à fideicommittente de bonis fideicommiſſi.*
2 *Filia fideicommittentis tranſmittit ius dotis, quod habet in bonis fideicommiſſi.*
3 *Remedium: Auth. res quæ. C. communia, de legat. eſt ſubſidiarium.*
4 *Neptes fideicommittentis an poſsint dotari de bonis fideicommiſsi.*
5 *Venetijs quid ſeruetur in dotandis filiabus de bonis fideicommiſsi.*
6 *Alienari poſſunt bona fideicommiſsi pro dotandis neptibus teſtatoris.*
7 *Conſuetudo localis non extenditur extra locum.*
8 *Fideicommiſſum poteſt alienari pro dotandis fœminis etiam ſi pater conſumpſerit ſuas quartas.*
9 *Tranſmiſsionis ius non habet filia innupta decedens.*
10 *Dotationis onus ceſſat, ſi mulier innupta decedat.*
11 *Fideicommiſsi fructus compenſatur in dote, quam fœmina prætendit.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. factum eſt tale: mortuus eſt Io: Baptiſta Gãdulphus in ſuo teſtamẽto relictis hęredibus DD. Marco, Gabriele, & Alfonſo eius filijs, quos inuicem ſubſtituit, ſi abſque prole maſculina decederent: Mox Gabriel, & Alfonſus viam vniuerſæ carnis ingreſſi ſunt nullo poſt ſe relicto filio maſculo, & ſic abſque dubio venit caſus fideicommiſſi ad fauorem ſuperſtitis: Verum quia dictus Gabriel conſumpſit ſuam legitimam, & Trebellianicam, & nihilominus adſunt duæ eius filiæ fęminæ, quæritur, an ſint de bonis fideicommiſſi dotandæ.

Et quia altera earum iam nupſit, magis videbatur certũ
eam eſſe excludendam à petitione dotis, quia ceſſauit
cauſa priuilegij dotis, ne mulieres remanerent innu-
ptæ: Verum vt extra dentes loquar, ſiue nupta ſit, ſi-
ue nubenda, quia ſemper maritus ſuſtinet onera ma-
trimonij, eadem ſemper militat ratio alienandi bona
fideicommiſſo ſubiecta, vt filiæ deſcẽdentes teſtatoris
1 dotentur, quidquid dicatur à Bartulo, quia ſic com-
muniter voluerunt *Ang. in Auth. res, quæ, num. 4. vbi
Bald. num. 10. Caſtr. num. 7. Iaſ. n. 14. Curt. iun. n. 25.
Padill. num. 72. C. commun. de legat. Alex. in l. huiuſ-
modi, §. cum pater, col. 7. in princ. ff. de legat. primo, &
conſ. 33. num. 56. lib. 4. Corn. conſ. 35. num. 1. lib. 4. Ta-
riſ. conſ. 63. num. 34. lib. 2. Rol. conſ. 85. num. 2. vol. 1.*

Menoch.

Menoch.conf.247.num.41.lib.3.& præf.189.num.52.
lib.4. Bald.Nouell. de Dot.par.7.priu.8. num.3. Petra
de fideicom.q.8.num.455. Molin.de primog.hisp.lib.2.
c.16.num.7. Peregr. de fideicom. art.42.num.39. In-
trigl.de substit.cent.3.quæst.73.num.223.229. Fusar.
eod.tract.quæst.531.num.17.18. in fin. vbi pluries te-
statur de communi, & ab hac sententia in iudican-
do, & consulendo non esse recedendum, quod adeo
verum est, vt tale ius sit etiam transmissibile in filios
2 dictæ mulieris dotandæ: *Peregr.de fideicom.d.art.42.*
num.43.in fin. & num.44. in princ. quæ omnia intel-
ligas si aliunde dotari non possint congrue, quia di-
3 ctæ legis remedium est subsidiarium: *Bald.in d.Auth.*
res, quæ num.12. vbi Ias. col.vlt. Curt iun.num.16.C.
communia de leg.Scot.conf.17.num.6.lib.4.tom.1.Soc.
iun.conf.97. num.41. lib. 3. Menoch. lib 4. præf.189.
num.22.Intrigl.d.q.73.num.194. Fusar.d.quæst.531.
num.12.

Non est ergo considerandum, an sint nuptæ, sed adest
altera, quæ nubilis est, sed quia sunt neptes fideicom-
mittentes, non videntur admittendæ ad petitionem
4 dotis in bonis fideicommissi, quia sunt natę post mor-
tem testatoris, quo casu sentire videntur DD non
posse alienari bona fideicom pro neptibus dotandis:
Bald.in d.Auth.res quæ,in antiqua lect. q.3. vbi Corn.
num 4. Ias. num.32.vers.quinto, C.communia de leg.
Alciat.conf.640.lib.9. Paris.conf.52.n.34.& conf.63.
num.46.lib.2.vbi de communi, Marzar.conf.1.num.41.
vers.& hoc tanto Honded.conf.76. num.13.lib.1. vbi
afferit ita indicatum, Couar. var. resol.lib.3.c.6.n.10.
vers. illud Bursat. conf.179.num.19.vol.2. Marz. de
fideicom.quæst.48.in fin. Lopez in l.6.tit.11.p.5. col.6.
Menoch.conf.95.num.132. Peregr.de fideicom. art.42.
5 *num.37.in fin* vbi de veriori testatur, & inquit Vene-
tijs ita seruari, & aliàs ego quoque secutus sum hanc
sententiam.

Verumtamen postea comperi contrarium verius esse,
& receptius, quod etiam neptes testatoris natæ post
eius mortem debeant dotari de bonis fideicommissi
6 si non habent bona paterna, vnde dotentur, cum
semper adsit eadē ratio, & auus teneatur dotare nep-
tes, quæ aliunde non habent: ita *Curt iun.in d.Auth.*
res quæ,num.13.vers.retenta,Castr.in l.mulier. §.cum
proponeretur.ff.ad Trebell. Aret.conf.37 num.3. vers.
venio Ruin. conf.89.col.pen. & conf.137. n.17.18. &
conf.199.n.6.vol.2.Bart.in l.à filia,ff.de fideic.Petra de
fideicom.q.8.n.400.Pract.de interpr.vlt.vol.fol.438.n.
39.Menoch.conf.33.n.38.& d.præf.189.n.18. Maz-
zol.conf.119.num.37.Lugen.conf.54.num.21.Molin.
de primog.hisp.lib.2.cap.15.num.57. Caualc.decis.81.
num.104.par.3. Ant.Thes.decis.192.num.11.Ioseph.
Lud.decis.Lucen 28.n.96. Peregr. de fideicom.art.42.
*num.37.in fin.*vbi inquit se vidisse ita seruari in practi-
ca: *Rot. diuers. decis.457.num.2. vers. non obstat, &*
decis.489. num.4. vers.non obstat, p.4.pulchre Intrigl.
de subst.cent.3.d.quæst.73.num.136. Fusar.eod. tract.
q.531.num.9. vbi inquit ita seruari, nec vnquam vi-
disse contrarium attentari, & rationes, quæ in con-
trarium allegantnt, plene tolluntur ab *Intrigl.d.q.73.*
num.188.& seqq.

Et si qui dicunt aliter practicati, vel male loquuntur, vel
consuetudo illa est localis, vt contingit Venetijs ex
speciali Statuto lib.4. cap.11. & propterea talis con-
7 suetudo non est extendenda de loco ad locum,
quia est stricti iuris: *Innoc.& DD.in cap.vlt.de off.ar-*
chid.Curt.in c fin.num.23.de consuet. Pic.in l.Titia.§.
Titia num.25. de leg.2. Rim.iun. conf.350. num. 7. &
conf.363.num.286.287.& conf.509.num.52.53, Me-
noch.conf.34.num.21.& conf.75.num.81.

Et quamuis multi dicant, quando pater consumpsit le-
gitimam, & Trebellianicam, tunc non posse neptem
dotari de bonis fideicommisso subiectis, tamen etiam
in hoc contrariū verius est, vt videre est apud *Soc. in l.*
8 *cum auus,num.76.ff.de cond.& dem.Bologn.in l.filius-*
fam.§.Diui,num.185.de leg.1. Bursat.conf.174.n.21.
Ceph. conf.125.num.18. Menoch. d. præf.189 n.118.
Intrigl.d.q.73.num.277. Rot.diuers.d.decis 889.n.4.
p 4. Fusar.d.q.531.num.158 vbi inquit ita sæpius con-
suluisse, & seruari vidisse.

Solum igitur considerandum est, quòd ante nuptias nō
debetur huiusmodi dos in bonis fideicommissi, & si
9 mulier innupta decederet, ius petendi dotem non
transmitteret ad suos hæredes: *Petra de fideicom. d.*
q.8.n.449. Peregr. de fideic. art.24. n.42.vers.sed hic
Menoch.d.præsumpt.189.num.154.in fin.Caualc.decis.
*81.num.92.p.3.*quidquid alij dixerint, quoniam si in-
nupta moriatur, res reducitur ad præstinum statum
fideicommissi, & cessat ratio dotis constituendæ, cum
enim effectus non sit consummatus, quia mulier non
10 nupsit, cessare debet prouisio legis, secus autem esset,
si nupsisset, & postea moreretur: *Intrigl.de sub.cent.3.*
d.q.73.num.337.

Pariter considerandum est, quòd si dictæ mulieres per-
ceperunt post casum fideicommissi vllos fructus bo-
norum fideicommisso suppositorum, detractis ali-
11 mentis debent residuum compensare in dotem, & ad
computum Dotis eos habere ad *tex.in l.mulier.§ cum*
proponeretur, vbi Bart. & DD. ad Trebell. Ias. in d.
Auth.res,quæ num.32.vers.xij.limita, C.communia de
leg. Rim.sen.d.conf 115.num.7.lib.1.Marzar.d.conf.1.
num.15. Menoch.d.præf.189.num.167.& ita.

CAPVT LXIII.

EPITOME.

An valeant statuta, ne Notarius non ma-
triculatus valeat conficere Instrumen-
tum, & ne quis possit alteri famulari si-
ne licentia Principis.

SVMMARIVM.

1 *Notarius Imperialis, vel Apostolicus an possint vbi-*
que conficere Instrumenta.
2 *Statutum, ne valeant Notarij conficere Instrumenta,*
nisi matriculati, an valeat.
3 *Tabellionum Imperialium, & Apostolicarum auctori-*
tas vbique potest exerceri.
4 *Notarius creatus ab Inferiore à Principe supremo non*
potest alibi Instrumentum facere.
5 *Consuetudo valet, vt Notarij possint vbique conficere*
Instrumenta.

6 No-

6 *Notarius non matriculatus poteſt conficere Inſtrumentum de licentia Iuſdicentis.*
7 *Notarius Imperialis an poſſit rogari de ſpiritualibus, & Apoſtolicus de proobanis.*
8 *Notarius non matriculatus tempore neceſſitatis poteſt rogitum facere.*
9 *Notarius non matriculatus poteſt conficere rogitus, vbi matriculatus eſt impeditus, vel recuſat.*
10 *Quæ de nouo emergant, nouo indigent remedio.*
11 *Notarius non matriculatus conficiens Inſtrumentum quando poſſit puniri.*
12 *Notarius Epiſcopi non ſubijcitur foro laicorum.*
13 *Statutum de Notarijs non matriculatis non comprehedit clericos.*
14 *Epiſcopi, & Ordinarij poſſunt creare Notarios.*
15 *Clerici non poſſunt fieri Notarij, & quando.*
16 *Notarij officium quando clericis ſit permiſſum.*
17 *Coloni eccleſiæ, vel clerici ſunt exempti à Iuriſdictione laicorum in concernentibus res Eccleſiæ, vel clericorum.*
18 *Statutum de non ſerenda, vel irriganda oriza non ligat clericos, nec eorum colonos.*
19 *Coloni Eccleſiæ poſſunt ſeminare orizam non obſtante ſtatuto.*
20 *Coloni Eccl. vel clerici nominando dominum trahunt cauſam ad forum Eccleſiæ.*
21 *Clerici ne ſeminent orizam, ab Epiſcopo ſunt prohibendi, non à laico.*
22 *Coloni Eccleſiæ ſunt de foro laicorum.*
23 *Onus perſonale quod nam ſit.*
24 *Excubiæ Caſtri, & luſtratio militiæ ſunt onus perſonale.*
25 *Onus perſonale efficit quandoque reale.*
26 *Coloni Eccleſiarum tenentur ad onera perſonalia.*
27 *Statutum an valeat, quod nemo poſſit alteri, famulari ſine licentia Principis.*
28 *Statuta laicalia non comprælendunt Eccleſiaſticos.*
29 *Epiſcopus poteſt cogere ſtatuentes ad declarandum clericos non conprehendi eorum ſtatutis.*
30 *Statutum dicitur contra libertatem Eccleſiæ, vbi tollit quod de iure competit.*
31 *Statutum dans licentiam conductoribus poſſeſſionum, vt eas dimittere poſsit, non extendit ad conductores rerum Eccleſiæ.*
32 *Statutum, quod conductor ſoluens penſionem non poſsit expelli, non comprælendit conductorem bonorum Eccleſiæ.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN multis locis extant Statuta, & ordinationes, ne aliquis Notarius non matriculatus poſſit recipere Inſtrumenta, vel de illis, aut alia re valeat rogari; quod etiã vigebat in certo Diœc. loco vbi agitabatur quædam lis inter Dominum temporalem; & quendam Magnatem, qui ſe prætendebat grauatum eo, quòd eius coloni aſtringerentur ad excubias loci, & ad luſtrationes: volebat autem Cæſarem appellare, & ad eum recuſum petere; ſed Notarij terræ vix audebant talem proteſtationem acceptare: Vnde eò perductus fuit quidam Notarius Imperiali, & Apoſtolica auctoritate creatus, qui etiam erat Cancellarius Epiſcopalis, qui de omnibus ſe rogauit, & dum ſe reciperet, ſuper rheda Prælati pluſquam Epiſcopi, fuit à militibus licet fruſtra inſecutus, & poſtea inquiſitus, & in pœnas Statuti condemnatus: quo ad notitiam Curię Epiſcopalis delato, illis Curialibus inhibuit prætendendo, quod à Curia laicali ille Cancellarius nec iuſte, nec recte potuerit proceſſari, quod ego pro certo habui, & & iuri conſonum eſſe cenſeo.

Et ſane noua non eſt hæc quęſtio quam multi tractarũt,
& cenſuerunt validũ eſſe huiuſmodi Statutum adeo,
vt Notarius non matriculatus nequeat facere Inſtrumentum in loco Statuti, etiam ſi eſſet forenſis, cuius
perſona non conſideratur, ſed quia dicitur adhibitus
ad ſolemnizandum actum ab alio geſtum, Statuto ligatur, propter quod Notarium Imperialem, vel Apoſtolicum non poſſe conficere Inſtrumenta in alieno
1 territorio dixerunt *Abb. Hoſt. & Butr. in c. cum. P. tabellio, de fide inſtr. Butr. in c. ſicut, de cleric. vel monac.*
& ita ſeruari in regno Franciæ inquit *Boer. deciſ. 242. num. 4. ſic etiam ſenſerunt Corn. conſ. 64. num. 7. lib. 3. Ruin. conſ. 201. num. 6. lib. 1. Rol. conſ. 91. num. 10. 20. lib. 3.. Alder. Maſch. de Stat. interpret. concl. 6. num. 23.*

Nihilominus verius eſſe, & receptius putaui huiuſmodi
Statuta, vel conſuetudines non poſſe compræhendere
Notarios à Pontifice, vel Cæſare, aut eorum auctoritate creatos adeo, vt eis non obſtantibus valeant vbique, & inter quoſcumque Inſtrumenta conficere, quia
lex inferioris non poteſt derogare priuilegio, vel poteſtati ſuperioris, & Statuta collegiorum aliter ſonantia etiam à ſuperiore confirmata potius monopolia
2 dicenda ſunt, quam Statuta ita ſentire videntur *Imol. & Felyn. in d. c. cum P. tabellio, in terminis pulchre Iaſ. conſ. 122. num. 1. lib. 4. Aegid. conſ. 42. num. 8. Ceph. conſ. 177. num. 8. de magis communi Boer. d. deciſ. 242. num. 4. late vid. Surd. conſ. 257. num. 10. 11. & ſeqq.* vbi
omnia criminalia reſoluit: *Marcabr. conſ. 58. num 123. Maſchar. de probat. concl. 926. num. 19. 20. 22. de communi Tuſch. pract. concluſ. littera: V. concl. 72. num. 38. perbelle Marth. de Iuriſd p. 4. caſ. 87. num. 6. 7. & ſeqq. Seraph. deciſ. 841. num. 1.*

Poſſunt enim tales Notarij conficere Inſtrumenta vbique locorum ſiue in Anglia, ſiue in Francia, aut in Hi-
3 ſpania, alijſue ragionibus teſte *Specul. de Inſtrumentorum edit. §. reſtat. num. 22. & ſeqq. Gemen. in c. Romana, §. fin. de for. compet. in 6. poſt multos Gabr. concluſ. lib. 1. titulo de fid. Inſtrumentorum concl. 1. num. 5. Iaſ. d. conſil. 122. num. 1. lib. 4. Surd. conſil. 257. num. 11. Tuſch. d. concluſ. 72. num. 1. 2. Marth. d. caſ. 87. num. 7.*

Cætera autem in contrarium adducta vel non ſunt vera, vel procedunt in Notarijs Epiſcoporum vel Principum inferiorum Cæſare, & Pontifice, ſiue enim rogitus ſit actus voluntariæ Iuriſdictionis, ſiue ſit officium publicum, non poteſt Notarius illud exercere
4 extra territorium concedentis, & conſtituentis: *Spec. in d. § reſtat. ver. quid de his, & ibi Io: And. Bart. in l. cunctos Populos, q. 7. C. de ſumm. trin. Butr. & Abb. in d. c. cum. P. tabellio, Bald. in c. cum dilectus, de fid. inſtr. Bero. conſ. 89. num. 6. lib. 3. Gabriel d. concl. 1. num. 1. 2. Tuſch. d. concluſ. 72. num. 35. 38. pulchre Marth. d. caſ. 87. num. 12. 13.* vbi ſic declarat ratione, & auctoritate.

Bene

Bene verum est, quòd valeret consuetudo, vt crederetur Notarijs prædictis etiam rogando se extra territoriũ
5 constituentis, quia videtur adesse consensus taciti domini loci: *Masch. de probat. d concl. 926. num. 10. 26.* non tamen valet consuetudo, vt Notarius Apostolicus, vel imperialis nequeat rogari in alieno territorio: *Tusch. d. concl. 72. num. 13.* Verum si accedat licentia
6 eius, qui præest Iurisdictioni omnes Notarij poterunt conficere Instrumenta in loco: *Tusch. d. concl. 72. num. 25.* Vnde videmus istos Podestatellos, qui sunt etiam Notarij conficere publica Instrumenta in loco sui regiminis, sibi enim ipsis videntur concedere licentiam, vel à superiore eam habere dicendum est, saltem tacitè.

Solet autem dubitari, an Notarij Imperiales valeant rogari de rebus spiritualibus, & Apostolici de rebus prophanis, in quo de rigore iuris variæ sunt opiniones,
7 sed de consuetudine inueterata obtinuit, & vt vtrisque vtrumque liceat: *Abb. in d. c. sicut n. 12. & ibi Arch. ne cler. vel mon. Gabriel de fid. instr. d. concl. 1. num. 9.* ideo in Regno Instrumenta notariorum Apostolicorum iudicantur valida: *Mastrill. d. p. 4. c. 28. num. 18.*

Sed esto etiam, quòd de facto seruaretur huiusmodi Statutum, tamen hic non potest aptari propter necessitatem, stante quòd ob timorem Domini temporalis alij Notarij nolebant rogari, etenim tempore necessitatis, & pestis Notatius, & non matriculatus potest
8 conficere Instrumenta: *Aug. in rep. l. si vacantia, col. 10. C. de bon. vac. lib. 10. Marsil. in l. fin. num. 63 ff. ad l. Cornel. de siccar. Iaf. d. conf. 122. sub n. 1. lib. 4. Callin. de verb. sign. lib. 27. num. 53. Carp. ad Stat. Med. c. 353. num. 26. p. 1.* & idem est, quando non reperitur alius Notarius quàm non matriculatus, vel si matriculatus est impeditus, quia tunc licebit non matriculato ro-
9 gitum facere: *Imol. in cap. P. & G. de off. de leg. pulchre Felyn. in c. quoniam contra, num. 41. vers. & retenta, de probat. Marsil in d. l. fin. num. 64. 65.* quæ omnia concurrebant à fortiori in casu nostro, vbi timor efficiebat, vt Notarij matriculati renuerent rogari, ideo vix vlla potest dari maior necessitas, & propterea quę
10 de nouo emergunt, nouo indigent remedio: *l. de æta-te, §. ex causa, vbi gl. ff. de interr. act. §. manumissio, Inst. de libertin. c. insinuante, de off. deleg.*

Et denique dictum Statutum non potest habere locum, nisi data scientia huius Notarij, & non poterat puniri, nisi probaretur eius scientia, quæ tum in foren-
11 se non præsumitur: *Alex. conf. 37. col. 6. vers. suadet, lib. 2. Corn. conf. 64. num. 8. in fin. lib. 3. Marsil. in l. fin. num. 76. ff. de Iurisd. om. iud. Ceph. d. conf. 167. num. 10. 11. 12. Marth. d. cas. 87. num. 19. 20.*

Vnde prædictus Notarius non poterat iuste puniri, & condemnari, sed nec rectè, aut rite, quia non erat subditus laicali potestati, cum enim esset Cancellarius
12 episcopalis, certum est, quòd fruebatur priuilegio fori, nec Statutis laicorum ligabatur: *Boer. decis. 9. n. 7. Sbroz. de off. Vic. lib. 2. q. 46. n. 2. Gratian. decis 233. n. 6. 7. Barbos. de off. epis. alleg. 107. n. 11. par. 3.* de quo aliàs satis dixi: & eadem ratione dictum Statutum non comprehendit clericos, quia esset contra liberta-
13 tem Ecclesiæ, & quia ipsi non sunt de foro laicorum: *Marth. d. cas. 87. num. 23.*

Et quia aliquid diximus de Notarijs episcoporum, ne mireris, quia certum est Episcopos, & Prælatos ordinariam Iurisdictionem habentes posse creare Notarios in eorum Iurisdictionem, & in spiritualibus ad
14 eos pertinentibus: *Abb. in cap. cum. P. tabellio, & ibi Felyn. num. 14. vers. immo refert. de fide instrum. Oldr. conf. 75. in princ. vers. sed Tusch. littera: E. conclus. 290. num. 1. & littera: N. concl. 70. num. 6. Carpan. ad Stat. Med. cap. 354. num. 5. par. 1. Bellet. disq. cler. par. 1. tit. 1. §. 29. num. 10.*

Et quamuis clerici nequeāt tabellionatus officium exercere: *d. c. sicut, vbi Host. & Abb. n. 1. Spec. d. §. restat. num. 8. vers. quid Dec. conf. 494. num. 11. Prax. Arch.*
15 *Gen c. 77. num 13. vers. vlterius: Marth. d. cas. 87. n. 4. Bellet. d. §. 29. num. 1.* tamen si esset creatus à Papa, vel ab aliquo delegato Apostolico, posset tale officiũ exercere: *Abb. in d. c. sicut num. 6. Bellet. d. §. 29. num. 1. Tusch. littera: N. concl. 71. num. 4.* immo talis prohibitio non habet locum in foro Ecclesiastico, neque in materia spirituali, minusque in casu necessitatis, vel si non habente, vnde viuant, aut ante prohibitionem à superiore sibi factam, & denique si vellent edere in
16 publicam formam Instrumenta, de quibus ante clericatum essent rogati, his enim casibus clerici non vetantur Notarij munus exercere, vt videre est apud *Tusch. d. concl. 71. num. 3. Prax. Arch. Neap. d. cap. 77. num. 13. vers. vlterius. & vers. item possunt Leon. in thes. for eccl. p. 3. c. 4. num. 7. Bellet. d. § 20. num. 5. vsq; num. 10 Marth. d. cas. 87. num 4.*

Et ideo male fecit illa Curia procedendo, & condemnãdo dictum Notarium, & rectè fecit aula Episcopalis inhibendo dictis Curialibus laicis, & postea etiam eos excommunicando, affigendo quoque cedulas contra eos: immo re ad Cæsarem delata hoc ægre sensit, nec tulit, nam negotio in aulico consilio agitato dedit in mandatis Duci Guardistalli Commissario Italiæ pro Imperio, vt cassaretur dictus processus, quem ideo ille Dominus temporalis annullauit, & pro casso haberi voluit, & de cassatione certiorem fecit Curiam imperialem, & episcopalem.

An autem iusta esset dicti Magnatis prætensio, renuentis eius colonos excubias facere, aut lustrationi militiæ interuenire, est indagandum, quoniam si id quære-
17 bat, quia Ecclesiasticus esset, animaduertendum est, vtique verum esse colonos Ecclesiæ, vel clerici exemptos esse à Iurisdictione sæculari, si quid eis præcipiendum ratione bonorum ecclesię: *Specul. de compet. Iud. adit. §. 1. num. 27. vers. sed illa Abb. in c. 2. num. 6. vbi etiam Butr. num. 6. vers. Specul. de for. compet. Soc. in c. 1. num. 8. vers. sed. eod. tit. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 9. num. 58. vers. qui tamen, & vers. tertio, apud Menoch. conf. 1001. vers. satis vero, ad fin. Surd. conf. 301. n. 76. Alder. Mascard. de Stat. concl. 1. n. 153. 154. 155. Duard. ad Bull. Cœn. Domini, can. 15. q. 27. num. 2. 3. Homobon. de exam. eccl. tract. 7. cap. 32. q. 128. in resol. vers. Item statutum, par. 1.* & ideo si fiat statutum, vel edictum, ne in aliquo loco aliquis audeat ferere, aut custodire orizam, ne aer inficiatur, non solum Ecclesiasticos nullo modo ligabit, sed neque eorum colonos, aut conductores, licet laicos, quos ideo Iudex sæcularis punire non poterit: sic in terminis late habe-
18 tur apud *Menoch. d. conf. 1001. in vers. satis vero, & per totum, pulchre Surd. d. conf. 301. num. 74. 75. & per totum, & conf. 304. num. 11. 12. Prax. Archiep. Neap. cap. 75. num. 1. vers. his: Marth. de Iurisdictione par. 4. cas. 13.*

caf.13.num.22. Homobon. de exam. ecclef.d.q.128. in
verf.Item ftatutum.
Vnde cum annis elapfis euenifset cafus in loco S.Pauli,&
curia fæcularis inquirere cæpiffet colonos Plebani il-
lius loci, ego feci tranfmittere Inhibitionem Prætori
19 cum præcepto, vt defifteret à moleftia, quia coloni nō
erant in culpa, cū de mādato dicti Plebani feminaffent
& irrigaffent orizam, & proptcrea nominando domi-
20 nū Ecclefiafticum caufam ad forum ecclefiæ auocare
cenfendum eft: Io: *And in c. quæ in Ecclefiarum n.34.*
& ibidem Butr. §. quod fi fuper num.19. Abb. in §. in
alijs, num.28. Aud. Barb.n.60.61. Vt lit. non conteft.
Io: Iac. *Laur.tract.de Iud.fufp.c.7.num.24. verf.in cle-*
rico Bellet.de fauo. cler.real. §.3.num.1.6.Marchefan.
de commiff.p.2.§.4.num.48 nec ligabantur dicto ædi-
cto, vt fatis habetur apud *Menoch. & Surd. in dictis*
locis, qui tollunt omnem maculam, & fic illa Curia
ceffauit à moleftia contra dictos colonos: Verum
quia prouifio videbatur vtilis, & concernere bonum
commune, conclufum eft, vt fimili ædicto Epifcopus
vetaret Ecclefiafticus ne feminarent orizam iuxta
21 confilium *Alder.Mafch.d.concl.1.num.155.in fin.*
Verum fi perfona colonorum Ecclefiæ confideretur, hi
remanēt fub Iurifdictione laicorū, & illorum ftatutis
ligantur, ab eifque puniri, & mulctari poffunt: *Abb.*
in c.2.num.5. vbi etiam Butr.num.14. Aret.in 2.not.
Felyn.num.2.de for.compet. Capic.decif.12.n.2. Clar.
22 *in prax.§.fin.q.35.verf.quæro nunquid Thef.decif.22.*
num.4.Natt.conf,576.num.3.6.7.Decian.d.lib 4.c.9.
num.58.Gabr.conf.37.num.4.5.lib.2.Surd.d.conf.301.
num.69.70.87.Ald.Mafch.de ftat.concl.1.n.150.151.
Farin.q 8.num.146. Ideo cum cuftodia caftri, & lu-
ftratio fit onus mere perfonale, quia confiftit in cor-
23 poris labore, ac follicitudine animi: tex. c. *in l.1.§.*
illud. ff.de muner. & honor. & hoc proprie fenferunt
24 *Bald.conf.408.in princ.lib.5.Calder.conf.446.num.2.*
de cenf. Boer. decif.212. num.7. Tufch. littera: G.con-
cluf.80.num.1.& littera O; concl.124.n.13.15.22.45.
Bertaz.de clauf.21.gl 8.num.2. nifi forte ex neceffita-
25 te tale onus efficeretur reale, vt inquit *Caftr.in confil.*
317.num.5.p 2. Tufch.d.littera O. concl. 125. num.3.
vbi loquitur de laboratoribus ciuium Regien. pro bo-
nis in territorio Bagnoli, non puto dictos colonos
poffe fieri excufatos ab onere excubiarum, & luftra-
tionis, quia poteft Dominus temporalis conftringere
26 eorum perfonas ad munera, quæ non attingunt bo-
na Ecclefiarum. Bene verum eft, quòd non credo dd.
colonorum dominum voluiffe ex hoc capite præten-
dere talem exemptionem, fed quia adeffet conuentio
inter dominum temporalem, & Commune, vt fum-
ptibus domini fierent excubiæ, & non erat folitum, vt
prædicti coloni irent ad excubias, & luftrationes,
quod fi verum eft, vtique etiam confiderabile, quia in
his confuetudo, quando non pendet ab actu mere
facultatiuo, multum pollet, de qua aliàs diximus.
Prædictorum occafione non omittam quærere, an vali-
dum poffet dici ædictum ab eodem Domino factum,
ne quis poffet alicui præftare famulatum fine eius li-
27 centia, & fane fi intendebat ligare Ecclefiafticos po-
terat videri incidiffe in pœnas Bullæ cœnæ Domini,
ftatuta enim laicalia non cōpræhendūt Ecclefiafticas
28 perfonas: *c.fi clerici, de Iudic. c.quamquam, de cenf.in*
fexto, & fi forte ftatutum effet ita generale, vt poffet
dubitari, an de Ecclefiafticis fuerit intellectum; pō-
teft epifcopus cogere ftatuentes, vt declarent cleri-
29 cos, nec eorum bona effe comprahēfa: *Alder.Mafch.*
de ftat.interpræt.concl.1.num.79. tale autem ædictum
licet non difponat de clericis, eft tamen contra liber-
30 tatem Ecclefiafticam quia eis tollit beneficium de
iure competens, vt fcilicet poffint fibi affumere famu-
los fine alicuius licentia: DD. *in c. Ecclefia S.Mariæ, de*
conft. Ald. Mafch.d.concluf 1.num.88. verf. vel quinto
Marth. de Iurifd.lib.4.caf.5.num.43. caf.68. num.11.
& caf.98.num.4 vnde ftatutum dans licentiam con-
ductoribus poffefforium vt libere poffint eas dimitte-
31 re, non extenditur ad conductores rerum Ecclefiafti-
carum: *Mafch.d.concl.1.num.42.* ficut etiam non va-
leret in præiudicium clericorum fi difponeret, quòd
conducens apothecam non poffet expelli foluendo
32 penfionem: *Mafch. d. concl.1.num.12. Marth. d. caf.*
98.num.3. non tenetur igitur, qui vult fieri clericorum
famulus, talem requirere licentiam, quia faltem per
indirectum violaretur libertas Ecclefiaftica, vnde
euenit in cafu, vt tale ędictum vfu non reciperetur, ne-
que etiam quo ad laicos inter laicos, quoniam vide-
batur effe iugum non bene tolerabile, quod vt co-
gnouit pius ille Dominus, per non vfum paffus eft ta-
le ædictum tolli, & ita &c. Sal. &c.

CAPVT LXIV.

EPITOME.

Staturum loquens de emptione intelligitur de perfecta, & ex folo tractatu non incurritur pœna, de qua in ftaturo.

SVMMARIVM.

1 *Statuta funt ftricte intelligenda.*
2 *Emptionis verbum intelligitur de perfecta.*
3 *Pœna non habet locum, nifi factum fit confummatum.*
4 *Pœna extraordinaria incurritur ex folo tractatu, &*
quando.
5 *Tractatus non facit incurrere pœnam, fi ftat per reum,*
ne perficiat.
6 *Multa tractantur, quæ non concluduntur.*
7 *Teftis interreffatus, vel proxeneta non probat.*

Ne fcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

ABfoluendus eft Io: Francif. Bertonus,
nec moleftari poteft à Domino Iudi-
ce Annonæ Carpi co, quod ab alieni-
gena emerit cafeum reuendendi gra-
tia foras adhuc exiftente vexillo con-
tra tenorem Capitulorum, & Statuto-
1 rum, quæ funt ftricti iuris, & ftrictè interprætanda
tanquam reftringentia liberam emendi facultatem:
Tiraq.de retract lignag.§.35.gl.1.num.23.Carpan.ad
Stat. Mediol.c.417.num.5.p.1.
Et propterea cum dicta Capella de Annona prohibeant
emere gratia reuēdendi foras exiftente vexillo, & de
emptio-

emptione loquantur,sunt intelligenda cum effectu de
2 emptione omnibus numeris perfecta,non vero si solũ
tractatum fuerit, vt post *Alciat. cons. 479. num. 44. Soc.iun.cons.3.num.32.vol.3.dixit Menoch.de arb.iud. cas.276 n m.14.15.* quia sane in statutis, vt locus sit
3 pœnæ impositæ,oportet factum esse consummatum: *Bart.in l.1.ff.de siccar. Felyn. in tract.de Conatu. vers. fallit octauo Marsil. in l. vtrum, num. 7. de parricid. Grammat.decis.74.num.22.Farinac.in prax.quæst.17. num.49.*

Et licet præfati DD. videantur dicere ex huiusmodi tractatu fieri saltem locum pœnæ extraordinariæ, & arbitrariæ, tamen id procedit in re graui, & atroci, &
4 vbi reus fecit omne suum posse, vt rem perpetraret, sed facto extrinseco fuit impeditus: Vbi autem per se stetit, & cum potuisset adimplere,noluit, & cæpti pœnitens cessauit, tunc vtique cessat omnis pœna, etiam si deuentum esset ad actum proximũ: ad *tex.in l.qui ea mente, & ibi gl. &* DD.*ff.de furt. l. qui falsam de fals. Dom.in c.gratia col.vlt.1.quæst.1. Felyn.in d.tract. de conatu vers.fallit primo.*

Et ideo in præsenti casu non est locus dictis Capitulis, quia nõ constat de aliqua emptione perfecta, sed tractata, nec officit eius confessio, quia fatetur solum de
5 tractatu, cum multa tractentur, quæ non concluduntur: *Crauet.cons.422 num.17.& cons.425.num.41.* & cum intentionem Bertoni de emptione non concordata probent tres testes ad defensam, non potest Iu-
6 dex scindere eius confessionem, & pro parte acceptare,& in parte respuere: *Crauet.cons.422.num.17.vers. itaq.*

Nec vis est facienda in testibus ex officio examinatis,
7 quia non faciunt fidem,cum alter tractet de suo interesse,alter vero fuerit proxeneta: *Farin.in prax.q.60. num.5.7.406.408. & ita,&c.*

CAPVT LXV.

EPITOME.

Episcopus in visitatione non potest recusari vti suspectus, nec ab eo datur appellatio,& quando.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest visitare quæcumque Hospitalia, & loca pia etiam exempta.*
2 *Hospitalia existentia sub protectione* Ducum *possunt visitari ab Episcopo.*
3 *Hospitalia sub protectione Regum non visitat Episcopus.*
4 *Episcopus cognoscit,an Hospitalia sint sub protectione Regum.*
5 *Visitari potest ab Episcopo etiam generaliter exemptus.*
6 *Confraternitates in Ecclesijs Regularium visitantur ab Episcopo.*
7 *Episcopus Regij visitat confraternitates in ecclesijs Regularium.*
8 *Visitari non possunt ab episcopo Altaria confraternitatum in Ecclesijs Regularium.*
9 *Episcopus est manutenendus in possessione visitandi.*
10 *Episcopus non potest excommunicare resistentem visitationi,si non sit solitus visitare.*
11 *Episcopus potest frangere ianuas eorum, qui resistunt visitationi.*
12 *Episcopus sine monitione potest excommunicare resistentem visitationi.*
13 *Manutentio datur Episcopo solito visitare.*
14 *Visitationum liber probat quasi possessionem visitãdi.*
15 *Visitationis vltimus status attenditur.*
16 *Visitandi ius conseruatur ad totum visitata etiam solum parte.*
17 *Appellatio non datur in visitatione.*
18 *Episcopus visitando quando faciat locum Appellationi.*
19 *Visitatio quando admittat appellationem.*
20 *Episcopus visitando non potest recusari vti suspectus.*
21 *Recusatio Iudicis non admittitur,sine iusta causa.*
22 *Episcopus cognoscit,an visitatio spectet ad ipsum.*
23 *Suspectum Iudicem dicere ex leui causa non sufficit.*
24 *Episcopus potest esse Iudex in causa suæ Ecclesiæ.*
25 *Recusari non potest Iudex sine speciali mandato.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

EXtat prope Herberiam insigne Hospitale,vbi pauperes peregrini hospitio recipiuntur, & alia pietatis opera exercẽtur, quod fundatum esse dicitur ab antiqua, & nobili familia de Sacratis: illud solẽt visitare Ordinarij Regij, quasi tamen intra fines Diœcesis Episcoporum Regien. verum de anno 1627 euenit, quòd dum Illustrissimus Episcopus vnà cum visitatoribus accessisset ad dictum Hospitale gratia visitandi illud vnà cum Ecclesia,Præfectus eius clausis ianuis visus est impedire visitationem habitationis, solum Ecclesiam dicens esse visitationi subiectam: At Ordinarius volens suã continuare possessionem confractis ianuis suam perfecit visitationem, vt solet, sed ipse Bononiam recurrens obtinuit commissionem causæ à D. Vicelegato alteri personæ, quàm episcopo, quem suspectum habere dicebat, & interim nil nouari: pro parte vero Episcopi petebatur commissionis moderatio, quia in visitationibus non datur suspensio,& prima instantia erat cognoscenda coram Ordinario: quærebatur quid iuris.

Ego dixi commissionem esse moderandam, & causam Episcopo Regij esse committendam sine vllo adiuncto, constat enim de bono iure dicti Episcopi, si quidem expeditum est Ordinarios locorum etiam tanquam sedis Apostolicæ delegatos habere ius visitandi quæcumque hospitalia, confraternitates laicorum,
1 collegia, & alia loca pia, quocumque nomine vocentur etiam exempta, nisi sub immediata regum protectione existant: *Clem. quia contingit, de religios. dom. Conc.Trid.sess.22.c.8. de reform. Eusch. de visit. lib.2.c.13. num.21.22. Marth. de Iurisd.p.2.c.18 n.2. Barbos.de off.episc.p.3.alleg.75.num.2.* adeo vt non satis sit, si protectioni Ducum subsint quia adhuc visitari

2 sitari poterunt: Barbos. ad Concil. Trid. d.c.8. in verbo: cura ad laicos, oportet enim esse Principes supremos iura Imperij habentes, & superiorem non recognoscentes, si sua protectione volunt eximere loca pia à
3 visitatione, & correctione episcoporum: F scb. d c.13. num.23. Barbos. d.c.75. num.19. & hoc non obstante quacumque consuetudine, vel statuto in contrarium faciente: Gratian. disc. for. c.481. n.15. lib.3. Marth. d. cap 18. num.2.

Et si forte dubium suscitetur, & opponatur talia Hospitalia, & pia loca esse sub immediata protectione Regum, hoc cognosci debet à Iudice Ecclesiastico, & ab
4 ipso Episcopo, non autem à Iudice sæculari, vt censuit S C. Cardinalium teste Marth. de Iurisd. om. iud. p.2. c 18. num.8 Armend. in add. ad recopil. legum Nauar. lib.1. tit.6. l.5. §.2. n.71.72. Aug. Barbos. d. trac. p.3. allegat.75 n.20. magna enim est Episcoporum potestas in visitando, & vix datur aliqua exemptio, quæ in hoc liberet ab eis, nam licet quis sit generaliter exem-
5 ptus ab Episcopo, tamẽ non est exemptus à visitatione, nisi id specifice dicatur: Gratian. disc. for. p.5. cap. 870. num.7. & ideo licet regulares soleant esse in hoc exempti, tamen confraternitates & loca pia in eorum
6 Ecclesijs existentia, vel fundata ab episcopo possunt visitari, & constringi ad redditionem rationis, vt sæpe rescripsit S C. teste Genuen. in prax. Archiep. Neap. c.21. in princ. Vgol. de off. episc. par.2. c.49. §.5. num.3. & post Galet. & Armend. inquit Barbos. d. allegat.75. n.13.28. Gratian. disc. for d.c.481. n.26. & decis.188. num.10. pro vt benefecit Episcopus Regij, qui in terra Nouellariæ de anno 1629. visitauit confraternitatem erectam, & existentem in Ecclesia fratrum Car-
7 melitarum, & altare ac Capellam illius pro vt fecerunt alij antecessores, & licet Barbos. d. alleg.75. n.13. 28. excipiat altaria, & Capellas Confraternitatum existentes intus Ecclesias regularium, vt eas Episcopus nequeat visitare, nisi quo ad redditionem rationum, & administrationem, vt vere censuit Congregatio prædicta, ita rescribens Episcopo Imolen. de
8 anno 1622. his verbis: Episcopum posse visitare confratern. personarum sæcularium in Ecclesijs Regularium exemptorum existentes, non autem earum Capellas, vel altaria, quæ intra easdem Ecclesias consistunt; tamen cum Ordinarius Regij sit in possessione visitandi di-
9 cta altaria, vt fecit, in ea manutenendus est: Farin. decis.501. num.1.2. p.2.

Verum quia dictus Episcopus fecit ostia infringere, & excommunicauit dictum præfectum resistentem, & in obedientem, quæritur, an bene fecerit, non præcedente maxime canonica monitione, & vtique si dictũ Hospitale esset in possessione, quòd non visitaretur,
10 non bene fecisset, quia de facto non est quis spoliandus sua possessione: Prax. Archiepisc. Neapol. d.c.18. in princ. Vgolin. d. trac. p.2. c.49 §.6. num.6. Verum quando Ordinarius est in possessione visitandi, si regulares, vel alij renuãt illum intromittere, pro defensione iurium suorum, & existimationis, ne vilipendeatur, ei licebit vim inferre, & ostia frangere, & sic visi-
11 tationem perficere, inuocato etiam brachio sæculari, si eo indigebit: Innoc. in c.1. vers. itẽ alia ratione, vbi Abb. num.5. vers. ad secundum, de immun. eccl. Fusch. de visitat. p.2. c.19. num.1. Vgolin. d.c.49. §.6. num.6. in fin. Barbos. d. trac. alleg.74. num.22.

Et similiter cum Episcopus sic visitando non vt Iudex, sed vt pars pro suo iure conseruando procedat defendendo se etiam gladio spirituali, poterit in ipso actu illatæ sibi violentiæ, vel resistentiæ impedientes excommunicare, etiam non adhibita trina canonica monitione, non attenta quacumque exceptione, vel appellatione, quando vere est in possessione visitandi,
12 & potest statim mandare affigi cedulones: sic Innoc. in c. venerabili, de cens. Felyn. in c. sacro de sententia excomm. vid. Genuen. in d. Prax. Neap. c.18. n.1.2. Vgolin. d. § 6. n.6. Campanil. in diuers. iur. can. rubr.12. c.13. num.53. Barbos. d. alleg.74. num.22. vers. resoluit, ideo bene fecit dictus Episcopus attenta sua quasi possessione.

Vere enim calumniosa, & impertinens fuit dicta resistẽtia, nam Episcopus habet in visitando iuris assistentiam, & fauorem dicti Concilij clare loquentis, pro-
13 pter quod manutentio ei non potest negari: Ricc. resolut.532. num.3. vers. & primo Barbos. d. allegat.74. num.21. in fin. & suam possessionem ostendidit Episcopus ex libris authenticis manu Notarij scriptis, in quibus apparet eius prædecessores visitasse dictum Hospitale, pro vt ego vidi, & legi, & non est dubium, quin dicti libri visitationum probent, & fidem faciãt:
14 sic Ricc. in d. prax. resolut.535. numero 1. per totam Gratian. discept. foren. cap.727. num.3. par.4. in hoc enim possessorio sufficit etiam qualis probatio, & sufficit vnus actus, & attenditur vltimus status: Gratian. disc. for. c.100. num.65. adeo, vt satis sit visitasse
15 vnum membrum Hospitalis, hoc enim operatur manutentionem quo ad omnia, quia attenditur magis
16 causa actus, quàm exercitium: Farinac. d. decis.501. num.1.2.3. p.2. & quia qui aurem hominis tetigit, totum tetigisse videtur: l. vulgaris. ff. de furt. c. vulgaris, dist.1.

His stantibus certissimum est in his, quæ spectant ad visitationem, aut morum correctionem, Episcopum, & Ordinarium posse procedere quacumque appellatione, seu quærela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, omnino semota, aut inhibitione non obstan-
17 te, quæ executionem impedire, aut suspendere nullo modo possunt: Conc. Trid. sess.7. c.8. de reform. & sess. 24. c.10. de reform. Lancell. de attent. lim.18. num.6. Reginell. de appell. § 2. cap.3. num.6. Marches. de commiss. p.1. de commiss. appell. extr. Cur. Rom. c.6. num.78. in 2. impress. Barbos. de off. episc. p.3. alleg.73. num.32. Prax. Archiep. c.21. num.5. Gratian. decis.188. n.1.2. bene verum est, quòd si Episcopus excederet modum in corrigendo, Iudex appellationis posset cognosce-
18 re de excessu, sed interim non suspenditur executio: c. ad nostram 3. & ibi Felyn. de Appellat. Barbos. d. alleg.73. n.32. vers. potest Iudex Gratian. d. decis.188. num.2. sicut etiam prædicta intelligenda sunt, si Episcopus procederet sine scriptis, & non compilato processu, & ad pœnam solum extraordinariam, nam si vellet processum compilare, & ad pœnam ordinariam
19 procedere, tunc daretur appellatio etiam quo ad effectum suspensiuum: Barbos. d. allegat.73. n.32. in fin. Prax. Archiep. d. cap.21. num.5. Gratian. d. decis.188. num.3.4. Io: Gallemart. ad Conc. Trid. d. sess.24 c.10. vers episcopus.

Et similiter, eodemque modo si Episcopus, vt supra procedat, visitando, & corrigendo sine processu, non

poterit

poterit recusari vti suspectus, & non obstante allega-
20 ta suspicione ad vlteriora poterit procedere, pro vt
*censuit S. C. sub die 6. Octobris 1588. & Paulus V. P.
M. rescripsit Episcopo Portugalen. sub die 29. Octobris
1610. Aug. Barbos. d. alleg. 79. n. 38. & ad Conc. Trid.
c. 18. vers. An Episcopus Prax. Archiep. d. c. 21. num. 5.
Gratian. d. decis 188 n. 4. Vincent. Mazzil. ad decret.
Conc. Trid. lib 4. tit. 7. cap. 17. verbo: nec in his*: Ideo hic
non est audiendus dictus Præfectus Hospitalis, siue
appellet, siue recursum petat, siue suspectum iuret ha-
bere Ordinarium, quia ad effectum retardandi præ-
dicta non considerantur, ideo commissio debet fieri
solum quo ad effectum deuolutiuũ, casu quo de gra-
uamine posset constare, de quo cum non appareat,
neque in hoc audiendus est.

Verum dato etiam, quòd versemur in materia apta ad
allegandam suspicionem, & ad recusandum Iudicem
ordinarium, tamen in prima instantia non admitti-
21 tur talis recusatio, nisi legitima causa proponatur, &
probetur, vt est *tex. in c. cum speciali, de appellat. Lau-
rent. Beneuent. tract. de Iudic. suspect. c. 5. num. 4* adeo,
vt non sit sufficiens causa recusationis, quia tracte-
tur, an visitatio pertineat ad Episcopum, cum ipse
22 de hoc cognoscere debeat: *Laurent. d. tract. cap. 1.
num. 6.*

Nam ad iudicem recusandum requiritur causa grauis, &
23 non sufficit friuola, & læuis *Seraph. decis 532. num. 1.
Ludouis. decis. 466. num. 7. Gratian. disc. for. cap. 100.
num. 10. 11.* & ideo cum Episcopus possit esse Iudex
24 in causa suæ Ecclesiæ: *c. si quis erga 2. q. 7.* hic nulla
causa vel colorata suspicionis potest allegari, alioquin
si visitati possent tanta cum facilitate euitare visita-
tiones, vix vnquam posset tam salutare visitandi re-
medium adhiberi, & consummari, quòd tanquam
absurdum non est dicendum.

Non omitto dicere, quòd ad Iudicem recusandum re-
2 quiritur speciale mandatum: *Gratian. d. c. 100 n. 44.
Farin. decis. 440. num. 2. p. 1.* ideo hoc memoratum so-
lummodo velim D. Procuratori Mensæ episcopalis
in ciuitate Bononiæ, cuius diligentiæ hoc remittitur
videndo, an necessarium adsit mandatum.

Cum igitur aliquamdiu res fuerit disputata, & Serenissi-
mus Dux Mutinæ Cæsar Estensis, qui ab initio vide-
batur fauere partibus Hospitalis, visis visitationibus
aliàs factis, acquieuit, quoniam à principio fuerat illi
suppositum nunquam Hospitale prædictum fuisse vi-
sitatum, & sic Præfectus cessauit à petitione sua, ve-
niaque humiliter petijt à prædicto D. Episcopo geni-
bus flexis, qui eo tempore erat Illustrissimus, & Reue-
rendissimus D. Marchio Paulus Coccapanus Episco-
pus, & deinde continuauit in sua possessione visitan-
di.

Io: Baptistæ Ciarlinij.

CAPVT LXVI.

EPITOME.

Negans se possidere res, de quibus interrogatur in præparatione Iudicij, an priuatur earum possessione, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Possessione priuatur, qui negat se possidere.*
2 *Pænalis est dispositio l. fin. ff. de rei vindic.*
3 *Negans se possidere, non priuatur possessione nisi plene conuincatur de mendacio.*
4 *Testis vnicus consanguineus non probat tantum, vt possit deferri iuramentum suppletorium.*
5 *Possessio non probatur ex rei emptione.*
6 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*
7 *Possidere negans non priuatur prætio rei.*
8 *Possessionis priuatio contra negantem possidere fit summarie, & sine libello.*
9 *Negans possidere dolose priuatur possessione, secus si ignoranter.*
10 *Demonstratur res satis per duos confines.*
11 *Possidere negans non priuatur possessione, nisi omnes confines verificentur.*
12 *Oratio in vno falsa, in totum est falsa, si est vniuersalis.*
13 *Filius est, ergo hæres: non est verum.*
14 *Dictio: circa, vel circiter: intelligitur de modico.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa Io: Antonij Frabacchi cum
perexcellente D. Alexandro, & ejus
fratribus de Madijs consului eos foue-
re meliora iura, & dictum Frabac-
chum esse repellendum à petitis, licet
enim ipsi negauerint se possidere res,
de quibus in preparatorijs, non tamen
ille immittendus est in possessionem earum ex infra
dicendis.

Nam licet verum sit eum, qui negat se possidere terras,
de quibus interrogatur in præparatione Iudicij, si
conuincatur de mendacio, aduersarium esse immit-
1 tendum in earum possessionem: ad *tex. in l. fin. ff. de
rei vindic.* quia tamen dispositio dictæ legis est pœ-
2 nalis secundum *Alex. cons. 35. num. 6. vol. 5. Grat.
cons. 37. num. 11. vol. 2. Rolan. cons 88. num. 15. versic.
tertium vol. 4. Vrsill. ad Afflict decis. 18. num. 2.* ideo
non procedit, nec habet locum, nisi reus negans se
3 possidere de mendacio plene, & concludenter con-
uincatur: vt post *Guid. Pap. cons. 3. num. 3. inquit Ga-
briel comm. conclus. lib. 5. de acquir. posses. concl. 5. n. 36.
Grat. d. cons. 37. num. 8.* hic autem de mendacio non
constat: Ergo, &c.

Etenim probationes Frabacchi non sufficiunt, quia si de
primo teste loquamur, fidem non facit, quia per pa-
rentelam attinet actori, vt ipse dicit, & ideo neque

ſemiplene probat, & ſi ſolus eſſet iuramētum ſupple-
4 torium non admitteretur: *Farin.in pra.c.de teſti.q.54. num 80.81. Gabr.concl.lib.1.de teſt.concl.1.num.46.* deinde, nunquam dicit, quòd Madij poſſideant, vel poſſederint hanc terram, de qua controuertitur, & propterea ad effectum, de quo quæritur, nihil probat: *DD. in d.l. fin. de re. vind. Gratian. d.conſil.37. num.17.18.*

Bene verum eſt, quòd teſtis dicit Madios comparaſſe dictam terram, ſed non ſequitur, ergo poſſident, cum poſſit eſſe, vt tenutā illius non fuerint adepti, vel quòd
5 poſtea bona fide eam amiſerint, & non probat hoc
6 eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe: *l. non hoc C. vnde legitim. l.neque natales C. de probat.* non enim exemptione præſumitur poſſeſſio, ergo de mendacio non conuincuntur, & eſto etiam quòd eam alienaſſent, &
7 pretium habuiſſent, adhuc non eſt locus pœnæ, de qua in dicta lege: *Iaſ. in §. omnium, num.95.Inſt.de actio Gabr.d.concl.5.num.24.*

Et licet translatio poſſeſſionis, quæ fit vigore *d.l.fin.ff.de rei vind.* fiat officio Iudicis, ſummarie, ſine libello, ſine litis conteſtatione, aut iuramento calumniæ: *gl.in*
8 *§.illud el 2. verſ. & legem in Auth.de trien.& ſemiſſ. Bald.in l.fin.col.per.C.de execut.rei iud. Iaſ in d.§.omnium,n.89.& Gabriel d. concl.5.n.25.* tamē requiritur plena probatio mendacij, & doloſæ negationis, non enim habet locum pœna dictæ legis, niſi negatio fuerit
9 doloſa, vel cum lata culpa adeo, vt ignorantia excuſet: *Bald.in l.ea,quę col.1.C.de cond. indeb.gl.in d.l.fin. Aret.in d.§.omnium,col.11.Felyn.in c.cæterum,col.fin. vbi Dec. in fin.de Iud.Rom.conſ.59.in vlt dub. Grat.d. conſ.37.col.1.lib.2. Alex.in conſ.35.vol.5. Gabriel d. concl.5.num.26.*

Ideo ceſſare debet pœna dictæ legis, quia in Interrogationibus erratum eſt pro parte actoris in expreſſione confinium, & alijs demonſtrationibus, quæ non conueniunt terræ, quam poſſident Madij, qui idcirco non poſſunt dici negaſſe doloſe poſſidere, quia licet aliās
10 dici ſoleat ſatis eſſe rem demonſtrare per duos confines, tamen quo ad euitandam pœnam dictæ legis, & ammiſſionis, ſufficit erratum fuiſſe in vno confine, ſeu
11 in vna demonſtratione: ſic pulchre *Alex. d.conſ.35. num.2.3.vol.5. plenius Grat.d conſ.37.n.15.16.vol.2. Vrſill.ad Afflict.d.deciſ.18.n.2.* ibi quia forte omnes confines non conueniunt: *Hippol. Rim. conſ. 382. num.114.115.lib.4.*

Nec mirum, quia cum interrogatio præceſſit ſuper multis copulatiue cōfinibus, & qualitatibus, & Madij negauerint, debent intelligi negaſſe omnia copulata in vniuerſum, non ſingula vt ſingula, & tunc cum vnum ex illis interrogationibus ſit falſum, facit vniuerſam orationem copulatiue propoſitam eſſe falſam adeo,
12 vt in vniuerſum negari potuerit: *arg.l.ſi is,qui ducenta,§ vtrum ita, verſ.id accidit.ff.de rebus dub. Bald.in Auth. hodie §. cautione num. 4. C. de appellat.* In terminis *Grat. d. conſil. 37. num. 15. 16. Crauet. conſil. 809 num.4.*

Vlterius non eſt probatum, quòd actor filius Ioannæ Frabacchæ ſit illius hæres, & tamen agit vti talis, non enim valet dicere, filius eſt, ergo hæres, quia debet
13 probari: *Menoch. de præſ.lib.4.præſ.76.n.17. Intrigl. de ſubſtitut.cent.3.q.26.num.27.*

Neque dicatur circa quantitatem nihil fuiſſe dictum quaſi certum, virtute illius dictionis: circa, ſeu circiter nam reſpondeo eam eſſe intelligendam quo ad modi-
14 cam differentiam tantum: *ad tex. in l. hęc adiectio, vbi Alciat.de verb. ſignif.gl. & DD.in cap. fin. de diſpenſat.impub. Menoch.de arbitr.iud. caſ. 46. num. 3.* Et ita, &c.

CAPVT LXVII.

EPITOME.

An benedictiones Populi, & agrorum ſint commitendæ alienis Prælatis, vel proprijs.

SVMMARIVM.

1 *Carpenſis Collegiatæ origo.*
2 *Archipræsbyteri Carpi poteſtas.*
3 *Exemptio poteſt concedi à Pontifice, ne quis ſubijciatur alicui Epiſcopo.*
4 *Narratiua Pontificis ſatis iuſtificat in antiquis.*
5 *Ordinare poſſunt ſoli Epiſcopi.*
6 *Archipræsbyter Carpi eſt ſuſpenſus à collatione ordinum.*
7 *Ordinarium aliquem eſſe quid ſignificet.*
8 *Ordinarius habet proprium territorium.*
9 *Prælatus habens iura epiſcopalia poteſt cognoſcere cauſas criminales, & matrimoniales.*
10 *Priuilegium præſumitur vſu receptum.*
11 *Iuriſdictionis quaſi poſſeſſio eſt manutenenda.*
12 *Archipreſbyter Carpi facit Synodum.*
13 *Archiepiſcopus non poteſt benedicere Populum extra diœceſim ſuam.*
14 *Benedictio Populi eſt actus Iuriſdictionis.*
15 *Prælatus habens iura epiſcopalia non dicitur de Prælatis Epiſcopo inferioribus.*
16 *Capita duo cernere in eadem diœceſi monſtrum eſt.*
17 *Pontifices ſolent ſcribere etiam Prælatis epiſcopo inferioribus.*
18 *Pontifex olim ſcripſit Archipræsbytero Carpi, & Canonicis S. Martini.*
19 *Diſpenſationes matrimoniales poſſunt committi Prælatis Epiſcopo inferioribus.*
20 *Quod factum eſt ab alijs ſuperioribus de nouo poſſe fieri dicendum eſt.*
21 *Papa non præſumitur recordari, maxime de priuilegijs.*
22 *Pontifex quando præſumatur per errorem reſcribere.*
23 *Pontifex non præſumitur velle turbare iura Prælatorum.*
24 *Oneroſa ex cauſa quæ conceduntur, poſtea non tolluntur.*
25 *Viſitat Epiſcopus vicinior Eccleſias nullius diœceſis, & quando.*
26 *Exempti à quo viſitentur.*
27 *Concilium loquens de Epiſcopis habet locum in alijs Ordinarijs.*
28 *Abbates ordinare non poſſunt, & quando id verum ſit.*

29 *Ab-*

29 *Episcopus habet fundatam intentionem in omnes Ecclesias suæ Diœcesis.*
30 *Præpositus S. Nicolai Regij an sit exemptus.*
31 *Exempti à quo puniantur.*
32 *Prælatus cum territorio non dicitur exemptus, sed Ordinarius.*
33 *Patronus debet defendere Ecclesiam.*
34 *Patronus dicitur aduocatus, & pater Ecclesiæ.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

NOn decet, & non esse tolerandum mihi quidem videtur, vt omisso Carpi Archipræsbytero, & Ordinario nullius Diœcesis, iuraque episcopalia habente alienus Prælatus ingrediatur territorium, & accedat ad eius Ecclesiam gratia benedicendi Populum, & eius agros, & domos, quia hæc sunt actus Iurisdictionis, quę extra propriam diœcesim nemo exercere valet sine graui iniuria, & præiudicio proprij pastoris, vt autem id plenius, & clarius innotescat infrascripta notabo.
In primis igitur animaduertendum est, quòd precibus Aystulphi Regis Longobardarorũ Calistus Pontifex Maximus confirmando gratiam Stephani Papæ Ecclesiam Carpen. adeo fecit liberam, vt nemini, nisi immediate summo Pontifici subijceretur, dans illi etiã amplam licentiam accipiendi Chrisma, & Oleum Sãctum, & ordinationes à quocumque Episcopo, distinctum illi faciens territorium, quod non existit intra fi-
1 nes alicuius Episcopi, & tribuens dicto Archipræsbytero facultatem clericos ordinandi ad minores, & Iurisdictionem in subditos, certas possessiones adiudicando Episcopis Mutinę, & Regij, qui ius in illam Ecclesiam prætendebant, vt latius ex data *de anno* 1123. *quarto Idus Februarij.*
Deinde instãte Alberto Pio tunc Carpi in parte domino *de anno* 1512. *Kal. Februarij Iulius II.* Pontifex Maximus prædictam Ecclesiam Carpen. erexit in Collegiatam, & Archipręsbyterum eius ornauit multis priuilegijs, & præcipue vtendi Mitra, Baculo Pastorali,
2 Annulo, & cæteris insignijs Pontificalibus, sicut etiam deferendi Cappam, Rocchetum, Palas. vestes, & alia ornamenta Ecclesiastica, & Missas dicendi Pontificales, Populumque benedicendi, confirmando etiam alia priuilegia Antecessorum, vt latius in eius bulla.
Denique instante eodem Alberto Leo X. confirmando eadem omnia auxit etiam prærogatiuas & numerum Canonicorum dans licentiam dicto Archipræsbytero conferendi ordines minores, & ei soli subijciens, eiusque correctionis res, & personas in territorio Carpen. existentes, vt latius ex *Bulla data de anno* 1515. *Kal. Maij.*
Quæ omnia non licet dubitare, quin fieri potuerint à prædictis summis Pontificibus *per tex. in c. Abbates,*
3 *vbi DD. de priuileg. in 6.* & res non indiget alias iustificationes, quia sufficit narratiua Bullæ, maxime
4 in antiquis, vt pulchre fuit decisum *in vna Salamantina Iurisdictionis 17. Maij 1571. vt per Rot. diuers. decis. 171. per totam, par. 1. & penes Seraph. decis. 330. per totam, & decis. 449 num. 1. & decis. 1025. num. 14 15.* vbi abunde: bene verum est, quòd hodie soli Episcopi
5 possunt ordinare, & cæteris sublata est potestas *per Conc. Trid. sess. 23. c. 10. de reform.* ideo per S. C. Card. Concilij Tridentini interpretum fuit inhibitum Reuerendissimo D. Octauio Boiardi dicti loci Archipręsbytero, ne minores ordines cuiquam conferret, &
6 postea prouisum, quòd episcopus Mutinæ debeat ordinare clericos Carpen. donec declaretur, ad quem pertineat ordinatio, in reliquis firma manent dicta priuilegia, & sunt in viridi obseruantia, & continue Archipræsbyter pro tempore est in quasi possessione.
Ex his luce clarius manifestatur dictum Archipræsbyterum fuisse constitutum Ordinarium, & Diœcesanum Carpi, ea enim signant ordinariam potestatem, & Iu-
7 risdictionem quasi Episcopalem, quam ipse continue exercet, & talia, nisi Ordinarijs, competere non possunt, sicut fuit resolutum in *vna Salamantina Iurisdictionis 9. Maij 1580. & repetitum ab eadem Rota in altera Vrbinaten. Iurisdictionis 4. Maij 1594. vt habetur apud Rot. diuers. decis. 619. n. 1. p. 4. & decis. 798. n. 1. 3. 4. p. 4. Sanchez de matr. lib. 3. disp. 28. n. 6. Barbos. de off. episc. p. 2. disp. 36. n. 11.* Ex huiusmodi enim indultis dicti Archipræsbyteri cœperunt habere territoriũ separatum, & propriam Diœcesim, & iura Episcopa-
8 lia: *Gemen. in c. vt Apostolicę, in 2. not. de priuileg. in 6. Franch. in c. 2. n. 10. vbi etiam Anch. de constit. nouiss. Carpen. in cons. 142. num. 38. & fuit decisum in dicta Salamantina Iurisdictionis 9. Maij 1580. num. 5. & replicatũ in alia Volaterran. Iurisd. 14. Ian. 1581. vt penes Rotam diuers. decis. 207. n. 5. vers. quæ quidem p. 2. Farinac. decis. 100. n. 3. post cons. crimin. lib. 1.* vbi etiam inquit habentem iura Episcopalia habere etiam cognitionem causarum criminalium, & matrimonialiũ,
9 nec compręhendi dispositione *Concilij Tridentini sess. 24. c. 20. de reform.*
Et hæc priuilegia præsumũtur vsu recepta in fauorẽ dicti
10 Archipræsbyteri, vt penes *Rotam diuers. decis. 67. n. 3. 4. p 4* & ipse à tempore immemorabili citra fuit semper in quasi possessione huiusmodi Iurisdictionis cum magna libertate, vt monstrant *dicti Carpen. in d. cons. 142. n. 12. 13.* quæ quasi possessio multum in his ope-
11 ratur, & semper tribuit ius manutentionis: *Rota d. decis. 619. n. 2. vers. his accedit Ludouis. decis. 458. n. 1.* His accedit, quòd dictus Archipręsbyter de anno 1571. die x. Martij fecit, & congregauit Synodum Diœcesanã, vbi multa statuit, ex rogitu D. Francisci Zucooli
12 Notarij, quod satis firmat Iurisdictionem ordinariã, & eius quasi possessionẽ, vt *per Rotam d. decis 619. n. 2.*
His sic firmatis certissimũ est, quòd nemo sine graui dicti Archipræsbyteri præiudicio põt eius Diœcesim introire gratia benedicẽdi Populũ, & agros, ẽt si esset Ar-
13 chiepiscopus, vel Patriarcha, vt pulchre habet *Steph. Gratian. disc. for. lib. 3. cap. 467. n. 59 60.* quia hæc benedictio est actus Iurisdictionis, & potestatis, vt ostẽ-
14 dit post *Abb. & Card. idem Gratian. dicto c. 467. n 66. 67. 68.* nam spectat ad dictum Archipræsbyterũ benedicere Populum solemniter in sua Diœcesi: *Seraph. decis. 467. n. 5.* Prælatus enim habens Iurisdictionem
15 quasi Episcopalem non dicitur de Prælatis, Episcopo inferioribus. *Farin. d. decis. 100. n. 2. & sentit Sanchez de matr. lib. 8. disp 27. num. 34.*
Neq; obstat, quòd Vicarius Mutinæ hæc intendat peragere de mãdato S. P & tãquã delegatus Sedis Apostolicæ, nam certum est, quod vti tali non licet ei resistere, quia Papa potest omnia: Verum creditur ad sugge-

ſtionem partis ſic Pontificem mandaſſe, & gratiam
eſſe quodammodo ſubreptitiam, quia ſi Pontifex fuiſ-
ſet bene informatus, non eſt præſumendum voluiſſe
per alienum Prælatum dari talem benedictionem, cũ
16 monſtrum videatur in eadem Diœceſi duo capita cer-
nere, vt inquiunt dicti *Carpen. in d. conſ. 142. num. 39.*
Vnde cum Eccleſia Carpen. ſit ſub protectione Sereniſ-
ſimi D. Ducis Mutinæ, cuius ipſe patronus eſt, poterit
ipſe Sanctiſſimo rem, pro vt eſt repræſentare, & facile
obtinebit, vt executio huius gratiæ committatur dicto
Archipræsbytero, ſæpiſſime enim Pontifices ſcribere
conſueuerunt Pręlatis minori etiã dignitate inſignitis
17 in re quoq; graui, vt videre eſt *in c. Eccleſ. S. M. de cõſt. in c. ſuper litteris c. edoceri c. ſignificanit, c. ex inſinuatio-
ne de reſcript. c. cũ dilectus, de elect. c. quærenti, & c. ve-
nerabili, de verb. ſign. c. ſua nobis, de off. Vic.* cum ſex-
centis alijs, & ad rem Gregorius IX. P. M. nõ dedigna-
tus eſt ſcribere Archipræsbytero S. M. vt videre eſt *in*
18 *c. fin. de reſcript.* & in quadam cauſa Carpen. Paſcha-
lis S. P. non erubuit ſcribere Canonicis S. Martini, *vt
in cauſa Carpen. de verb. ſign.*
Et ſane aliàs Leo Papa in re graui reſcripſit Archipræſ-
bytero Carpi, & ei commiſit executionem non læ-
uis negotij, vt videre eſt in eius Bulla, & de iure di-
ſpenſationes à Sede Apoſtolica ſunt committendæ
his Prælatis, qui nullius ſunt Diœceſis, & Iuriſdictio-
19 nem quaſi epiſcopalem habent: *Garz. tract. de Benef. p. 9. c. 2. § 1. num. 142. Sanchez d. diſp. 27. num. 34.* &
propterea ſi Pontifex eis committit tales diſpenſatio-
nes, multo magis congruum erit, vt committat has
20 benedictiones, & quod factum eſt ab alijs, de nouo
fieri poſſe dicendum eſt: *c. in cauſis de ſent. & re iud. Ceph. conſ. 176. num. 32.*
Credibile igitur eſt Paulum V. P. M. hoc munus deman-
daſſe Vicario Mutinæ credendo Carpum eſſe de illius
Dięceſi, & Archipræsb. nõ eſſe Ordinariũ, cũ .n. Papa
magna negotiorũ multitudine pręmatur, nõ pręſumi-
tur retinere memoria, non dicã priuilegia, & gratias à
prędeceſſoribus eius cõceſſas, ſed neq; ſupplicationes
21 ab eo ſignatas, vt inquit pulchre *Rot. diuerſ. deciſ. 791. n. 13. p. 1.* cum igitur hæc cõpetant in re ſpeciali dicto
Archipræsbytero vigore priuilegiorum, & conſuetu-
dinis, Papa non præſumitur habere notitiam iuris hu-
iuſmodi, ſed tantum eius, quod iure communi com-
petit, vt fuit reſolutum *in vna coram Pamphylio 9. Iun. 1597. & iterum in Valentina decimarum 1. Iul. 1598. vt penes Seraph. deciſ. 1293. num. 4.*
Et ſtante hac præſumptione, quòd Pontifex non fuerit
bene informatus, credendum non eſt, quòd voluerit
per hanc conceſſionem præiudicare dicto Archipræſ-
bytero, ſed quòd per errorem ita reſcripſerit, vt per
22 *Seraph. d. deciſ. 1293. num. 5.* etenim ipſe ſummus
Pontifex dicere ſolet: Abſit hoc à me, vt Statuta Ma-
iorum cum ſacerdotibus meis in qualibet Eccleſia in-
23 fringam, quia mihi iniuriam facio, ſi fratrum meo-
rum iura perturbo: ita habetur *in cap. quod vero 25. quæſt. 2. Grilinz. d. conſ. 142. num. 23.* & tanto magis,
quia Iuriſdictio prædicta fuit ex contractu, & cauſa
oneroſa dicto Archipræsbytero attributa, vt ex præ-
dicta Caliſti Bulla, vnde non eſt credendum, quòd
P. M. in illius præiudicium voluerit quidquam conce-
cedere, vt *per Seraph. deciſ. 1082. num. 3. & d. deciſ. 1293. num. 2. 3.* quod tamen eueniret, ſi alienus Præ-
latus intraret eius Diœceſim gratia benedicendi Po-
pulum, & exercendi actus Iuriſdictionis, ex defectu
24 igitur intentionis corruit hæc coceſſio. vt per *Seraph. d. deciſ. 1082. num. 10.* & veriſimile redditur Pontifi-
ce eſſe hoc commiſſurum dicto Archipræsbytero, ſi
bene informetur.
Non obſtat, quòd ſicut Epiſcopus vicinior poteſt viſita-
re hãc Eccleſiam, licet ſit nullius dięceſis vigore *Conc.*
25 *Trid. ſeſſ. 24. c. 9. de reform.* ita non eſſe inconueniens
quòd eam, & Populũ eius benedicat. quia reſpondetur
illud decretum de viſitatione procedere in exemptis,
qui tamen carent Iuriſdictione non autem in illis,
26 qui habent territorium ſeparatum ab Epiſcopo, &
Iuriſdictionem in actu exercent, ad *tex. in d. c. Abba-
tes, de priuileg. in ſexto Gem. in d. cap. vt Apoſtolicæ, in 2. not. pulchre Grilinz. conſ. 142. num. 38 & ita ſæpe
fuit deciſum, teſte Rota diuerſ. deciſ. 798. in fin. par. 4.*
vbi inquit etiam decreta Concilij de Epiſcopis lo-
27 quentia in materia Iuriſdictionis habere locum
etiam in alijs ordinarijs, idem ſentit *Flor. Var. lib. 3. q. 24. num. 24.*
Non obſtat *Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 10 de reform.* vbi Ab-
batibus & alijs auferuntur facultates ordinandi etiam
ad minores, quia illud non procedit in Prælato, qui
28 intra fines nullius Epiſcopatus exiſtit, & territorium
ſeparatum, ac Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem ha-
bet, vt iſte Archipręsbyter; ita late, & pulchre *Grilinz. d. conſ. 142. num. 47. fuſius Gratian. diſcept. for. lib. 2. c. 212. per totum Seraph. deciſ 467. num. 8. 9.* & multo
minus procedit in exemptis ſimilibus, & ex cauſa one-
roſa: *Grilinz. d. conſ. 142. num. 18. 19.* & ſi dixi ſupe-
rius hunc Archipræsbyterum non poſſe ordines con-
ferre, hoc intelligas, vt non poſſit alienis, poſſit ta-
men ſuis ſubditis: *Grilinz. d. conſ. 142. num. 50. 51. Seraph. deciſ. 985. num. 1. verſic. tamen concilium,* niſi
obſtaret inhibitio.
Bene verum eſt, quòd Epiſcopus in ſua Diœceſi funda-
tam habet intentionem in omnes Eccleſias, & dicen-
29 ti ſe exemptum incumbit onus probandi: *cap. omnes Baſilicæ 16. quæſt. 7. cap. de xenodochijs. de relig. dom. Grilinz. d. conſ. 142. num. 42.* & propterea ego, dum
Regij Vicarius eram, excommunicaui Præpoſitum
S. Nicolai eò, quòd Monitorijs contra non reuelantes
non obediuerat, dicebatque ſe exemptum ab Epiſco-
pi Iuriſdictione, & tamen exemptionem non proba-
30 uit, & dato etiam quòd probaſſet, quia tamen alle-
gabat antiqua priuilegia Apoſtolica, aliud non lucra-
tus fuiſſet, niſi quod ſi ea probaſſet eſſe in viridi obſer-
uantia, Ordinarius teneretur procedere tanquam de-
legatus Sedis Apoſtolicæ, quoniam omnes exemptio-
nes ſublatæ ſunt adeo, vt Epiſcopi poſſint punire, viſi-
tare, & corrigere quoſcũq; exẽptos extra Monaſterij
degentes non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs;
Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. & ſeſſ. 24. c. 11. de reform. tamen
31 hoc nõ procedit in dicto Archipręsbytero, quia nullus
Epiſcopus poteſt dici eius Ordinarius, cum non ſie in-
tra fines Diœceſis alicuius, ſed proprium habeat ter-
ritorium, & Iuriſdictionem exerceat quaſi Epiſcopa-
lem, propter quod non conueniunt contra eum verba
dicti Concilij, ipſe enim non dicitur exemptus, ſed or-
32 dinarius: *Grilinz. d. conſ. 142. num. 38. 47. Flor. d. q. 24. num. 24. Gratian. d. c. 212. Rot. diuerſ. d. deciſ. 798. in fin. Seraph. d. deciſ. 985. num. 1.*

Hinc

Hinc facile crediderim, quòd Serenissimus D. Dux hu-
ius Ecclesiæ patronus amantissimus, & zelantissimus,
33 ad quem spectat defendere Ecclesiam patronatam:
*Paul. de Cittadin. tract. de Iurepatr. p. 6. art. 5. n. 1. Cæs.
Lãbert. eod. tract. lib. 1. p. 1. q. 1. princ. art. 3. n. 3. Grilinz.
conf. 151. num. 28.* rogabit Pontificem, vt velit hunc
corrigere errorem, seu nouam concedere gratiã, cuius
executor sit dictus Archipræsbyter, id enim facturum
spero pro sua benignitate, ideo enim dicitur patronus
34 quia pater est, & aduocatus patronatæ Ecclesiæ: *Roch.
de Curt. eod. tract. c. 1. n. 5. d. Paul. de Cittad. eod. tract.
p. 2. n. 4. Lãbert. d. loco art. 2. n. 8 9. & art. 3. n. 3. 15. 16.*
Hæc scripsi iubente Illustrissimo, & Reuerendissimo
D. Marchione Paulo Coccapanio tunc Carpi Archi-
præsbytero, nunc vero dignissimo Regij Episcopo, &
Principe, ac Domino meo colendissimo. Ita igitur
sentio, sal. &c.

CAPVT LXVIII.

EPITOME.

Reductio ad arbitrium boni viri an detur non obstante statuto eam prohibente, si doceatur de læsione enormissima.

SVMMARIVM.

1 *Reductio ad arbitrium boni viri interponitur ab arbitro ad Iudicem Ordinarium.*
2 *Laudo si detur appellatio, recurritur ad superiorem laudantis.*
3 *Laudum de iure admittit reductionem.*
4 *Læsio enormissima efficit, vt a laudo detur Reductio.*
5 *Læsus enormissime quando quis dicatur.*
6 *Læsio probatur summarie.*
7 *Laudi iniquitas quando probanda.*
8 *Statutum debet seruari.*
9 *Reductio à laudo semper datur propter læsionem enormissimam.*
10 *Reductio non potest vlla cautela effugi ob læsionem.*
11 *Arbitrium boni viri semper datur stante læsione.*
12 *Stylus inueteratus est sequendus.*
13 *Practica optima legum interpres.*
14 *Statuti nullitatẽ, vel inobseruantiã an liceat allegare.*
15 *Verbum: auferit: importat dolum.*
16 *Dolus cessat in faciente solitum.*
17 *Stylus qualis possit contra statutum allegari.*
18 *Reductio ad arbitrium boni viri numquam cẽsetur sublata stante læsione enormissima.*
19 *Statutum non censetur fouere iniquitatem.*
20 *Statutum ita intelligitur, vt à sapientibus non possit redargui.*
21 *Arbitrator præsumitur dolosus ob læsionem.*
22 *Dolus tolli non potest, ne detur occasio delinquendi.*
23 *Statutũ interpretandũ, ne cõprehendat casum illicitũ.*
24 *Qualitas statuti est probanda à fundante se in ea.*
25 *Reductio non intelligitur statuto probibita quo ad effectum deuolutiuum.*
26 *Reductio in dubio est concedenda.*
27 *Forensis an possit alienare in forensem non obstante statuto.*
28 *Alienatio stabilium probibita à statuto an comprahendat forensem.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa bonorum mihi nunc proponi-
tur scribendũ, an Reductio per D. Pro-
pertium, & consortes de Pontijs deuo-
luat coram D. Prætore Carpi, quẽ solũ
huius causæ Iudicẽ competentẽ existi-
mo, quia ab arbitris reductio petenda
est ad Ordinarium, & sic ad Prætorem: *c. ex posita, de
1 Arbitr. Alex. conf. 131. n. 1. vol. 2. Thesaur. decis. 14.
n. 5. 8* vbi tamen limitat multis modis: *Surd. cons. 106.
n. 27.* vbi tamen dicit aliud esse, si a laudo appellatur,
2 quia tunc superior Arbitri adeundus est:
Quin autem talis Reductio ad arbitrium boni viri de-
uoluat, nihil est impedimento, & procedendum esse
3 ad vlteriora puto, certa enim est regula, quòd à laudo
arbitrorum conceditur talis reductio non solum de
iure, sed etiam ex *Statuto Carp. lib. 2. R. 16.* &
maxime stante enormi, vel enormissima læsione, quæ
hic non deficit, ea enim semper facit locum dictæ Re-
4 ductioni: ad *tex. in l. societatem, § arbitrorũ, vbi Bart.
& DD. ff. pro soc. l. si libertas la 2. ff. de oper. libert. cap.
quintanallis, vbi Abb. Butr. & alij, de iureiur. Alex.
cõs. 106. n. 20. vers sed prædictis, lib. 3. Dec. cõs. 60. n. 4.*
Neque dubium est, quin hic adsit enormissima læsio, cũ
nihil ex ijs, quæ petita sunt, Arbiter concesserit Pon-
tijs, vnde licet vltra dimidiam quis dicatur enormissi-
5 me Læsus: *Bart. in d. §. arbitrorum, n. 25.* tñ multo ma-
gis id verificatur, quando in tota summa quis dicitur
læsus: sic post *Ruin. cons. 11. in fin. vol. 4. Gabr. concl. lib.
2. de Arbitr. concl. 3. n. 45.* & licet ad ostẽdendam hu-
iusmodi læsionem pro nunc sufficiat allegare nos tota
6 re petita fuisse priuatos, summatim enim tantum, &
prima, vt aiunt, figura, sat est docere de iniquitate
laudi: *Alex. cons. 139. n. 8. lib. 7. pulchre Laderch. cons.
98. n. 10. ad fin.* tamen tam ex petitis per Pontios, quã
ex laudo aperte colligitur enormissima læsio, quam id-
circo nõ est necesse aliter probare: *Borell. trac. de com-
promiss. §. 8. gl. 1. n. 2.* & ex ijs, quæ aliàs exaraui, dilu-
cide constat de iniquitate laudi, sed vt dixi, pro nunc
sufficit ostendere, quod à toto priuati sumus, vbi. ñ. os
7 nobis apertum fuerit, hæc veritas latius deducetur, vt
inquit *Laderch. cons. 79. n. 9. vers. quare.*
Nec prædictis obstat *Statutum Carpi lib. 2. R. 31. versic.
quorum:* vbi videtur prohibere Reductionẽ, & quod-
libet aliud remedium, etiam si extaret enormissima
8 læsio, quod est seruandum: *l. omnes Populi, vbi Bart.
& DD. ff. de iust. & iur.* & cum habeamus casum sta-
tuti, nihil vlterius est quærendum: *l. ancillæ C. de furt.*
Nam multis modis respondeo, & primo quòd stante tã
enormissima læsione a tota summa, qualis est in casu
nostro, locus est Reductioni, quæ à laudo sic enormis-
sime lędente semper datur, & nulla cautela effugi po-
test, quidquid à Statuto quibuscumque verbis prohi-
9 beatur: *DD. in d. l. societatem, §. arbitrorum, ff. pro Soc.
Bald. in l. cum antea, col. 3. versic. sed quid si per statu-
tum C. de arb. Fulgos. consil. 234. quoniam in singulis
Aneh. consil. 208. col. fin. versic. restat. Abb. con-
sil. 24. in 2. dubio lib. 1. de communi in dicto statuto
Dec. cons. 11. num. 6. vers. & in statuto, & consil. 39.*

num.6.verſ.& ſicut Caball. fuſe in additione prima ad
Ant.Butr.conſ.24. qui reſpõdet omnibus *Cepol.conſ.ciu.*
34.in fin.verſ.ſed certe Ferr.cautel.8. Soc.iun.conſ.48.
num.51.vol.1. vbi dicit ſic cenſuiſſe Collegium Pata-
uinum non obſtante ſimili ſtatuto: *Curt.iun.conſ.80.*
¶ *col.fin.& in l.ſi ex falſis num.12. C.de tranſact.* vbi in-
quit, quòd potius aſtra de cęlo caderent, quàm vt da-
10 retur cautela ad tollendam reductionem propter
enormiſſimam læſionem: *Grat. conſ.30. col. 1. lib.1.*
& conſ.118.col.pen.lib.2. Iaſ.in l.quidã col.8. de verb.
oglig.Gabr.de arb.concl.3. num.7.8.9.10 11. Menoch.
de arb.iud.caſ.73.num.1. vbi expreſſe dicit, quòd iſtud
11 nulla cautela effugi poteſt: late *Borell.de compromiß.*
§.8.gl.1.num.7.8. Crauet. conſ.33.num. 28. Menoch.
conſ.1.num.348.in terminis Rim.iun.conſ.106.fere per
totum.

Et ita ſemper practicatum eſt, & practicatur in hac ter-
ra, quòd ſtante enormiſſima læſione detur Reductio
ad arbitrium boni viri ſine alio ſcrupulo, & ita obten-
tum fuit in cauſa magni momenti inter Colonellum
Hieronymum Coccapanium, & Cęſarem eius patruũ
ſuper hæreditate adm. R. D. Herculis Coccapani ſu-
per Lando Epiſcopi Selingardi, & ex hoc capiter Do-
ctor Ludouicus Puteolius nomine eius vxoris obtinuit
contra D. Troilum Aldrouandium reductionem à
laudo dato propter DD. Doctores Petrum Coccapa-
nium, & Antonium Ferrarium, vt notum eſt, de quo
etiam in cubiculo poteſt ſe D. Prætor vti de notorio
informare: *Peregr.conſ.63.num.19.lib.1.* à practica
autem antiqua, & ſtylo inueterato non eſt receden-
12 dum; *cap.quam graui, de crim.falſ. Dec.d.conſ.11.n.6.*
Alex.conſ.49.num.11.lib.6. Menoch. conſ.100.n.74.
Peregr.conſ.73.num.17.lib.1. quia huiuſmodi practi-
13 ca eſt optima legum interpres: *l.ſi de interpretatione,*
vbi Bart ff.de legi.c.cum dilectis, de conſuet. Ceph.conſ.
323.num.66.

Neque mihi dicatur non licere cuiquam allegare inuali-
ditatem, vel in obſeruantiam ſtatutorum vigore *Sta-*
14 *tuti Ferr.lib.1.R.2.* Nam illud loquitur de eo, qui au-
ſu temerario id opponeret, vt in eius verbis, quæ do-
lum in allegante ſupponunt: ſecundum *Card.in Clem.*
15 *1.q.39.de priuileg. Ceph.conſ.167.n.12. Crau.conſ.6.*
num.118.Bertaz.conſ.132.num.8. quod eſſe non po-
teſt in eo, qui ductus auctoritate tantorum patrum,
de quibus ſupra, ſic aſſerat, & ſtylo antiquo nitatur,
ceſſat enim omnis ſiniſtra ſuſpicio in faciente, quod
16 fieri ſolitum eſt: *Bart in l.ſi pignore, §.fin.num.1 ff de*
pign.act.Marſil conſ.90.num.12.& conſ.100.num.13.
Deinde illud ſtatutum nõ reijcit congruam, & ratio-
nabilem ſapientum interpretationem, & propterea
intelligitur potius de ſtylo derogatiuo, quàm declara-
ratiuo, qualis eſt iſte: ſic *Peregr. conſ.51.n 14. ad fin.*
17 *lib.1.* quod valde rationi conſonum eſt. Præterea ta-
le ſtatutum Ferrariæ nõ debet trahi ad obſeruantiam
ſtatutorum Carpi, quos Ferrarien. non videtunt, licet
enim deficientibus noſtris ſtatutis ad ea ſit recurren-
dum, tamẽ aliud eſt dicere, quòd in defectum noſtro-
rum illa ſeruentur, aliud quod noſtris robur aliquid
tribuant: ita *Peregr.conſ.63.num.15.lib.1.*

Stante igitur tam enormiſſima læſione à tota ſumma,
de qua ſupra, non reſtat dubium, quin procedendum
ſit ad vlteriora in Reductione, hoc enim caſu nunquã
18 intelligitur, quòd Statutũ eam ſuſtulerit, etiam ſi lau-
do executionem concedat, vt inquit *Roman.d.conſ.90.*
col.fin.verſic.nec prætermiſſis, quem ſequitur *Gabriel d.*
concl.3 num.10. quia non eſt veriſimile ſtatutum vo-
16 luiſſe fouere tam magnam iniquitatem: *Soc.iun.d.*
conſ.48 num 51 vol.1. aliàs ſtatutum poſſet cum ra-
20 tione à ſapientibus redargui, quod non eſt admitten-
dum: *l.Saluius Ariſto.ff.de leg.praeſt.*

Nec mirandum eſt, quin propter tam enormiſſimam lę-
ſionem in Arbitratore præſumatur dolus ex propoſi-
21 to, qui ſufficit ad deſtruendam vniuerſam fabricam:
Bart. in l. fin. ff. de præt.ſtipul & in d. §. arbitrorum,
num.24. verſ.ſed poteſt Butr.in d.c.quintauallis, n.46.
& ibi Abb.num.32.de iureiur. Ruin.conſ.11.n.16.lib.4.
Anch.d. conſ.208. col. pen. de magis communi Gabriel
d.concl.3.num.49.verſ.declara Crauet.conſ.192.n.10.
Dec.d.conſ.39.n.6 verſ. & in ſtatuto, vbi dicit etiam,
quòd ſtatutum non videtur voluiſſe per huiuſmodi
verba firmare laudum, cui eſſet dolus verus, præſum-
22 ptus, dolus enim tolli non poteſt, ne detur occaſio de-
linquendi: *l.ſi vnus, §. illud. vbi* DD. *ff.de pact. Alex.*
conſ. 139.num.4.5.lib.7.

Et cum hoc Statutũ ſit exorbitans à iure communi: *Car-*
pan.ad Stat. Med.c 115.n.1.& ſeq.p.1. debet interprę-
tari, vt minus lædat ius commune, quàm fieri poſſit:
Alex.d conſ 139 n.5.lib.7. & ſic intelligendum erit
de læſione in ſexta parte ſecundum mitiorem opinio-
nem, de qua *Bart.in d §.arbitrorum, n.24.* non de hac
enormiſſima à toto ſpoliante, quę dolum arguit, ſem-
per enim Statutum generaliter loquens debet intelli-
23 gi, vt non compræhendat caſum illicitum, vel ea,
quæ ſtatuentes non potuiſſent ſtatuere, vt hic euenit,
ſicut dictum eſt: ita videndus *Alex. d.conſ.139.n.3.*
in fin.lib.7.

Secundo igitur reſpondeo non eſſe locum prædicto ſta-
tuto, quod loquitur de coniunctis vſque ad quartum
gradum incluſiue ſecundum ius ciuile, quales eſſe di-
ctos Pontios non probatur, & ſi aduerſarij aliter ſen-
tiunt, ipſi hoc docere debent, etenim qui ſe fundat in
ſtatuto, antequam illius beneficio fruatur, probare
24 debet concurrere, & verificari omnes ſtatuti qualita-
tes: *Io:And.in c.fin.vbi DD.de homicid.in 6. Iaſ.conſ.*
64.in ſecundo Laderch.conſ.74.num.2 Ergo, &c.

Tertio reſpondeo, quòd aduerſarij ſunt forenſes oriundi
de Rolo, vt conſtat, & eſſe Carpi ciues nunquam pro-
barunt, vt neceſſarium erat teſte *Laderch.d.conſ. 74.*
n.2. ſed forenſes in deciſorijs non gaudent beneficijs
ſtatutorum noſtrorum, peti autem an poſſit reductio
ad arbitrium boni viri reſpicit deciſoria, ſicut vtrum-
que terminat *Stat.Ferr.lib.1.R.6.* Ergo, &c.

Quarto antequam aduerſarij fruantur beneficio huius
Statuti, oportet eos docere compromiſſum fuiſſe fa-
ctum ad formam Statuti, & ſe ſubiecíſſe illius diſpoſi-
tioni, quod hic non video factũ, variæ enim ſunt com-
promiſſorum formæ, nec ſemper fiunt ad formam
ſtatuti, vnde licita efficitur petita reductio: *Fulgoſ.*
conſ.79.num.7.

Quinto & melius forte reſpõdeo, quatenus locus eſſet di-
cto ſtatuto, quòd illud nõ impedit vnquã Reductionẽ
ad arbitriũ boni viri, niſi quo ad effectũ ſuſpẽſiuũ, ſtu-
derunt .n. ſtatuentes, vt laudũ executioni mandare-
tur, verũ quo ad effectum deuolutiuũ nunquã intelli-
25 gitur prohibere talẽ reductionẽ, maxime vbi eſt talis
læſio, ita declarat, & intelligit *Grat.conſ.34.col.1.lib.2.*

quem

quem sequitur Gabriel d. concl. 3. num. 8. quod abunde
nobis sufficit, cum enim aduersarij in possessione il-
lius, quod petitur, iam diu existant, non curamus de
effectu suspensiuo, concedatur igitur nobis deuo-
lutiuus, vt ad vlteriora procedere valeamus, nam
26 etiam in dubio concedenda est reductio ad arbitriũ
boni viri: teste *Alex. d. cons. 139. n. 7. lib. 7.*

Et sane licet hic non oporteat discutere de meritis nego-
tij, vbi quæritur, an stante statuto prohibente aliena-
tionem bonorum stabilium in forensem, liceat fo-
rensi ea forte possidenti in forensem alienare; super
27 quo puncto non est concors DD. sententia, alij enim
putauerunt non licere, quia prohibitio est realis. *Boss.
in prax. tit. de pœnis, num. 43. vers. tamen puto, & vers.
sed quid. Ceph. cons. 309. n. 53. 54. Peregr. cons. 90.
num. 23 lib. 1. Surd. cons. 91. num. 9. Honded. cons. 11.
num. 26. lib. 2. Rot. Rom. decis 304. num. 8. Tut. decis.
29 p. 2.* tamen ego contrarium verius esse puto, &
receptius, quia quando bona transeunt de forense ad
forensem, nulla fit Statuto, & Reipublicæ iniuria, &
cessat ratio statuti, ne bona transeant ad extraneos,
cum iam transierint, & ideo dictum statutum nõ pro-
28 cedere in forense probant *Bart. in l. multum, vers. vn-
de si statutum, ibi: sed ipse poterit. ff. de verb. oblig. pul-
chre Rip. cons. 81. num. 11. lib. 1. Eugen. cons. 9. n. 39.
Ceph. cons. 13. num. 50. ad fin. & cons. 161. num. 10. 11.
Bursat. cons. 8. num. 27. lib. 1. Rim. iun. cons. 15. n. 67. &
cons. 501. num. 57. Surd. cons. 48. num. 27 lib. 1. Hon-
ded. cons. 13 num. 10. lib. 2. Laderch. cons. 64 num. 4. &
cons. 74. num. 9. vers. quia. Peregr. cons. 20. num. 5. &
cons. 24. num. 17. lib. 3.* ex quibus apparet hanc opi-
nionem esse magis communem, quàm alteram, &
rationi naturali valde congruit, cum enim res illa sta-
bilis possideatur pacifice per forensem, quid potest
præstare impedimentum, ne alius forensis eam possi-
deat? & sic obtinui dandam esse Reductionem ad ar-
bitrium boni viri.

CAPVT LXIX.

EPITOME.

An liceat beneficio vacanti nouum onus imponere, vel patrono se ipsum præsentare aliquo modo.

SVMMARIVM.

1 *Beneficio vacanti potest onus pium imponi.*
2 *Beneficia sunt libere, & pure conferenda.*
3 *Episcopus beneficijs noua onera non potest imponere.*
4 *Patronus post fundationem non potest nouas conditiones beneficijs imponere.*
5 *Onera beneficijs quando possint imponi.*
6 *Beneficium semel oneratum semper tale remanet.*
7 *Beneficij onus, & conditio an possit tolli, & transferri.*
8 *Patronus non potest se ipsum præsentare, & quare.*
9 *Patronus potest à compatronis præsentari.*
10 *Patronus præsentatus auget numerum præsentantium.*
11 *Patronus an possit præsentari ab eius procuratore.*
12 *Præsentari non potest patronus à suo procuratore.*
13 *Fundator potest se ipsum præsentare.*
14 *Patronus in fundatione potest apponere conditiones iuri contrarias.*
15 *Fundator quis dicatur.*
16 *Patrono Episcopus potest conferre beneficium.*
17 *Episcopus non tenetur dare beneficium patrono.*
18 *Patronus potest præsentari ab eo, cui ipse donauit Iuspatronatus.*
19 *Donator potest præsentari à donatario.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

MOrtuo R. D. Blasio Conterino Canoni-
co Carpi R. D. Gaspar Puteolius pro-
curabat pium onus scholæ, & docen-
di clericos, quod eius Canonicatui an-
nexum erat, transferri ad vacantem
propter infirmitates, quas Phisici di-
cebant ei prouenire ex vita otiosa, quam in scholis di-
ctus D. Puteolius ducebat, & ideo à me quæsitum
fuit, an id fieri posset cum consensu Sereniss. Patroni,
& loci Ordinarij & dixi, vtique id licere, quoniã cer-
tum est posse Ordinarium cum Patroni consensu va-
canti beneficio imponere onus pium, Ecclesiæ fauo-
1 rabile, vt hic, & nemini præiudiciale: ita probat *tex.
in c. significatum, de præben. Roch. de Curt. tract. de iur.
patr. verb. Pro eo, quod, q. 13. num. 29. vers. ego in hoc.
Lambert. eod. tract. art. 1. quæst. 9. princ. num. 3. p. 2. &
q. 4 princ. art. 4 in fin. p. 2. lib. 1. pulchre nouiss. Carpen.
in cons. 51. num. 6. 7. & seq. & cons 151. num.* 18. In
quo caueas, ne erres putans Lambertinum discorda-
re à Rocho, quem prima facie videtur ille reprobare,
non enim ita est, quo ad præsentem inspectionem, so-
lum dicit distinctionem Rochi esse extra rem, quia
conditio fauorabilis non cadit sub distinctione de
conditionibus cõtra ius commune, sed Lambertinus
conclusionem ipsam numquam damnat: late idem
sentit *Monet. de com. vlt. vol. c. 11. n. 345.*

Bene verum est, quòd regulariter beneficia sunt libere,
& pure conferenda, sed non procedit in rationabili
2 onere, & Ecclesiæ vtili, & quãdo vacanti imponitur,
vbi enim est facta collatio non potest Episcopus no-
ua onera imponere, nec mutare formam officij, vt
3 censuit S. C. his verbis: Episcopus non potest Digni-
tatibus personalibus, & officijs certam officij, & ser-
uitij formam statuere præter solitam pro lucrãda ter-
tia parte Præbendæ in distributiones conuersa: sic
Nicol. Garz. tract. de benef. p. 3. c. 2. n. 490.

Non obstat, quòd patronus post fundationem nequeat
beneficijs liberis nouas conditiones apponere: *ex
4 Franc. Martin. decis. 473. num. 6. p. 1.* quia hic patro-
nus non onerat, sed consentit Ordninario oneranti,
& illud procedit in conditionibus suspensiuis, & Ec-
clesiæ præiudicialibus, & contra ius commune, secus
5 est in cæteris: *Lambert. de iurepatr. d. quæst 9. princ. n.
90. vers. restringe secundo, p. 1. lib. 1.* & quando onus
imponitur beneficio vacanti, non beneficiato. *Monet.
d. c. 11. num. 345.*

Non obstat, quòd onus prædictum sit iam annexum al-
teri Canonicatui, & ideo illum remanere semper af-
fectum.

6 fectum: *Rota deciſ.409.de præben.in antiquis.* adeo,vt
tale onus tolli non poſſit, quia reſpondemus hic non
tractari de tollendo generaliter docendi onere, ſed de
illo transferendo ab vno Canonicatu ad alium, quo
caſu nullum extat Eccleſiæ præiudicium, & certum
eſt huiuſmodi conditiones poſſe patrono conſentien-
7 te tolli, transferri,& cõmutari: *Roch. de Curt.d.tract.
d.verb.pro eo,num.* 32. qui videatur. Verum in hoc
caſu viſum fuit ſecurius, quòd dictus Puteolius renun-
ciaret ſuum Canonicatum oneratum docendi onere,
pro vt fecit, & tunc ei collatus eſt Canonicatus liber,
ſic enim ipſe nõ amiſit, niſi ius antianitatis inter Ca-
nonicos, & res habuit effectum ſine ſcrupulo.

Sed poſtquam de Iurepatronatu hic mentio facta eſt,
placet de altero, de quo pluries requiſitus ſum, &
pluries euenit, quærere, an ſcilicet patronus clericus
valeat ſe ipſum præſentare ad beneficium vacans, &
an detur cautela, ob quam voti ſui compos fieri poſ-
ſit: & ſane certum eſt ipſum non poſſe ſe ipſum præ-
ſentare, quia ambitioſus videretur, & debet eſſe di-
ſtinctio inter præſentatum, & præſentantem, ad *tex.
8 in c.per veſtras, de iure patr.c.conſuluit, vbi Abb. Io:
And.& Anch.eod.l.ita coram, § ſi decuriones, ff. quod
cum eo: Abb conſ.25.num.2. vol. 2. Lambert.de iur.
patr.lib.2.p.1 quæſt.8.princ art.6.num. 1. Ricc.reſol.
179.num 1. Verall.deciſ.400.num.2.p 2. Rot. diuerſ.
deciſ.185.num.1.p 2. Tuſch.littera P; concl. 138.n.1.
Barb.ſ.de off epiſc p.3.alleg.72.n.85.*

Bene verum eſt, quòd ſi alij ſint compatroni, poteſt eo-
rum electioni, & præſentationi de ipſo factæ conſen-
tire,& votum eius augebit numerum adeo, vt ſi duo
9 æqualiter ſint præſentati, quorum alter ſit compatro-
nus, eis conſentiendo dicetur ipſe præſentatus à ma-
iori parte, dummodo ipſe non præſentet ſe ipſum, ſed
10 tantum conſentiat præſentationi de ſe factæ. *Io: And.
Bald. Card. Abb.& alij in c.cum in iure, de elect. Lam-
bertin.d.q.8.princ.art.7.per totum, & art. 8. num. 4.
Ricc.d.reſol 179. num.3. Rot.diuerſ.d. deciſ 185.n. 5.
Tuſch.littera P; concl.38.num. 6. Barboſ. d. alleg. 72.
num.91.*

Sed hoc non ſoluit dubium, quia nos quærimus quid a-
gendum ſit, quando vnicus eſt patronus, qui ſe ipſum
11 præſentare deſiderat: & certe in hoc *Ricc.d.reſol.*179.
n.4. rem claram facit, dicit enim quòd hodie in pra-
xi ſeruatur, vt patronus conſtituat procuratorem cũ
poteſtate præſentandi non nominando perſonam,
quia talis procurator virtute dicti mandati poterit
mandantem præſentare, & multos pro hac ſententia
allegat, & teſtatur ita fuiſſe in Rota deciſum; & ſane
ſi hæc vera eſſent, facilis eſſet cautela ad euitandam
diſpoſitionem *d.c.per veſtras, de iurepatr.* Verum Do-
ctores, & auctoritates allegatæ non dicũt id, ad quod
per Riccium allegantur, immo contrarium, & ideo
verius eſt,& receptius non poſſe patronum præſenta-
ri à ſuo procuratore quomodocũque conſtituto, quia
actus mandanti attribuitur, non exequenti. *Card. in
12 c.ex inſinuatione, in fin.de iurepatr.* late Lambert.*d. q.*
8.*princ.art.9. num.1 2.5. Verall.d.deciſ.* 400 *num.1.
Rot.diuerſ.d.deciſ.*185.*num.1.4. Tuſch.d.concluſ.*138.
num.2 per b. lle Barboſ.de off.epiſc.p. 3. alleg.72.num.
87 88. qui etiam dicit, quòd ſubſtitutus ab eodem
procuratore non poterit patronum, aut ſubſtituen-
tem præſentare adeo, vt in hoc Riccius valde alluci-
natus ſit, & iſta non eſt bona cautela.

Hinc ſecundo aliqui dicebant hoc non procedere in pri-
mo fundatore, qui poteſt ſe ipſum præſentare: ex
13 *Farin.deciſ.530.p.1.* quod vtique verum puto, quia
fundator poteſt in erectione beneficij apponere pa-
cta, & cõditiones, quas vult, etiam iuri communi cõ-
14 trarias accedente Ordinarij conſenſu: *c. præterea, il
ſecundo, de iurepatr.c.quanto, de cenſ. Imol. in c.conſti-
tutus, num.22.de conſuet. Lambert. d. tract.lib.1.p. 1.
q.8.art.1.num.49. Farin. d.deciſ.530. num. 2. Prax.
Archiep.Neap.c.102 num.6.* vbi tamen id limitat, &
declarat multis modis, & ſane prædicta de fundatore
procedunt in eo, qui ipſe dotauit, verum ſi forte te-
ſtator mãdaret erigi vnum beneficium per hæredem
ſuum, vtique hæres in erectione non poſſet ſe ipſum
nominare, & de hoc paciſci, quia ipſe non eſt funda-
tor, ſed executor, fundans enim dicitur ille, qui de ſuis
15 bonis dotat. *Barboſ. de off.epiſc.p. 3.alleg. 70. nume-
ro 2.3.*

At quid dicendum, ſi patronus non ſit fundator, ſed
vnus ex ſucceſſoribus, & ſolus ſit? poterit ne ſe ipſum
præſentare? vtique non, & in hoc nulla datur bona
cautela: bene verum eſt, quòd res non caret remedio,
etenim poterit Prælatus, ad quem ſpectat inſtitutio,
motu proprio vocare clericum patronum, & ei con-
ferre beneficium vacans, & tenebit collatio, quia pa-
tronus acceptando eam videtur, illi conſentire, im-
mo talis patronus poterit rogare Epiſcopum, vel col-
latorem, vt ſibi illud beneficium conferat, dummodo
non ſit curatum, & ipſe ſit indigens, & Epiſcopus po-
16 terit ei prouidere de beneficio: ſic pulchre *Abb.in d.
c.per veſtras, num.2.verſ.credo poſſe, & num.4. de iu-
repatr. Vgolin.de off.epiſc.p.2.c.51.§.2.num. 1. in fin.
Viuian.in prax.Iuriſpatr.p 2.lib.6.c.8.num.4.Barboſ.
de off.epiſc.p.3 alleg.72.num. 90.*

Hæc ſane vera ſunt, ſed cum fiant modo deprecatiuo,
non tenetur Epiſcopus conferre patrono beneficium
17 ex debito, & propterea non eſt tutum remediũ: quid
dicendum? Puto ſi cum ſecuritate procedere velis,
neceſſe eſſe, vt libere, & cum Epiſcopi conſenſu cedas,
& dones in perpetuum amico tuo Iuſpatronatus, nõ
18 pro illa vice tantum, & ſic ille donatarius poterit præ-
ſentare donantem, qui erat patronus: ita *Io: Andr. in
19 c.ex inſinuatione, vbi pulchre Abb.num.7. & ibi DD.
de Iurepatr.Roch de Curt.eod.tract. verb.Ipſe, vel is, à
quo, q.20.num.37.* Lambert.*d.tract.lib 2.p.1.quæſt.8.
princ.art 9.num.3.& num.5 in fin. Viuian.d.c.8.num.*
10. *Barboſ.d.alleg.72. num.95.* & ſic tutus eris, quòd
tuum ſit beneficium, & ita cenſeo iuri conuenire,
dummodo abſit fraus, & ſit vera donatio, non ficta,
& palliata vel ad tempus: & propterea melius eſt ro-
gare Prælatum, & præces ei offerre, vt velit patronum
ex ſua gratia, & benignitate inſtituere, quòd ſi recu-
ſet, patronus alium nominabit, & præſentabit, non
eſt tamen credendum, quòd Prelatus id ſit denegatu-
rus, quia ſua non intereſt, & ſatis conuenit patronis
rem gratam facere.

CAPVT LXX.

EPITOME.

An, & quando valeat legatum rei communis hæredis, & legatarij, & quando valeat legatum rei ſtabilis factum forenſi contra ſtatutum id vetans.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda.*
2 *Confeſſio vincit omnes probationes.*
3 *Legatarius habet tres actiones.*
4 *Legatarius non tenetur capere de manu hæredis rem non poſſidentis.*
5 *Legatum debet dare grauatus, non hæres.*
6 *Legatum rei alienæ non valet.*
7 *Hæres tenetur luere rem alienam legatam.*
8 *Legatum correctum firmum remanet in parte non correcta.*
9 *Legatarius poteſt grauari in plus etiam, quàm fuerit honoratus.*
10 *Grauari poteſt omnis commodum recipiens à teſtatore.*
11 *Legans rem hæredis communem quid relinquere intelligatur.*
12 *Quod non mutatur, ſtare non prohibetur.*
13 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*
14 *Extraneus in teſtatoris quis dicatur.*
15 *Legatarius in re legata habetur pro hærede.*
16 *Legatarius grauari poteſt.*
17 *Legatarius tenetur ad onus ſibi iniunctum.*
18 *Coniecturæ non habent locum in claris.*
19 *Voluntas teſtatoris eſt indiuidua.*
20 *Voluntas defuncti non poteſt pro parte acceptari, & pro parte non.*
21 *Forenſis habilitatus poteſt acquirere ſtabilia.*
22 *Ciuilitas poteſt concedi quo ad quædam.*
23 *Ciuilitas ex priuilegio ſufficit ad acquirendum ſtabilia.*
24 *Habilitas conceſſa forenſi ad acquirendum quando ei proſit.*
25 *Alienationis prohibitio in forenſem non habet locum, niſi re tradita.*
26 *Habilitatio forenſis ante Iudicium motum eum iuuat.*
27 *Habilitatus fingitur ab initio fuiſſe habilis.*
28 *Forenſis paratus effici ciuis eſt capax ſtabilium.*
29 *Habilitationis tempus retrotrahitur.*
30 *Fiſci ius nemini licet allegare.*
31 *Tertius iura fiſci non poteſt opponere.*
32 *Qui vult conſequens, vult etiam omne neceſſarium antecedens.*
33 *Forenſis per annum poteſt rem ſtabilem retinere.*
34 *Forenſis poteſt retinere rem ſtabilem parui valoris.*
35 *Forenſis poteſt conſequi æſtimationem rei ſtabilis ſibi relictæ.*
36 *Aeſtimatio quando debeatur forenſi rei ſtabilis ſibi relictæ.*
37 *Forenſis poteſt alienare in forenſem.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa compromiſſaria DD. Propertij, & aliorum de Pontijs cum D. Frãciſco Pontio exiſtimo facile concludi poſſe, quòd Arbiter debeat laudare, & condemnare dictum D Franciſcum ad tradendum dicto D Propertio medietatem domorum per eos petitam, ſi quidem eius intentio ſatis fundata eſt ſuper clara diſpoſitione D. Baptiſtæ Pontij, qui ſuo teſtamento
1 reliquit dd. domos dicto Propertio, & conſortibus, eius enim voluntas eſt ſeruanda. §. *diſponat, in Auth. de nupt.* nam teſtamentum negari non poteſt, quoniam ſic diſpoſuiſſe faſſus eſt dictus D. Franciſcus,
2 cuius confeſſio vincit omnes probationes *l. 1. de confeſs. c. at ſi clerici, de Iud. c.* & D Propertius probauit eſſe de vocatis in dicto teſtamento adeo, vt in hoc non ſuperſit difficultas.

Similiter ad ſuſtinendum iudicium reale probatum eſt reum conuentum poſſidere vti proprias domos prædictas à die mortis teſtatoris adeo, vt contra eũ poſſit hoc iudicium dirigi, licet non ſit hæres dicti D. Baptiſtæ, quoniam legatarius tres habet actiones, ſcilicet perſonalem, realem, & hypotechariam. §. *noſtra*
3 *autem. Inſt. de legat.* & vbi hæres inſtitutus non poſſidet rem legatam, tunc legatarius non tenetur eam
4 capere de manu hæredis: *l. non eſt dubium, vbi Iaſ. & DD. C. de legat* & maxime quando res legata eſt alterius legatarij, quia tunc grauatus tenetur præſtare
5 legatum, non hæres. *l. planè, §. ſi cui ſtichus, & l. ſi mihi ſtichus, ff. de legat. primo.* ſiue igitur dictæ domus fuerint rei conuenti, ſiue teſtatoris, ſemper contra poſſidentem recte actio dirigitur: bene verũ eſt, quòd regulariter probandũ eſt teſtatorem fuiſſe dominum rei legatæ, alioquin ſi aliena ſit, vel inutile eſt legatũ,
6 aut contra hæredem pro luitione eſt agendum. §. *non ſolum. Inſt. de legat.*

Vt autem magis ſim amicus Veritatis, quàm Platonis, prius me opportet fateri Actores non poſſe conſequi à dicto D. Frãciſco vnam partẽ domus dictam il Torazzo olim venditam de mandato teſtatoris, etiam ſi
7 in legato compræhenderetur, quia vel alienatione legatum intelligitur reuocatum, vel contra hæredes agendum eſt pro luitione, aut æſtimatione conſequẽda: *l. fideicommiſſa, §. ſi rem ſuam, vbi DD. ff. de leg. 3.*

Similiter dicti conſortes ſolum prætendunt medietatem dd. domorum eo, quòd teſtator mutata voluntate moderatus ſit legatum, & in Codicillis reliquerit dimidiam illarum dicto D Antonio, & propterea quoad dimidiam partem videtur ademiſſe legatum integrũ in teſtamento factum, ita tamen quòd in alia di-
8 midia firmum remanſerit: *l. tranſlatio, l. alumnæ, §. qui filias, ff. de adim. leg. in terminis. Menoch. conſ. 333. numero 18. & conſ. 452. num. 11.*

Et licet ſatis conſtare videatur domos prædictas fuiſſe teſtatoris, cum eas appellauerit ſuas in codicillis, qui contra dictum D. Franciſcum producentem plene probant: *l. enim præcum. C. de liber. cauſ. Gramm. conſ. ciuil. 89. col. 1.* tamen & ſi id non appareret, imo dictus D Franciſcus, vel eius pater vere fuiſſent illarum domini, tamen cum à teſtatore fuerit duplici legato honorati valoris multo maioris, tenetur ad legatum præſtan-

præſtandum, & ad obedientiam teſtatoris, qui eos
obligauit ad renunciandum omnia eorum iura, quæ
in dictis domibus habebant, etenim teſtator poteſt
alteri legare rem propriam legatarij, etiam ſi pluris
valeret, quàm res legata à grauato acceptata: l Impe-
rator Antoninus, verſ. enimuero, vbi Bart. n. 4. Caſtr.
9 num. 1. in fin. de legat. 2. l. ſi minor, la prima, iunc. gl. in
verb. paratus ſit, vbi DD. de minor. Corn. conſ. 95. n. 1.
vol. 1. Soc. iun. conſ. 122. num. 15. vol. 1. Curt. iun. conſ.
55. num. 11. Surd. conſ. 466. num. 15. in fin. Peregr. de
fideicom art. 33. num. 39. grauari enim poteſt quicũ-
que habens à teſtatore commodum pecuniarium.
10 Craſſ. de ſucceſſ. §. legatum, quæſt. 13. num. 7. quæ mul-
to magis habent locum coram Arbitratore, qui pro-
cedit de bono, & æquo, omiſſis iuris apicibus. Borell.
de arb. §. 3. gl. 1. num. 32.

Nec obſtant motiua, quia certum eſt, quòd ſi teſtator le-
gat rem ſibi cum hærede communem, intelligi legaſ-
11 ſe non ſolum partem ſuam, ſed etiam hæredis. Craſſ.
d. §. legatum q. 14. num. 8. Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib 9. tit. 1. num. 12. & licet id non procedat, quando
teſtator dixit ſe legare rem ſuam, & tamen erat com-
munis, quia tunc videtur ius ſuum tantum legaſſe.
Mant. c. d. tit. 1. num. 12. tamen id non ferit caſum no-
ſtrum, quia teſtator noſter abſolute dixit: Laſcio le
caſe di Carpi à M. Pontio de Pontij, & quamuis poſtea
in Codicillis dixerit moderando primum legatum ſe
relinquere D. Antonio la metà delle ſue caſe. hoc mi-
nuit potius legatum D. Antonij, quàm D Pontij, quia
ſtãtibus prædictis cum teſtator eſſet dominus ſaltem
dimidiæ partis, ita relinquendo non videtur legaſſe
dicto D. Antonio niſi dimidiam dimidiæ. Mantic. d.
lib. 9. tit. 1. num. 14. Craſſ. d. §. legatum, q. 14. num. 10.
& ſic cum primum legatum de vniuerſis domibus D.
Pontio factum ſolum corrigatur quo ad dimidiam
dimidiæ, in alijs tribus partibus firmum remanet.
12 l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. leg. Menoch. d. conſ. 452.
num. 11. quod enim non mutatur, ſtare non prohi-
13 betur: l ſãcimus. C. de teſtam. l ſi tibi, §. filias. de adim.
leg. & limitata cauſa limitatum producit effectum.
l. in agris, ff. de acquir. re. dom. l. cancellauerat. ff. quæ in
teſt. del.

Nec valet replicatio, quòd prædicta loquantur in re cõ-
muni cum hærede, nos autem verſemur in re com-
muni cum extraneo, etenim reſpondetur in hac ma-
teria eum dici extraneum, qui à teſtatore in nihilo eſt
14 honoratus, quod de legatario dici non poteſt, quia
reſpectu rei legatæ, & eius occaſione habetur pro hæ-
15 rede: l. id tempus, §. in re legata, ff. de vſucap. Iaſ. in l.
apud Iulianum, n. 10. in fin. de leg. 1. Ceph. conſ. 386.
num. 31. Marcabrun. conſ. 15. num. 30. Surd. conſ. 466.
num. 15. Peregr. conſ. 9. n. 6. lib. 1. Mantic. de tac. con-
uent. lib. 14 tit. 28. num. 46. vbi de communi. & ideo
legatarius, ſicut hæres, grauari poteſt. l. 1. §. ſciendũ,
16 ff. de leg. 3. Surd. d. conſ. 466. num. 15. Peregr. de fidei-
com. art. 3. num. 10. in fin. & ſi acceptauit legatum cũ
onere, tenetur ad ſimilitudinem hæredis ad præſta-
17 tionem oneris ſibi iniuncti. l. pænales, §. ſi Titio, ff. ad
l. falcid. Curt. iun. conſ. 199. num. 12.

Et hæc ſane procedunt, etiam ſi dubia eſſet teſtatoris
voluntas, & non conſtaret clare de eius mente, vt in-
quit Bart. in l. ſi rui electione, §. cum fundus, in princ. ff.
de leg. 1. verum nos ſimus in claris, quòd voluit plene
domos relinquere D. Pontio etiam quo ad partem
communem, dixit enim: Che il ſopradetto M. Anto-
nio, & M. Alberto mei fratelli ſiano tenuti renunciare
ogni ragione, c'haueſſero nelle caſe di Carpi al detto M.
Pontio, ideo in claris non eſt locus coniecturis: l. con-
tinuus, §. cum ita, de verb. oblig. & cum in Codicillis
ſolum in dimidia dimidiæ videatur ſecundum prædi-
18 cta facta moderatio, in reliquis firmum remanet le-
gatum. d. l. cancellauerat.

Nec poſſunt iſti rei conuenti voluntatem teſtatoris diui-
uidere, & in fauorabilibus tantum acceptare, quia
voluntas teſtatoris eſt indiuidua, & eſt ſemper eadẽ,
licet diuerſis declaretur ſcripturis adeo, vt non poſſit
pro parte acceptari maxime in præiudicium tertij: l.
19 quidam elogio, verſ. placuit. C. de iure delib. l. etiam ſi
partis, de leg. 1. l. vnic. §. his ita, verſ. in his. C. de caduc.
20 toll. l. cum qui, ff. quibus, vt indign. Petr. de fideicom. q.
10 num. 82. Surd deciſ. 7. num. 40. alioquin magnum
abſurdum reſultaret, quia hæredes, vel legatarij ſem-
per, aut plerumque acceptarent emolumentum, reie-
cto quocumque onere.

Tranſeamus igitur ad aliud motiuum, quod quidem vi-
detur médicatum, quoniam fundatur in ſtatuto pro-
hibẽte alienationem in forenſes, & propterea dictus
D. Propertius videtur incapax legati dd. domorum
vti forenſis, nam id ei nõ videtur poſſe nocere ex mul-
tis, & primo, quia fuit habilitatus à Communitate, vt
poſſit conſequi, & poſſidere dd. domos, ac ſi eſſet ci-
21 uis Carpi, quòd fieri poteſt. Caſtr. conſ. 85. num. 3. 4.
lib. 1. Ciuilitas enim poteſt cõcedi etiam quo ad quæ-
22 dam tantum. Caſtr. d. loco. Soc. iun. conſ. 18. num. 33.
verſ. & ex iam dictis, lib. 3. & ſufficit ciuilitas ex pri-
23 uilegio ad acquirendum ſtabilia. Menoch. conſ. 165.
num. 9. verſ. quarto.

Et ſatis eſt dictum D. Propertium fuiſſe habilitatum an-
te rei traditionẽ, & priuſquam corporalem domorũ
24 obtineret poſſeſſionem: pulchre Caſtr. conſ. 286. n. 2.
verſ. poſtquam, lib. 2. et in l. ſi quis filio exhæredato, §. ir-
ritum, ff. de iniuſt. teſtam. & conſ. 234. n. 3. p. 2. Com-
men. conſ. 84. col. 1. And. Barbat. in Rub. de reb. Eccl.
non alien. col. 10. Ambroſ. Opiz. in l. filiusfam. §. diui,
num. 114. vbi Crott. num. 73. ff. de leg. 1. Zuccard. in l.
fin. num. 23. C. de edict. D. Adrian. toll. pulchre Rip. d.
conſ. 81. num. 25. lib. 1. Ruin. conſ. 139. num. 22. verſic.
non omitto, vol. 5. Plot. conſ. 19. num 29. Soc. ſen. conſ.
81. num. 11. lib. 3. Albert. Brun. de ſtat. art. 7. quæſt. 5.
num. 29. Menoch. d. conſ. 165. num. 16. & conſ. 473.
num. 15. Gratian. diſc. for. lib. 2. c. 219. num. 4. 14. 18.

Non enim ſit locus dicto Statuto prohibenti alienatio-
nem ſtabilium in forenſem, niſi prius res deueniat ad
manus forenſis, & ab eo actualiter detineatur, & pœ-
næ eius non habent locum, etiam ſi prius legatum, ſeu
25 contractus eſſet perfectus. Bald. conſ. 314. num. 2. in
fin. lib. 3. pulchre Caſtr. conſ. 286. num. 2. lib. 2. late Soc.
iun. conſ. 3. num. 19. verſic. ſi quidem, num. 20. 21. 22.
23. lib. 3. Barboſ. conſ. 70. vol. 3. Menoch. d. conſ. 473.
num. 15. Monterent. ad Statuta Bonon. lib. 4. Rub. de pro-
hib. alien. re. immob. in verbo: ſub pœna. & propterea
ſi ante traditionem rei, & ante Iudicium motum fo-
renſis fiat habilis, ceſſat ratio, & diſpoſitio Statuti,
26 quia res peruenit ad caſum, à quo incipere poteſt:
Caſtr. d. conſ. 286. num. 2. Cumen. d. conſ. 44. col. fin.
Zuccard. in d. l. fin. num. 23. Rip. d. conſ. 81. num. 25. late

Gratian.

*Gratian.d.c.219.num.*4 14. 18. habilitas enim te integra retrotrahitur, ficut ius postliminij, à die agniti legati. *Menoch.d.conf.165.num.* 16. *Gratian.d.c.219. num.6.7.*

Nec mirum, quia ad euitandum hoc Statutum secundū aliquos sufficit, quòd forensis sit paratus effici ciuis,
28 etiam si nondum factus sit, vt inquit *Bart.in l.ventre, num.11.verf.facis, vbi etiam Alciat.num.22.ff.de acquir.hær.de communi. Soc.iun.conf.18.num.19. vol.3. Ruin.conf.71.num.4.verf.pro vt, lib.1. Brun.d.loco, Menoch d.conf 473.num.16.* quòd tamen verum non puto, si interim tertio ius sit quæsitum, vel ante habilitationem fiat rei traditio per ea, quæ alibi scripsimus, licet possit dici, & satis lepide, quod secura habilitatione ante traditionem non possit dici alicui ius quæsitum virtute retrotrahitionis, per quam ab initio ille videtur fuisse habilis, & interim nemini fuisse ius
29 quæsitum, nisi reuocabiliter propter retrotrahitionem. *Rip.d.conf.81.num.25.Castr.d.conf.286.num.2. Menoch.d.conf.165.num.16.ad rem Peregr.de iur.fisc. lib.3.tit.18.num.89. verf. adducunt.*

Addi potest, quòd si cui ius quæsitum est, id fisco tātum competere potest, cum imponatur pœna confiscationis, ideo sequitur, quòd solus fiscus hāc caducitatem opponere possit, nam tertius id facere non potest, antequam fiscus rem incorporauerit, quia potest fiscus
30 illud ius non agnoscere, & recusare. *Bart.in tract. de Repræsal.q 5.princip.ad secundum, num.4 pulchre Soc. iun.conf.18.num.18.lib.3. Menoch. d. conf. 165.n. 12. verf.sexto. Pereg.conf.19.num.24.lib.3.* tertius enim
31 iura fisci opponere nō potest, nisi fisco volente: *Bart. in l.2.de except.rei iud. Soc.iun.conf 130. num.10.11. lib.3. Crauet.conf.774 num.7. & conf. 941. num. 22.* cum igitur fiscus taceat, & Ciuitas id æquo animo tolleret, aduersarius non debet audiri, sic iura tertij opponens: *Soc.iun.d.conf.18. num.18. Peregr.d.conf.19. num. 24.*

Sed nec fiscus Ciuitatis ius aliquod habet, & si habuisset, videtur illud renunciasse ad fauorem D. Propertij, dū expresse eum habilitauit ad acquirendum, & retinēdum dd.domos, perinde ac si ciuis esset, vt dixit *Soc.*
32 *iun. d.conf.130.num.11.verf.plus forte, lib.3.* etenim qui vult consequens, vult etiam omne necessarium antecedens. *l.2.vbi gl.& DD.de Iurisd.om. iud.* & cū aduersarij pariter forenses sint, non possunt id opponere. *Crauet.conf.507.num.9.verf.rursus.* bene verum est, quòd si statutum vocaret prius agnatos, quàm fiscum, illi possent excludere forensem: & si solus fiscus vocaretur, potest videri, quòd liceat rem stabi-
33 lem per annum retinere, & postea vendere subdito, & sibi prætium retinere. *Alex. d. conf. 120.n.4.lib.1.*

Vlterius cum domus prædictæ sint tenuis redditus, & exigui valoris, videntur posse retineri per forensem, quia statutum prohibens talem alienationem nō ha-
34 bet locum in re exigui momenti: ex *tex.in l.Senatus, §.Marcellus, ff.de leg.1. Alex.conf.104. num.7. lib. 1. Bru.n.de stat.fœm.exclud.art.9.princip.q.12.n.95.96. & seqq.* vbi exornat multis exemplis.

Accedat, quòd etiam si dictus D. Propertius esset incapax rei stabilis, tamen non obstante statuto ei danda esset rei logatæ æstimatio: per *tex. in l. filiusfamilias miles §. si quid alicui, vbi Bart.num.1.& Bald. ibi:po-*
35 *ne exemplum. Castr.verf. & pone. Ang. & Imol.ff. de leg.1. Alex.in l.apud Iulianum, aliàs: Aphricanus, §. constat, num. 13.verf.sed dic. vbi Ias.num. 34. 35.ff. eod. Ruin.conf. 130.num.10.verf. vbi vult. lib.1. Alberic.de stat.lib.2.q.2.num. 5. Brun. eod.tract.art. 9. princ.q.11.num.89.90. Decian.conf 35.num.62.lib.2. Monterent.ad Stat.Bon.lib.4.R.de prohib. alien. re.immob.in verb.vltima voluntate. Petr. Caball. conf.16. num.29.& seq.lib.2.* vbi dicit id procedere siue statutum loquatur in rem, siue in personam, quod licet in contractibus non esset facile ad obtinendum, tamen
36 in vltimis voluntatibus videtur tolerandum: *Brun.d. q.11.num.91.verf.mouentur. Monterent. d.loco.* bene verum est, quòd in casu nostro id non posset obtineri neque in vltimis voluntatibus, quia *Statutum Ferrar. l.b.2. R.98.* voluit neque æstimationem esse debitam, & propterea non potest peti. *Surd. decif. 30. num.5. Caball.d.conf.16.num.35.*

Melius igitur dicam, quòd testator, qui reliquit dicto Propertio dd. domos, erat pariter forensis, oriundus Rolo, & habitator Ferrariæ sicut etiam sunt aduersarij, ideo non habet locum dictum statutum de alienatione prohibita in forensem, si quidem ex eo forensis vti non subditus nullo modo prohibetur alienare in
37 alium forensem, quia tunc reipublicæ nullum fit præiudicium: *Bart. in l.multū, verf. vnde, ff.de verb.oblig. Rip.d.conf.81.num.11.12.lib.1. Ceph.conf.161.num. 10.11. Bursat.conf.8.num.27.lib. 1. Peregr. conf.19. num.1.& num.29.lib.3.* & alibi dixi, & propterea concludo ad fauorem dicti D.Propertij, & ita &c.

CAPVT LXXI.

EPITOME.

Ius accrescendi an sit potius, quam ius substitutionis maxime in vsufructu, & an substitutio pluribus facta habeat locum vno tantum defuncto, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructus morte finitur.*
2 *Vsufructus non transit ad hæredes.*
3 *Coniunctus in vltimis voluntatibus quis dicatur re, & verbis.*
4 *Legatarius coniunctus re, & verbis habetur pro vna persona simul cum alio.*
5 *Ius accrescendi facit, vt portio deficientis statim coniuncto acquiratur.*
6 *Ius accrescendi non habet locum post emolumentum alteri quæsitum.*
7 *Vsufructus legatum semper admittit ius accrescendi.*
8 *Vsufructus semper est in fieri.*
9 *Coniuncti quando faciant partes per concursum.*
10 *Legatum vsufructus quomodo acquiratur coniunctis.*
11 *Substitutio vincit ius accrescendi.*
12 *Ius non decrescendi vincit substitutionem.*
13 *Communitas re, & verbis totum capit ex se.*
14 *Substitutio facta pluribus non habet locum, nisi omnibus defunctis.*

15 Lega-

15 *Legatarij coniuncti quomodo excludant substitutum.*
16 *Substitutione pluribus copulatiue facta an coniunctus præferatur substituto.*
17 *Substitutus singulariter vincit coniunctum.*
18 *Substitutus non admittitur, nisi post mortem omnium.*
19 *Substitutio quando intelligatur facta post vltimum morientem.*
20 *Substitutio fideicommissa pluribus facta habet locum, si vnus deficiat.*
21 *Pluralitas resoluitur in singularitates.*
22 *Ius accrescendi cessat post agnitionem legati.*
23 *Vsusfructus nunquam dicitur quæsitus pro futuro tempore.*
24 *Mors vnius an faciat locum substituto pluribus.*
25 *Legatum vsusfructus præfert coniunctum substituto.*
26 *Substituto facta in toto pluribus personis an verificetur vno defuncto.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. pro Domina Oliua Grilinzona censui iuri esse consonum, vt ipsa consequatur dimidiam vsufructus, de quo in testamento D Giberti Grilinzoni, qui reliquit D. Iuniperæ Bellentanæ eius vxori vsufructum medietatis eius bonorum stabilium, & aliam medietatem DD Hyppolitæ, & Oliuæ eius sororibus subiungens, quòd illis defunctis dicta D. Iunipera possit gaudere altera dimidia: & cum de mundo abijsset è viuis D Hyppolita, quæsitũ fuit, an eius portio vsusfructus spectaret ad dictam D. Iuniperam, vel ad dictam D. Oliuam.

In quo puncto, vt dixi, ego consului pro D. Oliua dicens rem esse per se claram, nam certum est, quod vsusfru-
1 ctus morte finitur ad *tex. in l. 2 §. morte, ff. quib. mod. vsufr. ammitt. & in §. finitur. Inst. de vsufr. & in l. ambiguitatem. C. eod. Ceph conf. 436. num. 94.* vbi inquit etiam, quòd vsusfructus non transit ad hæredes vsufructuantis, nisi eis quoque expresse relinquatur:
2 ideo sublata de medio D Hyppolita non est amplius, qui concurrat cum ea ad vsufructuandum dictam medietatem.

Nam dictus D. Gibertus in eadem oratione dictis eius sororibus coniunctim reliquit vsufructum medietatis eius bonorum partibus neutri assignatis, & ideo sequitur eas dici in legato prædicto re, & verbis coniũ-
3 ctas secundum *Ias. in rep. l. re coniuncti, num. 12. & n. 88. & ibi Rip. num. 54. ff. de leg. primo: late Rim. iun. conf. 279. num. 152.* adeo, vt vtraque earũ loco vnius
4 personæ habeatur, & vnus corpus cẽseatur. *l. plane, 2. ff. de leg. primo. Paris. conf. 18. num. 84. lib. 2. Rim. iun. conf. 279. num. 153.* & propterea portio deficientis statim socio, seu coniuncto in legato accrescit, & ma-
5 xime in legato vsufructus, in quo præcipue est locus iuri accrescendi: ad *tex. in l. 1. §. 1. & §. interdum, vbi DD. ff. de vsufr. accresc. l. 2. §. hæc autem, ff. quibus mod. vsufr. Surd. conf. 123. num 20. Borgu. de vsufr. n. 64. Crass. de success. §. ius accrescendi, q. 9. num. 2.*

Et quamuis ius accrescendi non habeat locum, postquã alteri emolumentum est quæsitum, & si postea ille
6 deficiat, vt inquit *Ias. in d. l. re coniuncti, num. 221. vbi etiam Rip. num. 155.* hoc tamen non procedit in legato vsufructus, in quo semper est locus iuri accrescẽdi, siue dum constituitur, siue dum perditur, quia sẽper est in fieri, & quotidie per patientiam consti-
7 tuitur: *tex. e. in d. l. 1. §. interdum, vers. sed in vsufr. ff. de vsufr. accresc. Bart. in d. l. re coniuncti, num. 49. vbi*
8 *Ias. num. 222. Rip. num. 156. Crott. num. 81. & DD. ff. de leg. primo. Peregr. conf. 69. num. 2. lib. 1.*

Immo stante, quòd dictæ sorores in eo legato sunt coniunctæ re, & verbis, non faciunt partes, nisi per concursum adeo, vt portio deficientis ad superstitem cõ-
9 iunctum potius spectet per ius non decrescendi, quã per ius accrescendi: ita *Corn. conf. 204. num. 2. lib. 4. de communi testatur Ferdin. Vasq. de success. creat. §. 10. num. 128.* hoc enim est de natura huius legati, vt quamprimum vnus ex coniunctis non inueniat alte-
10 rum, qui secum concurrat, solus ipse vtatur in totum iure suo ad *tex. in d. l. 1. in fin. ff. de vsufr. accresc. & in l. si mulier, ff. eod. Peregr. conf. 70. num. 16. lib. 1.* Ergo ad D. Oliuã spectat totius istius dimidiæ vsufructus.

Neque obstat, quòd sororibus prædictis deficientibus substituta fuerit dicta D. Iunipera, & quod substitutio vincat regulariter ius accrescendi ex *Bart. in d. l. re*
11 *coniuncti, num. 33. vbi Ias. Rip. & DD. ff. de leg. primo.* Nam respondetur illud procedere in simplici iure accrescendi, non autem in iure non decrescendi, quod est fortius, & validius, & facit, vt quis totum habeat
12 iure suo, quia totum sibi relictum est, vt inquit *Ias. in d. l. re coniuncti, n. 152.* in iure enim accrescendi coniunctus videtur de nouo acquirere, quia pars tantum ei videtur relicta, in iure vnico non decrescendi con-
13 iunctus nihil de nouo acquirit, quia totum sibi erat relictum. *Peregr. d. conf. 70. num. 16.*

Deinde respondeo nõ euenisse casum substitutionis, quæ sub conditione mortis dd. sororum facta est, & altera superstite non potest dici adimpleta per mortẽ vnius,
14 interitus enim ambarum requiritur ad *tex. in l. si hæredi plures, ff. de cond. inst.* & in terminis est *tex. in l. Codicillis, vers. hoc amplius, ff. de vsufr. leg. Corn. d. cõs. 204 num. 2. lib. 4.* qui præcise loquitur ad rem nostrã de legato facto in medietate cuiusdam Zardini tribus puellis, donec nuberent, & concludit, quòd vna nu-
15 bente cæteræ totum habent per ius non decrescendi, & à portione nubentis excludant substitutum: ita etiam sentit *Ludouis. Sacca. conf. 176. n. 12. lib. 2. Carthar. decis. 102. num. 5.*

Nõ enim hic pluralitas resoluitur in singularitates, quia quando substitutio facta est pluribus copulatiue, si vnus deficiat, alter coniunctus totum habet, & ex-
16 cludit substitutum per ius accrescendi, vt post *Bart.* inquit *Ias. in d. l. re coniuncti, num. 161. vbi Rip. n. 129. ff. de leg. primo: pulchre Rim. iun. conf. 279. num. 159. 160. Gratian. disc. for. lib. 2. c. 299. num. 3. & seqq.* quoniam hoc casu substitutio non tam vni, quàm vniuerso gradui facta censetur, & sic coniunctus in re legata præfertur substituto, & si quæ sunt contraria, procedunt, quando singulariter, & nominatim quis alteri
17 est substitutus, vt post *Castr. Soc. Vasq. & alios testatur Michael Crass. de success. §. substitutio, q. 13. n. 3. in fin. Aluar. Valasch. consultat. 139. num. 8.* qui pulchre loquitur, & idem tradit *Ceph. conf. 166 num. 27. 28.* vbi firmat substitutum non admitti, nisi præce-
18 dente morte omnium, quibus substitutio facta est: *Gratian. disc. for. lib. 2. d. c. 299. num. 10. 11.* vbi pariter di-

ter distinguit de substitutione facta coniunctim, & facta disiunctim etenim vbi substitutio fit post mortem plurium, tunc censetur facta post vltimum mo-
19 rientem: *tex. e. in d. l. Codicillis, versic. respondi, de vsufr. legat. Paris. cons. 43. num. 26. 27. lib. 2.*

Non obstat autem illa famigerata DD. sententia, de qua
20 *in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebell.* quod scilicet in substitutione fideicommissaria pluribus facta, si vnus decedat, portio eius spectet ad substitutum, non autem ad coniunctum eò, quòd pluralitas resoluatur in singularitates: Nam respondetur id posse proce-
21 dere in legato proprietatis non vsufructus secundum *Bart. in d. l. Codicillis, & in d. §. cum ita, col. 2. vers. oppono.* quoniam in legato proprietatis post agnitionē
22 cessat ius accrescendi, vt inquit *Ias. in d. l. re coniuncti, num. 221. vbi Rip. num. 156. ff de leg. primo.* quæ ratio cessat peritus in legato vsufructus, qui pro futuro tēpore numquam potest dici acquisitus, sed quotidie
23 constituitur: *d. l. 1. §. interdum, de vsufr. accresc. Ias. in d. l. re coniuncti, num. 102. Peregr. d. cons. 70. num. 16.* & propterea huic casui nō potest accommodari exēplum fideicommissariæ substitutionis, quæ post ius quæsitum *ei*, cui fit, suum sortitur effectum, sed cum in vsufructu numquam ius quæsitum dicatur pro futuro tempore, substitutio eius respectu semper censetur potius vulgaris, quàm fideicommissaria, etiam si in tempus mortis conferatur.

Et quamuis etiam in legato proprietatis multi affirmauerint veriorem etiam, & magis cōmunem esse DD. sententiam, vt substitutio pluribus facta non habeat
24 locum, nisi omnibus defunctis, vt per *Lud. Sacca. cons. 176. num. 14 lib. 2* tamen esto, quod verius est contrarium, nihilominus in legato vsufructus admittunt omnes coniunctum præferri substituto, quando substitutio pluribus facta est non quidem singulariter,
25 sed copulatiue: *ad tex. in d. l. Codicillis, vers. hoc amplius, de vsufr. leg. Bart. in d. l. hæredes mei, §. cum ita, num. 5. versic. fallit, & ibi, late Zanch. p. 8. num. 272 in fin. Soc. iun. num. 91. 92. de leg. primo. Bart. in d. l. Codicillis. Ias. in l. pen. num. 9. vbi Cort. iun. n. 12. & Coras. in fin. C. de impub. & alijs subst. Corn. d. cons. 204. n. 2. Ruin. in d. §. cum ita, num. 58. Bald. in l. t. num. 6. C. de cond. insert. Menoch. cons. 797. num. 35. Gratian. disc. for. lib. 2. c. 299. num. 11.* qui de communi testantur, quia eo casu coniunctus nihil de nouo acquirit ex morte alterius, sed totum iure suo capit per ius non decrescendi.

Secundò respondetur illam conclusionem non procedere, quando substitutio facta est pluribus in toto, vt hic, in tota dimidia parte vsufructus, tunc enim altero coniunctorum defuncto substitutus non potest quidquam capere, sed censeri debet, quòd testator voluerit vltimum morientem grauare, & ante omnium mortem substitutum excludere, & sic ex reciproco fideicommisso, vel iure accrescendi interim to-
26 tum ad coniunctum spectare: *tex. e. in l. quidam testamento, vbi Bart. num. 4 ff. de vulg. & pup. quem sequuntur Bald. Aret. & Ias. ibidem, nec non Aug. Corn. Soc. & Ruin. in d. §. cum ita, & ibi præcipue Rip. n. 156. vbi de communi, & Io: Bologn. num. 273. Dec. in l. cum quidam, col. pen. ad fin. num. 7. C. de impub. et alijs subst. Bero. cons. 69. num. 1. & cons. 120. num. 15. lib. 2. plene Paris. cons. 43. num. 25. 26. 27. & num. 33. vbi de magis communi, lib. 2. Menoch. lib. 4. præs. 186. num. 24. Ceph. cons. 166. num. 30. Gratian. d. disc. 299. num. 9.* apud quos cæteri congeruntur, & variæ rationes adducuntur, & hic id etiam firmari posset multis coniecturis ex testamento resultantibus, sed hæc satis, & abunde sufficere credo: & ita &c.

CAPVT LXXII.

EPITOME.

Ius congrui, & retractus an habeat locum in datione in solutum extraiudiciali, & quando etiam in Iudiciali.

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem stabilem tenetur denunciare vicino.*
2 *Ius congrui non habet locum in datione in solutum iudiciali.*
3 *Facta non præsumuntur.*
4 *Dicenti incumbit onus probandi.*
5 *Negatiua probatur ex inspectione actorum.*
6 *Acta non probantur testibus, nisi sint deperdita.*
7 *Instrumentum non probatur testibus, nisi probetur esse deperditum.*
8 *Instrumentum quod non dicit, nec nos dicere debemus.*
9 *Adiudicatio quomodo fiat.*
10 *Executio quo ordine fiat.*
11 *Adiudicatio iudicialis an subijciatur retractui.*
12 *Iudicialis actus quisnam dicatur.*
13 *Adiudicatio fit causa cognita.*
14 *Retractus ius quomodo procedat in adiudicatione.*
15 *Datio in solutum quando dicatur Iudicialis.*
16 *Adiudicatio ex debito voluntario dicitur voluntaria quo ad ius congrui.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. iuris congrui pro D. D. Troilo Aldrouandio censui, & consului locum esse retractui ad formam Statuti pro eodem pretio, quia D. Nicolaus Abbatus dedit, & in solutum consignauit terras, de quibus disceptatur, D. Francisco à Iudice, & non denunciauit dicto D. Troilo prædictam dationem in so-
1 lutum, vti tenetur ex *Stat. Carp. lib. 4. R. de iure congrui, & vicinitatis.*

Et quamuis statutum loquatur de datione in solutum voluntaria, & extraiudiciali, & ideo non habeat locum in iudiciali, & necessaria. *Alex. consil. 52. nu-*
2 *mero quarto, lib. 1. Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 417. numero 519. par. 1.* tamen diximus non constare hic de aliqua adiudicatione iudiciali, & satis est

3 eam negare, quia facta non præſumuntur: *l. in bello*, §. *facta, ff. de capt. & po... l. in re, ... c. cum in iure, de off. del. & §. ... Inſt. de ...* & ei, qui dicit, non ei,
4 qui negat, incumbit onus probandi: *l. 2 vbi gl. & DD. ff. de probat* & ſi quid à nobis prætenditur, ſatis negatiua noſtra probatur ex actorum inſpectione,
5 vbi non legitur talis adiudicatio: *Crauet. conſ. 497 numero 19. & co. f. 866. num. 3. & conſ. 954 num. 10.* & maxime quia acta non probantur teſtibus, niſi pro-
6 betur etiam eorum deperditio: *Alex. conſ. 112. ad fin. lib. 1. ... h. de probat. concl. 603. num. 14.* ſicut etiam Inſtrumentum non poteſt probari teſtibus, niſi do-
7 ceatur etiam de ammiſſione Inſtrumenti. *Rip. in l. 1. num. 81. 84. ff. ſi cert. petat. Dec. conſ. 82. numero 2. & Garz. d. Be. eſ. p. 7. cap. 1. num. 47. verſ. nec ad rem.*

Nec obſtat allegatum Inſtrumentum, in quo fit mentio de adiudicatione, quia non dicit eam fuiſſe iudicialem, & quod in eo non legitur, nec nos dicere
8 debemus, quoniam omiſſum in Inſtrumento nõ cenſetur inter partes actum. *Crau. co. f. 630 num. 2.*

Minus obſtat hæc eſſe facta ſaltem in executione eorum, quæ iudicialiter geſta ſunt, quia hoc non ſufficit, & adhuc adiudicatio poteſt dici voluntaria, quia
9 non eſt facta de mandato Iudicis, & ſecundum formam iuris, ſtante quòd antequam deueniatur ad ſtabilia oportet facere excuſſionem mobilium, & præmiſſis ſubhaſtationibus ſi res nõ inueniat emptorem,
10 tunc adiudicatur creditori, tum ex *Statuto Carp. lib. 2. R. de iur. redd.* tum de iure communi: *l. ordo. C. de execut. rei iud. l. 2. C. ſi in cauſ. iud. l. à Diuo Pio, §. ſi pignora, vbi Bart. & DD. de re iud.* His itaque non ſeruatis non deuenitur ad rei adiudicationem, & aliter facta erit inualida. *Vrſill. ad Afflict. decif. 358. numero 1. 2.*

Et forma non ſeruata actus præſumitur fraudulentus, ſi enim res poneretur ſub haſta, etiam vicinus poſſet offerre, & plus offerendo cæteris eſſet præferendus & ſi plus alijs nollet offerre, ſibi imputare deberet, ſi à iure vicinitatis excluderetur, quod ſubhaſtationibus nõ factis dici, & verificari nõ poſſet, & ſic conuenit lo-
11 cum fieri iuri congrui, & propterea dato etiam, quòd Iudicialis eſſet adiudicatio, tamen ſi fraudulenta appareret, adhuc locus eſſet retractui vigore Statuti de iure congrui. *Alex. co. f. 52. in fin. lib. 1.*

Nihil autem obſtat illud dici Iudiciale, quod fit coram Iudice, etiam ſi pro tribunali non ſedeat: *l. voluit, §.*
12 *fin. ff. de interr. actio.* quia reſpondeo tum quia non conſtat hic, an dicta Adiudicatio facta ſit vllo modo coram Iudice, tamen quia *dicta l. voluit, §. fin.* procedit in his, quæ fieri poſſunt abſque cauſæ cognitione, vt ibidem declarat Bartolus, & DD. qui dicunt ea, quæ cauſa cognita & parte citata decernuntur, à Iu-
13 dice ſedente fieri debere, adiudicatio autem eſt talis. *Marant. in ſpecul. p. 6. de execut. ſententiæ, art. 3. num. 19. verſic. Hunc. Aſinin. in prax. §. 7. lim. 9. numero 12.*

Hinc cum talis adiudicatio non fuerit facta à Iudice, & cognita cauſa, & non habeat adiudicationis requiſita, & formam, ſed tantum à parte facta ſit, & dicitur
14 extraiudicialis, & compræhenditur à Statuto de iure congrui, quia illud tantum ceſſat in datione in ſolutum facta à Iudice: *Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 14. num. 8. Card. Tuſch. pract. concluſ. littera A: concl. 196. num. 1. 2. 3.* non enim eſt iudicialis in ſolutum datio, niſi mandante Iudice cum debita forma fiat. *d. l. ordo,*
15 *d. l. à Diuo Pio, §. ſi pignora. Tiraq. d. gl. 14. num. 8. Rol. co. f. 21 num. 1. ... lib. 1.*

Addatur, quòd etiam ſi talis adiudicatio facta fuiſſet à Iudice, & eo mandante, quia tamen non traxit originem ex debito neceſſario, vt ſunt Dotis, Noxæ, alimen-
16 torum, & ſimilia, dicitur voluntaria, & in ea habet locum illud Statutum de iure congrui: ita *Ceph. conſ. 254 num. 35 47 48. & latius idem Ceph. in conſ. 255. num. 2. 3. & multis ſeqq.* vbi reſpondet ad contraria quæ adducuntur, & reſoluit: & ita &c.

CAPVT LXXIII.

EPITOME.

Forenſis tenetur fideiubere de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo, & quis dicatur ſubditus, & quomodo ſequeſtrum poſsit reuocari.

SVMMARIVM.

1 *Forenſis fideiubere debet de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo.*
2 *Iudex fruſtra dubitat, qui videt caſum ſtatuti.*
3 *Forenſis eſſe probatur, qui non probat ſe ciuem.*
4 *Subditus non dicitur, qui in loco non habet domicilium.*
5 *Subditus non dicitur, qui non ſuſtinet onera perſonalia.*
6 *Originarius poteſt dici forenſis, ſi non habitat.*
7 *Sequeſtrum quando reuocari poſſit.*
8 *Fideiuſſio eſt medicina ſequeſtri.*
9 *Sequeſtrum durat vſque ad finem litis.*
10 *Sequeſtrum poteſt ſubſequi libellus.*
11 *Reconuentionis cauſa agitatur ſimul cum cauſa conuentionis.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. Sequeſtri pro Ciarlinijs contra Ciarlinios cenſui non debere audiri, niſi præſtita fideiuſſione de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo eò, quòd ſint forenſes ſic mandante *Stat. Carp. lib. 2. R. 19.* cum enim habeamus caſum Statuti, nihil vlterius eſt quæ-
1 rendum: *l. ancillæ. C. de furt. Rol. conſ. 72. num. 6. 7. lib. 3.* nam fruſtra dubitat ille Iudex, qui caſum in
2 Statuto expreſſum videt. *Corn. conſ. 318. num. 1. lib. 1. Bero. co. f. 7. num. 1. lib. 3.*

Aduerſarios autem eſſe forenſes, & non ſubditos eo ipſo probatur, quòd ipſi cõtrarium non docent. *Laderch.*
3 *conſ. 74. num. 2.* Sed cum in Inſtrumento ab eis producto

ducto se fateantur habitatores Bononiæ, sequitur nō esse subditos in terra Carpi, quia ad hoc, vt quis subditus dicatur, necesse est, vt in loco Iudicij domiciliū
4 habeat. *Alciat.conf.81.num.2.3. Dec.conf.661.n.6. Ceph.conf.53. num. 35. Anch.iun.quæst.9.n.16.p.1. Laderch conf.74. num.6.* etenim forus domicilij est potentior, quàm forus originis. *Dec.conf.352.num.2. & in c.ad nostram, num 3. de appellat.*

Nec obstat, quòd aduersarij possideant bona stabilia in territorio Carpi, quia subditus non dicitur quis ratione possessionis bonorum, nisi in concernentibus rem ipsam tantum, non autem quo ad alios effectus. *Cravet.conf.492.num.11.& conf.912.n.15. Bertaz.conf.crim.443.num.5.6 7.lib. 2.* ad hoc enim vt quis dicatur propriè subditus in loco, non sufficit, quòd sustineat onera realia, nisi etiam sustineat personalia.
5 *Ruin.conf.100.num.11.vers.non est ergo, lib.2. Anch. iun.d.quæst.9.num.18.vers.vlterius,p.1. Laderch.conf.74.num.8.vers secundo non obstat.* & sic iuridice mandauit Iudex fideiussionem præstari ad formam statuti, quia forensis dicitur etiam ciuis originarius, qui lo-
6 cum originis voluntariè deseruit. *Bursat. conf.36. numero 10. lib. 1.*

Et tale decretum comprǣhendit etiam causam reconuentionis, quia mandat præstari ad formam statuti, quòd eam requirit tam pro causa conuentionis, quā re conuentionis, vnde non potest reuocari sequestrū, nisi in fine litis, vel data fideiussione, cum ad illud nō
7 requiratur aliqua causæ cognitio. *Stat. Carp. lib. 2. R.17.* potest enim fieri etiam ante principium litis. *Tract. Papiens.de form.sequestr.verb. Audeat, vers. si vero factum sit.* loquor autem de illis sequestris, quæ quotidiè fiunt de re ab alio possessa, non autem si ipse reus possideat, quia in prima Instantia tunc non fit sequestrum.

Certum est igitur, quòd sequestrum non potuit reuocari ante finem litis, nisi data prædicta fideiussione, quæ
8 dicitur esse medicina sequestri. *Stat. Carp. d.R.17. & Stat. Ferr.lib.2.R.28. vers.nisi. Tract. Papien.d.verb. audeat, ad fin. Bart. in l.si oleū,ff. de dolo.* vbi dicit, quòd
9 sequestrum de sui natura durat vsque ad finem litis.

Non igitur licebit reuocare sequestrum, etiam si in meritis non constet de bono iure sequestrantis, quia hæc reseruantur, videnda in fine litis, & propterea Iudex debet assignare partibus terminum ad probandum,
10 & si nihil fuerit probatum, tunc fiet reuocatio: sic *Tract. Papien.d.loco, ad fin.* neque necesse est, vt præcedat libellus, seu petitio, vt voluit Papiensis dicto loco, vbi facto sequestro vult postea dandum esse libellum: & sic erit procedendum simultaneo processu in
11 causa conuentionis, & reconuentionis teste *Varant. in spec.p.4.dist.6.q.1,princ.num. 6.7.* & ita &c.

CAPVT LXXIV.

EPITOME.

Sententia, & res iudicata terminat negotium, & facit de falso verum, & deductiones debent fieri ad ratam portionis grauatæ.

SVMMARIVM.

1 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Sententia facit de albo nigrum.*
3 *Res iudicata extinguit litem.*
4 *Res iudicata habetur pro veritate.*
5 *Sententia facit notorium.*
6 *Terminata lite non est amplius disputandum.*
7 *Litium debet esse finis.*
8 *Executor non debet admittere exceptiones ad merita spectantes.*
9 *Detractiones fieri debent ad ratam.*
10 *Rogitus Notarij an veniant in deductionibus considerandi.*
11 *Diuisio est species alienationis.*

Ne scribam vanū, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. pro D. Aldrouandio dixi non obstare motiuata, quin sententiæ ab eo productæ in causa fideicommissi non debeant executioni demandari, si quidem in primis non est quærendum, an legitima, & Trebellianica ascendant ad medietatem totius hæreditatis, cum non tractetur de restituēda vniuersa fideicommittentis hæreditate. hæc enim res decisa est per rem iudicatam, nam D Barotius in sua sententia dixit duas legitimas, & duas Trebellianicas alteram respectu D.Bernardini, alteram respectu D Io: pro ratis detrahi debere, modo in detractione funeralium expresso, vnde cum relatum sit in referente cum
1 omnibus suis qualitatibus: ad *tex.in l. asse toto, vbi Bart.de hær.instit. Farinae decis.292.num.6. in nouissimis.* oportet videre, quid idem Iudex dixerit de his expensis.

Hæc igitur sunt verba dicti Barotij: Primo Impensarum funeralium ipsius D. Iosephi pro ratis spectantibus tam ad dictum D.Ioannem, quàm ad D.Bernardinū ita, tamen quòd dictæ detractiones non fiant, nisi respectiuè, & pro portione, quæ relaxabitur, & restituetur: Sed sic est, quòd qualibet portio, cum restituetur, vnicā secum trahit detractionem pro rata sua, vt in eadem sententia: ergo &c.

Ex quibus clare dignoscitur in facienda huiusmodi deductione non esse calculanda omnia testatoris bona, sed tantum portio grauati restituenda, cui si pars tenuis obuenit de bonis fideicommissi affectis, tenuis quoque erit deductio; vnde cum sint clara verba sententiæ, & ea iudicatum fecerit, ab eius tenore nō est re-

2 cedendum, quia facit de non ente ens, & de albo ni-
grum; *gl. in l. ſi non ſortem, §. hæredi, de cond. indeb. Iaſ.*
in l. Iulianus, eod. Marant. in Spec. p. 6. princ. 3. punct.
art. 1. num. 129. Scacc. de ſent. & re iud. gl. 14. quæſt. 2.
num. 7. ad fin & ſententia, quæ fecit iudicatum, ex-
3 tinguit litem in fauorem victoris. *Rot. diuerſ. deciſ. 33.*
num. 11. lib. 3. par. 3. Scacc. d. quæſt. 2. num. 9. nam de
veritate aliter non eſt indagandum, cum ipſa habea-
4 tur pro veritate; *ad tex. in l. res iudicata, vbi Dec. &*
Cagn. de reg. iur. Ceph. conſ. 57. num. 19. Rot. diuerſ.
deciſ. 234. in prin. p. 4. Scacc. d. quæſt. 2. num. 7. in fin.
5 adeo, vt faciat ius vincentis notorium. *Cranet. conſil.*
819 num. 4. vnde aliud non ſupereſt, niſi vt fiat exe-
6 cutio: *Petr. Caball. conſ. 18. num. 2. lib. 2.* non ergo Iu-
dices debent amplius de hoc quærere, tanquam de
7 negotio finito; ad *tex. in l. terminato, vbi Bald. & DD.*
C. de fruct. & lit. expenſ. alioquin nullus eſſet litium
finis aduerſus diſpoſitionem: *l. properãdum, vbi Bart.*
& DD. C. de Iudic. vnde eſt, quòd executor ſenten-
tiæ non debet admittere exceptiones merita cauſæ
8 concernentes: ad *tex. in l. à Diuo Pio. §. ſi ſuper rebus,*
vbi Bart. & DD. ff. de re ind. & in c. de cætero, vbi Can.
extr. eod.

Non eſt igitur calculandum, quantum ſit patrimonium
fideicommittentis, ſed quanta ſit portio onere fidei-
commiſſi grauata, ad cuius ratam faciendæ ſunt de-
ductiones, quæ enim motiuantur, procedunt in reſti-
tutione vniuerſæ hæreditatis, non autem ſi de por-
tione tantum vnius cohæredis agatur, quia tunc de
iure ad ratam illius portionis fient deductiones: ita
9 poſt *Sic. Dec. & Anch. ſcribit Ceph. conſ. 189. num. 29.*
Peregr. conſ. 46. num. 11 lib. 1. & de fideicom. art. 36.
num. 154. vbi ad ratam hæc facienda eſſe docet: &
ſane de hoc non eſt controuertendum, quia ſententia
Barotij rem declarat.

Hinc non eſt quærendum, an calculanda ſit æſtimatio
Inſtrumentorum, & rogituum quæ obuenerunt D.
Troilo tum ex prædictis, tum quia illa obuenerunt
hæredibus iure legati, & cum vigore ſententiarum
legata ſint prius deducenda tanquam à fideicommiſ-
ſo aliena nihil vlterius eſt quærendum, niſi hoc idem
10 firmare velimus: per *tex. in l. Heſenius, & in l. filio, ad*
l. falcid. & in l. in fideicommiſſariam, ad Trebell. & ma-
xime quia hic fideicommiſſum non eſt omnium bo-
norum, ſed de alijs bonis, quæ teſtator non lega-
uit.

Præter hæc animaduertendum eſt in deductionibus im-
putanda eſſe omnia alienata, vt in dicta ſententia,
quod intelligit etiam de alienatis in D. Troilum titu-
lo oneroſo diuiſionis, in quorum contracambium de-
dit bona libera, in hoc enim verificantur etiam verba
ſententiæ, quia diuiſio vere eſt alienatio, cum in ſe
continet quamdam permutationem, & transferat
dominium pro portione obueniente: ad *tex. in l. tum*
11 *pater, §. hæreditatem, & ibi Bart. & DD. ff. de leg. 2.*
Burſat. conſ. 295. num. 108. lib. 3. Decian. conſ. 30. num.
14. lib. 1. Rim. iun. conſ. 244. num. 246. & ita &c.

CAPVT LXXV.

EPITOME.

Relatio periti a partibus electi quomodo debeat interpretari, & an arbiter poſsit ſuum laudum interpretari, & quomodo declaratio permiſſa ſit.

SVMMARIVM.

1 *Periti à partibus electi ſunt ſimiles arbitratoribus.*
2 *Sententia debet ſtricte intelligi, quantum ſonat.*
3 *Sententia quod non dicit, omiſſum cenſetur.*
4 *Omiſſum dicitur, quod non fuit expreſſum.*
5 *Relatum eſt in referente.*
6 *Relatio fit ad partem, cui verba congruunt.*
7 *Relatio non fit ad illud, quod habet ſpecialem prouiſio-*
nem.
8 *Peritus declarat ſuam relationem.*
9 *Iudex poteſt declarare ſuam ſententiam.*
10 *Arbiter declarat ſuum laudum.*
11 *Declaratio rei geſtæ quando fieri poſſit.*
12 *Declarans nihil addit.*
13 *Declaratio non requirit nouam ſolemnitatem.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. pro D. Bernardino Varrino
cum Redegherijs dixi relationem D. Ber-
nardini Martinelli periti Agrimenſoris ele-
cti ad æſtimandum prædiolum nunc poſ-
ſeſſum à iugalibus de Redegherijs non poſ-
ſe extendi ad quandam petiam terræ nunc dicto Var-
rino reſtitutam, quia ille Agrimenſor de ea non fecit
mentionem, ideo nõ poſſumus dicere, quòd eam vo-
luerit æſtimare, nam cum iſti Agrimenſores periti à
partibus electi ad æſtimandum ſint ſimiles arbitrato-
1 ri: *Bart. & DD. in l. ſi quis arbitratu, ff. de verb. oblig. &*
in §. pretium autem. Inſt. de empt. & vend. ſequitur,
quòd illorum relationes ſint ad inſtar ſententiarum;
& ideo ſtrictè debent intelligi, & quantũ ſonant, tan-
2 tum importare *Soc. iun. conſ. 45. n. 23. lib. 1. & Rim.*
iun. conſ. 430. num. 27. quod enim ſententiæ non di-
cunt, nec nos dicere debemus, quia omiſſum habetur
3 pro omiſſo: ad *tex. in l. veteribus, ff. de pact. Ceph. conſ.*
527. num. 32. & omiſſum dicitur, quòd non fuit ex-
4 preſſum. *l. ſi eum dotem, in princ. ff ſolut. matr. l. com-*
modiſſime, de liber. & poſthum. Ceph. conſ 451. n. 194.
Pariſ. conſ. 80. num. 11. vol. 2. cum igitur Agrimenſor
non fecerit mentionem de dicta petia terræ, ſed ſolũ
de prędiolo ab ea diſtincto, dicendum eſt eam noluiſ-
ſe æſtimare. *Pariſ. conſ. 35. num. 12. vol. 1.*

Neque obſtat, quòd ſe referat ad Inſtrumentum D. Ber-
gamaſchi, vbi habetur ſermo etiã de dicta terra, quia
licet relatũ ſit in referẽte cũ omnibus ſuis qualitatib.
5 *l. aſſe toto, vbi Bart. ff. de hær. inſtit.* tamen animaduer-
tendum eſt, quòd Inſtrumentum illud non facit mẽ-
tionem

tionem de vtroque in confuso, sed distinctè cum suis particularibus demonstrationibus, vnde cum peritus pluries dicat se æstimasse prædiolum, de quo in Instrumento, debet intelligi solum de illo, non etiam de terra, quia sic loquendo non videtur compræhendere voluisse omnia in Instrumento contenta, sed tãtum, quæ pertinent ad prædiolum, quoniam relatio fit ad eam partem, cui verba congruunt. *Gabr. consil.*
6 128. *num.* 8. *vol.* 2. non autem refertur ad casum, cui non conuenit: idem *Gabriel cons.* 18. *num.* 37. *vol.* 2. limitata enim ad prædiolum fuit relatio, ideo limitatum etiam produxit effectum. *Paris. consil.* 102. *num.* 25. *vol.* 1. & cum illa petia terræ habeat specialem prouisionem, ad eam non debet fieri relatio.
7 *Paris. cons.* 87. *num.* 33. *vol.* 3. & licet dicat se æstimasse ad corpus, hoc etiam verificari potest in solo prædiolo, & nihil infert ad illam terram, & cum talis relatio sit conformis sententiæ D. Prætoris, vbi mandat prædiolum restitui, vel iustum prætium suppleri, eodem modo ea debet intelligi.

Sed esto, quòd dubia esset talis relatio, tamen dicendum est dictum Agrimensorem potuisse eam declarare ad
8 tradita per *Mascbard de probat. conclus.* 125. *num.* 25. *in fin.* sicut enim Iudex potest suam sententiam declarare, parte etiam non citata: vt per *Gabriel. comm.*
9 *conclus. tit. de reg. iur. concl.* 2. *num.* 14. *Menoch. de arbor. iud. q.* 73. *num.* 21. ita arbiter suum laudum. *Ruin. cõs.*
10 10. *num.* 10. *vol.* 5. *Gabriel. d. loco, num.* 17. *Tiraq. de retract. lignag* § 1. *gl.* 18. *num* 77.

Et declaratio validior fuit, quia in continenti facta est, & ex ea non potest dici fuisse alicui ius quæsitum. *Ga-*
11 *briel. d. concl.* 3. *num.* 18. *Menoch. cons.* 331. *num.* 103. *Tiraq. d. gl.* 18 *num.* 77. Nec mirum, quia declarans nihil de nouo addit, sed similis est excutienti grana
12 tritici. *Chartar. decis* 16. *num.* 20. & declaratio inest declarato, quia ad principium actus retrotrahitur. *Paris. cons* 65. *num.* 5. *vol.* 1. *Gabr. d. conclus.* 3. *num.* 9. *Chartar. d. decis* 16. *num.* 32. & hinc est, quòd in decla-
13 ratione facienda nõ requiritur noua solemnitas, neque iuramentum. *Gabriel. d. concl.* 3. *num.* 13. & *n.* 29. ex quibus sublata sunt, quæ motiuabantur.

CAPVT LXXVI.

EPITOME.

An seruitus viæ, seu transitus debeatur fratri diuidenti, vel emptori, si eam sibi non reseruauit, & aliunde non liceat transire.

SVMMARIVM.

1 *Res præsumitur libera, & allegantiseruitutem incumbit onus probandi.*
2 *Diuisio bonorum facit, vt inuicem seruitutes censeantur constitutæ.*
3 *Seruitus debetur fundo diuiso, vel empto, vt prius, ne remaneat inutilis.*
4 *Via an debeatur socio diuidenti, vt prius.*
5 *Socius facta diuisione non habet ius transeundi per aliam partem sine reseruatione.*
6 *Seruitus eundi per pratum alterius non competit post diuisionem.*
7 *Fratres diuidentes debent esse cauti in reseruando sibi seruitutem.*
8 *Vicinus non tenetur vendere ius seruitutis alteri vicino.*
9 *Emptor partis fundi non potest transire per aliam partem, vt prius.*
10 *Transitus non datur, nisi reseruetur, etiam si res fiat inutilis.*
11 *Seruitutes habentes causam continuam censentur reseruatæ, etiam si non dicatur.*
12 *Seruitutes reseruatæ censentur in vltimis voluntatibus.*
13 *Clausula: cum omnibus accessibus, & egressibus: efficit, vt seruitutes censeantur reseruatæ.*
14 *Seruitutes quando venditæ censeantur.*
15 *Seruitus non debetur nullo præcedente contractu.*
16 *Medium impertinens impedit extrema coniungi.*
17 *Res sua, vel communis nemini seruit.*
18 *Seruitutes quomodo præscribantur.*
19 *Seruitus non probatur ex actu facto iure familiaritatis.*
20 *Seruitutem non acquirit præcario transiens.*
21 *Testes super negatiua non probant.*
22 *Actio non potest variari post litem contestatam.*
23 *Viam, quam elegisti, hæc tibi pateat.*
24 *Acta iudicialia debent parti intimari.*
25 *Statuti qualitas debet probari à fundante se in eo.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Carpen. DD Podiorũ pro Sacchellij, dũ essem Iudex causæ, de multis dubitatum fuit, & licet postea contingerit nullam proferri sententiam, tamen quo ad me censui nullam dictis Podijs deberi seruitutem viæ, vel itineris, seu transeundi super pratis dd. DD. Sacchelliorum, pro quibus satis est dicere rem quamlibet præsumi liberã, & alleganti seruitutem in-
1 cumbere onus probandi ad *tex. in l. altius. C. de seruit. Paris. cons.* 26. *num.* 13. *lib.* 1. *Natt. cons.* 23. *num.* 5. *Surd. decis.* 177. *num.* 1. 2.

Allegabant DD Podij se nõ habere aliunde transitum, & quòd pars pratorũ DD. Sacchelliorum erat solita seruire pratis illorum, quia de vtrisque erat olim vnicus fundus. cum essent communia pro indiuiso, & pars superior seruiebat ad euacuandam inferiorem, ideo debent etiam nunc eodem modo seruire, quia diuisio est similis venditioni, in qua seruitutes censen-
2 tur ipso iure constitutæ. *Ruin. cons.* 90. *sub n.* 3. *lib.* 4. *Rim. iun. cons.* 421. *num* 1. *Magon. decis. Florent.* 136. *numero* 4. *Thesaur. decis.* 216. *Cyriac. contron.* 27. *numero* 4. *par.* 1.

Et in hac specie, quòd scilicet siue in venditione, siue in diuisione, & tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus de æquitate, ne fundus remaneat incultus, & inutilis, intelligatur reseruata seruitus itineris, & viæ per fundum vicinum fundo empto, vel diuiso, te-
3 nuit late *Curt. iun. in l.* 2. *num.* 51 52. *vbi respondet cõtrarys, & ibi etiam Salyc. &* Dec. *ff. de iurisd. om. iud. Alber. in l. si quis sepulchrum, ff. de relig. & sumpt. funer.*

contractus sine reseruatione seruitutis, multo minus,
15 quando non constat de aliquo contractu, vt inquit
Crauet.d.cons.842.num.2. in fin. si quidem medium
impertinens impedit extrema coniungi, vt inquit
16 *Surd.d.decis.177.num. 6.7.* & dato etiam, quod prius
illa prata essent communia, quia tamen vnusquisque
habebat partem in qualibet gleba: *Bart. in l. si quis
fundum, ff. de acquir. poss.* sequitur tunc non extitisse
aliquam seruitutem, quia res propria nemini seruit,
17 sicut nec etiam communis respectu possidentium in
communione: ad *tex. in l. in re communi, ff. de seru. vrban. p æd. l. vti frui, in princ. si vsufr. pet. Crauet. cons. 554. num. 1.*

Et licet non constet de Instrumento diuisionis, tamen
testes DD. Podiorum, qui plene probant contra partem inducentem: *vulg. l. cũ precum, C. de liberal. caus.*
dicunt factam fuisse ab annis decem circiter, quod
tempus non sufficit ad præscribendam seruitutem dis-
18 continuam, quia requiritur spatium longissimi temporis: *l. seruitutes, la grande, vbi gl. & DD. ff. de seruit. Cæpol. d. tract. c. 19. num. 4. vers. sed si est* non enim est
computandum tempus, in quo prata fuerunt communia, quia tunc nullam seruitutem acquirere poterant: *Surd. d. decis. 177. num. 9.* Vnde est ineptum quærere, an habuerint Diuisionem pro titulo huius seruitutis, tum ex prædictis, tum quia DD. Podij allegant
esse in quasi possessione huius seruitutis per annos xx.
& vltra, & tamen Diuisio non excedit x. annum circiter.

Accedat, q ò ad probandam præscriptionem seruitutis
viæ, vel transitus, necesse erat probare DD. Podijs, se
iuisse, & transisse cum plaustris, & bobus per prata
DD. Saccheliorum iure proprio, & seruitutis, non autem præcario, aut iure familiaritatis, pro vt in dubio
19 præsumitur: *Castr. in l. qui iure, num. 2. vers. & allegatã, ff de acquir. possess. & cons. 179. vers. & hoc lib 1. Innocc. in c. bonæ, il grande, in princ. de postulat. prælat. vbi etiam Abb. & Ruin. cons. 34. num. 13. vol. 1. & cons. 162. num. 25. vol. 3. Paris. cons 112. num. 37. vol. 1. pulchre Surd. d. decis. 177. num. 3.* & hoc non habet difficultatem, quia testibus probatum est DD. Podios licentiam petijsse sic transeundi, & sic præcario nomi-
20 ne transierunt, quo casu scientia, & patientia Domini transitum dantis nihil ei nocet: ad *tex. in l. 1. in fin. de aqu. plu. arcen. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, num. 11. ff. de itin. act. priu. Paris. d. cons. 112. num. 37. 38. lib. 1.*

Et testes DD. Podiorum dicentes non fuisse petitam licentiam non probant, quia deponunt super negatiua
21 non coarctata: *Pacian. cons. 32. num. 12. Claud. ad Berlaz cons. 423 litteral A. Farinac. de testi. q. 65. n. 205.*
& plus creditur testibus DD. Saccheliorum affirmantibus licentiam fuisse petitam, & concessam: *Crauet. cons. 65. num. 25. Farinac. d. q. 65. num. 201. 207.*

His stantibus DD. Podij confugiunt ad Statutum *Carp. lib. 4. Rub.* 18. quo disponitur, ne possessiones, & prædia sint infructuosa, licere vicino trãsire per campum
vicini cum plaustris, & bobus, si non habeat caput ad
aliquam viam publicam: Verum à principio processus non deduxerunt in Iudicio istam actionem à Statuto nascentem, sed ex præscriptione, & possess. longi temporis, quæ remedia valde differunt, & post li-
22 tem contestatam non licet variare actionem, vt tradunt *DD. in l. 1. C. de eden.* & propterea illis dici po-
23 test: Viam, quam elegistis, hæc vobis pateat: *l. si mulier. § fin. ff. de eo, quod met. caus. §. quæ de fullone, vers. sed nostra Inst. de oblig. ex delict. Bald. in l. 1. num. 1. C. de execut. rei iud. Soc. iun cons 46. num. 7. vol. 2.* vnde
non profuit eis post conclusum in causam nouam
hanc proponere actionem, & multo minus, quia
hanc petitionem parti aduersæ non notificaue-
24 runt, vt erat necesse secundum *Marsil. sing. 81. per totum:* & ideo ob conclusionem in causa non licebat eis
sic vatiare petitionem: *Asin. in prax. §. 22. cap. 6. num. 2.*

Deinde prouisio illius statuti non videbatur habere locum in isto casu, quia nõ constabat, quod Prata DD.
Podiorum non haberent caput ad aliquam viam, pro
vt est necesse ostendere, quia se fundans in statuto debet probare verificatas esse omnes statuti qualitates,
25 alioquin statuto non est locus. *Bart. in l. 1. §. quod autem, ff. ne quid in flum. publ. Felyn. in cap. 2. de rescript. Dec. cons. 520. num. 11. Bero. cons. 29. num. 29. lib. 2. Natt. cons. 474. n 31. Surd. cons. 45. num. 14. vbi pulchre loquitur, idem Surd. cons. 130. num. 1. & cons. 138. num. 1. Mascard. de probat. verb. Qualitas concl. 1254. num. 3. Cyriac. contr. 145. num. 7. 8. p. 1.* Hic autem potius habetur, quod à parte inferiori dd. pratorum sit vna via capax huiusmodi transitus, ideo non
est locus dicto Statuto, quod etiam stricte est interpretandum, vti deuians à iure, vt de simili statuto dixit *Crauet. d. cons. 842. n. 3.* Ideo pro Sacchelijs
censeo per iura hucusque allegata, nisi meliora proferantur.

CAPVT LXXVII.

EPITOME.

Diuisio bonorum communium inter fratres non potest impediri, etiam si res aliqua diuidenda sit litigiosa, & donationem propter nuptias filius debet in suam partem imputare.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio est actus necessarius.*
2 *Diuisio non potest impediri, etiam si maior pars dissentiat.*
3 *Diuisio vniuersorum fieri debet.*
4 *Diuidi debent omnia, quæ possidebat defunctus.*
5 *Diuidi debet, quod peti potest.*
6 *Prohibita est alienatio mutandi iudicij causa facta.*
7 *Acquirens primus in feudo potest successoribus præiudicare.*
8 *Primogenitura reuocabilis habet naturam vltimæ voluntatis.*
9 *Iuramentum non facit actum irreuocabilem.*
10 *Obliuio præsumitur ex lapsu decem annorum.*
11 *Donatio non acceptata potest reuocari.*
12 *Litigiosa res potest diuidi inter fratres.*
13 *Donationem propter nuptias filius imputat in suam partem.*

14 Do-

14 *Donatio facta à ſocero nurui cenſetur propter nuptias.*
15 *erba: tua e... diſponunt.*
16 *Dictio: Nunc: eſt aduerſatiua, & quid importet.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

VT morem geram, cui plurimum debeo,
neceſſe eſt, vt reſpondeam motiuis qui-
buſdam excitatis in diuiſione bonorũ
quondam Illuſtriſſimi D. Marchionis
Erculis Coccapanij ſenioris, & dicam
eam amplius non eſſe retardandam,
quia eſt actus neceſſarius, cum nemo cogatur manere
1 in communione bonorum: *l. fin. ff. cõmuni diuid.* adeo
vt ſatis ſit vnum prouocare ad diuiſionem, etiam ſi
2 alij diſſentiant: *l. arbitrum. ff. fam. erciſc.* & in hac di-
uiſione debet venire etiam Palatium Villæ Gallorum
cum prædio adiacente, quia diuidere oportet, quid-
3 quid poſſidebat teſtator: *l. bona C. fam. erciſc.*
Neque obſtat, quòd dictus Marchio dictum Palatium
erexerit in Primogenituram, ideoque ſpectare ad D.
Erculem iuniorem ſtante refutatione paterna.
Quoniam nullus ex hæredibus dicti Marchionis ſenioris
prætendit in dicto Palatio plus altero, & ideo nulla
adeſt iuſta ratio, quin diuidatur, quia in petitione hę-
reditatis compræhenduntur etiam ea, quæ non ſunt
hęreditaria, dummodo eas poſſideret teſtator, vel ha-
beret in ſua poteſtate, vt res depoſitæ, vel pignori da-
4 tæ: *l. & non tantum, ff. de petit. hær.* adeo, vt veniant
etiam ea, in quibus teſtator habebat ſolum ius retinẽ-
di: *d. l. & non tantum, § veniunt*, quod autem peti po-
5 teſt, diuidi etiam permiſſum eſt: *l. per fam. ibi, & ge-
neraliter, ff. fam. erciſc.* & ideo Palatium diuidi debet,
quia poſſidebatur à defuncto, & per diuiſionem non
præiudicatur prætenſori, qui tantum dolere poteſt de
alienatione mutandi iudicij cauſa facta: *l. 1. vbi Bart.
6 & Bald. C. communi diuid.* & ſatis eſt hęredes diuiden-
tes ſibi inuicem teneri de euictione: *l. ſi familię, C. fam.
erciſc.*
Et multo minus debet negari diuiſio dicti Palatij, quia
iura Primogenituræ ſunt valde turbida, & obſcura,
quoniam illius fundator ſubrogauit in eius locũ feu-
dum Iuriſdictionale tanquam nobilius, quod potuit
7 facere, cum ſit primus acquirens: *Clar. in §. feudum,
q. 40. num. 3. verſ. eſt enim, & q. 41. num. 2. verſ. nam
feudum, Schrader. de feud. p. 2. c. 5. num. 42. & p. 8. c. 7.
num. 15.*
Et maxime quia fundator, antequam faceret Primoge-
nituram, proteſtatus eſt, quòd intendebat poſſe ſem-
per eam reuocare, quod declarauit etiam in ipſa ere-
ctione, licet non ita clare, & propterea cum Primoge-
nitura ita ſit inſtituta, vt reuocabilis exiſteret, ſequi-
tur, quo ad effectum, & facultatem reuocandi eam,
ſortiri naturam vltimarum voluntatum, etiam ſi fie-
8 ret in contractu: late *Molin. de primog. hiſp. lib. 1. c. 12.
num. 7. 8. 9. & ſeqq. & ſub num. 28. verſ. ſi vero Maio-
ratus non per viam, & verſ. ſi vero in eo*, ſicut ergo om-
nes vltimæ voluntates poſſunt reuocari, ita hæc Pri-
mogenitura: *Molin. d. trac. lib. 1. c. 12. num. 36. & lib. 4.
cap. 2. num. 1.*
Neque obſtat iuramentum, quia cum fuerit interpoſi-
tum in actu reuocabili, ſortitur eius naturam, & non
efficit, quin primogenitura non poſſit reuocari, &
9 annullari: *Molin. lib. 4. cap. 2. num. 56. 57. & num. 64.
verſ. & ipſum, & num. 66.*
Non obſtat fundatorem ſibi reſeruaſſe facultatem reuo-
candi dictam Primogenituram, dummodo faceret
mentionem dictæ proteſtationis: quia cum in abro-
gatione fecerit mentionem huius Primogenituræ, ſa-
tis expreſſit, quod debebat: *Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 12. tit. 8. num. 11. verſ. tertio, & num. 13.* & multo
magis quia lapſi ſunt decem anni inter creationem, &
10 abrogationem Primogeniturę, vnde pręſumitur obli-
uio: *Mantic. d. lib. 12. tit. 8. num. 16.*
Et maxime valida eſt reuocatio, quia nunquam conſtat
Primogenituram fuiſſe acceptatam ab Illuſtriſſimo
D. Primogenito, quinimmo eam vltimis diebus repu-
11 diauit acceptando hæreditatem paternam, ideo non
obſtante ſtipulatione Notarij fundator potuit eam
reuocare: *Molin. d. tract. de primogenit. hiſp. lib. 4. c. 2.
num. 60. 61. 62. 63. 64. & ſeqq. & num. 69. & num. 71.
verſ. vtcumque.*
Id autem tolerabile eſt, cum fundator ſubrogauerit lo-
co Primogenituræ feudum nobilius, & dum Primo-
genitus acceptauit hæreditatem paternam, videtur
etiam confirmaſſe eius diſpoſitionem: *Peregr. de fidei-
comm. art. 2. num. 89.*
Et dato etiam, quòd Palatium prædictum eſſet litigioſũ
propter litem à tertio motam, tamen non poteſt im-
pediri inter hęredes eius diuiſio cum vniuerſitate alio-
rum bonorum paternorum, cum res litigioſa veniat
in conſequentiam aliorum bonorum, & diuidi poteſt,
12 vt bene probat *tex. in §. 1. verſ. quando enim, in Auth.
de litigioſ. & in l. fin. in verb. aut diuiſionis, C. eod. Add.
ad Capellam Tholoſan. deciſ. 75. verſ. & ad hoc Ceph.
conſ. 64. num. 13. & num. 22.*
Non obſtat ſecundum motiuum de donatione ex cauſa
Dotis facta per dictum D. Marchionem ſeniorem Il-
luſtriſſimæ D. Violantæ Arioſtæ vxori Illuſtriſſimi D.
Co: Sigiſmundi Coccapani, quia hæc donatio etiam ſi
eſſet in augmentum Dotis, cum ſit conſtituta à So-
cero nurui cenſetur facta contemplatione filij, & ideo
ipſe debet eam imputare in ſuam portionem hæredi-
tariam, nec poteſt eam deducere in diuiſione cum
13 fratribus: *l. vt liberis, C. de collatio. Theſaur. deciſ. 46.
num. 4. Mangil. de imputatio, quæſt. 28. n. 27.* & multo
magis, cum dicatur in Inſtrumento eſſe donationem
ex cauſa Dotis, & propterea, etiam ſi vocaretur ſim-
plex donatio, tamen debet cenſeri donatio pro-
14 pter nuptias: *Surd. conſ. 196. num. 16. 17. Gratian. diſc.
690. num. 17. 18.*
Non obſtat tertium motiuum de ſcutis 4000. datis per
dictum D. Marchionem ſen. Illuſtriſſimæ D. Co: La-
uiniæ eius vxori in auxilium emendi domum Mutinę,
quoniam teſtator fidem facit talẽ pecuniam fuiſſe in-
ueſtitam in pretio dictæ domus, quæ cum ex diſpoſi-
tione tam matris, quàm patris inter fratres æqualiter
diuidi debeat, vnuſquiſque cenſetur habere etiam ſuã
dicti crediti ratam, & ſi aliter dicat, petit, quod intus
habet vnde bene dixit teſtator ſe non credere aliquem
aliud cogitare, aut prætendere.
Hancque fuiſſe mentem patris, & matris conſtat, quia
de reſtitutione nunquam locutum fuit, & dixit teſta-
tor: Nunc vero filij omnes partem habebunt in dicta
Domo, & ea fruentur: quæ verba etiam ſi videantur
15 enunciatiua, tamen diſponunt: ad *tex. in l. Titia,*

§. Titia,

§.Titi a, in verb. tua erunt. de leg. 2. & voluntas imperfecta declarat mentem defuncti: *Bart. in l. secunda §. testamentum, num. 2. ff. quemad. test. aper.* & si bene considerentur eius verba, apparebit non esse tractandũ de restitutione, dum enim dixit. Nunc omnes partem habebunt in domo: videtur recessisse à proposito restitutionis, dictio enim nunc est aduersatiua, vt
36 *in Auth. de defens. ciuit. §. quæ igitur.* & importat illud, quod fieri debet sine dilatione: *Paris. cons. 105. n. 30. lib. 1.* Ergo testator aliud non voluit, nisi quòd domus prædicta diuidatur, & mater disponẽdo, quòd fiat dicta diuisio, censetur reliquisse filijs ius tantum, quod habebat: *Mantic de coniect. vlt. vol lib. 9. tit. 1. num. 14. 15.* ex quibus, & alijs currenti calamo, & vulgari idiomate exaratis censui diuisionem prædictam non esse retardandam: Et ita, &c. sal. &c.

CAPVT LXXVIII.

EPITOME.

Filiorum appellatione an veniant fœminæ in fideicommissis, & quando secus, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Filiorum appellatione veniunt tam masculi, quàm fœminæ.*
2 *Fęminæ dicuntur institutæ filijs institutis.*
3 *Fœmina excludit substitutum facta filijs substitutione.*
4 *Filiorum appellatione non fœminę continentur, stante statuto fœminarum exclusiuo.*
5 *Fęminæ non veniunt appellatione filiorum in verbis dispositiuis.*
6 *Filiorum nomine non continentur fœminæ, vbi tractatur de conseruanda agnatione.*
7 *Fœminæ veniunt appellatione filiorum, vbi non extant coniecturæ in contrarium.*
8 *Fęmina exclusa per statutum non censetur exclusa per testatorem, & quomodo.*
9 *Fęmina non excluditur a fideicommisso nisi sit exclusa ab hæreditate grauati.*
10 *Masculus non excludit fęminas, nisi tractetur de conseruanda agnatione.*
11 *Fęminæ non excluduntur per extraneum.*
12 *Fęminæ regulariter veniunt appellatione filiorum etiam in dispositiuis.*
13 *Filiorum appellatio quid compræhendat.*
14 *Prohibitio alienationis posita consequutiue ad fideicommissum non ampliat illud.*
15 *Descendentium appellatione etiam fęmina continetur.*
16 *Fœmina non conseruat agnationem.*
17 *Fœminis vocatis non potest dici agi de conseruatione familiæ.*
18 *Fœminis non, vocatis in institutione neque in substitutione censentur vocatæ.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

DE anno 1607. perill. D. Iacobus Tombesius suum condidit testamentum in quo suos hæredes nominauit perill. DD. Eleonoram Boiardam, & Isabettam vxorem perill D. Aloysij A i sti nob. Ferrarien. ambas sorores dicti testatoris æqualiter, & æquis portionibus, & deficiente vna ex dictis sororibus instituit in dicta sua hæreditate filios natos ex ipsa, & procreatos ex legitimo matrimonio, & filios filiorum in infinitum, & deficiente vna ex ipsis sine filijs, vel ipsis filijs, & descendentibus deficientibus instituit alteram, & filios ipsius, ac filios filiorum in infinitum, voluitque eius bona sita in Villa Quarzelanæ conseruari in dictis eius hæredibus, & descendentibus, quos inuicem instituit, & substituit. Modo defuncta dicta D. Isabetta ex ea superstites remãserunt Illustrissimus D. Franciscus Ariostus, & Violanta ac Leonora eius sorores: Vnde quæritur, an sorores prædictæ succedant in dicto fideicommisso vna cum fratre, vel an potius ipse vti masculus eas excludat.

Et consideratis verbis testamenti, in quo nunquam apparet testatorem habuisse respectum ad sexum masculinum, sed vsus est verbis amplexantibus vtrumque, censeo iuri satis conuenire, vt sorores prædictæ succedant in dicto fideicommisso vnà cum fratre, quia testator alteri ex eis deficienti substituit filios, & filios filiorum ex ea procreatos, satis autem constat, quòd appellatione filiorum veniunt tam filiæ fœminæ, quàm masculi, præsertim in vltimis voluntatibus, quia in testamentis masculinum semper concipit fœ-
1 mininum, etiam si agatur de fideicommisso: ad *tex. in l. si ita scriptum, de leg. 2. l. si quis ita de test. tut. l. filij appellatione, & l. iusta interpretatione, de verb. sign. Alex. cons. 53. num. 14. lib. 4. Dec. cons 236. num. 5. Bursat. cons. 157. num. 45. Ceph. cons. 45. num. 10. Soc. iun. cons. 189. num. 3. lib. 3. Menoch. cons. 435. n. 4. 5. Crass. in §. fideicom. q. 12. num. 1. Peregr. de fideicom. art. 25. num. 1. & seqq. Intrigl. de substit. q. 58 n. 2. 3. 4. cent. 3. Fusar. eod. tract. q. 311. n. 6. 9. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 13. tit. 21. num. 11. Farin. decis. 354. num. 1. p. 2. Ludouis. decis. 414. num. 2. 3. 4. Giouagnon. cons. 97. num. 4. lib. 1. & cons. 11. num. 11. lib. 2* qui omnes concludunt vocatis filijs, vel eis nominatis etiam fęminas sub illa voce compræhendi, siue id fit ex proprietate sermonis, siue ex identitate rationis, nihil ad
2 rem nostram confert: satis est enim, quòd filijs institutis etiam fœminæ dicuntur institutę: *Giouagn. cons. 63. num. 10. lib. 1.* & in substitutione facta filijs etiam fœmina excludit substitutum: ad *tex. in l. Lucius, la 2. de
3 hær. instit. Seraph. decis. 1216. num. 1.*

Verum quia multa sunt, quæ in hac materia satis intricata possunt in contrarium allegari, singulis respondere operæ pretium duxi: Nam DD. solent præfatam conclusionem limitare, vt non procedat, vbi extat statutum, quòd stantibus masculis fœminæ non succedant, vt Ferrariæ euenit, tunc enim volunt, quòd appellatione filiorum veniant tantum masculi, si extant, quia testator censetur se voluisse conformare
4 cum dispositione sui iuris municipalis: ita per *tex. in l. hæredes mei, §. cum ita, vbi Bart. & Rip. num. 75. ff. ad Trebell.*

Trebell. Bald.in l.tres fratres,de pact. Alex.in l.Gallus §.1.in fin.de libert.& posthum. Soc.iun.cons.1.num.13. lib.1.Ceph.cons.695.num.6. Bursat. cons.36.num 31. lib.1. Mantic. de coniect. ult. vol. lib 8. tit.7.num.1. vers. sed adhuc latissime Fusar. de subst. d. quæst.311. num.42.43. Surd. decis.95.n.3.p.1. Giouagn. cons.11. num.4 lib.2.

Secundo obstare videtur, quòd aliqui considerant prædicta posse procedere in verbis conditionalibus, & sub conditione prolatis, veluti si hæres decesserit sine
5 filijs substituo Caium, verum in verbis dispositiuis, veluti deficiente hærede substituo eius filios volunt fœminas non venire appellatione filiorum: *Soc.in l. hæredes mei,§ cum ita, ad Trebell. Rim.sen. cons.224. num.49.82.Decian.cons.12. num.31.ad fin.lib.1. Giouagn.cons.11.num.18.lib.2.Honded.cons.57.n.71.*

Tertio solet considerari, quod fœminæ non veniant appellatione filiorum, quando testator prohibuit alienationem bonorum, & habuit respectum ad conser-
6 uationem agnationis: *Soc.iun.cons.168. sub num.27. lib.2. Menoch.cons.95.num.26.51.Fusar.d.quæst.311. num.28. Giouagnon. d.cons.11.num.9. lib.2. Farinac. decis.203.num.4.p.2.* qui alios allegant, quod hic satis verificari videtur, vbi testator voluit eius bona conseruari in dictos eius hæredes, quod factum fuisse videtur pro conseruanda agnatione.

His tamen non obstantibus censeo in hæredum esse regulæ, quòd appellatione filiorum veniant etiam fœminæ tam in verbis conditionalibus, quàm disposi-
7 tiuis, à qua non est recedendum, nisi in contrarium extent coniecturæ vrgentes, necessariæ, & dilucidæ: ad *tex.in l.1.C.de condit.insert. Rim.d.cons.224.n.47. 55.lib.2. Decian.d.cons.12.d.n.17. ad 28.lib.1. Gabr. cons.97.num.2. Peregr.de fideicom.art.25. num.14. in fin. & n.20. Mantic.de coniect. vlt.vol lib.11. tit.14. sub num.5. Farin.decis.486 n.2.par.2.Giouagn.d.cons. 11.num.14.*hic autem non extant aliquæ coniecturæ considerabiles: ergo, &c.

Non enim obstat primum argumentum desumptum à Statuto excludente fœminas, stantibus masculis, quia hæc coniectura est valde leuis, & sola non sufficit, vt inquit *Alex.& Rip.in d.l.hæredes mei.§.cum ita,ff.ad Trebell. ad rem Corn. cons.138 num.9.lib.2. pulchre Decian.d.cons.12.num.31.lib.1.*

Sed esto,quòd bona esset talis coniectura, tamē illa procedit solum, quando versamur inter illas personas, quæ statuto masculis præferuntur in successione illius defuncti,de cuius hæreditate agitur,quia fœmina exclusa per Statutum non censetur exclusa per testa-
8 torem,nisi ab hæreditate illius, de quo statutum loquitur: *Zanch. in d. l. heredes mei, §.cum ita, par. 9. num.49.Decian.d.cons.12.num.31.vers. & verissima Seraph.decis.1216.num.8. Ludouis.decis.514 num.15.* sic est, quòd statutum Ferrariæ non excludit fœminas, quin possint succedere cum masculis in hæreditate matris,vel auunculi, de quibus hic agitur, ergo neque erunt excludendæ à fideicommisso ab auunculo facto, etenim fœmina non excluditur à fideicommisso quando ex forma statuti non erat exclusa ab
9 hæreditate illius, qui reperitur grauatus onere fideicommissi: *Alex.cons.38.num.6.lib.6. quem sequitur Soc. Corn. Ias. Dec. Curt.sen. Ruin. Paris. Grat. Soc.iun. Bero. & alij plures, teste Surd.decis.84.n.10.11.p.1.*

late Fusar.d.q.311.num.47.Peregr.d.art.25.num.40. Honded.d.cons.57.num.72. Seraph.d. decis.1216. Farinac.decis.354.p.2.late Giouagn. d. cons.11. num.17. lib.2. qui multos allegat, & probat ad finem, vt fœmina à Statuto exclusa per masculum non succedat in fideicomm.cum eo,oportere,vt masculus ille eam excludat nō solum à successione grauati, sed etiam grauantis,seu fideicommittentis, quod hic verificari non potest, vbi statutum Ferrariæ nullo loco excludit fœminam à successione matris,vel auunculi.

Et propterea hæc coniectura potest retorqueri contra substitutum, vbi non est talis,qui ex forma statuti excludat fœminas ab hæreditate grauati, vel grauantis, quia tunc ad eius fauorem non dicitur considerata
10 conseruatio agnationis: *Honded. d.cons.57. num.72. Decian.d.loco Seraph.d.decis.1216.num.8. Farinac.d. decis.485.num.5.vers.ad quartam Giouagn.d.cons.11. num.16 lib.2.* Vnde cum hic masculus non excludat fœminam ab hæreditate auunculi,vel matris, hæc coniectura seruit de vento,quoniam testator respectu dd.
11 DD. Violantæ, & Francisci erat extraneus: *Honded. cons.57. num.50.51.lib.1. Bardell. cons.81.num.32. Intrigl.de subst.cent.3.q.58.num.22.23.*

Secundum non obstat,quòd in verbis dispositiuis appellatione filiorum nō veniant fœminæ, namque si quid fidendum est huic conclusioni, illa procedit, quando testator vocauit filios, vel descendentes suos: Verum
12 regulariter etiam in verbis dispositiuis appellatione filiorum veniunt etiam fœminæ: ad *tex.in d.l. iusta,de verb.sign.Bart.in l.liberorum, num.5. & col.pen. vers. quæro,eod.Dec.cons.442.num.12. Corn.cons.124 n.21. lib.2. Ruin.cons.168. num.13.lib.3. Gabriel cons. 97. num.28.Menoch.præs.84.num.3 lib.4.Peregr.de fideicomm.art.25.num.7.& n.43 Fusar.de subst.d.q.311. num.1.2 3.4.5 6.9.* Bene verum est, quòd facilius in
13 verbis dispositiuis fœminæ excluduntur à vocabulo filiorum: *Giouagnon.d.cons.11.num.12. lib.2.* verum si coniecturæ non adsint, adhuc tali voce comprehenduntur: *d.l.lucius,§.ult.de leg.2. l.si ita scriptum, de leg.1.l.qui duos,& l.seruis legatis,in princ.de leg.3. Ias.in l.qui filiabus,num.14.de legat.primo Ruin.cons. 140 n.3.lib.2.Bursat.cons.1.num.22 lib.1.Peregr. d. art 25.num.43.Farin.decis.132.p.4.*

Tertium non obstat de prohibita alienatione,& de conseruatione agnationis, quia nullum testator verbum fecit de agnatione, aut familia, sed tantum dixit velle,quòd eius bona remaneant pœnes eius hæredes,& descendentes, & hæc prohibitio posset dici nuda, & quòd non inducat fideicommissum, nisi in casu contrauentionis: *Decian.d.cons.12.n.28. vers.sed omisso, lib.1.*sed esto.quòd valida sit, nō tamen testator prohibet alienari bona extra familiam aliquam, sed tantum dicit, quòd conseruentur pœnes eius hæredes, & eorum descendētes,& ideo videndum est,quinam sint isti hæredes,& descendentes,quia prohibitio alienationis,cum ponatur consequutiue ad fideicommissum, restringitur etiam ad eius terminos, & non am-
14 pliat illud: *Dec.cons.336.num.2. Ceph.cons.544.lib. 4.Gabriel cons.123.in princ.lib.1.Petra,de fideicomm. quæst.6.num.43.Seraph.decis.1216 num.12.Fusar.de subst.quæst.683.num.10. Farinac. decis.14.num.4.7. p.1.*non enim hæc verba repugnant, quin etiam in fœmina verificari possint, quia certum est, quod appellatione

appellatione

15 pellatione descendentium etiam ipsa fœmina continetur: *Peregr. de fideicomm. art. 25. num 8. Iusar. d. q. 311. num. 91.* Ergo inde non resultat aliquod fideicommissum, cuius fœminæ nequeant esse capaces.

Neque hoc loci potest considerari Agnationis conseruatio, quia agitur de institutione duarum fœminarum, earumque filijs, & descendentibus, quoniam cum illæ trãseant in alienam familiam, filij ipsarum sequuntur agnationem patris, & non matris eò, quòd mulier di-
16 citur finis propriæ familiæ, & caput alienæ: ad *tex. in l. pronunciatio, §. fin. & l. familiæ, §. feminarum, ff. de verb. sign. Ludouis. d. decis. 514. num. 11. Cardin. d. decis. 354. num. 5. p. 2.* & propterea qui in proposito dicunt ob respectum conseruandæ agnationis fœminas non venire sub nomine filiorum, loquuntur in casu, quando substitutus est aliquis de descendentibus, vel agnatis testatoris, qui etiam proprias filias exclusit, tunc si omnibus absque filijs deficientibus substituat Titium, appellatione filiorum fœminæ non continebuntur, vt videre est apud *Intrigl. de fideicomis. cent. 3. quæst. 58. num. 22. 23.* vbi infinitos allegat, quod non congruit
17 casui nostro, ideoque nihil obstat, quia vere vbi in aliqua parte testamenti vocantur fœminæ, non dicitur habita ratio conseruandæ agnationis: *Cauagn. cons. 99 num. 70. lib. 1. & cons. 12. num. 5. lib. 2.* vbi alios allegat.

Hic autem in ipso principio vocantur fœminæ, quæ hæredes vniuersales instituuntur, & propterea sicut quãdo testator noluit vocare fœminas in vniuersali insti-
18 tutione, censetur etiam noluisse vocare eas in substitutione: *Decian. cons. 1. num. 98. in fin. lib. 2.* ita à contrario sensu, si eas instituit, censeri debet, quòd etiam substituere voluerit: ad *tex. in l. qui accusare. de accusat. §. 1. vbi gl. Inst. de tutel. l. fin. de leg. 3. gl. in Clem. frequentius, de sent. excommunicat. Crauet. cons. 964. n. 4. vers. ius igitur.*

Ex quibus concludo prædictã Illustrissimam D. Violantam, & eius sororem successisse in dicto fideicommisso vnà cum fratre, eique assignandam esse portionem pro rata eis tangentem, & ita, &c. sal. &c.

CAPVT LXXIX.

EPITOME.

Legatum an censeatur reuocatum, si testator vendat rem legatam cum pacto retrouendendi, & quid in causa pia.

SVMMARIVM.

1 *Legatum reuocatur per alienationem rei legatæ titulo lucratiuo.*
2 *Alienatio voluntaria ex titulo oneroso inducit reuocationem legati.*
3 *Legatum censetur reuocatum, si testator vendat rem legatam cum pacto retrouendendi.*
4 *Alienatio rei legatæ quando inducat reuocationem legati.*
5 *Legatum durat, si pretium rei legatæ alienatæ in aliam inuestiatur.*
6 *Alienatio titulo lucratiuo præsumitur voluntaria.*
7 *Alienatio titulo oneroso præsumitur facta ex necessitate.*
8 *Legatum non censetur reuocatum ex alienatione, sed ex voluntate præsumpta.*
9 *Hæres debet probare mutatam esse testatoris voluntatem.*
10 *Legatum non præsumitur reuocatum re legata alienata titulo oneroso.*
11 *Legatum non durat, etiam si fiat alienatio ex necessitate, stantibus coniecturis mutatæ voluntatis.*
12 *Testator, qui potuit mutare legatum, & non mutauit, censetur perseuerare.*
13 *Legatum creditur durare, si spes sit luitionis rei legatæ.*
14 *Venditio rei legatæ cum pacto retrouendendi an inducat reuocationem legati.*
15 *Venditio cum pacto retrouendendi an sit perfecta venditio.*
16 *Venditio cum reluendi pacto an sit vera alienatio.*
17 *Pactum retrouendendi est species seruitutis.*
18 *Testator pignorando rem legatam non censetur reuocare legatum.*
19 *Legatum censetur reuocatum, si testator pignorauit, rem legatam tanti, quanti valebat.*
20 *Pactum retrouendendi facit rem vilescere.*
21 *Vendens cum pacto reuendendi præsumitur habere spem redimendi.*
22 *Legatum non censetur cassatum ex alienatione, sed ex voluntate præsumpta.*
23 *Damnatur Ant. Gomez.*
24 *Erubescimus sine lege loqui.*
25 *Legatum non censetur reuocatum per alienationem rei legatæ fauore piæ causæ.*
26 *Piæ causæ fauor non iuuat, quando reuocatum censeatur legatum per alienationem rei.*
27 *Libertatis legatum est pium, & fauorabile.*
28 *Legata res vendita si recuperetur reuiuiscit legatum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

Legatum factum à M. R. D. Vincentio Grilinzono Societati S. Rochi de Carpo de vna Apotheca cum onere qualibet hebdomada dicendi Litanias, & præces pro animabus defunctorum est omnino præstandum, nec intelligitur reuocatum per venditionem à testatore factam cum pacto retrouendendi ad certum tempus.

Nam licet dici soleat, quòd per alienationem rei legatæ censeatur reuocatum legatum, siue alienatio fiat titu-
1 lo lucratiuo: *l. rem legatam, vbi* DD. *de adim. legat.* siue titulo oneroso sine necessitate rei familiaris: *l. fidei-*
2 *cõmissa, §. si rem de leg. 3* pro vt euenisse videtur in casu nostro, vbi dictus D. Vincẽtius vti vir opulentus nõ censetur ex necessitate, sed voluntarie alienasse, tamẽ contrariũ puto verius esse ex infra dicendis: non attẽto, quòd opinionem, vt legatum censeatur reuocatum per venditionem cum pacto retrouendendi, quia est
3 perfecta venditio, in iudicando, & consulendo sequẽdam dixerit *Ant. Gomez. var. resol. lib. 1. c. 12. n. 56. vers.*

verſ. ſed in iudicando. Gratian. diſc. for. lib. 2. cap. 251. num. 49.

Etenim in primis ſciendum eſt, quòd legatum cenſetur
reuocatum per alienationem rei legatæ tantum, quā-
do vel titulo lucratiuo facta eſt alienatio, vel oneroſo
quidem, ſed voluntario, & nulla vrgente neceſſitate:
4 ita per *tex. in l. cum ſeruus, ff. de adim. legat. Gomez. c.
12. num. 56. verſ. ſi vero. Soc. iun. conſ. 162. num. 25. lib.
2. Menoch. conſ. 254. num. 4. Ancaran. Regien. lib. 1. q.
75. num. 4. in fin. Tuſch. pract. concluſ. littera L concluſ.
138. num. 11. Mantic. de coniect. vlt. vol lib. 12. tit. 6.
num. 12. Cyriac. controu. iur. lib. 1. c. 118. num. 1. & lib.
2. c. 305. num. 20.* nam in facto conſtat præfatum
D. Vincentium ad perſoluendum æs alienum hæc fe-
ciſſe, quia emerat vnum prædium non modici valo-
ris, & cum totum pretium perſoluere non poſſet, ven-
didit non ſolum dictam Apothecam, ſed etiam mul-
tam ſuppellectilem, vnde Apotheca non videtur alie-
nata, ſed potius cenſetur facta quædam tacita ſubro-
gatio, etiam ſi hoc non fuerit dictum: ad *tex. in l. pa-*
5 *ter inter filios, ff de adim. leg. Dec. in l. petens. C. pact.
Iacob. de S. Georg in l. qui poſt teſtamentum, num. 3. 4.
C de legat. Anch. l. quæſt. 75. num. 5. Menoch. d. conſ.
254. num 11. 20. Honded. conſ. 61. ſub num. 37. lib. 1.
Cyriac d. contr. 118. num. 14.*

Et quia tota hæc materia pendet à coniecturis mutatæ,
vel non mutatæ, teſtatoris voluntatis, dato etiā, quòd
alienatio eſſet voluntaria, adhuc quærendum eſt, ad
quem ſpectet onus probandi mutatam voluntatem;
& ſane ſi loquimur de alienatione titulo lucratiuo fa-
cta, vtique præſumitur voluntariam eſſe, & ideo hæ-
res habet fundatam intentionem, & ſi legatarius di-
cit non fuiſſe reuocatum, debet ipſe probare muta-
6 tam non eſſe voluntatem: *gl. in d. l. fideicommiſſa, §.
ſi rem, in verb. exigendam, de leg 3. Tuſch. d. concl. 138.
num. 20. Mantic. d. tit. 6. ſub num. 13. Cyriac. d. contr.
305. num 20.* ſi vero loquimur de alienatione facta
titulo oneroſo, & non conſtat clare, an teſtator eam
fecerit ex neceſſitate, vel libera voluntate, & non ex-
tat alia coniectura mutatæ voluntatis, tunc in dubio
præſumitur teſtatorem ex neceſſitate alienaſſe, & per
conſequens legatum non reuocaſſe, & ſi hæres aliter
7 dicit, ipſe probare debet: ad *tex. in d. l. fideicommiſſa,
§. ſi rem, vbi gl. in verb. probationem, de leg. 3. Alex. ad
Bart. in d. l. rem legatam, de adim. leg. & in conſ. 168.
n. 4. lib. 6. & conſ. 157. num. 2. lib. 7. Soc. iun. conſ. 162.
num. 5. lib. 2. Tuſch. d. concluſ. 138. num. 13. 20. Gabr.
conſ. 103. num. primo, lib. 1. Honded. conſ. 61. ſub n. 18.
lib. 1. Menoch. de præſ. lib. 5. præſ 167. num 9. Mantic.
ſub d. tit. 6. n 13. Anchar. d. quæſt. 75. num. 5. Cyriac. d.
contr. 118. num. 5 & contr. 305. num. 20.*

Nec mirum, quia reuocatio legati non naſcitur ex alie-
natione rei legatæ, ſed ex voluntate præſumpta, quæ
8 alienationem præcedit: *Bart. in d. l. cum ſeruus. Soc.
iun. conſ. 162. num. 2. lib. 2. Maſchard. de probat. concl.
1287. num. 87. verſ. non quidem.* & propterea etiam ſi
alienatio ſit ex titulo oneroſo, & voluntatis mutatio
non præſumatur, niſi alienatio ſit voluntaria, & ſine
neceſſitate, ſi hæres hoc alleget, debet etiam probare,
9 quia eſt fundamentum ſuæ intentionis, & in dubio
legatum non cenſetur ademptū, & ſtante titulo one-
roſo voluntas neceſſaria præſumitur. *Hieron. Gabr. d.*
10 *conſ. 103. in princ. Mantic. d. tit. 6. num. 12. Cyriac. d.
contr. 305. num. 20. Maſchard. d. concl 1287. num. 125.*
vbi ſic diſtinguit, & concordat opiniones: & propte-
rea dato etiam, quòd alienatio fuiſſet facta ex cauſa
neceſſitatis, ſi hæres probaret teſtatorem receſſiſſe à
11 priori voluntate, legatum cenſeretur reuocatū. *Alex.
ad Bart. d. l. rem legatam. Soc. iun. d. conſ. 162. num. 24.
lib. 2. Mantic. d. loco, numero 13. Maſchard. d. concluſ.
1287. 127.*

Verum hic etiam extant coniecturæ maxime de perſe-
uerantia voluntatis teſtatoris, tamen quia cum poſt
alienationem prædictam potuerit commode reuoca-
re legatum, & non reuocauerit, videtur perſtitiſſe in
12 eadem ſententia: ad *tex. in l. tractabatur, vbi gl. de
milit. teſt. l. 3. C. de inoff. teſtam. Caſtr. in l. fin. C. de poſt-
hum. hær. inſtit. Dec. conſ. 490. num. 7.* tum quia ipſe
teſtator adhuc viuens fecerat mandatum, & conſti-
tuerat Procuratorem ad Apothecam redimendam,
licet morte præuentus nō perfecerit negotium, quod
eſt ſignum non mutatæ voluntatis, quia cenſetur no-
luiſſe, vt illa res ſit perpetuo penes emptorem, quod
tamen eſt neceſſarium ad præſumendam legati reuo-
13 cationem. *Tort. in §. ſi quis rem, num. 2. Inſt. de legat.*
debet ergo hęres liberare dictam Apothecam, & cam
redimere, & dictæ ſocietati tradere: *d. l. fideicommiſſa,
§ ſi rem, verſ. idem, vbi DD. & in d. l. qui poſt. C. de le-
gat.*

Sed eſto etiam, quòd venditio Aphotecę fuiſſet facta vo-
luntarie, & abſque neceſſitate, quia tamen non fuit
venditio abſoluta, & iuſto pretio facta, ſed cum pacto
retrouendendi, non cenſetur mutata voluntas, vbi
enim ab initio contractus teſtator alienans cogitauit
de redemptione rei alienatæ, non cenſetur mutaſſe
14 voluntatē. *Ruin. in l filiæ, §. Titia, num. 3. de cond. &
dem. Menoch. d. conſ 254. num. 19. & lib. 4. præſ. 167.
num. 25. verſ & prædictæ.* cuius verba perpendi de-
bent, quia cōferunt multum ad propoſitum: nec mi-
rum quia licet venditio cum pacto retrouendendi ſit
15 perfecta & vera venditio, vt probat *Tiraq. de retract.
conuent. § 2. gl. 1. num 32. 35. & ſeqq.* tamen poteſt
dici, quòd non ſit vere propria, & abſoluta alienatio,
quia non transfertur dominium irreuocabiliter: ad
16 *tex. in l 1. vbi* DD. *C. de fund. dot. & in l. cum quis, §.
qui hominem, & l. qui decem, §. vlt. vbi Alber. ff. de ſo-
lut. lib. 3. § ſi quis ſeruum, ff. de ſtatu lib. Bald. in c. 1. §.
aut ſi libellario, ad fin. tit. quib mod. feud. amitt.* Nam
licet in venditione huiuſmodi transferatur dominiū,
ſi venditor illud habebat, non tamen transfertur li-
berum, quia pactum retrouendendi eſt velut ſpecies
ſeruitutis, quæ minuit etiam iuſtum rei pretium. *Rip.*
17 *in l. 1 § ſi hæres, num. 26 ff ad Trebell. Cyriac. poſt con-
trou 261. num 6. 7 lib. 2.* vbi ponit vnam deciſionem
Rotæ Romanæ per extenſum, quæ ita dicit.

Et ideo reſpectu præſentis materiæ non credo faciēdam
eſſe differentiam inter venditionem rei legatæ cum
pacto retrouendendi, & inter pignorationem eius, ac
hypothecam adeo, vt ſæpe huiuſmodi venditiones
voleant appellari pignorationes, nam licet inter ſe
multum differant, tamen in propoſito noſtro non
videntur differre, quia ſicut teſtator pignorando rem
legatam nō cenſetur legatum reuocaſſe propter ſpem
18 redemptionis: ad *tex. in d. l. qui poſt. vbi Cyn. l vlg o ſ.
Caſtr. & Alex. C. de legat. & in §. ſi rem. Inſt. de legat.
Bart. in l. rem legatam, n. 9. de adim. leg. Alex. conſ. 169.
in fin.*

in fin. lib. 6. Tiraq. de retract. lignag. in præfat. num. 36. verſ. nam teſtator. Tuſch. d. concl. 138. num. 134. Anch. d. quæſt. 75. num. 1. in fin. Menoch. d. præſ. 167. num 41. Mantic. d. tit. 6. num. 24. niſi tamen tanti pignoraſſet, quanti valeret, aut etiam pluris, quia tunc cenſetur reuocatum legatum, cum non credatur amplius rem legatam redempturum, niſi tamen eſſet ſuorum ma- 19 iorum: per *tex. in l. qui habebat, vbi gl. & Bart. de leg. 3. Caſtr. & Alex. in d. l. qui poſt C. de legat. Tiraq. in d. præfat. num. 36. verſ. niſi teſtator. Menoch. d. præſ. 167. num. 42. verſ. hoc tamen Gomez d. c. 12. num. 56. verſ. ex quo Anch. d. quæſt. 75. num. 2. Tuſch. d. concluſ. 138. num. 135. Mantic. d. tit. 6. num. 24.* ita dicendum credo in venditione cum pacto de retrouendendo, quia ſi res vendita ſit pro pretio minori, quàm valeat, pro vt ſemper fieri ſolet, propter illud pactum, quod facit rem vileſcere in quarta vel quinta, & ſexta parte, 20 pro vt eſt longius tempus, vel breue: *Cyriac. d. contr. poſt 261. lib. 2.* præſumendum eſt venditorem eſſe redempturum illam rem, ne damnificetur ſine cauſa: 21 ad tradita per *Caſtr. Alex. Iaſ. & Corn. in d. l. qui poſt teſtamentum, C. de legat. Menoch. lib. 3. præſ. 23. n. 8.* cum nemo præſumatur iactare ſuum, & à communiter accidentibus videmus, quòd tales venditores ſolent res venditas redimere, vel ſaltem ius redimendi cum ſuo commodo cedere vnde ſi perpendantur iura, & auctoritates ſcribentium de hanc materia, non vim faciunt, quòd ſit alienatio, vel pignoratio, ſed an ſit ſpes, & locus redemptioni, nec ne, ex quibus arguamus animum mutatæ, vel non mutatæ, voluntatis, quia non alienatio, ſed voluntas inducit 22 præſumptionem reuocationis legati: *Maſcara. d. concl. 1286. num. 87.* vt vidimus, & ideo, vbi etiam verſamur in pignoratione pro tanto pretio, quanti res valet, cenſetur legatum reuocatum, licet pignoratio non ſit propriè alienatio: *Menoch. d. præſ. 167. num. 41. lib. 5.*

Non obſtat *Gomez. var. reſol. lib. 1. tit. de legat. c. 12. num.* 23 *56. verſ.* ſed in iudicando: quia nullam rationem, vel legem adducit ad ſic probandum quod per venditionem rei legatæ cum pacto retrouendendi cenſeatur reuocatum legatum, quoniam erubeſcimus ſine 24 lege loqui: *l. qui filium, §. Sabinus, ad Trebell. l. illam, C. de collat. l. fin. C. de conſul. lib. 12. & §. conſideremus, in Auth. de trien. & ſemiſ.* vnde ipſe *Gomez ſub d. num. 56. verſ. item videtur,* melius dixerat, quod ſi eſſet facta alienatio cum pacto de retrouendendo, legatum non cenſeatur reuocatum: & ratio erat euidens, quam ipſe præmiſerat, quia erat ſpes luitionis: Vnde ſicut non adhæreo Gomez ſine ratione, & lege loquenti, ſic non exiſtimo timendum de *Gratiano d. cap. 251. num. 49.* quia cum ſimpliciter ſequitur, & aliud non allegat.

Neque reſiſtit, quòd hæc venditio ſit vera, & propria alienatio, vt ſentire videtur *Gomez d. loco,* & pro ratione adducit, quia iam vidimus eſſe vere, & proprie venditionem, non tamen abſolute alienationem, & dato etiam, quòd eſſet alienatio, hoc non facit oriri præſumptionē mutatæ vel non mutatæ voluntatis, ſed conſideratur, an adſit ſpes luitionis, vel an potius perpetuo debeat remanere penes emptorem, vt vidimus, & non latuit *Gomez. d. c. 12. n. 56. verſ. ſecunda melior.*

Pro ſocietate S. Rochi allegabatur etiam, quod iſtud legatum erat factum cauſæ piæ, & loco pio, & propterea dicebatur per alienationem rei legatæ non eſſe inductam reuocationem legati fauore pieta- 25 tis, & animæ: *Bart. conſ. 26. num. 2. 3. lib. 1. Iaſ. in l. qui teſtamentum. num. 3. in fin. C. de legat. Caſtr. conſ. 12. ad fin. lib. 2. Abb. conſ. 31. in princ. lib. 1. Capra. conſ. 115. num. 13. Dec. conſ. 72. num. 2. Myuſ. in d. §. ſi rem ſuam, Cattelian. Cotta in Memoral. verb. Eccleſia, verſ. quinto Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ priuileg. 41.*

Verum quia alia ſententia videtur verior, & magis recepta, vt etiam legatum ex cauſa pia factum cenſeatur reuocatum per alienationem rei voluntariam, vt 26 inquit *Bald. in d. l. qui poſt teſtamentum, C. de legat. Ruin. conſ. 75. lib. 2. Natt. conſ. 623. num. 3. verſ. non obſtat. Soc. iun. conſ. 162. num. 11. lib. 2. Vaſquius in trac. de ſucceſſ. progreſſ. lib. 3. tit. de legatis, §. 28. num. 10. late Menoch. conſ. 429. num. 7 8 9. lib. 5.* qui reſpondet ad omnia contraria, & idem *Menoch. d. præſ. 167. n. 17. lib. 2. Tuſch. d. concl. 138. num. 4. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 12. tit. 6 n. 5. late Maſch. de probat. lib. 3. d. concluſ. 1287. num. 102. 103. 104. 105. 106. 107.* vbi dicit ab hac opinione non eſſe recedendum, & tollit contraria.

Et hoc probatur iuribus apertis, nam certiſſimum eſt, quòd legatum libertatis ſeruo factum eſt pium, & 27 fauorabile, & tamen ſi teſtator alienet ſeruum, cenſetur reuocaſſe illud legatum, niſi illum redimat ad *tex. in l. verum eſt ff. de manumiſ. teſt. Bald. in d. l. qui poſt teſtamentum Menoch. d. conſ. 429. num. 7. & d. præſ. 167. num. 18. Alciat. conſ. 174. lib. 9 Maſchard. d. concl. 1287. num. 103 Mantic. d. tit 6. num. 5* ita ſi res loco pio legata alienetur, extinguitur legatū, verum 28 ſi redimatur fauore pietatis reconualeſcit: ex *Bald. in d. l. qui poſt vbi Ang. Caſtr. & Iaſ. C. de legat. Roman. in Auth. ſimiliter. n. 81. C. ad l. falcid. Natt. d. conſ. 613. n. 3. Tiraq. d. priuileg. 41. Mantic. d. tit. 6 n. 5. 6. Menoch. d. conſ. 429 n. 7. Maſch. d. cōcl. 1287. n. 112.* Ideo nō putaui his inſiſtendum, ſed prædicta ſatis ſufficere ad obtinendam victoriam, & ita fuit obtentum, cum certo tamen moderamine amicabiliter compoſito.

CAPVT LXXX.

EPITOME.

Vterini fratres an ſibi inuicem ſuccedant in bonis maternis excluſis conſanguineis non obſtante ſtatuto præferente agnatos cognatis.

SVMMARIVM.

1 *Vterinus frater ſuccedit vterino in bonis maternis excluſo conſanguineo.*
2 *Bona materna non comprehenduntur ſtatuto præferente agnatos cognatis.*
3 *Agnatos preferendos eſſe cognatis intelligitur quo ad bona paterna.*
4 *Matris bona iuſtū eſt deuenire ad eiuſdem tantū filios.*
5 *Patrimonium duplex poteſt quis habere in quo diuerſimode ſuccedatur.*

6 *Statuta de ſucceſſionibus ſunt intelligenda, vt bona materna tantum eius matris filijs deferantur.*
7 *Vterinus tranſmittit hæreditatem vterini quo ad bona materna.*
8 *Dotis hæredes ſunt tam maſculi, quàm fœminæ.*
9 *Hæreditas adita amplius non eſt hæreditas.*
10 *Statuta, quæ præferunt agnatos cognatis, intelligunt... etiam de bonis maternis.*
11 *Succeſſio bonorum maternorum quomodo deferatur.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Frabachi ſatis videtur, quod ille nihil conſequi poſſit in hæreditate Petri quo ad bona à matre prouenta ob exiſtentiam Marci, & Ludouicæ fratres vterinos dicti Petri, ſi quidem licet Frabachus ſit frater conſanguineus, tamen verius eſſe creditur, quòd
1 vterini ſuccedant vterino in bonis à matre prouentis excluſo fratre conſanguineo, nedum patruo ad *tex. in l. de emancipatis, verſ. exceptis, vbi gl. Salyc. & alij. C. de leg. hær. Tiraq. de retract lignag. §. 14. gl. 2. n. 4. Craſſ. de ſucceſſ. §. ſucceſſio ab inteſtato, quæſt. 32. n. 1. Gabr. ſent. lib. 4. de ſucceſſ. ab inteſtat. concl. 3. num. 4. Emil. Gall. tract. de except. ad ſucceſſ. Rub. 1. in ſucceſſ. tam ab inteſt. quam ex teſt. num. 98. Bald. Nouell. tract. de Dote, p. 12. num. 54.*

Neque huic rei obſtant ſtatuta noſtra, ſi quidem potius decernunt quo ad bona à linea materna prouenta ſeruari ius commune, vt ex *Stat. Carp. lib. 2. Rub. 55.*
2 *de ſucceſſ. ab inteſt. ad medium, verſ. excepto quam.* nullibi enim legitur ſtatuta noſtra manũ appoſuiſſe circa bona à matre prouenta adeo, vt caſum vterini videantur reliquiſſe ſub diſpoſitione iuris communis. *Bald. Nouell. d. par. 12. num. 54. 55. Magon. deciſ. 148. num. 16. ad fin.*

Et quamuis ſtatuta prædicta diſponãt in ſucceſſionibus agnatos præferri cognatis, id ſane interpretatur procedere quo ad bona paterna, vel aliunde quæſita, non autem quo ad bona à matre prouenta: ita *Caſtr. in*
3 *Auth. itaque. C. communia, de ſucceſſ. idem Caſtr. conſ. 39. num. 16. lib. 3. ſequitur Alex. conſ. 5. num. 5. verſic. hoc confirmo, lib. 6. Ruin. conſ. 28. num. 5. in fin. vol. 3. Crot. conſ. 63. num. 21. Crauet. conſ. 457. num 9. Brun. de ſtatut. fœm. excl. art. 8. quæſt. 15. num. 55. & art. 12. numero 259. Boer. deciſ. 85. num. 3. late Bald. Nouell. dict. tract. de Dot. p. 12. num. 54. & n. 55. verſ. tamen ego. Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 278. num. 12. lib. 1.* quorum
4 rationes præponderare videntur: *Soc. ſen. conſ. 89. numero 5. lib. 4. pulchre Magon. deciſ. 148. num. 16. verſ. Nam inſpecta, & num. 17. 18. Gabriel. conſ. 6. num. 7.*

Alioquin dicta ſtatuta darẽt occaſionem vterinis nimis dolendi, & exclamandi, dum viderent bona eorum matris deferri ad extraneos, ſequi & filios ſuos illis priuari, quod iniuſtum videtur, & ſatis eſt, ſi ſtatutum operetur quo ad bona paterna, cum non ſit inconueniens, vt quis habeat duplex patrimonium, in quo diuerſimode ſuccedatur, vt ſcilicet reſpectu paternorũ
5 vocentur conſanguinei, reſpectu vero maternorum bonorum veniant vterini, ſeu eiuſdem matris filij: cum ſic probet *tex. in d. l. ſi emancipatis. Corn. in dict. Auth. itaque. Brun. d. art. 12. num. 259. Gabriel. conſ. 6. num. 5. Ruin. conſ. 20. num 8. lib. 3. Magon. d. deciſ. 148. num. 18.* qui reſpondet contrarijs.

Et propterea huiuſmodi ſtatuta contra Socinum recipiunt hanc declarationem, & reſtitutionem, etiam ſi ſint correctoria, cum ſit conueniens, vt eiuſdem matris filij ſint ſoli hæredes in bonis maternis, & ſic ſta-
6 tuta de agnatis loquentia ſunt declaranda: *Bald. Nouell. d. par. 12. num. 54. 55. Magon. d. deciſ. 148. num. 16. verſ. nam inſpecta. Peregr. conſ. 51. num. 16. 17. lib. 1.* vbi loquitur etiam de ſtatuto Ferrariæ: quæ adeo vera ſunt, vt vterinus tranſmittat ad extraneos etiam hæreditatem maternam excluſo conſanguineo vigore ſtatutorum, quæ tranſmiſſionem hæreditatis non adi-
7 tæ admittunt. *Magon. d. deciſ. 148. num. 16.* qui etiam tollit motiuum, quòd amplius non ſint bona materna, ſed hæreditas defuncti.

Verum ſi hæc non procederent, quæ tamen vera ſunt, adhuc Frabachus ſolam tertiam partem poſſet prætendere, quia nihil de pluri poſſet conſequi dictus Petrus, ſi viueret ob exiſtentiam Marci, & Ludouicæ cũ in Dote ſuccedant tam maſculi, quàm fœminæ non dotatæ, ad quam vocantur ſimpliciter filij matris: ex
8 *Stat. Carp. lib. 2. R. 55. de Dot. lucr.* & certum eſt, quòd appellatione filiorum veniunt etiam fœminæ: & id verum eſſe conuincitur ex alio ſtatuto Carpi, *vbi diſponitur,* quòd fœminæ dotatæ poſſint in Dote matris conſequi tantum quatuor pro Centenario, ergo à contrario ſenſu, ſi non ſunt dotatæ, æque cum maſculis ſuccedere debent, & ita ſemper ſeruatum fuit: ſic igitur iudicatum fuit.

Nec pro releuanti iudicatum, quòd dicebatur ex aduerſo, ſcilicet hic non tractari de bonis maternis, ſed de hæreditate Petri, qui fuit ſuperſtes eius matri, cuius hæreditas adita non amplius hæreditas, ſed facta eſt
9 proprium illius patrimonium: *l. ſed ſi pl. res, §. filio, vbi DD. de vulg. & pu.* & propterea alij cenſuerunt, quòd ſtatuta quæ præferunt agnatos cognatis, intelligantur tam de bonis paternis, quam maternis,
10 ſeu à matre prouentis: *Imol in l. ſi vero, §. de viro, numero 10. verſ. aut quis, ſolut. matr. Soc. ſen. d. conſ. 89. num. 5. & ſeqq. lib. 4. Corn. conſ. 7. num. 2. lib. 3. Couar. Epitom. de ſucceſſ. ab inteſt. num. 8. verſ. verum. Capriol. eod. tract. lib. 3. num. 131. Roſell. de ſucceſſ. ab inteſt. numero 167. 168.*

Nam hæc ſunt contra magis communem, & receptam ſententiam, quia licet hæreditas ſit facta patrimoniũ filij, adhuc retinet hanc qualitatem maternam hoc reſpectu ſucceſſionis inteſtatæ, & verius eſt ſtatuta prædicta eſſe intelligenda tantum de bonis à patre, vel aliunde profectis, non autem à matre, & ad finem
11 prædictũ poſſe dici bona materna: *Caſtr. in d. Auth. itaque. Brun. d. quæſt. 12 num. 259. Bald. Nouell. d. par. 2. num. 54. 55. Crau. d. conſ. 457. num. 9. Boer. d. deciſ. 85. num. 3. Carpan. d. c. 278. num. 12. Magon. d. deciſ. Florent. 148. num. 16. 17. 18. qui reſoluit contraria.*

CAPVT

CAPVT LXXXI.

EPITOME.

Fratrum filij quando repræsentent personam eorum patris, & succedant vna cum patruo.

SVMMARIVM.

1 *Nepotes succedunt cum patruo, etiam si statutum vocet proximiores.*
2 *Fratrum filij non concurrunt cum patruo, nisi in successione patrui.*
3 *Nepotes ex fratre quando succedant cum patruo.*
4 *Prior in gradu est potior in iure.*
5 *Repræsentatio est de iure speciale.*
6 *Repræsentationi in dubio non est locus.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Viso, & diligenter considerato casu, & Arbore consanguinitatis mihi proposita primo sub aspectu videbatur, quod liberi Petri admittantur in stirpes cum Dominico eorum patruo iure repræsentationis, etiam si in statuto vocentur Agnati proximiores in gradu:
1 pulchre *Crass. sent. lib. 1. §. successio ab intestato q. 30. num. 3. vers. sed quid stante.*

Tamen re diligentius perpensa transiui in contrariam sententiam, quia liberi Petri non sunt filij primi gradus, sed nepotes ex filio, & certum est, quòd filij huiusmodi non habent ius repræsentationis, sed esto etiam, quòd sint filij primi gradus, & quod hoc satis probatum sit, tamen constat, quòd filij fratris non repræsentant personam eorum patris, neque concur-
2 runt cum patruo, nisi tractetur de successione aui, vel alterius, patrui: ita *Bart. in Auth. cessante, in princ. & ibi Paris. in add. littera B. vers. item quod tunc. C. de legit. hær. Iaf. in l. 2. num. 4. vers. quantum autem. C. de success. edict. Soc. iun. consl. 116. num. 10. lib. 1. Gabriel de success. ab intest. conclus. 1. numero 9. 13. Emil. Gall. de success. in Rub. de except. ad success. num. 157. versic. vltra quod Intrigl. de subst. cent. 3. quæst. 87. num. 32.*

Oportet enim ad finem, vt ipsi succedant, quod pater eorum si viueret, esset frater defuncti, cui succeditur:
3 *Soc. iun. d. consilio 116. numero 10. Gall. d. loco.* Nos autem extra talem casum versamur, quia Catherina defuncta respectu Dominici est proneptis, respectu vero filiorum Petri est Patruelis: Vnde firma re-
4 manet regula, quod prior in gradu sit potior in iure: *Menoch. consl. 200. num. 43. Gall. d. num. 157. vers. quare.*

Nec mirum, quia repræsentatio est de iure speciali, &
5 irregulari adeo, vt prior in gradu satis dicatur fundatam habere intentionem ad exclusionem aliorum: *Menoch. d. consl. 200. num. 41. 46. 47 Intrigl. d. q. 87.*
6 *num. 42.* & in dubio iudicandum est non esse locum repræsentationi: *Menoch. lib. 4. præs. 95. num. 3. Intrigl. d. quæst. 87. num. 42.* & ita sæpius obtinui, & fuit iudicatum.

CAPVT LXXXII.

EPITOME.

Tractatus an probet, & quando, & testes quomodo probent donationem simplicem.

SVMMARIVM.

1 *Principis assertio fundata super dicto partis non facit fidem.*
2 *Principis assertio contra non subditos non probat.*
3 *Ignorantia in facto proprio non cadit.*
4 *Consanguineus quando præsumatur scire facta consanguinei.*
5 *Scire præsumptus non iurat in contrarium.*
6 *Rescripti qualitas debet verificari.*
7 *Testimonium eorum non admittitur, quorum repelluntur auctores.*
8 *Testis de auditu quomodo probet.*
9 *Tractatus probat, qualis fuerit conclusio.*
10 *Ex diuersis non infertur.*
11 *Tractatus vagus, vel rudis non probat.*
12 *Conclusio sola est contractus.*
13 *Contractus probantur à conclusione, non à tractatu.*
14 *Multa tractantur, quæ non concluduntur.*
15 *Contractus perfectio consistit in vltima clausula.*
16 *Dos non probatur per tractatum.*
17 *Tractatus de dote non probat dotem.*
18 *Nihil actum videtur, cum quid superest ad agendum.*
19 *Præambulum probans nihil agit, nisi probata conclusione.*
20 *Tractatus quando producat coniecturam pro conclusione.*
21 *Tractatus ex interuallo non consideratur.*
22 *Probatio dubia contra probantem interpretanda.*
23 *Cautelæ insolitæ sunt fraudis argumentum.*
24 *Natio naturalis sola sufficit.*
25 *Conditio quando possit impleri per æquipollens.*
26 *Forma quando impleatur per æquipollent.*
27 *Fides non facit fidem.*
28 *Testes non debent deponere in scriptis.*
29 *Testis dictum non iuratum non valet.*
30 *Testis examinatus absque Interrogatorijs non probat.*

31 *Teſtis inuериſimilia dicens eſt de falſo ſuſpectus.*
32 *Donatio non conſiſtit inter patrem, & filium.*
33 *Teſtis non probat, cui poteſt aſcribi laus, vel vituperium.*
34 *Teſtem repellit affectio,*
35 *Teſtis eodem morbo laborans non probat.*
36 *Fraus non eſt ſine dolo.*
37 *Dolus eſt delictum.*
38 *Socius in negotio non eſt teſtis idoneus.*
39 *Affinis non eſt idoneus teſtis.*
40 *Teſtis ſuſtinens plures defectus nullam prorſus fidem facit,*
41 *Donatio ſimplex quæ dicatur.*
42 *Benefacere remuneraturis eſt ſpecies auaritiæ.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IAm ſcriptis, & late firmatis ad fauorem Excellentiſſimi Phyſici D. Bernardini Cabaſſij aduerſus cõſortes de Delphinis Guaſtallen. puto nullius eſſe nocumenti, aut aliquam obducere nubem fides emanatas ab Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis Principibus Guaſtallæ adeo, vt Delphini fruſtra incommodauerint tantos Principes in re tam parui momenti, non enim impugno horum Principum aſſertiones, ſed tantum oſtendo non eſſe contrarias optimis Cabaſſij iuribus.

Omitto ergo dicere, quòd Principis aſſertio fundata ſu-
1 per informatione partis aduerſæ nihil operatur, & bene oſtendit *Farinac. de teſti. quæſt. 63. num. 105. & num. 193.* & maxime contra non ſubditos, etiam ſi
2 ratione cauſę ſubditi ſint, teſte eodem *Farinac. d. quæſt. 63. num. 190. 191.* & multo magis, ſi talis aſſertio ſit de auditu: *Farinac. d. quæſt. 63. num. 176.* quæ omnia concurrunt in caſu noſtro, & quia ex abundantia cordis os loquitur, non poſſum non multas aggregare rationes, vt amico inſeruiam.

Et in primis dico, quòd iſta probatio non iuuat Delphinos; quia non eſt noua, ſed antiqua, & illis bene cognita, cum ſit de facto eorum proprio, vt conſtat ex fide Principis Ferdinandi, dum dicit: Alfonſo diſſe, che non penſaua darli per Dote, ſe non ſcudi 2000. in
3 facto enim proprio ignorantia non cadit; *l. 3. ff. de iur. & fact. ignor. l. quamquam, ad Velleian. Cravet. conſ. 781. num. 7.* quod etiam non ignoraſſe D. Delphinus eius frater cenſetur, vti conſanguineus, & intereſſatus in eodem negotio, & viuens in commu-
4 nione cum eo; *Surd. conſ. 7, num. 8. 9. Laderch. conſ. 75. num. 9.* conſanguineus enim præſumitur ſcire facta conſanguinei; ad *tex. in cap. quoſdam, de præſ. Lud. Gilbaus, in arb. iud cap 6. par. 2. teſti. art. 1. num. 128.* & cum præſumantur ſciuiſſe, non eſt ſtandum eorum
5 iuramento, quòd ignorauerint: *Menoch. de arb. iud. caſ. 241. numero 6.* & ſtante hac ſcientia non poteſt iſta dici noua probatio, quia eam facere poterant in termino ſtatutario; *Bertaz. conſilio ciuil. 40. numero 70.*

Vnde cum reſcripto Principis Delphini fuerint admiſſi ad nouas probationes faciendas, debebant noua probare, quia hanc qualitatem reſcripti debebant verifi-
6 care: late *Maſchard. de probat. verb. qualitas, concluſ. 1254. num. 9. 10. 11. Caball. conſ. 112. num. 13.* non loquor de reſtitutione in integrum, quia non fuit petita, neque conceſſa.

Secundo licet vera ſit hæc Principis aſſertio, inutilis tamen eſt quo ad effectum, de quo quærimus, teſtatur enim de auditu D. Alfonſi Delphini in cauſa intereſſati, & ideo non plus probat, quàm faceret ipſius teſtimonium, abſurdum eſt enim vt ex aſſertione eorũ decidatur negotium, quorum repelluntur auctores:
7 plene *Farinac. de teſti. quæſt 69. num. 85. Surd. conſ. 135. num. 96.* huiuſmodi enim aſſertio non eſt Principis, ſed partis aduerſæ, à qua ipſe audiuit, & quamuis Princeps Cæſar non dicat, à quo audiuerit, tamen
8 ab eodem audiuiſſe cenſetur: *Surd. conſ. 135 num. 95. in fin.* & ſi non conſtat, à quo audiuit, nihil probat: *Farinac. d. quæſt. 69. num. 75. 77. 78.*

Tertio his etiam circumſcriptis dico aſſertionem horum Principum eſſe talem, vt nihil officiat iuribus Cabaſſij; veram demus eorum fidem, de qua nemo dubitat; verum concedamus, quòd in dotali Inſtrumento geſtum eſſe probauimus: hæc contradictoria non ſunt, nam poteſt eſſe vtrumque quia ijdem Principes profitentur ſe neſcire, quid poſtea concluſum fuerit, & tamen iſtud facit totum. Sed dicent Delphini ex
9 huiuſmodi tractatu præcedenti colligi, qualis poſtea fuerit ſubſequens concluſio ad *not. per gl. in l. 1. in verb. conſentiat. verſ. ſed quaro, ff. de Iudic. & in l. eleganter, in verb. idem puto, de cond. indeb. Innocent. in c. inſtruct. ad fin. de arb. Rom. conſ 91. num. 8. in fin. cum vulg.*

Verum reſpondetur inanem eſſe hanc interpretationem in rebus etiam deperditis vix conſiderandam, ſolum enim poteſt procedere, vel aliquid operari, quandó in ipſa concluſione nihil actum eſt, quòd tractatui poſſit contradicere, vt in his terminis loquuntur gloſſatores ex aduerſo adducti, qui idcirco extra caſum ſuum non ſunt trahendi, quia ex diuerſis
10 nihil bene infertur *vulg. l. Papinianus, §. exuli, de minor. l. fin. de rit. nupt. Lud. Sacc. conſ. 169. num. 20. lib. 2.* In caſu autem noſtro, & ſi tractatum fuiſſet de ſimplici donatione, tamẽ in Inſtrumẽto concluſiuo nihil habetur compatibile cum ea, quia in effectu conuincitur totam fuiſſe dotem, & ſolum fictum nomen donationis, rudis ergo, confuſus, & nimis vagus fuit ille
11 tractatus, vt inquit *Laderch. conſ 84. num. 1. verſ. vere,* & propterea non eſt mirandum ſi vocato Notario, & pactionibus contrahentium conſideratis compertum eſt rem ſe aliter habere, vt ſæpiſſime euenire teſtatur *Laderch. d. conſ. 84. num. 16. in fin.*

Hinc eſt, quòd omiſſo tractatu ſola concluſio attenditur, ac inquiritur, quia illa ſola eſt contractus, cætera
12 ſunt vana colloquia: ſic probat *tex. in l. ſi voluntate, vbi pulchre Bald. not. C. de reſcind. vend.* & dicit, quòd licet multa verba in contractibus hinc inde interueniant, tamen ſola concluſio dicitur eſſe contractus, &
13 inquit, quod non eſt in iure melior textus: ſic etiam *Afflict. deciſ. 375. num. 5. in fin. verſ. Tertio Mantic. de tac. & amb. conuent. par. 1. lib. 2, tit. 2. num. 25 in fin. vbi etiam verſ ſed aduerte,* ita reſoluit hoc motiuum, quia aliud eſt habere colloquium de contrahendo, aliud eſt contrahere, cum multa tractentur, quæ
14 non concluduntur: *l. pen. in fin. C. ad Syllan. l.*

ita ſli-

ita stipulatus, de verb. oblig. Mantic. de tac. & amb.
conuent. par. 1. lib. 1. tit. 12. num. 28. vbi etiam dicit,
quòd absolutio, seu perfectio contractus in vltima
15 clausula consistit, & ideo vis non est facienda super
testibus, qui interuenerunt tractatui, & non conclu-
sioni, vt perbelle dicit *Vrsill. ad Afflict. d. decis.* 375.
num. 3. vers. de testibus, & in terminis, quòd in causa
16 Dotis non probetur Dos per tractatus non attenda-
tur, bene scripsit *Alex. cons. 13. num. 16. vers. alij vero*
testes, & num. 17. lib. 1. pulchre Lud. Gilbans, in arb. iud.
par. 1. cap. 6. de probat. q. 210. num. 1. vers. contra vero,
qui loquuntur etiam in terminis fortioribus, vbi pater
puellæ dixerat, quòd ei volebat dare Duc. 400. & ta-
men dicunt, quod huiusmodi tractatus nihil probat;
17 quanto igitur minus fidem faciet iste non tractatus,
sed colloquium, in quo Delphinus non dixit, quòd
volebat, sed quòd cogitabat tantum dare D. Catheri-
næ, quantum alijs eius sororibus: etenim proprie tra-
ctatus fit cum parte interessata, & colloquium cum
extraneo, vt hic euenit: non est ergo habenda ratio
huius colloquij.

Et licet D Ferdinandus dicat ipsum proposuisse Delphi-
no, vt donaret etiam scuta 500. tamen hoc nihil re-
leuat, quia etiam asserit se nescire quid sequutum fue-
rit, nec aperit, an id placuerit Delphino, ideo hoc ni-
hil commune habet cum vera conclusione, quia nihil
18 actum videtur, cum quid superest ad agendum: *l. cum*
Syllanianum, C. de his, quibus, vt indign. c. nihil 7. q. 1.
not. in. §. fin. in Procm. Institutionum, Vnde qui probat
præambulum, nihil agit, nisi probet etiam illud certo
19 modo firmatum, & conclusum: *Mascbard. de probat.*
verb. Emptio concl. 618. num. 12. nihil ergo inferri po-
test ex isto colloquio Delphini cum Principe.

Et licet hæc sufficiant, tamen addere placet, quòd si ex
tractatu sumenda est aliqua coniectura, id tunc fa-
ciendum est, quando tractatus gerebatur inter ipsos
20 contrahentes, vt bene sentit allegata *glos. in d. l. 1.*
verbo consentiant ff. de Iudic. dum dicit, *perpendi po-*
test ex ijs, quæ præcesserunt inter eos: sic etiam loquitur
Roman. d. cons. 91. num 8. vers. primo enim. Hic autem
præfatum colloquium (non enim tractatus non en-
meretur) non fuit inter contrahentes, sed inter filiam
vnius ex contrahentibus, & Principem, ergo nihil in-
de infertur.

Vlterius coniectura, quæ sumitur ex tractatu, nihil iuuat
ad inferendam similem conclusionem, nisi probe-
tur, quòd mox conclusio secuta fuerit, alioquin si ex
21 interuallo postea concludatur, præcedens tractatus
non consideratur: ita post *Bart. in l. pacta nouissima*
num. 2. C. de pact. Alex. cons. 122. num. 2. vers. secus lib.
2. Ruin. cons. 198. num. 16. lib. 1. vbi etiam inquit, quòd
tractatus dicitur ex interuallo præcessisse, si etiam
die sequenti emanarit conclusio: non constat autem
quo tempore illud colloquium fuerit habitum, quia
Princeps hoc non dicit, & ideo tam generalis, & du-
bia probatio contra probantem, & producentem ve-
22 nit interpretanda ad *tex. in c. in præsentia, vbi DD. de*
probat. Crauet. cons. 218. num 6. Pacian. cons. 32. n. 12.
Claud. ad Bertaz. cons. 423. littera: A. Lud. Gilbaus,
arb. iud. p. 2. c. 6 de testi art. 1. num. 135.

Verum ad quid potuit deseruire talis tractatus, cum
iam diuerso modo conclusus esset contractus? medio
tempore solum cogitabatur de modo, quo possent
Delphini cum aliqua simulatione dictum Cabassium
excludere, & quanto plures sunt cautelæ, tanto ma-
23 ius sunt simulationis argumentum: *Farinac. de simu-*
lat. & fraud. q. 162. num. 157. tempore ergo collo-
quij contractus erat conclusus, inquit enim Princeps
Cæsar: Supplendo poi con donatione à quello, ch'e-
ra stato apuntato da quelli, che trattauano il matri-
monio; nam si punctuatum, & stabilitum fuerat, quid
de Dote foret, infertur, vt interim vniuersa Delphi-
norum cura resideret in modo fraudandi ipsum Ca-
bassium, si quid ergo ex tractatibus Delphinorum
licet inferre, solam fraudem significare videntur,
quam pro obiecto studiose habuerunt, vt inquit ad
rem *Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 14. num. 24. Gratian.*
disc. for. lib. 2 c. 28. num. 7.

His sic firmatis vnum pro coronide addam, quòd licet
dicta scuta 500. fuissent simpliciter donata, nihilo-
minus purificata redditur illa conditio: Casu, quo ma-
iores Dotes, &c. in primis enim scriptis monstraui
eam fuisse à dotante appositam seruandæ inter filias
æqualitatis gratia, sicut & docet sola naturalis ratio,
24 quæ sufficit: *l. scire oportet §. sufficit. ff. de excusat. tut. l.*
cum ratio, de bon. damn. cum vulg. & cum vtroque mo-
do possit seruari, & violari æqualitas, ea conditio di-
citur impleta per suum æquipollens, quia conditio ap-
posita ad aliquem effectũ, vt hic, recte, & rite per æqui-
25 pollens impletur: *Alex. cons. 100 num. 6. lib. 4. Hect.*
Felic. cons. 54. num. 19. p. 1. perbelle Mantic. de tac. &
ambig. conuent. lib 14. tit. 43. num. 10. p. 2. sicut etiam
de forma idem esse late probatur per eũdem *Mantic.*
d. tract. lib. 2. tit. 4. num. 4. p. 1. vbi alios congerit; siue
ergo dicta scuta 502. fuerunt donata, siue dotalia,
26 quod verius est, semper dictus D. Cabassius vincere
debet.

Si ergo assertiones dd. Principum nihil nocent dicto
Cabassio, minus nocebant fides DD. Alexandri Do-
nesmundi, & Io: Franc. Ghiselli: nil enim faciunt,
nisi quòd per eas magis elucescit fraus partis aduer-
sæ, & de illis dici potest quòd sunt extra tempus pro-
ductę, non sunt nouę probationes, & replicantur con-
tra eas, quæ in præcedentibus diximus.

Verumtamen non desunt aliæ rationes, quibus assertio-
nes prædictæ corruunt, in primis enim fecerunt suam
depositionem in scriptura, quam aduersarij fidem
appellant, ideo non probant, quia dici solet, quòd fi-
27 des non facit fidem: *Farinac. de testi. quæst. 80. num.*
23. Seraph. decis. 106. num. 3. & quamuis testes fidem
in Secretaria recognouerint, non tamen sanatur de-
positio, quia testes non in scriptis, sed viua eorum vo-
28 ce debent deponere, & oportet eorum dictum audiri
à iudice: *Farinac. d. tract. quæst. 61. num. 41.*

Secundo eorum examen, & depositio fuit facta Cabas-
sij parte non citata, aut præsente ad videndum illos
iurare, pro vt necesse erat, ideo eorum dictum est nul-
29 lum: *Iac. Butrig. de testi. tit. quædam forma circa testes*
num. 1. Feder. Schenck. eod. tract. num. 8. Boss. in prax. d.
tract. num. 34. Farinac. de testi. quæst. 74. num. 40. Lud.
Gilbaus. in arb. Iud. par. 2. cap. 6. de testi. art. 1.
num. 8.

Tertio ijdem testes recognouerũt dictas fides sine Inter-
rogatorijs dicti Cabassij, & absq; eo, quòd Delphini
facerẽt assignare illi terminum ad illa dandum, quod
30 repugnat statutis, & iuribus ciuilibus, & canonicis: ad

tex.in c, præsentium, vbi Arch.num.7. Add. ad Franc. num.6. de test.in 6. Farin.d.tract, q.73.num.3.6. vbi de magis communi.

Quarto testes illi verisimilia non deponunt, ideoque non probant, immo sunt de falso suspecti, quotquot sunt:
31 *Farin, de test.q.62.n.320. & q,65.num.144.147.* & quòd ita sit, probatur, quia dicunt, quòd Delphinus volebat facere donationem simplicem, & tamen, id non est verisimile, quia fecisset actum nullum, cũ do-
32 natio simplex non consistat inter patrem, & filium; ad *tex.in l.2.C.de inoff. donat. Mantic.de tac. & amb. conuent.lib.13.tit.13.num.6.& aliàs dixi*; verum quia nemo præsumitur velle facere actum inualidũ: *Crauet. cons.443.n.14. Mantic,d.lib.13.tit.15, n,21.* ideo sequitur inuerisimile esse, quòd Delphinus voluerit simpliciter donare, ergo suspecta est horum testium depositio.

Quinto testes prædicti nihil probãt, quia de conclusione contractus nihil testificantur, sed de quibusdam colloquijs inter ipsam conclusionem, & Instrumentum, propter quod nulla est eorum fides, prout ex *Vrsillo* demonstraui.

Sin in particulari contra dictos testes placet ponderare exceptiones, non sunt contemnendæ, nam D. Alexander nullam fidem meretur, quia pars Delphina perduxit Notarium ad eius domum gratia cum consulendi de modo celebrãdi Instrumentum taliter, quòd donatio videretur, sed cum res sortita sit diuersum effectum, potest Delphinus ei obijcere sibi bonum consilium non dedisse, & propterea fidem non facit, quia testis ille, cui potest ascribi laus, vel vituperium circa
33 negotium tractatum, non est idoneus; *Boss. in prax. titulo de testam.num 120. Farin.de test.q 60.num.21.*

Secundo cum iste fuerit mediator in componendo, & consulendo modum stipulandi Instrumenti, etiam si nullum inde reportet commodum, non est idoneus
34 testis ob præsumptam affectionem, quæ sola repellit testem, etiam si sit præsumpta: *Farin.de test.quest.60. num.410.& n,17.29* quæ in casu nostro multo magis procedunt, vbi apparet eum esse Delphinis magis beneuolum: *Farin.d.q,60 num.34.*

Quid modo dicam de Ghisello? vti informato erit præstanda fides? absit: nimis est informatus, melius erat, si minus nouisset; Non est huic fides præstanda, tanquam in causa propria deponenti, nam cum dictus Physicus probauerit contractum, de quo Ghisellus deponit, fuisse fictum, & simulatũ, & cum in eo Ghisellus vti principalis interuenerit, sequitur, quòd ipse quoque fuerit particeps fraudis, & simulationis, quia cum eo principaliter est stipulatum instrumentum, vnde non plus probat, quàm faceret ipse Delphinus, ille enim nullam fidem facit, qui eodem morbo laborat, quo is, pro quo dicturus est testimonium: *Boss.in*
35 *prax.tit.de test. num.54.* & propterea cum fraus non
36 sit sine dolo, quia species doli est, vt post *Abb.cõs 68, num.3.lib 1. Tusch.pract.conclus.verb.fraus concl.476. num.1.* fraus enim & dolus germana sunt; *Tiraq.de retract.lign. § 26.gl.1, num.36.* Dolus autem delictum
37 est, vt late probat *Farin.q.19.num.35.* sequitur, quòd Ghisellus vti socius Delphini in hac fraude, nihil omnino probet: *Menoch.de arb.iud.cas 474.num.13.* nam socius in illo negotio, super quo est ferendum testimo-
38 nium, non est testis idoneus; *Feder. Schench. tract.de testi.num.37.* quia videtur se velle excusare: *Farinac.d. q.60.num.18.* nullam ergo fidem facit Ghisellus.

Secundo itaque contra eundem obijcitur, quòd sit cognatus partis aduersæ, & gener patris eorum, vnde ratione tam magnæ propinquitatis, seu affinitatis re-
39 pellitur à testimonio ferendo: *Farinac. de testi.q.54. num.1.11.12.* ex hoc enim contra eum magna inducitur suspicio: *Angel.de Perus.eod. tract.q.2.num.14.* talis igitur affectio fidem illi penitus subtraxit: *Farin. d.q.60.num 107.*

Ex his apparet quot, & quales defectus isti testes patiantur, & propterea certum est in iure, quòd vbi testes sustinent plures defectus, nulla prorsus est eorum fides
40 adeo, vt nec ab alijs fomentum recipiant, aut tribuãt: *Farinac.de testibus, quæst 62.num.381.382.* vbi alios multos congerit, ideo vanum fuit similes testes producere.

Verum enimuero his etiam circumscriptis non est, de quo timeamus, maxillæ enim eorum ita camo restringuntur, vt mordere non possint, si quidem concludere videntur, vt donatio, de qua disputatur, fuerit donatio simplex, & non ex causa Dotis sed videamus, quomodo patenter eorum proprium dictum ipsi destruant: Si enim dicunt, *Per simplice donatione*, tamen statim addunt, *à contemplatione della donatione, ch'era per fare detto signor Ghiselli*: Videant omnes, quantum sibi ipsi repugnans sit horum testium dictum: Nam simplex dicitur donatio, non quæ fit contemplatione alterius donationis, quia tunc est correspectiua, & ex causa, sed quæ nullius causæ intuitu fit ob solam libe-
41 ralitatem exercendam: *Crauet.cons.959.num.1. Deciar.cons 3.n.19.lib.1.* quoniam donare remuneratu-
42 tis species est Auaritiæ secundum: *D.Ambros.lib.7.in Lucam,c.14.* & alias satis scripsi.

Si ergo hæc donatio facta fuit contemplatione donationis Ghiselli mox fiendæ, simplex dici non potest, & manifeste deprehenditur horum testium error, ne dicam mendacium: Non igitur læditur Physicus eorum depositione, sed iuuatur, quia manifestant Delphinorum fraudem, si enim iam conclusum fuerat accordium, ad quid postea adhibere tot consilia, & discursus ad faciendam simplicem donationem, quam construere norunt etiam Notariorum tyrones, sed dicendum est, quòd volebant, quòd Dos esset, in donationem autem sonaret ad exludendum Physicum, sed fraude detecta veritati locum esse oportet.

Hæc causa fuit valde ventilata, & tandem his, & alijs forte etiam bene consideratis fuit iudicatum ad fauorem dicti D. Cabassij Physici, & D. Annæ eius nurus, & cum appellatum fuerit, prima sententia fuit confirmata, & executioni demandata.

CAPVT

CAPVT LXXXIII.

EPITOME.

Subditus quis dicatur esse in loco, vt possit succedere in bonis stabilibus stantibus statutis, quod non subiectus nequeat acquirere.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Ferrariæ de subditis quomodo intelligatur.*
2 *Habitans idem est, quod subiectus.*
3 *Originarius non est subditus proprie, nisi habitet.*
4 *Subiectus dicitur, qui habitat, & vxorem ducit in loco.*
5 *Subditus, vt quis dicatur, quodnam domicilium attendatur.*
6 *Domicilium originis, vel habitationis quodnam præualeat.*
7 *Habitans in territorio dicitur habitare etiam in ciuitate.*
8 *Domicilium quanto tempore contrahatur.*
9 *Officiales quando dicatur contrahere domicilium.*
10 *Domicilium contrahitur, etiam sine translatione maioris partis bonorum.*
11 *Vxorem ducere est signum contracti domicilij.*
12 *Domicilium præsumitur contractum etiam ex vnica coniectura.*
13 *Pauper quilibet præsumitur.*
14 *Domicilium vbi est, ibi reus conueniri potest.*
15 *Forum sortiri, & statutis ligari paria sunt.*
16 *Subiectus dicitur, qui ad onera trahi potest.*
17 *Onera sustinere quomodo intelligatur.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

Debet absolui à petitis Balthasar de Pollis, non obstantibus deductis per Vrsolinam de Pilatis, quæ prætendit eum esse incapacẽ successionis quo ad bona stabilia vigore *Statuti Ferrar. lib. 2. Rub. 98.* eò, quòd dicatur tria esse necessaria copulatiua, vt stabilia acquirere possit scilicet vt sit subiectus in loco, subijciatur statutis loci, & subeat onera in loco, vbi vult succedere; ita sentire vi-
1 sus est *Laderch. cons. 52. num. 5. 6. & cons 74. num. 1. 6. 15. 18. 20. Decian. cons. 33. n. 27. lib. 1.* nam hæc omnia perbelle verificantur in dicto reo conuento.
Siquidem dictus Balthasar se transtulit ad Ciuitatem Carpi gratia habitandi quatuor ab hinc annis, vt dicunt testes, ideo effectus est subditus Iurisdictionis
2 Carpi, quia habitans idem est, quod subiectus. *Laderch. cons. 74. num. 23.* adeo, vt originarius ipse non sit proprie subditus, si non habitet. *Seraph. decis. 483.*
3 *num. 1.* & ideo cum ille Carpi contraxerit domiciliũ, præsumitur se subijecisse legibus, & statutis Carpen.
4 ita *Surd. cons. 313. num. 66.* quoniam habitans in aliquo loco, & ibidem vxorem ducens, non potest proprie dici subditus alterius loci, vt post *Bursat. consil. 189. num. 4. inquit Carpan. ad Stat. Mediol. c. 311. num. 68 lib. 1.*
Vere enim ad cognoscendum, an quis sit subditus alicuius loci, attenditur domicilium habitationis, non
5 originis, vt post *Rol. de lucr. dot. quæst. 22. num. 22. inquit Carpan. d. c. 311. num. 67. Ceph. cons. 317. n. 53. Seraph. d. decis. 843 num. 1. Surd. d. cons. 313. num. 66. & decis. 329 num. 11. Masch. de interpræt. stat concl. 6. num. 191. Copin. de moribus. Paris. lib. 2. tit. 1. n. 6.* & quamuis aliqui teneant præualere domicilium originis, tamen eorum opinio, si vera esset, non procedit in his, quæ alicui contingunt post contractum habitationis domicilium, vt hic quæritur: ita post *Ceph. d.*
6 *cons. 317. num. 50. Tusch. pract. concl. littera D: conclus. 500. num. 9.* Et licet dictus Balthasar tantum habitauerit in districtu Carpen. nihil refert, quia habitans in territorio dicitur habitare in ciuitate quo ad hãc ma-
7 teriam. *Menoch. cons. 584. num. 4. 7.*
Nec dubitandum est, quin ille per spatium quadriennij contraxerit domicilium, quia contrahitur etiam in momento & in ictu oculi, si de animo contrahere volentis appareat, saltem ex verisimili coniectura, quoniam nõ requiritur spatium decem annorum, si cum habitatione concurrant aliqua adminicula, seu præ-
8 sumptiones: *Host. in c. fin. n. 5. de Parochiis, vbi Abb. num. 8. & Marian. Soc. num. 26. Menoch. de arb. iud. cas. 86. num. 16. 17. Masch. de probat. lib. 1. conclus. 534. n. 9 10. Tusch. pract. conclus. littera D: conclus. 599. n. 10. Decian. cons. 97. num. 7. 8 vers. secũda coniectura, lib. 2. Farinac. fragm. crim. p. 1. littera D: n. 206. 207. Quarant. verb. Ordo, versic. circa tertium.* vbi quod requiritur aliquis actus exterior significatiuus domicilij contrahendi, & quamuis aliqui sentiant debere concurrere translationem maioris partis bonorum; *Gratian. disc. 509 n. 11. 12. lib. 3.* tamen hoc non requiritur de necessitate, bene verum est, quòd si concurrat, erit potens indicium contracti domicilij.
Et ideo nihil obstat *Gratian. d. loco.* quia se fundat in au-
9 ctoritate *Abb. cons. 100. ad fin. lib. 2. & Ias. cons. 77. in fin. lib. 3.* & aliorum, de quibus ipse loquitur, qui intelliguntur de Officialibus, & ijs, qui sunt conducti in aliquo loco, velut ad legendum, & docendum Medicinam, vel leges, & petierant reconductionem cum salario competenti, alioquin intendebant recedere à loco, quod vti potentius tollebat vtique alias coniecturas domicilij, in ijs enim personis difficilius præsumitur, quia Officialis numquam contrahit domiciliũ in loco, etiam si ibi maneat per longum tempus: *Carpan. d. c. 311. num. 56.* sicut etiam dicendum est de scholaribus, & mercatoribus: *Alex. cons. 216. numero 14. lib. 6.* & sic intelligi debet Gratianus, quia dictum Doctoris debet intelligi secundum ea, quæ allegat *Bart. in l. non solum, §. si liberationis, ff. de liberat. leg. Gratian. disc. 706. num. 55.*
Ideoque tenendum est, quòd potest in aliquo loco contrahi domicilium, etiam si in eo per decem annos nõ habitauerit, neque etiam maiorem partem bonorum transtulerit, dummodo cum declaratione animi sit iuncta habitatio, & aliquod adminiculum: ad *tex. in*
10 *l. si patria. C. de incol. lib. x. gl. in l. ciues, in verb. larem, & in verb. summam, vbi Bart. num. 9. vers. item. C. eod. lib. x. Soc. in d. c. fin. num. 25. de for. compet. Alciat. in l.*

pupillus,

pupillus, §.*incola.num.*2.*ff.de verb.fign.Ang.conf.*27.*num.*2.*verf.fola. Dec.conf.*284.*num.*11. *Menoch. de arb.iud.caf.*86.*num.*2.*& feqq.Tufch.pract. concl.littera* D *concl.*596.*num.*11.25. 27. *Mafch. d.concl.*534.*num.*3.20 *And.Gail.lib.*2.*obferu.*35.*num.*7. *verf. litet autem. Farinac. fragm.p.* 1.*littera* D: *num.* 211. 212.*verf. ita declaranda.*

Hic autem potentiffima adeft domicilij contracti coniectura, quia vltra habitationem dictus Balthafar duxit vxorem in territorio Carpi,& apud eam tranftulit lares, ex hoc enim fatis probatur animus contracti
11 domicilij, vt poft *Alciat.conf.*719.*num.*5.*Menoch.de arb.iud.caf.*86.*num.*28. *Rot.diuerf.decif.*105.*num.* 5. *p.*2.*& poft Burfat.conf.*189.*num.*4.*lib.*2. *Carpan.d.c.* 311.*num.*6 8. *lib.*1.

Et non requiruntur plures præfumptiones, quia fufficit etiam vnica coniectura non læuis ad præfumendum domicilium,etiam fi non fit affidua habitatio: ita
12 *Farinac.fragm.littera D.n.*207.210. & fane, fi vxor, quæ fecuta eft germanam fe transferentem ad maritum,præfumitur contraxiffe domicilium in loco cognati. *Decian.conf* 97.*num.*8.*lib.* 2. quanto magis ille, qui ducit vxorem, & cum ea vadit ad habitandum.

Accedat non conftare dictum Balthafarem habere bona in loco originis, & quilibet præfumitur pauper,
13 quia tales nafcimur. *Tufch.littera T:conclus.*161.*numero* 1.2. ideo præfumitur hic habere maiorem partem bonorum, & qui aliter dicit, probare debet: ita *Farinac.d.loco, num.*208.

Si ergo Balthafar contraxit domicilium in terra Carpi, fequitur, quòd poffit etiam ibidem conueniri ex con-
14 tractu quoque extra dictum locum facto: *Tufch. d. concl* 596.*num.*22. & ideo ligatur etiam ftatutis eiufdem loci, quia paria funt forum fortiri, & ftatutis li-
15 gari: *Tufch.d.littera D:concl.* 591.*num.* 13. *Menoch. conf.*74.*num.*3. *Seraph.decif.*1018. *num.* 6 & ex quo cœpit habitare, cenfetur etiam fe obligaffe ad onera.
16 *Decian.conf.*41.*num.*89.*lib.*2.ideo fubditus dicendus eft,quia vere fubiectus appellatur, qui in loco poteft trahi ad onera,& ad forum. *Laderch.conf* 52.*num.*3. *& conf* 74.*num.*6. etenim vera fubiectio nafcitur per exiftentiam morofam in loco: *Laderch.d.conf.*74.*numero* 7. & quis dicitur habitare, vbi vxorem habet. *Rim.iun.conf.*15.*num.*181. *Carpan.d.c.*311.*num.* 48. 49. 50.

Et vbi ftatutum Ferrariæ requirit, vt volens acquirere ftabilia fuftineat onera in loco, id accipitur pro habilitate, & promptitudine, licet actum non fuftineat.
17 *Laderch.conf.* 74. *num.* 24 alioquin pauper, qui non habet bona ftabilia, numquam contraheret domicilium,quod eft abfurdum, fatis enim eft, fi fuftineat perfonalia onera. *Surd.conf.*313.*num.* 57. 58. pro vt facit dictus Pollus, qui afcriptus eft militiæ, & foluit quotannis libras feptem, ficut faciunt cæteri milites ruftici,quod eft onus. *Menoch.conf.*299. *num.* 30. ex quibus concludi poteft dictum Balthafarem effe fubditum, & capacem fucceffionis bonorum ftabilium, prout ita fuit iudicatum.

CAPVT LXXXIV.

EPITOME.

Nepos quando repræfentet perfonam patris, & quando ius accrefcendi habeat locum, & vincat ius tranfmifsionis.

SVMMARIVM.

1 *Nepos non repræfentat perfonam patris, nifi quando fucceditur patruo.*
2 *Nepos an fuccedat in locum patris in fideicommiffis, & quomodo.*
3 *Patruelis excluditur à patruo in fucceffione alterius patruelis.*
4 *Nepotes quando habeant priuilegium repræfentationis.*
5 *Fideicommiffi fucceffio defertur proximiori.*
6 *Fideicommiffum familiæ admittit, qui proximo gradu funt.*
7 *Fideicommifforum fucceffio regulatur, pro vt ab inteftato.*
8 *Nepotes non concurrunt cum patruo in hæreditate non agnita.*
9 *Hæreditas non adita non tranfmittitur.*
10 *Ius accrefcendi habet locum ante portionem agnitam, poft vero tranfmiffio.*
11 *Ius accrefcendi habet locum inter plures fideicommiffarios.*
12 *Fideicommiffum admittit ius accrefcendi data coniunctione.*
13 *Ius accrefcendi impedit ius tranfmittendi.*
14 *Coniuncti re, & verbis qui dicantur.*
15 *Ius accrefcendi dicitur quædam tacita fubftitutio.*
16 *Tranfmiffio ceffat ftante fubftituto, nifi refpectu defcendentium.*
17 *Fideicommiffarius non acquirit iura, & actiones, nifi poft reftitutionem.*
18 *Tranfmiffio hæreditas non aditæ quando fiat.*
19 *Ius accrefcendi an fit potentius tranfmiffione.*
20 *Tranfmiffio quando impediatur per ius accrefcendi.*

Ne fcribam vanum, Duc pia Virgo manū.

Retroactis temporibus deceffit D.Io: Ludouicus Brufatus relicta herede per annos 30 D. Ifabella eius forore,& vxore D.Io: Baptiftæ Ciarlinij fen. & poft eā defcendentes eius mafculos prohibens alienari bona illius extra familiā Ciarliniorum, quia vult in eis manere, & conferuari per dictum tempus:ea defuncta fex mafculi diuiferūt hæreditatem, fcilicet Hyppolitus, Coftantinus, Hercules,Alfonfus,Marcus,& Guido:& deinde mortuus eft dictus Marcus abfque filijs, & eius portio accrefcit alijs: Ippolitus autem reliquit fuperftites eius filios Ludouicum, & Iacobum: & Conftantinus Ambrofium,& Io:& poft hæc tempore peftis deceflerunt dictis Ambrofius, & Io: abfque filijs mafculis, & antequam

quam illorum hæreditatem in hac parte agnosceret
dictus D. Guido, ipse quoque migrauit è viuis factis
sibi hæredibus dicto D. Ludouico, & Io: Baptista iu-
niore, vnde Alfonsus, & Hercules patrui dd. Ambro-
sij, & Ioannis apprehenderunt possessionem vacan-
tem illorum bonorum: Vnde dictus D. Ludouicus
cępit prætendere in dictis bonis, tum quia repræsen-
tat personam patris, & debet succedere vnà cum pa-
truis, tum quia pro sua rata prætendit portionem di-
cti D. Guidonis ad se trāsmissam vti pro dimidia eius
hæredem: Quæritur quid iuris.

Et sane quo ad primum clara res est solum admittendos
esse dd. DD Alfonsum, & Herculem ad hęreditatem,
seu bona dd. Ambrosij, & Ioannis, quia sunt illi pro-
ximiores, distant enim tertio gradu secundum ius
ciuile, cum tamen dicti DD. Ludouicus, & Iacobus
distent quarto gradu, nec est locus repræsentationi,
quia nepos succedit cum patruo tantum, quando agi-
tur de hęreditate alterius patrui, & extra illum casum
proximior excludit alios: ita in verbis habetur in
*Auth. de hæred ab intest §. si autem defuncto, & §. hu-
iusmodi, & §. si vero neque. DD. in auth. cessante. C. de
leg. hær. & in Auth. defuncto. C. ad Tertull. Paris. cons.*
40. *num.* 30. *lib.* 2. *Crauet. cons.* 226. *col.* 3. *Rol. cons.* 38.
num. 34. *lib.* 4. *Rim. iun. cons.* 75. *num.* 23. *Cacheran.
cons.* 72. *num.* 23 *Decian. cons.* 1. *num.* 363. 371. *lib.* 1.
late Peregr. de fideicom. art. 21. *num.* 7. 8. vbi vult id
procedere etiam in fideicommissis, & inspiciendam
esse personam grauati, quia eius proximitas attendi-
2 tur: sic etiam clare dixit *Nicol. ab Vbald. in tract. de
success. ab intest. p.* 3. *num.* 6. *vers. secundo. Gall. de suc-
cess. tit.* 1. *except.* 1. *num.* 52. *p.* 1. pulchre ad rem no-
stram *Ant. de Rosell. in tract. de success. ab intestat. nu-
mero* 117. vbi in terminis ponit casum nostrum, quā-
do decedit vnus patruelis habens alios patrueles, &
patruum, vt hic, an patrueles succedant cum patruo,
& concludit negatiue, quia patrueles sunt in quarto
3 gradu, patruus vero in tertio, & ipsi solum repræsen-
tat patrem suum, quando agitur de succedendo al-
teri patruo.

Etenim sane apertum est ius hoc determinās, si quidem
constitutione Imperiali ita declaratur, quòd huius-
modi priuilegium in hoc ordine cognitionis solis pre-
bemus fratrum masculorum, & fœminarum filijs, aut
filiabus, vt in suorum parentum iure succedant, nulli
alij personæ ex hoc ordine venienti hoc ius largimur:
4 ita *tex. in d. §. huiusmodi, in Auth. de hæred. ab intest.
Vbald. d. tract. de success. ab intest. p.* 3. *n.* 6. *versic. esto.
Ant. de Rosell. eod. tract. num.* 118. *Cyn. Pistorien. eod.
tract. num.* 14 *p.* 3. *Peregr. d. art.* 21. *num* 8.

Et propterea esto etiam, quòd hic succedatur per modū
fideicommissi, nihil refert, quia etiam in fideicōmis-
5 sis succeditur, pro vt quisque est proximior: *l. cum ita,
§. in fideicommisso, vbi DD. de leg.* 2. *& in l. peto, §. fra-
tre, ff. eod* ex quibus colligitur ad fideicommissa fami-
6 liæ relicta admitti, qui primo gradu sunt, quoniam in
fideicommissis succeditur, pro vt ab intestato in alijs
7 bonis fieri solet. *d. l. cum ita, §. in fideicommisso. Me-
noch. cons.* 106. *num.* 83. *Odd. cons.* 45. *num.* 37. *Peregr.
cons.* 45. *num.* 15. *vers. contra, lib.* 2. *& d. art.* 21. *num.* 8.
& cons. 64. *lib.* 5. *Decian. cons.* 1. *n.* 340. 344. *Laurent.
decis. Auen.* 37. *num.* 9. sed ab intestato dicti D. Lu-
douicus, & Iacobus non succedunt cum patruo in
hæreditate patruelis, vt vidimus, ergo neque in fidei-
commissis

Ad secundum igitur transeamus, & videndum est an lo-
cus sit transmissioni, & sane nepotes non concurrunt
cum patruo hæreditate non agnita ab eo, cui succede-
re intendunt, nisi aliquo speciali transmissionis iure
8 vtantur. *Peregr. de fideicom. d. art.* 21. *num.* 7. *versic. &
aduerte. Laderch. cons.* 48 *num.* 8. *Bursat. cons.* 170. *nu-
mero* 31. *lib.* 2. & sic ipsi debent ostendere ius specia-
le pro se, quia regulam habent contra se, quòd hære-
9 ditas non adita non transmittitur: *l. si ex pluribus, ff.
de suis, & leg. hær. l. quoniam. C. de iur. deliber. l. vnic.
§. in nouissimo. C. de caduc. toll. Gomez. resol. lib.* 1. *c.* 9.
num. 1. *Nicol. Noal. tract. de transmiss. cas* 8. *num.* 1. 2.

Et ideo cum D. Guido numquam agnouerit hæredita-
tem prædictam non potuit illam transmittere ad suos
hæredes, sed accrescit DD. Alfonso, & Herculi, quia
ante agnitionem est locus iuri accrescendi, post vero
10 fit transmissio. *Bart. in l. re coniuncti, num.* 30. *vbi DD.
de leg.* 3. *Crass. in §. ius accrescendi, quæst.* 15. *num.* 2.
Farin. decis. 435. *num.* 5. *p.* 1.

Et esto, quòd versemur etiam in fideicommissis, adhuc
totum pertinet ad dictos Alfonsum, & Herculem iu-
re non decrescendi, quia sunt coniuncti re, & verbis
cum dicto D. Guidone in fideicommisso, nam pluri-
bus fideicommissarijs substitutis, eueniente casu fi-
deicommissi altero ex eis petere nolente, vel negligē-
te, si sunt coniuncti re, vel re, & verbis, quo casu ad so-
lidum sunt vocati, & per concursum faciunt sibi par-
tes, hoc casu alter totum petens erit audiendus tam
in legatis, quàm in fideicommissis, siue vniuersalibus,
11 siue particularibus: ad *tex. in l. plane, §. si duobus, &
quod ibi not. Bart ff. de leg.* 1. *Soc. in l. quæ conditio, col.
pen. de cond. & demonstr. l. si mihi, & tibi, de leg. prima,
l. si mihi, & Titio, de leg.* 2. *l. coniunctim, de leg.* 3. *l. inde
Neratius, de vsufr. accresc. Rip. in d. l. re coniuncti, n.* 6.
Alciat. cons. 47. *num.* 5. 6. *lib.* 9. *Soc. iun. cōs.* 43. *num.* 5.
lib. 4. *pulchre Peregr. de fideicom. art.* 9. *num.* 12. *vers.
si vero sint*.

Nam etiam in fideicommissis est locus iuri accrescendi,
vel non decrescendi, si fideicommissarij sint coniun-
12 cti re, vel re, & verbis: *d. l. si mihi, & Titio, & d. l. re
coniuncti, vbi* DD. *de leg.* 3. *Curt. iun. cons.* 83. *num.* 13.
lib. 2. *Bursat. cons.* 71. *num.* 11. *in fin. lib.* 1. *Honded. cons.*
49. *num.* 73. *lib.* 2. *vbi de communi Peregr. cons.* 52. *n.*
12. *lib.* 5. *& de fideicom. art* 9. *num.* 7. *Gomez. resol. lib.*
1. *c.* 10. *num.* 23. *Crass. in §. ius accrescendi, quæst.* 21. *nu-
mero* 2. *vers. contrariam. vbi de magis communi. Fusar.
de subst. q.* 495. *num.* 12. *Cyriac. contr.* 11. *num.* 5. *lib.* 1.
vbi inquit propter ius accrescendi impediri ius trans-
13 mittendi, quia portio vnius accrescit alteri: ad *tex in
l. filiusfam. §. Diuus seuerus, ff. de leg. primo.* quæ intel-
ligas procedere, nisi tantum verbis essent coniuncti:
Fusar. d. q. 495. *num.* 14.

Nec dubium est, quin dicti Alfonsus, & Hercules sint
coniuncti re, & verbis, quia eadem oratione sub no-
mine collectiuo descendentium vocantur à testatore
14 ad bonam sua stabilia, vnitas. n. rei relictæ per partes
non demonstrabiles ad oculum corporis producit ius
non decrescendi. *Bart. in d. l. re coniuncti, col.* 5. *vbi Ias.
num.* 64. *Crot. num.* 35. *Rip. num.* 46. *de leg.* 3. *pulchre
Peregr. de fideicom. art.* 9. *num.* 8. *vers. ex prædict. Mer-
lin. de legitim. lib.* 1. *tit.* 4. *q.* 5. *num.* 5. 6.

Neque

Neque eſt mirandum de prædictis, quia ius accreſcendi,
vel non decreſcendi dicitur eſſe quædam tacita ſubſti-
15 tutio: ad *tex. in l. ſi Titio, §. 1. de leg. 2. Iaſ. in d. l. re cō-
iunctis, num. 107. 134. & in l. nec his, §. 1. num. 31. de
acquir. hær. Menoch. præſ. 61. num. 2. lib. 4. Surd. deciſ.
152. num. 2. 17. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 654. num. 2. Fa-
chin. contr. iur. lib. 10. c. 69. littera B. Gratian. diſc. 741.
num. 17. lib. 4. Cyriac. contr 43. num. 5. lib. 1.* ideo ſi-
cut expreſſa ſubſtitutio faceret ceſſare ius tranſmiſ-
ſionis, niſi illa fiat ad deſcendentes vigore ſanguinis:
16 late *Nic. l. Noal. d. tract. de tranſmiſſ. caſ. 8 num. 95.* ita
ius accreſcēdi, quoniam verſamur in tranſuerſalibus,
quia taciti, & expreſſi par eſt virtus: *l. cum quid, ſi
cert. pet. cum vulg.*

Et ſane certum eſt, quòd in fideicommiſſarium nō tran-
ſeunt iura. & actiones, niſi facta reſtitutione à graua-
17 to re, vel verbo: *l. reſtituta, ad Trebell. Rip. in l. in fi-
deicommiſſariam, num. 14 eod. Decian. conſ. 60. num. 3.
lib. 3. Surd. conſ 92. num. 3. lib. 1. & deciſ. 29. num. 2.
Pereg. de fideicom. art. 2. num. 50. Fuſar. d. tract. q. 603.
num. 1. Farin. deciſ. 220 p 1.* Ergo D. Guido non po-
tuit tranſmittere ad hæredes ius, quod non habebat,
quia nemo dat, quòd non habet.

Præualēt ergo DD. Alfonſus, & Hercules, nec dicti DD.
Ludouicus, & Iacobus poſſunt ſe iuuare beneficio
tranſmiſſionis. quia ad hoc, vt hæreditas non adita
tranſmittatur ad hæredes, oportet quòd tranſmittens
ſit aſcendens, & ille, ad quem fit tranſmiſſio ſit de li-
18 beris, aliàs ceſſat tranſmiſſio: *tex. e. in l. vnic. vbi gl.
in verb. in liberos. C. de his, qui ante apert. tab. Nicol.
Noal. de tranſmiſſ. caſ. 8. num. 99.* ſed ſic eſt, quòd D.
Guido deceſſit abſque liberis, ergo ad alios hæredes
non potuit tranſmittere hæreditatem non aditam.

Hinc quæri ſolet, an potentius ſit ius accreſcendi, quàm
tranſmiſſionis. & ex prædictis reſultat reſolutio, quia
ſi quærimus de tranſmiſſione, quæ fit ad liberos vi-
19 gore *dict. l. vnic.* hæc vtique præualet, & non impedi-
tur per dationem cohæredis, vel alterius coniuncti re,
aut re, & verbis, ſi vero quærimus de tranſmiſſione,
quæ fit ex potētia ſui tatis, vel alio modo ad fauorem
extraneorum, & illorum, qui non ſunt ex deſcenden-
tibus, & iſta bene impeditur per ius accreſcendi, vel
20 non decreſcendi: ſic probat *tex. in l. apud Iulian. §. idē
Iulian. ff. ad Trebell. & in l. ſi fratris. C. de iur. deliber.
Bart. in l. cum patrono, circa fin. ff. de bon. poſſeſſ. Bald. in
d. l. ſi fratris, col. vlt. circa medium. Iaſ. in l. 1. num. 26.
C. quando non peten. part. Crot. in d. l. re coniuncti, num.
151. de leg. 3. Craſſ. de ſucceſſ. §. ius accreſcendi, q. 28.*
Ergo ſequitur, quòd in caſu noſtro dicti DD. Alfon-
ſus, & Hercules per ius accreſcendi excludant prædi-
ctos DD. Ludouicum, & Iacobum adeo, vt hi nō poſ-
ſint iuuari aliquo tranſmiſſionis beneficio, & ita di-
ſpoſitum eſſe videtur in *Stat. Carpi, lib. 2. R. 55. verſ.
adijcientes.* vbi ſtatutum eſt, quòd minor 25. annis
hæreditatem ſibi delatam ad hæredes transferat, in
alijs autem, qui tempus 25. annorum exceſſerint ius
commune ſeruari mandauit: cum enim hic nullus ex-
tet minor an. 25. ſtatutum non poteſt fauere prædi-
ctis DD. Ludouico, & Iacobo.

CAPVT LXXXV.

EPITOME.

In delictis quomodo auxiliator ſit puniendus.

SVMMARIVM.

1 *Principalis quis dicatur in delicto.*
2 *Mandans delictum dicitur principalis.*
3 *Mandatum in delictis cognoſcitur à ſatisfactione mandantis.*
4 *Mandanti non tenetur, qui ex delicto non ſentit commodum.*
5 *Auxilians, ſeu conſulens aliàs etiam facturo non punitur, vt reus.*
6 *Mandatarius præſumitur aliàs facturus, ſi ſe præparauit ad delictum.*
7 *Auxiliator ante delictum leuius puniendus eſt.*
8 *Mandans delictum non tenetur de exceſſu, & quando.*
9 *Mandans aliquid, quod ſine exceſſu fieri poteſt, non tenetur de exceſſu.*
10 *Mandans punitur extra ordinem pro exceſſu mandatarij.*
11 *Auxilium ſimplex præſtans leuius punitur.*
12 *Extenſio non fit in odioſis.*
13 *Auxilij pena non tenetur, qui longe aſtat delinquentibus.*
14 *Auxilians non punitur, ſi principalis eſt contumax.*
15 *Arbitraria vbi eſt pena, mitior eſt eligenda.*
16 *Armatam facere prohibitum eſt.*
17 *Qualitas ſtatuti probanda eſt.*
18 *Pena maior confundit minorem, vbi plures imponuntur.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

AFfectabat N. iuuenis Carpen. quendam canem venatorium à quodam Regiolen. à quo illum obtinuit cum pacto, vt illi vice verſa traderet vnam mutam qualearum, ſeu coturnicum inuolandam tamē à quodam aucupatore eius vicino, quod factum eſt.

Verum quia N. vſus eſt opera in prædictis ſui Cognati, qui opem ſuam, & fauorem præſticit ante delictum, in actu tamen furti non interuenit, & dum homines miſſi à prædicto N. qualeas ſuſtuliſſent, & fugam arriperent, dominus qualearum excitauit rumorem contra eos, quoſdam inſequebatur, vulneratus remāſit à tormento bellico ab vno ex illis exploſo: vnde N. fuit in contumacia condemnatus, & eius cognatus carceratus cōfeſſus eſt fauorem, & auxiliū ad furtū, nō ad vulnera, de quibus erat inſcius, & ideò quæritur, quomodo dictus illius cognatus ſit expediēdus.

Omnibus autē ponderatis conſidero, quòd dictus Cognatus non eſt principalis in hoc delicto, ſed tantum fautor, & auxiliator, quia id totum factum eſt in gratiam N. vt canem haberet, vnde bene concluditur,

quod

quòd ipse vti mandans fuerit principalis, & totum fecerit, opem vero ferens cognatus, aliquid solum coadiuuauerit, & aliter dicere ridiculum est. *Bald. in l. non ideo minus, n. 17. vers. item. C. de accusat. Ang.*
1 *consil. 22. col 1. Nati. conf. 422. num. 16. Rim. iun. conf. 69. num. 33. Gabriel. conf. 170. num. 2. 10. Bertaz. conf. crim. 143. num. 2. vsque ad n. 8. lib. 1. pulchre Decian. tract. crim. lib. 9. c. 39. num. 20.*

Non obstat, quòd Cognatus accommodauerit dicto N. suam Asinam pro obuiam mittendo dd. forensibus ad confines, dum accedebant ad territorium Carpi pro huiusmodi delicto, & quod ipse suaserit eos, &
2 miserit etiam ad mutam qualearum, quia nō per hoc ipse dicendus principalis, aut mandās, cum hæc omnia faceret pro satisfactione N. qui canem habuerat, non enim dicitur mandatum, etiam si detur per verbi imperatiua, quando delictum non respicit vtilitatem, seu commodum mandantis, quia tunc est potius auxilium, fauor, & persuasio, quia mādatum cognoscitur ab vtilitate, & sat factione mandantis. *Bart. in*
3 *l. non solum, § si mandato, num. 2. vers. & iden, ff. de iniur. Bertaz. conf. 62. n. 2. lib. 2. Hyppol. Rim. conf. 318. num. 12. lib. 3. Mascard. de probat. concl. 419. num. 15. lib. 1. & concl 1014. num. 4 lib. 2. de communi. Farinac. de consultor. quæst 129. num 9. 70. & numero 130. ibi.* quando fit solum ad vtilitatem mandantis: Quæ omnia in casu nostro bene conueniunt, vbi totum dirigebatur ad satisfactionem N. qui canem habuerat, cognatus vero solum auxilium simplex, & fauorem præstitit, ne illi contradiceret, cum igitur cognatus ex delicto nullum senserit commodum, ex mandato
4 teneri non potest: *Bertaz. conf. crim. 188. numero 3. lib. 1.*

Quare cum dicti forenses acceptauerint mandatum ab N & ab eorum domino ad faciēdum huiusmodi furtum, & ad hunc effectum venerint ad loca Carpi, nō potest cognatus auxiliator puniri de illo delicto, vt illi, quia licet multi teneant, seu dubitent, an mandans delictum aliàs facturo, debeat eadem pœna puniri, tamen verius est, quod non. *Caball. de omni genere homicid. num 149.* sed quidquid sit in mandante, certū est in consulente, vel auxiliū dante alias facturo, quod
5 non punitur, sicut ille, de illo delicto. *Bald. conf. 250. num. 2. lib. 1. vbi Rouescal. testatur de communi, late Farin. d. quæst. 129 num. 62. 126. 136. 137. & in tract. de furt. quæst. 168. num. 41. 54. Caball. d. loco. Decian. tract. crim. lib. 9. c. 36 sub num. 14. circa mediū. Polyd. Rip. de nocturn. temp. c. 11. n. 12. vbi de cōmuni. Cyriac. contr. 132. num. 43. lib. 1.*

Creditur autem tunc delinquentem aliàs fuisse facturum etiam sine auxilio, vel consilio, quando acceptauit mandatum, & se præparauit ad delictum, vt hic eue-
6 nit: ita *Bertaz. d. conf 62. num. 7. vers. tertia est, lib. 1. & conf. 356. num. 47. lib. 2. Farin. d. quæst. 129. n. 147. Cyriac d. contr. 132. num. 44. lib. 1.* ergo cognatus leuiori pœna est puniendus.

Animaduertendum est etiam, quòd iste cognatus non dedit auxilium, aut fauorem in ipso actu delicti, in quo noluit interuenire, sed ante delictum, & pariter suo auxilio non dedit causam delicto, iam enim forēses parati erant, & ideo dicunt omnes, quòd quando auxilium præstans nō dat causam delicto proximam, non punitur de eo, sicut delinquens, sed longe mitius,
7 & leuius: *Ang. de malef. in verb. dicto maleficio, n. 17. Grat. conf. 52. num. 15. & seq. lib. 2. Blanc. in pract. §. postquam vidimus, num. 5 vers. vnde. Pacian. conf. 156. num. 14. Rim. iun. conf 349. num. 10. Laderch. conf. 194. sub num. 5. Farinac. quæst. 130. n. 42.* vbi vult id procedere indistinctè, siue id fiat præcedente tractatu, siue non & *num. 43* dicit ab hac communi opinione non esse recedendum.

Accedat, quòd isti forenses habebant in mandatis, quòd solum furarentur mutam qualearum, non autem offenderent quemquam, quod adeo verum est, vt socij ex hoc facto valde fuerint contristati, & irati illi, qui explosit sclopum cum tanta indignatione, vt coturnices iam sublatas proiecerint: Vbi autem tale quid mandatum fuit, quod poterat expleti non excedēdo,
8 vt hic, vbi furtum est quid valde distinctum ab homicidio, tunc mandans non tenetur de excessu: ita per *tex. in l. mandat. vbi Bald. C. de mandat. & m. c. significauit, vbi Innoc. & Io: And. de pœn. Bero. cōf. 175. num. 40 lib. 3. Decian. tract. crim. lib. 9. c. 36. num. 7 8. Farin. quæst. 134. num. 27. & q. 135. n. 18 150. 58. 163. Caball. de omni genere homicid. numero 249. & seqq.*

Nam vbi factum, quod sub mādato cadit, est distinctū, & non subordinatum delicto perpetrato, tunc mandans non punitur de eo excessu, quem fecit mandatarius, velut si quis iubeat mulierem rapi, & non solum rapiatur, sed etiam occidatur, mandans non tenetur
9 de occiso: *Alex. conf. 140. lib 2. Dec. conf. 234. n. 5. Carrer. in pract. §. 5 num. 73. in fin. Plaz. epit. delict. lib. 1. c. 15. num. 20. Decian. d. lib. 9 c. 36. num. 6. vers. illud vero. Baiard ad Clar. in prax. quæst. 89 num. 18. Farinac. d. quæst. 135. n. 158.* ita mandans furari non tenetur de occiso.

Et quamuis DD prædicta intelligere videantur quo ad pœnam ordinariam, non autem quód mandans in totum excusetur à pœna extraordinaria & arbitraria
10 leuiori: *Clar. in prax. d. quæst. 89 num. 5. vers. sed pone, vbi Baiard. & Caball. de omni genere homicid. n. 262. 267. Menoch. de arb. iud. cas. 352. num. 4. Farinac. d. q. 135. n. 151. Decian. d. c. 36 num. 6.*

Tamen respondetur hoc posse procedere in ipso mandante, qui semper influit in delicto, vti causa principalis, & qui in culpa esse videtur eligendo tales ministros, quæ ratio cessat in auxiliatore, qui cum sit causa remota, & non efficiens, mitius semper debet puniri, vbicumque eius fauor est simplex, & per auxilium eius nō est auctum maleficium, auxiliator mitius pu-
11 nitur, & solum leui pœna pecuniaria mulctatur: *Zilett. conf. 112. num. 7. lib. 1. Bertaz. conf. crim. 62. n. 10. 11. 21. 22. lib. 1.* & sic non valet argumentum à mandatore ad auxiliatorem, quia in odiosis, & pœnalibus
12 non fit executio ab vno ad alterum. *Bertaz. conf. 77. num. 9. & conf. 115. num. 4. lib. 1. Menoch. de arb. iud. cas. 502. num. 74.*

Augetur autem consideratio pro dicto cognato, quia ipse non interuenit in actu perpetrationis, & certū est, quod auxilij pœna nō tenetur, qui longe distat adeo,
13 vt à corrixantibus non fuerit visus astare: ita *Zilett. conf. 168. num. 9. tom. 1. Vulpel. conf. crim. 95. num. 16.* & multo minus secundum aliquos, quando principa-
14 lis est absens, & contumax, vt hic. *Cyriac. d. controu. 132. num. 45 lib. 1.*

Et si

Et ſi malefactores ſolum pœna arbitraria ſunt plectendi, quia mors vulnerati nõ eſt ſequuta, multo læuius erit puniendus iſte auxiliator, qui fuit ſemper ignarus, & nõ habuit intentionem, vt offenderetur dictus
15 vulneratus, vbi autem pœna eſt arbitraria, læuior eſt eligenda. *Zilett. conſ. 53. num. 20. tom. 1.* non ergo dictus Cognatus eſt puniendus, niſi læuiter, & pecuniarie.

Verum quia audio, quòd aliqui dubitant, ne puniatur etiam de Armata ſtante, quòd ſub pœna Ducat. 50. auri, prohibitum eſt facere aduuantiam hominum
16 armatorũ, vt *in proclamate ſub die 24. Aprilis 1502. de quo in libro ſtatutorum Carpi, lib. 4. R. 98. fol. mihi, 241.*

Ideo primo reſpondetur, quòd in dicto proclamate ſolum punitur caput Armatæ, vt in eo, dum dicitur: che non vi ſia perſona alcuna che ardiſca far guarnimento, ne adunanza di perſone armate: in caſu autem noſtro dictus Cognatus non fuit principalis, vt viſum eſt, & propterea non poteſt puniri vti auctor, ſeu caput Armatæ. *Scarlatin. inter conſ. diuerſ. Zilett. conſ. 112. num. 32. tom. 1.*

Deinde etiam reſpondetur non conſtare, quòd dicti homines eſſent omnes armati, & quòd eſſent vltra quinque, vt requiritur in dicto proclamate, ideoque non poteſt eſſe locus pœnæ illius, quia qui ſe fundat in ſta-
17 tuto, debet probare omnes qualitates ſtatuti. *Surd. conſ. 45. num. 14. & conſ. 130. num. 1. lib. 1.*

Tertio dico, quòd pœna huiuſmodi confunditur cum pœna delicti principalis, quia nemo multiplici pœna eſt puniendus: *l. prætor dixit, §. vlt. ff de iniur. l. Senatus, ff de accuſat.* vbi enim commiſſum eſt aliquod delictum ad eundem finem tendens cum antecedenti, & terminans ad vnam ſpeciem delicti, velut ſi quis ferat arma prohibita, & cum illis percutiat aliquem, tunc pœna inſultus, & armorum confunditur cum pœna vulneris maiori: ita *Farin. in prax. quæſt. 22. nu-*
18 *mero 19. 20. & quæſt. 108. num. 166. & ſeqq. Polyd. Rip. in d. tract. de noctur. temp. c. 46. num. 15.* & ita iuris eſſe cenſeo.

C A P V T LXXXVI.

E P I T O M E.

In bonis maternis non ſuccedit Pater tranſiens ad ſecunda vota niſi quo ad vſumfructum, & quando.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum eſt ſeruandum, ſicut ius commune.*
2 *Statutum vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*
3 *Pater quomodo ſuccedat filijs ſuis ſine liberis decedentibus.*
4 *Pater tranſiens ad ſecunda vota retinet ſolum vſumfructum bonorum primæ vxoris.*
5 *Pater propter ſecundas nuptias perdit proprietatem bonorum maternorum.*
6 *Regulæ ſtandum eſt, donec de fallentia oſtendatur.*
7 *Bona materna non dicuntur poſt aditam hæreditatem.*
8 *Statuti verba ſunt proprie, & ſtricte intelligenda.*
9 *Statutum non extenditur, niſi ad ſpecificata.*
10 *Statutum eſt ſterile, ſicut mula.*
11 *Filia, & mater ſunt correlatiua.*
12 *Correlatiuorum vnum ſine altero eſſe non poteſt.*
13 *Correlatiuo vno poſito ponitur & alterum.*
14 *Maritus tranſiens ad ſecunda vota quid perdat.*
15 *Pater ſecundo nubendo cum conſenſu filiorum euitat omnes pœnas.*
16 *Conſenſus tacitus ſufficit patri ſecundo nubenti ad euitandas pœnas.*
17 *Filij præſentes nuptijs parentum videntur illis conſentire.*
18 *Pater ſi nubat neceſſitate ductus, excuſatur à pœnis contra ſecundo nubentes.*
19 *Filia dotata pro omni eo, & toto, excluditur etiam à bonis maternis.*
20 *Renunciatio filiæ excludit eam à bonis maternis.*
21 *Filia dotata ex bonis maternis ad ea amplius non habet regreſſum.*
22 *Renunciatio ex quauis cauſa dicibili: refertur etiam ad cauſas de futuro.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

SAtis, abundeque fundata videtur intẽtio D. Antonij Penatij Regien aduerſus D. Corneliam eius filiam, quo ad bona Gineſij illius filij abſque liberis defuncti, certum eſt enim dictũ Antonium vti patrem fuiſſe hæredem filij excluſa dicta Cornelia, ſi quidem clara eſt diſpoſitio *Statuti Regij, lib. 2. R. 76.* quòd deſcendentibus maſculis, & fœminis non exiſtentibus ex legitimo matrimonio vocat aſcendentes ex linea paterna: primo enim loco vult ſuccedere deſcendentes, deinde aſcendentes, quorum nomine non comprehenditur dicta Cornelia tranſuerſalis dicti Gineſij, vnde cum verba Statuti ſint clara, nihil vlterius eſt quærendum: *l. an-*
1 *cillæ. C. de furt. Surd. conſ 527. num.* 10. quia pro lege tamquam ius commune ſeruandum eſt in loco: *l. om-*
2 *nes Populi, vbi Bart. & DD. ff. de inſt. et iur. Surd. conſ. 460. num. 10. Ancl. iun. q. 14. num. 6. lib. 3.* & cum indiſtincte loquatur, debet ſine diſtinctione intelligi: *Surd. conſ. 553. num. 27. Anch. iun. quæſt. 45. num. 11. lib. 3.*

Vnicus reſtat ſcrupulus ab eodem ſtatuto prouenien s in verſ declarantes. vbi diſponitur, quòd in bonis maternis ſuccedere poſſint, & ſuccedant filiæ, & deſcendentes fœminæ vnà cum alijs fœminis, & deſcendentibus maſculis ſecũdum ius commune: cum enim dictus Gineſius habeat bona à matre prouenta, videtur quòd dicta Cornelia in illis debeat ſuccedere ſecundũ ius Cęſarum, quo attento notum eſt Patrem legitimũ ſuccedere filijs ſuis ſine liberis decedentibus tantum in capita vnà cum cæteris eius filijs ex priori matri-
3 monio: *§. ſi vero, in Auth. de hær. ab inteſt. Auth. defuncto. C. ad Tertul.* & ſi forte pater tranſeat ad ſecunda vota, quo ad bona à matre profecta perdit ſuæ portionis proprietatem, quam tenetur prioris matrimonij filijs reſeruare, ſolo ſibi vſufructu retento: ad

tex. in

tex. in l. generaliter. C. de secund. nupt. Salyc. in l. fœmi-
4 næ, §. illud, num. 4. & ibi Rip. sub num. 1. & DD. C. eod.
Arelat. in d. l. generaliter, num. 6. 12. Brun. de stat. fœm.
exclud. art. 8. num. 57. 58. Gabr. de secund. nupt. concl.
3. num. 3. Capriol. de success. ab intest. lib. 1. num. 577.
& lib. 2. num. 34. Rol. cons. 95. num. 43. lib. 1. Cyriac.
contr. iur. lib. 1. contr. 137. n. 8. vbi de cōmuni testatur.
Et licet forte contraria opinio sustineri posset, vt in iure
verior quo ad patrem, vt ille non perdat dictam pro-
5 prietatem transeundo ad secundas nuptias: ex tex.
aperto in §. cum igitur, in illis verbis, sicuti enim patres,
in Auth. de non eligen. secund. nubent. Castr. & Corn. in
l. fin. C. de indict. vid. toll. late Fachin. lib. 3. controu. iur.
c. 64 vbi satisfacit adductis in contrarium: Tamen
quia in iudicando non est recedendum à communi
opinione, & practicata, postquam DD. magis com-
muniter volunt, vt etiam Pater transeundo ad alteras
nuptias amittat proprietatem bonorum materno-
6 rum, vt late apud Sanchez. de matr. p. 2. lib. 7. disp. 89.
num. 10. Io: de Castill. quotid. contr. iur. p. 1. c. 2. n. 14.
non erit recedendum à prædicta opinione.
Sed hoc non obstante adhuc defendi potest dictum Pe-
natium esse totaliter hæredem dicti Ginesij vigore
dicti Statuti ascendentes vocantis, cui regulæ standū
est, donec de fallentia ostendatur. Surd. cons. 511. nu-
mero 21. Nam limitatio, de qua in dicto vers. decla-
rantes. non destruit nostrum fundamentum, quia
nos non tractamus de bonis maternis, sed de hæredi-
tate filij, in cuius corpore licet extent bona à matre
profecta, ea tamen amplius vere, & proprie materna
dici non possunt, sed præcipuum dicti eius filij patri-
7 monium: ita ex l. sed si plures, §. filio, ff. de vulg. l. eius
qui, §. fin. si cert. pet. gl. in l. 1. §. veteres, vbi Rom. Alex.
Aret. Ias. & DD. de acquir. possess. Dec. in l. quoties du-
plici, num. 6. de reg. iur. Crott. in l. stipulatio, num. 62. de
verb. oblig. ad rem bene Crass. de success. ab intest. q. 10.
num. 15. vers. quia postquam. Paris. cons. 84. n. 4. lib. 2.
Menoch. cons. 124. num. 5. Ceph. cons. 493. num. 41. 42.
Io: de Castill quotid. contr. iur. p. 1. c. 2. n. 67. & in ter-
8 minis Statuti hoc dicit Franch. decis. 171. num. 3. cum
enim verba Statuti sint proprie, & stricte intelligēda:
9 Osasch. decis. 21. num. 14. Thes. decis. 269. n. 9. Anch.
iun. q. 46. n. 17. lib. 3. nec possit extendi, nisi ad specifi-
10 cata: Crauet. cons. 741. n. 3. Anch. iun. q. 70. n. 2. lib. 3.
quia sunt sterilia, sicut mula: Bertaz. cons. crim. 175.
num. 13. lib. 1. Masch. de stat. conclus. 4. num. 5. non de-
bent trahi ad nostrum casum.
Si igitur verū amamus, & germanam dicti Satuti intelli-
gentiam, necesse est sentire illud vere loqui de bonis
immediate à matre prouentis, & de illius hæreditate,
quia tunc proprie materna sunt, & tunc matri succe-
ditur: quod ex ipso Statuto manifeste colligitur, dum
dicit: succedant filiæ: quia si filiæ sunt quæ succedunt,
sequitur esse matrem, cui succeditur (de patre enim
non potest intelligi) quia filia, & mater sunt correla-
tiua, cum hoc ipsum, quod sunt, aliorum esse dicantur
11 Arist. de Prædicam. c. 7. in princ. gl. in Clem. vnic. verb.
æternaliter, de sum. trin. Euer. de loc. leg. c. 21. numa 3.
cum enim impossibile sit alterum sine altera esse,
12 vel cognosci, quia sunt simul Natura. Arist. d. c. 7. tex.
15. in fin. Crau. cons. 973. n. 33. Rol. cons. 69. n. 25. lib. 4.
sequitur, vt posito vno ponatur & alterum: Euerr. d.
13 loco, num. 3. Crau. d. cons. 973. num. 33. Rol. d. cons. 69.
num. 26. Si ergo dictum Statutum loquitur de filia,
supponit etiam matrem in eadem dispositione.
Non obstat itaque alterum motiuum longe maiori con-
sideratione dignum, an transitus ad secundas nuptias
obsit dicto Penatio: De vsufructu non est dubiū, quia
illum retinet, & finitur post secunda vota: late Sanch.
14 de matr. lib. 7. disp. 89. n. 2. & n. 11. difficultas est in
proprietate secundū iam allegata, ex quibus vidimus
esse reseruandam filijs prioris matrimonij, bene verū
est, quòd secundū aliquos pater poterit in his bonis
eligere vnū filiū, & excludere alterū: Sarmient. select.
lect. lib. 7. c. 11. n. 1. sed hoc pro tuto nō est habēdum.
Ideo dicamus dictum Penatium succedere etiam in pro-
prietate, & totaliter euitare pœnas secūdarum nuptia-
rum, quia dicta Penatij filia hanc remisit iniuriā con-
sentiendo nuptijs prædictis, immo conqueri non po-
test, quia volenti non fit conuitium, accedente enim
consensu filiorum pater nihil sibi præiudicat, & cessāt
15 pœnæ legales, si secundas nuptias sequatur: ita late
Sanch. de matr. d. disp. 89. n. 43. pulchre Laderch. cons.
127. n. 6. Io: de Castill. d. c. 2. n. 93. Cyriac. d. contr. 137.
n. 20. adeo vt sufficiat etiam consensus tacitus, & præ-
16 sumptus immo ratihabitio: Paris. cōs. 29. n. 81. lib. 3.
Bursat. cons. 12. n. 41. lib. 1. Rol. cons. 81. per totum, lib. 3.
Menoch. cons. 165. n. 16. Rim. iun. cons. 569. n. 170. La-
derch. d. cons. 128. n. 6. vers. quod habet locum. Peregr.
decis. 13. num. 11. de communi Io: de Castill. d. c. 2. n. 94.
Cyriac. d. controu. 137. num 21.
Vnde cum dicta Cornelia nuptijs prædictis præsens fue-
rit, & congratulata sit, sæpe cum Nouerca conuersata
sit, matrem eā vocauerit, de tali matrimonio nunquā
cōquæsita sit, censetur vel à principio libenter consen-
17 sisse, vel ex post facto approbasse: Dec. cons. 206. n. 5.
6. 7. Paris. d. cons. 29. n. 81. Rol. d. cons. 81. n. 13. & cons.
95. n. 20. lib. 1. Burs. d. cons. 12. n. 42. Menoch. cons. 237.
n. 27. Grat. cons. 83. n. 18. lib. 2. Rim. iun. cōs. 569. n. 70.
Surd. dec. 99. n. 12. Laderch. d. cōs. 127. n. 6. vers. quæ.
Io: de Cast. d. c. 2. n. 98. vers. & sic tenēdo, & n. 99. 106.
vsq. ad n. 124 quos sequitur etiā Cyr. d. contr. 137. n. 21.
Excusatur etiā pater, si secūdas nuptias quærat quadam
necessitate ductus, velut si egeat gubernio domus, quā
non expedit cōmittere famulis, vel quādo hoc facit ad
18 vtilitatem filiorū, qui regimine indigent. Castr. in l. 3.
n. 5. C. de indict. vid. toll. Ias. in Auth. cui relictū, n. 10.
C. eod. Paris. d. cons. 29. sub n. 84. lib. 3. Gilkenius tract.
de præscr. p. 3. c. 3. sub n. 289. Cyriac. d. contr. 137. n. 10.
quæ pro maiori parte concurrunt in casu nostro.
Verū cum dictus Penatius eam dotauerit, & dotem con-
gruā ei assignauerit pro omni eo, & toto, quod petere,
& consequi posset in bonis, & hæreditate patris, ea ex-
clusa censetur etiā à bonis, & dote materna: Abb. cōs.
19 81. ad fin. lib. 1. Menoch. cons. 81. n. 31. Maluas. cōs. 126.
n. 72. Rim. iun. cōs. 31. n. 83. Cyr. contr. 128. n. 69. lib. 1.
immo ipsa expresse renūtiauit tā bonis paternis, quā
maternis, & tā pro dotibus, quā supradotibus, & pro
alia causa excogitabili, propter quod ēt si dictus Pe-
20 natius ad secunda vota transierit, hoc totū ad ipsum
spectat vigore renūciationis: pulchre Castr. cons. 252.
n. 2. vers. breuiter his, & vers. pro cuius, & n. 3. vers. sic
respondeo verū esse, lib. 1. Alex. cons. 140. n. 5. 6. 7. 8. 9.
lib. 7. & nō ab re Cyriac. d. contr. 128. n. 70. vbi vult ex
huiusmodi verbis filiam etiam à feudo, & Emphy-
teusi censeri exclusam.

Et tanto magis hæc procedunt, quia dicta Cornelia fuit dotata in parte ex bonis maternis, ideò amplius non poteſt ad ea habere regreſsũ *And. de Iſern. in Cõſt. In*
21 *aliquib. col. 12. in fin. verſ. poſſet tamen, de ſucceſſ. fil. in feud.* alioquin pater nõ dediſſet tantã dotem, ideò totum ſpectat ad patrem. *Alex. conſ. 149. n. 9. lib. 7.*

Et ſane verba illa: ex quauis dicibili cauſa: in renunciatione poſita non poſſunt referri, niſi ad hanc ſpem, quam forte illa habere potuiſſet occaſione mortis dicti eius fratris, quia etiam ad cauſas de futuro refe-
22 runtur. *Marcabr. conſ. 66. num. 320. & num. 359.* vnde ea compræhenditur etiam in tali renunciatione. *Caſtr. d. conſ. 252. in fin. lib. 1. Marcabr. d. conſ. 66. numero 139. 140.* vnde puto ſilẽtium eſſe imponendum dictæ D. Corneliæ, & ita iuris eſſe cenſeo: ſal. &c.

CAPVT LXXXVII.

EPITOME.

In legatum omnium rerum, quæ domi exiſtunt, an contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.

SVMMARIVM.

1 *Venalia non continentur in legato eorum, quæ domi ſunt, licet in domo exiſtant.*
2 *Legatum eorum bonorum, quę quomodo domi exiſtunt, compræhendit etiam venalia.*
3 *Domi venalia ſi exiſtant, quando legata cenſeantur.*
4 *Venalia cenſentur legata ex coniecturis.*
5 *Verba: cuiuſcumque conditionis: non patiuntur reſtrictionem.*
6 *Exempla non reſtringunt.*
7 *Vniuerſalis ſermo compræhendit etiam incogitata.*
8 *Legatum rerum domi exiſtentium factum coniunctæ perſonæ compræhendit etiam venalia.*
9 *Legatum coniunctis factum quomodo interpretetur.*
10 *Regulæ cedunt doctrinis in puncto loquentibus.*
11 *Vxor non dicitur coniuncta perſona.*
12 *Pecunia non continetur in legato rerum, quæ domi ſunt.*
13 *Legatum omnium rerum domi exiſtentium non continet cautiones, nec nomina creditorum.*
14 *Pecunia ſi continetur in legato eorum, quæ domi ſunt, continentur etiam nomina creditorum.*
15 *Legatum rei alienæ quando valeat.*
16 *Legatum rei fideicommiſſo ſubiectæ quando præſtari debeat.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

LEgatum, quod fecit Bartholomeus Loxius à Carpo Angelę eius ſorori vtique compræhendit non ſolum ſuppellectilem domus teſtatoris, ſed etiam res venales in domo eius exiſtentes, & ſi verũ amamus, & verba legati intuemur, ita eſſe neceſſe erit cõcludere, licet enim pro vero habeatur communiter, quod in generali, vel etiam vniuerſali omnium bonorum legato, quæ ſunt in domo teſtatoris, non contineantur venalia, quamuis re ipſa domi eſſe reperiantur, quia cum certã habeant ſeparationis cauſam, in domo eſſe non videtur, vt proba-
1 tur ex l. generali, §. vxori, *vbi Bart. & Lancell. Dec. ff. de vſufr. leg. l. ſi choros, §. 1. l. ſi ita legatum, ff. de leg. 3. l. quintus, de aur. & arg. leg. Cagn. in l. 1. n. 33. verſ. quãtum, de reg. iur. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 5. n. 3. Alex. in l. ſi conſtante, num. 27. ſol. matr. Corn. conſ. 14. n. 6. lib. 1. Ruin. conſ. 32. n. 5. lib. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 6. n. 13. Curt. iun. conſ. 45. n. 4. Menoch. conſ. 407. num. 16. 18. & præſ. 137. n. 7. lib. 4. Tuſch. pract. concl. littera L: concl. 119. n. 11. 12. Afflict. deciſ. 106. n. 5. Put. deciſ. 20. n. 5. lib. 3. Ari. Pinel. in l. 1. p. 2. ſub n. 46. verſ. melius. C. de bon. matern. Anch. iun. qq. fam. lib. 3. quæſt. 162 num. 8.* tamen hæc regula multis modis limitatur, qui noſtro caſui ita accommodantur, vt nullus dubitandi locus relinquatur, quin etiam venalia in noſtro legato comprænhendantur.

Nam in primis dicendum eſt prædicta procedere in legato generali, ſeu etiam vniuerſali, reſtrictio tamen ſimpliciter ad certũ locum, velut relinquo omnia, quę in domo ſunt, tunc enim propter locum deſignatum reſtringitur diſpoſitio vniuerſalis præcedens, adeo, vt non compræhendat venalia, quæ in domo ſunt, nec iura, aut actiones, verum ſi loco deſignato ſubſequatur vniuerſalis ſermo, vel ſignum vniuerſale, velut dicendo relinquo res, ſeu bona, quæ domi ſunt quoquomodo, vel qualitercumque, aut cuiuſcumque conditionis ſint, tunc reſtrictio loci, & à loco proueniens tollitur per tales clauſulas vniuerſales ſubſequentes, & venalia comprænhenduntur perinde, ac ſi diſpoſitio, vel legatum eſſet factum ſine loci deſignatione: ita
2 ſentit *Bart. in d. l. generali, §. vxori, n. 4. ff. de vſufr. leg. ſic pulchre diſtinguunt Neguſ. de pignor. p. 3. memb. 2. num 37. verſ. nam vt etiam dixi. Ari. Pinel. in Rub. p. 1. num. 43. C. de bon. matern. Alex. conſ. 118 n. 5. in fin. lib. 5. Couar. d. lib. 2. c. 5. num. 3. verſ. ſecundo. Ruin. cõſ. 32. num. 5. lib. 2. Dec. conſ. 472. n. 1. & n. 26. ad fin. Gozad. conſ. 14. num. 22. ad fin. Curt. iun. d. conſ. 45. n. 4. Decian. conſ. 51. num. 10. lib. 1. Menoch. conſ. 129. n. 8. & d. præſ. 137. n. 10. Afflict. d. deciſ 106. n. 6.* quibus omnes concludunt his caſibus in legato bonorum, quæ domi ſunt, comprænhendi etiam venalia, & alia huiuſmodi, quæ in domo eſſe reperiuntur, quod in propoſito noſtro reſoluit difficultatem.

Et hæc multo magis procedunt, ſi verba vniuerſalia in legato eorum, quæ domi ſunt appoſita, ſint geminata, vel repetita, tunc enim extẽditur magis diſpoſitio,
3 vt comprænhendat, quod aliàs non cõprænhenderetur in tantum, quòd venalia cenſeantur relicta *Decian. d. conſ. 51. n. 11 12. lib. 1. Afflic. d. deci. 106. n. 6. in fin* vt hic euenit, vbi eſt geminatio ſermonis, & ſigni vniuerſalis tam ante vocem in domo, quàm poſt, vt appareat ſatis de mente teſtatoris volentis venalia com-
4 prænhendere, quod ſufficit ex *Menoch. d. præſ. 137. n. 8.*

Nos igitur non verſamur in primo caſu, quando relinquuntur omnia bona in domo exiſtentia, ſed in caſu, quando legantur omnia, quæ in domo ſunt qualitercumque; dixit enim teſtator ſe relinquere Angelæ prædictæ domum, in qua habitat cum omnibus illis mobilibus, & omnibus illis rebus tam ſpectantibus ad victum, quàm ad alia, quæ in domo reperiuntur, & vt dicitur, omnia mobilia domus, & quæcumque alia, quæ domi reperiũtur, cuiuſcũque cõditionis ſint,

quibus

quibus verbis nil clarius, nil magis amplum ad vena-
lia comprahendendum, nam verba illa: cuiuscumque
conditionis: non patiuntur aliquam restrictionem,
5 adeo, vt etiam inhabilia comprahendant, vt inquit
Marsil. in l. vnius, §. cogniturum, num. 26. ff. de quæst. Alex. cons. 35. num. 8. lib. 6. Tusch. pract. conclus. littera V: concl. 121. num. 51. & concl. 126. num. 5.

Nec refert in legato nostro non extare verbum illud: quoquomodo, de quo: *Bart. in d. l. generali, §. vxori*, quia nulla vis est facienda in eo, quod exempli gratia profertur, cum sufficiat aliud simile verbum vniuersale eò, quòd exempla non restringant; ita ad rem vi-
6 dendi sunt: *Couar. var. resol. lib. 2. c. 5. n. 3. vers. secundo obstat. Neguf. de pignor. p. 2. membr. 2. n. 37. versic. nisi dicto loco. Ari. Pinel. in d. Rub. p. 1. num. 43. ibi: an cum signo vniuersali: C. de bon. matern*, vnde cum in nostro legato habeamus alia verba vniuersalia posita post locum designatum, vt illud: omnes alias res: & illud: cuiuscumque conditionis, idem dicendum est; quia idem important, & alijs supradictis æquiparantur: *Marsil. in d. l. vnius, §. cogniturum, num. 26.*

Et sane hoc non est legatum solitum, & ordinarium, quòd fieri solet, quando relinquuntur mobilia domus, vel quæ domi sunt, in quo vtique venalia non continentur, sed versamur in amplissimo legato omnium rerum in domo existentium cuiuscumque conditionis, quæ verba verificari nō possunt, nisi venalia quoque comprahendantur, nam iste sermo est adeo vniuersalis, vt comprahendat etiam casus speciales, &
7 non solum cogitata, sed etiam incogitata. *Corn. cons. 144. num. 10. lib. 3. Crauet. cons. 227. num. 13. 14. & cons. 294. num. 2. ad fin. Tusch. littera V: concl. 121. numero 9. Gratian. disc. 744. n. 22. lib. 4.*

Accedat, quòd istud legatum sorori factum, & sic personæ valde coniunctæ, quo casu in legato solet fieri late interpretatio, debet ampliari, vt contineat etiam venalia, quæ domi sunt, etenim coniunctio sanguinis operatur, vt quod amplius est, relictum videatur: ad
8 *tex. in l. si seruus plurium, §. fin. ibi, & necessitudo, iunct. gl. ff. de leg. primo, & melius in l. Aurelius, §. Titius testamento, ff. de liber. leg. Rom. sing. 649. Soc. iun. consil. 98. num. 22. 23. lib. 1.* qui de fratre loquitur. *Put. d. decis. 20. num. 5. lib. 3. Menoch. d. præs. 137. in fin.*

His autem non obstat, quòd sanguinis cōiunctio solum operetur quo ad inducendam legati validitatem, non autem ad extensionem ex *Honded. cons. 63. num. 49.*
9 *lib. 1.* Nam respondetur in nostro casu nō tractari de extensione, sed de comprahensione, quia verba legati sunt apta etiam comprahendere etiam venalia, vnde non est mirum, si hæc interpretatio possit iuuari sanguinis coniunctione, pro qua cum habeamus traditiones Doctorum in puncto scribentium, non
10 est inrandum de hac regula sæpe fallente. *Dec. in l. 1. num. 32. ff. de reg. iur.*

Nec verum est Puteum contra nos sentire, vt putauit *Honded. d. cons. 63. num. 50* quia verius est sentire nobiscum, & pro nostra sententia illum allegat *Menoch.*
11 *d. præs. 137. in fin.* nam vere in suo casu admittit in legato vxori facto non venire venalia, sed non hac ratione, quia coniunctio non operetur, sed quia vxor non dicitur coniuncta persona.

Transeamus ad alia, & videamus, quid dicendum sit de pecunijs, & Instrumentis, & creditoribus nominibus domi existentibus, an huiusmodi legato contineantur
12 & sane de pecunia habemus, quòd ipsa non continetur in legato eorum, quæ domi sunt, quia semper parata videtur alienationi, & vbi in tali legato venalia non continentur, multo minus pecunia comprahenditur, nisi esset reposita præsidij causa: sic per *tex. in l. si mihi Mæuia, ff. de leg. 3. l. vxorem, §. legauerat, in fin. ff. eod. Bald. in l. certi, num. 6. C. locat. & in l. fin. ad fin. C. de compensat. Alex. in l. si constante, num. 27. vers. confirmo, ff. sol. matr. Dec. cons. 472. n. 7. in fin. Afflict. decis. 106. num. 5. in fin. Ari. Pinel. in d. l. 1. p. 2. sub numero 46. C. de bon. matern. Tusch. littera L: concl. 119. num. 26. & concl. 120. num. 10. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 6. num. 14. Menoch. cons. 407. num. 18.* & pariter in legato eorum, quæ domi sunt, non continētur credita, seu cautiones; & Instrumenta in domo re-
13 perta, quia sunt iura, quæ loco non circumscribūtur. *Corn. cons. 49. num. 10. vers. tamen ijs, lib. 3. Tusch. littera V: concl. 121. num. 11. Honded. cons. 63. num. 50. lib. 1.*

Verum cum iam sit resolutum in nostro legato venalia comprahendi, cessat etiam difficultas quo ad pecuniam, & nomina creditorum, quia hæc omnia parificantur, & si ita ampla esse verba monstremus, vt res venales legatæ censeantur, idem dicendum est de pecunijs & iuribus, seu creditorum nominibus: vt be-
14 ne inquit *Ari. Pinell. in d. l. 1. p. 2. num. 47. vers. quâ æquiparationem. C. de bon. matern. Menoch. lib. 4. præs. 138. num. 1. vers. qui affirmant, & num. 14.* qui alios allegant, vnde cum videtimus verba nostri legati esse adeo aperta & ampla, ac vniuersalia, vt etiam venalia comprahendant; de pecunijs, & debitorum nominibus non remanet controuersia, vt enim ea intelligantur relicta, sufficiunt etiam coniecturæ de testatoris voluntate: ad *tex. in l. quæsitum, §. Papinianus, ff. de fund. instr. leg.*

Circa vero legatum domus, in qua testator habitabat, potest dici, quòd si ipse sciebat esse alienam, vel alteri
15 obligatam, validum fuisse legatum. *Gratian. disc. 955. num. 53. lib. 5. Farin. decis. 265. n. 10. 11. p. 1.* sed cum dicatur illam prius fuisse certo fideicommisso nunc purificato ob mortem dicti testatoris absque filijs, sic distinguendum puto, aut enim domus ista in illa parte fideicommisso affecta venit restituenda ijsdem testatoris hæredibus, vel extraneo ab eo non vocato ad commoda aliqua suæ hæreditatis: Primo casu tota domus censetur legata, quia testator potest disponere de rebus sui hæredis, sicut de proprijs, secundò autem casu testator censetur suam tantum portionem legasse, & ius, quod habebat. *Soc. iun. cons. 68. n. 12.*
16 *13. lib. 4. Alb. cons. 73. num. 6. Decian. cons. 57. n. 12. lib. 1. Menoch. præs. 142. num. 12. lib. 4. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 1. num. 21. Cyriac. contr. 130. numero 6. 7. lib. 1.* & ita consului.

CAPVT LXXXVIII.

EPITOME.

An relatio alicuius qualitatis pofita poft duo fimul copulata ad vtrumque referatur.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua tribuit actum vtrique alternato.*
2 *Alternatiua alterutram partem verificari fufficit.*
3 *Mors eft diffolutio animæ, & corporis.*
4 *Mors eft finis vitæ noftræ.*
5 *Mortis naturalis fpecies remiffiua.*
6 *Mors naturalis quæ fit fecundum Philofophos.*
7 *Mors violenta quæ fit fecundum Philofophos.*
8 *Mortis appellatio refertur ad folam naturalem.*
9 *Mors ciuilis naturali æquiparatur.*
10 *Indiftincte prolatum debet indiftincte intelligi.*
11 *Mori fua morte quis dicatur.*
12 *Mors naturalis fecundum vulgares quæ fit.*
13 *Mors violenta an fit naturalis.*
14 *Mortis violentæ varia nomina.*
15 *Mors præter naturam quæ fit.*
16 *Verba debent intelligi per prius, non per pofterius.*
17 *Verba fimpliciter intelligenda, non fecundum quid.*
18 *Verba teftatoris non debent captari.*
19 *Mortis ciuilis plures fpecies.*
20 *Qualitas an cenfeatur poni ad demonftrandum, vel reftringendum.*
21 *Relatio debet fieri ad proximiora.*
22 *Qualitas poft duo pofita ad quod referatur.*
23 *Relatio an fieri debeat ad omnia præcedentia.*
24 *Præcedentia magis influunt ad fequentia, quã è contra.*
25 *Adiectiuum determinat fubftantiua.*
26 *Alternatiua difiunctiue coniungit.*
27 *Copulatiua omnia exæquat, & parificat.*
28 *Difiunctiuæ dictionis virtus.*
29 *Alternatiua difiungit verba, & fenfum.*
30 *Qualitas demonftratiua non cenfetur repetita.*
31 *Relatio non fit ad ea, quæ funt diuerfæ naturæ, vel rationis.*
32 *Qualitatis relatio non fit contra mentem teftatoris.*
33 *Fideicommiffa quando fit odiofa, vel fauorabilia, & extendenda.*
34 *Fideicommiffa familiæ fauorabilia, & extendenda.*
35 *Fideicommiffum inducitur ex coniecturis.*
36 *Repetitio qualitatis non fit, fi fauorabilia reftringerentur.*
37 *Sententia condemnatoria femper præcedit pœnam.*
38 *Confifcationi fententia vires attribuit.*
39 *Ciuiliter moritur ftatim condemnatus ad mortem.*
40 *Seruus pœnæ efficitur reus condemnatus.*
41 *Ingenuus non efficitur feruus pœnæ.*
42 *Mors an faciat feruum pœnæ.*
43 *Condemnatus ad mortem an poffit teftari.*
44 *Relatio ad omnia non fit, fi caufaret nullitatem.*
45 *Fruftra expectatur, cuius euentus nihil operatur.*
46 *Fideicommiffum potius inducitur, quàm fuperfluitas.*
47 *Dictiones: tunc, & eo cafu: an reftringant, & quando.*
48 *Hæres eft, qui facit actus, qui citra nomen hæredis fieri non poffunt.*
49 *Conditionem an faciant gerundia.*
50 *Modus eft, fi quid adijcitur poft quæfitũ emolumentum.*
51 *Modus non fufpendit.*
52 *Conditionem negatiuam non effe impletam quis probet.*
53 *Cautio Mutiana non præftatur, nifi petatur.*
54 *Mutianæ cautioni renunciatur per lapfum temporis.*
55 *Conditionẽ non impleri nõ refert tacẽte, cuius intereft.*
56 *Additione confunduntur actiones.*
57 *Actio, & paffio non cadunt in eodem fubiecto.*
58 *Claufulæ codicillaris effectus.*
59 *Conditio præfumitur impleta ex curfu longi temporis.*
60 *Solemnitas extrinfeca præfumitur interueniffe ex longo tempore.*

Ne fcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN caufa fideicommiffi, cuius cafũ eueniffe ferũt ad fauorem D. Paulæ de Iudicibus contra D. Antoniam Pafiam ob mortẽ D. Francifci à Iudice pluries requifitus de mea fententia renui votũ meum dicere, fed denique, vt morem geram, cui plurimum debeo, neceffe habui mutare propofitum: In hoc igitur puncto, cum de iure refponderint Excellentiffimi Horatius Giouagnonius, & Francifcus Leonius, eorum fcriptis nihil addam, fed ad motiuorum refolutionem me conuertam, dum pars aduerfa conatur oftendere fideicõmiffum fuiffe reftrictum ad illum cafum tãtum, fi dictus D. Francifcus deceffiffet per manus minift eorum Iuftitiæ vigore illorum verborum teftamenti, vnde fumitur fideicommiffum dicentis: Morendo naturalmente, ò ciuilmente per homicidio perpetrato da lui, ò per qual altra caufa, per laquale fi doueffero, ò poteffero confifcare i fuoi beni: volunt enim qualitatem illam: Per homicidio: refpicere vtramque mortem adeo, vt fideicommiffum nõ potuerit venire, *nifi fuccedente* morte fic qualificata, quod non euenit.

His tamen non obftantibus exiftimo eueniffe cafum fideicommiffi ex fimplici dicti D. Francifci morte naturali vigore alternatiuæ, qua vfus eft fideicõmittens dicens: Morendo naturalmente, ò ciuilmẽte: cum alternatiuæ natura fit, vt actũ verbi alterutri ex mẽbris fuis, immo vtrique eorum attribuat: *ad tex. in l. fi hæ-*
1 *redi plures, vbi gl. & DD. ff. de cond. inftit. Iaf. in l. fi ex toto, §. fi ita legatum, n. 14. de leg. primo.* ideo fufficit alterutrã partem verificari, quia in alternatiuis omniũ concurfus non requiritur: *l. cũ pupillus, §. difiunctiuo, vbi Bart. §. de cond. & dem. l. fi ita quis ftipulatus, vbi Alex. de verb. oblig. l. generaliter, vbi Dec. n. 2. de inftit. & fubft. c. inter cæteras, vbi Dec. n. 6. Rip. n. 24. de refcr. c. in alternatiuis, de reg. iur. in 6. Menoch. cõf. 348. n. 4.*

Satis autẽ dicitur verificata prima pars Alternatiuæ: naturalmente: ex morte dicti D. Francifci propter eius infirmitatem, quia mors naturalis aliud nõ eft, quàm diffolutio animæ, & corporis fecundum *gl. in l. res vxoris, verb. Natura, & ibi. Salyc. in fin. C. de donat. inter vir, & vxor. Natt. conf. 282. num. 16. Rim. iun. conf. 416. num. 36.* Mors enim eft finis, & terminus vitæ noftræ. *§. his omnibus, verfic. nullus, vbi gl. in*

gl. in Auth. de h.er. & falcid. §. *deinceps*, *in Auth. de nupt.* Vnde hæc mors comprehendit omnes species
5 mortis naturalis, de quibus ſcribit *Card. in Clem. 1. col. 2. Vt lit. pend. Auch. in c. præſenti, de præben. in 6. Guiliel. le Rouille, tract. de iuſt. & iur. c. 16. num. 3. Chaſſan. ſuper conſuet. Burgund. in proœm. verb. Que par mort. num. 6.* & ideo cum hæc verificata ſint mortuo naturaliter dicto D. Franciſco inficiari non poteſt, quin eueneritcaſus fideicommiſſi: Non ignoro tamen ſecundum philoſophos propriè mortem naturalem di-
6 ci, quæ fit per reſolutionem ob defectum humidi radicalis, & extinctionem caloris naturalis abſque alia infirmitate, quæ valde raro euenit, & de qua non creditur teſtatorem ſenſiſſe, alia autem genera mortis, ipſi violentas mortes appellant, cum parum referat, an quis occidatur à ferro, vel à morbo: ſed hæc apud legiſtas non faciunt ad rem, vbi mors naturalis ita di-
7 citur ad differentiam ciuilis, propter quod quælibet mors dicitur naturalis, quæ non eſt ciuilis.

Bene igitur fideicommittens iſte ſic alternatiue locutus eſt ad tollenda iurgia de morte naturali, & ciuili, quia licet vbi fit mentio mortis, de ſola naturali multi in-
8 telligant, non de ciuili: ad *tex. in l. ex ea parte*, §. *inſulam, ff. de verb. oblig. gl. in c. placuit, de reſcript. in 6. Alex. conſ. 139. num. 3. lib. 2. Grat. conſ. 2. num. 42. lib. 1. Phanuc. de lucr. dot. in Rub. verſ. poſt mortem, num. 12. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 430. num. 17.* tamen alijs ſentiũt
9 ciuilem mortem naturali æquiparari. *Grat. conſ. 21. num. 80. lib. 2. Rol. de lucr. dot. quæſt. 95. n. 15. Menoch. conſ. 388 num. 23. Honded conſ. 63. num. 40. lib. 1.* ideo teſtator voluit hanc litem dirimere exprimendo caſum vtriuſque mortis ciuilis, vel naturalis.

Et ſane licet ea verba: morendo naturalmente, &c. vti generaliter prolata non ſint reſtringenda: *l. ſi ſerui-
10 us, de ſeru. vrb. præd. l. de pretio, de publician. c. ſolitæ, de maior. & obed. c. 1. diſt. 19.* tamen ſi aliqua facienda eſt reſtrictio, potius fieri debet, vt de ſola morte intelligantur, quæ dicto D. Franciſco præuia ægritudine ſine violentia ei contigit in domo ſua: ſic enim
11 moriens dicitur ſua morte mori: *teſte Bald. in l. ſi tibi. num. 1. C. de donat. ante nupt.* nam hæc mors proueniens ex febri, vel epidimia, vel aeris intemperie, vel ſimili ex cauſa apud omnes vulgo dicitur mors naturalis, vt poſt *Bald.* inquit *Petr. de Vbald. in tract.*
12 *de duob. fratr. p. 8. num. 20. verſ. & voco. Rim. iun. conſ. 416. num. 23. 24. 26.* qui pulchre loquitur, & dicit iſtũ communem vſum loquendi nõ indigere probatione, vulgariter enim eam mortem eſſe naturalem intelligimus, quam communiter ſuam mortem dicimus, de qua *Bald. in dict. l. ſi tibi. Rim. iun. conſil. 416. numero 23.*

Si quidem licet mors violenta ſit vere naturalis, quo ad effectum, quia ſeparat animam à corpore, & reſpectu ciuilis, non eſt tamen naturalis quo ad cauſam, vnde à multis dicitur magis propriè mors accidentalis.
13 *Bald. in d. l. ſi tibi, in princ.* quam etiam dicunt violentam ad differentiã naturalis: *Bald. in l. res vxor. n. 2. C.*
14 *de donat. inter vir. & vxor.* & alij eam vocant mortẽ immaturam: *Chaſſ. d. loco.* alij mortem informem, & fortuitam eò, quòd potius à caſu, quàm à Natura præueniat, cum mors naturalis ea dicatur, quæ venit ſecundum ſolitum curſum cauſarum, non ex accidenti: *c. bona, vbi gl. in verb. per rerum naturam, de elect. Bald. in l. vnic.* §. *libertatibus, num. 4. C. de caduc. toll. Ang. Aret. in* §. *ſingulorum, num. 2. ad med. Inſt. de rer. diuiſ.* & natura potius videtur abhorrere mortem
15 violentã, quia inſolite vitam adimit. *Rim. d. conſ. 416. num. 23.* vnde *Barb. conſ. 48. num. 4. in fin. lib. 2.* hanc mortem violentam eſſe dixit præter naturam, vbi licet dicat idem iuris eſſe de morte naturali, quod de violenta, tamen ſatis cognoſcitur, quòd violenta non dicitur ſimpliciter naturalis, ſed eum aliquo adiectiuo eò, quòd nõ ſit vere, & propriè naturalis. *Rim. iun. d. conſ. 416. num. 23. 24. 46. 47.*

Non obſtant Doctores, qui mortem violentam à miniſtris Iuſtitiæ illatam naturalem appellant, quia impropriè loquuntur, & alio reſpectu hoc dicũt, etenim relatiue ad mortem ciuilem hęc mors violenta poteſt dici naturalis, quod pro nobis facit, quia ſi hoc verũ eſt, ſequitur, quòd diſpoſitio iſtius fideicommittentis poſſit intelligi de quacumque morte animam à corpore ſeparante: *Barb. d. conſ. 48. num. 4.*

Verumtamen cum verba teſtatoris debeant intelligi per prius, non per poſterius: *ad tex. in l. 1.* §. *qui in perpetuum, ff. ſi ager, vectig.* §. *ſingulorum. Inſt. de rer. diu.*
16 *Bald. in l. Gallus*, §. *1. num. 8. ff. de liber. & poſth. Ferd. Vaſq. de ſucceſſ. creat. lib. 2.* §. *2. num. 32. Crauet. conſ. 445. num. 6 verſ. qua ratione.* & pro vt ſimpliciter de
17 aliquo prædicantur, non ſecundum quid. *Caſtr. conſ. 19. num. 27. lib. 3.* ideo ſermo noſtri teſtatoris debet prius intelligi de morte proueniente ex cauſa naturali, quæ per prius, & ſimpliciter dicitur mors naturalis, quàm de violenta, quod veriſimilius redditur, quia teſtator habuit intentionem, vt eius bona conſeruarentur in lineis DD Marci, & Bartholomæi de Iudicibus. quod non verificaretur, ſi caſus fideicommiſſi veniret tantum ob mortem violentam dicti D. Franciſci, & tamen verba teſtatoris debent intelligi ſecundum finem, propter quem enunciantur. *Crauet. conſ. 436. num. 20.*

Nihil autem obſtat qualitatem illam: Per homicidio: in fine poſitã eſſe referendam ad vtramque mortem adeo, vt ſermo ille nequeat intelligi de placida morte naturali, quia hoc non eſt aliud, quàm ſubtili interpretatione captare verba teſtatoris, quòd fieri non
18 debet. *Peregr. conſ. 45. num. 11. lib. 1.* mecum enim conſiderẽtur verba teſtatoris, & apparebit huiuſmodi qualitatem non eſſe referendam ad mortem naturalem, ſed ad ciuilem, hæc enim multiplicis generis, & diuerſi effectus certa indigebat declaratione, alia namque dicitur pęnalis, vt deportatio, alia caſualis, vt ſeruitus, alia meritoria, vt ingreſſus religionis. *Bald. in*
19 *l. 1 n. 3. verſ. in gl. naturalem, ff. de teſtam. late Chaſſan ſuper cõſuetud. Burgund. Rub. 4. tit. des droicts.* §. *6. verb. Apres le treſpas. num. 7. Guiliel. le Rouill. de iuſt. & iur. c. 16. num. 2. verſ. & iſta mors.*

Hinc maxima inter DD. oritur controuerſia, an mors ciuilis æquiparetur naturali, in qua quæſtione ſex recenſentur inter ſe diſcrepantes opiniones, de quibus *Chaſſan. d. verb. Apres, num. 3. vſque ad num. 7. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 430. num. 17. 18. 19.* vnde teſtator voluit explicare mortem naturalem, & declarare etiam, de qua morte ciuili intelligeret, ne videretur de quacumque ciuili morte intellexiſſe *ad l. ſi pluribus, vbi Bart. de leg. 2 Rol. cõſ. 61. n. 28. lib. 3.* propter quod verbũ illud: Per homicidio: cauſa demõſtrationis, nõ re-

Ii 3 ſtrictionis

ſtrictionis appoſitum eſt, pro vt etiã ſic de iure præ-
20 ſumitur, *Crau.conſ.*301 *n.*5. *Menoch.cõſ* 303.*num.*27. *& præſ.*51.*num.*11.*lib.*4. adeo, vt teſtator eam ſolam mortem ciuilem conſiderauerit, per quam fiſco locus fit, & hæredem ſuum priuat eius bonis, cenſetur enim voluiſſe prouidere caſui, qui indigebat magis prouiſione. *Crauet.conſ* 855.*num.*25. *verſ.inde fit.*

Et ſane valde congruum eſt, vt illa qualitas: Per homicidio: reſpiciat ſolum mortem ciuilem immediate præcedentem, quia ſermo debet referri ad proximiorem: *Caſtr.conſ* 109.*num.*2.*verſ.& quod.lib.*1.*Soc.conſ.*
21 156.*num.*16.*lib.*2.*Crauet.conſ.*393. *num.* 6. *Bertaz. conſ* 337.*num.*3 *Surd.conſ.*160.*num.*74. *Rota diuerſ. deciſ.*8 *num.*11.*p.*2. & ideo cum talis qualitas non conferat ad caſum, de quo dubitamus, non eſt habẽda in conſideratione *Farin.deciſ.*288. *num.*2. *par.* 1. *Hier.Gabriel.conſ.*18.*num.*37. *lib.* 2.

Certe igitur dicendum eſt illam qualitatem non referri ad mortem tam naturalem, quàm ciuilem, quia licet dici ſoleat qualitatem poſt duo copulata ſuccedẽtem ſolere qualificare vtrumque; tamen id debet intelligi cum grano ſalis, quia non procedit, vbicumque ſalua ratione recti ſermonis præcedentia poſſunt ſtare, & recte intelligi ſine repetitione illius qualitatis, tunc enim relatio fit tantum ad vltimum, non ad omnia præcedentia, etiam ſi ea compræhendantur eadem oratione, & eodem regantur verbo, cum poſſit mens teſtatoris verificari ſine repetitione qualitatis: ſic
22 probat *tex. in cap. cum in ſingula, iunct. gl. in verb. Prioratibus, de præben. in* 6. *& in Clem. vnic. in fin. de ſupplen. neglig. Prælat. l.* 1. *§. deinde, & §. eum, vbi gl. in verb. ex ſuperioribus, ff. de poſtulan. Butr. & Imol. in d. Clem. vnic. Felyn. in c. cauſam, quæ, num.* 4. *verſ. limita octo, verſ. tamen fallit, de reſcript. Soc. in l. plures teſtamento, num.* 4. *verſ. hoc autem, de reb. dub. & in l. hac ſcriptura, §. cum eadem, num.* 4. *de cond. & demonſtr. Iaſ. in l. cum filiofam. num.* 177. *de legat. primo, & in l.* 1. *num.* 8. *C. de liber. præter. Rip. in l. centurio, num.* 111. *verſ. præterea, de vulg. et pupill. vidend. Alex conſ.* 48. *num.* 8. 9 10. *lib.* 1. *Ruin. conſ.* 176. *num.* 12. *lib.* 2. *& conſ.* 137. *num.* 5. *verſ. quia iſtud, lib.* 3. *Bero. conſ.* 120. *num.* 74. *lib.* 2. *Soc. iun. conſ.* 78. *num.* 26. *lib.* 3. *Decian. conſ.* 34. *num.* 111. *Barz. deciſ.* 119. *num.* 3. *Hier. Gabr. conſ.* 183. *num* 5 *lib.* 2. Ex quibus omnibus licet concludere id, quod ſupra firmauimus, adeo, vt relatio fieri debeat tantum ad mortem ciuilem vltimo loco poſitam, quoniam nihil eſt impedimento, quin mens teſtatoris ſaniori etiam modo impleatur non facta
23 dicta relatione, niſi ad vltimum, *Soc. in d. l. plures teſtamento, num.* 4. *Ruin d. conſ.* 176 *num.* 12. *Hier. Gabr. d. conſ.* 183, *num.* 3, 5 *lib.* 2. cum enim illud verbum: Per homicidio: ſit poſitum ad qualificandum, nil mirum eſt, ſi tantum ad immediate præcedens referatur: *Bart. in l. fin. de rebus dub. Caſtr. in d. l. talis ſcriptura, num.* 8. *verſ. quod ſi, ff. de leg. primo. Alex. conſ.* 48. *num.* 8. *lib.* 1. *Pariſ. conſ.* 36. *num.* 21. *lib.* 1. *Gabriel. de clauſ. concl.* 9. *num.* 11. *Zanch. in l. hæredes mei, §. cũ ita, p.* 10 *num,* 101. *Surd. conſ.* 315. *num.* 10. *Honded. conſ.* 8. *num.* 35. *& conſ.* 29. *num.* 29. *lib.* 2. *Menoch. cõſ.* 98. *num.* 80. & ſi forte aliud eſſet, quando qualitas præcedit, tamen ita eſt, vbi qualitas ſequitur qualificanda, quia præcedentia magis influunt ad ſequẽtia,
24 quàm è contra. *Bero. conſ.* 115. *num.* 14. *lib.* 2. *Barz. d. deciſ.* 119. *num.* 4. *Menoch. conſ.* 222. *num.* 40. & ſic qualitas illa non reſpicit, neque reſtringit mortem naturalem.

Deinde etiam ſi admittamus qualitatem poſt duo ad vtrumque referendam eſſe, tamen illud forte procederet, quando poſt duo ſubſtantiua ponitur vnũ adiectiuum, illud enim ſolet vtrumque determinare: ad
25 *tex. in l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pup. ita Bart. in l. extat, num.* 2 *ff. de co, quod met. cauſ.* qui non eſt caſus noſter, quia non præcedunt duo ſubſtantiua, ſed duo aduerbia, ſcilicet: naturalmente, ò ciuilmente: nec adiectiuum requiritur, ſed qualitas demonſtratiua, quæ adiecta verbo determinato ſolum reſpicit ſuum antecedens. *Bart. in l. centurio, num.* 25. *verſ. iſtud vltimum, ff. de vulg.*

Præterea illa propoſitio poteſt procedere, quando qualitas ponitur poſt duo coniunctiue poſita, ſecus eſt, ſi adijciatur poſt duo alternatiue tantum coniuncta: Nam licet tam diſiunctiua: Vel: quàm coniunctiua: Et; vim copulandi habeant, diuerſo tamen modo: illa enim prior diſiunctiue coniungit: *Bald. in l. Gallus,*
26 *§.* 1. *num.* 9. *verſ. interdum, de liber. & poſthum.* hæc enim omnia exequat, & ad vniformem diſpoſitio-
27 nem adducit: *l. quamuis, vbi Bald. Cod. de impub. & alijs ſubſt. Ruin. conſ.* 108. *lib.* 2. *Peregr. conſil.* 57. *num.* 10 *lib.* 1. *Menoch. conſ.* 334. *num.* 11. *& conſ.* 585. *num.* 5. quod non operatur diſiunctiua: Vel: quæ licet repetat actum verbi, non tamen res, & qualita-
28 tes, quia vim diſiungendi habet: *gl. in l. ad protegendum. C. de in lit. dan. tut. Bart. in l ſi is, qui ducenta, §. vtrum, num.* 2, *vbi Soc. num.* 4 *ff. de reb. dub. Bald. Dec. & Rip. in c. inter cæteras, de reſcript. Gomeſ. Hiſp. in §. ſed iſtæ, num.* 38 *Inſt. de actio. Ceph. conſ.* 400. *num.* 1, *Bec. conſ.* 42. *num.* 11. *Bertaz. conſ. crim.* 114. *num.* 2. *lib.*
29 1. *Menoch. conſ.* 241. *num.* 3. *& conſ.* 327 *n.* 63. *Rim. iun. conſ.* 677. *num.* 14. hæc enim alternatiua non copulat per omnia, ſed immo ſenſum, & verba diſiũgit: *Bald. in d. l. Gallus, §* 1 *num.* 9. *Ceph. conſ.* 432. *num.* 10. *Menoch. conſ.* 348. *num.* 5.

Hinc eſt, quòd licet copulatiua efficiat, vt omnia copulata loco vnius habeantur, tamen alternatiua conſtituit duo membra diſtincta, quorum vnicuique actum verbi attribuit in ſolidum: *Iaſ. in l. ſi ex toto, §. ſi ita legatum, num.* 14. *de leg. primo.* & copulatiua requirit concurſum omnium, & tamen diſiunctiuam ſatis eſt verificari in alterutro: *Menoch. conſ.* 241. *num.* 4 *verſ. qui quidem.* Vnde quæ ex aduerſo inculcantur, non poſſunt accommodari caſui noſtro, quia non licet arguere à coniunctiua mera ad diſiunctiuam, ſeu alternatiuam.

Præter hæc qualitatis repetitio non admittitur, quoties qualitas ſubnectitur demonſtrationis gratia, quia tũc
30 relatio fit ad vltimum: *Bero. d. conſ.* 120 *num.* 74. *lib.* 2. *Bertaz. conſ. ciuil.* 15. *num* 9. & cum in dubio qualitas cenſeatur appoſita demonſtratiue: *Iaſ. in l. centurio, num.* 51 *ff. de vulg. & pup. Crau. conſ.* 301. *num.* 5. *Peregr. de fideicom. art.* 16. *num.* 110. *Menoch. conſ.* 303. *num.* 27. ad hoc oſtendendum non indigemus alia probatione.

Vlterius ſatis ad rem confert, quia numquam relatio fieri debet, vel repetitio ad ea, quæ ſunt diuerſæ naturæ,
31 vt probat *tex. in Clem.* 1. *§. ad hoc, de præben. Ruin. cõſ.* 176. *num.* 11. *in fin. lib.* 2. *Crauet. conſ.* 151. *numero* 5. *Menoch.*

Menoch.conf. 220. num. 76. sicut etiam non fit relatio ad ea, quæ diuersam habent rationem, quia requiritur vt omnium sit par ratio: *Alex.to.c.f.48.col.1.lib.1. & conf.42.n.8. lib.3. Soc.iun.conf.68. num.117.lib.3. Menoch.d.conf.220.num.86.& præf.181.num.17.lib 4.* vnde quàm diuersa sint mors naturalis, & ciuilis, & quàm diuersam habeant rationem, plusquam apertum est, ideoque cessant obiecta pro parte aduersa.

Post hæc verum est etiam relationem qualitatis ad omnia præcedentia non fieri, quando repugnat præsum-
32 pta mens testatoris, & disponentis: *Soc. iun. conf.81. num.19.lib.3. Bero. conf.120. num.80.lib.2. Crauet. conf.70.n.9.Menoch.d.conf.220.num.81. Hier. Gabriel conf.183.n.6.lib.2* sed hic repugnat mens disponentis, quia si eius verba aliter intelligeremus, destrueretur fideicommissum ab eo institutum, vt bona eius remaneant in dictis duabus lineis.

Præterea nõ obstat fideicommissa esse odiosa, & restringenda ad finem, vt hæres censeatur grauatus minus, quàm fieri possit, quia hoc est verum, sed fallit in fideicommisso constituto fauore agnationis, vt bona in familia remaneant, hoc enim est fauorabile, & debet etiam ex rationabili causa extendi, non attento,
33 quòd hæres magis grauetur: ita *Anch. conf.l.27. col. pen. vers. hic autem Curt. iun. conf.3. num. 12. & conf. 22. num.11. Capic. decis 108 num. 15. Gozad. conf.89. num. 2. Parif. conf.63. num.27. & conf. 35. num.38. lib.2. Soc.iun. consil.181. num.39 lib.2. vid. Menoch.conf.150. num. 57.& conf.204.num.82. Alex. conf.39. num 3. lib.1 Dec conf.652.num.7. Iaf. conf. 203. col.4. vers.non obstat.lib.2. Neniz.conf.99. n.29. Bursat.conf.202 num.47.lib.2. Roger. conf.25.n.100. Mantic.de coniect.vlt vol.lib.7.tit. 1. num.14 28. Peregr.de fideicom.art.1.num.24.* Vnde in tali fideicommisso fit lata interpretatio, & pro eo in dubio pro-
34 nunciandum est: *Bald. consilio 104. ad fin. lib. 4. Crauet.conf.984.numero 29. Roger. d.consil.25.numero 102. Menoch. consil. 150. numero 67. & consilio 204. numero 82.* vbi enim fideicommissum colligi potest ex voluntate testatoris, illud censetur inductum,
35 licet verba necessario fideicommissum non importent *Mantic. d.tract.lib.11.tit.11. num.17. Rim.iun. conf.482.num.31.Peregr.conf.55.num.12.lib.1* ita autem euenit in casu nostro, vbi fideicomm. pro familia inductum videtur, ergo fideicommissum non est odiosum.

Hoc stante, quòd fideicommissum sit fauorabile, & late interpretandum, necessario sequitur, quòd illa qualitas: Per homicidio: sit referenda tantum ad vltimum scilicet ad mortem ciuilem, ne fideicommissum nimis coarctetur, regula enim, quæ habet, quod qualitas post duo posita ad vtrumque referatur, non procedit,
36 quando ex tali relatione dispositio, quæ est fauorabilis, restringeretur, & strictè interpretaretur: *c.cum dilecti, vbi Imol.& Card.de donat. Alex.conf 48.num.6. lib.1. Iaf.in l. talis scriptura, num.40. vers.sexto Dec. conf.76. num.1.in fin. Gozad.conf.88. num.5.13. Menoch. d.conf.220 num.82. & præf.181. num.14.lib.4.*

Accedat vlterius, & consideretur, quia si ita rem hanc intelligeremus, vt ex aduerso prætenditur, vtique testator frustra mortis naturalis mentionem fecisset, inã si verum est, quòd ex aduerso supponitur, quòd scilicet mors naturalis dicti D. Francisci propter delicta, quæ confiscationem effugiunt, subterfugeret casum fideicommissi, quia secundum aduersarios nihil attinet ad mentem testatoris, vtique nullus poterit dari casus, in quo hæc pars alternatiuæ, quæ potior est, verificetur, ratio est, quia vbicumque contingit aliquem mori per manus Iustitiæ ob delicta quæ secum ferunt bonorum confiscationem, antequam mors sequatur, semper præcedit sententia saltem declaratoria, qua
37 bona confiscantur, & ipse ad mortem condemnatur: *l.quo ad statum, ff. de pœn.l.cum ancillis, vbi Bald.n.5. C.de incest nupt.§.maxima, Inst.de cap.dim. Marsil.in Rub.ad l.Cornel.de fals.num.31. Crauet.conf.687 n.13. & conf 976 num.12.* namque sententia est illa, quæ facit totum, & statim producit effectum, vireſque cõ-
38 fiscationi attribuit d.l quo ad statum: *Bald. in cap.1. quibus mod. feud. amitt. Crauet. d.conf.976. num.12. Franc. de Cald. de iur. Emphyt. lib.2.quæst.5.num.30. ad fin.* & lata sententia reus dicitur statim ciuiliter mori, & confiscatio sortitur effectum, etiam si mors
39 differatur: *l. qui vltimo, vbi Bart.ff.de pœn.l.si quis filio § irritum, ibi sed cum, ff. de iniust. nupt. test.* & illico
40 condemnatur efficitur seruus pœnæ: *l.si quis mihi §.si quis plane, de acquir.hær.l.3. de his, quæ pro non script. hab. & d.§ maxima, Crott.conf.104. num.8.* bene verum est, quòd hodie nemo ingenuus propter tales pę-
41 nas efficitur seruus pœnæ: *§.si vero, & §. quod autem prius, in Auth. de nupt.* nihilominus in rei veritate, si ille condemnatus re ipsa debet mori, vt sit casus noster, tunc etiam hodie ille adhuc seruus pœnæ effici-
42 citur: *Bart in l.qui vltimo, num 3 ff. de pœn. Aret.in d. § maxima, num.1. Crass.in §. testamentum, q.25. num.2. in fin. & lib.2. art. ius deliber. q.1. num.5. Lud. Sacc. conf.97. num.1 lib 1.* quia statim efficitur intestabilis,
43 & rumpitur testamentum, quod prius fuerat ad *tex. in d. § irritum. Bart. in d.l. qui vltimo num.1. Abb. in Rub.de testam.num.4. vbi Conar. p 3.num.26. Aret.in d.§.maxima, num.3. Crass. in d. § testamentum, q.25. num.2. vers.sed receptior. Crott.conf.194.num.8.*

His stantibus cum procerto habeatur qualitatem post duo positam non referri ad vtrumque, sed ad vltimũ tantum, quando relatione ad vtrumque facta dispo-
44 sitio, ad quam fieret, nullius vtilitatis efficeretur ad *tex.in l.cum vulgari, de dot.præleg l.fi. §.vlt.de fideicom.libert. Bald.conf.153.num.3 lib.5. Rom.conf. 112. num.3.vers.prima autem Bart.in d.l.talis scriptura, §. hanc autem, num.3. vers.secundo si præcedentia, & ibi Iaf.num.39.vers.tertio Dec.conf.11.num.13. Soc.iun. conf.98.num.41.lib.1. Cranet.conf.70.n.4. Menoch.d. præf.181.n.11.lib 4.* sed in casu nostro si relatio prædicta fieret ad vtramque mortem, vtique respectu mortis naturalis inanis esset dispositio, quia mors ciuilis semper præcedit mortem naturalem ex delicto prouenientem per manus Iustitiæ, cum enim per mortem ciuilẽ euenerit in casus fideicommissi frustra expectatur mors naturalis subsequens, quia in casum
45 expectamus illud, cuius euentus nihil operatur, *l.cum hæres, §. qui ex parte, ff.de acquir. hær.l.fin. C.qui admit. Corn. conf.87. n.19 lib.1. Bero.conf.86. num 5.lib.3. Rol. conf.13. num.8.lib.2. Soc.iun. conf.106.num.21. lib.1. Barz. conf. vnic.num.128.* vbi pulchre, quare cum verba testatoris potius debeant fideicommissum
46 inducere, quàm superflua reddi: *Cum in l.cum filio, ff. de leg. 3. Grat. conf. 126.num.24.25.lib. 2. Rnin. conf.3.*

conſ 35.num 4.lib.2. Alciat.conſ.497.num.2. Soc.conſ. 250.num.2 lib.2. Petra de fideicom.q.9.n.248. Intrigl. de ſubſt cent.3.q.66. num.48. dicendum eſt qualiratis relationem eſſe faciendam tantum ad mortem ciuilem vltimo loco poſitam.

Cum igitur ex prædictis ſatis conſtet de mente ſaltem præſumpta teſtatoris, quia eius bona clare fideicommiſſo ſubiecit, vt in eius teſtamento: ibi: *e tal fideicommiſſo*: & ſimpliciter mortem naturalem conſiderauit adeo, vt ad inducẽdum fideicommiſſum non ſit opus
47 extenſione, tamen etiam ſi adſint verba illa, tunc, & eo caſu, adhuc extenſio fieri poteſt ad caſum ſimilem ex veriſimili teſtatoris voluntate, quia illa dictio etiam geminata nullius eſt momenti, & nihil operatur ad reſtringendam teſtatoris voluntatem: *Soc. iun. conſ. 145.n.29.lib.3. Pariſ.d.conſ.20.num.36. & conſ. 66. num.65.lib.3. Alb. conſ. 51. in fin. Caſſad.deciſ.1. de teſtam. Menoch. conſ.117.num.29. & conſ.220.n.38. & conſ.432. verſ. reſpondetur Magon. deciſ. Flor.37. num. 42. Decian.conſ.1.num.148.lib.1. Barz. d.conſ. vnic.num.181.182. & ſeq. vbi pulchre: Ladercb.conſ. 31.num.14. Gratian. diſc.487.n.18.19.lib.3. Amat. deciſ. Ferr.55.num.90. verſ.ſi quidem, & num.92.93.* & ſic vanum eſt dicere, quòd hæ voces reſtringant in hoc caſu fideicommiſſum ad caſum confiſcationis tãtum, quia ad hunc finem non ſunt prolata, niſi reſpectu mortis ciuilis: Si igitur ſimpliciter ſermo teſtatoris eſt intelligendus de morte naturali, non reſtabit vllum dubium, quin euenerit caſus fideicommiſſi ob mortem dicti D. Franciſci in ſuo lectulo ab ægritudine cauſatam.

Neque reluctatur prædictis illa conditio: renunciando la ſua parte delli beni di ſuo padre à Giudice ſuo fratello: quaſi defecerit conditio, cum non appareat de renunciatione, quia nobis ſufficit fuiſſe hæredem, & acceptaſſe hereditatẽ noſtri teſtatoris faciendo actus, qui citra nomen, & ius hæredis fieri non poſſunt vendẽdo bona hæreditaria, & ſe hæredem nominando, ex
48 his enim negari non poteſt, quin fuerit hæres: *§. fin. Inſt. de hær. qual. & diff. l. pro hærede, ff. de acquir. hær.* quod multo libentius admittitur, quia illa verba: re-
49 nunciando: non faciunt conditionem, ſed modum, ad tradita per *Bart. in l. ſi tu ex parte, in fin. ff. de acquir. hær. & in l.1.num.35.36. de cond. & dem.* & modus eſſe conuincitur, quia ponitur poſt inſtitutionem factã,
50 & emolumentum delatum: late *Peregr. de fideicom. art.11.num.113.130.* vnde ſi modus eſt, non ſuſpendit
51 teſtatoris voluntatem, & eo nõ impleto potuit dictus D. Franciſcus adire hæreditatem: *Peregr. de fideicom. art.11.num.115. & art.33.num.64. & art.43.n.14.*

Et tanto magis ceſſat hæc argumentario, quia vt ei locus eſſet, duo copulatiue erant probanda, vt ſcilicet dictus D. Franciſcus non renunciauerit hereditati patris, & quod petierit eius partem, licet enim ad allegantem ſoleat ſpectare onus probandi conditionem eſſe impletam; tamen in conditione negatiua, vt hæc
52 de non petendo ſuam partem, quæ non poteſt impleri, niſi in vltimo vitæ in ſpiritu ad hoc, vt locus ſit priuationi, oportet eum docere de contrauentione, qui dicit fuiſſe contrauentum: *Peregr. d. art.11.num.116. 117.* Nec locus eſſe potuit cautioni Mutianæ, quia
53 non fuit petita, ſolum enim ius excipiendi parit. *Pe-*
54 *regr. d. art.11.num.115.* & ei cenſetur enunciatum ex lapſu 30. vel 40. an. *ad tex. in l. ſicut in rem, & l. cum notiſſimi, C. de præſcr. 30. an. l.1. §. fin. C. de annal. except. l. receptitia, C. de conſt. pec.* cum vulg.

Præterea etiam ſi huic conditioni contrauentum fuiſſet, adhuc tamen læuis eſt oppoſitio, quia cum tale onus fuerit appoſitum in fauorem D. Iudicis fratris dicti
55 D. Franciſci, ille ſolus poterat reclamare, ipſo vero tacente non vitiabatur diſpoſitio: *Peregr. de fideicom. art.16.num.147. verſ. in primo caſu*, & cum poſtea dictus D. Franciſcus hæres extiterit eiuſdem D. Iudicis, confuſæ ſunt actiones, & factum eſt vnum amborum
56 patrimonium: *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib.7. tit.8. num. 15. Seraph. deciſ.40. num.2. Tuſch. littera A. concl.187. num.1.2* & propterea ceſſant obiecta, quia dictus D. Franciſcus non poterat ſibi ipſi renunciare,
57 quia actio, & paſſio non cadunt in eodem ſubiecto: *l. ille, a quo, §. tempeſtiuum, ff. ad Trebell. l. Vranius, de fideiuſſ. l. Iulianus, de Iudic. §. item pretiũ, Inſt. de empt. & vend. Iaſ. in l. cum filiofam. num. 16. de leg. primo Dec. in l. debitori, C. de pact. Menoch. conſ.231.n.73.*

Rurſus dato, quòd euanuiſſet inſtitutio dicti D. Franciſci propter talẽ conditionem non impletam, tamen idem, quod ſupra, concludendũ eſt, licet enim magna ſit controuerſia, an onus adiectum inſtituto intelligatur repetitum à ſubſtituto, tamen ſtante clauſula co-
58 dicillari dicendum eſt, quod ad quemcumque vadat illa hæreditas cum eodem fideicommiſſi onere tranſire debet: *Peregr. de fideicom. art.2. num.16.17.*

Denique ſtante curſu magni temporis, & ſilentio dicti D. Iudicis fratris eiuſdem D. Franciſci ac patientia illius in tolerando, quod d. D. Franciſcus haberet hæreditatem dicti teſtatoris, præſumitur, quòd hæc cõ-
59 ditio fuerit impleta in omni ſui parte ſiue tacite, ſiue expreſſe: ita poſt *Caſtr.108.num.1. verſ. nam niſi lib.1. pulchre Menoch. præſ.182. num.10.11. lib.4.* quoniam ſolemnitas extrinſeca, vt hæc, ex ſola diuturnitate
60 temporis præſumitur interueniſſe: *l. qui alienam, §.1. vbi Bart. Bald. Aug. ff. de acqnir. hær. DD. in l. ſciendum de verb. oblig. Gram. conſ.79. num.2. Alex. conſ.9 n.8. lib. 3. Ruin. conſ. 35. num. 23. lib.1. Cepb. conſ. 186. num.4. Menoch. conſ.287 num.27. Rim. iun. conſ.713. in princ.* & hanc credo eſſe communem DD. ſententiam.

Sufficit igitur dictam conditionem fuiſſe impletam iuris præſumptione, quia hæc eſt liquidiſſima probatio: *Crauet. conſ.861. num.6. verſ. ſed enim, & conſ. 958. num.21.* & ſane verum fuit renunciationem fuiſſe factam, licet enim fratres prædicti vixerint in communione bonorum, hoc nihil eſt, quia ex poſt facto inuicem potuerunt eorum bona communicare, cum id non prohibeatur à teſtatore, & hæc puto ſufficere ad tollendum omnem ſcrupulum: cauſa fuit ventilata coram Illuſtriſſimo Conſilio Iuſtitiæ, ſeu coram conſiliarijs Ducalibus, & pronunciatum extare fideicommiſſum.

CAPVT

CAPVT LXXXIX.

EPITOME.

Si vendatur res vitiosa, aut morbosa, an sit locus redhibitoriæ actioni, vel quanti minoris, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Venditor rei vitiosæ tenetur ad restitutionem pretij, & interesse.*
2 *Emptor rei vitiosę non retrahit pretium, si vitium sit leue.*
3 *Venditor ignorans rei vitium valide vendit.*
4 *Redhibitoria actio habet locum tam in venditione, quàm in permutatione.*
5 *Venditore nesciente rei vitium intentatur actio, quanti minoris.*
6 *Redhibitoria actio an contineatur in actione quanti minoris.*
7 *Vitium debet esse in re vendita tempore venditionis, si contractus rescidendus est.*
8 *Animal morbosum an præsumatur fuisse, si de recenti moriatur.*
9 *Morbus animalis an generetur in momento.*
10 *Venditor tenetur manifestare vitium rei occultum.*
11 *Venditor non tenetur de vitio rei patenti.*
12 *Emptor si non aduertit vitium rei patens an habeat actionem.*
13 *Venditor quomodo debeat exprimere rei vitium.*
14 *Vendens bouem cum omnibus vitijs, & Schinellis an teneatur de vitio.*
15 *Venditor sine inuolucro verborum debet rei vitium dicere.*
16 *Vendens equum pro sacculo ossium an teneatur ad quidquam.*
17 *Venditor in dubio præsumitur scire rei vitium.*
18 *Venditis pluribus rebus, quarum vna sit vitiosa, non omnium rescinditur contractus.*
19 *Animalia ad vnum vsum destinata, si vnum vitiosum vendatur, omnia redhibentur.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa redhibitoriæ actionis ob vitium animalium vitiosorum venditorum, cum quæreretur, an contractus posset rescindi, dixi vtique venditorem scientem rei vi-
1 tium, & morbum animalis teneri ad restitutionẽ pretij vnà cũ damnis, & expensis ab emptore factis in vtroq; foro ad *tex. in l. Iulianus, in princ. vers. si vero, ff. de act. empt. Rebel. lib. 9. de oblig. Iust. quæst. 8. Molin. de iust. & iur. tract. 2. d. 353. num. 5. Garz. de contrac. c. 14. num. 1. Bonac. de contract. disp. 3. q. 2. p. 6. num. 2.* vbi de communi testatur, dummodo vitium sit notabile, nam vtique si læue esset, & non redderet rem venditam notabiliter minus vtilem ad vsum, ad
2 quem emitur, etiam si tanti eam emptor non emeret, contractus est validus, nimium enim esset incommodum, si quodlibet vitium frangeret contractum: ita *Vulp. in l. 1. §. sed sciendum, & in l. Pomponius, ff. de ædilit. edict. Masch. de probat. concl. 615. num. 11. 12. 13. Nau. in summ. c. 23. num. 89. Azor. p. 3. lib. 8. c. 22. q. 3.*
3 *Bonacin. d. q. 2. punct. 6. num. 4.* & similiter si venditor ignorauit vitium, validus est contractus, tum quia dolo caret, tum quia sic disponitur in *d. l. Iulianus, de act. empt. Caball. de ædilit. act. cap. 2. num. 24. Maschard. d. concl. 615. num. 3. Bonac. d. p. 6. num. 15. vers. respondeo,* & hæc omnia procedunt non solum in venditione,
4 sed etiam in permutatione: *l. sciendum, §. deinde, ff. de ædilit. edict.* & quia in hoc casu non fuit probatum venditorem sciuisse rei venditæ vitium, dixi non esse locum redhibitoriæ, & eam fuisse male intentatam, sed tantum agendum esse actione quanti minoris: ad
5 *tex. in d. l. Iulianus, vers. ait enim Caballin. d. tract. de ædil. act. c. 2. num. 24. Mascard. d. concl. 615. num. 3. Bonacin. d. q. 2. p. 6. num. 15. vers. respondeo secundo,* nisi tamen emptor nullo modo fuisset empturus cum tali
6 vitio, quia tunc actio quanti minoris continet in se redhibitoriam: *l. si is. §. 1. de except. rei iud. l. bouem, §. aliquando, ff. de ædil. edict. Petr. in l. 2. vers. breuiter. C. de ædil. act. Bursat. cons. 194. num. 31. Cyriac. contr. iur. lib. 1. cap. 55. num. 56.*

Bene verum est necessarium esse ad finem prædictum vt animal venditum fuerit vitiosum tempore contractus vel paulo ante, quia de superueniente morbo venditor
7 nõ tenetur, sed probandum est morbosum fuisse tempore venditionis: *l. in actione, ff. de ædil. edict. l. apud priorem, C. de ædil. act. Caball. d. tract. cap. 2. num. 5. & num. 25. Maschar. d. concl. 615. num. 2. 3. Gomez. var. resol. lib. 2. c. 2. n. 49. vers. Adde tamen:* In quo tamen animaduertere oportet, quòd si de recenti post contractum res vendita reperiatur vitiosa, vel morbosa, præsumitur, quòd talis etiam fuerit tempore contra-
8 ctus, si vitium sit de illis, quæ breuissimo tempore non generantur, sed requirunt tractum temporis, velut si post triduum animal moriatur, & cor, vel iecur marcidum habuerit, cum enim hæc in momento nõ fiant, censendum est vitium extitisse ab initio tempore con-
9 tractus, quod dici non posset de illis vitijs, quæ momento possunt contrahi, in cæteris ex breuitate temporis animal vitiosum fuisse præsumitur tempore cõtractus: *Bald. in l. 1. num. 12. 20. C. de ædilit. act. Abb. in c. iniustum, num. 5. de rer. permut. Ang. & Imol. in l. si quis cum, de verb. obl. Marsil. in l. statulber. num. 16. de quæst. Caball. de ædil. act. c. 2. num. 26. Masch. d. concl. 615. num. 8.* nostro autem in casu vitium, de quo quærebatur, poterat breui tempore nasci, & vt dicunt testes, dalla sera alla mattina, propter nimium animalis laborem, vel malam eius curam, ideo de prędictis non erat curandum.

Deinde ista poterant procedere in vitio occulto, quod vtique venditor manifestare tenetur, alioquin dolosus censetur, & tenetur ad damna, & interesse *l. si seruum,*
10 *in princ. & l. seruus, de act. empt. Cyriac. contr. iur. lib. 2. contr. 372. n. 59. Bonac. d. q. 2. p. 6. num. 18. vers. verum* secus est, quando vitium est patens, & morbus notus, quia venditor per se loquendo non tenetur vitium
11 manifestare, quia emptor debet inspicere, & si non aduertit, sibi imputet: *l. 1. §. si intelligatur, & l. quarit. §. fin. ff. de ædil. act. l. si fundum, C. de euict. Gomez. d. lib. 2.*

d.lib.2.c.2.num.48.verſ. & idem Maſcb. d. concl.615.
num.10. Nauar.in ſumm. c.23.n.89. D.Tho.2.2.q.77.
art.3. Bonac.d quæſt.2.par.6.num.13. vbi tamen in-
quit in foro conſcientiæ id non procedere, quando
venditor animaduertit vitium non cognoſci ab em-
ptore ex inaduertentia inuincibili, quia contractus
12 eſt inualidus, ac ſi defectus eſſet occultus, ſed in foro
externo non daretur actio, niſi emptor eſſet læſus vl-
tra dimidium iuſti pretij.
Vbi ergo vitium eſt patens, in foro fori non eſt neceſſa-
ria aliqua manifeſtatio, prudens enim debet eſſe em-
ptor in emendo, ideo aduerſarius noſter diſcat cautius
negotiari; bene verum eſt, quòd ſi vitium, ſeu morbus
13 eſſet occultus, vel tale, quòd eius non appareret ſi-
gnum, non ſatis eſſet, ſi venditor generaliter diceret ſe
vendere illam rem cum omnibus vitijs, & morbis ſuis,
velut, vendo tibi equum pro lunatico dolente, & ple-
no ſchitellis, non enim ita obſcure, & generice loqui
14 debet, & ſic loquẽdo non aliter tenetur, ac ſi nullum
vitium expreſſiſſet, quoniam nominatim, & palam
debet exprimere vitium occultum, & ſibi notum ve-
re, vel præſumptiue: ita per *tex. in l.1. §.ſi venditor.*
verſ ſed ff de act.empt.l.1.verſ.1.ff.de ædil.act.l.Iulia-
nus, § idem, & l.quæro, de act.empt. Specul.de empt. &
vend §.nunc dicendũ, el 2.verſ ſeq.quid, & ibi Io. And.
nec nõ Bald. in l.1.n.4.C.de ædil.act. Abb.in c.cum con-
tingat. num.24. de iureiur. Aret. in §. Prætorum, Inſt.
de iur. natur. pulchre Gomez var.reſol.lib.2.c.2.n.49.
Ruin.conſ.53.num.11.lib.1.vid. Bertaz.clauſ.24.gl.1.
num 45. Surd.deciſ 146 n.9. Cyriac.contr.278.n.51.
lib.2. debet enim venditor dicere ſincere, & ſine in-
15 uolucro verborum nolle teneri de aliquo certo vitio
nominatim, quod facit contra eos, qui dicunt ſe ven-
16 dere equum, vel bouem pro ſacculo oſſium, id enim
eis non prodeſt, ſi ſcirent rei vitium, quia non liberan-
tur: *Surd.d.deciſ.146.num.8. Bonac d.q.2.p 6.num.15.*
verſ.dixi, at ſi venditor vere ignoraſſet vitium, & di-
xiſſet ſe nolle teneri de aliquo vitio occulto, ſi non ad-
ſit alia læſio, in neutro foro tenetur ad reſtitutionem:
Surd. d.deciſ. 146.n.8. Bonac.d.q.2.p.6.num.15. verſ.
reſpondeo tertio in dubio autẽ venditor præſumitur ſci-
17 re vitium, & qualitates rei venditæ: *Bald.in l.1.§.aliũ.*
in princ.ff.de ædil.edict. Corn. conſ 81.col.2 ad med.lib.
4.Surd.d.deciſ.146.num.13.
Vnum reſtat in hac materia non prætereundum, quod
dicendum ſit, vbi plures res venditæ ſunt, quarum al-
tera morboſa ſit, an contractus quo ad omnia inuali-
18 detur; Vtique reſpondendum eſt, quòd ſi illæ res ſint
inuicem diſtinctæ, & ſeparato pretio venditæ, illa tan-
tum redhibetur, quæ vitioſa eſt, ſi vero vno pretio vẽ-
ditæ fuerint, ſolum etiam morboſa redhibetur, & pre-
tium eius æſtimatur arbitrio boni viri: Sin illæ res ali-
qua ratione adeo coniunctæ ſint, vt dura, & damnoſa
eſſet ſeparatio, vt in pluribus ſeruis vnius artificij, vel
pluribus animalibus vnius officij tũc ſiue vno, ſiue di-
ſtincto pretio vẽdãtur, vna vitioſa exiſtẽte omnes red-
19 hibentur, & quo ad omnes inualidatur cõtractus, ni-
ſi cõtrahẽtes cõſentiãt in redhibitione vnius tantũ rei
ad *tex. in l.cũ eiuſdẽ, & l.ſequẽti: vbi gl. & cõiter DD.*
ff.de ædilit.edict.l.ædiles, la 2.§.fin.cum duabus.ll.ſeq.ff.
eod.l ſi plura mancipia, cod. Azo. in ſumm. C.de ædilit.
act.num.24. Bald.in l.ſi prædium, col.2.verſ.ſed pone, C.
eod. pulchre Gomez var.reſol.lib.2.c.2.num.49.verſic.
dubium tamen. Becc.conſ.106.in fin. Menoch.conſ.1006.
num.21. Cyriac.contr.55.num.18. & n.63.64. Molin.
de iuſt.& iur.tract.2.d.353.num.22. Bonac. d.diſp.3.
quæſt.2.p.6.num.3. & propterea in caſu noſtro cum
venditum ſit par animalium, quorum vſus eſt coniun-
ctus in officio ſi vere extaret morbus tempore contra-
ctus, venditio in totũ eſſet nulla: Cum igitur per mul-
tos teſtes fuerit probatum de vitio rei tempore vendi-
tionis, & ante, fuit pronunciatum, locum eſſe redhibi-
toriæ actioni, & reus fuit condemnatus ad damna, &
expenſas.

CAPVT LXXXX.

EPITOME.

Impedimentum non eſt, quod amoueri poteſt, & verbalis iniuria frangit cautionem de non offendendo cum certa diſtinctione.

SVMMARIVM.

1 *Impeditus non dicitur, qui impedimentum remouere poteſt.*
2 *Impeditum non eſſe, vel impedimentum tollere poſſe paria ſunt.*
3 *Impeditus ſine ſuo dolo euitat pœnam.*
4 *Verbum: Non debeat: quid importet.*
5 *Verba: Per ſe, vel alios: quid importent.*
6 *Verbum: Aliquid: verificatur etiam in minimo.*
7 *Vacuum dicitur, in quo nihil eſt penitus.*
8 *Liberum dicitur, quod caret omni impedimento.*
9 *Liberum eſt, quod francum, & ſine onere eſt.*
10 *Liber eſt, qui operatur ſine extrinſeco.*
11 *Libere aliquid fieri eſt idem, quod abſolute.*
12 *Liberum arbitrium dicitur, quod non regulatur boni viri arbitrio.*
13 *Raſtrum in via dicitur impedire iter.*
14 *Via vicinalis impeditur Raſtro etiam aperibili.*
15 *Via vicinalis ſemper patere debet.*
16 *Via vicinalis quæ nam ſit.*
17 *Socij prohibentis melior eſt conditio.*
18 *Offenſa dicitur illa, ex qua naſcitur actio iniuriarum.*
16 *Offenſa dicitur etiam verbalis iniuria.*
20 *Iniuria quæuam eſſe dicatur.*
21 *Offenſio in perſonam non dicitur verbalis iniuria.*
22 *Cautio de non offendendo rumpitur per iniuriam verbalem.*
23 *Pax, ſeu cautio non dicitur rupta quo ad fideiuſſorem per verbalem iniuriam.*
24 *Fideiuſſor ſæpe minus obligatur, quam principalis.*
25 *Fideiuſſoris, & principalis eadem videtur obligatio.*
26 *Interpretatio lata fit in materia etiam odioſa ſecundum proprietatem verborum.*
27 *Cautio de non offendendo directe, vel indirecte quid comprahendat.*

28 Cautio

18 *Cautio de non offendendo an frangatur ex leui iniuria.*
29 *Iniuria leuis an frangat pacem, vel cautionem de non offendendo.*
30 *Iniuria leuis dicitur arbitrio Iudicis.*
31 *Iniuria grauis est dicere alicui, quod non videt.*
32 *Testes duo plene probant.*
33 *Testes dicuntur contestes, licet discordent in circumstantijs.*
34 *Famulus pupilli probat pro tutore, & è contra.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

OCcasione viæ vicinalis ad instantiam D. Andreæ de Bellentanis factum fuit præceptum D. Alexandro Corrato, quatenus sub pęna Ducat. 200 non debeat per se, vel alios, directe, vel indirecte, aut quouis quæsito colore impedire aut prohibere, quin dictus Bellentanus, & quilibet de eius familia, & laboratores possint ire, & redire per dictam viam, de qua inter eos extabat controuersia & de cetero non ponere, nec tenere aliquod impedimentum in dicta via, & tenta amouere, adeo, vt vacuus, & liber sit aditus, & exitus: Euenit autem, vt in dicta via Rastrum inueniretur cum pessulo ferreo, & ocello, quibus Rastrum poterat claudi, & sæpe claudebatur, licet facile esset aperire, vnde quæritur, an per dicti rastri retentionem contrauentum fuerit præcepto.

Et prima facie videbatur non fuisse contrauentum, nec locum esse pœnæ, quoniam non dicitur per hoc Corratus tulisse impedimentum, quia Rastrum poterat
1 facile aperiri, etenim illi non potest dici impeditus,
qui impedimentum de facile remouere potuit: *Soc. iun. cons. 76. num 80. 81. lib. 1. Menoch. cons. 100. n. 16. & cons. 531. num. 6. Cyriac. contr. 167. num. 10. lib. 1.* paria enim sunt quem non esse impeditum, vel im-
2 pedimentum tollere potuisse. *Soc. iun. cons. 117. num. 9. lib. 2. Cyriac. contr. 214. n. 20. lib 2.*

Accedat, quòd dictus Corratus habuit licentiam sic tenendi dictum Rastrum à Principe, qui licet eam reuocauerit, non tamen apparet eum habuisse sciẽtiam reuocationis, vnde perseuerauit cum bona fide, certum est autem, quòd vt pœnæ locus sit, impedimen-
3 tum debet esse dolosum. *Soc. iun. cons. 148. num. 34. lib. 2. Gabr. cons. 169. num. 11. 18. lib. 2.*

His tamen non obstãtibus censeo dictum D. Corratum per appositionem dicti Rastri cõtrauenisse dicto præcepto, quia vere dat impedimentum, & eo posito non potest dici liber accessus, & regressus: verba enim præcepti satis sunt prægnantia si quidem illud verbũ:
4 non debeat: adeo ligat, vt neget omnem actum, & potentiam. *Rol. cons. 80. num. 55. 56. 57. lib. 3.* & ver-
5 ba illa, Per se, vel alios: enixam ostendunt iubentis voluntatem: *Rol. cons. 61. n. 40. lib. 3. Gabr. cons. 99. num. 2. lib. 2. Menoch. cons. 47. num. 4.* & verbũ illud: impedimentum aliquod: demõstrat nullum omnino debere esse obstaculũ etiam paruum, quia illud rela-
6 tiuum verificatur etiam in minimo: *Tiraq. in l. si vnquam, num. 14. C. de reuoc. donat. Laderch. cons. 33. n. 6.*
7 nec vacuus, aut liber erit aditus posito Rastro etiam aperibili, quia vacuum dicitur, in quo nihil est penitus: *ad tex. in l. si bine. ff. de iniust. nupt.*

Similiter aditus nullo modo erit liber Rastro prædicto existente, quia liberum dicitur, quod est sine minimo
8 impedimento, & contradictione: *Corn. cons. 61. n. 12. lib. 2. Gabriel. cons. 99. num. 7. lib. 2. Menoch. cons. 425. num. 13.* & quod est francum, ac sine onere, vel serui-
9 tute: *Oldr. cons. 234 num. 2. Surd. cons. 218. numero 9. Intrigl. de feud. p. 1. quæst. 29. Schrad. de feud. p 2. c. 4. num. 6. Rosenthal. eod. tract c. 2. concl. 69. num. 1. Giouagn. cons. 24 num. 26. lib. 2.* & similiter, quod sine
10 aliquo extrinseco operatur, liberum dixit *Arist. 1. Metaph. D. Th. 2. 2. quæst. 19. art. 4. Corn. cons. 165. num. 24. lib. 2.* adeo, vt qui libere potest, dicatur abso-
11 lute posse: *Menoch. cons. 192. n. 9. Surd. d. cons. 218. numero 9.* & propterea dicimus eum habere liberum ar-
12 bitrium, qui non tenetur arbitrio boni viri suum moderari iudicium. *Menoch. de arb. iud. quæst. 6. num. 4. Laderch. cons. 38. num. 3.*

Hinc igitur dicendum est stante dicto Rastro non posse dici liberum esse aditum ad dictam viam, sed cum illa seruitute aperiendi illud, quod multum affert incommodi si quidem æquo, vel curru, aut carrocio descẽ-
13 dere oportet, qui vult transire, vt sibi aperiat aditum, quod est species seruitutis, & onus, & ne videamur aerem verberare, & rem nouam proponere, ecce in ter-
14 minis: *Menoch. cons. 449 num. 15.* qui loquitur de simili via vicinali, quæ pariter Rastro claudebatur, & de præcepto facto domino Rastri de amouendis im-
15 pedimentis & inquit, quòd illę viæ vicinales semper patere debent, & æquiparat ponere Rastrum, & ponere impedimentum.

Et sane si via vicinalis est illa, quæ vicinorum propria, & ex prædijs eorum fabricata, exit ad prædia vicinorũ,
16 & per quam patet accessus vicinis, & non alijs: *ad tex. in l. 1. §. vacuum, & §. seq. ff. ne quid in loco public. Bald. cons. 55. lib. 1. Tusch. litera : concl 179. num. 1. Io: Corras. in Rub. num. 96 in fin ff de seruit.* non video, cur magis liceat dicto Corrato dictum Rastrum tenere, quàm Bellentano amouere, etenim cum sit via communis, non licet socio, inuito altero, aliquid in eam innouare, aut fabricare, quia par in parem non habet imperium, & eiusdem æqualis est auctoritas, & prohibentis semper melior est conditio: *l. Sabinus, &*
17 *ibi gl. ff. de neg. gest. l. pariete, de seru. vrb. præd. c. in re communi, vbi Dyn. de reg. iur. in 6. Surd. cons. 447. numero 17 lib. 3. Hect. Felic. de societ. c. 28. n. 7.*

Non obstant contraria, nam illud de impedimento procedit in eo, qui obstrictus est ad aliquid faciendum, nam tenetur etiam remouere impedimentum, si potest, vt suæ satisfaciat obligationi, non sic est in eo, cui aditus liber absolutus, ei enim nullum obstaculum fieri potest.

Deinde quo ad alterum non licet Corrato ignorantiam prætendere reuocationis, quam fecit Princeps melius informatus, quia illius copiam habuit sub die 30 Ian. 1616. & vlterius ipsemet fassus est habere notitiam dictæ reuocationis, sicut etiam, quod de eius mandato illic positum fuerit dictum Rastrum, vnde nihil est, vt sermonem in longius protrahamus.

Nunc de altero quærendum est, an dictus Corratus occasione eiusdem Rastri violarit cautionem de non offendendo tutorem D. Hieronymi Bellentani ob iniuriam verbalem ei illatam: In quo vt à multiloquio abstineam

ſtineam animaduertendum eſt offenſam proprie di-
ci, quæ pœnam meretur, & propter quam offenſo cō-
18 petit actio iniuriarum: *l. cum te Pietatis, vbi Bart.*
Ang. Aret. Iaſ. num. 2. C. de inoff. teſt. l. teſtamento de
manumiſſ. t. ſt. Alyc. in l. filia, num. 1. C. eod. Bart. in l. li-
citatio, §. quod illicite num. 4. de public. Aret. in l. ſi ita
ſtipulatus §. Chriſogonus, num 14. vbi Alex. de com-
muni num. 21. Iaſ. num. 52. in fin. de verb. oblig. Corn.
conſ 51. num. 6. lib. 1. Vulpel. conſ. 82. num. 2. 4. Bero.
conſ. 202. num. 1. 29. lib. 3. Pariſ. conſ. 165. num. 4. lib.
3. Farin. in prax. q. 107. num. 43. & ſeq. Menoch. conſ.
41. num. 23. Baiard ad Clar. in prax. quæſt. 47. num. 2.
& in ſpecie verbalis iniuria ſecūdum Doctores offen-
19 ſa dicitur, & communiter appellatur: *Rom. conſ. 183.*
num. 2 Ceph. conſ 190. num. 1. & ſeq. Bero. d. conſ. 202.
num. 22. 23. Caball. reſ. crim. lib. 1. caſ. 152. num. 6. in
20 *fin.* omnia autem verba contra bonos mores in alium
prolata dicuntur vere iniuria: *Rom. d. conſ. 183. num. 2.*
Gram. deciſ. 14. num. 9. Farin. q. 105 num. 22.

Vnde ſi quærimus, an ille, qui promiſit aliquem non
offendere, contraueniat cautionem, ſi ei inferat iniu-
riam verbalem, vtique diſtinguēdum eſt, nam ſi pro-
21 miſit non offendere in perſonam, tunc niſi tangatur
perſona, vel adhærentia perſonæ, non frangitur cau-
tio: *Bald. in l. ſed eximēdi. ff. ne quis eum, qui in ius voc.*
Caball. d. caſ 152 n. 4. 13. Guazz. trac. de pac. & tregu.
p 1. q. 52. n. 1. 2. 3. & p. 2. q. 42. n. 16. Verum ſi ſit pro-
miſſum ſimpliciter, vel generaliter de non offendendo
aliquem, vel etiam de non offendendo perſonam,
22 tunc per iniuriam verbalem, qua ſane offenditur
perſona, dicitur contrauenire cautioni, & incurritur
pœna, etiam ſi offenſio ſit minima ex *Marſil. conſ. 21.*
Ceph. conſ. 190. num. 11. Bertaz. conſ. 176. n. 5. lib. 1.
Vulpel. conſ. 82. num. 4. Farin. d. quæſt. 107. num. 187.
189. Baiard. d. q. 47. num. 3. Caball. d. caſ. 152. num. 18.
in fin.

Vnum tamen in noſtro caſu magnam facit difficultatē,
quia non ille, qui promiſit non offendere, talem in-
tulit iniuriam, ſed eius filius, pro quo tamen cauerat
dicens promitto non offendere pro me, & agnatis: &
ſane cum agi videatur de odio irrationabili, vt quis te-
neatur pro delicto alterius promiſſionis ſuæ, vel ſtatu-
23 ti vigore, non videtur, quòd verbalis iniuria frangat
talē cautionē, ſed requiratur iniuria in perſonam: ſic
ex Bart. in l. licitatio. §. quod illicite, num. 5. 6. ff. de pu-
blican. & vectigal. Simon de Pret. conſ. 188. ſub num. 9.
Vulpel. in tract. de pace, quæſt. 91 num. 1. in fin. & n. 9.
13. 14 18. Honded conſ. 103. n. 26. & ſeq. lib. 1. vid. Fa-
rin. d. q. 107. n. 156. 183. 191. Guazz. de pac. & tregu.
par 1. q. 52. n. 4. & n. 5. in fin. vbi concludunt cum hac
diſtinctione, vt in eo, qui promiſit non offendere, in-
iuria verbalis, vel quæ perſona nō tangit, frangat cau-
tionem ſimpliciter de non offendendo, ſecus vero in
eo, qui promiſit pro alio, non enim alienum eſt à iu-
ſto, vt diuerſimode obligentur fideiuſſores, ac fatiat
24 principalis, vt in hac materia reſpondet *Bero. d. conſ.*
202. num. 30. 31. lib. 3. quem ſequitur Ladereb. conſ.
200. in fin.

Hæc tamen doctrina valde fuit impugnata à pluribus
Iuriſconſultis, & ego quoque dicebam non videri ſa-
tis tutam, quia nullum odium irrationabile poteſt cō-
ſiderari in eo, qui ſe obligauit, & promiſit, forte poſſe
locum habere in eo, qui pro alio tenetur ex forma ſta-
tuti, vel promiſit præter iuris diſpoſitionem, vt in his
terminis loquuntur: *Bart. in d. l. licitatio, & Vulpel. d.*
q. 91. num. 9. & propterea cum æqualiter fuerit ſtipu-
latum à dicto Corrato, quod nec ipſe, nec agnati eius
offenderēt dictum tutorem, vna videtur, & eadem ſtru-
ctura verborum, quæ vniformiter reſpicit omnes, &
æqualiter debet determinare: *Soc. iun. conſ. 160. n. 10.*
lib. 2. Menoch. conſ. 56. num. 35. & conſ. 106. num. 291.
25 *292. Peregr. conſ. 57. num. 10. lib. 1.* etenim quamuis
materia ſit odioſa, & pœnalis, tamen ſic lata poteſt
fieri interpretatio, vſque quo ſe exendit verborum
26 proprietas: *l. 1. §. pecuniam. ff. de calumn. l. cum lege,*
vbi Aret. de teſtam. Dec. conſ. 344. num. 1. Peregr. conſ.
89. num. 14. lib. 1. Rol. conſ. 79. num. 16. lib. 3. & ideo
cum proprie dicatur offenſa etiam verbalis iniuriam,
nulla videtur ratio adeſſe diuerſitatis in fideiuſſore, &
principali verbaliter iniuriante: nihilominus ſemper
hæſitaui, & dixi alijs coaduocatis difficile fore obti-
nere contra prædicta, quæ videntur ſatis rationabilia,
& Iudices, vt plurimum, inclinant in mitiorem partē,
vt reos abſoluant, maxime in læuibus, cum non ſit pa-
rum eos vexaſſe diſpendijs, & varijs moleſtijs, quæ ex
natura criminalitatis, ſibi inferūtur, & ſic euenit, quia
dictus Corratus, fuit abſolutus.

Bene verum eſt, quòd dictus Corratus habuit iudicem
amicum, & valde propitium, nam alia extabant, quæ
pro Corrato rem in periculo conſtituebant, vt ſuppo-
nebatur, quia cautio erat formata verbis prægnanti-
bus de non offendendo directe, vel indirecte adeo, vt
poſſet comprehendere quamcumque offenſionem
27 punibilem, vt nihil viderent excipiendum: *Rim. iun.*
conſ. 101. num. 3. & ſeq. Claud. ad Bertaz. conſ. 147. lit-
tera: B. in fin. Lud. Peguer. deciſ. 21. num. 6. Farinac. d.
quæſt. 107. num. 157.

Nec obſtabat iniuriam videri læuem, & propterea non
eſſe aptam ad frangendam cautionem de non offen-
dendo, quia læuitas materiæ excuſat: *Bald. conſ. 195.*
num. 6. lib. 2. Marſil. conſ 86. num. 13. Vulpel. conſ. 65.
28 *num. 7. Hercul. de caut. de non offend. cap. 26. num. 10.*
Bertaz. conſ. 147. num. 18. Farin. d. q. 107. num. 210.
Ladereb. d. conſ. 200. num. 1. verſ. quinimmo, quia reſpō-
detur diſtinguendo, ſi quidem hæc iniuria læuis fuit
ſine dolo, & culpa illata, vt in vrtata, quæ potuit ca-
ſu contingere, & tunc verum eſt talem iniuriam non
frangere pacem, vel cautionem de non offendendo,
verum quando iniuria doloſe, & appenſate fuit illa-
ta, vt hic, tunc etiam ſi minima ſit, apta eſt ad fractio-
29 nem, & pœna incurritur: *Grat. conſ. 44. n. 5. & conſ. 73.*
num. 10. lib. 2. Petr. Bel. de re milit. p. 10. num. 39. in fin.
& num. 40. Maſch. de probat. concl. 1157. n. 78. Farin.
d. q. 107. num. 221. 226. Caball. d. caſ. 152. num. 18 in
fin. & maxime quia non erat expeditum hanc iniuriā
fuiſſe læuē, ſtatur enim arbitrio iudicis in iudicando,
30 an grauis, vel læuis ſit offenſio, vel iniuria: *Menoch. de*
arb. iud. caſ. 263. num. 1. 3. Baiard. ad Clar. d. q. 47. n. 3.
ſed in hoc etiam placuit iudicis reputare iniuriam
fuiſſe læuem, & ſine dolo illatam, cuius arbitrio mul-
tum deferendum eſt.

De alijs etiam diſceptabatur. an ſcilicet ſatis probata eſ-
ſet iniuria, & quia reus erat in confeſſo, quod dixerit:
Ignorante: ſatis id eſſe videbatur, hæc enim læuis in-
31 iuria dici non poteſt, pro vt de illo, qui dixit cuidam:
Non vides lumen: vt inquit *Gramm. deciſ. 14. n. 9. 10.*

Farin.

Farin. in prax. q. 105. *num.* 24. *in fin.* sed grauiorem dixisse iniuriam scilicet, Vituperoso: probant testes, qui
32 cum sint duo contestes sufficiunt ad *tex. in l. vbi numerus, ff. de testi. l. in omni negotio, eod. Alex. cons.* 114. *n.* 6 *lib.* 4. *Rol. cons.* 23. *n.* 16. *lib.* 3. *Ludertb. cons.* 181. *n.* 2. *Farin. q.* 63. *n.* 232. adeo, vt testes censeantur con-
33 testes, etiamsi in circumstantijs varient, dummodo in facto principali non discordent: *Alex. cons.* 156. *num.* 13. *lib.* 5. *Gabriel de testi. conclus.* 2. *num.* 64. &
licet vnus sic famulus pupilli, nihil refert, quia famu-
34 lus tutoris potest esse testis in causa pupilli, & e contra: *Farin. de testi. quæst.* 55. *num.* 141. sed hæc nihil profuerunt, quia in puncto principali fuit discordia, quoniam, vt dixi, placuit Iudici illa distinctio, vt quãdo tractatur de eo, qui pro alio promisit, verbalis iniuria non frangat cautionem de non offendendo, & sane si ego quoque Iudex essem, non discederem ab ea, quia tutior videtur ista sententia, & magis recepta, & parti satis manifestaui opportune euentum, qui postea successit, licet duo alij Aduocati me tunc maiores aliter sentiebant.

CAPVT XCI.

EPITOME.

Legatum vxori factum quando valeat, vel non stantibus statutis forensi legare vetantibus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci, an bonorum sit seruandum in successionibus.*
2 *Statutum fœminarum exclusiuum non habet locum in bonis extra territorium.*
3 *Domicilium efficit, vt quis habeat diuersas patrias.*
4 *Solemnitas statuti loci seruanda est, vbi actus geritur.*
5 *Maritus an possit relinquere vxori, attenduntur statuta loci, vbi sunt bona.*
6 *Statutum Mutinæ prohibet relinquere vxori.*
7 *Forensis non ligatur statuto prohibente relinquere vxori.*
8 *Iurum sortiri, & statutis ligari paria sunt.*
9 *Testator præsumitur nolle, quod non potest disponere.*
10 *Testatoris mens reducenda ad mentem statuti.*
11 *Clausula omni meliori modo: virtus.*
12 *Repetitio præcedentium quando censeatur facta.*
13 *Statutum Ferrariæ prohibet relinquere forensi.*
14 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
15 *Legatum pecuniæ forensi factum an valeat.*
16 *Præceptum testatoris non ligat, vbi de iure non tenet.*
17 *Conditio, an modus sit, quomodo cognoscatur.*
18 *Modus à iure improbatur reijcitur à dispositione.*
19 *Incapax non potest capere causam conditionis implendæ.*
20 *Legatum inualidum non præstatur etiam in foro conscientiæ.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN causa Mutinen. bon. pro Illustrissimo D. tunc Co: nunc autem Marchione Hercule Coccapanio aduersus Ill. D. Franciscum Fontanam de Corriggiarijs duo sunt meo iudicio quæ in hoc negotio disquisitione indigent. Primum est, an legatum factum à Multum Ill. D. Bernardino illius viro dictæ D Franciscæ circa bona mobilia sit validum, & à dicto D. Hercule iuniore eius hærede præstandum; alterum est, an eadem D. Francisca possit consequi à dicto hærede annuum legatum scutorum mille eidem factum loco vsufructus, qui solet in similibus vxoribus relinqui: Pro solutione vtriusque articuli sciendum est in facto verissimũ esse, quod fere vniuersa dicti testatoris bona sũt in districtu Ferrariæ, demptis quibusdam mobilibus penes ipsum existentibus in ciuitate Mutinæ, vbi, licet Ferrariæ sit oriundus, tamen longum habebat domicilium.

Deinde in iure etiam pro firmo habendum est testamẽtum dicti testatoris respectu bonorum Mutinen. debere interpretari secundum statuta Mutinæ, respectu vero bonorum Ferrarien. exponendum esse iuxta statuta Ferrariæ, quia in successionibus, vbi defunctus habet bona in diuersis locis, & regnis, vel originem habet ex vno loco, domicilium in altero, vt hic, attenditur statutum, vbi sunt bona, siue illud loquatur in
1 rem, siue in personam: *Dec. cons.* 283. *num.* 11 *vers. quo adhoc, ad rem de communi Decian. cons* 8. *num.* 35 *lib.* 1. & *cons.* 198. *n.* 8. 9. & *seqq. lib.* 2. *Carpan. ad Stat. Mediol. in Regenerali, De success. ab intest. n.* 13. *late Mascard. de Statut. conch.* 6. *n.* 101. 102. & *n.* 103. vbi ex sententia Rotæ inquit etiam Statutum de successione exclu-
2 siuum fœminarum non extendi ad bona existentia extra territorium testantis, eo enim ipso, quòd dictus D. Bernardinus Mutinæ constituit domicilium diuer-
3 sas dicitur sortitus patrias, & ex diuersitate patriæ seruanda est legum diuersitas adeo, vt quælibet in suo
3 regno præualeat; *Ias. cons.* 80 *col. pen. lib.* 3. *Rancill. e statut. Alexandr. præfat.* 8. *n.* 16. *Soc. cons.* 288 *col.* 1. *lib.* 2. *Masch. d. concl.* 6. *n.* 104. Bene verum est, quod si loquimur de solemnitate actus adhibenda in contractu, vel testamento debet seruari ea, quæ prouenit à Statuto, vel consuetudine loci, vbi actus celebratur,
4 & cessante fraude vbique valet; *Bart. in l. cunctos populos, num.* 14. *C. de summ. trin. Cephal. cons.* 171. *num.* 26. *lib.* 2. *late Masch. d. concl.* 6. *n.* 22. *vsque ad n.* 30. *Osasch. decis.* 114. *ad fin. Carpan. ad Stat. Mediol. in prælud. num.* 663. hic autem non de solemnitate testamenti non agatur, sed an possit maritus relinquere vxori, consideranda sunt statuta locorum, vbi sita sunt bona,
5 late *Carpan. ad Stat. Mediol. c.* 295. *n.* 9. 10. 11. 12.

His firmatis facilis resultat decisio vtriusque quæstionis, nam respectu legati mobilium, quæ in domo habitationis testatoris reperta fuerunt tempore eius mortis in ciuitate Mutinæ, expeditum est inualidum esse dispositio-

ſpoſitionem propter claritatem *Stat ti Mutinæ lib* 2. *c.* 119. *verſ ea vltima vol. m. te*: vbi apertis verbis prohibetur vxorem poſſe aliquid conſequi ex bonis mariti, præter vſufructum integrum bonorum illius, eſt reſiſtente vel libras mille ad plus, quatenus enim dictum legatum excedit libras mille penitus nullum ſibi dicto ſtatuto, quod tollit omnem dubitandi occaſionem: ex *l. ancillæ, C. de furt. Odd. conſil. vlt. num.* 90.

Et licet foreńſis non ligetur ſtatuto prohibēte maritum
7 relinquere vxori *Parıſ.conſ.* 12.*num.* 11.*lib.* 3.*Rol.conſ.* 24. *in ſecundo dubio lib.* 3. *Maſch.d.concl.* 6 *n.*15 16. tamen id nihil nocet, tum quia dictus D. Bernardinus Mutinæ non eſt forenſis, cum iam diu domicilium illic contraxerit, tum quia res, de quibus diſponit ſubſunt ſtatutis Mutinæ: *Carp. in prælud. n.* 664 668. ideoque ſiue ratione domicilij, ſiue rei moueamur, ipſe ſemper ſtatutis mutinæ iudicandus eſt, quia forum ſortiri, &
8 ſtatutis ligari paria ſunt: *Dec. in l. fin. in fin. ff. de Iuriſd. om. iud. Poſſ.dec.* 12.*num.* 14.*Maſch. de ſtatut. concl.* 1. *num.* 94. *Odd. d. conſ. vlt. num.* 102. Vnde dictus teſtator cenſendus eſt noluiſſe dictā eius vxorem poſſe frui
9 dicto legato, quia non præſumitur velle, quod nequi- nit diſponere: *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib.* 3 *tit.* 2. *num.* 14. & teſtatorum voluntates ad mentem iuris
10 municipalis ſunt redigendæ: *Peregr. de fideic. art.* 25. *num.* 53. *Odd. conſ.* 95.*n.m.*60.

Neque obſtat clauſula: omni meliori modo: poſita in dicto legato, quæ facit valere actum, pro vt valere po-
11 teſt: *Menoch. conſ.* 683 *num.* 36. *Marth. de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 84. *num.* 1. propter quod videtur tale legatum ſaltem valere in vim vſufructus: Nam reſpondeo forte id potuiſſe procedere, ſi hæc clauſula fuiſſet appoſita cum copula, &, quia tunc operatur etiam vltra expreſſa, ſecus eſt, vbi legitur abſque copulatiua, quia tunc ſolum operatur circa expreſſa: *Ferall. dec.* 124. *p.* 2. *Rot. diuerſ.* 467. *lib.* 1. *p.* 3. *Marth. d. clauſ* 84. *num.* 3. 14. hic autem non eſt expreſſus legatum vſufructus ergo ceſſat difficultas.

Neque dicatur ex illis verbis: Et vlterius: induci repetitionem eiuſdem clauſulæ copulatiuæ in præcedentibus poſitæ, quia reſpondeo talem dictionem potius tenere naturam cōtinuationis, quàm repetitionis, quia ſe-
12 quens oratio per ſe perfecta eſt, quo caſu repetitio nō habet locum; *l. qui fundum, ff. de contrah. empt. l. Seia, §. Caio, de fund. inſtruct. pulchre Decian. conſ.* 17. *n.* 34. *& ſeqq. p.* 1 *Marth. de clauſ. p.* 4. *clauſ.* 24 *num* 4. *Tuſch. pract. concluſ. littera: R. concl.* 187. *num.* 69. & vere hic nulla eſt repetitionis occaſio, quia extat in noſtro legato clauſula, omni meliori modo, quam teſtator ſciuiſſet exprimere cum copula, ſi voluiſſet, ſicut fecit in præcedentibus, & ideo cum dictio, & vlterius, per ſe ſtare poſſit, ſine repetitione, nihil copulat: *Surd. conſ.* 207. *num.* 16.

Quare tranſitum faciamus ad ſecūdum dubium, in quo pariter ſentiendum eſt annuum legatum ſcutorum mille eſſe nullum, & pro hoc negotio intelligendo recurrendum eſt ad Statuta Ferrariæ, vbi ſunt ſita cætera bona hæreditaria in ſtabilibus conſiſtentia, quo inſpecto dicta D. Franciſca cenſetur incapax dicti le-
13 gati, tum quia *Stat. Ferr. lib.* 2. *R.* 98. prohibent forēſi (qualis eſt dicta D. Franciſca reſpectu Ferrariæ) acquiſitionem vſufructus bonorum ſtabilium, tum quia idem *Statutum Ferr. lib.* 2. *R.* 144. diſponit, quod ſi factum ſit vxori legatum annuum, illa non poſſit ſimul habere Doten, & legatum; cum autem D. Franciſca acceptauerit Dotem, legatum renunciaſſe videtur, & illud conſequi non poteſt.

Neque dicatur dictam D. Franciſcam non petere ſtabilia, neque vſufructum illorum, ſed pecuniam annuam vſque ad quantitatem ſcutorum mille; Nam primo reſpondeo, quod teſtator expreſſe dixit ſe relinquere dicta ſcuta mille loco vſufructus, qui ſolet relinqui mulieribus, ergo tale legatum ſapit naturam vſufructus etiam in particularibus: *Decian. conſ.* 35. *num.* 61. *lib.* 1. & ideo ſicut vſufructus relinqui non poterat, ita nec fieri annuum legatum, quia ſubrogatum ſapit na-
14 turam eius, in cuius locum ſubrogatur: *§. factæ. Inſt. de act. l. filia, §. Titia, ff. de cond. & dem. Menoch. conſ.* 52. *num.* 162. *Rim. iun. conſ.* 18. *num.* 88. Secundo reſpondeo, & forte melius, ſane perinde eſſe, ac ſi ipſa ſtabilia eſſent relicta, vel eorum vſufructus, quia cum Mutinæ, immo nec in hereditate extitent pecunia numerata, vel mobilia ſufficientia pro legato huiuſmodi, non poteſt illi ſatisfieri ſine vſufructu ſtabilium, vnde reſultat eadem incapacitas, vt pulchre inquit
15 *Decian. conſ.* 33. *n.* 12. *verſ. aliquando. & n.* 13. 14. 15. *lib.* 1. Tertio reſpondeo cum tale legatum ſit ſoluendum de bonis Ferrarien. etiam ſi ſit quantitatiuum, nihil refert, quia adhuc locus eſt dicto ſtatuto Ferrariæ, quod ligat etiam extra territorium, vt ad rem inquit *Rim. iun. conſ* 11. *num* 22.

Nec obſtat iuſſio teſtatoris de ſoluendo tali legato ſub pœna caducitatis, quia quando teſtator aliquid præcipit, quod de iure non tenet, licet apponat pœnā, tamen ſpreto præcepto non ſoluens pœnam non incur-
16 rit, late *Peregr. de fideicom. art.* 35. *num.* 6. *in fin. & d. conſ* 215 *num.* 4. ſi quidem vbi de incapacibus loquimur, ordinatio teſtatoris nihil poteſt: *Peregr. de fideicomm. art.* 11. *n.* 67. *in fin. Fuſar. q.* 296. *n.* 45.

Minus obſtat hæredem fuiſſe inſtitutum ſub conditione ſi ſoluerit dictum legatum: nam id nihil nocet, nec enim propter hoc inſtitutio redditur conditionalis, cum onus conditionalis imponatur hæredi *poſt* emolumentum hæreditatis quæſitum virtute aditionis,
17 quoniam legatum erat ſoluendum in fine anni, & quolibet anno eò, quòd ſit annuū, & propterea onus huiuſmodi non conditionis, ſed modi naturam ſeruat *Peregr. d. art.* 11. *num.* 130. & ideo reiecto modo à iure
18 improbato ſuſtinetur inſtitutio: *Peregr. d. art.* 33. *n.* 63. *& conſ.* 34. *n.* 3. *lib* 5. *Fuſar. de ſubſtit. q.* 503. *n.* 27. ſed eſto, quòd etiam conditio efficeret inſtitutionem conditionalē, tamen conditio ſperni poteſt, quia mulier legati incapax neque poteſt cauſa conditionis im-
19 plendæ vllo modo capere: *Carp. ad ſtat. Mediol. c.* 295. *num.* 91. *p.* 1.

His ſtantibus hæres iſte immunis eſt à præſtatione huiuſmodi legatorum adeo, vt neque in foro conſcien-
20 tiæ ad ea teneatur, nec ipſa valeat ea retinere: *Carp. d. c.* 295. *num.* 194. 195. Abſoluendus eſt ergo hæres ab omni moleſtia, & legata debent pronunciari inualida: Et ita, &c.

CAPVT

CAPVT XCII.

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

EPITOME.

Venditor de euictione non tenetur, si res vendita confiscetur, & in multis alijs casibus.

SVMMARIVM.

1 *Dictio: dummodo: importat conditionem.*
2 *Gratia est in primis iustificanda.*
3 *Litteræ Apostolicæ sunt verificandæ.*
4 *Narratiua, quæ est fundamentũ gratiæ, est iustificanda.*
5 *Venditio transfert dominium.*
6 *Dominium probatur emptione.*
7 *Affrancatio facit rem, quæ erat feudalis, liberam.*
8 *Affrancatione sequuta libera dicitur venditio.*
9 *Feudum francatione extinguitur.*
10 *Francare quid sit.*
11 *Allodium quid sit.*
12 *Allodialia præsumuntur bona.*
13 *Mutato rerum statu mutatur iuris dispositio.*
14 *Euictio debetur emptori, etiam si non sit promissa.*
15 *Dominus tenetur vassallo de euictione.*
16 *Venditor tenetur rem liberam tradere.*
17 *Venditor tenetur defendere emptorẽ ab omni molestia.*
18 *Euictioni non est locus, nisi facta denunciatione, & quando.*
19 *Emptori de facto expulso non datur euictio, nisi facta denunciatione.*
20 *Emptor tenetur appellare euicta sibi re vendita.*
21 *Denunciatio non est necessaria, vbi constat de iustitia euincentis.*
22 *Euictio promissa pro facto suo tantum quid comprahendat.*
23 *Promittens de euictione pro facto suo tantum tenetur etiam pro facto sui auctoris.*
24 *Euictione qui non tenetur, tamen pretium debet restituere.*
25 *Euictio non debetur, nisi ex causa præcedente venditionem.*
26 *Euictio non debetur ei, qui facto, vel culpa sua eam patitur.*
27 *Euictio non datur absenti, vel contumaci.*
28 *Euictio non datur, quando prouenit ex natura rei.*
29 *Iustitia vnicuique ius suum tribuit.*
30 *Euictio non competit, si imperitia, vel dolo Iudicis res euincatur.*
31 *Euictio non datur, si facto Principis sequatur.*
32 *Principis factum censetur casus fortuitus.*
33 *Feuda alienari possunt secundum consuetudinem Mantuanam.*
34 *Consuetudo notoria non est probanda.*
35 *Feuda transitoria ad extraneos transeunt in fiscum.*
36 *Feudum an transeat ad dominum, vel fiscum publicatis vassalli bonis.*
37 *Feudum aperitur domino confiscatis vassalli bonis.*

IN causa Euictionis bonorum magni momẽti mota à Perill. D. Thebaldo Scopolo de Hyppolitis contra Illustrissimũ, & Reuerẽdissimum D. Vincentiũ Agnellum de Suardis Episcopum Mantuæ mihi commissa à Sanctitate Vrbani VIII. P. M. vt in Breui Apostolico Dat. sub die 13. Martij 1626. sciendum est, quòd de anno 1339. & 1481. ac 1485. DD. Hyppolitus Franciscus Mattheus, Federicus, & Thebaldus de Hyppolitis obtinuerũt ab episcopatu Mantuæ multa bona, & possessiones, & etiã Iurisdictiones in territorio Suzzariæ in feudum honorificum pro se, & eorum hæredibus, & legitimis descẽdẽtibus: De anno autẽ 1604. D. Thebaldus modernus obtinuit à dicto Episcopatu vnũ prædium bubulcharum. 87. in feudum simile: Cum autem à Pontificibus Sixto 4. & Alexandro 6. fuisset concessum, Episcopis Mantuæ vt feuda prædicta antiquiora possent francari, & liberari à feudatarijs certo pretio, quod postea conuerteretur in emptionẽ stabilium pro mensa Episcopali Mantuæ, prædicti de Hyppolitis francauerunt feuda prædicta excepto illo de anno 1604. concesso, quia tunc temporis non erat apud eos: Bona autem francata possederunt per longissimum temporis spatium hæredes, & successores dd. de Hyppolitis, & denique dictus D. Thebaldus, qui postea cum se transtulisset Romam absque licentia Serenissimi illius Ducis aduersus proclamata Ducalia, fuit de anno 1623 inquisitus, & eius bona confiscatã, & sub die 15. Maij 1624. ad instãtiam Ducalis Cameræ fuerunt sequestrata: Vnde ipse prætendens, quòd dictus D. Episcopus teneretur eum defendere à dicta molestia respectu bonorum francatorũ, & feudalium habuit recursum ad summum Pontificem, qui causam commisit; quæritur quid iuris.

Vnde in primis animaduertendum est, quòd hic non est quærendũ de illis bonis in feudum concessis ab anno 1604. quia cum sint feudalia adhuc, nullã de eis habeo cognitionẽ, aut Iurisdictionẽ, quia in Breui Apostolico, vbi causa contra dictũ D. Episcopũ mihi committitur, adest clausula; Dummodo bona nõ sint feu-
1 dalia: quæ satis conditionem importat ob dictionem illam: Dummodo vt apud *Seraph. decis.* 1122. *n.* 2. *Ludouis. decis.* 311. *n.* 12. *Giouagn. cons.* 21. *n.* 5. *lib.* 2. & propterea verificandum est bona esse libera, nam dato etiam, quòd illa dictio: dummodo, non conditionẽ sed modum importaret, nihil interest, quia vtroque casu iustificãdam sunt narrata ab eo, qui se fundat in gratia: *Marth. claus.* 34. *n.* 2. *p.* 1. *late Marches. de Commission. appell. in caus. pens. p.* 1. §. 1. *n.* 31 *fol.* 490. vnde de bonis feudalibus hic non est tractandum.

Et propterea dictus D. Thebaldus bene fecit producendo multa Instrumenta, quibus apparet antecessores eius prædicta bona affrancasse, & sibi appropriasse soluto pretio Episcopo tunc temporis existenti, de euictioneque promittenti pro dato, & facto suo, prout narrauit Pontifici, cui etiam in præcibus subiunxit nõ læue commissionis incẽtiuum, quòd scilicet ipse Orator certã dd. bonorũ portionem assignasset pro fundãdo vno beneficio Ecclesiastico, quod adimplenisse, & vere assignasse probandum erat, quia Pontifex hãc putauit esse causam beneficialem, & vti talem com-

miſit, litteræ enim apoſtolicæ ſunt iuſtificandæ,& nar-
ratiua gratiæ debet verificari in his, quæ mouerunt
3 Principem ad eam concedendam: *Seraph. deciſ.879.*
n.1.& deciſ.1400.n.1. Gratian. diſc.566.n.13. Rota di-
uerſ. deciſ.176.n.4.p.1. Garz. tract. de benef. p.1.c.5.n.
477. vbi ſæpius inquit deciſum fuiſſe plene verificandã
eſſe narratiuam, quæ eſt fundamentum gratiæ, pro vt
4 hic euenit, vbi Pontifex mandauit procedendum eſſe,
pro vt in cauſis beneficialibus, quod non dixiſſet, ſi nõ
credidiſſet bona prædicta eſſe vere, vel inchoatiue be-
neficium, alioquin cauſæ pertinentes ad forum ſæcu-
lare paſſim traherentur ad forum Eccleſiæ, quod ma-
gnam gigneret perturbationem, & hoc ſolum poteſt
ſufficere dicto D. Epiſcopo ad obtinendam abſolu-
tionem.

Verum ſuperato etiam hoc puncto, adhuc D. Thebaldus
videtur eſſe in magno periculo, bona n. eius tanquã li-
bera potuerunt confiſcari, & ad Epiſcopum non per-
tinet ex hoc capite defenſio, quoniã cum auctores, &
anteceſſores emerint dicta bona feudalia, & eorũ di-
rectum dominium à mẽſa epiſcopali pretio inter eos
conuento, ipſi facti ſunt dd. bonorum veri domini, cũ
venditio transferat dominium in emptorẽ, quod vẽ-
5 ditione ſatis probatur, maxime iuncta bona fide, & lõ-
ga poſſeſſione: *l. nun res. C. de probat. l. Titia, ff. de ſolut.*
6 *Menoch conſ.361.n.38. Maſcb. de probat. concl.612. n.*
3.4. Ludouiſ. deciſ.133.n.1. Menoch. conſ.128 n.7. adeo,
vt ob talem affrancationem dicti DD. Hyppoliti non
ſint amplius Eccleſiæ feudatarij, quia ſic francando in
7 perpetuum liberantur: *Alciat. conſ.7.n.9. verſ. ſecũdũ*
lib.1. Mãtic. de tac. & amb. conuent. lib.22. tit.10.n.20.
in fin. ad rem Burſat. conſ.255.n.8 lib 3. Menoch. conſ.
1186.n 5.6. lib.12. Gratian. diſc.477.n 16. verſ. quibus
ſequuta enim affrancatione dicitur mera, & libera vẽ-
8 ditio, & Eccleſia amplius non habet vllum dominiũ,
9 quia titulus feudi eſt extinctus ad *tex. in l. nec vllã, ff.*
de pet. hær. Ceph. conſ.703.n.15 & ſeqq. Crot. conſ.72.
n.42. lib.1. Gratian. diſc.745.n.74.76.77.83. verſ. &
quidquid, quoniam francare idem eſt, quod liberare:
10 *Surd. deciſ.198. num.27. ad fin. & num.29. Farin. deciſ.*
586. num 8. par.1.

Si ergo dicta bona facta ſunt libera, non amplius feuda-
lia, ſed allodialia ſunt dicenda, quia allodium eſt idẽ,
quod liberum, & propriũ: *Maſcbar. de prob. concl.79.*
11 *n.2.3.* & regulariter etiam bona potius præſumuntur
allodialia adeo, vt hæc cẽſeatur fortiſſima præſũptio:
Maſcb. d. concl.79.n.5. Surd. deciſ.329.n.2. Roſenthal.
12 *tract. de feud c.12. concl.15.n.46. Gionagn. conſ.16.n.*
98. et cõſ.25.n.18. lib.2. Farin. deciſ.500.n.1.p.1. Cyriac.
cõtr.145.n.8 p.1. & ideo tanq̃ bona allodialia D. The-
baldi nõ gaudẽt amplius priuilegijs Eccleſiæ, quia mu-
13 tato rerũ ſtatu mutatur iuris diſpoſitio: *l. quod ſeruius*
vbi gl. & Bald. ff. de cond. ob cauſ. l. continuus, §. cũ quis
verb. oblig. Crauet. conſ.680.n.15. Oſaſch. deciſ.91.n.2.
Surd. deciſ.236.n.13. Seraph. deciſ.1415.n.7. Vnde ni-
hil fuit impedimẽto, quin potuerint cõfiſcari à Prin-
cipe ſæculari, cuius dictus D. Thebaldus erat ſubditus.

Sed videamus, vnde dictus D. Thebaldus ſumat funda-
mentũ ſuæ intentionis: Nã ſi id licet capere a Petitio-
ne, videtur ſe fundare in eo, quòd in Affrancatione
dd. bonorũ pro parte Epiſcopi illius temporis pro ſe,
& ſucceſſoribus ſuis fuit promiſſum de euictione præ-
dictorũ bonorũ, ad quã venditor ex natura cõtractus
14 tenetur, etiam ſi in venditione non fuerit promiſſa ad
tex. in l.1. nõ dubitatur vbi Bald. & DD. C. de euict. Proſp.
Caballin. tract. de Euict §.4. num.1. Decian. *conſ 18.n.*
29. lib.2. Surd. deciſ.208.n.11. Maſtrill. deciſ.28.n.1.
Farin. deciſ.40. num.20. lib.1. Ludouiſ. deciſ.25.n.3 &
deciſ.90.n.10. quod procedit etiam in feudis, in quibus
15 Dominus tenetur vaſallo de euictione: *Surd. deciſ.290.*
n.16. Roſenthal. de feud. c.8 concl.29.n.2.3. & cap.10.
concl.11 n.27. immo venditor tenetur rem liberã tra-
16 dere, & defendere emptorem à quacumque moleſtia
etiam reſpectu poſſeſſionis proprijs expenſis: ad *tex.*
17 *in l. ſuo victu, ff. de oper. libert. l. ſtipulationes, §. Celſus,*
de verb. oblig. pulchre Io: de Anan. conſ.31.n.4. Natt.
conſ.32.n.1. Surd. deciſ.23. num.6. Maſtrill. deciſ.287.
n.69. ideo videtur quòd dictus D. Epiſcopus teneatur
defendere dictum D. Thebaldum à moleſtia ſibi illa-
ta à fiſco.

Verũ in caſu noſtro id nõ poſſe allegari videtur, ex mul-
tis, & primo quia ceſſat euictio, quando non eſt facta
18 litis, & moleſtiæ denũciatio, quæ eſt neceſſaria: ad *tex.*
in l.1. C. de peric. & cõm. rei vend. c. fin. de empt. & vẽd.
Caballin. de euict. §.3.n.4. Maſtrill. deciſ.189.n.21. &
deciſ.304.n.1. Farin. deciſ.589.n.6.7.p.1. Roſenthal. de
feud. c.8. concl.30.n.4.5.6. qui idem eſſe in feudis ſcri-
bit, quod adeo verum eſt, vt procedat etiã in euictio-
ne extraiudiciali, vel de facto, quia emptor expulſus
19 de facto non agit de euictione, niſi fecerit notificatio-
nem venditori, vt eum defenderet: *l. fin. C. de act. empt.*
Abb. in c. fin. per illum tex. n.5. de empt. & vend. in tã-
tum, quòd emptor tenetur etiam appellare, & proſe-
20 qui: *Alex. conſ.117.n.3. lib.7. Caballin. d. trac. §.3.n.*
10. Sed dictus D. Thebaldus nihil horum fecit, ergo
nihil prætendere poteſt, niſi probet iuſtitiam cauſæ
21 rem venditam euincentis: *Surd. deciſ.33. num.9.*
quod non fecit.

Secundo pro parte dicti D. Epiſcopi non fuit promiſſa
euictio abſolute, ſed tãtum pro dato, & facto ſuo, quo
caſu ſi euictio ſequatur alia ex cauſa ſine culpa vendi-
22 toris, ceſſat beneficium, quod habet emptor re euicta
ad *tex. in l.2. ff. de hær. vel act. vend. Dec. conſ.492.n.1.*
verſ. non obſtat. & n.6. Surd. conſ.36. n.2. Caballin. d.
trac §.5.n.42. hic autem euictio manauit ex facto alie-
no, vt in actis, ergo, &c. Et licet verum ſit, quòd pro-
mittens de euictione pro facto ſuo tantum, tamen te-
23 netur etiam pro facto ſui authoris: *Surd. conſ.36.n.16.*
verſ. ſecundo Marth. clauſ.194.n.1.2.p.1. non tamen
id refert, quia præſens euictio nõ eſt ſequuta ob factũ
anteceſſorum dicti D. Epiſcopi Bene verũ eſt, quod de
euictione promittens pro facto ſuo tantum, licet non
teneatur de euictione pro facto alieno, tamẽ ea ſequu-
ta tenetur ad pretij reſtitutionem: *Bald. in d. l. non du-*
24 *tatur num.1. vbi etiam gl. C. de euict. Caballin. d. tract.*
§.5.n 25.26. Surd. conſ.36.n.22. Gratian. diſc. for. cap.
234.n.5.9. lib.2. & c.566. n.3. Farin. deciſ.525. n.8.
p.1. Maſtrill. deciſ.240.n.6.16. & deciſ.28.n.12. verſ.
item non obſtat. tamen id non petit dictus D. Thebal-
dus, & ſi peteret, nihil ei prodeſſet ex infraſcriptis, quæ
in propoſito efficiunt, vt neque venditor teneatur ad
pretij reſtitutionem.

Tertio igitur dicas venditorem non teneri de euictione,
nec ad pretij reſtitutionem, niſi ex cauſa anteceden-
te contractum, futurus enim caſus poſt venditionem
25 ſpectat ad emptorem, vt pulchre habetur *in l.3. & l.*

Lucius

Lucius, ff. de euictio l. 1. C. de peric. & comm. rei vend. Dec. conf. 492. num. 8. Gaspar. Caballin. de Euictio. §. 5. num. 23. Gratian. disc. 520. n. 22. Giouagnon. cons. 98. n. 19. lib. 1. Sed præsens euictio nata est ex causa subsequente venditionem eò, quòd D. Thebaldus transtulerit lares à Mantua absque licentia Ducis aduersus proclamata Ducalia, propter quod bona ei fuerunt confiscata, ergo venditor ad nihilum tenetur.

Quarto non est locus prætensis per dictum D. Thebaldum, quia euictio nunquam præstatur à venditore, quando sequitur culpa, vel facto eius, qui eam patitur
26 ad *tex. in l. iam hoc iure vbi gl. ff. de euict. Caballin. d. tract. §. 5. num. 42. 75. Surd. decis. 208. n. 17. Peregr. cons. 93. num. 12. lib. 1. Tusch. littera: E. concl. 367. n. 16. Manent. decis. 12. num. 26. decis. 13. num. 27. & decis. 24. n. 2. Mastrill. dec. s. 304 n. 2. Cyriac. contr. 191. n. 3. & contr. 197. n. 1. p. 1. Rosenthal. de feud. c. 8. concl. 31. num. 5.* qui loquitur in feudis, sed hic euictio nata est ex facto ipsius D. Thebaldi aliò domicilium transferentis, ergo cessat euictio.

Quinto emptor non potest agere de euictione, vel ad pretium, quando fuit condemnatus propter suam
27 absentiam, vel contumaciam, vt probatur per *tex. in l. 1. in fin. C. de peric. & comm. rei vend. Bald. cons. 460. num. 3. lib. 4. Tusch. littera: E. concl. 367. num. 1. Rosenthal. d. tract. c. 8. concl. 31. num. 2.* qui loquitur etiam in feudis, sed D. Thebaldus absens, & propter absentiam fuit condemnatus, ergo, &c.

Sexto non potest D. Thebaldus agere de euictione ad rem, vel pretium, quia in hoc casu ea prouenit ex na-
28 tura rei, tunc enim venditor ad eam non est obligatus ad tradita per *DD. in l. qui Romæ, §. duo fratres, vbi Crot. n. 78. ff. de verb. oblig. gl. in l. si familiæ, vbi Bald. n. 2. C. fam. ercis. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 9. n. 34. Alex. cons. 21. num. 6. lib. 2. Rot. diuers. decis. 211. n. 2. p. 2. Manent. decis. 13. num. 71. 72. Seraph. decis. 468. num. 1. Tusch. littera: E. conclus. 367. num. 18.* hic enim euictio prouenit ex natura rei, quia bona confiscata affrancatione facta fuerunt confiscabilia, sicut bona propria, quoniam vidimus non esse amplius feudalia, sed allodialia propter quod nil vetat, quin possint cōfiscari, sicut cætera bona.

Septimo possumus contra D. Thebaldum tali vti dilemmate, nam aut bona prædicta ob translationem lariũ fuerunt rite, & iuste confiscata, & ipsi D. Thebaldo iuridice ablata eò, quòd vere sint confiscabilia, & hoc casu ipse non habet, de quo doleat, neque contra Episcopum, qui nullam dedit huic rei causam, & à quo, neque ab eius antecessoribus originem trahit, quod enim iustum est, non dat causam dolendi, quia suum
29 vnicuique tribuit: *§, Iuris. Inst. de Iust. & iur.* Aut cōfiscatio fuit iniusta, & potius de facto, quàm de iure, & tunc aut iniustitia prouenit à Iudice, aut à Principe. Si à Iudice: prædictus Dominus Episcopus de euictione non tenetur, quia quando res euincitur per Iudicis imperitiam, aut dolum, non datur euictio em-
30 ptori contra venditorem, nec vassallo contra dominum: *Bald. d. cons. 460. n. 3. Tusch. lit. E. concl. 367. n. 1. Caballin. de euict. §. 5. num. 8. Rosenthal. de feud. cap. 8. q. 31. n. 3.* si vero iniustitia prouenit à Principe, & similiter episcopus non tenetur ad quidquam, quia si euictio sequatur ex facto Principis sine culpa venditoris, nulla emptori datur actio de euictione, nec ratio-
31 ne interesse, nec pretij ad *tex. in d. l. Lucius. ff. de euictio. Caballin. d. trac. de euict. §. 5. n. 56. Natt. cons. 181. n. 4. Putens decis. 381 n. 2. lib. 3. Gratian. disc. 520. n. 23. Tusch. d. littera: E. concl. 367. n. 9.* factũ enim Principis
32 censetur casus fortuitus, cui non licet resistere. *l. apud Iulianum, §. constat, ff. de leg. 1. Gratian. d. disc. 520. num. 23. Tusch. d. concl. 367. num. 9.* Ergo non est locus euictioni prætensæ.

Denique esto etiam, quòd bona prædicta essent feudalia dicti D. Episcopi, adhuc dicendum est non esse locum euictioni petitæ, si quidem secundum consuetudinem
33 Mantuanam feuda transeũt ad extraneos, & possunt alienari etiam in præiudicium vocatorum: *Cyriac. contr. 145. num. 20. in fin. p. 1. Giouagnon. cons. 45. num. 10 lib. 2* vbi inquit etiam talem consuetudinem ita esse notoriam, vt non indigeat probatione, sed sic est,
34 quod bona feudalia, vel Emphyteutica ad extraneos transitoria in fiscumque quoque transeunt in perpe-
35 tuum: late *Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 70. 71. Farin. in prax. q. 25. num. 71. vers. vnde secus Rosenthal. de feud. cap. 11. concl. 12. num. 1. 3. 4* Si ergo bona prædicta possent confiscari, etiam si feudalia essent, quãto magis nũc, vbi sunt facta allodialia *Auth. multo magis, C. de sacros. eccl.* sed de hoc esset plenius cogitãdũ.

Et sane cum testes D. Thebaldi dicant bona prædicta fuisse confiscata, quia ipse Romam se contulit absque licẽtia dicti D. Ducis, hoc non erat delictum, propter quod Episcopus posset feudum confiscare, non enim erat crimen feudale, & propterea licite Princeps sæcularis potuit illud fisco suo appropriare, & publicare secundum formam eius proclamatum: ita *Clar. in §.*
36 *feudum, q. 84. n. 1. vers. aut non erat quæ sequitur Tusch. lit. F. concl. 211. n. 4. vers. si vero.* & ideo si Princeps poterat confiscare tale feudũ, quanto magis id ei licebit post affrãcationẽ, qua finitur esse feudũ, & incipit esse allodium: sed circa confiscationem forte alibi melius.

Verum dato etiam, quòd in generali confiscatione bonorum dictus Princeps non potuisset confiscare tale feudum, tamẽ D. Thebaldus non potest agere de eui-
37 ctione, quia tunc cum sit hæreditarium, ad fiscum nõ pertinet, sed domino directo aperitur: *Mozz. de feud. tit. de subst. feud. n. 98. in fin. Crau. cõs. 128. in fin. Tusch. d. concl. 211. n. 2. Rosenthal d. c. 11. concl. 12. n. 14* Ergo tãtũ abest, vt D. Thebaldus de euictione agere possit quod potius Episcopus sibi ius delatum esse possit allegare, & propterea non potest cogi ad aliquam defensionem D. Thebaldi quibus ego permotus à petitis absolui dictum D. Episcopum.

CAPVT XCIII.

EPITOME.

Fideicommissarius tenetur stare colono, sicut etiam Prælatus non potest infringere locationem prædecessoris, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Veritas non consistit in multiloquio.*
2 *Hæres tenetur stare locationi factæ à defuncto.*
3 *Fideicommissarius vniuersalis tenetur stare locationi factæ à grauato.*
4 *Opinio Doctorum relata vltimo loco censetur à referente approbata.*

5 *Locatio facta ab eis, qui liberam habent adminiſtrationem, habenda eſt rata etiam ab eorum ſucceſſore.*
6 *Locationi ſtare tenetur fideicommiſſarius vſque ad finem.*
7 *Locatio ad nouem annos dicitur ad modicum tempus.*
8 *Locatio ad decem annos dicitur ad longum tempus.*
9 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, ſi ei velit præſtare intereſſe.*
10 *Locationi ſtare tenetur redimens rem venditam cum pacto retrouendendi.*
11 *Singularis ſucceſſor tenetur ſtare colono ſaltem pro anno incepto.*
12 *Succeſſor in beneficio non tenetur ſtare colono.*
13 *Conductor non tenetur perſeuerare in locatione facta à beneficiato eo mortuo.*
14 *Locatio Prælati quando tranſeat etiam in ſucceſſorem.*
15 *Locationi factæ ſucceſſor ſtare tenetur pro anno incœpto.*
16 *Succeſſor non tenetur compenſare anticipatas ſolutiones à colono factas.*
17 *Conductor non poteſt reſilire à locatione pro primo anno mortuo beneficiato.*
18 *Prædo quoque manutenendus eſt.*
19 *Poſſeſſio etiam iniuſta impedit poſſeſſionem.*
20 *Immiſſio non eſt danda fideicommiſſario non citato poſſeſſore.*
21 *Fideicommiſſarius non poteſt ingredi poſſeſſionem alio poſſidente.*
22 *Conductor habet iuſtam cauſam retinendi rem locatam ante finitum tempus locationis.*
23 *Fideicommiſſarius poteſt ſolum nanciſci poſſeſſionem bonorum, quæ grauatus poſſidebat tempore mortis.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vita ſua, & dum ſanus eſſet, Excellentiſſimus D. Coſmus ab Auſtria locauit D. Octauio Calzolario quãdam ſuam poſſeſſionem nuncupatam: la Grilinzona pro pretio inter eos conuento, vt ex Inſtrumento deſuper cõfecto: eo defuncto Excellentiſſimus D. Syrus Auſtriacus Corrigij Princeps, & illius frater, ac etiam hæres vniuerſalis, ad quem etiam eiuſdem D. Coſmi bona deuoluebantur ex fideicommiſſo antiquo, & paterno, etiam prætendebat finitam eſſe locationem, & ei ſtare recuſabat: Vnde requiſitus de mea ſententia pro parte dicti Calzolarij, cum veritas
1 non conſiſtat in multiloquio. *Rol. conſ. 39. num. 1. 2. lib. 2.* dico dictum Principem teneri ſtare dictæ locationi bona fide factæ, & eandem præſtare patiẽtiam, quam defunctus ſufferre tenebatur.

Nam ſi velit conſiderari, vt hæres, cum debeat ratum habere factum defuncti, nec illi poſſit contrauenire, certum eſt teneri etiam ſtare dictæ locationi: ex *l. quæ*
2 *à patre: C. de teſt. mil. l. ſi parentes. C. de euict. §. aliqui vero. Auth. de iureiur. a mor. præſt. Rot. diuerſ. deciſ. 346. n. 9 p. 4. ad rem Tuſch. pract. concl. littera L: concl. 418. num. 85. Curt iun. conſ. 220. num. 57. Bonacin. de contract. diſp. 3. quæſt. 7. p. vlt. n. 4 verſ ſecus.*

Sin malit dictus Princeps niti fideicõmiſſo paterno, vel antiquo, per quod certũ eſt tribui ſucceſſionẽ vniuerſalẽ, adhuc tenetur dictæ locationi ſtare eò, quòd ſit
3 bona fide facta, & ad modicũ tempus, vt bene dixit *Rayn. de Forl. in l. poſtulante, §. 1. n. 4. & ibi Alex ff. ad Trebell* Dec. *conſ. 667. num. 5. Ruin. conſ. 148. num. 11. lib. 1. Curt. iun. conſ. 336. num. 6. & ſeqq. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 2. c. 13. num. 2. ad fin. Vinc. Carroc. tract. de locat. p. 2. tit. de poſſeſſ. maior. quæſt. 1. n. 1. vbi de communi, & num. 10. & p. 4. tit. de ſucceſſ. q. 10. num. 1. late Peregr. de fideicom. art. 40. num. 96. verſic. ſed certe, & num. 97 98. 101. verſ itaque. Craſſ. de ſucceſſ. lib. 1 §. fideicommiſſum, quæſt. 59. num. 1. Borgn. deciſ 25. num. 2 verſ. nam tenetur, p. 2. late Odd. de prohib. alien. & fideicom. q. 20. art. 8. num. 140. 141. 142. vbi de communi: videndus Barth. Scapucin. tract. de ſing. ſucceſſ. ampl. 3. num. 10. 11.* multos allegat, & ſe ita conſuluiſſe: inquit *Fuſar. tract. de fideicom. ſubſt. q. 526. num. 1. 3.* & idem ſentire videtur *Nicol. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 73. num. 65.* qui hanc opinionem approbare videtur, quia eam vltimo loco refert, &
4 collocat ad tradita per *Bald. in Auth. ex teſtamento, num. 10. C. de collat. Aret. in §. item pretium, num. 3. Inſt. de empt. & vend.*

Neque de hoc mirandum eſt, quia dictus D. Coſmus liberam habebat dd. bonorum ſic locatorum adminiſtrationem, vnde licet ius eius eſſet morte finiturum, locatio tamen ſine fraude facta etiam illo mortuo durat, hoc enim regulare eſt in omnibus liberam admi-
5 niſtrationem habentibus adeo, vt ceſſante etiam eorum officio, vel iure duret locatio ab eis facta, vt in multis ſimilibus tradunt *Rol. conſ. 49 num. 3. 4. 5. & ſeqq. lib. 2. Surd. deciſ. 299. per totum: late Galganet. de tutel. lib. 3. quæſt. 56. n. 3. 4. Stitil. Pacific. de Saluian. interdict. inſpect. 4. c. 1. num. 14. 20. & late deciſ. 106. num. 1. 2. Borgn. d. deciſ. 25. num. 2. p. 2. Bonacin. de contract. diſp. 3. quæſt. 7. p. vlt. num. 7. verſ. hinc patet.* quæ adeo vera ſunt, vt dictus Princeps teneatur ſtare dictæ locationi non ſolo pro primo anno, ſed etiam
6 integraliter pro tota locatione: *Pacific. d. deciſ. 106. num. 10. verſ. quoniam;* & in his terminis loquuntur omnes alij ſuperius citati.

Et cum præſens locatio fuerit facta ad ſeptem annos, nõ eſt dubium, quin dicatur ad modicum tempus in te-
7 bus prophanis, in quibus ſemper dicitur modicum tempus vſque ad nouennium: *Didac. var. reſol. lib. 2. c. 16. num. 1. Alex. conſ 4 num. 5. verſ. pro vt eſt, lib. 5. Carroc. d. tract. p. 2. tit. de locat. ad long. temp. q. 1. n. 12. vbi de communi, & num. 13. Odd. d. quæſt 20. num. 83. Fuſar. d. tract. quæſt. 525. num. 5. verſ. locatio autem.* niſi tamen diceretur de nouennio in nouẽnium. *Carroc. d. loco.* Nam incipit eſſe ad longum tempus, ſi per-
8 ueniat, & compræhendat decem annos; *Craſſ. d. q. 59. num. 2. late Carroc. d. quæſt. 1. num. 2. verſ. contraria. & num. 5. Aluar. Valaſch. conſ. 76. num. 2. p. 1. Fuſar. d. q. 525. num. 5. Franc. Cald. de iur. emph. lib. 1. quæſt. 16. num. 7.*

Bene verum eſt, quòd fideicommiſſarius, & ſimiles ſucceſſores non tenentur precisè ſtare locationi, ſed cauſatiue tantum, & propterea ſi dictus Princeps mallet eligere præſtare conductori omne intereſſe, & lucrũ, & damnum, quod poteſt ſentire integra locatione effectum non ſortiente, vtique non teneretur ſtare lo-
9 cationi: ita ſentiunt *Peregr. de fideicom. d. art. 40. numero 105. Barth. Scapucin. d. ampl. 3. num. 13. Surd. conſ. 331. num. 18. & n. 21. Valaſch. conſ. 76. n. 5.*

Non

Non est igitur possibile infringere hanc locationem, nisi
prædicto modo, cui in fortioribus tenetur etiam sta-
re, qui rem cum pacto retrouendendi certo non præ-
fixo termino venditam redimit, & recuperat: *Rol. cōs.*
10 *49. num. 3. lib. 2. late Mar. Giurb. in consuet. Messan. p.*
1. c. 10. gl. 10. num. 14. Verum etiam in rebus deper-
ditis hoc non videtur posse abnegari, quin locatio du-
ret saltem pro incępto anno, cum iam terræ sate sint,
& laborerium fuerit cęptum, immo fructus de proxi-
mo colligendi sint, quia res amplius non est integra:
ad rem *Cueher. decis. 82. num. 10. pulchre, & late dict.*
Statil. Pacific. decis. 107. num. 7. Borgn. decis. 44. num.
11 *24. par. 1. March. decis. 196. p. 2. Ricc. in prax. resol. 97.*
num. 5. perbelle Bonacin. d. quæst. 7. punct. vlt. num. 6.
vers. respondeo negatiue, & num. 10. vers. hæc doctrina.
Nam in simili habemus clarum exemplum, quia certum
est in iure Prælatum, aut Rectorem succedentem in
beneficio non teneri stare locationi prædecessoris, &
colonum ab eo positum expelli posse, quia succes-
sor non tenetur stare locationi prędecessoris etiam ad
12 modicū tempus factæ: *gl. in c. vlt. & ibi Abb. ne præl.*
vic. suas. Soc. cons. 34. num. 4. lib. 3. Couar. var. resol.
lib. 2. c. 15. n. 6. vers. secundum, Redoan. de rebus eccl.
non alien. quæst. 5. an, & quomodo ex alien. & fact. præ-
dec. ten. succ. § sed an contractus, num. 5. Paris. de resig.
lib. 1. quæst. 16. num. 47. 48. Quarant. verb. alienatio, n.
19. Put. decis. 181. num. 1. lib. 1. Fusch. littera L; concl.
419. num. 1. 2. 3. Mohed. decis. 271. in fin. Gratian. disc.
for. lib. 4. c. 606. num. 1. & seqq. Ricc. in prax. resol. 97.
num. 2. Bonuc. de contract. d. 3. quæst. 7. p. vlt. num. 10.
vers. respondeo secundo: late Ang. Barbos. de off. episc.
p. 3. alleg. 94. num. 1. vbi infinitos congerit, adeo, vt
neque ipse colonus, seu conductor teneatur perse-
uerare in locatione, ne ad imparia iudicentur. *Couar.*
13 *d. c. 15. num. 6. vers. secundum, ibi; quæ quidem. Molin.*
de primog. hisp. c. 21. num. 4. Guttier. can. qq. lib. 1. cap.
36. num. 12. Gratian. d. c. 606. num. 13. Ricc. d. resol. 97.
num. 7. Barbos. d. alleg. 94. num. 15. Bonac. d. quæst. 7.
num. 10. vers. secundo. Nisi tamen quatuor concurrē-
tibus, vt scilicet locatio fuerit facta à prædecessore
nomine Ecclesiæ; secundò eidem fuerit vtilis; tertiò
pecunia sit conuersa in vtilitatem Ecclesiæ; quartò
adfuerit superioris authoritas: nam si prædicta inter-
14 ueniant, successor tenetur stare locationi: *Caualc. de-*
cis. 44. à num. 23. vsque ad 31. p. 1. Quarāt. d. verb. alie-
natio, num. 19. vers. limita in Prælato. March. dec. 196.
num. 4. in fin. p. 2. Gratian. d. cap. 606. num. 1. Ricc. d.
resol. 97. n. 1. vers. Verum, & vers. qui omnes. Bonac.
dict. quæst. 7. num. 10. vers. respondeo primo. Barbos. d.
alleg. 94. num. 1.
Vbi autem prædicta non concurrunt, & sic clare versa-
mur in casu, vbi successor non tenetur stare colono,
& conductor potest expelli à nouo Prælato, seu Re-
ctore, si inchoatus est annus, vel laborerium, & res nō
15 esset integra, velut si terræ satæ essent, vel fructus de
proximo colligendi, tunc successor singularis, qualis-
cumque sit, vel Rector nouus tenetur pro eo anno ad-
mittere locationem, & stare colono: *Caualc. d. decis.*
44. num. 32. Quarant. d. verb. alienatio, num. 19. vers.
Item quando. Ossach. d. decis. 82. num. 10. Ricc. d. resol.
97. num. 5. Bonac. d. quæst. 7. num. 10. vers. hæc doctri-
na. Barbos. d. alleg. 94. num. 3. Gratian. d. c. 606. n. 9.
vbi inquit ita resoluisse Rotam coram R. P. D. Orano
24. Ian. 1590. Ideo dictus Princeps tenebitur saltem
absque dubio pro præsenti anno inchoato, vbi fructus
sunt fere maturi, perseuerare in locatione; bene verū
est, quòd si conductor fecisset anticipatas solutiones,
successor non tenetur eas facere bonas, & compensa-
16 re, etiam pro anno inchoato, quia hoc esset nimis
præiudicare successori singulari: sed tantum poterit
contra hæredes defuncti procedere pro recuperatio-
ne solutorum: *Canale. d. dec. 44. num. 9. Quarant. verb.*
alienatio, num. 19. ad fin. Bonacin. d. quæst. 7. num. 10.
vers. tertio. Gratian. d. c. 606. num. 11. Surd. decis. 326.
num. 79. Barbos. d. alleg. 94. num. 5. Barth. Scapue. de
sing. succ. ampl. 16. num. 5. 6.
Ex his omnibus clarum apparere potest, quòd dictus
Princeps nō potest dictam locationem infringere, &
casu, quo non teneretur stare colono, tamen pro an-
no inchoato non potest resilire, sicut nec posset ipse
conductor, qui etiam si versaremur in casu libero, ta-
men ratione cępti anni tenetur continuare volente
17 successore, vt inter eos seruetur æqualitas: *Quarant.*
d. verb. alienatio, num. 19. vers. & hic casus. March. d.
decis. 102. Ricc. d. resol. 97. num. 6. Bonacin. d. quæst. 7.
num. 10. vers. hæc doctrina. Gratian. d. cap. 606. n. 16.
Barbos. d. alleg. 94. num. 3. in fin.
Vnde licet soleat dici conductorem non possidere, quia
dominus solum tenetur præstare patientiam, cum ta-
men hic D. Cosinus in Instrumento locationis iurato
dederit possessionem rerum locatarum dicto Calzo-
lario durante locatione, possidere dicitur, & debet
18 manuteneri, quia etiam prædo manutenendus est in
sua possessione: *Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 564.*
Seraph. decis. 582. num. 5. & possessio etiam iniusta
19 sufficit ad impediendam executionem: *Crauet. cons.*
978. num. 18. Curt. iun. cons. 213. num. 139.
Et ideo non poterat dictus Princeps vigore dicti fidei-
commissi expulsiue quo ad dictum Calzolarium im-
mitti in possessionem bonorum locatorum non cita-
to, nec audito eodem Calzolario, & si immissus esset,
20 de facto deberet extramitti: late *Peregr. de fideicom.*
art. 48. num. 18. Menoch. de adipisc. poss. rem. 6. numero
21. 22. 23. 24. 27. 28. vbi probat nec Prætore authore
21 fideicommissarium posse ingredi bonorum fideicō-
mittentis, vbi alius possidet adeo, vt non sit digna ex-
cusatio, si dicat se hoc ignorasse: & maxime quia con-
22 ductor semper habet iustam causam retinendi rem
locatam, vbi nondum est lapsum tempus locationis:
Menoch. de recuper. poss. rem. 11. num. 22.
Et tanto magis videbatur repellendus dictus Princeps,
quia nō constabat de quantitate fideicommissi, tum
quia nondum erat probata rerum idētitas, tum quia
non erant factæ deductiones, & ipse nō poterat nan-
cisci possessionem nisi bonorū, quæ probasset defun-
23 ctum possedisse tempore mortis. *Pacific. d. tract. in-*
spect. 1. c. 5. num. 20. & decis. 21. num. 1. vnde si volu-
mus aliquo modo sustinere possessionem dicti Prin-
cipis, solum dicere possumus eam habuisse effectum
ciuilis possessionis, & nemini præiudicium generasse.
Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. num. 453. 454. 455. vn-
de cum negotium tractaretur cum Principe pruden-
ti, & pijssimo, ac iustitiæ cultore deuentum est ad ac-
cordium, & res transactione sopita fuit: & ita &c.

CAPVT

CAPVT XCIV.

EPITOME.

Marito vergente ad inopiam licet vxori petere Dotes ſuas, & impedire creditores, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Mulier viro vergente ad inopiam pro ſua Dote poteſt impedire executionem creditorum mariti.*

2 *Vxor quando poſſit repetere Dotes viro ad inopiam vergente.*

3 *Inopia exacta viri non requiritur, vt mulier poſſit propter hoc ſuas dotes petere.*

4 *Marito ad inopiam vergente, & non fideiubente, poteſt vxor petere dotem aſſecurari.*

5 *Mulier ob viri inopiam poteſt ſolum tot eius bona habere, quot pro dote ſufficiant.*

6 *Vxor habet adminiſtrationem dotis ſibi conſignatæ ob viri inopiam, ſed non eſt eius libera.*

7 *Dos aſſignata mulieri ob inopiam viri non reuertitur ad maritum diuitem factum.*

8 *Maritus reuertens ad pinguiorem fortunam an recuperet dotem vxori aſſignatam ob eius inopiam.*

9 *Inopia viri in primis eſt probanda, vt fiat locus dotis reſtitutioni.*

10 *Inopia viri an debeat plene probari, vt vxor poſſit petere dotes, & impedire creditores.*

11 *Mariti ſuper inopia requiritur pronunciatio, vt ſit locus aſſecurationi dotis.*

12 *Dos eſt aſſecuranda, ſi vir male vti incipit ſua ſubſtantia.*

13 *Iudicium non admittit fieri aliquid fruſtra.*

14 *Proceſſus ad vlteriora habet vim interlocutionis, per quam cenſetur reiecta exceptio.*

15 *Appellationis in cauſa poteſt dici: Non deductum deducam, non probatum probabo.*

16 *Appellatio admittit, vt poſſint purgari omnes errores, qui cauſas cauſæ concernunt.*

17 *Sententia nulla poteſt confirmari ex bono iure.*

18 *Mariti ſuper inopia non eſt pronunciandum, vbi eſt notoria.*

19 *Clauſula: Conſtituti, & Precarii efficit, vt mulier non teneatur excutere bona viri vergentis ad inopiam.*

20 *Excuſſio bonorum debitoris, vbi fideiuſſor obligauit ſua bona cum clauſula: Conſtituti.*

21 *Vergentia ad inopiam, & excuſſio paria ſunt.*

22 *Offerendi ius habent creditores contra mulierem ob inopiam viri petentem ſuas dotes.*

23 *Creditores non habent ius offerendi mulieri dotem petenti ob inopiam viri.*

24 *Mulier debet prius agere contra maritum vergentem ad inopiam, quàm contra creditores.*

25 *Vxor quando teneatur ob inopiam viri prius iudicium facere contra eum, quàm creditores.*

26 *Dos eſt reſtituenda vxori, marito ad inopiam vergente ſine alia excuſſione ob clauſulam: Conſtituti.*

27 *Interrogatorijs ſuper ſi quis deponat plene probat contra interrogantem.*

28 *Pauper dicitur fieri, cuius res in dies ſuccedunt in peius.*

29 *Dotalis res efficitur empta ex pecunijs dotalibus.*

30 *Mulier ob inopiam viri non poteſt detinere, niſi quantum Dos capit.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CErtum eſt, & ex aduerſo non negatur, mulieri coniugatæ licitum eſſe aduerſus creditores mariti compareudo coram Iudice opponere pro Dote ſua iura ſuæ hypothecæ, & docendo de ſua anterioritate contra tertium impedire executionem in bonis eius viri ad inopiam vergentis, & hoc modo excludere alios cre-
1 ditores poſteriores, ſicut poſſet quilibet alius: ex *l. à Diuo Pio, §. ſi illud, ff. de re iud. Bald. Nouel. tract. de Dot. p. 7. priuileg. 24. num. 2. verſ. ſed ego fuis. Neguſ. tract. de pignor. p. 5. membr. 1 num 29 verſ. ita etiam.* pro vt fecit in hoc Iudicio D Liuia Alghiſia, quæ de ſuis Dotibus, & anteriori hypotheca ex Inſtrumento liquidò fecit conſtare.

Vnde aliud non ſupereſt, niſi vt motiuis reſpondeam, quibus ſublatis certa erit victoria: & ideo animaduertendum eſt, quòd hodie ad hoc, vt mulier viuente adhuc marito poſſit petere, vt eius Dotes ponantur in
2 tuto, & creditores impedire, non eſt expectandum, vt omnia bona viri in cinerem reuertantur, quia non requiritur, vt olim, exacta viri inopia, cum ſufficiat illum incipere male vti ſubſtantia ſua, nec eſt impedimento, ſi adhuc eius facultates ſatis ſint pro Dote, & ære alieno, quia prouida vxor in tempore debet ſibi,
3 & liberis proſpicere: ſic ex *tex. in §. illud, verſ. nos autem, in Auth. de æqual. Dot. Bart. in l. ſi conſtante, n. 4. ff. ſol. matr. Salyc. in l. vbi adhuc, num. 2. C. de iur. dot. Bald. Nouel. tract. de dot. p. 7. priuileg. 24. num. 1. verſ. quod hodie: Io: Campeg. eod. tract. par. 3. q. 19. in princ. verſ. cui adde, & num. 2. verſ. ſed puto. Coſtan. Roger. eod. tract. quæſt. 14. num. 11. verſ. tertium. Tuſch. pract. concl. littera D: concl. 762. num. 2. And. Gail. lib. 2. obſ. 83 num. 11 pulchre Ant. Hering. tract. de fideiuſ. c. 6. num. 193.* immo ſi maritus ad inopiam vergens nequeat dare fideiuſſorem pro aſſecuratione Dotis, eius
4 vxor poteſt peti illius ſequeſtrationem: *Bart. in d. l. ſi conſtante, num. 4. vbi Alex. num. 20. Iaſ. num. 6. ſol. matr. Curt. in tract. de ſequeſtr. in princ. num. 8. Claud. eod. tract. c. 5. num. 22. 23. Hering. d. c 6. num. 192.* bene verum eſt, quòd propter hoc vxor non poteſt retinere omnia bona mariti, donec ſatisfiat, ſed tot bona
5 ſolum habere, quæ pro dote ſufficiant. *Alex. conſ. 142. num. 15. lib. 5. Tuſch. littera* D: *concl. 761. num. 39.* & bona ad hunc effectum mulieri conſignata non efficiuntur ipſius libera, quia adhuc ſeruire debent oneribus matrimonij, ſed ipſa habet adminiſtrationem.
6 *Bald. conſ. 496. num. 2. lib. 1. Anch. conſ. 119. Tuſch. d. concl. 762. num. 20. 22. Giurb. deciſ. 16. num. 11. Gratian. diſc. for. c. 660. num. 12.*

Hæc autem adeo vera ſunt, vt Dos ſic aſſecurata, & vxori aſſignata amplius non reuertatur ad virum, nec eam ab vxore ille valeat reuocare, etiam ſi fiat diues, &

ues, & deueniat ad pinguiorem fortunam: iux-
7 ta *gl.in l.vbi adhuc, in verb. abutatur. C.de iur.dot. Bart.in l.si constante, in princ.num. 107. vbi etiã Bald. & Castr.nec non Alex.num. 39. Claud.num. 77. late Barbos.num.32.ff.solut. matrim. Capic. decis.46. n. 2. Campeg.de Dot.p.3.quæst.47.Cyriac.contr.277.n.13. lib.2.* & licet in hoc multi aliter sentiant, & distinguant, tamen prædicta opinio vera est indistincte, &
8 magis communis: vt per *Barbos.in d.l.si constante, sub num.32. Cyriac.d.contr.277. num.14.*

Inopia autem mariti alleganda est, & sufficit, si postea probetur, dummodo fides adhibeatur *Neguſ. de pignor p.5.membr.1.num.29.* Nam verius est in primis probandum esse, quòd maritus factus sit deterioris conditionis, & quòd vergat ad inopiam: *Bart.in l.cũ*
9 *tibi.C.qui post.in pign.hab.Castr.in l.2. vbi etiam Aret.vers.tangit,ff.sol.matr.Marsil.in l.si quis, col. 3. de quæst.Soc.cons.111.num 4 lib.3.Thes.decis.207.n.2.3. Milanes.decis.12.num.139. Chartar.decis.8. num. 2. Gratian.disc.for.c.872.num.19.& c.1000. num.3. 4. lib.5.*

An autem requiratur plena probatio, non est concors DD.sententia, sed vera mihi videtur illa distinctio, quòd si mulier agat contra virum, sufficiat semiplena probatio vergentiæ ad inopiam, si vero aduersus creditores, vel in iudicio, vbi ipsi, vel tertius interesse habens interuenit, facienda est plena probatio; quia dos
10 in probatione non est priuilegiata: *Bart. in d.l.si constante, num.10.15.16. vbi etiam Alex. & Ias.ff.sol.matrim. Alex.cons.13.in 3.dub.lib.1. Soc.iun.cons.12. num.15 lib.2.Paris.cons.54.num.6.lib.4.Bald.Nouel. de Dot.p.9.priuil.12 ante fin.de communi. Couar. var. resol.lib.2.c.6.num.8.vers.item satis. Lup. in c.per vestras, §.18.num.31.ad med.de donat. inter vir, & vx. Tusch.littera D;concl.762.num. 36. 39. 44 45. Grat. disc.for.c.872.n.20.21.& c.1000.num.4.*

Hæc satis concurrunt in casu nostro, pro vt fert necessitas: Vnde non obstat motiuum, quòd requiratur Iudicis pronunciatio super vergentia mariti ad inopiã
11 ex *Bald.Nouel.d.tract.de Dot.priuileg.24. n.2. versic. admitterem. Neguſ.d.membr.1.num.29. vers.fatetur.* Nam primo posset responderi illud forte procedere de iure antiquo, quando intentabatur beneficium *d.l. si constante, ff.sol.matrim.* eò, quòd tunc requirebatur viri exacta inopia: verum quia de iure Nouellarum sufficit solum dubium vergentiæ ad inopiam, (de quo tamen plene constet) ex eo, quòd incipiat male vti
12 sua substantia, vt per *Constan. Ruger. d.tract.quæst.14. num.11.ad fin.Tusch.d.concl. 762.num. 2.* non est necesse interloqui super eo, quod in causa non requiri-
13 tur, cum frustra in Iudicio nihil fieri debeat: *l.si quis postea, ff.de Iudic.*

Melius tamen dicam solere Iudices duobus modis super emergentibus pronunciare scilicet tacite, & expresse, quotiescumque enim simpliciter procedunt ad vlteriora, tacite interloqui videntur exceptionem oppositam non obstare, quoniam semper processus ad vl-
14 teriora habet vim interlocutionis: *l.ait Prætor, §.permittitur, ff.de minor.c.ex parte, il secundo, vbi Dec.in 5.not.de appellat.pulchre Crau.cons. 341. num. 13. & cons.408.num.7.Ceph.cons.100.num.3. Cacher. decis. 142.num.39. Menoch.cons.24. num.9.29. & de recup. poss re.n.1.num.171.* & ideo in hac causa Iudex procedendo ad cognitionem meritorum, & ad alia, tacite interlocutum fuisse videtur maritum dictæ D. Liuiæ ad inopiam vergere.

Deinde si hoc etiam omissum fuisset in prima instantia, non tamen per hoc secundus Iudex debet reuocare sententiam D.Prætoris, cum enim dicta D. Liuia in altera instantia denuo allegauerit inopiam viri, & super ea multa probauerit, pro vt facere poterat ex regula. Non deductum deducam: non probatum pro-
15 babo: *l.per hanc. vbi DD. C.de temp.appell.* quoniam in causa appellationis possunt purgari omnes errores, qui causas causæ concernunt: teste *Ias. in Rep. l. ad-*
16 *monendi, n.318.vers.subdit tamen, ff. de iureiur.* Ideo Iudex debebat in causa appellationis super hoc pronunciare, & supplere illud, in quo primus Iudex defecerat: cum igitur versemur in tertia instantia, in qua iam probatum est maritum dictæ D. Liuiæ male vti substantia sua, nunc tertius Iudex cognitis bonis eius viribus potest super hoc pronunciare, immo primam
17 sententiam, & nullam confirmare, & approbare: *Vant.tract.de null.in fin.num.131.132. vbi de communi. Chartar.decis.14.num.15.*

Addere possum hanc interlecutoriam non fuisse necessariam, tum quia notorium erat dictum virum D. Liuiæ esse decoctum, & inopem, quo casu cessant prædicta, cum nec probatio ipsa tunc requiratur, dummo-
18 do de notorio constet. *Bald.cons.40.num.2.lib. 1. & cons.160.vers.præterea, lib.2.Tusch.d.concl.762.num. 41.42.* tum quia non erat necessaria probatio vergentiæ mariti ad inopiam propter clausulam: Constituti, & Præcarij positam in Instrumento ipsius dotali, ea enim existente potest impedire executionem creditorum, non probata etiam viri inopia: late *Grã-*
19 *mat.decis.92.num.18.& seq. Vrsill. ad Afflict. decis. 199.num.2.Gasp. Ant.in addit.ad Thesaur.decis.207. in princ.Chartar.decis.8.num.2.Gratian.d.c.1000. numero 5. Giurb.decis.61.num. 16.* sicut enim stante dicta clausula non est necessaria excusio bonorũ prin-
20 cipalis debitoris: late *Gabriel.de fideius.concl.1. n. 52. perbello Marsil.in Rep.Rub.de fideius.num. 21.* ita nec probatio vergẽtiæ ad inopiam, hæc enim ad eundem effectum tendere videntur, & paria esse, vt per *Bald.*
21 *Nouell.d.priuileg.24.num.2. vers. pro vt supra dixi.*

Neque obstat oblatio motiuata, dum dicitur posse creditorem offerre vxori dotẽ suam, & dicere tolle grabatum tuum, & ambula, & ipsum postea posse in ius
22 illius succedere: vt tenent *Bald. Ang. Imol. Rom. Castr. Alex.in d.l.si constante, sol.matr. Bald.cons.80.n.5. lib.3. Cæpol.caut.121.circa fin. Tusch. littera Q: concl. 78.num.6.*

Nam contrarium est verius, quia creditores non habent ius offerendi in casu, quando Dotis fit restitutio, vel consignatio ob inopiam mariti, sed tantum si id con-
23 tingeret soluto matrimonio: ita *Cyn.in l.cum tibi: C. qui pot.in pign.hab. Bart.in d.l.si constante, in princ. n. 88.sol.matr. Aret.Petr.Raph.Fulgos in d.l.cum tibi. Io.And.in add.ad Spec de don.inter vir, & vxor, §.formatis. Corn.cons 85.lib. 4.late Soc.cons.111 lib.3. Neguſ.de pign.p.5.membr.1.num. 51. Bald. Nouell.de Dot.p.7.princ. 47. Grau.decis. 92.num 1. Afflict.dec. 199.num.2.ad fin.* vbi quod ita Senatus bis pronunciauit. *Ceph.cons.298.num.6.* & ita fuisse iudicatum: inquit *Chartar.decisione octaua, versiculo contrariam:*

Tusch.

Tuſch.dict. littera O: concluſ. 78. numero 13.

Non obſtat neceſſariam eſſe excuſſionem bonorũ mariti, quia oportet vxorem prius agere contra maritum ad inopiam vergentem, & petat ſibi dotem reſtitui,
24 antequam agat contra tertios poſſeſſores, vel mariti creditores, aut impediat eos immitti in poſſeſſionem bonorum viri: vt poſt *Cyn. & Barc. inquis Caſtr. conſ. 8. num. 3. in fin. lib. 2. Marſil. in pract. crim. §. aggredior, col. antep. Gram. deciſ. 42. num. 17. Chartar. deciſ. 8. numero 1. Tuſch. d. littera D: concl. 762. num. 46. Noguſ. d. tract. p. 8. membr. 1. num. 22*

Nam reſpondetur id verum eſſe, ſed non habere locum in caſu noſtro, tum quia talis excuſſio ſolum neceſſaria eſt, quando agere intendit contra tertios poſſeſſores vel creditores, non autem quando procedit ſolũ
25 excipiendo ad impediendam eorum executionem: *Bald. Nouel. d. Dot. d. priuileg. 24. n. 2. verſ. tamẽ quando creditor non per viam agendi. Neguſ. d. tract. par. 5. membr. 1. num. 29. verſ. habet locum. Grammac. deciſ. 92. num. 18* tum quia ſtante reuocatione Precarij, & ob clauſulam conſtituti non erat neceſſaria aliqua
26 executio bonorum mariti: *Gramm. d. deciſ. 92. n. 19. Chartar. d. deciſ. 8. num. 2. Giurb. deciſ. 61. numero 16. Gratian. d. c. 1000. num. 5.*

Non obſtat non ſatis conſtare de inopia viri, quia hoc ſecundum predicta nõ eſt neceſſarium, vt inquit *Gratian. d. c. 660. n. 17.* & quia potius dicendum eſt vere probatam eſſe inopiam, vt examinando ſingula loca proceſſus facile eſt videre, in hoc enim bene teſtes cõueniunt, qui hoc idem etiam deponunt, dum ſuper interrogatorijs partis aduerſæ teſtificantur, propter
27 quod efficitur, vt ab ea nequeant reprobari, ſed plene probent: pulchre *Peregr. conſ. 75. num. 15. lib. 1.*

Non obſtat domus Corrigij ſita ad oſtendendum dictũ virum non depauperari, quia non requiritur vt nihil
28 poſſideat, ſed quod res eius in dies ſuccedãt in peius: *Roger. d. tract. de Dot. q. 14. num. 11. verſ. tertium.* vt hic euenit, & maxime quia dicta domus non eſt habenda in conſideratione, cum fuerit empta de pecunijs Dotium eius ſororis, vt in proceſs fol. 89. nam id-
29 circo ſpeciali fauore Dotis facta eſt dotalis: *l. ſi cum dotem, in fin ſol. matrim. Roger. d. tract. q. 8. numero 64. verſ. decimoquarto.* vnde dictæ D. Liuiæ maritus in ea nullum ius habet.

Accedat, quòd illa domus non eſt excutienda, quia eſt extra Iuriſdictionem, & oportebat creditores docere de bonis expeditis in terra, & territorio Carpi: *Stat. Carp. lib 2. R. 12.* in hac enim materia à pari proce-
30 dunt excuſſio, & vergentia ad inopiam: *Bald. Nouel. d. priuil. 24. num. 2.* Bene verum eſt, quòd ſi domus, cui inſiſtit dicta D. Liuia, pluris valet, quàm Dos eius, debet æſtimari, vt tantum retineat, quantum dos ipſa capit: *Alex. in d. l. ſi conſtante, num. 34. Oſaſch. dec. 135. in fin. Giurb. d. deciſ. 16. num. 17. Gratian. d. cap. 660. num. 14.* & ita iuris eſſe cenſui.

CAPVT XCV.

EPITOME.

Excuſsio quando ſit neceſsaria, antequam agatur contra fideiuſsorem, vel tertium poſseſsorem.

SVMMARIVM.

1 *Clara quoque cauillationibus offuſcantur.*
2 *Excuſſio debitoris eſt neceſſaria, antequam agatur hypotheca.*
3 *Excuſſio debet fieri parte citata.*
4 *Citatio eſt neceſſaria cum omni actu.*
5 *Excuſſio quid ſit.*
6 *Hypothecaria actio ceſſat, vbi adſunt bona debitoris.*
7 *Nouationem uidetur facere, qui alium acceptat in debitorem.*
8 *Relatum eſt in referento cum omnibus ſuis qualitatibus.*
9 *Diſcuſſio bonorum debitoris an valeat non citato fideiuſſore, vel tertio poſſeſſore.*
10 *Fideiuſſor quando citandus ſit, vt contra eum agatur.*
11 *Excuſſionem fuiſſe legitime factam requiritur pronunciatio.*
12 *Citatio fideiuſſoris quomodo facienda.*
13 *Excuſſio bonorum extra territorium exiſtentium an ſit facienda.*
14 *Diſcuſſio an requiratur de bonis extra territorium exiſtentibus.*
15 *Iudicis arbitrio remittitur, qualis difficultas ſufficiat, ne excutiantur bona debitoris extra territorium.*
16 *Excuſſio bonorum litigioſorum non requiritur.*
17 *Caſus omiſſus habetur pro omiſſo.*
18 *Bona expedita quæ dicantur.*
19 *Expedita bona ſunt, quæ non detinentur per extraneos poſſeſſores.*
20 *Decoctus notorie quis dicatur.*
21 *Excuſſio bonorum eius, qui non eſt notorie ſoluendo, non eſt facienda.*
22 *Excuſsio licet fieri non debeat, tamen fideiuſſor poteſt petere, vt fiat ſuis ſumptibus.*
23 *Excuſsio ſi malitioſe petatur, non eſt facienda.*
24 *Acta declarant, qualis ſit acceptatio præcedens.*
25 *Relatio eſt facienda ad id, cui magis congruit.*
26 *Animus, & intentio declaratur ex præcedentibus.*
27 *Scriptura vna declaratur per aliam.*
28 *Actus non acceptatus à parte aduerſa ei non prodeſt.*
29 *Acceptatio debet fieri cum ſua cauſa.*
30 *Nemo dat, quod non habet.*
31 *Agere licet ante diem, vt adueniente die parata ſit executio.*
32 *Creditor quomodo poſsit in Iudicio ante diem experiri.*
33 *Vendere ſub haſta, vel dare in ſolutum habentur pro ſolutione.*
34 *Debitor quando poſsit conueniri ante diem.*

Ne

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN hac causa D. Guidonis Ciarlinij aduersus fratres de Pellicionis quamuis putarim vix vlli esse locum dubitationi, quin illi sint condemnandi ad relaxationem terrarum, quas ipse petit, detinendarum loco pignoris, & hypothecæ, donec sibi fuerit integraliter satisfactum, tamen quoniam nunc experientia docet propter mendicatas hominum cauillationes nihil esse tam clarum, quòd non valeat aliqua dubi-
1 tatione offuscari. §. *si vero, in Auth. de tabell.* idcirco, vt lumen addam lumini, sequentia subnectam.

Et sane pro dictis fratribus vrgere videbatur, quia dictus Ciarlinius actionem hypothecariam inceutauit, & nõ excussit principalem debitorem, vnde rei veniunt absoluendi, saltem ab obseruatione Iudicij, quia ante-
2 quam hypothecæ fiat locus, excutiendus est principalis debitor. *Auth. hoc si debitor, & ibi Bart. & DD. C. de pign. Parif. conf. 50 num. 40. vol. 1. Alex. cõs. 136. col. 2. lib. 2. Rol. conf. 79 num. 2. lib. 2. Neguf. de pignor. membr. 1. p. 8. num. 11. Pract. Pap. de form. libell. in act. hyp. verf. exceptionem, num. 5. Maur. de fideiuf. p. 2. princ. sect. 6. c. 3. num. 4.*

Nec Ciarlinio prodesse videtur excussio, de qua in processu, quia est nulla & illegitime facta eò, quòd fuerit facta parte aduersa minime citata, pro vt necesse erat.
3 *Bart. in l. decem stipulatus, num. 4. & ibi Ang. Castr. Alex. & DD. de verb. oblig. Maur. d. c. 3. n. 2* de quo non est mirandum, quia in omni actu iudiciali regu-
4 lariter citatio partis est necessaria *ad tex. in l. de vnoquoq. re, & ibi DD. ff. de re iud.* & cũ paria sint aliquid non fieri, & illegitime fieri, vt dixit ad rem *Rol conf. 9. num. 7. lib. 1.* de tali excussione non est curandum.

Accedat dictos Pellicionos tanto magis fore absoluendos, tum quia in processu docuerunt extare tot bona principalis debitoris in Castro Mirandulæ, quæ possunt sufficere pro credito dicti Ciarlinij, & erant excutienda, quia excussio est diligens bonorum debitoris inquisitio vsque ad facculum, & peram: *Tract. d.*
5 *verf. exceptionem, num. 4 Maur. d. c. 3. num. 1* tum quia etiam in terra Carpi, vbi agitur iudicium, monstrauerunt adesse quasdam pecunias dicti debitoris in manibus D. Cæsaris Fedrisij destinatas creditorum satisfactioni, vnde constito de bonis debitoris cessat
6 hypothecaria contra tertios possessores: *Bart. & DD. in d. Auth. hoc si debitor. Maur. d. c. 3. n. 4.*

Et hoc in casu nostro videtur indubitabile, quia dictus Ciarlinius acceptauit in eius debitorem præfatum Fedrisium in process. fol. 101. propter quod videtur recessisse à prima obligatione, ac quandam fecisse no-
7 uationem, & ideo in hypotheca fibi præiudicasse: *l. 1. & ibi DD. de nouat. Castr. in l. si cum Cornelius, ff. de solutio. Ant. Hering tract. de fidei. c. 20. §. 3. num. 4.* & de acceptatione apparet, dum Fedrisius in scriptura obtulit pro pretio prædij dicti debitoris Duc. 700. soluendos in varijs vicibus, qui sufficiunt etiam pro credito dicti Ciarlinij nondum tunc maturato, qui acceptauit, vt in dicta scriptura, ideo dicendum est acceptasse tam pro credito maturato, quàm maturando, quia relatum est in referente cum omnibus suis
8 qualitatibus: *L. asse toto, ubi Bart. de her. inst. Soc. iun. conf. 102. num. 23. lib. 2. Gabriel. conf. 175. num. 8. lib. 1.*

Hæc videntur esse ea, in quibus pars aduersa fiduciam habet, sed illis non attentis puto eam esse condemnandam, vt supra, etiam ad fructus, & expensas: Nam dictus Ciarlinius vendidit quoddam eius prædium Ioannis Bellesio partim præsenti pecunia, partim habita fide de pretio, & pro obseruatione promissorum, ille obligauit omnia sua bona: eo mortuo, & debitore remanẽte Peregrinus, & Christophorus eius filij, & hæredes residuum conuenerunt soluere in termino quatuor annorum, sed dictus Peregrinus durior in soluendo ratam suam, quæ erat de Duc. 200. tantum satisfecit pro primo anno, nã in secũdo oportuit subhastare tot bona pro illo termino, & cũ adhuc Ciarliuius esset creditor de Ducat. 100. deuentum est ad hoc Iudicium.

In quo vincere debet dictus Ciarlinius, quia bene probauit terras nunc per eum petitas tempore obligationis, & natæ hypothecæ fuisse tentas, & possessas à dicto Peregrino debitore eius principali, quod sufficit ex *Stat. Carp. lib. 2. R. de iur. redd. ad fin. verf. ad probãdum vero, & Stat. Ferr. lib. 2. R. 29.* ideo dictæ terræ iure pignoris, & hypothecæ sunt dicto Ciarlinio relaxandæ. *Pract. de form. libell. in act. hyp. verf. relaxandum, in princ.*

Primo igitur non obstat excussionem non fuisse factam, quia non erat necessaria eò, quòd rei conuenti immediate causam habent à principali debitore, vt clare disponit *Stat. Ferr. d. R. 29.* & si requireretur, ea perbelle facta est seruata ad vnguem forma dicti *Statuti Carp. lib. 2. R. 12.*

Secundò non obstat defectus citationis, quæ vere est necessaria, non tamen in principio excussionis fiendæ, sed tantum in fine cum assignatione termini duodecim dierum ad docendum de bonis expeditis, vt cantat *Stat. Carp. lib. 2. d. R. 12. verf. tunc citetu*, quod hic factum est, & ad vnguem obseruatum, quod per illud disponitur, & vere non seruatur etiam circumscripto statuto, vt citatio fiat in principio excussionis: *Guid. Pap. quæst. 432. num. 3.* quoniam sufficit tunc citare principalem debitorem, qui excutiendus est, & ideo hanc excussionem sic factam reiecta citatione tertij possessoris, seu fideiussoris ad finem excussionis tutis-
9 simam esse tradiderunt post *Ang. in l à Diuo Pio, § in venditione, de re iud. Rol. d. conf. 9. num. 30. lib. 1. Parif. conf. 109. num. 55. lib. 3.* etenim cum procedatur tunc contra debitorem, sufficit eum citare absque eo, quod citetur fideiussor: *ad tex. in l. authore, & ibi Bald. C. de euict.* & propter hoc sufficit citare fideiussorem in illa pronunciatione, qua pronunciatur deueniendum
10 esse contra eum; *Bart. in l. decem, num. 4. ff. de verb. obl. g. quem sequitur. Alex. in d. l. de vnoquoque, n. 18. de re iud.* & hoc modo intelligendi sunt *Gabr. comm. concl. lib. 3. tit. de fideiuf. num. 41. Surd. decif. 256. num. 17. Maur. d. c. 3. num. 2.* qui prædictis inhærent.

Verum quia requiritur declaratio Iudicis pronunciantis excussionem fuisse legitime factam, & esse procedendum cõtra fideiussores, vel tertios possessores: *Masch.*
11 *de probat. concl. 522. num. 1. Signor. conf. 57. numero 6. Tusch. pract. concl. l. littera E. concluf. 402. num. 9.* illi poterunt suæ consulere indemnitati iudicãdo bona expedita principalis debitoris in termino sibi assignãdo, non

non enim aliud prætendere poffunt, & ficut iudicaf-
fent à principio, fi fuiffent vocati, ita nunc iudicare
12 valent, cùm in tali pronunciatione fint vocādi: *Bart.*
in d. l. decem, num. 4. Signor. d. conf. 57. num. 10. Tufch.
d. concl. 402. num. 10. & ita practicari teftatur *Guid.*
Pap. d. quæft. 432. num. 3. quæ procedunt de iure com-
muni, fed nos habemus Statutum clare requirentem
folum citationem in fine excuffionis, ideo vlterius ni-
hil eft quærendum. *l. ancillæ, C. de furt.* & ita multo-
ties vidiſſe practicari teftatur *Cyriac. contr. 5. n. 146.*
in fin. lib. 1.

Tertio non funt impedimento bona Mirandulæ exiften-
tia, quia funt extra territorium Iufdicentis, & prouin-
ciam Principis, licet enim multi opinati fint, etiam
huiufmodi bonorum faciēdam effe excuffionem, an-
13 tequam agatur contra fideiuffores, vel tertios poffef-
fores: vt per *Ang. in § fed neque, in Auth. de fideiuf.*
Alex. conf. 84. num. 12. lib. 3. Crau. conf. 201. num. 45.
late Decian. conf. 37. num. 42. lib. 2. fuse Rim. iun. conf.
482. num. 22. valde fufe Farin. conf. 165. num. 17. 24.
27. 64. lib. 2. Gabriel. de fideiuf. conclufione prima, nu-
mero 66.

Nihilominus verius eft non effe faciendam excuffionem
bonorum debitoris exiftentium extra territoriū iuf-
dicentis, nifi effent in loco vicino, & fub eodem Prin-
cipe, & nulla fubfit exactionis difficultas, quoniam
14 acerbū eft creditorem mittere alicubi, vt inquit *tex.*
in §. 1. in Auth. de fideiuf. & ideo ita tenuerunt *Bald.*
in l. fciendum, col. 2. ff. qui fatifd. cog. Alex. conf. 91. n. 7.
lib. 7. Dec. in l. fin. num. 26. fi cert. pet. Parif. conf. 80. n.
43. lib. 1. Anch. iun. quæft. 25. num. 5. lib. 2. pulchre
Thef. decif. ped. 40. n. 3. Neguf. de pignor. p. 8. membr.
1. num. 42. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 44. num. 44. p. 1.
Gratian. difc. for. lib. 2. cap. 230. n. 13. latifsime Marca-
br. ab Anguill. conf. 82. n. 107. & fere per totum, lib. 1.
qui refpondet argumentis Riminaldi: nec non *Ant.*
Hering. tract. de fideiuf. c. 27. p. 1. num. 243. Surd. conf.
309. num. 1. Amat. decif. err. 34. numero 5. 6. & feq.
Maur. de fideiuf. p. 2. fect. 6. c. 3. n. 165. qui fane confti-
tuunt magis communem DD. fententiam.

Bene verū eft confiderandum effe, quænam difficultas re-
quiratur, vt poffit euitari excuffio bonorum extra
territorium exiftētium, nam aliqui requirunt magnā
difficultatem & probabilem: *Decian. d. conf. 37. num.*
44. Farin. d. conf. 165. num. 18. alij volunt oportere,
quòd nulla fubfit difficultas: *Neguf. d. tract. p. 8. mem-*
br. 1. num. 42. in fin. Amat. d. decif. 34. num. 7. Maur. d.
cap. 3. num. 165. Vnde ego puto verius effe, & rece-
15 ptius, quòd id remittatur arbitrio iudicis, qui iudica-
bit incommoditatem, & difficultatem à natura loco-
rum, perfonarum, & rerum, & ab alijs, quæ poffunt
eius animum mouere, fic enim in propofito voluerūt
Menoch. de arb. iud. caf. 171. num. 36. vidend. Farin. d.
conf. 165. num. 40. 44. Maur. d. c. 3. num. 176. Bene ve-
rum eft, quòd Iudex debet potius inclinare, ne extra
territorium fiat excuffio, immo rarò folent iudices
hoc admittere, quia, vt dixi, acerbum eft creditorem
mittere alibi: iuxta *tex. in d. §. 1. in Auth. de fideiuf.*
Thef. d. decif. 40. num. 2. in fin. & fi bona extra territo-
rium exiftentia effent aliquo modo implicita, vel pa-
terentur litigium, penitus Iudex deberent excuffionē
illorum negare, quia talia non funt excutienda: *Cy-*
16 *riac. contr. 327. num. 78. par. 2.* hic autem & bona præ-
dicta funt fub diuerfo Principe, & funt litigiofa, ideo
non debent excuti.

Deinde hic nullo modo tractandum eft de bonis extra
territorium exiftentibus tum vigore *Stat. Carp. d. lib.*
2. R. 12. vbi difponitur docendum effe de bonis ex-
peditis in terra Carpi, & fic excluduntur quæcumque
alia bona extra territorium exiftentia etiam in loco
vicino, vel fub eodem Principe, tum vigore *Stat. Ferr.*
lib. 2. R. 74. vbi nihil dicit de bonis extra territorium
excutiendis, de quibus cum prædicta ftatuta verba
non faciant, & tamen formam excuffioni præbeant,
minime talia bona debent haberi in confideratione,
17 cū cafus omiffus habeatur pro omiffo, vt poft *Bald.*
Ang. Anch. Aretin. Dec. Alex. Corn. Parif. & alios in-
quit Laudenf. conf. 37. num. 10. 11. Maftrill. decif. 281.
num. 22. Amat. d. decif. 34. num. 9.

Quarto non obftat illa vanitas de pecunijs exiftentibus
penes dictum Fedrifium, quoniam ipfe non habet, ni-
fi Dotes D. Cintiæ vxoris eiufdem Peregrinij, & etiam
fi haberet aliqua bona dicti debitoris, ea tamen ex-
cutienda non funt, quia non excutiuntur, nifi illa, quæ
pacifice detinet debitor, fi enim ab alio occupantur,
dicuntur bona implicita, etiam fecundum prædictum
Carpi Statutum folum confiderantur, bona expedita,
qualia dici non poffunt, quæ detinētur per extraneos
18 poffeffores, vel aliquam poffunt habere controuer-
fiam: *Ang. in d. § fed neque, in fin. in Auth. de fideiuf.*
Parif. conf. 50. num. 65. lib. 1. & conf. 103. num. 12. lib.
3. Crauet. conf. 845. num. 5. Negnf. de pign. p. 8. memb.
1. num. 44. Pract. de form. libell. in act. hypot. verfic. ex-
ceptionem, num. 31. vidend. Cyriac. contr. 327. 77. 78.
79. p. 2. dum autem expreffum habemus Statutum
docendum effe de bonis expeditis, quæ non detinean-
19 tur per extraneos poffeffores, vt in *d. Stat. Carp. lib. 2.*
R. 12. nihil vlterius eft quærendum: *l. ancillæ. C. de*
furt.

Sed cum dictus Peregrinus effet notorie decoctus, & non
foluendo, pro vt probatur, quia eius bona ad inftan-
tiam creditorum fuerunt fubhaftata, & plus offerenti
expofita, ac in defectum emptorum ipfis creditoribus
20 adiudicata: *Strach. de decoct. p. 2. fub num. 4. verfic.*
fubiungis in paruis. Cyriac. d. contr. 127. num. 76. fe-
quitur non fuiffe faciēdam excuffionem, quia de bo-
21 nis notorie decoctis nō eft facienda. *Bart. in l. decem,*
num. 2. de verb. oblig. Gabriel. communium concl. lib. 3.
tit. de fideiuf. concl. 1. num. 53. Decian. conf. 42. num. 9.
lib. 2. Mantic. de tac. & amb. conuent. p. 2. lib. 16. tit. 17.
num. 20. verf. nouus. Gratian. difc. for. lib. 3. c. 517. nu-
mero 11. & lib. 4. c. 723. num. 19. Maur. d. c. 3. num. 177.
Cyriac. d. contr. 327. num. 71.

Addebant ore tenus aduerfarij, quòd etiam fi verfare-
mur in ijs cafibus, in quibus exceptio excuffionis locū
non habet, adhuc licet fideiuffori, vel tertio poffeffori
dicere, vt principalis debitor fuo fumptu, & periculo
excutiatur: quod licet non probaretur effe verum, ta-
22 men poftea inueni hoc fumi: *ex Bart. in l. cum in plu-*
res, §. merita, num. 1. ff. loc. & conduct. Rim. iun. d. conf.
402. num. 13. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 16. ti-
tul. 17. num. 43. verf. in ijs autem. Maur. d. c. 3. n. 200.
Amat. d. decif. 34. num. 1. Gabriel. d. conclus. 1. num. 42.
& hoc fane iuftum eft, & honeftum, quia quod tibi
non nocet, & alteri prodeft, facile concedendum eft:
l. in creditoris, vbi gl. ff. de euict. l. 2. §. item Varus, de
aqu. plu.

amp. plu. art. Dec. in l. plus cautionis, num. 4. de reg. iur. Menoch. conf. 168. num. 13. Surd. decis. 335. n. 10. lib. 2. verum si posset suspicari, quòd id peteretur malitiosè ad protelandum Iudicium, vtique non esset concedẽdum, & propterea vbi bona essent extra territorium, hæc petitio non admitteretur. *Amat. d. decis. 34. n. 8.*
23 sicut neque quãdo difficile esset aduersus debitorem agere, vt post multos inquit *Contard. in l. diffamari, in ampliationibus, n. 129. vers. itẽ. C. de ingen. & manum.* Sed de hoc in actis nihil fuit scriptum, nec seriò allegatum.

Quinto non obstat, quòd dictus Ciarlinius acceptauerit in debitorem dictum Fedrisium, nam hoc solum fecit pro termino maturato, & pro quo solo fecerat poni sub hasta bona dicti Peregrini, acta enim declarant, qualis fuerit illa acceptatio: *gl. et*
24 DD. *in l. si quis ad exhibendum, de except. rei iud. l. 2. C. de sent. quæ sine cert. quant. Bart. & DD. in l. Iulian. de condict. indeb. Asin. in prax §. 32. c. 2. ampl. 7. in fin. Crau. conf. 435. n. 14.* cum enim tunc ageretur de pecunijs tantum maturatis, acceptatio subsecuta de illis tantum debet intelligi, quia relatio est facienda ad id, cui magis congruit, *vt not. Bart. in l. Seiæ, & Caio, col.*
25 *fin. de fund. instr. & in l. in repetendis, col. pen. de leg. primo. Hier. Gabr. conf. 128. num. 8. lib. 2. Chartar. decis. 5. num. 13.*

Et hoc apertissimè dignoscitur ex Instrumento postea subsecuto, per quod manifestè apparet tantum de pecunijs maturatis fuisse intellectum, ex subsequentibus enim declaratur, qualis circa præcedentia fuerit ani-
26 mus, & intentio: *§. patronum. Inst. de rer. diuis. l. sed Iulianus, §. proinde, ad Macedon. Menoch. de præs. lib. 6. præs. 35. num. 23. 24.* & ex verbis prolatis in vna scriptura declaratur, quid aliquis senserit in alia scriptura
27 etiam ex interuallo facta: *l. vxori, §. fin. vbi Bart. de leg. 3. & in l. alimenta, de alim. leg. Alex. conf. 69. n. 3. lib. 6. Cran. conf. 231. n. 12. & conf. 856. n. 21. per belle Peregr. de fideicom. art. 16. n. 108. ad fin.* & si res esset dubia, standum foret declarationi ipsius Ciarlinij: *l. Neratius, de reg. iur. l. ex facto, de vulg. & pup.*

Deinde dicti Pellizzoni huiusmodi actu se iuuare non possunt, quia per eos non fuit acceptatus antequam
28 fieret declaratio, vel reuocatio: *Bald. in l. vnus hæres, n. 2. C. de rep. hær. Felyn in c. capitulum, n. 13. in princ. de rescript. Franch. in c. sollicitudinem, n. 11. de Appell. Crau. conf. 387. n. 4.* Verum etiam si dicti Pellizzoni
29 prius acceptassent, nihil est, quia acceptatio debet fieri cũ sua causa, & qualitate, vt post *Tiraq. de retract. conu. ad fin. tit. n. 4. et seqq. Farin. dec. 854. n. 10. cent. 9.*

Et certe obstupescendum est de hoc motiuo, quia Ciarlinius non poterat vendere dicto Fedrisio, quod non habebat, solum enim pro maturatis acceperat tenutã bonorum dicti Peregrini, & eam vendiderat dicto Fe-
30 drisio, vtique nemo dat, quod non habet. *l. si filius. C. de donat. l. nemo plus, vbi Dec. & Cagn. de reg. iur.* & sub hasta non poterat Ciarlinius ponere bona debitoris pro terminis decurrendis.

Nec dicatur pagham maturandam, & terminos decurrendos posse deduci in Iudicium vnà cum termino maturato ad finem, vt adueniente die prompta sit so-
31 lutio, & parata executio: *ex l. libertis, §. 1. ff. de alim. & cibar. leg. Dec. in l. 1. num. 29. si cert. pet. Afflict. decis. 279. num. 5. Osasch. decis. 130. per totam, pulchre Io: Baptista Ciarlinij.*

Surd. decis. 120. num. 13. 14. Rot. Gen. decis. 91. num. 22. vbi dicitur etiam, quòd si pendente Iudicio lapsum sit tempus ad soluendum alias paghas, reus debet in totum condemnari.

Nam respondetur nos esse in claris, quia Ciarlinius petiuit solum pagham maturatam, & nisi petenti Iudex non impertitur officium suum, & si petiuisset, adhuc versaremur in ijsdem, quia illud motiuum procedit solum quo ad agendum, & procedendum, & sententiam condemnatoriam obtinendum, executio vero,
32 post diei lapsum differenda est, donec creditum maturetur: *ex Bart. in l. ita stipulatus, num. 45. vers. item pro debito, ibi: sed condemnationis, de verb. oblig. aperte Salyc. in l. 1. § socius, num. 4. vers. secundo casu, ibi: differtur tamen, de vsur. Cagn. in l. testa, num. 164. in fin. si cert. pet. Osasch. d. decis. 130. num. 11. 19.* etenim
33 vendere sub hasta, vel dare in solutũ habetur pro ipsa solutione: *Ant. Hering. tr. de fideiuss. c. 20 § 21 n. 16.*

Deinde posset responderi nõ posse agi ante diem, vt adueniente die soluatur, quando dies in obligatione est appositus ab homine, vt in casu nostro, sed solum quando à lege, vt in Dote post annum à marito resti-
34 tuenda: ita *Afflict. decis. 179. num. 1. ad fin. Cagn. in l. in omnibus, num. 16. de reg. iur. Bertaz. conf. 107. n. 11. Peregr. de fideicom. art. 41. num. 3.* vbi aliter sentientes damnat. Propterea censui non esse locum petitis per dd. Pellizzonos, & eiusdem sententiæ fuerunt valde excellentes DD. Ludouicus Puzzolius, & Io: Datius Coccapanus, vt sua subscriptione declarauerunt, & cum causa fuisset compromissa in duos Doctores valde peritos, illi iudicauerunt reos esse condemnandos ad relaxationem terrarum prædictarum vnà cum fructibus, & sic fuit obtentum, & executum.

CAPVT XCVI.

EPITOME.

Non licet denuo super ijsdem articulis, vel directo contrariis post didicita testificata eosdem, vel alios examinare testes.

SVMMARIVM.

1 *Testes denuo examinare super ijsdem, vel directo contrarijs Capitulis non licet post didicita testificata.*
2 *Statutum Ferr. de testibus non examinandi publicato processu declaratur.*
3 *Statuta debent interpretari, ne superfluum videatur.*
4 *Articulos eosdem producens post didicita testificata videtur calumniose facere.*
5 *Subornationis periculum est velle iterum examinare post didicita testificata.*
6 *Reprobatorius terminus non debet seruire ad fundandum.*
7 *Argumentum à nomine valet.*
8 *Dilationes sunt communes vtrique parti.*
9 *Reprobatorius reprobatorij terminus ad quid deseruiat.*
10 *Testes de nouo licet examinare, si primum examen erat nullum.*
11 *Nullum quod est, nullum producit effectum.*
12 *Repetitio examinis potest fieri, si primo testes non fuerint examinati culpa examinatoris.*

13 *Mater, et auia poteſt eſſe teſtis pro filio in cauſa ætatis.*
14 *Doctoris dictũ debet intelligi ſecundũ ea, quæ allegat.*
15 *Reprobatorio in termino quid liceat.*
16 *Teſtes poſt didicita teſtificata poteſt Iudex ex officio examinare.*
17 *Iudex poteſt denuo examinare, qui obſcure in primo examine depoſuerunt.*
18 *Examen teſtium poteſt repeti, quando malitioſe non fuerunt interrogati.*
19 *Teſtium repetitio poteſt fieri poſt didicita teſtificata ad probandum rei valorem.*
20 *Teſtium examen poteſt repeti ad diuerſum fine, & in diuerſa inſtantia.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

PRo ſolutione eorum, quæ loco motiuorum tranſmiſſa ſunt, in primis mihi ſupponendũ videtur in iure certum eſſe, ac indubitatum, quòd ſuper iiſdem articulis, ſeu Capitulis, vel directo contrarijs non licet nouos, vel antiquos inducere, aut examinare teſtes, quãdo priorum ſunt publicatæ atteſtationes, vel didicita teſtifi-
1 cata per *tex. vulg in c. fraternitatis, vbi gl. Abb. & late Marian. Socin. ac cõmuniter Canoniſtæ de teſt. Auth. qui ſemel, vbi Bart. &* DD. *C. eod. Alex. conſ. 61. n. 4. lib. 2. Farin. tract de teſtib. quæſt. 75. num. 72. Caualc. eod tract p. 4. num. 181. 182.* immo neque ſuper nouis capitulis licet examinare, ſi ſint dependentes, pertinentes, vel aliquo modo incluſi ſub primis: *Farinac. de teſtib. q. 75. num. 82. 91.*

Et nos habemus in pũcto *Stat. Ferr. lib. 2. R. 7.* quòd huiuſmodi examẽ penitus prohibet, & vetat, materiamque dilucidat, & cum valde generaliter loquatur, ſine
2 exceptione intelligendum eſt: *Menoch. conſ. 100. num. 131.* ne fruſtra ſcriptum ſit, & iuri communi nihil addere videatur, ac inutile appareat contra *tex. in l. 1.*
3 *in fin. ff. ad municip. l. ſi quando. C. de inoff. teſt. c. ſi Papa, de priuileg. in ſexto. Bart. in l. 4. §. Prætor ait. ff. de damn. infect.*

Neque hoc mirabilè debet videri, quia producens eoſdẽ articulos poſt didicita teſtificata præſumitur calum-
4 nioſe facere: *Rot. diuerſ. decis. 24. num. 2 lib. 3. p. 3.* quia tunc ſuboritur magnus timor ſubornationis, & peri-
5 culum falſitatis: *Clem. fin. de teſt. Farin. eod. tract. q. 75. num. 69. Caualc. d. p. 4. num. 182.*

Deinde etiam pro certo habendum eſt articulos in termino reprobatorio debere tendere ad reprobandum perſonas, vel dicta teſtium aduerſæ partis in termino probatorio examinatorum, alioquin cẽſentur impertinentes, quia non ad fundandum, ſed ad reproban-
6 dum hæc dilatio conceditur: *c. licet dilectus, vbi Abb. Felyn. & alij, de teſt. Specul. de teſte, §. nunc videndum, num 16 Caualc de teſt. p. 4. n. 8. 9* & hoc indicat nomẽ ipſum: Reprobatorij, à quo validum eſſe argumentum omnes concedunt: *Bald. &* DD. *in l. conuenticu-*
7 *lam. C. de epiſc. & cler. & in l. 2. §. appellata, ff. ſi cert. per.* hic autem actor produxit eoſdem articulos etiam in termino reprobatorio, ideo non debent admitti.

His firmatis facilè tolluntur omnia contraria: Non enim obſtat hunc terminum reprobatorium eſſe cõ-
8 munem vtrique parti per *l. petendæ, & ibi Bald. n. 6. 7. C. de temp. in integr. reſt. Alex. in Auth. iubemus, n. 2. C. de iudic.* Nam primo reſpondeo, quòd ſi Actor intendit reprobare teſtes rei examinatos in termino probatorio, vtique poteſt, ſed tunc oportet, vt producat Capitula concernentia factum, quòd reus voluit probare, qui cum neque implicite, neque explicite vnquam de domo nunc Capitulata articulauerit, ſequitur Capitula Actoris eſſe in hoc impertinentia. *Caualc. de teſt. p. 4 num. 6. & p. 5. num. 232.*

Verum ſi Actor intendit, pro vt videtur ſignificare motiuum, reprobare teſtes rei nouiter examinatos, in termino iſto reprobatorio, quatenus id poſſit per eoſdẽ articulos, tamen id nõ poterit, niſi publicatis teſtibus
9 rei, & ei aſſignato termino reprobatorij reprobatorio ita *Caualc. in d. pract. de teſt. p. 5. n. 233.* Cum enim dictus Actor adhuc ignoret, quid dicant teſtes rei, nõ poteſt ſcire, an indigeat tali termino, quia non conceditur, vbi eo opus non eſt. *Caualc. d. p. 5. n. 231.*

Secundum non obſtat motiuum, vt ſcilicet teſtes non fuerint rite examinati prima vice, & propterea liceat ſecundo ſuper iiſdem articulis eoſdem teſtes, vel alios examinare etiam poſt didicita teſtificata: ex *Gabriel. communium concl. lib. 1. tit. de teſt. concl. 21. n. 19.* Nam
10 primo reſpondetur id procedere, quando eorum examen eſſet nullum penitus, & ipſo iure inefficax, velut ſi nondum lite conteſtata, vel à non habente Iuriſdictionem teſtes fuerint examinati: ita ſentit pulchrè *gl. in c. cum cauſa, quæ, in verb. voluerint, in fin. de teſt. & gl. in Clem. fin. in verb. rite, eod. & d. Gabr. d. concl. 21. n. 20. Marian. Soc. in d. cap. fraternitatis, q. vlt. eod. Bart. in l. qui per ſalutẽ, n. 4. & ibi Iaſ. n. 3. ff. de iureiur. Bald. in Auth. at qui ſemel, n. 5. in fin. C. de prob. Farin. de teſt. d. q. 75. n. 361. Caualc. d. tract. p. 4. n. 189. 191.*

Hic autem non poteſt dici, quòd primum examen fuerit funditus, & ipſo iure nullum, nec pro tali habitum eſt, cũ tñ neceſſe foret per Iudicem pronunciare examen fuiſſe nullũ: *Crau. conſ. 976. n. 12 Caualc. d. p. 4. n. 191.* in hac aũt cauſa pronunciatum eſt examen prędictũ facere qualẽ qualem præſumptionem, ergo neceſſariò
11 ſequitur non eſſe nullum, quia ſi ita eſſet, nullum produxiſſet effectũ. *Crau. cõſ. 553. n. 6. c. bart. dic. 21. n. 10.*

Deinde reſpondetur illud motiuum procedere, quando culpa Iudicis, vel examinatoris teſtes prima vice non
12 fuiſſent rite examinati: *Bald. in l. per hanc, n. 16. C. de tempor. appell. Felyn. in d. c. fraternitatis, n. 5. verſ. & iſtud verum, vbi etiam Marian. Soc. de teſtib.* quod hic verificari non poteſt, vbi ſi qua eſt nullitas, illius cauſa fuit Actor ipſe, qui teſtes examinatos non induxit, neque parti nominauit, & antequam calculus fieret, examinari voluit.

Tertium motiuum non obſtat, ideo poſt didicita teſtificata poſſe examinari ſecundò, quia pronunciatum eſt teſtes facere qualemqualem præſumptionem: ex *Gabr. d. concl. 21 num. 145.* Nam reſpondetur Gabrielem hoc non dicere, bene tamen ſcribit hoc fieri poſſe, quando teſtes producuntur ad ſolum indicium faciendum, quod non facit ad propoſitum noſtrum, vbi Actor non ſe declarat velle examinare ad hunc finem tantum, & ſi hoc diceret, mera eſſet vanitas, cum illam præſumptionem iam habeat, vnde non debet admitti: vt per *Caualc. d. tract. p. 5. num. 232.*

Deinde illud procedit in illis teſtibus, qui ſua natura non poſſunt, niſi ſolũ facere indicium, & tamen certũ eſt eſſe conſcios rei articulatę, velut mater, & auia in cauſa de ætate filij, vt in *l. æt matris, vbi gl. ff. de prob.* nã in his ter-

13 his terminis loquuntur *Innocent. in d. c. cum dilectus, vers. cum de etate, de accusat. Ang. in l. fin. n. 2. C. de test.* quos allegat *Gabriel. d. concl. 21. num. 145.* &
14 propterea debeat etiam intelligi secundum terminos eorum: *Bart. in l. non solum, §. liberationis, ff. de liberat. leg.*

Quartum motiuum non obstat Actorem posse denuo examinare ad impugnandum dicta testium rei, qui improbauerunt dicta testium dicti Actoris: ex *Gabr. d. concl. 21. num. 39.* Nam respondetur, quatenus id liceat quod non admitto pro nunc, procedere, non in termino reprobatorio, sed reprobatorij reproba-
15 torio: *Caualc. d. tract. p. 5. num. 233. 234.* cum enim adhuc ignoretur, an vere testes Varrini reprobauerint testes Actoris, nō decet eum admitti ad tale examen. *Caualc. d. loco, num. 232.*

Quintum motiuum non obstat, dum dicitur Iudicem ex officio posse denuo examinare etiam post didicita testificata: ex *Gabr. d. concl. 21. num. 109.* Nam respōdetur primo id forte procedere in eo Iudicij genere, vbi procéditur per Inquisitionem, in quo non extante alia parte, quā ipso Iudice, nullus est timor subornationis, cum etiam ante publicationem illi notæ sint
16 testium depositiones: ita probat *tex. in c. cum clamor, vbi Innoc. in princ. de test. Caualc. d. p. 4. num. 191. in fin. & pulchre Innoc. in d. c. cum clamor.* attestatur hoc esse speciale in Inquisitione, quæ ex mero, & puro officio fit: & cum eo concordat *Abb. in d. c. cum clamor, ante num. 1. & ibi DD. Bald. in l. eos, §. si quid autem, num. 5. C. de appellat.* & ita rem intelligit *Guid. Pap. quæst. 72. in princ. vers. & ita vidi, & in vers. secus si,* inquit, aliud esse, si procederetur ad partis instantiam.

Deinde tunc demum ex officio potest Iudex denuo examinare, quando testes in prima depositione obscure, & adeo confuse deposuerunt, vt certo colligi non possit, quid dicere voluerint: ita *tex. in d. c. cū clamor,*
17 *vbi gl. & Innoc. num. 2. Abb. num. 1. Felyn. num. 5. de test. gl. in c. per tuas, in verbo: audiendum: eod. Guid. Pap. d. quæst. 72. in princ. Caualc. d. p. 5. num. 191.* hic autem neque proceditur per Inquisitionem, nec testes obscure deposuerunt, ergo non est locus iterationi examinis.

Præterea hoc motiuum procederet, quando malitiose, vel negligenter Iudex, vel Notarius prætermisisset in-
18 terrogare testes Actoris super primis capitulis: ita *tex. in d. c. per tuas, in fin. vbi gl. in verb. audiendum, & Innoc. num. 4. Abb. num. 1. vers. quartus casus. Felyn. num 2. vers. item fallit, de test. Specul. de teste. §. nunc videndum, num. 19. vers. illud autem.* hic autem si quid erratum est, Actor fuit causa, ergo non est locus repetitioni, vel nouo examini.

Sextum motiuum nihil nocet, quòd scilicet post didicita testificata liceat iterum examinare, quando tractatur
19 de valore rei: ex *Gabriel. d. concl. 21. num. 136.* Nam respondetur posse dici id procedere pendente adhuc termino probatorio, sed melius dicam illud verum esse, si altera vice testes essent examinandi super maiori summa, vt inquit Gabriel, velut si probatū sit rem valere centum, deinde velim probare, quod valeat cētum, & quinquaginta, hoc enim casu, quia in effectu diuersa sunt Capitula, permittitur iterare examen: vt sentit *gl. in c. cum causa quæ, in verbo: ad alium: versic. nec propter hoc, vbi Abb. num. 2. vers. tertio oppono, de test. pulchre Bart. in l. cum furti, n. 4. & ibi; Ang. n. 1. Ias. n. 9. ff. de in lit. iuran. Guid. Pap. q. 585. n. 1. Alex. cons. 64. n. 7. vers. vnde, lib. 2.* quod admittitur, quia sunt diuersa Capitula, quoniam maior summa non inest in minori, sed hoc esset periculosum, vbi suspicaretur de malitia articulantis maiorem summam ad finem, vt saltem testes de minori, quam non potuit probare, deponerent.

Deinde potest responderi tale motiuum procedere, quādo iteratur examen ad diuersum finem, & in alia materia, velut si articulans primo velit probare læsionē, postea iustū rei valorem, quia forte emptor elegerat supplere iustum pretium: ita probatur ex *tex. in d. c.*
20 *cū causa, quæ, vbi gl. Innoc. Abb. & Felyn. de test.* sicut etiam procedit solum in diuersa Iudicis instantia, non in eadem: *Ang. in d. l. cum furti, num. 3. & ibi Ias. n. 9. in fin. de in lit. iuran.* hic autem nec agitur ad diuersum finem, nec diuersificatur instantia, ideo non licet denuo examinare: & cum articulus fuisset bene discussus, & disputatus ita fuit iudicatum secundum superius allegata: & ita &c.

CAPVT XCVII.

EPITOME.

Si facultates patris augeantur, an debeat augeri Dos filiæ assignatæ.

SVMMARIVM.

1 *Dos à patre assignata censetur congrua.*
2 *Filia dotata congrue supplementum non petit.*
3 *Præsumptio iuris est liquidissima probatio.*
4 *Dos non augetur auctis patris facultatibus.*
5 *Dos succedit loco legitimæ.*
6 *Dos non est minuenda diminutis patris facultatibus.*
7 *Dotata quando possit petere supplementum.*
8 *Legitima augetur auctis facultatibus patris.*
9 *Legitimam filio assignatam pater reuocare potest.*
10 *Pater potest cogi ad maritandum filias.*
11 *Quod diminui non potest, caret augmenti commodo.*
12 *Legitima non deducitur, nisi deducto ære alieno.*
13 *Funeris impensa in primis deducenda.*
14 *Dotis titulus est onerosus.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manū.

IN causa Milana pro Sudentis, quæ est Mutinen. bon requisitus à M. Excell. D. Alexandro Madio Artium, & Medicinæ Doctore, & meo cōsobrino, vt breuibus agam, resoluendum censeo D. Cassandram de Milanis, & eius filios non posse iuridice prætendere aliquam legitimam, aut eius supplementum in bonis D. Antonij de Sudentis eius genitoris eo, quòd eam opportuno tempore dotauerit secundum vires patrimonij, quando illa nupsit, licet postea ditior factus fit, & cū moriens fecerit sibi hæredes DD. Ludouicam, & Catherinam eius filias certo legato filijs dictæ Cassandræ facto eius voluntas non potest impugnari.

Vnde vt id facilius demonſtrem, ſciendum eſt dictam
Caſſandram à dicto eius patre fuiſſe iam diu dotatā,
& in matrimonium collocatam cum Dote librarum
mille, quæ Dos cenſetur congrua, etiam ſi minor eſſet
legitima; quia pater eam conſtituit, qui pro filijs cen-
1 ſetur optimum capere conſilium: *Caſtr. conſ. 275. numero 6. lib. 1. Carpan. ad Stat. Mediol c. 280. num. 31, p. 1. Menoch. conſ. 371. num. 11. late Peregr. conſ. 86. num. 9. lib. 1. Card. Mantic. deciſ. 329. num. 2.* vbi in-
2 quit maxime procedere ad præiudicium filiæ, ne ſupplementum conſequi valeat.

Sed vltra iuris præſumptionem, quæ tamen deberet ſufficere, cum ſit liquidiſſima probatio; *Crau. conſ. 958,*
3 *num. 21.* adhuc id teſtibus, & ſcripturis ſatis firmatur, ſi quidem tempore dotationis dictus Antonius erat pauper, non habens in bonis niſi quaſdam domos, vt in proceſſu, quod etiam conuincitur eſſe verum ex ipſo dotationis inſtrumento, vbi ſponſus vix ſecurus de promiſſione dotis voluit cum ſocero obligari in ſolidum ipſam quoque ſocrum pro dote ipſius, quæ omnia ſatis oſtendunt tenuitatem patrimonij dicti D. Antonij, & propterea veridice teſtes dicunt dictam dotem fuiſſe competentem.

Hoc ſtāte etiam ſi poſtea auctæ ſint facultates dicti Antonij dotantis adeo, vt inſpecto tempore mortis illa dos librarū mille videatur tenuis, tum quia non mortis, ſed dotationis tempus inſpicitur, ipſa, nec eius heredes poſſunt aliquam legitimam, aut ſupplementum
4 petere, aut conſequi: *Nicol. Boer. deciſ. 62. num. 8. & ſeqq. pulchre in terminis Surd. conſ. 488. num. 28. 36. late Anch. iun. quæſt 51. num. 2. & ſeq. p. 1. Menoch. conſ. 3. num. 17, 18 & d. conſ. 371. num. 11. 12. Carp. ad Stat. Med. c. 278. num. 322 p. 1. Peregr. conſ. 86. numero 10. lib. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 202. num. 20. p. 2. Saeca. conſ. 138 num. 13. lib. 1.* illa enim Dos tunc temporis congrua ſucceſſit loco legitimæ, ſi quam dicta
5 Caſſandra conſequi poterat. *Boer. d. deciſ. 62. num. 15. 16. Mangil. tract. de imput. quæſt. 53. n 5. Rot. diuerſ. dec. 650. num. 5. p. 1.* ideo debet ſua legitima eſſe contenta.

Nec mirum, quia ſicut Dos non eſt minuenda, diminutis poſtea facultatibus patris, nec ipſa id pateretur, ſi
6 forte pater eſſet factus pauperior, vel numerus filiorum augeretur, etiam ſi tractu temporis pater videretur dotem exceſſiuam conſtituiſſe inſpecto euentu, ita non debet petere ſupplemētum, ne petat id, cuius contrarium non eſſet poſtulatura; *Boer. d. deciſ. 62. num. 9. Bertran. conſ. 29. lib. 4. Surd. conſ. 488. num. 34, 35. Giurb. in conſuet. Meſſan. p. 1. c. 3. gl. 7. u. 60. in fin.*

Si quæ autem contraria adduci poſſunt, vt ſic dotata valeat ſupplementum petere, illa procedunt, quando dos eſt relicta in teſtamento, ſecus eſt, quando pater
7 ipſe viuens nuptui eam tradidit, & dotem ſoluit: ita *Anch. iun. d. quæſt. 51. num. 5. Alciat. reg. 1. præſ. 2. in fin. Ceph. conſ. 501. num. 58 pulchre Surd. d. conſ. 488. num. 36. verſ. vbi diſtinguit;* ſicut etiam ea non procedunt, ſi extet ſtatutum mandans filiam eſſe contentam dote à patre data: *Rot. d. deciſ. 202. num. 20. p. 2. Surd. conſ. 488. num. 36. ad fin.*

Et licet diſputari ſoleat, an legitima filio tradita in vita patris auctis facultatibus augeatur, quod multi affirmant, id tamen à quæſtione noſtra extraneum eſt, quia pater aſſignationem legitimæ facit voluntariè, & non poteſt cogi ad eam faciendam, vnde ſemper
8 actum reuocare poteſt, vt inquit *Peregr. de fideicom. art. 36. num. 14. 15.* At Pater adhuc viuens poteſt co-
9 gi ad tradendum nuptui filias, & ad dotem conſignādam abſque facultate reuocandi: *Peregr. d. conſ. 86.*
10 *num. 13.* & propterea non eſt mirum, ſi illa, quæ non ſubiacet titulo diminutionis, augmenti etiam careat
11 commoditate: ita *Surd. d. conſ. 488. num. 33. verſic. ſeptimo* Ideo ſi Caſſandra non poteſt agere ad legitimam, vel eius ſupplementum, multo minus id licebit eius filijs: *l. ſi viua matre. C. de bon. matern.*

Et hæc videntur procedere de plano, ſed in omnem euētum certum eſt in calculanda legitima in primis deducendū eſſe æs alienū, quo niſi deducto illa nō debe-
12 tur: *l. Papinianus, §. quarta, vbi Bart. & DD. ff. de inoff. teſt. Menoch. de adipiſc. poſſ. rem. 4. num. 163. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 297. num. 5. in fin. p. 1. Vrſill. ad*
13 *Afflict. deciſ. 232. num. 5.* ſicut etiam funeris impenſa ante omnia deducenda eſt. *Carpan. d. cap. 297. numero 11. 13. p. 1.*

Cum igitur dictus D. Doctor Madius ſit creditor de dote eius vxoris, & fructibus, hoc in primis deducēdum eſt, quia dotis titulus dicitur titulus oneroſus reſpectu
14 generi; ita *tex. in l. fin §. ſi à ſocero, vbi Bart. & DD. ff. his, quæ in fraud. cred. l. ex promiſſione, de act. & oblig.* & propterea debitum Dotis minuit legitimam, ſicut æs alienum. *Crauet. conſ. 186. num. 32. Mangil. de imputat. q. 10. num. 15,* & ita ſentio &c.

CAPVT XCVIII.

EPITOME.

Alterius debitum in ſe ſuſcipiens qua actione teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Actione conſtitutæ pecuniæ tenetur, qui ſuſcipit ſe ſoluere alienum debitum.*
2 *Actio conſtitutæ pecuniæ eſt inanis, vbi non conſtat de debito principali.*
3 *Excuſſionis beneficium datur ſe conſtituenti pro alio ſoluere.*
4 *Verbum: Volo: quid importet.*
5 *Verbum: Volo facere: tenet in ſuſpenſo.*
6 *Legatum facere velle videtur, qui vocat quinque teſtes.*
7 *Legatum debet probari ſaltem quinque teſtibus.*
8 *Mortis in articulo conſtitutus cenſetur legare, non donare.*
9 *Donatio non præſumitur.*
10 *Moribundi facile omnibus aſſentiunt.*
11 *Dos non compenſatur cum legato vxori facto.*
12 *Sequeſtrum non tenet, niſi conſtet de credito.*
13 *Legatum creditori factum non tenet, ſi non excedit creditum.*
14 *Vxor poteſt conſequi legatum, & reſiduum dotis.*
15 *Vſuſfructus ſolum continens alimenta reintegratur confiſcatis bonis.*
16 *Vſufructuario lucratur proprietatem, ſi proprietario confiſcentur bona.*

Ne

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manû.

IN causa bon. pro Priorijs contra Sigismundos teneo, & consulo circa verba prolata à M.R Michaele Priorio Canonico, cuius verba sunt hæc: Che voleua, che M.Antonio fosse sodisfatto: Nam ex inordinato processu non licet dignoscere, quam actionem Sigismundi intentauerint, nisi vnam ex tribus, videlicet de Constituta pecunia, aut ex legato, aut ex donato, non enim eorum prætensiones sub alio titulo cadere possunt.

Si autem de prima actione loquamur, quam verisimilius competere dicendum est, patet, dictum D. Canonicũ nihil contraxisse cum Sigismundis, quoniam creditum eorum erat contra D. Io: Baptistam Priorium, quod cũ dictus Canonicus voluerit solui de proprio, inde nasci non potest, nisi actio de constituta pecunia stãte, quòd nulla intercessit stipulatio, hæc enim actio datur, quando quis se debitorem facit pro alio, & in
1 se alterius suscipit obligationem: §. *de constituta, vbi* DD *de actio. Ant. Hering. tract. de fideiuss. c. 18. num.* 4 *in fin.* sed inanis est hæc actio, vbi non constat de
2 debito, quod quis se soluere constituit: *l. hactenus, ff. de constit. pecun. Aret. in §. in personam, num. 8. versic. reuertor, & ibi Iaf. num. 21. vers. & dicit. Inst. de actio. Mynf. in §. de constituta, num. 2. 9 Inst. eod* Ergo hic locum habere non potest, vbi non constat de debito dicti D. Io: Baptistæ.

Et licet dictus D. Canonicus videatur debitum agnouisse, non tamen de quantitate quidquam dixit, verba enim fidei de scutis 100. non sunt ipsius, sed partis narrantis, & testes se nescire fatentur, immo aduersarij petunt solum libras 397 ideo in hoc vis non est
3 facienda, & si fieri posset, adhuc dicẽdum est Priorios habere beneficium excussionis, quod datur etiam se constituenti pro alio soluere: *Fab. & Iaf. in §. in personam, & §. de constituta. Inst. de actio, Ant. Hering. d. tract. §. 27 p. 1. num. 126.* qui alios congerit.

Sed vere dictus Canonicus non intellexit se obligare inter viuos, sed potius legatum facere de eo, quod Sigismundi petere poterant à dicto D Io: Baptista, sic enim denotat illud verbum: Volo: quod magis apta-
4 tur vltimis voluntatibus, quàm contractibus: §. *fin. Inst. de sing. reb. per fideicom. relict. l. omne verbum. C. communia de legat. Intrigl. de subst. cent. 3. quæst. 17. num. 18.* & certe verbum: volo: non resoluit, sed te-
5 net in suspenso: pulchre *Salyc. in l. in vendentir, n. 16. C. de contrah. empt. Soc. iun. cons. 179. n. 64. 65. vol. 2.* vbi quod tale verbum non est dispositiuum, si iungatur infinito, vel alio verbo eiusdem virtutis, & cum
6 vocauerit multos testes supra quinque videtur voluisse legare: *Menoch. præs. 105. n. 23. 24. lib. 4.* vbi etiam dicit potius esse legatum præsumendum, quàm aliud, ex quo verba illud importare possint.

Verum in vim legati valere non potest dispositio, quia requiritur probatio saltem per quinque testes, vbi
7 tractatur de substantia legati: *Mascard. de probat. verb. testamentum, concl. 1358. num. 14. 15. ad rem Soc. iun cons. 179. num 82. vol. 2.* neque vt donatio inter viuos sustineri potest, quia constitutus in articulo mortis non censetur velle donare, sed legare,
8 *l. Pamphylo, §. propositum, ff. de leg. 3.* & potius actus
9 redditur nullus, quàm præsumatur donatio: *Masch. verb. donatio, conclus. 555. num. 15.* & sane videtur parum de huiusmodi verbis curandum, quia ille moribundus erat, & scimus omnes, quòd morituri facile assentiunt interrogatis, vt se à molestia liberent, &
10 multi testes contradicunt ijs, quæ facta esse dicuntur, qui tanquam inducti ab aduersarijs tem vniuersam prosternunt. *Farinac. in prax. quæstione 45. numero 35. 36.*

Quo ad alterum punctum alterius quæstionis certum videtur legatum non esse computãdum in Dote, cum
11 bona sint legatarie propria: *Bart. in l. maritus, num. 2. C. de procur.* & ideo liquidum nõ est sequestrum, quia nullibi constat de credito, quod tamen debet appa-
12 rere: *Stat. Ferrar. lib. 2. R. 28.* maxime in relaxatione sequestri: *Carroc. tract. de sequestr. p. 3. quæst. 1. num. 1. vers. sed ad consecutionem:* immo cum minus sit in le-
13 gato, quàm in Dote, legatum est inualidum, quia nõ est vtile legatario: *l. si creditori, vbi Bart. & DD. ff. de leg. 1.*

Neque nocet, quòd mulier legatum acceptauerit, quia adhue potest petere residuum crediti sui, cum testa-
14 tor non vetauerit, quin vltra quidquam petere possit: ita *Castr. in l. creditorem, ad fin. de leg. 2. Alex. in l. si compensandi. C. de hær. instit. & in cons. 132. num. 2. lib. 2. Conar. in c. officius, num. 10. de testam. Crass. in §. legatum, quæst. 16. in fin. Menoch. præs. 110. numero 49 lib. 4.*

Circa vero vsufructum breuiter dico te integrari, licet enim secundum consuetudinem Martini mulier vsu-
15 fructuaria filijs extantibus habeat solum alimenta, tamen si bona confiscantur ob delictum filij, iam mater incipit habere plenum vsufructum: late *Farin. cons. 159 num. 31. lib. 2.* vbi etiam dicit, quod vsufru-
16 ctuarius lucratur proprietatem, quando delinquit proprietarius ita, vt confiscentur eius bona.

CAPVT XCIX.

EPITOME.

Sententiæ quando dicantur conformes, & probata substantia debiti an stetur iuramento creditoris circa quantitatem.

SVMMARIVM.

1 *Sententia est conditionalis, quando defert iuramentum parti.*
2 *Iuramenti facultatem reus, seu actor recusare potest.*
3 *Ablatiua absoluta important conditionem.*
4 *Sententia conditionalis non est conformis cum pura.*
5 *Iuramentum deferre, & præstare quid differant.*

 6 *Iura-*

6 *Iuramentum parti deferri non poteſt parte non citata.*
7 *Iudici non creditur.*
8 *Iuramento ſubſecuto ſententia remanet pura.*
9 *Conditionalis diſpoſitio ſemper differt à pura.*
10 *Iuramenti delatio ſupponit probationes non eſſe plenas.*
11 *Conformitas ſententiarum quid requirat.*
12 *Sententias non eſſe conformes in dubio dicendum eſt.*
13 *Conformitas ſententiarum conſideratur ab effectu, non à verbis.*
14 *Iuramento creditoris ſtatur circa quantitatem probata ſubſtantia.*
15 *Quantitas crediti quando iuramento poſſit probari.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

CErtum eſſe cenſeo Appellationem D Io: Andreæ. & aliorum de Priorijs deuoluere eo, quia ſententia vltimo loco lata non ſit in aliquo conformis cum prima, quæ ſimpliciter condemnat eos ad ſummam petitam, vltima vero cum illo moderamine, & conditione iuſiurandi ſuppletorij: Vnde animaduertendum eſt, quòd ſententia, quæ dat parti facultatem iurandi in ſupplementum probationis, dicitur conditionalis, cum habeat annexam illam conditionem, ſi pars
1 iurauerit, vt eſt de mente *Bart. in l. cum Iudex, num. 2. C. de ſent. & interloc. om. iud. pulchre Soc. iun. conſ. 18. num. 6 lib. 1. Alex. conſ. 77. num. 2. 3. lib. 2, Crau. conſ. 183. num. 2, Burſat. conſ. 219. num. 13. lib. 2,* quos ſequitur *Rugiuell. de appellat. § 12. gl. 1. c. vnic. num. 23. Menoch. conſ. 509. num. 17.* vere enim hæc ſecunda ſententia continet factum partis aduerſæ, & propterea neceſſe eſt eam ſecum ferre illam conditionem, ſi illud fiat, poteſt enim eſſe, quòd pars iurare (vix ta-
2 men id credi poteſt) vere recuſet; *Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur.* & hoc habui in facto, in cauſa Doctoris Flordebelli cum Morro, licet hoc rarò contingat.

Et quòd hæc vltima ſententia ſit conditionalis, ſufficiēter declarant ipſius verba, dum inquit, delato per nos iuramento ſuppletiuo, quæ omnino conditionalia ſunt, ſic enim reſolui debent, vbi delatum, vel ſi delatum per nos fuerit iuramentum, ablatiua enim abſo-
3 luta important conditionem: *l. facta, §. reſcripto, ff. ad Trebell. Bart. in l. cum ſtipulatus, de verb. oblig. Pacian. conſ. 52. num. 68* diſpoſitio autem conditionalis nullo modo eſt conformis cum pura, & ſimplici: *l. 1. § ſi*
4 *quis ſimpliciter, vbi Bart. &* DD. *ff. de verb. oblig. Soc. iun. d. conſ. 18 num. 6. lib. 1. Alex. d. conſ. 77. num. 3.*

Nec forte dicatur verba huius ſententiæ non inferre quidquam poſtea faciendum, ſed iam factum, quaſi quòd in ipſa ſententia, vel antea Iudex parti iuramētum detulerit: Nam reſpondeo talia verba non poſſe habere talem ſenſum, quia verbum: Deferre: im-
5 portat conceſſionem facultatis iurandi, præſtare vero, ipſam realem iuramenti dationem: *l. generaliter, & ibi Bald. C. de rebus cred. Bart. & DD. in d. l. admonendi, ff. de iureiur.* alioquin re intellecta ſequeretur abſurdum, quòd Iudex parti iuramentum præſtitiſſet alia parte non citata, quod facere non poteſt *Ale-*
6 *x. conſ. 122 num. 13 lib. 2. Iaſ. in rep. l. admonendi, num. 327. ff. de iureiur.* & maxime ſic eſſe credendum eſt, quia non creditur Iudici aliquid ſe feciſſe in ſpa-
7 ſententia aſſerenti, niſi ex actis conſtet: *Crauet. conſ. 425 num. 63. 66* & ideo ne incidat in hæc abſurda, dicamus ea verba ſignare quid eſſe faciendum, non factum, vnde ſublatum eſt motiuum *Stat. Ferr. lib. 2. R. 66,* de conformibus loquentis.

Non obſtat autem motiuum, quòd iuramentum non repugnet Naturæ Iudicij, & ſubſecuto eo ſententia
8 dicatur pure data: ex *Bart. in l. cum Iudex, num. 2. C. de ſent. & interlocut.* Nam reſpondeo Bartolum, & alios adductos non ferire caſum noſtrum, concludūt enim validam eſſe ſententiam latam ſub conditione, ſi iurauerit, quod certe eſt admittendum, ſed aliud eſt quærere, an ſententia ſit valida, & an ſit conformis, de quo nunc ſolum quærimus, licet enim ſequatur iuramentum, & conditio reſoluatur, ſemper tamen verum eſt dicere, quòd hæc conditionalis ſententia non
9 ſit conformis cum prima ſimplici, & pura: *arg. l. 1. §. ſi quis, de verb. oblig. Soc. iun. d. conſ. 18. num. 6.* vnde ex diuerſis non bene confertur: *vulg. l. Papinianus, ff. de minor.*

Accedat, quòd primus Iudex condemnando reum pure, & ſimpliciter, videtur ſenſiſse probationes fuiſse plenas, & concludentes, & hac cauſa ductum fuiſse ad ſic pronunciandum, ſecundus vero dando facultatem iurandi in ſupplementum videtur ea cauſa du-
10 ctus, quòd tantum ſemiplena eſset probatio: *ad tex. in d. l. admonendi, vbi Bart. Iaſ. &* DD *ff. de iureiur.* cū igitur diuerſis ex cauſis ſint moti, poteſt dici ſententias non eſse conformes, quia conformitas requirit
11 identitatem rei, cauſæ, & perſonæ. *Ruginell. de appell. §. 12. gl. 1. c. vnic. num. 9. Scacc. eod. tract. queſt. 17. lim. 1. num. 21.* & ſi eſsemus in dubio, adhuc pronuncian-
12 dum eſset ſententias non eſse conformes: *Ruginell d. §. 12. gl. 1. c. 1. num. 36 Scacc. d. q. eſt. 17. lim 1, n. 18.* Bene verum eſt, quòd in hoc dici poteſt, illud eſse intelligendum de identitate cauſæ fundamentalis, non motiuæ, alioquin fere numquam ſententiæ eſsent cōformes, cum Iudex vnus moueatur ab vna cauſa, alius
13 ab alia, & conformitas magis conſideratur ex effectu, quàm ex verbis; *l. 1. § hæc autem, ff. quod quiſque iur. c. relatum, de conceſſ. D. c. conſ. 383. num. 2. Gabriel. conſ. 56. num. 6, Ruginell d. §. 12. gl. 1. num. 8. Scacc. d. queſt. 17. limit. 1. num. 21* ideo recurrendum ad primam rationem, quia conditio nimis rem alterat.

Quod autem attinet ad ſubſtantiam iuramenti, an ſit deferendum, vtique ſentire videntur DD. quòd ſi cōſtat de ſubſtantia debiti, incerta autem ſit quantitas, tunc circa quantitatem ſtandum eſse iuramento par-
14 tis agentis, & ſic probantis debiti ſubſtantiam: *Dec. in c. 1. num. 33. verſ. tertio accedit, de probat. & conſil. 536 num. 12. Iaſ. in d. l. admonendi, num. 188. Natt. conſ. 3. num. 19. Crauet. conſ. 198. num. 9. & conſ. 662. num. 32. Cephal. conſ. 297. num. 12. & cōſ. 678. num. 62. 63. Rot. diuerſ. dec. 746. num 1. 2. vbi de communi, p. 1.* tamen id procedit, ſi adſint aliæ coniecturæ, quibus
15 probetur aliquo modo quantitas, & quando debitor negaſset debitum, & conuictus eſset de mendacio, & conſtaret de eius dolo, nam tunc probato debito ſtaretur iuramento creditoris quo ad quantitatem, ſecus eſt, quando debitor fatetur debitum, ſed non in tanta quantitate: *Iaſ. in d. l. admonendi, num. 158. in fin. vbi 3 in prim. 165. ff. de iureiur. Bolognet. in l. in actionibus num. 86. in fin. ff. de iureiur. Flor. in l. ſi quand. num. 660.*

vt. ſ.

vers. & debent. C. unde vi. Cacher. decis. 96. in fin. Rot. diuers. 4 decis. 746. num. 3. 4. Ludou. Sacc. cons. 130. numero 7. 8. lib. 2. Ideo nec sententias esse conformes, nec locum esse iuramento iuris esse censeo.

CAPVT C.

EPITOME.

Substitutiones posteriores verbis directis non possunt importare fideicommissum.

SVMMARIVM.

1 *Institutis filijs si mortis tempore non extent, efficitur locus substituti.*
2 *Substitutio facta decedenti sine filijs, euanescit filijs extantibus.*
3 *Vulgaris substitutio quid sit.*
4 *Verbum: Instituit: est directum, & ciuile.*
5 *Verbum: hæres: est directum.*
6 *Substitutio præsumitur potius directa, quàm obliqua.*
7 *Substitutio directa non potest trahi ad fideicommissariam.*
8 *Substitutionis vulgaris natura est, &. uno admisso cæteræ substitutiones caducentur.*
9 *Hæredi sine filijs decedenti facta substitutio, filijs extantibus euanescit, licet decedant.*
10 *Verbum: quandocumque, vel post mortem: signant tractum futuri temporis.*
11 *Verbum: Attinentes, vel proximiores: intelligitur de extantibus mortis tempore.*
12 *Attinentes, vel cognati non sunt voces tractum futuri temporis importantes.*
13 *Agnationis iura non habent nascituri.*
14 *Dictio: ipsius: restringit.*
15 *Verbum: deficere: quid importet.*
16 *Deficere dicitur etiam, quod numquam fuit.*
17 *Deficere dicitur, quod esse desijt.*
18 *Vulgaris substitutionis casus sunt impotentia, & voluntas.*
19 *Substitutiones quomodo caducentur.*
20 *Dictio: tunc, & eo casu: quid importet.*
21 *Fideicommissum quomodo præsumatur, vel non.*
22 *Clausula codicillaris an possit trahere directam substitutionem ad fideicommissum.*
23 *Vocatum qui se prætendit, debet probare.*
24 *Fideicommissum non extare in dubio dicendum est.*
25 *Fideicommissi inductio est odiosa.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manū.

IN causa Ferrarien. bon. pro DD. Iacobellijs, & Illustrissimo D. Ernesto, & alijs de Beuilaqua aduersus Zauinellos agentes vigore cuiusdam fideicōmissi bene visa, & sæpe, ac sæpius considerata facti specie mihi proposita, & ponderatis rationibus, quæ vtrinque vidētur posse adduci, omissoque longo apparatu, qui in hac materia solet, & fieri potest, breui via in eam descendo sententiam, vt Zauinellus, ac alijs agentes cōtra Iacobellium sine actione experiantur eò, quòd nullum extet fideicommissum ad eorum fauorem in bonis q. Iulij Zauinelli testatoris, qui admisso Alexādro vti proximiore de eius agnatione cæteri censentur perpetuo exclusi, & caducatæ remanent quæcumque aliæ substitutiones, de quibus in testamento, vt ex infrascriptis facile demonstrabo, & per consequens Illustrissimi DD. de Beuilaquis ad nullam tenentur euictionem.

Prima igitur institutio, quam fecit dictus Iulius, respicit filios masculos ipsius testatoris, quos sibi fecit hæredes vniuersales, vt in eius testamento. Hæc certe defecit, quia mortis tempore dictus Iulius nullos habuit
1 filios: *Alex. cons. 14. num. 7. lib. 4.* & testamentum incœpit habere vires à sequenti vulgari substitutione. *Bart. in l. 1. num. 28. vbi Rip. num. 161. & ibi communiter* DD. *ff. de vulg. & pup. subst.*

Altera institutio eodem continuato sermone fuit huiusmodi, quòd si dictus D Iulius filios masculos non habuerit, tunc, & eo casu sibi hæredes vniuersales instituit in bonis immobilibus quoscumque illius attinētes proximiores de eius agnatione: casus huius substitutionis venit in personam D. Alexandri Zauinelli, qui etiam vti talis admissus fuit.

Tertia substitutio fuit; quòd attinentibus non extantibus, vel deficientibus ita, vt nullus ex agnatione ipsius existeret, vel in rerum natura non reperiretur, tunc, & eo casu testator sibi hæredem vniuersalem instituit sacrum montem Pietatis: hæc euanuit propter existētiam, & additionem dicti D. Alexandri: ad *tex. in l.*
2 *post aditam, vbi Sapia. num. 8. & alij communiter; C. de impub. & alijs subst. Peregr. de fideicomm. art. 15. num. 3.*

Hinc nemini dubium esse potest, quin secunda, & tertia institutio sint post primam vulgares substitutiones, quia verbis directis fiunt, & in locum primæ deficientis sufficiuntur, vt patet ex his, quæ tradit *Nicol.*
3 *Intrigl. de subst. cent. 1. quæst. 9. num. 4. 5. 6. 7. & seq. & quæst. 18. per totam. Peregr. de fideicom. art. 15. 4. 3. Fusar. quæst. 34. num. 11* Nam verbum: instituit: est
4 verbum directum, & ciuile: *Cepis. cons. 269. num. 17. Intrigl. d. tract. cent. 3. quæst. 31. num. 29 31. Peregr. art. 34. num. 49.* maxime si addatur verbum: hæres:
5 *Crass. de success. lib. 1. §. substitutio, quæst. 5. num. 2. Peregr. d. art. 34. num. 49.* & tale verbum respectu primæ Institutionis importat institutionē, respectu vero
6 secundæ substitutionem. *Dec. cons. 384. num. 5.* & hæc præsumitur semper potius directa, quàm obliqua: *Menoch. cons. 85. num. 81. Ludou. cons. 58. num. 3. Intrigl. d. cent. 1. quæst. 8. num. 29* & propterea huiusmodi substitutionem in vim vulgaris sustinari debēt, quia impos-

7 impoſſibile eſt, quòd ſubſtitutio facta per verbum directum trahatur ad fideicommiſſum: *Dec. conſ. 204. num. 6. verſ. & ab iſta communi Gratian. diſc. for. lib. 4. c. 764. num. 20.* vnde eſt quòd adita hæreditate ab inſtituto, vel primo ſubſtituto alia vulgaris directa ſubſtitutio non poteſt ſuſtineri in vim fideicommiſſi: *Ceph. conſ. 401. num. 19.*

Vt igitur magis in ſpecie loquamur, ſi verba ſecundæ, & tertiæ ſubſtitutionis diligenter attendamus, ſatis conſtabit non fuiſſe inductum aliquid fideicommiſſum inter vlteriores attinentes teſtatoris proximiores de eius agnatione, quia admiſſo dicto D. Alexandro vti proximiore non legitur in teſtamento, quòd alij poſteriores inuicem, vel vnus poſt alium fuerint ſubſtituti, & ob id dicuntur potius vulgariter ſubſtituti, quā per fideicommiſſum inter ſe, maxime cum non adſint alia verba tractum futuri temporis importantia, vel perpetuum fideicommiſſum ſignificantia; tunc enim primo admiſſo cæteri tamquam vulgariter ſubſtituti
8 perpetuo cenſentur excluſi, hæc eſt inſignis doctrina: *Raph. Com. in l. cum ita, §. in fideicommiſſo num. 4. verſ. et videt., ff. de leg. ſecundo Alex. conſ. 13 n. 7. & conſ. 14. num. 12. lib. 4. Soc. conſ. 104. n. 10. verſ. ſed quando lib. 3. Ruin. conſ. 100. num. 3. lib. 2. Dec. conſ. 204. n. 6. 7. Cravet. conſ. 161. num. 7. Ceph. conſ. 269. num. 15. 16. & conſ. 326. num. 25. 26. 27. Menoch. conſ. 85. num. 54. & ſeq. & num. 67. cum ſeq. latius idem Menoch. lib. 4. præſ. 71. num. 29. 30. 31. & ſeq.* vbi tollit omnia contraria: *Peregr. de fideicomm. art. 15. num. 3. & art. 19. num. 33. verſ. aut vero, late Petra eod. tract. q. 5. n. 148. verſ. contrariam tamen, & num. 149. vbi fuſe Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 12. num. 11. verſ. quo fit pulchre Laderch. conſ. 72. num. 20. & conſ. 58. num. 30.* ſufficit enim quòd bona dicti Iulij ſemel peruenerint ad proximiores, etiam ſi penes eos perpetuo non remaneant, quia teſtator voluit ſibi de hæredibus tantum prouidere ſæpius vulgariter ſubſtituendo, non etiam fideicommiſſum facere, vt dicunt præfati Doctores.

Et ſane huic valde ſimilis eſt caſus, de quo *Anch. conſ. 137. num. 2.* ſcribens, quòd teſtator inſtituerat ſibi hæredem Mengutium filium ſuum, & eo decedente ſubſtituerat ipſius filios, & ſi contingeret Mengutium
9 & filios decedere ſine filijs, ſubſtituerat pauperes, & decidit, quod ex quo Mengutius ſuperuixit patri, licet ipſe poſtea cum filio ſuo deceſſerit, tamen non eſſe locum ſubſtitutioni pauperum, & eum ſequitur *Cravet. conſ. 205. num. 5. Menoch. conſ. 399. num. 16. 17. 18. 19. Peregr. de fideicom. art. 15. num. 31.* qui licet ab initio videatur impugnare, *Ancharanum, & Menochium,* tamen eis conſentit in ſubſtitutione facta per copulam, pro vt eſt caſus noſter.

Et hæc certa ſunt ſtante, quòd in hac diſpoſitione nullum cernitur verbum tractum futuri temporis ſignifi-
10 cans, quale eſt; quandocumque vel poſt mortem: *Alex. conſ. 13. num. 7. lib. 4. Cravet. conſ. 22. num. 7.* vel dictio: in infinitum, vel in perpetuum: *Laderch. d. conſ. 58. num. 21. verſ. ſecundo reſpondeo,* & ſimilia, de quibus *Menoch. d. præſ. 71. num. 35.* Nam verbum: attinētes proximiores de agnatione intelligitur de extan-
11 tibus mortis tēpore, vel conditionis purificatæ: *Alex. d. conſ. 14. num. 15. 16. Petra. d. q. 5. n. 149. verſ. quinto etiam dici poteſt Peregr. d. art. 19. n. 33. verſ. aut vero,* hæc enim nomina: Attinentes, proximiores, cognati, agnati, & ſimilia de per ſe non important tractum fu-
12 turi temporis, vt per *Peregr. d. num. 33. verſ. aut vero, late Menoch. d. conſ. 85. n. 60. 61. & d. præſ. 71. n. 29. 30. & ſeq. Petr. d. q. 5. n. 149. verſ. quinto etiam, & n. 151. verſ. ſeptimo ceſſat.*

Et verba illa: ipſis non extantibus, vel deficientibus reſpiciunt tempus purificatæ conditionis, vbi teſtator moriens filios maſculos, neque proximiores haberet, quod manifeſtius apparet ex ſubſequentibus verbis ita quòd nullus ex agnatione eius exiſteret, & in rerū natura non reperiretur, clare .n. talia verba ſonant in præteritum ad tempus conditionis ſupradictæ: *Alex. d. conſ. 14. num. 16. lib. 4. Menoch. d. præſ. 71. n. 33. verſ. & quod ait:* Alij enim proximiores nati poſt admiſſionem dicti Alexandri non habent iura agnationis, &
13 excluſi cenſentur: *Peregr. d. art. 19. num. 33. verſ. aut reliquit. Menoch. in dd. locis,* & tanto magis id verum eſt, quia ſemper teſtator appoſuit pronomen: ſuum: dicens attinentes ipſius, de agnatione ipſius, vt in dicto teſtamento, quæ verba non poſſunt extendi ad vlteriores, ſed tantum reſtringuntur ad natos tempore
14 mortis diſponentis; ita poſt multos *Petra d. q. 5. n. 151. verſ. ſeptimo ceſſat.*

Neque vis eſt facienda in illis verbis: *non extantibus, vel deficientibus,* quaſi primum reſpiciat non exiſtentiam, alterum vero exiſtentis mortem: Nam hæc verba nihil alterant diſpoſitionem, quin vulgaris ſit ſubſtitutio, quemadmodum in ſimilibus caſibus loquuntur Doctores, vt penes *Laderch. d. conſ. 72. n. 20.* Etenim verbum deficientibus, exponitur ideſt, non adeunti-
15 bus, vt quia noluerunt, vel quia non potuerunt: *Soc. iun. conſ. 181. num. 30. lib. 2. pulchre, & melius Nicol. Intrigl. d. cent. 1. q. 9. num. 5. in fin.* & eodem ferè modo videtur etiam exponere *Menoch. conſ. 50. num. 24. verſ. reſpondetur, ad fin. & num. 25. 26.* nam licet quandoque deficere ſumatur pro eo, quod nunquam fuit:
16 *Soc. iun. conſ. 181. num. 30. lib. 2. Menoch. d. conſ. 50. n. 28. 29. Gratian. diſc. for. lib. 4. c. 773. num. 22.* tamē vere, & magis proprie deficere dicitur, qui iam natus
17 deſijt eſſe in rerum natura: *Soc. iun. d. conſ. 181. n. 30. pulchre Surd. conſ. 336. num. 1. lib. 3. Gratian. d. c. 773. num. 22. 23. 24.* vnde teſtator noſter ad tollendas omnes ambiguitates per huiuſmodi verba voluit expreſſe compræhendere vtrumque vulgaris ſubſtitutionis ca-
18 ſum, ſcilicet impotentiæ, & voluntatis, de quibus *in l. cum propon. as, C. de hær. inſt. Peregr. d. art. 15. num. 3.*

Hinc ſatis apparet, quòd ſubſtitutio Montis Pietatis nihil infert ad inducendum fideicommiſſum inter attinentes vlteriores teſtatoris, quia eſt vulgaris facta ſub conditionibus ſupraſcriptis, quæ defecerunt propter exiſtentiam, & aditionem dicti Alexandri, vnde ipſa expirauit ad tradita: *in d. l. poſt aditam: C. de impub. & alijs ſubſt.* & ſane verba huius ſubſtitutioni ſunt mere directa, & ciuilia, ideoque inepta ad fideicommiſſum, ſolum apta ad vulgarē, vt viſum eſt adeo, vt concludere neceſſe ſit Montem Pietatis fuiſſe tantum vulgariter ſubſtitutum: *Menoch. d. conſ. 85. num. 63.* nihil enim concurrit, propter quod conijcere valeamus teſtatorem voluiſſe aliquos per fideicommiſſum vocare, ſed, vt dixi, voluit per plures ſubſtitutionum gradus de hærede ſibi prouidere, vnde admiſſo dicto D. Alexandro vti proximiore vocato in prima ſubſtitu-
19 tione, reliquæ ſubſtitutiones ſtatim expirant. *Et perpetuo*

perpetuo

petuo censentur caducatæ: *Ceph. conf. 394. num. 33. Petra d. q. 5. num. 148. vers. contrariam tamen.* & hoc maxime procedit stante illa dictione; tunc, & eo casu, posita in vtraque substitutione, quæ denotat tempus præcisum, & substitutionem ad casum expressum re-
20 stringit: late *Ceph. conf. 326. num. 31. 32. Menoch. conf. 399. num. 19.* certi igitur reddimur, quòd testator noluit vocare montem Pietatis, nisi quando tempore eius mortis nullos haberet filios, nec attinentes de eius agnatione.

Accedat, quòd testator non prohibuit alienationem eius bonorum, neque dispositiue onerauit eius vlteriores proximiores in infinitum, minusque eos inuitauit ad aliquod commodum, ideo hæc Montis substitutio nõ
21 potest aliquid inferre ad inducendum fideicommissum inter attinentes posteriores à dicto Alexandro descendentes, vel quoquomodo existentes: ita respondet *Alex. d. conf. 14. num. 16. vers. superesse videtur, & num. 17. lib 4.*

Neque recurrendum est ad clausulam codicillarem, si extat in hoc testamento, quia non potest hanc vulgarem substitutionem verbis mere directis, & ciuilibus
22 factam ad fideicommissum reducere vt *per Laderch. d. conf. 58. num. 24. & num. 30. vers. Doctores ergo.*

His stantibus possunt rei conuenti dicere Actoribus; de vobis non loquitur substitutio, inanis est vestra actio: *Rim. iun. conf. 110. num. 15. 16. Bursat. conf. 337. n. 4. Surd. conf. 448. num. 32.* neque scriptura testamenti vos comprehendit: *Bald. conf. 232 num 2. lib. 5.* ete-
23 nim qui se prætendit vocatum ex testamento, id coniecturis claris, efficacibus, & necessarijs docere debet: *Dec. conf. 287. num. 9. Paris. conf. 87. num. 18. in secundo Ceph. conf. 46. num. 19. Surd. conf. 559. num. 3.* in dubio enim fideicommissum non extare pronuncian-
24 dum est: *Crauet. conf. 180. num. 4. Alba. conf. 31. n 9. Ceph. conf. 477. num. 22 late Rim. iun. conf. 42. n. 118. Honded. conf. 56. num. 36.* & ratio est, quia inductio fideicommissi est odiosa, & stricti iuris, & ideo non
25 præsumitur; *Crott. conf. 313. num. 17. Ceph conf. 477. num. 26. Menoch. conf. 393. n. 55. Surd. conf. 236. n. 51.* concludo igitur nullum extare fideicommissum, reosque esse absoluendos, & ita, &c.

CAPVT CI.

EPITOME.

Obligatio Cameralis quando efficiat, vt clericus pro debito ciuili possit, carcerari, vel excommunicari.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non tenetur, nisi in quantum facere potest.*
2 *Clericus pro debito ciuili non potest carcerari, vel excommunicari.*
3 *Clerici quomodo constringantur ad soluenda debita ciuilia.*
4 *Clericus non compellitur bonis cedere.*
5 *Clericus non potest carcerari etiam pro executione contractus iurati, aut sententiarum conformium.*
6 *Clericus non potest renunciari beneficio cap. Odoardus.*
7 *Clericus minorum ordinum an gaudeat beneficio cap. Odoardus.*
8 *Obligatus in forma Cameræ an possit carcerari.*
9 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam, & quas exceptiones admittat.*
10 *Clerici obligati in forma cameræ an possint excommunicari, & carcerari.*
11 *Obligationis Cameralis practica.*
12 *Clericus obligatus in forma Cameræ si efficiatur periurus, potest carcerari.*
13 *Iuramentum in contractu an efficiat, vt quis, carcerari possit.*
14 *Clericus carceratus manet in carceribus donec disputatur, an sit carcerandus.*
15 *Captura dum disputatur, an sit valida, vel fienda, quid agendum.*
16 *Episcopus an possit carcerare vigore obligationis Cameralis.*
17 *Obligatio Cameralis facta coram Ordinario quid valeat.*
18 *Obligationis Cameralis quis sit executor.*
19 *Clerici abstineant ab obligatione Camerali.*
20 *Cameralis obligationis tres sunt Iudices.*
21 *Cameralis obligatio non extensa non valet.*
22 *Excommunicatio vigore Cameralis obligationis non fertur, nisi in subsidium.*
23 *Obligatione Camerali stante an recipiantur censuræ.*
24 *Inops, & pauper an excommunicetur vi obligationis Cameralis.*
25 *Excommunicatio non fertur contra debitorem ante moram, & culpam.*
26 *Sequestrum impedit effectum obligationis Cameralis.*
27 *Obligatio Cameralis eliditur per exceptionem non implementi.*
28 *Obligatio Cameralis an sit executiua extra statum Ecclesiæ.*
29 *Ordinarius an possit procedere ad censuras stante obligatione Camerali.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CVm adhuc durarent aliquæ contagionis reliquiæ, euenit casus, quòd cum R. D. Io: Maria Marammotus vti conductor quarumdam possessionum personæ Illustrissimæ esset obligatus ad soluendos affictus in forma Cameræ Apostolicæ, multoties fuit petitũ, vt carceraretur, & postquã se absentauit, vt excõicaretur eò quòd non soluisset, nec ad soluendum se pararet, & cũ quæsitum fuisset, quid iuris, ego censui horum neutri fore locum, quia Marammotus est Sacerdos, qui non tenetur, nisi in quantum facere potest, etenim clericus pro causa ciuili, & pro debitis personalibus regulari-
1 ter conueniri non potest, nisi in quantum facere potest, & idcirco non potest carcerari, seu personaliter detineri, aut censuris adstringi: ad *tex. in c. peruenit.*
2 *de fideiuss. & in cap. Odoardus, vbi Host. Io: Andr. & Henric. de solutio, clare Couar. var. resol. lib. 2. c. 1. num. 9. Farin. in prax. q. 27. n. 65. 66. 67. 98. late Grass. de eff. cler.*

cler. effect. 7. num. 1. Bellet. diſquiſ. cler. p. 1. tit. de cler. debit. §. 1. num. 1. 5. Theſaur. for. eccl. c. 11. num. 12. 13. qui omnes concludunt, quòd clerici pro ſoluendis debitis coguntur per ſequeſtrationem fructuum beneficiorum, vel diſtractionem bonorum patrimonialium
3 vel ab eis exigitur cautio iuratoria de ſoluendo, vbi peruenerint ad pinguiorem fortunam, nec bonis ce-
4 dere compelluntur: *Farin. d. q. 27. num. 65. & ſeq. Ricc. in prax. reſol. 244. num. 1.* vbi cæteros allegat.

Et hæc vera ſunt, & procedunt, etiam ſi agatur de contractu iurato, vel de executione rei iudicatæ, aut trium ſententiarum conformium, adhuc enim clericus gau-
5 det beneficio cap. Odoardus, & pro debito ciuili non poteſt carcerari, aut cenſurari: ſic tenet *Couar. d. lib. 2. cap. 1. ſub num. 9. ſentit Farin. d. q. 27. num. 70. pulchre prax. Neap. c. 3. num. 13. in magnis Ricc. reſol. 249. n. 2. & reſol. 254. num. 3. verſ. cæterum Bellet. diſq. cler. tit. de cler. debit. §. 1. num. 2. Theſaur. for. eccl. d. c. 11. n. 13. verſ. addo Graſſ. d. eff. 7. num. 25.* vbi tamẽ inquit aliud eſſe, ſi clericus iurauit ſoluere debitum integre, vel cũ alia dictione diminutionem tollente, quod tamen nõ admitto, quia huic priuilegio renunciari non poteſt
6 maxime verbis generalibus, & tacitis: *Bellet. d. §. 1. num. 2. 3. 32. Ricc. d. reſolut. 252. num. 2. verſ. cæterum Prax. Neap. d. c. 3. num. 4.* quia eſt totius ordinis clericalis.

Et licet *Couar. d. lib. 2. c. 1. num. 9.* putet ſolum clericum beneficiatum, aut ſacris initiatum gaudere beneficio dicti c. Odoardus, non autem eos, qui tantum mino-
7 ribus ſunt inſigniti, & eum ſequatur *Farinac. d. quæſt. 27. num. 69.* tamen verius eſt, & receptius, quod etiam clericus minorum ordinum gaudeat eodem priuilegio, dummodo incedat in habitu, & tonſura, & inſeruiat Eccleſiæ, quia hoc fuit conceſſum vniuerſo ordini clericali, & appellatione clericorum veniunt etiam iſti, ſic tenent verius: *Bellet. d. tit. de cler. deb. §. 1. n. 5. Trax. archiep. d. c. 3. n. 3. Gratian. diſc. for. 222. n. 29. Graſſ. d. eff. 7 num. 4.*

Hæc autem de plano videntur procedere, vbi iuramento non accedit obligatio Cameralis, verum ſi clericus obligetur ad ſoluendum in forma Cameræ Apoſtoli-
8 cæ, an tunc valeat carcerari, vel excommunicari, antequam excutiatur, vel etiam ſi inops ſit, aut diues, res valde controuerſa eſt, multi enim cenſuerunt hunc clericum ſic obligatum priuari beneficio c. Odoardus, quia obligatio Cameralis habet executionem
9 paratam, & non admittit aliquam exceptionem, niſi falſitatis, ſolutionis, & pacti de nõ petendo: ita *Gomeſ. in compend. vtriuſque Signat. col. vlt. Galleſ. in tract. de oblig. Cameral. p. 1. q. 2. num. 8. 10. Intrigl. ſing. 78. n. 3. lib. 1. Farinac. in prax. d. q. 27. n. 70. in fin. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16. in fin. Zacchias ad Galleſ. q. 15. num. 9. Scacc. in prax. lib. 1. c. 62. num. 17. in fin. Bellet. diſq. cler. tit. de cler. debit. §. 2. n. 7. Theſaur. for. Eccl. c. 11. n. 14.* vbi admonet clericos, ne ſe obligent in forma Cameræ Apoſtolicæ, quia tunc poterunt opponere tantum prædictas exceptiones, & poterunt excommunicari, ſicut laici, & non poterunt excarcerari, niſi ex Pontificis gratia ſpeciali conſtito ſummarie de paupertate.

Verum alij cenſuerunt verius, & receptius eſſe, quòd clerici etiam obligati in forma Cameræ nequeant carcerari, aut excommunicari, quia hoc beneficium eſt in-
10 ductum in fauorem totius ordinis clericalis, cui renunciari non poteſt: ita *Couar. d. lib. 2. c. 1. ſub num. 9. Ferret. conſ. 254. num. 14. lib. 2. Rubin. conſ. 21. Artaman. conſ. 63. Merẽna, conſ. 22. Brun. à Sole in compend. reſolut. propoſ. iur. verb. clericus Maur. Burg. in tract. de laudim. lib. 3. inſpect. 19. num. 4. 5. Zanch. in tract. de priuileg. eccl. priu. 114. num. 11. Monald. conſ. 28. num. 5. lib. 2. & conſ. 124 num 4. lib. 1. Io: Segura, de Auilos in direct. iud. eccl. p. 2. c. 13. num. 17. Gaſp. Beat. in tract. de inop. debit. c. 17. num. 9. in 3. tom. tract. diuerſ. p. 2. Ricc. in prax. reſol. 252. num. 2. verſ. cæterum,* vbi quod ita ſeruatur in praxi: *Carol. de Graſſ. de eff. cler. effect. 7. num. 12.* vbi teſtatur de magis communi, & magis vera ſententia.

Hinc redditur valde dubia huiuſmodi quæſtio, & non poteſt negari, quin hæc ſecunda opinio ſit communis licet habeat auctores minus claſſicos, ſed puto primã eſſe etiam communem, & vſu magis receptam in Curia Romana, & eam veriorem puto, declaratam tamẽ vt inferius, practicatur enim quòd vigore talis obli-
11 gationis Cameralis clerici carcerantur, & excommunicantur: *Farin. d. q. 27. num. 70. in fin. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16 in fin. pulchre Zacchias ad Galleſ. de oblig. Cam. q. 15. num. 9. Theſaur. d. c. 11. n. 14.* qui reddunt rationes; & multo magis poterit clericus carcerari, ſi erit periurus, iam enim incipitur agi de crimine ciuiliter, & tunc poterit etiam epiſcopus, & quilibet ordi-
12 narius deuenire ad capturam, vel cenſuras: *c. hoc videtur 22. q. 5. Couar. d. c. 1. num. 9. verſ. quoties Bellet. d. tit. de cler. deb. §. 2. num. 10. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16. verſ. poterit,* & licet dictum ſit, quod etiam in contra-
13 ctu iurato adhuc liceat allegare beneficium *d. cap. Odoardus,* hoc tamen non pugnat cum prædictis quia illud intelligitur, antequam quis incurrat periurium, poteſt enim petere habilitationem à iuramento, qua obtenta gaudebit priuilegio, verum ſi prius efficiatur periurus, tunc non euitabit carcerationem volente creditore: *Carol. de Graſſ. d. eff. 7. num. 22.* vbi diſtinguit; & ratiocinatur.

Et hæc adeo vera ſunt, quod poſtquam clericus eſt carceratus, ſi incipiat diſputari, an potuerit iure arreſta-
14 ri, adhuc manere debeat in carceribus, donec articulus diſputatur: *Hoſt. in d. c. Odoardus, num. 4. 5. Prax. Neap. d. c. 3 ſub num. 17. Bellet. d. tit. de cler. debit. §. 1. num. 31.* quod procedit ſemper, vbi tractatur, an valida ſit captura: Verum ſi antequam carceretur, oria-
15 tur dubium, an ſit locus carcerationi, tunc interim non debet carcerari: *Gratian. diſc. 222. num. 41. Carol. de Graſſ. d. eff. 7. num. 16. 17. 18.*

Poſita autem pro vera illa opinione, quod clericus vigore talis obligationis poſſit carcerari, & excommunicari, inſurgit dubium, an id etiam fieri poſſit coram epiſcopo, vel alio clerici ordinario, vel ſolum ab Auditore Cameræ Apoſtolicæ, & ſane ab vtroque fie-
16 ri poſſe, dummodo alias ſit iudex clerici competens, ſentire videtur *Galleſ. de form. Cam. oblig. p. 2. q. 3. n. 3. Scacc. in prax. lib. 1. c. 22. num. 9. 10. 11.*

Sed cum iſte bonus auctor, & in hac materia ſingularis multa eximia dixerit, hic tamen ex ſuo capite loquens nihil enim allegat, non recipitur & cenſeo verius eſſe,
17 & receptius, quod obligatio in forma Cameræ facta coram epiſcopo, vel eius Vicario non habeat effectum executiuum ſine bracchio A. C. ſed poterit creditor ea vti, ac ſi eſſet alia obligatio ſolita fieri in partibus

iuxtam

iuxtam consuetudinem regionis : ita *Prax. Archiep.*
18 *c.117.num.4.* & per totum. Nam solus Auditor Ca-
meræ iuxta suas facultates poterit carcerare, & excō-
municare clericos, & laicos sic obligatos, & nullus
alius ferre poterit censuras, quia ipse priuatiue quo ad
alios est solus Iudex competens, & executor Camera-
lis obligationis, & quidquid alij Iudices attentauerint
erit irritum, & inane: *Prax. Archiep. d c.117.num.1.
Zacchias ad Galles. de oblig. cam. q.12.num.2. & prius
quæst. 2. num. 23. Rota Rom. penes dictum Zacch. in
add. ad Galles. decis. 1. num. 19. & decis. 56. num. 9.
& decis. 75. num. 1. & decis. 120. num. 6.7. Marche-
san. de commiss. appellat. in caus. cam. oblig par. 1. §. 1.
num. 12. fol. 693. & num. 241. fol. 719.* & hoc sentire
videtur *Thesaur for. Eccl. d. c. 11. num. 14.* dum monet
clericos, vt in Curia Romana abstineant ab obliga-
19 tione Camerali, ob multa pericula, quibus se expo-
nunt, quasi sentiat, quòd extra Curiam Romanam
non erit adeo timendum de hac obligatione : solus
igitur A. C. est executor obligationis Cameralis, &
cum eo tantum concurrunt Vicarius Pontificis, & fo-
20 rum Capitolinum ita, vt sit locus præuentioni: *Mar-
ches. d. tract. par. 1. §. 1. num. 16. fol. 693.* & hoc modo
possunt concordari illæ discrepantes sententiæ, vt vna
procedat in Curia Romana, altera vero extra illam,
quidquid dicant Gallesius, & Scaccia.

Accedat in casu nostro, quòd forma Cameralis obliga-
tionis non fuit extensa, neque Marammotto intimata
cum extensione, & tamen certum est, quòd si contra-
21 ctus sit rogatus extra tribunal A. C necesse est fieri
extensionem illius obligationis, alioquin nulliter pro-
ceditur: ita *post Galles. de oblig. cam. p. 3. sub R. de pro-
cessu ipso num. 9. Rota censuit penes Marches. de comm.
appell. ab oblig. Cam. p. 1. §. 1. 120 121. & decis. 21 n. 3.
fol. 744. & decis. 27. num. 3 fol 753. & decis. 29. n. 1.
fol. 755.* Ergo hic nulliter proceditur ad censuras, vbi
quis etiam potuit ignorare vim tantæ obligationis,
quę sibi fuit ignota, & non fuit certioratus de eius im-
portantia.

Præterea excommunicatio vigore Cameralis obligatio-
nis non fertur contra aliquem, nisi (vt fertur) cum
grano Salis, & in subsidium, quando non potest con-
tra debitorem fieri executio realis, nec personalis, quia
22 vsus censuratum hodie permittitur tantum in subsi-
dium ex *Concil. Trid. sess 25. c. 3. de reform. & ex con-
stitutione Pij V. ita Prax. Neap. d. c. 117. num. 4. & cla-
rius Tiber. Salust. in pract. Iudic. Aud. Cam. lib. 4. de
formula oblig. Camer. quæ est in vsu, vers. aduerte etiam
fol. 492. Scacc. in prax. de Iud. caus. ciuil. & crim. lib. 1.
cap. 32. num. 32.* & aperte censuit *Rota in vna Tarra-
con. Archidiaconatus, seu exequutionis Breuis 24. No-
uembris 1603. coram R. P. D. Iusto, vt penes Marche-
san. de Commiss. appell. ab exequut. Breuis, & littera-
rum Apost. p. 1. c. 1. decis. 1. num. 2. fol. 336.* vbi in ver-
bis Rota inquit. Et hinc factum fuit, quod in obli-
23 gationibus in forma Cameræ non suscipiuntur am-
plius Censuræ, sed earum loco præstatur consensus
mandato exequutiuo ex reformatione Pij V. hic au-
tem nondum constat, quòd non possit fieri aliqua
executio realis: aut personalis, Ergo non est locus
Censuris.

Sed esto etiam, quod dictus Marammotus sit inops, &
decoctus, adhuc non potest excommunicari, quia vi-
gore Cameralis obligationis non fertur excommuni-
24 catio contra pauperem, & impotentem ad soluendū
ex *Abb. in c. Odoardus, num. 9 de solutio Galles. in sum-
ma, reliqua de processu, sub num. 49. q. 5. pulchre Tiber.
Salust. in d. pract. Iudic. lib. 1. c. 33. num. 2.* quod tamen
intellige in Curijs Ordinariorum, & ex ęquitate etiam
in Curia Auditoris Cameræ, quia de rigore secundum
constitutionem Gregorij XIV. 26. obligatis in forma
Cameræ nullo modo prosunt *c. Odoardus, & c. peruc-
nit.* aut moratoriæ dilationes per quoscumque decre-
tæ, quia his non attentis hæc obligatio Cameralis de-
bitæ executioni demandatur ita *Zacchias ad Galles. q.
19. num. 6.* hoc tamen certum est, quòd sententia ex-
communicationis contra debitorem non potest ful-
25 minari ante culpam, & moram: *c. Romana, §. caueant,
de sent. excommunicat. in 6. Couar. in c. alma mater, p. 1.
§ 10. num. 4. Rota penes Marches. d. decis. 1. n. 1. fol. 336.*
hic autem constat de lapsu temporis, non tamen de
culpa, ergo, &c.

Denique cum locatur fecerit omnes fructus sequestrare
adeo, vt conductor non posset libere de illis dispone-
re, videtur, quod non sit locus censuris, quia per se-
26 questrum videtur legitime impeditus: ita *Galles. de
oblig. Cam. q. 19. num. 3. Carroc. de sequestr. p. 3. q. 10.
num. 1. Zacch. ad Galles. d. q. 19. num. 7.* vbi inquit ita
Rotam censuisse, & sane cum locator teneatur patiē-
tiam præstare, dum sequestrat fructus, videtur pro
parte sua contractum non implere, & propterea cer-
tum est, quod obligationem Cameralem elidit excep-
27 tio nō implementi ex parte agentis, quia ille prius im-
plere debet, qui agit: *Galles. d. trac. q. 17. n. 7. & ibi Zac-
chias num. 47. & Rota apud eundem Zacch. decis. 113.
num. 15. decis. 116. num. 1. decis. 139. num. 2. decis. 145.
num. 1. decis. 148. num. 11. Marches. d. tract. de commiss.
app. ab oblig. Camer. p. 1 §. 1. num. 91. 92. 93. fol. 701.
& decis. 4. num. 2. fol. 723.* penes eundem. Verum
quia non fuit certum, an dictum sequestrum fuerit fa-
ctum ex culpa locatoris, vel potius conductoris fru-
ctus dilapidantis, & facti deterioris conditionis, ideo
super hoc multum non firmaui, sed quia multa con-
currebant, quæ à Censuris esse abstinendum me sua-
debant, censui dictum conductorem non esse excom-
municandum ex hactenus deductis, nisi meliora ad-
ducantur iura, & rationes, quia semper paratus sum
ad audiendam veritatem, & ad faciendam Iusti-
tiam.

Non tamen ex prædictis censeas negatum fuisse, quod
stante obligatione Camerali non possit procedi ex-
cutiue extra statum Ecclesiasticum, qui id nolui di-
cere, quoniam verum est, quod Instrumentum in for-
ma Cameræ confectum in Vrbe, vel alibi habet exe-
cutionem paratam etiam extra statum Ecclesiasticū,
vt super eo executiue procedatur saltem ex contrahē-
28 tium pacto, & tacita conuentione, vt inquit *Sigism.
Scacc. in prax. de Iudic. caus. ciuil. & crim. c. 62. n. 20.* &
si procedatur ad censuras extra Curiam Romanam,
non potest procedi contra clericum, vel laicum, nisi
29 per proprium episcopum, vel eius vicarium, vt de cō-
muni testatur *Scacc. in d. prax. c. 22. num. 10. 11.* sed
volui dicere, quod in Curijs Ordinariorum non pro-
ceditur eadem via executiua, quia facit Auditor Ca-
meræ, quia ipse habet speciales facultates à Pontifi-
ce, quas non habent Episcopi, & Ordinarij, qui idcir-
co con-

eo contra impotentem, & inopem, ſi de paupertate conſtet non fulminant cenſuras: ex *Galleſ. d. loco n. 49. Tiber. Salluſt d. c. 33. num. 2. Trax. Archiep. d. cap. 117. num. 4* ſit enim interpretatio huiuſmodi obligationis iuxta ſtylum fori in modo procedendi, & ſi aliter intelligamus prædictas auctoritates Galleſij, & Scacciæ, non ſubſiſtunt, & verius eſſe puto, quod alij ſenſerũt, vt vidimus: & ſic procedetur quidem executiue extra Curiam Romanam, ſed eo modo, quo ſolet fieri in obligationibus executiuis in partibus fieri ſolitis, non autem pro vt ſolet facere Auditor Cameræ Apoſtolicæ: & propterea hic ad cenſuras, vel carcerationem non fuit deuentum, immo cum cauſa fuiſſet deuoluta ad ipſum Auditorem Cameræ, ille quoque abſtinuit à cenſuris, & captura perſonæ ex cauſis ſibi bene viſis.

CAPVT CII.

EPITOME.

Si Minor velit trahere cauſam ad Principem, & conſanguineus petat fieri compromiſſum ad formam ſtatuti, quis præferatur, & potius audiendus ſit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Mutinæ de compromiſſis ſeruandum eſt.*
2 *Statutum de compromiſſis eſt fauorabile.*
3 *Compromiſſi ſtatutum ligat etiam pupillos, & minores.*
4 *Filiusfamilias ligatur ſtatuto de compromiſſis.*
5 *Compromittere cogitur etiam priuilegiatus ſtante ſtatuto.*
6 *Minores, & pupilli poſſunt trahere cauſas ad tribunal Principis.*
7 *L. vnic. C. quand. Imper. inter pup. & vid. non cenſetur derogatum, niſi in ſpecie dicatur.*
8 *Pupillus, & minor diues an gaudeat priuilegio miſerabilium perſonarum.*
9 *Diuitiæ in pupillo non tollunt eius priuilegium.*
10 *Pupillus non eſt, qui viuit ſub patria poteſtate, & non gaudet beneficio pupillorum.*
11 *Pupillus, qui habet patrem, non poteſt trahere cauſam ad Principem.*
12 *Filiusfamilias non poteſt facere actus iudiciales.*
13 *L. vnic. C. quando Imper. non habet locum in filiofam.*
14 *Pater præſumitur diligere plus filium, quàm ſe ipſum.*
15 *Deputatio iudicum indueit derogationem iuris in contrarium.*
16 *Vno conceſſo omnia cenſeantur conceſſa, per quæ deuenitur ad illud.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũ

CAuſa, quæ proponitur ventilanda inter Cõſortes de Coccapanis non eſt committen Illuſtriſſimo Conſilio, Iuſtitię vigore *l. vnic C. quand. Imper. inter. Pupil. & vid.* ſed eſt compromittendis Arbitris eligenda iuxta formam *Statuti Mutinæ rub. 103. lib. 2. verſ. & quia magis,* quo aſtringuntur coniuncti vſque ad quartum
1 gradum ad compromittendum, altera parte Iiſtante,
& cum habeamus caſum ſtatuti, nihil vlterius eſt quærendum *l. Ancillæ, C. de furtis.* Quia prius ſeruandũ eſt ſtatuto, quam recurratur ad Ius ciuile; *§. Ius autem Iuſt. de iur. nat.*

Etenim Statuto de compromiſſis faciẽdis non ſolum valet, ſed etiam eſt fauorabile ad tollendas lites inter af-
2 fines: *Camil. Borel. de comprom. §. 1. gloſ. 1. num. 18. 19. cum ſeq. Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 115. num. 3. part. 1.* vbi multos allegat. Et propterea d. Statuto de cauſis compromittendis ligat, & compræhendit etiam pu-
3 pillos, & minores ad *text. in l. ſi ne hærede §. Lucius, ff. de admin. Tut. Bald. conſ. 133. verſ. 5. lib. 3. Marant. in ſpecul. par. 6. princ. 2. par. Iud. 2. act. de compro. num 8. Blanc. de comprom. quæſt. 3. princ. num. 39. verſic. pro alia parte,* vbi diſputat ad partes, & reſpondet contrarijs: *Borel. de comprom. §. 1. gloſ. 3. num. 53. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 115. num. 71. par. 1. late Scacc. in prax. Iud. lib. 2. cap. 2. num. 517. vſque ad num. 520.* vbi tollit omnia contraria *Cyriac. controuerſ. 380. num. 27. lib. 2.* adeò vt eodem ſtatuto compræhendatur etiam filiusfam. ſiue ſub patris poteſtate exiſtat,
4 ſiue emancipatus ſit *Carpan. d. cap. 115. num. 69. 70. & 91. part. 1.*

Non obſtat Minor ætas petentis commiſſionem, eo quòd ſit priuilegiatus à *d. l. Vnic.* quia ſtatuto de Compromiſs. ligat etiam in cauſis priuilegiatis *Lancellot.*
5 *de Attent. par. 3. princ. cap. 24. quæſt. 25. num. 21. 22. Carpan. ad Satut. Mediolanen. d. cap. 115. numero 14. par. 1.*

Et propterea non nocet *d. l. vnic. C. quand. Imper.* quæ tribuit pupillo, & miſerabilibus perſonis priuilegium
6 trahendi ſuos aduerſarios ad Tribunal Principis, & eſt fauorabilis, cui non cenſetur derogatum, niſi ſpecialiter dicatur *Cyn. Ang. Fulg. & Caſtren. in d. l.*
7 *vnic. franch. deciſ. 192. num. 6. 15. 17. Theſau. deciſ. 177. num. 9. Marcheſ. de commiſſ. p. 2. §. 2. num. 12. 13. Gratian. diſcept. 182. num. 10.*

Quia primo dicere poſſim *d. l.* non habere locum in pupillo, vel minore diuite, quia tunc non eſt miſerabilis
8 perſona *Innoc. in cap. Significantibus vbi Imol. de off. Deleg. Alex. conſ. 121. num. 14. lib. 1. Ruin. in l. prima num. 96. vbi Socin. iun. num. 189. ff. ſolut. matrim. Iaſ. in l. Titio Textores, num. 6. de leg. primo Bero. conſ. 74. num. 20. lib. 3. Maſchard. de probat. concluſ. 1064. num. 3. Marth. voto 209. num. 5.* qui in terminis loquitur.

Verum quia melius alij ſenſerunt d. priuilegium procedere etiam in pupillo diuite *Rol. conſ. 76. num. 45. lib. 1. Maſch. d. concluſ. 1064. n. 4. Menoch. de arb. iud. caſ. 66. num. 5. 11. Gimb. deciſ. ciu. 82. num. 8.* ideo verius dico, quòd priuilegium *d. l. Vnic.* non competit aduerſario noſtro, quia propriè non eſt pupillus, neque

Minor,

Minor, cum Pupillus ille dicatur, qui est sine patre: ad *tex. in l. pupillus, ff. de verb. signif.* Et ideò ille, qui habet patrem, & est sub eius potestate non gaudet
11 dicto Beneficio, nec comprælienditur *in d. l. Vnic. C. quand, Imper.* vt ibidem dicit pulchre *glos. in verb. contra pupil. & sentit Castr. in Rub. C. eod. tit. Conar. pract. quæstionum, cap. 6. num. 2. vers. Nos. ac. pulchre Francb. d. decis. 100. num. 15. 16. & 17.* vbi in pupillo masculo id admittit sine dubio, quia patre existente pupillus, vel minor non potest facere actus Iudiciales,
12 sed omnia sunt facienda per patrem, vti legitimum administratorem, de quo lex satis confidit.

Vnde nostro Aduersario non prodest Beneficium *d. l.* quia ad hoc, vt quis gaudeat illius priuilegio debet carere saltem patre *Gratian. discept. 182 num. 1. in*
13 *fine*, & sic ei non conueniunt verba, neque etiam mens, & ratio *d. l. Vnic.* quæ miserationis gratia pupillos ita priuilegiauit, quia gubernantur a Tutoribus qui plerumque in eorum officio delinquunt, vt post *Menoch. de arbitr. Iud. cas. 66. in add. numero 9.* inquit *Gratian. d. discep. 182. n. 2.* sed Aduersarius non à tutore, sed à patre gubernati debet, qui præsumitur plus diligere filium quàm seipsum ad *text. in l. ist. quidem*
14 *§. Hæc quæ verb. magis vbi glos. ff. quod met. causa, §. finali Inst. de nox. act.* Ergo lex prædicta non potest sortiri effectum in filiofam. qui est sub potestate patris.

Cum igitur Aduersarius noster non fruatur beneficio *d. l. vnic.* nihil est, quod respondeamus ijs, quæ adducuntur in contrarium, & præcipuè dum dicitur esse necessariam *d. l. vnic.* specialem derogationem, tamen ex abundanti Dico statutum satis specialiter derogasse, cum attinentibus certos deputaut Iudices scilicet Arbitros compromissarios, quia tunc com-
15 prehenduntur etiam priuilegiati, ita respondet *Gratian. d. discept. 182. numero 14. 15. 16. Marchesan. de commiss. Auoc. caus. par. 2. §. 2. numero 102. & censuit Rot. in vna Bononiensi 12. Maij 1594. de qua Zacch. ad Gales. de oblig. Cam. decis. 93. num. 6. 7* vbi ponunt multa similia; Etenim si Minor, & Pupillus comprehenduntur in d. statuto, & cogi possunt ad compromittendum necessarium est, quod non possint recurrere *ad d. l. vnic.* quia hæc non se compatiuntur alioquin statuto posset facile eludi, etenim id esset absurdum, & vt effectum habeatur, cẽsendum est derogasse alijs remedijs, quia vno concesso, omnia videntur, concessa, per quæ deuenitur ad illud *l. 2. ff. de Iurisd. omn. Iud. § licet in fine Inst. quibus, ex causis mai. Lud. Sacc. cons. 145. num. 16. lib. 2.*

Non obstat, quòd Statuto loquatur de causis coram aliquo Magistratu communis Mutinæ motis; hæc autem causa non ventiletur coram simili magistratu, sed Principe; Nam sufficit nobis, quod Aduersarius non habeat priuilegium trahendi causam ad Principem, quia non vtitur Iure pupilli, vel Minoris, sed Iure filijfam. existentis sub potestate patris, qui non habet aliquod priuilegium, vt visum est.

Deinde respondeo, quòd hæc causa primogenituræ fuit introducta coram Prætore Carpi, sub cuius Iurisdictione sunt bona controuersa, & pars vtraque petijt tenutam, vt ex actis illius fori, & sic ab initio non fuit

introducta coram Principe, sed coram Prætore.

Verum si dicatur, quòd Prætor Carpi non est magistratus communis Mutinæ, & sic hic locum habere non posse Statuto Mutinensis, Nam respondebo, quod si ratione loci Iudicij, vel bonorum placet recurrere ad statuta illius Terræ, idem est dicendũ quia in d. Terra adest *statuto Carpi lib. 2. Rub. 31.* quod astringit similiter coniunctos ad compromittendum.

Non ergo Compromissum potest euitari, quia statuto in primis est seruandum *l. omnis Populi de Iust. & Iur.* & quia aduersarius non est priuilegiatus vt causam possit trahere ad tribunal Principis, vt vidimus, & ita Iuris esse censeo, saluo, &c.

CAPVT CIII.

EPITOME.

Ecclesiæ, & clerici an teneantur ad gabellas, & Collectas pro bonis post collectas impositas ad eos peruentis, & quomodo sint cogendi ad eas soluendas.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ, & clerici sunt exempti à gabellis, & collectis iure diuino.*
2 *Clerici sunt exempti ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs.*
3 *Clerici etiam pro bonis patrimonialibus sunt exempti.*
4 *Laici exigentes onera à clericis sunt excommunicati.*
5 *Onera extraordinaria non imponuntur clericis.*
6 *Ecclesia tenetur ad collectas pro bonis in extimo descriptis.*
7 *Clerici non tenentur ad onera etiam prius eorum bonis imposita.*
8 *Bona Ecclesiarum, & clericorum sunt exempta.*
9 *Bona Ecclesiarum, quæ transeunt ad laicos, perdunt exemptionem.*
10 *Immunitas conceditur bonis etiam per clericos, vel Ecclesias acquirendis.*
11 *Bona Ecclesia censentur deleta de libro extimi.*
12 *Extimi bona sunt obligata pro Collectis.*
13 *Collectas quando teneatur soluere Ecclesia.*
14 *Bartoli sententia improbatur.*
15 *Collectarum impositionis tempus attenditur.*
16 *Collectas an soluere debeant clerici pro bonis acquirendis.*
17 *Ecclesia non tenetur ad onera incerta etiam prius imposita contra Bartolum.*
18 *Clerici numquam tenentur ad collectam, quæ crescit, & decrescit.*

19 *Priuilegiata efficitur res, ſi peruenit ad priuilegiatum.*
20 *Bona clericorum nunquam ſunt tributaria.*
21 *Eccleſia tenetur ad onera certa prius bonis eius impoſita.*
22 *Mutatione perſonæ mutatur conditio rei.*
23 *Italia eſt Princeps Prouinciarum.*
24 *Tributum non eſt in Italia.*
25 *Collecta quando tranſeat ad Eccleſias, & clericos.*
26 *Clerici non tenentur, ad Salarium Prætoris, & Medici.*
27 *Eccleſiæ ſolum, vbi fundatur, debet eſſe liberum.*
28 *Eccleſia non debet ædificari in ſolo obnoxio.*
29 *Clerici non poſſunt cogi ad collectas ſoluendas, niſi per Iudicem Eccleſiaſticum.*
30 *Collecta in quo foro exigatur à clericis.*
31 *Laici non poſſunt imponere onera Eccleſiaſticis, nec eorum bonis.*
32 *Clerici vt poſſint cogi ad onera laicorum, quæ requirantur.*
33 *Clerici contribuere non tenentur, niſi in caſu neceſſitatis.*
34 *Eccleſiaſtici concurrunt ad onera, vbi facultates laicorum non ſufficiunt.*
35 *Cleri, & Epiſcopi conſenſus requiritur ad ſubeundum onera laicorum.*
36 *Onera laicorum non poſſunt ſubire clerici, niſi conſulto ſummo Pontifice.*
37 *Eccleſiaſtici non coguntur ad onera laicorum, niſi per Iudicem Eccleſiaſticum.*
38 *Bona oneribus grauata ſic tranſeunt ad Eccleſiaſticos.*
39 *Onera realia tranſeunt ad quemcumque poſſeſſorem.*
40 *Impoſitio per æs, & libram ad quos tranſeat.*
41 *Collectæ perſonales pro rebus quibus imponantur.*
42 *Clericis non imponuntur onera perſonalia.*
43 *Onera variabilia non ſubeunt clerici.*
44 *Bona Eccleſiaſticorum ſunt immunia à quibuſcumque oneribus.*
45 *Pedagia noua imponentes excommunicantur.*
46 *Tributum non ſoluitur de bonis Eccleſiæ.*
47 *Immunitas bonorum Eccleſiæ eſt de iure diuino.*
48 *Sacerdotes etiam apud Ethnicos fuerunt immunes.*
49 *Eccleſia vti ſponſa Chriſti eſt immunis.*
50 *Bona tradita Eccleſijs eximuntur à dominio laicorum.*
51 *Clericorum bona patrimonialia ſunt immunia.*
52 *Clerici ſolebant ſoluere tributum.*
53 *Exemptionem Eccleſijs, & clericis quis conceſſerit.*
54 *Reſtituere in priſtinum quid ſit.*
55 *Reintegratio retrotrahenda eſt.*
56 *Decimæ, & oblationes ſemper ſunt immunes.*
57 *Eccleſiarum ſitus ſemper eſt immunis.*
58 *Immunitas Eccleſiarum non poteſt tolli per quamcumque cautelam.*
59 *Onera à laicis impoſita quando tranſeunt ad Eccleſiaſticorum bona.*
60 *Bartolus damnatur à Rota Romana.*
61 *Tributaria quando dicatur res effecta.*
62 *Clerici, & Eccleſiæ quando teneantur ad onera à laicis impoſita.*
63 *Collectas quomodo teneantur ſolvere bona Eccleſiæ.*
64 *Deſcriptio bonorum in cataſtro quid operetur.*
65 *Solutio collectarum quomodo præiudicet ſoluenti.*
66 *Onera ſoluens non præiudicat ſucceſſori.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PLerumque contingit dubitare, an bona Eccleſiarum teneantur ad onera, & collectas ſiue ordinarias, ſiue extraordinarias, & an clerici pro bonis Eccleſiæ, vel proprijs poſſint ad talia munera, & impoſitiones, & gabellas adſtringi, & ego ſæpe habui in facto maxime contra Communitates caſtrorum, & Villarum, quæ, vt plurimum, Eccleſiaſticos odiſſe ſolent, & eorum fortunæ inuidere, & ſemper dixi apud Catholicos receptam eſſe omnium ſententiam, quòd Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ non ſolum pro bonis Eccleſiarum, ſed etiam patrimoniorum ſunt immunes à quibuſcumque oneribus, gabellis, collectis, & alijs impoſitionibus realibus, perſonalibus, & mixtis non ſolum iure humano, ſed etiam diuino adeo, vt ſtatutum aliter diſponens ſit in-
1 ualidum, vt probatur *in Sacra Geneſi capit. 47. & Nam. capit. 7. Eſdr. lib. 1. capit. 7. & eſt tex. in l. placet, C. de ſacroſan. Eccleſ. l. præsbyteros, & l. omnes §. priuilegijs, C. de epiſc. & cler. §. item nulla, in Auth. de ſtat. & conſuetud. contr. libert. Eccl. §. ad hæc ſancimus, in Auth. de Eccleſ. tit. & in cap. generaliter 16. quæſt. 1. cap. conuenior, cap. tributum, cap. in qualibet, 23. quæſt. fin. cap. non minus, vbi Abb. num. 3. 17. de immun. eccleſ. Bart. in l. vnic. numero 32. C. de mulier, lib. 10. Bald. in l. 2. vbi Cyn. C. de epiſc. & cler. Couar. var. reſolut. lib. 2. cap. 20. in princ. Rol. conſilio 71. à numero 1. vſque ad num. 14. lib. 4. Natt. conſilio 203. per totum, lib. 1. Io: Lup. in trac. de libert. Eccleſ. quæſt. 4. numero 2. 3. de magis communi Burſat. conſ. 42. num. 2. lib. 1. Maſchard. de Statut. interpræt. concluſ. 1. num. 50. latiſſime Graſſ. de effect. cler. eff. 3. numero 1. 2. 3. & 4. & ſequentibus,* vbi de magis communi canoniſtarum & legiſtarum teſtatur, *& Bellet. diſq. cler. par. 1. tit. de exemption. cler. & eorumd. bon. §. 1. numero 1. 2. 3. 4. & ſequentibus,* vbi iura, & rationes adducit *Antoninus* Diana *moral. reſolut. par. 1. tract. 2. de immunit. Eccleſ. reſolut. 1. per totam,* quod verum eſt non ſolum quo ad onera ordinaria, ſed etiam extraordi-
2 naria, quia ab omnibus Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt immunes: *Natt. conſilio 203. numero 1. lib. 1. Graſſ. d. eff. 3. num. 3. in fin.* quæ licet certiſſima ſint, tamen ex ſanctione Bonifacij VIII. *in cap. quamquam. de cenſ. in 6. & in cap. 1. de immunit. Eccleſ. eod. lib. &*

Concil.

Concil. Trident. sess. 25. cap. 20. de reformat. certiora
redduntur, quibus personæ ecclesiasticæ etiam
pro rebus suis proprijs, nedum suæ Ecclesiæ immu-
3 nes declarantur ab huiusmodi oneribus non ob-
stante quacumque consuetudine, quæ potius cor-
ruptela dicenda est adeo, vt talia onera impo-
nentes, vel exigentes à clericis, sint ipso facto ex-
4 communicati: ad *tex. in d. c. clericis, de immun. Eccles.
in 6. Bellet. d. §. 1. num. 4 versic. quo circa, & numero 5.
Graff. d. eff. 3. numero 5. 6.* vbi, quòd iste est casus Bullæ
Cœnæ Domini: *Duard. in Bullam Cœnæ Domini, can.
18. quæstione 6. num. 1. Antonin. Dian. d. tract. 2. de im-
mun. Eccl. resol. 4. & resol. 39.*

Sed difficultas reducitur, vt plurimum, ad onera ordi-
naria, quia semper solent fateri Ecclesiasticos esse im-
munes ab extraordinarijs oneribus, & personalibus:
5 ad *tex. in d. l. placet, vbi Bart. Bald. & DD C. de sacros.
Eccl.* Sed sub nomine onerum ordinariorũ ferę quæ-
cumque grauamina compræhendunt, siue certa, siue
incerta, & variabilia, quàm immutabilia. & dicunt,
quòd bona erant obligata pro istis oneribus, antequã
ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticos peruenirent, cum in
extimo descripta reperiantur, & res transit cum suo
6 onere: *Festas. in tract. de extimo, & collect. part. 4.
cap. 1. numero 50. & cap. 2. num. 13. 17. Brun. à sole
in compen. resoluc. propos. iur. in verb. fundus habens.
Vasq. in tract. de success. in rep. l. quoniam in prioribus,
par. 1. numero 654. C. inoff. test. Bero. consilio 150. nu-
mero 19 lib. 3. & de communi Bursat. cons. 16. num. 11.
lib. 1.*

Nihilominus verius est, & receptius, quòd bona Eccle-
siarum, & clericorum sunt immunia à gabellis, & col-
lectis non solum imponendis, sed etiam quæ imposita
fuerant, antequam bona peruenirent ad tales exem-
7 ptos: *Felyn. in cap. Ecclesia S. M. numero 83. & sequenti
de constitut. Ias. in d. l. placet, vbi DD. C. de sacrosan.
Eccles. Anchar. consilio 129. Ruin. cons. 117. num. 4. 5.
vol. 4. Barb. cons. 1. vol 3. Bald. consilio 50. numero 1.
lib. 6. Rol. consilio 61. numero 7. lib. 4. Marcabr. cons.
40. numero 4. 7. 25. Festas. de collect. par. 4. cap. 1. nu-
mero 4. Ferret. consilio 167. numero 11. lib. 1. & de Ga-
bell. num. 437. & num. 449. Marant. cons. 99. num. 2.
Bursat. cons. 42. num. 19. lib. 1. Marth. de Iurisd. par. 4.
cent. 2. cas. 125. num. 18. Graff. de eff. cler. eff. 3. num. 26.
27. 28. 32.* vbi alteram opinionem dicit esse magis cõ-
muniter damnatã, & ostendit hanc vltimam procede-
re, & veram esse tam si bona perueniant ad Ecclesias,
8 vel clericos ex titulo oneroso, quã lucratiuo: pulchre
*Duard. in Bullam Cœnę Domini, can. 18. quæstione 6. nu-
mero 1.*

Et sane de hoc non est mirandum, quia sicut bona, quæ
transeunt ab Ecclesia, vel clericis ad laicos, efficiuntur
9 obnoxia oneri collectarum, & gabellarum: *Bart. in l.
Paulus, in fin. ff. de acquir. hær. DD. in l. licitatio, ff. de
publican. Io: And. in c. 1. de immun. Eccl. in 6. Alex. cõs.
35. num. 18. lib. 4. Natt. cons. 311. num. 5. Rol. cons. 12.
num. 61. lib. 4. Ferret. de Gabell. n. 450. Alb. cons. 513.
num. 3. lib. 3* ita dicendum est fieri immunia, si à laicis
transeant ad Ecclesias, vel clericos, quia mutata con-
ditione personæ mutatur status, & conditio rei: *l. cum
10 quidam, §. si debitores, ff. de publican. & vectig. l. fiscus,
de iur. fisc. c. vnic. §. verum, de iurepatr. in 6. Ias. cõs. 20.
per tot. lib. 1. Sylua. cons. 32. num. 14. Marcabr. cons. 40.
num. 5. vbi de communi. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl.
3. num. 12. Menoch. de arb. iud. cas. 562. n. 44. Alb. cons.
233. num. 3.* & ideo statim, quòd prędium, seu res per-
uenit ad Ecclesiam, vel ad personam Ecclesiasticam
ipso iure censetur deleta, & cancellata de libro Exti-
11 mi, in quo erat descripta, & eo ipso eximitur à regi-
stro Communitatis: *Felyn. in d. c. Ecclesia Sanctæ Ma-
riæ, numero 77. versiculo 2. not. de const. Bart. consilio
180. Marant. consilio 99. numero 3. Festas. de extim.
& coll. par. 4. cap 1. num. 5. & num. 53. & cap. 2. num.
14. Rim. iun. cons. 25. num. 16. lib. 1. Sylua. consilio 32.
num. 19. Marcabr. consil. 49. numero 4. 7. 25. Graff. d.
eff. 3. num. 39.*

Sed plerumque istæ Communitates solent dicere, quòd
vinculum huiusmodi iniecerunt, & posuerunt super
bonis, antequam peruenirent ad Ecclesias, vel Cleri-
cos, dicentes statuisse, quod bona omnia in extimo
descripta sint obnoxia pro gabellis, & collectis, &
12 confugiunt ad doctrinam: *Bart. in l. rescripto, §. final.
num. 5. versic. videte, ff. de muner. & honor.* vbi inquit
posse laicos à principio efficere tributaria, & affecta
oneribus omnia prædia eorum territorij adeo, vt prę-
13 dia, quæ postea ad Ecclesias peruenerint, obnoxia
sint collectis imponendis.

Verum hæc Bartoli doctrina, seu cautela non est vera,
& si seruaretur, esset contra libertatem Ecclesiæ, non
enim debet inspici tempus, quo bona in æstimo de-
14 scribuntur, & pro collectis imponendis obligantur,
sed tempus, quo collectæ imponuntur, & propterea
Bart. in l. placet, num. 35. in fin. C. de sacros. eccles. mu-
tauit sententiam, & dixit: Nec valet, si dicas, statu-
tum dicit, quòd prædia sint tributaria, quia non pro-
pterea specificatur tributum, sicut dicimus de operis
incertis, quod inspicitur tempus declarationis, & in-
15 dictionis earum: ad *tex. in l. si quis hac, §. iudicium, ff.
de oper. libert. l. si non sortem, §. libertus, de cond. indeb.
c. cum & plantare, §. de cons. atribus, extr. de priuileg.
Duard. d. can. 18. q. 6. num. 10.*

Etenim collectæ solum formam incipiunt habere, quan-
do imponuntur, & dum statutum facit territorium
tributarium, non præiudicat Ecclesiæ in bonis acqui-
rendis, nisi certum, & inuariabile imponat ab initio
16 tributum, seu collectam, informis enim est illa obli-
gatio, & habet annexam conditionem, si onera im-
ponantur, quæ non retrotrahitur in damnum Eccle-
siæ, seu Clericorum, qui medio tempore acquisiue-
runt, cum tempore impositionis collectæ bona am-
plius non subiaceãt Iurisdictioni laicorum, & ideo il-
la *Bartoli cautela in d. l. rescripto, §. fin. numero 5. vers.
videte.* est communiter damnata, & non caret suspi-
cione fraudis, dum vult prouidere oneribus, quæ ad-
huc non sunt in rerum natura: Vnde Bartolum non
17 dixisse verum testatus est *Bald. in d. l. placet, num. 10.
& in l. neminem, num. 4. C. de sacros. Eccles. eleganter
idem Bald. in l. omnes, num. 12. 13. 14. C. sine cens. vel
reliq. fund. compar. non poss. Bald. in cons. 112. num. 7.
lib. 2.* vbi dixit Bartolum non bene loqui, & contra
omnes sentire: idem firmat *Alb. in cap. fin. num 13.
de vit. & honest. cleric. Ias. in dict. l. Placet, num. 21.
Felyn. in dict. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero 76.
de constitut. Guido Pap. quæst. 381. Ruin. cons. 117. nu-
mero 8. lib. quarto. Alba. cons. 8. numero quarto. Rot.
ad consil. vlt. Laudens. numero 10. 13. Sylua. cons. 9.*

6 *Iuramentum parti deferri non poteſt parte non citata.*
7 *Iudici non creditur.*
8 *Iuramento ſubſecuto ſententia remanet pura.*
9 *Conditionalis diſpoſitio ſemper differt à pura.*
10 *Iuramenti delatio ſupponit probationes non eſſe plenas.*
11 *Conformitas ſententiarum quid requirat.*
12 *Sententias non eſſe conformes in dubio dicendum eſt.*
13 *Conformitas ſententiarum conſideratur ab effectu, non à verbis.*
14 *Iuramento creditoris ſtatur circa quantitatem probata ſubſtantia.*
15 *Quantitas crediti quando iuramento poſſit probari.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

CErtum eſſe cenſeo Appellationem D. Io: Andreæ. & aliorum de Priorijs deuoluere eò, quia ſententia vltimo loco lata non ſit in aliquo conformis cum prima, quæ ſimpliciter condemnat eos ad ſummam petitam, vltima vero cum illo moderamine, & conditione iuſiurandi ſuppletorij: Vnde animaduertendum eſt, quòd ſententia, quæ dat parti facultatem iurandi in ſupplementum probationis, dicitur conditionalis, cum habeat annexam illam conditionem, ſi pars
1 iurauerit, vt eſt de mente *Bart. in l. cum Iudex, num. 2. C. de ſent. & interloc. om. iud. pulchre Soc. iun. conſ. 18. num. 6 lib. 1. Alex. conſ. 77. num. 2. & lib. 2. Crau. conſ. 183. num. 2. Berſat. conſ. 219. num. 13. lib. 2.* quos ſequuntur *Rugiuell. de appellat. § 12. gl. 1. c. vnic. num. 23. Menoch. conſ. 509. num. 17.* vere enim hæc ſecunda ſententia continet factum partis aduerſæ, & propterea neceſſe eſt eam ſecum ferre illam conditionem, ſi illud fiat, poteſt enim eſſe, quòd pars iurare (vix ta-
2 men id credi poteſt) vere recuſet; *Bart. in l. admonendi, ff. de iureiur.* & hoc habui in facto, in cauſa Doctoris Flordebelli cum Morro, licet hoc raro contingat.

Et quòd hæc vltima ſententia ſit conditionalis, ſufficiēter declarant ipſius verba, dum inquit, delato per nos iuramento ſuppletiuo, quæ omnino conditionalia ſunt, ſic enim reſolui debent, vbi delatum, vel ſi delatum per nos fuerit iuramentum, ablatiua enim abſo-
3 luta importane conditionem: *l. facta, §. re ſcripto, ff. ad Trebell. Bart. in l. cum ſtipulatus, de verb. oblig. Pacian. conſ. 52. num. 68.* diſpoſitio autem conditionalis nullo modo eſt conformis cum pura, & ſimplici: *l. 1. § ſi*
4 *quis ſimpliciter, vbi Bart. & DD. ff. de verb. oblig. Soc. iun. d. conſ. 18 num. 6. lib. 1. Alex. d. conſ. 77. num. 3.*

Nec forte dicatur verba huius ſententiæ non inferre quidquam poſtea faciendum, ſed iam factum, quaſi quòd in ipſa ſententia, vel antea Iudex parti iuramētum detulerit: Nam reſpondeo talia verba non poſſe habere talem ſenſum, quia verbum: Deferre: im-
5 portat conceſſionem facultatis iurandi, præſtare vero, ipſam realem iuramenti dationem: *l. generaliter, & ibi Bald. C. de rebus cred. Bart. & DD. in d. l. admonendi, ff. de iureiur.* alioquin ſic intellecta ſequeretur abſurdum, quòd Iudex parti iuramentum præſtitiſſet alia parte non citata, quod facere non poteſt *A-*
6 *lex. conſ. 122 num. 13 lib. 2. Iaſ. in rep. l. admonendi, num. 327. ff. de iureiur.* & maxime ſic eſſe credendum eſt, quia non creditur Iudici aliquid ſe feciſſe in ſen-
7 tentia aſſerenti, niſi ex actis conſtet: *Crauet. conſ. 425. num. 63. 66* & ideo ne incidat in hæc abſurda, dicamus ea verba ſignare quid eſſe faciendum, non factum, vnde ſublatum eſt motiuum *Stat. Ferr. lib. 2. R. 66.* de conformibus loquentis.

Non obſtat autem motiuum, quòd iuramentum non repugnet Naturæ Iudicij, & ſubſecuto eo ſententia
8 dicatur pure data: *ex Bart. in l. cum Iudex, num. 2. C. de ſent. & interlocut.* Nam reſpondeo Bartolum, & alios adductos non ferire caſum noſtrum, concludūt enim validam eſſe ſententiam latam ſub conditione, ſi iuraueris, quod certe eſt admittendum, ſed aliud eſt quærere, an ſententia ſit valida, & an ſit conformis, de quo nunc ſolum quærimus, licet enim ſequatur iuramentum, & conditio reſoluatur, ſemper tamen verum eſt dicere, quòd hæc conditionalis ſententia non
9 ſit conformis cum prima ſimplici, & pura: *arg. l. 1. § ſi quis, de verb. oblig. Soc. iun. d. conſ. 18. num. 6.* vnde ex diuerſis non bene confertur: *vulg. l. Papinianus, ff. de mino.*

Accedat, quòd primus Iudex condemnando reum pure, & ſimpliciter, videtur ſenſiſse probationes fuiſse plenas, & concludentes, & hac cauſa ductum fuiſse ad ſic pronunciandum, ſecundus vero dando facultatem iurandi in ſupplementum videtur ea cauſa du-
10 ctus, quòd tantum ſemiplena eſset probatio: *ad tex. in d. l. admonendi, vbi Bart. Iaſ. & DD ff. de iureiur.* cū igitur diuerſis ex cauſis ſint moti, poteſt dici ſententias non eſse conformes, quia conformitas requirit
11 identitatem rei, cauſæ, & perſonæ. *Ruginell. de appell. § 12. gl. 1. c. vnic. num. 9. Scacc. eod. tract. queſt. 17. lim. 1. num. 21.* & ſi eſsemus in dubio, adhuc pronuncian-
12 dum eſset ſententias non eſse conformes; *Ruginell d. § 12. gl. 1. c. 1. num. 26. Scacc. d. q. 17. lim. 1, n. 18.* Bene verum eſt, quod in hoc dici poteſt, illud eſse intelligendum de identitate cauſæ fundamentalis, non motrice, alioquin fere numquam ſententiæ eſsent cōformes, cum Iudex vnus moueatur ab vna cauſa, alius
13 ab alia, & conformitas magis conſideratur ex effectu, quàm ex verbis; *l. 1. § hæc autem, ff. quod quiſque iur. & relatum, de cenſ. ſid. Dec. conſ. 387. num. 2. Gabriel. conſ. 56. num. 6. Ruginell d. § 12. gl. 1. num. 8. Scacc. d. queſt. 17. limit. num. 21.* ideo recurrendum ad primam rationem, quia conditio nimis rem alterat.

Quod autem attinet ad ſubſtantiam iuramenti, an ſit deferendum, vtique ſentire videntur DD, quod ſi cōſtat de ſubſtantia debiti, incerta autem ſit quantitas, tunc circa quantitatem ſtandum eſse iuramento par-
14 tis agentis, & ſic probantis debiti ſubſtantiam: *Dec. in c. 1. num. 13. vers. tertio accedit, de probat. & conſil. 536 num. 1. Iaſ. in d. l. admonendi, num. 188. Natt. conſ. 3. num. 19. Crauet. conſ. 198. num. 9. & conſ. 662. num. 32. Cephal. conſ. 297. num. 13. & conſ. 678. num. 62. 63. Rot. diuerſ. deciſ. 746. num. 1. 2. vbi de communi, p. 1.* tamen id procedit, ſi adſint aliæ coniecturæ, quibus
15 probetur aliquo modo quantitas, & quando debitor negaſset debitum, & conuictus eſset de mendacio, & conſtaret de eius dolo, nam tunc probato debito ſtaretur iuramento creditoris quo ad quantitatem, ſecus eſt, quando debitor fatetur debitum, ſed non in tanta quantitate; *Iaſ. in d. l. admonendi, num. 158. in fin. vbi Bart. num. 163. ff. de iureiur. Bolognet. in l. in actionibus num. 86. in fin. ff. de iureiur. Tiraq. in l. ſi quand. n. 660.*

ver∫.

vers. & debent. C. unde vi. Cacher. decis. 96. in fin. Rot. diuers. 1 decis. 746. num. 3. 4. Ludou. Sacc. cons. 130. numero 7. 8. lib. 2. Ideo nec sententias esse conformes, nec locum esse iuramento iuris esse censeo.

CAPVT C.

EPITOME.

Substitutiones posteriores verbis directis non possunt importare fideicommissum.

SVMMARIVM.

1 *Institutis filijs si mortis tempore non extent, efficitur locus substituti.*
2 *Substitutio facta decedenti sine filijs, euanescit filijs extantibus.*
3 *Vulgaris substitutio quid sit.*
4 *Verbum: Instituit: est directum, & ciuile.*
5 *Verbum: hæres: est directum.*
6 *Substitutio præsumitur potius directa, quàm obliqua.*
7 *Substitutio directa non potest trahi ad fideicommissariam.*
8 *Substitutionis vulgaris natura est, & vno admisso cæteræ substitutiones caducentur.*
9 *Hæredi sine filijs decedenti facta substitutio, filijs extantibus euanescit, licet decedant.*
10 *Verbum: quandocumque, vel post mortem: signant tractum futuri temporis.*
11 *Verbum: Attinentes, vel proximiores: intelligitur de extantibus mortis tempore.*
12 *Attinentes, vel cognati non sunt voces tractum futuri temporis importantes.*
13 *Agnationis iura non habent nascituri.*
14 Dictio: *ipsius: restringit.*
15 *Verbum: deficere: quid importet.*
16 D*eficere dicitur etiam, quod numquam fuit.*
17 D*eficere dicitur, quod esse desijt.*
18 *Vulgaris substitutionis casus sunt impotentia, & voluntas.*
19 *Substitutiones quomodo caducentur.*
20 D*ictio: tunc, & eo casu: quid importet.*
21 *Fideicommissum quomodo præsumatur, vel non.*
22 *Clausula codicillaris an possit trahere directam substitutionem ad fideicommissum.*
23 *Vocatum qui se prætendit, debet probare.*
24 *Fideicommissum non extare in dubio dicendum est.*
25 *Fideicommissi inductio est odiosa.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

IN causa Ferrarien. bon. pro DD. Iacobellijs, & Illustrissimo D. Erneste, & alijs de Beuilaqua aduersus Zauinellos agentes vigore cuiusdam fideicõmissi bene visa, & sæpe, ac sæpius considerata facti specie mihi proposita, & ponderatis rationibus, quæ vtrinque vidẽtur posse adduci, omissoque longo apparatu, qui in hac materia soler, & fieri potest, breui via in eam descendo sententiam, vt Zauinellus, ac alijs agentes cõtra Iacobellium sine actione experiantur eò, quòd nullum extet fideicommissum ad eorum fauorem in bonis q. Iulij Zauinelli testatoris, qui admisso Alexãdro vti proximiore de eius agnatione cæteri censentur perpetuo exclusi, & caducatæ remanent quæcumque aliæ substitutiones, de quibus in testamento, vt ex infrascriptis facile demonstrabo, & per consequens Illustrissimi DD. de Beuilaquis ad nullam tenentur euictionem.

Prima igitur institutio, quam fecit dictus Iulius, respicit
filios masculos ipsius testatoris, quos sibi fecit hæredes vniuersales, vt in eius testamento. Hæc certe defecit, quia mortis tempore dictus Iulius nullos habuit
1 filios: *Alex. cons. 14. num. 7 lib. 4.* & testamentum incœpit habere vires à sequenti vulgari substitutione. *Bart. in l. 1. num. 28. vbi Rip. num. 161. & ibi communiter* DD. *ff. de vulg. & pup. subst.*

Altera institutio eodem continuato sermone fuit huiusmodi, quòd si dictus D Iulius filios masculos non habuerit, tunc, & eo casu sibi hæredes vniuersales instituit in bonis immobilibus quoscumque illius attinẽtes proximiores de eius agnatione: casus huius substitutionis venit in personam D. Alexandri Zauinelli, qui etiam vti talis admissus fuit.

Tertia substitutio fuit, quòd attinentibus non extantibus, vel deficientibus ita, vt nullus ex agnatione ipsius existeret, vel in rerum natura non reperiretur, tunc, & eo casu testator sibi hæredem vniuersalem instituit sacrum montem Pietatis: hæc euanuit propter existẽtiam, & additionem dicti D. Alexandri: ad *tex. in l.*
2 *post aditam, vbi Sapia. num. 8. & alij communiter; C. de impub. & alijs subst. Peregr. de fideicomm. art. 15. num. 3.*

Hinc nemini dubium esse potest, quin secunda, & tertia institutio sint post primam vulgares substitutiones, quia verbis directis fiunt, & in locum primæ deficientis sufficiuntur, vt patet ex his, quæ tradit *Nicol.*
3 *Intrigl. de subst. cent. 1. quæst. 9. num. 4. 5. 6. 7. & seq. & quæst. 18. per totam. Peregr. de fideicom. art. 15. n. 3. Fusar. quæst. 34. num. 11* Nam verbum; instituit: est
4 verbum directum, & ciuile: *Cephal. cons. 269. num. 17. Intrigl. d. tract. cent. 3. quæst. 31. num. 29. 31. Peregr. art. 34. num. 49.* maxime si addatur verbum; hæres:
5 *Crass. de success. lib. 1. §. substitutio, quæst. 5. num. 2. Peregr. d. art. 34. num. 49.* & tale verbum respectu primæ Institutionis importat institutionẽ, respectu vero
6 secundæ substitutionem. *Dec. cons. 184. num. 5.* & hæc præsumitur semper potius directa, quàm obliqua. *Menoch. cons. 85. num. 81. Ludouic. cons. 58. num. 3. Intrigl. d. cent. 1. quæst. 8. num. 29.* & propterea huiusmodi substitutiones in vim vulgaris sustineri debẽt, quia

impos-

7 impoſſibile eſt, quòd ſubſtitutio facta per verbum directum trahatur ad fideicommiſſum: *Dec. conſ. 204. num. 6. verſ. & ab iſta communi Gratian. diſc for. lib. 4. c. 764. n. m. 20.* vnde eſt quòd adita hæreditate ab inſtituto, vel primo ſubſtituto alia vulgaris directa ſubſtitutio non poteſt ſuſtineri in vim fideicommiſſi: *Ceph. conſ. 401. num. 19.*

Vt igitur magis in ſpecie loquamur, ſi verba ſecundæ, & tertiæ ſubſtitutionis diligenter attendamus, ſatis conſtabit non fuiſſe inductum aliquid fideicommiſſum inter vlteriores attinentes teſtatoris proximiores de eius agnatione, quia admiſſo dicto D. Alexandro vti proximiore non legitur in teſtamento, quòd alij poſteriores inuicem, vel vnus poſt alium fuerint ſubſtituti, & ob id dicuntur potius vulgariter ſubſtituti, quã per fideicommiſſum inter ſe, maxime cum non adſint alia verba tractum futuri temporis importantia, vel perpetuum fideicommiſſum ſignificantia, tunc enim primo admiſſo cæteri tamquam vulgariter ſubſtituti

8 perpetuo cenſentur excluſi, hæc eſt inſignis doctrina: *Raph. Com. in l. cum ita, §. in fideicommiſſo num. 4. verſ. et videtur, ff. de leg. ſecundo Alex. conſ. 13 n. 7. & conſ. 14. num. 12. lib. 4. Soc. conſ. 104. n. 10. verſ. ſed quando lib. 3. Ruin. conſ. 100. num. 3. lib. 2. Dec. conſ. 204. n. 6. 7. Crauet. conſ. 16 t. n. m. 7. Ceph. conſ. 269. num. 15. 16. & conſ. 326. num. 25. 26 27. Menoch. conſ. 85. num. 54. & ſeq. & num. 67. cum ſeq. latius idem Menoch. lib. 4. præſ. 71. num. 29. 30. 31. & ſeq.* vbi tollit omnia contraria: *Peregr. de fideicomm. art. 15. num. 3. & art. 19. num. 33. verſ. aut vero, late Petra eod. tract. q. 5. n. 148. verſ. contrariam tamen, & num. 149. vbi fuſe Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 12. num. 11. verſ. quo fit pulchre Ladereh. conſ. 72. num. 20. & conſ. 58. num. 30.* ſufficit enim quòd bona dicti Iulij ſemel peruenerint ad proximiores, etiam ſi penes eos perpetuo non remaneant, quia teſtator voluit ſibi de hæredibus tantum prouidere ſæpius vulgariter ſubſtituendo, non etiam fideicommiſſum facere, vt dicunt præfati Doctores.

Et ſane huic valde ſimilis eſt caſus, de quo *Auch. conſ. 137. num. 2.* ſcribens, quòd teſtator inſtituerat ſibi hæredem Menguccium filium ſuum, & eo decedente ſubſtituerat ipſius filios, & ſi contingeret Menguccium

9 & filios decedere ſine filijs, ſubſtituerat pauperes, & decidit, quod ex quo Menguccius ſuperuixit patri, licet ipſe poſtea cum filio ſuo deceſſerit, tamen non eſſe locum ſubſtitutioni pauperum, & eum ſequitur *Crauet. conſ. 205. num. 5. Menoch. conſ. 399. num. 16. 17. 18. 19. Peregr. de fideicom. art. 15. num. 31.* qui licet ab initio videatur impugnare, *Aucharanum, & Menochium*, tamen eis conſentit in ſubſtitutione facta per copulam, pro vt eſt caſus noſter.

Et hæc certa ſunt ſtante, quòd in hac diſpoſitione nullum cernitur verbum tractum futuri temporis ſignifi-

10 cans, quale eſt; quandocumque vel poſt mortem: *Alex. conſ. 13 num. 7. lib. 4. Crauet. conſ. 22. num. 7* vel dictio: in infinitum, vel in perpetuum: *Ladereh. d. conſ. 58. num. 31. verſ. ſecundo reſpondeo*, & ſimilia, de quibus *Menoch. d. præſ. 71. num. 35.* Nam verbum: attinentes proximiores de agnatione intelligitur de extan-

11 tibus mortis tẽpore, vel conditionis purificatæ: *Alex. d. conſ. 14. num. 15. 16. Petra d. q. 5. n. 149. verſ. quinto etiam dici poteſt Peregr. d. art. 19. n. 33. verſ. aut vero*, hæc enim nomina: Attinentes, proximiores, cognati, agnati, & ſimilia de per ſe non important tractum fu-

12 turi temporis, vt per *Peregr. d. num. 33. verſ. aut vero, late Menoch. d. conſ. 85. n. 60. 61. & d. præſ. 71. n. 29. 30. & ſeq. Petr. d. q. 5. n. 149. verſ. quinto etiam, & n. 151. verſ. ſeptimo ceſſat.*

Et verba illa: ipſis non extantibus, vel deficientibus reſpiciunt tempus purificatæ conditionis, vbi teſtator moriens filios maſculos, neque proximiores haberet, quod manifeſtius apparet ex ſubſequentibus verbis ita quòd nullus ex agnatione eius exiſteret, & in rerũ natura non reperiretur, clare. n. talia verba ſonant in præteritum ad tempus conditionis ſupradictæ: *Alex. d. conſ. 14. num. 16. lib. 4. Menoch. d. præſ. 71 n. 33. verſ. & quod ait:* Alij enim proximiores nati poſt admiſſionem dicti Alexandri non habent iura agnationis, &

13 excluſi cenſentur: *Peregr. d. art. 19. num. 33. verſ. aut reliquit. Menoch. in dd. locis*, & tanto magis id verum eſt, quia ſemper teſtator appoſuit pronomen: ſuum: dicens attinentes ipſius, de agnatione ipſius, vt in dicto teſtamento, quæ verba non poſſunt extendi ad vlteriores, ſed tantum reſtringuntur ad natos tempore

14 mortis diſponentis; ita poſt multos *Petra d. q. 5. n. 151. verſ. ſeptimo ceſſat.*

Neque vis eſt facienda in illis verbis: *non extantibus, vel deficientibus*, quaſi primum reſpiciat non exiſtentiam, alterum vero exiſtentis mortem: Nam hæc verba nihil alterant diſpoſitionem, quin vulgaris ſit ſubſtitutio, quemadmodum in ſimilibus caſibus loquuntur Doctores, vt penes *Laderch. d. conſ. 72. n. 20.* Etenim verbum deficientibus, exponitur idest, non adeunti-

15 bus, vt quia noluerunt, vel quia non potuerunt: *Soc. iun. conſ. 181. num. 30. lib. 2 pulchre, & melius Nicol. Intrigl. d. cent. 1. q 9 num. 5. in fin.* & eodem ferè modo videtur etiam exponere *Menoch. conſ. 50. num. 24. verſ. reſpondetur, ad fin. & num. 25. 26.* nam licet quandoque deficere ſumatur pro eo, quod nunquam fuit:

16 *Soc. iun. conſ. 181. num. 30 lib. 2. Menoch. d. conſ. 50. n. 28. 29. Gratian. diſc. for. lib. 4 c. 773. num. 22.* tamẽ vere, & magis proprie deficere dicitur, qui iam natus

17 deſijt eſſe in rerum natura: *Soc. iun. d. conſ. 181. n. 30. pulchre Surd. conſ. 336. num. 1. lib. 3. Gratian. d. c. 773. num. 22. 23. 24.* vnde teſtator noſter ad tollendas omnes ambiguitates per huiuſmodi verba voluit expreſſe compræhendere vtrumque vulgaris ſubſtitutionis ca-

18 ſum, ſcilicet impotentiæ, & voluntatis, de quibus *in l. cum propones, C. de hær. inſt. Peregr. d. art. 15. num. 3.*

Hinc ſatis apparet, quòd ſubſtitutio Montis Pietatis nihil infert ad inducendum fideicommiſſum inter attinentes vlteriores teſtatoris, quia eſt vulgaris facta ſub conditionibus ſuprafcriptis, quæ defecerunt propter exiſtentiam, & aditionem dicti Alexandri, vnde ipſa expirauit ad tradita: *in d. l. poſt aditam: C. de impub. & alijs ſubſt.* & ſane verba huius ſubſtitutioni ſunt merè directa, & ciuilia, ideoque inepta ad fideicommiſſum, ſolum apta ad vulgarẽ, vt viſum eſt adeo, vt concludere neceſſe ſit Montem Pietatis fuiſſe tantum vulgariter ſubſtitutum: *Menoch. d. conſ. 85. num. 63.* nihil enim concurrit, propter quod conijcere valeamus teſtatorem voluiſſe aliquos per fideicommiſſum vocare, ſed, vt dixi, voluit per plures ſubſtitutionum gradus de hærede ſibi prouidere, vnde admiſſo dicto D. Alexandro vti proximiore vocato in prima ſubſtitu-

19 tione, reliquæ ſubſtitutiones ſtatim expirant, & perpetuo

petuo censentur caducatæ; *Ceph. cons. 394. num. 33. Pecra d. q. 5. num. 148. vers. contrariam tamen.* & hoc
maxime procedit stante illa dictione; tunc, & eo casu,
posita in vtraque substitutione, quæ denotat tempus
præcisum, & substitutionem ad casum expressum re-
20 stringit: late *Ceph. cons. 326. num. 31. 32. Menoch. cons.
399. num. 19.* certi igitur reddimur, quòd testator no-
luit vocare montem Pietatis, nisi quando tempore
eius mortis nullos haberet filios, nec attinentes de eius
agnatione.

Accedat, quòd testator non prohibuit alienationem eius
bonorum, neque dispositiue onerauit eius vlteriores
proximiores in infinitum, minusque eos inuitauit ad
aliquod commodum, ideo hæc Montis substitutio nõ
21 potest aliquid inferre ad inducendum fideicommis-
sum inter attinentes posteriores à dicto Alexandro
descendentes, vel quoquomodo existentes: ita re-
spondet *Alex. d. cons. 14. num. 16. vers. superesse vide-
tur, & num. 17. lib. 4.*

Neque recurrendum est ad clausulam codicillarem, si
extat in hoc testamento, quia non potest hanc vulga-
rem substitutionem verbis mere directis, & ciuilibus
22 factam ad fideicommissum reducere vt *per Laderch.
d. cons. 58. num. 24. & num. 30. vers. Doctores ergo.*

His stantibus possunt rei conuenti dicere Actoribus; de
vobis non loquitur substitutio, inanis est vestra actio:
*Rim. iun. cons. 110. num. 15. 16. Bursat. cons. 337. n. 4.
Surd. cons. 448. num. 32.* neque scriptura testamenti
vos compræhendit: *Bald. cons. 232 num 2. lib. 5.* ete-
23 nim qui se prætendit vocatum ex testamento, id con-
iecturis claris, efficacibus, & necessarijs docere debet:
*Dec. cons. 287. num. 9. Paris. cons. 87. num. 18. in secun-
do Ceph. cons. 46. num. 19. Surd. cons. 559. num. 3.* in
dubio enim fideicommissum non extare pronuncian-
24 dum est: *Crauet. cons. 180. num. 4. Alba. cons. 31. n. 9.
Ceph. cons. 477. num. 22. late Rim. iun. cons. 42. n. 118.
Honded. cons. 56. num. 36.* & ratio est, quia inductio
fideicommissi est odiosa, & stricti iuris, & ideo non
25 præsumitur: *Crott. cons. 313. num. 17. Ceph cons. 477.
num. 26. Menoch. cons. 393. n. 55. Surd. cons. 236. n. 51.*
concludo igitur nullum extare fideicommissum, reos-
que esse absoluendos, & ita, &c.

CAPVT CI.

EPITOME.

Obligatio Cameralis quando efficiat, vt clericus pro debito ciuili posſit, carcerari, vel excommunicari.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non tenetur, nisi in quantum facere potest.*
2 *Clericus pro debito ciuili non potest carcerari, vel ex-
communicari.*
3 *Clerici quomodo constringantur ad soluenda debita ci-
uilia.*
4 *Clericus non compellitur bonis cedere.*
5 *Clericus non potest carcerari etiam pro executione con-
tractus iurati, aut sententiarum conformium.*
6 *Clericus non potest renunciari beneficio cap. Odoar-
dus.*
7 *Clericus minorum ordinum an gaudeat beneficio cap.
Odoardus.*
8 *Obligatus in forma Cameræ an possit carcerari.*
9 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam, &
quas exceptiones admittat.*
10 *Clerici obligati in forma cameræ an possint excommu-
nicari, & carcerari.*
11 *Obligationis Cameralis practica.*
12 *Clericus obligatus in forma Cameræ si efficiatur periu-
rus, potest carcerari.*
13 *Iuramentum in contractu an efficiat, vt quis, carcerari
possit.*
14 *Clericus carceratus manet in carceribus donec disputa-
tur, an sit carcerandus.*
15 *Captura dum disputatur, an sit valida, vel fienda, quid
agendum.*
16 *Episcopus an possit carcerare vigore obligationis Ca-
meralis.*
17 *Obligatio Cameralis facta coram Ordinario quid va-
leat.*
18 *Obligationis Cameralis quis sit executor.*
19 *Clerici abstineant ab obligacione Camerali.*
20 *Cameralis obligationis tres sunt Iudices.*
21 *Cameralis obligatio non extensa non valet.*
22 *Excommunicatio vigore Cameralis obligationis non
fertur, nisi in subsidium.*
23 *Obligatione Camerali stante an recipiantur censuræ.*
24 *Inops, & pauper an excommunicetur vi obligationis
Cameralis.*
25 *Excommunicatio non fertur contra debitorem ante
moram, & culpam.*
26 *Sequestrum impedit effectum obligationis Cameralis.*
27 *Obligatio Cameralis eliditur per exceptionem non im-
plementi.*
28 *Obligatio Cameralis an sit executiua extra statum Ec-
clesiæ.*
29 *Ordinarius an possit procedere ad censuras stante obli-
gatione Camerali.*

Ne scribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

CVm adhuc durarent aliquæ contagionis re-
liquiæ, euenit casus, quòd cum R. D. Io: Ma-
ria Marammotus vti conductor quarum-
dam possessionum personæ Illustrissimæ es-
set obligatus ad soluendos affictus in forma
Cameræ Apostolicæ, multoties fuit petitũ, vt carcerare-
tur, & postquã se absentauit, vt excõicaretur eò quòd
non soluisset, nec ad soluendum se pararet, & cũ quæ-
situm fuisset, quid iuris, ego censui horum neutri fo-
re locum, quia Marammotus est Sacerdos, qui non te-
netur, nisi in quantum facere potest, etenim clericus
pro causa ciuili, & pro debitis personalibus regulari-
1 ter conueniri non potest, nisi in quantum facere po-
test, & idcirco non potest carcerari, seu personaliter
detineri, aut censuris adstringi: ad tex. in c. peruenit.
2 *de fideius. & in cap. Odoardus, vbi Host. Io: Andr. &
Henric. de solutio, clare Couar. var. resol. lib. 2. c. 1. num. 9.
Farin. in prax. q. 27. n. 65. 66. 67. 98. late Grass. de eff.
cler.*

cler. eff. ect. 7. num. 1. Bellet. diſquiſ. cler. p. 1. tit. de cler. debit. §. 1. num. 1. 5. Theſ. iur. for. eccl. c. 11. num. 12. 13.
qui omnes concludunt, quòd clerici pro ſoluendis de-
bitis coguntur per ſequeſtrationem fructuum benefi-
ciorum, vel diſtractionem bonorum patrimonialium
3 vel ab eis exigitur cautio iuratoria de ſoluendo, vbi
peruenerint ad pinguiorem fortunam, nec bonis ce-
4 dere compelluntur: *Farin. d. q. 27. num 65. & ſeq. Ricc. in prax. reſol. 244. num. 1.* vbi cæteros allegat.

Et hæc vera ſunt, & procedunt, etiam ſi agatur de con-
tractu iurato, vel de executione rei iudicatæ, aut trium
ſententiarum conformium, adhuc enim clericus gau-
5 det beneficio cap. Odoardus, & pro debito ciuili non
poteſt carcerari, aut cenſurari: ſic tenet *Couar. d. lib. 2. cap. 1. ſub num. 9. ſentit Farin. d. q. 27. num. 70. pulchre prax. Neap. c. 3. num. 13. in magnis Ricc. reſol. 249. n. 2. & reſol. 254. num. 3. verſ. cæterum Bellet. diſq. cler. tit. de cler. debit. §. 1. num. 2. Theſaur. for. eccl. d. c. 11. n. 13. verſ. addo Graſſ. d. eff. 7. num. 25.* vbi tamē inquit aliud
eſſe, ſi clericus iurauit ſoluere debitum integre, vel cū
alia dictione diminutionem tollente, quod tamen nō
admitto, quia huic priuilegio renunciari non poteſt
6 maxime verbis generalibus, & tacitis: *Bellet. d. §. 1. num. 2. 3. 32. Ricc. d. reſolut. 252. num. 2. verſ. cæterum Prax. Neap. d. c. 3. num. 4.* quia eſt totius ordinis cle-
ricalis.

Et licet *Couar. d. lib. 2. c. 1. num. 9.* putet ſolum clericum
beneficiatum, aut ſacris initiatum gaudere beneficio
dicti c. Odoardus, non autem eos, qui tantum mino-
7 ribus ſunt inſigniti, & eum ſequatur *Farinac. d. quæſt. 27. num. 69.* tamen verius eſt, & receptius, quod etiam
clericus minorum ordinum gaudeat eodem priuile-
gio, dummodo incedat in habitu, & tonſura, & inſer-
uiat Eccleſiæ, quia hoc fuit conceſſum vniuerſo ordi-
ni clericali, & appellatione clericorum veniunt etiam
iſti, ſic tenent verius: *Bellet. d. tit. de cler. deb. §. 1. n. 5. Prax. archiep. d. c. 3. n. 3. Gratian. diſc. for. 222. n. 29. Graſſ. d. eff. 7 num. 4.*

Hæc autem de plano videntur procedere, vbi iuramento
non accedit obligatio Cameralis, verum ſi clericus
obligetur ad ſoluendum in forma Cameræ Apoſtoli-
8 cæ, an tunc valeat carcerari, vel excommunicari, an-
tequam excutiatur, vel etiam ſi inops ſit, aut diues, res
valde controuerſa eſt, multi enim cenſuerunt hunc
clericum ſic obligatum priuari beneficio c. Odoar-
dus, quia obligatio Cameralis habet executionem
9 paratam, & non admittit aliquam exceptionem, niſi
falſitatis, ſolutionis, & pacti de nō petendo: ita *Gomeſ. in compend. vtriuſque Signat. col. vlt. Galleſ. in tract. de oblig. Cameral. p. 1. q. 2. num. 8. 10. Intrigl. ſing. 78. n. 3. lib. 1. Farinac. in prax. d. q. 27. n. 70. in fin. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16. in fin. Zacchias ad Galleſ. q. 15. num. 9. Scacc. in prax. lib. 1. c. 62. num. 17. in fin. Bellet. diſq. cler. tit. de cler. debit. §. 2. n. 7. Theſaur. for. Eccl. c. 11. n. 14.*
vbi admonet clericos, ne ſe obligent in forma Came-
ræ Apoſtolicæ, quia tunc poterunt opponere tantum
prædictas exceptiones, & poterunt excommunicari,
ſicut laici, & non poterunt excarcerari, niſi ex Ponti-
ficis gratia ſpeciali conſtito ſummarie de paupertate.

Verum alij cenſuerunt verius, & receptius eſſe, quòd cle-
rici etiam obligati in forma Cameræ nequeant carce-
rari, aut excommunicari, quia hoc beneficium eſt in-
10 ductum in fauorem totius ordinis clericalis, cui re-
nunciari non poteſt: ita *Couar. d. lib. 2. c. 1. ſub num. 9. Ferret. conſ. 254. num. 14. lib. 2. Rubin. conſ. 21. Attaman. conſ. 63. Merēna, conſ. 22. Brun. à Sole in compend. reſolut. propoſ. iur. verb. clericus Maur. Burg. in tract. de laudim. lib. 3. inſpect. 19. num. 4. 5. Zanch. in tract. de priuileg. eccl. priu. 114. num. 11. Monald. conſ. 28. num. 5. lib. 2. & conſ. 124 num 4. lib. 1. Io: Segura, de Auilos in direct. iud. eccl. p. 2. c. 13. num. 17. Gaſp. Beat. in tract. de inop. debit. c. 17. num. 9. in 3. tom. tract. diuerſ. p. 2. Ricc. in prax. reſol. 252. num. 2. verſ. cæterum,* vbi quod ita
ſeruatur in praxi: *Carol. de Graſſ. de eff. cler. effect. 7. num. 12.* vbi teſtatur de magis communi, & magis ve-
ra ſententia.

Hinc redditur valde dubia huiuſmodi quæſtio, & non
poteſt negari, quin hæc ſecunda opinio ſit communis
licet habeat auctores minus claſſicos, ſed puto primā
eſſe etiam communem, & vſu magis receptam in Cu-
ria Romana, & eam veriorem puto, declaratam tamē
vt inferius, practicatur enim quòd vigore talis obli-
11 gationis Cameralis clerici carcerantur, & excommu-
nicantur: *Farin. d. q. 27. num. 70. in fin. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16. in fin. pulchre Zacchias ad Galleſ. de oblig. Cam. q. 15. num. 9. Theſaur. d. c. 11. n. 14.* qui reddunt
rationes; & multo magis poterit clericus carcerari, ſi
erit periurus, iam enim incipitur agi de crimine ciui-
liter, & tunc poterit etiam epiſcopus, & quilibet ordi-
12 narius deuenire ad capturam, vel cenſuras: *c. hoc videtur 22. q. 5. Couar. d. c. 1. num. 9. verſ. quoties Bellet. d. tit. de cler. deb. §. 2. num. 10. Prax. Neap. d. c. 3. num. 16. verſ. poterit,* & licet dictum ſit, quod etiam in contra-
13 ctu iurato adhuc liceat allegare beneficium *d. cap. Odoardus,* hoc tamen non pugnat cum prædictis quia
illud intelligitur, antequam quis incurrat periurium,
poteſt enim petere habilitationem à iuramento, qua
obtenta gaudebit priuilegio, verum ſi prius efficiatur
periurus, tunc non euitabit carcerationem volente
creditore: *Carol. de Graſſ. d. eff. 7. num. 22.* vbi diſtin-
guit; & ratiocinatur.

Et hæc adeo vera ſunt, quod poſtquam clericus eſt car-
ceratus, ſi incipiat diſputari, an potuerit iure arreſta-
14 ri, adhuc manere debeat in carceribus, donec articu-
lus diſputatur: *Hoſt. in d. c. Odoardus, num. 4. 5. Prax. Neap. d. c. 3 ſub num. 17. Bellet. d. tit. de cler. debit. §. 1. num. 31.* quod procedit ſemper, vbi tractatur, an vali-
da ſit captura: Verum ſi antequam carceretur, oria-
15 tur dubium, an ſit locus carcerationi, tunc interim
non debet carcerari: *Gratian. diſc. 222. num. 41. Carol. de Graſſ. d. eff 7. num. 16. 17. 18.*

Poſita autem pro vera illa opinione, quod clericus vigo-
re talis obligationis poſſit carcerari, & excommuni-
cari, inſurgit dubium, an id etiam fieri poſſit co-
ram epiſcopo, vel alio clerici ordinario, vel ſolum ab
Auditore Cameræ Apoſtolicæ, & ſane ab vtroque fie-
16 ri poſſe, dummodo aliàs ſit iudex clerici competens,
ſentire videtur *Galleſ. de form. Cam. oblig. p. 2. q. 3. n. 3. Scacc. in prax. lib. 1. c. 22. num. 9. 10. 11.*

Sed cum iſte bonus auctor, & in hac materia ſingularis
multa eximia dixerit, hic tamen ex ſuo capite loquens
nihil enim allegat, non recipitur & cenſeo verius eſſe,
17 & receptius, quod obligatio in forma Cameræ facta
coram epiſcopo, vel eius Vicario non habeat effectum
executiuum ſine bracchio A. C. ſed poterit creditor
ea vti, ac ſi eſſet alia obligatio ſolita fieri in partibus

iuxtam

iuxtam consuetudinem regionis : ita *Prax. Archiep. d c.117.num.4.* & per totum. Nam solus Auditor Cameræ iuxta suas facultates poterit carcerare, & excõmunicare clericos, & laicos sic obligatos, & nullus alius ferre poterit censuras, quia ipse priuatiue quo ad alios est solus Iudex competens, & executor Cameralis obligationis, & quidquid alij Iudices attentauerint erit irritum, & inane: *Prax. Archiep. d c.117.num.1. Zacchias ad Gallesi. de oblig. cam. q.12.num.1. & prius quest. 2. num. 23. Rota Rom. penes dictum Zacch. in add. ad Gallesi. decis. 1. num. 19. & decis. 56. num. 9. & decis. 75. num. 1. & decis. 120. num. 6.7. Marchesan. de commiss. appellat. in caus. cam. oblig par. 1. §. 1. num. 12. fol. 693. & num. 241. fol. 719.* & hoc sentire videtur *Thesaur for. Eccl. d. c. 11. num. 14.* dum monet clericos, vt in Curia Romana abstineant ab obliga-
19 tione Camerali, ob multa pericula, quibus se exponunt, quasi sentiat, quòd extra Curiam Romanam non erit adeo timendum de hac obligatione: solus igitur A. C. est executor obligationis Cameralis, & cum eo tantum concurrunt Vicarius Pontificis, & fo-
20 rum Capitolinum ita, vt sit locus præuentioni: *Marchesf. d. tract. par. 1. §. 1. num. 16. fol. 693.* & hoc modo possunt concordari illæ discrepantes sententiæ, vt vna procedat in Curia Romana, altera vero extra illam, quidquid dicant Gallesius, & Scaccia.

Accedat in casu nostro, quòd forma Cameralis obligationis non fuit extensa, neque Marammotto intimata cum extensione, & tamen certum est, quòd si contra-
21 ctus sit rogatus extra tribunal A. C necesse est fieri extensionem illius obligationis, alioquin nulliter proceditur: ita *post Gallesi. de oblig. cam. p. 3. sub §. de processu ipso num. 9. Rota censuit penes Marchesf. de comm. appell. ab oblig. Cam. p. 1. §. 1. 120 121. & decis. 21 n. 3. fol. 744. & decis. 27. num. 3 fol 753. & decis. 29. n. 1. fol. 755.* Ergo hic nulliter proceditur ad censuras, vbi quis etiam potuit ignorare vim tantæ obligationis, quæ sibi fuit ignota, & non fuit certioratus de eius importantia.

Præterea excommunicatio vigore Cameralis obligationis non fertur contra aliquem, nisi (vt fertur) cum grano Salis, & in subsidium, quando non potest contra debitorem fieri executio realis, nec personalis, quia
22 vsus censurarum hodie permittitur tantum in subsidium ex *Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de reform. & ex constitutione Pij V. ita Prax. Neap. d. c. 117. num. 4. & clarius Tiber. Salust. in pract. Iudic. Aud. Cam. lib. 4. de formula oblig. Camer. quæ est in vsu, vers. aduerte etiam fol. 492. Scacc. in prax. de Iud. caus. ciuil. & crim. lib. 1. cap. 32. num. 32.* & aperte censuit *Rota in vna Tarracon. Archidiaconatus, seu exequutionis Breuis 24. Nouembris 1603. coram R. P. D. Iusto, vt penes Marchesan. de Commiss. appell. ab exequut. Breuis, & litterarum Apost. p. 1. c. 1. decis. 1. num. 2. fol. 336.* vbi in verbis Rota inquit. Et hinc factum fuit, quod in obli-
23 gationibus in forma Cameræ non suscipiuntur amplius Censuræ, sed earum loco præstatur consensus mandato exequutiuo ex reformatione Pij V. hic autem nondum constat, quòd non possit fieri aliqua executio realis: aut personalis, Ergo non est locus Censuris.

Sed esto etiam, quod dictus Marammotus sit inops, & decoctus, adhuc non potest excommunicari, quia vigore Cameralis obligationis non fertur excommuni-
24 catio contra pauperem, & impotentem ad soluendũ ex *Abb. in c. Odoardus, num. 9. de solutio Gallesi. in summa, reliqua de processu, sub num. 49. q. 5. pulchre Tiber. Salust. in d. pract. Iudic. lib. 1. c. 33. num. 2.* quod tamen intellige in Curijs Ordinariorum, & ex æquitate etiam in Curia Auditoris Cameræ, quia de rigore secundum constitutionem Gregorij XIV. 26. obligatis in forma Cameræ nullo modo prosunt *c. Odoardus, & c. peruenit.* aut moratoriæ dilationes per quoscumque decretæ, quia his non attentis hæc obligatio Cameralis debitæ executioni demandatur ita *Zacchias ad Gallesi. q. 19. num. 6.* hoc tamen certum est, quòd sententia excommunicationis contra debitorem non potest, ful-
25 minari ante culpam, & moram: *c. Romana, §. caueant, de sent. excommunicat. in 6. Couar. in c. alma mater, p. 1. § 10. num. 4. Rota penes Marchesf. d. decis. 1. n. 1. fol. 336.* hic autem constat de lapsu temporis, non tamen de culpa, ergo, &c.

Denique cum locator fecerit omnes fructus sequestrare adeo, vt conductor non posset libere de illis disponere, videtur, quod non sit locus censuris, quia per se-
26 questrum videtur legitime impeditus: ita *Gallesi. de oblig. Cam. q. 19. num. 3. Carroc. de sequestr. p. 3. q. 10. num. 1. Zacch. ad Gallesi. d. q. 19. num. 7.* vbi inquit ita Rotam censuisse, & sane cum locator teneatur patientiam præstare, dum sequestrat fructus, videtur pro parte sua contractum non implere, & propterea certum est, quod obligationem Cameralem elidit excep-
27 tio nõ implementi ex parte agentis, quia ille prius implere debet, qui agit: *Gallesi. d. trac. q. 17. n. 7. & ibi Zacchias num. 47. & Rota apud eundem Zacch. decis. 113. num. 15. decis. 116. num. 1. decis. 139. num. 2. decis. 145. num. 1. decis. 148. num. 11. Marchesf. d. tract. de commiss. app. ab oblig. Camer. p. 1 §. 1. num. 91. 92. 93. fol. 701. & decis. 4. num. 2. fol. 723.* penes eundem. Verum quia non fuit certum, an dictum sequestrum fuerit factum ex culpa locatoris, vel potius conductoris fructus dilapidantis, & facti deterioris conditionis, ideo super hoc multum non firmaui, sed quia multa concurrebant, quæ à Censuris esse abstinendum mihi suadebant, censui dictum conductorem non esse excommunicandum ex hactenus deductis, nisi meliora adducantur iura, & rationes, quia semper paratus sum ad audiendam veritatem, & ad faciendam Iustitiam.

Non tamen ex prædictis censeas negatum fuisse, quod stante obligatione Camerali non possit procedi executiue extra statum Ecclesiasticum, quia id nolui dicere, quoniam verum est, quod Instrumentum in forma Cameræ confectum in Vrbe, vel alibi habet executionem paratam etiam extra statum Ecclesiastici, vt super eo executiue procedatur saltem ex contrahen-
28 tium pacto, & tacita conuentione, vt inquit *Sigism. Scacc. in prax. de Iudic. caus. ciuil. & crim. c. 62. n. 20.* & si procedatur ad censuras extra Curiam Romanam, non potest procedi contra clericum, vel laicum, nisi
29 per proprium episcopum, vel eius vicarium, vt de cõmuni testatur *Scacc. in d. prax. c. 22. num. 10. 11.* sed volui dicere, quod in Curijs Ordinariorum non proceditur eadem via executiua, quia facit Auditor Cameræ, quia ipse habet speciales facultates à Pontifice, quas non habent Episcopi, & Ordinarij, qui id circo con-

eo contra impotentem, & inopem, fi de paupertate conftet non fulminant cenfuras: ex *Gallef. d. loco n. 49. Tiber. Salluft d. c. 33. num. 2. Prax. Archiep. d. cap. 117. num. 4* fit enim interpretatio huiufmodi obligationis iuxta ftylum fori in modo procedendi, & fi aliter intelligamus prædictas auctoritates Gallefij, & Scaeciæ, non fubfiftunt, & verius effe puto, quod alij fenferũt, vt vidimus; & fic procedetur quidem executiue extra Curiam Romanam, fed eo modo, quo folet fieri in obligationibus executiuis in partibus fieri folitis, non autem pro vt folet facere Auditor Cameræ Apoftolicæ: & propterea hic ad cenfuras, vel carcerationem non fuit deuentum, immo cum caufa fuiffet deuoluta ad ipfum Auditorem Cameræ, ille quoque abftinuit à cenfuris, & captura perfonæ ex caufis fibi bene vifis.

CAPVT CII.

EPITOME.

Si Minor velit trahere caufam ad Principem, & confanguineus petat fieri compromiffum ad formam ftatuti, quis præferatur, & potius audiendus fit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Mutinæ de compromiffis feruandum eft.*
2 *Statutum de compromiffis eft fauorabile.*
3 *Compromiffi ftatutum ligat etiam pupillos, & minores.*
4 *Filiusfamilias ligatur ftatuto de compromiffis.*
5 *Compromittere cogitur etiam priuilegiatus ftante ftatuto.*
6 *Minores, & pupilli poffunt trahere caufas ad tribunal Principis.*
7 *L. vnic. C. quand. Imper. inter pup. & vid. non cenfetur derogatum, nifi in fpecie dicatur.*
8 *Pupillus, & minor diues an gaudeat priuilegio miferabilium perfonarum.*
9 *Diuitiæ in pupillo non tollunt eius priuilegium.*
10 *Pupillus non eft, qui viuit fub patria poteftate, & non gaudet beneficio pupillorum.*
11 *Pupillus, qui habet patrem, non poteft trahere caufam ad Principem.*
12 *Filiusfamilias non poteft facere actus iudiciales.*
13 *L. vnic. C. quando Imper. non habet locum in filiofam.*
14 *Pater præfumitur diligere plus filium, quàm fe ipfum.*
15 *Deputatio iudicum inducis derogationem iuris in contrarium.*
16 *Vno conceffo omnia cenfeantur conceffa, per quæ deuenitur ad illud.*

Ne fcribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

CAufa, quæ proponitur ventilanda inter Cõfortes de Coccapanis non eft committen. Illuftriffimo Confilio, Iuftitię vigore *l. vnic. C. quand. Imper. inter. Pupil. & vid.* fed eft compromittendis Arbitris eligenda iuxtam formam *Statuti Mutinæ rub. 103. lib. 2. verf. & quia magis,* quo aftringuntur coniuncti vfque ad quartum
1 gradum ad compromittendum, altera parte Inftante,
& cum habeamus cafum ftatuti, nihil vlterius eft quærendum *l. Ancillæ, C. de furtis.* Quia prius feruandũ eft ftatuto, quam recurratur ad Ius ciuile: *§. Ius autem Inft. de Iur. nat.*

Etenim Statuto de compromiffis faciẽdis non folum valet, fed etiam eft fauorabile ad tollendas lites inter af-
2 fines: *Camil. Borel. de comprom. §. 1. glof. 1. num. 18. 19. cum feq. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 115. num. 3. part. 1.* vbi multos allegat. Et propterea d. Statuto de caufis compromittendis ligat, & comprælıendit etiam pu-
3 pillos, & minores ad *text. in l. fine hærede §. Lucius, ff. de admin. Tut. Bald. conf. 133. verf. 5. lib. 3. Marant. in fpecul. par. 6. princ. 2. par. Iud. 2. act. de compro. num 8. Blanc. de comprom. quæft. 3. princ. num. 39. verfic. pro alia parte,* vbi difputat ad partes, & refpondet contrarijs: *Borel. de comprom. §. 1. glof. 3. num. 53. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 115. num. 71. par. 1. late Scacc. in prax. Iud. lib. 2. cap. 2. num. 517. vfque ad num. 520.* vbi tollit omnia contraria *Cyriac. controuerf. 380. num. 27. lib. 2.* adeò vt eodem ftatuto compræhendatur etiam filiusfam. fiue fub patris poteftate exiftat,
4 fiue emancipatus fit *Carpan. d. cap. 115. num. 69. 70. & 91. part. 1.*

Non obftat Minor ætas petentis commiffionem, eo quòd fit priuilegiatus à *d. l. Vnic.* quia ftatuto de Compromifs. ligat etiam in caufis priuilegiatis *Lancillot.*
5 *de Attent. par. 3. princ. cap. 24. quæft. 25. num. 21. 22. Carpan. ad Statut. Mediolanen. d. cap. 115. numero 14. par. 1.*

Et propterea non nocet *d. l. vnic. C. quand. Imper.* quæ tribuit pupillo, & miferabilibus perfonis priuilegium
6 trahendi fuos aduerfarios ad Tribunal Principis, & eft fauorabilis, cui non cenfetur derogatum, nifi fpecialiter dicatur *Cyn. Ang. Fulg. & Caftren. in d. l.*
7 *vnic. franch. decif. 192. num. 6. 15. 17. Thefau. decif. 177. num. 9. Marchef. de commiff. p. 2. §. 2. num. 12. 13. Gratian. difcept. 182. num. 10.*

Quia primo dicere poffim *d. l.* non habere locum in pupillo, vel minore diuite, quia tunc non eft miferabilis
8 perfona *Innoc. in cap. Significantibus vbi Imol. de off. Deleg. Alex. conf. 121. num. 14. lib. 1. Ruin. in l. prima num. 96. vbi Socin. iun. num. 189. ff. folut. matrim. Iaf. in l. Titio Textores, num. 6. de leg. primo Bero. conf. 74. num. 20. lib. 3. Mafchard. de probat. conclu. 1064. num. 3. Marth. voto 209. num. 5.* qui in terminis loquitur.

Verum quia melius alij fenferunt d. priuilegium procedere etiam in pupillo diuite *Rol. conf. 76. num. 45. lib. 1. Mafch. d. conclu. 1064. n. 4. Menoch. de arb. iud. caf. 66. num. 5. 11. Gimb. decif. ciu. 82. num. 8.* ideo verius dico, quòd priuilegium *d. l. Vnic.* non competit aduerfario noftro, quia propriè non eft pupillus, neque

Minor,

Minor, cum Pupillus ille dicatur, qui est sine patre:
ad *tex. in l. pupillus ff. de verb. signif.* Et ideò ille, qui
habet patrem, & est sub eius potestate non gaudet
11 dicto Beneficio, nec comprænenditur *in d. l. Vnic. C.*
quand. Imper. vt ibidem dicit pulchre *glos. in verb. con-*
tra pupil. & sentit Castr. in Rub. C. eod tit. Conar. pract.
quæstionum, cap. 6. num. 2. vers. Nos. ac. pulchre Franch.
d. decis. 100. num. 15. 16. & 17. vbi in pupillo mascu-
lo id admittit sine dubio, quia patre existente pu-
pillus, vel minor non potest facere actus Iudiciales,
12 sed omnia sunt facienda per patrem vti legitimum
administratorem, de quo lex satis confidit.

Vnde nostro Aduersario non prodest Beneficium *d. l.*
quia adhoc, vt quis gaudeat illius priuilegio debet
carere saltem patre *Gratian. discept. 182 num. 1. in*
13 *fine*, & sic ei non conueniunt verba, neque etiam
mens, & ratio *d. l. Vnic.* quæ miserationis gratia pu-
pillos ita priuilegiauit, quia gubernantur a Tutoribus
qui plerumque in eorum officio delinquunt, vt post
Menoch. de arbitr. Iud. cas. 66. in 4. d. numero 9. inquit
Gratian. d. discep. 182. n. 2. sed Aduersarius non à tuto-
re, sed à patre gubernari debet, qui præsumitur plus
diligere filium quàm seipsum ad *text. in l. ist. quidem*
14 *§. Hæc quæ verb. magis vbi glos. ff. quod met. causa, §.*
finali Inst. de nox. act. Ergo lex prædicta non potest
sortiri effectum in filiosfam. qui est sub potestate pa-
tris.

Cum igitur Aduersarius noster non fruatur beneficio
d. l. vnic. nihil est, quod respondeamus ijs, quæ addu-
cuntur in contrarium, & præcipuè dum dicitur esse
necessariam *d. l. vnic.* specialem derogationem, ta-
men ex abundanti Dico statutum satis specialiter de-
rogasse, cum attinentibus certos deputauit Iudices
scilicet Arbitros compromissarios, quia tunc com-
15 præhenduntur etiam priuilegiati, ita respondet *Gra-*
tian. d. discept. 182. numero 14. 15. 16. Marchesan. de
commiss. Auot. caus. par. 2. §. 2. numero 102. & censuit
Rot. in vna Bononiensi 12. Maij 1594. de qua Zacch.
ad Gales. de oblig. Cam. decis. 93. num. 6. 7 vbi ponunt
multa similia; Etenim si Minor, & Pupillus compræ-
henduntur in d. statuto, & cogi possunt ad compro-
mittendum necessarium est, quod non possint recur-
rere *ad d. l. vnic.* quia hæc non se compatiuntur alio-
quin statuto posset facile eludi, etenim id esset absur-
dum, & vt effectum habeatur, cēsendum est derogas-
se alijs remedijs, quia vno concesso, omnia videntur,
concessa, per quæ deuenitur ad illud *l. 2. ff. de Iurisd.*
omn. Iud. § licet in fine Inst. quibus, ex causis mai. Lud.
Sacc. cons. 145. num. 16. lib. 2.

Non obstat, quòd Statuto loquatur de causis coram
aliquo Magistratu communis Mutinæ motis; hæc au-
tem causa non ventiletur coram simili magistratu,
sed Principe; Nam sufficit nobis, quod Aduersa-
rius non habeat priuilegium trahendi causam ad
Principem, quia non vtitur Iure pupilli, vel Mino-
ris, sed Iure filijfam. existentis sub potestate pa-
tris, qui non habet aliquod priuilegium, vt vi-
sum est.

Deinde respondeo, quòd hæc causa primogenituræ fuit
introducta coram Prætore Carpi, sub cuius Iurisdi-
ctione sunt bona controuersa, & pars vtraque petijt
tenutam, vt ex actis illius fori, & sic ab initio non fuit
introducta coram Principe, sed coram Prætore.

Verum si dicatur, quòd Prætor Carpi non est magistra-
tus communis Mutinæ, & sic hic locum habere non
posse Statuto Mutinensis, Nam respondebo, quod si
ratione loci Iudicij, vel bonorum placet recurrere ad
statuta illius Terræ, idem est dicendū quia in d. Terra
adest *statuto Carpi lib. 2. Rub. 31.* quod astringit simi-
liter coniunctos ad compromittendum.

Non ergo Compromissum potest euitari, quia statuto
in primis est seruandum *l. omnis Populi de Iust. & Iur.*
& quia aduersarius non est priuilegiatus vt causam
possit trahere ad tribunal Principis, vt vidimus, & ita
Iuris esse censeo, saluo, &c.

CAPVT CIII.

EPITOME.

Ecclesiæ, & clerici an teneantur ad gabellas, & Collectas pro bonis post collectas impositas ad eos peruentis, & quomodo sint cogendi ad eas soluendas.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ, & clerici sunt exempti à gabellis, & collectis iure diuino.*
2 *Clerici sunt exempti ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs.*
3 *Clerici etiam pro bonis patrimonialibus sunt exempti.*
4 *Laici exigentes onera à clericis sunt excommunicati.*
5 *Onera extraordinaria non imponuntur clericis.*
6 *Ecclesia tenetur ad collectas pro bonis in extimo descriptis.*
7 *Clerici non tenentur ad onera etiam prius eorum bonis imposita.*
8 *Bona Ecclesiarum, & clericorum sunt exempta.*
9 *Bona Ecclesiarum, quæ transeunt ad laicos, perdunt exemptionem.*
10 *Immunitas conceditur bonis etiam per clericos, vel Ecclesias acquirendis.*
11 *Bona Ecclesia censentur deleta de libro extimi.*
12 *Extimi bona sunt obligata pro Collectis.*
13 *Collectas quando teneatur soluere Ecclesia.*
14 *Bartoli sententia improbatur.*
15 *Collectarum impositionis tempus attenditur.*
16 *Collectas an soluere debeant clerici pro bonis acquirendis.*
17 *Ecclesia non teneutur ad onera incerta etiam prius imposita contra Bartolum.*
18 *Clerici numquam tenentur ad collectam, quæ crescit, & decrescit.*

Concil. Trident. sess. 25. cap. 20. de reformat. certiora
redduntur, quibus personæ ecclesiasticæ etiam
pro rebus suis proprijs, nedum suæ Ecclesiæ immu-
3 nes declarantur ab huiusmodi oneribus non ob-
stante quacumque consuetudine, quæ potius cor-
ruptela dicenda est adeo, vt talia onera impo-
nentes, vel exigentes à clericis, sint ipso facto ex-
4 communicati: ad *tex. in d. c. clericis, de immun. Eccles. in 6. Bellet. d. §. 1. num. 4 versic. quo circa, & numero 5. Graff. d. eff. 3. numero 5. 6.* vbi, quòd iste est casus Bullæ
Cœnæ Domini: *Duard. in Bullam Cœnæ Domini, can. 18. quæstione 6. num. 1. Antonin. Dian. d. tract. 2. de immun. Eccl. resol. 4. & resol. 39.*

Sed difficultas reducitur, vt plurimum, ad onera ordi-
naria, quia semper solent fateri Ecclesiasticos esse im-
munes ab extraordinarijs oneribus, & personalibus:
5 ad *tex. in d. l. placet, vbi Bart. Bald. &* DD *C. de sacros. Eccl.* Sed sub nomine onerum ordinariorũ fere quæ-
cumque grauamina compræhendunt, siue certa, siue
incerta, & variabilia, quàm immutabilia, & dicunt,
quòd bona erant obligata pro istis oneribus, antequã
ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticos peruenirent, cum in
extimo descripta reperiantur, & res transit cum suo
6 onere: *Festas. in tract. de extimo, & collect. part. 4. cap. 1. numero 50. & cap. 2. num. 13. 17. Brun. à sole in compen. resolut. propos. iur. in verb. fundus habens. Vasq. in tract. de success. in rep. l. quoniam in prioribus, par. 1. numero 654. C. inoff. test. Bero. consilio 150. numero 9 lib. 3. & de communi Bursat. cons. 16. num. 11. lib. 1.*

Nihilominus verius est, & receptius, quòd bona Eccle-
siarum, & clericorum sunt immunia à gabellis, & col-
lectis non solum imponendis, sed etiam quæ imposita
fuerant, antequam bona peruenirent ad tales exem-
7 ptos: *Felyn. in cap. Ecclesia S. M. numero 83. & sequenti de constitut. Ias. in d. l. placet, vbi DD. C. de sacrosan. Eccles. Anchar. consilio 129. Ruin. cons. 117. num. 4. 5. vol. 4. Barb. cons. 1. vol 3. Bald. consilio 50. numero 1. lib. 6. Rol. consilio 61. numero 7. lib. 4. Marcabr. cons. 40. numero 4 7. 25. Festas. de collect. par. 4. cap. 1. numero 4. Ferret. consilio 167. numero 11. lib. 1. & de Gabell. num. 437. & num. 449. Marant. cons. 99. num. 2. Bursat. cons. 42. num. 19. lib. 1. Marth. de Iurisd. par. 4. cent. 2. cas. 125. num. 18. Graff. de eff. cler. eff. 3. num. 26. 27. 28. 32.* vbi alteram opinionem dicit esse magis cõ-
muniter damnatã & ostendit hanc vltimam procede-
re, & veram esse tam si bona perueniant ad Ecclesias,
8 vel clericos ex titulo oneroso, quã lucratiuo: pulchre
Duard. in Bullam Cœnę Domini, can. 18. quæstione 6. numero 1.

Et sane de hoc non est mirandum, quia sicut bona, quæ
transeunt ab Ecclesia, vel clericis ad laicos, efficiuntur
9 obnoxia oneri collectarum, & gabellarum: *Bart. in l. Paulus, in fin. ff. de acquir. hær. DD. in l. licitatio, ff. de publican. Io. And. in c. 1. de immun. Eccl. in 6. Alex. cõs. 35. num. 18. lib. 4. Natt. cons. 311. num. 5. Rol. cons. 12. num. 61. lib. 4. Ferret. de Gabell. n. 450. Alb. cons. 513. num. 3. lib. 3* ita dicendum est fieri immunia, si à laicis
transeant ad Ecclesias, vel clericos, quia mutata con-
ditione personæ mutatur status, & conditio rei: *l. cum*
10 *quidam, §. si debitores, ff. de publican. & vectig. l. fiscus, de iur. fisc. c. vnic. §. verum, de iurepatr. in 6. Ias. cõs. 20. per tot. lib. 1. Sylua. cons. 32. num. 14. Marcabr. cons. 40. num. 5. vbi de communi. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 3. num. 12. Menoch. de arb. iud. cas. 562. n. 44. Alb. cons. 233. num. 3.* & ideo statim, quòd prędium, seu res per-
uenit ad Ecclesiam, vel ad personam Ecclesiasticam
ipso iure censetur deleta, & cancellata de libro Exti-
11 mi, in quo erat descripta, & eo ipso eximitur à regi-
stro Communitatis: *Felyn. in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero 77. versiculo 2. not. de const. Bart. consilio 180. Marant. consilio 99. numero 3. Festas. de extim. & coll. par. 4. cap 1. num. 5. & num. 53. & cap. 2. num. 14. Rim. iun. cons. 25. num. 16. lib. 1. Sylua. consilio 32. num. 19. Marcabr. consil. 49. numero 4. 7. 25. Graff. d. eff. 3. num. 39.*

Sed plerumque istæ Communitates solent dicere, quòd
vinculum huiusmodi iniecerunt, & posuerunt super
bonis, antequam peruenirent ad Ecclesias, vel Cleri-
cos, dicentes statuisse, quod bona omnia in extimo
descripta sint obnoxia pro gabellis, & collectis, &
12 confugiunt ad doctrinam: *Bart. in l. rescripto, §. final. num. 5. versic. videte, ff. de muner. & honor.* vbi inquit
posse laicos à principio efficere tributaria, & affecta
oneribus omnia prædia eorum territorij adeo, vt prę-
13 dia, quæ postea ad Ecclesias peruenerint, obnoxia
sint collectis imponendis.

Verum hæc Bartoli doctrina, seu cautela non est vera,
& si seruaretur, esset contra libertatem Ecclesiæ, non
enim debet inspici tempus, quo bona in æstimo de-
14 scribuntur, & pro collectis imponendis obligantur,
sed tempus, quo collectæ imponuntur, & propterea
Bart. in l. placet, num. 35. in fin. C. de sacros. Eccles. mu-
tauit sententiam, & dixit: Nec valet, si dicas, statu-
tum dicit, quòd prædia sint tributaria, quia non pro-
pterea specificatur tributum, sicut dicimus de operis
incertis, quod inspicitur tempus declarationis, & in-
15 dictionis earum: ad *tex. in l. si quis hac, §. iudicium, ff. de oper. libert. l. si non sortem, §. libertus, de cond. indeb. c. cum & plantare, §. de cons. atribus, extr. de priuileg. Duard. d. can. 18. q. 6. num. 10.*

Etenim collectæ solum formam incipiunt habere, quan-
do imponuntur, & dum statutum facit territorium
tributarium, non præiudicat Ecclesiæ in bonis acqui-
rendis, nisi certum, & inuariabile imponat ab initio
16 tributum, seu collectam, informis enim est illa obli-
gatio, & habet annexam conditionem, si onera im-
ponantur, quæ non retrotrahitur in damnum Eccle-
siæ, seu Clericorum, qui medio tempore acquisiue-
runt, cum tempore impositionis collectæ bona am-
plius non subiaceãt Iurisdictioni laicorum, & ideo il-
la *Bartoli cautela in d. l. rescripto, §. fin. numero 5. vers. videte.* est communiter damnata, & non caret suspi-
cione fraudis, dum vult prouidere oneribus, quæ ad-
huc non sunt in rerum natura: Vnde Bartolum non
17 dixisse verum testatus est *Bald. in d. l. placet, num. 10. & in l. neminem, num. 4. C. de sacros. Eccles. eleganter idem Bald. in l. omnes, num. 12. 13. 14. C. sine cens. vel reliq. fund. compar. non poss. Bald. in cons. 112. num. 7. lib. 2.* vbi dixit Bartolum non bene loqui, & contra
omnes sentire: idem firmat *Alb. in cap. fin. num 13. de vit. & honest. cleric. Ias. in dict. l. Placet, num. 21. Felyn. in dict. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero 76. de constitut. Guido Pap. quæst. 381. Ruin. cons. 117. numero 8. lib. quarto. Alba. cons. 8. numero quarto. Lot. ad consil. vlt. Laudens. numero 10. 13. Sylua. cons. 9.*

numero 29. & confil. 32. numero 11. Pafetb. confil. 31.
numero 8. Marcabr. confil. 40. num. 29. Vegg. confil 7.
num. 11. Alban. de immunit. Ecclef. numero 92. Graff.
commun. opin. lib. 1. cap. decimooctauo, quæftione fecun-
da. Rim. iun. conf. 25. numero 23. Io: Auton. de Nigr. in
rep. extrauag. vnicæ, numero 190. de vit. & honeft. cle-
ric. Guttierez qq. pract. lib. fecundo, quæftione 132. nu-
mero 5. vbi de magis communi: *Thefaur. decifione*
234. numero 5. Ceual. commun. contra commun. q. 899.
num. 72. & num. 106. Graff. de eff. cler. d. eff. 3. n. 172.
vbi quòd clerici numquam tenebuntur ad collectam,
vel tributum, quod variabile eft, & modo crefcit,
18 modo decrefcit, & idem firmat *Bellet. difq. cler.*
par. 1. tit. de exemption. cler. & eorumdem bon. §. 3.
num. 3. vbi quod onus huiufmodi corruit, quando
bona perueniunt ad Ecclefiafticos; quia fi res non
priuilegiata perueniat ad priuilegiatum affumit eius
19 priuilegium: *cap. vnic. de iur. patr. in 6. Abb. conf. 9.*
numero 2. par. 1. Bellet. d. §. 3. numero 3. in fin. &
probatur ex *l. cum quidam, §. fi debitores, ff. de vfur.*
& l. fifcus, ff. de iur. fifc. Graff. d. eff. 3. num. 166. verfic.
quæ tamen, vbi inquit, quòd ftatim ac bona perue-
niunt ad clericos cenfentur deleta ab extimo adeo, vt
20 nunquam poffint dici tributaria: *Duard. in Bullam*
Cœn. Domini, can. 18. q. 6. num. 4. 5. 8. 10.

Hæc tamen non procedunt in onere, & collecta fpecifi-
cata rei annexa, certa, inuariabili, & perpetua, ac vni-
formi, quales funt taxæ Ducales, quia fi res tali onere
affecta perueniat ad Ecclefiam, vel clericos, non effi-
ciuntur liberi à tali onere, fed ad illud tenentur, quia
res tranfit cum fuo onere certo, & ab initio res fuit
pro illo onere obligata, cum quo tranfit ad quem-
21 cumque: ad *tex. in l. refcripto, §. fi quis, verfic. quæ*
munera, & l. fin. §. patrimoniarum, ff. de muner.
& honor. capit. fi tributum, & capit. magnum 11.
quæftione 1. capit. conueníor, & capit. tributum
23. quæftione 8. l. de bis, vbi Bart. C. de epifc. &
cler. l. 1. C. fine cenf. gl. in cap. 1. in verb. bonorum, vbi
Archid. & Monach. de immun. ecclef. in 6. Bald. in
cap. 1. §. nos Romanorum, de pac. Conftant. Calder. conf.
2. tit. de cenf. Abb. in cap. quod clericis, numero 41. de
for. compet. Felyn. in d. cap. Ecclefia S. Mariæ, num. 75.
verf. quinto quæritur, & conf. 49. num. 17. 18. Pet. An-
tibol. in tract. de muner. par. 3. princ. num. 107. in fin.
Euerard. conf. 42. num. 26. 37. Gemen. conf. 19. numero
2. 3. Ruin. confil. 111. numero 3. lib. 5. Silua. conf. 32.
num. 1. 2. Bero. confil. 150. per totum, vol. 3. Natt. conf.
280. lib. 2. in Ferret. confil. 167. num. 11. Cæpoll. conf. 3.
num. 38. lib. 2. in ciuil. Germon. tract. de facrof. immun.
lib. 3. cap. 17. num. 56. 57. 60. 79. Alb. conf. 387. num. 8.
lib. 2. Gail. obferu. 62. num. 12. Lancell. Gall. conf. 59.
per totum Purpurat. confil. 324. numero 10. verfic.
quarto, & num. 11. vol. 1. Euerr. confil. 42. per totum
Menchac. de fucceff. creat. lib. 1. §. 10. numero 652.
Guttierez pract. quæftionum lib. 1. quæft. 3. numero 15.
Burfat. confil. 16. num. 11. & confil. 42. num. 7. vol. 1.
vbi de magis communi Thefaur. decif. 334. numero 2.
& fequentibus Marcabr. confil. 40. numero 31. 32. 39.
40. 52. 76. 77. Duen. reg. 100. lim. 2. Lup. tract. de
immun. ecclef. cap. 4. in princ. Graff. d. eff. 3. num. 22.
& n. 154. 155. 156. vfque ad n. 162. vbi late adducit
rationes, & auctoritates, *& numero 277. 279. 280.*
Bellet. difq. cler. par. 1. tit. de exempt. cler. & eorum
bon. §. 3. numero 1. 2. vbi plurimos allegat, adeo, vt
hæc fententia videatur communiffima: pulchre
Duard. in Bullam Cœn. Domini, can. 18. quæft. 6. nume-
ro 6. 9.

Verumtamen hæc opinio multos habet contradicto-
res, qui putant verius effe, quod etiam fi onus rei
annexum fit certum, & perpetuum, ac inuaria-
bile, adhuc tamen ceffet, fi res perueniat ad Ec-
clefiam, vel clericos, quia mutatione domini muta-
22 tur conditio rei, ideo hanc opinionem, vti verio-
rem, & magis piam effe tenendam per *tex. in Auth.*
Item nulla Communitas, C. de epifc. & cler. dixit late
Alban. in lucubrat. ad Bart. in l. hæres abfens, nume-
ro 2. ff. de Iudic. vbi tollit argumenta contrariæ par-
tis Salyc. in l. fin. C. fin. cenf. & in l. placet. col. 3. C. de
facrof. ecclef. Ruin. conf. 117. numero 41. lib. 4. Bero.
confilio 150. numero 19. lib. 3. & confilio 31. nume-
ro 10. 29. lib. 1. Germon. d. tract. lib. 3. cap. 17. nume-
ro 65. Graff. comm. op. lib. 1. cap. 18. quæft. 1. & quæft.
2. Marcabr. conf. 40. n. 26. Carol. de Graff. de eff. clericat.
effect. 3. numero 162. vbi inquit, quòd ab hac fenten-
tia non recederet, & idem dicit *Ant. Glauarin. in fuo*
confilio vnic. numero 58. verfic. duodecimo, & nume-
ro 59. 60.

Et adducitur ratio, quia Italia eft Princeps Prouincia-
23 rum *l. 1. & fin. ff. de cenf.* & propterea eft libera à tri-
buto adeo vt apud Italos nomen tributi fit incogni-
tum, nec reperitur in rerum natura: *d. l. 1. & cap. fi*
tributum 2. quæft. 1. Salyc. in l. omnes, numero 3. C. fine
cenf. vel reliq. Syluestr. verb. immunitas 1. num. 19.
24 *verficulo fat cor. Io: de Amic. confilio 146. numero 5.*
Aluarez in specul. Pontif. cap. 35. verficulo qui autem
Germon. d. tract. lib. 3. cap. 17 num. 85. Graff d. effect. 3.
numero 163. 164. Glauarin. d. confilio vnic. num. 59. 60.
61. & ideo non poteft dici bona fuiffe tributaria, an-
tequam peruenirent ad Ecclefiam.

Verumtamen prima opinio eft magis communis, &
quotidie practicatur, & nunquam vidi de ea contro-
uerti quoad onera certa, & ordinaria, ac perpetua,
& fi aliter diceremus, effet renangare mundum,
& difficile effet diuerfimode obtinere, & puto
etiam veriorem effe fententiam, quòd bona ali-
quo onere certo, & collecta inuariabili affecta tran-
feunt ad Ecclefiam, vel clericos cum fuo grauami-
ne, quia non folum ftatuto facta funt tali oneri ob-
noxia, fed etiam pacto ciuium expreffo, vel tacito
vigore extimi facti per ciues in communi, & regiftri,
25 quo incolæ videntur conuenire, & fe obligare ad
talia onera, vnde non eft mirum, fi poftea tranfeant
ad Ecclefias cum fuo onere, quia tunc onus proue-
nit ab obligatione, & hypotheca ciuium: fic *Bald.*
confilio 280. verficulo nec obftat lib. 2. Carol. de Graff.
d. tract. de effect. cler. effect. 3. numero 168. & ita
videtur tenere *Natt. in Clem. 1. de cenf. Alban. in*
tract. de immunit. ecclef. in princ. Bero. confilio 150.
vol. 3. Duard. in Bull. Cœn. Domini *can. 18. quæft. 6.*
numero 6. 9. 10. & hoc cafu Ecclefiafticæ perfonæ
tenentur ad onera certa, & inuariabilia rebus impo-
fita, antequam ad eos peruenirent, & ideo cum
tale non fit onus, quod imponitur pro falario Præto-
ris, Medici, Notarij, & aliorum officialium, clerici pro
26 bonis fuis non tenebuntur ad huiufmodi onus *Lan-*
cell. Gallia in conf. 59. num. 3. & num. 45. & feqq. Ald.

Mafchard.

Mascbard. de Statut. interpræt. concl. 1. num. 50.

Verum si terra daretur Ecclesiæ pro dote, seu constructione illius, etiam si esset aliquo onere affecta, tunc libera efficeretur, & immunis à quocumque grauamine etiam certo, & perpetuo, quia Ecclesia, & Cæmiterium, domus canonicalis cum horto, & atrio debet esse libera, & propterea ædificata Ecclesia solum illud remanet liberum: *cap. sancitum, de cens. gl. in cap. si tributum 11. quæst. 1. & cap. 1. de cens. & in Clem. 1. vbi Card. in 11. oppos. de immun. Eccl. & Clem. 1. de vit. & honest. cler. Alex. ad Bart. in l. Titia, ff. ad municip. Zabarell. in cap. magnum 11. q. 1. Ferrett. de Gabell. num. 447. Germon. d. tract. lib. 3. cap. 17. num. 82. 83. Aluarez d. tract. cap. 35. versic. qui autem Carol. de Graff. de eff. cler. d. eff. 3. n. 173. Duard. in Bullam Cœn. Domini, d. can. 18. quæst. 6. num. 7.* non est tamen permittendum, quòd Ecclesia ædificetur in loco onere affecto, nisi prius li-

28 beretur: *Aluarez d. c. 35. vers. qui autem, fol. 101. Carol. de Graff. d. eff. 3. num. 174.*

Animaduertendum est autem, quòd etiam si aliquando Ecclesiæ, & clerici teneantur ad collectas, gabellas, taxas, & alia onera, nunquam tamen pos-

29 sunt compelli à Iudice laico, sed cogendi sunt à suo Iudice Ecclesiastico: *Natt. cons. 311. numero 4. lib. 2. Carpan. ad statut. Mediolanen. cap. 250. numero 4. 5. par. 2. Ferret. de Gabell. numero 433. Marcabr. cons. 40. numero 143. Surd. cons. 301. numero 35. Carol. de Graff. d. eff. 3. num. 296.* qui multos allegat. *Bellet. disq. cler. par. 1. tit. de exempt. cler. § 2. num 10. vers. & breuiter,* vbi ponit sex requisita necessaria, ad exigendum collectas à clericis, pulchre etiam *Bertaz. d. tract. de clauf. 21. gl. 9. num. 5.* vbi dicit, quòd vidit quandoque in hoc magnos viros errare, quia

30 in omnibus casibus, in quibus Ecclesia potest cogi ad huiusmodi munera, tunc id fieri debet per Iudicem Ecclesiasticum, non laicum: ita etiam *Antonin. Diaumor. resol. p. 1. tract. 2. resolut. 41.*

Verum quia post hæc scripta peruenerunt ad manus meas duæ decisiones Rotæ Romæ, altera scilicet *in vna Brundusina Gabellæ die 13. Februarij 1604. coram R. P. D. Pennia, & altera in vna Alben. Gabellæ, seu onerum 1630 die 18. Iunij coram R. P. D. Merlino,* in quibus hæc materia plene discutitur & tractatur, ideo mihi placuit hic subnectere earum tenorem, vt inferius.

Brundusina Gabellæ.

Coram R. P. D. Pennia.

Die 13. Februarij 1604.

COmmunitas, & homines Terræ Meanæ Brundusinæ Diœcesis, vt subuenirent vrgentibus necessitatibus multos annuos census super datijs panis, vini, & olei, & alijs eius redditibus imposuerunt in toto pro summa $\frac{m}{}$ ducatorum, cum promissione, quam simul congregati tam communi, quam proprio nomine fecerunt, quod prædictos census tamquam de proprijs pecunijs emptos defenderent, & de euictione sub hypotheca omnium bonorum teneri voluerunt.

Anno 1594. Eadem vniuersitas datia prædicta, super quibus census fuerant impositi, ac omnes alios redditus, & prouentus publica licitatione præcedente arrendauerunt, seu locauerunt Donato, Antonio, & Bernardino Dormio ad 14. annos, cum pacto, quod infra dictum tempus prædictorum debitum $\frac{m}{}$ ducatorum extinguerent, quolibet scilicet anno certam partem. Interim vero soluerent annuos fructus partis non extinctæ, & vlterius persoluerent etiam annuatim debita fiscalia, & alia annua onera eiusdem vniuersitatis.

Interim cum Donatus, Antonius, & Bernardinus maiorem partem prædictorum ducatorum $\frac{m}{}$ extinxissent, & annua onera soluissent, & multa de prædictis bonis hypothecatis in potestatem Clericorum deuenissent, à quibus prædicti Arrendatores exigere volebant eam portionem, quam exigebant, antequam bona ad Clericos peruenissent, & Clerici contribuere alicui solutioni debitorum fiscalium, vel extinctioni debiti censuum recusarent.

Moto iudicio coram Archiepiscopo Brundusino, eius Vicarius pronunciauit, quòd Clerici per decennium præteritum pro duobus tertijs soluere in rebus emptis, & donatis tenerentur, & in futurum quo ad possidentes, excepto ad titulum ordinis sacri, non tamen in fraudem, & pro debitis contractis bona empta, & donata, & patrimonialia transiuisse cum oneribus suis, & Clericos teneri contribuere; non tamen si donatores, & venditores fuissent soluendo, rursus eosdem Clericos teneri pro bona tenentibus contribuere, donec peruenirent ad ordines sacros de bonis donatis ad titulum ordinis.

Causa in gradu Appellationis introducta in Rota, dubitatum an sententia Brundusina esset confirmãda, vel infringenda, & quia articulus erat grauis, & exemplaris proposita die 5. Mart. & die 7. Nouemb. an. 1603. solis arrendatoribus informantibus non fuit capta aliqua resolutio, quia Domini mature considerare, & intelligere voluerunt naturam bonorum super quibus imponuntur hæc onera, & similiter naturam onerum fiscalium. Denique in hac vltima propositione Rota contra Arrendatores informantes respondendo censuit sententiam Brundusini non fuisse confirmandam. Clara est enim Conclusio Ecclesiasticas personas non teneri ad Gabellas, collectas, impositiones, datia, vel quælibet alia onera à laicis imposi-

31 ta: *cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit. Eccl. cap. primo eod. tit. lib. 6. late Bero. consilio 31. incipiente consultatio, lib. 1. & fuit in Rota sæpe decisum, & signanter in causa Valentina Gabellæ 4. Decemb. 1595. & 29. Ianuar. 1596 coram Domino meo Pamphylio, & die 9. Nouemb. an. 1598. coram bo. mem. Orano, & in causa Cordub. Gabellæ coram me die Veneris. 19. Ianuar. 1601.* Et ista Conclusio adeo vera est, vt laici cogentes Clericos ad istas contributiones, sint excommunicati.

Ad effectum enim vt Clerici, seu personæ Ecclesiasticæ legitime possint subire ista onera, & ad ea persoluen-

32 da compelli inspecto iure Canonico sequentia copulatiue requiruntur.

Primo, vt adſit magna neceſſitas, cui laicis facile ſubueniri non poſſit, niſi Clerici cum laicis contribuant,
33 vt probatur *in d. c. non minus, vbi expreſſe notat Abb. num. 5. verſ. 2. ſequitur, & d. cap. aduerſus, de immun. eccl. vbi Abb. num. 4. & plenius apparet per extrau. Benedicti XI. ſub tit. de immun. eccleſ.*

Secundo debet concurrere communis vtilitas, vel ſaltem pietas, *vt in d. cap. non minus, & cap. aduerſus, & cap. peruenit. de immun. eccleſ. & de pietate conſideranit textus in l. ad inſtructiones. C. de ſacroſ. eccl.*

Tertio oportet, quòd onus illud ſit tale, vt ad illud ſuſtinendum laici non ſufficiant; quia Clerici, & Eccleſia ſolum tenentur cum laicis contribuere in ſubſidium,
34 & vbi laicorum non ſuppetunt facultates, *vt in dict. cap. non minus. & cap. aduerſus.* quas conditiones conſiderauit *Benedictus in dict. extrau. de immun. eccleſ. ibi Cæterum ſollicitè attendant Eccleſiarum Prælati, & alij Clerici Lateranenſe Concilium, quod in huiuſmodi ſubuentionibus ſolum caſum neceſſitatis, aut communis vtilitatis, vbi laicorum ad id non ſuppetunt facultates, deliberatione prouida noſcitur excepiſſe.*

Quarto requiritur, vt ad onus huiuſmodi imponendum vocetur, & conſentiat totus clerus, nec ſufficeret Epi-
35 ſcopus cum Capitulo; quia quod omnes tangit, ab omnibus particulariter approbari debet *cap. cum omnes, de conſtitut. & cap. quod omnes, de reg. iur. lib. 6. & probatur in d. cap. aduerſus.* Verum ſi quando forte Epiſcopus ſimul cum Clericis, & conſiderat *Abb. in d. cap. non minus num. 4. & 5. notab. 4.*

Quinto in iſtis oneribus imponendis ad effectum, vt Clerus teneatur, potiſſimum requiritur, vt Papa con-
36 ſulatur, & ipſo conſulto, & non aliàs Clerici contribuant: *d. cap. aduerſus, vbi notat Abb. num. 4. verſ. 4. requiritur* & ſic fuit expreſſe cautum, per *Bened. XI. in d. extrau. de immun. Eccleſiaſticorum,* & merito, quia ſi arbitrio Epiſcoporum, & cleri hoc relinqueretur, facile contingerent huiuſmodi impoſitiones, & onera per ambitum, & preces Principum, & miniſtrorum laicorum, quibus occurrere ſolent Romani Pontifices, qui non aliter, quàm cauſa cognita, iſtas facultates, vt Clerici contribuant, concedere ſolent.

Poſtremo requiritur, quòd ad hæc onera, & impoſitiones ſoluendas, poſtquàm prædictis requiſitis concurrentibus impoſita fuerint, Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ non à miniſtris laicis; ſed à ſuo Epiſcopo, & Superiore Eccleſiaſtico compellantur: Principes
37 enim, & poteſtates ſæculares non poſſunt in his ſe intromittere: *ita Innoc. in d. c. non minus num. 6. verſ. quamuis ad ea, & Bald. in d. l. ad Inſtructiones num. 5. verſ. adhuc tamen, & num. 6. verſ. quod verum credo, C. de ſacroſ. eccl. & Innocentium, & Baldum communiter ſequitur Doct. & ſignanter Abb. in d. cap. non minus. num. 18. verſ. ſubdit tamen, de immun. eccl. & Guid. Pap. deciſ. 18. in fin. verſic. ſi tamen dicti viri.*

Et quamuis iſta non viderentur pertinere ad hunc caſum, in quo agebatur de ſoluendis oneribus rebus ipſis, ſeu bonis impoſitis antequam peruenirent ad manus Clericorum; adhuc remanebat periculum, ſaltem ratione illorum onerum, quæ arbitrio Principum imponuntur, reſpectu quorum indirecte ſaltem, poſſent Clerici, & Eccleſia ſtici tracti temporis grauari ad iſta onera perſoluenda.

Ad iſtud periculum euitandum Informantes pro Arrendatoribus deducebant Primo, quia bona, de quibus agebatur tranſire debuerant cum oneribus ſuis præſtitum cum eſſent hypotheca, & grauata à laicis, quæ aliàs ſine præiudicio hypothecæ tranſire non
38 potuiſſent, *gloſ. in cap. 1. in verb. ſenioribus, de cenſ. Bald. conſ. 280. col. 2. verſ. nam cum, & ver. ſicut ſi poneretur, l. 2. Anchar. conſ. 303. num. 3. in fin. verſ. ad hoc reſpondeo, & num. 4. verſ. & confirmatur Leſſon. conſ. 10. num. 5. Beſaur. deciſ. 234. num. 9.* vbi ita affirmat bis fuiſſe iudicatum.

Sed hoc motiuum non placuit Dominis; quia licet poſſet procedere reſpectu onerum realium impoſitorum antequam bona peruenirent ad Eccleſiam; ſecus autem eſſe dicebant, quando onera non eſſent mere realia, quia tunc ſi deueniant ad Eccleſiam vel perſonas Eccleſiaſticas non durant talia onera poſtquam ad perſonas priuilegiatas peruenerunt. Quòd vt manifeſtius intelligeretur diſtinguebant Domini aliquot caſus.

Primus eſt, quando poſſeſſionibus, prædijs, ſiue bonis propter bona ipſa indicuntur ſiue imponuntur onera, *vt in l. reſcripto, §. fin. & in l. munerum, §. patrimoniorum, ff. de mun. & hon.* & hoc caſu res ſic onerata ad quemcumque perueniat, cum illo onere tranſit, & conſequenter Clericus, ad quem peruenit pro illa
39 ſoluere tenetur: eſt enim illud onus certum, reale, & perpetuum: ita tenuit *Innocent. in cap. non minus, de immun. eccl. Bald. conſ. 7. num. 2. verſ. ſubdit tamen, tit. de conſuet. Archid. in cap. 1. de immun. eccl. lib. 6. quem ſequitur ibidem Io. And. num. 3. in princ. & Gemin. num. 9. Abb. conſ. 53. num. 1. verſ. certum eſt, lib. 1. Anch. conſ. 96. num. 6. verſ. ceſſit autem Ang. conſ. 24. Bart. in d. l. reſcripto, §. vlt. num. 5. ff. de mun. & hon. & in d. l. placet num. 59. C. de ſacroſ. eccl. quem refert Alphonſus Aluarez in ſpeculo iur. Tonſiſium, cap. 35. §. & quo ad principalem, verſ. nam ſi dictum ſuum.*

Secundus Caſus eſt, quando impoſitio onerum non eſt perpetua, & certa; ſed pro varietate negotiorum immineſtium immutatur illa impoſitio, quæ fit, vt dicunt practici Doctores, pro ſolido, & libra, & tunc ſi res eſt onere grauata perueniat ad Eccle-
40 ſias vel perſonas Eccleſiaſticas, deſinit durare onus illud, poſtquam res peruenit ad perſonam priuilegiatam; *cap. nouerint. 10. quæſt. 1. cap. 1. de iur. patron. lib. 6. ita Archid. in d. c. 1. de immun. Eccl. lib. 6. quem refert Io. And. num. 5. in fin. & Gemin. ibid. n. 9. verſ. tamen ſubdebat, & Cald. dict. conſ. 7. de cõſtit. n. 2. circa fin. verſ. ſubdit tamen.* & licet paulo poſt in verſ. iſta quidem idem Calder. conſiderata rei grauitate addat, quòd iſta indigerent declaratione Summi Põtificis, quoniam in Eccleſiarum læſionem poſſent talia ſtatuta emanare: ipſe tamen ſtatim in hæreſi do opinioni *Iac. Butrigarij & Bartoli* ſupradictam diſtinctionem amplectitur.

Tertius Caſus eſt, quando onera iſta, ſeu collectæ, & impoſitiones imponuntur ratione perſonæ tantum propter bona, & illo caſu, cum non inhæreant rebus; ſed ratione perſonarum potiſſimum imponantur, conſe-
41 quenter non poſſunt imponi niſi ſubiectis: hoc eſt ciuibus, & incolis: *l. reſcripto, §. ſecundum, vbi gl. ff. de mmer. & honor.* Vnde cum Clerici non ſint ſubiecti, non poſſunt talia onera imponi nec ipſis, nec Eccleſiæ ad

fiæ ad tales impositiones soluendas tenentur, siue an-
teq; uin perbenirent ad Ecclesias, aut personas Ec-
42 clesiasticas fuerint imposita, siue postea: ita præcitati
Doct. & signanter Gemin. in d. c. 1. de immun. Eccl. n. 9.
in fin. vbi concludit ex hoc patere responsum ad om-
nia iura, quæ in contrarium possunt allegari; quia lo-
quuntur in prædijs tributarijs, & sic quando onera
sunt annexa rebus, & non personis.

Cum ergo impositiones censuum, de quibus agebatur,
non essent onera certa, & ordinaria, nec perpetua,
nec talia, quæ vere, & proprie dicerentur realia, Cle-
rici, & Ecclesiæ, ad quas illa bona peruenerunt, non
tenebantur ad eorum solutionem.

Idem iudicium fuit de solutionibus fiscalibus: nam licet
Informantes pro Arrendatoribus, contenderent esse
onera perpetua, vniformia, & consueta solui ab habi-
tatoribus pro tuitione maritimarum Arcium, & mi-
43 litum stipendijs iuxta extimationem, & descriptio-
nem antiquitus in catastis factam: quia tamen præci-
tati Doct. affirmabant tales descriptiones, quæ fiunt
pro solido & libra, non esse perpetua; sed mutari pro
variatione negotiorum imminentium: Ideo Ecclesię,
& personæ Ecclesiasticæ ad illas solutiones non tenē-
tur; licet ad illas perueniant bona eiusmodi oneribus
fiscalibus grauata: *c. 1. de immun. Eccles. lib. 6. vbi Ar-*
chid. Io: And. & Gemin. num. 9. Clemen. præs. de censib.
& est communis opinio.

Et ex his merito fuit conclusum cōtra Arrendatores In-
formantes, & sententiam Brundusini fuisse reuocan-
dam.

Veneris 28. Iunij 1630.

IVdex Taurinensis condemnauerat Archipræsbyte-
rum Ecclesiæ Gorzenij ad onera realia, ordinaria,
certa, & inuariabilia, in fauorem Communitatis di-
cti loci, pro prędijs eiusdem Ecclesię, quam sentētiam
in hac parte omninò reuocandam esse, Domini cen-
suerunt.

Certa est enim Theologorum, Canonistarum, & Iuris-
consultorum propositio, quam, & nemo ex Catholi-
cis audet impugnare, bona Ecclesiastica immunia es-
se, & libera ab oneribus, & tributis impositis per Cō-
munitates, & Principes laicos: Ita definitum est in
Concil. Lateran. sub Alexandro III. par. 1. cap. 19. sub
44 *Innoc. III. cap. 46. & habetur in cap. non minus, vbi*
Consules, & alij Magistratus, Ecclesiasticis, & eorum
bonis collectas, & pedagia imponentes anathemate fe-
riuntur, & in cap. aduersus, de immunit. Eccl. & in cap.
1. & 3. eod. tit. in 6. & in cap. quamquam, de censibus in
6. & in Clem. vnica, de immunit. Eccles. quæ Sanctio-
nes innouatæ fuerunt per Sacrum Concilium Triden.
sess. 25. c. 20. de reform. Romaniq; Pontifices quotan-
nis in *Bulla Cœnæ*, §. 18. huiusmodi pedagia impo-
nentes, & exigentes censuris coercent, & Constanti-
45 nus primus Imperatorum palàm Christianis Immu-
nitatem hanc Ecclesiasticam, siue potius illius vsum
exhibuit, vt apud *Euseb. lib. 10. hist. ecclesiast. cap. 7.* &
& in orat. de laudibus Cōstantini; Sublatisque Ethni-
cis, nemine ex orthodoxis, & illibatæ Religionis Im-
peratoribus tributum de bonis Ecclesiarum exegisse
46 obseruat *Card. Baron. tom. 3. Annal. sub anno 387. nu-*
mero 13. & Iustinianus etiam hanc Clericorum Im-
munitatem, vel respectu bonorum edicto sanciuit, vt
in l. sancimus 20. C. de sacros. eccl. & Feder. in auth. item
nulla Communitas. C. de sanctiss. Episcop. nec à iure
positiuo, & Imperatorum liberalitate, sed immediate
à Iure Diuino ortum habuisse huiusmodi Immunita-
tem respectu etiam bonorum fatendum est, vt diser-
47 tis verbis asseritur in *cap. quamquam de censib.* ibi, *Ec-*
clesiæ, ecclesiasticæque personæ, & res ipsorum, non so-
lum iure humano, quinimò & diuino à secularium per-
sonarum exactionibus sint immunes, & in Concilio Tri-
dentino dicta sess. 25. cap. 20. de reform. dicitur, *Immu-*
nitas hæc Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus
instituta est: quibus verbis aperte diluitur callida quo-
rundam interpretatio, qui putarunt verba, de quibus
in d. c. quamquam, ibi: de iure diuino, & humano intel-
ligi posse de Iure positiuo, scilicet Canonico, & ciuili.

Nihilque refert hanc Immunitatem respectu bonorum
oculariter non legi scriptam in sacris Scripturis, quia
vt Iuris Diuini dicatur, sat est, quòd ex testimonijs,
vel exemplis ex ipsa sacra pagina depromptis, vel tra-
ditione Ecclesiæ deducatur, prout egregie hæc Im-
munitas deducitur ex *Genes. cap. 47.* vbi Ioseph Pro-
Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros etiam eis
à Rege traditos in primęua libertate dimisit, quam-
uis reliquos totius populi seruituti Regis subegerit, &
meminit etiam: *Ioseph de antiquit. Iudaic. lib. 2. cap. 4.*
& Diodor. Sicul. in 2. lib. histor. & Herodot. in Euterpe
lib. 2. Hinc apposite in dicto Concilio Lateranen. de
quo *in cap. non minus de immunit. Eccles. in 6.* infer-
tur, *non debere Ecclesiam Dei minus liberam esse tem-*
pore Principum Christianorum, quàm fuerit tempore
Pharaonis: immo & addi potest, tempore etiā Ethni-
corum, qui Flamines, Augures, Salios, Feciales, alios-
que Sacerdotes vnà cum bonis ipsorum immunes, &
48 liberos à tributo reddebant, vt obseruat, & inde ad
propositum nostrum arguit *Præpositus in cap. si tri-*
butum, num. 5. & ibidem Card. 11. quæst. 1. & sequitur
Io: Ant. de Nigr. in repet. extrauag. vnicæ, num. 243.
de vit. & honest. Cleric. Plot. in addit. ad vlt. cons. Lau-
dens. sub num. 8. Aliaque exempla deduci possunt ex
primo *Esdr. cap. 7. & Numer. cap. 3.* & luculentius te-
stimonium patet *apud Matth. cap. 17.* vbi filius Regis
qualis est Christus, qui est filius Regum Regis, exími-
tur à tributo Principis, Ecclesiam autem, & Ecclesia-
sticas personas, tanquam sponsam, familiaresque, &
domesticos Christi, eadem potiri prerogatiua inferũt
49 D. *Hieronym. ibidem, & D. August. lib. 1. qq. Euan-*
gelic. q. 23. Io: Ant. Niger in repet. extrauag. vnicæ,
n. 223. de vit. & honest. cleric. & docte Suarez ad Re-
gem Angliæ de immunit. eccles. lib. 4. cap. 5. num. 12. &
cap 8. num. 16. quæ testimonia, & exempla ad hanc
rem rectè perpendent *Card. Bellarm. cōtrouers. tom. 2.*
lib. 1. de Cleric. cap. 28. in 4. & 5. propositione: vbi plu-
ribus comprobat hanc Immunitatem esse de iure di-
uino, & idem firmarunt *Io. Montaig. de collat. parlam.*
p. 2. num. 11. Bursat. cons. 42. num. 1. lib. 1. & cons. 186.
num. 8. lib. 2. Borell. cons. 74. n. 1. Plot. in addit. ad vlt.
cons. Laudens. num. 8. E[illegible] *cons. 30. num. 23.* [illegible]
Ceual. comm. contra comm. q. 893. numero 39. & 42.
Cabed. decis. 83. n. 19 par. 2. Thom. Bozz. de Iur. Stat.
Eccles. libert. lib. 4. cap. 8. plene Paulus Comitul respons.
moral. lib. 1. cap. 97. num. 6. & seqq. Suarez ad Regem
Angliæ d. lib. 4. cap. 8. num. 9. qui alios plures enume-

rat, &

rat, & bona dum Eccleſijs traduntur eo ipſo qui alios plures enumerat, & bona dum Eccleſijs traduntur eo ipſo eximuntur à dominio, & poteſtate laicorum, & ex ſpeciali iure ſub dominio Chriſti Domini conſtituuntur, nec per metaphoram, ſed per omnimodam
50 proprietatem, ita vt tale dominium Chriſti in his bonis Eccleſiarum ſit proximum, & immediatum, illique dicatur acquiſitum tanquam principali domino, vt per *Ianuc in cap. cum ſuper, num. 3. de cauſ. poſſeſſ. & propor. & in cap verum, num. 2. de for. compet. Afflict. deciſ. 361. num. 22. & ſeqq. & poſt Suarez d. lib. 4. cap. 17. n. 9. & c. 18 n. 5. & 7. & cap. 21. num. 5.* pluribus comprobat *Comitul. reſpo ſ. moral. lib. 1. c. 70. & 71.*

Vnde ſi Chriſtus Dominus omnino Immunis fuit à Tributis, vt ad litteram habetur apud Matth. 17. & ibi notant SS. Hieronym. Chryſoſt. & Ambroſ. atque alij per *Suarez d. lib. 4. cap. 5. num. 1. in fin.* conſequens eſt etiam bona Eccleſiarum, quæ ſubſunt immediato, & proximo Dominio Chriſti Domini, immunia eſſe ab omnibus Tributis, vt per eundem *Suarez lib. 4. c. 18 num. 5. & 7. & cap. 21. num. 5.* vbi quod hoc eſt valde conſentaneum Diuinitati, & excellentiæ perſonæ ſuæ; Præterea ſi bona patrimonialia Clericorum etiam laicalia ſunt immunia ab oneribus laicalibus ob dignitatem perſonarum, quæ dignitas perſonæ influit Immunitatem in ipſa bona; illa enim adhærent
51 perſonæ Clerici, nec perſona dici poteſt plene, ac perfectè exempta, niſi etiam illius bona exempta ſint: ita *Abb. Dec. Felyn. & alij Canoniſtæ communiter in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, et in cap. quæ in Eccleſiarū, de conſtit. Bald. in l. 2. C. de Epiſc. & Cler. & alios refert ac ſequitur Suarez d. lib 4. cap. 25. num. 4. & ſeqq.* Ergo multo magis idem erit in bonis Eccleſiarum, tum quia perpetuo ſunt Eccleſiaſtica, & in diuinum cultum per ſe ordinantur: Tùm quia non Clericorū, qui Chriſti famulatum agunt, ſed ipſius Domini patrimonium ſunt, & vt dictum eſt, ſub immediato Dominio Dei, patrimonialia vero bona Clericorum ſunt quidem ſub eorum Dominio, ſed hoc dominium illis competit vti ciuibus, non autem vti Clericis, & tamen propter ſacram qualitatem cohærentem perſonæ, bona ſunt Immunia, quæ ratio fortius vrget in bonis Eccleſiarum, vt perpendit *Suarez, vbi ſupra, cap. 16. num. 11. & cap. 17. num. 1.*

Nec quicquam vero facit antiquitus aliquando Clericos ſoluiſſe tributa Principibus laicis, hancque exactionē ceſſaſſe iiſdem Principibus indulgentibus; quoniam
52 id accidit tempore, quo nondum Principes Euangelij iugo ceruices ſubegerant, & facultas ipſa, ſeu immunitas a collectis, & tributis Clero competebat quidem de iure, ſed adhuc de facto, & malè exigebatur, & ſic ipſa Immunitas à Iure Diuino profecta eſt, Immunitatis autē vſus, ſeu exercitium emanauit à Principum Orthodoxorum ſanctionibus, qui Principes Chriſtiani non verè, & propriè Eccleſiaſticis bonis exemptionem conceſſerunt, ſed potius detexerunt, & in eam à Deo conceſſam conſenſerunt, illiuſque
53 exercitium iuſſere; & hoc bene agnouit Iuſtinianus *in d. l. ſancimus, 20. C. de ſacroſ. Eccleſ. ibi, cur enim non facimus diſcrimen inter res diuinas, & humanas? & cur competens prærogatiua cœleſti fauori non conſeruetur?* Et ſic annuit hanc Immunitatem non à ſua munificentia, quam alijs in rebus, & locis ſæpius glorioſus commemorat, ſed à dictamine diuino, & à natura effluxiſſe, & bene ratiocinatur *Comitul. reſponſ. moral. lib. 1. d. cap 97. num. 11.* vbi etiam antiquam traditionem, & populorum mores circa hanc Immunitatem recenſet, & ita pariter reſpondet *Suarez contra Reg. Angl. d. lib. 4. de Immunit. Eccleſ. cap. 6. num. 4. & cap. 21. num. 3. & 8.*

Nec obſtat potiſſimum fundamentum Communitatis, quòd hæc onera olim impoſita eſſent iſtis prædijs, quæ poſtea in Eccleſiam peruenerunt, & ideò tranſiuiſſe affecta tributaria, & cum eodem onere ad quoſcumque quamuis priuilegiatos ſucceſſores, atque etiam in ipſas Eccleſias, iuxta *Can. tributum 23. q. 8.*

Quoniam pro reſponſione duo firmanda ſunt, vnum in facto, alterum in Iure; In facto, quòd antiquitus hæc prædia erant eiuſdem Eccleſiæ Archipresbyteri Gotzenij, & paucis ſolummodo ab hinc annis diſtracta in laicos, à quibus in Cataſtro Communitatis redacta ſunt, detecta autem nullitate alienationis Iure merito Eccleſia, & pro ea Archipresbyter modernus in Iudicio ſpolij fuit reintegratus, & propterea, vt reintegratio ſuum plenarium conſequatur effectum, oportet, quod Eccleſia recuperet prædia libera, & immunia a quibuſcumque oneribus, prout erāt antequam ab anteceſſore diſtraherentur, & conſequenter reuocanda ſunt, & deſcriptio in Cataſtro, & impoſitio onerum, quæ tempore vſurpationis laicorum ſequutæ
54 ſunt, tantum enim reſtituere debet reintegratio, quātum abſtulit diſtractio: *l. fin. §. fin. & ibi Bart. ac alij C. de ſent. paſſ. l. quod ſi minor, §. reſtitutio, ff. de minor. & notat Odd. de reſtit. in integr. par. 1. q. 44. art. 3. num. 23. & ſeqq.* & retrotrahenda eſt hæc reintegratio, perindè ac ſi ſemper penes Eccleſiam prædia per-
55 manſiſſent: ad *l. 1. §. vlt. ff. de quæſt. l. 1. C. de ſent. paſſ. Bald. in l. poſt editam, num. 1. C. de impuber. & alijs ſubſtit. Coſta de retrotract. cap. 8. caſ. 17. n. 2. & ſeqq.* quæ ſi permanſiſſent neque relata in Cataſtro, neque onera fuiſſent impoſita.

In Iure autem illud notandum eſt, quòd bona ſemel à laicis etiam legitimè poſſeſſa, non ſemper cum onere tributi, & vectigalis tranſeunt ad Eccleſiam, ſed cum diſtinctione trium ſpecierum bonorum.

Prima eſt ſpecies bonorum, quæ habet, & poſſidet Eccleſia Iure ſpirituali, & Diuino, vt Decimæ, oblationes, & hæc ſemper, ac perpetuò immunia ſunt à qui-
56 buſcumque oneribus ſæcularibus tàm præteritis, quā futuris, quia immediate habet à Deo, nec commiſcēda cum laicis, vt in *Num. cap. 18* & notant Canoniſtæ communiter *in c. ſi tributum, 11. q. eſt. 1. & in cap. ſecundum 23. quæſt. 8.*

Alia ſunt bona, quæ à priuatis quidem habuit Eccleſia, ſed ad cultum diuinum, & officium ſpirituale ſunt deſtinata, vt ſitus Eccleſiarū, & Cœmeterium pro ſepulturis, hortus iuxta Eccleſiam, & ſimi hæc pariter im-
57 munia ſemper ab omnibus tributis, & oneribus, nedum publicis, & Regijs, ſed quod magis eſt, etiā priuatis, & præexiſtentibus ob eorum ſpecialem ſanctitatem, vt habetur in *d. c. ſecundum, 23. q. 8. & per Cald. in l. omnes, n. 12. C. de ſacroſ. eccl. & doctè tradit Turrecremat. in c. ſi tributum, 11. q. 1. & in ſūma de eccl. lib. 1. c. 98. in reſponſione ad 7. argumentum: Io. Aut. de Vig. in repet. extrauag. vnica, num. 242. de vit. & honeſt. Cleric. Suarez ad Reg. Angl. de immunit. Eccleſ. lib. 4. cap. 17.*

ct 7. n. 6. & 7. & c. 19. . 2. & 8. & latius c. 20. n. 17.

Tertia est species bonorum, quæ possidet Ecclesia forte temporali, & Iure ciuili, vt titulo venditionis, legati, vel alio simili, &c. Et in his etiam sub distinguendum est, & quoad onera imposita de tempore, quo penes Ecclesiam bona reperiuntur, certum est ipsi omnino suffragari Immunitatem ex superius deductis, &
58 *Bart. in l. rescripto, §. fin. num. 5. vers. videte, ff. de muner.* ingenue fatetur, nullum dari remedium, seu cautelam, quòd Clericis, seu Ecclesijs pro eorum prædijs imponatur collecta, cum laici nō possint edere legem per quā libertas Ecclesiastica infringatur, & scriptores omnes Catholicos sine dissensione hoc admittere monet: *Suarez de reg. Angl. d. lib. 4. cap. 20. numero 2.* Fallitur autem idem Bart. d. loco, dum subdit, posse laicos à principio efficere tributaria, & affecta oneribus omnia prædia eorum Territorij, itaut agri qui postea ad Ecclesias peruenerint, obnoxij sint collectis imponendis, quia indirectè permitteretur contra libertatem Ecclesiasticam, quod directe omnino prohibitum est. *cap. quæ in Ecclesiarum, de constit. auth. Cassa. C. de sacros. Eccles.* & alibi; Et licet eo tempore, quo vniuersum Territorium efficitur tributarium, prædia sint sub Iurisdictione laicorum, attamen hoc tempus inspici non debet, sed illud quo ipsæ collectæ imponūtur, tunc enim formam habent, & solummodò radicem aliquam causalem, & remotam habuerūt à Statuto, quod etiam dum facit Territorium tributarium pro collectis imponendis, habet tacitam conditionem, scilicet, si imponantur, quæ conditio cum sit potestatiua, non retrotrahitur in præiudicium Ecclesiæ, quæ medio tempore acquisiuit, nec tunc subiacent Iurisdictioni laicorum: ita eleganter Bartholum
59 impugnando arguit *Bald. in l. omnes, num. 12. 13. & 14. cū seqq. C. sine cens. vel reliq. fund. compar. non poss. & in l. placet, num. 10. vbi quod Bart. in casu quem posuit non dicit verum. C. de sacros. Eccles. & in l. neminem, num. 4 C. eodem:* vbi quòd hæc onera tunc nec certa essent, prout tamen requiritur ad effectum vt ad Ecclesiam transeant prædia cum suis oneribus, & infra dicetur, & *cons. 112. num. 7. lib. 2* vbi quòd Bart. contra omnes, & non bene loquitur, neque dicit verum, & quod illius cautela non valet vnam festucam, quia non potest considerari tributum nisi post indictionem, & specificationem, quæ fieri nequit postquā res fecit transitum ad Ecclesiam: *Abb. in cap. fin. num. 13. de vit. & honest. Cler. Ias in d. l. placet, num. 21.* vbi quod dictum Bartholi est falsum, & damnatum per omnes, & idem testatur *Guido Pap. quæst. 381. Ruin. cons. 117. num. 8. lib. 4. Felyn. in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 76. de constit. Plot. in addit. ad cons. vlt. Laudens. num. 10. & 13.* qui testatur ita fuisse declaratum à Senatu Mediolani pro Monialibus Sanctæ Claræ Nouariæ: *Alba. cons 8. num. 4. & seqq.* vbi quod huiusmodi Statutum volens prouidere oneribus, quæ adhuc non sunt in rerum natura, & volens fingere id, quod non est, non caret suspicione fraudis: *Syluan. cons. 9. n. 29. & cons. 32. num. 11. Marcabr. cons. 40. num. 29.* vbi dicit communem esse hanc opinionem: *Paseth. cons. 31. num. 8. Vegg. cons. 7. n. 11. Grass. commun. opin. lib. 1. cap. 18. quæst. 2.* qui pariter de communi testatur *Remig. Gosiy. de charit. subsid. quæst. 62. n. 16.* vbi quod hæc est tutior opinio *Card. Alban. de Immunit. Eccles. num. 92.* asserens hanc esse opinionem Legistarum validissimis rationibus confirmatam, & quod graue piaculum committeret quicumque contrarium sentiret: *Cenal commun. contra commun. quæst. 899. numero 72. & 106.* qui plures alios cumulat. *Rim. iun. cons. 25. num. 23. Azor. Instit. moral. par. 1 lib. 5. cap. 13. q. 1. Thesaur. decis. 234 num. 5. Io: Ant. Niger, in repet. extrauag. vnicæ, de vit. & honest. Cleric. num. 190. Alphons. de Montalu. in foro legum Castell. lib. 1. leg. 2. vers. in contrarium. Mattien.* qui alios congerit ad *ll. Hispan. lib. 5. l. 11. glos. 5. num 5. Guttier. pract. quæst. lib. 2. quæst 132. num. 5.* vbi de veriori, & communiori opinione testatur.

Nec potest dici statuentes tunc vinculum iniecisse dum Territorium effecerunt tributarium, quo tempore Iurisdictionem habebant in predijs; quæ postea ad Ecclesiam peruenerunt, & sic trāsire cum suo onere: quoniam vinculum proprie iniectum est, dum collecta imponitur, tunc enim declaratio illa de toto territorio tributario suum sortitur effectum, cum tributum imponitur, & res non dicitur esse tributaria, nisi
61 quādo re vera, & ipso facto debita est solutio suis singulis temporibus, & contributio, vt post alios tradit *Alba. cons. 8 num. 5. & seqq.* & tunc solum dicitur actus perfectus, & consūmatus, vt declarat *Card. Alb. de immun. Eccl. num 70. & 71.* hoc autem tempore bona sunt extra Iurisdictionem laicalem, & subiectū est inhabile ad recipienda onera laicalia, resque dicitur deuenisse ad casum, à quo non posset incipere, & conferunt tradita per *Bald. cons. 112. numero 7. lib. 2. Alex. cons. 210. num. 11 & cons. 211 numero 4 lib. 2. Ruin. cons. 204. num. 11. lib. 1. Surd. decis. 20. numero 8. Alba. d. cons 8. num. 4. Card. Alban. vbi supra, n. 70.*

Quo autem ad onera imposita priusquam prędia ad Ecclesiam peruenerint, ad hęc tunc solummodo tenetur Ecclesia, quando copulatiue hæc omnia concurrunt, quòd scilicet onera sint vera, realia, ipsis fundis infixa, & imposita sint bonis, propter bona, non autem
62 personis propter bona, quòd sint perpetua, certa, & inuariabilia, non autem ex aliquibus causis vrgentibus, & illis cessantibus remouenda. ita docent Canonistæ in *d. cap. 1. de immunit. Eccles. in 6. vbi præcipue Gemin. num. 9. Abb. in cap. fin. num. 12. de vit. & honest. Cleric. Turrecremat. in cap. si tributum, 11. quæst. 1. vers. alia vero: Barbat. plene cons. 1. per tot. lib 3. Felyn. plenissime cons. 46. in 4. dub. Niger in repet. extrauag. vnicæ, de vit. & honest. Cleric. num. 247. cum pluribus seqq. Comitul. responsor. moral. lib. 1. cap. 94. numero 3.* vbi omnia ista recenset requisita, & sat est allegare Magistralem decisionem in Brundisina Gabellæ 13. Februarij 1604. coram bo. mem. Pēnia, quam & passim sequitur Sacra Congregatio super Controuersijs Iurisdictionalibus per Sanctissimum D. N. Vrbanum VIII. magno Reipublicæ Christianæ bono instituta, & in his terminis loquitur: *tex. in c. tributum, 23. q. 8. ibi de exterioribus Ecclesiæ, quod constitutum est antiquitus* (nempe illud quod antequam ad Ecclesiam peruenerint prædia) *persoluendum est, & in cap. si tributum, 11. quæst. 1.* vt ibi per *Turrecrem. & per Comit. responsor. moral. lib. 1. quæst. 93. n. 16. Cenal. commun. contra commun. quæst. 899. n. 106. Alphons. de Montal. in for. leg. Castel. lib. 1. d. l. 2. vers. ad quorum corroborationem fol. 13. col. 3. & Suarez ad Reg. Angl. d. lib. 4. c. 2. num. 13.*

num.13. qui etiam obſeruat, ibi Vrbanum primum loqui iuxta morem ſui temporis, quo Imperatores erant Ethnici, & Eccleſia nōdum ſibi libertatem actu vindicauerat ab huiuſmodi tributis, & in hoc caſu dum Eccleſia ſoluit collectas, nō ſoluit vti tributum, & in recognitionem Dominij vel ſuperioritatis, quam regulariter indicat tributi exactio, vt ex *cap. 2. de cenſib.* ſed ob conditionem inhærentem rei, & inſeparabilem, & quemadmodum erga priuatas perſonas ſolueret cenſus, & teneretur ad hypothecas, quæ ab eius authoribus laicis prius impoſitæ eſſent, ita pari ratione tenebitur Eccleſia ad tributa, quæ vel ex pacto, vel alia ex cauſa, & conuentione Princeps, dum prædia poſſeſſa à laicis ſub eius erant poteſtate, infixit ijſdem prædijs, vt bene per *Fr. Io: de Neapol. Ord. Prædicat in quæst. Pariſ. quæst. 39. puncto 3. ad quartum argumentum.*

Immo *Card. Alban. de immunit. Eccleſ. Guttierez pract. quæst. lib. 1. quæst 3. num. 15. verſ. præterea, & ſuſius Suarez lib 4 cap. 20. num. 6 quæſt. 11. & ſeqq. vſque ad fin.* aſſeuerant tunc demum bona translata in Eccleſias retinere onus, & obligationem ſoluendi tributum, quatenus hoc Tributum à Principe prius impoſitum fuerit expreſſo pacto inter ipſum, & priuatos inito, vel ex peculiari Dominio illius prædij, itaut ipſe in priuatos transtulerit hæc ſibi reſeruata penſione,
6 cenſu, ſeu collecta, non autem ſi exegiſſet ex ſola vi Regiæ poteſtatis, & iuriſdictionis, hæc enim tunc penitus expirat, cum bona ad Eccleſiam perueniunt, & res deuenit ad ſtatum qui incapax eſt illius ſubiectionis tributi ergà Principem laicum, quod ſecus eſt in pactis, & conuentionibus per viam contractus initis, quia vis illorum tranſit, & continuat in quibuſcūque perſonis quomodocumque exemptis & priuilegiatis: *Felyn. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num. 77. de conſtit. Vegg. conſ. 7. num. 5. & ſeqq. Bellon. conſ. 40. num. 4 & 5. Teſtaſ. de Collect. par. 4. cap. 2. num 31. Alderan. Maſcard. de gen. interpr. ſtat. concl. 1. num. 100. Azor. Inſtit. moral par. 1. lib. 5 cap 13. q. 1. verſ. ſecundo ſciendū eſt*: vbi quod ratione pacti, vel conditione adiecta in legato, ſiue contractu, Eccleſia tenetur ad collectas bonorum, ad quas aliàs non teneretur, & per *Suarez vbi ſupra, num. 6. & 15. in fin. num.* 28. vbi reſpondet ad motiuum quòd res tranſit cum ſuo onere, & *n. 9.* prudenter indicat, quomodo probari poſſit prædia fuiſſe ſub particulari Dominio Principis, vel tributum ſolui ex conuentione, non autem ex ſolo iure vniuerſali principatus; quibus conſequens eſt, vt cum onera, de quibus agitur nō ſint antiqua, nec infixa eſſent dum ad Eccleſiam primò hæc bona tranſiuerunt, & conuentio omnino excludatur, nullatenus Eccleſia ad illa onera teneatur.

Non obſtat, hæc prædia deſcripta eſſe in Cataſtro laicorum ex quo regulatur taxa onerum, & inde Archypresbyterum teneri ad collectas, iuxta doctrinā *Bald. in auth. ſed & periculum, num. 2. verſ. hoc verum, niſi*
64 *Eccleſia. C. ſine cenſu, vel reliq. &c.* vbi quòd ſi Eccleſia facit æſtimum tenetur ad collectas in vim ſui conſenſus, non ex vi Iuriſdictionis laicorum; quoniam hæc deſcriptio in Cataſtro non fuit facta de conſenſu Rectoris, ſed illorum laicorum, qui Eccleſiam hiſce bonis ſpoliarunt, vt ſupra dictum fuit: Immo etiam ſi facta fuiſſet de Rectoris conſenſu, hoc non præiudicaret Eccleſiæ, ſed opus fuiſſet auctoritate, & aſſenſu Summi Pontificis, cuius intereſt communibus Eccleſiarum vtilitatibus prouidere, vt in *cap. aduerſus, de immun. Eccleſ. & in puncto Abb. ibi, num. 1. & 4. & in cap. non minus, num. 18 eod. tit. & conſ. 13. num. 1. & 2. lib. 2. Marant. conſ 99. num. 2. Natt. conſ. 203. n. 4. & ſeqq.* vbi declarat doctrinam Baldi procedere data legitima deſcriptione in æſtimo, ſeu Cataſtro, nempe quòd acceſſerit auctoritas Sedis Apoſtolicæ.

Non obſtant ſolutiones factæ, quoniam aut proceſſerūt à laicis, & tunc non præiudicant Eccleſiæ, laici quippè tanquam ſubiecti tenebātur ad collectas, dum verò extat perſona immunis, ceſſat ratio ſubiectionis, &
65 ſic etiam obligatio, mutata enim perſona, mutatur ſtatus rei: *l. 1. C. de impoſit. lucr. deſ. lib. 10. Gemin. in d. cap. 1. num. 9. de immunit. Eccleſ. in 6. Anchar. cōſ. 129. ſub num. 2. Nigor. in repet. extrauag. vnicæ, de vit. & honeſt. Cler. num. 224. Marant. d. conſ. 99. num. 3. & 4. Guttier. pract. quæſt. lib. 1. quæſt. 3. num. 15.* vbi poſt Mattienz. dicit hunc eſſe caſum mirabilem, quo res nō tranſit cum ſuo onere; atque vt ſupra dictum fuit, reintegratio conceſſa Rectori debet abolere quicquid poſt alienationem geſtum eſt in præiudicium Eccleſiæ.

Aut verò ſolutiones prætenduntur factæ à Rectore, & tunc nec etiam præiudicant, cum Rector non potuerit tollere priuilegium libertatis Eccleſiæ, non enim eſt perſonale beneficium, ſed ipſi ordini Eccleſiaſtico, & ipſis bonis Eccleſiarum conceſſum, cui geſta priuatorum præiudicare non poſſunt, & in hoc caſu opus
66 fuiſſet aſſenſu Summi Pontificis, vt dictum fuit, & notatur à *Caſtr. conſ. 423. num. 2 lib. 2. Ceual. comm. contra commun. quæſt. 899. num. 107 ad fin.* & Modernus Rector quatenus ſoluiſſet, non inde tamen priuatus cenſetur ſua Immunitate ab hiſce collectis, & oneribus, quæ de Iure ſibi competit: ad *tex. in l. voluntariè. C. de excuſ. tutor. Alex. conſ. 33. num. 2. verſ ſed ea mihi, lib. 5. Caſtr. d. conſ. 423. num. 2. Natt. conſ. 447. numero 16.*

Et ita bis diligenter examinato articulo *reſolutum fuit.*

CAPVT CIV.

EPITOME.

An valeat ſtatutum, prohibens ſub certa pœna, ne filiusfam. contrahat matrimonium ſine conſenſu parentum, vel conſanguineorum, & quomodo intelligantur bannimenta, quæ prohibent occultas deſponſationes.

SVMMARIVM.

1 *Proclama, ne contrahatur matrimonium ſine conſenſu Patris, quomodo intelligatur.*
2 *Matrimonia clandeſtina ſunt prohibita.*
3 *Ius ciuile non poteſt imponere pœnam contrahentibus matrimonium iure canonicè validum.*
4 *Secretò, eſt idem, quod clandeſtinè.*

5 *Nigrum*

5 *Nigrum declaratur Rubrica.*
6 *Causa in præfatione posita dicitur finalis.*
7 *Proœmium indicat mentem disponentis.*
8 *Clandestinum, & occultum pro eodem vsurpantur.*
9 *Occultum dicitur, quod nescitur.*
10 *Cessante ratione, cessat lex.*
11 *Matrimonium publicum dicitur, quod fit coram testibus, & Parocho.*
12 *Ordinarius potest concedere Sacerdoti non Parocho, vt assistat matrimonio.*
13 *Matrimonium quando dicatur factũ in facie Ecclesiæ.*
14 *Matrimonium sine denunciationibus dicitur clandestinum.*
15 *Denunciationes omissæ de licentia Ordinarij non faciunt matrimonium clandestinum.*
16 *Denunciationum omissio non reddit matrimonium clandestinum.*
17 Denunciationes *non sunt de substantia matrimonij.*
18 *Matrimonium est validum etiam omissis denunciationibus.*
19 *Vicarius Episcopi potest dispensare in denunciationibus matrimonij.*
20 *Denunciationum remittendarum causæ sunt arbitrariæ.*
21 *Denunciationes matrimonij dicens fuisse omissas debet probare.*
22 *Parochus nubentium quis dicatur.*
23 *Matrimonium sine consensu Patris est validum, nisi sit clandestinum.*
24 *Matrimonia debent esse libera.*
25 *Matrimonij libertas non potest impediri sub pœna excommunicationis.*
26 *Matrimoniali in causa standum est iuri Canonico.*
27 *Nuptiæ filij valent sine consensu Patris.*
28 *Statutum quòd puella non nubat sine consensu Patris, est inualidum.*
29 *Statutum an possit disponere circa accidentalia matrimonij.*
30 *Bartolus reprobatur.*
31 *Matrimonia non possunt impediri etiam metu pœnæ, quæ non potest exigi.*
32 *Matrimonij causa spectat ad Ecclesiam, etiam in accidentalibus.*
33 *Pater non potest exhæredare filium, quia contraxerit matrimonium sine eius consensu.*
34 *Matrimoniales causæ spectant ad forũ Ecclesiæ sub pœna anathematis.*
35 *Iudex Ecclesiasticus potest inhibere sæculari, ne exigat pœnas à contrahentibus matrimonium inuito Patre.*
36 *Pœna non ligatur matrimonium.*
37 *Qualitates statuti debens probari ab eo, qui se fundat in eo.*
38 *Mater transiens ad secunda vota perdit Ius in filios.*
39 *Filia non est educanda apud Matrem transeuntem ad secunda vota.*
40 *Nubentium secundò pœnæ non sunt reuocatæ respectu fauoris filiorum.*
41 *Qualitas in fine posita restringit præcedentia.*
42 *Statutum tollitur per non vsum.*
43 *Leges fori non dicuntur vsu receptæ, nisi id probetur.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

IN causa matrimoniali Multum Excellentis Fisici D. Marci Antonij Geminellij, & Perillustr. D. Lauiniæ Sclauæ, quam sibi desponsauit in Ecclesia Sanctę Mariæ Monialium Carmeli absque denunciationibus habita super eis dispensatione ab ordinario coram testibus, & Sacerdote ab eodem Ordinario deputato de consensu etiam proprij Parochi, controuertitur, An ipse inciderit in pœnas proclamatis Ducalis emanati vsque de anno 1530. mandantis, quòd nullus audeat, vel pręsumat sibi desponsare aliquam mulierem, quæ alias numquam fuerit nupta, sine consensu Patris, si superest, & eo non existente, sine consensu Matris, vel fratris, seu fratrum Maioris, vel maiorum 18. annorum, & prædictis deficientibus, sine proximorum consensu, in quorum domo mulier habitaret, sub pœna Ducat. 500. auri, & funis ictuum quinque, & plus, ac minus pro qualitate personarum, arbitrio eius Ecclesiæ, & bamni perpetui, de quo extrahi non valeat, nisi de consensu Patris, Matris, fratrũ, vel consanguineorum responsione. Et mulier, quæ contra prædicta se desponsari se passa fuerit, perdat dotem, & legitimam, & portionem, quam consequi posset in bonis paternis, & maternis applicandam pro dimidia dictus eius attinentibus respectiue, & pro alia dimidia Cameræ Ducali, & vt in dicto proclamate. Quoniam matrimonium prædictum dicitur celebratum sine consensu matris dictæ puellæ, & eius consanguineorum, pro vt tamen ex dicto proclamate erat necessarium.

In quo non video, quomodo ex prædictis possit in foro
sæculari fieri processus criminalis cõtra prædictos Iugales
pro exigendis dictis pœnis, tum quia illud proclama,
Adueniente Concilio Trident. cessauit esse in
1 vsu, & non apparet, quòd aliquis fuerit vnquam condemnatus
eius vigore. Tum quia eius qualitates, & conditiones
non verificantur in casu nostro; Et denique quia si
compræhenderet casum istum, esset inualidum, obsistente
ei iure Canonico, per quod disponitur matrimonia debere
esse libera, & consensum Patris non esse necessarium ad
nuptias filiorum nisi ex honestate.

Verum quia in iure sæpe euenit, vt ea etiam, quæ luce clariora sunt, aliqua nube obumbrentur, ideo, vt veritatem hanc omnibus ostendam infrascripta exarabo, quæ in iure, & in facto mihi verissima videntur.

Nam in primis certo mihi esse videtur, quòd dictũ pro-
clama non loquatur de quocũque matrimonio puellę
nubentis sine consensu parentum, sed de matrimo-
nio clandestino ab ea facto, & hoc desumo, tum ex
2 rubrica proclamatis, quæ dicit, & inscribitur: *De pœ-
na desponsantis aliquam mulierem secreto,* tum ex ni-
gro, *in quo dicitur in principio, cũ in dies multa videan-
tur oriri scandala ob occultas desponsationes. quæ fiunt
in Dominio S. E. Iure diuino, & humano prohibitæ sunt.*
ex quibus liquidò constat, proclama voluisse coadiu-
uare ius Canon. prohibendo matrimonia clandesti-
na, & quæ sunt iure diuino, & humano prohibita,
non autem destruere, prout eueniunt, si in casu no-
stro contrahentes matrimoniũ valide, & sine culpa,
vt infra-

vt inferius oſtendam incurrerent pœnas dicti procla-
matis, quia lex ciuilis non poteſt pœnam imponere
3 contrahentibus matrimonium; quod de iure Pontifi-
cio validum eſt, & iuſtum: *loi Guttierez. pract. qq. lib. 2. quaſt. 1. num. 29. verſ. ſecũdo reſpondeo, & quaſt. 3. num. 8. 9. vbi pulchre.* Nam vbi culpa non eſt, & ni-
hil fit contra ius, ibi culpa eſſe non poteſt; ad *tex. in l. Grach. C. de Adult. Dec. in l. nuptias, de reg. iur. ad tex. Surd. de aliment. tit. 1. quaſt. 6. numero 10. 11. Filuc. qq. moral. p. 1. tract. 10. c. 5. num. 161.*

Non poteſt igitur dubitari quando proclama parentum
loquatur, & procedat tantum in matrimonio clande-
ſtino, quod etiam Sacri Canones deteſtari ſolent, ſi
quidem rubrica dicit: de pœna diſponſantis mulie-
4 rem ſecretò: quod eſt idem ac clandeſtine, quoniam
ſecretum dicitur, quod non eſt publice factum: *Bald. conſ. 438. num. 4. lib. 5.* & propterea ipſum proclama
debet intelligi de matrimonio ſecreto, quia nigrum
declaratur Rubrica, & ſumit interpretationem ab ea.
5 *Abb. in c. inter alia, in fin. de immunit. Eccl. Nati. conſ. 514. num. 3. Alba. conſ. 88. num. 4. Burſat. conſ. 212. numero 9. lib. 2. Carpan. ad Stat. Mediol. p. 2. cap. 133. numero 11.*

Immo nigrũ ipſum proclamatis indicat idipſum, quod
ſcilicet illa prouiſio ſit facta pro clãdeſtino matrimo-
nio, dicitur enim in ipſo exordio pro motiuo legis ob
occultas deſponſationes multa oriri ſcandala, quam
ratio, ſeu cauſa in præfatione diſpoſitionis poſita de-
mõſtrat cauſam eſſe finalem: ad *tex. in l. fin. vbi Bald.*
6 *in 2. notabil. & DD. de hæredib. inſtruend. Iaſ. conſil. 1. num. 7. lib. 1. Tiraquel. in tract. ceſſante cauſa, in lim. num. 64. Seraph. deciſ. 1337. num. 7. Ludouiſ. deciſ. 351. num. 5. Carpan. d. cap. 173. num. 3. & ſeqq.* vbi etiam
inquit, quod ex præmio colligitur mens ſtatuentium,
7 quæ in proposito noſtro non poteſt eſſe niſi de ma-
trimonio clandeſtino; Verba enim illa, ob occultas
deſponſationes, id importante, quia clandeſtinum, &
occultum per eodem vſurpantur, vt in *cap. quod nobis,*
8 *iuncta gloſa, & Abb. ibidem, n. 1. de clandeſt. deſponſat. gl. in c. 1. vbi cum Abb. num. 1. eodem.* & hoc per ſe li-
quet, quia occultum dicitur, quod neſcitur *c. chriſtia-*
9 *na, 33. q. 2.* ideo diſpoſitio præſentis proclamatis non
habebit locum in matrimonio facto coram teſtibus,
& parocho, quod non eſt clandeſtinum, quia ceſſante
10 ratione legis, ceſſat lex: *l. Aldigere, §. quamuis de iure-patronatus l. quod edictũ, ff. de pact. l. liberorum, §. 1. ff. de his. quæ notan. in fam. c. ſtatuimus, diſtinct. 61.* niſi
ergo conſtet matrimonium, de quo quærimus, eſſe
clandeſtinum, locus eſſe non poteſt pœnis in dicto
proclamate contentis.

Verum in caſu noſtro matrimonium fuit celebratũ pu-
blice in Eccleſia coram teſtibus, & Sacerdote deputa-
to ab Ordinario loco proprij Parochi ad idem con-
ſentientis, vt in facto ſatis conſtat ex actis Curiæ Epi-
11 ſcopalis, ergo matrimonium non eſt clandeſtinum,
cum ſufficiat ſi matrimonium fiat præſente Parocho,
vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij li-
centia, & duobus, vel tribus teſtibus: ex *Concil. Trid. de reform. matrim. ſeſſ. 24. cap. 1. verſ. qui aliter. Sanch. de matrim. lib. 3. diſp. 17. num. 4. Menoch. de Arbit. Iud. caſ. 453. num. 13. Seraph. deciſ. 1099. num. 3.* Poteſt
enim Ordinarius concedere facultatem alteri Sacer-
doti non Parocho coniungendi ſponſos in matri-
12 monio, non ſolum in propria Parochia, ſed etiam ex-
tra illam: *Auguſt. Barboſ. de off. epiſc. p. 2. alleg. 32. numero 114.* vbi multos alios allegat, & tale matrimo-
nium dicitur factum in facie Eccleſiæ, etiam ſi cele-
bratur in domo priuata, dummodo adſint teſtes, &
13 Parochus, non enim eſt neceſſe quòd fiat in Eccleſia
materiali: *Sanchez de matrim. lib. 3. diſp. 15. num. 20. Rebel. de oblig. Iuſtit. p. 2. lib. 2. quaſt. 7. num. 11. Reginald. in prax. for. pœnit. de matrim. lib. 31. cap. 18. num. 242. Bonacin. de matrim. q. 2. p. 6. num. 4.*

Et quamuis in hoc caſu ommiſſæ ſint denunciationes,
& propterea multi ſentiant matrimonium ita factum
eſſe quidem validum, ſed quoad pœnas dici clandeſti-
14 num: *ex c. fin. de clandeſtina deſponſatione. Sanch. d. tract. lib. 3. diſp. 1. num. 10. Menoch. conſ. 69. num. 170. Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 71. num. 11.* tamen ſi id ve-
rum eſt, non habet locum, quando denunciationes
omiſſæ ſunt de licẽtia ordinarij, quia vbi culpa abeſt,
15 culpæ pœna non incurritur pulchre *Sanchez de matr. lib. 3. diſp. 1. num. 5. Guttierez pract. qq. lib. 2. quaſt. 4. num. 14 in fin.* vbi idcirco dicit non habere locum in
tali caſu legem Regiam, quæ vetat matrimonia clan-
deſtina: *& quaſt. 3. num. 8. vbi pulchre Giouagn. conſ. 59. num. 13. in fin. lib. 1.* idque procedit etiam ſi po-
ſtea publicationes non fiant: *Sanchez d. diſp. 1. n. 5. verſic. ſed hoc non placet.* Sæpe enim Rota iudicauit,
& Congregatio Concilij cenſuit omiſſionem denun-
ciationum non reddere prolem illegitimam, vel ma-
16 trimonium clandeſtinum, vt apud *Gratian. diſcept. 841. num. 26. 27. Farinac. deciſ. 71. num. 11. 12. par. 1. & deciſ. 390. num. 5. p. 2. pulchre Filucius mor. qq. p. 1. de matrim. tract. 10. c. 5.* vbi pulchre dicit non poſſe
dici matrimonium clandeſtinum factum coram Pa-
rocho, & teſtibus omiſſis denunciationibus de li-
centia Ordinarij, quia contrahentes non ſunt in
culpa: *Bonacin. d. q. 2. p. 6. num. 4.*

Nec eſt mirum, quia denunciationes non ſunt de ſubſtã-
tia matrimonij, ſed tãtum de ſolemnitate, & propte-
rea earum omiſſio non vitiat illud, quia Concil. Trid.
in decreto irritanti ſolum meminit de præſentia Pa-
17 rochi, & teſtium, quidquid ſenſerint *Menoch. conſ. 69. num. 7. & Ceph. conſ. 421 per tot.* quorum ſententia
non eſt vera, quia communiter tenetur denunciatio-
nibus etiam iniuſte, & abſque licentia omiſſis ad-
18 huc validum eſſe matrimonium; *Guttierez de iuram. confirm. par. 1. caſ. 51. num. 25. vbi teſtatur de veriori, & recepta opinione, & lib. 2. pract. quaſt. 4. num. 13. late Sanch. d. tract. lib. 3. diſp. 5. num. 3. 4.* vbi alios alle-
gat, & tollit contraria. *Ricc. in prax. reſolut. 224. n. 6. Giouagn. conſ. 60. num. 26. & conſ. 67. num. 40. lib. 1. Reginald. in prax. for. pœnitent. lib. 31. c. 29. num. 222. Mand. caſ. 71. num. 9. Seraph. d. deciſ. 1099. num. 4. Farinac. d. deciſ. 390. num. 5. Filluc. d. tract. 10. cap. 5. num. 172. Gratian. d. cap. 841. num. 21. 22. & 26. late Barboſ. d. tract. p. 2. allegat. 32. num. 2.* vbi plurimos alle-
gat, & contrarium ſentientes confutat.

Et nemini dubium eſt contra *Menoch. d. conſ. 69.* extare
veram, & magis communem DD. ſententiam, quod
etiam Vicarius generalis Epiſcopi poteſt diſpenſare,
& remittere tales denunciationes, quia venit appella-
19 tione Ordinarij, de quo mentionem facit Conc. Tri-
dent. ita late concludit *Sanch. d. lib. 3. diſp. 29. num. 3. 4. 5. vbi reſoluit cõtraria Ricc. in prax. reſol. 226. n. 2. 3.*

Gratian.

Gratian.d.discept.441 num 9. 10. vbi testatur de veriori, & magis communi, & quòd ista est praxis forensis totius Christiani Orbis, plurimosque allegat: *Filluc.d.cap.5 num.176. Bonacin.de matrim. q.2.p.6. num.7.vers dixi. Barbos de off.ep.sc.p.2. alleg. 32. numero 29.* vbi infinitos congerit, causæ autem iustæ re-
20 mittendi denunciationes matrimonij sunt arbitrariæ Ordinario: *ex Conc.Trid.d.sess.24.cap.1.vers nisi ordinarius. Menoch.de arbitr.iud.cas.453.num.5.6. Giouagn.cons.59.num.14 lib.1.* vbi etiam, quod causa præsumitur.

Hic autem denunciationes non fuerunt omissæ penitus, sed post matrimonium fuerunt factæ, vt consulit prædictum *Concil.d.c.1.vers.deinde.* & sic nulla subesse potest culpa: *Guttierez.pract.qq.lib.1 quæst. 4. n. 14. in fin.* imò si pars aduersa se fundat in hoc, quod denunciationes non sint factæ, ipsa debet id probare: *Henric.Boych.in c.peruenit, in fin.qui fil.sint leg.censuit Rota in vna Barchinon.matrim.19. Martij 1604. & in
21 alia Valentina pretens.illegitim.16.Martij, vt per Farinac.decis crimin.254.num.6* Verum creditur Sacerdoti dicenti si ex licentia Ordinarij assistere matrimonio loco Parochi, vt per *Seraph. decis 1099. numero 3.* quæ ex abundanti dicta sunt, quia ex actis Cancellariæ hæc omnia bene verificantur.

Et quamuis stante deputatione Ordinarij de illo sacerdote, qui matrimonio assistere debet non sit quærendum quisnam proprius fuerit Parochus, tamen sciendum est, satis esse contrahere matrimonium coram
22 Parocho habitationis cõiugum, vel alterius ipsorum: *Ricc.decis.214.num.1. Guttierez. eod. tract.quæst.63. num.19.Farinac.decis.390.num.6.p.2. Bonacin.de matrim q.2.p.8.num.1.* & ita censuit *Sac. Congreg. Barbos.de off episc.alleg.32.num.63 p.2.* quod hic factum est, cum celebratum sit matrimonium non solum de licentia Ordinarij, sed etiam Parochi, in cuius Parochia per multos annos d.puella moram trahebat.

Si ergo volumus saluare dictum proclama ad effectum nullitatis, necesse est, vt intelligatur in his terminis vbi interuenit duplex defectus, scilicet clandestinitatis, & consensus patris, pro vt etiam intelligitur lex Regia vetans matrimonium sine consensu patris sub
23 certa pœna, & non sufficit dissensio paterna, nisi adsit etiam clandestinitas matrimonij, sic pulchre *Guttierez pract.qq.lib.1.quæst.1.num.13.in fin.& melius, num.28.vers.& primo respondeo, & vers. At vero, & num 30 31.in fin.& q.3.n.1.vers.sed quod sensit idem Gasp.Thes.q.70.num 11. Sanchez de matrimon. lib.3.disp.67.num.5.vers.sed re attentius, & num.13. vers.quare.* vbi inquit leges exhæredãtes filiam absque consensu patris nubentem, tanquam iuri Canonico aduersas repelli, punientes vero clandestinum matrimonium tanquam ius Canonicum imitantes, & coadiuuantes admitti.

Et hæc adeo vera sunt, quòd si alter diceremus, statuta prædicta essent inualida, quia secundum ius Canonicum matrimonia debent esse libera. & vinculo pœ-
24 næ constringi, aut impediri non possunt: ad tex. in c. *gemma, de sponsal. l. Titia, vbi Ias.in fin de verb. oblig. l.Titio centum, § 1.de condit.& demonstrat. Tusch.litera M: concl.133.n.1.3.4. Surd.de alim. tit. 1.q.6. n.6. Mantic.de tacic.& amb.conuent.lib.14 tit.37 n.10.& tit.45.n.27. Giouagn.cons.17.num.2.3.4.lib.1. Cyriac. contr.343.n.12 p.2. Tomat.decis 84. n.6. Seraph. dec. 942.num.17.* vbi idem dicit de matrimonio spirituali, & clare hoc deciditur in *Conc. Trid.d.sess.24 c.9. de reform.* vbi nefarium dicit violare matrimonij liber-
25 tatem, & mandat Dominis temporalibus sub pœna anathematis ipso facto, ne quouismodo directe, vel indirecte aliquem cogant, quominus libere matrimonium contrahat, & nemini dubium est, quando in
26 causa matrimoniali nõ sit standũ iuri canonico: *cap. fin.de secund.nupt.§.hunc igitur, ibi leges seculi 2. q. 3. Guttier.pract.qq.lib.2.q.1.num.30 Surd.de alim.tit.1. q.6.numero 7. Rim.iun.inter cons. matrimon. cons. 78. sub num. 7.*

De iure autem Canonico non requiritur consensus patris ad nuptias filij, nisi forte ex vrbanitate, & hone-
27 state: *c.vltimo, vbi gl.32.q.2.cap.13.causa, vbi glos. de rapt.& notat.in c.1.vbi Abb.& DD.de sponsal.Tusch.d.concl.133.num.48. Guttier.pract.qq.lib.2.quæst. 1.num.30.vers.sed his, vbi de communi. Surd. d.q.6. num.8. Menoch.d.cas.453.num.8* vbi de veriori, & recepta opinione *Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.11.titul. 18.num.17.vers.sed ex iure. Cyriac.controu. 343. n.9. lib.2. Iac.Cauall.decis.415.num.4 Rim.iun.d.cons.78. num.7.8.9.*

Et ideo non valet Stat. quod puella, seu puer nequeat cõtrahere matrimonium sine consensu patris, vel con-
28 sanguineorum sub certa pœna, vel inferens damnum, licet enim honestum videatur, vt filius requirat cõsilium patris, tamen propter libertatem matrimonij non potest impediri, etiam metu pœnæ: *Io: And. in c.Statutum il primo .n. vers.tamen, vbi Anchar. & Rom.de hæret.in 6.Butr.et Abb.in c.1.n.8. vbi pulchre Felyn.n.13.de spons. Alex.cons.97.n.6.& per tot.lib.1. Dec.cons.231.n.5.vers.non obstat. Rim.iun. d.cons.78. n.14.15. Couar.in Epit.de spons.p.1.cap.3.§ 8.num.6. Clar.in prax §.fin.q.82.n.11.12.* vbi de communi. *Menoch.d.cas.453.num.10.11.12. Surd.d.quæst. 6. numero 8.*

Multi tamen putauerunt non valere quidem Stat. quantum ad hoc vt irritum sit matrimonium quia de re spirituali non possunt statuere laici, sed validum esse quantum ad hoc, vt contrafacientes puniantur, quia
29 hoc modo statutum non disponit de substantia matrimonij, sed de accidentalibus: ita *Bart.in l.edicimus, num.2.vers.respondeo statutum.C.de murilegul.lib.11. vbi Alex.littera P;* quem multi sequuntur.

Verum opinio Bartoli non est vera, vt inquit *Dec. cons. 231.n.5.vers.non obstat. Surd.d.q.6.n.15.* & est magis
30 communiter reprobata: teste *Alex. cons. 97. n. 6. in fin.lib.1.* quia lex Canonica nõ plene consuluisset pro libertate matrimonij, si reuocasset iura ciuilia solum quoad validitatem, nõ autem quoad remouendã pœ-
31 nam, quæ solet magis timeri, vt inquit *Surd. d.q. 6.n. 12.in fin.* etenim si pœna exigi posset, matrimonium indirecte impediretur, quod fieri nõ potest. *Cõc.Trid. d.c.9. Alex.d.cons.97.num.2.vers.confirmatur, lib. 1. Alderan.Mascard.de interpret.statut.conclus.1.numero 183.*

Ideo verior, & magis recepta censetur opinio: *Io: Andreæ in d.cap. statut. sub numero 2. de hæret. in sexto.* dicentis, quod causa matrimonij, & dependentia ab eo sunt Ecclesiast. fori, & idcirco prohibita esse statuta ob certas causas prohibẽtia matrimoniũ sub certa pœ-

ma, quia eius libertas impeditur, & Iudex Eccleſia-
32 ſticus debet ſe intromittere, ne hæc pęna exigatur,
& cum eo ſentiunt *Abb.in d.cap.1.num.9. vbi Felyn. num.13.in princ.& verſic.ſed nihilominus, vbi pulchre de ſponſal. late Alex.d.conſ.97.num.2. & ſeqq. omnia contraria. Tuſc.d.conſ.133. num.48. vbi de magis communi, & num.36. Ceph.conſ.319.num.18. Clar.d.quæſt. 82.num.11.12. Couar.d.§.8.num.6. vbi de communi. Surd.d.quæſt.6.num.6.7.8.9.12.13.14.* vbi quod ex hac cauſa pater non poteſt exhæredare filium, vel
33 alimentis priuare: *Gaſpar. Ilſau.d.quæſt.70.num.3. lib.1.* vbi, quod ab iſta opinione durum eſſet in praćtica recedere: *Mant.de coniect. vlt.vol.lib.11.tit.18. num.17. Maſtril.deciſ.163.num.10.11.12.* vbi de cõmuni, & quod potius toleratur iniuria, quæ fit parentibus, quã quod libertas matrimonij impediatur, & Conſilium cenſuiſſe hanc opinionem eſſe in practica receptam, pulchre *Marth.de iuriſd.p.4.cap.70.n.5.6. & ſeqq.& num.23.* vbi inquit non valere ſtatuta, neque quoad pœnam, latiſſime *Grat. diſcept.633.n.19. 20.21.* vbi de magis communi, etiam in lucro, quòd forte aufertur, quia ex eius amiſſione matrimonium redditur timidum, latiſſime etiam *Maſcard. d.concl.1. num.174.& ſeqq.& num.182.183.184.* vbi probat multa ſtatuta huius materiæ, etiam rationabilia eſſe inualida, quia deficit poteſtas in ſtatuenre, etiam circa dependentia, vel acceſſoria matrimonij: *Bonac. in Decal.diſp.6.q.vnic.p.6.§.3.num.3.& num.10.verſic. ſecundo. Filuc.d.loco tract.10.c.4.num.132.* qui tollunt omnem maculam. *Rim.iun.d.conſ.78.numero 14.15.* vbi de magis communi.

Vnde cum declaratum ſit ſub anathematis pœna cauſas matrimoniales ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos: vt
34 in *Concil.Trid.ſeſs.24.can.12.de matrim.c.cauſam qui fil.ſint legit.c.1.de ſponſal. Bonac.in.d.§.3. num.3. verſ. Tum quia*: non erit ergo mirandum, quòd Iudex Eccleſiaſticus poſſit ſe intromittere in hoc, & inhibere Iudici laico, ne pœnas huiuſmodi ab aliquo exigat:
35 *Io: And.in d.cap.ſtatut.num.2. ad fin. de ſponſal. quæ cæteri ſequuntur, & idem tenet Bald.in l.omnem, n.15. C.ad Tertul. pulchre Marth.d.caſ.70.num.24.* vbi de magis communi. Pęna enim in matrimonio non poteſt exigi, etiam ſi veniat in conſequentiam velut ſu-
36 per arrhis, quod duplicentur. *Ang.conſ.234.num.3. verſ.non tam. Tuſc.litt.M.conſ.133.num.2.*

Etiam cum in caſu noſtro nõ poſſit dubitari, an factum ſit matrimonium, ſed an de iure ſit validum, & legitimum, ſane hęc quæſtio pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum: *c.Tuam de ord.cognit. Sanchez de matrim. lib. 3.diſp.54.num.4.verſ.ſed an fuiſſet*: ideo cauſa videtur remittere ad forum Eccleſiaſticum.

Sed eſto quòd validum ſit proclama, adhuc tamen dicis, nihil officere D.Geminellis, quia in eo non concurrũt qualitates illius, & nihilhominus fiſcus, ſeu pars, quæ ſe fundat in eo debet probare, quòd prius conſtet de
37 eius qualitatibus: ad *tex.in l.eius, qui.verſ. quoniam, ff.ſi cert.petatur, l.non ignorat. C. qui accuſ. non poſs. Ant.Gomez de delict.lib.3.c.1.num.44. Guttier.canon. qq.lib.2.c.19.num.20. Seraph.deciſ.738.n.8. ad rem Rim.iun.d.conſ.78.num.18 19.* Nam cum d.puella patre careat, non poteſt verificari quòd ſine patris cõſenſu nupſerit, quia non entis nullæ ſunt qualitates: *l. eius qui, ff.ſi cert.pet. Crauet. conſ. 747.num.22.*

Pariter matris non eſt habendus reſpectus, quia tempore eius matrimonij mater puelę iam tranſierat ad ſecundas nuptias, propter quod perdidit tutelam, & ius, quod habebat in filiam: ad *tex. in l.fœminæ. C.de*
38 *ſecund.nupt.in l.fin. & in Auth.ſacrum C. quando mulier tutel.o ff.* adeo quòd tunc priuetur mater iure illo, quod apud eam filij ſint educandi, cum enim per tranſitum ad ſecunda vota oriatur ſuſpicio vitæ pupillæ, ſi cum vitrico habitet, filia non eſt educanda apud matrem, niſi Princeps aliud ſtatuerit, ad *tex.in l.*
39 *1.vbi gl.& DD.C.vbi pupil. educ. debet. & in Auth. de nupt.§.eiuſdem quoque, col.4. gl. in Auth. vt liceat matrim.& Auiæ, §.illud quoque, verb.non venerit, col. 8. Ruin.conſ.87.in fin.lib.5. Menoch.caſ.168.num.10.* ergo abſurdum eſt, quod puella expectet conſenſum nubendi à matre, à qua per tranſitum ad ſecunda vota, accepit iniuriam, & poteſt timere de maiori periculo, & ſi dictum proclama ad id eam conſtringeret, contineret abſurdum, quod non eſt dicendum: *l. nam abſurdum de bon.libert.l.fin.in princ. C. de vſu rei iud. l.diuortio, ſol.matrim.cum vulg.*

Neque dici poteſt iure Canonico reuocatas eſſe pœnas ſecundo nubentium, quia ſunt reuocatæ tantum illæ, quæ redundant in deteſtationem ſecundi matrimo-
40 nij, non autem illæ, quæ reſpiciunt fauorem filiorum prioris matrimonij. *Innoc.in fin.de ſecund.nupt. Pariſ. conſ.29.col.11.lib.3. Ruin.conſ.44.col.1.lib.5. late Gabriel.com.concl.lib.3.concl.6.num.1.* vbi multos allegat, late *Sanchez de matrim.lib.7.diſp.88.numero 39.* Ergo dum proclama requirit conſenſum matris intelligi debet de illa, quæ habet gubernum filiæ, & eius educationem, quod hic deficit, & ideo, cum hac reſpiciant fauorem filiorum, nõ dicuntur pœnæ, ſed prouiſiones, quæ non ſunt ſublatæ per ius Canonicũ. *Sanchez d.diſp.88. num. 39.*

Se fratribus non oportet facere mentionem, quia dicta puella nullos habebat; De alijs autem conſanguineis non eſt curandum, quia in eorum domo puella non morabatur, & proclama requirit conſenſum illorum conſanguineorum in quorum domo ipſa habitabat: ſic *Rim.iun.d.conſ.78.num.18.* Dicit enim ſine conſenſu proximorum conſanguineorum, *in* quorum domo mulier habitaret. Hæc enim qualitas in fine poſita reſtringit, & declarat de quibus conſanguineis intelligat *Imol.in l.hæredes palã, §.ſi quod, num.8. de te-*
41 *ſtam. Surd.conſ.389.num.24. Cyriac.contron.21. numero 98.99 p.1.* Ergo ex prædictis liquet dictos ſponſos coniugatos eſſe in caſu immuni à d. proclamate, & non poſſe eius vigore moleſtari. *Rim.iun.d.conſ.78. num.18.19.*

Et tanto minus, quia dictum proclama non eſt in vſu, & cum quotidie fiant matrimonia ſine conſenſu parentum, vel conſanguineorum, & diſpenſentur denunciationes, nihilominus de hoc non ſe impedit forum ſæculare, ſed totum remittit Eccleſiæ, cuius eſt iudicare de validitate matrimoniorũ, certum eſt autem,
42 quòd lex tollitur per non vſum, & ſtatutum cenſetur abrogatum, quando moribus non vtentium non ſeruatur: *ad tex.in cap.in iſtis, §.leges, diſtinct. tertia. Oldrad. conſilio 259.numero primo, verſiculo ſecundo. Rom. conſilio 512.numero decimo tertio, in fin. Rim. iun.conſil. 249.num.26.27.28.lib.3.& in terminis in d.conſ.78.n.16.17. Tuſc.lit.S; concl.254.n.1.7.8. late*

Sanchez

Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 82. n. 20. vbi multos allegat, late Bonacin. de leg. disp. 1. quæst. 1. par. vlt. §. 3. num. 36. & qui aliter dicit, debet probare, quia le-
43 ges fori non dicuntur vsu recepta, nisi id probetur: lata Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 2. num. 5. versic. sed vsus: vbi alios allegat, quare vt supra concludo, & ita iuris esse censeo, & cum hæc controuersia fuisset delata ad Principem, ipse mandauit silentium imponi, & in ea amplius non procedi, & dd. iugales non molestari respectu dicti proclamatis, & si alia videre desideras circa huiusmodi proclama, recurre ad dictum Hyppol. Rimin. inter cons. matrimonialia, d. consil. 78 per totum. vbi in terminis hanc materiam pertractat ad nostrum fauorem etiam antequam publicatum fuisset Concilium Tridentinum, vnde quanto magis hoc tempore pro dictis iugalibus consuluisset. Omnia ergo fuerunt in pace composita, & sponsus nullam passus est molestiam neque criminaliter, neque ciuiliter, & pacifice fruendo sponsa, & bonis eius quiete viuit, cui det Deus de rore Cœli, & de pinguedine terræ, quantum eius non exiguis meritis conuenire constat propter notam eius bonitatem, & in Galeno peritiam.

CAPVT CV.

EPITOME.

Ecclesia debet reintegrari ad possessionem bonorum eius sine beneplacito Apostolico alienatorum vna cum fructibus, & multa alia tractantur in materia alienationis rerum Ecclesiasticarum sine solemnitate.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium S. Augustini Regij alienauit prædium sine assensu Apostolico.*
2 *Remedium reintegrandæ possessionis intentans recurrit ad Iudicem rei conuenti.*
3 *Reintegrandæ remedium requirit antiquam spoliati possessionem, & nouam rei conuenti.*
4 *Possessio quomodo transferatur.*
5 *Possessioni reintegrandæ remedium non datur contra singularem successorem cum titulo, & bona fide possidentem.*
6 *Possessio diuturna præstat titulum coloratum.*
7 *Remedium reintegrandæ non datur ei, qui facto suo cedit à possessione.*
8 *Spolij actio non competit ei, qui desijt possidere ex contractu nullo.*
9 *Alienari possunt bona Ecclesiæ necessitatis causa absque solemnitate.*
10 *Alienatio ex necessitate quæ sit.*
11 *Solemnitas præsumitur ex longitudine temporis.*
12 *Remedium reintegrandæ non habet locum contra possidentes per 30. annos.*
13 *Titulus præsumitur validus ex lapsu 30. annorum.*
14 *Pluralitas titulorum præsumitur ad fauorem rei.*
15 *Legem extrauagantem esse vsu receptam probandum est.*
16 *Regulares possunt alienare eorum bona sine assensu Pontificis.*
17 *Emphyteusis concessa vltra generationem permissam sustinetur quo ad tempus permissum.*
18 *Primus acquirens non comprehenditur in generationibus vocatis.*
19 *Fructus non veniunt in remedio reintegrandæ.*
20 *Alienationem bonorum Ecclesiæ dicenti esse validam incumbit onus probandi.*
21 *Alienatio bonorum Ecclesiæ non valet, nisi simul concurrant solemnitas, & iusta causa.*
22 *Causa notoriè iusta non sufficit sine solemnitate in alienandis bonis Ecclesiæ.*
23 *Beneplacitum Apostolicum semper requiritur in alienatione bonorum Ecclesiæ.*
24 *Alienatio bonorum ecclesiæ sine assensu Apostolico est ipso iure nulla.*
25 *Decretum irritans inficit titulum, & possessionem.*
26 *Possessor bonorum Ecclesiæ male alienatorum non potest vti aliquo remedio possessorio.*
27 *Ecclesia dicitur possidere bona male alienata per eius Prælatum.*
28 *Alienans male bona ecclesiæ potest petere manutentionem.*
29 *Possessionis retinendæ remedium habet etiam vim recuperandi naturalem possessionem.*
30 *Interdicti, vti possidetis, vis, & Potestas.*
31 *Possessio ciuilis perditur per lapsum decem annorum.*
32 *Remedium reintegrandæ possessionis non præscribitur, nisi spatio 30 annorum.*
33 *Possessio antiquior agentis, & noua rei dat remedium reintegrandæ.*
34 *Remedium restitutorium competit Ecclesiæ pro male alienatis etiam facto proprio.*
35 *Alienans male bona Ecclesiæ potest facto proprio contrauenire.*
36 *Bona ecclesiæ fuisse male alienata, quilibet potest opponere.*
37 *Prælatus male alienans bona ecclesiæ potest contrauenire proprio iuramento.*
38 *Iuramentum non ligat reuocantem bona ecclesiæ per eum male alienata.*
39 *Remedium reintegrandæ possessionis quomodo practicari debet.*
40 *Spolio satis constare quis dicatur.*
41 *Possessio probatur pro colonos.*
42 *Dominus possidet mediantibus colonis.*
43 *Possessio probatur ex canonis perceptione.*
44 *Emphyteusis valida præsumitur ex spatio quadraginta annorum.*
45 *Possidens censetur possidere ex titulo præcedenti, etiam inualido.*
46 *Alienatio bonorum ecclesiæ permittitur ex quatuor causis.*
47 *Alienationem dicenti esse factam ex iusta causa, incumbit onus probandi.*
48 *Vtilitas ecclesiæ debet esse manifesta, vt eius bona possint alienari.*

 49 *Vtili-*

49 Vtilitas modica pro nihilo reputatur.
50 Vtilitas Ecclesiæ non præsumitur in alienando deficiente solemnitate.
51 Restitutio semper datur Ecclesiæ constito de læsione.
52 Fructus probantur à consuetis.
53 Fructus probantur coniecturis.
54 Necessitas debet esse manifesta, vt bona Ecclesiæ possint alienari sine solemnitate.
55 Necessitas esse potest tanta, vt bona Ecclesiæ possint alienari sine solemnitate.
56 Necessitas extrema requiritur, ne recurratur ad superiorem.
57 Ecclesiæ debitum debet aliunde constare, quàm ex alienantis assertione.
58 Bona Ecclesiæ non possunt vendi pro ære alieno, nisi creditores vrgeant.
59 Necessitatis causa fieri alienationem non creditur Instrumento contrahentium.
60 Confessio contrahentium non probat in prohibitis.
61 Necessitas quomodo probetur.
62 Necessitas extrema sola excusat à recursu ad Pontificem.
63 Alienandis in rebus Ecclesiæ qualis ordo seruandus.
64 Tractatus an requiratur in alienandis rebus Ecclesiæ.
65 Necessitatis causa concessæ catenus valent, quatenus vrget necessitas.
66 Alienandum est tantum, quantum requirit necessitas.
67 Alienatio, quando dicatur voluntaria.
68 Alienatio facta ex necessitate sine solemnitatibus postea debet solemnizari.
69 Emphyteusis bonorum Ecclesiæ, vt valeat sine assensu Apostolico quid requiratur.
70 Ex diuersis nihil infertur.
71 Alienata ab Ecclesia sine solemnitate debent restitui vnà cum fructibus à die alienationis.
72 Fructus rei male alienatæ debent restitui Ecclesiæ à die spolij.
73 Contestatio litis interrumpit bonam fidem.
74 Possessor bonæ fidei non tenetur ad fructus ante litem perceptos.
75 Possessio ciuilis acquiritur decennio.
76 Bona fides potest dari etiam ex contractu nullo.
77 Fructus quando debeantur tantum à die contestatæ litis.
78 Ecclesia an teneatur restituere pecunias habitas ex contractu nullo.
79 Pecunia versa in vtilitatem recipientis, debet restitui.
80 Actio spolij competit Ecclesiæ pro male alienatis.
81 Iudex laicus, vel Ecclesiasticus an sit competens in remedio reintegrandæ.
82 Remedium reintegrandæ proponit Ecclesia coram Iudice Ecclesiastico.
83 Manutentio quando detur Ecclesiæ pro male alienatis.
84 Iudex Ecclesiasticus est competens contra laicum in causa spolij.
85 Laicus quando possit conueniri coram ecclesiastico ratione bonorum ecclesiæ.
86 Iudex Ecclesiasticus potest cognoscere, an sua sit iurisdictio.
87 Exceptio declinatoria reijcitur per processum ad vlteriora.
88 Possessio probatur per actus possessoris.
89 Possessio probatur ex sustentatione litis.
90 Spolium non semper est violentum.
91 Possessio non transfertur ex contractu nullo in rebus Ecclesiæ.
92 Ecclesia non priuatur possessione, etiam si Prælatus habeat se pro spoliato.
93 Bona fides non est in acquirente bona ecclesiæ sine solemnitatibus.
94 Titulus habetur pro non titulo in contractu nullo.
95 Titulus, & possessio inficitur ex contractu nullo.
96 Singularis successor quando possit conueniri ex remedio reintegrandæ.
97 Ecclesia agit contra singularem successorem pro recuperandis suis bonis.
98 Ecclesia reintegratur ad sua bona etiam culpa sua amissa.
99 Possessione cadens nulliter non dicitur cecidisse ex facto suo.
100 Beneplacitum Apostolicum quando præsumatur.
101 Solemnitas nunquam præsumitur si ex inspectione Instrumenti constes non extitisse.
102 Præscriptio remedij reintegrandæ requirit spatium 40. ann.
103 Regulares gaudent priuilegio centenariæ præscriptionis.
104 Tituli validitas an tractetur in remedio reintegrandæ.
105 Remedium reintegrandæ habet locum sine exhibitione tituli.
106 Possessio recentior præsumitur clandestina probatæ antiquiori.
107 Possessio quando non releuet ab onere probandi titulum.
108 Possidere quilibet præsumitur ex titulo præambulo.
109 Primogenitus præsumitur possidere iure primogenituræ.
110 Titulus inualidus dat causam possidendi.
111 Lex præsumitur vsu recepta.
112 Paulina constitutio est vsu recepta, & aliter dicenti incumbit onus probandi.
113 Constitutio fauorabilis præsumitur acceptata.
114 Acceptatio præsumitur in fauorabilibus data scientia.
115 Regulares quomodo possint alienare.
116 Fratres Sancti Augustini non possunt dare in emphyteusim nisi ad duas generationes.
117 Possessio inficitur ex decreto irritanti.
118 Licentia censetur data secundum naturam actus.
119 Regulares hodie non possunt alienare sine licentia Sedis Apostolicæ.
120 Alienatio facta non seruata forma in totum corruit.

121 Em-

121 *Emphyteusis conuersa ad secundam, vel tertiam generationem an incipiat à primo stipite.*
122 *Emphyteusis concessa ad plures generationes an comprehendat primam acquirentem pro vna generatione.*
123 *Generationis nomine an comprehendatur primus acquirens.*
124 *Generatio cum dictione ipsius, à quo incipiat.*
125 *Emphyteusis ecclesiæ quando non incipiat à stipite.*
126 *Clarus damnatur.*
127 *Locatio, vel emphyteusis vltra tempus permissum an sustineatur pro tempore permisso.*
128 *Forma est indiuidua.*
129 *Emphyteusis in totum vitiatur, si fiat vltra tempus permissum.*
130 *Rota facit communem opinionem.*
131 *Vtile pro inutili vitiatur in indiuiduis.*
132 *Electio Consiliariorum facta ad triennium iubens statuto fieri ad annum in totum est nulla.*
133 *Emphyteusis & locationis differentia.*
134 *Emphyteusis tota annullatur, si fiat in perpetuum cum non possit fieri nisi ad secundam generationem.*
135 *Doctoris dictum debet intelligi secundum doctrinas ab eo allegatas.*
136 *Emphyteusis ad plures generationes est vnicus contractus.*
137 *Determinatio vna respiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare.*
138 *Locatio, & emphyteusis in totum vitiantur, non seruata forma.*
139 *Locatio, & emphyteusis quando sustineantur pro tempore permisso.*
140 *Pactum inutile vitiatur firma remanente emphyteusi.*
141 *Locatio quando in totum vitietur.*
142 *Non valet quod ago vt valere potest in prohibitis à lege.*
143 *Res Ecclesiæ male alienata debet restitui vnà cum fructibus.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien. bonorum iudicati ad fauorem Monasterij Fratrum Eremitarum S. Augustini eiusdem Ciuitatis contra D. Paulum Æmilium de Vianis, seu eius Tutorem ad finem, vt Monasterium prædictum rein-
1 tegratum ad possessionem Prædij retroactis temporibus per dictos Eremitas male alienati. Vt autem liqueat, quibus rationibus fuerim inductus ad ita sententiandum, opinatus sum non ab re esse totam negotij seriem iure fulcitam exarare.

Namque de Anno 1593. sub die 4. Decembris ex rogitu D. Pauli Gibbi prædictum Monasterium concessit, & tradidit vnum eius Prædium dictum la Marmorana, situm extra portam Castelli bubulcarum 59. 67. 28. cum suis ædificijs D. D. Alexandro, & Paulo Aemilio seniori de Vianis in Emphyteusim perpetuam pro omnibus descendentibus masculis, dixeruntque se id facere quia Conuentus dictorum Eremitarum erat grauatus aere alieno in notabili summa, & non habebat modum pro emendis bladis, & alijs rebus necessarijs ad victum, propter quod Viani dederunt dictis Fratribus scuta 600. restituenda tantum in casu lineæ finitæ, & cum onere soluendi dicto Monasterio annuum Canonem scutorum 50. à lib. septem, & solidis quatuor, & vt in dicto Instrumento, & ita factum est.

Verum de Anno 1614. die 18. Martij Monasterium prædictum mouit litem contra dictum D. Alexandrum, & filios d. D. Pauli Aemilij allegando esse restituendũ ad possessionem dicti Prædij eò quòd fuerit male alienatum Sede Apostolica inconsulta resistẽte prædictæ concessioni non solum Paulina constitutione, sed etiã Bulla Gregorij XIII. incipien. ad vberes. emanata ad fauorem totius religionis dd. Eremitarum, sub die 5. Septemb. 1572. & cum pendente Iudicio defuncti essent dd. Viani superstite tantũ Paulo Aemilio Iuniori filio dicti D. Alexandri, Monasterium prædictum de Anno 1628. die 2. Nouembris cœpit prosequi litem contra dictum Vianum, & eius Tutorem postulando reintegrari ad possessionem dicti Prædij, & implorãdum quodcumque remedium magis opportunum ad finem, vt sibi restituentur dictum prædium vnà cum fructibus perceptis, & percipiendis, & vt in libello.

Contra autem pars Viana dicebat non esse locum prædictis, quia Monasteriũ cecidit à possessione facto suo propter contractum Emphyteusis, qui dedit Vianis iustum titulum possidendi, & valide, quia dd. Eremitæ fecerunt d. alienationem de licentia, & consensu eorum Vicarij generalis data sub die 12. Ian. 1593. & confirmata ab eius Vicesgerente sub die 7. Octobr. eiusdem anni, vt in dicto Instrumento, in quo registratur, & vbi dictus Vicarius concedit dd. Fratribus facultatem inuestiendi dictum Prædium iuxta indultũ Apostolicum, in quo requiritur solum consensus Generalis d. Religionis, & casu quo talis concessio in totum non valeret saltem, dicebant, esse sustinendam vsque ad secundam generationem, & maxime cum dd. Fratres ex necessitate deuenerint ad talem cõtractum, aliasque rationes pars Viana adducebat, vnde quæsitum fuit quid iuris esset.

Diu autem causa ventilata vsque ad annum 1635. de mense Maij, & pluries auditis partibus, & visis earum iuribus dubitaui contra dd. Fratres Eremitas pro validitate contractus, & etiam propter modum agendi, & super competentia Iudicis; Quoniam in primis videbatur propositum remedium c. reintegran-
2 da 3. q. 1. non potuisse intentari coram Iudice Ecclesiastico, quia ad eundus est Iudex rei conuenti: *Menoch. de recup. poss. rem. 15. num. 204.*

Secundo videbatur etiam non esse locum dicto remedio quia, vt quis in eo obtineat duo copulatiue requiruntur, scilicet quòd spoliatus prius possederit, & postea vere fuerit spoliatus à Reo conuento, oportet enim probare antiquiorem Actoris possessionem, & nouam aduersarij, quia tunc hæc præsumitur clande-
3 stina: ad *tex. in cap. licet causam, de probat. Abb. in capit. cum ad sedem, numero 28. de restitut. spol. Corn. cons. 247. numero 20. lib. secundo. Dol. cons. 50. n. 7. & cons. 72. n. 4. lib. 2. late Menoch. d. tract. rem. 15. num. 383.*

num.383.384.386.Seraph.decif.1055.num. 2. Ludouif.decif.423.num.1.& decif.485.num. 1. Adeò vt in prædictis requirantur plene probationes. *Menoch.d.rem.15.num.408. 419.*

Hic autem licet probetur antiquior poffeffio Monafterij ex dictis teftium, & inftrumento prædicto: non tamen probatur fpolium, quod violentiam quandam videtur fupponere; Nam Viani non occupauerunt d.Prædium, fed illis traditum fuit tum vigore Conftituti, de quo in dicto inftrumento, tum propter veram
4 apprehenfionem fubfecutam, vt per *Seraph. dec.464. num. 9.* Ergo ceffat actio fpolij, & tamen certum eft, quod agens remedio reintegrandæ fe habet pro fpoliato; *Coccin.decif.366.num.5.*

Tertio videbatur dictum Monafterium effe excludendũ à dicto remedio reintegrandæ, quia illud non datur contra fingularem fucceflorem iuxto titulo, & bona fide poffidentem, & caufam à titulato Auctore habẽ-
5 tem; *Bart.in l.Rem quæ nobis, vbi Ang. Imol. & Soc. num.12.ff.de acquir. pofs.Soc. iun. conf.47.num.25.& conf.48.in fin.lib.2.Menoch.d.rem.15.num. 89.verfic. contrariam.* fed Viani habuerunt non folum titulum coloratum vigore diuturnæ poffeffionis. *Coccin.decif.*
6 *361.num.2.* fed etiam verum titulum Emphyteufis habitum à dd. fratribus Eremitis fecum litigantibus, vt dicunt teftes ipfius Monafterij.

Quarto remedium prædictum reintegrandæ non habet locum in eo, vel pro eo, qui fuo facto, aut proprio cõtractu, vel culpa fua poffeffionẽ amifit: fibi enim im-
7 putare debet: ad *tex.in c.fæpe, vbi Rip.num.27.de reftit.fpol.Ruin.conf.37.num.8.lib.1. Alex.conf.92.n.5. lib.2.Soc.in d.l. rem quæ, num.8.de acquir.pofs.Caffad. decif.4.num.6.de reftit.fpol.Rub decif.277. n.4. lib. 3. Menoch.d.rem.15.num.95. Seraph. decif.387.num.1. decif.464.n.1.& decif.1200.num.2. Coccin.dec.436. num.12. Ludouif.decif.15. num.2.* vbi ait non effe reftituendum, qui facto propofito cecidit à poffeffione, prout fic euenit dd. Fratribus Eremitis, ergò non funt reftituendi.

Quinto ceffat d. remedium tum quia etiam fi d.contractus ab initio fuerit nullus propter omiffam folemnitatem adhuc ex eo transfertur poffeffio in acquirentem, ita vt agenti nõ competat actio fpolij, vt poft
8 *Iaf.& Ruin.concludit perbelle Put.decif. 277.num. 4. lib.3.& Gratian.decif.211.num. 4.* Iam quia contractus non poteft dici nullus eò quod prædicta conceffio fuerit facta ex caufa neceffitatis pro aere alieno foluendo, & pro alendo familiã dd.fratrum, quo cafu abfque folemnitate poffunt alienari bona Ecclefia-
9 ftica, etiam ftabilia: tefte *Redoan.de reb. Eccl.nõ alien. quæft.51.c.51.num.23.& c.22.num.1.& numero 22. Quarant.in verb.alienatio, num.42. Bonac.de contract. difp.3.q.8.punct.4.num.5.verf. Prima eft Philuc.mor. quæft.p.3.quæft.44.cap.5.num.11.* & tunc alienatio dicitur fieri ex neceffitate fi fiat ad cibandum fami-
10 liam; *Redoan.d.q.51.c.22.num.21.Philuc.d.c.5.n.11.* vt hic euenit ficut exprimitur in Inftrumento libelli.

Sexto accedat quòd ex longitudine temporis præfumuntur folemnitates interueniffe in d. contractu faltem
11 ad arbitrium Iudicis: *Surd.decif.231. n. 31. Mafcard. de probat.concl.75.num.14. verfic.quod etiam.* & cum hæc facta fint ex caufa neceffitatis fatis euidenter cõftat de iufta caufa, quo cafu folemnitas non requiritur: late *Mart.voto 243.num.1.2.* vbi teftatur de magis communi.

Septimo, fi verum eft Vianos poffediffe per 30. annos nõ habet locum contra eos remedium reintegrãdæ pof-
12 feffionis intentatum: *Seraph. decif.1360. numero 7. Grat.dift.494 num.15.* quia ex lapfu tanti temporis
13 titulus Emphyteufis præfumitur iuftus, & validus. *Dec.conf.409.num.9.Gabriel conf.82.num.30.31.32. lib.2.Viu.decif.534.num.36.Seraph.decif.671.num.1. & decif.1125.num.3.Farinac.decif.149. num. 5. p.3. lib.2.*

Octauo non obftat allegatum Inftrumentum. Emphyteufis, quod ex fui facie oftendit defectum folemnitatis, quia non producitur à reo conuento, qui in eo non infiftit, & propterea præfumitur pluralitas titu-
14 lorum ad rei fauorem: *Alex.conf.219.num.17.lib.6. Coccin.decif. 317. num. 5.* & idcirco Vianus dicere poteft fe iuuari alio titulo valido: *Caffador.decif. vlt. num.7.de procuratoribus. Rota diuerf.decif. 731. n.20. par.1. Marefcot.var.refol.lib.1.c.19.n.8.Seraph.decif. 974.num.4.Beltram.ad Ludouif.decif.353.n.19.*

Nono, non conftat conftitutiones prædictas Pauli II. & Gregorij XIII. vetantes bonorum Ecclefiæ alienationem fuiffe vfu receptas, quod tamen neceffarium erat
15 probare, quia funt extrauagantes: *Soc. iun. conf. 32. num 44 & feqq.lib.3. Burfat. conf.55.num.20. lib. 1. Menoch.lib.2.præfumpt. 2.num.2.& feqq.Tufch.littera L: conclus.257.num.6.8.14.Ludou.decif. Peruf.98. num 2. Farinac.fragm.crim.p.2. Sub.rub. lex, num.8. verf.contrarium.*

Decimo, valida videtur d. Emphyteufis, quia in ea interuenit confenfus Vicarij Generalis Religionis, qui fufficit in alienatione bonorum Monafterij abfque licẽ-
16 tia Pontificis: *Franc.in c.1.num.23. de reb. Ecclef.non alien.in 6. Card.in C.ftatuimus, de tranfact. Caftrenf. conf.436.lib.1. Alex.conf.17.num. 4. lib. 4. Rol.conf. 15 num.52.lib.1.Rebuff.in compend.alienat. rerum ecclefiæ, num 87. Barbof.de off. Epifc.p.3.alleg.95. n.60.*

Vndecimo, & dato etiam quòd confenfus d. Vicarij generalis non iuuaret, nifi quando Emphyteufis fit ad fecundam generationem, adhuc videtur dicendum, quòd licet hęc facta fit in perpetuum, tamen fuftineatur quo ad tempus permiffum: ad *tex.in §.quod autẽ,*
17 *verf.neque illud.Auth.de reb. Eccl. non alien. Bald. in auth.fi quas ruinas, num.2.C.de facrof.Ecclef.Caftrenf. in Auth.qui rem, num.7.vbi Dec. num. 23. C.eodem. Clar.in §.Emphyteufis, quæft.6.num.2. & §.feudum, quæft.13.in fin. Burfat.conf.40.num. 33. Anch.iun.q. 26.lib.2.Molin.de primog.lib.1.c.21.num.28.Mantic. de tac.& amb.conuent.lib.5.tit.5.num.19.* vbi de ma-
18 gis cõmunibus teftatur: *Vrfill.ad Afflict. decif. 107. num.1.verf.fed contra.Surd.conf.249. num. 10.* & fic dictus Pupillus Vianus eft de comprahenfis quia non includitur primus acquirens, fed conceffio intelligitur facta de duabus generationibus: poft eum *Bald. conf.375.lib.4. Alex.conf.110.n.7.lib.3.& conf.125. num.7.8.9.lib.5.Ruin.conf.166.n.7.lib.1. Bero.cõf.3. num.26.lib.2.Menoch.conf.1122.num.10.Mantic.dict. tract.lib.12.tit.25.num 4.vfque ad num. 16.18.*

Duodecimo, & in omnem euentum videtur quod Monafterium prędictum non poffit petere fructus d. prę-
19 dij, quia non veniunt in dicto remedio reintegrandę: tefte *Menoch.d.rem.15.num.11.*

His

His tamen non obstantibus censui d. Monasterium esse
reintegrandum ad pristinam possessionem dicti Prædij
vnà cum fructibus perceptis, & percipiendis à die
litis contestatæ, quia concessio Emphyteusis prædicta
fuit inualida resistente ei d. Constitutione Paulina, &
Gregoriana propter defectum non solum beneplaciti
Apostolici, sed etiam iustæ causæ, & qui dicit dictam
alienationem fuisse validam in præiudicium Ecclesiæ,
ei incumbit onus probandi, vt post *Bellamer. cons. 33.*
20 *col. 13. in fin. & Dec. cons. 140. num. 4. inquit Mascard. de
probat. concl. 74. num. 2. 3. 4.*

Verum satis constare videtur Emphyteusim prædictam
à dicto Monasterio factam ad fauorem dd. DD. de
Vianis esse nullam, & inualidam etiam ex solo defe-
ctu solemnitatis beneplaciti Apostolici, quia bona
21 Ecclesiæ non possunt vllo modo alienari, nisi duo co-
pulatiue concurrant, scilicet iusta causa, & debita so-
lemnitas, adeò vt alterum sine altero nõ sufficiat, nec
satis est adesse iustam causam etiam notoriam, si de-
ficiat debita solemnitas, sic probatur per *tex. in d.*
22 *extrauag. Ambit. de reb. Ecclesiast. non alien. & in c.
quæ in Ecclesiarum, & ibi late Bero. num. 29. 30. 31. 32.
33. 34.* (vbi probat non sufficere iustam causam no-
toriam sine solemnitate) *de constit. Couar. var. resol.
lib. 2. cap. 17. num. 2. Sarmient. de redd. Eccl. p. 1. cap. 2.
Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 77. num. 4. 6. Magon.
decis. 69. num. 4. Ferret. cons. 248. num. 9. lib. 2. Caualc.
decis. Perus. 16 num. 27. lib. 1. Quarant. verb. alienatis,
num. 2. vbi multos allegat. Seraph. decis. 508. numero 1.
Mascard. de probat. concl. 75. num. 6. 7.* vbi testatur de
magis comm. *Ricc. in prax. de alien. rer. Eccl. in princ.
num. 1. & resol. 7. num. 3. p. 1.* vbi inquit ita sæpissime
Rotam iudicasse: *Coccin. decis. 374. num. 3. & decis.
391. num. 1. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 5. n. 6.
vbi plures allegat. Bonacin. de contract. disp. 3. quæst. 8.
punct. 4 num. 4. Philuc. mor. qq. p. 3. tract. 44. cap. 1. nu-
mero 7. & cap. 5. num.* 8.

Et propterea hodie præcipua solemnitas, quæ requiritur
in alienandis bonis Ecclesiæ, est beneplacitum Apo-
stolicum, quia hodie regulariter prohibetur omnis
23 modus alienandi bona stabilia Ecclesiarum etiam
ex iusta causa, & seruatis alijs solemnitatibus, nisi fiat
consulto, & annuente Romano Pontifice, vt in dict.
*Extrauag. Ambit. inquit Quarant, d. verbo alienatio,
num. 4. vers. Hodie. Redoan. d. tract quæst. 35. num. 6. &
quæst. 76. num. 6. 9. 10. Leo. in thes. for. Eccl. p. 1, cap 15.
num. 57. 58. 59.* vbi inquit hoc procedere etiam in
bonis regularium. *Prax. Archiep. Neap. in magnis, c.
75. num. 2. Barbos. de off. episc. p 3. alleg. 95. num. 2. Bo-
nac. d. quæst. 8. punct. 4 num. 7. vers. dixi. Philuc. d. c. 5.
num.* 8. qui alios allegant.

Ideoque alienatio aliter facta sine debita solemnitate,
est ipso iure nulla, & irrita: *ad tex. in c. si quis, de reb.*
24 *Eccl. non alien. vbi* DD. *& in d. extrau. ambit. Redoan.
d. tract. q. 77. num. 9. 10. & seqq. Philuc. d. tract. 44. c. 1.
n. 7. Laym. mor. lib. 3. tract 4. cap. 10. n. 4. vers. Quod si
rei. Mar. Anton. d. resol. 5. num. 15. Bonac. d. punct. 4.
num. 20. Auch. iun. quæst. 52. num. 12. p. 1:*

Quod adeo verum est, vt propter decretum irritans po-
situm in d. Paulina impediatur in acquirente princi-
pium validæ acquisitionis bonorum alienatorũ pos-
sessionis, quia illud Decretum inficit titulum, & pos-
25 sessionem: *c. si eo tempore, de elect. in 6. c. 2. de praben.
eodem, lib. 6. Mandos. in reg. 1. Cancell. q. 3. num. 4. Rot.
diuers. decis. 510. num. 5. p. 3.* & dixit Rota in vna Ro-
mana, seu Terracinensi affictus 27. Ianuarij 1627.
26 vt habetur post *Ludou. Postium in tract. mandat. de
manuten. decis. 305. n. 5. & num. 15. 16. 17.* vbi etiam
inquit quòd propter hoc talis possessor rei male alie-
natæ non potest vti aliquo ex remedijs possessorijs,
nec etiam summarijssimo manutentionis, in quo nõ
solent admitti vllæ exceptiones (quod sane est admi-
rabile) & sic liberum est Ecclesiæ conuenire vel em-
ptorem talium bonorum, vel possessorem: *Redoan. de
reb. Eccl. non alien. q. 76. c. 2. num. 37.*

Nec de prædictis est mirãdum, quia non obstante alie-
natione inualida, adhuc Ecclesia dicitur possidere,
eo quòd eius possessio non potest ammitti, vel inter-
27 verti per eius Prælatum, vel Rectorem: *Bart. in l.
1. §. si vis vxori, num 3. vbi Ias. num. 28. Bologn. n. 64.
ff. de acquir. poss. Abb. in c. cum super, de caus. poss. &
propr. pulchre Verall. decis. 170. num. 4. 5. & decis. 182.
num. 8. 9 p. 3. Rot. diuers. decis. 881. num. 3. 4. par. 4. Se-
raph. decis. 1417. num. 3. & post d. Ludouicum Postium
Rota decis. 327. num. 3.*

Vnde est quòd etiam si dd. fratres, siue quicumque Præ-
latus, vel Rector Ecclesiæ, inualide alienauit eius bo-
na, & habuerit se pro spoliato, tamen non solum eius
successor, sed etiam ipsemet alienans non quidem no-
mine proprio, sed nomine Ecclesiæ, quæ vere possidet
manutentionem petere potest: ad *tex. in cap. litteræ*
28 *de dilation. c. Olim. 1. & 3. de restit. spol. Abb. in d. cap.
litteræ, n. 3. vers. circa primum, & in c. cum super. n. 19.
20 21. de caus. poss. & proprie Verall. d. decis. 182. n. 2.
6. 7. 8. Seraph. decis. 1417. num. 3. Rot. diuers. d. decis.
881. num. 3. 4. par. 4. Beltram. ad Ludouis. decis. 116. n.
5. & decis. 246. num. 2. Ludou. Post. tract. de mand. ma-
nuten. obser. 57. num. 102. & post eum Rota decis. 327.
num. 2. 15. & 19. & decis. 330. num. 26. & seqq.*

Quod sane verissimum est, quia interdictum retinendæ
possessionis, seu vti possidetis habet duplicem natu-
ram, nempe principaliter pro conseruatione ciuilis
possessionis, quæ est penes actorem, deinde consecuti-
ue pro recuperatione naturalis ab aduersario occu-
29 patæ: *Glos. in l. Clam. possidere, §. quis ad nund. in ver-
bo. Nam clam. vers. erit ergo de acquir. possess. Bologn.
in repet. l. naturaliter. §. nihil commune, num. 40. versic.
vnus est, & vers. secundum. ff. eadem. Bero cons. 102. nu-
mero 38. 43. lib. 2. Menoch. de retin. possess. rem. 15. num.
26. Surd. cons. 160. num 71. 73. Farinac. decis. 560. nu-
mero 4. par. 1. & post Lud. Postium Rota d. decis. 330.
num.* 30. vbi inquit hoc esse mirabile, quòd interdictũ
30 vti possidetis, licet sit retinendæ possessionis, habeat
tamen etiam vim recuperandæ respectu naturalis.

Hic autem bene non fuit intentatum remedium posses-
sessionis retinendæ, sed recuperandæ, quia in casu no-
31 stro prædictum Monasterium passum fuit per decen-
nium, & vltra aduersarios possidere, quoniam si oc-
cupans, seu acquirens per decennium possideat bona
alienata, Ecclesia dicitur se habuisse pro spoliata, eo
quod tanto tempore perdatur ciuilis possessio: *Rip. in
c. cum Ecclesia Sutrina, num. 23. vbi DD. de cau. poss &
propr. Soc. cons. 266. num. 20. in fin. lib. 2. Rol. cons. 50.
num. 26. lib. 2. Cranet. cons. 235. n. 1. pulchre Menoch.
lib. 6. præs. 76. num. 5 6.* vbi etiam inquit, quòd vltra
decennium non præsumitur ciuilis possessio: melius

Ludou.

Ludou. Poſt. d. tract. de manuten. obſer. 57. num. 105. in fine, & obſeruat. 58. n. 11. & poſt eum Rota deciſ. 327. num. 20. & deciſ. 330. n. 36. vbi pulchre loquitur.

Quare aptiſſime d. Monaſterium intentauit remedium poſſeſſionis reſtitutorium, quòd ei competit ex multis cauſis ſcilicet ex officio Iudicis, ex conditione indebiti, & ex conditione ſine cauſa, vel triticaria, & melius ex Canone reintegranda 3. q. 1. cuius vigore licet Eccleſiæ recuperare poſſeſſionem bonorum ma-
32 le alienatorum, adeo vt in tali remedio Reintegrandæ poſſeſſionis non currat præſcriptio, niſi triginta annorum reſpectu laicorum, & 40. annorum reſpectu Eccleſiæ *Menoch de recup. poſſ. rem. 15. num. 427. Gutier. can. qq. lib. 1. q. 34. num. 71. 73.* vbi late hoc examinat *Seraph. deciſ. 1360. num. 3. & ſeqq. late Farin. in nouiter nouiſſ. deciſ. 763. numero 3. 4. 5. 6. 7. & per totum pulchre Giouagnon. conſ. 4. num. 1. & ſeqq. & per totum lib. 1.* vbi etiam ponit vnam Rotæ *deciſionē, poſt d. Lud. Poſtium Rota d. deciſ. 330. num. 8. 9.*

Et proptèrea conſtito, vt hic de poſſeſſione antiquiori Eccleſiæ, & recentiori ipſius Aduerſarij, poteſt Eccle-
33 ſia reintegrari ad bona prius per eam poſſeſſa non obſtāte ei quidquam contractus nullitate, vt per DD. *in cap. Cum ad Sedem vbi Abb. in 17. de reſtit. Spol. Bald. in l. 3. num. 15. ad fin. C. ſi à non compet. Iud. Iaſ. in §. ſic itaq. num. 58. Inſtit. de act. Alex. conſ. 6. num. 5. lib. 3. & conſ. 10. col. fin. verſ. Circa tertium lib. 4. Verall. deciſ. 182. num. 1. 2. 6. 7. 8. par. 3. Menoch. d. rem. 8. num. 101. Gratian. diſcep. 318. num. 42. lib. 2. Farinac. deciſ. poſth. 58. num. 1. p. 2. Io: Aloy. Ricc. in prax. de de alien, rerum Eccl. reſol. 22. per totam par. 1.* vbi probat competere Eccleſiæ remedium reſtitutorium ad
34 poſſeſſionem rei alienatæ ſine ſolemnitatibus, etiam ſi ab ea ceciderit facto proprio, & dicit ita fuiſſe deciſum in Rota Romana in vna Aſcolana Prædiorum 13. Iannarij 1587. & docet alia remedia competentia, pulchre *Giouagnon. d. conſil. 4. num. 8. 9. lib. 1.* vbi etiam dicit, quòd in hoc remedio ſufficit probare Actorem, vel eius Anteceſſores Semel poſſediſſe, & nunc Reum poſſidere, & quod non attenditur, an iniuſta fuerit poſſeſſio Actoris, nec an Reus ſit Dominus, vel poſſideat cum titulo vel bona fide, idem firmat: *Mareſcot. var. reſol. lib. 2. c. 25. num. 24.* vbi multos allegat dicens, quòd ſi conſtat de primo extremo, competit Eccleſiæ remedium reſtitutorium ad recuperandam poſſeſſionē etiamſi ab ea facto proprio ceciderit, & ſic etiam Rota in vna Placentina decimarum 9. Iunij 1586. coram Bubalo, vt apud *Marcheſ. de commiſſ. p. 1. c. 2. deciſ. 9. num. 1. ſol. 105.* vbi perbelle loquitur, & concordat *Bonac. de contrac. diſp. 4. q. 8. p. 4. num. 12.* vbi quod etiam cum re ipſa debent fructus reſtitui, niſi retineantur in recompenſatione pretij, quatenus Eccleſia facta ſit locupletior: idem docet *Laym. mor. lib. 3. tract. 4. c. 10. num. 4. verſ. Quod ſi rei.*

Nec de prædictis mirandum eſt, quia licet regulariter quis nequeat facto proprio contrauenire, tamē in hac
35 materia Prælatus male alienans bona Eccleſiæ ſine ſolemnitate, vel iuſta cauſa poteſt eadem bona retinere, ſeu vindicare, & repetere, ac reuocare, & ad poſſeſſionem reintegrare nomine Eccleſiæ etiam allegando propriam turpitudinem, & contraueniendo eius facto, cum præualeat publicus Eccleſiæ fauor, pro qua agit, & alienata reuocat ad *tex. Iunct. Gloſſ. in cap. ſi quis Præsbyterorum vbi Hoſtien. col. 1. Calderin. num. 5. Abb. num. 4. 12. de reb. Ecc. non alien. & in l. Iubemus §. ſane vbi Gloſſ. in verbo œconomis. Caſtrenſ. num. 5. Salicet. num. 3. C. de ſacroſ. Ecc. Rip. in cap. 1. num. 48. de Iudi. Ign. in l. Dudum n. 40. C. de contrahen. Empt. de com. Angel. in prin. Inſtit. quib. mod. alien. licet col. 2. in medio Tinel. de bonis mater. par. 3. num. 73. verſ. Idem probatur vbi de Com. Videndus Redoan. de reb. Ecc. non alien. q. 77. num. 9. Menoch. d. rem. 15. n. 101. & rem. 16. pulchre Franc. de Cald. tract. de Iur. emphyt. lib. 1. ord. lib. 4. tit. 62. §. 4. q. 19. num. 72. Peregr. conſ. 65. n. 3. verſ. Et in terminis lib. 6. Ricc. d. tract. in prax. reſolut. 107. num. 5. Layman. d. c. 10. num. 4. verſ. Quod ſi Marc. Ant. var. reſol. lib. 1. reſol. 38. num. 18.* vbi inquit etiam
36 quod fauore Eccleſię quilibet poteſt dicere, & opponere de nullitate alienationis, etiam ſi Eccleſia nihil opponat, immo quod Iudex poteſt ex officijs ſupplere nemine comparente, & cum prædictis concordat *Lud. Poſtius d. tract. de manuten. obſer. 57. n. 102. 103. & poſt eum Rot. deciſ. 327. num. 3. 4. 5. & deciſ. 330. num. 27. Vgolin. de off. epiſc. c. 14. §. 5. num. 2. par. 1.*

Quæ adeo ſunt vera vt etiam ſi Prælatus iurauerit non contrauenire alienationi, adhuc poſſit male alienata
37 repetere, & auocare ex *c. Intellecto, de Iureiur. Aret. conſ. 114. Federic. conſ. 172. Abb. in cap. Veniens, n. 1. de tranſact. Hoſtien. in c. ſi quis Præsbyterorum col. 1. ad fin. de reb. Ecc. non alien. Felin. in c. peruenit, num. 6. de Iureiur. Iaſ. in l. ſi donatione, num. 7. C. de collat. Arg. in l. Poſt mortem, num. 3. de adopt. Pulchre Cald. d. q. 19. num. 73. verſ firmans, & num. 74. verſ. licet Iureiurando Beve. conſil. 92. num. 1. 2. 10. lib. 1. Redoan. d. tract. q. 77. num. 10. Leo in theſaur. for. Eccl. p. 4. c. 1. num. 72. ad rem Ferret. conſ. 48. num. 12. lib. 1.* qui loquitur in Regularibus, & dicit, quod tenentur recuperare dicta
38 bona etiam ſi iuraſſent non contrauenire: *Vgolin. de off. Epiſc. c. 14. §. 5. num. 2. p. 1. Borell. in ſum. deciſ. p. 1. tit. 15. num. 42. 53. Peregr. d. conſ. 65. num. 3. verſ. & in terminis lib. 6. Rot. diuerſ. deciſ. 26. num. 2. par. 2. late Garz. de Beneſ. p. 2. c. 1. num. 86. 87. 88. vbi alios allegat Ricc. in prax. de alien. rerum Ecc. reſolut. 107. n. 4. 5.* vbi etiam ex mente Rotæ docuit Prælatum ſic male alienata reuocantem non incurrere Periurium, ſi tamen ad Eccleſiæ commodum conetur ea recuperare, quia ad commodum proprij alienantis non eſt audiendus.

Cum ergo prædicta Emphytheuſis conceſſio inconſulta Sede Apoſtolica facta ipſo Iure ſit nulla non eſt mirum, ſi liceat d. Monaſterio intentare remedium Canonis reintegranda, contra quod reus ſolet exci-
39 pere Actorem ex proprio facto, vel eius Anteceſſorum poſſeſſionem amiſiſſe, Actor vero continuo replicat nullitatem cōtractus, qua cognita Iudex omiſſa nullitatis declaratione, condemnat Reum ad rei reſtitutionem, ſic generaliter vbicumque contractus eſt Ipſo Iure nullus docte Conſuluit: *Natt. conſ. 162. num. 34. verſ. Circa modum lib. 1. Alex. conſ. 92. num. 8. lib. 5. & conſ. 1. in fin. lib. 4. Additio Redoan. de rebus, Eccl. non alien. q. 35. in fin. verſ. Item ad recuperandum Neuiz. conſ. 85. num. 13. Rol. conſil. 41. num. 35. lib. 3. Maluaſ. conſ. 86. per totum Sarmient. Select. interp. lib. 1. c. 11. num. 10. & ſeqq. pulchre Menoch. de recup. poſſ. rem. 15. num. 138. verſ. Hæc de primo & n. 191. 192. Honded. conſ. 25. ſub num. 55. lib. 2. bene Virg. Boccat.*

in Conſil.

in Consil. Aegid. ut minor glos. 8. sub num. 3 10. fol. 199. Videndus Cyriac. contr. 332. num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. lib. 2.
vbi vult hoc procedere etiam contra tertium *possesso-*
rem Verall. decis. 172. num. 7. p. 3. Gratian. discept. fo-
rens. 318. num. 12. lib. 2. Farinac. decis. posth. 58. num. 1.
40 *n. 2.* quæ bene verificantur in casu nostro, vbi per te-
stes probatur possessio Monasterij antiquior, & Viani
iunior, quo casu de spolio satis constat, & locus reme-
dio restitutorio, & reintegrandæ *Innoc. in c. Sæpè n. 5.*
vers. Imò plus de restit. Spol. Abb. in cap. Cum ad sedem
num. 17. 18. eod. tit. Alex. cons. 94. num. 12. lib. 5. Af-
flict. decis. 327. in fin. Farin. decis. 189. n. 1. p. 2. Gratian.
d. discep. 318. num. 40. lib. 2.

Possessio autē Monasterij satis probatur à Colonis par-
tiarijs, qui coluerunt d. prædium pro d. Monasterio,
& illud recognouerunt, sic enim probant possessionē
41 *Salicet. in l. liberi, num. 8. C. de test. Soc. cons. 228. n. 7.*
vers. Nec obstat lib. 2. Curt. iun. consil. 168. num. 8. vers.
Non obstat Maschard. de probat. concl. 320. num. 3. 4. 7.
42 quia Dominus possidet mediantibus eius colonis: *Be-*
ro. cons. 69 num. 9. 10. lib. 3.

Neque Viani possunt negare possessionē d. Monasterij,
à quo ipsi causam habuerunt accipiendo d. prædium
in Emphytheusim à d. Monasterio: & soluendo an-
nuum Canonem, ex hoc enim probatur possessio pro
43 Monasterio etiam in tertij præiudicium: *Bart. in l. qui*
vniuersas, §. Quod per Colonum vbi etiam testatur de
Com. & in l. Quamuis §. 1. de acquiren. poss. Ang. in l.
Quædam mulier de rei vendicat. pulchre Ruin. cons. 14.
num. 5. lib. 4. Boer. decis. 105. num. 14. Natt. cons. 672.
num. 20. lib. 4. Maschard. conclus. 1186. num. 6. lib. 3. &
ad rem videtur facere *Veral. decis. 166. num. 2. 3. p. 3.*
vbi quod quando agitur contra Emphytheutam sol-
uentem sufficit lapsus X. annorum ad probandam
Emphytheusim, & si ità est multò magis probatur
possessio, vt hic, vbi pleríque testes deponunt dictum
prędium fuisse de Iuribus dicti Monasterij, antequam
44 ab eo Viani illud acciperent in Emphytheusim non
tamē ad fauorem Emphytheutæ ex lapsu X ann. pre-
sumitur Emphytheusis valida, quia requiritur spatiū
40. ann. latè *Menoch. præs. 108. num. 5. lib. 3.* hic autem
satis est probare possessionem Monasterij ex solutio-
ne Canonis, & affictus: *Nat. d. cons. 672. n. 20. lib. 4.*

Et ideo Viani non negarunt se esse Emphyteutas imò
sub die 26. Nouembris 1619. deposuerunt scutos cē-
tum pro Liuello duorum annorū debito dd. Fratribus
S. Augustini occasione dicti Prædij instantis dictum
depositum illis intimari, eosdemque interpellari ad
illud suscipiendum, & finem sibi faciendū, vt in actis,
& sub die 24. Ian eiusdem anni quasi reconuenien-
do dd Fratres S. Aug. dixerunt in prædio, de quo agi-
tur, fuisse per D D Vianos facta melioramenta nota-
bilis valoris, & fuisse solutos in contractu Ducatonos
argēteos 600. vnde institerūt eos cogi ad sibi reficiē-
dum dicta melioramēta, & expensas, ac damna, & in-
teresse intentādo quodcumq; remediū magis oppor-
tunum, vt in actis: & cum non appareat de alio titu-
lo, dicti Viani censentur possidere ex titulo præceden-
45 tis Emphytheusis etiam inualido, & inutili, quia etiā
actus nullus declarat mentem agentis: *ex gl. in l. quæ-*
dam mulier ff. de rei vind. iunct. l. fin. ff. de rebus eorum
ità Soc. cons. 13. num. 18. lib. 4. Curt. iun. cons. 168. n. 33.
34. Ceph. cons. 4. num. 39. in fin. lib. 1. & cons. 152. n. 75.
lib. 2. Natt. cons. 502. num. 22. Alciat. de præs. reg. 2.
præs. 23. in fin. qui dicunt censeri aliquem possidere ex
titulo præcedenti etiam inualido.

Iure ergo merito Monasterium prætendit esse reinte-
grandum, quia dicta Emphytheusis concessio fuit in-
ualida non solum ex defectu solemnitatis, sed etiam
iustæ causæ: certum est enim quòd tantum ex quatuor
46 causis scilicet necessitatis, vtilitatis, pietatis, & incom-
moditatis licet res Ecclesiasticas alienare *gl. in sum.*
12. q. 2. Abb. in c. nulli de reb. Eccl. non alien. Couar. var.
resol. lib. 2. c. 16. num. 8. 9. Redoan. eod. tract. quæst. 19.
num. 2. 3. Quarant. verb. Alienatio n. 3. Borell. in sum.
decis. p. 1. tit. 15. num. 2. Bonae. d. q. 8. p. 4. num. 5. Ho-
mobon. de exam. Eccl. p. 2. trac. 9. quæst. 66. c. 21. vers.
secundo præsupponendum Layman. mor. lib. 3. tract. 4.
c. 10. num. 3. late Monet. de Com. vlt. vol. lib. 1. c. 6. n. 83.
vbi plurimos allegat, quarum nulla hic intercessit, &
qui dicit extitisse probare debet, non enim creditur
assertioni partium, vel Prælati alienantis; si ex aliqua
causa iusta dicat se alienare, quia aliunde probari de-
47 bet: *Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 33. num. 37. vsq.*
ad n. 48. Masch. de probat. *concl. 75. n. 15. 16. 17. 18.*
Giouag. cons. 27. sub num. 20 lib. 2.

Si quidem de vtilitate nihil apparet; imò euidenter con-
stat dictā alienationem fuisse dicto Monasterio valde
damnosam, quia probatur per testes Prædium aliena-
tum fuisse solitum reddere quotannis scuta ducētum,
vel circiter, & tamen traditum fuit pro annuo Cano-
ne scutorū 50. ergo noxia fuit dictæ Ecclesiæ aliena-
tio, & tamen vt valeat necesse est adesse vtilitatem
48 manifestam, & ita indubitatam vt de ea non possit
dubium exoriri: *post. Corn. cons. 243. lib. 2. & Rol. cons.*
15. lib. 1. Redoan. d. tract. de rebus Eccl. non alien. q. 20.
num. 83 Giouagn. cons. 22. num. 14. lib. 2. Ricc. d. tract.
de alien. rerum Eccl. in princ. sub R. Causæ num. 2. 3. 4.
vbi etiam inquit sic fuisse decisum in vna Rom. census
24. Maij 1491. coram Pamphylio etiam dicit etiam,
49 quòd modica vtilitas pro nihilo reputatur & pulchrè
Philucc. mor. var. 3. tract. 44. c. 15. num. 14.

Et quamuis vtilitas Ecclesiæ soleat præsumi, si interue-
nerit solemnitas Breuis Apostolici, & reliqua sint re-
ctè facta, tamen ea cessante non præsumitur, sed pro-
50 batione indiget ad not. per *Bald. in l. quicumque C. de*
ser. fugit. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 23. num. 47.
Auedan. de exequen. mand. p. 1. c. 4. num. 31. Anch. inn.
quæst. 52. num. 17 p. 1. Ricc. d. loco n. 5. 6. vbi ait quòd
ita Rota resoluit in vna Auersana finimenti 7. Iunij
1591. coram Lancilloto: *Philucc. d. c. 5. num. 15.* vbi
etiam inquit quòd si constaret de Ecclesiæ læsione ei
daretur restitutio in integrum non obstante interpo-
51 sitione Decreti, & assensu Commissarij, quæ cum hic
deficiant modo, facilius Ecclesia est restituenda.

Neque obstat, quòd testes nō videantur percurrere tem-
pus contractus, quia verius est deponere, & conclude-
re etiam de tempore alienationis, cum sint coloni, qui
laborauerunt in dicto prædio, quando possidebatur
à dicto Monasterio, & cum non deponant super
52 vnitate temporis, sed super solito, satis est, vbi
enim versamur in re de sui natura fructifera suf-
ficit probatio à consuetis, cum illud præsumatur per-
ceptum quod percipi consueuit: ad *not. per Bald. in*
cons. 323. in fin. lib. 2. & in l. 1. num. 16. vbi Salicet. in
fin. C. de fruct. ac lit. exp. n. 3. Ang. in l. si fundam. C. de

rei ven-

rci vendicat. *Natt.conſ.536 n.5. Surd.conſ.293.n.31. Achil.decif.22.de reſt.frul.* & ita reſoluit Rota in vna Peruſina liquidationis fructuum 12.Ian. 1609.coram Cocino, & in vna Neapolitana 21.Iunij 1610.coram Lancilloto, vt pulchre penes *Marcheſan. de commiſſ. p.1.c.2.decis 8 num.2.fol.104.*

Idque veriſimilius redditur, quia teſtes deponunt d. prędium fuiſſe poſt contractum ſatis damnificatum tempeſtate, & virentorum, quæ eradicauit plurimas arbores prætioſas veluti Nuces, & Ceraſa, quæ reddebant magnum fructum, propter quod poteſt cenſeri d. Prædium tempore contractus fuiſſe maioris, vel ſi-
53 milis redditus, cuius erat tempore contractus, & cum hæc materia ſit difficilis probationis ſufficiunt coniecturæ, & multam defectus conſcientiæ Iudicantis: *Bald. in d.l.1, num.16.C.de fruct. & lit. expen. & d. conſ.323.num.4.Corn.conſ.301.in fin.lib.3.Natt.conſ. 510.num.7.lib.3, Surd.conſ.293.num.31. Rot. d.decis. 8 num.1. penes Marcheſan. d.l.co,fol.104.* Et propterea non vtilem, ſed damnoſam dicere debemus d. Alienationem.

Videndum eſt igitur, an ſaltem ex neceſſitate d. Monaſterium fecerit talem contractum, quod probatio videtur ex inſtrumento in quo id aſſeritur. Sed hoc ni-
54 hil facit, quia neceſſitas non ſufficit abſque ſolemnitate aſſenſus Apoſtolici, vt vidimus, & ad hoc, vt ſufficiat, debet eſſe ita clara, vt omnibus manifeſte appareat, & nulla poſſit tergiuerſatione celari, vt poſt *Riminald. Iun. conſ.348.num.40 41.42. Fabr. de Ann. conſil.388.num.5.cum ſeqq.Giouagnon.conſil.22.num. 14 lib.2.*

Bene verum eſt poſſe dari caſum tantæ neceſſitatis requirentem tantam celeritatem, vt ſuperior conſuli, & audiri non poſſit, velut ſi captiui ſint redimendi, vel
55 Pauperes in graui neceſſitate paſcendi, tunc enim valet Alienatio ſine Aſſenſu Apoſtolico, vel alicuius ſuperioris, quia periculum eſt in mora: *ex tex. in c. Aurum, & c. Gloria Epiſcopi 12.q.2. Abb.in c.fin.num.8. de Eccl.ædificandis Zabarel. in Clem.2.q.11. de Relig. dom. Rebuff.in compen.alien.rerum Eccl.num.35. Cauoſil.in rep.Paulinæ, nu.89. Redoan.de reb. Eccl.non alien. q.9. num.51. & quæſt.13.num.13.q.19. num.29.30. & q.35.n.6.7. & melius quæſt.51.c.22. num.19. 20. Quarant verbo Alienatio num.42. Bonac. de contract. diſp.3.q.8.punct.4.num.5. verſ. Prima eſt Layman.d. cap.10.num.3.Giouag.conſ.27.num.19.lib.2. pulchre Thylucc.mor. p.3.tract. 44.c.5.num.11. Barboſ.de off. Epiſc.p.3 alleg.95 num.58.* & ſic DD. rem hanc intelligunt de extrema neceſſitate, in qua nullo modo
56 poſſit haberi recurſus ad Pontificem: *Redoan. d. tract.q.19.num.58.60.& q.51.c.22 num.20.& n.32. verſ. vbi dicit. Vgolin.de off.epiſc.c.14.§.7.num.5.verſ. tertio p.1.*

Hic autem non probatur adfuiſſe talem neceſſitatem, imò ex ipſo alienationis inſtrumento contrarium deducitur, ſiquidem duplex cauſa allegatur ſcilicet neceſſitas ſoluendi æris alieni, & emendi blada. Quoad primum non conſtat adfuiſſe aliquod debitum Ec-
57 cleſiæ, de quo apparere opportet aliunde, quàm ex alienantis aſſertione: *Redoan. d. tract. q.20. num 69. Borell.in ſum. decis.p.1. tit.15. num.10.27. Homobon. de examine Eccleſiaſtico par.2.tract.9.q.66.c.21. verſ. ſecundo in fin.* & caſu quo adeſſet æs alienum, non ſufficit ad oſtendendam tantam neceſſitatem, vt ſuperior Conſuli non poſſit, & maxime, quia pro ære ſoluendo non licet vendere res ſtabiles Eccleſię niſi Cre-
58 ditores vrgeant apud Iudicem, & pro vt in *Auth. Hoc Ius. vbi DD. C.de ſacroſ. Eccl. & in l.Peto, §. Prædium de leg.2.c.ſicut 12.q.1. Redoan.de rebus Eccl.non alien. q.19.num.1.& n.91.92.93 95.* vbi dicit, quòd non deuenitur ad alienationem bonorum Eccleſiæ, niſi vltimo loco, quando fit executio ſententiæ per Iudicem, ſic etiam docent: *Gabriel conſ.128.num.58.lib.1. Giouagn.conſ.22.num.5.15.lib.2. videndus Quarant. verb.alienatio num.36.* vbi etiam inquit, quod debet præcedere decretum Iudicis, & ſubſequi ſubhaſtatio, quia ſi Prælatus propter neceſſitatem vult vendere ex ſe, non poteſt

Si vero inſpicimus neceſſitatem emendi cibaria ad victũ, ſimiliter de ea non conſtat, & tamen certum eſt de causa neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ debere conſtare aliter, quàm per aſſertionem partium, vel Prælati alienantis, alioquin facile aperiretur via fraudibus, & propterea etiam ſi in Inſtrumento dicatur ex cau-
59 ſa neceſſitatibus fieri alienationem, eidem non creditur, vt per Petr.de Perus, & Card.in c.Quod quibuſdã de fideiuſ. *Butr.in c.1.de depoſ. Anch.in Clem.1.de rebus Eccl. non alien. pulchre Redoan. de reb. Eccleſ. non alien.q.23.num.38.vbi teſtatur de com. & num.39.40. 41.& ſeqq.pulchre Ferret. conſ.248.n.10.11.& conſ. 294.num.14.lib.2. Anchaun.d.quæſt.52.num.17.p.1. Borell.in ſum. decis.par.1. tit.15. num.10. Giouagnon. conſ.27.ſub n.20.lib.2. Maſchard.de probat. concl. 75. num.16. Homobon.d.cap.21.verſ.ſecundo.in fin.*

Nam cum verſemur in prohibitis [regulariter enim interdicta eſt alienatio bonorum Eccleſiæ] qui di-
60 dicit extare neceſſitatem, vel caſum permiſſum debet probare, ratio eſt, quia in regulariter prohibitis, & certo tantum caſu permiſſis, non ſtatur dicto aſſerentis caſum permiſſum ſubeſſe, & aſſertio, quę faciat contractum licitum, quod alias improbaretur, aliunde nõ iuſtificata nihil probat, *ad tex. in l. ſi ſorte vbi Bart. de Caſtr. pecul. Alb. Brun. tract. de ſtat. Fem. exclud. art.13. n.124. Ioſeph. Lud. conc.14. illat.17. Oſaſch.decis.172. num.2. Giouagn.d.conſ.27.ſub num.20. Peregr.conſ.6. num.16.verſ. & in confeſſione lib.3. Anch. iun.c.12. num.7.p.2.late Mantic.de tac. & amb.conuent.lib.13. tit.15.num.41. verſ.ſed diuerſa, & verſ. Et hac ratio Giurb.in conſuet. Meſſan. p.1.c.14. gloſ.7. num.3.* qui multos alios adducit, & ſic probandum erat, quòd Monaſterium aliunde non poſſet ſuis neceſſitatibus ſubuenire, vt poſt *Caſtren.conſ.246.col.5. in fin.verſ.* nam ex Inſtrumento *lib.1.Gratian.diſcept.570 n.13.* quod hic non eſt factum, vt oportebat *Ferret.d.conſ. 294.num 14.lib.2.Quarant.d.verb.alienatio,n.36.*

Sed conuincitur non extitiſſe hic tantam neceſſitatem, vt non poſſet ad Pontificem recurri pro licentia habenda, pro vt fieri debet, ſi neceſſitas non exigat tan-
61 tam celeritatem: *Redoan. d.tract.quæſt.19.n.34.35. 58.6.* Nam dd. Fratres Eremitæ attento Tenore dicti Inſtrumenti, alienationis erant in neceſſitate vſque in principio anni 1593.quia obtinuerunt licentiam alienandi à ſuo Generali ſub die 12.Ianuarij eiuſd. anni, quæ poſtea eodem anno fuit cõfirmata ab eius Vicesgerente ſub die 7.Octob.& tñ ipſi diſtulerunt alienare vſque ad diem 4.Decemb.1593.& propterea cum procra-

procrastinauerint ferre per annum, & petierint licentiam Generalis tam anticipatè, liquido cõstat eorum necessitatẽ non fuisse tantam, vt non posset Consuli, & adiri Summus Pontifex: à quo adeundo solum ex-
62 trema necessitas excusat. *Redoan. d. quæst. 19. numero 29. 30. 34. & q. 51. c. 22. num. 2. 3. 4. & 18. Philuc. d. c. 5. num. 8. Masc. d. concl. 75. num. 29.*

Et hoc manifestum redditur, quia Monasterium non indigebat nisi alimonia pro Fratribus, pro qua sublenãda erat necessarium prius recurrere ad distractionem rerum mobilium minus prætiosarum, & posteà ad magis prætiosas, & deinde ad res stabiles minus damnosas, & denique ad alias, si enim fieri potest,
63 parua res debet prius vendi, si sufficit, sic probatur per *tex. in d. Auth. Hoc ius porrectum, vbi* DD. *C. de sacros. Eccl. & in l. magis puto, ff. de reb. eorum. Io. de Turrecrem. in sum. 12 quæst. 2. late Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæst 19. num. 91. 92. 93. Mascard. d. conclus. 75. num. 13. Gabr. cons. 118 num. 5. lib. 1. Gratian. d. disc. 570. num 12. Quarant. d. verb. alienatio, num. 36.* Hic autem iste ordo nullo modo est seruatus pro vt requirebatur stante defectu solemnitatis beneplaciti Apostolici.

Vlterius probatur non adfuisse tantam necessitatem, vt periculum esset in mora, nam dicitur in Instrumento præmissos fuisse tractatus, qui comprobant causæ distractionem, & prolixitatem, cum pluries fieri soleãt, vt quilibet suam dicat sententiam: *gl. in cap. tua Nu-*
64 *per de his, quæ fi. à Prelat.* Bene verum est, quòd etiã ex hoc capite deducitur nullitas dicti contractus, quia in alienandis bonis Ecclesiæ necessarius est tractatus Fratrum, vel aliorum de Collegio alienantium ad discutiendum, an expediat alienare: *c. sine exceptione 13. quest. 2. c. tria, & c. cum Apostolica de his quæ fi. à Prelat.* sine consensu cap. c. 1. eod, tit. in sexto, & tamen hic non apparet præmissum fuisse talem tractatum, licet enim in Instrumento alienationis dicatur præmissis tractatibus, hoc tamen non probat, quia non creditur tali Instrumento enunciatiue loquenti, sed de tractatu debet constare per Instrumentum ad hoc specialiter tendens: *Alex. cons. 17. col. 2. lib. 4. pulchre Redoan de reb. Eccl. non alien. q. 28. num. 30. 31. 32. 33. 34. Ferret. cons. 294. num. 10. lib. 2. in terminis etiam. Anch. inn. q. 52. num. 8. 9. 10. lib. 1. Soc. iun. in l. ex hac scriptura, num. 70. ff. de donatio.*

Accedat, quod dato etiam extitisse necessitatem prædictam: & ideò alienationem fuisse necessariam adhuc dicendum est propter excessum vitiari eo, quòd ea, quæ propter necessitatem conceduntur, eatenus sunt valida, quatenus vrget necessitas & non vltra: ad *tex.*
65 *in l. cum his, §. in causa, ff. de transact. in d. Auth. hoc ius, vbi DD. C. de sacr. eccl. & in l. vlt. ff. de exercit. act. Bart. in l. 1. §. vlt. num. 1. ff. de ser. Dec. in l. si donatione, num. 17. C. de collat. pulchre Natt. cons. 162. num. 1. 2. 3. 5. 6. lib. 1. Cabriel. d. cons. 118. num. 5. versic. secundo quia, lib. 1. bene Menoch. de arb. ind. cas. 182. num. 32. 33. 34. 35.* vbi probat tantum esse alienandum quantum vrget necessitas. *Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.*
66 *73. num. 14. 15.* vbi quod non debet pro paruo debito res magna Ecclesiæ vendi, quod etiam dixit *Masch. de probat. d. concl. 75. num. 13 in fin. Gratian. d. disc. 570. num. 10. 11.* vbi etiam dicit allegantem non extitisse alia bona teneri ad probandum; pulchre etiam *Giouagn. cons. 22. num. 6. & num. 16. lib. 2.* vbi etiam dicit probandum esse quod tantum vrgeret necessitas quantum fuit alienatum. Sed hic expresso Instrumento deducitur Monaster. habuisse indigentiam solum pro scutis 600. & tamen alienauit Prædium valoris scut. 4000. Ergo alienatio fuit voluntaria, & non ex ex necessitate, saltem tali, vt omittendus esset assensus
67 Apostolicus: ad rem *Natt. d. cons. 162. num. 4. 5. 6. 7. 8. lib. 1.* vbi vult, quòd ideo actus in totum corruat: bene etiam *Giouagn. d. cons. 22. num. 9. & numero 14. lib. 2.*

Denique esto, quòd etiam summa hic adfuerit alienandi necessitas, & ita extrema, vt non potuerit vllo modo adiri, vel Consuli Summus Pontifex pro obtinen-
68 da licentia, adhuc tamẽ dicta in Emphyteusim concessio est inualida, cum non fuerit post factum à Pontifice comprobata, in casu enim alienationis factæ sine solemnitate ob vrgentem necessitatem necessario requiritur postea solemnis ratificatio superioris, vt per *tex. in l. Pomponius, ff. de neg. gest. inquit Bald. in c. 1. num. 13. vers. ergo puto, vbi etiam Ias. num. 21. vers. quod dictum, qui feud. dar. poss. vidend. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 19. num. 128. & q. 51. c. 22. num. 19. & idem censuit Vgolin. de off. episc. c. 14 §. 7. numero 5. vers. tertio in fin.* quod rationi etiam congruit, vt superior possit examinare an vera fuerit necessitas, vel mentita, aut mendicata, & ad tollendas fraudes. quia Prælatus eadem facilitate inducitur ad fatendam necessitatem, qua mouetur ad alienandum.

Nulla ergo & inualida fuit d. alienatio, nam ad hoc, vt Emphyteusis concessio valeat sine beneplacito tres requirit conditiones, scilicet vt versemur in casibus à iure permissis, quòd tractetur de bonis solitis ab antiquo dari in Emphyteusim, & quòd appareat de eui-
69 denti Ecclesiæ vtilitate, vt habetur in *d. Extrauagan. ambitiosæ, & post Caiet. verbo excommunicatio, c. 75. Quarant. d. verbo alienatio, num 5. versic. secundus, & num. 39. Prax. Neap d. c. 75. numero 5. 6. Barbos. de off. episc. alleg. 95. num. 22. par. 3 Layman. d. c. 10. num. 2. vers. deinde. Bonac. d. quæst. 8. punct. 4. num. 30. & in tract. de censur. in particular. extrà Bullam Cœnæ, disp. 2. q. 5. punct. 11. num. 2. vers. secundo, & num. 6* Nihil autem istorum verificatur in præsenti casu, quia prædium prædictum non erat solitum sic alienari, nec constat de vtilitate, vel necessitate Ecclesię, quæ tanta sit, vt non requiratur beneplacitum Apostolicum. Emphyteusis enim perpetua est alienatio: *Ferret. cõs. 248. num. 9. lib. 2.*

Cum autem concessio prædicta in emphyteusim fuerit facta in perpetuũ nihil iuuat Vianos constitutio Gregor. XIII. quæ permittit bona dd. Fratrum Eremitarum dari in emphyteusim vsque ad secundam generationem, quia hæc diuersa sunt, & ex diuersis nihil
70 bene infertur: *l. Papinianus, § exuli, ff. de min. l. fin. ff. de rit. nupt. Lud. Sacc. cons. 69. num. 20. lib. 2.* & maxime, quia deficit cum secunda generatio, & contractus in totum est nullus, vt infra videbimus.

Si ergo d. contractus fuit ipso iure nullus, siue ex defectu causæ, siue ex defectu solemnitatis (quod certum est) satis constat Monasterium nõ solum esse reintegrandum ad prædium male alienatum, sed etiam Vianos esse cogendos ad restitutionem fructuum à die alie-
71 nationis Prædij, & occupationis: vt tradunt *DD. in c.*

si quis

ſi quis Præsbyterorũ §. ſed etiam liceat, vbi Butr. n.6. Imol. n.12. Bero. n.14. & alij de reb. Eccl. nõ alien. Bald. & DD. in l. Iubemus, §.1. C. de ſacroſ. Eccl. de com. Felyn. in c. cum cauſa n.30. verſ. & in hac materia de re Iudic. Corn. conſ.22. num.13. lib.1. Pinel. in repet. l.2. p.3. n.4. & ſeqq. C. de reſcin. vend. Gramat. deciſ.79. num.8. & ſeqq. Menoch. de recup. poſſ. rem.15. num.639. Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæſt.76. c.2. num.37. Borell. d. tit.15. n.42. pulchre Io. Aloyſ. Ricc. in prax. de alien. rer. Eccl. p.1. reſol. 18. *n.1.* vbi bis ita fuiſſe reſolutum in Rota coram Blanchetto, & Pamphylio, & de cõmuni *Guttier. conſ.18. n.71. Homob. de exam. Eccl. p.2. tract.9. quæſt.66. c.21. verſ. Item, & bene ſic iudicauit Rota in vna Neapolitana fructuum 31. Maij 1606. coram Lancilloto, vt apud Marcheſan. de commiſſ. p.1. c.2. deciſ.7. n.1 fol.104* vbi deciditur alienatis bonis ſine ſolẽnitate fructus ẽt eſſe reſtituendos Eccleſię nõ à die motę litis, ſed à die cõmiſſi ſpolij, ſeu poſſeſſionis adeptæ, q̃
ingreſſi ſunt in mala fide ſtante conſtitutione Paulina
72 *Gratian. diſcept.204 num.15. lib.2.* & idem tenet fructus ſcilicet eſſet reſtituendos *Laym. mor. lib.3. tract.4. c.10. num.4. verſ. Quod ſi rei Ibi His autem Mar. Ant. var. reſolut. lib.1. reſol.7. n 8. Bonac. de contract. diſp.3. q.8. p.4. num.12. verſ. addo.*

In quo tamen ego mitiorem partem ſequutus ſum, dum condemnaui Vianos ad reſtitutionem fructuum non à die Poſſeſſionis adeptæ, ſed à litis conteſtatione, quæ interrumpit omnem bonam fidem, & certo facit incipere rei eſſe in mala fide, eumque obligatum
73 facit ad reſtitutionem fructuum: *l. Sed & ſi lege §. ſi ante ff. de pet. hær. l. certum C. de rei vind. Benuten. deciſ. collect.404. verſ. Secundo,* Ab antea enim mihi viſum eſt Vianos eſſe in quadam bona fide, dum putauerunt pro alienatione ſufficere licentiam Generalis, & patientiam Fratrum Eremitarum, ſæpe enim etiam errans in Iure poteſt dici in bona fide, vt non
74 teneatur ad fructus ante litem perceptos: *l. ſed & ſi lege §. ſi ante ff. de petit. hæred. l. de fruc. ff. de don. inter vir. & vx. Dyn. & Io: And. in cap.1. de reg. iur. in 6.* Et cũ Viani pacifice poſſiderint d. Prædium ſcientibus dd. Fratribus adepti ſunt ciuilem Poſſeſſionem *Menoch.*
75 *lib.6 præſump.76. num.5.6. Lud. Poſtius, d. tract. de manuten. obſer.57. n.105. & poſt eum Rota deciſ.327. num.20.* Idcircò videtur fructus ante litem fuiſſe lucratos. Poteſt enim dari bona fides etiam ſi cõtractus ſit nullus defectu ſolemnitatis: *Gratian. diſcep. q.31.*
76 *num 2. lib.5.* Ex quibus Viani videntur conſtituti in certo gradu bonę fidei, quia ſpolium illorum non fuit violentum formaliter, ſed de conſenſu dd. Fratrum male alienantiũ, propter quod tantũ à die litis conteſtatæ ſecundum Epicheiam, & ſententiam magis mi-
77 tem d. Viani ſunt condemnandi ad reſtitutionem fructuum: *Bero. in d. c. ſi quis Præsbyt. num.42. Felyn. in d. c. cum cauſa, num.27. verſ. Procedere. Alciat. in l. Mouentium num.6. de verb. ſignif. Gratian. d. diſcept.204. num.14. lib.2. vbi allegat Rotæ deciſiones Ricc. in prax. d. reſol.18. num.3.* vbi inquit etiam ſic reſolutum in vna Vlysbonenſi locationis 1. Iulij 1596. cotã Pamphylio, & ſic mitius iudicaui, quia Monaſterium non videbatur per ſuos Informantes aliquid vlterius prętendere.

Et ſane licet Viani non poſſint dici fuiſſe in bona fide, quo ad præſcriptionem dominij; tamen quo ad fructus lucrandos ante litem conteſtatam perceptos ſũt poſſeſſores bonæ fidei, quia licet titulus eorum fuerit inualidus, tamen cum ſit cauſatus ab errore iuris, vel facti, nihil nocet poſſeſſori ad conſeruandam bonam fidem, quæ poteſt cauſari etiam ex titulis iniuſtis, & temerarijs: vt per *tex. in l. ſed & ſi lege. §. ſcire, ibi: non hũc puto prædonẽ, vbi Bart. Bald. Ang. & DD. ff. de pet. hær. Alex. conſ.127. col.3. lib.4. Iaſ. conſ.72. col.2 lib.1. pulchre videndus. Farin. deciſ.320 n.1.2.3.4.5.6. p.2.* vbi reſoluit omnia, & loquitur ad rem in caſu, vbi cõtractus erat nullus ex defectu ſolemnitatis, & concordat *Gratian. diſc.420. num.18.19.* Nam Viani ſaltem credere potuerunt validum eſſe contractum Emphyteuſis prædictæ ſaltem vſque ad ſecundam generationem, cum plurimi DD. ſentiant valere ad minus quo ad tempus permiſſum, vt inferius videbimus, & propterea dicuntur eſſe in bona fide ſtante conflictu opinionum, qui præſtat iuſtam credulitatem, vt per *Menoch. de arb. iud.177. num.6.7 latiſſ. Dian. reſol. mor. par.2. tract. de opin. probab. reſol.1. & reſol.3.* vbi vide: ex quibus putaui dictos Vianos eſſe in bona fide reſpectu fructuum ante litem conteſtatam perceptorũ, pro quibus lucrandis ſatis eſt eos non fuiſſe in perfidia, & mala fide ad trad. per *Farinac. d. deciſ.320. num. . p.2.*

Similiter dubium erat, an Monaſterium teneretur reſtituere Vianis ſcuta 600. habita in ipſo contractu Emphyteuſis, & hoc quia quando alienatio rei Eccleſiæ eſt ipſo Iure nulla, tunc Eccleſia non tenetur reſtituere pecunias ex ea habitas, niſi probetur verſas in
78 eius vtilitatem: *Alex. conſ.3. n.9. verſ. circa tertium. & num.24. lib.3. Rimin. iun. conſ.5. num.71. lib.1. Mar. Ant. lib.1. reſol.38. num.19. verſ. fuit, vbi alios allegat. Borell. in ſumm. deciſ. p.1. tit.15. num.70. vbi requirit, quod Eccleſia ſit facta locupletior Marcheſan. de commiſſ. in princ. p.1. c.2. num.44. fol.55.* vbi inquit etiam Eccleſiam non obligari ex confeſſione Prælati, quod pecunia ſit verſa in eius vtilitatem.

Verum in hoc quoque maiorem ſententiam ſecutus ſũ, tum quia Monaſterium non recuſabat reſtitutionem pecuniarum, & veriſimile erat eas fuiſſe verſas in eius
79 vtilitatem, & Cenſui illas eſſe reſtituendas, vel compẽſandas in fructibus per ea, quæ tradit *Guttier. pract. quæſtionum lib.3. c.8. n.9 23.25.* vbi vide, & ei congruit, quod late docet *Ricc. in prax. de alien. rer. Eccl. reſol.88. p.1.*

His ſtantibus pro dicto Monaſterio Iudicaui locum eſſe Remedio reintegrandæ, quia Eccleſiæ pro re nulliter alienatæ etiam ſi facto Alienantis ceciderit à poſſeſ-
80 ſione, competit actio ſpolij: *Verall. deciſ.170. n.1.2.3.5.6. & deciſ.181. num.1. & deciſ.180. n.7.8.9. p.3.* & fuit dictum in vna Placentina Decimarum 9. Iunij 1586. & in alia Neapolitana ſpolij 3. Iunij 1601. coram Lancilloto, vt apud *Marcheſan. d. tract.1. p.1. c.2. deciſ.6. num.3. fol.103. Farin. deciſ.755. n.6. p.2. Lud. Poſtius tract. de manuten. obſer.57. num.102.103. & ſeqq. & poſt eum Rota deciſ.11. num.2.* vbi quod Ec-
81 cleſiæ danda eſt manutentio, quatenus ſe non habuerit pro ſpoliata, & ſi habuit ſe pro ſpoliata, danda eſt reintegratio.

Non obſtant autem ex aduerſo motiuata, &c. Hoc Iudicium reintegrandæ fuiſſe intentandum coram Iudice laico rei conuenti ordinario, hoc enim procedit in

bonis

bonis profanis laicorum, & ideo cum hic tractetur
de bonis Ecclesiæ male alienatis, quibus sine legitimo
82 titulo est spoliata, recte intentatum est Iudicium spo-
lij, seu reintegrandæ coram Iudice Ecclesiastico etiam-
si reus conuentus sit laicus: ad tex. in c. in Canon. 26.
quæst. 1. Gloss. in c. Cum dilectus, quod met. caus. Innoc.
in cap. cum sit generale, vbi Abb. num. 10. Soc. n. 14.
Felyn. col. 2. vers. dum dicit de for. compet. Calderin. in
c. sæpe de restit. spol. Abb. in c. 1. de rest. in integr. Dec. in
c. 2. in fin. de priuileg. Couar. var. resolut. lib. 1. c. 4 n. 2.
vers. sic etenim. Felyn. in c. Ecclesia S. Mariæ, num. 7. 8.
de constit. Alex. cons. 103. in fin. lib. 5. Menoch. de recu-
per. poss. remed. 15. num. 205. Caualc. decis. 45. num. 72.
lib. 1. & hanc sententiam vti veram, & communem
tuetur: Io Guttier. can. qq. lib. 1. q. 34. n. 10. q. 13. 14.
83 15. vbi late defendit, quòd Ecclesia possit hoc reme-
dium reintegrandæ intentare, coram Iudice Ecclesia-
stico: bene etiam ita sentit Carol. de Grass. tract. de eff.
cler. eff. 1. num. 533. vbi etiam idem tenet in clerico, vt
84 trahere possit coram suo Iudice laicum, qui eumdem
Clericum spoliauit, hic autem satis probatum est cō-
petere actionem spolij: Veral. d. decis 170. p. 3. Ergo
non est dubitandum, quin forum Ecclesiæ sit compe-
tens contra laicum, alioquin facile esset priuare Ec-
clesiā, & Clericos priuilegio sui fori spoliando eos, vt
necesse haberent recurrere ad sęcularia tribunalia pro
recuperanda sua possessione.

Et sane hoc iustum esse videtur, quia laicus ratione bo-
norum Ecclesiæ, quæ detinet potest conueniri coram
Ecclesiastico Iudice, si constat, vel non negetur esse
85 bona Ecclesiæ, vel Clerici: tex. est in c. si clericus vbi
Abb. num. 1. 2. Felyn. num. 4. Soc. n. 15. de for. compet.
Rom. cons. 159. n. 3. Ofasc. decis. 32. n 3. 6. Gabriel cons.
37. num. 10. lib. 2. Guttier. d. q 34. num. 13. vbi de ma-
gis communi: Marius Antonin. lib 1. resolut. 48.
num. 1. 2 3. 9. 10. 11. & resolut. 98. num. 1. Pellet disq.
cler. p. 1. tit de fauor. cler. real. §. 5. num. 2 Bene verum
est, quòd si laicus negaret bona esse Ecclesiæ, vel Cle-
86 rici, & de hoc dubitaretur, in primis Iudex Ecclesia-
sticus de hoc debet cognoscere, vt videat, an sua sit
Iurisdictio: ad tex. in c. super de rescript. Abb. in d. c. si
clericus num. 8. 9. vbi Soc. num. 11. 13. de for. compet.
Ias. in l. 2. col. 4. ff. si quis in Ius. voc. Rot. decis. 6. num. 3.
de except. ad rem Menoch. d. remed. 15. num. 208. Bel-
lett. d. §. 5. num. 7. Guttier. d. q. 34. num. 18. Mar. An-
ton. lib. 1. resol. 48 num. 4. Sed hæc mitti debent, quia
hæc exceptio non fuit coram me discussa, sed Tempo-
re mei Antecessoris, & per litis contestationem, &
87 processum ad vlteriora fuit sublata: c. ex parte de ap-
pellat. Innoc. in c. præterea, de dilat. Surd. cons. 467. n. 3.
Seraph. decis. 383. n. 8. Gaill. pract. concl. lib. 1. concl. 34.
num. 1. & ibidem Bernar. Greueni 2.

Secundò igitur non obstat non constare de duobus
extremis possessionis. quia iam responsum est satis
apparere de antiquiori possessione Monasterij, &
recentiori Viani, & testes satis probant hoc per actus
88 possessorios: Rot. post. Lud. Postium decis. 214. num. 2.
& de hoc satis diximus, & possessio Viani satis iustifi-
89 cata remanet ex sustentatione litis: Veral. decis. 372.
n. 2. p. 2. Farinac. decis. posth. 58. n. 5. p. 2. Gratian disc.
318. num. 42. lib. 2.

Neque nocet, quòd Viani non occupauerint violenter d.
Prædium, quia non semper spolium est violentum, &
90 actio spolij datur etiam cessante violentia, contra eū,
Io: Baptistæ Ciarlinij.
qui insistit rei Eccl. male alienatæ. Veral. d. decis. 170.
num. 1. & decis. 181. num. 1. p. 3. Rota d. decis. 6. n. 3. 4.
91 penes Marches. de commiss. p. 1. c. 2. fol. 103. Et licet
etiam ex contractu nullo transferatur possessio, hoc
tñ procedit, vbi quis nomine suo possidet, sed qa pos-
sessio bonorū Ecclesiæ est penes Ecclesiā, & Pręlaturā
nō simpliciter apud Prælatū DD. in l. 1. in fin. ff. de ac-
quir. poss. de cōi Alex. cons. 81. n. 17. lib. 3. Paris. cōs. 24.
n. 5. lib. 1. Veral. d. decis. 170. n. 4. p. 3. Rota d. decis. 327.
n. 8. post Lud. Postiū ideo ex contractu nullo Prælati
92 possessio non transfertur, ētsi ille se habuerit pro spo-
liato ex Bart. in l. 1. §. si vir vxori n. 3. vbi Ias. n. 28. &
Bolognet. n. 64. ff. de acquir. poss. Verall. d. decis. 170. n. 4.
5. 6. & decis. 192. n 9. p. 3. Rot. d. decis. 327. num. 3.

Tertio non obstat Remediū reintegrādę non dari cōtra
successorē singularē iusto titulo & bona fide possidētē
Nā respōdetur, id non ferire casum nostrum, vbi non
agitur de singulari successore, si. n. loquimur de pri-
mo acquirente, hic nō potest dici successor, sin de pu-
pillo nunc superstite, hic non est singularis successor,
sed vniuersalis propter hæreditatē paternam sibi dela-
tam: ad tex. in l. Hęreditas vbi Alciat. de verb. signifi.

Sed esto, quòd versemur in simili casu, adhuc respōdetur
Vianos non posse dici in bona fide, cū adepti sint pos-
sessionē d. Prædij sine solemnitate contra dispositionē
93 d. Extrauag. Ambitiose de reb. Eec. nō alien. & c. Nō li-
ceat. 12. q. 2. pro vt dixit Redoan. de reb. Eec. nō alien. q.
72. c. 7. n. 3. & c. 9. n. 4. Borell. in sum. decis. p. 1. tit. 15. n.
45. & Rota in d Neapolitana fructuū 31. Maij 1606.
vt apud Marches. d trac. de commiss. p. 1. c. 2. dec. 7. n. 1.

Verum concesso etiam, quòd adfuerit aliqua colorata
bona fides, eo tamen modo quo supra dictum est;
tamen non adest iustus titulus stante nullitate con-
94 tractus, propter quod titulus, quem habent Viani,
habetur pro non titulo Redoan. de reb. Eccl. non alien.
q 76. c 2. n. 11. & q 78. c. 8. n. 4. Mar. Ant. lib. 1. ref. 37.
n. 10 & maxime stante Decreto irritante, de quo in d.
95 Paulina, qp inficit titulū, & possessionē, vt p Mar. Ant.
lib. 1. resol. 13. n. 4. 5. vbi plurimos allegat: Lud. Post. d.
tract. de manuten. obser. 46 n 5. & post cum Rota decis.
151. n 8. decis. 178. n. 2. decis. 182. n. 5 & decis. 194. n. 7.

Deniq; ēt si versemur in puris terminis motiui, nihil ad
nos licet. n. magna, & ardua sit illa quęstio, an tale re-
mediū detur cōtra singularē successorē, cū iusto Titu-
96 lo, & bona fide possidētē, & p vtraq; Opinione extet
cōis DD. sententia, & negatiuam teneāt magis cōiter
legistę, vt videre est apud Guttier. can. qq. lib. 1. c. 34. n.
51. 52. 53. 63. 64. 65. quia tamen affirmatiuam magis
communiter tenent Canonistę, quam sequi in foro
Ecclesiæ nullus esset error: Guttier. d. q. 34. n. 65. vers.
quando quidem, id eo exinde nihil iuuatur pars Vianā.

Nihilominus ētsi verior esset legistarū sentētia, illa est in-
telligēda, vt procedat, quādo tractatur de recuperādis
97 bonis laicorū profanis, secus est si agatur de rebus Ec-
clesiasticis male alienatis, & earū possessione recupe-
rāda, vt per Gloss. in d. c. cū ad sedē, vbi Butr. Abb. Cald.
Lap. & lign. de rest. spol. Inn. in c. sæpe eodē, vbi ēt Rip.
n. 28. vers. quid tenēdū Cassador. dec. 7. de rest. spol. Corn.
cōs. 56. n. 20. 21. lib. 2. Put. dec. 176. n. 2. lib. 2. Menoch.
de recup. poss. rem. 15. n. 90. vbi sustinet hanc sententiā
respectu bonorū Ecclesię, nec dissētit: Guttier. d. q. 34.
n. 63. vers habemus, & concordat Franc. Becc. cons. 75.
n. 4 & Mar. Ant. lib. 1. ref. 37. n. 9. Gratian. dis cp. 3 8.
n. 41. lib. 2. qui multos allegat: Giouag cōs. 4 n. 8. lib. 1.

Quarto nō obſtat ſimiliter remediū reintegrādæ nō dari pro eo, qui facto ſuo, vel culpa ꝓpria cecidit à poſſeſ-
98 ſione, q̄a id procedit tm̄ in caſu, vbi cōtrouertitur de bonis laicorū, & vbi cōtractus nō eſt ipſo iure nullus, ſecus eſt quādo agitur de bonis Eccleſiæ ꝑ prælatū male alienatis ex cōtractu inutili, & inualido, tūc n. cōceditur tale remediū, vt per *Menoch.d.rem.15.n.101.Veral.d.deciſ.170 n.4 5.6 p.3. Marcheſ.d.tract.p.1. c.2. deciſ.6.num.3 fol.103 Farin deciſ.755.num 6.par.2. Posbrie.d.obſeru.57.num.102. & poſt eum Rota deciſ. 11.num.2.& ad rem etiam Marius Antonin. lib. 1.reſol.38.num.18.*& ratio eſt quia vbi quis cadit à poſſeſſione ex contractu nullo non dicitur cecidiſſe ex fa-
99 cto ſuo, nec ex iuſta cauſa. *Grat. diſc.318.n 12.lib.5.*

Quinto non obſtat, quòd ex contractu nullo transferatur poſſeſſio, & quod hæc alienatio non fuerit nulla, quia facta ſit ex cauſa neceſſitatis, quia iam reſpōſum eſt vtrumque non procedere in caſu noſtro, quoniam non transfertur poſſeſſio ex contractu nullo Prælati, & hic non extat neceſſitas allegata, & ſi etiam extaret non ſufficit ſine aſſenſu Apoſtolico præcedenti, vel ſubſequenti, vt plene viſum eſt: *Redoan. d.quæſt.19. num.58 59.60.62.63. Barboſ.d.alleg 95.n.58.*

Sexto quod ex longitudine temporis præſumātur ſolemnitatis interueniſſe, quia reſpondetur beneplacitum
100 Apoſtolicum non præſumi niſi ex lapſu 30 ann.cū obſeruantia contractus, vel alia coniectura: *Ferret. conſ.248.num.12.lib.2. Quarant. verb.alienatio, numero 46. verſ.& huius.Gionagn.conſ.27. num. 17 41. lib.2.Ludouiſ.deciſ.52.n.7.& deciſ. 354 n. 18 Farin. deciſ.poſth.270.n.5.p.2.* quod hic non concurrit, quia contractus fuit celebratus de Anno 1614. à quo tempore certum eſt eos ſaltem incepiſſe eſſe in mala fide: *DD.in c.granis,de reſt.ſpol.Grat.diſc.204.n.14.lib.2.*

Et dato etiam, quòd lapſus adſit 30. ann. videtur hic nihil prodeſſe ad præſumendum beneplacitum Apoſtolicum, quia ex inſpectione Inſtrumenti alenationis apparet non interueniſſe, & ideò multi dicunt, quod
101 quando ex Inſtrumēto alienationis apparet ſolemnitatem fuiſſe defectiuam, & minus legitimam, tunc numquam præſumitur adfuiſſe vera ſolemnitas. *Dec. conſ.13.num.2.& conſ.558.num.6. 7. Soc.iun.conſ. 9. num.16.17.lib.3.& conſ 50.num. 20.lib.2. Caſſad. deciſ.3.num.7.de procur.Veral.deciſ 28. num.1.2.lib. 1. & deciſ.314.num.3.p.3. pulchre Menoch.lib. 3. præſ. 132.n.79.vbi multos allegat. Caualc.dec.29.n.24.p.2. Quarant.d.verb.Alienatio, n.46.verſ.præſumitur ibi; ſecundò declara Redoan.d.tract.q.39.ſub n.29.*quod tamen pro nunc non firmo, quia non eſt caſus noſter, cum non fuerint lapſi 30.anni à die litis conteſtatæ.

Septimo non obſtat ex lapſu 30. ann. titulum præſumi verum, & poſtea non eſſe locum remedio reintegrandæ, quia ex prædictis conſtat hoc motiuum eſſe ſublatum, cum hic non verificetur curſus tanti temporis, & iam oſtenſum eſt tale remedium non præſcribi, niſi
102 ſpatio 40 ann. vbi tractatur de bonis Eccleſiæ: *Menoch.d.rem.15.num.427.Guttier.d.q. 34 num.71.73. Seraph.deciſ.1360.num.3. Gionagn. d. conſ 4. num.1. & ſeqq.lib.1. Rota d.deciſ.330.num.8 9.* In quo etiam animaduertendum eſt, quòd ſi agatur de præſcriptione, omnes Regulares gaudent priuilegio centenariæ
103 præſcriptionis, ſicut Romana Eccleſia ex conceſſione Leonis X. vt apud *Confett.in ſum. priuileg. Mendicant.tit.12.cap.1.fol.319.*

Octauo quòd Viani non produxerint prædictum Inſtrumentum, quod tantum fuit productum impugnatiuè pro parte Monaſterij, & ideò Vianos dicere poſſe alio titulo valido iuuari, quia pluralitas titulorū præſumitur ad fauorem rei, nam reſpōdetur primo Vianos teneri edere Domino ſua Inſtrumenta Emphyteutica & ſuos titulos oſtendere, & confines rei liuellatæ quod ſi non fecerint poteſt Iudex decernere finitam eſſe emphyteuſim: *Bald.conſ.225.num.1 lib.1. Specul.de locat.§.nunc aliqua,q 141. de commu. Alciat.in l.1.caſu.6.C.de eden. latè Valaſch. de iur.emph. quæſt.8.num 2.3.4. Menoch. conſ. 1125. num. 15.* qui dicit, quòd ſi non exhibent titulum ſuæ poſſeſſionis, ſuo iure priuantur, ideo Viani oſtendant alium titulum, alioquin iure ſuo priuari poſſunt, & ſic ceſſant difficultates.

Deinde reſpondetur id fortè procedere ſi ageretur petitorio, in quo principaliter diſcutitur validitas tituli, ſecus eſt in hoc iudicio recuperandæ poſſeſſionis, in quo agens nō tenetur docere de ſuo titulo valido, vel de titulo inualido aduerſarij, nec diſputatur de tituli
104 validitate, niſi reus conuentus excipiendo illud exhibeat *Cyriac.d contr.332.num.7.8.lib.2.* ſed vbi cōſtat de duobus extremis, ſcilicet de poſſeſſione antiquiori agentis, & recentiori rei conuenti ſufficit ad victoriam in hoc remedio reintegrandæ abſque exhi-
105 bitione alicuius tituli vt per *DD. in d.c.cum ad ſedē, vbi Abb.num.17.de reſtit.ſpol. Alex. conſ.6.num. 5. lib.3.Gratian.diſcep.318.num.42.43.lib.2.Veral.deciſ.115.num.2.p.3. Farinac. d.deciſ. poſthum. 58.n.1. & ſeqq.p.2* Probata enim antiquiori poſſeſſione, re-
106 centior præſumitur clādeſtina: ad *tex.in c.licet cauſam,de probat.de comm.* *traditur Guttier. can.qq.lib.1. q 34 num.52 53. Menoch. d. remed.15.num.101.*

Quando igitur actoris fundamentum nō conſiſtit principaliter in probanda inualiditate tituli rei poſſidentis, ſed in ſua poſſeſſione, vt hic & exceptio rei firmatur à probatione tituli validi, tunc reo non probante titulum legitimum ad elidendam agentis intētionem abſque dubio ſuccumbere debet, quia poſſeſſio non
107 releuat reum ab onere probandi, quando actor ſuā fundauit intentionem, vt poſt *Cald. conſ.10. in fin. de probat. Rota in vna Hiſpalen. portionis 24.Maij 1596. Blanchetto, & in altera Oueten. Beneficij 5.Iulij 1610. vt apud Farinac.deciſ.309.num.4 p.2. & ad rem facit Menoch.d.rem.15 num.69.* & propterea Viani debebant docere de titulo valido, vt ſuam exceptionem probarent: *Farinac.deciſ.361.num 2.p.2.*

Accedat, quòd Viani pendente Iudicio ſolent ſoluere Canonem annuum d Monaſterio pro liuello d. Prædij in eadem quantitate, quæ continetur in dicto Inſtrumento, & teſtes deponunt eos poſſediſſe ex cauſa d liuelli à dd. Fratribus habiti, ideò ſatis conuincun-
108 tur eorum poſſeſſionem manaſſe nō aliunde, quàm à d conceſſione Emphyteuſis, & à prædicto Inſtrumento, cum de alio non appareat eò, quòd quilibet præſumitur poſſidere ex titulo præambulo, & ex cauſa præcedenti: ad *tex.in l.2. vbi Cyn.ff.de acquir.poſſ. & in l.Quædam mulier de rei vendicat. l. 1.§.1.de except.rei iud.Nat.conſ.506.num. 31. Crauet.conſ.276. num.5.Menoch.præſump.67.num.1.2.3.& ſeqq.lib.6. Cephal.conſ.152 num.27.75. Maſcard.de probat.concl. 1203.n.1.2.3.4.5.& ſeqq. Gabr. conſ.32. n. 2. lib. 1.*
109 *Surd. conſ.94.n.34.* Qui dicunt et quod ſi appareat Primo-

Primogenitum alicuius familiæ possedisse aliqua bona præsumendum esse, quod possederit ex præcedenti Inuestitura, quæ vocabat solos primogenitos ad rem *Cephal. d. cons. 152. num. 75. Gratian. d. discept. 318. num. 22. Veral. decis. 309. num. 3. p. 3.* quod pro-
110 cedit etiam si titulus esset putatiuus, seu inualidus: *Socc. cons. 13. num. 17. vers. ad illud lib. 4. Cur. iun. cons. 368. num. 34. Natt. cons. 502. num. 22. Cephal. cons. 4. num. 39. lib. 1. & superius satis dictum est.*

Accedit dd. Vianos teneri docere, & probare Prædium præd. eis liuellatum fuisse sterile, & incultum à principio, & fuisse redactum ad culturam à se, vel à suis maioribus, & nisi hoc proponant, & in articulis deducant perpetuo titulo Emphyteutico se tueri nō possunt, quoniam nisi hæc concurrant, possessor expressum titulum habere non potest, & consequenter, nec tacitum, seu præsumptum, qui stare non potest vbi nequit expressus haberi, ita in verbis inquit *Francis. Cald. de renouat. Emphyt. lib. 1. q. 15. num. 32.*

Nono non obstat Constitut nnes Pauli II. & Gregorij XIII. non fuisse vsu receptas quia si loquimur de prima tota die practicatur; & notorium est in hac Ciuitate, & diœcesi esse in vsu, & in ipso, quod ex aduerso non probatur non vsus, satis iustificatur illius vsus,
111 quia lex præsumitur vsu recepta, quod maxime dicendū est de d. Cōstitutione Paulina, quę dicitur tacite à reius cōe, sic *Rol. cons. 99. lib. 2. Bero cōs. 8. d. n. 9. lib. 3. Cuttier. can. qq. lib. 1. c. 8. Redoan. de rebus Eccl. nō alien. tit. de locat. re Eccl. q. 6. §. Itē ex præmissis n. 15. Ro. diuers. decis. 301. n. 2. p. 2. late Garz. de benef. p. 2. c. 1. n.*
112 *41. 42* vbi multos allegat. & ſępius Rotā ita cēsuisse testatur *Farin. decis. 30. n. 5. p. 1.* vbi inquit negāti vsū dictę Paulinæ incumbere onus probandi *Caualc. decis. 43. n. 5. par. 1. Quarant. verb. alienatio n. 48 vers. igitur cū ista Pulchre Fil. c. moral. p. 3. trac. 44. c. 1. n. 8. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 95. n. 48. 49. Marchesan de commission. p. 1. c. 2. decis. 13. num. 3. fol. 109.*

Idem potest dici de Constitutione Gregorij XII. & fortius, quia cum illa sit fauorabilis vniuersitati Religio-
113 nis Eremitarum S. Augustini, ad quorum petitionem & instantiam emanauit, & sit inserta in libro cōstitutionum illius, præsumitur absque alia declaratione, & probatione acceptata, quia in fauorabilibus
114 sufficit scientia, vt quis dicatur acceptasse *Ias. in l. quæ dotis, num. 7. vers. secundus ff. de sol. matr. de communi Cagn. in l. semper qui sub num. 3 ff. de reg. iur. Dec. cons. 58. col. 2. Ceph. cons. 33. num. 19. Rol. cons. 19. n. 36. lib. 1. Bursat. cōs. 33. sub n. 4. Menoch. cons. 189 n. 10. & cons. 228. n 76. & prēs. 39 n. 9. lib. 2. Tusch litt. A. concl. 70. num. 4. Surd. decis. 206. n. 11. Rot. diuers. 663. num 2 p. 1. Cyriac. controuers. 315. num. 27. lib. 2.* adeo vt hæc sententia sit DD. communissima & de acceptatione d. Bullæ non sit dubitandum.

Decimo non obstat validam fuisse d. Alienationem cum solo interuentu Vicarij generalis Religionis absque assensu Sedis Apostolicæ vigore priuilegiorum. Quia
115 respondetur primo id solum procedere secundum aliquos quo ad summam annui redditus Ducatorum 100. *Gratian. disc. for. 202. num. 19. lib. 2.* hic autem prædium reddit quotannis Ducat. 200. ergo non est insistendum super priuilegijs.

Deinde melius respondetur attento tenore dictæ Bullæ Gregorianæ in materia Emphyteusis non posse dictos Fratres Eremitas etiam cum licentia eorum
116 Generalis dare in Emphyteusim aliqua bona Religionis alicui personæ nisi ad duas generationes, vel nominationes inconsulta sede Apostolica, alioquin concessio est nullius roboris cum decreto etiam irritanti, de quo vidimus, quid importet vt in *dicta Bulla Greg. XIII. quæ incipit. Dum ad vberes. in vers. & quo ad concessionem in Emphyteusim, dummodo illa non fiat vltra duas generationes, vel nominationes.* hic autem concessio est facta in perpetuum, ergo non serua-
117 ta forma Bullę actus corruit, & ex dicto decreto infecta remansit possessio, & titulus D. Viani: *Mar. Antonin. lib. 1. resol. 13. n. 4. 5. Ludouicus Postius d. tract. de manuten. obseru. 46. num. 5. & post eum Rota decis. 151. num. 8.* vbi ceteri allegantur, & actus in totum vitiatur *Natt. cons. 162. num. 8 lib. 1.*

Ideoque dicti Fratres non poterant dare d. prædium in Emphyteusim d. D. Viano in perpetuum tum ex pręictis, tum etiam quia licentia Vic. Generalis non permittebat fieri talem alienationem, vt esset perpetua, sed tantum assentiebat fieri liuellum, & propterea
118 eius licentia est intelligenda seruatis solemnitatibus, & secundum naturam actus, vt fiat ad duas generationes: ad *tex in l. si stipulatus ff. de Vsur. Auch. cons. 274. num. 2. vers. & per consequens Alex. cons. 106. num. 3. lib. 4. Castr. cons. 179. num. 2. lib. 1. Afflict. de if 307 num. 21. Marth. vot. 232. num. 6.* vbi bene ad propositum loquitur *Tusch. littera L. concl. 352 num. 1.* vbi quòd licentia legati concessa Ecclesiæ alienandi intelligitur seruatis solemnitatibus, & non quòd iura sint subuersa pulchre etiam ita docet *Franciscus Cald. de iur. Emph. lib. 4. c. 7. num. 23.* nec
119 mirum quia licentia est stricti Iuris, & strictè interpretanda *Gabr. cons 83. num. 8. Cald. d. lib. 4. cap. 13. num. 10. 12.* Hodie autem non liceret Regularibus vllo modo alienare bona stabilia etiam cum sui Generalis consensu inconsulta *Sede Apostolica ex decreto S. Congregationis Concilij sub die 7. Septembris 1624. à Sanctissimo D nostro Vrbano Octauo confirmato.*

Vndecimo non obstat, quod concessio prædicta in Emphyteusim debeat substineri saltem quo ad tempus permissum, scilicet vsque ad secundam generationem, vt actus valeat omni meliori modo, quo valere potest secundum Baldi opinionem. Nam ex multis alijs causis vidimus d. alienationem esse in totum nullam, & cum non sit seruata forma licentiæ,
120 actus in totum corruit: *Natt. cons. 162. num. 8. lib. 1. quem sequitur Osasch. decis. 165. num. 2. 3. & decis. 171. num. 12. in fin. pulchre Tusch. littera L. concl. 352. n. 7.* & satis probatum est hic adfuisse non solum defectum solemnitatis, sed etiam causæ.

Bene verum est, quòd iam tantum tempus transactum est, vt non sit amplius quærendum, an versemur intra tempus in dicta Gregoriana constitutione permissum, videtur enim quod nunc defecerint prima & secunda generatio vltra quas non licet dd. Fratribus Eremitis Emphyteusim concedere, si quidem defuncti sunt primi acquirentes, qui pro prima generatione habendi sunt, nec non & filius ab eis descēdens, qui fecit secūdā generationē & propterea cū D. Paulus Æmilius eorū nepos incipiat tertiā generationem versamur extra casū Bullę, quę Emphyteusim permittit dicendo, dūmodo nō fiat vltra duas generationes.

Pro cuius rei diſcuſſione animaduertendum eſt, quòd
baſis huius quæſtionis conſiſtit in determinando, an
in computandis generationibus, quæ vocantur ad
emphyteuſim, velut ſi facta ſit ad ſecundam, vel ter-
tiam generationem debeat connumerari pro prima
generatione ſtipes, ſeu ipſe primus acquirens adeò,
vt ipſe conſtituat primum gradum, & ordinem. In
quo variæ ſunt DD. opiniones, multi enim cenſuerũt
ſiue dictum ſit vſque vel ad ſecundam, vel tertiam ge-
nerationem ſimpliciter, ſiue ad ſecundam, ſiue tertiã
ipſius generationem, nunquam primi requirẽtis per-
121 ſonam eſſe compræhenſam, quia nemo generat ſe
ipſum: ita *Alex.conſ.125.num.8. vbi Adden. lib.5.
Clar.in §.emphyteuſis,quæſt.34.n.1. verſ. tamen hæc.*
vbi dicit, quòd hæc opinio fortè eſt magis cõmunis.
Sed verior eſt, & magis communiter recepta Bartholi
distinctio dicentis, quòd ſi conceſſio emphyteuſis Ec-
cleſiaſticæ ſimpliciter fiat vſque, vel in, aut ad ſecun-
dam, & tertiam generationem computetur etiã per-
ſona primi acquirentis adeò, vt primus Inueſtitus in-
cludatur, & faciat primã generationem, & eius filius
122 ſecundam, nepos vero tertiam, qui eſt caſus noſter,
dum Bulla dicit ſimpliciter, non fiat vltra duas gene-
rationes; ſi vero lex, vel Inueſtitura loquatur diſtin-
guendo perſonam acquirentis ab eius deſcẽdentibus,
velut ſi dictum fuerit vſque ad ſecundam, vel tertiam
123 ipſius generationem, vel cum ſimili dictione, tunc
enim quia nemo generat ſe ipſum primus acquirens
non computatur, ſed ab eius filijs incipit prima gene-
ratio: hic autem non eſt caſus noſter, quia Bulla non
loquitur cum tali, vel ſimili dictione; ita ergo Bartho-
lum diſtinguentem refert, & ſequitur circumſcripta
conſuetudine *Bald. in Auth. ſi quas ruinas, num.4.
vbi Caſtr.in fin.C.de ſacroſ. Eccl. idem Bald.in l.2.n.8.
9.10. vbi Salyc.col.2. & Iaſ.num.203. C.de iur.emph.
idem Bald.in l.defuncto,num.1.2.C.ad Tertull.* vbi in-
quit hoc eſſe de natura emphyteuſis Eccleſiaſticæ: idẽ
*Bald.in add.ad Specul.tit.de locat.§.nunc aliquas,verſ.
item in Tertiam. Aret.in §.adeò num.3. Inſt. de locat.
Imol.in l.quod dicitur,col.9. verſ. aduerte, vbi Alex.
num.23.ff.de verb.oblig.Caſtr.conſ.338. num.1. verſ.
ſed in emphyteuſi Eccleſiaſtica, & num.2.p.2. Soc.conſ.
25.num.6.7.lib.1. Corn.conſ.233.num.4.lib.4. Goz.ad.
conſ.25.num.8.17. Ruin.conſ.101.num.23. lib.2. Bel-
lon.conſ.80.num.6.7.* vbi teſtatur de communi, & in-
dubitata opinione: *Alex.conſ.110.numero 18.lib.3.
Curt.in tract.de feud.p.3.num.51. verſic. ſecundo circa
iſtam. Ant.Gabr.comm.concl.lib.3.tit. de iur. emphyt.
concl.4.num.1.in princ. & verſ.tenendo.* vbi teſtatur de
magis communi; *Mantic. de tacit. & ambig.conuent.
lib.22.tit.25.num.2.3.4. & num.20.in fin.* vbi inquit,
quòd diſtinctio Bartoli optimè congruit, quãdo ver-
bum generationis fuit pronunciatum, vt hic: pulchre
Verall.deciſ.18.num.1.par.3. ſic etiam diſtinguit *Lu-
douiſ.deciſ.522.num.1.2. Farinac.deciſ.305.num.1.
par.1.* vbi de magis communi: idem *Farin.deciſ. poſt-
hum.282.num.1.2.3.par.2.* vbi ſequitur doctrinam
Baldi: idem *Mareſcot. var.reſol.lib.2.cap.53.num.1.
& ſeqq. & per totam.* vbi ait diſtinctionẽ Bartholi eſſe
communem: pulchre etiam *Menoch.conſ.883.num.3.
lib.9. & conſ.1066.num.10.11.lib.11.* & quaſi per
totum, vbi firmat dictã Bartholi diſtinctionem adeo,
vt non ſit dubitandum, quin hæc ſit magis commu-
nis, & recepta DD. ſententia, quæ in caſu noſtro be-
ne congruit, vbi Bulla Gregoriana dicit, dummodo
Emphyteuſis non fiat vltra duas generationes, &
124 ſic ſimpliciter loquitur, nec addit dictionem: ip-
ſius; vel ſimilem, quæ diſtinguat perſonam primi ac-
quirentis ab alijs generationibus, pro vt oportebat.
Menoch.d.conſ.1066.n.10.11. Mareſc. d.reſol.53.n.1.
Si quæ ergo in cõtrarium faciunt, vt primus ſtipes com-
putari nõ debeat, vel procedunt, vbi diſpoſitio loqui-
tur cum illa dictione: ipſius: ſcilicet ad ſecundam ip-
125 ſius generationem: *Farin.d.deciſ.282. num.3. Lu-
douiſ.d.deciſ.522.num.1. Menoch. d.conſ.1066.n.1.*
vbi refert 29. DD. pro hac ſententia, vel procedunt in
Emphyteuſi priuatorum; non autem Eccleſiæ: vt per
*Bald.in d.l.defuncto,num.2.C.ad Tertul. Caſtr. d.conſ.
338.ſub num.1.lib.2. Gabriel.d.concl.4.num.6.* vel
procedunt in caſu, quando dictum eſt vſque ad ſecũ-
dam, vel tertiam generationem finitam: *Gabriel.dict.
concluſ.4 num.5. Farinac.d.deciſ.305.num.2.par.1.
Gratian.diſc.88.num.28.par.1.* ſecus, vbi ſimpliciter
fit conceſſio ad ſecundam, vel tertiam generationem:
Veral.d.dec.18.n.1.p.1. Menoc.d.conſ.1066.n.10.11.
Nec obſtat *Clar.in d.§. emphyteuſis, quæſt.34.* vbi inquit
numquam ſibi placuiſſe Bartholi opinionem, quia
nihilominus aſſeruit eam eſſe procul dubio veram,
126 vt teſtatur *Menoch.d.conſ.1066.numero 6 in fin.* vbi
etiam dicit in hoc parum eſſe deferẽdum Claro, con-
tra quem ſane extat vera, & communis DD. ſenten-
tia, vt vidimus.
Nihilominus in puncto quæſtionis, an locatio, vel Em-
phyteuſis cõceſſa vltra tempus permiſſum valeat ſal-
tem reſpectu temporis permiſſi, licet DD. inter maxi-
ma adſit Controuerſia, & hinc, inde allegẽtur aucto-
res grauiſſimi, & pro vtraque ſententia tam affirma-
tiua, quã negatiua adſit communis DD ſententia, vt
127 videre eſt apud *Mãtic.de tac. & amb. conuent. lib.5.
tit.5.* vbi etiã ponit rationes vtriuſque partis, tamẽ in
praxi præualet ſententia Bartholi, quod immo loca-
tio, vel emphyteuſis facta pro longiori tempore, vel
pro pluribus generationibus, quàm ſit permiſſum, in
totum corruat, velut ſi locatio bonorum Eccleſiæ fiat
vltra triẽnium, vel emphyteuſim vltra generationem
permiſſam, velut hic in perpetuum, tunc enim neque
ſuſtinetur pro tempore permiſſo propter formam in
alienatione rerum Eccleſiæ ſeruãdam, cum enim for-
ma ſit indiuidua, non permittit eius defectus actum
pro parte valere, & pro parte non, vt ſæpius cenſuit
Rota Romana, quæ cum ſententiam Bartholi pluries
canonizauerit, vt videbimus, amplius hæc opinio non
recipit difficultatem, & habetur pro indubitata, &
cõmuniſſima, & in praxi paſſim acceptatur: Sic ergò
in primis ſenſit: *Bart.in Auth.qui rem, num.7. vbi Iaſ.
n.21.C.de ſacroſ.Eccl. idem Bart.conſ.159.num.8.lib.1.*
128 *Bald.in l.quicunque,n.2.C.de bon.quæ liber. Soc.in l.1.
§ ſed ſi mihi, ff.de verb.oblig. Iaſ.in l.1.§.ſi quis ita n.
23. vbi Rip.n.32.ff.de verb.oblig. Card.in Clem.1.§.fin.
in fine, de reb.Eccl.non alien. Lap.alleg.80.n.2.verſ.re-
ſpondeo, & num.4.verſ.pro parte. Trob.ad hæc: Monach.
in c.vlt.num.2.de pœn. & remiſs.lib.6. Carroc.de locat.
ſub tit.de vſus,q.17.C.de locatione inutili,num 6.7. vbi
de communi, & magis comm. hæc; Gatticr.in rep.l.nemo
poteſt, n.53.de legat.prima.verior vt ait Conar.var.
reſ.lib.2.c.16.n.5.verſ.tandẽ. Alex.cõſ.17.n.10.lib.4.
& conſ.*

& *conf.165.num.1.verf fecundo adducitur lib.2. Purpur. conf.340. num.7. Afflict. decif. 107. num. 2. vbi quod confilium ita iudicauit, Caualcan. decif.43.num.6. par.1.* & fæpiffime ita tenuit Rota vt videre eft apud *Garz. tract de Benef. p 2. cap. 1. num. 55.56.57.58.* vbi
129 etiam inquit quòd hæc fententia poteft dici iam magis communis, cum Rota per fe faciat communẽ opinionem: *Rol conf.84 num.29.lib.1. vbi teftatur de communi Plot.conf.19. num.62.63. Calcan. conf. 125. num.23. Fot Veniz.conf.90 num.26. Mar. Anguf.conf. 99.num.6. Loffred.conf.3. num.35:* fic etiam habetur apud *Marchef. de commiff. p.1.c.2. num 63.64. fol.53. & ibidem Rota decif. 11. num. 1.4 fol. 106. & decif. 12. num.1.2. fol.107. & decif.13. num. 1.2. fol. 109. Ricc. in Prax. de alien. rerum Eccl. f. refol 102. num.6. & refolut. 104. in princ. & refolut. 105. numero 3. verficulo fecunda principalis:* Vbi inquit quòd cum Rota teneat iftam fententiam poteft dici magis communis: *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.5. tit.5. num 21. & num 27.* vbi hoc admittit, quando conceffio eft vnica, & non diftributiua, vt hic vbi eft in perpetuum videndum: ad *Farin. decif 30 num.3. p.1. & decif. pofth. 335 num.3. p.1. Prax. Archiepifc. Neap. c.75. num. 15.* vbi inquit hoc in Rota Romana haberi pro indubitato, pulchre *Natt. conf 162. num 8. lib.1. Franc. Becc. conf.92. num 21. 22. Gratian. d fcept. 715. num.16. verf. Ifta eft lib.4.* vbi teftatur de communi, & veriffima opinione à Rota approbata idem *Gratian. difcept. 905 num 10 lib 5. Marc. Ant. lib.1. refolut. 50. num. 46. late fic etiam tenet Marefcot. var. refolut. lib.2.c.25 num.8.9.10. & feq.* vbi oftendit, quod ratione formæ actus eft induiduus, & confequenter vtile per inutile vitiatur, pulchre etiam fic te-
130 net: *Philac. nor. p.3. tract.44 c 2. num.11.* vbi etiam ad rem inquit, quòd fi Epifcopus qui tantum poteft concedere quadraginta dies Indulgentiæ, fi centum pronunciet, nihil facit, vt etiam dixerat: *Natt. d.conf. 162. num 8. & Afflict. d. decif. 107. fub. num.3.*

Et ad rem facit illud dictum, quod ftante ftatuto, vt electio confiliariorum fiat ad annum, fi fiat ad tres annos, feu vltra Annum in totum erit nulla: *Rom. conf.*
131 *66. num.2. Couar. d. cap.16. num.5. verf. deinde Redoan. d. tract. q.58. num.37. Garz. de benef. d. p.2. cap.1. num.59. Marefcot. d. refol.25. num.12* & ideo de hac fententia Bartoli, vt conceffio in totum annulletur, fi fiat vltra tempus permiffum non eft dubitandum per tradita ab *Afflict. d. decif. 107. num.2. verf. maior pars dominorum, & num.3.4 5. & à Farin. decif. pofth. 435. num.3.4. p.1.* cum alijs concordantibus.

Nec obftat diftinctio aliquorum, qui pro cócordia DD. in hac quæftione difcrepantium dicunt effe diftinguendum inter contractum Emphyteuticum ad generationes conuentum, & locationẽ ad tempus cõtractã, ad eo vt in primo cafu Emphyteufis habeat lo-
132 cum opinio Baldi in pofteriori vero locationis procedat fententia Bartholi, & adducunt pro ratione diuerfitatis, q in contractu Emphyteutico tot funt conceffiones, quot generationes, quod non poteft dici de locatione ad longum tempus cum vna fit tantum locatio, nec poffit congrue diftingui fine læfione contrahentium, vt apud *Redoan. de reb. Ecc. nõ alien. q.58. num.39 40. Carroc. de locat. d. quæft.17. de locat. inutili num.7. verf. limitatur Ricc. in prax. d. refolut. 104. n.4.* vbi alios allegat, Nam refpondetur, quòd hæc diftinctio eft falfa, & inepta, & contra Iura aperta, quæ in totum annullant Emphyteufim Ecclefiafticam
133 vltra tempus permiffum ftipulatam, vt habetur *in §. Emphyteufim autem il fecundo vbi Angel. in Auth. de non alien. reb. Eccl. ibi neque quod fit habere aliquid penitus roboris finimus* ad quem finem eum textũ allegat: *Rota apud Farin. d. decif. 30. n.3. p.1. & Marchef. d. decif. 13 num.2. p.1. fol. 109.*

Nec eft verum, quod *Bartholus in d. Auth. qui rem. n.7. 8. C. de facrofanct. Eccl.* loquatur de locatione, quia apertis verbis loquitur de Emphyteufi, vt mirum videatur quomodo fic mendofe legatur, & fuftineatur, propter quod inepta redditur d. diftinctio, quia omnes alij DD qui in hac controuerfia fequuntur Bartholum de Emphyteufi funt intelligendi, vt ab Antefignano fuo non difcrepent, dictum enim Doctoris debet intelligi iuxta doctrinas per eum allegatas: *Gratian. lib.4 difcept.609 num.28.* Et fane idcirco Bartholus aliter non poteft intelligi, quia non allegat nifi iura de Emphytheufi loquentia, & Baldus ipfe ita eum intelligit, vt velit dicere actum effe totaliter nullum.

Et quamuis *Bartholus in d. confilio 159. num.8.* loquatur de locatione, tamen cum ad firmandam fuam fententiam alleget iura, & leges tantum, quę de Emphyteufi loquuntur, certum eft eum non conftituiffe aliquam differentiã inter locationem, & Emphyteufim adeo, vt diftinctio, vti inepta fit cenfenda, & reijcienda, fi quidem tam *Bartholus, quàm Bald. in dicta Authentica qui rem C. de facrof. Eccl.* loquuntur de Emphyteufi, ergo neutri eorum conuenit diftinctio.

Vnde fi DD. in hac materia de locatione etiam fæpe loquuntur (promifcue enim de Emphytheufi, & locatione verba faciunt, vt teftatur *Tufch. pract. conclus. littera L. concl.406. num.2. Couar. d.c.16. n.5. verf. Verum.*) ratio eft, quia inter Emphyteufim, & locationem in hac materia non poteft reddi congrua ratio differentiæ, & diuerfitatis, quiam etiam in Emphy-
134 teufi ad plures generationes eft vnicus contractus ex quo fingulis earum ius quęritur, & eadem lęfio poteft contingere, tam in hoc contractu, quàm in locatione, vt bene inquit: *Couar. var. refol lib.2.c.16. fub num.5. verf. Ego profecto,* vbi refellit hanc diftinctionem *Mantic. d. lib 5 tit.5. n.27. verf. fed Conaruuias.*

Et vere in extrauag. Ambitiofe ita prohibetur Emphyteufis ficut locatio vltra triennium cum eodem decreto irritanti, ideo quod dicitur de vna, debet etiam dici de altera, quia vna determinatio refpiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare: *l. iam hoc iure vbi DD. ff. de vulg. fubft. l. quamuis, C. de impub. Alex. conf.50. col 1. lib.4. Craue. conf.9. n.27* & ratio illa, quòd forma eft induiidua, fuper qua fe fundat *Rota apud Farin. d. decif.30. n.4. p.1.* militat tã in Emphytheufi, quàm in locatione, eũ prædicta Cõftitutio Paulina vtrique formam præfcribat, vt vidimus.

Quare concludendum eft non folum locationem factã vltra tempus permiffum effe in totum nullam: *Bart. d. conf 159. n. 8. lib. 1.* fed etiam Emphyteufim ftipulatam vltra generationem permiffam, vt hic, in
135 perpetuum, in totum vitiari, prout de Emphyteufi loquitur *Bart. in d. Auth. qui rem num. 7. 8. C. de facrofanct. Ecclef. vbi etiam Iaf. num. 21.* idem te-

net quo ad bona Ecclesiæ per tex. vt ipse inquit, inexpugnabilem *in dicto §. Emphytheusim, vbi Aug. in Auth. de non alien. rebus Eccl. Affl. d. decis. 107. n. 2.* & sic etiam de locatione, & Emphytheusi loquitur: *Garz. de benef. d. p. 2. c. 1. num. 48. vers. Et eadem Farin. d. decis. 30. n. 2. vers. vel in Emphytheusim, & n. 3. vers. cuius iudiciū p. 1. Mantic. d. lib. 5. tit. 5. n. 18. 19. 26. 27. Franc. Becc. d. cons. 92. num. 21. vers. secundo Marches. d. decis. 13. num. 2.* adeò vt ridiculum sit distinguere inter locationem, & Emphytheusim, vbi tractatur de bonis Ecclesiæ, cum Bartholus, & Baldus antesignani vtriusque opinionis in *dicta Auth. qui rem C. de sacros. Eccles.* non distinguant, sed vterque eorum loquitur expresse de Emphytheusi, licet vnus sequatur opinionem affirmatiuam, alter negatiuam: Vnde cum opinio Bartholi sit magis communis, & à Rota canonizata ab ea non est recedendum, vt satis vidimus.

Verumtamen si placet saluare opinionem Baldi, necesse est, vt dicamus eam procedere quando contractus nō est vnicus, neque vnica concessio; velut si dicatur locatio facta per tres annos, & postea per alios tres annos vel Emphytheusis concedatur in secundam, & tertiā,
136 vel quartam generationem, & sic distributiue cum distributione casuum, & tunc, quia tot videntur esse locationes, & concessiones, eas cessante, fraude sustinere pro tempore permisso non videtur absurdum, secus est, si concessio sit vniformis, & vnica, quæ vno contextu, & vnica oratione concludatur, vt hic Emphytheusis perpetua, quæ idcirco pro tempore permisso sustineri non potest ad *tex. in d. §. Emphytheusim in fin. vbi Ang. in Auth. de non alien. rebus Ecclesiæ* sic distinguit: *Imol. in l. quod dicitur in fin. vers. Posset dicere de verb. oblig.* quem sequitur *Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 5. num. 27. Tusch. littera L. concl. 409. num. 3. Couar. var. resol. lib. 2. c. 16. num. 5. vers. Verum vers. tandem & vers. eadem ratione Quarant. verbo Alienatio num. 18. vers. Hunc articulum in fin. Garz. de benef. p. 2. c. 1. num. 61. 63. 65. 66. vbi etiā alios allegat* pulchre etiam *Franc. Becc. cons. 92. n. 22. Thiluec. d. tract. 44. c. 2. n. 12.* vbi perbelle loquitur.

Nec prædictis obstat *tex. in §. quod autem vers. Neque illud in Auth. de nō alien. rebus Eccles.* de quo magnum festum facit *Bald. in d. Auth. si quas ruinas num. 3. C. de sacros. Eccl.* ad probandum, quòd Emphytheusis sustineatur pro tempore permisso, quia ille textus nō satis probat intētionem Baldi eò quod illic non age-
137 batur de Emphytheusi cōcessa vltra generationem permissam, sed de pacto eam renouandi finita prima generatione, quod differt à proposita quæstione, quia in illa specie remanet ipsa locatio vel Emphytheusis valida, reiecto pacto à Iure reprobato, & in fraudem legis addito, sic Baldum declarat *Aret. in l. quod dicitur num. 9. vers. & licet de verb. oblig. Alex. cons. 165. num. 7. in fin. lib. 2.* pulchre *Couar. d. lib. 2. cap. 16. n. 5. vers. non obstat.* vbi congrue respondet, & consentit: *Mantic. de tac. & amb. conuen. lib. 5. tit. 5. num. 26. vers. sed aduertendum* pulchre etiam *Garz. d. tract. de benef. p. 2. c. 1. num. 70. Marescot. var. resolut. lib. 2. c. 25. n. 20.* vbi bene loquitur.

Denique esto etiam, quòd vera sit Baldi sententia, tamen ea secundum eius sequaces intelligenda est, nisi ex probabilibus coniecturis estimari possit conducto-
138 rem, seu Emphyteutam, non fuisse conducturum rem pro minori tempore, quàm conuento; tunc enim locatio, vel Emphyteusis facta vltra tempus concessum, neque sustinetur, quo ad tempus permissum, velut si Emphyteutæ dederit, Ecclesiæ tempore contractus notabilem pecuniæ summam pro obtinenda Emphyteusi tam longa, vt hic in perpetuum, tunc enim in totum est nulla, & infringitur etiam quo ad tempus permissum, sic probatur per *tex. in l. Iulianus §. si quis colludente ff. de act. empt. & in l. cum eiusd. & l. ædiles §. cum autem ff. de ædilit. edict.* & sic distinguit *Alex. in l. 1. §. sed si mihi num. 5. vers. ego puto, vbi etiā Soc. & Alciat. de verb. oblig. idem Alex. cons. 17. n. 11. lib. 1. Redoan. d. quæst. 61. num. 8. vers. disting. Couar. d. cap. 16. num. 5. vers. sed præmissa Carroc. de locat. d. quæst. 17. de locatione inutili num. 8 Mantic. d. tit. 5. num. 27. vers. alio modo Lap. d. allegat. 80. num. 5. vers. nam conductor Tiraq. de retract. lignag. §. 23. gl. 1. num. 12. 13. Quarant. verb. Alienatio num. 18. vers. hunc articulum, in fin. Farin. d. decis. 30. num. 4. vers. censebatur Marescot. d. lib. 2. cap. 8. num. 21.* vbi multos allegat pulchre *Io: Guttierez can. quæstionum lib. 2. cap. 13. num. 11.* vbi etiam inquit præsumendam esse contrahentes non fuisse aliter contracturos, si alicuius eorum intersit contractum omni tempore non pro minori durare, interesseque sit considerabile, vt hic vbi valde interest Viani, quòd Emphyteusis duret in perpetuum, non ad duas generationes tantum.

Propterea in casu nostro, vbi Viani tradiderunt Monasterio Duc. 600. tempore contractus, non est verisimile fuisse contracturos sic æquo animo, nisi Emphyteusis esset perpetua, vt conuentum fuit, magna est enim differentia inter Emphyteusim perpetuam, & quæ peruenire potest tātum ad sec. generationē, & idē dici potest de ipsa Ecclesia *Tiraq. d. trac. §. 23. gl. 1. n. 13. Gutier. d. c. 13. n. 11.* & ideo cum non possit in to-
139 tum sustineri, nec etiam valebit in parte, quia in factis contra legem si non valet quod ago, vt ago, nec valet, vt valere potest vt inquit *Bald. in d. l. quæcumque num. 2. C. de bon. quæ liber.* vbi in proposito nostro bene loquitur.

Duodecimo, & vltimo non obstat, quòd fructus non debeantur casu, quo res dicatur male alienata. Nam respondetur id falsum esse, quia verius est, & receptius, quòd si res Ecclesiæ male alienata reuocetur sit
140 restituenda vnà cum fructibus perceptis: *Redoan. de rebus Eccl. non alien. quæst. 76. c. 2. num. 37.* de communi testatur. *Guttier. cons. 18. n. 71. Anch. iun. q. 52. num. 12. p. 1. Laym. mor. lib. 3. tract. 4. c. 10. num. 4. vers. quod si rei: Rota apud Marchesan. de commiss. p. 1. cap. 2. decis. 7. num. 1. fol. 104. Bonac. de contract. disp. 3. q. 8. punct. 4. num. 12. vers. Addo Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 7. num. 8.* & quia de hoc satis vidimus nihil vlterius addam.

Sententia in Superiori Controuersia 105. lata duabus decisionibus S. Rotæ Rom. confirmata est, quæ cum ad manus Typographi post illius impressionem peruenissent, & ipsas hic ei vniri impossibile esset, in fine operis ad maiorem rei expressionem edendas curauit, vt ibi notatum est.

CAPVT

CAPVT CVI.

EPITOME.

Vassallus alienans feudum saluo, seu accedente consensu Domini, & non aliter, nec alio modo an incidat in commissum, si actualiter, & vere tradat illius possessionem antequam Domini impetrauerit consensum.

SVMMARIVM.

1 *Alienans, & tradens feudum saluo assensu Domini, & non aliter, nec alio modo non cadit in commissum.*
2 *Feudum alienatum, si Dominus consenserit, non fit caducum.*
3 *Inuestitura habetur pro facta, si denegetur sine causa.*
4 *Clausula, & non aliter, nec alio modo, quid importet.*
5 *Consuetudo debet probari per veras probationes.*
6 *Consuetudo quid requirat, vt probata dicatur.*
7 *Caducitas, vt euitetur, sententia magis benigna est sequenda.*
8 *Feudum ammittitur si alienetur irrequisito domino.*
9 *Ignorantia iuris an excuset alienantes feudum sine licentia domini.*
10 *Feudi alienatio est perfecta traditione subsecuta.*
11 *Feudum satis dicitur alienatum facta traditione.*
12 *Alienans feudum saluo iure, vel assensu domini incidit in commissum facta traditione.*
13 *Protestatio contraria facto nihil releuat.*
14 *Mentita saluo honore tuo, non tollit iniuriam.*
15 *Feudum alienans cadit ab eo, reseruato etiam assensu domini, & non aliter, nec alio modo.*
16 *Alienatio feudi requirit licentiam domini ante factum, vel in ipso facto.*
17 *Clausula: Et non aliter, nec alio modo: in præiudicialibus nihil iuuat.*
18 *Feudi traditio sine consensa domini facit semper conditionem domini deteriorem.*
19 *Traditio corporalis est causa caducitatis feudi.*
20 *Feudum per traditionem fictam an fiat caducum.*
21 *Alienans bona Ecclesiæ saluo assensu Papæ, & non aliter, nec alio modo, si tradat ante assensum, incidit in censuras.*
22 *Alienandi bona Ecclesiarum praxis qualiter, & quo casu bene procedat.*
23 *Colonus non sibi: sed domino possidet.*
24 *Feudi alienatio minus est prohibita, quàm eius possessionis translatio.*
25 *Licentia non præsumitur, quia est quid facti.*
26 *Iudex non tenetur in aliquo foro, si iudicat secundum communem sententiam.*
27 *Iudici est liberum sequi, quam vult opinionem si non constat, quænam sit magis communis.*
28 *Opinionem probabilem, vel probabiliorem an sequi debeat Iudex.*
29 *Opinio communis non est sequenda, si rationibus conuincatur.*
30 *Feudum qua ratione probibeatur alienari.*
31 *Vassallus tradendo possessionem feudi facit totum, quod potest.*
32 *Ratione vna cessante non cessat lex, si altera vigeat.*
33 *Clausula, & non aliter, nec alio modo est elusoria secuta traditione.*
34 *Vassallus non potest præiudicare domino.*
35 *Protestatio non pendens à voluntate protestantis nihil operatur.*
36 *Protestatio in præiudicium alterius nihil iuuat.*
37 *Alienare feudum sine licentia domini est contra iuramentum fidelitatis.*
38 *Traditio est quid facti.*
39 *Protestatio non excusat à delicto.*
40 *Subtilitates verborum non excusant in re fraudulenta.*
41 *Clausulæ insolitæ augent suspicionem.*
42 *Cautela abundantior est signum fraudis.*
43 *Dominus vexatur expensis si velit recuperare feudum alienatum.*
44 *Protestatio parti non intimata nihil prodest.*
45 *Protestatio tollitur per actus contrarios.*
46 *Protestatio, quando sit repetenda in omnibus actibus.*
47 *Participium futuri temporis resoluitur per eius verbum.*
48 *Protestationem quando dereliquisse censeatur protestans.*
49 *Alienans feudum saluo assensu domini, tradendo, recedit à protestatione.*
50 *Opinio communis* DD. *vnde cognoscatur.*
51 *Aequitas ficta est duplex iniquitas.*
52 *Lex, Rex, & grex offenduntur relaxato iuris rigore.*
53 *Feudum ammittitur, si ex traditione dominus lædatur.*
54 *Præiudicium domini in alienatione feudi quomodo consideretur.*
55 *Damnificatur dominus, si emptor feudi sine eius assensu, illius intret tenutam.*
56 *Feudi traditio quos effectus efficiat.*
57 *Asinina detentio quid operetur.*
58 *Possessor asinarius habet beneficium manutentionis.*
59 *Possessorem expellere graue est incommodum.*
60 *Feudi venditor debet denunciare domino conditiones venditionis, & ad quem finem.*
61 *Feudi dominus potest redimere feudum pro eodem pretio ab altero oblato.*
62 *Dominus feudi non tenetur stare colono.*
63 *Feudi dominus quare sit requirendus ante quam emptor inducatur in possessionem.*
64 *Feudi Masenzatici consuetudo est, vt soluatur laudemium.*
65 *Laudemium non debetur de iure communi in alienatione feudi.*
66 *Laudemium quare soluatur in alienatione feudi.*
67 *Laudemij soluendi onus spectat ad emptorem.*
68 *Legum dispositio non debet reddi elusoria.*
69 *Vassallus occultans longo tempore alienationem cadit à feudo.*
70 *Vassallus alienans quid facere debeat.*
71 *Vassallus alienans feudum cadit ab eo, etiam si illud recuperauerit.*
72 *Laudemij oblatio quando liberet vassallū à caducitate.*

73 *Vassal-*

73 *Vaſſallus ſucceſſor habet annum & diem ad petendam inueſtituram.*

74 *Domini conſenſus, ſi non poſſit haberi pro inueſtitura, an vaſſallus liberetur à caducitate.*

75 *Vaſſallus litigans cum Domino ſuper feudo cadit ab eo, & quando.*

76 *Quæ differunt per plus, & minus, non differunt ſpecie.*

77 *Feudum non poteſt alienari in perſonam litigioſam.*

78 *Feudi alienatio in potentiorem facit locum caducitati.*

79 *Potentior quis dicatur in alienatione feudi.*

80 *Vaſſallus tradens feudum, & pretium recipiens ante conſenſum domini non poteſt euitare caducitatem.*

81 *Pretij receptio facit recedere à conditione venditionis.*

82 *Feudum eſt contractus ſtricti iuris.*

83 *Conſuetudo feudi Muſenzatici, vt ſoluatur laudemium ante traditionem poſſeſsionis.*

84 *Obſeruantia in omni materia eſt attendenda.*

85 *Obſeruantia maxime attenditur in feudis.*

86 *Feudum Maſenzatici poteſt alienari etiam in præiudicium agnatorum vocatorum.*

87 *Contractus ab obſeruantiæ interpretationem recipiunt.*

88 *Conſuetudo iuris inductiua quomodo probetur.*

89 *Conſuetudo iuris interpretatiua qualiter probetur.*

90 *Obſeruantia quomodo inducatur.*

91 *Obſeruantia inducitur etiam minori ſpatio x. ann. & per duos, vel tres actus uniformes.*

92 *Poſſeſſio tradita per conſtitutum tantum non facit vaſſallum alienantem incidere in commiſſum.*

94 *Venditio conditionalis ſequuta traditione ſtatim eſt perfecta.*

95 *Vendens ſub conditione, & tradens non poteſt pœnitere.*

96 *Conſuetudo interpretatiua non requirit aliquam præſcriptionem.*

97 *Vaſſallus alienans cadit à feudo ipſo iure, & ſine ſententia.*

98 *Eccleſia poteſt immediate inueſtire alium de feudo alienato.*

99 *Iudex de notorio poteſt ſe in cubiculo informare.*

100 *Feudum ex pacto, & prouidentia poteſt alienari ex conſuetudine.*

101 *Feudum poteſt alienari in præiudicium agnatorum ex conſuetudine.*

102 *Feudi natura quæ ſit, mos regionis demonſtrat.*

103 *Obſeruantia quomodo probetur.*

104 *Iniuria non dicitur ſi proferatur in perſonam incertam.*

105 *Copula cadit inter diuerſa.*

106 *Iniuria ſine dolo, & ſine animo iniuriandi non infertur.*

107 *Iniuria non præſumitur illata ſine cauſa.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1634. ſub die 20. Decembr. Andreas de Ferretis, vendidit, & tradidit perill. D. Ioanni de Scaltritis vnã petiam terræ Feudalem Menſæ Epiſcopalis Regij in feudo Maſenzatici pro pretio inter eos conuento, quòd totum fuit exburſatum, cum clauſula tamen: Accedente conſenſu D. Epiſcopi, & non aliàs, aliter, nec alio modo, & cum ſolitis clauſulis Conſtituti, & Precarij, & cum pacto, quòd ſolutio laudemij ſpectet ad venditorem, & emptorem æqualiter pro dimidia, vt in inſtrumento de ſuper confecto, ad quod, &c. Diſtulit autem emptor conſenſum, & Inueſtituram petere, & interim ſe geſſit pro Domino dictæ Terræ actualem eius poſſeſſionem accipiendo, & fructus illius percipiendo, vt ſatis conſtat ex teſtibus, & eius confeſſione, donec ſub die 9. Iunij 1635. D. Procurator dictę Menſæ declarauit eum cecidiſſe à commodo dicti feudi ſic alienati ſine conſenſu Domini, & petijt eius declarationem confirmari. Contra verò D. Scaltritus negauit eſſe locum alicui deuolutioni, quia reſeruatus fuit Domini directi aſſenſus, obtulitque debitum laudemium, & petijt inueſtituram cum proteſtatione, quòd habeatur pro facta, & factis replicationibus, & varijs probationibus, & hinc inde multis allegatis quæſitum fuit, quid de iure ſit cenſendum.

Et ſane videbatur reſoluendum ad fauorem dicti Scaltriti contra caducitatem, quia licet variæ ſint DD. opiniones, an alienans feudum ſine conſenſu domini cadat à iure ſuo, tamen allegabatur pro indubitato haberi, quòd ſi feudum, vel emphyteuſis alienetur,
1 ſaluo conſenſu Domini, vel accedente conſenſu Domini, & non aliter, nec alio modo nõ cadere in commiſſum, etiam ſi ſequuta fuerit vera, & actualis rei traditio, quando non eſt res difficilis recuperationis, velut Caſtrum munitum, vel acquirens non eſt domino potentior, quia talis proteſtatio geminata excuſat vaſſallum à pœna, & facit actum cõditionalem adeo, vt ſi deſit domini conſenſus, totus contractus reſoluatur, ac ſi nihil factum fuiſſet, vt per *Bald. in c. 1. §. fin. num. 5. vbi tit. quæ fuit prima cauſ. benef. amitt. in vſib. feud. & in cap. Cumana, num. 9. de electio. Præpoſit. in c. Imperialem, num. 6. vbi Aluar. num. 15. Afflict. num. 25. de prohib. feud. alien. per Frider. Abb. in cap. 2. num. 10. de feud. Iaſ. in l. fin. num. 142. 143. C. de iur. emph. Rip. in c. cum M. Ferrarien. num. 82. de conſtit. pulchre Curt. ſen. conſ. 8. num. 3. 4. & per totum. Cæph. conſ. 188. num. 9. Clar. in §. feudum, quæſt. 31 numero 5. verſ. bene. Graſ. comm. opin. lib. 2. c. 2. q. 17. vbi de communi teſtatur. Burſat. conſ. 26. num. 1. lib. 1. Simon de Pret. de interpret. vlt. vol. interpr. 1. dub. 3. col. 4. num. 25. ad fin. late Menoch. concl. 38. num. 21. 36. & per totum, lib. 1. Petr. de fideicom. q. 8 ſub num. 17. 18. 19. qui teſtatur de communi. Tuſch. litt. E. concluſ. 207. num. 86. 87. & litt. I. concluſ. 193. num. 47. Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæſt. 79. c. 8. num. 16. late Corbul. tract. de cauſ. priu. Emph. tit. de cauſ. priuat. ob alienat. limit. 37. per totam: late Gaſp. Ant. Theſ. qq. foren. lib. 1. quæſt. 53. num. 2. Marth. tract. de clauſ. p. 1. clauſ. 74. num. 1. & ſeqq. & voto 295. num. 2. & per totum*

tum Marin. Freccia comment. feudal. lib. 2. de auth. & potest. Baron. auth. 1. num. 23. 24. 25. Schrader. de feud. p. 9. cap. 1. num. 21. vers. hoc tamen, vbi multos allegat: late Rosenthal. eod. tract. c. 9. memb. 1. concl. 61. num. 1. 2. qui alios adducit. Cald. de iur. Emph. lib. 4. cap. 5. num. 33. 34. 35. Gratian. disc. for. 633. num. 27. & seqq. & disc. 949. num. 14. vbi perbelle loquitur. Cyriac. contrau. 314. num. 18. lib. 2. late Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 78. num. 2. & per totam: & propterea videtur, quod cum dictus D. Scalttitus pendente processu petierit Inuestituram cum oblatione laudemij, licet &
2 non fuerit concessa, tamen habeatur pro facta, vt per Surd. cons. 38 num. 74 lib. 3.

Et Doctores, qui hanc partem tuentur, vim suam, & pondus ponant in illa clausula: & non aliter, nec alio modo; quæ sic geminata est valde præcisa: Marchesan.
3 de commiss. p. 1. cap. 2. num. 88. fol. 58. Farinac. decis. posth. 422. num. 2. 3. in fin. p. 2. & importat conditionem suspensiuam, & formam, qua non impleta cessat actus perinde, ac si nihil gestum fuisset. Rota di-
4 uers. decis. 445 num. 5. p. 1. Marchesan. d. loco num. 90. in fin. Gratian. d. discept. 949 num. 7. 8. Cyriac. contrau. 110. num. 4. lib. 1. Farinac. in recent. decis. 115. num. 6. par. 1. & decis. 286. num. 2. p. 2.

Nec videtur obstare allegata consuetudo pro parte Mensæ Episcopalis, vt scilicet non obstante dicta clausula soleat semper ante apprehensionem possessionis peti Inuestitura & solui pro laudemio decima pars pretij rei venditæ & pro recognitione vnum par Caponum, quia ex aduerso dicebatur istam consuetudinem nō
5 fuisse plene probatam pro vt requiritur, per veras probationes: Rol. cons. 53 num. 31. 32. lib. 2. Seraph. decis. 1159. num. 1. quoniam oportet docere de vsu
6 Populi, de frequētia actuum, & de diuturnitate temporis, alioquin non dicitur probata cōsuetudo: Alex. cons. 136. num. 17 vers. quinimò, & cons. 196. num. 14. lib. 2. Dec. cons. 483. num. 25. & seqq. & cons. 215. sub num. 2. Rol. cons. 43. num. 12. lib. 4. Mazzol. cons. 118. num. 57. quæ hic nō fuisse verificata supponit D. Scaltritus impugnando dicta testium varijs modis, vnde hanc partem vti benigniorem esse amplexandam ad
7. euitandam pœnam caducitatis videbatur dicendum per ea, quæ tradit: Thesaur. qq. forens. lib. 1. quæst. 53. sub num. 6.

His tamen non obstantibus de iure esse censui locum esse caducitati, & illam esse confirmandam, si quidem aperta sunt iura, quæ prohibent rei feudalis alienationem non requisito Domino, siue in totum, siue in parte adeo, vt venditor, & emptor, qui tam illicitas alienationes reperti fuerint contraxisse, feudum am-
8 mittant, vt inquit tex. in c. Imperialem, §. callidis, vbi Afflict. Isern. & DD. de prohib. feud. alienat. per Frideric. in vsib. feud. & in c. 1. §. si vassallus, vbi quod vēditor prætio etiam carere debet, & ibi Bald. & DD. quæ fuit prima caus. benef. ammitt. & c. 1. §. si quis miles, de feud. sine culpa non ammitten. c. vnic. de vassall. qui contra constit. Lothar. Regis benef. alien. Soc. consil. 86. num. 7. 8. lib. 1. Schrader. tract. de feud. par. 9. c. 1. num. 14. 15. vbi inquit etiam, quòd hoc casu milites, mulieres, & rusticos ignorantia iuris non excusat. Tusch.
9 littera F. conclus. 193. num. 1. 2. 3. & seqq. Rosenth. de feud. p. 1. cap. 9. concl. 1. num. 1. 2. in quo animaduertēdum est in hoc proposito perfectam dici vēditionem ad effectum caducitatis incurrendæ, quando sequuta est rei traditio, aliàs secus Tusch. d. littera F. concl. 193. num. 41. latissime Schrader de feud. par. 9. dict. cap. 1.
10 num. 32. vbi infinitos congerit. Rim. iun. cons. 285. numero 12. 13. 14. & seqq. Marin. Frecc. de feud. lib. 2. de auth. Baron. erga Subfeud. auth. 1. num. 6. vers. secundò. Rosenth. d. tract. cap. 6. concl. 12. num. 3. etenim in hac materia sola traditio possessionis dicitur alienatio, & delictum, & totum facit, quia in emptorem transfert saltem quādam Asininam detentionem: vt per Bald.
11 cons. 9. num. 1. vers. respondeo, lib. 1. Bursat. cons. 254. num. 17. 18. lib. 3. Rosenth. dict. concl. 12. num. 2. 3. Mar. Antonin. resol. 62. num. 7. lib. 1.

Quæ adeo vera sunt, vt etiam si alienans feudum dixerit se id facere, saluo iure Domini, vel eius accedente cōsensu, vel cum simili conditione, adhuc non possit euitare pœnam caducitatis, si deuenit ad actualem rei traditionem, quia protestatio est cōtraria facto: Bald.
12 in d. cap. 1. §. fin. num. 5. vbi Laudens. num. 20. Præpos. num. 4. & DD. quæ fuit prima caus. ben. ammitt. Butr. Host. Card. Inn. & alij in c. ea te, de iureiur. Bald. cons. 188. numero 1. versic. modo ita, lib. 3. Grammat. decis. 49. num. 3. Rol. cons. 51. num. 28. lib. 1. Tiraq. de retr. lign. §. 1. gl. 2. num. 30. 32. pulchre Rim. iun. consil. 285. num. 27. 28. 29. & seqq. late Corbul. de caus. priu. emph. tit. de caus. ob alienat. ampl. 31. per totam. Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæst. 79. cap. 8. num. 17. & cap. 9. num. 42. vers. vbi dicit. Clar. in §. feudum, q. 31. n. 5. Gratian. disc. 633. num. 19. lib. 4. Schrad. de feud. par. 9. cap. 1. num. 20. 21. Rosenth. eod. tract. cap. 9. conclus. 61. num. 7. 8. Caldas de iur. emph. lib. 4. cap. 6. num. 32. Bonacin. de contract. disp. 3. quæst. 8. punct. 2. sub num. 31. & punct. 3. num. 4. qui vno ore concludunt huiusmodi protestationes nihil releuare alienantem, sicut nihil profuit illi infelici, quem quidā siniscalcus suspendere fecit saluo iure ipsius, vt inquit Corbul. d. tract. de
13 caus. priu. Emph. tit. de caus. priu. ob alienat. ampl. 31. num. 2. vers. vel sicut. vbi loquitur etiam de illo, qui
14 dicit alteri. Tu mentiris saluo honore tuo, nam talis protestatio non tollit iniuriam.

Et licet multi opinati sint, hæc non procedere quandò adiecta est clausula illa geminata: & non aliter, nec alio modo, vt vidimus, nihilominus verior, & magis communis est DD. sententia, quòd vassallus, & em-
15 phyteuta alienans feudum, vel emphyteusim reseruato consensu Domini, vel eius accedente consensu, & non aliàs, nec alio modo, seu cum alia conditione suspensiua, si deueniat ad actualem rei traditionem Domino irrequisito cadat à commodo rei feudalis, & feudum aperiatur Domino, quia talis alienatio cēsetur fraudulenta, & clandestina, cum non fuerit Domino denunciata, & talis protestatio tanquam verbalis, & facto contraria non releuat, etiam si non inferatur præiudicium Domino eò, quod res sit facilis ad recuperandum, quia cōsideratur contemptus Domini, dum sine eius consensu deuenitur ad actum traditionis, quæ est facti, quod præualet verbis cautelosis; ità sentire videtur Bald. in l. vnic. num. 56. C. de his, quæ pœn. nomine: vbi inquit, quòd hæc protestatio nō
16 releuat, quia ante factum, vel in ipso facto requiritur licentia Domini, & quia tradito est facti, & sic factum est contrarium protestationi, & quando de facto est cogitatum, protestatio non excusat delictum: & in-
idem

idem conſentire videtur, idem *Bald. in c. ex parte, num. 23. in fin. de confeſſ.* vbi inquit, quòd illa verba: & non aliter, nec alio modo: quæ apponuntur ad cautelam, non proſunt, quia in præiudicialibus non valet proteſtatio: & hanc ſententiam tenet, & defendit: *Iaſ. in l. non ſolum §. morte, num. 27. verſ. iſta limitatio, vbi allegat multas rationes, & ibidem. Rub. num. 469. teſtatur de cõmuni, ff. de nou. oper. nunt.* pulchre etiam hoc firmat: *Bero. in c. potuit, num. 25. verſ. ſed in vtroque, de locat. & conduct.* vbi voluit hanc opinionem procedere, ſine clauſula: & non aliter, ſit geminata, ſiue non bona quoque *Dec. conſ. 160. num. 4. verſ. præterea.* vbi teſtatur de vera, & commumi opinione, & dicit ab ea in iudicando non eſſe recedendum: & ità iudicatum fuiſſe per ſacrum Cõſilium teſtatur: *Thom. Grammat. deciſ. 40. num. 5. in fin.* & ita tenet *Alciat. conſ. 167. num. 2. lib. 5. aliàs conſ. 753. num. 2.* vbi inquit etiam quòd Doctores in practica ſequi ſolent hãc opinionem. *Paul. Pic. in c. 1. §. ant ſi libellario, num. 24. in i 6. lim. quib. mod. feud. ammitt.* pulchre etiam *Bero. conſ. 120. num. 4. 5. 6. lib. 1.* vbi pro hac ſententia multas adducit rationes: bene etiam *Duran. de art. teſt. tit 6. de leg. cautel. 46. num. 2. 3.* & idem ſentire videtur *Capol. tract. cautel. 22. num. 1. verſ. vnde.* dum inquit alteram opinionem non videri tutam, & poſt *Curt. conſ. 8. per totum, inquit Pariſ. conſ. 86. n. 4. lib. 4.* vbi inquit dictam clauſulam: nec alio modo nihil operari, quo ad effectum caducitatis, ſi deuentum eſt ad rei traditionem: *Ceph. conſ. 223. num. 38.* vbi inquit, quòd res eſt indubitata, quia ex traditione indi-

18 ſtinctè conditio Domini fit deterior: *Soc. in tract. reg. verb. vaſſallus, reg. 434. num. 2.* & nobiſcum ſentit *Menoch. conſ. 38. num. 36* vbi inquit, quòd hæc proteſtatio eſt eluſoria, quando deuenitur ad actum traditionis actualis, licet enim ſcribat pro altera opinione; loquitur, quando ſolum per conſtitutum, non autem realiter tranſlata eſt poſſeſſio: & ad rem facit *Borgn. deciſ. 8. num. 22. in fin. par. 1.* vbi intelligit Doctores ex aduerſo allegatos, quando non eſt facta vera, &

19 corporalis traditio: idem ſentit *And. Fachin. controu. iur. lib. 7. c. 85. per totum.* vbi iſtas cautelas nihil prodeſſe docet, & poſt *Matth. Vueſem. conſ. 78.* bene etc cenſuit *Burſat. conſ. 444. num. 2 lib. 4.* vbi alios allegat, inquit, quòd ſequuta effectuali traditione rei obnoxię non obſtantibus quibuſcumque clauſulis, ſeu verborum proteſtatione caducitati ſemper locum fieri & iudicauit, & ex communiori in praxi ſeruari vidit, & idem *Burſat. conſ. 254. num. 20 lib. 3.* vbi multos allegat, & dicit, quod in forenſi iudicio continue ita obſeruari vidit: ſic etiam *Rim. iun. conſ. 285. num 44. 45. vſque ad num. 59. lib. 3.* vbi multos allegat, & multas adducit rationes, & conſtat eum tenere hanc ſententiam vltimo loco relatam, quia ſub *num. 63. verſic. & tamen.* inquit ſe in eo caſu concluſiſſe pro caducitate, & poſt *Burſat. conſ. 181. num. 12. verſ. nam cum ſit, lib. 2.* vbi quod vidit ita in praxi ſeruari, tenet etiam *Anth. iun. quæſt. 82. num. 15. 16. par. 3. teſtatur etiã Franch. deciſ. 267. num. 1. verſ. quinimo, & num. 2.* Sacrum Conſilium ita iudicaſſet ad rem fit etiam tenet, & diſtinguendo ita eſſe in caſu noſtro dicit *Carroc. de Locat. & conduct. p. 2. tit. de iur. emph. in princ. quæſt. princip. num. 15.* vbi dicit, quòd ſi concurrit alienatio, actualis, & realis & aſſignatio, etiam ſi adſit reſeruatio cum clauſulis ſuperius annotatis, nihilominus inuenitur caducitas, quia traditio, & ſic factum præpõderat verbis, & videtur teſtari de magis cõmuni, pul-

20 chre *Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 388. num 9. ad fin.* vbi inquit, quòd illa clauſula, & non aliter, & c non præſeruat à caducitate, quando deuentum fuit ad actualem traditionem, ſed tantum, quando ficta eſt traditio per clauſulam conſtituti, aut aliam ſimilem modũ fictum, & quod *Rota ita iudicauit in vna Imolen. bonorum, 18. Iunij 1629. coram Coccino, & hanc quaque ſententiam tenet Octauian. Vulpel. conſ. 131. num. 4. 5.* & ad rem videndus eſt *Borell. in ſumm. deciſ. par. 1. de feud. tit. 35. num. 43. 45. 46.* vbi multos allegat, & recenſet opiniones, & hanc ſententiam ſequitur *Io: Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. par. 1. de alienat. rer. Eccleſ. reſol. 53. num. 2. verſ. in contrarium. Prax. Archiepiſc. Neap. c. 52. num. 1. verſ. in contrarium. Bertaz. tract. de clauſ. 14. gl. 6. num. 7. 8.* vbi licet dubiam opinionem appellet, tamen dicit, quod hæc procul dubio videtur verior, & communior, vt non releuent dicta verba, & non aliter, nec alio modo, facta actuali traditione, & inquiteriam non dari cautelam, vt verbis poſſit impediri caducitas, ſi traditio fiat: & pulchre etiam ſic tenet *Mar. Anton. var. reſol. lib. 1. reſol. 62. num. 5.* vbi in ſpecie defendit, quod iſta clauſula: Non aliàs, nec alio modo; non excuſat à caducitate, quia ex actuali traditione receſſum cenſetur à proteſtatione, & ſubiũgit, quod ſi admitteretur talis cautelοſa clauſula, facile interuerterentur iura, & poſſeſſio Eccleſiarum, earumque bona breui tempore ammitterentur: ex quibus apparet hanc opinionem eſſe veram, communem, & in praxi receptam.

Et huic ſimile eſt, quòd quęritur de alienante bona Eccleſiæ ſaluo aſſenſu Papę, & non aliter, nec alio modo, an incidat in cẽſuras, ſi ante aſſenſum tradat rei poſ-

21 ſeſſionem: Nam licet multi negatiue concludant, vt apud *Tuſch. littera C: conclnſ. 310. num. 4. 5. & litt. F: concl. 193. num. 47. Marchiſan. de commiſſ. par. 1. cap. 2. num. 89. fol. 59.* tamen verius, & receptius cenſetur eſſe, quod non obſtante dicta clauſula incidat in cenſuras, & pœnas Extrauagantis Ambitioſæ, vt poſt *Nauar. conſ. 1. de reb. Eccl. non alien. & Gonzal. ad reg. Cancell. gl. 12. num. 97.* pulchre inquit *Prax. Archiep. Neap. cap. 52. per totum,* vbi ait, quod re delata ad *S. D. N. Clementem VIII. ſub die 17. Decembr. 1599.* reſcriptum fuit alienantem incidiſſe in pœnas dictæ extrauagantis, & eſſe abſoluendum in vtroque foro à Cenſuris, dummodo prius reuocaret alienationem: & eum ſequitur *Nicol. Garz. tract. de benef. p. 1. cap. 5. num. 37. Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. de alienat. reſol. 53. num. 3.* vbi quod ita fuit deciſum ex declaratione dicti Pontificis, concordat *Homobon. de exam. Eccleſ. p 2. tract. 9. c. 22. quæſt. 66. in reſol. fol. 217.* qui idem confirmat, & cum iſte caſus eueniſſet annis elapſis in hac Regien. Diœc. occaſione Præsbyterorum cuiuſdã Communis, qui certa bona extra Diœceſim exiſtentia ſic alienauerant, conſulta fuit Sancta Sedes, & per reſcriptum ſpeciale fuit mihi commiſſum, vt in vtroque foro eos abſoluerem, pro vt feci, & cõſtat in actis Cancellariæ Epiſcopalis.

Et licet ſæpe fiant Inſtrumenta huiuſmodi, quibus Eccleſiaſtici concedunt in Emphyteuſim, vel alio modo alienant bona Eccleſiæ, accedente tamen conſenſu, & autho-

authoritate Summi Pontificis, vel eius de latere legati, & non aliter, nec alio modo, cum clausulis constituti, & Præcarij, & absurdum non reputatur, vt mihi dixit dictus D. Scaltritus, tamen hoc non facit ad rem, quia in iisdem Instrumentis solet etiam apponi pactum, quod interim, donec impetratum fuerit beneplacitum Sedis Apostolicæ, res sic alienan da intelligatur locata, & conducta pro eodemmet canone, seu pretio, quod licitum est, & pro bono consilio traditur à *Quarant.in sin summ. verb.alienatio, num.* 10. 11. quo casu non potest dici deuentum fuisse ad actua-
23 lem rei traditionem, quia colonus, & conductor non sibi, sed Domino possident, & propterea adhuc possessio remanet penes Ecclesiam alienare volentem: vt per *Bart. & DD.in l. 1. ff de acqu.possess. Arct. in §. retinenda, in fin. Inst. de interd. Seraph. decis.* 82. *sub numero* 5. *& decis.* 769. *sub num* 5. *Vin decis.* 227. *num.* 1. *lib.* 2. *Farinac. decis.* 677. *num.* 1. 6. *p.* 2. *Coccin. dec.* 361. *num.* 3. *Caualer. decis.* 474. *num.* 5. *Lud. Postius tractat. de manuten. obseru.* 52. *num.* 13. 14. 15 16. *& Rota post eum, decis.* 152. *num.* 9. Vnde si hoc modo toleratur praxis, non est mirandum, quia possessio nõ transfertur in acquirentem, nos autem versamur in casu, in quo D Scaltritus obseruauit legem verbis, sed factis contrauenit accipiendo rei alienatæ corporalem tenutam, & eius fructus pluries percipiẽdo, quod repugnat legibus feudalibus ante consensum Domini, quia
24 magis prohibita est possessionis translatio, quàm ipsa feudi alienatio sine Domini licentia: ad *tex. in c. Imperialem*, § *callidis, in verb. in alius transferunt, vbi And. num.* 20. *Bald. num* 6. *Præpos. num.* 1. *Afflict. numero* 38. *de prohib. feud. alien. per Frider. pulchre Rosenth. de feud. d. c.* 9 *concl.* 12. *n.* 2. hic autẽ non adfuit
25 licentia, quæ cum sit facti, non præsumitur, & probãda erat à D Scaltrito, vt per *Hect. Felic. alleg.* 10. *numero* 31. *p.* 1. ergo res alienata cecidit in commissũ; & quamuis hæc vera sint etiam in bonis Ecclesiæ, tamen dato etiam quòd clausulæ prædictæ, & non aliter, nec alio modo, saluarent alienantem bona Ecclesiæ, tamen exinde non valeret argumentum ad bona feudalia, quia strictior est prohibitio alienationis bonorum feudalium, quàm Ecclesiæ, & minoris, vt probat *Cacher. decis. pedem.* 169. *num* 13 vbi vide.

Cum igitur tot, & tanti Doctores dicant hanc sentẽtiam contra vassallum alienantem sine consensu Domini, eo tamen reseruato, & non aliter, nec alio modo, esse
26 communem, & magis communem, & in praxi receptam, debui secundum eam iudicare, & sic iudicando pro communi non teneor in aliquo foro, vt tradunt *DD. in c.* 1. *in fin. de constit. latiss. Neuiz. lib.* 1. *Syluæ. Nup. num.* 1. *cum multis sequentib. Menoch. de arb. ind. cas.* 339. *num.* 21. *Ruger. cons.* 52. *num.* 31. *Honded. cõs.* 59. *num.* 67. *lib.* 1. *Anch. in u. quæst.* 6. *num.* 8. *o.* 1. *Hect. Felic. alleg.* 25. *num.* 8. *p.* 3. sed esto etiam, quòd ob varietatem opinionum non bene constet, quænam sententia sit verior, & magis communis, adhuc liberum
27 mihi erat alterutram sequi, quia opinionum multiplicitas excusat, vt tradit *Innoc. in cap. ne innitaris, de constit. Bald. in cap.* 1. §. *indices, num.* 4. *de pace tenet. in vsibus feud. & in l. obseruare*, §. *proficisci, quæst.* 30. *de off procons. & leg. Dec. cons.* 176. *num* 6. *Curt. iun. cons.* 6. *num.* 23. *Boer. quæst.* 155. *num.* 27. *Neuiz. consil.* 34. *num.* 52. 54. *l. b.* 6. *Crauet. cons.* 135. *num.* 40. *Menoch. de arb. iud. cas.* 177. *num.* 7. *& cas.* 339. *num.* 19. *&* ... *late Sanchez Moral. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 45. vbi multos allegat, & sustinet integrum esse iudici, quam maluerit opinionem eligere: bene etiam *Diana Moral. par.* 1. *tract.* 13. *de opinione probabili resol.* 3. *vers. dico igitur, in fin. & vers. hinc.* vbi in fortioribus probat etiam Iu-
28 dicem posse iudicare secundum opinionem probabilem relicta probabiliori: & cum prædictis concordat *Bonac. de leg. d. sp* 2. *q.* 4. *punct* 9. *num.* 13. 14.

Nos autem habemus cõtra vassallum, & emphyteutam non solum magis communem, sed etiam probabiliorem DD. sententiam, ad quod dignoscendum rationes pro ea adductæ sunt considerandæ: *Sanchez d. c.* 9. *num.* 5 hic autem pro hac sententia caducitatis adsunt rationes conuincentes & valde probabiles adeo, vt etiam si altera opinio esset communis, tamen hæc adhuc sequenda sit, quia illa rationibus destegitur fal-
29 sa, vt per *Abb. in cap.* 1. *num.* 15. *de const. Menoch. d. cas.* 339. *num* 21. *in fin. Sanchez mor. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. *Bonacin. d. quæst.* 4. *punct.* 9. *num.* 11. *in fin. Honded. cons.* 39. *num* 37. *lib.* 1.

Vt autem id pateat, animaduertendum est, quod lex vetans rei feudalis alienationem sine consensu Domini, pro ratione non considerat præiudicium, seu damnũ, sed contemptum Domini, qui satis damnificatur, dũ
30 eius consensus ante traditionem non requiritur, etiã si in nulla alia re damnificaretur: vt ait *tex. in d. c.* 1. §. *fin quæ fuit prima caus. benef. ammitt. in vsibus feud.* dum inquit, *si vassallus contra constitutionem Lotharij alienauerit, quia dominum contẽnere videtur, cũ Dominum beneficium pertineat:* vbi nullam aliam rationem allegat, quàm contemptus, & sane sufficit, quia nulla est maior iniuria, quàm spretus, & contemptus: quæ ratio locum habet, siue vassallus referuet consensum Domini etiam cum clausula: & non aliter, nec alio modo, siue non, quia hæc clausula parum, aut nihil releuat, vt per *Menoch. d. cõs* 38. *in fin.* dummodo tem tradat, quia tradendo facit totum, quod potest, & ni-
31 hil amplius facere valet, sic post *Isern in d* §. *callidis. Redoan. de reb. Eccl. non alien. quæst.* 70. *cap* 8. *num.* 2. *Rosenthal. de feud. d. cap.* 9. *concl.* 12. *num.* 1. 2. *Borell in summ. decis. par.* 1. *de feud. tit.* 34 *num.* 46. non potest negari, quin Dominum videatur contemnere, & propterea vbi est eadem ratio, ibi debet esse eadem iuris dispositio: ad *tex. in l. illud ff. ad l. Aquil. & l. ilia. de stipul. l. quidem*, §. *Numularios, de eden & in* § *si igitur Inst. quod cum eo; sed dato etiam.* quod consideraretur
32 & altera ratio damni, & hæc Domino cessaret, tamen vna cessante si altera viget, adhuc locus est legis dispositioni, vt in hac materia dixit *Corbul. de caus. priu. Emphyt. tit. de caus. ob alienationem ampl.* 31. *numero* 11.

Neque illa protestatio, saluo, seu accedente consensu Domini, non aliter, nec alio modo potest sanare hũc defectum, quia est potius elusoria, quàm declaratoria bonæ voluntatis, quando deuentum est ad actum
33 traditionis, vt per *Menoch. d. cons.* 38. *num.* 36. quoniã sic eluderetur lex vetans feudi alienationem eo, quòd vassallus semper alienaret cum dicta clausula sine cõsensu domini: *Bero. in d c. potuit, sub num* 24. 25. *de locat. Redoan. d. cap.* 9 *sub num.* 42. *vers. & ita alius.* & propterea non esse curandum de dictis clausulis dixit *Marin. Frecc. d. tract. de feud. d. auth.* 1. *num.* 24 25. quia sic alie-

ſic alienans, & tradens habet in ore verba legis, mentem vero contemnit ad *tex. in l. non dubium, vbi Bald. C. de leg. & in terminis ranch. d. deciſ. 267. numero 2. verſ. ita ique reſ. ne* vnde dici non poteſt, quòd res ex bona fide geratur *im inu. d. coſ. 285. num. 50.* quia traditio reduci conſummationem, & imple nentū actus præcedentis, vt inquit *Carroc. de locat. & cōduct. p. 2. tit. de iur empt. q 5. num. 7.*

Deinde ſatis certum eſt, quod & ſine iſta clauſula vaſſallus non poteſt præiudicare Domino, vt inquit *.. d. a.*
34 *85 lib. 7.* & propterea cum hoc negotium non pendeat à voluntate feudatarij, nihil ſibi prodiſſe poteſt ſic proteſtando, quia quando proteſtatio non pendet à voluntate proteſtantis, ſed alterius, vt hic,
35 illa nihil operatur, quibuſcum verbis fiat: *Bart. in d. l. non ſolum, §. morte, num. 32. vbi Iaſ. num. 27. verſiculo nouem, ff. de nou. oper. nunt. Calcan. conſ 51. num 12. Corbul. d. tract. tit. de cauſ. priu. ob alienat. ampl. 31. numero 2. Menoch. de præſ lib. 5. quæſt. 6. num. 9. Maſch. de prob. concl. 44. num. 10. Maſtrill. deciſ. 55. num. 7. 8. p. 1 Seraph. deciſ 754. num. 2.*

Accedat, quòd in præiudicialibus non iuuat proteſtatio:
36 *ald. in c. fin. col 9 de confeſſ. Abb. in c. ex parte, n. 5. de feud Iaſ. in d. l. non ſolum, §. morte, num. 27. C. lcan. d. conſ 51. num 12. verſ. item q ia. Rip. lib 2. conſ. 27. num. 7.* hic autem tractatur de præiudicio Domini, tum ex infra dicendis, vbi hoc clare apparebit, tum quia Dominus contemnitur, dum eius conſenſus non requiritur ante traditionem, quoniam alienare feudum ſine licentia Domini eſt de comprehenſis in iu-
37 ramento fidelitatis: *Amed. à Pont. tract. de laudim. quæſt. 18. ſub n m. 11.*

Et ideo addantur quæcumque verba in hac proteſtatione, ſaluo iure Domini, & non aliter, nec alio modo,
38 ſemper erunt verba, vt inquit *Dec. d. conſ. 160 ſub numero 4. Bertaz. d. clauſ. 6 num 8.* ſed traditio eſt facti: *Bald. in d. l. vnic. num. 56 C. de his, qui pæn. nomine.* Ideo facta præualent verbis & ſic proteſtatio vti contraria facto non releuat: *Berod. conſ. 20. num. 6.* in re enim facti non valet ars verborum: *Bald in l. vnic. col. 14. verſ. demum quæro. de confeſſ. Iaſ. in d. l. non ſolū,*
39 *§. mort. num. 27. ad fin. de non. oper. nunt. Burſat. conſ. 254. num 17. lib. 3. Rim. iun d conſ 385. num. 46. 47. 50.* quia proteſtatio non excuſat à delicto *Corbul. d. tract. de cauſ. priu. ob alien. ampl. 31. num. 2. in fin. vbi teſtatur de communi.*

Et propterea veriſſimū eſt, quòd in re captioſe, vel fraudulenter facta, vt hic tradendo feudum inſcio Domino, ſubtilitates verborum non excuſant: ad *tex. in l. ſi*
40 *libertas, ff. de iure patr. l. quemadm. C. de agric. & cenſ. lib. 11. Alex. conſ. 21. num. 1. lib. 3.* immo clauſulæ inſolitæ, & per ſubtil tatem excogitatæ ſuſpicionem au-
41 gent: *Bald in l. ſi quis, ſub conditione, ff. de cond. & inſt. Alex. conſ. 28. num 8. lib. 5. Corn. conſ. 41. num. 8. lib. 3. Dec. conſ. 448. num. 23. Schrad. de feud. p. 9. c. 1. num. 22. 23.* ſubdens quòd vbi abundantior cautela,
42 ibi euidentior fraus: & ſemper poſt traditionem efficitur conditio Domini deterior, qui, ſi rem velit recu-
43 perare, ſaltem vexabitur varijs expenſis: *Dec. d. conſil. 160 ſub num. 4. Ceph. d. conſ 223. num. 38. Roſenth. d. concluſ. 61. num. 3. Rim. iun. d conſ 285. num. 56. Vulpel. d. conſ. 131. num. 7.* vbi pulchre loquitur. Vnde cū dicta proteſtatio D. Scaltriti non fuerit notificata, vel
44 intimata Domino directo tamquam clandeſtina, nihil prodeſt: *Bald. conſ. 500. num. 3. in fin. lib. 3. Seraph. deciſ. 1085. num. 3.*

Vlterius conſiderandum eſt, quòd venditores prædicti feudi poſt proteſtationem factam de non vendendo, niſi accedente conſenſu Domini, vt ſupra fecerunt actus contrarios proteſtationi, cum emptor ſe geſſerit pro Domino, & fructus terræ collegerit ante re-
45 quiſitum Domini conſenſum, licite dici poteſt ab illis fuiſſe receſſum a dicta proteſtatione, vt pulchre tradit *Maſcard. de prob. concl. 44. num. 11.* qui allegat concordantes: *Maſtrill. deciſ. 55. num. 7 8. p. 1.* etenim proteſtatio ſui iuris præſeruatiua facta in vno actu, nō
46 prodeſt, niſi repetatur in alijs ſubſequentibus: ad *tex. in l. cum in plures, §. locator, ff. locat. Felyn. in c. cum M. Ferrarien. num. 77. de conſtit. Surd. conſ. 8. num. 28. lib. 1. Cranet. conſ. 463. num. 18. & conſ. 605. num. 5. Ceph. conſ. 222. num. 14. Farin. deciſ. poſthum. 193. num. 5. p. 2.*

Et ſane ſi conſiderantur verba inſtrumenti dictæ venditionis, ex illis colligitur intentio contrahentium non deueniendi ad actualem feudi traditionem, niſi accedente conſenſu D. Epiſcopi, quoniam vaſſallus vendidit, & ſe cōſtituit poſſidere nomine D. Scaltriti emptoris, cui etiam conceſſit licentiam capiendi actualē poſſeſſionem, accedente ſemper aſſenſu dicti D. Epiſcopi, & non aliter, nec alio modo, quod eſt dicere, ſi,
47 & poſtquam acceſſerit dictus aſſenſus, quia participium futuri temporis reſoluitur per eius verbū: *Bart. in l. p. num. 35. ff. de condit. & demon. Oſaſc. deciſ. 171. num. 4 Tuſch lit. T concl 111. num. 12. 13.* Vnde cum poſt confectum dictum inſtrumentum fuerit deuentum ad actualem feudi traditionem ſine laudemij ſolutione, & aſſenſu Domini, huiuſmodi ſequens actus traditionis feudi, qui ſe non compatitur cum dicta proteſtatione in contractu adhibita, vti poſterior, & contrarius illam tollit, & per eum videntur contrahētes à proteſtatione recedere: *Bart. in l. non ſolū, §. mor-*
48 *te, num 17. vbi Iaſ. num. 14. Rub. num. 216. & n. 223. ff. de nou op r. nunt. Felyn. in d. c. cum M. Ferrarien. numero 44. verſ. eſt enim, vbi Dec. num. 17. & Rip. n. 83. de conſtit. Caſtren. conſ. 45 n m. 2. lib. p. Pariſ. conſil. 9. num 48. lib. p. Cranet. in conſ. pro geneio, num. 109. Roland. conſ. 69. num 46. lib. 4. Ceph. conſ 253. num. 28. Afflict. deciſ. 78. num. 5 6.*

Et licet DD. ex aduerſo allegati videantur concludere non requiri proteſtationem in actu traditionis, quando adhibita fuit in contractu venditionis, quoniam admiſſa eorum ſententia, quam non eſſe admittēdam ſatis demonſtrauimus, illa procedit in caſu, quando verba inſtrumenti, & proteſtationis poſſunt exter di ad actum traditionis, & cum eo ſe compatiuntur, ſecus eſt in caſu noſtro, in quo ex verbis inſtrumenti manifeſte probatur non fuiſſe deueniendum ad feudi traditionem, niſi prius accedente conſenſu Domini, & propterea cum poſtea ante aſſenſum requiſitum deuentum fuerit ad traditionem, non eſt mirum, ſi
49 receſſum ſit à proteſtatione in contractu adhibita & conſequenter in ea nullum poſſe conſtitui fundamentum; Ex quibus ſatis reſultat à ſuprascripta communi opinione contra vaſſallum non eſſe recedendum in iudicando, vt inquit *Dec. dict. conſ. 160. num. 4.* & dato etiam, quòd opinio contraria fulciretur maiori DD. numero, tamen ab hac noſtra non eſſet recedendum, quia

quia communis DD. sententia nõ constituitur à mul-
50 titudine Doctorum; sed ab illis, qui melioribus ratio-
nibus suam comprobant opinionem, vt per *Dec. cons.*
409. num. 12. Natt. cons. 120. num. 1. pulchre Sanchez
Moral lib. 1. c. 9. num. 9 vbi vide.
Neque dicatur benigniorem sententiam esse sequẽdam
in fauorem rei, & adhærẽdum esse æquitati, nec cadu-
citas induceretur, quia cum vassallus sic se gerendo vi-
deatur fraudulẽter inhæsisse in contemptum Dñi, nõ
est iuuandus regula illa generali eo, quod conficta æ-
51 quitas est duplex iniquitas vt in terminis inquit *Bald.*
d. cons. 9. n. 3. vers. immo con. fictã lib. 1. Et maxime,
quia tractatur de præiudicio Domini, non autẽ de be-
neficiendo tantũ vassallo, & ideo melius est inhærere
52 illo rigori, quo solus læditur punitus, quam remis-
sioni, qua offenduntur (vt in prouerbio est) *Lex, Rex,*
& Grex, quin immo omnes res, vt inquit *Hect. Fel. c.*
alleg. 3. num. 2. p. 1. & sic pro Ecclesia iudicauit Sacr.
Conc. Neap vt per *Grammat. dec 49 num. 5. in fin.* nec
mirum hoc est, quia in dubijs opinionibus illa tenẽda
est quæ fauet Ecclesiæ: *Alamde l. cons. 3. num. 24 lib. 1.*
Sed esto, quòd altera opinio magis placeret, tamen illa
multis modis limitatur, & declaratur, quibus casus
noster conuincitur esse talis, vt caducitas euitari non
possit, si quidem ad nictant omnes, quod si aliquod
damnum vel præiudicium inferatur Domino, aut
aliqua difficultas ex traditione feudi siue in proprie-
tate, siue in possessione, tunc non prodesse protesta-
tionem factã quibuscumque verbis, si Dominus con-
senserit, & non aliter, nec alio modo, quia non licet
ex verborum circumlocutionibus fraudare legem, si
Dñi in aliquo interest, vt sentire videtur *Bald. in*
53 *dicto c. Cumana, n. 9. ibi: si ex facti executione fit durior*
conditio Domini. de elect. & elect. pot. Felyn in c. quia in
Ecclesiarum, num. 8; 85. de constit. Rip. in d. Eo c. cum
M. Ferrarien. num. 80. vers sublimit. Curt de feud p. 4.
ex quibus caus. feud. amitt. q. 21. num. 112 vers secũ-
dus casus. Marin. Frecc. de feud lib. 2. dicta auth. 1. r. 24.
25. Menoch. d. cons 38. num. 10. Vulpel. d. cons. 131. n. 7.
Thesaur. quæst. for. lib 1 q 53 num. 5. ibi, quando talis
traditio esset præiudicialis domino. Riminald. iun d. cõs.
285. num. 55 56 Sebrades. de feud p. 9. cap. 1. num. 22.
vers nisi ex hoc damnum, vel difficultas aliqua Domino
resultet. Corb il. d. tract tit. de causa priuat. ob alienatio-
nem, limit. 37. in fin. Rosenth. eod. tract. de feud. cap. 9.
concl. 61. num. 4. Cald. de iur. emph. lib. 4. c 6. num. 39.
in quo animaduertendum est, quod licet multi ex
prædictis videantur hæc docere, si alienetur, & tra-
datur castrum munitum, vel res difficilis ad recupe-
randam, tamen id tradunt per modum exempli, &
ideo non restringunt conclusionem generalem, quæ
54 habet, quod si Dominus ex feudi traditione sine eius
assensu facta damnum, aut præiudicium recipere pos-
sit, nullæ protestationes, aut conditiones prosint: ex
Bald. cons 95. num 1. vers. quod si aliqua difficultas ex
hoc ingeribus Domino lib. 3 pulchre Cephal. cons. 223.
num. 39 & melius. Rimin. Iun. d cons. 285. numero 55.
56. vbi inquit quod non debet vis fieri circa qualita-
tem rei venditæ, quia conditio Domini durior reddi
potest, siue castrum, siue feudus vendatur, & idem
sentire videtur *Thesaur. d. quæst. 53. num. 5.* vbi ponit
multa exempla præiudicij, & non excusat vassallum,
nisi quando nihil interest Domini vassallum tradidis-

se feudum; hic autem demonstrabimus multis modis
damnum, & præiudicium resultare Domino in dicta
alienatione, ergo dicendum est locum esse caduci-
tati.
Hic autem adesse præiudicium Domini, & damnum,
facile ex multis probatur, propter secutam feudi tra-
ditionem inscio, & irrequisito Domino, & continua-
55 tionem in possessione, & primo, quia satis damnifi-
catur Dominus, si emptor feudi non obtento Domi-
ni assensu intret tenutam feudi alienati, & in ea ma-
neat *Ceph. d. cons. 223. num. 39. Vulpel. d. cons. 131. nu-*
mero 6. Rim. iun. d. cons. 285. num. 56. 57. Anch. iun. d.
quæst. 82. num. 10. in fin. & num. 11. p. 3. Si quidem
certum est non obstante quacumque protestatione,
& conditione, quod traditio in se tria habet, scilicet
primo effectum contractus, quando illa tenet quoad
56 translationem dominij; secundo translationem sub-
stantiæ possessionis; tertio, quemdam actum superfi-
cialem cuiusdam detentionis asininæ, quorum duo
priora licet hic non intercedant propter effectum
dictæ protestationis; tamen non potest impediri ter-
tium de asinina detentione, quin transeat in empto-
rem ex tali traditione, qui est actus iuri contrarius, &
57 Domino satis damnosus, qui omnino interuenit per
traditionem quibuscumque verbis factam, & sic huic
asininæ detentioni adest factum, quòd pro infecto
haberi non potest, & propterea non iuuat vassallum
talis protestatio, vt in verbis inquit *Bald. in d. cons. 9.*
num. 1. vers. respondeo, lib. 1. & cons. 188. col. fin. lib. 2.
Rip. in d c cum M. Ferrarien. num. 80. versic. sublimita.
d. constit. pulchre Bursat. 1. cons. 254. num. 17 18. lib. 3.
quod satis est ad præiudicandum Domino, saltem re-
spectu possessionis, quia etiam possessor asinarius, &
58 iniustus habet beneficium manutentionis, vt post
Achil. personal. de adipis. poss. sub num. 41. Ludou. Po-
stius in tract. de manuten. obser 42. num. 172. 173. Gra-
ue enim est, incommodum, & expensis plenum ne-
cesse habere expellere à possessione etiam simplicem
59 detentorem, vt per *Rosenth. d. concl. 61. sub numero 3.*
Riminal. iun. d. cons. 285. num. 56. & ideo locus esse de-
bet caducitati, quia per traditionem prædictam sem-
per aliquid præiudicatur Domino directo, qui cum
tanta facilitate non potest sustinere, & defendere iura
sua sicut posset non facta traditione, & interim mi-
nuitur eius vtilitas, & propterea iste casus compræ-
henditur sub lege feudi alienationem prohibente.
Andr. Fachin. controu. iur. lib. 7. cap. 85 per tot.
Deinde talis traditio venditoris, & detentio asinina
emptoris affert damnum, & præiudicium Domino
directo, quia in alienatione, quæ fit pretio mediante
requiritur consensus Domini, tam ante, quam post
contractum, quia in primis vassallus ante venditio-
60 nem debet denunciare Domino conditiones vendi-
tionis, vt valeat deliberare, an ipse rem venalem velit
pro eodem pretio redimere, alioquin venditioni præ-
stet consensum, datur enim etiam in feudis Domino
directo prælatio, vt si velit pro iisdem pactis rem feu-
61 dalem redimere, præferatur emptori: *ad tex. in c. 1.*
§ porro, vbi glos. in verb. æquali pretio, & Præpos. n. 2.
Laudens. n 8. qualiter ol. m pot. feud. alien. Bellapert. de
feud. tit. 8. qual. r. et. feud. n. 4. Gabr. cons 84. n. 9. lib. 1.
Mastrill post decis. cons. vnico, num. 20. par. 1. Rosenth.
de feud. cap. 9. membr. 2. conclus. 86. num. 3. Amad. à

Pont.tract.de feud.inter qq. laudem. q.13.n.2. & n. 4.
in fin.& num.56. quod eſt adeo verum, vt tali caſu
62 dominus nõ teneatur ſtare colono: *Surd.decis 102.n.*
17.p.1. Et propterea, ſi antequam hæc fiant, deueniatur ad traditionẽ, infertur præiudiciũ dño, dũ interuertitur ordo rerũ feudaliũ, & difficultas proponitur dño præferri volenti tã circa recuperationẽ rei, quam fructuũ ab emptore medio tempore perceptorum, & ideo talis omiſſio facit, quòd res alienata reuertatur ad Dominum *Gabr.conſ.84.num.9 lib.1.*

Præterea poſt contractum venditionis requiritur altera denunciatio, & cõſenſu dñi, antequã emptor inducatur in poſſeſſionẽ ad finẽ, vt vaſſallus dñm recognoſcat & præſtet iuramentũ fidelitatis, ac ſoluat laudemium, quatenus de iure debeatur, vt in verbis inquit
63 *Amad.a Pont.in dd.qq.laudem.q.13.n.15.16.17.* vbi
alios allegat *Gabr.d.conſ 84.n.9.* quod maxime cõſi-
64 derãdũ eſt in caſu noſtro, vbi de cõſuetudine in alienatione feudi Maſenzatici ſoluendũ eſt laudemiũ ad rationẽ decẽ pro centenario iuſti pretij rei venditæ, vt ponũt oẽs teſtes vnanimiter, & fatetur ipſe Scaltritus, qui ẽt depoſuit talem decimã, & teſtatur *Gber. Mazz. in conſ 114.n.74.* qui loquitur in ſpetie de hoc feudo Menſæ Epiſcopalis Regij: nã ſi ob dictã clauſulam, *& nõ aliter, nec alio modo,* permiſſum eſſet vaſſallo deuenire ad actualẽ feudi traditionẽ cum pretij receptione, & emptori fructus percipere, & laudemiũ retinere vſq; ad poſtulationẽ aſſenſus D. Epiſcopi directi Dñi, abſq; dubio eidem dño notorie damnũ, & præiudiciũ inferretur, quia ſaltem per annũ priuaretur cõmodo, & vſu dicti laudemij, & interim eo non poſſet vti in eius, & Epiſcopatus indigentijs. & poſſet dari caſus, quòd forte per obitum, vel reſignationem totaliter priuatus remaneret tali emolumento, quod quàm ſit abſurdum, nemo eſt, qui non videat.

Neque dicatur *Bald.& DD.* id nõ conſideraſse pro cauſa legitima, & propterea noluiſse locum eſse caducitati, qñ vaſsallus tradidit feudũ ſaluo iure dñi. & nõ aliter, nec alio modo, quia prædicti DD. allegati ad firmandã contrariã ſententiam pro vaſſallo, quæſtionẽ exa-
65 minauerunt in puris terminis iuris cõmunis, circumſcripta cõſuetudine de laudemio ſoluẽdo, etenim certũ eſt, quòd licet in alienatione emphyteuſis debeatur laudemiũ; tñ in alienatione feudi de iure cõmuni nullũ laudemiũ ſoluendũ eſt: *Bald.in c. quæ in Eccleſ. n.36.de conſtit.. Alex.cõſ.5.n 3.lib. 5. Scrader.de feud. p.6.c.3.n.24. Roſenth eod.trac.de feud.c.6.cõc.66.n.3. vbi in litt. A; plurimos allegat, Iachin.contr.iur. lib.7. c.98, Menoch.conſ.444.n. 16. Surd.decis.200.ſub n.2. Blanc.de not.laud.not.3.* vbi alios allegat, & limitat nõ procedere, qñ pacto, vel conſuetudine introductũ eſt, vt in feudis alienandis ſoluatur laudemiũ, referrq; huiuſmodi conſuetudinem vigere in Gallia, Germania, Hiſpania in Sabaudia, & in Regno Neapolitano, vt ẽt hic. Et propterea ſi DD ex aduerſo allegati cogitaſſent de iſto caſu, & quæſtionẽ examinaſſent in noſtro puncto, vbi laudemiũ ſoluendũ eſt, vtiq; non di-
66 xiſſent, excuſari vaſſallũ à caducitate, dum tradit feudum ſine beneplacito dñi, ob ſolam clauſulam: *Accedente conſenſu domini, & nõ aliter, nec alio modo;* quia, cũ laudemiũ ſoluatur dño pro inueſtitura, & actuali traditione poſſeſſionis, quæ fit nouo vaſſallo: *Afflict. in c.1, §. illud quoq; n.6. de probib. feud. alien. per Frid. Imol in c. potuit, n.13. de locat. Amad. à pont. in d. trac. q 1.n.7. Surd.decis.200.n.3.* vbi alios allegat illi non dixiſſent, quòd liceret emptori prius apprehendere poſſeſſionem, quã laudemiũ ſolueret, cũ id præcede-
67 re debeat; & cum onus ſoluendi laudemiũ ſpectet ad emptorem & nõ ad venditorem, vt voluit *gl. in l. fin. §. & ne auaritia. C. de iur. emphyt. vbi Salyc. & Iaſ. dicunt ſingulare. Gozad. conſ. 265.num. 13. late Amad. d. tract. q.9.n.12. Surd. d. decis. 200.num.4. Menoch. d. conſ. 441 n.17. Fachin. controu. iur. lib. 11. c. 58. Viu. decis 496.n.4. Blancard. de laudem. not.9.n. 1.* vbi reddit rationes: Ideo d. D. Scaltritus, qui appræhẽdit poſſeſſionem feudi ante cõſenſum requiſitum à domino directo, & ante ſolutionẽ laudemij debet pati damnũ caducitatis, etiam ſequendo opinionem illorum *DD.* qui ſtante illa clauſula: *ſaluo iure domini, & non aliter, nec alio modo:* ſentiunt non eſſe locum caducitati, quia putauerunt per traditionem feudi cũ huiuſmodi proteſtatione, nihil præiudicari Dño, cui nullum laudemium erat ſoluẽdum, ſecus eſt in caſu noſtro, vbi tam ratione laudemij, quàm ex alijs cauſis ſupradictis infertur præiudicium Dño, ſi vaſſallus ingrediatur tenutam feudi alienati ante aſſenſum Dñi, alioquin aperiretur via fraudibus, & legum diſpoſitio eluſoria redderetur, quod non eſt permittendum: *Decian. cõſ.*
68 *4.n.33.lib.p. Mar. Anton. var. reſolut. lib. 1. reſol. 62. n.5. verſ. quod præſertim, vbi loquitur in terminis.* & ſi ipſe habet pactum cum venditore diuerſum, contra eum agat, quia non poteſt paciſci in præiudicium domini, & culpa emptoris nocet etiam venditori, vt per *Ant. Merend contr. iur. lib.6. c.17. num.20.*

Secundo altera ſententia limitatur, vt nõ procedat, quãdo vaſſallus alienans longo tempore occultauit alienationem, velut per menſes: quia tunc fraudulosẽ feciſse videtur, & eum nõ excuſat dicta proteſtatio; ſed procedit quando per modicum tempus, veluti decẽ, aut viginti dierum, aut per menſem res occulta fuit: quia, ſi diuturna ſit occultatio, locus eſt caducitati, vt
69 conſiderat *Calcan. conſ.51.n.12 verſ. & ita de iure Menoch. d. conſ.38.n.34. pulchre vidend. Burſat. conſ. 181. ſub num. 16. verſ. tamen hoc ſane: lib.2.* vbi dicit, quod prædicta opinio contraria procedit, dummodo abſque mora obſeruentur ſeruanda, nempe requiratur Dominus, ſoluatur laudemium, petatur inueſti-
70 tura, vt Domino acquirantur illa commoda, quæ ex inueſtitura ſolẽt parari, pulchre etiam ita notat *Cald. de iur. emph. lib.4. cap.6 num.38. verſ. neque repugnat. Marius Antonin. variar. reſol. lib.1. reſol 62. n. 6.* vbi in terminis loquitur, & alios allegat; ſed in caſu noſtro d. D. Scaltritus diſtulit petere conſenſum, & inueſtituram Domini quaſi per ſex menſes, & poſt declaratam caducitatem à Domino, ergo nõ poteſt admitti nunc ad inueſtituram; quia celeri ſatisfactione opus erat. *Surd. decis 221. num. 24.*

Nec prodeſt d D. Scaltrito oblatio laudemij cum depoſito, & petitio Inueſtituræ poſt litem motam, & declarationem caducitatis à Domino factam poſt ſex menſes à die contractus, quia in fortioribus terminis etiam ſi contrahentes pœnituiſset, & reuocata eſset a-
71 lienatio eo, quòd ſemel res ſit aperta Dño, non poteſt amplius mora purgari, quæ propter male factum fuit incurſa, nec poteſt tolli Dño ius quæſitũ: *ad tex. in l.1. §. ſi rem depoſitam, ff. depoſit. & c.1. quod iuris ſi vaſſ. feud.*

feud. alien. recup. in vsib. feud. Bart. in l. sequitur, §. item
labeo, ff. de vsucap. Alex. in l. si insulã, de verb. obl. Ias.
in l. fin. C. de iur. emph. pulchre Alciat. d. conf. 167. n. 4.
lib. 5. vbi testatur de cõmuni opinione: Sic etiã tradit
Marin. Frec tract. de feud. lib. 2. de potest. Baron. erga
Subfeudat. auth. p. n. 28. in fin. vbi quod vassallus debet
perdere feudũ, etiam si possessionem traditã recupe-
rauerit. *Carroc. de locat. & cond. p. 2. tit. de iure emph.*
q. 5. n. 5. 7. Ant. Merend. cõtr. iur. lib. 6. c. 17. n. 22. in fin.
Tusch. litt. F: concl. 193. n. 20. late Schrad. de feud p. 9.
c. 1. n. 17. 18. vbi infinitos cõgerit, & id probat esse ve-
rum, ẽtsi vassallus in continenti feudũ alienatũ redi-
meret, quia adhuc illud perdit, ergo multo minus po-
72 test d. D. Scaltritus post sex mẽses, & post litẽ ceptam
euitare cad[u]citatẽ per oblationẽ prędictã secundũ ea,
quæ tradit *Bursat d. cõs. 181. n. 15. lib. 2. & Surd. d. dec.*
221. n. 24. in fin. vbi dicit ẽt, quòd si Curia præuenit,
tũc vassallus priuatur feudo, quia tacẽdo, & nõ peten-
do Inuestiturã videtur dñm spernere, & postea subiũ-
git, quòd debet protestari, si dominus negat cũ inue-
stire: licet .n. vacante feudo per obitũ vassalli, habeat
successor annũ & diem ad petẽdam renouationẽ In-
73 uestituræ, vt per *tex. in d. c. 1. princ. quæ fuit p. caus. be-*
nef. ammitt. & ibi D. D. tñ nullibi constat huiusmodi
tẽpus esse cõcessum alienãtibus, neq; vlla lex hoc dicit,
sed potius iura requirere cõsensum dñi in ipso contra-
ctus initio iã vidimus: & sic multo magis requirendus
est, antequã dñs cõquestus sit. *Vulp. d. cõs. 131. sub n. 8.*
Tertio limitatur illa sentẽtia vt procedat, & cautela pro-
sit, qñ non potest haberi cõsensus dñi, vt post *Lucã, Bal.*
Alber. & Salyc. & alios inquit Burs. in d. cõs. 181. n. 15.
lib. 2. Ancar. iun. q. 82. n. 15. & 3 qui pariter loquitur
74 in terminis, & dicit quòd non obstãte dicta clausula,
vassallus non excusatur à caducitate, ex quo dñs Epi-
scopus & eius Vicar. aderant in loco, à quo petere in-
uestiturã potuisset, antequã possessionem accepisset;
concordat *Borgn. dec. 8. n. 22. p. 2* vbi excusat in hoc
casu vassallũ, qñ petijt cõsensum, & dñs noluit pręsta-
re, & dicit secus esse, si nõ petijsset, & non fecisset om-
nem suũ conatũ, sed sic est quod Episcop. tunc erat in
ciuitate, & nõ cõstat de absentia, ergo D. Scaltritus nõ
potest euitare caducitatem, aut dicere, quod dñs esset
recusaturus; quia vassallus debet semper implere ex
parte sua, petendo consensum, & quod suum est fa-
cere, vt inquit *Surd. d. decis. 221. num. 24. in fin.*
Quarto limitatur cõtraria sententia, vbi nouus emptor
feudi ausus est litigare cũ dño directo, & eo ẽt inuito
75 retinere possessionẽ, & fructus percipere, & tñ tene-
batur potius feudũ restituere vẽditori ẽt contradicẽte
dño, ideo non est emptor à caducitate excusandus, vt
per *Iacobut. in add. ad Ias. in d. l. fin. C. de iure emph. &*
ita iudicauit Rota Auenion. dec. 143. in 2. dubio, prout
testatur Vinc. de Franch. d. dec. 267. n. 2. & ad rẽ facere
videtur *Vulpel. d. cõs. 131. n. 8.* vbi tñ loquitur de illo,
qui litigauit per quadriennũ cum dño, qui nõ est ca-
sus noster, sed nihilominus nõ est alienus à quæstione
nostra, quia satis est, quòd emptor litigauerit, nec in-
terest, an plus, vel minus, quia quæ differunt per plus,
& minus, nõ differunt specie vt in hac materia tradit.
76 *Rim. iun. d. conf. 285. n. 57* nam si Dñs Scaltritus emit
bona fide cũ clausula accedente consensu dñi, & non
aliter, nec alio modo, vtiq; si dñs dissentiat, nulla est
venditio, nulla est traditio, & nihil actũ videtur, vt in-
quit *Marin. Frec. d. tract. lib. 2. auth. 1. n. 26.* & ideo ad
emptorem nõ spectabat litigare cum dño, quia nullũ
ius cõpetebat emptori ex contractu resoluto, sed po-
tius debebat rem relaxare, & suæ indemnitati contra
venditorem, si posset consulere, vnde non potest dici,
quod litigauerit cum bona fide.
Quinto limitatur d. contraria opinio, vt nõ procedat, qñ
feudũ alienatur in personã litigiosam, seu rixosam. quod
77 simile est præcedenti, licet non idẽ, tunc .n. prædictæ
protestationes, & clausulę nõ iuuant, si deuentũ sit ad
rei traditionẽ ante requisitũ dñi assensum, vt p *Tiraq.*
de const. poss. p. 3. lim. 26. n. 6. Thes. d. q. 53. n. 5. vers. vel
ẽt. Rosenth. de feud. c. 9. d. concl. 61. n. 4. vers. ac idẽ sed
an hæc limitatio possit applicari casui nostro, nõ asse-
ro, me autem remitto eius iudicio, qui forte proces-
sum inspicere non recusabit.
Sexto limitatur cõtraria opinio, vt nõ procedat, quando
alienatio feudi facta est in potentiorẽ, tunc .n. nullæ
clausulæ excusant à caducitate, si vassallus tradat ante
78 assensum dñi impetratũ: *Bald. in d. cõs. 95. col. 1. lib. 3.*
Rip. in d. c. quæ in Eccles. n. 80. vers. sublimita. de constit.
Ceph. cons. 223. n. 41. Tiraq. de retract. cõsang. §. 1. g. 2.
n. 32. Clar. in §. emphyt. q. 13. n. 5. in fin. Corbul. de caus.
priuat. emph. tit. de caus. ob alien. lim. 31. in fin. Menoch.
cons. 38. sub n. 43. Borell. d. tit. 34. n. 47. Petr. de fideic.
d. q. 8. n. 21. Cald. d. lib. 4. c. 6. n. 39. Thes. d. q. 53. n. 5. qui
potest esse casus noster, quia vẽditor erat persona hu-
milis status, & facilis ad obediendũ, emptor vero est
persona diues, & opulẽta, qui ẽt exercuit officiũ quæ-
storis, quod nõ datur nisi personis aliquo modo valenti-
bus viribus, & facultatibus, vnde non est extraneũ di-
79 cere alienationẽ fuisse factã in potentiorẽ saltẽ respe-
ctu vẽditoris cuius qualitas in hoc est attẽdenda, quia
vassallus nõ potest alienare, nisi in personã æquè ido-
neam, vt inquit *Manent. decis. 1. n. 12* Verum quia in
hoc mihi dubium faciunt ea, quæ tradit *Menoch. dict.*
cons. 38. num. 47. pro hac parte nihil resoluo.
Septimo limitatur eadẽ cõtraria opinio, vt nõ procedat,
qñ venditor feudi alienati ẽt sub cõditione, si dñs cõ-
senserit, & cũ alijs protestationibus nõ solũ actualiter
tradidit illud ante impetratũ assensum, sed ẽt pretiũ
recepit, quia tunc ex parte sua fecit, quantũ in se fuit,
80 nec eũ iuuat protestatio, quia bene cãtat, & male ru-
spat, & cũ pretiũ receperit, antequã dñs cõsentiat, nõ
põt excusari à fraude: vt per *tex. in l. fin. C. de præd. cur.*
lib. 10 inquit pulchre Bald. cõs. 9. n. 1. vers. & si dicas,
lib. 1. & cõs. 188. lib. 3. Tusch. pract. concl. lit. F: cõc. 193.
n. 52. pulchre vid. Burs. d. cõs. 254. n. 21. lib. 3. vbi pari-
ter dicit venditorem non posse excusari à fraude, qui
pretiũ recepit & licet venditũ sit sub cõditione, tñ so-
81 luto pretio cẽsetur à d. cõditione recessum, & ideo lo-
cũ esse caducitati, & loquitur in terminis, qñ feudum
fuerat alienatũ cũ protestationibus saluo assensu dñi,
& non aliter, nec alio modo, ergo idem dicendũ est in
casu nostro, vbi vẽditor vendidit & tradidit feudũ, ac
pretium recepit, nihil enim vlterius facere potuit: &
82 cũ feudum sit contractus stricti iuris, vt per *Hect. Fe-*
lic. alleg. 24. num. 5 p. 1 non debet videri durum, si ex
prædictis caducitas omnino intrare videatur.
Octauo limitatur eadem contraria sententia, vt nõ pro-
cedat in illis locis, & feudis, in quibus illa non est in
vsu; sed obseruatur altera opinio contra vassallum, vt
in alienatione feudi cum clausula etiam, Accedente

83 conſenſu Domini, & non aliter, nec alio modo, non
deueniatur ad traditionẽ, niſi prius impetrato aſſenſu
Domini, & ſoluto laudemio, pro vt hic ſemper obſer-
uatum fuit, ſicut habetur in proceſſu ex fide plurium
teſtium, qui dicunt: *Sempre è ſtato ſolito, e conſueto, che
vendendoſi, ò alienandoſi alcuna parte di detto feudo,
quello, che acquiſta, mai vada al poſſeſſo, prima d'haue-
re il conſenſo di Monſig. Veſcouo, e d'hauergli pagato la
decima ſolita, ancorche li contrahenti haueſſero fatti gli
inſtrumenti con la clauſula: Accedente conſenſu Epiſco-
pi, & non aliter, &c. & queſto ſempre ſi è oſſeruato*: vt
habetur in proceſſu fol 9.25.31. & alibi, qui vſus, &
conſuetudo, ſeu potius obſeruantia in omni materia
84 eſt attendenda, & declarat, quid ſit ſentiendum per
*tex. l. ſed & Iulianus, §. ſed proinde, ff. ad Macedonianũ.
Surd. deciſ. 134. n 9. Lancell. Gall. conſ. 63. n. 17. vſque
ad n. 38.* Sed precipue in materia feudali ſolet plurimũ
85 attendi obſeruantia *Marc. Brun. ab Anguil. conſ. 26.
n. 286. Pariſ. conſ. 23. n. 23. lib. 1. Decian. conſ. 224. n. 7.
& ſeq. lib. 3. Menoch. conſ. 331. n. 21. Roſenth. de feud.
cap. 12. concl. 14. n. 39. 40. 41. Farin. dec. poſth. 780. nu-
mero 11. in fin. par. 1. Gherard. Mazzol. conſ. 114. n. 40.
& n. 73. 74.* vbi in ſpetie loquitur de iſto feudo Ma-
ſenzatici, dicens: *Videmus in ſimili, quod in hac curia
obſeruatur, vt fiant alienationes feudi à vaſſallo, cuicũ-
86 que emere volenti, dummodo non ſit perſona prohibita,
facta requiſitione conſenſus Domini, & ab ipſo inueſtito
dato, & ſoluto laudemio non habita ratione eorum, qui
pro tempore poſſent ſuccedere, virtute feudi antiqui, vel
87 paterni*: Et propterea contractus iſte, de quo quæri-
mus, debet à tali obſeruantia interpretationem reci-
pere: *Hector Felic. alleg. 46. num. 61. 64. p. 1.*

Et in probanda huiuſmodi conſuetudine, ſeu obſeruan-
tia non eſt neceſſe tot, & tanta probare, prout ex ad-
uerſo ſupponitur: vt ſcilicet debeat conſtare de vſu
maioris partis populi, de magna frequentia actuum,
88 & quòd ſit legitime præſcripta, quia hæc procedunt
in conſuetudine iuris inductiua, vt probant auctorita-
tes ex aduerſo allegatæ; non autem locum habent in
conſuetudine iuris interpretatiua, quæ obſeruantia
nuncupatur, hæc enim non requirit alicuius temporis
89 præſcriptionem, & probationem; ſed ſatis eſt docere,
quòd per aliquot actus fuerit ſeruata, adeo vt ſufficiat
aliquando ita fuiſſe obſeruatum, etiam ſi non ſit vni-
90 formis, dummodo frequentius ita ſeruatum fuerit.
*Caſtrenſ. conſ. 347. n. 4. lib. 1. Dec. conſ. 11. n. 12. verſ. 2.
reſpondetur Cranet. conſ. 101. n. 4. verſ. adeo. Bec. conſ.
101. n. 51. Gabr. conſ. 164. n. 8. lib. 1.* Decian. *conſ. 54.
n. 23. lib. 1. Menoch. de arb. iud. caſ. 13. n. 10. Rot. diuerſ.
dec. 174. n. 4. p. 1. Farin. dec. 419. n. 6. p. 1. idem Farin.
deciſ. 448. n. 3. p. 1. & deciſ. poſth. 193. n. 4. p. 2. Lancell.
Gall. conſ. 63. n. 37. Ruger. conſ. 52. n. 25. Hect. Felic. al-
leg. 15 n 95. & alleg. 46. n. 64. p. 1.* vbi inquit, ſatis eſ-
ſe, quòd talis conſuetudo ſolũmodo per aliquot actus
fuerit ſeruata; etenim conſuetudo interpretatiua in-
91 ducitur etiam minori ſpatio decem annorum, & pro-
batur per duos, vel tres actus vniformes, vt habetur
apud Rot. deciſ. 6. n. 11. de conſuetud. in nouis, vbi in
verbis ſic dicitur *Ioſeph Ludou. concl. 38. verſ. amplia-
tur ſecundo, & iterum dixit Rot. apud Farin. deciſ. poſth.
295. n. 2. in fin. p. 1.* quæ omnia in caſu noſtro bene ac-
commodantur, vbi non conſtat de actibus contrarijs;
ſed conformibus, vt ſoleat requiri conſenſus Domini,
& ſoluatur decima antequam vẽditor feudi illud tra-
dat emptori, non attenta quacumque proteſtatione
adeo, vt non ſit dubitandum quin d. D Scaltritus in-
ciderit in commiſſum, dum ſolus voluit audere, quod
nulli alij auſi ſunt.

Non obſtant autem ex aduerſo allegata, & primo illam
proteſtationem, ſaluo aſſenſu Domini, vel eius acce-
dente conſenſu, & non aliter, nec alio modo, ſaluare
vaſſallum à caducitate, etiam ſi deuenerit ad tradi-
tionem feudi, quia iam reſponſum eſt talem opinionẽ
eſſe erroneam & minus communem, & ſi vera eſſet,
adhuc tot modis limitari ad fauorem Domini, vt ne-
queat vaſſallus euitare commiſſum: Verum ſi placet
aliquo modo ſaluare opiniones, puto eas non poſſe
aliter cõcordari, quàm ſi dicamus talem proteſtatio-
nem vtique prodeſſe, & liberare vaſſallum à caduci-
tate, quando poſſeſſio tradita fuit ſolũ per conſtitu-
92 tum, ſeu præcarium, vel alium modum fictum, & ſal-
tem detentio remanſit penes venditorem, quia licet
etiam per conſtitutum transferatur vera poſſeſſio, ta-
men quando illud eſt conditionale, & apponitur in
contractu conditionali, niſi impleta conditione poſ-
ſeſſio non tranſit in acquirentem, ſecus eſt, quando
ſequuta eſt actualis, & corporalis traditio poſſeſſionis
& appræhenſio, tunc enim nõ iuuant proteſtationes,
quia factum traditionis præualet verbis proteſtantis:
ſic diſtinguere, & tenere videtur etiam ex aduerſo al-
93 legatus *Menoch. conſ. 38. n. 36.* & ita eum intelligit, &
declarat *Vulpel. d. conſ. 131. n 8. in fin.* vbi etiam reſpõ-
det Claro, & alijs Doctoribus in contrariũ adductis.
Et ſimiliter ſic eos voluit intelligi *Borgn. deciſ. 8. n. 22.
in fin. p. 1.* dicens ex aduerſo allegata procedere nõ ſe-
quuta corporali traditione: & ad rem facit *Tiraq. de
retract. lignag. §. 1. gl. 2. n. 22. & de iur. conſtit. p. 3. lim.
26 n. 6. Cald. d. c. 6 n. 31. Achil. Perſonal. de adipiſ. poſſ.
n. 388. Burſat. d. conſ. 254. n. 20. lib. 3. Fuſar. de ſubſtit.
q. 718. n. 33. pulchre Beltram. ad Ludou. deciſ. 388. n. 9.
ad fin.* vbi hoc modo diſtinguit, & concordat opinio-
nes, pro vt etiam facit *Carroc. de locat. & conduct. p 2.
tit. de iur. emph. in princ. n. 14. 15. fol. 92.* vbi multos
allegat, & bene loquitur.

Non obſtat, quòd huiuſmodi vẽditio ſit cõditionalis, &
ita ſuſpendat actum traditionis, & propterea ex con-
tractu ſuſpenſo per cõditionem non poſſe incurri ca-
ducitatẽ: Quia reſpondetur ea, quæ facti ſunt, nõ ſta-
re in pendenti, quia aut eſt factũ, aut non, & propte-
94 rea cũ traditio fuerit vera cum perceptione fructuũ
ex parte emptoris, ſatis dicitur feudum alienatum,
quia venditio conditionalis, ſequuta vera traditio-
ne ſtatim eſt perfecta adeo, vt non ſit locus pœniten-
95 tiæ, licet non ſtatim pariat actionem, & ex ea tranſ-
fertur Dominium, quia perfectus eſt contractus: ad
*tex. in l. neceſſario, § ſi ita res, ff. de peric. & comm. rei
vend. vbi gl. in verb. perfectam, l. dotis fructus, §. vict
l. ſed niſi, ff. de iur. dot. Bald. conſ. 478. num. 2. lib. 1. Ti-
raq. de retract. lign. §. 1. gl. 2. num. 28. Mantic. de tac. &
amb. conuent. lib. 4. tit. 26. num. 22. 23. & lib. 12. tit. 10.
num. 16. pulchre Leandr. Galgan. tract. de condit. & de-
monſtr. p. 2. cap. 1. q. 99. num. 4. 5.* vbi probat venditio-
nem conditionalem ſtatim eſſe perfectam, antequam
conditio exiſtat, & non licere alteri inuito altero ab
ea diſcedere, ſequuta traditione.

Non obſtat conſuetudinem non fuiſſe legitime proba-
tam,

tam, quia satis ostensum est contraria procedere in
consuetudine iuris inductiua, non autem iuris inter-
96 prætatiua, vt hæc, quæ non requirit aliquam præscri-
ptionem: *Farinac. decis. posthum. 193. n. 4. p. 2. Hect.
Felic. d. alleg. 46. num 64. p. 1.* sed illud, quod pro ma-
iori parte obseruatum est, attendi debet, vt inquit
Hect. Felic. alleg. 24 num. 9. p. 1.

Quare concludendum est locum esse caducitati, quia
vassallus feudum alienans Domino ignorante, si de-
uenit ad traditionem cadit in commissum ipso iure
97 volente Domino absque alia sententia, licet eijci non
debeat à possessione nisi citatus, & conuictus, & tunc
iuris remedijs est spoliandus tanquam ipso iure deca-
dutus, si forte adhuc in possessione maneat: sic *Host.
Card. Butr. & Abb. in c. ex parte, num. 4. de feud. Bald.
in c. 1. §. callidis, vbi Afflict. de prohib. alien. feud. per
Frideric. Alex. cons. 44. col. 2. lib. 3. Corn. cons. 165. num.
28. lib. 2.* Decian. *cons. 4. num. 16. lib. 1. late Cald. de
iur. empb. lib. 4. c. 17. num. 6. vbi plurimos allegat. Hou-
ded. cons. 55. num. 23. lib. 1. Bursat. cons. 444 num. 1. lib.
4. late Rosenth. de feud. c. 9. conclus. 2. num. 1. 2. Grilin-
zon. cons. 78. num. 7. Scacc. in prax de Iud. caus. ciu. lib.
2. cap 9. num. 1580. late, & pulchre videndus Peregr.
cons. 15. num. 20. vers. sed contra, & num. 21. 22. 23.
lib. 1.* vbi hæc omnia exarat, probatque vassallum sic
98 alien antem adeo incidere in commissum ipso iure,
volente tamen Domino, quòd Ecclesia Domina di-
recta possit immediate aliũ inuestire de feudo, à quo
vassallus per alienationem cecidit ita, vt sola requira-
tur sententia facti declaratoria.

Non loquor autem in præsenti casu de illa solita reco-
gnitione vnius paris Caponum, quo vltra laudemiũ,
seu decimam solui solent à vassallo tempore inuesti-
turæ, quia hoc non pertinet ad negotium, non enim
D Scaltritus fuit declaratus à Domino pro decaduto,
quia non soluerit dd. Capones, vt perperam ipse pu-
tauit, sed quia ante assensum Domini intrauit tenutã
feudi alienati, & in ea permansit per multos menses
gerendo se in ea pro Domino, & fructus percipiẽdo:
Ne tamen id omisisse videat de dicta opera, sciendũ
est, quod de more huius Curiæ est, quod quando peti-
tur Inuestitura feudi per successorẽ in eo, vel ob mor-
tem patris, seu alterius antiqui vassalli, vel ob mortẽ
Episcopi præcedentis, loco honorificæ recognitionis
in actu Inuestituræ soluitur Episcopo vnum par Ca-
ponum, & idem etiam seruatur, quãdo alienatur feu-
dum, sed tunc vltra Capones soluitur etiam pro Lau-
demio decima pars pretij feudi venditi adeo, vt nun-
quam recognitio Caponum effectiue, vel in pecunia
omittatur, licet dictus D. Scaltritus neget solui Capo-
nes, nisi ob mortem Domini, vel vassalli, sed allucina-
tur, quia vsus, & consuetudo ista est notoria, de qua
poterat Iudex etiam in cubiculo se informare: *Alex.
99 in l. vnic. num. 3. 4. C. Vt quæ desunt Aduoc. late Curt.
iun. de feud. p. 1. q. 1. num. 13. Rim. iun cõs. 659. num. 2.*
tamen quòd etiam in alienationibus soluantur Capo-
nes, deponunt testes & concludunt de solito, & de
obseruãtia etiam in proprio facto, vt habetur in pro-
cess. fol. 9. *Sappiamo essere solito, & consueto, che quan-
do si vendono beni, ò terre del detto feudo, si paga à Võ
signor Vescouo, ò suoi Agenti la decima parte di tutto il
prezzo, & poi per la recognitione vn paio di Capponi,
ouer il suo valore.* & confirmatur per testes in process.
fol. 23. 27. 35. & alibi, quæ obseruantia, & vsus, & cõ-
suetudo est attendenda per ea, quæ superius scripta
100 sunt, quoniam possunt induci mores, & consuetu-
dines etiam præter naturam feudi, velut quod feudũ
ex pacto, & prouidentia possit alienari: *Ruger. cõs. 52.
num. 19. 20. 21. 22. & seqq. Caualer. decis. 634 n. 11.
vbi alios allegat. Farinac. decis. posth. 3. 1. num. 1. p. 2.*
sicut etiam valet vsus, & cõsuetudo, vt feudum possit
101 alienari etiam in præiudiciũ primogeniti, vel agna-
torum in Inuestitura compræhensorum accedente
consensu Domini, vt de feudis Montisferrati testatur
Manent. decis. 1. num. 10. & de Ecclesiæ Mãtuæ fidem
facit *Cyriac. contr. 377. num. 2. p. 2.* & de nostro feudo
Masenzatici inquit *Gherard. Mazzol. d. cõs. 114. num.
102 74.* qualis enim sit natura feudi attenditur mos re-
gionis, & consuetudo: *Mantic. de tac. & amb. conuent.
lib. 23. tit. 8. n. 9. vbi alios allegat. Menoch. lib. 3. præs.
95. num. 7. Sacc. cons. 3. num. 74. 75. Manent. d. decis. 1.
num. 49. 50. & decis. 2. n. 1.* Ergo multo magis valet
vsus, & consuetudo, seu obseruantia, quæ nõ repugnat
vsibus feudorum, qualis non potest dici ista, quæ sa-
tis congruit feudorum Naturæ, vt in Inuestituris fa-
ciendis aliquis bonos, & emolumentum exhibeatur
Domino: & hęc sic obiter dicta sint, ne Capones con-
temnere videamur.

His stantibus non est necesse respondere exceptionibus
dicti D. Scaltriti, quas aduersus testes Mensæ Episco-
palis opponit, dum conatur ostendere eos non pro-
bare cõsuetudinem à dicta Mensa allegatam eo, quòd
non deponant de vsu Populi, frequentia actuum, &
diuturnitate temporis, sed de vsibus priuatis eorum,
qui vendiderunt, & emerunt bona feudalia dictæ Mẽ-
sæ: Nam ista exceptio nihil valet, quia hic non tracta-
tur de inducenda vniuersali quadam consuetudine
Populi, sed de vsu quodam, & consuetudine, ac obser-
uantia speciali circa res feudales dictæ Mensæ, quam
nõ est necesse, quòd deueniat in cognitionem totius,
aut maioris partis populi; sed satis est, quòd pluries ita
103 obseruatum sit à vendentibus, & ementibus per ali-
quos actus sine probatione diuturnitate temporis, vt
ostensum est: *Hect. Felic. alleg. 46. n. 64. p. 1. Lancell.
Gall. cons. 63. num. 37. Farin. decis. 419. n. 6. p. 1. & de-
cis. posthum. 193. n. 4. p. 2.* & propterea bene pro dicta
Mensa concludunt testes Rubinus, Homiciolus, Pe-
terlinus, & Brameus, dum dicunt ita vidisse obserua-
ri, & in casibus proprijs ita obseruatum fuisse.

Neque obstat, quòd D. Brameus fidem non faciat eò,
quod in suo dicto partem aduersam iniuriet, dum in-
quit: *Non posso credere, che alcuno sia andato al possesso
prima dell' Inuestitura, e consenso, se non è stato qualche
temerario, & dell'opinione, ch'è il Scaltrito.* Quia hæc
verba non possunt dici iniuriosa, quoniam non dicit
D. Brameus D. Scaltritum esse temerariũ, sed *nõ posso
credere, che alcuno sia andato al possesso prima dell' Inue-
stitura, e consenso, se non qualche temerario:* quæ verba
tanquam prolata in personam incertam, & in abstra-
104 cto, iniuriosa dici non possunt: *Bertaz. cons. 237. lit.
D: vers. Primo itaq; lib. 1.* & licet postea subiungat: *&
dell'opinione, ch'è il Scaltrito:* tamen hæc verba stant
ampliatiue ad alium casum virtute copulæ: vt per
Crauet. cons. 9. num. 25. in fin. & non continent ali-
105 quam iniuriam, cum enim copula: Et: cadat in-
ter diuersa: *cap. ex parte, de rescript.* dicendum est

D. Brameum noluiſſe appellare dictum D. Scaltritum temerarium, & cum iniuria non inferatur ſine dolo
106 adeo, vt non ſufficiat lata culpa, & ſine animo iniuriandi: *Bald. conſ. 443. num. 4. lib. 4. & conſ. 277. n. 2. lib. 5. Crauet. conſ. 119. num. 4. Bertaz. conſ. 88. num. 6. & conſ. 214. num. 1. lib. 1. Baiard. ad Clar. §. iniuria, num. 20 21.* hic non poteſt præſumi dolus, neque aliquis animus iniuriandi, tum quia hæc dicta fuerunt
107 ſine rixa abſente parte coram Iudice, & Notario, & nulla præcedente inimicitia, hæc enim ſingula efficere poſſunt, vt non præſumatur iniuria per ea, quæ tradit *Crauet. d. conſ. 9. num. 20. & multis ſeqq. Bertaz. conſ. 206. littera A; ſub verſ. primum itaque, lib. 1. Baiard. ad Clar. in d. §. iniuria, num. 21,* qui loquitur in fortioribus terminis. *Farinac. de var. & diuerſ. crim. quæſt. 105. num. 118. 119. 122.* qui bene ad rem noſtram loquitur.

Ex quibus ego inductus fui, vt pronunciarem dictum D. Scaltritum eſſe à commodo dicti feudi decadutum, & confirmandā eſſe caducitatem à Promotore Menſæ Epiſcopalis declaratam, poſſeſſionemque feudi ſic alienati ſpectare ad prædictum D. Epiſcopum, qui voluit cauſam, pro vt de iure, terminari, non quia magnopere æſtimet rem decadutam, quæ exigui eſt valoris, ſed exempli gratia, vt in poſterum innoteſcat, quid alijs agere magis expediat, & ne fraudibus facile via aperiatur ad eludendum Dominum directum, ſi varijs figmentis permiſſum eſſet clandeſtinas facere dicti feudi alienationes: Ita ergo iudicaui, quia ſic iuri conuenire cenſui, ſaluo tamen, &c.

Lata verò ſententia in hac cauſa dictus Scaltritus appellauit, & de nullitate dixit & appellationem proſecutus eſt coram Eminentiſſimo, & Reuerēdiſſimo Cardinali Legato Bononiæ inſtans pro commiſſione alicui Iudici, ſed Procurator Mēſæ Epiſcopalis oppoſuit calumnioſam eſſe appellationem, & nō eſſe committendam, niſi cum clauſula ſaltem parito prius iudicato, & cum per plures menſes de hoc fuit diſputatum prædictus D. Scaltritus animaduertens quàm debilia eſſent eius iura, renuntiauit appellationi ſub die 7. Februarij 1637. ex rogitu D. Marij Tuſchij Notarij, & Cancellarij Epiſcopalis, propter quod ſententia caducitatis tranſiuit in Iudicatum.

CAPVT CVII.

EPITOME.

Prouiſus de beneficio Patronali tanquam de libero an ſit manutenendus, ſi collator attento vltimo ſtatu ſit in quaſi poſſeſſione conferendi, & an Patronus putatiuus ſit manutenendus in quaſi poſſeſſione præſentandi, vbi conſtat quis ſit verus Patronus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio defuncti continuat in filium hæredem.*
2 *Patronus debet manuteneri in ſua quaſi poſſeſſione præſentandi.*
3 *Ius patronatus familiare deficiente familia poteſt tranſire ad extraneos.*
4 *Ius patronatus probatur per ſententiam Ordinarij.*
5 *Beneficiatus eſt manutenendus, ſi eſt inſtitutus ab eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione conferendi.*
6 *Manutentio datur in beneficialibus, & ſine titulo.*
7 *Poſſidenti tempore litis, & prius datur manutentio.*
8 *Poſſeſſio inſtrumentalis eſt manutenibilis alio non exiſtente in poſſeſſione.*
9 *Poſſeſſio præſumitur potiùs vacua, quàm plena.*
10 *Poſſeſſio cepta de altari beneficij extenditur etiam ad bona eiuſdem.*
11 *Vltimus ſtatus in beneficialibus eſt attendendus.*
12 *Beneficia omnia præſumuntur libera.*
13 *Manutentio in beneficialibus datur habenti pro ſe vltimum ſtatum.*
14 *Vltimus ſtatus cum iuris aſſiſtentia maxime manutenendus.*
15 *Collatio beneficij tamquam de libero non infringitur per ſuperuenientem iuriſpatronatus probationem.*
16 *Prouiſus ab Epiſcopo manutenetur in poſſeſſorio, etiam contra patronum.*
17 *Ius præſentandi reſpicit petitorium.*
18 *Vltimus ſtatus beneficij acquiritur etiam ex vnica collatione.*
19 *Scientia præſumitur ex longo tempore.*
20 *Scientia aduerſarij non conſideratur in poſſeſſorio ſummariſſimo.*
21 *Manutentionis in iudicio ſatis eſt docere de actibus poſſeſſorijs.*
22 *Si dominus non poſſideat, non eſt curandum de eius ſcientia.*
23 *Scientia eius cui præiudicatur quando requiratur.*
24 *In poſſeſſorio non attenditur an quis iure, vel iniuria detineat.*
25 *Poſſeſſorium ſummariſſimum quando dicatur intentatum.*
26 *Manutentio non poteſt dari non poſſidenti de tempore motæ litis.*
27 *Poſſeſſio defuncti non tranſit in hæredem ſine apprehenſione.*
28 *Poſſeſſio, ſeu quaſi non tranſit in ſucceſſorem ante vſum illius.*
29 *Poſſeſſio patris differt à poſſeſſione filij.*
30 *Statuta Laicorum non ſeruantur in foro Eccl.*
31 *Statutum alieni fori debet produci in foro, vbi allegatur.*
32 *Statutum Laicorum nihil operatur, quoad poſſeſſionem iuris patronatus, & rerum ſpiritualium.*
33 *Laicus non poteſt vti ſuo ſtatuto in foro Eccleſiæ aduerſus Clericum.*
34 *Aequalitas in iudicij eſt ſeruanda.*
35 *Statutum de continuanda poſſeſſione, non tollit poſſeſſionem medio tempore captam.*
36 *Poſſeſſio quomodo continuet in hæredem ſtante ſtatuto.*
37 *Poſſeſſio intricata non eſt manutenibilis.*
38 *Poſſeſſio præſentandi quibus proſit, vel noceat.*
39 *Præſentatus à vero Patrono, præfertur præſentato à Patrono putatiuo.*
40 *Prædo non eſt manutenendus, ſi conſtat eſſe prædonem.*

41 *Iuriſ*

41 *Iurispatronatus proprietas probatur etiam per Instrumentum, & quando.*
42 *Reus possidens vincit ex non Iure actoris.*
43 *Fundationis Tenor est attendendus.*
44 *Iuspatronatus gentilitium non transit ad extraneos durante familia.*
45 *Patronatus parentelæ an possit donari extraneo.*
46 *Familia, domus, & agnatio, idem significant.*
47 *Familia vocata quando tantum descendentes censeantur vocati.*
48 *Domus vocata censentur vocati omnes etiam transuersales, & quomodo.*
49 *Familia contentiue quando censeatur vocata.*
50 *Domo bardorum vocata, omnes de bardis veniunt.*
51 *Descendentia quando probanda.*
52 *Domus appellatione veniunt omnes, qui portant eadem arma, & insignia.*
53 *Familia aggregata an veniat appellatione familiæ.*
54 *Iuspatronatus familiare an compræhendat eos, qui sunt ex diuersis collonellis.*
55 *Domus nomine an veniant qui non sunt agnati.*
56 *Familiæ identitas probatur ex eodem nomine, & cognomine.*
57 *Agnatio quomodo probetur.*
58 *Domus identitas præsumitur ex delatione eorumdem armorum.*
59 *Negatiua quando est probanda à negante.*
60 *Iuspatronatus gentilitium quodnam dicatur.*
61 *Patronus non potest præiudicare successori in patronatu gentilitio.*
62 *Præscriptio non currit in patronatu gentilitio.*
63 *Attinentia probata cum vno Fratre, censetur probata etiam cum alio.*
64 *Parentela in antiquis probatur per solam famam.*
65 *Consanguinitas non probatur nisi gradu probato.*
66 *Antiquiore vocato non est necesse probare gradum parentelæ.*
67 *Proximior est præferendus si plures concurrunt.*
68 *Parentelæ gradus quando non est necesse probare.*
69 *Agnationis gradus non probatur vbi succeditur vltra decimum gradum.*
70 *Proximiorem esse non est necesse probare, si aliut exclusiue non concurrat.*
71 *Facta non præsumuntur.*
72 *Pluralitas non præsumitur.*
73 *Patronus hodie docere debet de legitimo titulo præsentandi.*
74 *Patronatus requirit easdem probationes in possessorio, quas in petitorio, & quando.*
75 *Donatio non probat Iuspatronatus, nisi constet de Iure Donatoris.*
76 *Familiæ sub nomine an Compræhendatur Fœmina.*
77 *Fęminæ sunt quasi folia arborum.*
78 *Fęminæ non compræhenduntur in patronatu gentilitio.*
79 *Familia vocata habetur ratio agnationis conseruandæ.*
80 *Fęmina non potest admitti ad relictum familiæ nisi durante eius vita.*
81 *Liberi fęminę non sunt de familia, à qua ipsa venit.*
82 *Transactio in patronatu gentilitio nocet tantum concordantibus.*
83 *Transactio non valet super Iurepatronatu.*
84 *Iurispatronatus donatio non valet sine consensu Episcopi.*
85 *Ordinarij decretum in Iurepatronatu non valet, nisi vocatis interessatis.*
86 *Iuspatronatus non probatur ex sententia Ordinarij quę non iustificatur ex actis.*
87 *Transactio non valet propter falsam causam.*
88 *Iuspatronatus non probatur ex sententia Ordinarij nisi in antiquis.*
89 *Patronus potest præsentare institutum ab Episcopo.*
90 *Multiplicatio titulorum est permissa in beneficialibus.*
91 *Possessionis causa potest mutari ex nouo titulo.*
92 *Vincere debet de cuius meliori Iure constat.*
93 *Collatio beneficij non vitiatur, licet postea pronuncietur contra possidentem.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1631. vacante simplici Beneficio sub vocabulo Annunciationis Beatiss. Mariæ Virginis erecto in Parochiali Ecclesia Sanctorum Iacobi, & Philippi Regij, per obitum quondam multum Reuerendi Donni Ludouici de Grilinzonis à Carpo, Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Episcopus Regij illud tamquam liberum cōtulit Reuerendo Donno Christophoro Rasorio Sacerdoti, qui eo gauisus est pacifice vsque ad finem anni 1634. quo tempore illud pure renunciauit in manibus eiusdem Episcopi à quo denuo illud tamquam liberum collatum fuit Reuerendo Donno Prospero Gallingano Sacerdoti, qui eius tenutam accepit, & in ea perseuerauit, vt de prædictis constat ex actis publicis in processu registratis, & adhuc perseuerat.

Postmodum nondum lapso quadrimestri à die dictæ renunciationis comparuit D. Iulia filia quōdam Domini Bartholomæi de Gabbis, & vxor Domini Philippi de Cupellis sub die 2. Ianuarij 1635. exponens, qualiter dictum Beneficium erat de Iurepatronatus dicti Domini Bartholomæi eius Patris, cuius ipsa fuit hæres, eumque fuisse in possessione præsentandi, & propterea collationem Episcopi fuisse nullam, eamque ignorasse vacationem per obitum dicti Donni Ludouici, & ideò præsentauit per Reuerendum Donnum Ioannem Paulum Corradinum Clericum, instans institui, seque ipsam manuteneri in quasi possessione præsentandi, & ad docendum de prædictis probauit se esse filiam dicti Domini Bartholomæi, & hæredem, produxitque processum multis ab hinc annis factum, scilicet de anno 1617. in quo apparet prædictum Beneficium de anno 1580. fuisse fundatum à Domino Petro de Codelupijs cum reseruatione Iurispatronatus sub his verbis, *quod voluit esse, seu fieri Beneficium Iurispatronatus domus, seu Casatæ illorum de Codelupijs, & per seniorem, & proximiorem ex dicta Casata debeat conferri, & eidem liceat præsentare illius Beneficij Rectorem.*

Cui D. Petro decedenti absque descendentibus superstes fuit

fuit Dominus Chriſtophorus eius frater, & hæres, qui in vita ſua non procurauit implementum dictæ vltimæ voluntatis, ſed poſt eius mortem Domina Marta de Bonzignis eius Vxor vti Mater, & Tutrix Domini Iacobi communis Filij, & hæredis dicti Domini Chriſtophori habita ſcientia dictæ diſpoſitionis de anno 1587 procurauit fieri erectionem dicti Beneficij, cum reſeruatione Iuriſpatronatus pro dicto Domino Iacobo, & pro eius deſcendentibus Maſculis ad fauorem maioris natu, & decedente dicto Domino Iacobo ſine filijs Maſculis ad fauorem Domini Ioannis Mariæ de Codelupijs, & maioris natu eius deſcendentium prout factum fuit.

Ex eodem proceſſu apparet deceſſiſſe dictum Dominum Iacobum abſque prole, & ſuper dicto Iurepatronatu litigatum fuiſſe inter dictam Dominam Martam hæredem dicti Domini Iacobi ex vna, & dictum Dominum Bartholomæum vti filium Dominæ Annæ de Codelupijs, & Dominam Luciam pariter de Codelupijs, fuiſſeque tranſactum, quod dicta Domina Marta durante eius vita ſit Patrona dicti Beneficij, & poſt eius mortem illud ſit de Iurepatronatu dicti Domini Bartholomæi, & eius hæredum, & ſucceſſorum deſcendentium quorumcumque in perpetuum, Cui dicta Domina Marta ceſſit omnia ſua Iura præſente, & authorizante Domino Vicario Epiſcopali Regij. Poſt quæ apparet dictum Dominum Bartholomæum plures præſentaſſe Rectores ad dictum Beneficium, cum effectu, & Dominus Epiſcopus Rangonus declarauit illud eſſe de Iurepatronatus eiuſdem, quorum vigore dicta Domina Iulia moderna, & viuens petit manutenerin quaſi poſſeſſione præſentandi, expulſo dicto Domino Gallingano.

Contra vero dictus Dominus Gallinganus dicit manutenendum ſe eſſe in poſſeſſione dicti Beneficij, in qua reperitur, tum quia D. Epiſcopus eſt in quaſi poſſeſſione prouidendi de illo, tamquam de libero, interrupta quaſi poſſeſſione dicti Domini Bartholomæi, quæ idcirco non potuit tranſire in dictam Dominam Iuliam, quæ numquam præſentauit, tum quia ipſe Gallinganus fuit præſentatus à ſenoire domus illorum de Codelupijs, ad quem vigore fundationis pertinet dictum Iuſpatronatus, & ab eo excludi debet dicta Domina Iulia tamquam extranea à tali familia adeò, vt tranſactio facta contra tenorem fundationis non valeat in præiudicium ſucceſſorum, quibus tranſigentes præiudicare non potuerunt. Quæritur quid Iuris, &c.

Et ſane videbatur reſoluendum ad fauorem dictæ Dominæ Iuliæ Gabbæ, quia cum ſuccedat in hæreditate dicti Domini Bartholomæi eius Patris, omnis eius
1 poſſeſſio continuauit in eam *Bald. in l. in ſuis ff. de lib. & poſthum. Viuian. de Iurep. p. 2. lib. 5. c. 4. num. 64.* & maxime ſtante Statuto Regij de continuanda poſſeſſione in hæredem *lib. 1. R. 76.* Certum eſt enim, quòd
2 Patronus debet manuteneri in ſua quaſi poſſeſſione præſentandi: *cap. Conſultationibus vbi Abb. de Iurepatr. Seraph. decis. 1382. num. 4. Mantic. decis. 360. num. 6.*

Secundo, quia licet dicta Domina Iulia nõ ſit de domo, & Caſata illorum de Codelupijs, tamen cum Teſtator non fuerit locutus taxatiue, ſed demonſtratiue, in ca-
3 ſu deficientis familiæ, Iuſpatronatus poteſt transferri etiam ad extraneos, vt habetur apud *Seraph. decis. 364. num. 4. 5. 7. 8. 11. 12. & decis. 378. num. 5. 8. Gratian. diſcept. 645. num. 10. Viuian. in prax. Iuriſp. lib. 4. c. 9. num. 12.* vbi multos allegat: *Rot. apud Ludouicum Poſtium de manutenenco decis. 267. num. 7.*

Tertio, quia dictus Dominus Bartholomæus habet titulum ex tranſactione inita cum dicta Domina Marta hærede dicti D. Iacobi, per quam illi Ius fuit acquiſitum, & illud fuit confirmatum per ſententiam dicti Domini Epiſcopi declarando dictum Beneficium eſſe de Iurepatronatus eiuſdem; nam cum Ordinarij non ſoleant multum fauere iſtis præſentationibus, ſe-
4 quitur quòd eorum ſententijs ſit multum tribuẽdum ad fauorem Iuriſpatronatus, & præſentatorum: *Seraph. decis. 1141. num. 8. Viuian. in d. tract. lib. 11. c. 5. num. 24.*

His tamen non obſtantibus cenſui Iuri ſatis conuenire dictum Reuerendum Dominum Proſperum non ſolũ vti promiſſum ab Ordinario, ſed etiam vti præſentatũ ab illis de domo, & familia illorum de Codelupijs fore, & eſſe manutenendum in poſſeſſione dicti Benefi-
5 cij, cum poſſideat auctoritate Iudicis, & cum titulo, vt habetur in proceſſu, & fuerit inſtitutus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione conferendi: *ad tex. in d. cap. conſultationibus, vbi Innoc. Abb. & DD. de Iurepatr. Puteus decis. 206. num. 1. lib. 1. Ferret. conſ. 132. n. 10. lib. 1. Mareſc. var. reſol. lib. 1. c. 55. num. 15. 16. & ſeqq.* etenim in Beneficialibus datur manutentio etiam ſi-
6 ne titulo colorato *Seraph. decis. 299. num. 4.* vnde multo magis cum titulo, & cum ipſe probauerit tempore motæ litis, & prius etiam ſe fuiſſe in tenuta, & poſſione dicti Beneficij, vt per Inſtrumentum poſſeſſio-
7 nis apprehenſæ, & ex teſtium depoſitionibus conſtat, abſque dubio danda eſt illi manutentio ad *tex in §. Retinendæ, vbi faber. num. 16. Inſtitut. de Interd. Rot. diuerſ. decis. 4. num. 11. 19. p. 2. Farinac. decis. poſt lib. 93. ſub num. 2. & decis. 106. num. 2. & decis 563. num. 1. p. 2. Lud. Poſt. in tract. de manut. obſer. 73. num. 1. 2. 3. & ſeqq. Rot. apud eumdem decis. 17. num. 2. & decis. 57. num. 7. 18. & decis. 268. num. 1.* Nec dubium eſt, quin
8 poſſeſſio Inſtrumentalis ſit manutenibilis, quando alius tunc in poſſeſſione non exiſtebat: *Rot. diuerſ. decis. 171. numero 1. & decis. 890. numero 2. par. 4. Rota penes Zachiam. decis. 2. numero 12. & decis. 144. num. Ricc. in coll. decis. 1484. Marcheſan. de commiſſ. p. 1. de com. app. in poſſeſſione §. 1. num. 52. fol. 929. Farinac. decis. 293. num 4. p. 1. Ludouiſ decis 268. num. 1. 8. Coccin. decis 214. num. 2. latiſſime Lud. Poſt. d. tract. de manuten. obſer. 21. num. 25. & ſeqq.* vbi infinitos allegat, & ampliat dicens, neque eſſe neceſſariũ probare alium tunc temporis fuiſſe in poſſeſſione,
9 quia ei, qui dicit plenam fuiſſe poſſeſſionem, incumbit onus probandi; eò quòd potius præſumatur vacua, & cum prædictis concordat: *Rota apud eumdem Lud. Poſtium decis. 4. num. 1. & decis. 7. num. 2. Caualer. decis. 478. num. 2* adeo, vt per Inſtrumentalem poſ-
10 ſeſſionem Altaris, ſeu Capellæ acquiratur etiam poſſeſſio rerum, & bonorum beneficij in ea fundati, & annexorum illius: *Anchar. in c. Beneficium, num. 12. de reg. iur. in 6. Couar. var. reſol. lib 3. cap 16. num. 13. pulchre Peregr. de fideicom. art 48. num. 76. vbi multos allegat Marcheſ. de commiſſ. appell. in poſſ. ſalu. p. 1. §. 1. num. 51. fol. 929.*

Nec de

Nec de prædictis est mirandum, quia in beneficialibus,
quando tractatur de sustinenda prouisione iam facta,
11 attenditur vltimus status, quicquid sit quoad futuras
vacationes, & ideo si vltimus status sit de beneficio
tãquam libero, absque dubio sustinetur collatio facta
ab Episcopo non obstante exceptione Iurispatrona-
tus, & proprietatis in eo: ad tex. in cap. Consultationi-
bus, vbi Abb. num 9. de Iurep. Ferrett. cons. 132. n. 10.
lib. 1. Put. decis. 206. n. 1. lib. 1. Rot. diuers. decis. 167.
num. 9. par. 2. pulchre videndus Farinac. decis. 435. n. 1.
& per totam, & decis. 623. num. 1. p. 2. & decis. 154.
num. 3. par. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 45. §. 2. n. 7.
in fin. & num. 14. pulchre etiam Beltram. ad Ludouis. de-
cis. 77. sub n. 11. vers. Et circa hanc materiam Viuian.
12 in prax. Iurispatronatus lib. 7. c. 3. num. 4. Quod maxi-
me iuuatur assistentia Iuris, qua omnia Beneficia
præsumuntur libera: Post Menoch. inquit Farin. d. de-
cis. 435. sub num. 1. in fine p. 2.

Certum est enim, quòd in Beneficialibus, & in Iudicio
possessorio ille debet manuteneri, qui habet vltimum
statum pro se, & immediatam possessionem, vt hic
13 Episcopus, & Prouisus ab eo: ad tex. in c. cum Ecclesia
Sutrina, vbi Abb. num. 23. Rip. num. 81. de caus. poss. &
propriet. & in §. Retinendæ Instit. de Interd. Alex. cons.
92. num. 5. lib. 1. Couar. pract. 99. c. 17. num. 5. Seraph.
decis. 1438. num. 1. 3. vbi etiam inquit hoc maxime
14 procedere, quando vltimus status habet pro se Iuris
assistentiam: Marescot. var. resol. lib. 1. c. 55. n. 1. 7. &
seqq. Ludouis. decis. 77. num. 2. 9. Gratian. discept. 577.
num. 13. Lud. Post. d. tract. de manut. obser 71. n 8. 55.
& obser 73. num. 4. & post eum Rota decis. 3. num. 1. &
decis. 172. num. 21. Viuian. de Iurep. lib. 11. c. 6. n. 12.
Io: Aloy. Ricc. tract. de nouissima probatione Iurispatro-
natus resol. 214. n. 1. & seqq. Monet. de commutat. vlt.
vol. c. 10. num. 248.

Nec obstat, quòd hic constet Beneficium prædictum es-
se patronatum, & non liberum, quia esto, quòd hoc
verum sit, tamen cum probationes Iurispatronatus
15 fuerint factæ post collationem Episcopi, illa non in-
fringitur, tanquam facta ab eo, qui erat in quasi pos-
sessione conferendi: ad tex. in d. cap. Consultationibus
vbi Abb. n. 9. de Iurep. Rip. in d. c. Cum Ecclesia n. 130.
de cau. poss. & propriet. Rot. decis. 14. de Iurep. in An-
tiq. Menoch. cons. 90. num. 124. pulchre Rot. diuers. decis.
167. num. 9. par. 2. Farinac. decis. 135. num. 4. vers. pri-
mo p. 2. & decis. 623. num. 2. p. 2. Maresc. var. resol. lib. 1.
c. 55. num. 51. quia in Iudicio possessorio manuten-
tionis, in quo non attenditur iustitia possessionis, sed
factum, & status, in quo res erat tempore litis, non cõ-
sideratur, an Beneficium sit patronatum, & propterea
in possessorio Prouisus ab Episcopo absque consensu
16 Patroni, & eo contempto, debet obtinere contra ip-
sum Patronum, & etiam contra præsentatum, vt post
Papon. lib. 3. tit. 9. arest. 2. Inquit. Io: Aloys. Ricc. in
prax. for. Eccles. sub tit. Iurisp. resol. 154 num. 2. versic.
Idem dicendum p. 1. & concordat Marescot. d. resol. 55.
n. 50. 51. non enim attenditur ius præsentandi, quia
17 respicit petitorium: Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 45. §.
2. num. 27. 28.

Nec dubitandum est, quin Episcopus fuerit in quasi pos-
sessione conferendi istud Beneficium, vti liberum, stã-
te collatione per eum facta de anno 1631. ad fauorem
dicti D. Christophori Rasorij nullo reclamante, &
effectum sortita per annos quatuor, vsque ad tempus
resignationis, propter quam fuit postea collata d. R.
D. Prospero, etenim ex vnica etiam collatione effectũ
sortita acquiritur quasi possessio conferendi, & vlti-
18 mus status Beneficij: post. Rip. in d. c. Cum Ecclesia Su-
trina num. 91. de caus. poss. & propr. Calder. cons. 23. de
præben. Oldrad. cons 112. num 3. Alex. cons. 74. n. 16.
lib. 4. Ferret. cons. 132. num. 11. lib. 1. Marescot. var. re-
sol. lib. 1. resol. 55. num. 24. 25. Gonzal. ad reg 8. Cancell.
gl. 45. §. 2. num. 29. Farinac. d. decis. 435. num. 1. vers.
Ex qua, & decis. 623. num. 1. vers. Per quam p. 2. Coc-
cin. decis. 178. per totam, vbi dicit quod Rota iudica-
uit ita etiam in vna Neapolitana S. Iacobi 16. Decem-
bri 1602. Coram litta, & quamuis requiratur regula-
19 riter scientia Patroni, ea tamen ex longo tempore
præsumitur, maxime in Ciuitate nõ magna, vbi defũ-
ctus est d. Grilinzonius: vt post Innoc. Abb. & Pu-
teum inquit Rot. diuers. decis 166. num. 2. vers. secundo
par. 1. hic enim obitus Clerici beneficiati non solet es-
se occultus lõgo tempore, & ideo verisimile est, quod
si quis habuisset causam contradicendi, in tanto tem-
pore contradixisset, vt inquit Puteus decis. 198. num.
6. lib 1.

Deinde dico ex multis non fuisse necessarium docere de
scientia dictæ assertæ patronæ ad acquirendam quasi
possessionem ab Episcopo, primo quia hoc respicit
petitorium, & non consideratur in hoc summarijssi-
20 mo manutentionis iudicio: Rota diuers. decis. 17. n. 7.
vers. quia respondetur. & num. 8. p. 2. Farin. decis. 685.
num. 4 p. 1. Io: Aloys. Ricc. tract. de nouiss. prob. iurisp.
resol. 215. num. 5. vbi inquit in hoc Iudicio manuten-
tionis satis esse docere de actibus possessorijs de facto
21 gestis absque alia scientia, & patientia eius, cui præ-
iudicatur: Ludouis. decis. 240. num. 10. Secundo quia
non constat dictam D. Iuliam fuisse in quasi posses-
sione præsentandi, si enim requiritur, scientia alterius
non requiritur, nisi alterius possessoris, & eius, qui
possidet ius conferendi, vel præsentandi adeò, vt non
22 sit curandum, si Dominus ignoret, dummodo non
possideat: Innoc. in c. bonæ il 2. num. 1. vers. sed si Do-
minus de postul. prælat. Rip. in d. c. cum Eccles. Sutrina
num. 64. in 2. & 3. Fall. de caus. poss. & prop. Gonzal. ad
reg. 8 gl. 45. §. 2. num. 32. in fin. Farin. decis. 423. n. 6.
& decis. 608. num. 9. p. 2. Garz. de benif. p. 5. c 5. n. 121.
Ludouis. decis. 249. num. 8. Ricc. d. resolut. 215. num. 3.
Tertio non requiritur scientia eius, cui præiudicatur,
quando agitur de reducendo rem ad pristinum sta-
tum, puta si ageretur de præscribenda libertate ad-
23 uersus seruitutem, vt hic de beneficio liberando à ser-
uitute Iurispatronatus, cum regulariter beneficia sint
libera, & Patronatus concedatur ex priuilegio, & gra-
tia, Sic per tex. in l. si partem. §. si per fundum, ff. quem-
adm. seru. ammitt. cap. si de terra, vbi Abb. & Anch. de
priuileg. Felyn. in c. vigilanti de præscript. Couar. in cap.
possessor. §. initium, num. 8. vers. primo sententia com-
munis de reg. Iur. in 6. Ludouis. decis. 249. num. 9. Ricc.
in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resolut. 215. num. 4. qui
resoluunt in his actibus, qui tendunt ad liberandum à
seruitute non requiri scientiam, vel patientiam alte-
rius, ex quibus resultat dictum R. D. Prosperum esse
manutenendum in possessione dicti Beneficij, quia in
24 hoc Iudicio non attenditur, an quis Iure, vel iniuria
detineat, sed an in facto vere possideat, vt per Ludou.
Post. d.

Poſt.d. tractat.de manuten. obſeru.42. numero 90. 91. 92.93.

Nec eſt dubium, quin pars vtraque intẽtauerit hoc ſummariſſimum manutentionis, ſi enim loquimur de dicta D.Iulia, hoc ipſa fatetur in libello, dum inſtat ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione præſentandi, vt in proceſs.fol.3.& dum produxit quædam Iura inſtans, & declarans, quòd hæc facit ad docendum de quaſi poſſeſſione Iuris præſentandi, & nominãdi Rectorem dicti ſimplicis Beneficij, vt in proceſ.fol.9 & apertius hoc dicit in proceſſu fol.34 inquiens, *& Iudicium, in quo verſamur, eſt Iudicium poſſeſſorium*, & alibi, & ſimiliter dictus D. Gallinganus venit ad Iudicium ex eo capite manutentionis, vt habetur in proceſſu fol. 31.& 52.dum petit ſe manuteneri in pacifica poſſeſſione dicti Beneficij, quia attenditur vltimus ſtatus, in
25 quo libere dictum Beneficium fuit collatum, & alibi etiam ex proceſſu hoc idem deprehenditur, & ita eſſe probatur ex *Lud.Poſt.d.tract. de manut. obſeru.2. numero 47 & obſer.3.num 40.* Bene verum eſt, quòd tum ex ſcripturis, tum ex teſtibus factæ ſunt etiã probationes, quæ reſpiciunt merita cauſæ, & petitorium, vt videre eſt in proceſſu, cum proteſtatione manutentionis.

In quo tamen poſſeſſorio ſicut d. D.Gallinganus bene probauit ſe poſſidere d. Beneficium, & D. Epiſcopum eſſe quaſi in poſſeſſore conferendi illud, ità dicta D. Iulia male probauit ſe eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quoniam ipſa nunquam præſentauit, ſed tantum nititur præſentationibus paternis, vt colligitur expreſſe ex eius capitulis, de quibus in proceſs. fol. 30.& alijs actis, & propterea cum ipſa nunquam præſentauerit, non poteſt dici, quòd fuerit in quaſi poſſeſſione præſentandi, & ſic nõ poteſt iuuari beneficio manutentionis, quæ dari non poteſt non exiſtenti in
26 poſſeſſione, vel quaſi de tempore motæ litis: ad *tex. in l.1.§.interdictum, ff. de interdict. & §. Retinendæ Inſtit.eodem Ludou.deciſ.582.num.1. Farinac.dec.poſthum.249.num.1.p.2. Rot.apud Lud.Poſt.deciſ.26.numero 1. & deciſ 227. num. 1.*

Nec obſtant præſentationes factæ à dicto eius Patre, cuius dicta D.Iulia fuit hæres, cum ipſa nunquam habuerit vſum præſentãdi, & poſſeſſio defuncti ad præ-
27 ſentandum non tranſit in hæredem ſine appræhenſione, & actu facti: ad *tex. in l.cum hæredes, vbi* DD. *& l.Qui vniuerſa, §.quod per colonum, ff. de acquirenda poſſeſsione. Menoch.de retin.poſs.rem.3.num.57. Gail. pract.obſer.lib.2.obſer.129.num.1.& ſeqq. Tuſch.verbo.Poſſeſſio, concl.406.num.4. Honded. conſ. 118. n.11. lib.2. Surd.conſ.117.num.7.lib.1. Achil.deciſ.5. de cauſ.poſſ.& prop. Mantic.deciſ.105. num. 2. pulchre Prax. Archiep. Neap.c.100.num.4. Farin. deciſ. 284. num.9.p.1.& deciſ 260.num.4. & deciſ.337.num. 3. & deciſ.392.num.2.3.p.2. Ludouiſ.deciſ.222.num.7. & deciſ.417.num.7. Viuian.in prax. Iuriſp.p.2.lib.2. c.2.num.16.& c.4.num.67. late Ludou. Poſt.d. tract. de manut.obſer.55.num.26. vſque ad num. 33.* vbi refert plures Rotæ deciſiones *Melchior. Lotter. de re beneficiaria, tom.1.lib.2. quæſt.11. num. 115.116. Io: Aloyſ.Ricc in prax.for.Eccl.ſub tit.de inrep.reſol.174. per totam,* vbi allegat multas Rotæ deciſiones; *Rota apud Viuian.deciſ.43.num.2. Ricc.tract.de nouiſs.prob. Iuriſp.reſol.155.ad finem, verſ. Neque etium conſilat.*
28 quæ vera ſunt; quia non ſolum rerum corporalium, ſed etiam incorporalium quaſi poſſeſſio non tranſit in hæredem, vel ſucceſſorem ante vſum, & exercitium illius iuris: vt poſt *Tiraqu.in præfat. tract. le mort. ſaiſit, decl 3.& Gabriel. conſ.185.n.7.lib. 2.* vbi quod
29 Rota alias ſæpiſſime ita concludit. *Rot. apud Viuian. d.tract deciſ.43.num.11.12.13.* & in propoſito aliam eſſe poſſeſſionem patris, aliam filij dixit *Rota in vna Bracharen.de Ganſer.16.Iunij 1604.coram Sacrato, vt apud Marcheſan.de commiſs. appell.in poſſeſs.Salu.p.1. § 2.deciſ.43.num.2.fol.1054.*

Neque obſtat Statutum de continuanda poſſeſſione in
30 hæredem abſque alia appræhenſione ex multis.

Et primo quia cum cauſa verſetur in foro Eccleſiaſtico, in quo non ſeruantur Laicorum Statuta, oportebat, quòd pars, quæ illo vti intendebat, illud produceret
31 in actis integraliter, quia Iudex poteſt ignorare, nec tenetur ad illius ſcientiam, ſic in terminis: *Bart.in l. omnes Populi, num.67.ff.de Iuſt.& Iur. Carol.de Graſſ. de effectibus Clericatus, eff.2.num* 110. vbi bene loquitur, & alios allegat.

Secundò quia cum quaſi poſſeſſio Iuriſpatronatus verſetur circa ſpiritualia, & illis annexa, vt eſt Iuſpatronatus merito, non ſubijcitur ſimilibus Statutis, &
32 propterea huiuſmodi Statutum nihil operatur, quo[illegible] ad quaſi poſſeſſionem Iuriſpræſentandi per *tex. in 2.& 3.de Iudic. Seraph.deciſ.1395.num.5. Carol.de Graſſ.de eff.cler.eff.2. num. 81.& ſeqq. Gratian. diſ 577.num.35.36.& melius in terminis pulchre Far[illegible] deciſ.260.num.4.verſ. Neque obſtat Statutum, par[illegible] Ludouiſ.deciſ 222.num.7.& num.12.verſ.non obſt[illegible] te Statuto. Coccin.deciſ.464.num.4. Melchior. Lotter tract.d.q.11.num.116. Lud.Poſt.d.tract.obſer. 55.[illegible] mero 69.& ſic cenſuit Rota pulchre apud Lud. Poſt.[illegible] ciſ. 172.num.7.ibi: abſque appræhenſione; nec non R[illegible] ta apud Viuian.d tract.dec ſ.43.num.14. 15. vbi vi[illegible]*

Tertio non obſtat illud Statutum, quia Laicus eo non poteſt vti in foro Eccleſiæ aduerſus Clericum, cu[illegible]
33 enim vigore eiuſdem *Statuti Regij lib.2.R.42.* ben[illegible] ficia Statutorum tollantur Clericis, ſimiliter Lai[illegible] non poteſt illis vti aduerſus Clericum, & Eccleſia[illegible] vt hic maxime in foro Eccleſiæ vt æqualitas ſeruet[illegible] vt poſt *Abb.Butr.Imol & Gemen.inquit Felyn.in c. Eccleſia S.Mariæ, num.81.de conſtit.& Alex. conſ.4 ſub num.15.lib.5. Ruin.conſ 195.num.4 & ſeqq.lib Surd.deciſ.160.num.9. Alb.conſ 513.numero 8.9.1[illegible] lib.3. Bertaz.conſ.ciuil.63.num.23.vbi teſtatur de magis communi: videndus ad rem. Alder. Maſcard. de interpr.Stat.concl.1 num.43.vbi inquit ita bis fuiſſe iudicatum. Marth.de Iuriſd.p.4 cent.1.caſ.5.numero 34.* vbi teſtatur de receptiſſima DD. ſententia, quando
34 cauſa tractatur in foro Eccleſiæ: *Bellet. diſq.cler. tit. de exempt.Cler.à Statut.§ 2 num.38.verſ. neque etiã, & num 39 verſ.qua ratione.* vbi multos allegat, & dicit in Iudicijs debere ſeruari æqualitatẽ, vt ſicut Clericus non poteſt vti Statuto, ſic neque Laicus illo vtatur.

Quartò non obſtat dictum Statutum, quia ceſſat illius effectus eo, quòd illud non tollit poſſeſſionem naturalem antea captam per alium, nec ab eo impeditur capiens, quin eam ſic prius captã habeat, & retineat
35 adeò, vt ſtante tali alterius detentione, hæres nõ poſſit obtinere manutentionem non obſtante Statuto de conti-

continuanda possessione in hæredem, quia eius propter hoc interuersa est possessio, vt pulchre dixit *Rot. apud. Veral. decis. 201. num. 4 p. 2.* qui est casus noster, quia post mortem Patris dictæ D. Iuliæ, Episcopus cõferendo libere dictum Beneficium, vt vidimus, fuit impedimento, nè possessio transiret ad eam, quoniam hæredi non est concedenda manutentio vigore dicti
36 Statuti, quando alius medio tempore effectualiter ingressus est possessionem naturalem, sed Statutum habet locum tantum, quando adhuc nemo ingressus est eam, vt post *Alex. cons. 82. num. 4. lib. 2. Natt. cons. 237 num. 4 Menoch. cons. 665. num. 5. Tusc. verbo Possessio, concl. 406. num. 12. Honded. cons. 18. num. 1. lib. 2. Surd. cons. 491. num. 12. lib. 4. Pacific. de Salu. Interd. inspec. 3. cap. 2. num. 353. pulchre Gratian. discep. 954. num. 13. Cyriac. contr. 12. num. 12. lib. 1. Rot. diuers. decis. 159. num. 5. p. 4. Pereg. de fid. art. 47. num. 14. 15. Ludouic. Post. d. obser. 55. num. 81. Farin. decis. 263. n. 2. p. 2. Ludouis. decis. 258. n. 7. 9. Coccin. decis. 488. num. 3.* Quod in casu nostro tanto magis habet locũ, vbi dicta D. Iulia hæres dicti D. Gabbi nunquam impugnauit collationem Episcopi, propter quod magis intricata, & offuscata remanet eius possessio, quod sufficit ad denegandum ei mandatum de manutenē-
37 do: *Verall. decis. 202. num 1. p. 2. Gonzal. ad d. reg. 8. Cancell. gl. 45 § 2. num. 39.* vbi alios allegat.

Quinto non obstat d. Statutum, quia dato etiam quòd
38 d. D. Iulia esset in quasi possessione præsentandi, vtique talis possessio sibi prodesset contra admittentem, sed contra successores in Iurepatronatus gentilitio, quibus ille non potuit præiudicare; nihil iuuat; *DD. inc 1 de Iurep. in 6. Lambert. d. tract. lib. 1. p. 2. quæst. 2. art. 8. num. 6. Molin. de primog. Hisp. lib. 2. q. 24. n. 31. Ferret. cons. 134. num. 12 lib. 1. Rot. apud Farinac. decis. 284. num. 8. p. 1.* & propterea cum hic D. Horatius de Codelupijs sit successor in dicto Patronatu, ei non præiudicat quasi possessio dictæ D. Iuliæ, si quam habet.

Nam vbi constat, ad quem vere spectat Iuspatronatus, præsentatus à vero Patrono, antequam alius institua-
39 tur, præfertur præsentato à Patrono putatiuo existenti etiam in quasi possessione præsentandi, quia causa proprietatis absorbet causam possessionis, cum de proprietate prius constiterit, ad *tex. in cap. cum dilectus de caus. poss. & propr. & in cap. Consultationibus, vbi Abb. num. 9. versic. quod ego, de Iurep. Dec. cons. 149. num. 2. vers. & retenta Cittad. de Iurepatr. par. 6. art. 3. quæst. 7. num. 16. Lambert. eodem tract. lib. 2. p. 1. art. 6 q. 3. num. 4. vers. Tertius est Gabriel cons. 185. n. 30 lib. 2. pulchre Rota diuers. decis. 167. n. 10. p. 2. Farin. decis. Posth. 180. num. 2. & decis. Posth. 735. num. 1. p. 1. Viuian. in prax. Iurisp. lib. 1. cap. 2. n. 35. & c. 4. sub num. 60. vers. Quod non procedit Monet. de commut. vlt. vol. cap. 10. num. 248. vers. Præd. regulam Marescot. var. resolut. lib. 1. c. 55. num. 63. 64 65.* vbi multos allegat: *Ricc. d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol. 217. num. 4.* Etenim licet dici soleat, quod etiam prædo manutenendus est in sua possessione, tamen si ex ijsdem actis constet illum esse Prædonem, & appareat quis sit vere dominus, tunc ei denegatur manutentio:
40 *Innoc. in cap. cum Eccles. Sutrina, vbi Abb. num. 26. de caus. poss. & propr. Crauet. cons. 248. num. 6. vers. Non obstat, & cons. 382. in fin. de communi Bero. in c. in Litteris num. 68. vers. vig. de restit. Spol. Ferret. cons. 12. num. 11. lib. 1. & ita iudicandum esse dicit Menoch. de recup. poss. rem. 1. n. 113. vsque ad num. 128. late Franc. Personal. de indicijs, & tortura, quæst. 3. num. 7. 5.* vbi multos allegat; *Gratian. discept. 899. num. 22. Viuian. in prax. Iurispatr. p. 2. lib. 11. c. 6. num. 16. Ricc. d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol. 214. num. 2. vers. tamen ex ijsdem actis.* Sed sic est, quod, vt infra videbimus, verus Patronus d. Beneficij est antiquior dictæ familiæ de Codelupijs, vt constat per publicum Instrumentũ fundationis, quod sufficit in proposito ad probandum
41 de proprietate Iurispatronatus, vt per *Farin. pulchre decis. Posthum. 180. num. 4. in fin. & decis. Posth. 735. num. 2. 3. p. 1.* vbi dicit, quod proprietas Iurispatronatus probatur non solum ad rem nostram per confessionem partis, vel rem iudicatam, sed etiam per Instrumentum fundationis, aut per alia documenta, ad quod facit illud, quod docet *Ricc. d. tract. resolut. 4. num. 3.* Quia Instrumentum est probatio probata, ideo etiam si dicta D. Iulia esset in quasi possessione præsentandi, non esset admittenda tanquam Ius non habens *Farinac. d. decis. posth. 180. num. 2. par. 1.* quod sufficit D. Gallingano ad victoriam, quia Reus, idemque possessor vincit ex nõ Iure actoris, ex eo solo, quia possidet, si actor plene non fundauit suam intentio-
42 nem, quia non quæritur de Iure possessoris, sed de Iure actoris *l. vti frui, §. 1 ff. si vsuf. pet. l. fin. C. de rei vendicat. l. qui accusare, C. de eden. Crauet. cons. 573. n. 25. & cons. 685. num. 33. Peregr. cons. 16. num. 13. lib. 6. Caualer. decis. 606. num. 11. 13. & decis 630. n. 1.*

Satis autem constat ex processu prædictum D. Horatiũ esse vere Patronum d. Beneficij attento tenore funda-
43 tionis, quæ ad vnguem seruanda est, & attendenda, *Viuian. in prax. Iurispatr. par. 1. lib. 4. c. 2. num. 3. Ricc. d. tract. resolut. 174. num. 1. & per totam Farinac. decis. post. 571. num. 2 in fin. par. 2.* in qua Testator voluit d. Beneficium esse de Iurepatronatus domus, seu Casatæ illorum de Codelupijs, & per seniorem fieri præsentationem, quibus verbis satis constat quamdiu aliquis extat de dicta Familia, dictum Iuspatronatus nõ posse transire ad extraneos, qui non habent qualita-
44 tem familiæ, seu domus illorum de Codelupijs, adeo vt deficiente tantum familia possit fieri transitus ad extraneos, & non aliter: ita *Rot. apud Seraph. decis. 364. num. 9. 12. & decis. 378. num. 8. Anch. in c. 1. n. 3. de Iurepatr. lib. 6. Dec. in cap. significatum, num. 10. de Præben. Lambert. de Iurepatr. lib. 1. p. 1. q. 9. art. 1. n. 3. Couar. var. resol. lib. 2. cap. 18. num. 10. Viuian. in prax. Iurisp. p. 1. lib. 4 c. 2. sub num. 15. ad fin. vers. neque obstat, & num. 17. & cap. 9. num. 4. 6.* vbi etiam probat, quod Iuspatronatus relictum illis de parentela, vel domo non potest donari extraneo, qui non sit de illa in præiudicium vocatorum, & allegat multas Rotæ decisiones, & hoc idem firmat *Ricc. trac. de nouiss. pro-
45 bat. Iurisp. resol. 232. num. 1. vers. & Donec.* qui est casus noster, quare cum d. D. Bartholomæus Gabbus, & D. Iulia eius filia non sint de domo illorum de Codelupijs, Iuspatronatus non potuit transire ad illos durante familia *Moneta de comm. vlt. vol. c. 11. n. 138. Viuian. d. c. 9. num. 4. 6.*

Et in hoc proposito animaduertendum est idem esse vocare seniorem domus, quod seniorem familiæ, exponitur enim domus in hoc casu pro familia, & agnatione: *Bart.*

ne: *Bart. in l. Pronunciatio §. famil. ff. de verb. ſignif. & in l. 1. in princ. ff. ad Scillanianum. Ancharr. conſ. 152. num. 4. Tiraq. de retract. conſang. §. 1. gloſ. 9 num. 195. Ruin. conſ. 110 num. 14. & conſ. 161. num. 1 lib. 2. Beroo. l. 96 num. 7. lib. 2. Sim. de Prat. interpr. vlt. lib. 3. ſolut. 11 num. 22 fol. 289. Gratian. diſcep. 645. num. 2. Peregr. de fid. art. 22. num. 27. Zuccar. deciſ. Lucen. 76. num. 166.* Immo forte latius ſe habet nomen domus, quàm familiæ, *vt per Menoch. lib. 4. præſumpt. 88. num. 16. in fin.*

Verum quia in hac materia ſolet controuerti, an diſpoſitio facta ad fauorem familiæ, ſeu domus intelligatur de propria familia ipſius Teſtatoris in ſpecie, & effectiue, an in genere, & cõtentiue, mihi placuit ſemper illa diſtinctio, quod ſi Teſtator vocauerit familiã cum aliquo pronomine, veluti ipſius, vel ſuam, & cum
47 ſimilibus verbis, intelligatur de familia effectiua, eius deſcendentium, *vt per Menoch. conſ. 1171. num. 3. lib. 12. Gabriel conſ. 132. num. 60. lib. 1. Seraph. deciſ. 1438 num. 1.* Verum quando vocauit familiam, ſeu domum, aut illos de domo ſimpliciter, tunc intelligitur vocata tota familia in genere, & contentiue, ita vt exiſtimetur voluiſſe vocare omnes de domo etiam
48 tranſuerſales eiuſdem nominis, & cognominis, etiam ſi non ſint ſanguine coniuncti: *ad text. in l. fin. §. de verb. ſignif. gloſſ. in l. cum ita §. in fideicommiſſo, ff. de legat. 2. pulchre Bart. in l. 1. num. 4. C. de Conduct. lib. X. Alex. in l. ex facto, §. ſi quis rogatus num. 51. verſ. attento, ff. ad Trebell. Anchar. conſ. 7. num. 9. verſ. eſt enim Alex. conſ. 213. per totum lib 6. Ruin. conſ. 110. n. 14. lib. 2. Dec. conſ. 321. num. 1. verſ. quia reſponderi pulchre. Gabr. conſ. 132. num 58 59. 60 lib 2. Rimiuald. iun. conſ. 482 num. 46. 49 Pereg. de fideicom. art. 22. num. 26. verſ. contra vero, vbi plurimos allegat, idem Pereg. conſ 47. num. 7. lib. 2. conſ. 3 t. num. 11. lib. 3. conſ. 149 num. 5 lib. 5 conſ. 43. num. 11 lib 6. Menoch. conſ. 204. num. 60. Fuſar. conſ 37. num. 20. & in tract. de Subſt. q. 351. num. 12. & num. 9. verſ. ego in puris Gratian. diſcep. 645. num. 4. Zuccar. deciſ. Lucenſ. 76. num. 156. & in terminis iuris de Iurepatronatus Viuian. in d. prax. Iuriſp. p. 1. lib. 4. c. 9. num. 9.* vbi allegat multas Rotæ deciſiones. Et propterea in caſu noſtro dictus D. Horatius de Codelupijs eſt admittendus ad præſentandum, etiam ſi non ſit de deſcendentibus d. Teſtatoris, neque cum eo ſit ſanguine coniunctus.

Et quamuis multi ſentiant contrarium, tamen præfata opinio videtur ex prædictis Communis, & magis Communis, nihilominus, ſi contraria opinio alicui magis placeret, ea tamen in caſu noſtro aptari non potest, tum quia verſamur in diſpoſitione illius Te-
49 ſtatoris, qui non habuit deſcendentes, & ideo fecit hæredem eius fratrem: quando enim ille, qui non habet, vel non poteſt habere filios, vocat familiam, intelligitur de familia contentiue, & tranſuerſali: *Ruin. conſ. 149. num. 8 lib 2. Cephal. conſ. 606. num. 15. Tereg. conſ. 42. lib. 2. Menoch. conſ. 106. num 229. & conſ. 1171. num. 22 Fuſar. d. q. 351. num. 31.* Tum quia teſtator vocauit familiam ſub proprio nomine familiæ, ſcilicet domum illorum de Codelupijs, quo caſu cenſetur vocaſſe etiam tranſuerſales, qui ſunt eiuſdem
50 cognominis, adeo vt, Si quis ſubſtituat domum Bardorum intelligantur ſubſtituti omnes illi de Bardis, vt inquit: *Bart. in l. vnica num. 4. C. de Conduct. lib. 10. Alex. conſ. 213. num. 3. lib. 6. Corn. conſ. 40. num. 6. lib. 2. Socin. conſ. 227. num. 4. lib. 2. Dec. conſ. 321. n. 8. Pariſ. conſ. 22. num. 62. lib. 3. Gabriel. d. conſ. 132. n. 58. lib 1. Peregr. conſ. 31. num. 6. in fin. lib. 4.* vbi loquitur de familia fontana, *& conſ. 43. num. 11. verſic. quarto principaliter lib. 6. Fuſar. d. q. 351. num. 37.* vbi allegat *Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 73 num. 12. Rot. diuerſ. deciſ. 490. ſub num. 10. par. 4.* vbi loquitur de domo Gallorum, adeo vt in caſu noſtro de hac re non videatur dubitandum.

Neque dicatur ſaltem neceſſe eſſe, vt qui ſe prætendunt
51 vocatos, oſtendat ſe deſcendere ab eodem ſtipite Teſtatoris *ex Barth. in l. peto, §. fratr. num. 1. de leg. 2.* quia reſpondetur id non procedere in caſu noſtro, vbi vocantur illi, qui ſunt de domo illorum de Codelupijs, ſed tantum procedere, quando ſimpliciter vocatur familia, etenim in noſtris terminis, & ad rem noſtram appellatione illorum de domo tali veniunt omnes,
52 qui portant eadem inſignia, & arma, licet inter ſe nõ ſint agnati, vel eiuſdem ſtipitis, *ex Bart. in l. Tutelas, n. 4. ff. de c. dimin. Anch. cõſ. 152. n. 4. 5. Corn. conſ. 41. lib. 4. Ruin. conſ. 161. n. 4. lib. 2. Alex. cõſ. 213. n. 3. ante medium lib. 6. Gabr. conſ. 132. n. 58 lib. 1. Socin. iun. conſ. 203. num. 2. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 27. verſ. inſuper. Intrigl. de Subſt. cent. 3. q. 83. num. 12. Farinac. deciſ. 697. num. 5. p. 1.* vbi voluit non ſolum familiam originariam, ſed etiam aggregatam contineri ſub il-
53 lis de domo tali: *Mantic. de coniect. vlt. volun. lib. 8. tit. 12. num. 25. Mar. Ant. var. reſol. 82. num. 9. verſic. Et ſic veniunt.* qui etiam refert binas Rotæ deciſiones, quibus probatur in materia Iuriſpatronatus reli-
54 cti familiæ, cenſeri vocatos omnes de familia etiam ſi ſint ex diuerſis collumellis: idem docet: *Viuian. in d. prax. Iuriſp. lib. 4. c. 9. num 35 36.* vbi probat ſub nomine familiæ venire omnes deferentes eadem inſignia, & arma, etiam ſi non ſint de eodem ſtipite Teſtatoris diſponentis, & idem dicit *Ricc. in tract. de non eſſ. orel. Iur. ſp. reſol. 164. num. 2.* vbi inquit ita pluries fuiſſe reſolutum in Rota, quod ſane non videtur recipere difficultatem, quando diſpoſitio reſpicit nobilitatem, aut aliam qualitatem, vt hic, vbi vocantur illi de familia ad honorem præſentandi Rectorem ad d. Beneficium, tunc enim certum eſt appellatione do-
55 mus intelligi omnes, qui ferunt eadem arma, & inſignia, & ſi non ſint agnati, vt docet *Menoch. lib. 4 præſumpt. 88. num. 12. verſ. Cæterum, vbi multos allegat. Gratian. diſcept 645 num. 14.* qui adducit alios.

Sed in præſenti caſu ceſſat hæc controuerſia, quia teſtes examinati pluries repetunt d. D. Horatium, & eius maiores habere originem, & eſſe de eadem domo ipſius Teſtatoris, fuiſſeque ſimul ſanguine coniunctos, quod ſufficit d. D. Horatio; cum ex aduerſo nihil prebetur in contrarium: *Capic. deciſ. 159. num. 11. 12.* & in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum: *l. in omni, ff. de teſt.*

Nihilominus adhuc habet pro ſe Iuris præſumptionem, quod ſit de eadem familia, quia identitas familiæ præ-
56 ſumitur ex eodem nomine, ſeu cognomine familiæ, vt hic, illorum de Codelupijs *ad tex. in l. cum ita §. in fideicommiſſo, ibi: qui ex nomine defuncti, ff. de leg. 2. Bart. in l. ſi in rem, ff. de rei vendic. & in l. ſi ſeruum §. fin. vbi etiam Imol. de legat. 2. Felyn. in cap. ſignificantibus in princ. de libell. oblat. Decian. in l. Hac conſultiſſima num. 18.*

num.18.C.qui test.fact.poss. Ias.in l. eum §.in pupillaribus, ff. de Iureiur. Socin. cons.28. num.6.in fin.lib.3. Cravet.cons.249.col.penul.in fin.vers. Secundo respondeo: pulchre Cephal. cons.90. num.18. 19. lib.1. vbi inquit ex delatione eiusdem cognominis probari
57 agnationem, & exinde fundatam esse intentionem illius, qui agnationem allegat, nisi ex aduerso contrarium probetur: *Menoch. lib.6. præsumpt.15. num.48. Gratian. disc. 645. num.12. Ricc. in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol.109. num.2.3.* vbi alios etiam allegat, & loquitur in materia Iurispatronatus.

Et similiter d. D. Horatius præsumitur de eadem familia Testatoris, quia probauit se, & suos fuisse solitos deferre eadem arma, & insignia, prout gerebat testa-
58 tor, exinde enim præsumitur etiam identitas familiæ, ex *Bart. in d.l. Tutelas num.4. ff de c.diminut. Menoch. lib.4. præsumpt.88. num.12. in fin. & post Cassaneum, in Catal. glor. mund. p.1. consid.41. fol.14. Ann. Alleg. 57. num.20. lib.1. Rustic. in tract. quando filij in cond. poss. lib.2. c.6. num.72. Ant. Cioff. cons.18. num.7. lib.1. Cal. in tract. de modo articul. §.2. glos. vnic. num. 945. Gratian. disc.645. num.12. Ricc. in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resolut.199. num.5.* Non est igitur dubitandum, quin d. D. Horatius sit de domo, & familia Testatoris, quod sufficit ad excludendam d D. Iuliã, cui incumbebat onus probandi contrarium, quia fundamentum eius intentionis consistit in defectu familiæ Testatoris, & propterea probare debebat non esse tare quemquam de d. domo, quia, quando nega-
59 tiua est fundamentum intentionis Agentis, debet probari plene per negantem, vt per *l. in illa la 2. ff. de verb. oblig. Abb. in c. bonæ de postulat. prælat. gl. Bart. & Bald. in l. si vero §. fin. ff. qui satisd. cog. inquit Masch. de probat. concl.77. num.11. Farin. decis. posthum.315. numero 3. & decis.486. num. 2. & decis. 457. num.2. par.1.*

Neque obstat, quòd maiores natu d. D. Horatij nunquam præsentauerint Rectorem ad d. Beneficium, & ideo quasi per non vsum videantur amisisse Iuspatronatus; Nam respondetur, quod id forte posset procedere in patronatu hæreditario, vel in primo acquirẽte, qui potest præiudicare successoribus, sed cum nos versemur in patronatu gentilitio, & familiari,
60 quod relictum est genti, seu familiæ illorum de Codelupijs, vt per *Viuian. in prax. Iurisp. lib.1. cap.3. n.29. Ricc. in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol.232. num.1.* Licet enim extincta familia transeat ad extraneos, tamen illa extante, vt hic, reputatur pro mere gentilitio, vt per *Gratian. discept.521. num.55.* Ideo Patroni defuncti, & prædecessores, qui neglexerunt præsentare, non potuerunt aliquod præiudicium facere successoribus, qui habent Iuspræsentandi tanquam de
61 familia, vt hic d. Dominus Horatius, sic distinguunt *Lap. Anchar. Dec. in cap.1. vbi etiam Franch. de Iurepatr. in 6. Alex. cons.18. num.3 lib.5. & cons.13. n.10. lib.5. Rocch de Iurep. in verbo Ipse, vel ij, à quo q.33. Molin. de primog. Hisp. lib.1. c.24. num.31. Ferret. cons. 134. n.12. lib.1. pulchre Gratian. discept.577. n.41. 42. & post Castren. & alios. Viuian. in d. tract. par.1. lib.4. c.9. num.6.7. vbi allegat multas Rotæ decisiones Ricc. in d. trac. d. resol.232. num.1. in fine,* qui loquuntur in nostris terminis.

Et propterea nulla præscriptio potuit currere contra d.
Io: Baptistæ Ciarlinij.

62 D. Horatium eò, quòd in Iurepatronatu gentilitio nõ cadit præscriptio, etiam centum annorum, quia antecessores non possunt præiudicare successoribus nondum natis, & cui non potest præiudicari alienando, nec potest præiudicari patiendo præscribi adeo, vt cõtrà nondum natos, non præscribatur actio, quæ nondum nata est, vt tradunt DD. *in l filiusfam. §. diui. ff. de legat.1. & in l.1. C. de bon. mater. Castrens. cons.466. num.2.3. lib.2. Bald. de præscrib in 1. p.6. part. princip. num.15.16. Alex. cons.101. num.21. lib.7. Molin. de primog. Hisp. lib.4. c.16. num.3. Peregr. de fideicomm. art.41. num.16.17. Surd. cons.276. num.11. lib.2. Gratian. d. discept.577. numero 44.* qui multos allegat.

Et in prædictis animaduertendum est, quòd licet testes in probãda identitate familiæ d. D. Horatij, & fundatoris, videantur, vt plurimum, se referre non ad personam D. Petri fundatoris, sed ad D. Christophorum eius fratrem, & hæredem, tamen hoc sufficit ad effectum, de quo quærimus, cum probata attinentia, seu
63 qualitate cum vno fratre, censeatur etiam probata cum altero, & respectu aliorum vtrinque coniunctorum: *Ang. in auth. vt liceat Matri, & Auiæ, §.1. vers. ad hæc: in fin. Alex. in l. sæpe, num.51. vers. idem etiam ff. de re iud. Tiraq. de nobil. cap. 17. num.3. Crot. in memor. in verb. sententia dicta pro vno ex multis fratribus Ricc. in d. tract. de nouiss. prob. Iurisp. resol.156. n.1.2. & resol.201. num.2. in fin. Farin. decis.284. num.3. p.1.* & in antiquis parentela probatur per solam famam, vel per testes de auditu: *Ceph. cons.137. num.45.* qui multos allegat.

Similiter non obstat quòd testes prædicti, licet deponant de familia, & coniunctione d. D Horatij, cũ fundato-
64 re, tamen non deponunt de certo gradu consanguinitatis, vt videtur requiri *ad tex. in l. fin. C. de verb signif.* quia hoc procedit, quando simpliciter vocatur familia. sed quando vocatur Senior, & antiquior domus,
65 & familiæ, vt hic, tunc non est necessarium probare gradum parentelæ, sed satis est habere qualitatem
66 Antiquitatis per ea, quæ tradit: *Bald. in l. qui liberis, ff. de vulg. & pupil Simon. de Prat. de interpret. vlt. vol. lib.5. num.270. fol.551. Menoch. cons.1171. num.1. inquit Gratian. discep.645. num.12.13.15.* vbi loquitur bene in nostris terminis, vt videre est apud eum.

Et licet in casu nostro hoc videatur recipere aliquam difficultatem, quia Testator hic non vocauit simpliciter Antiquiorem, sed simul etiam proximiorem, tamen hoc non facit hic ad rem, vbi non concurrunt plures de eadem familia, & discordantes, quia tunc in
67 concursu ille esset præferendus, qui probaret se proximiorem *ad tex. in l. Cum ita §. in fideicommisso, ff. de leg.2. Peregr. de fideic. art.22. num.64.*

Hic autem non est controuersia inter illos de domo fundatoris, quia omnes concurrunt in præsentando d. D. Prosperum Gallinganum, sed contentio est cum d. D. Iulia, quæ dicitur extranea, & de aliena familia, & propterea ad eam excludendam satis fuit d. D. Horatio
68 probare in genere esse de domo, & parentela fundatoris, quamuis nullus gradus distinctè probetur: *Pacian. de prob. lib.2. c.52. n.35. Ricc. d. trac. resol.198. n.1. vers. est tamen Viuian. d. tract. p.1. lib.4. c.9. n.17. vers. Attamen,* vbi allegat multas Rotę decisiones, adeo, vt d. D. Iulia exclusa censeatur, nec quidquã dicere possit, dum extat aliquis de familia, seu Iuspatronatus est

penes aliquem de domo dicti fundatoris : ad *tex. in l.*
filiusfam §.cum pater.ff. de leg. 1. vbi enim verſamur
in materia, in qua ſucceditur etiam vltra decimũ gra-
69 dum, vt hic, non eſt neceſſe probare certum gradum
agnationis, ſed ſufficit docere de parentela in genere
etiam per tractatum, vel opinionem, vt *Poſt. Calcan.*
conſ 8. col. 2. Alba. conſ. 83. num. 23. Ceph. conſ. 137.
num. 38. Pacian. de probationibus lib. 2. c. 12. num. 38.
Rub. Alex. conſ. 16. num. 16. inquit Peregr. de fidei-
commiſſ. art. 43. num. 65. Ricc. d. reſol. 198. num. 1. verſ.
70 *& quando.* Verum hæc diſceptatio ſuperflua eſt in
caſu noſtro, nullo Maſculo de familia de Codelupijs
aduerſante, qui ſe proximiorem contendat, & alium
præſentare velit, vt in verbis inquit *Ceph. d. conſ. 137.*
num. 43.

Et ideo d. D. Horatius ſatis fundatam habet intentionẽ
ſuper dicto Patronatu, ex quo probauit ſe eſſe de fa-
milia illorum de Codelupijs, cum n. nullus alius pro-
bauerit ſe eſſe antiquiorẽ, ipſe præſumitur antiquior,
nec cẽſendũ eſt aliũ extare magis antiquũ, tũ quia fa-
71 cta nõ præſumũtur: *l. in bello §. facta ff. de captiuis, &*
poſtliminio reuerſis c. cũ Ioannes, §. verũ de fide inſtru-
mentorum; tum quia pluralitas non præſumitur; *c. in*
72 *præſentia, vbi Dec. &* DD. *de probationibus, gloſ. in l.*
eum qui §. in popularibus, vbi Iaſon, ff. de Iureiurando,
& gloſ. in l. Qui iuraſſe §. ſi pater. in fine eodem Farin.
deciſ. poſthum. 191 num. 6. in fine. par. 2. & iden non eſt
loquendum de præſentatione D. Alphonſi de Code-
lupijs, quia hæc firmat Iura dicti D Horatij, & dicti
Reuer D. Proſperi, quoniam concordat in præſenta-
tione ad fauorem eiuſdem D. Proſperi, & Iura ſua ce-
dit dicto Domino Horatio, & propterea ſiue ipſe ſit
antiquior, ſiue non ſemper tamen excluditur dicta D.
Iulia, quia ſi antiquior eſt, valet præſentatio eius ad
fauorem prædicti Reuer. D. Proſperi, ſi vero non eſt
antiquior, tunc prædictus D. Horatius præualet, &
eius præſentatio tanquam ab antiquiore facta eſt ſu-
ſtinenda, qui idcirco ſemper dicere poteſt dictæ D. Iu-
liæ: quoad te liberas habeo ædes, ſicut etiam dicere
poteſt d. Reuer. D. Proſper per ea, quæ tradit; *Crauet.*
conſ. 573. num. 25. & conſ 685. num. 33.

Non obſtant igitur in contrarium adducta, & primo d.
D Iuliam eſſe manutenendam in quaſi poſſeſſione
præſentandi, quia iam demonſtratum eſt, eam nun-
quam præſentaſſe, nec fuiſſe in quaſi poſſeſſione præ-
ſentandi, & pro ſe non habere vltimum ſtatum Bene-
ficij, cum bis tanquam liberum fuerit ab Epiſcopo
collatum, vt plene vidimus, ſed eſto, quod verum di-
cat, adhuc non ſufficeret, quia vigore *Conc. Trid. ſeſſ.*
25. c 9. de reform. hodie Patrono non ſufficit docere
de quaſi poſſeſſione præſentandi, & vltimo ſtatu, niſi
73 doceatur de legitimo titulo ex fundatione, vel dota-
tione, vt in dicto Concilio, quod derogat non ſolum
titulo, ſed etiam quaſi poſſeſſioni Iuriſpatronatus ali-
ter quæſiti, vt inquit *Rota apud Marcheſan. de commiſſ.*
appel. in poſſeſſ. Saluian. p. 1. §. 2. deciſ. 43. n. 2. Viuian.
in d. tract. de Iurep. p. 2. lib. 13. c. 6. num. 25. Ricc. eod.
tract. reſol. 214. num. 3. verſ. hodie tamen, & contraria
procedunt, quando inter plures patronos tantum
agitur de pertinentia patronatus, verum quando etiã
illius exiſtentia controuertitur ab Epiſcopo, vt hic fa-
ctum eſt, tunc ex diſpoſitione Cõcilij, & declaratione
Cardinaliũ requiruntur eædem Iuriſpatronatus pro-
74 bationes in poſſeſſorio, quæ in petitorio, vt ſæpius
cenſuit Rota, ſicut videre eſt apud *Ricc. in d. Prax. for.*
Eccl. p. 1 reſol 132. n. 3 vbi Rota ſic iudicat.

Secundo non obſtat, quòd Iuſpatronatus deficiente fa-
milia poſſit tranſire ad extraneos, vbi ſine taxatiua
conceſſum eſt, quia hoc admittimus, ſed cum oſten-
ſum ſit, adhuc durare familiam illorum de Codelu-
dijs ſatis conſtat prędictam D. Iuliam non habere ius
ad d. Patronatum *Caph. d. deciſ. 364. num. 9. 12. &*
378. num. 8. Viuian. d. tract. lib. 4. tit. 2. ſub num. 15. &
17. par. 1.

Tertio igitur non obſtat tranſactio inita cum d D Mar-
tha, tum ex prędictis quę ſufficiũt, tum ex multis alijs,
& primo, quia non conſtat d. D. Martham habuiſſe
ius in d. Patronatu, erat enim extranea, & de aliena
familia de Bonzagnis, & idcircò incapax d. Iuriſpa-
tronatus gentilitij, vt vidimus, vnde non poterat il-
lud alteri donare, vel in alterum transferre, etenim
donatio non probat Iuſpatronatus ſpectare ad dona-
75 tarium, niſi conſtet de Iure patronatus ipſius dona-
toris, vt per *gloſ. &* DD *in l. Cum res C. de probat. Ca-*
ſtrenſ. conſ 353. n. 3. verſ. nec obſtant lib. 1. Boer. deciſ
42. num. 25. inquit in terminis Mantic. deciſ. 198. n. 1.
Ricc. d. tract. de nouiſſ. prob. Iuriſpatronatus reſolut. 231
num. 2 vbi vide.

Secundo neque dicta D. Martha, neque aliæ mulieres de-
ſcendentes à familia Codelupia, quæ ſuum conſenſum
præſtiterunt dictæ tranſactioni, Ius habebant in dicto
Patronatu reſeruato pro gente Codelupia; nam licet
76 etiam ſub nomine familiæ compræhendatur fœmi-
na: *l. Pronunciatio § familiæ de verborum ſignif.* tamẽ,
77 cum fœminæ dicantur quaſi folia arborum, quia nõ
ſunt aptæ ad conſeruandam familiam, non compræ-
henduntur in patronatu gentilitio, & familiari pro il-
lis de domo, & familia vt hic, & maxime quando ex-
78 preſſum eſt nomen familiæ, vt hic illorum de Code-
lupijs: *Crauet. conſ. 800. num. 6. & num. 9. verſ. ſecundo*
Rimin. iun. conſ. 835. num 27. lib. 7. Surd. conſ 46. n. 27.
28. lib. 1. Cacheran. deciſ. 12. num. 1. 2. & ſeqq. Socin.
Iun. conſ. 181. num. 39. 40 lib 2. Gabr. conſ. 132. n. 59.
lib 1. Pereg. de fid. art. 25 num. 47. verſ. ſed vltra, vbi
dicit, etiam per expreſſionem nominis familiæ cen-
79 ſeri habitam rationem agnationis conſeruandæ, vi-
dendus *Fuſar. de ſubſtit. q. 352. num. 9. qui pulchre lo-*
quitur, & alios allegat. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 83.
num. 14. & in terminis noſtris Iuriſpatronatus Viuian.
d. tract. lib. 14. cap. 3. num. 56. p. 3. vbi allegat multas.
Rotæ deciſiones, & Ricc. d. tract. de nouiſſ. prob. Iuriſp.
reſol 160 num. 3. vbi quod ſæpe fuit deciſum vt in gẽ-
tilitio Iurepatronatu non admittantur fœminæ, quod
tanto certius redditur, ſtante Statuto Fœminarum
excluſiuo, quo ſuppoſito omnes admittunt fœminas
non contineri in relicto familiæ, ſeu domui, vt per *Fu-*
ſar. d. tract. q. 352. num 16. qui plurimos allegat, &
propterea ſi dictæ fœminæ non erant admittendæ ad
d. Iuſpatronatus, multo minus deſcendẽtes ab eis, ve-
lut d. D. Bartholomæus, & d. D. Iulia, etenim apud
omnes pro indubitato habetur, quòd ſi mulier tan-
80 quam agnata aliquando admittatur ad relictum fa-
miliæ, tũ hoc permittatur tantũ durãte eius vita, adeo
vt ea mortua hæreditas reuertatur ad agnatos Maſcu-
los, vt per *tex. in l. Statius florus §. Cornelio Felici, ff. de*
Iur. Fiſc. Alex. conſ. 5. n. 9. verſ. præterea lib. 6. pulchre
Pariſ.

Parif.conf.47.num.61.68.lib.3.Cacheran.d.decif.127.
81 *num 9.* vbi prædicta allegat, etenim liberi fœminæ non sunt de familia, à qua ipsa venit, vt per *Tiraq.de retract.lignag.§.1.gl.9.num.195.*
Vnde concordia prædicta facta per d. Dominam Martham, & dd. Mulieres etiam si habuissent Ius in d. Patronatu familiari, & gentilitio, tamen non potuerunt præiudicare alijs successoribus, & vocatis, sed tantum
82 sibi post *Abb.in c. Auditis num.21.de præscrip.Parif. conf.65.num.45.47.& conf.85.num.15.lib.3.Viuian. in d.tract.de Iurep. p.1.lib.4 c.9 num.8.* vbi in terminis loquitur, & dicit ita Rotam iudicasse.
Deinde dici potest, quòd super Iurepatronatu non licet
83 transigere *ad tex. in c. præterea il primo,& ibi DD.de transact. Lambert.de Iurep. lib.3.quæst.9. art.2.n.10. & art.6.per totum Mar.Antonia.var.resol.lib.1.resol. 87.num.18.Viuian.in prax.Iurisp.p.2.lib.9.c.3.n.6.in fin.* vbi vide.
Denique dici potest d. cessionem, seu donationem Iurispatronatus fuisse, inualidam sine consensu Episcopi
84 adeo, vt non sufficiat consensus illius Vicatij sine speciali mandato: *Garz.tract.de Benef.p.5.c.6.num.76. Farin.decif.337.num.1.p.2.idem Farin.decif.posthum. 555.num.1.p.2.* vbi multos allegat: *Ricc.eodem tract. resolut.189.num.1.2.3.* vbi allegat multas Rotæ decisiones: *Barbof.de off. Episcop.par.2. allegat.71. numero 23.*
Non obstat autem Decretum ordinarij pronunciantis d.Iuspatronatus spectare ad dictum Dominum Bartholomæum, tum quia emanauit non citatis illis de
85 Codelupijs, neque auditis eorum Iuribus, & tamen necesse est adesse præuiam causæ cognitionem: *Soc. cõs.47.n.13 lib.4.& sic censuit Rota,vt apud Io. Aloy. Ricc.in prax.for.Eccl.p.1.resol.132.n.6.Gratian discep. 310.num.89.*
Secundo dictum Decretum nihil probat, aut iuuat partem aduersam, quia non iustificatur ex actis; immo ex
86 illis apparet emanasse ex falsa causa, & erronea, supponendo extinctam esse familiam illorum de Codelupijs, quod non est verum, & propterea tanquam iniustum respectu illorum de Codelupijs nihil nocet, quia ex sententia Ordinarij non canonizatur Iuspatronatus, nisi illa iustificetur ex actis: *Gabr. conf.28. num.6.lib.1.Cæf.de Graff.decif.13.in fin.de sent. & re iud.Farinac.decif.689 num.2.p.1.& decif.659.n.16. p.2.Ricc.in d.prax.for. Eccl.resol.132. num.6. & in d. tract. de nouiff prob.Iurisp.resolut.126. num. 1.2.3.4.* vbi etiam dicit d. sententiam nunquam transire in iudicatum, & ab ea non esse necesse appellare, & cum prædictis consentit: *Gratian. discep.310.num.89.* vbi multos allegat. Vnde talis sententia dicitur notorie iniusta, quia ex ijsdem actis constat d. Iurispatronatus spectare ad illos de Codelupijs, & irrita redditur
87 ex falsa causa deficientis familiæ, sicut etiam transactio, *Seraph.decif.1190. num.3. Beltram. ad Ludouif. decif.40 num.7.& decif.312.n 3.4.Viuian.d.trac.p.2. lib.11.c.5.num.16.*
Tertio Cum d. sententia Ordinarij non sit antiqua eo, quòd non excedat tempus 40. seu.50.annorum, non
89 potest probare dictum Iuspatronatus, quia sententia Episcopi illud non probat, nisi in antiquis, & sic ad hunc effectum requiritur, quòd excedat d.tempus ex *Cyn.& Bald.in l. Emancipationes num.3. C. de fid. Instrum. Cassador. decif.2.num.3. de probat. & decif. 3. num.3. de procuratoribus Put decif. 338. lib.2. optime ex Rotæ sententia Ricc. in d.prax.for. Eccl.p.1.resolut. 132.num.7. Gratian. d. discep. 310 num. 90. Barbof. de off. Episc.part.2. allegat.72. num.49.* qui alios allegat.
Ex his igitur satis constat dictum Reuerend. Dominum Prosperum fouere optimum ius tam in possessorio, quàm in petitorio, siue ratione prouisionis Episcopi, siue præsentationis à patrono factæ, stante quod pronuisus ab Episcopo potest etiam præsentari à Patronis ad ius suum conseruandum & ad tollendas molestias
89 & assensum præstare collationi factæ ab Episcopo, & talis consensus sequi potest, & validat actum, perinde ac si à principio interuenisset, vt per *Gabriel conf.185. n.21.22.lib.2. Viuian. in prax. Iurisp.p.2. lib.12.c.5. num.16.17.18.19.* vbi infinitos congerit, & hoc sæpe seruatur, & in iudice admittitur quia in beneficia-
90 libus permissa est titulorum multiplicatio: *Mantic. decif.359 num.8. Farinac.decif.117.num.2. & decif. 333.n 6. p.1. Caualer.decif.159.n.7.* & sic d. D. Prosper potuit adiuuari ex Iure superueniente vigore præsentationum, & mutare etiam causam suæ possessio-
91 nis, quatenus opus sit, ex nouo titulo, quia possessionis causa nouo titulo superueniẽte potest mutari absque alia declaratione, & mutata præsumitur, si ita expediat: *Rota decif.diuerf.143.num.4.p.2. Farin.decif. 761.num.2 p.2.& decif. posthum.127. num.5. in fin. & decif.264.num.8.p.2.Caualer.decif.171.num.4.& decif 184.num 2.& decif.534.num.3.*
Siue ergo dicamus solum possessorium fuisse intentatum, siue cum possessorio fuisse cumulatum etiam petitorium, semper vincere debet dictus Reuer. D.Prosper, & d. D.Horatius, quando enim in vtroque Iudi-
92 cio factæ sunt probationes, vt hic, illi victoria debetur, de cuius meliori iure constat *Moneta. de commut. vlt.vol.t.10 num.248.in fin.*
Et dato etiam, quòd probaretur Iuspatronatus spectare ad dictam Dominam Iuliam, & quod ipsa vere esset patrona, tamen cum non sit in quasi possessione præsentandi, institutio facta de persona dicti D. Prosperi
93 non infringitur pro hac vice, quia collatio non viciatur, licet postea pronuncietur contra possessorem beneficij in petitorio: *Marescot.var.resolut.lib.1.c.55. num.50.51.52.* vbi alios allegat, & exinde probatur, si postea constet de iure patronatus, saluum esse ius patroni in vacationibus futuris, sed firmam remanere collationem factam tanquam de libero pro hac vice, stante quasi possessione conferendi.
Ex quibus censui d.Reu. D.Prosperum habere meliora iura in d. Beneficio, & manutenendum esse in eius possessione, & quia sic iuri conuenire putaui, ita etiam Iudicaui.

CAPVT CVIII.

EPITOME.

Profeſsio Nouitij in Religione facta per metum, vel non completo probationis anno eſt inualida, quo ad omnes effectus, & non obligat ad obſeruantiam religioſam neque in ſpecie, neque in genere, nec in foro conſcientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio probatur teſtibus, & ſcripturis publicis.*
2 *Profeſsio iurata debet ſeruari.*
3 *Nouitius profitens ante tempus de conſenſu ſuperiorum renunciat iuri ſuo.*
4 *Profeſſio non vitiatur ſi per modicum tempus annus probationis non compleatur.*
5 *Profeſſionem eſſe metu factam debet concludenter probari.*
6 *Profeſſionis ratificatio inducitur per delationem habitus profeſſorum.*
7 *Nouitius non recipitur ad religionem legitime, niſi ſumptis informationibus de vita, & moribus.*
8 *Profeſſio eſt nulla non præcedentibus informationibus.*
9 *Profeſſio ſpontanea non eſt, vbi eſt timor metus.*
10 *Verba enunciatiua non probant.*
11 *Solemnitas extrinſeca non præſumitur.*
12 *Profeſſio non debet fieri ante 16. annum, vel non completo probationis anno.*
13 *Nouitij bona non acquiruntur Monaſterio non facta legitime profeſſione.*
14 *Probationis annus in Religione debet eſſe integer, & continuus.*
15 *Annus probationis Religionis ita debet eſſe integer, vt non liceat coniungere tempora.*
16 *Profeſſio non debet emitti interrupto probationis anno.*
17 *Probationis annus interpollatus debet ex integro inchoari.*
18 *Modicum pro nihilo reputatur.*
19 *Nouitiatus annus currit de momento ad momentum.*
20 *Profeſſio vitiatur, etiamſi in modico annis Nouitiatus interpolletur.*
21 *Nouitium eſſe profeſſum, vel liberum an inter res fauorabiles ſit aſcribendum.*
22 *Nouitiatus annus interrumpitur per quatuor horas.*
23 *Modicum quando conſideretur.*
24 *Nouitiatus recedens à Religione quando interumpat Nouitiatum.*
25 *Nouitius profitentis vltimo die anni probationis an valide id faciat.*
26 *Nouitius ex iuſta cauſa manens extra Monaſterium an interrumpat annum probationis.*
27 *Profeſſionem lex annullans an ſit pœnalis.*
28 *Regularis poteſt intra quinquennium reclamare contra profeſſionem.*
29 *Profeſſio vi, vel metu facta eſt inualida.*
30 *Metus cadens in virum conſtantem quis dicatur.*
31 *Metus minor requiritur in puero, & minore, quàm in viro perfecto.*
32 *Minor metu minori infringit actum, quàm alij.*
33 *Metus reuerentialis ſolus annullat profeſſionem.*
34 *Profeſſio an irritetur ex metu reuerentiali.*
35 *Metus reuerentialis cadis in Fratre minore reſpectu maioris.*
36 *Metus iuſtus cauſatur etiam ex importunis precibus.*
37 *Matrimonium etiam ſpirituale non irritatur ex metu reuerentiali, niſi iunctis minis.*
38 *Minas exequi ſolere quis probare debeat.*
39 *Minæ in non ſolito exequi concurentibus alijs adminiculis probant.*
40 *Reuerentialis metus quando infringat actum.*
41 *Metus timor æquiparatur metui.*
42 *Metus probatur indicijs, & præſumptionibus.*
43 *Minæ, & metus probantur per teſtes ſingulares.*
44 *Metus probabilis ſuſpicio habetur pro metu.*
45 *Metus quid ſit.*
46 *Metum probant teſtes de auditu.*
47 *Vicinus præſumitur informatus de factis vicini.*
48 *Metus probatur ex auerſione.*
49 *Metus probatur proteſtationibus.*
50 *Proteſtatio clandeſtina quando probet metum.*
51 *Proteſtatio metus annullat actum ſubſequentem.*
52 *Metus probatur ex fuga.*
53 *Metus iuſtificatur ex proteſtationibus ante, & poſt factum.*
54 *Metum probant lacrymæ.*
55 *Metus ammiſſionis bonorum cadit in virum conſtantē.*
56 *Metus non poteſt purgari, durante eius cauſa.*
57 *Reuerentialis metus iunctis coniecturis ſufficit ad nullitatem actus.*
58 *Metus cauſa probata, metus videtur probatus.*
59 *Profeſsio inualida non firmatur iuramento.*
60 *Nouitius non poteſt renuntiare integritati anni probationis.*
61 *Profeſsionem inualidam non ratificat Nouitius ex delatione habitus niſi ſcienter.*
62 *Ratificationem tollunt coniecturæ diſſenſus.*
63 *Ratificatio non inducitur durante cauſa metus.*
64 *Metus influit in omnes actus ſequentes.*
65 *Profeſsio quando cenſeatur ratificata.*
66 *Metū nō tollunt facta animo læto durante cauſa metus.*
67 *Metū probātes præferūtur deponentibus de libertate.*
68 *Teſtibus contrarijs non datur fides.*
69 *Profitens inualide peccat manendo extra Religionem ſine ratificatione.*
70 *Profeſsio inualida neque obligat in conſcientia.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1632. die 21 Nouembris, vt fertur, D. Carolus nunc dictus Frater Auguſtinus de Fabalijs Regienſ. adoleſcens annorum quindecim circiter importunis ſuaſionibus, & comminationibus Domini Manfredi eius Fratris maioris natu, ſub cuius cura, & tutela Dominus Carolus viuebat, & cui etiam ipſe donauerat omnia eius bona, retento ſibi exiguo ſub-

gno subsidio, assumpsit habitum regularem Fratrum seruitarum Regij, & factus Nouitius, ostendit semper se alienum à Religione, & sæpius declarauit, se metu, & minis accessisse ad talem Religionem, à qua post sex Nouitiatus menses, dimisso habitu, sine licentia superioris recessit, fugiens è Monasterio, & dicens alijs Nouitijs, se nolle esse Monachum, & vagando extra Monasterium per sex dies in habitu Laicali moram traxit in domibus consanguineorum, eò quòd fuit acriter repulsus à d. eius Fratre, qui denique comminationibus iterum eum reduxit ad religionem, vbi denuo fuit Nouitiorum numero receptus, sed nihilominus sæpius conquestus est se vi, & metu Fratris manere in Religione, & post alios sex menses adueniente tempore professionis hoc idem magis manifestauit, & mœstus eam solemniter emisit sub die 15. Nouembris 1633. postquam lachrymatus est, & cum alijs nouiter professis, qui læti erãt, ipse noluit sumere cibum, sed superstite d. eius Fratre quasi per annum, gessit habitum Professorum, & alia fecit, quæ illi facere solent. At defuncto prædicto eius Fratre, dictus F. Augustinus mox expulso mox reclamauit contra professionem coram ordinario, & Priore Conuentus, dicens eam esse inualidam. In quo Iudicio comparuerunt etiam DD. Iulia Ancharanna, Anna, & Hyppolita de Fabalijs allegantes validam esse professionem, petieruntque pro suo Iure, & interesse audiri, cum ad eas peruenerint bona d. D. Manfredi, & Caroli. Vnde compilato processu super nullitate d. professionis quæsitum fuit quid Iuris.

Et sane primo sub aspectu videbatur dicendum Dominum Fratrem Augustinum fore cogendum ad obseruantiam Religionis, & votorum, quia de eius solemni professione constat per Instrumentum iuratum, de quo in actis, quod dicitur probatio probata, & notoria, si quidem non tam testibus, quàm scriptura publica probatur professio *Honded. consilio 78. numero 29. lib. 2. Cauale. decis. 271. numero 3.* & cum sit iurata non potest infringi, quia iuramentum,

1 quod potest seruari sine dispendio salutis æternæ, est seruandum: *c. Cum contingat vbi Abb. de Iureiur. c. Quamuis de pactis in 6.*

Secundo videtur legitimam fuisse professionem licet annus probationis non fuerit integer, & continuus, quia cum dictus Frater Augustinus ad profitendum fuerit admissus à superiore, & ipse non renuerit, videtur renunciasse iuri suo, & secum fuisse dispensatum

3 ad *tex. in cap. ad Apostolicam, de regul.* & maxime, quia defectus paucorum dierum non est considerabilis, eò quod modicum pro nihilo reputetur maxime

4 in fauorabilibus, vt inquit *Lessius de Iust. & iur. lib. 2. cap. 41. dub. 7. [illegible] 9. & vers. secundo in fin.* qui loquitur in terminis, vltra quod videtur suppleuisse dies, qui defecerant, dum extra Monasterium mansit.

Tertio valida videtur professio cum non satis fuerit probatum, fuisse meticolosam, quoniam de vi, & metu debet constare non per protestationes, sed per con-

5 iecturas vrgentes, & concludentes, vt per *Farin. frag. par. 2. verbo metus, num. 189. 190.*

Quarto esto etiam, quòd in prædictis aliquis defectus extiterit, tamen videtur satis purgatus ex delatione habitus professorum, gerendo etiam actus solis professis permissos, ex quibus dictus F. Augustinus cen-

6 setur tacite professus, vel suam professionem ratificasse, *ad tex. in cap. ex parte de regul. Mirand. in manual. Prælat. reg. quæst. 24. art. 8. 9. tit. de Nouit. Gratian. discept. 640. num. 10.* Non enim Concilium Tridentinum tollit tacitas professiones: *Honded. consilio 78. num. 22. lib. 2. Gratian. disc. 440. numero 35. Graff. decis. aurearum par. 1. lib. 3. de reg. cap. 5. numero 26.*

Verumtamen censui professionem prædictam fuisse ipso iure nullam, & inualidam, & dictum Fratrem Augustinum non teneri in aliquo foro ad Religionem, siue in specie, siue in genere, & esse admittendum ad sæculum, quia non fuit professus legitime, & non fuerunt seruata seruanda. Et in primis certum est, quòd antequam aliquis admittatur ad habitum regularem, seu ad professionem necesse est, vt superiores Conuentus (quod hic factum fuisse non constat)

7 summant informationes de parentibus, vita, & moribus, & qualitatibus illius, qui vult assumi ad Religionẽ, & talis informatio debet referri, & approbari in capitulo generali, vel Prouinciali, alioquin si id fuerit omissum professio siue tacita, siue expressa, est inualida, contra quã licet reclamare sic ex constitutione

8 Sixti V. edita anno 1587. sexto Cal. Decembris, de qua *Roderic. quæstionum reg. p. 3. quæst. 10. art. 1. & 2. pulchre Sanchez de matr. lib. 7. disp. 37. num. 54.* vbi ait, quod propter hoc irritatur professio, & in terminis sic pluries iudicauit Rota, vt per *Farin. decis. 175. num. 3. 4. 5. par. 1. Aloy. Ricc. in prax. for. Eccles. in 2. edit. resolut. 550. num. 6. in fin. Barbos. de off. Episcop. alleg. 101. num. 43. 44. par. 3.* Et hæc informatio in hoc casu tantò magis requirebatur, quia ex testibus examinatis resultat incussum fuisse metum dicto Domino Carolo, quod sufficit ad excludendam spontaneam professionem, vt per *Farin. d. decis. 175. num. 5.*

9 hic autem non apparet sumptas fuisse aliquas informationes, quæ cum in facto consistant, non præsumũtur: *l. in bello §. facti, ff. de cap. & postlim. reuer §. fin. Instit. de fideiuss. c. Cum in iure, de off. deleg.* Ideo professio prædicta est nulla.

Et quamuis in Instrumento professionis Prior conuentus dicat, habitis super vita, & moribus dicti Nouitij fidibus à per Reuerend. Fratribus eiusdem religionis fide dignis; tamen hæc informatio erat aliunde sumenda, & in Capitulo approbanda, quod non apparet fuisse factum, & cum hæc sint verba enunciatiua

10 non probant: *Cyriac. contr. 244. num. 59 lib. 2* etenim solemnitas extrinseca non præsumitur, nisi ex lapsu

11 30. annorum *Arin. decis. 723. n. 10. p. 2.* Ideo aliunde probandum erat solemnitatem informationis prędictæ interuenisse.

Secundo nullitas d. professionis satis etiam probatur ex eo, quod dictus Dominus Carolus emisit professionem sub nomine Fratris Augustini ante completum probationis annum contra dispositionem *Concilii Trid. sess. 25. tit. 15. de regul.* vbi Statutum est, quòd

12 in quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat non solum ante decimum sextum ætatis annum expletum, sed nec etiam quisquam ad eam admittatur, qui minori tempore, quàm per annum post susceptum ha-

bitum in probatione ſteterit, & profeſſio aliter facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem Religionis, vel ad quoſcunque effectus: *Garz. trac. de Benef. par. 11. c. 9. num 5. 6. Farinac. d. decif. 175. num. 3. p. 1. Barboſ. de off. Epiſc. alleg. 101. num. 26. p. 3. Rimnald. iun. conſilio 270. numero 48. 49.* vbi propterea
13 dicit, quod bona ſic profeſſi non acquiruntur Monaſterio.

Quo ſtante ſciendum eſt annum probationis in Nouitio debere eſſe integrum, & continuum gerendo habitum Religionis intra clauſtra Monachorum, vt per
14 *Abb. & Ancharan. in d. cap. ad Apoſtolicam. de regul. Lap. alleg. 46. num. 2. Nauar. conſ. 41. num. 1. verſ. Tertium, & conſ. 89. num. 1. de regul. lib. 1. Azor. Moral. lib. 12. cap. 4. quæſt. 6. par. 1. Pariſ. de renunc. lib. 3. quæſt. 13. num. 11. Sanchez Mor. lib. 5. cap. 4. num. 31. 32. Farinac. d. decif. 175. num. 2. Garz. d. cap 9. num. 7. Gratian. diſcept. 166. num. 14. 16. & diſcept. 440. num. 11. 12. 13. 14. Barboſ. d. alleg. 101. num. 23.* qui rem planam reddunt.

Quæ adeò vera ſunt, vt non liceat Nouitio, aut Monaſterio coniungere tempora ad complendum probationis annum, ita, vt ſi portaret habitum intra Monaſterium per quatuor menſes, & poſtea exiret, & ite-
15 rum reuerſus illum geſtaret per alios octo, vel plures menſes, & profiteretur, non cenſeretur legitime profeſſus, licet coniungendo hæc tempora annus videatur integer, quia cum ſit interpollatus, nihil iuuat ad effectum emittendi legitime profeſſionem, vt per DD. *in d. cap. ad Apoſtolicam Franc. in cap 1. §. final. num. 3. de regul. in 6 Silueſtr. in verbo Religio. 5. q. 4. num. 4. Lap. d. alleg. 46. num. 2.* qui videatur, pulchre etiam *Nauar. d. conſ. 41. num. 1. verſ. Tertium, & conſ. 89 num. 1. de regul. Miran. in Manual. Pral. reg q. 22. Graſ. in Sum. decif. par. 1 lib. 3. cap. 5 num. 14. 15. 24.*
16 vbi inquit Annum ſine interruptione debere continuare *Garz. d cap. 9. num. 7. Farinac. d. decif. 175. numero 2. Sanchez Moral. lib. 5. cap. 3. num. 31. in fin. c. 4. num. 9. & num. 31. 32. & de matrim. lib. 2. diſp. 24. numero 22. verſ. cæterum Gratian. diſcep. 166. num. 16. & diſcep. 440. num. 14. Barboſ. d. alleg. 101. num. 24. & in addit. ſub num. 23.* vbi pulchre loquitur.

Hic autem ſatis conſtat annum probationis fuiſſe interpollatum, & interruptum, quia d. Frater Auguſtinus poſt ſex menſes Nouiciatus, ſine licentia Superioris dimiſſo habitu regulari fugam atripuit, & per nonnullos dies extra Monaſterium manſit cum declaratione, quod per vim, & metum habitum aſſumpſerat, & nolebat amplius Monachari, vt teſtantur ipſi Nouicij eius conſocij, & Magiſter eorum, & hoc dicunt teſtes ſcilicet primus ſic deponit *vſci fuori veſtito da ſecolare con vn Tabaro intorno*, & infra: *lui mi riſpoſe, ch'era fuggito, e che non voleua eſſer Frate, perche vi era ſtato meſſo per forza*. Secundus teſtis; *era fuggito dal medeſimo Nouiciato veſtito da ſecolare*, & quartus teſtis: *doppo eſſere ſtato ſei meſi in circa nel Nouiciato ſe ne fuggì*, & infra: *diſſe, che non volea più ſtare ne' Frati, perche ſuo Fratello l'haueua meſſo per forza*, & quintus teſtis, *era in habito da ſecolare*, & infra: *per eſſere ſtato ſei giorni in circa fuori del Nouiciato* ſextus teſtis: *egli ſe ne fuggì veſtito da ſecolare, ch'io, e tutti gli altri lo videro, dicendo non volerui ſtare, e che lo faceua, perche ſuo Fratello l'haueua meſſo per forza, e doppo eſſer ſtato fuori cinque, ò ſei giorni in circa ritornò nel Nouiciato condotto da ſuo Fratello*, ſeptimus teſtis: *Frà Agoſtino era fuggito dal Nouiciato*, & infra: *ſtete fuori del Conuento per il ſpatio di tre giorni, e tre notte, ſe la memoria mi ſerue*, ex quibus apparet ita diſcontinuatum fuiſſe probationis annum, vt ex integro illum teneretur nouitius incipere, licet non indigeret noua receptione, quia ſufficit, quod prima receptio continuetur per totum annum abſque interruptione, ita quod ſine licentia
17 Prælati non exeat, neque maneat extra Monaſterium, & perfecto anno faciat profeſſionem validam: *Graſſ. decif aur. par 1. lib. 3. de regular. cap. 5. num. 24. Nauar. d. conſ. 41. num. 1. verſic. tertium de regul. lib. 3. Sanchez Gratian. Barboſ. in dd. locis.* Ergo cum d. Nouitius aufugerit, & dimiſſo habitu manſerit extra Monaſterium per ſex dies circiter, vt dicunt duo teſtes, vel per tres dies, vt dicit vnus teſtis, ſane non potuit aliud ſubſequens ſemeſtre coniungi cum præcedenti ad integrandum annum probationis, & ſic irritatur profeſſio emiſſa contra formam ſacri Concilij Tridentini.

Neque obſtat, quod hæc ſit modica interpollatio, quæ non debet impedire continuationem integritatis anni probationis, quia modicum pro nihilo reputatur
18 *Franc. in cap. 2. num. 5. de temp. ord. in 6. Lexius de iuſt. & iur. d. lib. 2. cap. 41. dub. 7. ſub num. 59.* Nam reſpondetur, quod iſtud tempus currit de momento
19 ad momentum, & traditum eſt pro forma, quæ eſt indiuiſibilis, cuius omiſſio etiam in minimo vitiat actum, & propterea iſte annus debet terminari à puncto horæ ſuſcepti habitus & defectus etiam trium dierum, vel horarum poteſt vitiare profeſſionem, quia, vt dixi, annus Nouitiatus ſumendus eſt de
20 momento ad momentum. *Sanchez moral. lib. 5. cap. 3. num. 51. in fin. & cap. 4. num. 9. & num. 032. & de matr. lib. 2. diſp. 24. num. 22. verſiculo cæterum Homobon. de exam. Eccleſ. par. 3. tract. 15. cap. 9. quæſt. 6. in obſeruationibus, verſiculo proinde, & multis adductis id format Dian. moral. reſolut. par. 3. tract. 2. de dub. regul. reſ. l. 57.* vbi vide *Farinac. d. decif. 175. ſub numero 7. par. 1.* & hoc tenet etiam *Barboſ. de off. Epiſc. in addit. ad allegat. 101. ſub numero 22. par. 3.* vbi teſtatur, quod in hac tertia editione fuit coactus recedere à ſua priori ſententia, in qua aliter ſenſerat, & corrigendo ſe ipſum probat verius eſſe id, quod nos hic adducimus, etenim quamuis multi putent fauorabile eſſe in hac materia iudicare pro Religione contra Nouitium, tamen Rota aliter ſentit, & putat odioſum eſſe velle reſtringere hunc Nouitiatus an-
21 num, & inter res odioſas hoc annumerat, vultque fieri computationem de momento ad momentum in fauorem Nouitij, vt apud *Farin. decif. 175. num. 7. par. 1.*

Vnde *Lap. d. allegat. 46.* docuit annum probationis di-
22 ſcontinuari ex interruptione per quatuor horas, & *Nauar. conſilio 32. numero 3. verſiculo quoniam de regular. lib. 3.* inquit annum Nouitiatus interrumpi per exitum Nouitij à clauſtro per tres, vel quatuor dies ſine licentia ſui ſuperioris, & longe melius hoc docet. *Sanchez moral. par. 2. lib. 5. cap. 4. numero 32. 33.* vbi in terminis facit hanc quæſtionem de modico, & reſpondet contrarijs, & defendit

sendit interrumpi d. integritatem per quantumuis
modicum continuationis defectum, quando inter-
23 cessit factum contrarium religioni, velut dimissio
Nouitiatus, & obedientiæ, vt hic, d. Fr. Augustinus
fugam arripuit, habitum dimisit, & dixit se nolle
amplius monachari, secus autem putat esse, si per
modicum tempus retento habitu, & non animo de-
serendi Religionem cum licentia superioris perman-
24 sisset extra Monasterium, forte ex causa curandæ va-
letudinis, vel alia iusta ratione: & consentit *Barbos. de off. Episc. d. alleg. 101. num. 28. p. 3.* qui non est casus
noster, quia iste Nouitius recessit sine licentia supe-
rioris, & sine animo redeundi, & in habitu sæculari.
Ergo, &c.

Et sic in his terminis adeò puto necessariam esse anni
probationis integritatem, quòd si Nouitius faciat
professionem, vltimo probationis die in mane, quo
25 post meridiem in vesperis assumpserat habitum, in-
ualida sit professio ex defectu paucarum horarum,
quia debet expectari punctum vltimæ horæ, vt com-
pletus sit annus. *Lap. d. alleg. 46. num 1. in fin. Loxius de iust. & iur. lib 2. cap 41. dub. 7. sub num. 59. versic. quarto, idem Sanchez moral lib. 5. cap. 3. num. 31. in fin. & de matr. lib. 2. disp. 24 num. 22. vers. cæterum. Ricc. in prax for. Eccl. p. 1. resol. 549. num. 5. Barbos. in addit. ad d. alleg. 101. sub num. 22. Dian. moral. d. p. 3. tract. 2. resol. 57.* qui alios multos allegant, & verius dicunt
contra auctoritatem. *Gratian. discep. 413. num. 16 17. 22. 23.* qui hoc in puncto male loquitur, & contra
communem.

Quæ adeò vera sunt, vt licet dictum sit non interrumpi
annum probationis, si Nouitius ex iusta causa cum li-
centia Superioris maneat per aliquod tempus extra
26 Monasterium, tamen id non est tutum in praxi, quia
aliter sensit Sacra Card. Concilij Trid. interpretum
Congregatio, & aliter iudicauit Rota Romana dicẽs,
quod Nouitius labente anno probationis debet con-
tinuo permanere intra claustra Monasterij, & tem-
pus non debet discontinuari sub quouis prætextu etiã
ex causa infirmitatis, aut cum licẽtia Superioris, quia
in illis, quæ sunt de forma, seruatur rigor. vt per *Farinac. decis. 175. num. 1. p. 1.* vbi adducit rationes, & te-
statur sic declarasse dictam Sacram Cõgregationem,
& sic etiam mutata sententia docuit. *Gratian. in ddd. de disc. 166. num 16. versic. quamuis, & disc. 440. numero 14.* à quibus non licet dissentire propter magnã
vtriusque Tribunalis auctoritatem, nec mirum, quia
ista lex Concilij annullans professiones non est pœ-
nalis, sed est lata principaliter in fauorem fragilitatis
27 profitentium: *Nauar. cons. 31. num. 4. in fin. de regul. lib. 3* & sic videtur tenere Rota apud *Farinac. d. decis. 175. num. 7.* vnde non est mirum, si late intelligatur
ad fauorem illorum pro statu libertatis: concluden-
dum est igitur d. professionem esse nullam ob non
completum probationis annum.

Tertiò professio d. Nouitij est nulla, & inualida, quia
fuit emissa metu, & minis d. eius Fratris, & ob eius ti-
morem, & reuerentiam, & propterea cum nondum
lapsum sit quinquennium, immo vix cæptum, licuit
d. Fratri Augustino reclamare aduersus de professio-
ne, & coram ordinario, & eius superiore causas nul-
28 litatis adducere, vt per *Concil. Trid. sess. 25. c. 19. de refor.* immo si per totum quinquennium durasset me-
tus, adhuc postea liceret eidem de nullitate dicere, vt
per *Azor. moral. p. 1. lib. 12. cap. 4. vers. postremo. Flor. var. lib. 3. quæst. 23. num. 68. Sanchez. de matr. lib. 7. disp. 37. num. 22. Gratian. discep. 440 num. 25. 26. Farinac. decis. 705. num. 1. & num. 6. p. 2. & decis. posth. 779. num. 11. p. 1.*

Certũ est enim, quòd professio in Religione vi, aut metu
emissa ipso iure est nulla, & inualida, nec obligat ad
29 obseruantiam Religionis etiam in genere: *ad tex. in c. 1. vbi DD. de his, quæ vi, metuque caus. Bellam. in c. Propter, num. 30. 47. distin. 19. Tusch. pract. quæst. litt. M: cons. 215. num. 3. Nauar. cons. 89. num. 2. de regul. lib. 3. Farinac. frag. p. 2. verb. metus, num. 48. idem Farinac. decis. posthum. 779. num. 10 p. 1.* vbi multa alle-
gat.

Et quamuis dici soleat requiri metum, qui cadat in virũ
cõstantem, & propterea requiri metum alicuius gra-
30 uis mali arbitrio Iudicis: ad *tex. in l. 3. ff. ex quib. causis maior.* tamen id debet intelligi secundum qualita-
tem, & constantiam personæ metum passæ, & pro-
pterea minor metus requiritur in puero, & minore
viginti quinque annis, quàm in viro perfecto, & con-
31 stanti, vt late docet *Sanchez de matr. lib 4. disp. 3 n. 4.*
vbi multos allegat, & post *Castren. cons. 174. num. 3. lib. 1. Barbat. cons. 60. num. 4. lib. 1. Menoch. de arb. iud. cas. 135. num. 5. Seraph. decis. 771. num. 4.* pulchre in-
quit *Farin. decis. posthum. 105. numero 3. & decis. 779. num. 9. p. 1.* vbi docet in minore, qualis erat iste noster
32 Nouitius vix habens ætatem annorum 16. non re-
quiri tantum metum, sed sufficere leuiorem, & idem
dicit *Ludouis. decis. 326. num. 26.* Et ideo licet du-
bitari soleat, an satis sit metus reuerentialis, & in ma-
trimonio carnali videantur DD. requirere vlterius
33 minas, & verbera, tamen ad irritandum matrimoniũ
spirituale, quod per professionẽ inducitur, solus me-
tus reuerentialis sufficere videtur: *ad tex. in c. Puellæ, 20. quest. 1. & in c. cum virum, vbi Butr. num. 6. Abb. num. 8. de regul. Glos. in c. Præsens, in verb. Patrem. 29. quæst. 3. Marsil. in l. vnic. num. 43. C. de rap. virg. Imol. in c. cum tuæ, col. pen. de Spons. Ign. in l. 3. §. Eleganter, num. 179. ff. ad Senatus, cons. Syllan. Nauar. in Summ. cap. 22. num. 51. vers. Octauum. pulchre Nauar cõs. 89. num. 2. de regul. lib. 3.* vbi dicit quòd ad annullãdam
professionem etiam quo ad forũ exterius sufficit me-
tus, etiam reuerentialis minor iusto timore: *Manuel. in Sum. c. 6. num. 10. tom. 2. Iason. in §. Quadrup. n. 62. Instit. de act. Barbat. cons. 60. num. 2. lib. 1.* pulchre etiã *Graff. dec. aur. lib. 12. cap. 5. quæst 4. vers. si roges, p. 1. Menoch. de arb. iud. cas. 136. num. 7. 8. Graff. de eff. cler. eff. 4. num. 114. Dian. mor. p. 3. tract. 2. de dub. reg. resol. 92.* vbi testatur Sacr. Cardinalium Congregationem
ita declarasse, & Rotam Romanam ita iudicasse con-
tra Sanchez, & alios aliter sentientes. Quod pulchre
34 accommodatur casui nostro, vbi apparet d. Fratrem
Augustinum timore, & respectu sui Fratris deuenisse
ad susceptionem habitus, & ad professionem, certum
est enim metum, & timorem reuerentialem cadere
etiam in Fratre minore respectu maioris, vt hic, quã-
do Frater minor habitat cum maiori, & ab eo guber-
35 natur, sic pulchre *Ruin. cons. 98. num. 24. lib. 1. Tiraq. de primog. in præfat. num. 143. Curt. iun. cons. 141. numero 11. lib. 2.* & alij multi, quos *Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 6. num. 32.* Adeo vt etiam ex importunissi-
mis

36 mis perſuaſionibus iuſtus metus oriatur: *Farinac.d.*
dec poſth.105.num.3.p.1.Ludou.dec.326.numero 13.
vbi quod id procedit, quando verſamur cum perſo-
na, cui debetur reuerentia, vt hic.

Verùm etiam ſi magis placeret altera opinio, quod etiã
matrimonium ſpirituale non inualidetur per ſolum
metum reuerentialem, niſi concurrant minæ, & ver-
37 ber, vt per *Sanchez de matrim.lib.4.diſp.6.num.18.*
19.Azor.mor p.1 lib.12.cap.5.q.9. Couar. de ſponſ.
p.2.c.3.§ 6.num.8.Farin.frag.p.2.verb.metus, num.
125.Ricc.in prax for. Eccl p.1.reſol 599.num.4. ta-
men hæc ſententia non refragatur caſui noſtro, vbi
ſatis cõſtat de minis, & mala tractatione; & quamuis
videatur deſiderari etiam, quod minans ſit ſolitus
minas exequi, tamen præſumptio eſt pro metu paſſo,
& proindè ipſe non tenetur probare eum, cui debe-
tur reuerentia, ſolere minas exequi, ſed incumbit ad-
38 uerſario onus probandi conſuetudinem minantis, vt
per *Padil.in l.interpoſitas, num.20.C.de tranſact.San-*
chez de matrim.lib.4.diſp.6.num.21.verſ. & re ipſa,
& num.22 & vlterius ſatis eſt, quòd adſint aliæ con-
iecturæ metus, quia ſufficiunt, etiam ſi non probetur
39 minantem eſſe ſolitum minas exequi: *Farin.in prax.*
quæſt.50.num.11.Cyriac.contr 106.numero 76.lib.1.
Vnde ſatis fuit, quod d. Frater Auguſtinus fuerit ad
prædictas inductus ex reuerentia, & timore dicti eius
Fratris, vt per *Nauar.d conſ.89.num.2. de reg.lib.3.*
& metus huiuſmodi veriſimilis redditur ex donatio-
ne, quam d. Frar. Auguſtinus fecerat d. eius Fratri,
propter quam eius intererat, quod ille emitteret pro-
feſſionem, vt conſiderat *Rota apud Farinac. d. deciſ.*
poſth.105.num.4.p.1.

Et omnes hoc ſaltem admittunt, quod licet ſolus metus
reuerentialis non ſufficiat, tamen iunctis adminiculis
metus, ſatis eſt ad infringendum actum, vt per *Ludo-*
40 *uiſ.deciſ.326.num.11.& deciſ.374 num.9.* hic autem
concurrunt multa adminicula, quibus metus proba-
tio coadiuuatur, vt videbimus, ergò.

Et quamuis fortè non poſſent probari minæ, & verbera
nihil refert, tùm quia paria ſunt, quòd quis compel-
latur per minas, & verbera, vel quod timeat compel-
41 li, vt per *Alex.conſ.99.n 6.lib.3.* tum quia hæc tra-
duntur à DD. per modum exempli: *Ludouiſ.deciſione*
374 num.13 & ſufficit ſi loco eorum concurrant aliæ
coniecturæ, & præſumptiones metus, quibus timor
reuerentialis poſſit adminiculari, quia tunc ſatis eſt
ad reſcindendum actum *Curt.iun.in d.l.Interpoſit.ſub*
num.26.C.de tranſact.vbi DD.Menoch.d.caſ.139.n.6.
Farinac.frag.p.2.verbo metus, num.127.Ludouiſ.de-
ciſ.326.num.11. vbi quod minor metus requiritur, &
ſufficiunt adminicula, quoniam cum metus ſit diffici-
lis probationis ſufficiunt ad eius probationem præ-
42 ſumptiones, & coniecturæ, & leuiores probationes:
Bald.conſ.26 lib.3..Alex.conſ.98.num.6.verſ. Nam.
& ibi add lib.3.Roland conſ.100.num.127.lib 4.Mar-
cheſan.de commiſſ.p.3 § 2.num 25.Prax.Archiep.c.
105 num.3.verſ.ſecundo, late Maſcard.de probat.lib.2.
concl.1055.num.2.3. vbi multos allegat, & teſtatur
de communi: *Menoch.d.caſ.136.num.1.& lib.3.præ-*
ſumpt 4.num.5.Tuſch.litt.M:concl.224.numero 7.Fa-
rinac frag.p.2.verbo metus, num.181. vbi alios alle-
gat: *Ludou.deciſ.326.num.5.* Quæ adeo vera ſunt, vt
minæ, & metus probentur etiam per teſtes ſingula-
43 res, vt pulchre cenſuit in terminis *Rota apud Farinac.*
d.deciſ.poſth.779.ſub num.4.& ſub num 4.p.1.Ludou.
deciſ.326.num.47.48. vbi videatur: Vnde iſte Noui-
tius ex multis habuit iuſtam cauſam timendi ſtanti-
bus his, quæ deponunt teſtes, etenim iuſta, & proba-
44 babilis ſuſpicio metus habetur pro metu ipſo, vt per
Sanchez de matrim.lib 4.diſp.1.num.17.Ludou.deciſ.
374.num.17.18 quoniam metus conſiſtit in mente,
quia nihil aliud eſt, niſi inſtantis, vel futuri periculi
45 cauſa mentis trepidatio: ad *tex. in l.2.ff. quod met.*
cauſ. Maſcard.de probat.d.concl.1055.num.6. & ideo
metus probatur tam ex præcedentibus, quàm ex ſub-
ſequentibus: *Tuſch.pract.concl.littera M:concluſ.224.*
num.6.

Hic autem ſatis conſtat de minis, & alijs metus conie-
cturis, quod ſufficit, quia minæ quæcumque iunctæ cũ
metu reuerentiali ſufficiunt ad infringendum actum:
Ludou.deciſ.374.num.15. neque de illis eſt dubitan-
dum, quia ex teſtibus rectè colliguntur: inquit enim
primus teſtis: *Hò ſentito dire alli vicini, & al detto S.*
Carlo, che eſſo era mal trattato dal Sig. Manfredo ſuo
Fratello, & dalla Giulia ſua Serua, e che le faceua man-
giare della cipola, & infra. *ne meno lei volſe dare da*
mangiare, anzi preſe vn Coltello in mano, e lo cacciò
via, & tertius teſtes dicit *che minacciaua, e diceua, vo-*
glio che tu facci forfante, & quartus, *sò di certo che il*
già Sig. Manfredi Fauali perſuadeua il Sign. Carlo ad
entrare nella Religione de' Serui, e lo ſtrapazaua, e mal-
trattaua, e lo faceua baſtonare dalla Giulia ſua Maſſa-
ra, sì che per diſperatione fù aſtretto ad entrare nel No-
uitiato de' Serui, e ciò per vdita di detto Fr. Agoſtino, e
de' ſuoi vicini, & in particolare di M. Vincenzo Moda-
neſe: qui teſtes licet ſint de auditu alieno à vicinis, ta-
46 men rectè probant metum, vt poſt *Alex.conſ.99.ſub*
num.3.4.lib.3.Farinac.de teſtibus quæſt.69.num.67.
quoniam vicinus præſumitur ſcire facta vicini, & præ-
ſumitur veriſimiliter informatus, vt per *tex.in l.ſi ità,*
47 *in fin.ff.de fund.inſtr.& in c.quoſdam, &c. quanto de*
præſumpt.Maſcard.de probat.concl.1414.num.2.Fa-
rinac.in prax.quæſt.52 num.129.& de teſt.quæſt.79.
num 40. & ratio eſt, quia metus ſolet communiter
clam inferri, vt per *Maſcard. d.concl.1055.numero 4.*
vbi multos allegat. *Ludouiſ.deciſ.326.num.3.* & cum
deponant ſuper his, quæ conſiſtunt in animo, ſcilicet
ſuper metu, etiam ſi eſſent ſingulares, plene probant
metum, & minas, vt per *Farinac.d.dec.poſthum.779.*
num 1.verſ.Qui pariter, p.1.Ludouiſ.d.deciſ.326.num.
47.48 & deciſ.374.num.20.21.22.

Secundò ſatis adminiculatur probatio metus ex auer-
ſione, quam d Fr. Auguſtinus habebat circa Religio-
nem, vt hoc dicunt omnes teſtes, ex tali enim auer-
48 ſione, & repugnantia probatur metus, vt ex *Riminal.*
iun.conſ.77.num.24. inter matrimonialia cenſuit *Ro-*
ta apud Farinac.d deciſ.779 num.1.in fin. p.1. vbi lo-
quitur in terminis, ad rem *Ludouiſ.deciſ.326.n.7.*

Tertio probatur metus ex multis declarationibus, ſeu
proteſtationibus per d D.Carolum factis in Nouitia-
tu, & alibi, quòd ſcilicet coacte, propter metum Fra-
tris ingreſſus fuerat Religionem, & hoc dicebat non
49 ſolum extraneis, ſed etiam ipſis Nouitijs, & eorum
Magiſtro, ſed etiam alijs Fratribus, quæ proteſtatio-
nes, ſeu declarationes, licet non probeant plene metũ,
tamen valde proſunt, quia remouent conſenſum ab

actu

actu sequenti, etiam quòd sint factæ absente parte coram testibus maxime in his, quæ pendent à potestate protestantis: ad *tex. in l. At si quis, § plerique, ff. de relig. & sumpt. fun. Graff. de regular. decis. aur. par. 1. lib. 3. cap. 5. num. 30.* vbi pulchre *Nact. cons. 451. n. 21. 22. Tusch. verb. metus, concl. 223. num. 26. 27. & concl. 224. num. 22. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 1054. numero 10. 11. Menoch. lib. 3. præs. 126. num. 22. Prax. Archiep. Neap. c. 105. sub num. 7. Farin. fragm. par. 2. verbo metus, num. 195. 197. Ludou. decis. 326. num. 9. & num. 30. & Rota apud Farinac. d. decis. 779. num. 6. par. 1.* & quando adest iusta causa metus, valet etiam clandestina protestatio parti non intimata ad effe-
50 ctum, vt actus subsequens, vti meticulosus nõ valeat, vt late per *Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 45. num. 22.* vbi multos allegat *Beltram. ad Ludouis. decis. 326. numero 51. vers. & quod.* vbi dicit occultas protestationes coadiuuare probationem metus, hic autem protestatio, seu declaratio d. Fr. Augustini licet fuerit fortè occulta dicto eius Fratri, à quo metus proueniebat; fuit tamen nota Fratribus d. Conuentus, vt satis constat ex testibus, ideò nõ potest dici clandestina respectu Monasterij, quod est pars principalis, & ideo etiã si professio esset actus vltro, citroque obligatorius, adhuc protestatio valida est ad annullandum actum
51 subsequentem, vt latè *Sanchez de matr. d. lib. 2. disp. 45. num. 19. Farinac. d. verb. metus, num. 195.*

Quarto metus dicti Nouitij probatur, ex fuga ipsius post ingressum Religionis, quando dimissio habitu regulari sine licentia Superioris egressus Monasterium di-
52 uertit ad consanguineos cum declaratione, quod nolebat amplius Monachari, quia metu, & per vim habitum assumpserat, vt satis vidimus, & bene deponũt testes, exinde enim metus probatur propter fugam subsequentem, vt ex *tex. in c. constat. 1. q. 1. vbi glos. & in c. ad id. vbi glo. Arch. & Card. de sponsal. Petr. Barb. cons. 24. num. 7. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 1055. num. 46. Menoch. lib. 3. præs. 4. num. 18.* & tantò magis, quia in casu nostro iste Nouitius pluries tentauit aufugere, & aufugisset, nisi impeditus fuisset à magistro Nouitiorum, vt inquit quintus testis: *Anzi che più volte con occasione, che il Padre Maestro lo faceua cantare egli fuggì di sotto caminãdo giù dalla Scala per andarsene via, mà perche il detto Padre gli correua dietro, e lo pigliaua, perciò non poteua fuggire,* qui satis probat, vt per *Mascard. de probat. concl. 1056. num. 5.* ex quibus satis conuincitur eum fuisse alienum à Religione, & solo metu fuisse detentum.

Quinto metus iste satis probatur ex ijs, quæ gesta sunt circa professionem, tam ante, quàm post eam, etenim reuersus est ad religionem inductus à dicto eius Fratre minante, & coram ipsis Fratribus illi dicente: *voglio, che tu facci forfante,* & infra: *& detto Sign. Manfredo gli brauaua,* vt dicit tertius testis, & idem resultat ex eo, quod deponit quintus testis, *e che l'hauea disposto à tornarui:* & infra. *Io sò, che detto Fr. Agostino doppo essere tornato nel Nouitiato continuò nell'istessa auuersione alla Religione dichiarandosi, e lamentandosi con gli Nouizzi che ci staua per forza, e che se non hauesse hauuto timore di suo Fratello, sarebbe tornato à casa:* & hoc idem replicat sextus testis, & adueniente tempore professionis inquit sextus testis: *Sò che quando detto Fr. Agostino venne all'atto della professione disse à me, & ad altri, ch'iui erano di farla per forza, e per minaccie di suo Fratello, e dopò hauerla fatta subito volendo noi fare collatione, egli si pose à piangere, e non volse mangiare, e disse, ch'era pentito d'hauerla fatta,*
53 & quintus testis ait, *e dopò ch'hebbe fatta la professione subito vidi, che lui piangea:* etenim ex huiusmodi protestationibus ante, & post factis metus remanet iustificatus, vt per *Farinac. d. verb. Metus, numero 97.* & multo magis hoc idem insinuãt afflictio, & lachry-
54 mæ d. Nouitij ante, vel post professionem, vt per *Farinac. d. decis. posthum. 779. num. 5. p. 1. Menoch. d. lib. 3. præs. 126. numero 17. Ludouis. decis. 326. numero 40. 41. 42.*

Sexto accedat, quòd d. Nouitius ex donatione prædicta in fauorem d. eius Fratris facta credidit se irreuocabiliter amisisse bona sua, sine quibus in sæculo viuere nõ potuisset, vt inquit 7. testis, & alibi propter quod amissio, seu timor amissionis omnium, vel maioris par-
55 tis bonorum iustum inducit metum cadentem in virum constantem, vt fuse per *Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 25. num. 21. 22. & seqq. Farinac. decis. posthum. 779. numero 3. par. 2. Ludouis. decis. 326. num. 19.*

Et cum ex prædictis coniecturis, & præsumptionibus satis constet de vi, & metu d. Fratris Augustini, præsumitur, quòd etiam medio tempore, & successiuè talis metus durauerit, quia huiusmodi malum principium influit in omnes actus durante causa metus adeò, vt
56 non censeatur purgatus per actus liberos ea durante factos: *Menoch. d. lib. 6. præsump. 36. num. 6. Mascard. de probat. d. concl. 1054. num. 34. Prax. Archiep. Neap. cap. 105. num. 5. Farinac. d. decis. 175. num. 5. par. 1. & d. decis. posth. 705. num. 14. p. 2.* propter quod metus reuerentialis adminiculatus coniecturis, & præsumptionibus minatum, & veri metus debet esse confide-
57 rabilis, & sufficiens ad infringendum professionem. *Gratian. decis. aur. lib. 12. cap. 5. quæst. 4. vers. si roges, p. 1. Menoch. d. cas. 136. num. 7. 8. Ludouis. decis. 326. n. 11. Farinac. d. verb. Metus, n. 127. Dian. moral. p. 3. trac. 2. de dub. regul. resol. 92.* etenim ille, qui probat iustam causam metus, satis dicitur probare metum, qui potuit cadere in virum constantem, quia nemo debet se
58 exponere periculo, sic in verbis: *Barbat. cons. 60. n. 3. vers. etsi dicatur, lib. 1.*

Non obstant in contrarium adducta, primo iuramentũ, de quo in Instrumento professionis, vbi iurauit seruare vota Religionis, & renunciauit Iuri dicendo de inualiditate, quoniam tale iuramentum non valet, & non ligat, tum quia professio emanauit ante integrũ probationis annum, tum quia fuit meticulosa, & ideò non firmatur iuramento, quod sortitur naturam pri-
59 mordialem actus, cui apponitur: *Nauar. cons. 62. numero 8. de regul. lib. 3. Sanchez late de matrim. lib. 1. disp. 32. num. 8. & lib. 4. disp. 20. num. 12. 15.* vbi plurimos congerit concludens huiusmodi iuramentum adeo esse nullum, vt nec relaxatione indigeat: & stante metu multo magis cessat obligatio iuramenti, quia actus vi, vel metu conflatus etiam iuramento vallatus est inualidus: *Borell. in summa decis. p. 1. tit. 51. num. 58. 59.* vbi alios allegat, siquidem, si actus metu sit celebratus, omnes etiam aliæ clausulæ præsumuntur metu adiectæ. *Menoch. d. lib. 3. præs. 126. num. 32.*

Secundò non obstat renunciatio, quia licet ante Concil. Trid. liceret annuẽtibus regularium Superioribus re-

nunciare

nunciare integritati Anni probationis in Nouitiatu, tamen poſt Concil. Trid. etiam de conſenſu Prælati
60 non valet talis renunciatio, quia integritas huiuſmodi eſt de forma, & iure publico inducta, & ſic non attenditur, etiam ſi fit iurata: *Nauar. d. conſ. 62. num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Roderic. qq. regular. tom. 3. q. 15. art. 7. per totum Garz. de benef. p. 11. c. 9. n. 7. Sanchez mor. lib. 5. c. 4. num. 10. Gratian. diſc. 850. numero 15. Barboſ. de off. pisc. p. 3. alleg. 101. num. 32.* in tantum, quod etiam ſi modicum tempus deficiat, vel interruptum fit, ad hoc profeſſio ſit nulla, vt per *Sanchez mor. p. 2. lib. 5. c. 4. num. 32. Dian. mor. p. 3. tr. 2. de dub. reg. reſol. 57.* quidquid dicat Lexius in contrarium adductus, qui communiter reprobatur, quia loquitur ſine bona ratione, & aduerſus communem aliorum ſententiam.

Tertio non obſtat, quòd metus non ſit ſufficienter probatus, quia iam vidimus ex tot coniecturis, & præſumptionibus de eo ſatis conſtare, vt dubitandum nõ ſit, quin meticuloſa, & inualida fuerit profeſſio ad tradita per *Farinac. in d. verbo metus, num. 127.*

Quartò non obſtat ratificatio profeſſionis innalidæ ob delationem habitus profeſſorum, & exercitiũ actuum illis ſolis permiſſorum, quia qui ante finem Nouitiatus, vel metu emittit profeſſionem expreſsè, & inualidè, non cenſetur poſtea tacite profiteri, vel ratificare eo, quod longo tempore manſerit in Religione, &
61 geſſerit habitum, & fecerit actum profeſſorum proprium, quamdiù putat profeſſionem eſſe validã, quæ tamen reuera eſt nulla, quia errans, & ignorans non cenſetur conſentire, ſic pulchre inquit *Nauar. in conſ. 23. num. 2. & conſ. 34. num. 4. & conſ. 89. num. 5. verſ. Quare de regul. lib. 3. Graff. deciſ. aur. p. 1. lib. 3. de regul. c. 5. num. 22. Gratian. diſceot. 440. num. 22. 23. 24. 25. & diſcep. 850. num. 15.* Non conſtat autem d. Nouitium habuiſſe notitiam d. inualiditatis, imò ignoraſſe videtur, vt colligitur ex verbis ſecundi teſtis dicentis: *Doppo la profeſſione detto Fr. Agoſtino con l'occaſione che lui ſtaua per ſtanza à Montecchio, e che veniua à Reggio più volte m'hà detto che lui era venuto per forza nella Religione minacciato da ſuo Fratello, e ſe poteſſe voleua vſcire bbe fuora:* qui licet ſit vnicus, tamen cum ſit Monacus eiuſdem Religionis probat contra illam, & propterea non eſt quærendum de ratificatione, & ſi diceretur eum ſciuiſſe d. inualiditatem, id probandum eſt ab allegante, vt per *Grat. diſcep. 640. n. 32.*

Deinde reſpondetur non poſſe quæri de ratificatione, quia cum poſt profeſſionem pluries ſe declarauerit per metum, & contra ſuam voluntatem manere in Religione, vt ex dicto ſecundi, & ſexti teſtis, & aliorũ colligitur, non poteſt dici ratificaſſe, quod nullum erat, cum requiratur animus illam approbandi, &
62 declaratio contraria tollit omnem ratificationis præſumptionem: *Nauar. d. conſ. 34. numero 3. & conſ. 89. num 3. & conſ. 42. num. 6 in fin. de regul. lib. 3. Farinac. deciſ. 705. num. 4. 5. p. 5. Honded. conſ. 78. num. 25. 26. lib. 2.*

Vlterius reſpondetur non poſſe dici ratificatam fuiſſe d. profeſſionem donec vixit d. D. Manfredus eius Fra-
63 ter, qui erat cauſa metus: *Menoch. de præſumpt. 126. num. 26. Farinac. d. deciſ. 705. num. 3. p. 2. & melius d. deciſ. poſthum. 779. num. 11. par. 1.* & iure merito, quia cenſetur potius continuaſſe in eodem timore, quam voluiſſe approbare Religionem, cum metus ab initio
64 inflictus influat in omnes actus ſequentes; *Farinac. d. deciſ. 705. num 4. & in d. verb metus, num. 163.*

Denique reſpondetur prædicta de ratificatione procedere in tacita profeſſione, quæ cenſetur ratificata per geſtationem habitus profeſſorum ab alijs diſtincti, ſed non habere locum, quando emiſſa eſt profeſſio expreſſa poſt Concil. Trid. quo conceditur quinquennium ad reclamandum, nam ante quinquennium nõ eſt quærendum de tacita ratificatione, ex delatione habitus per annum, quia precedente expreſſa profeſſione non præſumitur noua voluntas ratificandi, ſed potius perſeuerantia in priori irrita profeſſione, alioquin fruſtra Concilium concederet quinquennium
65 ad reclamãdum, ſi per annalem habitus delationem induceretur ratificatio, prout ſic late docet *Sanchez de matrim. lib. 7. diſp. 37. num. 10.* vbi ſatisfacit motiuo *Gratian. diſc. 440. num. 25.* & propterea videtur, quòd profeſſio emanata non expleto probationis anno non poſſit ratificari, niſi ex diſpenſatione Pontificisante quinquennium: *Graff. deciſ. aur. p. 1. lib. 3. de reg. c. 5. num. 23.* & melius *Barboſ. de off. Episc. p. 3. allegat. 101. num. 18.*

Non obſtat, quòd metus nõ præſumatur, quia verſamur in terris, vbi miniſtratur Iuſtitia, & potuit Nouitius habere recurſum ad ſuperiores, quia id ei non fuit facile tum ratione Fratris, tum ratione Magiſtri Nouitiorum, vt vidimus, & denique, quia id procedit, vbi non extant aliquæ metus coniecturæ, quibus ille iuſtificatur: *Euſeb. d. concl. 224. num. 2. iunc. num. 7. Farin. d. verb. metus, num. 181.*

Non obſtant teſtes partis aduerſæ, qui videntur deponere de læto animo d. D. Caroli, & lætitia accipiendi, & retinẽdi habitum regularem, tum quia data cauſa
66 metus. licet metum paſſus videatur læto animo facere, nihilominus actus cenſetur meticuloſus: *Alex. cõſ. 99. num. 8. 10. lib. 3. Frax. Archiep. Neap. c. 105. ſub num. 5. Euſeb. litt. M; concluſ 224. num. 13. Patian. de probat. lib. 1. c. 50. num. 13. pulchre Farinac. deciſ. 175. num. 5. p. 1.* vbi etiam dicit quod exinde magis metus confirmatur, & probatur, tum quia teſtes deponentes de metu præferuntur teſtibus deponentibus de li-
67 bera voluntate, etiam ſi plures ſint: *Farin. frag. p. 2. verb. metus, num. 172* vbi multos allegat: *Ludouiſ. deciſ. 326. num. 46.* & vere meliores ſunt probationes d. Nouitij ad docendum de metu, nam teſtes coutra Nouitium non concludunt de tempore Nouitiatus poſt fugam, nec de actibus excluſiuis metus, quia cũ illi eſſent adhærentes dicti eius Fratris, facile d. D. Carolus cum eis tractando diſſimulauit metum, & coactionem, ne eius querimoniæ, peruenirent ad aures d. D. Manfredi, & vere ſi loquimur de primo teſte, quæ eſt viliſſima pediſequa d. D. Manfredi, cuius miniſterio dolet d. D. Carolus præd. eius Fratrem fuiſſe vſum ad male eum tractandum, non eſt concors cum ſecundo teſte, qui loquens cum d. D Manfredo libenter auditus fuit ſuper deliberatione ingrediendi Religionem pro dicto D. Carolo, & tamen ipſa hoc inficiatur dicens fuiſſe à colloquio deterritum ſub comminatione perdendæ amicitiæ; vnde iſtis teſtibus tan-
68 quam contrarijs non eſt fides adhibeoda: *Farinac. de teſt. lib. q. 65. num. 2.* & alij teſtes patiuntur alios defectus, ſed in effectu non tollunt probationes contrarias ad fir-

ad firmandum metum ex traditis per *Tusch. d. verb. metus, conclus. 224. num. 13. & Ludouis. decis. 326. numero 45. 46.*

His stantibus cum appareat de nullitate dictæ professionis tum ex multis coniecturis, & præsumptionibus metus, quæ licet forte singulæ essent imperfectæ, tamen iunguntur ad mouendum Iudicis animum, & inducunt vnam plenam probationem, vt pulchre, & late per *Barbat. cons. 45. num. 5. vsque ad fin. lib. 1.* vbi concludit, quòd neque talis probatio indiget iuramenti adminiculo, & sequitur eum *Tusch. pract. concl. litt. M: conclus. 224. num. 5.* tum ex Nouitiatu non perfecto, vt vidimus, sequitur, quòd d. Frater Augustinus potest tuta conscientia redire ad sæculum, immo peccaret manens in Religione sine noua professione, vel ratificatione, recipiendo alimenta à Monasterio, & ferens suffragia professorum, quod ei non licet *Na-*
69 *uar. cons. 26. num. 13. de regular. lib. 3. latius Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 42.* Ex quibus ego, &
Prior d. Conuentus inducti fuimus ad iudicandum inualidam esse d. professionem, nullamque inducere
obligationem ad quoscumque effectus iuxta disposi-
70 tionem sacr. Concil. Trid. *Nauar. cons. 62. numero 7. vers. quinto de regular. lib. 3.* ideoque d. F. Augustinũ nuncupandum esse Carolum de Fabalijs, & ad sæculum licitè redire posse, pro vt sic pronunciamus pro statu libertatis, quod fauorabilius æstimat Rota, vt apud *Farinac. d. decis. 175. in fin. p. 1.* Et ita.

CAPVT CIX.

EPITOME.

Hæres manutenendus est in possessione hæreditatis non obstante legato a testatore facto eius Concubinæ omnium bonorum vsufructuariæ, nec valet testamentum etiam tempore pestis, in quo testes, oculis non viderunt testantem, licet vocem audierint.

SVMMARIVM.

1 *Testes quinque in testamento sufficiunt tempore pestis.*
2 *Testes tempore pestis an necesse sit videre testantem.*
3 *Disponere de rebus suis vnicuique licet.*
4 *Capax legati quilibet præsumitur.*
5 *Concubinæ licet donare, & legare.*
6 *Adulteræ licet legare.*
7 *Confessio facta in testamento probat contra hæredes.*
8 *Producta scriptura probat contra producentem.*
9 *Hæreditas non potest dari ex die, vel ad diem.*
10 *Possessio hæredis continuat in hæredem vigore Statuti.*
11 *Statuta Ferrariæ seruantur Carpi.*
12 *Manutentio datur hæredi etiam sine appræhensione.*
13 *Hæredi quando competant omnia remedia possessoria.*
14 *Verba enunciatiua geminata probant.*
15 *Verba enunciatiua probant contra producentem.*
16 *Domicilium non acquiritur sine animo perpetuo habitandi.*
17 *Domicilium non acquirit habitans ex causa in aliquo loco.*
18 *Famulus non acquirit domicilium, vbi seruit.*
19 *Statuto vti volens debet probare qualitates Statuti.*
20 *Forensis non auditur in Iudicio, nisi data fideiussione.*
21 *Alienatio prohibetur in forenses.*
22 *Statutum prohibens alienationem in forensem est validum.*
23 *Legatum inualidum remanet penes hæredes.*
24 *Legatarius capiens possessionem propria authoritate cadit à legato.*
25 *Vsusfructus debet capi de manu hæredis.*
26 *Molestia prohibita de qua intelligatur.*
27 *Vsufructuaria tenetur præstare cautionem de bene vtendo.*
28 *Vsufructuaria tenetur facere Inuentarium.*
29 *Vsufructuarius an teneatur ad cautionem, si non petatur.*
30 *Fructuarius vitiose possidens an teneatur ad cautionem.*
31 *Pauperem se dicens debet probare.*
32 *Vsufructuaria, quæ non potest præstare cautionem, quid facere debeat.*
33 *Testamentum non valet, si testes non viderunt testatorem.*
34 *Mulier, quæ mortuo viro supposuit testatorem, qui eam fecit hæredem.*
35 *Testes oportet videre, & cognoscere personam testatoris.*
36 *Pestis tempore committuntur multæ falsitates.*
37 *Pestis tempore testes debent videre testatorem.*
38 *Testes an debeant videre testatorem in Codicillis, & alijs vlt. voluntatibus.*
39 *Testes de auditu quando in testamentis sufficiant tempore pestis.*
40 *Legata in testamento inualido pereunt.*
41 *Testator debet se ostendere testibus.*
42 *Minor 14. ann. non est idoneus testis in testamentis.*
43 *Testes testamentarij debent esse omnino contestes.*
44 *Testamentum ad interrogationem an valeat.*
45 *Leno maritus quando dicatur.*
46 *Copula quibus signis probetur.*
47 *Adulterium est proprie in nuptam.*
48 *Testis vnicus probat contra inducentem.*
49 *Testis de auditu probat contra inducentem.*
50 *Adulterium, & copula probatur coniecturis, & præsumptionibus.*
51 *Testes singulares probant adulterium, & inhonestatem in genere.*
52 *Concubinatus probatur ex cohabitatione.*
53 *Concubina illicita quæ dicatur.*
54 *Concubinatus est prohibitus etiam de iure ciuili.*
55 *Concubinatum prohibuit Seren. Cæsar Dux Mut.*
56 *Concubinę quando licebat relinquere.*
57 *Concubinæ iure ciuili prohibitæ non licet donare, aut relinquere.*
58 *Concubina non potest vti iure retentionis.*
59 *Concubinæ emendatio non inducitur, nisi abstineat per triennium.*
60 *Concubinæ relictum remanet apud hæredes.*

61 *Pestis*

61 *Teſtis tempore quot teſtes requirantur in teſtamentis.*
62 *Infirmi teſtatoris vox facile imitatur.*
63 *Voluntas teſtatoris non attenditur, ſi lex reſiſtat.*
64 *Adulteræ legatum factum ab adultero non valet.*
65 *Confeſſio teſtatoris non valet inter perſonas ſuſpectas, & prohibitas.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manū.

DE Anno 1630. ſub die 13. Decembr. Illuſtriſs. D. Guido de Cortadis Carpen. infectus contagione peſtifera rurì exiſtens in Caſino ſuæ habitationis, & iacens in lecto dicitur ſuum condidiſſe teſtamentum, in quo inter cætera reliquit vſufructuarium omnium eius bonorum Catharinam Guerrinam de Concordia, & poſt eius mortem nominauit pro ſuis hæredibus Ill. D. D. Hieronimum; Io: Franciſcum, Alphōſum, & Guidonem de Cortadis eius ex Fratre Nepotes, & eius voluntatem ſcripſit R. D Curatus loci cum interuētu ſeptem teſtium rogatorum, vt dicitur, quorum tamen nullus vidit teſtatorem; ſed vocem tantum audierunt eis nouam, vt ipſi poſtea examinati dixerunt, & cum prædicti hæredes dicerent d. Catharinam eſſe incapacem d. legati, vti concubinam adulterā Teſtatoris, nihilominus ipſa propria auctoritate ſe intruſit in poſſeſſione bonorum d. teſtatoris, & dum de hoc controuertebatur Iudex cauſæ pronunciauit d. Teſtamentum eſſe in authenticam formam reducendum, & quo ad prætenſa per D. D Fratres de Corradis ſe obtulit per Iuſtitia, à quo decreto ipſi appellauerunt, & pronunciatum fuit appellationem deuoluere, ac deuoluiſſe, & poſtea de conſenſu partium, & etiam ex reſcripto Principis cauſa fuit commiſſa Illuſtriſſimo Conſilio Iuſtitiæ Mutinæ, coram quo nunc examinatur, & diſputatur, an d. Guerrina ſit incapax d. legati vſufructus, & an teneatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum, & bonorum mobilium, quæ occupauit. Quæritur quid Iuris.

Et ſatis videbatur dicendum validum eſſe d. teſtamentū
maxime cum fuerit confectum tempore peſtis, quo
1 caſu ſufficiunt etiam ſolū quinque teſtes, vt per *Corn.
in l. fin. C. de teſtam. & de communi teſtatur* Dec. *conſil.
283. num. 5. late Borel. in ſumm. deciſ. par. 3. tit. 20. numero* 183. 184. 185. *& ſeq.* vbi alios congerit. *Caualc.
de teſtibus par. 2. num.* 54. adeo vt, licet oporteat teſtes
videre teſtatorem, tamen tēpore peſtis ſufficiat, ſi
2 vocem illius ſibi notam audiant, vt per *Corn. cōſ.* 166.
num. 3. lib. 3. Alciat. conſ. 60. ſub num. 13. lib. 9. Trauidell. tract. de peſte tit. de vlt. vol. r. 7. verſ. Quæro.

Quo ſtante certum eſſe videtur, quòd d. D. Teſtator potuerit
relinquere d. Catharinæ prædictum vſufructū,
quia quilibet poteſt de rebus ſuis diſponere ad ſui li-
3 bitum: *§. diſponat in Auth. de Nupt.* & quoad ipſam
mulierem illa debet cenſeri capax, vt quilibet præſu-
4 mitur: *Ceph. conſ. 48. num. 2. 3. Molin. de primog. Hiſpan. lib. 1. cap. 13 num.* 58.

Et dato etiam, quòd d. D. Guerrina fuerit concubina
d. D. Corradi, adhuc d. legati cēſenda eſt capax, quia
dempto milite, vel clerico, cæteris licitum eſt dare, &
5 donare ſuis concubinis tam inter viuos, quàm per vltimam
voluntatem: ad *tex. in l. affectionis, & in l. donationis, ff. de donat. & in l. vxorem, §. concubinæ, de legat. 3.* Quod procedit, etiam ſi eſſet concubina adul-
6 tera, vt fuit deciſum per *Capell. Tholoſ. dec. 141. incip.
an adult. & ibi Aufrer. & ſequitur Tob. Noni. conſ. 53.
num.* 8.

Denique id longe clarius eſſe videtur reſpectu Ducaton.
150. quos d. teſtator in dicto teſtamento confeſſus eſt
eſſe de iuribus d. Guerrinæ, & penes teſtatorem exiſtere,
ſicut idem dixit de auro penes eam exiſtente, nā
talis confeſſio emanata in teſtamento probat contra
7 hæredes: ad *tex. in l. cum quis decedens, §. codicillis, vbi
Bart. de legat. 3. Pereg. late conſ. 6. num. 14. lib. 3.*

His tamen non obſtantibus pro certo habeo, & de iure
eſſe cenſeo prædictos Fratres de Corradis eſſe manutenendos
in poſſeſſione bonorum, & hæreditatis prędicti
eorum patrui, quia cōſtat eos eſſe illius hæredes,
ſiue ab inteſtato, cum appareat eos fuiſſe eiuſdem teſtatoris
proximiores agnatos, vt in primo proceſſu
fol. 18. & in ſecundo proceſſu fol. 84 86. ſiue ex teſtamento,
vt cantat prædicta ſcriptura teſtamenti, quæ
8 plene probat contra producentem; *vulg. l. cum precū
vbi DD. C. de liber. cauſ.* & vt dicunt teſtes Guerrinæ
in ſecundo proceſſu fol. 3. 11. 21. 31. 47. 56. 66. &
quamuis dicat Teſtator ſe relinquere heredes dd. eius
nepotes, moriente d. Catharina, tamen pura cenſetur
inſtitutio, quia, quando hæreditas ex die, vel ad diem
9 datur, ſublato temporis vitio ſimplex manet inſtitutio,
vt in *l. hæreditas, ff. de hæred. inſtit. & in §. hæres.
Inſtit. eod. con vulg.*

Et propterea cum ſatis conſtet d. D. Fratres de Corradis
eſſe hæredes prædicti D. Guidonis, certum eſt, quòd
poſſeſſio defuncti cenſetur tranſlata, & continuata
in eos à die mortis, ipſius, etiam ante aditionem, ſeu
10 appræhenſionem hæreditatis, etiam ſi alius eā prius
occupaſſet adeo, vt hæredi competant quæcumque
remedia poſſeſſoria, etiam recuperandæ, vt diſpoſitū
eſt in *Statuto Carpi lib. 2. Rub.* 36. & plenius in *Statuto
Ferrariæ lib. 2. Rub.* 82. quod ſeruatur Carpi in defe-
11 ctum, & ſupplementum Statutorum Carpen. pro vt
notorium eſt, & teſtatur *Ceph. conſ. 238. numero 6. 12.*
14. quo ſtante prædictis D. D Corradis abſque alia
appræhenſione bonorum, vigore prædictorum ſtatu-
12 torum ex ſola aditione concedenda eſt manutentio,
vt pulchre per *Menoch. de adipiſc. poſſ. remed. 4. numero*
365. 366. 367. vbi quod competit etiam remediū
adipiſcendæ, & *retinendæ: remed. 3. num.* 59. 60. vbi
datur remedium retinendæ: *Tuſch. litt. I: concl.* 286.
*num. 15. & litt. P; concluſ. 406. num. 11. Honded. conſil.
18. num. 15. & 21. lib. 2. Gratian diſcept. 113. num. 18.
Mareſcot. var. reſol. lib. 2. cap. 116. ſub num. 3. Seraph.
deciſ. 1065. num. 1. Rot. diuerſ deciſ. 159. num. 4. p. 4.
latiſſime Ludouicus Toſt tract. de manuten. obſer. 55.
num. 54. 55 56. 70. 71* vbi reſoluit omnia, *& obſer.
57. num. 76* vbi dicit etiam, quòd vigore d. ſtatuti hę-
res poteſt petere manutentionem tantum, vel immiſ-
13 ſionem tantum, vel vtrumque ſimul. & idem cenſuit
Rot. apud eum, deciſ. 168. num. 2. Vnde cum prædicti
DD. Corradi ſatis ſe declarauerint velle eſſe hæredes,
& poſſeſſores, vt in primo proceſſ. fol. 19. & in 2. proceſſ.
fol. 82. nullum remanet dubium, quin poſſeſſio
ſit eis manutenenda amota d. Catharina, vt per dictū
Stat. Ferr. lib. 2. R. 82. & Lud. Toſt. d. obſ. 55. n. 71.

Nam

Nam ex multis constat prædictam Catharinam nullum Ius habere in dicto vsufructu, & legatis, neque esse legitimam contradictricem ad impediendam d.manutentionem, vel immissionem, & , vt liquido id constet, in primis considerandum est, quòd d.Catharina Guerrina, & Constantius eius maritus respectu Carpi erant forenses, etenim de Concordia esse dicuntur, pro vt eam pro tali nominat d.testator in primo processu fol.7.8. & hoc idem deponunt testes eiusdem Guerrinæ in 2.process.fol.17.25.43. 60.65.70.& testes etiam dd. Corradorum in primo processu fol. 21.22.23.24.25. Et quamuis videantur deponere per verba enunciatiua, tamen cum pluries, & pluries sint geminata, & reiterata inducunt plenissimam

14 probationem, vt post *Grat.consi.143.numero 9. l.b.3. Barbat.consi.14.n.10 11.lib.3. Rimınal. iun.consi.314. num.15.Cepb.consi.246.num.51. pulchre inquit Nicol. Genua.tract.de verb.enunciat. lib. 1. q. 4. num. 30.& num.46.* vbi ampliat, quando tes habetur cum aliqua ex partibus, vt hic cum d.Guerrina; neque de hoc est dubitandum in casu nostro, vbi d. Catharina produxit d. testamentum, & dicta suorum testium, in quibus ipsa enunciatur esse de Concordia, hoc enim sufficit ad probandum eam esse forensem , quia producens

15 instrumentum videtur confiteri omnia in eo contenta contra se, vt post *Bimmium cōs.126.num.10. lib.2. & Peregr.consi.61.num.10.lib.1.inquit Genua.d.tract. de verb.enunciat.lib.2.q.1.num.37.* sed Guerrina produxit d.testamentum in quo verba enunciatiua inducunt dispositionem, vt per *Bart.in l.consicinntur, §.codicilli,num.3.ff.de iur. codicill. Ergo, &c.*

Et quamuis per lōgum tempus forte ipsa, cum eius marito habitauerit in territorio Carpi, tamen non cen-

16 setur mutasse originis domicilium, cum nō appareat habuisse animum perpetuo ibi permanendi: ad *tex. in l.nō vtique,ff.ad municipal.& in l.eius qui, §.penul. C.de Incol.lib.10. Petrus de Vbald. de Canonic. Episc. cap.7.num.8 in fin.par.2.Gratian discept.569.num.5. & discept.697.num.27.* Et ideò si quis aliò se contulit, non animo, aut causa perpetuo habitandi in loco, sed ex aliqua alia occasione velut studiorum, aut ne-

17 gotij, seu famulatus, vt hic, tune etiam si habitaret per mille annos in loco, non dicitur contrahere domicilium, nisi se declarauerit, vt per *Bart. in l. quæsitū in princ.ff.de leg.3.Bald.& Salyc.in auth. habita. C.ne filius pro Patre.Menoch.de arbitr. Iud.cas.86.num. 22. vers. Ego verò.Mascard.de probat.litt. D: concl.535. num.13.Farin.in fragm.criminal.par.1.litt.D:numero 215.216.Barbos de off.Episc. p. 2. alleg.4. num. 29.* vbi in terminis loquitur de famulo , qui ad tempus

18 domino seruit, qui ideirco non censetur domicilium contrahere in loco, vbi famulatum præstat , quòd satis est ad ostendendum d.Catharinam esse forensem , quia moram cum suo marito trahebat Carpi, vt inseruiret, pro vt de facto seruiebat , & si ipsa velit frui beneficio statutorum, oportet, quòd probent se susti-

19 nuisse onera realia, & personalia, vt in dd.statutis, & per *Castren.consi.89.num.2. vers.sed ista, lib.2. Rutin. consi.120.num.6.in fin.lib.4.*

Cum ergo Guerrina sit forensis, & non subdita non solū non erat audienda in Iudicio , nisi prius præstita fideiussione de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, vt in

20 *Stat.Carpi lib.2. Rub.19.* & pro vt petitū est pro parte Io: Baptistæ Ciarlinij.

D.D. de Corradis in process. fol.5.& alibi, sed etiam erat incapax d.legati respectu bonorum stabiliū, cum prohibita sit alienatio rerum immobilium in forenses, & non subiectos, & non sustinentes onera realia, & personalia, non solum respectu plenæ proprietatis, sed etiam vsusfructus, & possessionis tam inter viuos, quàm in vltima voluntate, vt per *Stat. Carp. lib. 4. R. 61.vers.Item quòd nulla,* & plenius, per *Stat. Ferr.lib.*

21 *2.R.98.ibi, vel vsusfructus;* ad rem *Boer.decis.199.n. 4.par.1.* & cum habeamus casum statuti , nihil vlterius est quærendum *l.ancilla.C.de furt.* quia huiusmo-

22 di statuta sunt valida ad fauorem subditorum: *Cepb. consi.53.num.7.8 9.vbi de communi , & num. 76.77. Decian.consi.2.num.94.lib.2.Rim.inn. consi.354.num. 16.17.18.* & ideò si d. Catharina vult frui beneficio dd.statutorum, debet probare se esse subditam, & sustinuisse onera, & habuisse aliàs qualitates à dd.statutis requisitas sic *Laderch.consi.74.n.12. Decian.consi. 33.num.27.lib.1.Rim.iun.consi.352.num.26.27.* quod cum non probauerit, excludenda est à d. legato vsufructus bonorum stabilium , quòd remanere debet penes heredem, & proximiorem agnatum subditum,

23 cuius fauore facta sunt d.statuta , vt in *d. Stat.Ferrar. lib.2.Rub.98 Cyriac.contr.204.num.5.lib.2. Rim.iun. consi.363 num.338.*

Secūdò dici potest d.Catharinam, quatenus Ius aliquod haberet, ab eo cecidisse, quia ausa est propria auctoritate capere possessionem bonorum d. testatoris, & ea ex se vsufructuare sine licentia hæredis, vt in 2.process.fol.44 61.& in 3.process.fol.1.9.28.44. cum tamen deberet capere legatum de manu hæredis, ideò cecidit à iure suo, & nihil consequi potest ad *tex. in l.*

24 *non est dubium, vbi Bald.et DD. C.de legat. Alex.consi. 134.num.2.lib.4. Rol.consi.78.num.20.vers.quod si eus, lib.3.Cepb.consi.289.num.27.Lud.Sacca.consi 179.numero 19.lib.2. Borell.in sum.decis.p.3.tit. 22. num. 7. Marcabr.consi.56.num 14.Surd.decis. 127.numero 12.* quod procedit etiam in vsufructu , cuius possessio ca-

25 pienda est de manu hæredis, vt per *Ari. Pinell.in l.1. par.2.num.62.vers.si autem.C.de bon.matern.Boer.decis.199.num.9 par.1.pulchre Gratian. decis. 3. in addition.num.7.* Nec nocet præceptum Testatoris de non molestando dictam vsufructuariam sub pœna priuationis, quia hoc intelligitur de molestia iniusta, & fa-

26 cti, non autem Iuris: *Bald.in l.1.n.13. C.de vsufruct. Dec.consi.481.num. 11. Rol.consi.92. num.9. lib.1. pulchre, & late Surd.de alim. tit.9.q.26. num.12.13. 14. 15.24 28.29.vbi alios congerit :* hic autem agitur de Iure, ergo hæc non censetur molestia, & d. Guerrina non potest euitare Iuris pœnas , quòd dictum sit abundanti .

Tertio addi potest, quòd dicta Catharina Guerrina est priuanda d. vsufructu, & non fecit fructus suos, quia non præstitit cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri , & de restituendis rebus finito vsufructu , pro vt tenetur adeo, vt eam Testator nequeat remittere , etiam sub pœna priuationis , &

27 etiam si mandauerit eam non molestari: ad *tex. in l. 1. & l. si tibi, ff. de vsufruct. & in l. 1. vbi* DD. *C. eodem : pulchre Durant.de art.test.tit.8. cautel.1. numero 1.vbi de communi testatur Dec.consi.565. num.2. 3.Rol.d.consi.92.num.9.lib. 1.Ari.Pinell.in d.l.1. p. 2. num.75.76. C. de bon. mater.* vbi dicit etiam vsufru-

28 ctuariam teneri facere inuentarium bonorum, quod
teſtator tollere non poteſt, ſicut nec poteſt remittere
cautionem; *Borgn. de vſufr. mul, relict, num. 141. Ruin.
conſ. 202. num. 2. lib. 2, pulchre Surd. de aliment. tit. 9.
quæſt. 26. num. 11. 12. 13. 14. 16. 24. Caſtil. de vſufr,
cap. 15. num. 1. & num. 17. Gratian. decis. 3. in addit,
num. 5. 6. & diſc, 696. num. 11. 12.*

Et quamuis ſecundum aliquos requiratur petitio ad
hoc, vt vſufructuaria ob non datam cautionem fru-
ctus non faciat ſuos, tamen verior eſt ſententia, quòd
29 illam debeat offerre, etiam proprietario non peten-
te, ſi illa non poſſidet, vel vitioſè poſſidet, vt hic;
*Azor. in l. vxori, vbi Bart. de vſufr. leg. Bald. in l. 1. C.
eod. de communi. Alber. in l. fructus, n. 12. de rei vind.
Soc. conſ. 131. in fin. lib. 1. Sim. de Præt. de interpr. vlt,
vol. dub. 1. interpr. 2. num. 13. poſt med. fol. 501. Ruin.
conſ. 202. num. 6. lib. 2. Ari. Pinell. in d. l. 1. par. 2. num,
77. verſ. nec obſtat, & verſ. limitatur tertio. C. de bon,
matern.* vbi vult hoc producere, maximè quando fru-
ctuarius vitioſè poſſeſſionē adeptus eſt, velut ſi igno-
rante proprietario, vt hic, poſſeſſionem ingreſſus ſit,
& idem dixit *Surd. decis. 57. num. 11. pulchre vid. Gra-
tian. d. decis. 3. in addition. num. 6. 7. 8. 9. 10.* vbi am-
pliat etiam ſi hæres promiſiſſet fructuariam non mo-
leſtare in vſufructu, quia hæc eſt moleſtia, quæ venit
ex natura actus, ideo non cenſetur prohibita: idem
30 *Gratian. diſc. 901. num. 9. 10.* hic autem conſtat de
mora d. Catherinæ in præſtando d. cautionem per
annos ſex, & quod vitioſè ingreſſa eſt tenutam, ergò
non facit fructus ſuos, & perdidit vſufructum. *Gra-
tian. d. diſc. 901. num. 15.*

Et ſi fortè diceret ſe eſſe pauperem, & admittendam eſſe
ad cautionem iuratoriam, reſpondetur, quòd neque
obtulit hanc cautionem, & ſi obtuliſſet, non eſſet ad-
mittenda, tanquam ſuſpecta de dilapidatione, ſed ſi
verè conſtaret de impoſſibilitate, vt ipſa probare de-
31 bet: *Surd. decis. 141. num. 2. Gratian. d. diſc. 901. n. 13.*
tunc bona fuiſſent deponenda apud ſequeſtrum, qui
reſpondeat ei de cōmodo fructuum: ad *tex. in l. poſt-
32 quam, §. Imperator, ff. vt legat. nomine cauſ. Bart. in l.
vſufruct. C. de vſufr. Abb. in cap. fin. de pignor. pulchre
Durant de art. teſt. d. tit. 8. cautel. 1. num. 5. Surd. decis.
141. num. 3. in fin. & num. 12. verſ. vbi tamen, & num.
13. verſ. & quando. Gratian. d. decis. 3. in add. num. 4. &
d. diſcep. 901. num. 13.* verum quia nec obtulit d. cau-
tionem iuratoriam, nec allegauit ſe fideiuſſores non
poſſe inuenire, vt tenebatur *Surd. d. decis. 141. num. 10.
11.* Sed ex ſe inuitis hæredibus vſufructuare cœpit, ideo
à commodo legati cecidit.

Quarto eadem Catherina eſt excludēda à d. legato vſu-
fructus, in quo nullum Ius habet, quia teſtamentum
prædictum nullum penitus, & inualidum, cum teſtes
omnes vno ore dicant ſe non vidiſſe teſtatorem, qui
erat ruri, in domo iacens in lecto infirmus epidimia,
ipſi verò ſtabant extra domum, & ſolam vocem au-
diebant, & licet dicant ſibi notam fuiſſe vocem d. D.
Teſtatoris, cuius videbatur illa, quam audiebant, ni-
hilominus id non ſufficit ad validitatem teſtamenti,
quia quid quid ſit in contractibus, hoc certum eſt,
quòd in teſtamentis, & vltimis voluntatibus neceſſe
eſt, quòd teſtes non ſolum audiant vocem Teſtatoris,
ſed etiam illum videant, & cognoſcant, adeo vt, ſi in-
termedia eſſet inter ipſos, & Teſtatorem cortina, vel
paries, non valeret teſtamētum, quia neceſſe eſt om-
nino, vt teſtes in conſpectu Teſtatoris teſtimonij offi-
33 cio fungantur, ad euitandas fraudes, & falſitates, quę
poſſent interuenire; ſic per *tex. ap. ibi in l. ſi nō ſpe-
ciali, vbi Cyn. Bald. Ang. l. Caſtr. & Alber. & commu-
niter DD. C. de teſtam. Albert. in l. 2. §. idem Labeo, nu-
mero 2, vbi Cum, num. 8. verſ. ſed in teſtis. Bart. num. 4.
verſ. ſed in Teſtatore. Caſtr. num. 3. Imol. num. 7. verſ.
ſed quod dicit, & n. 8. verſ. item etiam, ff. de aqua. plu.
arcen. Imol. in c. præterea, num. 9. verſ. præterquam, vbi
Felyn. num. 4. verſ. idem eſſet de teſt. Io: Crott. de teſtib.
num. 346. Alex, conſ. 99. num. 5. lib. 3. Corn. conſ. 18.
lib. 2. Iaſ. conſ. 97. col. 2. verſ. hinc eſt, lib. 4. pulchre
Alciat, conſ. 60. num, 3. 4. & per totum, & conſ. 94.
num. 1. 2. 3. & per totum, lib. 9.* vbi late adducit ratio-
nes; *vid. Clar. in §. teſtat, q. 59. per totam:* vbi narrat
exemplum de quadam muliere ſagaci, quæ maritum
exanimem è lecto extrahi fecit, & alium pro eo ſup-
poſuit, qui ſimulans ſe eius maritum condidit teſta-
mentum, in quo vxorem fecit hæredem, & omnes
credebant, ipſum eſſe vere eius maritum, & res quaſi
diuino miraculo fuit detecta, & hoc idem late firmat.
34 *Tuſch. litt. T; concluſ. 176. num. 3. Craſſ. in §. teſtamē-
tum, quæſt. 59. num, 3. 4. Menoch. de arbit. Iud. caſ. 475.
num. 23. 24. Ancar. inn. lib. 2, quæſt. 11. num. 4. 5. 6. &
35 ſeqq. late Fulu. Pacian. tract. de probat. lib. 1. cap. 10. nu-
mero 17. 18. verſ. non tamen, vbi teſtatur de veriori,
& magis communi. Farinac. de teſt. q. 69. num. 173. &
num. 185. Caualc. eod. tract. par. 2. num. 78.*

Nec verum eſt, quòd id ceſſet tempore peſtis, quia hæc
ſolemnitas requiritur multo magis eo tempore, vt te-
ſtes videant teſtatorem, quia tunc maxime falſitates
36 fabricantur, cum penes infirmos pauci reperiantur,
& omnes eos vitent, vnde propter imminens pericu-
lum cautius fuit agendum, nec aliquid remittendum
de hac ſolemnitate, quia melius eſt, quòd venientes
ab inteſtato ſuccedant, quàm remittantur ſolemnia,
vnde de facili poſſet falſum committi, ſic in verbis di-
37 xit pulchre *Alciat. d. conſ. 94. num. 4. 5. & d. conſ. 60.
num. 3. 4. 5. 6. 7. lib. 9.* Et hoc comprobauit *Menoch.
de arb. iud. caſ. 475. num. 23. in fin.* vbi ait recte id pro-
cedere etiam in tempore peſtis, & hoc ſentit etiam
*Io: Crott. tract. de teſtib, num. 346. verſ. ex hac limita-
tione,* intelligendo eum, quando non adeſt clauſula
codicillaris, vt hic: *Hector Emil. tract. de teſtib. in ma-
teria teſtis de auditu, num. 59. fol, 314. Hier. Prauidell.
tract. de peſte, tit. de vlt. vol. c. 6. verſ. neceſſe eſt. Farin.
eod. tract. quæſt. 69. num. 185. in fin.* quæ ſententia ve-
ra eſt, & communis, & valde rationabilis, ſi attendā-
tur, & ponderentur rationes, quas ſubtiliter adduxit:
Alciat. d. conſ. 94. num. 9. à quo diſſentire non eſt au-
ſus. *Pacian. d. tract. de probat. lib. 1. cap 10. num. 22. in
fin.* licet dubitare videatur: & propterea *Raph. Fulgoſ.
in l. fin. C. de teſtam.* refert, quòd D. Aquilia vxor Do-
mini Signorelli de Homodeis de Mediolano peſte in-
fecta cum non poſſet teſtari, quia non poterat habe-
re teſtes, fecit ſe portare in viam publicam, vt ibi ha-
bens audientes ſuam vltimam voluntatem, valide te-
ſtaretur. *& Corn. in conſ. 77. num. 7. lib. 4.* quem refert
etiam & ſequitur *Prauidell. d. c. 6. in fin.* inquit quod
quidā teſtator peſtifero morbo grauatus fuit ductus
ad caput ſcalarum, vt corā teſtibus, & Notario poſſet
teſtari, quòd etiam facere poterat d. D. Guido. Ergo.

Et quam-

Et quamuis aliqui opinati sint id non procedere in co-
dicillis, & alijs vltimis voluntatibus, quasi tunc non
sit necesse, quòd testes videant testatorem, quoniam
38 ista decisio non est vera, & altera sententia est com-
munis, & verior propter identitatem rationis præ-
sumptæ falsitatis, quæ habet locum tam in testamen-
tis quàm in codicillis, & alijs vltimis voluntatibus,
quia semper necesse est, vt testes videant, & cognoscāt
testatorem, vt post *Corn. in consl. 18. vol. 2. pulchre in-
quit Alciat. d. cons 94 num. 6. 7. lib. 9.* Dec. *cons. 354.
num. 2. 3. Menoch. d. cas. 475. n. 24. vbi vult id maxime
procedere, si testator sit infirmus. Anch. Iun. lib. 2. d. q.
11. num. 11. vers. sed maius dubium. Pacian. d. cap. 10.
num. 93. Farin. d. q. 69 num.* 186. vbi testatur de com-
muni, veriori, & probabiliori sententia.

Non obstant autem *Alciat in d. cons. 60. lib. 9. & Corn d.
cons. 166. lib. 3.* in contrarium adducti ad probādum,
quòd tempore pestis satis sit, quòd notam habeant
vocem testatoris, licet eum non videant, quia ex præ-
dictis constat contrarium esse verius, & vere Alciat.
39 pro nobis magis sentit, vt videre est apud eum in *d.
cons 94. lib 9.* Corneus autem in *d cons.* 166. nihil no-
cet casui nostro, quia ipse loquitur in testamento con-
dito ad pias causas, & quando concurrunt alia admi-
nicula, velut si adsit vnus testis de auditu, & alius de
visu, vt ipse *Corneus dicit d. cons. 166. numero 3.* & sic
eum intelligere videtur *Pacian. dict. cap. 10. nume-
ro 23.*

Minus obstat *Prævidell. d. c. 7. vers. Quæro.* tum quia est
sibi contrarius, cum in c 6. contrarium apertis verbis
docuerit, tum quia nihil allegat ad firmandam suam
sententiam, nisi Corneum, quem nō obstare vidimus,
quia loquitur in causa pia, & concurrentibus admini-
culis, & denique quia falso nititur fundamento, putat
enim testē dici præsentem, licet non videat, dummo-
do audiat, quoniam id non est verum, quia præsentia
includit visum; *Bald. in d. l. si non specialis, num. 1. in fin.
C. de testam. Tusch. lit. T: concl. 177. num. 2. Surd. cons.
414. num. 75.*

Cum ergo testamentum prædictum sit inualidum, &
nullum, legata etiam in eo relicta pereunt, vt per *tex.
in l. hac cōsultissima, § ex imperfecto, vbi* DD. *C. de te-*
40 *stamentis, & in l. 1 ff. de iniust. nupt. & l. si nemo de reg.
iur. Alciat. cons. 33. num. 14. lib 6.* vbi dicit hoc maxi-
me procedere, quando non adest clausula codicilla-
ris, vt hic, verū in casu nostro etiam si adesset d. clau-
sula; adhuc etiam legata perirent, vt per *Alciat cons.
94. num. 7 lib. 9* vbi dicit, quòd testamentum non va-
let neque in totum, neque in parte, vbi testes nō vide-
runt Testatorem, quæ longe veriora sunt hic, vbi in
testamento d. D. Guidonis non adest clausula Codi-
cillaris, neque alterius vltimæ voluntatis excepto te-
stamento & sic d. Guerrina remanet exclusa.

Et sane in casu nostro id magis sentiēdum videtur, vbi
res non caret suspicione fraudis, & suppositi testato-
ris, quoniam erat facile d. D. Guidoni se exhibere vi-
sibilem alicui fenestræ domus, vt à testibus videri pos-
set, cum experientia compertum sit in hac contagio-
ne præterita, quòd infirmi vix vnquam viribus desti-
tuebantur, ne possent deambulare, immo videban-
tur quietem abhorrere, & propterea verisimile est,
quòd d. D. Guido, si fuisset viuus, se exhibuisset aliquo
modo visibilem, vel saltem opera d. Guerrinæ, & eius
mariti, vel eorum, qui dicebantur: Beccamorti: fecis-
set se asportare in via, vel ad fenestram, vt paulisper
videretur à testibus; vt fecit d. D. Aquilia, de qua *Bo-
rell. etiam in summ. decis. par. 3. tit. 20. n. 191.* sed quia
41 forte d. D. Guido erat mortuus, non curauit d. Guer-
rina de huiusmodi diligentijs ad tegendam fraudem
suppositi testatoris, prout fecit alia mulier sagax, de
qua *Clar. in d. §. testamentum, q. 59. ad fin.*

Nam considerandum est, quòd testes examinati patiun-
tur multos defectus, si quidem vnus erat impubes,
annorum, scilicet tredecim, vt in 2. process. fol. 19.
42 qui non est idoneus testis, maxime in testamento: ad
*tex. in l. hac consultissima, vbi Ias. num. 10. & DD. C.
de testam. Farinac. de test. q. 58. num. 8.*

Deinde multi alij testes dubitant, an ille testator, qui lo-
quebatur, esset verè d. D. Guido, vt videre est ex pri-
mo teste Guerrinæ in secundo process. fol. 2. dum in-
quit: *mi parue, che fosse lui, mà non posso affermarlo, &
fol. 6. fac. 2.* dum alternatiue loquitur dicens: *esso te-
statore, ò quella persona.* Et alius testis *fol. 8. 9. dicit: &
parena, che quella voce non potesse troppo ben parlare:*
& postea: *sentei quella voce, ch'era in quella Camera,*
& alius fol. 19. dicit *non posso affermare, che fosse lui:* &
alius fol 27. idem replicat: & alius fol. 36. *non giura-
rei, che fosse lui:* & alius fol 61. inquit verba magnæ
considerationis, *non voglio con mio giuramento affer-
mare, che fosse lui, & hora mi pare lui, hora di nò.* ex
quibus deducitur quàm ambigui fuerint testes de
persona d. testatoris, & tamen requiritur, quòd taliter
notam habeant vocem loquentis, vt decipi non pos-
sint, alioquin si non sic bene, vt puta, mediocriter no-
tam illam habeant, nihil probant, vt per *Fariu. de test.
quæst. 69. num. 169. 170.*

Ex quibus considerandum est etiam, an testes prædicti
aliquam fidem faciant, quia in multis videntur di-
scordes, nec deponunt super toto tenore testamenti,
& propterea videtur dicendum, quòd non probent
illud ita, vt possit authenticum dici, & legale, quia
quando tractatur de testamento nuncupatiuo confe-
cto siue Not. & in authenticam formam ex testium
depositionibus redigendo, oportet, quòd testes non
solum sint præsentes toti testamento, sed etiam quod
totum illud intellexerint, & sensu perceperint, & ipsi
sint sibi per omnia omnino conformes in tantum,
quòd si in vno eorum depositio deficiat, tota testato-
43 ris dispositio corruat: *Bald. in l. cum antiquitas, nu-
mero 5. vbi Castr. num. 6. Alex. num. 10. Ias. num. 9. &
communiter DD. C. de testam. Corn. cons. 304. numero 2.
versic. tamen his, lib. 1.* vbi dicit, quòd testes debent
deponere de toto tenore testamenti adeo, quòd si qui
testes probant plus, aliqui minus, nullam fidem fa-
ciunt, & hoc idem confirmat *Vasq. de success. creat. p.
1. lib. 3. § 22 lim. 17. num. 92. vers. deinde.* vbi multos
alleg. *Crass. in § test. q. 59. num. 2. Brun. cons. 14. n. 2.
lib. 2. Lud. Bell. cons. 53. num. 14. Surd. cons. 414. n.* 88.
hoc autem erit remissum magnæ prudentiæ Illustriss.
D. D. Iudicum, qui sicut omnia considerant, sic hic
aduertent, an simus in casu, vt id possit annullare di-
spositionem d. testatoris factam ad fauorem d. Guer-
rinæ.

Accedat, quòd d. testator sic disposuit ad fauorem d.
Guerrinæ ad eius interrogationem, & ipsa dictabat
Curato verba legati d. vsusfructus, vt inquit vnus ex

eius teſtibus in 2. proceſſu fol.8 fac. 2.& fol.9. dicēs, *e perche pareua, che q̄lla voce non poteſſe troppo ben parlare, la Catherina ſudetta, quale era ad vna fineſtra diſſe al Prete, che ſcriueſſe, che'l detto Sig. Guido la laſciaua vſufruttuaria de' ſuoi beni, e poſcia ſi voltò verſo la Camera con la faccia dicendo con voce alta: non è vero che mi laſciate vſufruttuaria? all'hora il Prete ancora lui ſoggionſe, e gli domandò s'era vero, e ſentei quella voce, ch'era in quella camera diſſe: de ſi, & il detto Prete lo ſcriſſe*. Idem replicat alius teſtis fol. 28. & alius fol 61. qui teſtes plenè probant contra inducentem, vt vidimus, & ideò talis diſpoſitio redditur multum ſuſpecta de falſitate, licet enim aliàs validum dicatur teſtamentum ad interrogationem factum, tamen hic mixta conſideratione interrogantis, & ægrotantis cōſtituti in periculo mortis vehemens oritur ſuſpicio falſitatis, ſeu deficientis voluntatis, quali quòd ita reſpōderit ad ſuggeſtionem interrogantis, & ad ſubmouēdam moleſtiam propter morbum, quàm quod ita di-
44 ſponere voluerit, vt præſumitur, quando Duo concurrunt. ſcilicet grauis infirmitas, & interrogatio facta à perſona ſuſpecta: pulchre *Menoch. conſ. 45. num. 19. Clar. in §. ſi ſtam. q. 37. n. 6. Tuſch. pract. concl. lit. T: concl. 124. num. 6.* vbi teſtatur de communi, ſic late *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 2. tit 6. num. 9. verſic. & hoc maxime. Borell. in ſumm. deciſ. par. 3. tit. 20. n. 171. 172. 173.* qui alios allegant: & propterea ſtantibus tot ſuſpicionibus non poteſt dici validum fuiſſe d. teſtamentum factum tempore peſtis, vbi nemo teſtium vidit teſtatorem. *Alciat. d. conſ. 94. num. 7. lib. 9.* & ſic excludenda eſt penitus d. Guerrina: & hoc valeat, quantum valere poteſt.

Quinto igitur accedendo ad punctum magis proprium, dicimus d. Guerrinam fuiſſe incapacem & indignam d. legato, & ideò non eſſe legitimam contradictricem ad impediendam manutentionem dictorum heredū, quia fuit adultera, focaria, & probroſa concubina d. D Guidonis, iuncto etiam lenocinio, quia eius maritus conſentiebat huiuſmodi turpitudini: ad *tex. in l. 1. §. lenocinii, verſ. cæterum, ff. ad leg. Iul. de adult.* Et non
45 dubitandum de hac illicita conuerſatione, quia fere omnes teſtes etiam ipſius Guerrinæ videntur aſſerere, quod ipſa eſſet adultera, & concubina d. D. Guidonis, quam domi detinebat, & deponunt de publica voce, & fama, aliqui etiam de oſculis inter ipſos, de actis impudicis, de ſignis amoris, & quòd dormiebant in eodem lecto. pro vt dicunt partim teſtes ipſius Guerrinæ, vt in 2. proceſſu fol 8 9 17. 26. 35. 60. partim teſtes dictorum hæredum, qui clarè deponunt, vt in 1. proceſs. fol. 20. 21. 22. 24. 25. & in 2. proceſs. fol. 72. & ſeqq. vbi teſtes recognouerunt fides ab eis factas, ex quibus ſatis probatur adulterium, & copula, vt per
46 *Farinac. de delict. carn. q. 136. n. 129. 141. 170. 171. 187. & 201.* ita vt ſufficiant teſtes vicini, & domeſtici, vt per *Farin. d. q. 136. num. 38. 45.* adeo, vt proceſſum conſideranti non poſſit remanere dubium, quin hæc ſit veritas iunctis omnibus, quæ tendunt ad hunc finem.

Et propterea huiuſmodi cōuerſatio inter D. Guidonem prædictum, & dictam Guerrinam fuit proprie, & ſtricto modo adulterium, quia ipſa erat nupta dicto Cō-
47 ſtantio: *tex. in l. inter liberas, §. 1. ad l. Iul. de adulter.* quod crimen omnes deteſtantur, & graue, & punibile exiſtimant: *Farin. de delict. carn. q. 141. n. 3. & n. 84. 85. 87.* vbi ſecundum magis communem vult eſſe punibile etiam in meretrice nupta reſpectu ipſius ſaltē, ſi ignoreretur eſſe nuptam: ſed hic notum erat dicto D. Guidoni eſſe maritatam, & nō verſamur in meretrice, ſed in concubina, quam domi detinebat, vt dicunt fere omnes teſtes adeo, vt non ſit dubitandum de huiuſmodi cōmercio probroſo, & carnali, de quo deponunt ipſius Guerrinæ teſtes, quod ſatis eſt, quia teſtis
48 etiam vnicus probat contra inducentem: *Soc. iun. cōſ. 69. n. 11. lib. 1. Ceph. conſ. 82. n. 47. Rim. iun. conſ. 209. num. 28. Burſat. conſ. 20. num. 23. lib. 1. Gabr. de teſtib. concl. 1. ſub num. 14. Farin. eod. tract. q. 62. n. 237. 238.* vbi de communi teſtatur. *Caualc. de teſt. p. 2. num. 135.* & licet aliqui ſint teſtes de auditu alieno, tamē adhuc
49 probant contra inducentem: *Farinac. de teſt. q. 69. num. 57 58. 59. 60.* & maxime cum verſemur in his, quæ ſunt difficilis probationis, vt eſt adulterium: *Farinac. d. tract. q. 69. num 48. 49. 51.* Etenim adulteriū, & copula carnalis probatur coniecturis, & præſumptionibus, etiam per teſtes de credulitate, maxime
50 quando agitur ciuiliter ad priuationem Dotis, aut ſimilium, vt hic *Farinac. de delict. carn. q 136. num. 2. 3. 18. 34.* qui cæteros congerit. Ergo certum eſt dictam Guerrinam fuiſſe concubinā adulterā d. D Guidonis.

Et dato etiam, quòd hic adeſſent aliqui teſtes ſingulares, tamen eorum ſingularitas eſt adminiculatiua, & cum non agatur de probanda aliqua copula præciſa, & indiuiduali, ſed de probando adulterio in genere cum d. D. Guidone, & in non ſtate d. mulieris cum
51 eo, adhuc ſufficiunt teſtes ſingulares: *Alex. conſ. 13. num. 24. lib. 7. Rim. iun. conſ. 7. n. 50. 103. Burſat. conſil. 69. n. 12. Petr. de fideicom. q 12. ſub n. 593. in fin. & n. 601. 612. 613.* vbi de communi. *Maſch de prob. concl. 1063. n. 37. Farin. de teſt. q. 64. n. 223. 225. 229. & de delict. carn. q. 136. n. 29.* pulchre *Caualc. de teſt. par. 4. num. 138 ad fin. Borell. in ſum. deciſ par. 2. tit. 11 n. 66. 67. 71.* vbi cæteros allegat. *Fulu. Pacian. tract. de probat. lib. 1. cap. 14. num. 8. 19. 20.* vbi vide.

Et vere non eſt dubitandum de cōcubinatu, & coitu inter prædictos D. Guidonem, & Guerrinā, tum ex prædictis, quæ deponunt teſtes ſuper actis impudicis inter eos procedentibus, tum ex cōtinua cohabitatione
52 in domo ipſius teſtatoris, quæ ſatis probat concubinatum, maxime ſtante perſonarū diſparitate, ita per *l. in concubinatu, ff. de concubin. Hoſt. in cap. præterea, n. 5. verſ. de adminiculis,* vbi *Io: Andr. n. 4. Anch. n. 3. Butr. n. 9 ad fin. Abb. n. 7 de teſt. Gramm. vot 4. n. 2. 3. Rim. iun conſ. 274. n. 9. Menoch. conſ. 31. n. 22. 25.* pulchre *Maſchar. de probat. concl. 312. num. 26.* vbi, quòd hæc eſt violenta præſumptio, & *concl. 344 n. 2 3. 4. 5. & concl. 810 n. 10. Farin. de delict. carn. q. 136 n. 187.*

Neque hic tractamus de cōcubina iuris ciuilis, quæ multa debet habere requiſita, ſed de concubina focaria, & probroſa, ac pellice, & verſamur inter perſonas ſinter quas non poteſt matrimonium conſiſtere, velut
53 inter clericum, & mulierem, vel inter nuptam, & ſolutum, vt hic, hæc enim pellex, & illicita concubina dicenda eſt per *tex. in l. Maſſurius,* vbi *Alciat. de verbo ſign.* pulchre *Bald. conſilio 267. numero 1. lib. primo. Caccialup. in l. ſi qua illuſtris, numero 73. C. ad Orfician. Io: Lopez de donat. inter vir. & vxor. §. 39. numero 14. verſiculo, & ſecundum iſta. Farinac. de delict. carn.*

carn.quæst. 138.*num.*6. vbi quòd istæ mulieres dicuntur concubinæ focariæ etiam si retineantur domi sub nomine pedisequæ, & licet loquatur in clerico, tamen loquitur per modum exempli, & satis est inter eos interdictum esse matrimonium, vt dicunt ipse, & præcitati DD. & inquit ad rem *Cravet.conf.*229.*num.* 12. *vers.quarto respondeo. Tusch.pract. conclus. littera C: concl.*566.*num.*1.*& concl.*568.*num.* 20.

Et circumscripto etiam adulterio, tamen hodie non licet amplius controuertere, an Concubinatus sit permissus iure ciuili (nam clarum est vetitum esse iure canonico ad *tex.in c.nemo,& c.dicat aliquis* 32. *q.*4.) tum quia de iure nouissimo ciuili prohibitus apparet
54 etiam concubinatus, vt probatur per *tex. in cap.*1. *de filijs ex matr. ad morgan. contract. in vsibus feud. & melius in §.*1.*& per totum in Auth. de Lenon. Abb. in cap.tanta,num.* 12.*q.fil.sint leg. Felyn. in cap. cum sit generale,num.*13.*de for. compet. Cagnol. in d. l. si qua illustris,num.*10.13. *Alex.conf.*59.*num.*3. *in fin.lib.*4. *Paleott.de noth.& spur.cap.*12. *num.*21. *Bursat.conf.* 76.*num.*12.*lib.*1. *Baiard.ad Clar.§.fornicatio, num.*7. *Decian.conf.*5.*num.*94.*lib.*1.*Farin.d.quæst.*138.*n.*31. *vbi de magis communi. Surd.de alim.tit.*1.*quæst.*9.*numero* 15.*& conf.*469.*num.*20.*Menoch.conf.*461.*num.* 20.*Gratian.disc.*31.*num.*3.4.*Cald.de iur. Emph. lib.*2. *quæst.*19 *num.*15. *Tusch.litt.C: concl.*566. *numero* 4. tum quia Serenis. Cæsar Dux Mutinæ pius, & Catholicus sub die 9 Iunij 1598. generaliter prohibuit etiã simplicem concubinatum sub varijs pœnis, & voluit pœnam duplicari contra vxoratos, vt videre est in eius proclamate adeò, vt de hac re non sit amplius
55 dubitandum, maxime in casu nostro vbi d. Guerrina est nupta, in qua ideo cadit proprie adulterium, vt vidimus, vnde non sunt amplius allegandæ leges, quæ permittebant donare, & relinquere concubinæ, quia procedebant, quando iure ciuili tolerabatur concu-
56 binatus, non autem hodierno tempore, quo est prohibitus, vt inquit pulchre *Cravet.conf.* 364. *numero* 3. *vers.tertio respondeo,& num* 8.*vers sed enim.*

Etenim iure magis receptum est, vt concubina illicita, cum qua non potest consistere matrimonium, sit nõ solum indigna, sed etiam incapax quorumcumque relictorum sui Amasij tam inter viuos, quàm per vltimam voluntatem adeo, vt omne datum, seu dispositio pro ea facta sit inualida, & emolumẽtum rema-
57 nere debeat penes hæredes grauatos, & ad quos pertinet hæreditas sic voluerunt: *Cum in l.miles ita*, §. *mulier, num.*2.*vers.in pagano, ff. de milit. test. & melius in l.afflictionis,num.*2.*de donat. Cyn.in l.*2.*num.*3. *C.de condict.ob turp.caus. pulchre videndus Bald. conf.* 367 *num.*2.*lib.*1.*& conf.*457 *num.*1. *vers.sed his, lib.* 5.*Luc.de Pen.in l.si cohartalis, versiculo in secundo,& vers.quod si.C.de cohart.lib.*12.*Ias.conf.*37.*vers. quædam lib.*7.*& in l.milet,num.*18.19.*de re indic. Pereg. de iur.fisc.lib.*2.*tit.*9 *num. videndus etiam Ruin. conf.* 109.*num.*29.30.33.*lib.*3. *Cravet.conf.*229 *num.* 12. *vers.*4.*respondeo,& conf.*368.*num.*3.*& num.*10 *vers. consequens,pulchre Bursat.conf.*205.*num.*21.22.*lib.*2. *Couar.in c.peccatum,p.*2 §.2. *vers nam etiam de reg. iur.in* 6.*Corn.in d.l.hæreditas,col.*2.*C.de his quibus,vt indign.Carp.ad Stat. Mediol.c.*295.*num.*56. *p.*1. *Lancell.Gall.de Stat. verb.maritus,q.*3.*num.*32.44. *in fin. Mantua. in Enchirid.re. Sing.lib.*6.*c.*142. *Surd. consil.* 469.*n.*5.6.*Caccialup.in d.l.si qua illustris,n.* 37. *vers. & ita.C.ad Orfic. Sim.de Præt. de interpr.vlt. vol.lib.* 3.*interpr.*1.*dub.*3.*col.*2.*num.*2.*Marcabrun.conf.*1.*numero* 54 55.56.*Vrsill.ad Afflict.decis.*102.*num.*3.*Io: Lopez.in rep.Rub.de donat.inter vir,& vx.* §.37. *n.* 8. *Gionagn.conf.*47.*n.*6.*lib.*1.*pulchre Gratian. discep.*31. *n.*18.19.20.*Tusch.litt.L:concl.*568. *num.* 12. 17. 20. *& litt.D.concl.*700.*num.*42. *Seraph.decis.*46.*num.*6. *vers in terminis. Farinac.decis.*4. *post conf.crim. lib.* 1. *Io: Bapt. Lup.tract.de illegitim.& natal.rest.com.* 2. §. 2.*n.*3.*vers.item nec ipsis,& n.*14. *vers.sed Ruinus,ibi. similiter.Homobon.de exam.Eccl.p.*2.*tract.*10. *c.*4.*q.*6. *vers.quo vero.* ex quibus apparet hanc esse communissimam DD. sententiam, vt non valeat legatum factum concubinæ illicitæ, cum qua non poterat consistere matrimonium, & ego aliàs habui in facto in casu fortiori cuiusdam fœminæ solutæ, quæ fuerat concubina vxorati, & fuit pronũciatum fuisse incapacem legati ei ab eo facti, vnde quanto magis idem dicendum est in casu nostro, vbi tractatur de adultera:
58 ita *Gratian.disc.*31.*sub n.*18. 19. quæ adeo vera censenda sunt, vt talis mulier neque possit vti iure retentionis per *tex.in l.*1. *§.Sed & si,et §.quibus tacentibus. C.de natur.liber.ad rẽ bene Ruin.d.cõs.*109. *n.*30.*lib.*3.

Nec potest dici d. Guerrina emendata, cum perseuerauerit in d conuersatione illicita vsque ad mortẽ d. testatoris, vt in primo process. fol. 19. & in secundo fol. 8. 17. 26. 35. & tamen ad probandam emẽdationem necesse erat ei ostendere, quòd manifeste per trienniũ
59 abstinuisset à conuersatione eius: *Bald.conf.*354.*n.*5. *in fin.lib.*3. *Marsil.in l.vnic. n.*19. *de rapt. virg. Carp. ad Statut. Mediol.c.*295.*num.*10.*p.*1.*Rip.in l.is cui bonis,num.*43.*de verb.oblig.pulchre Lancell.Gall.d.trac. de Stat.verb.maritus,q.*3.*num.*46.47.*Ceph.conf.*523. *num.*130.*Seraph.decis.*54.*num.*1.4.5. *Gratian.d. discept.*31.*num.*29.30.31.

Cum ergo d Guerrina sit incapax penitus legati: *Bald. d.conf.*267.*n.*2 *Crau.d.conf.*229.*n* 6. *vers.secunda ratio,& n.*12.*vers.quarto.* fiscus nullum ius pretendere potest in d legato, quod debet remanere penes hære-
60 des, vel proximiores agnatos ab intestato venientes, quia habetur pro non scripto, & tantum vltimo loco cæteris deficientibus succedere potest fiscus: ita probatur per *tex. in l.vnic.§.in primo itaque iunc.* §. *tantũ etenim.C.de caduc.toll.* & in terminis nostris *Ruin. d.conf.*109.*n.*30.*vers.nec per fiscum,n.*32.*in fin. & n.* 33.*vers.est etiam,lib.*3. *Cyriac.cõtr.*205.*n.*26.27.*p.*2. vbi alios allegat, pulchre ad rem *Lancell.* *d.q.*2.*n.*24. *Rim.iun.conf.*239.*num.*16.*Menoch.conf.*511.*num.*18. *Farin.q.*102.*n.*110.*& conf.*105.*n.*92.*vers.pro vt,lib.* 2. *Mangil.de imput.quæst.*4. *num.*34. *vers. sunt. late Sanchez moral.lib.*2. *cap.*14.*num.*32. *vers. sed hæreditas.* Vnde d. Guerrina ex defectu Iuris non potest dici legitima contradictrix ad impediendum manutentionem, vel immissionem dd. heredum, & est condemnanda ad restitutionẽ fructuum & omniũ bonorum, quæ occupauit de hereditate d. D. Guidonis.

Non obstat autem in contrarium adducta, & primo validum esse testamentum cõfectum tempore pestis coram quinque testibus, quia hoc recipit multas difficultates, cũ multi graues DD. sentiunt etiam tẽpore
61 pestis necessarios esse septem testes, vt videre est apud *Borell.in Summ.decis.par.*3.*tit.* 20. *numero* 190. 191.

ſed quia hic non eſt caſus noſter, cum noſtro in teſta-
mento adfuerint teſtes ſeptem, aliunde dicimus teſta-
mentum non fuiſſe validum, quia nullus teſtium vidit
Teſtatorem *Alciat. d. conſ. 94. num. 5 9 lib. 9* vbi in fi-
ne concludit, ideo hæredes ab Inteſtato venientes de-
bent obtinere tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio.

Secundo nõ obſtat ſatis eſſe tempore peſtis, ſi teſtes no-
tam habeant teſtatoris vocem, quia id non eſt verum,
vt plene vidimus, & maxime in infirmo, cuius vox fa-
cile poteſt imitari, nec poteſt certa eius cognitio in
62 teſte præſumi, vt per *Alciat. d. conſ. 94. num. 7. in fin.
lib. 9. Menoch. d. caſ. 175. num. 24. in fin. Pacian. d. cap.
10. num. 30. Farinac. de teſt. d. quæſt. 69. numero 188.*
vbi alios allegat, ſed noſter Teſtator dicebatur eſſe
infirmus, quando teſtatus eſt, ergo non valet eius te-
ſtamentum, etiam ſi teſtes dicant ſe notam habere
vocem illius: & ſic corruit omnis eius diſpoſitio etiã
ad fauorem dictæ Guerrinæ facta; vt oſtenſum eſt.

Tertio non obſtat quòd quilibet poſſit de rebus ſuis ad
ſui libitum diſponere, quia id verum eſt, niſi lex reſi-
ſtat, cum nemo poſſit facere, quin leges habeant lo-
cum in ſuo teſtamento: *l. nemo poteſt, ff. de leg. p.* &
lege reluctante voluntas teſtatoris nullius eſt momẽ-
63 ti: *l. ſi quis, ſub conditione, ff. de cond. inſtit. Alba.
conſ. 16. num 6 Cranet. conſ. 977. num.* 13. *Marcabrun.
conſ. 81. num. 63.* hic autem lex reſiſtit, ne poſſit quiſ-
quam relinquere concubinæ focariæ, & illicitæ, ergo
non eſt curandum de volũtate teſtatoris, etiam ſi vta-
tur præceptis, & pœnis: *Surd. de alim. tit. 9. quæſt. 26.
num. 12 13. 15 24.*

Quarto non obſtat, quòd valeat donatio concubinæ etiã
adulteræ ex deciſione Capellæ Tholoſanæ, quia hu-
64 iuſmodi deciſio eſt ſine fundamento, & fuit reproba-
ta: vt per *Seraph. d. deciſ. 26. num. 6. & Gratian. d. de-
ciſ. 31. num. 19* & id verum eſſe ſatis conſtat ex ſupra-
dictis.

Quinto, & vltimo nõ obſtat confeſſio d. Teſtatoris, dum
ſe facit debitorem dictæ Guerrinæ de Duc. 150. &
confitetur eam eſſe dominam auri, de quo in teſta-
mento, quia talis confeſſio vti fraudulenta nihil pro-
bat, etiam ſi iurata eſſet, quia emanata eſt inter per-
65 ſonas ſuſpectas, & prohibitas: ita per *tex. in l. qui te-
ſtamentum, ff. de probat. l. cum quis decedens, §. Titia,
vbi Bart. de leg. 3. & melius in l. ſi forte, de caſtr. pecul.
l. ſi donatione. C. de coll. Rip. in d. l. miles, num. 11. vid.
Dec. conſ. 132. num. 2. Crau. conſ. 368. num. 17. Pereg.
de iur. fiſc. lib. 2. tit. 9. num. 5. 6. & conſ. 6. num. 14. 15.
lib. 3. Chonet. tract. de concubin. verb. qui etiam filios,
num. 31. 32 Gratian. d. cap. 31. num. 27.* Vnde conclu-
do d. Guerrinam eſſe omnino incapacem diſpoſitio-
nis factæ per d. D. Guidonem, quatenus valida eſſet,
& penitus eſſe excludendam à beneficio d. teſtamen-
ti, & dict. DD. Fratres de Corradis hæredes illius ſiue
ex teſtamento, ſiue ab inteſtato debere victoriam ob-
tinere tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio, vt dixit
Alciat. in d. conſ. 94. in fin. lib. 9. pro vt ita iuris eſſe
cenſeo; Salue, &c.

CAPVT CX.

EPITOME.

Exemptio, & immunitas conceſſa a Principe titulo oneroſo, vel realis, tranſit etiam ad ſingularem ſucceſſorem, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio conceſſa pro ſe, & ſucceſſoribus intelligitur de vniuerſalibus.*
2 *Exemptus debet manuteneri in quaſi poſſeſſione exemptionis.*
3 *Immunitas tranſit ad ſingularem ſucceſſorem in beneficio Principis.*
4 *Immunis res vendita à Principe tranſit cum exemptione.*
5 *Immunitas realis tranſit ad quemcumque ſucceſſorem.*
6 *Exemptio reſpectu certæ rei quomodo tranſeat.*
7 *Principis bona ſunt exempta à quocumque onere.*
8 *Exemptio realis dicitur conceſſa rei determinatæ, & tranſit ad omnes.*
9 *Exemptio ex titulo oneroſo tranſit ad quemcumque.*
10 *Exemptiones interpretantur ab obſeruantia.*
11 *Obſeruantia quando debeat eſſe præſcripta.*
12 *Immunitas quanto tempore præſcribatur.*
13 *Principi quando noceat ſcientia eius Officialium.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

DE Anno 1502. ex mandato ſuæ Celſitudinis Illuſtriſſimi DD Factores Sereniſſimi Herculis Ducis Ferrariæ vẽdiderũt Borſio Marcheſio vnam poſſeſſionem ſitam in territorio Carpi in villa S. Marini intra ſuos cõfines, eamque, & res venditas ex reſcripto d. Principis dederunt eidem cum exemptione & immunitate, quàm terræ prædictæ haberent, & habuiſſent, ſi ſuæ Celſitudinis fuiſſent, & hoc pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus. Verum in progreſſu temporis dicta poſſeſſio fuit vendita diuerſis perſonis, & denique DD. Gauardis, qui longo tempore poſſederũt dictam poſſeſſionem cum exemptione prædicta: Nunc autem deducitur in controuerſiam, an dicta immunitas potuerit tranſire ad dictos DD. Gauardos tanquam ſingulares ſucceſſores, qui titulo Emphyteuſis acquiſiuerunt d. poſſeſſionem cum exemptione: Quæritur quid Iuris.

Et ſane dubium prima facie inducebat, quòd cum prædicta exemptio fuerit conceſſa d. Borſio pro ſe, &
hæredibus, ac ſucceſſoribus hoc intelligendum videatur de ſucceſſoribus vniuerſalibus, non autem ſingularibus, quia non fuit adiecta dictio: pro quibuſcum-
1 que: ſic enim reſoluere videntur: *Iaſ. conſ. 89. lib. 3. Bertaz. tract. de clauſ. clauſ. 21. gl. 4. num. 4.*

His tamen non obſtantibus cenſeo vere Perill. D. Franc. Gauardum modernum Poſſeſſorem d. Prædij eſſe manutenendum in quaſi poſſeſſione pacifica dictæ exemptionis, & immunitatis prædictæ in qua vſque

adhuc

adhuc ipse, & sui antecessores fuerunt, datur etenim
manutentio pro conseruanda libertate, & exemptio-
2 ne etiam ex sola assistentia iuris, & multo magis con-
currēte vere quasi Possessione sic *Grat. disc. 898. n. 18.
Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. gl. 3. p. 10. num. 42.
tom. poster. Lud. Postius in tract. de manuten. obseruat.
10. num. 2. 23.* & sic non debet impediri effectus im-
munitatis, donec disputatur, an transeat ad singula-
rem successorem, quia hæc respiciunt petitorium.

Nec obstat, quòd huiusmodi immunitas non transeat ad
singulares successores, stantibus verbis: Pro hæredi-
bus, & successoribus: quia respondetur, quòd id forte
procedit in priuilegijs, sed quando versamur in bene-
ficio Principis, qui per contractum concessit talem
immunitatem, vtique tunc comprehenditur etiam
3 singularis successor, quia beneficium Principis debet
late intelligi: sic *Alex. cons. 193. num. 1. 2. lib. 2. pul-
chre Alciat. cons. 13. num. 18. 19 lib. 5. Sylua. cons. 98.
num. 14. Bertaz. claus. 21. gl. 25. num. 2. vers. nisi ver-
samur,* vbi in pract: hanc opinionem admittit, quan-
do versamur in beneficio Principis, & pulchre firmat
hoc *Cyriac. contr. 141. num. 57. 58. lib. 1.* vbi in termi-
nis similis venditionis dicit, quòd quando immunitas
4 fuit concessa pro re alias immuni, vti quæ erat Princi-
pis, & nemini fuit præiudicatum, nisi ipsi Principi, di-
citur beneficium, non Priuilegium, & ob id patitur
extensionem, & latissimam interpretationem.

Deinde respondeo, quòd adducta in contrarium proce-
dunt in exemptione personali, quæ stantibus prædi-
ctis non transit ad singularem successorem, secus est
in immunitate reali, quando concessio illius facta est
determinate respectu rei certæ, hæc enim transit in
5 quemcumque successorem etiam singularem, & quē
res ipsa deuenit cum sua exemptione: *ad tex. in l. via,
la. 2. §. quæcumque, ff. de seruit. rust. præd. & in l. si aque-
ductus, cum l. seq. ff. de contrah. empt. l. testatrix. §. 1 ff.
si seru. vend. Bart. in l. licitatio, §. mercatores, ff. de pu-
blican. Alex. cons. 193. n. 3. lib. 2. Ias. cons. 89. in princ.
vers. quarto, & col. pen. vers. non obstat lib. 3.* vbi licet
teneat contra Alexandrum quando indeterminate
facta est concessio, tamen nobiscum sentit, quando
6 determinatur respectu certæ rei, vt hic: & sic concor-
dat *Bertaz. d. claus. 21. gl. 25. num. 3. in fin. Bursat. cons.
452. num. 15. Rim. iun. cons. 500. num. 47. Tusch. pract.
concl. littera F. concl. 558. n. 12. 13.* vbi id firmat etiam
si non sit specificata exemptio: *Menoch. cons. 136.
num. 18. Bertaz. cons. ciuil. 42. num. 48. Surd. cons. 525.
num. 26. late Cyriac. d. controuers. 141. num. 26. lib. 1.*
vbi multos allegat, & propterea ista bona semper
erunt immunia, ad quemcumque transeant, & cum
Princeps ea vendiderit cum immunitate, qua ipse ea
tenebat, dicitur concessisse illa etiam cum immunita-
te Gabellarum: *Cyriac. d. contr. 141. num. 72.* vbi alios
congerit.

Non est autem dubitandum, quin hæc immunitas, de
qua in præsenti casu quærimus, fuerit, & sit realis, &
rei cohæreat, cum dicatur in Instrumento venditio-
nis, quod vendidit Possessionem, & res cum eadem
exemptione, quam ipse Princeps habebat, certum est
enim bona Principis esse per se immunia ab omnibus
7 oneribus: *ad tex. in l. priuatæ, & l. pen. C. de excusat.
muner. lib. 10. & l. fin. C. de priuileg. dom. Aug. lib. 11.
Ceph. cons. 58. num. 29. 51. Bertaz. d. cons. ciu. 42. n. 2.
Bursat. cons. 258. ante, num. 20.* vbi dixit bona Princi-
pis esse immunia apud eum immunitate reali, & eum
sequitur *Cyriac. d. contr. 141. num. 68. 69.* & sic cum
prædium prædictum proueniens à bonis Principis sit
ex sua natura immune, & immunitas in venditione
eius concessa sit ipsi rei data, censenda est omnino
realis, vt late per *Cyriac. d. contr. 141. num. 20.*

Et tanto minus de hoc potest dubitari, quia huiusmodi
immunitas in casu nostro fuit concessa dictæ Posses-
sioni specificæ, & Nominatim, & sic data est respe-
8 ctu rei determinatæ, quo casu absque dubio exemptio
censetur realis, & transit ad quemcumque etiam si nō
sit dictum, quia hoc est de sui natura: *Tusch. d. conclus.
558 num. 13. lib. 2. Ias. d. cons. 89 ad fin. vers. non obstat
lib. 3. Bertaz. d. claus. 21. gl. 7 num. 14. vers. sed quando
Bertaz. d. cons. 42. num. 47. Bursat. d. cons. 138 num. 26.
Decian. cons. 5. num. 31. lib. 4. Menoch. cons. 276. n. 16.
& cons. 905. num. 2. 3.*

Denique vere dicta immunitas dicitur realis, & transito-
ria ad quoscumque, quia fuit concessa titulo venditio-
9 nis onerosæ, & pacto per contractum stipulato: *Ias. in
l. si sic stipulatus num. 13. 17. de verb. oblig. Menoch. lib. 3.
præs. 103. n. 22. Bursat. cons. 16. num. 44. & cons. 258.
num. 14. 17 Bertaz. cons. 42. n. 44. Cyriac. d. contr. 141.
num. 21.* adeo vt non possit negari, quin hæc immuni-
tas sit realis, & transitoria ad quemcumque successo-
rem, etiam singularem, quia id est de natura rei.

Vnde iuremerito hucusque pro tali est habita, vt in litte-
ris factoralibus, in quibus præcipitur Gabellarijs Car-
pi, vt dictam Possessionem tractent tamquam exem-
ptam, & immunem, & patiantur frui sua immunita-
te, & propterea nil vlterius est quærendum, quia in
exemptionibus optima est interpretatio, quæ ex ob-
10 seruantia deducitur vt late per *Cyriac. d. contr. 141. n.
58.* vbi alios allegat, & in tali consuetudine, & obser-
uantia non requiritur præscriptio, quia non est con-
suetudo iuris, quæ faciat Ius, sed est quædam consue-
11 tudo facti, vt inquit *Dec. cons. 48. num. 1. versic. & in
tali.*

Et quamuis etiam requireretur præscriptio, ea optime
probatur ex cursu 30. & 40. ann. & vltra, quo tempo-
re semper à Gabellarijs d. Prædium fuit habitum pro
immuni & hoc fuit admissum ab Illustrissimis D. D.
Factoribus Ducalibus, tanto enim tempore præscri-
12 bitur immunitas contra Principem, & eius fiscum: *ad
tex. in c. cum personæ, de priuileg. in 6. Bart. in d. l. lici-
tatio §. earum de publican. Corn. cons. 268. num. 19. lib.
4. Curt. iun. cons. 61. col. 2. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 8.
num. 28. 29.* vbi etiam in fin. dicit, quòd sufficit in hoc
scientia Officialium Principis, ad quos illius rei cura
13 pertinet, quod etiam dixit *Surd. cons. 335 num. 55.* Ex
quibus satis liquet dictum Prædium esse immune ab
omnibus oneribus, & Gabellis, quia cum tali immu-
nitate Princeps illud vendidit: *Cyriac. d. contr. 141.
num. 68 70. 72.* cum igitur res videatur satis clara,
amplius non insisto, & ita iuris esse censeo. Saluo,
&c.

CAPVT

CAPVT CXI.

EPITOME.

Legitimatus per ſubſequens matrimonium non excludit ſubſtitutum ſub illa conditione, ſi grauatus deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo, & vero matrimonio natis.

SVMMARIVM.

1 *Coniecturæ ceſſant in claris.*
2 *Filiatio, & legitimitas probatur per tractatum.*
3 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium excludit ſubſtitutum, & quando.*
4 *Liberorum defectus præſumitur, vt quis ſine filijs mortuus credatur.*
5 *Conditio ſi ſine filijs, à quo verificanda.*
6 *Legitimum ſe dicens probare debet.*
7 *Legitimitatis defectus ante omnia eſt diſcutiendus.*
8 *Subſtitutus excludit legitimatum per ſubſequens matrimonium, & quando.*
9 *Conditio; ſi quis deceſſerit ſine filijs de vero, & legitimo matrimonio de quibus intelligatur.*
10 *Nobilitas teſtatoris denotat, per quos nam ſubſtitutus excludatur.*
11 *Subſtitutio vna declarat aliam.*
12 *Legitimati per ſubſequens matrimonium æquiparantur legitime natis.*
13 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*
14 *Filiatio quando debeat plene probari.*
15 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium an dicatur natus de vero matrimonio.*
16 *Filius imputat in detractiones, quod ſoluendum eſt ex cauſa eius delicti.*
17 *Legitima poteſt onerari cum conſenſu filij.*
18 *Fructus quando in Trebellianitam imputentur.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

DVm inter viuos ageret Illuſtriſſimus D. Marchio Hercules Coccapanus Nobilis Mutinen. ſuum condidit teſtamentum, in quo exhæredato D. Com. Franciſco eius filio, hæredibus autem inſtitutis ceteris eius filijs ſcilicet Illuſtriſſimis D D. Com. Guidone, Paolo, & Sigiſmundo eos fideicommiſſo reciproco granauit his verbis.

E ſe vno, ò più di detti miei figliuoli, è nipoti inſtituiti mancaſſe, ò mancaſſero ſenza figli maſchi legitimi, e naturali, & nati di vero, e legitimo matrimonio à quello, ò quelli tali ſoſtituiſco gl altri miei figli, e nipoti all hora viuenti, è gli figli di quello, ò quelli che prima foſſero morti in ſtirpe, e non in capi volgarmẽte, pupillarmente, è per fideicommiſſo.

Verum circa exhæredationem d. D. Co: Franc. teſtator mutata ſententia, eum in codicillis fecit capacem ſuæ hæreditatis ijſdem tamen conditionibus, & modis, quibus alios eius filios vocauerat, & poſtea diem clauſit extremum.

Mox d. D. Co: Franciſcus adita cum alijs, & acceptata hæreditate paterna deceſſit è viuis relicto poſt ſe hærede D. Co: Leonardo, quem dixit eſſe eius filium legitimum, & naturalem, eo quòd licet natus ſit ſinè figura Matrimonij, tamen dicunt fuiſſe legitimatum per ſubſequens matrimonium, & ideo ipſe prætendit euanuiſſe conditionem fideicommiſſi.

At Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marchio Paulus Coccapanus Epiſcopus Regij, & Princeps, & Illuſtriſſimus D. Co: Sigiſmundus eius Frater ob mortem d. D. Co: Franc. eorum Fratris prætendunt veniſſe caſum fideicommiſſi paterni vocando ad hæreditatẽ Fratres ſuperſtites eius, quem decedere contingat abſque filijs maſculis legitimis, & naturalibus, & natis de vero ac legitimo matrimonio, qualis non poteſt dici d. D. Co: Leonardus, ex quibus putant nullum extare dubium, quin purificatum ſit fideicommiſſũ, quia in verbis nulla eſt ambiguitas, & ideo non eſt lo-
1 cus coniecturis: *l. Ille, aut ille, §. cum in verb. ff. de leg. tertio l. Continuus, §. cum ita de verb. oblig. l. Tres partes ad l. falcid.*

Nihilominus, quia auditur ex aduerſo haberi pro certo euanuiſſe fideicommiſſum ob exiſtentiam d. D. Com. Leonardi, & quod ſatis probatur eſſe d. D. Com. Frãciſci filius, & legitimus ex nominatione Patris facta in teſtamento, cum etiam hæredem inſtituendo, quo-
2 niam huiuſmodi tractatus ſolet probare filiatione, & legitimitate: *Peregr. conſ. 6. num. 21. lib. 3. Caualcr. deciſ. 46. num. 3. Ideo videndum eſt an excludat ſubſtitutos.*

Et ſane licet non ſit legitime natus, tamen cum fuerit legitimatus per ſubſequẽs matrimonium videtur, quòd excludat ſubſtitutum etiam cum illa conditione, ſi
3 hæres deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis, quia per exiſtentiam ſic legitimati, talis cõditio defecta dicitur, vt per add. *ad Alex. conſ. 5. lib. 7. Tenſ. conſ. 13. num. 23. 40. lib. 2. Burſat. conſ. 18. num. 16. lib. 1. & de veriori teſtatur Michel Graſſ. in §. fideicommiſſ. in quaſt. 38. num. 7. in fine Zanch. in l. hæredes mei §. cum ita p. 7. num. 49. ff. ad Trebell. Sforz. add. tract. de con pend. 17. art. 6. r. 7. Caualc. deciſ. 106. n. 5. p. 3. Decian. conſ. 5. lib. 1. Ant. Gabr. com. concl. tit. de legitim. conc. 1. r. 33. & de magis communi teſtatur Ciorogn. conſ. 59. num. 66. lib. 1.*

Verumtamen in iſto caſu ego puto euidenter eueniſſe caſum fideicommiſſi, & purificatam eſſe conditionẽ fideicommittentis, quia vere d. D. Co: Franciſcus deceſſit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis, in quo animaduertendum eſt ſubſtitutum releuari ab onere probandi, quia qui dicit aliquem deceſſiſſe ſine liberis habet intentionem fundatam in iure cõi, quoniã grauatum eſſe mortuum
4 ſine filijs de neceſſitate concordat cum qualitate ſtatus hominis à principio, & qui contrarium dicit debet probare ſic per *tex. in l. ex facto §. ſi quis autem in fine vbi Rip. n. 9. ff. ad Trebell. Barth. in l. Qui duos, §. cum in bello verſ. Item dicere vbi pulche Socin. & in l. Quod de pariter, n. 1. verſ. aut tale, ff. de reb. dub. & in l. ſi prius de nou. op. nunc. Alex. in l. 15. poteſt col. 7. ff. de aquir. hæred. & in conſ. 20. num. 12. lib. 1. Iaſ. in l. fin. §. licentia, C. de Iur. de lib. Bello. conſ. 19. num. 3. per bille Capic. deciſ. 159. num. 10. in fin. & num. 11. 12. vbi, quod non eſt retetendum in indicando à tantorum virorum*

opinione,

5 opinione, & quod ita seruatur in practica *Farinac. decis. 436. num. 3. p. 1. pulchre Maschar. de probat. concl. 786. num. 2. 3. & num. 6. vers. verior, ubi testatur de magis communi tam in agendo, quàm in excipiendo late Surd. cons. 92. num. 16. lib. 1. vbi multos allegans testatur de magis communi Manent. d. decis. 138. n. 30.*

Nec satis est ad excludendum substitutum probare filiationem, quia oportet etiam docere de legitimitate nati, per quem dicitur conditio deficere, & propterea d.

6 D. Co: Leonardus debet probare se esse legitimum, & talem, qualem requirit testator *sic post Abb. in c. peruenit num. 4. vbi Butr. n. 5. qui fily sint legitimi Butr. in cap. lator, & in cap. causam eod. Bart. in l. is potest, de acquir. hæred. pulchre Ruin. cons. 52. num. 3. 4. lib. 5. Dec. cons. 471. num. 2. Natt. cons. 421. num. 1. 2. vbi vult hoc procedere tam in agendo, quàm in excipiendo, & cons. 473. num. 31. 32. Bursat. cons. 88. num. 5. l b. 1. Petra de fideicommissis quæst. 11. num. 223. & n. 475. vbi vult, quod siue filius agat siue conueniatur semper ab eo probandam esse legitimitatem, idem Masch. sentit d. concl. 386. num. 7. 8. Ital. Pacif. de Sal. Interd. inspect. 1. c. 5. num. 96. Rolan. cons. 100. num. 22. lib. 2. latissime Manent. d. decis. 138. num. 17. 27. 28. 29. 30. 31. vbi plures alios allegat, & dicit hæc in tantum esse vera, vt iste non nisi intentare beneficium l. final. C. de edict. D. Adr. toll. nisi incontinenti doceat de legitimatione*, etenim defectus legitimitatis est ante omnia discutiendus *Grat. cons. 140. num. 30. lib. 1. Paris. cons. 11. num. 10. lib. 2. Ruin. cons. 28. num. 11. lib. 1. Gozzadin. cons. 21. n. 28.* quoniam legitimatio personarum in primus est fa-

7 cienda in omni Iudicio etiam summarijssimo: *Masch. d. concl. 786. num 8. Gratian. discep 486. num. 6. 7. Lud. Post. de mandato de manutentione obser. 87. num. 3. & Rota apud eum decis. 297. num. 13.*

Verũ enim vero demus satis de prædictis constare, vt placide deueniamus ad punctum, adhuc certum est euenisse casum fideicommissi, quia quando in substitutione dictum est, vt hic; si grauatus decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis, tunc substitutus excludit legitimatum per subsequens matrimonium, quia vere attento principio natiuitatis, ei non conueniunt verba Testatoris, & sic

8 pro substituto tenent: *Butr. in c. per venerabi & col. 19. & in cap. Tanta, qui fily sint legitimi, pulchre videndus Bald. cons. 367. num. 1. vers. in contrarium, lib. 5. late Alex. cons. 5. num. 3. & seqq. lib. 7. vbi adducit multas rationes, Ruin. cons. 92. n. 14. lib. 3. qui dicit neminem in hoc discrepare Dec. cons. 155. in fin. late, & pulchre Bero. cons. 167. num. 2. & per totum lib. 2. Soc. iun. cons. 63. num. 18. lib. 3. Cephal. cons. 276. num. 29. lib. 2. late Rol. cons. 100. num. 19. & per totum lib. 2. vbi plures adducit rationes Tusch. in littera L. concl. 238. num. 39. 41. vbi de magis communi Menoch. cons. 227. num. 70. lib. 3. & cons. 776. in principio lib. 8. vbi testatur communem opinionem, & ab ea in iudicando non esse recedendum idem videndus Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 81. num. 23. 24. vbi multos DD. allegat, & concludit in iudicando, & consulendo non esse recedendum ab ista recepta opinione. Bursat. cons. 390. num. 50. lib. 4. late etiam Pereg. de fideicom. art. 24. num. 46. vbi dicit ita fuisse indicatum, sic etiam tenet fuse Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit 12. num 20. 21. Crauet. cons. 675. num. 3. in fin. lib. 4.* vbi inquit neminem ab hac opinione dissentire: *Surd. cons. 213. num. 18. & cons. 456. num 9. lib. 4. vbi multos allegat. Intrigl. de substit. cent. 3. quæst. 66. num. 26. 27. 28. 29. vbi infinitos congerit, ex quibus apparet hanc esse communissimam sententiã, & ita indicasse senatum Pedamontanum testatur Thesaur. decis. 196. num. 4. vbi per totam sic tenet, & latissime comprobat Fusar. de substit. q. 400. num. 39. & seqq. & num. 43. dicens. ab hac opinione magis recepta non esse recedendum, & ita indicauit senatus Mãtuanus, vt apud Surd. Decis. 319. num. 5. Cald. de iure emph. p. 4. q. 21. num. 49. qui alios allegat. Cyriac. contr. 21. num. 11. 12. lib. 1. & pro hac sententia stat etiam Marth de success. legal. par. 1. q. 18. art. 8. num. 8.* vbi inquit, quòd licet ali as fuerit in voto contrario, tamen ceteri eius collegæ votum eius non fuerunt secuti, & testatur in ceteris tribunalibus pro substituto contra legitimatũ per subsequens matrimonium fuisse in suo casu iudicatum, & ideo concludit dicens: ab hac via plana in iudicando ne discedas. Ex quibus apparet hanc etiam communem, & magis communem DD. sententiã & in praxi receptam contra *Io: Baptistam Lup. tract. de illegit. & de natal. rest. com. 4. § 3. num. 15. 16. 17.* qui loquitur contra communem.

Sin placeret, & magis altera opinio minùs cõmunis, tamen in casu nostro dicendum esset venisse casum fideicommissi, quia Testator fideicommittens locutus est verbis magis prægnantibus ad fauorem substitutorum, cum non solum apposuerit conditionẽ de filijs natis de legitimo matrimonio, sed etiam de vero, nam licet legitimatus per subsequens matrimonium

9 fit vere legitimus, & dicatur etiam legitime natus, secundum leges, non tamen dicitur natus de vero matrimonio sed ficto vigore retrotraitionis, & sic non excludit substitutum, sic probat *tex. in c. Tanta, ibi legitimi habentur, vbi DD. Qui fily sint legitimi ita pulchre Bero. d. cons. 167. n. 2. lib. 2. Rol. d. cons. 100. n. 37. lib. 2. Peregr. d. art. 24. n. 46. in fin. Mantic. d. lib. 11. tit. 12. num. 20. vers. superest. Thesaur. d. decis. 196. n. 4. Rustic. de cond. & demonst. lib. 2. c. 16. num. 184. Fusar. d. q. 409. num. 55. pulchre Merlin. tract. de legitim. lib. 1. tit. 2. q. 7. num. 12.* vbi sic declarat, & distinguit, & nobiscum sentit vbi positi sint in conditione nati de vero matrimonio.

Et hoc sane conuenit etiam Nobilitati D. Testatoris, qui cum esset Nobilis, & Illustris videtur voluisse suam hæreditatem deuolui ad eos, qui non sint illegitime nati, attenditur enim Nobilitas Testatoris ad cogno-

10 scendum, per quos nam filios substitutus excludatur ad *tex. in l. ex facto § si quis rogatus ff. ad Trebell. Rustic. de fil. in conditione positis lib. 1. p. 2. c. 2. num. 33. Menoch. cons. 173. num. 74. Bursat. cons. 390. num. 51. lib. 4.* Et propterea cum substituti sint filij Testatoris vere, & legitime nati ex verbis huiusmodi substitutionis præsumitur prætulisse propriam sobolem immaculate natam sic legitimato: *Ruin. in l. Gallus § si eius num. 92. ff. de lib. & posthum.* quod etiam comprehẽditur ex dispositis in testamento eiusdem vbi filios d. D. Co: Francisci non aliter voluit admitti, nisi nati essent ex eius vxore paris, vel honestæ cõditionis, à quo

11 declarantur dispositam codicillis, quia vna substitutio declarat aliam, & per institutionẽ declaratur substitutio: *Petr. de fid. q. 6. num. 34.*

Neque ex prædictis detrahitur quidquam matrimonio, propter

propter quod legitimati equiparātur legitime natis vt
12 in l. 1. Lantaqui plu ſint legitimi,quia hæc differentia non prouenit à Iure,ſed ab hominis diſpoſitione, qui potuit etiam diuerſimode vocare ipſos legitime natos, velut quando inſtituitur primogenitus, vel ſubſtituitur, & ceteri excluduntur, vnde multo magis potuit Teſtator ſuis verbis præferre ſubſtitutum legitimato per ſubſequens matrimonium, quia mitius agitur cū
13 lege,quàm cum homine, vt in his terminis conſiderant Vl.d conſ. 100.num.43.45 lib.4.Pereg.d.art.24. num.41.42. Mantic. d.lib. 11.tit.12.num. 20. in fin. & num.21.

Non obſtat ex aduerſo deducta,& primo ſatis probatam fuiſſe filiationem d. D.Co: Leonardi ex nominatione & tractatu patris, nam hoc credo ſatis eſſe ſublatum & denuo reſpondetur id forte procedere ſi ageremus de hæreditate eius Patris, ſed quia agimus de bonis aliunde prouentis,ſcilicet ab Auo,dicimus filiationem
14 non ſatis probari ex quaſi poſſeſſione, & tractatu,ſed requiri plenam probationem: Burſat.conſ 88.num.5. lib.1. quoniam ex nominatione, & tractatu probatur forte filiatio ſolum contra tractantes, non autem cōtra eos,qui non conſenſerunt,neque ſic tractauerunt, quia eſt res inter alios acta,ſic late diſtinguit Gratian. diſcept.562 num 78 79.80 qui videatur.

Non obſtat legitimatio per ſubſequens matrimonium ex iam dictis, quia cum d. D. Co: Leonardus ſit natus ante matrimonium, non poteſt dici natus de vero,& legitimo matrimonio,ſed ficto Theſaur. d.deciſ.
15 196 num.3.4.cum alijs ſupra congeſtis, & propterea concludo d. D. Com: Leonardum eſſe excluſum à ſubſtituris,& euenisſe caſum fideicommiſſi.

Circa vero detractiones faciēdas à d.fideicommiſſo animaduertendum eſt,quòd in legitima debent imputari ea quæ iuſſit teſtator ſub capite 38.& præcipue imputari debent Margaritæ,quas Illuſtriſſima D.Comitiſſa Laumia mater communis reliquit ſecundo genitis Illuſtriſſimi D.Marchionis Guidi,vt in teſtamento eiuſdem ſeu potius illa poſſeſſio, quam pro prædictis tradendam eſſe mandauit Teſtator noſter, eo quòd prędictus D.Co:Franciſcus violenter tulit dd.Margaritas Illuſtriſſimæ D. Violantæ eius Nurui redeundo à Venetijs,quæ erant valoris Ducatonorum 4538. & vt in codicillis prædictis ſub capite 20.Nam cum hæc obligatio deſcendat ex delicto d. D. Co: Franc.Pater non erat obligatus ad quidquam, & ideo ipſo mor-
16 tuo filius de ſuo,& de ſua parte tenebatur ſatisfacere, & propterea id totum debet imputari in eius detractiones,vt per Bartol.in l ſaccus ff de pecul.leg.Mangil. tract.imput.d.tract.q.40.num. 19.20 21. Merlin.trac. de legitim lib.2.tit.2.q.25. num. 11. Nec potuit d. D. Com: impugnare diſpoſitionem paternam, quam ſeruare promiſit per ſolemne Inſtrumentum iuxta mentem Patris ſub capite 40.cum etiam legitima filij
17 poſſit onerari cum conſenſu filij Mangil.d.trac.q.48. num.19. licet hic non poſſit dici onerata legitima,ſed quod fiat ſolutio debiti ſpectantis ad d. D. Co: Franciſcum.

Deinde animaduertendum eſt, quòd ſi deducenda ſit Trebellianica in ea debent imputari fructus percepti à d D. Co:Franciſco à Die mortis fideicommittentis, quia ſic mandat Teſtator in d. ſuo Teſtamento ſub cap. 38. quod cum fuerit approbatum, vt dixi, non
18 poteſt talis diſpoſitio impugnari etiam ſi ſit filius primi gradus, quia ſequutus eſt patris Iudicium: ita Mangil.d. tract.q.116. num.46.47. & ita Iuris eſſe cenſeo,ſaluo, &c. Verumtamen hæc controuerſia nō fuit deciſa, ſed accordio ſopita, in quo emicuit benignitas, & humanitas prædicti Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Epiſcopi, qui erga dictum D. Co: Leonardum voluit ſe exhibere beneuolum,& beneficium acceptando non ſolum diſpoſitionem eius patris habita illius ſcientia, ſed etiam ipſum pupillum ſub eius regimine, & protectione, & declarando eum eſſe natum de vero, & legitimo matrimonio ad tollendos ſcrupulos, quod licet deſeruiat ad oſtendendam humanitatem dicti Prælati,non tamen efficit, quin opinio prædicta à nobis defenſata ſit communis, & probabilis,à qua in iudicando,& conſulendo ſi Iudex nō recederet,non male faceret.

CAPVT CXII.

EPITOME.

Executio iudicati non poteſt fieri in bobus aratoriis, & Inſtrumentis ruſticalibus, ſicut neque in libris Scholarium, & quandoid verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Statuta laicorum non ſeruantur in foro Eccleſiaſtico.*
2 *Boues,& Inſtrumenta aratoria,& ruſticalia non poſſunt capi in pignus.*
3 *Executione facta in bobus aratorijs fieri debet illarum reſtitutio.*
4 *Agricultura non debet deſtitui, & melius eſt, quod creditum perdatur.*
5 *Leges ciuiles non contraria ſacris canonibus ſeruantur etiam in foro Eccleſiæ,*
6 *Aratoriæ res non ſubijciuntur executioni etiam in debito priuilegiato.*
7 *Publicæ vtilitatis cauſa multa recipiuntur contra ſtrictam rationem.*
8 *Boues aratorij non poſſunt capi in pignus etiam ex conuentione partium.*
9 *Beſtiæ aratoriæ,etiam ſi offerantur in executione, non poſſunt capi in pignus.*
10 *Executio non eſt facienda etiam in Italia in rebus ruſticalibus.*
11 *Executoribus boues aratorios in pignus capientibus licet reſiſtere,& eos recuperare.*
12 *Executio fit etiam in bobus aratorijs de conſuetudine, & an ſit verum.*
13 *Inſtrumenta ruſticalia capta in pignus debent reſtitui ſine damnis.*
14 *Conſuetudo, vt boues aratorij capiantur in pignus, eſt ſeruanda.*
15 *Conſuetudo peſſima,quæ nocet agriculturę.*
16 *Ruſticalia Inſtrumenta, quæ non ſunt domini fundi, an poſſint capi in pignus.*

17 Boues

17 *Boues aratorij certis anni temporibus possunt capi in pignus.*
18 *Cessante ratione legis cessat lex.*
19 *Rusticalia possunt capi in pignus, dummodo referuentur etiam ad agrorum culturam.*
20 *Rusticus gaudet priuilegijs agriculturæ, si ei vacat in actu, & non aliter.*
21 *Boues aratorij non deseruientes agriculturæ possunt capi in pignus.*
22 *Boues aratorij superabundantes culture fundi capi possunt in pignus.*
23 *Instrumenta aratoria possunt oppignorari vnà cum fundo.*
24 *Aratoria instrumenta, & boues possunt capi in pignus ob debitum fiscale.*
25 *Boues aratorij in subsidium capi possunt in pignus alijs bonis non extantibus.*
26 *Executio non fit in bobus aratorijs etiam in subsidium.*
27 *Executio fit prius in mobilibus, & postea in stabilibus.*
28 *Scholaris non potest oppignorari in libris.*
29 *Libri scholaris non possunt capi in pignus, nisi in subsidium.*
30 *Arma militibus, Breuiarium Clerico, libri scolari non sunt oppignorandi, nisi in subsidium.*
31 *Boues aratorij faciliè debent relaxari oblata fideiussione.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manū.

IN vna Regien. executionis pro D. Capitaneo Mutio Giocchio contra R. D.
Dominicum à Boueeius debitorem,
euenit, quod executores grauantes dictum R. D. Dominicum abstraxerint
& sustulerint ab eius prædio boues aratorios ex causa pignoris, reclamante
autem debitore, & protestante de nullitate executionis, & expensarum stante statuto Ciuitatis, quo prohibetur, ne animalia, & Instrumenta aratoria abstrahantur à cultura, quæsitum fuit quid agendum?
Et sane non vigore statutorum laicalium, quæ non seruantur, & non ligant in foro Ecclesiastico: ad *tex. in*
1 *cap. Ecclesia S. Mariæ vbi* DD. *de constit.* Sed vigore
iuris communis, quod hoc idem statuitur, ne boues,
aut serui aratorij, & Instrumenta rusticalia ad culturā
agrorum destinata ab executoribus abstrahantur, aut
2 expignorentur, & si secus faciant, iudicis arbitrio puniantur, vt habetur *in l. executores vbi Bart. Bald. Salyc. & DD. C. quæ res pign. oblig. poss. Ias. in l. 1. num. 2. ff. de ser. Neguf. de pignor. p. 2. membr. 3. num. 49. Carrocc. de locat. p. 5. tit. de inuect. q. 20. num. 2. pulchre Menoch. de arb. iud. cas. 378. n. 2. 5. 6. & per totum Mātic. de tac. & amb. conuent. lib. 11. tit. 15. num. 34. Peguer. decis. 186. num. 1. & per totam Giurb. decis. ciuil. 40. num. 2. 3 4. Costa, de remed. subsid. remed. 43. num. 4. late Ant. Monach. tract. de execut. in vesti. c. 6. n. 9. 10. 11.* quod receptum est ab omnibus; ideo sumpta in-
3 formatione, quòd bestiæ essent aratoriæ, mandaui eas
restitui, pro vt factum fuit, nam hoc introductum est
fauore agriculturæ, qua viuimus, cum melius sit vnum
4 perdere debitum, quàm si cultura destituatur: teste
Rebuff. de lit. oblig. art. 2. gl. vn. num. 105. Antonius Monach. d. c. 6 num. 11. & nota, quòd hæc procedunt non solum in boue, sed etiam in equo aratorio: *Carpan. ad Stat. Medio l p. 1. c. 251. num. 2.*
Quod adeo verum est, vt etiam procedat, & seruari debeat etiam in foro Ecclesiastico, quia iustum est, &
honestum, & quia leges ciuiles communes, quæ non
5 sunt contrariæ iuri canonico, seruantur etiam in foro
Ecclesiæ, quia Canones non dedignantur imitari leges, & è contra: ad *tex. in c. 1. c. constitutiones, & c. fin. 16. q. 3. Felyn. in d. cap. Ecclesia S. Mariæ num. 37. 38. Abb. cons 73. num. 9. 10. lib. 2. late Ruin. cons. 4. n. 11. lib. 5. Tusch. pract. concl. littera L. concl. 277. num. 8. 10. 11. 15. 16. 17.*
Secundo amplia id procedere etiam in quocumque debito bullali, & priuilegiato, adhuc enim in rebus ara-
6 ratorijs non potest fieri executio: vt *in d. l. executores Giurb. d. decis 40. num. 3.* præualet enim pub. vtilitas,
cuius gratia multa contra strictam rationem recepta
7 sunt *Ant. sol. ad 3. decret. duc. sub in nouis tit. de form. accord. proced. in pign. bon. mob. gl. vlt. num. 5. Ant. Mon. d. c. 6. num. 11.*
Tertio ampliatur, vt procedat etiam in pignore conuentionali, quia non valet pactum, vt in rebus aratorijs
8 possit fieri executio, quoniam pactis priuatorum iuri
publico derogari non potest: *Bart. & Salyc. in d. l. executores Neguf. d. membr. 3. num. 49. Menoch. d. cas. 378. num. 15. 35. var. resol. vol. 1. lib. 2. tit. de execut. rei iud. resol. 2. sub num. 4. Giurb. d. decis. 40. num. 3. 4.* vbi inquit, quòd etiam si tales bestiæ sponte à colono offerantur, non possunt acceptari, quia non potest præiudicare domino: *Ant. Monach d. c. 6 num. 14.* vbi ait
9 id fieri, quia pacta contra legem non valent: *Carpan. d. c. 251. num. 16.*
Quarto amplia, vt hæc procedant non solum extra Italiā
pro vt loqui videtur *d. l. executores* sed etiam in Italia,
10 quæ est libera à tributo. & sic vbique hoc idem seruādū est: ad *tex. in l. pignorū, & in Auth. agricultores C. quæ res pign. obl. poss. Bart. Bald. & Salyc. in d. l. executores Mantic. de tac. & amb. conuen. lib. 11. tit. 15. n. 34.*
Quinto amplia in tantum hæc esse vera, quòd si executores contrauenient, & boues, & Instrumenta huiusmodi conentur asportare, potest dominus illis de fa-
11 cto resistere, & ea propria manu recuperare, & si fuerint expignorata, à colono possunt rehaberi: *Bart. in l. si alius §. bellissime, ff. quod vi aut clam. Ias. cons 20. col. 3. vers. præterea lib. 3. Carrot. d. q. 20. n. 3. Menoch. d. cas. 378. n. 8. 9. Peguer. d. decis. 186. n. 2. Giurb. d. decis. 40. n. 4. 11. Ant. Monach. d. c. 6. num. 11.* vbi de veriori, & magis communi. *Carpan. d. cap. 251. num. 8.*
Limita autem primo hæc non procedere de consuetudine, quia tales leges in aliquibus locis seruantur ad vn-
12 guem, in alijs vero nihil, vt inquit *Bald. in d. l pignorū C. quæ res pign. oblig. poss.* & generaliter: *Neguf. de pignor. p. 2. memb. 3. n. 50.* vbi inquit, quòd istæ Constitutiones hodie de consuetudine non seruantur: & idē fatetur: *Carrot. de locat. p. 5. q. 20 in fin.* vbi id deplorat.
Sed hęc limitatio nō est generaliter vera, quia in plerisq; locis dictæ Constitutiones seruantur, non quidem absolute quod ad pœnas, sed saltem quo ad nullitatem Arresti, & ad finem, quod animalia, & Instrumenta rusticalia restituantur sine damnis, & pro obseruantia vi-

tia videntur facere *Menoch. d. caſ. 378. num. 10. melius Tegn. d. deciſ. 186. per totam Gurb. d. deciſ. 40 per totam*, & qui teſtantur de conſuetudine debent intelligi de illis locis, in quibus verſati ſunt, & propterea nõ eſt audiendus *Negruſ. d. membr. 3. num. 50.* qui allegat *Salyc. in d. l. executores*, qui non dicit has conſtitutiones non ſeruari; bene verum eſt, quòd ſi alicubi adeſ-
14 ſet ſpecialis cõſtitutio vel cõſuetudo, ea ſeruãda eſſet: *Afflict. in conſt. Neap. lib. 1. tit. vt null. off. rub. 91. ſub n. 7. i erret. de gabell. n. 525. 526. Marãt. de ord. iud. act. 3. p. 6 ſub n. 31. Ant. Monach. de execut. in veſtibus c. 6. n. 25. 26.* vbi tñ inquit talẽ vſum eſſe peſſimũ, & Reipub.
15 quæ plurimum ex agricultura pendet, valde pernicioſum, cum non expediat res culturæ agrorum deſtinatas diſtrahi, & amoueri, & propterea melius eſſe, vt in eis non fiat executio, niſi ſaltem in ſubſidium, & qui aliter ſeruant, male faciunt adeò, vt iure merito de hoc doleat: *Carroc. d. tract. p. 5. q. 20. in fin.*

Limita ſecundo, quando boues aratorij, & Inſtrumenta ruſticalia ſunt coloni, & ruſtici, qui non eſt Dominus prædij, tunc enim pro pignore capi poſſunt, vt per *Ri-*
16 *pam in tract. peſtis, tit. de remed. praeſ. contra peſte n. 221.* vbi ait ſecus eſſe, quando idem colonus eſt Dominus prædij. Verumtamen hæc diſtinctio non eſt vera, nec placet: *Menoch. d. caſ. 378. n. 13.* vbi inquit, quòd in vtroque diſtinctionis caſu viget eadem ratio, ne agricultura impediatur, & propterea ſiue ea ſint ruſtici, ſiue Domini prædij, ſemper viget eadem prohibitio: *Coſta de remed. ſubſid. remed. 43. num. 5. verſ. ſiue animalia Carroc. de locat. p. 5. q. 20. num. 10. Giurb. d. deciſ. 40. num. 13.*

Limita tertio, vt prædicta procedant tantum certis mẽſibus, & temporibus, quando ſolet agriculturæ vacari, vt quando per talem executionem non impeditur
17 agrorum cultura, velut perfecto ſeminandi opere, tunc enim non iniuſte fit executio in dictis animalibus, & Inſtrumentis ruſticalibus, cum non vigeat tanta neceſſitas, niſi pro ſtercorandis agris, quod alia via fieri poteſt: *ita Coſta de remed. ſubſid. remed. 43. num. 6.* vbi inquit nouiſſime ita longo vſu receptum eſſe; quod tamen non placet omnibus, & mihi videtur iuſtum, & honeſtum, quia tunc videtur ceſſare ratio legis, ne impediatur cultura agrorum, & certum eſt, quod ceſ-
18 ſante ratione legis ceſſat lex: *l. quod dictum. ff. de pact. eſt. 1 in ius diſt. 61.*

Limita quarto, ſi talia caperẽtur in pignus, vt haſtę ſubijci poſſent, & venundarentur, vel in ſolutum creditori
19 aſſignarentur, vt ea ſeruaret pariter ad agrorum culturam: ex *Rota conſ. 130. n. 9. lib. 1. Plot. in l. ſi quando n. 712. verſ. fallit etiam C. vnde vi*: Sed hoc non placet *Menoch. d. caſ. 378. num. 14.* quia de facili fieret fraus legi, ſi quidem affirmarent creditores, ſe boues aratorios ad hunc vſum habere velle. Verum priorem ſententiam magis receptam ſequuntur: *Vin. in com. opin. in verb. executio rei iud. in fin. verſ. limitat. etiam Plot. in d. l. ſi quando num. 712 Carroc. de locat. par. 5. q. 20. num. 14. Carpan. ad Stat. Mediol. p. 1. cap. 251. num. 7. Ant. Monach. de execut. in veſtib. c. 6. num. 24* vbi inquit à fraude per Menochium conſiderata facile erit cauere, ſi cognitio cauſæ procedat, nec eſt verum militare eamdem rationem, quia non impeditur cultura abſolute, cum licet hic non fiat, alibi tamen fieri contingat, vbi talia inſtrumenta tranſlata ſunt, & vlterius bonus Iudex poterit obligare emptorem, vel creditorem ad hoc faciendum, vt inquit *Carroc. d. q. 20. n. 14.*

Limita quinto, vt prædicta procedant ſolum in ruſtico actu exercente, cui ſoli dicta priuilegia competũt, non vacat agriculturæ, nec eam exercet, velut in mercato-
20 re, vel alio ſimili conductore, tunc enim etiam boues
21 aratorij, & ruſticalia Inſtrumenta poſſunt in pignus capi, vt per *Luc. de Pen. in l. 1. in princ. verſ. inſiſtentes C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Ang. in Auth. agricultores C. quæ res pign oblig. poſ. Menoch. d. caſ. 378. n. 17. Aſcan. de patr. poteſt. effect. 17. ſub. n. 44. in fin. & n. 45. 46. Ant. ſol. in d. gl. vlt. num. 7. Ant. Monach. de execut. in veſti. c. 6. n. 18. 19.* vbi quod etiam boues indomiti, qui nõ arant, vt Iuuenci, capi poſſunt in pignus, nõ enim lex procedit in beſtijs, quæ non ſunt in opere: *Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 251. num. 3. 19 p. 1.*

Limita Sexto, niſi tales boues, vel Inſtrumenta in fundo eſſent ſuperabundantia, quia capi poſſunt ſuperflua,
22 quoniam tunc agricultura nullum patitur detrimentum, & ceſſat neceſſitas colendi agrum à legibus conſiderata, vt ſic not: *Io: Fabet in d. l. executores, ſub n. 5. C. quæ res pign. obl. poſſ. Ant. Monach. d. c. 6. n. 22.* vnde in præſenti ego non laudaui reſtitutionem omnium beſtiarum aratoriarum, quia multæ non erant neceſſariæ, & ſi pars inſtaſſet pro ſuperfluis, pronunciaſſem executionem fuiſſe legitimam.

Limita ſeptimo non procedere, ſi boues, vel Inſtrumenta aratoria fuiſſent cum fundis ipſis hypothecata, & cum fundo ipſo caperẽtur in pignus, ſic enim poſſunt
23 hypothecari, & euitatur damnum Reipub. quia de fundo ipſo non auferuntur, & non intereſt, cuius ſint: *Alber. in d. l. executores, ſub num. 2. vbi etiam Cyn. & Petr. C. q. a res pign. oblig. poſſ. Aluar. & Præpoſ. in §. agricultores, de ſtat. & conſuetud. in vſibus feud. Ant. Monach. d. c. 6. num. 20. 21.*

Limita octauo hoc non procedere, quando debitum eſt fiſcale, vel publicum; tunc enim iura prædicta non fer-
24 uãtur, & boues aratorij poſſunt in pignus capi: *Afflict. in prax. § 31. n. 3. lit. 33. n. fin. Vin. in d. verb. execut. rei iud. verſ. interpretantur Ludouic. de Gabell. ſub d. n. 525. verſ. fallit in debito fiſcali 35. Zuar. reſol. vol. 1. lib. 2. execut. rei iud. reſol. 2. in fin. Ant. Monach. d. c. 6. n. 23. Carpan. ad ſtat. Mediolan. d. cap. 251. num. 7. verſ. pro aliquo par. 1.*

Denique limita eas leges procedere, quando extant alia bona, in quibus poteſt fieri executio, ſecus autem, ſi alia non adſunt, quia tunc in ſubſidium poteſt fieri executio etiam in bobus aratorijs, & inſtrumentis ru-
25 ſticalibus: ita per tex. in l. ſtipendia C. de execut. rei iud. inquit gloſ. in d. l. executores, in verb. aratorij, vbi Ang. C. quæ res pign. oblig. poſſ. & confert. tex. in l. commodis ff. de re iud. Matthæſ. in d. l. ſtipendia Petr. Prec. reg. 235. limit. 2. Horat. Lucius Caller. de priuileg. Schol. priuileg. 32. Rip. d. tract. de remed. praſer. peſt. num. 221. Aſin. in prax. d. § 31. c. 2. limit. 33. verſ. id autem Plot. in d. l. ſi quãdo n. 712. C. vnd. vi in alias de in lit. vi § 43. in fin. Magon. deciſ. Lucen. 24. n. 7. Coſta d. rem. 43 n. 4. Vin. d. verb. executio rei iudicatæ, in fin. d. c. Pet. de Indic. form. cap. for. lib. 8. c. 2. ſub n. 19. Ferret. de Gabell. ſub n. 525. verſ. item in debitore Comiſ. in §. item ſeruiana n. 30. Inſt. de actio Marant. de ord. iud. p. 6. art. 3. num. 46. Carroc. d. q. 20. num. 6. 7. Carpan. ad Stat. Mediol. p. 2. c. 251. num. 6.*

Nihilo-

Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt multi, quod immo neque in subsidium, quando non extant alia bona, nequeat fieri executio in bobus, & Instru-
26 mentis aratorijs, vt voluerunt: *Petr. Greg. Cyn. Alber. & Salyc. in d. l. executores, C. quæ res pign. obl. Aluar. Præpos. & Balzar. in d. §. agricultores, de stat. & consuetud. in vsibus feud. Corn. cons. 155. num. 1. lib. 1. Neguf. de pign. p. 2. membr. 3. num. 49. Rebuff de priuil. Schol. priuil. 13. Ann. sing. 66. late Menoch. de arb. iud. cas. 378. n. 10. 11. 12.* vbi respondet contrarijs: *Auil. ad ll. Prætor. c. 10. gl. Nillenan. num. 14. Ant. Sola ad decret. Saband. in tit. de subst. gl. 2. num. 5. Mantua sing. 497. Zirrice. de iur. sistendi p. 5. num. 16. 35. d. resol. 2. sub num. 3. pulchre videndus Peguer. decis. 186. num. 3. Ant. Monach. d. c. 6. num. 10. 11. 12.* vbi testatur de veriori, & magis communi.

Quid dicendum? vtique DD. in hoc puncto valde inter se dissentiunt teste *Giurb. d. decis. 40. num. 15. ad fin.* qui idcirco noluit rem decidere, sed duxit melius esse iura partium præseruare, vt discussis prius bonis debitoris, eoque non existente soluendo, videat iudex, quid iudicandum sit.

Verumtamen si meam nihil licet interponere sententiã vtique credo, si debitor habeat saltem bona stabilia, quæ sufficiunt pro satisfactione creditoris, & non habeat bona mobilia, nisi boues aratorios, & Instrumẽta rusticalia, vtique etiam si antequam deueniatur ad
27 capienda bona immobilia, debeat fieri executio in bonis mobilibus: *l. Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iudic* tamen isto casu etiam in defectum aliorum bonorum mobilium censeo debitorem non esse molestandum in his bobus, & Instrumentis rusticalibus, in hisque terminis posteriorem sententiam esse magis veram, magisque communem, nisi tamen debitum esset ita leue, quod non expediret accipere in solutum frustulum terræ, tunc enim etiam censeo posse deueniri ad executionem in bobus aratorijs, antequam deueniatur ad stabilia, sin debitor nulla alia bona haberet, qnia tunc non esset Dominus prædij, & ad Dominum spectant onus prouidendi de bobus aratorijs, eo casu nimis iniquum mihi videtur de fraudare creditorem suo credito ex eo, quod debitor non habeat,
28 nisi res rusticales, nam certum est, quòd neque in libris scholarium potest fieri executio: *gl. in l. nepos proculo, in verb. dignitate ff. de verb. sign. Iaf. in §. fin. num. 6. Inst. de actio. Rebuff. tract. de priuileg. schol. priuileg. 19. Horat. Luc. eod. tract. priuil. 32. Afin. in prax. §. 31. cap. 2. lim. 36.* vbi multos allegat, & tamen si scolaris alia bona omnino non habeat, poterit etiam oppi-
29 gnorari in libris, vt voluit: *Specul. in tit. de execut. sententiæ, §. sequitur in fin. Marant. de ord. ind. p. 6. art. 9. num. 46. Marsil. in l. ab. ff. de fideiuss. q. 27. in fin. Horat. Lucius d. priuileg. 32. Dnen. d. reg. 275. lim. 5. Afin. in prax. d. limit. 36 num. 4. Costa. d. remed. 43. sub num. 4.*
30 *Carroc. d. q. 20. num. 7.* vbi, quòd arma militibus, clerico Breuiarium, & scholari libri non sunt auferendi, nisi alia bona non habeant, & ita etiam tenet *Carpan. ad stat. Mediolan. c. 253. num. 2. p. 1.* cum ergo priuilegia litterarum non sint minora, quàm rusticorum, puto æquius esse, & receptius, quod in subsidium, vbi nulla penitus alia bona existunt, fieri possit executio etiam in bonis rusticalibus, & bobus aratorijs, ne creditor iure suo sine causa legitima priuetur, vtraque ta-

Io: Baptistæ Ciarlinij.

men opinio est probabilis, nec credo errare iudicem sequendo, quam malit, melius tamen puto sic distinguere, vt dictum est, & propterea Iudex facilis debet esse ad relaxandos boues aratorios, & similia, dum
31 quandoque capiuntur in pignus, & dantur Camparijs, vel Tabernarijs Communitatis, apud quos facile deteriorantur, si detur cautio in forma depositi, vt bene dixit *Vinc. Carroc. d. q. 20. num. 4.* & ita iuris esse censeo: verum si non sit spes satisfaciendi creditori in alijs bonis, & nulla offeratur cautio idonea, iustum esse iudico, vt ẽt de illis soluatur debitum, cum non debeat perire ius creditoris eò, quòd debitor non habeat nisi boues aratorios, & instrumenta rusticalia per ea, quæ supra dicta sunt, & seruantur in praxi, & maxime quia plerumque debitores talia opponunt ad protelandum, & cauillandum: Verum si alijs bonis vere extantibus executio fiat in prædictis animalibus, & Instrumentis, debet fieri summarie restitutio vnà cũ expensis, & damnis reficiendis à parte sic procurante, vel ab executoribus, si pars ignorauerit, pro vt aliàs vidi obseruari, & secundum prædicta debent intelligi statuta locorum, quia secundum ius commune recipiunt interpretationem, vt scilicet si statuto caueatur, ne fiat executio in rebus rusticalibus, seu bobus aratorijs, id intelligatur extantibus alijs bonis, & secundum prædictas limitationes, quia statutum debet interpræetari, vt potius nihil operetur, quàm vt corrigat ius commune: *Carpan. ad statut. Mediol. par. 1. c. 55. num. 81. vers. quod quidem, & num. 82.* vbi etiam inquit, quod statutum dicitur satis addere iuri communi, si verbis magis claris, & specificis statuat id, quod iure communi sancitum est.

CAPUT CXII.

EPITOME.

Si venditur animal morbosum non manifestato eius morbo locus est redhibitoriæ actioni, nisi vitium sit patens, & quando, si venditur aliquid cum pacto displicentiæ debet redhiberi intra sexaginta dies.

SVMMARIVM.

1 *Vendito animali cum vitio patenti non licet propter hoc à contractu recedere.*
2 *Animal leniter morbosum, seu vitiosum si vendatur, propter hoc non retractatur venditio.*
3 *Peritorum iudicio statur in venditionibus animalium.*
4 *Venditis pluribus animalibus morbosis venditio retractatur tantum quo ad morbosos.*
5 *Venditor tenetur facere certiorem emptorem de morbo seu vitio rei venditæ.*
6 *Emptor animalium non debet decipi ignorantia, vel calliditate venditoris.*
7 *Vendens animal cum omnibus suis schinellis tenetur de vitio occulto.*
8 *Vendita re cum pacto displicentiæ licet emptori recedere à contractu intra 60. dies.*
9 *Colonus non habens interesse probat pro Domino.*

10 *Tractatus accordatus cenſetur repetitus in concluſione venditionis.*
11 *Praefationes cenſentur repetitæ in perfectione contractus.*
12 *Vitium patens an ſemper faciat ceſſare redhibitoriam actionem.*
13 *Decipere emptorem prohibitum eſt.*
14 *Morbus euidenter apparens excuſat venditorem, ne teneatur.*
15 *Diſplicentiæ pactum efficit, vt intra bo: dies liceat recedere à contractu.*
16 *Morboſo animali vendito an liceat cum, & ſimul redhibere non morboſam.*
17 *Emptor in totum poteſt recedere à contractu, ſi venditis pluribus rebus eiuſdem officij, vna ſit vitioſa.*

Ne ſcribam vanũ, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regien. redhibitoriæ actionis, cum quidam Geminianus Montruculus vendidiſſet R.D. Andreæ Simonino vnum par vaccarum cum pacto, quod eas dabat, pro vt decet virum bonum, & ſi forte ei diſplicerent, poſſet emptor eas reſtituere venditori, aſſerens eas eſſe bonas, & ideo reſpiceret ipſum, ſed non dictas boues concordato pretio, & traditis vaccis, quarum altera habebat tumorem ſubtus ventrem, emptor remiſit eas ad venditorem dicens amplius ſibi non placere, quia altera erat morboſa, & arando augebatur tumor eò, quòd rupta credebatur, venditor vero eas depoſuit ſuper hoſpitio, vbi expenſis cibarijs conſumptæ ſunt, & prouocauit coram foro Eccleſiæ dictum R. D. Andream, vt compelleretur ad ſibi retinendum dd. Vaccas, & fabricato proceſſu fuit quæſitum quid Iuris.

Sane videbatur dictum Geminianum meliora habere iura, primo: quia morbus ille erat patens, quoniam viſibiliter tumor apparebat ſubtus ventrem illius Vaccæ tempore venditionis, & propterea ceſſat ædilium ædictum, quo ſolet permitti venditionem retractare
1 ob morbum, ſeu vitium rei venditæ non manifeſtatũ; ſi enim intelligitur vitium morbus ve mancipij (vt plerumque ſignis quibuſdam vitia demonſtrari ſolent) poteſt dici ædictum ceſſare, vt inquit *tex. in l. 1. §. ſi intelligatur, vbi gl. & in l. quæritur § fin. ff. de ædil. ædict. Gomez. reſol. lib. 2. cab 2. n. 48. verſ. quod tamen Maſch. de prob. concl. 6 1 5. num. 9 10. Bonac. de contract. diſp. 3. q. 2. punct. 6. num. 13. Laym. mor. lib. 3. tract. 4. c. 17 §. 2. num. 14. verſ. cæterum.*

Secundo quia iſte morbus videbatur læuis eo, quòd animal illud non reddebatur inutile, certum eſt enim quòd nõ quodlibet vitium, aut morbus facit lo-
2 cum redhibitoriæ actioni, ſed graue, & damnoſum: *l. 1. §. proinde, l. ob quæ in fin. ff. de ædil. ædicto Caball. de ædil. act. c. 2. num. 15. verſ. circa Secundum Maſc. dicta*
3 *concl. 6 1 5. num. 13.* & ideo cum periti electi fuerint diſcordes in æſtimando damnum, tertius concorditer electus dixit non eſſe locum reſciſſioni contractus, & in hac materia ſtandum eſt peritis: *Maſch. d. concluſ. 615. num. 4 6.*

Et dato, quòd contractus poſſet reſcindi videbatur dicendum, quòd tantum poſſet retractari quoad Vaccam
4 morboſam, non autem quo ad alteram, quæ vitio ca-
5 rebat, quia vtile per inutile non debet vitiari: *l. ſi plures mancipia, ff. de ædil. æd. & ſignat. Rom. conſ. 53. in princ. Treſch. littera V. concl. 61. n. 1. Gomez. d. c. 2. num. 49. verſ. in quo.*

His tamen non obſtantibus contrarium cenſui, & iudicaui eſſe locum redhibitoriæ actioni, ſi quidem venditor tenetur certiorem facere emptorem, ſi animal venditum ſit vitioſum, aut morboſum tempore contractus, alioquin licebit emptori reſcindere venditionem, & rem redhibere venditori infra ſex menſes pretio ſibi reſtituto vel ſtare contractui, & infra annum agere ad diminutionem pretij actionis quãti minoris: *tex. eſt in d. l. 1. & ibi gl. & DD. & in l. ſciendum, §. tempus ff. de ædil. ædict. Gomez. reſol lib 2. c. 2. n. 48. verſ. ſi quis vendat. Bonac. de contract. diſp. 3. q. 2. punct. 6. n. 6. 7. 8. Laym. de pact. & contract. d. lib 3. tract. 4. c. 17. §. 2. num. 14.* quod procedit, ſiue venditor ignorabat
6 vitium, ſiue ſciebat, cum nihil interſit, an emptor decipiatur ignorantia, an calliditate venditoris: *d. l. 1. §. cauſa ff. de ædil. ædict.* quæ adeo vera ſunt, quod etiam ſi venditor dicat ſe nolle teneri de vitijs occultis, & ſe vendere animal cũ ſuis ſchinellis, adhuc in vtroq; foro teneatur ad reſtitutionẽ pretij, vel diminutionẽ, ac ſi
7 nihil dixiſſet, quia oportet vitium, ſeu morbum certo, & claro modo exprimere: ſic probatur per *tex. in l. 1. ff. de ædil. ædict. l. 14. qua §. fin ff. de contrah. empt. l. 1 § ſi venditor, vero ſed & ſi ff. de act. empt. l. tenetur § fin. l. Iulianus, §. idem Iulianus et d. Bald. in l. 1. n. 4. C. de ædilit. act. Ang. & Alex. in l. ſi quis cum aliter, ff. de verb. oblig. Gomez d. c. 2. num. 49. Bonacin. d. punct. 6. num 15. v. ſ. dixi non teneri.*

Deinde, & forte etiam melius, & fortius dixi locum eſſe redhibitoriæ actioni, quia pactum inter partes initum quod ſcilicet ſi res vendita non placeret emptori, liceat illam venditori reſtituere, valet, & ex eo emptor vti poteſt intra bo: dies, niſi aliud tempus ſit à partibus præfixum, etiam ſi res illa non ſit vitioſa, aut morboſa quia ſufficit, quod non placeat emptori: ſic probat
8 *tex in l. pen. d. num C. de ædilit. action. l. quod ſi nolis. §. ſi quid ita, vbi gl. & Capol. ſub c. 555. num. 1. & num. 12. ff. de ædil. æd.*

De hoc autem pacto concordato ſatis conſtat ex depoſitionibus teſtium, inter quos licet adſit colonus d. Simonini, tamen quia nullum habet intereſſe, recte
9 probat, & ſupplet ur ab alijs: *Farinac. de teſt. q. 55. num. 213. & ſeqq.* & certum eſt, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum: *l. vbi numerus ff. de teſt.*

Neque obſtat non apparere, quòd in vltima concluſione contractus ſit pactum fuerit, & ſtabilitum hoc diſplicentiæ accordium, quia cum euidenter conſtet in ipſo prætio venditionis tractatu ſic concordatum fuiſſe, vt in caſu diſplicentiæ liceret emptori à contractu recedere, idem cenſetur repetitum in concluſione venditionis, etiam ſi tantum altera die perfecta fuerit, quia dicta in præfationibus cenſentur repetita in conclu-
10 ſione; ſic in terminis probat tex. *in l ſi vero 20. § bi gl. ff. de ædil. ædict.* quod multo magis procedit, quando in præfatione pactum fuit concordatum, vt hic di-
11 cunt teſtes: *ſic Surd. deciſ. 71. per totam par. 5. Card. Mantic. de tac. & ambig. conuent. par. 1. lib. 3. tit. 4. num. 6. 15.*

Non obſtat autem, quòd venditor non teneatur de vitio ſeu morbo patenti, & quod venditor, tunc videtur

oſcitanter

oscit anter ignorasse, nam respondetur id procedere, quādo emptor, & vēditor simul ignorauerūt rei vitiū vtroque enim casu repellitur emptor, verū si venditor
12 sciuit, emptor vero ignorauit vitium patens, vt hic, tunc venditor tenetur, licet supine emptor ignorauerit, quia præponderat venditoris dolus: sic per *tex. in l. item si obstetrix. §. fin. ff. ad l. Aquil. & l. si putator. eod. gl. in d. l. quæritur, §. fin. in verb. fuisset, ff. de ædilit. edict.* quod tanto magis habet locum in casu nostro, vbi emptor non curauit morbum, seu vitium vaccarum aduertere, quia dictus Geminianus eas vendidit, da huomo da bene: dicens etiam, quòd inspiceret se ipsum, non vaccas, & sic videtur dedisse causam emptori, ne aduerteret ad rei vitium, & habuisse animū
13 decipiendi emptorem, quod principaliter prohibitū est: *Gomez. d. c. 2. num. 48. vers. cuius verba Bonac. d. punct. 6. seq. num. 14.*

Dici etiam potest quòd hic morbus non potuit dici patens, quia vt talis sit, oportet, quod omnibus appareat, vt puta, si cæcus homo venundaretur, aut habens
14 cicatricem euidentem, & periculosam: ad *tex. in d. l. quæritur, §. si nominatim, ff. de ædilit. edict.* hic autem licet appareret quidam læuis tumor sub ventre, tamē non indicabat sufficienter morbum interiorem, quod rupta esset vacca; immo coloni vxor excusauit hunc tumorem, quòd prouenisset ex petitione cornu ab altera, cui non fuit replicatum, quia sic credidit emptor sub quo prætextu fuit deceptus, & tamen hoc tantum intuendum est, ne emptor decipiatur: ad *tex. in d. l. 1. si intelligatur, ff. de ædilit. edict.*

Non est autem curandum de periti iudicio, quem apparet ex prædictis fuisse allucinatum, sed esto, quòd sit leuem fuisse morbum, vt ipse putauit, tamen stante
15 pacto displicentiæ, de quo vidimus, licitum fuit à cōtractu resilire ad *tex. in d. l. quod si nollit. ff. de ædil. edict. & l. 4. C. eod.*

Non obstat, quod tantum morbosa vacca possit redhiberi, quia id procedit, quando res inuicem distinctæ
16 sunt, & separatæ, & distincto pretio venditæ: *d. l. si plura, ff. de ædil. edict.* Verum si res venditæ sint ex aliqua ratione coniunctæ adeo, vt earum separatio esset damnosa, velut in animalibus eiusdem officij, vt hic in bobus aratorijs sub eodem iugo laborantibus, tunc contractus in totum rescinditur, & omnes res venditæ redhibentur, nisi partes consentiant in redhibitione
17 vnius tantum, vt habetur in *tex. l. cum eiusd. cum l. seq. vbi gl. & communiter DD. & in l. ædiles, la 2. §. fin. cum duabus l. seq. vbi DD. ff. de ædilit. edict. Azor. in sum. C. de ædilit. action. num. 24. Bald. in d. l. si prædium, col. 2. vers. sed pone, & ibi communiter DD. C. eod. Gomez. resol. lib. 2. tit. 2. num. 49. in fin. Tusch. d. littera V. concl. 61. n. 13.* & ita censui, & iudicaui, & mea sententia fuit etiam confirmata per Iudicem ad quem, vnde prædicta volui annotare, quia licet causa esset de paupere regno, tamen frequens est in praxi Iudiciorum, & oportet etiam in causis minoribus Iudicem cuncta rimari, vt Iustitiam faciat.

CAPVT CXIV.

EPITOME.

Immissus in possessionem vigore testamenti minus solemnis ad pias causas an sit manutenendus in possessione aduersus hæredem ex testamento solemni anteriori, & multa alia tractantur in materia Manutentionis.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ex testamento solemni non cancellato immittendus est in possessionem.*
2 *Hæres Saysitus est manutenendus.*
3 *Scriptura quaecunque probat contra producentem.*
4 *Possessio manutenibilis probatur ex fructuum perceptione.*
5 *Testamentum vltimum non tollit primum solemne, si vltimum est imperfectum.*
6 *Clausula: sine præiudicio: in immissione dat possessionem conditionalem, & non præiudicat.*
7 *Hæres immissus cum clausula, sine præiudicio: an acquirat possessionem.*
8 *Manutentionem petens debet probare se esse in possessione tempore litis.*
9 *Possessionem præsupponit habere qui petit manutentionem.*
10 *Manutentionem petenti incumbit onus probandi penes se extare realem possessionem.*
11 *Possessio probatur ex Instrumentis de tenuta accepta*
12 *Manutenendus est, qui per Instrumentum probat tenutam accepisse.*
13 *Hæres immissus ex testamento manutenendus est.*
14 *Testamentum primum solemne tollitur per secundum non solemne ad pias causas.*
15 *Possessorium remedium ex l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. est adipiscendæ, non retinendæ.*
16 *Manutentio non datur in Iudicio adipiscendæ, nisi post obtentam possessionem.*
17 *Viam, quam elegisti, hæc tibi pateat.*
18 *Manutentionis iudicium non admittit exceptiones altioris indaginis.*
19 *Statutum allegatum in alieno foro debet in actis totum produci.*
20 *Statutum de continuata possessione interrumpitur, si interim possessio interuertatur.*
21 *Hæres extraneus non constituitur in possessione sine actu naturalis apprehensionis.*
22 *Hæres suus continuat in possessione sine apprehensione.*
23 *Statutum Saxoli tollit clericis beneficium statutorum.*
24 *Statutum de successione non habet locum in hæreditate Clerici.*
25 *Procurator non sibi, sed Domino possidet.*
26 *Asininam possessionem habent, qui alieno nomine administrant.*
27 *Manutentio non datur colonis, & alijs alieno nomine administrantibus, sed Domino.*
28 *Possessio procuratoris, & coloni est asinina, & de ea*

ſed quia hic non eſt caſus noſter, cum noſtro in teſtamento adfuerint teſtes ſeptem, aliunde dicimus teſtamentum non fuiſſe validum, quia nullus teſtium vidit Teſtatorem *Alciat. d. conſ. 94. num. 5 9 lib. 9* vbi in fine concludit, ideo hæredes ab inteſtato venientes debent obtinere tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio.

Secundo nõ obſtat ſatis eſſe tempore peſtis, ſi teſtes notam habeant teſtatoris vocem, quia id non eſt verum, vt plene vidimus, & maxime in infirmo, cuius vox facile poteſt imitari, nec poteſt certa eius cognitio in

62 teſte præſumi, vt per *Alciat. d. conſ. 94. num. 7. in fin. lib. 9. Menoch. d. caſ. 175. num. 24. in fin. Pacian. d. cap. 10. num. 30. Farinac. de teſt. d. quæſt. 69. numero 188.* vbi alios allegat, ſed noſter Teſtator dicebatur eſſe infirmus, quando teſtatus eſt, ergo non valet eius teſtamentum, etiam ſi teſtes dicant ſe notam habere vocem illius: & ſic corruit omnis eius diſpoſitio etiã ad fauorem dictæ Guerrinæ facta; vt oſtenſum eſt.

Tertio non obſtat quòd quilibet poſſit de rebus ſuis ad ſui libitum diſponere, quia id verum eſt, niſi lex reſiſtat, cum nemo poſſit facere, quin leges habeant locum in ſuo teſtamento: *l. nemo poteſt, ff. de leg. p.* & lege reluctante voluntas teſtatoris nullius eſt momẽ-

63 ti: *l. ſi quis, ſub conditione, ff. de cond. inſtit. Alba. conſ. 76. num 6 Cranet. conſ. 977. num. 13. Marcabrun. conſ. 81. num. 63.* hic autem lex reſiſtit, ne poſſit quiſquam relinquere concubinæ focariæ, & illicitæ, ergo non eſt curandum de volũtate teſtatoris, etiam ſi vtatur præceptis, & pœnis: *Surd. de alim. tit. 9. quæſt. 26. num 12 13. 15 24.*

Quarto non obſtat, quòd valeat donatio concubinæ etiã adulteræ ex deciſione Capellæ Tholoſanæ, quia hu-

64 iuſmodi deciſio eſt ſine fundamento, & fuit reprobata: vt per *Seraph. d. deciſ. 26 num. 6. & Gratian. d. deciſ. 31. num. 19* & id verum eſſe ſatis conſtat ex ſupradictis.

Quarto, & vltimo nõ obſtat confeſſio d. Teſtatoris, dum ſe facit debitorem dictæ Guerrinæ de Duc. 150. & confitetur eam eſſe dominam auri, de quo in teſtamento, quia talis confeſſio vti fraudulenta nihil probat, etiam ſi iurata eſſet, quia emanata eſt inter per-

65 ſonas ſuſpectas, & prohibitas: ita per tex. *in l. qui teſtamentum, ff. de probat. l. cum quis decedens, §. Titia, vbi Bart. de leg. 3. & melius in l. ſi forte, de caſtr. pecul. l. ſi donatione. C. de coll. Rip. in d. l. miles, num. 11. vid. Dec. conſ. 132. num. 2. Cran. conſ. 368. num. 17. Pereg. de iur. fiſc. lib. 2. tit. 9. num. 5. 6. & conſ. 6. num. 14. 15. lib. 3. Cinonet. tract. de concubin. verb. qui etiam filios, num. 31. 32 Gratian. d. cap. 31. num. 27.* Vnde concludo d. Guerrinam eſſe omnino incapacem diſpoſitionis factæ per d. D. Guidonem, quatenus valida eſſet, & penitus eſſe excludendam à beneficio d. teſtamenti, & dict. DD. Fratres de Corradis hæredes illos ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato debere victoriam obtinere tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio, vt dixit *Alciat. in d. conſ. 94. in fin. lib. 9.* pro vt ita iuris eſſe cenſeo; Salue, &c.

CAPVT CX.

EPITOME.

Exemptio, & immunitas conceſſa a Principe titulo oneroſo, vel realis, tranſit etiam ad ſingularem ſucceſſorem, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio conceſſa pro ſe, & ſucceſſoribus intelligitur de vniuerſalibus.*
2 *Exemptus debet manuteneri in quaſi poſſeſſione exemptionis.*
3 *Immunitas tranſit ad ſingularem ſucceſſorem in beneficio Principis.*
4 *Immunis res vendita à Principe tranſit cum exemptione.*
5 *Immunitas realis tranſit ad quemcumque ſucceſſorem.*
6 *Exemptio reſpectu certæ rei quomodo tranſeat.*
7 *Principis bona ſunt exempta à quocumque onere.*
8 *Exemptio realis dicitur conceſſa rei determinatæ, & tranſit ad omnes.*
9 *Exemptio ex titulo oneroſo tranſit ad quemcumque.*
10 *Exemptiones interpretantur ab obſeruantia.*
11 *Obſeruantia quando debeat eſſe præſcripta.*
12 *Immunitas quanto tempore præſcribatur.*
13 *Principi quando noceat ſcientia eius Officialium.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

DE Anno 1502. ex mandato ſuæ Celſitudinis Illuſtriſſimi DD Factores Sereniſſimi Herculis Ducis Ferrariæ vẽdiderũt Borſio Marcheſio vnam poſſeſſionem ſitam in territorio Carpi in villa S. Marini intra ſuos cõfines, camque, & res venditas ex reſcripto d. Principis dederunt eidem cum exemptione & immunitate, qua ĩmterræ prædictæ haberent, & habuiſſent, ſi ſuæ Celſitudinis fuiſſent, & hoc pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus. Verum in progreſſu temporis dicta poſſeſſio fuit vendita diuerſis perſonis, & denique DD. Gauardis, qui longo tempore poſſederũt dictam poſſeſſionem cum exemptione prædicta: Nunc autem deducitur in controuerſiam, an dicta immunitas potuerit tranſire ad dictos DD. Gauardos tanquam ſingulares ſucceſſores, qui titulo Emphyteuſis acquiſiuerunt d. poſſeſſionem cum exemptione: Quæritur quid Iuris.

Et ſane dubium prima facie inducebat, quòd cum prædicta exemptio fuerit conceſſa d. Borſio pro ſe, & hæredibus, ac ſucceſſoribus hoc intelligendum videatur de ſucceſſoribus vniuerſalibus, non autem ſingularibus, quia non fuit adiecta dictio: pro quibuſcum-

1 que: ſic enim reſoluere videntur: *Iaſ. conſ. 89. lib. 3. Bertaz. tract. de clauſ. clauſ. 21. gl. 4. num. 4.*

His tamen non obſtantibus cenſeo vere Perill. D. Franc. Gauardum modernum Poſſeſſorem d. Prædij eſſe manutenendum in quaſi poſſeſſione pacifica dictæ exemptionis, & immunitatis prædictæ in qua vſque

adhuc

adhuc ipse, & sui antecessores fuerunt, datur etenim manutentio pro conseruanda libertate, & exemptio-
2 ne etiam ex sola assistentia iuris, & multo magis concurrēte vere quasi Possessione sic *Grat. disc. 898. n. 18. Fontanell. de pact. nupt. clau. 7. gl. 3. p. 10. num. 42. tom. poster. Lud. Postius in tract. de manuten. obseruat. 10. num. 22. 23.* & sic non debet impediri effectus immunitatis, donec disputatur, an transeat ad singulārem successorem, quia hæc respiciunt petitorium.

Nec obstat, quòd huiusmodi immunitas non transeat ad singulares successores, stantibus verbis: Pro hæredibus, & successoribus: quia respondetur, quòd id forte procedit in priuilegijs, sed quando versamur in beneficio Principis, qui per contractum concessit talem immunitatem, vtique tunc comprehenditur etiam
3 singularis successor, quia beneficium Principis debet late intelligi: sic *Alex. cons. 193. num. 1. 2. lib. 2. pulchre Alciat. cons. 13. num. 18. 19 lib. 5. Sylua. cons. 98. num. 14. Bertaz. clau. 21. gl. 25. num. 2. vers. nisi versamur*, vbi in pract. hanc opinionem admittit, quando versamur in beneficio Principis, & pulchre firmat hoc *Cyriac. contr. 141. num. 57. 58. lib. 1.* vbi in terminis similis venditionis dicit, quòd quando immunitas
4 fuit concessa pro re alias immuni, vti quæ erat Principis, & nemini fuit præiudicatum, nisi ipsi Principi, dicitur beneficium, non Priuilegium, & ob id patitur extensionem, & latissimam interpretationem.

Deinde respondeo, quòd adducta in contrarium procedunt in exemptione personali, quæ stantibus prædictis non transit ad singularem successorem, secus est in immunitate reali, quando concessio illius facta est determinate respectu rei certæ, hæc enim transit in
5 quemcumque successorem etiam singularem, ad quē res ipsa deuenit cum sua exemptione: *ad tex. in l. via, la. 2. § quacumque, ff. de seruit. rust. præd. & in l. si aqueductus, cum l. seq. ff. de contrah. empt. l. testatrix. §. 1 ff. si seru. vend. Bart. in l. licitatio, §. mercatores, ff. de publican. Alex. cons. 193. n. 3. lib. 3. Iaf. cons. 89. in princ. vers. quarto, & col. pen. vers. non obstat lib. 3.* vbi licet teneat contra Alexandrum quando indeterminate facta est concessio, tamen nobiscum sentit, quando
6 determinatur respectu certæ rei, vt hic: & sic concordat *Bertaz. d. clau. 21. gl. 25. num. 3. in fin. Bursat. cons. 452. num. 15. Rim. iun. cons. 500. num. 47. Tusch. pract. concl. littera F. concl. 558. n. 12. 13.* vbi id firmat etiam si non sit specificata exemptio: *Menoch. cons. 136. num. 18. Bertaz. cons. ciuil. 42. num. 48. Surd. cons. 525. num. 26. late Cyriac. d. controuers. 141. num. 26. lib. 1.* vbi multos allegat, & propterea ista bona semper erunt immunia, ad quemcumque transeant, & cum Princeps ea vendiderit cum immunitate, qua ipse ea tenebat, dicitur concessisse illa etiam cum immunitate Gabellarum: *Cyriac. d. contr. 141. num. 72.* vbi alios congerit.

Non est autem dubitandum, quin hæc immunitas, de qua in præsenti casu quærimus, fuerit, & sit realis, & rei cohæreat, cum dicatur in Instrumento venditionis, quod vendidit Possessionem, & res cum eadem exemptione, quam ipse Princeps habebat, certum est enim bona Principis esse per se immunia ab omnibus
7 oneribus: *ad tex. in l. priuatæ, & l. pen. C. de excusat. muner. lib. 10. & l. fin. C. de priuileg. dom. Aug. lib. 11. Ceph. cons. 58. num. 29. 51. Bertaz. d. cons. ciu. 42. n. 2. Bursat. cons. 258. ante, num. 20.* vbi dixit bona Principis esse immunia apud eum immunitate reali, & eum sequitur *Cyriac. d. contr. 141. num. 68. 69.* & sic cum prædium prædictum proueniens à bonis Principis sit ex sua natura immune, & immunitas in venditione eius concessa sit ipsi rei data, censenda est omnino realis, vt late per *Cyriac. d. contr. 141. num. 20.*

Et tanto minus de hoc potest dubitari, quia huiusmodi immunitas in casu nostro fuit concessa dictæ Possessioni specificæ, & Nominatim, & sic data est respe-
8 ctu rei determinatæ, quo casu absque dubio exemptio censetur realis, & transit ad quemcumque etiam si nō sit dictum, quia hoc est de sui natura: *Tusch. d. conclus. 558 num 13. lib. 2. Iaf. d. cons. 89. ad fin. vers. non obstat lib. 3. Bertaz. d. clau. 21. gl. 7. num. 14. vers. sed quando Bertaz. d. cons. 42. num. 47. Bursat. d. cons. 138 num. 26. Decian. cons. 5 num. 31. lib. 4. Menoch. cons. 276. n. 16. & cons. 905. num. 2. 3.*

Denique vere dicta immunitas dicitur realis, & transitoria ad quoscumque, quia fuit concessa titulo venditio-
9 nis onerosò, & pacto per contractum stipulato: *Iaf. in l. si sic stipulatus num. 13. 17. de verb. oblig. Menoch. lib. 3. præs. 103. n. 22. Bursat. cons. 16. num. 44. & cons. 258. num. 14. 17. Bertaz. cons. 42. n. 44. Cyriac. d. contr. 141. num. 21.* adeo vt non possit negari, quin hæc immunitas sit realis, & transitoria ad quemcumque successorem, etiam singularem, quia id est de natura rei.

Vnde inremerito hucusque pro tali est habita, vt in litteris factoralibus, in quibus præcipitur Gabellarijs Carpi, vt dictam Possessionem tractent tamquam exemptam, & immunem, & patiantur frui sua immunitate, & propterea nil vlterius est quærendum, quia in exemptionibus optima est interpretatio, quæ ex ob-
10 seruantia deducitur vt late per *Cyriac. d. contr. 141. n. 38.* vbi alios allegat, & in tali consuetudine, & obseruantia non requiritur præscriptio, quia non est consuetudo iuris, quæ faciat Ius, sed est quædam consue-
11 tudo facti, vt inquit *Dec. cons. 48. num. 1. versic. & in tali.*

Et quamuis etiam requireretur præscriptio, ea optime probatur ex cursu 30. & 40. ann. & vltra, quo tempore semper à Gabellarijs d. Prædium fuit habitum pro immuni & hoc fuit admissum ab Illustrissimis D. D. Factoribus Ducalibus, tanto enim tempore præscri-
12 bitur immunitas contra Principem, & eius fiscum: *ad tex. in c. cum personę, de priuileg. in 6. Bart. in d. leg. licitatio §. earum de publican. Corn. cons. 268. num. 19. lib. 4. Curt. iun. cons. 61. col. 2. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 28. 29.* vbi etiam in fin. dicit, quòd sufficit in hoc scientia Officialium Principis, ad quos illius rei cura
13 pertinet, quod etiam dixit *Surd. cons. 335 num. 55.* Ex quibus satis liquet dictum Prædium esse immune ab omnibus oneribus, & Gabellis, quia cum tali immunitate Princeps illud vendidit: *Cyriac. d. contr. 141. num. 68 70. 72.* cum igitur res videatur satis clara, amplius non insisto, & ita iuris esse censeo. Saluo, &c.

CAPVT

CAPVT CXI.

EPITOME.

Legitimatus per ſubſequens matrimonium non excludit ſubſtitutum ſub illa conditione, ſi grauatus deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo, & vero matrimonio natis.

SVMMARIVM.

1 *Coniecturæ ceſſant in claris.*
2 *Filiatio, & legitimitas probatur per tractatum.*
3 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium excludit ſubſtitutum, & quando.*
4 *Liberorum defectus præſumitur, vt quis ſine filijs mortuus credatur.*
5 *Conditio ſi ſine filijs, à quo verificanda.*
6 *Legitimum ſe dicens probare debet.*
7 *Legitimitatis defectus ante omnia eſt diſcutiendus.*
8 *Subſtitutus excludit legitimatum per ſubſequens matrimonium, & quando.*
9 *Conditio; ſi quis deceſſerit ſine filijs de vero, & legitimo matrimonio de quibus intelligatur.*
10 *Nobilitas teſtatoris denotat, per quos nam ſubſtitutus excludatur.*
11 *Subſtitutio vna declarat aliam.*
12 *Legitimati per ſubſequens matrimonium æquiparantur legitime natis.*
13 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*
14 *Filiatio quando debeat plene probari.*
15 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium an dicatur natus de vero matrimonio.*
16 *Filius imputat in detractiones, quod ſoluendum eſt ex cauſa eius delicti.*
17 *Legitima poteſt onerari cum conſenſu filij.*
18 *Fructus quando in Trebellianicam imputentur.*

Ne ſcribam vanū, Duc pia Virgo manum.

DVm inter viuos ageret Illuſtriſſimus D. Marchio Hercules Coccapanus Nobilis Mutinen. ſuum condidit teſtamentum, in quo exhæredato D Com. Franciſco eius filio, hæredibus autem inſtitutis ceteris eius filijs ſcilicet Illuſtriſſimis D D. Com. Guidone, Paulo, & Sigiſmundo eos fideicommiſſo reciproco grauauit his verbis.

E ſe vno, ò più di detti miei figliuoli, è nipoti inſtituiti mancaſſe, ò mancaſſero ſenza figli maſchi legitimi, e naturali, & nati di vero, e legitimo matrimonio à quello, ò quelli tali ſoſtituiſco gl altri miei figli, e nipoti all hora viuenti, è gli figli di quello, ò quelli che prima foſſero morti in ſtirpe, e non in capi volgarmēte, pupillarmente, è per fideicommiſſo.

Verum circa exhæredationem d. D. Co: Franc. teſtator mutata ſententia, eum in codicillis fecit capacem ſuæ hæreditatis ijſdem tamen conditionibus, & modis, quibus alios eius filios vocauerat, & poſtea diem clauſit extremum.

Mox d D. Co: Franciſcus adita cum alijs, & acceptata
hæreditate paterna deceſſit è viuis relicto poſt ſe hærede D. Co: Leonardo, quem dixit eſſe eius filium, legitimum, & naturalem, eo quòd licet natus ſit ſinè figura Matrimonij, tamen dicunt fuiſſe legitimatum per ſubſequens matrimonium, & ideo ipſe prætendit euanuiſſe conditionem fideicommiſſi.

At Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marchio Paulus Coccapanus Epiſcopus Regij, & Princeps, & Illuſtriſſimus D Co: Sigiſmundus eius Frater ob mortem d. D. Co: Franc. eorum Fratris prætendunt veniſſe caſum fideicommiſſi paterni vocando ad hæreditatē Fratres ſuperſtites eius, quem decedere contingat abſque filijs maſculis legitimis, & naturalibus, & natis de vero ac legitimo matrimonio, qualis non poteſt dici d. D. Co: Leonardus, ex quibus putant nullum
extare dubium, quin purificatum ſit fideicommiſsū,
quia in verbis nulla eſt ambiguitas, & ideo non eſt lo-
1 cus coniecturis: *l. ille, aut ille, §. cum in verb. ff. de leg.
tertio l. Continuus, §. cum ita de verb. oblig. l. Tres partes ad l. falcid.*

Nihilominus, quia auditur ex aduerſo haberi pro certo
euanuiſſe fideicommiſſum ob exiſtentiam d. D. Com.
Leonardi, & quod ſatis probatur eſſe d. D. Com. Frā-
ciſci filius, & legitimus ex nominatione Patris facta
in teſtamento, cum etiam hæredem inſtituendo, quo-
2 niam huiuſmodi tractatus ſolet probare filiatione, &
legitimitate: *Peregr. conſ. 6. num. 21. lib. 3. Caualcr.
deciſ. 46. num. 3. Ideo videndum eſt an excludat ſubſti-
tutos.*

Et ſane licet non ſit legitime natus, tamen cum fuerit le-
gitimatus per ſubſequēs matrimonium videtur, quòd
excludat ſubſtitutum etiam cum illa conditione, ſi
3 hæres deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, &
de legitimo matrimonio natis, quia per exiſtentiam
ſic legitimati, talis cōditio defecta dicitur, vt per add.
*ad Alex. conſ. 5. lib. 7. Tenſ. conſ. 13. num. 23. 40. lib. 2.
Burſat. conſ. 18. num. 16. lib. 1. & de veriori teſtatur
Michel Graſſ. in §. fideicommiſſ. in quæſt. 38. num. 7. in
fine Zanch. in l. hæredes mei §. cum ita p 7. num. 49. ff.
ad Trebell. Sforz. add tract. de com pend. 57. art. 6 n. 7.
Caualc. deciſ. 106. n. 5. p 3. Decian. conſ 5. lib. 1. Ant.
Gabr. com. concl. tit. de legitim. conc. 1. n. 33. & de magis
communi teſtatur Giorgn. conſ 59 num. 66. lib 1.*

Verumtamen in iſto caſu ego puto euidenter eueniſſe
caſum fideicommiſſi, & purificatam eſſe conditionē
fideicommittentis, quia vere d. D Co: Franciſcus de-
ceſſit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & de legiti-
mo matrimonio natis, in quo animaduertendum eſt
ſubſtitutum releuari ab onere probandi, quia qui di-
cit aliquem deceſſiſſe ſine liberis habet intentionem
fundatam in iure cōi, quoniā grauatum eſſe mortuum
4 ſine filijs de neceſſitate concordat cum qualitate ſta-
tus hominis à principio, & qui contrarium dicit debet
probare ſic per *tex. in l. ex facto §. ſi quis autem in fine
vbi Rip. n. 9. ff. ad Trebell. Barth. in l. Qui duos, §. cum in
bello verſ Item dicere vbi pulche Socin. & in l. Quod de
pariter, n. 1. verſ. aut tale, ff. de reb. dub. & in l. ſi prius
de nou. op. nunc. Alex. in l. 15. poteſt col. 7. ff. de aquir.
hæred. & in conſ 20. num. 12. lib. 1. Iaſ. in l. fin. §. licen-
tia, C. de Iur. de lib. Bello. conſ. 19. num. 3. pos belle Ca-
pic. deciſ. 159. num. 10. in fin. & num. 11. 12. vbi, quod
non eſt recedendum in iudicando à tantorum virorum
opinione,*

5 *opinione, & quod ita seruatur in practica Farinac. decis. 436. num. 3. p. 1. pulchre Mascbar. de probat. concl. 786. num. 2. 3. & num. 6. vers. verior, vbi testatur de magis communi tam in agendo, quàm in excipiendo late Surd. cons. 92. num. 16. lib. 1. vbi multos allegans testatur de magis communi Manent. decis. 138. n. 30.*

Nec satis est ad excludendum substitutum probare filiationem, quia oportet etiam docere de legitimitate nati, per quem dicitur conditio deficere, & propterea d. 6 D. Co: Leonardus debet probare se esse legitimum, & talem, qualem requirit testator *sic post Abb. in c. peruenit num. 4. vbi Butr. n. 5. qui filij sint legitimi Butr. in cap. lator, & in cap. causam eod. Bart. in l. is potest, de acquir. hæred. pulchre Ruin. cons. 52. num. 3. 4. lib. 5. Dec. cons. 471. num. 2. Natt. cons. 421. num. 1. 2. vbi vult hoc procedere tam in agendo, quàm in excipiendo, & cons. 473. num. 31. 32. Burs. cons. 88. num. 5. lib. 1. Petra de fideicommissis quæst. 11. num. 223. & n. 475. vbi vult, quod siue filius agat siue conueniatur semper ab eo probandam esse legitimitatem, idem Masch. sentit d. concl. 386. num. 7. 8. statil. Pacif. de Sal. Interd. inspect. 1. c. 5. num. 96. Rolan. cons. 100. num. 22. lib. 2. latissime Manent. d. decis. 138. num. 17. 27. 28. 29. 30. 31. vbi plures alios allegat, & dicit hæc in tantum esse vera, vt iste non nisi intentare beneficium l. final. C. de edict. D. Adr. toll. nisi incontinenti doceat de legitimatione*, etenim defectus legitimitatis est ante omnia discutiendus *Grat. cons. 140. num. 30. lib. 1. Tais. cons. 11. num. 10. lib. 2. Ruin. cons. 28. num. 11. lib. 1. Gozzadin. cons. 21. n. 28.* quoniam legitimatio personarum in primis est fa-7 cienda in omni Iudicio etiam summarijssimo: *Masch. d. concl. 786. num 8. Gratian. discep. 486. num. 6. 7. Lud. Post. de mandato de manutentione obser. 87. num. 3. & Rota apud eum d. decis. 297. num. 13.*

Verū enim vero demus satis de prædictis constare, vt placide deueniamus ad punctum, adhuc certum est euenisse casum fideicommissi, quia quando in substitutione dictum est, vt hic; si grauatus decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, & de legitimo matrimonio natis, tunc substitutus excludit legitimatum per subsequens matrimonium, quia vere attento principio natiuitatis, ei non conueniunt verba Testatoris, & sic 8 pro substituto tenent: *Butr. in c. per venerabi ē tol. 19. & in cap. Tanta, qui filij sint legitimi, pulchre videndus Bald. cons. 367. num. 1. vers. in contrarium, lib. 5. late Alex. cons. 5. num. 3. & s. qq. lib. 7. vbi adducit multas rationes, Ruin. cons. 92. n. 14. lib. 3. qui dicit neminem in hoc discrepare Dec. cons. 155. in fin. late, & pulchre Bero. cons. 167. num. 2. & per totum lib. 2. Soc. iun. cons. 63. num. 18. lib. 3. Cephal. cons. 276. num. 29. lib. 2. late Rol. cons. 100. num. 19. & per totum lib. 2. vbi plures addacit rationes Tusch. in littera L. concl. 238. num. 39. 41. vbi de magis communi Menoch. cons. 227. num. 70. lib. 3. & cons. 776. in principio lib. 8. vbi testatur communem opinionem, & ab ea in iudicando non esse recedendum idem videndus Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 81. num. 23. 24. vbi multos DD. allegat, & concludit in iudicando, & consulendo non esse recedendum ab ista recepta opinione. Bursat. cons. 390. num. 50. lib. 4. late etiam Perreg. de fideicom. art. 24. num. 40. vbi dicit ita fuisse indicatum, sic etiam tenet fuse Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 12. num 20. 21. Craue. cons. 675. num. 3. in fin. lib. 4.* vbi inquit neminem ab hac opinione dissentire: *Surd. cons. 213. num. 18. & cons. 456. num 9. lib. 4. vbi multos allegat. Intrigl. de substit. cent. 3. quæst. 66. num. 26. 27. 28. 29. vbi infinitos congerit, ex quibus apparet hanc esse communissimam sententiā, & ita iudicasse senatum Pedamontanum testatur Thesaur. decis. 196. num. 4. vbi per totam sic tenet, & latissime comprobat Fusar. de substit. q. 400 num. 39. & seqq. & num. 43. dicens. ab hac opinione magis recepta non esse recedendum, & ita iudicauit senatus Mātuanus, vt apud Surd. Decis. 319. num. 5. Cald. de iure emph. p. 4. q. 21. num. 49. qui alios allegat. Cyriac. contr. 21. num. 11. 12. lib. 1. & pro hac sententia stat etiam Marth de success. legal. par. 1. q. 18. art. 8. num. 8.* vbi inquit, quòd licet aliàs fuerit in voto contrario, tamen ceteri eius collegæ votum eius non fuerunt secuti, & testatur in ceteris tribunalibus pro substituto contra legitimatū per subsequens matrimonium fuisse in suo casu iudicatum, & ideo concludit dicens: ab hac via plana in iudicando ne discedas. Ex quibus apparet hanc etiam communem, & magis communem DD. sententiā & in praxi receptam contra *Io: Baptistam Lup. tract. de illegit. & de natal. rest. com. 4 §. 3. num. 15. 16. 17.* qui loquitur contra communem.

Sin placeret, & magis altera opinio minùs cōmunis, tamen in casu nostro dicendum esset venisse casum fideicommissi, quia Testator fideicommittens locutus est verbis magis prægnantibus ad fauorem substitutorum, cum non solum apposuerit conditionē de filijs natis de legitimo matrimonio, sed etiam de vero, nam licet legitimatus per subsequens matrimonium 9 sit vere legitimus, & dicatur etiam legitime natus, secundum leges, non tamen dicitur natus de vero matrimonio sed ficto vigore retrotractionis, & sic non excludit substitutum, sic probat *tex. in c. Tanta, ibi legitimi habentur, vbi DD. Qui filij sint legitimi ita pulchre Bero. d. cons. 167. n. 2. lib. 2. Rol. d. cons. 100. n. 37. lib. 2. Peregr. d. art. 24. n. 46. in fin. Mantic. d. lib. 11. tit. 12. num. 20. vers. superest. Thesaur. d. decis. 196. n. 4. Rustic. de cond. & demonst. lib. 2. c. 16. num. 84. Fusar. d. q. 409. num. 55. pulchre Merlin. tract. de legitim. lib. 1. tit. 2. q. 7. num. 12.* vbi sic declarat, & distinguit, & nobiscum sentit vbi positi sint in conditione nati de vero matrimonio.

Et hoc sane conuenit etiam Nobilitati D. Testatoris, qui cum esset Nobilis, & Illustris videtur voluisse suam hæreditatem deuolui ad eos, qui non sint illegitime nati, attenditur enim Nobilitas Testatoris ad cogno-10 scendum, per quos nam filios substitutus excludatur ad *tex. in l. ex facto §. si quis rogatus ff. ad Trebell. Rustic. de fil. in conditione positis lib. 1. p. 2. c. 2. num. 33. Menoch. cons. 173. num. 74. Bursat. cons. 390. num. 51. lib. 4.* Et propterea cum substituti sint filij Testatoris vere, & legitime nati ex verbis huiusmodi substitutionis præsumitur prætulisse propriam sobolem immaculate natam sic legitimato: *Ruin. in l. Gallus §. si eius num. 92. ff. de lib. & posthum.* quod etiam comprahēditur ex dispositis in testamento eiusdem vbi filios d. D. Co: Francisci non aliter voluit admitti, nisi nati essent ex eius vxore paris, vel honestæ cōditionis, à quo 11 declarantur disposita in codicillis, quia vna substitutio declarat aliam, & per institutionē declaratur substitutio: *Petr. de fid. q. 6. num. 34.*

Neque ex prædictis detrahitur quidquam matrimonio, propter

propter quod legitimati æquiparãtur legitime natis vt
12 in *l. 1. Iantaquã filij ſint legitim i*, quia hæc differentia non prouenit à Iure, ſed ab hominis diſpoſitione, qui potuit etiam diuerſimode vocare ipſos legitime natos, velut quando inſtituitur primogenitus, vel ſubſtituitur, & ceteri excluduntur, vnde multo magis potuit Teſtator ſuis verbis præferre ſubſtitutum legitimato per ſubſequens matrimonium, quia mitius agitur cũ
13 lege, quàm cum homine, vt in his terminis conſiderant *ql.d conſ. 100. num. 43. 45. lib. 4. Pereg. d. art. 24. num. 41. 42. Mantic. d. lib. 11. tit. 12. num. 20. in fin. & num. 21.*

Non obſtat ex aduerſo deducta, & primo ſatis probatam fuiſſe filiationem d. D. Co: Leonardi ex nominatione & tractatu patris, nam hoc credo ſatis eſſe ſublatum & denuo reſpondetur id forte procedere ſi ageremus de hæreditate eius Patris, ſed quia agimus de bonis aliunde prouentis, ſcilicet ab Auo, dicimus filiationem
14 non ſatis probari ex quaſi poſſeſſione, & tractatu, ſed requiri plenam probationem: *Burſat. conſ 88. num. 5. lib. 1.* quoniam ex nominatione, & tractatu probatur forte filiatio ſolum contra tractantes, non autem cõtra eos, qui non conſenſerunt, neque ſic tractauerunt, quia eſt res inter alios acta, ſic late diſtinguit *Gratian. diſcept. 562 num 78 79. 80* qui videatur.

Non obſtat legitimatio per ſubſequens matrimonium ex iam dictis, quia cum d. D. Co: Leonardus ſit natus ante matrimonium, non poteſt dici natus de vero, & legitimo matrimonio, ſed ficto *Theſaur. d. deciſ.*
15 *196 num. 3. 4.* cum alijs ſupra congeſtis, & propterea concludo d. D. Com: Leonardum eſſe excluſum à ſubſtitutis, & eueniſſe caſum fideicommiſſi.

Circa vero detractiones faciẽdas à d. fideicommiſſo animaduertendum eſt, quòd in legitima debent imputari ea quæ iuſſit teſtator ſub capite 38. & præcipue imputari debent Margaritæ, quas Illuſtriſſima D. Comitiſſa Lamma mater communis reliquit ſecundo genitis Illuſtriſſimi D. Marchionis Guidi, vt in teſtamento eiuſdem ſeu potius illa poſſeſſio, quam pro prædictis tradendam eſſe mandauit Teſtator noſter, eo quòd prędictus D. Co: Franciſcus violenter tulit dd. Margaritas Illuſtriſſimæ D. Violantæ eius Nurui redeundo à Venetijs, quæ erant valoris Ducatonorum 4538. & vt in codicillis prædictis ſub capite 20. Nam cum hæc obligatio deſcendat ex delicto d. D. Co: Franc. Pater non erat obligatus ad quidquam, & ideo ipſo mor-
16 tuo filius de ſuo, & de ſua parte tenebatur ſatisfacere, & propterea id totum debet imputari in eius detractiones, vt per *Bartol. in l ſaccus ff. de pecul. leg. Mangil. tract. imput. d. tract. q. 40. num. 19. 20 21. Merlin. trac. de legitim. lib. 2. tit. 2. q. 25. num. 11.* Nec potuit d. D. Com: impugnare diſpoſitionem paternam, quam ſeruare promiſit per ſolemne Inſtrumentum iuxta mentem Patris ſub capite 40. cum etiam legitima filij
17 poſſit onerari cum conſenſu filij *Mangil. d. trac. q. 48. num. 19.* licet hic non poſſit dici onerata legitima, ſed quod fiat ſolutio debiti ſpectantis ad d. D. Co: Franciſcum.

Deinde animaduertendum eſt, quòd ſi deducenda ſit Trebellianica in ea debent imputari fructus percepti à d. D. Co: Franciſco à Die mortis fideicommittentis, quia ſic mandat Teſtator in d. ſuo Teſtamento ſub cap. 38. quod cum fuerit approbatum, vt dixi, non
18 poteſt talis diſpoſitio impugnari etiam ſi ſit filius primi gradus, quia ſequutus eſt patris Iudicicium: ita *Mangil. d. tract. q. 116. num. 46. 47.* & ita Iuris eſſe cenſeo, ſaluo, &c. Verumtamen hæc controuerſia nõ fuit deciſa, ſed accordio ſopita, in quo emicuit benignitas, & humanitas prædicti Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. Epiſcopi, qui erga dictum D. Co: Leonardum voluit ſe exhibere beneuolum, & beneficium acceptando non ſolum diſpoſitionem eius patris habita illius ſcientia, ſed etiam ipſum pupillum ſub eius regimine, & protectione, & declarando eum eſſe natum de vero, & legitimo matrimonio ad tollendos ſcrupulos, quod licet deſeruiat ad oſtendendam humanitatem dicti Prælati, non tamen efficit, quin opinio prædicta à nobis defenſata ſit communis, & probabilis, à qua in iudicando, & conſulendo ſi Iudex nõ recederet, non male faceret.

CAPVT CXII.

EPITOME.

Executio iudicati non poteſt fieri in bobus aratoriis, & Inſtrumentis ruſticalibus, ſicut neque in libris Scholarium, & quandoid verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Statuta laicorum non ſeruantur in foro Eccleſiaſtico.*
2 *Boues, & Inſtrumenta aratoria, & ruſticalia non poſſunt capi in pignus.*
3 *Executione facta in bobus aratorijs fieri debet illarum reſtitutio.*
4 *Agricultura non debet deſtitui, & melius eſt, quod creditum perdatur.*
5 *Leges ciuiles non contraria ſacris canonibus ſeruantur etiam in foro Eccleſiæ,*
6 *Aratoriæ res non ſubijciuntur executioni etiam in debito priuilegiato.*
7 *Publicæ vtilitatis cauſa multa recipiuntur contra ſtrictam rationem.*
8 *Boues aratorij non poſſunt capi in pignus etiam ex conuentione partium.*
9 *Beſtiæ aratoriæ, etiam ſi offerantur in executione, non poſſunt capi in pignus.*
10 *Executio non eſt facienda etiam in Italia in rebus ruſticalibus.*
11 *Executoribus boues aratorios in pignus capientibus licet reſiſtere, & eos recuperare.*
12 *Executio fit etiam in bobus aratorijs de conſuetudine, & an ſit verum.*
13 *Inſtrumenta ruſticalia capta in pignus debent reſtitui ſine damnis.*
14 *Conſuetudo, vt boues aratorij capiantur in pignus, eſt ſeruanda.*
15 *Conſuetudo peſſima, quæ nocet agriculturę.*
16 *Ruſticalia Inſtrumenta, quæ non ſunt domini fundi, an poſſint capi in pignus.*

17 Boues

17 *Boues aratorij certis anni temporibus possunt capi in pignus.*
18 *Cessante ratione legis cessat lex.*
19 *Rusticalia possunt capi in pignus, dummodo reseruentur etiam ad agrorum culturam.*
20 *Rusticus gaudet priuilegijs agriculturæ, si ei vacat in actu, & non aliter.*
21 *Boues aratorij non deseruientes agriculturæ possunt capi in pignus.*
22 *Boues aratorij superabundantes culturę fundi capi possunt in pignus.*
23 *Instrumenta aratoria possunt oppignorari vnà cum fundo.*
24 *Aratoria instrumenta, & boues possunt capi in pignus ob debitum fiscale.*
25 *Boues aratorij in subsidium capi possunt in pignus alijs bonis non extantibus.*
26 *Executio non fit in bobus aratorijs etiam in subsidium.*
27 *Executio fit prius in mobilibus, & postea in stabilibus.*
28 *Scholaris non potest oppignorari in libris.*
29 *Libri scholaris non possunt capi in pignus, nisi in subsidium.*
30 *Arma militibus, Breuiarium Clerico, libri scolari non sunt oppignorandi, nisi in subsidium.*
31 *Boues aratorij facile debent relaxari oblata fideiussione.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manū.

IN vna Regien. executionis pro D. Capitaneo Mutio Giocchio contra R. D. Dominicum à Boue eius debitorem, euenit, quod executores grauantes dictum R. D. Dominicum abstraxerint & sustulerint ab eius prædio boues aratorios ex causa pignoris, reclamante autem debitore, & protestante de nullitate executionis, & expensarum stante statuto Ciuitatis, quo prohibetur, ne animalia, & Instrumenta aratoria abstrahantur à cultura, quæsitum fuit quid agendum?

Et sane non vigore statutorum laicalium, quæ non seruantur, & non ligant in foro Ecclesiastico: ad *tex. in*
1 *cap. Ecclesia S. Mariæ vbi* DD. *de constit.* Sed vigore iuris communis, quod hoc idem statuitur, ne boues, aut serui aratorij, & Instrumenta rusticalia ad culturā agrorum destinata ab executoribus abstrahantur, aut
2 expignorentur, & si secus faciant, iudicis arbitrio puniantur, vt habetur *in l. executores vbi Bart. Bald. Salyc. & DD. C. quæ res pign. oblig. poss. Ias. in l. 1. num. 2. ff. de ser. Neguf. de pignor. p. 2. membr. 3. num. 49. Carrocc. de locat. p. 5. tit. de inuect. q. 20. num. 2. pulchre Menoch. de arb. iud. cas. 378. n. 2. 5. 6. & per totum Mātic. de tac. & amb. conuent. lib. 11. tit. 15. num. 34. Peguer. decis. 186. num. 1. & per totam Giurb. decis. ciuil. 40. num. 2. 3 4. Costa, de remed. subsid. remed. 43. num. 4. late Ant. Monach. tract. de execut. in vesti. c. 6. n. 9. 10.* 11. quod receptum est ab omnibus; ideo sumpta in-
3 formatione, quòd bestiæ essent aratoriæ, mandaui eas restitui, pro vt factum fuit, nam hoc introductum est fauore agriculturæ, qua viuimus, cum melius sit vnum
4 perdere debitum, quàm si cultura destituatur: teste *Rebuff. de lit. oblig. art. 2. gl. vn. num. 105. Antonius Monach. d. c. 6 num. 11.* & nota, quòd hæc procedunt non solum in boue, sed etiam in equo aratorio: *Carpan. ad stat. Mediol. p. 1. c. 251. num. 2.*

Quod adeo verum est, vt etiam procedat, & seruari debeat etiam in foro Ecclesiastico, quia iustum est, & honestum, & quia leges ciuiles communes, quæ non
5 sunt contrariæ iuri canonico, seruantur etiam in foro Ecclesiæ, quia Canones non dedignantur imitari leges, & è contra: ad *tex. in c. 1. c. constitutiones, & c. fin. 16. q. 3. Felyn. in d. cap. Ecclesia S. Mariæ num. 37. 38. Abb. cons. 73. num. 9. 10. lib. 2. late Ruin. cons. 4. n. 11. lib. 5. Tusch. pract. concl. littera L. concl. 277. num. 8. 10. 11. 15. 16. 17.*

Secundo amplia id procedere etiam in quocumque debito bullali, & priuilegiato, adhuc enim in rebus ara-
6 ratorijs non potest fieri executio: vt *in d. l. executores Giurb. d. decis. 40. num. 3.* præualet enim pub. vtilitas, cuius gratia multa contra strictam rationem recepta
7 sunt *Ant. sol. ad 3. decret. duc. sub innouis tit. de form. accord. proced. in pign. bon. mob. gl. vlt. num. 5. Ant. Mon. d. c. 6. num. 11.*

Tertio ampliatur, vt procedat etiam in pignore conuentionali, quia non valet pactum, vt in rebus aratorijs
8 possit fieri executio, quoniam pactis priuatorum iuri publico derogari non potest: *Bart. & Salyc. in d. l. executores Neguf. d. membr. 3. num. 49. Menoch. d. cas. 378. num. 15 35. var. resol. vol. 1. lib. 2. tit. de execut. rei iud. resol. 2. sub num. 4. Giurb. d. decis. 40. num. 3. 4.* vbi inquit, quòd etiam si tales bestiæ sponte à colono offerantur, non possunt acceptari, quia non potest præiudicare domino: *Ant. Monach. d. c. 6 num. 14.* vbi ait
9 id fieri, quia pacta contra legem non valent: *Carpan. d. c. 251. num. 16.*

Quarto amplia, vt hæc procedant non solum extra Italiā pro vt loqui videtur *d. l. executores* sed etiam in Italia,
10 quæ est libera à tributo, & sic vbique hoc idem seruādū est: ad *tex. in l. pignorū, & in Auth. agricultores C. quæ res pign. obl. poss. Bart. Bald. & Salyc. in d. l. executores Mantic. de tac. & amb. conuen. lib. 11. tit. 15. n. 34.*

Quinto amplia in tantum hæc esse vera, quòd si executores contrauenīant, & boues, & Instrumenta huiusmodi conentur asportare, potest dominus illis de fa-
11 cto resistere, & ea propria manu recuperare, & si fuerint expignorata, à colono possunt rehaberi: *Bart. in l. si alius §. bellissime, ff. quod vi aut clam. Ias. cons. 20. col. 3. vers. præterea lib. 3. Carrot. d. q. 20. n. 3. Menoch. d. cas. 378. n. 8. 9. Peguer. d. decis. 186. n. 2. Giurb. d. decis. 40. n. 4. 11. Ant. Monach. d. c. 6. num. 11.* vbi de veriori, & magis communi. *Carpan. d. cap. 251. num. 8.*

Limita autem primo hæc non procedere de consuetudine, quia tales leges in aliquibus locis seruantur ad vn-
12 guem, in alijs vero nihil, vt inquit *Bald. in d. l. pignorū C. quæ res pign. oblig. poss.* & generaliter: *Neguf. de pignor. p. 2. memb. 3. n. 50.* vbi inquit, quòd istæ Constitutiones hodie de consuetudine non seruantur: & idē fatetur: *Carrot. de locat. p. 5. q. 20 in fin.* vbi id deplorat.

Sed hęc limitatio nō est generaliter vera, quia in plerisq; locis dictæ Constitutiones seruantur, non quidem absolute quod ad pęnas, sed saltem quo ad nullitatem Arresti, & ad finem, quod animalia, & Instrumenta rusticalia restituantur sine damnis, & pro obseruantia vi-

tia videntur facere *Menoch. d. caſ. 378. num. 10. melius Tegner. d. deciſ. 186. per totam Giurb. d. deciſ. 40 per totam*, & qui reſtantur de conſuetudine debent intelligi de illis locis, in quibus veriati ſunt, & propterea nõ eſt audiendus *Negiſ. d. membr. 3. num. 50.* qui allegat *Salyc. in d. l. executores*, qui non dicit has conſtitutiones non ſeruari; bene verum eſt, quòd ſi alicubi adeſ-
14 ſet ſpecialis cõſtitutio vel cõſuetudo, ea ſeruãda eſſet: *Afflict. in coſt. Neap. lib. 1. tit. vt nulli off. rub. 9. ſub n. 7. & erret. de gabell. n. 525. 526. Marãt. de ord. iud. act. 3. p. 6 ſub n. 31. Ant. Monach. de execut. in veſtibus c. 6. n. 25. 26.* vbi tñ inquit talẽ vſum eſſe peſſimũ, & Reipub.
15 quæ plurimum ex agricultura pendet, valde perniciofum, cum non expediat res culturæ agrorum deſtinatas diſtrahi, & amoueri, & propterea melius eſſe, vt in eis non fiat executio, niſi ſaltem in ſubſidium, & qui aliter ſeruant, male faciunt adeò, vt iure merito de hoc doleat: *Carroc. d. tract. p. 5. q. 20. in fin.*

Limita ſecundo, quando boues aratorij, & Inſtrumenta ruſticalia ſunt coloni, & ruſtici, qui non eſt Dominus prædij, tunc enim pro pignore capi poſſunt, vt per *Ri-*
16 *pam. in trac. peſtis, tit. de remed. praſ. contra peſtẽ n. 221.* vbi ait ſecus eſſe, quando idem colonus eſt etiam Dominus prædij. Verumtamen hæc diſtinctio non eſt vera, nec placet: *Menoch. d. caſ. 378. n. 13.* vbi inquit, quòd in vtroque diſtinctionis caſu viget eadem ratio, ne agricultura impediatur, & propterea ſiue ea ſint ruſtici, ſiue Domini prædij, ſemper viget eadem prohibitio: *Coſta de remed. ſubſid. remed. 43. num. 5. verſ. ſiue animalia Carroc. de locat. p. 5. q. 20. num. 10. Giurb. d. deciſ 40. num. 13.*

Limita tertio, vt prædicta procedant tantum certis mẽſibus, & temporibus, quando ſolet agriculturæ vacari, vt quando per talem executionem non impeditur
17 agrorum cultura, velut perfecto ſeminandi opere, tunc enim non iniuſte ſit executio indictis animalibus, & Inſtrumentis ruſticalibus, cum non vigeat tanta neceſſitas, niſi pro ſtercorandis agris, quod alia via fieri poteſt: *ita Coſta de remed. ſubſi. rem. 43. num. 6.* vbi inquit nouiſſime ita lõgo vſu receptum eſſe; quod tamen non placet omnibus, ſed mihi videtur vtilium, & honeſtum, quia tunc videtur ceſſare ratio legis, ne impediatur cultura agrorum, & certum eſt, quòd ceſ-
18 ſante ratione legis ceſſat lex: *l. quod additum. ff. de par. eſt. t. inus diſt. 61*

Limita quarto, ſi talia caperẽtur in pignus, vt haſtę ſubijci poſſent, & venundarentur, vel in ſolutum creditori
19 aſſignarentur, vt ea ſeruaret pariter ad agrorum culturam: ex *Rum. conſ. 130. n. 9. lib. 1. & lot. in l. ſi quando n. 712. verſ. fallit etiam C. vnde v.* Sed hoc non placet *Menoch. d. caſ. 378. num. 14.* quia de facili fieret fraus legi, ſi quidem affirmarent creditores, ſe boues aratorios ad hunc vſum habere velle. Verum priorem ſententiam magis receptam ſequuntur: *Vin. in com. opin. in verb. executio rei iud. in fin. verſ. limit. 21. et iam Plot. in d. l. ſi quando num. 712. Carroc. de locat. par. 5. q. 20. num. 14. Carpan. ad Stat. Mediol. p. t. cap. 251. num. 7. Ant. Monac. de execut. in veſti. c. 6. num. 24* vbi inquit à fraude per Menochium conſiderata facile erit cauere, ſi cognitio cauſæ procedat, nec eſt verum militare eamdem rationem, quia non impeditur cultura abſolute, cum licet hic non fiat, alibi tamen fieri contingat, vbi talia inſtrumenta tranſlata ſunt, & vlterius bonus Iudex poterit obligare emptorem, vel creditorem ad hoc faciendum, vt inquit *Carroc. d. q. 20. n. 14.*

Limita quinto, vt prædicta procedant ſolum in ruſtico actu exercente, cui ſoli dicta priuilegia competũt, non vacat agriculturæ, nec eam exercet, velut in mercato-
20 re, vel alio ſimili conductore, tunc enim etiam boues
21 aratorij, & ruſticalia Inſtrumenta poſſunt in pignus capi, vt per *Luc. de Pen. in l. 1. in princ. verſ. inſiſtentes C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Ang. in Auth. agricultores C. quæ res pign oblig. poſ. Menoch. d. caſ. 378. n. 17. Aſcan. de patr. poteſt. effect. 17. ſub. n. 44. in fin. & n. 45. 46. Ant. ſol. in d. gl. vlt. num. 7. Ant. Monach. de execut. in veſti. c. 6. n. 18. 19.* vbi quod etiam boues indomiti, qui nõ arant, vt Iuuenci, capi poſſunt in pignus, nõ enim lex procedit in beſtijs, quæ non ſunt in opere: *Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 251. num. 3. 19 p. 1.*

Limita Sexto, niſi tales boues, vel Inſtrumenta in fundo eſſent ſuperabundantia, quia capi poſſunt ſuperflua,
22 quoniam tunc agricultura nullum patitur detrimentum, & ceſſat neceſſitas colendi agrum à legibus conſiderata, vt ſic not: *Io: Fabr. in d. l. executores, ſub n. 5. C. quæ res pign. obl. poſſ. Ant. Monach. d. c. 6. n. 22.* vnde in præſenti ego non laudaui reſtitutionem omnium beſtiarum aratoriarum, quia multæ non erant neceſſariæ, & ſi pars inſtaſſet pro ſuperfluis, pronunciaſſem executionem fuiſſe legitimam.

Limita ſeptimo non procedere, ſi boues, vel Inſtrumenta aratoria fuiſſent cum fundis ipſis hypothecata, & cum fundo ipſo caperẽtur in pignus, ſic enim poſſunt
23 hypothecari, & euitatur damnum Reipub. quia de fundo ipſo non anferuntur, & non intereſt, cuius ſint: *Alber. in d. l. executores, ſub num. 2. vbi etiam Cyn. & Petr. C. quæ res pign. oblig. poſſ. Aluar. & Præpoſ. in §. agricultores, de ſtat. & conſuetud. in vſibus feud. Ant. Monach. d. c. 6. num. 20. 21.*

Limita octauo hoc non procedere, quando debitum eſt fiſcale, vel publicum; tunc enim iura prædicta non fer-
24 uãtur, & boues aratorij poſſunt in pignus capi: *Aſin. in pra. d. §. 31. c. 3. lim. 33. in fin. Vin. d. verb. execut. rei ind. verſ. in tes pretantum. Ferret. de Gabell. ſub d. n. 525. verſ. ſallit. in debito fiſcal. 35. Cur. reſol. vol. 1. lib. 2. execut. rei iud. reſol. 2. in fin. Ant. Monach. d. c. 6. n. 23. Carpan. ad ſtat. Mediolan. d. caſ. 251. num. 7. verſ. pro aliquo par. t.*

Denique limita eas leges procedere, quando extant alia bona, in quibus poteſt fieri executio, ſecus autem, ſi alia non adſunt, quia tunc in ſubſidium poteſt fieri executio etiam in bobus aratorijs, & inſtrumentis ru-
25 ſticalibus: ita per tex. in l. ſtipendia C. de exe. t. rei iud. inquit gl. in d. l. executores, in verb. aratoriũ, vbi Ang. C. quæ res pign. oblig. poſſ & confert tex. in l. commodis ff. de re iud. Matthæſ. in d. l. ſtipendia Petr. Dwer. reg. 235. limit. 2. Horat. Lucius Collect. de priuileg. Schol. priuileg. 32. Rip. d. tract. de remed. praſer. peſti. num. 221. Aſin. in prax. d. §. 31. c. 2. limit. 33. verſ. id autem Plot. in d. l. ſi quãdo n. 712. C. vnd. in alias de in lit. vir. §. 43. in fin. Magon. deciſ. Luccr. 24. n. 7. Coſta. d. rem. 43. n. 4. Vin. d. verb. executio rei iudicatæ, in ſin. lic. Pet. de Indit. ſor. in cap. for. lib. 8. c. 2. ſub n. 19. Ferret. de Gabell. ſub n. 525. verſ. item in debitore Comeſ. in §. item ſeruiana n. 30. Inſt. de actio Marant. de ord. iud. p. 6. art. 3. num. 46. Carroc. d. q. 20. num. 6. 7. Carpan. ad ſtat. Mediol. p. 2. c. 251. num. 6.*

Nihilo-

Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt multi,
quod immo neque in subsidium, quando non extant
alia bona, nequeat fieri executio in bobus, & Instru-
26 mentis aratorijs, vt voluerunt: *Petr. Greg. Cyn. Al-
ber. & Salye. in d. l. executores, C. quæ res pign. obl. Al-
uar. Præpos. & Balzar. in d. §. agricultores, de stat. &
consuetud. in vsibus feud. Corn. conf. 155. num. 1. lib. 1.
Neguf. de pign. p. 2. membr. 3. num. 49. Rebuff. de priuil.
Schol. priuil. 13. Ann. sing. 66. late Menoch. de arb. iud.
cas. 378. n. 10. 11. 12.* vbi respondet contrarijs: *Auil.
ad ll. Prætor. c. 10. gl. Nilleuan. num. 14. Ant. Sola ad
decret. Sabaud. in tit. de subst. gl. 2. num. 5. Mantua sing.
497. Zirriec. de iur. sistendi p. 5. num. 16. 35. d. resol. 2.
sub num. 3. pulchre videndus Peguer. decis. 186. num. 3.
Ant. Monach. d. c. 6. num. 10. 11. 12.* vbi testatur de ve-
riori, & magis communi.

Quid dicendum? vtique DD. in hoc puncto valde inter
se dissentiunt teste *Giurb. d. decis. 40. num. 15. ad fin.*
qui idcirco noluit rem decidere, sed duxit melius esse
iura partium præseruare, vt discussis prius bonis debi-
toris, eoque non existente soluendo, videat iudex,
quid iudicandum sit.

Verumtamen si meam nihil licet interponere sententiã
vtique credo, si debitor habeat saltem bona stabilia,
quæ sufficiunt pro satisfactione creditoris, & non ha-
beat bona mobilia, nisi boues aratorios, & Instrumẽ-
ta rusticalia. vtique etiamsi antequam deueniatur ad
27 capienda bona immobilia, debeat fieri executio in
bonis mobilibus: *l. Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re
iudic.* tamen isto casu etiam in defectum aliorum bo-
norum mobilium censeo debitorem non esse mole-
standum in his bobus, & Instrumentis rusticalibus, in
hisque terminis posteriorem sententiam esse magis
veram, magisque communem, nisi tamen debitum
esset ita leue, quod non expediret accipere in solutum
frustulum terræ, tunc enim etiam censeo posse deue-
niri ad executionem in bobus aratorijs, antequam
deueniatur ad stabilia, sin debitor nulla alia bona ha-
beret, quia tunc non esset Dominus prædij, & ad Do-
minum spectant onus prouidendi de bobus aratorijs,
eo casu nimis iniquum mihi videtur defraudare cre-
ditorem suo credito ex eo, quod debitor non habeat,
28 nisi res rusticales. nam certum est, quòd neque in li-
bris scholarium potest fieri executio: *gl. in l. nepos pro-
culo, in verb. dignitate ff. de verb. sign. Ias. in §. fin. num.
6. Inst. de actio. Rebuff. tract. de priuileg. schol. priuileg.
19. Horat. Luc. eod. tract. priuil. 32. Asin. in prax. §. 31.
cap. 2. lim. 36.* vbi multos allegat, & tamen si scolaris
alia bona omnino non habeat, poterit etiam oppi-
29 gnorari in libris, vt voluit: *Specul. in tit. de execut. sen-
tentiæ, §. sequitur in fin. Marant. de ord. iud. p. 6. art. 9.
num. 46. Marsil. in Rub. ff. de fideiuss. q. 27. in fin. Horat.
Lucius d. priuileg. 32. Duen. d. reg. 275. lim. 5. Asin. in
prax. d. limit. 36 num. 4. Costa. d. remed. 43. sub num. 4.
30 Carroc. d. q. 20. num. 7.* vbi, quòd arma militibus, cle-
rico Breuiarium, & scholari libri non sunt auferendi,
nisi alia bona non habeant, & ita etiam tenet *Carpan.
ad stat. Mediolan. c. 253. num. 2. p. 1.* cum ergo priuile-
gia litterarum non sint minora, quàm rusticorum,
puto æquius esse, & receptius, quòd in subsidium, vbi
nulla penitus alia bona existunt, fieri possit executio
etiam in bonis rusticalibus, & bobus aratorijs, ne cre-
ditor iure suo sine causa legitima priuetur, vtraque ta-
men opinio est probabilis, nec credo errare iudicem
sequendo, quam malit, melius tamen puto sic distin-
guere, vt dictum est, & propterea Iudex facilis debet
esse ad relaxandos boues aratorios, & similia, dum
31 quandoque capiuntur in pignus, & dantur Campa-
rijs, vel Tabernarijs Communitatis, apud quos facile
deteriorantur, si detur cautio in forma depositi, vt
bene dixit *Vinc. Carroc. d. q. 20. num. 4.* & ita iuris esse
censeo: verum si non sit spes satisfaciendi creditori in
alijs bonis, & nulla offeratur cautio idonea, iustum
esse iudico, vt ẽt de illis soluatur debitum, cum non de-
beat perire ius creditoris eò, quòd debitor non habeat
nisi boues aratorios, & instrumenta rusticalia per ea,
quæ supra dicta sunt, & seruantur in praxi, & maxime
quia plerumque debitores talia opponunt ad prote-
landum, & cauillandum: Verum si alijs bonis vere
extantibus executio fiat in prædictis animalibus, &
Instrumentis, debet fieri summarie restitutio vnà cũ
expensis, & damnis reficiendis à parte sic procuran-
te, vel ab executoribus, si pars ignorauerit, pro vt aliàs
vidi obseruari, & secundum prædicta debent intelligi
statuta locorum, quia secundum ius commune reci-
piunt interpretationem, vt scilicet si statuto caueatur,
ne fiat executio in rebus rusticalibus, seu bobus ara-
torijs, id intelligatur extantibus alijs bonis, & secun-
dum prædictas limitationes, quia statutum debet in-
terpretari, vt potius nihil operetur, quàm vt corrigat
ius commune: *Carpan. ad statut. Mediol. par. 1. c. 55.
num. 81. vers. quod quidem, & num. 82.* vbi etiam in-
quit, quod statutum dicitur satis addere iuri commu-
ni, si verbis magis claris, & specificis statuat id, quod
iure communi sancitum est.

CAPVT CXII.

EPITOME.

Si venditur animal morbosum non mani-
festato eius morbo locus est redhibito-
riæ actioni, nisi vitium sit patens, &
quando, si venditur aliquid cum pacto
displicentiæ debet redhiberi intra sexa-
ginta dies.

SVMMARIVM.

1 *Vendito animali cum vitio patenti non licet propter hoc à contractu recedere.*
2 *Animal leuiter morbosum, seu vitiosum si vendatur, propter hoc non retractatur venditio.*
3 *Peritorum iudicio statur in venditionibus animalium.*
4 *Venditis pluribus animalibus morbosis venditio retractatur tantum quo ad morbosos.*
5 *Venditor tenetur facere certiorem emptorem de morbo seu vitio rei venditæ.*
6 *Emptor animalium non debet decipi ignorantia, vel calliditate venditoris.*
7 *Vendens animal cum omnibus suis schinellis tenetur de vitio occulto.*
8 *Vendita re cum pacto displicentiæ licet emptori recedere à contractu intra 60. dies.*
9 *Colonus non habens interesse probat pro Domino.*

osčitanter ignoraſſe, nam reſpondetur id procedere,
quãdo emptor, & vẽditor ſimul ignorauerũt rei vitiũ
vtroque enim caſu repellitur emptor, verũ ſi venditor
12 ſciuit, emptor vero ignorauit vitium patens, vt hic,
tunc venditor tenetur, licet ſupine emptor ignoraue-
rit, quia præponderat venditoris dolus: ſic per *tex. in*
l. item ſi obſtetrix. §. fin. ff. ad l. Aquil. & l. ſi putator.
eod gl. in d. l. quæritur, §. fin. in verb. fuiſſet, ff. de ædilit.
ædict. quod tanto magis habet locum in caſu noſtro,
vbi emptor non curauit morbum, ſeu vitium vacca-
rum aduertere, quia dictus Geminianus eas vendidit,
da huomo da bene: dicens etiam, quòd inſpiceret ſe
ipſum, non vaccas, & ſic videtur dediſſe cauſam em-
ptori, ne aduerteret ad rei vitium, & habuiſſe animũ
13 decipiendi emptorem, quod principaliter prohibitũ
eſt: *Gomez. d. s. 2. num. 48. verſ. suius verba Bonas. d.*
punct. 6. ſeq. num. 14.

Dici etiam poteſt, quòd hic morbus non potuit dici pa-
tens, quia vt talis ſit, oportet, quod omnibus appa-
reat, vt puta, ſi cæcus homo venundaretur, aut habens
14 cicatricem euidentem, & periculoſam: ad tex. *in d. l.*
quæritur, §. ſi nominatim, ff. de ædilit. ædict. hic autem
licet appareret quidam læuis tumor ſub ventre, tamẽ
non indicabat ſufficienter morbum interiorem, quod
rupta eſſet vacca; immo coloni vxor excuſauit hunc
tumorem, quòd proueniſſet ex petitione cornu ab al-
tera, cui non fuit replicatum, quia ſic credidit emptor
ſub quo prætextu fuit deceptus, & tamen hoc tantum
intuendum eſt, ne emptor decipiatur: ad tex. *in d. l. 1.*
ſi intelligatur, ff. de ædilit. ædict.

Non eſt autem curandum de periti iudicio, quem appa-
ret ex prædictis fuiſſe allucinatum, ſed eſto, quòd ſit
leuem fuiſſe morbum, vt ipſe putauit, tamen ſtante
15 pacto diſplicentiæ, de quo vidimus, licitum fuit à cõ-
tractu reſilire ad *tex. in d. l. quod ſi nollit. ff. de ædil. ædict.*
& l. 4. C. eod.

Non obſtat, quod tantum morboſa vacca poſſit redhi-
beri, quia id procedit, quando res inuicem diſtinctæ
16 ſunt, & ſeparatæ, & diſtincto pretio venditæ: *d. l. ſi*
plura, ff. de ædil. ædict. Verum ſi res venditæ ſint ex ali-
qua ratione coniunctæ adeo, vt earum ſeparatio eſſet
damnoſa, velut in animalibus eiuſdem officij, vt hic
in bobus aratorijs ſub eodem iugo laborantibus, tunc
contractus in totum reſcinditur, & omnes res venditæ
redhibentur, niſi partes conſentiant in redhibitione
17 vnius tantum, vt habetur in tex. *l. cum eiuſd. cum l.*
ſeq. vbi gl. & communiter DD. & in l. ædiles, la 2. §. fin.
cum duabus ll. ſeq. vbi DD. *ff. de ædilit. ædict. Azor. in*
ſum. C. de ædilit. action. num. 24. Bald. in d. l. ſi prædium,
col. 2. verſ. ſed pone, & ibi communiter DD. *C. eod. Go-*
mez. reſol. lib. 2 tit. 2. num. 49. in fin. Tuſch. d. littera V.
concl. 61. n. 2 3. & ita cenſui, & iudicaui, & mea ſen-
tentia fuit etiam confirmata per Iudicem ad quem,
vnde prædicta volui annotare, quia licet cauſa eſſet de
paupere regno, tamen frequens eſt in praxi Iudicio-
rum, & oportet etiam in cauſis minoribus Iudicem
cuncta rimari, vt Iuſtitiam faciat.

CAPVT CXIV.

EPITOME.

Immiſſus in poſſeſſionem vigore teſtamenti minus ſolemnis ad pias cauſas an ſit manutenendus in poſſeſſione aduerſus hæredem ex teſtamento ſolemni anteriori, & multa alia tractantur in materia Manutentionis.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ex teſtamento ſolemni non cancellato immittendus eſt in poſſeſſionem.*
2 *Hæres Sayſitus eſt manutenendus.*
3 *Scriptura quæcunque probat contra producentem.*
4 *Poſſeſſio manutenibilis probatur ex fructuum perceptione.*
5 *Teſtamentum vltimum non tollit primum ſolemne, ſi vltimum eſt imperfectum.*
6 *Clauſula: ſine præiudicio: in immiſſione dat poſſeſſionem conditionalem, & non præiudicat.*
7 *Hæres immiſſus cum clauſula, ſine præiudicio: an acquirat poſſeſſionem.*
8 *Manutentionem petens debet probare ſe eſſe in poſſeſſione tempore litis.*
9 *Poſſeſſionem præſupponit habere qui petit manutentionem.*
10 *Manutentionem petenti incumbit onus probandi penes ſe extare realem poſſeſſionem.*
11 *Poſſeſſio probatur ex Inſtrumentis de tenuta accepta*
12 *Manutenendus eſt, qui per Inſtrumentum probat tenutam accepiſſe.*
13 *Hæres immiſſus ex teſtamento manutenendus eſt.*
14 *Teſtamentum primum ſolemne tollitur per ſecundum non ſolemne ad pias cauſas.*
15 *Poſſeſſorium remedium ex l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. eſt adipiſcendæ, non retinendæ.*
16 *Manutentio non datur in Iudicio adipiſcendæ, niſi poſt obtentam poſſeſſionem.*
17 *Viam, quam elegiſti, hæc tibi pateat.*
18 *Manutentionis iudicium non admittit exceptiones altioris indaginis.*
19 *Statutum allegatum in alieno foro debet in actis totum produci.*
20 *Statutum de continuata poſſeſſione interrumpitur, ſi interim poſſeſſio interuertatur.*
21 *Hæres extraneus non conſtituitur in poſſeſſione ſine actu naturalis appræhenſionis.*
22 *Hæres ſuus continuat in poſſeſſione ſine apprehenſione.*
23 *Statutum Saxoli tollit clericis beneficium ſtatutorum.*
24 *Statutum de ſucceſſione non habet locum in hæreditate Clerici.*
25 *Procurator non ſibi, ſed Domino poſſidet.*
26 *Aſininam poſſeſſionem habent, qui alieno nomine adminiſtrant.*
27 *Manutentio non datur colonis, & alijs alieno nomine adminiſtrantibus, ſed Domino.*
28 *Poſſeſſio procuratoris, & coloni eſt aſinina, & de ea*

intelliguntur qui dicunt eos poſſidere.

29 *Scripturam impugnans non poteſt iuuari ex ea.*

30 *Exactio facta interpratatur iuxta præcedentem titulum.*

31 *Fructus percipiens procuratorio nomine non poſſidet.*

32 *Exemplum etiam ſcripturæ publicæ non probat non exhibito originali.*

33 *Epiſcopi ſcriptura eſt ſemper priuata extra officium ſuum, & non probat, niſi recognoſcatur.*

34 *Teſtamentum manu Epiſcopi ſcriptum non probat niſi recognoſcatur.*

35 *Parochi ſcriptura etiam ad pias cauſas non probat, niſi facta recognitione à Teſtibus.*

36 *Manutentionis in Iudicio ſufficit probare nudam detentionem.*

37 *Manutentionis iudicium non admittit ſcripturarum impugnationem.*

38 *Manutenendus eſt hæres immiſſus cum clauſula: ſine præiudicio: alio non exiſtente in poſſeſſione.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Savolenſi manutentionis, Præſbyteri Collegiales vigore cuiuſdam vltimæ voluntaris admodum Reuer. Domini Hyppoliti Meleſij Archipræſbyteri Angloſij deſcriptæ manu Reuerendiſſimi Caroli Scaliæ Epiſcopi Triuentini coram ſeptem teſtibus petierunt immitti in poſſeſſionem bonorum ſtabilium prædicti R. D. Hyppoliti exiſtentium in territorio Saxolij ad terminos: *l. fin. C. de edict. D. Adr. toll.* quod eis fuit conceſſum, & in executione Decreti tenuta dictorum bonorum fuit eis data, & poſtea comparuit D. Aloyſius Meleſius dicens ſe hæredem dicti R. D. Hyppoliti, & in poſſeſſione eius bonorum petens manuteneri in dicta poſſeſſione, & reuocari acta ad fauorem dictorum Præsbyterorum, præcipiendo eis, ne amplius eum moleſtent, fuitque proteſtatus ſe non animo inſtituendi aliquod Iudicium ordinarium poſſeſſorium, vel petitorium, ſed vt prouideatur eius manutentioni, hæc deducere. Contra vero Præsbyteri dicebāt eum non eſſe poſſeſſorem, & ideo non eſſe audiendum in Iudicio manutentionis. Quærebatur quid Iuris.

Et ſane videbatur dicendum, dicto Domino Aloyſio dandam eſſe manutentionem, tum quia producebat
1 teſtamentum ſolemne dicti Reuer. Domini Hyppoliti eius Conſobrini, in quo erat inſtitutus hæres non cancellatum, neque abolitum iuxta tenorem, *l. fin. C. de edict. D. Adr. tollen.* tum quia etiam ab inteſtato hæres eſſe videbatur, & cum ſtatutum Saxoli continuet poſſeſſorem defuncti in hæredem, etiam ſine vlla appræhenſione, ſequitur quòd talis hæres ſayſitus ſit manutenendus in poſſeſſione, cum ei competant
2 remedia poſſeſſoria retinendæ, & recuperandæ: *Couar. lib. 3. var. reſolut. cap. 5. numero 6. & pract. quæſtionum cap. 17. numero 5. Molin. de primogen. Hiſp. lib. 3. cap. 23. num. 5. Gabr. conſ. 36. numero 10. lib. 1. Pereg. de fid. art. 47. num. 23. Verall. deciſ. 223. par. 3. Gratian. diſcep. 732. num. 7 8. Lud. Poſt. tract. de manut. obſer. 50. num. 7*

Secundo id clarius reddebatur ex eademmet ſcriptura teſtamenti dicti, R. D. Hyppoliti producta à prædictis Præsbyteris in qua dicebatur, ſe relinquere prædictæ Collegiatæ ſua bona ſtabilia, & fructus decurſos, quæ
3 ad præſens poſſidet Dominus Aloyſius Meleſius, quæ probat contra producentem vulgata; *l. cum precum C. de lib. cauſ. Natt. conſ. 361. num. 3. Maſchard. de probat. concl. 915. numero 1.* Et ſic cum per illam ſcripturam probetur poſſeſſio dicti Domini Aloyſij, videbatur, quod ei non poſſet denegari manutentio.

Tertio hoc idem colligebatur ex petitione dictorum Præsbyterorum, qui inſtabant eum cogi ad reddendam rationem de fructibus ab eo perceptis, & ſic
4 dum fatentur eum fructus percepiſſe, concedunt etiam poſſediſſe, quia ex perceptione fructuum probatur poſſeſſio manutenibilis: *Maſtril. deciſ. 184. numero 13. part. 4. Lancill. de atten. part. 2. capit. 4. limit. 1. numero 4. Gratian. diſcept. 615. numero 32. Ludou. Poſt. d. tract. de manuten. obſeruat. 23. numero 8. 9.*

Neque obſtat teſtamentum productum à dictis Præſbyteris, quia licet ſit poſterius, tamen non tollit
5 primum ſolemne: ad *tex. in l. nolumus, vbi Bald. Salyc. & DD. C. de teſtamen.* & maxime, quia non fuit productum originale, ſed copia, & exemplum, quod non probat ad effectum manutentionis, vt per dictum *Ludon. Poſt. obſeruat. 12. numero 92.*

Neque nocet decretum immiſſionis dictis Præsbyteris fauorabile, & tenuta ſubinde ſecuta, eò quod fuerit
6 conceſſa cum clauſula ſine præiudicio Iurium quorumcumque cuicunque competentium, quia poſſeſſio ſic tradita eſt conditionalis, & incerta, neque
7 impedit, quin habens meliora Iura ſit manutenendus *Put. deciſ. 32. num. 1. lib. 2. Seraph. deciſ. 810. in princ. Rot. diuerſ. deciſ. 161. n. 6. p. 4. Peregr. de fid. art. 48. numero 36. Gratian. diſcep. 732. ſub numero 12. Ludouiſ. deciſ. 332. num. 4. Lud. Poſt. d. tract. de manuten. obſer. 50 num. 4. 5.* vbi late probat eum, qui capit poſſeſſionem cum dicta clauſula, eam non acquirere in præiudicium alterius poſſeſſoris, neque eſſe manutenendum.

His tamen non obſtantibus cenſui contrarium eſſe verius in præſenti caſu, ſcilicet denegandam eſſe manutentionem dicto Domino Aloyſio, quia non probauit ſe fuiſſe in aliqua poſſeſſione dictorum bonorum ſtabilium, eò quòd ipſius manutentionis
8 eſſentiale fundamentum eſt ipſa poſſeſſio, quam debet probare, qui manutentionem petit: *Couar. pract. quæſtionum c. 17. num. 3. Menoch. conſ. 268. num. 13. Chriſtoph. Pal. de tenut. cap. 2. num. 19. & cap. 9. num. 9. Ricc. deciſ. collect. 1909. verſ. & à parte Farinac. deciſ. 129. numero 7. par. 2. Lud. Poſt. d. tract. obſeruat. 15. numero 3. 4. 5.* vbi allegat plures Rotæ deciſiones, etenim verum eſt, quòd petens manutentionem præſupponit penes ſe habere poſſeſſorem: *Giouagn. conſilio 9. numero 77. lib. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 317. in prine. par. 2. Lud. Poſt. d. obſer. 15. num. 1. 2.* & manu-
9 tentio concedenda eſt poſſeſſori antiquiori tempore

litis

litis motæ possidentis : *Verall. d. dec. 190. p. 2. Ludou. decis. 40. num. 4. 5. Coccin. dec. 325. num. 3. Gratian. discept. 910. numero* 12. quæ adeò vera sunt, vt petens manutentionem habeat necesse probare penes se extare realem, & actualem possessionem: *Ludou. Post. d. obser. 15. num. 9. 10. & seqq. & num. 16.* vbi concludit, quòd mandatum de manutenendo nõ conceditur ei, qui non probat penes se habere veram possessionem facti.

Et cum collegiata melius probauerit suam intẽtionem, quoniam docuit se possidere, & habuisse tenutam dictorum bonorum stabilium ex instrumento super
11 hoc solemniter facto, certum est enim, quod actualis possessio probatur ex instrumentis productis: ad *tex. in l. Prædia, ff. de acq. poss. Socin. cons. 205. numero 5. in fin. lib. 2. Rol. cons. 46. num. 18. lib. 2. Surd. cons. 160. numero 1. lib. 2. Seraph. decis. 1065. numero 1. ad medium. Gratian. d. discept. 732. num. 11.* & omnes concludunt ad effectum manutentionis sufficere Instrumentum
12 possessionis captæ, illudq; facere probationẽ probatam: *Rot. diuers. decis. 174. num. 1. 4. p. 4. Farinac. decis. 690. num. 1. p. 2. Caualer. decis. 181. numero 3. & decis. 432. num. 1. Lud. Post. d. tract. de manuten. obser. 18. numero 6. & obser. 21. num. 6. 7. 8. & seqq.* vbi id plene probat, & in proprijs terminis nostris de hærede immisso vigore: *l. fin. C. de edicto D. Adr. toll.* quod sit
13 manutenendus, probant *Verall. decis. 347. in princ. par. 2. Lud. Post. d. tract. obseru. 12. num. 16.* quòd sufficere debet pro victoria dictis Præsbyteris.

Non obstant modo in contrarium adducta, & primo non facit ad rem testamentum productum à dicto D. Aloysio, licet sit solemne, quia prætenditur esse subla-
14 tum per secundum etiam non solemne ad causas pias factum, vt per *Hostien. & Io. And. in c. vltimo, de solut. Abb. cons. 11. col. 3. lib. 1. Ias. in d. l. Nolumus. C. de testam. Alex. cons. 105. col. penul. vers. non obstat, lib. 4. Tiraq. de priuil. piæ causæ, priuil. 2. in princ. & priuil. 53. per totum.* Deinde quia in hoc Iudicio manutentionis non congruit remedium immissionis vigore
15 *d. l. fin. C. de edict. d. Adr. tollen.* quòd non est remedium retinendæ possessionis, sed adipiscendæ, vt ibidem concludunt omnes, propter quod impertinens videtur huc tractare de tali remedio, quia non datur manutentio in Iudicio adipiscendę, nisi post obten-
16 tam, & adeptam possessionem, & immissionem: *Marches. de com. p. 2. de comm. appell. in poss. num. 73. fol. 931. Lud. Post. d. obser. 15. numero 6.* & tanto minus debet audiri dictus Aloysius, quia protestatus est, se manutentionis velle instituere Iudicium, & non immissionis, & propterea ei dici potest, Viam
17 quam eligisti, hæc tibi pateat: *l. si mulier, § fin. ff. de eo quod met. causa. § quæ de furto. vers. sed nostra Instit. de oblig. ex delict. Bal. d. in l. 1. C. de exec. rei iud. Soc. iun. cons. 46. num. 7. lib. 2.* Vnde melius esse videtur reseruare in petitorio, vel possessorio ordinario exceptiones Melesij, quæ requirunt altiorem indaginem, dum videre oportet, quòd nam ex duobus testamen-
18 tis validum sit, quia in Iudicio manutentionis non admittuntur exceptiones altioris indaginis. *Ruin. cons. 87. in fin. lib. 3. Gozzad. cons. 86. numero 6. Socin. iun. cons. 97. num. 46. lib. 2. Bero. cons. 57. num. 3. lib. 2. Rol. cons. 22. n. 36. & seqq. lib. 3. Menoch. de adep. poss. rem. 4. n. 755. vsq; ad n. 759. Verall. decis. 342. n. 3. 4. par. 2. Seraph. decis. 1065. num. 1. Grat. d. discept. 732. numero 13. & 21.*

Non obstat statutum Saxoli lib. 2. sub. 91. de continuanda possessione defuncti in hæredem, quia est statutum laicorum, ad cuius scientiam, & cognitionem non tenetur Iudex Ecclesiasticus, in cuius foro causa agitatur in Ciuitate Regij, & propterea cum allegetur in alieno foro, & extra Patriam, nihil iuuat, nisi integraliter in actis producatur: *Bart. in l.*
19 *omnes Populi, num. 67. ff. de Iust. & Iure.* & Iudex non potest supplere super non productis, Iuribus vulgaribus.

Deinde esto quòd huiusmodi statutum potest habere locum, videtur posse responderi, interruptum, & impeditum fuisse effectum continuationis ex vi, & potentia eiusdem statuti propter possessionem cæptam
20 à dictis Præsbyteris, & quòd per possessionem captã ab alio, quàm ab hęrede sit interuersa illius ciuilissima possessio: *Glos. in l. cum miles in verbo, Quasi coniunctim, ff. ex quibus caus. mai. fulg. & Ias. in l. Pomponius, § quæsitum, ff. de acquir. poss. Castren. in l. si sorori. C. de Iur. delib. Tiraquel. in tract. le mort saisit, p. 5. decl. prima. Alex. cons. 82. num. 4. lib. 2. Natt. cons. 237. numero 4. Gabriel. de acq. poss. concl. 9. num. 18. Cocc. in memorab. in verb. Decreto Mediolani. Peregr. de fideicom. art. 47. num. 14. 15. Verall. decis. 199. p. 2. Farin. decis. 263. p. 2. & fuit decisum per Rotam in vna Romana vineæ 13. Martij 1606. coram Pennia.* qui hoc admittunt in hærede extraneo, qualis est iste Melesius, qui
21 non constituitur in possessione hæreditatis sine actu naturalis appræhensionis: per *l. 1. § scæuola, ff. si quis test. lib. esse, & per l. si sorori, vbi Bald. & DD. C. de Iur. delib. Tiraq. in d. tract. in præfatione, decl. 3. numero 2.* quidquid sit in hærede suo, in quo DD. aliter sentire
22 videntur *Gabr. cons. 36. num. 13. lib. 1. Peregr. de fid. art. 47. num. 15. vers. Nisi hæres. Bertazol. cons. ciuil. 100. num. 6. Rim. iun. cons. 91. num. 15.*

Denique respondetur, quòd dictus Melesius laicus non potest vti dicto statuto sæculari in foro Ecclesiastico aduersus dictos Præsbyteros, cum ab eodem statuto
23 *lib. 1. rub. 11* disponatur, quòd statuta illa non prosint Clericis, & propterea statutum loquens de successione minime afficit hæreditatem Clerici, nec in
24 ea locum habet: *Imol. in c. quod Clericis, num. 4. vers. Et per hoc, de for. comp. Dec. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, num. 53. de const. Alex. cons. 44. in fin. lib. 5. Brun. de stat. excl. fem. art. 8. quæst. 2. num. 9. Giorg. Natt. eod. tract. quæst. 3. num. 90. Ruin. cons. 195. num. 4. & seqq. vol. 2. Surd. decis. 160. num. 9. Bertazol. cons. ciuil. 63. num. 23.* vbi de veriori, & magis communi testatur: *Barbat. cons. 63. col. antepen. vers. Nec est, lib. 4. Alder. Mascard. de interpr. stat. concl. 1. num. 43.* vbi inquit, quòd ita bis iudicatum fuit, quod iustum esse videtur, quia sicut non licet Clericis vti dicto statuto aduersus laicos, ita conueniens est, vt laicis non permittatur eius vsus aduersus Clericos ratione æqualitatis seruandæ.

Non obstat secundum, quòd ex eademmet scriptura testatoris probetur possessio Melesij, iuncto etiam Instrumento confecto sub die 16. Decemb. 1634. in quo ipse per se, & vti procurator dicti D. Hyppoliti facit finem D. Petro Iacobo Teggiæ de ducat. 100. debitis dicto D. Hyppolito occasione pretij domus emptæ

à dicto Aloyſio dicto nomine; Nã reſpondetur, quòd
cum dictus Dominus Aloyſius hæc omnia ageret, vti
25 procurator dicti R.D.Hyppoliti Teſtatoris non ſibi,
ſed Domino poſſidere dicendum eſt: *l.1. §. Procuratore, vbi Iaſ. in princip. & l. generali, & l. quamuis, & l. quod meo, ff. de acq. poſſ. Rot. diuerſ. deciſ. 93. n. 2. p. 2. Lud. Poſt. tract. de manut. obſer. 52. num 32. 33.* &
propterea cum iſti, qui alieno nomine adminiſtrant,
vt Tutor, Colonus, Procurator habeant ſolum quamdam nudam, & aſininam detentionem non manute-
26 nibilem: *Ang. conſ. 12. ſub num. 1. verſ. ſecundo.* Hinc
eſt quòd ſimiles perſonæ alieno nomine poſſidentes
non ſunt manutenendæ, ſed Dominis, quorum nomine adminiſtrant, & poſſident, datur manutentio, &
competit remedium retinendæ ratione ciuilis poſſeſſionis, & recuperandæ ratione naturalis; ad *tex. in §. Retinendæ Inſtit. de interd. Menoch. conſ. 612. num. 16. Gratian. diſcept. 313. num. 63. & diſcept. 283. num. 5. 6.*
27 *Farin. deciſ. 677. num 7. Lud. Poſt. d. obſer. 52. num. 33. 34. Caual. deciſ. 171. per totam Rota in vna Romana de Torniellis 4. Martij 1616. apud d. Poſtium deciſ. 135. num. 1 2 3 corã Ramboldo.* ex quibus colligitur, quòd
dictus Aloyſius nullam habebat poſſeſſionem manutenibilem, & propterea verba Teſtatoris, quæ dicunt
eum poſſidere, ſunt intelligenda de illa poſſeſſione
aſinina, quam habent procuratores, & adminiſtratores, vt veritatis conueniant, & repugnantiam non in-
28 ducant: ad *tex. in l. non ad ea, ff. de condit. & demonſt. l. vbi repugnantia, ff. de reg. Iur. Gratian. diſcept 264. num 4. & diſcept. 281. num. 29 Rot. d. deciſ 135. n. 5.*
& cum dictus Aloyſius impugnauerit dictã ſcripturã
29 non poteſt in ea ſe fundare: *Maſcard. de prob. concluſ. 915. num. 4. Menoch. præſump 45. num. 16. lib. 2.*

Et quamuis dictus Dominus Aloyſius in dicto Inſtrumento videatur etiam ſeipſum obligare, & eius bona
propria, & non ſolum agere poſſeſſorio nomine, ſed
etiam proprio propter illam clauſulam pro ſentẽtia:
tamen id cenſetur facere ad cautelandum debitorẽ,
qui voluit eſſe ſecurus in ſolutione; Nam dum agit
etiam vti procurator dicti Teſtatoris, impoſſibile eſt
in bonis eius proprio nomine quidquam agere cum
exinde ſupponat teſtatorem adhuc viuere, ſtãte quod
morte principalis ceſſat mãdatum, & propterea exactio per eum facta interpratari debet iuxta præcedẽ-
30 tem procurationis titulum; *Rot. diuerſ. deciſ. 262. n. 5. p. 1. Rota d. deciſ. 135. num. 3.* quod ſatis confirmatur,
quia in dicto Inſtrumento pactum fuit, quòd ſi vnquam dictus debitor reciperet moleſtiam occaſione
dictæ ſolutionis prætium ſolutum cenſeatur ſolutum
in forma depoſiti; ad finem illud ſoluendi, cui de
Iure.

Non obſtat tertium de fructibus ab eo perceptis, quia
ſiue loquamur de illis, quos percepit in vita Teſta-
31 toris, ſiue poſt eius mortem, cum appareat eos
percepiſſe procuratorio nomine dicti Teſtatoris, nullam acquiſiuit poſſeſſionem: *Rota d. deciſ. 135. numero primo. Ludou. Poſt. d. obſer. 52. num. 33. 34.* qui
alios allegat.

Et quamuis Procurator Præsbyterorũ in quadam inſtãtia dicat Meleſium non eſſe audiendum in petitorio,
niſi prius reddiderit computum de alijs pecunijs ad
eius manus peruentis de Iuribus Teſtatoris, & niſi
prius conſtitutis in poſſeſſionem dictis eius Principalibus, & ſolutis omnibus expenſis in Iudicio poſſeſſorio factis Inſtans ita declaraui, antequam ad vlteriora procedatur; Tamen propter hoc non eſt arguẽdum, quòd neget dictos Præsbyteros eſſe in poſſeſſione, & aduerſarium fateatur poſſidere, quia cũ dictus
Præsbyterorum Procurator profiteatur ſe victorem
in poſſeſſorio, non eſt præſumendum, quòd eodem
inſtante admittat poſſeſſionem in Aduerſario, quem
negat etiam audiri in petitorio, & propterea dicta
verba ſunt congrue interpretanda iuxta præcedentia,
vt petat prius ſibi reſtitui fructus decurſos, & pecunias
per dictum Aloyſium exactas; *Rota d. deciſ. 135. num. 5. 6.*

Minus obſtat quòd teſtamentum pro dicto D. Aloyſio
ſit ſolemne, noſtrum vero imperfectum, nam vtique
ſi dictus Aloyſius concurriſſet in Iudicio omiſſionis
forte obtinuiſſet oſtendens teſtamentum ſolemne, eò
quòd Nos habeamus tantum exemplum ſcripturæ
priuatæ, quod minime probat non exhibito originali, etiam ſi eſſet exemplum ſcripturæ publicæ; ad *tex. in c. cum Dilecta vbi DD. de confir. vtil vel inutil. c. fin. de fid. Inſtru. Gloſ. in c. Abbate de verb ſignif Maſcbar.*
32 *de prob. conc. 711. in primis noſtris Modern. Pariſienſ. de mor. Pariſ. tit. 1. gloſ. 1. §. 8. in verb. de non brement. num. 33 Carol. Ialon. in ſua Razemat. Iuris ciuil. 85. n. 1. Sigiſm. Scace. in prax. de Iud. cauſ. ciuil. lib. 2. c. 11. num. 593. & ſeqq. Genua, de ſcrip. priu. lib. 1. q 16. n. 2. 3 4.* quod multo verius eſt in caſu noſtro, vbi etiam ſi
exhiberetur originale, fidem non faceret, niſi teſtibus
in Iudicio deponentibus, licet enim teſtamentũ præ-
33 dictum pro Præsbyteris ſit ſcriptum manu Epiſcopi,
adhuc tamen dicitur ſcriptura priuata, & per conſequens nullam fidem facit, niſi legitime recognoſcatur, quoniam ſcriptura Epiſcopi non habet vim pu-
34 blicæ ſcripturæ, ſed priuatæ tam in contractibus, quã
in teſtamentis, vt perbelle inquit; *Bald. in c. Cum à nobis num. 10. vbi etiam gloſſ. de teſtibus Rebuff. in ſuo trac. de chirog. & cedul. recog. num. 11. Genua in d. trac. de ſcrip. priu. lib. 1. q 4. num. 19. & lib 3. de litteris Epiſcopi concl. 1. num. 31.* quia hæc non ſpectant ad eius
officium, quod adeo verum eſt, vt neque ad pias cauſas ſcriptura Præsbyteri etiam Parochi non Notarij
probationem inducat, quia priuilegium piæ cauſæ nõ
35 ſupplet inhabilitatem ſcribentis per *tex. in l. fraudem §. ſi quis vbi Bald. ſic docet, ff. de Mil. teſtam. conſ. 120. num. 1. Capra. conſ. 57. Pariſ. conſ. 146. num. 2. 3 lib. 4. Prateus. conſ. 80. num. 36. Bonel. conſ. 37. num. 5. 6. Genua d. tract. lib. 1. q. 11. num. 4. 5. 6.* vbi hanc rem examinat.

Verum quia hic non tractatur amplius de immiſſione,
ſed de manutentione, non attenditur amplius, quis
habeat meliora Iura, & an poſſeſſio ſit iuſta, vel iniuſta, ſed tantum, an quis poſſideat, ſufficit enim pro-
36 bare nudam detẽtionem, & ſolam facti inſiſtentiam;
Cauar. pract. qq. c. 17. num. 4. verſ. in ſpecie Menoch. de retin. poſſ. rem. vltim. num. 36. Ceuc. de cenſ p. 2. c. 2. q. 5. art. 2. in addit. ſub num. 5. Rot. diuerſ. deciſ. 423. num. 1. par. 1. Farinac. deciſ. 512. in fin. par. 1. Ludouiſ. deciſ. 275. num. 12. Coccin. deciſ. 99. num. 4. Rot. deciſ. 251. num. 2. poſt Lud. Poſt. d. tract. de manuten. obſeru. 15. num. 18. 19. 20. vbi multos allegat. Et propterea in
hoc Iudicio manutentionis non admittitur ſcriptu-
37 rarum impugnatio, aut redargutio; *Menoch. d. rem.*
vltimo

vltimo num.43. Capyc. decis.55. in fin. Roderic. de annu.redd.lib.1.quæst.17.num.37. vers.vltimo Giouagn. cons.14.n.73.lib.1. Lud.Post.d.tract.obser.70.n.1.2.3. vbi multa allegat. Vnde non est hic quærendum de validitate testamentorum, cum quæratur de sola facti possessione, & quæstio validitatis est remittenda in alio Iudicio, quia licet testamentum posterius habeat formam priuatæ scripturæ, tunc forte facta debita recognitione apparebit esse solemne, & in forma probanti.

Vltimo non obstat, quòd immissus in possessionem cum clausula sine præiudicio non acquirat possessionem, quia id procedit, si constet tunc temporis alium pos-
38 sedisse, verum si non apparet alterum fuisse in possessione, tunc iste sic habens possessionem cum dicta clausula est manutenendus: vt per *Boccac. de Interdicto, uti possidetis c.2.n.62. Honded.cons.86.n.52. lib.2. Gratian.discep.317.num.31. Beltram.ad Ludouis.decis.332.num.6. Farinac.decis 513.num.1. & seqq. par.1. Caualier.decis.633.n.5.6. Lud.Post.d.tract.obser.50.num.8* vbi alios allegat.

Ex quibus bene resultat manutentionem fuisse dandam dictis Præsbyteris, cum dictus D. Aloysius non probauerit se possidere, licet petierit terminum ad probandum suam possessionem, eamque capitulauerit; Et ideo forte videns se succumbere, omisso possessorio, voluit transire ad petitorium, in eo petens assignari terminum ad probandum, licet postea pœnitentia ductus remeauerit ad possessorium, & fuerit necesse singula discutere, vt supra dictum fuit. Sic ergo censui, & Iudicaui, & Iuri conuenire existimaui.

CAPVT CXV.

EPITOME.

Clericus pugnans in Duello priuatur non solum beneficiis Ecclesiastisticis, sed etiam Pensionibus, & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Duelli pœnas qui tractent remissiue.*
2 *Duellans ipso iure excommunicatur, & absolutio reseruatur Pontifici.*
3 *Duellans clericus committit delictum depositione dignum.*
4 *Clericus pugnans in duello priuatur beneficijs, & inhabilis ad ea reditur.*
5 *Beneficij incapax dicitur etiam incapax pensionis.*
6 *Pensio, & beneficium ijsdem modis amittuntur.*
7 *Pensio dependet à beneficio.*
8 *Excommunicatus est incapax pensionis.*
9 *Pensio non est quid spirituale, & potest dari laico.*
10 *Beneficij appellatione non venit Pensio.*
11 *Spurius non potest habere beneficium Patris, potest tamen habere Pensionem super eo.*
12 *Pensio non venit appellatione beneficij in materia odiosa.*
13 *Pensio venit appellatione beneficij in causa hæresis.*
14 *Pensio beneficij nomine continetur in fauorabilibus.*
15 *Pensio non potest reseruari excommunicato, nisi absoluatur ad effectum.*
16 *Pensionem perdit in sordescens in excommunicatione per annum.*
17 *Excommunicatus non facit fructus beneficij, vel pensionis suos.*
18 *Pensionis duæ species, alia prophana, alia rei spirituali annexa.*
19 *Pensio datur loco beneficij, & quæ sit.*
20 *Pensionem habens tenentur recitare officium B.M.V.*
21 *Inhabilitatus ad beneficium est etiam inhabilis ad Pensionem.*
22 *Spiritualia, & spiritualibus annexa eodem modo iudicantur.*
23 *Pensio quæ datur in titulum, quomodo fiat.*
24 *Sententia priuatoria beneficiorum continet Pensiones, quæ dantur in titulum.*
25 *Pensio nunquam potest dici proprie beneficium.*
26 *Pensionem obtinens perinde est ac si haberet beneficium.*
27 *Pensionis mentionem facere debet impetrans beneficium.*
28 *Sententia priuatus beneficiis an perdat Pensiones.*
29 *Constitutio pœnalis potest esse fauorabilis.*
30 *Pensionis causa coram Iudice Ecclesiastico tantum tractanda.*
31 *Pœnæ ipso iure inflictæ non incurruntur ante sententiam declaratoriam.*
32 *Censuræ ipso iure latæ non requirunt sententiam Iudicis declaratoriam.*
33 *Duelli pœnæ vt incurrantur, requiritur Iudicis declaratoria.*
34 *Duellans clericus suspendendus est non deponendus.*
35 *Duellans laicus non fit inhabilis ad beneficiandum.*
36 *Miles clericus priuatur pensione.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manũ.

ANnis præteritis ante pestilentiam mox subsecutam quidam Clericus in manibus Pontificis resignauit quoddam beneficium simplex ad fauorem alterius cum reseruatione annuæ pensionis, qua admissa obtinuit etiam à Sanctissimo, vt posset dictam Pensionem exigere, etiam si in habitu clericali non incederet, dum verò militijs incumberet, prouocauit quemdam nobilem ad singulare certamen, quod solemniter fuit per actum patrinis adhibitis, sinè tamen læsione alicuius eorum; Verum obtenta absolutione à censuris petebat pensionem à resignatario, qui recusabat eam soluere dicens, quòd extincta iam fuerat ex causa dicti Duelli, quod grauissimis pœnis prosecuti sunt: *Conc. Triden.*
1 *sess.25.c.19. de reform. Pius IV. constitutione, quæ incipit ea, quæ de anno 1560. Gregor. XIII. constitutione,*

quæ

quæ incipit, Adtollendum de Anno 1582. & vltimò
Clemens VIII. conſtitutione, quæ incipit; Illius vices
de Anno 1592. quibus ipſo iure excommunicantur
ſic in duello pugnantes, & abſolutio reſeruatur Pon-
2 tifici, vt ſtatuit Clemens VIII. in dicta ſua conſtitutio-
ne: vt videre eſt apud Quarant. verb. Duellum. Sayr. de
cenſur. lib. 3. c. 31. à num 21. Caball. de omni gene. ho-
micid. num. 76 & ſeqq. Reginald. in prax. for pen. lib.
21. c. 7. num 75. Sanchez in Decalog. lib. 2. c. 39. n 19.
Bonac. de cenſur. diſp 2. num. 1. 15. Barboſ. de off. episc.
p 2. alleg. 50. num. 120. Azor mor. p. 3. lib. 1. c. 6. vbi
ponit pœnas contra duellum Quæritur quid iuris.

Et ſane non vidi apud quemquam hanc quæſtionem in
terminis tractari an pugnans in duello priuetur pen-
ſionibus, nihilominus, ſi rationibus licet diſcurrere,
videtur dicendum, quòd dictus Clericus remanſerit
priuatus dicta penſione, tum quia duellando commi-
3 ſit delictum depoſitione dignum, vt in c. 1. de cler. pu-
gnant. in duell. vbi Abb. & DD. tum quia Pius IV. in
dicta conſtitutione, quæ incipit ea, quæ. 21. § 4. contra
ſic duellantes ſtatuit, quòd ſi Eccleſiaſtici fuerint vl-
tra excommunicationem ipſo facto incurſam, etiam
omnibus, & ſingulis Eccleſijs, Monaſterijs, dignitati-
bus, & alijs beneficijs Eccleſiaſticis per eos obtentis,
ſeu in quibus, & ad quæ ius eis competit eo ipſo pri-
4 uati, & ad illa, ac alia in poſterum obtinenda inhabi-
les exiſtant, nec non illa tanquam per priuationem
huiuſmodi vacãtia ab alijs impetrari poſſint: vt apud
Sayr. d. c. 31. num. 21. Bonacin. de cenſur. in particulari
extr. Bull. Cœn diſp. 2. q. 3. punct. 48. propoſ. 3. num. 21.

Vnde colligitur, quòd ſicut iſte duellator priuatur bene-
ficijs, ita etiam priuetur penſione, tum quia incapax
beneficij eſt etiam incapax penſionis, vt inquit Na-
uar de temp. ord. lib. 1. conſ. 11. num. 2. vbi quòd hoc eſt
5 de Stylo Curiæ, qui eſt ſeruandus: Sanchez de precept.
Decalog. lib. 2. c. 28 num. 36. Farinac. deciſ. poſth. 246.
num. 2 p. 2. vbi quòd penſio vacat, ſicut beneficium, &
6 iiſdem modis amittitur, vt dixit etiam: Hieron. Gabr.
conſ. 187. num. 11. lib. 2. tum quia penſio eſt fructus,
& pars beneficij & beneficio acceſſoria, ac ab eo de-
pendens, & ideò debet iudicari ad inſtar principalis:
7 Imol. in Clem. 1. §. 1. verſ. circa ſecunda, de ſuppl. negl.
prælat. Gigas conſ. 14. num 4 in verbis. Sanchez in De-
calog. d. c. 28. num. 36. verſ. ſecundò. Farinac. deciſ. poſt-
hum. 585. num. 3. p. 2.

Accedat, quòd pugnans in duello eſt ipſo facto excom-
municatus, vt vidimus, & certum eſt, quòd excom-
municatus eſt incapax penſionis, cum habeatur pro
8 mortuo circa ſpiritualia: late Gigas de penſion. q. 14.
num. 1. & num. 9. ac per totum, & q. 36. num. 5. Tolet. in
ſumm. in ædit. Rom. lib. 1 c. 13. Sayr. de cenſur. lib. 2. c. 5.
num. 15. Pariſ. de reſign. benef lib 4 quæſt. 3. num. 48.
Garz. de benef. p. 1. c. 5 num. 130.

Verumtamen in contrarium multa dici poſſunt, & pri-
mo nullum extare Canonem; qui priuet penſionibus
ſic duellantem, & licet Pius IV eum priuet beneficijs,
tamen talis conſtitutio vti odioſa, & pœnalis non eſt
extendenda ad Penſionem, quæ non eſt beneficium
Eccleſiaſticum, nec quidquam ſpirituale, cum poſſit
etiam dari laico: Gigas de penſio. q. 1. num. 1. & q. 21.
9 in princ. & pulchre in conſ. 30. num. 1. 2. Rip. in c. 2. nu-
mero 128. de Iudic. Burſat. conſ. 178. numero 27. lib. 2.
Graſs. deciſ. 91. num. 5. Garz. de benef. p. 1. c. 5. num. 7.
Borell. in ſumm. deciſ p. 1. tit. 30. num. 111. & propte-
rea appellatione beneficij non venit regulariter pen-
10 ſio, niſi largo modo, vt concludit: late Gigas de pen-
ſio. q. 28. num. 10. & ſeqq. & d. conſ. 30. num. 1. Franch.
in c. quamuis, num. 2. vbi DD. de præben. in 6. Nauar.
conſ. 11. de conſtit. num. 8. Pariſ. de reſign. benef. lib. 1.
q. 10. num. 69. Suarez de cenſur. diſp. 15. ſect. 1. num. 7.
Gonzal. ad reg. Cancell. 8. gl. 5. §. 5. Garz. d. tract. par. 1.
c. 5. num. 3. vbi multos allegat.

Vnde videmus quòd licet filius ſpurius prohibeatur ha-
bere beneficium aliàs ab eius Patre obtentum, non
tamen prohibetur habere ſuper eo penſionem, vt
11 probat Gigas d. conſ. 4. num. 2. 3. & ſequitur Rota vt
apud Farinac. deciſ. poſthum. 12. num. 1. 2. 3. p. 2. quæ
reſpondet & tollit contraria. etenim in materia ſtri-
cta, & odioſa, vel pœnali, qualis eſt iſta, penſio non
12 venit appellatione beneficij, vt docent Bald. Abb. &
Felyn. in c. ad audientiam el 2. de reſcript. Gomez. in d. c.
quamuis, in princ. de præben. in 6. Anan. in c. non ſatis,
col. 2. de Simon. Gigas de penſion. q 94. num. 4. Creſcent.
deciſ. 14. num 1. de re iud. Borell. d. tit. 30. numero 116.
Gratian. diſcept. 397. num. 14. 15. vbi ampliat, etiam
ſi verba ſint generalia & geminata, quod tamen non
procedit in cauſa hæreſis, quia tunc penſio veniret
13 appellatione beneficij, & priuatus beneficio amitte-
ret etiam penſionem propter fauorem fidei: ad tex.
in cap. quicumque, §. hæretici, iunct. gloſ. in verb. bene-
cium, de hæret. in 6. Gigas d. quæſt. 94. num. 7. Gratian.
d. diſcept. 397. num. 16. late Sanchez in Decalog. lib. 2.
cap 28. num. 36.

Quæ autem ex aduerſo adducuntur, videntur procedere
in fauorabilibus, in quibus appellatione beneficij vti-
14 que continetur penſio, quia largo modo eſt benefi-
cium, vt per Gigas de penſio. q 28. num. 18. & q. 94 nu-
mero 8. Borell. d. tit. 30 num. 114. ſicut enim odia re-
ſtringuntur, ita fauores debent ampliari: c. odia, de
reg. iur. in 6.

Et quod dicitur de excommunicato, vt non poſſit habe-
re penſionem, intelligitur, vt ei non poſſit nouiter
reſeruari, niſi abſoluatur, & proptcrea ſolet ſemper
15 apponi in Bullis reſeruationis illa clauſula: abſoluen-
tes à vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & in-
terdicti ad effectum præſentium: dumtaxat conſe-
16 quendum, vt bene inquit Gigas q. 14 num. 9. Si verò
antea habeat penſionem, eam non perdit, niſi per
annum inſordeſcat in excommunicatione, ex duritia
cordis & in contemptum clauium: Gigas conſ. 33. nu-
17 mero 4. 5. 9. 10. bene verum eſt, quòd excommunica-
tus, antequam abſoluatur, non facit fructus penſionis
ſuos, ſicut nec beneficij, & ſic titularis pro illo tempo-
re non tenetur ſoluere penſionem, & ſi ſolueret igno-
rantes, poſſet repetere: ita Suarez tom. 5. diſp. 13. ſect.
1. 9. & ſect. 2. num. 21. & fuit dictum in vna valentina
penſionis 31. Ian. 1600. coram D. Litta, vt teſtantur
Garz. de benef. p. 1 c. 5. num. 131. 132. 133.

Quid dicẽdum? ſane pro ſolutione caſus oportet diſtin-
guere, & declarare, duplicem eſſe penſionis ſpeciem,
18 alia enim datur titulo ſæculari, & vti laico aſſignatur
in ſtipendium pro ſeruitio temporali, velut propul-
ſandis campanis, aut ad aperiendum fores Eccleſiæ,
& ſic pro remuneratione laborum, & hæc ſane eſt
prophana, & laico dari poteſt, nec continetur ſub be-
neficij nomine: Bald. in d. c. ad audientiam, il 2. vbi Fe-
lyn. col.

lyn.col. 1. de rescript. Corn.cons.12. vol.2. Gigas de pension.q.67.num.3.& cons.33. num.10. Duar. *de Benef. lib.6.cap.4. Mandos. reg.19. Cancell.q.11. numero 2. Garz.d.tract.de benef.p.1.c.5.num.3.8.9.134.* & hæc
species pensionis hodie non est in vsu, & vix vnquam
practicatur. Alia igitur est pensio; quæ datur in titulum, & quæ est in vsu, & fere loco beneficij assignatur, vt decentius sustentari valeat, vel pro alimentis,
19 & præsertim, quando fuit assignata ex eo, quòd quis
renunciauit beneficium cum reseruatione pensionis,
ne nimium dispendium patiatur, vel cessit liti, & causæ, vt sit tota die cum eadem reseruatione, tunc pensio non est quid mere temporale, sed spirituali annexum dependenter à beneficio, & loco beneficij subrogatur, & videtur dari in titulum adeò, vt impetratione beneficij de ea sit facienda mentio: sic per *tex. in d.c.ad audïentiam, vbi DD. de rescript. Innoc.de Compost.in c.postulasti, eod.Calder.cons.30.in fin.de præben. Gigas de pension.q.67.num.4.& cōs.33.num.10.vers. aut sumus.Mandos.d.q.11.num.2. Nauar. in Manual. c.23.num.111.& cons.59.de Simon. Gabriel.cons.191. num.8.lib.2.Redoan.de spol. Eccles.§.ex his, numero 6. Paris.de resignat benef.lib 6.q.4. num. 54. & censuit Rota in vna Britorien. 2. Decembris 1588. & 3. Maij 1589.coram D.Gipsio, & sic ita esse, late probat Garz. de benef.p.1.c 5.num.9.10.11.18.19.20.* & multis
sequentibus, vbi multis rationibus id probat, & maxime hodie, cum pensionatius teneatur ad recitandum
30 quotidie officium paruum B. M. V. ex constitutione
Sixti V. & sic pensio datur propter officium, sicut beneficium, ad quod nullo modo obligatur, qui habet
pensionem prima ratione, scilicet titulo sæculari:
Garz.d.c.5.num.68.

Cum igitur clericus noster habuerit pensionem ex causa resignationis, ne ex renunciatione nimium dispendiū patiatur, sequitur talem pensionem esse quid spiritua-
21 li annexum, & ideo de ea indicandum esse, sicut de
beneficio, & venire sub nomine beneficij, etiam in pœnalibus, & odiosis adeò, vt inhabilitatus ad beneficia sit etiam inhabilis ad talem pensionem: *Nauar. d.cons.11.num.2.de temporibus ordin. Gigas d.cons.33. num.9.vers.præmissis, & num.10.vers.aut sumus. Crescent.d.decis.14.num.3.de sententia, & re ind. Paul.de Rom.tract.de pensio.quæsit.6. Rot. diuers. decis.109. lib.2.p.3. Io: Nicol. Gimont. in Enchiridion. benef.tit. 1.c.10.num.6.Sanchez d.c.28.num.36.Garz.d.par.1. cap.5.num.121.123.125. Borell. in summ. decis.p.1. tit.30.num.112.117.* quæ sane vera sunt, & probabilia, tum propter verisimilitudinem mentis statuētis,
tum propter rationis identitatem, quoniam idem iu-
22 dicandum est de spiritualibus, & de eorum annexis,
& dependentibus: *Sanchez in Decalog. lib.2. d.c.28. num.36.Farin.d.decis posthum.585.num.3.p.2.* quod
cum verum sit multo magis procederet in ea pensione, quæ proprie datur in titulum, velut quando ex
pingui beneficio extrahitur certa pensio, vt deinceps
sit beneficium Ecclesiasticum, hæc enim vere est be-
23 neficium, licet alio nomine nuncupetur, sed non est
iure in nomine: *ad tex.in c. conquærente, vbi Abb.n.5. de cler.non resid.Card.in Clem 1.§. eadem, num. 4. de
24 supplen.negl.prał.Gigas de pens.q.28.num.20. & cōs. 33.n.9.* vbi inquit quòd sentētia priuatoria quorumcumque beneficiorum solum eas pensiones comprehendit, quæ dantur in titulum: *Cucch.instit.maior. lib.5.tit.7 n.17. alios allegat Garz. de benef.p.1.c.5. num.5.6.* hæc pensiones non sunt in vsu.

Verumtamen non per hoc credas pensionem, quę hodie
est in vsu, & loco beneficij clerico, vti tali assignatur,
vt commodius sustentari valeat, vel ne nimis dispen-
25 dium patiatur, esse verè, & propriè beneficium, quia
non est tale proprie, & stricto modo: *Sarmen. de infir. q.16.Gigas d.q.28 num.10. Paris.de resign. benef. q. 25.num.7.8.& multis seqq.* vbi ponit differentias in-
26 ter pensionem, & beneficium, & idem *Paris. de confident.benef.q.58.num.58.Garz.de benef.p.1.c.5. num. 48.52.vbi Rota sic censuit Ant. Riccillus tract. de iur. person.extr. eccl.grem.lib.7.c.5. num. 27.* sed ita dictū
est, quia cum talis pensio sit rei spirituali annexa, &
succedat loco beneficij, perinde est, ac si ille pensionem retinens haberet beneficium: *ad tex.in d.cap. ad audientiam, vbi* DD. *de rescript. Innoc.in d.c.postulasti,
27 alios congerit Garz.d.cap.5.num.81.* vbi probat, quod
ideo impetrans beneficium debet facere mentionem
de pensione, quam habet.

Non obstat ergò, quod priuatus beneficio intelligatur
non priuatus pensione, nisi sit talis, quæ datur in titulum, quia hoc procedit in sententia hominis priuatoria, quæ cum sit stricti iuris, si priuat clericum beneficijs non extenditur ad pensiones, vt in his termi-
28 nis loquuntur *Comes.super reg.Cancell.de annal.q.21. Gigas d.cons.33.num 9.Crescen.d.decis.14. num. 2. de sententia, & re ind.Garz.d.tract.de benef.par.1.cap.5. num.124.* nos autem versamur in constitutione, quæ
licet sit pœnalis, est tamen fauorabilis respectu animæ, prohibita enim sunt duella, ne homines moriātur in quasi certo damnationis statu, sicut etiam constitutiones contra hæreticos factæ sunt pœnales, &
29 tamen quia sunt factæ fauore fidei, quasi fauorabiles
extenduntur à beneficijs ad pensiones: *Gigas d.q.94. num.7.Gratian.d.discept.397.num.16. Sanchez d. lib. 2.c.28.num.36. Garz de benef.p.11.cap. 10. sub num. 79.vers.quod si priuantur.* vbi Rota sic extendit constitutionem pœnalem à stricta significatione beneficij ad latam pensionis, cætera nihil nocent, quin concludere valeamus hunc clericum duellantem fuisse eo
ipso non solum beneficijs, sed etiam pensionibus priuatum vigore dictæ Constitutionis Pij IV. à cęteris
Pontificibus confirmatæ: & cum sit causa spiritualis
30 à solo Iudice Ecclesiastico poterit cognosci, qui de
Pensionibus solus habet cognitionem: *Gigas de pensio.q.99.num.3.& num.13.& cons 14.num.6.*

Animaduertendum est autem quòd licet sic duellans ipso iure sit priuatus beneficijs, & pensionibus, tamen
debet declarari eis priuatus, quoniam in pœnis ipso
iure incursis necessaria est sententia declaratoria, ad
31 quam etiam pars est citanda: *ad tex. in c. cum secundum, de hæret.in 6. Fclyn.in c. Rodulphus, numero 63. de rescript.gl.& Abb.in Clemen.præsenti, de censibus. Gigas d.cons.14.num.7. in terminis. Sanchez in Decalog.lib.2.c.39.num.32.* vbi inquit quod licet respectu censurarum ipso iure latarum non requirūtur alia
32 sententia, tamen aliæ pœnæ ex duello prouenientes,
vt infamia, proscriptio bonorum, priuatio beneficiorum, amissio loci, vbi duellum exercetur clarè requi-
33 runt Iudicis sententiam: & ita *Io: Guttier.can.qq.l.2. c.5.num.28.Vgolin.de Simon.tab.1.c.21.§. 3. versic.*

quoad

quoad priuationem. Azor. inſt. mor. p. 1. lib. 5. c. 8. q. 3. Suarez de cenſ. tom. 5. diſp. 27. ſect. 1. num. 8. ad fin. Lexius de Iuſt. & iur. lib. 2. c. 29. num. 63. & c. 34. numero 143. c. 53. num. 147. 148. pulchre Bonac. de legibus, diſp. 1. q. 1 punct. 7. num. 21. Rot. diuerſ. deciſ. 30. n. 6. lib. 3. p. 3. Farinac. deciſ. poſth. 255. num. 2. p. 1. vbi Rota iudicat, quòd etiam ſi incurratur pœna priuationis ipſo iure, adhuc eſt neceſſaria declaratoria facti ſententia, per quod incurritur talis priuatio.

In hac autem materia duelli ne putes Clericum eſſe deponendum, pro vt videtur importare *tex. in d. cap. 1. de cler. pugnant. in duell* quia cum ille textus dicat licere Epiſcopo cum eo diſpenſare, DD. communiter
34 intelligunt illum Canonem non loqui de propria depoſitione, in qua vix Papa diſpenſat, ſed de ſuſpenſione adeò, vt nec ipſo iure ſit ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus: *Nauar. in ſum. c. 27. num. 156. Henriq. lib. 13. de excommunicat. c. 39. num. 23. Salzed. in pract. Bernard. Diaz. c. 100. in princ. Suarez. tom. 5. par. 3. diſput. 31. ſect. 4. num. 48. Manub. tom. 1. ſumm. ſecunda, adit. c. 73. in fin. pulchre Sanchez in* Decalog. *lib. 2. c. 39. numero* 18. qui ſic rem declarat. *Bonacin. de cenſur. diſp. 2. q. 6. punct. 2. num. 13.* Vt autem quis incurrat inhabilitatem ad beneficia, neceſſe eſt, quòd tempore
35 duelli eſſet clericus, quia talis pœna non ligat laicos: *Rot. diuerſ. p. 3. lib. 3. deciſ. 30. n. 2. 3. 4.* Sic igitur concludo, & iuris eſſe cenſeo, non attento, quòd inceſſerit in habitu laicali, quia non per hoc ceſſat eſſe clericus, cum ex Indulto Apoſtolico habeat, vt ſine eo poſſit incedere, & penſionem exigere, quod tamen debet intelligi, dummodo nõ ſe immiſceat enormitatibus, vel ſuſcipiat habitum, qui ſit contrarius habilitati retinendi penſiones, velut ſi duceret vxorem, & propterea iſte clericus duellando fecit actum repugnantem ſtatui clericorum, & punibilem, ac odioſum: vnde ſi clericus factus miles, & militari ſeruitio aſcriptus per-
36 dit non ſolum beneficia, ſed etiam penſiones: vt per *Laur. in Clem. 1. §. eadem, vbi Card. num. 5. Imol. n. 3. de ſuppl. negl. prælat. idem Card. in Clem. 1. num. 19. de reb. Eccl. non alien. Paul. de Rom. tract. de penſion. c. 3. num. 4. Caecialup. in eod. tract. quæſt. 15. Gigas eod. trac. q. 15. Gigas eod. tract. quæſt. 65. & latius Ant. Ricciullus tract. de iur. perſon. lib. 7. c. 5. num. 26.* quanto magis debet eſſe priuatus, qui pugnat in duello, cum facit actum adeo militarem, & inhumanum, vt etiam militibus ſit interdictus: & ſic teneo penſionem eſſe extinctam, beneficiumque remanſiſſe liberum: dubium iſtud fuit propoſitum ab vtraque parte in Curia Romana, ſed non deciſum, quia partes deuenerunt ad accordium titulari multum fauorabile.

CAPVT CXVI.

EPITOME.

Hoſpitale, quando cenſeatur Eccleſiaſticum, & gaudeat immunitate Eccleſiarum, & an abſens, pro quo facta eſt pax, cenſeatur ante ratificationem in pace compræhenſus adeo, vt offendens, vel offenſus dicatur Proditor.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitale carens Eccleſia, vel Campanili dicitur laicale.*
2 *Hoſpitalis prophani multa ſigna.*
3 *Hoſpitale laicorum non gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*
4 *Immunitate Eccleſiæ gaudent non ſolum loca ſacra, ſed etiam religioſa.*
5 *Hoſpitale Epiſcopi auctoritate fundatum dicitur locus religioſus.*
6 *Immunitas competit omnibus locis pijs.*
7 *Hoſpitale Eccleſiaſticum gaudet immunitate Eccleſiarum.*
8 *Hoſpitalis Rector non durat vltra triennium.*
9 *Hoſpitale dicitur religioſum, ſi Epiſcopus ei deputat rectorem.*
10 *Hoſpitale eſt prophanum, ſi in eo Epiſcopus nunquam exercuit iuriſdictionem.*
11 *Hoſpitale prophanum nemo poteſt impetrari ab Epiſcopo.*
12 *Hoſpitalis religioſi ſignum eſt Eccleſia, & Campanile.*
13 *Hoſpitale religioſum poteſt eſſe ſine Eccleſia.*
14 *Epiſcopi Palatium abſque Oratorio gaudet immunitate Eccleſiæ.*
15 *Seminarii domus gaudet immunitate Eccleſiæ.*
16 *Hoſpitale prophanum non poteſt habere Eccleſiam, vel Altare.*
17 *Eccleſia nondum benedicta gaudet immunitate.*
18 *Hoſpitale mere laicale an poſſit viſitari ab Ordinario.*
19 *Hoſpitale mere ſæculare poteſt deſtrui, & reuocari.*
20 *Hoſpitale laicorum non eſt capax legatorum.*
21 *Hoſpitalis bona an poſſint alienari abſque ſolemnitatibus.*
22 *Hoſpitale tenetur ad onera ordinaria.*
23 *Hoſpitale religioſum non ſoluit onera extraordinaria.*
24 *Hoſpitale vbi eſt medica hoſpitalitas adhuc eſt religioſum.*
25 *Hoſpitale efficitur religioſum ex conſenſu Epiſcopi ſubſequenti.*
26 *Hoſpitale dicitur religioſum, ſi intitulatur ſub nomine alicuius Sancti.*
27 *Hoſpitale eſt eiuſdem natura cum eo, in cuius locum ſubrogatur.*
28 *Proditorie interficiens aliquem, priuatur beneficio immunitatis.*
29 *Proditor dicitur, qui ſub titulo pacis alium interficit.*
30 *Immunitate nemo priuatur, niſi fiſcus plene probet delictum exceptum.*

31 *Inni-*

31 *Inimicum interficiens à retro non dicitur proditor.*
32 *Mediator pacis non est idoneus testis ad pacem probandam.*
33 *Proxeneta etiam non salariatus, non est idoneus testis.*
34 *Testis non beneuolus nihil probat.*
35 *Testi non creditur etiam ob leue odium partis.*
36 *Testis non probat, qui dat contestem aliter disponentem.*
37 *Testis patiens plures defectus nihil probat.*
38 *Testi impossibilia, vel inuerisimilia deponenti non creditur.*
39 *Testis deponens de tractatu non probat conclusionem.*
40 *Proditor non dicitur ante pacem ratificatam ab absente.*
41 *Absens à pace pro eo facta, quando in ea dicatur comprehensus.*
42 *Pax facta pro absente, an obliget ante ratificationem.*
43 *Pace inter plures facta etiam pro absente non ligat aliquam partem ante ratificationem.*
44 *Absens à pace non obligatur, nec obligat, nisi ratificet.*
45 *Pacem faciens pro filio absente quomodo obliget aduersarium.*
46 *Pater quomodo possit pacem facere pro filio.*
47 *Absenti per stipulationem non quæritur Ius ante quam ratificet.*
48 *Castrensis opinio damnatur.*
49 *Ratificatio quomodo debet extorqueri ab absente.*
50 *Pax stipulata an possit reuocari ante ratificationem absentis.*
51 *Pax quomodo rumpatur quoad pœnam cõuentionalem.*
52 *Ratificatio pacis debet fieri re integra.*
53 *Aequalitas debet seruari inter partes.*
54 *Causa noua excusat à pœna pacis violatæ.*
55 *Pacis violatæ pœna non intrat ob nouam causam, etiam leuem.*
56 *Causa noua quænam excuset à pena pacis violatæ.*
57 *Primi motus non sunt in nostra potestate.*
58 *Vrtata cubitalis est sufficiens pro noua causa.*
59 *Offendens præsumitur motus ex noua causa.*
60 *Causa noua potest probari per coniecturas, & semiplene.*
61 *Pacis violator non dicitur offendens ex noua causa.*
62 *Immunitati Ecclesiasticæ est fauendum etiam in dubio.*
63 *Appellatio non datur à sententia priuante reum immunitate Ecclesiæ.*
64 *Fiscus non appellat à Decreto reum esse restituendum Ecclesiæ.*
65 *Fiscus non solet appellare.*
66 *Appellatione remota pro vna parte, prohibetur etiam pro alia.*
67 *Bulla Gregoriana, in cuius fauorem sit facta.*
68 *Farinacius declaratur.*
69 *Appellare permittitur à notoria iniustitia non obstante clausula remota appellatione.*
70 *Immunitas seruanda est reo non obstante sententia Episcopi.*

Ne seruiam vanum, Duc pia Virgo manũ.

IN vna Saxolensi primo quæsitum fuit, an Camillus Zinanus, qui Iacobum de Clericis interfecerat, & postea ad Hospitale Sanctæ Mariæ, & Sancti Georgij peregrinorum, & infirmorum dicti loci confugerat, posset gaudere beneficio immunitatis Ecclesiasticæ iuxta Indultum Pontificis Gregorij XIIII de quo in eius Bulla data Romæ Non: Kal. Iunij 1591. quæ incipit. Cum alias, & dubium faciebat, quia fiscus sæcularis pretendebat dictum Hospitale esse mere prophanum, & laicale, idque deducebat ex eo, quòd in dicto Hospitali non adest campanile, neque Ecclesia ad diuina officia persoluenda, vt per *Beuintend. dec. is. 13. nu-*
1 *mero 3. 4. & Capol. ca. tel. 111.* confirmabatque suum sermonem, quia, vt dicebat fiscalis, bona dicti Hospitalis subsunt gabellis, datijs & collectis, & bona eius solent alienari sine solemnitate, in eoque modica
2 hospitalitas seruatur, & à laicis gubernatur, & propterea laicale censendum est, vt per *Calderin. conf. 65. seu conf. vnic. de supplenda neglig. Prælat. Castr. conf. 167 lib. 2.* quo stante videbatur dicendum dictum Hospitale non gaudere immunitate Ecclesiastica, & quòd fugiens ad illud potuerit extrahi à Iudice laico,
3 vt per *Rom. co. f. 477 num. 2. & num. 6. pulchre Caian. Tusch. lit. H: concl. 157. num. 10. Peregr. tract. de Immun. Eccl. c. 4. num. 66.* propter quod de facto dictus Camillus fuit à dicto Hospitali extractus, & ad carceres fori sæcularis perductus.

Verum re deducta ad notitiam fori Ecclesiastici, & instante parte dicti Camilli, res versa est in controuersiam, & Procuratores fiscales vtriusque fori cœperunt causam agitare in foro Ecclesiæ, negotio autem satis ventilato pronunciaui dictum Hospitale esse locum religiosum, & pium, & propterea dictum Camillum esse capacem immunitatis Ecclesiasticæ, & remittendum ad illud, nisi obstet ei aliquod crimen de exceptis in dicta Bulla Gregoriana, & ratio fuit, quia immunitas prædicta fuit concessa non solum Ecclesijs, & locis sacris, sed etiam locis religiosis, vt habetur in
4 dicta Bulla ibi: Ad sacra, & religiosa loca confugientes; Nemini autem dubium est, quin Hospitale Episcopi auctoritate ad vsum hospitalitatis, vel pauperũ fundatum, & deputatum, dicatur omnino locus reli-
5 giosus, vt habetur expresse in c. *Ad hæc, vbi Abb. & DD. de relig. dom. gl. in Clem. en. Quia contigit, vbi DD. eod.* quod satis est ad tribuendam immunitatem dicto Hospitali, quia hodie non solum omnibus Ecclesijs, sed etiam locis pijs competit immunitas. *Giurb.*
6 *conf. 10. num. 16. vbi alios allegat.*

Veruntamen in terminis Hospitale esse locum immunem, quando est erectũ auctoritate Episcopi adeò, vt confugiens ad illud gaudeat immunitate, & inuitus
7 extrahi non possit, tradiderunt *post Archid. in c. definiuit. 17. quæst. 4. Bald. in l. si quis ad declinandum. C. de Episc. & Cler. Alex. conf. 9. num. 1. lib. 2. late Decian. tract. crim. lib. 6. c. 25. num. 18. pulchre Farinac. de Immun. Eccl. c. 17. num. 265. 266. vbi multos allegat. Giurb. conf. 10. num. 4. vers. & si Hospitale. Gratian. discept. 34. num. 1. Tusch. dicta littera H: concl. 163. num. 18. & num. 26. Bonac. tract. de leg. ib. disp. 3. quæst. 7.*

quæſt.7.cap.2.num.7. Barboſ.de off. Epiſc.p.3.alleg.74.
num.56. vbi plurimos congerit.

Nam in caſu noſtro ſatis manifeſtum erat, dictum Ho-
ſpitale fuiſſe fundatum auctoritate Epiſcopi, & ſuc-
ceſſiue eſſe religioſum, & publicũ, quia prouiſio Re-
ctoris & adminiſtratoris dicti Hoſpitalis pertinet ad
dictum Epiſcopum, nominatio autem, & præſentatio
ad Cõmunitatem Saxoli, etenim de triennio in trien-
nium ſolet fieri prouiſio noui Rectoris dicti Hoſpita-
lis, quod eſt conforme, immò de promptum videtur
8 à *Concilio Trident. ſeſſ.25.c.8. in fin. de Reformat.* vbi
ſtatutum eſt, vt gubernũ Hoſpitalis non committa-
tur vni, & eidem perſonæ vltra triẽnium, vt per *Garz.*
de Benef. p.1.c.3.n.8. Et enim Communitas nomi-
nat perſonam, quam poſtea Epiſcopus inſtituit, & ei
adminiſtrationem committit, & in fine triennij, &
etiam quotannis ab eo adminiſtrationis rationem
exigit, ex quo conuincitur, dictum Hoſpitale non eſ-
ſe prophanum, vel laicale, ſed publicum, & religio-
9 ſum, vt poſt *Bald. conſ.167. incip. factum ſuper quo,*
lib.4. Calder.conſ.4.verſ. Item cõſtitutio, de relig.dom.
Tuſch. dicta littera H: concluſ.158. num. 5. & concluſ.
159.num.24.verſ. eadem omnia. vbi, ſicut Hoſpitale
cenſetur laicale, quando inſtitutio hoſpitalarij ſine
Epiſcopo ſpectat ad laicos, vt etiam dixit *Rom. conſil.*
477.num.8 verſ. Quanto. Ita dico ego à cõtrario ſen-
ſu, ſi Rector apponitur ab Epiſcopo, debet cenſeri
auctoritate Epiſcopi conſtructum, hic enim eſt actus
Iuriſdictionis, qui ab Epiſcopo exercetur, inſtituendo
Rectorem per Bullas patentes, & committendo Re-
ctori adminiſtrationem Hoſpitalis, & tamen ad hoc,
vt Hoſpitale ſit prophanum, requiritur non extare
10 memoriam, quòd Epiſcopus in eo iuriſdictionem
exercuerit. *Federic. de Senis conſ.130. in princip. Butr.*
conſ.19.num.19.verſ. Ad nonam. Tuſch.d.concl. 159.
num 24. Et propterea ſatis conſtat dictum Hoſpitale
eſſe religioſum, dum oſtenditur Rectoris præſenta-
tionem ſpectare ad Communitatem, & inſtitutionẽ
ad Epiſcopum: *Tuſch.d.littera H. concluſ.161. num.3.*
Rot. diuerſ. deciſ.725.num 1. par. 1. Hoſpitale enim
11 prophanum non poteſt ab Epiſcopo impetrari: *Butr.*
in c. Inter dilectos, num.15. ad fin. de donat. Idque ſatis
adiuuatur ex eo, quòd ſolet viſitari ab Epiſcopo, &
eius ordinationes obſeruantur, & quotannis redditur
ratio adminiſtrationis miniſtris Epiſcopalibus, vt in-
fra etiam dicitur.

Non obſtant autem in contrarium adducta, & primo
hic non extare Eccleſiam, vel Campanile, & propte-
rea Hoſpitale eſſe cenſendum mere laicale, nam re-
ſpondetur, quòd campanile, & Eccleſia in hac mate-
ria non conſiderantur tanquam cauſa efficiens loci
12 religioſi; ſed tanquam ſignum, quod in eo fundan-
do interuenerit Epiſcopi auctoritas: *Caſtren. cõſ.167.*
in fin. lib.2. Tuſch.d.concluſ.159. num. 23. Benintend.
d.deciſ.13.num.4.5. Ricc. in prax. de alienat. rer. Eccleſ.
reſol.37.num.2. Ideò ſi ex alijs ſignis comprehenda-
tur Hoſpitale eſſe fundatum cum Epiſcopi auctorita-
te, id ſufficit ad conſtituendum locum religioſum,
quia id ſolum requiritur in *d.c. Ad hæc, de relig. dom.*
& propterea non intereſt, quòd non habeat Eccleſiã,
quia nihilominus dicetur locus religioſus, ſi fuerit E-
13 piſcopi auctoritate fundatus, vt per *Ant. de Butr. cõſ.*
40.num.2. Tuſch.d.concl.159.num.15. & concluſ.161.
num.3. vbi ad præſumendam auctoritatem Epiſcopi
ſufficere pro ſigno non ſolum Altare, vel campanile;
ſed etiam ſimilia ſigna ſatis ſcriptum reperitur, &
hoc etiam pro ſigno, & coniectura poſuit: *Peregr. de*
immun. Eccl. c.4. numero 66. & alternatiue locutus eſt.
Barboſ. de off. epiſc. p.3. alleg.75. num.3. ſed in caſu no-
ſtro ſatis conſtat prædictum Hoſpitale tum ex prædi-
ctis, tum ex infrà dicendis fuiſſe fundatum auctorita-
te Epiſcopi, Ergo non eſt curandum, ſi non adſit Ec-
cleſia, licet enim *Farinac. d. tract. de immun. Eccl. c.17.*
num.266. faciat mentionem de Eccleſia, & quòd ce-
lebrentur in eo diuina officia, id tamen conſiderat tã-
quam ſignum auctoritatis Epiſcopi, de qua ſi aliunde
conſtet, ſatis erit, quia ſecundum eum immunitas
Hoſpitalis conſiſtit in eo tantum, quòd fuerit funda-
tum auctoritate Epiſcopali: ad *tex. in d.c. ad hæc, de*
relig. dom.

Nec enim in propoſito immunitatis refert, an adſit Ec-
cleſia, nec ne, quia ſufficit locũ eſſe religioſum, quod
fieri poteſt abſque Eccleſia, etenim Bulla Gregoriana
tribuit immunitatem, vt vidimus, non ſolum locis ſa-
cris, ſed etiam religiòſis, & propterea Palatium Epi-
ſcopi etiam ſi diſtet ab Eccleſia vltra quadraginta
paſſus, & nullum habeat Oratorium, tamen gaudet
14 immunitate, vt per *Giurb. conſ.10. num.13.* vbi de cõ-
muni teſtatur, & multos allegat, & *Diau. moral. p.4.*
15 *tract.1. reſol.96.* & ſimiliter domus ſeminarij; Pro-
pter quod de Anno 1601. fuit reſtitutus quidam ho-
micida domui furni Seminarij Neapolis, qui ad eum
confugerat, quia erat locus pius, & religioſus, prout
narrat *Prax. Archiep. Neap. c.22. ſub num. 10. & ſe-*
quitur Peregr. de immun. Eccl. c.4. num. 67. Bonacin. de
leg. diſp. 3. quæſt.7. §.2. num.7. in fin. Giurb. conſ. 10.
numero 12.

Deinde reſpondetur, quòd immo dictum Hoſpitale ha-
bet Eccleſiam ei annexam in altum eleuatam, & coo-
pertam, licet fabrica illius non fuerit perfecta, quod
ſatis eſſe videtur ad arguendum dictum Hoſpitale eſ-
ſe fundatum Epiſcopi auctoritate, quoniam fabrica
illa fuit ad huiuſmodi ſtatum perducta à Rectore
eius, & de prouentibus illius, cuius computa quotan-
nis auctorizantur ab Epiſcopo, propter quod aucto-
rizata etiam cenſetur dicta fabrica, quæ fieri non po-
tuiſſet, ſi Hoſpitale eſſet laicale eo, quod in eo non
16 poſſit conſtrui Eccleſia, neque campanile, aut cimi-
terium, vel altare, & ſi aliquod ex eis ibi eſſet, præſu-
meretur auctoritate Epiſcopi erectum, vt poſt *Caſtr.*
conſ.167. num.4. lib.2. plene Rom. d. conſ.477. num. 2.
& ſeqq. pulchre Tuſch. d. concl.158. num. 9. & quam-
uis dicta Eccleſia nondum ſit benedicta, neque in ea
fuerint celebrata diuina officia, tamen cum ſit funda-
ta auctoritate Epiſcopi, gaudet beneficio immunita-
17 tis Eccleſiaſticæ per ea, quæ tradit *Giurb. conſ. 10.n.2.*
Bonac. de leg. diſp.3.q.7.§ 2.num.2. qui tollit omnem
difficultatem, & nobis ſufficit hoc eſſe ſignum euidẽs,
quòd dictum Hoſpitale ſit publicum, & religioſum.

Quòd autem ſit dictum Hoſpitale fundatum auctorita-
te Epiſcopi, probatur non ſolum ex iure inſtituendi
Rectorem, & exigendi rationẽ ab eo, ſed etiam ex iu-
re viſitandi, cum pluries fuerit viſitatum, quod eſt ſi-
gnum, hoſpitale eſſe Eccleſiaſticum, ſeu religioſum,
quia de iure communi Ordinarius non poteſt viſita-
18 re Hoſpitale mere laicale: *Abb. in c. fin. de cenſ. Tuſch.*

litteta

littera H: conclus. 161. num. 11. & licet ex forma sacri Concilij Trident. sess. 22. c. 8. de reformat. possit Episcopus etiam laicalia hospitalia etiam exempta visitare tanquam loca pia: Gratian. discept. 481. num. 15. 16. tamen id non facit tanquam Ordinarius, sed tanquã delegatus, vt per Ludou. dec. 4. n. 16. Tusch. d. conc. 161. n. 5. hic autẽ Episcopus visitauit auctoritate ordinaria, non delegata, vt ex libro visitationum. Ergo.

Hoc idem confirmatur, quia hospitale mere laicale non est perpetuum, sed manuale, & potest reuocari, & in eo succedunt hæredes tamquam in bonis hæreditarijs, nec est capax relictorum, vt post Calder. cons. 23. de testam. Castren. cons. 351. lib. 1. inquit Tusch. pract. concl. littera H: concl. 159. num. 7. sed semper obseruatũ fuit, quòd istud Hospitale sit capax legatorũ, & de facto, & de facto ei fiunt legata, & Rector illa capit, & dicerein terra Saxolen. quòd istud Hospitale
19
20 sit reuocabile, & possit ad nutum destrui, haberetur pro crimine inaudito, ergo dicendum est esse locum religiosum Episcopi auctoritate fundatum.

Nec obstat autem, quòd bona dicti Hospitalis soleant alienari absque solemnitate, quia id negamus non solum de Iure, sed etiam in facto, si quidem ex Libro partitorum Consilij Saxolensis de Anno 1593. & de Anno 1604. die 10. Octob. & 1605. die 21. Aprilis, & 1609. die 9. Iulij. apparet pro alienandis quibusdam dicti Hospitalis bonis requisitum fuisse consensum Vicarij generalis Regij, & beneplacitum Apostolicũ, quòd est signum euidens dictum Hospitale esse fundatum auctoritate Episcopi, quoniam tunc eius bona prohibentur alienari sine solemnitatibus sicut bona
21 Ecclesiæ, non obstante quacumque consuetudine: pulchre Beniut. decis. 13. num. 13. vbi quod neque aliter potest consuetudine introduci: Tusch. d. littera H: conclus. 163. num. 9. & concl. 69. num. 5. Macerat. decis. 14. lib. 1. Farinac. decis. 36. sub num. 1. p. 1. & decis. 30. n. 1. p. 2. Ricc. in prax. de alien. reb. Eccles. resol. 37. n. 4.

Non obstat, quòd bona dicti Hospitalis subsint gabellis, & collectis, quia respondetur respectu gabellarum, id penitus esse falsum, & quamuis forte id aliquando fuerit pretensum, tamen in libris partitorũ dicti Consilij constat Episcopum Regij sub die 8. Martij 1609. scripsisse litteras, ne pro quibusdam bonis dicti Hospitalis permutatis solueretur gabella, & sic factum fuit; Respectu verò collectarum, si loquimur de Ordinarijs non est dubitandum, quin solum bona Ho-
22 spitalis, sed etiam Ecclesiæ ad ea teneantur, quia res transit cum onere suo: Surd. cons. 262. num. 3. Ferret. de Gabell. num 403. Pacif. de Saluian. interd. inspect. 3. c. 4. num. 5 15. Ant. Dian. de immun. Eccl. p. 1. tract. 2. resol. 39. Extraordioarias autem negamus fuisse solutas, vel soluendas, nec constar de aliqua solutione, quod est signum, locum esse religiosum: Rom. d. cons.
23 477. n. 9. vers. Item ex bonis. Valasch. decis. 105. Ricc. in prax. for. eccl. de alien. rer. Eccl. resol. 37. n. 2. in fin.

Non obstat, quòd modica Hospitalitas in eo seruetur, quia si id verum est, accidit de facto, vel propter loci paupertatem, vel peregrinorum exiguum cõcursum, locus tamen semper est paratus pro viribus ad recipiẽdos pauperes, & propterea licet pauci veniant, nõ
24 tamen locus cessat esse religiosus. Rot. Rom. diuers. decis. 725. num. 12. p. 1.

Quare concludendum esse censeo dictum Hospitale esse

Io: Baptistæ Ciarlinij.

Ecclesiasticũ, & Episcopi auctoritate fundatum, pro quo ostendendo etiã si à principio non appareret interuenisse Episcopi consensum, tamen postea visitando, & nihil prophanũ inueniens censetur approbare, quod sufficit, quia satis est, quòd ex post facto illius consensus interueniat: Gratian. disc. 481. num. 16. & per consequens gaudere immunitate Ecclesiastica.
25 quod licet ex prædictis satis elucescat, tamen euidentius id probo ex duabus alijs rationibus, & signis, si quidem certum est Hospitale censeri Episcopi auctoritate erectũ, si habet nomen alicuius Sancti sibi ap-
26 propriati, & post Ielyn. et Menoch. tradidit Io: Aloys. Ricc. in prax for. Eccl. de alien. rer. Eccl. resol. 37. n. 2. vers. tertio. sed sic est, quod dictũ hospitale intitulatur sub nomine Sanctæ Mariæ, & S. Georgij, ergo cessat omnis ambiguitas.

Secundo sciendũ est prædictũ Hospitale antiquius fuisse alio in loco fabricatũ cum sua Ecclesia, & Cãpanile, vbi solitũ erat Missam celebrari, quòd erat signũ euidens fuisse Episcopi auctoritate erectũ: Tusch. d. littera H: conc. 158 n. 9. eo aũt destructo istud fabricatum est cũ Ecclesia, quæ nunc cernitur licet imperfecta, & sic intrat in locũ illius, videtur enim renouatio hospitalis, non aũt noua constructio, ergo sapit eandẽ naturã, & eiusdem debet esse rationis, quia subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur: §. fuerat. Inst. de actio: l. filia: sua, §. Titia, ff. de cond. & dem.
27 l. si cum, §. qui iniuriarum ff. quis caut. Cran. cons. 425. n. 110. [illegible] cons. 112. n. 128. ergo sicut illud erat religiosũ, & immune à Iurisdictione secular, ita istud tale debet censeri, & relatum habeo ita de facto seruatũ fuisse, quia ex longa consuetudine delinquentes ad d. Hospitale confugientes tãquã immunes habiti sunt à Curia sæculari, & nũquã fuerũt ab illo extracti.

Quibus stãtibus pronũciaui d. Camillũ esse restituendũ Ecclesiæ, & eius immunitate gaudere, nisi Curia secularis doceat de crimine excepto in Bulla, à quo tñ Decreto appellauit fiscus; Verũ melius cognita veritate fiscalis renunciauit appellationi, propter quod d. Camillus fuit consignatus in fortijs Curiæ Ecclesiasticæ; Sed quia Curia sæcularis cœpit agitare aliud punctũ, dicẽs, quòd d. Camillus nõ poterat gaudere beneficio immunitatis, quia à tergo, & proditorie interfecerat d. Iacobũ sub titulo pacis violatæ; ideò Camillus fuit retentus in carceribus nomine Episcopi, & assignatus partibus terminus ad probandũ incumbentia, stante quòd proditorie interficiens aliquẽ priuatur beneficio immunitatis, vt in Bulla Gregor. et tradit. Bonac. de
28 cens. in particulari, disp. 2. q. 3. punct. 16. §. 8. n. 3. Farin. de immun. eccl. n. 135. 136. 137. vbi in fine ait eum dici Proditorem, qui sub pace facta alium interficit; Hic autem de pace satis videbatur constare per tres testes, qui plene de ea deposuerunt, vt in proc. ergo, &c.

His tamen non obstantibus causa bene ventilata, & probationibus vtriusq; partis bene examinatis censui d. Camillũ esse restituendũ Ecclesiæ, & gaudere beneficio immunitatis, si quidẽ ad extrahẽdũ reũ ab Ecclesia, & priuandũ immunitate nõ sufficit, quodlibet simplex homicidium, vt late per Farin. d. tract. de immun. c. 7. n. 108. sed requiritur, quod sit proditorie, & appẽsate cõmissũ, quod adeo verũ est, vt fiscus secularis debeat plene probare qualitatẽ delicti excepti in d. Bulla, si velit reũ priuare immun. Ecclesiast. quia qualitas

Tt tribuens

tribuens Iurifdict. debet plene probari coram Iudice, qui cognofcit de caufa fic per *tex. in l.2 §. fed fi dubit. ff. de Iudic. & Benintend. decif.8. num.3.* tenuerunt in hac materia *Ambrof. tract. de immun. Eccl. cap.11. n.4. Mar. Ital. eodem tract. lib.1. c.6. §.1. num.80.81.82. late Farinac. conf.76. num.4.5. & feqq. lib.1. & conf. 168. num.8.9. & feqq. lib.2. idem Farinac. d. tract. de Immun. Eccl. c. fin num.374. Giurb. conf.10. num.24. Gratian. difcep. for. lib.4. c.619. num.18.19. Bonac. eodem tract. de immun. difput.3. de leg. q.7. §.7. n.4 verf. Refpondeo Ricc. decif. collect. 1792. in fin. Io: Baptifta Larrea decif. nou. Granaten. 29. num. 18.* Et ego alias plene examinaui in vna Guaftallen. vbi auctoritates, & rationes late deduxi, & comprobaui, & nunc addo *Dian. moral p.3. tract.1. refol.38. & par.4. tract.1. refol.112.*

Hic autem licet conftet de homicidio à tergo commiffo, non tamen conftat de qualitate proditionis; quia inter dictum Camillum, & Iacobum præcedebat grauis inimicitia eo, quòd retroacto tempore dictus Iacobus vulnerauerit grauiter dictum Camillum multis percuffionibus fanguinolentis, & eum debilitauerit in vna manu, qui idcirco diu ægrotauit, & poft non breue tempus vix reconualuit, & propterea ftante hac caufa, de qua teftes vtriufque partis clare deponunt, euidens refultat inter eos inimicitia, propter quam licet poftea occiderit dictum Iacobum incautum, non poteft dici proditor, quia inimicus, licet interficiat fuum inimicum per infidias, à retro, & incautum, nõ tamen dicitur proditorie feciffe, eo quod
31 ille præcauere debebat fic ex *Bart. in l. refpiciendum, §. Delinquunt, ff. de pœnis, tradun. Ambrof. de immun. Eccl. c.6. num.5. late Farinac. eod tract. tit.9. num.143.* vbi multos congerit, & teftatur tunc doctrinam Bartoli fuiffe admiffam à Clemente VIII. Pont. Max. de voto Cardinali Burghefij, & Plattie: *Giurb. conf. 20. num.13.15. Gratian. difcep. 380. num.39.40.* & hoc idem docent: *Bonacin de leg. difp.3. q.7. §.4. num.14. & in Bull. Cœnæ Dom. difp 2 q.3. punct.16 § 8 num.3. Pereg. de Immun. Eccl. c.7. num.20. Dian. Moral. p.4. tract.1. refol.34.* vbi loquitur in cafu fortiori, quando etiam inimicus dediffet fideiufforem de non offendendo inimicum.

Non obftat autem pax ex aduerfo deducta, & allegata multis rationibus, & caufis, & primo quia non fatis probatur, teftes enim potius includunt tractatum pacis inter dictum Camillum, & Iacobum, quàm pacem ipfam, & qui videntur circa illam concludere, patiuntur varios defectus, ex quibus eis tollitur fides, fi quidem fi placet loqui de primo tefte pro fifco examinato, qui eiufdem eft etiam officialis, certe ex actis refultat non effe teftem integrum, Primo quia fe facit
32 mediatorem dictæ pacis, vt per *Tiraq. de retract. confang. in præfat. num.26. Gabriel de teftib. concl.20. n.1. lib.1. Benintend. decif.61. num.5. Farinac. de teft. q.60. num.406.408.* vbi teftatur de magis communi, quod procedit etiam fi proxeneta non fuerit falariatus, neque vllum receperit ex negotio emolumentum; quia
33 adhuc non eft idoneus teftis propter affectionem, quam præfumitur habere erga caufam, in qua fuit mediator: *Gabriel d. concl.20. num.3. Mafcb. de probat. concl.1036. num.6. Farinac. d. q.60. num.409. Honded. conf.52. num.11. lib.1.*

Deinde idem teftis nihil probat, quia fe oftendit à dicto Camillo offenfum, dum inquit *Sentei molto difpiacere, che Camillo haueffe ammazzato detto Giacomo, e ui nà dai la gente à circondar l'ofpitale, & mi difpiace, che coftui l'habbia amazzato fotto la pace fatta nanti di me,* Et rurfus. *Mentono per la gola quelli, c'hanno fatto quefto capitolo*: Etenim exinde videtur euafiffe inimicus dicti Camilli, & ad tollendum ei de fide, fufficit, quòd fe putet offenfum, vel fe oftendat non beneuolum, aut odiofum, feu non diligens eum, contra quem producitur: ad *tex. in cap. Inquifitionis*
34 *de Accufat. & in cap. teftes. 3. quæft. 5. Baiard. ad Clar. in prax. q.24. num.30. Mafchard. de probat. lib.3. concl.1127. num.6. Farinac. conf.19. num.20. in fin. vbi add. litt. T. & conf.60. num.13. & 36. lib.1. idem Farin. tract. de teft. q.53. num.30.33.53.54.* vbi concludit, quòd in criminalibus etiam fi leuis fit inimicitia, vel
35 leue odium erga partem, adhuc teftis non eft integer, & de eius fide multum diminuitur.

Accedat, quòd idem primus teftis dat in contefles Morialem, & Bernabeum, & poftea dicit: *Che Bernabeo fu fempre præfente al tutto, ne fi partì prima foffe fatta la pace, vt in proceffu fol.21.62.64.65.* Bernabeus verò contrarium dicit, quod immo paruam moram fecit, & difceffit ante conclufionem *vt fol.80.* Item dictus teftis deponit *fol.65. Io feci venire à pofta il Moriale.* At Morialis *fol.69.74.* dicit. *Non fui ricercato à cofa alcuna: mà vi andai per vna lettera.* Ex quibus videtur impoffibile hos teftes concordare ad effectum vt probent, & ipfe fufpectus redditur, dum dat in cõ-
36 teftem illum, quia aliter deponit, quàm ipfe fecerit, & ideo nihil probat: *Alex. conf.91. num.17. in fin. lib.4. Decian. conf.92. n.51. lib.2. Burfat. cõf.69. num.26. lib.1. Bertaz. conf.234. n.3. lib.2. pulchre Farin. conf. 37. num.24. lib.1. Giouagnon. conf.44. num.8. lib.1. idem Farin. de teftib. quæft.65. numero 274.* vbi id verius effe teftatur, & magis commune, *& numero 275.* vbi id vult procedere præfertim ad effectum probandi late, & pulchre *Giurb. confil.37. numero 28.* vbi multos allegat; Et hæc contradictio, etiam fi non effet fubftantialis maxime debet attendi in tefte fufpecto propter alias rationes *Cyriac. controuerf. 150. numero 57. par.1.*

Et propterea concludendum eft dictum teftem nullam fidem facere, quia patitur plures defectus, & vt ex prædictis vidimus, etenim teftis, qui forte alioquin effet habilis, vel aliquam fidem faceret, fi plures patiatur defectus, omnino ei tollitur fides, etiam fi pro-
37 pter fingulos non poffet repelli à teftimonio, & admiffus non probat, etiam in cafu, in quo veritas per alios haberi non poffet adeo, vt nec faciat indicium: ad *tex. in c. Cum nuncius, vbi Ant. de Butr. num.2. de teftib. Grammatic. conf.44. num.22. Marfil. conf.102. num.12. Burfat. conf.439. num.22. lib.4. Giurb. conf.91. num.45. late Farinac. de teft. q.62. n 80. & n 381.382.* vbi infinitos congerit: *idem Farinac. conf.88. num.2. lib.1. Rota diuerf. decif.126. num.4 par.3.* adeò vt hæc conclufio omnium confenfu fit recepta, & maxime quia deponit de eo, quod ipfe geffit cum alio: *Giurb. conf.91. num.55.*

Minus pacem prædictã probat Morialis fecundus teftis, tũ quia eft contrarius primo tefti, vt vidimus, tũ quia contradicit etiam Bernabeo tertio tefti, hic *n. fol.20.*

inquit

inquit *Non era alcuno meco*, ille verò *fol. 73.* dicit: *Era seco vn contadino*, & propterea cum iste sit contrarius primo, & tertio testi nullam fidem facit: *Farinac. d. quæst. 65. num. 274.* & vt vidimus. Verumtamen iste quoque de mendacio manifestè conuincitur dum *fol. 70.* inquit. *Non sò, se Barnabeo fosse in camera, ne se appoggiato di fuori alla finestra*; & postea subiungit: *Sò però che vedeua, è sentiua il Signor Collonello, che disse messer Giuglio, &c.* si enim nescit, vbi esset dictus Bernabeus, quomodo scire potest, quòd viderit, & au-
38 dierit? Vtique nulla fides adhibetur testibus, impossibilia, incredibilia, vel inuerisimilia deponentibus: *Alex. cons. 162. num. 8. lib. 6. Dec. cons. 448. num. 25. Rol. cons. 73. num. 38. lib. 2. Menoch. de Arb. Iud. cas. 474. num. 59. Mascbard. de probat. concl. 745. num. 17. Farinac. de test. quæst. 65. num. 148. & cons. 8. num. 61. lib. 1. Giurb. cons. 91. num. 52.* propter quod etiam iste secundus testis excluditur à fide.

Verum multò facilius Bernabeus tertius testis repellitur à fide, hic. n. ad pacem nihil probat, quia non deponit de aliqua pacis conclusione, sed de tractatu, qui
39 non solet attendi, cum multa tractentur, quæ non perficiuntur, & sic nulla est fides huius testis, qui interfuit tractatui, non autem conclusioni: *Bald. in cap. final. col. fin. de iur. calum. Alba. cons. 95. num. 5. pulchre Surd. cons. 202. num. 5. Farinac. decis. crim. 187. num. 3. Ludouis. decis. 168. num. 6.*

Sed esto, quòd isti testes pacem prædictam plenè concluderent, & probarent, nihilominus proditionem non concludunt; quia deponunt de pace stabilita inter dictum Camillum, & eius Patrem ex vna, & Dominicum patrem dicti Iacobi parte ex altera, vt dicunt fisci testes, si illis aliquid credendum est, & concludent absentem fuisse dictum Iacobum, pro quo, licet dictus Dominicus promiserit, & pacem fecerit, quia tamen Iacobus non ratificauit, nec constat vnquam ratum habuisse factum Patris, pax non dicitur completa: sed perficien-
40 da, & propterea ante ratificationem, si ipse offendat, vel offendatur, non dicitur proditor, vt ad rem inquit *Vulpel. in tract. de pace quæst. 9. & decis. consilio 531. num. 10.*

Bene verum est, & negari non potest, quin satis ardua sit hæc quæstio. An quando pro absente facta est pax,
41 antequam ipse ratificet, si offendat, vel offendatur, dicatur pax rupta. Et pro negatiua allegatur *Bart. in l. si vxor, §. si quis vxorem, num. 4. ff. ad l. Iul. de Adult.* qui tamen nihil resoluere videtur, cum profiteatur quæstionem non examinare: *Bald. vero in l. si filiusfam. num. 4. C. ad S. C. Maced.* dubius videtur, & ponit rationes vtriusque opinionis; sed vltimo videtur adhærere affirmatiuæ opinioni, quòd fracta sit pax: quia licet absentes pacem nō ratificauerint, tamen eorum status est simpliciter in pace: vnde non debuerunt timere inuadi, nec præcipiti festinantia offendi, & quicquid sit, quando absens, & non ratificans offendit; tamen quando principalis paciscens offendit absentem, pro quo pax facta fuit, videtur posse æstimari pacis
42 fractor; quia offendens eum, qui pacem non ratificauit; sed ratificandi potestatem habebat, dicitur omnino pacem fregisse, pendente enim potestate ratificandi nihil est innouandum, nisi requisitus ratificare recusauerit, vt dixit *Castrens. in l. Bonorum, numero 5. 6. ff. rem rat. hab. quem sequitur Petrin. Bell. de re milit. part. 10. tit. 2. numero 55. & hoc verius existimauit Farinac. de var. & diuers. crimin. quæst. 107. num. 282.*

Verumtamen non solum magis communis, sed etiam verior est Doctorum sententia in casu proposito, quod, siue offendat, siue offendatur ille absens in pace compræhensus, antequam pacem ratificet, ille, qui offendit etiam si sit vnus ex principalibus paciscentibus, non dicatur proditor, nec pacis violator: quia absentes non sunt compræhensi in pace actualiter; sed tantum potentialiter, & sicut ipse absens sine timore proditionis potest offendere alteram partem, etiam principaliter paciscentem, nec tenetur pacem seruare ante ratificationem; ita stipulator pacis debet posse vti eodem iure, vt secundum rationem, & naturam æqualitas seruetur, cum non sit iustum, vt ille
43 absens interim sit liber, & alij sint obligati: ita tenere videtur *Dyn. in d. l. si vxor, §. si quis vxorem, ff. ad l. Iul. de Adult.* à quo non videtur dissentire ibidem *Bart.* licet quæstionem noluerit examinare, & ad eundem *Dyn.* se remittit: *Bald. in d. l. si filiusfam. num. 4. in fin. vbi etiam Salicet. num. 1. ad med. vers. Ex his infertur. C. ad Macedon. pulchre D. c. consilio 531. numero 10.* vbi ante ratificationem de vtraque parte idem censet: quia si absentes non sunt interim obligati, ita nec ipsi
44 debent alios habere obligatos, & loquitur in fortioribus terminis, quando Notarius stipulatus est etiam pro absentibus: *Marsil. sing. 237. ante fin. versic. Quid autem, pulchre Paris. cons. 78. num. 49. lib. 2.* vbi loquitur in ijsdem terminis nostræ quæstionis, & quamuis stipulatio ad fuerit per Notarium facta: idem tamen sentit, & concordant *Socin. iun. cons. 103. n. 15. in fine lib. 3. Curt. iun. cons. 52. num. 13. & cons. 74. num. 9. Gozad. cons. 31. numero 9. Bero. consil. 199. numero 2. vsque ad numero 8. lib. 3.* vbi testatur de magis communi, & tollit contraria, dicitque ab hac sententia non esse recedendum in iudicando: *Riminald. iun. cons. 103. num. 9. lib. 1. & cons. 470. num. 19. lib. 4. late Herculan. tract. de caut. de non offen. c. 15. num. 16. 7. 8.* vbi plurimos allegat, & dicit contra non procedere, nisi secuta ratificatione: *Moron. de treg. & pac. par. 2. q. 20. num. 3. in fin. Masch. de probat. concl. 1131. n. 25. & conclus. 1162. num. 104. pulchre videndus Honded. cons. 97. num. 10. 11. lib. 1.* qui resoluit omnia ad rem *Gratian. discept. 499. num. 15. Baiard. ad Clar. quæst. 47. num. 37. Maluas. cons. 33. num. 23. late Farin. d. q. 107. num. 281.* vbi multos allegat, & testatur de magis communi: *Vulpel. tract. de pac. d. quæst. 9.* vbi loquitur de patre, qui facit pacem pro filio, & ait, quod filius
45 ante ratificationem si offendat, non dicitur proditor, quod etiam firmauit: *Tusch. pract. concl. litt. P. concl. 184. num. 1.* vbi testatur de magis communi, & n. 4. vbi loquitur in casu, quando non ratificans offenditur vel offendit: sequitur pulchre *Guazzin. in tract. de treg. & pac. par. 1. quæst. 12. num. 36.* vbi similiter loquitur de patre faciente pacem pro filio, & hi omnes sentiunt ante ratificationem non posse dici pacem fractam, nisi forte quoad pœnam conuentionalem, quando principaliter paciscens promisit de rato pro absente sub certa pœna, cuius respectu aliqui admittunt, pacem posse dici ruptam, si ante ratificationem absens offendatur, vt per *Honded. d.*

ded.d conſ.97.num.14 quòd pro nunc non examino,
& in his terminis dicendum eſt, quod licet pater poſ-
ſit quandocumque remittere iniuriam pro filio, &
pacem pro eo facere, tamen id procedit tantum, quo-
ad pœnam paciſcentis conuentionalem, non autem
ad effectum violationis pacis, & obligandi filium an-
te ratificationem, cum non dicatur in pace compræ-
henſus, antequam ratificet, nec poteſt cogi ad ratifi-
candum, & ante ratificationem nullum ius poteſt di-
ci ei quæſitum: *Bero. conſ.199 num.2 verſ. Quibus ta-
men, & num.3.4.5.6.7.lib.3. Vulpel.d.tract.de pac.q.
8.num.4.& q.9. Herculan. d. tract. de caut. de non of-
fend.q.15 num.7. Toſch.d.concluſ.184 num.1.4. Hon-
ded.eod.conſ.97.num.11.13.14. pulchre Guazz.d.q.
12.ad fin.* vbi loquitur de patre promittente pro fi-
lio; hic autem pater non promiſit de rato pro filio,
ſed ſimpliciter pro eo fecit pacem, ergo, &c.

Non obſtat igitur doctrina *Caſtrenſis in d.l. bonorum, ff.
rem rat. hab.* quam videtur ſequi *Farinac.d.q.107.nu-
mero 182* etenim poteſt primo reſponderi, veram
non eſſe eius reſolutionem, quia cum non quæratur
ius abſenti per ſtipulationem eius nomine factam
47 antequam ipſe ratificet, vt docuit ipſemet *Caſtrenſ.in
conſ.195.num.2.3.lib.2. Bero. d. conſ. 199.num. 3.4.
lib.3. Herculan.d.q.15 num.7.* Non video quomodo,
ante ratificationem agi poſſit vigore dictę promiſſio-
nis nō acceptatæ ad pœnam violatæ pacis, & propte-
rea Caſtrenſem bene improbat *Bero. d.conſ.199.n.2.
in fin.& num 3.* quidquid dicat Farinacius, qui non
reſpondet huic fundamento, immo ipſemet Caſtrēſis
in conſilijs diuerſimode ſenſit dicens, quòd ſi facta
fuerit pax pro aliquibus, & antequam illi eam ratam
48 habeant, vnus ipſorum fuerit offenſus, pœna pacis
ruptæ non dicitur commiſſa, prout teſtatur *Pariſ.d.
conſ.78.num.49.lib.1.* vbi allegat dictum Caſtrenſis
conſilium.

Neque obſtat illa ratio, quòd abſens non fuerit requiſi-
tus ad ratificandum, & quòd interim nihil eſſet inno-
uandum, quoniam probādum erat huiuſmodi requi-
ſitionē eſſe neceſſariam, quia nemo dicit, quòd prin-
cipalis paciſcens teneatur requirere abſentem ad rati-
ficandum, ſed bene DD. tradunt modum extorquen-
49 di ratificationem intimando abſenti pacem, & cau-
tionem datam, vt per *Herculan d.tract. q. 15. ſub nu-
mero 13.* Verum ſi principaliter paciſcens non curat,
vt abſens aduerſarius ſuus ratificet, quia fortè pœni-
teat eum, vel alia ratione habeat in animo reuocandi
actū, vel non curet rem iſtam, quia forte ſciat, quòd
ſicut aduerſarius ante ratificationem non ligatur, ita
ipſe interim immunis eſt à promiſſis, nihil eſt, quòd
requirat abſentem ad ratificandum, niſi quando ab
eo vult extorquere ratificationem, vt obliget eum ad
pacem ſeruandam, ille enim eſt actus facultatis, non
neceſſitatis. Exempla autem à Caſtrenſe adducta de
appellante nomine meo, vt non poſſit renuntiare ap-
pellationi, antequam ego ratificem, nō feriunt caſum
noſtrum, quia hic non tractatur de illo principali pa-
ciſcente, qui fecit pacem pro abſente, ille enim forte
non poſſet reuocare actum; ſed ſermo eſt de aduerſa-
rio, qui cum eo ad ſtipulationem alterius in pace cō-
uenit, iſte enim non videtur poſſe impediri, quin actū
reuocet, vbi nō adeſt iuramentum antequam abſens
ratificet eo, quòd ante ratificationem non ſit ei ius

quæſitum, vt per *Caſtren.in d.conſ.195.n.2.lib.2. Gra-
tian.diſcept.297.n.29.30. Herculan.d.quæſt.15.num.
7. Bero.d.conſ.199.num 3.*

Secundo reſpondetur, quòd doctrina *Caſtrenſis in d.l.
bonorum, num.5.* ſi vera eſſet non poſſet intelligi, niſi
de pœna cōuentionali, dicit enim, quòd ſi aliqua Cō-
munitas fecit pacem pro ſe, & adhærentibus cū pro-
miſſione de non offendendo ſub pœna, &c. nā quan-
do tūc principalis paciſcens promiſit de rato ſub cer-
51 ta pœna, & interim abſens offendat, tolerabile vide-
tur, quòd pax dicatur rupta, quoad pœnam exigendā
non quoad alios effectus, vt poſt *Corn. & Pariſ. inquit
Vulpel. d. tract. de pac.quæſt.9. Honded. d.conſilio 97.
numero 14. Guazz.d.quæſt.12. numero 36.* qui alios
allegat.

Tertio reſpondeo, quòd doctrina *Caſtrenſis* procedit,
quando pars offenſa ſaltem ratificauit poſt offenſio-
nem, vt ipſemet *Caſtrenſis in d.l.bonorum, num.5.* in-
quit dicens, *& antequam adhærentes ratificent, offen-
duntur per alteram partem, poſtea ratificant,* & ita eum
intelligit *Bero.in d.conſ.199.n.6.verſ. Præterea, lib.3.*
ſed ſic eſt, quòd in caſu noſtro Iacobus nō ratificauit
pacem neque ante, neque poſt offenſionem, ergo nō
poteſt dici pax rupta, nec Iacobo ius vllum acquiſitū.
Veruntamen etiamſi poſtea ratificaſſet, nihil prodeſ-
ſet ratificatio ad effectum, de quo quærimus, quia ra-
tificatio debet fieri re integra, & rebus in eodem ſtatu
52 manentibus, vt per *Caſtren.ſ.d.conſ.195. num.3. Her-
culan.d.tract.de cautión.d.quæſt.15.num.12.* vbi mul-
tos allegat: *Farinac.d.q.107.num. 178. Gratian. diſc.
499.num.15.* & ſic vere nullo modo poteſt obſtare
Pauli Caſtrenſis doctrina mortuo d. Iacobo ante rati-
ficationem, vt per *Gratian.diſcep.573.num.28.* & iure
merito, quia æqualitas debet ſeruari vtrinque, adeo vt
ſicut non ratificans poteſt interim me offendere ſine
periculo pacis violatæ, ità id mihi non debet eſſe ve-
titum, ne ad imparia iudicemur: *Dec.d.conſ. 531.nu-
53 mero 10. Pariſ.d.conſ.178.num 49. Moron.d.q.19.
numero 3. Maſcard.d.concl.1162.num.104. Honded.d.
conſ.97.num.11. lib 1.*

Denique dato etiam, quòd Iacobus pacem ratificaſſet,
& de hoc nullum eſſet dubium, adhuc tamen dictus
Camillus non dicitur pacis violator, licet interfecerit
dictum Iacobum, id enim fecit ex noua cauſa ſuper-
ueniente, quoties autem quis ex noua cauſa paci con-
trauenit, vel cautioni, non habet locum pœna pacis
54 violatæ, in qua intelligitur ſemper clauſula, rebus ſic
ſtantibus, ſic per doctrinam *Bart.in l.aut facta, §. in-
ter locatorem, ff. locati tenent, & doceut. Bald. Caſtren.
Roman. Alex. Dec. Abb. Butr. Socin. & alij,* de quibus
Herculan.d.tract.de caut.quæſt.13.num. 3. vbi dicit,
quòd hæc eſt veritas, & *Maſcard.de probat. d. concl.
1162.n.6.& num.104. Clar.in prax.§ fin. quæſt.47.
verſ.Quæro nunc,* vbi *Baiard.num.49. Farinac. d.conſ.
30.numero 1.littera prima, & dicta quæſtione 107.nu-
mero 403.* vbi infinitos congerit. *Vulpel.d. tractat.de
pac.quæſt.45. num.2.3.4. Honded.dicto conſilio 97 nu-
mero 24. Guazzin. eodem tractat.par.prima, quæſtione
44.numero primo. late Caball. reſolut. criminal. caſ 101.
numero vndecimo, & multis ſequentibus. Foracin. ad
Bullam Cœnæ Domini, diſp.2.quæſt.3. puńct.16. §.8.
numero 5. Lac. Canct. var. reſol.p.2.c.11.numero 67.
ſub tit.de pace.*

Quæ

Quæ adeò vera sunt, vt à pœna violatæ pacis, & proditionis excuset etiam læuis causa superueniens, dummodo sit aliquo modo colorata, & talis, quæ possit ad iracundiam prouocare, non tamen affectata: *Alex.*
55 *consf. 117. num. 17. lib. 4 pulchre Herculan. d. quæst. 13. num 10. 11* vbi ponit causas excusantes, inter quas
56 enumerat derisum, & tactus cum cubito: *Mascard. d. concl. 1162. num. 13. Honded. d. conf. 97. à 33. Farinac. d. quæst. 107. num. 460. 463. 466. Vulpel. dict. tract. q. 48. num. 2. 7. late Caball. d. resol. 101. num. 17. 18. 19. Guazzin. d. tract. p. 1. quæst. 44. num. 2. 22. Bertaz. consf. crim. 245. num. 51.* vbi inquit satis esse tale quid præcessisse, quod prouocet ad iram, quoniam
57 primi motus non sunt in nostra potestate. *Grammat. consf. 56. num. 17. Barz. decis. 182. num. 9.*

Hic autem satis iustificata remanet noua causa, propter quam dictus Camillus videtur prouocatus, & inductus ad offendendum dictum Iacobum, nam vnus testis pro ea satis clare deponit in process. fol. 83. dicēs. *Giacomo corse dietro à Camillo dandoli vn vrtone, & vn braccio nelle coste, ingenocchiandoseli vicino, armato di cortella, mettendosi à guardarlo, & à ridere con compagni.* Et rursus fol. 85. *Finita la messa nell' vscire di Chiesa gli andò dietro, e li diede vn'altro vrto ie dall' Altare di San Tomaso.* & alter testis: fol. 105. 106. ait: *Giacomo accompagnato da altri subito, che Camillo fù in Chiesa vi venne dietro, & le passò auanti ingenocchiandoseli vicino due, ò tre passi, armato di cortella mettendosi à guardare, & à ridere con compagni:* Quibus adminiculantur depositiones aliorum testium, scilicet quarti, quinti, & sexti dicentium: *Hauer sentito dire publicamente in piazza, oue erano molte persone per publica voce, e fama, che Giacomo il giorno di San Giorgio in Chiesa rise dietro à Camillo, e lo beffaua, & le diede vn vrtone:* Nec refragatur vnus testis fisci dicens, prædicta non vidisse; quia nihil probat, eū posse fit esse, quòd prędicta non viderit, & tamen vera sint: *l. Non hoc. C. Vnde legit.*

Quo facto stante noua causa satis remanet probata, exinde enim dictus Camillus, grauiter offensus, potuit facile prouocari ad iracundiam, cum videret se irrideri, & vrtari, hæc enim omnia pro iusta causa noua considerantur à DD. & loquuntur etiam in specie de vrtata cubitali, & de tactu in vestibus, prout videre
58 est apud *Herculan. d. quæst. 13. sub num. 11. Mascard. d. concl. 1162. num. 67. Magon. decis. Lucen. 100. n. 9. Farinac. d. q. 107. num. 497.* vbi loquitur de vrtata: *Guazz. d. quæst. 44. num. 24. ad medium. Cancer. var. resol. p. 2. c. 11. num. 8. 9. & seqq.*

Et supposito huiusmodi facto prouocatorio facile est præsumere nouam causam in offendente, in dubio enim, qui offendendo contrauenit paci, vel cautioni,
59 præsumitur ex noua causa contrauenisse, ne cautio, vel pax censeatur rupta: *Bald. in l. si prædiū. C. de edilit. act. Alex. & Ias. in l. Qui seruum, ff. de verb. oblig. Marsil. in pract §. Aggredior, num. 85. Herculan. d. q. 13. num. 7. 8. 9. Farinac. d. quæst. 107. num. 432. Guazz. d. tract. o. 1. q. 45. num. 1.* vbi multos allegat: *Caball. d. resol. 101. num. 2033. Cancr. d. c. 11 numero 31.* Vnde non est necesse, quòd noua causa plene probetur, sed satis est, quod semiplene, & per coniecturas, aut præ-
60 sumptiones fiat probatio, vt per *Alex. consf. 115. col. fin. lib. 4. Hercul. d. q. 13. num. 12. Mascard. d. conclus. 1162. num. 71. 72. 73. Farinac. d. quæst. 107. num. 435. 437. Caball. d. resol 101. num. 31. Honded. d. conf. 97. num. 29 lib. 1. Guazz. d. q. 45. n. 6. 7.* qui rationes, & auctoritates adducunt, hic autem videtur potius adesse plena probatio, stante depositione duorum testium de visu, & aliorum de publica voce, & fama.

Sic igitur videtur concludendum, quòd dictus Camillus male quidem fecerit interficiendo dictum Iacobum, & sic puniendus pœnis iuris communis pro excessu,
61 non tamen possit dici pacis violator: *Caball. resolut. 101. num. 55* quia ex noua prædicta causa irrisionis, & vrtatæ cubitalis fuerit intenso dolore præuētus ita, vt non habuerit mentis plenitudinem: ad *tex. in l. Quidquid calore, vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. Honded. consf. 104. num. 29. lib. 1.* Et propterea ex ista noua causa sit excusandus à pœna violatæ pacis, vt proditor dici non possit. *Vulpel. d. tract. de pac. q. 9.* Alia possent considerari ad eius fauorem; sed quia hæc satis, & abundè sufficiunt ad excludēdum homicidium proditorium, ideò ea missa faciam.

Vnde his bene pensatis, & ruminatis iudicaui dictū Camillum esse capacem immunitatis Ecclesiasticæ, & esse remittendum ad Ecclesiam, de quo etiam si dubius fuissem, adhuc opportebat me idem pronunciare, quia in dubio fauendum est immunitati Eccle-
62 siasticæ nō solum ab Ecclesiasticis, sed etiam à Principibus, & ministris sæcularibus, vt per *Giurb. d. consf. 10. numero 25. & dixit Senatus Granaten. d. decis. 29. num. 6.*

His sic firmatis iterum positum est in controuersiam, an ab huiusmodi sententia liceat appellare eò, quòd Bulla Gregoriana dicat appellatione postposita reum esse cōsignandum foro sæculari, certum est enim à sententia Episcopi declarantis reum non gaudere Eccle-
63 siæ immunitate, non dari appellationem vigore dictæ Bullæ: *Farinac. consf. 168. num. 67. in fin. lib. 2. & in append. de immun. Eccl. c. 22. n. 372. Mar. Ital. eod. tract. c. 6. § 1. num 83. Guazzin. de defens. reor. lib. 1. defens. 2. c. 31. num. 6. 11. Peregr. de Immun. Eccl. c. 16. n. 33. Dian mor. p. 4 tract. 1. resol. 97. in fin.*

Sed difficultas est, an idem dicendum sit, quando fertur sententia in fauorem rei, vt debeat restitui Ecclesiæ, an tunc liceat fisco sæculari à tali sententia appellare,
64 & sanè pro fisco facit, quia Bulla prædicta videtur in eius fauorem facta, & propterea non debet extendi, vt prosit etiam reo, vt concludere videtur *Farinac. d. c. 22. num. 372.*

Verumtamen nimis durum est, & absonum dicere, quod reo denegetur appellatio, fisco autem permittatur, quia reus, & actor non debent at imparia iudicari, & propterea melius dicendum est, neque licere fisco appellare, quando pro reo fertur sententia, vt in terminis inquit *Peregr. in d. tract. de immunit. Ecclesiæ cap. 16. num. 33.*

Cuius sententia est non solum iusta, sed etiam honesta, & plena æquitatis adeò, vt Pontifex in dicta Bulla censeatur multo magis prohibuisse fisco appellare, cuius partes sunt odiosæ, rei autem fauorabiles, & ideò direxit verba ad fiscum, quia magis erat dubium, an reus posset appellare. quando cōtra eum pronunciatur; Nam si cōtingat reum absolui, minus dubium erat fisco non licere appellare, tum

quia ipſe non ſolet à ſententijs contra ſe latis appella-
65 tionem interponere, vt per *Farinac. in prax. q. 101. n.*
32. Scacc. de appell. q. 17. limit. 49. num. 2. tum quia
remota appellatione pro vna parte, cenſetur etiam
remota pro alia; *Magon. dec. ſ. Lucenſ. 58. num. 3. Fa-*
66 *rinac. d. q. 101. num. 34. Scacc. d. limit 49. num 3. Ru-*
ginell. de appell. §. 2. & 3. num. 8. & num. 230. prout
ſic alias obtentum fuit in vna Guaſtallenſi.

Non obſtat autem *Farinac. d. c. 22. num. 372.* dum pri-
mo loco dicit hanc Bullam eſſe factam in fauorem fi-
ſci, quia ibi ſolum probat non licere reo appellare an
autem id fiſco permittatur ipſe non decidit, neque
abſolute admitto dictam Bullam fuiſſe factam in fa-
uorem fiſci, quia potius compilata fuit in fauorem
67 Immunitatis Eccleſiæ, & continet multa ſpecialia,
quæ reſpiciunt fauorem reorum, propter quòd multi
Principes ſupplicauerunt Paulum Quintum P. Max.
pro moderanda dicta Bulla, vt deſumitur ex *Dian.*
mor. p. 4. tract. 1. reſol. 97. vbi allegat Regentem Con-
ſtantiam in ſupplicatione ad Paulum Quintum pro
moderanda Bulla Gregorij XIV propter quod dicta
Bulla videtur continere mixtum fauorem rei, & fiſci
ſingula ſingulis congrue referendo.

Minus obſtat *Farinac. d. c. 22. num 372. verſ. Nec facit.*
vbi magis accedere videtur ad punctum, dum quærit,
an liceat fiſco appellare à Decreto Epiſcopi pronun-
ciantis reum non eſſe ab Eccleſia extrahēdum; Nam
eo loci Farinacius aliam quæſtionem determinat, an
68 ſcilicet fiſcus debeat recurrere ad ſuos laicos ſuperio-
res, & determinat potius eſſe recurrendum ad Supe-
res Eccleſiaſticos, nec mirum quia ſemper appellan-
dum eſt ad Superiores Iudicis, qui ſententiam tulit;
Sed hic non eſt caſus noſter, quia non verſamur in de-
creto de extrahendo reo ab Eccleſia, cum à principio
cauſæ fuerit extractus, & pendente proceſſu in carce-
ribus cuſtoditus, ſed verſamur in decreto de reo re-
ſtituendo Eccleſiæ, à quo fiſcus non poteſt appellare,
Peregr. d. c. 16. num. 33.

Hoc punctum tetigit etiam *Dian d. tract. 1. reſol 95. in*
fin. Sed ita ſuccinctè, vt vix colligi poteſt, quid ſentiat;
Nam videtur tenere cum *Peregr. d. c. 16. numero 33.*
Non licere fiſco appellare, ſed cum poſtea dicat Fari-
nacium d. loco conſentire cum *Bonac. de leg. diſput. 3.*
quæſt. 7. punct. 7. num. 11. dubium relinquit, in qua
ſententia reſideat, quia virè Bonacina in meo libro
de hac quæſtione nullam facit mentionem, quomo-
do autem Farinacius intelligendus ſit etiam iam vidi-
mus, & propterea puto non eſt recedendum ab illa
ſententia Peregrini, alioquin ſi fiſco liceret appellare,
cauſa rei protraheretur in infinitum, & nimis onero-
ſum eſſet cauſas huiuſmodi defendere, cum fiſcus ſit
durus aduerſarius.

Bene verum eſt, quòd ſi fortè notoriè conſtaret de In-
iuſtitia, & iniquitate ſententiæ Epiſcopi, ſeu eius Vi-
carij, tunc vtique tam reo, quàm fiſco non eſſet de-
roganda appellatio, ſi ita tamen videretur eius Supe-
rioris: Nam remota appellatione, tamen non prohi-
69 betur appellatio à ſententia notoriè iniqua; *Bald. cōſ.*
141. num. 8. verſ. Item quando, lib. 1. Dec. conſ. 49. nu-
mero 3. Alex. conſ. 77. num. 17. lib. 3. Tuſch. littera A;
concl. 400. num. 5. 22. ad rem Mar. Ital. d. tract. cap. 6.
§. 1. num. 84. 85. Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi
reus fuerit cum effectu traditus foro ſæculari nulla
interpoſita appellatione, & poſtea conſtet Iudici lai-
co iniuſtam fuiſſe Epiſcopi ſententiam eo, quòd non
conſtet verè de qualitate criminis excepti adhuc te-
netur Iudex laicus talem reum reſtituere Eccleſiæ,
quia illi debita eſt immunitas, & re integra debet illi
ſeruari, vt nouiſſime tenet *Ant. de Marinis, reſol. quo-*
70 *tid. lib. 1. cap. 175. num. 2. & ſeqq. & Regen. Conſtan. in*
d. ſupplicat. ad Paulum Quinto, n. 70. & poſt eos Dian.
d. reſol. 97. vbi videre potes, & ſecundum prædicta
cenſeo eſſe ſeruandum in vtroque foro etiam cōſcien-
tiæ, & caueant miniſtri, ne calumnioſe interponant
appellationes ad protrahendas cauſas pauperum car-
ceratorum, quia de omnibus reddituri ſunt rationem,
& ſi calumnioſe faciant, graue erit peccatum. Et ita,
&c. Saluo, &c.

CAPVT CXVII.

EPITOME.

Maledictio paterna quos effectus produ-
cat, & quando pater poſsit cogi ad
emancipandum filium, & pri-
uari vſufructu bonorum
eius aduentitiorum.

SVMMARIVM.

1 *Pater eſt vſufructuarius bonorum aduentitiorum filij.*
2 *Pater tenetur alere filios congrue iuxta ſuum ſtatum, & conditionem.*
3 *Erubeſcimus ſine lege loqui.*
4 *Pater an priuetur vſufructu bonorum filij ob ſecundas nuptias.*
5 *Pater poteſt cogi ad filium emancipandum, ſi eum male tractat.*
6 *Emancipare filium cogitur Pater ob iniuriam atrocem.*
7 *Filius quando cogat patrem ad eum emancipandum.*
8 *Filius tenetur patienter ſuſtinere iniurias patris, & quomodo.*
9 *Filius debet impetrare veniam, ſi velit cogere patrem ad emancipationem.*
10 *Pater ſolet lætari magis de commodo filij, quàm proprio.*
11 *Pater cenſetur fatuus, qui non laborat pro filio.*
12 *Maledictio paterna eſt maximum malorum.*
13 *Maledictio Parentum eradicat domos filiorum.*
14 *Imprecationes parentum ſæpe nocent filijs etiam immeritis.*
15 *Parentum maledictiones ſæpe ad effectum perducuntur.*
16 *Matris impiæ laqueo ſe ſuſpendentis exemplum occaſione maledictionis in filios.*
17 *Maledictio Paterna eſt res perhorreſcenda.*
18 *Inſtitutio filij facta cum maledictione valet.*
19 *In claris non eſt locus coniecturis.*
20 *Pater expellens filium de domo dicitur eum male tractare, & cogitur emancipare.*
21 *Pater priuatur patria poteſtate filium exponens.*

22 *Ma-*

22 *Maledicens filium videtur velle lacesare eius corpus, & animam.*
23 *Pates exhæredans filium videtur facere rem furiosi.*
24 *Pater denegans filio alimenta priuatus patria potestate.*
25 *Patsia potestas debet in Pietate consistere.*
26 *Filius ex quibus causis possit cogere patrem ad eum emancipandum.*
27 *Filius maledicens patri potest exhæredari.*
28 *Maledictio est peccatum mortale.*
29 *Filius quando possit petere alimenta extsa domum Patris.*
30 *Nouerca præsumitur odio habere priuignum.*
31 *Pater emancipando filium retinet dimidium vsufructus eius bonorum.*
32 *Pates coacte filium emancipans perdit vsufructum.*
33 *Emancipatio coacta non est beneficium.*
34 *Filius præponitur patri, si iustam foueat causam.*
35 *Filij debent obedire parentibus.*
36 *Parentes non debent prouocare filios ad iracundiam.*
37 *Pater transiens ad secundas nuptias mutat affectionem erga filios primi matrimonij.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Placentina requisitus fui, quid sentiam in casu non læuis considerationis, licet rarissimæ contingentiæ: Titius habuit duos filios ex vnica vxore, quorum alteri relicta fuit hæreditas satis opulenta à consanguineo collaterali cognato: cuius vsufructum obtinuit parens vigore patriæ potestatis iuxta terminos
1 *l. cum oportet. C. de bon. quæ liber.* sed defuncta priori vxore Titius superinduxit nouercã, ex qua alios progenuit filios, quo facto ille filius nomine Sempronius domum patris est egressus cum eius licentia, vt militiæ, & bonis artibus incumberet, & cum genitor tenuissima, & sæpe nulla subministraret alimenta, filius ad conseruandam suam dignitatem legitime petijt congrua alimenta, pro quibus ministerio Iudicis certa executione facta Pater ita percitus multas contumelias protulit in filium, & animo deliberato postea subiunxit dicens: Và, che io ti maledico nel nome del Padre, del figlio, & dello spirito santo, & imprecatus ei multa mala, & postea vitauit eius cõsortium. Quæritur, an propter talem iniuriam sine legitima causa illatam dictus Titius sit ipso iure priuatus, vel possit aliquo modo priuari dicta hæreditate.

Pro cuius quæstionis resolutione dixi vtique dictum Titium se gessisse impie contra eius filium eum maledicendo ita solemniter, & deliberate sine alia iusta causa, cum certum sit Parentem teneri alere filios non tamquam feras, & canes, sed decenter, & congrue
2 iuxta suum statum, & conditionem ad *tex. in l. tutor secundum dignitatem, in princ. ff. de adm. tutorum, l. si cui, ff. de ann. leg. l. Mela. l. pen. ff. de alimen. & cibar. legat. Tiraq. tract. de Nobil. c. 20. num. 143. Cordub. in l. si quis à liberis, §. sed si filius num. 43. ff. de liber. agnos. vbi multos allegat, Surd. de alim. tit. 4. q. 18. num. 12. & tit. 9. quæst. 39. num. 3.* & propterea Titius exinde non habuit iustam causam sic male tractandi eius filium.

Verum an propter hoc sit priuatus vsufructu bonorum aduentitiorum filij, non habemus legem, quæ hoc ex-
3 pressim dicat, aut disponat, & erubescimus sine lege loqui: §. *consideremus, in Auth. de trien. & semiss. l. fin. C. de consul. lib. 12. l. qui filium, §. albinus, ff. ad Trebell.* propterea non est dicendum, quod ipso iure priuatus remaneat vsufructu dictæ hæreditatis.

Neque recurrendum est ad secundas nuptias, quia parentes ad eas conuolando non amittunt vsufructum bonorum aduentitiorum filij, bene verum est, quod Pater in casu secundi matrimonij redditur inspectus filijs prioris vxoris, & tenetur satisdare eis, si petant,
4 de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri salua rerum substantia, & de reddenda ratione ad administrationis: ad *tex. in l. hac edictali, § his illud. C. de secund. nupt. Castr. cons. 455. ad fin. lib. 2. Ari. Pinell. in l. 1. p. 2. num. 31. 75. C. de bon. matern. Tusch. litera P. conclus. 125. num. 19. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 88. n. 35.* sed ex hoc capite non potest priuari vsufructu bonorum filij.

Vnde necesse est confugere ad alia remedia, & puto animaduertendum esse, quod filij existentes sub patria potestate possunt cogere patrem ad eos emancipan-
5 dum, si, & quando illos male tractat, & contra pietatem paternam, pro vt probat *tex. in l. Diuus, ff. si quis a par. fuer. manumiss. gl. in §. fin in verb. pœn. Inst. quibus mod. ius pat. potest. solu. pulchre Raph. Raym. Cuman. in cons. 83. sub num. 1. vers. inspectis causis Soc. in tract. reg. & fallent. reg. 286. verb. Pater. n. 4. Capol. cautel. 115. num. 2. ad rem Farinac. de var. ac diuers. crim. q. 105. num. 141* vbi post Nicasium dicit, quod propter atrocem iniuriam parentes coguntur eman-
6 cipare filios, & cum supradictis concordant *Ascan. Clemens in tract. de patr. potest. cap. 1. num. 13. & cap. vlt. num. 91. Menoch. de arb. iud. cas. 138. num. 4. Surd. in tract. de alim. tit. 7. q. 14. num. 3. & tit. 8. priuileg. 65. num. 42. & tit. 9. q. 20. n. 43.* qui omnes concludunt
7 cogendos esse parentes ad emancipandum filios ob graues iniurias eis illatas à genitoribus, qui illos habent in potestate; quia abutuntur iure parentum.

Licet enim dici soleat filium teneri sustinere patienter omnia verba quantumcumque iniuriosa in se a patre
8 prolata; ad *tex. in l. Prætor edixit. §. Præterea, vbi Ang. num. 3. ff. de iniurijs,* tamen id procedit, si vellet experiri actioné iniuriarum, quia hæc non cadit inter ipsum, & patrem hoc modo, sed non procedit quod ad effectum cogendi parentem ad emancipandum filium, pro vt verè cogi potest stante graui iniuria, & intollerabili sic per eum filio illata, vt bene sic tenet declarat *Ascan. Clem. in d. tract. de patr. potest. cap. 1. num. 16.*

Bene verum est, quod filius non potest deuenire ad hanc petitionem emancipationis, nisi prius impetrata ve-
9 nia à Principe, vel à Iudicente iuxta terminos *l. 1. & 2. C. de vis voc.* pro vt sic in terminis ad rem nostram dixerunt *Raph. Cuman. d. cons. 83. num. 2. in fin. Capol. d. cautel. 115. num. 2. in fin.*

Stante igitur hoc fundamento videndum est, an Pater ita solemniter, & deliberate sine iusta causa maledicendo filium dicatur eum male tractasse, & contra

Pietatem:

Pietatem: Et ſane res videtur clariſſima, cum Pater
ſoleat diligere filios pluſquam ſe ipſum, & magis læ-
tari de eorum bono, quam de proprijs commodis, vt
inquit *Plato 11. de leg. Surd. decis. 107. num. 4. Chri-
stoph. Martius Iudices, decis. 15. num. 11.* adeo, vt
11 fatuus cenſeatur Pater, qui pro ſalute filij nō laborat:
Decian. consil. 40. num. 14. lib. 1. Menoch. decis. 15. n. 10.
Ideo Pater ſic maledicendo filium tam iniuſte non
facit opus Pietatis, ſed impietatis, quia maledictio eſt
maximum malorum, quæ parentes poſſunt inducere
12 ſuper filios, prout probatur multis locis ſacræ ſcriptu-
ræ & aliquis auctoritatibus, etenim habetur in *Sacra
Genes. c. 9* dum Patriarcha Noe maledixit Cham fi-
lium ſuum ſibi illudentem, dixiſſe: Maledictus Cha-
naam, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis: Et hinc eſt,
quod de hac re ſimili valde timebat Iacob, vt in ea-
dem *Genes. c. 27.* dum perſuaſionibus matris ſe para-
bat ad ſurripiendam Eſau fratri ſuo benedictionem
paternam, & dicebat genitrici ſuæ: Timeo, ne indu-
cam ſuper me maledictionem pro benedictione.

Et iure merito ſic timebat, quia talis maledictio eſt ma-
gnum malum & fertur habere vim cuiuſdam male-
ficij, ſicut enim benedictio parentum firmat domos
13 filiorum, ita maledictio eradicat fundamenta, vt ha-
betur in *Ecclesiastico, cap. 3.* adeo, vt huiuſmodi im-
præcationes quandoque noceant filijs etiam imme-
14 ritis, vt inquit *D. Gregor. lib. 1. dial. c. 33.* & huius ma-
ledictionis filij meminit etiam D. *Petr. epist. 2. cap. 2.*
tanquam de re valde male, experiētia enim compertum
eſt tales maledictiones, & imprecationes Deo
permittente aliquando ad effectum perduci, & in-
gentia producere mala, vt videre eſt apud *Martin.*
15 *Delrium, disq. Magic. lib. 3. q. 7. sect. 2.* vbi etiam
narrat caſum impiæ matris, quæ habens decem filios,
& ab vno male tractata ſuadente Diabulo maledixit
omnes, & videns poſtea ſuas maledictiones in omni-
bus peruenire ad effectum, conſcientiam ſuæ impie-
tatis, & opprobrium hominum ferre non valens la-
16 queo ſe ſuſpēdit. Vnde *Seneca 11. epist* dicebat: Iam
non admiror, ſi omnia nos à prima pueritia mala ſe-
quantur: inter execrationes parentum creuimus, &
hinc eſt, quòd maledictionem paternā rem eſſe per-
17 horreſcendam dixit, & cenſuit *Rot. Rom. vt apud Lu-
douis. decis. 414. num. 2.*

Non obſtat autem *tex. in l. his verbis, §. 1. ff. de hær. instit.*
vbi dicitur valere filij inſtitutionem etiam cum male-
dictione, tum quia non loquitur de huiuſmodi male-
18 dictione, ſed de improperijs, tum quia nihil eſt im-
pedimento patri, quin poſſit hæredem inſtituere fi-
lium, quem maledixit, vt ibidem dicunt DD. & in
19 claris non eſt locus coniecturis: ad *tex. in l. ille, aut il-
le, §. cum in verbis, ff. de leg. 3 l. continuus, §. cum ita,
de verb. oblig.* & ſic cum ille parens voluerit hæredem
facere filium impium, & de ſe male meritum, nihil
intereſt, nec inde tollitur, quin maledictionis ma-
gnus, & pernicioſum non ſit effectus.

Ex quibus cōcludendum eſt Patrem ſic maledicendo fi-
lium ſine iuſta cauſa eſſe impium, & tractare contra
Pietatem adeo, vt poſſit cogi ad eum emancipandū:
Etenim ſicut quando pater expellit filium de domo,
dicitur eum impie tractare, & cogitur emancipare, vt
20 per *Capol. d. caut. 115. n. 2.* quāto magis erit impius,
& cogendus ſic iniuſte filium maledicendo.

Et addi poteſt pro confirmatione prædictorum, quòd
ſicut Pater priuatur patria poteſtate, quando filium
21 expoſuit: ad *tex. in c. 1. de infant. expos. Mart. de Sylu.
tract. de feud. Rub. quibus mod. feud. ammitt. num. 178.
Surd. de alimen. tit. 6. q. 18. num. 19. Menoch. de arb.
iud. cas. 396. num. 11. Gratian. discept. 267. num. 1. 2.
4. 5. Azor. mor. p. 2. c. 20. vers. decima species:* ita, &
multo magis ille pater erit priuandus patria poteſta-
te, qui filiū ſic indebite maledicit, & deſerit, ſic enim
videtur velle, ſi fieri poteſt, lacerare omnia bona filij
22 tam animæ, quàm corporis, cum tamen filium ex-
ponens videatur tantummodo negligere corpus.

Hinc certe mihi videtur de patre filium iniuſte maledi-
cente poſſe apte, & recte dici, quòd *Iurisconsultus in l.
2. ff. de inoff. testam.* dixit de Patre ſine legitima cauſa
filium exhæredante, vt videantur feciſſe rem quaſi fu-
23 rioſi, non quia vere furioſus teſtatus ſit, ſed quia ſic
fecerit non ex officio Pietatis: & hoc bene confirmat
*Rot. Rom. diuers. coram Durano, decis. 233. num. 26. in
nouissimis ad Coccinum.* Si enim ſic exhæredans filium
facit contra officium Pietatis, quanto magis ſic ma-
ledicens; hic ſane maius malum inferre voluiſſe vi-
detur.

Accedat, quòd ſicut verum eſt Patrem filio denegantem
alimenta priuari patria poteſtate ſecundum commu-
24 nem DD ſententiam, de qua *Surd. in tract. de alimen.
tit. 8. priuileg. 63. num. 1. 2. 3. & num. 8* ita, & multo
magis ea priuandus eſt ſic filium maledicens, cum
poſſit hoc modo ei cauſare infinita mala, vt vidimus,
& experientia rerum magiſtra id pluries docuit, vere
25 enim patria poteſtas in Pietate debet, non in atroci-
tate conſiſtere: ad *tex. in l. Diuus, ff. ad l. Pomp. de Par-
ricid. cum vulg.*

Et licet prædicta ſufficiant, tamen ratio noſtra poteſt
augeri ex eo, quod filius poteſt etiam cogere patrem
ad eum emancipandum ex cauſis, ex quibus poteſt
26 eum exhæredare, vt per *Ascan. Clem. in tract. de patr.
potest. cap. vlt. num. 92.* Immo læuior etiam cauſa ſuf-
ficit ad cogendum patrem, vt emancipet filium, quam
ad eum exhæredandum 1 *Surd. de aliment. tit. 7. q. 14.
num. 3.* Sed filius maledicens patri poteſt exhæredari,
vt *in §. causas, in Auth. Vt cum de appellat. cognosc.* Er-
go etiam pater poterit ex eadem cauſa exhæredari,
27 quia ex ijſdem cauſis congrue Pater exhæredatur à
filio, ex quibus filius à patre, ſi credimus *Surd. d. tract.
d. q. 14. num. 1. in fin.* vbi etiam dicit, quod Pater com-
mittendo cauſas ingratitudinis priuatur patria pote-
ſtate: Vnde ſequitur, quod ſi propter hoc poſſit Pater
exhæredari, poſſit etiam cogi ad faciendam emanci-
pationem. Vere .n. maledictio eſt maior iniuria,
quam exhæredatio, quando eſt deliberata, & non ex
aliquo primo motu, aut impetu alicuius diſplicentiæ
28 emanata, cum .n. Pater ſic appenſate maledixerit fi-
lium, dicitur commiſiſſe peccatum mortale, quod eſt
tanto grauius, quanto perſonam, cui maledicimus,
magis amare tenemur, vt bene probat *D. Tho. 2. 2. q.
76 art. 3.*

Nec obſtat filio, quod petat alimenta extra domum pa-
tris, tum quia hæc non eſt bona ratio ea denegandi.
Surd. d. tract. de alim. tit. 4. q. 14. n. 19 tum quia pro-
pter nouercam filius habet iuſtam cauſam petendi
alimenta extra domum, eo, quod inter eam, & priui-
gnum ſemper præſumitur odium, etiam ſi illud non
probetur,

30 probetur, vt per *Surd. d. tit. 4 q. 15. n. 24. 25. 26. 27.*
Vnde negari non potest, quin adsit iusta causa cogendi patrem ad emancipandum dictum filium, ad idque compelli poterit mulcta indicta, & captis pignoribus toties, donec tedio affectus se disponat, & alijs modis arbitrio Iudicis, qui poterit etiam pronũciare eam pro facta, nisi intra certum spatium temporis ipse ad illam deuenerit.

His sic firmatis facile est decidere, an dictus Parens sit priuandus vsufructu bonorum aduentitiorum filij? Nam licet regulariter Pater emancipando filium retineat dimidium vsusfructus huiusmodi bonorum, ad
31 *tex. in l. cum oportet, §. cum autem, C. de bon. quæ liber.*
tamen id procedit in emancipatione voluntaria, & honoris gratia facta, non autem in ea, ad quam Pater deuenit coacte, & propter iniuriam filio illatam, tunc enim perdit omne commodum vsufructus, & quodcũ-
32 que emolumentum ad *tex. in d. l. Diuus, ff. si quis a patre fuerit manumiss. Cuman. d. cons. 83. num. 3. quem sequitur Tusch. pract. concl. verb. filius, concl. 353 n. 8. Capol. d. cautel. 115. num. 3. pulchre Surd. de alimen tit. 9. q. 20. num. 42. 43.* qui etiam dicunt, quòd quando pater cogitur emancipare filium, tunc non dicitur ei
33 conferre beneficium, quia emancipatio prouenit à lege, vel à Iudice cogente, vt per *Cap. l. d. cautel. 115. num. 3. Surd. d. tract. tit. 8. priuil. 65. num. 46. 47.*

Non ergo dicatur filium debere esse parentibus subditum, nec habere ansam de eis conquerendi ex quacũque causa, quia verius est eum esse audiendum, & pa-
34 trem etiam præponendum, si instam, & bonam causam foueat, vt *habetur in cap. quæritur 2. q. 7. & probat tex. in d. l. Diuus, ff. si quis à patr. fuer. manum.* quoniam inueniuntur etiam parentes, qui sunt erga filios valde crudeles, & nihil curant de bono eorum siue corporis, siue animæ. Vnde doleat iste Pater de se ipso, qui imprudenter hæc gessit, & meminerit, quod sicut
35 *D. Paul. ad Ephes. c. 6.* dixit, filij obedite parentibus vestris in domino, ita etiam dixit: Et vos patres nolite ad iracundiã prouocare filios vestros, sed educate
36 illos in disciplina, & correptione Domini. Sed non est mirum, si hæc scandala nascantur, vbi parentes transeunt ad secũdas nuptias, quia nouerca odit semper priuignos, & pater censetur mutasse voluntatem,
36 & affectionem erga filios primi matrimonij, vt per *Farinac. decis. 723 num. 17. p. 2.* vbi dicit etiam, quòd lex suspicatur de Nouerca propter odium prædictum in eius priuignos, vt per *Farinac. decis. crimin. 242. num. 18.*

Concludo igitur dictum Patrem esse cogendum ad filiũ emancipandum, & successiue priuandum totaliter vsufructu bonorum aduentitiorum filij: sed quid euenerit in hoc casu, nescio, quia sub ficto nomine fui ab amico requisitus de mea sententia: & ita, &c.

Et ex his ad laudem Dei, & B. Mariæ Virginis, & SS. Ioannis Baptistæ, Hieronymi, & Francisci patronorum meorum impositus sit finis his controuersiis, quas omnino submitto Iudicio S. Matris Ecclesiæ Catholicæ Romanæ.

F I N I S.

DECISIONES DVÆ S. ROTÆ ROMANÆ IN CAVSA REGIEN.

Prædij coram R. P. D. Pirouano.

Quæ ambæ, cum in tertia instantia concurrant cum opinione D. Ciarlinij Controuersiarum præcedentium Authoris, eiusque sententiam de eodem prædio in Controuersia CV. latam conforment, eas hic subiunximus, sed post finem dictæ Contr. pag. 438 legendas, vt rem comprobet, prudentem Lectorem monemus.

Ven. 9. Ianuarij 1637.

DVæ emanarunt sententiæ ad fauorem Patrum Sancti Augustini super reintegratione ad possessionem Prædij de quo agitur, & nunc in tertia instantia idem quæritur: An scilicet monasterium sit reintegrandum, quòd affirmatiuè per Dominos fuit resolutum.

Probantur enim requisita in actione spolij intentata, nempè antiqua, & anterior Patrum possessio, & nouissima Pauli Emilij rei conuenti, quæ sunt necessaria huius Iudicij possessorij. *c. ad sedem de restit. spoliat. Dec. in c. bonæ, num. 23. in fin. de appell. Menoch. in prælud. recuper. num. 21. Afflict. decis. 327. num. 2. Seraph. decis. 31. in princ. & 1055. num. 2.*

Possessio monasterij anterior concludenter probatur ex ipso instrumento concessionis in emphyteusi factæ cum fratribus possessoribus Prædij cõtrouersi: *l. quædam mulier, vbi Bald. per illum text. ff. de rei vend. Felin. in c. inter dilectos, num. 20. de fid. instrum. Gabr. de loc. conclus. 4. num. 14. Rot. decis. 1. de fid. instrum. in antiq. 116. num. 3. coram Papa Gregorio XV. & 314. numero 1. par. 1. diuers.* quæ etiam magis comprobatur per Testes, qui fuerunt Coloni monasterij cõcludentes de tempore 14. annorum, antequam Viani intrarent in possessionem dicti Prædij.

Nouissima autem, & seu recens possessio Viani ex sola litis sustentatione probatur: *Verall. decis. 369. par. 2. 362. num. 3. & 485. num. 1. coram Papa Greg. XV.*

Non obstat titulus concessionis in emphyteusim longeua possessio supra triginta annos, ab anno 1593 quo stipulata fuit concessio, & voluntaria Patrum huius Prædij possessionis in Vianos translatio contraria Iudicio reintegrationis.

Quoniam tituli supradicti nullitas est patens deficiente beneplacito Apostolico, & causa necessitatis, aut vtilitatis, quæ insimul concurrere debent pro validitate alienationis: *c. 1. de reb. eccles. non alien. in 6. clem. 1. eodem tit. Conar. var. lib. 2. cap. 17. num. 2. Garz. de benef. par. 12. cap. 3. num. 4. Rot. decis. 160. num. 1. & 170. num. 1. par. 2. diuers. 19. num. 12. p. 1. recent. & 354. num. 18. coram Papa Gregorio XV.* quæ beneplaciti negatiua ex reuolutione actorum bene probatur, & ipsa causa necessitatis in supplicatione narrata non etiam probatur, scilicet quòd Prædiũ indigebat meliori cultura, quàm monasterium facere non poterat, & quod fiebat pro soluendis debitis, & familiæ sustentatione, quinimò ex testibus datis in Summario n. 3. totum contrarium probatur, scilicet non indigere maiori cultura, ex quo non solum pro scutis quinquaginta posset locari, sed pro scutis 200. quorum attestationes manifestant damnum Ecclesiæ, & causæ narratæ errorem, quoniam contractus vtilis Ecclesiæ dici non potest, vbi maiorem vtilitatem monasteriũ percipere potuisset: *Abb. in c. ad aures, num. 4. de reb. Eccles. non alien. Cæsar de Grass. decis. 4. num. 7. eodem tit. & 360. num. 5. par. 1. diuers. Seraph. decis. 413. numero 2.*

Nec Viani contractum sustinere possunt ex eo quòd cõcurrat licentia alienandi concessa à Vicario Generali Religionis, cui licebat ex indulto Gregor. XIII. tribuente facultatem eidem Vicario consentiendi similibus alienationibus.

Quia vltra quòd Constitutio prædicta non concedit facultatem dandi bona in emphyteusim perpetuam prout contingit in præsenti, sed tantummodo ad secundam generationem, quæ ab Anno 1593. prætenditur extincta quoad nominatos in inuestitura, non etiam sufficeret authoritas Vicarij, & licentia, & deficiente causa, vt supra dictum est, quæ per solemnitatem suppleri non potest.

Possessio autem supra triginta annos cum obseruantia ex qua solet præsumi beneplacitum Apostolicum. *Gabr. cons. 82. num. 30. lib. 2. Seraph. decis. 1042. num. 2. cum allegat. per addentes ad decis. 343. num. 5. coram Papa Gregorio XV.* clare, & aperte deficit à die inuestituræ quæ contigit de Anno 1593. vsque ad annum 1614. quo lis mota fuit nomine monasterij contra Vianos, nec vltra, & post litem motam deficiente obseruantia computari potest. *Seraph. decis. 381. numero 14. 594. num. 5. par. 1. recent. 52. num. 2. coram Papa Gregorio XV.*

Demum, & si vera sit conclusio quòd ei non competat remedium reintegrandæ qui ex voluntario contractu cecidit à possessione: *Soc. in l. remque nobis, num. 8. ff. de acquir. poss. Afflict. decis. 292. num. 27. cum alleg. per Surd. cons. 49. num. 3.* & idem tenuit *Rota in Albiganen. Cappellæ 15. Maij 1592. coram Card. Arigonio, & in Beneuentana Spolij 10. Martij, & 16. Iunij 1614.*

coram

coram D. Card. Verospio: attamen quando vt in præsenti fuit actum nomine Monasterij, & Ecclesiæ semper agi potest remedio reintegrandæ non obstante contractu Prælati alienantis: dict. decis. 116. num. 1. & 5. coram Papa Gregorio XV. maxime à Prælato successore, vt in Nicien. nullitatis contractus 1. Iulij 1613. coram D. meo Decano, & latius comprobatum etiam ab eodem Prælato alienante in Colimbrien. Præstimoniorum 10. Decembris 1631. coram D. meo Dunozet. Et ita monasterio solum infotmante fuit resolutum.

In eadem coram eodem.

Ven. 6. Martij 1637.

Censuerunt Domini standum esse in decisis 9. Ianuarij currentis anni 1637. quia requisita in actione spolij intentati concludenter probantur, & nullitas tituli emptionis Prædij per Vianos exhibiti, est patens deficiente solemnitate, & causa, quæ regulariter desiderantur in alienatione bonorum Ecclesiæ; ex Constit. Pauli II. de reb. Eccles. non alien. Clem. prima, eod. tit. Seraph. decis. 508. num. 1. cum alijs alleg. in decis. quæ reuidetur.

Neque dubitari potest de validitate sententiarum ex eo quod Processus, super quo emanarunt sententiæ de partibus, nulliter peractus fuerint contra infantem citatum ad comparendum deputato curatore, non autem Tutore, citatis tantum Vicinis, & omissis coniunctis, & affinibus illius prout de iure requirebatur: Marsanta in prax. par. 4. dist. 16. num. 56. Afflict. dec. 262. num. 2. Veniz. cons. 17. num. 21.

Quia Iudicium per Patres inchoatum de anno 1614. & prosequutum de anno 1628. vnicum est Iudicium, & non duo Iudicia, quod patet, quia in prosequutione Iudicij de dicto anno 1628. non fuit datus nouus libellus, sed repetitus cum alijs actis contra Paulũ Emilium Vianum filiũ Chrisantis, filij alterius Pauli Emilij, vnius ex primis acquirentibus, vt in summ. Pauli Emilij num. 7. Vnde cum in primo Iudicio fuerit Citatus Alexander Vianus vnus ex primis acquirẽtibus in solidum pro se, & pro Paulo Emilio Viano eius fratre, qui fuit Pater Chrisantis, & iste Pater Pauli Emilij nunc Possessoris conuenti frustra contenditur de validitate Iudicij, quod sustinet contra Alexandrum primum acquirẽtem in solidum cum eius fratre Paulo Emilio, & contra possessores continuatum, & nihilominus cum hodie non agatur de confirmatione sententiarum, sed de reintegratione, quæ dari potest etiam tamquam in prima propter Clausulam, quam, & quas, in rescriptio appellationis contentam Seraph. decis. 1241. num. 2. & 546. num. 1. & 781. num. 5. p. 2. recent. visum fuit non esse immorandum super discussione nullitatis oppositæ, sed agendum de validitate Tituli concessionis in Emphyteusim, qui dicebatur in prima decis. innalidus deficiente probatione beneplaciti Apostolici & sic Solemnitatis, & etiam causa vtilitatis, aut necessitatis copulatiue requisitis in alienatione rerum Ecclesiæ.

Non obstant igitur, quæ replicantur ad probandum solemnitatem in huiusmodi contractus interuenisse tam vigore consensus, & approbationis Vicarij Generalis Ordinis vigore Bullæ Gregorij XIII. 9. in Bullario antiquo authoritatem indulgentis, quàm ex Beneplacito Apostolico ex decursu 30. annorum, & vltra præsumpto.

Quia quoad indultum impertiendi licentiam Monasterijs suæ Religionis cum in §. 2. legatur limitatam ad duas generationes, vel nominationes, concessio vero facta fuerit Alexãdro, & Paulo Emilio fratribus Vianis pro ipsis, & eorum filijs masculis, & legitimis, & descendentibus, ac successoribus in perpetuum satis patet non intrare approbationem perpetuam defectu potestatis, & eo minus sustineri licentiam intra duas generationes permissas in indulto, quia in hac materia vtile per inutile vitiatur secundum opinionem, quã seruat Rota, quicquid alij tenuerint, vt in Brixien. Locationis 5. Decemb. 1590. quæ est 30. parte 1. recent. & in Comen. Locationis 20. Martij 1600. Coram Card. Hieronymo Pamph. in Terracinen. affictus 27. Iunij 1627. coram me, & comprobant Garz. de benef. par. 2. cap. 1. num. 55. Grat. discept. 905. num. 10.

De præsumpto autem beneplacito Apostolico ex solo temporis decursu 30. annorum constare non videtur nisi concurrat insimul obseruantia: Seraph. decis. 381. num. 14. 694. num. 5. p. 1. recẽt. 52. num. 2. Coram Papa Gregorio XV. quæ obseruantia deficit ex quo intra tempus 30. annorum nempe à die alienationis, quæ contigit de anno 1593. de anno 1614. patres litem contestati sunt contra Vianos & de inualida, & læsiua Prædij alienatione reclamarunt.

Neque obstant quæ deducuntur contra validam litis cõtestationem, & quòd eadem siluerit vsque ad annum 1628. quia hodie non est necessaria scrupulosa Indagatio super validitate Contestationis litis cum sufficiat quælibet contradictio, aut reclamatio, etiam extraiudicialis ad tollendam obseruantiam, & acquiescentiam ex qua oritur præsumptio beneplaciti, vt plene fuit firmatum in decisionibus Messanen. Tenimenti, seu feudi primo Coram Domino meo Verospio 22. Iunij 1635. & deinde Coram Domino meo Merlino 15. Februarij 1636.

Et prædictis attentis quamuis necessarium non sit ingredi secundam disputationem super iustitia causæ alienationis deficiente probatione solemnitatis propter necessitatem simultanei Concursus, vt supra dictum fuit, attamen visum etiam fuit cessare probationem Causæ, vtilitatis, aut necessitatis alienationis prædij Controuersi.

Nam & si emptores iuuari possint præsumptione instæ causæ post obtentum beneplacitum, & executorum sententiam super euidenti vtilitate: Seraph. decis. 671. n. 1. Mant. dec. s. 101. n. 2. 694. n. 5. p. 1. 684. n. 1. p. 2. recent. itaut excipienti contra beneplacitum, & rem Iudicatam executorum incumbat onus probandi contrarium, circumscripto tamen beneplacito, & re iudicata sufficit Ecclesię se fundare in Constitutione Pauli secundi annullante similes venditiones, nisi requisita solemnitatis, & Causæ per emptores probentur, quæ probatio ex parte Viani concludi non potest ex sola Patrum assertione, & Vicarij Generali consensu, & auctoritate desumptis ex ipso instrumẽto emphyt. nisi in actis iustificentur ex quo nunciatiuæ vtilitatis, & necessitatis solent apponi ad obtinendum beneplacitum

citum non autem ad illud Iuſtificandum ſuper qua Iuſtificatione probationes ſunt faciendæ, vt bene reſpondit *Rota decis.65.n.19.* & *160.n.7.p.2.diuerſ.* & *215.n.4.coram bo.mem. Card.Caual.* nec ſtatur aſſertioni aſſenantis, qui non poteſt fungi officio executoris approbando Contractum *Redoan. de reb. Eccleſ. non alienan.q.23.num.15.* & Teſtes pro Patribus examinati, qui dati fuerunt totaliter contradicent aſſertioni prędictę, & lęſionem, ac damnum Eccleſiæ concludunt quamuis ſufficiat Monaſterio, Viamqs deficere in probatione beneplaciti, & in probatione Cauſę abſque eo quod ſe fundent in propria probatione læſionis, & modicitate pretij locationis, Et ita, &c.

INDEX RERVM, AC VERBORVM.

quæ in hoc libro Controuerſiarum continentur.

Primus numerus ſignificat caput Controuerſiæ, ſecundus numerum capitis.

A

Io: Baptiſtæ Ciarlinij.

Actus

INDEX

Alienari

Arbores

INDEX.

INDEX.

I N D E X.

Capi-

I N D E X.

clausula

Colonus

I N D E X.

conditio

Curatum

INDEX.

D

diuisio

I N D E X.

E

Emphy-

Episcopus

INDEX.

I N D E X.

F

Falsitas

INDEX.

Filius

G

Gabellæ

I

Immuni-

I N D E X.

Inopia

INDEX.

INDEX.

L

Laici

INDEX.

Io: Baptistæ Ciarlinij. d Legatario

Legatum

Mandatum

INDEX.

Dos

Offensa

P

Pactum

INDEX.

Patro-

INDEX.

Pensio-

Phinees

INDEX.

M.

Mandatum

Nomina-

O

Pactum

INDEX.

Patro-

Pensio-

Pluces

I N D E X.

I N D E X.

Q

R

e 3 Reductio

Repra-

INDEX.

Sequestri

INDEX

Socius

Stututum

Subornans

T.

Testes

INDEX.

Verba

INDEX.

Virginitas

Vsura

INDEX.

F I N I S.

VENETIIS. M.DC.XXXVII.

APVD IVNTAS.

De Licentia Superiorum, & Priuilegijs.

Verba

INDEX.

Virginitas

INDEX.

FINIS.

VENETIIS. M.DC.XXXVII.

APVD IVNTAS.

De Licentia Superiorum, & Priuilegijs.